ZBORNIK
DELA V ZVESTOBI IN LJUBEZNI

Založilo in izdalo Društvo "Zedinjena Slovenija"
Buenos Aires, avgusta 1998

Zasnoval, napisal in s sodelavci za tisk priredil dr. Jože Rant

Opremil arh. Jure Vombergar

Tisk in vezava Tiskarna Vilko d.z o.z.
Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina

Vse pravice pridržane.

ZEDINJENA SLOVENIJA
1948 – 1998

Zbornik
dela
v zvestobi in ljubezni

Društvo "Zedinjena Slovenija"
Buenos Aires, Argentina, 1998

DI 505705

II 505705

Odbor društva "Zedinjena Slovenija"
ob njeni 50-letnici
(Poslovna doba 1997-1999)

Predsednik: Marjan Loboda

Prvi podpredsednik: Lojze Rezelj

Drugi podpredsednik: dr. Vital Ašič
Pomočnica: prof. Jana Peternelj Dobovšek

Tajnica: Marija Ivana Tekavec
Pomočnici: Monika Zupanc, dr. Marija Avguštin

Blagajnik: cont. Milan Magister
Pomočniki: Mija Markež, cont. Simona Rajer Truden

Referent za kulturo: arh. Ivan Kogovšek
Pomočniki: Andrej Golob, Bogdan Magister, Dominik Oblak, Tone Oblak, arh. Jure Vombergar

Referent za mladino: prof. Tine Vivod
Pomočniki: inž. Jernej Dobovšek, dr. Viktor Leber, Metka Havelka Magister, Lučka Oblak, inž. Matjaž Omahna, Saša Zupan Omahna, Jože Šenk

Referent za šolstvo: Francé Vitrih
Pomočniki: Marjana Kovač Batagelj, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Miriam Oblak, lic. Terezka Prijatelj Žnidar

Referent za tisk: Pavlina Ulrich Dobovšek
Pomočniki: Emil Cof, Stanko Jerebič, Stane Snoj

Referent za zgodovino: lic. Albin Magister

Nadzorni odbor: dr. Jože Dobovšek, Božidar Fink in lic. Valentin Selan

Razsodišče: arh. Marjan Eiletz, dr. Marko Kremžar in Anton Podržaj

09 NOV 1999

19991587 9

Sklep, da se za 50-letnico društva
"Zedinjena Slovenija"
pripravi in v Zborniku tiska društvena zgodovina,
je izvršni odbor sprejel na seji
24. maja 1995

ZAHVALA

Zbornik, ki ga imate pred seboj, je v precejšnji meri delo enega pisca, v celoti pa je dosežek delovne skupine, kar je posebno poudarjal njegov glavni avtor, dr. Jože Rant.

Zamisel in pobudo zanj je sprožil ***Marjan Loboda,*** *ko je kot predsednik društva* ***"Zedinjena Slovenija"*** *začenjal poslovno dobo 1995/97 in posameznim referentom začrtal njihovo delo. Pa nista bili njegovi samo zamisel in pobuda, ampak je uresničenju tega načrta posvetil vso svojo skrb in upravno-organizacijsko sposobnost. Tako je med drugim poskrbel za računalniško in drugo pisarniško opremo, svetoval in posredoval doprinos sodelavcev, vzporejal že začeto delo in, ne samó enkrat, pregledal vseh 800 tiskanih strani.*

Glavni pisec in zbiratelj gradiva je bil ***dr. Jože Rant.*** *Ko je nalogo sprejemal, je omenil, da naj bo to njegov doprinos za rast slovenske skupnosti in v spomin na pokojnega brata Pavleta. Utrujajočega posla se je dr. Rant lotil z vso svojo značajsko vnemo in znanstveno natančnostjo. Zbral je malone vse dosegljive vire in njih vsebino kolikor mogoče verno predstavil ter ji določil mesto in pomembnost v splošnem okviru Zbornika. Delo mu je olajšala njegova osebna razgledanost in je ta véliki načrt kljub številnim in nepredvidljivim težavam izpeljal do konca.*

Podpisani, kot član tega delovnega občestva, samo potrdim, da smo za to delo dobili pravega človeka na pravo mesto. In izpostavim veliko avtorjevo odliko, to je njegovo dovzetnost za upoštevanje kritičnih, včasih neprijetnih opomb, in veliko pripravljenost, da jim v pravični meri ustreže. O njegovem delu bo pač spregovorilo besedilo na 800-tih straneh.

Ko je dr. Rant napisal zahvalo svojim sodelavcem, ki bi naj bila objavljena na temle mestu, jo je na prošnjo sodelavcev umaknil ter dovolil, da zahvalne besede podpiše ***zgodovinski referent Zedinjene Slovenije.*** *Tedaj je o vlogi referenta (med drugim) zapisal tole: "Njegovo glavno delo je bilo večkratno branje celotnega besedila. Popravljal je tipkovne in pravopisne napake, dopolnjeval besedilo s primernimi opombami ter predvsem pilil in izboljševal slog." S takšno omembo se podpisani zadovolji.*

Od številnih sodelavcev imamo za prijetno dolžnost omeniti ***lic. Marka in lic. Tomaža Amona.*** *Kot izvedenca v računalniški tehnologiji sta prijazno in ustrežljivo reševala probleme, ki jih je muhasti računalnik večkrat zagodel.*

V delovno skupino Zbornika štejemo tudi dve mladi slovenski izobraženki. ***Lic. Miriam Jereb Batagelj*** *je s svojim temeljitim poznanjem španščine v argentinski različici olepšala španski povzetek dela;* ***prevajalka za angleščino, ki ne želi biti imenovana,*** *pa je izborno lektorirala skoraj celotni povzetek v angleškem jeziku.*

Za zunanjo opremo Zbornika smo dolžni priznanje in zahvalo ***arh. Juretu Vombergarju.***

"Zedinjena Slovenija" se prav lepo zahvaljuje ***dr. Petru Venclju,*** *ki nam je kot državni tajnik Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu že ob začetku tega dela izpričal svojo naklonjenost tudi z denarno podporo. Naša iskrena zahvala podjetniku* ***Hermanu Zupanu,*** *ki nam je zagotovil ves potrebni papir za natisk Zbornika, s čimer nas je ne samo tvarno, ampak tudi moralno podprl.*

Zahvalo za dobrohotno sodelovanje izrekamo osebam, ki so pregledale vsebino in z opombami opremile eno ali več poglavij, pa tudi tistim, ki so nam nudile verodostojne podatke o različnih dogodkih. Naj jih omenimo po abecednem redu: ***dr. Vital Ašič, Tine Debeljak, prof. Jana Peternelj Dobovšek, inž. Jernej Dobovšek, prof. Neda Vesel Dolenc, jurist Božidar Fink, dr. Marko Kremžar, cont. Milan Magister, prelat Jože Škerbec, šolski referent ZS France Vitrih, prof. Tine Vivod.***

Prav lepo se zahvaljujemo ***predstavnikom slovenskih Domov in drugih ustanov*** *v Velikem Buenos Airesu in v notranjosti dežele, ki so s pisnimi in ustnimi poročili in primernimi slikami ovrednotili in ozaljšali tale spomenik slovenstva v Argentini.*

Da je mogel Zbornik iziti v določenem času, nam je k temu pripomogla še vrsta drugih dejavnikov. Tako nam je bila v pisarni ZS stalno na voljo uslužnost in prizadevnost ***podpolkovnika Emila Cofa*** *in, v zadnjem času, tudi* ***časnikarja Toneta Mizerita. Marjan Šušteršič*** *nam je posredoval več zgodovinskih fotografij, posamezne pa mnogi drugi rojaki.* ***M.M.*** *nam je nudil zbirko programov od samega začetka naše vselitve. Dr. Rant meni, da nam je bil tudi* ***Bine Magister ml.*** *kot "skoraj vsakdanji uradni sel" v veliko pomoč..*

Na koncu še beseda zahvale lastnikom in osebju tiskarne ***Vilko d.zo.z.,*** *ki so s strokovnostjo in prizadevnostjo besede in slike iz našega izvirnika verno prenesli na tisočere strani celotne naklade in jih trdno povezali (tudi) v pričujoči zvezek.*

Albin Magister,
zgodovinski referent pri ZS

V Buenos Airesu, 25. junija 1998

Uvodna beseda

Leto Gospodovo 1948. Preživeli begunci, ki smo si z begom pred komunističnimi zavojevalci Slovenije rešili golo življenje, smo videli, da se nam vrnitev v domovino vse bolj odmika. Po treh letih potikanja po begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji, smo se s težkim srcem odločali za odhod iz Evrope, čim bolj stran od rdeče nevarnosti. Gnala nas je bojazen, da se tudi z nami zgodi podobno kot z izdanimi domobranci. Bili smo preseljene osebe, brez pravic, brez domovine, DP-jevci, ki se jih je vsakdo otepal. Med državami, ki so takrat pokazale največ človečanskega čuta, je bila Argentina, ki je sprejela skoro 6.000 slovenskih beguncev. Dobra tri leta potem, odkar nas je dr. Valentin Meršol na Vetrinjskem polju rešil načrtovane izročitve komunističnim partizanom v gotovo smrt, nas je slovenski izseljenski duhovnik v Argentini, Janez Hladnik rešil negotovosti v taboriščih. Z vsem srcem se je zavzel za nas in pri argentinski vladi dosegel, da nas je sprejela.

Ko smo odhajali od doma, smo se tolažili, da ne bo za dolgo, za 14 dni, za kak mesec. Tudi ko smo zapuščali Evropo, smo mnogi upali, da ne za dolgo, morda za nekaj let. Hvala Bogu, da nismo vedeli, da gremo pravzaprav za vedno. Veliko večino tistih, ki so prišli v Argentino kot odrasli možje in žene, danes že krije argentinska zemlja. Kdo bo izmeril, kdo bo ocenil vso bolečino naših, v svojo zemljo, v svoj dom zasidranih mož in žena, ki so s težkim srcem umirali daleč od ljubljenega domačega kraja. Kako so si mnogi želeli, da bi jim na krsto v grobu stresli vsaj prgišče zemlje z domačega vrta, z domače njive, prepojene z znojem in krvjo neštetih rodov. Kolikokrat se je izpolnila pesnikova pripoved: "Tu v pampi žalostni, naš dedek dotrpel je, do zadnjega, do zadnjega po domu hrepenel je" (Mirko Kunčič, Ded se poslavlja).

Ta bolečina umiranja daleč od ljubljene rojstne domovine, je poleg utapljanja lastnih otrok v zanje tuje okolje, največja bolečina beguncev, ki je ne more razumeti nihče, kdor je ni sam okusil ali vsaj od blizu videl. Zato nas danes tako boli ta navidezna ali resnična brezbrižnost rojakov, ki žive v domovini, do rojakov, ki so prisiljeni živeti na tujih tleh. Pričakovali bi več razumevanja in spoštovanja do tega skritega, a globokega trpljenja.

Ko je bila vrnitev v domovino vse bolj vprašljiva, smo začeli poganjati korenine v novi zemlji. Pa smo vedno skrbeli za to, da smo živeli, rastli in se razvijali, tako s svetom kot z ostalimi narodovimi deli doma in v zdomstvu, kulturno, gospodarsko in politično. Čeprav smo trdno stali na zemlji, v kateri smo živeli, smo bili vseskozi globoko zasidrani v očetnjavi. Dolga leta smo bili edini svobodni slovenski glas v svetu, katerega smo nenehno opozarjali, da je slovenski narod zasužnjen in hrepeni po svobodi. Čutili smo povezanost z našo domovino in domovino naših prednikov. Veselili smo se njenih uspehov, njena bolečina je bila naša bolečina. Kot je tako lepo izpričal slovenski duhovnik: "Mi Slovenije nismo nikdar prenehali ljubiti !" (msgr. Jože Guštin, ob zlati maši msgra. Zdravka Revna - Vrhnika 1997).

Za to naravnanost nam je dajala moč bogata dediščina, ki smo jo prejeli od naših domobrancev. Gradili smo na vrednotah krščanstva in slovenstva, za katere so oni umirali. Tako kot so oni sprejemali smrt neustrašeno, tako smo mi sprejemali

življenje z vsemi odgovornostmi. Nismo iskali smisla in razlogov za obstoj naše emigracije zunaj tistih dejavnikov, ki so jo povzročili. Ni se nam tožilo po preteklosti, vedno smo imeli uprt pogled v prihodnost. To usodo so sprejemali zavestno in s ponosom in jo še sprejemajo tudi naši mladi. Tudi do njih seže vetrinjska tragedija, hočeš nočeš tudi oni nosijo v sebi del tedanjega trpljenja.Tako smo živeli, tako smo delali v trdni veri in upanju, da bo tudi zaradi našega prizadevanja slovenski narod nekoč deležen svobode v pravici, resnici in ljubezni. Tako živimo, tako delamo in tako zaznamovani bodo nadaljevali naše delo, upamo, še mnogi rodovi.

Petdeset let dela v zvestobi in ljubezni je opisanih v tem Zborniku. Društvo Slovencev, danes imenovano Zedinjena Slovenija, je naša osrednja ustanova, okoli katere se je razraščalo vse to pestro življenje, ki mu pravimo slovenska skupnost v Argentini. Lahko zatrdimo, da je bilo vse to orjaško delo opravljeno iz bolj ali manj prepoznavnih nagibov in želja ostati zvesti vrednotam, za katere so toliki toliko žrtvovali in vse to iz neomajne ljubezni do slovenstva. Naj bo ta knjiga lep spomenik vsem, ki so delali, trpeli in umirali za ohranitev slovenskega rodu, raztresenega po tem argentinskem svetu, ki se od mogočnih Andov na zahodu pne čez neskončno pampo in se ustavi šele na raztegnjeni obali Atlantika.

V polstoletnem obdobju, ki ga v tem Zborniku opisujemo, so se v svetu, v Sloveniji pa tudi med nami zgodile neslutene spremembe. Padel je navidezno nepremagljivi nestvor brezbožnega komunizma, ki je pustil za seboj strahotno opustošenje v duhovnem in tvarnem pogledu. Naša domovina Slovenija je po nedoumljivih potih božje Previdnosti spretno izkoristila nepričakovano ugodne zgodovinske okoliščine in postala samostojna (suverena) in svobodna država. V naši skupnosti je večina tistih, ki so skupnost ustvarili in usmerjali, že legla v grob in na njihova mesta je stopil nov rod, ki vodi skupnost, čeprav z drugačnimi prijemi, po začrtani poti naprej.

Stopamo v tretje tisočletje. Svet se z blazno naglico spreminja, globalizira. Vsi stojimo pred novimi in velikimi izzivi. Tudi mi in naša organizirana skupnost. Svobodno se odločimo, da bomo ohranili vero v Boga , da bomo ostali zvesti svojemu rodu, da se ne bomo odpovedali pričevanju o resnici in da bomo med seboj povezani v bratski ljubezni! To bo najlepši doprinos slovenske skupnosti ob Reki srebra za srečo in "blagor slovenšč'ne cele". Pri tem nam Bog pomagaj !

Marjan Loboda,
predsednik "Zedinjene Slovenije"

Uvod

Zedinjena Slovenija" je v "Svobodni Sloveniji" 16. maja 1996 pod naslovom "Prošnja in poziv" objavila vest, da bo za petdesetletnico svojega obstoja izdala poseben **zbornik**.

Namen in vsebino tega zbornika je v tistem svojem prvem naznanilu opisala takole:

"Namen tega zbornika bi bil predvsem pokazati v strnjeni obliki zgodovino Društva, njegove uspehe, pa tudi neuspehe. Prikazati bi moral pomoč rojakom pri vseljevanju, pobudo za začetke prosvetnega udejstvovanja, glavne prireditve, poskuse za gospodarsko osamoosvojitev, skrb za vzajemno pomoč, dejavnost slovenskega šolstva, sodelovanje pri ustanavljanju krajevnih odborov in nato Domov, prizadevnost za medsebojno sožitje z vsemi drugimi društvi, spoštovanja vredno zastopanje Slovencev pred argentinsko javnostjo itd. Z eno besedo: vse tisto, kar je v petdesetih letih svojega delovanja Zedinjena Slovenija bila - in je še ! - za Slovence v Argentini, v zdomstvu in domovini. Pa tudi za druge narodne skupnosti v Argentini, predvsem pa za naše argentinske brate in že tudi rojake."

Ko smo pristopili k temu delu in si zastavili vprašanje, kako to najbolj uspešno izvesti, smo si za delovno vodilo postavili naslednje **tri postavke**.

Najprej: "**Resnica** (stvarno) **obstoji**. **Izmišljotina** (pa) **je laž**." (G. Braque)

Potem: V Koledarju-Zborniku Svobodna Slovenija za leto 1953 (s. 66) je pokojni prelat dr. A. Odar v svojem članku o Alešu Ušeničniku navajal znanega angleškega katoliškega pisatelja **Hilaire-a Belloc-a,** ki v svojem delu "The Crisis of our Civilization"[1] postavlja štiri načela za pravilno vrednotenje zgodovinskih oseb in dogodkov. Prvo teh načel je: Resnica je **vprašanje pravega razmerja.**

Končno: "Če nameravaš opisati resnico, (pre)**pusti elegantnost** krojaču." (A. Einstein)

Kakšen pomen imajo te postavke za naše delo pri Zborniku ? "Ne poveš vse in neoporečne zgodovinske resnice, če samo preprosto navedeš znano dejstvo. Tudi je ne poveš, če navedeš celo vrsto dejstev, postavljenih v nekem stvarnem zaporedju. Resnico je mogoče natančno izraziti le takrat, kadar pri navajanju dejstev upoštevamo njihovo mesto na lestvici vrednot." (H.Belloc)

Odtod **navidezno svojevoljna razdelitev dob** v Zborniku. Odtod **vnašanje navideznih malenkosti**, ali pa opustitev morda za koga važnih zadev. Odtod **mesto za** kakšno "**osebno" razlago, dvomljivo zasebno mnenje ali vprašljivo opombo**. Čeravno imamo, za krajše ali daljše razdobje, že nekaj zadevnih resnih del - kot npr. Krošljevo za 10-letnico, Perniškovo za 25-letnico, Cofovo za 40-letnico - skuša biti pričujoči spis še obsežnejši prispevek k poznavanju 50-letne zgodovine "Zedinjene Slovenije" in v zvezi s tem v veliki meri tudi k splošni zgodovini slovenskih beguncev v

[1] Šp. prevod "La Crisis de nuestra Civilización", Sudamericana, Bs.As., 1966.

Argentini. Ta pa je vredna še večje pozornosti in znanstvene obravnave, kar upamo, da se bo kdaj skristaliziralo v novih, obširnejših in bolj temeljitih spisih. Predvsem zato, ker sorazmerno kratek čas ni dopustil, da bi se podatki o zadnjih letih, ki so se naleteli na sámo iztekanje postavljenega roka za izid, predelali in predstavili v bolj urejeni obliki.

Ker pričakujemo, da bo Zbornik naletel na širši ali celo zelo širok krog kritičnih bravcev - saj se bo marsikateri od teh sam pojavljal na teh straneh kot eden od tolikih več ali manj pomembnih dejavnikov v javnem življenju zdomske skupnosti - že zdaj (po argentinsko) "odpiramo dežnik", pa ne iz strahu pred točo hudih besed, ampak le v želji, da bodo bravcem merila za našo pripoved tembolj jasna in poznana.

Kljub temu, da bomo na nekatere posebnosti sem pa tja opozarjali v Zborniku, naj bo prva pripomba z ozirom na vsebino ta, da se bo nekaterim spis zdel preobširen in bodo sodili, da je bilo škoda prostora za omembo malenkostnih, torej nepomembnih zadev. Po dolgotrajnem razmišljanju in po razgovorih z nekaterimi odborniki ZS smo se prepričali, da bo tak prikaz vendarle bolj koristen za boljše poznanje slovenske povojne zdomske skupnosti v Argentini in bo njeno odlično spričevalo, saj bo posebno v teh potankostih prišla do izraza njena podjetnost in delavnost v izgradnji domov in Domov, odgovornost za ideološko, moralno, kulturno, umsko in čustveno zdravje potomcev, izstopila bo njena kljubovalnost političnim pritiskom in modnim utopijam, izkazala se bo njena globoka predanost 'slovenskemu duhovnemu domovinstvu" (kot izpričuje v Molitvi za Slovenijo) in da je samohvala ne prevzame, jo taka predstavitev krščansko ponižno in pogumno sooči tudi z njenimi človeškimi napakami.

V prvem delu tudi kaže, kot da bi šlo samo za povzetke časovno-zaporednih zapisnikov; zato ne bo odveč opozorilo, da že sami naslovi poglavij in podpoglavij vodijo do središčne zadeve določene dobe. Prav ta del bo zaradi obširnosti verjetno podvržen strogim sodbam. Toda za ZS bo ta del dejansko nekak elektronski arhiv njenih zapisnikov, ker je bila namreč vsebina v celoti sestavljena z računalnikom.

Zbornik ima **štiri dele**:

1. Zgodovina in zgodbe
2. Storitve in dosežki
3. Podoba "ZS" v imenikih, seznamih in številkah
4. Priloge

To delo ne zajema vse zgodovine slovenske politične emigracije ali tretjega slovenskega vseljenskega toka v Argentini. Življenje in delovanje te skupnosti v različnih ustanovah je bilo in je še prepestro, da bi ga bilo mogoče zaobseči v delovanju ene same ustanove. Vendar pa lahko rečemo, da se vloga "**Zedinjene Slovenije**" v zgodovini emigracije močneje odraža, ker je splošno priznano, da je ZS **osrednje, krovno** in **predstavniško društvo.**

Že tukaj **opozarjamo**, da dobivajo vsi navedeni podatki potrdilo v "Virih", ki jih na koncu izčrpno navajamo. Razumljivo je, da le **besedila v narekovajih izražajo natančno to, kar nahajamo v zapisnikih ali časopisju**. Vendar glede tega pripomnimo, da smo si dovolili **malenkostne popravke** v tipkovnih oz. tiskovnih napakah, kakor tudi pri nekaterih pregrobih pravopisnih, slovničnih ali slogovnih pomotah. Posebno tam, kjer bi bilo mesto za dvoumno tolmačenje ali za nejasno izpovedano misel, katere izvirno naperjenost smo preverili. Ker pa smo želeli, da bi besedilo čim bolje odražalo načine mišljenja, izražanja in govorjenja ali pisanja v določenih dobah ali določenih oseb, smo **skušali, da bi** tudi **besedilo, ki ni izrecno navedeno** v narekovajih **kot natančna navedba, kolikor mogoče odgovarjalo temu, kar dobivamo v Virih.**

Glavni in skorajda edini viri za pričujoče delo **so zapisniki sej in občnih zborov "Društva Slovencev" oz. "Zedinjene Slovenije"**. Toda glede tega je treba pripomniti, da zapisniki redno odsevajo večinsko mnenje odbora, ne pa mnenja vseh odbornikov. Prav tako hoté ali nehoté odražajo tudi "tolmačenje", če ne že čisto zasebno gledanje zapisnikarjev. Predvsem za prireditve, zlasti za Spominske proslave in Slovenske dneve, o katerih je govor v drugem delu, je bil vir tudi in **pogosto ali celo izključno tednik "Svobodna Slovenija"**. Opozarjamo na to, da je SS šele zadnja leta v lasti ZS in v prejšnji dobi po drugih podpisani članki ne izražajo mnenja ZS. Kot bomo večkrat poudarili, je SS v prejšnjih desetletjih kljub določenemu stališču lastnika vedno dopuščala veliko mero širokosti. Resnici na ljubo pa je treba priznati, da je marsikateri dopis ali popis kakega dogodka v slovenski argentinski skupnosti nosil pečat preveč osebnega ali "strankarskega" gledanja. Kadar smo to zapazili, smo skušali dostaviti primerne opombe.

Razumljivo seveda je, da velja zagotovilo naše verodostojnosti samo za **verno posredovanje** ustnih ali pisnih virov. V primeru pa, da je vir v svoji izreki oz. pisavi nejasen ali dvoumen, izrecno opozarjamo, da je takšno naše tolmačenje izpovedanega. Vsebina vira samega je lahko včasih, na splošno seveda ne, tudi vprašljiva.

Ker je tole delo, ki ga imate pred seboj, predvsem obširno poročilo o slovenskem posevku v razbrazdani svet Argentine, je nekaj predhodnih številk o setvi in rasti pa blagih in divjih vetrovih in upih za žetev primernih že tudi za tele uvodne strani. Se pravi, da se tale prispodoba iz narave v hladne račune takole sprevaja:

V Argentini je zdaj povprečna najvišja starost prebivalstva okrog 70 let, 69 za moške in 71 za ženske. Kaže, da je za rojake tretjega vseljenskega pritoka ta doba nekoliko daljša. Od vselitve l. 1948 je preteklo skoraj 50 let. To se pravi, da bi bilo zdaj starih od 71 do 80 let tistih 1799 rojakov, ki so bili leta 1948 med 21. in 30. letom; 81 do 90 let pa tistih 1022, ki so bili med 31. in 40. letom! Medtem ko bi 1273 novopriseljencev do 20. leta imelo zdaj od 51 do 70 let!

Pred kratkim smo brali precej vprašljiv "Pogovor s številkami"[2]. Po tem spisu bi bilo 2775 vseljencev tretjega vseljenskega toka v Argentino, ki bi imeli 66 let ali več, kar bi pomenilo 49,17% vse slovenske emigrantske skupnosti v Argentini! To trditev skuša pisec utemeljiti z razpredelnicami o rojstvih (2.395 od 1948 do 1995), umrljivosti (2.098 v isti dobi) in naravnem prirastku, ki bi v celoti znašal samo 297 oseb. Sicer sam

[2] Avgust Horvat, "Meddobje" Bs.As., SKA, XXX-1996 1-2 147-155.

priznava, da podatki o rojstvih niso natančni, četudi pravi, da upošteva celo rojstva v mešanih zakonih. Da podatki o rojstvih niso popolni, je razvidno že iz dokazanega dejstva, da vsaj do leta 1959 večina rojstev (oz. krstov) ni bila objavljena v naših časopisih (J. Rant, o.c.).

Toda če pomislimo na to, da je leta 1995 slovenske šole samo v osnovnem tečaju obiskovalo 496 učencev in da se njihovo število zadnja leta neprestano povečuje (poročilo referenta F. Vitriha na 49. OZ DS; gl. SS 6.6.1996 21 4); ali da je leta 1997 napravilo sprejemni izpit za 1. razred Srednješolskega tečaja 31 učencev, v ves ST pa se je vpisalo 112 dijakov (SS 1997 13 3); ali da je na lahkoatletskem turnirju tekmovalo nad 700 mladcev (poročilo OZ ZS 1996); ali da je bilo po poročilu mlad. referenta na OZ leta 1995 v Domovih dejavnih 468 mladcev od 12. do 25. leta; ali da Zadruga SLOGA šteje 3.111 članov, katerih povprečna starost je: do 30 let, 24,01%, od 31-65 let, 49,70%, nad 65 let, 26,29% ("Stik", Glasilo SLOGE, XV.73 jan.-apr.1997 2); ali da se je na romanju v Luján leta 1996 zbralo 2500 rojakov, katerih večina gotovo ni imela nad 65 let (SS 13.6.1996 22 5), - potem nekaj z navedenimi številkami ni v redu.

Seveda pa je prav "Zedinjena Slovenija" v tem neka izjema. Ker je zmerom več včlanjevanja samo v krajevne domove (KD), bi bilo razumljivo, ako bi se manjšalo članstvo ZS oz. bi se spreminjala starostna lestvica. A dejansko ni povsem tako![3)]

Da je starejših oseb zmerom več v razmerju z mlajšimi, je tudi razumljivo. Prav takó, kakor je bilo svojčas - leta 1948 -, več srednjeletnih kakor starih ali mladih. Toda že to, da omenjeni pisec ugotavlja kolikor toliko malenkostno prirast (297 oseb), dokazuje, da se argentinsko-slovenska skupnost tretjega vseljenskega toka ne manjša, čeravno je zadnja leta več smrti starejših oseb (zgolj številčno gledano, ne pa procentualno) in čeravno bi bilo zadnjih 25 let več smrti kakor rojstev, - o čemer pa nismo prepričani. Mar ni res, da v Argentini rojeni potomci zavzemajo vedno bolj pogosto vodilna mesta v slovenski skupnosti? Mar ni res, da so vsi sedanji predsedniki KD **rojeni že v zdomstvu**? Mogoče bo ta prenovljena skupnost sčasoma postala pretežno dvojezična ali celo dvokulturna. Toda po vsem videzu ne bo postala navadno kruhoborsko izseljenstvo, ker bi se v takem primeru v slabih razmerah večina vrnila domov. Slovenska skupnost v Argentini bo za dolgo ostala to, kar je bila spočetka: politična in verska emigracija. V tesnem stiku z domovino in s svojimi koreninami. Toda s kritičnim presojanjem tamkajšnjega dogajanja. V prepričanju, da njeno poslanstvo še ni izgubilo smisla. Verjetno tudi, da ne bo mogla vplivati na potek dogodkov v Sloveniji. Vedno pa bo po svojih najboljših močeh prispevala k utrditvi narodne zavesti, okrepitvi državnotvorne zavesti in uvajanju boljšega pravnega in družbenega reda. Če ne z vsem drugim, pač pa vsekakor **s svojim pričevanjem**.

[3)] Pogled v kartoteko članov leta 1996 nam da sledeče starostne skupine, v katerih pa niso prišteti mladostniki pod 18. letom: od 18 - 30 let: 84; od 31 - 40 let: 60; od 41 - 50 let: 80; od 51 do 60 let: 78; od 61 - 70 let: 148; od 71 - 80 let: 159; več kot 80 : 56. To se pravi, da ima več kot 65 let res okrog 48% članstva, da ima več kot 60 let 54,5% in da ima več kot 50 let 66,3%. Ali drugače povedano, da ima 33,7% manj kot 50 let. Toda če prištejemo še otroke članov pod 18. letom, se ta odstotek nedvomno precej zviša.

Zaključujemo tele uvodne besede v obsežno, če ne že pomembno delo, z besedami zaupanja v **prihodnost**, ki nam jih narekuje **preteklost**, kateri smo v Zborniku prešteli "kosti in obisti", in z besedami, ki nam jih potrjuje tudi **sedanjost**, kakor jo mi videvamo

Leta 1995 je bilo v Ljubljani pomembno srečanje, na katerem so govorili o tem, ali bo slovenski jezik obstal ali ne. Z žalostjo smo brali, kako mnogi črno gledajo na usodo slovenščine in slovenstva sploh. Ali se taki črnogledi ne zavedajo, kakšen pomen ima dejstvo, da imamo svojo državo? Ali se ne zavedajo, da je slovenski narod obstal, kljub temu, da je bil podvržen skozi stoletja včasih tudi načrtnemu iztrebljanju? "Ta burka je stara že tisoč let!" Seveda zdaj ne gre za upor proti takemu zatiranju. Zdaj mora biti upor drugačen, ker se je spremenil tudi način raznarodovanja. **A tudi zdaj gre za izbiro med prvenstvom in krožnikom leče!** Krožnik leče danes morda pomeni navidezna tehnološka premoč; navidezna, ker je človek zmerom močnejši od nje, če le hoče. Krožnik leče danes morda pomenijo lagodnost ali prileżniška prilagoditev razmeram ali navidezna neizogibnost, kar pa je čisto navadna samoprevara. Ne komunizmu in ne kapitalizmu v bistvu narod ne pomeni nič. Za nas pa je narodnost božji dar. Po božji volji je, da ga ohranjamo, kolikor le moremo.

Toda brali smo tudi, da na tistem srečanju nekateri udeleženci niso bili tako prepričani o neogibnem izumiranju slovenstva. In med njimi so bili vsi zastopniki koroških - zamejskih! - Slovencev. Skupaj z njimi tudi zdomski Slovenci v Argentini verujemo, da niti ne slovenski narod niti ne naša majhna slovenska skupnost v Argentini nočeta umreti. "Živeti hočemo!" Kako? Bržkone še nimamo takojšnjega in jasnega odgovora na to. A dokler se sprašujemo, odgovor pač še iščemo! Sicer pa je življenje narodov in poedincev skrivnost skrita v Bogu, ki se nam razpleta z vprašanji in - morebitnimi - odgovori nanje.

1. del :

Zgodovina in zgodbe

1. TRIJE SLOVENSKI VSELJENSKI PRITOKI V ARGENTINO

Msgr. Janez **Hladnik** je večkrat pisal o Slovencih v Argentini.[1)] Po njem na splošno razlikujemo troje vseljenskih pritokov, tokov ali valov :

1.1. Prvi pritok

Začel se je okrog l. 1878. Argentina je tedaj prosila Avstrijo za 200 družin. Vsaka družina bi dobila 100 ha zemlje in potrebno začetno pomoč. Naseliti bi se morale predvsem v sedanji provinci Formosa, ki meji na Paragvaj. Zaradi vojne s Paragvajem (tim. Vojna trojne Zveze med Argentino, Brazilom in Urugvajem proti Paragvaju, ki je trajala s presledki od leta 1864 do "mirovne pogodbe" 1872) je večina ostala v provinci Entre Ríos, le kakih 10 družin je prišlo do Formose. V celem je bilo okrog 50 slovenskih družin, predvsem s Primorskega, ki so se vselile na severni konec Argentine.

Tem so se potem pridružili še drugi posamezni vseljenci, ki so se raztresli po vsej Argentini, npr. v San Luisu in Mendozi. Mnogi so prišli v Argentino samo zato, ker niso dobili dovoljenja za vstop v Združene Države, potem pa so se zakoreninili v "Srebrni deželi".[1bis)]

Hladnik sodi, da je bilo ob začetku l. svetovne vojne v Argentini okrog 200 Slovencev.[1 ter)]

Eden izmed najbolj poznanih vseljencev tega toka je bil inž. **Janez Benigar**, ki se je naselil v dolini reke Río Negro in deloval med aravkanskimi rodovi, predvsem Mapuči, in jih učil zanje še nepoznanih tehnik.

2.2. Drugi pritok

Obsega dobo med obema svetovnima vojnama. Od l. 1922, ko so pričeli prihajati prvi, je število stalno rastlo, tako da so v letih 1926 do 1929 skupine štele po sto ali več oseb, in da so nekatere ladje priplule samo s slovenskimi izseljenci. Bili so doma skoro izključno iz **Primorske**, ki je bila padla l. 1918 pod italijansko oblast.

[1)] Npr. KZSS (1949, 60-64)

[1bis)] Navadno ne govorimo o Argentini kot "Srebrni deželi", kar dejansko pomeni izraz, ki prihaja iz lat. "argentum"(srebro) in ga ima tudi šp., čeravno se bolj uporablja izraz "plata". V šp. ni pravilno uporabljati imena "Argentina" v nedoločni obliki, ampak s členom "la", torej "La Argentina", Srebrna, ne pa iz srebra ("de plata"). Med slovensko skupnostjo - in tudi doma - so vnesli izraz "ob Srebrni reki", ki je napačen prevod šp. "Río de la Plata". Pravilen prevod je "Reka srebrá", ker so po njej prevažali srebro iz rudnikov v Potosí, v današnji Boliviji. (Potosí je glavno mesto istoimenske province, znane že iz prvih let odkritja Amerike po velikanskih ležiščih predvsem srebrne rude. V 16. stoletju je bilo mesto Potosí eno največjih na vsej ameriški celini.) Eden izmed piscev Zbornika je to nekoč omenil pok. Francetu Papežu, ki je potem to enkrat uporabil ("Meddobje" XXVI-1992 3-4 201): "in še manj do Srebrne reke (morda bolje: reke srebra)", potem pa je spet zmerom uporabljal "ustaljeni" izraz "Srebrna reka". Verjetno je, da starejši niso imeli zadostnega posluha za razlikovanje med "Río de la Plata" (Reka srebra) in "Río de Plata" (Srebrna reka), danes pa mlajši ne dojemajo v slovenščini razlike med "Srebrno reko" in "Reko srebra". Vsi vemo, da nekdaj poimenovano "Sladko morje" (Mar Dulce) ni srebrno, ampak da ima "levjo barvo", to se pravi, barvo (amerikanskega) "leva" ali pravilneje: barvo pume. Potemtakem smemo govoriti, da živimo v "Srebrni deželi" in ob "Reki srebra", ne pa ob "Srebrni reki". - Uporabljamo sicer še nesprejeto ime "Brazil", ker smo prepričani, da je utemeljeno mnenje Marka Martelanca, ki ga je predstavil v pismu "Glas-u SKA" (Bs.As., XLIII 3-4 3,6); tako tudi v slov. moremo razlikovati med državo (Brazil-om) in glavnim mestom (Brazilijo). Izraz Brazil bi izhajal iz keltskega "barcino" ali "bracino" (slov.: cinober, kovinarski vir rdečega barvila za tkanine), ki ga je nadomestil "pau-brasil" (rdeči les) in so ga uvažali iz Brazila.

[1 ter)] Veronika Kremžar Rožanec "Naseljevanje Slovencev v Argentini" (SS 11.1.1990 2 2; 18.11.1990 3 3; 25.1.1990 4 4; 1.2.1990 5 4) prihaja do zaključka, da je leta 1900 bilo v Argentini okrog 200 družin slovenskega izvora. Kaže, da je njeno dokazovanje prepričljivo in da ga moremo sprejeti. Ako Hladnik sodi, da je bilo ob začetku l. svetovne vojne samo 200 Slovencev v Argentini, mogoče misli na tiste, ki so še ohranjali slovensko zavest.

Prihajali so v Argentino ne le zaradi fašističnega nasilja, temveč tudi zaradi tega, ker so italijanske oblasti zatirale njihove človečanske in manjšinske pravice, večkrat po novopriseljenih Italijanih na slovenskem ozemlju. Toda za Argentino so ti slovenski izseljenci bili italijanski državljani! To je delno vplivalo, da so se mnogi izdajali ali imeli za Italijane, zlasti zaradi tako številnega italijanskega potomstva in vpliva v Argentini.

Izseljenski duhovnik
Jože Kastelic

Ko se je pričela gospodarska kriza l. 1929, je nekaj tisočev teh vseljencev odšlo v notranjost države, kjer je bilo več dela (na železnicah, cestah itd.). Sicer so se nekateri potem vrnili v Buenos Aires, mnogi drugi pa so tamkaj ostali in tako za vedno izgubili stik s slovensko skupnostjo.

Toda ta tok ni bil izključno primorski. S Primorci vred je prišlo kar nekaj tudi **Prekmurcev**, **Belokranjcev** in **Suhokrajinčanov**.

Drugi vseljenski tok je ustvaril "**Slovenski Paternal**" (severovzhodna četrt BA) in "**Slovensko Avellanedo**"(mesto na jugu BA). Na Paternalu so se večinoma zbirali Primorci, na Avellanedi pa Prekmurci. Nekateri od prvih so si kupili zemljišča in se potem naselili v Villa Devoto, Saavedra, Villa Lugano (mestne četrti BA) in v San Martinu ter Floridi (kraja, sedaj mesti na severozahodu BA). Od drugih se jih je precej ustalilo v Lanus-u, Sarandí-ju, Bernal-u (mesta na jugu BA).

V notranjosti države so bile močne skupine tega drugega toka v **Rosario** (prov. Santa Fe) in v provinci **Córdoba** - sklanjamo: Córdobe Córdobi itd. -, pa tudi v mestu **Bahía Blanca** (prov. Bs.As.) in v sedanji provinci Río Negro.

Od l. 1926, ko je v Argentino za pol leta prišel prvi izseljenski duhovnik, svétnik Anton **Mrkun**, in je začel zbirati Slovence v kripti znane cerkve "Santísimo Sacramento", blizu pristanišča v mestni četrti "Retiro", so rojaki drugega vala dobili tudi svoje prvo versko glasilo "**Izseljenski glasnik**". Ko je l. 1933 prispel v Argentino duhovnik **Jože Kastelic**, dotedaj izseljenski duhovnik v Franciji, je začel izdajati novo versko glasilo "**Duhovno življenje**". V septembru 1935 je prišel v Argentino **duhovnik Janez Hladnik**, ki je po kratkem oddihu Kastelica deloval skupaj z njim do Kasteliceve smrti na najvišji argentinski in ameriški gori **Akoncagua** (izg. in skl.: Akonkagva, Akonkagve, čeravno "-v" zveni bolj "u"), kamor je hotel ponesti križ kot prvi Slovenec in prvi duhovnik. Medtem so se Slovenci zbirali pri mašah na Paternalu (potem pa na aveniji del Campo) in na Avellanedi. Začeli so tedaj tudi z nekaterimi verskimi prireditvami, od katerih se jih je nekaj ohranilo do danes, kot npr. vsakoletno romanje v **Luján** in **Lourdes** (oz. pravilno: Santos Lugares, v občini San Martín).

Drugi vseljenski tok je ustanovil tudi svoje pevske zbore, gledališke skupine ("**Ljudski oder**") ter društva kot "**Prosveta**" (z istoimenskim glasilom) in "**Sokol**", ki se je potem preimenoval v "**Tabor**"(z glasilom "**Novi list**"). Hladnik je sodil, da sta bili ti dve društvi med sabo sicer "idejno v borbi, toda združevali sta obilo narodno zavednih mož, tako da je bila njuna borba v resnici koristna tekma". V naselbini v Villa Devoto je l. januarja 1935 začelo delovati "**Gospodarsko Podporno Društvo Slovencev v Villa Devoto**", ki so ga "levičarji" zasmehljivo imenovali "kmetje", toda dejavnost tega društva je zgradila svoj "dom" na ulici Simbrón 5148. Za Primorci so tudi "Kranjci" ustanovili svoje društvo "**Samopomoč Slovencev**" (1. januarja 1937), ter si postavili svoj dom na ulici Centenera 2249.

Malo zaradi utrujenosti članstva, malo pa zaradi spremenjenih razmer v Sloveniji oz. Jugoslaviji, sta se l. 1938 društvi združili v "**Slovenski dom**", obe glasili pa sta se spojili v "**Slovenski list**". Kasneje so Prekmurci ustanovili svojo "**Slovensko krajino**" (1940), od katere se je potem ločila "**Samopomoč**".

Med drugo svetovno vojno so vsi delovali v precejšnjem sožitju. Po vojni pa so komunistični agenti začeli z delom za združitev vseh slovenskih društev pod vodstvom "Ljudskega odra". Do tega pa ni prišlo. "Slovenski list" se je spremenil v "**Slovenski Glas**", ki je padel v rdeče mreže. Toda različna Društva niso hotela združenja v eno samo društvo, tim. "Ljudski dom", ker bi se morali odpovedati lastninski pravici v prid tistim, ki bi jih imenoval jugoslovanski veleposlanik. Tudi tisti, ki so delno zapadli tej propagandi, kot npr. nekateri v "Gospodarskem Podpornem Društvu Slovencev v Villa Devoto", so po 12 letih (1958) začeli z akcijo, da bi rešili svojo ustanovo.

Nekaj podobnega se je dogajalo v notranjosti države. V mestu **Rosario** so imeli svoje društvo "Triglav" z lastnim domom. V mestu **Córdoba** so bili razdeljeni med "Edinostjo" in "Svobodno Jugoslavijo". V kraju **Loma Negra** (prov. Buenos Aires) so imeli društvo "Bled" (kasneje "Narodna obrana" in "Svobodna Jugoslavija"). V pristaniškem mestu **Bahía Blanca** (beri: baía blanka) so imeli svoje podporno društvo. V **Cinco Saltos** in **Centenario** (prov. Río Negro; "c" "s" in "z" se v Argentini pred "e" in "i" izgovarja kot "s", torej sinko saltos, sentenario; n.op.) je živelo okrog 30 slovenskih

družin. Na severu (prov. Chaco) je bilo nekaj belokranjskih družin, ki so se bavile s pridobivanjem bombaža in nekaj časa so celo imele svoje društvo.

Tedanji vseljenci so imeli tudi **svoje šolstvo**. Prva šola je bila v zasebni hiši v Villa Devoto, od l. 1933, leta 1935 pa se je preselila v GPDS Naš dom, kjer je delovala vse do razpustitve v letu 1949. Slovenske šolske sestre so imele 3 slovenske šole, na Paternalu in v Villa Devoto v BA, pa v mestu Rosario (prov. Santa Fe) in celo v kraju Saladillo. Toda sestre niso imele veliko uspehov, ker je bilo zmerom manj slovenskih (oz. jugoslovanskih) gojencev, z letom 1942 pa je Zvezno vzgojno ministrstvo zahtevalo, da morajo sprejemati tudi Argentince. Leta 1938 je bila slovenska šola v okviru Slovenskega doma. Naslednje leto so tri društva podpisala pogodbo o skupni slov. šoli v Villa Devoto (GPDS Naš dom, Ljudski oder in Slov. podporno društvo Ivana Cankarja). Leta 1946 so se vsa ta društva združila v Ljudskem odru in preko njega v Slovanski uniji, ki jo je Peronova prva vlada prepovedala 25.5.1949. Šele 1977 so se združili GPDS Naš dom, obnovljeni Ljudski oder in novoustanovljena Zarja v tim. "A.M.E.Y.Triglav"(Asociación Mutual Esloveno-Yugoeslava Trigav - Slovensko-jugoslovanska vzajemna pomoč Triglav). Ker niso imeli učnih moči, so naprosili Tineta Debeljaka ml., iz vrst tretjega toka, da je tam poučeval od 1977 do 1980. Ta skupina je potem dobivala močno podporo od SIM in imela nekaj uspehov. V Rosario pa so šolske sestre obnovile slov. šolo l. 1988 za okrog 20 otrok.

Izseljenski duhovnik Janez Hladnik

Žal, da so mnoga društva razpadla, bržkone precej zaradi tega, ker so se, ali zaradi idealizma ali zaradi nepoznanja stvarnosti, zedinili navsezadnje celo v znano "**Unión Eslava**", katero je prva Peronova vlada (1946-1952) prepovedala in ji delno zaplenila premoženje. (O obstoju in delovanju nekaterih društev v zadnjih letih ter o razvoju odnosov do tretjega toka bo govor v zadnjih poglavjih tega prvega dela.)

Vendar od vsega tega niso ostala le pomembna imena posameznikov, ki so v ponos vsem Slovencem v Argentini in v domovini, med njimi zlasti **arh. Vinko Sulčič,** ampak tudi imena nekaterih ustanov, najsi so preživele ali ne težke preizkušnje "kruhoborskega" ali narodnozavednega zdomstva, preizkušnje naglih in globokih sprememb v tujini in domovini, predvsem pa preizkušnje osebnih in ustanovnih stikov s tretjim vseljenskim tokom.

1.3. Tretji pritok

V glavnem sestavljajo ta tok slovenski begunci pred komunisti. Komunisti so l. 1945 okupirali Slovenijo s tim. narodno-osvobodilno vojsko in z vojaško pomočjo sovjetske Rdeče Armade. Kot je znano, je bila ta **okupacija Slovenije** tragična posledica dogovorov iz Jalte in Teherana. Marsikaj je že zapisanega o takratnem umiku domobrancev in množičnem begu civilistov[2].

Preko Ljubelja v begunstvo

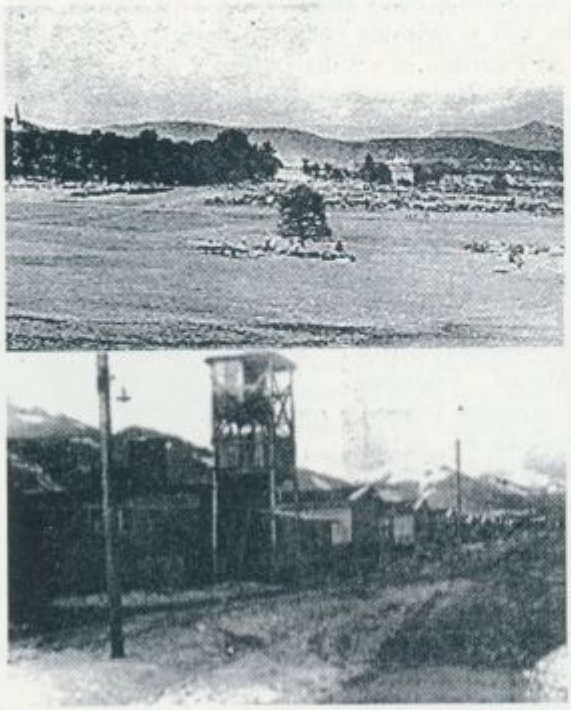
Drugi zapisi pa govore že o prihodu emigrantov, kot v članku "Kako smo prišli v Argentino", ali pa so neke vrste kronika, kot jo npr. najdemo v sestavku "Brezdomci so našli nov dom v Argentini".[3] Ti spisi so pomembni, ker osvetlijo razloge, zaradi katerih se je toliko beguncev odločilo za naselitev v Argentini. Morda najpomembnejši razlog je bilo dejstvo, da je le Argentina sprejemala družine v celoti, najsibo s številnimi majhnimi otroki ali s telesno pohabljenimi ali ostarelimi. KZSS (1949, 173-178) piše o "Slovencih v svetu" in posebej o "Slovencih v Argentini"(174-175). Bolj natančen zapis pa najdemo v KZSS 1951 (231-234) pod naslovom "Slovenci v Argentini". Po tem poročilu se je naseljevanje slovenskih beguncev v Argentini začelo januarja 1947, ko sta v decembru 1946 prišla v Buenos Aires, kot neke vrste ogledника, duhovnika **Jože Košiček** in **Tone Grčman**. Potem so tisto leto skoro vsak mesec prihajale manjše skupine. Do konca l. 1947 je prispelo v Buenos Aires 89 slovenskih beguncev.

---

[2] Zdi se primerno navesti (del) spisa John Corsellisa, ki ga je objavil znani argentinski občasnik "Todo es Historia" (št. 343, febr. 1996, s. 50-74) pod naslovom "Refugiados eslovenos en la Argentina".

[3] Jože Košiček (KZSS, 1949, 166-167) in Janez Hladnik (KZSS, 1949, 168-170).

L. 1948 se je izkrcalo v buenosaireškem pristanišču 3930 slovenskih protikomunističnih beguncev. Čeprav je vsak mesec prispel vsaj po en prevoz (transport), so večje skupine prišle meseca januarja (nad 300), marca (536), maja (728), avgusta (393), oktobra (524), novembra (392) in decembra (400). Leta 1949 sta prišla še dva večja prevoza (januarja 232 in februarja 725), potem pa se je nehalo množično vseljevanje.[4] Prihajali so sem ter tja le posamezniki ali manjše skupine. Po letu 1950 so mogli priti v Argentino samo tisti slovenski begunci, ki so tukaj imeli sorodnike iz prvega kolena in so jih ti poklicali ter jim preskrbeli vselitveno dovoljenje. V celem jih je na ta način prišlo 98.

Zgoraj: Vetrinjsko polje s taboriščem;
spodaj: taborišče Peggetz na Vzhodnem Tirolskem

Po podatkih Društva Slovencev je bilo **leta 1952** v Argentini **5282 slovenskih novonaseljencev**, 3216 moških in 2066 žensk. Od teh jih je 3439 živelo v 930 družinah, ostali pa so bili samski oz. nasiljeno ločeni od svojcev (žen, otrok), ki so ostali doma. Kasneje se je moglo nekaj teh družin spet sniti na svobodi, potem ko je komunistična Jugoslavija omilila prepoved odseljevanja.

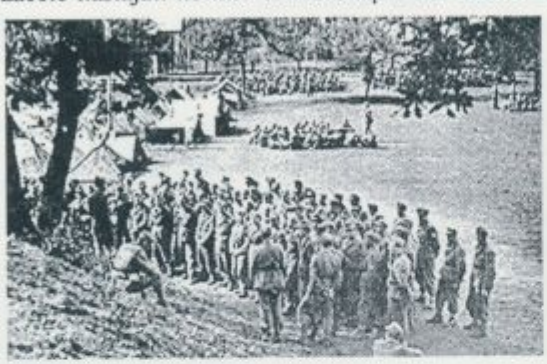
Kljub navedenim podatkom DS prej omenjena kronika Jožeta Košička sodi, da je bilo leta 1950 v Argentini okrog 5500 slovenskih novonaseljencev.

Vendar že nekaj let pozneje drugi pisci omenjajo večje številke.[5]

Tako je razumljivo, da so sešteli vseljence vseh tokov in pričeli na splošno govoriti najprej o približno 25.000, potem pa že o **okrog 30.000 slovenskih naseljencev v Argentini**.

V letu 1960 smemo torej govoriti o približno 7000 slovenskih naseljencev tretjega toka.

Velika večina novih vseljencev se je ustalila v tim. **Vélikem Buenos Airesu**, kjer so počasi začele nastajati kolikor toliko skupne naselbine: San Martín, Florida, Villa Martelli, Liniers, Ciudadela,

Del domobranske vojske v Vetrinju

Begunci prihajajo v Vetrinje

[4] Pernišek (1973-75 354) navaja imena ladij in poroča o številu Slovencev, ki so jih te pripeljale v letu 1948 in na začetku l. 1949.

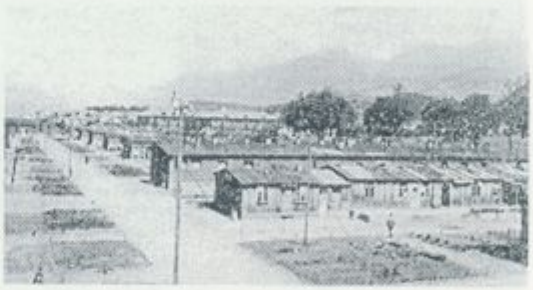
[5] Tako P. Rant (1958) in J. Rant (1960) v svojih doktorskih disertacijah. J. Rant (60T, izvlečki, 7), piše, da je do 1949 prišlo 5203 oseb, po l. 1949 pa okrog 800, in da se je tu rodilo 1440 otrok, kar bi dalo 7443 oseb. Po drugi strani je iz Argentine odšlo okrog 200 oseb (v sosednje države, v ZDA ali Kanado, in v Evropo, predvsem Španijo, Anglijo, Francijo in zlasti v slovenskogovoreče dele Avstrije in Italije), umrlo pa jih je 173. Torej bi tedanje stanje štelo 7070 slovenskih novonaseljencev.

Ramos Mejía, Castelar, San Justo. V **notranjosti province Buenos Aires** so bile slovenske skupine v mestih La Plata, Mar del Plata, Miramar, Chapadmalal in Tandil. Drugi so se razkropili po vsej državi: **Misiones, Santiago del Estero, Formosa, Santa Fe** (Rosario), **Córdoba, Mendoza** (okrog 320), **San Luis, Neuquén, Río Negro**, (Bariloche), **Chubut** (Comodoro Rivadavia), **Ognjena zemlja**.

V starostni dobi do 14. leta (KZSS, 1951) je bilo 983 oseb; od 14. do 20. leta 390; od 21. do 30. leta 1.799; od 31 do 40. leta 1022; od 41. do 50. leta 629; od 51.do 60. leta 314; od 61 do 60. leta 118, od 71. do 80. leta 14 oseb in 2 osebi nad 80-imi leti.

Takoj je opaziti velik odstotek mladine do 14. leta, predvsem pa sorazmerno veliko število oseb med dvajsetimi in štiridesetimi leti.

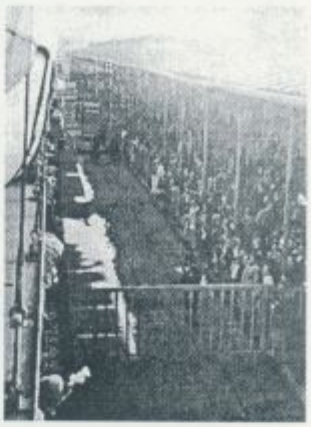
Po poklicu je bilo **polovica kmetov, dobra četrtina obrtnikov, ostali pa** so imeli **višjegimnazijsko ali akademsko izobrazbo**. Seveda, dejanskost jih je primorala, da so zagrabili za drugačna dela. Sprva je bilo mnogo moških zaposlenih na javnih gradnjah (npr. sedanje letališče Ezeiza), dekleta in žene pa v službi kot hišne pomočnice. Precej oseb je bilo zaposlenih v tovarnah, predvsem tekstilnih. Toda mnogi so brž zamenjali te poklice in začeli delati "na svoje": zidarji, krojači, tesarji, mizarji, sodarji, vinogradniki, kmetje. Nekaj akademsko izobraženih je dobilo mesto v državnih uradih, zlasti na ministrstvu za javna dela.

Begunsko taborišče (desno krilo) Spittal na Koroškem

Novonaseljenci tretjega toka niso prišli iz določenih slovenskih pokrajin in se tudi na splošno niso razlikovali po deželah, odkoder so bili prišli. Sicer je bila sprva neka zapreka v tem, da so eni prišli sem po skoro triletnem bivanju v Italiji, drugi pa v Avstriji, ker so razmere v obeh državah (oz. taboriščih) bile precej različne.

Vendar so se te razlike hitro zabrisale. In kakor se je že v taboriščih začelo nekako izgubljati izvirno narečje posameznikov, se je v Argentini ta razvoj še poglobil. Danes malokdo govori svoje izvirno narečje. Nastala je nekaka nova skupna slovenska govorica, (v katero se sicer včasih nehote - ali hote- vrine kakšna španska beseda), v kateri začutimo nekako bolj "mehko" ali "romansko" izreko. Ta govorica je bržkone malo drugačna kot domovinska slovenščina; mogoče bolj "starinska", kot jo hočejo nekateri ocenjevati. Toda ta govorica se ne more navaditi na "novo" domovinsko slovenščino, katera ji zveni popačena in tuja, da, celó potujčena.

LadjaSanta Cruz pristaja s slovenskimi begunci. 11. 11. 1947

Dejstvo, da je tretji vseljenski tok v Argentino predstavljal izključno **zavedno politično emigracijo** in da je **skoro četrtina** le-te pripadala sloju **izobražencev** ali **kulturnih delavcev-ustvarjalcev**, je bilo najbrž glavni vzrok, da so begunci ali zdomci postavili na noge močne ustanove na različnih področjih: verskem in cerkvenem, društvenem, družabnem, kulturnem, vzgojnem, gospodarskem, političnem in še na tolikerih drugih. Po vsem tem se ni moč čuditi pojavu, da v domovini govorijo in pišejo o **"slovenskem čudežu v Argentini"**.[6]

6) Gl. npr. Taras Kermauner, "Slovenski čudež v Argentini - Trilogija" Knjiga 1: "Predstavitev SPE", 149. izdanje SKA, Bs.As,-Ljubljana, 1992 ; Knjiga 2:"Krščanska tragedija",ib.; Knjiga 3: "Srečanje in portreti", 150. izdanje SKA. ib.

Pogled na Buenos Aires iz pristanišča
leta 1949

Pogled na del Buenos.Airesas (Catalinas al Norte in Retiro)
leta 1995

Del buenosaireškega pristanišča z mestno četrtjo "Retiro". Od leve na desno: Hotel Sheraton, Stolp Angležev, postaja Retiro s tremi železniškimi progami (Mitre,San Martín, Belgrano) in avtobusno postajo. V ozadju avtocesta Arturo Illia, ki povezuje avenijo " 9 de Julio" z "obalno" avtocesto ter mejno (polkrožno) avtocesto "Gral. Paz" in s tim. "Severnim privozom" (Acceso Norte ali "Panamericana"). V sredi je jasno vidna štirinadstropna stavba **Hotela za vseljence** (Hotel de Inmigrantes). Na desni grb "Ciudad de la Santísima Trinidad y Puerto de Nuestra Señora Santa María de los Buenos Aires" , to je: Mesta Presvete Trojice in Pristanišča Naše Gospe Svete Marije Dobrih Sap (ali: ugodnih vetrov).

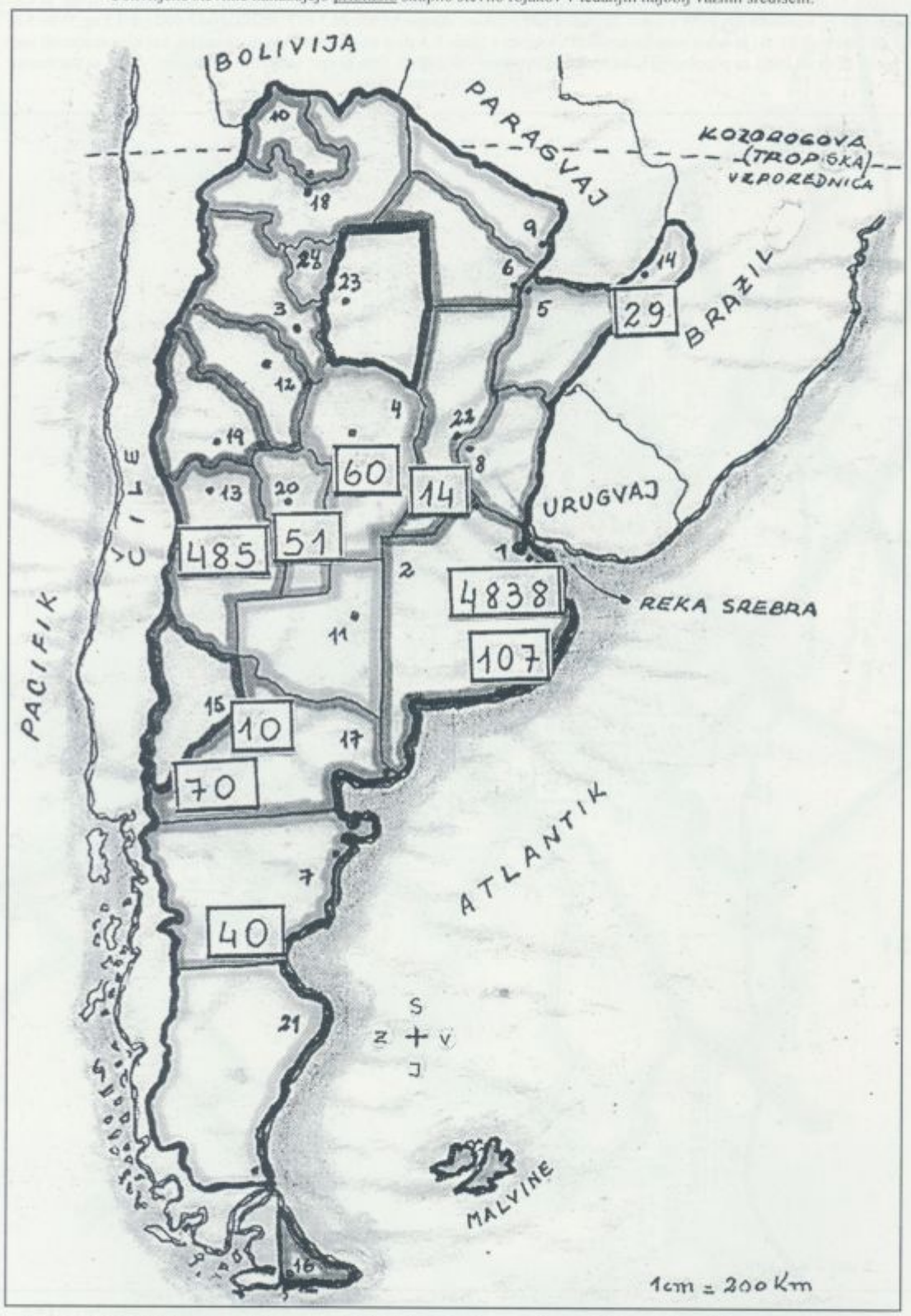
Buenosaireška stolnica, na desni novo
škofijsko poslopje

Sedež argentinske zakonodajne oblasti (kongresa)
s Trga obeh kongresov

1.4. Razpršitev tretjega pritoka v argentinskih provincah leta 1959

Podatki so vzeti iz Rant J. (1960, o.c.). Posredovalo mu jih je DPa, so pa iz kartoteke, ki jo je sestavila slovenska KA leta 1959. Uokvirjene številke nakazujejo približno skupno število rojakov v tedanjih najbolj važnih središčih.

Glavno mesto 2. Buenos Aires 3. Catamarca 4. Córdoba 5.Corrientes 6.Chaco 7.Chubut 8. Entre Ríos 9.Formosa 10.Jujuy 11. La Pampa 12. La Rioja 13. Mendoza 14. Misiones 15. Neuquén 16. Ognjena zemlja 17. Río Negro 18. Salta 19. San Juan 20. San Luis 21. Santa Cruz 22. Santa Fe 23. Santiago del Estero 24. Tucumán

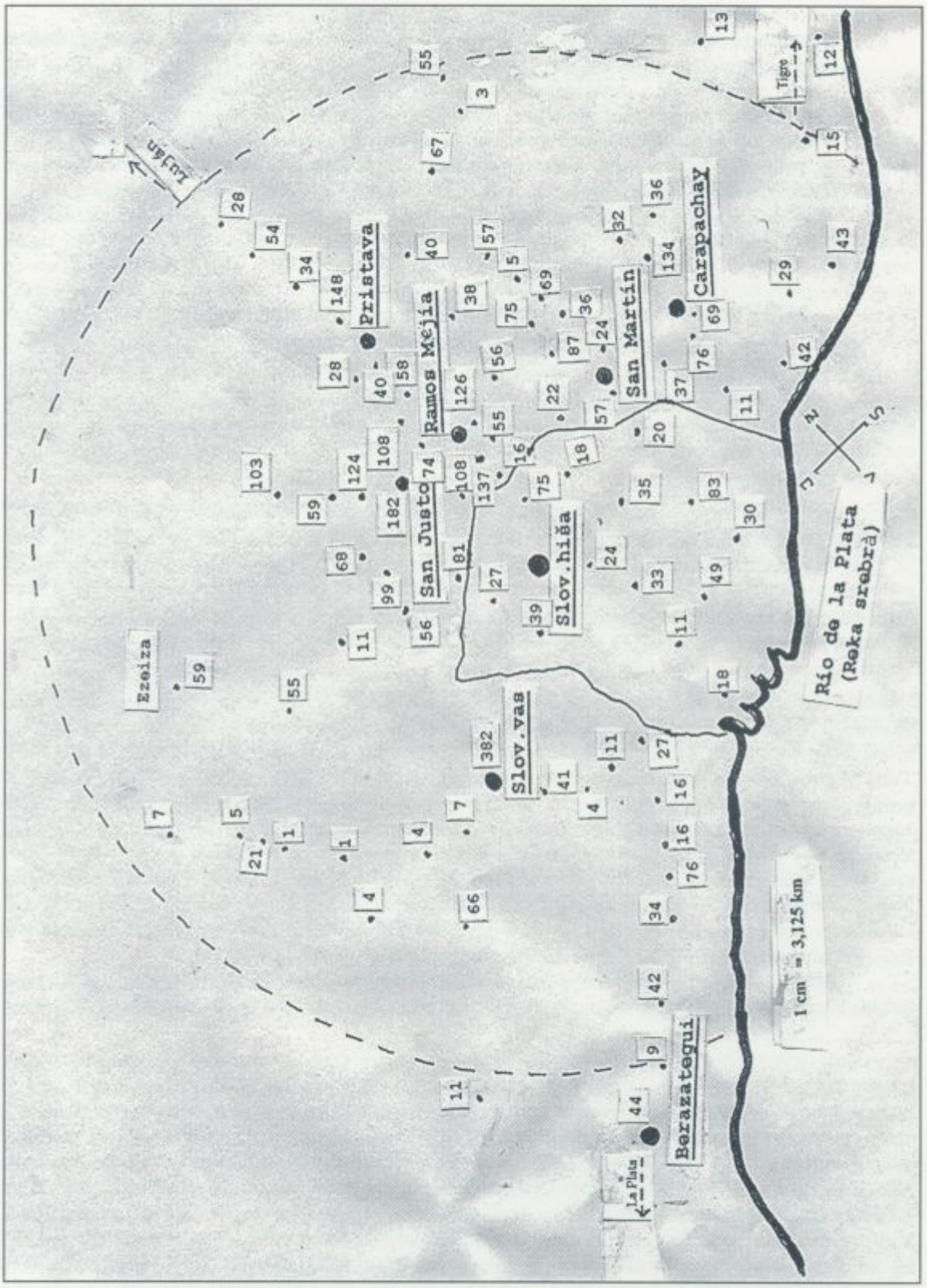
1.5. Število novonaseljencev po središčih v Vélikem Buenos Airesu, v letu 1959

Zemljevid prikazuje glavno mesto Buenos Aires s sedanjimi okoliškimi občinami in s številom rojakov po tedanjih dušnopastirskih središčih, ki približno odgovarjajo današnjim krajevnim domovom. Celotno število za ta "razširjeni Véliki Buenos Aires" je 4.838. Ker je bilo po kartoteki KA 1959 v ostali Argentini 839 rojakov, skupno število da 5.677. Razliko od 7.070 (gl. I.1.op.5) do 5.677 (1.693 oseb ali 21 %) je delno mogoče razložiti s tem, da v štetju KA niso mogli zavzeti vseh, delno pa, ker niso vračunali vseh tistih, ki so jih imeli za popolnoma ločene od "organizirane" skupnosti. Sem bi npr. sodili tim. "Primorci", ki so se večinoma naselili v okolici mesta Tigre.

1. Glavno mesto Buenos Aires. Okraji-občine: 2.Vicente López. 3.San Isidro. 4.San Fernando. 5. Tigre. 6. Escobar. 7. Pilar. 8. San Miguel. 9. Malvinas Argentinas. 10. José C. Paz. 11. Moreno. 12. Ituzaingó. 13. Hurlingham. 14. Morón. 15. Merlo. 16. San Martín. 17. Tres de Febrero. 18. La Matanza. 19. Avellaneda. 20. Lanús. 21. Lomas de Zamora. 22. Esteban Echeverría. 23. Ezeiza. 24. Alte.Brown. 25. Florencio Varela. 26. Quilmes. 27. Berazategui. 28. La Plata (glavno mesto prov. Buenos Aires). 29. Marcos Paz. 30. Cañuelas. 31. Gral.Rodríguez. 32. San Vicente. 33. Ensenada. 34. Brandsen

1. 6. Naselbine tretjega pritoka v polmeru 25 km od Slovenske hiše leta 1959

Vsota vseh številk je malo nižja od 4.838, kot bi morala biti, ker so nekateri rojaki živeli precej zunaj polmera, ali pa se ni za vse natančno označilo bivališče.

2. Ustanovitev "Društva Slovencev"

"Podati pregled dela slovenskih naseljencev v Argentini, se pravi iztrgati pozabi in ohraniti za zgodovino najtežjo, a tudi najlepšo dobo novega slovenskega naseljenstva v tej državi. To je bilo delo, ki nima primere v slovenskem izseljenstvu. (...) Transport za transportom je prihajal. Ljudje so se razhajali na vse strani. Našli so si stanovanja, dobili delo, zaslužek. Poskrbeli (so) za versko življenje ter postavili temelje za kulturno, gospodarsko in socialno delo. Poleg graditve lastnih hiš so začeli misliti na skupne slovenske domove, ki so danes žarišča slovenstva v posameznih slovenskih naseljih. Začeli so izdajati liste, revije in knjige. Z eno besedo: Slovenija v malem, toda lepša kot je doma, ker je šopek najlepšega slovenskega cvetja v tujem okolju." (J.Krošelj, KZSS 1960 227)

2.1."Pripravljalni odbor za Klub slovenskih beguncev"[1)]

Po navodilu Socialnega odbora v Rimu sta 25. decembra 1946 prišla v Buenos Aires duhovnika **Jože Košiček** in **Anton Grčman**. Z izseljenskim duhovnikom Janezom Hladnikom bi morala pripraviti vse potrebno za prihod slovenskih beguncev iz Italije in Avstrije. Janez Hladnik je bil kaplan v baziliki sv. Roze iz Lime, obenem pa urednik in upravnik "Duhovnega življenja" ter dušni pastir "starih" slovenskih naseljencev v vsej Argentini. Obenem je do druge polovice meseca oktobra 1947 vodil vse delo v zvezi s slovensko emigracijo.

Kot je bilo že omenjeno, je do konca l. 1947 prišlo samo še 87 rojakov, od katerih so moški večinoma dobili težaška dela na stavbah, ženske pa so skoro vse pričele delati kot služkinje. Razumljivo je, da je bila zanje vsaka nedelja praznik, ker so se lahko zbirali pri Hladnikovi maši na Avellanedi ali popoldne pri slovenskih šolskih sestrah na Paternalu. "Na teh sestankih so bili vsi mnenja, da je treba nekaj napraviti. Očitna je bila potreba po društvu ali klubu, ali karkoli, samo, da bi se ljudje nekje lahko shajali , da bi imeli nekoga, ki bi se zanje zanimal, kadar bi bilo potrebno" (J.Krošelj, o.c., 228).

Duhovnika Jože Košiček in Anton Grčman sta imela delo na župnijah, ki jih nista mogla zapuščati, kadarkoli bi bilo potrebno za Slovence. Od maja 1947 je na te sestanke začel prihajati **Tone Skubic,** ki je bil sprva čistilec, potem sluga v nekem zavodu in končno uradnik v steklarni. Rojaki so ga začeli pregovarjati, češ da bi on moral nekaj začeti, drugi pa bi mu pomagali. Neko nedeljo so se odločili **Tone Skubic**, **Ado Zober** in **Marija Petelin**, da bodo stopili do Košička, mu razložili svoje namene in prosili za nasvet, ker da je bil že bolj vpeljan v ta novi svet. To se je res zgodilo na cerkvenem stopnišču župnije v Lanusu. Odtod so odšli na razgovor s Hladnikom k sv. Rozi (na aveniji Belgrano 2300), a s Hladnikom je govoril samo Skubic. Odkrito je Hladniku pripovedoval o težavah naših ljudi, ki da so prepuščeni samim sebi in da hočejo ustvariti neko organizirano skupnost. Da se ta ustvari, je Hladniku ponudil vso pomoč, predvsem ker bi to pomenilo razbremeniti Hladnika pri delu za slovensko emigracijo. Hladnik je ponujeno pomoč sprejel in tako je prišlo **22. oktobra 1947** do prvega sestanka tim. **Pripravljalnega odbora Kluba slovenskih beguncev** (POKSB; Zap I 1-1b).

Pripravljalni odbor za klub sl beguncev so sestavljali: **Janez Hladnik** kot predsednik, **Tone Skubic** kot tajnik, **Ado Zober** kot blagajnik, odbornika pa sta bila **inž. Jože Brodnik** in **Marija Petelin**.

---

1) Krošelj, KZSS 1960 227. Za ta del gl. "Sejni zapisnik" I 1-23 od 1. seje Pripravljalnega odbora 22.10.1947 do seje izvršnega odbora 24.1.1948. Gl. tudi "Društvo Slovencev"(KZSS 1949 171-172) in "Društvo Slovencev" (KZSS 1950 176-179). Pomembna sta tudi spisa J. Krošlja "Društvo Slovencev ob 10-letnici"(KZSS 1960 227-256) in "Društvo Slovencev ob desetletnici" (KZSS, 1961, 254-260). Prav tako F. Pernišek "Ob 25 letnici Društva Slovencev" (KZSS (1971-1972, 347-380) in Emil Cof, "Društvo Slovencev - Zedinjena Slovenija, 1948 - 1963 - 1988" (SS 7.1.1988 I 1; 14.1.88. 22 4(ne: 2!); 21.1.88. 3 4 in 28.1.88. 4 3-4). Ni mogoče tajiti, da sta Pernišek in Cof črpala iz Krošljevih del, vendar je glede Krošlja treba pripomniti: 1. po črki in obliki in tudi povedani vsebini ni zmerom natančen; 2. gre mu bolj za smisel; 3. nekatere navedbe SS so verjetno spremenjene zaradi tiskarskega škrata; 4. kar zadeva govore predsednika Stareta, jih nismo zasledili v taki obliki niti v Zap niti v SS; morda je Krošelj razpolagal z izvirniki, ki mu jih je dal Stare, ali pa se je sam trudil za bolj izčrpen zapis; 5. večkrat zamenjuje vsebino določenih sej.

Na isti seji so sprejeli sklep, naj se v hiši inž. Vargasa na ulici **Austria 2307** odpre slovenska begunska pisarna.[2] Hladnik je obvestil, da je dobil iz ZDA ček za 1.000 dolarjev, kot pomoč slovenskim novonaseljencem.[3]

Kasneje so pritegnili k delu v Pripravljalnem odboru še druge znane osebnosti, ki so prispele v Buenos Aires: dr. **Milana Komarja,** lazarista **Ladislava (Lada) Lenčka** in **Stanka Škrabca**.

Okrog tistega časa je Direkcija za inmigracijo odobrila kakih 500 prošenj slovenskih beguncev za naselitev v Argentini.

Na naslednji seji 5. novembra (Zap I 2b-3b) so odborniki naročili Skubicu, naj "pripravi okrožnico za begunce s poročilom o ustanovitvi kluba in s prošnjo za pristop starih in novih naseljencev ter premožnejšim Argentincem za vsestransko pomoč"(Zap I 9 in 55). Povabilo starim naseljencem je navidezno protislovno, ker je šlo za Klub beguncev, toda mnogi "stari" Slovenci v Argentini niso bili drugo kot begunci pred laškim zatiranjem slovenske manjšine, pa tudi že begunci pred komunističnim terorjem. Hladnik je poročal o možnosti naselitve v provinci Misiones; odborniki so želeli, da prej poizve, kakšno posojilo bi dala država za tako naselitev in pod kakšnimi pogoji. (To zamisel so opustili sprva 4.4.1948, dokončno pa 12.9.1948, ker je bilo na razpolago le 360 ha zemlje po $ 50 in nobeden ni hotel iti tja. Vendar je Hladnik kljub temu nakupil nekaj zemljišč in od kasnejših vseljencev so nekateri res šli tja (Zap I 44 in 90).

9. novembra (Zap I 4-5) je Hladnik sporočil, da se mu je posrečilo izposlovati avdienco pri predsedniku republike Juan Domingo Peronu za ponedeljek 10. novembra. Dejal je, da bo predložil kratko spomenico o vseh problemih beguncev.

Seja 19.11.1947 (Zap I 5b-7) je bila posvečena samo vprašanju, kako doseči dovoljenje arg. vlade za prihod slovenskih beguncev v Argentino. Direkcija za inmigracijo je zahtevala, da v spiskih slovenskih beguncev ne sme biti komunistov, in izjavo z jamstvom bi moral podati Socialni odbor v Rimu. Odbor je že tudi predvidel vse postopke, ki jih bo treba opraviti, brž ko pride izjava iz Rima, in da se tako pospeši vseljevanje iz Italije in Avstrije.

Inž. Brodniku so naročili, naj se pozanima, pod kakšnimi pogoji bi bilo mogoče postaviti nekaj lesenih hiš na društvenem zemljišču v Lanusu, ki je bilo prvo, kar so kupili na obroke. Sprva so bili naprosili g. Urbanča, naj bi postavil nekaj lesenih barak in Urbanč je z delom res začel. Ko pa je Urbanč 1.3.1948 odšel iz države, niso vedeli, kaj narediti z zemljiščem Govorili so o zadrugi ali pa prodaji in z dobičkom potem kupiti nekaj kje drugje. Navsezadnje so po skoraj enem letu razpravljanja zaprosili Hladnika, naj skuša doseči, da se izselijo "nekateri Argentinci", ki so "zasedli" stavbo. Kasneje so zemljišče zamenjali, o čemer bomo še govorili. (Zap. I 35b, 95b, 118, 125).

Zastavili so si tudi vprašanje, ali je primerno, da samó Hladnik vzdržuje vse stike z oblastmi, ker je to imelo za posledico, da ostali odbor ni mogel biti na tekočem o teh zadevah.

Tudi na naslednji seji (23.11.1947, Zap I 3b-8b) so govorili le o naselitvi novih vseljencev, predvsem družin. Na tej seji so sprožili misel o naselitvi okrog 50 družin v provinci Misiones. Prav tako so razpravljali o nabirki za pomoč novonasljencem.[4]

Morda najbolj važna odločitev naslednje seje (28.11.1947, Zap I 9-11, ne pa 23.11. kot piše Krošelj) je bila ta, da naj se Tone Skubic posveti samo delu v pisarni. To je potem tudi storil. Novonaseljenci so lahko prihajali v pisarno tudi čez dan, Skubicu pa je bila dana možnost hoditi na

---

[2] Inž. Vargas je bil Hladnikov prijatelj in eden izmed Argentincev, ki je dal na razpolago hišo za slovenske naseljence s pogojem, da mu jo vrnejo izpraznjeno, najprej do 1. novembra 1947, nato s podaljškom roka do februarja 1948, navsezadnje pa jo je oddal v najem še vnaprej nekaterim slovenskim družinam. Dokončno so vrnili hišo lastniku 27.5.1948.

[3] O tem so razpravljali na več sejah. Hladnik je hotel del denarja uporabiti za nakup zemljišča v Misiones in končno je obveljal njegov predlog, po katerem je kupil na svoje ime in na ime sorojaka zemljo v Misiones, ostali del denarja pa da bo v obrokih vračal odboru DS.

[4] Gospa, ki se je prijavila za to nabirko, je sprva hotela 7% vsega nabranega, nato pa $ 700. Na več sestankih so razpravljali o tej zadevi, dokler ni Hladnik nekam trdo rekel, da je gospa z njegovo pomočjo prinesla preko carine dovolj zlatnine, ne da bi kaj plačala in da bi morala nasprotno prav ona podariti vsaj kakih 1.000 pesov v ta sklad.

raznovrstne potrebne intervencije. Zlasti važno je bilo to, da je bil lahko navzoč v pristanišču, kadarkoli so prihajali novi naseljenci.

Na prvi seji v decembru (5.12.1947, Zap I 11b-12b) je Pripr. odbor zvedel za veselo novico, da je Direkcija za inmigracijo odobrila vse spiske slovenskih beguncev v Italiji, razen zadnjih sto zaporednih številk. Obenem jim je bilo sporočeno, da so bili imenovani direkciji že predloženi spiski slovenskih beguncev v Avstriji in Nemčiji. Ko pa jim je bilo rečeno, da je na spisku tudi 100 Švabov, so temeljito protestirali, češ da morajo biti na slovenskih spiskih samo Slovenci in katoličani. Hladnik je potem dosegel, da so te Švabe izbrisali iz tega seznama. Ta navidezno groba poteza je v kasnejših letih hodila zelo prav. Slovenskim novonaseljencem tretjega toka v Argentini **nikoli nihče ni mogel očitati, da so bili na spiskih Slovencev, ki so prišli v Argentino, tudi Nemci in med njimi celo nacisti!**

V zvezi s tem lahko omenimo vsaj še dva podobna primera s **Hrvati** in **Srbi**. Srbi so hoteli nekaj svojih vključiti v slovenske spiske, a je odbor to zavrnil (Zap I 70-70b). S Hrvati je bilo še več težav. Najprej na ladjah, kjer so zabavljali čez Hladnika, zaradi česar je DS moralo poslati protesten dopis (Zap I 70-70b). Bile so težave z njimi pri javnih delih na Ezeizi, za kar je DS celo prosilo posredovanje dr. Kreka pred Hrvatom Brankom Benzonom, ki je imel stike z arg. ministrom za zdravstvo dr. Oscar-jem Ivanissevich-em.[4bis)] Ko je DS prosilo Hrvate za nastanitev nekaterih slov. vseljencev v njihovi hiši na cesti Monte, so jim hoteli računati prenočišče po 3 pese vsako noč; kasneje je Lado Lenček CM dobil primernejšo nastanitev za mnoge na cesti Cochabamba, tim. "La Fraternal" (106 postelj na razpolago, Zap I 132b). Poseben primer je bil z družino Katz, ki je Hrvati niso hoteli imeti na svojem spisku, češ da je židovska, Slovenci pa je niso mogli sprejeti, ker je bila hrvaška; tudi v tem primeru je moral intervenirati Benzon, da se je zadeva rešila v skladu s slovenskim stališčem (Zap I 75, 75b in 76)

7. decembra je prispelo v Buenos Aires okrog 20 Slovencev. Med njimi so bili **dr. Janez Janež**, **Jože Albreht** in **Miloš Starę**. Miloš Stare je že v Rimu sodeloval pri reševanju begunskih problemov l. 1946-1947 v Krekovi pisarni. Pritegnjen je bil v odbor POKSB, obenem je pa že tudi začel misliti na izhajanje "**Svobodne Slovenije**". Prva številka je izšla na Silvestrovo leta 1947 in so bili prvi izvodi predstavljeni na Klubovi seji pri Hladniku na cesti Pasco. (Prve številke lista je stavila tiskarna Dorrego.) Na tem sestanku so odborniki PO poročali o opravljenem delu, morali pa so zavrniti tudi nekatere očitke, ki so se začeli pojavljati.

Na seji 4.1.1948 (Zap I 14b) so sklenili objaviti poziv, naj bi vsak novi slovenski naseljenec prispeval v "društveno" blagajno enodnevni zaslužek na mesec. Resda je bila to doba, v kateri so argentinski delavci "prostovoljno" žrtvovali po en dan ali več za peronistično "gibanje", za sindikat ali za "Fundación Evita" (Sklad Evita), toda taka članarina je bila nedvomno previsoka. Na tem sestanku so tudi sklenili naprositi Jeločnika, naj pride začasno delat v pisarno, za kar bi dobival 200 pesov mesečno in stanovanje v hiši. Toda na seji 6.1.1948 (Zap I 15-17) je dr. Komar sporočil, da Jeločnik te ponudbe ni mogel sprejeti. Zato so naprosili Marijo Petelin, da zapusti dotedanjo zaposlitev in se posveti delu v pisarni. Isti mesec je pričela delati tamkaj tudi Mirjam Peršuh, ki je nadomestila Bebo (Alice) Fajdiga.

Glede uradnikov v pisarni je bilo kasneje precej govorjenja, češ da je pri društvu več "sinekur", kar bi v današnji arg. govorici pomenilo isto kot "ñoquis" (beri: njókis), torej tiste, ki pridejo na delo samo 29. v mesecu po plačo, ker mnogi iz praznovernosti, zato da bi imeli več denarja, jedo vsakega 29. v mescu te kratke krompirnate svaljke (Zap I 57b, 15.5.1948). Takratno delo je zahtevalo vsaj toliko uradništva, kot ga je bilo, če pomislimo na sprejemanje novih vseljenskih skupin, iskanje služb in stanovanj, skrb za onemogle in mladoletne brez družin itd. Resda je Državni ravnatelj za družbeno

---

[4bis)] Dr. Ivanissevich je bil hrvaškega pokolenja. O Branku Benzonu imajo različna mnenja. Pernišek (ZKSS 1971-2 353) pravi, da je bil "hrvatski rodoljub, zdravnik, bivši vseučiliški profesor v Zagrebu. Prišel je v Argentino iz Španije, bil je v zelo dobrih odnosih s peronističnim režimom...". Uki Goñi, dopisnik Times-a v Bs.As., pa na podlagi podatkov, ki jih je zbralo 'Središče za družbena preučevanja' pravi, da je bil Branko Benzon nekdanji veleposlanik ustaške 'Nezavisne Hrvatske' v Berlinu, osebni prijatelj Hitlerja in Goeringa, preko njiju pa je postal Peronov osebni zdravnik, ki ga je spremljal v izgnanstvu od leta 1955 ('La Nación', 16.2.1997, 7 2). Treba bi bilo torej večje previdnosti v pohvalah in poklonih. Nedvomno je DS znalo izrabiti Benzonov položaj, ne moremo pa trditi, da je Benzon delal usluge iz nesebične ljubezni do Slovencev. Prav zaradi tega vpliva ustašev na peronistično vlado se je DS zavedno izogibalo kakršnemukoli sodelovanju z ustaškimi ustanovami in se prav zato tudi ni hotelo udeleževati njihovih prireditev, na katere so ga vabili.

skrbstvo nekoč opozoril, da upravni stroški s plačami ne bi smeli presegati 20% dohodkov (Zap I 80b in 113), toda ko smo do skoraj današnjega časa opažali, da so državni uradi porabljali 90% proračuna za plače, se nam ta opozorila zdijo kar nekam pretirana.

Zaradi pritožb slovenskih deklet, ki so bile nameščene kot služkinje, je Pripravljalni odbor predložil katoliškemu sindikatu hišnega služabništva spomenico z več zahtevami in poveril Marijo Petelin, da nadzoruje obstoječe razmere; zaradi tega so jo tudi sprejeli v ožji odbor.[5)]

Na naslednji seji (11.1.1948, Zap I 17b-19) so zvedeli, da prihaja iz Italije v Argentino 36 slovenskih družin. Zato je POKSB razdelil delo na 4 **referate**: vselitvenega, gospodarskega, stanovanjskega in zaposlitvenega.

Na seji 13. 1.1948 (Zap I 19b) je PO povabil Miloša Stareta, naj bi prišel stanovat v hišo na ulici Austria 2039, "ker je njegova bližina za skupno delo nujno potrebna".

Ves čas obstoja tim. Pripravljalnega odbora za Klub slovenskih beguncev se je živo čutila želja in potreba po občnem zboru, na katerem naj bi si novi naseljenci sami izvolili ljudi svojega zaupanja. Tako izvoljeni odborniki bi mogli nastopati z večjo avtoriteto. Člani in odborniki PO so bili mnenja, da bo treba sklicati občni zbor, kakor hitro bo prišla večja skupina novih slovenskih naseljencev (Zap I 20-21b t.7. Na tem sestanku je blagajnik predlagal, naj bi društveni uradniki opravljali posle tudi pri upravi SS, kar so odobrili. To pa potem nekaterim ni bilo všeč. Toda treba je pomisliti na to, kako malo moči je bilo tedaj zaposlenih v Klubu in koliko je bilo dela, in da je takrat šlo za to, da se skupaj na vsak način nekaj postavi na noge, za kar je bil časopis gotovo velikega pomena.) Tak prevoz je bil napovedan za 23. januar 1948 z ladjo "Santa Cruz". Sklenili so, da dvorano za sejo preskrbi Hladnik, za vse drugo (sestava pravilnika ipd.) pa se bodo pobrigali člani ožjega odbora brez predsednika, ker da ta nima časa. Tako so se začele priprave za občni zbor, ki je bil napovedan za 25. januar 1948.

S pripravami za občni zbor se je odbor ukvarjal znova na seji 24.1.1948 (Zap I 22-22b) Isti dan je bila tudi seja širšega odbora (Zap I 23). Na prvi so sestavili kandidatno listo. Ker je predsednik POKSB prejel vabilo na Svetosavsko proslavo, so sprejeli sklep: "pismeno se opravičiti Srbom", ker da imajo isti čas svoj občni zbor.

Domenili so se, da bodo predlagali Janeza **Hladnika za častnega predsednika novega društva**, da bi ga tako dvignili nad vse polemike med člani društva in da bi mu na ta način izkazali hvaležnost za vse njegovo delo v tolikerih intervencijah, postopkih in drugih prizadevanjih že od leta 1946 dalje.

Za **občni zbor** je Hladnik dobil **župnijsko dvorano pri sv. Juliji**. Obenem pa mu je **župnik Román Figallo dal na razpolago** za novo društvo **prostore zraven te župnije**.

Pripravljalni odbor Kluba slovenskih beguncev je na ta način uspešno izpolnil dvoje glavnih nalog: pomagati po svojih močeh vseljencem ob njihovem prihodu v Argentino z nasveti, stanovanjem, službami; pripraviti občni zbor za novo predstavniško organizacijo slovenskih novonaseljencev v Argentini.

2.2. Ustanovni občni zbor "Društva Slovencev"

Dne 25. januarja 1948 popoldne se je v dvorani župnije sv. Julije na aveniji Alberdi št. 1195 zbralo 110 novih vseljencev.

Občni zbor je pričel predsednik Pripravljalnega odbora Kluba slovenskih beguncev Janez Hladnik. V svojem govoru je omenil, da slovenska kolonija v Argentini med vojno ni bila pravilno obveščena o tem, kar se je dogajalo doma, in da so z delom za begunce začeli šele konec leta. 1945 oz. v

---

[5)] Pod kakšnim pritiskom je moral delovati PO, je razvidno iz dveh primerov. Eden višjih uradnikov na ministrstvu, s priimkom Rossi, je hotel zase dve Slovenki kot služkinji. Ko je avto prišel po njiju, nista hoteli iti, malo tudi zaradi nizke plače. To je povzročilo odboru precej težav, ker je bilo potrebno Rossiju na dolgo in široko razložiti primer in se mu zadostno opravičiti, ker bi bil sicer zadrževal reševanje slovenskih begunskih zadev. Odbor je zato sklenil, da bi v takih primerih v bodoče dajal hišnim pomočnicam dodatno plačo! (Zap I 25b). - Nekaj podobnega se je zgodilo, ko je Rossi prosil služkinjo za nekega svojega prijatelja.

začetku 1946. Zahvalil se je sodelavcem za opravljeno delo. Pozval je tudi vse navzoče, "naj si postavijo temelje organizacije ter požrtvovalno vsi pri tem sodelujejo, kar bo gotovo v skupno korist vsem slovenskim beguncem".

Na Hladnikov predlog so bili izvoljeni v vodstvo občnega zbora **Ladislav Lenček CM** kot **predsednik , Tone Skubic** in **inž. Avgust Vivod** pa kot **zapisnikarja**.

Člani Pripravljalnega odbora so nato poročali o opravljenem delu. Morda najbolj važno je bilo poročilo Toneta Skubica, predvsem zato, ker je utemeljil nujnost novega društva, ocenil opravljeno delo in napovedal naloge, ki jih še čakajo.

Pripravljalni odbor je predložil ustanovnemu občnemu zboru v potrditev pravila, ki jih je bil sestavil. Pri poglavju o "Članstvu" je predlagal Sebo Kocmur, naj se ustanovi društvo Slovencev na sploh in ne samó beguncev. To mnenje je podprl Jager, češ da žele stari Slovenci vstopiti v protikomunistično organizacijo. Po kratki debati so ugotovili, da so razlogi za predlog Pripravljalnega odbora močnejši. Zato je Občni zbor sprejel predlagana Pravila, vendar pa pod pogojem, da jih odbor lahko spremeni, v kolikor bi bilo potrebno, da se vskladijo z argentinskimi zakoni. Ni pa sprejel predlaganega imena "**Društvo Slovenija**". Na predlog **Heinricharja**[6] se je večina odločila za naziv "**Društvo Slovencev**".

Nameni novoustanovljenega društva so bili v Pravilih takole določeni:

1. **Nuditi gospodarsko in moralno oporo.**
2. **Zastopati koristi članov.**
3. **Združevati vse slovenske begunce v Argentini.**
4. **Pomagati slovenskim beguncem pri vselitvi.**
5. **Gojiti verske, kulturne in nacionalne vrednote.**

Predsednik OZ je predložil predlog o Poslovniku, ki je bil odobren.

Po ustanovitvi so vsi izrekli javno zahvalo J. Hladniku, ki da "četudi sam ni begunec, je vendar pokazal toliko požrtvovalnost, ljubezen in skrb za našo usodo, da je in bo njegovo ime vedno povezano s slovenskimi begunci v Argentini". Prav zaradi tega so **imenovali Janeza Hladnika za častnega predsednika Društva Slovencev**, s pravico da se udeležuje odborovih sej "naše begunske organizacije DS".

Za volitve so najprej odločali o vprašanju, ali naj bo glasovanje po listah ali posamezno. Izbrali so način volitev po listah. Poleg liste PO je predložil listo tudi Hainrichar; na tej listi so imena ista, le mesta so drugače razporejena: zamenjani sta imeni podpredsednika inž. Mozetiča in odbornika dr. Ribnikarja. S 64 glasovi je bila izvoljena lista PO, medtem ko je druga lista dobila 11 glasov, ostali pa so se vzdržali.

Pri volitvah je bil **izvoljen naslednji odbor:**

Predsednik Miloš Stare; 1. podpredsednik inž. Albin Mozetič; 2. podpredsednik Jože Albreht; tajnik Tone Skubic; blagajnik Lado Lenček CM; gospodar inž. Avgust Vivod. **Odborniki**: dr. Bojan Ribnikar, inž. Jože Brodnik, Stanko Škrabec in Marija Petelin. **Nadzorni odbor**: dr. Vinko Zorc, dr. Milan Komar in dr. Janez Janež. **Razsodišče:** dr. Franc Mihelič.

Med letom 1948 se je članstvo odbora delno spremenilo oz. izpopolnilo. Inž. Vivod je odšel na novo delovno mesto v Comodoro Rivadavia in namesto njega je bil imenovan Jožko **Krošelj** (1.5.1948). V nadzorni odbor je bil pridružen 22.2.1948 Ruda **Jurčec**. Ko je dr. Janež odšel v misijone na Kitajsko, je njegovo mesto zasedel Anton **Nose**. Po prihodu v Argentino je bil 1.4.1948 "pritegnjen" tudi duhovnik Anton **Orehar**. Izraz "pritegniti v odbor" so večkrat uporabljali za šp. "cooptar, kooptirati".

Občni zbor je še za nadalje določil isto članarino: enodnevni zaslužek. A na predlog Kobija s spremembo, da gre za eno tridesetino osnovne mesečne plače. Razpravljali so tudi o podpornih članih in

---

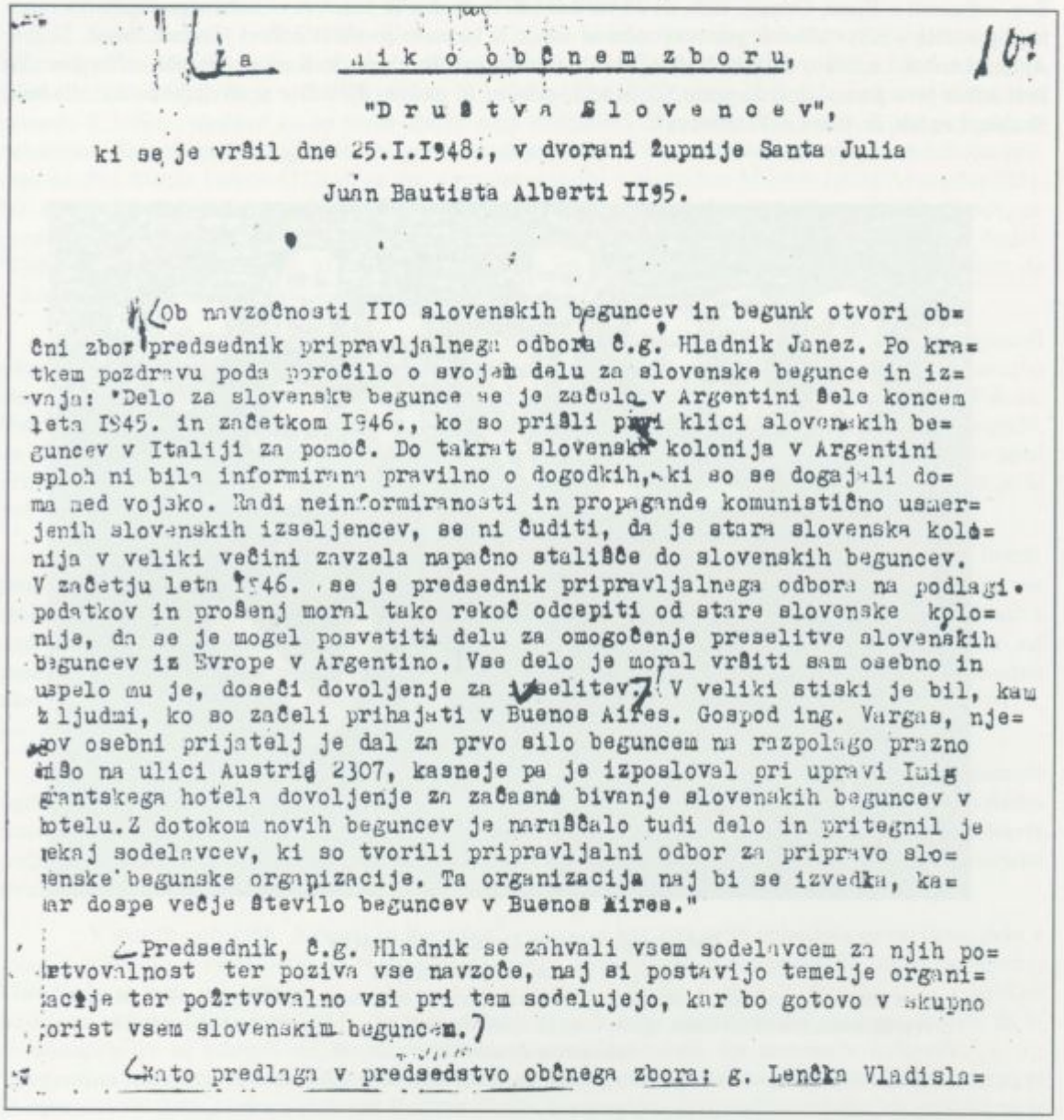
[6] Priimek je na raznih listih različno pisan: Hainrichar, Heinriher, Heinrihar, Hajnrihar, Heinricher. To bomo večkrat opazili pri številnih priimkih. Vsaj na prvi pogled se zdi, da bi lahko ugotovili pravilno zapisovanje določenih priimkov, če bi jih šli preverjat v društveno kartoteko, a tam bi opazili, da priimkov niso zmerom zapisovali na podlagi uradnih listin.

glede tega so bilo predloženi trije predlogi; izvoljen je bil predlog Bojca, da je podporni član tisti, ki plača celoletno navadno članarino ali pa 200 pesov na leto. (Pravila DS so predvidevala troje vrst članov: redne, podporne in častne. Podporni so bile "fizične ali moralne osebe", ki so plačevale članarino.)

Pravkar izvoljeni novi in prvi predsednik Društva Slovencev, Miloš Stare, se je vsem zahvalil za sodelovanje na občnem zboru in pozval člane, naj društvu posvetijo vse svoje moči, tako da bo moglo uspešno delovati v prid slovenskih beguncev, ki so še v Evropi, in novih slovenskih naseljencev v Argentini.

Zbor so zaključili s himno "Hej Slovenci".

Faksimil zapisnika 1. občnega zbora (prva stran)

Za zapisnik o občnem zboru, 10.

"Društva Slovencev",

ki se je vršil dne 25.I.1948., v dvorani župnije Santa Julia

Juan Bautista Alberti 1195.

Ob navzočnosti 110 slovenskih beguncev in begunk otvori občni zbor predsednik pripravljalnega odbora č.g. Hladnik Janez. Po kratkem pozdravu poda poročilo o svojem delu za slovenske begunce in izvaja: "Delo za slovenske begunce se je začelo v Argentini šele koncem leta 1945. in začetkom 1946., ko so prišli prvi klici slovenskih beguncev v Italiji za pomoč. Do takrat slovenska kolonija v Argentini sploh ni bila informirana pravilno o dogodkih, ki so se dogajali doma med vojsko. Radi neinformiranosti in propagande komunistično usmerjenih slovenskih izseljencev, se ni čuditi, da je stara slovenska kolonija v veliki večini zavzela napačno stališče do slovenskih beguncev. V začetju leta 1946. se je predsednik pripravljalnega odbora na podlagi podatkov in prošenj moral tako rekoč odcepiti od stare slovenske kolonije, da se je mogel posvetiti delu za omogočenje preselitve slovenskih beguncev iz Evrope v Argentino. Vse delo je moral vršiti sam osebno in uspelo mu je, doseči dovoljenje za preselitev. V veliki stiski je bil, kam z ljudmi, ko so začeli prihajati v Buenos Aires. Gospod ing. Vargas, njegov osebni prijatelj je dal za prvo silo beguncem na razpolago prazno hišo na ulici Austria 2307, kasneje pa je izposloval pri upravi Ituig grantskega hotela dovoljenje za začasno bivanje slovenskih beguncev v hotelu. Z dotokom novih beguncev je naraščalo tudi delo in pritegnil je nekaj sodelavcev, ki so tvorili pripravljalni odbor za pripravo slovenske begunske organizacije. Ta organizacija naj bi se izvedla, kadar dospe večje število beguncev v Buenos Aires."

Predsednik, č.g. Hladnik se zahvali vsem sodelavcem za njih požrtvovalnost ter poziva vse navzoče, naj si postavijo temelje organizacije ter požrtvovalno vsi pri tem sodelujejo, kar bo gotovo v skupno korist vsem slovenskim beguncem.

Kot predlaga v predsedstvo občnega zbora: g. Lenčka Vladisla-

Potem ko je Hladnik na prošnjo predsednika Stareta izrekel tedaj še odsotnemu župniku Figallu zahvalo v imenu slovenske begunske skupnosti, je prišel na zbor Figallo, katerega so vsi sprejeli s ploskanjem v zahvalo za njegovo naklonjenost. Župnik Figallo je izročil predsedniku Staretu ključe posojenih prostorov in prosil, naj vedno kdo biva v hiši. Zaradi tega sta se tam naselila M. Stare in T. Skubic. Tako je s svojim prvim in ustanovnim občnim zborom Društvo Slovencev hkrati dobilo svoj vsaj začasni sedež, ki je kmalu postal poznan vsem Slovencem v Argentini in zunaj nje: tim. **"Víctor Martínez 50"** ali na kratko **"Martinc"**.

Tedanji štirinajstdnevnik "Svobodna Slovenija" je med drugim o I. občnem zboru DS zapisal (1.2.1948, 3 1), da so zborovalci s tem pokazali:

1.) da se Slovenci dobro zavedamo, kako koristno in potrebno nam je delo, ki je organizirano in složno;

2.) da nosimo vsi, ki smo že tukaj, v sebi trdno prepričanje, da moramo pospešiti in olajšati prihod še drugih naših bratov iz raznih delov Evrope.

(Za vse gl. listnico o 1. OZ.) - SS je 15.1.1948 (2 1) naznanila ustanovitev društva pod naslovom "Slovenski klub v Buenos Airesu". V tem članku govori o informativnem sestanku, ki je bil na Silvestrov večer 1947. Pravi, da sta o dotedanjem delu Socialnega odbora poročala predsednik Janez Hladnik in tajnik Tone Skubic, kar je zmotno, ker PO nikdar ni deloval kot Socialni odbor, ampak samo kot vez s Soc. odborom v Rimu. Omenja tudi, da so na tem inf. sestanku, (o katerem ni nobenega zapisnika razen tega poročila v SS), "sklenili sestaviti začasni odbor, v katerem so (širši odbor) Hladnik Janez, Skubic Anton, Lenček Ladislav, dr. Miloš Stare, Marija Petelin, inž. Brodnik, dr. Komar, Albreht in Škrabec. Ta širši odbor bo v pomoč dosedanjemu Socialnemu odboru, ki ga kot ožji odbor sestavljajo peteri: Hladnik, Skubic, Lenček, dr. Stare in Petelinova".

Del prvega odbora Društva Slovencev
(po prvi izmenjavi odbornikov)
Od leve na desno: Jože Albreht, Joško Krošelj, častni predsednik duh. Janez Hladnik, inž. Albin Mozetič, prvi predsednik DS Miloš Stare, tajnik Tone Skubic, Marija Petelin, blagajnik Lado Lenček CM, dušni pastir Anton Orehar

3. Prva leta

"Z ustanovitvijo DS so novi slovenski naseljenci v Argentini dobili prepotrebno ustanovo, ki od 1948 naprej neprestano spremlja njihovo usodo v novi deželi, jim nudi 'gospodarsko in moralno oporo', zastopa 'koristi svojih članov', 'združuje vse slovenske begunce v Argentini', jim 'pomaga pri vselitvi' ter 'goji verske, kulturne in nacionalne vrednote'".[1]

3. 1. Luči in sence

Samoumevno je, da Društva Slovencev (DS) ne bi bilo brez njegovih članov, predvsem pa ne brez njegovih odbornikov in tudi argentinskih prijateljev. Na **2. občnem zboru DS** je sicer blagajnik Lado Lenček poročal, da je v l. 1948 plačalo 613 članov 22.630,50 pesov članarine, cerkvene nabirke so prinesle $ 3.391, medtem ko so javne zbirke med Argentinci dale samo 385 pesov. Toda poznanje z nekaterimi Argentinci je omogočilo, da so novonaseljenci dobili vsaj začasno stanovanje v hišah kot npr. tisto na ulici Ramón Falcón 4158 ali pa ono v prostorni stavbi v mestu San Martinu (ulica Ayacucho 125). Na tim. **informativnem sestanku DS, 9. julija 1948**, katerega se je udeležilo nad 400 članov, je predsednik Miloš Stare izjavil: "Da, dejansko beračili smo, da smo dobili sredstev za delo". In je dodal: "Dokler je en sam Slovenec še, ki želi priti v Argentino, pa ne more, toliko časa je naša sveta dolžnost, da z delom ne prenehamo. In ne bomo prenehali".

Glede najemanja stanovanj je odbor DS sčasoma spremenil svoje ravnanje. Sprva so najemali tako, da so dobivali garante pri Argentincih ali staronaseljencih, in tudi posojali denar za jamstvo (kavcijo), za kar so morali včasih sami prositi na pósodo, kot v primeru hiše na ulici Ramón Falcón. Potem so sklenili, naj se s tem ukvarja stanovanjski referent sam, a pod pogojem, da ne podpisuje pogodb, da pa sme občasno dajati posojila. Navsezadnje so tudi s to dejavnostjo prenehali, ko so si rojaki že sami pričeli iskati stanovanj in si urejati pogodbene podrobnosti. (Za vse gl. npr. Zap I 33 ali 44 b, čeprav je še več tozadevnih mest)

V glavnem je bilo vse **prvo leto dela DS posvečeno** predvsem nalogi, **da bi vsi**, ki so to hoteli, **mogli priti v Argentino**, potem **pa sprejemanju novih** vseljencev in **prizadevanju**, da se dobita **za** vse **stanovanje** in **delo**. In vendar je že na imenovanem sestanku 9. julija 1948 predsednik Društva napovedal: "**Naše nadaljno delo se bo potem**, ko bo izvršena naša prva naloga, **usmerilo na gospodarsko in kulturno polje**".Toda ni bilo treba dolgo čakati na to. Štirinajstdnevnik "**Svobodna Slovenija**" je začel izhajati 1. januarja 1948 - čeprav je prva številka izšla že za konec decembra 1947 -, ko je bilo v Argentini manj kot 90 novonaseljencev; naslednje leto pa je že postal tednik.

Prav **SS poroča, kako so** nekako samoniklo **nastajala različna društva**: 15. marca je že nastopil moški oktet Emigrantski pevski zbor, EPZ (SS 1948 6 6); 15. junija se je ustanovilo **Slovensko katoliško akademsko društvo**, SKAD (SS 1948 14 1); 1. oktobra je zaživela **Dramska družina Narte Velikonja;** v zadnji nevedeni številki SS poroča tudi o ustanovitvi **Pevskega društva** in **Pisateljske družine** "**Francé Balantič**" (SS 1948 19 4).

V svojih poročilih Krošelj in Pernišek[2] jasno in **kot** živi **priči opisujeta opravljeno delo** v zvezi z vselitvijo, z razselitvijo po skoro vsej Argentini, z naselitvijo in z zaposlitvijo novih vseljencev. **Omenjajo** se tudi vse **težave**, ki so bile s tem povezane. SS npr. v svoji 2. številki (s.3) z velikim naslovom vzklika: "**Stanovanj ni** !", in vidi rešitev v tem, da bi se naselili skupaj, tudi zaradi tega, da bi se posamezniki ne odtrgali od skupnosti. Danes nas nekako zaboli, ko beremo v l. številki (s. 3): "**Argentina** je dežela, ki **potrebuje delovnih ljudi, ne inteligentov**. Uradi so polni domačinov in še za te ni mest dovolj. Zato se mora vsak naš študiran človek brezpogojno sprijazniti z mislijo, da ga čaka tu le ročno delo. Vsi evropski izpiti in diplome so tu brez cene in le toliko tu človek velja, kolikor se zna pri praktičnem delu uveljaviti." Sicer resda takoj zatem piše: "S tem seveda še ni rečeno, da je vsak naš inteligent obsojen tu na stalno ročno delo, o ne, njegova pridnost in zmožnost mu bo kmalu pomagala do

---

[1] J. Krošelj, KZSS 1960 232. Za vse to poglavje gl. zapisnike sej : Zap I (22.10.47 do 17.6.49) in Zap II (1.7.49 do 17.7.1951), ki vsebujeta na koncu tudi 2 "meddružtvena" sestanka. 20.1. 1951 in 23.6.1951 Gre za tim. "Majhnovo zapuščino" in za zapisnike Občnih zborov ter Informativnih sestankov 1948-1951. Pravtako že omenjena spisa J.Krošlja.

[2] Gl. KZSS 1960, 1961 in 1971-1972.

lažjega dela in boljšega zaslužka".Na srečo je sámo **DS poskrbelo** za to, **da je mnogo izobražencev dobilo pisarniška mesta**. Toda novonaseljenci, najsi so delali ročno ali za pisalno mizo, tako vseučiliščniki kot tisti, ki so želeli priti do višje izobrazbe, **se niso sprijaznili z "obsodbo" na ročno ali pisarniško delo**, ampak so skušali najti poti, ki bi jim dopuščale ostati ali postati to, kar so resnično želeli in potrebovali. Takšno razmišljanje in sklepanje sta vodila do **tolikšne kulturne dejavnosti** med novonaseljenci, da je bruhnila na dan z vso silo; odtod tudi zagon mladih za iskanje možnosti za nadaljni študij. Tudi **pri iskanju teh možnosti je veliko storilo DS**: mnogim slovenskim dekletom in fantom je preskrbelo možnost, da so kot notranji gojenci študirali na tedaj skoraj najboljših argentinskih šolah; za konec leta 1948 pa so številni mladostniki že začeli delati izpite čez ljudsko šolo, kmalu zatem pa na srednjih šolah in univerzah.

Medtem ko so druga za drugo prihajale v Argentino skupine slovenskih beguncev, je **iz Argentine odšlo** nazaj **v Slovenijo stotine rojakov drugega vseljenskega toka** (gl. npr. SS 1948 2 4 ali 3 3), ki so nasedli komunistični propagandi. SS jim je jasno napovedala, da jim bo kmalu žal (ib.), kar se je res pričelo dogajati že naslednje leto in o čemer je večkrat poročala SS. Novonaseljenci seveda niso pozabili na svojo domovino in na svoje v domovini: že v 6. št. SS (15.3.1948) zasledimo **obvestila o pošiljanju zavitkov domov**, predvsem najbolj potrebne hrane.

Žal, razen redkih izjem **novonaseljenci niso dobili nobene pomoči od svojih rojakov drugega vseljenskega toka**, ki so bili prav tako begunci kot oni. Jugoslovansko veleposlaništvo jim je preko njihovih društev prepovedalo vsako sodelovanje s tretjim tokom in kakršnokoli pomoč pri njihovem prizadevanju za dostojno ustalitev v novi deželi. Kljub temu se novi vseljenski pritok za argentinsko javnost ni mogel popolnoma znebiti videza, da gre pri vseh vseljencih za ljudi enakega mišljenja. Tako je za konec l. 1948 občasnik "**La Antorcha**" pisal, da so **slovenski vseljenci v Argentini komunistična peta kolona**, in za njim je to kleveto ponovil londonski "**The Tablet**", ki bi naj bil glasilo katoliškega mišljenja. (S tem v zvezi gl. npr. SS 1949 1 1 in 2 1; tudi 7 1. in SS 1949 11 2.)

DS je stalno **vztrajalo na pomembnosti povezane skupnosti**. Danes nam je težko razumeti, kako da so spočetka tako poudarjali edinost, kot da bi ta ne bila mogoča v raznolikosti in v različnih ustanovah. Toda **upoštevati je treba takratne namene Kominforma, ki so jih voditelji skupnosti dobro poznali**. SS navaja nekatera navodila "zdražbarjem"(1948 15 1): "Podpreti je treba razdore med begunci. V to svrho izrabiti razna medsebojna nasprotstva, na pr. nasprotstva med političnimi skupinami, v privatnem življenju in delu beguncev, **med starimi in novimi emigranti**, med višjimi in nižjimi sloji beguncev..."

Samo na sebi se je zdela na prvi pogled dobra **zamisel**, po kateri **naj bi se vsi novonaseljenci naselili skupaj** in si dobili delo pri istem podjetju, a se je **ob stiku z dejanskim stanjem kmalu razblinila**. Tako **Pripravljalni odbor** kot kasneje **DS** sta že kmalu uvidela, da je treba zaposlenost iskati po vsej državi. In tako so vabili kmete v Misiones na severovzhodu, sodarje v Mendozo na zahodu, neizučene ročne delavce na petrolejska polja v Comodoro Rivadavia na jugu, ali v tovarno cementa v Loma Negra (oz. Olavarría), ki je v središču buenosaireške province. Nič drugače ni bilo s stanovanji: kjerkoli so dobili kake hiše v najem, tja so poslali nove vseljence. Odtod središča v glavnem mestu, na severnem delu predmestnih občin (Florida, Villa Ballester, San Martín), na zahodnem (Ramos Mejía, Ciudadela, San Justo) ali na južnem (Lanús, Bernal, Berazategui itd.). Tako da je bila načrtana naselitev zaradi pomanjkanja stanovanj nemogoča. Po drugi strani pa se **člani številnih družin** niso marali **niti začasno ločiti med seboj** in so si sami poiskali delo pa stanovanje, samo zato, da bi lahko živeli skupaj.

Slovensko dušno pastirstvo je bilo prvo, ki je opazilo, da **ni mogoče vseh** ljudi **siliti k temu, da se vsako nedeljo vozijo po ure daleč k slovenski maši**, ki se je l. 1948 darovala na aveniji Belgrano, v kapeli salezijanskega zavoda sv. Frančiška. Tako je **svétnik Škulj** malo "na svojo roko" začel s slovenskimi mašami v **San Martinu**. Sčasoma so se kraji nedeljskega bogoslužja za Slovence pomnožili.

Nekaj podobnega se je dogajalo tudi z drugimi ustanovami. Nedvomno je sprva prevladovalo mnenje, da bi morali biti vsi novonaseljenci člani DS in naj bi bilo DS neke vrste okvirna organizacija za kakršnekoli druge ustanove. Toda na seji 2.9.1949 (Zap II 18) so ugotovili, da je bil v Mendozi občni zbor "Društva Slovencev", za katerega sta vodila glavne priprave prof. Božidar Bajuk in kaplan Caserman. Ko je ravnatelj Marko Bajuk s skupino 70 Slovencev odhajal v Mendozo, so mu izročili pravilnik društva, obenem pa mu dali nalogo, da naj tam ustanovi "podružnico DS" (gl. npr. Zap I 115b-116). Zap pravi: "Z Bajukom smo vodili obširno korespondenco o ustanovitvi podružnice DS v Mendozi,

a ves čas je bilo opazno, da se prav Bajuk in Caserman nočeta odločiti za podružnico. Prof. Bajuk se je vedno izgovarjal s pomanjkanjem časa in na zadnji dopis sploh ni odgovoril, sedaj pa je iz poročila o ustanovitvi DS, ki ga je sam napisal, in iz pisma dr. Jelenca razvidno, da nista imela namena ustanoviti Društva Slovencev, ampak Slovensko društvo Kastelic. Pripravljalni odbor je hotel nekaj drugega, kakor pa je hotela večina naših rojakov v Mendozi. To se vidi nazorno iz poročila dr. Jelenca, da je za Slov. društvo Kastelic glasovalo 16 ljudi, za Društvo Slovencev pa 26. Tako je bil odbor prisiljen iti na drugo pot (..) Treba je sedaj previdno nastopati in vplivati na ljudi, ki imajo čut in smisel za enoto"(ib., popravljene so glavne napake). Zato so na isti seji sklenili poslati DS v Mendozi vljuden odgovor, v katerem obžalujejo, da so se razcepili; jim očitajo, da njihov postopek ni bil na mestu; in vztrajajo na tem, da DS ni zveza društev, ampak ima svoje članstvo; društva, ki delajo v sklopu z DS, pa morajo imeti "vezano članstvo" in zato "DS ne more reprezentirati popolnoma samostojnih društev; če pa bi bil problem članarina, je mogoče najti "kompromisno rešitev" (Zap II 18-18b). Toda na informativnem sestanku DS, 16. aprila 1949, je bilo dano v obravnavo sporočilo, da so novonaseljenci v Mendozi ustanovili svoje društvo, in je zato DS izjavilo naslednje: "DS v Buenos Airesu tej ustanovitvi ni bilo in ni nasprotno, želi pa, da se na zunaj ohranja popolna enotnost in edinost med slovenskimi novonaseljenci. DS v Mendozi more imeti na zunaj vso avtonomijo, interno pa je podružnica DS v Buenos Airesu in so člani DS v Mendozi istočasno tudi člani DS v Buenos Airesu." Bržkone je bil eden izmed glavnih razlogov za nastale težave v tem, da DS dejansko še ni imelo pravne osebnosti. To pa predvsem zaradi tega, ker večina članov še ni imela argentinskega državljanstva.

3. 2. Vsestranska dejavnost na "Víctor Martínez-u 50"

Dne 7. marca 1948 je bila blagoslovitev "novih" društvenih prostorov na Víctor Martínezu 50. SS je 15.3.1948 (6 1-2) v tozadevni kroniki zapisala: "Tako krepke družine Slovencev še nismo videli zbrane, odkar smo v novi domovini. Od vseh najbolj oddaljenih krajev velemesta so prihiteli rojaki, da s svojo navzočnostjo pokažejo, kako zares so si želeli imeti središče, kjer se bodo združevali in shajali in se še naprej v skupnih prizadevanjih krepili v načelih, ki so jih gnala v tujino."

Odtlej je "Víctor Martínez 50" postal vse to in še več: dolga leta je bil nekak **simbol slovenstva v Argentini**, predvsem ideološke emigracije tretjega toka.

Na VM si je uredilo svojo **pisarno DS**. Eno prvih del je bilo sestavljanje seznama vseh rojakov, bodisi včlanjenih v DS ali ne. Čez dan so bili rojakom na voljo predsednik Staré in tajnik Skubic, pa referent za emigrantski hotel Krošelj; večkrat je prišel Orehar in, če je mogel, tudi Hladnik. Zvečer so navadno reševali nujne primere, ki niso mogli čakati do odborove seje, potem pa so napravili dnevni načrt za naslednji dan. S tem pa opravki še niso bili končani: treba je bilo še odgovarjati na prejeto pošto in iskati rešitve za stare in nove zadeve v zvezi z vseljenci.

Zaradi tega je razumljivo, da je v tistih mesecih bilo v pisarni DS več uradnikov. Januarja 1948 je začela delati Mirjam Peršuh, ki je nadomestila Bebo Fajdiga in je ostala do avgusta istega leta. Od oktobra 1948 je bila nastavljena tudi Majda Maček, od februarja 1948 pa Nežka Čampa. Pomagal je tudi Ravnik. DS je imelo maja 1948 7 uradnikov, (poleg omenjenih še Skubic in Krošelj), s plačami od 400 do 180 pesov na mesec. (Zdi se primerno pripomniti, da so bile plače za tisto dobo sorazmerno dobre, kar kaže na pravilno ravnanje DS.)

Za konec tedna je število obiskovalcev na VM izredno naraslo. Nekateri so hodili po pošto, ki so jo dobivali na naslov VM 50. Drugi so iskali nasvetov glede delovnih ali stanovanjskih pogodb. Še drugi pa so prihajali samo zato, da bi se srečali s svojimi znanci in prijatelji. Delo v pisarni je do 29. novembra 1948 vodil Tone Skubic, ki je tedaj "iz zdravstvenih razlogov" odstopil tudi kot tajnik DS in ga je nadomestil J. **Albreht.** Namesto Skubica je delo v pisarni prevzel Pavle **Rant,** ki je ostal na tem mestu do 1. marca 1949, potem pa je odstopil "iz zdravstvenih razlogov", kot piše zapisnik, dejansko pa je odpovedal službo, ker je sprejel, kot piše zapisnik, dejansko pa je odpovedal službo, ker je sprejel novo službeno mesto.[3)]

[3)] Kaže da je bil "zdravstveni razlogi" evfemizem, s katerim so zakrivali resnične razloge. Za današnji čas bi bilo najbolj primerno "izstopati iz zasebnih razlogov".

Nedeljski popoldan na Martincu

Društveni tajnik (Pernišek) daje pojasnila in piše dopise za rojake

Društvena knjižnica ima zmerom veliko obiskovalcev

Tudi uredništvo Svob. Slovenije je na Martincu (J. Krošelj, P. Rant)

Celo krojač meri obleko na Martincu

Uredništvo DŽ in tedanje priloge KM (L. Lenček CM, J. Hladnik, p. Ciril Petelin, Lovre Jan)

DS je tedaj objavilo razpis za obe službi. Prijavila sta se Aleksander **Majhen** in Franc **Pernišek.** Prvi je bil sprejet na odborovi seji 11. marca, drugi pa 18. marca.

Delo v pisarni DS se je razvijalo na dokajšnjih področjih: bilo je treba izvajati sklepe raznih odborov in svetov, pripravljati pravilnike (npr. za Vzajemno pomoč), vsklajati predloge za preosnovo DS, voditi društvene knjige, odgovarjati na dopise in pripravljati pisma državnim ali civilnim ustanovam, podjetnikom in zasebnikom. Knjigovodstvo je od vsega začetka vodila M. **Petelin**, sejne zapisnike pa so imeli na skrbi najprej tajnik Skubic, nato Albreht in potem Pernišek.

VM je postal **sedež številnih ustanov** najrazličnejšega značaja, ali pa samo kraj, kjer se je kako društvo ustanovilo, kot npr. **Slovensko pevsko društvo Gallus**. Tam je bil sedež **Dušnopastirske pisarne.** Tam so se sestajali člani SKAD-a in sprva **Slovenska fantovska zveza** (SFZ), **Slovenska dekliška organizacija** (SDO), slovenski dijaki in akademiki. Na VM so imeli svoje uredniške in upravne prostore "Svobodna Slovenija", "Duhovno življenje" in kasneje verski tednik "Oznanilo". Razumljivo je torej, da se je "Víctor Martínez" za rojake kar na kratko spremenil v "Martinc-a".

3. 3. Delo za naselitev v Argentini

Do oktobra 1947 je vse delo za naselitev slovenskih beguncev v Argentini na tej polobli vodil samo Hladnik. Potem ko je bil 27. oktobra ustanovljen Pripravljalni odbor za Klub slovenskih beguncev v Argentini, so takoj odprli slovensko begunsko pisarno. Odtlej se je Socialni odbor v Rimu, ki ga je vodil dr. Krek, lahko obračal na to pisarno oz . na Pripravljalni odbor.

Socialni odbor v Rimu je uvidel, da so pogoji za naselitev v Argentini od vseh tedanjih ponudb še najboljši. Obenem so razmere v taboriščih bile zelo neprijetne: v Italiji je bilo mnogo taborišč v krajih, kjer so imeli oblast na občini komunisti, ki so seveda sodelovali z jugoslovanskimi "tovariši"; v Avstriji so mnogi angleški taboriščni poveljniki skoro očitno delali v prid komisijam, ki so prihajale iz Kanade, Avstralije ali Nove Zelandije iskat mladih fantov in deklet. Temu se je navsezadnje pridružil še tim. **blejski sporazum** med Anglijo in Jugoslavijo, po katerem so seveda hoteli jugokomunisti čim več beguncev domov v zasužnjeno domovino.

Socialni odbor je sestavil spiske rojakov, ki so želeli v Argentino. Hladnikova velika zasluga je v tem, da je na že omenjeni avdienci s predsednikom države generalom Peronom dobil tim. "**dovoljenje za izkrcanje**" (libre desembarco) rojakov do mejnega števila **deset tisoč (10.000).**. Tako nikomur ni bilo treba posamič vlagati prošnje za vselitev. Sezname iz Rima je bilo treba vlagati na Direkciji za inmigracijo. Do maja 1947 je Direkcija odobrila 500 vselitvenih dovoljenj. Predvsem po zaslugi Skubica pa so bili za konec decembra istega leta odobreni pravzaprav vsi ostali spiski beguncev v Italiji. Takoj nato je Hladnik predložil spiske beguncev iz Avstrije in Nemčije, čeprav je Direkcija postavila rok za sprejemanje posameznih prijav prav do 15. aprila 1948. Sicer so s temi spiski prekoračili mejo 10.000 dovoljenj, a so zaupali, da bodo to število navsezadnje še povišali. Vendar pa je PO sklenil zaradi visokega števila rojakov iz Italije in zato, da bi mogli priti vsi begunci iz Avstrije in Nemčije, zadržati spiske tim. "Primorcev", ki dejansko niso bili begunci (Zap I 28b). Ta sklep navidezno ni bil pravičen, da pa je bil upravičen, je pokazalo dvoje dejstev: o enem govori Zap, ki se pritožuje nad obnašanjem "tržaških fakinov", zaradi katerih je Društvo imelo težave, drugo pa je skoraj takojšnja večinska oddaljitev tega odseka od slovenske skupnosti.

Slovenski spiski za Avstrijo in Nemčijo so bili odobreni 5. marca, 3. aprila ter 12. in 21. junija. Toda, kdo od slovenskih beguncev bi si upal iti na argentinski konzulat na Dunaj, ker bi moral skozi po Sovjetih zasedeno ozemlje ? DS je zato 4. 3. 1948 vložilo prošnjo na zunanjem ministrstvu, naj bi šli sami argentinski konzuli v taborišča in tam dajali vize za vstop v Argentino. Prošnja je bila ugodno rešena. Prav tako je DS doseglo, da so bili vsi begunci oproščeni takse 49 dolarjev za vsako vizo, katere so bili prvotno oproščeni samo tisti, za katere je Argentina sodila, da potrebuje njihovo delovno moč.

Srečanje ob pogrnjeni mizi na Martincu

Potem je DS napravilo še posebne vloge za čimprejšnjo preselitev beguncev v Argentino, pri čemer je opozarjalo na nevarnost, ki je grozila rojakom beguncem v Avstriji.

Socialni odbor in DS se nista motila, ko sta vztrajala na tem, da se zadeva beguncev reši čim hitreje. Že septembra 1948 je Direkcija za inmigracijo sporočila, da od 1. oktobra ne bo več sprejemala prošenj za vselitev. Dejansko so popolnoma prenehali z izdajanjem dovoljenj za slovanske begunce, češ da so **Slovani** prejeli **že preveč dovoljenj**. To stanje je trajalo do 21. maja 1949, ko je odšla v Evropo posebna argentinska komisija, ki naj bi posvetila posebno skrb beguncem, vendar bi smela pripustiti v Argentino samo popolnoma zdrave ljudi. Na srečo je večina rojakov, ki so želeli priti v Argentino, že bila tu.

Ostal je le še hud **problem tim. "sivih"**, to se pravi tistih, ki jih Mednarodna organizacija za begunce (IRO) ni priznala kot take in jim ni marala plačati prevoza. DS je posredovalo pri argentinskih oblasteh in pri IRO. Doseglo je, da jih je IRO znova zaslišala in tako je marsikdo mogel odpotovati v deželo, ki si jo je izbral. Toda za brezplačni prevoz je poskrbel Vatikan, samo da je bilo število omejeno in razdeljeno glede na število sivih med vsako narodnostjo.Od Slovencev jih je bilo 21 deležnih te ugodnosti. Za podpiranje "sivih" je DS ustanovilo **poseben odbor**, katerega predsednik je bil duhovnik Anton Orehar, tajnik Rudolf Smersu, odborniki pa Marijan Marolt, Jože Albreht in Janko Arnšek. DS se je obvezalo pred papeškim delegatom msgr. Jožetom Jagodicem, da bo povrnilo Vatikanu ali delegatu do 200 dolarjev, ki bi jih dal vsakemu rojaku. Za to je odbor organiziral zbirke med rojaki. Enega izmed njegovih pozivov zasledimo v SS (4.8.1949 31 7). Na svoji seji 10. oktobra 1948 je odbor sklenil, da se bo potem, ko bo svoje delo končal, preimenoval v Karitativni odsek DS.

Poglavje zase bi zaslužil tim. "**Hotel de Inmigrantes**" (HI) ali **Imigrantski** oz. **Emigrantski hotel**, kot so ga imenovali. Čeprav je bilo izdanih 12.138 vselitvenih dovoljenj za Slovence, jih je v letih 1947 do 1949 prišlo le 5.182, ali morda kvečjemu 5300, če prištejemo tiste, ki so prišli sami zase. Zaradi tega je razumljivo, da je DS prejelo **dopis od Državnega ravnatelja za (pre)seljevanje** (Dirección Nacional de Migraciones), v katerem nekako **trdo očita to dejstvo in sprašuje, zakaj je šlo stotine slovenskih fantov in deklet v Kanado**, ko pa so že imeli vselitveno dovoljenje za Argentino.

Po slov. nedeljski maši na aveniji Belgrano 3900

Leta 1947 je večina iskala prvega zavetišča v hiši na cesti Austria, ki jo je dobil v najem duh. Janez Hladnik. Toda septembra 1947 so argentinske oblasti odprle v pristanišču "nov" hotel za vseljence. Velika večina tistih, ki je na nekaj tednov omejeni čas preživela v tem hotelu, bržkone nima dobrega spomina nanj. Pa vendar je bil za večino vseljencev zadosti dostojno bivališče, ki jim je nudilo tudi sorazmerno dobro hrano. Medtem so si mnogi lahko poiskali dela in stanovanja.

Na seji izvršnega odbora 2.2.1948 so razpravljali o pritožbi direktorja tega hotela, češ da Slovenci ne marajo delati in se v hotelu predolgo zadržujejo. Odbor je sestavil spisek čez 100 oseb, ki so bile že vse zaposlene, a so še živele v IH, ker še niso mogli dobiti stanovanja, nekaj pa tudi zaradi tega, ker so tam imeli hrano zastonj. A na seji odbora 25.4. istega leta je referent za IH mogel poročati, da so tamkajšnje oblasti zelo zadovoljne s Slovenci in so jih celo ugodno primerjali z drugimi narodnostmi.

Toda Emigrantski hotel je pomenil tudi novo težavo za DS in nekatere vseljence. Zahtevali so namreč nov zdravniški pregled, predvsem dihalnih organov. Za vse, ki so bili tedaj **bolni na pljučih**, se je moralo DS obvezati, da bodo šli v Córdobo in da bodo redno hodili na zdravniške preglede. DS se je moralo obvezati tudi za **mladoletnike**, da se bodo občasno, kot je predpisano, javljali na sodišču za mladostnike. To delo je opravljala Marija Petelin. Prav tako je bilo treba dati posebne jamstvene izjave za telesno prizadete in **onemogle** (invalide), za katere država ni marala, da bi padli njej v breme.

3. 4. Razširjenje odbora DS

Zaradi vsak dan večje in obširnejše dejavnosti Društva je njegov predsednik Staré zaprosil odbornike, naj bi razmišljali o tem, kako bi odgovornost za posamezna delovna področja prenesli na druge odbore ali pod-odbore. Tako so nastali različni sveti, odbori, komisije, referati.

GOSPODARSKI SVET

Dejansko je referat obstojal že v času POKSB. Početka ga je vodil Jože Košiček, nato Miloš Stare, pozneje pa blagajnik DS Lado Lenček. Vendar so na seji 1. maja 1948 sklenili, da se ustanovi oz. obnovi delovanje Gospodarskega sveta kot posvetovalnega organa društva.

Člani tega sveta so postali blagajnik Lado Lenček, gospodar Joško Krošelj in upravnik hiše na Ramón Falcónu 4158, Jakob Maček. Na seji 18. julija istega leta sta postala člana tega sveta tudi notar Jože Lesar in glavar Franc Kogovšek. Zatem je bil vključen tudi Francé Žužek, predvsem v zvezi s pošiljanjem zavitkov s hrano v domovino in v času prizadevanj za ustanovitev slovenskega denarnega zavoda.

ORGANIZACIJSKI SVET

Odbor DS ni mogel zapirati oči pred samoniklim brstenjem raznih društev in kulturnih ustanov. Vendar je želel, da bi to delo bilo čim bolj načrtno in ne prepuščeno naključnemu razvoju.

Po daljšem razpravljanju o tej zadevi je odbor na seji 26. septembra 1948 ustanovil Organizacijski svet (Zap I 96b). Njegov namen je bil pomagati odboru pri včlanjevanju, obenem pa "naj bi tudi pripravil konkretne predloge za ustanovitev društvenih pododborov v posameznih krajih".

Sestanek zaupnikov SLS na Martincu

Na seji 10. oktobra je bilo podano zadevno poročilo. Za sodelovanje v svetu so prosili Rudolfa Smersuja, Franceta Žužka, Avgusta Horvata in prof. Alojzija Geržiniča. Zapisnik te seje omenja, da bo naloga organizacijskega sveta "v prvi vrsti **ugotoviti razloge za odklon pristopitve v društvo, pripravljati ustanovitev pododborov** na splošno in konkretno v Mendozi in San Martinu, **preštudirati** sedanja **pravila** in pripraviti potrebne spremembe, pri čemer bodo konkretno predvideli povezavo raznih grup, kot n. pr. Dramske družine z Društvom" (Zap I 102). 24. oktobra so sestavili začasen pravilnik (Zap I 109).

Vodstvo tega sveta je prevzel Rudolf Smersu. V času, ko je bil vodja pisarne, je Pavle Rant vodil tudi ta referat.

Med glavnimi zadevami, s katerimi se je organizacijski svet v naslednjih letih ukvarjal, so bile: pripravljanje sprememb v društvenih pravilih, preučevanje organizacijskih sistemov in predlogi za preosnovo društva, sodelovanje z odboroma za ustanovitev Vzajemne pomoči in lastnega denarnega zavoda.

Rudolf Smersu predstavlja v imenu DP knjigo dr. Ivana Ahčina; od leve na desno: Ivan Prijatelj, dr. Ivan Ahčin. Miloš Stare. Valentin Markež in Ivan Ašič

KULTURNI SVET

Prednost, ki jo je zahtevala nuja naselitve, je morda narekovala inž. Mozetiču na seji izvršnega odbora 29.1.1948 predlog, "da se odgodi (sic !) vprašanje kulturnega referata, dokler ne bodo ljudje nameščeni in dokler ne dospe primerna oseba". To je odbor sprejel ! (Zap I 24).

Že v prvih mesecih prihoda v Argentino so novonaseljenci začeli ustanavljati tudi pevska društva, igralske družine, pisateljske družbe. Veliko tega se je zgodilo na pobudo ali s pomočjo DS. Toda društveni odbor se je bržkone upravičeno bal, da bi se ne cepile moči za kulturno delo, katerih nikoli ni bilo dovolj. Nedvomno je z določeno mero predvidevanja želel že vnaprej preprečiti morebitne spreke. Predvsem pa mu je šlo za urejeno in uspešno kulturno delovanje, ki bi res koristilo skupnosti naznotraj in navzven, se pravi, med argentinskim svetom.

Krošelj piše, da se je na seji 18.7.1948 ustanovil Kulturni odsek. Toda na tej seji (t. 7, I 71b) je Debeljak poročal o pripravi za domobransko proslavo in zatem si je odbor "osvojil" (črtano: "odobril") Krošljev predlog, **"da naj se vse kulturno delovanje vrši pod okriljem Društva Slovencev"**, nato pa je sprejel sledeči sklep:

"naroča se kulturnemu svetu, da ne začenja z nikakim javnim delom, dokler ne predloži društvu pravilnika in okvirnega programa. Izjema naj bo le domobranska proslava zaradi nujnosti. Pravilnik naj predloži še pred občnim zborom gledališke skupine".

To se pravi, da je tedaj Kulturni svet **že** obstajal, kar je razvidno iz Zap (I 63b), ki tudi govori o proslavi za domobrance na seji 13. junija 1948. Sestanek oz. seja 20.6.1948 (uporabljali so oba izraza), je imel za nalogo ustanovitev Kulturnega odseka, in tedaj so tudi določili odbor za pripravo proslave (Zap I 67).

Sprva so imeli v načrtu okrog 7 prireditev v prvem letu (Zap I 103-104), a so potem morali priznati, da vseh ni bilo mogoče izvesti.

Splošni namen tega odseka bi naj bil skrbeti za "kulturno udejstvovanje med Slovenci v Buenos Airesu". Kot prvo nalogo pa si je zadal pripraviti spominsko proslavo. Poveril je Toneta Skubica in dr. Tineta Debeljaka, da skličeta sestanek tistih, ki bi mogli pri tem sodelovati. Na tem sestanku bi naj tudi izbrali delegata, ki naj bi bil zastopnik DS pred različnimi društvi.

Dr. Debeljak, ki je že bil kulturni referent DS, je za 20. junij 1948 sklical na sestanek predstavnike kulturnih društev ter znanstvenike in umetnike. Zbor vseh teh je predstavljal Kulturni svet. Za njegovega predstavnika je bil izbran dr. Debeljak. V Kulturnem svetu so dolgo razpravljali o predlogu DS glede pravilnika in dela, ki naj bi ga opravljali med slovenskim rojaki.

Na seji DS 10. oktobra so govorili o tem, kako da članom Kulturnega sveta še "ni jasno, v kakšnem odnosu naj bi bili do DS". Odborniki DS so na isti seji tudi ugotovili, da so **posamezna društva že določila** svoje **odbore, da pa člani odborov niso vsi člani DS** (Zap I 103-4)

Dr. Debeljak je odboru sporočil, da je predsednik Igralske družine Narte Velikonja Janez Perharič, dr. Jože Krivec predsednik v Pisateljski družini France Balantič, predsednik pevskega zbora pa Božo Fink. Predlagal je tudi, naj se vsako kulturno društvo, ki že obstaja ali pa se bo še ustanovilo, vključi kot poseben odsek v Kulturni svet DS.

DS je tako bilo postavljeno pred **končano dejstvo**. Njegov **odbor** je **nedvomno ravnal pametno**. Sporočil je Kulturnemu svetu, da naj odseki (to se pravi, društva) sporočajo pismeno DS o ustanovitvi in o svojih programih (Zap I 118). Na seji 24. oktobra je odbor sprejel sklep, po katerem "Društvo Slovencev vzame na znanje" začasni pravilnik Kulturnega sveta. Vendar je pripomnil: "Upoštevati pa bi bilo (treba) mnenje odbora, da morejo biti pravi člani Kulturnega sveta oz. posameznih njegovih vej, samo **člani Društva Slovencev**" (Zap I 105b). To pa ni bila zapreka, da DS ne bi denarno pomagalo različnim društvom pri izvedbi njihovih prireditev, kar je razvidno iz sejnih zapisnikov in poročil blagajnika.

Danes je jasno, da je šel odbor v svojih zahtevah (po nekakšnem splošnem monopolu?) predaleč. Kakor ni bilo mogoče siliti posameznikov, da bi se včlanjevali v DS, tako tudi je treba označiti za pretirano ocenjevanje društvene pristojnosti namero, da bi se ostale ustanove v vsem ali pa v nekaterih oblikah svojega delovanja podrejela osrednjemu Društvu. Odbor je imel prav, ko se je čutil odgovornega za to, da bi se čim bolj razvilo kulturno delovanje. Toda težnja za kulturno dejavnost je bila v ljudeh tako močna, da ni bilo mogoče zatreti tega skoro bohotnega razdajanja darov, moči in časa. Morda bi mogli **razložiti** to dejstvo z načelom, ki na splošno velja za družbeno življenje, to je z načelom subsidiarnosti: kar morejo storiti "nižje" skupnosti (skupine), naj ne opravljajo "višje". Toda v dobah, ko taka - ali druga

- dejavnost ponehava ali morda izginja, ali ni dolžnost te "višje" skupine, da zopet vzame nase odgovornost za preobstoj in celo nadaljni razvoj kulturnega delovanja ?

Vendar ne smemo pozabiti na delo, ki ga je svojčas DS, kot prva in edina ustanova, opravilo za začetek in razvoj kulturnega delovanja. Pa o tem bomo spregovorili kasneje.

3. 5. Nekatera delno ponesrečena podjetja

Odbor DS je na različnih sejah prejel veliko raznovrstnih pobud. V nekaterih primerih se je začelo delo z velikim navdušenjem, ki pa ni moglo vedno prinesti zaželenih uspehov. S tem pa ni rečeno, da so bila taka podjetja zaman, še manj pa, da ne bi bila ničesar dosegla.

Oglejmo si nekatere primere.

KOMISIJA ZA ZBIRANJE ZGODOVINSKEGA GRADIVA

Odnosi drugega vseljenskega toka do tretjega vala so bili na splošno slabi. Velika večina prvih je bila zapadla komunistični propagandi, češ da so bili oni samo "narodno-osvobodilna vojska", medtem ko bi naj begunci bili izdajalci in sodelavci z okupatorjem. Predvsem zaradi tega je odbor DS na seji **25. marca 1949** sklenil ustanoviti "Komisijo za zbiranje gradiva o dogodkih na slovenskem ozemlju od 1941 - 1945".

Predlog za ustanovitev te komisije je stavil Rudolf Smersu. Predlagal je, naj bi bili člani komisije dr. Kranjc, inž. Mozetič in dr. Debeljak. Obenem bi naj sestavljali odbor tudi zastopniki raznih vojaških formacij: za domobrance Bojc in Cof, za Narodno stražo Rudolf Wagner, za Slovensko legijo Rudolf Smersu in Viktor Češnovar, za Vaške straže pa Stane Bitenc.

Kasneje so bili vključeni še dr. Bojan Ribnikar, dr. Milan Bano (Gorazd), dr. Milan Komar in Vladimir Vauhnik.

Prva seja komisije je bila **22. aprila 1949**. SS je 28. aprila (17 2) naznanila ustanovitev te **Komisije za zbiranje zgodovinskega gradiva iz časov okupacije in revolucije v Sloveniji** in objavila poziv vsem slovenskim beguncem po vsem svetu, naj pomagajo zbirati tozadevno gradivo.

Komisija je bila bržkone preveč optimistična glede na uspeh svojega delovanja. Na seji DS **12. avgusta 1949** je poročala, da bo v **14 mesecih** obdelala vso dobo od leta 1941 do 1945, vključno vetrinjsko tragedijo. Dejansko ni mogla zbrati celotnega gradiva niti za posamezne najbolj važne dogodke.

V zadevni listnici arhiva ZS dejansko ni skoraj nobenega gradiva, razen nekaj izjav tistih, ki so mogli uiti iz komunističnega ujetništva.

Priloženo je tudi poročilo, da so vse to gradivo pošiljali tozadevni severnoameriški kongresni komisiji. Omenja pa tudi, da je bilo ostalo gradivo oddano dr. Tinetu Debeljaku, ker da ga bo uporabljal v svojih zapisih o teh zgodovinskih dogodkih. (Kasneje je Krošelj na eni izmed sej hudo napadel to odločitev.) Zelo verjetno bi bilo precej zbranega gradiva mogoče najti v Debeljakovih prispevkih v KZSS, več pa morda v njegovi zapuščini.

Kasneje so hoteli obnoviti to komisijo (npr. 13. OZ leta 1959). Na sejah leta 1959 so večkrat govorili o tem. Skušali so najprej dobiti primerne osebe za to delo. Nato je dejansko komisija imela nekaj sej. Toda dve leti kasneje so morali z žalostjo priznati, da so s tem delom prenehali (gl. zapisnike sej in 15. OZ)

GOSPODARSKA OSAMOSVOJITEV

DS ni imelo pravne osebnosti in je v tedanjih razmerah tudi ni moglo dobiti. Po tedaj veljavnih argentinskih zakonih bi morala imeti več kot polovica članov take pravne osebnosti argentinsko državljanstvo. Zato da bi DS zavarovalo imovino slovenske skupnosti, kar uradno ni moglo storiti, je nastala zamisel o nekakšni gospodarski ustanovi, bodisi zadrugi ali družbi z omejeno zavezo, ki bi lahko dobila pravno osebnost in bi lahko na ta način imela v svoji posesti lastnine skupnosti.

Na seji **18. julija 1948** (I 71b t.6) je predsednik Stare sprožil misel o gospodarski organizaciji. Navedel je troje možnosti:

1. ustanovitev mizarske delavnice;
2. ustanovitev hranilnice, ki bi mogla postati osnova za vse ostalo gospodarsko delo;
3. ustanovitev stavbne zadruge.

Ta zamisel je bila predmet dolgih razprav na društvenih sejah.

Prvi poskus je bila mizarska delavnica TILO-LIPA. Bila je zasebna last, a DS je podprlo njeno ustanovitev. Toda poskus se je kmalu izjalovil zaradi pomanjkanja zadružnega duha med člani zadruge.

PRIZADEVANJE ZA USTANOVITEV DENARNEGA ZAVODA

Na **informativnem sestanku, 9. julija 1948,** je predsednik Stare že govoril o nujnosti slovenskega denarnega zavoda. Na seji 18. istega meseca je predložil troje možnosti za gospodarsko osamosvojitev. Ena izmed njih bi bila ustanovitev hranilnice.

Zaradi tega se je z zadevo začel baviti **Gospodarski svet** na seji **1. avgusta 1948**. Kot zaključek te seje je predlagal odboru DS naslednje: "Odbor društva naj čimprej pristopi k organiziranju hranilnice in posojilnice na zadružni bazi (..) Društvo naj sploh pomaga pri ustanavljanju gospodarskih organizacij pod pogojem, da ustanovitelji dajo kar največ možno garancijo, da bo ustanovljena organizacija prispevala po svojih močeh v socialne namene društva" (gl. Zap. I 77-78).

Želja po svojem denarnem zavodu se je porajala iz potreb novovseljencev. Potrebovali so posojila na nizke obresti, in če bi bilo mogoče brez njih, zato da bi se delovno osamosvojili, si kupili zemljišče ali pričeli z zidavo svoje hiše, predvsem pa, in to zlasti ob prihodu v Argentino, da bi dobili posojilo za najem svojega stanovanja. Treba je vedeti, da je vsak prišlec razpolagal le z 10 dolarji, to se pravi, s približno 45-imi pesi. Najemnina za dvosobno stanovanje je bila v oddaljenih predmestjih tedaj okrog 300 do 400 pesov na mesec, medtem ko je neizučen delavec zaslužil največ 14 pesov dnevno in so računali povprečno plačo okrog 300 pesov na mesec. Res je ena plača zadostovala v družini za to, da je mogla plačati prvi mesec najemnine. Toda kje dobiti denar za jamstvo (kavcijo), kar je navadno pomenilo 2 ali 3 mesece več? In kako potem živeti ves mesec in kako vračati posojilo za jamstvo? Zato je mogla misliti na najem takega stanovanja samo družina, v kateri so bili zaposleni vsaj štirje člani; ali pa so po dve in celo po tri družine skupaj najemale takšna stanovanja. V takih razmerah seveda ni bilo misliti na to, da bi kdo vlagal svoje prihranke v kako hranilnico!

Društvo seveda tudi ni imelo denarja, niti ne za take vrste denarna jamstva. Izjeme so bile nekatere večje hiše, v katere pa so naložili vso članarino, vse cerkvene nabirke, vse darove argentinskih prijateljev, pa vendar je bilo treba iti prosit na posodo še drugih 10.000 pesov (npr. za najemnino hiše na ulici Ramón Falcón).

Na predlog Gospodarskega sveta, ki so ga obravnavali na **seji širšega odbora 29. avgusta,** so sklenili, naj se čimprej uredi vprašanje hranilnice. Predsednik in blagajnik sta poročala, da je notar **Lesar**, -katerega so bili zaprosili, naj v dveh mesecih vse pripravi za občni zbor hranilnice, - pripravljen sprejeti to delo, a noče pustiti službe, ker pravi, da zaenkrat hranilnica ne bi mogla plačevati niti enega uslužbenca.

Notar Lesar je na **seji 10. oktobra** že poročal, da je preštudiral vse formalnosti, ki so potrebne za ustanovitev hranilnice. Med drugimi, da je potreben pripravljalni odbor, ki naj zadrugo ustanovi. Odbor DS je pooblastil Lesarja, da sestavi seznam oseb za pripravljalni odbor, naj pa pusti praznih 5 ali 6 mest.

Notar Lesar je izvedel **10. 11.1948** v ožjem krogu **majhno anketo**. Navzoči so bili: Jože Lesar, Franc Jager, Francé Žužek, Tone Skubic in Pavle Rant. Opravičili so se Jože Žakelj, Stanko Škrabec in Maks Jan. Lesar je poročal o možnostih v skladu z obstoječimi zakoni. Zakon dopušča hranilnico in posojilnico. Taka zadruga more imeti za obratno glavnico le deležno glavnico; druge finančne operacije so nedopustne. Ako bi ustanovili tako zadrugo, bi morali vnašati deleže po 500 in 1000 pesov, kar pa je za naše rojake previsoko. Po drugi strani zakon dovoljuje zadrugo, ki more poleg deležev sprejemati tudi druge finančne operacije; toda taka zadruga ima že ime banka in mora biti vpisana v seznam finančnega ministrstva. Obenem obstoji obveznost, da v prvem primeru ob koncu poslovnega leta odvede v rezervni sklad 10% dobička, v drugem pa 15%.

Končno so sklenili, da se ustanovi **Slovenska zadružna banka - Banco Cooperativo Esloveno**. Lesar je prebral pripravljena pravila zadruge. Namen zadruge bi moral biti dajati posojila članom. Član pa

bi bil vsakdo, ki bi imel vsaj 1 delež v višini 20 pesov. Načelstvo zadruge bi moralo imeti 12 članov. Odborniki bi po zakonu jamčili z vsem svojim premoženjem.

Delo se je s tem šele začelo. Čeprav je odbor dobil ponudbo za sodelovanje od bivšega ravnatelja Ljubljanske banke Riharda Schwingerja (Zap. piše "Švingerja"), je prizadevnost za banko nekako zastala. Na seji 21.11.1948 je predsednik Gosp. sveta poročal, "da se ustanovitev hranilnice še ni premaknila z mrtve točke" in zato je odbor sklenil, naj pisarna naredi potrebne korake in ustanovitev pospeši (I 125). Na seji 5.12.1948 vztrajajo na tem: "Pisarniško osebje ima točno določiti, kje in kako je treba ustanovo hranilnice prijaviti in potem z g. Lesarjem vse potrebno čimprej urediti". Vendar zapisnik seje 5.12.1948 trdi: "Akcija za ustanovitev slovenske hranilnice se je ustavila." (I 129b).

Res je na seji 25. februarja 1949 Lesar sporočil, da je pravilnik izdelan in da bi bilo zdaj treba dobiti zvezo z zadevnim referentom na ministrstvu, za kar so naprosili Hladnika. Zatem je bilo še več sej, na katerih so razpravljali o tej zadevi, a vse je kazalo, da med ljudmi ni bilo resnega zanimanja.

Morda je zaradi tega predsednik Stare sklical veliko anketo -"vprašalnik" za današnjo rabo-[4], ki bi naj to vprašanje temeljito preučila. Sestanek je bil 2. aprila 1949 v društvenih prostorih. Rihard Schwinger je sporočil, da je sam tudi iskal informacij o možnostih za ustanovitev denarnega zavoda, pa je prišel do prepričanja, da zdaj čas za to ni ugoden. Delniška družba bi bila najbolj primerna, a Osrednja banka (Banco Central de la República Argentina, BCRA) zahteva kot kavcijo 40% osnovne glavnice. Tudi Vauhnik je zagovarjal delniško družbo. Ravnatelj Remec je vztrajal na tem, naj bi čimprej sestavili pravila, da bi tako čimprej hranilnica zaživela. Vendar je notar Lesar poudarjal, da se ne gre prenagliti, posebno ker imajo ljudje slabo izkušnjo z zadrugo Lipo.Trdil je, da država ne bi dovolila delniške družbe, zasebne banke pa so bile v tistih letih prepovedane. Stare je končno predlagal, da naj DS odloči, kakšen zavod naj se ustanovi.

Notar Lesar je spet poročal o tem na seji 22.4.1949. Spomnil je, da so na sestanku dne 2.4. večinoma bili za delniško družbo, toda država ima rajši zadrugo, ki posluje samo s člani in ne napol banko, ki posluje z drugimi. Sodil je tudi, da čas ni ugoden za ustanavljanje takih denarnih zavodov. Za konec je prosil vse odbornike, naj o tem premišljajo, da bodo ugotovili, v katero smer bi bilo treba delati.

Lesar je o tem še poročal na 2 informativnih sestankih (14.maja in 9. julija 1949) in na seji odbora dne 20. maja 1949. Potem pa je delo v tej smeri prenehalo, vsaj s strani DS. Glavni oviri sta bili tedanje uradne določbe, ki niso dopuščalo take ustanove, kot so jo želeli rojaki, in pa sorazmerno majhno zanimanje med rojaki samimi za to zadevo.

Seveda pa je zamisel sama obstala in, ko je čas dozorel, je bila ustanovljena hranilnica "SLOGA"

VZAJEMNA POMOČ

Argentina je leta 1948 že imela pomembno socialno zakonodajo, ki ni delala razlike med državljani in vseljenci. Vendar je DS že tedaj začelo misliti na svojo bolezensko, starostno in posmrtninsko zavarovanje. Na to je opozorila tudi SS pod naslovom "**Nove naloge**" (3.3.1949 9 1). Predsednik Stare je v odgovor na svojo prošnjo prejel poročila o tem, kako so se Slovenci v tem pogledu organizirali v drugih državah. Zelo pomemben je bil prispevek msgr. Franceta Gabrovška, ki je poslal pravila "**Kranjsko slovenske katoliške podporne jednote**". Ko pa so odborniki preštudirali vse prispelo gradivo, so prišli do zaključka, da takih pravil ni mogoče uporabljati v Argentini.

O morebitni ustanovitvi Vzajemne pomoči (VP) so govorili na sestanku zaupnikov DS 14.5.1949. Na seji Društva je notar Lesar poročal, da velika večina navzočih ni bila za ustanovitev take pomoči. Zaradi tega je DS naprosilo SS, naj znova opozori rojake na važnost VP, kar se je zgodilo v uvodniku pod naslovom "Skrb za rojake" (17.6.1949 24 1). Isti dan je bila odborova seja DS, ki je sklenila, da naj bo do prihodnje seje že izdelan predlog za Samopomoč.

Predsednik Stare je že prej sklical 20 oseb na posvetovalni ("pozvedovalni") sestanek ali "anketo" (20.6.1949), prišlo pa jih je samo 5. Razpravljali so več kot tri ure in prišli do zaključka, da je treba še precej preučevanja in dela.

Na seji 1.7. 1949 je bil že predložen osnutek pravil Vzajemne pomoči, ki so ga pripravili Rudolf Smersu, Viktor Češnovar in Franc Pernišek. Smersu je vztrajal na tem, da je treba najprej ljudi prepričati in šele potem predložiti osnutek pravilnika. Lado Lenček je izjavil, da je sedaj "emigracija končana in je v

---

[4] Na splošno so tedaj govorili o anketi, če so imeli v mislih sklic na poizvedovalni sestanek; torej je ni jemati v današnjem pomenu.

resnici treba skrb posvetiti revežem in pomagati tistim, ki si sami ne morejo pomagati". Tako Lesar kot Anton Orehar pa sta opozarjala na to, da mora biti Vzajemna pomoč realna in da "mora biti zavarovalno-tehnični razum (sic!; "ratio"?) skrbno in vsestransko izdelan". Zato bi naj bila VP omejena samo na člane, kajti če bo imela uspeh, bo pritegnila tudi ostale.

Na isti seji so govorili tudi o posmrtninskem zavarovanju. Na Lesarjev predlog so sklenili, da naj DS preostalim svojcem nudi denarno pomoč, katere višino naj bi določil informativni sestanek 9.7.49. Ker je predsednik Stare vztrajal na tem, da je odbor kompetenten za take sklepe, so določili, da naj DS plača ob smrti člana, ki je bil na tekočem s članarino, enkratno podporo v znesku 250 pesov, a to samo toliko časa, dokler ne začne delovati VP.

Po tej seji je na obveščevalnem sestanku 9.7.1949 skušal ljudi navdušiti Smersu, o tehničnem vidiku pa je govoril dr. Bojan Ribnikar.

Na seji 4.11. 1949 je bilo sporočeno, da je računski predlog za VP treba razmnožiti in poslati vsem odbornikom v študij. Seja 18. istega meseca je prišla do zaključka, da je treba čimprej stopiti v stik z glavnim ravnateljstvom za socialno zavarovanje. Na seji 2.12. je Smersu poročal, da so pravila že usklajena z veljavnim državnim zakonom. Dejal pa je tudi, da bo postopek za odobritev precej dolgotrajen in da bo treba spremeniti pravila DS.

Stare, ki se je udeležil seje komisije za VP dne 7.12.1949, je na seji odbora DS 9.12. dal poročilo o tem, kar so izrazili člani omenjene komisije.Spremenila naj bi se društvena pravila, tako da bi obstojala dva odbora: dosedanji, **ožji**, in **širši**, v katerem bi bili odborniki VP, Kulturnega sveta in Organizacijskega referata. Stare je menil, da bi v tak odbor morali priti tudi predsedniki in tajniki DS priključenih društev. (Ali ni to že nekak začetek neke vrste "federalizacije"? Torej Stare ne bi bil tako skrajno "centralističen", kot so mu očitali. n.op.). Po daljšem razgovoru so sklenili, da naj poročevalec o VP na prihodnjem občnem zboru stavi predlog, da se odobri Pravilnik Vzajemne pomoči in se ustanovi Upravni svet VP, ki bi moral dobiti državno odobrenje, pripraviti notranje poslovanje in pripraviti poročilo za "aprobativno"(sic !) skupščino, za katero so postavili maksimalni rok šestih mesecev. Ta Upravni svet bi naj sestavljali štirje člani, ki bi po potrebah DS prihajali na odborove seje. Upravni svet naj se izvoli istočasno z volitvami društvenega odbora. Za člane Upravnega sveta so sklenili predlagati Lojzeta Erjavca, Janka Hafnerja in Franca Dolenca.

Silno važen je bil tudi predlog, da naj bodoči odbor pripravi spremembo pravil, po katerih bi DS obstajalo in delovalo. **3. občni zbor** (11.12.1949) je predlog odbora DS sprejel: odobril je Pravilnik VP in odprl možnost za spremembo društvenih pravil. Določil je tudi Upravni svet, v katerega je bil poleg tistih, ki jih je predlagal odbor DS , izvoljen še Anton Komotar. Rudolf Smersu je postal referent za VP pri DS.

Na seji odbora DS 17.12.1949 so pozvali člane Upravnega sveta, naj takoj prevedejo pravilnik v španščino in naj stopijo v stik z Ravnateljstvom za vzajemno pomoč (Dirección de Socorros Mutuos). Upravni odbor je poslal okrožnico članom, v kateri jih je obvestil o ustanovitvi VP, pa tudi, da bo VP uradno ustanovljena samo, če se bo večina članov izrekla zanjo.

Rudolf Smersu je na seji 2.9.1950 poročal, da je ponovno obvestil imenovano Ravnateljstvo, da DS ne more izpolniti zahtev za ustanovitev in da je zaprosil za morebitne nasvete. Ravnateljstvo je dejansko zahtevalo, naj bi se DS priključilo kot tako. Potrebno je bilo precej prizadevnosti, da je DS prepričalo omenjeno Ravnateljstvo o tem, da DS kot tako ni samó VP (Zap. II 95)

Na seji 14.10.1950 je odbor DS sklenil sklicati članski sestanek za 29.10., na katerem je hotel poročati o zadevi VP. Smersu je predlagal, naj bi SS spet pozvala rojake, naj pohitijo z odgovorom glede ustanovitve VP. Stavil je tudi predlog, naj bi bila VP obvezna za vse člane v primeru, da bi prišlo do tri četrtine povoljnih odgovorov; če pa bi prišlo samo 500 povoljnih odgovorov (odraslih, in z najmanj 100 prijavami otrok), potem naj bi DS ustanovilo VP samo za tiste člane, ki bi se prostovoljno priglasili.

Na **4. občnem zboru** 12.11.1950 so poročali o delu za VP in zanjo izbrali tudi nov upravni odbor: Franc Dolenc, Rudolf Smersu, Janko Hafner, dr. Anton Komotar in Pavle Masič. Za referenta VP pri DS je bil imenovan Alojzij Erjavec. (Opažamo, da referent za določeno področje navadno ni bil član odbora za tisto področje, kar mu je omogočalo, da je "neodvisno" zastopal odbor ZS; n.op.)

Toda odgovori, ki so jih medtem pošiljali rojaki, so bili zmerom bolj nasprotni ustanovitvi VP. Tako je Erjavec na seji 9.6.1951 poročal, da med člani ni zanimanja zanjo. Obenem je izrazil svoje mnenje, da ni mogoča VP v taki obliki kot jo je svojčas zasnoval občni zbor. Na seji 19.7.1951 je Erjavec podal celotno poročilo o opravljenem delu. Kot nasledek njegovega poročila je bil sklep DS "**prenehati z delom za vzajemno pomoč** in o tem poročati na prihodnjem občnem zboru", čeprav je dal članom upravnega odbora nalogo, naj zadevo še naprej preučujejo.

Na **5. občnem zboru** 21.10.1951 je odbor DS podal zelo obširno poročilo o storjenem delu za VP. Predvsem je opozarjal na dejstvo, da je do prejšnjega občnega zbora (12.11.1950) odgovorilo samo 310 rojakov na razposlane okrožnice, in da je bilo samo 267 glasov za ustanovitev, 43 pa proti njej. Ker na novo okrožnico sploh ni bilo nobenega odgovora in ker VP ne bi mogla resno in odgovorno delovati, če ne bi imela podpore vsaj 600 članov, je odbor predložil, kar je bil sklenil na seji 9.6.1951, da naj se "opusti misel na ustanovitev Vzajemne pomoči". Občni zbor je predlog sprejel.

Leta zatem je bilo mogoče brati očitke DS z vprašanjem, zakaj da ni ustanovilo neke vrste samopomoči v začetnih letih, ko bi naj to delo bilo lažje in tudi bolj potrebno. Kratek pregled dela, ki je tu zapisan, priča o nasprotnem. Vendar je ostala tudi ta zamisel. Npr., 3.8.1952 je DS uvedlo plačevanje socialnega prispevka. Toda že prej je vsaj delno nadomeščalo naloge VP s plačevanjem posmrtnine za umrle člane. Na predlog notarja Lesarja je odbor DS 18. novembra 1949 sprejel **sklep o ustanovitvi posmrtninskega sklada (PS).** Vsak član naj bi ob smrti kateregakoli člana DS prispeval v sklad po 1 peso in tako nabrana vsota naj bi se izročila družini; če bi je umrli ne imel, bi vsota rabila za pogrebne stroške. Da se dá PS možnost takojšnjega poslovanja, je bila izražena prošnja, naj vsak član z januarsko članarino leta 1950 prispeva vnaprej za tri smrtne primere. Pravilnik o Posmrtninskem skladu je bil sprejet že na seji DS 28.1.1950 (poročilo referenta Smersuja).

STIK S "STARIMI" SLOVENCI

Dejstvo je, da je bilo vse delovanje Društva usmerjeno od vsega začetka v korist slovenskih protikomunističnih beguncev, od "Pripravljalnega odbora za Klub slovenskih beguncev" naprej. Pravilnika DS in ZS se jasno izražata o tem, kdo morejo biti člani teh ustanov. To je bila že od vsega spočetka nekako uradna ločitev med obema izseljenskima tokovoma, kar se je seveda potem izražalo tudi v nadaljnih odnosih.

Vendar to samo na sebi ne bi smelo pomeniti popolnega razdora med obema skupinama, v kolikor pri drugem vseljenskem pritoku moremo sploh govoriti o eni sami skupini ali skupnosti. Dejansko se je DS že od vsega početka prizadevalo za čim več ustanovnih in osebnih stikov s "starimi" naseljenci. Res, da je bila, kot eden od povodov za take stike, tudi potreba po virih denarne pomoči in iskanju posrednikov pri najemanju stanovanj ter dobivanju služb. Toda ni šlo samo za to, kar je jasno razvidno iz sejnih zapisnikov in tudi iz člankov v SS. Če ni prišlo do ožjih osebnih stikov in do sodelovanja med društvi, ima za to največ krivde sramotno klevetanje s strani nekdanje "Unión Eslava" ("Slovanska unija" v kom. žargonu"), pa tudi propaganda s strani jugoslovanskega veleposlaništva in drugih ustanov, ne nazadnje pa, zlasti v kasnejših letih, delovanje "Slovenske Izseljenske Matice" (SIM), ki je bila čisto navadno orodje za podpiranje komunistične tiranije in obrekovanje politične emigracije ter za poniglavo špionažo med njenimi člani.

Toda že od vsega začetka so se novi rojaki skušali približati "starim". Kar ni bilo lahko, ker je sam Hladnik svojčas izjavil, da se je moral takorekoč odtrgati od "starih", ker se je bil posvetil prihodu novih naseljencev. Na 1. informativem sestanku DS je Hladnik "poudaril potrebo, da bi slovenski emigranti imeli čim več stikov s staro slovensko kolonijo in jim pomagali, da se dokopljejo do resnice, katero jim je zameglila komunistična propaganda". Tako so že na seji izvršnega odbora DS 3.2.1948 naprosili Ladislava Lenčka CM, naj na prihodnjem potovanju po Argentini spremlja Hladnika "zaradi vzpostavitve zvez med starimi Slovenci in novodošlimi" (t. 8, Zap. I 29b).

Sicer so se mnogi "stari" približali "novim", a to je zanje večkrat pomenilo, da so morali pretrgati zveze s svojimi ustanovami ali celo osebne stike. Prav ti so najbolj razumeli stanje novih in jim tudi denarno in vsestransko pomagali pri naselitvi. Zato je, npr., odbor DS naprosil častnega predsednika na seji 1.5.1948, naj bi organiziral med starimi Slovenci nabirko za pomoč pri naseljevanju novih (t. 19, Zap. I 55).

Toda tudi Hladnik je prosil "nove" za pomoč pri njegovem delovanju za "stare". Na seji 15.8.1948 (Zap I 82 b t.3) je izrazil prošnjo, naj bi Društvo pomagalo pri prireditvi Duhovnega življenja, na kar je odbor sklenil, da naprosijo za sodelovanje dr. Savellija, ki bi naj organiziral točke, in dr. Debeljaka, ki bi naj predlagal osebe, katere bi za sodelovanje pritegnili v prireditveni odbor. Po prireditvi je sicer dr. Savelli prosil, naj ga razrešijo obveznosti, toda ta prireditev je bila eden izmed vzrokov, zaradi katerih se je prav hitro DŽ začelo spreminjati v verski list novonaseljencev in je v nekaj letih dobilo drugo uredništvo, spremenjeno vsebino in obliko ter večje število naročnikov. Resda je bilo včasih slišati očitek, da so novi 'ukradli' starim DŽ, a DŽ gotovo ne bi bilo obstalo, če bi ostajalo samo pri starih naročnikih. Hladnik sam je sodil, da bo prireditev priložnost za stik med novimi in starimi, zato je na omenjeni seji govoril tudi o tem, da bi naj se ustanovil poseben odbor za zvezo s "starimi"(Zap I 86b).

Na seji odbora 9. septembra 1948 je poročal Hladnik, "da zbira ljudi, s katerimi bi skušal organizirati stike in doseči večjo povezanost med starimi in novimi Slovenci". Zadnje čase da ga prosijo pomoči Slovenci organizirani v društvu 'Samopomoč'. Vendar jim je pomoč odklonil, dokler ne bi jasno pokazali, kakšno stališče zavzema Samopomoč do članov 'Društva Slovencev'. Prosili so, naj bi se delegacija "Društva Slovencev' udeležila njihove seje, da bi se o tem več razgovorili (Zap. I 91). Odbor je pooblastil Hladnika, da se udeleži seje Samopomoči in o tem poroča odboru. Tajnik DS je šel sam na sedež Samopomoči, da bi prisostvoval seji. "Vkljub enournemu čakanju pa se odbor ni sestal, po tolmačenju bivšega tajnika Samopomoči zaradi tega, ker ni maral prevzeti funkcij na zadnjem občnem zboru. Samopomoč se nahaja v stiski, ker jim oblasti ne dovolijo prireditev in bi jih veselilo, če bi jim Društvo Slovencev pri tem pomagalo. Nove člane bi sprejemali tudi iz vrst slovenskih beguncev. O prijavnicah oseb, ki jih je za sprejem v Samopomoč predložilo Društvo Slovencev, trdi bivši tajnik, da jih Samopomoč ni prejela" (Zap I. 93 b in 94). Ali je DS res predložilo osebe za sprejem v Samomoč ? Nikjer v Zap ni zaslediti omembe o tem. Tudi je imela prošnja Samopomoči preveč sebičen značaj, ker so samo hoteli rešiti svojo ustanovo, po drugi strani pa je bila bolj zadeva nekaterih odbornikov in ne ustanove same.

Po dolgih letih je prišlo do **rahlega sodelovanja** z društvom "**Triglav**", čeravno mnogim v izseljenski skupnosti ni bilo všeč, da so posamezniki hodili v Triglav na plese ali druge družabne prireditve, ker je tista leta jugoslovansko poslaništvo imelo še prevelik vpliv na ustanove prejšnjega toka vseljencev, obenem pa se je SIM neprestano in neprimerno vtikala v te odnose. (To je bilo zelo očitno še med obiskom Ribniškega okteta v letu 1988.)

Ko beremo poročilo odseka za institucionalne zadeve ZS (dr. Vital Ašič), na 49. OZ ZS (SS 23.5.1996 19 4), kjer pravi, da "tudi stiki z društvoma Triglav in Sociedad de Socorros Mutuos Eslovena iz Bernala potekajo v dobrem skupnem razumevanju" in govori tudi o možnosti vzpostavitve odnosov z rojaki v Urugvaju, združenimi v Društvu "Primera Sociedad Eslovena Transmurana" (Transmurana je prevod za prekmurska; n.op.), moremo reči, da bo verjetno sčasoma prišlo do boljšega razmerja s "starimi" Slovenci, kolikor jih je še. Toda jasno je, da ZS ni mogla iskati večje povezave v prejšnjih razmerah, ker bi se bila s tem odrekla svoji istovetnosti in nalogi, ki je jasno izražena v njenih Pravilih. Šlo je tudi za čisto preprosto dejstvo preobstoja v določenih okoliščinah, kar je lahko razumeti, če imamo pred očmi stanje v Argentini v določenih dobah (gl. IV.1.).

Seveda je treba priznati, da ZS ni imela uspeha v zbliževanju s še obstoječimi ali danes že izginulimi ustanovami staronaseljencev in da tudi posamezniki kot taki niso mogli vzpostaviti boljših osebnih stikov med seboj. Prva zapreka je bila dolžnost novovseljenih, da ostanejo zvesti svojemu prepričanju in (recimo) bojnemu zadržanju do komunizma ter režima v domovini. Drugo oviro pa je pripisati dejstvu, da je nova emigracija svoje slovenstvo predpostavljala jugoslovanskemu državljanstvu. Tega jim je dejansko svojčas vzela povojna oblast v domovini, kar je bilo "begunski" skupnosti samo v korist. Veliko jih je zaradi tega skušalo čimprej dobiti arg. državljanstvo. Morda tudi zaradi tega, ker biti "yugoslavo" svojčas v Argentini ni bilo bogvekaj častno, saj je večkrat pomenilo biti komunist ali vsaj filokomunist. Obenem pa je poudarjanje na tem, da smo Slovenci, pripomoglo, da nas niso prištevali med "polacos", kar je tukaj splošen naziv za Slovane, (medtem ko Judom pravijo "rusos"). Na koncu koncev je samo pripomoglo do večje narodne zavednosti in do večje zahtevnosti po svoji državi.

USTANOVNA POVEZAVA Z BEGUNCI V DRUGIH DRŽAVAH

Že leta **1949** je na raznih sejah odbora R. **Smersu** prihajal na dan s predlogom, naj bi skušali ustanoviti **neke vrste organizacijo**, ki bi združevala **vse slov. protikomunistične begunce**. Govoril je sprva o Južni Ameriki, potem pa o vseh celinah. V mislih je imel predvsem ustanovno povezanost, to se pravi, neke vrste višje društvo nad društvi v posameznih državah (gl. Zap II passim). Toda navadno so mu odgovarjali, da je to "za zdaj" nemogoče. Verjetno so bili mnenja, da za to zadoščajo zveze političnih strank in predvsem NO.

Deset let kasneje so slov. duhovniki v Franciji prišli z zamislijo o **Slovenski izseljenski zvezi** (**SIZ**), ki pa tudi ni obstala. Morda zaradi tega, ker je bila zamišljena preveč vsestransko in skoro vsezajemljivo po eni strani, po drugi pa je preveč poudarjala središčno važnost pariškega vodstva.

Nekateri zdomci, ki so se po razglasitvi neodvisnosti matične dežele vrnili domov, so kot protiutež SIM, ki še zmerom ostaja plen preživelih opravnikov kom. tiranije, ustanovili Izseljensko društvo "**Slovenijo v svetu**" (IDSVS ali krajše: **SVS**).

Še pred osamosvojitvijo Slovenije je začel delovati **Svetovni slovenski kongres**, katerega se je iz Argentine udeležilo 10 zastopnikov "novih" in 5 zastopnikov "starih" naseljencev. Po razglasitvi države Slovenije je njegovo delo za nekaj časa zastalo, po vsem videzu zato, ker njegova sestava ne odgovarja (skritim) željam slovenskih oblastnikov. Toda dosegel je neke vrste ustanovno zbližanje starih in novih izseljencev po vsem svetu, pa tudi med ideološkimi oporečniki v zamejstvu in domovini. Nedvomno mu tudi pripada velik delež zaslug pri osamosvojitvi Slovenije. (O tem več v II.14.)

3. 6. Prvi občni zbori

V poglavju o ustanovitvi DS je opisan

PRVI - USTANOVNI - OBČNI ZBOR DS.

(gl. tudi SS 1.2.1948 3 3)

DRUGI OBČNI ZBOR, 23. JANUARJA 1949

Zbral se je v dvorani cerkve sv. Julije na aveniji Alberti 1195. Navzočih je bilo okrog 400 članov. (Na seji 4.11.1949 so prvi datum za občni zbor postavili na 29. december, a nikjer ne zasledimo razlogov za spremembo. Kasneje so - po vsej verjetnosti zavoljo januarske vročine, ali pa morda tudi zato, ker so nekateri rojaki že pričenjali hoditi na počitnice - sklicevali občne zbore sprva v novembru, potem pa nekaj let v mesecu oktobru.)

Poročilo tajnika je prebral Jože **Albreht**, ker je med letom odstopil tajnik Tone Skubic.[5] Povedal je, da je DS pri svojem delu dajalo poudarek nalogi, da se izpolni prvi namen društva, ki je tedaj bil **pomagati** slovenskim beguncem **pri** njihovi **naselitvi** v Argentini. Dobljenih je bilo 12.656 vselitvenih dovoljenj, iz različnih vzrokov pa tega dovoljenja niso vsi uporabili.

Nato je poročal o tem, kako je bilo DS nekako prisiljeno **spremeniti prvotne pogoje za včlanjevanje** v Društvo. Sprva so imeli za člana vsakogar, ki je prišel v Argentino z vselitvenim dovoljenjem, ki ga je preskrbel Socialni odbor v Rimu. Tako je prišlo do tega, da je bilo veliko članov samo na papirju, ki pa niso plačevali članarine. Zato je odbor 27.6.1948 sklenil, da bo sprejemal za člane samo tiste osebe, ki bodo izpolnile pristopno izjavo.

Blagajnik Lado **Lenček** je v zadevnem poročilu povedal, da je DS imelo v vsem poslovnem letu $ 53.169,35 dohodkov, med katere je treba šteti $ 10.000,- izposojila za najem in stanarino hiše v ulici Ramón Falcón 4158. Po njegovem mnenju bi morali znižati članarino, a doseči po drugi strani, da bi jo vsi plačevali.

Gospodar Joško **Krošelj** je obvestil, da je DS moglo naseliti v že omenjeni najeti hiši 69 oseb, od katerih je bilo 7 samskih. Prav tako je poročal o drugih posameznih transportih vseljencev v Argentino in o stanju v Emigrantskem hotelu.

---

[5] Na seji dne 5.12.1948 so sicer sklenili, da zaprosijo Skubica, naj bi ostal vsaj do občnega zbora; v primeru, da bi on tega ne hotel, pa naj bi tajnik pisarne Pavle Rant opravljal tudi posle tajnika DS.

Marija **Petelin** je kot referentka za ženske zadeve opisala, kako je DS skušalo lajšati položaj žena in deklet, ki so bile zaposlene kot služkinje. Pri tem je bilo Društvo dejansko odvisno samo od sebe, ker npr. stik s katoliškim sindikatom za hišne pomočnice ni imel nobenega uspeha. Poročala je tudi o stanju 42 mladoletnikov, za katere je morala prevzeti odgovornost pred sodnikom za mladoletne in kateremu je morala tudi sporočati vse podatke, ki jih je zahteval.

Dušni pastir **Anton Orehar** je govoril o delu za pomoč "sivim".

Dr. **Tine Debeljak** je poročal o delovanju Kulturnega sveta. V podrobnosti je govoril o delovanju Igralske družine 'Narte Velikonja', Pisateljske družine 'France Balantič' in o Slovenskem pevskem zboru.

Predsednik Miloš **Stare** se je zahvalil najprej članom, ki redno plačujejo članarino, nato pa častnemu predsedniku Janezu Hladniku, ker je vedno stal Društvu ob strani. Nato je sporočil, da je "za zdaj" vseljevanje uradno za nekaj časa ustavljeno, toda odbor DS bo storil vse, kar bo mogoče, da pridejo v Argentino vsi, ki to želijo. Pozval je vse člane, pa tudi tiste rojake, ki še niso člani, "naj se spomnijo, kako so težko in s hrepenenjem čakali dneva, ko bodo mogli oditi v Argentino (...) Brez požrtvovalnega dela odbora in tistih par sto zvestih članov DS, ki so redno plačevali članarino, se tudi ti danes ne bi nahajali v Argentini (...) Nov odbor čakajo nove skrbi in mnogo dela. Marsikaj pa se bo doseglo v složnem delu in ob sodelovanju in s podporo vseh članov, vseh slovenskih antikomunističnih beguncev."

Zatem je dejal: "Nikogar društvo ne izključuje iz svoje srede, vsem odpira vrata ne oziraje se na politično opredeljenost, saj vsem pušča v tem oziru popolno svobodo. Vsi slovenski antikomunistični begunci, pa naj so v preteklosti pripadali katerikoli politični stranki, morajo tukaj biti ena sama velika družina.(...) Prizadevajmo si biti drug drugemu dobri, vsi bodimo dobri in lahko se bo živelo."

Poročilom odbornikov je sledil **razgovor** ali debata, ki se je za nekaj časa spremenila celo v hudo polemiko. Do neke mere jemljemo lahko to polemiko kot klasičen primer za vse poznejše "spore" o pravzaprav sorazmerno malenkostnih zadevah, ki so se potem semtertja pojavljali v slovenski begunski družini v Argentini. Ko danes trezno presojamo te "spore", bi si jih človek ne upal več tako imenovati. Najboljši dokaz, da niso bili pomembni, je dejstvo, da niso niti oslabili niti razbili skupnosti.

Zadevno debato je začel duhovnik Francé Glavač, ki je hotel vedeti, kdo izdaja "Svobodno Slovenijo", če društvo ali kdo drugi, in kdo se skriva za anonimnim konzorcijem. Vprašal je tudi, kako je mogoče, če list ni društven, da uporablja osebje DS in da nabira za tiskovni sklad po 50 pesov, za kar pa nikomur ne daje odgovora. Na to sta odgovorila Miloš Stare in blagajnik Ladislav Lenček CM; zadnji je z natančnimi podatki zavrnil nekatere očitke. V debato so posegli tudi nekateri drugi člani. Glavač je predlagal, naj list pride v roke DS, Lovro Jan pa, da naj novi odbor DS pride v konzorcij SS. Glavač je vztrajal na tem, da hoče vedeti, kdo se skriva za konzorcijem. Med drugim je tudi vprašal, "čemu nekateri hočejo kapitalistični red, ko so pač marsikje izvedli reformo". Na to je odgovoril tudi dr. Tine Debeljak. Dejal je, da so na list naročeni člani DS in nečlani ter da v Tiskovni sklad prispeva, kdor hoče, ker število naročnikov gotovo ne zadošča za izdajo lista; kar pa se tiče podnaslova "Glasilo Slovencev v Južni Ameriki", je to navada pri mnogih časopisih v privatnih rokah. Končno je posegel v debato še Hladnik, ki je Glavaču odgovoril s temile besedami: "Predgovornikovo stališče bi bilo pravilno, če bi društvo imelo svoje glasilo. Vendar pa je po mojem mnenju to le sen, ali bolje povedano, žalostno dejstvo, da je od 5.000 slovenskih beguncev, ki se nahajajo v Argentini, tako malo članov in še ti redno ne plačujejo članarine. Zato je vsaka debata o tem zaenkrat brezpredmetna in naj si drugi belijo glave, kako bodo list vzdrževali." Pri tem je tudi ostalo. Začasno! Manj kot 40 let kasneje je ZS - naslednica DS - lastnik SS!

Toda to je bil eden izmed številnih pripetljajev, kjer se je pokazala napetost med različnimi strujami, v tem primeru med Stražarji (h katerim je svojčas pripadal Glavač, čeprav je potem imel svojo skupino) in "uradno linijo" SLS. Naslednje leto se je na občnem zboru pokazalo, denimo, bolj "načelarsko" (ali skrajno načelno) gledanje nekaterih članov KA, ki so hoteli druge oz drugačne odbornike.

Sicer bomo o tem še govorili, toda kako so se spremenile razmere glede SS nam pričuje poročilo Pavline Dobovškove za Tiskovni odsek na 49. letnem občnem zboru ZS, 27.4.1996: "Delo tiskovnega odseka je bilo osredotočeno na določanje politike časopisa Svobodna Slovenija, skrbeti za ohranitev in razvoj časopisa ter predlagati upravnemu odboru Zedinjene Slovenije višino naročnine, ceno oglasov ter honorarje zaposlenim." Potem je nadaljevala: "nam je znano, da ima Svobodna Slovenija 836 naročnikov. Od teh je bilo s plačilom v zaostanku 135. Dejansko je torej bilo vplačanih le okrog 700

naročnin, kar je seveda izredno nizko število za vzdrževanje tako pomembnega lista, kakor je Svobodna Slovenija. Zavedati se moramo, da je Svobodna Slovenija edino tedensko glasilo povojnih političnih emigrantov v Argentini, v katerem lahko brez zadržkov izjavljamo in pišemo svoje mnenje. Da smo pa res lahko svobodni, mora biti časopis denarno neodvisen, to se pravi - vzdrževati ga moramo sami..."(SS, 23.5.1996, 19 4 in 6).

Pred volitvami novega odbora je **Hladnik** spet povzel besedo in med drugim naglasil tole:"Edini naš skupni interes je, da ohranimo, kar imamo dobrega slovenskega. In to je mogoče le z dobrim sporazumevanjem. Treba je z jasno besedo na dan takrat, kadar je ura za to. Pripravite se dobro za občni zbor, da boste pomogli do zmage najbolj pravi smeri, potem pa, če smo res vredni poštenega imena, je treba mirno sprejeti sklep večine in delati za skupnost po meri, kot jo je večina določila. Kdor dela drugače, je škodljivec skupnosti. **Nekateri imajo mnogo kritik in graje. Na žalost se skoraj vselej izkaže, da prav tisti ničesar ne narede in ničesar tudi ne žrtvujejo** (masten tisk naš.) S kakšno pravico govore? Prav njihovo ravnanje je v preteklem letu zelo veliko škodilo, ker so se zaradi takih govoric utrudili nekateri izvrstni rojaki, ki so s svojim delom zaslužili vsestransko priznanje, pa se je dobil človek, ki jih je zlohotno obdolžil (...) Konstruktivna kritika je potrebna in hvaležni smo zanjo, toda tisti, katerega vodi zlohotnost ali stvari presoja le tja v en dan, ne da bi bil tudi sam pripravljen kaj storiti in tudi sebe sodbi drugih izpostaviti, naredi bolje, če molči."

Hladnikove besede je občni zbor sprejel z odobravanjem.

Zbor je sprejel **sklep**, da se članarina zviša na $ 5 za člane in $ 3 za članice. Tim. emigracijski prispevek se obdrži še za približno 6 mesecev in znaša 2 pesa mesečno za vsakega člana.

Še pred odločanjem o sklepih je zbor prešel k **volitvam**. Gre za enega izmed redkih primerov, ko so se na OZ "sestavljale kandidatne liste". Po Pravilih DS je moral OZ odobriti način glasovanja. Francé Žužek je predlagal javno glasovanje, Lovro Jan pa tajno, "zlasti če bi bilo več list". Po enourni debati, po kateri "je ostalo vprašanje odprto", je Marolt predložil "edino" (ali "uradno") listo. Joško Krošelj je takoj predložil prvi "spreminjevalni predlog", s katerim je hotel zamenjati med kandidati za odbornike Staneta Bitenca z Janezom Kraljem, medtem ko je Žužek namesto Ivana Žnidarja predlagal Jožeta Korošca. Ker Marolt ni pristal na Žužkov spreminjevalni predlog, je Žužek umaknil svoj predlog. Tako je ostala prvotna edina lista. Toda ker je Čampa zatem predložil poimensko glasovanje, je Prijatelj zahteval resnost in izjavil, da se Čampa ni pravočasno oglasil. Kljub temu je predsednik po krajši debati (Glavač, dr. Brumen, dr. Debeljak, Petelin) dal Čampov predlog na glasovanje; za poimensko glasovanje se je izreklo samo pet članov. Nato se je razvila debata o javnem ali tajnem glasovanju po listah, v katero so posegli Jan, dr. Debeljak, Petelin, dr. Zorc in Žitnik. Predsednik je tudi to zadevo dal na glasovanje in določil za skrutinatorja Albina Magistra st. in Tugomerja Prekorška, ki sta najprej preštela vsa pooblastila; Zap (Zap=zapisnik; gl. Kratice IV.6.) imenuje vse pooblaščene s številom pooblastil: bilo jih je v celem 72. Nato pa je Albin Petelin predlagal drugo listo. Na tej listi so bile osebe dejansko skoro iste, le na drugih mestih; npr., prvi podpredsednik Marko Bajuk, drugi Bojan Ribnikar. Ker pa Marko Bajuk ni hotel sprejeti kandidature, je Petelin listo umaknil. "Da bi olajšal sestavo liste, je predsednik odredil ponoven odmor za 5 minut." Po odmoru je Albin Magister ml. predložil novo listo. Na tej listi je bil, npr., na prvem mestu Marko Bajuk, na drugem prof. Geržinič. Ker imenovani niso sprejeli kandidature na tej listi, je Magister listo umaknil. Ostala je torej samo lista Marjana Marolta s spreminjevalnim predlogom J. Krošlja.

Tako so bili **izvoljeni**: predsednik Miloš Stare, 1. podpredsednik Janez Majeršič, 2. podpredsednik dr. Bojan Ribnikar, tajnik Jože Albreht, blagajnik Lado Lenček CM, gospodar Albin Petelin. Kot **odborniki** so bili izvoljeni: inž. Albin Mozetič, notar Jože Lesar, dr. Vojko Arko, Janez Kranjc, Ivan Žnidar. Po odhodu dr. Arkota v Bariloče, je bil namesto njega kooptiran Herman Kralj. V **nadzorni odbor** so prišli: ravnatelj Marko Bajuk, prof. Vladimir Gorazd in Anton Nose. Za **razsodišče** je bil izvoljen Marijan Marolt. (Jasno je vidno, da so vključili tim. "Korošce" celo na podpredsedniško mesto. (V arhivu I. Glinška je shranjeno pismo, v katerem je govor o tej sorazmerno in navidezno malo pomembni napetosti med "Italijani" in "Korošci"; toda prav to "poročilo" - dr. Kreku? - nam da misliti, da ni šlo samo za to; n.op.)

Ker je občni zbor spremenil pravila, je bil za **kulturnega referenta** imenovan dr. Tine Debeljak, za **organizacijskega** pa Rudolf Smersu. Spremenjena pravila so predvidevala tudi, da je **član odbora "ipso facto" vsakokratni slovenski dušni pastir** (gl. tudi SS 27.1.1949 4 1-2).

TRETJI OBČNI ZBOR, 11. DECEMBRA 1949

Zasedal je tudi pri sv. Juliji. Spremenjene razmere v notranji politiki so prinesle obvezno prisotnost predstavnika zvezne policije. Zato je občni zbor moral razpravljati v španščini. Zaradi tega je vodil občni zbor častni predsednik, duh. Janez Hladnik, ki je tudi podal zgoščen pregled društvenega dela v preteklem letu.[6]

Tajniško poročilo je navajalo,da je v letih 1947 in 1948 prišlo v Argentino 5182 rojakov; ker jih je nekaj prišlo zasebno, moremo reči, da je v tem času prišlo v Argentino okoli 5300 Slovencev. DS je leta 1949 imelo **1.250 članov,** čeprav niso vsi plačevali članarine.

Med letom je bila ustanovljena **društvena** knjižnica, ki je imela okrog **630 del.**

Slovenske šolske tečaje je obiskovalo približno **140 otrok. Verouk so** poučevali Anton Orehar, Karel Škulj, Janko Mernik in Albin Avguštin, **druge predmete** pa Martin Mizerit, Anica Šemrov, Cveta Grmek, Marija Fink in Nerina Zupančič.

Blagajniško poročilo je navajalo 52.933,- prihodkov in izdatkov.

Organizacijski referent Rudolf Smersu je govoril o naporih za pridobivanje novih članov. Omenil je tudi, da je treba kritično gledati število članov, ker je navadno vpisan v DS samo družinski poglavar, ne pa ostali člani družine. Iz te izjave bi bilo treba sklepati, da je predstavniška teža Društva večja od števila članov.

Prvi srečolov za misijone v salezijanskem zavodu na av. Belgrano (od leve na desno: Lado Lenček CM, (nespoznaten), lic. Stanko Jerebič in pokojna Jože Mavrič in Jože Poznič

Kulturni referent Tine Debeljak pa je postavil naslednjo ugotovitev: "Kolikor bolj izgublja DS pomen kot emigracijska pisarna, toliko bolj dobiva na pomenu kot predstavnik in organizator gospodarskega, vzgojnega in kulturnega dela Slovencev v Buenos Airesu in Argentini sploh". Zatem je poročal o delu Gallusa, IDNAVE, Pis.družine F. Balantič, o ustanovitvi "Slovenskega izseljenskega odra" v Ciudadeli, o knjižnici in o tem, da je med letom začela delovati Komisija za zbiranje zgodovinskega gradiva.

Zbor je sprejel **več sklepov**. Odpravi se emigracijski prispevek, članarina pa ostane na $ 5,- .Vsi člani se obvežejo plačati ob smrti člana DS po 1 peso. Pri odboru DS se ustanovi referat za Vzajemno pomoč. Odboru se daje pooblastilo za morebitne spremembe pravil v zvezi z ustanavljanjem Vzajemne pomoči.

Pri volitvah je bil **izvoljen naslednji odbor: predsednik** Miloš Stare, podpredsednika dr. Bojan Ribnikar in Stane Bitenc, tajnik Franc Pernišek, blagajnik Valentin Markež, gospodar Janez Kralj. **Odborniki** so postali: Jože Albreht, Herman Kralj, Jože Lesar, inž. Albin Mozetič in Maks Osojnik. Kulturni referent je ostal dr. Tine Debeljak, referent za Vzajemno pomoč je postal Rudolf Smersu, organizacijski pa Pavle Rant. V **Upravni svet VP** so bili izvoljeni Lojze Erjavec, Franc Dolenc, Janez Hafner in dr. Anton Komotar. **Nadzorni odbor** so sestavljali: Franc Kogovšek, Tone Skubic in Vladimir Gorazd. **Razsodišče** je še nadalje ostalo na ramenih Marjana Marolta. (gl. tudi SS 15.12.1949 50 3, ki posebno vztraja na omenjenih sklepih.

ČETRTI OBČNI ZBOR, 12. NOVEMBRA 1950

Tokrat se je zbor sestal v dvorani salezijanskega zavoda San Francisco de Sales, na ulici Hipólito Irigoyen 3900. Navzočih je bilo 118 članov.

Začel je zbor predsednik Stare ob 11.35. "Zato da bi pospešili delo zbora", so takoj prešli na dnevni red.

---

[6] V "Virih" je opisano, da so dokumenti od 3. do 7. in nato 10. OZ v posebnih listnicah. Zapisnik zbora ("Acta") je v španščini, ostalo v slovenščini.

Tajnik Franc Pernišek je poročal, da ima Društvo 1105 članov in da morejo biti člani samo nad 18 let stari.

V preteklem letu so izključili 243 članov, ker niso plačevali članarine. Odbor je imel v času od zadnjega občnega zbora (OZ) do 'danes' 22 sej.

Ker je to leto prišlo še 78 novih naseljencev, je DS stopilo v stik z vlado province Santa Fe za morebitno naselitev v tej pokrajini, na kar je vlada odgovorila z vprašanjem, če razpolagajo s kapitalom ali računajo z državno podporo, če imajo poljedelske stroje, če bi si sami sezidali hiše itd. DS je odgovorilo, da so vsi slovenski novonaseljenci begunci pred komunizmom, ki so si rešili samo življenje. Na ta dopis ni bilo odgovora.

Slovenski novonaseljenci so se udeležili vseh slovesnosti na čast gen. San Martinu, katerega stoletnico smrti je praznovala Argentina tisto leto. Posebno počastitev so mu izkazali 29. junija s položitvijo venca na njegovem grobu v buenosaireški stolnici.

Knjižnica je imela že 765 knjig, večinoma v slovenščini. Izposodila jih je 987.

Iz poročila **blagajnika** (Valentin Markež) je zaznati, da je DS imelo $ 45.251,20 prihodkov in $ 38.618,98 izdatkov, in da je torej bilo v blagajni $ 6.632,22. V posmrtninski sklad je prišlo $ 4.078,-, izplačanih je bilo $ 2.250.-, torej ostaja v skladu $ 1.828.-

Gospodar Janez Kralj je poročal, da je vrednost premičnin $ 6.952,12; da je kuhinja dala $ 267,95 zaslužka in da ima Društvo v Lanusu 4 zemljišča v vrednosti $ 9.600,-, za katere plačuje $ 80 mesečno in da je doslej plačal 54 obrokov, to se pravi $ 4.320,-.

Že smo omenili, da je **referent za VP** na tem zboru predložil, da se zadeva opusti, dokler ne bo vsaj 600 članov soglasnih za ustanovitev. V zapisniku tega zbora ne zasledimo drugih poročil, kot npr. poročila kulturnega sveta.

Kar zadeva **sklepe**, je morda najvažnejši tisti o spremembi Pravil. Spremenili so člen 10 glede organov DS; člen 11, ki je natančneje določil značaj in odgovornosti občnega zbora; v istem smislu so izpopolnili tudi določbe člena 12 za izvršni odbor in člena 13 za predsednika in podpredsednika; v člen 14 so vstavili določilo, kdo naj sklicuje seje izvršnega odbora, v členu 15 pa, kdo sme v primeru odstopa kateregakoli odbornika izbrati med člani osebo, ki bo izpolnjevala zadevne dolžnosti do naslednjega občnega zbora.

Zatem so prešli k **volitvam novega odbora**. Najprej so odločili, da bodo volili z dviganjem rok. Nato je Vilko Čeč predlagal listo, ki jo je bil pripravil prejšnji odbor. Ker ni bilo druge liste, je bila izvoljena s 104 prisotnimi in 41 "odsotnimi" glasovi edina lista. (Izraz "odsotni" pomeni tiste, ki so volili po pooblaščenih.) 10 udeležencev se je volitev vzdržalo, 4 pa so volili proti. Tako so bili izvoljeni: **predsednik** Miloš Stare; **odborniki**: Jože Albreht, dr. Vojko Arko, Lojze Erjavec, Lovro Jan, Maks Jesih, dr. Angel Kalin, Janez (Ivan) Kralj, Albin Kranjc, France Kremžar, Andrej Krošelj, notar Jože Lesar, Janez (Ivan) Maček, Valentin Markež, Marjan Marolt, dr. France Mihelič, Martin Mizerit, inž. Albin Mozetič, Maks Osojnik, France Pernišek, Jože Rome, Rudolf Smersu, dr. Anton Šimenc, Rudolf Žitnik in Janez Žnidar. V **Upravni svet VP**: France Dolenc, Janez Hafner, dr. Anton Komotar, Pavel Masič (in Rudolf Smersu). V **Nadzorni odbor:** France Kogovšek, Tone Skubic in prof. Vladimir Gorazd. **Predsednik razsodišča** dr. France Logar.

Po volitvah je OZ razpravljal o stavljenih predlogih. Tako je sprejel naslednji **PREDLOG** o **LASTNEM DOMU:**

> **DS se zaveda, da so prostori na VM 50 začasni. Verjetno je, da bo lastnik prej ali slej zahteval, da mu prostore vrnemo. Zato je nujno, da se DS začne ukvarjati s to zadevo in tako začne reševati vprašanje lastnih prostorov. Novi odbor bo moral posvetiti vso pozornost temu namenu in dobiti primerne prostore v skladu z možnostmi DS.**

Med **Slučajnostmi** je zbor soglasno sprejel predloga Janeza Kranjca, da naj bi DS preučevalo težave tistih, ki nimajo dokumentov za pridobitev državljanstva, in da naj bi se zanimalo za to, da bi mogle priti v Argentino žene in družine beguncev, ki so ostale v domovini (gl. SS 16.11.1950 46 3 in uvodnik "Ob občnem zboru Društva Slovencev", ib. 1).

PETI OBČNI ZBOR, 21. OKTOBRA 1951

Sestal se je v dvorani salezijanskega zavoda San Francisco de Sales, na cesti Hipólito Irigoyen 3900, in sicer ob 11.45. Navzočih je bilo 300 članov. Dnevni red je bil običajen: branje zapisnika prejšnjega zbora, poročila odbornikov, razgovor o spremembi pravil, pretres poročil, volitve, predlogi in slučajnosti.

Morda je primerno, da tu omenimo, kako so vsi občni zbori imeli **navado pošiljati brzojavne pozdrave** ali spomenice. Navadno škofu Rožmanu, predsedniku NO za Slovenijo dr. Mihu Kreku, predsedniku argentinske države, buenosaireškemu nadškofu itd. Seveda je vsebina poslanic odgovarjala času in njegovim zahtevam. Samo tako moremo pravilno razumeti, da so zaradi različnih okolnosti s tega zbora poslali generalu Peronu nekoliko drugačno pozdravno pismo, ki se v prevodu glasi nekako takole: "Slovenci, ki smo prišli v Argentino po zadnji svetovni vojni in smo danes zbrani na našem 5. občnem zboru, pošiljamo Vaši Ekscelenci prisrčne pozdrave z iskreno željo, da bi tudi v bodoče Argentina imela v Vaši osebi magistralnega voditelja v mirno in sijajno prihodnost, polno miru, dela in dobrobiti; obenem dvigamo naše poglede in prošnje k Vsemogočnemu, da bi Vaši plemeniti soprogi Evi Perón vrnil zdravje, prizadeto zaradi neumornega in izčrpljivega dela v dobro skromnih in zapostavljenih, in da bi Vi mogli v družbi z njo, ki je Vaša veličastna razlagalka in sodelavka, zagotoviti velikemu argentinskemu narodu mesto, ki mu gre zaradi njegove neutrudljive dejavnosti in srčne plemenitosti. Živel general Juan Domingo Perón in njegova prevredna soproga Eva Perón ! Živela vélika Argentina!" (Opazno je, da je odbor uporabljal način izražanja tiste dobe, kar je bil nekak obvezni del tim. 'peronističnega rituala'. Prav tako kot je bilo tudi 'obvezno', da so vse arg. ustanove ob določenih dnevih ali dogodkih podajale podobne izjave, - če so seveda hotele preživeti. n.op.)

Prva zadeva, o kateri je OZ razpravljal, je bila **sprememba pravil**, ki se je v glavnem nanašala na pooblastila za volitve. Potem so sprejeli nekoliko **drugačno stališče do članstva** tistih, ki bi bili **v zaostanku** s članarino. OZ je poveril IO, da ta odloča o posameznih primerih, vendar pa mora prej dobiti od vsakega člana jasno izjavo, zakaj da ne more izpolnjevati svojih dolžnosti in če se zato odreka članstvu v DS.

Poročilo tajnika Franceta Perniška. Kot skoro vsako leto, je začel tudi na tem OZ z branjem namenov, ki jih ima DS. Potem je zatrdil, da je DS nedvomno dosegalo te namene, kar da je razvidno iz poročil odbornikov. Vendar je tudi izjavil: "Očitno je, da naša skupnost nima oseb, ki bi bile sposobne za delo v javnem in družbenem življenju. Zato se čuti DS primorano, da si poišče in izoblikuje sodelavce med mladimi in pravkar poročenimi." (Prosto prevedeno po španskem izvirniku. - Kako je treba razumeti to izjavo tedanjega tajnika Perniška, je danes težko raztolmačiti.) S tem vprašanjem sta se ukvarjala tako izvršni odbor (na svojih 22 sejah) kot upravni odbor (na 11 sejah).

Odbor DS leta 1951

DS je imelo 31.8.1951 vpisanih 1.228 članov, od katerih jih je skoro 1.000 redno plačevalo članarino, kar je pomenilo, da se je v tej zadevi stanje leto za letom izboljševalo. Izstopili so samo trije člani, vstopilo pa jih je 82.

Društvo je odposlalo zadnje leto čez 2.000 pisem in je sprejelo nad 600 dopisov. V tem primeru je šlo za stike s Socialnim odborom v Rimu, s Slovenci po svetu in rojaki v Argentini.

Skupno s severnoameriško Ligo Slovencev je DS pomagalo bolnim rojakom v taboriščih in sorodnikom padlih junakov. Zbralo se je $ 2.417,90, od katerih je bilo porabljenih $ 1.885,35 za 27 zavojev, ki so tehtali 250 kg; v teh je bilo 150 kg hrane, 100 kg pa obleke. Pošiljke so večinoma šle v Nemčijo.

Blagajnikovo poročilo (Valentin Markež): Prihodkov je bilo $ 60.342,42, izdatkov $ 59.457,03, presežek $ 885,39. Posmrtninski sklad: v blagajni je bilo ostalo $ 1.828,- od prejšnjega leta; prihodkov je bilo $ 3.556,-, izdatkov $ 2.320,-, presežek $ 3.064,-. Knjižnica je imela $ 546,50 prihodkov, $ 147 izdatkov, presežek $ 399,50.

Gospodar Ivan Kralj je poročal, da je bil v poslovnem letu najbolj važen **nakup pristave v Moronu** (oz. Castelarju), za katerega so člani prispevali s 100 delnicami, kar je do 31.8.1951 pomenilo $ 10.000,-.

Organizacijski referent Rudolf Smersu je povedal, da so preteklo leto naložili enemu izmed odbornikov skrb za medorganizacijsko delovanje in povedal tudi razloge za tako odločitev. Tako je odbornik s svojim delom dosegel, da so po različnih krajih izvolili **zaupnike DS**, tako da jih je bilo tedaj v Velikem Buenos Airesu 34. Potem so začeli ustanavljati krajevne odbore; zaenkrat obstojata 2, v Floridi in Ramos Mejíji, manjkata še v Lanusu in San Martinu. Naloga teh krajevnih odborov (KO) bo pripravljati kulturne in družabne prireditve v svojem okrožju. Organizacijski referent je preko zaupniške mreže skrbel tudi za pridobivanje novih članov in za pobiranje članarine.

Kulturni referent Marjan Marolt je poročal o spominskih prireditvah, za dr. Korošca 17.12.1950 in za žrtve komunističnega nasilja 28.junija. Za konec januarja so priredili družabno snidenje v klubu "Sumbland", kjer se je zbralo kljub slabemu vremenu čez 800 rojakov. Knjižnica je zvišala število knjig na 851, čeprav so jih 72 poslali DS v Mendozi.

Omenili smo že, da je na tem zboru **referent** za **VP** (Lojze Erjavec) predložil, kar že je Upravni svet VP sklenil na svoji 3. seji 9.7.1951, da se preneha z delom za VP, ker da ni več zanimanja zanjo.

Gospodarski svet je poročal, kako so skušali rešiti nalogo, ki mu jo je zadal prejšji OZ in je govorila o potrebi lastnih prostorov. Kupili so zemljišče v Moronu (dejansko v severnem ali "visokem"Castelarju), ki ima 1.570 m2 in je cenjeno na $ 65.000. Nakup so izvedli z delničarji, ki bodo potem postali člani ustanove, ki naj bi bila lastnica zemljišča. Poleg članov je podpisalo delnice še 216 drugih oseb, tako da je trenutno vpisanih 375 delnic. Na tekočem je 254 delničarjev. To je prineslo dozdaj $ 65.150,- in v blagajni je $ 4.030,50. Tako so 16. junija mogli podpisati končno pogodbo. Zemljišču so dali ime **PRISTAVA.** (Izraz nekako odgovarja tukajšnjemu izrazu "quinta" – izg. kinta; n.op.) Vpisovanje novih delničarjev so trenutno ustavili, ker je bilo treba v skupnosti dati prednost slovenskemu semenišču. (To je bilo primorano zapustiti škofijsko semenišče v San Luisu in se je zateklo v Adrogué, kjer pa je bilo potrebnih kar precej popravil in tudi novih gradenj; n.op.).

Zatem so prešli k volitvam novega odbora. Tudi tokrat so sklenili voliti z dvignjeno roko. Za skrutinatorja sta bila določena dr. Miro Kovačič in Albin Magister st.. Kandidatno listo je predložil Viktor Češnovar. Ker ni bilo drugih predlogov, so volili za to listo in sicer 299 glasov za (166 navzočih in 133 po poblastilu) in nobeden proti. Izvoljeni so bili: **Predsednik** Miloš Stare. **Odborniki**: dr. Vojko Arko, Lovro Berčič, dr. Boris Bitenc, Boleslav Cvetko, Vilko Čeč, Lojze Erjavec, Lovro Jan, Maks Jesih, Janez Kralj, Francé Kremžar, Andrej Krošelj, notar Jože Lesar, Valentin Markež, Janez Maček, Marijan Marolt, dr. Franc Mihelič, Martin Mizerit, inž. Albin Mozetič, Maks Osojnik, Franc Pernišek, Jože Rome, Rudolf Smersu, dr. Anton Šimenc, Adolf Škrjanec. **Nadzorni odbor**: Franc Kogovšek, Tone Skubic, Rudolf Žitnik. **Predsednik razsodišča:** dr. Francé Logar.

Sprejet je bil **predlog**, po katerem se poverja novi odbor, da nadaljuje z delom za reorganizacijo slovenske skupnosti, pri čemer naj upošteva dve zamisli, ki jih ima na razpolago (gl. SS 25.10.1951 42 2).

3. 7. Informativni sestanki

Zato da bi bilo DS čimbolj v stiku s svojimi člani, je odbor začel sklicevati tim. informativne sestanke, (ki jih zap včasih imenujejo "informacijski").

PRVI je bil **9.7.1948** pri sv. Juliji, s skoro 400 prisotnimi člani. Jože Albreht je predaval o dolžnostih slovenskega emigranta. Tajnik Tone Skubic je poročal o polletnem delu DS za naselitev beguncev v Argentini. V svojem govoru je omenil, da je bilo opravljeno delo pionirsko. Kljub temu je sodil, da se je Društvu sicer posrečilo odstraniti glavne težave, vendar bi bil uspeh večji, ako bi bili vsi sodelovali. Rekel je tudi, da bo treba kmalu stopiti k sistematičnemu zasledovanju drugih bistvenih namenov Društva, predvsem na gospodarskem področju, zato da se članom pomaga do gospodarske osamosvojitve. Govorili so tudi blagajnik Ladislav Lenček CM(v l. polletju dela je DS imelo $ 27.436,30 prihodkov in $ 27.403,10 izdatkov), gospodar Joško Krošelj (o najemu hiše na ulici R. Falcón), Marija Petelin (o zaposlevanju žen in deklet) in predsednik Miloš Stare.

DRUGI sestanek je bil **14. 4.1949** v dvorani salezijanskega zavoda na aveniji Belgrano. Navzočih je bilo le 60 članov. Predsednik Stare je omenil, da postajajo **zborovanja zmerom težja, ker oblast zahteva, da se na njih govori kasteljansko** in da bi samó strogo umetniške, kulturne in verske prireditve mogle potekati v slovenščini. Odborniki so nato poročali o delu Društva: o pripravah za

proslavo ob 100. obletnici smrti argentinskega osvoboditelja gen. San Martina; o spominski proslavi slovenskih žrtev revolucije; o ustavitvi množične emigracije v Argentino in o želji Lige v ZDA, naj bi tudi DS prispevalo k vzdrževanju tistih, ki se niso mogli izseliti in še vedno bivajo po evropskih taboriščih. Že prej smo omenili tudi poročilo o delu za VP in kako je bila sprejeta novica o ustanovitvi DS v Mendozi.

Že omenjeno dejstvo, da so morali na uradnih občnih zborih govoriti le špansko, predvsem pa, da se je začel položaj v državi hitro spreminjati, sta bila glavna vzroka, da so od leta 1951 informativni sestanki pravzaprav nadomeščali občne zbore, ki so postali gola formalnost. To je jasno razvidno iz zapisnikov teh sestankov. Npr., informativni sestanek 4.10.1951 je bil sklican le 14 dni pred 5. občnim zborom, prav tako v salezijanski dvorani San Francisco de Sales in prav tako dopoldne, ob 11.45. V Virih opazimo, da gre za poročila zboru v slovenščini, in veliko jih je celo pisanih na roko.Tako predloge kot kandidatno listo so določili na tem sestanku. Toda že prej so vsem poslali tiskano "Letno poročilo Društva Slovencev o delu v poslovnem letu 1950-1", na osmih straneh majhnega formata.

Enake podobnosti moremo zaslediti v shranjenih zapisnikih sestankov iz let 1952, 1953 in 1954.

3. 8. Polaganje temeljev za kulturno dejavnost

DS je imelo od vsega začetka za eno svojih nalog "gojiti kulturne in narodne vrednote". Čeprav je bilo skoro popolnoma zaposleno z naseljevanjem številnih rojakov, je kljub temu zamislilo in izvedlo **25. maja 1948 prvo kulturno prireditev** novih slovenskih naseljencev v Argentini. In sicer je bila to **proslava stoletnice boja za Združeno Slovenijo**.

V župnijski dvorani pri sv. Juliji se je zbralo okrog 500 rojakov, povabljeni pa so bili tudi argentinski prijatelji in znanci. Hladnik je v španščini pozdravil goste in jim čestital za 25. maj, dan, na katerega se je leta 1810 začela tim. majska revolucija, ki je začetek argentinske neodvisnosti od Španije. Povedal pa jim je tudi, da Slovenci obhajamo stoletnico boja za Združeno Slovenijo. Za njim so govorili predsednik DS Miloš Stare, dr. Bojan Ribnikar, dr. Vinko Brumen in Ruda Jurčec. Dr. Brumen je predaval o temi "Evropa in Slovenci leta 1848", medtem ko je Jurčec pokazal razvojno pot ideje o Združeni Sloveniji. Predsednik Stare je v svojem nagovoru omenil tudi sedanjost in njegove tedanje besede so pomembne še danes:

> "Ne slavimo te obletnice doma v mirnih razmerah.(...) Danes je potrebno, da smo drug do drugega obzirnejši kakor kdaj koli. Danes vidiš očeta ali mater, ki bi doma že uživala sadove svojega življenjskega dela na rodni zemlji v krogu svojih otrok in vnukov, pa si morata sama, oropana zemlje in doma ter prepogosto tudi svojih sinov in hčera, s svojimi trudnimi rokami služiti vsakdanji kruh. Danes vidiš naša dekleta pri zaposlitvah, ki so daleč od njihove izobrazbe. Danes vidiš inteligenta pri ročnem delu. Težko je to življenje. Ne bo pa pretežko, če bomo prevzeti medsebojnega spoštovanja in brezmejnega hotenja, da si kot resnični bratje in sestre pomagamo drug drugemu. Imamo močno vez, to je vez velike ideje, za katero smo doprinesli žrtve. Predno boš danes ali kdaj pozneje izrekel kakršnokoli besedo obsodbe ali neosnovane kritike, spomni se tega: V prvih dneh junija je obletnica (nasilne smrti) 10 tisoč naših žrtev. Vsi ti so žrtvovali na oltar slovenskega naroda več, kakor je ali bo storil kdorkoli od nas."

Na prireditvi je nastopil tudi priznani slovenski pianist prof. Jože Osana, ki je odigral Chopinov Nocturno in Valček. Marica Mayer je deklamirala Pregljevo pesnitev " Bog in Slovenija", Janez Špeh pa Jeremija Kalina "Zdravico za leto 1948". Mešani zbor slovenskih emigrantov je zapel več narodnih pesmi.

Pravilno je zapisal J. Krošelj, da je s to prireditvijo DS "kot predstavniška organizacija slovenskih emigrantov v Argentini nakazalo prireditve, ki naj bi jih prirejalo to društvo tudi pozneje: To so splošno narodni jubileji in slavnosti ter priprava vsakoletnih spominskih proslav za pobite slovenske žrtve med komunistično revolucijo in med okupacijo". (O tem gl. tudi SS 15.5.1948, na 8 straneh).

Vendar leta 1948 DS še ni moglo pripraviti spominske proslave za slovenske junake v mesecu juniju, sklicalo pa je ljudi za nedeljo, 6. junija, k **maši za padle borce** in vse ostale žrtve. Obred je bil pri marianistih na Avda. Rivadavia 6562. SS je pred tem objavila spominske članke v svojem izdanju 1.6.1948 (11 1-4). V avgustu je bilo končno mogoče prirediti tudi proslavo (gl. II.1)

Naslednje leto že pa je ta **slovesna spominska proslava** padlih in pobitih našla svoj prostor v mesecu juniju in se v tem mesecu ustalila vse do današnjih dni. Tega leta 1949. se je to zgodilo 12. junija in se je slavnost začela dopoldne z mašo za vse žrtve v salezijanski kapeli sv. Frančiška Saleškega na aveniji Belgrano, popoldne pa končala z odrskimi nastopi v dvorani zavoda San José na cesti Azcuénaga. Člani Igralske družine Narte Velikonja so uprizorili odlomke iz **Kalinove** pesnitve "**Velika črna maša za pobite Slovence**", ki jo je prav tiste dneve izdala SS. Sodelovali so pri proslavi tudi člani Slovenskega pevskega zbora Gallus, Izseljenskega odra in Pisateljske družine France Balantič. Spominski govor je imel predsednik DS Miloš Stare. (SS 17.6.1949 24 1)

Naslednja prireditev je bila 16. oktobra 1949, tudi v dvorani na cesti Azcuénaga. To je bila **slavnostna akademija na čast škofu dr. Gregoriju Rožmanu ob njegovem prvem obisku Slovencev v Argentini**. Pozdravili so škofa Miloš Stare, Francé Kremžar in Janez Hladnik. Škof Rožman je tudi ob tej priložnosti izrekel besede, ki bodo za zmerom ohranile svojo veljavo in lepoto:

> **"Od Kanade na severu do konca Južne Amerike, povsod se je razlezel naš narod. Sedaj smo tu. Kaj naj naredimo? Smo kakor v deroči reki. Kam nas bo zanesla, kje naplavila? Ali bomo prišli iz nje živi in zdravi, ali pa popolnoma utonili. Držite glave nad vodo. Ne dajte, da bi vas voda odnesla. To je glavno. Da se obdržite, je najglavnejše. Ne ločimo se, ne bodimo sami. Povežimo se med seboj! Zedinite se v vseh vprašanjih narodne eksistence!**
>
> **Slovenci, ne pozabite idealov, zaradi katerih ste prišli sem in zaradi katerih ste se doma ustavljali rdeči nevarnosti. Ohranite jih! Če bi te izgubili, bi bila to popolna tragika naša in našega naroda."**

(SS 20.10.1949 42 2. - SS je tokrat imela 12 strani. O škofovem obisku je poročala nato v vseh izdanjih do 1.12.1949)

Na akademiji so nastopili združeni slovenski pevski zbori s skladbo Jožeta Osana "Tu es sacerdos", pevski zbor Gallus s skladbami Hubada, Marolta, Adamiča in Tomca, ter operna pevka Franja Golob z "Molitvijo" iz Haendlovega oratorija Mesija, staro francosko pesmijo "Besede na križu", narodno "Ko ptičica sem pevala" in skladbo Jožeta Osana na Balantičevo besedilo iz "Zasutih ust".

Tako se je začelo **delovanje tudi na umetnostnem polju**. SS je stalno poročala o teh dogodkih. V nekakem povzemu KZSS (1950 179-181) piše pod naslovom "**Slovenske kulturne organizacije v Bs.As.**" o Slov. pevskem zboru Gallusu, o igralski družini IDNAVE in o Slov. izseljenskem odru v Ciudadeli (SIO).

Igra Razvalina življenja

Gallus je bil ustanovljen na 1. občnem zboru 23.9.1948 kot "Slovenski pevski zbor v Buenos Airesu", na 2. občnem zboru pa si je spremenil ime v "Slovenski pevski zbor Gallus". Njegov predsednik je bil dolga leta Božo **Fink**, pevovodja pa dr. **Julij Savelli**. Prepeval je pri slovenskih mašah in drugih cerkvenih obredih, tudi zgolj argentinskih. Sodeloval je na prireditvah, kot je bila Prešernova proslava ali žalna prireditev za slovenskimi žrtvami, pa tudi pri sprejemu škofa Rožmana in prireditvah njemu na čast, zlasti z Mozartovo slavnostno mašo št.14 v baziliki San Carlos. Nastopal je pa tudi samostojno, npr., na **Radio Belgrano** 16.6.1948, na radiu **El Mundo** za **Božič 1949.** Gallus je začel leto 1950 s koncertom božičnih pesmi, nato je sodeloval pri proslavah na čast gen. San Martinu (30.7.50), ob 400-letnici Gallusovega rojstva pa je priredil svoj koncert pred številnim poslušalstvom, kjer "je zbor pokazal svojo visoko umetniško stopnjo, do katere se je povzpel po dolgoletnem delu. Verna slika naše visoke zborovske kulture in slovenske pesmi sploh je Gallus..."; s tem nastopom (da) je "pokazal, da je predstavnik naše in evropske pesmi za tukajšnjo javnost" (KZSS o.c. 275).

Za konec leta 1949 je začel delovati **pevski zbor v Mendozi**, najprej z Obiskom pri jaslicah. Nato je nastopil s Foersterjevo mašo sv. Cecilije, sodeloval pri slovesni škofovi maši 28.8.1950 in v

začetku septembra nastopil z lastnim koncertom slovenskih božičnih pesmi v dvorani Santa Rosa, kjer je prvič pel Bajukovo "Tu es Petrus". [7]

Dramaturg Jože Vombergar, avtor Vode

Pomembni prireditvi sta bili tudi nastop klavirskega solista Antona **Solerja,** 16.4.1950, in v juniju koncert Franje **Golob**, ki jo je spremljal na klavirju prof. Jože **Osana**.

IDNAVE je imela za predsednika Janeza **Perhariča**, za tajnika pa Jožeta **Petriča**. V letu **1948-9** je uprizorila : 1.10.1948 Gheonovo "Sultanova hči in vrtnar", v okviru DS 12.12.1948 miklavževanje, 30.1. in 6.2.1949 Jožeta Vombergarja Vrnitev, 13. februarja pod okriljem DS proslavo Franceta Prešerna, 27. februarja 1949 Scapinove zvijače, 10. aprila Shakespearjevega Beneškega trgovca, 5. junija Moliérovo Šolo za žene, 13. junija v okviru DS Kalinovo Črno mašo za pobite Slovence (v sodelovanju z drugimi), pozdravno akademijo škofu Rožmanu v okvirju DS in vseh kulturnih društev, Max Halbejevo Reko, 27.1.1949 Pozničev Napad. Režiser je bil večinoma Jože **Petrič** (psevdonim **Nikolaja Jeločnika**), Molierovih del Marjan **Willempart,** Halbejevega pa Janez **Perharič**. - IDNAVE je izdajala celo svoj "Gledališki list", ki ga je urejal dr. Tine Debeljak.

V letu 1950 je IDNAVE uprizorila Hebbelovo dramo Genovevo, Shakespearejevo Romeo in Julija ter Slehernika in Reko.

SIO - Slov. izseljenski oder je dobil svoj sedež v Ciudadeli po dobroti poznanega župnika in pisatelja francosko-baskovskege izvora, Agustina Elizaldeja, ki je številni slovenski naselbini v bližnji Ramos Mejíji dal na razpolago cerkev in dvorano. Tako so 20. februarja 1949 igrali Razvalino življenja, 24. aprila Niccodemijevo Učiteljico, 19.junija Postržka, 28. avgusta Jalnovo Srenjo, 9.oktobra Desetega brata in 13. novembra Timmermansovega Župnika iz cvetočega vinograda. Naslednje leto, 1950, je SIO vprizoril Nučićevega Narodnega poslanca, Rostandovo Vest, Blumenthal-Kaldenburgovo Pri belem konjičku, Lipahov Glavni dobitek, Sketovo Miklovo Zalo, Camasijevo Bog z vami, mlada leta ! Vse predstave je vodil režiser **Špeh,** scenarij pa je pripravil **Petkovšek.**

Člani pisateljske družine Franceta Balantiča na spominskem sestanku na stanovanju dr. Stanka Kocipra; od leve na desno: Ivan Korošec, Lojze Novak, dr. Tine Debeljak, Adolf Škrjanec, dr. Jože Krivec, dr. Stanko Kociper, Jože Vombegar, Zorko Simčič in Nikolaj Jeločnik (?)

V likovni umetnosti so delovali **Bara Remec, France Ahčin** in **Marijan Koritnik.**

Treba je poudariti, da je mnogo tega delovanja, bodisi "v okviru DS" ali ne, zmerom dobivalo vzpodbudo in podporo v DS.

Kar zadeva tisk, je "**Duhovno življenje**" dobilo nov zagon z novonaseljenskimi naročniki in je tako prišlo do okrog 1.000-številčne naklade, ki jo je ohranilo dolga leta. Poleg že omenjenega tednika "Svobodna Slovenija", ki je nekaj časa objavljala "Cerkveni oglas", je začelo tedensko izhajati "**Oznanilo**". Sprva v DŽ, od leta 1950 dalje pa so izhajali samostojno "**Katoliški misijoni**", ki so bili, prav tako kot SS, nadaljevanje že v domovini pred vojno izhajajočega mesečnika. Prav tako je leta 1950 "**Družabna pravda**" zopet začela izdajati svoje istoimensko glasilo v okrog 450 izvodih na 14 do 16 straneh. Decembra 1949 je izšla tudi prva številka kulturne revije "**Slovenska beseda**" na 32 straneh, druga in tretja in četrta pa na 24 straneh.[8]

---

[7] O tem gl. poleg poročil SS tudi " Kulturno življenje v zamejstvu" KZSS 1951 272-276 (Avtorji: Tine Debeljak, Marjan Marolt in Z.S.)

[8] Za to gl. Jaka Mlinar, "Slovenski emigrantski periodični tisk", KZSS 1951 176-194.

Kmalu so pričenjale izhajati tudi **knjige**. **SS** je vsa leta od 1949 do 1970 izdajala svoj "**Koledar SS**" (včasih Koledar Zbornik ali Zbornik Koledar ali samo Zbornik), nato pa sta izšla še dva, za leti 1971-2 in leta 1973-75. Leta 1949 je izdala knjigo Tineta **Debeljaka** (Jeremija Kalin) "**Črna maša za pobite Slovence**". SS in DŽ sta založila Ivana **Pekolja** - Janeza **Hladnika "Slovensko-kasteljanski slovar"**.

Slovenski pevski zbor Gallus

IDNAVE: Moliére, Šola za žene

Slov. pevski zbor v Ramos Mejíji, med koncertom narodnih pesmi z dirigentom Gabrijelom Čamernikom

Slov. izseljenski oder: Deseti brat (Tine Malavašič)

Pevski zbor Gallus na koncertu slov. narodnih pesmi v Buenos Airesu

DŽ je objavilo prevod knjige **Heredia (F.Kremžar) "Vir največje sile"**. Katoliška akcija (KA) je izdala **Odarjevo** knjigo "**Katoliška akcija in delo v njenih organizacijah". Slovenska beseda** je izdala in založila 1. zbirko "**Zgodbe mučeništva Slovencev"**. Leta 1950 je DŽ izdalo "**Uro molitve izseljencev"**. Leta 1951 je Slovenski misijonski odsek založil 2. izpopolnjeno izdajo dr. Franceta **Jakliča "Friderik Baraga"**. Izšle so tudi prve "**Vrednote"**, pri katerih so sodelovali dr. Vinko Brumen, dr. Tine Debeljak, Francé Dolinar, Božidar Fink, prof. Alojzij Geržinič, Ruda Jurčec, inž. Albin Mozetič prof. Jože Osana in dr. Karel Rakovec. SS je izdala in založila učbenik **"Naša beseda"**, ki sta jo priredila Aleksander **Majhen** in Martin **Mizerit**. V samozaložbi je izšel **Debeljakov "Poljub"** z lesorezi Bare Remec. Dr. Debeljak je tudi uredil "**Čez izaro"**, darilo pisateljske družine Franceta Balantiča Mohorjevi družbi v Celovcu za njeno stoletnico, kjer je delo izšlo. **Družabna pravda (DP)** je založila knjigo dr. Ivana **Ahčina "Ob jubileju"**. Založba **Naša pot** je objavila v prevodu F. Kremžarja M.V.der **Meerschov** roman "**Ribiči"**. Slov. dušno pastirstvo v Buenos Airesu (DPa) je izdalo koledarček "**Moj prijatelj"**. V prevodu dr. Jakoba **Žagarja** in v založbi misijonskega krožka je izšel ponatis A. **Bessieressa "Puščava bo cvetela"**.

3. 9. Začetki slovenskega šolstva

Že smo govorili o delu DS za to, da bi slovenska mladina mogla nadaljevati s svojim študijem. Tako je veliko dečkov in deklic moglo stopiti v zavode kot notranji gojenci. Medtem je prišlo kar do neke vrste tekmovanja med dušnim pastirjem prof. Antonom Oreharjem in salezijancem Jankom Mernikom. (Nekaj podobnega se je kasneje dogajalo med Rožmanovim zavodom v Adrogueju in misijoniščem v Slovenski vasi v Lanusu.)

Toda DS je iskalo še več: možnost za nadaljevanje pouka v slovenskem jeziku in duhu. Že na seji 11. februarja 1949 je bil razgovor o potrebi ustanovitve lastne slovenske šole odnosno "samostojnega konvikta ali pa pridruženega kot poseben oddelek". Na seji 25.3.1949 so spet razpravljali o šolskem vprašanju. **Notar Lesar** je omenil, da so o tem govorili tudi **na seji SKAD**-a, in je predlagal, naj bi DS sklicalo sestanek, na katerega bi povabili šolske nadzornike in učitelje, ki so med nami; v imenu SKAD-a je utemeljil zadevo Lesar z besedami: **"ker je to splošno narodno vprašanje, naj ga reši Društvo Slovencev".** Predsednik Stare je predložil, naj bi sklicali tudi starše in da naj na sestanku poroča o zadevi prof. A. Orehar. Ta je še na isti seji podrobno razložil nekatere možnosti v zvezi z ustanovitvijo konvikta ali s šolanjem v drugih zavodih, s stanovanjem v njih ali brez njega. Poročal je, da je bilo odposlanih 110 dopisov, odziv pa je bil zelo majhen: nekaj dekliških zavodov in samo eden fantovski. Razgovor o zadevi se je zelo zavlekel, ker je mnogo odbornikov seglo v debato. Navsezadnje je blagajnik **Lado Lenček predlagal "uvedbo nedeljskih popoldanskih šol po krajih: Paternal, Ramos Mejía in drugod"**. Odbor DS je nato poveril Oreharja, naj pripravi besedilo za tiskano **okrožnico staršem**. Tako so se začeli slovenski šolski tečaji.

Prvi šolski referent
Martin Mizerit

Na seji 22. aprila 1949 je prof. Orehar že mogel poročati, da bo ob nedeljah popoldne na več krajih "krščanski nauk za otroke, kar bo tudi prilika za učenje in ohranitev slovenščine". Orehar je sklical kot odbornik DS **sestanek slovenskih šolskih nadzornikov in učiteljev in sicer za 27. julij 1949**. Namen sestanka je bil "razgovor o namenu in pomenu slovenskih nedeljskih tečajev za ljudskošolsko mladino ter temu primerni ureditvi pouka. Otroci naj bi se poleg verouka učili tudi branja, pisanja, domoznanstva in slovenskega petja. S pisanjem in branjem bo treba začeti šele pri tistih, ki špansko pisavo in pravopis že obvladajo, ker mlajše bi s tem tako zmedli, da ne bi znali ne enega ne drugega pisanja. Dalje je bil razgovor o razdelitvi otrok v nižjo in višjo skupino, kjer je to možno, in o učnem načrtu za to šolsko leto."(Zap I 170b).

Zapisnik o tej seji poroča, da "v Floridi obiskuje šolo sedaj 8 otrok, v Lanusu 12, na Ramón Falconu 46 in v Ramos Mejíji 41. Skupaj torej 107 otrok v starosti od 6. do 12. leta. V Floridi in Lanusu poučuje učitelj Martin Mizerit, na Ramón Falconu učiteljici Marija Fink in Nerina Zupančič, v Ramos Mejíji pa učiteljici Mija Markež in Anica Šemrov. Snov po načrtu bo pripravljal Aleksander Majhen, društvena pisarna bi pa pripravljeno tvarino razmnoževala za učiteljstvo in otroke"(Zap II 11b-12a).

Kot malenkostno priznanje za nesebično delo je odbor DS na seji 2.9.1949 sklenil (Zap 22a), naj se učiteljem, ki poučujejo v nedeljskih tečajih, povrnejo potni stroški. Kar res ni bilo veliko v primeri z delom in žrtvovanjem, ki ga je to delo nalagalo in ga še nalaga učiteljem v slov. osnovnih šolah in na tečajih, a šlo je za vsaj majhno tvarno priznanje.

V poročilu na seji 23.9.1949 beremo: " Pouk v nedeljskih tečajih za otroke lepo poteka. Otroci v nižji skupini - iz nižjih razredov, vključno 3. - se vzgajajo k ohranitvi slovenskega duha. Glavni predmet je slovensko petje in pa preprosto vsakdanje slovensko izrazoslovje. V višji skupini se vse koncentrira okrog zemljepisa Slovenije, zgodovine Slovencev, petja slovenskih pesmi. V tej zvezi prihaja do izraza tudi čitanje, pisanje in vobče pouk slovenskega jezika" (Zap II 28b).

Šolski izlet v zavod Kard. Stepinac
v Villa Tesei

Na istem sestanku so govorili o želji staršev, da naj bi DS v nedeljskih tečajih nastavilo **stalnega učitelja**, ker se v

tečajih učitelji menjajo in tako se otroci ne navadijo nanj, poleg tega se pa že tako čutijo iztrgane iz družinskega okolja v nedeljskih popoldnevih. Stalni učitelj bi naj hodil med tednom iz kraja v kraj ter zbiral otroke v šolo. Po razgovoru so sklenili, da bodo nastavili **potujočega učitelja** in da bodo o tem odločili na prihodnji seji, za katero naj to vprašanje prej razmislijo odborniki **Stare, Orehar, nadzornik Petelin in Lenček**.

DS je potem res nastavilo potujočega učitelja 7. oktobra 1949 (Zap II 29b). Na predlog Stareta je bil imenovan **Aleksander Majhen**, ki je bil tedaj že zaposlen v pisarni DS. Odbor je Majhnu naročil, naj organizira šolo in začne s poukom, ko bo imel na razpolago primerne prostore.

Po vsem povedanem je jasno, da je **DS začelo s slovenskimi tečaji že v začetku leta 1949 in da je že tedaj sprejelo nase odgovornost zanje**, s tem pa tudi določeno tvarno breme. Kdor danes v Argentini ali kjerkoli v zdomstvu ali doma nepristransko gleda na opravljeno delo, ne more priti do drugačnih zaključkov kakor tako pohvalnih in občudovalnih izjav, ki jih je dandanes pogosto mogoče slišati celo iz ust tistih, ki ne gledajo dobrohotno na slovensko izseljenstvo v Argentini.

3.10. Poskus nove organizacije na prvem katoliškem shodu v izseljenstvu

Od 15. do 17. avgusta 1952 se je sestal v Buenos Airesu Slovenski katoliški shod v izseljenstvu, ki so ga kasneje imenovali 1., ker je potem prišlo še do drugega. Že v uvodu smo postavili, da ni naloga tega Zbornika opisovati delovanj, za katera ni bila izključno ali predvsem zavzeta ZS. Toda bilo je več skupnih prireditev, ki jih je pripravljal ali NO ali DPa, ki so imele pomembne nasledke za vso skupnost in tudi za vlogo ZS v njej. Med temi je bil 1. katoliški shod.

Shod je imel več delov. **Mladinsko zborovanje** je bilo 15.8. v dvorani ramoške župnije. Pripravil ga je Aleksander Majhen, častno predsedstvo so sestavljali ravn. Marko Bajuk, dr. Vinko Brumen, dr. Julija Pajman, župnik Janez Kalan, Aleksander Majhen in ga. Tomažin. Govornika sta bila Martin Mizerit (Vprašanje naše mladine) in Mija Markež (Dosedanje delo za slov. mladino). Primernno je spomniti na dejstvo, da se je kmalu zatem ustanovil Mladinski odsek pri ZS.

Istočasno je bilo **zborovanje fantov** v ciudadelski župnijski dvorani. Vodil je zborovanje predsednik SFZ Janez Langus, govorniki pa so bili dr. Francé Gnidovec (Poslanstvo slov. fanta v svetu), prof. Alojzij Geržinič (Odnos do kulturnih vrednot) in Rudolf Smersu (Pomembnost slov. organizirane skupnosti). **Dekleta** so se medtem zbrala v dvorani na ulici Montevideo 850 v Buenos Airesu. Po pozdravu predsednice SDO Katice Kovač so bile izvoljene v predsedstvo zborovanja Lada Remec, Pavla Lovše in Pavla Hribovšek. Predavali so dr. Ignacij Lenček (Versko-moralno vprašanja slov. dekleta), Marijan Marolt (Dekletova kulturna in narodna dolžnost) in Zdenka Gornik (Mesto dekleta v skupnosti).

15. avgusta zvečer je bila v dvorani na Montevideo 850 verska kinopredstava ('Vrata nebeška' in 'Gospod Vincenc'), vmes pa predavanje dr. I. Lenčka o katoličanih in kinu. V soboto 16. avgusta je bil večer cerkvene glasbe v cerkvi del Salvador (avenija Callao 590, Buenos Aires), ki ga je priredil Slovenski pevski zbor Gallus.

Glavna slovesnost je bila v nedeljo 17. avgusta na prostornem dvorišču zavoda Don Bosco v Ramos Mejiji. Ob 10 je maševal in pridigal župnik Anton Orehar pred oltarjem s podobo brezjanske Marije; ob eni strani oltarja je stala argentinska zastava, ob drugi pa slovenska.

Po maši je na oder pred oltarjem stopil Franc Kremžar in po pozdravu "Hvaljen, Jezus" napovedal, da je s tem začet **6. slovenski katoliški shod**. Takoj zatem je pozval prisotne, naj izvolijo predsedstvo. Izvoljeni so bili: predsednik ravn. Bogumil Remec, podpredsednika ravn. Ivan Prijatelj in Rudolf Smersu, tajnik Pavle Fajdiga. Prvi govornik je bil prelat dr. Alojzij Odar (Osnove verskonravnega preroda), drugi pa Avgust Horvat (Vprašanje naše mladine). Med obemi predavanji so bili prebrani razni dopisi s pozdravi (dr. M. Krek, SKAD Madrid).

Po predavanjih je Lado Lenček CM sporočil, da je resolucije (sklepe, zaključke) pripravljalo devet odsekov, prebral pa je le nekaj resolucij glavnega odbora, ker so vse že bile natiskane v posebni brošuri..Ena izmed resolucij govori o **ustanovitvi Slovenskega katoliškega kulturnega sveta**. V članstvo tega sveta so bili predlagani in (s ploskanjem) izvoljeni: dr. Ivan Ahčin, ravn. Marko Bajuk, dr. Vinko Brumen, dr. Tine Debeljak, Božo Fink, prof. Alojzij Geržinič, dr. Rudolf Hanželič, Janez Hladnik, Lovro Jan, dr. Milan Komar, Franc Kremžar, dr. Ignacij Lenček, Ladislav Lenček CM, Marijan Marolt,

Martin Mizerit, prelat dr. Alojzij Odar, ravn. Ivan Prijatelj, ravn. Bogumil Remec, Rudolf Smersu, Miloš Stare, duh. svétnik Karol Škulj, prof. Pavle Verbic in Francé Žužek.

Popoldanski del shoda se je začel ob treh. Govoril je najprej Rudolf Smersu o "Našem medsebojnem življenju". Po predavanju je bila prebrana in sprejeta **resolucija** o **ustanovitvi Slovenskega katoliškega organizacijskega sveta**. V ta odbor so bili predlagani in izvoljeni dipl. pravnik Božo Fink, Lovre Jan, Jože Jonke, notar Jože Lesar in prof. Pavle Verbic. Prav tako so na predlog B. Remca izvolili za predsednika Slovenskega katoliškega kulturnega sveta prelata dr. A. Odarja. Zadnje predavanje je imel Franc Kremžar, ki je govoril o "Izseljencih in domovini". Predsednik glavnega shodnega zborovanja ravn.

Prelat dr. Alojzij Odar med predavanjem; ob njem častno predsedstvo 1. slov.kat. izseljenskega shoda, narodne noše in del udeležencev

Udeleženci na 1. slov. kat. izseljenskem shodu v zavodu Don Bosco, Avda. de Mayo 2000, Ramos Mejía, 17. 8. 1953

Bogumil Remec je nato zaključil shod z besedami: "Srce domovini, dušo pa Bogu". Vsi navzoči so se uvrstili v procesijo in odšli v cerkev, kjer so po blagoslovu zapeli zahvalno pesem. (Za vse gl. SS 21.8.1952 31 2-3)

V naslednjih poglavjih bomo večkrat opazili omembo tega shoda in njegovih sklepov. Videli pa bomo tudi, da je že od vsega začetka nastala nekaka **nejasnost** o tem, ali bi morala biti kulturni in organizacijski svet, vsak na svojem področju, nekaki najvišji ustanovi **za vse slov. zdomce ali samo za argentinske**; in prav tako ni bilo soglasja v tem, **ali naj bi** ta dva katoliška sveta **nadomestila že obstoječa kulturni in organizacijski svet** v okviru **DS**. Mogoče je bil glavni vzrok za začetno zmedo v tem, da je že poročilo o Kat. shodu pisalo največkrat samo o kulturnem in organizacijskem svetu, kot da bi se samo po sebi razumelo, da gre za katoliška sveta.

Ustanovitev omenjenih svetov je bila del zamisli prelata dr. A. Odarja o organizaciji SPE, česar predvsem zaradi Odarjeve prezgodnje smrti niso nikoli začeli sprevajati v dejanskost. Tudi oba Katoliška sveta nista razvila velike dejavnosti. Bila pa je s tem dana pobuda za večjo tozadevno dejavnost v DS. Na nek način je to tudi pripomoglo k ustanovitvi SKA, kasneje pa k temu, da sta DS in vsa skupnost priznali in odobrili to ustanovo (gl. op. 5 v I.4.).

4. Do desetletnice "Društva Slovencev"

Leta 1951 se je začelo stanje v Argentini hitro spreminjati.[1] Na splošno moremo reči, da je Argentina prešla v dobo vojaških nemirov, politične nestalnosti in takega gospodarskega nihanja, da je od slabih let 1951-1952, ko je morala uvažati žito, prišla po rastoči inflaciji in nestalnosti do precejšnjega izboljšanja v letih 1959-1962. V prvih štirih letih so se slovenski novonaseljenci v glavnem pričeli ustaljevati v določenih krajih.

Zidali so si hiše, ki so jih gradili s pomočjo Pokojninskega zavoda (Instituto de Previsión Social) ali na svojo roko. Izboljšali so si delovno stanje z izbiro vsakomur bolj prikladnega dela. Otroci so redno obiskovali šole in napredovali, medtem ko so starejši srednješolski dijaki ali univerzitetni slušatelji poleg delovne zaposlitve skušali nadaljevati pretrgani študij.

Kot smo že videli, se je v prvih štirih letih začelo izredno bohotno kulturno delovanje, ki se je, vsaj spočetka, v tej dobi še nadaljevalo, kar dokazujejo številne prireditve, odrske predstave, pevski zbori in nastopi, slikarsko in kiparsko udejstvovanje, prva slovstvena dela in zmerom bolj razmahnjen tisk. Bilo je vedno več prireditev, umetniškega delovanja in tiskanih izdanj. Ustanovila se je Slovenska kulturna akcija, ki je zajela velik del ustvarjalcev v Argentini in drugih državah in to iz vseh umetnostnih strok, prav tako tudi s področja znanosti, začenši z bogoznanstvom (teologijo) in modroslovjem (filozofijo).

Slovensko šolstvo se je pospešeno razvijalo, nekako vzporedno z veroučnim prizadevanjem slovenskega dušnega pastirstva. Začel se je tudi srednješolski tečaj.

Od zaupnikov in poverjenikov je DS prešlo k ustanavljanju krajevnih pododborov, ki so se pričeli spreminjati v krajevne odbore. V letih od 1952 do 1962 **opažamo** v tej zadevi **še večjo dejavnost**. Posamezne srenje - preko Krajevnih odborov ali na pobudo nekaterih posameznikov - so se odločile za zidanje svojih domov, ki so jih potem slovesno odpirale v zadnjih letih tega desetletja. Začelo se je tudi prizadevanje za Slovensko hišo, o kateri so prvič govorili leta 1951.

4. 1. Začetek "opozicije"

Prejšnja leta so se na sejah, katere so imeli za tajne, dogovarjali o uradni kandidatni listi. Ta je bila vselej, razen v enem primeru, večinsko izvoljena. Tudi na sejah na splošno ni bilo razpravljanj, ki bi zašla v ostre polemike. Tako običajno soglasje je začelo pojemati v poslovnem letu 1951-1952.

Iz zapisnika moremo našteti najbolj važne zadeve, s katerimi se je moral ukvarjati odbor DS v tisti poslovni dobi.[2]

Na **prvo sejo**, 27.10.1951, je bil povabljen prelat dr. Alojzij **Odar** z nato, da bi predstavil svoj **načrt o organizaciji** slovenske protikomunistične **skupnosti (SPS)**. Po dolgem razpravljanju so sklenili, da je treba o načrtu govoriti z zastopniki drugih društev in jih pridobiti zanj.

Na isti seji so si razdelili tudi odborniška mesta in govorili o **nalogah novega odbora**. Te bi bile predvsem naslednje: preučiti dr. Odarjev načrt in ga izpeljati, če bi prišlo do soglasja s prizadetimi organizacijami; izvesti akcijo za lastni dom oz. klubske prostore; ker je Pristava plačana, je treba posvetiti večjo skrb družabnim prireditvam. V ta namen so ustanovili Odsek za družabne prireditve (Zap 1-2).

Na **drugi seji** je v zvezi s pripravo silvestrovanja nastalo vprašanje o "**toleranci plesa**". Znova so načeli vprašanje, ki ga je na svoj način reševalo DS že v prejšnjih letih in je zadevno stališče potrdil odbor na seji 13.1.1951: DS prireja družabne prireditve, ne prireja pa plesa. Tak odnos do plesa na

---

[1] Gl. "IV.1. "Argentina v dobi *ZS* (1948 do 1998)".

[2] V tem desetletju so zapisniki sej številčno označeni, kot je pojasneno v Virih. Tako npr. navedba "Zap 234" pomeni, na kateri strani tega zapisnika je zadevna obravnava.

seji ni bil spremenjen oz. preklican, pač pa je bil stavljen nov predlog (Osojnik), naj bi bil družabni program tako pester, da bi bilo čim manj časa za ples, medtem ko so drugi (Lesar) želeli vzpostaviti načelno stališče, do katere nočne oziroma jutranje ure bi smele trajati take prireditve (Zap 3-4).

Počasno **prilagovanje okolju** in tudi **vremenskim razmeram** smo opazili najprej v premestitvi datuma za občne zbore na ugodnejši čas. Na **seji odbora** 22.12.1951 so sklenili, da bodo v poletnem času seje ob sedmih zvečer. Organizacijski odsek pa zaradi vročine sploh ne bo imel sej v poletju, kot je poročal Erjavec, in šele sredi marca ali za konec tega meseca se bodo sestali občni zbori krajevnih odborov (Zap 9).

Dvorišče na Martincu: vrata, DS, knjižnica DS; SS; v ozadju kuhinja (KZSS 1957 o.c.)

Strožje nadzorovanje s strani državnih oblasti je zaslediti **na seji** 9.2.1952. Tajnik je poročal, da je bil 9. februarja klican na tim. urad (zloglasne) "Coordinación Federal", "kjer so se zanimali za stanje in življenje slovenskih novonaseljencev v Argentini. Izjavili so, da so pripravljeni pomagati, če bi in kadar bi pomoč potrebovali. Obenem so prosili za pismeno poročilo..."(Zap 7) Danes smemo zapisati, da bi kakršnakoli pomoč mogla pomeniti veliko odvisnost in strankarsko vdinjenje DS, do česar na srečo ni prišlo. Vendar je DS v določeni dobi moralo redno pošiljati pisna poročila o svojem delu skrivni notranje-varnostni službi, ki je delovala pod navedenim imenom..

Na isti seji je notar Lesar svetoval **nakup** vsaj še **1800 m^2 zemljišča zraven Pristave**, kar so odobrili. L. Jan je vprašal, kako daleč je napredovala **reorganizacija SPS** (Slovenske protikomunistične skupnosti) v skladu z dr. Odarjevim načrtom. Predsednik Stare mu je odgovoril, da je dotlej dobil samo dopis od "**Družabne pravde**", v katerem trdi, da je **cerkvena organizacija** in da se je kot take reorganizacija ne tiče (Zap 9-10).

Marčna izredna seja je bila posvečena **škofu Rožmanu**, ki je bil na obisku v Argentini (Zap 10-11).

Na seji 11. aprila se je odbor najprej spomnil župnika Figalla, ki se je 4. aprila smrtno ponesrečil. Zatem so govorili o **poživljenju Komisije** za **zbiranje zgodovinskega gradiva**, ker je skupina nehala z delovanjem, potem ko je dr. Debeljak odšel na delo v notranjost province Buenos Aires. To bi bilo potrebno zato, ker bi senatskemu odboru ZDA morali predložiti notarsko overovljene zapisnike o poboju domobrancev v pripovedi tistih, ki so ušli smrti (Zap 11-13).

Zanimivost **seje** 31.5.1952 je bila predvsem v poročilu, da se je **prostovoljno vrnilo domov 7** novonaseljencev. (O tem gl. II.1. op. 2)

Smersu je poročal o delovanju Zgodovinske komisije, ki je imela 2 seji, na katerih so ugotovili, da je bilo celotno **število vrnjenih** domobrancev in civilistov okrog **10.690**, poklicali pa so pričat vse tiste, ki so ušli iz Teharij ali Kočevskega Roga in drugih morišč. Ta zaslišanja bo moralo DS overiti, s čimer bi bilo po msgr. Škerbcu zadoščeno zahtevam senata ZDA. Vendar je Lesar predlagal, naj bi DS imenovalo posebno sodišče, sestavljeno z osebami, do katerih imajo ljudje zaupanje, ker je komisija samo prehodnega značaja.

Lesar je poročal, da so 20. aprila na Pristavi imeli sestanek delničarjev in da je bil eden izmed sklepov, da začne poslovati samostojna "Gospodarska družba v ustanavljanju" (Zap 14-17).

Devetega avgusta so se **na seji** najprej oddolžili **spominu** pravkar **umrle** Peronove žene **Evite**. Ali je bil ta poklon samo vljudnostna gesta ali pa izraz resnične hvaležnosti do Peronove vlade, ker je ta slovenskim povojnim emigrantom dala možnost vselitve v Argentino, iz zapisnika ni razvidno.

Na tej seji so razpravljali tudi, kakšne bi bile možnosti za **boljšo ureditev Pristave**, predvsem zato, ker bi bilo treba visokega posojila, ki ga zaenkrat ni bilo mogoče najemati. Obravnavali so tudi **predlog SFZ** (Slovenske fantovske zveze), po katerem bi bila pripravljena urediti novoprizidano

stavbo. Za to delo bi jim DS na Staretov predlog izstavila (Zap: "izpisala") delnice, kar bi potem morali urediti z Gospodarsko družbo, ko bo ta pravno priznana. Medtem bi imela SFZ pravico do uporabe sobe enkrat na mesec, zadnjo tretjino vrta pa zmerom, razen kadar bi bile na Pristavi prireditve. Ker je Lesar poročal, da obstoji nujnost in tudi možnost za **posojilo 40.000 pesov** na 5 ali 10 let, so sklenili, da posojilo najamejo, če bi bilo zadosti deležnikov (sic !), ki bi ga odplačevali, **DS** pa se je zavezalo, da bo **mesečno prispevalo** $ **200** (Zap 18-22).

V zapisniku **seje 30.8.1952** beremo, da so bili ustanovljeni **4 Krajevni odbori,** (San Justo, Ramos Mejía, Florida, Lanús). Predložili so tudi Pravilnik, ki ga je odbor sprejel in sklenil, naj se predloži občnemu zboru v odobritev. Ker je člen 6 tega Pravilnika določal, da mora biti predsednik KO tudi član DS, je odbor sklenil predlagati zadevno spremembo Pravil. Glede **reorganizacije SPS** so sklenili, da zadeve ni mogoče "forsirati", ker je po dolgem času prišlo le malo odgovorov in kaže, da ni zanimanja za zadevo, čeravno bi bilo treba delati še naprej v smislu sklepa zadnjega občnega zbora (Zap 22-24).

Seja 13.9.1952 je pomembna zaradi **ustanovitve Mladinskega odseka** in sicer na pobudo Martina Mizerita. Sestavljajo ga učitelji v slovenskih šolah. Za referenta tega odseka je določen Mizerit. Na tej seji so tudi razpravljali o tem, kdo bi še hotel ostati v novem odboru Društva. Tej možnosti so se jasno odrekli Lesar, Rome, Lovro Jan, dr. Šimenc, Kralj in predsednik Stare (iz zdravstvenih razlogov), isto pa je sporočil tudi F. Kremžar. Ostali so dejali, da so pripravljeni še naprej sodelovati. M. Marolt je predlagal, naj bi zaradi visokega števila članic v odbor prišle tudi odbornice.

S tem v zvezi je primerno, da povemo, kako so že od vsega začetka skušali najti za sestav odbora neke vrste kompromisno listo s strani "uradnih" kandidatov. Tako naj bi bil, npr.,podpredsednik iz "napredne skupnosti" (Zap I 134b in 136b); ker so prvi odbor sestavljali večinoma begunci, ki so prišli iz Italije, so po prihodu "Koroščev" skušali pritegniti nekatere izmed njih v odbor (Zap I 128), sprva 4 nato pa samo 3; (za ves odstavek gl. Zap I,25-27). Tak način sestavljanja liste je seveda precej v navadi povsod. Vendar pa gre navsezadnje za listo, ki jo sestavi ožja skupina, ki ne more ali noče upoštevati vseh struj. Povsem razumljivo je to tako v primeru, kadar je več list. Kadar pa se predloži ena sama lista, ki ima poleg tega že zagotovljeno izvolitev, zelo lahko vodi v prerek, kot ga bomo npr. zapazili skoraj takoj.

Naslednja **seja, 27.9.1952**, je eden izmed prvih primerov, ko je bilo treba **iskati soglasja** s **Krajevnim odborom** Ramos Mejía zaradi prireditve (proslava slovenskega narodnega praznika, 29. oktobra), ki je sovpadala s članskim sestankom DS. Na tej seji so spet **pripravljali kandidatno listo** in omenjali osebe, ki bi jih nagovorili; npr., katera gospa bi zastopala ženski spol, kdo bi mogel zastopati domobrance. (Smersu je predlagal E. Cofa). Kralj je izjavil, da želi za predsednika F. Kremžarja, nakar je tajnik spomnil, da je gospod podal izjavo, da ne gre več v odbor, Kralj pa je trdil nasprotno, zato je inž. Mozetič predložil, naj še enkrat vprašajo Kremžarja (Zap 28-30).

Zapisnik **seje 4. 10. 1952** je med najdaljšimi in v podrobnosti opisuje hud sporek med več strujami glede kandidata za predsednika DS. Kremžar je nekajkrat zavrnil ponudbo, končno pa sprejel, ker mu je "nekdo" rekel, da ni drugega kandidata. A medtem je že sprejel kandidaturo inž. Mozetič, ki je sprva mislil samo na eno, prehodno leto. Potem je govoril 2. oktobra s prelatom dr. Odarjem in dir. Oreharjem. Ker "sta bila oba gospoda zadovoljna in sporazumna" in ker je bil za to "naprošen od več odbornikov", je sprejel kandidaturo "tudi zato, da prepreči škodo, ki bi mogla nastati, če se to vprašanje ne bi zadovoljivo rešilo" (Zap 32). Lovro Jan je oporekal Mozetičevi kandidaturi, češ da je na prejšnji seji ostal kot edini kandidat Kremžar. Dr. Mihelič mu je odgovoril, da vsi vedo, da je na prejšnji seji Stare sporočil, da je inž. Mozetič sprejel kandidaturo. Jana je podprl Kralj, Miheliča pa dr. Šimenc. Predsednik je od Jana zahteval, naj "diktira dobesedno svojo izjavo za zapisnik" (ib. 33). Jan je narekoval tole besedilo: "Trdim še vedno, da je edini kandidat Kremžar in da je za kandidaturo inž. Mozetiča odločilen drug motiv in je škoda, da bi bil motiv, ki ni časten in za katerega vem, da je bil sporočen od strani inž. Mozetiča in ki je ta, da se je nekako sklepalo, da je v ozadju dušnopastirstvo ali celo osebno določeno Orehar, ki to kandidaturo (namreč Kremžarja) pobuja. Iz tega motiva se mora vztrajati na kandidaturi inž. Mozetiča. Ta motiv pa se razlaga kot ost proti dušnemu pastirstvu". Ta sicer težko razumljiva izjava je vzbudila med odborniki razburjenje. Stare je vprašal : "G. Jan, ali se zavedate, kaj govorite? Vaše trditve so strahotne!" Nato je med odborniki nastalo "splošno razburjenje" in Marolt je zaklical: "Čemu pa imate razsodišče! To je sramota, kar se nocoj tukaj govori !" in je nato zapustil sejno sobo, skupaj z nekaterimi odborniki. Kralj je vztrajal na tem, da so na zadnji seji sklenili, da bodo vsi iskali kandidate, dr. Mihelič pa, da je bil za to poverjen tajnik Pernišek, in je stavil vprašanje, "zakaj se je s Kremžarjevo kandidaturo

pletlo za njegovim (to je, tajnikovim) hrbtom?" Kralj : "Jaz nisem delal nikake zahrbtnosti!..." Dr. Mihelič : "Kolegu Kralju nisem očital zahrbtnosti!" Dr.Šimenc skuša pojasniti : "...Velika razlika je namreč med pojmoma zahrbtnost in komu kaj delati za hrbtom. Prvi pojem označuje nekaj veliko ožjega kot drugi". Potem je Čeč predlagal konec debate, za kar je glasovala večina, proti pa Mizerit.

Predsednik je zatem nadaljeval : "Imamo dva predsedniška kandidata. Odločimo z glasovanjem, koga odbor kandidira". Jan je vztrajal na tem, da je edini kandidat Kremžar. Vendar je bil izid tajnega glasovanja med 19 navzočimi odborniki naslednji: inž. Albin Mozetič, 11 glasov; Francé Kremžar, 7; vzdržal se je predsednik Stare.

Jan: "Glasovanje ni soglasno (..) bolje, da gremo s tem vprašanjem na članski sestanek in naj ta določi". Predsednik je opozoril Jana na to, da so seje tajne in da bi takšno ravnanje lahko imelo katastrofalne posledice. (Niti Pravila niti Poslovnik nista takrat govorila o splošni tajnosti sej. Morda se je to Staretu zdelo samo po sebi umevno, dejansko pa je bil v zmoti, kljub najboljšemu namenu, da bi nekatere zadeve ne prišle v javnost, kot navadno precej pretirane; n.op.) Erjavec je ugotovil, da je po volitvi jasno, da je kandidat inž. Mozetič. Jan je prosil za besedo, a predsednik ga je zavrnil, češ da so že sklenili prenehati z debato, nakar je Jan vztrajal, da on ni dvignil roke za konec debate, ampak ker je prosil za besedo. Dr. Šimenc : "Čudno in nerazumljivo je, da nekdo prosi za besedo istočasno, ko se glasuje o neki zadevi". Jan: "Protestiram, ker se mi ne da besede! To ni demokracija! Ali ni nikogar, da bi me branil!" Stare : "Tudi to ni demokracija, da na seji le eden stalno govori in ga moramo vsi poslušati..." Ker je Jan vztrajal na prošnji za besedo, mu je predsednik dal ukor; in ker je še vztrajal, mu je dal drugi ukor. Na to je ogorčen vstal Mizerit: "Protestiram, v par minutah že drugi ukor! Ali je to demokracija!", nakar je zapustil sejo.

Zatem so končno sestavili kandidatno listo, z inž. Mozetičem kot predsednikom.

Nato je Jan sprožil drugo vprašanje o tem, ali je funkcija društvenega tajnika združljiva s službo društvenega uradnika, v tem primeru v zvezi s kandidaturo Perniška. Stare je sodil, da bi bilo bolj idealno, če bi bili mesti ločeni, a dejanskost sili k združitvi obeh funkcij, vendar bi naj o tem odločil novi odbor. Jan je zahteval, da odločijo "nocoj in tukaj". Tajnik je zapustil sejno sobo. Jan je razložil razloge, ki sta jih podprla Osojnik in Erjavec. Po končani debati se je vrnil tajnik in predsednik je sporočil, da se zadeva prepusti novemu odboru, kar so sklenili z 11 glasovi za in 4 proti, 1 se je vzdržal; predsednik sploh ni glasoval.

Prišlo pa je še do tretje razprave. Jan je predlagal, naj bi se število odbornikov znižalo. Predsednik mu je odgovoril, da so na seji 30. avgusta že določili, da bo odbornikov 24, s 4 predsedniki KO torej 28, in da bodo zato predlagali spremembo pravil. Jan je vztrajal na svojem predlogu in trdil, da s tem ni treba spreminjati prejšnjega sklepa. Tajnik je prebral sklep in Stare je potem ugotovil, da je Jan zanj glasoval na zadevni seji : "Zakaj danes zahtevate spremembo sklepa?" Jan je trdil, da ne zahteva spremembe, ker se z njegovim predlogom sklep ne spremeni. Na predsednikovo vprašanje so odborniki odgovorili, da Jana ne razumejo.

Tajnik Pernišek je predlagal, da se glasuje, če se ostaja pri sklepu od 30.avgusta, Jan pa je zahteval, da se glasuje o njegovem predlogu. Ker njegovega predloga niso hoteli dati na glasovanje, je protestiral proti nedemokratičnosti in zahteval, da tajnik zapiše, kolikokrat mu niso dali besede. Končno je rekel: "Ustrezite mojemu predlogu pa bo zadeva takoj končana. Sicer si pa pridržim pravico, da povem na članskem sestanku, kako ste mi kratili pravico govora". "Med odborniki je nastalo ponovno razburjenje, nejevolja in zgražanje nad postopanjem Jana in nekaj odbornikov je zapustilo sobo. Odstranil se je tudi predsednik, ki pa (je) čez nekaj časa pooblastil Erjavca, da naprej vodi sejo"(ib. 38).

Erjavec je prosil Jana, naj natančno izrazi svoj predlog. Jan je predlagal, da trije predsedniki KO (Majhen, Lužovec in Masič) zasedejo poimenska mesta v odboru, ki so predvidena za Češnovarja, dr. Kovačiča in Zupana; predlagal bi tudi Šimenca, a je že izjavil, da bo odstopil kot predsednik KO. Zatem so izvedli tajno glasovanje. Od 16 navzočih so Češnovar, Kovačič in Zupan dobili vsak po 8 glasov, predsedniki KO pa 6, 5 in 4. Zatem je Erjavec razglasil, da ostanejo na listi isti kandidati.

Ta morda preveč podroben popis zadnje seje odbora (kot je predstavljen v zapisniku - n.op.) kaže na sicer malenkostne, a dejanske spore, ki so nastajali zaradi želje po osebnem uveljavljanju, vendar ni da bi prezrli verjetno projekcijo nekdanjih napetosti med različnimi strankami v ta, bistveno že drugačen čas. Tudi (morda dobronamerno) vztrajanje na tim. "klerikalnih" oz. dozdevno "načelnih"

stališčih je povzročalo take dolgotrajne polemike. Toda ko danes presojamo te dogodke, si drznemo reči, da sta bila centralizem in avtoritarizem še zelo močna, in da so tisti, ki so ju namerno zagovarjali ali jima oporekali, gotovo ravnali z najboljšim namenom v prid skupnosti. Res je pa tudi, da Janovi ugovori in predlogi niso bili tako neumestni, čeravno morda način ni bil najbolj pravilen. Paziti moramo tudi, da zapisnikov ne bi brali nekako nekritično, kajti poudarek na temah in gestah je v dokajšnji meri odvisen od zapisnikarja.

INFOMATIVNI SESTANEK, 5. 10.1952

Okrog 150 članov se je zbralo na tem sestanku v salezijanski dvorani na H. Yrigoyen 3900.

Predsednik Stare je med drugim dejal, da se v svetu dogajajo velike stvari, a zavzemajo tako smer in obseg, da jim ne dajejo ravno upanja na boljše čase v svobodni domovini. Spričo tega položaja bo marsikdo dejal, da se ne izplača več čakati na povratek v domovino in je zato bolj pametno, da si tukaj uredimo življenje in nov dom. Naj se dogodki v bodoče razvijajo kakorkoli, **pametno je misliti in delati na tem, da si uredimo življenje tu, tako posamezniki kot organizacije**. Vseh emigrantov da je okoli 6000 in danes se razpravlja o delu v DS, katerega namen je družiti vse te protikomunistične Slovence. Člani DS, ki plačujejo okrog $ 800 na leto, vzdržujejo in ohranjajo našo kulturo. Še več so plačevali tisti prvi begunci, ki so s tem omogočili drugim, da so se vselili in se je s tem začelo delo za skupnost v vseh pogledih. Resda je najti posameznike, ki jim skupnost ni mar, ki so okuženi z boleznijo splošne destruktivnosti, ki vse ogodrnjajo in nič ne prispevajo za nobeno skupno zadevo. Da naj take tudi v bodoče prenašajo in naj jih ne obsojajo, ampak skušajo pridobiti za konstruktivno delo - je Stare zaključil svoje misli.

Nato so prešli k **dnevnemu redu**, ki je obsegal branje zapisnika zadnjega sestanka, poročila odbornikov in razgovor o teh, pa predloge, objavo liste za nov odbor in slučajnosti.

Prvo **poročilo** je bilo mladinskega odseka (Martin Mizerit), nato komisije za zbiranje zgodovinskega gradiva (Rudolf Smersu), referenta za prireditve (Vilko Čeč), gospodarskega odseka o Pristavi (Jože Lesar) in nadzornega odbora(Franc Kogovšek).

Predlogi, ki so jih stavili člani, so se nanašali na povišanje posmrtninskega prispevka (po $ 3 za vsak smrtni primer), da naj člani posmrtninskega sklada postanejo tudi otroci pod 18. letom in da naj se v pisarni uvedejo "dežurni dnevi" odbornikov. Zatem je odbor predstavil svoje predloge: ustanovitev dobrodelnega sklada, v katerega naj vsak član plačuje po 1 peso na mesec; zvišanje posmrtninskega sklada in vključitev otrok; zvišanje članarine za članice, od 2 pesov na 3 pese na mesec; Pravilnik Krajevnih odborov DS in s tem v zvezi sprememba Pravil DS (člen 13).

Po **objavi kandidatne liste** odbora je predsednik prosil, da se morebitne druge liste predložijo že na tem sestanku in ne šele na dan OZ.

Pri **Slučajnostih** je Lovro Jan izjavil, da mu prejšnji dan na seji niso dali besede in da tajnik ni maral zapisati, kolikokrat so mu to zanikali. Predsednik je odgovoril, da to ni res, ker je skoro ves čas govoril Jan. Ta je vztrajal na svojih trditvah. Zato je Sebo Kocmur izrazil svoje začudenje nad tem, da Janu niso dali besede in da nedvomno eden od obeh laže. Predsednik se je Kocmurju "zahvalil za izreden poklon", ker mu dozdaj še nihče ni očital, da laže, nakar je Kocmur popravil izraz, češ da eden ne govori resnice. Erjavec je izjavil, da se Jan ne more pritoževati, ker je na seji ves čas govoril, da pa je prav omenjena seja dokazala potrebo po pravilniku ali poslovniku o vodstvu sej in zborov. Avgust Horvat je pripomnil, da, če že govorimo o demokraciji in demokratičnem postopku, naj tisti, ki o tem govore, vsaj dostojno govore; s tem tudi ni rečeno, da sme vsakdo govoriti, kolikor se mu ljubi, kajti v pravi demokraciji velja nek red tudi v govorjenju.

Tajnik Franc Pernišek je poročal, da ima Društvo 1.141 članov in da so izključili tiste, ki že dolgo niso plačali članarine. Vsega je včlanjenih 728 moških in 413 žensk. Plačujočih je 751, oproščenih 282, redno jih plačuje 640, neredno pa 98. - Posmrtninski sklad se je izkazal kot zelo koristen, le da je prispevek zdaj prenizek, čeprav je v zadnjih treh primerih plačalo v sklad 1027, 1043 in 985 članov. - Društvo je nudilo denarne podpore predvsem bolnikom in starim ter vdovam in sirotam. Dajalo je tudi majhna kratkoročna posojila. - Pošiljalo je darove in podpore bolnim slovenskim beguncem v Nemčiji in Italiji. Samo nedeljska zbirka je s pomočjo SFZ in SDO 25.5. "vrgla" $ 1072,70.

Blagajnik (Valentin Markež) je poročal, da je bilo $ 54.144,44 prihodkov in $ 52.200,30 izdatkov. PS je imel $ 3.064 prihodkov in $ 3.038 izdatkov. Knjižnica $ 1.072,- in 836,-, presežek $ 236. Akcija za zavitke v domovino $ 5.172,80, in $ 4.722,80, v blagajni $ 450,-.

Gospodar (Janez Kralj) je poročal, da so plačali $ 800 za zemljišča v Lanusu (ostaja $ 4.240,- dolga). Za Pristavo so v delnicah vplačali nadaljnih $ 7.000,-. Za popravo Društvu posojenih prostorov je bilo porabljenih $ 436,80.

Prosvetni referent (Marjan Marolt)je sporočil, da je število knjig v knjižnici naraslo za 43, zato je zdaj 905 knjig. Dne 1. junija so priredili spominsko počastitev žrtev revolucije in vojne. Prosvetna predavanja so bila v okviru KO, v celem jih je bilo 10. "Z vsemi kulturnimi organizacijami Slovencev, ki delujejo v velikem Buenos Airesu, smo bili v najboljših odnosih".

Organizacijski referent (Lojze Erjavec) je govoril o tem, da so v preteklem letu odbori posvetili pozornost ustanavljanju KO in izdelavi Pravilnika.

Gospodarski odsek (Jože Lesar) je priredil Pristavo in namestil oskrbnika. Prihodkov je bilo $ 128.661,55 izdatkov pa $ 127.674,15. Skupno je bilo vpisanih 423 deležev po $ 200,-, kar znaša $ 84.600,-. Število delničarjev se je zvišalo za 48.(SS ni prinesla poročila o sestanku, kar je razumljivo zaradi političnih razmer, a je vabilo na sestanek objavila 25.9.1952 36 4.)

ŠESTI OBČNI ZBOR, 12. OKTOBRA 1952

Sestal se je v dvorani salezijanskega zavoda "San Francisco de Sales", na aveniji Belgrano 3900.

Kot je razvidno iz Virov, je tozadevni zapisnik napravljen samo v španščini. Omenili smo že, da so v tej dobi informativni sestanki (ali članski sestanki, kot so jih tudi imenovali) nadomeščali v veliki meri občne zbore, ki so bili čisto formalni.

Zapisnik ima pozdrave predsedniku države in buenosaireškemu nadškofu kard. Copello-ju ter Vojkotu Arku v Bariločah. Na samo eni strani so povzetki poročil odbornikov. Nihče se ni oglasil za debato o teh poročilih. **Pri volitvah** je podpredsednik predložil listo odbora. Ker ni bilo druge, so bili izvoljeni: **za predsednika** inž. Albin Mozetič, za **odbornike:** dr. Vojko Arko, Lovro Berčič, Emil Cof, Boleslav Cvetko, Vilko Čeč, Viktor Češnovar, Pavel Fajdiga, Maks Jesih, dr. Miro Kovačič, Franc Kremžar, Andrej Krošelj, Janez (Ivan) Maček, Avguštin Malovrh, Valentin Markež, Marjan Marolt, dr. Franc Mihelič, Martin Mizerit, Maks Osojnik, Franc Pernišek, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Adolf Škrjanec, Herman Zupan in Rudolf Žitnik ; v **nadzorni odbor**: dr. Celestin Jelenc, Franc Kogovšek in Josip Lesar ; **predsednik razsodišča:** dr. Franc Logar.

Za listo je volilo 181 članov, proti 78, vzdržalo pa se jih je 7. Sorazmerno veliko število tistih, ki so volili proti, je lahko razumeti, če se spomnimo na pripravljalno sejo in na predhodni informativni sestanek.

Potem so obravnavali tisto, o čemer so sklepali že na članskem sestanku: Pravilnik KO, sprememba 13. člena Pravil DS, povišek članarine za ženske, povišek PS, ustanovitev Dobrodelnega sklada (DF) in dežurne dneve odbornikov.

Pri **Slučajnostih** je novi predsednik vprašal, če kdo prosi za besedo. Ker nihče tega ni storil, se je predsednik najprej zahvalil za izvolitev. Nato je čestital opoziciji, ki je nastala in o kateri je prepričan, da bo še vnaprej konstruktivno sodelovala. Predlagal je tudi, da pošlje OZ pozdrave škofu Rožmanu in predsedniku NO dr. Mihu Kreku, kar je bilo sprejeto z odobravanjem.

Gl. SS 16.10.1952 39 2 in 4 . Kot zanimivost : SS nosi št. 38, kar je tiskovna napaka. Ista št. Svobodne Slovenije prinaša tudi uvodnik pod naslovom "Društvo Slovencev", ki je najbrž odmev na dogodke inf. sestanka in OZ, in poudarja pomembost skupnosti ter složnosti, predvsem zaradi tega, ker so cilji, ki smo si jih bili zastavili že z Majniško deklaracijo, še neizpolnjeni, čeprav je desettisoč junakov padlo za osvoboditev domovine. DS ni popolno, a ga moremo zboljšati. V njem imajo prostor vsi, pripadniki SLS in SDS, neodvisneži in socialisti, člani slovenske, sokolske in narodne legije, domobranci in četniki, monarhisti in republikanci, federalisti in centralisti. Društvo naj bi bilo košček domovine.

4. 2. Novo predsedništvo

Na **prvi seji**, 18. 10.1952, so si razdelili odborniška mesta. **Podpredsednik** je postal Valentin **Markež**, **drugi podpredsednik** Rudolf **Žitnik**, **blagajnik** Viktor **Češnovar**. Za tajnika je bil predlagan Franc Pernišek, a Mizerit je predlogu oporekal, češ da Pernišek ni primeren za to mesto. Temu se je pridružil Majhen v imenu KO Ramos Mejía z razlogom, da je opozicija na zadnjem OZ bila v glavnem naperjena proti tajniku. Predsednik je sodil, da je res bolj prav, ako sta funkciji tajnika DS in tajnika pisarne ločeni, vendar je tudi res, da izkušnja kaže, da je bolje, če ista oseba opravlja oboje, na vsak način pa je prosil za predloge. Dr. Kovačič je izjavil, da ima opozicija gotovo svojega kandidata in ga naj torej predlaga. Majhen je rekel, da ga nima, Mizerit pa je priporočil za tajnika Smersuja, kar je Smersu takoj odklonil. Izid tajnega glasovanja je bil 17 za Perniška, 6 proti, 1 v prazno. Tako je postal **tajnik** Franc **Pernišek**. Za **gospodarja** je bil **soglasno** izvoljen Andrej **Krošelj**, za **organizacijskega referenta** Rudolf **Smersu**, za **kulturnega** referenta Marjan **Marolt**, za **mladinskega** referenta Martin **Mizerit** in za **prireditvenega** Vilko **Čeč**.

Marolt je povedal, da obstoji med člani **želja po ustanovitvi kulturnega odseka** in prosil za pooblastilo, da ustanovi tak odsek s sodelovanjem dr. Kovačiča, dr. Savellija, dr. Kocipra in še koga od gledaliških skupin.

Dr. Jelenc je prosil za pojasnilo, **zakaj** se je pojavila in **se pojavlja opozicija**: ali so razlogi za nastop osebni, načelni ali stvarni. Predsednik je pojasnil, da gre za osebne razloge. (Danes moremo dostaviti, da so osebni razlogi vplivali na način ravnanja tako "uradnega" kot "nasprotnega" stališča, da pa ni šlo samo za osebne razloge niti ne za zgolj strankarsko-politične, pač pa je morda vplivala na tako "trenje" "načelna", verjetno prehitra in ne prizanesljiva sodba nekaterih o nravnih ali značajskih lastnostih svojih soodbornikov.)

Na **seji 13. 12. 1952** je Žitnik izjavil, da obstoji **med** bivšim predsednikom **Staretom in napredno skupino** dogovor, po katerem bi imela ta skupina v odboru dva somišljenika, eden bi bil podpredsednik, drugi pa v nadzornem odboru. Za to leto so odločili, da pride v odbor Alfonz Pipan, a lista je bila že pripravljena in sprejeta na informativnem sestanku. Želja naprednih je, da Pipan pride v odbor, tako da ne bo čutiti kot "da je bil izigran". Predsednik mu je odgovoril, da razume položaj, a da so vsa mesta že polno zasedena. Ko se bo ponudila priložnost, bodo povabili Pipana.(Ta dogovor da misliti na to, da so vse tri politične stranke vsaj spočetka imele odbor DS nekako za svoje naravno območje, v katerem bi si pridržale vsaj ključna mesta.)

A. Malovrh je predlagal **ustanovitev finančnega odseka**. "Društvo je država v malem in če nočemo, da propade, se moramo za to vprašanje resno zavzeti. Prav na vsaki seji se bo treba o tem razgovarjati in iskati rešitev, da se bomo finančno postavili na krepke noge."

Dr. Kovačič je ugotovil, da **kulturni odsek počiva**, "pa je potrebno, da bi krepko delal". DS bi vsako leto moralo pripraviti "vsaj dve prireditvi, in sicer eno veselico ter eno prireditev z visokim nivojem. Ta prireditev bi morala biti reprezentančna in naj se za to porabi kakršnakoli priložnost. Tudi domobranska prireditev bi se dala spraviti v ta okvir".

Toda prav na tej seji so govorili o Baragovi proslavi (23.11), mladinski prireditvi DS, proslavi slovenskega narodnega praznika in mladinski akademiji.

Na **seji 31. 1. 1953** so poročali o silvestrovanju, o pripravi pustne zabave (8.2.) in o prosvetnih prireditvah. Spet so govorili in odločali o pomoči beguncem in bolnikom, kakor tudi o nabirki za bolne slovenske begunce v Nemčiji.

Društvena blagajna je leta 1951 izplačala $ 4.319,10 za vzdrževanje in popravo posojenih prostorov. Ker sta v njih delovala tudi upravi DŽ in SS, so sklenili, da ju prosijo za sorazmerno pomoč pri kritju teh stroškov.

Sklenili so tudi, da dajo Družabni pravdi na razpolago društveno sobo za socialno-gospodarski tečaj, ki da bo v mesecu aprilu vsak drugi ponedeljek, in prostor tudi za 8 diskusijskih večerov pozimi.

Adolf Škrjanec je poslal pismo, v katerem je sporočil, da zaradi novih in nepredvidenih dolžnosti, ki jih je moral sprejeti, ne bo mogel nadaljevati kot odbornik DS, zaradi česar prosi za

razrešitev. Odbor je to sprejel in postavil na njegovo mesto **Pipana**, da, po predsednikovih besedah, na ta način obdržijo složnost, ki jim jo mnogi zavidajo.

Org. referent je poročal, da so imeli sejo, na kateri so razpravljali o delu KO. Pripravlja se ustanovitev KO v San Martinu. Krajevni zastopniki so izrazili željo, da bi opomine za plačevanje članarine oddajali KO in ne naravnost društvena pisarna.

Začeli so tudi s pripravljanjem proslave 70-letnice škofa Rožmana, ki bi naj bila 8. marca, pod vodstvom kult. ref. Marolta in s sodelovanjem dir. Oreharja.

Na znanje so vzeli sporočilo predsednika, da je Riglerjeva španska vadnica končana in že v tisku.

Seja 14. marca. Najprej so odobrili obračun za proslavo 70-letnice škofa Rožmana (prihodkov $ 1.123,10, izdatkov $ 1906,30) in sklenili doplačati razliko.

Nabirka za begunce je dosegla $ 3.014,55. Češnovar je predlagal, da najprej vprašajo odgovorne v Italiji, Nemčiji in Avstriji, koliko in kaj potrebujejo. Temu se je zoperstavil Markež, ker da imajo že poročila od dr. Robiča, kurata Šeškarja in delegata Jagodica. Na glasovanju je zmagal Češnovarjev predlog s 16 glasovi proti 3. Zato so sklenili, da pišejo omenjenim osebam in jim stavijo rok za odgovor.

Tajnik je poročal, da je dobil prošnjo od Mirka Mazora, kateheta v Gorici, naj bi DS izvedlo nabirko za **Katoliški dom** v **Gorici**. Po kratkem razgovoru so sklenili, da DS to prizadevanje pozdravlja in da svetuje ustanovitev odbora, ki bo za to skrbel. DS samo ne more pomagati, ker prav tisti, ki bi pri tem mogli in morali najbolj pomagati niso člani društva, s čimer so mislili predvsem na tim. Primorce, ki so prišli na slovenskih spiskih. Sklenili so tudi, da o zadevi vprašajo za svet duhovnika Štefana Tonklija.

Uprava DŽ je sporočila društvu, da je "Katoliški glas" iz Gorice od presežka ("dobroimetja" - sic !) DŽ odtrgal 30.000 lir (ali $ 1356,-) za naročnino "Pastirčka", ki ga je v 50 izvodih prejemala uprava DŽ, in prosila, da DS to povrne, ker da je Pastirčka naročilo DS. Sklep DS je bil, da bi bilo treba najprej dognati, kdaj da je list naročilo, in da tudi ne sprejema takega tečaja zamenjave.

DS v Mendozi je poslalo poročilo, da so najhujše težave že prebredli in da se razmere obračajo na bolje, kar da je pokazal sestanek 22. februarja.

Kulturni referent je govoril o junijski proslavi, ki jo pripravlja Škrjanec. "Letos praznujemo tudi 10-letnico Grčaric, Turjaka in morda še česa. S tem zvezi nastaja vprašanje, ali naj vse te zgodovinske dogodke proslavimo na skupni junijski proslavi ? Ali s tem morda ne odstopamo od značaja te tradicionalne prireditve." (Zap 54)" Predsednik je pripomnil, da ima junijska proslava namen počastiti spomin vseh žrtev komunistične revolucije in da s tem prav nič ne odstopamo od načela oz. značaja junijske prireditve, čeprav se potem lahko še posebej priredijo manjše proslave teh dogodkov.

Mladinski referent je poročal o mladinski prireditvi, ki bo septembra. Poudaril pa je dejstvo, da je v slovenskih šolah že 120 otrok, kar pomeni tretjino vseh šoloobveznih. V San Justu so za šolsko sobo dobili brezplačno na razpolago primeren prostor v slovenski gostilni, ki je ves teden prazna. Odbor je sprejel ponudbo, sklenil pa tudi, da se zahvalijo sanhuškemu župniku Marcón-u, ki je dozdaj dajal na posodo nekaj župnijskih prostorov.

Na **seji 11. 4. 1952** je podal dolgo poročilo notar **Lesar** o **stanju Pristave**. Govoril je o težavah, ker je delo zastalo zaradi podpore slovenskemu semeništču in splošne gospodarske "stagnacije", pa tudi nezanimanja skupnosti za to zadevo. Zato je prosil, da naj DS izjavi na tej seji, če je resnično pripravljeno kaj pomagati, da bo zadeva stekla, predvsem pri zbiranju denarja za plačilo dolga. Dr. Mihelič je poročal o finančnem stanju Pristave, potem ko je bil pregledal blagajniške knjige in ugotovil, da je še $ 7.860,- neplačanih deležev, od česar gre DS $ 2.000,-. Sklenili so, da od podpisnikov deležev takoj izterjajo dolg ($ 5.860,-), da DS plača svojo obveznico in naj se v bodoče obresti krijejo z dohodki Pristave (najemnine, gostinski obrat itd), SFZ pa naj predstavi obračun.

Debata o tej zadevi se je zavlekla. Lesar je poročal, da potrebujejo $ 34.000 za plačilo dolga, $ 15.000 za ustanovitev družbe , $ 3.000,- za ustanovne stroške in $ 12.000 za najnujnejše sanitarne naprave. V debato je poseglo več odbornikov. **Osojnik** je predlagal novo akcijo za pridobitev

delničarjev. Dr. Mihelič je pripomnil, da je zdaj stvar bolj zamotana, ker so fantje kupili sosednje zemljišče in zajeli iste ljudi, ki so že prispevali. Lesar je sodil, da je bila fantovska delavnost z gospodarskega vidika neumestna, ker je v teh zadevah treba enotnosti. **Markež** je menil, da je treba iskati vzroke, ki so privedli do tega stanja, in je navedel nekatere dokaze za krivdo odbornikov DS; fantje so svet kupili in zdaj ga naj plačajo; toda pri njih ne gre za gospodarsko ustanovo; DS naj naredi svoje, če je za to sposobno. Lesar je izjavil, da bi bilo treba 150 delničarjev, ki bi se zavezali, da bodo plačevali skozi dve leti $ 20 na mesec, ali pa morda $ 10.-. **Predsednik** je dvomil, da bi bilo mogoče takoj sklepati o tem predlogu. **Smersu** se je pritoževal rekoč, **da se zmerom nalagajo bremena na iste ljudi.** "To je v resnici prehudo, kajti družbeni davek, ki ga v naši skupnosti le nekateri plačujemo, je v vsakem pogledu prevelik. Veliko jih je še, ki niso za namene slov. skupnosti še prav nič prispevali in te je treba poiskati". Zatem so res sklenili, da naj odborniki do prihodnje seje poizvedo, kdo bi mogel podpisati nove delnice.

Pisarna in sejna soba (obenem knjižnica) DS

Govorili so na tej seji tudi o junijski spominski proslavi, o prosvetnih sestankih krajevnih odborov in o dobrodelni akciji za bolne slovenske begunce v Evropi.

Na **seji 30. maja** so počastili spomin pravkar umrlega prelata dr. Alojzija Odarja (+ 20.5.1953) in odobrili razne podpore članom. Čeč je poročal, da je papir za Riglerjevo vadnico neuporaben, ker so ga po navodilih Lojzeta Žužka napačno zrezali. Odbor je sklenil dati Čeču $1.000,- za nakup novega papirja, a zahteval, da prejšnjega proda in odboru delno povrne izgubo.

Dobili so **ponudbo** od **starih Slovencev**, ki so želeli prodati DS **hišo na** ulici **Centenera**. (V 1.2. smo omenili, da gre za društvo "Samopomoč Slovencev", ki so ga ustanovili rojaki s Kranjske leta 1937.) Po nasvetu notarja Cascante-ja naj člani, ki imajo knjižice o plačanih obrokih zemljišča, na katerem je hiša, lastnino najprej prepišejo na svoje ime, da bodo potem lahko oddajali v najem ali prodajali kot lastniki in ne kot odborniki razpuščenega društva. Kar pa zadeva pristop v DS, je treba najprej za vsakega posameznika pozvedeti, kakšna je bila njegova politična preteklost. Zastopnik bivšega društva **Tavželj** je vzel na znanje, kar so mu sporočili, in obljubil, da se bo potrudil, da se stvar tako tudi izpelje. Odbornik **Stare** je grajal postopek zato, ker odborniki DS niso bili prej obveščeni, da bi o tem mogli razpravljati; kar pa zadeva pristop starih Slovencev v DS, bi bilo treba spremeniti društvena pravila.

Majhen je predlagal, da naj sestavijo društveni **poslovnik**. Sestavili so komisijo, v kateri so bili dr. Mihelič, Lesar in Pernišek.

Predsednika KO Ramos Mejía (Herman Zupan st.?) in **Lanús** (I. Lužovec?) sta poročala o prosvetnih sestankih. V Ramosu je bilo na zadnjem čez 120 udeležencev, ki so poslušali inž. Mozetiča o njegovem potovanju po Evropi in o petroleju v Argentini.

DS je prejelo preko severnoameriškega veleposlanika v Buenos Airesu **odgovor zunanjega ministrstva ZDA** (Foreign Office) **na protestno noto DS**, ki jo je poslalo **glede** uporabe oz. **prepovedi uporabe slovenskih krajevnih imen na STO** - Svobodnem tržaškem ozemlju. (Ali ni to nov dokaz za to, kako se je SPE prizadevala ne le za svoje najbolj nujne zadeve, temveč je zmerom imela v mislih tudi blagor naroda in njegove celotnosti ? n.op.)

Na seji 20. junija je najprej predsednik poročal o svojem potovanju po Evropi iz službenih razlogov, ki ga je pa porabil tudi za obisk Slovencev na Nizozemskem, v Angliji, Italiji in STO.

Glede **spominske proslave** so poročali, da je DS spet moralo kriti $ 470,65 primanjklja – tolikšna je bila razlika med stroški in prihodki prireditve. Obenem so govorili o možnosti, da bi razpisali **natečaj za skladbo** na besedila iz Kalinove "Črne maše", s čimer bi prireditev pridobila na višini.

Otroci Slomškove šole v poslopju na ulici Necochea

Zvezna policija je sklicala na sestanek vsa društva v posameznih komisarijah. Predvsem je šlo za prošnjo, naj jim pomagajo pri dobrodelni akciji za Policijski dom. DS je poslalo pismo, v katerem izraža svoje soglasje, a ker še samo nima lastnega doma, pošilja denarni prispevek.

"Stalni odbor za socialne dneve slov. katoličanov v Argentini" je povabil odbor in člane DS na svoj 2. socialni dan (28.6.1953, ob 8, v Ciudadeli), za kar je odbor določil tri zastopnike.

"Južnoameriška Baragova zveza" je naprosila tudi DS, da med svojimi člani deluje za Baragovo zadevo in da po možnosti imenuje zadevnega referenta. Odbor je izbral A. Malovrha.

Društvo Poljakov v Argentini je pripravljalo posebno delegacijo v Združene narode, kjer bi predložili **protestno noto proti jaltskim in teheranskim sklepom** glede usode Poljske in drugih dežel za Železno zaveso in bi postavili **zahtevo po osvoboditvi teh narodov** izpod komunističnega jarma. Odbor je vzel povabilo na znanje, vendar je zahteval še nadaljnih informacij.

Smersu je poročal o pripravi 2. socialnega dneva, ki bo imel za geslo "Naša gospodarska osamosvojitev" in katerega praktični zaključek bo ustanovitev "Gospodarskega sveta", za kar bi bilo primerno, da bi DS imelo v njem "prvo besedo". Nekateri predlagani, kot **Markež**, so izjavili, da nimajo časa za taka vprašanja. Stare pa je dejal, da nima jasne predstave o Gospodarskem svetu. Smersu je skušal na kratko razložiti namene tega sveta. Stare je vprašal, če je potrebno, da se vse to pripravlja zunaj DS. **Malovrh** je spet vztrajal na tem, da je DS "naša mala država, ki jo moramo skrbno čuvati" (Zap 68), **Zupan** pa je naglašal, da v sedanjih razmerah sploh ni mogoče misliti na samostojno finančno organizacijo; ako pa gre samo za orientacijo naših ljudi, je pa edino prav, da se to izvrši v okviru društva. Dr. **Mihelič je** opozoril, da imamo že tako Gospodarski odsek v okviru DS, katerega bi bilo treba kvečjemu poživiti. **Markež** je nato odgovoril, da se GS komaj more ukvarjati s Pristavo in društvenim gospodarstvom; če bi hotel kaj več, bi moral za to imeti večja pooblastila od društva. **Stare** je rekel, da to ni povsem nova stvar in da so to vprašanje slovenski naseljenci že krepko reševali, za kar so dokaz lastni domovi v San Justu, Moronu in drugje, kot npr. v Lanusu, kjer je že čez 80 slovenskih hiš; obstoja pa tudi lepo število obrtniških, trgovskih in gostinskih obratov. "Nihče pa ne more prezreti delavnosti DS odnosno njegovih odborov na polju gospodarske osamosvojitve. Navajam le nekaj primerov: (..) že leta 1948 se je resno zavzelo za ustanovitev slovenskega denarnega zavoda (..) ustanovitev odn. ustanavljanje zadrug (..) priprave za ustanovitev lastnega zavarovanja (..) Zato je treba vsako novo iniciativo na tem polju pozdraviti, biti pa je treba izredno previden, da te nove institucije ne bodo kdaj pozneje dajale možnosti za cepitev skupnosti" (Zap 69). **Mozetič** je ugotavljal, da je nosilec vsega slovenskega udejstvovanja in naša reprezentančna organizacija DS. Ni druge njej enake. Za socialne probleme je dajala pobudo Družabna pravda. Je čisto naravno, da DS vzame med svoje naloge tudi vprašanje gospodarske osamosvojitve. Če se ustanavlja Gospodarski svet, potem je naloga DS, da določi, kam se bo ta svet usmeril, ali bo speljal zadevo v DS ali pa bo hotel iti svojo pot. **Stare je** sodil, da je v resoluciji, ki jo bo sprejel Socialni dan, že jasno nakazano, da gre za delo v okviru DS. Končno so izrazili stališče društva takole: "Snujoči se Gospodarski svet naj bi se bavil s teoretičnim preučevanjem in reševanjem gospodarskih in socialnih problemov in dajal pobude za gospodarsko osamosvojitev naših ljudi. Ne bo pa se ukvarjal z nobenimi dejanskimi izvedbami teh načel. - Želja navzočih članov odbora DS je, da se ta Gospodarski svet osnuje v okviru DS. V zadevni predvideni resoluciji naj bi se nakazala želja, da bo ta

GS v sklopu DS. - Če Socialni dan tega predloga ne bi sprejel, naj delegati DS ostanejo v Pripravljalnem odboru in store vse, da se ta predlog uveljavi." (ib)

Stare je končno omenil, da so na svojo spominsko proslavo Balti povabili druge narode in da je Slovence zastopal Pavel Fajdiga. Predlagal je, naj bi isto storili Slovenci za svoje spominske prireditve.

Seja 1.8.1953. Odbor je spet odobril razne podpore članom. **Mladinski odsek** je poročal, da šole obiskuje že okrog 150 otrok v 9 nedeljskih tečajih in tudi o tem, da so tečaji razdeljeni v dve skupini in kaj je glavna vsebina za vsako izmed njih. Govoril je o uspehih in ovirah, pa tudi o potrebah. Med temi so nekatere tvarne (mize ipd.), med drugimi pa učila, kot so predvsem čitanka oz. nadomestna berila kot "Božje stezice"(BS). Odbor je odobril nakup miz in tabel, glede podpore za BS pa je referenta Mizerita prosil za predhodni proračun.

Predsednik je poročal, da se je že 29.9.1950 obrnil na DS Radivoj **Rigler**, s prošnjo, da bi mu pomagali pri **izdaji španskega učbenika**. Prvi del, okrog 300 strani, bo tiskala Meteorološka postaja v San Miguelu brezplačno, treba pa bi bilo plačati $ 8.000 za posebne plošče in papir za 1000 izvodov. Na seji 30.9.1950 je odbor sklenil, da naj Rigler pošlje točne podatke, obenem pa bo razpisal prednaročilo s predplačilom. Od tega bo odvisno, če bo mogoče knjigo natisniti. Rigler je poslal podroben proračun in DS je februarja 1951 razpisalo prednaročnino za vadnico. Uspeh ni bil zadovoljiv. Zato so podaljšali rok do 15. junija. Medtem je avtor predlagal, naj bi natisnili samo 600 izvodov, ker bi plošče lahko uporabili v ponatisu in bi bili stroški manjši. 7.7.1951 je odbor sklenil, naj Čeč z denarjem, ki so ga zbrali ($ 1.800,--) kupi papir. Zatem je prišlo zamudno prepisovanje rokopisa za fotografiranje, ki je bilo končano marca 1953. Ker del papirja ni bil uporaben, en del pa so ukradli v tiskarni, je moral Čeč kupiti nov papir 7.7.1953. Doslej se z delom še ni pričelo. Rigler želi pisan dogovor z DS. Tajnik DS mu je sporočil, naj sporoči svoje predloge, kar je storil 20.7.1953, potem pa je prišel z novimi zahtevami, npr.: da se mu honorar izplača ob izidu knjige, da se mu plača 66% čistega dobička, da se tudi drugi honorarji plačajo ob izidu knjige in da se cena v prosti prodaji določi sporazumno z njim. Odborniki so večinoma vztrajali na trditvi, da Rigler prej nikoli ni zahteval deleženja na dobičku, medtem ko je Smersu trdil, da se je o tem večkrat razgovarjal z njim. Tudi Cof je poudaril, da je Rigler zahteval pisni dogovor. Smersu je vztrajal na tem, da pride vsaj njegovo današnje poročilo v zapisnik. Markež je izjavil, da se je udeležil vseh sej, a se ne spominja, da bi kdaj govorili o tem. Stare pa je rekel, da je bilo dogovorjeno, da dobi Rigler $ 2.000,- fiksnega honorarja., ki pa mu bo izplačan potem, ko bodo pokriti vsi stroški tiskanja, reklame itd. Sedanji predlog je nov. Če bo res kaj dobička, bodo šele videli, ker zdaj niso več leta 1951. Toda to vrednosti knjige ne zmanjša. Če bo kaj dobička, ima avtor pravico do deleženja na njem. Isto mnenje je zagovarjal predsednik, medtem ko je dr. Mihelič sodil, da je ključ za delitev dobička previsok. Odbor je končno sklenil, naj se sestanejo Rigler, Mozetič in Pernišek ter to zadevo razrešijo in podpišejo pisen dogovor.

Predsednik je opozoril na to, da se bliža čas za občni zbor in torej tudi za informativni sestanek ter je predlagal dneva: 4. in 10 oktobra.

Na seji so tudi začeli govoriti o **društvenem arhivu**. Zapisnik pravi : " ...se vsako leto veča. Sedaj se je nabralo že veliko paketov s starimi spisi, blagajniškimi prilogami in z raznimi bloki. Mnogo teh reči je sčasoma popolnoma odvišnih in je brez pomena, da jih še naprej shranjujemo. Zlasti je veliko raznih dopisov, ki so brez pomena. Te bi bilo treba na vsak način uničiti. Vendar je potrebno, da odbor določi, kaj naj se od arhiva ohrani ter kaj se sme uničiti. Ohraniti se morajo vsi spisi, ki zadevajo našo emigracijo v Argentini. Bilo bi umestno, iz arhiva pobrati vse zadevne spise in iz njih urediti enoten zgodovinski spis" (77). **Tajnik je predlagal, naj se najprej pregledajo vsi nad tri leta stari spisi. Odbor naj določi tri odbornike, ki te spise pregledajo in odločijo, kateri se morajo ohraniti in kateri naj se uničijo. Odbor je sklenil, naj tajnik Pernišek odbere vse nad tri leta stare spise, jih pregleda skupaj s Staretom in naj sama dokončno odločita, kateri spisi se ohranijo in kateri naj se takoj uničijo.**

(Kar zadeva take izbire in izločenja nekaterih spisov, je odločitev sama na sebi pravilna. Nedvomno pa je bila v tej odločitvi tedanjega odbora huda zmota v tem, da niso vnaprej določili, kaj je važno in kaj ne, oz. kaj ima trajno vrednost in kaj je začasno. Zmota je bila tudi v tem, da so odločanje o važnosti spisov prepustili samo dvema osebama, ki sta bili obe skoraj od začetka odgovorni za arhiv. Tako je razumljivo, da danes zaman iščemo domnevno pomembne spise ali zapisnike, imamo pa v arhivu desetine zavitkov z dopisi, ki jih še nihče ni mogel pregledati in od katerih nekateri morda res imajo zvezo

z naseljevanjem v Argentini, medtem ko so drugi samo več kot zastarani računi, potrdila o prejemu ali oddaji predmetov itd. Ako je bilo sodilo za tak izbor v prihodnjih letih enako, se ne bi bilo čuditi, če bi manjkale celo zelo pomembne listine, kot npr. zapisniki občnih zborov, odborovih sej, sestankov pododborov in odsekov, raznih komisij itd. V kolikor dozdaj vemo, ne smemo izključiti te možnosti. Kar seveda pomeni neprecenljivo škodo za slovensko skupnost v Argentini, pa tudi za slovensko zgodovino nasploh.)

Otroci Prešenove šole na Pristavi

Na tej seji je odbor izključil večje število članov, ki niso bili na tekočem s članarino in so bili poprej na to štirikrat pisno opozorjeni. Gre za več kot sto imen.

Poročilo sta podala tudi organizacijski in gospodarski svet. Glede zadnjega je Malovrh povedal, da so na Socialnem dnevu sprejeli resolucijo, po kateri se ustanovi Gospodarski svet kot novo društvo s svojimi člani, in da je že izdelan osnutek pravil za tako ustanovo. Zato je priporočil, da naj delegati DS na prihodnji seji novega GS odločno zastopajo stališče DS, izraženo na seji 20.6.1953. Stare je k temu pripomnil, da naj prireditelji odkrito izjavijo, kaj nameravajo. Nova organizacija prav gotovo skupnosti ne bo koristila, saj imajo že dovolj obstoječih. (Zap 79)

Na seji **12. 9. 1953** so sprejeli dogovor z Riglerjem (60% čistega dobička) za učbenik, ki je že v tisku. Odločili so podpore za razne člane, še druge pa začasno oprostili plačevanja. - Tim. "Teatro de Inmigrantes" pripravlja folklorni festival vseljenskih skupin in nanj so preko DS povabili tudi Slovence; odbor je sklenil prositi za sodelovanje pevski zbor Gallus in njegovega dirigenta, dr. Savellija, da ob tej priložnosti zastopa Slovence.

Blagajnik je poročal o finančnem stanju društva: prihodkov $ 48.421,89, izdatkov $ 45.254,29, prebitka $ 3.167,60. Posebej je govoril o knjižnici, kuhinji, podpornem in posmrtninskem skladu.

Govorili so tudi o **spremembi društvenih pravil**. Šlo je predvsem za **možnost, da se včlanijo v Društvo staronaseljenci, ki so protikomunisti**. Na predsednikovo vprašanje o tem, če so za tako spremembo, so glasovali vsi navzoči odborniki. Toda v zapisniku sledeče seje (86) najdemo **popravek**, da ni glasoval za tako spremembo dr. Šimenc, dr. Kovačič in dr. Mihelič pa sta bila odsotna. Med glasovanjem (da) ni bil navzoč **Stare**. Ko se je vrnil in so mu povedali, za kaj gre, je prosil za besedo in izjavil da je proti tej spremembi, ker da se Staroslovenci prav zdaj spet organizirajo in s svojim glasilom "**Nova Domovina**"[3] udrihajo po novih. Poživili (da) so društvo v Villa Devoto in zahtevajo, da novih ne sprejemajo v svoje ustanove. Če bi spremenili pravila, (da) bi društvo nehalo biti to, kar je, samo slovenskih protikomunističnih beguncev. Prav zaradi tega značaja (da) imajo danes pri oblasteh ugled in veljavo, kar si z eno samo spremembo lahko za zmerom pokvarimo. Nekateri (da) govorijo o skupini dobrih staronaseljencev. Ali se splača za teh nekaj dobrih ljudi tvegati to, kar imajo, se je vpraševal Stare (na prejšnjem sestanku) in dodal, da je treba s staronaseljenci postaviti mostove, preden bi prišlo do včlanjevanja v DS. Taki mostovi bi bili: navezati z njimi kulturne stike, pridobiti posameznike za sodelovanje pri društvih kot so pevski zbori, odri, mladinske organizacije, in tudi doseči njihovo sodelovanje pri cerkvenih zadevah. Ko bo to ustvarjeno in bodo videli, za koliko ljudi gre, bodo lahko mislili na spremembo pravil. Stare je na tej seji ponovil svoje pomisleke. Na njegove besede je odgovoril predsednik **Mozetič** rekoč, da s takim glasovanjem niso določili nič drugega kakor to, da so načelno za to, da pritegnejo tudi staronaseljence. **Razlike med starimi in novimi ne bodo mogli vleči v nedogled,** Društvo pa tudi ne sme izgubiti svojega protikomunističnega značaja. Dr. **Kovačič** je izrazil mnenje, da bi bilo treba prej vzpostaviti s starimi kulturne stike. **Stare** je dejal, da bi se dala najti možnost, da pritegnejo stare v Društvo, npr. s tem, da vpeljejo **izredno članstvo**, katerih izbira je podvržena posebnemu

[3] SS je 1.10. 1953 (39 2) prinesla objavo Argentinskega odbora za SKAD v Gorici, pod naslovom "Laži in nepotrebne skrbi **Nove Domovine**".

postopku. Morali pa bodo biti previdni, da ne pride do pronicanja nezanesljivih. Predlagal je, naj se za prihodnjo sejo pripravi temeljito poročilo o tem, ali je primerno, da v teh razmerah odpirajo vrata v Društvo staronaseljencem. Ta predlog je bil sprejet.

Potem so se razgovarjali o **sestavi** nove **kandidatne liste**. Da v odboru ne morejo več sodelovati, so izjavili Češnovar, dr. Šimenc in dr. Mihelič. Malovrh je povedal, da je izstopil iz Družabne pravde in zato zapušča tudi mesto odbornika, ker je bil na to mesto izvoljen kot zastopnik DP. Predsednik je sporočil, da sta Marolt in Čeč tudi sporočila, da ne moreta več v odbor. Stare je izjavil, da ostane v odboru pod pogojem, da se odbor ne bi več ukvarjal s tekočimi posli, ki so zadeva uprave. V bodoče naj bi uprava gledala na to, da za vsako sejo pripravi "referat", ki zadeva važne in načelne stvari iz našega društvenega ali skupnega življenja.

Seja 3. 10.1953. Predsednik je najprej prebral dokončno kandidatno listo. Glede vstopa staronaseljencev je predsednik pojasnil, da imajo Poljaki in Hrvatje zadevo urejeno. "Unión Polaca" sprejema tudi staronaseljence, če niso komunisti, to pa zato, ker se je med njimi idejna ločitev izpeljala že v letu 1942, ko se je velika večina odločila proti komunizmu. Ko so po vojni prišli novi v velikem številu, so vstopili v te organizacije, jih prenovili in prevzeli vodstvo. Med Hrvati je "Domobran" obstajal že pred prihodom novih. Domobran je bil protikomunističen, zato novi niso imeli težav z vstopom vanj. S Slovenci je bilo drugače. Staronaseljenska društva so bila ali v komunističnih rokah ali filokomunistična in dozdaj med njimi še ni prišlo do razmejitve duhov. Zato je treba več previdnosti na strani "novih". Zato je odbor pripravil naslednji predlog: "Odbor DS naj se trudi vzpostaviti tesnejše stike s slovenskimi staronaseljenci v Argentini. Ta stik naj skuša vzpostaviti in gojiti s kulturnimi in družabnimi prireditvami. Če bo odbor spoznal za primerno ter DS in slovenski skupnosti v Argentini za koristno, da sprejme za društvene člane tudi protikomunistično usmerjene slovenske staronaseljence, naj za prihodnji občni zbor pripravi potrebne spremembe društvenih pravil, ki pa ne smejo spremeniti značaja in bistva društva" (Zap 87). Temu je sledila kratka debata. Vsi govorniki (Mozetič, Mihelič, Malovrh, Smersu, Žitnik) so svarili pred nevarnostjo prenaglega odločanja.

KO Florida je predlagal, naj bi bili mladoletni otroci članov DS samo po sebi člani posmrtninskega sklada do 14. leta starosti, kar je odbor zavrnil. Glede drugega predloga, da naj bi se odbor sestavil sorazmerno z odstotkom števila glasov, kadar bi bilo več volilnih list, so sklenili, da naj o tem odloči OZ. Tretji predlog, ki je bil soglasno sprejet, pa je bil, da naj OZ daje bodočemu odboru nalogo preučiti možnost, da se organizira počitniška kolonija za slovensko šolsko mladino.

Na **vprašanje predsednika,** stavljeno notarju **Lesarju, zakaj ni poročila o Pristavi**, je ta odgovoril, da **Pristava ni več v upravi Gospodarskega odseka DS**. Če bo treba, bo na OZ dal pojasnila. Pristava je zdaj samostojna "Gospodarska družba v ustanavljanju", ki jo vodi pripravljalni odbor (Stare, Pernišek, Orehar, Mihelič, Šimenc, Markež, Kralj, Lesar). **Naloga** tega odbora je, da vodi gospodarsko poslovanje Pristave in preučuje možnosti njene formalno-pravne ustanovitve, pa tudi **preučevanje** možnosti **za nakup kake lastne stavbe v glavnem mestu za centralni sedež** vseh slovenskih protikomunističnih organizacij. Vse to delo pa naj izpolnjuje v sporazumu z odborom DS, kot temu društvu priključena organizacija. To poročilo je odbor na seji soglasno sprejel in odobril.

INFORMATIVNI SESTANEK 4. 10. 1953

Kraj zanj je bila spet salezijanska dvorana na H. Yrigoyen 3900. Navzočih je bilo okrog 80 članov.

Predsednik se je najprej spomnil umrlih v preteklem letu. Posebej je omenil župnika Vinkota Lovšina, ki ni bil član društva, pa je vendar v oporoki volil $ 3.000 za DS. Nato je izrekel zadovoljstvo nad tem, da se je prejšnje leto prvič pojavila notranja opozicija v društvu, pa tudi, da je med poslovnim letom sodelovala. Vztrajal je tudi na postavki, da je DS "edina naša reprezentančna organizacija v Argentini in ni politično" (Zap 1).

Po branju zapisnika so člani stavili mnogo vprašanj, ki so se tikala: a) najema hiše na ulici Ramón Falcón (če je že potekla pogodba, če je mogoče stanovalcem odpovedati, če plačujejo obroke za kavcijo); b) nejasnosti poročila v "Izvlečku" glede PS, kot da bi bile vsote različne; c) o tem, da Izvleček ne omenja Pristave; č) če je DS zadostno podprlo Mladinski odsek.

Karikatura o razmerju SFZ - Lesar (Mladinska vez sept. 1957)

Odgovor na prvo vprašanje je bil, da je DS dejansko kavcijo že izgubilo, ker v hiši živijo družine s številnimi otroki. Glede drugega, da bodo objavili pojasnilo v SS.[4] Glede tretjega se je razvila dolga debata. E. Škulj je dejal, da je lansko leto Pristava bila v poročilu, čeravno je tedaj že bila ustanovljena nova družba. Janez Kralj je dejal, da ena tretjina delničarjev ne more odločati za vse, kot se je zgodilo 20.4.1952 z ustanovitvijo nove družbe. Lesar je skušal pojasniti, da je delničarjev 237, da so bili vsi sklicani, da pa res večina ni bila navzoča; toda splošna praksa je, da pravilno sklicani zbor začne delovati pol ure potem, kadar ni zadostne večine članov. Kar zadeva spor s SFZ, o tem ni mogoče govoriti. Ko je SFZ zapustila prostore v Don Bosco v Ramos Mejíji, je pripravila gostinsko sobo za svoje sestanke, za kar je po točnem obračunu dobila delnice. Končal je s trditvijo, da je bil zbor pravilno sklican, nakar je Lovro Jan vrgel medklic, da je to laž. Predsednik je izjavil, da kljub prizadevanju DS in GS, delo za Pristavo spi in bi bil vesel kakega predloga. Kralj je rekel, da spor obstoji in da se je začel, ko je morala SFZ sama podpisati kupno pogodbo za sosedno zemljišče. Lovro Jan je izjavil, da manjkajo forme za skupno delo. Ni prav nič nemogoče, da SFZ deluje na zemljišču zraven Pristave in se poslužuje tudi Pristave. Potrebno je le skupno delovanje. Mozetič je izjavil, da DS ni ne proti SFZ ne proti GD in da bi bila potrebna združitev sil. Lesar je priznal, da se je spor začel z nakupom sosednjega zemljišča in to zato, ker fantje niso razumeli, da je potrebno skupno delovanje s tistimi, ki so že delali na tem. Pritrdil pa je predsedniku in svetoval, naj DS skuša povezati SFZ in GD. Jan je opomnil, da ne smemo udarjati čez tiste, ki samostojno mislijo in ukrepajo, kadar delajo v korist skupnosti, kot je bil to primer z nakupom zemljišča po SFZ. Magister Albin st. je predlagal, naj vsak OZ prinaša tudi poročilo o Pristavi. Lojze Erjavec je bil mnenja, da bi DS moralo zopet dobiti "ingerenco" nad Pristavo, dokler ne bi bila pravno ustanovljena GD. Jan je poudarjal, da ne smemo toliko gledati na predpise in zakonita določila, temveč predvsem na duha. Mladino je treba podpirati pri njenem delu. Dr. Savelli je predlagal konec debate, ker da so na informativnem sestanku DS, ne pa na letni skupščini EDIN-a, kakor se je poimenovala GD.

Kar zadeva **predloge**, so sprejeli tistega o včlanjevanju staronaseljencev, zavrgli predlog o proporcionalnem volilnem sistemu (ki je dobil samo 2 glasova) in sprejeli predlog o počitniški koloniji za otroke.

Predsednik je nato prebral **kandidatno listo**. K debati se je oglasil Lovro Jan in predlagal, naj se z liste izbriše ime Miloša Stareta in zamenja z drugim, ker "bo to stvari v korist" (Zap 8). Predsednik Mozetič je ugovarjal, da bi bila to grda nehvaležnost do ustanovitelja DS. "Z zaslužnimi javnimi delavci se tako ne dela, pa naj imajo tudi svoje napake". Jan je pojasnil, da, če bodo nekateri glasovi proti, ne bo to šlo na rovaš vsega odbora, ampak proti Staretu. Magister Albin st. je opozarjal, da res ne smemo tako postopati z zaslužnimi javnimi delavci in da moramo biti enotni. Vendar je predsednik pozval Jana, naj predlaga drugega kandidata namesto Stareta. Jan je predložil Ivana Ašiča, ta pa je takoj izjavil, da mesta ne sprejme.

Poročila odbornikov. Tajnik Franc Pernišek je poročal, da ima DS trenutno **1165 članov** (750 moških, 415 žensk), od katerih jih članarino redno plačuje 722, oproščenih plačevanja je 343, neredno pa jih plačuje 100. Najvažnejše vprašanje preteklega leta je bilo dobiti stike z mednarodnimi

[4] SS 12.11. 1953 45 4

ustanovami, ki bi pomagale pri uvedenih postopkih in naporih za z**družitev družin, ločenih** leta **1945**. Rešitev je blizu in treba je samo še ugodno rešiti vprašanje prevoza. Govoril je tudi o pomoči beguncem v Evropi, o podpornem skladu za člane in PS. Omenil je sodelovanje z drugimi slovenskimi društvi (zbori, gledališča) in izjavil, da so bili z njimi v prijateljskih odnosih.

Blagajnik Viktor Češnovar je navedel, da je bilo prihodkov $ 48.421,89 in prav toliko izdatkov. Glavni stroški so bili dolg na deležih pri EDIN-u in zapadli obroki v Lanusu pa tisk Riglerjevega učbenika ($ 3.387,25). Knjižnica ima 995 knjig v cenilni vrednosti $ 15.000 in $ 77 gotovine. Kuhinja je imela $ 1.098,15 čistega dobička, Podporni sklad ima $ 32.168,30 prebitka, PS pa $ 4.273.

Gospodar Andrej Krošelj je poročal, da je DS docela plačalo svoj dolg za delnice na Pristavi, v Lanusu pa dolguje še $3.520.

Organizacijski referent Rudolf Smersu je poročal, da je bilo delo usmerjeno v konsolidacijo KO DS in v pridobivanje novih članov, predvsem mladine.

Kulturni referent Marjan Marolt je poročal kot novost, da je bilo glavno delo opravljeno v KO, kjer so pripravili 20 sestankov s predavanji, pevskimi nastopi in recitacijami. Proslavi sta bili v glavnem dve : za 70-letnico škofa Rožmana in junijska spominska.

Mladinski referent Martin Mizerit je govoril o tem novem odseku, ki ga sestavljajo učitelji v slovenskih šolah. Predsednik odseka je Aleksander Majhen, ki je obenem član uprave društva. Je 9 tečajev, 2 več kot lansko leto, otrok pa 150 do 14. leta. Za osnovni pouk uporabljajo čitanko "Naša beseda", ki jo je založila in izdala SS, v višjem tečaju pa "Božje stezice". Otroci so pripravili svojo akademijo 14.12.1952, ki se je je udeležilo preko 300 ljudi. DS je z vso uvidevnostjo spremljalo delo odseka in ga denarno podpiralo.

Nadzorni odbor je odobril društvene knjige, predlagal pa je:1) naj odbor uvede ločeno blagajniško poslovanje o stanovanjski hiši na Ramón Falconu; 2) naj oskrbi, da se bodo kronološko zapisovali v posebno knjigo vsi dogodki, ki so v kakem oziru pomembni bodisi za DS bodisi za nekomunistične Slovence sploh; 3) naj skuša doseči čim složnejše sodelovanje vseh nekomunističnih organizacij in ohranjevati Društvu Slovencev vlogo dejanskega in formalnega predstavnika vseh nekomunističnih Slovencev v Argentini. (Podčrtanje naše - Za tretjo zadevo je DS stalno skrbelo. Žal, da ni prišlo do izpolnjevanja drugega priporočila. Če pa je kdo kdaj o tem pisal kot uradnik DS, potem moramo reči, da v arhivu ZS tega gradiva ni.)

SEDMI OBČNI ZBOR, 11. OKTOBRA 1953

Poleg običajnih sklicev v slovenščini in španščini (gl. Vire), je SS objavila 8.10.1953 (40 1) uvodnik pod naslovom "Društvo Slovencev - Ob sedmem občnem zboru" , katerega pisec je M.S.(Miloš Stare). Izraža zahvalo starim in novim funkcionarjem. Vztraja na tem, da je šestletni obstoj DS dokaz za to, da je bilo to društvo potrebno.Vzpostavlja, da je delovni krog DS tako širok, da noben slovenski novonaseljenec ne more stati ob strani. DS vrši še drugo nalogo: "našim sovražnikom - komunistom v domovini - je dokaz, da živimo, delamo in izpolnjujemo dolžnosti protikomunističnih izseljencev(...) na svobodnih argentinskih tleh plapola naš prapor, na katerem ni rdeče zvezde - simbola nasilja in krvi -, ampak stoji čist, zasidran v temeljih večnih krščanskih resnic". Emigranti (da) zaradi svoje maloštevilčnosti ne morejo odločilno vplivati na potek svetovnih dogodkov, kar pa ne pomeni, da je vseeno, če kaj storijo ali nič. Komunisti v domovini zasledujejo naše delovanje in niso zadovoljni z njim. Moti jih naša delavnost, iniciativnost, ugled. Kar bi najbolj pozdravili, bi bilo to, da bi med nas prišla nesloga, da bi bili zasramovani javni delavci in tako ubita volja do dela, da bi se zrušil temelj poštenosti in bi zavladala hinavščina pa zahrbtnost.Toda SPE v Argentini (da) ne bo propadla. - Ni bilo poročila o inf. sestanku, pač pa je SS objavila 15.10.1953 (41 3) poročilo o 7. OZ DS.

Zapisnik zbora, ohranjen samo v španščini, je kratek (6 t). Priložena so skrajšana poročila v španščini. Zapisnik priča o tem, da gre za zgolj formalno ponovitev obravnavanega oz. sprejetega gradiva na inf. sestanku. Kar zadeva **volitve**, je bila seveda izvoljena edina lista. Za **predsednika** je bil ponovno izvoljen inž. Mozetič. **Odborniki** so postali: dr. Vojko Arko, Lovro Berčič, Boleslav Cvetko, Emil Cof, Lojze Erjavec, Pavel Fajdiga, Nace Grohar, Avgust Horvat, Maks Jesih,

Izidor Kastrevc, dr. Miro Kovačič, Janez Kralj, Andrej Krošelj, Marijan Loboda, Janez (Ivan) Maček, Valentin Markež, Martin Mizerit, Franc Pernišek, Alfonz Pipan, dr. Julij Savelli, Miloš Stare, Adolf Škrjanec, Herman Zupan st., Rudolf Žitnik. **Nadzorni odbor:** dr. Celestin Jelenc, Pavel Masič in Albin Magister. **Predsednik razsodišča:** dr. Franc Logar.

4. 3. Odnos do Slovenske kulturne akcije (SKA)

Na prvi seji, 24. 10.1953, ("ki ni bila sklepčna zaradi hudega deževja, pa tudi zato, ker so nekateri odborniki šli na proslavo Kristusa Kralja, ki je bila isti večer"), **so določili mesta v odboru.**

Prvi podpredsednik je postal dr. Julij Savelli, drugi Rudolf Žitnik. Za tajnika je bil soglasno izvoljen France Pernišek, za blagajnika Valentin Markež, za gospodarja Nace Grohar, za org. referenta Lojze Erjavec, za kulturnega ref. dr. Miro Kovačič, za prireditvenega ref. Izidor Kastrevc in za mladinskega Martin Mizerit.

Predsednik Mozetič, ki je prvič prevzel mesto l. 1951 pod pogojem, da bo prehodno, je s presledkom obdržal mesto do 1958, kljub temu, da je prihajal iz "naprednega" tabora. To je razumljivo iz več razlogov: obvladanje španščine, pomembno službeno mesto, predvsem pa njegov način delovanja. Z dobro voljo je poslušal in jemal na znanje mnenja vseh, blažil ostre polemike in odločal o spornih vprašanjih, ne da bi nasprotno misleče prizadel v njihovi časti. Zaradi tega je razumljivo, da se mu je na seji dne 1. 10. 1954 Žitnik zahvalil "za požrtvovalno delo in modro vodstvo društva (..) za vse izvršeno delo. Veseli ga, da je v letošnjem poslovnem letu tako složno in mirno potekalo življenje v društvu. Splošno zadovoljstvo med člani je dokaz, da je bilo vodstvo društva in njegovo delo pravilno in uspešno". (Zap 127)

Tudi na tej prvi seji je predsednik govoril o plemenitosti namenov DS: povezati vse protikomunistične Slovence in jih ohraniti edine; nuditi jim socialno pomoč, kadar so v potrebi; zlasti pa skrbeti za slovensko mladino, da jo ohrani slovenskim idealom in slovenstvu. Zato hoče dajati DS gospodarske pobude; zato mora v kulturnem pogledu svoje delo še povečati. DS je več kakor so druga društva: je reprezentančno in vodilno društvo. Tega ne morejo oporekati niti tisti, ki so zunaj DS. Zato naj gledajo zmerom le na to, kar jih druži, v nebistvenem pa naj pustijo članom svobodo.

Potem so razpravljali o več zadevah. Npr. o tem, da daje Radio Excelsior narodnostnim skupinam brezplačno na razpolago ob nedeljah ob pol desetih pol ure, in da bi lahko prišli v letu dvakrat na vrsto. Sklenili so poslati tozadevno prošnjo.

Predsednik je prebral dopis od snujočega se Gospodarskega društva, ki odgovarja na željo DS po čim večji povezanosti in sodelovanju. GD svetuje, da bi morali zadevo urediti "statuarno", to se pravi, da bi v pravila vnesli zadevne spremembe; če pa to ne bi bilo mogoče, potem prosi, naj DS sporoči, kako si zamišlja to sodelovanje. Dr. Savellija je zanimalo, kakšna so pravila tega društva in v koliko je možno sodelovanje z njim. Erjavec je razjasnil, da SGD (Slovensko gospodarsko društvo) ne snuje niti ne ustanavlja, ampak samo pomaga ustanavljati gospodarske edinice v duhu in po navodilih papeških socialnih okrožnic in katoliškega socialnega nauka. Predsednik je prosil Erjavca, naj za prihodnji sestanek pripravi poročilo o tej zadevi.

Predsednik je tudi ugotovil, da je potrebno lotiti se temeljitega reševanja gospodarskega problema v DS samem. Sedaj imajo že društveno premoženje, Pristavo, fantovsko parcelo zraven Pristave, zemljišča DS v Lanusu in zemljišče SFZ v Lanusu. **Potrebno** je **gospodarsko društvo ali ustanova** s **pravno osebnostjo**, da tako zavarujejo premoženje, ki ga lahko zdaj cenijo na $ 200.000.

S tem zvezi je dr. Savelli omenil, da je treba čimprej rešiti vprašanje Gospodarske družbe EDIN. DS je pristalo na ustanovitev samostojne družbe, zato naj sedaj pisno zaprosi, naj se čimprej skliče skupščina delničarjev; in naj ta odloči, ali ostane družba samostojna ali pa DS priključeno društvo.

Pri slučajnostih je predlagal R. **Žitnik**, naj pošljejo pismo predsedniku NO dr. Kreku glede Trsta. Seveda so proti Titu, toda **Trst pripada Jugoslaviji**, in, če že do tega ne more priti, naj postane vsaj mednarodno, ne pa italijansko pristanišče. - **Grohar** je opozarjal na govorice, ki se širijo o razmerah v hiši na ulici Ramón Falcón; zato je predlagal tričlansko komisijo, ki bi naj pregledala tamkajšnje stanje.

Na seji 6. 11.1953 je Erjavec podal podrobno poročilo o SGD. Pobuda za družbo je izšla od Družabne pravde, ki se ima za naslednico domovinske DP. Zato hoče delovati kot že prej v domovini. Ker se DP ne more ukvarjati s praktičnimi nalogami, je na 2. Socialnem dnevu sklenila ustanoviti Pripravljalni odbor za Slovenski gospodarski svet Tako imamo zdaj Gospodarski svet in Gospodarsko društvo. To je sicer samostojno, a hoče delati skupno z DS. Sestavljalci pravilnika za Gospodarsko družbo niso hoteli take oblike, kakor jo ima npr. kulturni ali pa organizacijski svet v okviru DS, ker DS ne more prevzemati več nalog kakor jih že ima. Zatem je Stare prosil, naj mu kdo pojasni, zakaj bi tega dela ne moglo opravljati DS. Erjavec mu je odgovoril, da zato, ker tudi DS išče pomoči drugje, ker sámo ne zmore vsega, npr.za prireditve. Poleg tega se DS doslej ni zanimalo za družbena vprašanja. DP pa je cerkvena organizacija za študij katoliškega družbenega nauka. Stare je poudarjal, **da je krivično govorjenje, da bi se doslej v gospodarskem pogledu nič ne bilo storilo**, za kar je dal veliko primerov, predvsem tim. Slovensko vas v Lanusu. Pernišek je zavrnil Erjavčevo trditev, češ da bi Vzajemna pomoč (VP) ne bila gospodarskega značaja, za kar da je zgled to, kar so rojaki storili v Sev.Ameriki. Predsednik je naglasil, da DS zdravim pobudam nikoli ni nasprotovalo, ampak je vedno pri njih sodelovalo. Zato je predlagal, da odbor imenuje 4 člane, ki bi naj v Gosp. svetu zastopali koristi društva. Dr. Savelli je sodil, da bi bilo bolje, ko bi ti člani prej preučili vprašanje in sporočili svoje mnenje in predloge. Erjavec pa je trdil, da zadeve ni odlašati, ker bodo sicer tisti, ki pripravljajo ustanovitev GS šli mimo DS. Na predlog dr. Savellija so imenovali 4 delegate za GS (Mozetič, Žitnik, Maček in Pernišek).

Zatem so govorili o pripravi junijske proslave. Premenjali so tudi dneve, dotlej določene za seje Uprave in Odbora: sobotne seje Uprave se prestavijo na četrtek, odborove pa na petek. Pernišek je poročal o stiku z radiom "Excelsior".

Poročali so tudi, da so v Buenos Airesu ustanovili novo slovensko društvo "**Edinost**". Pobuda je prišla iz vrst pripadnikov "Zbora" (Predsednik Cimperšek, tajnik Dimnik, blagajnik Bat, odborniki Vadnjal, Herman Kralj, Papler, Lovrenčič). Čeravno je šlo za samostojno ustanovo, so prijavili DS ustanovitev svojega društva in izjavili, da se nadejajo, da bodo odnosi z DS čim prisrčnejši. Svoje društvo pa označujejo kot **društvo protikomunističnih, jugoslovansko usmerjenih Slovencev.** Ustanovitev Edinosti je pravzaprav močen dokaz za to, da je bila SPE že tedaj večinsko zgolj slovensko usmerjena. Izjave političnih voditeljev bi bilo treba razumevati, ne toliko kot osebna prepričanja, marveč bolj kot politično nujnost in v skladu z mednarodnim pravom.

Seja 19. 12 1953. Obravnavali so odgovor dr. Kreka glede na STO, pošiljanje Koledarja SS beguncem, pripravo silvestrovanja, podpore za razne člane, nabirko za bolnike, dopolnilno poročilo Erjavca o SGD, predvsem pa so poudarjali potrebo, da bi se odborniki DS udeleževali prireditev KO v svojih okoliših.

Seja 12. 2.1954. Najprej so **sklenili čestitati dir. Oreharju, ki je bil 5.12.1953 imenovan z odlokom koncilske kongregacije za direktorja vseh slov. dušnih pastirjev v Argentini**. Predsednik je poročal o poteku emigracije družin iz Jugoslavije in sporočil, da je končno izšla Riglerjeva vadnica "Sam temeljito kasteljansko".

Tajnik je prebral prosvetni program za KO. Sprejeli so ga na splošno, a so sklenili, da o tem še vprašajo KO. Marsikomu se bo zdelo odveč priporočilo, ki so ga ostali odborniki dali kult. referentu: predavanja morajo biti zanimiva; treba je upoštevati psihološko razpoloženje navzočih; predvsem predavanja za mladino morajo biti manj abstraktna in s čim več "ponazoritve". Sklenili pa so, da bodo naprosili vse odre in pevska društva za sodelovanje in prav tako kulturni ter organizacijski svet. Poudarili so, da je treba pritegniti inteligenco, "ki pri vseh teh dejavnostih stoji v veliki večini ob strani. Ta se mora zopet približati ljudem, če noče, da se naši narodni skupnosti popolnoma ne odtuji"(Zap 102).

Zatem so poročali presedniki KO: Aleksander Majhen za Ramos Mejíjo, Maks Osojnik za San Justo, Janez Lužovec za Lanús, Maks Jesih, namesto predsednika, za Florido.

Marjan Loboda je priporočal, da bi naj DS v "Društvenem oglasniku" v SS redno objavljalo prosta službena mesta, ki naj bi jih člani javljali DS, in da bi naj se tam tudi javljali brezposelni rojaki. Tako bi nastala nekaka posredovalnica delavnih mest

Daljše **razpravljanje** je bilo **o Pristavi**. SFZ je poslala prepis pisma upravniku Pristave Lesarju, v katerem se pritožuje zaradi zasutja jame pod telovadnimi krogi SFZ. Predsednik je predlagal, naj DS upravi Pristave pošlje dopis s prošnjo, da uredi zadevo s SFZ, in da tudi čimprej skliče skupščino

delničarjev. Na tej skupščini naj bi se odkrito predebatiral sedanji položaj in naj bi se našel izhod za premagovanje vseh težav. Erjavec je predlagal več sklepov; med njimi je izstopal predlog, da naj DS vzame v svoje roke upravo Pristave, dokler ne pride do uradne ustanovitve GD. **Kralj je poudarjal dejstvo, da so ljudje prepričani, da so bili deleže poklonili Pristavi ali DS, ne pa zasebnikom.** Mozetič je sodil, da bi bilo DS zmožno urediti vse težave v dveh letih, če vzame Pristavo v svoje roke. Horvat je opozarjal na previdnost in tudi formalno urejanje zadeve ter priporočal, da se pozabijo čenče in izjave ali dejanja, ki so povzročila zagrenjenost. Kralj je pripomnil, da je treba iskati jedro vzroka, zaradi katerega fantje ne hodijo več na Pristavo in se njihove vrste redčijo. Orehar se je spraševal, če je še možen pameten razgovor med odgovornimi ljudmi, preden gredo na sestanek. S kreganjem se nikdar ni nič uredilo in se tudi v tem primeru ne bo. Erjavec je vztrajal na tem, da DS formalno prevzame Pristavo v svoje roke. Predsednik je krepko zavrnil mnenje nekaterih, po katerih naj bi Pristavo prodali, s čimer bi bilo konec nevšečnosti. Pristavo morajo obdržati in jo ohraniti za tiste namene, za katere je bila kupljena. Na troje predsednikovih vprašanj so odborniki soglasno sklenili, da je Pristavo treba obdržati, da mora upravo prevzeti DS in da je treba poslati dopis upravi o sklicanju sestanka zaradi pisma SFZ. Za zastopnike DS na tem sestanku so bili na Erjavčev predlog določeni Mozetič, Savelli, Markež, Erjavec in Grohar.

Morebiten **nakup hiše na Ramón Falcón-u**. Direktor Orehar je opozoril, da bo župnija sv. Julije začela graditi svojo gledališko dvorano. Podrli bodo del starih stavb, predvsem tistega, kjer stanujeta on in p. Petelin. Sicer formalno niti župnija niti škofija kot lastnica nista odpovedali rabe prostorov, toda obzirnost zahteva, da se izselimo, preden nam začno podirati hišo. "Tiha želja pristojnih je, da se tudi Društvo polagoma izseli. Zaenkrat ima še streho, ne da se pa reči, koliko časa bo to še trajalo in če je modro čakati toliko časa, da vse skupaj postavijo ven. Interes in ugled Društva zahteva, da si omisli lastne prostore" (Zap 106). Povedal je tudi, da je govoril s tajnikom, ki je vprašal dr. Maldonada in go., če je hiša na Ramón Falcónu 4158 še na prodaj. Odgovor je bil, da je še in da je cena še zmerom enaka zadnji ponudbi, to se pravi, $ 280.000,-, in da so vsi ostali pogoji enaki pogojem iz leta 1950. Toda prosil je za hiter odgovor, ker da ima še druge ponudnike. V razgovoru, ki je sledil, so izrazili svoje mnenje Mozetič, Orehar, Erjavec, Cof in Osojnik. Vsi so sodili, da je nakup hiše potreben. Morda je bila pred 4 leti cena za njihove zmožnosti previsoka. Ako pa bi se zdaj vse organizacije dogovorile in zavzele z vso resnostjo, bi mogli spraviti skupaj ves denar. V hiši bi moral biti prostor za vsa društva, zato naj bi tudi vsa društva sodelovala pri nakupu. Orehar je obljubil, da bo govoril s cerkvenimi organizacijami. Prav tako pa morajo vsi drugi odborniki premišljati, kako priti do potrebnega denarja. (Zap 100-107)

Prvi predsednik SKA Ruda Jurčec

Seja 26. marca 1954 je obravnavala **tri** važne **zadeve**: **razmerje do "Slovenske kulturne akcije" (SKA)**, razmerje **do "Slovenskega gospodarskega društva" in nakup hiše**. Prejeli pa so tudi sporočilo, da bo Gospodarska družba EDIN v kratkem imela skupščino delničarjev.

RAZMERJE DO SKA

Kulturni referent dr. Kovačič[5] je poročal, da je 20. februarja bila ustanovljena SKA. Ustanovni sestanek, ki ga je sklical lazarist Lado Lenček, je vodil prof. Geržinič, glavni poročevalec pa je

[5] Med navzočimi na ustanovnem sestanku SKA ni omenjen dr. Kovačič, pač pa dr. Krivec. Ko kult. ref. neha s svojim poročilom, zapisnik (108) na vsem lepem pravi : "Po poročilu dr. Krivca...". Ne gre za zapisnikarjevo pomoto, ampak za "psevdonim", ki ga je moral uporabljati dr. Krivec. To dejstvo tudi razloži, zakaj se med odborniki ZS nikoli ne navaja ime dr. Krivca, ampak dr. Kovačiča. - Dve leti potem je SS objavila (10.5.1956 19 2-3) pismo Adolfa Škrjanca-Igorja pod naslovom: "Slovenska kulturna akcija, njen glas, in 'Glas' ter 'Meddobje'", ki sicer predvsem izraža njegovo nezadovoljstvo nad pisanjem "Glasa" (III/4) in "Meddobja (I-4 202 o kritiki), povzema pa tudi glavne očitke SKA, med katerimi vzbuja pozornost trditev o nesprejemljivih idejah, ki naj bi jih imela SKA o svobodi, kritiki in kulturi na sploh. Tako npr. trdi, da so člani SKA preprečili objavo kritike o 1. št. Meddobja, ki je bila že

bil Lenček, ki je obrazložil namen in načrt organizacije. Namen SKA je pospeševati in posredovati kulturne stvaritve in ima 5 odsekov (filozofsko-usmerjevalnega, leposlovnega, glasbenega, likovno-umetnostnega in gledališkega). Svoj namen bo SKA dosegala s prireditvami odsekov, (za 'letos' je predvidenih okrog 20 prireditev), in s tiskom (lastna revija, izdajanje knjig, konec leta Zbornik). Članstvo je dvojno: ožje, ki (da) ga bodo sestavljali delovni ali ustvarjalni člani, in širše, ki (da) bo slovenska publika. Referent dr. Kovačič-Krivec je povedal, da je bil povabljen na sestanek kot zasebnik, a ko je prišla vrsta nanj, je kot kulturni referent DS čutil dolžnost, da izrazi začudenje nad ustanovitvijo SKA, ker bi se lahko v okviru Kult. odseka DS vse prav tako izpeljalo uspešno; še več, izrazil je prepričanje, da bi bila dana od strani odbora DS vsa in popolna svoboda. Na ta njegova izvajanja mu je Lenček odgovoril približno takole: Sam je deloval v DS in nima nič proti Društvu. Vendar pa bi taka zamisel, kot je SKA, ne uspevala tako, kot je to želeti. To pa zaradi tega, ker je DS preveč centralistično, centralizem pa se pri kulturnem delovanju ne obnese. Razen tega je imel kulturni referent pri DS že vsa leta možnost, da bi kaj takega naredil, a ni nič ustvaril. Prejšnji kulturni referent Marolt Lenčku ni nič odgovoril na to trditev, čeprav je bil na sestanku in bi od njega pričakovali kakega pojasnila.

Zatem je sledil dolg razgovor. Avgust **Horvat** je ugotovil, da sta v zvezi s SKA nejasna dva pojma: ustanovitelji trdijo, da ni organizacija, toda zakaj ima potem članstvo in članarino? Trdijo, da niso proti DS, toda zakaj potem posegajo v njegov delokrog? Nadalje je vzpostavil, da imamo za vse, kar hoče SKA, že ustanove: za izdajo knjig npr. Mohorjevo družbo; imamo odlične revije kot Duhovno življenje, Vrednote in Slovensko besedo; vsako leto izide izvrstno urejen Zbornik SS. Za naše sposobnosti in udejstvovanje je že vsega preveč! Ne dotaknejo pa se ustanovitelji SKA najbolj kočljivih vprašanj, to je izobraževanja naše starejše in mlade inteligence, ki se skupnosti oddaljuje in niti sama sebi ne posveča nobene pozornosti. Če so društvo ustanovili, so s tem sprejeli tudi obveznosti do slovenske skupnosti in k tej spada tudi slovenska inteligenca. Tukaj naj DS prevzame iniciativo. "V ostalem pa drži, da nobena organizacija, ustanovljena zunaj in mimo DS, ni dolgo vzdržala in verjetno tudi ta ne bo" (Zap 109). Prof. **Prijatelj** je izjavil, da ima naročilo od KO Florida, naj pazno sledi poteku seje in potem poroča. KO je mnenja, da je danes potrebna koncentracija vseh sil v DS in da ne dela prav, kdor te sile cepi. Inž. Mozetič je izjavil, da je obžalovanja vredno, da se je ustanovitev SKA izpeljala mimo in za hrbtom DS in tudi SKAD-a, SS in DŽ. Ko bi se bila ta zadeva uredila sporazumno, bi bila precej drugačna. Zato je soglašal s prof. Prijateljem. Dr. **Savelli** je izjavil, da ima vtis, da ustanovitelji SKA niso o svoji nameri obvestili DS, ker so pač 'duhovi' v dilemi, koga je pravzaprav o takih zadevah treba obveščati. (Danes se zdi čudno, da ni bilo odbornika, ki bi bil opozoril na razliko med "primernostjo" in "obveznostjo", da se nekaj obvesti; n.op.) Imamo Slov. kat. kulturni svet in Org. svet, ki trdita, vsak zase, da sta najvišji

---

natiskana v DŽ. Po vsem povedanem sklepa, da hoče izvajati SKA nek "kulturni totalitarizem", ker ne more zahtevati zase oznake, da je poosebljena kultura niti ne kultura sama, ampak samo kulturna organizacija. Seveda končuje, da želi SKA vse uspehe "in daj Bog, da bi te uspehe doživeli čim prej". - Kako je sorazmerno hitro prišlo do umerjenega gledanja, priča uvodnik SS 23.4.1959 (17 1) pod naslovom "Pomemben jubilej". Podpisani M.P. pravi, da so po vsem svetu izseljeni rojaki takoj pričeli s kulturnim delovanjem in da je dolgo "v tem prednjačil Buenos Aires, pozneje so sledila središča drugod: ZDA, Kanada, Avstralija...in drugje." Da katerokoli društveno, prosvetno in organizacijsko delo more uspevati, je treba nuditi temelje tudi za kulturno delo. To so vedeli ustanovitelji DS. Zato je bivši predsednik Miloš Stare predlagal ustanovitev Kulturnega sveta, "ki naj bi, sicer v okviru DS, toda pod vodstvom kulturnih delavcev, dajal smernice vsemu kulturnemu in prosvetnemu delu med novonaseljenci v Argentini. Čeprav so se ugledni kulturni delavci odzvali vabilu k sestavi štatutov takega KS, do praktične izvedbe ni prišlo. Morda je bil predlog za tedanje razmere preuranjen, ali pa so bili pogledi in načrti za organizacijo in sistem delovanja preveč različni". Toda zahteva po tem je postajala vedno močnejša. Slov. katoliški shod v Argentini je leta 1952 v posebni resoluciji opozoril na to potrebo in je bil tudi ustanovljen poseben KS. Toda prezgodnja smrt prelata Odarja je preprečila, da bi znali najti način, kako zamisel izvesti. Potem se je leta 1954 začela zbirati skupina intelektualcev ter umetnostnih in znanstvenih ustvarjalcev, ki so ustanovili SKA. V soboto 5. maja 1959 bo ta ustanova ohbajala svojo petletnico. "Pred nami je delo SKA kot odprta knjiga, kjer moremo pregledati, kaj se je moglo storiti in doseči v teh skromnih petih letih. / Pravkar je kot 35. izdanje izšel 3.zvezek revije Meddobje.../ Res je: Slovencem je vsaj do sedaj delo na kulturnem polju posebno poslanstvo, ki se mu ne odtegujejo (..) Ko je lansko leto ob 25. knjigi SKA tedanji predsednik DS javno čestital, je povedal: 'Mislim, da se vi sami ne zavedate, kolikšno in kako važno delo opravljate'(..) Jubilej SKA ni samo jubilej ustanove skupine kulturnih delavcev, ampak bodi jubilej vse slovenske skupnosti, ki lahko zre s ponosom nanjo."

slovenski forum v kulturnih in organizacijskih vprašanjih. Zato je tudi SKA o svoji ustanovitvi najprej obvestila te ustanove, ne pa DS. Za vnaprej bo treba razčistiti, kdo je v teh vprašanjih pristojen. Glede na izjavo o bivšem kult. ref. DS pa dr. Savelli pripominja, da je bila mišljena tako, da referent v okoliščinah in z ljudmi, katere je imel na razpolago, ni mogel delati. "Glede stališča DS do SKA pa bi moralo to veljati, kar velja za vse ostale organizacije: ne nasprotovati pozitivnim pojavom in delu. Vem, da je bila pred kratkim ustanovljena Slovenska pevska zveza, pa o njenem nastanku tukaj na tem kraju nismo še slišali. Odkod in zakaj torej nasprotovanje SKA? Zakaj o tem tako vroča debata? Kdor je življenja sposoben, bo živel, kdor pa ni, bo končal. Morda bo tudi SKA doletela ista usoda in bo s tem dokazano, da ni bila potrebna" (Zap 109-110).

Mozetič je odgovoril, da je razlika: ni važno, kdo ustanavlja kegljaški kljub ali pevsko društvo; ustanavljati kulturno društvo z enakimi cijli in v istem okolju, je pa druga zadeva. **Škrjanec** je sodil, da je že ime pri SKA zgrešeno, ker se bo zamenjavalo s KA. Ustanovitev SKA je v brk vsem obstoječim kulturnim organizacijam, kot so DS, Balantičeva družina in gledališki odri. SKA se najprej ustanovi, potem pa vabi vse na sodelovanje, ker dobro vedo, da se drugam ne morejo obrniti. "Mi balantičevci v tako sodelovanje ne gremo" (Zap 110). **Horvat** se je spraševal, kakšen smisel ima Kulturni svet, če se lahko mimo njega ustanovi organizacija s popolnoma enakimi nameni. Zakaj je v tem primeru Slov. kat. kult svet odnehal od naloge, ki jo ima? **Savelli** je pojasnil, da SKA ni bila ustanovljena za širši krog ljudi, ampak za ožji krog, za izobražence, ki jim posreduje kulturne dobrine višjih vrst. SKA "hoče temu ozkemu krogu nuditi v mejah zmogljivosti naših kulturnih sil in delavcev vrhunske prireditve"(ib). **Mizerit** je dodal, da SKKS daje samo smernice. Je prav, če se prirejajo prireditve na višjem kulturnem nivoju. In tudi nova revija je potrebna, ker "Slovenska beseda" ne zadovoljuje. Obžaluje pa, da SKA v svojem načrtu nima tudi mladinske knjige. **Fajdiga je** ugotovil, da je pojav SKA "zbudil mnogo pozornosti v nam nasprotnih krogih, ki uživajo, češ da se med nami že uveljavlja razkroj". Trenutno je na univerzah 18 naših mladih, ki pravijo, da se spet stari in mladi tolčejo med seboj in koga naj potem še poslušajo? **Stare** je med drugim rekel, da bi bilo naravno, ko bi danes to zadevo obravnavali na široki "anketi" ob sodelovanju vseh, ki jim je to mar. Minili so časi, ko je večina delala v organizacijah, pod vidikom, da se bomo vsi, ali vsaj večina, kmalu vrnili domov. Danes moramo to mišljenje pregledati. Organizacijsko življenje in vse javno delovanje pa bi morali voditi pod vidikom, da bo velika večina ostala v Argentini odnosno v izseljenstvu. O tem bi danes morali govoriti. **"Res pa je, da mnogi nepravilno smatrajo sleherno vodstvo za diktaturo in vsako sistematičnost za centralizem"**(Zap 111; ta postavka precej razjasni vzroke spora; n.op.). Tako pridejo do zaključka, da so današnjo debato povzročili tisti,ki so na povsem zgrešen način ustanovili novo kulturno organizacijo. V zvezi z ustanovo SKA je polno nejasnosti, nejasnostim pa redno sledi nesoglasje, nesoglasju pa neplodnost in nedelavnost. Danes so govorili tudi o tem: ali Kulturni svet ali DS. Sklicevanje ustanoviteljev SKA na Kult. svet ni pravo, ker od njegove ustanovitve na Katoliškem shodu do zdaj še ni bil konstituiran. Škof Rožman ni imenoval članov in zdi se, da jih ne bo. Tudi ni jasno, ali je KS samo za Slovence v Argentini ali za vse izseljence. O delu tega sveta slovenska javnost niti v Argentini ne ve nič. Organizacijski svet, ki naj bi bil nekak organ KS, pa doslej še ni začel delovati in sploh ni jasno, kdo so njegovi člani. Torej je DS edina ustanova, ki more oz. bo morala voditi naše organizacijsko življenje. DS ima že po sestavi odbora legitimacijo za to. Glavna nepravilnost ustanoviteljev SKA je bila v tem, da niso o tem prej obvestili DS ali vsaj njegovega predsednika, kar bi zahtevalo že spoštovanje do opravljenega dela bivših in sedanjih funkcionarjev. Je pa tudi "omalovaževanje vseh članov odbora DS, ki so s tem ponižani v kulturno manj vreden element"(Zap 112). Izgovor, da v okviru DS niso mogli ali ne bi mogli delati, ne drži; ravno tisti, ki to trdijo, so od slovenske skupnosti v preteklih letih dobili oporo, da so se kulturno udejstvovali. Če pa drži trditev, da je nova organizacija ustanovljena za okrog 20 ljudi, je to zopet nova nejasnost z ozirom na pozive SKA na slovenske izseljence v Argentini.

Dir. Orehar je izjavil, da tudi njega boli, da v tej zadevi ni bilo zaupanja. Res je, da morajo pustiti svobodo ustvarjanja v pozitivnem smislu. Toda vedno se je treba pogovoriti o stvareh, ki zadevajo javno stvar. To zahteva že čut hvaležnosti. Zaupanje pa je predpogoj zdravega sožitja in sodelovanja. **Markež** je opozarjal, da je bila ob času, ko so se na Koroškem pripravljali na izselitev v Argentino, velika agitacija proti temu, češ da gredo za sužnje na plantaže, ki sta jih tam kupila Hladnik in Košiček, in da je tam tudi že veliko slovenske inteligence, ki jo bodo morali rediti. Toda tudi taki, ki so že imeli "affidavit" za ZDA, so šli v Argentino. Tisti lovci za denarjem so po neuspeli agitaciji odšli v ZDA. Nihče izmed novih še ni delal za slovensko inteligenco in nobenega ni bilo treba podpirati, ker so se sami znali preživljati pod najtežjimi okolnostmi. Toda inteligenca je tudi mnogo zakrivila: ima premalo čuta za podreditev skupni stvari; vsak na svoje in daleč od Društva. Misli, da je nekaj podobnega pri

SKA. Nekaj inteligentov je tam, ki z DS nočejo imeti nič opravka, tako da niti svojih otrok ne pošiljajo v slovenske šole. Pa tudi na duhovski strani ni vse v redu, tudi med njimi jih je nekaj, ki nočejo razumeti, da slovenske skupnosti ne smejo cepiti in po svoje delati. Ljudje pa pri vsem tem ostajajo brezbrižni, ker vidijo, da se že na vsakem vogalu ustanavlja novo društvo; v tem primeru sodijo, da gre za ljudi, ki niso našli mesta v DS. So pa med ustanovitelji SKA tudi taki, ki namerno rušijo vsako avtoriteto, da bodo potem uživali na razvalinah. Zrušiti tega ali onega, ubiti mu ugled, tako da ljudje nimajo vanj več zaupanja, - to so komunistične metode in teh se danes tudi nekateri inteligenti poslužujejo. Kar delajo, je greh proti slovenski skupnosti! **Dr. Savelli** je odločno protestiral proti temu, da bi se našim kulturnim delavcem, ki so se zbrali v SKA, očitale komunistične metode. Ugotovil je, da med odborniki SKA ni nikogar, ki bi bil proti DS. Za to ima konkretne dokaze, ki jih je pripravljen navesti. **Markež je** pojasnil, da ni očital komunističnih metod odbornikom SKA, temveč je poudaril, da se teh poslužujejo tudi inteligenti pri rušenju organizacij. **Škrjanec je** izrazil mnenje, da je SKA nepotrebna.

Horvat je poudaril, da je SKA ustanovljena in da nima smisla, da iščejo novih sporov. Najti je treba praktično rešitev, pameten izhod za mirno sožitje. Predsednik **Mozetič** je prosil odbornike, naj zavzamejo svoje stališče do SKA: ugotoviti je treba, ali je možno sodelovanje med SKA, DS, SS, DŽ, SB in drugimi kulturnimi organizacijami.

Erjavec je zahteval, naj bi razjasnila svoje stališče tudi SKA. **Dr. Krivec je** izjavil, da v leposlovnem odseku ne more biti drugih članov kot balantičevci. Čemu torej snovati organizacije brez predhodnega posveta. Balantičeva družina je npr. Zorka Simčiča večkrat prosila, naj bi v njej prevzel kako odgovorno funkcijo, a nikoli ni hotel, kako da se je zdaj odločil za funkcijo v SKA? **Savelli** je pojasnil, da mislijo v glasbenem odseku na prirejanje koncertov, katerih Gallus doslej ni mogel prirejati. **Prijatelj je** opozarjal na to, da je treba najti izhod za sožitje, potreben je posvet in dogovor. **Stare je** predlagal, naj predsednik povzame smisel debate in ga sporoči SKA. Po njem je bil smisel sledeč: Z obžalovanjem ugotavljamo, da je bila SKA ustanovljena brez vsakega predhodnega obvestila in sporazuma z DS in da posega v delokrog, katerega DS že uspešno vrši od svoje ustanovitve. Isto velja za vse druge ustanove. Vsak mora po svojih močeh prispevati, " da nova ustanova ne bo povzročila kulturnega mrtvila in da zaradi takega načina ustanovitve ne bodo nastali novi spori v naši skupnosti" (Zap 114). Tistim pa, ki so to povzročili, je treba odločno povedati, da se na tak način ne dela.

Zatem je **predsednik** zaključil debato in **predlagal, naj DS pošlje SKA pismo**, v katerem najprej ugotavljajo, **da** obžalujejo, da je bila **ustanovljena brez predhodnega posveta in obvestila in mimo** DS, **ki je edina reprezentančna organizacija novonaseljencev v Argentini**. Od 24 navzočih odbornikov jih je za predlog glasovalo 22, dr. Savelli se je vzdržal, proti pa je glasoval Mizerit.

Nato je **predsednik predlagal, naj** se SKA **v drugem pismu sporoči**, da so mnenja, da je **sedaj potreben skupen posvet in dogovor s pomembnejšimi kulturnimim organizacijami**, ker vidijo napredek kulturnih organizacij samo v odkritem in složnem sodelovanju. Za ta predlog je glasovalo 23 odbornikov, vzdržal pa se je spet dr. Savelli. Ta je izjavil, da bo z ozirom na skoro soglasno odborovo obsodbo načina ustanovitve SKA premislil, kaj mora kot podpredsednik DS storiti - glede na to, da je bil na ustanovnem sestanku SKA. (Zdi se nam potrebno omeniti dejstvo, ki nam ga je sporočil v letu 1998 znova izvoljeni predsednik SKA, arh. Marjan Eiletz: v arhivu SKA je ohranjeno pismo dr. Savellija iz tiste začetne dobe, s katerim se odpoveduje članstvu v SKA, za kar navaja kot glavni razlog dejstvo, da je po njem DS tista osrednja organizacija, ki bi morala koordinirati delo na vseh področjih, tudi na kulturnem. Zvest temu prepričanju, se dr. Savelli nikoli ni včlanil v SKA, čeravno je z njo aktivno sodeloval; n.op.)

Ko po 43 letih prebiramo zapisnik o seji "proti SKA", skušamo razumeti tedanje odbornike in njihovo stališče. Verjetno je SKA imela prav, da je bilo DS svojčas preveč centralistično, za kar je seveda imelo svoje razloge, precej pa je bilo odvisno tudi od mišljenja in ravnanja predsednikov pa odbornikov, prav tako kot tudi od vsakokratnega dušnega pastirja.[6] Tudi je morda res, da ustanovitelji SKA niso mogli v okviru DS izpolnjevati tistega dela, ki so ga potem v obilju opravljali skozi dolga leta

---

[6] Gl. npr. govor arh. Jureta Vombergarja ob 10. obletnici smrti msgr. Antona Oreharja (SS 21.2.1996 9 1), kjer navaja dr. Alojzija Starca, ki je omenjal šest Oreharjevih skrbi. Prvo so bila dušnopastirska središča, na katera je pristal zaradi dejstev, ki so šla svojo pot. A "zavzet za edinost med nami, je o tem imel svojo vizijo, ki bi jo lahko imenovali centralistično, katero je skušal udejaniti". Verjetno isto velja še v večji meri za Stareta.

v SKA, predvsem ker ni bilo pravega Kulturnega sveta, ne v DS ne v tim. SKKS, in tudi če bi obstajala, bi mogla le svetovati, ne bila bi pa ustvarjalca oz., kot so se izražali, izvrševalca. Poleg tega je SKA hotela biti pluralistična, čeravno vsaj spočetka v zelo ozko začrtanih mejah, dokler tudi tam ni prišlo do "ločitve duhov", in težko da bi se mogla v vsem pokoravati morebitnim nasvetom SKKS. Toda odborniki DS so gledali na celoto in dobro vse skupnosti, tudi navzven. Po takratnem gledanju in mišljenju je bilo zanje skoro nemogoče, da bi mislili in ravnali drugače. Spet moremo tudi opaziti skoro pretirano skrb za uravnovešenost, ki jo je razodel predsednik Mozetič. Ne more proti odboru, s katerim v glavnem soglaša. Ne more pa tudi proti dejanskosti, ki mu narekuje, da reši, kar se rešiti da. Zato dvoje pisem na SKA, eno za drugim, ali bolje, obe hkrati : eno je graja, drugo pa povabilo za sodelovanje. Tako se je začelo jasniti okrog SKA; počasi so padale umetne, največkrat umske meje, s tem pa tudi začetna užaljenost in zagrenjenost. Končno je prišlo ne le do sožitja, ampak do tesnega sodelovanja, kadar je bilo to potrebno. Ne vemo, če bi SKA obstala brez DS. A DS in z njim vsa slovenska izseljenska skupnost v Argentini bi brez SKA gotovo veliko izgubilo.

4. 4. Nakup hiše na Ramón Falcónu-u 4158

Direktor Orehar je sporočil, da je nakup hiše nujen, ker prostore na Víctor Martínezu potrebuje župnija za druge namene. Predložil je tudi načrt dušnega pastirstva za nakup hiše na ulici Ramón Falcón 4158. Hiša bi bila cerkvena last, vpisana na buenosaireško nadškofijo, **ta pa bi izdala potrdilo, da je last slovenskega dušnega pastirstva.** (Tega pomembnega potrdila, ne v izvirniku in ne podvojenega, v arhivu ZS ni najti; želeli smo ga namreč v faksimilu objaviti na tem mestu.) **Tako bi imeli zavarovano lastnino**, ker nobena od slov. organizacij še nima pravne osebnosti. Če dušni pastirji povabijo ljudi za pomoč pri nakupu hiše, se nobeden ne bo mogel pametno izgovarjati, da v tej obliki dela ne more podpreti. Doma so imeli veliko število takih primerov, ko je bila kaka lastnina cerkvena, pa so vse ustanove dobile v njej zatočišče. Da že vnaprej ne bi bilo kakega spora, ni potreben kak medorganizacijski svet, in ljudem je treba samo povedati, da ne gre za kake deleže, ampak za cerkveno lastnino.

Zatem je sledil razgovor. Predsednik Mozetič je hotel zvedeti, če bo akcija za hišo splošna. Direktor Orehar je odgovoril, da bo splošna in da je treba pridobiti za to vse rojake. Upa, da bo dobil 1000 rojakov, od katerih bi vsak dal po $ 100,-, nekateri pa morda več. Fajdiga in Grohar sta izrazila mnenje, da bo treba ljudem dobro pojasniti zadevo s hišo. Majhen se je bal, da ne bo mogoče spraviti iz hiše sedanjih stanovalcev. Savelli je sodil, da načrt ni vsem po volji in da ne smejo misliti, da bodo vsi soglasni, ko bodo zbirali denar. Direktor Orehar je odgovoril, da je to resno premislil in da kaj drugega ni mogoče, če nočejo sporov, preden bi sploh prišlo do akcije za hišo.

Po debati je predsednik vprašal odbornike, če se vsi strinjajo z nakupom hiše, čeprav bodo podrobnosti še stvar razgovorov. Odgovor na to je bil pritrdilen in soglasen.

Po razpravi o SKA je tajnik poročal, da je Pripravljalni odbor izdelal že četrti osnutek pravil za Slovensko gospodarsko družbo in da je pisarna poslala vsem društvom prepis. Vendar ni bilo dozdaj nobene seje SGD.

4. 5. Prve težave z "lastniki" Pristave

Seja 14. maja 1954. Predsednik je poročal o **skupščini delničarjev Pristave** ali **Gospodarske** družbe **EDIN**, tako kot je to prej storil na seji Uprave, 6.5. t.l.[7] Stare je pripomnil, da je zdaj treba ugotoviti, v kakšnem odnosu je odbor EDIN-a z DS. Nima nič proti temu, da DS prevzame skrb za Pristavo. Toda, ali je odbor na Pristavi odsek društva ali ni? Zato bi bilo treba pregledati vse sklepe Društva, zlasti od tedaj, ko je gospodarski odsek DS upravljal tudi Pristavo. Mozetič je odgovoril, da je bilo na seji delničarjem jasno rečeno, da so odsek DS in da naj zato novi odbor dela v okviru DS in po smernicah DS. Odbor je to formulacijo soglasno sprejel.

Nato so sklenili izraziti odboru Pristave željo, da bi vse seje novega odbora, ki se bo sestavil, vodil predsednik DS. Predsednik je prosil vse navzoče predsednike KO DS, da naj se zavzamejo za finančno rešitev Pristave. Dolgá je $ 54.000,- in ga bo treba v nekaj letih plačati, za kar je predlagal

---

[7] Žal, da v arhivu ZS ni zapisnikov raznih odsekov, pa tudi ne Uprave. Prva leta so v istem zvezku zapisovali seje izvršnega in širšega odbora (Majhnova zapuščina), potem pa so se ohranili (a ne za vsa leta) samo zapisniki "odborovih" sej.

prostovoljne prispevke v določenih obrokih. Osojnik je rekel, da bi vsaka nova obveza članstva dvignila veliko prahu. Z njim je soglašal Prijatelj.

Poročilo o **Slovenski hiši**. Predsednik je sporočil,da je dobil pismo od Slov. dušnega pastirstva z dne 29.4., v katerem prosi Društvo za sodelovanje pri akciji za nakup hiše, predvsem s tem, da članstvo prepriča o važnosti zadeve. Predlaga tudi oklic v časopisju, na katerem bi bile podpisane vse organizacije. Odbor je sklenil podpisati skupni oklic, a pod pogojem, da DS ni na zadnjem mestu. Poleg tega bo DS objavilo še svoj oklic v SS. Društvo bo tudi dvignilo v dušnopastirski pisarni nabiralno polo. Odborniki DS naj bi prispevali po tej društveni poli. Odbor je tudi odločil, da prispeva za hišo $ 5.000,- v mesečnih obrokih.

Na seji 27. 8. 1954 je bil govor o razmerju do SFZ, ker se je zadovoljivo uredilo razmerje med odborom Pristave in SFZ, o čemer so govorili na zadnjih treh sejah Uprave. Omenjali so tudi uspešno spominsko proslavo 6. junija in se dogovorili glede praznovanja 25-letnice škofovstva dr. Rožmana. Policijskemu domu so tudi to leto na njegovo prošnjo poslali $ 500,-. Emigracija iz Jugoslavije se nadaljuje; dozdaj je prišlo 16 žena s 50 otroki in 3 možje pa 2 ženi brez otrok.

Direktor Orehar je opozoril na povabilo sv. Očeta, naj se v tem marijanskem letu vse krščanske družine in **ustanove posvete Marijinemu Brezmadežnemu srcu**, zato tudi on vabi DS, da se posveti. Primerno bi bilo kupiti Marijino sliko, - on predlaga brezjansko -, in jo primerno okrasiti. DS je sklenilo, da se posveti 26.9. 1954, takoj po maši na Belgranu. Povabili so tudi predsednike KO DS. Govorila bosta na tej slavnosti direktor Orehar in predsednik Mozetič.

Razgovor je bil tudi o novih napravah na Pristavi in o odkupitvi barake Jožeta Tominca za $ 2.000.- Majhen je povedal, da je KO Ramos Mejía pripravljen sodelovati pri delu za Pristavo, a da ima zdaj prednost Slovenska hiša. - Začeli so tudi pripravljati novi občni zbor (predvidoma 10. oktobra) in informativni sestanek (3. oktobra). - Mizerit je vprašal, če ne bi bilo primerno, da bi otrokom, ki obiskujejo slovensko šolo, ob koncu leta dajali spričevala. Po pojasnilu Majhna so sklenili, naj se spričevala že "letos" razdele učencem.

Seja 1.10.1954. K zadnjemu zapisniku so pripisali pojasnilo, da je Cof predlagal povišek PS in enotno izplačevanje posmrtnine, in ga tako dopolnili.

Predsednik je na kratko poročal o posvetitvi Brezmadežnemu srcu Marijinemu, ki je bila preprosta, a so se je udeležili vsi odborniki in več članov (SS 30.9.1954 38 3).

Predsednik je tudi povedal, da imajo že vsi odborniki izdelana poročila in da jih lahko preberejo. Odbor je sklenil, da to ni potrebno, ker je vse obseženo v izvlečku iz poročil. Vendar so nekateri prosili za pojasnitev nekaterih točk, predvsem Cof v zvezi s poročilom blagajnika in tajnika, ker (da) bodo gotovo na OZ o tem vpraševali.

Predlogi za OZ: 1. povišanje posmrtninskega prispevka. Golmajer je priporočil, da bi članstvo v skladu ne bilo vezano na članstvo v DS. Smersu je predlagal obvezno povišanje prispevka za 1 peso; če bi OZ sklenil nasprotno, bi se lahko uvedel prostovoljni večji prispevek, in bi bili seveda večjih ugodnosti deležni le tisti, ki so se zanj priglasili. Predlog ramoškega KO je bil, naj se zviša prispevek od 2 na 3 pese, prostovoljni pa na 5 $ za vsak smrtni primer. Najprej so skušali vskladiti oba zadnja predloga, končno pa so se odločili za enoten obvezen povišek od 2 na 3 pese. (Tukaj moramo pripomniti, da so včasih kot prisotne na sejah omenjene osebe, ki niso bile izvoljene kot odborniki. To dejstvo ima več razalag: društvenim sejam so večkrat pridali seje društvenih zaupnikov; zastopniki KO -ali kasneje KD- so včasih pošiljali druge osebe, ki so jih nadomeščale, kadar sami niso mogli priti na sejo; včasih pa se je zgodilo, da je bil kak član, ki je bil stavil kak predlog, povabljen, da ta predlog razloži in utemelji na seji, - kar je se verjetno zgodilo v primeru Golmajerja in Bohinca-Šušteršiča; n.op.)

Glede knjižnice DS je predlagal Bohinjc (psevdonim za Marjana Šušteršiča), naj bi se preimenovala v Prosvetno knjižnico in da bi naj se čim bolj povečalo število slovenskih knjig, obenem pa se nabavila tudi najboljša dela iz svetovnega slovsta, seveda v španskem prevodu, kar ne bi bilo izvirno španskega.[8] Prav tako je Bohinjc svetoval, naj v naslednjem poslovnem letu izpeljejo najmanj 10 dobro

---

[8] Navadno uporabljamo izraza "španščina, španski". V Argentini še zdaj prevladuje izraz , ki se je slovenil "kasteljanščina, kasteljansko" oz. v arg. izreki "kastežanščina, kastežansko", čeravno bi bilo pravilno "kastiljščina". Izraz "castellano" so v nekaterih krogih po političnih spremembah v Španiji, (ki

organiziranih in pripravljenih ljudsko-prosvetnih prireditev. Po zgledu odbora DS pa naj tudi KO DS delajo na podoben način. Po krajšem razgovoru so prišli do zaključka, da so Bohinjčevi predlogi umestni, da se nekaj lahko naredi za knjižnico, da pa za zdaj ni mogoče izvesti Bohinjčevega predloga v polnem obsegu.

Odbor je sklenil prispevati za Slovensko hišo še nadaljnih 3.000,- pesov.

Končno je tajnik prebral uradno kandidatno listo za novi odbor.

INFORMATIVNI SESTANEK, 3. OKTOBRA 1954

Udeleženci so se zbrali v dvorani župnije sv. Julije (Av. Alberdi 1195). Navzočih je bilo 57 članov. Predsednik se je najprej spomnil umrlih članov, med njimi Franceta Kremžarja. Izrekel je pozdrave novodošlim, ki so se po tolikih letih mogli sniti s svojimi družinami, za kar gre precej zahvale Mednarodni katoliški organizaciji za izselitev, ki je to omogočila z dolgoročnimi in brezobrestnimi posojili. Potem je dejal: "Danes bomo pregledali delo DS, izvršeno v pretekli poslovni dobi.(..) Veliko se je naredilo, gotovo pa je, da bi se narediti moglo še več. Za to pa bi potrebovali več denarja in več sil za delo. Primanjkuje vsak dan bolj ljudi, ki bi hoteli javno delati; kar pa jih je, so zaradi preobilice najrazličnejših organizmov, pri katerih delajo eni in isti ljudje, tako zaposleni, takorekoč raztrgani, da se nobenemu delu več ne morejo v zadostni meri posvečati. **Kakor ni umesten prevelik centralizem, prav tako je škodljiva prevelika razcepljenost in preobilica organizmov**. Kje je treba potegniti mejo, nam zdrava pamet pove. Če mnogi organizmi že hirajo, je to pač zato, ker niso življenja zmožni..."(Zap 1) Od mnogih društev je bilo DS deležno pomoči : SS, Ozn, SPZ Gallus, SFZ in SDO so vedno šli zelo na roko. Posebno zahvalo so dolžni KO, ki iz leta v leto nosijo zmerom večje breme organizacijskega delovanja DS.

Zapisnika niso brali, ampak so na predlog Majhna določili 2 overovatelja, ki bi naj ga prebrala in overila tudi zapisnik tega sestanka.

Predsednik je vprašal za mnenje, ali naj vsi odborniki preberejo svoja poročila ali samo nekateri, ali pa naj ta točka odpade. Magister Albin st. je predlagal, naj vsak odbornik prebere svoje poročilo, ker je v Izvlečku premalo povedanega. Predlog je bil sprejet.

Poročilo **tajnika** (Franc Pernišek). Vpisanih je 1178 članov, 741 moških in 437 žensk. Plačuje jih redno 700, oproščenih članarine je 46 in tudi 270 članic-gospodinj. Kar zadeva snidenja ločenih družin, je dozdaj prišlo semkaj 23 družin, 24 žena s 66 otroki, pa še dva očeta in dve materi, katerih otroci so se naselili v Argentini. Poročal je o PS in pomoči za begunce. V zvezi s prvim je vzkliknil : "Ali ni velika škoda, da nismo še spravili v življenje VP? Kaj bi ta po nekaj letih mogla nuditi!" (Zap 4). Zahvalil se je tudi slov. organizacijam, ki delujejo na področju Velikega Buenos Airesa, predvsem Gallusu, SFZ in SDO, s katerimi je bilo "DS v najboljših odnosih". Izrecno imenovanje nekaterih je bil dovolj jasen izraz neke vrste "označenja" drugih, - kar sicer ni v skladu z logiko, a na splošno ljudje tako sklepajo -, npr. SKA, s katero tedaj še niso mogli priti v dobre stike.

Poročilo **gospodarja** (Nace Grohar) je omenjalo zmanjšanje dolga v Lanusu (ostaja še $ 2.880), nabava kuhinjskega inventarja, ki zdaj v celoti znaša $ 4.592,50, medtem ko je pisarniški inventar cenjen na $ 4.060,50, Pristavski pa $ 10.264,10. Blagajna je imela $ 42.476,75 prihodkov, $ 41.193,78 izdatkov, torej $ 1.282,97 prebitka.

Organizacijski referent (Lojze Erjavec) je poročal, da so v tej dobi dobro delovali KO v Floridi, Lanusu, San Justu in Ramos Mejíji. Na njih je slonelo vse organizacijsko in prosvetno delo. Sodelovali so z vso vnemo pri različnih akcijah (Slov. hiša, Pristava). Organizirali so tudi pobiranje članarine in drugih prispevkov za DS. Predsedniki KO so uspešno sodelovali tudi v glavnem odboru.

---

so pomenile tudi večjo avtonomijo različnih jezikov, nekdaj štetih med dialekte, kot so katalonski, galicijski ipd.), začeli zamenjavati z izrazom "španščina", a z dostavkom "argentinska španščina", ker ima ta precej svojih modizmov. Zato tu uporabljamo na splošno izraz španščina, seveda z omenjenim dodatkom, razen kadar je jasno, da govorimo o vseh špansko govorečih. Prav tako vemo, da tako Slovenci kot npr. Angleži, Nemci in Italijani istijo kastiljščino s španščino; npr., v naslovih slovarjev nahajamo, da so "Špansko-slovenski", "Spanish-English", "Spanisch-Deutsch", "Spagnolo-italiano".

Kulturni referent (dr. Miro Kovačič, to je, dr. Jože Krivec) je poročal, da so preko KO **izvedli** obširen **načrt predavanj**. Nekateri **naslovi**: Knjiga v življenju posameznika in naroda; Pomagajmo ohraniti slovenski značaj naše mladine; Naši mrtvi - seme narodove svobode; V slogi bomo močni, v organizacijah odpornejši; Bodočnost terja pogum, žrtve, poštenje. - Tem so pridali še **predavanja** : Organizacija Združenih držav Srednje Evrope; Politični pogled po svetu; Slovenci v zamejstvu. Dr. Ahčin je predaval o narodnem prazniku, 29. oktobru; Smersu o spominih na Korošca; Marolt o narodni zavednosti; Loboda o Baragu; Jan o Baragu; Kremžar o spominih iz slov. preteklosti; Horvat o medsebojnih dolžnostih; Jurčec o političnih dogodkih v svetu; Prijatelj o vzgoji slov. mladine; Majhen, kako ohraniti slov. značaj naši mladini; Korošec o spominu na mrtve junake in borce za svobodo; Jerman CM o svojih doživetjih na Kitajskem itd. (Za vse gl. Izvleček iz letnega poročila DS v poslovnem letu 1953-54, 2 T).

Razgovor o poročilih. Med raznimi drugimi vprašanji ali dopolnili, je govoril tudi Lovre Jan o **Slovenski hiši**. Povedal je, da je DS dalo dozdaj zanjo $ 10.200,-, kar je lepa vsota. Tukaj bi morali razmišljati o tem, koliko bo lahko prispevalo še v bodoče. Bilo bi tudi primerno, da DS in vse druge organizacije povedo, če želijo prostore v novi hiši in število prostorov. "Po zasedbi prostorov bo določena tudi najemnina"(Zap 5). Zaradi tega je Markež vprašal Jana, od koga ima pooblastilo, da govori o Slovenski hiši, predvsem zato, ker se je izrazil, da se "nam" javi, kdor želi imeti prostor. Jan je rekel, da ni govoril tako, kot ga je razumel Markež. Predsednik Mozetič je nato vprašal dir. Oreharja, kdo odloča o Slovenski hiši, nakar je dir. **Orehar** odgovoril, da **odloča samo on in nihče drugi**.

Ignacij Fink st. je menil, da odborniki KO niso, kar bi morali biti. Pridejo samo pobirat članarino, ne govore pa o delu DS. Erjavec je sodil, da je delno morda krivda na odbornikih, delno pa na članih, ki ne prihajajo na mesečne sestanke. **Žitnik je predlagal, naj bi SS objavljala kratka poročila o sejah**. (Ali bi bil ta nasvet primeren tudi za današnji čas?) Krošelj je rekel, da se to dejansko že dogaja pod zaglavjem Društveni oglasnik. Bohinjc je nato vprašal, če je res, da je DS zavzelo do SKA odklonilno stališče. Mozetič je to zanikal, potrdil pa vsebino pisma, poslanega SKA, kjer DS obžaluje način, kako je prišlo do ustanovitve.

Nato je odbor predlagal svojo **kandidatno listo**. Ker ni bilo druge, je bila uradna izvoljena s 30 glasovi za in 3 vzdržanji. (Razliko med številom navzočih in številom glasov je mogoče razložiti z dejstvom, da so nekateri odšli pred volitvami. Sicer pa tako dogajanje opažamo precej redno. n.op.)

Dolgo so razpravljali o treh **predlogih** v zvezi s **povišanjem članarine** (gl. sejo 1.10.1954). O Golmajerjevem so sodili, da ima pomembne novosti, da pa bi zahteval samostojno upravo. O predlogu KO Ramos Mejía in Smersuja pa so rekli, da se dopolnjujeta, zato so glasovali za povišanje prispevka. - Govorili so tudi o knjižnici in o Bohinjčevem predlogu glede kulturnega dela. Na splošno so sodili, da je predlog preveč idealen, ker še načrtanega dela v preteklosti niso zmerom mogli izpeljati, predvsem zaradi pomanjkanja prostorov. Stare je sodil, da se ne more trditi, da bi ne bili kulturno delali, res je pa, da je manjkalo sistema. Npr., ali zunanja politika res spada na take sestanke? Markež je prosil, naj mu kdo pove, če je kje v Buenos Airesu društvo, ki eno šestino svojih dohodkov daje za kulturno delo in to za šolanje slovenske mladine. Končno so sklenili, da je treba čimbolj težiti za tem, da izvedejo Bohinjčev predlog.

Zatem je tajnik prebral **dopis "Zveze katoliških mož in fantov"(ZKMF)**. V dopisu je postavljena trditev, da organizirana skupnost posveča premalo skrbi pošolski mladini med 12. in 15. letom, za katere dejansko ni organizacije in zato tudi ni zajeta v skupnost. Zato ta Zveza prosi Društvo, da kaj stori v ta namen; morda bi se dalo mladino v teh letih zajeti v pododseke SFZ in SDO, kar bi ne zahtevalo ustanovitve nove organizacije. Magister st. je mislil, da so - starši in odborniki - sami krivi, če se mladina odtujuje, ker ne hodijo na njihove sestanke. Dolenc Franc pa je povedal, da je v krajih ob progi Quilmes-Berazategui dosti otrok, za katere se bo v počitnicah treba pobrigati. Na to je odgovoril Majhen, da so že začeli v Barrio San José z veroukom za 16 otrok, kjer poučuje bogoslovec Marko Mavrič. Joško Prijatelj je izjavil, da je SFZ že imela v mislih tak pododsek, a ga ni mogla izvesti, precej zaradi krivde staršev, ki ne pošiljajo otrok na sestanke SFZ.

Nato so sklenili, da izdela DS naslednje leto svoj **Poslovnik**.

O razmerah na **Pristavi** je bilo povedano, da spora med Upravo in SFZ ni več, kar bi bilo treba povedati ljudem. Prenoviti bi tudi morali pogodbo s sedanjim zakupnikom gostinskega obrata, ker

Pristava od tega obratovanja nima skoro nič. Zaradi tega menda je tudi zadnja veselica DS tamkaj imela primankljaj. Ali pa podatek, da je Slovenska Misijonska zveza svojo prireditev imela v cerkveni dvorani v San Justu, ne pa na Pristavi.

Kot je razumljivo, zaradi notranjih političnih razmer v državi, SS ni prinesla poročila o tem informativnem sestanku, ki je dejansko nadomestoval OZ.)

OSMI REDNI OBČNI ZBOR, 10. OKTOBRA 1954

Doslej nismo mogli zaslediti tozadevnega zapisnika. Pač pa je o OZ, kot že navadno, poročala SS (14.10.1954 40 3). Pravi, da je bil v farni cerkvi sv. Julije. "Istotam je bil v nedeljo 3. oktobra članski sestanek kot priprava na občni zbor"(ib.)

Predsednik je pozdravil navzoče, pa tudi novodošle člane družin, ki so bile dolga leta ločene. Omenil je, da so februarja imeli Slovenci svojo radijsko uro, med katero je pel Gallus. Kot navadno, so tudi tokrat poslali pozdravni brzojavki predsedniku Perónu in kard. Copello-ju.

Po govoru predsednika so podali poročila odborniki. SS omenja, da je število članov DS v tem času pristalo na številki 1.178. Prinaša tudi podatek, da je član odbora postal tudi dir. Orehar.

Pri **volitvah** je bil znova izvoljen za **predsednika** inž. Albin **Mozetič**. V **upravni odbor** so prišli: Emil Cof, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Lojze Erjavec, Pavle Fajdiga, Ignacij Grohar, Avgust Horvat, Izidor Kastrevc, dr. Miro Kovačič, Janez Kralj, Andrej Krošelj, Marjan Loboda, Janez (Ivan) Maček, Albin Magister st., Valentin Markež, Martin Mizerit, Franc Pernišek, Alfonz Pipan, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Herman Zupan in Rudolf Žitnik. V **nadzorni odbor**: dr. Leopold Eiletz, dr. Celestin Jelenc in Pavle Masič. Za **predsednika razsodišča** dr Francé Logar.

SS poroča tudi o zahvalnih besedah nanovo izvoljenega predsednika in o sprejetih predlogih, kot o tistem za zvišanje posmrtninskega prispevka od 2 na 3 pese ter predlogu o koordinaciji kulturnega dela. Odbor DS bo tudi preučeval možnost ustanovitve delovne zadruge za tiste rojake, ki zaradi starosti ali neznanja španščine ne morejo dobiti zaposlitve.

"Z velikim navdušenjem in odobravanjem je bil končno sprejet tudi predlog predsednika DS inž. Mozetiča, da občni zbor pošlje pozdravni pismi predsedniku Narodnega odbora za Slovenijo dr.**Mihu Kreku** in škofu dr. **Gregoriju Rožmanu**" (ib).

4. 6. Deseta obletnica vetrinjske tragedije

Kot navadno, so **na prvi seji, 30.10.1954**, razdelili odborniška mesta. Za prvega podpredsednika je bil izvoljen dr. Julij Savelli, za drugega Rudolf Žitnik, za tajnika Franc Pernišek, za blagajnika Albin Magister st., za gospodarja Ignacij Grohar, za kult. referenta dr. Miro Kovačič, za org. ref. Lojze Erjavec, za mladinskega pa Martin Mizerit. Erjavec je se je ustavljal svojemu imenovanju zaradi pomanjkanja časa, a so mu obljubili pomoč Smersuja, obenem pa določili, da bo njegova glavna naloga stik s KO.

Predsednik je opozoril na **sklepe OZ**. Če hočejo npr. Bohinjčev predlog vsaj delno izpeljati, bi bilo treba ustanoviti kulturni odsek, v katerem bi poleg nekaterih odbornikov bili tudi pomembni člani, npr. dr. Tine Debeljak. Lužovec je sodil, da je predlog Bohinjca neizvedljiv, predvsem zaradi poletnih mesecev, tako da bi morali misliti samo na 6 sestankov. Temu mnenju so se pridružili tudi ostali predsedniki KO.

Prijatelj je predlagal, naj bi za predavanja dobili na posodo skioptični aparat, ker je za mlade domovina že precej medla v spominu. To bi lahko dobili pri severnoameriškem konzulatu. Dir. Orehar je rekel, da bi bila taka možnost tudi pri holandskem, a da bi bilo bolje kupiti si svojega, čeravno ne novega.

Predsednik je predlagal, naj kulturni referent skliče na skupen posvet vse kulturne organizacije, da bi tako porazdelili delo.

O Spominski proslavi pobitih po vetrinjski tragediji prihodnje leto je bilo rečeno, da jo bo treba skrbno pripraviti. Cof je o tem poslal pisni predlog, po katerem bi morala doseči najvišjo

umetniško stopnjo v obliki akademije in z dvema zelo kratkima govoroma. Prvi naj bi bil posvečen žrtvam v Teharjah, Kočevskem rogu, Turjaku, Grčaricah in drugod. Drugi pa naj bo zgodovinsko-načelen o smislu naše borbe, prepričanju na končno zmago in z upanjem, da nam bodo svobodni narodi pri tem pomagali. Ostali del naj pripravijo umetniki, vendar proslavo priredi DS s sodelovanjem vseh ostalih društev protikomunističnih Slovencev. Prireditev mora biti v lepi in veliki dvorani. Nanjo je treba povabiti zastopnike ostalih narodov izza železne zavese, pa tudi predstavnike časopisov in poročevalskih služb, zaradi česar bi govori morali biti v obeh jezikih, ali pa samo v španščini. Primerno bi bilo tudi, ko bi na akademiji vsakomur dali brošurico (z eno samo stranjo v slovenščini), v kateri bi bile glavne misli govornikov in podrobnejši zemljepisni in zgodovinski podatki o našem narodu in njegovi protikomunistični borbi. Za to je potrebno, da DS takoj ustanovi poseben odbor. V razgovor so posegli potem Osojnik, Mozetič in Orehar, ki so pripomnili, da starejši ne znajo španščine in da je zato treba več besedila v slovenščini. Odbor je končno sprejel sklep v smislu Cofovega predloga in imenoval pripravljalni odbor, katerega bo vodil dr. Julij Savelli in ga sestavljajo Cof, Smersu, Češarek, Kastrevc in Škrjanec.

Za rešitev gospodarskih problemov, predvsem na Pristavi, in za morebitno ustanovitev zadruge za starejše, bi bilo treba **poživiti gospodarski odsek**. Za sodelovanje so naprosili Magistra, Groharja, Markeža, Mavriča Jožeta st., inž. Devetaka, Golmajerja, dr. Bajleca, Ladota Lenčka in Jožeta Pozniča.

Prav tako so sklenili, da skličejo na **sejo ali** na **posvet** vse, ki bi mogli kaj prispevati pri podjetju za **zajem pošolske mladine** od 12. do 15. leta. Povabili so Mlad. odsek DS, SFZ, SDO, SKAD, ZKMF in Mladinski dom, (ki je bil pod vodstvom salezijanca Jankota Mernika).

Soglasno so sprejeli predlog, naj **Poslovnik** pripravijo Stare, Smersu, Majhen in Pernišek.

Tajnik je poročal, da sta na pozdrave odgovorila predsednik Perón in kard. Copello. - Prav tako, da je bila 30.10. v Temperleyu v španščini krstna predstava Kociprove drame "Svitanje". – Jože Lesar je s pismom z dne 15.10. naznanil za 31. december umik svojega posojila na Pristavi, ki znaša $ 18.311, z 8 % obrestmi pa $ 21.129,75. (Na račun je prejel $ 2.000). Po daljši debati so ugotovili, da se mu vsega ne more vrniti v dveh mesecih, posebno ne z obrestmi. (Da so začeli govoriti o obrestih, je razumljivo zaradi inflacije, ki se je tedaj že pojavljala v Argentini, za kar je najboljši dokaz povišek PS od 2 na 3 pese in povišek posmrtnine; n.op.) - Spremenili so dneve za seje : Uprave v četrtkih, odbora ob sobotah. - Sklenili so tudi, da bo posmrtnina za vsakim umrlim članom $ 2.100,-.

Predsednik je prosil, da naj kdo, ki dobro pozna zakone, pripravi **poročilo o pogojih za pridobitev argentinskega državljanstva**. Tudi KO, je rekel, da bodo iskali sveta pri osrednjem društvu, ker je zanimanje za državljanstvo med ljudmi precejšnje.

Na seji 15. januarja 1955 je podal poročilo blagajnik. Med drugim je dejal: "Društveni dohodek je samo članarina. Izdatki pa so tako veliki, da nam je v štirih mesecih ostalo komaj 1.000,- pesov razpoložljivih (..) Ker stalež članstva stalno pada, moramo poskrbeti za nov prirastek članov" (Zap 136). Kralj je sodil, da je mlade težko pridobiti za Društvo. Dr. Savelli mu je odgovoril, da je treba ljudem enkrat krepko povedati, da imajo od slovenske skupnosti, za katero nočejo prav nič žrtvovati, tudi oni velike koristi. Potreben je sestanek s predstavniki mladinskih organizacij. Žitnik je sodil, da bi se morali približati mladini, predvsem predsednik bi moral hoditi na KO in tam navezovati stike. Zato so sklenili, da skličejo sestanek vseh zaupnikov in odbornikov KO, predsednik pa pojde z izdelanim "referatom" na sestanek mladinskih organizacij.

Odstopil je kult. ref. dr. Kovačič in njegovo mesto je prevzel Avgust Horvat.

Predsednik je poročal, da se je položaj na Pristavi spremenil v tem, da se je gostinski obrat v zadnjih treh mesecih zelo dvignil. Kar zadeva zemljišča v Lanusu, bi bilo najboljše, če bi jih prodali, ker so za DS brez pomena; toda to zazdaj ni mogoče, ker je prodajalec umrl, njegovi sinovi pa so mladoletni. Hladnik je svojčas mislil na zamenjavo teh zemljišč s tistimi, ki jih ima rezervirane na slovenskem skupnem zemljišču za uradne namene. Slovenska skupina v Lanusu ima že svoj krasen športni prostor, določen prostor za dom, šolo in cerkev, hiša za slovenske sestre pa je že v gradnji, tako da teh zemljišč ne potrebujejo. Edino gospodarsko je, torej, prodati ta zemljišča. Isto mnenje so poudarjali Kralj, Eiletz in Grohar. Končni sklep je bil dati zemljišča v Lanusu na prodaj.

Seja 19. 2. 1955. Zapisnik zadnje seje so odobrili s pripombo A. Magistra, da izvleček iz poročila, ki je bil objavljen v SS (3.2.54 5 4 in 17.2.54 7 4), ni tako sestavljen, kot je bilo na seji sklenjeno, in da se je natisnila groba napaka, zaradi česar naj SS prinese točno številko. Večina odbornikov je tudi zahtevala, da naj bi v bodoče blagajniško poročilo za objavo v SS pregledal ali celo sestavil blagajnik sam.

Predsednik je poročal o sestanku z župnikom Hladnikom glede **prodaje zemljišč** v Lanusu. Mislil je, da je rešitev v zamenjavi s tim. zemljo, ki je prihranjena za uradno uporabo (reserva fiscal). Vsi štirje loti so vredni okrog $ 40.000, a seveda bi nekaj izkupička morali dati KO Lanús za bodoči Prosvetni dom. Dejansko je moral govoriti z zastopniki KO, da jih je o tem prepričal. A če ne bi ničesar pustili za Prosvetni dom, "je OK DS v Lanusu za vedno onemogočen, z njim vred pa seveda tudi Društvo"(Zap 141).

Spet so govorili o **pripravi spominske proslave**, potem ko je Pripravljalni odbor pod vodstvom dr. Savellija podal tozadevno poročilo.

Kulturni referent je poročal o **poteku prosvetnih sestankov** in predlagal sočasno najbolj zanimive teme. Znova je priporočal nakup novih knjig za društveno knjižnico in mu je bil odobren potrebni znesek. Spomnil je tudi, da je po sklepu zadnjega OZ treba sklicati sestanek vseh predstavnikov kulturnih in mladinskih organizacij in se z njimi pogovoriti o medsebojnem sodelovanju in podpiranju. Odbor je sklenil, da ta sestanek skliče za konec marca ali začetek aprila.

Na seji 26.3.1955 je poročal kulturni referent, da bo odslej knjižnico preurejala F. Miklavčič s pomočjo P. Masiča, ki se je doslej posvečal tudi temu delu poleg dela v pisarni. Kult. ref. je predložil načrt predavanj za vse leto.[9] Predlagal je tudi, naj bi vsak KO imel svojega prosvetnega referenta. O svojih težavah so poročali KO San Justo, Florida, predvsem v zvezi s pomanjkanjem prostorov za slovensko šolo, pa tudi učnih moči, kot npr.za San Fernando.

Dr. Savelli je spet poročal o pripravah za spominsko proslavo.

Razvila pa se je tudi **debata o slovenski zastavi**. Žitnik je namreč prišel s predlogom, da bi morali na našo zastavo, ki je doma onečaščena z rdečo zvezdo, dati kako znamenje, da s tem izrazimo bol zaradi zastave in zaradi po komunistih zasužnjenega naroda. Predlagal je križ ali Andrejev križ, trikot ali črn flor. Pri razpravi o tem so sodelovali Savelli, Mozetič, Stare, Pernišek, Magister, Majhen in Horvat. Prevladovalo je mnenje, da se zastava na noben način ne sme spreminjati, a da je treba izraziti protest proti nasilju v domovini in skrunitvi zastave. 14 odbornikov je glasovalo za to, da na neki način izrazimo to čutenje, 4 pa so glasovali proti. Sklenili so, da največ, kar se more dodati zastavi, je črn flor, a še ta ob zastavi, ne na njej. Sklenili so tudi, tokrat soglasno, da vprašajo za mnenje slovensko skupnost v Argentini, potem pa ga sporočijo NO.

Češarek je govoril o **zabavni prireditvi** najavljeni za nedeljo **17. aprila**. Ta veselica se je prirejala v dobrodelne namene, zato so jo včasih imenovali Dobrodelni dan. Ker so Slovenski dnevi ohranili ta značaj, so mnogi trdili, da je bil prvi Slov. dan že leta 1955, čeravno je ta prireditev šele naslednje leto dobila to ime. Res je pa, da so se s tem v nekem pogledu začeli Slovenski dnevi.

Kulturni ref. je sporočil, da je sklical na sestanek 2. aprila 24 zastopnikov vseh organizacij, zato da bi govorili o sklepih zadnjega OZ.

Ravn. Ivan Prijatelj je poudarjal, da je **pri prosvetnih večerih** treba imeti v mislih "maso naših ljudi, to se pravi, skrbeti moramo najprej za ljudsko kulturo"(Zap 150). Temu se je pridružil Lužovec, ki je opozarjal, da bi morali pritegniti tudi šolsko mladino. Savelli je to mnenje podprl in rekel,

---

[9] Predavanja bi bila o sledečem : 1. Dolžnost in potreba slovenske narodne vzgoje v tujini. 2. Slovenci v preteklosti in sedanjosti. 3. Kruh, služba, poklic in kulturno življenje izseljenca. 4. Denar, vera, kultura in Slovenci v Argentini. 5. Ali bodo naši otroci Slovenci ali tujci v lastni hiši (domu). 6. Naši odnosi do domovine z ozirom na narod in vladajoči režim. 7. Problema : ali naj starši ubogajo doraščajočo mladino (otroke) ali otroci starše. 8. Slovenske organizacije in društva v tujini, njihove dolžnosti do skupnosti in dolžnosti skupnosti do organizacij in društev. 9. Učimo se iz izkušenj preteklosti pretehtati važnost sedanjega časa in se ne branimo zavzeti svojega mesta ter odgovarjajočih dolžnosti. 10. DS in slovenska skupnost v Argentini.- Navajamo zato, da nekako podoživimo to, o čemer so tedaj razmišljevali in skušali izročiti svojim potomcem. Odtod še danes tako silna slovenska zavest.

da bi morali odborniki zahajati na mladinske prireditve. Stare je vztrajal na tem, da je naloga sestanka, ki bo 2. aprila, ta, da ugotovi, kje so s svojim kulturnim delom in če to delo odgovarja poslanstvu, ki ga Društvo ima. Kulturno delovanje (da) je treba usmerjati na znotraj in navzven. Na znotraj intenzivno širjenje ljudske in višinske kulture v največji meri. Navzven pa zato, da domačinom v lepi in višinski obliki pokažejo slovensko kulturo. (Nehote je s tem vključno priznal važnost "višinske" kulture, kot si jo je zastavila SKA. Mišljenja so se začela zbliževati.)

Seja 30. 4. 1955. Ugotovili so, da ni več času primerno razpravljati o slovenski zastavi in morebitnem žalnem znaku na njej. Dr. Savelli je poročal o pripravah na spominsko proslavo.Tajnik je povedal, da so dobili posojilo za 35 rojakov, ki so čakali na prevoz v Argentino. Doslej je prišlo v Argentino 40 družin s 133 člani, posojilo za prevoz pa je doseglo $ 540.000, kar rojaki redno odplačujejo. Daljše poročilo je podal tudi blagajnik: prihodkov $ 15.379,36, izdatkov $ 11.397,35. presežek $ 3.982,01; v podpornem skladu je bilo presežka $ 2.554,60, v posmrtninskem $ 2.767,-, v kuhinji $ 1.843,40, v knjižnici $ 4.084,50. Skupna razpoložljiva gotovina $ 11.147,01. Češarek je poročal o uspehu veselice.

Kulturni referent je govoril o **sestanku**, na katerega jih je **od 24 organizacij** prišlo samo **8**. Za sodelovanje sta se izrekli samo mladinski organizaciji SFZ in SDO. Za to stvar se zelo zanima dr. Brumen. Kaže da bo treba še dosti dela, da pride do sodelovanja. Savelli se je spraševal, ali ne bi bilo primerno na prihodnjem OZ govoriti o zadevi in predlagati morebitno spremembo. Stare je očital kult. ref. Horvatu, da gleda preveč pesimistično; sestanek (da) je uspel, ker sta bili navzoči SFZ in SDO, ki sta resnični organizaciji in sistematično delujeta; z obema je treba ostajati v zvezi in nadaljevati s takimi sestanki in posveti. Po debati so Horvatu naročili, naj z zadevo nadaljuje.

KO Ramos Mejía prireja prosvetne sestanke zmerom na prvo nedeljo v mesecu. Ker je za prvo nedeljo v juniju predvidena Spominska proslava, ne vedo, kaj storiti, a ne žele opustiti svojega prosvetnega sestanka. Odbor je menil, da more imeti KO svoj sestanek v nedeljo dopoldne po maši, a pod pogojem, da se za ta sestanek ne dela nobena javna propaganda in da se udeležencem priporoči čim večja udeležba na popoldanski proslavi. To kaže po eni strani še veliko odvisnost KO od glavnega odbora DS in tudi spoštovanje do skupnih proslav, po drugi strani pa nekako "trdo roko" glavnega odbora, ki navidezno izraža centralizem ali avtoritarizem.

Na seji 4. 6. 1955 so spet govorili **o proslavi**. Zadeva se je zapletla z brošuro: malo zaradi prevajalcev, nekaj zaradi ilustratorjev, spet nekaj pa v tiskarni. Vendar je že na razpolago, kljub pomanjkljivostim, ki bi jih mogli odpraviti, če bi bili imeli več časa. Tajnik je poročal, da je obiskal 30 uredništev glavnih časopisov in vse poročevalne službe ter jih založil s primernim številom teh izvodov. Dobesedno prepišemo iz zapisnika (160) tudi tole zanimivost : " V petek 4. junija t. l. je bil g. tajnik za 8. uro zvečer pozvan v notranje ministrstvo, kjer je dobil sporočilo, naj petje argentinske narodne himne damo iz programa. **Proslava ima po njihovem gledanju političen značaj in na tovrstnih prireditvah petje narodne himne ni dovoljeno**. Ob tej priliki je bil tudi opozorjen in naprošen, naj ne bo niti v govorih niti v ostalih točkah proslave nič takega, kar bi moglo povzročiti proteste bodisi jugoslovanske ali katere koli druge ambajade. (V teh letih je v zapisniku največkrat uporabljan izraz "ambahada", včasih pa "ambasada", čeravno bi bilo v skladu s šp. bolj pravilno govoriti o "embahada"; n.op.) Svobodno lahko udarjamo po komunizmu, ne pa omenjati Tita in njegove vlade." Zanimivo bi bilo vedeti, kdo na notranjem ministrstvu je to sporočil. Težko, da bi bil tajnika sprejel minister sam. Vemo sicer, da notr. min. Borlenghi ni bil najbolje razpoložen niti do Slovanov niti do Cerkve in njenih oblasti. Toda to se je zgodilo komaj 7 dni pred 11. junijem, dan znane procesije Rešnjega telesa, ki je imela odkrito protivladni značaj zaradi napadov na Cerkev, in komaj 11 dni pred poskusom porušiti z letalskim napadom vladno palačo ("Casa Rosada" – Rožnata hiša) in ubiti Perona. Toda nikdar ni bilo prepovedano peti državne himne na političnih in celo strankarsko-političnih prireditvah. In zmerom so dovolili, da so na sestankih "udrihali" čez katerekoli države (razen španske in italijanske ter zadnje čase izraelske). Da pa na Spominski proslavi na tiste, ki so predvsem padli kot žrtve revolucije, (ki je imela Tita za svojega obožavanega vodja), niso smeli javno govoriti proti tedanji Jugoslaviji, je znak spremembe, ki se je zgodila v notranjosti peronističnega režima predvsem po l. 1952. Kaže pa tudi na to, da se je nedvomno vtaknilo v zadevo jugoslovansko veleposlaništvo, kar je SPE lahko samo v ponos in dokaz, kako jim je bila na poti. Res je, da čas ni bil primeren za to, da bi se z vso resnostjo zoperstavili takim "nasvetom" in "nagibom", ki jih je Društvo dobivalo od vlade. Toda, ali bi kak drug narod, recimo judovska argentinska skupnost, mirno "požrl" tak diktat ? Nekaj je tedaj še manjkalo. Morda državljanstvo, čeravno so ga mnogi že dobivali, pri čemer ima dosti zasluge "Pravni posvetovalec" v SS, ki je prav tisto leto dosti pisal

o tem. Morda pa dejstvo, da Društvo tedaj še ni imelo pravne osebnosti, čeravno v tistem času za takratni režim to samo na sebi ni veliko pomenilo.

Zapisnik poleg drugih tim. tekočih zadev, ki so jih obravnavali, omenja tudi sestanek zaupnikov, ki naj bi tokrat bil 18. junija ob 19. To se pravi, imeli so redne sestanke zaupnikov, a o tem nimamo ohranjenih zapisnikov. Vprašamo se tudi, ali so taki zapisniki sploh obstojali.

Seja 8. julija 1955. Tajnik je namesto odsotnega dr. Savellija poročal obširno o proslavi. V imenu odsotnega blagajnika je prebral njegovo natančno poročilo tajnik. Kritje stroškov, povezanih z vzdrževanjem prostorov, so prevzeli nase: DS 50% , DŽ in SS pa vsaka po 25%. Odobrili so popravila na Pristavi za $ 9.881,50 in prav tako dovolili nova dela. Tajnik je tudi poročal,da so sklenili na 8. seji Uprave DS, 17. 7.1953, (katerih zapiskov nimamo!), da DS najame sobo v "slovenski" hiši na ulici Necochea 440 v Ramos Mejíji, brž ko bo kaka primerno velika soba prosta. In ker se je tiste dni izpraznila velika soba, na katero so mislili ob gornjem sklepu, so jo skupaj z Gallusom vzeli v najem za $ 300. Treba pa bo izvesti nekatera popravila, preden bo primerna za uporabo.

Poročali so tudi o prihodu treh doslej (od očeta) ločenih družin. Odobrili so, kot navadno na vseh sejah, podpore za razne člane. Sprejeli so novega člana in vzeli na znanje izstop štirih, od katerih sta dva odšla v Evropo.

Kult. ref. Horvat je sporočil, da bo nadaljeval s posvetovalnimi sestanki s prosvetnimi delavci, in sicer bo prihodnji 30. julija. Opozarjal je tudi na potrebo slovenske oddaje v radiu.

Mladinski ref. je poročal, da se je z najemom sobe v Ramos Mejíji izboljšala zadeva zaradi pomanjkanja prostora za šolo, ostal pa je še problem na Pristavi v Moronu (oz. pravilno: Castelarju).

Na seji 13. avgusta 1955 so spet govorili o možnostih za rešitev nesporazuma med gostinskim zakupnikom na Pristavi in učitelji glede uporabe sobe za šolo. Izključili so tokrat okrog 100 članov, ki niso plačevali članarine. Odobrili so nove podpore potrebnim. Po dolgi debati so odločili, da smejo del skladov uporabiti za upravne stroške in da bodo ljudem nekaj računali za napravljene usluge, za kar naj bi bila četrtletna članarina cena za najmanjšo uslugo.

Erjavec je poročal o sestanku društvenih zaupnikov in odbornikov po KO, kult. ref. Horvat pa o sestanku s kulturnimi delavci, od katerih jih je prišlo 10, povabljenih pa jih je bilo 30. Po daljšem razgovoru so prišli do skupnih smernic: Bodoči program prosvetnega dela DS mora zajeti potrebe širšega kroga. Poleg društvenih prosvetnih sestankov naj se prirejajo tudi prosvetni večeri. Poživi naj se med ljudmi zanimanje za slovensko petje in narodne običaje, prav tako kot za narodne noše iz različnih slov. pokrajin. K predavanjem naj pritegnejo tudi Branka Rozmana, župnika Glavača in dr. Milana Komarja. DS naj po časopisu starše opozori na pomen slov. šole in jih povabi, da pošiljajo otroke ne samo v našo šolo, ampak tudi na slovenske prireditve in v slovenske organizacije. DS naj organizira tečaje za izobrazbo svojih odbornikov-upravnikov (funkcionarjev). Uredništvo SS naj del lista posveti mladini. Nato so o mladinskih zadevah poročali predsedniki KO. Odbor je končno sklenil, da se ustanovi kulturni referat v vsakem KO, pri DS pa kulturni odsek za usmerjanje in pomoč tem referentom.

Stare je sporočil, da je dobil od radia Excelsior ponudbo za dve slovenski radijski oddaji po en četrt ure v programu "Los sentimientos y la voz del mundo" (Čustva in glas sveta), in da je ponudil oddaji Gallusu, ki jih je vključil v svoj delovni načrt.

Mladinski ref. je poročal, da letos ne bodo dajali spričeval, ker tiskovna oprema teh listin ni ugajala. Tudi ni bilo skupne prireditve, ker je za to poverjena oseba ni izvedla. Priporočal pa je, da naj bi se vsakega četrt leta izdala kakšna knjiga za mladino. Stare je sprejel to misel, čeprav je sodil, da bi bilo že vsakega pol leta težko, gotovo pa bi mogla iziti ena na leto. Za to pa je potreben podroben načrt in za dolgo dobo. Za to delo so poverili Mizerita.

Markež je poročal, da je 17.7 na svojem domu sklical sestanek nekaterih gospodov, da bi obravnavali **ustanovitev delovne zadruge za stare ljudi**. Ugotovili so, da zaenkrat DS nima sredstev za kaj takega, morda pa se bo s tem lahko ukvarjala Gospodarska zadruga. DS lahko le ugotovi, koliko ljudi je, ki računajo na tako zaposlitev.

Ker se je **bližal** redni letni **občni zbor**, je predsednik spregovoril o tem nekaj besed. Ugotovil je, da "DS pojema in je nevarnost, da bo obstalo samo pri pisarniškem delu. Treba ga je poživiti

(..) izdelati moramo dober delovni program. Tudi moramo za vsako ceno med člani vzbuditi zanimanje za OZ. Udeležba mora biti večja, kakor je bila zadnja leta. Zato bo potrebna velika propaganda za udeležbo..." (Zap 177-178). Stare je poudarjal, da so pooblastila za OZ izrednega pomena in se z njimi udeležba zelo poveča. Zato jih je treba takoj razposlati. Za pripravo OZ pa je potrebna posebna seja, ki naj se peča samo s tem vprašanjem. KO bi morali psihološko pripraviti svoje člane za prisotnost na OZ. Udeležba bi morala biti spet tako številna, kot je bila prva leta. Sklenili so, da bo seja 3.9 posvečena samo temu.

A **seja 10. 9. 1955** je morala **preložiti OZ**, ki so ga nameravali sklicati za 16. oktober, in tudi članski sestanek, načrtovan za 9. oktober. "V razmerah pa, v kakršnih se sedaj nahajamo, imamo pomisleke, da bi se ob tem času sklenjene prireditve sploh mogle izvršiti". Razlogi, ki jih za to naštevajo, so seveda upoštevanja vredni, zdi se pa, da niso bili dokočno odločilni. Pravijo : "V pripravi imamo še društveni poslovnik, delovni program, velike težave imamo z najemom dvorane." Toda resnica je bolje povedana v naslednjih stavkih: "Velike težave bi zlasti imeli z informativnim članskim sestankom, brez katerega pa občnega zbora ne moremo sklicevati. Ako bi ta odpadel, bi člani sumili, češ da jih nameravamo na ta način izigrati. Sestanka prijavljati ne moremo, neprijavljenega pa v teh razmerah ne moremo izpeljati." (Zap 179) Spomnimo se, da je bilo to manj kot en teden pred začetkom vstaje v Córdobi in da je 23. istega meseca padel Perón. Zato so sklenili, da OZ prestavijo na poznejši čas, za članski sestanek pa so našli drugo rešitev: sestanke po KO, pod vodstvom predsednika DS.

Predsednik je razvil potem svoje misli o **delovnem načrtu**. Govoril je o maksimalnem in minimalnem programu. Za minimalnega se odbor zaveže, da ga bo izpolnil. Maksimalni pa je bolj ideal in ga bo treba izvajati v sklopu z minimalnim, toda zapovrstno. **Osnovni motiv vsega dela DS** je: **ohranjati** med rojaki **slovensko zavest in narodnost** (Zap 180). **Praktično** pa je treba **delovati** na naslednjih področjih: organizacijskem, finančnem, kulturnem, socialnem, mladinskem in s knjižnico.

V podrobnosti to pomeni sledeče (navajamo skoro dobesedno, n.op.):

1. Naša skupnost naj se razsredišči in nastani po večjih naseljih, v katerih so že KO , ali pa jih bo treba ustanoviti. DS bo moralo pri tem pomagati z ustanovitvijo ali poživitvijo KO.

2. Društvo zahaja v zmerom težji finančni položaj, ker dohodki, ki so v glavnem članarina, ostajajo enaki, kar komaj zadošča za tekoče potrebe.

3. V kulturnem delu moramo iti širše in globlje, ker gre za eno najpomembnejših delovanj DS, če hočemo med rojaki ohraniti slovensko zavest in narodnost. Skrbeti moramo za ljudsko kulturo, obenem pa dvigati njeno raven.

4. Socialno je DS veliko delovalo, a delo ni bilo smotrno, temveč slučajnostno. Treba je ustanoviti socialni referat, katerega namen bo iskanje in podpiranje revnih in pomoči potrebnih rojakov, ne da bi s tem tekmovali z drugimi dobrodelnimi ustanovami.

5. Mladina je bila že doslej velika skrb društva in DS je veliko žrtvovalo za njeno vzgojo. Šolsko in pošolsko mladino, vključno akademike, je treba zajeti v skupnost. Zato potrebujemo tudi finančni vir v Mladinskem skladu, ki ga bo treba ustanoviti.

6. Knjižnica je ena izmed najstarejših ustanov društva. V zadnjem poslovnem letu nismo imeli možnosti, da bi povišali število knjig, tako da bi bila knjižnica stalno in lepo urejena ter vsem dostopna.

Potem se je razvil razgovor. **Lužovec** je sporočil, da so v Lanusu predlagali vključiti **telovadbo** v **šolski načrt**, na kar je Mizerit odgovoril, da je to že v pripravah. Dr. **Savelli** je izrazil svoje zadovoljstvo nad ustanovitvijo socialnega referata. Potem je dejal :"Pustimo druge v miru delati. Če goje vrhunsko kulturo, prav, naj jo goje. Če pa opazimo, da je kje vrzel, jo moramo sami izpolniti. Danes ni iger, zato naj društvo začne s svojo igralsko družino; če se bodo pa zopet pojavile in delale druge, društvo odneha". Omenil je, da že dve leti ni nobene igre, ker so igralske družine druga za drugo izginile, zato je društvo zdaj iniciator. "Če torej želimo iskati potov, da društveno avtoriteto uveljavimo, potem si prizadevajmo, da bomo stalno iniciativni" (Zap 182). **Stare** je opozoril na to, da je kulturno delo zastalo, ljudje pa so kulturnih stvaritev žejni in potrebni. Zato je res,da moramo iz omrtvelosti v iniciativnost, sicer se bo DS spremenilo v navadno pisarno. Dir. **Orehar** je predlagal, naj v odbor pride nekaj mladih ljudi z iniciativami, katerim bo DS res prva stvar. **Stare je** pripomnil, da bo kmalu zmanjkalo sposobnih in izšolanih odbornikov, zato svetuje tečaje za mlade. Savelli je odgovoril, da je to že v načrtu. **Horvat** je

izrazil svojo skrb zaradi slovenskih študentov, ki so brez vsakega najmanjšega stika s skupnostjo, zabiti sami vase in v svoj študij, in ki mislijo samo na svojo bodočo eksistenco, za skupnost pa so že mrtvi. Še huje pa je s tistimi, ki so notranji gojenci po raznih zavodih, za katere se skupnost premalo zanima, da ne bi z njo izgubili popolnoma vsakega stika. **Magister** je sodil, da mladih akademikov ne smemo preveč strogo soditi, ker imajo trdo življenje: večina podnevi dela, ponoči pa študira. Večjo grajo zaslužijo tisti inteligenti, ki so prišli sem z dovršenimi študiji in so se tu vrgli na razne pridobitvene posle; gre jim dobro, ne mislijo pa več ne na strokovno izpopolnjevanje ne na zadeve skupnosti.

Kult. referent Horvat je nato predstavil svoj program za novo poslovno dobo.

Dir. **Orehar** je opozoril na to, da je treba pregledati vzroke sedanje omrtvelosti, otrplosti, dremavice ("letargije"). Delo drugih naj trezno motrijo in naj bodo pripravljeni, da sedejo za mizo in se domenijo za skupno delovanje. Toda pripomnil je tudi, da splošna izobrazba v skupnosti stalno pada, in da bodo, če bo šlo tako naprej, kmalu na isti ravni kakor se kaže zdaj pri staronaseljencih. Zato je sodil, da je treba spet pritegniti izobražence, po drugi strani pa delati, da bi ljudstvo ne zabavljalo čeznje, ampak jih podprlo in z njimi sodelovalo. **Staré** se je pridružil Oreharjevemu izvajanju, toda k skupni mizi bi se bili morali vsesti že prej. Tako pa imajo danes ozek krog 60 ljudi, ki (da) se za vseh ostalih 6000 ne meni,(s čimer je nedvomno mislil na SKA; n.op.). Zato je predlagal delovni načrt, brez katerega društvo ne sme več naprej. Odbor naj si vzame tri tedne časa in pripravi ta načrt. Ko bo ta izdelan, bo čas za OZ. Odbor je sprejel sklep, da do prihodnje seje, ki bo 8. oktobra, pripravi tak delovni načrt

Erjavec je naznanil, da bo "letos" **prva počitniška kolonija za slovenske otroke** in je prosil DS za sodelovanje. Mizeritu pa so odobrili nakup 30 izvodov slovenskega Abecednika v Trstu.

Naslednja seja je bila šele 16.12.1955. Zapisnik ne omenja razloga za to zakasnitev, a so jo skoro gotovo povzročile večje politične spremembe v državi, v kateri so se sicer zadeve počasi urejale, a že pod drugim predsednikom "de facto". Zapisnik te seje je, razen prvega lista izvirnika, kopija, ki je včasih težko razberljiva.

Tajnik Pernišek je poročal, da je sestavil osnutek društvenega Poslovnika, katerega je najprej poslal na vpogled nekaterim odbornikom. Na podlagi njihovih nasvetov in pripomb je poslal izpopolnjeni osnutek istim odbornikom. Komisija za Poslovnik (Stare, Majhen, Smersu, Pernišek) se je sestala 15. 12. in ga dokončno izdelala. Tajnik ga je na seji prebral. Odborniki so vstavili dopolnila ter popravke in takega so sprejeli za potrditev na OZ.

Glede OZ so bila mnenja deljena. Prevladovalo je mnenje, da naj se slovenski in španski del združita na isti dan. Najprimernejši dan bi bil 22. januar 1956. Majhen je opozoril, da bo ta dan izlet mož in fantov slovenske KA. Končno so se odločili za 22. januar in sicer slovenski del ob devetih dopoldne pri sv. Juliji, španski pa prav tam ob pol dvanajstih.

Seja 7. januarja 1956. Poleg nekaterih tekočih zadev so sprejeli tudi odstop predsednika KO San Justo, Franceta Berganta, ki je predlagal, naj bi se sanhuški in ramoški KO združila, ker da ima ramoški zadosti prostora za šolo in dovolj učiteljstva na razpolago. Poročali so tudi o pismenih odzivih na voščila, ki so jih za novo leto poslali raznim osebnostim. Odobrili so $ 600 za pošiljanje SS beguncem v Nemčiji.

Sestavili so tudi **kandidatno listo**. Nekateri bivši odborniki niso želeli več sodelovati (Erjavec, Krošelj, Maček), drugih niso vnovič predlagali, ker da se sej niso redno udeleževali, medtem ko je dr. Krivec že v začetku odložil svoj mandat. Vstavili so nekaj novih imen, največ iz vrst SFZ.

DEVETI OBČNI ZBOR, 29. JANUARJA 1956

Kraj zborovanja je bila dvorana župnije sv. Julije. Navzočih je bilo osebno samo 70 članov; s pooblastili sta bila zastopana 102 člana.

Predsednik inž. **Mozetič** je začel OZ z **opravičenjem za zakasneli sklic OZ**, ki bi se bil moral po pravilih sestati že "lani" oktobra. "Toda revolucija in dogodki, ki so tej sledili, predvsem uveljavljanje obsednega stanja, so občni zbor preprečili"(Zap 1). Pojasnil je tudi, da zaradi slabih financ letos ni tiskanega poročila. Potem je nadaljeval, da je bilo za Argentino preteklo leto eno od najtežjih v njeni zgodovini in da je razumljivo, da so dogodki vplivali tudi na DS. Toda "DS je vse nevihte

preteklega leta dobro prevedrilo in s tem potrdilo, da je politika - ščititi samo interese slovenskih ljudi - in naše razmerje do argentinskih oblasti in javnosti bilo popolnoma pravilno" (ib.) Kljub vsem napakam in pomanjkljivostim je DS v osmih letih opravičilo v polni meri svoj obstoj. Splošno prepričanje skupnosti je, da "če ne bi ga še imeli, bi ga morali ustanoviti in sicer prav takega, kakršnega danes že imamo" (ib.) Praksa pa dokazuje, - je nadaljeval - da slovenski naseljenci v Argentini težijo za krajevnimi organizacijami. Bujna rast najrazličnejših organizacij je viden izraz te želje. Zato pa je tembolj potrebna organizacija, ki je nad vsem tem pisanim organizacijskim življenjem, katerega pa prav nič ne ovira, ampak, kjer je potrebno, ga usmerja in izpopolnjuje.

Zatem so odobrili zapisnik prejšnjega OZ, nato pa prešli k dnevnemu redu. Prva zadeva je bilo sklepanje o spremembi društvenih pravil, to pa zaradi tega, ker je hotel odbor predložiti v **odobritev Poslovnik DS**, s čimer nekateri členi ne bi bili več potrebni v Pravilih. Majhen je pojasnil najvažnejše člene Poslovnika. K čl. 28 je Lovre Jan predlagal, da naj zadnji odstavek dopolnijo z besedilom: "vsak čas pa član lahko prosi za besedo ad hoc, tudi če se k debati ni prijavil", kar so odobrili s 30 glasovi. - Pavle Masič je predlagal spremembo čl. 34 v tem, da pa mora biti glasovanje tajno, "če ga zahteva vsaj ena tretjina članov", medtem ko je prvotna formulacija bila "če zahtevajo vsaj trije člani". Za Masičev predlog je bilo 5 glasov, 55 pa za odborovega. - Ponovno se je razvil razgovor, ko so obdelavali čl. 35 do 37, ki govorijo o kandidatnih listah. Lovre Jan je predložil, naj bi bile volitve bolj demokratične in da bi naj tudi opozicija oz. manjšina bila vključena v odbor. (Če manjšina ni vključena v odbor, s tem, seveda, demokratičnost volitev ni vprašljiva: n.op.) Stare in Mozetič sta sodila, da društveno življenje zahteva volitve po listah, ker omogoča, da je odbor bolj enoten ("homogen") in si predsednik more izbrati sodelavce, za katere je prepričan, da ga bodo pri delu podpirali. Magister Milan se je pridružil mnenju Stareta, toda upoštevajoč dejstvo, da imamo Upravo in Odbor, bi lahko izbrali vmesno pot: v Upravo pride samo ena lista, v odbor pa proporcionalno tudi manjšina. Mozetič je temu ugovarjal, češ da se pri sestavi liste zmerom upoštevajo želje in potrebe vseh članov, a v odboru ne more biti vseh struj. Jan je vztrajal na svojem predlogu, češ da dejansko v DS ne gre za opozicijo, ampak samo za drugačno gledanje nekaterih, ki pa prav tako delajo in se žrtvujejo za Društvo. Na glasovanju je dobil Janov predlog 13 glasov, odborov pa 34, nakar je Jan ugotovil, da se mnogo govori o demokratičnih postopkih, da pa dejansko teh ne izvajajo. - Debato je povzročil tudi čl. 69, ki govori o tajniku. Tine Bohinc je pismeno poslal predlog, po katerem bi tajnik DS ne smel biti uslužbenec iste ustanove. Mozetič je ugovarjal, da je ta predlog težko izvedljiv. Jan je predlagal tajno glasovanje, katerega izid je bil : 27 članov za Bohinčev predlog, 25 proti in 4 glasovnice prazne. - Glede pooblastil je Horvat opozoril, da je zmotno mnenje tistih, ki mislijo, da pooblastilo velja samo za volitve, ker da velja za vsa glasovanja. Tudi o tem so volili in predlog je bil sprejet z večino glasov. (Spet postojmo ob tej razpravi ali "sporu". Morda je bil Magistrov predlog za tisto dobo najbolj posrečen poskus "vmesne" poti. Ker je bila naloga US razpravljati o zadevah načelno, naloga IO pa izpolnjevanje nalog, bi mogel biti US ene same liste, IO pa bi lahko imel tudi zastopnike drugih list. To drugo morda ne v strogo proporcionalnem razmerju, pač pa tako, kot opažamo, da od nekdaj delajo v strankah in sindikatih v Argentini: 2/3 za listo, ki ima več glasov, 1/3 za manjšino. Tudi v tem primeru se zdi, da Jan ni bil tako v zmoti.)

Sledila so **poročila odbornikov. Tajnik** (Franc Perniček) je povedal, da je bilo 31. 8. vpisanih 1.005 članov, 625 moških in 380 žensk, od katerih jih redno plačuje članarino 610. Preteklo leto so izključili 162 članov zaradi nezanimanja za društveno delo, izstopili so 4, 7 pa se jih je izselilo iz Argentine. Glavno delo odbora je bilo storjeno v postopkih za vselitev ločenih družin, potem pa tudi v stikih s tim. novo emigracijo, novejšimi političnimi begunci iz Jugoslavije, za katere so skušali dobiti pomoč od USEP (United States Escape Program). Društvo je dalo $ 6.286,40 denarnih podpor. Izplačalo je tudi $ 14.700 za posmrtnine. Tajnik je potem govoril o prireditvah, kot npr. tisti za 20.2.1956 na Pristavi v pozdrav novodošlim družinam, in drugi na **belo nedeljo,** 13.4., ko bo zabavna prireditev na Pristavi.

Blagajnik (Albin Magister st.) je poročal, da so imeli $ 9.088,30 primanjkljaja, ker je bilo $ 50.488,15 stroškov in $ 41.399,85 dohodkov.

Organizacijski referent (Lojze Erjavec) je označil, kako organizacijsko delo zmerom bolj sloni na KO, in to predvsem v Ramosu in Lanusu; v Floridi niso mogli razviti svoje delavnosti zaradi pomanjkanja prostorov, v San Justu pa je nerazpoloženje pri nekaterih in nasprotovanje pri drugih otežkočalo delo.

Kulturni referent (dr. Miro Kovačič) je govoril o prosvetnih sestankih po KO, predvsem pa o slovesni proslavi ob 10-letnici vetrinjske tragedije. O tem, kakor tudi o poročilu **Mladinskega referenta** o šolstvu, bomo govorili v zadevnih poglavjih.

Med **pretresom poročil** je najprej Lovre Jan zahteval, da se odbor potrudi za povišanje članstva. Lojze Sedej je predlagal, naj bi prirejali na Martincu sobotne večere, predvsem družabnostne. Vprašal je tudi, zakaj še ni KO v San Martinu, na kar mu je Erjavec odgovoril, da ni še bilo mogoče najti ljudi za sestavo odbora. Milan Magister je pozvedoval o stanju zemljišč v Lanusu in Nace Grohar mu je odgovoril, da jih še ni bilo mogoče prodati. Lovro Jan je predlagal, da naj se, kjer ni mogoče sestaviti KO, ljudi poveže na kak drug način.

Nadzorni odbor je odobril delo odbora in predlagal razrešnico, kar je OZ sprejel.

Pri **volitvah** je nastopila ena sama lista. Zanjo je glasovalo 141 članov, proti 2 in 1 v prazno. Izvoljeni so bili: **Predsednik: inž. Albin Mozetič. Odborniki:** Emil Cof, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Viktor Češnovar, Ignacij Grohar, Avgust Horvat, Stane Jemec, Izidor Kastrevc, Ivo Korošec, Janez Kralj, Albin Magister st., Valentin Markež, Martin Mizerit, Maks Nose, Franc Pernišek, Alfonz Pipan, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Adolf Škrjanec, Ivo Vadnjal, Milan Zajc, Rudolf Žitnik. **Nadzorni odbor:** dr. Leopold Eiletz, Lojze Erjavec, dr. Celestin Jelenc. **Predsednik razsodišča**: dr. Francé Logar.

Glede **predlogov** je tajnik Pernišek najprej prebral Delovni program DS za poslovno dobo 1955-1956, o katerem smo že govorili. V poglavju, posvečenem socialnemu delovanju, so govorili o obveznem Mladinskem skladu. Odobrili so tudi Pravilnik PS. Potem so obravnavali razne predloge članov, kot npr.: KO naj bi predložili gradivo za OZ 50 dni pred OZ. Posebne komisije naj bi preučile različne "plasti" v skupnosti (glede na izobrazbo, okolje, itd), zato da bi zvedeli, kaj jim ovira sodelovanje z Društvom. DS mora biti na uslugo vsem Slovencem, a od nečlanov je treba zahtevati upravni prispevek za kritje društvenih stroškov.

Jan je poročal, da v Lanusu gradijo svoj dom, ki mu pa še manjka strehe in póda, in da zato prosijo za pomoč vse rojake. Glede Pristave je treba rešiti finančno stanje in zato, je menil predsednik, bi bili najbolj primerni fantje od SFZ. Petriček je sodil, da bi bilo bolje, ko bi odbornike volili za določena mesta, na kar mu je odgovoril predsednik, da je z odobritvijo Poslovnika ta zadeva že odločena. Jan je vztrajal na svojem predlogu o vstopu manjšine v odbor. Rekel je, da bi sam rad delal, pa mu ne pustijo, ker je takrat, ko je bil v odboru, prišel v spor z nekaterimi gospodi, potem pa je bil odrinjen.Take so bile tudi v domovini strankarske metode, ki smo jih zanesli sem. Postati moramo bolj širokogrudni, mora biti več zaupanja in iskrenega sodelovanja. Npr., tisti, ki odločajo o gospodarskih zadevah, naj se ne omejujejo sami nase, naj se posvetujejo z drugimi.

Ker se potem nihče več ni oglasil k besedi, je predsednik zbor zaključil ob 14.30 popoldne.

Kot novost opažamo v tem zapisniku, da je slovenski del skoraj v celoti preveden v španščino in je v isti listnici. (Gl. tudi SS 2.2.1956 5 2, ki obsega skoro polovico strani)

4. 7. Začetek "Slovenskih dni"

Prva seja novega odbora je bila takoj po končanem OZ, z namenom da se sestavi odbor. Za prvega podpredsednika je bil izvoljen dr. Julij Savelli, za drugega Rudolf Žitnik, za tajnika France Pernišek, za blagajnika Viktor Češnovar, za gospodarja Nace Grohar, za org. referenta Avgust Horvat, za kult. ref. Adolf Škrjanec, za mlad. ref. Martin Mizerit in za socialnega Albin Magister. Vsi so bili izvoljeni soglasno, le za tajnika sta bila 2 glasova proti in 1, ki se je vzdržal. Določili so tudi, da bo prva seja Uprave 2. februarja. Nandeta Češarka so naprosili, naj prevzame organizacijo celodnevne prireditve DS, ki bo v nedeljo 8. aprila.

Seja 3. marca 1956 je predvsem obravnavala **odpoved društvenega tajnika**. Tajnik Pernišek je želel, da sklep uprave potrdi tudi odbor. Stare pa je prosil za jasnost v treh zadevah: 1. kako odbor tolmači sklep OZ? 2. na katero mesto podaja ostavko Pernišek? 3. ali je treba sklepe OZ izpolniti takoj ali med letom? Na prvo vprašanje so vsi odborniki odgovorili, da je čas za to vse leto. Na drugo, da

Pernišek odstopa kot tajnik odbora, išče pa tudi zasebne službe namesto tajništva v pisarni DS. Glede tretjega sklenejo, da naj Pernišek izpolnjuje svoje funkcije, dokler ne najdejo druge osebe v skladju s tem, kar določa Poslovnik.

Org. referent Horvat je poročal, da dela zdaj na tem, da se obnovi KO San Justo.

Kulturni referent Škrjanec že pripravlja delovni načrt in zbira sodelavce.

.....

Slovenski šolski tečaji leta 1956 (KZSS 1957, o.c.) Po vrstah, od leve na desno: Ramos Mejía, Lanús, Villa Hermosa, Florida, Morón (Castelar), Buenos Aires (mestna četrt Floresta), Florida, San Justo, Barrio San José, Villa Tessei.

Socialni referent Magister je poročal, da sta Vincencijeva in Elizabetna konferenca pripravljeni na sodelovanje. Predlagal je tudi, naj vključuje delo soc. referata obisk bolnikov, za kar bi bilo potrebnih za vsak primer $ 100, ki bi naj jih smel ref. uporabljati brez predhodne odobritve; čeprav je Kralj imel pomisleke glede načela tajnosti,ki bi lahko škodovalo, je odbor potrdil Magistrov predlog. Magister je poročal, da je 13 rojakov potrebnih podpore. Odbor je odobril nekatere podpore in izdatke za zdravljenje domobranca Jožefa Janeza, ki ima še iz vojne 27 drobcev krogle dum-dum v glavi in je v oskrbi dr. Berceta. - Sklenili so, da bo 24. 3. **sestanek zaupnikov**. Horvat je govoril o načrtu za organizacijsko-poslovni tečaj, o katerem so razpravljali na prejšnjih sestankih in na OZ.

Na seji 24. 5 1956 so začeli pripravljati spominsko proslavo, ki bi naj bila 10. junija. Žitnik je namesto Češarka podal kratko poročilo o uspelem "**Slovenskem dnevu**", ki je bil 22. aprila na Pristavi. Sicer so že leto prej prvič pripravili na belo nedeljo tak dan, a šele **leta 1956** so mu dali **naziv** "**Slovenski dan**". "To je bil v zgodovini slovenskih novonaseljencev v Argentini brez dvoma velik in pomemben dan. Prvič je združil k sodelovanju vse slovenske organizacije, ki so z občudovanja vredno vnemo sodelovale na tej prireditvi. Zato je bil tudi odziv rojakov tako velik.(..) pokazalo se je, da je enotnost med nami in je smisel za skupnost še močan.(..) Med ljudmi je prevladovalo splošno mnenje, da je enkrat na leto tovrstna prireditev nujno potrebna.(..) Tovrstna prireditev naj postane tradicionalna; enkrat na leto se moramo vsi Slovenci brez izjeme in razlike zbrati in prijateljsko sesti k mizi." (Zap 204).

- V imenu pripravljalnega odbora je Žitnik izrazil zahvalo najprej SFZ in SDO, ki sta nosili breme in težo vsega dela, potem pa dir. Oreharju, Slov. planinskemu društvu, Domu, Edinosti, SKA, KO DS, pevskemu zboru Gallus, slov. pevskima zboroma iz San Martina in Lanusa, pa uredništvoma SS in Ozn. Tudi denarno je bila prireditev uspešna, ker je dala $ 4.250,71 čistega dobička. (Gl. tudi SS 26.4.1956 17 3-4. List pričenja poročilo s trditvijo, da so bila obvestila in vabila v časopisju skromna in preprosta; da je bilo vreme tri ali štiri dni prej nestalno in kujavo. Toda uspeh tega dneva je bil tak, "da je zaprlo sapo vsem tistim, ki so tako radi razpravljali o 'skupnosti', a so zdaj videli skupnost, zdravo,

močno, pravo. Slovensko !(...) ta naša prava skupnost je s Slovenskim dnevom naredila svoj dokončni izpit: zmožna in možna je živeti. Samostojno, svobodno, bratsko.")

Blagajnik (Viktor Češnovar) je poročal o denarnem stanju; v blagajni je bilo 30.aprila $ 2.178,41 prebitka, čeprav so dali Mlad. odseku $ 3.811,70 in knjižnici $ 1-550,-, za KO $ 550.80, za tisk brošure "Ob desetletnici" pa $ 2.537,-.

Org. ref. Horvat je poročal o **sestanku zaupnikov**, na katerem so bili vsi predsedniki KO DS ter 12 zaupnikov. Omenjal je tudi, da bo Društvo začelo hirati, če ne poveča števila članov ali pa ne poviša članarine. Kot dokaz za to je pokazal naslednjo statistiko (Zap 207):

GIBANJE ŠTEVILA PLAČUJOČIH ČLANOV

Mesec	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Januar	39	388	385	649	634	608	561	532
Februar	83	429	576	651	640	614	552	532
Marec	105	450	572	656	634	604	550	532
April	109	463	572	652	632	606	540	514
Maj	140	507	580	641	634	602	530	494
Junij	160	510	583	631	633	591	545	492
Julij	213	503	633	652	610	585	567	458
Avgust	229	507	633	662	606	581	557	451
September	235	512	626	630	608	573	571	436
Oktober	247	508	634	630	611	568	573	428
November	239	504	630	650	618	566	570	410
December	239	500	637	645	625	565	574	413
SKUPNO	2037	5781	7261	7809	7485	7063	6690	5692
POVPREČNO	169	481	605	630	623	588	557	474

Horvat je priporočal tudi povečanje zaupniške mreže. Napovedal je, da bo junija "kampanja" za pridobitev novih članov. Prav tako je sporočil, da se **zadeve** v **San Justu urejajo** in da se pripravlja **ustanovitev KO** v **San Martinu**. Zaupniki so nasplošno izrazili, da bi DS moralo bolje obveščati o svojem delovanju, ker je skromnost v tem primeru škodljiva. Treba je spremeniti miselnost ljudi, ki dajo samo, če od tega kaj dobe. Nato je napovedal, da se bo 19. maja začel **organizacijsko-poslovni tečaj**, za katerega se je prijavilo 16 fantov in 9 deklet, vsi člani SFZ oz. članice SDO. V podrobnosti je tudi prikazal, v čem bo ta tečaj, tako v teoretskem kot v praktičnem pogledu. Sedež zanj bo Gallusova soba v Ramos Mejíji.

Soc. referent (Albin Magister st.) je podal poročilo o delovanju Soc. odseka. Zbral je 139 informacij o dejanskem stanju 39 družin oz. oseb. Izplačal je različne podpore, npr.: vdovi z 2 otrokoma $ 300, družini z bolnim očetom in materjo $ 423, družini s 3 otroki in ponesrečenim očetom $ 100, 2 starejšima zakoncema brez zaslužka $ 100 itd., vsega skupaj $ 3.213,-. Uprava je dovolila, da je soc. ref. odprl račun pri "Čebelici", kjer je že naložil $ 2.500,-. (Čebelica je delovala nekaj let in je bila hranilnica, ki jo je vodilo DPa; n.op.) Po dozdaj zbranih poročilih je v skupnosti potrebnih pomoči 15 družin s 67 člani, 9 posameznikov (ki žive pri družinah), 15 samcev, vdovcev ali vdov. Od teh so 4 družine z 20 člani in 2 samska potrebni takojšnje pomoči. V bolnišnicah je zdaj 20 bolnikov, nekateri že 5 let, od katerih sta 2 jetična, 9 je živčno bolnih in 9 bolnikov drugače prizadetih.

Mlad. referent. Namesto odsotnega Mizerita je Majhen poročal predvsem o **učnem načrtu za višjo skupino**. Omenil je tudi, da želi postaviti na oder "Sneguljčico", a ker tudi Špeh pripravlja mladinsko igro, sodi, da bi bilo prav, ko bi Špeh to prepustil Mlad. odseku. - Slov. naselbina v Villa Hermosa, blizu San Martina, prosi za slov. tečaj. Majhen pravi, da bi ga odprli, če je s tem soglasen

svetnik Škulj. Toda trenutno ni učne moči ne v San Martinu ne v Villa Tesei, ker se je poročila učiteljica F. Miklavčič. Na to je odgovoril Smersu, da je že prišlo do dogovora s svetnikom Škuljem.

Na tej seji so tudi odobrili **ograditev Pristave** in v skladu z zakonom o najmanjših (minimalnih) plačah povišali uslužbencem plače za $ 120.

4. 8. Preselitev na Ramón Falcón 4158

Na seji 14. julija 1956 je predsednik sporočil, da **mora DS zapustiti "sedanje" prostore** in da se bodo preselili na Ramón Falcón 4158. Na Martincu "smo uživali gostoljubje celih osem let. Lep kos naše zgodovine, saj je "Martinc" postal med vso našo emigracijo po celem svetu znan" (Zap 213). Ko je pred leti pogorela dvorana pri sv. Juliji in so začeli zidati novo, je DS že vedelo, da bo prej ali slej moralo iskati drugo bivališče. Župnik Gatti je 13. junija obvestil, da naj v 3 tednih izpraznijo prostore. To željo je treba izpolniti. "Biti moramo hvaležni za vsako uro bivanja v tej hiši"(ib.) O tem se je predsednik pogovarjal z direktorjem Oreharjem "in sta prišla do zaključka, da je edino pametno, da ne iščemo drugod nastanitve, ampak da gremo na svoje in vsi skupaj. Če bomo središče sem in tja preseljevali, si bomo ljudi odtujili. Zato je bolj pametno iti na lasten in stalen prostor"(ib).

Nato je **dir. Orehar** razložil, **kako** si je zamislil **preselitev**. Dejal je, da je prvotno mislil na najem večje hiše v okrožju Caballito, Flores, Floresta, najdlje Liniers. S Perniškom sta si ogledala le eno tako hišo v Villa Luro, za katero je lastnik zahteval $ 1.600,- najemnine, prostori pa niso ustrezali. Na oglase v časopisih ni bilo nobenega odgovora. Po vsestranskem premisleku se je odločil, da **na zemljišču hiše na Ramón Falcón-u** postavijo **zasilne "prefabricadas"** (lesene modularne stavbe). V teh bi imeli prostore vse ustanove, ki so zdaj na Martincu. Bodo tako velike, da bo v njih prostora tudi za jedilnico in gostinsko sobo, za pisarne DS, dušno pastirstvo (DPa) in SS. Imeli bodo tudi sejno sobo, ki bo hkrati knjižnica. Obenem bo še večja soba za manjša zborovanja oz. večje sestanke; ta prostor bo pregrajen s premičnimi vmesnimi stenami, tako da ga bo mogoče poljubno manjšati ali širiti. Ob koncu tega prostora bo kapelica, ki bo v sedanji garaži, katere steno bodo prebili, tako da se bo po potrebi kapelica podaljšala v malo dvorano in bo ob nedeljah rabila za božjo službo. Vsi prostori bodo dovolj veliki za današnje potrebe. Pozneje bodo najprej zidali dvorano. Ko pa bodo sezidani še ostali prostori, "bodo v njih našle domovanje vse pozitivne, na protikomunističnem stališču osnovane organizacije, prednost pa imajo seveda one, ki so danes na cesti. Računati moramo z dejstvom, da se to ne bo moglo še tako hitro zgoditi, zato bomo ostali v barakah nekaj let". (ib)

Pri razgovoru je postalo jasno, da sta nastopili za DS dve neprijetni posledici: zgubilo bo zastonjske prostore in pa kuhinjo, ki je bila doslej važen vir dohodkov. Toda kar zadeva kuhinjo, je treba sprejeti dejstvo, ker gre za skupni dom, ki potrebuje dohodkov za vzdrževanje. Uprava hiše bi odkupila od DS inventar kuhinje.

Odbor je soglasno odobril poročilo in sprejel predloženo rešitev.

Zatem je predsednik podal kratko **poročilo** o **Spominski proslavi**, ki so jo morali prestaviti na 24. junij zaradi dogodkov 10. junija (upor gen. del Valle; v zapisnikih opažamo, da se včasih govori o 9. juniju, drugič pa o 10., včasih pa se celo namesto junija vrine julij; o tem gl. IV.1.)

Tajnik je poročal o nekaterih dopisih in povabilih na razne prireditve (Družabna pravda o svojem občnem zboru; ustanovitev Slovenskega akademskega društva v Bs.As.; 6. OZ DS v Mendozi, ki je poslal matičnemu društvu svoje pozdrave z željo tesnega sodelovanja; združenje Poljakov, ki je povabilo na zadušnico in komemoracijo na poznanjskimi žrtvami; Jugoslovansko Sokolsko društvo v Argentini iz Dock Suda, ki je priredilo vidovdansko proslavo; **zadruga "Naš Dom" v San Justu, ki obvešča o svojem namenu in o tem, da si je že kupila hišo**: itd.). Poročal je tudi, da so poslali vsem članom "Informativni vestnik", k čemur so odborniki pripomnili, da je bil povsod zelo dobro sprejet.

Org. referent je obvestil, da je bil sestanek zaupnikov tokrat zelo slabo obiskan. Tudi org.-poslovni tečaj je izgubil na udeležbi: od prijavljenih 28, ga zdaj obiskuje le še 8 tečajnikov. - Glede **pridobivanja novih članov** so prišli do prepričanja, da delo ne bo uspešno, če ne bodo imeli podpore KO in predvsem mladinskih organizacij. "Sicer pa je nezanimanje mladine za naše skupne zadeve splošno znano dejstvo. Tudi organizacije in ustanove, ki mladini nudijo na krožniku najrazličnejše ugodnosti in dobrine, ne privabijo mladine v svoje okrilje. Krivdo za to pa imajo starši, ki mladine ne navajajo na naše

organizacije in slovensko skupnost." Tako piše nekako trdo zapisnik (219) Majhen je pripomnil, da sestanki zaupnikov niso zanimivi, ker imajo zaupniki premalo priložnosti, da povejo svoje mnenje in se niti njihovi predlogi ne poslušajo, pa bi jim bilo treba prisluhniti, čeprav niso izvedljivi. - **Mlad. referent** je obvestil, da so ustanovili dva nova šolska tečaja, v Villa Hermosa in Villa Tesei. -

Poročala sta tudi **blagajnik** in **soc. referent**, kateremu so odobrili razne podpore za okrog $ 2.200. Na koncu je predsednik sporočil, da bo prihodnja seja šele po preselitvi na Ramón Falcón.

Seja 15. 9. 1956. Po odobritvi zapisnika je Horvat sprožil debato o oddaji kuhinje upravi Slovenske hiše (SH), s čimer naj bi se bilo DS prenaglilo, ker je s tem izgubilo močen prihodek. Po njegovem mnenju bi se bili morali dogovoriti o delitvi na polovico. Predsednik mu je odgovoril, da sklepa ni mogoče več spremeniti, da pa so se na zadnji seji vsi zavedali, da bo to pomenilo veliko izgubo za društvo. Toda "pomisliti moramo samo na to: če bi morali najti prostore drugje, bi nam najemnina pobrala ne samo ves dohodek kuhinje, ampak še kaj več in bi bili ekonomsko še na slabšem" (Zap 222).

Potem je **Kralj** predlagal, naj bi bili odslej bolj previdni pri oproščanju članarine. Razumljiva je do neke mere širokogrudnost odbora, ker je tudi za DS bolj prav, da vsaj nekaj dobi in člane ohrani, kakor pa da bi jih izgubilo. Toda smeli bi oproščati samo za nazaj, ne pa za naprej. Tako načelo - odpuščati za naprej - je krivično nasproti drugim članom, ki tudi zidajo hiše, pa kljub temu redno izpolnjujejo svoje članske dolžnosti. - Glede **predaje kuhinjskega inventarja** so po dolgem razgovoru sklenili, da ga cenijo na $ 3.000. Ker je svojčas odbor DS sklenil, da za Slov. hišo prispeva 10.000 pesov, plačal pa jih je samo 7 tisoč, bi s tem poravnal svoj dolg. - **Org. referent** je poročal, da je nehalo org.-poslovni tečaj 7 udeležencev. Prav tako, da so **končane priprave za ustanovitev KO** v **San Martinu in San Justu**. Zatem je tajnik prebral **dopis** "**Našega doma** v **San Justo**", ki sporoča, da bo blagoslovitev in odprtje doma v nedeljo 21.oktobra. - Med tekočimi zadevami so odobrili sprejem novih članov in podpore za potrebne.

Predsednik je spomnil, da se bliža čas OZ. Vendar je opomnil, da ga oktobra zaradi selitve ne bo mogoče imeti, zato je predlagal nedeljo 23. novembra, seveda, če ne bo drugih prireditev. "Ker je že utrjen običaj, da pred občnim zborom odborniki svoja mesta dajo na razpolago, predsednik vpraša vse navzoče, če letos isto store"(Zap 226). Vsi odborniki stavijo svoja mesta na razpolago. - **Horvat** je opozoril, da je prešlo že 11 let od vrnitve domobrancev in civilistov Titu in da doslej jugoslovanska vlada ni izdala še nobenega poročila o usodi teh ljudi. Mnogi rojaki, zlasti matere, se tolažijo, da njihovi sinovi morda le še žive. V njihovem imenu je treba napraviti prošnjo na Rdeči Križ, da posreduje pri jugoslovanski vladi. Odbor je sklenil, da pišejo predstavniku beguncev pri ZN in Mednarodnemu rdečemu križu v Ženevi za intervencijo v duhu Horvatovega predloga in da o zadevi obvestijo tudi dr. Miha Kreka.

Seja 17. 11. 1956. Predsednik je najprej poročal o **Kongresu svobode**, ki ga zdaj vodijo Poljaki. Kaže, da se ga Jugoslovani ne bomo udeležili (sic !) zaradi politične klime. Odbor, ki vodi gibanje za osvobojenje po komunizmu zasužnjenih narodov, stoji pod vplivom severnoameriške politične linije, ki Jugoslavije nima za državo za železno zaveso.

Na Pristavi je bila 27.10. **skupščina delničarjev družbe EDIN**. Odbor DS se je trudil, da bi prišlo čim več delničarjev. Namen odbora je bil, da že na tej skupščini izroči Pristavo v upravo Gospodarskega odbora SFZ in SDO, ki bi pripravil vse potrebno za ustanovitev zadruge. Nastop notarja Lesarja in nekaterih je zaenkrat to namero zavrl za nekaj časa. Toda sklenjeno je bilo, da se mora v 3 mesecih sklicati nova skupščina, ki mora dokončno urediti vprašanje upravljanja in lastništva Pristave.

Zemljišča v **Lanusu** je **kupil Hladnik** za 36.000 pesov. Ni še pogodbe, a na račun je dal $ 10.000 in je prevzel preostali dolg DS ($2.800). Tistih 10 tisoč je DS posodilo Pristavi z namenom, da Pristava vrne posojila, ki jih je nujno morala plačati.

Po posredovanju Stareta je bila na radio Excelsior 28.10. **slovenska oddaja**. Prvič je bila slovenski skupnosti dana priložnost, da proslavi slovenski narodni praznik po radiu. Isti program je ponovil radio Porteña 4. 11.

Odbor je sklenil, da se udeleži Tabora slov. potikomunističnih borcev 18.11. v zavodu Don Bosco, v Ramos Mejíji.

Za **poživitev KO San Justo** so bili sklicani trije sestanki, a prvega je preprečil dež. Povabili so tudi zastopnike "Našega doma", prišel pa je samo Indihar, katerega so obvestili o namenih

DS. Na drugi sestanek, 30.9., je prišel tudi predsednik Našega doma Ludvik Hren. Domenili so se za sestanek v Našem domu za 6.10., a v domu prostora ni bilo na razpolago. Iz ravnanja nekaterih odbornikov ND je sklepati, da se boje "vtikanja" (infiltracije) DS. Na pismo o šolskem vprašanju odbor ND doslej še ni odgovoril, premestil in odprl pa je slovensko šolo v San Justu, ne da bi o tem obvestil DS. Po zadevnem razgovoru so sklenili, da je treba še malo počakati, da se "izkristalizirajo" mnenja; o šoli pa, da naj Majhen govori s Hrenom in Indiharjem.

Odprli so nov šolski tečaj v San Fernando. - SFZ in SDO sta imela tradicionalno družabno prireditev na Pristavi 11.11. 1956. - Soc. referent je poročal o dobrodelnosti in o podporah bolnim pa potrebnim. V zvezi s tem je dir. Orehar pripomnil, da je treba ljudi opozoriti, naj bodo pametni in si naj poskrbe zavarovanje, predvsem tim. "kontratisti" in "čangisti"(ki delajo po pogodbi ali občasno kot dninarji). Zaslužijo morda dobro, toda ob prvi priložnosti, ko pride kaka bolezen ali nezgoda, ostanejo brez denarja.

Dir. Orehar je povabil odbor na **blagoslovitev Slovenske hiše 25. novembra 1956.** Obenem je spodbudil odbor DS, da se udeleži emigrantskega dneva (v šp. zmerom: "Día del Inmigrante", torej dneva imigrantov ali vseljencev), ki bo 2. decembra.

Predlagali so **zvišanje članarine** od 6 na 8 pesov za moške in od 5 na 7 za ženske.

Pripravili so tudi **kandidatno listo** in delovni načrt za leto 1956-1957. Načrt so razdelili v tri poglavja : organizacija, finance, kultura in vzgoja.

1. Glede organizacije bodo skušali povišati število članov, razširiti in izboljšati mrežo zaupnikov, sklicevati vsaka dva meseca sestanke zaupnikov in predstavnikov KO, s KO izvesti kampanjo za nove člane DS, seznanjati mladino z DS, ponoviti poslovni tečaj, izdajati še naprej "Informativni vestnik".
2. Glede financ bodo skušali dvigniti število članov in sistematično pobirati članarino.
3. Kar zadeva kulturo in vzgojo, bo geslo DS v tem letu "Reševanje slovenske narodnosti v tujini", za kar bodo prirejali redne sestanke, si prizadevali za sodelovanje z drugimi organizacijami, tako da bi se pod okriljem DS izvedla vsaj ena skupna prireditev na leto. Kakor se dogaja vsako leto, bodo tudi v tekočem letu pripravili Spominsko proslavo, kupili bodo nove knjige za knjižnico, podpirali bodo delo Mladinskega odseka, poskrbeli bodo za tečaj namenjen vzgoji in izobrazbi učnih moči in po možnosti bodo izdali učno knjigo.

DESETI REDNI OBČNI ZBOR, 2. DECEMBRA 1956.

Kraj : dvorana slovenske hiše v Buenos Airesu, Ramón Falcón 4158.Navzočih: osebno 60, po pooblastilu 102, skupaj 162. Poslali so pozdravna pisma: začasnemu arg. predsedniku gen. Aramburu-ju, apost. admin. buenosaireške nadškofije msgr. Lafitte-ju in kard. Copello-ju, škofu Rožmanu in predsedniku NO dr. Mihu Kreku. Aleksander Majhen in Jože Prijatelj sta bila določena za overovitev zapisnika prejšnjega OZ. Izjavila sta, da je vse v najlepšem redu. Dalje je Majhen ugotovil, "da so zapisniki občnih zborov ter zapisniki sej društvenega odbora in uprave vzorni, da verjetno nobena podobna organizacija nima takih zapisnikov. Zato gre pohvala tajniku"(Zap 2)[10]

Predsednik je začel OZ s pozdravi navzočim in poudaril, da se odbor že desetič predstavlja pred članstvom za to,da javno polaga obračun o svojem delu. Potem je poudaril, da se je v devetih letih življenja v Argentini slovensko društveno delovanje silno razvilo, za kar je dokaz to, da se je tokrat v spominsko knjigo vpisalo 60 organizacij ![11] Nato je pokazal na nekatere značilnosti društvenega življenja v zadnjem letu: svobodno delovanje, zajamčeno po vladi, ki je izšla iz državnega udara poimenovanega "Revolución Libertadora". Med te pozitivne postavke gre šteti: "Slovenski dan", "Spominsko proslavo" in preselitev v Slovensko hišo, ki je bila opravljena 13. avgusta 1956. Za ta pomemben dogodek se je posebej zahvalil dir. Oreharju. Omenil je tudi, da se je DS v odnosu do drugih narodnosti "premaknilo iz svojega rezerviranega stališča, ki ga je doslej (Zap pomotoma piše: odslej) upravičeno držalo"(Zap 4), kar je delno posledica političnih sprememb v Argentini, delno pa izredno

[10] Res velja to za zapisnike OZ in odborovih sej; sejnih zapisnikov uprave pa dozdaj ni bilo mogoče najti.
[11] Ob pregledovanju celotnega, danes obstoječega arhiva, te knjige, žal, nismo našli. Opozarjamo na to, da v tem primeru ne gre za knjigo, v katero so vse org. zapisovale svoje prireditve.

važnih dogodkov v svetu, ki so svetovni javnosti izostrili pogled na surovi, brezbožni ter imperialistični komunizem. Zato se je DS preko svojih zastopnikov udeležilo raznih manifestacij Poljakov, je sodelovalo pri pripravah za Kongres svobode, bilo prisotno na prireditvah Rusov, Ukrajincev, Madžarov, pa tudi na srbski manifestaciji v počastitev četnikov gen. Mihajlovića, ki so jo imeli na naši Pristavi. DS je prisostvovalo tudi maši zadušnici, ki so jo priredili slovenski borci za pok. gen. Rupnika. Udeležilo se je v častnem številu mednarodne proslave Hrvatov na čast kard. Stepinacu. Argentincem so se ponovno predstavili z radijsko oddajo v Radio Excelsior. "Posebno razveseljivi dogodki letošnjega leta pa so bile graditve slovenskih društvenih domov v Lanusu, v San Justu in Slovenske hiše na Ramón Falcon-u v glavnem mestu (Capital Federal). S Pristavo v Moronu vred imamo že torej štiri lastne domove."(Zap 5).

Pri **Poročilih** se je **tajnik** (Franc Perniček) omejil samo na tisto, kar ni razvidno iz drugih poročil.Tako je poročal, da je 31.8.1956 bilo vpisanih 1027 članov (693 m. in 334 ž.), od katerih jih redno plačuje članarino 649, oproščenih pa je 258; po večini so to gospodinje in stari ljudje brez zaslužka. Delo pisarne je bilo različno: nasveti, kako priti do izvirnih osebnih dokumentov, prevodov, legalizacij, ureditve premoženjskih zadev v domovini itd. Novim beguncem, ki so s posredovanjem USEP prišli v Argentino, je pomagala dobiti posojilo od vatikanske organizacije denarno podporo za plačilo vožnje (okrog $ 4.000). Sprejemala je novonaseljence in jim pomagala, kadarkoli so nastopile težave zaradi bolezni ali z vselitvijo mladoletnikov. DS si je prizadevalo, da bi tukajšnja oblast izdala pomilostitveni odlok za vse tiste, ki so v Argentini nezakonito nastanjeni, med katerimi je nekaj rojakov, ki jih zaradi tega izkoriščajo predvsem pri delu in zaslužku. Omenil je tesno sodelovanje s Katoliškim odborom za vseljevanje, predvsem z njegovim tajnikom Marcenaro-jem. Prav tako je poudaril tesno sodelovanje nekaterih slovenskih organizacij, kot SFZ in SDO, pa tudi Gallusa in KO v Lanusu, San Martinu in Ramos Mejíji. Zahvalil se je slovenskim listom za pazljivo spremljanje dela in objektivno poročanje (SS, Ozn, DŽ).

Blagajniško poročilo je v imenu blagajnika Češnovarja prebral tajnik. Prihodkov je bilo $ 72.420,34, stroškov $ 37.829,96, prebitka pa $ 34.590,38. Aktiva je bilo $ 68.571,99. V PS prihodkov $ 31.364,50, izdatkov $ 30.270,-, presežka $ 1.094,50.

Gospodar (Nace Grohar) je poročal o prodaji zemljišč v Lanusu, za katere so dozdaj dobili $ 12.000 (od celotne cene 36 tisoč pesov), ki pa so jih posodili EDIN-u (Pristavi). Konec avgusta je DS oddalo kuhinjo upravi Slov. hiše, s čimer se je društveni inventar precej zmanjšal, a po letnem odpisu 10% vrednosti znaša še $ 10.349,55.

Organizacijski referent (Avgust Horvat) je sporočil, da smo "v pretekli poslovni dobi mogli opaziti razveseljivo dejstvo, da so mnogi, ki so včasih bili nenaklonjeni društvu, svoje stališče spremenili (..) Kljub temu, da se nekateri sicer oddaljujejo od slovenskih organizacij (..), je to dejstvo pomagalo, da se je slovenska izseljeniška skupnost v Argentini bolj povezala, enako čuti in gleda na slovenske življenjske probleme. Ta pojav sicer ni toliko izražen v velikem porastu števila članov DS (..), ampak in predvsem v tem, (da obstoji v skupnosti) podpora (za potrebne), (da je) sožitje in (da se dela za) ohranitev slovenske zavesti in pa skupnosti". (Zap 13).

V kolikor je bilo mogoče, so se v novih slovenskih naseljih postavili društveni zaupniki. Ti so imeli v zadnjem letu 4 seje. Vsem članom so poslali "Informativni vestnik", (ki ga zapisnik večkrat imenuje "Informacijski"; n.op.). Izvedli so tudi prvi organizacijsko-poslovni tečaj za usposabljanje novih odbornikov.

Prosvetni referent (Adolf Škrjanec) je nekako skušal opravičiti dejstvo, da niso izvedli vsega delovnega načrta. Razlogi za to so bili različni: ljudje, ki delajo na prosvetnem polju, imajo tudi druge obveznosti kot člani ali odborniki; DS ni predvsem kulturna organizacija, ima pa v svojem načrtu tudi kulturno delovanje. Ker so se ob ustanovitvi društva pod njegovim okriljem in na pobudo tedanjega kult.referenta ustanovile razne kulturne veje, je DS prepustilo njim skrb za kulturno delo. Toda iz različnih vzrokov so te ustanove prenehale z delom ali izumrle (npr., Pisateljska družina F. Balantič), druge so se razcepile in znova zaživele (Igralska družina N.Velikonja), nekatere pa so obstale in prijateljsko sodelovale z DS (Gallus). Z ozirom na ta razvoj moramo danes reči, da DS nima svojega pevskega zbora ne literarnega krožka ne igralske družine ne svojega glasila. Ima samo kulturnega referenta, ki poleg osebnega dela v tovarni ali pisarni, stori, kar more. Če bi Društvo hotelo kaj več, bi moralo poseči med članstvo drugih organizacij, s čimer bi lahko povzročilo nepotrebna trenja ter neprijateljske odnose do drugih ustanov. Zato se je tudi letos društveno kulturno delo omejilo na tisto, kar je mogoče doseči: Spominsko proslavo in prosvetne večere po KO. Zatem je podal kratko vsebino te

Spominske ali domobranske proslave in poročal o desetih prosvetnih večerih po KO, katerih skupna udeležba je bila okrog 1.400 ljudi. - Knjižnico zdaj vodi Jože Bučar in ima 1.415 knjig. - Škrjanec je zaključil svoje poročilo s temi-le besedami: "Kdorkoli bo hotel razumeti položaj in delo stvarno, bo moral priznati, da v teh razmerah več ni bilo mogoče narediti. Če pa se postavimo na pravilnejše stališče, ki je: najvišja kulturna naloga vsake izseljeniške skupine je predvsem ta, da rešuje svojo narodnost, potem smo 100% izvršili svojo dolžnost" (Zap 18).

Mladinski referent (Martin Mizerit) je poročal, da je odsek imel 8 sej. Glavna skrb je bila posvečena vključevanju šoloobveznih otrok v slovenske tečaje, pa ustanavljanju novih tečajev. [12] Vseh tečajev je bilo to leto 12, ki jih je obiskovalo 142 dečkov (109 v prvi skupini, 33 v drugi) in 163 deklic (106 in 57); skupno torej 305 otrok (215 in 90). Omenil je tudi, da po sklepu OZ vsak član prispeva po 1 peso v šolski sklad (fond), kar je dalo $ 2.691. Toda DS je iz svoje blagajne dodalo še $ 4.408,60.

Socialni referent (Albin Magister st.) je poročal o tem, kako so najprej skušali dobiti natančen vpogled v dejansko stanje bolnih in pomoči potrebnih v skupnosti. V Velikem Buenos Airesu so zaznali 32 družin s 154 člani in 29 zasebnikov. Poleg teh je bilo še 9 družin s 35 člani in 15 posameznikov, ki so potrebovali še druge vrste pomoči (bolniki, zagrenjeni, osamljeni in pod.). Od navedenih se je 5 družin toliko opomoglo, da jim ni treba več dajati podpore. Podpor so razdelili v denarju $ 10.813,-. Dohodki so bili Podporni sklad (PF), čisti dobiček Slov. dneva in dar ramoškega KO. Pri podporah je veljalo načelo, da ne gledajo na to, če je kdo član društva ali ne. Od izdanih podpor v denarju je šlo $ 4.760 za nečlane.

Razpravljanje o poročilih. Jože Markež je izrekel zahvalo Gallusa, ker je DS soplačevalo sobo v Ramosu, kljub temu, da je ni uporabljalo. Lovre **Jan** je tokrat izrazil, da je zelo zadovoljen s poročili odbornikov, da pa odbor ni izpolnil dveh predlogov: preučiti probleme, ki Primorcem ovirajo sodelovanje z društvom, in enotedenska propaganda za vstop v DS. Maks Osojnik je skušal govoriti v imenu nevčlanjenih: pravi, da bi mnogo Slovencev vstopilo v Društvo, če bi ga bolje poznalo; pogreša poročilo o dohodkih knjižnice, kot da bi nič ne donašala; pogreša kulturnih prireditev, predvsem iger; slišijo se glasovi v San Justu, da šola nima načrta in je ves pouk improviziran. Marija Petrič je vprašala, zakaj DS ne pošilja svojih zastopnikov na razne manifestacije, ki jih zadnje tedne prirejajo razne organizacije proti komunističnemu nasilju. Majhen je odgovoril Osojniku, da slovenska šola ima učni načrt, da v San Justu poučuje zelo pripravljena učiteljica, ki prihaja iz Floride, da ima nižja skupina letni načrt, za višjo pa ga vsak mesec izpopolnjujejo. Stare je odgovoril Petričevi, da se pač nismo dolžni odzivati na splošna vabila; da pa je tudi treba vedeti, kdo take javne nastope sklicuje; če na lepake vključujejo tudi nas, ne da bi nas vprašali ali povabili, ne delajo prav; po drugi strani pa je zadnje čase teh manifestacij toliko, da človek že ne ve, kam bi naj šel. Jan se strinja s Petričevo, da bi bila naša udeležba obvezna v primeru, da so nas obvestili in pravočasno povabili. Roza Snoj je sodila, da so razdalje med nami prevelike za to, da bi mogli biti dočasa obveščeni. Horvat je odgovoril Janu, da se je za Primorce že sam zavzel. V kraju Tigre je morda najmočnejša njihova naselbina. Šel je mednje in se z njimi razgovarjal. Na vse prigovarjanje so odgovorjali, da vsakega rojaka sprejmejo in pogoste, v Društvo pa ne gredo. Kar je med njimi revnih, radi dobijo podporo od Društva, a se bojijo, da bi se za to zvedelo. Kar zadeva propagando, pravi, da imamo na razpolago SS in Ozn, a ni ljudi, ki bi bili pripravljeni kaj napisati. Npr., na sestanku zaupnikov so dali pobudo, da se objavi nekaj člankov o problemih naše šolske in pošolske mladine, ki bi naj jih napisali naši izobraženci, pa nobeden izmed njih tega ni hotel, tako da je končno Ozn objavilo serijo sestavkov iz ZDA. Sedej je bil mnenja, da samo s članki v listih ne bodo pridobili novih članov, treba je osebnega vpliva. Ni zadovoljen z letošnjim prosvetnim delom. Je še dosti delavoljnih in požrtvovalnih ljudi, ki jih še niso znali pritegniti. Ramoški KO ima 60 sodelavcev, torej bi jih "centrala" morala dobiti še toliko več. Roza Snoj misli, da se inteligenca s svojo brezbrižnostjo sama oddaljuje od skupnosti. Majhen je vprašal, če Društvo še posreduje nabavo dokumentov; zanimal ga je tudi PS, kjer bi moralo biti že nekaj rezerve; upravni stroški se mu zdijo previsoki. Na to je Pernišek odgovoril, da Društvo še posreduje dokumente, da pa PS nima rezerve, ker člani ne plačujejo redno posmrtninskega prispevka.

Nadzorni odbor je predlagal, da odboru izrečejo zahvalo za delo in mu dajo razrešnico.

Odbor je nato predložil **kandidatno listo**. Ker ni bilo drugih kandidatov, je predsednik odločil, naj razdelijo glasovnice. Tedaj je za besedo prosil Jan, ki je izjavil, da vidi splošno zadovoljstvo

---

[12] Natančnejše poročilo v poglavju o šolstvu (II.5.)

s predlagano listo in da naj zato volijo "per acclamationem". Kar se je res zgodilo. Tako so bili izvoljeni za **predsednika inž. Albin Mozetič, za odbornike** pa: dr. Milan Bano, Emil Cof, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Viktor Češnovar, Ignacij Grohar, Ivan Korošec, Martin Kovačič, Janez (Ivan) Kralj, Albin Magister, Valentin Markež, Martin Mizerit, Alfonz Pipan, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Adolf Škrjanec, Ivan Vadnjal, Milan Zajc in Rudolf Žitnik. **V nadzorni odbor:** dr. Leopold Eiletz, Lojze Erjavec in dr. Celestin Jelenc. **Za predsednika razsodišča:** dr. Francé Logar.

Odbor je nato predložil **delovni načrt** za leto **1956-1957,** ki je bil soglasno sprejet.

Predlogi:. Lovre **Jan** je predložil, naj se v delovni program vnese **proslava desetletnice** DS. Za to priložnost bi bilo primerno izdati brošuro ali revijo. Predlagal je tudi, da odbor ob tej priložnosti **povabi** vse organizacije in društva, naj dajo **slovesno izjavo** o **pridružitvi DS** kot splošnemu in reprezentančnemu društvu. S tem v zvezi naj bi DS spremenilo svoja pravila, tako da bi imelo tudi **sosvet**. (Kazno je, da je v tem Jan "prehitel" druge; njegov predlog je neke vrste zametek kasnejšega MOS-a.) Vse predloge je stavil predsednik na glasovanje. Izid: sprejeti z večino, 1 proti in 8 vzdržanj.

Govorili so o zvišanju članarine. Odbor je predlagal 1 peso za člane in 2 za članice. Žužek Lojze je sodil, da ne bi smeli delati razlike, Roza Snoj pa je predlagala, naj bi vsi plačevali enako po $ 10 mesečno in nekaj od tega dajali slov. dušnemu pastirstvu. Majhen je izrazil, da je predlog R. Snoj lepa misel, a da je dozdaj zmerom vse breme padalo na člane DS. Treba bi bilo najti kak drug izhod. **Socialni odsek je 44% vseh podpor razdelil nečlanom**. Ni treba ustvarjati novih skladov, kar se zbere, naj gre Društvu in odbor naj potem razdeli, tudi za namene gospe Snoj. Na to je ga. Snoj poudarila, da je sramota, da se ne zavedamo potreb dušnega pastirstva. Sedej je odločno odklonil vsako primerjavo osebnih dohodkov z višino članarine iz leta 1948; rekel je, da je takrat plačeval eno samo članarino, zdaj pa jih plačuje celo vrsto. Magister je poudaril, da se povsod zbira za slovenske reveže in da se potem izplačuje potrebnim. Toda pri tem je treba delati sporazumno: ne enemu dati vse, drugemu pa nič. Zato je treba predhodnega posveta med različnimi ustanovami. Dir. Orehar se je pridružil izvajanjem Magistra ter prosil posameznike in društva za koordinacijo. Erjavec je izrazil skrb, da je skok od 3 pesov članarinskega prispevka (oz. 5 pesov) na 10 prehud in bo začelo članstvo padati. Horvat je izjavil, da se nihče ne protivi povišku plač in te so se močno zvišale, zato bi Društvo mirno lahko zahtevalo $ 10 za članarino, kljub temu predlaga samo $ 8, vendar pa brez zadevnega razlikovanja med moškimi in ženskami.Osojnik je rekel, da je bolj navdušen za pridobivanje novih članov kakor pa za povišek članarine. Jože Šeme se je pridružil mnenjem Erjavca in Osojnika. Pavle Masič in Ema Blejec sta se strinjala s Horvatom, ki je predlagal $ 8 za vse. Predsednik je stavil predlog, naj bi članarina bila $ 8, v čemer bi bila vključena Dobrodelni in Mladinski sklad. Večina je glasovala za predlog, proti 2, nobeden se ni vzdržal.

Pri **Slučajnostih** je dr. Savelli izrazil mnenje, da bi morala biti v odboru vsaj ena oseba ženskega spola. Erjavec je opozoril na to, da je pred vrati občni zbor EDIN-a, in se vprašal, kaj bodo storili, da bo tam mladina prišla do veljave. Predsednik je pojasnil, da Pristavo mori velik dolg ($ 41.000), da ni novih delničarjev in da dozdaj niso uspeli, da bi prišla Pristava v roke tistim, ki imajo za to največje zanimanje. Vendar bo odbor to skušal doseči, če mu OZ izroči to nalogo. Predlog je sprejet soglasno. Dir. Orehar je izrazil, da pozdravlja OZ in da ga je izredno vesel, ker je bil to eden izmed najbolj mirnih in na višini. Kot duhovnika ga to zelo veseli, zlasti to lepo soglasje. Kritika je potrebna, a mora biti prijateljska. Izrazil je zahvalo odboru in članstvu za to, da se v Slovenski hiši tako dobro razumejo, prosil pa je tudi, da še vnaprej vsi pomagajo. (Mogoče bi smeli dostaviti, da je bilo to soglasje precej nasledek drugačnega ravnanja nekaterih članov, verjetno prav pod predhodnim Oreharjevim vplivom.)

SS je poročala o OZ 20. 12. 1956 (47 5). Prinaša del govorov (npr. dir. Oreharja), ki v Zapisniku niso tako izčrpni.

4. 9. Začetek dela za pridobitev pravne osebnosti

Na prvi seji, 13.12.1956, so sestavili upravni svet DS. Prvi podpredsednik dr. Savelli, drugi Žitnik, blagajnik Češnovar, gospodar Grohar, org. referent Češarek, mlad. referent Mizerit, socialni Magister. Za tajnika je bil pogojno izvoljen Smersu, ki ni bil navzoč, a je kasneje pristal na imenovanje. Omenili so tudi dejstvo, da je po sestavi liste odstopil Horvat in je zato na njegovo mesto bil postavljen Martin (Tine) Kovačič.

Govorili so o **Slovenskem dnevu** na Belo nedeljo in o **proslavi 10-letnice DS**. **Predsednik** je menil, da je sedaj primeren čas za to, da dobi Društvo pravno osebnost. Meni, da bi to bilo v nekaj mesecih urejeno. Zato naj tajnik Smersu in upravni tajnik začneta z vsemi formalnostmi.

Predsednik je tudi izrazil mnenje, da bo verjetno treba kooptirati odbornike, predvsem iz KO, ker je zdaj odbornikov samo 24.

Ugodili so prošnji SKA, da iz društvene kartoteke izpiše naslove vseh članov, vendar s pogojem, da to stori le v društvenih prostorih. (Ta zahteva je popolnoma upravičena, škoda le, da se kasneje niso zmerom ravnali po tem načelu, kar je pomenilo morda dokončno izgubo pomembnih listin.)

Seja 19. 1. 1957. Poleg tekočih zadev (sprejem članov, blagajniško poročilo, odobritev podpor, prejem zahvalnega pisma predsednika republike za pozdrave itd), so sklenili kooptirati v odbor Alojzija Horvata in Stanka Mehleta. Prav tako so se dogovorili, da bodo Slov. dan združili s proslavo 40-letnice Majniške deklaracije, za kar bodo naprosili NO, da pripravi ta del proslave. Prebrali so dopis SKA glede njenega sodelovanja na Slov. dnevu; SKA načelno priporoča svojim članov obisk Slov. dneva, v ostalem pa da naj pripravljalni odbor za Slov. dan določi, kakšnega sodelovanja SKA si želi.

S tem v zvezi je Žitnik opozoril na to, da je SKA proslavila na svojih kulturnih večerih dvestoletnico rojstva Mozarta, stoletnico Roberta Schumana, se spominjala Rainer Marije Rilkeja ob 30-letnici njegove smrti, neopazna pa je šla mimo 50-letnica smrti pesnika Gregorčiča, 30-letnica smrti skladatelja Viktorja Parme, 400-letnica Slovenskega abecednika. Zato je predlagal, da naj se sestavi slovenski kulturni koledar in da DS poskrbi za proslave takih obletnic.

Glede 10-letnice DS so naročili pisarni, naj začasno vodi priprave, ker Stare ni maral sprejeti predsedstva za organizacijo te proslave. Prvo delo, primerno za to deseto obletnico, (da) bi morala biti izvedba statistike o delovanju Slovencev v Argentini in njih doprinos k argentinskemu javnemu, gospodarskemu in kulturnemu življenju. Za to bo treba poklicati tudi ljudi, ki jih ni v odboru. Dr. **Bano** je predložil, da **naj bi pregled slovenskega življenja v Argentini prišel tudi v tukajšnje časopise, ker je treba Argentince seznanjati s Slovenci v Argentini**.

Škof Rožman ob svojem zadnjem obisku v slov. semenišču v Adrogué-iu

Na seji 16. 3. 1957 so obravnavali tekoče zadeve, npr. poročilo blagajnika, h kateremu je Magister pripomnil, da plače za uslužbence znašajo okrog 60% izdatkov, za kar bi bilo treba, da bi vse slovenske organizacije koordinirale pisarniške moči. Odzvali so se tudi povabilu litvanskega društva, ki je povabilo DS na 390-letnico proglasitve njihove neodvisnosti. SKAS je poslal pismo, v katerem opozarja na potrebo cenenih izdaj slovenskih klasikov; odbor je sklenil, da se ta zadeva preda Mlad. odseku, dr. Savelli pa je predlagal, naj bi za izbiro del pritegnili Simona Rajerja

Namesto odsotnega Mizerita je poročal o Mlad. odseku Majhen. Govoril je predvsem o akademiji na čast škofu Rožmanu. Na vprašanje predsednika, če Mlad. odsek sodeluje pri **organizaciji srednješolskih tečajev**, je Majhen odgovoril, da **to ni zadeva Mlad. odseka!** Zatem je predsednik obvestil, da je dosedanji dolgoletni referent Mlad. odseka Mizerit odstopil in da je Mlad. odsek predlagal na njegovo mesto Majhna.

Češarek je poročal o pripravi na Slov. dan, ki bo vključil tudi nogometne tekme med moronsko in lanuško SFZ, Mladinskim domom in Domom San Justo. Na sporedu so tudi tekme v namiznem tenisu in v šahu, pa kegljaška tekma med San Justom in Moronom. Dne 9. marca so že imeli "meddruštveni sestanek", (kot ga prvič poimenuje zapisnik, čeprav noben odbornik dotlej ni uporabljal tega izraza), na katerem so razčistili več spornih zadev. Dr. Bano je predlagal, naj bi izdelali velik grafikon, v katerem bi nazorno pokazali delovanje Društva in gibanje članstva. Sporočil je tudi, da se je osnovala folklorna skupina, ki zdaj pripravlja metliški in črnomeljski ples, potrebne pa bi bile narodne

noše in zato prosi za $ 500 posojila. Če bi kdo hotel, si lahko narodno nošo odkupi, sicer pa bi ostale last Društva.

Glede Pristave v Moronu je poročal predsednik, da so zdaj sestavljena pravila za športni klub, ki bi ga sestavljali vsi delničarji. Erjavec je predlagal, naj bi se združili delničarji obeh zemljišč, na kar je Bano dejal, da DS zanima samo Pristava, Kralj pa je izjavil, da se bo to uredilo kasneje.

Predsednik je poročal tudi o proslavi v slovo škofu Rožmanu, ki bo na Cvetno nedeljo 14. aprila. Po maši v cerkvi "del Salvador" bo v dvorani tega zavoda akademija, na kateri bo govoril predsednik in bo pel zbor Gallus. Govorili so tudi o nabirki za povračilo škofovih potnih stroškov.

Dne 30. marca se je odbor sestal na **slavnostno sejo** na čast škofu Rožmanu. (O tem je poročala SS 4.4.1957 14 2 pod naslovom "Škof dr. Gregorij Rožman med svojim ljudstvom". Govori o škofovem srečanju s slovenskimi duhovniki, s KA, z DS, s SKA in z Mladinskim domom v Ramos Mejíji ter Dekliškim mladinskim domom v Moronu. Začetni del poročila o seji DS je popolnoma nerazumljiv, ker ima mastno tiskan del odstavka, o katerem ni moč reči, da bi bile škofove besede.) Na pozdravne in zahvalne besede predsednika DS je odgovoril škof Rožman. Med drugim je dejal: "Naš cilj je ohraniti nas in zlasti še naše otroke kot verne in zavedne Slovence. Vse naše delo je usmerjeno v ta cilj. Pri osvoboditvi slovenstva in domovine ne moremo veliko napraviti. Zato pa skušajmo v slogi in edinosti storiti vse, da se ohranimo in pripravljamo za bodočnost. - Nekaterim je težko zaradi sporov, ki so med nami. Jaz pa mislim, da med nami ni hudih sporov in mnogi nas Slovence blagrujejo, ker smo složni. Popolne sloge in soglasnosti pa seveda ne more nikdar biti. Saj niti v družini ni popolne sloge. In podobno je pri narodih. Povsod je nekaj ljudi, ki silno radi kritizirajo. Pa to nič ne de in to nas pri našem delu ne sme motiti."(Zap. 253). O akademiji je poročala SS 18.4. (16 2) pod naslovom "Škofu dr. Rožmanu v zahvalo in slovo".

Seja 12. junija 1957. Najprej so sprejeli **odstop Škrjanca** kot prosvetnega referenta in na to mesto imenovali Lojzeta **Horvata**. Stare je "uporabil priložnost" in govoril o pomembnosti knjižnice, ki bi morala zbrati vse knjige o slovenski zgodovini, tudi dela v tujih jezikih. To je podprl dr. Savelli in predlagal, da sprejmejo zadevo načelno, preučijo pa naj stvarno možnost nabave takih knjig.

Dr. Savelli je tudi poročal o pripravah za 10-letnico DS. Omenil je tele točke : izdanje brošure, slavnostna akademija, slavnostni OZ s kakim pomembnim sklepom (npr. začetek akcije za slovenski dom onemoglih), slovesna maša za umrle člane. Na to je pripomnil Stare, da bi naj bila brošura pisana samo v španščini, tiskana v precejšnji nakladi in DS bi jo moralo darovati vsem časopisom v Južni Ameriki ter važnejšim političnim osebnostim. V ZDA naj bi jo prevedli v angleščino. Potreben je tudi izčrpen članek o 10-letnici, ki bi ga SS prinesla v celoti. Če bi povabili Neslovence, bi bilo treba prireditev dobro pripraviti. Majhen je predlagal igro Sneguljčico v okviru te proslave, Dr. Bano pa razstavo izdelkov slov. obrtnikov.

Dr. Savelli je poročal tudi, da se je režiser Špeh obrnil na DS s prošnjo, naj DS sprejme pod svoje okrilje izvedbo Novačanove igre "Herman Celjski" in založi denar za stroške (okrog. 3.000 pesov).

Potem so govorili o **Slovenski izseljenski zvezi (SIZ).** Razgovor o njej je sprožil ob svojem obisku škof Rožman. Dr. Savelli je prebral osnutke pravil. Stare je izrazil obžalovanje, da se je stvar tako zavlekla. Zamisel prihaja od slov. izseljenskih duhovnikov v Evropi, ki imajo težave z oblastmi zato, ker nočejo sodelovati s Titovimi veleposlaništvi. DS naj bi poslalo svoje opombe k pravilniku. Tako bi imeli formalno organizacijo vseh slov. izseljencev v svetu.(Zap 254-257)

Na seji 13. julija 1957 so spet razpravljali o **Slov. izseljenski zvezi (SIZ).** Tajnik Smersu je poročal, da je prebral osnutek Vinka Žaklja, a je našel toliko nejasnih točk, da je sklenil poročati odboru in da naj ta o tem piše Žaklju. Npr. : V 1. členu bi bilo treba izraziti, da gre za nepolitično organizacijo, izpustiti pa je treba izraz "voditi", ker SIZ ne more voditi vseh izseljenskih organizacij. V 2. členu je treba spremeniti zahtevo, da bi osrednja Gospodarska ustanova družila in vodila vse slov. gosp. ustanove po vsem svetu. Še težje izvedljiv je predlog o kulturnem odboru, v katerega bi naj spadale vse organizacije, ki niso gospodarskega ali verskega značaja. K čl.5 : Dušnopastirski odsek ne bo mogel biti podrejen nekemu osrednjemu odboru v Parizu, ampak svojim cerkvenim oblastem. K čl.6 : Osrednji odbor v Parizu nikoli ne bo mogel imeti na razpolago zadosti ljudi za predvideno delo. Po razgovoru so sklenili, da sporočijo Žaklju: smo načelno za ustanovitev SIZ-e in smo pripravljeni se vključiti vanjo, v kolikor je to po našem organizacijskem sistemu možno; obenem pa sporočamo naše pripombe.

Glede **10-letnice DS** je Mozetič prebral zadevni odstavek iz zapisnika Uprave (kje je ta zapisnik, ali še obstoji, kdo ga ima ?). Sklenili so, da naj se zbiranje finančnih sredstev in gradiva opravlja istočasno. Kar zadeva gradivo, bodo pisali v ZDA, kamor so pred časom poslali več spisov, ki pa jih tam niso objavili. Določili so, da bodo povabili k sodelovanju za pripravo obletnice DS Stareta, Marolta, dr. Debeljaka in Horvata. Kralj je predlagal, naj zaprosijo vse slov. organizacije, da vsaka podari 500 ali 1000 pesov za izdajo knjige.

Polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu, 2. junija 1957

Sledila so **poročila odbornikov**. Mlad. ref. je prosil za nakup kinoaparata, kar so mu odobrili. Poročala sta tudi prosvetni in dobrodelni (soc.) referent pa blagajničar. Sledila so poročila KO. Tajnik je sporočil, da se je priglasilo 7 novih članov, izbrisali pa so jih 5, ker so odšli v druge države.

Žitnik Je obvestil o tem, koliko bi stal **članski znak**. Gorazd mu je sporočil, da bi 1.000 komadov stalo 3.000 pesov. Odbor je v načelu sprejel zamisel, da bi za člane DS izdalo svoj znak. Obenem pa so sklenili, da vse slovenske umetnike naprosijo za izdelavo zasnutka. Zanimalo jih je tudi, koliko bi stalo oštevilčenje (numeriranje) teh znakov.

Zatem je Smersu prebral pismo, s katerim **upravni tajnik Pernišek odpoveduje** službo in prosi, da se mu oprosti odpovedni rok. Predsednik je izrazil obžalovanje nad odhodom Perniška z mesta, ki ga je imel okrog 9 let in na katerem je storil ogromno dobrega za DS . Predlagal je, da se mu oprosti odpovedni rok, da pa se mu pošlje zahvalno pismo. Mozetič je tudi predlagal, naj Perniška kooptirajo v odbor zaradi njegovega poznanja poslovanja in problemov društva, kar so sprejeli z vsemi glasovi razen enega. Glede nove pisarniške moči so sklenili, da razpišejo mesto. Pogoj: znanje strojepisja in vsaj delno obvladanje španščine. Plača in delovni čas po dogovoru. Ni važen spol. Ponudbe do konca julija.

Na seji 10.8. 1957, na kateri je bil odsoten predsednik, so poročali o dopisu Žaklju glede SIZ-e. Kar zadeva 10-letnico DS, je Horvat poročal, da je imel prvo sejo glede na splošno sestavo knjige, katere uredništvo bo prevzel M. Marolt, ki bo zbral in uredil vse gradivo. Horvat je predlagal, da se mu za to delo določi primeren honorar, Žitnik pa je dostavil, naj to določi uprava. Oba predloga sta bila sprejeta. - Potem so govorili o denarni nabirki. Pernišek je predlagal sestavo imenika za pošiljanje prošenj, Magister pa je vztrajal na tem, da je zadeva stvar vseh in da se je treba obrniti na vse, tudi nečlane, kar je odbor sprejel. Pernišek je predlagal tudi finančni svet, v katerem naj bi bili blagajnik Češnovar ter Cof in Jan. Češnovar pa je prosil, naj bi bili člani tega sveta Cof, Magister in Kralj; sprejeli so Češnovarjev predlog.

Glede Pristave je poročal Savelli namesto Žitnika. Pooblastili so upravo, naj plača najbolj nujnim upnikom. Kegljaški klub je prosil, da mu priznajo investicije na Pristavi, ki znašajo $ 8.200; priznali so mu delnice v tej vrednosti.

Kar zadeva nove pisarniške moči, doslej ni bilo odziva, bržkone zaradi nizke plače. Sklenili so se obrniti na druga društva v Slov. hiši, ako bi bilo mogoče osebo skupno zaposliti.

Seja 19.10. 1957. Pri tekočih zadevah so obvestili, da bo sporazumno z dir. Oreharjem Zdenka Gornik prevzela tudi delo v pisarni DS, pomagala pa ji bo Angelca Klanšek 2 ali 3 ure dnevno. Župnija sv. Julije je prosila $ 1.000, kot prispevek DS za zidanje njihove šole in dvorane. Odobrili so dva

obroka po $ 500. - Slov. hiša je predložila račun za uporabo (najemnino) prostorov za čas od 15.8.1956 naprej po $ 150 mesečno. Zaostalo najemnino (1.950 pesov) so sklenili poravnati v 5 obrokih, za naslednje mesece pa v prvih petih dneh vsakega meseca. Za elektriko, čiščenje in ostalo Slov. hiša dostavlja polletni obračun; dosedanji stroški so bili $ 406,05, ki so jih že plačali 16.10.

Kult. ref. je poročal o večji udeležbi na prosvetnih predavanjih; o ureditvi knjižnice in o statistiki izposojevanja knjig ter povišanju plače knjižničarki. Žitnik je obvestil o izidu Djilasove knjige "Novi razred" (La Nueva Clase); predlagal je, naj bi jo prevedli in preko Trsta in Koroške poslali v domovino; a sklenili so, da to ni primerno za DS. - **Soc. ref.** je poročal, da so odobrene podpore že izplačane. - **Predsednik** je predlagal 1. december kot dan za OZ. - **Glede 10-letnice DS** je poročal Horvat, da je pisal Maroltu v Bariloče in da je prejel dva odgovora. Marolt se vrne okrog 23.10 in potem bodo uredili podrobnosti. Predsednik je videl neko nasprotje v tem, da so začeli z zbiranjem denarja, ko bi bilo najprej treba imeti rokopis. Pernišek je predlagal, naj bi prof. Pavlovčič napisal poglavje o zemljepisu in zgodovini, medtem ko je Eiletz menil, naj pustijo, da Marolt sam najde rešitev. - Cof je poročal, da se je končal **knjigovodski tečaj**, ki je trajal 3 mesece in pol in ga je vodil prof. Vinko Logar. Tečajniki so objavili poročilo in zahvalo v SS (3.10.1957) - Mozetič je naročil Pernišku, naj govori s Korenom glede morebitnega **tečaja** o **osnovnih pojmih tehničnega risanja**.

Glede **Pristave** je predsednik poročal, da je izredni občni zbor Pristave 12. 10. sklenil spremeniti Gosp. družbo EDIN (v ustanavljanju) v Slovenski klub, in to s 332 glasovi za, dvema proti in tremi neopredeljenimi. To je nadvse lep uspeh. Vsak nadaljni ugovor proti temu odpade. Novemu odboru predseduje Janez Kralj, sestavljajo pa ga predvsem mlajši. S tem je to poglavje, za katerega je Društvo žrtvovalo $ 21.000 delnic in $ 20.000 posojila, končno zadovoljivo rešeno. EDIN je bil sredstvo, ne namen. Tudi Klub je le sredstvo za to, da se Pristava ohrani za Slovence.

Lužovec se je v imenu lanuškega KO pritožil, da KO ni dobil nič od prodaje zemljišč. Zato so sklenili pisati Hladniku, naj od dolga DS izroči $ 2.000 "Slovenski vasi". Omenili so tudi, da bo ob priložnosti treba nekaj prispevati tudi Domu v San Justu.

Seja 2. 11. 1957. Pri **tekočih zadevah** so obravnavali prošnje za podpore, dopis "podružnice" (sic !) DS Mendoza glede PS, odobritve podpor in objavo v časopisih s prošnjo za malo rabljeno obleko, predvsem za otroke. - Kulturni referent je poročal o sestanku z Maroltom in Staretom, in da so se že odločili, kako bodo razdelili tvarino za "informativno" knjigo o Slovencih med posamezne strokovnjake.

Predsednik je prosil odbornike, naj preberejo svoja poročila za OZ. Zatem so določili, naj Majhnu takoj izplačajo stroške za najemnino šolskih sob. Majhen pa je prosil, da se prispevek za mlad. sklad zviša od 1 na 2 pesa mesečno, naj se iz Trsta naroči 30 izvodov knjige "Moje prvo berilo" in da naj se nadaljuje z "Našo besedo". Stare je odgovoril, naj Majhen najprej pripravi rokopis. Lužovec je sporočil, da imajo v Lanusu v šolskem tečaju **2 tretjini otrok, katerih starši niso člani DS**, in je vprašal, če je primerno od njih zahtevati **kak prispevek**. Glede tega je v razpravo poseglo več odbornikov. Končno so sklenili, naj se **na starše**, ki niso člani DS, ne izvaja **nikakršen pritisk**. - Predsednik je vprašal, če bi bilo umestno predlagati na OZ, da se dvigne članarina za vse enako na $ 10. - Govorili so o **sestavi nove kandidatne liste** in nekaj odbornikov je vztrajalo na tem, da je treba pritegniti v odbor na odgovorna mesta več žena in deklet. - Žitnik je predlagal, naj DS vsako leto v časopisih objavi skupne "parte" o umrlih v preteklem letu.

Seja 23. 11. 1957. Med tekočimi zadevami so sprejeli nove člane in nekaj otrok v PS. Prav tako so odločili objaviti v SS osmrtnico za Jožetom Mavričem. Prejeli so letno poročilo Zveze za policijski dom, zato ker je svojčas Društvo prispevalo denarno podporo zanj. - **Sklenili so prositi vse fotografe, naj bi DS poklonili slike raznih prireditev, s katerimi bi DS moglo pripraviti svoj album, kar so bili že sklenili na seji 30. 5. 1957.** (A v arhivu ZS je ohranjeno malo fotografij, iz te dobe nobena.) Ker ni bil navzoč predsednik, je dr. Savelli poudaril, da je glavni namen te seje govoriti o OZ. S tem v zvezi je treba misliti, katere žene bi bilo mogoče pritegniti v odbor. Padla so imena Danice Petričeк, Vere Kokalj, Mije Markež in Anice Breznik. Da bi pomladili odbor, so sklenili govoriti tudi z Maksom Jesihom, Vitalom Ašičem in Ludvikom Šmalcem. - Tajnik je poročal, da je poslal samostojen predlog za OZ Jan Lovre, o čemer je Kralj sodil, da bi ga bilo treba poslati na vpogled vsem društvom.

ENAJSTI REDNI OBČNI ZBOR, 1. DECEMBRA 1957

Zbral se je v **Slovenski hiši** ob 11.45. Za overovatelja zapisnika sta bila izbrana Majhen in Jonke, za skrutinatorja Danilo Havelka in M. Berlot, za zapisnikarja pa Marjan Loboda. Udeležencev je bilo 90, po pooblastilih pa 29, skupno torej 119 članov. Kot navadno, so najprej poslali pozdravna pisma škofu Rožmanu, predsedniku NO dr. Kreku, apost. admin.buenosaireške nadškofije msgr. Lafitte-ju in začasnemu predsedniku gen. Aramburuju. Potem so prešli k **poročilom odbornikov.** Udeleženci in vsi člani so že prej dobili razmnožen "Informativni vestnik Društva Slovencev", ki je s skrajšanimi poročili izšel 21.9.1957.

Poročilo **tajnika Rudolfa Smersuja**. Članstvo je štelo 1043 oseb (699 moških in 344 žensk). Vstopilo je 25 novih članov, umrlo 5, v druge države jih je odšlo 5 in 1 je izstopil. Dve glavni društveni prireditvi sta bili Spominska proslava in Slovenski dan. Sodelovanje z drugimi organizacijami se je pokazalo predvsem pri Slovenskem dnevu. Odborniki skušajo obiskovati prireditve staronaseljencev, zlasti Primorcev in Prekmurcev. V pripravah je ustanovitev Slovenske izseljenske zveze, s katero DS namerava sodelovati. Delo je poleg navadnih pisarniških poslov bilo usmerjeno v pripravo 10-letnice DS.

Blagajnikovo poročilo (Viktor Češnovar) navaja, da je Društvo imelo $ 34.179,65 prihodkov in $ 32.846,36 stroškov, torej $ 1.333,29 prebitka. V PF (podpornem skladu) je bilo $ 14.834,06 prihodkov in $ 12.873,25 izdatkov, preostaja $ 1.960,81. Mladinski sklad (MS) je imel $ 6.770,50 prihodkov, $ 6.549,40 izdatkov, preostale gotovine $ 221,10. PS (Posmrtninski sklad) je imel $24.784,43 dohodkov, $ 13.613,40 izdatkov, prebitka $ 11.171,03.

Gospodar (Nace Grohar) je poročal, da je 30.9.1957 inventar znašal $ 11.037,70.

Prosvetni referent (prof. Lojze Horvat) je govoril o prosvetnih večerih, ki so bili samo 3, čeprav jih je bilo pripravljenih 5, to pa zato, ker niso mogli dobiti prostora ali pa so bili dnevi zasedeni z drugimi prireditvami. Knjižnico je namesto obolelega Bučarja vodila ga. Mihelj. V knjižnici je bilo 1468 knjig, od katerih je 1236 slovenskih. Odprta je bila tudi ob sobotah od 16. do 18. ure. Sklep odbora je bil, da naj knjižnica zbere ves slovenski tisk zunaj domovine ter tisk, ki piše o Slovencih. Pod okriljem Društva pripravljajo igro "Sneguljčica". V pripravi je knjiga v španščini o Slovencih, za 10. obletnico DS.

Socialni referent (Albin Magister st.) je najprej vzpostavil, da je za to delo veliko razumevanja med ljudmi.(Zap v tistih letih navadno piše "socijalni", kar velja tudi za podobne tuje izraze, npr. institucijonalni, tradicijonalni ipd.) V tej poslovni dobi (da) je 'sledil' 44 družinam s 171 otroki, 9 ostarelim, 30 posameznikom in 7 skoro popolnoma zapuščenim rojakom. Izdanih je bilo 33 podpor družinam, 15 ostarelim in 22 zasebnikom v skupni vrednosti $ 12.682,75. Nekatere podpore so bile dane ljudem v Córdobi in v mestu Bahía Blanca. Poleg denarne podpore so dajali tudi obleko, perilo in obutev. V splošnih bolnišnicah se je letos zdravilo 52 rojakov, 9 pa jih je bilo v umobolnici; bolnike je večinoma referent sam obiskal.

Mladinski referent (Martin Mizerit) je poročal, da šteje odsek 14 učnih moči in 10 katehetov. Odsek je imel 13 sej. Šolsko leto se navadno pričenja 1. januarja in traja do konca novembra. December je določen za prvo obhajilo in za izlet. To leto je bilo 13 tečajev, ki jih je obiskovalo 423 otrok, 177 dečkov in 246 deklic. Najštevilnejši tečaj je bil v Ramosu, kjer je 81 otrok, najmanjši pa v Transradiu, kjer jih je 6. V nižji skupini uporabljajo "Moje prvo berilo", v srednji "Našo besedo", v višji pa "Božje stezice". Tečaji so sodelovali skoro pri vseh slovenskih prireditvah. "V tečajih se uče otroci predvsem verouk ter pravilno slovensko govoriti, brati in pisati. Med seboj smejo govoriti le slovenski"(Inf.vestnik DS 9).

Po poročilih so prešli k **razgovoru** o le-teh. Smersu je pripomnil, da so v Carapachayu imeli uspešno proslavo majniške deklaracije. Sedej je pripomnil, da so v KO Ramos Mejía imeli pripravljenih 8 prosvetnih večerov, a zaradi pomanjkanja prostora so mogli izvesti le 4. Smersuja je zanimalo, koliko staršev otrok, ki obiskujejo slovenske tečaje, je članov DS, na kar je Majhen odgovoril, da o tem še nikoli niso delali statistike. Magister je vprašal, če mislijo na vzgojo učiteljskega naraščaja. Majhen pa je odgovoril, da so tem dosti razpravljali, a da je veliko zaprek. R. Snoj je predlagala, naj bi za slovenska dekleta, ki tukaj končavajo učiteljišče, pripravili poseben tečaj. Dir. Orehar je sodil, da bo že veliko, če ohranijo zavedno slovensko mladino, ki tukaj študira, kaj več zahtevati bi bilo morda preveč. Osojnik je predlagal, naj bi knjigo, ki jo bo izdalo DS, v čim večjem številu prodali med Argentinci, da se

tako olajša breme DS, na kar je Horvat odvrnil, da je to v načrtu. Magister pa je predlagal poseben Slovenski dan za financiranje knjige.

Zatem so sledile **volitve**. Predložena je bila ena sama lista, z inž. Mozetičem kot predsednikom. Ker so bili vsi navzoči za javno glasovanje, je bila lista soglasno sprejeta. Zapisnik ne omenja imen **odbornikov**, kandidatna lista, ki jo je odbor pripravil 1.12.1957, pa ima sledeča imena, od katerih jih je nekaj dostavljenih na roko: Vital Ašič, Mara Bidovec, Emil Cof, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Nace Grohar, Alojzij Horvat, Maks Jesih, Ruda Jurčec, Vera Kokalj, Ivan Korošec, Janez Kralj, Albin Magister, Aleksander Majhen, Valentin Markež, Stanko Mehle, Franc Pernišek, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Ludvik Šmalc, Ivo Vadnjal, Milan Zajec, Rudolf Žitnik. **Nadzorni odbor:** dr. Celestin Jelenc, dr. Leopold Eiletz, Lojze Erjavec. **Predsednik razsodišča**: dr. Franc Logar.

Predlogi in razgovor. Smersu je predlagal **povišanje članarine na 10 pesov**. Mozetič je opozoril na to, da je treba učiteljstvo moralno in finančno podpreti, če res iskreno priznamo, da je zelo požrtvovalno. **Dobovšek** je izjavil, da malo članov plačuje članarino, na kar mu je predsednik odgovoril, da je v zastanku samo 150 članov, drugi pa so oproščeni. Zatem so sprejeli predlog o povišanju članarine. - Roza **Snoj** je izraziła željo, da bi **otroci staršev, ki niso člani DS, nekaj prispevali k vzdrževanju tečajev**. Predsednik je odgovoril, da ne žele delati razlike. "**Vsakega otroka, ki bi ga zaradi nekaj pesov izgubili iz slovenskega tečaja, je škoda**"(Zap 3). Magister je predlagal, da naj DS pozove vse Slovence za prispevanje v mladinski sklad, na kar je predsednik dodal, da naj priključijo še socialni sklad. Volili so za Magistrov predlog. - Predsednik je prebral Janov predlog o koordinaciji slovenskega organizacijskega življenja pod okriljem DS. Horvat je predlagal, naj Janov predlog prevzame v izvedbo bodoči org. referent DS, kar so soglasno sprejeli. Med **Slučajnostmi** je Smersu predlagal, naj DS ustanovi življenjsko zavarovanje na vzajemni podlagi. V načelu je bil predlog sprejet, a novi odbor naj ga preuči in skuša izvesti. (Za vse gl. tudi SS 5.12.1957 48 3. Ista št. prinaša članek o 50-letnici Franceta Perniška!)

Drugi šolski referent Aleksander Majhen

Primerno je poudariti, da je bil tokrat izvoljen v odbor Ruda Jurčec, prvi in dolgoletni predsednik SKA. Kar je nov dokaz za to, da spor ni bil tako globok in da so se rane hitro začele celiti.

Takoj po končanem OZ se je novi odbor zbral na svojo **prvo sejo**, ki je imela kot edino točko konstituiranje odbora. Na predsednikov predlog so bili izvoljeni: prvi podpredsednik dr. Julij Savelli, drugi podpredsednik Rudolf Žitnik, tajnik Nande Češarek, blagajnik Emil Cof, gospodar Nace Grohar, kulturni referent Alojzij Horvat, mladinski Aleksander Majhen, socialni Albin Magister in organizacijski Rudolf Smersu.

Na drugi seji, 14. 2. 1958, ki jo je zaradi odsotnosti predsednika in obeh podpredsednikov vodil Magister kot najstarejši član uprave, so referenti podali svoja poročila. ***Dejansko je med tem že potekla desetletnica ustanovitve Društva.***

Tajniku Nandetu Češarku so odobrili kritje stroškov, ki bi nastali v zadevi zbiranja podatkov o vrnitvi in pokolu domobrancev.

Blagajnik Emil Cof je poročal, da je konec leta 309 članov dolgovalo članarino za prvo polovico prejšnjega leta ali več.

Prosvetni referent Alozij Horvat je poročal o ureditvi knjižnice in da bodo začeli pobirati vpisnino potem, ko bosta odobrena Pravilnik in Poslovnik knjižnice. Namesto mlad. referenta je poročal tajnik o najetju in ureditvi sobe za šolo v Ramos Mejíji.

Marjan Marolt, večletni kulturni referent ZS

Organizacijski referent Rudolf Smersu je obvestil, da postopoma objavlja v SS razne članke in poziva na sodelovanje z DS, ko poudarja socialno skrbstvo in slovenske šole.

Socialni referent Albin Magister st.je poročal, da se stanje ni dosti spremenilo, čeprav so iz seznama pomoči potrebnih mogli črtati nekaj družin, da pa so se pojavili novi primeri.

Kulturni referent Alojzij Horvat je napovedal Spominsko proslavo za 1. junij, katere glavna vsebina bo govor in dramski prizor, ki ga je napisal Korošec. Kar zadeva 10-letnico DS, je napovedal, da bo knjiga o Slovencih predvidoma izšla meseca julija ali avgusta in da bo imela približno 140 strani srednjega formata. Pripravil jo bo Marolt, uvod pa bo napisal dr. Krek. Zunanja proslava desetletnice bo takoj po izidu knjige. Spored bo sledeč: dopoldne maša za vse umrle člane DS, po maši pa slavnostni občni zbor, na katerem bi naj se sprejel kak važen sklep, npr. začetek dela za Dom onemoglih (Smersujev predlog) ali postavitev temeljnega kamna dvorane v Slov. hiši (Cofov); popoldne pa bo akademija s slavnostnim govorom, nastopom Slovenske folklorne skupine in Slov. pevskega zbora Gallus.

Predsednik pripravljalnega odbora za Slov. dan, Kralj, je poročal, da ima že nekatere misli, da bi pa bilo potrebno poudarjati socialni namen te prireditve. Odobrili so tudi predlog odbora za nakup prehodnega pokala za odbojko. Kot vedno so tudi tokrat razdelili "dežurno" v pisarni.

5. Preosnova v "Zedinjeno Slovenijo"

To poglavje obsega krajšo dobo, ki pa je pomembna iz več razlogov. Med najbolj važnimi je pridobitev pravne osebnosti za DS, preimenovano v "Zedinjeno Slovenijo" (ZS). Ta doba skoraj popolnoma sovpada z ustavno vlado dr. Arturo-ja Frondizi-ja (gl. IV.1.), ki je predvsem v zadnjih letih pred svojo smrtjo veliko prispeval k priznanju slov. državne neodvisnosti in sodeloval pri ustanovitvi instituta (zavoda) za argentinsko-slovensko kulturno izmeno.

5. 1. Iskanje rešitve za Pristavo

Na seji 29. 3. 1958 so obravnali poleg tekočih zadev (sprejem novih članov, poročilo blagajnika) naslednje: - Povišanje posmrtnine od $ 2.100 na $ 2.300. - Povabilo org. referenta mladini nad 18. leti za pristop v DS . - Prosvetni referent je poročal o pripravah za Spominsko proslavo, ki bo v dvorani zavoda "del Salvador"; privoljenje za uporabo dvorane je izposloval dir. Orehar. Besedilo za prizor bo pripravil Ivan Korošec, režiral pa bo Janez Špeh. - Pripravljena sta bila tudi Pravilnik in Poslovnik za knjižnico, katera je odbor odobril po krajši debati in nekaterih spremembah. - Marjan Marolt je sporočil, da ima večino tvarine za knjigo o Slovencih že pripravljene; glede prevoda v španščino pa ga. Čehovin sporoča,da dela ne more prevzeti, pač pa bi prevod "opilila"; zato so sklenili naprositi za prevod visokošolsko mladino. Za zimski čas je v načrtu več predavanj, ki bodo lahko v Slov. hiši ali pa po KO. - Soc. referentu so odobrili $ 2.000 za pomoč potrebnim. - Kralj, ki je prevzel predsedstvo odbora za Slovenski dan, je poročal o pripravah nanj. Pri maši bodo peli združeni pevski zbori pod vodstvom J. Omahna. Nameravajo prirediti "šaljivo tekmo" v odbojki med odborniki DS in ostalih organizacij; DS bodo zastopali Mozetič, Savelli, Cof, Magister, Smersu, Horvat. Ostale glavne točke bodo: športni nastop (govorili so o "defile" - sic!), nastop folklorne skupine in zabavni spored.

Glede Pristave je predsednik poročal, da so nastale težave pri Slovenskem klubu zaradi pravne osebnosti: organizacije, ki same nimajo pravne osebnosti, ne morejo biti članice druge organizacije, ki jo ima. Zato so na seji kluba **sklenili naprositi DS, naj si pridobi pravno osebnost in potem Pristavo prepiše na svoje ime**. Razvila se je daljša debata. Stare je predlagal, da bi bilo bolje osnovati zadrugo, ki bi bila pred javnostjo lastnica raznih nepremičnin, ki jih imajo ali jih bodo imela društva. Sklenili so, da bodo poiskali informacije o arg. zakonodaji o društvih, zlasti o zadrugah, in potem bodo odločili o predlogu Slov.kluba.

Seja 9. 5. 1958. Odborniki so poročali o naslednjem: - tajnik o sprejemu novih članov (4) ; - blagajnik o denarnem prometu v mesecih marcu in aprilu, kjer je prebitka v glavni blagajni $ 7.935,13, v Mlad. skladu primanjkljaja $ 198,95, v Podpornem skladu (PF) prebitka $ 895,41, v PS prebitka $ 11.877,10. - Org. referent je poročal o pripravi posebne okrožnice namenjene mladini z vabilom za vstop v ZS in z informacijo o društvenem delovanju. Povedal je tudi, da KO v Floridi, Ramos Mejíji in Lanusu delajo normalno.

Kult. referent je poročal, da vsako četrto soboto v mesecu pripravlja prosvetne večere. Prav tako, da se je knjižnica obogatila z nekaterimi knjigami; med njimi je 10 zvezkov Ivana Preglja. **Tudi** (da) **je objavil v časopisju, da je to postala osrednja knjižnica, kjer naj bi se zbiralo vse, kar v tujini izide v slovenski založbi.** - Mlad. referent je poročal o objavah v časopisju glede slovenskih tečajev. Take objave bodo sledile za vseh 15 tečajev. Pripravlja se nov tečaj na Paternalu. Milan Zajec poroča, da je bil v San Justu ustanovljen mladinski odsek "Naš dom", ki pa bo v vsem pomagal mladinskemu odseku DS.

Spominska proslava. Referent je poročal, da Koroščevo delo zaenkrat ni izvedljivo, ker ni bilo mogoče dobiti režiserja. Namesto tega je Tine Kovačič prevzel pripravo recitacijskega nastopa (eno dekle in dva fanta v narodnih nošah), ki bi ga izpopolnili s pevskimi vložki. Predsednik je izrazil mnenje, da so vsako leto večje težave s pripravo te proslave, in je predlagal, da bi se razpisal natečaj za dramo, prizor ali kaj podobnega. Dr. Savelli je bil mnenja, da bi med ljudmi lepo odjeknilo, če bi na taki proslavi enkrat nastopili otroci; seveda bi bilo treba za to pripraviti primerno besedilo in ustrezen prizor. Horvat se je obvezal, da se o tem pogovori s Kunčičem. Stare je predlagal, da naj stopijo v stik z drugimi mladinskimi organizacijami, tako da bi vsako leto ena izmed njih pripravila proslavo.

Knjiga o Slovencih. Predsednik je sporočil, da je sestavljen finančni odsek pod Janovim vodstvom. Prevod v kasteljanščino so prevzeli slovenski akademiki, delo pa jim bo razdelil Ašič.

Pristava. Prebrali so dopis Slov. kluba, v katerem zopet prosi, da si DS pridobi pravno osebnost Če se to uresniči, naj DS s sedanjimi lastniki napravi protipogodbo, s katero bi bile zajamčene pravice vodstva in upravljanja ter lastnina tako posameznikom in kot organizacijam, na podoben način kot pretekla leta. Po tem predlogu naj bi se dala Društvu Slovencev pravica, da prepiše Pristavo (zemljišče in druge nepremičnine) na svoje ime, potem pa bi to svojo zakonito lastnino dajalo v najem Slov. klubu ali delničarjem. Smersu je razložil, da bi tako DS prišlo pod državno kontrolo in bi bilo treba vse posle izvajati po zakonih. Pri klubu ostane vsa imovina klubova last in v primeru razpada Kluba preide vse v državne roke. Nevšečnost je v tem, da nobena organizacija ne more biti član niti zadruge niti kluba in vsak član ima samo en glas, pri delniški družbi pa toliko, kolikor delnic ima, če ima seveda pravno osebnost. Stare je izjavil, da je treba ustanoviti pravno institucijo, kamor bi imele vstop vse organizacije, ki nimajo pravne osebnosti, in ta institucija bi morala pred oblastmi upravljati imovino. Prosil je, da se vnese v zapisnik ime odvetnika, ki je doslej vodil to zadevo, (česar tedaj niso storili). Jan je predlagal, da naj prosijo dir. Oreharja in ga pooblastijo, da uredi kočljivo zadevo na podoben način, kot je to storil s Slov. hišo. Dr. Savelli je predlogu oporekal, sklicajoč se na različna mnenja delničarjev. Stare je predlagal, naj se ustanovi pravni odsek, ki bi naj preiskal vse možnosti, potem pa poročal DS. Medtem naj DS pooblasti Slov. klub, da sme nadaljevati z delom. Dir. Orehar je poudaril dvoje: potrebna je takojšnja rešitev (moralna obveznost sedanjih lastnikov); urediti je treba prevzem (kar pomeni: od kod izhaja in kdo prejema), za kar je treba pravne osebnosti. Razvila se je kratka debata o izročitvi škofiji. Stare je ponovno trdil, da je potrebno načelno "izčistiti" sedanje pravno stanje in sklicati delničarje, kateri naj potem odločijo. Ašič je prav tako predlagal razjasnitev stanja, potem pa naj se DS posvetuje s kakšnim arg. odvetnikom. Stare je končno predložil naslednje: 1. ugotoviti pravno stanje s pomočjo arg. odvetnika in če je v sedanjem društvenem stanju možna ustanovitev delniške družbe ali zadruge ter kako bi bile s tem zavarovane pravice delničarjev in stalnost lastnikov Pristave. 2. sklicati sestanek delničarjev. 3. ugotoviti, če bi se s kakšnim notarskim aktom mogle zagotoviti pravice skupnosti, za slučaj da bi kdo izmed sedanjih 4 lastnikov umrl; tak akt bi bilo treba narediti takoj. 4. dati sedanji upravi najširša pooblastila in zaupnico, zato da delo na Pristavi ne zastane. Predsednik je dal Staretov predlog na glasovanje; bil je sprejet z večino, trije odborniki pa so se glasovanja vzdržali. Za pripravo predlaganega so odobrili pravni svet, ki so ga sestavljali predsednik Slov. kluba in predsednik DS (ali njihova namestnika) ter M. Stare, R. Smersu in V. Ašič. Dali so mu rok 14 dni .

Majhen je poročal o **graditvi šolske sobe** v **Moronu**, za katero bi starši prispevali $ 6.000, ostalo pa Gosp.odbor, SFZ in SDO. Starši so ustanovili majhen (začetni šolski) odbor pod vodstvom Marjana Pograjca. Zazidali so okrog $50m^2$.

5. 2. Dr. Savelli, poslevodeči predsednik

Na seji 14. junija 1958 so v zapisnik najprej vstavili ime odvetnika Odriozola, ki je dotlej vodil zakonsko urejanje Pristave. Tajnik je prebral **dopis Jug. Sokolskega društva**, ki vabi na praznovanje 1. **decembra**. Po debati so sklenili, da pošljejo **kot opazovalca** Cofa in Smersuja, kar kaže na počasno, a stalno upadanje pripravljenosti DS za udeležbo na proslavah nekdanjih jugoslovanskih državnih praznikov. - Poročal je tudi blagajnik; med drugim to, da je Hladnik izplačal Slovenski vasi $ 2.000 za zemljišča. - Stavljeno je bilo tudi vprašanje, kdo bo plačal 1.500 pesov stroškov za prepis Pristave, ali Slov. klub ali DS. - Kulturni referent je poročal o Spominski proslavi; prav tako je rekel, da bo kmalu razpisan natečaj za vsebino te proslave, ki naj bi jo izvedla šolska mladina; in da je imel sestanek z vsemi, ki pripravljajo knjigo o Slovencih. - Mladinski referent je poročal, da upa ugodno rešiti zadevo s tečajem na Paternalu, ko dobi žensko učno moč, čeprav so predlog za tečaj sestre sprva odklonile. Odobrili so mu nakup 300 zemljevidov Slovenije. - Predsednik je poročal o sestanku za ustanavljanje tim. "**Sociedad Yugoslava de Mutualidad Integral**"; DS je bilo povabljeno na sestanek, katerega se je udeležil dr. Savelli. Po poročilu dr. Savellija so sklenili, da se v bodoče DS konstruktivno udeležuje takih podvzemov in da o teh pripravah obveščajo ljudi, "seveda vedno, če se vodi vse izven jugoslovanskega poslaništva"(Zap 289).

Zatem je inž. **Mozetič** sporočil, da **odhaja iz Argentine**, ker je službeno prestavljen v Indonezijo. Izjavil je, da odločitev ni bila lahka, da gre nerad, da posebno težko zapušča slovensko skupnost. Zahvalil se je vsem za sodelovanje v vseh letih njegovega predsedništva. Izrazil je tudi željo, da bi prav tako nudili isto pomoč dr. Savelliju kot vršilcu dolžnosti predsednika. Z nekaj besedami je odgovoril dr. Savelli in povabil odbornike, da se udeležijo poslovilnega večera na čast odhajajočemu predsedniku.

Zapisnik seje 19. julija 1958 je daljši kot drugi zapisniki v tem letu. Dr. Savelli je začel sestanek s kratkim nagovorom, ki ga zapisnik prinaša v celoti. Izjavil je, da je padlo nanj veliko breme in da bo po svojih močeh skušal storiti vse, kar bo mogoče, da bi zaradi njega delo DS ne bilo ovirano. Prosil je upoštevanja, zato ker je njegovo delovno področje v drugačni stroki in mu vzame skoro ves prosti čas. Zaradi tega je odbornike prosil za pomoč in naj gredo morebitne pomanjkljivosti na račun omenjene prezaposlenosti.

Poslevodeči predsednik je prebral pismo inž. Mozetiča iz Haaga. Tajnik je obvestil o dopisu Kegljaškega kluba, ki poroča o svojem petletnem delu.

Govorili so o **nujnosti "čakalne dobe" za pristop** v Društvo, to pa zaradi primera A.B., ki je bila težko bolna in naj bi jo F. D. pridružil zato, da bi ji zagotovil posmrtninsko zavarovanje. Odločili so, da bodo zadevo rešili na prihodnji seji, medtem pa naj uprava pripravi izčrpno poročilo o tej zadevi.

Prebrali so **dopis Trpina iz Miramarja**, v katerem obvešča, da so tam **kupili zemljišče za majhno dvorano**, in prosi za navodila, kako stvar urediti.

Jože Vombergar je poslal obširno pismo, v katerem stavlja razne predloge: npr., tečaj španščine za starejše; tečaj slovenščine za mladino, ki jezika ne obvlada; ustanovitev posebnega odseka, ki bi iskal našim ljudem službe ali boljše namestitve od te, ki jo že imajo. Dr. Savelli je bil mnenja, da bi se prva dva tečaja težko izvedla, ker ne bi bilo zanimanja, kar pa zadeva tretji predlog, ga DS že tako izpolnjuje. Mislil je pa, da bi bilo primerno, ako bi pri upravi DS organizirali nekako središče za tozadevne informacije. Z objavo v časopisih in zasebnimi prošnjami bi bilo mogoče doseči, da vsi, ki iščejo delovne moči, to prijavijo v pisarni. Odbor je ta tretji predlog sprejel; glede prvih dveh pa je odločil, da objavi v časopisu poziv, potem pa bodo ravnali z ozirom na število interesentov.

Blagajnik je podal svoje poročilo, po katerem je bilo v tekočem mesecu več prihodkov kot izdatkov.

Prihodki Spominske proslave so vknjiženi posebej. Dobiček ($ 1.271,50) bo uporabljen za honorar pisatelju teksta za prihodnjo prireditev.

L. Jan je predlagal, naj občasno objavljajo prihodke vseh skladov. Majhen je predlog dopolnil s prošnjo, naj bi v posebnih primerih imenovali darovalce.

Potem je poročal **Cof** o svoji **udeležbi** kot **opazovalec** na razgovoru, ki ga je sklical **Sokol** za **nameravano proslavo 40-letnice Jugoslavije**. Sestanka so se udeležili (nekateri le kot opazovalci) zastopniki naslednjih društev: Jugoslovanski Sokol, Bojevnik, Hrvatsko kulturno društvo Strossmayer, Črnogorsko kulturno društvo Njegoš, Društvo borcev Draža Mihajloviča, Udruženje Srbov, Udruženje Črnogorcev, Edinost, Jugoslovanski dom, Jugoslovansko kulturno društvo Zbor in DS. Predstavnik Sokola je izjavil, da je povabil slovenska, hrvaška in srbska društva na razgovor o načinu proslave, a je prepustil prireditev sporeda društvom. Po krajši debati so sklenili, naj bi se proslava izvedla pod naslovom "Jugoslovanska nacionalna emigracija, zbrana v srbskih, hrvatskih in slovenskih društvih, prireja proslavo 40-letnice osvoboditve in združitve Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupno državo". Daljša debata je bila o tem, ali se naj da tej proslavi tudi močan protikomunistični poudarek, ali pa naj se to opusti, ker leta 1918 še ni bilo tega vprašanja. Na prihodnjem sestanku, ki ga bo sklical Sokol, naj se sestavi odbor društev, ki bodo sodelovala. Po tem poročilu se je razvila razprava, v katero so posegli Mehle, Smersu, Jan, Kralj in Ašič. Potem so sklenili: "**Društvo Slovencev smatra proslavo 1. decembra kot izrazito političen akt**, ter **se je zato** kot organizacija, katere izključen namen je socialno in kulturno udejstvovanje, **ne more udeležiti**. **Prireditelјem svetuje** zato, **naj se** tozadevno **obrnejo** neposredno **na slovensko politično predstavništvo**, t.j. Narodni odbor. Razume se pa, da Društvo Slovencev prepušča svojim članom kot posameznikom popolno svobodo, da pri imenovani proslavi kakorkoli sodelujejo, ako želijo" (Zap 293). Sklep je bil skoraj soglasno sprejet, 1 odbornik pa se je vzdržal.

Kult. ref. je poročal, da je p. Vigilij iz Rima poslal več svojih del kot odgovor na poziv v časopisih, naj bi pisatelji dostavljali svoja izdanja knjižnici DS. Uprava je predlagala, naj bi nagradili najboljša dela za spominske proslave z 2.500 in 1500 pesi. Odbor je sklenil, naj bo nagrada $ 3.000 za prvo delo in $ 2.000 za drugo.

Mlad. ref. je poročal, da se je začel tečaj na Paternalu, ki ga vodi Mizerit. SS in Ozn redno obveščata o tečajih. Predlagal je tudi ustanovitev krajevnih šolskih odborov po vzorcu Morona in San Justa. (Glede tega je potem Jan predlagal, naj sestavijo pravilnik za te odbore.) Prosil je, naj naročijo iz Trsta še več "ročnih" zemljevidov Slovenije. Poročal je tudi o proslavi praznika sv. Alojzija v Ciudadeli, kjer je po maši Gallus izvajal mladinsko spevoigro "Kresniček".

Dr. Savelli, ki ga odslej zapisnik skoro vedno imenuje kar "predsednik", je poročal o sestanku na Pristavi. Sodijo, da bi bila najboljša rešitev ustanovitev kluba, a v takem primeru bi organizacije brez

pravne osebnosti morale preko svojih predstavnikov, ki bi morali biti tudi delničarji, zavarovati svoje premoženje. O tem bodo govorili na sestanku 3. avgusta.

Glede knjige o Slovencih je Horvat prosil, da naj že vsi sodelavci oddajo svoje prispevke, ker je Marolt pripravljen, da začne z delom. Odbor je potrdil svoj sklep, da naj bodo imena darovalcev objavljena v knjigi.

Desetletnica DS. Prvotni načrt bo treba spremeniti. Knjiga o Slovencih da letos ne bo mogla iziti. Poleg tega skoro ni mogoče dobiti dneva (Zap govori o "terminu"), ker, da je "letošnje leto izredno bogato na obletnicah" (Zap 295) Uprava je zato predlagala, naj bi proslavili desetletnico **brez prireditve v dvorani**, nekako po sledečem redu: sv. maša za pokojne člane, slavnostni OZ in nato družabna prireditev.

Kralj je ugotovil slabo udeležbo na sejah in predlagal, naj postopajo po poslovniku z vsemi odborniki, ki ne prihajajo redno. Zato naj bi vsakemu odborniku dali po en izvod poslovnika. Predlog je bil sprejet.

Na seji 23. 8. 1958 je predsednik sporočil, da je Cof odšel na novo službeno mesto in zato podal ostavko na mesto blagajnika . Predlagal je na njegovo mesto Horvata, kar so sprejeli soglasno. - Org. ref. je poročal o ustanovitvi KO San Martín in oživitvi KO Florida. Mlad. ref. je prosil za ponatis "Naše besede", ki je pošla. Na predlog Kralja so sklenili objaviti v časopisju prošnjo posestnikom te knjige, da jo po možnosti odstopijo brezplačno ali proti odškodnini. - Soc. referent je poročal, da je razdelil odobrene podpore, da je Uprava medtem sklenila dati še druge, da so se potrebe povečale in da na srečo ljudje z razumevanjem spremljajo delo, res da včasih bolj preko Vincencijeve konference kakor preko DS. - Poročali so tudi predsedniki KO iz Floride, Ramos Mejije in Lanusa; prvi je predlagal, naj bi sedež prenesli v Munro ali Carapachay, kjer da je več Slovencev in več možnosti za primerne prostore.

Horvat je poročal o sestanku pri dr. Ivaniševiču (dejansko: Ivanissevich), na katerem je bil odobren pravilnik in akcijski odbor za "**Sociedad Mutual Argentino-Yugoeslava**", s predsednikom dr. Ivaniševičem in podpredsednikom arh. Sulčičem na čelu. Po daljši debati so ugotovili, da je zadeva resno zamišljena in da ni nikakega političnega vmešavanja, zaradi česar priporočajo članom DS in Slovencem na sploh, da vstopijo v to društvo.

Na željo predsednika je Horvat poročal o **Pristavi,** kjer so imeli 3. t.m. sestanek, ki ga je sklical odbor Slov. kluba in so bili navzoči DS, SDO, SFZ in KK. Predlogi o dokončni ureditvi so bili različni: prevzem po DS, izročitev kuriji, ustanovitev zadruge, ustanovitev kluba. Končno so si osvojili predlog F. Kremžarja, naj bi vsaka skupina poslala Klubu svoj predlog pisno. - Predsednik je vprašal nato, kaj bo predlagalo DS. V debato so posegli Ašič, Jan, Žitnik, Orehar, Pernišek in Kralj. Vsi so vztrajali na tem, da je treba hitre rešitve. Kralj je poudarjal, da ima DS dolžnost rešiti vprašanje kot največji "deležnik", ki je tudi doslej vodilo Pristavo, in se postaviti na stališče, v katerem bodo vsem zagotovljene pravice, tako DS kot drugim delničarjem. Zato sta bili tudi mladinski organizaciji mnenja, da naj bi prevzelo DS Pristavo v svojo last. Po krajši debati so **soglasno sklenili, da se takoj začne postopek za pridobitev pravne osebnosti DS, na OZ pa se naknadno ta sklep da v odobritev.** To so tudi sporočili Slov. klubu.

Horvat je tudi poročal, da mu je Marolt obljubil, da se bo sestavljanju in pisanju knjige o Slovencih v kratkem temeljito posvetil.

Seja 20. 9. 1958 je imela veliko zgolj tekočih zadev. Važno je omeniti, da so od **dirigenta Maria Draga Šijanca** sprejeli $ 1.**000 za Mladinski sklad** in je bilo sklenjeno, da se zahvala za darilo objavi.

Glede proslave 10-letnice DS so sklenili, da bo skupaj z OZ, ta pa bi naj bil sklican za 30. november. "Vsi načrti za proslavo desetletnice v večjem obsegu so propadli - do decembra ni niti ene nedelje proste (..) Izdaja knjige o Slovencih se je pa tako zavlekla, da še ni jasno, kdaj izide" (Zap 302). Žitnik je predlagal, da bi povabili vse nekdanje odbornike na družaben večer, kar je odbor načelno odobril, izvedla pa naj bi zadevo Uprava. (V tem opažamo neko nasprotje oz. pogosto zamenjavo izrazov in pomenov. Prva Pravila DS so predvidevala samo "odbor", - poleg OZ, nadzornega odbora in pododborov Pravila ZS pa razlikujejo (v šp.) med "Comisión Directiva" (CD; upravni svet ali skratka "odbor") in "Mesa Directiva" (MD; izvršni odbor). Večkrat so vztrajali na tem, da US določa načelno smer in delovanje na splošno, medtem ko IO to izvaja. V tem primeru pa je Žitnik za IO zahteval ravno nasprotno. Kar je delno razumljivo, ker so večkrat pomotoma govorili – oz. pisali v zapisnikih, da US sestavljajo odborniki, ki imajo določena mesta. Ta razkorak s Pravili pa je nekako razumljiv tudi spričo dejstva, da je bil po pravilih Upravni svet (CD) "širši odbor", v katerem navadno večina ni imela posebne odgovornosti za določen delokrog, zaradi česar nekateri odborniki niso tako redno prihajali na seje in

potemtakem tudi niso bili dovolj "razpoloženi" za take oprijemljive naloge, - kar je jasno razvidno iz zapisnikov, ki pogosto omenjajo premajhno udeležbo na sejah. Izraz IO, - ki je srbsko-hrvaškega izvora in bi ga morali zamenjati za "izvedni" ali "izvajalni" odbor ali kaj podobnega! -, pomeni, da bi moral udejanjati sklepe. Izraz US je sam v sebi protisloven, ker navadno uprave ne pojmujemo samo kot svet, ampak kot vodenje določenih zadev, izvajanje pravil, izpeljavo določenih sklepov, skratka kot upravljanje -administracijo - nečesa. Španska izraza "Comisión Directiva" in "Mesa Directiva" bi lahko slovenili z "Odborom" (ali Upravnim svetom) in "Upravnim odborom", ali pa kar s "širšim" in "ožjim" odborom, - tako kot je prišlo v navado zadnja leta. n.op.)

Iskanje pravne osebnosti. **Pernišek** je **poročal** o **postopku** pri "Inspección General de Justicia", uradu, kjer se vlagajo prošnje za pravno osebnost. **Listine**, ki jih zahtevajo, so: zapisnik ustanovnega občnega zbora; pravila in prepis zapisnika tistega OZ, na katerem so bila pravila dokončno potrjena , kako so glasovali in s kakšno večino; seznam odbora (dva izvoda); spisek vseh članov z navedbo bivališča; zadnji društveni denarni obračun (bilanca). V banko je treba vložiti najmanj $ **500**,- na dve imeni, predsednika in inšpektorja. (Izraz "inšpektor" se bržkone nanaša na šp. izraz "síndico", ki je zastopnik članov in katerega naloga je nadzorovati delo odbora, ne le blagajniškega; po navadi ima "síndico" tudi namestnike in to je nekak "nadzorni odbor"; n.op.) Postopek traja navadno 4 do 6 mesecev in ga lahko izvedejo sami, brez odvetnika. - Pri **razgovoru** je dr. **Savelli prosil Perniška** za **nadaljno pomoč**. Obvestil je, da je pisarna že začela pripravljati spiske in prepis pravil. R. **Smersu** je priporočal, naj ugotovijo, **če so sedanja pravila sprejemljiva** za pristojni urad; če bi bilo treba, naj na **OZ** dobijo **pooblastilo**, da jih **odbor spremeni** v soglasju z uradnimi zahtevami. **Postopek** naj bi se začel v prihodnji poslovni dobi **z novim odborom**, medtem pa bi naj pripravili vse potrebno. Ta **predlog** so **soglasno odobrili**.

Po seji je Horvat povabil odbornike na predavanje R. Jurčeca, ki je bilo takoj zatem. Predsednik Savelli - uporabljamo izraz, ki ga redno uporablja zapisnik - pa je priporočil udeležbo na koncertu Franje Golob in 29. oktobra tudi na proslavi "40. obletnice narodne osvoboditve".

Seja 1. 11. 1958 je spet bila predvsem posvečena poročilom o tekočih zadevah. Dlje so se ukvarjali s pripravo slavnostnega OZ za 10-letnico DS. Bili so soglasni, da je treba povabiti predsednike vseh društev. Glavno vprašanje je bilo, ali naj eden govori v imenu vseh organizacij, ali pa vsak zase; končno so sklenili, da naj govori samo eden od predsednikov, a če bi kdo hotel še posebej govoriti, mu je treba dati besedo.

Zatem so prebrali poročila za OZ blagajnik pa soc. in mlad. referent. Sklenili so, da še pred OZ pošljejo svojim članom izvlečke iz poročil o posameznih referatih. Predsednik je sporočil predloge Uprave za OZ, ki zadevajo povišek prispevka za PS, čakalno dobo za nove člane in pooblastilo odboru za "prikrojevanje pravil" v nebistvenih zadevah, ki so v zvezi s pridobitvijo pravne osebnosti.

Na seji 22. 11.1958 je predsednik najprej sporočil, da je izšel Informativni vestnik in da so povabili vse predsednike drugih organizacij na OZ. Dal pa je tudi razloge, zakaj Uprava ni vabila na družabni večer. Med temi razlogi je navedel naslednje: da so zvedeli, da "ne bodo navzoče glavne osebe, ki bi bile potrebne na tem večeru" (Zap 307); da ni mogoče nekoga vabiti na večerjo njemu v počastitev, potem pa mu naložiti stroške; da pisarna ni zmogla vsega dela in da tudi predsednik sam ne bo navzoč, ker ima nastop z mladinskim zborom Gallusa.

Dve fotografiji SH med prezidavanjem: na levi dvoriščni del stare stanovanjske hiše, na katerem so vidni vhodi v pisarno Dpa in SKA; na desni pogled od vhoda v SH, kjer je v ospredju del stare hiše z vhodom v pisarno SS, v ozadju pa se vidi del nove trinadstropne stavbe.

Od rednih **poročil** je bilo najvažnejše to, da je Mlad. odsek **začel** z **roditeljskimi sestanki.**

Prebrali so svoja poročila za OZ tajnik, kult. in org. referent, namesto gospodarja pa predsednik.

Dr. Savelli se je vsem odbornikom zahvalil za požrtvovalno delo, posebno Magistru za njegovo res veliko delo na socialnem polju, ter Horvatu zato, ker je sprejel mesto Cofa. Odgovoril je Žitnik "par prisrčnih besed na podpredsednika dr. Savellija, ki je poleg vsega dela, ki ga ima pri Gallusu, uspešno predsedoval DS po odhodu inž. Mozetiča" (Zap 308).

Horvat je poročal o zadnjem sestanku pri dr. Ivaniševiču, nakar so mu naročili, naj o tem na kratko govori na OZ. Horvat je prevzel tudi kandidaturo za predsednika na odborovi listi, ki jo je sam prebral in povedal, kako si zamišlja razdelitev mest. Predlog je bil soglasno sprejet.

DVANAJSTI - SLAVNOSTNI - OBČNI ZBOR, OB DESETLETNICI "DS", 30. NOVEMBRA 1958

Zbral se je v Slovenski hiši, takoj po maši za pokojne člane Društva. Zapisnik omenja, da je bilo osebno navzočih 73 članov, 37 pa po pooblastilih.

Kot vedno, so najprej poslali pozdravna pisma škofu Rožmanu, dr. Kreku, nadškofu Lafitte-ju, predsedniku republike dr. Arturu Frondizi-ju in bivšemu predsedniku DS inž. Mozetiču. Prebrali so tudi čestitke, ki so jih prejeli za 10-letnico od drugih organizacij in raznih osebnosti. Po branju in odobritvi zapisnika prejšnjega zbora so prešli k **poročilom**. (Opažamo, da po več letih v zapisniku OZ ni povzema poročil.)

Tajnik Nande Češarek je poročal o spremembah v sestavi odbora med letom. Nato je povedal, da je DS imelo 30.8.1958 v celem 1.054 članov (356 članic in 698 članov). Pripravili so dve prireditvi, Spominsko proslavo in 2. Slovenski dan. Pisarna je prejela okrog 100 dopisov in jih odposlala okrog 600. Precej dela je vzela priprava za pridobitev pravne osebnosti.

Blagajnik Nace Grohar je poročal, da je DS imelo $ 41.771,47 prihodkov in $ 36.668,02 izdatkov, torej $ 5.103,45 prebitka. Med prihodki so bili najvažnejši $ 35.543,50 članarine in $ 1.428,50 v knjižnici. Aktiva je bilo $ 74.094,38. V Podpornem skladu je bilo $ 14.354,16 prihodkov in $ 11.222.55 izdatkov, preostale gotovine $ 3.131,61. Posmrtninski sklad je imel $ 23.919,10 prihodkov, $ 11.542 izdatkov in $ 12.395,10 gotovine. Mladinski sklad prihodkov $ 12.114,95, izdatkov $ 12.114,95. Sklad za spominske proslave $ 2.705,50 prihodkov in $ 1.434 izdatkov, v gotovini $ 1.271,50. Sklad za knjigo o Slovencih $ 1.680,-.

Socialni odsek. Referent Albin Magister st. je dejal, da bi imel lažje delo, ako bi vsak rojak, bodisi da je član Društva ali ne, izpolnil le deloma svojo dolžnost do sorojakov. "Po tem, kar se je govorilo in kritiziralo, bi lahko sklepali, da ni bilo povsem ustreženo niti onim, ki so dajali, niti tistim, ki so prejemali. Res je pa, da se pri razdeljevanju podpor nismo ozirali ne na levo ne na desno; delili smo, koder smo videli potrebo, ne vprašujoč se za vzrok, še manj pa, ali je bil kdo član Društva ali ne."(Informativni vestnik DS, Bs.As., nov.1958 5-6). Delo se ni omejilo na Véliki Buenos Aires, ampak so pomagali ljudem v Mendozi, Santa Fe in Córdobi, pa tudi zunaj Argentine, saj so poslali pomoč celo v Slovenijo. Vsega skupaj imajo trenutno 214 pomoči potrebnih rojakov, kot je bilo objavljeno na 2. Dobrodelnem (t.j., Slovenskem) dnevu. V bolnišnicah se je zdravilo 60 naših ljudi. Dohodki za pomoč so prihajali iz rednih članskih mesečnih prispevkov, pa tudi iz dobička 3. Dobrodelnega dneva, poleg drugih darov. Nabirke so bile opravljene skupno z Vincencijevo konferenco. Skupaj je bilo izdanih v denarju 75 podpor v vsoti $ 12.600,-. Razdeljeno pa je bilo tudi dosti obleke, perila, obutve, tako da vrednost vseh podpor prekaša $ 25.000.

Mladinski odsek (ref. A. Majhen). Štel je poleg referenta 16 učnih moči in 9 katehetov. Tečajev je bilo 15, v katerih je bilo 516 otrok (222 dečkov in 294 deklic). Vsak tečaj si je nadel ime po kakem zaslužnem slovenskem možu. Program je izpovedan v treh življenjskih smernicah Ivana Cankarja: Mati, domovina, Bog. Uspehi so večinoma prav dobri, ker se otroci zanimajo za tečaj. Ponekod pa so nezadovoljivi, kar je pripisati tudi staršem, ki ne polagajo zadosti važnosti na tečaj. Da to zboljšajo, so ustanovili krajevne šolske svete; dozdaj 4. Tečaji so redno pomagali pri vseh prireditvah, imeli so pa tudi svojo Slomškovo in Alojzijevo proslavo.

Org. referent Rudolf Smersu je poročal, da je bila njegova naloga utrditi organizacijo na znotraj in na zunaj. Zdi se, da je pri tem imel nekaj uspeha. Glede Janovega predloga na lanskem OZ, naj bi se ustanovil organizacijski sosvet pri DS, ki bi združil in koordiniral vse slovenske sile in vzpostavil med njimi prisrčne odnose, je na vprašanje o tem odgovorilo samo 6 organizacij, ki pa žele ostati avtonomne, čeravno so pripravljene sodelovati z DS pri skupnih podvigih.

Kulturni referent Lojze Horvat je omenil, da je knjižnica dobila svoj pravilnik in poslovnik. Povečala je število knjig. Ima že spisek vseh po letu 1945 izdanih slov. knjig v zdomstvu. Govoril je o vedno večjih težavah vsako leto za pripravo Spominske proslave ter prosvetnih večerov in o tem, kako mislijo temu odpomoči.

Zatem je govoril **poslevodeči predsednik** dr. **Savelli**. Ob desetletnici je prvo misel posvetil tistim, ki so leta 1947 in 1948 opravljali pionirsko delo, "njim, ki so uvideli potrebo ustanovitve, zamislili obliko organizacije in zamisel nato uresničili". Drugo misel je posvetil tistim, ki so "z nami vred v preteklih desetih letih gradili, upali, vztrajali, pa so po božjih načrtih omahnili in se od nas poslovili". Potem je dejal : "Kaj naj povem o desetletnem delu? Vsi ga poznamo (..) Če je bilo na tistem prvem občnem zboru 110 članov, smatram za potrebno omeniti, da se je slabega pol leta pozneje vršil društveni informativni sestanek, na katerem je bilo navzočih že nad 400 članov.(..) Nato so se vrstila leta, z njimi problemi, uspehi, žrtve in - tudi razočaranja (..) Našteti vse delo (..) bi vodilo predaleč. Vsi vemo, kaj je bilo narejeno (...) Morda bi bilo potrebno govoriti tudi o napakah, o opuščenem in zamujenem. Res je: marsikaj bi morda še lahko storili. Za vse lahko najdemo utemeljena opravičila, ker vemo, da je vse storjeno sad prostovoljnega, neplačanega dela, izvršenega v izrednih okoliščinah, v katerih živimo, ob pomanjkanju časa za počitek in osebno razvedrilo.**(..) Mislim, da govorim v imenu vseh, če izrečem skromno željo, da bi se v drugem desetletju vzbudila vest vseh, ki stoje ob strani (..) Društvo Slovencev naj ostane še naprej naša matica in najljubši otrok naše slovenske družine v Argentini"** (masten tisk naš).

Pri **razgovoru** je Pernišek izrekel željo, da bi podali poročilo o sodelovanju društvenega odbora pri jugoslovanski bolnišnici. Predsednik je pojasnil, da odbor ni poslal uradnega zastopnika k nobeni seji, pač pa bo pri slučajnostih Horvat, ki je član te ustanove, poročal o tem kot zasebnik.

Potem ko je Nadzorni odbor predlagal razrešnico Upravnemu odboru DS in je bila ta sprejeta, so prešli k **volitvam**.Predsednik je prebral odborovo listo, ki je bila edina; glasovali so tajno: za ali proti. Ugotovili so, da je bilo prisotnih 108 članov in izid glasovanja je pokazal 107 glasov za in enega praznega. Po razglasitvi liste je prevzel vodstvo OZ novi predsednik.

Izvoljeni so bili: za **predsednika Lojze Horvat; za odbornike:** Vital Ašič, Mara Bidovec, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Nace Grohar, Maks Jesih, Ruda Jurčec, Janez Kralj, Albin Magister, Aleksander Majhen, Valentin Markež, Stanko Mehle, Franc Pernišek, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Ludvik Šmalc, Ivo Vadnjal, Milan Zajec, Rudolf Žitnik; v **nadzorni odbor**: dr. Celestin Jelenc, dr. Leopold Eiletz, Lojze Erjavec; v **razsodišče**: dr. Franc Logar.

Predlogi. 1. Članstvo daje **odboru poblastilo, da ukrene vse potrebno za pridobitev pravne osebnosti** in s tem pravico, da spremeni pravila, vendar le v nebistvenih točkah. - Pernišek je opozoril, da je treba paziti, da se pri spremembah ne spremeni bistvo društva, ki ima izrazito protikomunističen značaj, čeravno bi se morda morala beseda kot taka izpustiti v španščini. - Dir. **Orehar je** izjavil, da bo gotovo treba **spremeniti ime begunci** z **besedo izseljenci**. - Predlog je bil sprejet s 106 glasovi, dve osebi pa sta se glasovanja vzdržali. - 2. Dvig posmrtnine od $ 2.300 na $ 3.700 za vsak smrtni primer, prispevek članov pa od $ 3 na $ 5. Uvede se čakalna doba za nove člane, razen v primeru smrtne nesreče. Soglasno sprejeto.

Samostojni predlogi: 1. R .**Petriček:** društvo naj pošlje največ 18 deklet do 14. leta starosti brezplačno v Bariloče, kjer jim bo oskrba zagotovljena. 2. **Žnidar:** da naj sedaj izvedejo otroške kolonije, ki so bile mišljene že pred dvema letoma, a jih tedaj ni bilo mogoče izvesti.

Slučajnosti. Predsednik je poročal o akciji za jugoslovansko bolnišnico. Dejansko gre za bolnico in zavetišče članov in svojcev naseljencev iz Jugoslavije. Prebral je imena ustanovnega odbora, v katerem sta od starih slovenskih naseljencev I. Domicelj in arh. Sulčič, od novih pa Lojze Horvat, (to se pravi, on sam). Načelna izjava pripravljalnega odbora je, da ustanova nima nikakršnih zvez z jugoslovanskim poslaništvom. Zatem je dr. Savelli predlagal, naj čimprej pripravijo informativni sestanek o tem, preden se za to začne zanimati slovenska javnost. - Smersu je spomnil, da so na prejšnjem OZ govorili o možnosti zasebne življenjske zavarovalnice, za kar pa je treba mnogo članov; dejansko za to med ljudmi ni zanimanja.

V Zapisniku opazimo tokrat pozdrave, naslovljene na OZ Društva, ki so jih s podpisi svojih voditeljev poslale naslednje organizacije: SFZ, SDO, Pevski zbori iz Lanusa, Ramos Mejíje in San Justa, Fantovski Mladinski dom, Slovenska Beseda, Slovensko planinsko društvo in Slovenska kulturna akcija (R. Jurčec); nekateri zastopniki teh organizacij so bili osebno navzoči.

Zapisnik tega OZ ima še druge posebnosti (gl. Vire). Važno je poudariti, da so že začeli izpolnjevati pogoje, ki jih zakon nalaga ustanovam s pravno osebnostjo. Tako je DS za ta svoj OZ

navedlo imena odbornikov z osebnimi podatki, v slov. in šp. Priloženi so vsi rokopisi poročil in tudi rokopis zapisnika OZ, kar ni bilo navada. Prav tako celotni spisek članov DS. Priložen je tudi zapisnik Prvega OZ v španščini in sicer v petih verzijah: 1 r in 4 t, (ena izmed teh na društvenem uradnem papirju z naslovom Ramón Falcón 4158 !) ,1 pa na uradnih polah za notarske listine, ki so jo verjetno hoteli uporabiti pri vlogi prošnje za pravno osebnost. Čeravno je listnica ena izmed najbolj obširnih, je tolikšna predvsem zaradi podvojenega gradiva, ne pa zaradi važnosti, ki bi jo imel slavnostni občni zbor v počastitev 10-letnice Društva.

(SS je prinesla poročilo o zboru 4.12.1958 (49 3), v sorazmerno kratkem besedilu. Tiste tedne je veliko več pisala o 40-letnici osvoboditve in o ustanovitvi Jugoslavije. Prav tako meseca januarja ni omenjala društvene 10-letnice, pač pa je najti tedaj članke posvečene 50-letnici A. Majhna in tragični smrti Jožeta Musarja.)

5. 3. Ime "Zedinjena Slovenija"

Na prvi seji 13. 12.1958 je predsednik predložil razdelitev mest. Prvi podpredsednik je ostal dr. Savelli, drugi R. Žitnik, tajnik R. Smersu, blagajnik F. Pernišek, gospodar N. Grohar, vodja Mlad. odseka A. Majhen, soc. referent A.Magister st., org. referent N. Češarek. Mesto kult.referenta je ostalo nezasedeno, dokler ne bi dobili primernega kandidata.

Predsednik Horvat je razvil delovni program za tekoče poslovno leto.

-Društvo mora **povečati število članov**.

-Izdati mora še letos **knjigo** v **španščini** o **Slovencih**.

-Treba je dobro **organizirati vrsto prireditev**, in sicer: a) vsako četrto soboto v mesecu prosvetne večere v Slov. hiši, za kar ima že predavatelje; b) Slovenski dan na belo nedeljo; c) Spominsko proslavo v začetku junija.

-Na novo urediti organizacijsko mrežo in pritegniti mlajše osebe.

-Posvetiti vso skrb Mlad. odseku, ki ima že svoj načrt.

-Soc. referent naj nadaljuje z delom v isti smeri.

Temu je sledila razprava, v katero so posegli dr. Savelli, Magister, Žitnik, Pernišek, Smersu, Markež in Majhen. Ugotavljali so, da je treba več stikov s člani, predvsem po Vestniku. Imeti bi morali celodnevno pisarniško moč. Morda bi bilo treba pobirati članarino po hišah. Manjka družabnih prireditev. Posvetiti več skrbi mladini, predvsem šolski. - Majhen je nato predložil obširen letni načrt, ki je vključeval spominsko proslavo, počitniške kolonije, ustanovitev šolskih svetov. Toda največja težava je bila v pomanjkanju učnih moči. O tem se je razvil nov razgovor. Dr. Savelli je sodil, da je najbolj važna narodna zavest in volja do učenja. Smersu je mislil, da bi mogoče dobili primerne moči iz argentinskih učiteljišč, medtem ko je bil Markež mnenja, da iz argentinskih šol ne bodo dobili zavednih Slovencev.

Pri **slučajnostih** so omenili sodelovanje pri srebrni maši dir. Oreharja in govorili o informativnem sestanku glede arg.-jugoslov. bolnišnice ter o povabilu kiparja Franceta Ahčina na razstavo svojih del.

Seja 7. 3. 1959. Poleg tekočih zadev (sprejem novih članov, poročilo blagajnika, gospodarja in org, referenta), so odobrili Mlad. odseku $ 3.000,- za nakup klopi v sanmartinskem tečaju. - Nastala je **težava** s **knjigo** o **Slovencih**, ker je M. Marolt zbolel in odložil uredništvo. Zatem so naprosili Jurčeca, ki zaradi prezaposlenosti ni mogel sprejeti dela. Nato so se obrnili na dr. Debeljaka, ki pa še ni odgovoril. - Glede stroškov za Slov. dan je bilo sklenjeno, da se čim bolj omejijo, ker bi sicer zmanjkalo denarja za pomoči potrebne.

Pernišek je poročal o postopku za **pravno osebnost**. Pravila so dali na vpogled odvetniku, ki ga je predstavil dir. Orehar. Odvetnik je sodil, da bo treba pravila skrajšati in poenostaviti in šele nato iti na "Inspección de Justicia". Pripravljen pa je že seznam članov in odbornikov, z vsemi podatki.

Med **Slučajnostmi** so govorili o uspeli pustni veselici in o sestanku 22.3. glede bolnišnice. Tajnik pa je poročal, de je SS prosila za podatke, ker namerava v Koledarju l960 pisati o delu DS. Sklenili so, da dajo SS na razpolago vse potrebno gradivo. [1]

---

1) Spet si drznemo pripomniti, da je bila to napaka, kér se je na ta način na žalost izgubilo mnogo gradiva, ali pa se je zelo okvarilo, ker časnikarji nimajo zmerom zadosti smisla za ohranitev zgodovinskih listin. Vendar je res, da je na podlagi dobljenih podatkov J. Krošelj napisal obširno poročilo, ki na zanimiv način opisuje glavne dogodke prvih desetih let DS in govori že tudi o preosnovi društva (KZSS 1960 227-255). Smeli bi reči, da Perniškovo poročilo ob 25-letnici v zasnutku in porazdelitvi vsebine v glavnem sledi Krošljevemu spisu. Omenimo tudi, da je v istem KZSS Perniškovo poročilo: "Deset let

Seja 16. 5. 1959. Odobrili so $ 3.000,- podpore/tečaju v Moronu. Ker je Kegljaški klub poslal svoj pravilnik, so mu ga vrnili, ker da spada klub v delokrog Pristave in naj se tam predloži. Mlad. referent je sporočil, da se je ustanovil nov tečaj v Carapachayu. Odobrili so tudi $ 500,- za tečaj v Berazategui-ju. Daljše poročilo je podal soc. referent. Najeli so novo pisarniško pomoč, Ludvika Štancerja, s katerim je Uprava podpisala zelo podrobno delovno pogodbo. V zahvalo za delo, ki ga je za DS opravljala Zdenka Gornik, so ji sklenili plačati $ 2.000,- odpravnine.

O postopku za **pravno osebnost** je podal poročilo dir. Orehar. Govoril je z odvetnikom dr. Cárdenasom, ki je pregledal pravila in svetoval nekatere manjše spremembe; predlaga, naj si Društvo privzame kako ime, določilo o direktorju kot stalnem odborniku pa naj izpustijo. Predsednik je poročal, da je notranje ministrstvo izvedlo nadzorstvo Društva; pristojna oseba, ga. Miranda, je obljubila, da bo pomagala pri tem, da se zadeva čimprej reši. Potem ko so prebrali opombe odvetnika Cárdenasa, so sklenili, da izpolnijo poslovnik z določilom, da je vsakokratni direktor dušnih pastirjev v tem svojstvu tudi član odbora. O vprašanju, kdo določa članarino, so dodali, da to pristoja OZ. V primeru razida ali razpusta Društva pripade premoženje šolskim sestram. Pri izbiranju imena za društvo je R. **Žitnik predložil "Zedinjena Slovenija"** (Eslovenia Unida). Vse te spremembe so soglasno sprejeli.

Žitnik je tudi predlagal, naj bi v spomin mrtvih članov vzidali ploščo na primernem mestu na pokopališču Chacarita. Pernišek je nato svetoval, naj bi Slovenci imeli svojo grobnico. Predsednik je obvestil, da ni zanimanja za jugoslovansko bolnišnico, izrazil pa je mnenje, da bi morali delati za to več propagande. - Od Makeka so za $ 700 odkupili sliko "Slovenski dan 1957". (Kje je zdaj to delo?)

Seja 25. 7. 1959. Ukvarjali so se z raznimi tekočimi zadevami; med drugim je bil govor o pokopu pok. polkovnika Vauhnika, za kar da so se končno zavzeli Hrvatje. (Na prihodnji seji so to popravili takole : "G. Stare je slišal, da so Hrvatje vzeli zadevo v roke" in dodali, naj izven sej ne govorijo o tem, kar tam razpravljajo.[2])

Po posredovanju Hermana Zupana st. je vstopilo v društvo okrog 60 novih članov, za kar so sklenili, da mu izrečejo zahvalo. Poročali so blagajnik, gospodar in socialni referent. Mlad. referent je poročal o ustanovitvi tečaja na Ezeizi, se pritožil zaradi pomanjkanja knjige "Naša Beseda", napovedal ustanovitev šolskega sveta v Ramos Mejíji in naznanil Slomškovo proslavo za 20.9. Ugodili so tudi Maroltovi prošnji, naj bi mu pomagali pri postopku za upokojitev.

Predsednik je izrazil, da bi bilo treba čimprej **sklicati medorganizacijski sestanek,** zato da se pogovore o treh stvareh: o Spominski proslavi leta 1960, o pripravah na Slovenski dan in o akciji za dvorano v SH. Z ozirom na gradnjo dvorane je menil, da bi bilo mogoče pobirati prispevke po $ 2.000 v mesečnih obrokih po $ 100. Sestanek naj pripravi in skliče Uprava.

Seja 26. 9. 1959. Predsednik je poročal **o medorganizacijskem sestanku**, ki je bil 29. avgusta, in na katerem so razpravljali o treh točkah, ki jih je bil napovedal na zadnji seji. Glede dvorane so bili mnenja, da bi bilo treba zbrati 2000 oseb, ki bi bile pripravljene plačati vsaj 20 obrokov po 100 pesov, gradila pa bi naj se ob Slovenski hiši. Računajo, da bo Slovenski dan vrgel dovolj izkupička, s katerim bi zadostili sprotne potrebe svojih revežev. Spominski dan naj bi vključeval tudi koncert, po možnosti vseh zborov. - Omenil je tudi, da je zadeva za Marolta urejena. - Poročal je o svojem obisku na Slomškovi proslavi, k čemur je Prijatelj dostavil, da bi bilo treba počastiti tudi stoletnico prenosa lavantinske škofije v Maribor; če ne bi imeli škofa Slomška, bi bile slovenske meje še nižje od sedanjih.

---

slov.mladinske organizacije" v Argentini, ki je važen vir za vsako nadaljno raziskovanje (256-271). Isti zbornik tudi prinaša poročilo o slov. KA v Argentini in o Vincencijevi konferenci, kar more koristiti za boljše razumevanje pričujočega dela (274). Ima tudi spis "Slovenski pevski zbori v Argentini" (Pavel Fajdiga, o.c., 275—284)

[2] **Danes težko razumemo to vztrajanje na tajnosti odborovih sej, posebno ker po arg. zakonih morajo biti zapisniki zmerom na razpolago vsem članom, razen v primerih, ko bi odbor sklenil iz razlogov, ki jih predvideva Poslovnik, da naj določeno vprašanje obravnavajo tajno.** V tem primeru govorijo moralisti o **zaobljubljeni ali zapriseženi tajnosti**. So pa primeri, v katerih je tajnost zahteva pravičnosti ali ljubezni do tistega, o katerem se razpravlja, in táko tajnost navadno imenujejo **naravno ali nravno-pravno**. Zdi se popolnoma pravilno, da so razni odborniki vztrajali na izpolnjevanju te dolžnosti. Upoštevati pa je tudi treba važen dejavnik, ki je čas: so zadeve, o katerih danes mirno pišemo, ne ker bi prizadeti že bili mrtvi, temveč ker gledamo na določena dogajanja in dogodke iz bolj zgodovinskega in nepristranskega, pa tudi prizanesljivejšega vidika. Seveda ne moremo uporabljati istega sodila za sedanjosti bližnje dogodke. Zato je razumljivo, da smo v zadnjih poglavjih tega prvega dela marsikatera osebna mnenja izpustili, ali pa nismo vedno označili odbornikovega priimka.

Tajnik je poročal o številnih dopisih in odgovorih, ter o čestitkah raznim slov. ustanovam ob njihovi desetletnici (SFZ, SDO, Ciudadelskemu odru). Sporočil je tudi, da je **zaprosilo za vstop** v DS **okrog 60 rojakov**.

Poročala sta tudi blagajnik in soc. referent.

Predsednik je napovedal OZ za prihodnji 25. oktober, s sporedom kot je bil že objavljen v časopisih. Pred OZ bo skupna maša. Jesih je svetoval, naj bi bila maša eno uro prej kot navadno, ker se OZ precej zavleče, na kar je predsednik obljubil govoriti z dir. Oreharjem. Ker je navada, da ima bodoči predsednik proste roke pri sestavi novega odbora, je predsednik prosil odbornike, naj stavijo svoja mesta na razpolago. To so tudi storili.

Smersu je poročal o **predlogu akademikov**, ki so izrazili **željo, naj bi se DS spremenilo v Zvezo**, kakor jo imajo Poljaki za vse svoje organizacije. V razgovoru so omenili, da so o tem že veliko govorili, da je bil svojčas to predlog L. Jana, ki ni uspel. Zato je Pernišek sodil, da nima smisla o stvari ponovno razpravljati.

Sprejeli so tudi pravilnik krajevnih šolskih odborov, z naslednjim dodatkom 7. členu: "V primeru pritožbe končno veljavno odloča odbor DS".(Zap 330).

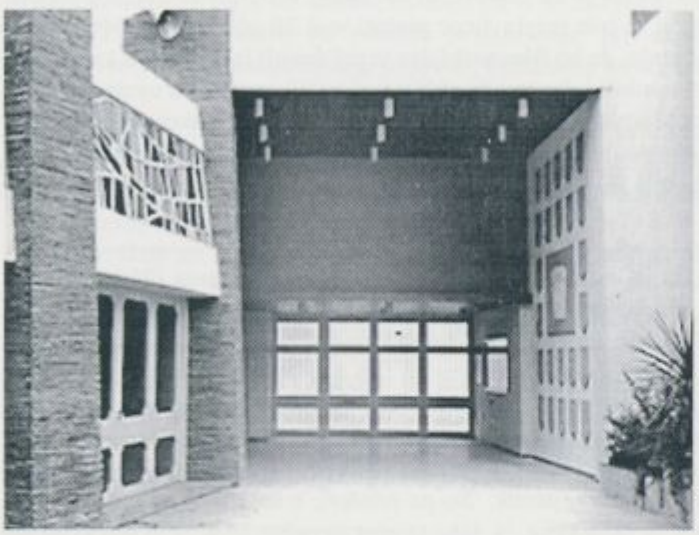
Seja 17. 10. 1959. Tajnik je poročal, da je **med dopisi** DS prejelo tudi **obvestilo notranjega ministrstva, da je prošnja za pravno osebnost bila vložena pod št. C 3754 /59.**

Več odbornikov se je udeležilo triletnice odprtja Našega doma v San Justu. DS Mendoza je vprašalo, ali naj se oni tudi vpišejo v SIZ, ali pa bo to storilo DS kot matično društvo; na kar so jim odgovorili, da se je DS že vpisalo in da je s tem vpisano tudi DS Mendoza. S tem v zvezi je Žitnika zanimalo, v kakšnem odnosu je SIZ z dr. Krekom; odgovorili so mu, da je SIZ nepolitična organizacija, bo pa s politiki sodelovala. - Gallus se je pritožil, ker mu šolski otroci delajo škodo na inventarju, in prosi DS, naj podvzame zadevne ukrepe, ker bo sicer moral sobo za šolo odpovedati. Predsednik je sporočil, da je o tem že govoril z dir. Oreharjem in Mlad. referentom. - Duhovnik Caserman je prosil za podatke o tem , kaj so komunisti "delali z našimi ljudmi" ob revoluciji. Sprva so mislili to prošnjo prenesti na bojevniško organizacijo, ki bi naj prevzela iniciativo za zbiranje tega gradiva. Potem pa so sklenili, naj DS poskrbi za ustanovitev posebne komisiije, ki bo stalno zbirala zadevno gradivo.

Zatem so referenti podali svoja poročila za OZ. Pripravili so tudi predloge in sprejeli predlog KO Ramos Mejía glede PS in posmrtnine.

Predsednik Horvat je prevzel kandidaturo kot nosilec odborove liste. Vanjo so vključili tudi dir. Oreharja.

TRINAJSTI REDNI LETNI OBČNI ZBOR, 25. OKTOBRA 1959

Preddverje z vhodom v cerkev in stena z grbi slovenskih mest

Zbral se je v Slovenski hiši ob 9.30. Navzočih je bilo tokrat 120 članov osebno, po pooblastilih pa 54. Za zapisnikarja je bil določen Ludvik Štancer, za skrutinatorja pa Maks Osojnik in Milan Magister. Kot navadno so poslali pozdravna pisma predsedniku države dr. A. Frondiziju, kard. Caggianu, škofu Rožmanu in predsedniku NO dr. M. Kreku. Odobrili so zapisnik zadnjega OZ.

Prvi je poročal **predsednik Horvat**. Zapisnik prvič prinaša skoro vse besedilo. Predvsem je poudaril delo Mlad. odseka in Soc. referenta. Omenil je Spominsko proslavo, ki so jo izvedli najmlajši, a je bila "na dostojni višini" in "lep dokaz, da ideali, za katere so oni morali dati svoje življenje, še živijo v nas" (Zap 3). Poudaril je, da je bilo pridobivanje novih članov eno izmed važnih uspešno opravljenih del, predvsem z zajetjem mladih. Opravičil je zamudo z izdanjem knjige o Slovencih. Obvestil je, da se z

delom za pridobitev pravne osebnosti nadaljuje in upajo na hitro odločitev. S tem bo rešena tudi zadeva Pristave. Med letom so imeli nadzorstvo notranjega ministrstva, ki je pohvalilo vodenje knjig in priporočilo, naj čimprej dobimo pravno osebnost. **DS nosi** v **seznamu ustanov št. 4642**. Zatem je govoril o dobrih odnosih z drugimi organizacijami, predvsem pa o meddruštvenem sestanku, ki ga je sklicalo DS 29. avgusta.

Poročilo tajnika (Rudolfa Smersuja) je tudi zapisano v celoti in obsega 3 strani in pol. V njegovi odsotnosti je poročilo prebral dr. Savelli. Govoril je najprej o "Slovenski pisarni" in njeni ureditvi, osebju, delu. Povedal je, da je bilo sprejetih 141 novih članov, zato ima zdaj društvo 1.192 članov, čeravno bi jih moralo biti več. Rekel je: "Vsi nad 18 let stari Slovenci in Slovenke v Argentini bi morali smatrati za svojo narodno dolžnost, da so člani DS (..) Ni s tem rečemo, da večina Slovenskih izseljencev ne priznava DS vodilne funkcije v slovenskem življenju v Argentini. Nasprotno, o tem ni dvoma in tudi odobrava društveno delo" (Zap 7). Omenil je tudi, da je po številu članstva DS v zamejstvu eno najmočnejših in ga presega samo podporno društvo v ZDA. Nadaljeval je: "Ob svoji ustanovitvi se je DS pečalo z različnimi zadevami, s katerimi se danes ne peča več. Nekateri vidijo hiranje DS, toda mnenje je gotovo pogrešeno. - DS se je v začetku udejstvovalo na različnih področjih pač zato, ker nihče drug ni posegal vanje. Ko pa so se začela ustanavljati društva, ki so se udejstvovala na raznih kulturnih, socialnih in drugih področjih, DS (..) se je posvetilo tistim, ki so ostala nezasedena.(..) Tako je n.pr. na ramenih DS ostalo slovensko šolstvo (.. in..) organizacija velikih prireditev: Spominskih proslav (Zap dodaja: "protikomunističnih borcev"), Slovenskih dnevov in podobnega..."(Zap 8). Potem je postavil pod vprašaj drugo zadevo in jo dal OZ v pretres: nekateri mlajši člani Društva so namreč znova načeli vprašanje, ali ne bi bilo koristno **spremeniti DS** v **Zvezo slovenskih društev** v **Argentini**, in so pri tem opozarjali na zglede drugih narodnosti. "To vprašanje ni novo. Že pred leti je bilo začeto na enem izmed občnih zborov DS. Tedaj je bil predlog (..) odklonjen z večino. - V drugi obliki je hotel to vprašanje rešiti predlog pok. prelata Odarja, ki je hotel vsa slovenska društva v Argentini povezati in jih postaviti pod okrilje DS. Tudi ta akcija ni uspela. - Slovenski katoliški shod v Bs.As. leta 1952 je ustanovil organizacijski svet, ki je imel nalogo povezati Slovenske organizacije. Tudi to prizadevanje ni imelo uspeha. - Predzadnji občni zbor DS je sklenil, da naj se ponovno razpravlja to vprašanje. Odbor je vprašal za mnenje vse organizacije (..) Večina sploh ni odgovorila. Ena org. je odgovorila pritrdilno, ostale pa so se izjavile proti temu, da se osnuje zveza društev, izjavile pa so svojo pripravljenost sodelovati z DS v vseh večjih skupnih narodnih zadevah (..) Z ozirom na to odbor DS ni več drezal v to vprašanje.(..) - Nov korak v smeri tudi formalne povezave slovenskih org. pa pomeni ustanovitev SLOVENSKE IZSELJENSKE ZVEZE, ki je zveza vseh nepolitičnih društev Slovencev v zamejstvu (..) ta zveza bo imela v vseh državah in tudi kontinentih svoje kontinentalne odbore. Tako bo morda Izseljenska zveza izpolnila vrzel, ki jo nekateri čutijo v našem organizacijskem življenju. DS pa bo nadaljevalo svoje delo, dokler njegovo članstvo ne bo drugače sklenilo." (Zap 9)

Poročilo blagajnika (F. Pernišek). Stroškov je bilo $ 59.501,02, (v čemer je vključeno $ 2.372,70 inventarja), prihodkov pa $ 52.923,85, torej $ 6.577.17 primanjkljaja. PS je imel prihodkov $ 28.434,10, izdatkov $ 15.671,10, v gotovini ostaja $ 12.763,-. Mlad. sklad: prihodkov $ 25.115,10 in isto vsoto izdatkov $ 25.115,10. PF (Podporni sklad): prihodkov $ 24.517,86, izdatkov $ 17.969,70, v gotovini $ 6.548,16. Sklad za spom. proslave ima $ 1.251,10 v gotovini (prihodkov je bilo $ 6.586,90, izdatkov pa $ 5.335,80). Sklad za knjigo o Slovencih razpolaga z 2.680 pesi v gotovini.

Poročilo gospodarja (N. Grohar). Vrednost inventarja se je od $ 11.239,50 zvišala za $ 2.372,70.

Organizacijski referent (N.Češarek). DS je že pred več leti sklenilo ustanoviti v vseh večjih središčih krajevne odbore, da bi tako razširilo svojo delavnost in omogočilo sodelovanje vsem članom. Delavnost odborov je različna, nekateri so zelo dejavni, drugi se komaj gibljejo. Med najbolj živahnimi je KO Ramos Mejía s predsednikom Zupanom na čelu. Nekaj podobnega se dogaja v Lanusu. V drugih krajih je delo zaostalo, precej zaradi pomanjkanja primernih prostorov. - Na skrbi org. ref. je bila tudi priprava III. Športnih prireditev.

Poročilo Mlad. odseka. (A. Majhen). Delovalo je 15 tečajev, katere je obiskovalo 613 otrok (275 dečkov in 338 deklic). Skupnih šolskih ur je bilo 2.200. V tečajih so uvedli novo knjigo "Moje veselje" za začetnike in nižjo skupino. Učni načrt je prilagojen namenu teh tečajev: vzgoja v narodnem in verskem duhu. MO je strnil ta načrt v 7 letnih enot: 1) Otrokovo življenje v štirih letnih časih; 2) Domovina v štirih letnih časih; 3) Argentina in domovina; 4) Slovenska zemlja: Ljubljana in okolica, Gorenjska in Dolenjska; 5) Notranjska in Primorska; 6) Štajerska in Koroška; 7) Slovenija (pregled). Govoril je o ovirah in uspehih, predvsem o KŠO, ki so se ustanovili skoro povsod. Poročal je o sodelovanju mladine pri šolskih in drugih prireditvah. Omenil je kraje, kjer so bili roditeljski sestanki,

poročal o izletu k šolskim bratom v González Catán in napovedal, da bodo po možnosti šli na počitnice v Bariloče.

Kulturni referent (Ivan Prijatelj). Poročal je o prosvetnih večerih, Spominski proslavi, razpisu leposlovnih nagrad, lutkovnem odru, slov. osrednji knjižnici in podal bežen pregled "kulturnega izživljanja" v Argentini.

Socialni referent (Albin Magister st.) je poudaril, da je bil tozadevni odsek ustanovljen z namenom, da bi se s sodelovanjem vseh karitativnih ustanov in s pomočjo dobrotnikov čim več pomagalo tistim našim rojakom, ki so v potrebi. Povedal je, da imajo stalne sodelavce in da delajo skupno z Vincencijevo konferenco. Zavrnil je mnenje tistih oseb, ki mislijo, da ima DS obveznosti samo do svojih članov. Potem pa je na hitro pokazal glavne potrebe: 14 oseb je stalno odvisnih od pomoči Društva; 49 je takih, ki bi brez podpore preživeli, a v veliki revščini; 16 družin s 65 otroki prejema od časa do časa podpore v blagu; 29 oseb je bolj ali manj bolnih in 11 jih dobiva stalno pomoč v denarju in blagu itd. Skupaj je bilo deležnih denarne pomoči DS 71 oseb v 47 primerih, v celem $ 16.502,-; v blagu pa je dobilo pomoč v 42 primerih 198 oseb.

Zatem je sledil **razgovor o poročilih**. Franc Močnik je poudaril potrebo po ureditvi "centrale", kajti posamezna središča (da) delajo po svoje in zase in se DS v njihovo delo ne vmešava, čeprav bi bilo primerno pomagati tistim, ki sami ne zmorejo vsega. Lojze Sedej je pripomnil, da za dobro stvar in koristi skupnosti zmerom prispevajo eni in isti ljudje. Treba bo dobiti novih in delavnih članov. F. Pernišek je k temu dostavil, da 500 ljudi vzdržuje vsa društva, ves tisk in vse velike skupne podvige. Sedej je potem svetoval, naj bi pridobivali člane po KO in naj bi za Mlad. sklad pobirali prostovoljne prispevke po 2 pesa; izjavil pa je tudi, da je delo za knjigo o Slovencih na videz zamrlo. L. Horvat je na to odgovoril, da je DS že izdalo bloke za prispevke in jih razdelilo med mlad. organizacijami; glede knjige pa je stvar zastala zaradi bolezni Marolta, a da imajo zdaj že drugega pisca. Dir. Orehar je odgovoril Močniku, da bi dvorano in osrednje prostore radi zgradili, pa so naleteli na velike ovire, ker **ne morejo izprazniti stare hiše.** (Stanovalci so bili rojaki, ki so tam dobili od Društva začasno bivališče, a so se potem začeli sklicevati na zakon, ki je veljal tja do leta 1976, po katerem nikogar ni bilo mogoče spraviti iz stanovanja. Nekateri res niso imeli kam iti, ni pa to veljalo za vse.) Dir. Orehar je izjavil, da je zadeva tako huda, da so že razmišljali o tem, da bi prodali hišo in iskali drugje kak primeren prostor. "Če bi pri nekaterih ljudeh bilo več dobre volje in razumevanja, bi že lahko imeli dvorano in prostore in bi vse naše delo drugače potekalo"(Zap 21). Maks Osojnik se ni strinjal s poročilom kult. referenta, češ da je preveč pesimistično. K temu je dostavil predsednik, da je bilo vsak mesec po eno predavanje, da pa je bolj treba misliti na delo po KO. Poudaril je delavnost MO in se predvsem zahvalil SS, ki da edina pošilja knjižnici vsa svoja izdanja.

Nadzorni odbor je **predlagal**, da se **odobrijo poročila,** da se izreče odboru zahvala za opravljeno delo ter se mu da razrešnica. Vse to so sprejeli soglasno.

Ker ni bila predložena nobena druga lista, je predsednik prosil Perniška, naj prebere **kandidatno listo odbora**. Glasovalo je za predlagano listo 123 članov, 2 glasovnici pa sta bili prazni. Tako so bili **izvoljeni**: **predsednik** prof. **Lojze Horvat; odborniki:** Mara Bidovec, Boleslav Cvetko, Nande Češarek, Miha Gaser, Tinca Glavan, Nace Grohar, Maks Jesih, Ruda Jurčec, Rudolf Keršič, Janez Kralj, Albin Magister st., Aleksander Majhen, Valentin Markež, Stanko Mehle, Anton Orehar, Franc Pernišek, Ivan Prijatelj, dr. Julij Savelli, Rudolf Smersu, Ivo Vadnjal in Rudolf Žitnik; **nadzorni odbor**: dr. Celestin Jelenc, dr. Leopold Eiletz in Lojze Erjavec; **predsednik razsodišča**: dr. Franc Logar.

Predlogi. KO iz **Ramos Mejíje** je predlagal, naj bi ob smrti vsakega člana DS iz PS dalo za eno mašo, za vse umrle pa enkrat na leto, po možnosti pa naj posmrtnino zvišajo na $ 4.000,-. Predsednik je predlagal OZ , da predlog sprejme, kar se je tudi zgodilo. - R. Žitnik je opozarjal na nevarnost, da bo slov. zgodovina med vojno in po njej popolnoma popačena, ker zgodovinarji doma vse potvarjajo, celo predvojno zgodovino slov. naroda. Zato je dolžnost, da zberejo in napišejo dogodke tako, kakor so se resnično dogajali v komunistični revoluciji med okupacijo. Spomnil je, da je precej gradiva že napisanega, treba ga je samo zbrati in urediti. Zato je predlagal **ustanovitev Zgodovinskega instituta**. Dr. Savelli je dostavil, da naj ne ustanavljajo novega instituta, marveč naj poživijo komisijo za zbiranje zgodovinskega gradiva, ki je pred več leti delovala, potem pa je prenehala z delom. Ugotoviti je treba, kdo se je s tem ukvarjal in te ljudi naj znova povabijo na sodelovanje, a treba je pritegniti še več moči, ker je zadeva nujna in važna. Havelka je povedal, da se s tem ukvarja društvo protikomunističnih borcev in da imajo že tudi v ZDA nekaj zbranega. Ivan Prijatelj je svetoval, naj k delu povabijo člane SKAS-a (Slov. kat. akad. starešinstva). Dr. Savelli pa je pripomnil, da je treba misliti tudi na denarna sredstva, k čemur je več članov dalo svoje zamisli. L. Šparhakl je dostavil, da je treba zbrati vse gradivo, tudi o vseh nasilstvih in sramotnih dejanjih in zločinih, ki so jih povzročili Nemci in Italijani nad našim narodom.

Predsednik je vse predloge strnil in jih dal na glasovanje. Tako je OZ **sklenil**: **obnoviti komisijo** za **zbiranje zgodovinskega gradiva**; **zbrano** delo **izdajati** v **snopičih**; komisija naj naveže **stike** z **vsemi društvi**, ki se s tem pečajo; **društvo** naj **poskrbi**, da bo komisija za delo imela **potrebna denarna sredstva**.

Zatem je predsednik predložil **delovni načrt** za novo poslovno dobo. Posebno skrb bo posvetil Mlad. odseku. Pojačil bo delo za pridobivanje novih članov. Ker že govorijo o treh rodovih, bo treba vse tri med seboj povezati. Obhajanje 15-letnice vetrinjske tragedije bo moralo biti na primerni višini. Stoletnice lavantinske škofije s sedežem v Mariboru se bodo zdomci spomnili na Slomškovi proslavi. Odbor se bo prizadeval za skladno sodelovanje z drugimi društvi. Da bo mlajši rod lahko seznanjal s pomembnejšimi zgodovinskimi dogodki, bo odbor skrbel za obhajanje obletnic in o tem poročal v listih. Skrbel bo za poživitev družabnosti. Skušal bo prirejati prosvetne večere po vseh KO. Izvedel bo vaditeljski tečaj zato, da se poživi športno delovanje med našo mladino. Vsem ustanovam bo DS nudilo vso pomoč pri reševanju skupnih težav. OZ je načrt sprejel z odobravanjem.

Nato so prešli k **spremembi pravil**. Predsednik je poročal, da so na odborovi seji 16. maja 1959 razpravljali o spremembah, ki jih je svetoval odvetnik Cárdenas. V bistvu so spremembe malenkostne, v izrazju in slogu (stilu) pa so bila Pravila deležna večjih popravkov. Bolj kočljivi pa (da) sta dve zadevi: prva z uradnim imenom za društvo, druga pa s členom, ki določa, da mora biti vsakokratni dušni pastir član odbora. Zadevo o članstvu dušnega pastirja je mogoče urediti z novim členom v Poslovniku. Kar pa se tiče imena, je potrebno v španščini opustiti izraz "Sociedad Eslovena", ker je več društev s tem imenom. **"Odbor je zato sklenil, da se odslej Društvo Slovencev v španskih pravilih in uradno imenuje "Sociedad Eslovenia Unida", v slovenščini in slovenskih pravilih pa še naprej ostane "Društvo Slovencev""** (Zap 27; popravljene so tiskovne napake in besedilo podčrtano; n.op.). Zatem je predlagal sprejem pravil v španskem besedilu (Zap 28-32), kar je OZ tudi storil.

Pri **slučajnostih** je Francé Dolenc predlagal, naj bi starši, ki niso člani Društva in imajo otroke v slovenskih tečajih, prispevali v šolski sklad. Odgovoril je F. Pernišek, ki je dejansko skoro dobesedno ponovil to, kar je svojčas o tem na 11. OZ izrekel inž. Mozetič : **"Manj škode je, če dobimo kak pes manj v društveno blagajno, kakor da bi izgubili kakega otroka"**(Zap 32). Dolenc je nato svoj predlog umaknil.

(Gl. tudi poročilo v SS 29.10.1959 43 3-4)

5. 4. Smrt škofa dr. Gregorija Rožmana

Prva seja novega odbora je bila 31. 10. 1959. Odbor je na predsednikov predlog sprejel naslednjo zasedbo: 1. podpredsednik dr. Savelli, 2. podpredsednik R. Žitnik, tajnik F. Pernišek, blagajnik J. Kralj, gospodar N. Grohar, org. ref. R. Smersu, kult. ref. I. Prijatelj, mlad. ref. A. Majhen, soc.ref. A. Magister st. - Zatem so sklenili, da sprejmejo predlog ramoškega KO, ki govori o zadušnicah za mrtvimi člani in posmrtnini. - Dogovorili so se o osebah, ki bodo ali pa naj bi vstopile v Komisijo za zbiranje zgod. gradiva. Od odbora bi sodelovali Savelli, Pernišek, Žitnik in Smersu z bivšimi člani te komisije, ki so bili dr. T. Debeljak, Vuk Rupnik, Miloš Stare, Rudolf Wagner, dr. Miha Benedičič (in R. Smersu); povabiti pa je treba tudi Zvezo protikom. borcev, ki naj bi imenovala svoje zastopnike. V razgovoru je omenil Magister, da imajo nekateri spisane vse dogodke za svoje kraje ali celo okrajna glavarstva. Cvetko je povedal, da je med ljudmi še dosti zgodovinskih fotografij in drugega dokazilnega gradiva. Pernišek je izjavil, da je v Buenos Airesu veliko takega gradiva, ki so ga prinesli iz avstrijskih taborišč; je pa mnenja, da je treba ves ta materijal koncentrirati v Društvu in da bi moral biti arhiv skrbno zavarovan pred morebitno krajo. Končno so naročili Pernišku, da čimprej skliče prvo sejo predlagane komisije. - Predsednik je poudaril nato pomen družabnih prireditev, ki ohranjajo izročila, gojijo potrebno družabnost in pomagajo društveni blagajni. Trenutno bi bilo treba govoriti o silvestrovanju, ki bi naj bilo na Pristavi. Magister je bil mnenja, da naj bi to misel opustili in to zaradi slabih izkušenj s silvestrovanjem; drugi da že vsako leto prirejajo to zabavo, ker imajo svoj krog ljudi, Društvo pa tega nima, zato je zadeva tvegana. Jesih je izrazil željo, da bi vplivali na razne prireditelje, tako da bi sami opustili silvestrovanje. Pernišek pa je sodil, da so neuspelim društvenim silvestrovanjem v preteklosti bile krive druge zadeve in bi naj znova poskusili. Za zadevo bi se morali zavzeti ljudje iz Morona in okolice, tako kot se to dogaja v San Justu. Poskrbeti je za dobro hrano in pijačo, predvsem pa za prijetno glasbo, "da ne bomo poslušali tuje glasbe". Odbor je končno sklenil, da silvestrovanje priredi. - Nato so posvetili dolgo časa **razgovoru o vaditeljskem tečaju**, predvsem o delovnem načrtu, o morebitnih vaditeljih (prof. Alojzij Zupan, Iva Vivod, Marjana Škulj, R. Smersu, Avgust Čop in Miloš Prelog) ipd. Vztrajali so na stališču, da bi moral biti tak tečaj že kar neka stalna ustanova (Pernišek) in da bi moral vključevati narodnostno vzgojo (Žitnik,

ki je pripravljen sodelovati). Sklenili so, da bodo vse omenjene povabili k sodelovanju in jih naprosili, da pripravijo delovni načrt.

Žalna seja za pok. škofom Rožmanom, 21. 11 1959, ob 18.

SS 19. 11. 1959 (46) je bila vsa posvečena pravkar umrlemu škofu Rožmanu. DS je v tej številki objavilo svoj žalni oglas, obenem pa tudi obvestilo o žalni seji. V naslednji številki (26.11.1959) je SS pod naslovom "Slovenci v Argentini žalujejo za škofom dr. Rožmanom"(2-3) poročala o žalnih sejah in sestankih raznih ustanov v spomin umrlega škofa, med njimi DS (3).

Zapisnik o žalni seji prinaša v celoti govor predsednika prof. A. Horvata, potem pa v skrajšani obliki besede dir. Oreharja. Ako primerjamo to, kar poroča o predsednikovem govoru SS, s tem, kar prinaša zapisnik, moremo opaziti, da zapisnik bolj poudarja škofove osebne lastnosti, medtem ko SS govori o tem, kako je dr. Rožman sprejel imenovanje za škofa, in o njegovih potovanjih med rojaki v Argentini.

Po končani komemoraciji je Žitnik predlagal, naj se takoj ustanovi sklad za življenjepis o škofu Rožmanu. Smersu je stavil predlog, da skličejo vse ustanove na javno komemoracijo, k čemur je dr. Savelli dodal, da bi naj bila ta prireditev v roku enega meseca. Odločili so, naj bo na praznik Brezmadežne, 8. decembra ob sedmih zvečer, z govorom in pevskim nastopom Gallusa. Toda na naslednji seji so morali obžalovati, da do te komemoracije ni moglo priti, to pa zato, ker je bil isti dan v Buenos Airesu svetovni kongres katoliške mladine, katerega se je udeležila tudi slovenska mladina; poleg tega je bilo prvo obhajilo v Ramos Mejíji. "Tako ni bilo upanja na zadostni obisk in je uprava komemoracijo prestavila na poznejši čas"(Zap 341).

Seja 30.1.1960. Predsednik je poročal, da je Uprava od zadnje seje odbora imela dve seji. Potem je ugotavljal, kako se izvajajo sklepi zadnjega OZ: opravljajo zadušnice za vsakega umrlega člana; prosili so nekatere izkušene osebe za sodelovanje pri vaditeljskem tečaju; priredili so silvestrovanje, ki pa ni uspelo iz različnih vzrokov: samo dve naprošeni osebi sta se odzvali na povabilo za sodelovanje, organizatorji se niso dosti pobrigali za pripravo, ljudi je prišlo malo zaradi slabega vremena in stavke javnih vozil. - Obvestil je tudi, da se je v imenu DS R. Žitnik udeležil proslave ruskih emigrantov in da je na njej tudi govoril. - **V nedeljo 22.11.1959 je bila blagoslovitev slovenske cerkve v Lanusu.** Predsednik je bil naprošen za botra. Udeležil se je slovesnosti in na slavnostnem kosilu čestital cerkvenemu predstojništvu in rojakom v Lanusu. V imenu DS je po sklepu Uprave podaril za cerkev $ 1.000,-, za kar je prosil odobritev. (Soglasno odobreno). - Mendoško DS je povabilo matično društvo na proslavo svoje 10-letnice in, ker je predsednik ravno tedaj v službi imel svoj redni dopust, se je udeležil slovesnosti kot zastopnik DS. - Otroci slov. tečajev so imeli skupen izlet, za katerega je društvo prispevalo $ 600,-. za kar tudi prosi naknadno odobrenje (Odobreno).

Tajnik je obvestil o povabilu mendoškega zbora na pevski koncert, ki ga prireja zbor pod vodstvom ravnatelja M. Bajuka za svojo 10-letnico. - Sprejeli so 16 novih članov. **Blagajnik** je podal kratko poročilo. **- Kult. ref.** zaradi pomanjkanja časa ni mogel sestaviti poročila. Naročili so mu, da naj čimprej pripravi načrt za zimski čas, R. Žitnik pa je dostavil, da bi kult. ref. kot medicinec lahko posvetil nekaj predavanj skrbi za zdravje. Tajnik je menil, da so bili prosvetni večeri v Ramosu in Lanusu dobro obiskani in bi v bodoče morda uspeli tudi v San Justu. Keršič je predlagal, naj bi pripravili načrt predavanj, ki bi naj bila res zanimiva in "aktualna", kakor ima to urejeno SKA. Kult. ref. je izrazil mnenje, da bi DS moralo bolj skrbeti za splošne prireditve, kakor so igre in koncerti. Glede predavanj iz medicine je dr. Bercé že obljubil troje predavanj. **Tajnik** je opozoril na to, da je za Izseljenski koledar bilo treba plačati $ 409,50 carine. Zato je svetoval, naj bi koledarju določili minimalno ceno.

Razgovarjali so se tudi o blagajniškem poslovanju. Želeli so poenostavitev vknjiževanja raznih vplačil s tem, da bi vodili dnevno "polo" z določenimi "rubrikami"; te pole bi rabile kot priloga za glavno knjigo, obenem pa bi iz njih vsak čas bilo razvidno stanje blagajne. - Glede pustne veselice so sklenili, da jo opustijo, ker so te prireditve že tradicionalne v San Justu, Santos Lugaresu in Lanusu. Slovenski dan pa bo kot zmerom na belo nedeljo, tokrat povezan s Slomškovo proslavo; da izbere govornika, bodo naprosili SKAS-ov odbor, za nastop pevskih zborov pa dr. Savellija; popoldne bi bila veselica in nastop mladinskih organizacij s športnim programom.

Seja 8.4.1960 je bila v začetku skupaj s predstavniki društev in organizacij, ki naj bi sodelovale na prihodnjem Slovenskem dnevu (Robert Petriček za SPD, Bogo Pregelj za bojevnike, Rudolf Keršič za Naš dom San Justo, Jože Vodnik za SFZ, Mara Bidovec za SDO, Janez Jereb za pevski zbor Ramos Mejía, J. Dobovšek za srednješolce). Razdelili so si delo (zajtrk, bar, blagajna, jed in hrana, dežurni po

urah, strežniki od SFZ), drugi pa so poročali o sodelovanju skavtov, Mladinskega doma (šaljiva pošta), nabiranju darov za dobitke in prošnjah za pecivo.

Nato se je začela redna seja. Predsednik je poročal, da je zgodovinski odsek že imel dve seji. Ni bilo uspeha s sestankom za vaditeljski tečaj, zato so sklenili počakati na čas po športnih dnevih. Komemoracija za škofom Rožmanom ni bila mogoča marca, zato so odločili, da jo prestavijo na obletnico smrti. Uprava je med tem imela ena samo sejo, na kateri so razpravljali o Slov. dnevu. Obravnavali so tudi odstop L. Štancerja, do katerega je prišlo iz zdravstvenih razlogov. Uprava je bila pooblastila Perniška, naj bi govoril z go. Martinčič, če bi hotela sprejeti mesto; sporočil je, da je gospa pripravljena sprejeti nekaj popoldanskih ur na dan, ker je že zaposlena pri dveh drugih edinicah v Slov. hiši. Kar zadeva plačo, (da) ima pri eni $ 20 na uro, letno plačo in plačane počitnice, pri drugi pa $ 22 na uro brez vsega drugega. V razgovoru so obravnavali vplačevanje "pokojnine", ki bi se morala deliti med vse tri delodajalce, ako bi gospa hotela prispevanje v pokojninski sklad; sklenili pa so plačati $ 22 na uro brez drugih obveznosti, in namestitev bi bila začasna, za tri mesece; toda ga. Martinčič mora dati jasen odgovor glede pokojninskih prispevkov.

Smersu je poročal, da je kot zastopnik DS skupno z Mendoščani obiskal grob pokojnega izseljenskega duhovnika Kastelica. Izrabil je priložnost, da je obiskal rojake v San Luisu, v mestu Santa Rosa (prov. La Pampa) in bil tudi na sestanku DS Mendoza, kjer se je zbralo skoro 150 oseb, ki s pozornostjo spremljajo delovanje osrednjega društva. - Govorili so tudi o obisku mendoškega pevskega zbora, ki bo 22. maja priredil koncert, na katerem bi naj po želji ravn. Bajuka nastopili vsi zbori.

Škof dr. Gregorij Rožman

Marjana Batagelj je sporočila, da so v Slov. hiši ustanovili šolski odbor, ki mu predseduje Božo Stariha, člani pa so Sonja Virnik, Franc Dolenc in Lojze Mehle.

Glede Slov. dneva so sklenili, da naj bo oglas v časopisih zaradi varčnosti manjši, a SS je obljubila, da bo za Veliko noč objavila daljši propagandni članek, ki ga bo napisal dr. Brumen ali pa R. Jurčec.

Sprejeli so nekaj novih članov in poslušali blagajnikovo poročilo. Soc. ref. je sporočil, da bo za Veliko noč razdelil $ 4.500 v podporah. Org. ref. je poročal, da so razdelili Izseljenski koledar med organizacije s prošnjo, naj ga prodajajo po $ 5,-. - Glede SIZ-a so ugotovili, da je iz zadnjega vestnika te ustanove razvidno, da se je konsolidirala in bodo verjetno že letos imeli dokončna pravila. - Domenili so se tudi, da bo takoj po Slov. dnevu treba sklicati sestanek zaupnikov. Glede Spominske proslave je predsednik sporočil, da razgovori z mladinskimi organizacijami niso imeli uspeha. Po dolgem razmišljanju je Uprava sklenila, da priredi svečan koncert, na katerem bi peli Gallus, mladinski zbor Gallusa in pevski zbor dekliške organizacije, govoril pa bi Albin Magister ml. Proslava bo prvo nedeljo v juniju. Prosili so dir. Oreharja, da najde primerno dvorano. Na proslavi bo tudi razglašen dosežek nagradnega razpisa za dramsko delo za prihodnjo Spominsko proslavo.

5. 5. Odmev notranjih trenj pri Gallusu

Na **seji 2. julija 1960** so poročali odborniki, glavni predmet pa je bila tim. "zadeva dr. Savellija".

Predsednik je poročal o uspelem Slov. dnevu, tako v gmotnem kot moralnem oziru. Bilo je $ 22.000 čistega dobička. Pospravne seje ni bilo, čeprav so jo bili sklicali, ker ni bilo udeležencev. Medtem je zaradi nujnosti soc. referent Magister že začel z razdeljevanjem podpor. - Mendoški koncert je lepo uspel. Gmotni uspeh je bil sicer precejšen, a nezadosten za kritje stroškov, ker Mendoščani niso dobili državne podpore, na katero so računali. - Spominska proslava je imela veliko udeležbo in je lepo uspela, čeprav je bilo treba kriti denarni primanjkljaj iz sklada prejšnjih proslav. Nagrade niso dodelili, ker delo, ki ga je predložil Jože Vombergar (igra), ni odgovarjalo.

V soboto 25. junija so imeli sestanek z akademiki, katerega se je udeležil predsednik in kult. ref. Ivan Prijatelj. Govoril je Tine Debeljak ml. o DS, Vital Ašič pa je imel koreferat. "Enemu in drugemu se je poznalo, da nimata povsem jasnih pojmov o namenu in ustroju Društva. Zlasti (... da) je bil v svojih

izvajanjih tako netočen, da ga je predsednik moral popravljati in razgovor o društvenih pravilih enostavno prekiniti. Drugače pa je treba ta sestanek pozdraviti, ker je dokaz, da so se ti fantje vendarle začeli zanimati za Društvo" (Zap 353. Glede tega bi bilo treba pripomniti, da zapisnik izraža mnenje predsednika Društva. To pa ne izključuje, da bi tedanja akademika ne imela drugačnega mnenja o sestanku. Znano je, da mnenja o namenih in ustroju Društva takrat še niso bila popolnoma razčiščena in da so bila pravila znova v debati. Tudi je res, da je prof. Horvat imel svoje osebno gledanje, - prav tako kot svojčas predsednik Stare -, ki ga je morda včasih predstavljal kot nek "uraden", splošno-veljaven ali dokončen vidik. n.op.)

Sprejeli so spet nekaj novih članov za DS in nekaj za PS.

Kult. ref. je poročal, da še vedno dela na lutkovnem odru in upa, da bo do konca leta zadeva urejena. Nadaljuje z zbiranjem prostovoljnih prispevkov za knjižnico; namerava nabrati 50.000 pesov.

Predsednik je opozoril na prosvetne večere po KO. Zastopniki KO iz Lanusa, Ramosa in San Justa so povedali, da bi se ti večeri gotovo obnesli, seveda če bi DS dočasa sporočilo časovnik predavanj, izbrane teme in imena predavateljev.

Org. ref. je poročal, da Slov. izseljenska zveza (SIZ) dobro napreduje in da je led v ZDA in Kanadi prebit. V teku leta misli Zveza razpisati volitve v krajevne odbore.

Zadeva dr. Savellija. Tajnik je prebral pismo dr. Savellija, v katerem sporoča, da so nekateri bivši člani Gallusa razširili v javnosti letak, v katerem njega pokažejo v taki luči, "da so njegova osebna čast in prepričanje, z njim vred pa vse njegovo delovanje v skupnosti resno postavljeni pred vprašanje zaupnice. V olajšanje dela Društva, čigar predstavniki morajo biti neomadeževani in vseh članov in nečlanov zaupanja vredni ljudje, je primoran do nadaljnega staviti podpredsedniško mesto na razpolago, dokler se primeren organ oziroma forum ne izjavi o upravičenosti ali neupravičenosti, oziroma o resničnosti ali neresničnosti navedb javnega napada nanj, njegovo družino in Gallus sam. (..) Ugotavlja, da so nekateri podpisniki letaka tudi člani Društva Slovencev ter zato dolžni zagovarjati svoj postopek pred društvenimi organi, razsodiščem ali katerimkoli forumom, ki ga Društvo v ta namen sestavi. To je njegova želja in zahteva"(Zap 354-355).

Predsednik **Horvat** je pojasnil, da je ta primer bil že dvakrat predmet razpravljanja na sejah Uprave, ki je ugotovila, da more v smislu čl. 92 Poslovnika o tej zadevi odločati le odbor. Zato je zadevo predložill seji v obravnavo.

Smersu je najprej ugotovil, da so spori v vsaki skupnosti običajna zadeva. Prav zato ima Društvo posebno poglavje o razsodišču. Zato je dr. Savelli ravnal pravilno, ko se je odločil za ta postopek. Iz njegovega pisma je razvidno dvoje: 1. vprašanje zaupnice; 2. zahteva po razsodiščnem postopku. Odbor mora torej odločati o obojem.

Gallus poje na proslavi v čast sv. Cirila in Metoda

K besedi se je najprej oglasil V. **Markež**, ki je menil, da zadeva sploh ne spada v DS, češ da je prav dr. Savelli vedno vztrajal na tem, da je Gallus popolnoma samostojen. Ko je pred leti odbor na OZ poročal o svojem delu in je omenjal tudi sodelovanje Gallusa, (da) je bil prav dr. Savelli, ki je slovesno protestiral in govoril o kičenju s pavovim perjem. Na pismo, ki ga je Društvo poslalo vsem organizacijam, (da) je dr. Savelli izjavil, da Gallus nima z DS nič skupnega, če pa ga bodo potrebovali, naj ga pokličejo. Ko (da) je na eni izmed zadnjih sej I. Prijatelj vprašal dr. Savellija o sporu v Gallusu, mu je ta odgovoril, da se ta zadeva v ničemer ne tiče DS. Na letaku (da) so res podpisi članov DS, od katerih dr. Savelli zahteva zadoščenje. Ker (da) je zadeva resna, se je treba zavedati, da tisti, ki to vprašanje začenjajo, postavljajo sekiro na korenino Društva. Tudi odbor DS (da) se mora ozirati na svoje člane, ki so bili izključeni iz Gallusa, kajti izključitev je skrajno sredstvo, najhujša kazen. Podpisniki letaka (da) so bili izključeni iz Gallusa, ne da bi bili zaslišani in proti vsem določbam pravil. Vse to pa (da) je sad notranjih intrig v Gallusu. Tim. opozicionalci (da) so hoteli ves spor lepo urediti. Ko so od R. Brasa zahtevali kot pogoj za pomirjenje javni preklic njegovih izjav, (da) je bil ta pripravljen na to in je celo hotel objaviti v SS pojasnilo oz. preklic, a uredništvo je to odklonilo, ker ni hotelo zanesti spora v javnost. Na spor (da) je pomirjevalno vplivala tudi škofova smrt. Dr. Savelli (da) je tedaj rekel, naj pozabimo na vse in delajmo naprej. Opozicionalci (da) so šli na zbor, v odbor in delajo naprej. Toda, kljub obljubi, (da) se je zadeva znova pogrela in šla tako daleč, da je prišlo do izključitve. Markež je končno dejal, da

mu je težko govoriti o tem, ker je med izključenimi njegov sin z ženo, a govori, ker sinu ni bila dana priložnost, da bi se zagovarjal. Ker (da) je dr. Savelli ravnal kot tožnik in sodnik hkrati, opozicionalcem ni preostalo drugega kakor letak. Žitnik (da) je skušal posredovati, a ni uspel, zato je opoziciji svetoval, naj se obrnejo na DS ali NO. **Žitnik** je na to upadel Markežu v besedo, češ da bi bilo bolj pametno to, kot pa pošiljati okrožnice po vsem svetu.

Nato je govoril Žitnik. Povedal je, da si je prizadeval za pomirjenje duhov. Skušal je prepričati "opozicijo", da pevski zbor ni politično društvo in da zato v njem ne sme biti opozicije. Pevski zbor mora biti enodušen in discipliran in slediti svojemu pevovodju, pa naj bi ta tudi osebno bil še tako antipatičen. Do njega morajo vsi pevci biti vljudni, poslušni in spoštljivi, če ga že nimajo radi. Kdor z dirigentom ni zadovoljen, mora pač zapustiti zbor. Govoril je z Brasom in ga prosil, naj manj govori in ne raznaša osebnih zadev, z dr. Savellijem pa, naj pozabi in odpusti. Ker pa je takrat bil govor o izključitvah, je res svetoval nekaterim članom, naj se obrnejo za posredovanje ali na DS ali na NO, zdaj pa ga zaradi tega označujejo kot "poštarja". Je prijatelj dr. Savellija, ne pa njegov odvetnik, a želi, da bi se mu ne delala krivica. Vztraja pa še vedno na tem, da more po posredovanju DS priti do sprave. Na Spominski proslavi so slišali krasne besede o krščanski in medsebojni ljubezni in o žrtvah, ki so v javnem delu potrebne in neizogibne. Če odborniki mislijo, da niso pristojni za posredovanje, se pa domenijo za ugledno in spoštovano osebo, morda več oseb, ki naj nastopijo kot posredniki. S strani DS ne morejo imeti nobenega razloga, da ne bi zaupali dr. Savelliju. Zato je predlagal, da mu odbor izreče zaupnico in obenem pohvalo za njegovo delo. Predlagal je pa tudi razsodilni postopek, a ne pred društvenim razsodiščem.

Tajnik je vprašal Žitnika, kaj predlaga, zaupnico ali razsodišče. Žitnik je odgovoril, da oboje, in če bi "arbitražni postopek" ne uspel, še sodni postopek.

Nande **Češarek** je pojasnil, da se je zadeva začela z Andrejakom, ki v prvem delu slavnostnega koncerta ob Gallusovi desetletnici ni hotel nastopiti v temni obleki, v drugem delu pa ne v narodni noši, češ da ni šema ali maškara. Letak pravi, da ni sodeloval zaradi pomanjkljivosti v obleki, kar pa ni res. Zato je bil Andrejak po disciplinskem postopku kaznovan na to, da 6 mesecev ni smel peti v zboru. Na to je prišlo do izključitve oz. izstopa Andrejaka. Za srebrno mašo župnika Marcona v San Justo je zbor imel koncert. Ker Bras ni smel peti zaradi disciplinske kazni, če se ne bi prej spravil z dr. Savellijem, so v petek pred koncertom tim. opozicionalci zapustili zbor. Zaradi tega je zbor zadnji trenutek moral spremeniti program. Med ostalimi pevci je to vzbudilo ogorčenje in so soglasno zahtevali izključitev, kar se je tudi zgodilo.

Markež je izjavil, da mu podrobnosti niso poznane in se tudi ne spušča vanje. Njemu gre za načelno stališče glede izključitve. Najprej je treba zadevo pravilno rešiti v Gallusu, če pa do tega ne pride, bo šele tedaj moglo DS poseči vmes. Dr. **Jelenc** se je strinjal z Markežem. Predsednik **Horvat** je nato povzel bistvo razgovora in dejal, da, če prav razume Markeža, je spor izključno zadeva Gallusa in da s tem ugled dr. Savellija kot podpredsednika DS ni prizadet. Zato naj dr. Savelli še naprej dela v Društvu in odbor mu more mirno dati zaupnico. Ivo **Vadnjal** se je pridružil Žitnikovemu predlogu. Lojze **Erjavec** je izjavil, da se s tem strinja, da pa ga je v letaku dirnil očitek v zvezi s komunističnim znakom, ki da ga je nosil Savellijev sin in da je zato imel vtis, kot da dr. Savellija označujejo za komunista in namigujejo na njegovo politično preteklost. Nevarno je iznašati tako očitanje in njega je to zabolelo. **Markež** je odgovoril, da nikjer v letaku ni zapisano, da je dr. Savelli komunist, ampak samo to, da je njegov sin nosil komunistični znak. R. **Keršič** je dejal, da nima smisla slepomišiti, ampak da govorimo odkrito, kar je belo, je belo, in ne more biti črno. Vsa namigavanja merijo na Savellijevo komunistično opredelitev. Vemo, da je to krivica, ki jo je treba popraviti.

Predsednik je nato dejal, da nima smisla vleči debato še naprej. Vsem je hudo, da je do tega prišlo. **Sicer izrekajo zaupnico dr. Savelliju, ni pa s tem rečeno, da je zaupnica dr. Savelliju nezaupnica podpisnikom letaka. Prijatelj** je vprašal, zakaj se sploh govori o zaupnici, ko pa je ves odbor soglasnega mnenja, da dr. Savelliju nimajo kaj očitati. N. **Grohar** je sodil nasprotno, da je namreč dr. Savelli upravičen postaviti vprašanje zaupnice. **Češarek** je odgovoril Prijatelju, da ima zaupnica pomen zaradi obilnega govorjenja o dr. Savellijevi politični preteklosti. S tem, da mu odbor izreče zaupnico, pokaže, da vsem tem govoricam ne verjame.

Predsednik je po debati predlagal, da izrečejo zaupnico dr. Savelliju za njegovo delo v Društvu in zunaj njega. Odredil je tajno glasovanje, katerega izid je bil: za zaupnico 12, proti 1, prazne 3.

Toda razgovor se je nadaljeval po glasovanju. Janez **Kralj** je izrazil mnenje, da je samo ena stranka zahtevala razsodišče, kar bi pomenilo, da druga društvenega razsodišča nima za pristojno. Herman **Zupan st.** je izjavil, da opozicija razsodbe društvenega razsodišča ne bo priznala, ker govore, da hočejo drugo razsodišče. V debato je spet posegel R. **Smersu**, ki je opozoril na to, da je po čl. 91 Poslovnika

razsodišče DS pristojno za spore, nastale med društvenimi organi, med odborom in člani in med člani samimi, vedno pa na predlog prizadetih strank. Poudarjal je, da poslovnik ne pozna samo ene stranke, ampak govori o prizadetih strankah, kar pomeni, da je treba enakega postopka za obe stranki. I. **Vadnjal** je menil, da mora odbor vprašati podpisnike letaka, ki so člani DS, če imajo društveno razsodišče za pristojno in če se mu podvržejo. Predlagal je, naj bi jih o tem vprašali in jim za odgovor stavili določen rok.

Predsednik je končno predlagal : 1. odbor pooblašča Upravo, da izbere nekaj primernih oseb, da posredujejo v sporu, ter jih naprosi, da prevzamejo vlogo razsodnikov (arbitrov, pravi Zap 360) in vse poskušajo, da se zadeva mirno poravna. 2. predno odbor zadevo izroči sodišču, povabi člane DS, ki so podpisali letak, naj izjavijo, če se podvržejo društvenemu razsodišču; če na to pristanejo, naj v določenem roku tudi oni vložijo svojo tožbo. Oba predloga sta bila soglasno sprejeta.[3)]

[3)] Vse, kar smo dozdaj povedali, je povzeto in društvenega zapisnika. Prepričani smo, da bi to poročilo ne bilo nepristransko, ako ga ne bi dopolnili z ohranjenimi dokumenti prizadetih članov Gallusa. (Teh dokumentov nismo mogli najti v arhivu ZS.) Odborniki so na seji razpravljali o zadevi samo na podlagi pisma dr. Savellija, poročila "posrednika" Žitnika in izjav neke vrste "zagovornikov" obeh strani, V. Markeža in N. Češarka. Samo tako je mogoče sprejeti dejstvo, da so bile izrečene nekatere prenagle sodbe ali izražene neutemeljene sumnje; npr.: ker je le ena stran zahtevala sodišče, se je predpostavilo, da druga nima sodišča DS za pristojno (J.Kralj); ali, da so zaupali v nedokazano trditev, da opozicija ne bo priznala pristojnost sodišča (H.Zupan). Odborniki niso zadosti upoštevali nasveta R. Smersuja, ki je opozoril na to, da je razsodišče pristojno za spore med člani, a vedno le na predlog obeh prizadetih strank. Zdi se tudi, da so preveč poudarjali "načelo avtoritete", to se pravi, "objektivno" avtoriteto dr. Savellija kot prvega podpredsednika DS in kot pevovodje - po Žitnikovem mnenju bi naj imel pevovodja skoro diktatorsko oblast! - ter "subjektivno" avtoriteto dr. Savellija v Društvu in skupnosti.

Predsednik in tajnik DS sta 11.7. poslala pismo štirim članom, kljub temu, da je na letaku podpisanih 10 oseb, od katerih so nekateri tudi bili člani Društva! V tem pismu jim DS sporoča, da "dr. Savelli želi in zahteva razsodiščni postopek" ter da je odbor "soglasno sklenil" ugoditi tej želji in zahtevi; zato odbor prosi naslovljence, da se "v smislu čl. 91 društvenega poslovnika (..) v teku 10 dni po prejemu tega pisma izjavite: 1. če pristajate na razsodiščni postopek (..); 2. če na to pristanete, da tudi Vi vložite svojo z razlogi utemeljeno pritožbo". Z dopolnilom druge točke je odbor vključno priznal, da je razsodišče pristojno le, če ga obe stranki sprejmeta in predložita obtožbo. Obenem pa pismo ne govori o obtožbi, ampak o "pritožbi", katere predmet da je "znani letak". – Že 26.julija so vsi štirje "prizadeti" odgovorili z dopisom, v katerem so izjavili: 1. da so kot disciplinirani člani DS vedno priznavali in izpolnjevali vse članske obveznosti in da tako hočejo ravnati tudi v bodočnosti; 2. da si dovoljujejo izraziti mnenje, da odbor ni postopal v tem primeru v duhu pravil DS; za to navajajo, - poleg že omenjenega razloga, da je razsodiščni postopek možen samo v primeru, da ga zaprosita obe stranki -, da je za odobritev takega postopka potrebno, da odbor pozna dejansko stanje in da druga stranka predloži določne obtožbe; k temu dostavljajo, da je bilo njihovo "privatno" pismo določenim osebam napačno predstavljeno kot "znani letak"; 3. da si dovoljujejo predlagati, da odbor prekliče zadevni sklep in povabi dr. Savellija, da predloži formulirano pritožbo; v primeru, da bi tej pritožbi odbor ugodil, prosijo, da jim v celoti sporočijo vsebino obtožbe. (Z drugo besedo: šlo je za to, kar danes ustavno imenujejo "habeas data": ne samo,da mora obstajati obtožba, obtoženec ima tudi pravico, da pozna obtožbo in morebitne dokaze za njeno utemeljitev.)

Vendar DS ni poslalo nobenega odgovora na ta dopis! Res, da je bila naslednja seja šele v oktobru, toda kako je mogoče razložiti, da pisarna DS niti ni potrdila prejem dopisa? Zato so vsi štirje prizadeti (Silvo Lipušček, Katica Kovač, Jože Markež in Majda Markež) poslali nov dopis 11.11.1960, v katerem ponavljajo, da so "v načelu pripravljeni podvreči se vsakemu postopku, ki bi ga nalagala društvena pravila in naša vest" in prosijo odbor, da čim prej postopa v skladu z njihovim predlogom, ali pa jim sporoči, v kakšnem stanju je zdaj zadeva, pa tudi pojasni vzroke za svoje ravnanje. Pišejo pa tudi: "V slovenski javnosti je namreč znano, da je prejšnji odbor sprejel sklep, s katerim je dr. Savelliju (..) izrekel zaupnico. Po splošnem občutku se je s tem odbor postavil na stališče, ki je podpisanim neugodno. (..) Zato prosimo, da nam sedanji odbor sporoči, kakšen je bil po zapisniku seje omenjeni sklep in kakšen pomen je imela izrečena zaupnica." Poudarjajo tudi, da imajo to svojo zahtevo za pravično, ker je zanje važno, "ali so še pod obtožbo, čeprav nedoločno".

Na to pismo je odgovorilo DS 17.11.1960; podpisala sta dopis isti nanovo izvoljeni predsednik, Lojze Horvat, in novi tajnik Božo Žužek. Pismo skuša kratko opisati sejo 2.7., v kateri da je dr. Savelli stavil na razpolago podpredsedniško mesto v ZS "zaradi znanih dogokov"; ker je odbor sodil, da ga

Po končani razpravi o zadevi z dr. Savellijem, so nadaljevali z redno sejo. Poročali so, da člani dobro izpolnjujejo svoje dolžnosti; da ima Uprava reden stik z mladino; da zgod. odsek dobro dela, a imajo težave s financiranjem tiskanja, zaradi česar so odsek razdelili na dva oddelka in je bil v finančnega pritegnjen Jože Jenko. Niso pa uspele družabne prireditve, zaradi česar bo treba o tem razmišljati. Prav tako doslej še ni bilo uspeha z vaditeljskim tečajem.

Kar **zadeva pravno osebnost** Društva, je stvar "aktualna" in bodo rešitev skušali pospešiti. Še vedno se vodijo poizvedbe in trenutno je spis v "Mutualidades" (Vzajemnostne ustanove). Čez kak mesec se bodo za stvar znova zanimali.

13. novembra bo komemoracija za škofom Rožmanom. Na programu je zborna recitacija, za katero so naprosili župnika Malija, da jo sestavi za tri rodove po besedilih, ki jih je škof Rožman govoril ali pisal Slovencem. Na programu so tudi točke pevskega zbora in spominski govor, ki ga bo imel Miloš Stare. Po proslavi bo maša za škofa.

Seja 1. 10. 1960. Na začetku seje so se poklonili spominu Boleslava Cvetka, ki je bil dolga leta član odbora DS.

Po branju zapisnika je **prosil za besedo dr. Savelli**. Izjavil je, da ni bil prisoten na zadnji seji, na kateri je bil glavni predmet razgovora njegov primer, ima pa za svojo dolžnost in pravico, da pojasni nekatere zadeve. Prvič to, da je vedno vztrajal na tem, da je Gallus samostojno telo in da je bil zato proti temu, da bi se DS krasilo s pavovim perjem, če bi v svojih poročilih govorilo o Gallusovem delu. Opaža, da zadnjih 6 ali 7 let ni v poročilih Društva omembe o tem, kaj so delale druge organizacije. Očitajo mu, da je bil pred 10 leti proti včlanjenju Gallusa v DS, a kdor to trdi, bi moral poizvedeti prej, kdo je takrat predstavljal Gallus. Trdi soglasno z Markežem, da Gallusove zadeve ne spadajo v DS, še manj pa v kako drugo organizacijo. Kljub temu jih je Markež začel na zadnji seji obravnavati. On sam se nikdar ni obračal na Društvo v Gallusovih zadevah. Pismo, ki ga je poslal, je bilo zasebno pismo, napisano v svojstvu podpredsednika, ne pa Gallusovega člana, dirigenta ali predsednika. Ker je bil javno napaden, je moral braniti javno svojo zadevo, ne Gallusovo. Želel je, da se odbor prepriča, če je napad nanj upravičen in če je po njih vreden zaupanja na mestu, ki ga ima v odboru. Ni hotel prinašati Društvu težav, zato je dal podpredsedniško mesto na razpolago. Glasovanje na zadnji seji je dokazalo, da napad nanj pri večini ni zadel predvidenega cilja in da kljub vsemu uživa zaupanje med skoro vsemi sodelavci v odboru DS. Hvala zanj ! Markež je njegovo (to se pravi, Savellijevo) pismo na odbor uporabil za to, da je na sejo DS spravil Gallusovo zadevo, pri kateri je eno glavnih vlog imel njegov sin, birmanski boter Savellijevega sina. Mnenja je, da bi moral Savelli na sodišče. "Prosta mu pot ! Vedno sem ga smatral in spoštoval kot resnicoljubnega moža in poštenjaka. V odboru Društva Slovencev smo ga vedno videli kot odločnega zagovornika organizacijske discipline in priznavanja avtoritete. V tej svoji vnemi je šel pred šestimi leti tako daleč, da je očital komunistične metode ustanoviteljem organizacije, ki se je takrat ustanovila brez vednosti Društva Slovencev. Poznamo ga tudi vsi kot vnetega zagovornika načela tajnosti društvenih sej. Če na teh svojih principih še vedno vztraja, bo morda s sprožitvijo razsodiščnega postopka proti meni lahko prišel do spoznanja, da me je napak sodil"(Zap 364 ; popravljene so tipkovne napake). Odbor je vzel na znanje dr. Savellijevo izjavo, ni se pa o njej izrekel v nobenem smislu.

---

notranji spor v Gallusu ne tiče, je presojal samo delo dr. Savellija v območju ZS ter njegovo ideološko in politično zadržanje, "o katerem so krožile razne govorice". Po izčrpni debati je bilo sklenjeno, da se dr. Savelliju za njegovo delovanje v DS izreče zaupnica. A pismo tudi zatrjuje: "V debati za oblikovanje predloga je bilo poudarjeno, da ta zaupnica ni nezaupnica podpisnikom znanega pisma, ki je krožilo v slovenski javnosti. Ko je bil dr. Savelli o tem obveščen, je izjavil, da se s tem zadovolji in da on razsodiščnega postopka ni zahteval. S tem je odbor smatral zadevo za končano, zato Vam tudi ni poslal podatkov, za katere ste prosili, ker itak niste bili pod obtožnico, marveč ste bili le vnaprej vprašani, če se postopku podvržete, ako bi do postopka prišlo." Pismo dostavlja: "Tudi sedanji odbor smatra to zadevo za končano in vas prosi oproščenja zaradi zakasnitve odgovora." Priznati moramo, da ni povsem resnična trditev, da dr. Savelli ni zahteval razsodiščnega postopka, kar je zadostno razvidno iz zapisnika in celo iz prvega pisma DS prizadetim. Toda odgovor DS je bil poslan dne 17.11.1960, torej po seji 1. 10., na kateri je dr. Savelli skušal pojasniti svoje ravnanje in podal izjavo, s katero se je za odbor DS zadeva dokončno nehala (n.op.).

Nato so prešli k **poročilom odbornikov za OZ.** Podali so jih tajnik, blagajnik, org. referent, gospodar, mlad. referent in socialni referent. V razpravi o poročilih je dr. Savelli podal nekaj pripomb glede slovenskih tečajev. Ugotovil je, da DS z velikimi žrtvami vzdržuje vse tečaje, ker so njegova glavna skrb od ustanovitve do danes. Toda DS bi moralo začeti z drugo politiko. Društvo ima pravico in dolžnost nadzirati delo v tečajih in šolskih odborih. Vsak odbornik DS je lahko v tem pogledu nadzornik. Kralj je ugotovil, da za tečaje skrbijo tudi KŠS (ali KŠO) , ki se vedno ustanavljajo z dobrim namenom.

Sestava kandidatne liste. Predsednik je sporočil, da ni imel namena kandidirati, a na podlagi raznih razgovorov je prišel do zaključka, da je pripravljen ostati še eno leto na predsedniškem mestu. Ker sam v takem stanju ni hotel sestavljati liste, je predlagal Upravi, naj pooblasti Smersuja in Perniška, da najdeta ljudi za novi odbor. Imenovana sta delo opravila. Nato je prebral imena kandidatov.

Dr. Savelli je izjavil, da na to listo ne daje pristanka, ker je bila sestavljena brez vednosti odbora ; gre za formalno napako. Zato je predlagal, naj bi odbor pooblastil predsednika, da sestavi listo, ki jo bo odbor na OZ predstavil kot svojo. Po poslovniku morajo vsi odborniki dati svoja mesta na razpolago, za kar je prosil predsednik. Za ta novi odbor so odklonili kandidature dr. Savelli, Jesih, Žitnik in Vadnjal. Dr. Savelli je opozoril, da je v Ozn bral, da bo na dan OZ maša za drug namen in ne za umrle člane DS, in prosi, da odbor zadevo dočasno uredi z dir. Oreharjem.

Predlog. Dr. Savelli je predlagal povišanje posmrtnine zaradi visokih pogrebnih stroškov. Predsednik je k temu dodal, da ima namen predlagati povišek članarine na $ 15, v čemer je zajet posmrtninski prispevek, ki znaša 5 pesov. Zupan je bil mnenja, da bo ta predlog pri članih naletel na odpor. Tudi Kralj je mislil, da je bojazen Zupana upravičena. OZ bo proti zvišanju članarine, ne bo pa se protivil povišanju posmrtninskega prispevka. Kraljev predlog je bil soglasno sprejet.

Sprejeli so spet nekaj novih članov.

Pri **Slučajnostih** se je dr. Savelli zahvalil prof. Horvatu za njegovo delo in tudi za pristanek na novo kandidaturo. Predsednik Horvat se je zahvalil dr. Savelliju in odboru za sodelovanje in želel, da bi tudi v prihodnje v skupnih naporih dosegali nove uspehe.

ŠTIRINAJSTI OBČNI ZBOR, 16. OKTOBRA 1960

Zasedal je v dvorani Slov. hiše. Začel se je ob 11^h . Navzočih je bilo osebno 98 članov, po pooblastilih pa 185, skupaj torej 283. Za zapisnikarja je bil imenovan Leopold Šparhakl, za skrutinatorja pa izbrana Janez Majeršič in Ludvik Štancer. (V zapisniku sta dve pomoti: govori o Janezu Šparhaklu in ne o Leopoldu, Štancerja pa imenuje Stancer; n.op.)

Poslali so pozdravna pisma dr. Kreku, predsedniku dr. A. Frondiziju, kard. A. Caggianu. Počastili so spomin škofa dr. Rožmana in umrlih članov.

Odobrili so zapisnik zadnjega zbora, nato pa so poročali odborniki.

Predsednikov govor je v celoti ohranjen v Zap (3-6). Omenil je najbolj pomembne storitve v preteklem letu in se opravičil zaradi zastoja ali opustitve drugih, kot npr. pridobitve pravne osebnosti ali komemoracije za škofom Rožmanom.

Tajnikovo poročilo (F. Perniček) je kratko. Povedal je, da je društvo 31.8 1960 imelo 1.221 članov (715 m in 506 ž), od katerih jih je 610 redno plačevalo. Odborovih sej je bilo 6, Uprave pa 10. Prejeli so 102 pismi, odposlali pa so jih 294, med katerimi niso vštete okrožnice in razne razmnoženine. Omenil je predvsem stike z "zunanjimi" člani, ki žive popolnoma oddaljeni na skrajnem jugu, drugi pa na severu države, in katerih edini stik s skupnostjo so pisma, pa vendar z veliko vestnostjo izpolnjujejo svoje članske dolžnosti in ob vsaki priložnosti pokažejo živo zanimanje za Društvo. Društvo nima več stalnega uradnika, ker tudi delo v pisarni ni več tako razgibano, kot je bilo v prvih letih naseljevanja. Zahvalil se je posebno tistim, ki so največ ur žrtvovali kot dežurni (predsednik Horvat in A. Magister).

Blagajnik (J. Kralj) je poročal, da je bilo prihodkov $ 51.301,25, izdatkov pa $ 46.082,90, torej $ 5.218,35 prebitka. Aktiva je bilo $ 75.915,56 (v gotovini 11.356,78, dolžniki EDIN 14.787,80 in J. Hladnik 16.120,-, vrednostni papirji EDIN 21.400,-, inventar 12.250,98). PF (Podporni sklad) je imel $ 37.809,01 prihodkov, $ 25.637,- izdatkov, v gotovini $ 12.172,01. Sklad za izdanje knjige o Slovencih $ 2.680. Sklad za Spominske proslave: prihodkov $ 6.723,20 in prav toliko izdatkov. PS (Posmrtninski sklad) je imel $ 61.986,10 prihodkov, $ 51.353 izdatkov in $ 10.633,10 prebitka. Mladinski sklad (MS) $ 25.785 prihodkov in $ 18.105,50 izdatkov, gotovine $ 7.679,50.

Gospodar (N.Grohar) je poročal, da je imovina v tej dobi ostala nespremenjena, in izrazil željo, da bi novi gospodar razpolagal z več denarja ter tako mogel podati bolj zadovoljivo poročilo.

Organizacijski referent (R. Smersu) je izjavil, da je njegova naloga širiti organizacijo, to je DS, in držati stike z vsemi slovenskimi organizacijami v Argentini in, kolikor je potrebno, po svetu. Čeprav je

Društvo zraslo za 37 članov, niso še dosegli cilja, ki ga je postavil svojčas prelat Odar, da bi naj bil vsak Slovenec v Argentini član DS. - Več uspehov je bilo v stikih z drugimi ustanovami in to predvsem iz dveh razlogov: a) skupne velike prireditve in b) snovanje Slov. izseljenske zveze (SIZ). Kar zadeva prvega, je mogel poročati, da je bilo veliko sodelovanja in odnošaji dobri pa koristni. Kar tiče drugega, je DS vedno razpošiljalo "Vestnik SIZ", razdeljevalo stenske koledarje, razlagalo namene te zveze in vabilo k vstopu v SIZ, kar je imelo lepe uspehe: nad 20 društev v Argentini je že pristopilo vanjo. S tem v zvezi je podrobneje govoril o tem, kaj je SIZ. Slov. duhovniki v Franciji so dali to pobudo, ki jo je odobril škof Rožman. Gre za to, da bi poleg povezave političnih strank v NO za Slovenijo, tudi ostala društva, ki imajo pretežno prosvetni značaj, bila povezana, da bi vsem nudili tvarno in moralno pomoč in da bi svet obveščali o Sloveniji in Slovencih.

Na enem izmed šolskih izletov

Mladinski referent (A. Majhen) je povedal, da je MO imel 10 rednih sej. Imel je to leto, ne vštevši referenta, 13 učnih moči in 12 katehetov. Bilo je 15 tečajev, ki jih je obiskovalo 630 slovenskih otrok (283 dečkov, 347 deklic); največ učencev je imel tečaj v San Justu. Popisal je kar podrobno celotno panoramo dela, opravljenega v vseh 15 tečajih, in jo opremil z vrsto statističnih podatkov. Učni načrt je bil isti kot prejšnje leto. "Splošno starši in otroci zdaj resneje jemljejo slovenske tečaje" (Zap 13). Glavne ovire so pomanjkanje učnih knjig in opremljenih prostorov, pa še drage vožnje. KŠS pridno delujejo in ponekod imajo seje celo vsak mesec. V kraju Victoria so ustanovili svojo šolsko knjižnico. Tečaji so pridno sodelovali na slovenskih prireditvah: po enkrat so nastopili Carapachay, Florida in Victoria, po dvakrat Hurlingham, Morón in San Martín, po trikrat Berazategui, Buenos Aires in Slovenska vas (Villa Eslovena), po sedemkrat pa Ramos Mejía in San Justo. Skoro vsi tečaji so zaključili šolsko leto z materinsko proslavo ali roditeljskim sestankom. MO je priredil skupno s slov. dušnim pastirstvom Alojzijevo proslavo. Slomškovo proslavo so združili z odprtjem novih prostorov na Pristavi. Za skupni izlet so si izbrali kmetijsko šolo v González Catán-u.

Kulturni referent (I. Prijatelj) ni imel pisanega poročila, a njegovo izvajanje je izzvenelo zelo kritično. Za spominsko proslavo ob 15-letnici Vetrinja je dejal, da je bila preskromna. Z ozirom na obisk mendoškega pevskega zbora v Buenos Airesu in skupni koncert pod vodstvom ravn. M. Bajuka pa je izjavil, da to nista bila dva navadna koncerta, ampak mnogo več. Glede komemoracije za škofom Rožmanom je rekel, da je škoda, da DS ni moglo prebroditi težav za njeno izpeljavo. O razpisu leposlovnih nagrad je zatrdil, da še vedno čakamo na "véliki tekst". Poudaril je nujnost, da se poveča društvena knjižnica, "kajti skupnost, ki svoji mladini ne preskrbi knjig v lastnem materinem jeziku, si sama piše sodbo" (Zap 14). Omenil je tudi potrebo po ustanovitvi gledališkega tečaja.

Socialni referent (A. Magister st.) je najprej omenil, da soc. odsek deluje vzporedno z drugimi ustanovami z enakimi nameni. V glavnem opravlja svojo nalogo z zbiranjem gmotnih sredstev, ki jih potem razdeli pomoči potrebnim. Dve tretjini dohodkov pretekle poslovne dobe je prišlo iz čistega dobička V. Slov. dneva. Stanje pomoči potrebnih se je stalno spreminjalo: medtem ko so se nekateri že opomogli in jim pomoč ni bila več potrebna, je bilo treba začeti z dajanjem podpore drugim. 253 pomoči potrebnih je v provinci Buenos Aires, 30 pa jih živi v drugih provincah. Med njimi je 17 neozdravljivo bolnih, invalidje so štirje, umobolnih je 26, ostarelih 6, 12 pa je takih, ki so po lastni krivdi ali krivdi drugih popolnoma zapuščeni. Z denarjem so pomagali v 66 primerih in to samo bolnim ali za delo nesposobnim. Z obleko, obutvijo, perilom, hrano pa so priskočili na pomoč 15 družinam s 73 otroki in 6 bolnikom. Članom društva je bilo izplačanih 36 % vseh podpor, nečlanom pa 64 %. Nato se je lotil odgovora na kritike: če so komu potrebnemu pomagali, potem pa je podporo uporabil za obrok za TV, ni naša krivda, a kdor za to ve, bi moral povedati na pristojnem mestu; marsikdaj se govori, da so koga podprli, ki podpore ni bil potreben, a včasih samo odbor ve za resnične potrebe nekoga; prav tako ni mogoče govoriti o pristranosti, za kar so številke zgovoren dokaz; še manj veljaven je očitek "lokalpatriotizma". Nevernim Tomažem je svetoval, naj se obrnejo nanj, pa jim bo postregel s podatki. Tistim, ki ne marajo pomagati, zato da ne bi zrasel prestiž Društva, je zagotovil, da se tako mišljenje še ni pojavilo pri DS. So pa celo nekateri, ki trdijo, da vse, "kar pri centrali delamo, ni nič vredno"; vprašal je:

"kje pa so bili tisti, pred 12 leti, da bi blažili revščino, očito ali skrito, delo, ki ga je naše Društvo v večji ali manjši meri že opravljalo takrat?"(Zap 16)

Sledil je **razgovor** o poročilih. Tine **Debeljak ml**. je vprašal, **kakšno je razmerje DS do novonastajajočih krajevnih domov. L.Horvat mu je odgovoril, da DS pozdravlja vsako pobudo za ustanovitev krajevnega doma in uresničitev te zamisli s svojimi skromnimi sredstvi podpira.** Razmerje med že obstoječimi domovi in Društvom je prijateljsko. I. **Prijatelj** je dejal, da v Carapachayu zidajo svoj dom, pa tudi krepko podpirajo dejavnost za postavitev osrednjega slov. doma.

Krištof je vprašal, kakšno je razmerje do DS Mendoza. **Horvat** mu je odgovoril, da je prisrčno, kar potrjuje tudi obisk mendoškega pevskega zbora v Buenos Airesu, DS Mendoza je avtonomno, je pa v tesnem sodelovanju z osrednjim društvom in člani DS Mendoza so obenem člani DS, kateremu plačujejo 10% članarine, v celoti pa posmrtninski prispevek. L.**Erjavec** je priporočal, naj bi se po krajevnih domovih pomnožili tudi KO DS. Tine **Debeljak ml**. je izjavil, da po sedanjih društvenih pravilih on ne bi mogel biti član DS, ker more biti član DS samo protikomunistični begunec. Ugotovil je tudi, da "Eslovenia Unida" ni primeren naslov za društvo, če pa se že vzdrži, naj bo tudi v slovenščini isti: "Združena Slovenija". **Horvat** mu je odgovoril, da je v poslovniku določeno, da morejo biti člani DS tudi družinski člani beguncev. Robert **Petriček** se je glede imena pridružil Debeljaku, češ da to ime v resnici nič ne pove. M. **Stare** je odgovoril, da ima ime Združena Slovenija lep in velik pomen, da je ime staro že 100 let in da je star ideal zavednih Slovencev. Vse naše kulturno in politično narodno delo od 1848 dalje je za Združeno Slovenijo. To je bil in je še ideal, ker Slovenija še ni združena.[4)]

Po tem razpravljanju so odobrili poročila odbornikov. Svoje poročilo je podal tudi nadzorni odbor, ki je predlagal razrešnico odboru.

Volitve. Ker je bila predložena samo odborova lista, ki jo je prebral tajnik in katere nosilec je bil prof. Lojze Horvat, so volili tajno po glasovnicah. Za odborovo listo je glasovalo 270 članov, proti 7, 6 pa je bilo praznih. Izvoljeni so bili: **predsednik prof. Lojze Horvat; odborniki:** Mara Bidovec, Nande Češarek, Božidar Fink, Miha Gaser, Tinca Glavan, Nace Grohar, Jože Jonke, Ruda Jurčec, Rudolf Keršič, Janez Kralj, Marko Kremžar, Albin Magister st., Aleksander Majhen, Stanko Mehle, Anton Orehar, Franc Pernišek, Rudolf Smersu, Edi Škulj, Leopold Šparhakl, Božo Žužek, Lojze Žužek; **nadzorni odbor:** dr. Leopold Eiletz, dr. Celestin Jelenc, Lojze Erjavec; **predsednik razsodišča:** dr. Franc Logar.

Predlogi. V smislu odborove seje je predsednik predlagal, naj posmrtninski prispevek zvišajo od 5 na 10 pesov, tako da bo za vsak primer izplačanih $ 7.500, ker vsak še tako skromen pogreb stane od 12 do 14 tisoč pesov. R. **Petriček** je sodil, da je prispevek prenizek, da bi pa bilo treba iskati zveze s kakšnim pogrebnim zavodom. F. **Krištof** je na to odgovoril, da to nima smisla, ker imajo zavodi svoj delokrog omejen, Slovenci pa smo raztreseni po vsem Velikem Buenos Airesu. Končno so sprejeli odborov predlog. **Magister** st. je opozoril, da je v naši skupnosti precej siromakov, bolnikov, hiralcev in popolnoma zapuščenih revežev. Te ljudi čaka policijski pogreb. Zato predlaga, da bi se za take reveže iz društvene blagajne plačeval posmrtninski prispevek. Dr. **Savelli** je izrazil mnenje, naj bi se v ta namen rajši ustanovil poseben sklad, ki bi bil neobvezen za člane. L.**Erjavec** je sodil, da naj bi to plačali iz PS. Dir. **Orehar** je izrazil mnenje, da gre za odlično gesto in da naj bi Društvo to tako uredilo, da bo prav in koristno uresničeno. J. **Kralj** se je pridružil mnenju Erjavca, ki je vztrajal na svojem predlogu, ker da reveži s tem ne bodo prikrajšani na podpori, posebno če bi zvišali socialni prispevek od 1 na 2 pesa. A. **Magister** se ni strinjal s tem in poudaril, da je treba iskati druge rešitve. Dir.**Orehar** je podprl Erjavčevo mnenje glede povišanja prispevka, OZ pa naj pooblasti odbor, da zadovoljivo uredi izplačevanje posmrtnine za revne in osamljene. Predlog dir. Oreharja je bil dan na glasovanje in bil soglasno sprejet.

Pri **Slučajnostih** se je zopet oglasil k besedi Tine **Debeljak ml**. in priporočil, da naj se pravila tako urede, da bodo člani DS lahko tudi tisti svojci, ki so pozneje prišli v Argentino. Ker imajo pravila mnogo slovničnih in slogovnih napak, je prosil tudi, da naj jih pregledajo in popravijo. In prav tako je priporočal pravilno rešitev glede imena društva. Predsednik je obljubil, da bodo za to poskrbeli.

(Gl. SS 20.10.1960 42 2, ki obsega skoro pol strani in vključuje prvo sejo s konstituiranjem odbora).

[4)] Zakaj so namesto "Združena Slovenija" rajši sprejeli ime "Zedinjena Slovenija", ki ga je svetoval R. Žitnik, iz zapisnika ni jasno. Morda jih je motil "ž", ki bi delal težave v šp. in tudi v slovenskem tipkanju in tisku. Je pa jasno, da so bili v svojem izrazju nekateri dolgo časa pod vplivom srbohrvaščine oz. poimenovanja dogodkov iz leta 1918 (ujedinjenje - zedinjenje).

5. 6. Težave s pravno osebnostjo

Na prvi seji, ki je bila takoj po končanem OZ, so na predsednikov predlog razdelili odborniška mesta. Prvi podpredsednik je postal F. Pernišek, drugi pa Robert Petriček. Za tajnika je bil določen Božo Žužek, za blagajnika Janez Kralj, za gospodarja Nace Grohar, za mladinskega referenta Aleksander Majhen, za socialnega referenta Albin Magister st., za kulturnega Miha Gaser, za organizacijskega pa Božo Fink. Ostali izvoljeni odborniki so bili: Mara Bidovec, Nande Češarek, Tinca Glavan, Ruda Jurčec, Rudolf Keršič, Marko Kremžar, Stanko Mehle, Anton Orehar, Rudolf Smersu, Edi Škulj, Leopold Šparhakl in Lojze Žužek. (SS med izvoljenimi odborniki ne omenja R. Jurčeca, pač pa v poročilu o konstituiranju odbora pove, kdo so bili "ostali" odborniki, med katerimi imenuje R. Jurčeca; n.op.)

Seja 7. 1. 1961. Poročal je **blagajnik**, kateremu so odobrili kot božično nagrado za uradnico go. Martinčič $ 1.000 in za njeno pomočnico Zdenko Gornik $ 500.

Poročilo **org. referenta** B. **Finka** je prebral F. Pernišek. Pove, da mu je v skladu s Pravili, določena skrb za notranjo zgradbo organizacije. To nalogo je prevzel zaradi svojega prepričanja, da je potrebno pregledati namen DS in njegovo strukturo, ker sodi, da je DS prišlo v nekako krizo, ne po krivdi članov in še manj vodstva, ampak po naravni nujnosti, ki zahteva od vsakega organizma prilagajanje novim stvarnostim, če noče zaiti v omrtvelost. Da obstoji kriza, je zadosten dokaz majhno število članov, prisotnih na OZ. "Res ni hudih sporov in nesporazumov, je pa hladnost in nezanimanje, kar je morda *še* hujše"(Zap 369 ; podčrtano n.op.). **Kako rešiti položaj ?**

> Predvsem je treba ugotoviti, kaj danes v skupnosti pomeni DS in kakšna naj bo njegova sestava, da bo svoj namen dosegalo. Glede DS je treba reči, da je po 12 letih presenetljivo živo. Zdaj veže člane samo tista življenjska sila, ki je nosilka bistva posameznega naroda in to je najmočnejše in odločujoče. Bistvena oznaka za narod je ta, da je **kulturna skupnost**. Zavest te skupnosti pa je zelo močna. Veliko število organizacij, listov in revij ni znak razcepljenosti, ampak dokaz kulturne sile. **Vsaka skupnost pa mora imeti vodstvo, če ne že pravno, pa vsaj moralno. To naj bi bil za slovensko skupnost odbor DS, nekakšno narodno predstavništvo**, v katerem bi se vsa nekomunistična skupnost videvala zastopana. **Na zunaj** pa bi naj imel **nekakšen pomen poslaništva**. Zastopstvo domače države ima za človeka v tujini zelo velik pomen. Ali ne bi DS moglo biti vsaj majhen nadomestek tega? **"Ne vemo tudi, kaj nam bodočnost še lahko prinese in kdaj bomo pred tujimi oblastmi potrebovali splošno priznanega poslaništva"(Zap 370).** Prvi namen Društva bi naj bil torej **predstavništvo naznotraj in navzven**.

Nadaljni namen pa naj bi bil **koordinacija in pobuda**. Za zavarovanje teh namenov bo treba odbor in DS preurediti. Da to dosežejo, je predlagal: 1. izvesti anketo o načelnih vprašanjih in osnovnih smernicah nove ureditve; 2. po dosežkih te ankete sestaviti nova pravila in poslovnik; 3. predložiti nato oboje v čim širšo razpravo vsem ustanovam, kot so Naš dom v San Justu, Slomškov dom v Ramos Mejíji, Slovenska vas v Lanusu itd., ki bi naj v bodoče prevzeli funkcije KO DS. Šele tako izpopolnjena pravila nato predlagajmo OZ. S tem se bo zbudilo široko zanimanje za to zadevo skupnosti in bi prišla močno do veljave večinska volja in razpoloženje v skupnosti.

To izvajanje je povzročilo dolgo razpravo, v katero so posegli Kremžar, Petriček, Pernišek, Horvat, Magister in Zupan. Ugotovili so, da je taka anketa potrebna. Na splošno je opaziti, da zanimanje za DS raste; razmere do drugih organizacij so dobre; socialno delovanje Društva je med ljudmi naletelo na priznanje; šolski tečaji so deležni pohvale; - kar vse utrjuje ugled in pomen DS.

Kult. referent (Miha Gaser) je prikazal svoj delovni načrt: razširitev knjižnice; priprava domobranske proslave, ki naj jo letos prevzamejo mladinske organizacije; ustanovitev kulturne ustanove, ki bi nas predstavljala pred tujimi narodi. Glede proslave se je razvil daljši razgovor, med katerim so ugotovili, da je Božo Fink prosil SKA, naj pripravi program za letošnjo Spominsko proslavo.

Mlad. referent (A. Majhen) je omejil svoj načrt na 4 glavne točke: glede predšolske mladine, pripraviti starše; glede šolskih otrok, zboljšati obisk, pouk in vzgojo: glede pošolske mladine, nuditi vso pomoč mladinskim organizacijam; glede učiteljskega naraščaja, izvesti tečaj, ki bi ga vodil dr. Vinko Brumen.

Poročal je tudi o Slomškovi proslavi 18.9.1960 in o prvem obhajilu 27. 11.1960. Šolski izlet bo na Ezeizo in MO bo prispeval za stroške $ 600. KŠS iz San Justa je poslal svoj pravilnik. Tečaj v Hurlinghamu potrebuje klopi. Za učno moč prosijo iz Caserosa in Ezeize in verjetno bodo isto prosili staronaseljenci iz Villa Devoto. Tečaj v Moronu ima že eno leto pouk v lepih in dobro opremljenih prostorih. Slov. gosp. zadruga je razpisala 4 nagrade v obliki hranilne knjižice po $ 250 za najboljšega učenca v Hurlinghamu, Moronu, Ramos Mejíji in San Miguelu. Potem je poročal o prireditvah, ki so jih

pripravili razni tečaji (koncerti, igre itd.). Glede mnenja dr. Savellija, da ima vsak odbornik pravico nadzirati delo tečaja, je odklonil tako nadzorstvo, ki bi bila neke vrste nezaupnica; pač pa lahko odbor pooblasti mlad. referenta, ki je za to strokovno usposobljen. Če pa ima tisti predlog kako povezavo z vračanjem potnin, potem se jim je učiteljstvo pripravljeno odpovedati.

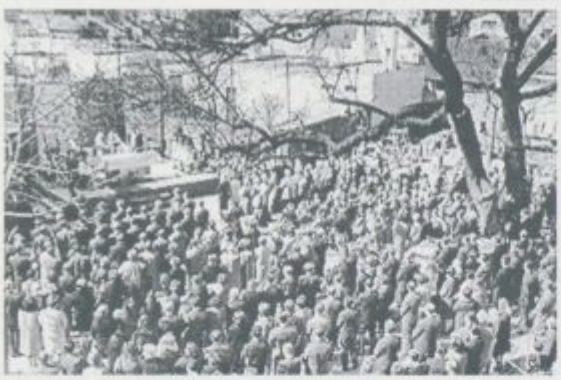
Tudi po tem poročilu se je razvil razgovor. Poudarili so vprašanje predšolske mladine, ki ga bo mogoče reševati z roditeljskimi sestanki. Govorili so tudi o načrtu, ki ga je pripravil **prof. Zupan** za **vaditeljski tečaj**, o katerem so sodili, da ga bo treba morda časovno skrajšati, dopolniti pa po organizacijski strani. Prof. Zupan bo sam poiskal v mlad. organizacijah najsposobnejše mladeniče oz mladenke za ta tečaj; ti bodo potem vodili telesno vzgojo in poskrbeli za zabavo v šoli. "Treba je vedeti, da sodobne (mladine), ki je šoli dala slovo in še ni godna za vstop v mladinske organizacije, ne bomo pritegnili v organizacijo s predavanjem in načelno vzgojo, ampak (z) igrami in športom. Ko pa jo bomo na ta način pripeljali v organizirano slov. skupnost, jo bomo z lahkoto vzgajali tudi v kulturnem, verskem in narodnem duhu"(Zap 374).

Soc. referent. V seznamu potrebnih je 5 družin z 18 otroki in 2 posameznika. Izplačal je S 6.200 podpor. Poročal je tudi, da so se nekatari obvezali, da bodo plačevali v PS za druge člane (dr. Savelli, L. Horvat, Milan Langus, R. Keršič, A. Mozetič, M. Kremžar in F. Martinčič)

Razvoj v gradnji Slomškovega doma. V prvi vrsti, od leve na desno: med govorom Janez Brula in blagoslavljanjem msgr. Antona Oreharja, leta 1961; v drugi vrsti: pogled na udeležence med mašo in nastop združenih zborov pod vodstvom G. Čamernika, ob blagoslovitvi novega poslopja leta 1966; v tretji vrsti nagovor lic. Marjana Schiffrerja ob odprtju novega dela leta 1991.

Gospodarski odsek. Pernišek je obvestil, da je A. Malovrh prosil, naj bi se v okviru DS ustanovil poseben gospodarski odsek, ki bi imel dvojni namen: 1. pospeševati gospodarsko delavnost naših ljudi, zlasti obrtnikov (nakup blaga po cenah na debelo, gosp. obvestila, stik z arg. kupci itd.); 2. urejevati društvene finance, ker brez trdne gospodarske podlage Društvo ne bo moglo shajati. Pernišek je dodal, da je Malovrh

potožil, da svojčas ni našel za to misel razumevanja pri odboru DS, pa tudi ne pri DP, na katero se je obrnil potem. Lužovec je odgovoril, da načelno odobrava Malovrhov načrt, toda med obrtniki so nekdaj že začeli s tako akcijo, a je propadla, ker ni bilo zanjo razumevanja in tudi zaradi sebičnosti. Noče biti pesimist, a misli, da tak podvig ne bo imel uspeha. Odbor je sklenil, naj to preuči uprava.

Nato je predsednik opozoril, da je blizu bela nedelja, zato je pohiteti s pripravami za Slov. dan. Ker pa je čisti dobiček tega dne namenjen socialnemu skrbstvu, je predlagal, da bi 9. julija pripravili zabavno prireditev, katere dobiček pa bi šel za DS. (Zap pogosto govori o DS namesto ZS. Kar je razumljivo, ker je do "uradne" spremembe imena prišlo šele s pravno osebnostjo. Nekaj časa so se ravnali v skladu s sklepom, po katerem naj se Društvo še nadalje imenuje v slovenščini DS; delno pa je tudi že vplivalo dejstvo, da so se navadili na izraz. n.op.) Sporočil je tudi, da je prejel **pismo ravn. Bajuka**, v katerem utemeljuje **potrebo** po ustanovitvi **Slov. pevske zveze** in podaja načrt, kako to izvesti. Odbor je sklenil, da se v to ne more spuščati, ker je to zadeva pevskih zborov. Pooblastil pa je upravo, da skliče vse zbore na posvet.

Pooblastili so tudi F. Perniška za zvezni člen med DS in zgod. odsekom. Dokončno so imenovali na delovno mesto v pisarni go. Martinčič, ker ji je že potekla preizkusna doba v popolno zadovoljstvo odbornikov.

Seja 18. 3. 1961. Božo Žužek je zaradi službene premestitve podal ostavko na tajniško mesto. Zapisnik je namesto njega prebral F. Pernišek. Odbor ga ni odobril, ker ni bil jasen. To se je zgodilo prvič in je tudi edinstveni primer v zgodovini ZS.

Predsednik je poročal, da je na željo ravn. Bajuka sklical sejo pevskih zborov, toda udeležila sta se je le zastopnika dveh zborov, s čimer je pokazano, da je malo zanimanja za zadevo. To so sporočili Bajuku, a mu tudi dali vedeti, da se bodo še naprej ukvarjali z njegovim predlogom.

Za učiteljski tečaj so se prijavili 4 kandidati, od katerih pa enega niso mogli vzeti v poštev. Zato so rok za prijave podaljšali do 16. aprila. Prof. Zupan je izdelal načrt za vaditeljski tečaj. Iva Vivod že dela v tem smislu v SDO.

Zgod. komisija se zaradi počitnic ni sestala.

Slovenska vas je prosila podporo za šolski tečaj. Sklenili so, da pišejo župniku Hladniku, naj od tega, kar dolguje DS, tečaju izplača $ 5.000.

Sprejeli so nekaj novih članov. Sklenili so, da jim pošljejo bolj prisrčno pismo namesto mrzlega sporočila o sprejemu.

Po poročilih blagajnika in gospodarja je org. referent Božo Fink poročal o postopkih za **pravno osebnost**. Sporočil je, da Glavno pravno nadzorstvo (Inspección General de Justicia) zahteva, da se v besedilo društvenih pravil (Estatutos) vnese popravek odnosno prilagoditev zakonu o vzajemnostnih (mutualističnih) ustanovah. Preučil (da) je zadevni zakon in spoznal, da jim ni potrebno nobeno prilagajanje. Meni, da bi morali iz pravil izločiti določbo, ki govori o podpiranju članov na vzajemnostni podlagi. To se pravi, spremeniti bi bilo treba 3. člen v tem, da bi pustili samo "Socorrer a sus afiliados en caso de necesidad" (Pomagati članom, kadar bi bili v potrebi), opustiti pa drugi del. To spremembo sporočijo zadevnemu nadzorstvu in je stvar opravljena.

Potem sta Fink in Pernišek pojasnila, kakšne nevšečnosti bi lahko nastale za Društvo, če bi se preosnovalo v duhu omenjenega zakona. Npr., lahko bi se zgodilo, da bi nam poslali člane razpuščenih ali prostovoljno razišlih Samopomoči, to se pravi, lahko tudi komuniste. Petriček je sodil, da bi morali vsa pravila predelati in privzeti novo ime za Društvo ter začeti nov postopek za pravno osebnost. Predsednik je vztrajal na tem, da zaenkrat pravil ne spreminjajo; kadar pa bo oblast zahtevala kake spremembe, bodo zamenjali, kar bo treba. Ne smejo pa prostovoljno zavlačevati postopka, ki se že tako predolgo vleče. Zato je prosil odbor, naj sprejme Finkov predlog. Odbor je to odobril.

Nato je **Mlad. ref.** podal podrobno izdelan načrt za šolsko leto 1961. - **Socialni referent** je poročal o spremembah v številu pomoči potrebnih in o podporah, ki jim jih je dal v znesku $ 6.200. Ker je Vincencijeva konferenca dala podpore za Božič, je predlagal, da za Veliko noč DS plača po 300 pesov 18 podpiranim.

Predsednik je opozoril na nujnost, da čimprej skličejo sestanek vseh ustanov za pripravo Slov. dneva.

5. 7. Dogovor med DS in Krajevnimi domovi (KD)

Na seji 8. 7. 1961. so po branju zapisnika najprej odločili, da iz društvene blagajne plačajo $ 5000 Slovenski vasi, ker je Hladnik sporočil, da nima denarja za plačilo obroka, ki ga dolguje. S tem je

odbor hotel preprečiti govorice, češ da se je DS hotelo izogniti dejanskemu plačilu sklenjene podpore. Vendar so sklenili tudi osebno stopiti v stik s Hladnikom, da se pogovorijo o poravnavi ostalega dolga.

Glede učiteljskega tečaja je predsednik sporočil, da ga bodo zazdaj opustili, ker je premalo vpisanih. V **slovenskem tečaju**, ki ga vodi **ob sobotah Marko Kremžar**, bodo tudi predavanja iz pedagogike in psihologije in priglašene kandidate bodo prosili, naj se udeležujejo tudi teh predavanj.

Kaže, da SFZ še ni nič storila, kar se tiče izbere primernih fantov za vaditeljski tečaj.

Predsednik je obvestil, da je Odbor za proslavo 150-letnice argentinske neodvisnosti prosil za poročilo o prireditvi, s katero je DS počastilo to obletnico, in za vse gradivo, ki bi ga mogli odstopiti v njihov arhiv. Poslali so kratko poročilo in fotografije s koncerta.

Sestanek s krajevnimi domovi in društvi. Predsednik je poročal o dveh sestankih, ki jih je imelo DS s predstavniki krajevnih domov 6. maja in 4. junija. "Na njih smo se pogovarjali, kako utrditi slovensko skupnost, jo povezati in priti do popolnega sodelovanja. Povedanih je bilo mnogo koristnih in pametnih misli, ki nam dajejo upanje, da bo ta naš namen uspel. Oba sestanka sta proti pričakovanju lepo uspela" (Zap 383).

Na drugem sestanku so sklenili, naj bi na enake razgovore povabili tudi ostala društva, "ki imajo reden vpliv na slovensko skupnost in kulturno delovanje, ki imajo redne občne zbore in sestanke. Ne vabijo pa naj se ne verske organizacije, ki imajo drugo delovno področje in ne spadajo v okvir navadnih civilnih društev. Prav tako se ne vabijo politične stranke in tista kulturna društva, ki imajo izrazito strankarsko zaznamovanost. Sestanek z društvi bo v nedeljo 9. julija ob 11 uri. Ker imajo društva drugačen značaj, kot ga imajo krajevni domovi, bodo razgovori z njimi morda nekoliko težji, vendar upamo, da bomo tudi z njimi rešili vse sporne probleme, dosegli soglasje in da bomo s skupnimi napori in delom mogli lepo urediti slovensko skupnost"(Zap 383-384).

Glede pravne osebnosti je **predsednik** obvestil, da "Inspección General de Justicia" zahteva, da predložijo nova in obširnejša pravila. Org. referent B. Fink je s pristojnim inšpektorjem imel dolg in temeljit razgovor in je po njegovih navodilih izdelal osnutek novih pravil. V njih ni bistvenih sprememb, pač pa so razširjena z različnimi določili in podrobnostmi društvenega poslovnika. Uprava je sestavila poseben odbor, ki bo ta pravila preučil in jim dal končno obliko. Ko bo delo končano, ga bo dal lahko v pretres izrednemu OZ, čeprav misli, da to ne bo potrebno, ker ima odbor za to že pooblastilo.

Podpredsednik R. Petriček je poročal o svojem obisku v Bariločah, kjer so mu rojaki pripravili pozdravni večer.

Tajnik (Božo Žužek) je poročal o delu v pisarni in izplačevanju posmrtnine. Spomnili so se pok.ravn. M. Bajuka in počastili njegov spomin. Sprejeli so več novih članov.Nekatere so oprostili članarine iz več vzrokov (dijaki, starejši brez zaslužka, gospodinje) , niso pa jih oprostili prispevka v PS. Potem so razpravljali o nekaterih članih, ki morda že 5 let ali več niso plačali članarine, ki pa želijo ostati člani ali obnoviti članstvo, nimajo pa na razpolago zadostne vsote za kritje zaostalih obveznosti. Glede tega so bila mnenja deljena: nekateri so predlagali, da naj se oprosti članarina, ne pa prispevek v PS; drugi, da se lahko odpusti oboje, ker Društvo nima značaja samopomoči; tretji so predlagali izključitev in takoj zatem novo vključenje, na kar je večina odgovorila, da je odbor že sklenil, da članov ne bo izključeval (Zap 385. Kdaj je odbor to sklenil, iz zapisnika ni razvidno. Pač pa je sklenil, kot smo že zapisali, da bo ravnal bolj prizanesljivo in da bo z vsakim prizadetim prej govoril, če želi še ostati član ZS Ako pa je res prišlo do takega sklepa, - o čemer ne moremo dvomiti, kljub morda pomanjkljivemu zapisu -, to gotovo pomeni spremembo prejšnjega nekako trdega ravnanja v tej zadevi, ki je mnoge za zmerom odstranilo od DS in celo od skupnosti. n.op.) Končno je R. Smersu predložil, naj uprava preuči vsak primer posebej in potem odloči, če se oprosti samo članarina, ali pa tudi posmrtninski prispevek.

Daljše poročilo je potem podal **blagajnik** (Janez Kralj). A. Magister st. je spomnil, da je treba ponovno objaviti uradne ure v pisarni in uvesti dežurno službo tudi v sobotah popoldne.

Kult. ref. (Miha Gaser) je poročal, da je Spominska proslava lepo uspela. Udeležba je bila lepa, čeprav nekoliko manjša od prejšnjih let; večina pa je sodila, da je bila prireditev bolj slovesna od drugih. - Na obisk pride župnik Vinko Zaletel s Koroške. Poslal je seznam nameravanih predavanj in obvestil, da ima lepo število diapozitivov. Prosi, da DS organizira sestanke. Zato so povabili KO. Predsednik je predlagal tudi, da pripravijo za soboto 29.7. pozdravni večer z majhno "zakusko" (prigrizek), na katero bi povabili zastopnike drugih organizacij (SFZ, SDO, SKAS, SKAD, SKA, KO in SS), a cena na osebo bi bila po $ 50,-.

Predsednik je povedal tudi, da so vsi zbori pripravljeni prirediti spominski koncert na čast pok. ravn. Marku Bajuku. Koncert bo 27. avgusta, vsak zbor bo pel po dve pesmi, govoril pa bo Marko Kremžar.

Mladinski referent (Aleksander Majhen) je podal obširno poročilo. V **Caserosu** se je odprl nov tečaj z 12 otroki., kjer poučujeta katehet F. Bergant in Vera Ašič. Na **Ezeizi**, kjer je 9 otrok, je prevzela vodstvo tečaja Silva Žužek. V **Moronu** so imeli roditeljski sestanek; predsednik KŠS Jože Škulj se je zahvalil DS za vso skrb in podporo; podpredsednik KŠS Pavle Rant poučuje v višji skupini slovenski zemljepis in zgodovino; imajo svojo knjižnico. Tečaj v **San Martinu** razpolaga zdaj s tremi sobami in je nastopil 23. aprila ob blagoslovitvi Slov. doma; 23. 7. bodo imeli roditeljski sestanek in skioptične slike z razlago Marijana Marolta. MO je imel 26. 4. sestanek s predsedniki mlad. organizacij, na katerem je predaval prof. Slavko Zupan. V Ozn spet izhajajo tu pa tam člančiči, ki govore o slovenskih tečajih in jih pišejo predvsem člani učiteljskega sveta MO. KO DS v **Ramos Mejíji** bo pripravil 5 nagrad po $ 250 v obliki hranilnih knjižic Slovenske hranilnice za najboljšega učenca v Caserosu, Hurlinghamu, Moronu, Ramos Mejiji in San Miguelu, DS pa bo poslalo vsem tečajem knjigo "Martin Krpan" za drugonagrajenega učenca. **Carapachayski** tečaj je sodeloval pri obletnici papeških socialnih okrožnic, potem pa je bil roditeljski sestanek. MO je priredil 18.6. skupno z dušnim pastirstvom Alojzijevo proslavo: najprej so imeli mašo v moronski stolnici, nato prigrizek, (za katerega je MO prispeval $ 200), potem pa tri lutkovne predstave. Za materinsko proslavo bo MO pripravil pravljično otroško igro, ki jo je napisal Maksimilijan Osojnik. Tečaj v Ramos Mejíji je dobil nove prostore v novem Slomškovem domu, zato so odpovedali sobo, ki so jo imeli v najemu v "sanatoriju", kot so imenovali najeto hišo na ulici Necochea 440. Konec julija bodo imeli roditeljski sestanek. Nekateri tečaji so sodelovali pri krajevnih spominskih proslavah (Berazategui, Slovenska vas).

Soc. ref. (Albin Magister st.) poroča, da je **po sklepu meddruštvenega odbora** izplačal iz čistega dobička VI Slovenskega dne $ 12.700,- različnim osebam.[5] K temu je Kralj pripomnil, da je pooblastilo, ki ga ima A. Magister st. za izplačevanje podpor za sedanje razmere prenizko; zato predlaga, da se vsota poviša na $ 500. Odbor to sprejme.

Org. ref. (Božo Fink) je poročal o tem, da je **"Inspección General de Justicia" zavrnila predložena pravila** zaradi mnogih pomanjkljivosti. **Zahteva**, da DS predloži **nova, obširnejša** in **bolj jasna**. Iz razgovora z nadzornikom je ugotovil, da je treba samo vstaviti določbe, ki jih ima poslovnik. Na tej podlagi je že izdelal nova pravila Pri tem je uporabljal pravila že obstoječih organizacij, ki imajo pravno osebnost. O tem je že poročal na seji Uprave, ki je sklenila, da ta pravila preuči posebna komisija. Na razgovor pridejo člani te komisije v soboto 22. julija popoldne. Odbor bo potem presodil, če pravila lahko sprejme in potrdi sam. Če bi bile spremembe bistvene, bo pa sklical izreden občni zbor. Finku se je zdelo, da to ne bo potrebno, ker je pazil na to, da ni naredil bistvenih sprememb. Menil pa je, da bi bilo koristno, ko bi nova pravila dobili navpogled tudi domovi in organizacije. Po kratkem razgovoru, v katerega so posegli Jonke, Češarek, Pernišek, Fink, Horvat in Magister, so sklenili, da ni primerno spraševati za mnenje druga društva, je pa pametno, da so o tem obveščena.

Poročal pa je tudi o **dveh uspelih sestankih s predstavniki krajevnih domov.** Ta sestanka sta privedla do naslednjih zaključkov:

"1. Soglasno je bila ugotovljena potreba in upravičenost enotnega foruma, ki naj v sebi veže vse krajevne domove, vsa društva in vse protikomunistične Slovence; soglasno je bilo ugotovljeno, da je medsebojno sodelovanje nujno potrebno.

2. Društvo Slovencev je nesporno predstavniška organizacija vseh demokratičnih Slovencev in nadstrankarska.[5bis]

3. Društvo Slovencev prizna: avtonomijo posameznih krajevnih domov v vsem, kar zadeva vodstvo, upravo in gospodarstvo domov. Člani Društva Slovencev podpirajo in sodelujejo z Domovi, ni pa nujno, da je član krajevnega doma tudi član DS in obratno; DS nudi moralno podporo vsem slovenskim krajevnim domovom, ko-ordinira delovanje na področjih, kjer je potrebno skupno delovanje.

4. Ustanovi se poseben svet, sestavljen iz zastopnikov krajevnih domov. V ta svet pošlje vsak dom 4 zastopnike. Svet se sestaja po potrebi, sklicuje in vodi pa ga predsednik DS. Na svetovih sejah se rešujejo vsi problemi, ki se tičejo kulturnega in socialnega dela; svet ima posvetovalen značaj.

---

[5] Prvič zasledimo, da zapisnik in tudi odborniki govorijo o "meddruštvenem **odboru**". Resda so prej sem pa tja uporabljali izraze kot npr. "meddruštveni" ali "medorganizacijski" sestanek, nikoli pa ne izraza "odbor"! Ali je to samo izraz za poenostavitev v izražanju, ali je res kdaj bil ustanovljen kot tak, ali je skupna priprava in posprava Slovenskih dni sčasoma uvedla ta izraz, ali pa so se časi spremenili in so že začeli govoriti o tem, kar se bo prav kmalu udejstvilo ?

[5bis] Pripona "nad-" vzpostavlja statutarno razmerje, ki ga med ZS in političnimi strankami nikoli ni bilo. Zato sodimo, da bi bil bolj ustrezen izraz "ne-strankarska".

5. Soglasno je bilo ugotovljeno, da je mladinski problem (mladina od 12. do 18. leta) trenutno najbolj pereč in najvažnejši. Nujno je potrebno vzgojiti mladinske vodilne kadre, ki bodo v bodočnosti prevzeli vodstvo organizacij. DS bo ustanovilo kulturne, športne, šolske, mladinske in druge potrebne odseke, katerih referenti bodo v tesni povezavi z referenti krajevnih domov.
6. Pri sestavi odbora DS naj se gleda na to, da bodo v njem zastopniki krajevnih domov in obstoječih organizacij. Seveda morajo biti člani DS. Prav tako naj se pri reorganizaciji DS in pri izdelavi načrtov upoštevajo tudi predlogi že navedenih organizmov." (Zap 391-392)

Odbor je z zadovoljstvom vzel na znanje to poročilo Božidarja Finka. Ugotovil je, da je bilo dosedanje delo uprave v tej smeri pravilno, in je naročil, da naj začeto delo nadaljuje in na enak način uredi tudi razmerje z ostalimi društvi.

Nedvomno je bil to velik korak k zbližanju stališč in s tem tudi do večje enotnosti v delovanju in organizaciji. Zato je seveda vsakdo moral nekoliko popustiti. DS je npr. sprejelo stališče, da ni nujno, da bi bili člani Domov tudi člani DS. Krajevni domovi pa so privolili na to, da zastopniki KD v DS morajo biti člani DS. Izredne pomembnosti pa je dejstvo, da so vsi priznali "potrebo in upravičenost enotnega foruma" in da je DS nesporno nestrankarska, predvsem pa "predstavniška organizacija vseh demokratičnih Slovencev".

Treba je tudi poudariti dejstvo, da se odbor ZS ni zadovoljil samo z dogovorom s KD, ker je izrecno zadal B. Finku nalogo, "naj se na enak način uredi tudi razmerje z ostalimi društvi".

V zapisniku zapazimo v gornjem besedilu nekaj popravkov na roko. Nekateri so poprava tipkovnih napak (točka 5) ; drugi bolj natančno določajo (točka 4: "delo" namesto "pogled"); važen pa je popravek v 1. točki, kjer so namesto izraza "enotne skupne organizacije" vstavili manj določen in določljiv izraz "enotnega skupnega foruma".

Seja 26. 8. 1961. Prva točka dnevnega reda je bil članek večernika "Correo de la Tarde", ki je v ponedeljek 7.8.1961 v zaglavju "La Bolsa de R.R." prinesel o Slovencih "poročilo, katerega povzročitelj je brez vsakega dvoma nek komunist, verjetno od jugoslovanske "ambahade" (kot piše Zap) v Buenos Airesu. V tem članku so tukajšnji Slovenci prikazani kot komunisti, naši slovenski šolski tečaji kot šola za komunizem in slovenska ura v radiju kot komunistična propaganda"(Zap 393). Božo Fink je prebral ugovor, ki ga je DS poslalo uredništvu lista. Osebno je izročil odgovor v uredništvu in pojasnil zadevo. Obljubili so mu, da bodo zadevo preiskali in, če so storili krivico, jo bodo v listu popravili. Potem se je še zanimal za zadevo in zvedel, da protest DS hrani urednik lista (upok. kapitan) Francisco G. Manrique. (Treba je vedeti, da je bil Manrique eden izmed glavnih v tim. "Osvobodilni revoluciji" leta 1955 ; da je potem ustanovil svoj list in svojo stranko; da je bil min. za družbeno blagostanje pod predsednikom gen. Onganijem; in da je na predsedniških volitvah septembra leta 1973 dobil skoro 13 % glasov, medtem ko Perón 62 % in radikal Balbín skoro 26 %.)

Poročilo in **razgovor** o **društvenih pravilih**. B. Fink je poročal, da je dokončal novo besedilo pravil. Besedilo je pregledala komisija, ki so jo sestavljali Horvat, Petriček, Majhen, Stare, Smersu, Mozetič in Fink sam. Komisija je sprejela besedilo z nekaj popravki. - Ker so pravila obširna (48 členov na 17 straneh), je o njih samo podal kratko poročilo. B. Fink je povedal, da je v Argentini za pridobitev pravne osebnosti potrebno, da se pravila skladajo z zakonom, pa tudi z vsakokratnim stališčem pristojnega urada. Čeprav so uporabili stara pravila in poslovnik DS, pa tudi prakso in tradicijo, je bilo treba vse prilagoditi okvirnim normam. Vendar v pravilih ni veliko sprememb, čeprav se besedilo glasi precej drugače kot prejšnje. Spremembe so le v jasnejši formulaciji in v tem, kar zahtevajo oblasti. Na podlagi vsega tega je Božo Fink sodil, da ni treba zaradi tega sklicevati OZ, posebno še, ker je odbor že dobil svojčas tozadevno pooblastilo. Zato je predlagal: 1. da odobrijo besedilo; 2. da ugotovijo, da ni potrebna odobritev po OZ; 3. da predložijo besedilo v odobritev zadevni oblasti.

Ta predlog je bil brez ugovora soglasno sprejet.

Podpis dogovora s krajevnimi domovi. Fink je obvestil, da je potrebno pospešiti podpis dogovora med DS in KD. Zato je že pripravil osnutek dogovora in spremni dopis. Vse to je že urejeno z Domovi in upravo, ki je sklenila, da zadevo na tej seji da v odobritev odboru. Nato je Fink prebral dogovor in dopis. Odbor je soglasno sprejel oboje.

Poročali so, da so priprave na spominski koncert v počastitev ravn. M. Bajuka že v teku. Ker pa je M. Kremžar odklonil govor, ker da je prezaposlen, bo govoril Pernišek. Zapisnik natančno opiše vrstni red, v katerem bo pel vsak zbor in kaj bo pel. Uprava je sklenila, da ne bo vstopnine, ampak samo prostovoljni prispevki. - Sprejeli so nekaj novih članov. - Predsednik je opozoril, da bo OZ v nedeljo 22. 10. ob pol 11 dopoldne v dvorani Slov. hiše. Zato naj vsi odborniki pripravijo svoja poročila za prihodnjo sejo. Zatem so vsi stavili svoja mesta na razpolago. Predsednik je vprašal, kdo bi še v bodoče hotel

sodelovati v odboru. Pritrdilno so odgovorili vsi, razen Lužovca in Zupana, ki sta izjavila, da sta predstavnika KO DS in da bodo v bodoče krajevne zastopnike predlagali krajevni domovi (KD). Prav tako je izjavil Majhen, da je njegova kandidatura vezana na pristanek učiteljstva.

Zatem je sledila dolga razprava o sestavi novega odbora, predvsem zato, ker je predsednik prof. Horvat izjavil, da v novem odboru ne sprejme predsedniškega mesta, in ker je tudi Miha Gaser odklonil vsako odborniško mesto. Končno so soglasno pooblastili upravo, da sestavi kandidatno listo in poišče kandidata za društvenega predsednika.

Seja 30. 9. 1961. Odborniki so najprej prebrali poročila za OZ. Potem je predsednik poročal, da je Uprava naprosila več gospodov za to, da sprejmejo mesto predsednika ali posamezna mesta v odboru, pa ni imela uspeha. Zato se je odločil, da ostane še eno leto na sedanjem položaju. "Ne bi bilo moško in pošteno, da bi spričo pomanjkanja delavoljnih ljudi enostavno to mesto odložil in s tem privedel Društvo v težko krizo"(Zap 397). Odbor je njegovo odločitev sprejel s splošnim odobravanjem. Glede liste so poročali, da je v glavnem sestavljena, velike težave pa so z iskanjem kulturnega referenta. Po zboru pa bo izšel Informativni vestnik, ki bo prinesel poročila in sklepe OZ.

G. Mauko je Društvu ponudil 23 knjig za knjižnico (cena $ 1.600). B.Fink in F.Pernišek sta povedala, da sta knjige pregledala in da so več vredne kot zahteva prodajalec, ker so nekatere prave redkosti. Zato sta priporočila nakup. Odbor je nakup odobril.

Predsednik je poročal tudi, da je Uprava sklenila zvišati članarino od $ 21 na $ 30, kar vključuje vse prispevke za različne sklade. B. Fink je pojasnil, da v skladu z novimi pravili ne bo več mogoče pri vknjiženju razlikovati med različnimi prispevki. Bo samo članarina, od katere bo treba odtrgati določen odstotek za vsak sklad, npr. za PS okrog $ 10 na mesec. To bo treba napraviti, če se hočejo izogniti nevšečnostim z oblastmi, ki bodo v prihodnjem imele več vpogleda tudi v društveno denarno poslovanje. Magister se je pridružil Finkovemu mnenju in izjavil, da je že pred časom to predlagal, a ni uspel. Sedanji način društvenega knjigovodstva je preveč kompliciran in vzame precej časa, ki bi ga lahko drugače porabili. Končno so sklenili, da povišajo članarino in da naj uprava pripravi tozadevni predlog za OZ. Blagajnik Kralj je izrazil svoje zadovoljstvo s tem sklepom, prosil pa je, da naj na OZ vsi odborniki ta predlog zagovarjajo in podpirajo.

Seja 14. 10. 1961. Najprej je podal poročilo kulturni referent Miha Gaser, ker ga ni dal na prejšnji seji. Nato je predsednik prebral kandidatno listo, ki jo je sestavila Uprava. Izjavil je, da ima pristanek od vseh, razen od Ive Vivod, s katero bo še govoril, je pa prepričan, da ne bo odklonila. Pogovarjal se je tudi z akademiki, ki pa doslej še niso določili svojega kandidata. Če bi število kandidatov bilo previsoko, ostane možnost, da jih postavijo **za namestnike**. Odbor je listo odobril in pooblastil upravo, da jo dokončno izdela ter predloži na OZ kot odborovo listo. - Glede članarine je predsednik poročal, da je Uprava sklenila predlagati na OZ sledeče: članarina $ 12, socialni prispevek $ 4, mladinski $ 4, posmrtninski $ 10, skupaj $ 30. Posmrtninski prispevek bi naj se plačeval mesečno, ne pa ob vsakem smrtnem primeru, in to iz dveh razlogov: 1. povprečno imamo letno 10 do 12 smrti, kar pomeni za vsakega člana približno $ 10 na mesec; 2. zaradi zahtev oblasti, kot je o tem poročal na zadnji seji B. Fink. Med razgovorom so ugotovili, da je treba ločiti članarino glede na posmrtninski prispevek v tri stopnje: žene in člani brez dohodkov so članarine oproščeni, prav tako kot otroci, ki pa prispevajo v PS. Članarina bi naj torej bila: gospodinje in člani brez dohodkov $ 10, redna članarina $ 30, družinska članarina $ 40 ali $ 50. Soglasno so sklenili, da predložijo OZ predlog za povišanje članarine v smislu predsednikovega predloga in z odborovo dopolnitvijo. - Sprejeli so nekaj novih članov, nekatere druge pa oprostili plačevanja članarine. Po opozorilu A. Majhna, da je treba preprečiti zlorabe s prijavami težkih bolnikov v PS, je prišlo do daljšega razgovora o tem vprašanju. - Sklenili so tudi, da bodo v KZSS objavili celostranski oglas, ki stane $ 2.000, a ne v obliki voščila, ampak v primernem narodnim težnjam odgovarjajočem besedilu. - **KO Ramos Mejía** (Herman Zupan) je **zatrdil**, da **je treba gojiti ljubezen do narodnih noš**. Da bi za to bilo zmerom več smisla, je predlagal: 1. pri odboru DS naj se ustanovi odsek strokovnjakov-etnografov, ki naj s predavanji skupnost opozarjajo na pomembnost narodnih noš; 2. poiskati ljudi, ki znajo šivati čelnice avb in druge sestavine teh oblačil in ki bi bili pripravljeni to poučevati na šolskih tečajih; 3. organizirati denarni sklad za pomoč pri nakupovanju blaga ali pa naj Društvo kupi nekaj noš in jih potem posoja. - Odbor je ta predlog sprejel in prosil Zupana, da se z Upravo domeni o dokončni obliki predloga. - B. Fink je sporočil, da že **podpisujejo dogovore Domov z ZS.** Slovesen podpis izvirnika pa se bo opravil po OZ.

PETNAJSTI REDNI OBČNI ZBOR, 22. OKTOBRA 1961

Začel se je ob 11 dopoldne v dvorani Slovenske hiše. Navzočih je bilo 74 članov osebno in 229 po pooblastilih, skupno 303. Za zapisnikarja je bil določen Janko Žebre, za skrutinatorja pa Tine Debeljak ml. in Robert Petriček. Spomnili so se umrlih članov v zadnji poslovni dobi (10) in poslali pozdravno pismo predsedniku NO dr. M. Kreku, predsedniku države dr. A. Frondiziju in buenosaireškemu nadškofu kard. A. Caggianu. Odobrili so zapisnik prejšnjega OZ. Potem so prešli na poročila odbornikov. (Gl. "Informativni vestnik Zedinjene Slovenije - Poslovno leto 1961-62", št. 4, febr. 1962. Ima 16 T - tipkanih strani. Na prvi je uvodnik o Slomškovem letu, na zadnji pa vabilo na Slov. dan: "V pomoč potrebnim rojakom, v okrepitev slovenske skupnosti, v pojačenje slovenskega bratstva in sloge". Ostalo so poročila iz OZ.)

Kot navadno je **predsednik** povzel glavne storitve in dosežke v preteklem letu. Najprej pa je omenil najvažnejši dosežek. "Mogoče na zunaj ni bilo videti, da se dela (..) izvzemši Mladinski odsek. Če pa pregledamo zapisnike sej, lahko ugotovimo, da ga skoraj ni problema v slovenski skupnosti, katerega ne bi obravnavali. Odbor se je zavedal, da ima Društvo Slovencev kot predstavniško društvo dolžnost zanimati se za slovensko skupnost in narediti vse, da bi ta čim lepše in boljše uspevala, predvsem pa da bi se ohranila zvesta slovenskim tradicijam. Če pa ni zmerom uspehov, kakor bi bilo želeti, je krivda v tem, da je zmeraj več rojakov, ki nima zadostnega zanimanja za skupno delo. Ni ljudi za delo. So že velike težave, da sestavimo odborovo listo.(..) Tako je delo omejeno samo na majhno skupino ljudi, ki so po večini aktivni tudi v drugih organizacijah. - Z ozirom na tako stanje je bilo potrebno prilagoditi se novim razmeram. Posebno še, ko se v vseh večjih centrih, kjer žive rojaki, ustanavljajo krajevni domovi. Odbor je vesel nastanka Domov, ker bodo to trdnjave, kot se je reklo, za ohranitev slovenstva. V razgovorih z zastopniki Domov smo prišli do zaključka, da je potrebna osrednja organizacija, ki bo vodila in koordinirala delo na področjih skupnega interesa slovenske skupnosti. Ta osrednja in reprezentativna organizacija je Društvo Slovencev od vseh Domov priznana kot taka. Podpis posebnega dogovora z Domovi je izraz skrbi in želja, da bi slovenska skupnost v Argentini čim lepše delala in se razvijala.(..) Tudi z ostalimi organizacijami se vodijo razgovori, da se pride do istega cilja. Tako bi se ustanovil neke vrste slovenski parlament, če smem tako reči"(Zap 3-4 ; podčrtanje n.op.).

Posebej je **omenil šolstvo** in **socialno pomoč**. Priznal je, da **niso imeli uspeha z ustanovitvijo gospodarskega sveta in zgodovinske komisije**. - Omenil je Spominsko proslavo, koncert vseh zborov na čast M. Bajuka in obisk V. Zaletela. - Potem je obvestil o postopku za pravno osebnost in zaključil :"Tako je postopek pri koncu in je upanje, da bo v kratkem vprašanje pravne osebnosti rešeno. Potem pa se bo lahko vendarle rešil problem Pristave, zlasti še, ker se njena okolica zanima za njen napredek" (Zap 5).

Ni mogel mimo napada v listu "Correo de la Tarde", od katerega še pričakujejo popravo za storjeno krivico. - Omenil je obisk dr. Kreka, ob katerem je ta izjavil, da zasleduje in občuduje delo Društva in spodbudil, naj tako delajo še naprej, ker so zgled drugim. - Za konec je povedal, da število članov raste in da so v dobrih odnosih z drugimi društvi.

Tajnikovo poročilo je prebral F. Pernišek, ki je po sili razmer zaradi odstopa B. Žužka upravljal te posle. Članov je bilo 1292 (734 m. in 558 ž.), od katerih jih je redno plačevalo 592, oproščenih je bilo 470, v manjšem zaostanku pa 97. Novih članov je med letom pristopilo 67. Uprava je imela 13 sej, odbor pa 7. "Društvo Slovencev, ki se sedaj imenuje 'Zedinjena Slovenija', je in mora tudi v bodoče ostati naša najmočnejša in reprezentančna organizacija" (Zap 8; podčrtano n.op.). To je za tajnika pomenilo, da je treba pisarni spet dati vso njeno nekdanjo dejavnost, tako da bo ves dan na razpolago vsem. Treba je povečati število članov, pa tudi doseči bolj redno plačevanje članarine, za kar, je priznal, da je odgovorno Društvo samo. "Imejmo pred očmi stvarno resnico in dejstvo, da nas naši sovražniki hočejo za vsako ceno razkropiti (..) Komunizem se hoče za vsako ceno znebiti svojih nasprotnikov. Doma ima za to organizirano policijo, v tujini pa peto kolono (..) Prav zaradi tega dejstva moramo vsi skrbeti za močno centralo" (Zap 9).

Blagajnik Janez Kralj je poročal, da je DS imelo $ 56.408,18 stroškov, $ 56.421,- prihodkov, torej $ 12,82 prebitka. Aktiva je bilo $ 78.952,38. PF (socialni fond) je imel $ 47.305,36 prihodkov, $ 33.131,80 izdatkov in $ 14.173,56 prebitka. PS $ 99.334,10 prihodkov, $ 65.612,- izdatkov, $ 32.722,10 gotovine. MS $ 22.094,50 prihodkov, $ 19.875,70 izdatkov, $ 2.258,80 gotovine. (Vedno je v dohodkih vključen morebiten prebitek prejšnjega leta.) Tem suhim številkam je blagajnik dodal nekatere pripombe. Povedal je, da so se osebni dohodki zvišali povprečno za 2000 in več odstotkov, članarina pa le za 37,5 %. Prvi člani so plačevali enodnevni zaslužek, kar bi odgovarjalo sedanjim 250 pesom, plačujejo pa $ 21! Prav zato knjižnica ne napreduje in ne morejo bolj pomagati MO ali soc. odseku.

Gospodar Nace Grohar je omenil manjše pridobitve v preteklem letu, tako da se je inventar zvišal za $ 8.275,-, v celoti pa znaša $ 19.164,-.

Organizacijski referent Božo Fink je v podrobnosti poročal o postopku za pridobitev pravne osebnosti. Nato je govoril o prizadevanju za povezavo skupnosti po namenu DS, ki ga izraža čl. I Pravil, ki med drugim pravi: "družiti in predstavljati slovenske demokratične begunce in izgnance in njihove svojce v Argentini". Nastajajo krajevni domovi, kar kaže na močno življenjsko silo naših ljudi, pa tudi na potrebo, da take krajevne edinice obstoje in delujejo. S tem pa je nastal položaj, ki ga je upravni odbor moral začeti preučevati, zato da bi svoje delo prilagodil novim razmeram. Zato je bilo treba priti do nekega sporazuma med DS in KD. Izhajajoč iz načela, da je DS osrednja ustanova, ki predstavlja in povezuje krajevne edinice, v nekaterih zadevah pa izključno vodi delovanje v skupnosti, je prišlo končno do dogovora med DS in KD Velikega Buenos Airesa. Toda upravni odbor DS je povabil tudi vse druge kulturne ustanove, da naj preučijo možnost dogovora z njimi, čeprav ni postavil nobenega roka, ker bi vsaka preuranjenost lahko škodovala. Božo Fink je prebral besedilo dogovora.

Poročilo Mladinskega referenta Aleksandra Majhna govori o učiteljskem svetu (40 članov: 5 učiteljev, 13 učiteljic, 15 katehetov in 5 pomočnic), sejah (10), šolskem letu in o tečajih. Teh je bilo 16 in jih je obiskovalo 648 otrok (303 dečkov in 345 deklic). Največji tečaj je v San Justu (7 oddelkov). Vsi tečaji skupno so imeli 2.876 ur pouka. Poleg "Mojega veselja", "Naše besede" in "Božjih stezic" je MO uvedel "Mlado cvetje" za srednjo skupino. Za vse tečaje je MO nabavil stenske zemljevide Slovenije. Učno snov iz zemljepisa in zgodovine so razdelili brezplačno. Delovni načrt za 1961 je bil objavljen v Informativnem vestniku DS (št 3). Ovir je bilo dosti: visoko število otrok v nekaterih tečajih, prekratek učni čas, itd. Uspehov je bilo več: boljši prostori ponekod, boljši dosežki v učenju zaradi boljših učnih pripomočkov itd. Delujejo krajevni šolski sveti (KŠS). Sklicevali so roditeljske sestanke. Tečaji so redno nastopali na raznih prireditvah, tako skupnostnih in krajevnih ali zgolj mladinskih. Kot vedno so imeli šolarji svoj izlet. Za konec se je zahvalil vsem, ki na kakršenkoli način pomagajo slovenskim tečajem.

Kulturni referent Miha Gaser je pokazal na dosežke in tudi neuspehe svojega referata: spominsko proslavo za škofom Rožmanom, običajno proslavo padlih borcev meseca junija, spominsko proslavo za ravn. M. Bajukom, pa tudi v ničemer izpolnjeni načrt raznih predavanj in, zakaj ne, minimalen porast knjižnega inventarja, ki se je povečal samo za 28 zvezkov, tako da ima knjižnica 1.217 knjig.

Socialni referent Albin Magister st. je podal daljše poročilo, ki povzema to, kar je poročal na sejah odbora. V gotovini je izdal $ 33.131,80 podpor 294 osebam, od katerih jih je 35 zunaj Velikega Buenos Airesa. Razdelil je potrebne na tri skupine: na tiste, ki so odvisni samo od pomoči DS; tiste, ki so delno potrebni pomoči; tiste, ki v primeru bolezni ali nesreč potrebujejo pomoči. Podpore so nihale od najvišje vsote 1.000 pesov do 200 pesov, ki je bila najnižja vsakična podpora. Poudaril je dejstvo, da so nekateri začeli plačevati v PS za druge, ki ne morejo. Tokrat ni omenil, kakšno je bilo razmerje med člani in nečlani DS pri tistih, ki so dobili pomoč.

Sledil je **razgovor** o **poročilih**. Najprej je govoril A. Malovrh, ki je izrazil, da malo govorimo o dolžnostih vodilnih ljudi do organizacije. Vprašal se je, kje so vzroki, da je tako malo ljudi članov DS. Pohvalil je soc. referenta za njegovo delo, toda po Malovrhu ne gre samo pomagati potrebnemu, ampak pomagati mu, da se ohranja pri zdravju. Predsednik mu je odgovoril, da v bodočnosti pričakuje temeljitega zboljšanja tudi v organiziranju vse skupnosti. Magister je dostavil, da je prepričan, da je vse storil, kar je mogel, a da on ni zdravnik in tudi nima na razpolago zadostnih sredstev za kaj drugega. Malovrh je pripomnil, da se je laže obvarovati revščine kot pa zdraviti revščino in bolezen.

Pernišek se je pridružil poročilu B. Finka. Povedal je, da je na OZ leta 1959 odbor dobil pooblastilo za spremembo pravil, v kolikor bi bilo to potrebno za pridobitev pravne osebnosti. Ker pravila v bistvu niso spremenjena, je predlagal, da OZ potrdi nova pravila. Predsednik je dal predlog na glasovanje. Sprejet je bil soglasno, brez glasov proti in ne da bi se kdo vzdržal. Nato je Fink sporočil, da je DS poslala dogovor v podpis vsem KD. Vsi domovi, z izjemo Našega doma San Justo, ki pa je tudi obljubil podpis, so podpisan dogovor že vrnili. Ponoven slovesen podpis bo v prihodnjih tednih. Zato je prosil OZ, da odobri delo društvenega odbora za dosego tega dogovora in potrdi njegovo besedilo. OZ je ugodil tej želji.

Stane Žužek je k poročilu blagajnika predlagal, naj bi članarino zvišali za 100 pesov, ali pa naj se določi, da bi mladi in samski plačevali več kakor družinski glavarji. Predsednik mu je odgovoril, da bo o tem odbor stavil svoj predlog.

Nadzorni odbor je predlagal, da dajo razrešnico odboru. Sledile so **volitve.** Pernišek je prebral odborovo listo, katere nosilec je bil prof. Lojze Horvat. Ker so bili trije udeleženci proti javnemu

glasovanju, je predsednik odločil, da naj bo to **tajno**. Za odborovo listo je bilo oddanih 283 glasov, proti 10, prazne pa so bile 3 glasovnice.

Tako so bili izvoljeni naslednji: **predsednik** prof. Lojze Horvat; **odborniki**: Janez Brula, Vilko Cuderman, dr. Tine Debeljak, Božo Fink, Nace Grohar, Jože Jonke, Ruda Jurčec, Rudolf Keršič, Janez Kralj, Marko Kremžar, Janez Lužovec, Albin Magister st., Aleksander Majhen, inž. Albin Mozetič, Anton Orehar, Franc Pernišek, Robert Petriček, Rudolf Smersu, Edi Škulj, Iva Vivod, Herman Zupan st., Lojze Žužek, Stane Žužek; **namestniki za odbornike:** Miha Gaser, Stanko Mehle, Mara Bidovec, Nande Češarek; **nadzorni odbor:** dr. Leopold Eiletz, Alojzij Šonc, Franc Lobnik; **razsodišče:** dr. Alojzij Voršič, dr. Franc Logar, dr. Celestin Jelenc.

Predlogi. 1) Zvišanje članarine od 21 na 30 pesov. Pernišek je razložil, kako je to treba umevati. 2) Zvišanje posmrtnine na $ 8.000,- za vse, ki so bili člani vsaj 6 mesecev in so imeli poravnane posmrtninske prispevke vsaj dva meseca pred smrtjo. Oba predloga sta bila sprejeta. 3) Pernišek je predlagal, naj DS ustanovi v okviru kult. referata folklorni odsek, ki bi skrbel za ohranitev običajev in predvsem delal za pomnožitev narodnih noš. Utemeljil je predlog Horvat. Predlog je bil soglasno sprejet.

Slučajnosti. Govorili so o možnosti bolniškega zavarovanja. Horvat in Pernišek sta imela več razgovorov z dr. Bercetom, ki misli, da bi bila zadeva izvedljiva, če bi bilo vsaj 1000 oseb, ki bi plačevali po $ 100 na mesec. Dr. Berce je celo svetoval, naj bi v Slov. hiši priredili 2 ali 3 prostore za zdravstvene namene. Nujna bi bila vsaj ena soba z več posteljami, ker po operacijah ljudje najbolj potrebujejo zdravnika, internacija v sanatorijih pa je draga. Dr. Berce se je ponudil, da kateregakoli Slovenca, ki je v potrebi, brezplačno pregleda. Petriček je predlagal, da DS te misli objavi in povabi člane, da bo videti, kakšen je odziv. Malovrh je izrazil svoje zadovoljstvo zaradi pozornosti, ki je je bilo deležno to vprašanje, predvsem zato, ker prihaja pobuda tokrat od tistih, ki potrebujejo zdravja, ne pa od zdravnikov, kot se je zgodilo svojčas pri Jugoslovanski bolnici.

Počitniška kolonija na izletu v San Jerónimo, 3.1.1966

Predsednik je povabil navzoče na Socialni dan, ki bo 12. novembra, na katerem bodo obravnavali okrožnico Janeza XXIII "Mater et Magistra".
(Gl. SS 26.10.1961 43 2, ki obsega skoro tri petine strani)

5. 8. Odlok o pravni osebnosti

Arhiv ima dve listnici (mapi) z dopisi v zvezi s pravno osebnostjo. Prva nosi naslov "Začetni postopek", čeprav ima več drugih listin, kot npr. dva poziva (Cédula de Notificación) 28.2.1961 in 12.4.1961, od katerih je prvi v zvezi z odlokom o pravni osebnosti. Druga listnica z naslovom "Inspección General de Justicia" pa vključuje **potrdilo tega urada, da ima "Zedinjena Slovenija" pravno osebnost po odloku 1.933/61 z dne 28.2.1961**, vendar gre v glavnem za letna poročila Društva Glavnemu pravnemu nadzorstvu od leta 1962 do 1971.

Odlok o pravni osebnosti sta **podpisala predsednik republike dr. Arturo Frondizi in minister za pravosodje in vzgojo dr. Luis R. Mac Kay**. Izredne važnosti je dejstvo, da je odlok podpisal ustavni predsednik. Po drugi strani pa je sreča, da se je to zgodilo, še preden so odstavili dr. Frondizija, zakaj četudi moremo imeti kratko vlado dr. Guido-a pred naslednjim ustavnim predsednikom, ki je bil dr. Umberto A. Illia, za ustavno, bi se bil postopek nedvomno zavlekel.

Tako so končno "novonaseljeni Slovenci tretjega vseljenskega toka ali vala" v Argentini, nekdanji begunci in potem politična emigracija, dosegli to, za kar so se toliko let prizadevali vsi predsedniki društva, ki so vedeli - ali slutili -, da bo pravna osebnost društva dala vsej skupnosti večjo varnost, enakopravnost z drugimi narodnostnimi skupinami, pa neke vrste identiteto pred Argentinci in Slovenci doma in po svetu, posebno pred nasilnimi oblastniki, ki so zasužnjevali domovino. Predvsem pa je pravna osebnost ZS vsem rojakom v Argentini zbudila ali okrepila zavest slovenstva in do neke mere tudi željo po slovenski državnosti. Ni slučajno, da so prav tista leta začeli javno govoriti in pisati celo v navidezno "opredeljenih" časopisih in zbornikih o možnosti ali nujnosti slovenske samostojne države. Za mnoge je ZS, kot nekdaj že DS, bila neke vrste država v malem. In čeprav to morda bolj velja za tim. SPE v Argentini v celoti, bi tega ne bilo v toliki meri brez ZS.

Pri tem je treba omeniti tiste, ki so na tem delali. Zlasti še osebe, ki so nekako dokončno spravile stvar v tek. Tu je treba imenovati predvsem **organizacijskega referenta Božidarja Finka** s tedanjim **predsednikom prof.** L. **Horvatom**, katerega zasluga je morda prav v tem, da je vso zadevo izročil v roke Finku, ki je dosegel tudi dogovor med DS in KD. Ali bi bilo do tega prišlo brez pravne osebnosti, vsaj v tako kratkem času? Ali bi bilo do tega prišlo, ako ne bi imele zadeve v rokah za to najbolj primerne osebe?

N.op. O mnenjih za samostojnost Slovenije omenimo samo to, kar je objavil KZSS, kljub navidezno(?) drugačni "uradni" liniji. Npr.: F. Kremžar, "Jugoslavija v preteklosti in prihodnosti" (1955, 68-82, predvsem 78-82) ; R. Smersu, "O zvezi držav in o zvezni državi" (1957, 43-47) ; dr. Milan Komar, "Država je v nas samih" (1958, 33-36) ; "Problemi odnosov med dvema generacijama - anketa" (1967, 202-209), v kateri npr. Andrej Fink piše "starejšim": "Otresite se tistega ozkega obzorja, s katerim ne boste pri mladini dosti opravili. Pustimo tisti občutek majhnosti, ki smo ga vedno imeli." Prej je zapisal: "Generacije se ločujejo ob pogledu na državno bodočnost Slovenije. Mladina danes na splošno sprejema idejo slovenske državnosti in se zanjo navdušuje, medtem ko starejši ne morejo iz okvirov, ki slovenstvo utesnjujejo" (204). V KZSS 1968 (217-218) je pod naslovom "Iz mladinske perspektive" Andrej Fink spet zapisal :" (...) Drugo, kar mladino skrbi in zanima, je problem Slovenije v bodoče (..) Nekateri so mnenja, da je najbolje, da ostanemo vključeni v federativno Jugoslavijo; mnenje drugih je, da bi bilo treba urediti neko konfederacijo; tretji pa vidijo rešitev v lastni državi in v vključitvi v evropske mednarodne skupnosti. (..) Najbolje je, da si skušamo ustvariti čimvečjo samostojnost, če le mogoče lastno državo, kar mora biti brez dvoma naš ideal in cilj, pred katerim se ne smemo strašiti. Preje je bilo rečeno, da smo kljub nejasnosti optimisti. Mladina ne more razumeti, zakaj Slovenci ne bi imeli lastne države, če jo ima toliko drugih narodov, ki so številčno manjši, kulturno pa veliko nižji od nas.(..) Slovenci smo imeli zmerom neki manjvrednostni kompleks in želje po neodvisnosti nismo znali speljati do pravih ciljev. Sedaj imamo priliko, da se nam ta želja uresniči". Potem govori, da imamo že "Slovenijo v svetu", ki pa ima smisel le v toliko, v kolikor se projicira na teritorialno Slovenijo. Izraža svoje veselje nad izrazi političnih voditeljev, kot npr. dr. Ludovika Puša v knjigi "Svoboda v polmraku", ki napoveduje, da bo novemu rodu dano poslanstvo, da politično vodi narod skozi preobrat in bo tako stopil v vrsto čisto samostojnih narodov (n.op.).

6. ZS - matica in predstavništvo vse skupnosti

Že omenjene zunanje okoliščine, pridobitev pravne osebnosti za ZS in zrela presoja okoliščin, v katerih je živela, ter možnosti in potreb, ki jih je tedaj imela že dokaj organizirana zdomska srenja, že z močnimi središči na obsežnem področju Velikega Buenos Airesa, je nenavadno hitro vedla do pomembnega sporazuma med ZS in KD. K temu sta pripomogla dva dejavnika. Gradnja domov, v svoji prvi, najtežji etapi, je šla v tej dobi h koncu; ta prva doba skrbi in dela je, naravno, docela zaposlila člane in vodstva posameznih domov.

V začetku druge razvojne dobe pa je poleg ugodnih zunanjih okolnosti prišla do izraza bistrovidnost ljudi, ki so tedaj stali na čelu teh - da tako rečemo - uspešnih podjetij, kot so bili krajevni Domovi in malo pozneje središčna Slovenska hiša, in so z veliko odgovornostjo do celotne slovenske emigracije, skupaj s svojimi sodelavci v odborih, uvideli znamenje časa in modro odgovorili na novi izziv.

V tej dobi je namreč zaradi različnih načinov "ponujanja roke" s strani nezakonitih oblastnikov v domovini nastala potreba po obnovitvi ideoloških temeljev v zavesti vseh zdomcev. Obenem pa je med zdomci v Argentini postajal zmerom jasnejši klic po samostojni Sloveniji.

Razmere v Argentini so se hitro spreminjale. V obdobju, ki ga zajema to poglavje, je po prehodni vladi dr. José M. Guido-ja (1961-3) prevzel predsedstvo države dr. Arturo U. Illia, od junija 1966 do marca 1973 pa je bila zopet na oblasti vojaška vlada. Zelo je tudi nihalo gospodarsko in družbeno stanje, ki je, seveda v nihanjih, dejansko v celoti šlo navzdol ali vsaj zastajalo, temu pa se je pridružilo še podtalno delovanje raznih ideoloških struj.

V takih okolnostih je ZS obhajala 15. in 20. obletnico svojega obstoja in že začenjala s pripravami za praznovanje 25-letnice slovenskega velepokola (holokavsta).

6. 1. Slovesen podpis dogovora med ZS in KD

'Svobodna Slovenija" je 1. marca 1962 (9 3) objavila naslednje poročilo, (v katerem popravljamo tiskovne napake, puščamo pa nedotaknjene slogovne posebnosti):

"V nedeljo, 25. februarja (1962), dopoldne so se v prostorih osrednjega društva slovenskih novih naseljencev v Argentini Zedinjena Slovenija (prejšnje Društvo Slovencev) v ulici Ramón Falcón 4158 v Buenos Airesu zbrali člani odbora tega društva ter sedanji predsedniki in tajniki slovenskih domov v Berazateguiju, Carapachayu, v Slovenski vasi v Lanusu, Slomškovega doma v Ramos Mejíji, Našega doma v San Justu in Slovenskega doma v San Martinu ter so podpisali naslednji

dogovor

med društvom Zedinjena Slovenija in krajevnimi domovi v Velikem Buenos Airesu o medsedojnem sodelovanju.

"V zavesti, da ima slovenska protikomunistična skupnost v zamejstvu previdnostno poslanstvo, ohranjati in razvijati vse duhovne vrednote slovenstva, posebno še tiste, ki so v domovini prezirane in zatirane, in v hotenju, da se za ta namen ustvarjajo in izkoristijo potrebni zunanji pogoji, od katerih osnovni je edinost in urejenost skupnosti, se po razgovorih med zastopniki in po razpravah v posameznih krajevnih skupinah sklene med upravnim odborom društva "Zedinjena Slovenija" v Buenos Airesu in vodstvenimi organi krajevnih domov v njegovi okolici sledeči sporazum:

1. Upoštevajoč naravni razvoj življenja krajevnih skupin naše skupnosti odbor društva Zedinjena Slovenija iskreno pozdravlja nastanek in delovanje organizacij teh skupin in izraža prepričanje, da so odličnega pomena za vso skupnost. Ker se v teh organizacijah tako krepko izraža duh nesebične požrtvovalnosti in uveljavlja zdrava iniciativnost, odbor društva Zedinjena Slovenija izjavlja, da šteje vse organizacije, ki podpišejo ta sporazum, za samostojne in v načelu neodvisne.

2. V zavesti, da je v naši skupnosti treba osrednjega predstavništva navzven in navznoter, vodstva krajevnih domov pripoznavajo društvu Zedinjena Slovenija v Buenos Airesu značaj matične organizacije skupnosti, ki zaradi tega pomeni predstavništvo celotne skupnosti pred tujimi oblastmi, zunanjo vez posameznikov in skupin in trajnega pobujevalca iniciative vseh zdravih podjetij v skupnosti. Kot takemu in samo v takem obsegu gre društvu Zedinjena Slovenija prvenstvo pred drugimi ustanovami.

3. Ker so nekatera delovanja v skupnosti nujna v vseh posameznih edinicah in je za njihov uspeh ali pravo smer neizogibno potrebno osrednje vodstvo, vodstva krajevnih domov priznavajo društvu Zedinjena Slovenija izključno pristojnost v sledečih zadevah:

a) vzgoja in nastavljanje učnih moči in določanje učnih načrtov v šolskih tečajih.
b) vodstvo vzgojnega prizadevanja za doraščajočo in odraslo mladino.
c) koordinacija socialne pomoči.

4. Ker so krajevni domovi splošne organizacije posameznih skupin, se ugotavlja, da je odpadla potreba po obstoju krajevnih odborov društva Zedinjena Slovenija v krajih, kjer delujejo Domovi. Vendar pa se podpisane organizacije sporazumejo v tem, da bo društvo Zedinjena Slovenija pri vsakem Domu in po pristanku njegovega vodstva imenovalo svojega zaupnika, ki bo vez med upravnim odborom društva Zedinjena Slovenija in vodstvom Doma. Razen tega pa bo njegova skrb tudi pridobivanje članstva za društvo Zedinjena Slovenija in nabiranje članskih prispevkov. Zaupnik društva Zedinjena Slovenija bo v vsem spoštoval interese krajevnega doma, vodstvo Doma pa ga bo po potrebi podpiralo v njegovem delu.

5. Zaradi lažje izmenjave misli in direktnega stika vodstva se do ustanovitve splošnega medorganizacijskega sveta ustanovi poseben svet, ki ga sestavljajo društvo Zedinjena Slovenija in po štirje pooblaščeni zastopniki vsakega Doma. Delovanje sveta ima posvetovalen namen v splošnih vprašanjih skupnosti in imajo njegove ugotovitve le moralno veljavo. Svet zaseda najmanj dvakrat v isti poslovni dobi društva Zedinjena Slovenija, sicer pa po potrebi in ga skliče in vodi predsednik upravnega odbora društva Zedinjena Slovenija. Zaradi urejenega poslovanja si svet sam sestavi poslovnik.

6. Podpisana vodstva se obvezujejo v potrditev določil tega sporazuma oskrbeti potrebne splošne sklepe najvišjih organov svojih ustanov ob prvi priliki po podpisu in o tem nemudoma obvestiti upravni odbor društva Zedinjena Slovenija z organizacijskim dopisom, ki se bo priključil originalu te listine.

7. Vsaka podpisana organizacija ima pravico vsak čas predlagati spremembo ali dopolnitev tega sporazuma, enostransko pa se sme odpovedati po sklepu vrhovnega organa prizadete organizacije le tedaj, kadar druga podpisnica ponovno hudo krši določbe tega sporazuma ali če se toliko spremene razmere za eno ali več podpisnic, da bi v teh razmerah bil sporazum brezpredmeten ali vsaj v tej obliki očitno neprimeren."

Po podpisu listine o medsebojnem sodelovanju med društvom Zedinjena Slovenija in krajevnimi domovi, je povzel besedo predsednik društva Zedinjena Slovenija ter je poudaril velik pomen tega dogodka za nadaljni razvoj slovenske protikomunistične skupnosti v Argentini in njenega dela za koristi slovenskega naroda ter za njegovo osvoboditev izpod komunistične tiranije.

Z dvignjenimi čašami so nato vsi navzoči napili svobodi in slovenskemu narodu."

Podpisniki sporazuma so bili:

Za Zedinjeno Slovenijo predsednik prof. Lojze Horvat in tajnik Vilko Cuderman; za Slov. dom v Berazateguiju predsednik Janko Šterbenc in tajnik Ivan Korošec; za Slov. dom v Carapachayu predsednik Ivan Žnidar in tajnik Marjan Jeriha; za Društvo Slovenska vas v Lanusu predsednik Janez Lužovec in tajnik Ignacij Glinšek; za Slomškov dom v Ramos Mejíji predsednik Janez Brula; za Naš dom v San Justu predsednik Janez Janežič in tajnik Matko Indihar; za Slov. dom v San Martinu predsednik Leopold Novak in tajnik Janez Petkovšek.

Besedilo podpisanega dogovora je popolnoma enako tistemu, ki ga je na 15. OZ predstavil org. referent Božo Fink, le da je v zadnjem stavku 5. točke dvakrat prečrtan izraz Zedinjena Slovenija. To se pravi, da bi se po OZ glasil "...Svet zaseda najmanj dvakrat v isti poslovni dobi, sicer pa po potrebi..." (Zap 17). Zakaj je v besedilu 15. OZ izraz črtan, SS pa ga prinaša kot del dogovora, ne vemo. Res pa samo na sebi ne gre za pomembno zadevo.

Važno je to, da je do tega dogovora prišlo! Ko danes ugotavljamo, kaj so Domovi pomenili in še pomenijo za našo skupnost, se smemo vprašati, kaj bi bilo z njo, ako bi jih ne imeli. Prav tako pa si je mogoče zamišljati, da bi brez DS (in prej PO KSB) morda skupnosti kot take sploh ne bilo. Pravilno so zastopniki ZS in KD omenili v dogovoru "naravni razvoj življenja krajevnih skupin", katerega morda res spočetka nekateri niso mogli niti razumeti niti priznati, ker so bili prepričani, da je edinost mogoča samo v popolni in **sredotežni** strnjenosti. Toda kdo bi pričakoval, da bodo prav te navidezno **sredobežne** ustanove navsezadnje - in komaj 14 let po ustanovitvi DS - pripoznale, da je "**naši** skupnosti **treba osrednjega predstavništva navzven in navznoter**", da je ZS "**matična organizacija skupnosti**", in da prav zaradi tega je tudi "**predstavništvo celotne skupnosti pred tujimi oblastmi**", - izraz "tuje oblasti" je treba umevati v skladju s časom, v katerem zdomci kljub morebitnemu državljanstvu še niso mogli "čutiti" argentinske oblasti kot svoje -, "**zunanja vez posameznikov in skupin**" in "**trajen pobujevalec iniciative vseh zdravih podjetij v skupnosti**".

Toda to pripoznanje s strani KO ni bilo za ZS neke vrste zmaga, ker so **vsi popustili**, zato da so **vsi pridobili**! Za ZS pa je to pomenilo samo še večjo odgovornost in izziv. To pa predvsem zaradi tega,

ker so KD priznali ZS izključno pristojnost v morda treh najbolj kočljivih in težavnih zadevah: v šolstvu, v vzgoji mladine in v koordinaciji socialne pomoči.

Poudariti je treba tudi dejstvo, da gre za ustanovitev "posebnega sveta", dokler ne bi prišlo "do ustanovitve splošnega medorganizacijskega sveta". Vendar so skoro takoj začeli za obstoječo ustanovo uporabljati izraz **Medorganizacijski svet (MOS)**. Nekaj let potem so začeli govoriti o "Razširjenem medorganizacijskem svetu", v katerem so bili poleg Domov tudi DPa, SDO, SFZ in ZSŽM. Vendar je šele v zadnjem desetletju prišlo do takega RMOS "ad hoc", npr. v skupnem prizadevanju za osamosvojitev in potrditev države Slovenije. V predhodnih poglavjih je opisano, da so včasih nekateri izrazili željo po nekakem združenju (federaciji) vseh slovenskih društev v Argentini. Kasneje pa so se prizadevali, da bi prišlo do včlanjenja vseh novonaseljencev v ZS preko KD, ali pa da bi v članstvo MOS-a pritegnili vse slovenske ustanove tretjega toka v Argentini.

Srečanje z ustvarjalci slovenske kulture v Slomškovem domu, 13. novembra 1971. Od leve na desno: Dr. Vinko Brumen, Tine Debeljak ml., dr. Jože Krivec, Adolf Škrjanec, Jože Vombergar, prof. Alojzij Geržinič, Mirko Kunčič, Jože Dejak, Ruda Jurčec, dr. Tine Debeljak, dr. Filip Žakelj, Ivan Korošec. (Foto Marjan Šušteršič)

6. 2. Prvi sestanki Medorganizacijskega sveta

Upravni svet ZS je v skladu z dogovorom in po tozadevnih razgovorih z vodstvi krajevnih domov sestavil listo zaupnikov, ki jo je kasneje predložil v potrditev 16. OZ ZS. Ti **zastopniki** so bili:

Slomškov dom Ramos Mejía : Herman Zupan st.
Slovenski dom Lanús : Janez Lužovec
Slovenski dom San Martín : Karel Uršič
Slovenski dom Carapachay : Jože Jonke
Slovenski dom Berazategui : Lojze Žužek
Naš dom San Justo : Silvo Lipušček.

V **prvem poslovnem letu** je imel medorganizacijski svet (MOS) **tri zasedanja,** ki so jih kasneje imenovali seje ali sestanke.

Prvo zasedanje je bilo **24. marca 1962.** Določilo je komisijo za sestavo poslovnika. Razpravljali so o predmetih, ki naj jih MOS najprej obravnava. Soglasno je bilo mnenje, da je najvažnejše za skupnost mladinsko vprašanje, o katerem je svet tudi takoj razpravljal.

Na **drugem zasedanju, 26. maja 1962,** je zadevna komisija predložila v odobritev poslovnik. Ta je sestavljen tako, da bo lahko rabil tudi drugim morebitnim predstavništvom javnega življenja slovenske skupnosti. Poslušali so tudi poročila dr. Alojzija Starca in Marka Kremžarja o mladinskem vprašanju, o

katerem so potem razpravljali. Na koncu so sprejeli načelni sklep (zap. govori o "resoluciji") o nalogah in poslanstvu osrednjega društva in krajevnih organizacij v zvezi s skrbjo za mladino.

Tretje zasedanje, 25. avgusta 1962. Povabili so nanj zastopstvo obeh mladinskih organizacij (SFZ in SDO). Proti pričakovanju je prišlo lepo število mladih. Predsednika obeh organizacij sta poročala o tem, kaj sta ti organizaciji, kakšni so nameni in sredstva, kako sta organizirani, kakšen je njun letošnji delovni načrt in kaj pričakujeta od ustanov, ki so v svetu zastopane. Tako so se vodstva seznanila s potrebami in težavami mladinskega delovanja, predstavniki mladine pa so lahko čutili, da v svojem prizadevanju niso osamljeni in lahko pričakujejo vso oporo od ustanov. (Gl. zap. 16. OZ ZS 5. Org. referent je seveda pripomnil, da o tem poroča, kljub temu da MOS ni ustanova ZS. Toda ZS naj daje celo po dogovoru pobude za potrebno in koristno delovanje skupnosti.)

SS ni poročala o nobenem od treh zasedanj. A SS z dne 30.8.1962, v kateri bi pričakovali obvestilo o zadnjem izmed treh zasedanj MOS-a, prinaša članek "**Graditev dvorane v Slovenski hiši**", v katerem naznanjajo začetek zidanja, ki predstavlja prvo od štirih etap načrtovanih za celotno izgradnjo.

6. 3. Svarilo pred "ponujanjem roke"

16. OBČNI ZBOR, 11. NOVEMBRA 1962

Zasedal je v dvorani Slovenske hiše. Pričel se je ob 11^h dopolne. Osebno navzočih je bilo samo 60 članov, po pooblastilih pa 119, torej skupno 179. Za zapisnikarja so določili Janka Žebreta, za overovatelja in skrutinatorja pa Jožeta Škulja in Slavka Batagelja.

Spomnili so se umrlih članov v zadnjem letu, nato pa so poslali pozdravna pisma predsedniku NO dr. Mihu Kreku, nadškofu v Buenos Airesu, kard. A. Caggiano-ju in predsedniku države dr. J.M. Guido-ju. Prav tako so poslali vdanostni pismi slovenskima škofoma na II. vatikanskem zboru, dr. Antonu Vovku in dr. Maksimilijanu Držečniku. Spominjajoč se pok. škofa Rožmana, so na predlog A. Majhna zmolili očenaš. Nato so prešli k **poročilom.**

Predsednik L. Horvat je poudaril, da je Društvo skušalo delati po smernicah in sklepih, ki jih je postavil zadnji OZ. Spomnil je, da **praznujejo Slomškovo leto,** in je s tem v zvezi govoril o slovenskih šolskih tečajih. Govoril je o **srednješolskem tečaju**; dejal je, da ta tečaj "podpira Društvo s tem, da razmnožuje predavanja in tako pomaga profesorskemu zboru, da za svoj trud dosega večje uspehe. Iz tega tečaja bodo izšle tudi potrebne učne moči za (osnovno)šolske tečaje. Z vodstvom tečaja se je uredilo, da se dodajo tozadevni predmeti"(Zap 1; "tozadevni predmeti" niso omenjeni). Omenil je **Spominsko proslavo** in **Slovenski dan**. Govoril je **o dogovoru s KD** in o **zasedanjih MOS**-a.

Številne narodne noše ob 100. obletnici Slomškove smrti

"Povezava Društva z Domovi je važen korak naprej v povezanosti slovenske skupnosti.(..) Odbor je vodil že razgovore za naslednji korak, ki bi bil v tem, da povežemo tudi vse organizacije. Pripravilo naj bi se zborovanje zastopnikov vseh organizacij, na katerem bi se pripravil program dela za daljšo dobo, za vso slovensko skupnost.(..) Ob tej priliki bi se ustanovil iz zastopnikov vseh organizacij predstavniški svet, ki bi bil forum za vse skupne probleme..."(Zap 2). Povedal pa je tudi, da ni bilo mogoče izvesti sklepa o bolniškem zavarovanju članov. Obvestil je, da je bila prošnja za pravno osebnost društva ugodno rešena. O **Pristavi** je izjavil, da je na poti h končni rešitvi: pritegnili so okoličane, bila bi naj središče za Morón in okolico."Služila bi pa še vedno za vse skupne in večje prireditve" (Zap 2). Sestanek s podpisniki pogodbe so že imeli, pripravljajo pa sestanek z dolžniki. **Naraščanje članstva** dokazuje, da je delovanje društva priznano in potrebno.

Tajnik Vilko Cuderman je poročal, da ima ZS 1.307 rednih članov (394 ž. in 913 m.). Pristopilo jih je 37, izstopilo 9, umrlo 11, odšli v druge države 4.

Izvršni odbor je imel 12 rednih in 1 izredno sejo (glede lastništva Pristave), 3 seje pa za pripravo Slov. dneva. Upravni svet je imel 5 sej. Meddruštveni svet, kot je imenoval MOS, je imel 3 zasedanja

Blagajnik Janez Kralj je povedal, da je poročilo bolj razveseljivo od prejšnjega leta. Omenil je, da je blagajna imela $ 26.733 več prihodkov, izdatki pa so bili za $ 25.075,40 višji. Z izrednimi podporami so pomagali šolskim tečajem v Berazateguiju in Castelarju, ramoškemu pa so dali $ 10.000 posojila. Poleg osnovnošolskih tečajev skrbi ZS tudi za srednješolskega; nakup knjig je stal $ 1.700,.-.

Socialni sklad je imel $ 6.322,65 več prihodkov kot prejšnje leto, izdatkov pa $ 14.755,80 več. Tudi PS je imel $ 28.520 več prihodkov in $ 4.537 več izdatkov. V MS $ 5.887 več prihodkov in $ 1.279,30 več izdatkov. Zastanek v članarini je visok in znaša $ 89.358. Redno plačujočih članov je 524, nerednih 188, oproščenih 433, od katerih pa jih v PS redno plačuje 340 in 93 neredno. V PS je prijavljenih 119 otrok članov, od katerih 103 redno plačujejo.

Aktive so bile $ 152.260,14. Prihodkov $ 83.376,98, izdatkov $ 81.983,70, prebitka $ 1.393,28. PF je imel $ 60.629,56 prihodkov, $ 48.166 izdatkov in $ 12.463,56 v gotovini. PS prihodkov $ 149.943,10, izdatkov $ 80.969,-, gotovine $ 68.974,10. MS $ 22.560,80 prihodkov, $ 21.115,- izdatkov, gotovine $ 1.445,80.

Gospodar Nace Grohar je poročal, da so za nabavo novih premičnin izdali $ 3.180,- in za rabljen telefonski aparat $ 2.500, "kar je vsekakor ugoden nakup" (Zap 4. - Mnogi se v Argentini še spominjajo, kako so morali čakati po 20 let in celo več na telefon, ali pa so ga morali "na črno" -"pod roko"- plačati po 5.000 dolarjev. Ena izmed ovir proti nakupu hiše na Ramón Falcón-u 4158, ki so jo omenili v razgovoru o primernosti tega nakupa, je bila ravno ta, da ni imela telefona. n.op.)

Organizacijski referent Božo Fink je najprej poročal o **pravni osebnosti**, ki so jo končno dobili, in o čemer smo govorili na drugem mestu. Omenil je, da pomeni to večjo zahtevnost do vodenja knjig, pa tudi, da je pristojnemu uradu zmerom treba poročati o OZ, članskem seznamu, odbornikih itd. Odbor ni mogel izpolniti sklepov prejšnjega OZ, da naj bi Pravila prevedel v slovenščino in vsem članov poslal po en izvod. Prevod je narejen, zaradi visokih stroškov pa ga niso mogli razmnožiti in odposlati članom.

Poročal je o "izvendruštvenem povezovanju" (Zap 5), kot ga je imenoval, in obvestil o podpisu dogovora med ZS in KD, poročal pa je tudi o treh zasedanjih Medorganizacijskega sveta.

Potem je (po zapisniku) dejal : "Letošnje delovanje v tej smeri in nekateri dogodki v naši širši skupnosti odkrivajo za društvo nekatere posebne naloge, ki se jim bo moralo posvetiti. Na eni strani je dejstvo, da se naše skupnosti vsaj v nekaterih sektorjih polašča idejna desorientiranost. Naravnost krčevito se dela za to, da se ohrani narodnost naše skupine, vendar se pri tem bolj gleda na telo kot na duha in se napačno misli, da je vse storjeno, če zberemo čim več rojakov, na drugo mesto po važnosti pa se postavlja duhovna vsebina in kvaliteta. Ker narodnost ni materialen pojem, vsaj po bistvenih znakih ne, jo je treba reševati in jo dvigati predvsem z duhovnimi sredstvi, - Po drugi strani pa smo priče načrtnega

Tabor v Slomškovem domu v Ramos Mejíji, 8.9.1963, posvečen Koroški; Miloš Stare podpisuje spomenico (na levi) in predsednik Doma Janez Brula med govorom (na desni)

prizadevanja, da se v nas uspava živa zavest kulturno idejnega poslanstva naše emigracije in paralizira njena delovna sila. Ker nas fizično niso mogli uničiti in preprečiti naše dejavnosti v svetu, nas skušajo s ponujanjem roke omamiti in tako kot pričevalce uničiti. - Spričo navedenega se nakazuje, da bo društvo moralo še bolj skrbeti za tesno sodelovanje vseh zdravih sil, tako zaradi konzultiranja o položaju kot zaradi skupnega učinkovitega nastopanja. Predvsem pa bo treba skrbeti, da se med nami ohrani in utrjuje globoka duhovna usmerjenost in zavest, da smo nosilci ideje narodne svobode v pravičnem redu."(Zap 6)

Zakaj je org. ref. govoril tisti čas tako zaskrbljeno? Spomnimo se, da se je tedaj začenjal II. vatikanski cerkveni zbor; ki je v Cerkvi in zunaj nje prinesel dosti sprememb. Janez XXIII je nekoč rekel, da so odprli okna in da zna veter marsikoga odnesti. Tudi v slovenski zdomski skupnosti se je začela neke vrste nova ločitev duhov, kar bo precej vidno s Truhlarjevimi spisi in knjigami v Rimu, v Argentini pa okrog 1968-9 s prelomom v SKA, kjer da je navidezno (?) šlo pri nekaterih za

protikomunizem kot glavno načelo, drugi pa so, ne da bi izključevali protikomunizma, pričeli poudarjati tisto, kar bi moralo biti res bistveno za narodno, politično in ne nazadnje versko emigracijo; res je pa, da je druga skupina pričela navezavati stike z domovino[1] . Večkrat je pri tem šlo za čisto preprosto zamešavanje najosnovnejših pojmov. Mnogi so vztrajali na zvestobi narodu in veri tako, da so preveč poudarjali tisto, kar so bili morda samo običaji, navade, ne pa bistvo narodnosti ali vere. Zato niso marali dosti sprememb v tem, kar bi bilo drugačno od tega, kar so do 45. leta mislili, čutili, delali doma. Drugi pa so sprejemali naraven in nujen razvoj v drugotnih zadevah, ne da bi s tem v bistvu spremenili svoje mišljenje in ravnanje. Toda v Argentini se je tedaj začelo tudi neke vrste "ponujanje roke" s strani titovskih zastopnikov, ki so vabili na obiske jugoslovanskih ladij, na družabne zabave v nekdaj staroslovenskih, zdaj pa po komunistih vodenih društvih, predvsem pa so mornarji pričeli obiskovati KD. Ali je org. referent imel v mislih še kaj drugega, ne vemo.

Kulturni referent dr. Tine Debeljak je omenil, da je bilo njegovo glavno delo priprava treh vseslovenskih javnih prireditev: Slovenski, Spominski in Slomškov dan. Vendar je skušal posvetiti svoje prizadevanje tudi knjižnici, predavanjem, znanstvenemu hranjenju arhivov in ustanovitvi folklornega odseka. Dejansko ni imel uspeha pri vseh podvzemih, tega pa je dosegel s fokloro, kjer je uspel povezati Plesno folklorno društvo (Janez Bitenc) z Društvom; dosegel je pa tudi, s predavanji po mladinskih organizacijah, da se je povečalo zanimanje za narodne noše, kar je bilo precej vidno na Slomškovem dnevu.

Mladinski referent Aleksander Majhen je, kot navadno, poročal o učiteljskem svetu, sejah, šolskem letu, tečajih (ki jih je bilo 15, s 666 otroki, 307 dečkov in 359 deklic). Tečaji so v celem imeli 3433 ur. Uporabljali so iste učbenike kot prejšnje leto. Na področju narodnostne in pevske vzgoje otrok je veliko vrzel zamašila pesmarica "Sto naših pesmi za mladino", ki jih je zbral Rudi Bras ob 10-letnici tečaja Franceta Balantiča, založil pa kult. odsek Našega doma v San Justu. Ovire, s katerimi se je bilo treba spoprijemati, so bile na splošno iste kot prejšnja leta. Uspehi pa so bili dobri tam, kjer so starši sodelovali z učitelji. Vplivali so tudi zmerom boljši šolski prostori. Posebno lepi uspehi so bili tam, kjer imajo tudi mesečno šolsko mašo, ki pa je nekateri Domovi "iz razlogov, ki jih širši javnosti ne povedo" (sic!), ne dopuščajo. Krajevni šolski sveti (KŠS) da so dobro delovali, razen v enem primeru. Pomembni so bili roditeljski sestanki, ki navadno sovpadajo z občnimi zbori KŠS. Tečaji so veliko nastopali. Prvo obhajilo je bilo 7.12. pri dominikankah v Ramos Mejíji, izlet pa v zavod "Kard. Stepinac", ki ga vodijo hrvaški frančiškani. Poudaril je pomembnost krajevnih domov, toda dokončna rešitev je (po besedah Ive Majhen) v osrednji hiši, ki bi morala biti povezava, srce, skupno zavetišče, zbirališče vseh Slovencev . Čas je prevelik, da bi se zaradi premajhnih stvari ne mogli srečati vsi na isti poti, je zapisal Pavle Rant v Vestniku." Zato proč z nerganjem in nezaupanjem! (..) Preveč navdušenja je v nas za Slovensko hišo, za dom, ki naj bo naš, ves naš in tak, da ga bo naša mladina ljubila in bo ponosna nanj, da bo čutila, da je odsev, več: košček domovine !"(Zap 11) Na koncu je navedel besede škofa Slomška: " Mrzi mi malik poganskega nacionalizma (..) spoštujem pa in častim posebnosti vsakega ljudstva kot dar božji in zato tudi materni jezik vsakega ljudstva, kot prvo sredstvo njegove omike"

Poročilo **socialnega referenta Albina Magistra st.** Številčno stanje pomoči potrebnih se je stalno spreminjalo, vendar je v splošnem za 29 primerov večje kakor prejšnje leto. Podpore so večinoma razdeljevali skupaj z Vincencijevo konferenco. Ko se je pred letom zavzemal za sodelovanje tega referata z ustanovami Dušnega pastirstva, ni našel razumevanja, zato je to iniciativo opustil. Vse gmotne podpore so imele predhodno ali naknadno odobritev upravnega odbora. Omenjal je tudi Mednarodno begunsko hišo za onemogle, ki so jo pred približno petimi meseci odprli v Martinezu. Doslej je bilo sprejetih že 8 Slovencev. Tako so do neke mere izpolnili željo, ki jo je večkrat izrekel, da bi prišli do svojega lastnega zavetišča.

Poročilo referentke za pošolsko mladino Ive Vivod. Posvetila se je predvsem ženski telesni vzgoji. Sestavila je 6 telovadnih točk in pomagala pri organiziranju narodnih plesov. Potem je omenila kraje, kjer so nastopali (Mlad. dan na Pristavi 1961, kronanje Gospe Dobre Poti v Moronu, prireditev DŽ, Slovenski dan, adroguejska akademija, telovadni večeri, Mlad. dan na Pristavi 1962). Zahvalila se je Marjani Marn in Olgi Magister za sodelovanje.

Razgovor o poročilih. Jože **Škulj** je vprašal, kakšno stališče je zavzelo Društvo do obiskov slovenske mladine na jugoslovanskih ladjah in navzočnosti mornarjev s teh ladij na slovenskih prireditvah.

---

[1] Gl. V. Truhlar, "Katolicizem v poglobitvenem procesu", Mohorjeva, Maribor 1970. Glede SKA, gl. Z. Simčič, "Včerajšnji članki in pripis", "Zbornik SKA 1954-1994", Mohorjeva, Bs.As.-Celje 1994, str. 229. Izredne pomembnosti o tej zadevi so tudi zapisi Vinka Brumna (Služba resnici, Meddobje 97, XXXI 3-4 s 273-380)

Predsednik **Horvat** je odgovoril, da je stališče Društva točno označeno v poročilu org. referenta. Enotno stališče vseh KO pa bodo zavzeli predstavniki na meddruštvenem svetu.

Oglasil se je k besedi M. **Stare** in izjavil, da je OZ najvišja inštanca in zato mora že zdaj zavzeti jasno stališče k Škuljevemu vprašanju. Ugotovitve so jasne. Komunisti v domovini imajo določene cilje in prav tako ima svoje cilje začrtane tudi emigracija. Ni nobenega dvoma, da hočejo komunisti uničiti emigracijo, ker jih moti "naše" delo. Najhujši napad da so napravili nanjo z amnestijo, ki pa jim ni uspel, kar jasno poročajo iz Rima, Francije, ZDA. Emigracija je na ta poskus odločno odgovorila in ostala trdna. Toda komunizem je borben. Sedaj je začel s parolo o koeksistenci, kar ni nič novega. Lenin je širil misel sv. Pavla, da naj se kristjani med seboj ljubijo, a to je le - je rekel Stare - uspavalno sredstvo za nasprotnike komunizma tam, kjer se z grobo silo ne more uspeti. Namen imajo, da se sprijazni z njimi zlasti mladina, ki preteklosti ne pozna, in se jim dobrikajo rekoč, da vso krivdo za minule dogodke nosijo le stari. V njihovih naklepih je, da jugoslovanski mornarji hodijo na slovenske prireditve in izrabijo sentimentalnost mladih in njihove zabave kot sredstvo za opevano koeksistenco, ali, po njihovem, za mirno sožitje. Komunisti se poslužujejo koeksistence le kot vabljive fraze, da nas uničijo, da minirajo naše delo in z meglenimi parolami omalodušijo. Ali zmaga krščanska ideologija ali zmaga komunizem. Med obema idejama je vsaka koeksistenca nesmisel in nemogoča. Vsi ne bomo zdržali, ker je borba v emigraciji težka. Slabiči in neodločni, je bolje, da odidejo, ker samo ovirajo pri delu. Toda tisti, ki bodo ostali, bodo sposobni za borbo, ker bodo izšli izjekleneli in trdni v načelih. Edino stališče in geslo v bodoče naj bo: med nami in komunisti ni koeksistence. - OZ je z odobravanjem sprejel izvajanje Stareta. J. **Kralj** je izrazil željo, naj bi Staretova izvajanja objavila SS. Tudi ta predlog je bil sprejet. (SS prinaša Staretova izvajanja, ki zavzemajo skoro 1/3 poročila o OZ.)

Nadzorni odbor je podal svoje poročilo in predlagal razrešnico odboru, kar je bilo soglasno sprejeto.

Volitve novega odbora. Ker ni bilo druge liste, je Horvat prebral listo odbora. Nato so volili po glasovnicah in skrutinatorja sta objavila izid glasovanja: 168 za, 5 proti, 5 praznih, 1 razveljavljena.

Izvoljeni so bili: **predsednik** prof. Lojze Horvat; **odborniki:** Vilko Cuderman, Božo Fink, Nace Grohar, Jože Jonke, Janez Kralj, Ivan Kopač, Silvo Lipušček, Janez Lužovec, Aleksander Majhen, Marjana Marn, Franci Markež, inž . Albin Mozetič, dir. Anton Orehar, Franc Pernišek, Robert Petriček, Miloš Stare, Edi Škulj, Janez Špeh, Karl Uršič, Herman Zupan st., Metka Železnikar, Lojze Žužek, Stane Žužek; za **namestnike odbornikov**: Mara Bidovec, Nande Češarek, Jože Mehle, Janko Žebre; v **nadzorni odbor**: dr. Leopold Eiletz, Franc Lobnik in notar Lojze Šonc; v **razsodišče**: dr. Celestin Jelenc, dr. Franc Logar in dr. Alojzij Voršič.

Predlogi. Upravni svet je na seji 13.10 sklenil predlagati sledeči sklep: 1.) Vsem članom Društva se odpišejo vsi denarni dolgovi, ki jih imajo do Društva na račun članarine ali katerekoli druge članske obveznosti, ki so veljale v času do 31.12.1961. 2.) Vsakemu članu, ki je deležen tega odpisa, se to pisno sporoči s prošnjo za izjavo, ali hoče ostati član in od navedenega dne izpolnjevati svoje članske dolžnosti. Če ne bi podal nobene izjave, se bo domnevalo, da hoče ostati član Društva; vendar ga je treba o tem opomniti in mu prav tako sporočiti, da bo prenehal biti član, če v teku enega leta ne bi plačal članarine.

Ta predlog so utemeljili s tem, da je društvo ZS 'idealna organizacija', katere nameni so predvsem duhovne narave. **"Ker hoče družiti in predstavljati slovenske demokratične begunce in izgnance, je predmet in upravičenost njegovega obstoja slovenski človek in njegove duhovne in kulturne potrebe, tvarne pa le, kadar zaide v stisko. Zato mora biti skrb društva, da noben pripadnik naše skupnosti ne ostane zunaj Društva** (..) - Ker so računske knjige društva zaradi značaja pravne osebnosti podvržene javni kontroli, je tudi s te strani primerno, da se odpravi visoka postavka zaostalih primerov, ki Društvu in skupnosti ne bi bila v čast" (Zap 15). Predlog so sprejeli. S tem sklepom je prišlo do pomembne spremembe "v politiki" društvene Uprave in tudi OZ. Morda so svojčas društveni odborniki v prehitrem, mogoče celo prelahkem postopku in v prevelikem številu izključevali člane samo zato, ker so bili s članarino v velikem zaostanku ali pa te obveznosti sploh niso izpolnjevali. Lahko, da tega iz tehtnih razlogov niso zmogli, ali pa bi se čutili ranjeni v svojem osebnem ponosu, ko bi Društvu dostavljali prošnjo za oprostitev. Tako, da je še danes dovoljeno ugibati, ali ne bi bilo dvojevrstno članstvo rešitev za ta problem; tako kot so ga v začetku nekateri člani predlagali. Po drugi strani pa je domnevati, da so odborniki dostikrat tudi razpolagali z informacijami - ki niso zašle v sejne zapisnike - in so jih nagibale k dosledni aplikaciji zadevnih pravil. In jim ni zameriti, če so se v takih primerih postavljali na mesto Društva, ki je tolikim omogočilo, ali pa vsaj pomagalo k vselitvi v to deželo in bi bilo zato plačevanje članarine nek moralni minimalni aksiom. Ko z današnjega stališča motrimo ta problem plačevanja članarine, ki se je še in še pojavljal v dolgih razpravljanjih na tolikih

sejah, ugotavljamo (kot da bi bili neprizadeti), da še vedno drži latinski "Tempora mutantur et nos mutamur in illis" ali, še lepše, po naše: časi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi.

Zvišali so tudi posmrtnino od $ 8.000 na $ 8.500.

Pri **Slučajnostih** je **Lobnik** dejal, da je Stare dejansko dal predlog OZ, naj se izreče o koeksistenci oz. da naj jo obsodi. **Erjavec** je sodil, da se komunisti čutijo dovolj močni, če ponujajo koeksistenco, medtem ko smo mi šibki. Mladina premalo pozna socialno vprašanje in nauk komunizma. Zato je predlagal, naj bi se socialni nauk čim bolj poudarjal in širil med ljudmi, kajti le tako bodo vsi dozoreli in se jim ne bo treba več bati jugoslovanskih mornarjev in komunističnih emisarjev. "Napačno pa je preprečiti vsak stik oz. ga prepovedati, ker ga mladina ne bo upoštevala" (zap 15. K temu bi si upali pripomniti, da tisti, ki ponuja roko, ni vedno najmočnejši. Verjetno jo ponuja, ker nič ni dosegel v borbi, kot je dejal Stare, ali pa ker se čuti bolj šibkega. To se je izkazalo 30 let kasneje.) **Horvat** je odgovoril, da so taka predavanja že predvidena. **Petriček** se je pridružil Erjavčevemu mnenju o nesmiselnosti prepovedi. **Škulj** je izjavil, da je najpravilnejše, da domovi prepovedo mornarjem vstop na prireditve, ker bi sicer lahko domovi imeli težave z oblastmi. **Petriček** je odgovoril, da bodo mornarji v domovih videli slike škofa Rožmana in dr. Korošca ter spoznali, da je emigracija zdrava in nedovzetna za njih propagando. Katica **Kovač** je rekla, da iz povedanega sklepa, da smo si edini v tem, da je naša mladina vse premalo pripravljena; zato je bolje, da mornarjev ne sprejemamo tako velikodušno, ampak z veliko previdnostjo. Nekoliko grobo ji je odgovoril **Erjavec**, da "kdor ni vešč in izkušen v debati, naj ne debatira"(Zap 16). Res ni mornarjev sprejemati velikodušno, a tudi ne se zapirati pred njimi. **Horvat** je pripomnil, da bodo to vprašanje uredili na sestanku vseh društev. **Kralj** je ugovarjal Erjavcu, češ da je njegovo stališče zgrešeno, ker to je že uspeh komunistov, če dopušča obiske ali kakršnekoli stike. Obisk prostorov (na ladjah), kjer visijo slike rdečih veljakov, je vsaj tiho priznanje teh oblastnikov in obenem pljunek na vso našo borbo. A. **Magister st.** je izjavil, da so domovi odgovorni za sprejem mornarjev in da naj sprejmejo nasvet, da je koeksistenca nemogoča. **Horvat** je zaključil razgovor s pozivom na starše, naj predvsem oni vplivajo na svoje otroke v tej zadevi.

(gl. SS 15. 11.1962 46 2, ki ima skoro 4 petine strani posvečene OZ, a vključena so daljša načelna izvajanja Miloša Stareta).

6. 4. Božo Fink, novi predsednik[2)]

SEDEMNAJSTI OBČNI ZBOR, 17. NOVEMBRA 1963

Sestal se je v dvorani Slov. hiše. Začel se je ob 11[h] in končal ob 13.30. Navzočih je bilo osebno 66 članov, po pooblastilih pa 113, skupno 179. Spomnili so se umrlih članov. Poslali so pozdravna pisma dr. Kreku kot predsedniku NO, nadškofu v Buenos Airesu kard. A. Caggiano-ju in novemu predsedniku države, ki je bil tedaj dr. Arturo U. Illia. Določili so za zapisnikarja J. Žebreta, za overovatelja in skrutinatorja pa Jožeta Škulja in Slavimirja Batagelja.

Poročila odbornikov.

Predsednikovo poročilo je rokopis na treh straneh. **Lojze Horvat** je poudaril, da je glavna skrb veljala delu za mladino. "Kot reprezentativna organizacija slovenske skupnosti je Društvo tudi izrazilo svoje stališče slovenski javnosti o znanih obiskih jugoslovanskih mornarjev. Ob obisku predsednika sedanje Jugoslavije v južnoameriške države, je Društvo v sporazumu s slovenskimi domovi poslalo šestim dnevnikom in enemu tedniku spomenico, v kateri opozarja tukajšnjo javnost na nevarnost takih obiskov, na razmere v naši domovini in kdo in kaj je predsednik Tito in kako vlada. Trije listi so v izvlečku objavili to spomenico." Govoril je o 1.100-letnici prihoda sv. Cirila in Metoda med slovanske narode in o proslavi, ki so jo priredili njima na čast, nato pa o Spominski proslavi za padle borce in o Slovenskem dnevu, "ki je bil ponovno pričevanje naše medsebojne povezanosti, našega bratstva in razumevanja do tistih naših rojakov, ki so potrebni pomoči". Omenjal je pomembnost vključitve zastopnikov krajevnih domov v društveni odbor, kar je omogočilo mnoge skupne storitve. Prav tako je povedal, da so stiki z drugimi društvi dobri in da upa, da bodo še bolj tesni.

Tajnik Vilko Cuderman je poročal, da ima Društvo 1.300 članov, od katerih jih je v tem letu pristopilo 24, izstopilo 15, se jih izselilo 5, umrlo pa 11. Upravni svet je imel 6 sej, izvršni odbor pa 10. Dvakrat se je sestal MOS.

Blagajnik Janez Kralj je k "suhim številkam" dodal nekatere pripombe. Društvo danes deluje tudi na poljih, ki jih ob ustanovitvi ni imelo v svojem delokrogu, kot npr. športni referat, ki ga vodi M. Marn, za katerega je bilo treba nakupiti več reči. V okviru Slov. hiše že drugo leto poteka "srednješolski

---

[2)] Kot je razvidno iz Virov, so se izgubili, ali vsaj niso v posesti ZS, zapisniki iz let 1961-1968 vključno. Zato v tem podpoglavju samo "preletimo" OZ, ki v glavnem poročajo o dejavnosti ZS v tem času.

tečaj", katerega finančno stran je prevzela ZS. Za učila je bilo izdanih l. 1962 $ 7.664,-, 1963 pa $ 4.936. To je tako obremenilo blagajno, da bi imela primanjkljaj, ako ne bi bilo vračil. Teh ne bo v prihodnji poslovni dobi, izdatki pa bodo verjetno višji. Zato predlaga povišanje članarine za 5 pesov, torej na $ 35 mesečno, od katerih bi šel 1 peso MS, 1 PS in 1 glavni blagajni.

Kar zadeva številke, je poročal, da je ZS imela $ 94.827,28 prihodkov in $ 93.107,50 izdatkov, torej $ 1.719,78 prebitka. DF je imel $ 64.954,96 prihodkov, $ 45.686,- izdatkov in $ 19.268,96 v gotovini. PS je imel prihodkov $ 204.748,10, izdatkov $ 118.041, gotovine $ 86.707,10. MS je imel prihodkov $ 27.987,80, izdatkov $ 31.440,-, primanjkljaja $ 3.452,20. Aktiva je bilo $ 231.826,84.

Gospodar Nace Grohar je poročal, da je bila vrednost inventarja v začetku leta $ 20.428,-, da se je povišal za $ 9.914,- in da po letnem odpisu inventar znaša $ 27.307,80. V to ni vključena knjižnica. Nakupili so športne predmete in gostinski pribor, za katerega so naredili pripravno omaro na Pristavi.

Organizacijski referent Božo Fink je sporočil, da je bil delokrog omejen na nekatere dejavnosti, ki so zadevale stališče vse skupnosti, med katerimi je bil najvažnejši dopis ustanovam, ki ga je upravni svet poslal z namenom, da sporoči svoje stališče do nekaterih pojavov zbliževanja, ki so jih ponudili organi slovenske javne oblasti. Nato je v celoti dodan omenjeni dopis "zaradi pomembnosti". Med drugim omenja, da je bilo problemu naše politične pozicije posvečeno zasedanje MOS-a. Namen je bil predvsem ta, da se ugotovi javno mnenje o določenih pojavih, med drugim o obiskih Slovenije, in da se potrdi važnost trdnosti in previdnosti. "Pri tem je bilo ugotovljeno, da so naši ljudje premagali začetno presenečenje in se odločili za to, da vzdržijo v nepopustljivosti do domačega režima, do katerega je treba še vedno imeti borben odnos".

Kulturni referent Janez Špeh je omenil, da je bilo njegovo delo usmerjeno v troje zadev: prireditve Društva, predavanja in knjižnica. Poročal je na kratko o že omenjenih treh prireditvah, nato pa o predavanjih. Naprosili so DP, naj pripravi predavanje o komunizmu "z ozirom na današnje razmere", ki bi bilo na razpolago vsem domovom; borčevska organizacija je prosila, da bi se v mesecu septembru izvedlo predavanje o naši borbi proti komunizmu. Knjižnica ima 1.155 slovenskih knjig in 133 v drugih jezikih.

Akademija "Naša zgodba" gojencev Rožmanovega zavoda v Adrogueju v počastitev sv. Cirila in Metoda, 11.8.1963 v SH

Mladinski odsek (Aleksander Majhen) je poročal, da je imel 41 članov, 9 učiteljev in 15 učiteljic, 11 katehetov in 5 pomočnic ; od teh ima 12 učnih moči poklicno izobrazbo, ena univerzitetno, 6 učiteljiščniško, druge pa srednješolsko. Imeli so 11 rednih sej in eno izredno. Namesto dir. Oreharja je na seje navadno prihajal dr. A. Starc. Udeleževalo pa se je na splošno teh sej le okrog 15 oseb. MO je imel v letu 13 tečajev, s 654 otroki (296 dečkov in 358 deklic). Tečaji so bili razvrščeni v tri skupine, skupine pa so bile razdeljene na oddelke, katerih je bilo 36, oddelki pa na razrede, ki jih je bilo največ 8 v enem tečaju. Ustanavlja se tečaj v Bariločah, v Barrio San José pa je prenehal zaradi premajhnega števila otrok.

Namen slovenskih tečajev, ki ga je tedaj začrtal MO, je bil:

1. buditi pri otrocih slovensko narodno zavest.
2. naučiti otroke slovensko govoriti, brati in pisati.
3. izoblikovati slovensko sestavino otrokove osebnosti.
4. oploditi otrokovo kulturo s slovenskimi vrednotami.
5. narediti most med starim in novim, (t.j. : preprečiti prelom).
6. seznaniti otroke z ustvaritvami slovenskega kulturnega genija.

Letos so ustanovili svet vzgojiteljev, ki je na 6 sestankih obravnaval in določil smernice za pouk v slovenskih tečajih, na ostalih dveh pa učne načrte za posamezne predmete. Ta svet so sestavljali : dir. Orehar, dr. Branko Rozman, dr A. Starc, Marjana Batagelj in Ljuba Lipušček, gospodične Hartman, Klanšek, Kovač, Markež, Sušnik in Šemrov, pa dr. Vinko Brumen, Božo Fink, prof. Alojzij Gerzinič, prof. Stane Hafner, Marko Kremžar, Simon Rajer in Aleksander Majhen. Nato je referent govoril o ovirah, uspehih in nastopih. V San Martinu so ustanovili otroški orkester. Imeli so svoj izlet in kolonijo. V tečaju v San Fernando, kjer so večinoma otroci primorskih staronaseljencev, bodo začeli izbirati srednješolce, ker znajo ljudskošolski otroci premalo slovensko. MO zbira fotografije za svoj album v zvezi s slovenskimi tečaji, ker je Pavle Rant obljubil, da bo uredil kroniko tečajev v slikah.

Socialni referent Herman Zupan st. je priznal, da se ni mogel vživeti v delo, ki ga je prevzel na zadnjem OZ, a mu je priskočil na pomoč Albin Magister st. Prihodki, ki jih navaja mesečno, ker so jih pobirali skupno s članarino, so v celem znesli $ 64,954,96, od katerih je Slov. dan prinesel $ 28.321,40. (Manjka list o izdatkih, a poročilo pravi, da je bilo prihodov in izdatkov $ 64.954,96).

Referent za pošolsko mladino. Naraščajniki, ki zapuščajo slovenske tečaje, nimajo svoje organizacije, ampak spadajo v SFZ ali SDO, zato je bilo treba delati s temi organizacijami. Ker manjka vaditeljev, so pripravili tečaj, najprej za dekleta, niso pa še uspeli s fanti. Društvo veliko podpira srednješolske tečaje (skripta), a za naraščajnike je snov včasih suhoparna, zato tudi šport in zabava, tako da se mladina ne dolgočasi. Zbirajo se eno uro pred poukom, tako da se mladi med seboj spoznavajo in sklepajo prijateljstva. Bo več uspeha, ako bo več podpore od staršev. Treba pa je tudi več učnih moči, brošura sama ni zadosti. "Pred nami stoji cilj: verska in narodna ohranitev naše mladine (..)vzpodbuja naj nas zavest, da se izplača, saj gre za srečo naših otrok."

Na Taboru v Ramos Mejíji 8.9. 1963, posvečenem Slovenski Koroški, govori predsednik Slomškovega doma Janez Brula

Razgovor o poročilih. Preden se je začel razgovor, je **predsednik** omenil, da v njegovem poročilu manjka podatek, da so **celovškemu škofu** poslali **pismo**, v katerem na dostojen način protestirajo **zaradi postopanja nemške duhovščine proti slovenski narodni manjšini na Koroškem**, ki je krivično in ni v skladu s papeževo okrožnico glede verskih in narodnih pravic posameznih narodnih skupin. (Spet bi smeli pripomniti: SPE v Argentini se čuti odgovorna za usodo slovenske manjšine na Koroškem, kar bi seveda morala biti sama po sebi skrb domačih oblasti.)

Pernišek je pripomnil, da manjkajo v knjižnici dela slovenskih klasikov. **Osojnik** je bil proti povišanju članarine, ker bi bile družine s številnimi člani najbolj prizadete. **Klemenčič** je predlagal, naj bi imenovali stalnega pobiralca vseh dajatev, ki bi naj mesečno obiskal vse člane in za to dobival določen odstotek nabranega. **Horvat** je odgovoril, da so o tem že razpravljali in da so prišli do zaključka, da naj bi ta posel opravljali zastopniki društva v KO vsaka 2 ali vsake 3 mesece. **Tomazin** je vprašal, koliko jih plačuje članarino. **Kralj** je odgovoril, da približno 55%. **Milharčič** je tudi predlagal, naj bi imenovali stalnega pobiralca za vse organizacije in za vse kraje. **Zupan st.** je rekel, da to ni izvedljivo. Če članarino plačuje le 500 do 700 oseb, pobiralcu pa bi dali 15%, bi se mu to ne splačalo. **Pernišek** je odobraval predlog Osojnika in dodal, naj Društvo skrbi predvsem za dotok mladih, ki bi dvignili Društvo, "ker sicer postaja Društvo le pogrebni zavod" (Zap 2). **Lipušček** je sodil, da bi se pobiralec moral posvetiti samo temu delu in biti zelo aktiven. **Loboda** je omenil,da je že pred leti bil tak poskus s pobiralcem. Štancer ima o tem dosti izkustev, zato naj bi vprašali njega.

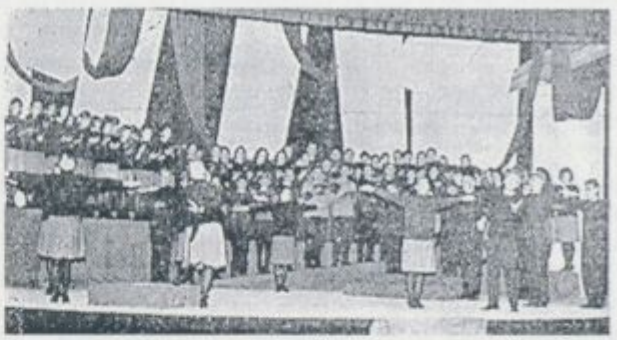
Zatem je nadzorni odbor predlagal razrešnico odboru in so prešli na **volitve**. Ker je bila ena sama lista, ki jo je predložil odbor, so glasovali tajno. Izid glasovanja je bil: 159 za, nihče proti in 2 vzdržanji. Tako so bili izvoljeni: za **predsednika** Božidar Fink; za **odbornike**: Vital Ašič, Vilko Cuderman, dr. Jože Dobovšek, Nace Grohar, Jože Jonke, Ivan Kopač, Janez Kralj, Silvo Lipušček, Janez Lužovec, Barbka Maček, Aleksander Majhen, Joža Markež, Marjana Marn, inž. Albin Mozetič, dir. Anton Orehar, Franc Pernišek, Robert Petriček, Miloš Stare, France Tomazin, Karel Uršič, Herman Zupan st., Lojze Žužek, Stane Žužek; **namestniki odbornikov**: Janko Žebre, Nande Češarek, Stane Mehle, Mara Bidovec; v **nadzorni odbor**: Lojze Šonc, France Krištof, Franc Lobnik; v **razsodišče**: dr. Alojzij Voršič, dr. Celestin Jelenc, dr. Franc Logar.

Novi predsednik je prevzel predsedstvo OZ, a prej se je Pernišek zahvalil Horvatu za njegovo opravljeno delo v 5 letih predsednikovanja. Po zahvali Horvata je Fink podal nagovor, (ki je v Zap objavljen v celoti, 2b-4). Omenjal je sicer "lastne misli", a je upal, da bodo našle sprejem pri članstvu Društva in vsej javnosti. ZS "namreč ni vase zaključena družba (..), ampak je ustanova, ki posega navzven in je njeno vplivno področje vsa slovenska ideološko-politična-demokratična skupnost (..) Zato Društvu pritiče pomen osrednje ustanove, ki na svojem področju vso skupnost simbolizira (..) V tej vlogi pritičejo Društvu ZS nekatere naloge, ki se jim ne more odreči. Predvsem ta, da skrbi za jasnost in linijo v naši ideološko-politični poziciji, tako na področju idej kot tudi praktičnega delovanja. Spremljati mora v tem smislu dogodke in razvoj med nami samimi, pa tudi posege in vplive, ki od zunaj, posebno od oblasti v domovini, zadevajo našo celoto, ki jo skušajo omajati in odpraviti. - V tej zvezi ne bo odveč, če se

spomnimo na osnovni namen naše emigracije. Čeprav je bil naš bližnji osebni namen takrat ohranitev življenja in svobode, je vendar naš skupni umik pomenil protest proti temu, kar se je takrat dogajalo, in proti posledicam, ki bodo okužile domovino. Zlo današnjega mirnega stanja je še hujše (..) Tista doba je bila doba divjanja, pa tudi junaštva in mučeništva. Danes pa se mirno in preračunano trajno vrši proces razkrajanja moralnih vrlin naših ljudi, ki ima tragične posledice. (..) Zato imamo še vedno dovolj razlogov, da vztrajamo trdno v obsodbi domačega režima, ki ga ne priznamo (..) ne bomo mogli prezreti, da se proti nam vrši ofenziva, ki lahko pričakujemo, da se bo stopnjevala. Zato bo naša naloga, da se pripravimo. V tem namenu bo vodstvo društva moralo predvsem skrbeti za združenje vseh pojavov naše skupnosti (..) bo treba najti način, kako z moralno avtoriteto določati in uveljavljati orientacijo naših skupin in posameznikov. Pri tem društvo "ZS" ne bo imelo vodstvenih pretenzij (..) spomnimo na dostojno reševanje težav, če se kdaj kje pojavijo. Prav s tem namenom opozarjamo na institucijo društvenega razsodišča". Potem je govoril o delu za povečanje števila članov, kar je potrebno, če hoče izpolnjevati vse svoje obveznosti: kulturne, šolske, mladinske, socialne in druge.

Predlogi. V zvezi s povišanjem članarine se je razvil dolg razgovor. Nekateri so vztrajali na potrebi, da jo vsi brez izjeme plačujejo; drugi so videli izhod v večjem številu članov; še tretji so predlagali odvzem članstva 200-im neplačujočim. Zanimiv je bil predlog F. **Krištofa**, naj bi Društvo imelo svoj letni proračun, kar se do tedaj še ni dogajalo. Enako je sodil inž. **Mozetič**, vendar pa je dejal, da v enem letu zadeve ne bodo rešili. **Loboda** je vztrajal na tem, da je finančno stanje treba rešiti, zato pa je treba vedeti, koliko članov plačuje. **Krištof** je pripomnil, da je v primeri s splošnim poviškom življenjskih stroškov povišanje članarine malenkostno. **Milharčič** je predlagal, naj bi se poslovna doba zaključevala s koledarskim letom. Končno so volili za povišanje članarine (65 za, 1 proti) na $ 35. Prav tako so dvignili posmrtnino na $ 9.000 za vsak smrtni primer.

Pri **Slučajnostih** je **Tomazin** hotel vedeti, kakšen je delokrog kult. referenta. B. **Fink** je na kratko orisal delokrog, na kar je Tomazin predlagal, naj bi se referent povezal z odgovornimi za kulturno delo v vseh KD. - Peter **Klobovs** je zahteval pojasnilo na vprašanje, kako je izginila omara konzorcija "Vestnik" iz društvene pisarne in kako je možno, da se je to sploh zgodilo. Na to je odgovoril **Pernišek**, da ZS vzdržuje prijateljske odnose z vsemi organizacijami in jim nudi streho, v kolikor je mogoče. Pričakuje pa, da bo njih odnos do Društva v skladu z dobrimi navadami. "Spor v borčevskih vrstah je notranjega značaja in Društvo ne želi, da se spor zanese v Društvo in (ga) s tem kompromitira. S tem smatram zaključeno debato o tej stvari. Kdor želi več pojasnil, so mu razpolago na pristojnem mestu." (Zap 5. **Pernišek** ni povedal, kje je tisto pristojno mesto. Razumljivo pa je, da se ni maral spustiti v spor med dvema borčevskima taboroma. O tem, kaj je bil pravi vzrok tega spora, javnost še danes ne ve dosti. Razlogi, ki sta jih navajala oba tabora, niso zmerom prepričljivi: npr., da so eni bili skrajno rupnikovci ali zgolj domobranski; ali pa da so drugi bili protirupnikovci in zagovorniki starih političnih osebnosti, strank in idej itd. Po izdanju knjige Stanka Kocipra 'Kar sem živel', je 'Meddobje' - 1997 XXXI 3-4 209-302 – objavilo predavanje arh. Marjana Eiletza in koreferat Marjana Loboda ob predstavitvi knjige 26.7.1997. Za 'Glas SKA' - avg.-dec.1997 XLII 3-4 – pa je Vinko Rode prikazal v spisu z naslovom 'Še o naši spravi' verjetno dozdaj najbolj jasno, a morda tudi najbolj tvegano razliko med dvema strujama. Ni mogoče izreči sodbe, ali to razlikovanje velja tudi za obe borčevski skupini. Dejansko zadeva ne sodi sem. Na srečo se ZS v tem ni nikoli opredelila, ker bi sicer verjetno prišlo do nepotrebnih sporov in razporov. n.op.)

Mladinski organizaciji SDO in SFZ sta za svojo 15-letnico v režiji Nikolaja Jeločnika z Župančičevo "Dumo" izpovedali svojo vero v slovenski narod in njegovo osvoboditev iz komunistične sužnosti

(Gl. SS 21. 11. 1963 47 2-3)

Na prvi seji se je odbor konstituiral takole: Predsednik Božo Fink, 1. podpredsednik France Pernišek, 2. podpredsednik Robert Petriček, tajnik Vilko Cuderman, blagajnik Jože Markež, gospodar Nace Grohar, kult. referent Robert Petriček, org. referent France Pernišek, mlad. ref. Aleksander Majhen, soc. referent Herman Zupan st., referentka za doraščajočo mladino Marjana Marn. (Gl. "Informativni vestnik Zedinjene Slovenije", Poslovno leto 1962-63, št. 5 januar, 1964 s. 14, kakor tudi za ves OZ)

6. 5. Dveletni mandati

OSEMNAJSTI OBČNI ZBOR, 25. OKTOBRA 1964

Za ta zbor je ZS natisnila "Letno poročilo" (Poslovna doba 1963-64, december 1964, št. 6; številka se nedvomno nanaša na Informativni vestnik, kot se je navadno imenovalo poročilo, kadar že so ga izdali.) Ovitek ima odtisek umetniške priloge na lesorezu akad. slikarja Franceta Ahčina, ima pa tudi 5 strani oglasov, na prvi DŽ, KZSS in SKA, ki kratko izražajo svoje namene. Na zadnji strani spomin na 20-letnico zdomstva. Sem ter tja med besedilom so lepi stavki o šolstvu, Slovenskem dnevu, Spominski proslavi, ZS ipd. Vsebuje poročila odbornikov pa tudi že razdelitev mest v Upravnem svetu, ki je imel sejo takoj po OZ. Podatki o OZ so vzeti iz zapisnika in LP.

Zbor se je sestal v Slov. hiši. Začel se je ob 11^h. Navzočih je bilo osebno 58 članov, 97 pa po pooblastilih, skupno torej 155. Kot vedno so se spomnili umrlih članov in poslali pozdravna pisma, katerih besedilo je objavljeno v Letnem poročilu.Za zapisnikarja je bil izvoljen Janko Žebre.

Čeprav je **predsednik Božo Fink** govoril potem, ko so drugi odborniki že podali svoja poročila, povzemamo na prvem mestu njegovo **poročilo**. V **notranjem pogledu** je predvsem skrbel za **edinost**. Za edinost in koordinacijo v skupnosti pa so koristila tri zasedanja MOS-a. Potem je govoril o delu **navzven**: pridružili so se **arg. akciji** za **Malvinske otoke** in poslali s tem v zvezi zunanjemu ministru dr. Zavala Ortizu pismo. Posebno akcijo je Društvo podvzelo v **zadevi pokojninskega zavarovanja** oseb, ker po odločbi nove vlade tisti, ki niso imeli polne službene dobe, niso mogli več prositi za pokojnino, s čimer so bili hudo prizadeti mnogi naši rojaki; z zadovoljstvom je ugotavljal, da je poslanska zbornica že glasovala zakonski predlog, ki upošteva želje Društva. - Ker bo **kmalu 20 let zdomstva**, je upravni svet sestavil **okvirni načrt** proslavljanja in ga deloma že začel izvajati. Tako naj bi imela junijska Spominska proslava na zunaj slovesen requiem v buenosaireški stolnici s počastitvijo gen. San Martina. Upajo, da bo dočasa izšla knjiga v španščini o državljanski vojni v Sloveniji. Prav tako bi bilo primerno vzidati spominske plošče na nekaterih krajih. Za vse to bo seveda treba finančne podpore.

Zadeva Pristave še ni urejena, zato še zdaj ni jasno, kdo je lastnik, a želja večine je, da se vse uredi "brez kompetenčnih sporov in nasprotnih interesov" (LP 3) Upravni odbor je, upoštevajoč da je bilo DS pobudnik za nakup Pristave in da je udeleženo z nad 121 deleži, začel akcijo z namenom, da se lastništvo prenese na ZS. K temu ga je nagibalo tudi dejstvo, da se nikoli ni ustanovila delniška družba in da je kasneje ustanovljeni Slov. klub izrazil željo, naj ZS prevzame Pristavo v svojo last. ZS je skupaj s Slov. klubom najprej poslala vsem delničarjem pismo s prošnjo za odstopno izjavo. Nato je ZS poslala okrožnico vsem delničarjem, v kateri je odbor ZS izjavil, da bo predvsem upošteval skupščino delničarjev, ki bodo še vedno lahko vplivali na življenje Pristave. Odziv na prošnjo je bil tako zadovoljiv, da je sedaj **ZS** že v **posesti nad treh četrtin deležev**. V nadaljnem postopku bo treba z upravičenci, ki ne bodo hoteli vrniti odstopne izjave, izvesti likvidacijsko skupščino, nato pa takoj oskrbeti prenos lastninske pravice v obliki kupne pogodbe. Da bi to lahko storila uprava, mora OZ po čl. 24 pravil to odobriti. Sodni postopek o **zemljišču poleg Pristave**, ki je oviral, da bi bila SFZ in SDO polnopravna lastnika, je zdaj končan. Zato je **ZS predlagala**, da Društvo kot mandatar obeh organizacij **prevzame lastništvo** njihovega **zemljišča**, o čemer bosta ti organizaciji razpravljali na svojih prihodnjih OZ.

Slov. dom v **Berazategui-ju** je **prosil ZS, da prevzame** formalno v svojo **last** njihovo zemljišče (parcelo) s pritiklinami vred, kar je upravni odbor odobril, pod pogojem, da to potrdi OZ. (Kasnejši dogovor med ZS in berazateguijskim Domom je v arhivu ZS. n.op.)

Nato je govoril o **srednješolskem tečaju**, ki deluje v okviru ZS, čeprav je vodstvo samostojno glede učnega načrta, osebja in uprave. Društvo daje tečaju samo legitimacijo in materialno pomoč. Letos obiskuje tečaj okrog 50 dijakov v treh letnikih, ki se uče verouka, slovenščine, zemljepisa in zgodovine Slovenije, svetovne literature in človečanske vzgoje.

Opozoril je na to, da se **povprečna starost članov viša**, čemur je vzrok premajhen pritok mlajših članov.

Za konec je dal "**splošno oznako o stanju Društva**". "Kot vsaka institucija, ima tudi naše društvo svojo razvojno pot, ki pa gre vzporedno z razmerami v skupnosti, V današnji stvarnosti postaja ZS vedno bolj nosilec zunanjih zvez in koordinator v skupnosti. Delovanje, ki ga Društvo opravlja v izključni pristojnosti, n.pr. vodenje šolskih tečajev, tradicionalne skupne prireditve in delo za mladino, ki je ni več v šolskih tečajih, a tudi ne v mladinskih organizacijah, je take vrste, da mu je potrebna javna legitimacija. V splošnem se je skupnost toliko razvila, da imajo mnogovrstne aktivnosti svoje življenje. Zato ima ZS v nekaterih stvareh subsidiarno funkcijo (pomožno vlogo). Prvenstveno pa je važen njen obstoj zato, da daje pravno formo vsej skupnosti in javno legitimacijo nekaterim pojavom, ki jo nujno

potrebujejo.(...) Namen Društva in njenega odbora pa ni oblast, ampak služba. Vendar se Društvo nikoli ne bo smelo omejiti na značaj urada in samo dekorativnega predstavništva."(LP 3-4).

Poročilo podpredsednika in kult. referenta Roberta Petrička. Najprej je izrekel mnenje , da se je težišče kulturnega delovanja ustalilo po okrajih, zaradi česar se je matično društvo omejilo na Slovenski dan in Spominsko proslavo. Prvega, ki je imel za geslo "Gor čez izaro", letos niso mogli izvesti po vsem načrtu zaradi slabega vremena, vendarle je zadovoljivo uspel. Popoldanski načrt je v celoti izvedla sanhuška skupnost, ki je v režiji Ivana Ovna postavila na oder ustoličenje koroškega vojvoda, s čimer so proslavili 450-letnico zadnjega ustoličenja in obenem izpovedali svojo vzajemnost s koroškimi brati v njihovem boju za narodni obstoj. Spominski dan pa so letos priredile žene, ki so po 19 letih prvič opozorile na trpljenje in žrtve, ki so jih doprinesle v času komunističnega terorja, in ljubezni, ki so jo tedaj izpričale do vseh trpečih. - Knjižnica ima zdaj 1.452 knjig. - V okviru MOS- a je bil ustanovljen, poleg odborov za šolska in mladinska vprašanja, tudi kulturno-prosvetni odbor, ki je imel dozdaj 3 seje, vse zgolj informativnega značaja. - Kult. refererat je letos razdelil domovom poimenski seznam predavateljev za posamezne snovi in področja, ki so se jih nekateri domovi že poslužili.

Tajnik Vilko Cuderman je poročal, da so uredili novo člansko kartoteko, opomnili zaostale na plačilo, izključili zaradi tega nekatere, skušali pritegniti mlajše in predvsem tiste, ki so že bili odborniki. Izbrisali so 185 članov, tako da je zdaj rednih članov 1085 (pristopilo jih je 9, izstopilo 12, izselilo se jih je 15, umrlo pa jih je 9). Upravni svet je imel 5 sej, izvršni pa 11. Zaradi odhoda inž. Mozetiča v Evropo je njegovo mesto zasedel Žebre, mesto Lipuščka, ki je odstopil, pa Nande Češarek.

Blagajnik Jože Markež je omenil, da so aktiva društva $ 356.082,45. Prihodkov je bilo $ 126.410,58, izdatkov pa $ 114.435,-, prebitka torej $ 11.975,58. DF je imel $ 96.480,96 dohodkov, $ 59,541 izdatkov, torej $ prebitka $ 36.939,96. PS $ 239,869,10 dohodkov, $ 80.403,- izdatkov, gotovine torej $ 159,466,10. MS je imel dohodkov $ 36.195,-, izdatkov pa $ 22.108,20, ostaja torej $ 14.086,80. Da bi zbudila več pozornosti in zanimanja, je uprava od dec. 1963 do marca 1964 v Ozn in SS objavljala novice o Društvu. V tej poslovni dobi so dobili od DS Mendoza poleg PS tudi 10% iz njihove članarine za upravne stroške ZS.

Gospodar Nace Grohar je poročal, da se je inventar zvišal za $ 6.100,-, z odpisom torej v celoti znaša $ 30.103,-.

Vzgojno-športna referentka Marjana Marn. Izjavila je najprej, da namen referata ni voditi, temveč biti na razpolago mladinskim organizacijam. Delo se je omejilo na 4 zadeve: 1. priprava voditeljskega tečaja; 2. priprava vaditeljskega tečaja; 3. organizacija naraščaja; 4. sodelovanje pri srednješolskem tečaju. Nato je v podrobnosti opisala, kaj so glede vsake točke naredili. Poročala je tudi, da so v okviru MOS-a ustanovili mladinski odbor, ki bi naj povezal odbornike mladinskih organizacij z mladinskimi referenti posameznih domov.

"Deseti brat" v Slovenski vasi, maja 1964

Mladinski referent Aleksander Majhen je poročal o učiteljskem svetu, ki je imel 44 članov in je imel 10 rednih pa 2 izredni seji. V poročilu namerno ni ponavljal tega, o čemer je govoril prejšnje leto. Predstavil je delovni načrt, tako splošnega kot tistega za versko vzgojo. Med uspehi je navedel lepše vedenje in večjo udeležbo otrok. Za zgled je navedel tri primere: dečkov, ki so sedaj na slovenski gimnaziji v Gorici med prvimi; deklice, ki so jo tete doma hvalile, ker da tako lepe slovenščine niti tamkaj ne pišejo; in ko je šla druga deklica na obisk v Slovenijo, niso mogli verjeti, da zna tako lepo slovensko. Težave so tudi letos bile z berili, kar upajo, da bodo drugo leto premostili z izdajo knjige, ki so jo pripravili učitelji za višjo skupino in bo izšla z mecensko pomočjo **Igorja Domicelja** ($ 200.000), ker pa znaša proračun pol milijona, prosi za pomoč v tej zadevi. Ni omenil tokrat, koliko tečajev je bilo in koliko učencev, a iz LP je razvidno, da je bilo 19 tečajev s 700 otroki (313 dečkov in 387 deklic) v 38 oddelkih. Ur je bilo 2.790, voditeljev 13 in katehetov 14. Nastopov so imeli 49. KŠS-ov je 8, katerim je prišteti tudi odbor Društva Slov. vas.

Socialni referent Herman Zupan st,. je poročal, da je v 151 primerih izdal $ 53.560 pomoči. Za umrlimi člani je plačal PS v znesku $ 1.140,-. V domu ostarelih na cesti Pirovano 1039 v Martinezu je bilo 5 rojakov, ki so bili vedno veseli njegovega obiska.

Za njim je govoril predsednik (zap 7-9; strani so v zap zamešane). Nato so prešli k **razgovorom** o poročilih. Milan **Magister** je izjavil, da je v šolskih tečajih potreben pouk o ideološki borbi proti komunizmu. J. **Brula** je sodil, da naj pouk o tem prevzamejo starši, kajti njihova pripoved bo za otroke bolj prepričljiva, posebno še, ker bodo govorili o lastni preteklosti. **Pernišek** je delno soglašal z Brulom, a je pripomnil, da bi nekateri starši v svojih pripovedih ne zajeli celote. J. **Klemenčič** je dejal, da vsi učitelji za temo niso zadostni izvedenci, zato naj izberejo posebne predavatelje. Danica **Petriček** je izjavila, da o borbi ni ravno primerno govoriti, ker bi lahko negativno vplivalo na otroko dušo. Več poudarka naj bi dajali pomenu ideološke borbe proti komunizmu. Dir. **Orehar** je povedal, da je namen tečajev tudi pojasniti, zakaj so tukaj in kaj se je godilo doma. A vzgajati je treba tako, da bodo otroci vzljubili slovenski narod v tujini. Na delu so razdiralne sile, ki prihajajo od doma in ovirajo pozitivno delo. Zato je dolžnost staršev in šole, da je mladina pravilno poučena o preteklih dogodkih. J. **Brula** je povedal, da se otroci sprašujejo, ali so borbo dobili ali izgubili. Jasno jim je povedati, da smo sicer zmagali, a smo morali v svet zaradi svetovnih političnih dogodkov. (Črno-beli nastavek - zmaga-poraz - nujno vede do netočnih odgovorov. Komunizem je v zadnjem desetletju doživel gospodarsko-vojaški poraz, skupaj z državami-nositeljicami tega sistema. Verjetno je mogoče govoriti tudi o ideološkem porazu. Vendarle je res, da je vojaško leta 1945 preplavil polovico Evrope, čeravno s pomočjo zahodnih zaveznikov. V krajevnem slovenskem okvirju bi bilo možno govoriti o zmagi domobrancev nad **slovenskimi** partizani. V takem smislu je jemati izjave, ki jih je slišati občasno z govorniških tribun, ki pa v svojih splošnih tehnično-vojnih rezultatih ne odgovarjajo dejstvom. Seveda je sedaj bolj jasno, kdo je zmagal, pa vendar še ni prišlo do končne zmage. Sicer pa, kdor pozna argentinsko zgodovino dobro ve, kaj pomeni znani izrek: "Ni vencedores ni vencidos" - ni ne zmagovalcev ne premaganih. Kar se zdi, da je tudi bolj krščansko gledanje. Drugo vprašanje je seveda, kdo je imel prav, o čemer pa vztrajamo na eni sami zgodovinski resnici; n.op.). **Pernišek** je dodal svoje opombe o poročilih mladinskega in športno-vzgojnega referenta. Mladinski omenja, da domovi niso zadostno opremljeni; to bi naj bila skrb domov. Vzgojno-športni ref. deluje in nudi, kar more. Za to so potrebna sredstva, tudi denar. ZS pomaga, kolikor more, a želeti bi bilo, da bi pomagali vsi.

Poročilo **nadzornega odbora** je podal F. Krištof, ki je tudi svetoval razrešnico odboru.

Nato so sledile **volitve.** Ker je bila spet samo ena sama lista, ki jo je pripravil odbor, so volili z glasovnicami. Skrutinatorja S. Batagelj in A.Urbančič sta sporočila, da je glasov za predloženo listo 152, proti 1, 2 volivca pa sta se vzdržala. Volilni listi je načeloval Božo Fink. Na prvi seji, takoj za OZ, se je konstituiral odbor (LP 15): **predsednik** Božidar Fink: 1. **podpredsednik** in **mlad. referent** Aleksander Majhen; 2. **podpredsednik** in **org. referent** Robert Petriček, **tajnik** Vilko Cuderman, **blagajnik** Marjan Loboda, **gospodar** Ivan Klemenčič, **soc. referent** Herman Zupan st., **vzgojno-športni referent** Marjana Marn, **odborniki** Vital Ašič, Vera Debeljak, dr. Jože Dobovšek, Ignacij Grohar, Milica Hribar, Jože Jonke, Ruda Jurčec, Ivan Kopač, Janez Lužovec, Stanislav Mehle, dir. Anton Orehar, Karel Uršič, Pavle Verbic, Janko Žebre, Alojzij Žužek, Stanislav Žužek; **namestniki**: Rudolf Smersu, Milan Magister, Joža Markež, Beno Tičar; **nadzorni odbor:** Alojzij Šonc, Franc Pernišek, Franc Lobnik; **razsodišče:** dr. Alojzij Voršič, dr. Celestin Jelenc,dr. Franc Logar.

Potem je tajnik prebral **predlog** upravnega sveta za povišanje članarine od $ 30 na $ 40. Dostavil je, da je na zahtevo Glavnega pravosodnega nadzorstva treba potrditi tudi povišek prejšnjega leta. Predlog je bil soglasno sprejet.

Zadeva Pristave. Zato, da ZS lahko uredi pravni položaj Pristave, ki obstoji iz prvotnega zemljišča in zemljišča mladinskih organizacij SFZ in SDO, in da lahko postane pravni lastnik zemljišča tudi v Berazategui-ju, je predlagal US, naj OZ odobri prevzem vseh treh lastništev in naloži upravnemu svetu ureditev vseh formalnosti v najugodnejših pogojih ter pooblasti predsednika in tajnika, da podpišeta pogodbo v imenu ZS. Soglasno sprejeto.

Podaljšanje mandatne dobe vseh odbornikov. Upravni svet je predlagal spremembo členov 13, 19 in 20 Pravil, tako da bi **vsi odborniki ostali na svojih mestih, namesto enega leta, dve leti**. Utemeljil je to z dejstvom, da je težko tako pogosto sestavljati kandidatno listo. Odobreno.

Slučajnosti. Predsednik je sporočil, da je upravni svet sklenil predložiti nekaj priporočil z namenom, da se zagotovi nadaljne plačevanje posmrtnine. Ta priporočila so (skrčena): 1. izplačevanje posmrtninskih podpor naj bo ena izmed glavnih dajatev Društva, ki se izvaja po obstoječih pravilih o PS in s sledečimi dopolnitvami: 2. od vsakega mesečnega prispevka je odtrgati $ 10 za PS, od katerega v nobenem primeru ni dovoljeno vzeti noben znesek za druge namene; 3. od članov naj se pobira za otroke prispevek 10-ih pesov, ne glede na število otrok, in se naj vnese v PS; 4. podpora se izplača samo tistim, ki ob smrti niso bili v zaostanku s članarino in skladom PS za več kot 3 mesece in je preteklo 6 mesecev od prijave za člana ali otroka za PS. Čakalna doba se ne upošteva v primeru nezakrivljene smrtne nesreče;

5. podpora naj redno znaša $ 10.000,-, razen v primeru, ko bi se sklad zaradi izrednega števila smrti izčrpal.

Zatem se je razvil kratek **razgovor** o **nedotakljivosti PS** (**Pernišek**); o tem, da upravni stroški s PS niso veliki (ga. **Petriček**) ; o tem, ali je delitev na sklade izvršena po pravilih ali je pa tak notranji dogovor (**Loboda**), na kar je **Pernišek** odgovoril, da je notranji dogovor, ki ga OZ lahko spremeni. J. **Markež** je omenjal, da se ni mogoče zmerom držati tega dogovora; tako, npr., se dogaja v primerih, ko blagajna nima zadosti gotovine za kritje stroškov, medtem ko je v drugih skladih gotovina na razpolago. M. **Magister** je predlagal, naj bi se odločil denar za določeno število smrtnih primerov, vse drugo pa naj bo razpoložljivo. A. **Majhen** je omenil, da so se prispevki za sklade zvišali na raznih OZ samo za določene sklade in niso predvidevali prelivanje iz enega sklada v drugega. **Loboda** je smatral razpoložljivost gotovine, omejeno na sklad, za nepraktično in finančno negativno. J. **Brula** je opozoril na dejstvo, da so z današnjo volitvijo odbora dali tudi zaupanje, zato naj odbor po razsodnosti razpolaga z denarjem.. Dir. **Orehar** je rekel , da ni mogoče dajati denarja vsem, sam pa ostati berač; zaupati je tistim, ki so jih danes izvolili, zakaj denar se ne vodi sam. B. **Fink** je želel vedeti, v koliko bi bili skladi razpoložljivi. J. **Markež** je predlagal, naj bi se vsi stroški upravnega sveta sorazmerno razdelili med vse sklade, M. **Magister** pa, naj ves ostali denar gre v glavno blagajno. Dir. **Orehar** je predlagal, naj skladi ostanejo v bistvu nedotakljivi, a odbor dela za vse društvo in ne more biti, da na eni strani ni nobenih sredstev, na drugi pa zadosti. **Fink** je še enkrat prosil, naj OZ odloči, če so skladi elastični, ali pa se je strogo držati namena, za katerega so bili ustanovljeni. J. **Brula** je predlagal, naj skladi služijo svojemu namemu, v nujnem primeru pa naj ravnajo v skladu s predloženimi pravili. M.**Loboda** je izjavil, naj ne bodo skladi posebne blagajne v skupni blagajni; skladi naj nosijo skupne stroške, le pravilno se naj razdelijo.

A. **Majhen** je obvestil, da je v pripravi knjiga za višjo skupino, za katero še manjka denarja. V zvezi s tem je Pernišek sodil, da bi MS ne odštevali skupnih stroškov.

Zbor so končali ob 14^h.

(Gl. SS 29.10.1964 44 2; na isti strani poroča list o "Velikem zanimanju za nas". Članek pravi, da, medtem ko za komunistične oblastnike SPE ne obstoja, doma in po svetu razpošiljajo pole z vprašanji o političnih emigrantih. Ta vprašanja objavlja SS v celoti in jih je 42! Vprašujemo: kje so zdaj ti spiski? zakaj je bilo treba v prejšnjih letih toliko podatkov in zamotanih postopkov za ugotavljanje ali pridobitev državljanstva in povrnitev razlaščenega imetja, če pa taki podatki že od nekdaj obstojajo? n.op.)

6. 6. Dvajseta obletnica narodne tragedije

DEVETNAJSTI OBČNI ZBOR, 24. OKTOBRA 1965.

Zasedal je v dvorani Slov. hiše. Začel se je ob 11^h. Osebno navzočih je bilo 58 članov, po pooblastilih 39, skupno torej 97. Za zapisnikarja je bil izvoljen Janko Žebre.

Predsednik je nato pozdravil navzoče in nagovoril članstvo z besedami, ki jih zapisnik ne prinaša v celoti, so pa priložene (18 r malega formata). Omenil je, da po slovenskem izročilu OZ nimajo samo pomen pravnega dejanja, ampak so tudi manifestacije idejnega poslanstva, ki ga Društvo nosi. Tekoče leto je v znamenju 20. obletnice slovenske narodne nesreče in zdomstva. V tem letu, ko se še z večjim poudarkom spominjamo množičnih grobišč in opominjamo javnost na položaj slovenstva pod komunizmom, smo tudi v skupnosti poživili delavnost obstoječih ustanov. Iščejo (da) se trdni temelji za našo skupnost in nove oblike narodovega življenja, ki naj vsebuje jasno nakazane smotre za bodočnost. Želja vseh pa je še trdnejša povezava okoli načel, ki so trajne veljave, a če je treba, s sodobnimi prijemi.

Nato so se spomnili rajnih članov in poslali pozdravna pisma dr. Kreku, kard. Caggiano-ju in predsedniku države dr. A.U.Illiu.

Poročila. Najprej ga je podal **tajnik Vilko Cuderman.** Povedal je, da ima Društvo 1.106 članov. V pretekli dobi jih je umrlo 14, pristopilo pa 32. Upravni svet je imel 5 sej, izvršni odbor pa 8. Zaradi bolezni je med letom odstopil soc. referent Herman Zupan st. in njegove posle je prevzel Nace Grohar, na Groharjevo mesto pa je bil pozvan Rudolf Smersu. Prireditvi sta bili dve: Slovenski dan in Spominska proslava, ki je bila tokrat namenjena tudi argentinski javnosti.

Blagajnik Marjan Loboda je poročal, da ima ZS $ 595.568 aktive. Prihodkov je bilo $ 384.053, izdatkov pa 329,370, torej $ 54.683 prebitka. Od prebitka je šlo Upravi $ 9.183, PS $ 9.280, DF $ 118.683, MS $ 17.537.

Gospodar Ivan Klemenčič je poročal, da se stanje inventarja ni bistveno spremenilo.

Mladinski referent Aleksander Majhen je, kot pravi zapisnik, podal "Obširno poročilo o zelo živahnem in uspešnem delovanju tega referata"(Zap 2. Poročila v zapisniku ni, a pravi, da je objavljeno v Letnem poročilu, ki da je priloženo zapisniku; vendar ga tam ni bilo najti. Je pa v drugi listnici pod

naslovom "Letna poročila društva", ki vsebuje poročila za leta 1962-3, 1963-4, 1964-5, 1965-66 in 1969-70. To "Letno poročilo" je podobno poročilu prejšnjega leta, z lesorezom kiparja Franceta Ahčina, in ima 28 strani, od katerih je za 3 strani oglasov. Vsebina je sledeča: Upravni svet - Pozdrav predsednika na 19. OZ - Predsednikovo poročilo - Tajnikovo poročilo - Poročilo socialnega referenta - Blagajnikovo poročilo - Poročilo Mladinskega referenta - Poročilo gospodarja - Sklep 19. OZ o povišanju članarine - Označenje društva ZS - Odgovori na pozdravna pisma - Izvlečki treh govorov ob 20. obletnici: iz cerkvenega nagovora msgr. Ernesto Segura, iz govora dr. Alberta F. Guida na spominski proslavi, iz govora Božidarja Finka na Spominski proslavi - Odmevi: pismi dveh arg. sodnikov, pismo predsednika komisije poslanske zbornice za družbeno predvidevanje in varnost, 4 zasebniki.)

O poročilu mlad. ref. povejmo, da je najprej podal kratko kroniko, nato pa, kot prejšnje leto, tabele o tečajih, ki jih je bilo 13, s 680 otroki (326 dečkov in 354 deklic) v 38 oddelkih, z 11 voditeljicami in 14 kateheti; imeli so 45 ur pouka tedensko (v celem 2635 ur), bilo je 48 nastopov in 11 zaključnih prireditev; delovalo je 7 KŠS in odbor Društva Slov.vas.

Športno-vzgojna referentka Marjana Marn je omenila, da je bil po skupnem dogovoru ustanovljen pri ZS športno-vzgojni referat. V tem referatu zdaj dela že okrog 20 oseb. Imeli so 4 posvete. Sestanki z naraščajniki so bili v Moronu, Ramos Mejíji in San Justu, redno pa v Lanusu; včasih v San Martinu in Carapachayu. V Moronu so imeli počitniške dneve. V februarju so imeli skupen izlet. Skupen shod mladenk in naraščajnic je bil v San Justo. Na mladinskem dnevu v Slov. hiši je vaje za fante pripravil Tine Vivod, za deklice pa Anica Kralj. Za dekleta je bil od decembra do marca športno-vzgojni tečaj pod vodstvom Olge Magister.

Socialni referent Nace Grohar je poročal, da je 1.9.1964 prejel $ 36.794,-, da so članski prihodki znašali $ 31.682, dohodki Slov. dneva pa $ 30.511, poleg tega pa darila raznih oseb v znesku $ 4.858. Skupno torej $ 103.845 dohodkov. Podpor je bilo razdeljenih $ 48.223 v 58 primerih. Gotovine je $ 55.622.

Blagoslov spomenika žrtvam vojne in komunistične revolucije

Poročilo **predsednika Božidarja Finka** (Zap 2-5b, LP 2-8). Omenil je najprej stike z javnimi oblastmi, ki so se spremenili zaradi pravne osebnosti društva, kar pomeni,da je treba vse knjige voditi v španščini. Nastalo pa je tudi na sploh drugačno razmerje južnoameriških držav do različnih narodnih skupnosti, ki živijo v njih, kar zahteva vzpostavitev pravilnih odnosov do javnih oblasti. - Potem je poročal o skrbi Društva za upokojence, ki nimajo "polne službene zaposlenosti"(sic!), in kaj je s tem v zvezi storila uprava ZS. - Govoril je o odnosih do drugih slov. ustanov, predvsem o sodelovanju ZS v MOS-u. - Razložil je zadevo z zemljiščem v Berazateguiju in s Pristavo. - Posvetil je precej časa poročilu o srednješolskem tečaju, ki ima 4 oddelke in okrog 50 dijakov, s predmeti, ki smo jih že omenili. Tečaj je vodil dr. Marko Kremžar , poučevali pa so Tine Debeljak ml., prof. Alojzij Geržinič, dr. Franc Gnidovec, Tomaž Kralj, dr. Jože Krivec, dr. Alojzij Kukovica, msgr. Anton Orehar, Jože Poznič, Simon Rajer, Pavle Rant in Miloš Stare. - Na kratko je povedal, kako so priredili Slovenski dan. -

Dalj časa se je zadržal pri Spominskem dnevu in kako so ga skušali praznovati na izreden način, ker je šlo za 20. obletnico slov. narodne tragedije. Spomnili so se je z dvema tiskovinama in na treh prireditvah. Prva tiskovina je bila delo prof. **Geržiniča**, ki je izšla v španščini v 4.000 izvodih z naslovom **"Eslovenia, otra nación sin libertad - Hace 1400... hace 20 años"** in jo je opremil Ivan **Bukovec**. Druga je bila barvan lepak, delo arh. Jureta **Vombergarja**, s katerim so se prvič pokazali v argentinski javnosti. Natisnjen je bil v 1500 izvodih in je sedem dni visel na vseh postajah podzemeljskih železnic in na važnih točkah v središču mesta. Od prireditev je bila časovno prva časnikarski sprejem 28.maja 1965 v hotelu "City": prišlo je 20 novinarjev, ki so zastopali 17 poročevalnih ustanov. Dne 6. junija se je zbrala "vsa" slov. skupnost pred spomenikom gen. San Martinu in mu položila venec. Odtod so šli v stolnico, kjer je namesto bolnega kard. Caggiano-ja pridigal pomožni škof msgr. Segura. Zaključna slovesnost pa je bila 18. junija v dvorani zavoda La Salle, kjer je govoril arg. odvetnik dr. Francisco A. Guido, nato pa je bil prikaz odrske balade za igralca solista, govorni zbor in plesno skupino, ki jo je po zamisli dr. Branka Rozmana režiral Nikolaj Jeločnik "Ves program ob dvajsetletnici je bil zamišljen in izveden z veliko odgovornostjo. Odbor se je ves čas zavedal, da ne dela samo v imenu organizacije, ampak za vso skupnost" (LP 8).

Potem so prišli k **razgovoru. Erjavec** je omenil, da so tu skoro 17 let, zato ni mogoče, da bi bil to 19. OZ. Prav tako, da ni važno število članov, ampak koliko jih plačuje. Pojasnili so mu, da gre za 19. OZ in da plačuje svoje obveznosti do Društva 50% članov. Emil **Cof** je priznal, da je predsednik veliko storil zato, da se primerno razglasi slov. tragedija ob njeni 20. obletnici, a po njegovem mnenju je bilo nekaj nerodnosti, ki zmanjšujejo moralen uspeh prireditev. Tako, npr., je bilo premalo poudarka na tem, da so vsi člani ZS žrtve komunizma; lepak da argentinski javnosti ni povedal, zakaj so tu. Brošura prof. Geržiniča je preveč subjektivna, moralo bi jo napisati več oseb. Ker je izdanje ZS, morejo ljudje imeti vtis, da gre za mnenje Društva, kar pa ni res. Politično ni bilo pametno toliko poudarjati izdajo Angležev, ker emigrantje še vedno živijo na zahodnem svetu. Erjavec je dostavil, da je imel vtis, kot da se z lepakom le zahvaljujejo Argentini, ne pa, da so tu kot žrtve komunizma. Predsednik **Fink** je nato odgovoril, da je pripravljen pojasniti vse podrobnosti, če to želijo. Pripravljalni odbor je bil eden za vse prireditve, za posamezne pa so se posvetovali z več osebami. Mislili so predvsem na to, kako bo treba priti do argentinske miselnosti. Lepak je bil izobraženccu razumljiv. Brošuro pa je prej pregledalo pet oseb (dr. Brumen, dr. Debeljak, R. Jurčec, M. Stare; zapisnik ne omenja pete, a verjetno je bil B. Fink sam), katerih mnenja so upoštevali. To je takoj zavrnil M. **Stare**, češ da je stavil nekaj pripomb, ki jih niso upoštevali (npr. brošura pravi, da je vzrok emigracije samoodločba, a pravi vzrok je nuditi pomoč od zunaj onim, ki so ostali doma). L. **Erjavec** je pripomnil, da brošura omenja publikacije SKA in SS, o drugih pa ne govori.

Potem se je razvila še daljša debata o tem. **Stare** je npr. očital, da so uporabili Župančičevo besedilo, na kar je **Fink** odgovoril, da je bilo treba misliti na dvojezičnost in so zato iskali pomembnega pesnika. Glede pripomb k brošuri, kaže, da jih nobeden od tistih, ki so jo pregledali, ni predvidel, ali pa ni imel zadevnih pomislekov. **Erjavec** je izjavil, da so že pred leti govorili o nujnosti neke Lige raznih organizacij in se potreba po njej čuti prav v tem primeru. M.**Bezlaj** je predlagal ustanovitev kulturnega sveta, (ki je bil že tolikokrat ustanovljen oz. potem obnovljen, pa je tudi vedno znova zamrl).

Po razgovoru so obravnavali **predlog** o **povišanju članarine**, ki je bil sprejet.

Pri **Slučajnostih** je **Erjavec** vztrajal na **združitvi vseh organizacij**. Predsednik **Fink** mu je odgovoril, da obstoji MOS, ki druži vse domove, a bi se naj razširil na vse organizacije. Težava za tako povezavo pa je v raznovrstnosti namenov, ki jih imajo ustanove. Razmišljajo pa o formalni povezanosti nekaterih organizacij.

Zbor se je končal ob 13.20 uri.

Poleg že omenjenega LP, gl. tudi SS 28.10.1965 43 2. V nasprotju z dotedanjo navado je SS prinesla tokrat zelo kritično poročilo o spominski prireditvi in zadevni brošuri za 20. obletnico, v katerem izstopajo Cofove in Staretove opombe. Omenjamo samo, da je SS 10.6.1965 (23 6) posvetila skoro vso izdajo prvemu delu Spominske proslave. Na brošuro samo nekako odgovarja s člankom "Po dvajsetih letih " dr. Tine Debeljak na s 3-4, članek na 5. strani pa je posvečen 50-letnici prof. Geržiniča.. Čeprav je SS v svoji izdaji od 10.6. napovedala dramski prizor s podrobnim opisom, ga potem 24. 6.1965 (25 3) precej hudo oceni z očitki, ki jih je bilo potem slišati na OZ v oktobru. Zadnja imenovana št. SS prinaša na s 2 tudi nekrolog za msgr. Hladnikom, medtem ko je bil v prejšnji št. daljši članek ob 60-letnici Miloša Stareta in o njemu posvečenem večeru.

Ker so na prejšnjem zboru spremenili pravila, tokrat ni bilo volitev.

6. 7. Zavarovalna pogodba za vse člane ZS

Doslej ni bilo mogoče dobiti zapisnika 20. rednega letnega OZ ZS. Delno ga nadomeščata poročilo v SS (3.11.1966 44 3), ki je v primeru z drugimi leti zelo kratko, in "Letno poročilo za poslovno dobo 1.9.1965 - 31.8.1966" na 24 T in z izvirnim lesorezom kiparja Franceta Ahčina na ovitku. Vsega skupaj je 5 oglasov, od katerih zavzema eno stran oglas Slov. dušnega pastirstva v Argentini, pol strani je prazne, ni pa oglasov SKA in SS kot prejšnje leto. Na zadnji strani so objavljeni "Pogoji za zavarovanje", na notranji strani ovitka pa faksimil pisma šolskemu nadzorniku A. Majhnu z otroške kolonije v córdobskih hribih, s podpisi vseh otrok.

DVAJSETI OBČNI ZBOR, 23. OKTOBRA 1966

Po maši za umrle člane v kapeli Slovenske hiše so v dvorani pričeli z OZ. Osebno je bilo navzočih samo 50 članov in tudi samo 16 po pooblastilih. (Morda je na to vplivalo dejstvo, da je država konec junija doživela spet hud političen preobrat, ko so "oborožene sile" odstavile predsednika Illia in je prevzel vlado gen. Juan Carlos Onganía.)

Predsednik Božo **Fink** je pozdravil navzoče z besedami, ki jih LP prinaša na začetku (3). Med drugim je dejal: "Pozdrav naj gre vsem rojakom, ki se v tej deželi prebijajo skozi življenje, ker jih je vrgla

v svet tuja miselnost in zločinska roka, pa ne pozabljajo domovine, ki je v stiski.(..) Čas namreč še vedno terja od nas zvestobo na tisti poti, ki smo jo pred 21 leti nastopili. Tega se je neprestano treba spominjati. V zadnjem času slišimo besede ali smo priče dejanj, ki kažejo na odklon od naše poti. Tega ali onega more zbegati napačno tolmačenje koncilskih sklepov, nekateri se uklanjajo pobudam, ki ne prihajajo iz poštenih virov. Ponekod pronicajo med nas ideje o mehki liniji, o dialogu v praktičnih stvareh javnega življenja, celo o sožitju in sodelovanju. A vendar je komunizem še vedno v jedru zmoten in kot tak pojav največja nevarnost današnjega časa. Zato ne moremo v sodelovanje s komunisti, niti takrat ne, kadar nas vabijo k skupnemu reševanju narodnega problema.(..) Bodimo torej budni in zazrti v bodočnost, ki je morda svetla pred nami. A pripravljajmo se nanjo z nauki preteklosti in s skrbnim ocenjevanjem sedanjosti." (Popravljene so tiskovne napake.)

Poročilo predsednika upravnega sveta Božidarja Finka zavzema 4 strani v LP(4-7). Govoril je najprej o stikih z oblastmi, predvsem ob 150-letnici argentinske neodvisnosti. Omenil je tudi, da je arg. krščanska demokratska stranka poslala Društvu čestitke za narodni praznik 29. oktobra in izraziła željo,da bi slovenskemu narodu kmalu bilo odvzeto breme, ki ga teži. (Pripomnimo, da je tedaj arg. KDS bila precej močna.) . - Ob spremembi vlade, ki si je vzela za enega izmed namenov spremeniti ves pokojninski ustroj, je Društvo znova poslalo svoje mnenje zadevnemu ministrstvu. - Ker določene pravne osebnosti v Argentini ne plačujejo davkov, je ZS to olajšavo izrabila za oprostitev nepremičninskega davka, ki ga je dolgovala Pristava.

Kar zadeva **Pristavo**, je **stvar dokončno rešena**.Toda to se je zgodilo tako, da se je po nasvetu ZS ustanovilo krajevno društvo, kateremu je ZS predala svoje delnice, - 90% vseh -, in mu obenem naložila nalogo, da dobi od ostalih 10% deležnikov odstopne izjave. S tem bo mogoče izvesti likvidacijo "skupščine" in prepis lastninske pravice na Društvo. - Tudi je ZS hotela dobiti oprostitev za plačevanje davkov, toda za to bi morala spremeniti delno svoja pravila, to se pravi čl. 48, ki govori o tem, v čigavo lastnino preide društveno imetje v primeru, da se razpusti.

Tudi letos, kot že zadnjih 10 let, je ZS skupaj z domovi pripravila Slovenski dan na belo nedeljo. Toda kot že nekaj let sem, je tudi letos vreme nagajalo. Vendar to ni bila ovira, da se ne bi zbrala množica rojakov, v blatu in mokroti. Poleg dobrodelnega namena, ki je pridružen družabnemu, je zmerom bolj videti, da je ta dan primeren tudi za to, da se izrečejo misli, ki zadevajo problematiko naše emigracije ali pa trenutne okoliščine.

"Za narodov blagor" v režiji Maksa Borštnika, leta 1966

Druga zunanja prireditev je bila Spominski dan. Letos je bila v Slovenski hiši. Imela je tri dele: pred spomenikom poklonitev "padlim domobrancem in drugim borcem za pravo podobo človeka" (zapisnik pravi: slovenstva; n.op.); v dvorani maša s pridigo dir. Oreharja; nato pa odrsko delo "Žalostinke ljudstva" s svetopisemskim besedilom po zamisli Nikolaja Jeločnika in v režiji Frida Beznika.

V prizadevanju, da bi zboljšali posmrtninsko podporo, je upravni svet sklenil, da ta sistem spremeni v zavarovalno razmerje. Ker je bila pobuda o tem izrečena že na prejšnjem OZ, (česar ni v zapisniku), ni šlo torej za nekaj novega. Kljub temu so to pobudo javno obravnavali s člani na sestankih v Slov. hiši, v Slomškovem domu v Ramos Mejíji, v Našem domu v San Justu, na Pristavi v Castelarju (prvič opazimo to pravilno označenje namesto "v Moronu", čeravno spada mesto Castelar v občino Morón), v Slov. domu v Carapachayu in v Slovenski vasi v Lanusu. Po tehtnem poudarku se je upravni svet odločil, da sklene z zavarovalno družbo Minerva skupno (kolektivno) zavarovalno pogodbo za vse člane ZS, ki ob prijavi nimajo več kakor 75 let, in za otroke od 12. leta dalje. Zavarovalnina je bila določena na $ 25.000, ZS pa se je obvezala, da plača za vsakega člana po $ 20 mesečno. Ta znesek je enak tistemu, ki je bil dozdaj določen za PS. Torej se obveze članov niso zvišale, pač pa posmrtnina, ki se je od $ 15.000 zvišala na $ 25.000. Obenem se zavarovanci morejo zavarovati do 1 milijona pesov z mesečnim plačilom, ki je enako $1/^{000}$ zavarovane glavnice. Za vse starejše nad 75 let bo ZS vzdrževalo prejšnji PS. Članstvo je zavarovano od 1. julija naprej. Vsak član pa je dolžan, da so

podatki v društveni kartoteki na tekočem in pravilni. Če bi se kdo temu odpovedal, bo zanj še naprej veljal PS. Za zdaj je kritih 759 članov, poleg tega pa še 40 prostovoljnih zavarovancev za $ 12.800.000. - ZS je že prej priporočala članom in slovenski skupnosti na sploh, da vpisujejo svoje hiše kot družinsko premoženje (bien de familia), ki ni zastavljivo in ga sodno ni mogoče odvzeti. Zdaj jim je na uslugo z nasveti in s posredovanjem notarskih storitev.

Knjižnica je že dolgo let ena izmed glavnih skrbi društva. Po dolgih letih je morala odložiti delo v njej ga. Mihelj, namesto nje pa je sprejela to delo Marija Eiletz. - Potem je na kratko omenil dobre odnose z drugimi društvi.

Posebej je govoril o srednješolskem tečaju, ki je posebna skrb ZS in deluje v Slov. hiši. Letos je imel 60 učencev v štirih letnikih. Ima svoj oddelek z 20 učenci tudi v Lanusu, kjer učijo Lovro Jan, Jože Poznič, Zorko Simčič, France Sodja CM in Dušan Šušteršič.

Za stike s člani skrbi pisarna, po krajih pa poverjeniki. A ker mesto org. referenta ni bilo zasedeno, poverjeniška mreža ni še dovolj razvita.

Mladinska godba pod vodstvom Toneta Skubica

Odnosi z DS Mendoza so bili nekaj let nejasni in skoro pretrgani. Zato je ostalo odprto tudi vprašanje o razmerju DS Mendoza do ZS. Osebni stiki so pripomogli, da so se začeli pojasnjevati članski seznami z osebnimi podatki, s tem pa je prišlo tudi do bolj pogostih pisnih stikov.

Ni še rešeno vprašanje nekdanjih članov, ki bi se radi spet včlanili, a jim ni mogoče plačati zaostale članarine, v določenih primerih celo za 5 ali 6 let nazaj.

Spreminjajoče se razmere, ki postavljajo skupnost pred nove naloge, so vedle upravni svet do tega, da je razposlal 248 vprašalnih pol vplivnejšim osebam, obenem pa tudi zaprosil za mnenje vseh ustanov in dal te pole v društveni pisarni na razpolago vsakomur, ki to želi. Odgovorov je prišlo le 20 in 2 zasebni mnenji, vendar bo to koristilo ZS pri njenem delu. Posebno bo treba preučiti mnenja nekaterih, da bi bilo treba spremeniti ogrodje (strukturo) društva.

Poročilo **tajnika Vilka Cudermana**. Društvo je imelo 1.124 članov; pristopilo jih je 39 izstopilo 17, umrli pa so 4. Redno plačujočih je 740, ki so tudi zavarovani pri Minervi. Upravni svet je imel 4 seje, izvršni odbor pa 10. MOS je zasedal trikrat.

Socialni referent Herman Zupan st. je povedal, da ima približno $ 3.500 rednih mesečnih prihodkov, drugo pa so darila in donesek Slov. dne. V celem je bilo prihodkov $ 167. 612, izdatkov pa 121.485, torej v gotovini preostaja $ 46.127. Izdatki v znesku $ 91.485 so bili potrošeni kot pomoč 42 osebam v 54 primerih, $ 30.000 pa za otroško kolonijo v Córdobi.

Igra "Vlak pelje v Slovenijo", otroci Slomškove šole, 1967

Poročilo **blagajnika Marjana Loboda** je najprej izrazilo zaskrbljenost, ker bi s člani morali imeti $ 580.000 letnih dohodkov, prejeli so pa le $ 477.000. Prav tako je s PS, ker se povprečna starost članstva hitro dviga. Navedel je, da je $ 787.402 aktive. Prihodkov je bilo $ 604.378, izdatkov pa $ 423.084, torej $ 181.294 prebitka. Tokrat ni članarina ($ 479.141) razdeljena na glavno blagajno, DF, PS in MS, kot so to delali prejšnja leta.

Poročilo **mladinskega referenta Aleksandra Majhna** se tako kot prejšnje leto začenja s Kroniko (prireditev, proslav, izleta, 4. otroške kolonije itd.). Povedal je, da je z novim šolskim letom **ZS preimenovala vse tečaje v slovenske osnovne šole.** Z "dekreti" (sic !) jim je postavila voditelje in učitelje(-ice). 25. maja so pripravili Študijski dan za slovenske učitelje, kjer so govorili o cilju osnovne šole (Majhen), problemih verouka (dr. Starc), učnem načrtu (Majhen), učnem načrtu za petje (Marija Geržinič) in za cerkvene pesmi (Boris Pavšer). Skupaj je delovalo 13 šol s 44 oddelki. Obiskovalo jih je 694 otrok (338 dečkov in 356 deklic), bilo je 11 voditeljev in 12 katehetov, ki so skupno imeli 3.327 ur

pouka. Tedensko je bilo 4,5 ur pouka. Učnih moči poleg voditeljev je bilo 20 in 1 pomočnica. Nastopov je bilo sedem. Obstoji sedem KŠS in odbor Društva Slov.vas v Lanusu.

Poročilo **športno-mladinske referentke Marjane Marn** . Zasledovali so 3 cilje:

1. povezati mladinske referente KD;
2. preučevati mladinske probleme;
3. organizirati naraščaj v mladinskih organizacijah.

Sestankov naraščajnikov je bilo 15 v Lanusu in na Pristavi, telovadbo pa so imeli v Capitalu (Buenos Airesu), San Justu in Lanusu. Bolj uspešno je bilo delo med naraščajnicami in mladenkami: 8 jih je v glavnem mestu, 10 v Carapachayu, 45 v Lanusu, 25 v Ramos Mejiji, 32 v San Justo in 27 v San Martinu. Naraščajniki so nastopili na mladinskem dnevu. Med počitnicami so se enkrat na teden zbirale naraščajnice na Pristavi in prav tako v San Justu; delovni načrt je bil približno enak. Ker so v Ramosu zidali, so se naraščajnice od tam pridružile Pristavi. V San Martinu so imele redne sestanke enkrat tedensko (ročna dela) in prav tako v Carapachayu, v Lanusu pa so imele telovadbo. 3. julija je bil shod vseh naraščajnic v Lanusu, kjer se jih je zbralo nad 100.

Volitve. LP ima (2. s.) kandidatno listo za **Upravni svet** in za **Izvršni odbor**. Sestavljena je takole: a) za Upravni svet: **predsednik** Božidar Fink; **člani**: Vilko Cuderman, dr. Jože Dobovšek, Ignacij Grohar, Ljudmila Hribar, Jože Jonke, Ruda Jurčec, Ivan Klemenčič, Marjan Loboda, Janez Lužovec, Aleksander Majhen, Marjana Marn, Joža Markež, Stane Mehle, Jože Miklič, Stanko Oberžan, msgr. Anton Orehar, Robert Petriček, Jože Poznič, Alojzij Rezelj, Valentin Selan, Božo Stariha, Lojze Žužek, Stane Žužek; **namestniki**: Milan Magister, Rudolf Smersu, Beno Tičar, Janko Žebre; **nadzorni odbor**: Franc Pernišek, Alojzij Šonc, Franc Lobnik; **razsodišče**: dr. Leopold Eiletz, dr. Celestin Jelenc, dr. Alojzij Voršič. b) za Izvršni odbor: **predsednik** Božo Fink, **1. podpredsednik** in **ref. za šolstvo** Aleksander Majhen, **2. podpredsednik** Robert Petriček, **tajnik** Valentin Selan, **blagajnik** Joža Markež, **gospodar** Ivan Klemenčič, **mlad. ref.** Stane Žužek, **soc. ref.** Ignacij Grohar, **ref. za prireditve in prosvetno službo** Alojzij Rezelj, **ref. za notranjo organizacijo** Vilko Cuderman, **ref. za zunanje zveze in publikacije** Jože Poznič.

Po navedenem poročilu SS je OZ izvolil samo Upravni svet oz. odbor, na odborovi seji takoj po OZ pa bi naj se razdelila mesta tim. Izvršnega odbora.

6. 8. Skromno praznovanje 20-letnice Društva

V mesecu januarju leta 1968 ne zasledimo v SS nobene omembe pred dvajsetimi leti ustanovljenega DS. Prav št., ki bi morda morala pisati o tem, (25.1.1968 4), na s 3 piše o blagoslovitvi temeljnega kamna za nov slovenski dom v Argentini, ki je bila 21. t.m. na **Pristavi** v **Castelarju**. Omenja, da je "Pristava s svojimi prostori najstarejši slovenski dom demokratičnih Slovencev v Argentini", in da "ti prostori ne bodo služili samo Slovencem okoli Pristave, ampak vsem demokratskim Slovencem, ker je Pristava njihova skupna last. Do nje so po uvidevnosti tedanjega predsednika Društva Slovencev prišli že leta 1951." Predsednik Društva Slovenska Pristava je postal Franc Pernišek in tajnik Nande Češarek. Pozdrave so izrekli Miloš Stare v imenu NO, Božo Fink v imenu ZS, R. Smersu v imenu Slov. doma v San Martinu, Francé Pergar v imenu Slomškovega doma (Ramos Mejía), Janez Lužovec v imenu Društva Slovenska vas, Ivan Ašič v imenu Slov. hranilnice in posojilnice, slov.dušni pastir v Mendozi Jože Horn v imenu mendoške skupnosti, prebrali pa so tudi pozdravno pismo predsednika SKA Ruda Jurčeca.

21. OZ ZS bi moral biti sklican najkasneje do oktobra 1967, toda nikjer ni izrecnega zapisa o vzrokih, zaradi katerih so prestavili zbor na marec naslednjega leta, je pa to vključeno v sklepu, da bo poslovno leto vnaprej odgovarjalo koledarskemu. Tako se je zgodilo, da je v teku svoje zgodovine ZS imela dva OZ v istem letu (1949, 1956), ali pa nobenega, kot v letih 1955 in 1967.

ENAINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 24. MARCA 1968

Kot po navadi se je zbral v Slov. hiši. Začel se je ob 10.55, takoj po maši za umrle člane. Nikjer ni omenjeno, koliko članov je bilo navzočih, toda podpisov ob imenih je 42, niso pa priložena pooblastila oz. spisek pooblastilcev.

Predsednik Fink je pozdravil navzoče, ugotovil sklepčnost zbora in prebral dnevni red, potem pa tudi pozdravna pisma kard. A. Caggiano-ju, dr. Mihu Kreku in predsedniku države gen. Juan Carlos-u Onganía-u. Omenil je dvajsetletnico ustanovitve društva in važnost njegovega dela za slovensko skupnost v Argentini.

Potem je predal **besedo Perniško**, ki je kot dolgoletni odbornik DS in nato ZS govoril o dvajseti obletnici krovnega društva "novih" Slovencev v Argentini. Zapisnik, (verjetno sestavljen v naglici, kot bi

sklepali iz tipkovnih in pravopisnih napak), v zelo skrčeni obliki prinaša Perniškov spominski govor. SS ima glede tega obširnejše poročilo. Govori o dobah društvenega dela: začetki z msgr. Hladnikom in njegovimi sodelavci, predvsem Tonetom Skubicem in Marijo Petelin; prva doba DS pod predsedstvom Miloša Stareta; druga doba pod predsedstvom inž. Albina Mozetiča, v kateri je prišlo v Argentino mnogo družinskih svojcev iz domovine; tretja, s predsednikom prof. Lojzetom Horvatom, v kateri je prišlo do povezave domov z ZS; in četrta doba s predsednikom Božidarjem Finkom, "ki mu je bila dana naloga, da skrbi za ideološko jasnost Društva spričo komunističnih poskusov za razkrajanje Društva" (SS).

Pernišek je **končal** govor **s tremi željami**:

1. da ZS ohrani soglasje in sodelovanje z vsemi drugimi slovenskimi organizacijami;
2. da bi ZS skrbela za ideološko jasnost Društva in njegovih članov;
3. da bi ZS ohranila mladino za slovensko skupnost.

Takoj po tem govoru so prešli na **dnevni red**. Za overovatelja zapisnika sta bila določena Batagelj in Urbančič. **Poročilo** je bilo **samo eno**, ki ga je prebral tajnik. in je imelo priložen obračun. Poročilo obsega 17 mesecev, ker je bil zaključek poslovne dobe premaknjen od 31. avgusta na 31. december in se je zato odmaknil tudi čas občnega zbora. Potem je **tajnik Valentin Selan** poročal o **spremembah v sestavi** upravnega sveta: najprej je odstopil ref. za prireditve Lojze Rezelj, ki ni dobil namestnika; nato je izstopil iz odbora blagajnik Jože Markež, ki ga je nadomestil Stane Mehle, v upravnem svetu pa Milan Magister; v izvršni odbor je bil pritegnjen Božo Stariha, ki je prevzel skrb za zunanje zveze, medtem ko je dotedanji referent obdržal samo referat za publikacije. Upravni svet se je sestal štirikrat, izvršni odbor pa je imel 16 sej – po eno na mesec. (Opozarjamo, da je bil prejšnji, 20. OZ, v oktobru 1966; n.op.) Spočetka je bil narejen delovni načrt, katerega so v glavnem izpolnili.

Glede **notranjih zadev** je poročal, da ima ZS 1046 članov, umrlo jih je 20, pristopili pa so 4 novi. V to število članstva niso všteti več člani iz Mendoze. Glede na to je že dolgo bila vidna potreba, da se razmere vsestransko uredijo. V začetku je bilo DS Mendoza podružnica buenosaireškega društva, tako da so vsi člani DS Mendoza bili samodejno člani DS v Buenos Airesu. Toda razvoj med obema društvoma je privedel do tega, da je DS (ZS) ugotovilo zapadlost sporazuma in je povabilo vseh 39 članov DS Mendoza, naj se pridružijo ZS. Pritrdilen odgovor je prišel od 9 članov, ostalim pa je bila dana možnost, da se še prijavijo. - Za zvezo s člani skrbi Društvo preko poverjenikov, poslalo pa je članom tudi poročilo o prejšnji poslovni dobi.

Pri Glavni davčni upravi (Dirección General Impositiva) je Društvo zaprosilo za oprostitev dohodninskega davka. Postopek je pred dokončno odobritvijo.

Večja naloga je bila preselitev in nova oprema za prostore, ki jih je uprava Slov. hiše namenila Društvu, in sicer sta to dve sobi v drugem nadstropju. Prva soba je bila urejena za pisarno in knjižnico, druga pa za sejno sobo in arhiv. Odbor je zaprosil 38 članov, ki imajo vsi solidna podjetja, da prispevajo h kritju stroškov za novo opravo in je tako od njih dobil $ 27.300. Ker ni zadostnih dohodkov, Društvo delno plačuje eno samo pisarniško moč, v marsičem pa ji pomaga dušnopastirska pisarna, za kar se ji je posebej zahvalil.

Zavarovanje in posmrtninske podpore. Trenutno je zavarovanih 748 članov z osnovno glavnico. Nekaj jih je morala ZS odjaviti. Drugi so hoteli plačati zaostali dolg, a so morali prej na zdravniški pregled. Uprava sodi, da so člani o teh zadevah zadostno obveščeni. Tako je tudi poročal, da je zavarovalnica zvišala koeficient 0.8 tisočinke na eno celo tisočinko in zaradi tega znaša društveni prispevek zdaj 25 pesov mesečno za vsakega člana. To povišanje je zavarovalnica utemeljila z razlogom, da ZS ni prijavila pričakovanega števila članov za dodatno zavarovanje, ker je bilo teh samo 57 v vsem letu. Ker so v določenem smrtnem primeru videli, da je zavarovalnica poleg $ 25.000 plačala še $ 400.000 zaradi dodatnega zavarovanja, je svetoval, naj se tudi drugi člani poslužijo te ugodnosti. Članom, ki zaradi visoke starosti niso mogli dobiti skupinskega zavarovanja, ZS plačuje po 15.000 za vsak smrtni primer.

Glede **zunanjih prireditev** je omenil spet Slov. dan in Spominsko proslavo. Kar zadeva prvega, je dejal, da že več let slabo vreme nagaja, da bi pa morale druge organizacije bolj sodelovati. Kar zadeva domobransko proslavo, je povedal, da je pred spomenikom na dvorišču Slov. hiše Jože Poznič imel spominski govor, pevski zbor Gallus je zapel dve žalostinki, potem pa je daroval sv. mašo dir. Orehar. V dvorani je bil odrski prikaz pesniških del Franceta Balantiča, katerega izvedbo je zamislil Nikolaj Jeločnik. O proslavi so obvestili vse buenosaireške dnevnike, ki so o njej tudi poročali; televizijska postaja 7 je prenašala polaganje venca, poročala pa je o tem tudi uradna poročevalska služba TELAM in nekatere radijske postaje.

S preselitvijo vred je bilo treba znova in bolje urediti **knjižnico**, kar sta storili Marija Eiletz in Nataša Krečič. Knjig je 1349, poleg teh pa še 130 mladinskih, za katere skrbi Mlad. odsek.

Pristava. Upravni svet je oskrbel, da si pridobi še ostale deleže, potem pa je s sedanjimi nosilci lastninske pravice pristal na izvedbo likvidacijske skupščine nekdanje družbe EDIN, s čimer upajo, da se zadeva bliža zadovoljivemu koncu.

V poročilu o **dobrodelni dejavnosti** je omenil različne nove težave, pojavili pa so se znova problemi, katere so bili že svoj čas obravnavali. Tako želijo nekateri, da bi podpore delili v manjših vsotah večjemu krogu; spet drugi hočejo, da bi dajali prednost članom, čeravno ne bi popolnoma izključili drugih rojakov; še drugi so prodrli z mislijo, da je treba pomagati Mlad. odseku, kadar gre za kolonije in podobno, tako da bi se jih vsi otroci mogli udeleževati; so pa tudi nekateri, ki predlagajo, naj bi se ZS s tem ne ukvarjala, češ da obstoje druge ustanove za to. Vse to ima uprava še v preučevanju.

Odnosi z drugimi ustanovami. "Če je Zedinjeni Sloveniji splošno priznano prvenstvo med ustanovami naše skupnosti v Argentini, pa si ne lasti sama nobenih vodstvenih funkcij. Vodilo upravnega sveta je bilo vedno načelo služenja, zato ni nikoli hotelo posegati v samostojno življenje posameznih edinic krajevnega, stanovskega ali strokovnega značaja. Po potrebah in možnostih pa je skušalo posredovati, da se ne bi posamezni pojavi med seboj motili in bi to škodovalo dobrim odnosom in delu"(Zap 6). S KD ima ZS neposreden stik v MOS-u in sicer zdaj s sedmimi KD. MOS je letos razpravljal o vprašanju vodstva celotne skupnosti in s tem v zvezi o preosnovi ZS ali ustanovitvi novega organizma, ki naj bi prevzel vodstvo vseh pojavov organiziranega življenja. Za to so tudi ustanovili posebno komisijo, ki jo je sestavljal po en zastopnik vsake pridružene ustanove. Komisija je prosila za mnenje nekatere vplivne osebnosti iz skupnosti in je dobila 11 odgovorov. Predlog komisije je bil končno tak, da naj se poleg MOS-a "z organsko rastjo izoblikuje svet bolj splošnega značaja, ki naj ne bo nova organizacija, ampak samo forum za stike med javnimi delavci in za posvetovanje med njimi. Svet naj bi načelno obravnaval notranje zadeve skupnosti in njene odnose do te dežele in položaja v domovini, s politiko v ožjem smislu pa naj bi se ne ukvarjal. Zasedba sveta naj se določi po osebnostnem in ne po predstavniškem načelu. Pristojnosti naj se mu ne postavljajo za vodstvo skupnosti v delovnem smislu, ampak naj z moralno močjo usmerja in oblikuje javno mnenje in delovanje" (Zap 6). Ta predlog je MOS preučil in sklenil, naj o njem izrazijo svoje mnenje tudi KD, a dozdaj sta prišla samo dva odgovora, ki izrekata, da nimata zanimanja za ustanovitev takega sveta, kot je bil predlagan. Omeniti je treba tudi, da predlog o preosnovi ZS ni zajel splošne pozornosti, vodstvo samo pa je našlo premočne razloge proti taki preosnovi. (Poročilo SS o tej zadevi ničesar ne omenja.)

Zunanje zadeve. Društvo vzdržuje stike z Glavnim pravosodnim nadzorstvom, ki pregleduje vse poslovanje. Prav tako mora redno poročati Zvezni policiji, ki ima ZS za predstavnico vse slov. skupnosti. (Spomnimo, da smo spet pod vojaško vlado in da je ta začela bolj strogo nadzirati vse delovanje v državi, ker so že nastajali prvi podtalni poskusi. n.op.) Na Društvo naslavlja svoje poslanice Mednarodna socialna družba, ki nudi pomoč beguncem in izseljencem. V stikih je ZS tudi z Ministrstvom za družbeno blaginjo, ki namerava izdati knjigo o vseljenskih skupnostih in pripravlja televizijske oddaje o njih. Poročilo sodi, da je v tem videti pojav, ko javna oblast pripisuje večji pomen posameznim družbenim elementom in odstopa od grobega načela narodne in kulturne asimilacije priseljencev. Dnevnik z največjo naklado "Clarín" je objavil 5 člankov, v katerih prikazuje izkrivljeno sliko o političnem položaju slovenskega naroda in o tamkajšnjih notranjih razmerah. ZS je zato dnevniku poslala dopis s prošnjo za objavo, do česar pa ni prišlo. Uprava je katoliškemu tedniku "Esquiú" poslala izvleček iz brošure , ki jo je ZS izdala 1965, kar je tednik objavil na celi strani, obenem s povabilom, naj se obrne na Društvo, kdor bi želel dobiti to brošuro. Uspeh je bil tolikšen, da jo je uprava pošiljala od junija do decembra, tako zasebnikom kot raznim ustanovam.

Po tem poročilu se je razvila daljša **razprava**, predvsem o predlaganem splošnem svetu. **Osojnik**, Maks **Jan** in **Sedej** so poudarjali potrebo, da se razgovor začne, čeprav samo med dvema sogovornikoma. Predsednik je odgovoril, da je ZS že to poskusila, a ni bilo odgovora, na kar je **Jan** izjavil, da je bil vzrok v tem, ker bi taka skupina, kot jo je svojčas on predlagal, ne imela take moči kot "eksekutiva". Na to je **Pernišek** odgovoril, da ni treba nove eksekutive, ker je to že ZS. Miloš **Stare** je poudaril, da je najprej treba rešiti problem udeležbe na občnih zborih. Če to vprašanje ne bo rešeno, tudi kak forum nima smisla. Tak forum je občni zbor in če jih ta ne zanima, jih forum tudi ne bo. **Predsednik** je na to dejal, da marsikateri odbornik KD noče biti član ZS. **Stare** je odgovoril, naj povedo, zakaj ne. **Erjavec** je k temu pripomnil, da je pojav že star; po njegovem mnenju bi morale biti vse organizacije članice osrednje organizacije. **Predsednik** je opomnil, da bi bilo tvegano nadomeščati obstoječi red v časih pojavljajoče se krize v vseh društvih, poleg tega, da to prinaša tudi formalne nevšečnosti. M. **Marn** je dejala, da jih je malo tu, a da morejo to nadomestiti s tem, da druge bolje obveščajo. **Magister** je predlagal, naj bi kdo v vsakem Domu prebral poročilo o delu v ZS. **Predsednik** je sodil, da je to sicer pametno, a se je kljub temu bati nerazumevanja s strani Domov. **Pernišek** je izjavil, da so sami krivi, če ni udeležbe, zato ker nimajo zavednosti niti je ne znajo vcepiti svojim otrokom. **Predsednik** je dostavil,

da ima vsak dom svojo občutljivo točko in tako stanje zahteva posebno taktnost. **Erjavec** je ugotovil,da članstvo naravno hira; ker je interes ljudi osredotočen po Domovih, je treba uvesti članstvo "po zastopstvu", to se pravi, po Domovih. **Pernišek** je vztajal na tem, da ni vsa krivda samo na Domovih. Potrebno je močno središče v vseh pogledih. **Predsednik** mu je nato odvrnil, da ni sodelavcev. **Pernišek** pa je zoperstavil, da jih je treba najti. **Jan** je ugotovil, da so v odboru tudi mlajši, morda manjka odboru moralne opore. (Ko danes gledamo nazaj in podoživljamo zaskrbljenost prvih voditeljev DS in ZS, od katerih so nekateri že pomrli, se nam zdi, da se niso zavedali, da so bili v prehodni dobi, ko "mladi" še niso zavzeli vse iniciativnosti. Tudi jim morda nekoliko preveč "starešinsko" gledanje ni dopustilo, da bi v polnosti delovali v Društvu tisti, ki bi jih lahko imenovali "vmesni rod". Kaže, da se zato sedaj uveljavlja zmerom bolj "tretji rod". n.op.)

Kar zadeva **bilanco**, je ZS izkazala dne 31.12.1967 $ 1.386.097 aktive. Prihodkov je bilo $ 1.527.996, izdatkov pa $ 984.074, prebitka $ 543.922.

Notar Šonc je po razgovoru predlagal, da se delo odbora odobri, kar so soglasno sprejeli.

Upravni svet je predlagal povišanje članarine na $ 100, posmrtninskega prispevka pa na $ 30. Tudi ta predlog je bil sprejet. (V dvajsetih letih se je imensko članarina povišala za stokrat, a dejansko je bila kljub temu manjša. Vrednost pesa je bila leta leta 1948 po 4,50 za en dolar, leta 1968 pa po 350 pesov za en dolar, pri čemer je seveda treba upoštevati tudi inflacijo v ZDA in znižanje vrednosti dolarja; letna naročnina SS je bila leta 1968 $ 2.500, medtem ko je letna naročnina SS leta 1948 bila le $ 4! Vse to kaže obenem tudi na še trajajoče spreminjanje "notranjih" cen in plač ter na tudi še nedokončano trajno menjavo vrednosti določenega predmeta v razmerju z drugimi.)

SS omenja tudi, da je bil sprejet Perniškov predlog, naj ZS bolj pogosto sklicuje Medorganizacijski svet, o čemer v zapisniku ni govora.

6. 9. Predsednik Božo Stariha

Božo Stariha je bil šele pred dvema letoma prvič izvoljen v odbor ZS in so ga bili šele prejšnje leto pritegnili v Upravni svet. Kaj je vodilo do zamenjave predsednika in do tako naglega vzpona Stariha? Mogoče je bila zamenjava predsednika odmev na notranji razid pri SKA, ali pa Finkovo izrecna zavzetost za slovensko samostojnost; vzrok, da je bil izvoljen Stariha, pa je verjetno iskati tudi v tem, da je bil Stariha lastnik solidnega podjetja, med revolucijo pa poročnik Meničaninovega udarnega bataljona, - in to kljub temu, da je svojčas pripadal Straži. O drugem, tretjem in četrtem predsedniku SS ni objavila njih življenjepisov niti ni prinesla njihovih slik, kot se je to zgodilo s Starihom (SS 27.3.1969 13 3). Obenem pa v poročilu o OZ (ib) prinaša skoro v celoti Starihov nastopni govor.

DVAINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 23. MARCA 1969

Zbral se je spet v dvorani Slov. hiše, takoj po maši za pokojne člane. Začel se je ob 11^h, končal pa ob 12.30^h. Navzočih je bilo osebno 64 članov, (katerih podpisi so priloženi Zap), 57 pa po pooblastilih. Spet se je predsednik Fink spomnil umrlih članov, se zahvalil za udeležbo in predlagal, da se pošljejo pozdravna pisma kard. Caggiano-ju, predsedniku države in dr. Mihu Kreku. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Slavimir Batagelj in Anton Urbančič, ni pa povedano, kdo je bil zapisnikar. Zapisnik tokrat nima tipkovnih, pravopisnih in slovničnih napak in je tudi slogovno jasen. Nerazumljivo je pa, da razen imena novega predsednika ni v zapisniku niti kandidatne liste niti imen novoizvoljenih, kar moremo dobiti le iz poročila SS. Toda niti Zap niti SS ne poročata o tem, kako se je sestavil upravni svet.

Iz zapisnika ni razvidno, ali je bil prebran zapisnik prejšnjega OZ ali ne. Batagelj je poročal o zapisniku in priporočil njegovo odobritev. Maks Jan pa je želel, da bi ga prebrali. Nato zapisnik pravi sledeče: "drugače se pa zapisnik odobri s polno večino". Sodimo, da se je to res zgodilo in da je nejasno izražanje pripisati vplivu španščine.

Tudi na tem zboru je bilo podano eno samo skupno poročilo, ki ga je bral predsednik. Zaradi boljše preglednosti ga bomo razdelili na podnaslove.

Notranje stanje in delo društva. Društveno delo ni doživelo dosti sprememb. Število članov je vedno blizu tisoča, a ne da točne številke. Umrlo je 14 članov, izstopil je 1, nanovo sprejetih je bilo 9 članov. Seja upravnega odbora je bila dvakrat, izvršni odbor pa se je sestal uradno enajstkrat, čeprav so se njegovi člani navadno shajali ob četrtkih na priložnostne posvete.

Stiki z arg. javnostjo. Odobrena je bila prošnja za oprostitev dohodninskega davka, vendar pa to pomeni, da mora odslej Društvo redno pošiljati davčni upravi poročila o blagajniških zaključkih. Dana pa je s tem možnost, da tisti davčni obvezniki, ki bi ZS naklonili kak dar, njegovo vrednost odštejejo od svoje davčne osnove. - Državni radio je večkrat oddajal slovenske pesmi, a napovedovalec jih je

naznanjal kot slavonske. Zato je ZS poslala pisno vlogo upravi. (To zamenjavanje po arg. "vsevednih" časnikarjih je bilo posebno videti vsa leta od 1991 naprej. Izraz "vseveden" ni žaljiv, ker tukaj za mnoge časnikarje pravijo, da pišejo "o vsem in še o čem drugem", ker jih je malo res specializiranih. V zadnjih mesecih leta 1997 smo mogli brati v dnevniku "La Nación", da je Madžarska slovanska država..., da se je Češkoslovaška republika razdelila na Češko in Slovenijo..., da je glavno mesto Ukrajine 'Kijv' (sic!) in da je Ukrajina ruska dežela..., dnevnik "Clarín" je pa zamenjal na infografiji Bolgarijo s Slovenijo!)

Zveze s slovenskimi ustanovami. Stiki z drugimi ustanovami so normalni, a ne pogosti, ker noče ZS posegati na njihova področja, zato "ker je funkcija Društva subsidiarne narave". Nekaj več zvez ima s Slovenskimi domovi, s katerimi ga veže dogovor, da sporazumno določijo dneve tistih prireditev, katerim bi naj vsi pridevali pomembnost, da si razdelijo delo na Slov. dnevih in da obravnavaja mladinsko vprašanje. - V odnosih s slov. dušnim pastirstvom je izvedena "zdrava ločitev med cerkvenim in svetnim področjem. Vendar je med obojim najlepše razumevanje in sodelovanje. Društvo je vedno vsaj v namenih hotelo dajati oporo dušnopastirski organizaciji za slovensko idejno in politično emigracijo (..) Z druge strani pa tudi naše dušno pastirstvo, predvsem njegov direktor, s taktom spremlja življenje Društva, v katerega naravnost ne posega, a mu dejansko občutno pomaga. Omeniti je treba vsaj prostore, s katerimi društvo razpolaga v Slovenski hiši".

ZS po pravilih ni strankarska organizacija, vendar pa ima politično oznako, ker združuje in predstavlja politične emigrante. Zato kot taka ni naravnost sodelovala na prireditvah v zvezi s slovenskim narodnim praznikom, ker k temu kot ustanova ni bila povabljena. Vendar se je zdelo primerno, da priredi **sprejem predsedniku NO za Slovenijo dr. Mihu Kreku** ob njegovem obisku slovenske skupnosti v Argentini.

Na tej prireditvi je **dr. Krek izrazil načelna stališča** v teh točkah :

1. emigracija ima lastno aktivno poslanstvo, v katerem jo je treba vzdrževati in krepiti ;
2. emigracija **nosi** in **razvija misel slovenske državne neodvisnosti in samostojnosti** (masten tisk naš);
3. ostro odklanjamo komunistični režim in zavračamo vsak poskus sprave z njim ali tudi samo trenutne kombinacije, pa naj bo v kakršnem koli namenu ;
4. jasen idejni cilj in izdelan delovni program bo Narodnemu odboru najboljše pomagalo k uspešnemu delu. Vsi so poklicani k sodelovanju z NO s tem, da čistijo misel na slovenske narodne cilje in prispevajo k preučevanju delovnega programa.

Poročilo k tem točkam dostavlja : "O tem je treba poročati občnemu zboru, ker se tukajšnji informativni tisk, ki je o prireditvi poročal, osrednje vsebine nagovora ni dotaknil". Ni dvoma, da se je predsednik B. Fink nanašal na SS. Ta je od svoje št. 43 (24.10.1968) do št. 46 (14.11.1968) poročala o Krekovem obisku. Pod naslovom "Pozdravni večer Zedinjene Slovenije predsedniku Narodnega odbora" (31.10.1968 44 5) prinaša zelo kratko poročilo in res nikjer ne omenja zgoraj navedenih načelnih stališč. Pravzaprav jih ne zasledimo v nobenem izmed včasih zelo dolgih opisov o obisku kake posamezne krajevne skupnosti ali ustanove. Vendar si je težko zamišljati, da za SS in njegovega tedanjega urednika misel o slov. državni neodvisnosti ne bi bila resna in vredna preučevanja, ker je iz SS in KZSS zadosti jasno, da je dopuščal taka stališča! Verjetno je zmerom šlo le za presojo dejanskega stanja: medtem ko je bilo udejanjenje misli o slovenski samostojnosti za nekatere politike v tistem zgodovinskem trenutku in še za lep čas utopično, pa je druga skupina vztrajala na nenehni agitaciji za ta ideal z namenom, da se miselnost ljudi najprej prepoji s to idejo in se le tako lahko ideal v ugodnem zgodovinskem trenutku uresniči. Smemo pa domnevati, da tedaj ni nihče predvideval dogodkov za čas po letu 1990 in tako kot so se zvrstili.

Sprejem dr. Miha Kreka na letališču Ezeiza

Pozdrav dr. Kreku v Slomškovem domu

Odprtje razstave slov. tiska v Slomškovem domu, 14. 10. 1967

Prireditvi sta bili dve. Slovenski dan na belo nedeljo je zbral številne rojake. Imeli sta dobrodelen namen in družabnostni značaj; kulturni program za ta dan v resni obliki da ni več izvedljiv. Letos je bil gost na Dnevu generalni direktor slov. dušnih pastirjev za vse slov. izseljence po svetu, msgr. Ignacij Kunstelj. Tako so imeli priložnost opozoriti msgr. Kunstlja, da že dolga leta zdomstva niso uspela spremeniti arg. Slovencev v slučajnostne izseljence, ampak so še vedno, kot idejna in politična emigracija, branilci duhovnih vrednot za ves narod in opozicija režimu v domovini. - Spominska proslava prvo nedeljo v juniju je bila pred spomenikom padlim, nato pa maša zanje. Na večer pred proslavo je na željo ZS gledališki odsek SKA predstavil Sofoklejevo tragedijo Antigona.

Ostalo delo. Pod tem naslovom poročilo omenja več delokrogov in zadev. (Dejansko se v tem poročilo, ki je, na čisto pretipkano, vključeno v zapisnik OZ, še najbolj razlikuje od tipkanega poročila, ki je pridružen zapisniku, a je drugače urejen in krajši.)

Skrb za **slovensko šolstvo** je najvidnejša in morda tudi najvažnejša naloga ZS. Vse delo vodi ref. za šolstvo Aleksander Majhen skupaj s šolskim svetom. Delovalo je 12 osnovnih šol (Bariloče, Berazategui, Buenos Aires, Carapachay, Castelar, Hurlingham, Miramar, Ramos Mejía, San Justo, San Martín, San Miguel in Slovenska vas) . Zaradi majhnega števila učencev sta prenehali šoli v Transradio in Adrogueju. V vseh šolah je bilo 695 učencev, poučevalo pa je 76 učnih moči. Imeli so skupne prireditve: Alojzijeva proslava, združena s spominom na Baraga; Slomškova proslava, združena s proslavitvijo narodnega praznika,prvo obhajilo (70 otrok) in skupni šolski izlet s 407 udeleženci. V šolah so uvedli sistematično telesno vzgojo, za kar je šolski svet pripravil poseben tečaj pod vodstvom prof. Tineta Vivoda, kjer se je za vaditelje otrok in naraščajnikov usposobilo 44 fantov in deklet. Začeli so uporabljati 4 zvezke-lepopisnice z berili za 1. in 2. razred, ki imajo skupaj 132 strani (naklada 1.000 izvodov), ter knjigo-berilo za 3. razred s 160 stranmi (1.470 izvodov). Na razpolago je tudi 1.551 diapozitivov. Imeli so šolsko počitniško kolonijo v Córdobi, v počitniškem domu, ki ga vodi dr. R. Hanželič; udeležilo se je kolonije 72 otrok s 7 spremljevalci. V skrbi za učiteljski naraščaj je bil tudi letos v okviru srednješolskega tečaja poseben dopolnilni učiteljski tečaj, ki sta ga končali dve učiteljici. Veliko pomagajo KŠS in KD. - Pod okriljem ZS je deloval srednješolski tečaj v Slov. hiši in Slov. vasi. Razdeljen je na 5 letnikov; V SH se ga je udeleževalo 136 dijakov in dijakinj, poučevalo pa je 17 oseb.

Pri delu za mladino, ki je končala osnovno šolo, se je mlad. Referent Stane Žužek prizadeval za koordinacijo dela s predmetnimi referenti KD, čeprav je vsak dom deloval samostojno. V zamisli je bilo taborjenje v prvem obmorskem mestecu San Clemente, kjer se Reka srebra izliva v Atlantski ocean, a taborjenje se je izjalovilo zaradi premajhnega zanimanja. Pomagal je pri organizaciji lahkoatletskega turnirja v Parque Chacabuco. Vodil je tudi priprave za taborjenje na jugu, v Bariločah, kamor je šlo 12 fantov in 4 dekleta s 4 voditelji; to je bil prvi poskus, ki je dokazal, da je tak podvig mogoč tudi v mešani zasedbi; pokazal pa je tudi na pomanjkanje oseb, ki bi bile pripravljene in sposobne za vodstvo takih taborjenj.

Kar moč obzirno je pomagal družinam s številnimi otroki in dijakom v stiski za knjige in učila. Oskrbel je nabavo večjega števila slovenskih knjig, ki bodo izpopolnile knjižnico.

Poročilo o **Pristavi** je **zelo dolgo**. Opisuje natančno potek dogodkov od vsega začetka. Predvsem je važno to, da popisuje, kako je Društvo pooblastilo 4 odbornike, da so podpisali kupno pogodbo in tako postali "nerazdelni" lastniki nepremičnine, brez navedbe pooblastitelja ali kakršnekoli druge omejitve, toda z izrecnim namenom, da z drugimi ustanovijo delniško družbo. Toda ta delniška družba nikoli ni

vstopila niti v dobo ustanavljanja, ker ni bilo ustanovnega občnega zbora in ker so pozneje delničarji opustili misel na kakršnokoli delniško družbo ter so si zamislili družbo v obliki kluba. Tudi do ustanovitve tega ni prišlo, zaradi česar je bil sprejet nov sklep, da naj DS pridobi pravno osebnost in bo tako sposobno prevzeti lastništvo.

Potem ko je ZS dobila pravno osebnost, je začela pripravljati prevzem Pristave. Obrnila se je na notarja J. Lesarja, ki je brez ugovora ostalih podpisnikov izvrševal predstavništvo, s prošnjo, da izrazi mnenje o tem, kako to izpeljati. Notar Lesar je med drugimi zahtevami pisno sporočil tudi tele: natiskati delniške listine, jih razdeliti vsem deležnikom, po javnem cenilcu ugotoviti vrednost Pristave in pritiklin ter tako določiti vrednost vsakega deleža glede na dan vpisa zaradi postopnega razvrednotenja denarne vrednosti. Ker so se te zahteve zdele odboru prehude, je začel z akcijo za prepustitev deležev ZS in je v kratki dobi dosegel 90% teh delnic. Lesar je tiho pristal na to delovanje, vztrajal pa je na zahtevi, da se mora izvršiti likvidacijska skupščina, ker bo le tako mogoče izvesti formalen prenos lastništva. Čeprav je odbor bil mnenja, da lastnikom ne preti nobena nevarnost in da so vsi tožbeni zahtevki zastarani, je vendar ugodil Lesarjevi želji. Objavil je sklicanje skupščine za likvidacijo družbe "Edin" za 9. 12. 1976, čeprav ta nikoli ni bila ustanovljena. Skupščine se je, razen dveh podpisnikov, zastopnikov ZS in društva Slov. pristava, udeležil le en deležnik. V zapisniku, katerega osnutek je pripravil notar Lesar, je ugotovljeno, da je Pristava v celoti cenjena na $ 5.150.000; da se določi vrednost vsake delnice na $ 10.000; da se odstopa od namena ustanoviti delniško družbo in se sklene, da se družba razpusti in njeno premoženje likvidira. Za likvidatorja je bila določena ZS, ki je prevzela vse morebitne obveznosti štirih podpisnikov in se zavezala, da jih varuje vsake škode iz tega razmerja, podpisnikom pa je bila dana pravica, da podpišejo prenos lastninske pravice na ZS.

Vse listine so obenem s španskim izvirnikom zapisnika likvidacijske skupščine takoj izročili javnemu notarju, ki je sestavil prvotno pogodbo. Temu so formalni lastniki tudi sporočili, da se prenos ne sme izvesti ne v obliki kupne ne darilne pogodbe, ampak kot neke vrste pobotanje, kar pa ni bilo mogoče. V več razgovorih je notar predlagal, naj se prenos lastništva stori v obliki kupne pogodbe za isto ceno, za katero je bila Pristava kupljena. Obenem je pa predlagal, a ne kot nujno, da naj bi štirje lastniki podpisali medsebojno izjavo, da so sklenili izročiti prenos lastništva ZS, ki je po likvidaciji prevzela vse premoženje neustanovljene družbe EDIN, in da se šteje, da so Pristavo kupili za ZS in ne za neobstoječo družbo EDIN. Ko je bil ta predlog sporočen Lesarju, je ta sklical sestanek vseh štirih podpisnikov, ki so notarjev osnutek zavrgli kot neustrezen. O tem odbor nikoli ni bil obveščen, ampak je za to izvedel po zasebnih govoricah. Notar je kasneje povedal, da mu je Lesar izročil predlog za drugo besedilo, na katerega pa ni mogel pristati iz razlogov pravnega značaja.

Delo za člane. ZS je po svoji naravi odprtega značaja. To pomeni, da ne išče koristi (le) za člane, ki plačujejo društveni prispevek, kot edino korist pa imajo posmrtninsko zavarovanje. ZS je nadaljevalo pogodbo z družbo Minerva in število zavarovanih se je vedno sukalo okrog 750. Dodatno zavarovanje je imelo 60 članov, kar pa po pogodbi ni bilo zadosti, zato je to zavarovanje družba Minerva odpovedala. Da bi tega ne izgubili, je društvo iskalo drugih možnosti in se končno odločilo za najugodnejšo ponudbo družbe "Instituto Asegurador Mercantil". Družba zavaruje vse osebe do 60. leta starosti, a mesečni prispevek je $1,10/^{000}$ zavarovane glavnice. Toda ob prenosu so nekateri člani zavarovanje odpovedali in jim doslej še niso mogli dobiti namestnikov, tako da bi s tem dopolnili zahtevano število, zaradi česar še ni izstavljena polica. Seveda pa imajo vsi, ki niso zavarovani na ta način, na razpolago PS.

Razgovor, ki se je razvnel po poročilih, je zelo na dolgo in podrobno opisan. Glavna zadeva je bila prepis Pristave. Vsa debata izraža neko tiho napetost med Staretom in Finkom. Predsednik Fink je pravilno vztrajal na čimprejšnjem prepisu, a trdil je tudi, da do tega ni še prišlo zaradi prvih štirih podpisnikov, češ da "lastnik" postavlja datum za prepis in ne notar. (ZS je tedaj imela že 95 % delnic!) Stare pa se je upravičeno zagovarjal pred očitkom, češ da bi kot eden izmed štirih prvotnih kupcev-podpisnikov ne maral podpisati prenosa; poudaril je, da je bil zmerom na razpolago za podpis in nikoli temu ni postavljal cene. Predvsem je Stareta užalil očitek, da gre za neke vrste goljufijo ("estafa") z zavlačevanjem. Dejal je, da more govoriti samo v svojem imenu, njega pa dotlej notar še ni poklical na podpis; nedvomno pa je treba določiti, kdo bo plačal prenosne (in vse zaostale) davke: ne bi bilo pravično, ako bi to morali storiti tisti, ki so lastnino kupili za Društvo! Kaže, kot da večina navzočih sploh ni vedela, kdo so bili ti prvi štirje podpisniki in zakaj pa kako je prišlo do prve kupne pogodbe s temi podpisniki. Razprava se je končala, ne da bi prišli do kakega zaključka. Bržkone pa je bila koristna, ker je zatem kmalu prišlo do dogovora o novi pogodbi z malenkostnimi spremembami.

V poročilu ni govora o bilanci, ki tudi ni priložena zapisniku, kar je nekaj neobičajnega. Toda 10.3.1969 so poslali Glavnemu pravosodnemu nadzorstvu (Inspección General de Justicia) poročilo o OZ, obenem z denarnim obračunom, ki je v listnici pod tem naslovom. V skladu s tem poročilom je ZS

imela 31.12.1968 $ 1.770.879 aktive. Prihodkov je bilo $ 1.048.870, izdatkov $ 880.061, torej $ 168.809 prebitka.

Sledilo je **poročilo nadzornega odbora**, ki ga je podal F. Pernišek. Izjavil je, da so pri pregledu knjig in zapisnikov našli vse v redu in da zato predlaga razrešnico odboru. OZ je to storil s ploskanjem. (Spet sprašujemo: Pernišek, ki je dolga leta tako vestno vodil zapisnik, ni mogel odobriti nečesa, ki ne bi bilo v redu. Torej so zapisniki obstojali. Kje so? Šele od leta 1969 dalje imamo spet redne zapisnike, tokrat Upravnega sveta in Izvršnega odbora.)

Po kratkem odmoru so prešli k **volitvam**. Ker je bila le ena kandidatna lista, ki jo je predložil Božo Stariha, je predlagal S. Batagelj, naj glasujejo javno. Odobrili so jo soglasno. Za **predsednika** je bil izvoljen Božo Stariha. Za **odbornike**: Vilko Cuderman, Janez Dimnik, Jože Dobovšek, Pavlina Dobovšek, Božo Fink, Ignacij Grohar, Ruda Jurčec, Ivanka Krušič, Marjan Loboda, Janez Lužovec, Aleksander Majhen, Marjana Marn, Stane Mehle, Jože Miklič, Tone Mizerit, Stanko Oberžan, msgr. Anton Orehar, Robert Petriček, Valentin Selan, Miloš Stare, Franci Sušnik, arh. Jure Vombergar, Lojze Žužek, Stane Žužek. Za **namestnike**: Milan Magister, Rudolf Smersu, Franc Lobnik, Ivan Klemenčič. Za **nadzorni odbor**: Franc Pernišek, Marko Kremžar, Alojzij Šonc. Za **razsodišče**: dr. Leopold Eiletz, dr. Milan Komar, dr. Alojzij Voršič.

Novoizvoljeni predsednik se je zahvalil za zaupanje, nato pa je prebral "**programni govor**". Ta vsebuje sledeče misli:

- Vsi čutimo potrebo po osrednji organizaciji. ZS mora biti prava, močna, predstavniška osrednja organizacija. ZS je naravna nujnost.
- Borimo se za ohranitev naše dediščine. Glavna naša skrb bo mladina. Naše šole so živ dokaz za trdno in skrbno delo za našo mladino. Potrebujemo modernega poučnega gradiva. Iskali bomo povezavo šolskih svetov za skupno in enotno delo. Prirejali bomo taborjenja, tečaje itd.
- Skušali bomo razširiti poverjeniško mrežo. Domovi: poglobili bomo stik z njimi. Ne iščemo prvenstva. Samo želimo služiti skupnosti. Sestajal se bo redno Medorganizacijski svet.
- Prosveta: imeli bomo lastna predavanja, slovenska in tuja.
- Knjižnica: stremeli bomo za izpopolnitev osrednje slovenske knjižnice. Čitalnica bo v gostinskem prostoru Slov. hiše. Gospodarski referent bo moral iskati nove finančne vire.
- Pristava: Storili bomo vse, da dobimo lastninsko pravico. Smo prepričani, da so podpisniki pripravljeni narediti ta korak. (Tukaj po Zap.; skoraj v celoti je objavljen v SS)

Zadnja točka dnevnega reda je bila pooblastitev predsednika in tajnika, da kot podpisnika predstavljata ZS pri prepisu lastninske pravice Pristave v Castelarju na ZS, kar je bilo soglasno sprejeto.

6. 10. "DS v Mendozi" se vključi v MOS

Seje Upravnega odbora ZS v letu 1969.[3)]

Prva seja je bila 4.aprila. Na njej so na predsednikov predlog sprejeli naslednjo sestavo: 1. podpredsednik in šolski referent Aleksander Majhen, 2. podpredsednik in skrb za širši odbor Robert Petriček, tajnica Ivanka Krušič, blagajnik Stane Mehle. Referenti: gospodarski Jože Miklič, mladinski Franci Sušnik, skrb za slov. gimnazijo Pavlina Dobovšek, za poverjenike in socialno skrbstvo Ignacij Grohar, kulturni arh. Jure Vombergar, za tisk in zunanje zadeve Tone Mizerit. Govorili so tudi o Slov. dnevu, ki bo 13. aprila na Pristavi, in o Spominski proslavi.

Druga seja je bila 8. maja. Predsednik je poročal, da so se 29. marca sestali z njim vsi štirje podpisniki Pristave in se zedinili za obliko prepisa. Tako so 11. aprila lahko pred notarjem podpisali prenosno listino. - Slov. dan je lepo potekel, z več kot 1400 navzočimi rojaki. - 24. aprila so imeli tudi sejo MOS-a, kjer so določili dneve raznih prireditev. - 29. aprila je bila prva seja kulturnih referentov.

Poročali so tudi drugi referenti. Važno je poročilo gospodarskega ref. o srečolovu (1000 srečk po $ 500) in kulturnega ref., ki je sporočil predviden program za Spominski dan. - V San Justu so izrazili željo, da si ogledajo ST; prav bi bilo, ko bi povabili tudi druge Domove.

Ker je zavarovalnica Minerva odpovedala zavarovanje s l. junijem, bo ZS spet prevzela v svoje roke posmrtnino. A da bi se PS zaradi inflacije ne zmanjševal, so sklenili, da ga bodo naložili v Slovensko

---

[3)] Od tega leta dalje imamo spet ohranjene zapisnike. Sicer so zelo kratki in nekako "strogo predmetni", vendar imamo za prvi dve leti zapisnike o sejah Upravnega Sveta in Izvršnega odbora, v tem redu. V naslovljeni listnici "Zapisniki sej 1971 - 1973" pa dobimo po časovnem redu zapisnike sej US, IO ter celo poverjenikov in referentov. Zato v prvem primeru, od 1969-71 najprej prinašamo seje US, nato pa seje IO ; v letih 1971-73 pa vse seje po časovnem redu, tako kot so v zapisniku.

hranilnico. Čisti dobiček Slov. dne je znesel $ 120.000. Po dolgem razpravljanju so sklenili, da vse sklade prenesejo v glavno blagajno.
Odobrili so tudi predlog, da stroške za prepis Pristave prevzame Društvo.

Govorili so tudi o treh predlogih: 1. prirediti v počastitev učnih moči majhno "zakusko". 2. v Parque Nacional "Nahuel Huapi" v Bariločah je mogoče dobiti brezplačno zemljišče za dobrodelne ustanove, pod pogojem, da v 4 letih postavi najnujnejše za bivanje v hotelu. Prenesli so pobudo na Planinsko društvo. 3. odbor DS Mendoza je ponudil 2 sobi na razpolago slov. mladini, ki bi želela na počitnice v Mendozo.

Tretja seja, 23. avgusta. V juniju so se sestali predsedniki Domov in ZS na prijateljsko večerjo, kjer so sprejeli predlog za sklicanje II. Medorganizacijskega sveta, na katerem bi bila glavna točka predavanje dr. M. Komarja; povabili pa bi tudi ustanove, ki niso članice MOS-a. Začela se je akcija za pridobitev novih članov. Osnovno zavarovanje je zdaj na skrbi ZS, toda odločili so, da bodo strogi glede izpolnjevanja obveznosti. Prodaja srečolova je v teku in dobro kaže. Predsednik je bil klican k notarju Bonino-ju zaradi prepisa lastninske pravice na Pristavo; prišla so vsa potrdila, razen občinskega, kjer pa so nastale težave zaradi zaostalih davkov in razdelitve zemljišč. - ZS bo skušala povezati društva v notranjosti. V načrtu je poleg obiska v Mendozi tudi obisk v Miramarju in Bariločah. Medtem so se že dogovorili: 1) šolski tečaj v Mendozi se vključi v šolski referat ZS z imenom "Tečaj sv. Cirila in Metoda v Mendozi"; 2) DS Mendoza stopi v MOS, kjer ga bo zastopala ZS, ki bo z njim v stalnih stikih; 3) ZS bo pomagala, da v Mendozi po možnosti pride do ustanovitve srednješolskega tečaja. - Predsednik je predlagal, da naj bi se kot uvod v 25. obletnico tragedije spomnili v začetku meseca oktobra odkopa jelendolskih žrtev, in to s sodelovanjem borčevskih organizacij Vestnika in Tabora, za tehnično izvedbo pa bi prosili J. Hafnerja. Upravni svet je to nalogo prepustil Izvršnemu odboru. - Za 25. obletnico vetrinjske tragedije naj bi sestavili posebno komisijo, ki bi pripavila vse potrebno za slovesno prireditev, tudi za arg. javnost. - III. seja MOS-a bo v četrtek 29.8., kjer bo prof. Tine Vivod govoril o delu za telesno vzgojo mladine. Domove je treba prositi za sodelovanje .- Prošnjam, ki jih je več ustanov poslalo za sprejem v MOS, zaenkrat ne morejo ugoditi, ker je bil to sklep na II. zasedanju MOS-a. - Nastalo je tudi vprašanje o odnosu uprave do odbora. Vzpostavili so: načelno odobritev za delo daje US, IO pa to izvaja. Da bo to izvedljivo, naj IO predloge, ki jih ima, dočasno sporoči US, da jih ta po možnosti predhodno odobri.

Častni gostje na 20-letnici Slomškovega doma, 27.4.1969; pozdravne besede izreka Vule Rupnik (spredaj na desni)

Predlogi : 1) za delo med mladino naj bi bil ob sobotah in nedeljah na razpolago vaditelj, ki bi mu morali plačevati honorar. 2) Petriček je predlagal, naj bi ZS pripravila "fotorazstavo". 3) prav tako je predložil izvedbo likovne razstave, če seveda tega ne načrtuje SKA; naročili so mu, naj govori s predsednikom SKA. 4) razpis nagrade za knjigo (brošuro) ob 25. obletnici vetrinjske tragedije; nagrada naj bi bila $ 50.000. US je to sprejel, a pripomnil, da bi bilo boljše iskati najprej nekoga, ki bi delo prevzel, ker se sicer lahko zgodi, da se nihče ne prijavi.

Četrta seja, 12. decembra. Predsednik se je spomnil 10. obletnice smrti škofa Rožmana, pravkar umrlih Joška Krošlja in predsednika NO dr. Miha Kreka. Nato je poročal o prepisu Pristave, ki je bil izvršen 4.11.1969. Stroški so bili $ 388.652, a Slov. Pristava je poklonila $ 200.000 kot neke vrste odškodnino za uživanje Pristave. - "Rifa" je dala $ 245.000 čistega dobička. Pripravljalna komisija za 25. obletnico pomora slov. domobrancev je povabila na obisk pisatelja Karla Mauserja iz ZDA; spis brošure je prevzel dr. Tine Debeljak; finančna komisija si je zastavila nalogo zbrati $ 700.000, od katerih že ima zbranih ali obljubljenih $ 350.000. Pripravljajo počitniško kolonijo za pošolsko mladino. Predsednik se udeležuje sestankov v krajevnih domovih. Od zadnje seje sta bili dve zasedanji MOS-a. Glede pokojnine je predsednik opozoril, naj bero v SS 30.10.1969 pod zaglavjem "Društveni oglasnik", kaj so pripravili Poljaki, k čemer so povabili tudi Slovence. Sprejeli so precej novih članov. Sestavili so komisijo za pregled brošure: Miloš Stare, dr. V.Brumen, prof. Alojzij Geržinič in pisatelj Karel Mauser. Rok za spis brošure je 10. januar 1970; če bi še ne bila napisana, je predsednik pooblaščen, da dobi drugo osebo.

Peta seja, 26.februarja 1970. Predsednik je v glavnem poročal o tem, o čemer bo obvestil OZ. Določili so dan za OZ (15.3.1970 ob 10.30), ki bo po čl. 16 Pravil sklepčen ob vsaki udeležbi eno uro po napovedanem času.

Seje izvršnega odbora ZS

Prva seja, 10. aprila 1969. Poročal je najprej šolski referent. Nato je podal poročilo kulturni ref, ki je govoril o Slov. dnevu, knjižnici, prosvetnih večerih, čitalnici in navezavi stikov s kult. referenti KD.

Referent za poverjenike in socialno skrbstvo je obvestil, da so že določeni poverjeniki v okrajih Ramos Mejía, San Martín in Castelar; v Carapachayu in v San Justu se je treba še dogovoriti. Problemi z zaostalo naročnino so veliki; treba pa bo glede tega nekaj storiti, morda plačevanje na obroke. Sklenili so, da naj vsak primer rešuje zase referent sam. Gosp. ref. je predložil "rifo", kot izredni in nujni dohodek za ZS. Težave slov.gimnazije so predvsem denarne; od prejšnjega leta je še $ 19.000 dolga, za to leto bi rabili še $ 60.000. Odgovor na to je bil: s srečolovom bodo to lahko krili. Mlad ref. je izjavil, da je delo z mladino eno najtežjih področij udejstvovanja, a tudi najbolj potrebno. Povezava z referenti Domov ne bo tako lahka, kot so mislili spočetka. Ker sta SFZ in SDO pred občnim zborom, bo treba takoj po njih govoriti z novim predsednikom in z novo predsednico. Šolska mladina je bila dozdaj organizirana po nekaterih okrajih v naraščajnike in mladce (naraščajnice in mladenke), ki so se zbirali na vzgojne sestanke, največ pa pri telovadbi in igrah. Toda zdaj je to prevzela šola, kar je prineslo neke vrste zmedo in nejasnost; treba je razjasniti, kaj je delovno območje enega in drugega. – Govorili so tudi o Slovenskem dnevu, o prepisu Pristave in o poklonitvi denarnih nakazil Društvu. Sklenili so, da je treba natisniti društvena pravila v zadostni količini in jih razdeliti med člane. Zavod v Adrogué-ju je predložil, da bi se njihovo zimsko taborjenje v Tandilu izpeljalo v okviru ZS in s tem omogočilo tudi drugim fantom oditi z njimi.- Čimprej je treba sklicati tudi MOS. Predsednik poudari kot zadnjo misel te seje: Ne diktiramo, ampak pomagamo!

Predsedniki KD s predsednikom ZS. Od leve na desno: ? (Miramar), F. Perníšek (Pristava), S. Mustar (S.Justo), J. Vidmar (Berazategui), B. Stariha (predsednik ZS), A.Sedej (Carapachay), F.Vester (Ramos Mejía), T. Žagar (San Martin), P. Bajda (Mendoza)

Druga seja, 12. junija 1969. Poročali so o počastitvi učiteljev, o 'rifi', o denarju, ki bo potreben za prepis Pristave, o novem pokojninskem zakonu in o povišanju plače uradnici. ST v SH je razpisal natečaj za najboljše delo o koroških vojvodah; izostajanje v šoli pa so rešili z rednim obveščanjem staršev; na predavanje p. dr. Alojzija Kukovica je prišlo 70 staršev. V načrtu je predavanje dr. Komarja o dogodkih med arg. mladino. Seja z Domovi pa ni uspela, ker sta prišla samo dva zastopnika. Gimnazija (tako so pogosto imenovali srednješolski tečaj) je prosila za prenosni pokal za II. športni dan (24.avgusta). - Na MOS-u bo predaval dr. Milan Komar, kar bodo sneli na trak in potem bo Mladinska vez to založila v posebni izdaji ali s priložnostno številko.

Dr. Vinko Brumen na enem izmed kulturnih večerov v Slomškovem domu

Tretja seja, 10. julija 1969. Prestavili so počastitev učiteljev na 15. avgust in sklenili povabiti tudi druge osebe, ki so zaslužne za naše šolstvo. Lojze Rezelj, ki je bil naprošen za režijo javne prireditve ob 20. obletnici slov. šolstva v Argentini, prošnji ni mogel ugoditi, zato so sklenili naprositi Maksa Borštnika. Zasedanje MOS-a je dobro uspelo, ob skoraj popolni udeležbi Domov. Predaval je prof. dr. Milan Komar o sočasni svetovni problematiki, nato pa se je razvil živahen razgovor o bodočem delu MOS-a. - Šolski ref. je poročal, da se je končal II. vaditeljski tečaj z dobrim uspehom. Poslali bodo zahvalna pisma vsem, ki so s tem tečajem sodelovali, prof. T. Vivodu pa primerno darilo, najbrž v obliki knjige. Govorili so o pripravi prosvetnih večerov; nekatere teme so stavili na razpolago mladini. Predsednik je predlagal, naj bi PS plačeval $ 25.000, kot je to delala zavarovalnica Minerva. Opozoril je tudi na 25-letnico zdomstva, ki bo prihodnje leto in se je bo treba primerno spomniti. Vodilne osebnosti iz Mendoze so povabile predsednika ZS na obisk in je vabilo sprejel; na pot se bo odpravil čimprej, ker želi, da se utrdijo nekoliko razrahljani stiki.

Četrta seja, 14. avgusta 1969. Predsednik je poročal, da se veča umrljivost članov in da zato ne preostane drugo, kot biti strogi v zahtevah po izpolnjevanju društvenih obveznosti, sicer bo PS zašel v prehud primanjkljaj. Poročal je tudi o obisku v Mendozi od 9. do 11. avgusta. 9. avgusta je predsedoval seji DS Mendoza ob skoraj polni udeležbi odbornikov. Na tej seji se je **DS Mendoza vključilo v MOS** in **podpisalo Dogovor med ZS in KD,** kar sta v imenu društva storila Luka Grintal in Jože Bajda. Pooblastili so tudi predsednika ZS, da jih zastopa na MOS-u. Obravnavali so tudi zadevo lastništva Slov. doma, ker ima dom 4 lastnike. Predsednik jim je svetoval, da ga prepišejo na škofijo, (ker je zemljišče za domom, kjer so športni prostori, vpisano na škofijsko ime), ali pa si skušajo pridobiti pravno osebnost. Za to drugo jim bo ZS poslala prepis zakona o "civilnih ustanovah" (Asociación Civil). Potem je predsednik govoril 24 otrokom osnovne šole. Tečaj je pod vodstvom Lenčke Božnar in je stopil pod okrilje ZS. Zvečer je bila slavnostna večerja, kjer se je zbralo okrog 300 rojakov. Mendoščani si zelo želijo obiskov akademsko izobraženih oseb, da bi s svojimi predavanji popestrili prosvetno-kulturno dejavnost njihove srenje. - S tem v zvezi so govorili tudi o **Miramarju**, o čemer je poročal J. Dobovšek. Dom je lastnina 8 oseb, ki tudi opravljajo dežurno službo v domu. Miramarčani se pritožujejo, da slov. turisti ne zahajajo v dom. Ostaja odprto vprašanje, kako temu odpomoči. Sklenili so, da jih obišče predsednik. - O **slov. skupnosti** v **Bariločah** je bilo izraženo mnenje, da bi zanjo lahko rekli, da spada v pristojnost Planinskega društva; šolski tečaj je pod okriljem ZS, a ga letos ni bilo zaradi pomanjkanja učne moči. - Nato so govorili o obisku V. Zaletela s Koroške; o možnosti, da se vpelje telovadba v slov. gimnaziji; o prošnji iz Mendoze, da bi tudi tam organizirali srednješolski tečaj. (Pridejana je listina dogovora med ZS in DS v Mendozi s podpisoma imenovanih Grintala in Bajda in ima tudi pečat DS Mendoza, nima pa datuma.)

Peta seja, 11.septembra 1969. Pripravljali so obisk Vinka Zaletela. Poročali so o končnem dosežku srečolova (rife). ki je dal $ 165.000, ostal pa je Društvu stereofonski kombinat v vrednosti $ 60.000. Srednješolci so spet prosili za telovadbo. Priprava na spomin jelendolskih žrtev je zastala, ker je Janko Hafner odpovedal sodelovanje zaradi nastalih osebnih težav. Zbira se gradivo za knjigo, ki naj bi izšla za 25. obletnico, a od naprošenih oseb je samo ena, ki bi verjetno tako delo sprejela.

Šesta seja, 9. oktobra 1969. Predsednik je poročal, da je prepis Pristave določen za 16.10. ob 10.30 pri notarju A. Bonino-ju v Moronu; podpisniki so obveščeni, ne ve se pa dozdaj, koliki bodo stroški; čeprav gredo na račun ZS, bodo povabili Društvo Pristavo k sodelovanju. Ni še osebe, ki bi pripravila brošuro za 25. obletnico pokola, čeprav je zadevna komisija zbrala že precej denarja za kritje stroškov. - SFZ in SDO želita organizirati kolonijo mladcev in mladenk v Córdobi pri dr. Hanželiču. - IV. seja MOS-a bo 11.10. ob 18^h s sledečim dnevnim redom: predavanje dr. Komarja o južnoameriški mladini, kolonija mladcev in mladenk v Córdobi; delna povrnitev stroškov V. Zaletelu; predlog Pristave, da naj postane Pristava športno središče. - B. Fink je poročal o sestanku s Poljaki glede pokojnine; sklenili so, da bodo vstavili vlogo, podobno kot so to storile ZS in druge skupnosti, a preko Mednarodne soc. službe. Prosili so Finka, naj o tem pripravi poročilo za objavo v SS (Društveni oglasnik, DO). - SKAD je izrazilo željo, da bi napeljalo stike z ZS preko kult. referenta, kar se odobri.

Sedma seja, 13.11.1969. Predsednik je poročal, da je končno prišlo do prepisa Pristave. Pripravo brošure za 25. obletnico je prevzel dr. Tine Debeljak. Na obisk so povabili pisatelja Karla Mauserja iz ZDA. Finančna komisija si je naložila nalogo zbrati $ 700.000; ima že $ 300.000. Šolski ref. je prosil za prispevek za revne otroke, zato da bi tudi oni lahko šli na kolonijo. Srednja šola je končala šolsko leto z boljšimi rezultati kot prejšnja leta, ker je bila udeležba boljša. Dir. msgr. Orehar vabi na proslavo ob 10. obletnici smrti škofa dr. Rožmana; soglasno so sklenili, da se je udeleži ves odbor. Govorili so o predlogu Zveze žena, da bi za razna socialna dela, ki jih je zmerom več, mislili na plačano osebo.

Osma seja, 8.januarja 1970 . Čimprej je treba uresničiti sklep US, da pripravijo nov seznam knjig. Za to in za delo ob 25. obletnici bi bilo treba nove uradne moči. Od dveh predlaganih oseb se odločijo za starejšo, s katero pa bodo prej govorili. Odborniki naj čim prej pripravijo poročila za OZ. Šolski ref. prosi za razrešitev. Navzoči to obžalujejo in prosijo, naj ostane na tem mestu še eno leto, poskrbeli pa mu bodo pomoč, ki mu bo olajšala delo; za to predlagajo Franceta Vitriha, s katerim bo govoril predsednik.

Deveta seja, 12..marca 1970. Govorili so o pripravi OZ, o Slovenskem dnevu na belo nedeljo 5.aprila in o tekočih zadevah: pisanje brošure je sprejel dr. Debeljak; delovna komisija vključi Roberta Petrička, dokler ne odide v Evropo; pokale v spomin inž. Mozetiča, ki jih bodo dali na Slov. dnevu SFZ in SDO, oskrbi Petriček za $ 5.000 'starih' pesov; IO bo predlagal, naj namesto mladinskega referenta F. Sušnika, ki je preobremenjen zaradi študija, imenujejo Marjano Marn.

6. 11. Prenos lastninske pravice za Pristavo

TRIINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 15. MARCA 1970

Zbral se je v mali dvorani Slovenske hiše, ob 11^h, takoj po maši za umrle člane, predvsem za bivšega predsednika DS, inž. Albina Mozetiča, ob peti obletnici njegove smrti. Navzočih je bilo osebno 75 članov; pismenih pooblastil je pridruženih samo 9, čeprav poroča SS, da "je pa tudi bilo večje število pooblastil" (19.3.1970 11 3).

Potem ko je predsednik Božo Stariha pozdravil vse prisotne in se spomnil umrlih, je odprl OZ in dal prebrati, po tajnici Ivanki Krušič, pozdravna pisma kard. Caggiano-ju, predsedniku države in predsedniku NO za Slovenijo. Nato so izvolili za overovatelja Slavimira Batagelja in Antona Urbančiča ter prešli k **poročilom** odbornikov.

V zapisniku OZ beremo: "Prvi poroča g. predsednik. Njegovo dobesedno poročilo je zapisano v 5. seji Upravnega sveta, zato ga tu ne ponavljam". Toda ta zapisnik ni popolnoma enak temu, kar najdemo v tiskanem "Letnem poročilu 1969-70", (ki prinaša vsa poročila). Gre za brošuro na 16 neoštevilčenih straneh, od katerih štiri prinašajo oglase Slov. dušnega pastirstva, Slovenske hranilnice in raznih podjetij. Ovitek je delo arh. Jureta Vombergarja. Na notranji strani ovitka je spredaj kratko besedilo o 25. obletnici naše narodne tragedije. "V petindvajseto leto stopa naša emigracija. Jubilej, ki nas polni z žalostjo, pa tudi polaga novega upanja v naše duše (..) Čas, ki čisti ideje in spomine, je le še okrepil gotovost, da smo v tistih najtežjih urah stopali po pravi poti. Sedanjost pa zahteva od nas, da po tej poti hodimo še naprej, dokler ne dosežemo zmage, dokler ne bodo brezbožni komunizem in druge temne sile dokončno premagane. Naše delo v tem letu bo posvečeno spominu na naše junake".

Stariha je spomnil, da je program s prejšnjega OZ obsegal eno glavno misel: gojiti in pospeševati vse, kar jih druži, in iskati stične točke za skupno sodelovanje. Odbor je to skušal uresničiti.

Glavna skrb je bila mladina. Šolski tečaji so delovali z isto vnemo kot vsa leta. Za dvajsetletnico je ZS pripravila skromno zahvalo vsem, ki se ukvarjajo z mladino. Ob tej priložnosti so učiteljem in profesorjem poklonili spominski lesorez, delo akad. slikarice Bare Remčeve. KŠS so povezali v "zvezo šolskih svetov". Ustanovili so tudi srednješolski referat.

Za odraslo mladino so organizirali II. vaditeljski tečaj za telesno vzgojo, ki ga je vodil prof. Tine Vivod. Tečaj je odlično uspel in absolventi delujejo tako v šolskih tečajih kot v mladinskih organizacijah.

S predsedniki domov so imeli štiri lepo uspele sestanke, kjer so se razgovarjali o skupnem delu in pripravili načrt za skupno delo in za MOS. Ta svet se je sestal petkrat. Večinoma je obravnaval mladinska vprašanja. Dvakrat je na teh sejah predaval prof. dr. Milan Komar. Drug uspeh MOS-a pa je bila izmenjava kulturnih vrednot. Glede tega je navedel dva primera: obisk župnika V. Zaletela, ki je imel 30 predavanj, katerih se je udeležilo nad 3000 ljudi; nastop okteta "Ivan Cankar" iz Berazategui-ja v več Domovih.

Glavna društvena prireditev, Slovenski dan, je dobro uspel, saj se ga je udeležilo nad 1.400 rojakov. Prav tako dobro obiskana je bila Spominska proslava v juniju.

Na povabilo Društva Slovencev v Mendozi je predsednik šel tja meseca avgusta. Obisk je bil važen, ker že leta ni bilo pravega stika s to skupino. Na podlagi razgovorov z njimi, se je DS Mendoza vključilo v MOS, kjer ga zastopa vsakokratni predsednik ZS. Šolski tečaj je stopil naravnost pod okrilje društvenega šolskega referata. Prav tako je ZS dala pobudo,da bi se tudi v Mendozi ustanovil srednješolski tečaj. ZS ima namen povezati tudi ostale skupine v notranjosti dežele.

Poverjeniška mreža se je razširila in reorganizirala. Uspeh je bil pristop 35 novih članov, od katerih jih ima 23 manj kot 25 let.

Priredili so osem prosvetnih večerov. Knjižnica se spopolnjuje, čeprav niso v celoti dosegli zastavljenega cilja. Izdati je treba nov katalog in ga razširiti med mladino. Za čitalnico so naročili opremo pri slovenskem mizarskem podjetju.

Po dolgih letih se je uresničilo prizadevanje ZS, da je Pristava prešla v njeno last. Prenosna listina je bila podpisana 11. aprila, uradni prepis pa 4.11. Prepis je kupoprodajna pogodba v prvotnem znesku za $ 65.000, ki je zgolj simboličen. Istočasno je ZS pred notarjem izjavila, da prevzema vse obveznosti ali terjatve, ki bi se morebiti pojavile. Stroški prepisa in zaostalih davkov so znašali $ 388.652 in sta jih krili ZS ter Slov. pristava v Castelarju.

S članarino ni bilo mogoče kriti vseh tekočih stroškov, še manj šolskega odseka. Zato so priredili žrebanje (srečolov, "rifo"), ki je dalo $ 280.000 čistega dobička.

Ker je zavarovalna družba Minerva odpovedala nadaljne posmrtninsko zavarovanje, je to prevzela ZS. Vsota je ostala nespremenjena: $ 25.000 za vsak smrtni primer. Dodatno zavarovanje pa so sklenili z družbo "Instituto Asegurador Mercantil - IAM".

ZS je spet vložila dopis na Min. za soc. dobrobit glede spremembe pokojninskega zakona. Udeležilo se je tudi sestanka, ki so ga o tej zadevi sklicali Poljaki.

Razširili in poglobili so stike z vsemi glavnimi časopisi in poročevalnimi službami.

Ker stopajo v 25-letnico zdomstva, so ustanovili posebno komisijo, ki jo vodi prof. Lojze Horvat. Komisija je izdelala notranji in zunanji program. Notranji bi bil v tem, da razgibljejo skupnost, začenši z otroki; v ta namen so povabili na obisk pisatelja Karla Mauserja. Zunanji del praznovanja bo skušal biti čim bolj slovesen, tako da bo argentinsko javno mnenje čim bolje obveščeno o Slovencih. Program vključuje mašo v katedrali, poklon pred spomenikom gen. San Martinu, tiskovno konferenco in izdanje knjige v španščini. Knjiga bi imela naslednjo vsebino: Slovenija v času in prostoru; komunistična revolucija; protirevolucija; pokol; emigracija. Nameravajo jo dostaviti vsem vidnejšim argentinskim osebnostim, kot tudi časopisom, knjižnicam in drugim ustanovam v šp. jezikovnem svetu. Finančna komisija, ki deluje v okviru komisije za 25. obletnico, je z nabirko zagotovila, da bo program mogoče uresničiti.

Poročilo **tajnice** Ivanke Krušič. Članov je 31.12.1969 bilo 956. Pristopilo jih je 35, umrlo 11, izstopil nobeden. 840 članov redno plačuje, 116 pa jih je v zaostanku. Upravni svet je imel 5 sej, izvršni odbor 8, MOS pa je zasedal petkrat. Pisarna uraduje vsak ponedeljek, sredo, četrtek in petek od 18. do 20. ure. Ker Glavno pravosodno nadzorstvo pregleduje vse delovanje, vodijo španske zapisnike o sejah (Libro de Actas) in prav tako o OZ.

Kulturni referent arh. Jure Vombergar je poročal, da je bilo kulturno delo zelo živahno. Poudarek je bil na prosvetnih večerih. Na teh večerih so se zvrstila predavanja (R. Jurčec o kitajsko-sovjetskem sporu in bodočnosti komunizma; J. Hafner o poletu na luno; V. Zaletel o Koroški; jezuit dr. I. Quiles o človeku in letu 2000) , koncerti narodne pesmi in slovenske ritmično-moderne pesmi, oktet I. Cankarja iz Berazateguija pod vodstvom Jožeta Omahne; božične pesmi, dekliški zbor iz Castelarja pod vodstvom Marije Geržinič. - Knjižnica je bila redno odprta in urnik objavljen v vsaki številki SS. Nakupljenih ali darovanih je bilo veliko knjig, ki jih je sistematično uredila Marija Eiletz. V načrtu je čitalnica, za katero je velikodušno dal na razpolago prostor dir. A. Orehar. Ker sta arg. dnevnika "La Prensa" in "La Nación" slavila 100-letnico izhajanja, ju bo ZS počastila in jima podarila plakete.

Na eni izmed proslav 29. oktobra

Referent za šolstvo, Aleksander Majhen, je podal daljše poročilo. Izjavil je, da je osnovno šolstvo morda najvidnejša, a tudi najvažnejša naloga ZS. Vse delo vodi šolski referat, s katerim sodeluje voditeljski svet, ki ga sestavljajo voditelji posameznih šol, in šolski odsek, ki šteje skupno 74 članov. Govoril je o namenu pouka in o učnem programu, ki sta splošno poznana. Poročal je, da so zaprli šoli v San Miguelu in Hurlinghamu zaradi premajhnega števila otrok in da prav tako nista delovali šoli v Miramar-ju in Bariločah. Razen rednega pouka pripravljajo šole tudi krajevne in skupne prireditve in proslave: spominski, očetovski in materinski dan, roditeljske sestanke itd.; "Letni časi" (Ramos Mejia),vsakoletna Alojzijeva proslava(San Martin), Slomškova, ki je bila tokrat povezana z 20-letnico slovenskega šolstva v Argentini (Slov.vas), prvo sv. obhajilo, šolski izlet v "Mesto otrok" (Ciudad de los Niños), zaključna sv. maša. Organizirali so počitniško kolonijo v Hanželičev dom v córdobskih hribih (81 otrok). Za pripravo novih učnih moči so v okviru srednješolskega tečaja spet imeli poseben dopolnilni tečaj, ki sta ga obiskovali 2 dijakinji, vodila pa ga je A. Šemrov. Odprli so slovenski tečaj za otroke mešanih zakonov, ki ga je obiskovalo 5 otrok, pa tudi za odrasle, ki ne znajo slovensko, v katerega je hodilo 7 oseb. V prvem je poučevala Frančiška Reja, pozneje pa Ivica in Majda Lisjak, v drugem pa referent za šolstvo. Voditeljski svet se sestaja mesečno. Šolski odsek je povabil vse učence, ki so nehali osnovno šolo, na čajanko, na katero je prišlo 45 učencev. V vseh šolah stoji voditeljem v pomoč krajevni šolski svet (KŠS), veliko pa doprinašajo tudi krajevni domovi (KD). Ustanovila se je Zveza KŠS, ki jo vodi dr. Rajmund Kinkel. Skupaj je bilo letos 9 šol s 689 učenci.

Mladinski referent Franci Sušnik je izjavil, da je marsikje zavladal že nekaj let naraščajoči pesimizem. Iz prepričanja, da nekatere pomanjkljivosti izvirajo že iz otroških let, je nastala zamisel o voditeljskem tečaju. Prvič so ga izvedli že leta 1968. S povečano vnemo so zato podprli II. tečaj. Stroške je krila ZS. Tečaj je bil ob nedeljah (7) s celodnevnim programom. Čeprav je število voditeljev še premajhno, je mlad. ref. skušal njihovo delo usmeriti na pošolske otroke, doba, v kateri jih največ izgubi

stik s slovensko skupnostjo. Zato je najnujnejša potreba poživiti njihove organizacije. Pri teh pa je največja težava z organiziranjem športnih tekmovanj.

Referent za članstvo, Ignacij Grohar, je poročal, da so vzpostavili poverjeniško mrežo po vseh okrajih, kjer Slovenci živijo strnjeno. Naloga poverjenikov je pridobivati nove člane, pobirati naročnino in po možnosti pomagati potrebnim. Za take podpore so prej imeli poseben sklad, zdaj pa se je treba zatekati h glavni blagajni. Večji del te pomoči je šel za pomoč družinam s številnimi otroki, tako da so tudi oni lahko šli na počitniško kolonijo.

Referent za tisk in zunanje zadeve, Tone Mizerit, je poročal, da so hoteli slovensko javnost čimbolj seznaniti z delom ZS. Največjo dejavnost so razvili za junijsko proslavo, o kateri so obvestili tudi argentinsko javnost. Trenutno je glavna skrb referata priprava prireditev ob 25. obletnici narodne tragedije in zdomstva.

Blagajnik Stane Mehle je poročal, da ima ZS $ 2.617,581 aktive. Prihodkov je bilo $ 1.792.454, izdatkov pa $ 827.718, torej $ 964.736 prebitka.

Po poročilih ni nihče prosil za besedo. Izjavili so celo, da nimajo kaj pripomniti, ker so bila poročila dovolj jasna. Zatem je Pernišek poročal v imenu nadzornega odbora in predlagal odobritev opravljenega dela, kar je OZ tudi storil.

Pri **Slučajnostih** je predsednik na željo enega izmed navzočih podal glavne obrise programa za Spominsko proslavo na zunaj; glede na notranje proslave pa je prosil za sodelovanje šolstvo in Domove.

OZ se je nehal ob 11.55^{h}.

Zapisniku 23. OZ je priloženo tudi "Poročilo srednješolskega tečaja 'Ravnatelj Marko Bajuk' za šolsko leto 1969" s prilogo "Napotki za šolsko leto 1969". V srednješolski tečaj je bilo vpisanih 124 dijakov (44 fantov, 80 deklet). Ravnatelj je bil Marko Kremžar, razredniki Jože Poznič, Tine Debeljak ml., dr. Jože Krivec, prof. Alojzij Geržinič in Pavle Rant. Ostali profesorji so bili msgr. Anton Orehar, Iva Vivod, Terezka Prijatelj, Elizabeta Mele, Tine Duh in Miloš Stare. V 1. letniku je bilo 40, v 2. 26, v 3. 23, v 4. 25 in v 5. 10 dijakov. 5. letnik je izdelal razmnoženi almanah "Med dvema svetovoma". Na zaključni konferenci so volili novega ravnatelja; večino glasov je dobil prof. Geržinič. Za zaključek šolskega leta so dijaki pripravili proslavo z dramskim nastopom, ki ga je pripravil režiser Willempart, in dekliškim tercetom pod vodstvom Marije Geržinič. Za drugi letnik bo treba pripraviti zgodovinski atlas in nove skripte za posamezne predmete. Verjetno bo treba razdeliti prvi letnik na dva odseka zaradi velikega števila dijakov.

6. 12. Petindvajsetletnica zdomstva

SEJE UPRAVNEGA SVETA ZS

Prva seja, 23. maja 1970. Za IO je podala tajnica poročilo o Slov. dnevu, na katerem se je zbralo 1200 rojakov. Ljudi je predvsem razveselila novost mladinske godbe pod vodstvom Toneta Skubica, čeprav je bila godba šele v razvoju. Tudi finančni uspeh je bil velik: $ 160.000 'starih' pesov za pomoč najbolj potrebnim. Plaketi dnevnikoma "La Prensa" in "La Nación" so izročili 30. marca prvemu in 14. maja drugemu časniku. Vse ostalo delo je bilo posvečeno pripravi Spominskega dneva in 25. obletnici. Program je že znan. Tudi brošura je napisana ("Slovenija v svetu", dr. Tine Debeljak) in zdaj jo pregleduje komisija. Poleg rednih prireditev Domov, katerih se je udeleževal predsednik, so imeli tudi 1. zasedanje MOS-a v tem letu. Druga seja Sveta bo 29.5., kjer se bodo dogovorili o pripravi poslovilne večerje na čast Karlu Mauserju. Knjižnica je začela izpolnjevati svoje poslanstvo. Uradne ure pisarne so, od marca dalje, od ponedeljka do petka od 15. do 20. ure. Predsednik je omenil tudi položaj, ki je nastal, potem ko je "La Nación" dobila napačne podatke o slovenski emigraciji in ZS od jugoslovanskega poslaništva, ki je tudi izročilo plaketo

Pogled na notranjost buenosaireške stolnice med sv. mašo ob 25. obletnici vetrinjske tragedije. V prvi vrsti, od leve: Karel Mauser, predsednik NO Miloš Staré z gospo Franjo Golob, predsednik ZS Božo Stariha

dnevniku. Predsednik je to že skušal sam urediti, ko pa se vrne glavni urednik dnevnika, upa, da se bo stvar razjasnila. Kazno je torej, da skušajo že zdaj minirati delo za spominske prireditve ob naši 25. obletnici.- US je sklenil, da ostane F. Sušnik član US, a Mlad. referat bo prevzela M. Marn, pomagala pa ji bo M. Markež. Spomnili so se 60-letnice R. Petrička, potem pa nadaljevali sejo v gostinski sobi, kjer so priredili prigrizek na čast poverjenikom ZS za njihovo nesebično delo.

Druga seja, 28. avgusta 1970. Predsednik je poročal o delu od 1. seje dalje. 29.maja se je sestal II. MOS, ki je obravnaval proslavo v juniju, koordiniral obisk Karla Mauserja in tiskovno konferenco. Za izvedbo tega programa so domovi obljubili moralno in gmotno pomoč, kar so potem res storili. Nato je sledilo daljše poročilo o obisku Karla Mauserja in o spominski prireditvi. 8. avgusta so se zbrali v prostorih ZS predstavniki pevskih zborov. Stik, ki so ga dobili pri sodelovanju v mesecu juniju, hočejo ohraniti in zato mislijo na skupen koncert, če le mogoče za zaključek 25. obletnice. Na mesto umrlega člana Jožeta Jonkeja je stopil R. Smersu; član US, F. Sušnik, pa je izstopil zaradi študija in ga nadomešča Ivan Klemenčič. - Pernišek je kot predsednik Društva Pristava razložil načrtovano gradnjo prostorov na Pristavi. Poudaril je, da ZS ne bo imela nobenih stroškov, Pristava samo prosi za dovoljenje in podpis. Gradi Pristava, lastnik pa je ZS; glede uživanja pa so sklenili dogovor oz. medsebojno pogodbo, katere osnutek je še v pregledu. - Potem so razpravljali o radijski uri. Določili so, da ostane zanjo pristojna ZS, a Domovi jo bodo finančno in kulturno podprli. Finančno komisijo vodijo predsedniki Domov in ZS, kulturno pa prevzame kult. ref. ZS, kateremu bosta pomagala Miloš Stare in Franci Holosan. Poudarek je na tem, da je sestava programa naša in da se v to tujci ne smejo vtikati, tudi če mora po sindikalnih pravilih napovedovalec podajati program. - Iz dopisov je znano, da sta **Božo Fink in Ruda Jurčec odrekla sodelovanje v društvu ZS.** Za vzrok navajata, da ZS ni sprejela v prodajo knjige, ki je izšla pri založbi "Sija slovenske svobode". (Zapisnik ne pove, za katero knjiho je šlo; n.op.). V odgovor na prošnjo jima je bilo sporočeno, da bo o tem sklepal US. Zato predsednik prosi, da o tem razpravljajo in odločijo. V razgovoru se ugotovi, da doslej ZS nikoli ni prodajala nobenih izdanj razen svojih. Soglasno sprejmejo odločbo, da ostanejo na tem stališču. - Potem so govorili o "fotorazstavi", ki naj jo priredi ZS, če se SKA za to ne zanima. Petriček je govoril o zadevi s predsednikom SKA, ki mu je dejal, naj se s tem ukvarja ZS. A ker je Petriček sedaj bolan, mu je treba dobiti nadomestnika, ki bi naj bil kult. referent. - Dr. Hanželič je sporočil, da je letos strošek za otroka v šolski koloniji po $ 450 starih pesov in isto tudi za spremljevalce, (katerim dozdaj ni računal). Isti pogoji so za mladinsko kolonijo. Razvije se razgovor, v katerem ugotovijo, da spremljevalci pod nobenim pogojem ne bodo plačali, (poleg dela, skrbi in odgovornosti še plačati !), da pa pri mladini ne smejo varčevati s stroški in da naj zato IO skrbi za finančno stran zadeve. Pri mlad. kolonijah, ki sta v načrtu, je treba velike pažnje, kdo jih bo spremljal, in to je odgovornost ZS. - O pobudi za skupni nastop pevskih zborov so odločili, naj pripravo zanj prevzame IO ZS, a koncert naj bi bil časovno malo oddaljen od osrednjih junijskih proslav.

Tretja seja, 27. novembra 1970. Predsednik je poročal o zadnjih dveh sestankih IO, predvsem o kult.delu in delu za mladino. Potem so govorili o novi kandidatni listi. Zlasti jih je skrbela nesklepčnost IO, ker odborniki pogosto manjkajo. Sklenili so: US mora biti sklepčen, ker odloča o delu, IO pa ne, ker delo izvaja. A seje morajo biti pravilno sklicane. - Sprejeli so tudi ponudbo duhovnika Guština, da godba Zvezne policije na ploščo posname slovensko himno, le partituro bo treba oskrbeti, da jo pregleda Jože Osana. - Glede radijske ure je US prosil, naj se napovedovalec bolj potrudi za pravilnejšo izgovorjavo slovenskih imen. Predsednik je to obljubil, a dodal, da bi bilo treba vključiti tudi slovenskega napovedovalca. (Temu zapisniku je priložena bilanca in Spored koncerta cerkvene glasbe za zaključek 25. obletnice zdomstva).

Četrta seja, 26. decembra 1970. Prof. Vivod je poročal o zamisli Domov in ZS, da bi on prevzel mesto honoriranega učitelja telovadbe po Domovih. Ponudbo je predložil 14 mladinskim voditeljem, ki so zadevo preučili, potem pa je na podlagi tega mesto odklonil. Skupno z istimi mladinskimi voditelji so prišli do zaključka,da bi bilo bolje, ko bi poleg teh, ki že delajo na tem področju, pritegnili še nove, tudi starejše osebe. Za to bi moral obstojati organ, ki bi povezoval vsa področja; skupina, ki bi svetovala o delu z mladino na verskem, narodnem, vzgojnem, razvedrilnem, družbenem in prosvetnem polju. Vse to je prišlo do izraza na IV. zasedanju MOS-a, katerega se je udeležilo 53 oseb in od teh večji del mladih. Na tem posvetu je vse izzvenelo v to, da bi moral prevzeti vodstvo koordinacijski svet pod okriljem ZS. Kakšno bi naj bilo razmerje med tem svetom in mladinskim referentom ZS? Ni važno ime, važno je, da bi zajel širše plasti.V razgovoru so ugotovili, da je zamisel prava, da pa se spravi v življenje, je treba, da pooblaščenec ZS pride s predlogom (načrtom) tega sveta, kar bi US pregledal in o tem sklepal. Končno je prišlo do predloga, da pripravi zamisel oz. načrt dela prof. Vivod v sporazumu z Domovi in mladinskimi organizacijami in ga nato predloži US.

Peta seja, 22.januarja 1971. Predsednik je prebral poročilo, ki je osnutek poročila za OZ. Slicali so 24. OZ za 21. marec ob 10.30. US je potrdil Stariha za nosilca liste. V odsotnosti Stariha v mesecu februarju bosta prevzela skrb za delo Pernišek in Cuderman.

SEJE IZVRŠNEGA ODBORA ZS

Prva seja je bila 9. aprila 1970. Predsednik je poročal o izročitvi plakete dnevniku "La Prensa" in poudarjal važnost, da se 25. obletnica zdomstva čim lepše izvede. V glavnem je vse pripravljeno, razen izida brošure, ki je v slovenščini že spisana, a jo bo treba po mnenju komisije precej skrajšati. Zato bi za tiskovno konferenco morali pripraviti kratko brošuro v španščini.

Proslava narodnega praznika in dneva slovenske zastave

Stavljenih je bilo kar nekaj predlogov: čim večja akcija za pridobitev novih članov; povečati poverjeniško mrežo; preko poverjenikov priti v stik s člani, da bi ti videli, da je ZS živa ustanova, ne le seznam članov; pošiljanje osebnih voščil članom za Božič, Novo leto in Veliko noč; uvesti neke vrste uradne ure po domovih; maja povabiti vse poverjenike na prigrizek (zakusko), kot majhno priznanje za njih delo; spet začeti s prosvetnimi večeri; gledališki odsek je ponudil igro "Mati", ki bi jo predstavil za konec Spominske proslave, a se mu zahvalijo, ker je odrski prikaz že v programu proslave; nekateri Domovi so prosili za predavatelja ob 25, obletnici narodne tragedije, za kar so naprosili B. Finka; srednješolski tečaj je prosil za 60.000 'starih' pesov, potrebnih za nabavo učnega gradiva, kar so odobrili; novo uradnico Mijo Markež, ki je nastopila službo meseca marca, bodo po možnosti vpisali na pokojninskem uradu.

Druga seja, 14. maja 1970. Poročali so, da je dejansko že vse pripravljeno za proslavo 25. obletnice velepokola. Zmenili so se za oglase v SS in Oznanilu (Ozn) ter jim določili vsebino. Izkušnja na romanju v Luján je pokazala, da ljudje zmerom manj skupno pojejo, predvsem zato, ker še ne poznajo novih liturgičnih pesmi; zato bodo naprosili združene pevske zbore, da oni pojejo pri maši v stolnici. Odločili so, da se zahvalijo Gabrijelu Čamerniku iz Ramos Mejije, ki je napisal in preskrbel 10 pesmi, vsako v 100 izvodih in 3 pesmi za moški zbor, vsako v 70 izvodih, in to poklonil ZS. Hranilnica "Sloga" je poslala dar 50.000 'starih' pesov (500 novih) za 25. obletnico. Mlad. svet, ki ga sestavljajo kateheti, predsednik ZS in "zastopnica" za naraščaj in mladenke, je predlagal organizacijo voditeljskega tečaja, ki naj bi trajal vsaj štiri nedelje, na katerem bi bodoči voditelji dobili pouk o osnovnih osebnih in strokovnih lastnostih, ki naj jih imajo vodstvene osebe v mladinskih organizacijah.

Tretja seja, 11. junija 1970. Predsednik je izjavil, da je seja namenjena častnemu gostu Karlu Mauserju, ki je na povabilo ZS na obisku v Argentini, in v počastitev dir. A. Oreharja, ki praznuje 60 let.

Četrta seja, 2. julija 1970. Šlo je za pospravo prireditev za 25. obletnico. Omenili so predvsem tiskovno konferenco, katere prvi del je bil na skrbi Pavla Fajdiga in je govoril o polpretekli zgodovini slovenskih zdomcev, predvsem pa o drugem delu, ko je prof. Tine Duh predstavil slovenski prevod pesnitve "Martín Fierro" in je globoko odjeknil med vsemi arg. časnikarji. "Morda pa je bil ravno prevod največje argentinske pesnitve povod, da so časnikarji prišli v tolikem številu. Z naše strani pa, kot 25-letno zdomstvo, je bila lepa poklonitev svobodni argentinski zemlji, katere gostoljubnost uživamo in ki nam je druga domovina" (zap, neoštevilčene strani; popravili smo malenkostne napake; n.op.). Sprejeli so tudi besedilo za zahvalo, ki bo kot plačan oglas objavljena v SS in Ozn. - Knjiga "Slovenija v svetu" je spisana. Mnogi, ki so bili naprošeni za prevod, so to prevajanje odklonili ali pa postavili tako visoko ceno za to storitev, da je ni bilo mogoče sprejeti. - Zveza zasužnjenih narodov, ki ji predseduje gen. Gallo, je povabila ZS za vstop v to zvezo, kar je IO predložil US. - Čitalnica je delno končana. Predlagajo, naj vse slov. časopise in občasnike v inozemstvu zaprosijo za pošiljanje enega izvoda svojih izdanj. - Treba je nadaljevati s prosvetnimi večeri in eden prvih govornikov bi mogel biti gen. Gallo. - Na uspeli tiskovni konferenci je podravnatelj arg. časopisa "La Nación" obljubil, da pride na obisk v Slov.hišo in da bo v eni izmed nedeljskih prilog dnevnik prikazal Slovence. - Delo za nove člane je namesto R. Petrička sprejel arh. J.Vombergar. - Izredne važnosti je bil Mauserjev obisk. Neki duhovnik se je izrazil, da je v 14 dnevih več naredil, kot kdo izmed njih v letih. - Mendoza ponovno prosi za srednješolski tečaj. P. Dobovšek bo to skušala urediti z M. Kremžarjem. - Majhen je poročal, da ga je B. Fink vprašal, ali je zaželen v odboru; navzoči odgovorijo, da je, predsednik pa je dodal, da je celo potreben.

Peta seja, 10. septembra 1970. Govorili so o počitniški koloniji šolskih otrok v Córdobi. Istočasno pripravljajo tudi kolonijo pošolske mladine od 13. do 16. leta. V časopisih je treba takoj objaviti oboje. S prosvetnimi večeri se nadaljuje. Knjiga "Slovenija v svetu" je v prevodu. Za kritje stroškov bo treba misliti na nov vir. US sprašuje, kam spraviti arhiv ZS, ker v omarah in na omarah zavzema že preveč prostora.

Šesta seja, 10.decembra 1970. Glede kolonije fantov in deklet v Córdobi so ugotovili, da ni zanimanja, ker "Córdoba ne vleče" (Zap). Mnogi so že bili tam, zdaj pa si želijo drugam. Glede otroške kolonije prosi referent za prispevek v višini $ 30.000 starih pesov, ker so stroški letos višji. - Simfonični orkester Zvezne policije nujno potrebuje partituro slov. himne, ki bi jo igral in snel po prizadevanju kurata Jožeta Guština. - Glede radijske ure je splošno mnenje, da je tehnična izvedba slaba, kar sta sprejela na znanje predsednik in kult. ref., ki sta za uro odgovorna.

ŠTIRIINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 21. MARCA 1971

Zbral se je v mali dvorani Slovenske hiše, takoj po sv. maši, ki jo je za žive in mrtve člane ZS daroval dir. Anton Orehar. Ob 11[h] je predsednik Stariha pozdravil vse navzoče, ugotovil sklepčnost OZ in takoj prešel k dnevnemu redu. Kot vedno, so najprej poslali pozdravna pisma buenosaireškemu nadškofu, kard. Caggiano-ju, predsedniku države, (ki je bil tedaj gen. Marcelo Levingston) in NO za Slovenijo. Za overovatelja zapisnika sta bila določena Slavimir Batagelj in Anton Urbančič. Navzočih je bilo osebno 54 članov, (toliko je podpisov pridanih zapisniku), in 6 po pooblastilih, (ki so pridana Zap). Nato so takoj prešli k **poročilom**.

Prvi je poročal **predsednik Božo Stariha**.Omenil je, da je bilo delo predvsem posvečeno 25. obletnici zdomstva. Društvo je storilo, kar je moglo, da bi se slovenska skupnost v Argentini zavedala globokega pomena dogodkov pred 25 leti.

Časovno je bilo delo sledeče: januarja so organizirali kolonijo 40 fantov v Hanželičev dom v córdobske hribe, pod vodstvom župnika Jožeta Škerbca; isti mesec je šlo tja 70 otrok iz slov. šol . Dne 30. marca so predstavniki ZS izročili dnevniku "La Prensa" plaketo ob njegovi stoletnici, kasneje pa so storili isto z dnevnikom "La Nación"; oba dnevnika sta pisala o tem in poudarila, da gre za demokratične protikomunistične Slovence.

Aprila je lepo uspel Slovenski dan, s kulturnim programom in mladinsko godbo; veliko zasluge ima pri tem društvo Slov. Pristava. Junija je obiskal skupnost pisatelj Karel Mauser, ki je najprej obiskal slov. šole v Buenos Airesu, zvečer 5. junija pa govoril v nabito polni mali dvorani Slov. hiše. Junija so praznovali spominski dan junakov v Slov. hiši. Med govorom je Karel Mauser izrekel: "Vsaka stvar brez duhà je mrtva in le duh je, ki oživlja in ustvarja", kar je povzročilo, da so prisotni pretrgali z izročilom in navdušeno ploskali govorniku. Proslave se je udeležilo 1.700 rojakov. Častno predsedstvo vseh prireditev v juniju je na prošnjo Društva sprejel gen. Bartolomé Ernesto Gallo, ki se je udeleževal vseh prireditev in se skušal čimbolj seznaniti s slovensko problematiko. Dne 14. junija so imeli mašo v stolnici; daroval jo je kard. Caggiano, peli pa so združeni pevski zbori pod vodstvom Jožeta Omahne. Po maši so se zbrali pred spomenikom gen. San Martinu in najmlajši so predenj položili rdeče nagelje, ki naj bi spominjali na prelito kri dvanajst tisočih. Govorila sta gen. Gallo in predsednik NO za Slovenijo Miloš Stare. Dne 19.6 je ZS skupaj z MOS-om priredila poslovilno večerjo pisatelju Mauserju. Ponujeno pomoč za kritje stroškov je K. Mauser odločno zavrnil. Dne 26. junija je bila tiskovna konferenca v "City Hotel"-u, kjer so hoteli prikazati Slovence v Argentini. Predstavili so pesnitev "Martín Fierro" v prevodu dr. Tineta Debeljaka in prikazali zločinski značaj komunizma ob poboju slov. mož in fantov. Konferenci je predsedoval gen. Gallo, vodila pa sta jo prof. Tine Duh in Pavle Fajdiga. Argentinski tisk, radio in televizija so posvetili tem proslavam precej pozornosti, tako da so samo v tisku prešteli nekako 3000 besed. Zahvalil se je SS, ki je vse te dogodke tako podrobno opisala.

ZS je priredila tudi tri prosvetne večere, ki so dobro uspeli.

V okviru Mlad. referata so pripravili tečaj za vodenje organizacij, ki je trajal 2 meseca in ga je imel na skrbi Milan Magister.

Knjižnica je po daljšem zastoju začela živahno delovati Med letom je bilo izposojenih okrog 1000 knjig. Čitalnica v 1. nadstropju Slov. hiše je lepo obiskana. Na razpolago so skoraj vsi zdomski časopisi in občasniki.

ZS je bistveno sodelovala pri radijski uri, ki je vsak petek zvečer.

Novembra so zaključili proslavo 25-letnice s koncertom združenih zborov. Slovenske cerkvene pesmi so v Slov. hiši peli moški zbor iz Carapachaya, oktet "Ivan Cankar" iz Berazateguija, zbori iz Lanusa, Ramos Mejíje, San Justa, San Martina in pevski zbor Gallus. Koncert je vodil Jože Omahna.

Zveza šolskih svetov pod predsedstvom Rajmunda Kinklja je sodelovala pri šolskih prireditvah.

Knjiga "Slovenija v svetu" v španščini, ki je bila del načrta, ni izšla. Trenutno jo prevaja Tine Duh.

MOS, "to je povezava med našimi domovi, mladinskimi organizacijami, Dušnim pastirstvom, Žensko zvezo in ZS" se je sestal štirikrat. (Zanimivo je, da tokrat v MOS ne šteje samo ZS in KD). Glavni predmet razgovorov je bila mladina. Predsednik je glede tega dejal: "Priznati moram, da je povezava trdna in močna in rodi dobre sadove v medsebojnem spoštovanju"(Zap 3).

Tajnica Ivanka Krušič je povedala, da je ZS 31.12.1970 imela 965 članov. Pristopilo jih je 23, umrlo 11, med njimi tudi 2. podpredsednik ZS Robert Petričck in član Uprave Jože Jonke. Od članov skoro 2 tretjini redno izpolnjujeta svoje dolžnosti. Upravni svet je imel 5 sej, izvršni odbor pa 6. MOS se je sestal štirikrat. Pisarna uraduje od ponedeljka do petka, od 15. do 20. ure. Ob nedeljah imajo dežurno službo odborniki. Dopisov so prejeli 45, odposlali pa 293.

Blagajnik je poročal, da je aktive bilo 28.841,25. Prihodkov je ZS imela $ 25.825,43, izdatkov 22.673,61, torej $ 3.151,82 prebitka. Iz številk samih je razvidno, da gre za novi peso, oz. tim. "peso Ley 18.188", ker so s tem zakonom vzeli prejšnjemu pesu (moneda nacional) 2 ničli.

Šolski referent Aleksander Majhen je podal daljše poročilo. Govoril je o šolskem svetu ZS, o 9 osnovnih šolah dopolnilnega značaja, v katerih je bilo 654 otrok, poučevalo pa je 68 učnih moči. V Ramos Mejíji so odprli tudi prvi vrtec z 20 otroki, pod vodstvom Bernarde Opeka, s pomočjo Majde Holosan, Adrijane Telič in Saške Zupan. Poročal je o številnih akademijah, prireditvah in proslavah, na katerih so nastopili otroci slovenskih šol, najsibodi v svoji krajevni šoli ali pa na drugih prizoriščih šolske in vse slovenske skupnosti. Na kolonijo v Hanželičev dom v provinci Córdoba je šlo 68 otrok s 5 spremljevalci. V okviru šolskega referata deluje tudi komisija učiteljskega sveta za sestavo dveh knjig za 5., 6., 7. in 8.razred, pri kateri iz prijaznosti sodeluje tudi Pavle Rant. Izšli sta že dve berili za 1. in 2. ter za 3. in 4. razred. Izdajo teh pripomočkov so omogočili mecenski darovi Igorja Domicelja in Slovenske hranilnice SLOGA v znesku $ 680.00, ki predstavljajo tudi obratno glavnico za tiskanje bodočih del. Važno je delo KŠS. Tudi letos sta delovala dva tečaja za otroke mešanih zakonov in za odrasle, ki ne znajo slovensko; v prvem je poučevala Majda Lisjak, v drugem pa šolski referent.

Potem je poročala referentka za srednješolski tečaj Pavlina Dobovšek.. Delo je potekalo v skladu z načrtom, ki so ga sestavili na začetni konferenci 13. decembra 1969. Predmeti, ki jih poučujejo, so slovenščina, verouk, petje in zgodovina, v katero sta vključena zemljepis in svetovna književnost. Peti letnik je obiskovalo in končalo 19 dijakov, ki so izdali almanah "Razprta jadra" s finančno podporo Slov. hranilnice. Ravnatelj Geržinič je napisal knjigo "Slovenci v preteklosti in sedanjosti", ki jo je izdala v 300 izvodih ZS. Upravne stroške tečaja. kot so bili npr. stroški za čiščenje in elektriko pa tudi malica za dijake, je kril letni prispevek 1.500 pesov na dijaka, razen 17 dijakov, ki so bili tega oproščeni, in ostalih 37-ih, ki so imeli pravico do polovičnega popusta. V zaostanku s to skromno šolnino pa je bilo 18 dijakov, tako da je trenutno bilanca še negativna.

Namesto odsotnega **kulturnega referenta** arh. Jureta Vombergarja je prebrala njegovo poročilo tajnica. V preteklem letu je bilo vse kulturno delo usmerjeno v proslavo 25. obletnice. Pod tem vidikom je bil pripravljen Slov. dan, tiskovna konferenca in prosvetni večeri. Na večerih je pisatelj Mauser govoril o Slovencih v ZDA, padre Gardella (glavni kurat Zvezne policije) o temi "La Argentina en el tiempo actual", prof. dr. Milan Komar je podal svoje misli o problemih slov. emigracije. Knjižnica se je obogatila z novimi knjigami. Za Slov. dan je v kult. delu bil glavni govornik pisatelj dr. Krivec.

Poročilom je sledil **razgovor**. Prisotni so izjavili, da so bila poročila jasna in da so že vsakega sproti odobrili s ploskanjem. Zato so prešli k **poročilu nadzornega odbora**, ki ga je podal Pernišek. Predlagal je odobritev storjenega, zahvalo za opravljeno delo in razrešnico odboru, kar je OZ sprejel z dolgim ploskanjem.

Po kratkem odmoru se je predsednik najprej spomnil pok. Roberta Petrička, ki je bil dolga leta odbornik in 2. podpredsednik ZS. Nato so prešli k **volitvam** novega odbora. Edino kandidatno listo je predložil Božo Stariha, prebral pa jo je V. Cuderman. Batagelj je predlagal, naj volijo javno, kar so navzoči sprejeli in listo izvolili s ploskanjem. Tako so bili izvoljeni: za **predsednika** Božo Stariha; za **člane odbora**: Marjana Batagelj, Vilko Cuderman, Janez Dimnik, Pavlina Dobovšek, inž. Jernej Dobovšek, Ivan Klemenčič, Milan Magister, Aleksander Majhen, Ciril Markež, Ignacij Grohar, Stane Mehle, Stanko Oberžan, msgr. Anton Orehar, Franc Pergar, Franc Pernišek, prof. Tine Vivod, arh. Jure Vombergar, inž. Jože Žakelj, Stane Žužek, Lojze Žužek. Za **namestnike**: Franc Lobnik, Marjana Marn, Jože Miklič, Beno Tičar; v **nadzorni odbor**: Marjan Loboda, dr. Marko Kremžar, notar Alojzij Šonc; v **razsodišče**: dr. Leopold Eiletz, dr. Milan Komar, dr. Alojzij Voršič.

Znova izvoljeni predsednik se je zahvalil za zaupanje in v kratkem nanizal svoje misli glede dela v prihodnjih dveh letih. Skušali se bodo posvetiti konsolidaciji ZS. Bodo v stalnem stiku s člani in skušali bodo povišati njih število. Nadaljevali bodo z delom za šolsko in pošolsko mladino. Prav tako s

prosvetnimi večeri. Izpopolnjevali bodo knjižnico. Skušali bodo navezati stike s Slovenci po drugih celinah. Iskali bodo nove vire za rešitev iz denarnih zadreg. Zaključil je rekoč, da mora biti "četrtstoletnica naše osrednje organizacije v znamenju dela in novega dinamizma v upanju, da z božjo pomočjo naše načrte uresničimo"(zap 6).

Slučajnosti. Predvsem so govorili o sovpadanju občnih zborov ZS, SFZ in SDO, kar je velika škoda za ZS, ki stremi za tem, da bi vstopilo vanjo čim več mladih. Zastopnica srednješolskega tečaja je najprej omenila veliko izgubo, ki jo je tečaj utrpel s prezgodnjo smrtjo prof. Jožeta Pozniča. (Smrtno se je ponesrečil, ko je z letalom nad Bariločami in okolico delal posnetke za zemljevid tega ozemlja.) Zelo je obžalovala dejstvo, da mladina iz San Martina in Carapachaya ne nadaljuje svojega šolanja na srednješolskem tečaju in se vprašala po vzrokih. Med razgovorom je prišlo do enega glavnih vzrokov tega umanjkanja, ko je postalo razvidno, da je temu precej kriva razdalja, ker najstniki še ne morejo potovati sami s tremi različnimi vozili; ko pa postanejo starejši, se odvadijo domačega okolja in se izgubijo tudi za slov. skupnost. Nekateri so izrazili željo po neke vrste nadomestku v tistih krajih, a tega profesorji na splošno ne sprejemajo, ker je bila eden glavnih vzrokov za ustanovitev tečaja težnja po zbližanju mladih iz različnih domov. Delno rešitev so videvali v tem, da bi podaljšali zadnje letnike osnovne šole, ali pa, da bi se najstniki nekje zbrali in bi jih potem z avtobusom vozili v Slov. hišo in nazaj. Skrb je zbudilo tudi stalno padanje števila otrok v osnovnih šolah zadnja leta. Sodili so, da je eden od vzrokov ta, da družine niso več tako številne, pa tudi zadevna brezbrižnost staršev.

OZ se je nehal ob 12.10[h].

Poročilo SS (25.3.1971 12 3) omenja tudi, da je takoj po OZ bila seja odbora, kjer so si razdelili upravna mesta. Za prvega podpredsednika je bil določen Aleksander Majhen, za drugega Franc Pernišek, za tajnika Vilko Cuderman, za blagajnika France Pergar, za kulturnega referenta arh. Jure Vombergar, za šolskega Franc Vitrih, za srednješolskega Pavlina Dobovšek, za mladinskega inž. Jernej Dobovšek, za gospodarskega Stane Mehle, za socialno-organizacijskega pa Nace Grohar.

Treba je pripomniti, da za leto 1970 ZS ni izdala Letnega poročila ali, kot je bila nekdaj navada, Informacijskega vestnika, toda v SS je v velikonočni številki (8.4.1971 14 6) objavila celo stran s poročili o "Delu Zedinjene Slovenije v letu 1970". (V isti številki je na 4.s. objavljeno imenovanje Miloša Stareta za predsednika NO za Slovenijo, pa tudi oster napad na "Oporekovalca Truhlarja", s katerim SS izrecno preklicuje to, kar je pohvalnega o njem zapisal KZSS 1965 pod zaglavjem "Slovenstvu v čast, narodu v ponos".)

6. 13. Obnovitev vsestranske dejavnosti

O prvi seji US smo že govorili.[4]

Prva seja IO je bila 1. aprila 1971. Določili so dneve za seje MOS-a in referentov. Ustanovili so komisijo za pridobivanje novih članov. Menili so se, kako poživiti stike z Domovi. Sklenili so, da bodo pripravili 4 predavanja, kot že prejšnje leto. Začeli so pripravljati Slov. dan in Spominsko proslavo. Glede proslave so opozorili na negativen odziv, na katerega je po svoji "moderni" obliki in težko umljivi vsebini naletela ta proslava v preteklem letu pri znatnem delu publike. Zato so sklenili zaprositi Špeha, da si z dr. Krivcem zamislita program. - Na Majhnov predlog so preimenovali šolski referat (osnovni in srednješolski) v Prosvetni referat. Tajniku so naročili, naj sestavi okrožnico za pridobitev novih članov, da oskrbi natisk potrdila za članarino in nakupi kartotečne liste za knjigovodstvo ipd.

Druga seja IO, 15. aprila 1971. Dnevni red je imel dve točki: organizacija dela in priprava Slovenskega dneva. Glede organizacije dela so sklenili: vsak referent naj napravi načrt za delo v bodočem letu; mlad. ref. naj stopi v stik s prof. Vivodom za ustanovitev Mladinskega koordinacijskega sveta, v čigar okviru se bo začel 25. aprila tečaj za prosvetno-športne organizatorje; srednješolski referat naj dela po lastnih izkušnjah iz prejšnjih let. Pavlina Dobovšek, ref. za srednješolski tečaj, je želela, da se uredi nejasno razmerje med Društvom in tečajem. Tečaj da je sicer avtonomen, a pod okriljem ZS. Zato bi bilo treba določiti osebo, ki bi naj bila vez med enim in drugim, tako da ne bi bilo nesporazumov. Upoštevati je treba tudi odbor staršev in prav tako povezavo s tečajem v Lanusu pa s tečajem v Mendozi, ki (da) bo začel delovati. Ker hočeta Carapachay in San Martín ustanoviti svoj tečaj zaradi oddaljenosti

---

[4] Zapisnik sej 21-3-1971 do 3-3-1972 prinaša na začetku kopijo zapisnika 25. OZ (10 t, 1 t s predlogi, 2 t blagajniškega poročila, 2 t "Acta" v španščini, 1 t nadzornega odbora v šp., 2 t sklica OZ v šp., 1 t kand.lista v šp. in oba sklica iz SS, v slov. in šp. - Za zgodovinopisca včasih premalo, včasih preveč !) Opažamo tudi, da so zapisniki sej precej kratki, nekako "suhoparni" in se omejujejo na golo načrtovanje dela in izpolnjevanje. Ker gre za pogosto ponavljanje, se da veliko zapisanega opustiti. Toda opazno je, da se začenjajo ravnati po načelu, po katerem US daje smernice, IO jih pa uresničuje, navadno preko referentov; ali pa nasprotno: referenti prihajajo s predlogi, o katerih potem razpravlja IO in včasih US.

od središčnega, je nujno, da se jim pojasni, da taki majhni tečaji ne bi mogli zadovoljivo izpolnjevati svoje naloge. Majhen, ki je namesto odsotnega predsednika vodil sejo, je odgovoril, naj obe strani stavita svoje predloge, kako si zamišljata priti do medsebojnih koristnih odnosov.

Druga seja US, 30.aprila 1971. Predsednik je poročal o zasedanju MOS-a, ki je bilo 2.aprila, kjer so razdelili dneve za prireditve in delo na Slov. dnevu za posamezne Domove. Slov. dne se je udeležilo okrog 1000 ljudi. Prihodkov (brez stroškov) je bilo m$n 285.000 (ali 2.859 $ Ley; zapisnik nekaj let navaja skupaj 'stare' in 'nove' pese, ali pa sploh ne označuje, tako da je samo po višini vsote možno razlikovati med enim in drugim denarnim poimenovanjem; n.op.). Prosvetno-športni tečaj se je začel 25 aprila s 16 osebami, s starostjo nad 20 let. A Vivod ni bil zadovoljen z uspehom. Pernišek je izjavil, da ljudje niso vedeli, za kaj gre. Stariha je to potrdil, kljub temu da je Smersu napisal članek v SS o tem tečaju. - Govorili so o članstvu. Stariha je izjavil, da je 1.100 članov, a bi jih potrebovali vsaj še 100, zato da bi krili vse stroške. Pernišek je predlagal za pridobivanje novih članov Boštjana Petrička. Grohar je rekel, da ne gre za lahko stvar; prejšnje leto so dobili 50 novih članov, toda s podpisom pristopnice ni še vse narejeno. Stariha je svetoval, da naj po objavah v SS držijo vezi s člani. B. Petriček je sprejel vodstvo komisije za pridobivanje novih članov, zato ga je predsednik prosil, naj se udeleži seje referentov. - Glede Spominskega dneva je Pernišek govoril s Špehom in dr. Krivcem in sta izjavila, da ne moreta sprejeti naloge. Pač pa bo nastopil zbor iz Castelarja, ki ga vodi Marija Geržinič. Predsednik je rekel, da je govoril s skoro vsemi režiserji, a le Rezelj je bil pripravljen pripraviti neke vrste slušnovidni (avdiovizualni) prikaz. Ciril Markež je izjavil, da bi bilo to morda najboljše, ker tovrstne predstave doslej še ni bilo. Stare je nato prosil, naj bi vključili v prizorih, bodisi v besedi ali sliki, preseljevanje, taborišča smrti, izseljevanje, sploh vse, kar se je godilo med okupacijo in revolucijo. Stariha je poročal, da je v pogovorih z Radio Nacional glede kratke oddaje za Spominski dan, na katerem bi imel kratek govor Pavel Fajdiga. V slov. radijski uri se bodo spomnili dneva s prenosom Mauserjevega govora. Nekateri pripravljajo članke za objavo v argentinskih listih. Nastalo je tudi vprašanje: "Kaj pa s polaganjem venca pred spomenikom gen. San Martinu, kot to delajo druge narodne skupnosti?" Stare je predlagal, naj delajo kot druge narodne skupnosti; lahko bi položili venec v nedeljo pred slovesnostjo. Sklenili so povabiti Rezlja, da pove, kako si je zamislil prizor. - Spet je nastalo vprašanje o članih v zaostanku s članarino, ki bi želeli ostati člani, a ne morejo plačati vsega zaostalega dolga do Društva. Predsednik je sodil, da naj odbor preuči posamezne primere in odloči, kar bo imel za primerno.

Tretja seja IO, 6. maja 1971. Predsednik je najprej poročal o tem, kar so sklenili na seji US 30.4., predvsem o pripravi Spominskega dneva in povišanju števila članov. Prebrali pa so tudi dopis Slov. doma v San Martínu, v katerem predlagajo MOS-u, naj bi ta pripravil spominsko prireditev ob 25. obletnici smrti gen. Leona Rupnika. To da predlagajo na željo Društva slov. protikomunističnih borcev "Vestnik". Sklenili so, da zadevo dajo v razpravo na prihodnjem zasedanju MOS-a. (Tukaj je vključen zapisek o 1. sestanku referentov, 13.5.1971)

Četrta seja IO, 9.6.1971. Poročali so najprej o Spominskem dnevu. Dosti slabe volje in ostrih pritožb so povzročile težave z radijsko uro, kjer ni bilo dovoljeno prenašati govora K. Mauserja v slovenščini in tudi ne govora predsednika ZS, čeprav je napovedovalec prebral nekaj stavkov v spomin na junijske žrtve. O prireditvi sami pa so ocenili, da je bila ena izmed najlepših, zato so sklenili, da bodo ponovili slušnovidni prizor, ki ga je bil pripravil L. Rezelj. (Besedilo z naslovom 'Imel sem deklico' je napisal Ciril Markež, glasbo in snemanje sta vodila Stanko Jerebič in Marjan Loboda, diapozitive sta izbirala in delno tudi izdelala Stanko Jerebič in Tine Debeljak ml.; n.op.) - Sestal se je šolski svet. Razpravljal je o izdaji knjige, ki naj bi jo podprla ZS in bi bil v ta namen potreben nov srečolov. Ravnatelj srednješolskega tečaja se je obrnil na predsednika Društva za nakup šolskih knjig iz Trsta, za kar bi bilo potrebnih 120 dolarjev. Predsednik mu je izrazil željo, naj se prej uredi formalni odnos med tečajem in Društvom, da bo obstojala potrebna povezanost. - Posmrtninsko zavarovanje je po odpovedi Minerve spet prevzelo Društvo. Za časa pogodbe z Minervo je bila zavarovalnina $ 25.000, medtem ko je starejšim nad 75 let ZS iz PS plačevala po $ 15.000. Naročili so IO, da pregleda vse primere, da pa bi morali vsi člani plačevati enako. (Tukaj je vnesen zapisnik o 2. sestanku referentov, 17.junija 1971.)

Tretja seja US, 25. junija 1971. Odborniki so poročali o delovanju svojih referatov. Tajnik o sejah in sestankih, o predlogih, o zahvalah sodelavcem pri Spom.dnevu, o novih članih. (Prvič opazimo, da poleg imena zapišejo tudi poklic). Kult ref. je poročal o prosvetnih večerih. Srednješolski ref. je prosil za nabavo knjig iz Trsta in prosil za podporo za almanah petošolcev. Predsednik mu je obljubil, da bo ZS pomagala pri nakupu knjig, nekaj stroškov pa bi morali sami kriti. Osnovnošolski ref. poroča, da imajo seje mesečno, da pa ne prihajajo ljudje iz Lanusa, češ da je daleč. Dne 1. maja je predaval dr. V. Brumen o "Šolstvu v tujini", toda predavanje je imelo nasproten učinek od pričakovanega. Na mlade ljudi da je vplival negativno, (ne pove pa, zakaj). Nadaljujejo z delom za šolske knjige, ki ga je prevzel Pavle Rant. - Mlad. ref. je sporočil, da pripravljajo športni priročnik, za kar tudi prosi podporo Društva. Soc. ref. je

poročal, da se snuje koordinacijski dobrodelni svet, v katerem bi bile zastopane vse ustanove. Predsednik je predlagal, naj ZS vstopi v ta svet, kar se sprejme. Predsednikovo poročilo je najdaljše. V podrobnosti govori o svojih obiskih v krajevne domove, o Spom. dnevu, o ustanovitvi Zveze šolskih svetov, o predlogu V. Voršiča, da bi organizirali srečolov ($ 500.000) za izdajo slov. šolskih knjig. O tem, da se je 11. 6. sestal MOS, ki je odločil: ustanoviti posebno komisijo za proslavo 25. obletnice smrti gen. Rupnika in imenovati za predsednika te komisije prof. Lojzeta Horvata; kult. ref. naj v doglednem času skliče sejo vseh kulturnih referentov Domov za načrtno organizacijo predavanj. - Slov. radijsko uro so skrajšali od 25 na 15 minut. Vzroki: vse oddaje v maju so bile v izrazito narodno-političnem duhu; na upravi radija so sporočili, da mora imeti oddaja "komercialen" značaj in da mora v soglasju z zadnjim ukrepom arg. vlade imeti tudi 75 % arg. glasbe. (Nikoli ni bilo jasno določeno, kaj je pomenil izraz 'argentinska glasba'. Tako so nekaj časa imeli za arg. glasbo samo 'višje-umetniške' skladbe arg. avtorjev in folklorne pesmi, najsibodo te izvirne ali 'preobdelane'; drugi niso hoteli vključevati tango-glasbe, še tretji pa dolgo časa ne tim. 'narodnega' rocka, niti ne drugih modernih melodij arg. avtorjev. n.op.) - Dalj časa so obravnavali posmrtno zavarovanje. Pred vsem je šlo za vprašanje, kdo ima pravico do podpore, potem pa, če naj bo podpora enaka za vse. Dir. Orehar je vprašal, če ima US pravico odločati o višini posmrtninske podpore. A. Majhen je vztrajal na tem, da morajo vsi plačevati enak posmrtninski prispevek. Inž. J. Dobovšek je menil, da ni primerno zvišati članarine ženi-vdovi. Stariha je vztrajal na svojem stališču s trditvijo, da je US upravičen zvišati posmrtninski prispevek; če bi še vnaprej ravnali kot do sedaj, se bo PS prekmalu izčrpal. Končno so odločili: vsem članom, ki niso v zaostanku s plačevanjem članarine, pripada posmrtninska podpora v znesku $ 25.000; prihodnji OZ naj to dokončno uredi; nikomur ni mogoče znižati članarine brez predhodnega odobrenja US. (V zapisniku je opaziti stalno zamenjavanje pojmov prispevek-podpora; dejansko je šlo za zvišanje prispevka, ker so sodili, da je zaradi hude inflacije tudi podporo treba povišati.) - Glede pridobivanja novih članov je B. Petriček povedal, da ima pripravljen članek za prihodnjo SS, Ciril Markež pa je dodal, da bi morali stalno opozarjati na to.

Peta seja IO, 8. julija 1971. Govorili so o prosvetnih večerih: predavanje Marka Kremžarja o ekonomskem položaju-inflaciji; ponovitev slušnovidne predstave (avdiovizuala) "Imel sem deklico"; predavanje dr. Milana Komarja o tretjem svetu; o aktualnih vprašanjih Marko Kremžar, Pavle Rant in Zorko Simčič. - V radijski uri je nekaj "interferenc", ki gotovo prihajajo od jugoslovanske "embajade" (sic!). - Šolske knjige so v končni pripravi. - Razmerje med ZS in srednješolskim tečajem še ni urejeno. Nujno bi bilo, da bi podpisali medsebojni dogovor. - Pisatelj K. Mauser pride v oktobru na počitnice v Bs.As. (Sledi zapisnik 3. seje referentov, 15.7.1971. Glede proslave ob 25. obletnici smrti gen. Rupnika so sklenili, naj obe borčevski organizaciji, "Vestnik" in "Tabor", podpišeta izjavi o skupnem sodelovanju pri prireditvi; izjavo bosta pripravila Ivan Korošec in dr. Miha Benedičič).

S tabora slov. domobrancev v zavodu Don Bosco, v Ramos Mejiji, leta 1956; od leve na desno: Vuk Rupnik, (?), Ivan Korošec

Šesta seja IO, 12. avgusta 1971. Sklicali so sestanek MOS-a za 28. avgust, kjer naj bi bili na dnevnem redu radijska ura, predavanja ZS in izdaja šolske knjige. - Glede spominske svečanosti za gen. Rupnikom so določili program: položitev venca pred spomenikom padlim v Slov. hiši, petje moškega zbora iz San Martina, govor prof. L. Horvata, sv. maša in audiovizualni prikaz iz življenja in delovanja rajnega generala. Posebno bosta povabljeni ga. Rupnik in ga. Hacin. ZS bodo zastopali predsednik, A. Majhen in L. Horvat. - I. Bukovec bo imel razstavo svojih del v mali dvorani Slov. hiše. - Slov.društvo v Mendozi je zaprosilo ZS, da jim pošlje govornika za Spominsko proslavo. - Tudi letos bo potekal tečaj za voditelje pod vodstvom Milana Magistra. - Predsednik in podpredsednik sta se udeležila 20-letnice obstoja in delovanja slov. šole v Našem domu v San Justu. (Sledi zapisnik o 4. sestanku referentov, 19.8.1971)

Sedma seja IO, 9. septembra 1971. Predsednik je poročal o predavanju Pavleta Fajdiga o pomorstvu, katerega se je udeležilo 54 oseb. Na razpolago je še 7 predavanj. - MOS je imel sejo 27. avgusta, z dobro udeležbo. – Spominska svečanost za gen. Rupnikom je bila 5. 9. in je bila precej obiskana. - Izdaja slov. šolske knjige: pregledati jo mora poseben odbor pod vodstvom A. Majhna in šele nato bo ZS dala podporo za tisk.- Predsednik je sporočil, da v **oglasih srednješolskega tečaja ni omenjena ZS**; **zato je** predlagal, da v bodoče **oglasov**, v katerih bo **ime Društva izpuščeno, ne plačujejo.**

Četrta seja US, 10. septembra 1971. Poročali so odborniki o opravljenem delu in svoje poročilo je podal tudi blagajnik. Srednješolski ref. je govoril o športnem dnevu v Rožmanovem zavodu v Adrogué-ju, ki so se ga udeležili tudi dijaki srednješolskega tečaja iz Lanusa. Vprašal je, kdaj bodo na razpolago šolske knjige iz Trsta, ki so že dospele, na kar mu je predsednik odvrnil, da so knjige na SIDE (Servicio de Inteligencia del Estado, Državna obveščevalna služba). Napaka je bila storjena s tem, da so knjige poslali na ime Društva in ne na kako zasebno osebo. - Mlad. ref. je poročal, da je končno dobil predavatelja za orientacijski tečaj, namenjen staršem in otrokom, ki zapuščajo šolo. Osnovnošolski ref. (ki ga spet imenujejo ljudskošolski !) je poročal o mesečnih sejah, ki imajo 3 dele: organizacijskega, strokovnega in družabnega. Imeli so predavanja (Zorko Simčič o vprašanju "Česa še mi sami ne vemo o slovenščini", Majda Tomazin Bukovec o "Novih metodah poučevanja", Lenčka Božnar iz Mendoze o tamkajšnji šoli, ki ima 24 otrok, razedeljenih v 3 skupine: 1. in 2. razred, 3. in 4. razred in višji oddelek. Knjiga za 5. in 6. razred je v pripravi (Pavle Rant). Šola v San Justu je praznovala 20-letnico obstoja. Pripravljajo tečaj za otroke iz mešanih zakonov, a za tega še nimajo učne moči. - Soc. ref. je poročal, da se koordinacijski svet dobrodelnih ustanov še ni sestavil. Predsednik je spet poročal o pripravi posebne šolske knjige, ki jo sestavlja odbor. A zaradi stalnega porasta cen, računajo da bo izdaja stala okrog 700.000 'starih' pesov. Sicer imajo sklad za izdajanje knjig, a to je železna rezerva. Predlagal je, da organizirajo "rifo", a čimprej naj pri Čeču poizvedo za proračun. F. Vitrih je predlagal, da naj bi vstavili 30 slik in za klišeje poiskali 30 mecenov, a predsednik je sodil, da bi to samo zavleklo izdanje knjige, ki bi morala biti na razpolago v novembru. - Marjana Marn je pripomnila, da je radijska ura tehnično zelo pomanjkljivo pripravljena in slabo izvedena. Stariha je pojasnil, da na žalost nimajo prvovrstnega gradiva, kar vpliva na končni dosežek. Stare je rekel, da je treba poskrbeti za bolj izbran program; kar slišijo, ne predstavlja slovenske glasbe. Morda bi naj ura bila pripravljena tako, da bi bila enkrat zborovska, drugič orkestralna, potem plesna in lahka glasba. Poslušalcev pa ima ura dosti, tudi med mladino, kar so ugotovili po slovenskih šolah. - V Mendozi so predvajali "Imel sem deklico". Predsednik je vprašal Markeža, če se je to izvedlo v imenu ZS. Markež je odgovoril, da so šli v Mendozo na povabilo župnika Jožeta Horna. Predsednik je prosil, da to ponovijo v Lanusu; Markež se bo o ponovitvi posvetoval s sodelavci . - Glede socialnih podpor je Pernišek vprašal, zakaj zdaj teh izdatkov več ne zapisujejo, kot je bila to navada svojčas. Predsednik je odgovoril, da tega res ne delajo, a vsako podporo mora odobriti odbor, preden jo izdajo.

(5. sestanek referentov, 16.9.1971. Govorili so o predlogu arh. Vombergarja, naj bi izdali razglednice s Slovenskimi domovi in Slovensko hišo v sredini, pa o tem niso nič odločili. Poročali so o prosv. večerih, na katerih bo govoril p. Jacinto Luzzi o izbiri poklica ob vstopu na univerzo, dr. Berce o raku in kajenju.- Dobovšek je sporočil, da je govoril z Vivodom, ki pripravlja "Priročnik", za katerega znaša proračun okrog 60.000 novih pesov, od katerih je že odobrenih $ 40.000, prosi pa za nadaljnih $ 20.000. - Stariha je sporočil, da so Slov. domovoma v San Justu in Ramos Mejíji ponudili radijsko uro, ker v kratkem slavita svoji obletnici, in da bi znesli stroški za vsako uro $ 35.000.)

Osma seja IO, 14. oktobra 1971. Predsednik je poročal o predavanju prof. Lojzeta Horvata o gospodarskih težavah Zahoda. - Gospodarski položaj ZS ni rožnat, ker je bilo izplačanih mnogo posmrtninskih podpor. "Rifa" za šolsko knjigo bo v prodaji konec meseca. Pravilno bi bilo, ko bi del izkupička šel za ZS, ki je s tem imela dosti upravnih stroškov. - Radijski program so napravili po nasvetu Stareta, pa odborniki tudi s tem niso bili zadovoljni. - MOS bi naj se sestal 26.11, zato da bi določili dneve za posamezne prireditve. "Pozvati odbore Domov in drugih organizacij, da spoštujejo določene datume važnih prireditev in (da) na isti dan ne prirejajo drugih manj važnih". (6. sestanek referentov, 15.10.1971.)

Deveta seja IO, 11. novembra 1971. Poročali so o predavanju p. Luzzija (Po srednji šoli, kam ?), da je 90% 'rife' že razdeljenih po Domovih; da je umrl gen. Gallo; da so obiskali tečaje v San Martinu in Carapachayu; da je v zadnjem 60 otrok, a da sta odstopila učitelja A. Pirc in M. Trtnik, za katera bo treba dobiti namestnika. - Vitrih je predlagal, da bi pripravili album s slikami o šolskih prireditvah. Vsi so mnenja, da je to potrebno. Tajnik je omenil, da je **Društvo naprosilo fotografe, da poklonijo Društvu posnetke s spominske proslave 25. obletnice junijskih žrtev, a se tej prošnji ni nihče odzval.**

(Sedmi sestanek referentov, 18.11.1971.)

Peta seja US, 19. novembra 1971. Poročali so tajnik V. Cuderman (sprejetih je bilo več novih članov), blagajnik Francé Pergar, kult. referent arh. Jure Vombergar (2 prosvetna večera) in srednješolski (vpisnine je bilo $ Ley 16.000 - novih pesov -, izdatkov $ 28.000, primanjkljaj je krila referentka ZS). V zvezi z zadnjim poročilom se je vnela debata zaradi vprašanja Pavline Dobovšek, če ima še smisel določba, da ima srednješolski tečaj svojega zastopnika v odboru Društva, ko pa je pravzaprav samostojen. Predsednik Stariha je odgovoril,da je to vprašanje že dolgo časa odprto in da ga bo treba v najkrajšem

času urediti. Naloga Društva je, da pomaga tam, kjer se pojavi vrzel in se drugi zanjo ne zmenijo. Urediti je treba obisk mladine iz San Martina, Carapachaya in Berazateguija, za kar bo moral ravnatelj tečaja opraviti obiske v teh krajih. Čim se vrne M. Kremžar, bodo imeli sestanek, na katerem naj se uredi razmerje med Društvom in tečajem. Potem je poročal osnovnošolski referent. Predsednik je obvestil, da se je udeležil raznih slavnosti po Domovih, šel pa je na povabilo tudi na predavanja v "Círculo Militar" in "Instituto Malvinas". Na povabilo ukrajinskega predstavništva bodo sodelovali pri odkritju spomenika Tarasu Ševčenku v "Parque 3 de Febrero" in nato na koncertu v "Teatro Coliseo", kjer bodo nastopili razni pevski zbori, med njimi Gallus pod okriljem ZS. Za oddajo "Matiné", v Canal-u 11 pripravljajo nastop slov. narodnih noš in opis slov. običajev. - Misliti je treba na povišek posmrtninske podpore od 25.000 na 50.000 ('starih' pesov; ponavljamo, da je v teh letih treba natančno prebirati zapisnike, da se ne bi zmotili v sodbi, za katero denarno vrednoto gre; n.op.), ker da je sedanja zelo majhna v primeru s porastom stroškov. Zato pa je treba preučiti višino članarine, za kar so sestavili posebno komisijo (S. Mehle, J. Vombergar, F. Pergar in N. Grohar). Na prosv. večeru v decembru imajo možnost, da predava inž. Alvaro Alsogaray o "Gospodarskem položaju v Argentini". - Pavlina Dobovšek je želela vedeti, če ima društvo kakšne stike z osnovnošolskim tečajem v Miramarju: ker so ji odgovorili, da jih nima, je predlagala, da bi iskali osebne stike v času počitnic; isto velja za Bariloče.

Deseta seja IO, 9. decebra 1971. Dejansko so samo skušali izvesti to, kar je na 5. seji zasnoval US. (Vnesen zapisnik o osmem sestanku referentov, 16.12.1971, na katerem so poročali referenti in predsednik.)

Enajsta seja IO, 13. januarja 1972. Predsednik je poročal, da je bila **ZS povabljena na čajanko na veleposlaništvo ZDA**, katere so se udeležili Božo Stariha, dr. Julij Savelli, Pavel Fajdiga in dr. Tine Debeljak. V razgovoru z veleposlanikom so mu na kratko poročali o Slovencih v Argentini in ZDA. Izročili so mu izvod "Martín Fierro" v slovenščini - Predavanje inž. Alsogaraya je bilo zelo obiskano: nad 300 poslušalcev; po predavanju so ga povabili na "vino de honor" (arg. izraz za počastitev kake osebe ali dogodka, ki vključuje napitnico; n.op.). - Otroške kolonije v Hanželičevem domu v Córdobi, ki se je že desetič priredila, se je udeležilo 64 otrok pod vodstvom Olge Omahna. Ko je otroška odšla, je prišla dekliška pod vodstvom Majde Pahor in je štela 10 deklet. Slov. radijska ura bo od 22.januarja 1972 naprej v Radio Antártida, vsako soboto ob 17,30. - Družabna pravda predlaga, naj bi ZS skupno z MOS-om priredila obrtno razstavo slov.obrtnikov. Odgovorili so, da ZS organizacije te razstave ne more sprejeti. (Deveti sestanek referentov, 20.1.1972, na katerem je predsednik samo poročal o zadnji seji IO)

Dvanajsta seja IO, 24.februarja 1972. V glavnem so pripravljali sejo US, ki bo sestavila poročila za OZ. Sporočili so tudi, da bo Slov. dan 9. aprila na Slov. pristavi v Castelarju, ki naj pripravi vse potrebno, tako kot je to storila prejšnja leta. Za sodelovanje na njem bodo naprosili tudi SPZ Gallus. Če res pride tedaj v Argentino K. Mauser, ga bodo tudi prosili za kako sodelovanje. Za pripravo dneva bo sklican MOS 24.3.1972.

Šesta seja US, 3. marca 1972. Določili so, da bo OZ 19.3.1972 ob 10 v mali dvorani Slov. hiše. Da bi bila udeležba čim boljša, bodo vsakega člana imensko povabili s pismom. Nato so brali poročila za OZ. Med bolj pomembnimi zadevami, o katerih se je razvil razgovor, je treba omeniti pripombo dr. Voršiča, da je v blagajniškem poročilu znesek o zaostali članarini previsok, kar bi bilo treba pregledati (Stariha); prav tako skrb dr. Voršiča o tem, kakšni so učni načrti za slov. šole, na kar so mu odgovorili, da so skupni, a da je dovoljena krajevna prilagoditev.- Domenili so se glede predloga o povišanju članarine, ki bi naj za samce od $1 šla na $ 2 (seveda govorimo o novih pesih, tim. Ley 18.188), za zakonce brez otrok $ 2,60, za družine $ 3,-. Posmrtninska podpora za vse pa naj bi bila $ 500,- (dosedaj $ 250,-). Pravilnik o tem pa naj objavijo v slovenskih časopisih.

PETINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 19. MARCA 1972

Začel se je po maši za umrle člane ob 10.30. Navzočih je bilo 56 članov, če upoštevamo priložene podpise, nikjer pa ni omenjeno, koliko jih je bilo prisotnih po pooblastilih.

Potem ko se je predsednik spomnil umrlih članov in so poslali pozdravna pisma primasu kard. Caggiano-ju, predsedniku države gen. Alejandru A. Lanusse-ju in predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu, so prešli k izvolitvi overovateljev. Na predlog Ivana Žnidarja sta bila določena Slavimir Batagelj in Tone Urbančič.

Najprej je poročal **predsednik Božo Stariha,** ki je omenil več točk.

l) Stiki z arg. javnostjo. To so v glavnem dosegli 31.5. s položitvijo venca pred spomenikom gen. San Martinu. Prav tako so sodelovali pri odkritju spomenika Tarasu Ševčenku in se udeležili čajanke pri severnoameriškem veleposlaniku John Lodge-u. Nedvomno tudi slov. radijska ura pripomore k povečanju stikov.

2) Društvene prireditve. Slovenskega dne na Pristavi se je udeležilo nad 1.000 rojakov. Spominski proslavi v juniju so hoteli dati nekaj novega, zato zvočnovidna predstava, ki jo je s sodelavci pripravil Lojze Rezelj; glavni govornik je bil Emil Cof.
3) Organizacijsko polje. IO je imel 12 rednih sej, US pa skupno z referenti 10, sam zase 6. Po sklepu zadnje seje US se je posvetil pridobivanju novih članov, tako da je bil končni rezultat takle: vpisalo se jih je 60 novih članov, umrlo 7. Zaradi inflacije sodi IO, da sedanji posmrtninski prispevek več ne zadošča, zato je posebna komisija preučila to zadevo.
4) Odnos do organizacij. Zveza šolskih svetov se je sestala petkrat. Obravnavali so predvsem izdajanje novih šolskih knjig . MOS se je sestal šestkrat in je med drugim pripravil komemoracijo na čast gen. Rupniku, s sodelovanjem obeh borčevskih organizacij, organiziral športno-prosvetni tečaj za fante in dekleta nad 20 let. **MOS sestavljajo trenutno vsi Slov. domovi vključno z Mendozo, Zveza slov. mater in žena, mladinski organizaciji in ZS.**
5) Finančno vprašanje. Je zadovoljivo, čeprav stroški stalno rastejo. Večinoma krijejo stroške s članarino. Težava je s knjižnico, ki posodi okrog 300 knjig na mesec, a to ne zadošča za nakup novih knjig, predvsem prevodov. Je 50 knjig več. Pereč problem je izdajanje novih šolskih knjig. Predvideni proračuni so se podvojili. Po nasvetu pok. Frančka Prijatelja so se obrnili na Kat. holandsko soc. ustanovo s sedežem v Rimu s prošnjo za 2000 dolarjev; trenutno kaže, da je ustanova prošnji naklonjena.

Tajnik Vilko Cuderman je potožil, ker se niso mogli sporazumeti o primerni porazdelitvi datumov za različne prireditve in so bili zaradi tega nesoglasja vsi oškodovani. Tako na primer, je rekel, "imamo prav danes" kar tri OZ v Slov. hiši in še enega v Lanusu! Članstva je zdaj 982. Kolonijo v Córdobi Društvo organizacijsko in denarno vsako leto podpre, žal pa je polovica otrok v koloniji, katerih starši niso člani ZS. Zato so jim poslali okrožnico s prošnjo za pristop v Društvo.

Blagajnik Francé Pergar. Prihodkov je bilo $ 30.987,51 (novih pesov), izdatkov $ 29.932,08, torej $ 1.055,43 prebitka.

Kulturni referent arh. Jure Vombergar je poročal, da je bilo 5 prosvetnih večerov, od katerih sta bila dva v španščini.

Šolski referent Francé Vitrih. V Vélikem Bs. Airesu je delovalo 8 osnovnih šol, ena tudi z otroškim vrtcem. V celem je hodilo v te šole 620 otrok. Imensko je omenil voditelje šol, katehete in učitelje, skupaj 66. Slov. šole obstojajo tudi v Miramarju, Mendozi in Bariločah, katerim so poslali pismo-okrožnico, v katerem jih seznanjajo s svojim delom in jim nudijo pomoč (knjige ipd.). Člane Društva po teh krajih so naprosili, naj ščejo stikov z voditelji šol. Potem je poročal o KŠS in njihovem delu, o šolskih prireditvah, izletu v Ranelagh (450 otrok), o otroški koloniji v Hanželičev dom v Córdobi. Dobivali so obiske predsednika ZS in nadzornika Majhna. "Pri vzgoji in pouku vztrajno goje narodno zavest in slovenski duh. Včasih kdo obupuje nad slovenskimi šolami, če npr. čuje, da se otroci med seboj pogovarjajo špansko; vendar stanje ni tako slabo. Ako namreč pogledaš v učilnico in prisluhneš pouku, spoznaš, da se je mladina marsičesa naučila iz slovstva, zgodovine, pravopisa, slovnice... ko bi sicer tega ne slišala in (ne) znala (..) V 8. razredu berejo estetsko, gladko, tekoče."(Zap 6). Imeli so 4 študijska predavanja. Dogodek zase je bil seminar za učitelje, ki ga je zamislila in izvedla skupina mladih učiteljic pod vodstvom Terezke Prijatelj. "Mlade organizatorke, večinoma učiteljice v argentinskih in slovenskih osnovnih šolah, rojene že v Argentini, zato pa tudi absolventke slovenskih osnovnih šol in srednješolskega tečaja," so hotele zbrati mlado učiteljstvo na seminarju, da preuče vprašanje slovenskih šol, se pogovorijo o načinu poučevanja in splošni problematiki. Snov in predavatelji: Namen in cilj slov. šole (mis. Franc Sodja), Življenje in delo 22 let naših šol (Mija Markež), Metode učenja v naših šolah (Majda Tomazin-Bukovec), Šola-družina-skupnost (Anica Kralj in Pavle Rant). Kljub hudi vročini udeležba na seminarju ni poniknila pod številko 15 in je, takorekoč, nihala med 15-imi in 20-imi prisotnimi. Ob koncu se je zahvalil vsem sodelavcem z raznih področij.

Srednješolski tečaj ravn. Marka Bajuka. Referentka **Pavlina Ulrich Dobovšek** je poročala o učnem načrtu, o profesorskem zboru in o številu dijakov , ki jih je bilo skupno 121 (83 deklet, 38 fantov). Imeli so dva sestanka s starši. Na zaključni seji je bil izvoljen novi ravnatelj (zap govori o "predsedniku") dr. Marko Kremžar. Peti letnik je izdal almanah "Samostojna svobodna Slovenija"; (to je bilo leta 1971!).

Mladinski referent inž. Jernej Dobovšek. Njegovo prizadevanje je bilo osredotočeno na pošolsko mladino. Iskali so ožjega sodelovanja med SFZ in SDO, prirejali predavanja, iskali ljudi za snovanje mladinskega foruma in izvedli počitnice v Hanželičevem domu v Córdobi.

Nadzorni odbor. Notar Alojzij Šonc je podal poročilo nadzornega odbora in končno predlagal razrešnico odboru, kar je OZ sprejel.

Ker ni bilo pripomb k poročilom odbornikov, so prešli na **predlog** o povišanju članarine in posmrtninske podpore. Stariha je utemeljil predlog. Potem je F. Pergar prebral predlog. Milan Magister

je hotel vedeti, zakaj ne bi bili vsi člani deležni enake podpore; ima za krivično, da bi člani, ki plačujejo samo v PS, dobili samo $ 250. Stariha je nato odgovoril, da je treba kriti stroške iz prispevkov PS; navedel je primere, ko sinovi ali hčerke plačujejo za starše samo v PS, sami pa niso člani ZS. V razgovor so posegli še drugi: Markež, S. Žužek, Lužovec, Brula, P. Dobovšek, M. Stare. Brula je izrekel, da posmrtnine ne bo mogoče plačevati, če v ZS ne bo mladih ljudi, ki bi plačevali polno članarino; v posameznih primerih pa bi naj odločal odbor. Končno sprejmejo predlog US in IO.

OZ se zaključi ob 12.15.[h]

(Gl. SS 23.33.1972 12 3, kjer je skoro polovica poročila posvečena povišku članarine in prispevka v PS)

6. 14. Priprave na 25. obletnico

Na prvi seji IO, 13. aprila 1972, je poročal predsednik o Slovenskem dnevu, ki je bil na Pristavi 9.aprila in katerega se je udeležilo okrog 1500 oseb. Tudi denarni uspeh je bil zadovoljiv z ozirom na splošno gospodarsko stanje, ($ 1.200,-), vendar je bilo treba od tega odtrgati to, kar je šlo za Pristavo, zato bi bilo primerno, da bi bil drugo leto dan v lastni režiji. - Povišek članarine je vzbudil med nekaterimi člani precej nezadovoljstva. predvsem med tistimi, ki plačujejo samo v PS. Zato bo o tem treba razpravljati na prihodnji seji US. - Kot predsednik ZS je bil klican na notranje ministrstvo, oddelek "Tujska društva" (Asociaciones extranjeras), kjer so ga vprašali, kaj delajo in kdo so. Razložil je, da so predstavniška ustanova slovenske protikomunistične skupine; da nimajo nobenih zvez z jugoslovanskim (vele)poslaništvom in tudi ne s tisto skupino, ki se je tu naselila po I. svetovni vojni; da Društvo deluje kulturno, versko, športno in družabno; in da so med predavatelji znane arg. osebnosti (P. Gardella, dr. Echazú). Zahtevali so seznam odbornikov z osebnimi podatki in državljanstvom. - Ponovno je bil na obisku v Argentini pisatelj Karel Mauser. Kljub temu, da je bil obisk zaseben, je vendar uporabil ves prosti čas za obiske slovenskih šol, Domov, mladinskih in drugih organizacij. Tako se razume, zakaj so ga nekateri Domovi imenovali za svojega častnega člana. Tako je bil tudi v IO sprožen predlog, da ZS imenuje Karla Mauserja za svojega častnega člana, kar se je zgodilo na seji 21.4.

Sestanek referentov (14.4.1972). Predsednik je poročal, da je **seja** MOS-a sklicana za 25.april, kjer bodo govorili o Koordinacijskem mladinskem svetu po zamisli Tineta Vivoda. - Predloga : -mladinsko taborjenje v Bariločah, morda pod vodstvom duhovnika Urbanije (inž. Jernej Dobovšek); -slikarska in risarska razstava otroških del z nagrado, ki jo podeli ZSMŽ (Francé Vitrih). - V srednješolski tečaj se je vpisalo 140 dijakov.

Častni član Karel Mauser

Prva seja US, 21.4.1972. Predsednik je poročal o seji IO, nato pa so prešli k obravnavanju članarine. O tem je govoril Grohar, član komisije, ki je preučevala to zadevo. Prišli so do prepričanja, da se nekateri starejši člani, ki so v denarnih stiskah, upravičeno pritožujejo, ker se je zvišal prispevek, posmrtnina pa je ostala ista. Pernišek je izjavil, da ima US pooblastilo od OZ, da v posameznih primerih odloča sam, da pa ne more spremeniti sklepa OZ. Stariha je pojasnil, da znašajo letni dohodki Društva okrog $ (Ley) 15.000; ako bi bilo 12 smrtnih primerov, bi znašala posmrtnina $ 6.000; ostanek ne bi zadostoval za kritje vseh drugih izdatkov. Pernišek je predlagal, naj počakajo, da vidijo, kako bo šlo s plačevanjem, potem pa naj glede na to odloči US.

Potem so govorili o **Mladinskem koordinacijskem svetu**, ki naj bi ga sestavljali zastopniki SFZ in SDO ter mladinski referenti KD; svet bi imel 4 odseke: kulturno-prosvetnega, športnega, glasbenega in družabnega. Pernišek je hotel vedeti, če je ustanovitev tega sosveta v okviru MOS-a v skladu z določbami ustanovne listine MOS-a. Stariha je pojasnil, da je to mogoče, ker je bilo to dodano določbam takrat, ko so vključili v MOS mladinske organizacije in ZSŽM, medtem ko so odložili vključevanje drugih ustanov.

Pernišek je za tem govoril o zaslugah pisatelja Mauserja za slovensko skupnost in predlagal, da ga imenujejo za častnega člana. Stariha je ob tej priložnosti poudaril Mauserjevo gesto, ko se je odrekel povračilu potnih stroškov, čeprav ga je ZS povabila na proslavo ob 25. obletnici junijskih dogodkov. Smersujeva želja je bila, da bi to imenovanje sporočili Karlu Mauserju v drugačnem okviru, tako npr. kot je storil sanmartinski KD ob svoji enajstletnici pred številnim občinstvom; ker pa zaradi bližnjega Mauserjevega odhoda to ni mogoče, naj bi bila prireditev čim bolj prisrčna. Takoj nato je bil Karel Mauser soglasno imenovan za častnega člana ZS. Diploma mu bo izročena na seji MOS-a 25. aprila 1972.

Druga seja IO, 11.5.1972. Poročal je predsednik o uspešnem obisku Karla Mauserja, ki je imel v tem času okrog 30 sestankov in govorov. - Mladinski koordinacijski svet je imel prvo sejo 10. maja in se ga je udeležilo 18 zastopnikov Domov in mladinskih organizacij. Izrazil je upanje, "da bo ta svet veliko pripomogel k razgibanosti mladine in volji za sodelovanje pri organizacijah"(Zap 3). - Priprave za Spominski dan: 28.5. položitev venca pred spomenikom gen. San Martinu; 4. 6. proslava v Slov. hiši s položitvijo venca pred spomenikom padlim, z govorom Janeza Zorca, s sv. mašo in zvočnovidnim prizorom, ki naj bi bil nekakšna nadaljevanka takega prikaza iz prejšnjega leta; sodelovala bosta Gallus in moški pevski zbor iz San Martina; tri slovenske radijske ure bodo posvečene spominu junijskih žrtev; 2. 6. bo v radiju zadeven govor, če ga bodo oblasti dovolile.

Drugi sestanek referentov, 12.5.1972. Govorili so o taborjenju v Bariločah, o Mladinskem svetu in o novem mladinskem pevskem zboru v Carapachayu (vodi Aleksander Pirc), ki bi mogel nastopati na raznih prireditvah. Vivod je obvestil, da je "Priročnik za vaditelje" dokončan in pripravljen za tisk, k čemur je Stariha pripomnil, da zazdaj ni denarja za izdanje, a je zagotovil potrebno vsoto za konec maja. Dobovšek st. je omenil, da so na sestanku ZSŽM govorili o pomanjkanju vaditeljev; na kar je Vivod pojasnil, da Domovi niso poslali primernih oseb na tečaj, ki je bil pred letom. - Predsednik je poročal, da je Spominska proslava pripravljena. - Vivod je hotel vedeti, kakšno je razmerje med Društvom in srednješolskim tečajem. Stariha mu je odgovoril, da kljub večkratnim poskusom še ni urejeno. Društvo ima nad tečajem samo pokroviteljstvo. Vivod je opozoril, da mladina po koncu osnovne šole ni zadosti usmerjana na srednješolski tečaj in da je v tem neka vrzel.

Tretja seja IO, 8.6.1972. Predsednik je poročal o Spominski proslavi. Pri polaganju venca je bilo nad 100 ljudi in o tem so poročali tukajšnji časopisi (La Prensa, La Nación, La Razón in nemška Freie Presse). Med slovensko uro v radiu je predsednik ZS prebral posebno spomenico. Zahvalil se je vsem, ki so sodelovali (zboroma, J. Zorcu, Lojzetu Rezlju in sodelavcem pri avdiovizualu in Tonetu Skubicu za nastop z Mladinsko godbo). Napovedal je tudi začetek prosvetnih večerov. - Sklenili so nakup "arhiva" s štirimi predali za ureditev in preglednost zapisnikov sej in OZ. (Ta "arhiv" oz. arhivna omara še obstoji; trenutno jo znova preurejajo, ker ni v polni meri rabila svojemu namenu.)

Tretji sestanek referentov, 15.6.1972, je bil kratek, ker ni bilo električnega toka zaradi hude nevihte. Predsednik Stariha je prvič omenil, da se bliža srebrna obletnica društva. Ker januar ni primeren za večje prireditve zaradi letnih dopustov, je predlagal konec novembra ali začetek decembra 1972 za proslavo tega jubileja. Osrednje slavje bi bilo na slavnostni večerji v enem izmed Domov, med večerjo pa bi bil govor, pevske točke ter podelitev spominskih znakov vsem dosedanjim predsednikom in odbornikom. Naprosil je arh. Vombergarja za primeren zasnutek. - Napovedali so tudi prvi prosvetni večer s predavanjem Jureta Skvarče o planinskih podvigih. Vivod je svetoval, naj bi v dnevniku "La Prensa" objavljali ta predavanja pod zaglavjem "Conferencias", s pripombo, da so v slovenščini. Naslednje večere bodo predavali Jože Košiček, dr. Milan Komar in Marjan Loboda. - Sklenili so prispevati $ (Ley) 500 za vaditeljski priročnik, a predsednik je v zvezi s tem izrazil željo, da bi mladina posvetila malo več časa kulturi in ne samo športu.

Druga seja US, 23. 6. 1972. Poročali so referenti. Šolski referent Francé Vitrih, npr., je povedal, da osnovnošolske tečaje obiskuje 608 otrok; da bodo poslali učno gradivo v Miramar; da pa tudi od drugod prosijo zanj (Mendoza, Brazilija, celo Trst). Kulturni referent arh. Jure Vombergar je poročal o Spominski proslavi. Dejal je, da avdiovizual ni tako uspel, ker je bilo premalo priprave zanj. - Zelo zanimiv je bil v svojem izvajanju telesno-vzgojni referent Tine Vivod. Povedal je, kako je leta 1968 skupina ljudi na podlagi statistik zasnovala načrt, po katerem bi vključili telesno vzgojo v osnovno-šolske tečaje. Ker je prav tedaj število članov v SFZ in SDO kritično padalo, so računali, da bodo s tečajem za vaditelje zadostili dvema potrebama: 1. nuditi priložnost za izpopolnitev v športu in telovadbi, ki sta mladim všeč; 2. ustvariti skupino mladih, ki bi posvečali svoj prosti čas ob sobotah otrokom v osnovnih šolah. Ker se število vpisanih od osnovne šole do srednje zniža za 20 do 25 % in ker ni bilo srednješolske organizacije, so mislili, da bo to neka rešitev. Tečaj je bil zamišljen za 25 do 30 oseb, vpisalo pa se jih je 54. Računali so, da bo s tečaja izšla kakšna desetorica telesno-vzgojnih vaditeljev in tako jih je danes, po štirih letih, trinajst, ki delujejo v osnovnih šolah. Potem je dal šest tehtnih razlogov za to, da so posegli na področje telesne vzgoje; v glavnem je ponovil to, kar je sporočil svojčas na OZ.. (Nehote - ali hote - je tako odgovoril predsedniku, ki si je bil zaželil za mladino "več kulture" in ne samo športa.) - Predsednik Stariha je poročal, da ima Mladinski svet že vodje vseh štirih odsekov. - Govorili so še o drugih zadevah, npr. o maši zadušnici za pok. msgr. Hladnikom. Po dolgem času so spet omenjali pristop novih članov (12).

Četrta seja IO, 13.6.1972. Predsednik je poročal o sestanku referentov in napovedal prihodnja predavanja. Povedal je tudi, da je bilo Društvo povabljeno k sodelovanju na Manifestaciji emigrantskih skupin, za kar je IO poveril predsednika. Spomnili so se tudi pravkar umrlega dolgoletnega odbornika ZS

Valentina Markeža. - Slovenska radijska ura, ki je bila tokrat v nedeljo namesto v soboto, je bila posvečena slovenskemu prevodu pesnitve Martín Fierro, o čemer je poročal večernik "La Razón".

Četrti sestanek referentov, 20.7.1972. Ponavlja, kar so obravnavali na sejah IO in US. Omenili so tudi, da bo šolska knjiga za višje razrede osnovne šole (naslovljena morda Slovenski svet) verjetno izšla naslednje leto.

Peta seja IO, 10.8.1972. Govorili so predvsem o šolski knjigi, ki ima 200 strani. A zaradi varčevanja bo treba izpustiti veliko slik in omejiti njih število na nekako 20. Bo pa v knjigi dodatek s seznamom vseh slovenskih zdomskih pisateljev. Ker je priporočljivo, da kdo prej knjigo prebere, in ker ni drugih strokovnjakov, so sklenili za to delo naprositi dr. Rudolfa Hanželiča. - Govorili so tudi o dveh sejah, ki jih je imel pripravljalni odbor emigrantov za svojo manifestacijo, kjer so v načrtu za prvi dan tiskovna konferenca, maša v stolnici in položitev venca pred piramido na Majskem trgu v spomin 25. maja 1810, drugi dan pa zborovanje v dvorani La Salle, cesta Río Bamba 650. – 25. obletnica obstoja Društva: "Ne bo mogoče te obletnice proslaviti v večjem obsegu. Pripravlja pa se kratek oris društvenega delovanja v tej dobi. S tem bo omogočeno, da se člani podrobneje seznanijo z delom društva; bo neke vrsta zgodovina Društva Slovencev."(zap 5-6; podčrtano n.op.)

Šesta seja IO, 14.9.1972. Predsednik je najprej poročal o dveh prosvetnih večerih, na katerih sta predavala Marjan Loboda o kreditni zadrugi in Peter Skvarča o odpravi na Himalajo. Potem je bolj natančno opisal zgoraj omenjeno manifestacijo emigrantskih protikomunističnih skupin, ki se je začela s tiskovno konferenco dne 13.9.1972, kjer je vsak predstavnik vsake narodnostne skupine prebral kratko izjavo. Pri maši v stolnici, ki jo je daroval kard. Caggiano, je pel Gallus. Kardinalov govor je v uvodniku objavil jutranjik "La Prensa"(14.9.1972). 10. septembra je bilo slovesno zborovanje s kulturnim programom v dvorani La Salle. Govorili so Poljak, Ukrajinec in Argentinec. Slovence je z nekaj pesmimi predstavil zbor Gallus, Hrvati so nastopili z zborom "Zagreb", Litvanci pa z narodnimi plesi in moškim tercetom. Prebrali in sprejeli so resolucijo, ki so jo pa potem na zahtevo zastopnika Slovencev morali popraviti, ker je vsebovala neresnične trditve.

Peta seja referentov, 14.9.1972. Predvsem so govorili o novi šolski knjigi. Ker je ZS spočetka hotela skrčiti število klišejev na 20, so sklenili organizirati denarno nabirko in tako omogočiti opremo knjige s številnejšimi slikami. Predsednik je vztrajal na tem, da bi morali knjigo videti vsaj enkrat na sestanku, preden gre v tisk. Določiti ji je tudi treba primerno ceno, da ne bo tako kot z učbenikom "Zdomski živžav", ki ga še zdaj prodajajo pod ceno, a kljub temu, da so prodali 1000 izvodov, jih še preostaja 500. Vitrih je povedal, kako je knjiga sestavljena. Gre za potovanje po Sloveniji, kjer so omenjene znamenitosti, pisatelji, pesniki in pomembne osebnosti vsakega kraja. Predsednik je spet poudaril, da vidi v časopisih oglase o šolskem odseku, nikjer pa ni v njih omenjena ZS, kot so svoj čas sklenili, ker bi sicer Društvo ne plačevalo oglasov. (Sklep se je dejansko nanašal na srednješolski tečaj; a namesto da bi ST vzel svarilo zares, so tudi odgovorni za osnovno šolo pozabili na to, koliko je šolstvo dolgovalo ZS.)

Tretja seja US, 22.9.1972. Predsednik je ponovil poročilo, ki ga je podal na IO, potem pa dostavil: da je ta čas bil posvečen povezavi med Domovi in ZS v mladinskem odseku; da ima knjižnica 160 izvodov več (40 kupljenih, drugo darilo Andreja Krečiča in Igorja Domicelja); da so navezali stik z Min. za dobrobit zaradi podpor, ki bi jih bili deležni ljudje, ki nimajo pokojnine ali drugih osebnih dohodkov. - Kulturni referent arh. Jure Vombergar je poročal o predavanjih, šolski (F. Vitrrih) pa o novi knjigi in o stikih z Mendozo pa Miramarjem, za katerega še niso dobili učne moči. - Predsednik je spet omenjal bližnjo 25. obletnico Društva in primeren dan za tozadevno prireditev. Na slavnostni večerji da naj bo v programu tudi kulturni nastop in za pripravo zanj da bodo naprosili Stanka Jerebiča. Pooblastili so IO, da začne s pripravami. Omenili so tudi, da bo izšla brošura o delu ZS v 25 letih; sestavil jo bo F. Pernišek, ki je bil ves ta čas odbornik. Zatem je Pernišek na kratko povedal, kako si je zamislil spis: opisati delo Društva, njegov vpliv na slovensko skupnost in podobno. "Delo ni lahko, ker je treba iskati vire, ki so mi na razpolago" (Zap 10. Kaj je s tem hotel reči ? Če so mu bili viri na razpolago, jih ni bilo treba iskati , pač pa morda (po)iskati v njih, kar bi se mu zdelo važno; a vse kaže, da je mislil na to, da ni imel vseh potrebnih virov - kljub temu, da je bil dolga leta tajnik in potem podpredsednik društva! To se pravi, da bi se naj bilo že do tedaj izgubilo nekaj važnih dokumentov!) Na to je Stare izrazil mnenje, da bi delo, tako kot je zamišljeno, lahko izšlo v KZSS, ker ima brošura trenuten pomen, zbornik pa trajnega. Po kratkem razgovoru je US sprejel Staretovo zamisel; ta pa je prosil, da znesek, ki je bil določen za tisk brošure, odstopijo SS za kritje stroškov, kar so tudi odobrili.

Potem so sprejeli nekaj novih članov (5) in odobrili $ (Ley) 1.000 direktorju Oreharju za kritje stroškov, ki jih je imel z veroučnimi skriptami za srednjo šolo, pod pogojem, da jih izda in prodaja ZS.

Tine Vivod je obrazložil, kako je sestavljen novi "Priročnik", ki vsebuje 160 ur s telesno vzgojo, razvedrili, pesmimi, povestmi, folkloro. Po njegovem mnenju bi bila to edinstvena knjiga v tej panogi.

Obstoji pa nevarnost, da ne bo izšla zaradi velikih tiskarniških stroškov, zaradi česar si želi še drugih proračunov od znanih podjetij.

Sedma seja IO, 5. 10. 1972. Predsednik je poročal, da je Šolski odsek ZS priredil lepo uspelo letno običajno Slomškovo proslavo. Prisotnost dr. Hanželiča je uporabil Vitrih, da se mu je zahvalil za prostore, ki jih vsako leto nudi za otroško kolonijo v Počitniškem domu v Córdobi. - Govorili so o prihodnjih predavanjih (dr. Serrano o stanju v Argentini, neki ruski izvedenec o stanju komunizma zunaj Železne zavese). - Za šolsko knjigo še ni zadosti mecenov. - Tim. "tlakovanje" (asfaltiranje) -v resnici cementiranje - ceste ob zemljišču mladinskih organizacij na Pristavi stane okrog $ (Ley) 4.000, ZS pa nima sredstev, zato naj mladina skuša delno kriti stroške z dohodki svojih prireditev. - DS v Mendozi je prosilo za pomoč pri gradnji svojega doma. V okviru MOS-a bi jim mogoče lahko pomagali z delnim izkupičkom tombole, ki jo pripravljajo v Slomškovem domu (Ramos Mejía). - Na oglas o podporah, ki jih daje Ministrstvo. za družbeno dobrobit (Ministerio de Bienestar Social) starejšim osebam, in ki je bil objavljen v SS, se je priglasilo 70 oseb, a ZS jim lahko nudi samo zadevna navodila.

Dr. Tine Debeljak in dr. Vinko Brumen, dva pomembna ustvarjalca slovenske kulture v povojni argentinski zdomski skupnosti

Šesta seja referentov, 19.10.1972. Predsednik je obvestil, da je izšel Katekizem za srednješolski tečaj (300 izvodov), da so tiskarni Vilko že dali $ (Ley) 2.420 za nakup papirja, potrebnega za knjigo za 5. in 6. razred, in da je v pripravi Vaditeljski priročnik, katerega stroški bodo znašali okrog $ (Ley) 8.000. - V nekem televizijskem programu so govorili o prevodih Martína Fierra, ni pa bil omenjen slovenski prevod. Odbor Rožmanovega zavetišča je poslal dva izvoda dr. Debeljakovega prevoda poznanima televizijskima in radijskima osebnostima (Pipo Mancera in Jorge Fontana). - Mladinski referent inž. J. Dobovšek je povedal, da imajo vsi Domovi mladinske pevske zbore. Zato da ostanejo pri življenju, jim je treba nuditi možnost, da nastopajo. V tem pogledu so **Mladinski glasbeni festivali** vsako leto popolnejši in neke vrste tekma med zbori. - Predsednik je opozoril na to, da imajo vsi Domovi počitniške dneve in da bi jih bilo treba vskladiti med seboj in z obstoječimi kolonijami.

Osma seja IO, 9.11.1972. Predsednik je povedal, da je na zadnjem sestanku MOS-a (20.10) prišlo do dogovora glede tombole za mendoški dom. (Vse ostalo je nekako ponovitev obravnavanega na zadnjih sestankih IO in referentov.) Pač pa je znova omenil 25. obletnico Društva in napovedal skupno večerjo sedanjih in bivših odbornikov za 23. december na Pristavi v Castelarju.

Četrta seja US, 24.11.1972. MOS si je osvojil zamisel o tomboli za mendoški dom, ki bo 25. februarja 1973 v Slomškovem domu, pripravo zanjo pa je prevzel Janez Brula. - Nameravajo povabiti vse pevovodje mladinskih zborov na prijateljsko snidenje in jih pogostiti. - Za slovenski praznik 29. oktobra je v slovenski radijski oddaji govoril Pavle Fajdiga. Zaradi tega je bil predsednik ZS klican na notranje ministrstvo, na katerega se je pritožilo jugoslovansko veleposlaništvo, češ da delajo protijugoslovansko propagando. Predsednik se je izgovoril, da delajo protikomunistično propagando, ne pa protijugoslovanske. (Nov dokaz za to, kako jih je bodla SPE tedaj, prej in potem, - prav do konca Jugoslavije. Bog daj, da bi slovenska vlada in njeni zastopniki med nami nikoli ne istovetili napada na komunizem z napadom na slovensko državo!)

V imenu odsotnega mladinskega referenta je poročala Marjana Batagelj. Izleta v Parque Pereyra se je udeležilo 450 otrok, za kolonijo v Córdobi pa je že prijavljenih 52. Šolski referent je, razen dveh, obiskal že vse šole. Učiteljstvo na splošno priznava referentovo predanost delu in čuti, kot da bi šlo za nekaj novega in oživljajočega.

Za stroške Vaditeljskega priročnika je zbrana že tretjina vsote; domači dobrotniki so večinoma duhovniki. - Naprosili so Kreditno zadrugo "Slogo", naj bi odstopila svojo pristavo za otroško kolonijo tistim, ki ne morejo potovati iz Buenos Airesa. Kolonija bi trajala poldrugi mesec, od ponedeljka do četrtka. Počitniški dnevi po domovih so važni, a to je premalo. Tudi ne bi ta kolonija prišla navzkriž s počitniškimi dnevi po KD, ker bi te dni lahko uporabili za najmlajše. - Po daljšem razgovoru so ugotovili, da 23. december ni primeren dan za proslavo 25. obletnice ZS. Zato so jo prestavili na 30. december.

Stariha je tudi izjavil, da bo marca končal četrto leto svojega predsednikovanja in da nima namena ponovno kandidirati. To je povzročilo dolg razgovor. Mnenje nekaterih je bilo, da naj predsednik

ostane še dve leti in vključi v odbor mlajšo osebo, ki bi potem prevzela vodstvo Društva. Toda večina je imela tako ravnanje za zmotno, "kajti ta poskus ni nov in se že uporablja, žal brez uspeha, ker taki kandidati pokažejo zelo malo ali nič smisla za društveno delovanje. Problem, ki se je pokazal danes, se bo v enaki obliki pokazal čez dve leti" (Zap 13. Na kaj se nanaša zapisnik - oz. "večina" -, ko trdi, da tak poskus ni nov in se že uporablja? Ne kaže, da bi šlo za ZS, ker bi v tem primeru govoril o Starihu, kar se ne zdi verjetno.)

Deveta seja IO, 14.12.1972. Predsednik je poročal o seji MOS-a (7.12.), na kateri so se dogovorili glede datumov za prireditve v prihodnjem letu. Prav tako je ponovno povedal, kako bodo praznovali 25. obletnico društva z večerjo 30.12.1972.

Sedmi sestanek referentov, 21.12.1972. Predsednik je poročal o več zadevah s sej IO in US, predvsem o slovesni večerji, za katero so razposlali okrog 200 vabil, potem pa je dodal, da je ZS dobila od pok. Janka Hafnerja diapozitive o izkopavanju jelendolskih žrtev. - Napovedali so tudi otroško kolonijo, ki bo na letovišču SLOGA in jo pripravlja Tine Vivod s svojimi sodelavci. Potekala bo vse dneve razen sobot in nedelj, od 8.30 do 13. Prevoz udeležencev bodo preskrbeli KD, a prihajali bodo samo iz Ramos Mejije, San Justa in Castelarja, ker je drugim zaradi prevelike oddaljenosti udeležba nemogoča.

6. 15. Praznovanje 25-letnice

SS je 4.1.1973 (1 3) objavila članek z naslovom "Zedinjena Slovenija proslavlja svoj srebrni jubilej".

Takole piše : "Srebrni jubilej društva, ki predstavlja slovensko zdomstvo v Argentini, je pomemben dokaz naporov in vztrajnosti slovenskih rojakov na južnoameriški celini v njihovih prizadevanjih za ohranjevanje slovenstva v vseh njegovih oblikah..."

Potem poroča o **radijski uri**, ki je bila v celoti posvečena temu jubileju. Predsednik Stariha je govoril v slovenščini in med drugim poudaril : " Društvo je bilo v svojem petindvajsetletnem obstoju izhodišče vsega slovenskega udejstvovanja in je direktno ali indirektno pomagalo reševati probleme, ki so bili v zvezi s kulturnimi, prosvetnimi, verskimi in gospodarskimi vprašanji. Mirne duše danes lahko trdimo, da je 25-letnica Zedinjene Slovenije 25-letna zgodovina slovenske skupnosti v Argentini. (..) Na prvem občnem zboru Društva Slovencev pred 25 leti so bile podane (..) smernice. (..) Ogromno delo je v tistih letih opravil odbor, ki mu je predsedoval Miloš Stare, prav tako odbori, ki so si sledili(..) Zato lahko s ponosom trdimo, da biti član Zedinjene Slovenije ni samo častna, ampak tudi narodna dolžnost vsakega Slovenca v Argentini. (..) Naj bi nas novi čas našel strnjene in povezane kot živo telo slovenske družine v svetu."

Isti večer je bila **na Pristavi** v Castelarju **slavnostna večerja za člane in prijatelje ZS**. Večer je vodil prosvetni referent arh. Jure **Vombergar**. Prvi govornik je bil predsednik Božo **Stariha**, ki je utemeljil pomembnost osrednjega društva, orisal njegovo poslanstvo in primernost srebrnega praznovanja. Posebej je pozdravil bivša predsednika Miloša **Stareta** in prof. Lojzeta **Horvata** ter delegata slov. dušnih pastirjev v Argentini, msgr. Antona **Oreharja**, kot stalnega odbornika društva.

Podpredsednik F. **Pernišek** je v živahni pripovedi priklical v spomin nastanek DS in vsa leta njegovega delovanja, kar je bilo potem v širšem zamahu objavljeno v KZSS.

Med večerjo je Stanko **Jerebič** v šaljivem in deloma satiričnem govoru prikazal "napake in pomanjkljivosti" društvenega delovanja in sploh naše zdomske skupnosti. Občinstvo se je nasmejalo in razvedrilo kakor že dolgo ne. "Marsikatera pikra resnica se je skrivala med vrsticami Jerebičevih originalnih izvajanj".

"Gostje so (od sobotnih večernih ur) do zgodnje nedeljske ure ostali v živahnem pomenku in dobrem razpoloženju na Pristavi in si mnogi ob slovesu že voščili srečno novo leto 1973".

Naslednja številka SS (11.1.1973 2 1-2) je prinesla **glavne misli iz govora Franceta Perniška**. Po neke vrste uvodu, v katerem je omenil ustanovitev DS, ima objavljeni govor **pet podnaslovov** : množično vseljevanje; Društvo Slovencev; začetek slovenskih domov; Meddruštveni svet; delo zadnjih let.

Podnaslovi so nekako "časnikarsko" vrinjeni in izražajo samo najvažnejšo zadevo posameznih poglavij. Po drugi strani pa lahko rečemo, da na svojski način označujejo bolj pomembne dogodke ali zadeve v življenju ZS in skupnosti.

Pernišek je imenoval **slovensko šolstvo** "biser, ki ga Društvo skrbno čuva". Oddolžil se je spominu pokojnih Martina Mizerita in Antona Kovača, posebej pa se je zahvalil dolgoletnemu vodju šolstva, Aleksandru Majhnu. Omenil je vse predsednike in njihove glavne dosežke. Spomnil se je tudi že pokojnih odbornikov in predsednikov, msgr. Hladnika in inž. Mozetiča.

Končal pa je takole: **"Stopili bomo v drugo obdobje: od srebrnega pojdemo nasproti zlatemu jubileju. Preteklost dokazuje, kaj zmore močna volja, spremljana s požrtvovalnim delom. Daj Bog našemu društvu najprej svoj blagoslov in še mnogo dobrih in pridnih delavcev. Zedinjena Slovenija pa naj raste, se krepi in razcveta in bogati na delih za slovensko domačijo v Argentini in dočaka svoj zlati jubilej !"**

Želja F. Perniška, ki je izražala želje vseh, se je že uresničila ! ZS je 25. januarja 1998 slavila svojo zlato obletnico. Toda izpolni naj se tudi drugi del želje: da bi rastla, se krepila, se racvetela in bogatila z novimi deli. In da bi imela še vnaprej mnogo dobrih in pridnih (so)delavcev.[5]

Po tej slovesnosti so imeli do OZ še tri seje (10. IO, 11.1.1973 ; 11. IO, 8.3.1973 : 5. US, 9.3. 1973). V glavnem je šlo za pospravo praznovanja 25. obletnice in za tombolo v prid mendoškemu DS. Govorili so tudi o otroški koloniji na "kinti" (letovišču) SLOGA in o tem, kako zajeti pošolsko mladino, ki je ni v srednješolskem tečaju (predlog Marjane Batagelj). Predvsem pa so pripravljali poročila za OZ in skušali sestaviti drugo kandidatno listo, kar pa jim ni uspelo.

ŠESTINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 25. MARCA 1973

Zbral se je ob 11^h v Mali dvorani Slovenske hiše. Navzočih je bilo osebno 76 članov, po pooblastilih pa 133. Za overovatelja sta bila izbrana Janez Lužovec in Janez Dimnik. Pred svojim poročilom je predsednik prosil za odobritev sklepa US, po katerem je ta imenoval Karla Mauserja za častnega člana Društva, kar je OZ potrdil.

Poročilo predsednika Boža Stariha je nekak časovni pregled udejstvovanja, v katerem je omenil naslednje točke: društvene prireditve, Spominski dan, 25-letnico ZS, stike z arg. javnostjo, stike z drugimi narodnostnimi skupinami, slovensko radijsko uro, knjižne izdaje, finančno vprašanje, organizacijski del in MOS, v zvezi s tem pa novoustanovljeni Mladinski koordinacijski svet.

Tajnik Vilko Cuderman je povedal, da ima ZS 1115 članov; v zadnji poslovni dobi jih je pristopilo 57, umrlo pa jih je 12.

Med mašo na šolskem izletu v Parque Pereyra leta 1972

Blagajnik Francé Pergar je poročal, da je aktive $ 80.019,29. Prihodkov je bilo $ 43.488,91, izdatkov $ 38.563,93, torej $ 4.924,98 prebitka. Tega so razdelili: v PS $ 1.286,45, V DF $ 648,40, v društveni sklad $ 4.009,93, za kritje primanjkljaja pa so vzeli iz šolskega sklada $ 1.019,78. (Vse vsote so izražene v 'novih' pesih ali tim. 'peso Ley 18.188'; n.op.)

Prosvetni referent arh. Jure Vombergar je omenil vsa predavanja, predvsem msgr. Frančka Segula, ki je postulator za beatifikacijo škofa Slomška in je bil januarja 1973 na obisku v Argentini.

Šolski referent Francé Vitrih je poročal, da je bilo v Velikem Bs.As. 8 šol in dve sta bili v notranjosti (Bariloče in Mendoza), skupno s 600 otroki in 19 v otroškem vrtcu v Ramos Mejii. Po imenu je naštel vse voditelje šol, katehete in učitelje, pa tudi predsednike Krajevnih šolskih svetov (KŠS). Dejal je, da so ogrodje dela mesečne seje. Potem je poročal o šolskih prireditvah, od katerih so bile tri skupne (Slomškova, Alojzijeva in za začetek

---

[5] Tako kot so sklenili na seji US, je Pernišek pripravil za KZSS 1971-2 (347-380) prispevek "Ob 25-letnici Društva Slovencev". Delo je pomembno, ker vsebino urejuje glede na določene zadeve. Prinaša pa tudi opis dogodkov ali mnenja določenih oseb, ki jih ni zasledili v nobenem zapisniku, kar je verjetno zato, ker je bil Pernišek skoro vedno navzoč na sejah ali OZ, pa tudi v osebnih stikih z glavnimi osebnostmi.

šole), o izletu in o otroški koloniji v Córdobi (65 otrok). Potem je govoril o novi šolski knjigi, ki je že v tisku. Dalj časa je posvetil poročilu o svojih obiskih v posameznih šolah. Sodil je, da je znanje slovenskega jezika med nekaterimi nadpovprečno, drugi pa imajo težave z izražanjem. V šolah veliko pojejo: "Prepričan sem, da ni v deželi šole, kjer bi učenci kot celota tako zapeli, kot šolarji slovenskih šol"(..). Sad idealizma prvih učiteljic so v Argentini rojena dekleta, bivše učenke slovenskih šol, ki pod vodstvom naših voditeljic že poučujejo v slovenskih šolah. So šole, kjer poleg voditeljic uče izključno mlade moči. Pogrešam pa mladih fantov, ki bi se posvetili poučevanju."(Zap 9). Za nastope so začeli zbirati gradivo, za kar jim je dala povod Ljuba Malgaj iz Brazilije, in to delo sta prevzeli Kristina Breznikar in Alenka Poznič. "Na severu se pripravlja knjiga o rojakih, ki so ponesli slovensko ime v svet.(..) Mi na jugu pa ohranimo s hvaležnostjo in spoštovanjem v naših srcih imena vseh poznanih in marsikaterih nikjer in nikdar imenovanih, ki so v prvih letih našega zdomstva zasajali korenine drevesu, ki so naše šole in ga zalivajo z znojem že 25 let."(ib)

Mladinski referent Jernej Dobovšek je omenil, da so delo usmerili predvsem k izobraževanju s predavanji in v medsebojno povezavo mladine in njenih organizacij.

V imenu nadzornega odbora je podal poročilo notar Alojzij Šonc in predlagal razrešnico odboru. Iz razgovora o poročilih omenja zapisnik samo podatek, da so prosili za besedo Milan Magister, Albin Magister st. in France Pernišek, predsednik Stariha pa je dajal pojasnila.

Volitve. Predsednik Stariha je prebral listo. Preden jo je dal na glasovanje, so vsi navzoči s splošnim in dolgotrajnim ploskanjem pokazali, da je bila lista sprejeta. Izvoljeni so bili: **predsednik** Božo Stariha; **odborniki**: Marjana Batagelj, Janez Brula, Vilko Cuderman, inž. Jernej Dobovšek, Pavlina Dobovšek, Ignacij Grohar, Mila Hribar, Ivan Klemenčič, Marjan Loboda, Stane Mehle, Milan Magister, Stanko Oberžan, msgr. Anton Orehar, Franc Pergar, France Pernišek, Boštjan Petriček, Valentin Selan, Rudolf Smersu, Miloš Stare, Franc Vitrih, prof. Tine Vivod, arh. Jure Vombergar, Lojze Žužek, Stane Žužek; **namestniki**: Franc Lobnik, Janez Lužovec, Marjan Schiffrer, Beno Tičar; v **nadzorni odbor**: Emil Cof, dr. Marko Kremžar in Marjan Pograjc; v **častno razsodišče**: dr. Leopold Eiletz, dr. Milan Komar, dr. Alojzij Voršič. (V zapisniku je pred prvo stranjo vstavljen list z naslovom "Odbor društva ZS izvoljen na rednem letnem občnem zboru 25. marca 1973 za dobo dveh let", kjer so že razdeljena mesta: prvi podpredsednik Marjan Loboda, drugi Franc Pernišek, tajnik Vilko Cuderman, blagajnik Pergar Franc , prosvetni referent arh. Jure Vombergar, šolski Franc Vitrih, mladinski Jernej Dobovšek, organizacijski Nace Grohar, tisk in propaganda Petriček Boštjan. Na nobeni seji ni potem omenjeno, kdaj se je "konstituiral" odbor, kot je bila navada. Kaže torej, da so bili za ta mesta določeni že pred volitvami.)

Po besedah zahvale za zaupanje in z željo, da bi imeli uspeh v prizadevanju, da bi kdo od mlajših članov v bodoče sprejel vodstvo društva, je Stariha zaključil OZ ob 13^h. (SS je 29.3.1973 (13 3) OZ samo registrirala in obljubila poročilo za prihodnjo številko. Res je dne 5.4.1973 (14 3-4) prinesla o tem nenavadno dolgo poročilo s celotnim govorom predsednika in prvič tudi precej podrobno poročila referentov.)

Stvaritelji slovenskega prevoda Martina Fierra na tiskovni konferenci v City Hotel. Od leve: arh. Jure Vombergar, akad. kipar Francé Ahčin, tiskarnar Vilko Čeč, pregledovalka Danica Petriček in prevajalec dr. Tine Debeljak

7. Težko desetletje 1973-1983

Desetletje od 1973 do 1983 ni bilo lahko za Argentino. Politični, gospodarski in družbeni dejavniki pa so vplivali tudi na slovensko skupnost, ki nikoli ni bila tako "getovska" kot so ji nekateri očitali. V tem desetletju je Argentina doživela kratko in nepopolno demokracijo, skrajno-desničarski poskus vladanja v formalni demokraciji, vojaški udar, krvavo podtalno rovarjenje marksističnih skupin, kruto zatrtje revolucionarnih poskusov, svetovne nogometne tekme leta 1978 in isto leto skorajšnja vojna s Čilom, začasno zboljšanje gospodarskega stanja pa tudi zmerom bolj zaostreno napetost v družbenem življenju, vojno z Veliko Britanijo zaradi Malvinskih in drugih otokov v Južnem Atlantskem oceanu, prvi obisk Janeza Pavla II. in začetek nove demokratske dobe[1)]

7. 1. Reševanje pravnih težav z zemljišči KD

Na **prvi seji IO,** 12.4.1973, so začeli pripravljati Slovenski dan in Spominsko proslavo ter nekatera predavanja. - ZS je končno morala plačati tlakovanje ceste ob zemljišču mladinskih organizacij poleg Pristave, ker je Pristava potrebovala svoje dohodke za zidanje doma.

Francé Vitrih, šolski referent od leta 1973

Prva seja US, 25.4.1973. Načrt za Slov. dan je bil skromen: dopoldne sv. maša, potem skupno kosilo; ob 16 slavnostni govor (inž. Jernej Dobovšek) in nastop otroškega pevskega zbora iz Lanusa pod vodstvom Zdenke Jan in mladinske godbe pod vodstvom Toneta Skubica. Janez Brula je predlagal, naj bi Slov. dan začeli pripravljati že julija prejšnjega leta in povabili k sodelovanju vse KD. - Za Spominski dan bo treba poiskati govornika, ker je predsednik sodil, da se nehote vsebinsko in oblikovno ponavlja, kdor mora v štirih letih štirikrat zaporedno nastopiti kot glavni govornik na tem dnevu. Predsednik Stariha je seveda imel v mislih samega sebe. Po položitvi venca bo sv. maša in petje moškega okteta pod vodstvom Janeza Mežnarja. Akademija pa bi bila po zamisli Stanka Jerebiča.

Druga seja IO, 8.4.1873. Slov. dneva, ki je bil 29.4., se je udeležilo 1300 oseb, gmotni dobiček pa je bil srednje dober (čisti: $ 2.000). - Za šolsko knjigo je Herman Zupan poklonil $ 2.000, a stroški zanjo še vedno niso kriti. - Zanimivo predavanje dr. Marka Kremžarja o Ekonomskih tendencah je imelo malo udeležencev, zato so predlagali, naj bi v bodoče ta predavanja imeli po domovih. - Mladinsko zemljišče poleg Pristave bo prepisano na ZS; že so plačali $ 240 za kupoprodajno listino.

Na **prvem sestanku referentov**, ki so ga imeli 17. maja 1973, so se zmenili, da bo v nizu načrtovanih predavanj (v okviru kult. referata) imel naslednje prvo predavanje dr. Tine Debeljak in sicer v Slomškovem domu. Govoril bo o tragičnih dogodkih v septembru in oktobru leta 1943. Izbrano temo bo ilustriral z diapozitivi o Jelendolu. Predavanje bo ponovil v domovih San Martín, Pristava in San Justo. - MOS bo odslej zasedal drugače. MKS bo imel seje zase, za kar bo mlad. referent izdelal načrt. 22. junija se bo MKS zbral pri okrogli mizi. V okviru MOS-a bo treba dostojno proslaviti 25-letnico Gallusa, ki je sodeloval na mnogih društvenih in domovskih prireditvah.

Tretja seja IO, 13.6.1973. Predsednik je poročal, da je 1. maja govoril o "Kočevskem procesu" dr. Tine Debeljak v Slomškovem domu in da je bilo navzočih okrog 200 oseb. Predavanje je ponovil v San Martinu, kjer je bila tudi velika udeležba. Prihodnji govor bo v Carapachayu. To dokazuje, da so bolj uspešna predavanja po Domovih. - Spominska proslava je dobro uspela. Meditacija dr. Komarja je bila zanimiva, je pa pri nekaterih **vzbudila nekaj kritike, ker je govoril o domobranskem porazu**. Akademija pa da je bila predolga. Na splošno so dozdaj trajale te akademije manj kot tri ure; odslej naj bi ne trajale več kot poldrugo uro. - Za kritje stroškov, ki jih bodo imeli s tiskanjem šolske knjige, je Vitrih predlagal tombolo; zamisel so sprejeli in začasno določili 2. december za "Vseslovensko tombolo".- Predsednik je prosil J. Dobovška, naj čimprej skliče sestanek MKS .

[1)] Gl. IV.1. "Argentina v dobi ZS, 1948-1998"

Druga seja US, 15.6.1973. Poročali so vsi referenti. Predvsem so govorili o zasedanju MOS-a, 8.6., poleg tega pa so sprejeli tudi nekaj novih članov. Ko je M. Batagelj predložila prvi del tiskane šolske knjige, je Milan Magister pripomnil, da manjkata na zemljevidu Koroška in Primorska, ki jih je treba vstaviti, čeprav ne gre za Slovence v mejah Slovenije. Prav tako ga je zanimalo, kakšen je postopek za sprejemanje članov, in če je treba, da novega člana priporočijo trije drugi člani, kot je to navada po arg. društvih. Odgovorili so mu, da v pravilih ni takega pogoja, vendar je bilo mnenje večine, da naj bi v prihodnje zahtevali priporočila treh članov. - Dalj časa je zavzelo razpravljanje o mladinskem zemljišču poleg Pristave. O predhodnem razvoju tega nakupovanja in lastninjenja je poročal Milan Magister. Zemljišče so kupili 1952 za $ 70.000 (pesos Ley), ki so ga le delno plačali. Pred kratkim so plačali $ 34.000, dolga pa ostane še $ 10.000. Podpisniki so bili štirje, a ker se mladinski organizaciji ne zanimata več za zemljišče, bi bilo najbolj primerno, da bi ga prepisali na ZS. Toda stroški s tem v zvezi bi bili visoki. Msgr. Orehar je predlagal, naj zadevo rešijo z "notranjo" pogodbo med podpisniki in ZS. Zato je US sklenil, da ZS prevzame lastništvo zemljišča, zaenkrat s formalno interno pogodbo, o nadaljnem postopku pa bo sproti odločal US.

Četrta seja IO, 11.7.1973. Edini novosti te seje sta bili dve: 1. sklep, da bodo Gallusu izročili diplomo na njegovem koncertu za 25-letnico; 2. predlog, naj bi šolska mladina postavila na oder opereto "Miklavž prihaja" ob 35-letnici te spevoigre.

Drugi sestanek referentov, 19.7.1973. V slov. radijski uri bo Lojze Rezelj govoril o pisatelju Jožetu Vombergarju za njegovo sedemdesetletnico, Slovensko gledališče pa bo postavilo na oder njegovo igro "Voda". - Ustanovil se je srednješolski tečaj v Bariločah, ki ga vodita dr. Vojko Arko in Zorko Simčič.

Peta seja IO, 8.8.1973. Sestal se je MKS 13.7; navzočih je bilo 30 oseb. Sprejeli so sklepe za bodoče delo in poročilo, da je **imel predsednik slavnostni govor ob odprtju Hladnikovega doma** v Lanusu.

Tretja seja US, 10.8.1973. Predsednik je poročal o delu, opravljenem v času, ki je potekel od zadnje seje. Izstopa poročilo o tem, da je končno **izšel Priročnik za vaditelje telesne vzgoje**, ki sta ga uredila Iva Vivod in Tine Vivod (gl. oceno v SS 27.9.1973. 39 3 s podpisom e.t.). Tajnik je povedal, da so poslali 149 pisem članom, ki so v zastanku s članarino, a upeh ni bil velik: od $ 6.186,80 (pesos Ley) dolga je bilo plačanih $ 1.437,--. Poročilo o MKS je prebrala Pavlina Dobovšek. - Odločili so, da ne bodo dali več kot $ 250 za oglas na četrtini strani KZSS - N. Grohar je hotel vedeti, kaj je z brošuro, ki jo je ZS nameravala izdati ob 25-letnici oz. objaviti v Zborniku SS. F. Pernišek je odgovoril, da je delo že oddal Zborniku. (Treba je vedeti, da je Zbornik KZSS 1971-1972 izšel z zamudo; dotiskan je bil 15.10.1973, SS pa je šele 8.11.1973 45 3 objavila, da je izšel.)

Šesta seja IO, 12.9.1973, je obravnala tekoče zadeve in omenila predavanje Jožeta Košička o naših velikih možeh. Podali so tudi poročilo o počastitvi Gallusa. (Zanimivo je, da SS o tem ni pisala, razen dvakratnega obvestila v Društvenem oglasniku; pač pa je tiste tedne prinesla razgovor z Zdenko Jan o lanuškem zboru -16.8.1973 33 2-3- in poročilo o "Večeru valčkov in polk", ki sta ga priredila SFZ in SDO - 23.8.1973 33 3.)

Sedma seja IO, 18.10.1973. Za 25-letnico Gallusa je ZS oskrbela članke in slike v slov. časopisih v zdomstvu in zamejstvu ("Ameriška domovina", ki izhaja v Clevelandu, Ohio, ZDA v 18.000 izvodih; "Božja beseda" v Kanadi; "Misli" v Avstraliji; "Naša luč" v Celovcu; "Katoliški glas" v Gorici). - Za november pripravlja dr. Krivec Balantičev večer. - Začele so se že priprave za otroško kolonijo.

Četrta seja US, 26.10.1973. Govorili so o delovanju Društva od zadnje seje. Sklenili so, da se udeležijo 25-letnice obstoja sanmartinskega doma, kjer bo njihov zbor priredil koncert. Ta zbor je zmerom sodeloval na društvenih prireditvah, kadarkoli so ga naprosili. - Na radijski uri bo na večer pred slovenskim narodnim praznikom 29. oktobrom govoril Lojze Rezelj v slovenščini o pomenu tega dne.

Osma seja IO, 15.11.1973. Poročali so o vseslovenski tomboli, za katero so že dali v prodajo 6000 tablic. - Za kolonijo v Córdobo se je prijavilo 66 otrok, skušali pa bodo organizirati tudi kolonijo za dekleta. - Novi ravnatelj Srednješolskega tečaja je Pavle Rant.

Deveta seja IO, 13.12.1973. Predsednik je poročal o Vseslovenski tomboli 2.12. v Slomškovem domu. Uspeh je bil zadovoljiv, predvsem zaradi sodelovanja predsednika doma in mecenskih darov po $ 1.000, ki so jih poklonili Drago Mario Šijanec, dr. Rudolf Hanželič in bivši banovinski šolski nadzornik Albin Petelin. - MOS je sklican za 21.12. in na tem zasedanju bodo določili dneve prireditev v prihodnjem letu.

Peta seja US, 28.12.1973. Govorili so o preteklem delu, sprejeli nekaj novih članov in začeli pripravljati OZ, ki so ga začasno postavili na 24.marec 1974. Predsednik Stariha je sporočil, da zaradi prezaposlenosti ne bo mogel več sprejeti mesta predsednika, čeprav je pripravljen ostati v odboru in

pomagati. Ostali odbor naj bi ostal na svojih mestih do konca mandatov. Povedal je, da je arh. Jure Vombergar pripravljen prevzeti predsedniško mesto.

Prejeli so tudi pisma od stana **SPD v Bariločah**, v katerem dr. Arko prosi, **naj bi ZS "posodila" pravno osebnost za to, da bi prepisali lastništvo stana na ZS.** V teku je zapuščinska razprava po umrlem Robertu Petričku, ki je bil skupaj z dr. Arkom lastnik Stana. Sklenili so: ZS je za prepis pripravljena dati na razpolago pravno osebnost, vendar ne prevzame nobene druge obveznosti. Dr. Arko naj sporoči osebe, ki so pred zakonom odgovorne za njihov Stan. ZS bo samo formalno lastnik zemljišča in Stana. (To se pravi, podobna rešitev kot za Berazategui.) - Vivod želi organizirati na letovišču SLOGA kolonijo za pošolsko mladino in sicer tudi "letos" pod okriljem ZS. - Za Priročnik, ki ga je izdal prof. Vivod, je ZS naklonila $ 500 podpore in $ 1.500 posojila. Ker je prodaja počasna, so sklenili, naj prof. Vivod za dobljeno posojilo odstopi društvu 50 izvodov knjige. - Na seji MOS-a 21.12.1973 so sklenili, **naj Slovenski dan "kroži" po Domovih**. Odbor je to odobril z namenom, da se tako zagotovi večje število udeležencev in se okrepi povezava med Domovi, obenem pa se olajša delo ZS, ker se v pripravi zaposlijo in za uspeh zavzamejo tudi člani Krajevnih domov.

Šesta seja US. 6.3.1974. Prebrali so najprej zapisnik zadnje seje. Pernišek je izjavil, da je Društvo pretrgalo s tradicijo (s tem, da bo Slov. dan "krožil"). Pristava je vsa leta sodelovala, medtem ko so drugi Domovi odpovedali. - Potem so podali poročila posamezni referenti. V razgovoru je Vitrih dejal, da bi bil potreben ref. za članstvo in da bi to delo lahko prevzel Stariha, v primeru da bi arh. Vombergar sprejel predsedniško mesto. - Vitrih je tudi obvestil, da je od knjige "Slovenski svet" že oddanih v tisk 5 delov in da manjka le še zadnji, manjši del; upa, da bo to napisano pred 10. marcem. Stare je pripomnil, da je treba dokončati vso knjigo in poslati besedilo v tisk. - Slovaško društvo je prosilo za sodelovanje pri odkritju spominske plošče msgr. Tisu. Stare je predlagal, naj pošljejo pismo, v katerem Društvo izraža željo, da bi slovaški narod dosegel svobodo in svobodno odločal o svoji usodi. (Če je Stare to želel za Slovake, ali ne bi bilo čudno, če bi mu pridevali, da je za Slovence hotel rešitev samo v Jugoslaviji ?) . - Stare je želel, da v zapisnik dajo ves potek dogodkov v zvezi s člankom o 25-letnici in da je ZS za objavo plačala $ 3.000. - Prav tako je Stare hotel, naj bi znova priredili organizacijski tečaj, izrazil pa je tudi potrebo po slovensko-španskem in špansko-slovenskem slovarju.- Predsednik Stariha je prebral dnevni red OZ. Omenil je tudi, da arh. Vombergar ni odgovoril na vprašanje, ali bi hotel sprejeti mesto predsednika. Toda med sejo je telefonsko govoril z njim in arh. Vombergar mu je sporočil, da mesta ne more sprejeti. (Težko je razumeti tak način "izvolitve" ali "izbire" novega predsednika. ZS je vendar imela dva podpredsednika. Prvi ali drugi bi po pravilih lahko nadomeščal predsednika, kot se je to zgodilo v primeru Mozetič-Savelli. Ali pravila ne določajo izrecno, kdo v primeru odsotnosti, dopusta, smrti ipd. nadomesti predsednika? Kaj je bil vzrok, da so hoteli voliti samo predsednika in ne vsega odbora, ko pa je bil način volitev po listi? n.op.)

SEDEMINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 24. MARCA 1974

Zbor se je začel ob 11.15^h . (V nasprotju od španskega zapisnika, v slovenskem ni zmerom omenjeno, da je šlo za drugi sklic, ker je bilo navadno premalo članov za sklepčnost ob napovedani uri.). Poslali so pozdravna pisma predsedniku države gen. Juan Domingo Perón-u, buenosaireškemu nadškofu kartd. Caggiano-ju in predsedniku NO Milošu Staretu. Msgr. Orehar je opravil kratke molitve za umrle člane. Navzočih je bilo osebno 69 članov in 66 po pooblastilu.

Za overovatelja sta bila izbrana Katica Kovač in Maks Osojnik. Potem so prešli k poročilom.

Tajnik Vilko Cuderman je podal pregled o delovanju društvenih organov in tudi o MOS-u. Omenil je, da je članov 1390, pristopilo jih je 22, umrlo pa 16. Govoril je o odzivu članov na društvene potrebe in o plačevanju prispevkov v društveno blagajno. Poudaril je potrebo po pomladitvi odbora in prosil vse navzoče, da se za to zavzamejo.

Blagajnik France Pergar je pokazal zadovoljivo gospodarsko stanje, kar je precej zasluga raznih podpornikov. Aktiva je znašala $ 114.022,07 (pesos Ley). Prihodkov je bilo $ 128.060,07, izdatkov pa $ 40.510,23, torej $ 87.549,84 presežka.

Kulturni referent arh. Jure Vombergar je govoril predvsem o uspešnosti prosvetnih večerov, saj se je predavanj udeležilo nad 600 rojakov.

Obširno poročilo je podal **šolski referent** Francé Vitrih. Delovalo je 8 šol v Velikem Bs.As. in 3 v notranjosti države (Mendoza, Miramar, Bariloče). Skupno je šole obiskovalo 634 otrok. KŠS je bilo osem. Omenil je delo v šolah, prireditve, izlet, kolonijo, sodelovanje na skupnih prireditvah. Povedal je,da

je po več letih dela izšla knjiga za 5. in 6. razred. Za konec je pozval starše na živo sodelovanje z učitelji in KŠS. (Posebno poročilo o tem je prinesla SS 11.4.1974 15 4)

Naca Osterc je poročala o **srednješolskem tečaju.** V njem je bilo 165 dijakov in 13 profesorjev. Za profesorje so priredili dva tečaja, ki sta jih vodila dr. Milan Komar in Zorko Simčič. Petošolci so kot vsako leto pripravili svoj almanah "Mladi smo".

Mladinski referent inž. Jernej Dobovšek je govoril o predlogih MKS. Zaključki teh svetov, na katerih sodelujejo KD in mladinske organizacije, so bistvene važnosti za uspešno delovanje med mladino.

Referent za telesno vzgojo prof. Tine Vivod je govoril o vaditeljskih tečajih, ki obstojajo že sedem let. Najbolj viden uspeh teh tečajev je bilo delovanje po Domovih in izvedba počitniške kolonije na letovišču SLOGA. Omenil je tudi izdajo prvega slovenskega Priročnika za vaditelje telesne vzgoje.

Predsednik Božo Stariha je pokazal celotno delo Društva. Govoril je najprej o obeh letnih prireditvah, potem pa o tim. vseslovenski tomboli za slovenske učne knjige. Potem je omenil stike z drugimi narodnostmi in z vladnimi uradi. Poudaril je dejstvo, da si je ZS prizadevala imeti dobre odnose z vsemi drugimi ustanovami, predvsem pa, seveda, s Krajevnimi domovi. Medorganizacijski svet (MOS) je posvečal izredno skrb mladinskemu vprašanju in to na treh področjih: pevski zbori, Koordinacijski mladinski svet (MKS) in odbor za naraščajnike in mladce, ki se ustanavlja pod vodstvom Marjane Marn. Izrazil je svoje zadovoljstvo nad povišanjem števila članov v preteklem letu. Povedal je, da o svojem delovanju poročajo v SS. Zaskrbljenost pa povzroča premajhno zanimanje mladine za društveno delo. Omenil je tudi, kako so rešili položaj zemljišča poleg Pristave, kjer so tudi poravnali končno ves dolg, in da iščejo podobno rešitev za Planinski stan v Bariločah. Pohvalil je izdajo Vaditeljskega priročnika in Perniškov prispevek v KZSS za 25-letnico ZS. Končno je omenil radijsko uro in njene dosežke pa tudi delovanje društvene knjižnice.

Sledil je kratek **razgovor** o poročilih. Potem je Emil Cof v imenu nadzornega odbora predlagal odobritev društvenih knjig ter računskega zaključka, kar so soglasno sprejeli.

Poročilo SS (4.4.1974 14 3) nehava s trditvijo, da stopa ZS "v novo leto svojega delovanja, z obnovljenim optimizmom in jasnim ciljem delati za slovensko skupnost v Argentini".

7. 2. Spet marksizem?

Prva seja IO, 10.4.1974. Prosili so Milana Magistra, naj računski zaključek prilagodi zahtevam Glavnega pravnega nadzorstva (Inspección General de Justicia). Na splošno je mogoče opaziti, da notranji obračunski zaključek dolga leta ni bil enak tistemu, ki so ga pošiljali na omenjeni urad. Razlog za to je iskati predvsem v dejstvu, da niso mogli upoštevati PS, MS in DF, ker bi sicer nastale znova težave zaradi značaja društva. - Na Slovenskem dnevu bo tudi razstava slovenskega tiska, zato so povabili vse založbe za sodelovanje. - Stroške za novo šolsko knjigo bodo morali kriti z novim srečolovom (tim. argentinsko "rifo"), morda na Slov. dnevu.

Prvi sestanek referentov, 18.4.1974. Slovenski dan bo v Slomškovem domu "obenem s proslavo 25. obletnice ramoške srenje" (Zap 13) in Dom bo pod vodstvom predsednika Janeza Brula poskrbel tudi za kulturni program. **Ves potek dneva bo filman in polovico stroškov bo padlo na ZS.** Vsi prostovoljni prispevki bodo šli v korist ZS in prav tako izkupiček srečolova za šolsko knjigo. Stroške za propagando bo kril Slomškov dom. V radiu bo isti dan na slov. uri govoril Lojze Rezelj.

Druga seja IO, 9.5.1974. Predsednik je poročal o dobro uspelem Slov. dnevu, katerega se je udeležilo od 1.400 do 1.500 oseb. Slavnostni govornik je bil Miloš Stare. Po uspehu tega dne je upravičeno pričakovati, da je kroženje Slov. dne po KD posrečena zamisel. - Za Spominski dan pričakujejo obisk pisatelja Karla Mauserja, ki bi bil govornik na prireditvi.

Prva seja US, 17.5.1974. Predsednik je poročal o Slov. dnevu, posebno o filmanju. **"Da bo film neka celota, ki naj pokaže življenje Slovencev v Argentini, bodo na filmu pokazani vsi Slovenski domovi in šolski tečaji"**(Zap 14). - Spominski dan bo prvo nedeljo v juniju. Na sporedu bo kratka akademija po zamisli Stanka Jerebiča, s sodelovanjem Balantičeve šole iz San Justa pod vodstvom Angelce Klanšek.. - Zanimali so se tudi za pomoč bolnemu M. Trtniku, nekdanjemu vodju slov. skavtov v Argentini. - Zapisnik užaljeno toži, da: "Številni fotografi snemajo slike, a Društvu dosedaj, kljub prošnji, objavljeni v časopisju, niso poklonili niti ene same fotografije za društveni arhiv. Zato bo na Spominskem dnevu dovoljeno snemati potek proslave le tistim fotografom, ki jim odbor Društva da

posebno dovoljenje. Ta sklep naj se objavi v časopisu."(Zap 14. Če se je ta nekam strogi, morda tudi prenagljeni sklep pozneje izvajal, iz zapisnikov ni mogoče ugotoviti.)

Tretja seja IO, 19.6.1974. Govorili so najprej o Spominskem dnevu, ki je bil 2. junija v Slovenski hiši. Govoril je Rudolf Smersu, ker je Mauser zbolel. Udeležba je bila številna, zapisnik pravi "rekordna". Prostovoljni prispevki so znesli $ 1.890,-. - **Blagoslovitev slovenske cerkve** je bila 26.maja. Botrovali so predsednik ZS in vsi predsedniki KD. - Film o Slov. dnevu je skoraj končan, manjka le še filmanje nekaterih domov ; treba je posneti tudi tiste, ki so še v gradnji. Poskrbeti je treba, da bo govorni del v skladu s slikami. - Slovenska hranilnica **SLOGA** mora po tukajšnjih predpisih porabiti del dobička v propagandne namene zadružništva. To delo bi lahko prevzela ZS, ki bi izdala **kratko brošuro o zadružništvu v Argentini,** obenem pa bi priredila predavanja po KD. Delo bi spisal Rudolf Smersu, ki bi bil tudi predavatelj. - Pevski zbor mladenk namerava izdati ploščo s slovenskimi narodnimi pevskimi biseri, za kar je prosil za denarno podporo. (Zapisnik ni jasen v tem, za kateri zbor je šlo. n.op.) Ker je ZS zmerom sodelovala, kadarkoli je bila naprošena, če je le mogla, je odbor odobril $ 250,-. Mladinski pevski zbori delujejo po vseh KD. - Slicali so sejo MOS-a in MKS za 28. junij.

Notranjost cerkve Marije Pomagaj v Slovenski hiši

Druga seja US, 28.6.1974. Poročali so o delovanju od zadnje seje. MOS je imel dve zasedanji, zadnje skupaj z MKS in je bilo navzočih 40 oseb. - Stroški za film o Slov. dnevu znašajo dozdaj $ 2.200; bo kmalu končan, manjka še govorni del. - Tajnik je obvestil, da je mnogo članov, ki imajo dodatno zavarovanje pri IAM, s svojimi plačili v zastanku, Društvo pa mora zanje plačevati vnaprej. Zato je treba iskati kako rešitev. Marjan Loboda je nato razložil, da ima SLOGA zavarovane svoje vlagatelje: če ima član vloženih $ 400,-, ima pravico do posmrtnine v znesku $ 4.000,-. Torej bi lahko prenesli dodatno zavarovanje SLOGI, posebno še, ker je prispevek nižji in se odračuna naravnost od obresti za vloge. Predsednik je glede tega izrazil mnenje, da naj čimprej skličejo vse zavarovane člane in jim predlagajo, da naj pristopijo k SLOGI pod pogoji, ki jih ima ta hranilnica.

Četrta seja IO, 10.7.1974. Marjana Marn je poročala o organizaciji naraščaja, Terezka Prijatelj pa o pevsko-glasbenem festivalu, ki bo avgusta. - Brošura o zadružništvu je spisana. Natiskanih bo 30 izvodov v slovenščini, prevedli pa jo bodo v španščino in izdali v 50 izvodih. - Ob smrti državnega predsednika gen. Perona so poslali žalni brzojav in sklenili, da bo 27. junija maša zanj v slov. cerkvi.

Peta seja IO, 8.8.1974. **Film o Slov. dnevu je skoro dokončan** in ga mislijo kazati prvič v Slovenski hiši. Prvotno so mislili narediti kopijo, ki bi jo odkupili rojaki v Avstraliji, potem pa so to misel opustili zaradi previsokih stroškov. - MOS se bo sestal 16.8. in predmet razgovora bo sedanje stanje v Argentini z ozirom na slovensko skupnost. Zapisnik piše dobesedno: **"Potrebna bodo predavanja, ki naj predvsem mladini pojasnijo sedanji položaj, ki je podoben letu 1941 doma"**(Zap 17).

Šesta seja IO, 12.9.1974. MOS je zasedal 19.8. Sklenili so, da bodo pripravili predavanja o marksizmu, o katerem bodo govorili Pavel Fajdiga, dr. Marko Kremžar in Milan Magister. - Zaradi odhoda Staneta Žužka v Evropo so povabili na prihodnjo sejo namestnika Franca Lobnika pa tudi Benota Tičarja namesto Mile Hribar. - Uprava Slov. hiše je zvišala najemnino na $ 280,- mesečno. - Društvene finance so se malo zboljšale, ker so plačali oglaševalci v radiu in zaradi delnega plačila SLOGE za brošuro. - Ga. Sulčič je začela akcijo za postavitev spomenika inž. Benigarju. Društvo so povabili, da skupno z Dušnim pastirstvom organizira "rifo" za postavitev spomenika.

Tretja seja US, 27.9.1974. Obravnavali so več tekočih zadev. Poročali so o zasedanju MOS-a, kjer so razpravljali o dveh zadevah: organizacija naraščaja in sodelovanje na mladinskem pevskem festivalu; sklep o predavanjih o marksizmu, "da obvaruje mladino pred napačnim pojmovanjem, češ da more samo ta rešiti narode in jim nuditi zadovoljivo življenje" (Zap 18. Obravnavanje druge zadeve je razumljivo z ozirom na razmere, ki jih je doživljala Argentina; še bolj pa po tistem, do česar je prišlo kasneje. Verjetno je skoro vsa slovenska mladina tedaj razumela nevarnost podtalnega delovanja raznih marksističnih skupin. Toda uspešno, čeprav po načinu zgrešeno zatrtje teh poskusov s strani oboroženih sil, je potem vodilo v neke vrste novo razlago vseh dogajanj. Ta razlaga je postala nekako dogma in nova "uradna zgodovina", ki se je mora mladina učiti od leta 1983 dalje; zadnja leta se je to še zaostrilo, sprva zaradi hude opozicije sedanji vladi, delno pa tudi zaradi dvoličnosti, ki jo v tej zadevi včasih kaže

Slovenski pevski zbori v Argentini (po KZZS 1973, 360-376)

Slovenski pevski zbor Gallus ob 25-letnici leta 1974

Cerkveni pevski zbor Ramos Mejía

Otroški pevski zbor Slomškove šole

Pevski zbor Balantičeve šole (1961)

Cerkveni pevski zbor San Justo

Mladinski zbor Našega doma v San Justu

Carapachayski pevski zbor Mladina

Slovenska vokalna skupina Karantanija

Slovenski pevski zbor Mendoza v Buenos Airesu ob 20-letnici SKA (1974)

Slovenski buenosaireški oktet

Dekliški zbor Slovenske mladenke

---

vlada, kot npr. z izdajo znamke s "Che Guevarom". Zato je danes mogoče slišati sem pa tja tudi od kakega slovenskega mladoletnika neverjetno zgrešena mnenja o letih 1973-1983. n.op.) - Govorili so tudi o EXPO-SLOV 74, ki bo v organizaciji K. Z. SLOGA v Našem domu v San Justu, kjer bodo razstavljali slovenski obrtniki, bodo pa mogle pokazati svoje delovanje na kulturnem polju tudi druge ustanove.

Sedma seja IO, 10.10.1974. Razgovor je bil o predavanjih o marksizmu, razstavi EXPO-SLOV-a 74, prenosu dodatnega zavarovanja v SLOGO in o spomeniku Benigarju, za kar so sklenili, da se obrnejo na guvernerja province Neuquén Felipe-ja Sapag-a.- Film o Slov. dnevu bodo predvajali 11. 10. v mali dvorani Slov. hiše (vstopnina $ 5).

Četrta seja US, 8.11.1974. Govorili so o tekočih zadevah, potem pa začeli s pripravo OZ. Kaže, da je predsednik izrekel to, kar pravi zapisnik: "Potrebna je izmenjava odbornikov in moramo že sedaj misliti na osebe, ki bodo vodile Društvo v novi poslovni dobi. Potrebno bi bilo, da se predsednik menja vsaki dve leti, kar bi bilo samo v korist društvenemu delu. Šest let predsedovanja je dolga doba in se čuti utrujenost pri delu (..)Vsekakor bo treba najti osebo, ki bo posvetila nove moči društvenemu delu. (Zap 19).

Nato je povzel besedo Pernišek, ki je rekel, "da je resnično potrebno najti osebo, ki naj v bodoče vodi Društvo. Mnenja je, da oseba, ki naj prevzame predsedstvo, ne more priti od zunaj, ampak jo je treba najti v sedanjem odboru, ki pozna ustroj in delo društva. Idealna oseba, ki naj v bodoče prevzame vodstvo ZS, bi bil sedanji podpredsednik Marjan Loboda. Zelo poznan med vso slovensko skupnostjo in upoštevan povsod. Vemo, da je zaposlen na mnogih krajih, a naj skuša nekatera bremena prepustiti drugim in posvetiti svoje moči Društvu. Ne bo sam, pomagali mu bomo pri reorganizaciji društvenega dela". (Zap 20). Loboda je izjavil, da je res precej zaposlen in bi bilo mesto predsednika morda pretežko; zato mora o tem nekoliko premisliti, potem pa bo odgovoril. - Pernišek je potem tudi omenil, da je predsednik Stariha pred kratkim obhajal svojo 50-letnico, zato so mu ob tej priložnosti čestitali. (To so bila leta, ko so še objavljali članke o 50-letnikih, kaj šele za 60 ali 70-letnike! Stariha je želel mladih moči, sam pa je imel 44 let, ko je prvič prevzel predsedstvo ZS. Istih let je bil tedaj Loboda.)

Osma seja IO, 21.11.1974. Sklenili so, da bo o Slov. dnevu odločal novi odbor. Spomnili so se dveh umrlih članov, Janeza Lužovca in Jožeta Viranta.

Deveta seja IO, 12.12.1974. Mladinsko zemljišče zraven Pristave je bilo prepisano 11.12 na ZS pred notarjem v Moronu. - Natiskali so že srečke za postavitev spomenika Benigarju. (V prvem delu - I.1. - smo omenili tega, sicer v Zagrebu rojenega Slovenca, ki je postal poglavar v dolini reke Río Negro naseljenih Indijancev in oče številnih potomcev.) Spominsko ploščo bo pripravil arh. Vombergar. Odobrena je avdienca z guvernerjem province Neuquén, Felipe-om Sapag-om. Za kolonijo v Córdobi se je prijavilo preveč otrok, zato bo treba število znižati na 96, ker ni zadosti prostora v Hanželičevem domu. - Glede šolske knjige so rekli, da nikdar niso mogli zvedeti, če je končana, in zato sta predsednik in M. Marn šla v tiskarno ter ugotovila, da manjka samo še kazalo, da bo knjiga dotiskana 15.1., vezana pa 15.3.

Peta seja US, 9.1.1975. Sklenili so čimprej sklicati MOS. Prestavili so dan OZ na začetek marca zaradi bližine Velike noči in posebej Bele nedelje, ko bo Slov. dan (najbrž v Lanusu).

Deseta seja IO, 6.2.1975. Slov. dan v Lanusu bo potekal pod geslom "Sloven'c Slovenca vabi v Slovensko vas na Slovenski dan". - Po novi odredbi mora biti tudi v slov. radijski uri 50% argentinske glasbe. - Kolonija v SLOGI ima 105 otrok. S kolonije v Córdobi so se vrnili otroci, ki so imeli tokrat nevšečnosti z boleznimi.

Šesta seja US, 28.2.1975. Brali so poročila za OZ. Tajnik je omenil, da ima društvo sedaj 1300 članov. Toda članov, ki članarino in druge prispevke redno plačujejo, je samo 873. Je nekaj članov, ki dolgujejo dodatno zavarovanje in ne odgovore na noben poziv. ZS mora glede tega nekaj storiti. V razgovoru so ugotovili, da ne morejo vsi pristopiti v SLOGO zaradi starostne meje in da morajo zato obdržati zavarovanje pri IAM. Predsednik je predlagal, da naj OZ odobri povišek članarine in prispevka v PS. Glede kandidata Loboda je povedal, da se še ni vrnil s počitnic in da zato o tem ne morejo razpravljati. Navada je namreč, da predsednik sam izbere soodbornike. Predloge pa naj pripravi IO.

OSEMINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 16. MARCA 1975

Začel se je ob 11.15^{h} v mali dvorani Slovenske hiše. Predsednik je ugotovil, da je po čl. 16 Pravil zbor sklepčen eno uro po določenem času. Navzočih je bilo 75 članov, 18 pa jih je poslalo pooblastila. Poslali so pozdravna pisma predsednici države Marji Esteli Martínez de Perón, kard. Caggiano-ju in predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu. Za overovatelja sta bila izvoljena Slavimir Batagelj in Maks Osojnik.

Potem so prešli k **poročilom** odbornikov.

Tajnik Vilko Cuderman je povedal, da je vpisanih približno 1500 članov, od katerih pa le 873 plačuje društvene prispevke. Opominov za plačilo je bilo poslanih za $ 9.868,--. Tiste, ki že leta ne plačujejo članarine, je odbor prosil, naj sporoče, če nočejo več biti člani, a nihče ni odgovoril, razen nekaterih, ki so poslali odgovor po posrednikih. Pojavila pa se je nova vrsta članov, ki se imajo za "pasivne". Pravila takega članstva ne predvidevajo in jih ne morejo imeti za upokojene člane, čeravno so nekateri zaslužni delavci Društva. Zato je tajnik prosil OZ, naj o tem odloči. Pristopilo je 55 članov, večinoma študentov, ki plačujejo zelo nizko članarino, umrlo pa je 7 članov. - Hud problem je zaostalo dodatno zavarovanje pri IAM, za kar je Društvo plačalo $ 894,--, odpovedati pa zavarovanja ne more, ker bi s tem prizadeli zavarovance, ki so že v letih.

Blagajnik Franc Pergar je poročal, da je aktiva $ 179,563,99. Prihodkov je bilo $ 109.083,70, izdatkov $ 58.510,81, prebitka $ 50.572,89.

Kulturni referent arh. Jure Vombergar je omenil prosvetne večere o zadružništvu in brošuro o tem, potem pa razstavo EXPOSLOV 74, ki je imela "slovenski kot" s folklornimi motivi in ki ga je pripravila ZS.

O srednješolskem tečaju je namesto ravnatelja Pavleta Ranta prebral poročilo tajnik. Tečaj je deloval v Slov. hiši, Mendozi, Slov. vasi v Lanusu in v Bariločah. Učencev je bilo skupno 242. Naštel je profesorje. Ustanovila sta se tudi dva odbora staršev, prvi v Slov. hiši pod vodstvom Vladimirja Voršiča, drugi pa v Slov. vasi pod vodstvom Marije Glinšek. (Poročila o tečajih je objavila SS: za Slov. hišo in Slov. vas, 12.12.1974; za Bariloče, 6.2.1975)

Mladinski referent inž. Jernej Dobovšek je poročal, da je imel tesne stike z mladinskimi organizacijami. Delovali so predvsem v okrilju MKS. Po predavanjih so navadno po skupinah preučevali vsebino predavanja. - Marjana Marn je priložila svoje poročilo o delu za mladino do 15. leta. Delovali so po izdelanem načrtu za 1974: verska in narodna vzgoja, praktični nasveti, lepo vedenje, družabne igre, petje. Imeli so tudi skupen posvet voditeljev 28.2., kjer so bili zastopani vsi kraji razen Castelarja.

Voditelj vaditeljskih tečajev prof. Tine Vivod je govoril o 7. tečaju in počitniški koloniji na letovišču SLOGA. **Tečaj** je obiskovalo 35 tečajnikov, večinoma srednješolcev, in je trajal 7 nedelj, po 6 ur vsako nedeljo in na njem so preučevali Priročnik pod vodstvom prof. Vivoda in prof. Francija Sušnika. Za zimske počitnice so šli za tri dni v zavod v Adrogué, kjer je 28 mladcev opravilo kratke duhovne vaje, obenem pa so imeli za nalogo organizirati samostojno življenje vse skupine v zavodu. Pri vodstvu so pomagali Jožica Kopač, Pavel Fajdiga ml. in Ema Urbančič. Poslušali so tudi predavanja B. Stariha o pomenu ZS za organizirano življenje skupnosti v Argentini, duhovnika Jureta Rodeta o temi "Izbira - kam in kako ?", Ive Vivod o lepem vedenju in Tineta Debeljaka ml. o analizi organograma. Tečaj je uspešno končalo 16 dijakov, 10 iz Morona, 2 iz San Martina, 2 iz Ramos Mejíje, 1 iz San Justa in 1 iz Slov. vasi. **Počitniške kolonije** se je udeležilo 105 otrok pod vodstvom vaditeljev in s sodelovanjem prof. Lučke Šušteršič. Posebnost je bila zdravniška pomoč, ki sta jo nudila dr. Helena Pleško in dr. Mihael Stariha ter zobozdravnica Snežna Osterc. S predšolsko mladino sta se ukvarjali otroški vrtnarici Mirjam Klemenc in Lučka Pavšer.

Šolski referent Francé Vitrih je poročal, da je bilo leta 1974 enajst šol in da so pouk imeli v KD in Slov. hiši, v Bariločah pa na domu Milene Arko. Dal je natančno poročilo o voditeljih in učiteljih, ki jih je bilo 71, in o predsednikih KŠS, (ki jih tokrat imenuje "odbore"). 19 januarja so imeli v Slov. hiši srečanje učiteljev iz vseh krajev, navzoči pa so bili tudi zastopniki ZS in Srednješolskega tečaja, kakor tudi dr. Pavel Krajnik iz ZDA. Ravnatelj Pavle Rant je govoril o tem, kakšno znanje pričakuje slovenska gimnazija od učencev, ki so končali osnovno šolo, in to je bila osnova za nadaljni razgovor. Iz tega, kar je povedal dr. Krajnik, so razbrali, da je velika razlika med tukajšnjimi šolami in šolami v ZDA: **tukaj izpopolnjujejo materinski jezik, tam pa ga učijo kot kakršenkoli tuj jezik**. Nadalje je Vitrih poročal o skupnih prireditvah, ki so bile tri: za začetek šole, Alojzijeva in Slomškova proslava. Govoril je o koloniji, izletu in novi šolski knjigi. Učencem, ki so končali osnovno šolo, so izročili poslovilno pismo, ki ga je pripravil prof. Tine Debeljak in so ga podpisale voditeljice šol ter predstavniki slovenske organizirane skupnosti. Besedilo pisma je sledeče:

"Slovenskih staršev otrok si.
Slovenske šole učenec.
Starši so te naučili slovensko govoriti in slovensko Boga moliti.
Slovenska šola ti je odkrivala skrivnosti slovenske tiskane besede, peti slovenske pesmi in ti budila slovenskega duha. Peljala te je v kraj in čas slovenstva: v Slovenijo, ki jo pesnik imenuje "prstan Evropin" in "podoba raja", in v tisočletje njene zgodovine, v kateri je izoblikovala svoje slovenstvo. Iz tega kraja in duha so tvoji starši, in pradedi in njih predniki, iz tega rodu si ti: tvoja kri je slovenska, tudi slovenski je tvoj duh!
Četudi si Argentinec po rojstvu in državljanstvu, si Slovenec po rodu in duši. Ne sramuj se tega! Veseli se pokazati se v lepih slavnostnih oblačilih svojih prednikov, govori slovensko s Slovenci in ponosno se potrkaj po prsih tudi pred svetom : Slovenec sem !

Slovenskih staršev otrok si.
Slovenske šole učenec.
Na to dvoje misli z ljubeznijo vse svoje življenje."

Zapisnik potem vključuje celotno **poročilo predsednika** Božota Stariha, ki povzema delavnost in uspehe Društva. Posebne omembe (da) so vredni nekateri uspehi Tako je z veseljem ugotovil, da je knjižnica zelo povečala število knjig. Po petih letih slovenske radijske ure upa, da bo imela podpornike še vnaprej, kljub temu da so nastale težave, ker zahteva država 50% argentinske glasbe; (že smo omenili, da je to na splošno pomenilo: dela arg. skladateljev; n.op.). Ker članarina ne zadošča, je društvo iskalo druge vire, ker bi brez tega bilo nad milijon starih pesov (oz. 10.000 novih) primanjkljaja. Zaradi plačanih oglasov so odboru očitali "komercialno stran"; toda "ta stran" je omogočila doseči zastavljene cilje.

Razgovor o poročilih. Na vprašanje **Smersuja**, kaj je s spominsko **ploščo** Janezu **Benigarju**, je predsednik odgovoril, da so dobili avdienco s senatorjem Elías-om Sapagom, bratom neuquenskega guvernerja, a zaradi počitnic je bila avdienca prestavljena. - Dalj časa je vzelo razpravljanje o članarini in o tistih, ki so v večletnem zastanku. Maks **Osojnik** je predlagal, naj jih pisno pozovejo na plačilo. **Tajnik** je pripomnil, da to delajo vsako leto, a brez uspeha. V razgovor so posegli tudi Milan **Magister**, France **Pernišek**, Boštjan **Petriček**, Marjan **Loboda**, Lojze **Rezelj** in Mija **Markež**, ki so izrazili različna

mnenja: da ni edini namen Društva plačevanje članarine; da je plačevanje znak pripadnosti društvu; da naj zaradi članarine ne izključijo nobenega člana itd. Končno je France **Pernišek** predlagal, da naj se zaradi neplačane članarine ne izključi noben član. Predlog je bil soglasno sprejet. Povišali pa so članarino na $ 5,-- mesečno, in to za vse enako: samske, zakonce ali družine. Posmrtnino so zvišali od $ 500 na $ 750, čeprav je večina sprva hotela $ 1.000, a je sprejela razlago predsednika, da tega blagajna ne bi prenesla. Sklenili pa so poveriti US, da pripravi nov pravilnik za izplačevanje posmrtnine. Potem so govorili o težavah z dodatnim zavarovanjem. Nato je Miloš **Stare** prosil za besedo in izjavil,da je **sklep**, da noben član ne bi bil izključen zaradi neplačane članarine **prenagljen**, kajti **brez članarine Društvo ne bo moglo delovati in bo sčasoma moralo prenehati**, zaradi česar je predložil, da **naj sklep prekličejo**. Dali so Staretov predlog na glasovanje in je bil sprejet, s samo enim glasom proti. (To kaže po eni strani na velik vpliv, ki ga je Stare imel, po drugi strani pa na to, da celo tisti, ki so redno prihajali na seje, niso imeli dokončnega mnenja o tem, kakšni naj bi bili pogoji za članstvo v ZS. To morda predvsem zaradi tega, ker so se zavedali, da bi vsi rojaki morali biti člani Društva; da pa Društvo, za katerega so bili prepričani, da je nujno potrebno, brez zadostne članarine res ne bi moglo obstati. n.op.)

Nato je v imenu nadzornega odbora Emil Cof predlagal, naj dajo razrešnico upravnemu svetu, kar so odobrili.

Potem so prešli k **volitvam**. Ker nihče ni predlagal nobene druge liste, je tajnik prebral kandidatno listo, ki jo je predlagal US. Prav tako je predlagal, da naj volijo z dvignjeno roko, ker je lista le ena. Tako je bila izvoljena sledeča lista: **predsednik** Marjan Loboda; **odborniki:** Jože Miklič, inž. Jernej Dobovšek, Tine Selan, Stane Mehle, Francé Vitrih, prof. Tine Vivod, prof. Franci Sušnik, Alojzij Rezelj, Božo Stariha, msgr. Anton Orehar, Marjana Batagelj, Vilko Cuderman, Janez Dimnik, Jože Dobovšek, Ignacij Glinšek, Ignacij Grohar, Jože Markež, Stanko Oberžan, Francé Pergar, Francé Pernišek, Miloš Stare, arh. Jure Vombergar, Alojzij Žužek; **namestniki:** Marjana Marn, Franc Lobnik, Ivo Majhen, Beno Tičar; **nadzorni odbor:** Emil Cof, dr. Marko Kremžar, Marjan Pograjc; **razsodišče:** dr. Jože Dobovšek, dr. Leopold Eiletz, dr. Milan Komar. (Prvič opazimo, da zapisnik ne imenuje odbornikov v abecednem redu; to pa zaradi mest, ki so jih zasedli v odboru.)

Novega predsednika je OZ pozdravil z dolgotrajnim ploskanjem. Loboda se je zahvalil za zaupanje in prosil za sodelovanje odbornikov in članstva. Zahvalil se je tudi prejšnjemu predsedniku Starihu in izrazil, da bo skušal nadaljevati po svojih najboljših močeh njegovo delo. Kratko je nakazal bodoče delo: "Stopamo v 30. obletnico zgodovinskih dogodkov, ki jih bomo proslavili v Argentini in tudi drugod po svetu. Prepričani bodimo, da smo na pravilnem potu in skrbimo, da bo naša 30-letnica svečana potrditev naše borbe za pravilno idejo" (Zap 13; zapisniku je priloženo "Poročilo za SS" na 8 t, ki pa je precej drugačno od objavljenega.)

Ker nihče ni prosil za besedo pri Slučajnostih, je predsednik zaključil OZ ob 13^h.

(SS je prinesla skoraj celostransko poročilo 27.3.1975 13 4. Poroča tudi, kako se je "konstituiral" odbor na prvi seji: prvi podpredsednik Jože Miklič, drugi inž. Jernej Dobovšek, tajnik Tine Selan, blagajnik Stane Mehle).

7. 3. Trideseta obletnica narodne tragedije

Prva seja US, 20.3.1975. Pripravili so program za Slov. dan, predvsem za kulturni del, ki se bo začel ob 16. uri. Pel bo zbor Zdenke Virant Jan, govoril bo predsednik ZS, nastopile bodo razne folklorne skupine, ena pod vodstvom Eme Bleje Kessler, prosili pa bodo za sodelovanje mladinsko godbo (Tone Skubic). - Važno je bilo razpravljanje o članstvu. Ugotovili so, da je polovica članov, ki ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. Ni mogoče misliti na izključitev, ker so med zaostalimi celo bivši odborniki in bi zadeva zbudila slabo razpoloženje proti osrednji organizaciji. Po drugi strani pa nikogar ne smejo odvezati od dolžnosti plačevanja članarine, še manj vseh skupaj. Končno so odločili, da bodo vodili dvojno kartoteko: aktivnih in pasivnih članov. - Glede junijske proslave so sklenili, da bi na njej nastopil slovenski oktet pod vodstvom Janeza Mežnarja, niso pa sprejeli oktetove želje, da bi bil koncert na večer pred proslavo, ker bi mnogi ne mogli iti dvakrat takó zaporedoma.

Prva seja IO, 3.4.1975. Glede Slov. dneva so bili sprva mnenja, naj bi tudi to leto prebrali kako primerno resolucijo. Osnutek zanjo so pripravili dr. V. Brumen, Marjan Šušteršič, Milan Magister in dr.

Marko Kremžar. Nekateri so izrazili mnenje, da te resolucije nimajo zadostnega odmeva med slovensko skupnostjo in ostajajo le mrtva črka, zato naj bi jih opustili. Končno je predsednik odločil, da počakajo, dokler Magister in Kremžar ne izdelata dokončnega besedila.

Druga seja US in IO, 8.5.1975. Tajnik je poročal, da so skušali **urediti pisarno**, kjer se je nabralo preveč papirjev. Zato so najeli prostor v kleti za $ 100 mesečno, kamor naj bi preselili predvsem arhiv. Za to pa potrebujejo police. Predračun zanje je $ 7.000 za lesene in $ 14.000 za kovinaste. Potem pa bo treba ta arhiv urediti. Pernišek je opozoril, naj se **nič** ne zavrže, ker včasih še tako neznatna stvar mnogo pomeni. (Glede tega je opaziti vidno spremembo v njegovem mnenju.) Za ureditev arhiva so sklenili, naj bi se zbrala skupina oseb; Pernišek se je ponudil za posebno sodelovanje. - Naročili so tajniku, naj poišče način, kako izvesti vprašalnik o Društvu. Vsi so bili mnenja, da je taka anketa potrebna in bo treba, seveda, primerna vprašanja pravilno zastaviti. Društvo deluje že 30 let (sic !) in nedvomno (da) so sedaj razmere drugačne. Zato bo treba pozvedeti, kakšna je bodočnost Društva, kakšna bi naj sploh bila ta organizacija, s kakšno "formalno strukturo" itd. Sestavili so delovno skupino, za katero so se prostovoljno javili Dobovšek, Cuderman, Stariha, Mehle in Glinšek. Splošni osnutek naj bi bil pripravljen za sejo v juniju. - Govorili so tudi v podrobnosti o domobranski proslavi 1. junija. Stariha se je obvezal, da dobi dovoljenje za položitev venca pred spomenikom gen. San Martinu pri šefu policije. Skrbeti bo moral tudi za to, da bodo časopisi, radio in televizija poročali o slovesnosti. - Odborniki so predložili svoje delovne načrte. Npr., tajnik o ureditvi pisarne; blagajnik o pregledu knjigovodstva, ki bi ga morali modernizirati; kult referent o ustanovitvi kult. referatov po KD, o ustanovitvi mecenskega sklada na podlagi davčne obveznosti (ni jasno, za kaj je šlo) in o nujnosti, da dvignejo raven radijske ure; šolski referent, da naj bi izdelali enoten program za slov. osnovne šole in tečaj za nove učitelje. - "Treba je tudi najti človeka, ki bo poročal in pisal razne članke, posebno v naše časopise."

Zapisniku je priložen tudi "Program prireditev ob praznovanju 30. obletnice slovenske ideološke emigracije", ki ga je pripravil predsednik Loboda. Gre za osem časovno zaporednih točk, ki obsegajo vse domove in Slov. hišo. V pripombah pravi, naj bi za to priložnost izdali brošuro, katere stroške bi krili s prostovoljnimi prispevki. V program bi vključili odkritje Benigarjeve plošče. Pri vseh prireditvah naj bi polagali važnost na finančno stran, da bi se iz dohodkov osnoval kulturni sklad. Vse prireditve bi morale imeti popolnoma nepolitično (mišljeno: nestrankarsko) podlago in poudarek bi moral biti na slovenski žilavosti in podjetnosti, kar bi mladini dalo novega zagona. Ta delovni načrt naj bi odbor ZS čim prej spopolnil in odobril, da bi o tem lahko razpravljali na prihodnjem zasedanju MOS-a. (Zapisniku je pridejan tudi letni načrt sej oz. sestankov US, IO in MOS, kar opažamo prvič.)

Druga seja IO, 12.6.1975. (Dejansko gre za tretjo, ker je drugo imel skupno z US). Dopolnili so zapisnik, ker v programu o junijski prireditvi niso omenili Nikolaja Jeločnika. Tajnik je poročal, da je anketa v teku, "kolikor dopušča čas in okoliščine". Omenil je važnost, da bi bila knjiga, kamor zapisujejo razne obiske, v polni uporabi. Prav tako bi morali imeti "prireditvene knjige", kamor bi naj vpisovali vse tim. izključne prireditve, medtem ko bi vse druge vpisovali samo "zaradi informacije". - Poročal je blagajnik, ki je povedal ceno knjigi "Slovenski svet" ($80,-) in "Živžav" ($ 50,-). - Organizacijski referent je izrazil svoje zadovoljstvo nad dobro uspelo radijsko uro, posvečeno Spominskemu dnevu. Dobil (da) je že dovoljenje za položitev venca, kar bosta storila dva fanta v narodnih nošah, druge narodne noše pa naj se postavijo blizu spomenika (gen. San Martinu). Otrokom je treba dati vidno mesto. Za kulturni program bo skrbel kult. referent. - Narejen je seznam plačujočih in neplačujočih članov. Imenovani so že poverjeniki Društva za skorajda vse KD. - Šolski referent je poročal o stikih z Mendozo, z Miramarjem (kjer so izbrali novo voditeljico) in z Avstralijo (kamor so poslali tri izvode "Slov. sveta").

Tretja seja US in IO, 24.7.1975. Blagajnik je poročal o zelo slabem stanju blagajne, ker so morali tiskarni doplačati $ 17.000 (pesos Ley) za tiskanje šolske knjige. Sicer je bilo nekaj dobička s koncertom Buenosaireškega okteta ($ 100,-), vendar pa so stroški za domobransko proslavo za 2.400 pesov presegli prihodke. - Kult. ref. je govoril o pripravi prireditev za 30-letnico zdomstva. Na vprašanje Cofa, zakaj "letos" ni prosvetnih večerov, je odgovoril, da "lani" ni bilo zadostne udeležbe. Stare je pripomnil, da je treba ob takih manifestacijah, kot je polaganje venca, zavezati vse KD in skupnost k sodelovanju. "Letos" (da) je bila udeležba porazna, kljub temu da je bila to edina prireditev, ki je prišla v javnost.

Predsednik je nanizal nekaj misli ob 30-letnici zdomstva. "Potrebno je delo v globino. Nekaj nam "ne klapa". Čemu nam služijo krasni domovi, če so pa prazni. Organizacije delajo po svoje, brez skupnih ciljev. Treba je prenove." K temu je pripomnil Stare, da je treba narediti diagnozo. Večji je odstotek ljudi, ki so zunaj organizacij. Organizacij pa je 42! (V prejšnjih letih so nekoč omenili, da jih je 74; koliko jih je dejansko bilo leta 1974, gl. "IV.2.) Kaj storiti z onimi, ki niso nikjer ? Zgled v tem bi morala biti Avstralija. Problem so tudi mešani zakoni, ki jih je po njegovem že okrog 80 %. Ne znajo jih pritegniti

medse. Edino ZS je poklicana k reševanju teh problemov. Predlagal je tudi, da naj bi proslave bile samo to, kar so, ne pa povezane s plesom, še posebej ne obletnice. O tem bi naj razpravljal MOS. Predsednik je nato nadaljeval z mislimi o 30-letnici. Sodil je, da zaradi skrčenega časa ni mogoče misliti na kak daljši program, zato bi naj ostali pri igri "Živi in mrtvi bratje" dr. Marka Kremžarja. Stare je priporočil celodnevne študijske dneve, ne samo sestanke, s katerih se jim vedno mudi domov. Na teh preučevanjih naj bi Domovi predstavili popolno sliko o stanju svojih Domov, o vseh teh poročilih pa bi potem razpravljali in dospeli do primernih zaključkov. Stariha je pripomnil, da so pred leti naredili seznam vseh organizacij in da jih je bilo tedaj okrog 75; povprečno pa je vsak član ZS deloval v petih od teh 75-ih organizacij oz. ustanov. Mehle je izjavil, da so izgubili jasen ideološki cilj. Stariha je predlagal sklic širšega MOS-a. - Potem je nadaljeval s svojim poročilom predsednik, ki je spet poudaril, da članarina ni zadostna in da jo more zvišati le OZ, medtem pa morajo poiskati drugih virov. Stariha je predlagal 30 prostovoljcev, ki bi mesečno prispevali določeno vsoto, a k temu bi najprej bili poklicani člani odbora. V SS naj objavijo poziv za ta prispevek, ki bi naj bil $ 100,--, z dostavkom, da je, seveda, lahko višji. V SS je poleg tega treba stalno poročati o delovanju ZS; to nalogo so poverili org. referentu.

Četrta seja IO in US, 11-9-1975. **Tajnik Tine Selan** je poročal, da dobiva anketa dokončno obliko. (V zapisniku so strani zamešane; razlog za to je v tem, ker so v tisti dobi vlagali tipkane strani zapisnikov sej eno na drugo, tako da je treba začeti z branjem zapisnika na zadnji strani; tudi niso zmerom oštevilčili strani; zato včasih, kot v tem primeru, ni razvideti, kateri seji pripada določen del zapisnika. Zdi se, da odraža pravilen razvoj to, kar prinašamo.) Pernišek je začel govoriti o tem, da ima slov. skupnost za sabo "historični" razvoj, ki zahteva prenovo. Cuderman je omenil, da je marsikdo član kakega doma, nima pa smisla za včlanjenje v osrednje Društvo. Pa vendar si domovi zadostujejo samo v manjših stvareh, v bolj važnih pa se obračajo na ZS. Batagelj je izjavil, da je centralno društvo nujno, toda vprašanje je, kako naj bo vsakdo vključen vanj. J. Markež je predlagal, naj na anketo odgovorijo najprej odbori Domov. Dobovšek je izrazil mnenje, da so Domovi postavljeni pred dejstvo izvršene ankete in pred njen rezultat. Potem bo gotovo nastala javna debata. **Org. referent Božo Stariha** je na prejšnji seji sporočil, da je bila odobrena prošnja za oddajo samo slovenskih pesmi v radijski uri, da je novi urnik ob 19.05, da so ure plačane do konca junija in da to leto obhajajo petletnico oddajanja; poročal je tudi, da še dela na organizacijski mreži zaupnikov; pasivnih članov pa da je okrog 400. Glede tega je Pernišek spet izrazil mnenje, da jih je mogoče pridobiti in da zato nikogar ni izključiti iz Društva. Na tej seji je povedal org. ref., da se doslej nobeden od obiskanih ni odrekel članstvu v Društvu. **Kult. referent Lojze Rezelj** je spregovoril o težavah s pripravo domobranske proslave in o grožnjah, ker nekaterim ljudem niso bile po volji osebe povabljene k sodelovanju. Nekaj mladih ni držalo dane obljube in so odpovedali sodelovanje. "Sodelovali pa bodo Maks Nose, Frido Beznik, Maks Borštnik, Tone Oblak, Vasovalci, Mladenke, Buenosajreški oktet (sic !) in Stane Jerebič. Pri maši poje pevski zbor Gallus. **Bodimo pripravljeni na morebitno sabotažo. Zato se organizira varnostna mreža, za katero prevzameta skrb Pograjc in Grohar."**(Masten tisk naš. Odkod ta možnost sabotaže? Ali je bila nevarnost resnična? Dvomimo, da bi bil kult. referent pretiraval. n.pr.) Na tej seji je povedal, da je povabil vse kult. referente Domov na sestanek 26.9., da bi se povezali z osrednjim društvom. "Kulturno delo Krajevnih domov je na zelo nizki ravni. Naša mladina danes zahteva vse kaj boljšega. Vsak Dom skrbi samo, da odbije svojo obletnico." Glavno delo kult. ref. bo uprizoritev drame "Živi in mrtvi bratje" proti koncu leta, zaradi česar bo svoje delo skušal povezati s SKA, pri čemer ne bo šlo za kako nadkriljevanje, ampak samo za povabilo k sodelovanju. - Več časa so posvetili temu, kako priti do skupnega osnutka za to, kar so poimenovali "pouk o slov. skupnosti", pri čemer da šola lahko veliko naredi, a ne more nadomestiti doma. **Mlad. ref. prof. Tine Vivod** je svetoval, da naj na zunaj ne bo nikake akcije, pač pa bo treba obravnavati funkcijo mladinskega referenta in kako to funkcijo opravljati po Domovih pa tudi po nekem skupnem načrtu za vse leto.

Pri **Slučajnostih** so znova opozorili na to, da 30 let emigracije ne more kar tako mimo in da ne zadošča navadna proslava v juniju. Prisvojili so si predsednikovo misel: "Treba je kaj več. Tu ne gre samo za obujanje spominov, ampak za pregled dela, ki ga je bila zmožna slovenska podjetnost in pridnost. Moramo gledati tudi naprej." Mesec oktober bi bil primeren kot mesec zaključnih prireditev. K sodelovanju naj pritegnejo veliko slovensko javnost, vse organizacije. Naročili so Jožetu Mikliču, naj si zamisli načrt o nizu proslav in ga predloži MOS-u. Polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu je treba izpeljati "kljub težkim političnim okoliščinam".

Tretja seja IO, 9.10.1975. Urejevanje kartoteke članov je v polnem teku. Skupno je 941 članov, od teh jih 90 dolguje več kot eno leto, eno leto pa 80. Redno jih plačuje 680. **Število članov stalno pada.** Ni dolgo tega, kar so govorili o 1500 članih, **"pa je bil podatek nepravilen"**. - Potem so govorili o otroški počitniški koloniji. Bilo je veliko zanimanja zanjo, a dr. Hanželič letos ni imel namena odpreti

doma; na prošnjo je končno pristal, a pod pogoji in pisnih navodilih. Število otrok bo omejeno in prednost bodo imeli otroci članov ZS. - Kult. ref. je poročal, da je nameravana igra "frakasirala", ker je režiser zaradi nesodelovanja odpovedal. Prav tako ni uspel napovedani sestanek kult. ref. Domov, ker se ga pač niso udeležili. Tudi nameravano anketo bo težko izvesti pred koncem leta. (Dovoljujemo si opozoriti na tedanje politično in družbeno stanje v Argentini, o katerem je posebno poglavje IV.1.)

Peta seja US, 13.11.1975. Sprejeli so več novih članov. Poročilo blagajnika nakazuje kritično stanje. Šolski referent je povedal, da je bilo v šolah 547 otrok (313 deklic, 234 dečkov). Za kolonijo se je prijavil 101 otrok, a Hanželič bi jih sprejel samo 78. Org. referent je moral priznati, da sestanek s kult. ref. KD ni imel uspeha.

Šesta seja US, 11.12.1975. Kult. ref. je poročal, da je KD San Martin ponudil film o Slov. dnevu leta 1974, a da so ostali Domovi imeli prenatrpan program. Govoril je že z F. Beznikom in dr. T. Debeljakom o Slov. dnevu. Org. ref. je poročal, da je obiskal člane ZS v San Martinu in Carapachayu in da se nihče ni hotel izbrisati iz Društva. Predsednik je omenil troje zadev: a) anketa: je bila ena izmed važnih del, ki so si jih zastavili ob začetku poslovnega leta, in sme reči, da delo dobro teče; b) MOS: mogoče je opaziti pozitivni vpliv ZS na druga društva; c) ZS: finance so uravnovešene. Delo odbornikov med letom je bilo dokaj vidno, kar velja tudi za šolskega ref., čeprav ni uspel s skupnim učnim programom. Skušali so delati skladno s srednješolskim tečajem. - Dir. Orehar je pripomnil, naj resno preučijo, kako omejiti število prireditev, "ker so po večini preskromne in izčrpno zaposlijo rojake".

Sedma seja US, 11.3.1976, je potekla v pripravah za OZ.

DEVETINDVAJSETI OBČNI ZBOR, 28. MARCA 1976

Predsednik Marjan Loboda je začel zbor ob 11^h. Zap ne omenja števila članov, ki so bili navzoči, in tudi ne vstavlja njihovih podpisov niti ne pooblastil, trdi pa, da je bil OZ sklepčen v skladu s čl. 16 Pravil. Spomnili so se umrlih članov, med katerimi je bil tudi bivši odbornik Vilko Cuderman.

Za overovatelja zapisnika sta bila izbrana Slavimir Batagelj in Valentin Urbančič, za preštevatelja glasov (skrutinatorja) pa Jernej Štefe in Maks Osojnik. Kot navadno, so poslali pozdravna pisma buenosaireškemu nadškofu kard. Antonio Caggiano-ju, predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu in novi vojaški "junti" (izg.: hunti), ki je prevzela vlado 24.marca, (gen. Jorge R. Videla, adm. Emilio E. Massera, brig. Orlando R. Agosti).

Poročila. Najprej je poročal **tajnik** (Tine Selan). Članov je bilo skupno 873, od katerih je redno plačevalo članarino 592. Je pa tudi 102 pasivnih članov. Pristopilo jih je 13, umrlo pa 10. Najvažnejši deli sta bili ureditev arhiva in anketa. Glede ankete je povedal , da so se po temeljitem pretresu o raznih načinih odločili za najbolj nepristranski način, v katerem naj bi čim manj tehtala razna vplivanja na izražena mnenja. Izbira anketirancev je bila strogo "po naključju", to se pravi, po žrebanju. Zato niso bili obiskani nekateri, ki bi mogli izraziti svoje mnenje s polno avtoriteto. (K temu so Društvo nagnili strokovnjaki, s katerimi so se o tem posvetovali.) Vprašanja so dokočno izdelali predsednik Loboda, podpredsednik Dobovšek in tajnik Selan. V javnost niso dali ničesar, kar bi prej ne pretehtal in odobril US. Anketa je dokončana, ne morejo pa še govoriti o zaključkih, ker to zahteva temeljito preučevanje odgovorov. Pomembno je, da je bilo veliko navdušenja za anketo med mladino, zlasti pri SKAD-u. Od 300 izžrebanih jih je odgovorilo 80%.

Blagajnik Stanko Mehle je sporočil, da je bilo aktive $ 323.138,12. Od tega je bilo nepremičnin (Pristava, zemljišče v Berazateguiju in Castelarju) $ 183.535,17, knjižnica $ 55.953,64, premičnine $ 18.949,23, zaloga šolskih knjig $ 31.847,41, kredita pa $ 59.429,18, od katerega je $ 43.272,20 v SLOGI. Prihodkov je bilo $ 255.231,76, izdatkov $ 104.827,46, presežka torej $ 150.404,30.

Šolski izlet v Ranelagh oktobra 1971

Kulturni referent Lojze Rezelj je poročal o izvedbi načrta, ki so ga napravili v začetku poslovne dobe. Tako so najprej

pripravili Slovenski dan v Lanusu, ki je imel velik uspeh. Potem so začeli s pripravami za Spominski dan, pri čemer pa so nastale težave, ker mladina iz vseh slov. središč ni hotela sodelovati in so se umaknili celo tisti, ki so spočetka sodelovali. Eden izmed njih je prejel grozilno pismo,"češ naj vendar že nehamo s temi prireditvami in če bomo še nadaljevali, bo vse storjeno, da se na ta ali oni način prepreči". Kljub velikim težavam so proslavo izvedli. - Potem so iskali možnosti za to, da postavijo na oder krstno predstavo Kremžarjeve drame "Živi in mrtvi bratje"- Ko je delo že steklo, je odpovedala nosilka glavne vloge z razlogom, da tega ni treba dajati našim ljudem, ki so že naveličani poslušati zmerom eno in isto, to je, množično pobitje in tragedija slovenskega ljudstva med drugo svetovno vojno. Takó delo ni prišlo na oder. - O skupnem kulturnem delu je skušal zainteresirati KD, a na sestanek je prišel samo zastopnik Slomškovega doma, na MOS-u pa je zvedel, da mnogi Domovi sploh nimajo kult. referenta. - V načrtu je bil tudi kulturni sklad (fond), a zanj ni bilo nobenega razumevanja. - Glede predavateljev po KD so naprosili za pomoč SKA. - Slov. dan bo "letos" v San Justu. - Že pripravljajo tudi Spominsko proslavo, zato prosi za sodelovanje vse člane ZS. - Za konec je pozval (apeliral na) člane, naj skušajo razumeti njegovo prizadevanje zato, da bi imeli res kulturo in "ne prosvetarstvo, katerega si nekateri med nami tako želijo, ker ne čutijo potrebe po višjih kulturnih vrednotah". (Nedoločene navedbe, kot izraz "nekateri", se, žal, zelo pogosto pojavljajo v zapisnikih, pa tudi v časopisih, občasnikih, govorih in pogovorih, ne nudijo nam pa trdnih oprijemov, da bi določili mesto in številčno pomembnost te "bitnosti" v naši zdomski skupnosti, ki se tako izogne analizi sociologa, kadar bi se zanjo zavzel. Je pa seveda tudi možno, da je tako izražanje le retorični pripomoček. n.op.)

Šolski referent Francé Vitrih je bil zaradi bolezni odsoten. Njegovo poročilo je v celoti objavljeno v SS (15.4.1976 15 3-4; SS ima tiskovno napako v št.: 14 namesto 15) pod naslovom "Slovenske osnovne šole v Argentini". Šol je bilo 8 v Velikem Bs.As, in 4 v notranjosti: Mendoza, Miramar, Bariloče in tudi San Luis. Skupno je bilo 608 otrok. V Slov. hiši je deloval tudi tečaj za špansko govoreče otroke, pod vodstvom Francke Avguštin Pérez. Imensko navaja voditeljice, katehete in učitelje(ice) za vsak Dom posebej. Poroča o skupnih prireditvah, letnem šolskem izletu, koloniji in obiskih. Nato pripoveduje, kako zbirajo gradivo za priložnostne prizore. Predvsem je omenjal knjigo "Slovenski svet". Knjiga govori o sprehodu po Sloveniji in omenja klasike, ki so se rodili v obiskani pokrajini. Niso omenjeni v zdomstvu živeči kulturni delavci, čeprav na koncu omenja Mauserja, Kunčiča in Debeljaka. Za nekatere je knjiga premalo ideološka, kar pa ni res, ker že ovojna stran s posvetitvijo knjige jasno izraža, da je knjiga izšla v Buenos Airesu, ob tridesetletnici odhoda demokratično usmerjenih Slovencev v tujino in ob tridesetletnici od pokola slovenske domobranske vojske. Temu sledijo besede predsednika NO za Slovenijo Miloša Stareta in direktorja slov. dušnih pastirjev msgr. Antona Orehарja. Pa tudi škof Rožman jim govori v knjigi, ko med drugim pravi: "**Slovenci, ne pozabite idealov, zaradi katerih ste prišli sem. Ohranite jih.**" Slovenski otroci iz 500 grl ne pojejo le "Moj očka ima konjička dva", ampak tudi "Oče, mati, bratje in sestre...".

Na OZ ni poročila o **srednješolskem tečaju**, pač pa je SS v zgoraj omenjeni številki prinesla tudi poročilo o njem (4). Tečaji so bili v Slov. hiši (197 dijakov), Slov. vasi v Lanusu (38), zavodu v Adrogué-ju (17), Mendozi (14) in Bariločah (4); skupno: 270 dijakov. Poročilo omenja imena vseh profesorjev. Za dijake iz središčnega tečaja pa navaja mestne in predmestne kraje, odkoder prihajajo k pouku. Trdi: obisk je bil reden, disciplina dobra. Imeli so celodnevni študijski dan prof. zbora, na katerem so sodelovali prof. Božidar Bajuk, prof. Roman Pavlovčič, Dušan Šušteršič, Božo Stariha, Joža Andrejak in dr. Milan Komar. Za 30-letnico od konca vojne so študentje objavili resolucijo, "ki je precej odjeknila v svetu", a poročilo ne pove, za kaj je šlo. Petošolci so izdali almanah "Svet nam - mi svetu". Za novega ravnatelja je bil izvoljen Marjan Schiffrer.

Mladinski referent prof. Tine Vivod je povedal, da se je delo referata delilo na dvoje: 1. globoko in trezno **preučevanje o osnovnem načrtu**, ki bi omogočilo jasen pogled na potrebe in možnosti **pri delu za slov. mladino** v sklopu skupnosti; 2. **ohranjevanje vzdušja**, ki omogoča sodelovanje pri pouku telesne vzgoje v osnovnih šolah; sodelovanje po odsekih in krožkih po KD in z osrednjimi odbori SFZ in SDO; in končno vodstvo nekaterih mladinskih sestankov. Po večmesečnem delu je referat zaključil osnutek delovnega načrta. Določili so 5 glavnih področij, na katerih bi delo koordinirali: versko-religiozno, kulturno-prosvetno, športno-rekreacijsko, družabno in narodno-ideološko. Ta področja pa niso med eboj ločena, ampak tvorijo tisto celoto, ki jo želimo imenovati "možnost za ohranitev slovenskega 'jaza' v okolju in času, v katerem živimo". (Poročilo je bilo sprva o 4 področjih in tako je tudi poročala SS, toda na roko je dodano 5. področje, o katerem je tudi govoril na OZ) - Potem je poročal o

Vaditeljskih tečajih. - Za konec je dejal: "Za našo mladino pa velja: nikdar ne bo za nič prikrajšana, če ohrani slovensko zavest."

Organizacijski referent Božo Stariha je omenil 5 zadev: 1) 30. obletnico pokola domobrancev in s tem v zvezi polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu, na katero ni bilo odziva v časopisih ter na radijskih postajah in televizijskih kanalih, pa tudi ne v slov. skupnosti; 2) radijsko uro, ki stopa v šesto leto, s katero so bile vedno težave, ker je postaja stalno menjavala oddajno uro; 3) organizacijski tečaj za mladino, ki da je pripravljen in ga bodo "dajali" (sic! primer "argentinske slovenščine"; n.op.) po vseh KD; 4) kolonijo v Córdobi. 5) stik s "pasivnimi" člani.

Nato je podal poročilo **predsednik** Marjan Loboda. Izrazil je mnenje, da so iz poročil odbornikov lahko dobili jasno sliko o delu ZS v pretekli poslovni dobi. Osebno je vesel, da je vsaj delno uspel način dela v ekipi (po skupinah) in da je odbor kljub nekaterim težavam uspešno deloval. Omenil je 30-letnico emigracije. S svojimi prireditvami je Društvo hotelo dati kar največ poudarka neomajni veri v zmago svobode in pravice tudi za slovenski narod. Glavni uspeh je v tem, da je po 30 letih še ostala živa ideja o pravi ceni človeka in da so to idejo znali prenesti na novi slovenski rod, "ki raste iz nas in čuti z nami in bo nadaljeval naše delo". Odbor je posvečal veliko pozornost MOS-u. "Podprli in pospeševali smo in bomo vsako akcijo za krepitev teh središč (KD), obenem pa z vsemi močmi delali za svobodno povezavo vseh KD med seboj in z osrednjim društvom ZS. Druži nas skupna ideja svobode in krščanskega slovenstva (..) V vsem ostalem pa naj vlada med nami velika svoboda, mnogo medsebojnega spoštovanja in iskrena ljubezen". Čuti se, da potrebuje ZS poživitve in posodobljenja. "Kar je pred 30, 20 ali celo manj leti še odlično dosegalo svoj namen, je morda danes že potrebno vsaj delne spremembe. Odbor je zato izvedel anketo med rojaki..." Istočasno so KD po dogovoru v MOS-u delali na tem, da se ugotovi dejansko stanje skupnosti, vsaka ustanova in vsak Dom na svojem področju. Delo morda na zunaj ni bilo tako vidno, a važno je že to, da so z njim vzbudili zavest o potrebi kritičnega pregleda nad svojim delom in o potrebi čim bolj smotrnega delovanja. Kar zadeva finance, se stanje ni poslabšalo. "**Argentina stopa te dni v novo dobo svoje burne zgodovine**. Ker je to naša nova domovina in domovina naših otrok, **nas njena usoda globoka zanima**. Kot člani slovenske organizirane skupnosti **bomo po svojih močeh vse storili, da bo ta gostoljubna in plemenita dežela čimprej rešena sedanjega težkega položaja**(..) Nikdar in nikjer ne bomo glasniki negativnega pesimizma, ampak vedno le zdravega krščanskega optimizma". V novi poslovni dobi bo poudarek na povezavi KD v MOS-u in na iskanju najboljših možnosti za posodobljenje sedanje strukture društva. Zaključil je: "moramo najti način, da bo ZS tudi po svoji strukturi in organizacijski obliki res predstavljala vso slovensko organizirano skupnost v Argentini."

Potem se je razvil **razgovor o poročilih.** Schiffrer je omenil,da je SKA organizirala dramsko šolo, v katero se je vpisalo 18 kandidatov. Maks Osojnik je izjavil, da je slišati pritožbe (spet: "nekaterih"; n.op.) o nezanimanju za osrednjo organizacijo. Ga. Cuderman je spraševala, kaj člani nudijo društvu, ker samo tožijo o tem, da je premalo članstva. Tone Bidovec je predlagal poživiti mrežo zaupnikov. Miloš Stare je polagal važnost na poročilo kult. referenta. V poročilu Mlad. referenta pa je pogrešal misel svetovno nazorske vzgoje med mladino. "Doma jim je emigracija v napoto, iščejo kako uničiti organizacijo zunaj. Veliko jim je že uspelo.(..) Zadnja trdnjava smo mi. Če je tudi med nami prodrla ta misel, da je dovolj govorjenja in pisanja o preteklosti, potem smo tudi že v veliki nevarnosti. Zato je treba o tem čim več govoriti, čim jasnejše poudarjati, zakaj smo šli v svet pred 30 leti; ne zaradi ugodja, ampak za kaj več. Prav, da se delajo ankete, pa bo vse minljivo, če ne bomo delali ideološko jasno. Gradimo močno ideološko skupnost." Mlad.ref. je odgovoril, da je zanj ta ideološka opredelitev popolnoma jasna in to je nakazano v poročilu. Lojze Rezelj je vztrajal na tem, da so si jasni o svoji svetovno-nazorski opredeljenosti.

Zatem je podal poročilo **nadzorni odbor** (Emil Cof).

Obravnavali so nato **predlog o povišanju članarine**. Ta bi bila po $ 50 za vsakega člana, poročeni za ženo še $ 10, za vse otroke pod 18. letom pa tudi $ 10. Posmrtnina se zviša na $ 5.000, če ni umrli v zaostanku za več kot 90 dni. Članom nad 60 let , ki so v zaostanku s članarino, se da možnost, da to poravnajo do 1. julija in po šestih mesecih čakalne dobe jih vključijo v Zavarovalni sklad. Potem se ne morejo več vpisati v ta sklad, lahko pa ostanejo člani ZS. Od celotne članarine se odvede v Zavarovalni sklad vsota, ki odgovarja 15% posmrtninske podpore za eno leto ali 1,25% na mesec. Ta denar je treba naložiti na primerne obresti. Predlog je bil soglasno sprejet. Na prihodnjem OZ bodo odločili o tem, kaj

napraviti z dodatnim zavarovanjem nekaterih članov pri MINERVA[2] ; morda bi se ga dalo prenesti na ZS v vsoti $ 5.000, ker zavarovalnica zaradi visoke starosti zavarovanca tudi ne povišuje vsote.

Pri **Slučajnostih** se nihče ni oglasil k besedi. Zbor je predsednik zaključil ob 12.30[h]. (SS je o OZ poročala 1.4.1976 13 1 in 3. Omenja, da je bila sprejeto 5. področje v poročilo Mlad. ref. kot nasledek sklepa OZ. O udeležbi pravi, da je bila zelo zadovoljiva, čeprav ne daje številke, a piše tudi, da bi bila lahko dosti boljša. Zdi se, da niso dosegli običajnega števila.)

7. 4. Vprašalnik o Društvu

Prva seja IO, 24.4.1976. Podpredsednik Dobovšek je poročal, da je prebral anketo, manjka pa mu spisek anketirancev. - Predsednik Loboda je povedal, da je bil dvakrat v Našem domu v San Justu, kjer že imajo izdelan načrt za Slov. dan. Slavnostni govornik bo Zorko Simčič. Kulturni referent je sporočil, da je zelo uspela zadnja radijska ura v režiji Stanka Jerebiča, ki ima že vse pripravljeno tudi za prihodnjo uro. A finančno plat bi moral prevzeti kdo drug, ker je oglasovalcev samo osem in to ni zadosti za kritje stroškov. Miklič je sodil, da se na taki finančni podlagi ura ne bo dolgo obdržala, ker bi bilo treba honorirati osebo, ki vodi oddajo. Zato je predlagal, da pripravijo večerjo s podjetniki kot možnimi meceni. Rezelj se je ponudil, da govori s podjetniki, Miklič pa je prevzel organizacijo takega srečanja z njimi. - Spominska proslava bo 6. junija. Sodeloval bo Gallus s štirimi pesmimi, vmes pa bo samogovor Frida Beznika. - Plača uradnice je sedaj $ 5.650 na mesec, pomožne uradnice Ivice Stanjko pa $ 300 na dan. Glede morebitnega zvišanja je počakati do reorganizacije. - Določili so ceno knjigama "Slovenski svet" in "Zdomski živžav" ter dvema zvezkoma. (Na prihodnji seji so morali znižati ceno zvezkov na polovico.)

Prva seja US, 14.5.1976. Šolski referent je omenil, da je na zadnji seji bilo slišati nekaj opomb na račun slavnostnega govornika na Slovenskem dnevu: da ne bi smel biti kritik dela, h kateremu je sam malo doprinesel skozi 30 let begunstva. Predsednik je svetoval, naj kritiki še enkrat preberejo govor, ker ima ta že na začetku pohvalo in ne graje. - Mlad. referent je predložil študijo o slovenskih mladinskih organizacijah v Argentini. Vidno je, da so pod okriljem več organizacij, po drugi strani pa se zdi, kot da so sami sebi prepuščene. T.Vivod je sodil, da bi morala ZS prevzeti v tem večjo vlogo. S. Mehle je bil mnenja, da je z mlad. organizacijama (SFZ in SDO) treba navezati ožje stike. L.Rezelj je izjavil, da ne razume, zakaj v referatu za šolstvo govorijo samo o osnovnih šolah. M. Stare je poudaril, da je vprašanje formalnega odnosa Srednješolskega tečaja do ZS v tem, kaj ZS želi od njega. Vivod je predlagal, naj to dajo v preučevanje drugim odsekom. J. Miklič je izjavil, da bi bilo pametno, ko bi to preučevale manjše skupine, Stare pa je razjasnil, da ne ožji ne širši odbori, ampak posamezni odseki. - Kult. referent je govoril o uri radijske oddaje, ki ni primerna, a ni mogoče ničesar narediti za njeno spremembo. Druge postaje so dražje. Stare je protestiral proti naslovu, ki si ga je nadela radijska ura, vsaj dokler vrtijo plošče, ki prihajajo od doma; po njegovem ima emigracija sama dosti dobrega, kar pa se, žal, zapostavlja. Tudi se mu je zdelo neokusno mešati cerkveno glasbo s popevkami. - Program za Praznik junakov je pripravljen; predsednik bo prebral besedilo samogovora. V načrtu je vsakoletno polaganje venca, zato so k polaganju venca povabili vse KD in organizacije. - SKA ima pripravljenih osem prosvetnih večerov, ki jih nudi tudi ZS. - Predsednik je poročal, da je analiza ankete skoro končana in da bodo morda na prihodnji seji že imeli prve zaključke.

Druga seja IO, 10.6.1976. Razgovor je takoj prešel k mladinskemu problemu. Referent je govoril o pripadnosti mlad. organizacij. (Iz zapisnika je razvidno, da jim je "pripadnost" pomenila, da sta organizaciji pod cerkvenim okriljem, obenem pa tudi pod okriljem ZS in KD.) Predsednik je izrazil mnenje, da je treba izdelati nov načrt za koristno in uspešno vključevanje mladine v malone vse odseke delovanja v slov. skupnosti, zato pa bi morali sklicati informativni sestanek. Mlad. ref. je dejal, da načrt ni odvisen od mnogih, temveč od tistih, ki ga bodo izpeljavali. Še zmerom pa ostaja vprašanje, v koliko so nekatere organizacije res odgovorne za mladino. ZS bi morala prevzeti glede tega večjo odgovornost. Obenem pa je treba vedeti, da mladina ni samo osnovnošolska ali srednješolska, ampak tudi delavska itd. Predsednik je poudaril važnost obstoja neke organizacije, ki bi delala za mladino in ji dajala smernice, ker je mladina sama v svojih poletih nestalna. Zato je potrebna skupina ljudi, ki bi jo morali sestavljati mlad. referenti po Domovih. V vsakem Domu bi mlad. ref. moral imeti prvenstveno mesto v odboru in ne

---

[2] Včasih zapisnik govori o IAM (Instituto Asegurador Mercantil), drugič o MINERVA, ki je bila prva zavarovalnica, s katero so naredili pogodbo, preden so prešli k IAM-u. Zap ne pravi, da bi se kdaj povrnili k Minervi; torej verjetno gre za nehoteno zamenjavo, ker so dolga leta delali z Minervo.

Zahvala in priznanje ustvarjalcem slovenske kulture na Taboru v Slomškovem domu, 26.9.1976.
Od leve na desno stojé: dr. Vinko Brumen, dr. Tine Debeljak, prof. Dr. Rudolf Hanželič, dr. Stanko Kociper, lic. Ivan Korošec, dr. Jože Krivec, Francé Papež, prof. Karl Rakovec, Adolf Škrjanec, Jože Vombergar, Maks Osojnik; govori predsdnik ZS Marjan Loboda (Foto Marjan Šušteršič)

zadnjega! F. Vitrih je menil, da je važen mlad. referent, toda še bolj važno je, da ga ljudje podpirajo. Predsednik Loboda je zatrdil, da bi morali preko MOS-a zagotoviti, da bi si vsak KD priskrbel mlad. ref., ki bi bil res moralno in umsko na zadostni višini, potem pa začeti z izvajanjem načrta. Nastane pa vprašanje, kako dejansko priti do tega. ZS si mora postaviti za cilj delo za mladino, potem pa iti na MOS z načrtom v roki. Sklenili so, da bo mlad. ref. sklical sestanek mlad. ref. po Domovih; ti bodo potem morali dobiti sodelavce, 14 dni potem pa bi bil sklican nov sestanek. Predsednik je končno odločil, da ZS skliče izredni sestanek MOS-a, na katerem "si izbojujmo priznanje prednosti in pravic do reševanja 'mladinskega problema'. (Tako) bo ZS s polno pravico in s pomočjo vseh Domov delala za mladino." (Ne vemo, kateri je bil vzrok, da se je ZS morala boriti za to pravico oz. dolžnost, saj je v dogovoru med njo in KD ta delokrog izrecno pridržan ZS. - Odtlej v tej poslovni dobi ni nobenega zapisnika o naslednjih sejah IO. n.op.)

Druga seja US, 16.7.1976. Poročali so skoro vsi referenti. Šolski je povedal, da se je ustanovil KŠS v Carapachayu; govoril je tudi z ravnateljem srednješolskega tečaja (ST) Schiffrerjem, kateremu je predlagal, naj bi za dijake zadnjih let(nikov), ki bi bili pripravljeni za delo v osnovnih šolah (OŠ), izvedli poseben tečaj. Organizacijski je poročal o tem, da je dobil policijsko dovoljenje za polaganje venca; da je razposlal okrog 40 dopisov raznim časopisom in radio-televiziji in da je radio Continental prebral ta dopis; skušal je tudi vključiti obisk pisatelja Mauserja pod okrilje ZS. Podpredsednik Miklič je govoril o akciji za slov. radijsko uro; večerjo so morali opustiti, pač pa so sestavili mrežo krajevnih zaupnikov. Kult. ref. vsak teden z Jerebičem pripravlja program za radijsko uro; vidita pa, da je treba več sodelavcev in pametnih kritikov. Zbirajo novice o Slovencih po svetu. Opažajo, da ima ura malo poslušalcev. Kar zadeva junijske proslave, je bil mnenja, da so bile nekatere zelo šibke: ni važno, da se nekaj samo stori, važno je tudi, kako se to napravi. Grohar je izrazil mnenje, da bi bilo morda bolje imeti eno samo osrednjo prireditev in opustiti prireditve po Domovih, zato da bi s tem zboljšali raven; a sklenjeno je bilo, naj KD ohranijo svoje prireditve, toda skušajo naj jih zboljšati.

Potem je predsednik poročal o **osnutku dopisa slovenskim časopisom** in občasnikom, ki ga je na zadnji seji MOS-a predložila ZS. Prejeli so nekaj komentarjev, tudi pisnih (npr. San Martín), kjer svetujejo, naj določeni tisk ne piše ciničnо samo o Cerkvi in njenih dostojanstvenikih, ampak tudi o laičnih delavcih. Iz Slov. vasi priporočajo bolj energično izjavo. Predsednik je prebral nanovo izdelan osnutek dopisa. **Stare je zahteval, da naj se očitki ne posplošijo**, ampak da naj se odstavek glasi tako, da bodo zajeti tisti, ki so v tem pogledu res kaj zakrivili.

Prebrali so tudi **dopis ST**, ki ga je sestavil prof. zbor zaradi vprašanja, ki je nastalo, ko sta **dva člana** tega zbora po lastni iniciativi **pristala na poučevanje** v **klubu staronaseljencev Triglav**. "To je brez dvoma zelo resen pojav med nami, ki pa zahteva resnejšega preudarka." V razgovor so posegli skoro vsi. Prišli so do zaključka, da je ustrezno predhodno posvetovanje in da ni dovoljeno postavljati organizacijo pred táko dejstvo, da mora potem sklepati in sprejemati nase odgovornosti za dejanja, katerih začetniki so bili drugi. Stare je bil mnenja, da ZS ne sme izmakniti rešilne deske; moramo si biti na jasnem, "da je vsak trud za širjenje in ohranjevanje slovenskega jezika pohvale vreden". Pritrdili so mu tudi nekateri drugi odborniki. Razlog za to je bil: "...**si smemo zaupati toliko, da bomo mogli sprejeti tudi take naloge, čeprav v nejasnih okoliščinah. Moramo pa biti zelo previdni.**". Končno so sprejeli **sklep**, ki na žalost ni zadosti jasen, in ga takšnega sporočili profesorskemu zboru: "ZS soglaša z resolucijo ST glede učenja naših učnih moči pri staronaseljencih. Hkrati pa pooblašča šolskega referenta ZS, da stopi v stik in ga vzdržuje z dosedanjimi učnimi močmi in o tem poroča odboru ZS. Te učne moči delujejo v soglasju in po navodilih šolskega referenta, prav tako se morejo samo v dogovoru z njim vključiti eventuelne nove moči za pouk pri staronaseljencih." (Zdi se potrebno naglasiti nekako spremembo v Staretovem stališču. Razloga za to ni mogoče iskati samo v tem, da je šlo za ST ali Debeljaka. Priznati je treba, da je na splošno Stare pravilno ocenjeval stanje in spreminjanje ter zato tudi priporočal temu odgovarjajočo dejavnost. n.op.) - Stariha je predlagal, naj bi poživili MKS, ker kaže, da se o mladinskem vprašanju samo teoretizira.

Tretja seja US, 10.9.1976. Blagajnik je podal svoje poročilo in izrazil pohvalo Mikliču za uspeh pri delu za radijsko uro. Org. referent je sporočil, da je prejel dopis od večernika "La Razón", s podpisom g. García, v katerem prosi za daljše poročilo o dogajanjih med revolucijo v Sloveniji. Kult. referent je poročal o prosvetnih večerih v raznih domovih. Za časa Tabora v Slomškovem domu bo knjižni trg pod okriljem ZS. Podpredsednik J. Dobovšek je podal kratko poročilo o dosežkih ankete:

•Prejeli so 111 odgovorov iz različnih krajev. Odgovore so razdelili po starosti: do 30 let 20%, od 30 do 50 let 28%, več kot 50 let 22%. Med anketiranci je 43% članov. Nekaj prvih zaključkov:

- 1 % se nima več za člana slovenske skupnosti
- 5 % jih ni v nobeni organizaciji
- 43 % jih je, ki ugotavljajo delno koordinacijo med organizacijami
- 5 % vprašanih ne ve za ZS.

Ob tem se je razvil razgovor. Predsednik je ugotovil, da število članov upada, ker starejši umirajo, novih pa ni v tolikšnem številu; če pa mlajši pristopijo, se potem ne udejstvujejo kot polnomočni člani in stojijo ob strani. Nastane vprašanje: ali naj se ZD vrže v pridobivanje članov, kar je zelo težko, ali pa naj dobi novo obliko. Stare je izjavil, da število članstva ni odločilno za reprezentativnost, za katero so druga merila. Je pa tudi res, da se mladi pari oddaljujejo v presenetljivem številu. Treba je začeti pri teh. Načetemu problemu je treba posvetiti eno ali dve seji. Za vsako ceno je treba obdržati Društvo pri življenju, ker ne bo nihče ustvaril nove centrale, če ta izgine. Iščejo naj poti, kako jo utrditi. Slovenski emigranti povsod drugod obžalujejo, da nimajo osrednjega društva. Stariha je ugotovil, da so pristojnost ZS osnovne šole, ST, kulturno in prosvetno delo. Vedno se je bila borba za pridobivanje novih članov. Mladi pa se vračajo v svojo naravno skupnost, potem ko se izmotajo iz svojih vsakdanjih težav. Msgr. Orehar je izjavil, da gre za težko vprašanje, ki bo zahtevalo veliko preučevanja. Nevarnost je, da se v federacijo prikrade partikularizem. Ugotovljeno je, da v federacijah dejavnost pade vsaj za 60%. Primerno bi bilo naročiti MOS-u, naj njegovi člani skrbe za "promocijo" ZS. **"Po drugi strani pa naj skrbijo, da bodo vse važnejše dejavnosti v okviru ZS, naj Domovi ne prevladujejo."** Predsednik je pripomnil, da je želja ZS "integrirati" vse KD, toda kako?

Nato je predsednik poročal o Taboru v Slomškovem domu, ki bo posvečen Cankarju, Gregorčiču, Ketteju in Kosovelu. Počastili bodo tudi slovenske pisatelje živeče v Argentini. ZS prevzame **pokroviteljstvo nad Taborom**. S Tabora bodo tudi poslali protestno **spomenico avstrijski vladi glede koroškega vprašanja**. Stare je opozoril, da je sprejetje pokroviteljstva izrednega pomena, zato mora o tem odločati US in ne IO, kot se je zgodilo ob tej priložnosti. (Tega ni mogoče dokazati, ker manjkajo zapisniki o sejah IO.) Sklenili so, da ZS podpre resolucijo Tabora in jo na Taboru prebere predsednik ZS.

Stariha je omenil, da so bili na nekem televizijskem programu omenjeni vsi prevodi Martín Fierra, ne pa slovenski, in da so vsi prevajalci dobili medaljo, ne pa dr. Debeljak. Zato so sklenili poslati postaji pismo, v katerem so jo opozorili na storjeno napako. - ST so odobrili podporo v znesku $ 2.200 za izdajo skript za zgodovino.

Četrta seja US, 12.11. 1976. Mlad. referent T. Vivod je poročal, da se je dvakrat sestal z MKS, kjer so razpravljali o sestavi organizacije, volitvah in priključitvi starejših svetovalcev k mladinskemu odboru. **Poročal je tudi o možnosti, da se doseže pravica javnosti za ST**. Odbora SFZ in SDO sta sprejela sklep, naj se v vsakem KD skuša zbrati skupina starejših oseb za delo z mladimi; MOS naj bi vplival na KD, da imenujejo ti svoje najbolj sposobne in požrtvovalne člane za mladinske referente.

Šolski ref. je podal številčno stanje šol. V OŠ je 566 otrok (223 dečkov, 343 deklic). Tečaj za otroke staronaseljencev vodita Tine Debeljak ml. in Ana Marija Klanjšček. Poročata, da so uspehi vidni.

Stariha je dejal, da vedno bolj čutijo potrebo po "brošuri" o revoluciji v španščini. Stare je izjavil, da se strinja s predlogom in da bi morala imeti brošura okrog 60 strani. Msgr. Orehar je soglašal s tem in dejal, da bi zadeva morala biti stvar celotnega odbora. Predsednik je predlagal, da naprosijo dr. T. Debeljaka za spis v slovenščini, ZS pa bo preskrbela prevod; to je bilo odobreno z naročilom, da se že prihodnjega meseca marca podá podrobno poročilo za to brošuro. - Predsednik Loboda je govoril o koloniji v Córdobi, zlasti o prevozu otrok. Poročal je o izidu Tabora, ki je dobro uspel. ZS tudi pripravlja nagradno žrebanje v korist doma v Berazateguiju, ki so ga pred kratkim okradli. Omenil je tudi, da je Pristava organizirala folklorno skupino in da bi pod okriljem ZS lahko pripravili nastop vseh folklornih skupin. Ker ni možnosti, da bi to pripravili do Slov. dneva, je predložil, naj ta dan prestavijo na oktober. Msgr. Orehar je k temu pripomnil, da je bela nedelja že tradicionalna in bi premik škodil. Pri tem je ostalo. Stare pa je menil, da je nastop folklornih skupin velike važnosti in bi ga lahko vključili v proslavo 29. oktobra, ki je zdaj tudi Dan slov. zastave.

Janez Preskar, ki je umrl v Posadas, glavnem mestu prov. Misiones, je zapustil ZS 220 pesov svojega imetja. ZS je dobila pooblaščenca, ki jo bo pri zapuščinski razpravi zastopal.

Predsednik je sporočil, da je dobil dopis od ZDP Tabor-a, kjer vabijo k udeležbi na kongresu političnega foruma, ki naj bi predstavljal Slovence v svetu. (Dopis in zapisnik uporabljata kratico ZDP; kasneje je ta skupina uporabljala kratico ZDPB, Zvezo društev protikomunističnih borcev. Za obe borčevski organizaciji pa je prišlo v navado, da se je uporabljala ista kratica ZSPB, z dodatkom Vestnik ali Tabor; n.op.) Stariha je izjavil, da ima ZS NO za najvišji politični forum emigrantov. Dopis nima uradnega značaja, saj niti ni naslovljen na ZS niti ni omenjen in tudi ne podpisan pošiljatelj. Zaradi tega - je bil soglasen sklep - ZS nanj ne bo odgovarjala.

Peta seja US, 3.3.1977. Predsednik se je najprej spomnil pred kratkim umrlega pisatelja Karla Mauserja. Določili so 27. marec za dan OZ. Odbor bo predlagal povišanje članarine in način, kako poravnati zaostalo naročnino ter druge denarne obveznosti pa tudi odpoved dopolnilnega zavarovanja pri IAM (Zap spet piše: Minerva), ki je za ZS samo breme. Zatem so prebrali **poročila za OZ**. Ko je **tajnik** omenil, da v anketi 43% vprašancev vidi le delno povezanost ZS s KD, 23% pa nobene, se je razvila živahna debata, ker iz povedanega sledi, da ni zadostne koordinacije, da pa je ZS zmožna in pristojna, da sprejme to nalogo. Nekateri odborniki so po poldrugem letu dela z anketo vztrajali na tem, da je bila sploh napačno izvedena in da so prišli do napačnih zaključkov. Tajnik je pojasnil, da je bila anketa zadeva strokovnjakov. Seveda splošni odgovori niso "sveta resnica", ampak gradivo za preučevanje in premišljanje. Če se zavejo, da so stvari potrebne zboljšanja, je anketa že dosegla uspeh. (To seveda ne drži, saj to ni bil namen ankete, saj so naročili, ker so se tega že prej zavedali; n.op.). Če pa pokaže pot, še bolje. Stare je dejal, da se anketi ne sme dajati prevelike važnosti. Če ima vodstvo ZS samo jasne cilje, se ne ozira ne na levo in ne na desno, ampak gre po ravni poti naprej. - Stare je tudi sodil, da ni pametno, da ostaja pisarna zaprta tako v sobotah kot v nedeljah, in prav tako knjižnica, ki je nekako zaspala: ne kupujejo se nove knjige in ni osebe, ki bi z ljubeznijo delala za knjižnico.

Šolski referent je omenil, da bodo v **Tucumanu** odprli šolo z imenom Janez E. Krek. Mladinski referent je obvestil, da je se je med mladino porodilo gibanje, naj bi se **slov. odbojkarstvo vključilo** v **argentinsko zvezo** (ligo). Moštvo bi se sestavilo iz vseh Domov. Skupino vodijo Blaž Miklič, Lojze Poglajen in Heri Zupan. Njih pravni zastopnik v Zvezi bi bil Ivan Bokalič iz Slov. vasi. Ker potrebujejo za vpis pravno osebnost, se obračajo na ZS, da jih ona sprejme pod svoje okrilje. Imenovali bi se "Eslovenia Unida" in njeni člani bi bili vsi člani ZS. Odbor je to odobril.

Kandidatna lista za novi odbor bi ostala v bistvu ista kot doslej. A prof. Vivod ne bi sprejel mlad. referata, prav tako Rezelj ne kulturnega. Tajnik bi obdržal mesto, če bi dobil na pomoč zapisnikarja pri sejah odbora in MOS-a.

TRIDESETI OBČNI ZBOR, 27. MARCA 1977

Začel se je ob 11^h v skladu s čl. 16 Pravil. Zapisnik ne omenja števila navzočih, pri volitvah pa govori o 88 glasovih. Predsednik se je spomnil umrlih članov, med njimi častnega člana Karla Mauserja. Poslali so običajna pozdravna pisma predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu, kardinalu-primasu Argentine Caggiano-ju ter predsedniku države gen. Videla-ju. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Slavimir Batagelj in Bogo Urbančič, za preštevalca glasov pa Maks Osojnik in Stane Horvat. Potem so podali svoja poročila odborniki.

Tajnik (Valentin Selan) je poročal, da je ZS imela 903 člane, k čemur niso prišeti otroci pod 18. letom. Plačuje članarino redno 519 oseb, kar pomeni, da jih je v primeri s prejšnjim letom 11% manj. Pristopili so le štirje, umrlo pa jih je enajst. Pretežni del tajniškega dela je bilo vodenje zapisnikov na vseh sejah ZS in na sejah MOS-a. Potem je govoril o anketi: od 300 anketiranih po žrebanju so dobili 111 odgovorov. Čas izvedbe ankete je bil dec. 1975 in jan. 1976. 43% jih je članov ZS, 95% pa jih pripada kaki organizaciji, 5 % ne pozna ZS. Odgovorili so torej ljudje, ki so vključeni v življenje slovenske skupnosti; katerega presojajo "v vsej svoji preprostosti". Ljudje poznajo ZS po šolah ali pa po Slov. dnevu ali Spominski proslavi. Na splošno ne poznajo namenov in dejavnosti ZS; glede tega so odgovori splošni in netočni. Nejasna je tudi predstava anketirancev o dejavnosti Društva, zatorej ne more biti zadetega odgovora tudi na vprašanje o uspešnosti te dejavnosti. Tako nepoznanje vodi lahko le k ugibanju ali rahlemu dozdevanju. Je pa seveda visoko poveden kazalec za mesto, ki ga Društvo v slovenski skupnosti zaseda. 43% jih je mislilo, da je namen ZS gospodarski, in 14 %, da ga zadovoljivo dosega. Glavni vzrok za to, da Društvo ne dosega svojih ciljev je za anketirance nezanimanje članstva za njegovo delo. Kar zadeva povezavo skupnosti in koordinacijo dela z Domovi in drugimi ustanovami, jih je 57% izjavilo, da ni nobene koordinacije, vendar jih **93 % trdi, da je koordinacija potrebna**. Prav tako jih **68 % sodi, da bi koordinacijo mogla uspešno izvajati le ZS** in to v obliki federacije s povezavo že obstoječih organizacij. Zaključil je: "Sporedno z gornjimi zaključki ankete pa smemo postaviti one, ki izvirajo iz poročil o dejanskem stanju ožje skupnosti, ki so jih podali Domovi (..) Kdor te zadnje primerja s prvimi, bo lahko ugotovil resnost našega položaja. Ne bo zapiral oči niti zakopaval glave v pesek, ampak bo resno preudaril položaj. (..) Nam pa ostane naloga, da iz tega izluščimo tisto resnico, ki nam bo svetila na poti našega prihodnjega dela za ohranitev, rast in razcvet naše Slovenije v zdomstvu."

Blagajnik (Stane Mehle) je poročal, da je Društvo imelo leta 1976 $ 961.297,30 prihodkov in $ 409.763,33 izdatkov, torej $ 551.533,97 prebitka. Aktive je bilo $ 891.181,04.

Mladinski referent (Tine Vivod) je poročal, da se je delo razdelilo na 5 perečih vprašanj: 1) povezava s predstavniki KD oz. njihovimi mlad. referenti; 2) predavanja po Domovih in na skupnih sestankih SFZ in SDO; 3) seje z odboroma mladinskih organizacij; 4) študije o možnosti ustanovitve državno priznane gimnazije; 5) ustanovitev odbojkarske reprezentance pod imenom Zedinjena Slovenija. V podrobnosti je razvil vsako izmed teh zadev, možnosti zanjo in dosedanje uspehe. Posebno se je ustavil pri 4. in 5. točki. Glede pete je povedal, da se je skupina fantov uradno vpisala v Metropolitansko odbojkarsko zvezo pod okriljem ZS.

Kulturni referent (Lojze Rezelj) je govoril o uspehih in neuspehih. "Naj vedo člani našega osrednjega društva, da je delo na kulturnem polju med nami zelo omejeno in težavno in naleti na veliko nerazumevanje." Skušal je stopiti v stik s kult. referenti KD, pa mu ni uspelo. Od mnogih je dobil celo "pobude", češ kaj se ukvarjati s stvarmi, ki jih ljudje ne dojemajo, mnogo več se zasluži s kislim zeljem in klobasami kot pa z gledališko predstavo. Na podobne težave je naletel, ko je hotel posredovati Domovom predavanja, ki jih nudi SKA, na kar so se odzvali le trije Domovi in enkrat povabili predavatelja. Razen vabljenja na predstavo bivših gojencev Rožmanovega zavoda, ni bil povabljen na nobeno drugo. Zaman se je tudi trudil, da bi listi začeli pisati o revni ravni prireditev brez zadostne kulturne višine, češ da bi potem odgovorni prenehali sodelovati; zato danes velja načelo, da je treba še tako skromno in revno prireditev pohvaliti in objaviti imena vseh, ki so na njej sodelovali. Tako mišljenje je bilo tudi vzrok, da ni mogel izvesti zasnovanega načrta, npr. ustanovitev kulturnega sklada.

Nato je omenil obe letni prireditvi, ki sta bili uspešni, prav tako tudi Tabor v Ramos Mejíji. Skrbel je za radijsko oddajo, ki jo je vodil Stanko Jerebič, omogočali pa oglaševalci. Končno je izrazil željo, da bi novi kulturni referent znal bolje dvigati kulturno raven v skupnosti, pri čemer mu bo nudil svojo pomoč.

Poročilo **šolskega referenta** (Francé Vitrih) je v celoti objavila SS (7.4.1977 14 4). Navedel je najprej nekatere misli iz poročila Mizerita izpred 20 let. OŠ je bilo 12, od teh 8 v Velikem Buenos Airesu, druge pa v Mendozi, Miramarju, Bariločah in San Luisu. Otrok je bilo 565 (319 deklic in 246 dečkov). Poučevalo je skupno s kateheti 80 oseb, od katerih se je le polovica rodila v Sloveniji, druga polovica pa že v zdomstvu. Potem je govoril o skupnih prireditvah, izletu, počitniški koloniji in o obisku Karla Mauserja. Šolski referent je obiskal vse šole. V skoro vseh delujejo KŠS in imajo redno roditeljske sestanke. Učitelji so imeli 5.7.1977 srečanje v Slov. hiši. Dejal je tudi, da šolstvo sestavljajo velike in majhne šole, a da vse preveva isti duh, da so druga drugi potrebne in da samo kot skupnost nekaj pomenijo. Kot tisto berilo o prstih: "Nihče od nas ne bo dosti vreden, če bo hotel sam živeti! Če smo složni in združeni, lahko mnogo opravimo."

Za Vitrihom je poročal **predsednik Marjan Loboda**. Dejal je, da ZS stopa v trideseto leto svojega obstoja in da se z vsem spoštovanjem pa hvaležnostjo spominjajo tistih, ki so tedaj razumeli potrebe časa in priklicali v življenje ustanovo, ki je bila potrebna tedaj, je potrebna sedaj in bo tako ostala tudi jutrišnji dan - za zdrav razvoj in ohranitev slovenske skupnosti. Zatrdil je, da bi brez ZS ne bilo organizirane skupnosti ne šolskih tečajev. Zato je **lahko ZS ponosna na svoje delo**. Brez nje bi v skupnosti najprej padli v anarhijo, potem pa v mrtvilo. Delo ZS se zmerom bolj usmerja v **koordiniranje pestrega življenja skupnosti, poudarjanje naše ideološke identitete, ki je protikomunistična, slovenska, krščanska in demokratična**. Skupnost bo obstala le toliko časa, kolikor časa bo obstajala zvesta tem načelom. Nobena skrivnost ni, da so izpostavljeni mnogim vplivom, ki hočejo dokazati, da je vse to nepomembno. Poleg tega pa je treba **reševati še mnogo drugih zadev**: razmeroma majhno število ljudi, ki vzdržujejo ogrodje organiziranega življenja; pomanjkanje mlajših ljudi, ki bi bili sposobni za vodstvo; mešani zakoni; "staranje" članstva ZS. Odbor ZS si ni hotel zakrivati oči pred temi dejstvi. Zato se je v preteklem letu posvetil preučevanju teh zadev. Eno izmed sredstev je bila anketa. S tem je odbor načel pereče vprašanje. "Lotili smo se tega, ker smo imeli vtis, da se vse preveč ravnamo po določenih ugotovitvah, ki niso realne, ampak bolj želje, kako naj bi bilo; kar pa je lahko usodno.(..) Ni dvoma, da smo ob koncu neke dobe našega organiziranega življenja. Prva je bila zgradba centralne organizacije Društva Slovencev pred 30. leti, druga nastanek in graditev krajevnih slovenskih Domov, ki je verjetno sedaj v glavnem zaključena; sedaj stopamo v dobo koordinacije in svobodne povezave med seboj. Verjetno najtežja doba, v kateri se bo pokazala naša zrelost." Povedal je, koliko pozornosti je odbor posvetil delu za MOS. Za konec je rekel, da je ZS nujno potrebna in da ji to vsi Domovi priznavajo, ni pa s tem izključeno iskanje novih načinov, kako ZS dati možnost večjega vpliva na skupno življenje, kako ji dati večjo reprezentativnost, kako ji zagotoviti finančno in člansko ogrodje. Če bi ZS prenehala, je ni s čem nadomestiti, vzdržuje pa jo pri življenju število članov, ki se stalno manjša. Treba bo resno misliti na to in iskati rešitve.

Šolski izlet v Parque Pereyra, 1973

Potem se je razvil **razgovor o poročilih**. Pernišek je dejal, da je 30. obletnica lep jubilej in da je ZS lahko ponosna na to, kar je dosegla. Toda primanjkuje novih članov. Treba je zaupati mladini in biti prizanesljiv. Msgr. Orehar je rekel, da morajo odborniki imeti zaupanje vase in v Društvo. Druge organizacije pa morajo skrbeti za Društvo, pošiljati vanj svoje člane, utrjevati avtoriteto ZS. Velja tudi: če si bil izvoljen, delaj! **Treba je tudi rešiti problem preštevilnih prireditev**. Pavle Novak je poudaril, da je treba podpirati vse, kar bi pripomoglo, da bi mladi sklepali zakone med seboj. Prof. Tine Vivod je k temu pripomnil, da bi morali **člane mešanih zakonov pritegniti v skupnost preko javno priznane gimnazije**. Ema Blejc je predlagala, naj zadevo gimnazije dajo na posebno anketo. Stane Horvat je vprašal, kako je odbor ravnal glede zaostale članarine. Tone Bidovec je k temu pripomnil, da bi morali imeti poverjenike po domovih, ki bi pobirali članarino. Schiffrer je sodil, da bi bilo pametno, ko bi bila pisarna odprta tudi ob sobotah.

V imenu nadzornega odbora je podal poročilo M. Pograjc in predlagal razrešnico odboru s pohvalo.

Nato so bile **volitve**. Edino listo je predložil odbor. Prebral jo je tajnik. Izvolili so jo soglasno. Tako je bil nanovo izvoljen **za predsednika Marjan Loboda**; za **prvega podpredsednika** inž. Jernej Dobovšek, za **drugega** pa arh. Jure Vombergar; za **tajnika** Valentin Selan; za **blagajnika** Marjan Skvarča; za **kulturnega referenta** Stanko Jerebič; za **mladinskega referenta** Stanko Mehle; za **šolskega referenta** Franc Vitrih; za **organizacijskega referenta** Božo Stariha; za **svetovalce**: msgr. Anton Orehar, Miloš Stare, Janez Dimnik, dr. Jože Dobovšek ml., notar Alojzij Šonc, Marjana Marn, Jože Miklič, prof. Tine Vivod, Marjan Šušteršič in Lojze Rezelj; za **namestnike**: Marjana Batagelj, Franc Lobnik, Stanko Oberžan, Beno Tičar; za **nadzorni odbor** Marjan Pograjc, Franc Pernišek, Emil Cof; v **razsodišče** dr. Jože Dobovšek, dr. Leopold Eiletz, dr. Milan Komar.

Predsednik se je zahvalil za ponovno izvolitev in prosil za nadaljne sodelovanje.

Kot tolikokrat, je tudi ta OZ moral nujno odločati o povišanju članarine, kajti divja inflacija, ki je tedaj pustošila po Argentini, ni dopuščala nikakega odlašanja v tej smeri. Odbor je izjavil, da je zaradi okoliščin težko določiti, kolikšna vsota bi bila zadostna, pa tudi primerna in za ozek krog plačujočih članov tudi znosna. Za primer so dali radijsko uro: do februarja so plačevali mesečno $ 10.800, marca pa za vsako oddajo računajo $ 8.000! Predlagali so $ 200 mesečno za vsakega člana, za zakonski par $ 250, za družine z otroki do 18. leta pa $ 300. Prav tako bi se s tem povišala posmrtnina od $ 5.000 na $ 10.000. Predlagali so tudi ukinitev dodatnega zavarovanja pri IAM. Odbor je predloge odobril.

Zaključili so OZ ob 13^h. (SS je o OZ poročala 31.3.1977 13 3. Razlikuje se od zapisnika v tem, da se je OZ nehal ob 13.30. Piše, da je škoda, da ni bilo na OZ vsaj kratke besede o ST, "tudi če je to popolnoma neodvisna ustanova". Zanimivo je, da najprej poroča o šestih točkah, na katere da je prof. Vivod razčlenil svoje poročilo, potem pa govori samo o petih. Poleg poročila o OZ prinaša ista št. SS 1-2 nekaj misli iz poročila predsednika ZS pod naslovom "'Zedinjena Slovenija' stopa v trideseto leto".)

7. 5. "Slovenija v svetu"

Prva seja US, 7.4.1977. (Zapisniki sej US so pisani na roko in podpisan je zapisnikar notar A. Šonc. Zapisniki sej IO so tipkani.) Predsednik je dal splošne smernice za delovanje v novem poslovnem letu. Poudaril je predvsem potrebo, da mora biti vsak odbornik na svojem mestu. S sodelovanjem vseh bo mogoče rešiti vse probleme, je zastavil uvodne besede in nadaljeval, da ZS nujno potrebuje večji razmah. Vse organizacije pa je treba prepričati, da je obstoj ZS odvisen od njih. - Potem so si razdelili odborniška mesta (gl. 30. OZ). Zaradi številnega dela so tajniku v pomoč dodelili za zapisnikarja notarja A. Šonca ter za druge posle F. Perniška in M. Šušteršiča, blagajniku pa vse poverjenike za pobiranje članarine. Kulturnemu ref. so dodelili L. Rezlja in arh. J. Vombergarja, mladinskemu referentu prof. Vivoda, Marjano Marn, inž. Iva Majhna in dr. Jožeta Dobovška, šolskemu referentu pa Marjano Batagelj in inž. Jerneja Dobovška. Org. ref. bi si naj poiskal sodelavce zunaj odbora. Sklenili so prilagoditi uradne ure ljudem, preseliti pisarno in nabaviti novo pohištvo. Rešiti je treba problem arhiva. Pa tudi obveščanje rojakov o splošni dejavnosti ZS, ker večina ljudi pozna ZS samo po šolah. Kult. ref. se mora povezati s kult. ref. v KD, prav tako mladinski z mladinskimi. Predsednik je opozoril tudi na nov tečaj za učne moči, ker bodo sicer zašli v pomanjkanje; Stariha je predlagal, naj tečaj traja eno leto, v poštev pa bi prišel zadnji letnik ST. F. Vitrih je omenil načrt o slov. slovnici, ki bi jo pripravila Zdenka Virant Jan. Treba bo tudi poenostaviti učni načrt. Oberžan je priporočil pridobivanje novih članov preko MOS-a. Predsednik je glede tega dejal: čim več članov, tem manjša članarina. Kulturni program na Slov. dnevu prevzame Stanko Jerebič. - Seji je priloženo blagajniško poročilo – v tej poslovni dobi je bilo to kar običajno -, a tokrat tudi odbojkarske reprezentance, ki je imela $ 572.000 prihodkov, $ 527.520 izdatkov, torej $ 44.480 prebitka.

Prva seja IO, 12.5.1977. Prvi del seje je bil namenjen razgovoru o uradništvu. Ugotovili so, da imajo za "bore malo prometa" tri uradnike, ki pa so slabo plačani, kar povzoča nezadovoljstvo. Sklenili so, da se naj ena moč bolj posveti delu, za kar bodo najprej ponudili mesto Miji Markež, kateri se bi plača povišala na $ 17.000 mesečno za 4 ure dnevno, po treh mesecih pa se plača izboljša. Ivici Stanjko bodo sporočili, da ni več vezana na Društvo in ji izrekli zahvalo. Ga. Mihelj se bo posvetila knjižnici med tednom in ob sobotah. - Šolski ref. je poročal, da društvo staronaseljencev Triglav prosi za še eno učno moč za skupino manjših. - Kult. referent je najprej povedal, da se odpoveduje nazivu kulturnega referenta in se odloča za prosvetno dejavnost, kajti kulturno delo je mnogo bolj obširno in globoko. Njegovo delo bo osredotočeno na pripravo junijske proslave, katere središče bo zborna recitacija v dvorani. Drugo delo bo usmerjeno v povezavo vseh kult. ref. Domov. - Mladinski ref. je poročal, da se bo delo razmahnilo po

22. maju. Omenil je odbojkarje, ki resno delajo in so si nabavili okusna telovadna oblačila (drese). - Org. ref. predvsem skrbi za izdajo brošure o Slovencih, ki jo bo napisal dr. Tine Debeljak; nato pride še prevod, pregled in tisk. V načrtu je tudi organizacijski tečaj v oktobru. Za knjižnico bi morali kupiti vsaj 100 novih knjig; verjetno je šlo za nove naslove, ne le za podvojitev že obstoječih knjig.

Druga seja US, 17.6.1977. Predsednik je poročal, da so uredili zadeve v zvezi s pisarno. Odvetnik iz mesta Posadas (Misiones) je pisal glede Preskarjeve zapuščine, da to, kar ostane, niti ne krije stroškov; prosili so ga za širše poročilo. - Seje MOS-a se nista udeležila 2 predsednika KD. - Poročal je tudi kult.ref. Jerebič o Slov. dnevu v San Martinu, za katerega je dejal, da je bil uspeh nadpovprečen. Prihodnji bo na Pristavi in morda z "ziljsko ohcetjo" ali kako drugo slov. folklorno posebnostjo. Za to bi naprosili za sodelovanje tudi dr. Savellija in zastopnike Domov. Proslaviti bi bilo treba 75-letnico dr. Tineta Debeljaka. - Grohar je svetoval, naj izrabijo priložnost in v bodoče pobirajo članarino na Slov. dnevu. - Dir. Orehar je opozoril odbor, naj vpliva na predstavnike Domov, da pri svojih prireditvah upoštevajo tudi moralna načela, zlasti glede na ples, "ki se ponekod vrši do jutranjih ur". - Odborniki so bili mnenja, da je treba uvesti "prireditveno knjigo", zato da bi se izognili sovpadanju (koliziji). - Glede knjižnice so sklenili, da naj bi kupovali knjige predvsem pri celovški Mohorjevi, ker so tam knjige že pregledane. Treba pa je tudi izkoristiti priložnosti, kadarkoli bi kdo rad daroval kako knjigo. Zato so naprosili dr. Debeljaka, da bi o tem kaj napisal v SS. Predsednik je opozoril na priložnost za nabavo slov. plemiškega grba, ki bi naj rabil kot okras za "ključavnike", verižice itd. Na eni strani bi bil grb, na drugi pa besedilo "Zedinjena Slovenija - Buenos Aires". Vsak komad bi stal $ 150, a treba bi jih bilo narediti vsaj 1.000.

Druga seja IO, 21.7.1977, ima zelo kratek zapisnik in tudi udeležba je bilo zelo nizka. Predsednik je poročal, da je dal na račun izdelave spominskega ključavnika $ 70.000; umetniško je stvar izdelal arh. J. Vombergar. Stare knjižne omare, ki so jih nadomestili z novimi, so odstopili domovom Pristave, Slomškovega doma, Slov. vasi in Berazateguija. - Brošura o Slovencih je zastala. - Seznam o neplačani članarini pokazuje, da je večina članov v zaostanku. Na MOS-u bodo govorili o Slov. dnevu, urniku javnih prireditev, tečaju za odbornike in o bodočnosti skupnosti. Zapisniku je priloženo poročilo šolskega referenta.

Tretja seja US, 12.8.1977. Najprej so pohvalno govorili o preureditvi in okusni prenovi uradnih prostorov, čeprav delo še ni končano; knjižnica namreč še ni urejena. Nato so podali poročila blagajnik (Valentin Selan) ter referenta za šolo (Francé Vitrih) in mladino (Stanko Mehle). Mladinski je izjavil, da mladina pričakuje pomoči od ZS. A treba je dobro premisliti, kaj lahko da ZS, kajti mladina pričakuje konkretnih napotkov. Treba bi bilo govoriti tudi z duhovnim vodjem, da ne bi prišlo do trenja. Prosvetni referent je poročal, da je delo zelo razgibano, vendar mu nekatere nevšečnosti povzroča jugoslovansko-slovenski klub Triglav z novimi in udobnimi instalacijami, ki privlačujejo nekatere mlade in jih tako odtegujejo kulturni dejavnosti v "naših domovih". "Misliti moramo na lasten Slovenski klub", je referent sprožil predlog, ki naj bi reševal ta problem. **Povedal je nato, da je dr. M. Kremžar spesnil in prof. Osana uglasbil himno "Slovenija v svetu", ki ima pet kitic, in dejal, da zveni mogočno.** Odbor je k temu poročilu pripomnil: 1) da himno odobri le načelno, da pa naj o njej razpravlja IO, ker US nima seje do oktobra; 2) "Glede novega kluba Triglav pa meni odbor po kratki in utemeljeni debati, da ni nobene nevarnosti. Organizirati nov klub pa ni mogoče." - Org. ref. B. Stariha je poročal, da bo brošura o Slovencih v 2 tednih pripravljena za tisk. Pri ideološko-organizacijskem tečaju bi naj sodelovali Magister, dr. Kremžar, Simčič, dr. Komar in Božo Fink. Vsak dan naj bi bili dve predavanji, potem pa razgovor; in to 3 ure dopoldne in 3 popoldne. Priglasiti bi se moralo vsaj 50 udeležencev. - Predsednik je poročal o seji MOS-a. Med drugim so sklenili, da smejo plesi trajati samo do ene zjutraj, razen ob izrednih dneh kot npr. za silvestrovanje in ob pustu. V SS je bil objavljen dopis o delu v San Justu, ki da ni bil primeren; zato so poslali dopis SS, društvu pa izraz solidarnosti. Zadnje čase je Društvo imelo tri državne inšpekcije, ki so našle vse v redu. - Naročili so 1.000 ključnikov; (tak da je pravi izraz zanje, je opozoril dr. Tine Debeljak). Po izjavah dr. Debeljaka, arh. Vombergarja in pisatelja Simčiča Slovenci nimamo pravega grba. Zato sta arh. Vombergar in Simčič naredila osnutek ključnika, na katerem je podano na eni strani slovensko ozemlje z označbo večjih mest in tudi ozemlja zunaj okvirne države so začrtkana; na drugi strani pa je zapisano: 30-letnica ZS. Navzoči so z zadovoljstvom sprejeli izvod, ki ga je prinesel na ogled predsednik.

Četrta seja US,14.10.1977. Predsednik je opozoril referente na to, da naj skrbijo za izpolnjevanje sklepov, ker bo sicer Društvo ohromelo. - Iz Pariza so preko lic. Janeza Zorca, ki tam študira, dobili prošnjo za denarno pomoč tamkajšnji slov. skupnosti; obljubila sta pomoč Slomškov dom in KD Berazategui; vendar bi bilo treba zaradi solidarnosti misliti na še kak drug dohodek za ta primer ali za druge. - Iz Kanade je dr. Peter Urbanc, ki pride na obisk, ponudil Društvu del svoje knjižnice. - Nov

način pobiranja članarine se je izkazal kot uspešen. Ljudje radi plačujejo, a potrebno je, da jih nekdo obišče. Blagajnik Grohar je obiskal dve tretjini članov. Dr. Dobovšek je predlagal, naj bi v časopisju objavili poziv za plačevanje, a brez omembe pobiralca. Treba je tudi ljudi navaditi, da plačujejo vnaprej. - Spomnili so se pred kratkim umrlega bivšega dolgoletnega šolskega referenta nadzornika A. Majhna. - Šolski referent je poročal o vzgojnem delu v šolah, pri katerem je uspeh največ odvisen od staršev. Zelo je uspela igra Martinek Napuhek, kljub temu da je režiser Miha Gaser imel samo tri tedne na razpolago. - Mladinski referent je svetoval, naj bi dobili po 4 ali 5 oseb iz vsakega KD za delo s pošolsko mladino, ki je zdaj prišla do spoznanja, da potrebuje pomoči starejših. Misli pa, da bodo lahko začeli z resnim delom šele drugo leto. - Org. referent je poročal o prizadevanju za povečanje knjižnice, "posebno še (glede) na znane prilike v zavodu Adrogué"- Slov. dan že pripravljajo in bo na Pristavi. Takrat bi tudi praznovali 30. obletnico ZS. **"Držati se moramo načela, da zmanjšamo število prireditev, ker se že opaža pri ljudeh velika utrujenost zaradi prepogostih prireditev. Isto velja tudi za posamezne Domove (..) Tudi mladinski dnevi so prepogosti. Kako velika udeležba in navdušenje je bilo takrat, ko smo imeli en sam mladinski dan v novembru! Naj bo manj prireditev, - a te boljše."** - Simčič, katerega so na tej seji sprejeli za člana, je poslal predlog o "šahovskem memorialu" v spomin na junijske žrtve; polovica igralcev bi naj bilo rojenih v domovini, polovica pa v zdomstvu. - Na zadnjem zasedanju MOS-a so razčistili nesoglasje, ki je nastalo v San Justu.

Peta seja, 16.12.1977. Govorili so o ureditvi društvenih prostorov v Slov. hiši, za kar so priznali vso zaslugo predsedniku, ki je vodil dela zaradi odsotnosti tajnika. Treba je rešiti še problem arhiva. Za to delo se je ponudil Pernišek, ki arhiv dobro pozna. "Msgr. Orehar je svetoval, da se ta stvar čim preje uredi, ker se lahko zgodi, da se bo z odlašanjem arhiv porazgubil." - Šolska kolonija v Córdobi je v teku. Prijavljenih je 70 otrok. - Mlad. referent je imel več sestankov z Domovi in z mladino. Uspeh tega je tudi šahovski turnir. - Org. ref. je poročal, da je v Adrogueju precej knjig v latinskem, italijanskem in nemškem jeziku, a malo slovenskih. - Ni bilo mogoče izvesti "laičnega" tečaja, ki je bil predviden v novembru. Imeli so predpripravni sestanek z dr. Komarjem, dr. Kremžarjem in Magistrom, treba pa bo še nekaj priprav, tako da bi stekel tečaj šele drugo leto. Msgr. Orehar je svetoval, da naj tečaju dajo drugo ime, na kar je ref. pojasnil, da je ime le prehodnega značaja. - Prodaja ključnikov je v teku. - Predsednik Loboda je za konec dal nekatere pripombe in spodbude. Kljub težavam, (da) imajo nekaj uspehov. Opaža pa se utrujenost odbornikov in šibko sodelovanje mlajših moči. (Iz zapisnika sledi, da so mnogi referenti in celo glavni odborniki zelo pogosto manjkali na sejah.) Glede sodelovanja mladih bo treba nekaj ukreniti, kot npr. uvajanje primernih tečajev. Referenti naj opozorijo svoje sodelavce, ki so bili določeni na prvi seji, da jim morajo pomagati pri delu. V skupnosti ima ZS važno vlogo in čuti se klic po pomoči na osrednjo ustanovo. Predvsem se je predsednik zahvalil za sodelovanje msgr. Oreharju, Staretu in blagajniku Groharju. - Oberžan je hotel vedeti, ali bodo v SS objavili protesten dopis na "znano obrekovanje", na kar mu je Loboda odgovoril, da bodo to uredili med tednom. (Iz zapisnika te seje ni razvidno, za kaj je šlo, iz zapisnika sej MOS-a pa zvemo, da so se njegovi člani upravičeno zgražali nad nečednim pisanjem nekaterih listov – konkretno "Sija slovenske svobode" - o skupnosti in njenih voditeljih; n.op.)

7. 6. Trideset let Društva

Med peto in šesto sejo IO je prešla dejanska tridesetletnica društva, ki so jo slavili na Slov. dnevu.

Šesta seja, 17.3. 1978. Glavni namen seje je bil priprava OZ. Pred tem pa je predsednik sporočil, da je bila "protestna nota" takoj po zadnji seji razmnožena in poslana "vsem, ki pridejo v poštev". - Govorili so o potrebi, da se zviša posmrtnina na $ 10.000, a predsednik je pojasnil, da bi to pomenilo povišati za štirikrat članarino, česar bi nobeden ne sprejel. Kot vsako leto so morali poslati poročilo na "Inspección General de Justicia", to leto pa tudi spisek odbornikov in sicer "Oddelku za tuje zadeve Zvezne varnosti" (Departamento de Asuntos Extranjeros de Seguridad Federal). - Obhajanje 30. obletnice ZS so iz raznih razlogov morali prestaviti na 23. april. Najprej bi bila slovesna sv. maša. Potem pa slavnostno zasedanje. Za govornika bodo naprosili predsednika NO za Slovenijo Miloša Stareta. V KZSS je svojčas Pernišek popisal zgodovino Društva, o čemer bi naj govoril S. Jerebič. Prav tako bi naj govorili navzoči bivši predsedniki Društva. Ključnike bodo prodajali po dosedanji ceni ($ 500), takoj po slavju pa po $ 1.000. Določili so, da bo "ideološko laični seminar" (sic!) 8. in 9. aprila, kjer bodo obravnavali problematiko slovenskega življa v Argentini. Predavali bi dr. Komar in Magister, Stariha, Šušteršič, dr. Kremžar in Loboda. Odborniki so bili mnenja, da bi bil najbolj primeren kraj Zavod Marije Pomočnice (María Auxiliadora; v zapisniku ni povedano, v katerem kraju, verjetno pa se nanaša na salezijanski

zavod, poznan kot 'Don Bosco', v Ramos Mejíji; n.op.) - Glede pomoči v Pariz je MOS sklenil prirediti srečolov: 1.000 srečk po $ 500; dobiček bi šel 60% za Pariz, 40% pa za beneške Slovence, ki so bili prozadeti po potresu. Srečolov bo organiziral Stariha. - Predsednik je poročal tudi, da so iz Mendoze prejeli prošnjo od tamkajšnjega DS, da naj jim pomagajo s soudeležbo, ker jih je provincialna vlada prosila za sodelovanje na znanem vsakoletnem slavju vinske trgatve. Iz Buenos Aires je šlo 6 avtov z narodnimi nošami. Skupino je organiziral predsednik Loboda s pomočjo Franceta Šturma in Venclja Dolenca. Bili so zelo lepo sprejeti. "Nastop naših narodnih noš je lepo odjeknil in povzročil veliko navdušenje. Podarili smo 3 slovenske izvode Martina Fierra, enega od teh predsedniku" (republike gen. Videlu; gl. poročilo v SS 30.3.1978 13 3). - Mlad. referent je poročal, da ima pripravljen delovni načrt za naslednje leto. S pravili za mladino se ukvarja M. Magister. - S šahom so začeli skoro po vseh domovih. - "Splošno mnenje odbornikov je, da je treba vplivati na mladino, da bo imela smisel za žrtvovanje v korist skupnosti", pravi zapisnik.

ENAINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 16. APRILA 1978

Zap pomotoma pravi, da je bil zbor 16. marca. Začel se je ob 11^h, eno uro po napovedanem času in v skladu s čl. 16. Poslali so pozdravna pisma predsedniku arg. države gen. Jorge R. Videla-ju, buenosaireškemu nadškofu Juan Carlos-u Aramburu-ju in predsedniku NO Milošu Staretu. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Slavimir Batagelj in Jože Markež.

Tajnik Valentin Selan je poročal, da ima društvo 586 polnopravnih članov, od katerih je 292 poročenih, skupno torej 878 članov. Redno jih plačuje 631. Umrlo jih je 11, pristopilo 8, 2 pa sta izstopila. US se je sestal petkrat, IO pa dvakrat. Pisarna je nanovo urejena, večja soba pa je spremenjena v sejno sobo in knjižnico.

Blagajnik Marjan Skvarča je poročal, da je društvo imelo leta 1977 $ 2.652.465,- prihodkov, $ 992.731,- izdatkov in $ 1.659.734,- prebitka. Skupaj je bilo aktive $ 3.612.955, ki se je delila takole: v blagajni in naložbi v SLOGI $ 1.984.904, razni dolžniki $ 144.278, nepremičnine (zemljišče v Berazateguiju in Castelarju pa stavba na Pristavi) $ 1.102.348, pohištvo in oprema $ 174.148, knjižnica $ 14.212, učne potrebščine $ 193.065.

Mladinski referent Stane Mehle je ugotovil, da v svojstvu te funkcije v resnici ni imel nikoli ne določenega polja, ne dela, ne možnosti za delo. Vedno je bilo vse prepuščeno iniciativi posameznih referentov. Zato je ob začetku mandata začel razgovore s tistimi, ki delujejo z mladino, predvsem s prof. Tinetom Vivodom in prof. Francijem Sušnikom, ki sta skupaj s Tinetom Debeljakom in Ivo Pregelj Vivod pripravila podroben program org. delovanja z mladino, od naraščajnikov do mladinskih organizacij; a, žal,

Učenci Slomškove šole v Ramos Mejíji v letu 1978

se je ta program nekam zamešal in ga zdaj skušajo nanovo prepisati. Na sestankih so prišli do zaključka, da je treba ustanoviti mladinski odsek ZS. Sestavljali naj bi ga vsi mlad. ref. vseh KD in predsedniki mlad. organizacij, a dozdaj nekateri KD še nimajo mlad. referenta. - Organizirali so šahovski turnir, ki je zajel 3 domove: Slomškov dom, Slov. dom San Martín in Slov. vas. - Odbojkarji so v 4. kategoriji zasedli prvo mesto in tako prešli v tretjo. - Končal je z enim izmed zaključkov, do katerih so prišli v razgovorih z mladino: **ZS brez mladine ne more živeti, - mladina pa brez pomoči in sodelovanja starejših tudi ne.**

Prosvetni referent Stane Jerebič je poročal o obeh letnih prireditvah Društva, ki sta dobro uspeli. Govoril je o načrtu za Slov. dan, ki bo povezan s počastitvijo 30-letnice ZS. Potem pa je rekel nekoliko nostalgično in trdo: **"Na splošno je opaziti, da prosvetno življenje naše skupnosti danes leži v otopelosti in površnosti, ker nam, kot izgleda, še vedno bolj leži na srcu, da se čimvečkrat dobimo med seboj, kar je zelo hvalevredno, vendar ni prav, da zato iščemo slabo izvedene prosvetne motive. (..) Kar se ohranjanja našega jezika tiče, gre občutek, da naj Slovenec tudi slovensko govori, rapidno navzdol, z vsemi posledicami, ki so vidne na prosvetno-kulturnem polju. Čimbolj nas razmere silijo v širino, tembolj bi se morali prisiliti, da vrtamo v globino. A zato ni ljudi, ni časa in velikokrat tudi ne volje. Na žalost ne moremo primerjati po 30 letih emigracije naše pripravljenosti za dosego idealov z žrtvami, ki smo jih doprinašali takrat.(..) Prosimo Boga, naj nam kmalu da moža, ki bo mahnil po mizi in nas navdušil za delo in uspehe, ki jih zasužnjena domovina od nas pričakuje."**

Šolski referent Francé Vitrih je poročal, da je bilo 13 šol, od teh so bile v notranjosti države Mendoza, San Luis, Tucumán, Miramar in Bariloče. Skupno je bilo vpisanih 520 otrok. Naštel je imena vseh voditeljic, učiteljev, katehetov in predsednikov šolskih odborov (KŠS).Govoril je o povezavi šol, predvsem z mesečnimi sestanki učiteljev. Kot navadno, je naštel in opisal vse prireditve. Natančno je poročal o koloniji v Córdobi in navedel imena vseh , ki so sodelovali ali jo gmotno podprli (med drugimi Dorjan Heller, ki je podaril tudi gramofon za šolo, ki bi ga še ne imela). Omenil je tudi, da se je arhiv znatno povečal, najbolj zaradi "zapuščine Rožmanovega zavoda v Adrogué-ju". Za konec je povedal: "Samo osem ur pred odhodom kolonije iz počitniškega doma dr. Hanželiča, je rojak iz ZDA opazoval mlade spremljevalce in otroke kolonije. Ves ginjen je rekel: 'To je pa tako, kot doma pred 40 leti.'"

Organizacijski referent Božo Stariha je poročal, da so tudi preteklo leto hoteli obvestiti argentinsko javnost o slovenskem rodomoru leta 1945. Poslali so 50 dopisov, objavili pa so nekaj tega samo La Nación, La Prensa, La Razón in Freie Presse, čeprav so tudi ostali naslovljenci potrdili prejem. Samo dve radijski postaji sta imeli komentar o tem (Continental in Municipal), TV se pa zmeni le za prizore ob polaganju venca pred spomenikom gen. San Martinu. - Skušajo imeti stike z drugimi narodnostmi; poglobili so se stiki z Ukrajinci in Slovaki. - Od zavoda v Adrogueju so dobili okrog 250 knjig, največ učbenikov, 30 stenskih zemljevidov Slovenije in 400 diapozitivov. - Že dolgo pripravljajo brošuro o Slovencih, napisano v španščini, ki bi bila podobna tisti, ki so jo izdali za 20-letnico ZS, le da bi bila bolj obširna. - Društvo je dalo denar za natis skript za zgodovino za 3. in 4. razred gimnazije.

Predsednik Marjan Loboda je podal splošno poročilo. Med drugim je poudaril, da **je Društvo na tihem, a zato nič manj vztrajno in uspešno posegalo na različna področja slovenskega organiziranega življenja:**

"Posvečalo je skrb slovenskim šolam, naši odraščajoči mladini, ohranjanju naših tradicij in dostojni počastitvi spomina naših nepozabnih domobrancev in drugih protikomunističnih borcev. Poleg tega pa je ZS, kot vsaka organizacija, posvetila veliko dela in časa za vzdrževanje lastne organizacijske strukture.

Po tridesetih letih svojega obstoja društvo ZEDINJENA SLOVENIJA vedno bolj dobiva značaj predstavnika in koordinatorja našega pestrega in včasih neurejenega organizacijskega življenja. Vse delo Društva stremi za tem, da ohrani slovensko organizirano skupnost v Argentini med seboj trdno povezano na podlagi svobodne volje in medsebojnega spoštovanja (..)

Druga prevažna naloga, ki se ji ZS nikdar ne sme odtegniti, je ohranjevanje in utrjevanje našega poslanstva kot protikomunistična politična emigracija (..) Dokler se bomo tega držali, imamo zagotovljeno življenje in rast, brez tega bomo ostali brez korenin, brez katerih nastopi smrt." V zvezi s tem je poročal o "ideološko-organizacijskem tečaju", ki so ga izvedli in katerega se je udeležilo 28 odbornikov iz raznih organizacij.

Potem je predlagal OZ, da naj "kot izpoved vere v naše poslanstvo in v želji to prepričanje posredovati še drugim" pošlje vsem **svobodnim slovenskim ustanovam po svetu pozdravno pismo**, ki ga je potem prebral.

Pismo začenja s pozdravom vsem rojakom ob 30. obletnici ZS, tako rojakom v zdomstvu kot bratom v domovini, "ki skozi vsa ta desetletja čuvajo v sebi in v svojih ogenj ljubezni do narodnih in verskih svetinj".

Potem govori o **"Sloveniji v svetu"**, ki je zmerom močnejša, ni pa nikak pobeg od dela za čimprejšnjo svobodo naroda doma.

"Način dela 'Slovenije v svetu' je različen od dela v domovini (..) Kot politična emigracija se zavedamo, da je naše poslanstvo osvoboditev Slovenije. Pri tej nalogi pa ne uporabljamo orožja, ampak neizmerno moč resnice. Zavedamo se dolžnosti pričevanja pred svetom, da je komunizem največja nesreča za slovenski narod, kateremu je povzročil množico nedolžnih žrtev. **Če je res kdaj za druge emigracije veljalo, da žal niso ničesar pozabile, pa se tudi v svetu ničesar naučile, - z našo ni tako.** Če česa nismo pozabili, je zato, ker tistega ne smemo. Bog ve, da to ni iz sovraštva do nikogar, ampak iz prave ljubezni do resnice, do nas samih in do vsega našega naroda.

V tridesetih letih smo kdaj menjali način dela, nikdar pa ne zapustili svojih načel niti ne osnovnega cilja (..) **Naše politične emigracije bo konec šele takrat, ko bo prenehal vzrok, zaradi katerega se je rodila, ko bo spet zavladala svoboda med našim narodom.** Naša moč, kot članov majhnega naroda, je v visoki kakovosti našega dela, moralni klenosti, kulturni globini, trdni povezanosti med seboj, zasidranosti v preteklost in veri v narodovo življenjsko silo. To je slovenska pot.

Zavedamo se, da ni nobeno delo za skupno dobro možno brez stalnega moralnega preroda v nas samih. Vemo pa tudi, da nikdar ni bila in da tudi danes nikjer na svetu ni možna svoboda vesti, vere in kulture, če prej ne pride do politične svobode.

Zavedamo se, da nobeno naše delo ne bo rodilo zdravega sadu, dokler mirno in z ljubeznijo ne pristanemo na usodo (zdomstva), ki nam je bila dana. Vemo pa tudi, kako je ta usoda preko trpljenja očistila naša srca in um, dala pa tudi možnost za širino vizije in za delovanje, kakršnega doslej nismo poznali.

Zavedamo se, da noben narod na svetu ni povsem neodvisen in zavračamo vsako iluzorno in nerealistično iskanje rešitev, **vemo pa tudi, da imamo pravico in dolžnost, da pridemo do nujne narodne samostojnosti. Z narodom je kot s človekom: pride doba, ko mora prevzeti nase vso težo lastne odgovornosti. Sicer ne dozori in je nevarnost, da propade.** Vemo, da še noben narod ni izginil, če je le hotel živeti, in da vera v lepšo bodočnost našega naroda ne more opešati, če je v nas upanje. Upanje pa je večno, kadar je v nas - ljubezen. Slovenska tisočletna usoda plavati proti toku množičnih pritiskov, nas je usposobila za samostojno življenje v svetu, ki ne trpi svobodnjakov, tako v okviru marksističnih diktatur, kakor v standariziranem svetu konsumne družbe.

Zavedajoč se svojega poslanstva, vseh težav, ki nam jih to nalaga, pa tudi veličine trenutka, v katerega nas je Bog postavil, pozdravljamo vse svoje brate doma in po svetu z rekom: 'Živeti in umreti za slovenstvo!' Ni bil Slomšek edini, ki je pred stopetdesetimi leti tako misli, ja pa bil on tisti, ki je naglas izrekel geslo, ki je za našo osebno iin narodno rast danes prav tako – kakor takrat! – življensko nujno.

S pogumom v srcu smo blizu vseh pogumnih slovenskih src!

April 1978 Zedinjena Slovenija

Opozarjamo, da smo v predpredzadnjem odstavku vstavili besedilo, ki ga ni v zapisniku; tudi v SS moremo opaziti, da je zaporedje odstavkov (in delno stavkov) spremenjeno; gre za besedilo od "da pridemo do nujne" do "nas je usposobila"; masten tisk naš; n.op.

V **razgovor o poročilih** je poseglo več članov. Milan **Magister** je poudaril potrebo, da pridobijo nove člane, toda izziv je v vprašanju: kako? Osebno je mislil na "mesec pridobivanja članov". Tone **Bidovec** je izrazil mnenje, da bi Domovi pri tem morali sodelovati. Jernej **Štefe** je predlagal, naj bi petošolce povabili k pristopu v ZS. Msgr. **Orehar** je pripomnil k poročilu mlad. referenta, da se mu čudno sliši, da nima cilja; če ga nima, si ga mora postaviti. Mladinski referent je samo pomočnik: tako kot Društvo ima tudi referent koordinacijsko vlogo. **Mlad. referent** je na to odgovoril, da v poročilu ni trdil, da nima ciljev, ampak da mu odrekajo delovno področje. Lic Stanko **Jerebič** je dostavil, da res ni jasno začrtano delovno področje mlad. referata, "in na sploh je ZS umetno postavljena glava, dokler ne bo zrastla iz drugih organizacij. Če nas hočejo, nas vzamejo, če ne, nas pa pustijo ob strani". Stane **Mehle** je pripomnil, da se je mlad. referat ustanovil zato, da združuje vse, ki se za to delovno področje zanimajo.

Marjan **Loboda** je pojasnil, da ZS kot organizacija ne zaobseže celotne skupnosti, da pa je rešitev v MOS-u. Milan **Magister** je poudaril važnost osebnega članstva v ZS z vidika pravne osebnosti. Kar pa se tiče dela za mladino, bi bil potreben nek MOS tudi za mladino. Marjan **Schiffrer** in dr. Alojzij **Stare** sta izrazila mnenje, da načrt D. Šušteršiča soupada s programi, ki so jih izdelali v preteklosti in z načrtom Marjane Marn. Stane **Žužek** je predlagal ustanovitev "vzgojnega sveta", ki bi vse združeval. **Pernišek** je k vsemu temu dodal, da je vse zadeva koordinacije in da je zato pristojen forum MOS. **Schiffrer** je izjavil, da je mladinski referent nekaj vzporednega in da ga zato Domovi odklanjajo; treba je pritegniti krajevne domove v osrednje društvo. Milan **Magister** je trdil, da bi potrebovali neke vrste zbornico. Miloš **Stare** je rekel, da gleda v preteklost in vidi, da je bila ZS osrednje društvo in vrhovni forum. Potem pa je nastal MOS, ki sodi, sklepa in odloča, kar da je nekaj nezdravega. Domovi danes ne prihajajo na OZ ZS, so pa v MOS-u, ki je nekaj konspirativnega. MOS presega svoj namen in o svojem delu nikomur nič ne poroča. Zato tudi on podpira predlog o neki Slov. zbornici. Predsednik **Loboda** je pojasnil, da je MOS nastal po sili razmer. Nastajali so Domovi in obstajala je nevarnost, da pride do popolnega razbitja. A predsednik ZS predseduje sejam MOS-a. **Schiffrer** je poudaril, da delegati na MOS-u poročajo na sejah KD. Prof. Tine **Vivod** je prosil, naj bi mladini nudili možnost za udejstvovanje na vseh poljih, ne samo na športnem. Stanko **Jerebič** je želel vedeti, zakaj šolski referent ne poroča o ST. Tudi **Vivod** je sodil, da bi to moral storiti šolski referent. Milan **Magister** je poudaril željo, da bi bili novi učitelji osebno in strokovno tako usposobljeni, kakor jih naša emigracija potrebuje, ne pa karkoli v kakršnemkoli oziru. **Schiffrer** je pristavil k poročilu org. referenta, da bi bilo treba več zvez s tukajšnjim časopisjem. Morali bi se bolj projicirati navzven in manj gledati samo na svoje probleme. Dr. Tine **Debeljak** je spomnil na 100-letnico prihoda prvih Slovencev v Argentino. Dolžnost ZS (da) bi bila ugotoviti, kdo so bili. (Kdor bi vedel za ta prihod, bi vedel tudi za njihov izvor in kdo so bili.)

Slučajnosti. Predsednik je utemeljil **potrebo po višjih prihodkih**. Nato je stavil naslednji predlog: 1) vsak član plača mesečno $ 500, poročeni pa še $ 250 za ženo in za vse otroke do 18. leta $ 50. Posmrtnina se zviša na $ 100.000, če član na dan smrti ni v zastanku s članarino za več kot 90 dni. Člani do 60 let, ki so v zastanku s članarino pa jo poravnajo, so sprejeti v zavarovalni sklad s trimesečno čakalno dobo. Isto velja za člane nad 60 let, a z omejitvami: da niso v zaostanku za več kot dve leti; da je čakalna doba 6 mesecev; da zaostalim za več kot 2 leti odbor določi višino zaostale članarine. Za nove člane je čakalna doba 6 mesecev. Posmrtninsko podporo bo ZS izplačala osebi, ki se bo izkazala s potrdilom o plačilu pogrebnih stroškov. - Predlog je bil sprejet.

Na tečaju ZS 8. aprila 1978 predavajo (od leve na desno) Zorko Simčič, dr. Milan Komar in lic. Marjan Schiffrer

Jerebič je izjavil, da je **novi urnik radijske ure neprimeren** in predlagal, da **naj uro ukinejo**, ker je s tem izgubila ves smisel. Vivod je izrazil mnenje, da bi jo bilo škoda odpraviti. Tudi Stane Žužek je sodil tako in predlagal, naj o tem odloča prihodnji OZ. - Ga. **Cuderman** je predlagala, naj bi se ZS zanimala za nakup zemljišča za slovensko pokopališče. - Pavlina **Dobovšek** je čestitala odboru za vse storjeno delo in želela še novih uspehov ter obljubila kot predsednica Zveze slovenskih mater in žena (ZSMŽ) vso pomoč.

Zbor se je nehal ob 12.30.

(SS je poročala o zboru 27.4.1978 17 3. Gre za precej obširen dopis, ki opušča vse kočljive zadeve, kot npr. debato o poslanstvu mlad. referenta ali o razmerju ZS-MOS. Poroča pa tudi, da je bil na OZ navzoč Peter Markeš iz Kanade, ravnatelj župnijske hranilnice "Slovenija" in znan organizacijski delavec. - Na prvi strani objavlja "Pozdrav rojakom v svetu in domovini" kot poslanico. V isti št. s 3 je

tudi članek ob 75-letnici dr. Tineta Debeljaka. - Ako stvarno gledamo na stanje po skoraj 30 letih delovanja ZS, moramo pristati na to, da se je razmeroma v marsičem poslabšalo; npr., članov je bilo po 30-ih letih več kot za polovico manj - seveda če sprejmemo nekoliko "napihnjeno" število v nekaterih letih, zmanjšalo se je število otrok v tečajih -čeravno je tečajev bilo nekaj več, znova je prišlo na dnevni red razpravljanje o "statusu" ZS ipd. Toda treba je pomisliti tudi na tedanji splošni položaj v Argentini, kot protiutež pa ugotoviti večjo dejavnost po Domovih in v dobro šteti prizadevanje, da se ugotovi resnično stanje skupnosti in njene predstavnice, ZS. n.op.)

7. 7. Proslava tridesetletnice

Slovesno proslavo 30-letnice Društva so priredili skupno s 23. Slovenskim dnevom, ki so ga "zaradi tehničnik zaprek" prestavili z bele nedelje na nedeljo 23. aprila 1978. "Odbor 'Zedinjene Slovenije' je odločil, da bo ta jubilej praznoval na svoji prireditvi, Slovenskem dnevu, in na lastnem zemljišču, Slovenska pristava, katerega urejuje in upravlja Društvo Slovenska pristava"(SS 4.5.1978 18 1; na vsej prvi strani in delno na drugi je poročilo o dnevu in o praznovanju te obletnice.)

Obletniško slavje se je začelo s **sodarovano mašo slovenskih dušnih pastirjev,** z **msgr. Antonom Oreharjem** na čelu, katerega so spremljali duhovniki Matija Lamovšek, Lado Lenček CM, dr. Alojzij Starc, Jože Škerbec, Janez Pintar in Franc Bergant. Med pridigo je dir. Orehar rojakom dejal, da se morajo Bogu zahvaliti, da so v Argentini "danes" živi ljudje in ne okostnjaki pobitih v kočevskih gozdovih ali duševno zlomljeni trpini v domovini. "Resno pa razmišljajmo o tem, kako bomo živeli v naslednjih letih in prosimo Boga, da bomo že danes znali oblikovati tiste, ki naj življenje slovenske skupnosti vodijo v bodočnosti.". Nato je omenil delo za mladino in med drugim dejal: "Paziti moramo, da ne bomo njih značaja spridili takó, da bodo kot gobe, ki so sprejemljive za vsako umazano vodo." Ob koncu je navedel besede škofa Rožmana ob njegovem prvem obisku v Argentini, s katerimi je 16.10.1949 povzdigoval vrlino enotnosti in edinosti ter močno poudarjal: **"Če smo med seboj edini in gremo za istim ciljem, potem bomo kljub temu, da nas je tu malo, dosegli, da se bo naš glas daleč slišal".**

Pogled na udeležence tečaja ZS. 8. aprila 1978

Po maši je **pevski zbor Gallus** zapel za uvod **himno "Slovenija v svetu"**, ki jo je spesnil dr. Marko **Kremžar**, uglasbil pa prof. Jože **Osana**. Kulturni referent **Stanko Jerebič** je nato v imenu ZS pozdravil navzoče, potem pa skupaj z **Anči Jerebič** v strnjeni obliki podal zgodovino in delo Društva na podlagi pregleda, ki ga je za KZSS napisal F. Pernišek. Temu je sledil **govor predsednika** ZS Marjana Loboda. Začel je z zahvalo tistim, ki so pred 30 leti ustanovili DS, in pripomnil: "Slovenci smo znani po tem, da težko damo priznanje za opravljeno delo v skupnosti, največkrat to opravimo pri nagovorih ob odprtem grobu". Potem je nadaljeval: "Več kot 90 % slovenskih rojakov, članov naše ideološke emigracije, je na vprašanje ankete pred dvema letoma izjavilo, da je društvo Zedinjena Slovenija naši

skupnosti potrebno, a to prepričanje z dejanjem, to je, s članstvom in izpolnjevanjem članskih dolžnosti potrjuje le dobrih 10 % rojakov. Zato ti zvesti člani zaslužijo res vso našo pohvalo in priznanje, saj s svojimi žrtvami vzdržujejo organizacijo, ki skrbi za naše šole, za povezavo med nami in nas tudi uradno predstavlja". To mu je dalo priložnost, da je pozval vse druge, naj bi se včlanili v Društvo. Nato se je zahvalil Argentini:

"Globoka hvaležnost do argentinske velikodušnosti pa nam nalaga dolžnost, da ji povrnemo to pomoč v najtežjih trenutkih argentinske zgodovine z lojalnim sodelovanjem pri njeni moralni in gospodarski obnovi, ne kot vtopljenci v brezoblični množici, katerih Argentina ne potrebuje, ampak kot ponosni sinovi in hčere slovenskega naroda, z vsemi lepimi lastnostmi, ki jih je naš narod pridobil v svoji več kot 1.000-letni, bojev in zmag bogati zgodovini." Poudaril je tudi poslanstvo slovenske skupnosti, ko je rekel: "Zato odločno zavračamo vsake poskuse, da bi nas odvrnili od naloge, ki jo imamo kot politična emigracija, ko nas hočejo poriniti na stranpot asimilacije in vtopitve v okolje, na stranpot pozabe in popuščanja v načelih, na stranpot lažnega pluralizma ali na stranpot plehkega folklornega slovenstva".

Ob koncu govora, ki so ga poslušalci večkrat pretrgali s ploskanjem, je Gallus **znova** zapel **himno "Slovenija v svetu"**. Na proslavi so bili navzoči zastopniki vseh Domov Vélikega Buenos Airesa s svojimi zastavonošami. Ko se je nehala slovesnost, so postavili zastave pod velikanski ovenčani znak 23. Slovenskega dneva, da so ves dan vihrajoče lepšale praznik slovenstva.

7. 8. Previdnost v razmerju do vojaške vlade

Na 32. OZ je tajnik poročal, da se je odbor sestal šestkrat, da pa ni bilo drugih sej razen referentov, ki so se sestajali včasih celo tedensko. Zapisnik ima res šest sej, ki pa jih oštevilči od 7. do 11., ne od 1. do 6., (ker so samo v tem primeru vzeli kot enoto mandatno in ne poslovno dobo). Zadnja (11.) je bila 9.3.1979, toda v resnici gre za 12. sejo, ker zapisnik poimenuje 9. sejo tudi za osmo. Prav tako zapisnik pravi, da je šlo za sejo US, medtem ko tajnikovo poročilo govori o seji odbora (US in IO).

Sedma seja US, 19.5.1978. Poleg tekočih zadev so se najbolj posvetili šolskim zadevam. Šolski referent je poročal, da so se iz kolonije otroci začeli dopisovati z mladino dijaškega konvikta na Koroškem. Prav tako je povedal, da je Zdenka Jan že sestavila Priročnik za lažje učenje slov. slovnice. Izšel je tudi nov učbenik za nižje razrede osnovne šole, ki je razmnožen in obstoji iz posameznih listov s slikami. V načrtu je tudi priročnik za višje razrede. Vse slov. šole imajo v bistvu isti učni načrt. Glavna težava je z otroci mešanih zakonov, ki ne znajo slovensko in s tem zavirajo pouk, kar je razvidno tudi iz poročila iz Mendoze. Za te otroke bo treba ustanoviti posebne tečaje, takega kot je v Slov. hiši. Predsednik je opozoril, da je treba glede tega zavzeti načelno stališče: če so ti otroci skupaj z drugimi in zavirajo program, obstoji nevarnost, da bodo šole izgubile svoj smisel. Treba je o tem govoriti na sestanku učiteljev, pa tudi na roditeljskih sestankih. Soglasno pa so sprejeli načelo, da naj šole vzgajajo otroke v slovenskem duhu, jih uče slovenskega jezika in jim vcepljajo smisel za delo v skupnosti. - Urnik radijske ure res ni primeren, a če jo opustijo, jo bodo težko spet dobili. Imela je tudi zadnje čase primanjkljaj, a org. referent se je zavezal, da bo kmalu pridobil prvotnih 20 oglaševalcev. - Sprejeli so program za Spominsko proslavo. Miloš Stare je ugovarjal zaradi šibke povednosti v podnaslovu "Praznik junakov", zato so ga sklenili opustiti in nadomestiti z naslovom "Praznik junakov protikomunističnega odpora in žrtev okupacije". - Kot odgovor na presojo arh. Vombergarja, da je izposojevalnina knjig prenizka, so sklenili, da bodo namesto nje za poskus 3 mesece uvedli prostovoljne prispevke. - Odločili so tudi, da morata vsako novo pristopnico za članstvo podpisati vsaj dva člana.

Osma seja US, 21.7.1978. Predsednik je poročal, da je bilo prodanih 550 ključnikov, na razpolago pa jih je še 570, vendar so s tem stroški že kriti. Org. referent je z zadovoljstvom poročal, da je dobil 5 novih oglaševalcev za radijsko uro. Še bolj važen pa se mu je zdel odmev, ki ga je imel Spominski dan v tukajšnjih občilih. Polaganja venca so se udeležili skoro vsi povabljeni časniki in več radijskih postaj, a dve televizijski postaji sta prišli prepozno. Vendar je snemala postaja "Canal 7", oddajalo pa jih je še nekaj drugih. . Pokazal je izrezke iz 7 časopisov, ki so poročali o dogodku. Omenil je, da mu je zastopnik "Clarín-a" rekel, da bo dnevnik objavil poročilo, če bo dogodek zanimiv. Treba je torej doseči, da bosta dogodek in poročilo o njem zanimiva. Opozoril je tudi na to, da naj se tisti, ki polagajo venec, takoj po končanem molku obrnejo proti občinstvu. - Gallusu so čestitali za njegovo 30-letnico. - Predsednik je poročal o zasedanju MOS-a. Srečke za "rifo", katere izkupiček bo šel za zaprošeno pomoč, so skoro v celoti prodane, ostale naj pokupijo Domovi, ZS pa 50 srečk ($ 25.000). Na seji MOS-a so tudi govorili o urniku zabavnih prireditev in o **stiku** s **Triglavom**. Sklenili so soglasno, da organizacije ne bodo imele nobenih stikov s Triglavom, dokler je pod pokroviteljstvom "ambasade".

Deveta seja US, 22.9.1978. Predsednik je povedal, da je bil klican na 'Inspección General de Justicia' (Glavno sodno nadzorstvo), kjer so zahtevali, da se skliče izredni OZ zaradi spremembe članarine, ki ni bila objavljena v dnevnem redu zadnjega OZ. Prav tako so zahtevali spremembo načina predstavitve bilance. - Sprejeli so nekaj novih članov. - Sklenili so tudi, da se bodo odzvali na povabilo Pripravljalnega odbora za proslavo narodnega praznika in dneva slovenske zastave in bo ZS z njim sodelovala. - Glede radijske ure so sklenili, da bodo obiskali morebitne oglaševalce na njihovih domovih in se zavzeli za članstvo v COMFER-ju ("Comité Federal de Radiodifusión"- Zvezni odbor za radijsko oddajanje), kar bi pomenilo 15 % popusta.

Predsednik je poročal, da so na zadnji seji MOS-a v Carapachayu govorili o tem, da bi morala tudi ZS podati **izjavo o sedanjem stanju v Argentini**, kakor so to že storile druge narodnostne skupine. To naj bi bila izjava **solidarnosti v borbi proti terorizmu in ugotovitev dejanskega stanja v Argentini**. Sklenili so, da naj ZS sestavi tako izjavo, ki naj izzveni kot solidarnost v boju proti komunizmu, in naj jo pošlje predsedniku vlade. Objavili jo bodo v radijski uri in poslali slov. ustanovam v vednost. "Ravnotako naj se razmnoži in pošlje znani tekst, objavljen v SS, z uvodom, ki ga bo sestavil Mizerit". (SS je tedaj prinašala v španščini kratke novice ali mnenja o boju vojaške vlade proti internacionalni zaroti marksističnih revolucionarjev, imela pa je že zaglavje "Iz življenja in dogajanja v Argentini", kjer je nepodpisani pisec -Tone Mizerit? - zavzemal določeno stališče, npr. ob obisku gen. Videla v Rimu, ob umorih raznih osebnosti ipd. Seveda je pisal o protiargentinski oz. protivladni propagandi po svetu. **Ni bilo lahko soglašati v načelih, obenem pa molčati o načinu boja proti terorizmu, ki ga je izbrala vlada, - v kolikor je to sploh bilo vsem poznano.** Prav tako je bila ZS na nek način primorana podati določeno izjavo, a zato je odbor tako poudarjal, da naj vse "izzveni kot boj proti komunizmu", da ne bi kdo napak sodil, da gre za podporo vojaški vladi kot taki ali odobravanje izbranih metod. Sicer pa ta izjava, oz. pismo, ki so ga poslali začasnemu predsedniku države gen. Videlu 28.okt. 1978, ne izraža ničesar, kar bi bilo danes lahko sporno. Besedilo pisma je:

"La Asociación Eslovenia Unida, en su Asamblea extraordinaria reunida en el día de la fecha (26.10.1978), en representación de la Colectividad Eslovena radicada desde los fines de la Segunda Guerra Mundial en este suelo libre y generoso, sintiéndose identificada con los ideales propios de la cultura occidental y cristiana amenazados por la subversión marxista internacional y apátrida, resuelve expresar su incondicional adhesión a la lucha antisubversiva librada por las Fuezas Armadas Argentinas con sacrificio de sus propias vidas.

Habiendo padecido hace 38 años en nuestro país de origen los horrores de la agresión de la Internacional Comunista, comprendemos en toda su magnitud el esfuerzo del Pueblo Argentino. Por tal razón nos comprometemos a brindar nuestro apoyo a esta titánica lucha hasta el logro final de sus objetivos. Deseándole la ventura personal, saludamos a su Excelencia con nuestra mayor consideración y estima." (SS 30.1.1978 48 1)

Prost prevod: Društvo Zedinjena Slovenija je danes na svojem izrednem občnem zboru sklenilo izraziti v imenu slovenske skupnosti, ki se je ustalila v tej svobodni in radodarni zemlji ob koncu druge svetovne vojne in se popolnoma strinja z ideali, ki so svojski zahodni in krščanski kulturi, danes ogrožani po mednarodnem in breznarodnem marksističnem podtalstvom, da se brezpogojno pridružuje protipodtalnemu boju argentinskih oboroženih sil, v katerem te žrtvujejo tudi lastno življenje. / Ker smo pred 38 leti v svoji rodni domovini trpeli silo komunistične internacionale, popolnoma razumevamo trud argentinskega ljudstva. Zato se obvezujemo, da bomo nudili svojo pomoč v tem titanskem boju, dokler se dokončne ne doseže tega cilja. Želimo vam osebno vso srečo in vas spoštovano ter vljudno pozdravljamo.

Simčič je poslal pismo s prošnjo, naj bi ZS izdala dve njegovi otroški igrici ("Čarovnik začarane doline" in "Družina Zebedej, kjer vsi polni so idej"); 500 ali 600 izvodov bi stalo okoli 50 do 60 milijonov pesov! Sklenili so, da Društvo izda igrici-zgodbi pod pogojem, da jih učiteljstvo prej preuči in da poda pozitivno mnenje.

Deseta seja, 24.11.1978. Predsednik je poročal o pismu gen. Videlu in o potrdilu prejema. - Povabilo na papeževo proslavo v stolnici so dobili samo štiri dni prej, vendar je bila slovenska udeležba močna, 20 narodnih noš in Slovenci so bili najmočnejša skupina. Društvo Poljakov je za tako številno udeležbo poslalo zahvalno pismo ZS. - Zahtevani izredni zbor so imeli "v določenem datumu" (iz pisma Videlu je razvidno, da 26.10.1978) in so na "Inspección General de Justicia" že poslali zahtevane papirje.- Odobrili so natisk Simčičevih igric, potem ko jih je prebral učiteljski svet. - S. Rajer je ponudil knjige z 10% popustom. Za nakup odobrijo $ 150.000 do 200.000, a pred nakupom je treba knjige pregledati in prebrati. - Mlad. referent je poročal, da se bo šele sedaj mogel bolj posvečati delu, predsednik pa je izjavil da se ni obnesla ideja o mlad. referentih po Domovih. Vsi so bili mnenja, da bi se

za to morali zavzeti odbori KD. - Šolski referent je poročal, da pripravlja Rajer kratek zemljepis Slovenije. Prav tako je v pripravi spisek besed, ki jih pogosto uporabljamo v španščini, pa ne poznamo odgovarjajočih slov. izrazov, npr. "garrafa"(jeklenka ali karafa, posoda za utekočinjen plin). Vseh učencev je 504, učnih moči 71. - Predsednik Loboda je opozoril, da imajo pred OZ še eno sejo, na kateri bo treba sestaviti listo za novi odbor. Sam ne bo mogel prevzeti predsedništva, ker ga čaka v prihodnjem letu veliko poslov, zlasti pri SLOGI. Odborniki, ki ne bodo mogli ostati v odboru, naj si skušajo dobiti namestnika. - Obravnavali so nato primer iz Berazateguija, kjer je zakonec mešanega zakona, ki ni Slovenec, prosil za članstvo. Načelno so o tem razpravljali na seji MOS-a, kjer se je pojavilo mnenje, da bi take osebe sprejeli kot podporne člane, kar je neizvedljivo v nekaterih Domovih. Miloš Stare je pripomnil, da Nemci in Italijani sprejemajo takega prosilca pod pogojem, da zna njihov jezik. Po kratki debati so sklenili, da naj se povsod, tudi v ZS, uveljavi stališče, da je za članski pristop ne-Slovenca iz mešanega zakona potrebno znanje slovenskega jezika, kakor tudi obveza za pošiljanje otrok v slovenske šole. To načelo naj se uveljavi tudi pri MOS-u. - Predsednik je prebral dneve, ki so jih določili za razne prireditve na MOS-u, odborniki pa so sklenili, da naj datume objavijo v časopisih.

Enajsta seja, 22.12.1978. Na vprašanje Jerebiča glede sklepa o pošiljanju otrok mešanih zakonov v slov. šole, so odgovorili, da za to obvezo ni predvidena kazen (sankcija), da pa je to načelno stališče ZS. - Msgr. Orehar je priporočil nakup Kugyjevih knjig za knjižnico. - Za otroško kolonijo se je priglasilo 73 otrok in so razen dveh že vsi plačali pristojbino. - Predsednik je prosil, da naj sestavijo kandidatno listo, in omenil, da dozdaj še ni dobil odgovora od nikogar. Zmenili so se, da je treba poiskati nove ljudi za mesta predsednika, tajnika, blagajnika, mladinskega in prosvetnega referenta. Navedli so imena kot Marjan Schiffrer, Franc Rant, Andrej Krečič, Božo Eiletz, Stane Oberžan, Marjan Pograjc, Avgust Horvat, Anica Breznik, toda vsi so pristavili, da gre za osebe, ki so zelo obremenjene z delom. Za tajniško mesto so svetovali dr. Kalina ali Bojana Križa, za blagajnika Janeza Dimnika ali Toneta Kastelica, za mlad.referenta Jerneja Tomazina, kateremu naj bi pomagal Marjan Grohar, za prosvet. referenta Frida Beznika, kateremu bi naj pomagal Maks Nose. Stanko Mehle je izjavil, da ostane na kandidatni listi. Stariha je priporočil, naj bi si predsednik in oba podpredsednika razdelili delo. Prav tako bi naj predsednik ostal na svojem mestu 6 let, ker potrebuje prvi 2 leti, "da se uvede v delo". (Stariha je govoril iz svoje izkušnje.) Prof. Vivod je bil mnenja, da bi naj podpredsedniško mesto bilo priprava za predsedništvo. Pojavila se je tudi misel, da bi naj OZ volil že konstituirani odbor.

Dvanajsta seja US, 9.3.1979. V glavnem so pripravljali OZ, za katerega so določili 25.marec. Tajnik je poročal, da je že pripravljeno poročilo oblastem in da so v sklic zbora vključili točko o povišanju članarine.- Poročal je tudi, da so od srečolova poslali slov. odboru v Franciji (t.j., Slov. katoliški misiji) 60% dobička in za slov. rojake v Beneški Sloveniji, oškodovanih po potresu, ostalih 40%. Iz Francije je že prišla zahvala, s sliko novega doma. - Org. ref. Stariha je prosil za popravo zapisnika, ker je razposlal 42 in ne 40 pisem. Razpošiljanje spomenice je prevzel dr. Jože Dobovšek ml. Z brošuro pa so težave, ker je dr. Debeljak odklonil sodelovanje. - Končno je predsednik predstavil listo, ki jo bodo predložili na OZ.

DVAINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 25. MARCA 1979

Začel se je ob 11[h] v mali dvorani Slov. hiše. Poslali so najprej, kot navadno, pozdravna pisma predsedniku države gen. Videlu, nadškofu v Buenos Airesu dr. J.C. Aramburuju in predsedniku NO za Slovenijo M. Staretu. Za overovatelja sta bila določena Slavimir Batagelj in Jože Repovž, za preštevalca glasov pa Ivan Korošec in Lojze Kočar ml. Nikjer ni omenjeno, koliko članov je bilo navzočih; niti pri volitvah, koliko glasov je bilo oddanih, vendar vse kaže na majhno udeležbo, kljub temu da je SS 15.3.1979 (9 3) prinesla pod naslovom "31 let osrednjega društva Zedinjena Slovenija" in s podpisom "Pk" (Pernišek?) sorazmerno dolgo besedilo, ki predvsem poudarja pomembnost udeležbe, tudi po pooblastilih. Piše pa tudi: **"Te mnogostranske aktivnosti Društvo sčasoma ni moglo več obvladati. Logična in povsem naravna posledica je bil nastanek novih slovenskih Domov. So bili ljudje, ki so hoteli naše osrednje društvo prikazati kot oviro za ustanavljanje Domov. Resnica je bila ravno nasprotna. Kar je osrednje Društvo želelo in hotelo, je bila enotnost delovanja, ohranitev naših skupnih ciljev in teženj in močno medsebojno povezavo. Temu so nasprotovali osebni cilji. Proti temu se je društvo postavilo, ni pa zaviralo nikdar krajevnih teženj in osamosvojitev, to je zdravega in urejenega lokalnega patriotizma. Zato je priklicalo v življenje Medorganizacijski svet"** (masten tisk naš).

Potem je poročal tajnik Valentin Selan, da je ZS imela 1020 članov, umrlo jih je 12, sprejeli pa so tudi 12 novih. Odbor se je sestal šestkrat, drugih sej ni bilo, pač so se nekateri odborniki sestajali

tedensko. Pisarna je dobro delovala pod vodstvom Mije Markež in to od ponedeljka do petka, po štiri ure na dan.

Blagajnikovo poročilo Marjana Skvarča ni priloženo zapisniku. V njegovi odsotnosti je tajnik prebral samó bilanco. SS piše (5.4.1979 12 3): "Posebnih stvari ni bilo razvidnih iz poročila, ker suhe številke pač ne povedo vsega dela na tem važnem finančnem polju, ki je za vsako organizacijo življenjskega pomena." Tudi SS tokrat ni zapisala teh suhih številk, tako da dozdaj za leto 1978 ni na razpolago denarnega obračuna, razen v uradnem poročilu Državnemu pravnemu nadzorstvu.

Mladinski referent Stane Mehle je povedal, da so začeli poslovno dobo s šahovskim turnirjem, na katerem je postal prvak Jože Marolt, za njim pa sta bila Vinko Klemenčič in Dušan Dimnik. Pokale so darovali ZS za prvo mesto, Kreditna zadruga SLOGA za drugo, ena slovenskih trgovin pa za tretje. - Imeli (da) so več sestankov, kjer so razpravljali o vprašanjih z mladinskega področja, potem pa se zaradi bolezni ni mogel posvečati kot bi želel. Vztrajali so vse leto na tem, da bi vsi KD imeli vsak svojega mlad.referenta, a je bilo zaman. Zakaj to vztrajanje na mladinskih referentih po KD? "Res je, da so mladinske organizacije samostojne v vsem delovanju in obstoju. Vse to je veljalo, dokler so bili na vodstvu res zreli fantje in doraščajoča dekleta. A že več let opažamo, da je vse vodstvo padlo na ramena najmlajših, ki so komaj vstopili v mladinske vrste. Pri vsej njihovi dobri volji in velikem idealizmu ne moremo ne zahtevati in ne pričakovati več kot je". In tako se opazi pri organiziranju športnih in družabnih prireditev veliko pomanjkanje resnosti in odgovornosti. "Kdor hoče, vse to lahko prav razume (..) Poudarjam: Mladina mora čutiti neko odgovornost pred nekim višjim organom od nje same". - V zadnjih tednih so dobili na široko spisan pripomoček za delo med mladino, ki ga je pripravil Dušan Šušteršič s sodelavci. V kolikor ga je na hitro pregledal, so nekatere stvari koristne, druge pa oddaljene od mladinskih organizacij kot takih. Treba je še nadalje delati na tem polju.

Šolski referent Francé Vitrih ni prebral izčrpnega poročila, ampak se je v kratkih pa ganljivih besedah spomnil dr. Rudolfa Hanželiča, h komur so 17 let otroci hodili na kolonijo, "ki je in bo vedno prisoten med nami z duhovno dediščino, ki nam jo je zapustil". V spomin na "očeta naše trinajste šole" je potem prebral pismo dr. Hanželiča, ki ga je ta pisal učencem, ki so to leto končali osnovno šolo. Glede šol poročilo pravi, da jih je bilo 12, obiskovali pa so jih 504 otroci, katere je poučevalo 71 učnih moči. Šolski odsek se je redno shajal na sejah, kjer so govorili o delu v šolah in o prireditvah, zaključnem izletu in počitniški koloniji. Na izlet je šlo 371 otrok z 42 spremljevalci. Kolonijo je vodila Majda Bukovec, pomagali pa so ji Betka Vitrih, Anica Šemrov, Ivanka Čop, Marjanka Lenarčič, Gregor Batagelj in Pavle Novak. Otrokom so na koloniji predavali dr. Vinko Brumen, dr. Jože Krivec, inž. Jože Žakelj in duhovnik Lovro Tomažin. - Razmožili so dva dela novih učnih listov za nižje razrede in kratek pregled slov. slovnice z osnovami in z načinom poučevanja, ki ga je pripravila Zdenka Jan. Za pravilno petje je šolski svet izdal note za slov. himno in himno "Slovenija v svetu", ki jih je pripravila Anka Savelli Gaser.

Tajnik je prebral tudi poročilo **srednješolskega tečaja ravn. M. Bajuka**, ki ga je poslal ravnatelj. Leta 1978 je v Slov. hiši tečaj obiskovalo 209 dijakov, bilo je 18 profesorjev, ki so poučevali verouk, slov. jezik, človečansko vzgojo, petje, zemljepis, zgodovino, etnografijo, zgodovino vojnih let in revolucije. V petem letniku, kot je znano, je tudi obvezno sodelovanje pri vsakoletnem almanahu. Za ravnatelja v letu 1979 je bil izvoljen dr. Marko Kremžar. Vodilno načelo je bilo v preteklem letu: "Ker sem Slovenec, moram biti boljši!" - Ni še poročil iz Slov. vasi, Mendoze in Bariloč. Iz znanih razlogov je prenehal tečaj v Adroguéju. (Kaže da so bili za tajnika ZS vsi tečaji nekako "enakopravni", ali na isti ravni, s čimer pa ni soglašalo vodstvo STRMB v SH; n.op.).

Učiteljice in učenci Slomškove šole v Ramos Mejíji leta 1978

Prosvetni referent Stanko Jerebič je poročal, da je bilo njegovo delo omejeno na pripravo Spominske proslave in sodelovanje na Slov. dnevu. Glede slovenske ure na radiu Antártida je izrazil mnenje, da ni pridobila na kakovosti, na kar bi bilo nujno paziti v prihodnje, zlasti če bo financiranje ure zagotovljeno.

V svojem **poročilu** je **predsednik Marjan Loboda** najprej izrazil upanje, da so iz poročil odbornikov lahko spoznali dejavnost društva v pretekli poslovni dobi. Omenil je glavni prireditvi in se zahvalil tistim, ki so pred 30 leti ustanovili DS. Potem je dejal, da je ZS skušala v pretekli dobi v najvišji meri izpolnjevati svojo nalogo v organizirani slovenski skupnosti, kar je dosegala predvsem z rednim poslovanjem MOS-a, v katerem je ZS sicer samo pobudnik teh srečanj. Do nekaterih pojavov v skupnosti je MOS zavzel jasno stališče, npr.: način pisanja v tukajšnjem slovenskem tisku, o nravni višini družabnih prireditev, o ohranjanju slovenskega značaja Domov, o odnosih do ustanov, ki so v prijateljskih stikih ali celo pod pokroviteljstvom titovskega poslaništva. Zastopstvo ZS je na sestankih MOS-a ob vseh teh primerih jasno poudarilo, da ima vse organizirano delovanje smisel in pomen le v toliko, v kolikor bo zvesto svojemu poslanstvu, ki je poslanstvo slovenske politične emigracije. ZS je prepričana, da je delovanje MOS-a mnogo večjega pomena, kot bi se na prvi pogled zdelo. "Pripravljeni moramo biti, da bo sovražnik kmalu skušal ta organizem razbiti in onemogočiti. Velika naloga ZS v bodoče bo to preprečiti in MOS še bolj poživiti in okrepiti." V preteklem letu so tudi pripravili srečolov, s katerim so pomagali Slovencem v Franciji in rojakom v Beneški Sloveniji. Kot predstavniška organizacija Slovencev v Argentini je ZS podala posebno izjavo o stanju v Argentini in o upravičenosti borbe argentinskih oboroženih sil proti mednarodnemu komunističnemu terorizmu. - Zelo dober odmev je imelo tudi pozdravno pismo, ki ga je Društvo z lanskega OZ poslalo vsem živim silam slovenske politične emigracije po svetu. - Potem je dejal: "Mislim, da lahko povzamem, da je društvo ZS tudi v tem preteklem letu v glavnem izpolnjevalo svojo nalogo v naši organizirani skupnosti. Predstavljalo je našo skupnost pred tukajšnjim svetom, povezovalo in koordiniralo je po svojih možnostih naše pestro organizacijsko življenje, zvesto in odločno je ohranjalo in branilo značaj naše slovenske protikomunistične emigracije, ohranilo je svojo organizacijsko strukturo in točno izpolnjevalo vse uradne predpise s tem v zvezi". Ob koncu je izrazil svojo zahvalo za sodelovanje vsem odbornikom, msgr. Oreharju, uredniku SS Staretu in uradnici ZS Miji Markež, kot tudi vsem članom, ki so mu pomagali, da po štirih letih kljub pomanjkljivostim sme reči, da je vsaj malo pripomogel, da je ZS ostala zvesta svojemu namenu: "Vztrajati v službi slovenskega človeka v Argentini toliko časa, dokler ne bo SLOVENIJA SPET SVOBODNA!"

Nadzorni odbor (Emil Cof) je ugotovil, da je bilo delo odbora pravilno in zato mu je predlagal razrešnico.

Razgovor o poročilih. Stane **Snoj** je predlagal, da bi naj vpeljali navado, da bi nove člane sprejemali javno in slovesno. Stane **Žužek** je rekel, da je prišel čas, ko bo treba vzeti v pretres vsebino in izvedbo "tako imenovanih domobranskih proslav". Vse da je predolgo in neuspešno. Osrednja proslava bi se morala omejiti le na verski del in kratek program pred spomenikom, po KD pa bi imeli kulturne programe. **Predsednik** je poudaril, da je osrednja prireditev brez ugovora potrebna, vedno pa so dajali poudarek tudi na krajevne proslave. Tudi **Batagelj** je sodil, da mora biti ena proslava za vso skupnost. **Jerebič** je izjavil, da njihovi otroci nimajo pravega pojma o jedru junijskih proslav. Predsednik **Loboda** je odvrnil, da je o tem treba govoriti predvsem v šolah in tudi v gimnaziji. P. **Fajdiga** je rekel, da je treba jasno pokazati, zakaj so šli od doma: ne zato, ker so vrnili domobrance, ampak ker so bili protikomunisti. J. **Tomazin** je pripomnil, da je o revoluciji treba povedati vso resnico. Pavlina **Dobovšek** je ugotovila, da mladi zadnje čase v večjem številu prihajajo na domobranske proslave. **Jereb** je menil, da je urnik radijske ure neprimeren, predsednik pa mu je pojasnil, da je edini, ki ga imajo na razpolago. **Šeme** je menil, da bi se morali nekateri določeni nesporazumi reševati v MOS-u. **Loboda** je pojasnil, da je na MOS-u sodelovanje zelo dobro; nesporazumi, ki jih je omenil Šeme, da so bili zunaj MOS-a in med drugimi ustanovami. Jože **Markež** je priporočil, naj bi prihajali na zasedanja MOS-a zmerom isti zastopniki, ker sicer manjka kontinuitete v poročilih in predlogih.

Volitve novega odbora. Edino listo je predlagal dosedanji odbor. Prebral jo je tajnik in je bila soglasno izvoljena. Za **predsednika** je bil izvoljen **Božo Stariha**; za **odbornike:** arh. Jure Vombergar, Marjan Loboda, Emil Cof, Janez Dimnik, dr. Jože Dobovšek ml., Ignacij Glinšek, Frido Beznik, Ignacij Grohar, Janez Jereb, Franc Lobnik, Marjana Marn, Stane Mehle, Stanislav Oberžan, msgr. Anton Orehar, Franc Pergar, Miloš Stare, notar Alojzij Šonc, Marjan Šušteršič, Beno Tičar, Jernej Tomazin, Franc Vitrih, prof. Tine Vivod, dr. Stane Žužek; **namestniki odbornikov:** Marjana Batagelj, Stanko Jerebič, Jože Markež, Franc Pernišek, **nadzorni odbor:** Marjan Pograjc, Valentin Selan; **razsodišče:** dr. Jože Dobovšek, dr. Milan Komar, Milan Magister.

Novi predsednik B. Stariha se je zahvalil za izkazano zaupanje. Nato je rekel:

"Letos smo prekinili s tridesetletno tradicijo; in sicer tako, da bivši predsednik ponovno prevzema predsedniško mesto. Znak organizacijske krize, ne samo v Društvu, ampak tudi v ostalih organizacijah.

Velika večina gospodov, z redkimi izjemami, sodeluje v odboru že več kot petnajst let. Nekateri celo trideset. Ugotavljam samo dejstva, ki ne moremo mimo njih.

A kljub temu z optimizmom gledamo v slovensko bodočnost v Argentini, čeprav moramo včasih plavati proti toku".

Nato je rekel, da bo še vnaprej glavna skrb šolstvo, da je treba zvišati število knjig v osrednji knjižnici, da bo obnovil mladinski svet v okviru mlad. referata. "Že prejšnji odbor se je veliko trudil, da bi izdal zgodovino revolucije v španskem jeziku, čas priganja in priče odhajajo." "Našo novo domovino v svetu obrekujejo in potvarjajo resnico. Tudi pri tem moramo doprinesti svoj delež.(..) Poživiti in utrditi Društvo je stalna skrb društvenih odborov. Posvetili se bomo nabiranju novih članov, posebno mladine. Od časa do časa bomo povabili ugledne predstavnike argentinskega sveta na predavanje. Še naprej bomo vzdrževali zveze s sorodnimi emigrantskimi skupinami."

Predlog za zvišanje članarine na $ 1.000 za samskega in $ 1.500 mesečno za družino, kakor tudi posmrtninske podpore na $ 200.000, je bil soglasno sprejet. V družinah z otroki pod 18.letom ima pravico do te podpore samo tisti član, ki je vpisan.

Slučajnosti. Prof. T. **Vivod** je predlagal, naj bi se članarina višala avtomatično skladno s porastjo inflacije. Sklenili so, naj US preuči zadevo, ker je z njo v zvezi več težav pravnega in upravnega značaja. (Zap ni tako jasen kot pa poročilo v SS; n.op.) Stane **Žužek** je predlagal, naj bi na šolskih prireditvah argentinska zastava spremljala slovensko. Na to je **Loboda** odgovoril, da slovenske šole niso uradnega značaja, ampak so dopolnilne. **"Je pa tako, če bomo vzgojili naše otroke v dobre Slovence, bodo najboljši med Argentinci"**. Prof. **Vivod** je predlagal, da se ustanovi komisija, ki naj bi preučila zadevo o zastavi, upoštevajoč otroke rojene doma, rojene tukaj in otroke staršev že tukaj rojenih.

OZ se je nehal ob 12.30^{h}. (Gl. tudi SS 5.4.1979 12 3)

7. 9. Razprava o članstvu Neslovencev

Sprva ni bilo mogoče najti sejnih zapisnikov za leta 1979-1988, ki so zdaj arhivirani v eni sami listnici. Zaradi tega zapisnike sej iz teh let povzemamo bolj na kratko.

Seje Upravnega sveta leta 1979.

Prva seja je bila 20. aprila 1979. Sklenili so, da bodo seje MOS-a po Domovih. Napovedali so spored predavanj; prvo bo imel rektor državne univerze Lomas de Zamora, dr. Storni. Dalj časa so razpravljali o radijski uri in kako jo financirati, za kar bi bilo potrebnih okrog 100 podjetnikov; odobrili so predlog, da naj bi k temu povabili tudi staronaseljence. Toda večina odbornikov je hudo kritizirala uporabo izrabljenih plošč, zaradi katerih mnogi oddaje ne marajo poslušati, delajo pa tudi slab vtis na argentinske poslušalce. Beznik je predlagal, naj bi v Slov. hiši dobili prostor za začasen studio, medtem ko so nekateri izjavili, da bi lahko dobili med rojaki sposobne tehnike, ki bi izboljšali oddaje. - Govorili so tudi o Slov. dnevu. Predsednik je poročal kot zanimivost, da so iz Mendoze prejeli v dar 100 litrov vina, ki so ga potem prodali Slomškovemu domu za Slov. dan. Potek Slov. dne so na seji določili dokaj podrobno.

Druga seja, 24. maja 1979. Poleg rednih zadev so sklenili odobriti prevzem knjižnice, ki jo je podaril pok. dr. Hanželič, se domenili o pripravi treh predavanj (rektor dr. Storni o "Začetku in razvoju pravne ureditve v Argentini", p. I. Quiles o Kitajski, upok. gen. García o prelivu Beagle), kritizirali slabe zvočne naprave na Slov. dnevu, sklenili zasesti prve sedeže na domobranski proslavi, odločili, da se obdrži radijska ura in začeli pripravljati komemoracijo za 20. obletnico smrti škofa Rožmana (+16.11.1959). V zvezi s tem so sklenili razpisati nagrado za učence osnovnih šol in ST, ki bi predstavili najboljši spis o škofu Rožmanu. Iščejo tudi osebo, ki naj bi zbirala diapozitive o škofovih obiskih in plošče s škofovimi govori; k sodelovanju bodo pritegnili fotografa Fajfarja. Znova so načeli vprašanje o včlanjevanju Neslovencev, ki ga je že obravnaval tudi MOS, a ni prišel do zaključka. Loboda je dejal, da

je težko vztrajati na Pravilih, kadar gre za družinske člane, medtem ko je lic. Žužek dejal, da pravzaprav Pravilnik to dovoljuje. Ni prišlo do odločitve.

Tretja seja, 20. julija 1979. Prvi točki dnevnega reda je bila namenjena razprava o možnosti in primernosti včlanjevanja oseb, ki niso slovenskega porekla. O tem vprašanju je poročal bivši predsednik B. Fink. Po daljšem razpravljanju so sprejeli sklep, ki je soglasen s Finkovo utemeljitvijo: 1. zadevna pravila naj ostanejo v veljavi še naprej; spremenila se bodo tedaj, ko bo to "v interesu ohranitve krščanstva in slovenstva". 2. v duhu "sedanjih" pravil se morejo take osebe sprejemati le kot "pridruženi člani" (miembro adherente), ki imajo vse pravice in dolžnosti, razen pravice voliti in biti voljen. 3. prizadetim osebam je treba poslati vljuden pojasnjevalen dopis. 4. sprejmejo za pridruženo članico E. M. - Druga zadeva je bil Staretov dopis o razširitvi knjižnice z ustanovitvijo študijske knjižnice, kjer bi bila na razpolago vsa dela iz zdomstva. Skušali bodo zvedeti, kje je knjižnica pok. Zdravka Novaka (v Sloveniku? n.op.). Prav tako bodo poskušati pritegniti za to delo dr. Brumna, ZSMŽ, Milo Hribar, lic. Clementeja in še koga drugega. - Tretja zadeva je bil "Dan otrok" (ne "Otroški dan", kot so ga dotlej imenovali). Gmotni prihodek teh dni je bil namenjen šolski koloniji. - Z radijsko uro bodo nadaljevali kljub temu, da so oglaševalci v zaostanku z obljubljeno podporo. - Blagajnik je izkazal precejšen primanjkljaj zaradi izrednih stroškov s prireditvami. - Zanimali so se tudi za begunce iz Vietnama, od katerih bi jih Argentina sprejela okrog. 1.400.

Četrta seja, 21. septembra 1979. Prebrali so zapis zadnje seje MOS-a, ki je odločal o obisku V. Zaletela, o komemoracijah škofa Rožmana in dr. M. Kreka, o nagradnem spisu o Rožmanu (SLOGA) in o nabirki za vietnamske begunce. Potem so sklenili, da bi bilo primerno zastonj pošiljati tiskovine vdovam javnih delavcev (ga. Krek). Prošnjo SKA za podporo ob obhajanju svoje dvajsetletnice so zaradi slabega finančnega stanja ZS morali odreči. Govorili so o izdaji nove mladinske knjige Zorka Simčiča, ki bi bila primerna za berilo v osnovnih šolah. Na predavanje dr. Stornija je prišlo samo 18 oseb. Mlad. ref. Tomazin je govoril o šahovskem turnirju. Predsednik je opozoril na neugodne nasledke, ki bi jih Društvo lahko imelo zaradi "rife", ki jo organizirajo športne organizacije in "ki nastopajo v imenu Društva".

Peta seja, 23. novembra 1979. Predsednik je predlagal, naj bi študijsko knjižnico uredili v povečani sobi, kjer je bila prej pisarna, da pa knjig ne bi bilo dovoljeno odnašati iz nje (razen za šolske potrebe v SH). Predsednik je poročal o ustanovitvi "Muzeja za emigracijo" (dejansko: "Museo del Inmigrante", vseljenski muzej), v katerega odboru je pet narodnosti, med njimi Slovenci, ki jih zastopa dr. Vital Ašič.

Šesta seja, 21. decembra 1979. F. Beznik je poročal o pripravi Spominske proslave, ki bi po predsednikovem mnenju morala biti v znamenju "Pogled vnaprej", za kar bo F. Beznik poiskal avtorja; dejal je, da morajo vsi, predvsem mladina, vedno imeti pred očmi, da gre za zgodovinske dogodke, "ker to ni jokanje za prazno reč". Z dr. Ašičem bodo govorili o možnosti oprostitve "premoženjskega davka" oz. davka na premoženje ("sobre capital"). Sklenili so zvišati članarino, a sprejeli so Staretov predlog, da naj v zaostalih primerih preučijo vsakega posebej. Predsednik Stariha je spet poročal o uradni ustanovitvi "Museo, Archivo y Biblioteca de la Inmigración". Prav tako je vztrajal na stališču, da pripravlja Slovenske dneve vedno le ZS: "Ona določi in vodi program ter skrbi za propagando in jo plačuje. Čeprav Lanús izvede program in sodelujejo pri tem vsi Domovi, mora biti vse koordinirano preko ZS. Vse, kar se dobi pri vratih, je za ZS..."(Zap 2; če je predsednik vztrajal na tem, ni bilo zaradi sebičnosti, temveč ker je moral skrbeti za uspeh glavnega namena tega dneva: dohodke za dobrodelnost. n.op). Lic. Žužek je spet predlagal spremembo Pravil, tako da bi omogočala pristop neslovenskih članov.

Sedma seja, 29. februarja 1980. V glavnem so pripravljali OZ. Predsednik pa je omenil delo MOS-a, sodelovanje pri Vseljenskem muzeju, navzočnost pri odprtju novega slovaškega doma, posebno priznanje Heleni Loboda za njeno dolgoletno delo pri slov. radijski uri.

Naslovna stran brošure, izdane ob razstavi Expo-Slov 79, ki smo jo namerno delno pokrili s hrbtno stranjo

Msgr. Orehar je priporočil Simčičevi igrici. Na predlog Marjane Marn so odločili, da bo, kot od nekdaj že, tudi sedaj in v bodoče občevalni jezik na otroški koloniji slovenski.

Seje izvršnega odbora v poslovnem letu 1979

Prva seja, 3. maja 1979, nekako ponavlja vsebino 1. seje US. Tudi **druga seja IO**, 15. junija, se je ukvarjala s primeri kot 2. seja US: možnost včlanjevanja oseb neslovenskega porekla, posprava Spominske proslave, radijska ura, dopis SLOGE (o podpori organizacijam in publikacijam), čestitke F. Bezniku za Spominsko proslavo. Na **tretji seji IO,** 5. julija 1979, je tajnik E. Cof predlagal, naj bi ne razpošiljali vsem članom 20 strani dolgih pravil, temveč naj jih rajši razložijo v poljudni obliki v SS. Prav tako so sprejeli njegovo mnenje, da naj bo članarina za "miembros adherentes", (o katerih pravijo, da "še nimamo v slovenščini pravega izraza" zanje), enaka ostalim članom. ZS bo dala prvo nagrado na šahovskem turnirju ob 25-letici SLOGE. Druge zadeve so skoro enake tistim, ki jih je obravnaval US na prejšnji seji. **Četrta seja** je bila 9. avgusta 1979. Predsednik je prebral odgovor predsednika vlade gen. Videla na dopis o vietnamskih beguncih. Osrednja točka je bila študijska knjižnica, za kar so določili, da naj bi sestavljali neke vrste knjižnični odbor F. Vitrih, L. Horvat, lic. Clemente, prof. Zupan, Marija Eiletz, Mila Hribar in ga. Mihelj. Predsednik je poročal o Mladinskem svetu, ki se bo sestal 30. avgusta. Izkupiček "Dneva otroka" so vložili v SLOGO in z njim se bo okoristilo 9 otrok ali več, kot pomoč pri kritju stroškov kolonije. Glede kolonije so vsi odborniki vztrajali na tem, da bi morali otroci nečlanov plačati še "primo" v znesku celoletne članarine oz. sorazmerni odstotek stroškov, in so to mnenje poslali US. Na **peti seji**, 11. oktobra 1979, so govorili o vseljenskem muzeju, pa tudi o tem, da spis o škofu Rožmanu ni v tem času izvedljiv. Mlad. ref. je poročal o šahovskem turnirju. Spet so načeli zadevo s Simčičevima igricama; ugotovili so, da je o tem že prejšnje leto razpravljal US; naročili so šolskemu ref. Vitrihu, naj čimprej z učiteljstvom presodi igrici, odbor pa naj obljubljeno denarno pomoč za izdanje čimprej naloži v SLOGI. Vitrih je obrazložil težave v zvezi s kolonijo. Zadnja točka je bila 25-letnica NO; sklenili so poslati čestitke in to svetovati tudi Domovom, šolam in drugim ustanovam. Na **šesti seji**, 13. decembra 1979, je predsednik Stariha izjavil, da ZS ne more izdati Simčičevih igric "ker izdajanje leposlovnih del ni v skladu z društvenimi pravili". Kaže da mu nihče ni ugovarjal, čeprav so bili soglasni, da gre za učni pripomoček. Na **sedmi seji**, 31. januarja 1980, je Marjan Loboda znova "sprožil debato" glede Simčičevih igric "s posebnim ozirom na svoječasni pozitivni sklep". Odločili so, da dr. Brumen in Beznik prebereta delo, prosvetni ref. Beznik pa naj se tudi udeleži učiteljske seje, kjer bodo to obravnavali. Govorili so o Spominski proslavi, na kateri naj bi po nasvetu M. Loboda govoril nekdo, "ki je stvar sam doživel".

7. 10. Še premalo poznani?

TRIINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 23. MARCA 1980

Sestal se je v mali dvorani Slovenske hiše. Po sklepu o pošiljatvi pozdravnih pisem so izbrali za overovatelja zapisnika Jožeta Šemeta in Jožeta Repovža.

Tajnik Emil Cof je poročal, da ima ZS 962 članov, med letom jih je 18 umrlo, pristopilo pa 7. Imeli so 7 sej US in IO, skupaj z MOS-om pa 5 zasedanj. Knjižnica se je nekoliko povečala z zapuščino dr. Hanželiča, obžaloval pa je, da med člani ni večjega zanimanja zanjo.

Blagajnik Janez Dimnik je obvestil, da so zaključili poslovno dobo s prebitkom, vendar so imeli vse leto velike denarne težave. Veliko članov je v zaostanku z glavnim dohodkom, ki je članarina, svoje pa je prinesla tudi inflacija.

Prosvetni referent Frido Beznik je govoril o naporih in delovanju Društva na tem polju. Izvedli so tri prireditve: Slov. dan v Slomškovem domu, Spominsko proslavo in skupaj s Slov. dušnim pastirstvom komemoracijo ob dvajsetletnici smrti škofa dr. Gregorija Rožmana. ZS se je odzvala tudi povabilu NO za Slovenijo in sodelovala pri komemoraciji ob desetletnici smrti dr. Miha Kreka. Ob obisku župnika Vinka Zaletela s Koroškega je Društvo koordiniralo njegova skioptična predavanja po Domovih. Povabila je tudi rektorja univerza iz Lomas de Zamora, ki je predaval o "Organizaciji argentinskih univerz in problemu marksizma v njih".

Šolski referent Francé Vitrih je podrobno prikazal delo slovenskih šol v Argentini, od katerih jih je osem v Velikem Buenos Airesu, štiri so pa v notranjosti (Bariloče, Mendoza, San Luis in Tucumán). Skupno je bilo v šolah 495 učencev in 80 učnih moči. V glavnem mestu vodi Marjana Batagelj poseben tečaj za neslovensko govoreče otroke, začeli pa so s takimi posebnimi oddelki tudi po nekaterih drugih šolah. Kot vedno, so priredili Alojzijevo in Slomškovo proslavo, proslavo ob začetku šolskega leta in zaključni izlet v Villa Albertina, kamor je šlo 373 učencev. Na kolonijo v Córdobo je šlo 79 otrok, vodil pa jo je referent F. Vitrih z 8 spremljevalci. Na začetku leta so učitelji imeli študijski dan o poučevanju zgodovine, za katere jim je dala napotke Katica Cukjati. Voditelji šol se zbirajo na mesečne sestanke, na katere so povabljeni vsi učitelji.

O srednješolskem tečaju je pripravil poročilo ravnatelj dr. Marko Kremžar. Tečaji so bili štirje; v Slovenski hiši, Slov. vasi, Mendozi in Bariločah. Prvi je štel 201 dijaka, drugi pa 52.

Mladinski referent Jernej Tomazin je govoril o naporih za izvedbo dolgoletnega načrta za delo z mladino. Načrt je bil pripravljen v prejšnji poslovni dobi, v tej pa so sklicali poseben Mladinski svet, ki naj bi koordiniral delo z mladinskimi organizacijami in drugimi ustanovami, ki imajo stike z mladino. Svet je imel svoj prvi sestanek v avgustu.

Organizacijski referent Nace Grohar je poudaril, da je glavni namen njegovega referata pomladitev Društva. Zato bo treba ustvariti poverjeniško mrežo, ki bo bolj povezovala člane in pridobivala mlajše, ker morajo predvsem mlajše prepričati o potrebi ZS.

Zatem je govoril **predsednik** Božo Stariha. Rekel je, da je eno glavnih nalog Društva pospeševanje skupnega dela z drugimi slovenskimi organizacijami in ustanovami. Povedal je, da imajo stike z drugimi emigrantskimi organizacijami. Prav tako je poročal, da je, na željo notr. ministra, ZS "delegirala" Vitala Ašiča v poseben odbor, ki ga sestavljajo predstavniki 22 narodnih skupin. Naloga odbora je pripraviti ustanovitev emigrantskega (dejansko: imigrantskega, vseljenskega) muzeja. Radijska ura že deseto leto veže Slovence in jih opozarja na skupno delo. Na koncu se je zahvalil odbornikom in drugim sodelavcem, posebno učiteljskemu zboru.

Predsednik **Nadzornega odbora** Tine Selan je predlagal odobritev poročil, kar je bilo soglasno sprejeto.

Odbor je **predlagal** povišanje članarine. Po kratkem razgovoru in delnih spremembah v predlogu so sklenili, da bo članarina za samce po $ 2.400 na mesec, za družine pa $ 3.600. Posmrtnino so zvišali na $ 400.000. Prav tako so sprejeli predlog o načinu poravnave zaostale naročnine z delno pomilostitvijo (amnistijo).

(Gl. SS 10.4.1980 14 3)

Seje Upravnega sveta v poslovnem letu 1980

Dnevni red **prve seje**, 9. maja 1980, je vključeval razgovor o Domobranski proslavi, poročila odbornikov in slučajnosti. Veliko so se menili o načinu, kako pridobiti mladino za včlanjenje v ZS. Predsednik je izrazil zadovoljstvo nad dobro uspelim Slov. dnevom v Lanusu; kljub temu je dejal: "Mi smo krili stroške", Glinšek iz Lanusa pa je dostavil: "Dobiček smo imeli od hrane." Omenili so poljsko in slovaško akademijo, na kateri so šli društveni zastopniki. V zvezi s tem je predsednik izjavil, da ima "časopisna akcija" zadnje čase dovolj uspeha, vendar je msgr. Orehar pripomnil, da so še premalo poznani v argentinskem svetu. Beznik je pripomnil, da so o tem dosti razpravljali na sejah MOS-a, Glinšek pa je svetoval, naj bi vsakdo sporočil, če zasledi kaj objavljenega. Nato je msgr. Orehar priporočil, da bi se za to morali obrniti na judovsko poročevalsko agencijo. Sklenili so, da bodo poslali drugim slov. zdomskim skupnostim vse, kar bo objavljenega. Predsedniku Starihu se je zdelo primerno, da bi za javne nastope, o katerih bi hoteli, da bi prišli v časopisje, morali imeti "tujega govornika", s čimer je hotel reči: "domačina"!

Druga seja, 17. junija 1980, je bila skoro vsa posvečena besedam predsednika Stariha, s katerimi je utemeljil imenovanje Miloša Stareta za častnega člana. (Zapisnik nekoliko šepa v zemljepisni in zgodovinski natančnosti. Tako, npr., pravi, da sta Hladnik in Skubic leta 1947 ustanovila "Slovenski klub s sedežem v Avstriji na Rivadaviji", vso uslugo za ustanovitev DS pa pripisuje Staretu! V 1. pg. smo povedali, da je bila prva pisarna POKSB na ulici Austria. Zelo poznana avenija Rivadavia nekako deli

glavno mesto na dvoje - severni in južni del - , potem pa se sedaj skoro nepretrgano vije do San Antonio de Padua, svojčas, pa do reke Reconquista med krajem Merlo in Paso del Rey. POKSB je bil ustanovljen pred Staretovim prihodom v Argentino; n.op.)

Tretja seja, 11. julija 1980. Predsednik je najprej poročal o "slavnostni seji 17. junija". Tudi te njegove izjave - oz. njihov zapis po notarju Šoncu - bi mogli označiti vsaj kot zanimivo ali dobrohotno pretiravanje na čast M. Stareta. Potem so se ukvarjali z rednimi zadevami: zastala članarina in smrtni primeri, primanjkljaj v blagajni, delovanje šol, včlanjevanje mladine itd. Predsednik Stariha je spet vztrajal na stališču, da bi morali dobiti arg. govornika za poklon pred spomenikom San Martinu, k čemur je Stare dodal, da bi to morale biti vplivne osebnosti, ki so slovenski zadevi naklonjene. Prosvetni ref. Beznik je opozoril na "nerazumljivo ponašanje nekaterih ljudi na reprezentativni proslavi, kakor je bila minula junijska spominska proslava. Namesto da bi ti ljudje, ki so dolžni dajati vzgled, prisostvovali proslavi, se pogovarjajo v preddverju, na dvorišču ali pa tudi na cesti...(..) Odborniki pravijo, da moramo te nedostatke odpraviti na lep način - s prijateljskim opozorilom." Posebno pozornost so odborniki obrnili "na opombo, da mnogi ljudje, zlasti mladina, ne vedo in ne morejo razumeti, zakaj se polagata dva venca in ne samo eden". Po daljšem razgovoru so sklenili, da bo odslej polagala Fantovska zveza le enega, tako pred spomenikom padlim kot gen. San Martinu. Toda: "K tem slavnostim se povabijo organizacije samo na udeležbo." Spomnili so se pravkar umrlega Boleslava Cvetka, "idejnega začetnika" Doma v Berazateguiju.

Častni član Miloš Staré

Četrta seja, 12. septembra 1980. Govorili so o srečolovu za vzdrževanje radijske ure; da ima vstop na seje MOS-a vsak odbornik ZS; da se je zmanjšalo število članov, ki so v zastanku s članarino; da še obstoji denarni primanjkljaj; da so sprejeli okrog 20 novih članov. - Msgr. Orehar je opozoril na "otvoritev društva Triglav", ki bo v prihodnjih mesecih in na katero bo gotovo prišel sedanji predsednik SIM Kolman, ki je bil svojčas član verske komisije, in ki "bo verjetno skušal iskati stika z nami". "Vsi soglašajo v tem, da se te slovesnosti ne udeležimo niti uradno niti osebno", o čemer naj bi razpravljal tudi MOS. - Predsednik je opozoril na to, da se bliža OZ in da so se štirje odborniki odpovedali odborniškemu mestu za naslednji dve leti. "Vprašanje predsedstva se bo rešilo na ta način, da bi prevzel to mesto (do)sedanji šolski referent Francé Vitrih, medtem ko bi šolski referat prevzel sedanji drugi podpredsednik Marjan Loboda. - Sprejeto."

Peta seja, 14. novembra 1980. Sprejeli so spet nekaj novih članov. Odpisali bodo dr. Vojku Arku v Bariloče in bodo skušali za tisto območje dobiti društvenega zaupnika. Ker je tajnik povedal, da računajo na okrog 80-odstotno letno inflacijo, so sklenili zvišati članarino, čeprav v manjšem razmerju. Beznik je poročal o poslovilnem večeru petošolcev, ki bo izzvenel v besedah iz Prešernovih poezij. Vitrih je povedal, da je šole obiskovalo 178 dečkov in 209 deklic, otroški vrtec pa 56; šolo je končalo 56 učencev. Predsednik Stariha je sporočil, da so že skoro vse srečke za žrebanje razprodane. Govoril pa je tudi o bližnjem OZ. Ker je treba Društvo pomladiti, je predlagal za predsednika arh. Jureta Vombergarja, ki je bil navzoč in je dal svoj pristanek, "kar sprejmejo vsi navzoči s spontanim aplavzom".

Na **šesti seji**, 6. marca 1981, so predvsem pripravljali odborovo kandidatno listo. Pri Slučajnostih je nastalo vprašanje, ali morajo vdove plačevati članarino, a sklep o tem so odložili za drugič.

Seje Izvršnega odbora v poslovnem letu 1980

Prva seja je bila 10. aprila in so predvsem govorili o Slov. dnevu v Lanusu. Zapisnik tokrat omenja, da bo **prireditev filmal Miklič**, kar da vedeti, da morajo obstajati take vrste "zapisi". - Pri Slučajnostih je predsednik omenil radijske ure in izrazil upanje, da bodo "izvozili"; omenil pa je tudi, da dnevnik "La Prensa" "prinaša naša protestna pisma". (Ne pove, na kaj so se nanašala. n.op.) **Druga seja**,

19. maja 1980, je obravnavala Spominsko proslavo, vabilo mladini, da se včlanjuje, in 75-letnico predsednika NO Miloša Stareta. Na **tretji seji**, 7. avgusta 1980, so obravnavali samo redne zadeve. **Četrta seja** je bila 30. oktobra 1980. Na njej so prebrali pismo dr. V. Arka, ki je nakazal $ 1.070, obenem pa svetoval, naj bi oddaljenim članom spregledali članarino s tem, da bi jih imeli za "socio vitalicio" (dosmrtne člane). Sklenili so mu odgovoriti, da je to nemogoče, ker ni v skladu s Pravili. Šolski referent Vitrih je poročal o prihodnji otroški koloniji. **Peta seja**, 26. februarja 1981, je imela za glavni namen pripraviti poročila za OZ. Vendar so razpravljali tudi o možnosti, da se vdovam po društvenih članih oprosti plačevanje članarine; sklenili so, da naj vsaka zase vloži prošnjo, nakar bi jo lahko oprostili v skladu s Pravili. Stariha se je obvezal, da se bo še prizadeval za radijsko uro.

7. 11. "Društvo bo obstajalo še potem, ko bo domovina osvobojena"

ŠTIRIINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 29. MARCA 1981

Po maši za žive in rajne člane v cerkvi Marije Pomagaj v Slov. hiši, ki jo je daroval msgr. Anton Orehar, je predsednik Božo Stariha začel z OZ v mali dvorani Slov. hiše.

Tajnik Emil Cof je poročal, da je Društvo 1. januarja 1981 imelo 960 članov; sprejeli so 27 novih, umrlo pa jih je 18. US je imel 6 rednih sej in 1 izredno. Na izredni, svečani seji, **18. junija 1980**, je bil **izvoljen za častnega člana Miloš Stare** kot priznanje **za vse njegovo delo v dobrobit slovenske skupnosti v Argentini in za splošne narodne koristi, kot ustanovitelj in prvi predsednik DS, sedanje ZS**, kot predsednik NO za Slovenijo in kot izdajatelj tednika Svobodna Slovenija. IO je imel 6 sej, na katerih je razpravljal o zadevah, ki jih je potem predlagal US. MOS je imel 5 sej, na katerih so predvsem razpravljali o koordinaciji dela. Dvojnike zapisnikov o sejah MOS-a so zmerom pošiljali vsem Domovom. Pisarna je uradovala od ponedeljka do petka, od 16. do 20. ure.

Takoj zatem je tajnik prebral poročilo **srednješolskega tečaja**, ki ga je poslal ravn. Pavle Rant. Preteklo leto so imeli 18 sobot pouka. Učnih moči je bilo 17, imeli pa so tudi dve osebi, ki sta bili odgovorni za tajništvo in knjižnico. V začetku julija so imeli sestanek s starši, od katerih jih je prišlo 58%. Leto je končalo 191 dijakov, od teh peto leto 41. Priloženo je tudi poročilo prof. Andreja Rota, vodja ST v Slovenski vasi.

Blagajnik Janez Dimnik je poročal, da je bilo skupno $ 157.768.488 (157 milijonov!) prihodkov, v katere je v skladu z zakoni vključena tudi vsa zaostala članarina. Izdatkov je bilo $ 9.155.240 za upravne stroške, $ 27.739.324 za otroško kolonijo, $ 1.620.324 za šolske potrebščine, $ 6.200.000 za posmrtnine, $ 31.744.688 za slov. radijsko uro, $ 12.568.750 za razne stroške prireditev, $ 32.793.200 za gradnjo na Slov. pristavi v Castelarju, skupno $ 101.841.526. Prebitka bi torej bilo (knjižno) $ 55.926.962.

Kulturni referent Frido Beznik, (katerega poročilo objavlja SS v celoti!), je poročal o Slov. dnevu in o Spominski proslavi, pri kateri je prosil za sodelovanje petošolce, ki so se v lepem številu odzvali in izvedli lep program. Ti petošolci so ga tudi naprosili, naj jim pripravi poslovilni večer od ST, za kar so v svojski obliki priredili Prešernov večer, s katerim je mladina žela velik uspeh. Govoril je, da sta že v pripravi Slov. dan in Spom. proslava za tekoče leto.

Mladinski referent Jernej Tomazin je povedal, da je pazno zasledoval delo mladine po Domovih. Prišel je do prepričanja, da je bilo delo mladine uspešno le tam, kjer je mladina imela ob sebi skupino starejših ljudi, najsibodo pevovodje, režiserji ali vaditelji. Torej je treba posvetiti več časa mladini in uspehi ne bodo izostali. Ker se mladinsko delo razvija v samostojnih organizacijah ob vodstvu dušnega pastirja, se mu ni zdelo primerno razvijati kakega samostojnega delovanja. Izvedli so spet šahovski turnir, ki se je začel z izpadnimi igrami v vsakem Domu posebej, nadaljeval pa v zaključnih igrah med bolje uvrščenimi. Skupno je igralo nad 100 šahistov, 16 se jih je uvrstilo v prvenstveni turnir, ki je bil v Slov. domu v San Martinu.

Organizacijski referent Ignacij Grohar je poročal, da je bilo njegovo delo predvsem namenjeno pridobivanju novih članov. V ta namen je pisarna pripravila okrožnico, v kateri pojasnjuje obstoj in namen osrednjega društva. Na mesečnih mladinskih mašah je nudil prijavnice za vstop. Na mladinskem sestanku novembra pa je Franc Vitrih razložil, zakaj jih vabimo. Ta pobuda doslej ni imela veliko uspeha. Za zastavljeni cilj bo potrebno še dosti časa, taktike in naporov.

Poročilo predsednika Boža Stariha je imelo namen dopolniti poročila drugih odbornikov. Govoril je o **stikih** z **državnimi oblastmi in z argentinsko javnostjo**. Vsako leto pošiljajo za Spominski dan informativne dopise časopisju ter radijskim in televizijskim postajam. Omenil je, da je prejšnje leto na OZ poročal o zaroti molka, ker še ni bilo odgovora na to, kar so bili poslali pred Titovo smrtjo. Osebna intervencija pri "La Prensa" je dosegla, da je znani pisec uvodnikov, Jesús Iglesias Rouco, komentiral dopis ZS v daljšem članku. Časnikar Ignacij López, (ki je bil potem za časa predsednika Alfonsina tajnik za tisk na Državnem predsedstvu), je odprl vrata v "Noticias Argentinas" in so mu izročili 40 dopisov. Pisma so objavili "La Prensa", "Convicción", "Los Principios" (Córdoba), "La Capital" (La Plata) in nekateri drugi. Ta uspeh si je bilo težko zamisliti, ko pa so bili pred enim mesecem cenzurirali članek, ki ga je ZS hotela oddajati na radijski uri! Edina časopisa, ki nista hotela objaviti ničesar od ZS, sta bila "La Nación" in "Clarín", ki že dolga leta ne registrirata društvenih dopisov. - Vzdržujejo redne stike z **emigrantskimi skupinami** Ukrajincev, Poljakov in Slovakov. - **Odnos** z **organizacijami slov. skupnosti** je bil dober. MOS se redno sestaja. Ker Slov. dan že dolgo kroži po KD, je bil letos v Lanusu in je zelo dobro uspel. "Toliko slovenskih zastav skupaj še nikoli ni bilo v Argentini." - Slovenski dan sta obiskala zastopnika kanadskih Slovencev in član NO dr. Peter Urbanc z gospo; navzoča pa sta bila tudi dva gosta iz Gorice, duhovnika Jurak in Mazora. - Potem je poudaril, da je ZS slovenska predstavniška ustanova, ki ima svoje delo istočasno obrnjeno v dve smeri: navzven, da svetu pokažejo namen in cilje slov. politične emigracije; navznoter, delo v korist in ohranjevanje te emigracije. Za konec se je zahvalil vsem odbornikom, učiteljem, dušnemu pastirstvu, SS, DŽ in Ozn.

Predsednik **Nadzornega odbora** je potem prebral poročilo, v katerem svetuje OZ, da odobri delo odbora in mu da razrešnico.

Na **volitvah**, za katere je bila predložena ena sama lista, so bili izvoljeni s ploskanjem: **predsednik arh. Jure Vombergar**; **1. podpredsednik** Božo Stariha; **2. podpredsednik** Marjan Loboda; **tajnik** Emil Cof; **blagajnik** Janez Čeč; **gospodar** Ignacij Grohar; **odborniki** Janez Dimnik, Katica Dimnik, Frido Beznik (oz.: Godec, kot kult.ref.), Ignacij Glinšek, Andrej Goljevšček, Marjana Marn, Stanko Oberžan, Tone Oblak, msgr. Anton Orehar, Franc Pergar, Pavel Pleško (mlad.ref.), Miloš Stare, Alojzij Šonc, Marjan Šušteršič, Beno Tičar, Francé Vitrih (šolski ref.), prof. Avguštin (Tine) Vivod in dr. Stane Žužek; **nadomestni odborniki** Franc Lobnik, lic. Stane Jerebič, Jože Markež in Stane Mehle; **nadzorni odbor** Valentin Selan, Marjan Pograjc in dr. Jože Dobovšek ml.; **častno razsodišče** dr. Jože Dobovšek st., univ.prof.dr. Milan Komar in dr. Anton Šimenc.

Novi predsednik arh. Vombergar se je zahvalil za izvolitev. Potem je dejal, da bo treba pritegniti mladino, predvsem visokošolsko. Je okrog 300 slovenskih visokošolcev, v skupnosti pa jih deluje komaj desetina. Vprašal se je, kaj je vzrok temu. Ne vidijo smisla za delo in obstoj Društva. Doma pa, nasprotno, niso indiferentni do SPE.

> "**Naš cilj je svoboda slovenskega naroda. Društvo bo obstajalo še potem, ko bo domovina osvobojena**".

ZS bo morala pomagati, kjer bo potreba. Organizirati bo treba arhiv po navodilih dr. Debeljaka v SS. "Nihče ne sme ukrepati na svojo pest." Predsednikov govor je bil sprejet z odobravanjem.

Naslednja točka je bilo **povišanje članarine**. Ker je bilo leta 1980 80% inflacije, je OZ potrdil sklep US s seje 14.11.1980, po katerem bo mesečna članarina za samca $ 4.500, za družino pa $ 7.000. Od 1. aprila 1981 naprej bo posmrtnina $ 750.000.

Pri **Slučajnostih** se je razvila živahna debata ob predlogu dr. **Staneta Žužka**, naj bi ustanovili posebno komisijo, ki bi preučevala organiziranje mlajših, povezavo Društva s skupnostjo, spremembo pravila o včlanjevanju, razmere med domovi in ZS. Končno so sklenili, da naj o tem odloča US in poroča na novem OZ. Zbor se je končal ob 13. (SS 16.4.1981 13-14 5-6 je prinesla izredno dolgo poročilo v svoji dvojni velikonočni izdaji.)

7. 12. Obisk nadškofa dr. Alojzija Šuštarja

V dvorani SH med prireditvijo v pozdrav nadškofu dr. A. Šuštarju.Na njegovi levi msgr. A. Orehar in predsednik NO Miloš Stare s soprogo Franjo Golob; na desni predsednik ZS arh. J. Vombergar s soprogo M. Debeljak

Predsednik ZS arh. J.Vombergar sprejema nadškofa A. Šuštarja; na desni dr. Tine Debeljak

Seje US in IO leta 1981.

Prva seja IO, 9. aprila 1981. Pripravljali so Slov. dan, na katerem so se odločili za nekatere spremembe: ne bo srečolova niti ne bo nalepk (kalkomanij; tedaj so govorili o 'prilepnih razglednicah'; n.op.). Radijsko uro je zmerom teže vzdrževati, ker stane sedaj vsako nedeljo 1 milijon pesov. Leta 1980 je bilo $ 7.804.688 primanjkljaja, ki so ga krili z žrebanjem 30. novembra, kjer je bil čisti dobiček $ 16.560.000. Treba bo misliti na novo prireditev, najkasneje septembra. Na povabilo "Zveze Hrvatov", da bi se 12. aprila udeležili proslave ustanovitve hrvaške države (NDH), so sklenili, da se proslave ne bodo udeležili.

Prva seja US, 24. aprila 1981. Sprejeli so za člana družino Jožeta Grbca, ki živi v Boliviji. Šolski referent je poročal, da so natisnili zvezke za 1. razred, s čimer je bilo dosti stroškov. Povedal je tudi, da je v Mendozi več otrok iz mešanih zakonov, za katere so uvedli poseben tečaj. Referent je povedal svoje mnenje rekoč, da taki tečaji dosedaj niso imeli veliko uspeha; npr., tečaj v Ramos Mejii so morali ukiniti, ker so imeli starši spočetka dosti dobre volje, potem pa so se naveličali. Šole bodo imele uspeh le, če bodo v družinah govorili slovensko. - Mladinski referent Pleško je poročal o šahovskem turnirju in prosil za kritje stroškov.

Kateheti in učitelji slov. osnovnih šol Velikega Buenos Airesa z nadškofom dr. A. Šuštarjem, direktorjem msgr. A . Oreharjem in šolskim referentom F. Vitrihom

Zatem so govorili o Slov. dnevu. Najprej so prebrali "poslanico vsem Slovencem po svetu", ki jo je predložil B. Stariha. Dr. Žužek je opomnil, da obstoji neskladnost med voljo in ideali, Miloš Stare pa je opozoril, da je vsega zla v domovini kriv komunizem, tako da besede v poslanici "dotok idej" in "tujih ljudi" niso na mestu. Sklenili so, da bodo dali spomenico v pregled nekaterim osebnostim. "Na diskreten način" bodo prosili Naš dom v San Justu, da naj bo zabavna glasba bolj tiha in slovenska. - Glede Spom. proslave je svoj zasnutek predstavil F. Beznik. Sprejeli so Staretov predlog, da naj za ta dan ob 11 dopoldne uvedejo letno polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu; šla bi naj samo delegacija kakih 10 oseb in brez govornika, le slavnostne besede naj prebere kdo izmed zastopnikov. Kadar pa bi šlo za večjo slovesnost, naj bi polaganje izvedli naslednjo nedeljo z množično udeležbo in s prisotnostjo narodnih noš. Važno pa je, da se slovensko ime

omenja in pogosto pojavlja v časopisju. - Ustanovili so posebno komisijo pod Staretovim vodstvom; njena naloga naj bi bila preučiti razmerje med Društvom in osebo, ki se želi včlaniti, tako kot je želel dr. Žužek.

Druga seja IO, 7. maja 1981. Pripravili so Spom. proslavo v vseh podrobnostih, govorili o radijski uri in denarju zanjo, zvišali plačo tajniku in naredili pospravo Slov. dneva, ki je prinesel $ 4.200.000 čistega dobička, skupaj s prostovoljnimi prispevki ob vhodu. Sklenili so natisniti 500 izvodov zvezkov za 1. razred, ki bi stali okrog 70 milijonov pesov. SLOGA je po Lobodu sporočila, da bo prispevala 10 milijonov v šolski sklad. Vitrih se je ponudil, da bo uredil prvi del študijske knjižnice, za pregled Hanželičevih knjig pa naj bi naprosili Perniška.

Tretja seja IO, 18. junija 1981. Na Spom. proslavi je bilo milijon pesov primanjkljaja, predvsem zaradi stroškov za propagando. Predsednik je omenil, da so o polaganju venca obvestili vse glavne časopise, a edino "La Razón" je nekaj objavila. - Pristavi bo uradno treba spremeniti ime, da ne bi bilo težav s pravno osebnostjo. - Ker v San Justu ni mogoče izvesti žrebanja za radijsko uro, zato da ne bi "prišlo do kolizije", je ramoški predsednik Potočnik ponudil Slomškov dom. - Sklenili so nekoliko drugačno ravnanje do tistih, ki dolgujejo članarino: večkraten "diskreten" opomin, morebitno zaokroženje dolga ipd. - Daljšo debato je povzročila opomba z zadnje seje MOS-a, češ da je prišlo do 'kolizije', ker so nekje prav v mesecu juniju ponovili "Žlahtnega meščana", drugje pa so priredili ples. Nekateri odborniki ZS so izjavili, da ni bilo nobene "kolizije", kar zadeva igro, in da "po 30 letih že ni več mogoče prepovedovati veselih prireditev v mesecu juniju". (V tem spet opažamo neko spremembo v mišljenju in ravnanju; ZS se verjetno ni mogla zoperstavljati mnenju vseh KD; n.op.) - Vitrih je izjavil, da ni na mestu pesimizem, ki preveva nekatere, ker da je pogovorni jezik naših otrok v pretežni večini španščina; zadnja kolonija v Córdobi je glede tega pokazala, da so slovensko govorili več kakor prejšnja leta.

Druga seja US, 26. junija 1981. Beznik, ki zaradi pripravljanja "Umora v katedrali" ni bil na zadnji seji IO, je dejal, da ne kaže spreminjati tedaj sprejetega stališča, da ni v pristojnosti in ne v moči Društva in že ni času primerno prepovedovati zabavne prireditve v mesecu juniju, čeprav njega osebno žalni značaj meseca še vedno obvezuje. Dr. Žužek je k temu pripomnil, da bi v juniju izrazili spomin na žrtve s kakim znakom ali z zastavo na pol droga. Obveljal je predlog Stareta, da v nekaj mesecih pred junijem dobro premislijo in pretehtajo ideološko stran teh dogodkov, tako da bo mladina lahko razumela določene zahteve oz. prepovedi. - Prebrali so nuncijev odgovor na pismo, ki ga je ZS poslala sv. Očetu ob, na srečo, neuspelem atentatu.

Četrta seja IO, 13. avgusta 1981. Obravnavali so zadeve kot "rifo" za radijsko uro in pripravo Slov. dne. Kar zadeva Slov. dan, je Pristava ponudila prostore zanj, ni pa mogla sprejeti drugih obveznosti, za katere bi se morala zavzeti ZS sama. MOS je izjavil, da bi naj za Slov. dan skrbela ZS samo vsakih 5 let. Predsednik je predlagal za to leto spored v šaljivem tonu, a Beznik je ugovarjal, češ da tak način zahteva še več priprave in da med ljudmi ni navdušenja, ki je potrebno za tako množično prireditev. Oglasil se je k besedi E. Cof, ki je poudaril, da so sprva Slov. dnevi imeli dobrodelen namen, združen z zabavo, zato je bil kulturni del kratek; zadnja leta so to nekako spremenili; svetoval je, naj bi se vrnili k prvotni zamisli. - Šolski ref. Vitrih je povedal, da so šolski zvezki že v uporabi. Ker so matrice še uporabljive, jih bo mogoče po potrebi ponatisniti. - Zvišali so prispevek za radijsko uro, pa tudi za izposojnino knjig.

Tretja seja US, 28. avgusta 1981, se je ukvarjala samo z rednimi zadevami. Po dolgem času opazimo, da v zapisniku po imenih označijo člane, ki so bili izključeni zaradi neplačevanja članarine (skupaj 32).

Četrta seja US, 1. oktobra 1981. Poročali so skoro vsi referenti. Npr., mladinski Pleško je povedal, da je organiziral ciklus 10 predavanj za srednješolce in visokošolce s temo "Izbira poklica", pa tudi skupen izlet na letovišče SLOGA. Predsednik Vombergar je prebral **pismo z dne 7.9.1981, s katerim Miramarski odbor Slov. doma sporoča, da se je odločil prepisati dom na ZS in da tako ostane čim dlje v slovenskih rokah**. Sklenili so, da sprejmejo ponudbo in da bodo z miramarskim odborom naredili pisno pogodbo o upravljanju doma v prihodnje, ki bo seveda v rokah miramarčanov in na njihove stroške, prenosna listina pa bo shranjena v ZS.

Peta seja IO, 5. novembra 1981, ima zelo kratek zapisnik. Govorili so samo o družabni prireditvi v korist sklada za radijsko uro in o otroški koloniji v Córdobi, ki bi stala $ 850.00 za vsakega otroka, čigar starši so člani ZS, za ostale pa $ 950.000; kolonijo bo spremljal zdravnik dr. Miha Stariha.

Šesta seja IO, 3. decembra 1981, je obravnavala v glavnem tekoče zadeve. Predsednik Vombergar pa je sporočil, da bo sredi oktobra 1982 **prišel na obisk ljubljanski nadškof dr. Šuštar**. Na seji MOS-a so sklenili, naj posebno dobro pripravijo skupni mladinski dan, ki bo 7.11.1982. Zato so naročili referentu Plešku, naj stopi v stik s predsednikom SFZ in predsednico SDO ter prosi za sodelovanje starejše izkušene osebe (Sušnik, Vivod, Beznik, Oblak idr.). Omenili so tudi, da je bilo na seji MOS-a govorjenje o tem, da bi pripravili tečaje za režiserje, pevovodje in pisce poročil; izrazili so mnenje, da sta prva dva tečaja neizvedljiva, tretjega pa bi vključili v tečaj za organizacije.

Peta seja US, 18. decembra 1981. Ukvarjali so se z rednimi zadevami, predvsem glede na prihodnji OZ. **Msg. Orehar je govoril o obisku nadškofa Šuštarja, ki da je bil uradno povabljen in je v domovini zadeva urejena. Skrbeti bi morali, da bo na prireditvah velika udeležba, "ker bo ta obisk imel za posledico poživitev slovenskega duha - zlasti še pri mladini."** Svetoval je sestaviti širši odbor. Dostavil je: **"Na vsak način je previdnost na mestu, ker se bo nadškof vrnil domov."**

Šesta seja US, 9. marca 1982. Pripravili so OZ. Ker se je odbornik Ignacij Glinšek preselil v Bariloče, kjer je kakih 12 članov, bo tam postal zaupnik Društva, na njegovo mesto v odboru pa bi naj prišel Francé Lobnik. Izrazili so tudi željo, da bi naj od "tukajšnjih Domov" vsak imel svojega zastopnika v odboru ZS, a bi moral biti izvoljen kot odbornik na OZ. Izredno natančno so določili nekatere okoliščine, v katerih bo moral potekati Slov. dan, ki da bo "letos iz znanih razlogov" na Pristavi; prav tako so vzpostavili, da bo ob vsakem vremenu, ker dosedanje preložitve niso imele uspeha..

PETINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 28. MARCA 1982

Pričel ga je predsednik arh. Jure Vombergar ob 11 uri. Najprej je dir. msgr. Anton Orehar zmolil očenaš za vse umrle člane, nato pa so poslali pozdravna pisma predsedniku države gen. Leopoldu Fortunatu Galtieri-ju, buenosaireškemu nadškofu kardinalu Juan Carlos Aramburu-ju in predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu.

Tajnik Emil Cof je poročal, da je umrlo 13 članov, pristopilo pa jih je 9. US je imel 5 sej, IO pa 6. MOS je zasedal petkrat. Pisarna je redno poslovala od ponedeljka do petka od 16. do 20. ure. Kupili so za knjižnico 72 novih slovenskih knjig.

Blagajnik Janez Čeč je povedal, da so imeli $ 205.729.035 prihodkov in $ 139.291.534 izdatkov, torej $ 66.437.501 presežka, od česar pripada $ 52.149.000 povečani vrednosti zgradbe na Pristavi.

Prosvetni referent Frido Beznik[3] je poročal o Slov. dnevu in o Spominski proslavi.

Mladinski referent Pavle Pleško je pazljivo zasledoval delovanje mladine po domovih. Kot dopolnilo tega dela je osrednje društvo izvedlo nekaj samostojnih dejanj. Tine Debeljak ml.je pripravil točkovno razpredelnico za šahovski turnir (ELO). Ta se je odvijal ob sobotah, od 26.9. do 24.11., in se ga je udeležilo 16 šahistov, izbranih pod dvojnim vidikom: zastopniki Domov in tisti, ki so imeli več kakor 1.800 točk. Prvo nagrado, lesorez Jožeta Žerovnika, kot darilo SLOGE, je prejel Jože Marolt, drugo in tretjo nagrado pa je podelila ZS. - V oktobru je sklical na poklicno posvetovanje absolvente srednjih šol. Predavali so dr. Marko Kremžar o izbiri poklica in o ekonomski vedi, dr. Stane Žužek o znanstvenem raziskovanju, lic. Andrej Mele o kemiji in drugih prirodoslovnih vedah, inž agr. Marko Fink o agronomiji, dr. Jože Dobovšek o pravni vedi, lic. Janez Žnidar o biokemiji in lekarnarstvu, arh. Janez Klemenc o arhitekturi in inž. Janez Bokalič o inženirstvu. Predavanja so bila na visoki ravni in dobro obiskana in po njih je bil razgovor. - Pripravili so tudi izlet 3., 4. in 5. letnika ST na letovišče Sloga z namenom, da se poglobijo prijateljski stiki.

Šolski referent Francé Vitrih je povedal, da je bilo 7 šol v Velikem Buenos Airesu in 3 v notranjosti (Bariloče, Mendoza, Tucumán), ki so delovale po KD, le v Bariločah in Tucumanu sta gostovali drugod. V vsaki šoli obstojijo šolski odbori staršev (KŠS). V šolah je bilo v celem 451 otrok in 82 učnih moči, vštevši katehete in voditeljice. Osmi razred je končalo 44 otrok. V otroškem vrtcu je bilo

---

[3] Večkrat opažamo, da zdaj že pokojnega Frida Beznika imenujejo tudi "Frido Godec". Dejansko je oboje pravilno. Ne gre za psevdonim, ampak za spremembo priimka, ki je mladoletni siroti omogočila vselitev v Argentino.

68 otrok. V šolah za špansko govoreče je poučevalo 6 učiteljic; učencev pa je bilo 28. Obiskal je vse šole v Velikem Bs.As. Po vseh so razdelili lepake z napisom: **DANES ŠE NI PREPOZNO!** Imeli so tri skupne prireditve, pa tudi skupni izlet za konec leta in kolonijo v počitnicah. Na izlet v kopališče Villa Albertina je šlo 342 šolarjev, na kolonijo v Dom dr. Hanželiča pa 36 s petimi spremljevalci in pod duhovnim vodstvom dir. Oreharja in župnika Lamovška. Kolonijo so gmotno podprli Francé Malovrh, Dorijan Heller, ZS in ZSMŽ. Učenci so sodelovali tudi pri vseh skupnih prireditvah in po KD. ZS je izdala nova, umetniško izdelana spričevala, zamisel in delo Staneta Snoja. Marjan Loboda je pripravil zgodovino za 6. in 7.razred, Angelca Klanšek pa zemljepis na podlagi bolj obširnega, ki ga je prejšnje leto spisal Simon Rajer. ZS je izdala nove zvezke za 1. razred, ki jih je sestavila Anica Šemrov, risal pa Stane Snoj. V preteklem letu je umrla voditeljica šole v Carapachayu Majda Markež, nato pa Francka Miklavčič, prva učiteljica šole v San Martinu.

Nato je tajnik prebral **poročilo ravnatelja ST,** Pavleta Ranta, o delu tečaja v preteklem letu. Pouk (da) so imeli 17 sobotnih popoldnevov. Šolsko leto je končalo 193 dijakov, od katerih jih je absolviralo 32. Za konec leta so med četrtoletniki izvedli anketo "Kaj mislim o ST". Odgovori so bili na splošno takile: da so prvo leto hodili na tečaj s težkim srcem, potem pa so se navdušili zanj; prav tako so mnenja, da bi moralo več učencev osnovnih šol nadaljevati ta tečaj; nekateri predlagajo pouk ob sobotah dopoldne namesto popoldne; večina pa priznava izredne zasluge tečaja za boljše medsebojno poznavanje in s tem v zvezi boljšo povezavo med KD samimi; pričakujejo pa več debat in ne samo poslušanje dolgih razprav. Novi ravnatelj je prof. Tomaž Debevec, ki je absolviral ST leta 1969, zdaj pa že nekaj let poučuje zgodovino na tukajšnjih gimnazijah. - ST v Slov. vasi je obiskovalo 37 dijakov, ravnatelj je bil lic. Dušan Šušteršič.

K temu poročilu je **dodal arh. Vombergar podatek, da se je organiziral tudi visokošolski tečaj,** na katerem so predavali dr. Milan Komar, dr. Marko Kremžar, Zorko Simčič, lic. Milan Magister in Božo Fink.

Predsednikovo poročilo je dopolnilo ostala poročila in odgovorilo na vprašanje, v koliko je odbor uspešno ali neuspešno izpolnjeval namene Društva, kot so: pospeševati vse, kar druži; iskati sodelovanje vseh organizacij; ohranjati slovensko skupnost, povezano samo na svobodni volji in medsebojnem spoštovanju, predvsem pa ohranjati živo vero v svobodo slovenskega naroda. Ko je prevzel predsedniško mesto, je rekel, da bi bil rad neke vrste katalizator, ki bo skušal pritegniti čim več mladih sil. Upa, da je imel nekaj uspeha s svojimi govori na ST. Dejansko pa mora priznati, da številčno ZS ni zrastla. Omenjajoč delo znotraj slovenske skupnosti, je povedal, da se je MOS redno sestajal v SH ali po KD in da so skupno iskali rešitve za skupne probleme. Kar se tiče dela navzven, pa je rekel, da pač "živimo" v svetu, ki "nas" nima rad, ki z nezaupanjem gleda na "naše" posebnosti, a jih seveda tolerira.To se čuti v tem, da "naših" dopisov v tukajšnja občila ne objavljajo ali pa v zelo skrajšani obliki; ali pa da "nas" na kakšne sestanke emigrantov ne vabijo ipd. (Op.: Treba je pač vedeti, da povprečni Argentinec, tembolj politik ali časnikar, gleda vse pod številčnim vidikom: Slovenija je ozemeljsko manjša od najmanjše argentinske province Tucumán in seveda majhna tudi po številu prebivalstva; Slovencev je 2 milijona, torej skoro nič proti skoro 20 milijonov Argentincev leta 1948 in okrog 35 milijonov leta 1997; Italijanov in Špancev z njihovimi potomci je v Argentini po 8 milijonov ali več, po več kot milijon je Paragvajcev, Čilencev, Bolivijancev... - Slovencev s potomci pa 30.000 ali največ 35.000! Torej: niti en Slovenec na vsakih tisoč Argentincev in od "novih" kvečjemu eden na vsakih pet tisoč! n.op.) Potem se je predsednik zahvalil vsem, predvsem odbornikom, članom MOS-a, učiteljem, uradnikom, sodelavcem pri radijski uri in tudi mladini, ki včasih čuti, kot da jo puščajo ob strani ali pa, da se starejši prepirajo za oslovo senco. Toda v skupnosti je kot v življenju posameznika: le malokdaj gre za res važne stvari, toliko je banalnosti in navidezno važnih vsakdanjosti, a brez tega, se zdi, da ne gre.

Za **nadzorni odbor** je predsednik Valentin Selan dal ugodno poročilo o delu odbora in predlagal odobritev storjenega, kar so tudi sprejeli.

Pri **predlogih** je blagajnik Čeč povedal, da je bila inflacija v zadnjem letu 124,6% in da bi se zato morala mesečna članarina zvišati na $10.000 za samce in $ 15.000 za družine. Posmrtnina se dvigne od 1.4.1982 na $ 1.700.000 za vsak smrtni primer. Tudi to so odobrili.

Pri **Slučajnostih** je Tone Bidovec vprašal, kako pridobiti mlajše za vpis v Društvo. Mladi ne vedo, kaj je ZS. To bi jim morali razložiti Domovi. Predsednik je obljubil, da bo odbor poskrbel za rešitev tega vprašanja.

Občni zbor se je nehal ob 12^h.

(SS 8.4.1982 12-13 5-6; dne 27.1.1983. 4 3 je prinesla tudi poročilo pod naslovom "**35-letnica Društva Slovencev - Zedinjene Slovenije**", v katerem samo na kratko poroča o ustanovnem občnem zboru. Dejansko je bila to edina omemba te obletnice, za katero ni bilo nobenega drugega slavja.)

Seje Upravnega sveta in Izvršnega odbora v poslovnem letu 1982

Prva seja US, 16. aprila 1982. Razgovor je tekel o Slovenskem dnevu, Spominski proslavi, o tajnikovem in blagajnikovem poročilu. Od Mohorjeve iz Celovca so prejeli zahvalo za pozdrave otrok s počitnic v Córdobi, pa tudi sporočilo, da bo poslala otrokom pravljice v slovenskem in obenem španskem jeziku. Odborniki so izrazili mnenje, da bi "mnogo pripomoglo pri učenju in pravilni izgovarjavi našega jezika 'graviranje' slovenskih povesti-pravljic iz domovine", s čimer se že dolgo resno bavi šolski referent. - Ker Lobnik ni mogel sprejeti Glinškovega mesta v odboru, je njegovo mesto zasedel Stanko Jerebič.

Na prvi seji IO, 27. maja 1982, so govorili le o Spominski proslavi, prebrali pa so tudi sklep MOS-a: "V zvezi s situacijo na Malvinskih otokih se sklene, da se priporoči našim članom in prijateljem, naj sodelujejo po svojih močeh pri "FONDO PATRIOTICO MALVINAS ARGENTINAS" (Domovinski sklad Argentinske Malvine) in naj se zdrave osebe od 16. do 60 let starosti, če je mogoče, prijavijo kot darovalci krvi. V ta namen se razdelijo med Domove posebne pole, ki naj se čim preje izpolnjene pošljejo Zedinjeni Sloveniji, ki jih bo potem s posebnim spremnim pismom poslala na vojaško poveljstvo, da tako dokažemo doprinos slovenske demokratične skupnosti naporom vsega argentinskega naroda za osvoboditev Malvinskih otokov. Tudi se sklene, naj ZS organizira sodelovanje naših ljudi na raznih skupnih manifestacijah zasužnjenih narodov v podporo argentinskih naporov v borbi proti britanskim zavojevalcem. ZS naj se zaveda, da je glava, Domovi pa roke in noge naše organizirane skupnosti. Potrebno je iskati stike z visokimi argentinskimi osebnostmi."

Druga seja US, 8. julija 1982. Predsednik Vombergar je podal poročilo o Slov. dnevu. Omenil je, da pred spomenikom San Martinu še nikoli ni bilo toliko slov. narodnih noš. Ob tej priložnosti so izpovedali svoje soglasje (adhesión) z argentinskim narodom in se ponovno spomnili žrtev komunistične revolucije v Sloveniji. Priložnostni govor je imel Cof, ki je tudi dal izjavo za kanal 9; ta jo je še isti večer vključil v svojo oddajo, obenem s slovensko himno "Naprej, zastava Slave", ki so jo zapeli po končanem govoru. Delno je poklonitev snemala tudi severnoameriška TV-postaja ABC. O tem sta pisala dnevnika "La Nación" in "La Razón". Nekateri odborniki so so izjavili, da bi pri takih prireditvah morale biti navzoče osebe, ki obvladajo tuje jezike, tako da bi podajale primerne izjave. - Predsednik Vombergar je poročal tudi o sodelovanju slovenske skupnosti na manifestacijah ob obisku papeža Janeza Pavla II. Pozdravili so ga na Majskem trgu z zastavami in napisi, nato pa v Ramos Mejíji, pri bencinski črpalki ESSO blizu Ramos Mejíje in na postaji Morón. V soboto 12. junija sta se dve skupini narodnih noš v Palermu postavili v bližino papeževega oltarja, ena pod vodstvom policijskega častnika Sršena, druga z lastno iniciativo. Arh. Vombergar je sporočil tudi, da se je po raznih domovih prijavilo 128 dajalcev krvi, zadevna imena pa so spravili v arhiv, ker se je medtem vojna na Malvinah že končala. O uspešnosti in podrobnostih "Domovinskega sklada" pa še ni dokončnih obvestil. - Ker so na seji MOS-a kritizirali organizacijo zadnjega Slov. dneva, so sklenili, da bodo pomanjkljivosti popravili. Z izjemo Našega doma, ostali Domovi še niso poslali 50% dobička s svojih stojnic, zato obstoji še primanjkljaj. Sklenili so, da kljub tako priporočani varčnosti ne bodo preveč varčevali s propagando, ker s tem pomagajo vzdrževati slovenski tisk. - Anica Šemrov se je pisno zahvalila za knjigo, ki so ji jo darovali v zahvalo za pripravo novih šolskih zvezkov za 1. razred. Šolski ref. Vitrih je povedal, da je pripravil 6 kaset "Govorimo slovensko", ki jih bo poslal v Mendozo. Sklenili so, da jih razmnožijo in razdelijo po šolah.

Druga seja IO, 27. avgusta 1982. Poleg rednih zadev so razpravljali o pripravah na **obisk nadškofa Šuštarja**. Kult. ref. **Beznik** je povedal, da **pripravlja otroke za skupen sprejem** in da **režira Župančičevo 'Dumo', s katero bo nadškofa pozdravila mladina**. ZS bo tudi denarno pomagala kriti stroške, povezane s potovanjem nadškofa Šuštarja, a znesek bodo določili potem, ko bo celoten račun zaključen.

Tretja seja US, 10. septembra 1982. Soglasno so sklenili: "V odboru ZS naj bodo zastopani tudi Domovi, in sicer vsak Dom po eni osebi, ki pa mora biti včlanjena v ZS. V ta namen pošlje ZS vsakemu Domu imena treh ali več oseb, od katerih izbere Dom svojega kandidata, ki pa deluje v odboru ZS popolnoma samostojno, kot ostali odborovi člani." - Od SKAD-a so dobili zamisel Tineta Vivoda za slovensko "občinsko" (priznano) šolo. Odborniki so izrazili resen pomislek, da bi bilo to sedaj mogoče

uresničiti, ker ne bi bilo zadosti učencev in ker še ne vedo, kakšni bi bili pogoji za ustanovitev. - Predsednik Vombergar je poročal, da je bil na večerji, kjer se zbirajo zastopniki raznih slovanskih narodov, vsakokrat pri drugem gostitelju. Izrazil je misel, da bi bilo koristno, ko bi take večerje prirejali tudi Slovenci. Sklenili so, da bodo o tem govorili po nadškofovem obisku, izrazili pa so tudi ugovor, češ da ne gre za večerje kake organizirane skupnosti. - Arh. Vombergar je tudi sporočil, da je dobil od neimenovane in neznane osebe ponudbo za nagrado 5.000 dolarjev najboljšemu učencu ST, pod pogojem da gre za dva meseca v Slovenijo. Odborniki so soglasno sklenili, da te ponudbe ni mogoče sprejeti zaradi anonimnosti in nejasne obveznosti. - Dr. Žužek je predlagal, naj bi Društvo omogočilo izhajanje Mladinske revije. Na to je odgovoril msgr. Orehar, da to že pripravlja ST.

Tretja seja IO, 15. oktobra 1982. Razen rednih zadev so bolj podrobno določili tudi nekatere obveznosti ob priložnosti obiska nadškofa Šuštarja; npr. glede prireditve v dvorani, reda pri zasedbi omizja in pomoči pri rediteljstvu na sprejemu na Ezeizi, za kar se bo zavzel mlad. referent.

Zapisnik **četrte seje IO**, 12. novembra 1982, je precej dolg (6 r). Sprejeli so na znanje, da sta uradnika v pisarni ZS, Emil Cof in Mija Markež, izjavila, da se odpovedujeta slehernemu povišku plače do konca leta. Sklenili so se pozanimati, kaj bo z radijsko uro, ker so zvedeli, da je postajo "Antártida" kupila družba DESUP SRL, ki daje v svojih oddajah poseben poudarek družini in duhovnim vrednotam ter folklorni glasbi. - Ker je za prihodnje leto napovedanih 160% inflacije, bo treba zvišati članarino. - Šolski referent Vitrih je potožil o težavah, ki jih imajo s Počitniškim domom zaradi previsokih cen, ki da so za štirikrat višje od prejšnjega leta, zaradi česar je dozdaj prijavljenih samo 15 otrok. Sklenili so, da bo referent govoril z vodstvom Počitniškega doma. Odobrili so nakup 10 izvodov slovenskega prevoda Martina Fierra, zato da bi knjigo lahko podarjali prijateljskim argentinskim osebnostim.

Četrta seja US, 10. decembra 1982. Tajnik je poročal o nekaterih članih, ki so že več let v zaostanku s članarino. Prejeli so dopis od SLOGE, v katerem pojasnjuje klevetno pisanje dnevnikov "La Prensa" in "La Razón" o njenem delovanju. Šolski referent je poročal, da se je končno priglasilo za kolonijo 44 otrok, medtem ko jih je bilo preteklo leto samo 36. Spet so načeli zadevo o dvojezični šoli, o kateri so poročali, da že obstoji pripravljalni odbor, ki ima 8 oseb. Predsednik je prebral prošnjo ZS z dne 22.11. t.l., s katero se je za odprtje šole obrnila na občino. Prošnjo je podpisal tudi msgr. Orehar. Potem je o zadevi poročal T. Vivod. Rekel je, da je vse še v povojih. Ne vedo, koliko otrok bi se prijavilo. Od občine pa da pridejo na ogled prihodnji ponedeljek. Utemeljil je koristnost take šole zaradi številnih mešanih zakonov. Zaenkrat še ni govora o srednji šoli. Treba je izrabiti priložnost, ki se jim nudi. "Koliko se bo uporabljal slovenski jezik, pride v pogodbo", a ne bi smeli iti "v detajle". "Glavno je, da bo šola delovala v slovenskem duhu." M. Stare je svetoval, naj bi o tem najprej povprašali učiteljski svet. Potem pa je odbor sklenil: 1. vsa akcija za dvojezično šolo je pod okriljem ZS. 2. odobrijo se vsa dosedanja prizadevanja. 3. US poveri nalogo prof. Vivodu. 4. po potrebi bodo sklicali posebno sejo pred OZ. - Blagajnik Janez Čeč je pokazal novo knjigo Zorka Simčiča in izjavil, da bo on osebno podaril vsakemu učencu, ki konča slovenske šole, izvod s posebnim posvetilom pisatelja Simčiča.

Peta seja US, 7. marca 1983. Govorili so o pripravi OZ. Poročilo o dvojezični šoli je podal prof. Vivod. Bil je na občini Buenos Aires, kjer so mu izjavili, da slovenščina ni uradno priznan učni jezik, da zato ni mogoče misliti na tako dvojezično šolo. Ponudili so mu "navadno" šolo, "kar pa je za nas nesprejemljivo". Potem je dejal, da bo delo v tej smeri nadaljeval. - Potem so se razgovarjali o sestavi novega odbora. Nekateri odborniki bi se radi odpovedali novi kandidaturi (Beno Tičar, E. Cof), drugi pa so želeli v odbor pritegniti mlajše osebe, za kar so sklenili, da bodo povabili dr. Katico Cukjati, inž. Jerneja Dobovška in dr. Andreja Finka.

ŠESTINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 27. MARCA 1983

Po obredih in sv. maši na cvetno nedeljo v cerkvi Marije Pomagaj, ki jo je dir. msgr. Anton Orehar daroval za žive in mrtve člane ZS, se je sestal OZ v mali dvorani Slov. hiše. Predsednik arh. Jure Vombergar je začel z zborom ob 10.35. Po očenašu, ki ga je msgr. Orehar zmolil za umrle člane, so poslali pozdravna pisma predsedniku gen. Reinaldu B. Bignone-ju, predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu in buenosaireškemu nadškofu kardinalu Juan Carlos-u Aramburu-ju. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Jože Repovž in Slavimir Batagelj, za preštevalca glasov pa Stanko Oberžan in Valentin Urbančič. Zapisnik prejšnjega OZ so odobrili, ne da bi ga prebrali, ker da je bil svojčas objavljen v SS. Nato so prešli k poročilom. SS je s tega OZ objavila vsa poročila dobesedno in s podpisom vsakega odbornika.

Poročilo tajnika Emila Cofa. Društvo je imelo v začetku leta 1982 956 članov. Sprejeli so 6 novih, umrlo jih je 17, izstopila sta 2, izbrisali pa so jih 28, tako da je bilo 31.12.1982 skupno 915

članov. (Zdi se primerno pripomniti, da je poročilo tajnika na OZ večkrat imelo takole shemo: "v začetku leta je ZS imela 919 članov; ob koncu leta pa je imela 911 članov". Toda poročilo na naslednjem OZ nima za začetek novega leta isto število kot je bilo omenjeno za konec leta 1981! n.op.) US je imel 5 sej, IO 4 in MOS 5. Pisarna je delovala redno od ponedeljka do petka, od 16. do 20. ure. Prejeli so 41 dopisov, odposlali pa so 329 pisem.

Blagajnik Janez Čeč je povedal, da je bilo prihodkov leta 1982 $ 310.969.148, izdatkov pa $ 275.440.083, torej $ 35.529.065 prebitka. A stvarnega prebitka je samo $ 18.258.065, ker je treba odračunati zaostalo članarino.

Prosvetni referent Frido Beznik je poročal o lepo uspelem Slov. dnevu na Pristavi in o Spominski proslavi, kjer je pel sanjuški mladinski zbor por vodstvom Andreja Selana in so sodelovali mladi recitatorji. Pomemben za skupnost je bil obisk ljubljanskega nadškofa dr. Alojzija Šuštarja. Referent je s šolskim odborom sodeloval pri vajah osnovnošolskih otrok za sprejem nadškofa pod geslom "S Slomškom od jutra do večera", z mladinskima organizacijama pa pri izvedbi odrskega prizora "Duma".

Mladinski referent Pavel Pleško je rekel, da ZS ni hotela pripravljati dodatnih prireditev, ker mladina deluje že v lastnih organizacijah in po KD. Maja je bila v okrilju ZS ustanovljena **Slovenska šahovska zveza**, katere predsednik je **Mirko Vasle;** zveza je organizirala turnir leta 1982. Ker je bil mladinski referent prepričan, da ima zagotovljen obstoj le tista organizacija, ki je v službi članstva, je pričel z iskanjem zvez, kako preskrbeti srednješolcem, visokošolcem in univerzitetnim diplomantom olajšave pri študiju in specializaciji v Argentini ali drugod po svetu v obliki štipendij. Prizadevanja niso bila zaman. Sedaj imajo konkretne informacije o raznovrstni pomoči, ki jo nudijo določene ustanove. Manjkajo le še nekatere formalnosti za to, da bo zadeva dobila praktično obliko. Omenil je tudi, da je ob obisku nadškofa dr. Šuštarja mladina sodelovala povsod, kjer je bila zaprošena.

Šolski referent Francé Vitrih je kot navadno podal izčrpno poročilo. Šol za slovensko govoreče otroke je bilo 11, ki jih je obiskovalo 447 otrok; bili sta tudi dve šoli špansko govorečih otrok, v Slov. hiši in v Mendozi, ki jih je obiskovalo 32 otrok. Učnih moči je bilo 80, vštevši voditeljice in katehete. Kot vedno, so imeli začetno šolsko prireditev ter Alojzijevo in Slomškovo proslavo; šolski izlet v Slov. vas je odpadel zaradi slabega vremena, na 21. počitniško kolonijo v Córdobo pa je šlo 53 učencev. Vse leto je potekalo v pripravah na obisk nadškofa Šuštarja, katerega so pozdravili na posebni prireditvi 23.10.1982 ob 9^h v Slov. hiši.

Srednješolski tečaj: V 22. letu njegovega obstoja so bili tečaji v Slov. hiši, v Slov. vasi, v Bariločah in v Mendozi, (od koder še ni prišlo poročilo). V Slov. hiši je bilo vpisanih 192 dijakov, 43 v 5. letniku. Imajo 3 dopisne učence iz Córdobe. Imeli so sestanek s starši, na katerega je prišel tudi nadškof Šuštar, ki je potem obiskal razrede. Abiturienti so izdali almanah z naslovom "Vedno mlada rast". V Slov. vasi je bilo 33 dijakov. V Bariločah je 6 dijakov nehalo štiriletni šolski tečaj.

Predsednik arh. Vombergar je pozval navzoče, ki so slišali poročila, naj presodijo, v koliko so izpolnili oz. v koliko so delali v skladu s cilji Društva. Hvaležni bodo za vsako opombo in dobronamerno kritiko. Dogodki leta 1982 so precej razgibali argentinsko skupnost in tudi ZS ni mogla stati križem rok. Najprej **zadeva z Malvinami**, nato **papežev obisk** in **končno obisk nadškofa dr. Šuštarja**, vse to je spravilo v gibanje ljudi in "še nikoli ni sodelovalo toliko naših ljudi, posebno pri obisku nadškofa". Prav tako se verjetno še nikoli ni zbralo toliko narodnih noš, kot ob počastitvi pred spomenikom gen. San Martinu in ob papeževem obisku.

> **"Obisk ljubljanskega nadškofa za mnoge pomeni mejnik v obstoju naše emigracije v Argentini. Zvest izključno pastoralnemu namenu svojega potovanja, je iskal stike s slovenskim božjim ljudstvom širom po deželi, obiskal vse slovenske Domove, skoraj vse institucije, mudil se predvsem med mladino in otroki, obiskoval bolnike, vse to z namenom, da nas potrdi v veri in zvestobi narodu, iz katerega izhajamo. Ugotovil je, da smo Slovenci v Argentini živa veja na drevesu slovenstva, da smo se ohranili versko in narodno.**
>
> **Kar so povprečni Slovenci v domovini vedeli o nas, so zvedeli iz knjig Ciuhe in Čučka ali iz feljtona o 'napokanih iluzijah slovenskih političnih emigrantov'. Ko se je škof vrnil v Slovenijo, je povedal še o drugi plati zvonà: v Družini, v Ognjišču in še kje."**

Potem je poročal o šolstvu in MOS-u- Zahvalil se je sodelavcem in časopisju, ki objavlja poročilo o delu in prireditvah ZS.

Potem je dejal, da so v delovanju ZS **uspehi** in **neuspehi**. Tudi o pomanjkljivostih je hotel nekaj povedati. Rekel je, da imajo zadnja leta "**trdovratno se ponavljajoči osip članstva**". **Sodil je, da je splošno mnenje rojakov, da je zadosti vpis v KD, ne vidijo pa smisla za vpis v osrednje društvo**. Treba bo najti novih poti, da temu odpomorejo.

Drugi neuspeh je radijska ura. Novi lastniki postaje Antártida, ki se zdaj imenuje América, so spremenili nedeljski dopoldanski urnik in v tem ni več mesta za radijsko uro, kot jo hoče ZS. Iskali bodo novih možnosti kje drugje. Do konca februarja 1982 pa je delovala, za kar se je treba posebno zahvaliti Heleni Loboda, ki je vsa leta delala "ad honorem".

Delni neuspeh so imeli tudi s pripravo za dvojezično osnovno šolo; delni zato, ker niso dobili dovoljenja za šolo, kakršno so hoteli, a pripravljenega je veliko gradiva, ki bo koristilo pri nadaljnih poskusih; za to gre zasluga predvsem prof. Vivodu.

Po poročilu predsednika so prosili za **odobritev sklepa US**, ki je na seji 10.12.1982 odločil, da naj bo **članarina** za samce $ 25.000 mesečno, za družine pa $ 37.500. Na seji junija bo US določil novo vsoto, če bo to potrebno. Predlog odbora je bil soglasno sprejet.

Poročilo **nadzornega odbora** je podal Tine Selan, ki je predlagal razrešnico odboru ZS.

Potem so sledile **volitve.** Predložena je bila ena sama lista, ki jo je sestavil US. Bila je sprejeta soglasno s ploskanjem. Tako so bili izvoljeni: **predsednik** arh. **Jure Vombergar**; **odborniki:** Emil Cof, dr. Katica Cukjati, Janez Čeč, Janez Dimnik, Katica Dimnik, inž. Jernej Dobovšek, dr. Andrej Fink, Ignacij Grohar, Marjan Loboda, Jože Markež, Marjana Marn, Stanko Oberžan, Tone Oblak, msgr. Anton Orehar, Pavle Pleško, Francé Rant, Marijan Schiffrer, Miloš Stare, Franci Sušnik, Alojzij Šonc, Francé Vitrih, prof. Tine Vivod, dr. Stane Žužek; **namestniki:** Edi Škulj, Marjan Šušteršič, Stane Mehle,Andrej Goljevšček; **nadzorni odbor:** Valentin Selan, dr. Jože Dobovšek ml., Božo Stariha; **častno razsodišče:** dr. Jože Dobovšek st., dr. Milan Komar, dr. Anton Šimenc.

Nanovo izvoljeni predsednik je potem prebral nastopni govor, ki ga SS objavlja v celoti. Rekel je med drugim:

"Pred vami je novi odbor ZS. Opazili ste, da je v njem več mlajših članov, predvsem pa so v njem so zastopani vidni in delavni člani vseh Slovenskih domov v Velikem Buenos Airesu. Ne da bi spreminjali pravila našega društva, smo, upam, dosegli svoj namen in prepričali ljudi, da je neumestna trditev, da ZS ni reprezentativna organizacija slovenske skupnosti.

Skoraj polovico odbornikov sestavljajo 40-letniki oziroma taki, ki imajo manj kot 40 let. S tem je tudi, upam, zagotovljen obstoj ZS v bodočnosti. Ni pa s tem še odpravljena rakova rana naše skupnosti, ko vidimo (..) da samó tako malo ljudi toliko napravi v naši skupnosti. A včasih me zona oblije in malodušje popade, ko pomislim, da so ti ljudje večinoma sedemdesetletniki. Kaj pa bo z nami in našimi institucijami, ko njih ne bo več?! Odgovornost nas vseh pa je, da naša organizirana skupnost ne propade. Prav gotovo se bo marsikaj spremenilo, (..) ne izgubimo izpred oči glavnega cilja: zavzetost za usodo slovenstva tu in v domovini!

Pravkar smo brali v Oznanilu, da je v Velikem Buenos Airesu 1.100 deklet in fantov, ki so končali slovenske osnovne šole, ki so rojeni v Argentini in še niso poročeni. (..) Kaj se da napraviti, da jih pritegnemo?"

Po zaključnem govoru je vprašal gost iz ZDA, prof. Martin Globočnik, vprašal, če ima Društvo stike z drugimi društvi po svetu. Predsednik je odgovoril, da nima rednih stikov, ker je bilo DS ustanovljeno za Slovence v Argentini in zato tudi nima posebnega referenta za zunanje stike. Pripomnil pa je, da je v Argentini še mnogo drugih ustanov, ki imajo take stike, npr. NO, SKA itd. Dr. Šimenc je dodal, da ima Sloga stike s hranilnicama v Torontu, pa tudi v Bazovici na Tržaškem. Šolski referent je povedal, da si otroci dopisujejo s koroško slovensko mladino, a to seveda ni trajna in organizirana povezava. (Nihče se ni spomnil in ni omenil nekdanjih prizadevanj DS, predvsem pa predloga R. Smersuja, naj bi se povezali z drugimi slovenskimi enakousmerjenimi društvi po svetu. A tedaj je bilo prezgodaj, ker je večina bila prezaposlena s svojim zasebnim ali družinskim obstojem, leta 1983 pa je bilo najbrž že prepozno. Nikjer ni omenjeno, kaj se je bilo medtem zgodilo s SIZ. n.op.)

OZ je predsednik zaključil ob 11.45, prej pa je sklical na prvo sejo odbora za 4. april 1983. (SS 31.3.1983 11-12 5-6)

Zaključek šahovskega turnirja v Slomškovem domu

Koncert ob 40. obletnici zbora Gallus s tedanjimi in bivšimi pevci v dvorani Slovenske hiše

Dr. T. Debeljak bere spomenico
na Slov. dnevu v Slomškovem domu
v Ramos Mejíji

Dva pogleda na razstavo EXPO-SLOV 79 v Našem domu v San Justu

8. Nova doba v Argentini - in Sloveniji?

Decembra 1983 se je **v Argentini** začela **nova doba.** Po neoporečnih volitvah je prišla na vlado radikalna stranka s predsednikom Raúl-om Alfonsín-om. Kljub temu, da je zaradi gospodarskih težav bil prisiljen odstopiti pol leta pred koncem mandata leta 1989, bo težko najti Argentinca - in tujca -, ki bi upal tajiti, da se je po dolgih letih Argentina dokončno vrnila iz kronične nestalnosti v ustavno demokracijo. To tem bolj, odkar se je po letu 1990 poglobila tudi gospodarstvena preosnova. Toda prav njeni nasledki v teh letih povzročajo težavno družbeno stanje zaradi visokega odstotka brezposelnih in nižje kupne zmogljivosti večine, ker so se cene, ki so se približale mednarodnim, sicer ustalile (v zadnjih dveh letih, 1996 in 1997, ni bilo inflacije, ampak približno 0,5 % deflacije), niso se pa sorazmerno zvišale plače. Prav tako Argentina ni še znala priti do sprejemljivega sožitja med tremi oblastmi: izvršno, zakonodajno in sodno. In kar je morda najhujše, korupcija je še globoko zasidrana, ne le v državnem ustroju, temveč tudi v zasebnem gospodarstvu in v družbi na sploh. In vendar nihče več ne sanja o "previdnostnih rešiteljih", najsibodo oborožene sile ali ideološko-skrajne politične stranke. Drugače povedano: ni več možnosti za ritensko gibanje!

Začela **pa** se je nova **doba tudi v Sloveniji**. Počasi, vijugasto, obotavljaje, - toda začela se je. Danes vemo, kako so mnogi v SPE imeli prav, ko so za prvimi znaki sprememb videli ne le možnost globoke preosnove, temveč tudi, da bo ta prišla prej ali slej. Leta od 1983 do 1990 so za matično Slovenijo bila leta neprestanih sprememb. Zdomci smo spremljali ta razvoj z velikim zanimanjem, a s še večjo željo pa tudi prizadevanjem, da bi domovina "prišla do svoje podobe". Sklepali smo, da bo pot do svobode še dolga. Tako, kakor zdaj ugotavljamo, da bo morda še daljša pot do popolne demokratičnosti ustanov in duhov.

8. 1. Prizadevanje za dvojezično šolo

Na prvi seji US, 4. aprila 1983, so razdelili odborniška mesta: prvi podpredsednik Marjan Loboda, drugi podpredsednik Jože Markež, tajnik Emil Cof, blagajnik Janez Čeč, gospodar Janez Dimnik, šolski referent Francé Vitrih, mlad. ref. Pavel Pleško, kult.ref. dr. Stane Žužek. Spočetka ni bil nihče predlagan za kult.ref, a ker je dr. Žužek predložil delokrog, ki bi naj ga zajemal kult. referat, so naprosili njega in je sprejel. Dr. Žužek je predlagal: gojitev narodne pesmi in povesti, nabavo tozadevnih plošč in trakov, skrb za dobavo novih knjig, izdajanje mladinskega glasila, pritegniti k delovanju nove moči itd.

Častni član dr. Tine Debeljak

Govorili so tudi o Slov. dnevu in o 80-letnici dr. Tineta Debeljaka, kar se jim je zdelo primerno praznovati skupaj. Ker se je bil prvi za govor naprošeni, dr. Brumen, opravičil, bo govornik dr. Jože Krivec. Miloš Stare je poudaril vztrajnost dr. Debeljaka: "Ne glede na čas in kraj, v katerem je živel, neglede na ugodne in neugodne prilike ter zapreke je vršil jubilant neumorno svoje poslanstvo." Odbor je soglasno sklenil, da "**podeli dr. Tinetu Debeljaku častno članstvo".** V podrobnosti so se pogovorili, kako bodo izvedli izročitev diplome na Slov. dnevu. - Potem so se razgovarjali tudi o junijski proslavi. Sprejeli so misli M. Stareta, ki je izrazil: "Proslava naj bo resna in pietetna. Problem je treba postaviti v svetovni okvir, kar bo močno vplivalo tudi na razumevanje mladih. Ne pozabiti na revolucijo in trojno okupacijo. Namen revolucionarjev in okupatorjev je bil isti." Na predsednikovo prošnjo je sprejel nalogo govornika dr. Andrej Fink.

Prva seja IO je bila 21. aprila 1983. Govorili so o radijski uri, o junijski proslavi - za katero je dr. Žužek že predložil program -, o štipendijah (mlad.ref. Pavel Pleško), o povečanju števila članov. Sklenili so, da na vabilo Hrvatov k proslavi "Nezavisne hrvaške države" (NDH) odgovore, da se je ne morejo udeležiti, ker so ta dan zadržani. (To se je precej redno ponavljalo, tako s Hrvati kot s Srbi, predvsem zato, ker je zmerom šlo za določene skupine teh narodnosti, ZS pa niti v slovenski skupnosti nikoli ni zavzemala strankarskega stališča.)

Na **drugi seji IO**, 12. maja, je bila morda najbolj važna točka odgovor buenosaireške občine, v katerem je ta sporočala, da ne more odobriti dvojezične argentinsko-slovenske osnovne šole, ker slovenski jezik ni vključen v učni načrt, ki je veljaven za občinske šole; priznali pa bi navadno "poldnevno" osnovno šolo, v kateri bi lahko bila slovenščina optativna, a v dodatnem turnusu. - Tajnik je tudi poročal, da se je udeležil sestanka predstavnikov 17 narodnosti, kjer je vodja Ravnateljstva za 'preseljevanje' (šp. 'Dirección de Migraciones', ki vključuje vseljevanje, izseljevanje in preseljevanje po pokrajinah) polkovnik Ascari povedal, da je notranji minister z odlokom 3.3.1983 dovolil študije za organiziranje vseljenskih knjižnic in muzejev. Za to so ustanovili poseben odbor, ki naj bi bil popolnoma svoboden pri delu, treba pa bi bilo ustanoviti tudi ožji odbor, ki bi štel 8 do 10 članov. Prva naloga bi bila prositi občino ali provinco Buenos Aires, da podarita primerno zemljišče za gradnjo potrebnih stavb. V mislih imajo vsaj 10 do 12 ha obsežno zemljišče, na katerem bi prireditvena dvorana bila skupna, vsaka narodnost pa bi imela svoje prostore. V njih bi se zbirali tako vseljenci kot njihovi potomci. Odbor je poročilo sprejel na znanje s pristavkom, da naprosijo inž. Jerneja Dobovška, naj skupno z dr. Vitalom Ašičem predstavljata demokratične Slovence, ne smeta pa sprejeti nobene obveznosti, ki je odbor ZS ne bi odobril. - Govorili so tudi o brošuri "Glas Korotana", ki je prejšnje leto izšla na Dunaju. Izdajatelj je pater Ivan **Tomažič**, ki naj bi bila "ona anonimna oseba, ki nas je pred kratkim časom opozorila na dijaške štipendije (..ki jih) podeljuje 'Slomškova ustanova', vsako leto po 2 štipendiji, z znanim pogojem bivanja v Sloveniji". (**Pozneje se je izvedelo, da je tej štipendiji s svojim darom botroval zavedni slovenski emigrant v Argentini in med arg. občinstvom visoko cenjeni glasbenik Drago Mario Šijanec.**) Čeprav so sodili, da bi bilo to posebno koristno "za naše učiteljice", so sklenili biti previdni in pozvedeti predvsem o pokroviteljstvu štipendistov za časa bivanja v domovini. (V zap. je priimek pisan različno: Tomažič, Tomšič, Tomžič.)

Druga seja US, 27.5.1983, je poleg običajnih poročil tajnika, blagajnika, kult. in šolskega referenta predvsem obravnavala povišek članarine od 1. julija dalje, v smislu sklepa OZ. - Predsednik arh. Vombergar je spet sprožil vprašanje dvojezične šole. Skliceval se je na zadnjo sejo MOS-a in na sejo zadevne komisije, ki je bila 25. maja v San Justu. Komisijo sestavljajo: prof. Vivod, Vitrih, Bogataj, Petelin, Loboda, Verbic, prof. Sušnik in Janez Žitnik. Splošno mnenje je bilo, da je taka šola potrebna, posebno za otroke iz mešanih zakonov. Provincialno ministrstvo bi dovolilo, da bi dopoldanski pouk bil v kastiljščini, popoldne pa bi imeli slovenščino in to ločeno za tiste, ki je že nekaj znajo, in za začetnike. Primeren središčni kraj bi bil "Slomškov dom" v Ramos Mejiji; če bi sedanji prostori ne zadostovali, bi bilo potrebno zgraditi novo poslopje. Treba pa je poizvedeti pri starših, koliko otrok bi hodilo v tako šolo. Biti bi jih moralo najmanj 15. Šolo bi prvo leto morali vzdrževati starši, potem pa bi se lahko dobila državna podpora. Tudi bi prvo leto bila "dovoljena"(autorizada), drugo "priznana"(reconocida) in tretje "priključena"(incorporada). Sklenili so, da zadevo še bolj preučijo, opozorili pa so tudi na to, da brez sodelovanja družin nobena druga ustanova ne more rešiti tega perečega problema. - Dr. Stane Žužek je predlagal, naj bi ob 40. obletnici prihoda v Argentino obhajali tudi "leto slovenskega jezika", kar je odločno podprl Miloš Stare.

Tretja seja IO, 7.7.1983. Govorili so o predlogih za ponovno obhajanje "Leta slovenskega jezika 1985". Poročali so o Alojzijevi in Spominski proslavi. Prof. Vivod je poročal o dosedanjem delu za dvojezično šolo in izročil 15 strani obsegajoče poročilo za ustrezno listnico v arhivu. "Začudenje vzbudi oglas Našega doma iz San Justa o dvojezični šoli PLANIKA, ki nima zveze s šolo, katero pripravlja naša komisija."

Tretja seja US, 12.8.1983. Glede koroške štipendije - v resnici duhovnik pater Ivan Tomažič prebiva na Dunaju - sta tako ZS kot msgr. Orehar prejela zadovoljive odgovore. Zdaj je treba stopiti v stik s p. Tomažičem, prav tako pa s srednješolskim vodstvom in visokošolsko mladino in z učiteljstvom, da bodo izbirali osebe, ki bi prišle v poštev za to štipendijo. Treba je opozoriti na odločbo, da štipendist plača polovico potnih stroškov. - Glede prizadevanja za slov. radijsko uro je poročal Loboda in sklenil, da je bilo doslej prizadevanje zanjo brezuspešno. - Sprejeli so brez ugovora zapisnik seje MOS-a od 15.julija. - Daljši razgovor je bil o članstvu in članarini starejših, s tem v zvezi pa tudi o posmrtnini. Sklenili so, da novovpisani člani, starejši od 65 let, nimajo pravice do posmrtnine. - Mlad.ref. Pleško je poročal o štipendijah. Podpora je celotna ali polovična. Oglas bodo objavili v časopisju. Sklenili so pa, da se ves postopek s podelitvijo teh štipendij usmeri preko društvene pisarne. - Na seji MOS-a bi naj obravnavali probleme, ki nastajajo v Domovih v zvezi s plesnimi zabavami, razsvetljavo ipd.

Četrta seja IO, 6.10.1983. Tajnik je poročal o tekočih zadevah, obravnavali in rešili pa so tudi poseben primer Avgusta Clemente-ja, ki se je nameraval naseliti za stalno v Švici, potem pa je ostal v Argentini: ker je stalno pomagal Društvu, ga sprejmejo za člana z vsemi pravicami. Blagajnik je poročal, da je bilo v avgustu 169 članov v zaostanku s članarino, 71 od njih že več let. (Zapisnik ima tokrat

pravilno pisano ime: Clemente; n.op.) - Šolski referent je že začel pripravljati kolonijo. - Ref. za dvojezično šolo, prof. Avguštin Vivod, je povedal, da obstoji v San Justu volja, da svojo šolo priključijo morebitni novi dvojezični šoli, tako da bi tudi sanhuška šola prišla pod okrilje ZS. Po dolgem razpravljanju so sklenili, naj bi ZS prevzela organizacijo, vodstvo, učni načrt in učiteljstvo. To naj pisno pripravita ref. Vivod in dr. Stane Žužek. Dogovor s San Justom mora biti jasen; že obstoječe šole pa ne smejo zapreti. - Predsednik je sporočil, da ima 4 vstopnice za večerjo v "Plaza Hotel"-u s predsedniškim kandidatom dr. Italom Luderjem, ki bo 11.t.m. Soglasno poverijo za to srečanje arh. Vombergarja, dr. Vitala Ašiča, inž. Jerneja Dobovška in prof. Avguština Vivoda. - Priporočilo MOS-a staršem o zadržanju in vedenju mladine v javnosti, zlasti na plesih, so sklenili objaviti v časopisju, a zgolj z načelnimi stališči.

Četrta seja US, 21.10.1983. Predsednik je sporočil, da je dr. Savelli pripravil za vse slov. Domove kasete, ki vsebujejo obe himni. - Razni sklepi: a) opozorilo staršem naj bo načelno; b) p. Tomažiču naj se ZS predstavi kot zastopnica tukajšnjih Slovencev, ki ima kot taka namen prevzeti nalogo izbiranja kandidatov za štipendije. - Prebrali so potem osnutek s pogoji Našega doma v San Justu glede na dvojezično šolo. Obsega tele pogoje: več kot 15 otrok; imeti vrtec in osnovno šolo; Društvo nastavlja osebje in vodstvo, določi učni načrt in predstavništvo pred oblastjo; dosedanji prostori naj bi rabili vsaj 7 let; obstojati mora jasnost glede ideološkega "obeležja" v Domu; obiskovali bi jo tudi otroci mešanih zakonov, ki imajo voljo, da se priuče v kratkem osnovnega slovenskega jezika; poslovanje naj bo vzporedno s sedanjim rednim dopolnilnim osnovnošolskim tečajem; nov dogovor in podpis dogovora. US je soglasno sprejel ta osnutek s pogojem, da se določi poseben gospodarski odbor, ki naj reši gmotno vzdrževanje šole. - Predsednik je poročal o večerji v "Plaza Hotel"-u, kjer so bile zastopane vse narodnosti, razen Hrvatov, (kar je vsekakor čudno, ker je znano, da so bili Hrvati najbolj pro-peronistični). - Na predlog M. Loboda so tudi zvišali uradniški plači E. Cofu in M. Markež za 18%.

Peta seja US, 9.12.1983. Poslali so pozdravno pismo novemu predsedniku dr. Raúlu Alfonsínu. - Predsednik je prebral odgovor Tomšiča (sic! namesto: Tomažiča) glede štipendij. Navzoči so izrazili zadovoljstvo nad pogoji. Izrazili so mnenje, naj bi bila kandidata - moškega ali ženskega spola - rojena v Argentini in stara nad 18 let. - Poljaki so sklicali sestanek z namenom iskati način, po katerem bi "narodnostne skupine (..) prišle do stika z vlado"; precej narodnosti ni bilo zastopanih, npr. hrvaška. - Predsednik je sporočil, da je dr. Ašič prinesel pobudo Crespo Montes-a od Inmigrantskega muzeja, da bi vsaka skupnost zbrala zgodovinske podatke o svojem naseljevanju. Stare je pri tem opozoril na disertacijo dr. Petra Ranta. - Po mnenju nekaterih naj bi se članarina drugo leto zvišala tako, da bi znašala prvo polovico leta toliko, kolikor znese štirikratna začetna članarina tekočega leta, medtem ko bi veljal za posmrtnino le dvakratni povišek.

V zapisnikih leta 1984 je dodan 'Zapisnik št 1. US', katerega seja bi naj bila 2.3.1984, torej pred OZ. Dejansko so največ govorili o pripravi OZ. Edina točka, ki so jo posebej obravnavali, je bila potreba o spremembi učnega načrta slov. šol, na podlagi SKAS-ovega opozorila. (SKAS je izrazil mnenje, da naj učni načrti upoštevajo spremembe, ki jih je opaziti v učencih: v več družinah ne govorijo samo slovensko, otroci ne vstopajo v šolo s primernim poznanjem slovenščine ipd. Dejansko so vsi pristali na nujnost spremembe, a sklenili so sestaviti poseben odbor, ki se bo s tem ukvarjal. Poročal je tudi prof. Vivod o vprašanju ekonomske pomoči za dvojezično šolo, tako da bi jo lahko vsi obiskovali, za kar bi bili potrebni meceni. - Začeli so pripravljati Slov. dan in predlagani so bili razni govorniki: Simčič, dr. Andrej Fink, Božo Fink, prof. Vivod, Andrej Rot, Tone Mizerit.

Prav tako je bila 1. seja IO leta 1984 pred OZ, "5. (marca) aprila 1984" (sic!). Predsednik je sporočil, da je komisija (msgr. Orehar, dr. Katica Cukjati in predsednik ZS) določila za "Tomažičevo" štipendijo dva mlajša člana naše skupnosti, Andreja Rota in Lojzeta Lavriča ml.. V ostalem so govorili o Slov. in Spom. dnevu.

SEDEMINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 25. MARCA 1984

Predsednik arh. Jure Vombergar je začel OZ eno uro po določenem času v smislu člena 16 društvenih Pravil, po katerem je zbor sklepčen ne glede na število navzočih. Zapisnik pravi, da je število navzočih članov priloženo zapisniku kot priloga "A", toda prav ta priloga manjka; vendar zapisnik omenja, da je bilo osebno prisotnih 40 članov in 4 po pooblaščencih. Odobrili so pozdravna pisma kard. Aramburuju, predsedniku NO Milošu Staretu in predsedniku države dr. Raúlu Alfonsínu. Za overovatelja sta bila izvoljena Slavimir Batagelj in Franc Bidovec, za preštevalca glasov pa Tone Bidovec in Tone Rode. Na predlog Zorka Simčiča so opustili branje zapisnika, ker sta ga že pregledala overovatelja. Sledila so **poročila.**

Tajnik Emil Cof je povedal, da je umrlo 13 članov, nanovo pa je pristopil 1. Tako je ZS imela 31.12.1983 903 člane. US je imel 7 sej, IO 4 in MOS 5. Kupili so 45 novih slov. knjig, 10 pa so jih dobili podarjenih.

Blagajnik Janez Čeč je obvestil, da so imeli skupno $a 166.989,70 prihodkov, izdatkov pa $a 148,977,06, torej $a 18.012.64 prebitka. Vendar je stvarnega prebitka samo $a 11.677,30, ker med prihodke vračunavajo zapadlo članarino.

Kulturni referent dr. Stane Žužek je omenil, da se je delo v glavnem omejilo na dve tradicionalni prireditvi, na Slovenski dan in na Spominsko proslavo. Povedal je, da so na Slov. dnevu izrekli javno priznanje dr. Tinetu Debeljaku "kot kulturnemu ustvarjalcu, za ves njegov trud za slovenski narod doma in v tujini, skozi desetletja". Podelili so mu naslov svobodnega akademika ter sorazmerno skromno gmotno priznanje ($Ley 30.000.000). Omenil je tudi druge zadeve; npr., kako snemati na magnetofonski trak vse prireditve in ustvariti tozadevni arhiv. Na trak so sneli samo junijsko proslavo, ne pa drugih, to pa predvsem zaradi težav, ker niso bili navzoči vsi sodelavci pri tistih vajah, na katerih so hoteli snemati na trak.

Šolski referent Francé Vitrih ima daljše poročilo. Poimensko je navedel voditeljice šol: Milena Arko, Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Angelca Klanšek, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Zdenka Jan, Mara Pleško, Betka Vitrih, Jožejka Žakelj; oddelek za špansko govoreče vodi v Buenos Airesu Marjana Batagelj, v Mendozi pa Helena Bajda. Potem je poročal o vsaki šoli posebej in potem na splošno za vse povedal, da je bilo v osnovnih šolah leta 1983 83 učnih moči, vštevši katehete, slovensko govorečih učencev 443 (214 deklic in 229 dečkov), špansko govorečih pa 21 (5 in 16). Nadalje je govoril o šolskih proslavah in šolskem izletu. Glede zadnjega je prišel do zanimivega zaključka: leta 1968 je bilo 663 šolarjev, na izletu pa 163(25,5%); leta 1983 je bilo v Bs.As. v šolah 400 otrok, na izlet pa jih je šlo 287 (71,5%). Na kolonijo v Hanželičev dom v Córdobi je šlo 81 otrok; sodelovali so Emil Cof, Francé Rant, Dorjan Heller, Lojzka Jereb, Miha Zarnik , Karl Panaíno in Anica Šemrov.

Mladinski referent Pavel Pleško je ponovil, da se mladina večinoma udejstvuje po KD, zato osrednja organizacija ni izvedla samostojnih dejanj v tem pogledu. V trdnem prepričanju, da ima zagotovljen obstoj le tista organizacija, ki je v službi članstva, je nadaljeval vse leto z iskanjem zvez in stikov za celotne ali polovične štipendije za dijake vseh treh ravni, prav tako za specializacijo slovenskih univerzitetnih diplomantov. Delo ni bilo zaman, ker imajo sedaj informacije o tem, kar je tozadevno na razpolago v 49 deželah in kar organizirajo razne mednarodne ustanove. Ta arhiv stalno obnavljajo. Jasno je, da je bila pretekla poslovna doba predvsem iskanje podatkov, letos pa bo treba začeti obveščati javnost in zbujati zanimanje za zadevo.

Tajnik **Šahovske zveze** (**Tine Debeljak ml**). je poročal o turnirjih po KD: San Martín (12 udeležencev), Ramos Mejía (12 udel. v 1. kategoriji, 7 v 2.), trije turnirji v Slov.vasi (skupaj 17 udeležencev). V drugi polovici leta so odigrali tri skupne turnirje v pripravi Zveze: V Turnirju prvakov (9 udel.) je zmagal Dani Kunc; na Turnirju za prvenstvo ZS je prav tako med 16 udeleženci zmagal Dani Kunc iz Slov.vasi; v 2. kategoriji je med osmimi zmagal Ciril Vodnik. Pokal je daroval Herman Zupan.

Referent za dvojezično šolo prof. Tine Vivod se je oprl na razpravo dr. Karla Rakovca v KZSS 1960. Toda danes je stanje drugače. Kar delajo tečaji za neslovensko govoreče otroke ali pa odprtje šole PLANIKA v Našem domu San Justo in ustanovitev referata za dvojezično šolo v ZS so "poizkusi, kako upoštevati dejstvo (..) mešanih zakonov in pomagati otrokom vsaj delno vključitev v slovensko skupnost na podlagi učenja slovenščine in drugih prvin slovenske kulture." Odločitev za zasebno, državno priznano dvojezično šolo je nedvomno velik in drzen korak naprej. Toda taka šola je združena z velikim trudom, ki ga posameznik ne zmore, pa tudi ne posamezni Domovi Predsedniki Domov so lansko leto dobili poročilo o delu tega referata, zato prosi vse, ki tega še niso storili, naj čimprej odgovorijo. Zamisel te šole ni za eno ali dve leti. Bistvo te šole je vključitev novega in pozitivnega elementa kot sredstvo za ohranjevanje skupnosti v novi dobi, ki nastopa po 40 letih zdomstva. Šola ne bo nadomestilo za družine, ne za organizacije, ki delujejo v skupnosti. Navedel je Simčiča (pravzaprav Župančiča; n.op.) : "Pomagaj mi dvigniti moje duše zaklad". Zaključil je: "Pred dejavniki novih sprememb moramo za naslednjih 40 let zasnovati vseslovenski načrt in ga izvesti. Smo majhna skupnost z velikimi zahtevami v toku ene generacije... čas pa ne prizanaša.. (..) breme zdomstva naloženo novi generaciji..(..) zahteva po izpolnjevanju dolžnosti.. (..) strahotna moč okolja..(..) bojazen v ekonomski krizi.(..) Zato imamo kot organizirana skupnost dolžnost in pravico, da poizkušamo druge poti, tudi izredne!"

Častni član
msgr. Anton Orehar

Srednješolski tečaji. Ravnatelj je bil to leto prof. Tomaž Debevec. Zadnje leto je bilo triindvajseto v življenju tečaja. Vpisanih dijakov je bilo 184 in

3 dopisni iz Córdobe. (Manjkata poročili o tečajih v Mendozi in Bariločah.), Nagradili so najboljše učence: 1a Petkovšek Danica; 1b Bukovec Monika; 2 Rode Tone, Vombergar Marko in Debevec Matevž; 3 Šušteršič Marjana; 4 Snoj Rozka in Debevec Luka; 5 Magister Nevenka, Poznič Marjana in Cukjati Angelca. Abiturienti so pod vodstvom Maksa Noseta pripravili almanah "XII Rast gre v svet". V profesorskem zboru so bili msgr. Anton Orehar, dr. Marko Kremžar, dr. Katica Cukjati, lic. Albin Magister, lic. Franci Markež, Pavle Rant, Andrej Krečič, Božo Stariha, Tine Debeljak ml., Maks Nose, Lojze Rezelj, prof. Cvetka Pavlovčič, prof. Mirjanka Voršič, prof. Neda Vesel, Mirjam Jereb, prof. Veronika Kremžar, Minka Simčič, dr. Nataša Krečič in prvo polletje prof. Marjanka Kremžar ter prof. Tomaž Debevec. Letos zapuščata prof. zbor prof. Marjanka Kremžar in Božo Stariha. Izostankov dijakov je bilo več kot prejšnja leta. Uspeh pa je bil zadovoljiv. A treba bi bilo več stika s starši in sodelovanja z učitelji osnovnih šol za pripravo skupnih učnih načrtov. - Dodatno poročilo iz Slov. vasi: Bilo je 30 dijakov. Poučevali so: verouk Jakob Barle CM in Jože Bokalič CM; zemljepis Anton Gale; nastopanje Ladislav Lenček CM; slovstvo in slovnico Lovre Jan; slovnico prof. Andrej Rot; slovstvo in teorijo organizacije Dušan Šušteršič.

Predsednik arh. Vombergar je sprva dejal, da "ni bilo kaj posebnega, ne zunaj ne znotraj naše skupnosti, kar bi jo na poseben način razgibalo.(..) Nevarnost je, da se polenarimo, da zapademo v rutino, ki poraja malodušje in vodi v zastoj in mrtvilo." Vendar pa je društveno življenje šlo naprej mirno in plodno. Tega se slovenska skupnost predvsem zaveda, ko gleda svoje otroke, svoje šolstvo in pripravljenost svojih društev za sodelovanje. "Nove razmere z nastopom nove vlade, 'destape' (dobesedno: odmašenje, odkritje, dvig pokrova; n.op.) na vseh poljih javnega življenja, katerega smo sicer s strahom predvidevali, se čuti tudi med nami in se bo verjetno še bolj v bodoče. Nekateri pojavi frivolnosti na naših mladinskih prireditvah so izzvali naš odziv, naša skrb za resnost in pravo usmerjenost mora ostati latentna še naprej. Opogumlja nas enotnost gledanja v vodstvu naših Domov, združenih v Medorganizacijskem svetu..." Potem je dejal, da je bila ZS prisotna povsod, kjer je bila naprošena, kar ima gotovo važno psihološko vrednost: organizacije čutijo, da jih "centrala" podpira in zmerom lahko računajo na njeno naklonjenost in pomoč.

Glede naše odprtosti in sodelovanja v tukajšnjem javnem življenju je v naši zavesti stalno prisotna zaskrbljenost, da ohranimo svojo samostojnost oz. neodvisnost. Čutimo, da levici nismo simpatični, desnica pa bi nas rada izrabila, vpregla v svoj voz ali poslala v žerjavico po kostanj. V bodoče bo morala biti ta skrb verjetno še bolj zavestna."

Potem je dejal, naj nihče ne ukrepa na svojo pest in naj se ne odreče medsebojnemu posvetu, kadarkoli bi jih kot vseljence uradne oblasti ali druge emigrantsske skupine kamorkoli ali v karkoli povabljale. Za konec se je zahvalil vsem za sodelovanje, predvsem najožjim sodelavcem.

Razgovor. Najprej je spregovoril Tone Bidovec, ki je svetoval, naj bi SS obveščala o delovanju MOS-a. Predsednik je dejal, da bo to misel upošteval. Na vprašanje Šušteršiča o dvojezični šoli je prof. Vivod pojasnil ves razvoj zadeve, nato pa je dostavil, da en sam Dom take šole ne more vzdrževati in da je zato nujno, da to zadevo vzame v svoje roke ZS, a seveda pod določenimi pogoji.

Potem je **nadzorni odbor** svetoval odobritev poročil, kar so tudi storili.

Odobrili so tudi novo povišico članarine, ki je v veljavi že od 1. januarja 1984: samski $a 10,- mesečno ali $a 120,- letno; družine $a 15 ali $a 180. Pri letnem plačilu mora biti ta vplačan pred 30.junijem 1984. Posmrtnina se dvigne od 1. aprila 1984 na $a 1.000 za vsak smrtni primer.

Pri **Slučajnostih** je nastal razgovor o slov. radijski uri. Predsednik je govoril o možnosti zanjo v Radio Municipal, toda samo za kratka poročila brez petja. Zbor se je s tem nehal ob 12.15.

(Gl. SS 5.4. 1984 12 2).

8. 2. Zapuščina Miloša Stareta

Prva seja US po OZ je bila 26. aprila 1984. Najprej so se oddolžili spominu predsednika NO in prvega predsednika DS, Miloša Stareta, ki je bil umrl 5. aprila (SS 12.4.1984 13-14 1-5). - Potem je tajnik poročal o številnih velikonočnih pozdravih, ki so jih bili sprejeli. - Določili so dežurno pri vstopu na Slov. dan. - Sklenili so, da položitev venca gen. San Martinu odložijo za drugo leto, a "z množično prisotnostjo". - Namesto pokojnega Miloša Stareta so soglasno privzeli v odbor Andreja Goljevščka. - Ob poročilu kult. ref. se je razvil razgovor o načrtovani razstavi tiska na Slov. dnevu; in se tudi zgovorili, da bodo povabili Domove, naj pošljejo po 3 predstavnike, z zastavo in narodno nošo na to praznovanje. Sprejeli so prve zamisli za Spominsko proslavo.

Druga seja US je bila 24. maja. Prva točka dnevnega reda je bilo **imenovanje msgr. Antona Oreharja za častnega člana Društva** "za vse njegove zasluge". Diplomo mu bodo izročili pri slavnostni večerji.

V naslednji važni točki pa so razpravljali o "**nadaljnem obstoju našega tednika Svobodna Slovenija**". Predsednik je prosil dr. Katico Cukjati, "kateri je kot odvetnici poverjena izvedba zapuščinske razprave po pokojnem izdajatelju Svobodne Slovenije, Milošu Staretu, da prebere njegovo oporoko, s katero je postavil za dediča svoje zapuščine Zedinjeno Slovenijo, in sicer do 50%, to je do polovice, medtem ko je ostalo polovico zapustil sorodnikom. Vsi navzoči izrazijo misel, da to objavimo v časopisu, in sicer z zahvalo - toda šele potem ko bo sodišče prisodilo dediščino." Nato je povzel besedo dr. Marko Kremžar. (Kaže, da so njegove misli v zapisniku preveč strnjene, kar povzroča težave za pravilno razumevanje; dobili pa smo od dr. Kremžarja osnutek pravil za konzorcij, ki je sedaj v arhivu ZS; n.op.) Dr. Kremžar je najprej opozoril na bodočnost SS, kar da bi pomenilo dvoje: rešiti "legalni problem" in obdržati dosedanjo smer lista. Prvo morajo sedaj rešiti zakoniti dediči. Toda ni mogoče, da bi medtem časopis životaril, zato je to zadevo treba speljati sedaj. Od ostalih dedičev je "poročevalec" (dr. Kremžar) že prejel pooblastilo, da prevzame skrb za nadaljno izdajanje tednika, potrebuje pa še pooblastila od dediča ZS. Prebral je nato pooblastilo dedičev-sorodnikov, potem pa je nadaljeval s svojim poročilom: "Treba je določiti konzorcij, ki bo moral imeti svoja pravila in jasna načela. Konzorcij naj obstoji iz večjega števila oseb - do 25 članov. Konzorcij pomaga uredništvu, skrbi za strokovno usposobljene ljudi. Časopis mora imeti večjo kontinuiteto kot življenje dedičev.[1] Konzorcij mora biti sam na sebi garancija. List bo treba voditi tako, kot je to delal pokojni Miloš Stare. ZS mora prevzeti (sprejeti) konzorcij. Konzorcij skrbi za kontinuiteto iz roda v rod. Člani konzorcija so odgovorni za izdajanje časopisa. Oni sami izbirajo nove člane na izpraznjena mesta. Samoupravljanje konzorcija je potrebno. V konzorciju so osebe in ne organizacije." Referent je nato prebral načela, ki bi naj veljala za konzorcij in ki so v skladu z načeli Slovenske ljudske stranke. "Uredniški odbor ima popolno avtonomijo. Zbere se 2 do 3krat na leto, sicer pa po potrebi. Glavni urednik naj bi bil Tone Mizerit z dr. Tinetom Debeljakom. Na vsak način mora biti novi konzorcij ustanovljen v skladu z dosedanjima urednikoma. Uprava ima na skrbi propagando, administracijo fondov in imetje. Pravila konzorcija morajo podpisati tudi dediči." Poročilo dr. Kremžarja je zbudilo daljšo razpravo. Tako je npr. podpredsednik Loboda prišel z mislijo, da bi naj dedič ZS čimprej prodala svoj del zapuščine konzorciju in to z vsemi pravicami in dolžnostmi, tako da bi ZS ne imela nobene gmotne odgovornosti. Dr. Katica Cukjati je k temu pripomnila, da bi v takem primeru bila potrebna notarska listina. Končno je tajnik Cof prebral osnutek nanovo sestavljenega pooblastila, ki ga bodo izročili dr. Kremžarju. Ker je treba narediti splošen inventar, določijo za to nalogo Loboda in Cofa, a prisotna mora biti tudi dr. Katica Cukjati.

Zatem je dr. Kremžar opozoril ZS na ustanovitev zdomskega političnega arhiva. Pobudo za to bi dala SLS, okvir bi dal NO, gostoljubje pa ZS, ki bi dala na razpolago prostor. Dokumenti bi se ne smeli sposojevati in do njih bi bilo mogoče samo po pooblastilu. Ko bo Slovenija svobodna, arhiv prenesejo v univerzitetno knjižnico v Ljubljani. Arhivarji morajo biti usposobljeni. Ustanovitveni odlok bi naj objavili v vsem slov. časopisju. - Preden se je dr. Kremžar poslovil, je še izrazil svojo skrb, kaj bo z mladimi učnimi močmi takrat, ko bodo starejše omagale. Da bi te nove moči mogle poučevati z isto ideološko in duhovno enotnostjo, - ali ne bi bilo umestno, da bi obiskovale visokošolski tečaj?

Tajnik je tudi sporočil, da je prejel na svoje ime in na naslov ZS pismo od notr. ministrstva, oddelek za vseljevanje, v katerem ga prosijo "kot direktorja skupnosti" , da jim sporoči, katera društva in tiskana izdanja ima skupnost v vsej državi.[2] "Splošno mnenje prisotnih je bilo, da teh informacij ni potrebno dajati (..) naj imenovani (tajnik) sporoči, da ni direktor slovenske skupnosti in ne more dati zahtevanih podatkov."

Seja IO, 14. junija 1984. Tajnikovo poročilo (E. Cof) je obsegalo več pomembnih točk.: a) ker sedanji odbor preneha na dan OZ v marcu, je treba že zdaj pričeti z delom za proslavitev žrtev ob 40. obletnici narodne tragedije. Prav tako bi morali, v skladu s sklepom MOS-a, že začeti pripravljati Slov. dan za leto 1985. b) Treba je čim prej urediti nepremičninsko vprašanje s Pristavo in Berazateguijem, tako

---

[1] Jasno je, da je dr. Kremžar mislil na dediče-sorodnike, ne na dediča-ZS.

[2] Gre za važen nesporazum. Pismo-okrožnica je bila naslovljena na različne "dirigentes de la colectividad" (voditelje narodnih skupnosti), ne pa "directores"(direktorje, ravnatelje). Je pa to eden izmed primerov, kako si nova vlada, ki je hotela biti tudi v tem bolj demokratična kot vojaške ali peronistične vlade , ni upala zahtevati takih podatkov od osrednje organizacije, po drugi strani pa se kot priznano "etatistična" ni mogla odreči takemu nadzorstvu. Ta primer je poznan in ni vzbudil nevolje samo med slov. skupnostjo.

da bodo lahko urejeno predali novemu odboru. Predlagal je, naj sestavijo ožji odbor, ki bi se dogovoril s predsednikoma obeh domov; to naj bi se zgodilo takoj po zlati maši msgr. Oreharja, ker bo tedaj dr. Savelli bolj prost. c) glede političnega arhiva je povedal, da so že izpraznili zanj eno omaro. č) izjavil je tudi, da je pripravljen sodelovati še vnaprej, a ne več kot tajnik ali knjigovodja. - US je na podlagi predlaganega imenoval ožji odbor za rešitev imenovanih nepremičninskih zadev. Odbor so sestavljali oba podpredsednika (Marjan Loboda in Jože Markež) ter tajnik Emil Cof. - Kult. ref. dr. Stane Žužek je povedal, da so že v pripravi prireditve za prihodnje leto. Omenil je, da bodo obhajali 40-letnico begunstva in 30-letnico Slovenskega dne.[3)] Predlagal je, da bi za to delo skušali pritegniti vse slovenske režiserje, pisatelje, govornike in da bi naj sestavili pododbor ustvarjalcev .

Zatem so si razdelili naloge v zvezi s proslavo zlate maše msgr. Oreharja, nato pa so obravnavali obstoj tednika SS. Razvnelo se je dolgo razpravljanje, ki se je končalo "s soglasnim prepričanjem, da je treba v vsakem primeru upoštevati voljo zapustnika Miloša Stareta, kar velja za ZS kakor tudi za ostale dediče..."

Seja US, 29. junija 1984. Tajnik je najprej omenil svoje poročilo na seji IO, potem pa povedal, da je SLOGA darovala $a 1.500 za šolski odsek. Prejeli so tudi pismo Rudolfa Smersuja s prošnjo, naj bi pomagali Metki Češnovar, ki ima najnižjo po zakonu dovoljeno plačo in si ne more plačati zdravljenja, nima pa nobenega sorodnika. Čeprav so sklenili najprej vprašati, koliko bi bilo potrebno, so odobrili podporo, "čeprav Društvo že davno nima več socialnega sklada". V ostalem so obravnavali skoro iste zadeve, kot je to storila zadnja seja IO. Pač pa so razširili spisek oseb, ki bi mogle sodelovati pri Slov. dnevu; govorili so o potrebi, da bi imeli na razpolago več otroških igric. Med drugimi novicami-poročili je Stanko Oberžan povedal, kako lepo so sprejeli mladino v Mendozi; zato so si vzeli za nalogo, da se jim bodo skušali zahvaliti ob bližnjem obisku mendoške mladine za zlato mašo msgr. Oreharja.

Seja IO, 9. avgusta 1984. Prvi podpredsednik Loboda je začel sejo z izjavo, da branje zapisnika zadnje seje IO ni potrebno, ker je že bil odobren na zadnji seji US. Tajnik je poročal, da je bil na dveh sejah na "Ravnateljstvu za preseljevanje"(Dirección de Migraciones); program, ki so ga določili na prvi seji za letošnji Vseljenski dan, so na drugi seji precej spremenili, ni pa še dokončen. Zaenkrat predvidevajo: 1. septembra, osrednjo prireditev v kraju Berisso blizu mesta La Plata, ki vključuje položitev venca pred spomenik gen. San Martinu, izročitev diplom vseljencem z nad 50-imi leti bivanja v državi, počastitev oblasti (predsednika Alfonsina, notr.min. dr. Tróccolija), zvečer festival narodnih skupin. 2. septembra, sv. maša v cerkvi Naše Gospe Vseljencev (Necochea 330, v mestnem predelu Boca). 9. septembra, na sedežu Ravnateljstva himna, govori, molitve raznih verstev, mimohod narodnih noš in zastav. Zadnji (ali predzadnji) petek v septembru, večerja z okrog 500-imi osebami. Tudi bodo 8.9. odkrili spomenik vseljencem v mestu Arrecifes, prov. Bs.As., s celodnevnim programom (cena $a 1.200). - Pripravljalni odbor, ki so ga sestavili na sestanku, sklicanem po Poljakih prejšnje leto, je zdaj poslal osnutek statuta za organizacijo narodnostnih skupnosti Vzhodne in Srednje Evrope. Tajnik je prebral statut, nato pa je izrazil mnenje, da bi se bilo treba o tem posvetovati s pravnimi in političnimi predstavniki v skupnosti. Na splošno so sprejeli zamisel, a so sklenili o tem govoriti na MOS-u in se posvetovati z Božidarjem Finkom, Rudolfom Smersujem, dr. Julijem Savellijem, dr. Markom Kremžarjem in msgr. Oreharjem. - Kult. ref. dr. Žužek je poročal, da se je sestanka za pripravo Slov.dneva in Spominske proslave od 40 povabljenih oseb udeležilo 25, 6 pa se jih je opravičilo. Na tem sestanku je Božo Fink na kratko povedal, kako so obhajali 20-letnico, ker je bil tedaj on predsednik ZS. Na podlagi tega referata in drugih predlogov, da se bo čimprej pripravil osnutek za 40-letnico. Razvil se je tudi živahen razgovor, v katerem so prevladale naslednje misli: predvsem morajo poživiti sodelovanje med odraslimi in mladino, da se ohrani v živi zavesti poslanstvo, zaradi katerega so zapustili domovino, to je, da si ohranijo svobodo in svoje slovenstvo; prav je, da priredijo množičen nastop narodnih noš pri položitvi venca pred spomenikom gen. San Martinu; morebiti bi vključili mašo v stolnici in sprevod (spet pravijo: povorko) do spomenika; pripraviti je treba nalepke s slovenskim motivom in napisom "Derechos humanos", pa tudi izdelati lepe lepake v španščini.

Seja US, 24. avgusta 1984. Tajnik je poročal o končnem programu za Vseljenski mesec v Argentini. Vsaj nekaj zastopnikov bi moralo iti na prireditve v Berisso. Težava bo 9. septembra, ker je mladinski dan v San Justu, vendar nekaj bi jih moralo iti. Povedal je, da je ravnatelj za vseljence povedal, da nameravajo spremeniti nekdanji Hotel za vseljence (Hotel de inmigrantes - IH) v muzej in v stičišče narodnosti med seboj in z oblastmi. Predsednik Vombergar je prosil Goljevščka, da bi šli na proslavo v

---

[3)] Spet opažamo, da so nekateri že prvi družabni dan na Belo nedeljo 1955 imeli tudi za 1. Slov. dan, čeprav so ga tako začeli imenovati šele 1956. Toda uradno je bil leta 1997 42. Slovenski dan, ne 43.! To se pravi, da so začeli šteti dneve od leta 1956, kar je povsem jasno iz zapisnikov.

Berisso predvsem ljudje iz Slov. vasi. - Kult. ref. je predložil svojo zamisel za Slov. dan in Spominsko proslavo. Prvi naj bi bil predvsem notranja zadeva, druga pa naj bi imela za geslo: "40 let svobodnega življenja za slovenski narod (v nesvobodi)". Poleg nalepk, lepakov in brošure, bi imeli tri prireditve: notranjo, ki bi bila tudi počastitev še živečih borcev in bi jo pripravili mladi, ki imajo manj kot 35 let; položitev venca pred spomenikom gen. San Martinu in maša v stolnici z množično udeležbo narodnih noš; akademija za neslovensko javnost, morebiti tiskovna konferenca ("Doprinos naše skupnosti Argentini") in izročitev spomenice, s katero bi se zavzeli za osebne in politične svoboščine ter za spoštovanje človekovih pravic v Sloveniji.

Seja US, 4. oktobra 1984. Tajnik je poročal, da je bila za 27. september sklicana seja IO, a prišli so le štirje odborniki, zelo pozno še peti. - V sredo 5. septembra se je dogovoril z dr. Savellijem, Milanom Magistrom in Pavletom Rantom, kako voditi knjigovodstvo Pristave in ZS. - Ravnatelj za Vseljenstvo, dr. Iglesias, je na sestanku 6. septembra govoril o skupnem društvu vseh narodnosti, ki bi imelo pravno osebnost. Tajnik je izrazil mnenje, da se bo treba vključiti v to društvo. Toda po daljšem razgovoru so prišli do zaključka, da se, če le mogoče, ne bodo vključili, "ker nimamo skupnih interesov npr. z Bolivijanci, Čilenci ali Paragvajci". Loboda je predlagal, da bi v primeru, ko bi bil vstop izsiljen, omenjeno ravnateljstvo ustanovilo "Subsecretaría de Multicultura", ki bi gmotno podpirala kulturno delo raznih narodnosti. - Glede na povezavo z narodi Vzhodne in Srednje Evrope so prejeli mnenja strokovnjakov, ki so jih bili prosili za svet; vsi so odsvetovali priključitev kakšni organizaciji. Tudi msgr. Orehar je opozoril, da morajo biti zelo previdni in da naj se spomnijo, kaj se je zgodilo z "Unión Eslava". - Sklenili so, da bodo z njimi v prijateljskih stikih, a ne bodo vstopili v organizacijo. - Iz zapuščine M. Stareta bodo nekaj knjig pustili v knjižnici, nekaj odstopili ali prodali Domovom, nekaj pa predali v študijsko knjižnico. Teh ne bodo sposojevali, ampak bodo na razpolago samo znanstvenikom ali raziskovalcem v društveni sobi. - Predsednik Vombergar je sporočil, da sta se iz Slovenije vrnila oba štipendista, ki sta izjavila, da tam nista imela nobenih težav in se zahvaljujeta ZS pa duhovniku Tomažiču.

Seja US, 30. novembra 1984. Tajnik je poročal o umrlih članih (Alojzij Sedej, Dominik Heinrihar, Pavle Rant). Za kolonijo je prijavljenih že 61 otrok iz Buenos Airesa, Bariloč in Tucumana, pride pa jih še 19 iz Mendoze. - Poročala sta tudi blagajnik in kult. referent. Ta je omenil, da se že sestaja z odborom iz Slov. vasi, kjer bo prihodnji Slov. dan. - Predsednik Vombergar je napovedal, da ne bo kandidiral na prihodnjem OZ, da je že iskal novega predsednika, čeprav doslej ni imel sreče; zato je zaprosil vse odbornike, naj mu pomagajo iskati naslednika. V daljšem razgovoru o kandidatih niso prišli do nobenega zaključka. Da sta pripravljena stopiti v novi odbor, sta izjavila dr. Savelli in Tine Kovačič.

Seja US, 8. marca 1985. Odborniki so pripravili poročila za OZ. Predsednik Vombergar je povedal, da je v pogovorih z Lojzetom Rezljem glede prevzema kandidature za predsedništvo ZS, zato je sklical novo sejo za 22. marec. Pri "Slučajnostih" je arh. Vombergar sporočil, da so dobili nekaj plošč in kaset iz Slovenije. Svetoval je nakup nekaterih knjig. Prebral je tudi okrožnico št. 3 Poverjeništva SLS, da naj bodo previdni z obiskovalci iz domovine. - Izbiro novih štipendistov so prepustili novemu odboru. - Zelo je vse prizadela novica o potresu v Mendozi, ki je porušil stari del tamkajšnjega Slovenskega doma in tri zasebne hiše. Sklenili so takoj organizirati "srečolov"(rifo) - 5.000 srečk po $a 1.000 vsaka. - Govorili so tudi o "Zvezi Slovenske akcije", ki se je začela v Avstraliji, in sklenili, da do nje ne bodo zavzeli stališča, dokler se o tem ne izreče NO.

Seja US, 22. marca 1985. Tajnik Cof je sporočil, da arh. Vombergar vodi skupino, ki bo obravnavala vprašanje o odnosih med slovenskimi Domovi in drugimi ustanovami. Odbor ni o tem izrekel svojega mnenja. - Glede pomoči za Mendozo je treba povečati propagando za prodajo srečk. - Arh. Vombergar je sporočil, da je Lojze Rezelj sprejel kandidaturo za predsednika in mu podal besedo. Rezelj je izjavil med drugim: Lepo bi bilo, ko bi bilo več kandidatnih list. Kandidaturo je prevzel iz ljubezni do domovine in ker je "ostal svoboden Slovenec". Prosi prisotne, naj ostanejo v US. Morajo biti odprti in široki do vseh dobromislečih; z dobro voljo in veliko ljubeznijo si morejo vse povedati. Želi, da bi ne bilo nobenih omejitev, da se bo tako pokazalo, "da je ZS za vse Slovence". - Nato so sestavili kandidatno listo.

OSEMINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 31. MARCA 1985

Zbral se je ob 11^h v prostorih Slov. hiše. Predsednik Vombergar je ugotovil, da je zbor sklepčen v skladu s čl. 16 Pravil. Po skupni molitvi očenaša za pokojne člane so poslali pozdravna pisma predsedniku Alfonsín-u, kard. Aramburu-ju in predsedniku NO R. Smersuju. Določili so za overovatelja zapisnika Maro Bidovec in Frida Beznika, za preštevalca glasov pa Franceta Bidovca in Staneta Snoja. Odobrili so zapisnik, ne da bi ga prebrali, in to na podlagi priporočila overovateljev. Sledila so **poročila**

odbornikov in predsednika. Sklenili so, da bodo o njih razpravljali na koncu vseh poročil.(priložena so zapisniku kot priloge A, B, C, Č, D, E in F).

Tajnik (Emil Cof) je obvestil, da je Društvo imelo konec leta 1984 882 članov. Umrlo jih je 20, pristopil pa ni nihče. US je imel 7 sej, IO 3, MOS pa 5. Pisarna je redno delovala; prejeli so 44 dopisov, odposlali pa so 287 pisem. Kupili so 7 slov. knjig, prejeli pa so jih tudi 258 iz zapuščine M. Stareta, od katerih so jih 37 razdelili med KD.

Blagajnik (Janez Čeč) je poročal, da je bilo skupnih prihodkov $a 1.720.248,30, izdatkov $a 1.169,818,61, torej $a 550.429,69 prebitka. (V tem so vključeni prihodki in izdatki Pristave, v prebitku pa je vključena gradnja na Pristavi v znesku $a 301.588; dejanski prebitek bi torej bil $a 248.429,69)

Kulturni referent (dr. Stane Žužek) je govoril najprej o Slov. dnevu, ki je bil pod geslom škofa Rožmana "Eno nas druži: Slovenci smo in kristjani!" in je lepo uspel, za kar se je zahvalil Slomškovemu domu. Poročal je tudi o Spominskem dnevu, kjer so vzeli za geslo "Drevo našega rodu raste iz krvi". Snov je pripravil dr. Tine Debeljak na podlagi nalog, ki so jih napisali dijaki iz 4. letnika pod naslovom "Moj oče - domobranec". Dodal je, da bo treba v bodoče upoštevati podatek, da prostovoljni prispevki ob vhodu v dvorano ne zadoščajo, predvsem jih ne bo dovolj drugo leto, ko bodo stroški višji. Potem je na kratko nakazal, kako pripravljajo 40-letnico zdomstva in da se bo zanjo zavzel tudi MOS.

Šolski referent (Francé Vitrih) je začel svoje poročilo z besedami: "Vsakdo, ki danes z ljubeznijo in idealizmom dela za slovensko skupnost v Argentini, mora biti prepričan, da tega dela ne bi mogel opravljati, če pred njim ne bi bili v ljubezni do slovenstva pri delu za njegovo ohranitev - izgoreti kot sveča! - idealisti, ki so koristi skupnosti postavljali pred svoje osebno blagostanje". Zato se je posebej spomnil umrlih v zadnjem letu: Matija Lamovška, Miloša Stareta, Slavimira Batagelja, Pavleta Ranta, Mirka Kunčiča in Lojzke Jereb. Potem je povedal, da je bilo 1984 10 osnovnih šol, ki so jih vodile: Milena Arko, Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Zdenka Jan, Angelca Klanšek, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Mara Pleško in Jožejka Žakelj. Za špansko govoreče sta bila dva oddelka, eden v Buenos Airesu in eden v Mendozi. V vseh šolah stojijo učiteljem ob strani šolski sveti staršev. Obiskovalo je osnovne šole 455 otrok (238 deklic in 217 dečkov), poučevalo pa je skupaj z voditeljicami in kateheti 82 oseb. (Poleg teh šol je poučeval v Miramarju župnik Boris Koman, v Boliviji pa Nežka in Franci Draksler.) Imeli so 3 skupne prireditve v Slov. hiši: Alojzijevo, Slomškovo in začetno šolsko proslavo. Letni šolski izlet je bil 20.10. v kopališče Villa Albertina. Zbralo se je 306 otrok pod nadzorstvom 7 voditeljic in 22 učiteljic. Počitniške kolonije v Hanželičevem domu, od 27.12.1984 do 10.1.1985 , se je udeležilo 78 otrok. Pri pripravi nanjo so sodelovali Emil Cof, Francé Rant in Dorjan Heller. Letos ni bilo nevšečnosti z nakupom vozovnic, ker je za to skrbela slovenska agencija Iliria-Tur. Program kolonije je pripravila Marjana Marn. Vodstvo kolonije so sestavljali Marjana Marn, Pavlina Bajda, Kristina Jereb, Nevenka Magister, Karla Malovrh, Gregor Batagelj, Ciril Loboda in šolski referent Francé Vitrih. Duhovni vodja je bil msgr. Anton Orehar. Upravnik Doma Rudolf Smersu, Ivanka Golob in njene pomočnice (Mici Cerar, Zofi Golob, Veronika Malovrh, Kristina Petkovšek in Marija Rupnik) pa so skrbeli za udobno stanovanje ter zadostno in okusno hrano. Slovenske šole sodelujejo pri vseh slovenskih prireditvah, imajo pa tudi svoje lastne nastope, bodisi da so skupni ali pa posamični po šolah. Šolski svet ima redne mesečne seje, večkrat s 100-odstotno udeležbo. Dne 9. marca 1985 so na Pristavi imeli študijski dan slovenskih šolnikov.

O srednješolskem tečaju je poročal Tine Debeljak ml. Vpisanih je bilo 185 dijakov, kar kaže, da se število počasi manjša. Imel je tri dopisne dijake iz Tucumana in Córdobe. Od dijakov jih je 15 imelo popravne izpite v marcu. Abiturientov je bilo 43, ki so izdali svoj almanah "Naša podoba". V tečaju je od leta 1984 18 stalnih moči. Ravnatelj je bil Pavle Rant, katerega je med boleznijo in po njegovi smrti nadomestovala Miriam Jereb. Pouk je bil kot po navadi vsako drugo soboto. Profesorji so za dijake tiskali potrebna skripta. O zaključni proslavi je izšlo izčrpno poročilo v božični številki SS (22.12.1984 51-52 5)[4] Kot glavni problem se je izkazalo počasno padanje v znanju slovenščine. Zato se je prof. zbor posebej ustavil ob tem vprašanju in ga bo skušal reševati skupaj z učitelji osnovnih šol.

Referent za dvojezično šolo (prof. Tine Vivod) se je preteklo leto odločil za "tiho delo" na dveh področjih: a) osebni razgovori z vodilnimi osebnostmi skupnosti, pogovori z mladimi družinami, nabiranje podatkov o dvojezičnih šolah v zamejstvu; b) stiki s podjetniki in začetek nabiralne akcije za stroške. Povedal je, da imajo Nemci v Argentini 20 dvojezičnih šol, Judje 26, Italijani 16, Angleži 12,

---

[4] Ista št. SS prinaša na s.3 dopis Jožeta Volfanda, naslovljen "Umrli za domovino - Sredi Ljubljane bi moral stati obelisk", v katerem zavrača predlog Spomenke Hribar o spomeniku, ki bi bil "prvi korak k narodni spravi v najbolj polnem pomenu besede. Ne - k spravi z belogardizmom kot takim, temveč k spravi med ljudmi kot ljudmi".

Francozi 6, Irci 5 in Hrvatje 1, letos pa so svojo šolo ustanovili tudi Armenci. Poročilo nehava: "Res je, da vsaka emigracijska skupnost živi iz svojih okoliščin. Za našo dvojezično šolo je več zanimanja pri mladih družinah in mešanih zakonih, kot pa pri starejših, ki dostikrat o tem odločajo. Novi odbor prosimo za nadaljno podporo."

Predsednik je prebral dobesedni prevod dopisa, ki so ga poslali na "Inspección General de Justicia". Govoril je o normalnem razvoju dela in omenil Slov. dan, Spom. dan, dopolnilne tečaje slovenskega jezika, zemljepisa in zgodovine na treh stopnjah. V pripravi imajo strokovno izpopolnjevanje učnih moči, za kar je "Slomškova ustanova" s sedežem v Avstriji priznala štipendiji dvema članoma skupnosti. Potem je poročal o sejah, članstvu in delu v MOS-u. Povedal je tudi, da se zastopniki skupnosti udeležujejo skupnih vseljenskih slovesnosti. Omenil je kot "važen, a žalosten dogodek" smrt Miloša Stareta, ustanovitelja in prvega predsednika Društva, častnega člana in v US spoštovanega sodelavca od vsega začetka. **Obvestil je, da je M. Stare zapustil polovico svojega premoženja društvu ZS.** (Ko to beremo, se spomnimo kritik na račun "starih politikov" iz protikomunističnega tabora, nam je hudo in nas je sram za tiste, ki so jih obrekovali, ter zaman iščemo zgledov na drugih straneh; n.op.) Drug pomemben dogodek pa je bila zlata maša delegata slov.dušnih pastirjev msgr. Antona Oreharja, tudi člana US. Pove tudi, da se je za naslednje leto, ko bo 40. obletnica narodne tragedije, ustanovil poseben odbor "ad hoc", ki se je že večkrat sestal z zastopniki slovenskih ustanov.

Nadzorni odbor. Valentin Selan je poročal, da je bilo delo odbora pravilno, kar zadeva "račune", ker drugo ni naloga nadzornega odbora. Zato predlaga razrešnico odboru s pohvalo.

Sledil je **razgovor o poročilih.** Rudolf Smersu je opozoril, da bi naj pri jubilejni proslavi ne pozabili predočiti otrokom zgodovine odhoda iz domovine in pokola domobrancev, tako da bo vsak naših mladih vedel, zakaj da smo tu. Marjana Marn je sporočila, da so dijaki v ST dobili prvo nalogo o tem. Šušteršič je predlagal zamenjavo knjig z inozemstvom, na kar mu je Lojze Rezelj odgovoril, da je to zadeva SKA. Ko so govorili o odstotku otrok, ki ne obiskuje slov. šol, je voditeljica Mija Markež povedala, da vsaj v njenem okrožju odstotek ni visok. Podpredsednik Jože Markež je pokazal na dejstvo, da so na prireditvah stroški večji kakor prihodki in da bo treba misliti na kako rešitev. Vitrih je omenil svoj razgovor z argentinsko psihologinjo, katero je vprašal za mnenje o slov. šolah; odgovorila je, da se arg. in slov. šola dopolnjujeta.

Volitve novega odbora. Predsednik je prebral odborovo listo. Ker nihče ni predložil nobene druge, jo je dal na glasovanje. V tem trenutku je bilo navzočih 42 članov osebno in 4 po pooblastilih. OZ je izvolil listo s ploskanjem. Izvoljeni so bili: **predsednik Lojze Rezelj; odborniki:** Emil Cof,.dr. Katica Cukjati, Janez Dimnik, inž. Jernej Dobovšek, dr. Andrej Fink, Miha Gaser, Nace Grohar, Stanko Jerebič, Martin Kovačič, Marjan Loboda, Magister Milan ml., Mija Markež, Marjana Marn, Stanko Oberžan, Anton Oblak, msgr. Anton Orehar, Pavel Pleško, Simonka Rajer, dr. Julij Savelli, lic. Marijan Schiffrer, Francé Vitrih, prof. Tine Vivod, dr. Stane Žužek; **namestniki:** Jože Markež, Stane Mehle, Janez Čeč, Andrej Goljevšček; **nadzorni odbor:** arh. Jure Vombergar, Tine Selan, Božo Stariha; **častno razsodišče:** dr. Jože Dobovšek st., dr. Milan Komar, dr. Anton Šimenc.

Število članov, ki so volili, ne pomeni, da jih je tudi ob začetku OZ bilo tako malo. Res je pa, da udeležba na zadnjih OZ ni bila visoka. Ni edina razlaga v tem, da se člani ne bi zanimali za Društvo. Vprašujemo se, ali ne bi lahko razlagali nizko udeležbo tudi s popolnim zaupanjem članov ZS v osebe, ki že toliko let vodijo Društvo? (n.op.)

Bivši predsednik arh. **Vombergar** se je zahvalil za zaupanje, da so mu dvakrat poverili predsedstvo Društva. Prosil je, naj stojijo ob strani novemu predsedniku, kateremu želi vso srečo in božjega blagoslova. Tudi uspeha v zadevah, kjer da sam ni uspel. Sicer pa naj ve, da uspeh ali neuspeh ni merilo v delovanju društva kot je ZS. V tem odboru velja le zvestoba vrednotam, pričevanje in zgled. **"Nekoč bo", poje naš pesnik; upa, da ni daleč ta dan.**

V **nastopnem govoru** se je Lojze **Rezelj** zahvalil za izvolitev. **"Vedite, da ste izvolili človeka, to se pravi, s človeškimi slabostmi in pomanjkljivostmi. Če pa ste pri volitvah predsednika upoštevali moja čustva in ljubezen do slovenstva, do svobode in odprtosti, ste morda zadeli."**

Potem je dejal, da bo **skušal priklicati v Društvo vse Slovence v Argentini, ki čutijo, da so šli v svet zato, da so se njihovi otroci rodili sicer v tujini, a v svobodi. Prav tako bo povabil vse že v Argentini rojene.**

Ob 40-letnici bodo izkazali svojo **hvaležnost žrtvam, zahvalili pa se bodo tudi Argentini,** kjer uživajo tako veliko gostoljubnost kot morda nikjer drugje, kot je izrazil koroški duhovnik Vinko Zaletel.

Ne bodo se bali obiskovalcev iz Slovenije in na obiskih v Sloveniji ne bodo rekali s Petrom "Ne poznam tega človeka".

V svojem očetu, domobranskem stotniku, je simboliziral borbo vseh narodnjakov: "Kakor moj oče ni bil izdajalec, vojni zločinec in bedni privrženec okupatorja, tako tudi ni bil tak ves naš slovenski upor proti brezbožnemu komunizmu. **Čas nam dokazuje**, da je **resnica na naši strani."**

Posebno bo **usmeril delo v dosego** visokega in nujnega **cilja: branje slovenskih knjig in časopisov.**

Zaključil je: **"Ne stati ob strani in od časa do časa napisati stroge besede: saj ne znajo... Vrata Društva so odprta, pridite in delajte.** ***Geslo bo: manj govoriti, več narediti".***

Nato je sledilo poročilo o članarini, ki jo je za 1985 določil US na seji 30.novembra 1984. Sprejeto soglasno.

Pri **Slučajnostih** se je izcimilo vprašanje o posmrtnini, ki bi naj v bodoče upoštevala socialne razloge prav tako kot razloge pravičnosti, pri čemer gre predvsem za čakalno (karenčno) dobo. Ker je zadeva zapletena, so prepustili, da o njej razpravlja novi odbor. S tem se je zbor nehal. Ura je bila 12.45.

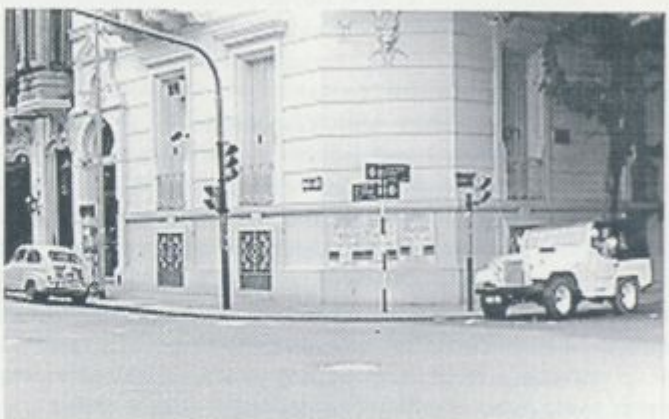
(Gl. SS 18..4.1985 14 33-4; poročilo podpisuje "E.C." in je izredno dolgo, čeprav je tudi res, da je bilo objavljeno precej pozno, ker je prva št. SS po OZ bila posvečena obletnici smrti Miloša Stareta. Poroča pa že o konstituciji novega odbora na seji US 3.4.: 1. podpredsednik Marjan Schiffrer, 2. podpredsednik Marjan Loboda, tajnik Stanko Jerebič, blagajničarka Simonka Rajer, gospodar Emil Cof, prosvetni referent Miha Gaser, šolski Francé Vitrih, mladinski Milan Magister ml., za dvojezično šolo prof. Tine Vivod.)

8. 3. "Vestnik"-"Tabor" in obnova "Gallusa"

Za 40. obletnico slovenske tragedije so fantje (zgoraj levo: Gregor Krištof, Blaž Miklič, Ivo Korošec, Dominik Oblak, Tone Oblak in Gabi Rant) pokrili Buenos Aires z letaki "Slovenija - dežela mučencev"; zgoraj na desni, na vratih jugoslovanskega poslaništva, spodaj na levi na vratih arg. KP, spodaj na desni na pročelju jugoslov. veleposlaništva (v belem jeep-u lic. Ivo Korošec).

Že smo omenili prvo sejo US, na kateri so si razdelili predvidena upravna mesta. **Druga seja US** je bila 18. aprila 1985, na kateri so določili novo članarino ($a 200 za samca, $a 300 za družino), nov postopek za plačevanje posmrtnine in novo vsoto zanjo ($a 20.000). Naredili so pospravo o Slov. dnevu v Slov. vasi. Glede Spominske proslave so sklenili: Miha Gaser prevzame izvedbo sobotne komemoracije, govori dr. Komar, besedilo prizora bo Tineta Debeljaka ml., režijo pa bodo ponudili Fridu Bezniku. Za nedeljsko prireditev bo skrbel dr. Stane Žužek, Društvo pa prevzame odgovornost za propagando v časopisju, po šolah, domovih in v arg. javnih občilih. - Govorili so tudi o stikih s SFZ-SDO (mlad.ref.) in iskanju novih moči. Rešili so zadevo plač uradnikom ($a 25.000 mesečno, a Cof je šef pisarne, ima prost urnik in proste dni po potrebi). - Čistega dobička za mendoške rojake je bilo $a 1.612,690,-. "Razvil se je tudi daljši razgovor o realnosti in bodočnosti ZS." (Na splošno so zapisniki krajši in tipkani, ker jih od konca leta 1984 ni več sestavljal notar Šonc.)

Seja US, 16.maja 1985 (Zap govori o "širšem odboru"). Priprava komemoracije je bila tedaj že v polnem teku; predsednik je predlagal, naj bi stroške (okrog $a 200.000) v sorazmerju delili z Domovi. Pri slučajnostih je arh. Vombergar predlagal, naj bi štipendijo iz Koroške ponudili najboljšemu abiturientu iz leta 1982 in 1983. Ker je Zvezna (zapisnik ima:"glavna") policija poslala po podatke, naj Jerebič stopi v stik z oddelkom za tujce. Predsednik Rezelj je obvestil, da Stare zapušča premoženje, ki ga dobi ZS, le za Srednješolski tečaj (ali ST; zapisnik "okrajšuje": SŠTRMB).

Prva seja IO, 13. junija 1985. Glede Spominske proslave so ugotovili, da je lepo uspela, čeprav nekaterim sobotna prireditev ni bila všeč, češ da je bila "previsoka"; vsi pa so bili zadovoljni z nedeljsko prireditvijo, ki pa na žalost ni našla zadostnega odziva v javnih občilih. Zaradi tega so sklenili, da bodo iskali v prihodnje boljše stike (S. Jerebič). Sobotna prireditev je dala $a 276.425 primanjkljaja, za kar se bo predsednik obrnil za mecensko podporo do Hermana Zupana in Toneta Oblaka. Ostalo je nekaj letakov "Eslovenia y Eslovenos", ki so na razpolago v pisarni, če bi jih kdo hotel podariti argentinskim znancem. Prispel je prvi zavitek s knjigami iz Slovenije, na poti pa jih je še več, ker so svoječasno iz Staretove zapuščine poslali za to 500 dolarjev. Iz te zapuščine so porabili tudi 650 dolarjev za tiskanje zvezkov za 2. razred, kar so naknadno odobrili, sklenili pa so, da bodo to vpisali zamenjano v pese kot prihodek (prostovoljni prispevki) kake prireditve; ravno tako bodo naredili s 500 dolarji za knjige. - Spomnili so se pred kratkim umrlega bivšega predsednika društva, prof. Lojzeta Horvata.

Druga seja IO, 11. julija 1985. V glavnem so se na njej zvrstila poročila referentov, od teh dobra novica, da so pokrili stroške za Spominsko proslavo. Predsednik je obvestil, da je bil prejšnji dan na sestanku s predstavniki društev Vestnik in Tabor, kjer so izmenjavali predloge o združenju obeh borčevskih organizacij. Nov sestanek bo 14. avgusta. - Vitrihu so naročili, naj poišče kandidata(-injo) za štipendijo preko duhovnika Tomažiča. - Jerebič je opozoril, naj ne pozabijo na misel o reorganizaciji ZS, o čemer pa bo predsednik govoril z Božom Finkom, in pa na zamisel o lastni tiskarni.

Tretja seja IO, 8. avgusta 1985. Na Cofov predlog so spremenili pravila knjižnice; v glavnem je šlo za način izposojevanja: komu, koliko časa, s kakšnimi pogoji. - Šolski ref. je poročal, da so na zadnji učiteljski seji, kjer je bil navzoč tudi ravnatelj ST, sklenili, da objavijo zaključke z zadnjega študijskega dneva. - Ker je NO poslal dopis z novim osnutkom pravil za Slovenski zdomski arhiv, so odločili, naj trije odborniki stopijo v stik z NO za dokončni dogovor. - Glede na sodelovanje z dušnim pastirstvom pri pripravah za 1.100. obletnico smrti sv. Metoda so sklenili, naj na sestanek 15.8. gre Miha Gaser, a se mora omejiti na ponudbo izkušenj in nasvetov, ker za prevzem drugih odgovornosti ni ne ljudi ne časa. - V stiku z Ukrajinci je predsednik zvedel, da bo v Hotelu za vseljence (IH) ustanovljen Vseljenski muzej; podpisal je pristop ZS k stvari. - Glede preosnove ZS je poleg Božidarja Finka naprosil tudi Marijana Schiffrerja, naj bi skupaj preštudirala možnost in način preureditve pravil v smislu hierarhične zgradbe ZS preko Domov in organizacij. - M. Gaser je omenil, da je Vivod v stiku z nekim g. Bobrom iz kraja Marcos Paz, po katerem je zvedel, da imajo Beneški Slovenci v Argentini že 19 društev in je med njimi močna želja po dvojezični šoli.(Zdi se nam skoro nemogoče, da bi obstajalo 19 društev beneških Slovencev v Argentini; poznamo samo enega, v Villa Ballester. n.op.) Sklenili so iskati tesnejših stikov.

Šesta seja US, 22. avgusta 1985. Spomnili so se najprej pravkar umrlega Jožeta Albrehta, prvega tajnika DS. - Predsednik je poročal o ukrajinski prireditvi v Teatro Coliseo na čast Tarasu Ševčenku. - Šolski ref. je obvestil, da so ugotovili, kako je slovenščina, ki jo govore otroci, zmerom slabša, najbrž zato, ker se po družinah govori manj slovensko. - Glede na združitev obeh borčevskih organizacij je Rezelj sporočil, da je Vestnik dal privoljenje za osnutek spomenice, Tabor pa še čaka navodil iz "centrale". - Predsednik je tudi vprašal, če ni v močeh ZS, da bi pripomogla k ohranitvi Gallusa, in je zagotovil, da bo ZS podprla vsako pobudo v tem smislu. - Prav tako je sporočil, da bo Zdomski arhiv

(SZA) kmalu realnost. - Spet so govorili o lepem sodelovanju Domov za kritje primanjkljaja pri Spominski proslavi.

Častni član Rudolf Smersu

Četrta seja IO, 12. septembra 1985. Schiffrer je sporočil, da je že izdelanih nekaj predlogov o novi organizacijski zgradbi ZS. - Za štipendiran obisk Koroške, Dunaja in Slovenije je bila predlagana Irma Pérez. - Zaprosili bodo prof. Vivoda, da pošlje poročilo o delu za dvojezično šolo. - O težnji po obnovitvi Gallusa dozdaj ni konkretnih novic. - Vestnik še čaka na odgovor Tabora o predlaganem združenju. - Govorili so o ustanovitvi kulturnega fonda za uspešnejše delo med skupnostjo, prevladalo pa je mnenje, naj bi to delo prevzela SKA. - Na MOS-u naj bi obravnavali predlog, da naj bi ZS prevzela skrb za muzej zdomske skupnosti in knjižnico vse zdomske literature. - Ob 25-letnici ST bodo poklonili spominske umetniške izdelke dr. M. Kremžarju, msgr. Oreharju in vsem nekdanjim ter tedanjim profesorjem; glede tega naj tajnik stopi v stik z akad. kiparjem F. Ahčinom. - Upravništvo Slov. hiše še ni poslalo odgovora z ozirom na prostor za Slov. zgodovinski arhiv (SZA). - V Slov. vasi je v polnem teku pridobivanje novih članov za ZS.

Seja IO, 10. oktobra 1985. Tajnik je poročal o pristopu desetih članov v septembru, a zaradi posmrtnine je težava z enim od teh, ker ima več kot 65 let; treba bi bilo načelne rešitve. Iz Slovenije so prejeli več zavitkov knjig, eden je bil popolnoma raztrgan, enega so odprli na carini, drugih dveh pa ne. Nekatere od poslanih knjig so podvojene, ker jih nameravajo podariti najboljšim dijakom. - Dr. Katici Cukjati so dali izvirnik Pravil (Estatuto) in španski zapisnik (Libro de Actas), da jih predloži sodniku, ki vodi zapuščinsko razpravo po pokojnem M. Staretu. - Šolski referent je povedal, da je v knjižnici veliko knjig iz zapuščine dr. Hanželiča in dr. Ahčina, katerih aktualnost naj bi presodil dr. Komar. - Kipar Ahčin je že izdelal 52 reliefnih podob A.M.Slomška, ki jih bo ZS poklonila vsem profesorejm ST. - Vesela novica je, da bo Gallus spet pričel z vajami. - Cof je predlagal, naj bi prihodnji OZ prenesel poslovno dobo spet na čas od 1.7. do 30.6 naslednjega leta.

Sedma seja US, 24. oktobra 1985. Poleg tekočih zadev so obravnavali poročilo M. Schiffrerja o preosnovi ZS. Sklenili so, naj Fink in Schiffrer predlog dokončno izdelata in pripravita izvleček za sejo MOS-a. Inž. Dobovšek je izrazil mnenje, da bi bilo treba glede tega zbuditi zanimanje v širši javnosti. - Dr. Žužek in inž. Dobovšek sta sprejela nalogo, da zastopata Društvo pred uradom "Dirección Nacional de Migraciones"(Državno ravnateljstvo za preseljevanje) in na sejah emigrantskih skupnosti v Argentini. - Na Rezljev predlog so sklenili **čestitati** Rudolfu **Smersuju za njegovo 80-letnico, obenem pa ga imenovati za častnega člana ZS**, kar bi slovesno izvedli na proslavi narodnega praznika in dneva zastave v soboto 26. oktobra. - Vitrih je poročal, da na seji počitniškega doma niso odstopili od že najavljene cene za kolonijo (42 avstralov za vsakega otroka), a pristali so na dobljeni namig, da sprejmejo tri otroke brezplačno, če bo prijavljenih nad 70 otrok. - Dr. Savelli je pri Slučajnostih poročal, da je uspel sestanek za obnovitev Slovenskega pevskega zbora Gallus.

Šesta seja IO, 14. novembra 1985. Prebrali so zahvalno pismo R.. Smersuja, v katerem je rečeno, **"da ni storil nič več kot je dolžan storiti za slovensko skupnost vsak slovenski izobraženec"**. (Sodimo, da je tu potrebna **važna opomba**. Resda bi moral vsakdo dajati v skladu z darovi - talenti -, ki jih je prejel. In v resnici so mnogi obrtniki marsikaj postorili zastonj za SH in KD. Ni pa res, da bi samo po sebi izobraženec imel večje "dolžnosti" kakor kdorkoli drug. Prav zagotovo pa smemo ponoviti besede pokojnega Valentina Markeža, da slovenski izobraženci niso živeli na račun drugih. n.op.) - Glede združitve borčevskih društev je predsednik sporočil, da želi dr. Kremžar o tem vprašanju najprej govoriti samo s predstavniki Tabora in da bo ta sestanek 2. decembra. - Prebrali so pismo Božidarja Bajuka iz Mendoze, v katerem izraža svoje navdušenje, ponos in veselje nad obiskom gledališkega odseka SKA in orkestra Magnum; poudarja tudi pomembnost tega obiska za slovensko skupnost v Mendozi. "Tako se bodo izvajali slovenski čudeži po Argentini med že tukaj rojenimi Slovenci - zmaga slovenskega duha." - Predsednik Rezelj je poročal, da je možnost za radijsko oddajo na postaji América in sicer ob sobotah od 21.30 do 22.00. Razložil je tehnične pogoje in ceno, ki bi bila A 2.000 mesečno. Prosili so M. Loboda , da bi prevzel odgovornost za povezavo, a Loboda je prosil časa za premislek. S. Jerebič bo poskrbel za program in njega izvajanje. Treba pa bo poiskati mecena za daljšo dobo.

Sedma seja US, 12. decembra 1985. Rezelj je sporočil, da še ni nobene odločitve o radijski uri. Loboda je sodil, da bi bila cenejša ura na Radio Municipal ali Nacional. Arh. Vombergar je pripomnil, da bi z A 2.500, ki bi stala ura v radiju, moglo živeti vse naše kulturno delo. Predlagal je tudi, da bi za arhiv posneli vsa predavanja dr. Komarja. - Glede štipendije "s Koroške" je Schiffrer izrazil mnenje, da bi vsakoletni razpis moral biti javen. Ker je večina za to, bo Vitrih sestavil oglas. Vombergar je dostavil, da

bi morali izbirati mlajše in da bi kandidat moral biti član ZS. - Šolski ref. je poročal, da gre v Córdobo 70 otrok; trije gredo zastonj, vožnjo pa jim plača ZS. Loboda jim je preskrbel kasete z domobranskimi pesmimi, da jih bodo lahko peli. - Jerebič je predlagal, naj bi nanovo sneli domobranske pesmi in himne. - Loboda se je zanimal, če bi bilo mogoče pripraviti tečaj za osnovnošolske učne moči, a odgovorili so mu, da ljudje, ki bi ga lahko izvedli, nimajo časa. - Rezelj je ugotovil, da še niso prejeli odgovora od prof. Vivoda glede dvojezične šole. - Jerebič je predlagal, naj bi Vitrih zastopal ZS na vseh ravneh šolstva. - Vombergar je predlagal nakup knjig, ki jih je zadnje čase izdalo Ognjišče, tako za knjižnico kot za nagrade najboljšim učencem. - Predsednik je povzel opravljeno delo med letom in napovedal sestanek US v januarju, predvsem za izdelavo letnega načrta, določitev članarine in pripravo OZ.

Seja US, 16. januarja 1986. Predsednik je navedel točke, ki bi jih moralo vsebovati letno poročilo (v šp.: Memoria Anual). Sprejeli so dnevni red za OZ, ki bo 16.3.1986. Pri Slučajnostih je Kovačič izrazil željo, da bi vabilo na seje vsebovalo vse točke, ki jih bodo obravnavali. Spet so prejeli vabilo Ukrajincev na njihovo spominsko proslavo 24. januarja. Tone Oblak je svetoval, naj bi kult. referent pisno povabil vse KD za čim bolj dejavno sodelovanje na Slov. dnevu; Rezelj, Gaser, Jerebič in Oblak so se obvezali, da se bodo posebej posvetili tej zadevi.

DEVETINTRIDESETI OBČNI ZBOR, 16. MARCA 1986

Po maši za umrle člane v cerkvi Marije Pomagaj se je začel zbor v mali dvorani Slov. hiše. Poslali so pozdravna pisma predsedniku Alfonsinu, kard. Aramburuju in predsedniku NO R. Smersuju. Potem se je predsednik Lojze Rezelj **spomnil** pretekli teden **umrlega delegata slov. dušnih pastirjev in častnega člana ZS, msgr. Antona Oreharja**: "Vemo in bridko čutimo, da je za našo slovensko skupnost ta izguba nenadomestljiva. Vedno bo ostal živ v naših srcih njegov spomin, njegov zgled, njegov nauk."

Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Tone Bidovec in Alojzij Sedej, za preštevalca glasov pa Marjan Šušteršič in Anton Rode. Nato so prešli k **poročilom**.

Tajnik Stanko Jerebič je povedal, da je med letom umrlo 13 članov, izstopil je 1, pristopilo pa je 53 članov, tako je imela ZS 31.12.1985 921 članov. US je imel 7 sej, IO 6, MOS pa 5. Pisarna je redno delovala od ponedeljka do petka, od 16. do 20. ure; ravno tako knjižnica. Prejeli so 41 pisem, odposlali pa so jih 379. Kupili so 139 slov. knjig, večino v Sloveniji, za skupno vrednost A 603,90.

Poročilo **blagajničarke Simonke Rajer** je prebral Cof. V zapisniku je označeno kot B1 do B5 in je vse v španščini. Vključuje inventar nepremičnin in premičnin, toda zemljišče v Berazategui-ju ceni na A 0,019 in Pristave na A 0,013 (sic!). Medtem pa je vrednost zazidanega na Pristavi A 310,786 in v zadnjem letu prizidanega A 2.446,065. Skupno je bilo aktive A 4.492,993. Skupni prihodek je bil A 12.515,210, izdatkov A 8.614,373, torej prebitka A 3.900,837.[5]

Kulturni referent Miha Gaser je poročal o obeh dnevih, Slovenskem in Spominskem, ker je bilo leto 1985 še posebej pomembno zaradi 40-letnice zdomstva in življenja v svobodi. Poročal pa je tudi o proslavi tisočstoletnice smrti nadškofa sv. Metoda, ki jo je ZS priredila skupaj s slov. dušnim pastirstvom 17. novembra 1985.

Mladinski referent Milan Magister ml. je omejil svoje poročilo na dve glavni točki: 1) organiziranje rediteljstva za junijske proslave; 2) podelitev glavnega, prehodnega pokala mladinskim organizacijam, ki bo ostal v Domu, ki si ga trikrat osvoji. Ker se je to zgodilo lansko leto, je ZS naprosila kiparja Franceta Ahčina, da naredi novega, ki ga je predsednik ZS že izročil na osrednjem mladinskem dnevu.

Ni poročila šolskega referenta Franceta Vitriha, ki bi moralo biti v zapisniku pod prilogo "E ". (Ko SS poroča o OZ, pravi, da bo to poročilo objavila v prihodnji številki. Dejansko ga je prinesla šele 17.4. 14 4). Leta 1985 je bilo 11 šol in dva oddelka za špansko govoreče. Šole je obiskovalo 456 otrok (228 dečkov, 228 deklic). Poučevalo je skupno z voditeljicami in kateheti 76 oseb. Vse šole imajo šolske svete staršev. Nato opiše v podrobnosti vsako šolo in prav tako vse tri skupne prireditve. Poročal je o počitniški koloniji v Córdobi, kamor je šlo 72 otrok; potrebnim so omogočili udeležbo Dorjan Heller, Počitniški dom dr. Hanželiča, neznani dobrotnik in ZS. Na roditeljskih sestankih so imeli predavanja dr.

---

[5] Ne gre za kako pomoto v pisavi. Vejica loči denarno enoto od stotink, tu pa opažamo, da namesto stotink avstrala uporabljajo tisočinke. Treba je vedeti, da je bila začetna vrednost 0,80 avstrala za 1 dolar in da so sprva bili v teku celo novci po pol centava, - kar pa seveda ni dolgo trajalo. Povedati je treba tudi, da bi morali pisati okrajšavo za avstral z dvakrat prečno prečrtanim vélikim "A", kar pa iz tehničnih razlogov ni bilo mogoče.

Katica Cukjati, dr. Alojzij Starc, Zorko Simčič in arh. Jure Vombergar. Učitelji se redno sestajajo. Šole so imele še druge dobrotnike; sem je šteti predvsem pomožno osebje.

Srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka. Leta 1985 je praznoval 25 let, odkar ga je ustanovil dr. Marko Kremžar. Ravnatelj je bil to leto prof. Tomaž Debevec, tajnica Marjana Marn, knjižničarka pa dr. Nataša Krečič. Profesorjev je bilo 18, ki so poučevali 152 dijakov (60 fantov, 92 deklet). Imeli so 18 šolskih dni, po 5 ur vsak dan. Z dijaki so imeli izlet v letovišče SLOGE. Deloval je svet staršev, ki mu je predsedovala Julka Vidmar. Starši so tudi pripravili Rast XIV, maturitetni izlet v Bariloče, ki ga je vodil duhovnik Franc Cukjati. Abiturienti so izdali almanah "Nova obzorja". Za konec leta je tečaj priredil spominsko proslavo za svojo 25-letnico. Predsednik ZS je razdelil med sedanje in bivše profesorje tečaja - vseh skupaj 52! - posebno plaketo škofa in šolnika A.M.Slomška, delo kiparja F. Ahčina. Vodstvo tečaja je isti čas izdalo brošuro "Srebrni jubilej srednješolcev ob Srebrni reki", ki obsega statistične podatke, program posameznih predmetov in imena abiturientov. Za leto 1986 je bila izvoljena za ravnateljico dr. Katica Cukjati. Tečaj ima več odsekov: 1) v Slov. vasi, ki deluje že 20 let in ga vodi lic. Dušan Šušteršič; ima 8 profesorjev in 26 dijakov; 2) v Bariločah, ki ga vodi dr. Vojko Arko in ima 3 profesorje pa 26 dijakov. Odsek v Mendozi v letu 1985 ni deloval.

Predsednik Lojze Rezelj se je najprej zahvalil odbornikom za delo, ki ga izražajo njihova poročila, potem pa je dejal, da si je osebno nadel **tri naloge**:

1) preučiti možnost, kako naj osrednje društvo obstoja z včlanjenjem vseh svobodnih Slovencev v Argentini preko KD. Za to je prosil za pomoč Božota Finka in Marjana Schiffrerja, da pripravita osnutek te zamisli.
2) navezati stike med predstavniki obeh borčevskih organizacij in na skupnih prijateljskih snidenjih iskati možnost združitve. Z veseljem je poročal, da je do stikov prišlo in da so razgovori v polnem teku.
3) storiti vse, da bo skupnost med seboj povezana in da se s tem mladim daje zgled složnosti. Pri tem ima velike zasluge MOS, kjer so zastopniki vseh Domov. "Enotno in organizirano delo po Domovih naj druži vse Slovence v Argentini in naj tudi od predstavnikov Domov prihajajo predlogi za sestavo vodstva našega osrednjega društva. Zato tudi že danes napovedujem, da bo sedanji odbor ZS izpolnil dobo dveh let, kot to predvideva pravilnik, in naj se že v teku leta predlagajo in izberejo sposobni člani ZS za prihodnje vodstvo naše predstavniške organizacije.(..) Združeni bomo kazali pot mladini, nergačem in omahovalcem, nasploh pa dokazali svetu, da 'narod naš umreti noče'..." Potem je sicer omenil, da gredo težkim časom naproti, toda izrazil je tudi prepričanje, da bo ta pot pritegnila vse, ki še stojijo ob strani.

OZ je soglasno **sprejel vsa poročila**. V razgovoru o njih je Rudolf **Smersu** pohvalil delo ZS za pomirjenje med skupnostjo in še posebej med borci. Milan **Magister** st. je predlagal, naj bi se v poročilu o šolstvu omenilo, da je vse delo zastonjsko. Na vprašanje o ST je Tine **Debeljak** odgovoril, da je bilo število 205 dijakov doslej največje, zadnja leta pa povprečje dosega številko 150; da so dobri učenci prav tako dobri kot učenci v Ljubljani, slabi pa na nižji ravni kot so bili pred 10 leti. Treba bi bilo, da bi starši podpirali šolo s tem, da bi z otroki govorili slovensko. Temu mnenju se je pridružil tudi dr. **Savelli**. Maksimilijan **Osojnik** je poleg tega predlagal, naj bi v SS bil kotiček, kjer bi matere razpravljale o svojih težavah, predvsem pri vzgoji otrok. Francé **Vitrih** je temu dostavil, da so po šolah redni roditeljski sestanki in da imajo že tri leta pripravljen tečaj za starše, a ni zanimanja. Marjan **Loboda** je opomnil na posebni problem tečaja za nove učitelje, ker je vsak dan večja nevarnost, da novi ne bi bili zadostno strokovno usposobljeni in ideološko razgledani. Lic. Marjan **Schiffrer** pa je pripomnil, da je **treba razčistiti vprašanje, kaj so naši tukaj rojeni otroci; po zakonu so Argentinci, po krvi pa Slovenci. Potrebno je ugotoviti, ali so argentinski Slovenci ali slovenski Argentinci**. To da še bolj velja za otroke mešanih zakonov. (Ali res more skupnost kot taka, oz. njeni predstavniki, odločiti, kaj so, oz. kaj naj bi bili otroci, to se pravi, ali argentinski Slovenci ali slovenski Argentinci? To je odvisno od zasebne odločitve vsakega posameznika! Toda, ali gre tu res za dilemo, to se pravi, za pravilno zastavljeno vprašanje? n.op.)

Potem so govorili o članarini. Na podlagi 33. OZ leta 1980 so na seji US 16.1.1986 sklenili, da je članarina od 1. januarja 1986 A 0,50 mesečno za samca in A 0,75 za družine, posmrtnina pa A 40,--, seveda vse 'ad referendum' OZ. Sklep US je OZ soglasno odobril.

Pri **Slučajnostih** so prebrali sožalna pisma, ki so jih prejeli ob smrti msgr. Oreharja. Nato pa je predsednik v podrobnosti poročal o svoji zamisli glede preosnove ZS in kako bi s tem preko KD povečali število članov ZS. Prosil je tudi za sodelovanje, da bi po možnosti že na prihodnjem OZ odločali o tem. Dr. Savelli je izrazil misel, da je potrebno, da ZS zmerom trka na Domove; prizna, da zadeva ni lahka, a

je mogoča. Loboda je predlagal, naj bi OZ podelil US poverilo (mandat) za nadaljnje delo v tem smislu. Predlog je bil sprejet.

Zbor se je končal ob 12.30. (SS je poročala o OZ 27.3.1986. 10-11 4)[6]

8. 4. "Slovenski zgodovinski muzej"

Seja US, 3. aprila 1986. Na izpraznjeno odborniško mesto, ki ga je zasedal umrli msgr. Orehar, so za novega odbornika imenovali Joža Markeža. Ko bo imenovan nov delegat slov. dušnih pastirjev, bo povabljen, da se do prihodnjega OZ kot gost udeležuje sej US. - Kult. ref. je poročal o pripravah za Slov. dan in za Spominsko proslavo. Arh. Vombergar je dal pobudo, da bi se kulturni del Slov. dne posnel na "video-tape", kar bi bilo koristno za izmenjavo, posebno s Primorsko. Sklenili so, da bodo v primeru, da bi orkester Magnum zahteval honorar, po 21. uri pobirali vstopnino onim, ki bodo prišli samo na ples. - Šolski ref. je poročal, da so morali nadomestiti dve voditeljici: Zdenko Jan v Lanusu in Maro Pleško v Carapachayu; v Carapachayu je prevzel delo Aleksander Pirc, v Lanusu pa še iščejo primerno osebo. - Določili so člane komisije, ki bo podelila štipendijo za vožnjo na Koroško; njeni člani so predsednik ZS in M. Schiffrer, arh. Vombergar, M. Gaser in dr. Savelli.

Seja IO, 8. maja 1986. Desničarska organizacija "Tradición-Familia-Propiedad" je poslala dopis s prošnjo, da se ZS pridruži akciji proti razporoki. Sklenejo, da počakajo, dokler se o tej pobudi ne izreče Cerkev. (Tukaj ne gre ne za pilatovsko umivanje rok niti ne za značajsko kolebanje, ideološko nesigurnost ali slepo podrejenost – kot je nekdo očital; gre za čisto razumljivo politično previdnost, ker je znano, da je imenovano ustanovo njen predsednik potem hotel spremeniti v politično stranko in da so nekateri člani zašli v Lefebrve-ovo "Gibanje sv. Pija X." - V knjižnici je okrog 100 knjig z dvojniki; odločijo, da jih podarijo Domovom. - Mladi želijo gradivo, ki bi ga mogli dati svojim arg. znancem, in sicer kratko "razlago" o Slovencih. Sklene se, da tajništvo oskrbi ponatis 1.000 izvodov zgibanke (zap govori o brošuri ali pa o letaku) "Eslovenia y los Eslovenos". - Ga. Karba je ponudila 100 izvodov slov. izdaje Martina Fierra po okrog 20-22 dolarjev; Cof pa jih je cenil na 5 dolarjev; sklenili so pa, da govori z gospo predsednik in ji ponudi po A 10 za vsak izvod. - Šolski ref. je sporočil, da bi lahko bil novi voditelj v Slov. vasi prof. Sušnik. - Stavljen je bil predlog za "širši kulturni odsek", ki bi naj pripravil Slov. dan 1987 in študijski dan za javne delavce; o tem bodo bolj temeljito razpravljali na seji MOS-a 22. maja. - Domove bo treba "zainteresirati" za obisk dr. Janka Zerzerja in Reginalda Vospernika, ki sta se odzvala vabilu SKA in bosta tu med 7. in 27. avgustom. - Rezelj spet poudarja važnost Zgodovinskega muzeja, ki bi naj ga pripravili v Slov. hiši.

Seja IO, 12. junija 1986. Govorili so o poteku komemoracije. Prav tako o srečanju učiteljev, ki so se ga udeležili večinoma mladi (42) in jim je govoril Zorko Simčič. - Ga. Karba zaenkrat nima namena prodati izvodov Martina Fierra. - Ob sprejemu gostov iz Koroške se ZS obveže organizirati slov. skupnost po Domovih in prevzame opremo odra pri slavnostni večerji. - Za načrtovani muzej so znova poslali dopis odboru Slov. hiše s prošnjo, naj bi jim dodelil primeren prostor. Poiskati je treba tudi človeka, ki bi se temu posvetil. - Štipendiji za potovanje na Koroško in v Slovenijo sta bili podeljeni Heleni Loboda in Moniki Tomazin.

Seja US, 10. junija 1986. Predsednik je sporočil, da je Stane Škerlj prevzel skrb za ureditev zgodovinskega muzeja. Joža Markež je pripomnil, da Rožmanov dom ni najbolj primeren kraj za muzej. Na predlog dr. Savellija so sklenili, da bodo začeli zbirati gradivo pri ZS; ko bo dovolj nabranega, bodo odločili, kje naj ga razstavijo. - Rezelj je prosil, naj bi že zdaj začeli razpravljati o novem predsedniku in odboru, tudi po KD. - Prejeli so pismo Jožeta Omahna, ki predlaga prireditev festivala domobranskih pesmi in se ponuja, da izvede pripravo nanj; predlog sprejmejo, a bodo o njem razpravljali tudi na seji MOS-a. - Prav tako so prebrali dopis Slomškovega doma s prošnjo, da se čimprej sestavi osnutek novega dogovora o MOS-u; tudi ta zadeva se preloži na sejo MOS-a, kamor bodo povabili Schiffrerja in Finka, ki sta pripravila načrt o tej zadevi.

Seja US, 21. avgusta 1986. Kult. ref. je poročal, da je ZS pripravila oder za Gallusov koncert v Slomškovem domu. - Ref. za zunanje zadeve je predložil spored letošnjega vseljenskega dneva. Sklenili so, da bo ZS zastopal arh.Vombergar, predsednik pa bo govoril z dr. Starcem glede udeležbe narodnih noš pri maši in da izbere dva vseljenca, ki sta več kot 50 let v Argentini, katerim bi v imenu vseh drugih podelili diplomi. - Predsednik je predlagal, da naj bi ta dan veljal za ustanovni dan Slov. zgod. muzeja, o

---

[6] V tednih - in mesecih - okrog tega OZ je SS polna dopisov o zapostavljanju slovenščine v domovini; npr. ponatis Janeza Menarta pod naslovom "Le-ta mi županil ne bo..."(SS 20.3.1986 9 1) ali Hotimir, "O, le pusti ti Zdravljico, moj Slovenac, in se uči le še Gorski vjenac"(ib.)

katerem je več govora na 3. seji MOS-a. (Zap pa ima priložen "Predlog in osnutek zapisnika" o ustanovitvi SZM.) - Povabilu za vključitev v "novi" MOS se je že pritrdilno odzval Bariloški dom, ni pa še odgovora iz Mendoze. - Odobrili so Omahnov predlog o večeru domobranskih pesmi in njih morebitnem snemanju. - Prosili so dr. Savellija, naj povpraša prof. Vivoda, kaj je z načrtom o dvojezični šoli. - Glede študijskega dneva za slov. javne delavce, je prevladalo mnenje, da s tem počakajo, dokler se ne priredi katoliški shod.

Seja IO, 11. septembra 1986. Zgodovinskemu muzeju so dodelili prostor v Rožmanovem domu. Prvi doprinos je uniforma gen. Rupnika ter prapor Belih orlov (četniška skupina, ki jo je vodil Evgen Rupnik, bivši letalski častnik jugoslov. vojske). Predsednik meni, da bi zdaj že lahko dali v javnost oglas o nabiranju predmetov. - Inž. Dobovšek je uspešno vodil stike z oblastmi glede izseljenskega dneva; škoda, da je prišlo v Teatro Coliseo do nesporazuma z Lanuščani. Opozorili bodo Dušno pastirstvo na boljšo koordinacijo. - Kupili so nekaj knjig od celovške Mohorjeve. - Na prihodnjem sestanku MOS-a bodo prosili zastopnike, da preko Domov povabijo ljudi za članstvo v ZS; po novemberskem sestanku MOS- a pa naj bi po možnosti že predložili liste za novi odbor, ki bo izvoljen marca 1987. - Ugotovili so, da ZS ni bila vzeta v poštev pri pripravi Katoliškega shoda. - Kratka izmenjava mnenj o hierarhični reorganizaciji ZS preko KD, a brez zaključkov.

Seja IO, 16. oktobra 1986. Kot je bilo v navadi, sta najprej poročala tajnik in blagajnik. Tajnik je posredoval prošnjo občine Avellaneda, ki želi, da bi slov. folklorna skupina nastopila z drugimi narodnostmi vred pred občinsko stavbo. Govorili so s Stanetom Mehletom in ga povezali z lic. Alciro Perlini od "Instituto de Cultura". - M. Gaser je omenil, da se govori, da nadškofa dr. Šuštarja drugo leto ne bo na obisk v Argentino. Od tega bi bilo odvisno, kje izvesti slavje v zvezi s Slov. dnem. Izrečejo se za Pristavo, razen če bi San Martín izrecno izrazil željo, da bi bilo tam.

Obisk dr. Vospernika in dr. Zerzerja v Slomškovem domu

Seja IO, 13. novembra 1986. Ker je obisk škofa dr. Šuštarja preložen, bo sanmartinski dom odgovoril šele prihodnji teden, kaj bo odločil. - Šolski ref. je predložil statistike o letu 1986, (ki so pridružene zapisniku). - Zamenjali so dan za sejo MOS-a, ker bo 21. novembra krstna predstava "Krsta pri Savici".

Seja US, 11. decembra 1986. Kult. ref. je sporočil Omahnov predlog, naj bi bil koncert domobranskih pesmi na Spominski dan, kar so odobrili. - Slovenski dan bo na Pristavi ("Zadnje ustoličenje") in bodo stroški zanj veliki. - Šolski ref. je povedal, da bo šlo na kolonijo 67 otrok in da je družba Iliria-Tur oskrbela vozovnice. Dr. Starc je izrazil mnenje, da bi morali število zvišati od 80 na 100, Vitrih pa je menil, da je število za to leto zadovoljivo. - Določili so članarino za leto 1987. - Dr. Starc je obvestil, da pride škof Jenko v Argentino aprila 1987 in vprašal za svet, kateri dan bi bil najbolj primeren za birmo; predlagali so 3. maj. - Jeločniku so odgovorili, da ne morejo sprejeti predloga o predstavi Antigone za Spominski dan. - Predsednik je poročal, da je bila ZS povabljena v org. odsek Kat. shoda in da bo prihodnja seja MOS-a imela za izključen namen sestavo novega odbora in določitev novega predsednika. - Tajnik je vztrajal na pobiranju članarine po zaupnikih. Spet je poudaril potrebo po nakupu razmnoževalnika (fotocopiadora) in računalnika (kompjuter, computadora).

Seja US, 27. februarja 1987. Govorili so o Slov. dnevu in zavrgli predlog, da bi na večer pred tem bila na Pristavi slavnostna predstava za kritje stroškov, ker bo v nedeljo navzoč škof Jenko; lahko pa bi postavili najemnino za stojnice ("štante"), ki jih bodo v nedeljo postavili KD. - OZ bo 29. marca. Sestanek kandidatov za novi odbor, ki so jih predlagali KD (16), bi naj bil 16.t..m, a ni uspel, ker sta

prišla samo dve osebi. Sklenili so, da Rezelj to nezanimanje sporoči NO in SLS, kar je tudi storil, ne da bi od katerekoli strani dobil kakšnih konkretnih predlogov. (Ta sklep je morda sedaj težko razumeti. Ne toliko zaradi "obračanja" na NO, ki ga je ZS vedno priznavala kot "našo vlado". Pač pa, da so sklenili zadevo sporočiti tudi SLS kljub temu, da je bila ZS zmerom strankarsko neodvisna; vendar je to naravni nasledek dejstva, da je bila SLS zelo zavzeta za načelno doslednost Društva... da je dajala pobude... predvsem pa, da je "pošiljala" svoje člane za odborniška mesta itd.; n.op.) Zapisnik pravi: "Pomanjkanje odziva - predvsem naše mlajše inteligence - na iskanje novega predsednika je izraz nezanimanja za našo predstavniško organizacijo." Rezelj in Loboda sta se obvezala, da bosta govorila z arh. Juretom Vombergarjem, naj prevzame predsedništvo vsaj za prihodnji dve leti. Na vsak način pa je treba pridobiti za odbor vse osebe, ki so jih KD predlagali.

Seja US, 26. marca 1987. Predsednik je prebral dnevni red prihodnjega OZ in prosil vse referente, da pripravijo poročila. Nato je povzel delo v zadnjih dveh letih, pri katerem je bilo nekaj neuspehov, a več je bilo uspehov. Izrazil je željo, da bi pri bodočem delu predvsem poudarjali važnost, ki jo ima ohranjanje slovenskega materinskega jezika, in skrb za povezavo Domov z ZS, tudi na javno-pravni način. Potem so dlje časa posvetili sestavi kandidatne liste, a brez predsednika, ker še ni bilo odgovora od arh. Vombergarja. Ko se je pojavil arh. Vombergar, je izjavil, da mu ni mogoče sprejeti mesta zaradi drugih obveznosti. Rezelj je dolgomesečno iskanje novega predsednika zaključil tako, da je navsezadnje sprejel ponovno kandidaturo.

ŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 29. MARCA 1987.

Začel se je ob 10.45 v mali dvorani Slov. hiše, takoj po maši za pokojne člane, ki jo je opravil **novi delegat slov. dušnih pastirjev dr. Alojzij Starc**. Najprej so bila poslana pozdravna pisma predsedniku Alfonsinu, predsedniku NO Smersuju in kardinalu Aramburuju. Za overovatelja sta bila določena arh. Jure Vombergar in cont. (drž. javni računovodja) Milan Magister, za preštevalca glasov pa Marjan Loboda in Jože Markež. Potem so takoj prišli k **poročilom,** o katerih so sklenili, da jih bodo obravnavali na koncu.

Tajnik Stanko Jerebič je poročal, da je med letom umrlo 18 članov, 1 pa je pristopil. Tako je 31. 12. 1986 društvo imelo 904 članov. US je imel 6 sej, IO 5, MOS 5 rednih in eno izredno. Prejeli so 51 dopisov, odposlali pa so jih 260. Kupili so 67 slovenskih knjig in 92 brošur (romanov), iz Brazilije pa so od ge. Malgaj dobili kot darilo 101 knjigo. Natisnili so 1.000 izvodov brošure v španščini "Eslovenia y los Eslovenos", predvsem za tukajšnje prijatelje slovenske mladine.

Iz **blagajniškega** poročila (Simonka Rajer) je razvidno, da je imela ZS leta 1986 A 18,933,20 prihodkov, A 15.628,86 izdatkov in A 3.304.34 prebitka.

Kulturni referent (Miha Gaser) je najprej govoril o Slov. dnevu, ki ga je pripravil San Justo in je odgovarjal zamisli ZS, da bi moral zajeti ves dan. Slišati pa je bilo mnenja, da bi moral biti kulturni program drugačen, bolje pripravljen, kot dokaz, kaj zmore slovenska skupnost. Toda že dan ni primeren za kaj takega, ker se v pičlem mesecu po počitnicah ne da veliko pripraviti, posebno še, ker je mogoče začeti z delom šele v drugi polovici marca, ker ima mladina prej izpite. Potem je poročal o Spominski proslavi in se zahvalil Binetu Magistru za pesniški prikaz slov. tragedije, in Omahnu, ki je vodil domobransko petje. V pripravi je že Slovenski dan za 1987, ki bo na Pristavi.

Šolski referent (Francé Vitrih) se je najprej oddolžil spominu dveh sodelavcev: Francke Virant, matere Zdenke Jan, in Janeza Brula. Potem je povedal, da je v Velikem Buenos Airesu bilo osem šol, tri pa v notranjosti: Bariločah, Mendozi in Tucumanu. V Mendozi in v Slov. hiši sta tudi šoli za neslovensko govoreče otroke. Šole je obiskovalo 408 otrok, 202 deklici in 206 dečkov, tečaj za špansko govoreče pa 30 (16 in 14).. Poučevalo je 85 učnih moči. Občasno je poučeval v Miramar-ju župnik Boris Koman. V podrobnostih je opisal delo vsake šole posebej in poročal tudi o treh običajnih skupnih proslavah. Učitelji so imeli študijski dan 10. junija. 16. avgusta so učitelji in učenci vseh šol pozdravili v Slovenski hiši, s petjem in deklamacijami, koroška gosta, dr. Vospernika in dr. Zerzerja. Šolski izlet je bil spet v Villa Albertina (18.oktobra). Na počitniško kolonijo v Córdobo (od 26.12. do 10.1.) je šlo 36 dečkov in 35 deklic. Tokrat je bilo že petindvajsetič, odkar zahajajo šolski otroci v Hanželičev dom, ki ga po njegovi smrti upravlja in zboljšuje odbor s predsednikom Francetom Rantom na čelu. Kolonijo je vodila Mija Markež, spremljali pa so jo Anica Šemrov, duhovni vodja Anton Bidovec, Anica Mehle, Danica Malovrh, Klavdija Malovrh, Magda Zupanc, Metka Slabe, Dominik Oblak in Francé Vitrih. Prostore sta pripravila Ana in Ivan Jerman, kuhinjo je vodila Ivanka Golob s pomočnico Francko Juhant in strežnicami Kristino Petkovšek, Marjano Vitrih in Moniko Vitrih. Pokojna ga. Voršič je v oporoki omogočila dvema

učencema udeležbo na koloniji. (Ob tej priložnosti se je spomnil še drugih dobrotnikov iz preteklih let, za leto 1987 pa je prišteti mednje SLOGO in ILIRIA-TUR). Omenil je priznanje, ki ga je ZS podelila dolgoletnim učiteljem, pa tudi razne obletnice šol in njihove prireditve. Za konec se je zahvalil vsem listom (SS, Ozn, DŽ) in posebej Ivi Vivod, Zdenki Gornik, Janezu Čeču in Emilu Cofu, ki so sodelovali s šolskim odsekom ZS pri vzdrževanju slovenskih šol.

Srednješolski tečaj ravn. Marka Bajuka. Vpisanih je bilo 143 dijakov. Abiturienti so izdali almanah "Gradimo bodočnost". Vseh šolskih dni je bilo 18, po pet ur vsakič. Tečaj sta obiskala gosta s Koroške, dr. Vospernik in dr. Zerzer, iz Slovenije pa župnik Janez Rihar. Ravnateljica je bila dr. Katica Cukjati, podravnateljica pa prof. Miriam Jereb Batagelj. Vseh profesorjev je bilo 18, delovali pa so še tajnica Cirila Žužek, knjižničarki dr. Nataša Krečič in Kristina Pérez. V profesorski zbor so privzeli dve novi moči. Pri delu je pomagal svet staršev, ki mu je načeloval Janez Čeč. Tečaj se zahvaluje ZS za usluge pri uporabljanju društvene knjižnice in za knjižna darila najboljšim dijakom. Deloval je tudi tečaj v Slov. vasi, ki je imel 36 dijakov in ga je vodil prof. Dušan Šušteršič s pomočjo šestih profesorjev. Odsek v Bariločah je imel v dveh razredih 13 dijakov in pet profesorjev, vodil pa ga je dr. Vojko Arko. Tečaj v Mendozi ni deloval. Posebno omembo zasluži dopisno šolanje. Učenci, ki živijo v notranjosti države ali v drugih državah, postanejo lahko dopisni dijaki: pošiljajo jim snov, na katero odgovarjajo in na koncu leta polagajo izpite. Takih dijakov je bilo lansko leto 6, od katerih so trije prišli na izpite. (Priloženo je poročilo, ki je bilo objavljeno v SS (25.12.1986. 51-52 3).

Referent za dvojezično šolo (prof. Tine Vivod) je bil zadržan iz družinskih razlogov, poslal pa je poročilo o zadevi. Najprej navaja odlomke iz članka "Blaže in Nežica - danes", objavljenega 21.9.1986. v inf. listu ob 25-letnici Slomškovega doma: Čedalje večji del mladine je glede jezika in zavednosti na nezadostni stopnji... sobotni tečaji ne morejo delati čudežev... potrebno bi bilo več ur pouka, novih organizacijskih oblik, posebnih tečajev... Marsikaj se je z velikimi žrtvami izvedlo... a dejansko stanje ni razveseljivo.. . Koroška gosta sta omenila potrebo po slovenski srednji šoli... Tu pride v poštev le zasebna argentinsko-slovenska šola .. - Potem nadaljuje v poročilu prof. Vivod, da je v letih 1985-7 delal za dvojezično šolo, kljub temu, da pogoji niso zdaj najboljši za zasebne šole, in zatrjuje, da se bo trudil še vnaprej ter zato poziva k sodelovanju vse, ki imajo voljo za to. Sporočil pa je tudi, da ima še vedno v načrtu poseben sklad za to šolo.

Predsednik Lojze Rezelj je izrazil, da je zadovoljen z opravljenim delom, čeprav se niso uresničili vsi načrti. Zahvalil se je predvsem tajniku in referentom ter pisarniškim močem. Potem je dejal, da si je pred dvema letoma zamislil delovni načrt, ki bi preko slovenskih Domov vodil v ZS in s tem utrdil predstavništvo s kar največ novimi člani, pa tudi združil vse rojake v Argentini. Izrazil je misel, da so pozitivni dosežki poznani vsej skupnosti. Kot dokaz za to je omenil množično udeležbo na Slov. dnevu, ki je bila "prava manifestacija združenih slovenskih svobodnjakov", Spominsko proslavo, skoraj 500 učencev v osnovnih šolah itd. Povedal je, da so podelili priznanje učiteljem, da so mladini podarili prenosni pokal, da so iz Slomškove ustanove, ki jo upravlja duh. Tomažič, spet izbrali dva nagrajenca za štipendirano potovanje v Evropo. Prav tako je poročal o **Slovenskem zgodovinskem muzeju (SZM)**, ki so ga ustanovili in ki bi naj dobil prostor v Rožmanovem domu. "**Dobili smo tudi pred kratkim uradno, po dekretu od notranjega ministrstva potrjeno identiteto, kot slovenska skupnost v Argentini, kateri načeljuje vsakokratno vodstvo ZS".** Obogatila se je tudi knjižnica, z raznimi darili in z zapuščino Stareta, čeprav "zanimanje za branje slovenskih knjig ni takšno, kot bi želeli". Poudaril je važnost sodelovanja vseh KD pri MOS-u, v katerem so se redno sestajali v bratski povezanosti. Želel je, da bi bilo delo novega odbora še bolj uspešno. "**Delo za slovenstvo mora biti najprijetnejše breme za vsakega rojaka (..) Združeni bomo kazali pot mladim, pa tudi nergačem in omahovalcem, zavedajoč se našega poslanstva, da bodimo vredni nosilci naših slovenskih izročil in ponosni potomci naših junakov..."**

V imenu **nadzornega odbora** je prebral poročilo arh. Jure Vombergar, ki je svetoval odobritev odborovih zapisnikov in knjigovodstva ter razrešnico s priznanjem.

Vsa poročila so bila soglasno odobrena. Blagajničarka cont. Simonka Rajer je prebrala sklep US o članarini in posmrtnini , sprejet na seji 11.12.1986. OZ ga je potrdil.

Pri **razgovoru** o **spremembi društvenih pravil** za tesnejšo povezavo s KD so sprejeli sklep, da naj to zadevo preuči poseben odbor 3 pravnikov in 3 predstavnikov Domov ter naj pripravi končni predlog za prihodnji OZ. Istočasno naj bi spremenili tudi datume o začetku in koncu vsakoletne poslovne dobe, tako da bi odslej trajala od 1. julija do 30. junija naslednjega leta, kar bi omogočalo boljšo pripravo Slov. dne in Spominske proslave.

Sledile so **volitve.** Ker je bila ena sama lista, je bila sprejeta s ploskanjem. Izvoljeni so bili: **predsednik Lojze Rezelj; odborniki:** Gregor Batagelj, Emil Cof, Tine Debeljak ml., inž. Jernej

Dobovšek, dr. Andrej Fink, Miha Gaser, Ignacij Grohar, inž. Andrej Kremžar, Silvo Lipušček, Marjan Loboda st., Marjan Loboda ml., Mija Markež, Tone Oblak, cont. Simonka Rajer, dr. Julij Savelli, dr. Alojzij Starc, Marjan Šušteršič, Franc Vitrih, prof. Tine Vivod, arh. Jure Vombergar, lic. Vladimir Voršič, Mirjanka Voršič in Janez Žnidar; **namestniki odbornikov:** Janez Čeč, Martin Kovačič, Jože Markež in Stane Mehle; **nadzorni odbor:** Stanko Oberžan, lic. Marjan Schiffrer in lic. Tine Selan; **častno razsodišče:** dr. Jože Dobovšek st., dr. Milan Komar in dr. Anton Šimenc.

V **nastopnem govoru** se je Lojze **Rezelj** zahvalil za izvolitev. Sprejel je odgovornost, ker se zaveda poslanstva, ki ga ima emigracija, in upa, da bo od članstva dobil vso potrebno pomoč. **"Domovina hoče navezati z nami kulturne stike. Znak, da je naša slovenska prisotnost v svetu pomembna. Zato vsako delo v prid slovenstva pomeni izpolnjevanje poslanstva..."**

Zbor se je nehal ob 12.30. (Gl. SS 16.4.1987 12-13 4-5; v isti št. je poslanica NO s podpisi predsednika Rudolfa Smersuja in tajnikov dr. Petra Urbanca ter dr. Ludovika Puša pod naslovom "Slovenci: dvignite glave!", ki kaže na pomembne spremembe v domovini in poudarja poslanstvo SPE. - V zapisniku je, poleg izrezka iz SS o OZ, tudi s. 4-5 SS 17-18 z dne 14.5.1987, ki prinaša slike z obiska koperskega škofa dr. Janeza Jenka in dr. Boleta)

Takoj po OZ je bila **seja US**, na kateri so "določili člane IO", to se pravi, "po statutu obvezna odborniška mesta, ki jih je treba javiti oblastem"(zap). Za prvega podpredsednika je bil imenovan Marjan Loboda st., za drugega podpredsednika Tine Debeljak ml., za tajnika Emil Cof, za blagajničarko lic. Simonka Rajer, za gospodarja Ignacij Grohar, za kulturnega referenta Marjan Loboda ml., za šolskega Francé Vitrih, za mladinskega inž. Andrej Kremžar, za dvojezično šolo prof. Avgust Vivod. (Opažamo, da so zapisniki spet malo daljši in bolj izrecni.)

8. 5. Obisk škofa dr. Janeza Jenka

Seja IO, 9. aprila 1987. Predsednik Rezelj je pozdravil vse odbornike, posebej še nove, in jih prosil za resno sodelovanje. Poudaril je važnost mladinskega referenta, ki naj bi navezal stike z vsemi referenti po KD in skušal doseči, da imenujejo mladinskega referenta v Domu, kjer ga še ni. Posebno pozornost je treba posvečati naraščajnikom med 12. in 15. letom, ki so končali osnovno šolo, a še ne morejo v SFZ oz. SDO, zaradi česar se mnogi poizgubijo. Oba podpredsednika je naprosil, da si razdelita delo, posebno v predstavljanju društva na raznih prireditvah, predvsem za obletnice Domov. Potem je prebral spomenico, ki jo je sestavil dr. Savelli in ki jo bo skušal osebno oddati sv. očetu na poklonitvi v "Luna Park-u", sicer pa jo bo oddal na nunciaturi. Spomenico so soglasno odobrili.

Potem je bil govor o pripravah za Slov. dan, ki so v polnem teku. Prisostvovala bosta škof dr. Janez Jenko in urednik "Ognjišča" msgr. dr Francé Bole, ki bosta prišla v Argentino na enomesečni obisk. Priletela bosta v soboto, 25. aprila, z "Aerolíneas Argentinas" na mednarodno letališče Ezeiza. Predsednik je želel, da bi se sprejema udeležilo čim več oseb, tudi mladine in narodnih noš. Škof bo okrog 9 ^{h} maševal v cerkvi Marije Pomagaj. Za Slov. dan naj pisarna uredi s KD vse potrebno glede stojnic (zapisnik ima: "štantov"), od katerih bo šla polovica dohodkov za kritje stroškov s prireditvijo. Prostovoljna vstopnina pa gre vsa Zedinjeni Sloveniji za stroške propagande. - Ker manjka samo sedem tednov do Spominske proslave, so naročili kult.referentu, da nemudoma stopi v stik s prejšnjim referentom Mihom Gaserjem. - Predsedstvo odbora za spremembo pravil je sprejel dr. Andrej Fink, ki si bo poiskal za sodelavca še dva pravnika. V smislu sklepa OZ, bodo na prihodnji seji MOS-a določili 3 predstavnike Domov. - V komisijo za štipendijo Slomškove ustanove so bili določeni: predsednik Rezelj in dr. Savelli, Vitrih, Debeljak, Loboda ml. in S. Rajer. - Takoj po končani seji IO so se zbrali, da odločajo o prosilcih, ki se jih je bilo prijavilo 12, katerih imena pa so ostala začasno v tajnosti in sta jih poznala samo Rezelj in Cof. Izbrali so najprej tri za ožji pretres. Po glasovanju, ki je sledilo, so dodelili štipendijo prošnji, ki je pripadala Andrejki Vombergar. Sklenili so vsem prosilcem pismeno sporočiti izide.

Seja US, 23. aprila 1987. K zapisniku prejšnje seje je dr. Starc pripomnil, da so v San Justu organizirani tudi naraščajniki; vodijo jih 4 osebe v skupinah: mladci, mladenke, naraščajniki in naraščajnice.

- Prejeli so odgovore na pozdrave, poslane z OZ, od predsedništva države in nadškofije. - Prejeli so spet nekaj knjig iz Slovenije, za knjižnico in najboljše dijake. - Dr. Starc je svetoval, da naj bi na seje MOS-

Profesroski zbor ST ob obisku škofa dr.J. Jenka

a, na katerih bodo razpravljali o mladinskem vprašanju, povabili mladinske in kulturne referente KD; če bi jih kak dom ne imel, naj prevzame skrb za to predsednik KD sam. - Govorili so o pripravi Spominskega dneva. Zavzeli so se tudi za to, da bi v KD, ki imajo take proslave, te bile na zadostni višini. - Do potankosti je bil določen protokol, po katerem bosta predsednik Pristave dr. Savelli in predsednik ZS sprejela škofa dr. Jenka na Slovenskem dnevu, ker bo ta prišel v imenu slovenskih škofov. - Glede Slov. zgod. muzeja (SZM) je predsednik Rezelj prebral predlog, ki je bil podan na seji MOS-a 18.julija 1986. Predlog določa namen muzeja: zbrati med rojaki v Argentini in drugje po svetu predmete zgodovinske vrednosti iz dobe od začetka druge svetovne vojne (v Sloveniji) do prihoda (večine) v Argentino (1941-1949). V njem bi mladina spoznavala razmere, v katerih so živeli njeni predniki v dobi revolucije in begunstva. Ko se bo režim v domovini zadostno spremenil, bodo vse zbrano gradivo poslali tjakaj. ZS bo izdala potrdilo vsakomur, ki bi izročil kak zgodovinski predmet, darovalec pa bi naj čim bolj natančno utemeljil zgodovinsko vrednost predmeta. V poštev pridejo: fotografije, znamke, svetinje, zastave, obleke, posoda itd. Strokovno vodstvo muzeja bo odločalo za vsak predmet posebej, če spada v muzej ali ne. Izvzete so listine (dokumenti), ker te spadajo v zgodovinski arhiv. Za arhiv bo skrbel Stane Škerlj. Potem je Rezelj pojasnil, da sklep o ustanovitvi SZM dolgo časa ni bil uresničen, "ker ni bilo sklepčne seje ZS"; morda je iz istega razloga na OZ dejal da je bil SZM ustanovljen, "a še ne potrjen". Sedaj naj ta predlog sprejmejo, postavijo sedež v Slov. hišo, začasno pa naj zbirajo predmete v Rožmanovem domu. Lic. Voršič se je izrazil proti temu kraju.

Seja IO, 14. maja 1987. Poleg rednih poročil tajnika in blagajničarke so najprej govorili o Spominski proslavi in si razdelili naloge, ki jih je bilo treba izvesti v zvezi s tem. Dr. Starca (kot zastopnika upravništva Slov. hiše) so prosili, naj bi nabavil zaveso iz debelega blaga pred velikimi vrati v dvorano, ker poslušalce zelo moti razgovor ljudi, ki so v preddverju. Prav tako so ga prosili, naj bi med predstavo ne prodajali v baru pijače v steklenicah. - Šolski referent je poročal o srečanju osnovnošolskih otrok s škofom Jenkom in msgr. Boletom, ki sta pohvalila njihovo slovenščino. Prišlo je okrog 300 otrok. Vitrih se je posebej zahvalil Fridu Bezniku za organizacijo in režijo, Francetu Bidovcu pa za pomoč na odru. - V komisiji za spremembo pravil bo tudi inž. Jernej Dobovšek. O zadevi bodo govorili na prihodnji seji MOS-a. - Rezelj je sporočil, da je nastala težava z Zgod. muzejem, ker je zdaj Škerlj sporočil, da ne more sprejeti uprave. Treba bo poiskati drugo osebo. Spomnili so se na Silva Lipuščka. . V pospravi Slovenskega dne so ugotovili, da je zelo lepo uspel. Bilo je okrog 1.200 udeležencev. Gosta iz Slovenije sta bila navdušena. O predstavi "Poslednje ustoličenje" je škof izjavil, da take prireditve še ni videl. Treba pa se bo pogovoriti s Pristavo o poravnavi stroškov. - Predsednik Rezelj je sporočil, da mu je ponudil operni pevec iz znanega gledališča "Teatro Colón", g. Brandan, ki je poročen s Slovenko, da bi v Slov. hiši poučeval glasbeno umetnost. "Slovenci smo zelo nadarjeni, vendar nimamo šolanih glasov. Po temeljitem pouku bi se lahko ustanovil zbor ali oktet ali sekstet ali kvartet, ki bi mogel javno nastopati". Navzoči so med razpravo o tem prišli do zaključka, da taka šola ne spada v okvir ZS in bi bila bolj primerna za SKA.

Seja US, 1. julija 1987. Prejeli so vabilo od ukrajinskih akademskih starešin na proslavo 90-letnice prve vselitve Ukrajincev v Argentino, 1.000-letnico pokristjanjenja in 15-letnico njihovega društva. - NO je poslal dopis s prošnjo ZS, da skupno objavita v SS spomenico o zbiranju dokumentov za "Slovenski zdomski arhiv". Toda med tem je nekdo že poslal obvestilo SS, ki ga je objavila, za kar se je Smersu telefonsko opravičil. - Sklenili so, da s prebitkom Slov. dne in Spominske proslave pomagajo domu v Slov. vasi pri kritju primanjkljaja z njihovih prireditev. - Kult. ref. je poročal, da so bile zaradi pomanjkanja sodelavcev težave pri pripravah na Spominsko proslavo, ki pa je na srečo dobro uspela. Razpravljali so o primernosti, da bi razpisali nagrado za najboljši tekst za naslednje leto; vsota bi bila 100 dolarjev, rok pa do konca leta. Vsoto bi morda vzeli iz Staretove zapuščine, ker dr. Katica Cukjati sodi, da bo sodba rešena pred koncem leta. - Predsednik je obvestil, da je Rudi Bras sprejel upravo Slov. zgod. muzeja, pod pogojem, da mu pomaga S. Lipušček, ki je v to tudi privolil. Kar zadeva ugovor lic. Voršiča glede kraja, je Rezelj odgovoril, da je to zaenkrat edini prostor na razpolago. Pričeti je treba s propagando za muzej, v domu pa bo treba imeti osebo, ki bi določene dneve sprejemala take predmete. - Dozdaj niso še dobili obvestila o vsakoletni državni vseljenski prireditvi. Splošno mnenje je bilo, da "naj se preveč ne angažiramo". - Rezelj je sporočil, da bosta odpotovali v Slovenijo dve štipendistki. A.Vombergar je bila pred kratkim izbrana med 12 prosilci; Irma Pérez je bila določena že pred dvema letoma, a tedaj ni mogla potovati, zdaj pa ji je Slomškova ustanova obnovila podporo za potovanje. Prejeli so pismo od duhovnika Tomažiča, v katerem sporoča, da je zelo zadovoljen z izbiro kandidatinj. Prav tako je obvestil, da bo do svoje smrti on sam vodil ustanovo, po njegovi smrti pa koprska škofija. - Arh. Vombergar je ugotovil, da ga je presenetila velika udeležba na sestanku odseka za KD in druge ustanove, ki je bil 20. junija. - Več odbornikov je predlagalo, naj bi ZS enkrat na leto sklicala vse javne

delavce na srečanje, morda celodnevno in s skupnim kosilom. Na tem srečanju bi razpravljali o tekočih potrebah in bi napravili načrte za delo v naslednjem letu. - Predsednik Rezelj je sporočil, da pridejo s Primorskega na obisk trije javni delavci z namenom, da stopijo v stik z našimi organizacijami. Gregor Batagelj jih je spoznal na letnem srečanju v Dragi. Povedal je, da je Marjan Pertot (45 let) osebni tajnik poslanca Štoke, duša tržaške knjižnice in da zbira "argentinsko" gradivo. Tomaž Simčič (35 let) vodi mešani pevski zbor v Trstu in sodeluje pri mlad.reviji Mladika. Prof. Marjan Kravos je član vodstva skavtov in član radijskega odra Trst. Vsi so demokratično usmerjeni. Pridejo 13. julija in odpotujejo 5. ali 12. avgusta. Splošno mnenje je, da so dobrodošli, a škoda je, da prihajajo v dobi, ko ni večje prireditve, kjer bi se mogli srečati z več rojaki. Morda bi pripravili v kakem domu poseben večer. - Arh. Vombergar je sporočil, da je za knjižnico dobil 3 videokasete: Samorastniki (90 minut, samo za odrasle), Vesna (90 minut, primerna tudi za otroke) ter Kekčeve ukane, Srečno Kekec in Sračji dol (lutke), ki so primerne tudi za otroke. Sklenili so, da jih bodo posojali samo za en teden proti plačilu A 5 za 90-minutne in A 10 za triurno "Kekec" Arh. Vombergar je povedal tudi, da so posneli in prevedli iz angleščine videokaseto o vračanju domobrancev, napravljeno v Angliji po knjigi grofa Tolstoja. Ima jo Pavle Malovrh. Naslov je: "Minister in pokoli".

Seja US, 20. avgusta 1987. Popravili so zapisnik, ker je arh. Vombergar dejal, da je videokaseta o vračanju domobrancev posneta z oddaje BBC v Londonu. - Tajnik je predlagal, da bi primerno proslavili 40-letnico Društva. Sklenili so, da to združijo s Slov. dnevom. V tisku pa naj bi objavili primerne članke. - O predlogu za srečanje javnih delavcev je bilo več mnenj: dr. Kremžar je predlagal, da bi morali govoriti o potrebi organizacije, dr. Savelli in arh. Vombergar pa da o delu v njih; Batagelj je rekel, da bi morali pritegniti mlajše: "Starejši moramo ugotoviti, kje grešimo v vživljanju v mlado dušo". Končno so odločili, da bo srečanje 12.oktobra: po maši ob 9. uri od 10. do 13. razgovor, od 13. do 14.30 kosilo in počitek, nato pa nadaljevanje razgovora. V smislu sklepa MOS-a naj se povabijo vse organizacije, ki naj prijavijo po največ tri udeležence. - Govorili so tudi o Slov. zgod. muzeju in razpisu natečaja za spominske proslave. - Inž. Dobovšek je poročal o seji na "Dirección Nacional de Migraciones", kjer so govorili o praznovanju vseljenskega dne. Kot po navadi bo "liturgični obred", izročitev diplom vseljencem z več kot 50 leti bivanja v Argentini, položitev venca, napitnica ("vino de honor") in slavnostna večerja: za to večerjo je inž. Dobovšek izročil ček za A 500, ker so Slovencem oddelili 25 vstopnic. Ker nihče izmed navzočih ni hotel sprejeti vstopnic v odkup ali prodajo, so sklenili, da Društvo povrne stroške inž. Dobovšku, pošlje pa svojega predstavnika na večerjo. - Glede zapuščine Miloša Stareta je predsednik sporočil, da je razprava končana in da je že imel sestanek z ostalimi dediči. Polovica gre ZS, polovica sorodnikom. Sklenili so, da stanovanje in zemljišče prodajo in denar razdelijo. Nastala pa je težava, ker ostali dediči zahtevajo, da se tudi "avtorske pravice"(propiedad intelectual) SS ocenijo in vrednost razdeli. Po daljši izmenjavi mnenj je svet sprejel sklep, da se avtorska vrednost SS oceni na 20% vrednosti nepremičnin, toda treba se je posvetovati s kakim odvetnikom in s konzorcijem SS. (Zapisniku sta priložena: osnutek za sklic javnih delavcev in izrezek razpisa natečaja ZS za tekst za spominske proslave.)

Seja IO, 17. septembra 1987. Dobili so odgovor od sv. Stolice na spomenico, ki so jo izročili sv. očetu ob njegovem drugem obisku v Argentini. (Izrezek iz SS s faksimilom je priložen zap.).- Za srečanje javnih delavcev določijo kot zastopnike ZS lic. Simonko Rajer, inž. Andreja Kremžarja in Marjana Loboda ml. - Loboda ml. je sporočil, da je bil na seji Rožmanovega doma 16. t.m., kjer so izrazili željo, da bi naj bil tudi ta dom vključen v MOS. Sklenili so, da bodo prošnjo obravnavali na seji MOS-a 18.septembra.

Seja US, 8. oktobra 1987. Prejeli so obširno poročilo Andrejke Vombergar o njenem obisku domovine. Dr. Starc je prosil, da mu izročijo dopis za objavo v DŽ. - Za srečanje javnih delavcev so razposlali pisma 44 organizacijam. Do sedaj se je prijavilo 26 oseb in 7 organizacij. - Poslali so pisma 128 članom, ki so bili v zastanku s članarino; 27 od teh jih je članarino poravnalo. - Na predlog, da bi posneli videokaseto o vrnitvi domobrancev, je Malovrh odgovoril, da bi podvojitev slov. kopije slabo izpadla in bi bilo treba narediti dvojnik po angleškem izvirniku. Arh. Vombergar se bo zavzel za rešitev te zadeve. - V komisijo za ocenitev del nagradnega natečaja imenujejo predsednika ZS Rezlja, dr. Julija Savellija, lic. Stanka Jerebiča in lic. Andreja Rota. - Na srečanju javnih delavcev bo namesto odsotnega arh. Vombergarja imel koreferat Zorko Simčič.

Seja IO, 19. novembra 1987. Tajnik Cof je poročal, da so Pripravljalnemu odboru za slovenski katoliški shod izročili kopije zapisnika o srečanju javnih delavcev. Srečanja se je udeležilo 58 oseb in 29 organizacij. - Sklenili so, da bodo sprejeli za člana Društva inž. Juan Félix Ambrosio Račiča. O tem so že govorili na seji 17.9. Ker je zadevni gospod vnuk staronaseljencev, rojen 1960, so mu tedaj sklenili poslati brošuro "Eslovenia y los Eslovenos" in pristopnico, v primeru, da bi se skladal z idejami.

Trenutno je Ambrosio Račič v Španiji, kjer se posveča študiju za "postgrado" (tim. "četrtostopna raven"). Imenovani je poslal pristopnico. Kljub temu, da je vnuk staronaseljencev, ga je IO na tajnikov predlog sprejel za člana društva. - Govorili so o 40-letnici ZS: Cof bo pripravil nekaj "podlistkov" za ZS; v zadnji januarski številki naj izide posebna priloga s slikami na eni strani in primernim besedilom na drugi; stroške za objavo bo nosila ZS; sicer pa bodo povezali obhajanje obletnice s Slov. dnevom. - Nič se ni sklenilo o sestavi komisije, ki naj bi pripravila program za vzgojo mladinskih voditeljev v soglasju s predlogom dr. Kremžarja na srečanju javnih delavcev. - Na predlog predsednika so v "žirijo" za podelitev nagrad za tekste za Spominski dan vključili tudi dr. Jožeta Krivca.

Seja US, 17. decembra 1987. Dr. Starc je pripomnil, da mnogi ljudje kritizirajo, češ da Društvo kupuje neprimerne knjige, in da on priporoča samo klasike. Debeljak je odgovoril, da so klasiki pisali o življenju na vasi, kar mladih ne zanima; klasiki v knjižnici skoraj nimajo bralcev. Mladino zanima moderno življenje. Cof je pripomnil, da naročajo knjige iz Slovenije po njih kratki vsebini, ki je objavljena v propagandi. Zgodilo se je, da so bile celo nekatere knjige, ki jih je priporočala Mohorjeva ali Ognjišče za nekatere bralce neprimerne. Na podlagi vsega tega so sklenili, da bodo "dvomljive knjige" posojali samo "zrelim" osebam. (Ni povedano, kdo bi naj bil "zrela oseba" niti ne, kdo da bi mogel presojati o zrelosti oseb; n.op.) Mija Markež je izjavila, da se to že dogaja, a da naj na to bravce opomnijo. - Iskali so tudi primerno osebo, ki bi naj napisala besedilo za prilogo SS ob 40-letnici. Sklenili so naprositi B. Finka ali dr. Savellija. - Za kolonijo v Córdobi se je prijavilo 82 otrok, zato jih je moralo 6 potovati z rednim omnibusom. - Kult. ref. je sporočil, da je Borštnik sprejel režijo Vombergarjevega Martina Krpana za Slov. dan. - Sklenili so zvišati mesečno članarino na A 3 za samce in A 4,50 za družine. Posmrtnina se dvigne na A 250. - Predsednik je poročal, da bo 19.decembra sestanek dedičev za pokojnim Staretom in da bo predlagal vrednost "avtorskih pravic na 10% izkupička nepremičnin, kakor so sklenili na zadnjih sejah. (Dejansko zapisnik govori o tem le na eni seji in o 20%) - Debeljak je poročal o slov. uri na Radio América pod imenom "Slovenski kotiček", ki je v nedeljah od 14.30 do 15.30. Organiziral jo je industrijalec Albert Čuk, "ki se je s Primorskega umaknil pred komunisti. Je odločen protikomunist. Program želi voditi samo slovensko in nepolitično usmerjenega. ZS prosi za pomoč, predvsem za program, eventualno tudi finančno." Sklenili so, da se mu preko Helene Loboda Oblak, ki je svojčas vodila radijsko uro, stavi na razpolago gradivo iz društvenega arhiva.

Seja US, 21. januarja 1988. Tajnik je predlagal, naj bi zaostalo članarino pobirali v isti višini kot prejšnje leto in podaljšali rok za plačevanje zaostale članarine. Sicer je bila večina proti temu, a sprejeli so predlog, dokler o tem ne bi odločil US in to še pred OZ. - Tajnik je poročal o tekočih zadevah, nato pa šolski referent o koloniji. Sicer je lepo uspela, a enega otroka so morali poslati domov, ker ni znal slovensko in se ni mogel prilagoditi. Zaradi tega je Debeljak predlagal, naj bi ne sprejemali več otrok, ki ne razumejo našega jezika. Prav tako so sklenili priporočiti staršem, naj otrokom ne dajejo preveč denarja in naj se prepove uporaba radioaparatov, ker zaradi tega otroci ne poslušajo, kar jim vaditelj govori. - Sklenili so opozoriti Slov. domova v Mendozi in Bariločah, da pričakujejo njun odgovor na predlog za sodelovanje na Slov. dnevu. - OZ bo 20. marca. Potrdili so letno poročilo (memoria) in bilanco. - Duhovnik Tomažič je sporočil, da za letos lahko odobri eno samo štipendijo iz Slomškove ustanove. Sklenljeno je bilo, da se zadevni oglas objavi v SS, US pa bo izbral med prosilci. - Predsednik Rezelj je povabil ***"vse navzoče, naj se zagotovo udeleže sv. maše 30. januarja ob 19.15 uri v spomin na ustanovitev DS"***. - Predsednik je poročal o sestanku dedičev M. Stareta, ki je bil 19.12.1987. Vse je zakonito urejeno in nepremičnine se lahko prodajo. Za to je prevzela skrb ga. Golob. Sam ni prišel do besede, ker je ga. Golob takoj izjavila, da zahtevajo 6.000 dolarjev za njihov del avtorskih pravic SS. Končno je mogel ostalim dedičem sporočiti, da je na poziv odvetnice dr. Cukjati ZS ocenila te pravice na 10% nepremičnin. Ni prišlo do dogovora. Razgovor se bo nadaljeval, ko se dr. Cukjati vrne s potovanja. Po precej dolgem razpravljanju o zadevi so sprejeli naslednji sklep: "Na osnovi sklepa US dne 20.avgusta 1987 se da navodilo predsedniku Rezlju, naj nadaljuje pogajanja do meje, ki se mu zdi sprejemljiva; obenem pa lahko omeni možnost začeti z izdajanjem novega lista" Vse pa "ad referendum" US. (Zap dodaja, da so na omenjeni seji ocenili pravice na 20% nepremičnin.)

Seja US, 10. marca 1988. Tajnik je sporočil, da je bil OZ pravočasno prijavljen na Glavnem pravnem nadzorstvu, da pa je moral po novih predpisih plačati pristojbino A 70,--. - Razvila se je živahna diskusija o Staretovi zapuščini. Dali so predsedniku nekaj nasvetov, kako ravnati: npr., ker je hčerka ge. Golob, ki je postala polnoletna, dedinja, naj z dediči govori osebno; glede priznanja vrednosti "avtorskih pravic" gre samo za dobro voljo ZS, ker SS ni omenjena v oporoki; če bi pa na tem dediči vztrajali, se jim lahko sporoči, da bodo v primeru, ko bi šla zadeva na sodišče, vsi imeli težave in končno bodo vso dediščino pobrali sodni stroški in odvetniki. - Po kratkem razgovoru so sklenili, da bodo zaostalo članarino računali po tekoči veljavi, rok zanjo pa so podaljšali do Slov. dne, kjer bo pobiral članarino

Maks Osojnik. To bodo objavili v časopisju. Osojnika so sprejeli kot "inkasanta" s komisijo 10% za tekočo pobrano članarino in 20% za zaostalo. - Sprememba društenih pravil: dr. Andrej Fink dozdaj še ni izročil predloga in tudi ne vedo, če bo to storil do OZ. - Slov. dan je v pripravi. ZS je M. Borštniku izročila A 2.000 za nabavo blaga za kostume. Odgovorili so vsi KD, da so pripravljeni sodelovati. A treba je pripraviti tudi stojnice in paviljon za Slov. ansambel. - Glede Spom. dneva so prišli do dogovora, da se na letošnjem praznovanju uprizori intervju s tremi ženami o tem, kako so doživele revolucijo. - Prejeli so dopis Zveze slov. katoliške prosvete iz Gorice, ki ga je pobudil sestanek dr. Starca z dr. Kazimirjem Humarjem in dr. Oskarjem Simčičem, s katerima se je pogovarjal v Gorici o možnih stikih in sodelovanju. Čeprav so razdalje velike, bi bila Zveza pripravljena na sodelovanje s pevskimi, dramskimi in glasbenimi točkami in bi lahko nastopili v avgustu leta 1989, v celem okrog 30 do 40 oseb. Pripravili bi tudi lahko predavanja in skioptične slike o stanju slovenske manjšine na Goriškem. Ker je Zveza izvedela, da tudi iz Argentine nameravajo obiskati leta 1990 te kraje (Primorsko, Koroško in matično Slovenijo), vabijo tudi na obisk Goriške, kjer bodo dobrodošli. Zveza bi krila svoje potne stroške, želi pa vedeti, kako bi bilo z bivanjem v Argentini. Želijo zvedeti za namene arg. rojakov in pričakujejo njihovega odgovora. Sklenili so, da načelno sprejmejo predlog Zveze, pravočasno pa naj sporoči program v podrobnosti in seznam oseb, ki bi sodelovale, da tu zanje dobijo stanovanje in hrano pri družinah. - Predsedniku so naročili, naj prof. T. Vivoda zaveže, da bo na OZ podal natančno poročilo o dvojezični šoli.

ENAINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 20. MARCA 1988

Po maši, ki jo je v cerkvi Marije Pomagaj daroval prelat dr. Alojzij Starc za vse pokojne in žive člane ZS, so se navzoči zbrali v mali dvorani Slov. hiše. Predsednik Lojze Rezelj je začel OZ ob 10.30 v skladu s čl. 16 Pravil. Poslali so pozdravna pisma predsedniku Alfonsinu, kard. Aramburuju in predsedniku NO R. Smersuju. Razni člani so predlagali tudi pozdravna pisma dr. Alojziju Šuštarju, škofu dr. Janezu Jenku in vsem slovenskim časopisom in revijam, ki izhajajo v svobodnem svetu. Te predloge so udeleženci sprejeli s ploskanjem. Nato so prešli k dnevnemu redu. Najprej so izvolili overovatelja zapisnika, Zdenko Gornik in Franceta Bidovca, za preštevalca glasov pa Lojzeta Sedeja in Marjana Loboda. Odobrili so zapisnik zadnjega OZ, potem pa so prešli k **poročilom.**

Tajnik Emil Cof je poročal, da je imela ZS 31. 12. 1987 902 člana. Med letom so se vpisali trije, umrlo pa jih je pet. US je imel 10 sej, IO pa 5, prav tako kot MOS. Nabavili so 73 novih knjig. Pisarna je delovala redno od ponedeljka do petka, od 16.do 20 ure, in prav tako tudi knjižnica.

Blagajničarka cont. Simonka Rajer je poročala, da je imelo društvo A 56.946,58 prihodkov, A 33,725,37 izdatkov, torej A 23.221,21 presežka.

Kulturni referent Marjan Jože Loboda je poročal o Slov. dnevu, Spominski proslavi, Slov. zgod. muzeju in obisku gostov s Tržaškega, (knjižničarja Marjana Pertota, prof. Tomaža Simčiča in prof. Marjana Kravosa), katerim je ZS omogočila, da so obiskali več Domov in imeli predavanja. Skupaj z MOS-om jim je Društvo tudi pripravilo dobrodošlico. - Predsednik se je udeležil tudi državnega vseljenskega dneva, ker je organizirana slovenska skupnost uradno priznana v okviru ZS. - Izvedli so tudi natečajni razpis za tekste za Spominske proslave in Slov. dni. V tem poslovnem letu se bo zbrala zadevna komisija, ki bo izbrala nagrajenca.

Šolski referent Francé Vitrih je povedal, da je bilo število šol enako prejšnjemu letu. Voditelji šol so bili Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Zdenka Jan, Angelca Klanšek, Ani Klemen, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Franc Sušnik in Jožejka Žakelj. Oddelka za špansko govoreče sta vodili Marjana Batagelj in Klavdija Grbec. Po podrobnem poročilu o vsaki osnovni šoli je podal splošno statistiko. Poučevalo je 77 moči, vštevši katehete in voditeljice, od teh 50 že v Argentini rojenih (65%). Šole je obiskovalo 410 otrok, 205 dečkov in 205 deklic, tečaje za špansko govoreče pa 18 (10 in 8). Zunanji izraz dela osnovnih šol so tri skupne letne prireditve v Slov. hiši, vendar vsaka šola prireja tudi svoje, vse pa sodelujejo na prireditvah skupnosti, o čemer navadno v SS piše poročila Iva Vivod. Letos je bilo predvsem pomembno srečanje s škofom dr. Janezom Jenkom v Slov. hiši. Šli so tudi na letni šolski izlet v Villa La Salette pri Pilarju, kamor je šlo 300 učencev. Imeli so več roditeljskih sestankov, na katerih so predavali dr. A. Starc, Marjana Batagelj, Frido Beznik in dr. Jože Dobovšek. Zelo dobro je uspela tudi kolonija v Córdobi, kjer je bilo 81 otrok. Spremljali so jih katehet Tone Bidovec, Mija Markež, Danica Malovrh, Magdi Zupanc, Nevenka Magister, Ani Klemen, Andrejka Selan, zdravnica dr. Marija Avguštin, Marko Vombergar, Tone Rode in šolski referent Francé Vitrih. Kuhinjo je vodila Ivanka Golob, pomagale pa so ji Ani Jerman, Kristina Petkovšek, Veronika Šparhakelj, Monika Vitrih in Veronika Vivod. Upravnik počitniškega doma Ivan Jerman je z vsem razumevanjem spremljal kolonijo. Nekaterim otrokom sta omogočila udeležbo pokojna ga. Voršič in neimenovani dobrotnik (M.K.). Dobili

pa so tudi pomoč od SLOGE, župnika J. Škerbca in od podjetja VIGOR po posredovanju Tineta Selana. Kolonijo je pripravila pisarna ZS, posebno se je zavzel zanjo E. Cof z njemu lastno natančnostjo in s sodelovanjem Mije Markež. Počitniška kolonija je počitniška šola brez učnih ur ali pa prav nasprotno: s 24 urami na dan.

Srednješolski tečaj ravn. Marka Bajuka. O njem je poročal Tine Debeljak. Tečaj je letos vodila dr. Katica Cukjati. Imel je 19 profesorjev, pomagali pa so še tajnica, skrbnik za dopisne dijake in dve knjižničarki. Dijakov se je vpisalo 143, od teh 4 dopisni. Končalo je peti letnik 19 abiturientov, ki so izdali almanah "Mladi pojemo življenju". Tečaj je za konec leta pripravil in izdal "Načela, pravila in poslovnik", ki bo stopil v veljavo z novim šolskim letom 1988. Pri delovanju je skrbno sodeloval Svet staršev, katerega predsednik je bil Janez Čeč. Starši so tudi skrbeli za red in za malico ter skrbniške stroške. Od dr. Vospernika s Koroške je prejel tečaj vrsto knjig, da jih pregleda in morda naroči več izvodov za dijake. Poleg pouka je imel tečaj še druge prireditve: izlet in zaključno akademijo z razdelitvijo nagrad in nastopom. Obiskali so ga tudi škof dr. Jenko in msgr. Bole iz Slovenije, trije gostje s Tržaškega in dr. Pregelj iz Kanade. Abiturienti so šli na taborjenje v Bariloče pod vodstvom Ivana Korošca. - Tudi tečaj v Slov. vasi je redno deloval. Imel je 18 dijakov, od katerih so končali tečaj 4. Vodil ga je prof. Dušan Šušteršič z osmimi profesorji. Odsek v Bariločah je imel 5 dijakov in 6 profesorjev; tam so program prilagodili številu dijakov. Tečaj v Mendozi ni več deloval.

Mladinski referent Andrej F. Kremžar je povedal, da si je bil postavil za cilj: približati se mladini vseh Domov, seznaniti se z njihovimi problemi in ideali ter spodbuditi dekleta in fante za delo z naraščajniki; nuditi pomoč in podporo mladim, ki delajo v slov. organizacijah, posebno tistim, ki delajo z naraščajniki. Da bi to dosegel, je pomislil na organiziran izlet za naraščajnike, ki bi ga vodili fantje in dekleta iz vseh Domov. Šele po zimskih počitnicah je dobil za to skupino fantov in deklet, ki so potem sami delovali pod vodstvom Nevenke Magister. S tem so dosegli, da se je zbrala skupina deklet in fantov, ki ima navdušenje za delo z mlajšimi; ta skupina je pripravila izlet za naraščajnike decembra 1987; kot referent jim je stal ob strani, sem pa tja dal kak nasvet in podporo pri delu. Toda predvsem jim je dal vedeti, da se za njihove zadeve zanima tudi ZS.

Predsednik Lojze Rezelj se je v svojem poročilu najprej spomnil 40-letnice Društva in s hvaležnostjo tudi njegovih ustanoviteljev. Njihovo delo nadaljujejo novi odborniki v sicer nekoliko drugačni obliki, a z isto vnemo. Ugotovil je, da je bilo preteklo leto v društvenem življenju precej razgibano in da je tako razgibanost omogočilo predvsem zavzeto delo obeh pisarniških moči, to je, Emila Cofa in Mije Markež. Omenil je obiske iz Slovenije in izrečene dobrodošlice ob sprejemu. Poročal je na kratko o drugih prireditvah. Dalj časa mu je vzelo poročilo o večerji na državnem vseljenskem dnevu, katerega se je udeležil tudi predsednik Alfonsín z nekaterimi ministri; predsedniku je na kratko predstavil našo skupnost. Nato je poročal o sestanku javnih delavcev, ki ga je ZS pripravila skupaj z MOS-om in ki ga mislijo ponoviti letošnji 12. oktober. Nato je govoril o Slov. zgod. muzeju. Sporočil je, da je na drugem slovenskem Katoliškem shodu predsedoval častnemu predsedstvu kot predstavnik slovenske skupnosti v Argentini. Poročal je o delu slovenskih šol, katerim ZS nudi vso pomoč. Povedal je tudi, da je pred kratkim, v spremstvu arh. Vombergarja, osebno izročil avstrijskemu veleposlaniku v Argentini pismo ZS, v katerem močno poudari solidarnost slov. skupnosti v Argentini z rojaki na Koroškem. Za konec je navedel sorazmerno dolgo besedilo škofa A. M. Slomška, s čimer je hotel potrditi pravilnost svojega posebnega prizadevanja za čim večjo povezavo med rojaki in za ohranitev slovenske besede.

Po predsednikovem poročilu je lic. Marjan Schiffrer v imenu **nadzornega odbora** ugotovil pravilnost zapisnikov in knjigovodstva ter priporočil njih odobritev. To je OZ tudi storil.

Zapisnik OZ omenja, da ref. za dvojezično šolo prof. Tine Vivod ni bil navzoč na OZ in zato ni bilo poročila o njegovem referatu.

Blagajničarka **Simonka Rajer** je prebrala sklepa US s sej 17.12.1987 in 10.3.1988 o povišanju članarine in posmrtnine. OZ je tudi to odobril.

Pri **razgovoru o spremembi društvenih pravil, ki naj pripomorejo k tesnejši povezavi s KD, je predsednik zadevne komisije, dr. Andrej Fink, poročal, "da zaradi različnih pravnih ustrojev posameznih Domov ni mogoče izpeljati juridične organizacije, v kateri bi bili včlanjeni vsi domovi. Moramo najti privatno obliko povezave, kakor je že medorganizacijski svet, katerega pravila bi se, če bo potrebno, še dopolnila". Sklep: komisija naj nadaljuje s preučevanjem možnosti in pripravi predlog za prihodnji OZ.**

Pri **Slučajnostih** je Rezelj poročal, da bodo v "Emigrantskem hotelu" (dejansko: Imigrantskem, zato kratica IH) ustanovili muzej za vse narodne skupnosti. Ko bo pričel delovati, bo imel Slov. zgod. muzej možnost, da se svojim inventarjem preseli tjakaj. (Kako naj bi SZM z dokumenti o revoluciji in taboriščnem življenju dobil mesto v IH, te težave, se zdi, da se prisotni niso ovedli; n.op.)

Daljši razgovor se je razvil o **vzgoji in šolanju otrok**, v katerega so posegli dr. Saveli, Tine Debeljak ml., Marjan Loboda st., Francé Vitrih, cont. Milan Magister, Mija Markež, arh. Jure Vombergar, dr. Alojzij Starc, Nevenka Magister in drugi. **Glavne misli**: v učni program osnovne šole je treba vključiti zgodovino emigracije; otroci morajo vedeti, kako je od prvih dni svojega prihoda živela slov. skupnost v Argentini, govoriti jim je treba o prostovoljnem delu in požrtvovalnosti tistih, ki so to skupnost gradili Mladi bi morali vedeti, kdo so bili Hladnik, Stare, Mozetič in mnogi drugi; treba je naprositi šolnike in druge za pripravo teksta po učnem načrtu; učna snov za slov. zgodovino naj bo za vse šole ista; šole naj se med seboj obiskujejo; morebiti bi bilo treba pripraviti novo berilo z modernim besedilom; treba je modernizirati metode pouka, tako da bo bolj privlačen; učitelji bi morali učencem posredovati načela in zglede za umsko in čustveno ter narodnostno in versko vzgojo. Zato bi bili pripravni posebni tečaji za učitelje in potrebno bi bilo tesno sodelovanje med osnovnimi šolami in srednješolskim tečajem.

OZ se je nehal ob 12. (SS 31.3.1988 10-1 4-5).

8. 6. Izjalovljen poskus za novo pravno razmerje ZS-KD

Seja US, 21. aprila 1988. Predsednik je povedal, da je izročil mlad. referentu inž. A. Kremžarju študijo Dušana Šušteršiča o vzgoji mladine. O tem do sedaj odbor ZS še ni razpravljal. Bliža pa se 12. oktober, ko se bodo spet sestali javni delavci. Dr. Starc je izrazil mnenje, da je treba pospešiti delo po Domovih; v vsakem bi bilo treba najti osebo, ki bi bila v stalnem stiku z mladino, in v katero bi ta imela zaupanje. SDO in SFZ še kar dobro delujeta, slabše pa je v krajevnih odsekih, kjer je skoraj edina dejavnost posvečena športu. Na vsaki seji bi morali govoriti o mladinskih zadevah. Dr. Savelli se je strinjal z dr. Starcem. Po razgovoru je prevladalo mnenje, da so za to delo najprimernejše učiteljice, zato so sklenili, da bodo dobili po tri učiteljice v večjih domovih, ki bi se posvetile mladcem in naraščajnikom. - Kot primer nezadostnega znanja slovenščine so navedli "Slovenski kotiček"; npr. domove v šp. imenujejo "Club" in ne "Centro". (Tu se zdi primerno pripomniti, da je na vhodu v Slov. hišo poleg tega slov. izraza špansko poimenovanje "Centro Esloveno".)

Tajnik je svetoval, naj mislijo, koga bi prosili za referat in koreferat na sestanku 12. oktobra. Splošno mnenje: najprej je treba določiti glavno temo.

Opravili so pospravo Slov. dneva, od katerega ni ostalo skoro nič dobička. Arh. Vombergar je tudi povedal, da so bili Mendoščani nezadovoljni, ker niso mogli v prenapolnjeno dvorano. Sklenili so, da bodo v prihodnje bolj pazili na take podrobnosti. Pritožil se je tudi kult. ref., ker da skoro ni mogel dobiti sodelavcev in je vse padlo na njegove rame.

Glede Spominske proslave so sprejeli vest, da je N. Jeločnik odpovedal pripravo, ker mora nujno na operacijo. Prosili bodo F. Beznika, da ponovi, nekoliko skrajšano, prireditev, ki jo je svojčas pripravil v San Justu.

Po soglasnem mnenju zaslužijo Slomškovo štipendijo vsi trije prosilci: Danijel Škraba, Sonja Zorko in Blaž Miklič. Odločili so se za Mikliča. Sklenili pa so tudi, da bodo v prihodnje od vseh štipendistov zahtevali določene naloge, kot bi bil obisk treh gledaliških predstav in poročila o njih ali pa, da prinesejo poučno gradivo, kot so kasete, igre in podobno. - Zorko Simčič je sporočil, da bi kiparka iz Bariloč Zalka Arnšek rada priredila razstavo svojih del v okviru ZS; ker to ni zadeva ZS, so svetovali, naj jo sama pripravi v mali dvorani, ZS pa ji bo pomagala.

Seja IO, 26. maja 1988. Prosili bodo Čuka in njegove pomočnice, naj odpravijo nekatere pomanjkljivosti na radijski uri. Kult. ref. Marjan Loboda ml. je poročal o Spominski proslavi, kjer bodo sodelovali najboljši recitatorji pod vodstvom Nika Jeločnika in Frida Beznika. - Marko Fink je poslal pismo, v katerem sporoča, da bi Suški oktet iz Koroške želel obiskati Argentino v avgustu 1989 in nastopiti s koncerti. Ker se je za isto dobo najavila Zveza slov. kat. prosvete iz Gorice, so sklenili o tem obvestiti Suški oktet.

Sanhuška folklorna skupina na Prazniku snega v Bariločah, 1988

Seja US, 23. junija 1988. Poročal je tajnik Emil Cof. V ponedeljek, 6. junija ob 13.45, sta pod pretvezo, da sta s pošte, uspela priti v Slov. hišo dva roparja. Z revolverjem sta prisilila Angelco Klanšek, da jih je peljala v drugo nadstropje, kjer sta brez uspeha poskusila vdreti v pisarno SS in Dušnega pastirstva. Ne da bi potrkala, sta potem vstopila v pisarno ZS, kjer je tajnik tedaj prešteval denar od Spominske proslave, da ga odnese v SLOGO. Pograbila sta ves denar - računa da okrog A 2.000-, potem pa še, kar sta našla v predalih. Nista pa odkrila glavne blagajne. Nato sta odpeljala tajnika in A. Klanšek v sejno sobo in zahtevala še več denarja. Na silo sta odprla omaro in, ko sta se prepričala, da so v omarah samo knjige, sta prenehala z iskanjem. Strgala sta predpasnik A. Klanšek in iz njega naredila trakove, s katerimi sta njej zamašila usta, tajniku pa zvezala roke za hrbtom. Potem sta ju zaklenila v sobo in odšla. Malo potem ju je rešila Zdenka Gornik. Po nasvetu dr. Starca niso obvestili policije, obenem pa je ZS oprostil dolga za stroške z dvorano in reklamo o Slov. dnevu v Ozn. Po tem poročilu so sklenili, da tudi uprava SS ne bo predložila računov za proslavo. - Glede članov z zaostalo članarino, ki jih je 237, so odločili, da jih terjajo pisno. - Na Cofov predlog so kljub sklepu OZ sklenili, a zaradi težkih socialnih razmer ne bodo povišali članarine. - Nekateri odborniki so stavili svoje pripombe k Spominski proslavi, ki da je bila kulturno dobra, a na visoki ravni in ne privlačna za širše sloje; tudi ni bilo primerno, da se je nehala s petjem Beethovnove 9. simfonije v nemščini. - Šolski ref. je obvestil, da je udeležba otrok 100-odstotna. Marjana Batagelj je pripravila učne zvezke za špansko govoreče otroke. - J. Markež je sporočil, da so v mestu Mercedes, prov. San Luis, začeli z novo šolo, ki jo bodo imenovali po pisatelju Mirku Kunčiču. - Dr. Starc je menil, da bi morali izdajati lepe šolske knjige, ker da bi se denar že dobil, in da bi urednik take knjige moral biti honoriran. Vitrih je pokazal knjige, ki jih uporabljajo na Koroškem in v Trstu. Sklep: naj se pregledajo, če so primerne za tukajšnje razmere. - Nekateri odborniki so zahtevali, naj se objavi v SS, da ZS ni udeležena pri "Slovenskem kotičku", čeravno Čuk prejema pomoč od mladih. Motilo jih je predvsem to, da vabi mladino v društvo Triglav, katerega vodstvo da zagovarja domovinski nedemokratični režim. Končni načelni sklep: gre za zasebno stvar; ne podirajmo njihovega dela, bodimo pa čuječi v dobrem smislu in jim pomagajmo. - Kar se tiče videokaset, je arh. Vombergar izjavil, da so to kopije s filmov prikazanih na TV in da so zato popolnoma legalne; zaradi tega sklenejo, da jih bodo še kupovali. - Pri "Slučajnostih" je predsednik Rezelj obvestil, da je bil Andrej Rot na jugoslovanskem poslaništvu zaradi svojega obiska v Slovenijo. Tam mu je vicekonzul Kopušar povedal, da bo Argentino obiskal "Ribniški oktet", ki želi nastopiti v Domovih, za kar konzulat ne stavlja nobenih pogojev; dal mu je tudi eno oktetovo kaseto. Razvila se je dolga debata. Končno so sklenili: Treba se je posvetovati s predstavniki Domov. Pogoji, da bi sprejeli ta obisk, bi bili v glavnem tile: program pregleda ZS, da ne bi bilo vmes kake partizanske ali druge pesmi, ki bi žalila emigracijo; predstavi jih ZS; nastopajo pred našo neomadeževano zastavo; zastopniki Matice ali poslaništva nimajo vstopa v slov. Domove. - Prof. Vivod je sporočil, da se pripravlja ustanovitev zveze emigrantskih skupin v San Isidro in želijo, da bi bil dr. Vital Ašič tajnik te zveze v imenu ZS. Sklenejo počakati z odločitvijo, dokler ne dobijo podrobnejših obvestil.

Seja IO, 28. julija 1988. Tajnik je poročal o stanju članarine in o morebitnem pismu za izterjatev dolga. Kljub nasprotnemu mnenju dr. Starca, so sklenili, da jih odpošljejo takoj. - Tajnik je tudi prosil, da bi bila pisarna zaprta 16. in 17. avgusta, ker bi moral na sestanek, ki ga priredi zgod. muzej o temi "Vseljevanje v Buenos Aires in Argentino", kamor je bil povabljen; to so odobrili in sklenili obvestiti o tem tudi prof. Veroniko Kremžar Rožanec. - Arh. Vombergar je prinesel za arhiv 18 fotografij, preslikanih iz zapuščine pokojnega Lojzeta Erjavca (strošek A 90); morali bi ugotoviti, kdaj so bile posnete in kdo so osebe na njih. - Šolski ref. je pokazal knjige s Koroške in tiste, ki jih tu uporabljajo za pouk; prosil je, da bi se obrnili na dr. Zerzerja z vprašanjem, ali bi mogli dobiti večje število knjig s Koroške in pod kakšnimi pogoji. - Predsednik je sporočil, da so v odgovor na natečaj prejeli en sam tekst, ki pa ne zadovoljuje. - Referat za srečanje javnih delavcev pripravlja arh. Vombergar. Poiskal bo osebo, ki bi imela koreferat o novih problemih v vrstah emigracije, ko se pojavljajo poskusi infiltracije. "Ni jasno, kakšno vlogo igra 'Slovenski kotiček'". Mladina iz San Justa je v zvezi s to radijsko oddajo prosila za sestanek, ki bo 1. avgusta. Na sestanek so povabili tudi Pavlinko Korošec in njenega očeta Ivana. Treba bi bilo pripraviti sestanek s Čukom, ki v glavnem vodi in financira kotiček. - Rezelj je predlagal povišek plač pisarniškemu osobju, a Cof sam je izjavil, da se mu povišica zdi prevelika! - Predsednik je tudi povedal, da sta ga obiskala na domu Staretova dediča ga. Golob in Tone Jeretina in mu sporočila, da je Staretovo stanovanje pripravljeno za prodajo in ocenjeno na 11.000 dolarjev, vendar sta prosila, da bi preko "Administración Medrano", kjer je bil L. Rezelj svojčas v službi, dal oceniti stanovanje; kar je tudi že storil. Predsednik jima je izrazil željo, da bi prišlo do prodaje stanovanja in zemljišča še za časa njegovega mandata, tako da bi novi predsednik ne imel tega problema. Jeretina je obvestil, da je dozdaj imel 1.000 dolarjev stroškov za davke in da bo moral

nadaljevati s plačevanjem; zato je prosil, naj bi ZS kot sodedič sodelovala. Sklenili so, da Jeretini povrnejo 1.000 dolarjev, on sam pa naj nadaljuje s plačevanjem davkov. Rezelj je tudi omenil dedinji Golobovi, da ZS ceni avtorske pravice na 10% vrednosti nepremičnin, nakar mu je odgovorila, naj se to uredi pozneje. - Na predlog prof. Vivoda o imenovanju dr. Ašiča za tajnika emigrantske zveze v San Isidru, je bilo sklenjeno, naj bi dr. Ašič poprej pojasnil ustroj in namene zveze.

Seja US, 18. avgusta 1988. Poročal je najprej tajnik; (njegova poročila so zadnja leta navadno priložena zapisniku). Predvsem je govoril o zgod. kongresu, ki se ga je udeležil v imenu ZS. Največ predavanj je bilo v zvezi s Španci, Italijani, Judi, Arabci in Francozi. Predavale so večinoma ženske. Postregle so z vrsto statističnih podatkov in z navedbami uporabljenih virov. O Slovencih niso govorili. O Jugoslovanih samo nekaj malega o Dalmatincih. - Govorili so o pripravi Spominskega dneva, za katerega je Jože Omahna predložil prvi del; če bi ga sprejeli, bi napisal še ostala dva. - Za sestanek javnih delavcev, določen za 12.oktobra na Pristavi, je arh. Vombergar sprejel referat pod naslovom "O stikih s Slovenijo", en koreferat bo prevzel Tine Debeljak ml., za drugega pa bosta skupno poiskala primerno osebo. - Na vprašanje Schiffrerja, kaj je s Slovenskim zgodovinskim muzejem, je predsednik odgovoril, da se je sestal z Brasom in Oblakom. Tone Oblak bo v kratkem pripravil primerno "vitrino" (stekleno razstavno omaro), Bras pa bo razstavil nabrane predmete. Ko bodo ljudje videli, da je že nekaj nabranega, bodo verjetno rajši sodelovali. - Tine Debeljak je pokazal zadnjo št. Celovškega Zvona (julij 1988), v kateri veliko pišejo o Argentini. - Janez Žnidar je pripravil skico Buenos Airesa z okolico, kjer so naznačeni Slov. domovi, ki bi jo mogli dajati obiskovalcem iz Slovenije na njihovih obiskih. Naredili bodo fotokopije za vse KD. - Mlad. ref. je poročal, da nameravajo pripraviti skupni mlad. izlet 27. avgusta.

Seja IO, 29. septembra 1988. Poleg rednih poročil tajnika in blagajnika je govoril o šolski koloniji F. Vitrih, kult. ref. Marjan Loboda ml. pa o Slov. dnevu 1989, ki bo v Lanusu. Omenil je, da že ponujeno besedilo za kulturni del programa ni primerno in je zato Stane Mehle prosil za sodelovanje v tem smislu. Sklenili so, da spet povabijo Bariloče in Mendozo, a da morajo poskrbeti, da se gostje ne bodo čutili osamljene. - Tine Debeljak je sporočil, da bo v teh dneh prišel gostovat v Argentino Ribniški oktet, ki ga pošilja Slovenska izseljenska matica (SIM). Imel bo koncerte pri raznih skupinah staronaseljencev in 12. in 18. oktobra tudi v Teatru Colón-u. Novica bo objavljena tudi v SS. Primerno da bi bilo, je rekel, ko bi se čim več mladih udeležilo koncerta v Colonu. Odbor o tem ni podal nobene izjave.

Seja IO, 27. oktobra 1988. Kult. referent Marjan Jože Loboda je povedal, da so začeli s pripravami za Slov. dan, ki bo 2.4.1989. Šolski referent Francé Vitrih je sporočil, da so na šolski seji sklenili prositi dr. Vospernika za 100 izvodov "Naše začetnice". Mlad. Referent inž. Andrej Kremžar je povedal, da se je izleta 10. oktobra udeležilo 45 mladcev in mladenk ter 6 voditeljic.

Seja IO, 24. novembra 1988. Tajnik Emil Cof je sporočil,da je zdaj vse delo posvečeno otroški koloniji. Od 98 članov z zaostalo članarino jih je 10 poravnalo svoj dolg. Za sejo US bi bilo treba pripraviti predlog o tem, kaj storiti s člani, ki dolgujejo že od leta 1985 ali pa še za leta pred tem. V poslanem opominu je bilo zapisano, da bo imela ZS naslovnike, ki se vabilu ne odzovejo do 1. decembra, za osebe, ki ne želijo biti več člani Društva. - Treba se je že zdaj resno zavzeti za sestavo novega odbora, ker bo OZ 12. marca. Predsednik Rezelj je povedal, da je v razgovorih z Mihom Gaserjem s ponudbo, da sprejme predsedniško mesto v novem odboru, a Gaser bo o tem še premislil.

Seja US, 15. decembra 1988. Odobrili so zapisnike zadnjih sej US in IO. - Z zadovoljstvom so ugotovili, da je sestanek javnih delavcev lepo uspel, o čemer je pisal tudi Glas SKA. - Stanovanje M. Stareta so dali na prodaj za 12.500 dolarjev, a bo gotovo treba malo popustiti. - Potem ko so mu na "Glavnem davčnem nadzorstvu" (DGI) sporočili, da je ZS oproščena davkov še za naprej, je tajnik vložil obrazec 660, s katerim je prijavil društvo za tim. CUIT (Clave única de identificación tributaria - Izključna davčna identifikacija). Da bodo mogli do časa obvestiti Glavno drž. pravno nadzorstvo o OZ in predložiti letno poročilo z bilanco, bi morala biti seja US najkasneje do 16. ali 19. februarja. Članarino za 1988 dolguje še 134 članov. Sklenili so nekatere oprostiti, počakati pa z izpisom ostalih, dokler odborniki ne bodo govorili z njimi. - Določili so novo članarino na A 10 mesečno za samca, A 15 mesečno za družino, posmrtnino pa so zvišali na A 700. - Vitrih je poročal, da je šole obiskovalo 430 otrok. - Rezelj je sporočil, da je govoril z dr. Vitalom Ašičem, inž. Jernejem Dobovškom, Mihom Gaserjem, Božom Finkom in lic. Vladkom Voršičem, a doslej nihče ni sprejel kandidature za predsednika. Na predlog dr. Savellija določijo Rezlja, Loboda st. in lic. Schiffrerja v ožji odbor, ki naj poišče kandidata. - Predsednik je poročal, da je 30.10. dvajset Slovencev s štirimi avtomobili, kljub slabemu vremenu, šlo v Monte Grande, ker bi tam morda kupili zemljišče za slov. pokopališče. Je na lepem kraju in 20 minut od Liniersa. Ukrajinci so v razgovoru z občino, ki bi tlakovala dohodne ceste.

Obiskovalci, med njimi dr. Starc, so bili zadovoljni z ogledom. Sklenili so, da bodo začeli "kampanjo", da se dobi pristop 200-ih interesentov, trajala pa naj bi do 31. marca. Ustanovi naj se tudi poseben odbor in naj se zaprosita strokovnjaka (prodajalca nepremičnin) Janez J. Teraš in Stanislav Zupančič, da v njem sodelujeta. Za prvih 200 kupcev je cena za zemljišče 700 dolarjev za 1m x 2m. - Sklenili so tudi, da bodo do 2. aprila zaostalo članarino pobirali po stari ceni, ker je nova zelo visoka.

Seja US, 26. januarja 1989. Umrl je častni član ZS dr. Tine Debeljak, od katerega so se poslovili z vencem in osmrtnico v SS . - Šolska kolonija se je srečno vrnila iz Córdobe. - Zaradi neplačane članarine je iz imenika članov izbrisanih nekaj oseb. (Priložen je spisek). - Tekst za Spominsko proslavo bo spisal dr. Krivec. - Rezelj je sporočil, da je vprašal 21 oseb za nasledstvo v predsedništvu ZS. Doslej brez uspeha. Dr. Starc je predlagal, naj bi bodoči predsednik bil oproščen funkcij v drugih organizacijah in se je v tem pogledu obrnil na arh. Vombergarja, ki pa je odgovoril, da bo še premislil. Ostali so se odločili, da bodo obdržali svoje funkcije v novem odboru, edino Rezelj bi sprejel mlad. referat. V novi odbor naj bi povabili Dominika Oblaka, inž. Andreja Groharja in Blaža Mikliča.

Seja US, 2. marca 1989. Šolski ref. je sporočil, da bo dr. Vospernik poslal 100 izvodov "Naših začetnic" in 50 izvodov "Mladina poje", kar je brezplačno dal na razpolago dr. Spachinger iz dunajske založbe "Oesterreicher Bundesverlag". - Mendoza je prosila, naj bi ZS vzela na svoje rame pripravo prireditve za obletnico smrti ravn. Bajuka, na katerem bi nastopili 4 zbori iz Buenos Airesa in mendoški.- Tajnik je sporočil, da je F. Pernišek "reklamiral" poročila KD za brošuro, ki naj bi jo pripravil, in izjavil, da ta ne bo mogla iziti do julija ali avgusta, ko bodo dobili obisk iz Gorice ali Celovca. - Govorili so tudi o pripravi Slov. dne in Spominske proslave. - Končno je Rezelj sporočil, da bo arh. Vombergar sprejel predsedništvo US v novi poslovni dobi in bosta z njegovim sodelovanjem pripravila seznam kandidatov.

DVAINŠTIRIDESTI OBČNI ZBOR, 12. MARCA 1989

Zasedal je kot navadno v mali dvorani Slov. hiše. Začel ga je ob 11^h predsednik Lojze Rezelj. Pred tem je prelat dr. Starc daroval v cerkvi Marije Pomagaj sv. mašo za vse pokojne in žive člane ZS. Kot je že tradicija, so poslali pozdravna pisma argentinskemu predsedniku dr. Raúl-u Alfonsín-u, buenosaireškemu nadškofu kard. E. Aramburu-ju in predsedniku NO R. Smersuju, pa tudi slov. metropolitu dr. Alojziju Šuštarju in škofu dr. Janezu Jenku. Za overovatelja sta bila izvoljena France Bidovec in Tine Selan, za preštevalca glasov pa dr. Anton Šimenc in Božo Fink. Nato so sledila **poročila.**

Tajnik Emil Cof je sporočil, da je imelo Društvo 31. decembra 1988 869 članov. Med letom so se vpisali 4, umrlo pa jih je 21. Zbrisali so jih 25 zaradi zaostale članarine. Prejeli so 54 pisem, odposlali pa so 278 dopisov. US je imel 8 sej, IO 5 in MOS 5. Pisarna je redno delovala in prav tako knjižnica. Kupili so 72 novih knjig v vrednosti A 3.636,50.

Blagajničarka Simonka Rajer je poročala, da je ZS imela A 205.434,55 prihodkov, A 184.299,32 izdatkov in A 21.135.23 presežka.

Prosvetni referent Marjan Jože Loboda je precej nadrobno opisal obe glavni prireditvi. Potem je povedal, da nagrada, razpisana za tekst domobranskih proslav, ni bila podeljena. Glede namena, ki si ga je bil postavil, da poveča in poglobi stike s KD, je prepričan, da je to delno dosegel; npr., pomagal je pri domobranski proslavi in obletnici Slomškovega doma.

Šolski referent Francé Vitrih je poročal, da je delovalo leta 1988 osem šol v Velikem Buenos Airesu in štiri v notranjosti države (Bariloče, Mendoza, Tucumán, Mercedes-San Luis). Šole je obiskovalo 409 otrok (194 deklic in 215 dečkov), tečaj za špansko govoreče v Slov. hiši pa 22 (11 in 11); tečaj za špansko govoreče v Mendozi je med letom nehal delovati. Poučevalo je 78 učnih moči. Vodili so jih Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Zdenka Jan, Angelca Klanšek, Ani Klemen, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Franci Sušnik, Jožica Zupanc in Jožejka Žakelj. Obstojajo odbori staršev, ki skrbijo za gmotne potrebe šol. Tem odborom predsedujejo Lojze Modic, Beti Grbec, arh. Jure Vombergar, Janez Jelenc, Jelka Stanič, Marija Petkovšek in inž. Jernej Dobovšek. Vse osnovne šole so organizacijsko povezane preko šolskega referata ZS. Voditeljice šol imajo redne mesečne sestanke. Zunanji izraz njihovega delovanja so zmerom tri glavne prireditve: Alojzijeva in Slomškova proslava ter nastopna predstava v začetku leta. Sodelujejo pa vedno tudi pri prireditvah KD ali verskih srečanjih. Imeli so izlet v La Sallete pred Pilarjem, ki ga je posredovala družina Močnik iz Prešernove šole. Na kolonijo je šlo 115 otrok, od teh 17 iz Mendoze, 2 iz Tucumana, 1 iz Bariloč, 1 iz San Luisa in 4 iz Bolivije: bolivijanski slovenski otroci ne obiskujejo slov. šole, a so bili kljub temu drugim zgled zaradi poznanja slovenskega jezika. Do odhoda je vse priprave organiziral Emil Cof. Kolonijo so

spremljali Silvija Bajda, Lenčka Božnar, Ani Klemen, Danica Malovrh, Nevenka Magister, Anica Mehle, Mija Markež, Andreja Selan, Sonja Tomazin, Magdi Zupanc, Tone Javoršek, Tone Rode, Marko Vombergar, France Vitrih in dušni pastir Tone Bidovec ter zdravnica dr. Marija Avguštin; od teh voditeljev so bili le trije rojeni še "doma" (v Sloveniji), 13 teh pa že v Argentini. Kuhinjo je vodila Ivanka Golob s pomočjo Ani Jerman, Lučke Vitrih, Danijele Avguštin, Alenke Krištof, Kristine Petkovšek in Nevenke Vester. Da nobeden ne bi bil prikrajšan za počitnice, je inž. Jože Žakelj dal na razpolago počitniško hišo z 12 posteljami; ko pa je prišla njegova družina, - se je nastanila v šotoru! - Imeli so redno roditeljske sestanke, na katerih sta predavala dr. Starc in arh. Vombergar. Dobili so po posredovanju dr. Vospernika 15 izvodov dveh novih knjig s Koroške. Marjana Batagelj je pripravila učne zvezke za špansko govoreče. Posebej se je referent zahvalil časopisju, ZS in stalnim sodelavcem Ivi Vivod, Stanetu Snoju, Fridu Bezniku in Maksu Borštniku.

Mladinski referent inž. Andrej Kremžar je povedal, da je znova poskušal delati z naraščajniki. Zato so imeli več sestankov z voditeljicami šol. Niso mogli izpeljati vsega, kar so si zastavili. Šli so na izlet v Parque San Francisco, kamor je šlo okrog 70 naraščajnikov.

Srednješolski tečaj ravn. Marka Bajuka je deloval v Slov. hiši, Bariločah in Slov. vasi. V Bariločah je bilo 5 dijakov in 4 profesorji (skupnost šteje samo 150 rojakov), v Slov. vasi pa 20 dijakov in 8 profesorjev. V Slov. hiši je tečaj letos vodil lic. Albin Magister. Učilo je 20 profesorjev, od katerih je 12 že rojenih in diplomiranih v Argentini. Učne ure so bile vsako drugo soboto po pet ur. Letos je bilo vpisanih 127 dijakov, deloma že iz tretjega rodu, ki so prej končali slov. osnovno šolo. Imeli so tudi 5 dopisnih dijakov iz notranjosti države. Tečaj je končalo 17 abiturientov (1 dopisni iz Tucumana, 3 iz Slov. vasi), ki so izdali almanah "Mlada srca". Na izlet so šli januarja pod imenom RAST XVII (Roj abiturientov Srednješolskega tečaja) na dvotedensko taborjenje v Bariloče.

Poročilo o spremembi pravil in možnih alternativah. Predsednik zadevne komisije, dr. Andrej Fink, je najprej povedal, da je bil v predlogu za spremembo pravil očiten namen razširiti in povečati dejansko in formalno temelje osrednjega društva, da bi na ta način bolje predstavljalo ne samo skupnost kot celoto, temveč tudi ustanove krajevnih domov. Ta težnja nujno vključuje protipostavko, kot bi bila udeležba Domov pri delovanju in odločanju ZS, ki po svoji naravi nima možnosti , da bi razvilo bujnejše vsakdanje delovanje. **"Šlo bi torej za formalno povezavo KD z osrednjim društvom, v neke vrste federacijo."** Toda s formalnega vidika nastopijo takoj vidne težave, ki izhajajo iz različne narave ustanov, ki bi naj se povezale. ZS in nekateri Domovi so tim. "asociaciones civiles", nepridobitna združenja s pravno osebnostjo. Ti bi se lahko povezali v federacijo in ustanovili novo povezavo na višji stopnji. V tem pogledu različne jurisdikcije (glavno mesto ali prov. Bs.As.) ne bi bile zapreka. Toda dva Domova nista "asociación civil", temveč zadrugi (cooperativas), in sicer Slomškov dom v Ramos Mejiji in Naš dom v San Justu. Ker po pravnem ustroju prve nimajo dobičkanosnih ciljev, druge ustanove pa so pretežno trgovskega značaja, (čeprav med Slovenci ni tako), ni možna med njimi nobena povezava pod pravnim vidikom. Sedaj ni važno, kako je prišlo do teh razlik pri ustanavljanju Domov. Sprememba narave je tudi pravno izključena, ker se "asociación civil" ne more spremeniti v "cooperativa" in obratno. Če bi pa kako društvo hoteli razpustiti, da bi potem na podlagi obstoječe podgradnje privzelo drugačno obliko, je tudi to nemogoče, kajti z razpustom zadrug gre vse njihovo imetje z nepremičninami vred v roke države, medtem ko bi npr. ob razpustu ZS po pravilih njeno premoženje prešlo v dobrodelne ustanove. Nastopajo težave tudi s članstvom. Vsi člani KD niso istočasno tudi člani ZS in obratno. Toda ta težava in še druge so zgolj abstraktne ob prej omenjenem glavnem razlogu. **Pravno formalna povezava je torej v tem stanju nemogoča in izključena.**

Seveda je možna neformalna rešitev, to se pravi: mimo pravil, kar ne pomeni proti pravilom. Uravnavajmo in vodimo življenje osrednje ustanove in krajevnih ustanov tako, da zagotovimo udeležbo vseh teh pri delu ZS. **Ključ**, ki je to že do sedaj do neke mere omogočal, **je Medorganizacijski svet**. Nastala je tudi misel, da ni dovolj, da se Domovi sestajajo občasno na sejah pod vodstvom ZS, temveč bi morali imeti tudi večji vpliv pri postavljanju vodstva ZS, kar pomeni sodelovanje pri kandidacijskem postopku. Ob tem bi spet odsvetovali formalne dogovore. **Podpis kake skupne listine je seveda vedno mogoč, a ni potreben**. Mimogrede je treba upoštevati, da so ponavadi v širšem odboru ZS že zastopani KD, kot tudi stanovi in starosti. Ne glede na to pa **je mogoče in primerno, da bi celotno listo pretresli na MOS-u. Tako bi na neformalen način**, a zato nič manj učinkovito, **krajevne skupnosti bile udeležene pri nastavljanju skupnega vodstva in predstavništva, prav tako kot tudi pri ukrepanju in odločanju o važnih zadevah**. Ta rešitev se bo morda komu zdela preveč preprosta. Toda opozoriti je treba tiste, ki mislijo, da težave v skupnosti more rešiti že sama

sprememba zunanjega ustroja. Zelo verjetno je, da bi se težave, ki jih čutimo, bolje reševale z daljnosežnimi ali priložnostnimi posveti.

Poročilo predsednika je bilo izredno kratko. Zahvalil se je vsem sodelavcem. Skliceval se je na predhodna poročila odbornikov. Potem je zatrdil, da je poslanstvo Društva danes še posebno pomembno, **"saj se v domovini kot po svetu dogajajo velike in važne spremembe in to nam narekuje, da moramo nadaljevati z delom za slovenstvo med rojaki v Argentini.** S ponosom gleda danes Slovenija na nas, celo za zgled nas dajejo. Veliko tudi pričakujejo od nas. Zato je izpolnjevanje članskih dolžnosti kot tudi narodnostnih s strani članov in vseh rojakov še toliko bolj potrebno. **Kakšen pomen imajo slovenske šole, naši Domovi, naši časopisi in revije, pevski zbori, gledališče, socialne organizacije in drugo! Vedno živimo v slovenskem duhu, mislimo in čutimo slovensko. Že samo to ohranjati je izpolnjevanje velikega poslanstva.**"(masten tisk in podčrtanje n.op.)

Potem ko je **nadzorni odbor** podal svoje poročilo, je OZ odobril vsa poročila. V razgovoru so v zvezi s poročilom dr. Finka nekateri izrazili različna mnenja. Cont. Milan Magister je izjavil, da je dr. Fink jasno razložil položaj. Božo Fink je dodal, da je sodelovanje med ZS in Domovi že bilo sklenjeno in objavljeno ob ustanovitvi MOS-a. Milan Magister je pohvalil tudi poročilo šolskega referenta in svetoval, naj bi pri sestavi novega šolskega načrta sodelovali strokovnjaki - zgodovinarji, politiki - in da naj vključijo tudi zgodovino emigracije.

Soglasno so odobrili sklep o povišanju članarine in posmrtnine.

Sledile so **volitve.** Ker je bila predložena ena sama lista - odborova -, so jo soglasno sprejeli v javnem glasovanju z dvignjeno roko. Izvoljeni so bili: **predsednik arh. Jure Vombergar;** 23 **odbornikov:** Gregor Batagelj, Emil Cof, Valentin Debeljak ml., inž. Jernej Dobovšek, dr. Andrej Fink, Ignacij Grohar, inž. Andrej Grohar, inž. Andrej Kremžar, Marjan Loboda, Marjan Loboda ml., Silvo Lipušček, Mija Markež, Blaž Miklič, Tone Oblak, Dominik Oblak, cont. Simona Rajer, Lojze Rezelj, dr. Alojzij Starc, Mirko Vasle, France Vitrih, Mirjanka Voršič, lic. Vladimir Voršič in farm. Janez Žnidar; **4 namestniki:** Janez Čeč, Miha Gaser, Martin Kovačič in Stane Mehle; **3 člani nadzornega odbora:** Stanko Oberžan, dr. Julij Savelli in Tine Selan; **3 člani častnega sodišča:** dr. Jože Dobovšek st., dr. Anton Šimenc in Božidar Fink.

Novi predsednik je prevzel vodstvo OZ in podal **nastopni govor.**

Ni se mu zdelo primerno, da bi se zahvalil za izvolitev, ker je bil pač edini, ki je sprejel, ker vsi vedo, da so prej prosili vsaj 30 ljudi. Večina je odgovorila, da nima časa, eden pa je celo dejal: "Saj nisem na glavo padel!" Razmišljali so že celo, kaj se bo zgodilo, ko ne bo liste novega odbora in bo šlo vse na boben... "**Torej prevzamem to mesto kot človek, ki je na glavo padel in ima časa na pretek.**"

Ta nenavaden uvod je podal zato, da bi opozoril "na nevzdržno stanje, ki je danes v naši slovenski skupnosti", da bi potrkal na vest in odgovornost tistih, ki so bili navzoči in ki se zavedajo, kakšen je dejanski položaj. Potem je nadaljeval:

> **"Ni prijetno biti na takem mestu v dobi vsesplošnega malodušja in dekadence, za katero pa upam, da bo le začasno meddobje. Ne znam navduševati, nimam karizme voditelja, storil pa bom vse, da ZS v naslednjih dveh letih ne bo propadla, vsaj zaradi mene ne." Tiste, ki s svojo prisotnostjo dokazujejo, da jim ni vseeno, kaj bo z ZS, posebno še novoizvoljene odbornike, je prosil, da mu stojijo ob strani in pomagajo: ne zato, da ne bo škandala; ne zato, kaj bodo rekli tu in po svetu; ne zaradi obstoja naše ustanove, - ampak zaradi naših otrok, naših šol, naše mladine.**

> **"Še jih imamo, hvala Bogu, celo vedno več. V imenu njih vas prosim, rotim vas, delajmo naprej...**

> **Prav sedaj, ko so v naši matični domovini usodne in razveseljive spremembe v mišljenju, ko vedno bolj pozitivno pišejo o politični emigraciji, posebno o naši v Argentini, ko se jih vedno več zanima za nas, ko prihajajo ali želijo priti med nas, da od blizu vidijo "argentinski čudež", se med nami širi malodušje in naveličanost...**

> **Je to v 40 letih nakopičen gnev, impotenca in razočaranje nad vsem in vsemi? V resnici ne vem razlage za to, kar se godi med nami, kakšni globinski razlogi botrujejo vsemu temu." Potem je dejal, da so na 2. Kat. shodu skušali najti odgovore na to, kaj se godi med nami; samo ugotavljanje, a nič odgovorov! "Vsak izmed nas naj bi šel vase in skušal premostiti vse hude spomine (..) z ljubeznijo. To je beseda, ne najdem druge! (..) (Večina tistih, na**

katerih je ležala do sedaj teža javnega dela in kulture med nami, je umrla. Le za prste nekaj rok je kompetentnih, zavednih in zagnanih javnih delavcev, ki še drže pokonci našo skupnost. Ostali, ki se (ne) čutimo sposobne, še manj formirane, moramo prevzeti mesto izginulih, ni drugih! (..) Ne delajmo si iluzij, nič ne računajmo na tistih 400 univerzitetno izobraženih, ki so izšli iz naše emigracije: ta trenutek, ko mi zborujemo, še spijo ali vrtičkarijo po svojih weekendih ali že sede pred televizijo...

Mi sami, samorastniki in amaterji z idealizmom, z ljubeznijo do slovenstva in z božjo pomočjo nadomestimo, nadoknadimo, kar manjka v naši usposobljenosti..
Sami si pomagajmo in Bog nam bo pomagal!"

Ni mogoče molčati ob teh jasnih, trdih, iskrenih besedah arh. Vombergarja.
Danes bi smeli reči s španskim pregovorom, da je NOČ NAJBOLJ TEMNA MALO PRED ZORO.

Pri **Slučajnostih** se je dr. Savelli zahvalil bivšemu predsedniku Rezlju za njegovo požrtvovalno delo. Marjan Loboda je poudaril, da bi bilo potrebno pričeti pogovore o sprejemanju odgovornosti v javnem in zasebnem življenju, sicer bi obstojala nevarnost, da bi zašli v anarhijo. O tem bi bilo treba več govoriti in pisati.

Predsednik Vombergar je končal OZ ob 12.30^{h}. (SS 13.4.1989 13-14 3-4)

Takoj po končanem OZ so imeli **prvo sejo novega US**, na kateri so razdelili odborniška mesta. Prvi podpredsednik Marjan Loboda, drugi podpredsednik Valentin Debeljak ml., tajnik Emil Cof, blagajničarka cont. Simonka Rajer, gospodar Ignacij Grohar, šolski referent Francé Vitrih, kulturni Marjan Loboda ml., mladinski inž. Andrej Kremžar. Za sodelavce mladinskemu referentu sta bila določena inž. Andrej Grohar in Lojze Rezelj, kulturnemu pa Tine Debeljak ml., dr. Andrej Fink, Blaž Miklič, Dominik Oblak in Tone Oblak. (Zap in SS ib.)

9. Slovenska vetrovna pomlad

Z letom 1989 se začenja doba, ki jo je slovenska politična in verska emigracija pričakovala 45 let "v upanju proti upanju", a z neomajno vero. Prav zaradi svoje vere ni mogla gledati v prihodnost z napačnim idealizmom, po katerem bi dobro zmerom in že tu zmagovalo. Koliko nekdaj mladih, zanosnih, z najlepšimi vrednotami prepojenih mož in žena je za vedno zaspalo na tuji zemlji! Neskončno dolga leta so videvali svojo domovino – svobodno v sanjah in kruto zasužnjeno v novi dejanskosti – vanjo pa niso mogli! In vendar so vedeli, da je njihovo zdomstvo imelo smisel, - tudi če bi bilo zanje brez konca. Svoje poslanstvo pa so znali zavestno prenesti na potomce. Zato je slovenska demokratska emigracija ne le preobstala, temveč **živa in dejavna dočakala slovensko pomlad** Smeli bi celo reči, da je v marsičem do neke mere dočakala več, kakor je pričakovala: ***zrušenje komunizma***,... predvsem pa ***neodvisno slovensko državo.*** Resda **ni še dočakala** tistega, kar je zahtevala skozi desetletja v zdomstvu in v kar je upala zadnja leta od samostojne domovine semkaj: **jasnega obračuna s preteklostjo**, - to se pravi, s komunistično revolucijo in diktaturo -, in potem resnične narodne sprave. Toda njena **vera je neomajna in zaupanje veliko**. Ker ne išče maščevanja in ker je že zdavnaj šla skozi strahotno boleče prečiščenje, je sposobna, da **z velikodušnim potrpljenjem spremlja počasno spreobračanje** - katarzo - **matičnih ustanov in duhov**.

Čeprav je vedno, predvsem pa v letih od 1989 dalje vsa slovenska skupnost v Argentini pazno sledila dogodkom v domovini, je še nadalje razvijala dejavnost v svojih najrazličnejših ustanovah. Odprta za vse dobro, je z veseljem vključila v svoje življenje nove stvarnosti, npr. praznovanje slovenske državnosti. Z odprtim srcem se je približala novi Sloveniji, ker ve, da so tam njene korenine in da brez povezanosti z njo ne bo obstala. Ima pa tudi resnico, da jo razglaša in posebno poslanstvo. Do naroda kot celote in do njegovih delov, predvsem do tistih, ki so za narodov blagor tvegali in dali življenje in ki danes morejo govoriti samo po preživelih. Odtod tudi ostre kritike reakcionarnemu razvoju v domovini. Odtod še zdaj neutišana zavest poslanstva. Odtod še zdaj vztrajanje na političnem in verskem zdomstvu. Drugače bi se slovenska skupnost v Argentini spremenila v navadno izseljenstvo. In bi prav kmalu utonila v tujem morju. Ko bo v domovini prišlo do obsodbe komunistične revolucije in njenih posledic in ko bo pravno priznana čast vseh narodno zavednih borcev proti komunizmu, - tedaj šele bo nastalo za slovensko skupnost v Argentini vprašanje o njenem obstoju v drugačnih okoliščinah in z drugimi nameni.

9. 1. Priprava na SSK in na nove razmere

Seja US, 13. aprila 1989. Poslušali in odobrili so poročila tajnika in blagajnika. Kult. referent je na kratko opisal potek Slov. dne in o tem je priložil zadevni izrezek iz SS. Glede Spominske proslave je povedal, da je dr. Krivec odpovedal in da je zato zaprosil dr. Kremžarja za tekst, govornik pa bi naj bil dr. Stanko Kociper. Šolski referent je poročal o prireditvah za začetek leta, mladinski pa se je opravičil, ker

Slovenske narodne noše pred spomenikom gen. San Martinu izpovedujejo svoje slovenstvo

še ni imel nič pripravljenega; vprašal pa se je, ali bi se dal pripraviti tečaj za mladinske voditelje, morda z zakonci, ki bi se po Domovih začeli ukvarjati z naraščajniki. - V zadevi Staretove zapuščine so obvestili, da so stanovanje prodali za 10.100 dolarjev; po odbitku vsote, potrebne za poravnavo pravnih stroškov in odvetniških uslug, pripade ZS 4.209 dolarjev. Ker SS ni omenjena v zapuščini, je torej pokojnik ni imel za svojo lastnino; vendar ena izmed ostalih dedičev zahteva nekaj na račun avtorskih pravic, drugi dve pa sodita, da naj gre SS kaki organizaciji in ne osebam. M. Loboda je pripomnil, da so SS zmerom imeli za last skupnosti in zato nihče nima pravice zahtevati nekaj na ta račun. Če tista oseba vztraja na tem, da ji nekaj plačajo, naj napiše prošnjo, v odgovor nanjo pa naj se ji sporoči, da bodo o zadevi razpravljali na OZ. To bo morda zadostovalo, da se bo premislila. Povedal je tudi, da so v pisarni SS našli po Staretovi smrti 3.000 dolarjev, od katerih so 1.500 dali drugim dedičem, 1.500 pa ZS. Kot predstavnik konzorcija SS prosi, da bi to vsoto vrnili SS. Po kratkem pretresu so sklenili, da vsoto vrnejo SS, a šele potem ko po dr. Katici Cukjati sprejmejo dediščino. O načinu vknjižbe se bo Emil Cof posvetoval s cont. Milanom Magistrom.

ZSMŽ je vprašala, ali bi bilo mogoče, da bi ZS prevzela **pokroviteljstvo** nad to organizacijo. Milan Magister je odgovoril, da ni nobene ovire, le **knjigovodstvo in denarne zadeve** naj bi bile **skupne** z ZS. **Odbor ZSMŽ** tega pogoja **ni sprejel**.

Za morebitno slov. pokopališče v kraju Monte Grande se je prijavilo samo 13 oseb. Treba bi bilo zbuditi zanimanje med ljudmi preko oseb, ki so se občasno že zavzemale za to zamisel; to bosta storila L. Rezelj in M. Šušteršič.

Brošura o slovenskih Domovih. Po kratki izmenjavi mnenj so sklenili, "da je potrebno vsebino brošure razširiti tudi na druge organizacije". Za urednika revije sta bila svojčas določena Franc Pernišek in Ivan Korošec. Pernišek je sestavil navodila, ki so bila razdeljena vsem Domovom z naročilom, da sestavijo svoja poročila in jih dostavijo ZS do konca leta 1988. Razen iz Bariloč in Mendoze niso prejeli nobenega drugega poročila. Sklenili so, da prevzame uredništvo Tine Debeljak ml., predsednik arh. Vombergar pa bo govoril s Perniškom in Koroščem.

Koncert združenih pevskih zborov, ki je bil določen za 17. junij, so morali prestaviti, ker je Mladinski pevski zbor San Justo odločil, da gre tedaj na izlet; zato so se na zadnji seji MOS-a dogovorili z arh. Bajukom iz Mendoze in drugimi pevovodji iz Buenos Airesa, da bo koncert 19. avgusta.

Za Slomškovo štipendijo se je priglasilo 6 prosilcev: Dominik Oblak, Andreja Marija Papež, Marko Malovrh, Lučka Jereb, Janez Jereb in Marjana Vitrih. Ker je na razpolago le ena štipendija, so v tajnem glasovanju dodelili štipendijo Dominiku Oblaku. - Na vprašanje Janeza Žnidarja o tim. "Feria de las Naciones", za katero je toliko propagande, so ugotovili, da gre za popolnoma trgovsko zadevo, čeprav ima dobrodelne namene, in da zato ne spada v delokrog ZS.

Seja IO, 11. maja 1989. Namesto dr. S. Kocipra, ki bo verjetno moral na službeno potovanje v inozemstvo, so za govor na **Spominski proslavi** prosili Ivana Korošca. Domenili so se tudi, kakšen naj bi bil oglas za proslavo; prvič opazimo v zapisniku, da ne določijo samo vsebine, ampak tudi razsežnost oglasa. Kult. referent je poročal, da je imel težave tudi s tekstom za proslavo. Končno bodo uporabili tekst dr. Kremžarja, ki so ga že uprizorili pred leti, leta 1988 tudi v Slomškovem domu.

Šolski ref. je povedal, da bodo 19. junija imeli **učiteljski študijski dan** v Slomškovem domu, na katerem bodo razpravljali o odgovorih na vprašanja: kaj in kako naj danes učimo z ozirom na jezikovno zmogljivost otrok? vrednotenje slovenskega jezika v družinah? znanje slovenščine otrokovih staršev? kaj je najvažnejše? Prosil je tudi Rezlja, naj se na svojem obisku v domovini pozanima, kaj od učil je na razpolago in kako bi jih bilo mogoče nabaviti.

Glede organizacije za nastop združenih zborov je večina sodila, da je za to še prezgodaj.

Predsednik Vombergar je prebral **pismo dr. Petra Urbanca**, ki sporoča, da se v Kanadi živeči znanci-sotrpini ukvarjajo z mislijo na skupinski izlet v Buenos Aires za 29. oktober. Zadevi bi se lahko dalo širši okvir, **nekako vseslovensko srečanje v diaspori**. Sklenili so, da bodo o tem govorili na seji MOS-a, nato pa bo ZS dr. Urbancu odgovorila. - Sprejeli so sklep, da tudi ZS prispeva 100 dolarjev v Tolstojev sklad.

J. Vombergar je sporočil, da je dal presneti film "Moj ata socialistični kulak", ima pa na razpolago še **več** drugih **slov. filmov**. Soglasno odobrijo nakup večjega števila video-kaset. Potem je Vombergar predlagal, naj bi si kupili "videokasetero" in barvni sprejemnik TV, s katerima bi lahko kazali slov. filme na ST in po KD. Naročili so Vombergarju, naj se o tem pogovori s prof. zborom. Če bi kupili oba aparata, bi denar (okrog 1.000 dolarjev) vzeli iz Staretove zapuščine.

Seja US, 29. junija 1989. Govorili so o **pospravi Spom. proslave**, ki je dobro uspela. Vendar so izrazili željo, da bi bila dvorana očiščena že dan prej, ker se s tem delom kult. referent ne more ukvarjati.

Dr. Cukjati je predložila **obračun za prodajo Staretovega stanovanja.** Nastala je potreba, da odbor odloči, kako naj se vknjiži v avstralih, kar so bili prejeli v dolarjih. O tem sta dala nasveta M. Loboda in društveni računovodja cont. Milan Magister (naj s vknjiženjem še malo počakajo, da bodo videli, kako se bo gibala vrednost dolarja, potem ko novoizvoljeni predsednik Argentine prevzame vlado).

Mija Markež je namesto odsotnega šolskega ref. poročala, da bodo na sestanku učiteljic, 8. julija, **določili skupne učne načrte od otroškega vrtca do četrtega razreda**; kasneje bo podoben sestanek za ostale razrede. - Za srečanje javnih delavcev (12. ali 16. oktobra) so predlagali različne teme: beg pred odgovornostjo; kakšno slovenstvo hočemo; zavestno gojenje prijateljstva in družabnosti; poživitev družabnosti. Vendar niso ničesar sklenili, niti ne določili govornikov.

Na ponujane štipendije Slovenske izseljenske matice v domovini (SIM) so ugotovili, da morajo **morebitne "koristnike" opozoriti**, da se s tem podajajo v neke vrste odvisnost, ker dobiva Matica denar od KPS; ta pa ničesar ne napravi, kar bi ne bilo njej v korist. "Mi moramo skušati preprečiti, da bi se v naše vrste infiltriral njihov vpliv. Vsekakor moramo zavzeti načelno stališče do Matice in to objaviti". Določili so za sestavo takšne izjave arh. Jureta Vombergarja, Marjana Loboda, Tineta Debeljaka ml., inž Andreja Groharja in Blaža Mikliča.

Seja US, 10. avgusta 1989. Prejeli so **pozdrave** od **Sveta slovenskih krščanskih izseljencev** v **Evropi** (SSKIE) z njihovega 4. srečanja (10. in 11. junija); v tedniku SS so se jim zahvalili za pozdrave in njihovo pismo. Svet jih je s posebnim pismom povabil, da se udeleže Višarskega srečanja 6. avgusta. Tudi za to vabilo so se zahvalili in poslali pozdrave udeležencem tega srečanja; prav tako koprskemu škofu msgr. Metodu Pirihu, ki je ravnatelj slov.dušnega pastirstva za izseljence.

Zaradi velike draginje so koncert združenih zborov odložili na poznejši čas.

Omenjen je bil sklep **US** iz leta 1988, da bodo E. Cofu in Miji Markež višali plačo v soglasju z dvigom cen (costo de vida). Te pa so v juliju zrastle na 196,6 %! Po tem bi Cofova plača morala biti A 21.185 za julij, za avgust pa s samo (sic!) 50% inflacije A 32.000. Če bi jima v avgustu res plačali v skladu s tem, bi ne porabili samo vseh obresti, ampak ves kapital, ki je v SLOGI. Zato je Cof izjavil, da je proti takemu višanju plač. Prosil je, da mu dovolijo, da se začasno odstrani, tako da v miru lahko o tem razpravljajo. Morda bi bila rešitev v tem, da bi določili višino plače na polovico minimalne, ki jo določa vlada v soglasju s posebnim odborom, v katerem so zastopniki delavcev (CGT) in gospodarstvenikov, čeravno je tudi to tvegano, ker bodo morda minimalno plačo znatno povišali. V Cofovi odsotnosti so določili honorar zanj in za M. Markež na A 15.000 mesečno. (Čutimo dolžnost, da na tem mestu opozorimo na to stalno držo bivšega domobranskega častnika Emila Cofa. Vedno je predvsem skrbel za gmotno stanje Društva in ga postavljal pred svojo pravico do nerazvrednotene plače! Take zglede moramo poudarjati in predočati mlajšim. n.op.)

Potem so razpravljali o višini posmrtnine in sklenili,da bo od 1.julija 1989 dalje znašala A 3.000.

Kult. ref. je izjavil, da nima nobenih posebnih novic. Dr. Starc mu je priporočil, naj bi organiziral kult. referate po vseh KD. Po kratki debati so odločili, da bodo o tem govorili na prihodnji seji MOS-a.

Za **sestanek javnih delavcev** so odločili, da bi bila najprimernejša **tema** "**družabnost**". M. Loboda bo za govor naprosil Zorka Simčiča, arh. Vombergar pa za koreferat prof. Vivoda. (Danes se bo morda marsikomu zdelo čudno, da se jim je leta 1989 zdel najbolj pomemben predmet "družabnost". Toda treba se je vživeti v tedanje razmere, ko se je po prvi hiperinflaciji in malo pred drugo vsakdo najprej skušal znajti v svojem stanju. Razumljivo je, da v takih okoliščinah svetovno in tudi domovinsko dogajanje na prvi videz ni tako važno. Ni pa s tem rečeno, da bi se v skupnosti vsakdo zaprl sam vase, niti ne da bi skupnost izgubila zanimanje za ta dogajanja. n.op.)

Dr. Urbanc pride v Argentino z osmimi spremljevalci. Morda pride tudi večja skupina s čarterjem.

Janez Žnidar je sporočil, da je duhovnik Ciril Turk v Nemčiji pripravljen na svoje stroške sneti domobranske pesmi, če mu preskrbijo zadevne plošče. Arh. Vombergar jih bo dal duhovniku Bečanu, da mu jih ponese osebno.

Seja IO, 6. septembra 1989. Dr. Starc je poročal o visokih stroških s Slov. hišo in prosil, da ZS poviša prispevek. Za dva meseca bi za ZS naneslo A 15.326,--, a k temu je treba dodati še nekaj za vzdrževanje hiše, zato bi bila primerna najemnina A 10.000 mesečno.

Kult. ref. je poročal, da je bil na **sestanku ACUDECO** (Asociación Cultural de Colectividades), ki pripravlja festival za 1. oktober. Za stroške je v imenu ZS prispeval A 1.000. Vsaka skupina ima 15 minut časa za nastop. Govoril je že z Miriam Oblak, voditeljico sanhuške folklorne skupine, da bi nastopili na tem praznovanju, a ni imel uspeha. Bo še enkrat poskusil, v nasprotnem primeru pa bo govoril

s pristavsko skupino. ACUDECO bo imela 18. septembra tiskovno konferenco; primerno bi bilo, da bi se je udeležil predsednik ZS.

Sklenili so sporočiti MOS-u, da bo na sestanku javnih delavcev tema o družabnosti omejena na dopoldanski del sestanka, popoldne pa bo srečanje z učiteljstvom.

Predsednik Vombergar je poročal, da je dobil obvestilo od L. Rezlja, da bi s **Koroške prišlo na obisk** v Argentino **več članov iniciativne skupine "Slovenščina, moj jezik"**, če bi bil njihov prihod zaželjen; zato želijo, da bi jim poslali povabilo. Ker ZS ni "organizator" in ne more prevzeti nobenih obveznosti, so sklenili, da jim pošljejo pismo, v katerem bodo izrekli veselje nad njihovim obiskom in z obljubo, da jim bodo omogočili srečanje z drugimi ustanovami.

Seja US. 26. oktobra 1989. Tajnik je poročal o pristopu novih članov in stanju članarine: 24.10 je bilo 152 članov v zastanku. Kljub draginji pripravljajo šolsko kolonijo v Córdobi. Trenutno je prijavljenih 25 otrok iz Mendoze in 26 "od tukaj". Samo prevoz za vsakega bi stal A 10.925 v 1. razredu vlaka, vključenih 10% za spremljevalce. Prenočišče stane A 300 na noč. K temu je še dodati hrano in kuhinjsko osebje. Tako zna biti cena na otroka okrog A 28.000 do A 30.000. F. Rant je opozoril na nevarnost vožnje z vlakom zaradi roparskih napadov, a tajnik je sodil,da "moramo to tveganje prevzeti, ker bi nas potovanje z omnibusi stalo še enkrat toliko". Ker je predsednik Vombergar že dobil številke od oskrbnika Franceta Ranta (za kuhinjsko in strežniško osobje A 315,000 ne glede na število otrok), so morali ceno dvigniti na A 33.000 za vsakega otroka, če bi bila plačana do 20. novembra.

Tudi blagajničarka je dala svoje poročilo. Sklenili so zamenjati avstrale za dolarje, da ne bi z inflacijo preveč izgubili. Predsednik je potem predložil, naj bi iz prebitka povišali plače pisarniškemu osobju. Spet se je zoperstavil Cof, češ da so obresti zdaj visoke in je zato prebitek, potem pa ga morda ne bo. Niso nič dokončnega sklenili.

Mlad. ref. inž. Andrej Kremžar bo odpotoval za dalj časa v Avstrijo; zato je treba imenovati njegovega namestnika v US in tudi odbornika, ki bo vodil mlad. referat. V Upravni svet določijo Staneta Mehleta, glede mlad. referenta pa naj se pogovorita "pomočnika", določena na OZ, kdo od njiju prevzame referat: Rezelj ali inž. Grohar.

Predsednik je poročal, da je **sestanek javnih delavcev** bil **uspešen**. Temu je **ugovarjal dr. Starc**, češ da se niso držali dogovorjene teme. Zato je treba znova in boljše obravnavati "razvedrilo" in dočasa poiskati govornika in sodelavce.

Predsednik je tudi obvestil, da **pride** v soboto 28. oktobra ob 6. uri zjutraj na Ezeizo z letalom **21 gostov iz Kanade**. Kdor more, naj jih gre sprejemat. Stanovali bodo v hotelu Romanelli, duhovnik, ki pride z njimi, pa v Lanusu. Obiskali bodo vse Domove, mnogi pa tudi svoje znance, ki jih imajo tu.

Prav tako je arh. Vombergar povedal, da so se člani iniciativne skupine "Slovenščina, moj jezik" v sredo 25.10. povrnili s svojih izletov v Bariloče, Mendozo in Iguazú, zdaj pa bodo imeli več sestankov z mladino po Domovih.

Seja IO, 9. novembra 1989. Za kolonijo v Córdobi se je prijavilo 128 otrok, a prenočišč je samo 120; osem otrok so sprejeli pogojno, tri otroke pa so morali odpisati, ker ne obiskujejo slovenskih šol. Potem se je podrobno razpravljalo o zadevah povezanih z vožnjo, prehrano, prenočiščem ipd.

Predsednik Vombergar je povedal, da je duhovnik Turk sporočil iz Nemčije, da ne bo nobene težave presneti domobranske plošče na trak, a želi, da bi ZS bila izdajatelj kaset. Ta predlog so sprejeli in sklenili, da jih v Argentini prodajajo po 5 dolarjev, v ZDA pa po 8.

Debeljak ml. je poročal, da so "Kanadčani" prinesli svojo **zamisel** o **vseslovenskem svetovnem kongresu**. Pričeli so govoriti s posamezniki, a takoj jim je bilo rečeno, da je "med nami" **edino mogoče pričeti s pogovori pri glavnih organizacijah**. Mnenje dr. Kremžarja in nekaterih drugih je, da bi bila za to najbolj primerna ZS. Vombergar je poročal, da se je v tem smislu izjavila tudi SLS. "Ideja je v redu, vprašanje je, kako jo izvesti. A potrebno je hitro narediti nekaj, drugače bodo Kanadčani s svojim predlogom potegnili tudi nas za seboj, a brez resnega zaledja. Končno mnenje je, da se zberejo na sestanek ZS, NO, SKA, medorganizacijski svet, SDO, SFZ, Tabor in Vestnik in sprožijo uradno iniciativo." O tem bodo govoili na seji MOS-a, pozneje pa v podrobnostih z omenjenimi ustanovami.

Seja US, 14. decembra 1989. Govorili so o delu v pisarni, o pripravi otroške kolonije, o poročilu blagajničarke, o določitvi članarine za leto 1990 (samski A 400 mesečno, družine A 600 mesečno), o posmrtnini (se zviša na A 30.000). - Zaradi visoke inflacije so sklenili, da morajo tisti, ki še niso plačali drugega obroka za kolonijo, odslej plačevati po A 20.000. Vsi pa morajo doplačati en dodaten obrok v

višini A 15.000, najkasneje do 26. decembra. Na zahtevo Hanželičevega doma je bilo treba zavarovati vso skupino (kontingent) za najmanj 60.000 dolarjev.

Pri Slučajnostih je Tine Debeljak ml. sporočil, da prvi učitelj slovenščine pri staronaseljencih, 85 let stari **Vlado Krmac**, živi odmaknjen od skupnosti. Prav bi bilo, da ga nekako počastijo, posebno še, ker se je umaknil iz skupnosti predvojnih slovenskih naseljencev zato, ker so prišli pod komunistični vpliv. Sklenili so naprositi prof. Veroniko Kremžar Rožanec, naj bi stopila z njim v stik, potem bi ga povabili na začetek šolskega leta 11. marca 1990.

US, 18. januarja 1990. Tajnik Cof je poročal o otroški koloniji. Dejal je, da morajo sedaj, ko imajo še svež spomin o težavah z organizacijo, določiti nekatera načela za prihodnjo kolonijo: 1. prednost za vpis imajo otroci, ki hodijo v slov. šole; 2. med njimi otroci članov ZS, ki se prijavijo do določenega roka; 3. ker zaradi velikega števila otrok iz Mendoze ni moglo na kolonijo več otrok iz Buenos Airesa, bi morali za Mendozo določiti neko sorazmerno mejo, npr. 15 do, kvečjemu, 20 otrok.

Odobrili so **dnevni red za OZ** (špansko in slovensko besedilo), opustili pa so "Razgovor o predlogu za spremembo društvenih pravil".

Zapisnik ima precej dolgo poročilo o koloniji, ki ga je podala Mija Markež. Predvsem je poudarila važnost teh počitnic za slovensko zavest in govorjenje slovenščine. Nato je poročal F. Vitrih. Končno so sprejeli sklepe o prednostnih primerih za sprejem v kolonijo. Vztrajali so na pogoju, da mora otrok obiskovati slovensko šolo, razen tistih, zelo oddaljenih od najbližje šole; ni pa bila priznana prednost za vpis otrokom članov ZS, ker imajo že popust pri ceni; tudi niso omejili števila za aspirante iz Mendoze. Zatem so razpravljali o možnostih, kako povečati zmogljivost kolonije za večje število otrok. Mislili so na možnost dveh kolonij (redne in v običajnem času, druge pa kasneje in manjše), na večje število ležišč, (ki bi jih morda dobili na posodo v sosednjem zavodu semeniščnikov), in še na tretjo možnost, to je, na nižjo starostno dobo otrok, (npr. od 14 na 12). - Na tajnikov predlog so zvišali prispevek za upravne stroške Slov. hiše na A 25.000 mesečno. - Sklicali bodo sestanek kulturnih referentov Domov za pripravo Slov. dneva. - Soglasno so sklenili, da na OZ o šahovskem turnirju poroča tudi Mirko Vasle, kot je sam prosil, čeprav Zveza ni odvisna od ZS, a je v njenem okviru, tako kot ST. (S tem so nekako tiho priznali, kakšen je dejanski in recimo "ustanovni" odnos ST do ZS.)

Prejeli so dopis od dr. Kazimirja Humarja iz Gorice, ki sporoča, da se že dolgo razgovarjajo o skupnem potovanju v Argentino in da sta pred kratkim o tem govorila z M. Lobodom, ki je bil tam na obisku. Prosi pa, da bi kaka ustanova poslala pisno vabilo za tak obisk pri izseljencih, ker bi bilo s tem laže dobiti kako podporo pri tamkajšnjih oblasteh. Po kratkem razgovoru so sklenili, da jih povabijo in da pisno vabilo podpiše tudi dr. Starc.

TRIINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 25. MARCA 1990

Začel se je ob 11.15 po maši za pokojne in žive člane, ki jo je imel delegat, prelat dr. Alojzij Starc. Zasedali so v mali dvorani, Kot vedno so poslali pozdravna pisma predsedniku države dr. Carlosu Saúlu Menemu, primasu Argentine kard. Aramburuju, predsedniku NO Rudolfu Smersuju, slovenskemu metropolitu nadškofu dr. Alojziju Šuštarju, uredništvom Misli, Katoliškega glasu, Naše luči, Ameriške domovine in Nedelje ter Slov. krščanski kulturni zvezi. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Janez Dimnik in Lojze Sedej. za preštevalca glasov pa Janez Jereb in Ivan Žnidar. Sprejeli so soglasno zapisnik prejšnjega OZ. Potem so podali **poročila,** ki so v zapisniku pod črkami od A do G.

Tajnik Emil Cof je povedal, da je vstopilo 10 novih članov, izstopila sta 2, umrlo pa jih je 7. Tako je imela 31.12.1989 **ZS** 861 članov. Prejeli so 39 dopisov in odposlali 380 pisem. US se je sestal osemkrat, IO trikrat in prav tolikokrat MOS. Kupili so 61 knjig v vrednosti A 41.170,--.

Blagajničarka con. Simonka Rajer je poročala, da je bilo A 7.649.371,17 prihodkov, A 7.399.479,81 izdatkov, torej A 249.891,36 prebitka.

Kulturni referent Marjan Jože Loboda je poročal o Slov. dnevu v Slov. vasi in o Spominski proslavi. Spomnil se je tudi pokojnega dr. Tineta Debeljaka, častnega člana ZS, kateremu so dolžni toliko tekstov za razne prireditve.

Šolski referent Francé Vitrih se je prav tako spomnil pravkar umrle nekdanje učiteljice Slomškove šole Renate Sušnik. Potem je poročal, da je delovalo osem šol v Vel. Bs.Airesu, štiri pa v notranjosti (Bariloče, Mendoza, Tucumán in Mercedes v prov. San Luis), medtem ko je občasno tudi to leto poučeval v Miramarju župnik Boris Koman. V Slov. hiši je bil tudi tečaj za špansko govoreče. Obiskovali so šole 404 učenci (194 deklic in 210 dečkov), tečaj za špansko govoreče pa 15 učencev, skupno torej 419 (198 in 221). Poučevalo je 89 oseb, 22 rojenih v Sloveniji in 67 v Argentini. Osmi

razred je končalo 35 šolarjev, V vrtcu je bilo 88 otrok. Voditelji so bili Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Zdenka Jan, Angelca Klanšek, Ani Klemen, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Jožica Zupanc, Jožejka Žakelj in prof. Franci Sušnik. Predsedniki odborov staršev so bili Jelka Stanič, Marija Petkovšek, Andrejka Hrovat, Beti Grbec, Lojze Modic, Janez Jelenc in inž. Jernej Dobovšek. Kot vedno je potem opisal delo vsake šole posebej. Povedal je, da je šolski odsek ZS imel mesečne seje, ki so se jih redno udeleževale voditeljice in prelat dr. Starc. Govoril je o treh skupnih srečanjih v Slov. hiši: 25. junija Alojzijeva proslava; 23. septembra Slomškova proslava in 11. marca začetek šolskega leta.

Precej obširen je govor o koloniji v Córdobi, ki jo je organizirala ZS, glavno breme pa je bilo na ramenih tajnika Cofa. Voditeljica kolonije je bila Mija Markež, spremljali pa so kolonijo duhovni vodja Tone Bidovec, Metka Mizerit, ki je skrbela za zdravje otrok, in France Vitrih. Vsa druga opravila pa so imeli na skrbi še Tone Rode, Tone Javoršek, Marko Vombergar, Danica Malovrh, Andrejka Selan, Irenka Fajdiga, Sonja Tomazin, Mirjam Mehle, Angelca Bajda, Jadranka Ovčjak, Marcel Brula in koroški rojak Peter Krivograd. V kuhinji so bili Ivanka Golob in pomočnice Ani Jerman, Francka Javoršek, Kristina Petkovšek, Monika Vitrih, Diana Truden in Cecilija Pugelj. Upravnik doma Ivan Jerman je bil vedno na uslugo, inž. Jože Žakelj in France Rant pa sta jim celo odstopila svoji hiši.

Poročal je tudi o šolskem izletu 18. novembra, spet v La Sallete pri Pilarju, in o srečanju učiteljstva z dr. Tarasom Kermaunerjem in njegovo ženo dr. Alenko Goljevšček 3. decembra v Slov. hiši. Poudaril je Kermaunerjeve besede: **"Ostanite to, kar ste!"**. Imeli so tudi dva študijska dneva za izdelavo učnih načrtov, o katerem je voditeljica tega tečaja podala posebno poročilo, ki je priloženo zap. Za konec je navedel dve misli bivšega učenca Marjana Adamiča, ki je v DŽ pred dvema letoma zapisal: "ko pomislim na smer, v kateri se pomikamo, se vselej z večjo prepričanostjo oklepam misli, da so edine možne poti že narejene, da ohranimo vse, dokler se ohranjati da...(..) treba je delati na tem, kar že imamo, česar starejši niso dokončali." (Poročilu so priloženi izrezki iz SS o Slomškovi proslavi ob 40-letnici Slomškove šole in Adamičev zapis "Moje slovenstvo".)

Prav tako je pripravila posebno **poročilo** o **tečaju za špansko govoreče otroke Marjana Batagelj**. Povedala je, da je bil sprva pouk sad lastne spretnosti učiteljstva. Po letu 1980 pa si je tečaj postavil temelje po argentinskem vzorcu (Enciclopedia Santillana) o zvočnovidnem načinu poučevanja tujih jezikov v osnovni šoli. Tako ima danes na razpolago osnutek dela za dve leti otroškega vrtca ter sedem razredov osnovne šole. Izšli so že prvi absolventi tega tečaja, ki pa so se znašli pred vprašanjem, kje naj učenje nadaljujejo. M. Batagelj je poudarila pomembnost učiteljstva in sredstev, ki jih zahteva sprejeta metoda. Glede tehničnih pripomočkov je dejala, da počasi prihajajo. Sklenila pa je svoje poročilo rekoč: "Po dobrem desetletju delovanja moremo skleniti bilanco z ugotovitvijo, da sta ljubezen in delavnost prebila led in danes nudita košček slovenskega bogastva tudi tistim otrokom, ki iz kakršnegakoli vzroka niso bili deležni te naše najdražje dote."

Poročilo namestnika mlad. odseka. Povedal je, da je sprejel odgovornost po odhodu inž. Kremžarja v Evropo. (Zapisnik ne pove, kateri od obeh namestnikov je prevzel namestništvo, sodimo pa, da Lojze Rezelj.) Skušal se je ravnati po sklepih 2. katoliškega shoda Slovencev v Argentini leta 1987 . Tudi MOS je letos razpravljal o vprašanju, kako organizirati mladinsko dejavnost. Za mladino imajo poleg osnovnih šol s približno 400 otroki, - poleg srednješolskega tečaja s 136 dijaki, visokošolskega tečaja, SFZ, SDO, Zveze katoliških fantov in deklet ter SKAD-a -, še naraščajnike in naraščajnice, mladce in mladenke. Kar zadeva delo s SFZ in SDO ter mladci in naraščajniki, je vsak mladinski referent odgovoren za delo v Domu. Kadar tega ni, opravlja delo zastopnik Doma. Za vse kraje pa ima to skrb referent ZS. Vzgoja bi morala biti vsestranska, toda usmerjena tako, da mladino ohranijo slovensko zavedno, da bo ohranjala in gojila slovenski jezik, slovenske navade, slovenskega duha - še daleč v prihodnje rodove.

Kratko poročilo je podal tudi **predsednik Slov. šahovske zveze (Mirko Vasle)**. Turnir so začeli 20. maja v Slomškovem domu s 24 šahisti. 18. julija so imeli sejo, na kateri je bil potrjen za predsednika Mirko Vasle, za tajnika pa izvoljen Lojze Črnak. 21. oktobra so začeli turnir v Hladnikovem domu v Slov. vasi, kjer je tekmovalo 17 igralcev. V soboto 9. decembra je bil zaključek turnirja, Zahvalil se je vsem, ki so finančno podprli ustanovo (SLOGA, Alpe Hogar, Amoblamientos Črnak Hnos) in Tinetu Debeljaku ml, ki je turnir vodil.

Za **Srednješolski tečaj** ni poročal nihče, a predsednik Vombergar je izjavil, da je Tine Debeljak že objavil poročilo o tečaju v SS (21.12.1989 50-51 2). Dejansko v tem dopisu TDml. poroča o zaključku šolskega leta, ko so ST obiskali dr. Anton Stres, dr. Taras Kermauner in dr. Alenka Goljevšček.. Govori o razdelitvi nagrad po letnikih, imenuje abituriente, povzame govor lic. Albina Magistra in poslovilne besede Janija Dobovška, objavlja pismo bolnega predsednika NO Rudolfa Smersuja, pove o

almanahu abiturientov "Naši pogledi - Rast XVII 1989". Niso pa imensko omenjeni profesorji, niti ni povedano, koliko jih je bilo. Tudi ni omenjeno število dijakov.

Poročilo predsednika. Ne da bi omenjal do tedaj predstavljena poročila odbornikov, je svoje poročilo zastavil na drug način, kot npr.:

"Posebej pa bi se ustavil ob novih izzivih in spornih temah, s katerimi se je letos srečavalo naše Društvo. Pri tem bi rad ponovil oziroma osvežil kriterije, ki nas vodijo..."

Glede splošnega pogleda na delovanje Društva, je dejal, da je delovalo po dosedaj ustaljenih smernicah v vseh referatih; nikjer ni bilo težav z Domovi. V kolikor so se naravno pojavljali različni pogledi, so jih skušali uskladiti po razgovoru, dialogu. Sodi, da je v tem ena glavnih nalog ZS.

Ta vloga bo predvsem važna v novem poslovnem letu, **ki zna biti leto novih in izrednih izzivov za politično emigracijo glede na zgodovinske premike v Sloveniji in v Evropi**. Leto je bilo težko, konfliktivno, tudi v Argentini. Zato nekaterih tradicionalnih prireditev niso izvedli, ali pa so imele manjšo udeležbo. (Ni omenil, katere; n.op.)

Bolj kot kdajkoli bo potrebna vzajemnost v skupnosti. Apeliral je na narodno zavest, zato da ne bi trpelo šolstvo, tisk, kulturne in družabne prireditve. Nove oblike delovanja so v preteklem letu dodali obiski iz Kanade in Koroške, za to leto pa pričakujejo Slovence iz Goriške. Omenil je, da je bilo število otrok na koloniji izredno visoko - 120 - in če bi se to ponovilo, je treba misliti na ustrezno rešitev. Nov izziv so tudi volila skupnosti oz. kaki ustanovi, to se pravi, zapuščine in darovi; morda bo treba misliti na kakšno ustanovo ("fundación"), naslonjeno na ZS. Novi izzivi so tudi šahovski turnir, nabava videokaset itd. Predvsem pa Svetovni slovenski kongres. Izjavil je, da dozdaj nobena ustanova ni dobila povabila nanj, dobili so le letake od poedincev. Kljub temu bo ZS preučila dosedanje informacije, izdelala predloge, postavila vprašanja in se z njimi približala iniciativnemu odboru za SSK, v upanju, da jih bodo vzeli v poštev.

"Končno še žgoča tema sodelovanja z uradnimi institucijami v Sloveniji. Tu je treba razlikovati med sedanjim obdobjem pred aprilskimi volitvami in obdobjem po njih. Kako je trenutno, je jasno. Sodelovanje z osebami, da; z uradnimi ustanovami kot SIM in tistimi, ki so pod njenim okriljem, ne.(..) Kako bo po volitvah, ne vemo. Tu se odpirajo vse možne alternative: od prenehanja politične emigracije do nove poživitve s sprejemom novih slovenskih političnih emigrantov med nas". Vendar je končal optimistično s Prešernom: *"vremena bodo Kranjcem se zjasnila"*.

Za **nadzorni odbor** je prebral poročilo Stanko Oberžan v imenu odsotnega predsednika. Priporočil je odobritev zapisnikov in knjigovodstva. To je OZ tudi storil.

Potem so odobrili sprejeto stališče US glede na določanje članarine in posmrtnine in so US dali pravico, da ju med letom poviša glede na inflacijo in denarno zmogljivost članov. Članarina je od 1. januarja 1990 za samske A 400 mesečno, za družino pa A 600. Posmrtnina se dvigne na A 30.000.

Slučajnosti. Cont. Milan Magister je svetoval, naj bi ZS pri določanju članarine napravila proračun prihodkov in izdatkov za naslednje leto. - Bilo je nekaj predlogov v zvezi s kolonijo, o katerih pa so že govorili na sejah US. Milan Magister je vprašal, koliko je bilo dijakov v ST, na kar mu je zastopnik tečaja Albin Magister odgovoril, da je bilo 136 dijakov (62 deklet in 74 fantov) in da je imel 20 profesorjev. V prvi letnik se je za leto 1990 vpisalo 33 dijakov. Tečaj v Slov. vasi je prenehal; tamkajšnjih 6 dijakov nadaljuje šolanje v Slov. hiši. Milan Magister je tudi predlagal, naj bi na OZ ZS poročali o delu MOS-a. Končno je **dr. Starc** priporočil, da bi v zvezi z dogodki v domovini na začetku sej in sestankov odmolili **"Molitev za Slovenijo"**, ki jo je objavilo Ozn 18.marca 1990 (št. priložena Zap); predlog je bil sprejet.

Zbor se je nehal ob 12.30. (SS 12.4.1990 12-13 3)

9. 2. Na nove izzive - nove odgovore!

Seja US, 19. aprila 1990. Pričeli so sejo z "Molitvijo za Slovenijo". Kult. referent je poročal, da je pripravljen osnovni tekst za Slovenski dan (Župančič, z vmesnimi dodatki Tineta Debeljaka ml.). Na prošnjo Frida Beznika so sklenili, da prireditev filmajo. Mirko Vasle bo poskrbel za reklamo v "Slov. kotičku". - Za Spominsko proslavo je obljubil tekst Zorko Simčič. - Poročal je tudi šolski referent o začetku šolskega leta in o novem učnem načrtu. - Za štipendijo Slomškove ustanove se je prijavilo 10 prosilcev. Na predlog Tineta Debeljaka ml. so sklenili, da bodo znova volili med prvimi štirimi, v primeru da bi nihče ne prejel 50% glasov. Šele po tretjem glasovanju je bil izbran Luka Debevec z enajstimi od 20

glasov. Štipendijo so torej podelili Debevcu, a sklenili so prositi duhovnika Ivana Tomažiča, da naj bi dodelil še eno štipendijo.

Predsednik Vombergar je poročal, da se iniciatorji za "Svetovni slovenski kongres" niso obrnili na obstoječe organizacije, temveč na posameznike. Ker je ideja pozitivna, je z nekaterimi sodelavci pripravil **"Predlog za delovanje in sestavo vseslovenskega predstavništva";** (priložen zap; gl. IV.2)). Po kratki izmenjavi mnenj so odločili, da vsi odborniki preučijo predlog in dostavijo svoje dopolnilne ali spremenjevalne predloge. Končni predlog bi poslali v vednost pripravljalnemu odboru SSK v Celovcu, slovensko-kanadskemu svetu, slovensko-ameriškemu svetu in "Mislim"v Avstralijo, s prošnjo, naj predlog posredujejo krajevnim organizacijam.

Predsednik ZS arh. J. Vombergar sprejema dr. Janeza Dularja

Seja US, 10. maja 1990. Tajnik je poročal, da so iz Slovenije spet sprejeli nov zavitek s knjigami in da bodo kmalu poslali 300 dolarjev za nove knjige; zapisnik ne pove, na kateri naslov. - Prejeli so dopis od Katoliške univerze v Bs.As., ki je v svojem "Oddelku za vseučiliški razmah" (Departamento de Extensión Universitaria) organizirala tečaj slovanske kulture, s prošnjo, da se tečaj objavi, kar je bilo že storjeno preko SS.

Kult. ref. je poročal o **uspelem Slov. dnevu** (Zap ima priložen izrezek iz SS) in tudi povedal, da je že v pripravi Spominska proslava.

Predsednik Vombergar je obvestil, da je na osnovi pripomb, ki so jih stavile osebe, ki podrobneje zasledujejo dogodke v Sloveniji, **dopolnil predlog za sodelovanje in sestavo vseslovenskega predstavništva** z imenom "Vseslovenski svet" (VS; priložen je zap).

Prav tako je arh. Vombergar povedal, da iz Kanade pripravljajo obisk v Bs.As. za čas od 26. oktobra do 8. novembra; udeležili bi se proslave slov. narodnega praznika, predavali bi v okviru SKA, imeli bi sestanek v Rožmanovem domu, romali bi v Luján itd. - Dr. Starc je hotel vedeti, kaj je z obiskom iz Goriške. Ker od njih ni nobenega glasu, so se sklenili obrniti na dr. Pavlina.

Izredna seja US, 5. julija 1990, **za pripravo obiska dr. Janeza Dularja,** ministra za Slovence po svetu. Predsednik je sporočil, da prileti minister na Ezeizo v soboto 7. julija in odpotuje v torek 10. julija. **Sestavili** so **načrt** v soglasju z željami, sporočenimi iz Ljubljane. (Priložen Zap)

Seja US, 3. avgusta 1990. Tajnik je prejel obvestilo od msgr. Humarja, da je Zveza slov. kat. prosvete v Gorici opustila namen obiskati Argentino. - 209 članov še nima poravnane članarine za tekoče leto. Tajnik je predlagal, da zvišajo vsoto za A 400 mesečno za samske in A 600 mesečno za družine. Po daljši izmenjavi mnenj so sklenili, da bo članarina od 1. avgusta za posameznike A 2.000 mesečno, za družine pa A 3.000.

Predsednik je poročal, da so 2. avgusta ***pred notarjem podpisali listino***, s katero je ***SS prišla*** v ***izključno last ZS***. Povedal je, kako je prišlo do tega. Dva ostala dediča (poleg ZS, ki je dobila 50%), sta odstopila brezplačno svoje deleže pri listu, tretji pa je zahteval 2.500 dolarjev, kar je ZS izplačala 2. avgusta in sicer 1.500 iz sklada, ki je ostal po Staretovi zapuščini, 1.000 dolarjev pa je podaril drug neimenovan mecen. ZS je tudi plačala vse notarske stroške v znesku A 1.200.000. Ker so nekatere osebe izjavile, da bodo temeljito podprle list, če pride v roke Društva, upajo, da bosta tako ZS kot neimenovani zasebnik dobila vrnjeno, kar sta "založila".

Nastalo pa je s tem vprašanje upravljanja SS v okviru ZS. Pooblastili so tajnika Cofa, da to reši skupaj s cont. Milanom Magistrom. Ker je pristojnost konzorcija, ki je do sedaj vodil upravo SS, prenehala, je US soglasno sklenil, da ta konzorcij podaljša svoje delovanje.

Predsednika ZS je Bogataj obvestil, da je **Slov. kotiček** dobil **od SIM ponudbo za 14-dnevno gostovanje** v Argentini **dveh skupin** (tercet citer in ansambel 5 oseb), ki bi naj oktobra nastopali javno in po Domovih. Ker Matico še vedno vodijo iste osebe iz komunističnega režima, je bil soglasen **sklep**, da **teh skupin ne bodo sprejemali** v skupnosti, kar bodo prisotni zastopniki Domov tudi sporočili svojim odborom. Vombergar bo sporočil A. Čuku, da morajo ponudbe iz Slovenije biti naslovljene na ZS, ker je ta priznana predstavnica slovenske demokratične emigracije. O bodočih obiskih bodo sklepali na MOS-u, kot se je to zgodilo z dr. Dularjem.

Skupina oporečnikov sedanjemu odboru "Triglava" z imenom **"Mladina"**, **išče stika** z **demokratičnimi Slovenci**. Želijo tudi nastopiti v Domovih, predvsem na mladinskih prireditvah. V tem

primeru bo tudi treba previdnosti. Oporečniki si želijo pomoči "novih" in tako jim npr. T. Debeljak, ki so mu svojčas prepovedali vstop v Triglav, zdaj predava v domu beneških Slovencev v mestu Villa Ballester, ki leži na severozahodu Velikega BA.

Predsednik je za konec sporočil, da odpotuje v sredo, 8. Avgusta, v Slovenijo, v svojstvu podnačelnika SLS, z Marjanom Lobodom, kot članom načelstva stranke, in da gre z njima tudi dr. Marko Kremžar, načelnik te stranke.

Seja US, 27. septembra 1990. Tajnik je poročal o prošnjah za pristop v Društvo; o koloniji v Córdobi pa, da se je že pred oglasom prijavilo 14 otrok. Šolski referent poroča o novih učnih načrtih za prve štiri razrede v vseh šolah in da se načrti že pripravljajo tudi za naslednje štiri razrede.

Predsednik **Vombergar** je **sporočil, da bo šel** na letališče **sprejemat ansambel "Slovenija" in skupino "Koledniki"**; (za organizacijo njihovega nastopa zunaj nove emigracije je bil poverjen Čuk). Tam se bo z obema skupinama zmenil o podrobnostih, nakazanih v pismu dr. Dularja, ki so ga prejeli šele 19.9. Po daljšem razgovoru so **sklenili: vso organizacijo prevzame ZS**; glavni nastop bo v San Justu, v ostalih domovih pa od 10. do 18. oktobra. Vožnjo imajo plačano, treba pa je organizirati prevoze v Domove, kjer bodo nastopali. Čuk ne zahteva sorazmerne povrnitve stroškov z nastanitvijo, a če bi kaj dali in bi ostalo, bi dal Rožmanovemu zavodu. Nato so se na dolgo pogovarjali o koloniji in načrtovali izpeljavo.

Sklenili so, da bodo v oglasu za kolonijo objavili pogoje in že določene prednosti.

Predsednik je prebral pismo dr. Mirka Špacapana iz Gorice, ki sprašuje, ali bi lahko prišel s svojim pevskim zborom gostovat v Argentino; vožnjo bi si plačali sami, potrebovali bi pa pomoč pri hrani in stanovanju. Sklenili so, da bodo najprej pozvedeli o kakovostni ravni zbora in potem odločili na seji MOS-a 15. novembra. (Zap ima priloženo pismo dr. Dularja, naslovljeno na ZS in MOS, z datumom 11.9.1990. V zadnjem odstavku piše dr. Dular, da bo od uspešnosti te turneje lahko odvisen nadaljni razplet sedanje krize v Triglavu. "Zato bi bilo najbrž modro, če bi se tudi koncerta v Triglavu množično - čeprav neuradno- udeležilo čim več vaših ljudi.(..) Premislite.")

Seja US, 30. oktobra 1990. Tajnik je poročal, da je bilo **največ dela s kolonijo**. Iz Mendoze se je prijavilo 32 otrok, kar bi pomenilo 26% vseh udeležencev. Zato znova predlaga, da se omeji število za Mendozo. Sklenili so, naj bi o tem odločal US šele po koncu kolonije. Težava je v tem, ker ne vedo, kakšno ceno naj postavijo zaradi inflacije. Vitrih je predlagal A 1.100.000, a tajnik na to ni pristal; če bo inflacija visoka, bodo naknadno prosili za dodatno plačilo.

Oktobra so imeli dve **izredni seji MOS**-a v zvezi z **obiskom pesnika Kuntnerja**.

Od **Walterja Pernarčiča**, predsednika **Slovenske Mladine iz Villa** Devoto, so prejeli **pismo**, s katerim sporoča ustanovitev omenjenega društva. Tajnik je prebral pismo, s katerim sta s predsednikom odgovorila na Pernarčičev dopis.

Predsednik Vombergar je obširno govoril o **obisku Kamniških kolednikov, ansambla Slovenija in pesnika Toneta Kuntnerja**. Govoril je o težavah z organizacijo nastopov po Domovih, ker se je Čuk že prej polastil najboljših dnevov. "Sploh pri Čuku ni našel najboljše volje za sodelovanje". O vsem tem je bilo poslano ministru za Slovence po svetu, dr. Janezu Dularju, podrobno poročilo, na seji prebrano in priloženo zapisniku." (Pismo podpisujejo predsednik ZS in za MOS predsedniki 7 Domov, SFZ, SDO in ZSMŽ.)

Predsednik je povedal tudi, da je 28. oktobra prišel **ljubljanski župan inž. Jože Strgar**, ki je po enournem razgovoru na mednarodnem letališču na Ezeizi poletel v Córdobo na mednarodni kongres županov. Vrnil se bo 1. novembra. Sklenili so, da mu na ta dan zvečer pripravijo uraden sprejem v veliki dvorani Slov. hiše. Organizacijo je sprejel kult. ref. Marjan Jože Loboda.

Arh. Vombergar je poročal tudi, da je prišel v Argentino mlad **študent časnikarstva Zvone Žigon**, ki ima strica v Rosario. Ta je bil pred kratkim v Ljubljani in Dragi, kjer se je sestal z raznimi člani slovenske demokratične vlade. **Prihodnje leto nameravajo** s sodelovanjem Čuka **pripraviti slovensko-argentinski teden**, na katerem bi arg. javnosti predstavili slov. gospodarsko, kulturno in politično delovanje. **"Vse to mimo ZS. O tej zadevi bomo morali še razpravljati."** **Inž.** Jernej **Dobovšek** je izjavil, da "moramo člani naših organizacij (nekatere obstojajo že 42 let) za vsako ceno držati skupaj"; isto je poudaril tudi Stane Mehle. Soglasno so predlog sprejeli.

Seja IO, 15. novembra 1990. Poročali so o prireditvi v pozdrav ljubljanskemu županu inž. Jožetu Strgarju, ki so jo imeli v veliki dvorani Slov. hiše 1. novembra in katere se je udeležilo izredno veliko število rojakov. Prostovoljnih prispevkov za stroške se je nabralo za A 1.578.000! - Niso pa še mogli poravnati dolga za oglase za osrednji nastop pesnika Toneta Kuntnerja, Kamniških kolednikov in ansambla Slovenija. Od Čuka bo treba dobiti obračun za dneve, ko so obiskovalci nastopali v Domovih.

Vse čiste prebitke od prireditev v posameznih Domovih mora zbrati ZS, da potem poravna še preostale stroške.

Glavno delo pisarne je bilo posvečeno otroški koloniji. Iz Mendoze so odpovedali že 32 prijavljenih otrok, ker je vožnja iz Mendoze v Dolores (A 400.000) predraga; ker pa so iz Kanade dobili 900 dolarjev podpore, bodo otroci lahko kljub temu potovali. Prvi obrok je plačalo že 76 otrok. Težava je z železniškimi vozovnicami, ker jih je mogoče kupiti "letos" samo 30 dni prej. Možen je stik z avtobusnim podjetjem, ki bi dalo popust, a ker stopi s 1. januarjem v veljavo prosta cena bencina, so imeli pridržke.

Letos 93 članov še nima plačane članarine, med njimi jih 66 dolguje za več let. Kaj storiti? Poslati pisma ali klicati po telefonu ali objaviti oglas? Posebej je treba paziti na zaostalo članarino pri zaslužnih osebnostih.

Na Trgu San Martín na dan osamosvojitve Slovenije

Glede **knjigovodske ureditve SS** v **okviru ZS** so se že zmenili za razgovor z Milanom Magistrom. S tem v zvezi je Debeljak sporočil, da bo linotipist Janez Brolih moral opustiti delo s svincem zaradi bolezni in bo zato SS odslej **tiskana na offset, zaradi česar bo tudi morala spremeniti format.**

Kult. ref. je poročal o prireditvi na čast ljubljanskemu županu inž. Jožetu Strgarju, kjer je Gallus zapel 7 pesmi. Dr. Strgar je povedal, da imajo tudi v Ljubljani in Celju istoimenska zbora in da bo **preučil možnost skupnega nastopa vseh treh Gallusov v Sloveniji**. - O članarini za leto 1991 bodo sklepali na seji US.

Arh. Vombergar je poudaril potrebo, da začno pravočasno pripravljati novo odborniško listo. Kandidata za predsednika bi bila lic. Vladimir Voršič in Lojze Rezelj.

Razširitev MOS-a. V zvezi z dogodki v Sloveniji je potrebno, da se ZS in MOS reorganizirata, tako da bi ZS postala splošno priznana predstavnica vse slovenske politične emigracije.

Nato je predal besedo **Marjanu Lobodu**, ki je razložil načrt:

ZS naj bi postala neke vrste federacija - ne da bi uradno spremenili društvenih pravil.

Sedanji člani ZS naj bi prešli v članstvo odgovarjajočih KD, sedanji člani MOS-a pa naj bi postali neposredni člani ZS preko svojih zastopnikov, izvoljenih na OZ KD. Domovi bi volili po dva zastopnika (delegata) in dva namestnika.

Povabijo naj tudi vse ostale organizacije (vseh je okoli 30), da tako postanejo članice prenovljene ZS, in to z 1 zastopnikom in 1 namestnikom, izvoljenim na OZ.

Za delegate in namestnike bi naj organizacije plačevale primerno visoko članarino, tako da bi ZS mogla vzdrževati pisarniško moč.

ZS bi vodil US, katerega bi volili delegati. Izmed njih bi izbrali izvršni odbor z 9 člani, Na OZ ZS pa naj bi sodelovali vsi delegati in namestniki.

Nova ZS bi morala še naprej skrbeti za šolstvo, vzdrževanje slov. in kat. zavesti, glavne prireditve in kolonijo.

Sklenili so, da vsem organizacijam pošljejo pisno vabilo na poseben, "širok" informativni sestanek, na katerem bi se vse organizacije, ki bi soglašale s tem načrtom, obvezno vpisale v za to pripravljeno listo. Ta nova ZS naj bi čimprej poslala iniciativnemu odboru SSK v Celovcu pristopnico z 10 delegati, katerih imena bi sporočili naknadno. Sklenili so tudi, da se pred sejo MOS-a, ki bo naslednji dan, sestanejo arh. Vombergar, Marjan Loboda in pravnika dr. Julij Savelli pa Božidar Fink ter naj v podrobnosti pretresejo načrt. Za sestavo končnega načrta naj bi pritegnili v odbor še lic. Marjana Schiffrerja in Toneta Oblaka. "Končno se še poudari, da je treba pohiteti z reorganizacijo ZS...(..) Če bomo pustili nezasedena mesta, ki so dodeljena Argentini (10), bomo ostali brez predstavništva na zasedanju kongresa (SSK, n.op) in pri odločitvah na njem."

Tine Debeljak je poročal o možnosti snemanja otroških, kulturnih in političnih programov na ljubljanski, goriški in koprski TV. Ta misel je bila načelno sprejeta, zato bo pisarna organizirala postopek pošiljanja in obračuna. (Zapisniku je priložen pozdrav predsednika ZS ljubljanskemu županu 1.11.1990 in 1. obvestilo "Združenja lastnikov razlaščenega premoženja").

Seja US, 13. decembra 1990. Tajnik je poročal o pripravi kolonije, pa tudi o zaostali članarini; glede tega je zahteval, naj se izbrišejo iz Društva tisti, ki so v Slov. vasi izjavili, da ne želijo več biti člani.

Kult. ref. je sporočil, da je Pristava prosila za pomoč pri kulturnem delu Slov. dne, ki bo prihodnje leto na Pristavi.

Šolski ref. je poročal, da je bilo v letu 1990 nekaj več otrok kakor 1989: v vrtcu 1989 88, 1990 97; v 8 razredu 1989 35, 1990 44. (Vpliv večje slovenske zavednosti zaradi dogodkov v Sloveniji? n.op.)

Tine Debeljak je sporočil, da so za prihodnja leta v ST uvedli sprejemni izpit iz slovenščine, ker se je izkazalo, da nekateri otroci ne obvladajo dovolj jezika, kar ovira pouk ostalih. Spremenili bodo tudi učni načrt in povečali število učnih dni. Uvedli bodo tudi končno maturo.

Glede članarine so sklenili, da bo v letu 1991 mesečno A 6.000 za samce, A 9.000 za družine, posmrtnina pa A 400.000, kar je precej pod inflacijo. Sklenili so preložiti na OZ odločbo o podaljšanju pravice, svoj čas dane US, da po potrebi in v skladu z inflacijo dviga članarino.

Z ozirom na **reorganizacijo ZS in MOS-a** je M. Loboda prebral predlog, o katerem bodo razpravljali na sestanku KD in drugih slov. organizacij 20. decembra. Dr. Starc je predlagal, naj bi določili komisijo 20 oseb, ki bi naj preučile možnost reorganizacije ZS v smislu predloženega predloga, ali pa naj se samo razširi MOS. Glede tega ni bilo nobenega sklepa.

Predsednik je tudi sporočil, da je **od dr. Dularja prejel faks s prošnjo za zbiranje podpisov v podporo plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.** ***"Z NAVDUŠENJEM SPREJETO".***

To tako važno delo je izvedla ZS skupaj s KD. Zbranih je bilo nad 2.040 podpisov, od katerih so bili samo trije nasprotni samostojnosti; (primer volilne pole gl. IV.2)

Od dr. Dularja niso dobili **nobenega odgovora na poslana pisma in fakse**, ki so začrtala stališče ZS do obiskov iz Slovenije in radijskih oddaj ter delovanja A. Čuka. Čuku so izročili 2.330 dolarjev, dohodke s prireditev v KD. (Gre za čas med prvo in tik pred drugo hiperinflacijo; toda rojaki niso prispevali v dolarjih, ker tudi niso dobivali plač v dolarjih! n.op.)

Sklenili so **ustanoviti dva nova referata:** za **tisk** in **upravni odbor SS**.

Dr. Peter Urbanc je predlagal neke vrste skupni koordinacijski odbor in poslal faks s predlogom za **skupno delegacijo borcev na komemoracijo v Kočevskem Rogu** v mesecu **juniju 1991**.

Seja US, 24. januarja 1991. Tajnik je poročal o plačevanju članarine in svetoval, da začnejo pripravljati OZ. Prav tako je treba objaviti oglas za kandidate za štipendijo.

Vestniku in Taboru so poslali prepis pisma dr. P. Urbanca za skupen obisk in javen nastop emigracije na komemoraciji v Kočevskem Rogu.

Kolonija, ki se je je udeležilo 92 otrok, je dobro uspela; SS je pisala, da odlično. A voditeljica je sodila, da je bilo doseženega prav malo tega, kar so načrtovali, razen morda poglobitve v verskem življenju. Temu je bilo tako, ker sta vsaj dve tretjini naprošenih spremljevalcev odpovedali svoje sodelovanje in je bilo težko dobiti druge. Novi so imeli dobro voljo, a niso še imeli izkušenj, kako ravnati z otroki, zato bi bilo morda bolje dobiti za ta posel učiteljice. "Preveč je dela in skrbi in odgovornosti, da bi bila slovenska kolonija samo za zabavo, nekaj več bi morala doseči!" Osebno je odložila vso skrb za bodočo kolonijo, ker je izjavila, da je ne bo več spremljala. Skušali so ji svetovati, naj do prihodnje vse

pozabi in ji izrekli zahvalo. Dr. Starc je predlagal, da je prav, da odbor ve, kaj se dogaja na koloniji in da morajo o tem govoriti tudi v šolah. Predsednik Vombergar je sporočil, da od Tomaža Ranta še ni prejel računa o zavarovalnini proti nezgodam; misli, da bo znesel okrog 50 dolarjev. (S tem je jasno nakazana tedanja dejanska vrednost dolarja, oz. kako nizke so bile plače - in cene - v dolarjih! n.op.) V Córdobo so potovali z vlakom. Na žalost so morali poslati domov enega dečka, ki je bil dvakrat ušel. Vodila je kolonijo M. Marn, ki je tudi pripeljala 4 bariloške otroke. Spremljali so kolonijo duhovni vodja Tone Bidovec, dr. Miha Stariha, Marko Vombergar, Gabrijel Petkovšek, Marcel Brula, Monika Bukovec, Irenka Fajdiga, Andreja in Nancy Selan, Sonja Zorko in kot gospodar F. Vitrih.

Glede Slov. dneva je kult. ref poročal, da je govoril z Gregorjem (Janezom) Jelencem s Pristave; program bi naj se razvijal pod ombujem in bi imel svoj osrednji del v nastopu folklornih skupin. Mogoče bi v tem času prišla na obisk kaka osebnost iz Slovenije Sklenili so vabiti prof. L. Peterleta, če bi mogel priti v tistem času. Ako bi ne mogel, je treba poiskati govornika, ki ne bi bil užaljen, če bi nastopil namesto prvega povabljenca.

Arh. Vombergar je povedal, da mu zmerom več ljudi izraža **mnenje**, da so **bolj za razširitev MOS-a, kakor pa za spremembo ZS, ki bi naj ostala taka kot je**. Prosil je za predloge. Glavna teža novega odbora bo na predsedniku; bilo je dosti razmišljanja o možnih kandidatih; padla so imena Marjana Loboda, Boža Finka in Lojzeta Rezlja. Tone Oblak je poudaril, da morajo vsi podpirati "centralo".

Pri slučajnostih je arh. Vombergar sporočil, da so se **pri SKAS-u ustanovile tri skupine** - neke vrste možganski sveti - **za študij problemov** v **zvezi** z **dogodki** v **Sloveniji**. Izrekel je, da je tem gospodom povedal, da morajo **vsi nastopi** v **javnosti** iti **preko ZS**, ker je ta priznana od tukajšnjih oblasti. Je **že podpisal pismo**, s **katerim se predstavljajo tukajšnjim vidnim osebnostim** (ministrom, senatorjem, poslancem in dr.). **Namen** je **občasno pripraviti in razposlati nova** pisma z **informacijami** o **slovenskih problemih**. Gospodje od SKAS-a bi morali pripraviti osnutke pisem za razne možnosti, ki bi lahko nastopile v Sloveniji, da bi se lahko takoj odzvali pred tukajšnjimi oblastmi in javnim mnenjem.

Huda zadeva je z **dolžniki SS**, ki dolgujejo okrog 80 milijonov avstralov. Zato so jih v zadnji številki SS naprosili, naj poravnajo svoj dolg.

Na obisku je bil **dr. Bernik** iz ZDA, ki je sprejel mesto odbornika v SIM, a kot osebni član, ki ne zastopa nikogar. Sprejel pa je to mesto z namenom, da bi sodeloval pri spremembi pravil. Predlaga sodelovanje med severnoameriško, kanadsko in argentinsko politično emigracijo. Isto bi naj veljalo glede SSK.

Debeljak ml. je povedal, da je **uredništvo SS** dobilo **pismo od SIM** s prošnjo za objavo, v katerem prosijo za sodelovanje pri spremembi pravil. O tem se je razvila dolga debata. Predlog o spremembi pravil so svojčas že poslali dr. Dularju, ki pa dozdaj ni odgovoril še na noben dopis ZS.

Glede volitev delegatov v SSK so sestavili naslednji odbor: Tine Debeljak, Tine Vivod, dr. Andrej Fink, Božo Fink, Ivana Tekavec in Gregor Batagelj. Odbor naj preuči več možnosti, v katerih bo treba upoštevati tudi udeležbo staronaseljencev. Omenili so tudi možnost, da bi MOS spremenil svoje ime v **Slovenski svet v Argentini.**

Seja US, 8. februarja 1991. Razvil se je dolg razgovor o SS. Marjan Loboda je poročal, da stane zdaj naklada vsake številke A 2.700.000, kadar ima 4 strani, in A 3.800.00 na šestih straneh. Dolgujejo tiskarni za čas od oktobra 1990 do januarja 1991, skupno A 47.000.000. Ker je sedaj lastnica lista ZS, je tiskar hotel izročiti račun in proračun tajniku Cofu, ki jih ni mogel sprejeti, ker ZS še ni prevzela nobenega nadzorstva nad SS in nima pogleda v njeno finančno stanje. Treba pa je čimprej izpeljati prenos na ZS. - Sprejeli so nove člane. - V pisarni pripravljajo podatke za OZ; za bilanco manjkajo še nekateri podatki, ki jih mora dostaviti cont. Magister.

Potem so govorili o **Slov. dnevu**. Vztrajali so na tem, da bi osrednja točka nastopa bila "**kmečka ohcet**" z narodnimi plesi in in so zato govorili o folklornih skupinah iz San Justa in s Pristave; pristavsko vodi profesor folklore Héctor Aricó, ki je 6 mesecev študiral slov. folkloro v Ljubljani.

Potek in vsebino OZ, ki bo 17. marca, bodo končno določili na seji US 8. marca. Vsi odborniki, razen Naceta Groharja, so bili pripravljeni še naprej ostati v odboru. Predsednik bo govoril zaradi kandidature za to mesto z Lojzetom Rezljem, ki mu je pred dvema letoma obljubil, da bi sprejel, če drugega ne bi bilo.

Prebrali so pisma dr. Petra Urbanca v zvezi z dogodki v Sloveniji in pismo od SIM. Sprejeli so jih na znanje in odločili, da ostanejo v arhivu.

Zaradi hiperinflacije so morali zvišati plače uradnikom: od 1. februarja bi znašala 75% vsakokratne najmanjše pokojnine.

Prejeli so obvestilo od novinarja Zvoneta Žigona, da namerava **24. oktobra** priti v Argentino **za tri tedne akademski pevski zbor ljubljanske univerze**. S koncerti bi nastopali po Domovih, pri staronaseljencih in tudi za tukajšnjo javnost. Vseh skupaj je okrog 50 oseb, ki bi same plačale prevoz, prosijo pa za nastanitev po tukajšnjih družinah. Izrazil je tudi željo, da bi jim ZS poslala vabilo, na podlagi katerega bi v Ljubljani mogli prositi podpore pri raznih ustanovah. Po daljšem razgovoru so **sklenili, da najprej pozvedo, kakšen je zbor**, za kar bo Marjan Loboda pisal župniku Janezu Riharju.

Arh. Vombergar je obvestil, da se za konec marca ali pričetek aprila pripravlja **razstava del arh. Sulčiča**.

Zaprosili so dr. Andreja Finka, da sprejme vodstvo v komisiji, ki so jo ustanovili na zadnji seji.

Seja US, 8. marca 1991. Tajnik je poročal, da delajo novo kartoteko članstva. - SS dobiva odgovore na terjatve, objavljene v listu; veliko je čekov, ki jih ne more vnovčiti, ker SS nima še čekovnega računa. Treba jih bo vrniti, s prošnjo naj pošljejo novega na ime "Mutual SLOGA". Nujno je pa, da se že dokončno uredi zadeva s prenosom inventarja in finančnega računa SS na ZS. Čim prej naj se sestaneta Loboda in Magister; tajnik želi prisostvovati temu sestanku, "ker bo končno vse delo z novim knjigovodstvom padlo v moj delokrog". - Spet so govorili o pripravah za Slov. dan.

Prejeli so tudi **povabilo od prireditelјev "Feria del Libro" (Knjižnega sejma)**, ki se začne 5. aprila. ZS bi morala **pripraviti stekleno knjižno omaro** ("vitrino") **za predstavitev slovenske knjige**. Za to bo poskrbel Tone Oblak, a želel je, da mu dajo potrebne podatke; o tem bodo odločali na seji MOS-a 15.marca. Na razpolago bodo imeli tudi eno dvorano za morebitno kulturno prireditev, za kar se je treba dočasno obrniti na dr. Crespo Montes-a.

Predsednik je sporočil, da Rezelj zdaj ne more sprejeti kandidature za predsednika. Zato bo treba iskati novega kandidata in sestaviti listo. Sklenili so spraviti v arhiv pismo Marjana Šušteršiča z nasveti in predlogi o nadaljnem delu ZS in SS, katero je podpisalo več rojakov, članov ZS.

Dolg SS v tiskarni je krit, ni pa denarja za vnaprej.

Predsednik Vombergar je sporočil, da ga je Dani Kavčič, tajnik skupine Mladina iz Villa Devoto obvestil, da je **državna oblast intervenirala Triglav. Mladina** da sedaj **pripravlja listo za nov OZ**, ki bo čez kakega pol leta, in **imajo upanje na zmago**. O tem so dolgo govorili in končno prišli do zaključka, da je treba mnogo previdnosti, "de ne bi mi izgubili mladine".

Arh. Vombergar je tudi sporočil, da bosta **od 22. do 26. marca v Bs.As. na obisku Spomenka Hribar in Alenka Puhar**, ki želita spoznati naše razmere in poročati o organizaciji SSK. Razvije se debata o sprejemu in nastanitvi v hotelu ali pri kaki družini. **"Ni važno toliko, kaj želita onédve nam povedati, temveč kaj jima bomo mi povedali. Povabita naj se na Cvetno nedeljo v Slomškov dom. Prav je, da se jima organizira sestanek z domobranci in še posebej z rešenimi iz jam."**

Žigon je znova vztrajal na obisku APZ od 24. oktobra vnaprej za tri tedne. "Ker smo v Rodni grudi odkrili, da APZ še vedno nosi ime Toneta Tomšiča, se je pojavil dvom, ali bi jih sprejeli. Žigon je izjavil, da bo to ime izbrisano; Marjan Loboda pa je poročal, da mu je župnik Janez Rihar dal o zboru povoljno mišljenje in da bodo potovali po njegovi intervenciji in ne po SIM-ovi. Loboda je skupaj z Žigonom obiskal župnika Janeza Petka CM v Slovenski vasi. Ta jim je odobril brezplačno nastanitev pevcev APZ v prostorih Baragovega semenišča." Toda treba bo dobiti kuharice oz. ekonoma. Prav tako se je treba dogovoriti s KD in staronaseljenci glede nastopov, dobiti pa tudi kako večjo dvorano za tukajšnjo javnost.

Seja US, 26. marca 1991. Izdelali so dokončni program za Slov. dan. - Pripravili so slov. kulturni večer na "Knjižnem sejmu", ki bo 22. aprila od 21 do 23 ure. Sklenili so, da bodo predvajali videokasete o Sloveniji, govorila pa bi naj dr. Katica Cukjati in dr. Andrej Fink. - Glede kandidature za predsednika OZ bo arh. Vombergar govoril s prof. Tinetom Vivodom, ki je pripravljen sprejeti "z določenimi pogoji". Zap pravi: "Za nadaljevanje OZ 14. aprila..."

Pri **slučajnostih je predsednik sporočil, da želi Irene Mislej, podpredsednica SIM, govoriti z US, "verjetno o naših odnosih do SIM". Sklenili so sklicati posebno sejo za ponedeljek, 1. aprila ob 20 uri.**

Potem je prebral pismo SIM, v katerem sporoča, da bo prišel v Argentino **Jože Kores**, član Ribniškega okteta, za en mesec in tri tedne in bo v Triglavu vodil tečaj za pevovodje. S seboj bo prinesel mnogo "notnega materijala"; bo na razpolago tudi za zbore "novih" vseljencev, če bi želeli kakšnega sodelovanja. Irene Mislej je prinesla s seboj precej knjig, ki sta jih poslala Ministrstvo za kulturo in Državna založba Slovenije za slov. šole in knjižnico ZS.

V razgovoru o določitvi delegatov za SSK, ki bo konec junija 1991 v Ljubljani, so sklenili, da bi bilo primerno, da ima SPE, v sorazmerju z nabranimi glasovi za plebiscit v Sloveniji 23. decembra 1990 osem delegatov, staronaseljenci pa dva. Vendar se bo treba o tem še pogovarjati. Novi bi pritegnili enega iz Bariloč in Mendoze, iz Buenos Airesa pa bi jih bilo 6. S staronaseljenci naj se razgovarja komisija določena za SSK.

Izredna seja US, 1. aprila 1991. Kot gostinjo **so sprejeli Irene Mislej, podpredsednico SIM**, ki se je želela pogovarjati z US ZS. Povedala je, da je prišla v Argentino z več nameni: 1. da uredi razstavo arh. Sulčiča; 2. da pripravi razstavo slik Bare Remec v Sloveniji; 3. da kot ena od podpredsednic SIM, ki se prenavlja, vzpostavi stike s čim širšim krogom Slovencev. Prebrala je pismo, s katerim jo predstavlja predsednik SIM.

Arh. **Vombergar** je potrdil, da je SIM v prenavljanju. Poudaril je, da so svojčas poslali ministru dr. Dularju svoj predlog, a da niso prejeli nobenega odgovora. Izročil je gospé dvojnik tega predloga, I. Mislej pa je izjavila, da ga bo posredovala komisiji, ki pripravlja novi "štatut" (sic!). Sama da je podpredsednica začasnega odbora, ki je bil izvoljen (?) decembra 1990. Marjan **Loboda** je poudaril, da SIM vodijo ljudje, ki so jo vodili že pod prejšnjim režimom (Prešeren, Rogelj in dr.), ki jim niso naklonjeni. Stvari v SIM se še niso spremenile; ko se bodo, se bodo radi pogovarjali. Arh. **Vombergar** je očitajoče poudaril, da SIM ne išče stika z našimi organizacijami, ampak s posamezniki. Gospa je povedala, da je ta seja prvi uradni razgovor, upa pa, da bo več srečanj. Na **Rezljevo vprašanje**, ali je SIM uradna ali zasebna ustanova, je odgovorila, da je **dr. Dular minister, torej del uradne strukture; SIM pa je društvo, torej zasebna ustanova, ki pa ima poleg lastnih dohodkov (naročnine za publikacije) tudi dohodke predvidene v državnem proračunu.** Letos je proti koncu junija - še pred SSK - predviden nov OZ v SIM, na katerem bodo sprejeli nov štatut (pravila) in bo izvoljen nov odbor. V sedanjem odboru je tudi župnik Janez Rihar. Dr. **Andrej Fink** je kritiziral Slovenski kotiček, katerega vodi in v glavnem vzdržuje Alberto Čuk, ki si lasti neko predstavništvo Slovencev, vendar je kotiček njegova zasebna zadeva. I. Mislej je povedala, da SIM Čuku nič ne plačuje za vzdrževanje kotička. Nato je dr. Fink prosil gospo, naj ponese domov "naše dvome v SIM, ker čutimo, da nas in naših organizacij, ki delujejo že več kot 40 let, ne upošteva". Marjan **Loboda** je ponovno vztrajal, da je problem v sestavi SIM; na vodilnih mestih so še vedno stari. Mirko Vasle je nato povedal, "da nam Prešeren ni naklonjen. V zadnjem matičnem koledarju pa nas direkto žali." **I. Mislej mu je odgovorila, da je treba kritike poslati naravnost uredništvu Rodne grude (sic!).** Marjan Jože **Loboda** je vprašal, kakšen je odnos med SIM in režimom. I. Mislej je odgovorila, da sedaj zakon nadzoruje delo SIM. **Inž. Andrej Grohar je poudarjal, da so Slovenci tukaj vključeni v svoje organizacije in naj jih SIM zato prizna in se naj ne obrača na posameznike, kot je to delala do sedaj.** Tine **Debeljak** ml. je menil, da se razmere počasi boljšajo. I. Mislej je poudarila, da ne želi nobene politike v SIM. Njo predvsem zanima šolstvo, zato zbira podatke o slov. šolstvu po svetu. V NUK ni skoraj nobenih učbenikov SPE v Argentini. Če bi se tu pojavil kak raziskovalec zgodovine šolstva, naj stopi v stik z njo. Za šolstvo se zanimata dr. Peter Vencelj, "sekretar" za izobraževanje pri Izvršnem svetu, in Zavod za šolstvo v Sloveniji. Glede pouka slovenščine za odrasle naj se staronaseljenci obračajo na ZS. Želi pomnožitve stikov med obema izseljenskima skupinama. Etnolog dr. Janez Bogataj bo obiskal Argentino v drugi polovici tega leta; njegov prihod koordinira Oskar Molek. V Sloveniji, je dejala, je mnogo birokracije, za kar naj bi bilo dokaz dejstvo, da je bil proračun za letos pripravljen že sredi lanskega leta 1990, sedaj pa pripravljajo proračun za leto 1992. (Čudno se sliši, da bi bil pravočasno sestavljen in odobren proračun znak birokracije; v Argentini je to ustavna zahteva, čeravno je res, da jo šele zadnjih sedem let – po dolgih desetletjih! - spet izpolnjujejo; seveda ne izključujemo pomotnega tolmačenja v zapisniku; n.op.) Zato naj sporočijo svoje želje do aprila 1991. Ob koncu pogovora je I. Mislej razdelila nekaj lepakov, ki jih je prinesla s seboj iz Slovenije, vzela pa jih je tudi nekaj od ZS za staronaseljence.

ŠTIRIINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 17. MARCA IN 14. APRILA 1991.

Kot zmerom so začeli z mašo, ki jo je daroval prelat dr. Starc. Nato so se zbrali "v gornji dvorani" Slov. hiše. Poslali so običajna pozdravna pisma oblastem in, kot zadnja leta, tudi slovenskemu zdomskemu časopisju; novi nadškof v Buenos Airesu je postal msgr. Antonio Quarracino. Ni več omenjen pozdrav predsedniku NO. Toda tokrat so poslali pismo tudi predsedniku Izvršnega sveta republike Slovenije, dr. Lojzetu Peterletu, in članu tega sveta, dr. Janezu Dularju. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena lic. Marjan Schiffrer in Gregor Batagelj, za preštevalca glasov pa Gregor (Janez) Jelenc in Dominik Oblak. Potem so podali **poročila odborniki.**

Tajnik Emil Cof je povedal, da so vstopili 4 novi člani, umrlo jih je 7, izstopilo pa 22. Tako je ZS 31.12.1990 imela 836 članov. Prejeli so 56 pisem in odposlali 281 dopisov. US je imel 8 sej, IO eno, MOS pa 6 rednih in 3 izredne. Kupili so 45 novih knjig v vrednosti A 1.558.700.

Blagajničarka cont. Simona Rajer je poročala, da je Društvo imelo A 138.333.820,34 prihodkov, A 124.716.736,41 izdatkov in A 13.617.084,93 prebitka. Celotna aktiva je znašala A 522.957.994,14.

Kulturni referent Marjan Jože Loboda je precej v podrobnosti opisal obe glavni prireditvi in se zahvalil vsem, ki so pri tem sodelovali. Prav tako je izrazil hvaležnost vsem, ki so ga štiri leta spremljali v težavnem delu. Omenil je tudi obiske, ki so jih prejeli iz domovine, in napovedal, da že resno pripravljajo Slov.dan 1991 pod geslom "Bog živi vse Slovence".

Šolski referent Francé Vitrih je sporočil, da je delovalo leta 1990 8 šol v Velikem Bs.As. in 4 v notranjosti (Bariloče, Mendoza, Tucumán, Villa Mercedes-San Luis), v Slov hiši pa še tečaj za špansko govoreče otroke. Vseh učencev v sobotnih šolah je bilo 420 (203 deklic in 217 dečkov), v španskem tečaju pa 31(15 in 16), skupno torej 451 otrok (218 in 233). Poučevalo je 92 oseb, 26 rojenih v Sloveniji, 66 pa v Argentini. V vrtcu je bilo 97 otrok. Osmi razred je končalo 45 učencev. Vodstvo šol sestavljajo voditelji Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Zdenka Jan, Lenčka Malovrh, Mija Markež, Jožica Zupanc, Jožejka Žakelj in Franci Sušnik. Predsedniki odbora staršev so bili Nežka Kržišnik, Marija Petkovšek, Jelka Stanič, Metka Kopač, Marija Bratuš, Irena Žerovnik Roson, Andrejka Hrovat in inž. Jernej Dobovšek. Kot navadno je potem govoril o vsaki šoli posebej, o treh skupnih prireditvah v Slov. hiši, - o katerih je poročala v SS Iva Vivod 12.7.1990 (27 3), 11.10.1990 (40 3) in 4.4.1991 (11 5), ter o prireditvah v posameznih šolah. Poročal je o otroški koloniji v Hanželičevem domu. Povedal je tudi, da so nadaljevali s pripravo novega učnega načrta za višje razrede, da so imeli več roditeljskih sestankov, da so pošiljali učno gradivo družinam, ki žive v notranjosti države, da imajo tako lahko svoje "družinske šole".

Končal je: "Slovenske šole so eden izmed stebrov, na katerih sloni naše ohranjevanje. Delo v njih ni paradno in enodnevno, ampak nepretrgano, tiho in drobno - za mnoge nevidno in samo po sebi umevno."

Temu poročilu je pridruženo poročilo voditeljice tečaja za špansko govoreče otroke, Marjane Batagelj. Izjavila je, da je bilo leta 1990 **leto rasti:** učnih moči je bilo pet, ki so uspešno delovale med 34 vpisanimi otroki od 4. do 12. leta starosti. Šolski urnik se je raztegnil na dve celi uri, to se pravi 4 tridesetminutne šolske ure. Ponovno se je izkazalo, da je začrtani program uspešen s pogojem, da ga spremlja utrjevanje domà. Dva nastopa, za otroški dan in za konec leta, sta dala priložnost za povezavo s starši. Žal, lanska mlada štiričlanska delovna skupina (ekipa) letos ne bo mogla delovati, zato so potrebne nove moči. Zaradi splošne zaposlenosti bo treba povabiti študentke iz višjih letnikov ST. Prav tako se bodo prizadevali, da dobijo čim več učnih pripomočkov iz Slovenije. Še zmerom ostaja vprašanje: Kam se obrniti, potem ko otroci nehajo ta tečaj in se hočejo izpopolnjevati v slovenskem jeziku?

Predsednik arh. Jure Vombergar je najprej omenil, da je bilo **leto 1990 leto demokratizacije v Sloveniji**, "leto svobodnih volitev, leto velikih pričakovanj in velikega upanja, pa tudi številnih razočaranj; (zadnje razočaranje je bilo to, "da so se izrekli na svobodnih volitvah izvoljeni poslanci slovenskega naroda za rdečo boljševiško zvezdo na slovenski zastavi!)".

Spremembe v Sloveniji so povzročile **mnogo obiskov v obeh smereh**. Sam je bil s podpredsednikom Lobodom v Sloveniji in na Dragi. Drugi podpredsednik, Tine Debeljak, je bil kar dvakrat v Ljubljani. "Povsod smo predstavili poglede ZS in sploh politične emigracije, predvsem glede na SIM in na predvideni SSK. O vsem tem smo se predhodno posvetovali v našem društvu in objavili zaključke v našem tisku, pa tudi potem poročali o naših uspehih in neuspehih."

Potem je **govoril o obiskih dr. Dularja, županov inž. Strgarja** iz Ljubljane in **inž. Vitomirja Grosa** iz Kranja ter "**umetniških skupin**". Prihodnji teden prideta **Spomenka Hribar** in **Alenka Puhar**.

Napoveduje se **televizijska ekipa TV Ljubljana** in **vodja verskih oddaj** na TV **Drago Klemenčič**. Pričakujejo tudi obisk **pevskega zbora iz Gorice in** za konec leta **APZ ljubljanske univerze**.

"Vsi ti obiski in pa politično stanje v Sloveniji, ob našem pričakovanju temeljitih sprememb v smeri demokratizacije, ki jih ni in ni (..), povzroča med nami vrsto nesoglasij in konfliktov, očitanj in sumničenj. To so problemi, ki večkrat ne pridejo v javnost. Skušamo jih reševati z najboljšo voljo.(..) Skušali smo sodelovati pri pobudah iz Slovenije, da pokažemo našo dobro voljo in skrb za usodo Slovenije. Tako smo sodelovali pri plebiscitu za osamosvojitev Slovenije in nabrali rekordno število glasov. Odločili smo se za sodelovanje pri SSK." Potem je poročal o komisiji za preustroj ZS oz. MOS-a (Zap tokrat krajša: MS). Edini so si v tem, da je treba pritegniti predstavnike vseh slov. organizacij, niso pa še našli najboljše oblike za rešitev tega vprašanja, kar bo naloga novega odbora ZS. Sporočil je tudi, da je bila novost zadnjega leta tudi v tem, da je tednik SS prešel v last ZS; ker še nimajo dokončnega pregleda, ne more dati natančnejšega poročila, a more povedati, da dolga v tiskarni ni več. Končno je opozoril na nevarnost voluntarizma v skupnosti: "Lepe in visoko doneče besede ne bodo rešile problemov naše skupnosti, če ne bodo upoštevale dejanskega stanja in realnih možnosti pa vrste že izjalovljenih poskušanj v raznih smereh. Idej je veliko, delavcev pa malo."

Tine Selan je prebral namesto Stanka Oberžana poročilo **nadzornega odbora**, ki je odobril vse storjeno in priporočil razrešnico odboru.

Odobrili so tudi vse, kar je US sklenil glede članarine in posmrtnine.

Naslednja točka bi morala biti izvedba **volitev.** Toda predsednik Vombergar je sporočil, da odbor ni mogel sestaviti liste za novi odbor, ker mu **ni uspelo najti osebe, ki bi bila pripravljena sprejeti mesto predsednika ZS**. Bivši predsednik Lojze Rezelj je izjavil, da je častna dolžnost, da se OZ zahvali arh.Vombergarju za opravljeno delo. Navzoči so to storili s ploskanjem. Nato so dolgo časa izmenjavali mnenja, dokler niso določili posebne komisije, ki bo arh. Vombergarju pomagala najti novega predsednika. Zato so ob 13.00 **prekinili OZ** s sklepom, da ga **nadaljujejo 14. aprila** ob 9.30. uri.

NADALJEVANJE OBČNEGA ZBORA, 14. APRILA.

Zbor je pričel zasedati šele ob 11.10. Predsednik Vombergar je sporočil, da je za to določena komisija pripravila listo novega US. Vprašal je, če je še kdo pripravil kako drugo listo. Ker ni bilo druge, je prebral pripravljeno po komisiji. Ker je bilo na njej 32 oseb namesto 24, kot zahtevajo Pravila, so po kratki debati prešli na desetminuten odmor, da bi med tem listo zmanjšali na 24. Res so to dosegli in tako so jo dali na tajne volitve, pri katerih je dobila 61 glasov, 5 pa jih je bilo proti. **Izvoljeni** so bili: **predsednik prof. Avgust (Tine) Vivod; podpredsednika:** inž. Jernej Dobovšek in Stane Mehle; **tajnik** Gregor Avguštin Batagelj; **blagajnika** cont. Simonka Rajer in Jože Šenk; **odborniki:** Frido Beznik, prof. Jana Dobovšek, dr. Andrej Fink, inž. Andrej Grohar, Mila Hribar, arh. Ivan Kogovšek, Bogdan Magister, Mija Markež, Blaž Miklič, Anton Oblak, Dominik Oblak, Anton Martin Rode, dr. Alojzij Starc, dr. Miha Stariha, Mirko Vasle, Francé Vitrih in Franci Žnidar; **namestniki:** Luka Debevec, Janez Čeč, Helena Malovrh in Tinka Urbančič; **nadzorni odbor:** Stanko Oberžan, dr. Julij Savelli in Tine Selan; **častno razsodišče:** dr. Kristjan Vital Ašič, Pavlina Dobovšek in arh. Marjan Eiletz[1].

Arh. Vombergar je takoj izročil predsedstvo prof. Vivodu. Ta se je vsem zahvalil za izvolitev, tudi tistim, ki so volili proti. Izrekel je posebno zahvalo arh. Vombergarju in njegovi soprogi Meti, kakor tudi vsem ostalim odbornikom in njihovim soprogam, ker da one v tišini doma molijo za uspešno delo svojih mož in voljno potrpijo, čeprav so lepi čas prikrajšane za njihovo druščino zaradi tega, ker se možje na sejah in po drugih opravkih trudijo za blagor naše skupnosti. Poklonil se je tudi vsem prejšnjim predsednikom, ki jih je imenoval po vrsti, začenši z Milošem Staretom, omenil pa je tudi častnega predsednika msgr. Janeza Hladnika. Potem je izjavil, da je poleg že izvoljenih v skladu s Pravili predvidel tudi **sestavo častnega sveta, ki ga sestavljajo vsi živeči nekdanji predsedniki ZS, v tem primeru Božidar Fink, Božo Stariha, Marjan Loboda, arh. Jure Vombergar in Lojze Rezelj.** Namen tega sveta je izkoristiti izkušnje in nadaljevati delo v dosedanji smeri. Po kratki debati so sprejeli ustanovitev tega sveta. V prilogi F 1 in F 2 so misli, ki jih je prof. Vivod tudi poudaril. Pod točko 3 "Korenine in krila" pravi:

---

[1] Prinašamo listo po SS; kandidatna lista, ki jo ima zap. OZ na 2. s. je drugačna, ker vključuje Emila Cofa, Ludmilo Hribar in Federica Godca, to se pravi, Frida Beznika. Vendar opazimo v razpredelnici "Pregled udeležbe", ki so jo uvedli s tem odborom, da je spisek SS v tem primeru bolj natančen, z izjemo Mile Hribar, ki jo spisek izpušča.

1. ohraniti identiteto;
2. zavedati se, da bo 95% ljudi ostalo v Argentini in potomci bodo živeli v tej deželi; ZS mora to vzeti kot bistveno nalogo, to je, ohranjevanje tega, kar obstoja;
3. načrtati novo razmerje do matične domovine - tako zrelo in dostojanstveno, kot je bilo vedno - in priznati delo, ki je bilo storjeno v domovini s trudom in idealizmom; za tem pa vliti novega duha in novih moči pa poguma za novo obdobje, v zavesti, da je delati dobro bolj važno kot razkrivati slabo.

Vse to pa mora sloneti na resnici in pravici s podlago ljubezni! Nato je na kratko navedel glavne misli iz Pavlove himne ljubezni (1 Kor 13), končal pa je z znano "Molitvijo za Slovenijo".

Lic. Schiffrer se je zahvalil novemu predsedniku, da je prevzel kočljivo mesto. ZS naj prevzame vodilno vlogo v skupnosti in naj teži k povezavi, da ne bi bilo razcepljanja. Prof. Vivod se je strinjal s to zamislijo. Lic. Jerebič je poudaril, da se doma razmere spreminjajo in moramo biti pripravljeni, da po svojih močeh sodelujemo. Glede SSK so sklenili, da se ga udeležijo tudi njihovi delegati, ki pa ne pristajajo na to, da bi jim povračali potne ali kakršnekoli stroške. Delegati bodo demokratsko izbrani na tajnih volitvah po Domovih in tudi v staronaseljenskih organizacijah.

Zbor se je nehal ob 12.30. (SS 18.4.1991 13-14 4-5 in 8)

9. 3. Delo za priznanje Republike Slovenije

Pod tem naslovom **ne opisujemo vsega dela, ki ga je ZS opravila v tej zadevi**. Prejšnja poglavja tega Zbornika zadosti jasno pričajo, da se je delo začelo že prej in da je skušalo zajeti vso argentinsko javnost. Seveda so v tej dobi nastopili še novi razlogi za povečano in vsestransko dejavnost na tem področju.

ZS je v tem času prevzela nalogo, da predstavi arg. narodu in oblastem slovensko stvarnost. Cilj ZS je bil doseči, da Argentina čimprej prizna slovensko državo ter pripraviti ugodne pogoje za bodoče odnose na državni, kulturni in gospodarski ravni. Lahko bi rekli, da je že v tem času ZS pokrivala s svojim delom področje, ki bi sicer pripadalo diplomatskemu predstavništvu RS v Argentini. V času, ko je bil ogrožen obstoj Slovenije, so vsi Slovenci v Argentini, tako prejšnji kot novi vseljenci, prispevali po svojih zvezah in zmožnostih za vzpostavo potrebnih stikov z oblastmi, občili in vplivnimi argentinskimi osebnostmi. Na podlagi teh prvih stikov je mogla ZS pričeti z akcijo, ki se je šest mesecev kasneje uspešno zaključila s priznanjem RS.

Seja US, 18. aprila 1991. Predsednik prof. Vivod je pozdravil vse navzoče, potem pa je na kratko povedal, kako si je zamislil razdeliti delo predvsem z obema podpredsednikoma, ki bi naj koordinirala delo raznih referatov: za ekonomijo in finance; za tisk in medije; za šolstvo in vzgojo; za pravna vprašanja; za povezavo in sodelovanje z drugimi narodnostmi; za mladinska vprašanja; za prosvetno-kulturno delo; za protokol in za administracijo (upravo). Za stike s Slovenijo in starimi naseljenci bi si zaenkrat sam pridržal odgovornost za način in obliko delovanja.

Potem je govoril o **bližnjih nalogah** in to predvsem o **Spominski proslavi**.

Pred vratmi so tudi **volitve za SSK** (23.4); v Slov. hiši sprejme odgovornost za izvedbo volitev ZS, za kar sta se javila cont. Simonka Rajer in lic. Tine Selan.

Pavla Kremžar je poslala predlog, naj bi naprosili dr. Dularja, da bi ob Gallusovem gostovanju v Sloveniji pevovodju dr. Juliju Savelliju izročili priznanje za njegovo dolgoletno delo; da bodo ta predlog podprli dirigenti naših pevskih zborov, se je zavezal Tine Selan.

Arh. Vombergar je prosil, da sporočijo ministru spremembo odbora, ker prihajajo dopisi še vedno na njegov naslov. - Od tajnika SIM je prišlo pismo, v katerem napoveduje prihod glasbenega pedagoga Jožeta Koresa; odbor je sklenil, da vztraja na svojem sklepu, po katerem nima stikov z Matico, dokler ta ne spremeni svoje sestave in se ne demokratizira. - Iz Pariza so po posredovanju dr. Janeza Zorca dobili **pismo** od **Sveta slov. krščanskih izseljencev** v **Evropi**, katerega predsednik je dr. **Branko Zorn**, v katerem jih **vabi** k **ustanovitvi Slovenskega zdomskega sveta**. Po resnem premisleku in izmenjavi mnenj je prevladalo mnenje, da bi se temu lahko priključili.

Seja US, 9. maja 1991. Poslali so **pismo dr. Zornu** s prošnjo, **da pojasni nekatere točke** glede Slov. zdomskega sveta.

Tine Selan je prinesel spisek pevovodij, ni pa jih vprašal za mnenje o predlaganem priznanju dr. Savelliju. Pisno bodo vprašali župnika Riharja, kakšen bi naj bil postopek. - Tone Oblak je povedal, da je pedagog Jože Kores prisostvoval vaji Mladinskega pevskega zbora v Našem domu,

potem pa je zapel nekaj samospevov v kletnih prostorih doma. - Ker na ZS prihajajo prošnje za Slomškovo štipendijo, je predsednik predlagal, naj bi sestavili obrazce, katere naj prosilci izpolnijo; upoštevati je treba tri ravni: udejstvovanje v skupnosti, priporočilo za štipendijo in posebno priporočilo od ZS. - Govorili so o Spominski proslavi. Ker so nekateri izrazili željo, da bi bivši domobranci zasedli prve prostore, so jim odgovorili, da so to že večkrat brez uspeha poskušali; vendar bo Cof še enkrat govoril z njimi.

SSK: pred tednom so predstavniki organizacij na seji MOS-a volili red delegatov (objavljen v SS št. 17), v sredo 8.maja pa so se predstavniki obeh skupnosti - "novih" in "starih" vseljencev - zbrali v Slov. hiši. Politično emigrantsko skupnost so zastopali prof. Vivod, arh. Eiletz, inž. Dobovšek in Tine Debeljak. Prof. Vivod je na kratko opisal potek razgovora in kako je potem prišlo do skupne izjave, po kateri Konferenca za Argentino zahteva 15 delegatov (SS št. 18); če bi bilo to odobreno, bi predvojni izseljenci imeli 5, emigranti pa 10 delegatov, sicer pa bo razmerje 2:8. - Predsednik je sporočil, da je z Gallusom odpotovala v Slovenijo Tinka Urbančič, ki bi naj skrbela za vez med ZS in Slovenijo. Povedal je, da so se že sestale delovne skupine za kulturo in prosveto, za mladinska vprašanja in za finance. Prav tako je govoril s tajnico SS, da v enem mesecu predstavi finančno stanje tednika. (Zapisnik imenuje tajnico prof. Nedo Vesel Dolenc, ki je tedaj nesebično začasno sodelovala v upravi tednika; n.op.) - Predsednik je tudi opozoril na potrebo, da bi bila pisarna odprta ob sobotah popoldne.

O delu skupine za stike z arg. javnostjo je predsednik poročal, da jo še iz prejšnjega leta sestavljajo Lojze **Rezelj**, Boštjan **Kocmur**, Ivana **Tekavec**, Franci **Klemenc**, Marko **Skubic**, Simonka **Rajer** in prof. **Vivod** (člani ZS) ter Marjan **Bogataj**, Albert **Čuk**, Oskar **Molek** in Marjana **Pirc**. **Prvo pismo tega "lobby-ja" za diplomatsko priznanje samostojne Slovenije je bilo odposlano 358 osebnostim arg. javnega življenja in ga je podpisal še prejšnji predsednik** ZS. Istočasno so začeli poizvedovati, koliko bi stal "bilten" v španščini, tako za predstavitev arg. javnosti kot za povezovanje s starimi naseljenci in mešanimi zakoni.

Domovi so dobili povabilo na obletnico staronaseljenskega doma iz Bernala; na vprašanje Toneta Oblaka, kaj naj naredijo, je predsednik izjavil, da je že zaradi vljudnosti prav, če gredo - Blaž Miklič je hotel vedeti, kdo je bil dobitnik Slomškove štipendije. Tajnik Cof mu je odgovoril, da vedo samo to, da jo je p. Ivan Tomažič izročil neposredno, ne poznajo pa imena dobitnika. (Dejansko je bila Marjana Kocmur.) O obeh točkah bodo govorili na seji MOS-a.

Seja US, 23. maja 1991. Sejo je začel prof. Vivod z **novico, da so v Sloveniji mobilizirali Teritorialno obrambo zaradi nemirov v Mariboru.**

SSK: V Ljubljani so sprejeli zahtevo Argentinske konference SSK, da Argentino zastopa 15 delegatov in da naj bo simbol kongresa slovenska zastava in ne knežji kamen. Iz Ljubljane so tudi predlagali, naj bi argentinska delegacija pripravila analizo o statusu Slovencev po svetu, ki bi naj vsebovala predloge za dvojno državljanstvo, volilno pravico, služenje vojaškega roka, pravice do štipendij, izmenjavanje delegacij itd. Tudi staronaseljenski del je po izjavah nekaterih odbornikov zadovoljen z rešitvijo. Predsednik Vivod je sporočil, da delegati pripravljajo neke vrste "vademecum", v katerega bi vključili bistvena dejstva, datume in točke, ki bi jih morali vsi poznati in zagovarjati. Prav tako bodo tam imena raznih osebnosti z njihovimi "curricula vitae". Dokončna sestava delegacije bo objavljena v prihodnji št. SS. Poudaril je, da na zasedanje kongresa **vsak delegat potuje na lastne stroške in da bodo odklonili kakršnokoli podporo.**

Dom "Slovenec" v Bernalu je praznoval svojo obletnico, na katero sta šla dva zastopnika: Stane Mustar in Ivan Korošec. Bila sta dobro sprejeta in našla dobro voljo za vzpostavitev stikov. - Predsednik je poudaril, da se ZS oglaša le na tista vabila, ki prihajajo pisno na njen naslov, ne pa po telefonu ali po odbornikih kot posredovalcih. - Cof je poročal, da se pri Spominski proslavi domobranci ne bodo predstavili skupno; ni namreč našel odziva na to zamisel. - Pri razgovoru o notranjem delovanju Društva so poudarjali potrebo, da se napravi nek splošen načrt za upravljanje in se ugotovi ter uredi stanje pri SS (odgovornost za to delo sta prevzela Simonka Rajer in Jože Šenk). - Glede biltena v španščini je Pavlina Dobovšek dejala, da je za tako predstavitev potrebna kakovost, ideološka linija in zanesljivost virov. - Predsednik je podal sliko o mladini, kakršno so predstavili na seji MOS-a. - Po Domovih je problem z neslovenskimi strokovnjaki v folklori; zato je treba, da preskrbijo štipendije za specializacijo lastnih strokovnjakov. - Dr. Starc je povedal, da mu je nadškof

Quarracino izrazil željo, da bi obiskal Slovence. Primerno se jim je zdelo, da ga povabijo na Gallusov koncert. Dr. Starc je sporočil tudi, da bo novembra prišel koprski škof Pirih, ki bo birmoval; za spremljevalca je s sabo povabil župnika Janeza Riharja.

Inž. Dobovšek je poročal, da mu je (staronaseljenec) Oskar Molek povedal, da bo v septembru prišel na obisk **etnograf Janez Bogataj**; obisk pripravlja SIM, Bogataj pa bo nastopal v "**Instituto Argentino de Antropología**", kjer **pripravljajo "Slovenski teden"**. Molek je hotel vedeti, ali bo ZS sprejela Bogataja in v koliko je pripravljena sodelovati. Pavlina Dobovšek je opozarjala na previdnost, prof. Vivod pa, da "ni dobro odreči se stikom, ki bi nam lahko prav prišli". SIM bi naj obšli s tem, da stopijo v direkten stik z omenjenim arg. zavodom in z njim govorijo o morebitnem sodelovanju.

Seja US, 6. junija 1991. Predsednik je poročal, da jih je Kulturni argentinsko-hrvaški klub povabil na razgovor s skupino 60 do 80 ljudi; naslov bi bil "Pogledi na slovensko stvarnost"(Enfoques de la realidad eslovena). Inž. Dobovšek je povedal, da je tajnik kluba Krešimir Jerković in da gre za skupino Hrvatov, ki nimajo stikov z ustaši.

Predsednik Vivod je opozoril, da morajo biti pripravljeni na to, kar se bo zgodilo 26. junija (zapisnik ima napako: 'julija'); **svetuje previdnost, a v pripravljenosti na različne možnosti**. Stariha, Beznik in P. Dobovšek so svetovali poiskati stike z občili. Vivod bo pripravil seznam ljudi, s katerimi so že vzpostavili stike prejšnje leto preko komisije za medije pri SKAS-u. Loboda je predlagal Te Deum v buenosaireški stolnici, nato pa manifestacijo na Trgu San Martín. O tem bo Vivod govoril s prelatom Starcem. **Skličejo na izredno sejo za 26. junija zvečer, "da se široko informira skupnost in ukrepa kakor bo pač situacija nanesla".**

Prelatu Starcu se je zdelo važno, da bi oživeli navado, po kateri predstavniki organizacij in društev stopajo v procesiji Rešnjega Telesa takoj za Najsvetejšim.

Šele potem so govorili o zadevi, ki je prvotno bila zamišljena kot osrednja točka te seje: **stanje mladine**, kot je bilo prikazano na zadnji seji MOS-a. Skupina treh odbornikov (Stariha, Žnidar in Dominik Oblak) je preučila to stanje. Razdelili so mladino v tri skupine: šolarje; člane SFZ-SDO; v ST, a brez posebne organizacije. Osrednji problem je mladina od 12. leta naprej, ker zanjo ni organizacij; zato bo to vrzel morala izpolniti ZS, da ne bi zašli v težave, ki jih opažajo pri argentinskih najstnikih. Treba se je posvetovati z Domovi. Ta mladina si želi športa, glasbe, taborjenja, stikov z drugimi Domovi, tečaja o informatiki, medsebojnega spoznavanja ipd. Za to vidijo dvoje možnosti: izjemne-enodnevne sestanke in tečaje ali pogosto aktivnost. Največji problem je dobiti strokovnjake, ki bi bili voljni za sodelovanje. Pri tem bi se lahko oprli na MOS: sestaviti spisek strokovnjakov za telesno vzgojo, ročno delo, glasbo, informatiko; morda oživeti skavte. Sledil je dolg razgovor. Loboda: v arhivih je poročilo inž. Andreja Kremžarja; Beznik: zaradi nevarnosti mamil je treba tudi starše poučiti o tej zadevi, za kar bi bila priložnost na ST, gre pa tudi za problem olike; Žnidar: kar je le mogoče, naj delajo po Domovih; Vivod: poudarja važnost olike, družabnosti, plesnih vaj, gledališke šole... in pa, da pri delu vztrajajo (kontinuiteta); Beznik: problem mladih je nesposobnost izražanja, zato jim dajmo možnost v gledališču, likovnosti, slovstvu; Loboda: v Slomškovi šoli so uvedli vzgojne ure, v katerih imajo priložnost za vaje v govorništvu in nastopanju; (Vitrih je prosil za programe teh ur); Vivod: odgovoriti morajo na vprašanje, kaj od mladine pričakujejo, to se pravi, ali je to, kar za njo (z njo) delajo, koristno za skupnost; Beznik: a ne zamenjavajmo vlog, najprej družina; Vivod: poskusiti s širšim sestankom, morda v soboto zvečer.

Slučajnosti: Na Vivodov predlog so dr. Komarju za 70-letnico poslali brzojav. Pavlina Dobovšek je poudarila, da bo SS izpolnila 50 let, odkar je začela izhajati "kot protiutež ofarskemu Poročevalcu", (ki je bil glasilo kom. partije že pred vojno! n.op.). Jože Šenk je prosil arh. Vombergarja in Marjana Loboda za podatke o SS; treba bo poslati pisma za izterjatev zaostale naročnine. Vitrih je pokazal novi izvod priročnika za osnovne šole, knjigo za 3. razred, ki jo bo tiskala "Tiskarna Baraga" v 100 izvodih in bo stala 7 milijonov avstralov.

Seja US, 19. junija 1991, pred sejo MOS-a, "glede priprave slavja ob oklicu neodvisnosti Republike Slovenije in morebitne odcepitve" (od Jugoslavije). Seja MOS-a je sklicana za 26. junij zvečer. Dnevni red je delno že sestavljen. Prav tako glede slavja: v nedeljo 30. junija ob 11. uri maša v buenosaireški stolnici, nato sprevod (spet: "povorka") po cesti Florida do Trga San Martín, kjer bo poklonitev gen. San Martinu. Tam bi tudi zapeli obe himni in spregovorili dva govora, enega R. Smersu v slovenščini (dejansko je potem govoril dr. Marko Kremžar), drugega inž. Jernej Dobovšek v španščini. Treba je dobiti kakega trobentača, morda grenadirja ali grenadirsko godbo. (Predsednik Vivod se je

poslovil, ker je naslednji dan odpotoval na SSK.) Potem so sledili razni predlogi za priprave in akcije; npr., kako obvestiti medije; (če bi najeli kako agencijo, bo treba izdati kakih 5.000 dolarjev); poskrbeti za ozvočenje trga San Martín; tiskanje letakov z besedilom "Zdravljice" in njeno razlago; odločiti se, če bodo napravili lepake ali ne; itd. Naprosili so Frida Beznika, da napravi načrt za razporeditev na trgu; napovedovalec bo Tone Rode; venec bo poskrbel E. Cof. Povabila na manifestacijo in za sodelovanje pošljejo tudi skupinam staronaseljencev. Prav tako bodo povabili prijatelje in predstavnike drugih narodnostnih skupnosti.

Izredna seja US in slavnostna seja razširjenega MOS-a, 26. junija 1991.

Dan po razglasitvi svobodne in samostojne države Slovenije so se na slavnostni seji zbrali odborniki ZS in razširjenega MOS-a. (Tega so sestavljali: Naš dom San Justo, Slomškov dom Ramos Mejía, Slovenska pristava v Castelarju, Slovenski dom San Martín, Hladnikov dom v Slovenski vasi v Lanusu, Slovenski dom Carapachay, Slovenski dom Berazategui, Društvo Slovencev Mendoza, Rožmanov dom, Slovenska hiša, Hanželičev dom, ZSMŽ, SPD Bariloche, SDO, SFZ, Zveza borcev Tabor, Zveza borcev Vestnik, SKA, SLS, Mutual SLOGA, Zadruga SLOGA, SPZ Gallus, SKAS, ST ravn. Marka Bajuka, Slovensko-latinskoameriška trgovska zbornica (SLATZ), Dušno pastirstvo, Slov. šahovska zveza in Slov. državno gibanje.) Ker sta bila predsednik ZS Vivod in njen 2. podpredsednik Stane Mehle v Sloveniji, je sejo vodil prvi podpredsednik inž. Jernej Dobovšek, ki je opisal potek dogodkov do razglasitve svobodne države Slovenije. "Navzoči so veseli sledili njegovim besedam in sklenili poslati predsedniku Slovenskega izvršnega sveta, prof. Lojzetu Peterletu, naslednje pozdrave" (po faksu):

> ***"S slavnostne seje Zedinjene Slovenije in razširjenega Medorganizacijskega sveta slovenskih organizacij v Argentini, Vas, gospod predsednik, in po Vas vse člane slovenske vlade, iskreno pozdravljamo in Vam izrekamo priznanje in zahvalo za doseženo samostojnost.***
> ***Bog daj, da bi naši skupni napori rodili resnično svobodno Slovenijo, ki bo krepko središče vsega slovenskega občestva!***
> ***BOG ŽIVI SVOBODNO SLOVENIJO!"***

Pismo je podpisalo 58 prisotnih odbornikov.

Vzpostavili so tudi telefonski stik s prof. Vivodom in predsednikom vlade prof. Peterletom. Prof. Peterle je pozdravil vse navzoče ter jim prikazal slavnostno vzdušje v Sloveniji. Sporočil je tudi, da so obveščeni o poziciji jugoslovanske armade in da je Teritorialna obramba (TO) pripravljena, da zavrne napad.

Potem je sledil razgovor o pripravah za praznovanje tega velikega dogodka v slovenski zgodovini. "Po končani seji se prisotni še dolge ure niso razšli. V veselem in navdušenem razgovoru so ostali še do pozne ure." (Zapisniku je priložen spisek vseh odbornikov ZS, štirje z opombo: "v Ljubljani", in še drug spisek vseh ustanov RMOS-a s podpisi njihovih zastopnikov.)

Morda bi bilo koristno pripomniti, da **ZS svojih poročil nikoli ni naslavljala na predsednika države (RS), vedno na predsednika vlade (tedaj: IS RS).** Ali je bilo to s skrajno formalnega, pravnega, demokratičnega in ceremonialnega vidika najbolj pravilno? Mogoče je zagovarjati mnenje, da predsednik države predstavlja državo pred drugimi državnimi poglavarji, da pa imajo državljani navadno opravka z vlado, ne s predsedstvom države. Nedvomno je, da je ZS v prof. Peterletu videla SPE bližjega človeka, kakor pa v predsedniku RS Kučanu. Toda Kučan je bil večinsko izvoljen na formalno neoporečnih volitvah. Ob tem se lahko spomnimo na "gesto" lic. M. Schiffrerja, ko je vodil zasedanje Državnega zbora leta 1997. Vendar je kasneje ZS vzpostavila stik tudi z naslednjim predsednikom vlade, dr. Janezom Drnovškom, čeravno je sestavila določen protokol, ki je vključeval poklon pred spomenikom, v primeru da bi predsednik Drnovšek obiskal SH. (n.op.)

Sedma seja ZS in MOS-a, 5. julija 1991 je potekala še vedno v ozračju, ki je burilo, malone vse Slovence v Argentini, v komaj preteklih dneh slovenskega osamosvajanja. Iz zapisnika je zaznati, da so poročila in komentarji prehitevali drug drugega. V tako "neurejenem redu" jih moramo tudi brati in razumeti številne opustitve, o katerih je sedaj lahko reči, da neupravičljivo manjkajo! (V pg. o MOS-u bomo opazili, da manjka tam zapisnik o 3. seji, ki je bila skupaj s 7. sejo ZS; n.op.)

Poročali so najprej o tem, da so se bili na vabilo Hrvatov odločili, da tokrat 28. junija skupno protestirajo pred jugoslovanskim poslaništvom, ker so upali na velik uspeh v občilih, in ga tudi dosegli, saj ga je postaja TV 13 oddajala neposredno (zapisnik pravi: "v živo").

Razgovarjali pa so se tudi o **zgolj slovenskih manifestacijah**. Tako je mladina, na večer pred slovenskim "pohodom" na Majski trg in Trg San Martina, na križišču cest Lavalle in Florida navdušeno razdajala letake. Ljudje so se zanimali in spraševali. Proslava v stolnici 30. junija in na Trgu San Martín je dobro uspela.

Slovenska skupnost v Argentini slavi samostojnost Slovenije ob piramidi na Majskem trgu, 30. junija 1991. Zadaj na levi je videti stolp starodavnega Cabildo-ja (občinskega sveta), na desni pa poslopje buenosaireške mestne vlade.

Inž. Jernej Dobovšek dopolnjuje (gl. začetek I.9.5.):

"Nad 3.000 ljudi se je zbralo tisto nedeljo ob 10[h] pred spomenikom osvoboditelju Argentine, gen. San Martinu. Vsi Slovenci, stara in nova emigracija, smo zahtevali umik jugoslovanske armade in prosili priznanje novonastale Republike Slovenije. Nikoli ni bilo še take manifestacije Slovencev v Argentini. Veliko je bilo lepakov in nalepk ter nešteto narodnih noš. Poleg vseh v Argentini živečih Slovencev smo povabili še zastopnike oblasti, občila, argentinske prijatelje in sorodne organizacije drugih narodnostnih skupin, ki so nam bile tedaj v močno moralno oporo in so se tudi številčno odzvali vabilu. (Prišli so Irci, Madžari, Poljaki, Ukrajinci, Slovaki, Hrvatje in še drugi.)"

Spored na Trgu San Martín je povezoval Tone Rode, govor v slovenščini je imel dr. Marko Kremžar, v španščini pa inž. Jernej Dobovšek. Po končani prireditvi so vsi udeleženci v urejenem sprevodu prehodili več kot kilometer dolgo promenadno ulico Florido, vse do Majskega trga ter vstopili v stolnico. Tam so Slovence navdušeno pozdravili Hrvatje, ki so prav tedaj končali svoj obred v katedrali.

Sv. mašo ob nabito polni stolnici je imel dr. A. Starc, somaševala pa je številna skupina duhovnikov. Med mašo je pel SPZ Gallus pod vodstvom Anke Savelli Gaser, napovedovalec pa je bil Marjan Loboda. Pred oltarjem je poleg slovenskih zastav in narodnih noš bilo tudi zastopstvo Hrvatov v svojih nošah.

"Mediji (pa) te manifestacije niso predstavili tako, kot je bilo dogovorjeno." (Do tukaj sledimo poročilu inž. Dobovška, ki je kot pomemben dejavnik pobliže doživljal te dogodke.)

O tem je govor tudi v zapisniku: "Žal, vsi napori, da bi imela močen odmev v javnih občilih, niso bili uspešni, kakor je bilo načrtovano. Prišle so direktive od raznih strani, ki so preprečile, da bi dnevniki TV kaj pokazali o manifestaciji. Sumnje kažejo tudi na veleposlanika ZDA v Buenos Airesu. (Isti dan pa so bile tudi notranje volitve radikalne stranke; op. inž. J. Dobovška.) Na agencijo, ki bi morala poskrbeti za objavljanje, smo se takoj obrnili in so tam povedali, da ne morejo ničesar doseči. (..) Zelo velik odmev pa je bil na radijskih programih..."

Inž. J. Dobovšek glede tega dostavlja: "Odmev v časopisih je bil tudi velik, čeprav dnevnika Clarín in La Nación nista poročala o manifestaciji. Dodati pa je treba, da smo dosegli važne "prostore" v TV, kjer smo lahko bolj obširno in konkretno prikazali zahteve in problematiko Slovenije."

V zapisniku stoji tudi tole: ***"Stiki z oblastmi se dogajajo na vseh ravneh. V vladni palači, na zunanjem ministrstvu in v parlamentu so seznanjeni s slovensko problematiko; dobivajo potrebno dokumentacijo in se jih prepričuje, da bi priznali slovensko državo."*** Zlasti senatorji so želeli, da bi o tem čim bolj zainteresirali javnost, ker da mora pritisk priti od spodaj; dosežki so torej bili odvisni predvsem od dejavnosti slovenske zdomske skupnosti.

Jože Šenk je podal poročilo o stanju sklada za osamosvojitev Slovenije; samo dva oglasa, tim. "Solicitadas" z uslugami agencije sta stala 6.300 dolarjev.

Lojze Rezelj je izrazil mnenje, da bi na te seje morali povabiti tudi staronaseljence, na kar je inž. Dobovšek pojasnil, da so z njimi v stalnem stiku. Pavlina Dobovšek je povedala, da so navezali stike s

FAMUS-om (**Fam**iliares de los **MU**ertos por la **S**ubversión - Sorodniki umorjenih po prevratnikih, to se pravi, sinovih "mater z Majskega trga").

Franc Lobnik je izjavil, da so Srbi v Argentini sorazmerno dosti močni; Rezelj je temu dodal, da so takoj po njegovem obisku pri predsedniku nižje zbornice Pierri-ju vstopili srbski predstavniki, da bi tako nevtralizirali slovensko stališče. Marjan Loboda je predlagal, naj bi preko dr. Komarja dobili stik z Marianom Grondonom in njegovim programom na TV. (ZS je bila zaradi nekaterih netočnosti v nedeljskem komentarju v dnevniku "La Nación" poslala dr. Grondonu pismo z obširno razlago o položaju v Sloveniji.) Dr. Marko Kremžar je povedal, da ta zveza že deluje, a je bolj važno, da Grondona razjasni pojme v krogih pod njegovim vplivom, npr. na univerzi. Dr. Kremžar je povedal tudi, da je glavna skrb slov. vlade čimprejšnje mednarodno priznanje. Na poziv inž. Dobovška, da se preučijo možnosti propagandnega značaja in tudi političnega pritiska, so navzoči stavili veliko predlogov.

Senator Bravo Herrera je sporočil, da bo v sredo 10. julija sestanek komisije, ki bo obravnavala položaj v Sloveniji. Zato so sklenili, da bodo tisto uro manifestirali pred kongresno palačo, kar se je tudi zgodilo. "Mladina v narodnih nošah (narodne noše vedno vzbujajo pozornost in simpatijo pri Argentincih) je delila letake in pridobivala ljudi za slovensko stališče"(dopolnilo inž. Dobovška).

SEJA US in MOS-a, 19. julija 1991.

Seja se je začela s povabilom predsednika Vivoda, da se pomaknejo na dvorišče, kjer je bila izobešena slovenska državna zastava, dar predsednika IS RS prof. Lojzeta Peterleta. Zapeli so Zdravljico, nato pa so se uvrstili za Emilom Cofom, najstarejšim in po činu najvišjim živečim domobranskim častnikom, ki je nesel zastavo v sejno dvorano.

Potem so podali **poročila**.

Najprej arh. Božidar **Bajuk iz Mendoze**, kjer so imeli svojo manifestacijo 6. julija in ki je imela precejšen odmev v občilih.

Nato je o **prireditvah** v **Bariločah** govorila Marjana **Marn**: 30. junija je bila maša in proslava na "Paseo de las Colectividades"; govornik je bil Dinko Bertoncelj, predsednik SPD; odmeva je bilo veliko v tisku in radiu, ne pa na televiziji, in tudi ni bilo odziva s strani občine; v začetku vojne je bilo veliko pisanja, - predvsem je pozitivno pisal dnevnik "Río Negro", - pa tudi v radiu in TV. Septembra potujejo v Bs.As. bariloški slavčki in želijo peti tudi v Slov. hiši; pripravljajo razstavo del arh. Viktorja Sulčiča (arh. Andrej Duh).

Dejavnosti v Bs.As.: Inž. Jernej **Dobovšek** je poročal o opravljenem delu v arg. medijih. Poudaril je, da je bilo treba izkoristiti vsako priložnost, da dobijo prostor v občilih, predvsem zato, ker so bila dogajanja v Sloveniji tema svetovnega tiska. (Tisti čas ni bilo drugih dogodkov, ki bi bolj zainteresirali svetovno javnost.) Povedal je, da je naletel na navdušeno sodelovanje vseh naprošenih, ki so puščali svoje redne obveznosti ter se stavljali na razpolago.

Organizirala se je skupina ljudi, ki je hodila na uredništva dnevnikov, na radijske oddaje in na TV. "Čeprav, je dejal, nismo bili profesionalci in so nekateri prvič prišli v stik z novinarji, je bil odmev in uspeh posegov zelo pozitiven. Imeli smo stalne stike s poročevalnimi agencijami (TELAM, Reuter, DyN in dr.) in jim stalno posredovali informacije o razlogih za slovensko neodvisnost, o poteku vojaških akcij in o diplomatskih pogajanjih. Z novinarji in pisci uvodnikov v dnevnikih La Nación, La Prensa, Clarín, Cronista Comercial, Ámbito Financiero in Argentinisches Tagesblatt smo v delegaciji vedno prikazovali in utemeljevali slov. samostojnost.

Dosegli smo dober odmev - tudi v notranjosti države: izšli so številni članki in uvodniki, ki so pozitivno prikazali Slovenijo.

Omenim še: preden sta dnevnika 'La Nación' in 'Clarín' objavila našo 'Solicitada-o', ki obsoja napad na Slovenijo in vabi k manifestaciji na Trgu gen. San Martín, sva z Jožetom Šenkom morala osebno podpisati objavljeno izjavo ter sva tako postala odgovorna pred notranjim ministrstvom za potek in posledice te prireditve."

Inž. Dobovšek dodaja v svojem poročilu, da so njemu in Šenku oblasti prestrezale telefonske klice na njihovih domovih skozi 4 tedne. "Tedaj so bile ZDA glede osamosvojitve Slovenije nasprotno usmerjene ter so temu ustrezno vplivale, kjer so mogle." (V zvezi s tem omenja inž. Dobovšek v svojem dopolnilnem poročilu članek N. Binayán-a Carmona v dnevniku "La Nación" - 9.3.1998 1 4 -, ki ga omenjamo na drugem mestu; n.op.)

Novice, katere so potem posredovali agencijam, so dobivali preko dr. M. Kremžarja, ki jih je prejemal iz neposrednih virov. Stalen stik so imeli tedaj z 21 radijskimi postajami. Na televiziji je inž.

Dobovšek preko agencije dobil dva bloka v večernih oddajah z visoko avdienco na kanalu 2 ("A la manera de Sofovich") in kanalu 7 ATC ("Sin concesiones", Patricio Kelly). Na zadnji reportaži je bila direktna povezava s predsednikom ZS Vivodom v Sloveniji. Brez posredovanja agencij je uspelo priti tudi v "Canal de los Inmigrantes" v Boulogne in v oddaje "Noticiero Canal 2", "Noticiero Cablevisión" in "Canal 4 –Luján."

Dr. Vital Ašič je **poročal** o **stikih** z **vladnimi osebnostmi** (senatorji, ministri, drž.tajniki) Vaca, Bravo Herrera, Clerici, Gentile, Aranda. Stike z diplomati je navezal tudi preko salezijanskega duhovnika Toneta Ranta. Oskrbel jih je z **informacijskim gradivom**, ki so ga pripravili **dr. Marko Kremžar, p. Alojzij Kukovica, inž. Jernej Dobovšek**. Poslanih je bilo nad **500 pisem argentinskim** političnim *voditeljem*, od predsednika Menema navzdol. Ašič je stopil v **stik** tudi z **drugimi narodnostnimi skupinami**.

SVOBODNA SLOVE

ESLOVENIA LIBRE

SVET PRIZNAVA SLOVENIJO

Evropa pre iniciati

Argentina priznala Slovenijo

Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto

COMUNICADO DE PRENSA

Ministrstvo za zunanje zadeve

SPOROČILO ZA TISK

Del prve strani Svobodne Slovenije ob priznanju RS

Preimenovanje ceste pred Pristavo v República de Eslovenia

Del omenjenega gradiva je nekako povzet v brošuri "**Eslovenia Independiente**", ki je izšla **septembra 1991.** Ima 10 strani in v podnaslovu oznako "**Informe No. 1**". Sestavljajo jo štiri članki: "Fundamentos morales y jurídicos de la independencia de la REPÚBLICA DE ESLOVENIA"; "Razones históricas y económico-sociales para la separación de la República de Eslovenia de Yugoeslavia"; "Panorama Económico de Eslovenia"; "Enfoques de la realidad eslovena". V kolikor je bilo mogoče poizvedeti, so napisali dopise (po vrstnem redu) dr. Lojze Kukovica SJ, dr. Marko Kremžar, Marjan Loboda in inž. Jernej Dobovšek (gl. IV.4.).

Oskar Molek je razložil položaj v Sloveniji "Materam z Majskega trga", Nobelovemu nagrajencu za mir, arh. Pérez Esquivelu, ter informiral vplivne osebe na "Centro Arte y Comunicación"; bil je na podtajništvu za kulturo mesta Bs.As., Društvu arg. pisateljev, na državnem podtajništvu za kulturo in na drž. antropološkem inštitutu. Vsem tem je posredoval pismo ministra Capudra.

Mirko Vasle se je udeležil intervjujev na radijski postaji FM Bella Vista in namerava iti na ukrajinsko TV-oddajo, ki bo 10. avgusta; skupaj z arh. M. Eiletzem in arh. Juretom Vombergarjem je bil (po posredovanju Pavla Štefaniča) tudi na srečanju odseka desno-sredinske stranke

Glavni kurat policije province Bs. As. F. Himmelreich in zastopnika Pristave, predsednik Janez Jelenc in Andrej Golob prisostvujejo v spremstvu narodnih noš seji občinskega sveta v Moronu ob preimenovanju ceste Montes v República de Eslovenia

UceDE v Bella vista, kjer je najprej govoril, potem pa odgovarjal na vprašanja.

Dr. Marko Kremžar je **obiskal zunanje ministrstvo**, kjer sta ga sprejela dr. García Pinto in zun. minister Guido di Tella. Omenjal je, da so v parlamentu že v pripravi predlogi za priznanje Slovenije. Dr. Kremžar je tudi prosil, naj se vse, kar se tiskanega izda, pošlje tudi v Slovenijo na zun. ministrstvo ali na predsedstvo vlade. (Npr., mednarodno priznani sodobni arg. pisatelj Ernesto Sabato se je odlično odzval pismu dr. Capudra in napisal zelo pozitiven članek v dnevniku "La Nación".)

Lojze **Rezelj** je spet poudaril, da se pri vsem tem ne sme pozabiti na stike s staronaseljenci. **Inž. Dobovšek** je poročal o **manifestaciji pred kongresom**, kjer se je na delovni dan zbralo okrog 200 rojakov in so razdelili nad 10.000 letakov. - Jože Šenk je poročal o skladu in povedal, da je še 2.600 dolarjev primanjkljaja, vendar vsi še niso poslali obljubljenih zneskov.

Potem je prevzel vodstvo seje **predsednik Vivod**, ki se je bil vrnil iz Slovenije. Izrazil je skupno prepričanje, da so bili oddaljeni po razdalji, ne pa po mišljenju in delovanju.

Razdelil je **lepake**, ki naj krasijo KD. V Sloveniji je bila javnost seznanjena z argentinsko politično emigracijo predvsem ob Gallusovi turneji, pa tudi SSK je dosti pripomogel k temu.

Nato je **arh. Eiletz** na kratko opisal **zborovanje SSK in aktivnost delegatov iz Argentine**. Izjavil je, da je bila arg. delegacija najbolje pripravljena. S svojimi predlogi so prodrli s približno 80-odstotnim uspehom. Zaradi vojne pa je odpadlo 70% začrtanega programa, vendar pa sta se zasedanje sámo in izvolitev odbora uspešno iztekla. Zahvalil se je lazaristom v Ljubljani, ki so jim bili stalno na razpolago in so tako pripomogli k uspešnim posegom delegacije iz Argentine.

Predsednik Vivod je pozval h koordinaciji dela in izjav z namenom, da se argentinsko priznanje Rep. Slovenije čimprej doseže. Vsak naj po svojih močeh vpliva na medije; ni mogoče zanemariti moči javnega mnenja. Povedal je tudi, da se je na sestankih, ki jih je imel z ministri Capudrom, Vencljem, Tancigom in Dularjem, dogovoril, "da bodo kanalizirali v ZS vse iniciative glede štipendij, priznanja diplom, dvojezične šole, izmenjave kadrov ali študijskega izpopolnjevanja itd."

Seja US, 8. avgusta 1991. Na začetku seje je prof. Vivod prosil **inž. Dobovška**, da poroča o svojem **obisku** v **Miramarju** in **Mar del Plati**, kjer se je sestal s tamkajšnjimi rojaki, imel pa je tudi precej stikov z arg. javnimi občili. Z Markom Japljem in arh. Juretom Miheličem so bili na uredništvu dnevnikov "La Capital", "Crónica" in "La Voz del Sur" v Mar del Plati in Miramarju. Prav tako so bili na televiziji v teh dveh mestih.

Predsednik Vivod je nato poročal o **svojih obiskih na raznih postajah TV** (Castelar, Caseros, Palomar). Obiskal je tudi g. Polakoviča zaradi programa na Cablevisión, je pa končno predsednik sam na oddaji te televizijske mreže predstavil Slovence in težnje mlade države. Dr. Grondona je pustil odprto možnost za nove stike. Bil je tudi pri tajniku za javno obveščanje, Raúl-u Burzaco-ju (po posredovanju Andreja Troha) in prav tako tudi na FM San Isidro.

Dr. Vital **Ašič** je poročal, da so po posredovanju dr. Marka Kremžarja dobili **povabilo za predavanje na FUPPEL** (Fundación para el progreso en libertad), kjer so že tedaj govorili o bodočih trgovskih povezavah s Slovenijo. **Predavali** so dr. Vital **Ašič**, inž. Jernej **Dobovšek** in mag. Andrej **Troha**. Prejeli so tudi **povabilo na razgovor od dr. Rodríguez-a Vagaría**, svetovalca bivšega senatorja in poslanca radikalne stranke, dr. Fernanda de la Rúa, (ki je od leta 1996 "predsednik vlade avtonomnega mesta Bs.As."; n.op.). Temu vabilu sta se odzvala dr. V. Ašič in inž. J. Dobovšek. Salezijanec Tone Rant pripravlja večerje z diplomati, da se jim na primeren način osvetli slov. problematika. (O teh večerjah – in še o drugih z drugimi krogi – potem ni najti poročil v zapisnikih; ohranjeni pa so natančni podatki o dnevih in krajih ter o imenih pomembnih osebnosti, ki so se jih udeležili; ne objavljamo jih, ker nismo dobili zadevnega odobrenja od organizatorja teh večerij; n.op.)

Vivod je izrazil skrb, da bi vse to delo zakrilo bistvene naloge Društva. Niso še rešeni problemi, ki pogojujejo preživetje ZS. Veliko napako bi naredili, če bi se zanesli v delo navzven; zato naj vsako delo izvajajo po skupinah, ki se temu izrecno posvečajo. Navezane stike pa je seveda treba obdržati. Frido **Beznik** je predlagal, naj bi "vsem tem ljudem" poslali za Božič voščilnice s slovenskim motivom, **Jana Dobovšek** pa je pristavila, da ne smejo čakati do Božiča, ampak bi jih bilo treba že prej

pogostiti. Zato so že tedaj sklenili, da naj bi priprave za kuhinjo vodili Helena Malovrh in Alenka Poznič, za okrasitev bi poskrbel arh. Ivan Kogovšek, za pismena vabila pa Jana Dobovšek.

Sledila je **debata o štipendijah**, ki jih je razpisalo slov. ministrstvo za šolstvo in šport, ki je prosilo, da ZS izbira med 11 kandidati. Prvi izbor je naredil odbor, ki so ga sestavljali Beznik, dr. Starc in Vitrih: Danica Malovrh (zaradi dolgoletnega dela v šoli France Balantič v San Justu), prof. Tomaž Debevec (zaradi dela na ST, kjer je bil tudi ravnatelj), Katica Arnšek (ker se posveča predšolskim otrokom v Bariločah). US je izbiro potrdil.

Predsednika Vivoda že dalj časa išče g. Medvešček, predstavnik arg.-jugoslov. trgovke zbornice (Cámara Argentino-Yugoslava de Comercio) in Gospodarske zbornice Slovenije, ker hoče navezati stike. Odločili so, da je to delokrog Slov.-latinskoameriške trgovske zbornice v Argentini (SLATZ).

Jana Dobovšek je poročala o stikih z zavodom "**Instituto Nacional de Antropología**", ki bo pet petkov zapovrstjo predstavljal razne narodnostne skupine; prva pa bo na vrsti slovenska, za kar pripravlja spored in gradivo dr. Nataša Krečič.

Prof. Vivod je sprožil **vprašanje o navezovanju stikov s staronaseljenci**. "Kako to izvesti? Jim pomagati ali jih pustiti, da sami rešijo probleme?" **Njegovo mnenje je, da bi morali imeti z njimi stalne stike. Ko pride v oktobru na obisk predsednik vlade Peterle, bi bilo treba pripraviti skupno predstavitev. "Pomagati jim moramo, da ohranijo identiteto, svoje predstavništvo, potem pa sestaviti skupni forum", v katerem naj bi bilo razmerje tako kot v izbiri kandidatov za SSK.**

Cof je omenil še dvoje zadev: **odprtje sklada za pomoč Sloveniji** in **odnos do tednika SS**. Objavili bodo oglas v SS, v katerem bodo govorili o obeh skladih: "**Svoboda**" (zneski za kritje stroškov v Argentini) in "**Pomoč**"(za RS). Vlagali jih bodo v zadrugo SLOGA. Jože Šenk je poročal, da so dosedanji stroški pokriti, o SS pa je rekel, da bo naslednji teden imel sestanek s prof. Nedo Vesel Dolenc, nekdanjo uradnico pri SS.

Seja US, 11. septembra 1991. **Arh. Eiletz** je poročal glede **prireditve na Antropološkem inštitutu** rekoč, da je sicer vse **gradivo posredovala dr. Nataša Krečič, vendar** pa je vsa **organizacija** v **rokah ZS.** Sodelovali bodo z razstavo prof. Jana Dobovšek in arh. Kogovšek, komorna skupina zbora Gallus in plesna folklorna skupina s Pristave; predaval bo pa Oskar Molek.

Prof. Vivod je poročal o uspelih **nastopih na Expo-Folklore** v **San Luisu**, kamor je šla skupina s Pristave z zemljevidi Slovenije in letaki.

Mirko Vasle je poročal o **dvodnevnem snemanju za kanal TV 4**, iz česar sta nastali dve dveurni oddaji; kakovost ni bila najboljša, v dobro pa jo je šteti kot eno izmed izkušenj. Prof. Vivod je povedal, da je program imel velik uspeh pri gledalcih tega krajevnega kanala.

Vasle se je vpraševal, ali bi naredili **kompaktno oddajo na videotraku** o **tukajšnjih slov. prireditvah** v **podporo Sloveniji**; odločili so, da **pripravijo kasete** s temi prireditvami, ki jih bodo dali predsedniku Peterletu, ministru Kacinu in morda Jerovšku in Šukljetu.

Jože Šenk je hotel vedeti, zakaj še niso objavili obračuna o nabiralnih akcijah v SS. Predsednik mu je odgovoril, da morajo prej o tem biti obveščeni odborniki MOS-a. Arh. Eiletz je predlagal, naj bi v SS objavili zahvalo vsem, ki so pomagali, s prošnjo za novo podporo ob obisku vladne delegacije iz Slovenije; to so soglasno sprejeli. Šenk je poročal, da ni prišlo do sestanka z Nedo Dolenc zaradi prevzema uprave SS, na kar se je prof. Vivod obvezal, da bo on stopil v stik z njo z namenom, da v 48 urah pridejo do potrebne dokumentacije.

Za **petek, 20. septembra**, ima odbor v pripravi **večerjo** s **časnikarji**. Poslali so **68 pisem** z zahvalo in vabilom tistim, s katerimi so bili vzpostavili osebni stik.

Prof. Vivod je povedal, da ima že dokončne datume o obisku predsednika vlade Peterleta v Argentini, obenem z ministroma Tancigom in Janšem. Prosil je, naj bi sestavili delovno skupino, ki bi naj sestavila načrt za potek obiska.

Seja US, 10. oktobra 1991. **Predsednik je začel sejo s poudarkom na naročilu, da naj vsi in povsod utrjujejo prepričanje, da je proces osamosvojitve Slovenije povsem zakonit.**

Odborniki so poročali o svojem **prizadevanju** v **tej smeri**: **Jana Dobovšek** o predavanju v krožku Rotary in na "Congreso de Nacionalidades por nuestra Libertad". Uredništvo dnevnika "La Capital" iz mesta Rosario je prosilo za intervju. **Dr. Ašič** je vzpostavil nove stike pri državni postaji TV ATC in pri agenciji Reuter.

Govorili so o **obisku predsednika Peterleta** in **prof. Janeza Bogataja**, ki je dosedaj že obiskal Naš dom, Dom v San Martinu, bil pri SKA in v Bariločah, pa tudi v Bernalu pri staronaseljencih. Bil je

tudi na ST in ima še nekaj dni prostih za predavanja. Vivod je predlagal, naj bi imenovali Stanka Jerebiča za koordinatorja njegovih obiskov, medtem ko bi Molek poskrbel za obiske med staronaseljenci.

Predsednik Vivod je prejel **dopis od** ustanove "**Fundación Confraternidad Ecuménica**", kjer ga **prosijo** za **slovenski prevod** uradnega **življenjepisa gen. San Martina**, ki bi ga ustanova natisnila v 5.000 izvodih. Arh. Eiletz je ponudil, da preskrbi **prevod SKA**.

Spet so govorili o obisku prof. Peterleta. Prof. Vivod je dejal, da je treba računati na več možnosti: Peterle kot predsednik vlade ali kot zasebnik, ali pa da pride kdo drug, kot npr. Kučan ali Drnovšek.

Vztrajal je na tem, da morajo obdržati pravi odnos do demokratsko izvoljene vlade, pri čemer imajo lahko do posameznikov večjo ali manjšo simpatijo, nikakor pa jim ne smejo jemati avtoritete, ki jim jo je narod izročil na volišču.

Vivod in Šenk sta poročala o sestanku z Nedo Dolenc in Tinetom Debeljakom glede uprave SS. Rok za predajo SS je bil postavljen na konec oktobra. Vivod je potrdil svojo odločitev, da ZS ne bo prevzela nobene kontrole nad listom, dokler ni pravno urejen položaj, čeprav je tednik last ZS. Dr. Arnež bo v kratkem prinesel vsoto, ki jo je SS dobila iz zapuščine "neke osebe" v ZDA (dr. Ludovik Puš). Govoril je tudi o možnosti izdajanja mesečne priloge v španščini.

Na obisku sta Irena Topatigh, predsednica Južnoameriške zveze Beneških Slovencev, in Adriana Albano. - Po dolgem času so spet govorili o otroški koloniji. Prav tako so sklenili sodelovati pri obisku škofa Piriha.

"Od prelata dr. Starca je Društvo dobilo dovoljenje, da priredi ples (v prostorih SH). Prof. Vivod pravi, da se pritožujemo, ker da se mladina ne zna zabavati, vendar ji ne pokažemo, kako naj to stori na lep, dostojen in privlačen način. Emil Cof je bil mnenja, da bi morali predhodno pripraviti tudi kake plesne vaje. Arh. Eiletz je mislil, da bi se morali posvetovati z mlajšimi, zrelimi 25-letniki. Vivod pa je rekel, da bi take prireditve bile tudi povod, da se navežejo stiki in poglobijo poznanstva z drugimi slovenskimi skupnostmi v Argentini..."

Seja US, 24. oktobra 1991. Predsednik Vivod je omenjal uspešen obisk prof. Bogataja. Govoril pa je tudi s predsednikom vlade Peterletom v smislu, da naj se za prihodnje obiske obračajo ponudniki na ZS in tako preprečujejo nesporazume.

Govorili so o koloniji, predvsem o načinu potovanja in o cenah. Določili so ceno za otroke članov po A 2.300.000, za druge otroke pa A 100.000 več. V primerjavi z dolarji bi bila cena enaka ceni prejšnjega leta. Zaenkrat se je prijavilo 35 otrok.

V razpravi o obliki društvenega žiga niso prišli do odločitve, ker sta arh. Vombergar in arh. Kogovšek predstavila dve različici. - Obveščeni so bili, da je Andrej Golob pripravil grbe za slovenske zastave (250), tako kot so se dogovorili na eni izmed sej MOS-a.

Govorili so spet o SS: "blokirali" so račune, da morejo tako na novo začeti z delom; odprli bodo devizni račun, da lahko dr. Arnež vanj položi dr. Puševo zapuščino, in prav tako tekoči račun na ime "Eslovenia Libre", da se bo lahko naročnina plačevala s čeki.

Glede zunanjega dela je predsednik Vivod povedal, da mu je svetovalec predsednika Menema, Félix Borgonovo, omenil, da se zaprošena avdienca pri Menemu ne bo zavlekla v nedogled.

Za delo z mladino pripravljajo načrte za prihodnje leto.

Seja US, 13. novembra 1991.

Argentinska konferenca SSK je poslala ostro protestno pismo, ker niso bili objavljeni vsi dokumenti, ki so bili izglasovani na ustanovnem zasedanju v Ljubljani. Predsednik Bojan Brezigar je izjavil, da se je to zgodilo, ker dokumenti v glasovanju niso dosegli meje 70%. Temu načinu se je uprla argentinska konferenca in poiskala zvezo s Kanado, ZDA, Avstralijo, Nemčijo, Veliko Britanijo in Avstrijo ter zagrozila, da bo na tako neetično ravnanje odgovorila z izstopom, ako bi teh dokumentov ne potrdil IO SSK.[2)]

[2)] Formalno je bila SSK-AK ustanovljena šele leta 1997, kot je razvidno iz zadevnega poglavja v 2. delu. Vendar pa ni mogoče tajiti, da so že leta 1991govorili o Argentinski Konferenci SSK.

Po posredovanju ZS bi trije arg. senatorji morali odpotovati v Slovenijo in na Hrvaško, a zaradi vojaških dogodkov na Hrvaškem so odpovedali vožnjo. **Toda v Slovenijo bo šel 20. novembra senator dr. Bravo Herrera, ki bo ostal en teden v Sloveniji** in šel za en dan na Hrvaško.

Arh. **Eiletz** je poročal o **obisku** v "**Instituto Sanmartiniano**", kjer so izročili slovenski prevod uradnega življenjepisa gen. San Martina. Izročitev je bila zelo slovesna, s **prisotnostjo predsednika Menema** in tremi govori. **Prevod je Menemu izročil profesor Vivod, ki ga je tudi pozval, naj bo Argentina med prvimi, ki bo priznala Slovenijo, tako kot je bila med prvimi, ki je sprejela povojne begunce**. Dr. Menem je rekel, da pozna položaj in da bo Vivoda po vrnitvi iz ZDA sprejel v avdienci.

Prof. Vivod se je tudi sestal z Rudolfom Živcem, kandidatom za predsedniško mesto v Triglavu; omenil je, da se pojavljajo novi zapleti zaradi "impugnacij" na nasprotni listi.

Predsednik Vivod je tudi poročal o tem, kar so sklenili na seji MOS-a o obisku škofa Piriha. Ker bo ZS odgovorna za predstavitev tukajšnjega slov. življenja škofu, naj bi prišli na sprejemno slovesnost zastopniki vseh organizacij in vseh KD: po dva za vsako organizacijo in po pet za vsak KD, (to se pravi, razširjeni MOS ali RMOS).

Predsednik Vivod je pojasnil, da je bil obisk senatorja dr. Bravo Herrera v Sloveniji pobuda Zedinjene Slovenije in da bo skušala tako ravnati tudi na drugih področjih.

Seja IO, 21. novembra 1991. Edina točka dnevnega reda je bila **otroška kolonija**. Prijavilo se je samo 55 otrok, zato so na predlog dr. Starca podaljšali rok za prijavo. Zdravnik dr. Miha Stariha ni mogel dobiti dopusta in je zato moral odpovedati udeležbo na koloniji, a bo skušal dobiti namestnika. Prav tako niti M. Markež niti F.Vitrih nista mogla sprejeti vodstva kolonije; zato so sklenili, naj se o tem odloči na šolski seji. Sklenili so, da bodo med vožnjo v omnibusih predvajali samo slovenske filme.

Naslovna stran tiskovine, ki jo je izdala ZS ob samostojnosti Slovenije

Seja US, 19. decembra 1991. Predsednik Vivod je najprej čestital Emilu Cofu k njegovi 80-letnici, "ki jo bo obhajal naslednji mesec". - Nato so prebrali nekaj dopisov, med njimi senatorja dr. Bravo Herrera, ki se je vrnil z obiska v Slovenijo in bo obiskal SH 20. decembra. - Cof je poročal o stanju članstva in plačevanju članarine. Odbor je odločil, da članom, ki so s članarino v zaostanku, pošljejo pismo s prošnjo, da jo poravnajo še pred OZ in to po ključu, ki ga je pripravil Cof.

Častni član prof. dr. Milan Komar

US "**je sklenil, da imenuje dr. Milana Komarja za častnega člana Društva, kot priznanje za njegovo življenjsko delo med nami in v argentinski javnosti." Dostavlja:"imenovanje naj potrdi naslednji občni zbor."** - O pripravah za kolonijo je njen voditelj Franci Žnidar poročal, da so voditelji že imeli sestanek. Voditeljev je 13, prijavljenih otrok pa 70, od katerih jih je 17 iz Mendoze. Razlogi za nizko število so draginja kljub stabilizaciji, stroški z birmo in demografsko valovanje števila otrok v tej šolski dobi. Predsednik je izrazil zadovoljstvo nad tem, da ZS ni spustila kolonije iz svojih rok. - Stroški v zvezi z obiskom škofa Piriha so poravnani. - Herman Zupan je podaril Društvu računalnik in tiskalnik, ki ga bodo lahko uporabljale tudi druge ustanove. Kar zadeva programe, bo treba govoriti z ljudmi, ki so strokovnjaki v zadevi: lic. Marko Amon, Tomaž Amon, Damijan Eiletz, lic. Beno Truden, lic. Vlado Voršič. Arh. Eiletzu so zaupali predelavo društvenih prostorov in prostorov SS.

Po ponovnem pregledu predloženih osnutkov za žig so sklenili, naj se arhitekti (Eiletz, Vombergar, Kogovšek) med seboj pomenijo in morda vnesejo v žig ZS tudi kako "našo posebnost ali argentinsko značilnost (karakteristiko)".

Predsednik je poročal o obisku senatorja Bravo Herrera v Sloveniji. Čeprav so mu pripravili enotedenske počitnice, je bil tam samo tri dni, dva dni pa na Hrvaškem, potem pa je šel v Italijo. To verjetno zato, ker sta ga spremljala Hrvata Rojnica in Petrić. Senator je izjavil, da je bil obisk uspešen, a da se je čutil zelo osamljenega, ker sta ga Hrvata pustila samega, brez družbe.

Dr. Vital **Ašič** je **poročal o možnosti**, da bi pripravili v znanem "Centro Cultural San Martín" **TEDEN SLOVENSKE KULTURE**. Oblasti bi mogle preskrbeti prenočišča v hotelih; če pa Argentina medtem prizna Slovenijo, bi bile ugodnosti še večje.

Arh. Eiletz je bil na seji odbora "Comisión Ejecutiva de Colectividades", kjer so bili predstavniki 26 narodnosti, a so predvsem obravnavali probleme vseljencev iz sosednjih držav.

Občina v Moronu je dobila prošnjo, da poimenuje po Sloveniji kak trg ali cesto Montes pred Pristavo; nekaj podobnega so zaprosili v San Isidro.

Seja US, 16. januarja 1992. Takoj na začetku seje je predsednik Vivod sporočil,

"da je danes opoldne Argentina priznala Republiko Slovenijo, kar je že bilo javljeno v Ljubljano".

Prof. Lojze Peterle na avdienci pri predsedniku dr. Carlos-Saul-u Menem-u; na levi tedanji predsednik ZS prof. Tine Vivod

Ob uradnem obisku venezolanskega predsednika Herrera Campins-a se je mu ZS zahvalila za priznanje RS; na sliki od leve na desno: Jože Šenk in ga., drž. predsednik Venezuele Herrera Campins, prof. Jana Peternelj Dobovšek, dr. Vital Ašič in ga.

Priznali sta jo tudi Urugvaj in Čile. Prebrali so Dularjev odgovor, faks podpredsednika Dobovška, čestitke poljskega konzula in telegram senatorja Bravo Herrera. Prof. Vivod se je zahvalil vsem, ki so delali za to priznanje. "Za veliko ljudi niti ne bomo zvedeli, kaj vse so doprinesli z deli ali z molitvijo. Brez dvoma, brez tega dela, naših molitev in priprošnje ubitih žrtev med komunistično revolucijo, ne bi dosegli vsega tega." Spomnil se je tudi bivših predsednikov Društva, ki bi jim bilo v veliko zadoščenje doživljati te dogodke."

Naročili so Mirku Vasletu, naj sestavi pismo v zahvalo vsem, ki so pripomogli k priznanju, in je predlagal, naj bi pisali predsedniku Peterletu, nadškofu Šuštarju in časopisom Slovenec, Družina in Delo.

Toda **kako to zunanje proslaviti?**

Predsednik Vivod je bil mnenja, da so glavno zadevo, odločitev Slovencev za samostojno državo, že proslavili 30. junija 1991. Morda bi bil zdaj primeren kak oglas v časopisju, zahvalna avdienca pri predsedniku Menemu, v skupnosti pa zahvalna maša in potem napitnica. V razgovoru so padle **različne** misli: **Tone Oblak** je sodil, da je primerno opustiti vsakršne priprave v tem pravcu, dokler ljudje ne pridejo s poletnih počitnic; **Frido Beznik** je menil, da je neka skupna manifestacija potrebna zdaj, v času priznanja; **Stane Mehle** je povedal, da bodo v Hladnikovem domu v Slov. vasi imeli v nedeljo po maši napitnico. Predsednik Vivod je končno dejal, da res ni mogoče v tem času pripraviti kaj večjega, a morda bi za Slov. dan na Belo nedeljo imeli primerno prireditev, posebno še, če pride Peterle.

Končno so odločili: **zahvalna maša 1. februarja v Slov. hiši, potem pa na dvorišču govor prof. Vivoda in predstavnika slov. vlade Božidarja Finka.** Poudarili so pomembnost narodnih noš in potrebo, da jih pride čim več. Pripravili bodo tudi primerne nalepke. Za konec bo napitnica. Dne 19. januarja pa bodo objavili oglas v dnevnikih La Nación in Clarín.

V "Centro Cultural San Martín" (Kult. središče San Martín) so določili teden od 1. do 6. julija 1992 za Dneve slovenske kulture. Datum so sporočili dr. Andreju Capudru. Ta ustanova pa hoče zaradi rezerv v hotelih vedeti, koliko ljudi iz inozemstva namerava priti na te Dneve. **Na predsednikovo vprašanje, kdo bi prevzel režijo teh dni, so naprosili Lojzeta Rezlja, Andrejka Dolinar Hrovat** pa bo **sodelovala** pri organizaciji likovnega oddelka. K sodelovanju so povabili tudi staronaseljence.

Seja US, 20. februarja 1992. **Predsednik** je sporočil, da bo OZ 22. marca, zato naj vsi odborniki pripravijo poročila. **Inž. Dobovšek** je izrazil misel, da bi bilo morda treba prenesti dan OZ na kako drugo nedeljo, ker večkrat sovpade s praznikom sv. Jožefa, kar vpliva na družinsko praznovanje. **Poročal** pa je **tudi** o **svojem obisku** v **Sloveniji**, kjer se je na sestanku s Peterletom razgovarjal o možnosti njegovega obiska v Argentino. Dobil je seznam telefonskih številk in faksov in se domenil, da bo agencija STA pošiljala novice tudi v Slov. hišo. Pogovorila sta se o koordinaciji obiskov, "ki naj bi šli skozi naše društvo", npr. Rasti XXI itd. Povedal je predsedniku vlade Peterletu, da v Argentini niso zadovoljni s postopkom za potrditev državljanstva, ki je zelo nejasen in za slov. zdomce nesprejemljiv, ker kaže, kot da bi šlo za tujce. Obiskal je tudi ministra Dularja glede štipendij (za redni ali podiplomski študij v različnih strokah, ali pa za podiplomski študij slovenščine, kakor tudi za hitre, intenzivne tečaje za slov. jezik; kandidati pa bodo morali imeti manj kakor 30 let; razpis bo objavljen sredi marca. Lani so podelili 18 štipendij, od katerih jih je bilo 11 za Argentino. Sestal se je z raznimi štipendisti in priseljenci iz Argentine, ki se zbirajo pri župniku Riharju. Udeležil se je tiskovnih konferenc 15. in 16. januarja ter predsedniku vlade Peterletu in ministru Kacinu predstavil vso dokumentacijo o tem, kar so v Argentini naredili ob osamosvojitvi. Z ministrom Rejcem se je pogovarjal o potrebi stikov z Argentino, ki se bodo usmerili preko Slov.-latinskoameriške trgovske zbornice. - Glede SS je prof. Vivod sporočil, da je zadeva z upravo resna. Iz Miramarja je 8 naročnikov odpovedalo časopis, ker ga jim pošta ne dostavlja.

V ZDA je dr. Ludvik Puš zapustil polovico svoje hiše tedniku SS; zapuščino ureja dr. Arnež. (To je za Milošem Staretom še drug primer slovenskega politika iz tradicionalne SLS, ki je svoj patriotizem izkazal v dejanju; n.op.).

PETINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 23. MARCA 1992

Zapisnik ima 63 strani poročila o osnovnih šolah, v katerem so vključeni izrezki iz časopisov, ki so poročali o raznih prireditvah, pa tudi programi (npr. za igro Žogica-nožica v Našem domu) in precej slik s kolonije in prireditev. Zapisnika o zboru kot takem pa ni, pač pa so na začetku na štirih straneh (21x29) fotokopije izrezkov iz poročila, ki ga je za SS napisal G.B. (Gregor Batagelj) in je bilo objavljeno 16.4.1992 (13-14 4-5).

Po maši, ki jo je v cerkvi Marije Pomagaj daroval prelat dr. Starc za žive in mrtve člane, so se zbrali vsi navzoči v mali dvorani Slov. hiše. Ob začetku je prof. Vivod pozdravil prisotne zborovalce, med temi pa predstavnika slovenske vlade v Argentini, Božidarja Finka, in dr. Janeza Arneža iz ZDA, ki je bil na obisku v Argentini. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena lic. Marjan Schiffrer in Ignacij Grohar, za preštevalca glasov pa Mirko Vasle in Dominik Oblak. Poslali so **pozdravna pisma** arg. predsedniku dr. Carlosu Saúlu Menemu in primasu kard. Quarracino-ju, prav tako pa tudi predsedniku slov. vlade prof.

Lojzetu Peterletu, ministru za Slovence po svetu dr. Janezu Dularju ter uredništvom Slovenca, Družine, Kat. glasu in avstralskih Misli.

Takos zatem so prešli k podajanju poročil.

Tajnik Gregor Batagelj je poročal, da je umrlo 7 članov in da je ZS 31.12.1991 imela 829 članov. US je imel 15 sej, MOS 6, (Ne omenja edine seje IO.) Prejeli so 122 pisem, odposlali pa so jih 1.763, večinoma v zvezi z delom za priznanje Republike Slovenije. Upravo SS je zdaj prevzela ZS in jo vodi Emil Cof. Društvo je tudi dobilo celotno računalniško opremo, dar podjetja Herman Zupan.

Blagajničarka cont. Simonka Rajer je povedala, da je ZS imela leta 1991 $ 42.808,- prihodkov, $ 34.099,- izdatkov, torej $ 1.449,-- prebitka. (Ne pozabimo na to, da je leta 1990 Argentina zamenjala avstral za peso v razmerju 10.000 avstralov za 1 peso, ki je po zakonu o konvertibilnosti enakovreden severnoameriškemu dolarju; n.op.)

Šolski referent Francé Vitrih, katerega poročilo prinaša SS 23. 4. 1992 (15 3), je povedal, da je leta 1991 delovalo v Velikem Bs.As. 6 osnovnih šol, v notranjosti dežele pa štiri. V Slov. hiši in Mendozi sta obstajala tečaja za špansko govoreče otroke. Poučevalo je 93 oseb, od teh 24 rojenih v Sloveniji, 69 pa v Argentini. (Njih seznam je bil objavljen v DŽ, februar 1992.) Otrok je bilo 442 (215 deklic in 227 dečkov), h katerim je treba prišteti špansko govoreče (v celem 39, 16 in 23), torej skupno 481 otrok (231 in 250). Kateheti so bili dr. Jure Rode, prof. France Bergant, Jože Škerbec, Anton Bidovec, France Šenk, Janez Petek CM, Jaka Barle CM in Jože Horn. Šole so vodile: Metka Slabe, Mija Markež, Lenčka Malovrh, Angelca Klanšek, Katica Dimnik, Mirjam Goljevšček, Marjana Batagelj, Lenčka Božnar, Marta Jerman, Jožejka Žakelj in Jožica Zupanc. Šolski odsek je imel redne mesečne seje. Priredili so običajne tri proslave v Slov. hiši. Imeli so že 30. šolsko kolonijo v Hanželičevem domu (75 otrok). Pomembno je bilo srečanje s škofom Pirihom 23.novembra 1991 v Slov. hiši. Letni izlet je bil v kraju La Salette pri Pilarju, kamor je šlo 228 otrok in 45 odraslih. Učne načrte za prve štiri razrede, ki so jih obnovili prejšnje leto, so letos dopolnili z načrtoma za 5. in 6. razred, za 7. in 8. pa ju še pripravljajo. Ponatisnili so dve na Koroškem izdani knjigi. Na roditeljskih sestankih sta predavala dr. Alojzij Starc in Marjan Loboda ter voditeljice šol. Voditeljica tečaja za špansko govoreče v Slov. hiši je priložila poročilo, iz katerega je razvidno, da je tečaj obiskovalo 28 otrok, razdeljenih v 6 skupin, katere je poučevalo 7 oseb. (Poročilo v SS je sila kratko v primeri s poročilom v zapisniku.)

O STRMB, kot okrajšuje zapisnik, je poročal ravnatelj lic. Franci Markež. Učni načrt se ni spremenil, niso pa še uvedli mature, kar da bodo storili "letos". Dijakov je bilo 137. Vsega so imeli 20 sobot pouka, po pet ur vsakikrat, to se pravi, tri dni več kakor v prejšnjih letih. Starši so organizirali abiturientski izlet RAST-i XX. v Slovenijo, ki je dobro uspel in mladini zelo koristil. Skupino sta spremljala Ivana Tekavec in Marjan Loboda. Petošolci so izdali almanah "Zvesti svojim koreninam", s katerim so se predstavili v Sloveniji. "Kot kaže, se bo to ponavljalo še vsako leto. Treba je le paziti, da misel na izlete v Slovenijo ne bo tako zavzela vsega duha dijakov, da bi šola postala le sredstvo za izlet in ne za pouk". Dva profesorja ST sta dobila štipendijo in se izpopolnjujeta na ljubljanski univerzi. ST je imel svoj odsek v Bariločah in nekaj dopisnih dijakov po vsej Argentini. Za novo ravnateljico je bila izvoljena dr. Katica Cukjati.

Referent za mladino, Bogdan Magister, je poročal, da so ta važni odsek imeli na skrbi štirje odborniki. Dogodki preteklega leta so prvotni načrt omejili in usmerili delo navzven. Tako so pri vseh manifestacijah prosili mladino za pomoč in so jo v veliki meri tudi dobili. V nočnih urah 9. julija so nalepili v središču mesta okrog 3.000 lepakov.

"Družila nas je zavest, da smo se prvič v zgodovini čutili enotne ne glede na to, kakšnega svetovnega nazora smo. Doseglo se je, kar so sanjali in načrtovali naši predniki. Ni bilo zastonj vse opravljeno delo skozi toliko let. Na žalost ni moglo tega doživeti veliko rojakov, ki so leta in leta delali v naših organizacijah in mislili na ta trenutek, čeprav niso vedeli ne dneva ne leta. Hvaležni smo jim za opravljeno delo... Sedaj je prišel čas, da skupno gradimo..."

Dne 8. marca je bil mladinski kongres, kjer so predvsem obravnavali problematiko mladinskih organizacij. Predsednik ZS je mladim rekel, da jim bodo starejši stali ob strani z nasveti in izkušnjami, a probleme bodo mogli reševati le sami. Po kongresu so se po Domovih razgovarjali z mladimi in se skušali seznaniti z njihovimi problemi. To bodo še nadaljevali, ker se more iz teh razgovorov poroditi veliko pozitivnega.

Referent za stike z javnimi sredstvi obveščanja, Mirko Vasle, je povedal, da pokriva referat skupaj s prof. Jano Dobovšek in da je referat začel delovati zaradi osamosvojitvenih problemov Slovenije.

Osredotočili so se na naslednje cilje: **ob razglasitvi samostojnosti in med vojno**, na časopisje in radijske ter TV postaje; **po vojni**, pomagati pri organizaciji večerje za arg. novinarje, ki jo je priredila ZS, sodelovati pri manifestacijah in občasno poročati o stanju v Sloveniji; **ob priznanju Slovenije**, obvestiti o tem dosežku slov. skupine v notranjosti dežele in posredovati informacijsko gradivo časopisom, radijskim in TV postajam. (Ni šel v podrobnosti, ker da je bilo to že objavljeno v SS). Zahvalil pa se je B. Finku in dr. M. Kremžarju za vso pomoč, predvsem pa mladim, ki so se takoj odzvali, kadar so jih prosili za pomoč.

Prvi podpredsednik, inž. Jernej Dobovšek, je poročal, da sta poleg rednega dela bili **dve področji**, ki sta zahtevali posebno pozornost: **nadomeščanje predsednika** sredi leta 1991 in **nadaljevanje stikov** s **slov. oblastmi** januarja 1992. Razglasitev samostojne Slovenije in boj mlade države za svoj obstoj sta odprla nova področja, ki naj jih s svojim delom pokrije osrednja slov. organizacija.

"Vsa slovenska skupnost v Argentini se je zavzela, da po svoji moči pomaga Sloveniji ob zgodovinskih dogodkih. Naša organizacija je dala okvir za uspešno delo. Naš cilj je bil jasen: doseči, da bi Argentina čimprej priznala novo Republiko Slovenijo."

Delovni načrt je obsegal:

1) obveščati arg. javnost o Sloveniji;
2) pridobiti javno mnenje za slovensko stvar;
3) vplivati na državne kroge za čimprejšnje priznanje.

Potem je poročal, kaj so vse storili v ta namen.

Podčrtal je dejstvo, da so predvsem pri glavnih političnih strankah in tako pri vladi kot v parlamentu naleteli na pozitivno razpoloženje. Tako je prišlo do priznanja Slovenije 16. januarja 1992. V Sloveniji so nadaljevali že vzpostavljene stike s civilnimi in cerkvenimi oblastmi. Pri tem je bil cilj predstaviti domovini jasno sliko "o naši skupnosti v Argentini, prikazati njeno prizadevanje za slovensko stvar ter nadaljevati pogovore o skupnem sodelovanju". Zato se je ob obisku Slovenije v januarju sestal z večjim številom vladnih dejavnikov. Kot predstavnik slovenske skupnosti v Argentini je bil povabljen na obe tiskovni konferenci, ki jih je sklicala slov. vlada 15. in 16. januarja. Od tam je mogel na široko, preko faksa in telefona, oddajati poročila za tukajšnjo slov. skupnost pa tudi za arg. javnost. Tudi v Sloveniji je naletel na zanimanje za zdomce v Argentini. "Širša javnost nas počasi spoznava, sicer je še veliko dela na tem področju."

O akciji za **"Fond Slovenija"** je poročal odgovorni odbornik Jože Šenk. (Njegovo poročilo je SS objavila v naslednji številki, skupaj s šolskim odsekom.). Skupni znesek prihodkov je bil $ 12.372. Izdatkov so imeli za $ 12.679 (propaganda v medijih, izjave v časopisih, večerja za časnikarje, tiskovine, letaki, lepaki, slov. grbi itd.), torej $ 307 primanjkljaja.

Odbornik arh. Eiletz je poročal o **drugih zunanjih dejavnostih:**

1) Udeležba na tiskovni konferenci v hotelu Elevage, 28.8.1991, kjer sta informirala Hrvata Rojnica in Petrić, (ki ju že poznano po njunem "spremljanju" senatorja Bravo Herrera v Slovenijo), o vojaško političnem položaju na Hrvaškem;
2) Slovenska etnološko-folklorna prireditev, 27.9.1991, na "Instituto Nacional de Antropología", na kateri je predsednik Vivod imel priložnost, da se je osebno zahvalil presedniku dr. Menemu;
3) Občni zbor Izvršnega odbora narodnih skupnosti v Argentini, 17.12..1991, ki je bil v prostorih španskega društva "Club Español". Ta organizacija druži okrog 40 narodnih skupin, v kateri imajo precejšno besedo slovanski in baltski narodi; njena pomembnost je bila sicer večja za časa komunizma, zdaj pa išče nove razloge za svoj obstoj. Arh. Eiletz je izrekel svoje mnenje, da bi v našem slovenskem primeru ta odbor ne mogel imeti kakšne posebne važnosti. "Mi Slovenci smo v tej deželi dosegli mnogo boljše stike preko osebnih poznanstev in mislim, da bo treba tudi v naprej delati v tej smeri."

ZS je koordinirala **Dneve slovenske kulture** (včasih imenovani tudi kot "Teden slov. kulture") v "Centro Cultural San Martín", za katerih pripravo je prevzel odgovornost bivši predsednik Lojze Rezelj, ki je o tem tudi poročal. ZS je stopila v stik s SKA in slov. ministrom za kulturo. **Dr. Capuder** je **imenoval za koordinatorja** tedna v Sloveniji **časnikarja Marka Jenšterleta**. Za staronaseljence je prihajal na pripravljalne sestanke **Oskar Molek**. Objavljeni sta bili dve vabili na sodelovanje; do 15. marca, ko je pretekel rok, pa so se prijavili le štirje interesenti. Dnevi bodo od 3. do 7. julija in zato je znova povabil vse tiste, ki da bi lahko vredno predstavili slovensko kulturo. Potem je povedal, kakšen je program: 3. julija, odprtje tedna s petjem Gallusa in s pozdravi ravnatelja tega Centra, predsednika ZS in slov. ministra za kulturo (ali njegovega zastopnika); nato zgodovinski oris Slovencev v španščini, nastop

tria Ramovš, recitacije Prešerna in Balantiča; na ogled bodo slikarske, likovne in fotografske razstave. 4. julija, likovni večer; 5. julija, glasbeni; 6. julija, literarni; 7. julija, zaključni spored s folklornimi nastopi.

Predsednik prof. Tine Vivod je na kratko **omenil glavno delovanje.** Na začetku maja so bile volitve delegatov za SSK, za kar sta ZS in MOS izdala pomembno izjavo glede izseljenstva, politične emigracije in domobrancev. Dne 2. junija, Spominska proslava. Od 20. junija do 16. julija je bil na obisku v Ljubljani; 25. junija so delegati za SSK prisostvovali v državni skupščini razglasitvi slovenske samostojnosti; 26. junija slavnostni razglas na trgu pred skupščino; od 27. do 30. junija bi moral zasedati SSK, a je bilo zasedanje odpovedano zaradi napada jugoslovanske vojske na Slovenijo; bil je soglasno izvoljen za predsednika prvega slavnostnega zborovanja; našel je veliko soglasje z drugimi zdomskimi delegacijami. Za proslavo v Argentini je predsednik vlade Peterle 30. junija poslal pismo, a je prišlo prepozno; obiskal ga je in dobil na razpolago vse potrebno za zvezo z arg. radijskimi postajami. Za konec julija sta z arh. Eiletzem govorila pri SKA. 11. avgusta je obiskal Slovence v Mendozi, kjer že imajo "Trg republike Slovenije". Roj slov. srednješolcev Rast XX je odšel v septembru v Slovenijo; zelo važno je, da je ZS mogla zadovoljivo urediti študentovski tritedenski izostanek na arg. šolah. Oktobra je bil na obisku etnolog dr. Janez Bogataj. V začetku novembra so v Instituto Sanmartiniano predstavili slov. prevod življenjepisa o gen. San Martinu (Cukjati) in se srečali s predsednikom Menemom. 20. novembra je predstavil slov. skupnost v Argentini koprskemu škofu dr. M. Pirihu. 28. novembra so obhajali 50-letnico SS. I. februarja so imeli zahvalno mašo za slovensko samostojnost v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši, ki je bila "tako polna kot še nikoli", potem pa v dvorani napitnico, saj je bila Argentina med prvimi, ki je priznala državo Slovenijo. V marcu se je udeležil mladinskega zborovanja. Pripravljajo potovanje Rast-i XXI v Slovenijo. Prišlo je do večjega sožitja s staronaseljenci, kar se je pokazalo ob 15-letnici Svetogorske Marije v Villa Devoto, še bolj pa ob skupni sestavi delegatov za SSK in na manifestaciji pred državnim kongresom; bliža se teden slov. kulture in knjižni sejem, kjer bodo delovali skupno; povezani so z odborniki Triglava. Cesta, ki teče mimo Pristave v Castelarju, se imenuje zdaj "Republika Slovenija" (República de Eslovenia).[2bis)]

"Postali smo zanimivi. Kar ponujajo se nam obiski iz Slovenije: pevec Šifrer, koroški Gallus, skupina filozofov itd. Toliko se govori in piše o potrebi kulturne in etične obnove. Mi temu rečemo: narodna in krščanska obnova. To je držalo pokoncu narod doma toliko stoletij in to smo prinesli izseljenci tudi sem v Argentino. V tem znamenju stopimo v 45. leto Zedinjene Slovenije! Pod svobodnim soncem!"

Za **nadzorni odbor** je prebral poročilo lic. Tine Selan, ki je predlagal odobritev po odboru storjenega in to s priznanjem vsem.

Razvil se je potem daljši **pomenek.** Božidar Fink se je v imenu ministrstva za zunanje zadeve RS zahvalil vsej organizirani skupnosti za pomoč, ki je morala biti učinkovita, da je Argentina tako hitro priznala Slovenijo. - Cof je povedal, da računalnik še ni v rabi, zanimalo pa ga je tudi, kdo nam je ponudil "Teden slovenske kulture". Inž. Dobovšek je na Cofov podatek o računalniku pojasnil, da bo kmalu funkcioniral, ker je na delu že skupina ljudi, ki se ukvarja s pripravo programov (cont. Simonka Rajer Truden in lic. Beno Truden). O ponudbi Tedna kulture pa je prof. Vivod povedal, da je vabilo prišlo preko osebnih stikov sester Andreje in Marjetke Dolinar z vodstvom Kulturnega središča San Martín. - Na vabilo predsednika je dr. Janez Arnež razložil namen svojega obiska v Argentini: v Ljubljani je ustanovil Slovenski katoliški inštitut "Studia Slovenica" in zdaj zbira po vsem svetu arhiv-knjižnico o emigrantih. Iz Kanade in ZDA je že peljal dva zabojnika, zdaj pa bo enega iz Argentine. Kaže, da bo inštitut dobil svoj sedež v šentviških Škofovih zavodih. Cof je svetoval, naj bi tisti, ki ne žele oddati svojih izvirnih arhivov, naredili fotokopije in te oddali dr. Arnežu.

[2bis)] Doslej nismo mogli poizvedeti niti ne razumeti, zakaj se je v šp. za "Republika Slovenija" vpeljal in ustalil izraz "República de Eslovenia" nam. "República Eslovenia". Brž kone domači oblastniki niso hoteli narodne države – poldrugstoletni slovenski sen! – in zato niso hoteli govoriti o "Slovenski republiki" (šp.: República Eslovena; tako nekako kot govorimo o "República Argentina"); verjetno zato, da ne bi zaradi svojega prefinjenega demokratskega duha užalili tistih nekaj tisočev dveh narodnih manjšin, ki imata zagotovoljene poslance v razmerju 1 na 3 tisoč ali 1 na 8 tisoč, medtem ko je za Slovence razmerje približno 1 na 22.000. Zato mora tudi 90% katoliških Slovencev praznovati luteransko reformo enega ali dveh odstotkov luteranov! Prepričani smo, da taki izrazi navidezno demokratskega duha niso nič drugega kakor samoprevaranje oz. poskus prevaranja drugih. Toda dvomimo, da bi se kdo v evropski skupnosti ujel na te limanice.

Ker je US 19. decembra 1991 spremenil članarino, je OZ **potrdil nove vsote:** za samca $ 1 mesečno, za družine pa $ 1,50. Posmrtninska podpora je od 1.1.1992 $ 70,-- za vsak smrtni primer. Odbor si pridržuje pravico, da zviša članarino med letom, če bi se zelo povečala inflacija.

Slučajnosti. Predsednik Društva Slovenska pristava Janez **Jelenc** je poročal v podrobnosti o prihodnjih slovesnostih v zvezi s preimenovanjem ulice Montes v "Repúblika de Eslovenia", za kar gre posebna zasluga župniku Francetu Himmelreichu. - OZ je potrdil imenovanje dr. Milana **Komarja** za častnega člana. . Odločil je tudi, da so častni člani od tega dne naprej oproščeni plačevanja članarine. - Arh. **Eiletz** je želel vedeti, ali je v načrtu kaka posebna zahvala predsedniku Menemu za uradno priznanje Republike Slovenije: odgovorili so mu, da imajo zaprošeno avdienco, da pa bo morda priložnost za to tudi na Tednu slov. kulture. Glede stikov s staronaseljenci je predsednik povedal, da so jih povabili na Slov. dan, da pa bi naj povezava tekla v vrhovih, ker ima pač vsaka skupnost svojo identiteto. - Na vprašanje, **katero zastavo naj bi uporaljali**, narodno ali državno, je prof. Vivod odgovoril, da pripravlja Društvo kopije arg. in slov. himne, novo slovensko zastavo in grb ter protokol za uradne obiske. B. **Fink** je pojasnil, da še ni zakona, ki bi urejal uporabo teh narodnih in državnih simbolov.

Jože **Markež** je dejal, da ga zelo moti, ko po časopisih in drugih medijih zamenjujejo Slovenijo s Slavonijo. Inž. **Dobovšek**, M. **Vasle** in B. **Fink** so nato govorili o svojih intervencijah glede tega, tako na uredništvih kot pred vojaškim štabom, ki je sprožil napačne zapise. (Ta trditev se nam zdi zgrešena in to iz več razlogov: 1. kdorkoli je kdaj naredil tečaj na tim. Escuela de Defensa -Šola za obrambo-, ve, da imajo višji arg. častniki o zadevi zelo jasne pojme; 2. pisna obvestila arg. oboroženih sil o arg. vojaških odpravah v nekdanjo Jugoslavijo so vedno pravilno razlikovala med Slavonijo in Slovenijo, časnikarji pa niso teh obvestil natančno prepisovali, ker so - bili? - pač neuki. n.op.)

Za konec se je predsednik Vivod zahvalil za udeležbo in še enkrat prosil, da **naj se vsakdo, ki je imel stike s tistimi vplivnimi osebnostmi arg. javnega življenja, ki so podprli naše prizadevanje za priznanje države Slovenije, tem osebam še posebej zahvali.**

Primerno pa je, da se na tem mestu posebej **spomnimo tistih prenekaterih oseb iz slov. zdomske skupnosti, ki so te stike navezavali.** Arh. Marjan **Eiletz** je nekoč poudaril pomembno dejstvo, **da smo si Slovenci neprimerno več pridobili z osebnimi stiki, kakor, npr., s sodelovanjem v raznih mednarodnostnih ustanovah**. Smeli bi trditi, da smo slovenski emigranti v Argentini, kot skupnost in kot poedinci, dajali v svojem okolju najboljše pričevanje za Slovence in za Slovenijo.

Ali je potrebno omenjati delovanje **prof. dr. Milana Komarja** in tisto, kar je on pomenil za Slovenijo v svojem okolju? Prav tako bi smeli govoriti o vplivnem delovanju še drugih oseb, od katerih smo nekatere že omenili v drugih poglavjih. Pomislimo samo na **slov. gornike in plezalce**. Pa **še na druge, npr. zastopnike slov kulture; sprva** so bili **Drago** M. **Šijanec** ali **Franja Golob** ali **izdajatelji** prelepega slov. knjižnega izdanja slov. prevoda **speva "Martín Fierro"** z dr. Tinetom Debeljakom na čelu, in še toliko drugih; potem, predvsem v **zadnjih desetletjih** in v **mesecih** dela za priznanje Slovenije, p. **dr. Alojzij Kukovica** SJ, **dr. Marko Kremžar, prof. Tine Vivod, inž. Jernej Dobovšek, dr. Vital Ašič, duh. Tone Rant** SDB in tolikero drugih, ki so delovali v političnih, diplomatskih in vseučiliških krogih, pa tudi med raznimi industrialci ali med profesionalci, kot npr. med odvetniki, zdravniki, inženirji...

Ne smemo pa pozabiti še drugih, morda manj poznanih ali manj omenjanih rojakov. V mislih imamo predvsem **slovenske podjetnike –manjše, srednje in večje**, ki so si poiskali delavna torišča v različnih arg. provincah in prav tam pričeli stopati v stik s kasnejšimi državnimi predstavniki. Že v letih dela za **EXPO-SLOV 74** in **79** je veliko podjetnikov predstavilo slovensko skupnost in postavilo tesne stike z mnogimi zastopniki arg. javnega življenja; imenujmo samo **Brate Oblake** ali sodarje **Bajda** iz Mendoze in še toliko drugih. Ali ni imel sedanji **častni konzul RS Herman Zupan**, katerega tovarne delujejo tudi v rojstni provinci predsednika Menema, La Rioji, in je član organizacije industrialcev, prav zaradi tega pogost in osebni stik s predsednikom države? To je v določenem trenutku veliko pripomoglo za priznanje RS po Argentini, o čemer piše tudi dr. M. Kremžar

Pravočasna ustanovitev nedvomno potrebne Slovensko-Latinskoameriške trgovske zbornice (SLATZ) je pripomogla, da so nekateri njeni člani postali bolj poznani tudi v Sloveniji. Prav obisk Hermana Zupana v Sloveniji kot zastopnika SLATZ je bila priložnost, da je ta naš sorojak prejel častno odlikovanje za konzula, pa tudi temu primerno odgovornost (gl. SS 10.9.1992 35 1).

9. 4. Dobronamerni in "drugačni" obiski

Na **prvi seji US** po OZ, 23. aprila 1992, so govorili o tem, kako je potekel **slovenski del "Knjižnega sejma"**, za kar se je prof. Vivod zahvalil vsem, ki so sodelovali, predvsem dr. Vitalu Ašiču, arh. Eiletzu, prof. Jani Dobovšek, Mirjam Jereb Batagelj, Anici Rode, Luku Debevcu, Ivanu Vombergarju, Marjanu Lobodu ml. in Pristavski folklorni skupini.

Glede zapuščine dr. Ludovika Puša so sklenili, da bodo porabili denar za vzdrževanje lista Svobodna Slovenija in da bo spomine dr. Puša SS objavljala v podlistku. Izšli pa bodo tudi v knjigi, v 500 izvodih, katere natis bo krit z denarjem iz zapuščine. Izvode, ki se ne bi prodali, bodo porazdelili po knjižnicah. (Dr. Arnež je že poslal prvih 6.000 dolarjev in so zato odprli račun v Deutsche Bank.) SS je zamenjala poštno agencijo, zato da bi zboljšala redno dostavljanje; ponovno so natiskali 2., 3. in 4. št. tednika, da jih pošljejo tistim, ki jih niso prejeli. Potem so se razgovarjali o tekočih zadevah kot o Slov. dnevu in Spom. proslavi. Preložili so tudi obisk popevkarja Andreja Šifrerja na mesec oktober.

Društvo Triglav je poslalo pismo, v katerem sporoča, da se želi udeležiti seje MOS-a v Našem domu. Zagovarjala sta to udeležbo v MOS-u E. Cof in prof. Vivod; po Cofovem mnenju bi se s tem nehale razlike med Slovenci v Argentini. Odbor je sklenil, da jih povabi.

Predsednik je prebral **fakse**, ki mu jih je poslal **Andrej Rot**, v katerih govori o morebitnem snemanju za RTV Slovenija. Sklenili so, da Rotu odpišejo in ga seznanijo z odločitvijo MOS-a, "da morajo **prošnje upoštevati formalno predstavništvo**".

Minister Capuder je sporočil imena ljudi, ki sestavljajo delegacijo na **Teden slovenske kulture**, in pojasnil, da SIM ni udeležena.

"Slovenija v svetu" je ime društva, ki so ga ustanovili v Ljubljani štipendisti in preseljenci iz Argentine.

O **skupini zgodovinarjev**, ki bo obiskala Slovence v Argentini, je sporočil župnik Rihar, da so skoraj vsi zaupanja vredni in priporoča njih prijazen sprejem. Nameravajo priti okrog novembra; svetovali pa so jim, da je čas pred oktobrom bolj primeren.

Predsednik Vivod je sporočil, da se je **sestal** s **predsedniki mladinskih odsekov** in te sestanke z njimi **šteje za** uspešno **nadaljevanje mladinskega kongresa**. Dobil je pozitiven odgovor od Miriam Oblak, Gabija Ranta, Ivane Tekavec, Dominika Oblaka in Martina Križa; manjka pa še pristanek Stanka Jelena. **Ta skupina bi vodila organizacijo skupaj s predsedniki odsekov**.

Prejeli so **pismo p. Ivana Tomažiča, kot odgovor na vprašanje ZS o podeljevanju štipendij**. O tem je bilo pojasneno, kako je do štipendije prišlo: nastala je **po zamisli dirigenta Draga** M. **Šijanca**, ki je svojemu sošolcu poveril nalogo, da upravlja denar iz njegovega darila za potovanje ali študij v Sloveniji mladih in delavnih članov zdomske skupnosti v Argentini.

Seja US, 28. maja 1992. ZS je sprejela pokroviteljstvo nad komemoracijo za dr. Ehrlichom. - Iz Mendoze so prejeli pohvalo in priznanje za nastop otrok iz Slomškove šole z igro Čarovnik iz Oza. - Dr. Starc je spet prosil, naj bi odborniki pri procesiji sv. Rešnjega Telesa zasedli prostore, ki so jim določeni.

Na Dneve slov. kulture bodo prišli dr. Capuder, prof. Alojz Rebula, prof. Zora Tavčar, Drago Jančar, B. Novak, Trio Ramovš in trio "Trinajsto prase", pa morda še kdo. Pridejo 27. junija. Prof. Vivod je povedal, da skuša uskladiti tudi obisk prof. Peterleta s temi dnevi, a prišel bi šele 1. julija; prof. Peterle pa je izrazil željo, da bi spoznal čim več "slovenske Argentine", se srečal z mladino itd. Pripravlja že okvirni program, ki predvideva tudi obisk pri kard. Quarracino-ju in predsedniku Menemu. Peterle in Capuder bi stanovala v duhovniški hiši na cesti Bolaños, na hrani pa bi bila v Slov. hiši.

Prvi predsednik prve slovenske demokratične vlade in državni poslanec prof. Lojze Peterle na obisku pri Rudolfu Smersuju, zadnjem predsedniku Narodnega odbora in zadnjem živečem poslancu SLS izvoljenim pred vojno

"Fond Dnevi slovenske kulture": pod tem imenom bodo začeli zbirati denar za stroške v zvezi z dnevi. SS naj seznani ljudi s tem.

Prof. Vivod je povedal, da nekaj gospe in gospodičen obiskuje tečaj za protokol, ki bo veljal za te prireditve (Marjana Vivod, Jana Dobovšek, Alejandra Ašič, Mila Hribar in Marjetka Dolinar).

Dogovorili so se, naj bi darila bila kulturno-umetniške vsebine in oblike; glede tega je bilo več predlogov, darilo za L. Peterleta pa naj preskrbi skupina za protokol. Sprejeli so ponudbo za oglašanje v Slov. kotičku, ki je dal na razpolago oddajo s pogojem, da ZS plača davke na propagando ($ 48 za dva oglasa).

Seja US, 13. avgusta 1992. Prvi del je bil namenjen **pospravi Tedna slov. kulture**. Predsednik Vivod se je zahvalil za sodelovanje in se oprostil za tisto, kar morebiti ni bilo v redu. Potem je **prosil za ocene**, ki naj bi jih bili deležni. Frido **Beznik** je sodil, da so bili dnevi pretežno **namenjeni slov. skupnosti**, ne pa dovolj projicirani na arg. javnost. Po **inž. Dobovšku** so bili **programi predolgi**.

Prof. **Vivod** je dejal, da bo potreben dolgoročni načrt za delo v prihodnjih petih letih; **če bodo dobivali obiske ali hodili na obiske, ne bo časa za notranje življenje skupnosti**. Treba bi bilo pripraviti program za obiske, prireditve itd. Povezava je važna. Marjan **Loboda** je poudaril, da mora biti ZS koordinator; če pa kdo hoče kaj organizirati na lastno odgovornost, je njegova stvar. Dr. Ašič je dejal, da bodo **sčasoma nekateri opravki oz. dejavnosti padle na veleposlaništvo** in konzulat. **Vivod** je vztrajal na tem, da je treba ohraniti "minimalno linijo", da ne bi padli "v aktivizem, ki bi nas ugonobil". **Beznik** je dejal, da ne bodo imeli kaj pokazati, če ne ustvarjajo. Jože **Šenk** je pripomnil: **"Obiski, ki jih dobivamo, so plačani, mi pa garamo. Ne moremo si privoščiti, da bi stalno trkali na vrata naše skupnosti s prošnjami za podporo"**.

Pregledali so **dopise**: Marko Jenšterle je poslal spisek dejavnosti, ki jih je delegacija opravila v času obiska. Vzeli so na znanje zapisnik blejske seje SSK. Prebrali so uradni list (Boletín Oficial), kjer razglašajo Dneve slov. kulture "de interés nacional" (pomembne za državo). SIM želi mnenja o novem statutu; razčlenili ga bodo na prihodnji seji in primerjali z osnutkom, ki so ga pred časom poslali. - Najavljajo se obiski diplomantov iz filozofske fakultete ljubljanske univerze in pevcev Tržaškega okteta (1993).

Dr. Vital **Ašič** je razložil svojo zamisel o "**Instituto Argentino-Esloveno de Cultura**". Ideja je nastala, ko je uvidel potrebo, da nas podpro v širši arg. javnosti. Zamisel se je porodila v razgovorih z dr. Jorge Crespo Montes-om in drugimi prijatelji. V institut bi povabili vplivne arg. osebnosti; tako bi vse, kar bi bilo storjenega, bilo gledano iz arg. zornega kota. Ta inštitut bi imel značaj civilnega nepridobitnega društva ("asociación civil"). Sad teh pripravljalnih pogovorov je dr. Ašič kasneje zgostil v tim. "Acta Fundacional" (gl. IV.2). Pripravljalni odbor so sestavljali dr. Jorge Crespo Montes, inž. Jernej Dobovšek, prof. Jana Peternelj Dobovšek, dr. Vital Ašič in duhovnik Tone Rant SDB.

Arh. Ivan Kogovšek je povedal, da je stopil v stik s koordinatorjem za narodnostne skupnosti v preurejenem delu pristanišča "Puerto Madero", Ernesto-m Mariano-m. Tam je mogoče sodelovati z nastopi, trgovskimi ali likovnimi razstavami ali celo s kratkim prizorom v slovenščini (5-6 minut). Skušajo postaviti Emigrantski paviljon, kjer bodo na ogled reči, ki so jih vseljenci prinesli s seboj. Slovenci bi nastopili med 10. in 13. decembrom, skupaj s Hrvati, Litvanci in Ukrajinci.

Jože Šenk je poročal, da je od Tedna slov. kulture ostalo okrog $ 12.000 dolga in da bo skušal to pokriti s tombolo.

Predsednik je opozoril, da je **treba začeti** s **pripravami za kolonijo**. Pripravljajo tudi videokaseto o Dnevih slov. kulture. Končno so poravnali dolg SS in je s tem v zvezi izrekel zahvalo tiskarni "Vilko" in podjetniku Janezu Čeču, ki sta tako dolgo čakala na plačilo. - Arh. Eiletz je napovedal obisk dr. Tarasa Kermaunerja, ki bo v Argentini 6 mesecev. Govoril je tudi s prof. Rotom o načrtovanem obisku RTV Slovenija, ki je še vedno možen; zato je predsednik sklical sejo za 20. avgust, kjer naj Rot sam, brez posrednikov, razloži idejo, načrte in možnost izvedbe.

Seja ožjega odbora, 20. avgusta 1992, je bila sklicana samo s tem namenom, da bi A. Rot natančno razložil namene, ki jih je imel s snemalno ekipo slov. televizije, pa je Rot po Rezlju sporočil, da je tisto uro zaseden; (s Kermaunerjem je "imel 'asado'" - na žaru pečeno meso!). Rezelj je tudi poročal, kakšen je **Rotov načrt**: on je avtor, RTVS pa tehnična podlaga projekta; prosil je več oseb za sodelovanje, vendar pa je odgovornost Rotova; (morda je bilo za vsem tem tudi finančno vprašanje); od prvotnega celovitega načrta se bo omejil na kulturno in zgodovinsko podlago. (Na kaj je s tem mislil, ni lahko razumeti. n.op.) V razgovoru, ki je sledil, so bile izrečena razna mnenja: razočaranje nad Rotom zaradi njegove odsotnosti; dvome o člankih, ki jih je Rot objavil v slovenskih časopisih; ne ve se, kako Rota predstaviti skupnosti; da RTV nima interesa za tukajšnje prireditve, saj so ji poslali dve kaseti, pa ni bilo odgovora; nesmiselno je, da bi se zaprli, a kdo bi sicer prevzel tako delo; kdor tako piše o skupnosti kot Rot, ne daje garancije naši skupnosti; če nismo več politična emigracija, kaj potem smo? Samo kulturna skupnost? kdo so Rotovi sodelavci v Sloveniji? kdo financira? In še: avtorstvo je eno, edicije na

TV pa ni lahko kontrolirati; Rot ima negativno mnenje o vodilnih ljudeh naše skupnosti, ki jih omenja v svoji knjigi "Vobljubljeni deželi" (Ljubljana 1992). Predsednik **Vivod** je končal razgovor s tem, da je povedal, kako je s filmanjem v Argentini: **da nekdo lahko filma v šolah otroke ali šolske prostore, mora prej dobiti dovoljenje od ravnatelja ali ministrstva; predlaga, naj Rezelj in Mehle sporočita Rotu, naj predstavi napisan program-scenarij, da bi ga obravnavali na MOS-u.**

Potem so govorili o prošnji Slov.-latinskoamer. trg. zbornice (**SLATZ**), ki je želela v SS objaviti prilogo na dveh straneh.Tine Debeljak je naredil prvi proračun za 200 dolarjev in 20 za poštnino. - O obisku študentov s fil. fakultete ljubljanske univerze je slišati govorice, da prihajajo "zganjat turizem", to se pravi, da je stvar precej neresna. - Anka Gaser Savelli je prosila ZS, da pogostí koroški Gallus po njegovem koncertu v Slov.hiši, za kar so določili 300 pesov (ali dolarjev). - Boštjan Kocmur je poslal osebno pismo s prošnjo, naj bi začeli z akcijo po $ 10 za Izseljensko društvo Slovenija v svetu (SVS). - Cof je poročal, da iz Kulturnega središča San Martín ni bila vrnjena slov. zastava, ki je bila izobešena v dvorani A-B. – Pater Ivan Tomažič je poslal polovičen znesek štipendije za leto 1991 (1.750.000 lir).

Seja ZS, 15. oktobra 1992. Govor je bil o **morebitni izjavi ZS** v zvezi z **nerešenimi zadevami političnih emigrantov**; zadnji osnutek izjave je prevzel dr. Vital Ašič, da ga pregleda s pravnega stališča v smislu ustave RS in njenih zakonov.

Poslali bodo slov. **ministru za kulturo** g. Šukljetu **prošnjo za podporo** pri nakupu knjig, slovarjev, učbenikov, zvočnih in videokaset, zemljevidov, stenskih zemljevidov; za zidanje novih šolskih prostorov in opremo prostorov; za izpopolnjevanje učiteljskega osebja, intenzivne tečaje v Córdobi, srečanje-zborovanje slov. učiteljev, razstave (knjižni sejem, sejem narodnosti oz. narodnostnih skupnosti) itd.

Niso še dobili voditelja za kolonijo; prosili bodo Lenčko Malovrh. Za prevoz se bo pogovoril Jože Šenk s Tomažem Rantom. Treba je dati oglase za vpisovanje. Poiskati bi bilo treba možnost za oprostitev IVA (davka na dodano vrednost). - Za kritje stroškov z Dnevi slov. kulture pripravlja Jože Šenk tombolo.

Na obisku je misijonar Ilc; dr. Starc je predlagal, da bi ZS prevzela pokroviteljstvo nad tem obiskom, kar je bilo odobreno.

Skupna seja ZS in SKA, 27. novembra 1992.
Edini namen seje je bil uskladiti prošnjo za podporo Ministrstvu za kulturo RS za dejavnosti, ki so lastne obema društvoma. Potek seje je snel na zvočno kaseto arh. Eiletz.

Seja IO, 22.12.1992. Na začetku je predsednik čestital inž. Dobovšku, ki je sprejel mesto predsednika SKD v Argentini. Potem je poudaril, da je bilo življenje ZS v Argentini v preteklem letu zelo živahno, v soglasju z dogodki v domovini, s katerimi je bila slov. skupnost v Argentini tudi aktivno povezana.

Prebral je čestitke dobljene od radijskega Kotička in Doma iz Carapachaya. Imeli so sestanek staršev kot pripravo na kolonijo; manjkali so samo starši dveh otrok.

Treba je določiti proračun in uredniško linijo za SS. Proračun bodo naredili v dogovoru s pisarno. Glede usmerjenosti ("linije") lista se bo predsednik razgovarjal s Tinetom Debeljakom, ki je tudi odgovoren za pestro vsebino tednika, tako da ga bodo rojaki brali z zanimanjem. Vivod se je zahvalil dr. Starcu, ki je dal naslove nekaterih naročnikov DŽ, ki niso naročeni na SS; poslali jim bodo izvode SS na ogled z vabilom, da se naroče na list. Naročnino bodo s 1. januarjem dvignili za okrog 19%, prav tako ceno oglasov: 1 stolpec x 4 cm, $ 4; mali oglasi z največ 4 vrsticami, $ 4. Cof je poročal, da ima ZS v SLOGI $ 4.521 in v ročni blagajni $ 250. Do konca leta pa ima sledeče obveze: tiskarna $ 9.750, plača za osebje $ 735, honorarji $ 1.479, poštnina $ 350; bo torej $ 7.500 primanjkljaja; vendar so sklenili poravnati predvsem obveznosti do osebja, tiskarni pa plačati stroške tiskanja za en mesec.

Za ZS so dololočili novo članarino: za samca po $ 2 na mesec, za družine pa po $ 3. Upokojenci imajo 50% popusta. Posmrtnina se dvigne na $ 140,-. - Na pismo SIM bo odgovoril predsednik. - Turistično podjetje E-93 iz Slovenije želi dobiti predstavnika v Argentini; odstopijo pismo SLATZ. - Sprejeli so več novih članov.

Seja IO, 11. februarja 1993. Pregledali so prejete **dopise**: 1. pismo Jadrana Strleta o "Projektu Slovenija"; vzeli so ga na znanje. 2. SIM: predsednik Vivod je naročil, naj pošlje pisarna dvojnik dopisa v Bariloče in Mendozo in vpraša, "če je res tako". (zapisnik ne omenja, za katero zadevo je šlo; n.op.) 3. pismo p. Ivana Tomažiča o štipendiji. Potem ko so ga prebrali, je Cof predlagal, da se sprejme predlagana

tretja možnost, - zapisnik ne govori o prvih dveh, da bi namreč poslali v Slovenijo osebo, ki tamkaj nima sorodnikov, še manj takih, pri katerih bi stanovala. Treba je tudi odločiti o tem, kaj storiti v primeru, da se štipendisti ne bi vrnili. Končno odločitev so prepustili za sejo US.

Začeli so pripravljati volitve novega odbora. Predsednik Vivod je že govoril z raznimi osebami, a ni dobil odgovora. Sam bi želel oddati predsedniško mesto in se posvetiti delu z mladino. Dr. Starc je predlagal, naj bi prof. Vivod obdržal mesto, oddal pa naj bi razne "protokolarne obveznosti". Predsednik je tudi povedal, da so nekateri pripravljeni ostati (Tone Oblak, inž. Kogovšek, Mila Hribar), da bi nekateri vstopili (Marjan Jože Loboda, Bogdan Magister), da pa je večina pripravljena sodelovati, a ne kot odborniki.

Obravnavali so tudi druge točke: a) Prehrana otrok v koloniji in zadevni dopis odboru Počitniškega doma. b) Slov. dan bo v Hladnikovem domu in Šenk se bo zanimal, kako je s pripravami. c) Spominsko proslavo pripravljata Frido Beznik in Tone Rode. č) **Slovenski državni praznik**: Prireditev bi bila lahko v soboto 26. junija; pripravil bi jo morda Luka Debevec. d) Tržaški oktet je potrdil obisk za mesec oktober.

Seja US, 26. februarja 1993. OZ so preložili od 19. marca na 4. april zaradi predsednikove odsotnosti. - Sklenili so, da bi **od treh možnosti, ki jih je predlagal g. Tomažič za štipendijo iz Slomškove ustanove**, bila **najbolj primerna** tretja: **oddati denar Škofovim zavodom** v Šentvidu **in imeti možnost, da tam dobitnik štipendije preživi eno leto**.

Spet so govorili o córdobski **koloniji za otroke**. Mija Markež je omenjala primernost lastne uprave (režije). Predsednik Vivod je bil mnenja, da je zadevo treba razjasniti.

Ob smrti zaslužnega organizatorja in prvega blagajnika Društva, lazarista Ladota Lenčka, je Loboda predlagal, naj bi se ga spomnili z žalno sejo.

Vitrih je predložil proračun za ponatis in vezavo knjige za 7. in 8. razred (slovenščina brez slovnice): 100 izvodov $ 1.000, 200 izvodov $ 1.400. Knjige, ki so bile prišle iz Slovenije, so razdelili med voditeljice šol.

Z ozirom na **vprašanje, kako proslavljati dan slov. državnosti**, je bilo **več mnenj** o programu in usmeritvi:

- **po eni strani bi naj bil praznik z največjo možno udeležbo,**
- **po mnenju drugih pa slavnostno praznovanje po vzorcu proslav za 29. oktober;**
- **vsi so se strinjali v tem, naj bi vse praznovanje preveval slovenski duh.**

Možnosti: zahvalna maša, razne vrste akademije ali nastopi (Luka Debevec, Marko Fink), slavnostna večerja ali "napitek", knjižne ali likovne razstave ipd.

Tržaški oktet pride na obisk v času od 13. do 27. oktobra; v skupini je 10 oseb, ki prosijo za sodelovanje pri prevažanju.

V podrobnostih so pripravili **Slov. dan;** o pripravah in sporedu je poročal Jože Šenk; nameravajo poslati vabila drugim slovenskim skupnostim: Benečanom, Triglavu, Bernalčanom, Kotičku, pa tudi uradnim predstavnikom RS v Argentini. SKA je obljubila sodelovati z razstavo knjig.

Sklenili so poslati " **pisne čestitke**" **Zorku Simčiču**, ki se je bil preselil v Slovenijo, kjer je prejel **Prešernovo nagrado** za delo "Človek na obeh straneh stene".

SSK: predsednik Vivod je predlagal, **naj bi ZS "reagirala" na sejo SSK, ali** pa bi njega pooblastila, da **skliče arg. konferenco** SSK, ki bi naj izjavila svojo nezadovoljstvo nad razvojem, zahtevala objavo (publikacijo) izglasovanih dokumentov in sklic kongresa SSK, ki bi naj razčistil položaj.

Tone Oblak je podal kroniko in vtise s potovanja sanhuške skupine po matični Sloveniji in Koroški.

Seja US, 11. marca 1993. Najprej se je Marjan Loboda na prošnjo predsednika Vivoda oddolžil spominu pokojnega Ladislava Lenčka s kratkim opisom njegovega življenja in dela.

Dalj časa je vzelo **razpravljanje o Andreju Rotu** in **RTV Slovenija**. Ko so prebrali pismo o obrazložitvi "projekta", je Bogdan Magister izrazil mnenje, da bi morali proizvajalci sami nositi vse stroške. Prelat Starc je omenil, da se v SH stalno ponavljajo tudi nenapovedani obiski. Jože Šenk je menil, da naj jih sprejmejo, če bi prišli na svoje stroške. Vivod je izjavil, da projekt presega odborovo mandatno dobo, zato naj odločitev o tem ostane na ramah novega odbora. Loboda je poudaril, da je to trgovski projekt in naj ga torej kot takega obravnavajo, zato se je pridružil mnenju Magistra. Ga. Dobovšek bi

stavila pogoj, da bodi odbor zraven tudi pri dokončni izdaji[3] Tako Loboda kot Žnidar sta bila mnenja, naj se posvetujejo z župnikom Riharjem in tudi z društvom "Slovenija v svetu", predvsem pa, da bi naj bili solidarni z "našimi" ljudmi v Sloveniji. Debato so zaključili s predlogom predsednika Vivoda, **da projekta ne "odbijejo", pač pa stavijo predloge.** (Danes se zdi, da bi bili morali staviti **pogoje, ne predlogov**!; n.op.)

Glede sestave novega odbora, o katerem so govorili že med večerjo, je prof. Vivod spraševal, kdo bi hotel prevzeti mesto predsednika. Vsi vprašani so postregli z razlogi za svoj odklon, omenjena pa sta bila kot možna kandidata še Francé Rant in dr. Jože Dobovšek.

ŠESTINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 4. APRILA 1993

Začel ga je predsednik Vivod v mali dvorani Slov. hiše ob 11.15. Pozdravil je vse navzoče in še posebej Božidarja Finka, predstavnika vlade RS. Po molitvi za umrle člane, ki jo je zmolil prelat dr. Alojzij Starc, so poslali pozdravna pisma predsedniku Menem-u, kard. Quarracino-ju, predsedniku slov. vlade dr. Janezu Drnovšku, slov. metropolitu dr. Alojziju Šuštarju, raznim časopisom in koroški Krščanski kulturni zvezi. Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Franc Zorec in Jože Repovž, za preštevalca glasov pa Janez Jelenc in inž. Andrej Grohar.

Najprej je **poročal tajnik Gregor A. Batagelj.** Umrlo je 6 članov, pristopili so 4, tako da je 31.12. 1992 ZS imela 827 članov. Prejeli so 78 dopisov, odposlali pa so jih 153. US je imel 9 rednih sej. Knjižnica je dobila 49 novih knjig, večinoma teh (45) kot darilo Janeza Žitnika. Članstvo in članarino zdaj že upravljajo z računalnikom in računalniška obravnava naročnine in uprave za tednik SS je že tudi v teku. Za to je izrekel zahvalo Benotu Trudnu in Simonki Rajer Truden. Osebno se je pa zahvalil za izredno pomoč Emilu Cofu in Miji Markež. (SS 22.4.1993 14 3)

Blagajničarka cont. Simonka Rajer je poročala, da je bilo prihodkov $ 170.425,61, izdatkov $ 119.431,64, torej $ 50.993,97 prebitka. (Poročila ni v zapisniku, pač pa ga prinaša SS l.c.)

"**Administrator**" **Jože Šenk** je poročal o stroških v zvezi s Tednom slov. kulture in kako so jih krili z darili Domov, posameznikov in tombole. (SS ib)

Koordinator Tedna slov. kulture (poročilo pravi: "Dnevi") **Lojze Rezelj** je povedal, da so te dneve organizirali skupno s slov. ministrstvom za kulturo in da so bile priprave zelo intenzivne. "Kako so dnevi potekali, se mi zdi, da ni potrebno poročati, saj ste bili večina navzoči. O dnevih so poročali časopisi v Sloveniji, objavljali fotografije in tudi naša SS je o dnevih obširno poročala. Navedel je nekaj odlomkov iz poročil.

Npr., znani **Marko Jenšterle** je v "Slovencu" zapisal 10.7.1992:

> **"To je bila trdoživost slovenske kulture. Če smo se po padcu komunizma spraševali, kaj bo s slovensko emigracijo v svetu in še posebej v Argentini, potem nam je ob koncu tokratnih dnevov slovenske kulture v Buenos Airesu več kot jasno, da je emigracija našla nov smisel obstoja: tokrat v čim bolj živem stiku z domovino."** [4]

---

[3] Govorimo o ge. Dobovšek, ker zapisnik ne omenja, ali je šlo za Pavlino Ulrich Dobovšek ali prof. Jano Peternelj Dobovšek. Ker je bila Pavlina Dobovšek odgovorna za tisk, sodimo, da je ona bila tista oseba, ki je govorila o "ediciji". V tem primeru se nam dozdeva, da je bolj primeren izraz "izdaja" (ne: izdanje), prav zato, ker je "izdaja" dvoumen izraz. **Kar je bilo potem mogoče videti na videokasetah, je zadosten dokaz za tako mnenje**. Že v prvi oddaji je videti namerno okrajšane izjave, besede izven konteksta, dolga pridiga dr. Starca, (za katero ni mogoče reči, da povzema vse namene in miselnost SPE), sorazmerno predolge, a pretrgane izjave dr. Kocipra, skrčene (in zato potvorjene) izjave nekaterih članov skupnosti - vse to pa s stalnim vzporejanjem: begunci - nemški kolaboracionisti (?) - odhajajo z doma, Slovenija pa bruha v navdušenju nad osvobojenjem, ki ga ji prinaša "zmagovita" NOB. Prav tako stalno "vzporejanje" prizorov, kot Kociprov nagovor ob domobranski "prisegi" in "slavno in zmagovito NOB" ipd. O kakšni "zvestobi" pričajo po vsem tem arg. emigranti? Da bi pa prinesli na ekranu prizore, fotografirane in filmane pri izkopavanju pobitih iz Krimske jame ali v Jelendolu, ali pa vsaj rokovanje nacistov s komunisti ob podpisu pakta za razdelitev Poljske; ali pa posnetek letaka, ko KPS poziva jugoslovanske vojake, naj dezertirajo - te malenkosti pa navdušenemu prireditelju Rotu niso prišle na um. Pa tudi posnetki iz teharskega in drugih povojnih taborišč, kakšna senzacija in kako privlačna tema za videokamero! - pa so bili gledalci doma za vse to opeharjeni.

[4] Škoda, da je kasneje, kot kaže, Jenšterle spremenil svoje mnenje o SPE v Argentini. Razen, seveda, če zase ni nikoli drugače mislil, - za publiko pa se, kot mnogi novinarji, obrača po vetru.

Aleš Debeljak:

> **"V Argentini imamo opraviti z imenitno slovenščino, ki ni omejena samo na sporazumevanje v domačem krogu, ampak se je sposobna pognati v višave zelo pretanjenega izražanja."**

22.7.1992 je zapisal "Slovenec", da so člani delegacije ocenili,

> **"da pomeni njihov obisk v Argentini velik napredek v medsebojnem sodelovanju, slovensko skupnost pa ocenjujejo za močno postojanko, ki utegne tudi v prihodnje pomagati pri predstavljanju slovenske kulture v Argentini in Južni Ameriki nasploh."**

Rezelj je potem povedal, da se mu je minister Borut Šuklje, ki ga je sprejel na obisku v domovini, zahvalil v svojem imenu in v imenu delegacije. Potem je Rezelj prebral celotni izvedeni program in poimensko omenjal osebe, ki so mu pomagale pri pripravah: odbornike ZS in druge sodelavce. (Popis teh Dni slov. kulture gl. v II.3)

Kulturni referent Frido Beznik je poročal o Domobranski proslavi in Slov. dnevu (SS ib). O Slov. dnevu je dejal, da je bil to "prvi vseslovenski dan v Buenos Airesu", ker so povabili nanj tudi predvojne vseljence, ki so se povabilu odzvali. Sodelovali so tudi na slovitem buenosaireškem "Knjižnem sejmu" s "slovensko omaro" knjig, izdanih v Argentini. Potem je poudaril, da je kult. odsek sodeloval pri vseh uradnih in neuradnih obiskih iz Slovenije, kot tudi pri drugih prireditvah.

Medijski referent Mirko Vasle je poročal o sodelovanju pri "Dnevih slov. kulture" in pri obisku prof. Lojzeta Peterleta (SS ib 4).

Mladinski referenti (dr. Miha Stariha, Franci Žnidar, Dominik Oblak in Bogdan Magister) so poročali, kako je vsak na svojem področju pomagal mladini s poukom, delom in nasveti (SS 29.4.1993 15 4). Tako je Franci Žnidar vodil otroško kolonijo in spremljal Rast XXI v Slovenijo. Zdravnik dr. Miha Stariha je s pomočjo drugih vodil na Pristavi sestanke za mladino od 14. do 18. leta; sestanki so bili ločeno za fante in dekleta. Prof. Vivod pa je organiziral za vse odbornike mlad. organizacij taborjenje na Oblakovi pristavi (kinti) 6. in 7. marca 1993.

O **ST ravn. Marka Bajuka** je poročala **prof. Metka Mizerit** (SS ib). Tečaj je leta 1992 obiskovalo 135 dijakov, ravnateljica je bila dr. Katica Cukjati, prof. zbor pa je imel 15 učnih moči (Frido Beznik, Tine Debeljak, prof. Neda Vesel Dolenc, Marjan Hribar, Andrej Krečič, prof. Kristina Kremžar, dr. Marko Kremžar, Marjan Loboda, lic. Albin Magister, lic. Franci Markež, prof. Metka Mizerit, lic. Tomaž Rant, dr. Alojzij Starc in župnik Jože Škerbec; tajnica: Cirila Žužek; knjižničarka: dr. Nataša Krečič). V bariloški podružnici je bilo 5 dijakov, kjer je tečaj vodil Milan Magister ml. Pouka v SH so imeli 18 sobot, po pet ur vsakokrat. Imeli so začetno in zaključno prireditev. Petošolcev je bilo 23 in so julija šli na abiturientski izlet v matično Slovenijo in na Koroško. Potovanje so organizirali starši. Študentje so bili sprejeti pri nadškofu dr. Šuštarju, prof. Peterletu, dr. Capudru idr. "Dijaki so prekrižarili Slovenijo po dolgem in počez, si ogledali njene naravne lepote in zanimivosti ter se za krono potovanja povzpeli na Triglav. Gotovo je potovanje uspelo in poživilo v dijakih njihovo slovensko zavest." Učnega načrta niso spremenili: slovnica in slovstvo v vsakem letniku od 1. do 5., verouk od 1. do 4., slov. zgodovina od 2. do 5., zemljepis Slovenije v 1. in 2., svetovni nazori v 4. in 5., živa beseda v 1. in 5., vaje v pisanju pa v 3. letniku. Petošolci so izdali almanah "Predstavljamo Argentino", ki so ga na obisku v Sloveniji poklanjali v spomin osebam, ki so se jim priljubile. 7. julija so obiskali tečaj gostje, ki so prišli v Argentino na Dneve slov. kulture: prof. Peterle, dr. Capuder in soproga ter tržaški pisatelj prof. Rebula s soprogo Zoro Tavčar. Četrtošolci pa so se jim predstavili s svojo brošuro "Slovenija tudi moja dežela".

Tajnik za institucionalne zadeve dr. Vital Ašič je govoril o dejavnosti ZS "navzven", to je, usmerjene v svoje arg. okolje in o vlogi (funkciji) predstavniškega društva vse slov. skupnosti (SS ib). Glavno načelo: ohraniti identiteto v arg. družbi, vendar pa biti z njo vedno solidarno in v neogibni bivanjski povezavi. Smisel tega "dela navzven": slov. skupnost mora priti do svojega mesta in priznanja v arg. družbi in državi; tako bo utrdila svojo identiteto, ki je pomemben dejavnik tudi na področju kulturnih in ekonomskih koristi. Za to je potrebno vzpostaviti dobre odnošaje z arg. državo, s Slovenijo kot državo in s tujimi skupnostmi v Argentini. Organi za izvrševanje tega dela: predsednik ZS prof. Vivod, podpredsednik ZS za zunanje zadeve inž. Jernej Dobovšek, tajnica za zunanje zadeve Jana Dobovšek in dr. Vital Ašič. Nato je podrobno opisal delo na posameznih področjih: v razmerju do arg.države, do slov. države, do tujih skupnosti v Argentini, do arg. Cerkve, do arg. osebnosti in ustanov; poročal je tudi o ustanavljanju argentinsko-slovenskega instituta (zavoda) za kulturno izmenjavo ("Instituto Argentino-Esloveno de Cultura e Intercambio"). Potem je podrobno prikazal delo tega slovenskega "lobby-ja", ki je navezal vrsto tesnih stikov in opravil kar nekaj uspešnih posredovanj na visokih pristojnih mestih ter preko teh prijateljev izvajal do neke mere dovoljeni pritisk psihološke, politične, gospodarske in moralne narave za hitro priznanje mlade

države Slovenije. Glede razmerja do slov. države je poročal o svojem obisku v Sloveniji, kjer so ga sprejeli trije ministri, a: "Čeprav prijazno sprejet, sem dobil vtis, da nas skoro ne poznajo. Potrdil sem naše spoštovanje do demokratično izvoljene vlade in željo, da bi bili tudi oni do nas dosledni v izvajanju demokracije. Govor je bil tudi o **potrebi dvojezične šole**, pomoči glede šolskih knjig ter sploh finančne pomoči za naša javna izvajanja..." Za arg. javnost je **ZS izdala brošuro** o Sloveniji z naslovom "**Eslovenia Independiente**". V njej je prikazana Slovenija in njena problematika za zorni kot osebe, ki o Sloveniji nič ali zelo malo ve, kar je primer splošne argentinske publike. Po kratkem opisu se citirajo mnenja o Sloveniji in slovenskem narodu, ki so jih izrekle znane osebnosti, tako iz kulture kot iz politike. Med temi so omenjeni Ernesto Sabato, Mariano Grondona, Milan Kundera itd.; na kratko se prikaže razvoj slov. naroda in navedejo razlogi za osamosvojitveni akt ter vzpostavi pravica do že izvršenega dejstva. Po naročilu ZS je brošuro napisal dr. Ašič. Ker skupnost potrebuje pomoč in simpatijo argentinske družbe, kar se je pokazalo v kritičnih dnevih osamosvojitve in vojne v Sloveniji, so na večerji, kjer so bili zbrani bivši predsednik dr. Frondizi, zgodovinar Enrique de Gandía, pa tudi prof. Peterle, dr. Capuder, Božidar Fink in dr. Marko Kremžar, zasnovali načrt o "Arg.-slov. institutu za kulturno izmenjavo"; med večerjo sta zapela Luka Debevec in Anica Rode nekatere slovenske glasbene bisere; formalizacija te ustanove pa je že tudi v teku.

Plačana oglasa v argentinskih dnevnikih

V prvem primeru gre za tim. "Solicitada", s katero se kdorkoli obrača na določene osebe ali ustanove zato, da jim sporoči svoje mnenje, želje, pritožbe ipd. Vidimo, da sta podpisala ta oglas v imenu ZS inž. J. Dobovšek in Jože Šenk in da so od njiju zahtevali številki osebnih izkaznic, kar je vsekakor bilo proti ustaljeni navadi.

Drugi primer je poročilo o manifestaciji pred spomenikom gen. San Martinu. (Človek bi pričakoval, da bodo listi sami pisali o tem, ne da bi jim bilo treba za to plačevati. Toda pravkar umrla arg. igralka ital. rodu, Iris Marga, je vedno ponavljala, da ni svobode tiska, ampak svoboda tiskovnega podjetja, za kar je uporabljala besedno igro: "no existe la libertad de prensa, sino la libertad de empresa"). V tem članku zasledimo veliko grobih napak: npr., izpustitev besed v 2. odstavku, "una Belgrado", "escenciales" nam. "esenciales" in celo "Eslovenia Unidad" nam . "Eslovenia Unida", vendar pa dostavlja slovensko ime Društva.

Los eslovenos argentinos reclaman solidaridad

Más de tres mil eslovenos y descendientes en la Argentina se reunieron el domingo frente al monumento del Libertador General San Martín de la Capital Federal, para reafirmar la declaración de la independencia de la República Eslovenia y repudiar enérgicamente la agresión militar de Yugoslavia.

Apelaron a la Nación Argentina a que **"alce su voz de protesta y exija el cese de las agresiones y el uso de la fuerza y que el mismo modo que fue cuna y gestora de la libertad e independencia de los pueblos latinoamericanos, defienda estos derechos para todos los pueblos del mundo"**.

El discurso principal del acto estuvo a cargo del ingeniero **Jernej Dobovsek**, vicepresidente 1° de Eslovenia Unida de la Argentina, quien expresó que **"pareciera ser que el mantenimiento de la Yugoslavia del pasado, es el objetivo de las grandes potencias. Sin embargo** —dijo— **Yugoslavia fue desde sus comienzos un estado hegemónico con una Belgrado centralista y avasallador de los pueblos integrantes de la Federación"**.

Destacó **Dobovsek** que **"la independencia eslovena al desaparecer las tensiones producidas por su anexión, contra su voluntad, es una verdadera contribución a la paz en ese sensible territorio centroeuropeo"**, aclarando que "de las naciones que integran Yugoslavia, Eslovenia fue la primera en tener un gobierno democrático a través de las elecciones realizadas en abril de 1990, habiendo constituido esta acción en las primeras expresiones libres de su pueblo luego del derrumbe del sistema marxista".

En cuanto a la repercusión en la comunidad internacional de los hechos que están sucediendo en la zona del conflicto, expresó: **Lamentamos el silencio de las democracias occidentales para quienes la libertad y autodeterminación de los pueblos son valores escenciales. Eslovenia está sola. Necesita el aliento, apoyo y reconocimiento de la comunidad de las naciones que comparten los ideales de democracia, autodeterminación y libertad"**, reclamó.

Eslovenia Unidad
Zedinjena Slovenija

Solicitada

LOS ESLOVENOS EN LA ARGENTINA

Repudiamos enérgicamente la intervención militar a la República de Eslovenia, por el ejército popular yugoslavo.

Convocamos a todos los eslovenos, simpatizantes y amigos al acto que realizaremos el domingo 30 de junio a las 10.30 en la Plaza San Martín y en la Catedral Metropolitana.

Eslovenia Unida

Jernej Dobovsek
C.I. 4.023.896

José Senk
C.I. 4.036.418

Šolski referent Francé Vitrih (SS 6.5.1993 16 4). Leta 1993 je bilo v Vel. Bs.As. 7 osnovnih šol in 4 v notranjosti dežele (Mendoza, Bariloče, Tucumán, San Luis), za špansko govoreče pa dva tečaja (v Slov. hiši in v Mendozi). Šole je obiskovalo 442 otrok (215 deklic in 227 dečkov), oba tečaja pa 39 (16 in 23), skupno torej 481 otrok (231 in 250). Poučevalo je 94 oseb, od katerih jih je bilo 29 rojenih v Sloveniji, 65 pa v Argentini. (O tem je objavilo posebno poročilo DŽ.)

Potem je poročal o prireditvah: Alojzijeva proslava 28. junija, srečanje s prof. Peterletom 4.julija 1992, Slomškova proslava 28.septembra 1992 in prireditev ob začetku šolskega leta 14. marca 1993. Skupnega izleta v podčastniški klub na Ezeizi se je udeležilo 272 šolarjev in 42 odraslih spremljevalcev. Na kolonijo je šlo 61 otrok; vodila jo je Saša Omahna, duhovni vodja je bil župnik Tone Bidovec, pomagali pa so Mija Markež, Andreja Škraba, Helena Zarnik, Veronika Vivod in Marjan Vivod. Na rednih roditeljskih sestankih so govorile voditeljice, dr. Andrej Fink in skupina, ki so jo sestavljali Marjana Batagelj, Alenka in Frido Beznik ter Helena in Franci Žnidar.

Glede učnih pripomočkov je povedal, da je v ponatisu koroška "Naša začetnica", da sta Angelca Klanšek in Mija Markež zbrali gradivo za leposlovje za 7. in 8. razred in da je snov pretipkala in uredila Anka Klemen. Preko Toneta Oblaka so prejeli več zabojev učnih pripomočkov s Koroške, ki jih tam uporabljajo v dvojezičnih šolah.

Voditeljica tečaja za špansko govoreče Marjana Kovač Batagelj je posebej poročala o delu v tem odseku. Otroci so po starosti razdeljeni v 6 skupin: imeli so 36 sobot triurnega pouka; tečaj ima 6 učnih moči, 4 so učiteljice, 2 pa dijakinji ST. Vrzeli v pomanjkanju učnih pripomočkov skušajo zamašiti z učbenikom beneških Slovencev "Prvi dan šole" in koroško "Našo začetnico". Zgod. dogodki v Sloveniji so dali pobudo za poživitev slovenske govorice med rojaki v mestu Mercedes v buenosaireški provinci. Ustanovili so tečaj, ki ga vodi Fredy Grad, uči pa tudi Magda Peternel Telič. Obiskuje ga 15 otrok.

Predsednik prof. Tine Vivod (SS 22.4.1993 14 3) je v svojem poročilu podal splošen povzetek opravljenega dela: stiki s Slovenijo in njeno povezavo z Argentino; stiki z arg. oblastmi in ustanovami; delo v skupnosti, ki ga je na kratko naznačil s prireditvami, delom za mladino, akcijo za denarni sklad za kritje stroškov Tedna slov. kulture in notranje-upravnim delom Društva. SS poudarja predsednikove besede, ko zapiše, da je

"zapadla dveletna delovna doba bila tako polna nalog, da bi jo brez pretiravanja lahko šteli za dvojno. Društvo se je moralo spopasti z nalogami, ki mu niso bile lastne."

OZ je nato odobril povišek članarine na $ 2 mesečno za samca in $ 3 za družino, kar je US sklenil na seji 17.12.1992. Posmrtninsko podporo pa so s 1. januarjem zvišali na $ 140 za vsak smrtni primer.

Nadzorni odbor, v imenu katerega je podal poročilo Tine Selan, je predlagal odobritev knjigovodstva in razrešnico odboru.

Volitve. Odboru do OZ ni uspelo sestaviti celotne kandidatne liste. Zato je predsednik Vivod prosil za **kratek premor**. Med tem so zmogli odstraniti zapreke in predstaviti listo, ki jo je OZ sprejel s

ploskanjem. Novi odbor sestavljajo: **predsednik prof. Tine Vivod; odborniki,** (ki si bodo razdelili mesta na prvi seji)**:** dr. Vital Ašič, Emil Cof, Luka Debevec, inž. Jernej Dobovšek, prof. Jana Dobovšek, dr. Jože Dobovšek, Pavlina Dobovšek, Frido Godec[5] , inž. Andrej Grohar, Ljudmila Hribar, Stanko Jerebič, Marjan Jesenovec, arh. Ivan Kogovšek, Marjan Loboda ml., Bogdan Magister, Helena Malovrh, Mija Markež, Stane Mehle, Blaž Miklič, Stanko Oberžan, Dominik Oblak, Tone Oblak, Saša Omahna, cont. Simonka Rajer Truden, Tone Rode, lic. Tine Selan, Jože Šenk, dr. Alojzij Starc, prof. Franci Sušnik; **častni svet (**bivši predsedniki) **:**.Božo Fink, Marjan Loboda, Lojze Rezelj, arh. Jure Vombergar.

Nanovo izvoljeni predsednik se je zahvalil za izvolitev. Je pa tudi izjavil, da sprejema mesto pod pogojem, da bo vsak odbornik izpolnjeval svoje dolžnosti. Delo bo razdelil po skupinah, tako da na sejah ne bo dolgotrajnega razpravljanja. Delo pa bo usmerjeno predvsem k mladinski problematiki in iskanju pravih prijemov pri reševanju njim lastnih vprašanj.

Pri **Slučajnostih** je Joža Markež spomnil na važno obletnico, ki bi je pri Spominski proslavi ne smeli prezreti: petdesetletnico Grčaric, Turjaka, ustanovitve Slov. domobranstva. Lic. Stanko Jerebič je predlagal, naj bi pooblastili MOS, da preuči prestavitev Slov. dneva na kako drugo nedeljo. Marjan Loboda jim je priklical v spomin zamisel inž. Mozetiča, začetnika Slov. dnevov: naj bi bil Slovenski dan predvsem veselo družabno srečanje, ne pa visokokulturna prireditev. Sklenili so to dati v premislek MOS-u. "Izraženo je bilo nezadovoljstvo ob sporočilu, da je izšel v argentinskem listu (in pozneje priobčen v SS) članek o Sloveniji in bil podpisan z drugim imenom, čeprav je bil le prepisan iz propagandne brošure ZS", ki jo je spisal dr. Ašič [6] (SS. 15.4.1993 13 2).

9. 5. Osebna pričevanja: "živa zgodovina"

Sodimo, da je dejavnost za samostojnost Slovenije, predvsem pa za priznanje nove države s strani arg. oblasti tolikšnega pomena, da se nismo mogli omejiti zgolj na pisane vire ZS, ki, kljub prizadevnosti, s katero so bili sestavljeni, opuščajo mnogokaj pomembnega, ampak smo se poslužili še drugih virov.

Tako smo naprosili nekatere pomembne javne delavce iz tiste dobe, naj nam blagovolijo dostaviti svoja dopolnila, s katerimi bi bilo mogoče dobiti boljši pregled nad vsem dogajanjem. Nekateri so nam posredovali svoje védenje o takratnih dogodkih in nam poslali časopisne izrezke ter razne dokumente; tako npr. **inž. JERNEJ DOBOVŠEK, prof. JANA PETERNELJ DOBOVŠEK** in **dr. VITAL AŠIČ.** Drugi so poslali svoje pripombe, kot npr. **prof. TINE VIVOD.** Poslano gradivo smo delno vključili v to poglavje in v naslednje, delno pa tudi v nekatera poglavja drugega dela (II. 12, 13 in 16)[7]. Še tretji pa so nam poslali bodisi pisno poročilo ali pa nekako okvirno zamisel zanj.

V naslednjih zaglavjih, naslovljenih kar z imenom poročevalca-pričevalca, objavljamo njihova videnja, védenja in s tem tudi njihov delež v zaslugah.

---

[5] Ni prvič, da v zapisnikih OZ nahajamo ime izvoljenega odbornika Frida Godca; vedno gre za Frida Beznika. Prvi priimek je omogočil mladoletnemu begunčku vstop v Argentino, priimek Beznik pa je dobil po stricu, ko je še kot sirota bival na Koroškem.

[6] Pametno bi bilo, ko bi se vsi slov. kulturni delavci navadili vpisovati svoja dela v "Registro Nacional de Propiedad Intelectual" (Drž. registru za avtorske pravice), tudi če so napisana v slovenščini, da si tako zagotovijo tim. "avtorske pravice"; seveda je res, da kljub temu v arg. okolju - ki verjetno glede tega ni edino - ni zadostno oblikovane vesti, ker je "piratstvo" na dnevnem redu: od videokaset do računalniških programov ali razprav univ. profesorjev

[7] Inž. Jernej Dobovšek omenja v svojem poročilu številne dopise, ki jih je ZS poslala ali prejela v času delovanja za samostojnost in priznanje Slovenije. V razgovorih z dr. Ašičem in prof. Jano Dobovšek je postalo popolnoma jasno, da bi ti številni dokumenti morali biti nekje v arhivu ZS. Vendar moramo priznati, da jih doslej nismo mogli najti. Obstoji možnost, da so se morda zamešali med številne druge zavoje, ki se nanašajo predvsem na ekonomsko-finančne zadeve iz prejšnjih let. Seveda osbtoji tudi možnost, da so v kakšnem zasebnem arhivu, ali da so jih odpeljali v že omenjenem zabojniku v domovino. Upamo, da se niso dokončno izgubili. Vsekakor jih je bilo mogoče vsaj delno nadomestiti s fotokopijami, ki sta jih stavila na razpolago dr. Ašič in inž. Dobovšek, za katere bo posebna listnica v arhivu ZS (gl. IV.4.Viri).

Arh. JURE VOMBERGAR

Zadnja poslovna doba arh. Vombergarja (od marca 1989 do marca 1991) je pomembna zlasti zaradi **plebiscita za samostojnost Slovenije in prizadevanja za politično neoporečen odnos do nove države in** obenem izvoljenih **oblasti RS do zdomske** emigrantske **skupnosti**.

V poglavju I.10.6. prinašamo Vombergarjev zelo občuten govor na slavju 50-letnice ZS, v katerem jasno pripoveduje o tisti dobi, zlasti o razmerju do domovinskih oblasti in o novonastalem izzivu s tako mnogoterimi obiski iz Slovenije.

Z datumom "Ljubljana (sic!, ker je bilo pismo res sestavljeno tam), 18. avgusta 1990" sta v imenu ZS predsednik Vombergar in podpredsednik M. Loboda poslala dr. J. Dularju pismo, v katerem ZS

1. prosi, "da pri vsem delovanju ministrstva (..) in kakršnihkoli stikov z izseljenci upoštevate organizacijsko strukturo skupnosti v Argentini;
2. predlaga, da se vse bodoče sodelovanje ureja preko predstavniške organizacije ZS, ki združuje v okviru MOS-a 9 slov. Domov in skupno okrog 3.000 članov;
3. poudarja, da bo do sodelovanja med raznimi skupinami Slovencev v Argentini prišlo po poti strpnosti, spoštovanja pravice do drugačnosti in vseslovenske solidarnosti, ne pa preko tretjih posrednikov;
4. zatrjuje, da ne vidi možnosti za sodelovanje s SIM, ker je ta "doslej našo skupnost ignorirala" in "zaradi nepravilnega preteklega delovanja ne uživa potrebnega zaupanja".

To pismo . oddano v roke naslednji dan, 19.8., se torej ni križalo s pismom dr. Janeza Dularja, "člana IS RS za Slovence po svetu" z dne 22.8.1990, ki je bilo naslovljeno na ZS in MOS, v katerem je dr. Dular omenjal svojo osebno zavzetost in zapisal, "da se je treba pri prvem kulturnem poslanstvu, ki odhaja med Slovence v Argentino iz notranje prenovljene Slovenije in pod posrednim pokroviteljstvom nove slovenske vlade, posebej potruditi, da bodo zagotovljene ustrezna umetniška raven, politična širina in odprtost; zato bo to gostovanje brez enostranske ideološko-politične emblematike, brez vsiljenih in zgodovinsko obremenjenih simbolov", zaradi česar upa, "da bodo ti podatki in zagotovila pomagali ublažiti vaše sicer razumljivo nezaupanje".

Na pismo je odgovorila ZS v imenu MOS-a 31.8.1990. V njem se zahvaljuje, da je slov. demokratična vlada sprejela pokroviteljstvo (ne omenja, da samo posrednega; n.op.) in da se je dr. Dular obrnil naravnost na ZS kot osrednjo organizacijo, brez posredovanja SIM; obenem sporoča, kaj je bilo sklenjeno na seji MOS-a (možnost treh prireditev v SH in srečanje po Domovih, predvsem z mladino in s pevci); vprašuje pa tudi o gostovanju v Bariločah in Mendozi ter v domovih staronaseljencev.

Po tem pismu je prišlo do obiska dr. M. Kremžarja, arh. J. Vombergarja in M. Loboda v Sloveniji, kjer so se sestali tudi z dr. Dularjem. Po "nepričakovanem, zato pa toliko bolj veselem obisku pri nas delegacije ZS" se je zdelo dr. Dularju primerno pisno sporočiti ZS in MOS-u "stališča, do katerih smo se dokopali v dolgih in težavnih, vendar odkritih in uspešnih pogovorih med seboj in z nekaterimi zastopniki SIM". Že smo omenili, kako je dr. Dular v tem pismu vztrajal na tem, da je od uspešnosti načrtovane turneje odvisna rešitev težav v Triglavu in da bi množična udeležba novih v Triglavu pripomogla "k zavestni slovenskosti celotne atmosfere" in da bi to "v navdušenju potegnilo za seboj marsikaterega dezorientiranega člana društva Triglav oziroma njegovega odbora." Z drugimi besedami: dr. Dular je jasno zatrdil, da je "slovenstvo" Triglava bilo odvisno od organizirane emigrantske skupnosti!

Po končani turneji pa je dr. Dularju morala ZS z vsemi organizacijami MOS-a (10 ustanov) poslati nov dopis (25.10.1990). Pismo pravi, da so bili odklonili nastope skupin v skupnosti v okviru SIM in da je zato A. Čuk pripravil načrt nastopov "po svoji volji", kar je onemogočilo gostovanje v Bariločah in Mendozi, pa tudi v San Martinu in Berazateguiju v Velikem Bs.Airesu. Pritožuje se, da je tajnik SIM nastopal uradno in ne kot zasebnik, kot je bilo domenjeno, in da je kot tak spremljal nastopajoče ter v imenu SIM podarjal po Domovih knjige in videokasete. Navsezadnje je imenovani organizator, ki je bil sprejel vse stroške bivanja in potovanj, zahteval povrnitev stroškov za tiste dni, ko so bili nastopi v priredbi ZS; ZS sporoča dr. Dularju, da bo skupaj z MOS-om to storila, a zahteva potrdila o tem od dr. Dularja.

Končno ZS z MOS-om vztraja na tem, "da smo predstavniki ZS in MOS-a soglasni v tem, da se obrnete neposredno in pravočasno na ZS" v primeru, da bi prišle še druge kulturne skupine ali posamezniki. **"Naše krovno društvo je zmožno organizirati gostovanja brez posrednikov. Če bomo potrebovali pomoč, si jo bomo sami priskrbeli. Zahteve po sodelovanju preko posrednikov bomo imeli za izraz nezaupanja in nezaželjenosti in v tem primeru ne moremo obljubiti sodelovanja."**

Zaradi kasnejših nasledkov je izrednega pomena pismo ZS dr. Dularju 2. novembra 1990, s podpisom predsednika arh. Vombergarja in tajnika E. Cofa. Pismu je priložen predlog ZS za preosnovo tedanje SIM s prošnjo, da ga dr. Dular upošteva, - a do tega še dozdaj ni prišlo!

Pismo pa ima še drug predlog, ki je bil sprejet, - kar je bilo nedvomno v veliko korist slov. zdomske skupnosti v Argentini. V uvodu je namreč omenjeno sporočilo, ki ga je ZS dobila o imenovanju predstavnikov slov. vlade v ZDA ter v Zahodni in Vzhodni Evropi in z ozirom na to ZS stavi svoj predlog, ko zapiše:

"Ker predvidevamo, da je potreben takšen predstavnik v Argentini, imamo za primerno, da postavimo tudi naš predlog v zvezi s tem, saj nas neposredno zadeva." Pismo nadaljuje dobesedno:

"Prepričani smo, da bi bila najbolj primerna osebnost, ki bi najbolje zastopala in branila slovenske interese na vseh področjih v tem delu sveta, g. Božidar Fink, jurist z diplomo ljubljanske univerze; po svoji akademski izobrazbi in svetovni razgledanosti bi bil po našem mnenju v čast vsakemu diplomatskemu predstavništvu. Že dolga leta vzdržuje najboljše odnose in stike z argentinskimi oblastmi in z vsemi Slovenci, ki niso bili pod nadzorstvom jugoslovanskega poslaništva. Ni član nobenega političnega vodstva ali drugačne vodilne ekipe, zato smo prepričani, da bi bil sprejemljiv za Slovence vseh emigracijskih izvorov. Prosimo, da tudi ta predlog posredujete pristojnim dejavnikom."

BOŽIDAR FINK,

bivši "posebni pooblaščenec zunanjega ministrstva" RS, je svoj prispevek k osvetlitvi dogodkov iz tistega časa nekoliko okrnil, ker da je njegovo delo imelo izrazito uradni značaj. Kljub temu nam je stavil na razpolago kar precej gradiva, katerega, žal, v celoti ne moremo objaviti. Pač pa nam je mogoče natisniti iz spremnega pisma k poslanemu gradivu njegovo splošno refleksijo o komaj pretekli dobi, ki ga je poklicala v tako pionirsko delo, in o družbi emigrantov, ki ji je služil in tudi predstavljal:

"Slovenska povojna politična emigracija je v dobi komunistične diktature živela svoje življenje, ločeno od dogajanj v nesvobodni Sloveniji.

Ko je začela partijska oblast slabeti in se je nato sesula, pa so zdomski Slovenci hoteli vstopiti v proces državnega osamosvajanja in idejno-političnega osvobajanja. Svetovno javnost je bilo treba seznanjati celo z obstojem slovenskega naroda in jo nato osveščati za sprejemanje njegovih teženj po neodvisnosti in popolni samostojnosti. Posamično in organizirano se je sprožila živa dejavnost iz osrčja skupnosti za razvnemanje navdušenja in za pridobivanje prijateljskega razpoloženja pri vplivnih osebah tukajšnjega javnega življenja.

Slovenska državna oblast pa je morala vzpostavljati tudi neposredne uradne zveze z zunanjim svetom. Za ta namen je odpirala biroje in postavljala posebne pooblaščence, ki so nadomeščali diplomatske predstavnike.

Slovenska skupnost v Argentini je z zadovoljstvom sprejela, da je mogla iz svoje srede predlagati pooblaščenca za ta del sveta v osebi diplomiranega pravnika Božidarja Finka (masten tisk naš). Njegova pristojnost je segala v razpoloženjsko območje izseljencev in je tudi neposredno zadevala njihove interese. Vendar se to poglavje samo dotika zgodovine izseljenstva, saj je uokvirjeno zunaj področja civilne družbe. Upoštevati je še treba, da diplomatska služba, tudi ko jo opravlja nadomestnik, ne more in ne sme biti v očeh javnosti, in da je njena dejavnost predvsem v papirjih. Te vrste delovanje torej ni za sprotno javno obveščanje, temveč gre v zgodovino skoraj samo z listinskimi viri.

Organizirani skupnosti je v zadoščenje, da je delovala v sporazumu z uradnim pooblaščencem in ob njem, ter je tudi njej v čast, da je bil človek iz njenih vrst sprejet in upoštevan od argentinskih in drugih južnoameriških državnih organov ter da so bili njegovi uspehi za mednarodno priznanje in tudi za uveljavljanje Slovenije kot države ter učinki njegovega služenja Slovencem po pokolenju in državljanstvu ocenjeni za vredne posebnega priznanja nadrejenih državnih organov in odlikovanja s častnim znakom svobode Republike Slovenije" (masten tisk naš).

Veliko več zvemo o Finkovem delovanju **iz poročila o odlikovanju**, ki ga je SS objavila 26. februarja 1998 (5 3: vsa št. pomotno nosi ime januarja nam. februarja!). Urednik oz. nepodpisani dopisnik podaja kratek življenjepis Božidarja Finka: njegovo službeno delovanje, uspehe v družinskem življenju in različna **neplačana mesta, ki jih je opravljal v slovenski zdomski skupnosti**. Potem pa na kratko navaja razloge, s katerimi je veleposlanik dr. J. Žgajnar utemeljil

odlikovanje Božidarja Finka s častnim znakom svobode RS in poudarja, da se mu je veleposlanik zahvalil tudi za osebno prijateljstvo, ki ga veže z njim. Prav tako prinaša SS zahvalne besede B. Finka, med katerimi je dejal:

"Delo za ideal ne sme iskati plačila in časti. Moj ideal je vedno bil slovenstvo v vsem, kar obsega, in z vsem, kar služi tej naši danosti. (..) Volja, da služim temu idealu, me je nagibala, da sem privolil v predlog organizirane skupnosti, ki ji pripadam, in potem sprejel imenovanje od slovenske izvršilne oblasti, ki je bila takrat že oblikovana po izidu svobodnih volitev. Opogumljala me je torej zavest, da me podpira zaupanje spet legitimne državne oblasti in tudi zaupanje rojakov, v katerih službo sem bil poklican. V hotenju, da ohranim zaupanje na obeh straneh, nisem nikoli utajil svojega idejnega prepričanja in pripadnosti. (..) **Priznanje, ki je danes izkazano na moje ime, pa naj velja tudi izseljenstvu, ki je z navdušenjem pozdravilo državno osamosvojitev in po močeh prispevalo k uveljavljanju slovenske države"** (masten tisk naš).

Nato je B. Fink izrazil željo, da bi slov. skupnost v Argentini še dolgo ostala takšna, kakršno je v argentinskem občasniku **"Ámbito Diplomático"** "pravkar" opisal veleposlanik. Dejal je tudi, da se je njegova skupina zatekla pod Južni križ predvsem s Prešernom. "Prepojeni z njegovim duhom svobode in plemenite lepote smo se oglašali iz daljave in prihajali do obrobja domovine. S strahom in upanjem smo spremljali njen razvoj, žalovali nad njo in zanjo terjali pravico. (..) Zdaj moramo biti ponosni na našo novo ladjo, čeprav še ni povsem izplula izmed čeri. Zato naj s Prešernom pomolim:

'Da bi nebesa milost nam skazale!
Otajat Kranja našega sinove,
njih in Slovencev vseh okrog rodove,
z domač'mi pesmam' Orfeja poslale!
Da bi nam srca vnel za čast deželе,
med nami potolažil razprtije
in spet zedinil rod slovenšč'ne cele!'"

Med **dokumenti, ki nam jih je prepustil B. Fink,** omenjamo naslednje:

1. ob prejemu prvega odlikovanja, (o katerem smo že govorili), je SS (23.11.1995 46 4) objavila pogovor Tineta Debeljaka z B. Finkom, ki se nanaša na delovanje B. Finka kot pooblaščenca vlade RS na sploh, posebno pa na težave, na katere je naletel, in tudi na ocene, ki jih je njegovo delo zaslužilo tako doma kot med predvojnimi in povojnimi emigranti;
2. Finkov govor na proslavi Dneva slovenske državnosti leta 1993;
3. Podvojene (fotokopirane) listine: a) odlikovanje s častnim znakom svobode RS; b) priznanje in zahvala ministra Thalerja; c) tri pisma zunanjega ministra L. Peterleta; č) pismo generalnega sekretarja (sic!) ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) I. Seničarja;
4. **Pismo predsedniku ZS, prof. Tinetu Vivodu**, z dne 8. septembra 1991, ki ga zaradi pomembnosti prinašamo v celoti:

"Spoštovani gospod predsednik!

Ob prevzemu funkcije, ki mi jo je po ministrstvu za zunanje zadeve naložila slovenska vlada, sem bil obveščen o dejavnostih, ki jih v teh kriznih časih za Slovenijo opravljate s skupino sodelavcev.

Vem, da je delo naporno, a ga vsi opravljate z domiselnostjo in zavzetostjo. Zato je tudi tako uspešno: po vas smo Slovenci dobili novega poznanstva in prijateljev, Slovenijo pa ste približali k sprejetju v svetovno družino narodov.

Za vse opravljeno Vam in sodelavcem izrekam priznanje, obenem pa prosim, da z delom nadaljujete. Pri tem se tudi priporočam za sodelovanje in pomoč pri mojem delu. Vaše in moje področje se v mnogočem pokrivata, čeprav izhaja pooblaščenje iz različnih virov. Vsem gre za isti vrhovni namen, zato vas vabim k dogovornemu sodelovanju in tudi sam ponujam pomoč pri vaših prizadevanjih.

Prosim, gospod predsednik, da sporočite to priznanje in zahvalo vsem, ki z Vami kakorkoli sodelujejo, in prošnjo, da z istim žarom delajo tudi v prihodnje za Slovenijo.

Z željo po novih uspehih Vas in sodelavce iskreno pozdravljam!

Božidar Fink"

DR. MARKO KREMŽAR

Dr. Marko Kremžar je poslal poročilo, o katerem sicer pravi, da ga pisec Zbornika oblikovno lahko priredi ali skrajša po svoji uvidevnosti, a imamo za primerno, da ga objavimo v celoti. Dr. Kremžar k poročilu dostavlja, da je častni konzul RS, **Herman Zupan,** njegovo poročilo o opravljenih posredovanjih na diplomatski ravni dopolnil in odobril. Kar sledi, je dobeseden zapis dr. Kremžarja, z izjemo tipkovnih in malenkostnih drugih popravkov (npr., govor v 1. osebi, razdelitev na odstavke ipd.).

"Z datumom 1.7.1991 je slovenski zunanji minister **dr. Dimitrij Rupelj** imenoval g. Božidarja Finka za "posebnega pooblaščenca ministra", ki naj "vzpostavlja stike in vodi razgovore s predstavniki državnih, političnih, ekonomskih in drugih institucij Republike Argentine". Ker pa je bil imenovani ta čas v Sloveniji, sem pričel navezovati stike z argentinskim zunanjim ministrom. Pri prvem obisku na notranjem in na zunanjem ministrstvu me je spremljal **dr. Andrej Fink**, kasneje pa na zunanjem ministrstvu po enkrat g. **Herman Zupan** in g. **Herman Zupan ml**. Sicer (pa) sem hodil na zunanje ministrstvo tiste tedne redno (sam), (zato) da sem na oddelku za vzhodno in srednjo Evropo poročal o položaju v Sloveniji in posredoval za hitro mednarodno priznanje slovenske države. V ta namen sem tudi zaprosil za avdienco pri zunanjem ministru **dr. Guidu Di Tella**. Sporočili so mi, da potrebujem za to pooblastilo slovenske vlade. Minister Rupelj mi je poslal z datumom 13.7.1991 pooblastilo v slovenščini in odgovarjajočo "Carta Poder" (pooblastilno pismo; n.op.) v španščini, da "v odsotnosti gospoda Božidarja Finka (..) z enakimi pooblastili (..) vzpostavljam stike in vodim razgovore s predstavniki (..) Republike Argentine".

Medtem pa je bilo treba iskati še drugih poti do zunanjega ministra. Obiskal sem bivšega državnega predsednika **dr. Arturja Frondizija**, ki me je sprejel brez odlašanja po posredovanju **zgodovinarke Marilú Carlucci**, ki je delala v Frondizijevem kabinetu (vladi) in katero sem poznal iz časov, ko sta bili z mojo hčerko Veroniko sošolki na univerzi. Dr. Frondiziju so bile dobro znane razmere v razpadajoči Jugoslaviji in je bil hvaležen za dodatne informacije o Sloveniji. Obljubil mi je, da mi bo pomagal odpreti pot do zunanjega ministra in da bo ministrstvu posredoval tudi svoje mnenje, (ki da je) naklonjeno hitremu priznanju slovenske države. Povedal je, da ima redne stike s (severno)ameriško diplomacijo in da bo poslal svoje poglede in razloge za priznanje Republike Slovenije tudi v Washington.

Vzporedno so še drugi rojaki skušali po različnih poteh pospešiti zaprošeno avdienco zame pri zunanjem ministru Di Tella: **jezuit dr. Alojzij Kukovica** je posredoval po cerkveni poti, **inž. Dušan Pipp** po svojem poznanstvu na Instituto Di Tella, podjetnik g. **Herman Zupan** pa po znancih v tajništvu predsednika države. Tako so mi (kmalu zatem) telefonsko sporočili z ministrstva, da me bo sprejel zunanji minister naslednji dan ob petih.

Sestala sva se nekaj minut po napovedani uri v protokolarnih prostorih zunanjega ministrstva, - sama, kakor mi je bilo (prej) sporočeno. Takoj ob pozdravu je minister Di Tella poudaril: **"Sprejemam Vas kot zastopnika slovenske skupnosti v Argentini, katero dobro poznam in globoko cenim."** S tem je nakazal, da ne želi pooblastil slovenskega zunanjega ministrstva, ki sem jih imel pri sebi. V pogovoru, ki je trajal nekako 20 minut, je Di Tella pojasnil, da gleda vlada na dogodke v Sloveniji s simpatijo, a da ne more priznati slovenske državne samostojnosti, dokler tega ne bodo storile vodilne evropske države ("los principales paises europeos"). "Ne moremo biti prva država na svetu, ki bi priznala Slovenijo", so bile njegove besede. Odgovor je bil, da morda ne prva na svetu, a mogoče prva v Ameriki. "To bi bilo mogoče", je menil minister, "a ne morem obljubiti ničesar". Zagotovil je, da bo njegovo ministrstvo storilo vse, kar bo mogoče, da bo republika Slovenija mednarodno priznana. Povedal je, da je predsednik Menem o slovenskem vprašanju dobro poučen in nakazal, da bi bil stik Slovencev s predsednikom koristen. Ob koncu je povedal, da bo stališče argentinske vlade, ki je naklonjena mednarodnemu priznanju slovenske države, posredoval tudi svojim kolegom v vladi ZDA.

Nekaj dni potem je g. Herman Zupan, zdaj častni konzul Republike Slovenije, v osebnem razgovoru s predsednikom **dr. Carlosom Menemom** izrazil željo, naj bi bila Argentina med prvimi državami, ki bi priznale slovensko državno samostojnost. Tako se je zgodilo **16. januarja 1992**. Temu koraku argentinske zunanje politike so kmalu sledile tudi sosednje države..."

Na naslednji strani faksimil odloka 431/92, objavljenega v "Boletín Oficial" dne 18.3.1992 (s. 1609). Zanimiv je datum: 12. marec 1992, - kljub temu, da je arg. vlada priznala RS 16. januarja 1992. V isti številki uradnega lista je tudi priznanje Hrvaške (odlok 428), Armenije (429), Moldave, Tazikstana in Uzbekistana (432) ter Ukrajine (433).

DECRETO 431

Relaciones Exteriores — Reconocimiento de la República de Eslovenia como Estado libre e independiente.

Fecha: 12 marzo 1992.
Publicación: B. O. 18/3/92.

Art 1º — Reconócese a la República de Eslovenia como Estado libre e independiente.

Art. 2º — El Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto adoptará las medidas necesarias para el cumplimiento de lo dispuesto en el artículo precedente.

Art. 3º — Comuníquese, etc. — Menem. — Di Tella.

10. Spremembe v zvestobi nespremenljivemu

V poslanici za Svetovni dan miru leta 1997 je Janez Pavel II. nakazal pot do miru z geslom: "**Ponudi odpuščanje, prejmi mir**". Stanje na svetu se je spremenilo od leta 1968, ko je Pavel VI. za prvi Dan miru vzpostavil geslo: "Vedno je treba govoriti o miru". Danes miru ne ogrožajo samo velesile, ampak navidezno malenkostna narodnostna nasprotja; ne le v isti državi, temveč tudi v istem narodu. Morda zato papež tako poudarja važnost odpuščanja kot enega od pogojev za pristen in trajen mir. Vendar pa odpuščanje samo ne bi bilo edini pogoj za tak mir, saj Janez Pavel II opozarja, da je zanj potrebno tudi "**očiščenje spomina**". Le tako je mogoče "brati" zgodovino narodov in se izogniti "prenaglim in pristranskim sodbam".

Zadnja leta ZS - in slovenske zdomske skupnosti v Argentini nasploh -, so močno zaznamovana z dvema dejstvoma: 1. **petdeseta obletnica slovenske žaloigre**, ob kateri zdomstvo ni moglo reči, da so dani pogoji za spravo in mir, ker kljub samostojni in formalno demokratski državi Sloveniji v njej ni prišlo do novega branja zgodovine in so ostali pri "prenaglih in pristranskih sodbah", bodisi zaradi sprenevedanja ali pa pogosto izhajajoč iz zakrknjenosti duhà. 2. **stalno dejavna** in delno uspešna **zavezanost skupnosti** svojim političnim in narodnim ciljem, ki je v letu 1996 dobila neke vrste izraz, ali dokaz, ob volitvah v slovenski Državni zbor. Slovenska "ne-kruhoborska" zdomska skupnost v Argentini je s tem dokazala, da se spreminja in da je zato tudi živa, a potrdila je tudi, da ni omahnila v svoji neomajni zvestobi resnici in pravici, ki sta po Janezu Pavlu II. predpogoja za spravo.

10. 1. Poskusi bolj "notranje" dejavnosti

Prva seja US, 4. aprila 1993. Predsednik Vivod je poudaril, da se morajo v tej poslovni dobi bolj posvetiti notranjemu delu, posebej mladini. Zato je treba določiti delovne skupine. Pred sestavo novega US je Stanko Jerebič izjavil, da je prof. Vivod sprejel mesto predsednika s pogojem, da razne odseke prevzamejo posebne delovne skupine; da MOS ne zajema v svoji sestavi vseh slov. organizacij in naj bi zato pričeli razgovore s tistimi, katerih področja se nekako križajo z ZS, kot npr. SKA, s čimer bi se izognili dvojnemu reševanju istih zadev.

Nato so sestavili novi Upravni svet: 1. podpredsednik: inž. Jernej Dobovšek; 2. podpredsednik: Jože Šenk; tajnik: Emil Cof; blagajnik: Marjan Loboda ml.; gospodar: Stane Mehle; namestniki odbornikov: Luka Debevec, Helena Malovrh in Franci Žnidar; nadzorni odbor: prof. Jana Dobovšek, Stanko Oberžan in lic. Valentin Selan; častno razsodišče: dr. Vital Ašič, dr. Jože Dobovšek ml. in prof. Franci Sušnik.

Za konec je predsednik povedal, da bo 3. maja ob 18. uri na buenosaireškem Knjižnem sejmu (Feria del Libro) nastop Slovencev, na katerega vabi vse rojake in prosi, da pripeljejo s sabo čim več argentinskih prijateljev; sam se je obvezal, da pride z okrog 100 prijatelji iz San Isidra.

Izredna seja"odbora ZS", 29. aprila 1993. Navzočih je bilo le 6 oseb, namen seje pa je bil začeti s pripravljanjem prireditev.

1) Marko Jenšterle je po faksu odpovedal nastop gledališča Slovenske izseljenske matice (SIM) in se zato opravičil. Ker se poteguje za mesto kulturnega svetovalca na bodočem slov. veleposlaništvu v Buenos Airesu, prosi ZS, da ga podpre v tem prizadevanju; seja je ugotovila, da ZS kot taka ne more podpreti nobenega kandidata. (Upamo, da to ni bil vzrok Jenšterletove kasnejše spremembe v mišljenju in pisanju. n.op.) - Pred nekaj dnevi sta bila dr. Ašič in inž. Dobovšek na seji društva v Bernalu, ki praznuje 50-letnico.
2) Slov. dan na Knjižnem sejmu. Napovedovalec bo Marjan Jože Loboda, govor je napisal Zorko Simčič, prebral ga bo lic. Stanko Jerebič; pela bosta Anica Rode in Luka Debevec ob klavirski spremljavi prof. Ivana Vombergarja; za sklep pa bo nastopila folklorna skupina s Pristave. Potem so govorili o podrobnostih: dvorana za 400 oseb; od običajne, daljša slov. zastava; povabilo predsednikoma SKD in SKA itd.
3) V grobih obrisih so napravili tudi načrt za druge prireditve (Spominski dan, Dan slov. državnosti itd.) in že izbrali vodilne osebe zanje.
4) Sklenili so, naj bi Mendoza in Bariloče določila stalnega zastopnika v MOS-u.
5) Vsa pisma ZS, tako ovitki kot listi, naj odslej v naslovu nosijo natisnjene barve slov. zastave; natečaj za to oskrbi arh. Kogovšek.

Seja "ožjega odbora" (US), 13. maja 1993. 50-letnica Slov. društva v Bernalu. Sporočili so ZS, da so povabili tudi predstavnike SIM, a lahko pridejo samo kulturniki, ne pa funkcionarji. Na sestanku z dr. Ašičem in inž. Dobovškom so ju prosili za kulturno sodelovanje naše skupnosti in zato naj bi šla tjakaj Gallus pa Folk.skupina s Pristave, - če bi, seveda, vabilo sprejela. Vsi navzoči so bili soglasni, da odklanjajo vsak stik s predstavniki SIM. - Če bo Ribniški oktet prišel preko ministrstva, ga bodo sprejeli; ne pa, če ga pripelje SIM. - Predsednik se je vsem zahvalil za sodelovanje pri razstavi slov. knjig na Knjižnem sejmu. Za prihodnje take razstave pa so rekli, da bi naredili prenosno, zložljivo stojnico. - Frido Beznik je poročal, da ima že besedilo za nastop na Spominski proslavi; težave pa so z običajnimi sodelavci, ker so vsi zelo zaposleni. - Tržaški oktet namerava obiskati Argentino od 10. do 13. oktobra, želi pa nastopati za tukajšnjo javnost, predvsem za tiste, ki so italijanskega porekla. Vodijo ga Pangerc in Pertot, spremlja pa pisateljica Zora Tavčar. Potujejo na lastne stroške, a bodo dobili kako podporo od italijanske in morda argentinske vlade. Želijo obiskati kraje, kjer živijo Slovenci, in prosijo za stanovanje, prehrano in prevoz. - V pisarni se je javila Marcela Fabiana Spighich, slušateljica zadnjega leta zgodovine na UBA (Buenosaireški - državni - univerzi), in je prosila, da bi ji dovolili vpogled v zapisnike sej in v druge arhive, ker da pripravlja disertacijo. Je vnukinja vseljencev iz Pule v Istri: predložila je prošnjo dr. José Burucúa, ravn. zgod. odseka na filozofski fakulteti UBA. Odobrili so ji vpogled v zapisnike do leta 1973, na pa za zadnjih 20 let.

Andrej Šifrer v San Justu

Seja US, 3. junija 1993. Društvo iz Mendoze je odgovorilo, da v tako kratkem času ne morejo določiti predstavnika za MOS, "ki bi lahko predstavil njihovo mnenje o tako važni temi, kot je razmerje med nami in domovino". Prof. Vivod je sporočil, da Slovenci v Bariločah soglašajo z ZS. - Z dr. Starcem je predsednik govoril glede nabave novih telefonskih aparatov in majhne centrale. Nujno je tudi, da dobijo še eno linijo, ki bi rabila samo za faks. - Sklenili so, da bodo prihodnje seje "upravnega sveta in ožjega odbora" vsaki drugi četrtek v mescu, enkrat US drugič "ožjega odbora". - Saša Omahna pripravlja organizacijo otroške dejavnosti in kolonijo v Córdobi, ki jo bo vodila. S Tomažem Rantom bosta pregledala, kako bi se mogla povečati zmogljivost prenočišč v Hanželičevem domu s popravilom Camposove hiše. - Prof. Vivod pripravlja taborjenje za mladino (3 ali 4 dni po drž. prazniku 9. julija). Prihodnjo soboto bo imel sestanek z visokošolci z namenom, da obnovijo SKAD. - Mila Hribar je sporočila, da pripravljajo mlad. sprehode ob sobotah popoldne z obiski muzejev, Teatra Colón in drugih zanimivosti Buenos Airesa. Prav tako želijo obiskati Rožmanov dom, kjer bi stanovalcem skuhali slov. jedi, in Dom sv. Vincencija v Slov. vasi, kjer bi nudili kulturni program. V zvezi s tem je prof. Vivod omenil, da se v Mendozi počutijo precej osamljene. - Tržaški oktet pride od 10. do 27. oktobra; treba je določiti dva dneva za obojni obisk, pa tudi napraviti z njimi nekak pisni dogovor. - Dr. Peter Vencelj, "sekretar" za Slovence po svetu, je poslal knjige in jih bo še; so predvsem šolske in nekatere "zelo partizanske", zato jih učiteljice le delno uporabljajo. Splošno mnenje je, naj pošljejo sem po eno knjigo, potem pa bodo tukaj pregledali, katera knjiga odgovarja našemu šolskemu načrtu in krščanski miselnosti. (Pod komunističnim raznarodovalnim vplivom v domovini še zdaj uporabljajo take in podobne izraze kot "sekretar". V Zborniku navadno v takih primerih uporabljamo izraz "tajnik". Nasplošno govorimo, npr., o vatikanskem državnem tajniku ali o državnih tajnikih v vladi ZDA, - v RS pa, kaže, da hočejo nekateri biti kaj več, a se ne zavedajo, da so s tem manjši. n.op.) - Frido Beznik je poročal o generalki za Spom. proslavo. 9) "RTV Slovenija bo snemala 'naše življenje' v Argentini. Ko bo vse gradivo obdelano, nam bo poslala kopijo vsega, kar bo objavljeno v Ljubljani po televiziji." (Besedilo ni jasno: ali bodo dobili kopijo za to, da pristanejo na njeno vsebino pred televizijsko oddajo, ali pa šele po njej, kot nek "vljudnostni posmeh". Vse kaže, da je šlo za drugo možnost. n.op.) Jerebič je poročal, da so bili od RTV v sredo pri Francetu Perniškú, ki je "celo uro pripovedoval o naši begunski poti. Priporočil je, da tisti zasebniki, ki so snemali videokasete na prireditvah, te kasete dajo na razpolago RTV, da jih ta podvoji. V petek bo RTV snemala knjige in revije, ki so bile razstavljene na žegnanju v Slov. hiši. Šli bodo tudi v Mendozo in Bariloče." - Proslava državnega praznika bo v soboto, 26. junija, s slavnostno večerjo za odbornike vseh organizacij; to je, okrog 250 oseb. Organizira S. Jerebič, govorila bosta Božidar Fink in predsednik ZS prof. Vivod. Vstopnina je določena na $ 20,--. Na večerji bodo dali učiteljicam z nad štiridesetletnim poučevanjem v slov. šolah priznanje v obliki listine in darila; za izpeljavo tega načrta so določili poseben odbor.

Seja ožjega odbora, 8. julija 1993. Prebrali so dnevni red, pripravljen za prihodnjo sejo MOS-a. Predsednik je poročal o uspehu taborjenja na Oblakovi pristavi od 9. do 11. julija, katerega se je udeležilo 26 fantov in deklet Pomagali so mu pri vodstvu inž. Jernej Dobovšek, dr. Lojze Kukovica in prof. Franci Sušnik. - Ani Rode, Luka Debevec in prof. Ivan Vombergar so povabljeni na turnejo po Sloveniji; prosijo za podporo pri potnih stroških in bivanju. Sklep: prosili bodo duhovnika Ivana Tomažiča na Dunaju, da naj letošnje obresti Slomškove ustanove izroči omenjenim prosilcem. - Prejeli so denar iz zapuščine dr. Puša (86.316 dolarjev), ki je trenutno naložen v Deutsche Bank; prenesli pa ga bodo v Mutual SLOGA. - Ivan Korošec je poslal pozdrave iz Ljubljane in poročal, da je zastopal ZS na zboru SVS. (O zadevnem pooblastilu ni najti omembe v zapisnikih sej tiste dobe; n.op.) - Potem so prebrali pismo predsednika SKA arh. Eiletza, kjer govori o razširitvi MOS-a. - Prav tako so prebrali faks Andreja Rota, s katerim sporoča svoj odstop kot predstavnik ZS pri oblasteh v Sloveniji. - Predsednik je sporočil, da je predsednik SIM, prof. Mirko Jurak, okrog 40 minut po telefonu pritiskal nanj, da bi mu izsilil obljubo o sodelovanju ZS s SIM. Svetoval je Juraku, naj pošlje pisni predlog. Sklenili so poslati SIM-u kopijo prejšnjega pisma, ki je bilo objavljeno v SS in Slovencu, s katerim so odklonili vsako sodelovanje s SIM. - Blagajnik Loboda je podal poročilo o obisku popevkarja Andreja Šifrerja: prebitek $ 653 so podarili dušnopastirski pisarni. - Okrog 21,15 so se vključili v sejo arh. Eiletz, Jerebič in Rezelj. Eiletz je prebral Rotovo pismo. ZS je že sprejela njegov odstop; za SKA bo ostal še nadalje predstavnik sklada za Meddobje. ZS bo naprosila Pavlinko Korošec Kocmur, naj bi prevzela vlogo osebe za stik z ministrstvom za kulturo. - Spet so govorili o obisku Tržaškega okteta, za katerega so že dobili dvorano A-B v "Teatro San Martín" za 11. oktober, gostoval pa bo tudi med Slovenci v Mendozi 18. in 19. in v Bariločah 22. in 23. oktobra. - Predsednik je prebral kopijo službenega poročila tehničnega vodja ekipe RTV Slovenija, Krušnyja, svojemu predstojniku. Nato se je razvila obširna debata o delu te skupine, ki jo je v glavnem vodil Andrej Rot, ki "se ni držal dogovorov za posamezne intervjuje in obiske slovenskih Domov. Okoli 22,00 odborniki SKA zapustijo skupno sejo. Nadaljuje se splošna kritika postopkov (in domnevnih napletov) Andreja Rota."

Pesnik in pisatelj Francé Papež

Seja US, 12. avgusta 1993. Rezelj je poročal o obisku Tržaškega okteta, za katerega imajo zanimanje tudi v "Triglavu" in v društvu italijanskih izseljencev v Argentini "Dante Alighieri" (Tucumán 1.646). Za prevozne stroške je treba predvideti tisoč ali dva tisoč pesov. Na koncertih po Domovih bodo pobirali primerno vstopnino, vstopnice v Slov. hiši bodo po $ 10. Poskrbeti bo treba za programe po Domovih, ker bodo vsebinsko različni. - Odobrili so Slomškovo štipendijo Albinu Vladimirju Magistru, za vožnjo z letalom v Ljubljano in nazaj. Previšek za to leto predvidenega denarja za štipendije so dodelili skupini Anica Rode, Luka Debevec in Ivan Vombergar, kot podporo za potovanje na turnejo po Sloveniji. - Od buenosaireške občine so prejeli povabilo za sodelovanje na vseljenskem dnevu 13. septembra od 11 do 19 v "Rosedal-u" (cvetlični gaj v znanih "palermskih gozdičkih" na severo-vzhodu glavnega mesta); postavili bi naj stojnice, imeli nastop pevcev in foklore; ves zaslužek bi šel za ZS. Ker so preveč zaposleni, bodo na lep način odklonili vabilo in se priporočili za drugo leto. - Denar Puševe zapuščine so prenesli; skoro polovico, 43.000 dolarjev, v banko Superville na 6% letnih obresti, ostalo pa v SLOGO v pesih, ker so obresti višje: $ 21.650 za 30 dni na 17,5 letnih obresti in $ 21.650 v hranilno knjižico na 16% letnih obresti. Po dolgi razpravi so odločili (11 glasov za, proti 4), da naj dolarji za tri mesece ostanejo v banki Supervielle. - Predsednik Vivod se je zahvalil dr. Starcu za nakup telefonske centrale, ki ima 4 notranje številke. Dobili pa bodo še novo linijo, ki bo izključno za faks. - Slov. ministrstvo za šolo in šport je podelilo štipendije za razne študije v Sloveniji kandidatom Moniki Kambič, Suzani Gracijeli Košir, Kristini Kores in Karini Škrbec. - Razpravljali so dolgo o delu za mladino. Dobro delujejo tam, kjer se starejši skupaj z mladimi povežejo za mnogovrstne dejavnosti: versko, športno, glasbeno-pevsko ipd.; prav tako delujejo uspešno, kjer so odnosi med predsednikom KD in mlad. ref. dobri. Vivod je poudaril, da od mladih ne smejo zahtevati tega, česar jih niso naučili: zato je treba začeti z vplivanjem na starše. - Prebrali so poročila Saše Omahna o pospravi šolske kolonije 1992-1993 in o prvih otroških dnevih 4.9.1993. - Odobrili so vezavo 7 letnikov SS in sicer vsakega po 5 izvodov: za arhiv, za pisarno in 3 za urednike. - "Zvedeli smo, da razne nepoklicane osebe govore pri raznih organizacijah v Sloveniji, kot da so predstavniki slovenske skupnosti v Argentini. Ker se na ta način doma ustvarja zmešnjava, moramo to preprečiti." Na seji MOS-a bodo poudarili, da more v imenu slov. skupnosti v Argentini govoriti le tisti, ki je za to poverjen. "Vsak pa seveda lahko govori kot član slovenske skupnosti." (Priloženi sta poročili Saše Omahna).

Na seji IO, 9. septembra 1993, so se ukvarjali s tekočimi zadevami.

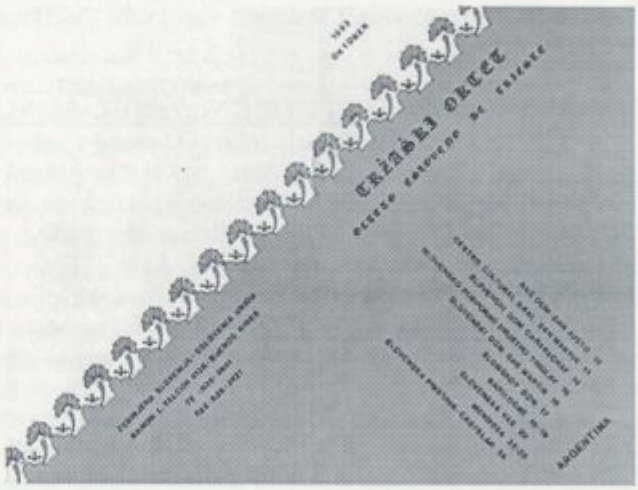
Seja ožjega odbora, 9. septembra 1993. Ker je duhovnik Ivan Tomažič sporočil, da je od štipendije na razpolago 4.500 dolarjev, so odobrili Albinu Vladimirju Magistru 1.630 dolarjev za vožnjo v Slovenijo. Ostalih 2.870 bodo oddali trem članom glasbene skupine: da bo vsak dobil po 1.000 dolarjev; bo ZS dodala 130 dolarjev. - Vitrih je poročal, da so na učiteljski seji sklenili, da bi učitelji/ce odpotovali v Slovenijo 1. julija 1994. Do konca meseca je treba odločiti, kdo naj bi potoval. Prav tako bo treba po Domovih zbrati nekaj denarnih sredstev, ki naj bi šla v skupen sklad za stroške potovanja. Glede bivanja v Sloveniji je ena tretjina časa določena za strokovno izpopolnjevanje, dve tretjini pa za neformalno spoznavanje domovine. - Na prihodnji seji MOS-a bodo govorili o sodelovanju s prekmurskimi Slovenci. - Arh. Kogovšek je poročal, da je na vseljenski proslavi 12. septembra 1993 nastopila ob 13.30 pristavska folklorna skupina, ki je bila za svoj nastop deležna velikega aplavza.

Seja US, 14. oktobra 1993. 1) **Program Trž. okteta** se lepo razvija, čeprav je oktet prispel z enodnevno zamudo. Tako je odpadel 9. oktobra koncert v Slov. hiši in s tem lep dohodek za kritje stroškov. Obisk v Kulturnem središču San Martín je bil dober: dvorana A je bila skoro popolnoma zasedena (211 oseb, več Argentincev kot Slovencev). 2) **Predsednik je prebral pismo nadškofa Šuštarja, ki sprejema vse pogoje za prevzem 80.000 dolarjev iz Slomškove ustanove na Dunaju za gimnazijo v Škofovih zavodih v Šent Vidu, tako da bo ZS tam v teku 20-ih let imela na razpolago 1 sobo in oskrbo za dve osebi, ki bi jih poslali v Ljubljano "na študije ali drugače".** Pismo omenja tudi možnost, da se ustanovi podružnica te gimnazije v Bs.As., "kar bi nam zelo prav prišlo za možnost ustanovitve naše dvojezične šole s pravico javnosti". 3) Inž. Dobovšek je poročal o načrtovanem **obisku učiteljic v Slovenijo**. Dr. Vencelj je predlagal, naj bi prišle januarja 1994. Po daljšem razgovoru so prišli do zaključka, da ta čas ni primeren; boljše bi bilo napraviti ta obisk mesca julija, ko so v Argentini zimske počitnice. 4) Prof. Vivod je poročal o potovanju ekipe arg. TV-kanala ATC na Balkan, pod vodstvom novinarja Osvalda Lorenzo-ja. Na povratku bi se za nekaj dni ustavili v Sloveniji. Zunanjemu ministru prof. L.Peterletu je inž. Dobovšek priporočil, naj delo te skupine podpre in z njo tudi naveže stike, posebno še, če namerava decembra priti v Argentino. 5) Arh. Eiletz je obvestil, da so prišli v Argentino, na 5. olimpijado informatike, trije slov. srednješolci, ki so bili letos prvič povabljeni. Vse stroške krije arg. vlada. Na povratku bi se radi ustavili v Bs.As, kjer bi na sestanku SKA poročali o tem tekmovanju. 6) Triglav je objavil oglas za vpis otrok v tečaj za telovadbo. Vivod se bo glede tega pogovoril s predsednikom Triglava Rudolfom Živcem. - 7) **Otroška kolonija** v Córdobi je že v polni pripravi. Blagajnik Loboda naj se s Tomažem Rantom dogovori glede cene za stanovanje in prehrano. Prof. Vivod pričakuje veliko udeležencev, zato je treba vpisovati točno po vrstnem redu prijav. Ni pa še končnega števila o stanovanjski zmogljivosti dóma, kar je odvisno od preureditve Camposove hiše.

Seja ožjega odbora, 11. novembra 1993. Govorili so o šolski koloniji. Nastala je težava s prevozom: Chevallier (zapisnik pravi: Chevrolet) je dvignil cene od 2.500 na 3.000 za vsak omnibus, a jih nima zadosti na razpolago; zato bo treba še iskati, morda pri Peršuhu, ki ima sedaj nove avtobuse. Upravnik počitniškega doma, Tomaž Rant, je ceno od lanskih 14 pesov dnevno, za stanovanje in hrano na osebo, letos dvignil na 18 pesov, o čemer bo še treba govoriti; vendar pa so določili ceno za vsakega otroka na $ 330. - Ker so se "življenjski stroški" (šp.: costo de vida) povišali samo za približno 8%, so sklenili, da obdrži ZS v letu 1994 isto članarino: $ 2 na mesec za samce, $ 3 za družine. - Glede naročnine SS so sklenili, da ostane na $ 55 letno, dokler ne dobijo odgovora na prošnjo (naslovljeno na ADEPA – Asociación de Entidades Periodísticas Argentinas, Združenje arg. časnikarskih podjetij), da bi SS priznala nižjo poštno tarifo. - Ker je Rožmanov dom v težkem denarnem stanju, so sklenili, da ga oprostijo plačevanja oglasov in se mu odpiše dolg 324-ih pesov, ki se je nabral v letih 1992-3. - Zato da bi postala SS bolj zanimiva, je predsednik že govoril s Tinetom Debeljakom o vnašanju možnih in potrebnih sprememb. Predlagal je pogovore s predsedniki Domov in drugimi pomembnimi dejavniki v slov. skupnosti.

Seja US, 9. decembra 1993. Za kolonijo se je prijavilo 72 otrok. V Hanželičevem domu imajo vse hiše - razen "Camposove", ki še ni dokončana, - kopalnico s toplo vodo; jedilnico bodo prepleskali. Za prevoz sta predvidena 2 avtobusa. - Zadeva s Slomškovo ustanovo je zaključena; v soglasju z ZS in MOS-om je bila vsa glavnica izročena Škofovim zavodom s poznanimi pogoji. - Dr. Peter Vencelj, tajnik Ministrstva za zunanje zadeve, vabi, izjemoma, voditeljice šol na tečaj in spoznavanje Slovenije: 13 oseb s plačanim prevozom in oskrbo za seminar, ki bo trajal od 24. januarja do 14. februarja. Začetek bo v Dolenjskih toplicah, potem potovanje po Sloveniji in zaključek pred Prešernovim spomenikom v Ljubljani. Namen seminarja je izmenjava poklicnih izkušenj in osebnih vtisov ter poklicno usposabljanje voditeljic šol iz vseh krajev, kot povabljenim gostom pa tudi priznanje za dolgoletno zastonjsko delo s poučevanjem; voditeljice so žive priče tega dela in bi lahko navezale stike s parlamentarno komisijo za upokojitev. - Prof. Vivod sporoča, da se pričakuje obisk prof. Peterleta in dr. Venclja za prvo polovico marca. - Veliko skupin namerava iz Slovenije iti na obisk v Argentino. - Predsednik Vivod poudarja

važnost spoštljive komemoracije 50-letnice velepomora. - Arh. Kogovšek je sporočil, da se je prijavilo veliko udeležencev z gradivom za božično razstavo; Pavlina Dobovšek je menila, da bi bilo to nekako dopolnjevanje božičnice ZSMŽ: Jerebič je svetoval filmanje te in drugih prireditev. - Prof. Peterle je priporočil obisk mariborskega okteta. - Ministrstvo za šole in šport RS zahteva podroben proračun za različne dejavnosti, ki bi jih načrtovali. - Prejeta je bila zahvala od Trž. okteta za sodelovanje, ki jim ga je ZS nudila ob njihovem obisku v Argentini.

Seja US, 25. februarja 1994 (s svinčnikom je popravljen dan 17.2.) Začeli so s pripravo OZ. Določili so za to soboto, 26. marca ob 19. uri. Tajnik je poročal, da sta že pripravljena letno poročilo Društva in letna bilanca. Na prihodnji seji bodo dali končno obliko poročilom odbornikov. Sklenili so predlagati spremembo 13. čl. Pravil: rok, po katerem mora OZ zasedati najkasneje tri mesece po končani poslovni dobi, bodo podaljšali na pet mesecev. Predsednik je predlagal, naj pošljejo **pisna vabila na OZ vsem članom** in da naj vsa poročila v skrajšani obliki izročijo članom, ki se OZ udeležijo. Treba bo **razpravljati o dveh poglavitnih zadevah**:

1. povezava s staronaseljenci;
2. vloga ZS v bodočem razvoju slov. organizacij v Argentini.

Podala sta poročili blagajnik in kult. referent.

Napovedani so obiski članov slovenske vlade: prof. Lojze Peterle med 4. in 8. majem, dr. Peter Vencelj pa od 10. do 14. marca.

Komemoracija 50. obletnice rodomora. "Predsednik Vivod izjavi, da bomo v času, ko bodo doma rdeči oblastniki slavili konec vojne, žalovali nad slovenskim rodomorom in začetkom novega suženjstva slovenskega naroda." Treba je določiti 3 osebe za organizacijo vseh teh spominskih prireditev; govoril je tudi z urednikom SS o izdanju zbornika.

Slovenci v Miramarju so sestavili nov odbor, katerega predsednik je Tone Japelj; sedaj preurejajo hišo.

Voditeljice šol so že nehale seminar in zdaj potujejo po Sloveniji. V "Slovencu" je o tem obisku izšel članek "Led je prebit". V zvezi s tem je bilo sklenjeno, da se pošlje zahvalno pismo Min. za zun. zadeve RS za pomoč pri potovanju voditeljic na seminar.

Vivod in Jerebič sta poročala o lepo uspeli božični razstavi.

Odobrili so pismo novinarju dnevnika "La Nación", Manuel-u Castillón-u, ki je pisal o lepotah Slovenije. Ker bo v kratkem spet odpotoval v Slovenijo, mu bodo dali priporočilna pisma za razne osebnosti.

Dr. Ašič je povedal, da napredujeta dva načrta: 1. preimenovati cesto Santos Dumond v mestu Bs.As. v "República de Eslovenia"; 2. Arg.-slovenski institut za medsebojno spoznavanje in sodelovanje.

Predsednik Vivod je poročal, da je na sestanku z mladimi opazil velik optimizem. OZ novega SKAD-a bo 12. marca. - Vivod je izrazil željo, da bi sejam MOS-a prisostvovalo čim več odbornikov ZS, kadar bi bile seje v SH . – Slovensko Min. za zun. zadeve je odobrilo potovanje Folklorne skupine Franceta Marolta v Argentino; želi, da nastopi tudi v skupnosti. - Za obisk pa se ponujajo tudi: Musica Viva, Sava-Kranj in Primorski akad. pevski zbor Vinko Vodopivec. - Krščanska kult. zveza iz Celovca je prosila za spored načrtovanih obiskov v Slovenijo, tako s strani Rast-i XXIII in drugih podobnih skupin; ponudila je povratne obiske in obljubila pošiljanje šolskega lista "Mladi rod" in šolskih pripomočkov.

Seja US, 10. marca 1994. Dr. Katica Cukjati se je zavzela za rešitev zadeve z zemljiščem pok. M. Stareta v kraju Esteban Etcheverría. Jeretinovi so se odpovedali svojemu delu v korist ZS. - Mladinsko gledališče iz Maribora bo gostovalo s Sheherazado v "Teatro Cervantes" od 13. do 17. aprila. Premiere se želi udeležiti dr. Peter Vencelj, ki se bo tedaj mudil v Buenos Airesu. Poslali so že vso scenerijo. Saša Omahna je poročala o šolski koloniji. Vse je bilo v redu. Govorili so slovensko. A treba je še česa več, da se začetni uspehi ne pretrgajo. Zato je predlagala za 9. april na Pristavi športni sestanek šolske mladine iz vseh Domov. Predsednik je svetoval, naj to odobrijo, da pa naj te in druge prireditve tudi filmajo in jih potem kažejo na poznejših sestankih. - Prof. Vivod bo skušal predlagati "po svojih močeh", katere arg. osebnosti bi bile lahko včlanjene v "Instituto Esloveno-Argentino de Intercambio Cultural". - Tudi na

letošnjem Knjižnem sejmu bodo imeli svojo izložbeno okno ("vitrino"). - V Triglavu je bil rešen tim. primer Tineta Debeljaka, ki ga je svojčas prejšnji odbor - večinoma v jugo-komunističnih rokah - imenoval za "persona non grata". Na skupni seji odbora društva Triglav s prof. Vivodom in dr. Ašičem so se nanovo vzpostavili medsebojni odnošaji. Dne 17.9.1993 so spremenili ime, tako da so iz njega črtali "jugoslovanski", kar je že odobrila "Inspección de Personas Jurídicas". **"Tako je Triglav popolnoma slovenski."** Želijo z ZS medsebojno izmenjavo pobud in informacij. "Triglav in novi naseljenci (sic, po 45 letih!) obdržimo vsak svojo "identiteto"; vzdrževali pa bomo čimboljše medsebojne stike."

SEDEMINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 26. MARCA 1994

Kot so bili sklenili, se je tokrat OZ sestal v soboto zvečer. Po maši v cerkvi Marije Pomagaj, ki jo je daroval prelat dr. Alojzij Starc, so se člani zbrali v jedilnici SH. Poslali so pozdravna pisma predsedniku Menemu, kard. Quarracino-ju, nadškofu Šuštarju, zun. ministru slov. vlade dr. Lojzetu Peterletu in uredništvom zdomskih listov. Na predlog raznih članov so poslali pisma še sorodnim organizacijam v ZDA, Kanadi, Avstraliji, Angliji, Franciji pa tudi na Koroškem, kot tudi Društvu slov. izobražencev na Primorskem in, kajpak, dr. Petru Venclju, čeravno je bil tedaj na obisku v Argentini.

Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Mara Bidovec in Jože Repovž, za preštevalca glasov pa Janez Dimnik in cont. Milan Magister. Soglasno so odobrili zapisnik prejšnjega OZ. Nato so prešli k poročilom, (ki so v zapisniku označena po črkah od A do F, kot je to navada zadnja leta).

Tajnik Emil Cof je povedal, da je konec leta 1993 Društvo imelo 822 članov; med letom so umrli 4 člani, med njimi dr. Julij Savelli in dr. Vinko Brumen; izstopila je ena članica. Knjižnica in videoteka sta redno delovali, a bilo je malo izposojevalcev. Prejeli so 62 pisem, odposlali pa so jih 161. Pisarna ZS upravlja tudi SS, kar daje veliko dela, saj tedensko razdeli 1.050 izvodov, približno polovico po raznašalcih, drugo pa po pošti.

Blagajnik Marjan Loboda ml. je poročal, da je Društvo imelo $ 204.450,86 prihodkov, $ 97.199,47 izdatkov, torej $ 107.251,39 prebitka.

Kulturni referent lic. Stanko Jerebič je omenil glavne prireditve: Slov. dan v Hladnikovem domu v Slov. vasi; razstava slov. knjig na Knjižnem sejmu s kratko akademijo in nagovorom; Spominska proslava; praznik Slov. državnosti s koncelebrirano mašo, dvema pozdravnima govoroma in slavnostno večerjo. Toda "v kroniko kulturne dejavnosti Slovencev v Argentini" spadajo še naslednje prireditve: a) obisk sanhuških pevcev, plesalcev in recitatorjev v Sloveniji; b) spominske proslave po KD; c) navzočnost pristavske folklorne skupine na Prazniku narodnih skupnosti v Bariločah; č) proslava 60-letnice DŽ; d) Balantičeva proslava ob 50. obletnici njegove smrti v Našem domu San Justo; e) gostovanje Tržaškega okteta po KD; f) razstava jaslic in božičnih motivov v Slov. hiši. Ustanovil se je tudi mladinski pevski zbor v San Martinu. Šolski otroci so pripravili igro "Pepelko", mladina pa "Priložnostnega zdravnika" in komedijo "Poročil se bom s svojo ženo".

Šolski referent Francé Vitrih je kot navadno podal najdaljše poročilo. Delovalo je leta 1993 šest (6) sobotnih osnovnih šol v Velikem Bs.As. in 4 v notranjosti (Bariloče, Mendoza, San Luis in Tucumán). V Mendozi in SH sta delovala tečaja za špansko govoreče. Voditeljice so bile: Metka Slabe, Mija Markež, Helena Malovrh, Angelca Klanšek, Katica Dimnik, Mirjam Goljevšček, Marta Jerman, Lenčka Božnar, Jožica Zupanc in Jožejka Žakelj, za špansko govoreče pa Marjana Batagelj in Veronika Bajuk. Predsedniki v odborih staršev so bili Martin Jeretina (Carapachay), Metka Kopač (Castelar), Saša Omahna (Ramos Mejía), Lojze Modic (San Justo), Gabrijela Marolt (San Martín), Marija Bratuš (Slov. vas), Jože Šmon (Mendoza) in Irena Žirovnik Roson (Slov.hiša). Pri odrskih nastopih so pomagali Frido Beznik, Maks Borštnik, Tine Kovačič, Miha Gaser in Dominik Oblak.

Šole je obiskovalo 468 otrok (227 deklic in 241 dečkov). Osmi razred je končalo 29 učencev. V vrtcu je bilo 120 otrok. Poučevalo je 85 učnih moči. V slovenskih tečajih za špansko govoreče je bilo 47 otrok (22 in 25). Šolski odsek ZS je imel redne mesečne seje, po potrebi tudi izredne. Na vseh je bil prisoten tudi prelat dr. Starc, občasno pa Frido Beznik.

Skupne prireditve so bile običajne: 21. junija Alojzijeva proslava; 25. septembra Slomškova proslava; 13. marca začetek šolskega leta; 26. junija proslava slov. drž. praznika; 4. septembra "Prvi športni dan za otroke osnovnih šol". Izlet so zaradi slabega vremena s 30. oktobra prestavili na 6. november, a tudi tisti dan je bilo muhasto vreme; šli so v klub letalskih podčastnikov na Ezeizo. Kolonije (od 27.12.1993 do 11.1.1994, v Hanželičevem domu v Córdobi) se je udeležilo 73 otrok(40 in 33). Vodili so kolonijo Saša Omahna, duhovni vodja Jože Škerbec, Mija Markež, sestri Snežna in Helena Zarnik pa bratje Veronika, Marjan in Kristjan Vivod ter Jani Dobovšek. - Poleg tega je imela vsaka šola še svoje lastne prireditve.

Od 24. januarja do 13. februarja je bil v Sloveniji seminar za učitelje, ki poučujejo v slov. šolah v Argentini. Udeležile so se ga voditeljice Marjana Kovač Batagelj, Metka Slabe, Mija Markež, Helena Zupan Malovrh, Mirjam Goljevšček, Katica Kovač Dimnik, Angelca Klanšek, Jožica Kopač Zupanc, Lenčka Božnar, Marta Malovrh Jerman, ravnateljica ST Metka Mizerit in Milan Magister ml., ki vodi ST v Bariločah. V SS so udeleženci seminarja objavljali kroniko seminarja.

Na roditeljskih sestankih so govorili kateheti in voditeljice, predavali pa so dr. Andrej Fink in delovna skupina Marjana Batagelj, Frido in Alenka Beznik. (Priložena so podrobna poročila o posameznih šolah in o počitniških dnevih 1994, označena s Č 10 do Č 23).

Poročilo Srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka je podala ravnateljica prof. Metka Mizerit. V SH je tečaj obiskovalo 129 dijakov; imeli so tudi dva dopisna dijaka (iz Tucumana in San Luisa). Prof. zbor so sestavljali Frido Beznik, Luka Debevec, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Rok Fink, Štefan Godec, Marjan Hribar, prof. Kristina Kremžar, dr. Marko Kremžar, Marjan Loboda, prof. Alenka Magister, Minka Simčič, dr. Alojzij Starc, župnik Jože Škerbec, arh. Jure Vombergar, pri petju sta pomagala dr. Jože Rožanc in Anica Mehle. Tajnica tečaja je bila Alenka Poznič. ST v Bariločah je imel štiri dijake; vodil je tečaj Milan Magister ml., poučevala pa sta še Zdenka Jan in dr. Stane Žužek. Z Mendozo niso imeli zvez; skušali bodo te vzpostaviti v bodoče.

Tečaj je deloval po izdelanem načrtu vse leto in sicer 20 sobot po pet ur. Imeli so začetno in zaključno prireditev; na zaključni so kot po navadi razdelili nagrade najboljšim dijakom.

Učni načrt so delno spremenili. Za prvi in drugi letnik so spet uvedli petje. Petošolci so pod vodstvom Kristine Kremžar pripravili almanah "Sonce bo vedno sijalo...". Ponesli so to malo knjižico s seboj v Slovenijo, kjer so jo podarjevali dobrotnikom in sorodnikom. Julija je že tretja RAST odpotovala v Slovenijo. Tokrat pod vodstvom Ivane Tekavec in Francija Pavliča CM. Sprejeli so jih nadškof Šuštar, mariborski škof Krambergar, koprski škof Pirih, zun. minister prof. Peterle in drž. tajnik dr. Vencelj. Slovenijo pa so prevozili skoro vso: Dolenjsko, Gorenjsko, Štajersko, Primorsko in tudi Koroško. Obiskali so Kočevski rog in Teharje, Bled in Brezje, bili so pri Gospe Sveti in na Krnskem gradu.

Profesorjem stoji ob strani odbor staršev.

Potem je **predsednik prof. Vivod** oddal predsedstvo zbora inž. Jerneju Dobovšku in podal svoje poročilo. Izjavil je, da **stopajo v 48. obdobje krovne slov. organizacije v Argentini v času, ko obiski in izmenjava med domovino in emigracijo rastejo iz dneva v dan, za kar je potrdilo prav navzočnost (v Argentini) drž. tajnika za Slovence po svetu dr. Petra Venclja**. Potem je obravnaval posamezne točke:

1) Splošno stanje društva: Dodatni telefon, urejanje uprave, urejanje lastništva Pristave s pomočjo dr. T. Žužka in arh. I. Kogovška, uporaba računalnika, preverjanje in ugotavljanje natančnih naslovov, pregled finančnega stanja.
2) Premiki datumov v koledarju prireditev: Prenesli so Slov. dan na tisto nedeljo v septembru ali oktobru, ki sovpada z obletnico doma, ki ga tisto leto pripravlja; v Slovenijo so sporočili, da želijo sprejemati obiske v tem času. Letos se je pridružil Domovom, ki prirejajo Slov. dan, tudi San Martin, s čimer je število naraslo na pet krajev.
3) Predstavitve: Že od leta 1991 je ZS navzoča na buenosaireškem Knjižnem sejmu. - Njeni predstavniki so šli na proslavo 50-letnice Slov. društva v Bernalu, vendar je bilo jasno povedano, da ne želijo biti vključeni v območje delovanja SIM-a, dokler ta organizacija ne spremeni svojih pravil in ji predsedujejo veljaki iz "prejšnjih" časov. Za mnoge je bila novost proslava slov. državnosti leta 1993. - Božična razstava v zamisli odbora Mila Hribar-arh. Kogovšek je pomenila zanimivost in presenečenje. - Dan vseljencev je bil priložnost, da je skupina mladih iz družin Šenk in Kogovšek predstavila slov. skupnost z narodnimi nošami in zastavama.
4) Razpisali so zadnjo verzijo štipendije Slomškove ustanove, ki so jo na predlog Pristave podelili maturantu Binetu Magistru ml., preostali del pa pevcem Anici Rode, Luku Debevcu in prof. Ivanu Vombergarju.
5) Obiski od doma:

"Argentina je postala zanimiva. To zanimanje nam nalaga dolžnosti, postavlja nam pa pred oči tudi dejstvo, da bo naše delovanje od sedaj naprej trdno povezano z matično domovino, a vendar z določenimi pogoji...(..) Med temi je nedvomno na prvem mestu RTV Slovenija postavila našo skupnost pred izreden izziv. Po dolgih pogovorih in na podlagi zagotovil, da bomo kot skupnost lahko sodelovali pri končnem oblikovanju serije o Slovencih v Argentini, se je ekipa, ki so jo sestavljali Šenk, Rezelj, Jerebič in Vivod vrgla v to delo. Resnici na ljubo pa moramo povedati, da smo se ob končni analizi znašli pred drugačnimi izhodišči, kot je bilo dogovorjeno. Če pa dodam k temu, da sem pred kratkim videl definitivno verzijo "Pričevanja o zvestobi", moram

reči, da je to delo neobjektivno. Manipulacija televizijskih efektov podaja nerealno kontinuiteto dogodkov, zgodovinsko in vsebinsko je nekompletna in subjektivno označena, kar daje celotnemu delu pristranski pečat. Obžalujem, da ni bila izpolnjena dana beseda prireditelјev, da bi kot skupnost lahko sodelovali pri končnem oblikovanju ciclusa 9 oddaj."

Omenil je potem še obisk Tržaškega okteta", gostovanje pevskega zbora "Niños Cantores de Bariloche", obisk RTV Maribor idr. Posamezniki in občasna sporočila, da prihaja kdo na obisk iz Slovenije ali od drugod, so nalagali ZS stroške, odbornikom pa porabo številnih ur drugače prostega časa.

6) Seminar za voditeljice osnovnih šol in ravnatelja/ico ST v Sloveniji.

7) Mladinske zadeve: Dvojno taborjenje, več predavanj in stalna prisotnost mlad. referenta na sejah SFZ in SDO je rodilo uspehe.

8) Izredno dobro uspela šolska kolonija pod vodstvom Saše Omahna. Prav tako otroški športni popoldnevi in razvedrilne igre za otroke osnovnih šol.

Poročilo **nadzornega odbora** je prebral dr. Jože Dobovšek.
Vsa poročila so bila soglasno odobrena.

Škof Pirih v Našem domu v San Justu

Poklon pred spomenikom; od leve na desno v prvi vrsti: predsednik ZS prof. T. Vivod, Janez Janša, E. Cof, lic. I. Korošec in S. Urbančič

Glede **članarine** so potrdili sklep US z dne 9.12.1993, da ostane nespremenjena, ker je inflacija bila samo 8% v vsem letu.

Predlog US za **spremembo čl. 13 Pravil**, po katerem podaljšajo rok, obvezen za sklic OZ, na pet mesecev po končani poslovni dobi namesto dosedanjih treh mesecev, je bil prav tako sprejet in je v šp. priložen zapisniku.

Pri **Slučajnostih** so po daljši izmenjavi mnenj sklenili, da SS ne bo objavila oglasa za Šeherezado.

Zbor se je končal ob 22.15. Obisk dr. Venclja in potem prof. Peterleta pa smrt prelata dr. A. Starca in toliko drugih novic iz domovine, npr. Janšev izstop iz vlade, so bili verjetno vzrok, da je SS objavila poročilo o tem OZ šele 14.7.1994 (25 4) in poročilo šolskega referenta 21.7.1994 (26 3-4.)

Emil Cof pozdravlja Janeza Janša

Janez Janša predava v Rožmanovi dvorani v Slov. hiši

Nastop zbora "Música viva" iz Kranja v Slov. hiši

Kulturni del ob sprejemu predsednika vlade RS dr. Drnovška na slovenskem veleposlaništvu. Pojeta solista Ana Rode in Luka Debevec ob spremljavi Ivana Vombergarja

Predsednik ZS Marjan Loboda v nagovoru na predsednika slov. vlade dr. J. Drnovška, med katerim mu je izročil poznano izjavo, ki ima več kot 24.000 podpisov

Predsednik ZS Marjan Loboda pozdravlja na letališču Ezeiza veleposlanika dr. J. Žgajnarja

Sanhuški igralci drame Marija Stuart s Tonetom Oblakom (scena) in Fridom Beznikom (režija), eno Beznikovih zadnjih velikih del

10. 2. Obiski sem... in tja - radost in zaskrbljenost

Prva seja IO, 12. maja 1994. Predsednik se je najprej spomnil pokojnega prelata dr. Alojzija Starca, "ki se ni samo žrtvoval za delo v Cerkvi in vsej slovenski skupnosti, ampak je bil z vsemi prijatelj". Sklenili so, da počastijo prelatov spomin tudi na prihodnji seji MOS-a 20. maja in da naj o njem spregovori njegov dolgoletni prijatelj Stane Mehle.

Prebrali so pismo odbora Slov. doma v Carapachayu, ki se je pritožil zaradi spremembe programa ob obisku dr. Venclja; ker so ga predolgo zadržali v Slomškovem domu, so morali v Carapachayu bistveno skrajšati pripravljeno prireditev; zato je odbor prosil, da v bodoče spoštujejo sklepe MOS-a. Predsednik je poudaril pravilnost ravnanja carapachayskega odbora, ker je po eni strani izrazil nezadovoljstvo, po drugi pa svojo demokratično odprtost. Zadeva se je medtem že rešila v neposrednem osebnem stiku. Vendar je inž. Dobovšek vztrajal, da se je sklepov treba držati in jih ne spreminjati v zadnjem trenutku.

Župnik Jože Škerbec je povabil na koncert Marijinih pesmi, ki ga bo imel Gallus 21. maja za proslavo 20-letnice cerkve Marije Pomagaj in 40-letnice Slov. hiše. Sporočil je tudi, da so slov. duhovniki imeli žalno sejo za dr. Starcem. Namestnika dr. Starca, kot delegata slov. dušnih pastirjev, bo imenoval nadškof dr. Alojzij Šuštar; do tedaj bo on sam opravljal te dolžnosti in skrbel za upravo Slov. hiše.

Kult. referent Stanko Jerebič je poročal v glavnih obrisih o prihodnji Spom. proslavi. - Prof. Vivod pa je povedal, da se dr. Ašič že ukvarja s pravno rešitvijo za zemljišče v Berazategui-ju . - Marjan Loboda ml. je obvestil, da je bil izvoljen za predsednika Slomškovega doma in da zato prosi, da bi mu kdo pomagal pri blagajniških dolžnostih. Zaprosili so Jožeta Šenka. - Na predsednikov predlog je lic. Beno Truden prevzel pobiranje zaostale naročnine za SS, za kar so mu priznali 20 % komisije.

Seja US, 9. junija 1994. Predsednik se je najprej zahvalil Fridu Bezniku, arh. Kogovšku in lic. Stanku Jerebiču za pripravo Spominske proslave. - Potem so se dogovorili o sporedu slavnostnih nastopov za **praznik slov. državnosti**. 25. junija bo najprej maša ob 19.30, nato slavnostna večerja, na katero bodo povabili predstavnike vseh Domov, pa tudi Triglava, beneških in prekmurskih Slovencev ter zastopnike iz Mendoze, Bariloč, Rosaria, Córdobe, Miramarja in (države) Urugvaja. Kakor so prejšnje leto podelili priznanja slov. učiteljicam in učiteljem, bodo tudi letos dali taka priznanja za slov. skupnost zaslužnim delavcem. Jerebič je predlagal dr. Marka Kremžarja, ustanovitelja in stalnega profesorja ST, in dr. Milana Komarja za vse njegovo delo med Slovenci in Argentinci. Pozdravni govor bo imel predsednik ZS prof. Tine Vivod.

Zemljišče v **Berazategui-ju** je uradno last ZS in uradno nezazidano, vendar je dejansko last članov, ki so zemljišče kupili in zgradili na njem dve poslopji. Dr. Ašič je s pravnega vidika že preučil zadevo. Zato je zdaj treba ustanoviti poseben odbor, ki naj bi se sestal z vsemi "občani" berazateguijske srenje in bi naj tako skupno uredili zadevo.

ZS je dobila **dopis od** SIM, v katerem sporoča, da je pristavsko folklorno skupino povabila na gostovanje v Sloveniji za prihodnje leto. Ker ZS stoji na stališču, da noče imeti nobenega stika s SIM, so dolgo časa razpravljali o tem.Prišli so do zaključka, da **je nujno, da se s tajnikom za Slovence po svetu dr. Vencljem razčisti, kako SIM še vedno z državnim denarjem intrigira v naši skupnosti...**" Pooblastili so predsednika Vivoda, da telefonsko govori z dr. Vencljem.

Za Slov. dan so želeli, da bi prišla v Argentino Maroltova folklorna skupina. "Ne vemo, po kakšnem neodobrenem posredovanju predsednika SVS, Boštjana Kocmurja, je prišlo do odpovedi tega zbora. Prof. Vivod bo o tem govoril s predsednikom skupine."

Pavle Fajdiga je prosil, da bi priporočili mag. Liliano Ester Alonzo, predavateljico na UBA (Univ. v BA), ki je že 4 mesece v Sloveniji, za štipendijo, ki jo za študij slovenščine podeljuje Min. za šolstvo in šport. Sklenjeno je bilo, da se pred morebitnim priporočilom opravi poizvedba o njenih stikih s tukajšnjo slov. skupnostjo.

V Buenos Aires je v petek, 19. avgusta, dospel

Matjaž Puc,

odpravnik poslov ambasade Republike Slovenije v Argentini.

Novi diplomat, ki se je rodil 21. maja 1946 in je po poklicu profesor geografije in primerjalnega jezikoslovja, bo v Argentini predstavljal Slovenijo, držal vezi z diplomatskim zborom in opravlja konzularne posle. Zaenkrat bo uradoval v Slovenski hiši ob ponedeljkih in četrtkih od 10.30 do 12. ure, skupaj z dosedanjim predstavnikom zunanjega ministrstva RS Božidarjem Finkom.

Slovenska skupnost z veseljem in zadovoljstvom pozdravlja novega odpravnika poslov RS Matjaža Puca in mu želi prijetno bivanje med nami in uspešno izvrševanje njegovih diplomatskih nalog.

Priporočila pa jo je tudi Marija Mojca Terčelj, predsednica sekcije za amerikanistiko Slov. orientalističnega društva v Ljubljani. - Mladina s Pristave bo obiskala Mendozo; treba je taka potovanja podpirati.

Za **OZ SSK**, ki bo **na Dunaju**, so prosili **dr. Jožeta Bernika, naj zastopa ZS**. - "Slov.-arg. institut za kulturno izmenjavo" dobro napreduje.

Tajnik Cof je predlagal, naj bi za 50-letnico zdomstva in obletnico rodomora čimprej pričeli pripravljati komemoracijo in skupno potovanje v Slovenijo v poklon žrtvam na Rogu, v Teharjah in drugod. Pripraviti bi bilo treba tudi primeren protest pri slov. vladi in skupščini zaradi zavlačevanja v sprejemanju zakonskih odredb, ki naj dajo žrtvam zadoščenje za krivice, ki so jim bile storjene med svetovno vojno in po njej, in jim priznajo primerno odškodnino. Za to naj bi sestavili dva odbora. - Predsednik Vivod je sporočil, da nikakor ne bo več kandidat za predsednika v prihodnji poslovni dobi.

Seja US, 18. avgusta 1994. Službeno je bil odsoten prof. Vivod, zato je predsedoval Jože Šenk. Najprej so želeli čim hitrejše okrevanje Lojzetu Rezlju. - Saša Omahna je izjavila, da ne ve, če bo to leto mogla voditi otroško kolonijo. Vsekakor pa zahteva, da se določene zadeve izboljšajo. Vitrih je omenil, da bodo v petek 19.8. na seji počitniškega doma govorili o tem; da bi povečali zmogljivost stanovanjskih prostorov in bi morda nekatere otroke namestili po šotorih. - Na kratko so govorili o Slov. dnevu, ki bo to leto v San Justo. - Glede potovanja RAST-i v Slovenijo je bilo rečeno, da naj se v bodoče dijaki že v 4. in 5. letniku pripravljajo na ta obisk, tako da že tukaj nastopajo kot gledališka skupina, pevski zborček ali pa v kaki drugi umetnostni panogi. - Predsednik Vivod je sporočil, da je novi odbor SSK pod predsedstvom dr. Bernika prevzel in odobril vse tri predloge, ki jih je leta 1991 predložila ZS. - Predlagal je tudi, naj bi ZS in tudi druge slov. organizacije za osnovo svojih pečatov vzele knežji kamen. - Glede SS so se dogovorili z urednikom Debeljakom, da bodo obnovili mesečne sestanke uredniškega odbora in da bo imel list novo zaglavje, v katerem bo poročal o življenju Društva, ne samo o prireditvah.

Župnik J. Škerbec je povedal, da pride za praznik Kristusa Kralja na obisk koprski škof Metod Pirih, katerega bo spremljal urednik Družine dr. Janez Gril. - Še prej pa pride obiskat Triglav primorski duhovnik Joško Kragelj, da se pridruži praznovanju njihove obletnice, ki bo na prvo nedeljo v oktobru.

Tednik SS je 14.7.1994 (25 2) v šp. poročal o predložitvi overovnih listin prvega arg. veleposlanika v Sloveniji, Andrés-a Pesci Bourel-a, ki bo kot arg. veleposlanik v Avstriji tudi veleposlanik v Sloveniji. Že prej pa je večkrat omenjal, da bo v kratkem imenovan slovenski veleposlanik v Argentini. Končno je 25.8.1994 (31 1) objavila novico, da je prispel v Argentino odpravnik poslov RS Matjaž Puc (gl. faksimil), ga pozdravila v imenu vse slov. skupnosti in mu želela prijetno bivanje ter uspešno izvrševanje njegovih nalog.

Seja IO, 15. septembra 1994. Predsednik je sporočil razne novice: 1) obisk Janeza Janša od 6.10. do 13.10; 2) obisk mešanega zbora "Musica viva" iz Kranja od 28.10 do 14.10; 3) obisk akademske folklorne skupine "Francé Marolt" od 7.10. do 12.10; 4) predsednik države dr. Carlos Saúl Menem bo sprejel predsednika slov. vlade dr. Janeza Drnovška 16.11. - Treba je začeti z oglasi za Slov. dan, ki bo 9. oktobra. - **Učiteljski seminar v Sloveniji**: Ponovno bo za januar in februar 1995 pripravilo tajništvo' za Slov. po svetu seminar za 15 do 20 učiteljic slov. šol v Argentini. Izbiro udeležencev je tajništvo prepustilo ZS. Po kratkem razgovoru so sklenili, da naj šole v San Martinu, Castelarju, Ramos Mejíji, San Justu, Lanusu in Mendozi določijo po dva udeleženca in po enega šoli v Bariločah in Slov.hiši. Zaradi poznanja razmer naj bi udeležence spremljala tudi ena izmed učiteljic, ki je že bila na seminarju letošnje leto.

Seja US, 22. decembra 1994. Na predlog tajnika Cofa so soglasno odobrili, da ostane tudi za leto 1995 naročnina na SS nespremenjena. Bodo pa skušali izterjati zaostalo naročnino.

Blagajnik Loboda je podal daljši pregled denarnega stanja. Z zborom Musica Viva je bilo v celem $ 190 prebitka; Slov dan je dal $ 2.498 čistega dobička za ZS; v hranilni knjižici je $ 32.519,34, naloženih na obresti na določen rok pa $ 60.255,35. Glede šolske kolonije je podal predračun: 75 otrok bi prispevalo predvidoma $ 24.750, skupaj z davkom IVA (Impuesto al Valor Agregado -Davek na pridano vrednost) pa $ 28.105. Stroškov bo $ 30.900. Treba bi bilo zaenkrat kriti $ 1.985 primanjkljaja.

Govorili so o potovanju pristavske folklorne skupine v Slovenijo in o povabilu, ki ga je min. Pelhan poslal gledališčnikom. - V Sloveniji bodo učiteljice na seminarju od 23.1. do 20.2.1995.

Predsednik je poročal o pripravah za poklonitev žrtvam komunistične revolucije ob 50. obletnici rodomora. Vprašanje vožnje je urejeno. Zahteva vladi in državnemu zboru je že izdelana v dokončni obliki in bo izšla v SS, povečana v mere lepaka pa bo obljavljena na oglasnih deskah vseh domov, tako da vsi člani spoznajo njeno vsebino, še predno pride do njih nabiralec podpisov. V Argentini jo bodo prvi podpisali Rudolf Smersu, Jože Škerbec, Pavlina Dobovšek, Emil Cof, inž. Jernej Dobovšek in prof. Vivod; v Krajevnih Domovih njihovi predsedniki. Spomenico lahko podpisujejo že naraščajniki od 14. leta dalje. Rok za podpisovanje je raztegnjen na tri mesece.

Na slavju 50-letnice ZS, 25.1.1998: predsednik ZS Marjan Loboda (v sredi) z bivšimi predsedniki arh. Juretom Vombergarjem in Lojzetom Rezljom na levi ter prof. Tinetom Vivodom in Božidarjem Finkom na desni

Častna četa grenadirjev gen. San Martina spremlja prvega slov. veleposlanika v Argentini v vladno palačo za predložitev overilnih listin državnemu predsedniku dr. C.S. Menemu

Po predaji poverilne listine odhaja veleposlanik RS v spremstvu grenadirjev iz vladne palače; na levi vladna palača ''Casa Rosada'', v ozadju Majski trg, na desni Banco Nación

Veleposlanik RS dr. J. Žgajnar po položitvi venca pred spomenik gen. San Martinu

Nadškof Rode med birmansko mašo v dvorani SH.

Nadškof Rode govori na 42. Slov. dnevu

Nastop Domžalskega komornega zbora med kulturnim delom na 42. Slov. dnevu

Obisk bratov Smrtnikov in tria Korenika v San Justu

Šolska kolonija leta 1996

Predsednik Vivod je svetoval, da bi čimprej uredili vprašanje vodstva Slov. konference SSK v Argentini. ZS naj bi čim prej sklicala ustanovni odbor, ki bi naj pripravil pravila.

Izvirni predlog za podaljšanje roka za sklic OZ na 5 mesecev po sklepu poslovne dobe je "Glavno pravno nadzorstvo" zavrglo, kot je bil sporočil Božo Fink. E. Cof je 19.12.1994 vložil nov predlog s podaljškom roka na 4 mesece in sodi, da bo kmalu odobren.

Seja US, 9. marca 1995. Predsednik Vivod je napovedal, da bosta pred OZ še dve seji. OZ bo na belo nedeljo, 23. aprila. Vsem članom ZS je treba poslati pismena vabila. Čimprej je treba končati postopek s preimenovanjem ulica Santos Dumond v "República de Eslovenia"; dejansko je upravni postopek že končan in manjka samo uradna razglasitev na ulici sami.

Saša Omahna, voditeljica otroške kolonije, je poslala pisno poročilo o pomanjkljivostih kolonije (priloženo zapisniku). Marjan Loboda ml. je poročal, da je kolonija imela $ 4.745 primanjkljaja, ki ga je pokrila ZS.

Vitrih je poročal, da so se vrnile učiteljice s seminarja v Sloveniji in da je prejel 700 knjig, ki so vse uporabne in ni nič politično neprimernega; za srednješolski tečaj je prejel klasike, kot npr. Iliado.

Predsednik je govoril o štipendijah: 1) Min. Za šolstvo in šport je razpisalo štipendije za študije na nižjih in višjih šolah za učno leto 1995-6; razpis bodo objavili v SS. 2) Tajnik Krščanske kulturne zveze v Celovcu, Nužej Tolmajer, je poslal obvestilo o razpisu petih štipendij v korist šolskih voditeljic, ki bi se tri mesece vključile v njihov učiteljski zbor; nudijo vso oskrbo, potovanje pa si morajo plačati same. Če bi bilo več kandidatov, bo odločal poseben odbor (Vivod, Saša Omahna, Jože Šenk).

Prvi sedež slov. veleposlaništva v Buenos Airesu

Dr. Ašič je poročal o pravnem stanju zemljišča v Berazateguiju. Soglasno so sprejeli sklep, da skličejo na sestanek vse okoliščane, ker so oni "moralni lastniki" (imajo vso pravico do zemljišča), čeprav je uradno lastnik ZS in je zato odgovorna za davke in odobritev zazidanega. - Glede preimenovanja ceste Santos Dumond v "República de Eslovenia" bi bil najbolj primeren dan četrtek po Veliki noči; potem bi bila kratka pogostitev na slov. veleposlaništvu. Predsednik se je zahvalil dr. Ašiču, Jani Dobovšek in ostalim sodelavcem za ta dosežek.

Prof. Vivod je prosil, naj odborniki pripravijo pisna poročila za OZ.

S. Jerebič je povedal, da je bil tudi letos na žrebanju vitrin za Knjižni sejem in da je vodstvo letega obvestil, da Slovenci letos ne bodo imeli posebnega kulturnega nastopa . - Potem je tudi povedal, da sta že prejšnje leto začela pripravljati s Tonetom Rodetom tekst za Spominsko proslavo; glasbeno spremljavo bo priredil prof. Ivan Vombergar, govoril bo pa msgr. Jože Guštin. - **Iz Slovenije se najavlja na obisk 25 skupin** in jih bo verjetno še več.

Seja US, 23. marca 1995. Predsednik je pozdravil navzoče in poudaril, da je to zadnja seja tega US.

Krščanska kulturna zveza v Celovcu ponuja gostovanje s predstavo "Sonček, kje si?"; odstopili so pismo šolskemu odseku, da naj o tem odloči na svoji seji.

Prebrali so pismo študentov 4. letnika ljubljanske filozofske fakultete, oddelka za slovanske jezike in književnosti, ki želijo obiskati Argentino "v svrho študija našega življenja tukaj", kot se izraža zapisnik; pismo so odstopili novemu US.

Sklenili so z oglasom v SS povabiti vse prizadete iz Berazateguija na izreden sestanek v ponedeljek, 3. aprila, ob 20 uri v tamkajšnjem domu, zato da odločijo o "njegovi nadaljni usodi". - Splošno mnenje je, naj bi potovanje RAST-i v Slovenijo spremljali nekateri starši.

Prof. Vivod se je zahvalil vsem odbornikom za štiriletno sodelovanje in se opravičil, če je kdaj bilo kaj narobe; prosil pa je tudi, naj bi vsaj nekateri od zdajšnjih sodelovali tudi v novem Upravnem svetu.

OSEMINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 23. APRILA 1995

Po maši za žive in mrtve člane, ki jo je v cerkvi Marije Pomagaj daroval delegat slov. dušnih pastirjev **Jože Škerbec,** so se člani ZS zbrali v mali dvorani SH. Po molitvi za pokojne člane je predsednik Vivod predlagal, da pošljejo pozdravna pisma predsedniku Menemu, kard. Quarracino-ju, slov. metropolitu dr. Šuštarju, odpravniku poslov slov. veleposlaništva v Buenos Airesu, prof. Matjažu Pucu, tajniku za Slovence po svetu, dr. Petru Venclju, in raznim uredništvom (Slovenca, Katoliškega glasa, Družine, Naše luči, Mladike, Misli in Ave Marije). Razni člani so predlagali, naj bi poslali pisma

tudi Ameriško-slovenskemu svetu, Evropskemu slov. svetu, Kanadsko-slov. svetu, uredništvu Ognjišča. Sloveniji v svetu, škofu Pirihu, Kat. središču za Slovence po svetu, župniku Janezu Riharju, Slov. podpornemu društvu Triglav, Slov. podpornemu društvu v Bernalu, Združenju emigrantov iz Julijske Benečije in vsem predsednikom Slov. domov v Argentini. (Iz zapisnika ni razvidno, če je OZ odobril te predloge; n.op.)

Za overovatelja zapisnika sta bila izvoljena Janez Dimnik in Ivan Žnidar, za preštevalca glasov pa Joža Markež in Stane Snoj.

Zapisnik prejšnjega OZ je bil soglasno sprejet. Sklenili so, kot se je to navadno dogajalo, da bodo o vseh poročilih razpravljali na koncu. Potem so prešli k **poročilom,** ki so priložena zapisniku pod črkami A do H.

Tajnik Emil Cof je povedal, da je bilo delo v pisarni redno. Med letom je umrlo 7 članov, pristopilo pa jih je 9, tako da je 31.12.1994 ZS imela 824 članov. Knjižnica in videoteka sta tudi letos imeli premalo obiskovalcev. Pisarna je prejela 96 pisem, odposlala pa 216. Odpravljali so tedensko tudi 1.050 izvodov SS. "Inspección General de Justicia" je končno odobrila podaljšek roka za sklic OZ na 4 mesece po zaključku poslovne dobe.

Blagajnikovo poročilo Marjana Loboda ml. v španščini prinaša splošni letni obračun, po katerem je ZS 31.12.1994 imela $ 308.700,09 aktive. V slov. je dodan kratek izvleček, po katerem je Društvo imelo v letu 1994 $ 169.600,02 prihodkov, skupaj s prejšnjim prebitkom $ 174.981,78; izdatkov je bilo $ 134.553,28.

Prebitka je torej bilo $ 40.428,50. (V celem poročilo obsega 13 t in 1 r).

Poročilo **kulturnega referenta** je prebral lic. Stanko Jerebič. Omenil je udeležbo na Knjižnem sejmu, Spom. proslavo, Praznik slovenstva in Slov. dan, na katerem je bilo navzočih več gostov iz Slovenije, ki so potem tudi nastopali po Domovih. Ko je govoril o delu po Domovih, - za katerega si, seveda, referat ne pripisuje zaslug, - pa je z veseljem omenil poživitev gledališkega ustvarjanja. Tako so v Hladnikovem domu igrali "Družino" in komedijo predstavo "Smeh in greh". Lanuška Baragova šola je za Alojzijevo proslavo dala na oder igro "Cesarjeva nova oblačila". Na Pristavi so prikazali za materinski dan igro "Kresniček", na Pristavskem dnevu pa Willempartovo "Vnukinjo". Učenci Rožmanove šole so ponesli v Mendozo "Pepelko", mladi Mendoščani pa so se postavili v Slov. hiši z igro "Črna žena". V carapachayskem domu je zdaj že pokojni Tine Kovačič pripravil veseloigro "Pri belem konjičku", pri Slov. gledališču pa gledališki garač, režiser Maks Borštnik, Finžgarjevega "Divjega lovca". Glasbeno udejstvovanje je predvsem slonelo na mladih: imeli so koncert Mlad. pevskega zbora iz San Justa ter lep glasbeni večer SFZ in SDO v Slov. hiši. Razgibano je bilo tudi delovanje folklornih skupin: Mladi iz Carapachaya so nastopili pri srečanju vseljenskih skupin v mestu Vicente López (ki se na severu drži samega Bs.Airesa); na prazniku narodnostnih skupin v Bariločah je mladina nastopila s slov. plesi; najbolj dejavna med njimi je bila Pristavska folklorna skupina, ki je sodelovala na Tednu slovenstva in na obletniškem slavju Litvanskega doma v Villa Lugano; nastopila je v sklopu cikla "Argentina en el Mundo" (v "Teatro Regina" in v Parque Centenario) ob zaključku "Tedna plesa tango", zdaj pa se pripravlja na obisk Slovenije. Jerebič je uporabil to priložnost, da je izrazil čestitke SKA ob njeni štiridesetletnici.

Šolski referent Francé Vitrih je podal daljše poročilo, ki ima 35 strani (Č1-Č35). Šole so bile iste kot v letu 1993 in prav tako njihove voditeljice, z izjemo tečaja za špansko govoreče v Mendozi, ki ga je vodila Bibi Bajda. Tudi predsedniki odbora staršev so bili isti, razen tistega v Slov. vasi, kjer je bila predsednica Mari Rot. Pri vseh prireditvah jim je zmerom pomagal Frido Beznik. Poučevalo je 90 oseb, 25 rojenih v Sloveniji in 65 v Argentini. Otrok je bilo 473 (235 deklic in 238 dečkov); 8. razred je končalo 33 otrok. Otrok, katerih pogovorni jezik je večinsko španski, je bilo 45 (19 deklic in 26 dečkov), katere je poučevalo 8 učiteljic, od teh 7 rojenih v Argentini. Skupno je torej bilo 98 učnih moči in 518 otrok. Šolski svet je imel redne mesečne sestanke, ki so se jih udeleževale voditeljice in delegat dr. Starc, po njegovi smrti župnik J. Škerbec, občasno pa prof. Vivod in F. Beznik.

Ob obisku dr. Venclja in njegovih spremljevalcev so se jim 26. marca predstavile vse šole z voditeljicami; vsaka šola je imela majhen nastop. Saša Omahna je za 10. april pripravila srečanje med tajnikom dr. Vencljem in vsem učiteljstvom. Poleg tega so imeli redne skupne prireditve in nekatere izredne: 3. julija Alojzijevo proslavo; 3. septembra otroški športni popoldan; 13. septembra slavje 125-letnice obstoja reda Slov. šolskih sester v San Lorenzo pri Rosario; 24. septembra Slomškovo proslavo; 9. oktobra nastop na Slov. dnevu; 29. oktobra letni izlet, spet na Ezeizo, kamor je šlo 297 otrok in 44 spremljevalcev; 9. novembra so pozdravili škofa Piriha in urednika Družine Francija Petriča. Na šolsko kolonijo, od 26.12.1994 do 10.1.1995, je šlo 74 otrok (45 dečkov in 29 deklic); vodila jo je Saša Omahna, pomagali pa so ji župnik Francé Bergant, Karla Jakoš, Anica Rode, Veronika Vivod, Helena Zarnik, Jani

Dobovšek ter Marjan, Kristjan in Toni Vivod. Zadnja prireditev je bila za začetek šole, 12. marca 1995. Poleg teh skupnih prireditev vse šole redno nastopajo v svojih KD na skupnih ali samostojnih, samo šolskih prireditvah.

Na roditeljskih sestankih so imeli razgovor s starši kateheti in voditeljice, predavali pa so jim arh. Vombergar in delovna skupina Marjana Batagelj ter Frido in Alenka Beznik.

Seminarja za učiteljice iz Argentine in Avstralije od 22.1 do 12.2.1995 so se udeležili: iz Slomškove šole Alenka Poznič in Gabi Malovrh; iz Jurčičeve Marija Slabe in Ani Klemen; iz Rožmanove Saša Golob in Regina Leber; iz Prešernove Nadica Grohar in Helena Zarnik; iz Balantičeve Lenčka Oblak, Miriam Oblak in Ivana Tekavec; iz Baragove Lučka Servin, iz šole "ABC po slovensko" Marjeta Stariha in Tatjana Stariha, iz Aljaževe Zdenka Jan in Cilka Arnšek, iz šole sv. Cirila in Metoda Angelca Šmon in Majda Nemanič; iz STRMB sta se tečaja udeležili prof. Neda Vesel Dolenc in lic. Terezka Prijatelj Žnidar. Spremljala jih je voditeljica Lenčka Malovrh. Prvi del seminarja, strokovno in teoretsko izpopolnjevanje, sta pripravila Min. za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo in šport; načrt je sestavila in vodila seminar Dragica Motik; njeno poročilo (na 2 r) je priloženo zapisniku. Drugi del seminarja je bil namenjen strokovni ekskurziji po Sloveniji. O vsem tem so udeleženci seminarja obširno poročali v SS.

Vitrih je posebej omenil delovanje šole F. Balantiča med počitnicami.

O tečaju za špansko govoreče je priloženo poročilo Marjane Batagelj. Poudarila je značilnost, da poteka vse življenje tečaja dosledno v slovenskem jeziku, ne dvojezično, ob učenju, pesmi, igri in občevanju na sploh. Treba je vedeti, da v slovenščini doslej še ni učbenikov za slovenščino kot tuji jezik za otroke. Vendar to več kot 15-letno delo že prinaša sadove, kljub temu, da se učne moči stalno menjavajo. Leta 1994 so poučevale 3 strokovne učiteljice in 4 dijakinje iz ST.

Potem je Vitrih kot vsako leto govoril o vsaki šoli posebej.

O Srednješolskem tečaju je poročala njegova ravnateljica prof. Metka Mizerit. Leta 1994 je bilo 130 dijakov in dve dopisni dijakinji (iz Tucumana in San Luisa); v 1. letniku je bilo 25 dijakov, v 2. 24, v 3. 22, v 4. 37 in v 5. 23. Ravnateljica je bila prof. Metka Mizerit, profesorski zbor pa so sestavljali: Frido Beznik, Luka Debevec, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Rok Fink, Štefan Godec, Marjan Hribar, dr. Marko Kremžar, Marjan Loboda, prof. Alenka Magister, dr. Alojzij Starc in po njegovi smrti dr. Alojzij Kukovica, duhovnik Jože Škerbec in arh. Jure Vombergar; v 2. polletju je začela učiti lic. Terezika Prijatelj Žnidar. Včasih je pri predmetu "Svetovni nazori" pomagal prof. Franc Bergant. Tajnica tečaja je bila Alenka Poznič.

Tečaj deluje tudi v Bariločah, z istim osebjem kot v letu 1994.

Središčni tečaj je imel 20 sobot pouka, vsakokrat po 5 ur. Na zaključni prireditvi je maševal koprski škof dr. Metod Pirih, ki je bil tedaj na obisku v Argentini in kateremu so na kratko prikazali zgodovino ST.

Učni načrt je ostal nespremenjen.

Petošolci so pripravili svoj almanah "V objemu dveh svetov". Abiturienti so potovali v Slovenijo (Rast XXIII), kjer so bili sprejeti pri znanih osebnostih. Vrnili so se navdušeni nad lepotami Slovenije pa tudi veseli, da so mogli s svojimi sorodniki govoriti slovensko.

Dne 9. aprila 1994 je tečaj obiskal dr. Peter Vencelj.

Seminarja slov. jezika v Dolenjskih toplicah sta se udeležili dve članici prof. zbora, prof. Neda Vesel Dolenc in lic. Terezika Prijatelj Žnidar.

Za **športni odsek** je poročala Saša Zupan Omahna. V podrobnosti je opisala otroško kolonijo in otroške popoldanske športne igre 3. septembra v Slomškovem domu.

Tajnik za institucionalne zadeve, dr. Vital Ašič, je razložil nastanek tajništva, ki ga je pospešila slovenska osamosvojitev z nujnimi stiki na državni ravni. Po dr. Ašiču se je pred tem dogodkom slovenska skupnost "zelo malo projicirala v argentinsko okolje, s kakšnimi redkimi izjemami, kakor recimo, preko slovenskih akademikov v mednarodnem društvu FEDECE, osebnih prijateljstev ali poznanstev in sodelovanja v argentinski krščanski demokraciji".[1] Smisel tega delovanja navzven bi naj

---

[1] Dvoje pripomb: 1. v šp. pravilih ZS (Estatuto) so vsi odborniki tim. US (Comisión Directiva, C.D.) "vocales" (odborniki). Kadar določeni odbornik prevzame odgovornost za kako področje, se uporablja izraz "encargado" (odgovorni ali zadolženi za) in obenem s predsednikom, podpredsednikoma, tajnikom, blagajnikom in gospodarjem sestavlja IO (Mesa Directiva, M.D.). Navadno pa pravila različnih društev v takem primeru govorijo o tajnikih, ki jih razlikujejo od glavnega tajnika in zapisnikarja (secretario de actas). Uporaba izraza "tajništvo" za področje, zaupano dr. Ašiču, torej ni neumestno. Nasprotno, zdi se nam, da beseda "referat" mlajšim ne pove veliko, posebno zato, ker zanjo ni prevoda v šp. Res ne vemo, zakaj ne bi mogli opustiti izrazov kot referat in referent ter jih nadomestiti s tajništvi in tajniki. Tako tudi ne bi bilo nepotrebnih primerjav med pomembnostjo enih in drugih. 2. upamo si izraziti resen dvom, da bi

bil "ohranitev svoje identitete v argentinski družbi, vendar v pravilnem pojmu integracije (ne: asimilacije): zato se mora dokopati do svojega mesta in priznanja v argentinski družbi in državi. S tem pa si istočasno pomaga do lastne utrditve". Potem je dejal, da je ustanovitev veleposlaništva in konzulata velikega pomena in da se delokrogi diplomatskega predstavništva in tega tajništva v marsičem pokrivajo. Vendar slov. skupnost "živi svoje življenje in ima svoj odnošaj do okolja, kar zahteva, da se najprej potrudimo za njeno vedno boljšo utrditev in izrazitejšo identiteto". Potem je poročal o delovanju v zadnji poslovni dobi:

1. preimenovanje ceste Santos Dumond v "República Eslovenia" v mestu Buenos Airesu je že odločeno, vendar zaradi bližine volitev še ni prišlo do slovesne javne prireditve. (Dejansko se je to zgodilo šele 14.11.1995, o čemer je poročala SS 16.1.1995 (45 1); primerno je poudariti, da leži cesta v enem izmed najlepših predelov Buenos Airesa, blizu poznane opatije sv. Benedikta; n.op.)
2. dokončna oblika pravil društva "Instituto Argentino Esloveno de Cultura". Prosil je ZS, da bi prevzela nad tem institutom neke vrste pokroviteljstvo, česar doslej ni storila.
3. sprejem Janeza Janša in organizacija njegovega obiska. Poleg slovenske skupnosti je bila deležna njegovega obiska tudi buenosaireška državna univerza in CARI (Centro Argentino de Relaciones Internacionales - Argentinsko središče za mednarodne odnose), kjer je tudi predaval.
4. sodelovanje pri obisku prof. Lojzeta Peterleta in dr. Petra Venclja.
5. organizacija razstave slov. knjig na Knjižnem sejmu.
6. avdienca pri bivšem predsedniku Venezuele, dr. Herrera Campins-u, ob njegovem obisku v Bs.As., kjer mu je bila v imenu slov. skupnosti izrečena zahvala za njegovo prizadevanje v mednarodnih krogih za priznanje RS.
7. pravna uredba Slov. doma v Berazateguiju, ki je v polnem teku.
8. sprejem delegacije Občinskega sveta mesta Ljubljane z njegovim predsednikom Dimitrijem Kovačičem na čelu. Po Kovačičevem posredovanju je v teku postopek, da se ime "Republika Argentina" nadene eni izmed ljubljanskih ulic; govori se tudi o imenu Trg San Martín, ki bi našel svoje mesto v Ptuju ali Škofji Loki; izšla da bo tudi slov. knjiga o San Martinu, kateri da bo uvod napisal Janez Janša.
9. predstavitev slov. skupnosti skupinam izbranih turistov iz Slovenije.
10. sodelovanje in krepitev odnosov z društvom Triglav in Slov. podpornim društvom v Bernalu.
11. vzdrževanje že obstoječih tesnih odnosov do drugih narodnostnih skupin v Argentini. Na Slov. dan so jih povabili 50 in se jih je lepo število odzvalo vabilu.
12. izrazi sožalja predsedniku Menemu ob smrti njegovega sina.
13. osmrtnica in izrazi sožalja ob smrti bivšega predsednika dr. A. Frondizija.
14. poimenovanje trga "República de Eslovenia" prav v središču mesta Martínez. Načrt za ureditev trga je naredil arh. Kogovšek. (Dr. Ašič dopolnjuje: "Do poimenovanja nikdar ni prišlo... Kraj za poimenovanja sem našel jaz, ker je blizu doma in 200 m od glavnega trga mesta Martínez. Na katastru smo poizvedeli, če ima tista "plazoleta" že ime in ugotovili, da še ne. Ker so na tistem kraju nekatere podzemske, napol vidne električne napeljave, je zadevo rešil arh. Kogovšek, ki je naredil načrt s slov. motivi. Od tedaj naprej je zadevo prevzela - kar tiče uradnih postopkov – druga oseba, ki ima veliko vpliva na občini San Isidro, in so bile menda možnosti, da poimenovanje uspe v občinskem svetu.)

---

ta nekako brezpogojna trditev popolnoma odgovarjala stvarnosti. Dr. Ašič sam nam je razložil, da trditev ni imela namena biti brezpogojna. Morda ni bil zadosti jasen v tem, da se je nanašal na tim. "institucionalno" razmerje. Toda, tudi če bi njegovo trditev omejili zgolj na to področje, se nam zdi, po vsem povedanem v desetih poglavjih prvega dela tega Zbornika, zadosti dokazano, da je bilo zmerom tudi precej "institucionalnih" stikov. Res je pa, da ZS ni mogla nadomeščati niti NO niti političnih strank in da je še za skupnost smela delno govoriti samo po dogovoru s KD in preko MOS-a, ali skupaj z njim. ZS ni neke vrste slovenska DAIA (Delegacija argentinskih izraelskih združenj), ki si prisvaja pravico govoriti v imenu vseh judovskih ustanov in celo posameznikov judovskega pokolenja. Zato tudi ZS ni mogla niti ravnati niti biti poznana in priznana kot nekaj DAIA-i podobnega v arg. okolju. Sicer pa bi to morda bolj škodilo, kakor koristilo. Ne Italijani, ne Španci, ne Angleži, ne Francozi, ne Nemci in ne druge številne narodnostne skupine nimajo takega predstavništva, pa vendar je njihov vpliv močan. Navajamo pa izrecne besede dr. Ašiča, s katerimi se strinjamo: "Na vsak način se mi zdi važno, da kdo sproži debato o tej tematiki. Je pa še mnogo nepoznanega gradiva o tem in se mi zdi bolje,da se začne debato o tem, kakor pa jo nekako zaključiti".

Nato je poročal **predsednik prof. Tine Vivod.** V prvem delu je na hitro preletel vse storjeno delo v zadnjem poslovnem letu. Navedimo samo to, kar doslej ni bilo omenjeno:

1) Posredovanje pri arg. olimpijskem komiteju, da bi v trikotniku Beljak, Trbiž, Kranjska gora leta 2002 potekale zimske olimpijske igre.
2) "Izključitev Velikonja in Vivoda iz častnega državnega spominskega odbora v Sloveniji za 50. obletnico konca vojne je dalo svoj pečat delu, mišljenju in orientacijo mnogim".[1bis)]
3) Poudaril je, da ima skupnost 10 krajevnih domov, 12 osnovnih sobotnih šol in srednješolski tečaj. "Vse to je naša odlika in jamstvo za naš obstoj v tujini."
4) Z velikim veseljem so sprejemali obiske posameznikov ali skupin in jim odpirali vrata svojih hiš in Domov; od njih pa pričakujejo "spoštovanje (do) našega načina življenja, razumevanje za naše prepričanje in upoštevanje naših načel in zahtev".
5) Za konec tega dela je poudaril: "Nastopali smo kot predstavniško društvo in tudi zahtevali to mesto. Utrdili smo slovensko prisotnost v argentinski družbi tudi na institucionalni ravni. Opravili smo svoje delo."

Temu sta dostavljeni **še dve strani**, ki jih začenja z besedami "Gospe in gospodje" in v njih nekako **zaključi** svojo **štiriletno dejavnost kot predsednik ZS** . Omenja razmere, ki so se v teh letih močno spremenile; npr., namesto jugoslovanske ambasade imajo zdaj slovensko veleposlaništvo. Ko je sprejel mesto na prošnjo prelata Starca, je bil zelo zaskrbljen. Danes mu ni žal ne vloženega časa ne zdravja. **Tako predsednik kot odbor so delali zastonj, iz ljubezni do slov. naroda; niso imeli ne državnih plač ne diplomatskih mest.** Zahvalil se je soodbornikom in ponovil geslo:

"Ne samo, kar veleva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan."

Želel je novemu odboru veliko uspeha v dobi, ki ne bo lahka in bo tudi zahtevala "bivanje v celoti", tesno povezavo s krajevnimi domovi, dušnim pastirstvom, šolstvom in mladino. Potem je dejal:

"Življenje naše skupnosti se ni začelo in končalo z eno prireditvijo, z enim obiskom, z eno radijsko in TV oddajo. Naša pot je šla naprej preko vseh obrobnih in priložnostnih poizkusov, da bi nas odvrnili od že polstoletne poti, ker smo pričevalci, žrtve in dediči največje slovenske tragedije. Naša drža je ostala pokončna! To je naš pečat!"

Poročilo **nadzornega odbora** je prebral Tine Selan. V njem svetuje odobritev prihodkov in izdatkov ter zapisnikov in priporoča dati US razrešnico.

Glede **članarine in posmrtnine** so odobrili sklep US, da ostaneta nespremenjeni, a članarina za upokojence je bila znižana na polovico.

Volitve. Ker ni bilo nobene druge liste, je predsednik Vivod predložil kandidatno listo, ki je bila sestavljena v soglasju s kandidatom za predsednika in v kateri so že razdeljena mesta. Tako so soglasno bili izvoljeni: **predsednik Marjan Loboda; podpredsednika:** Lojze Rezelj in dr. Vital Ašič, s sodelovanjem prof. Jane Dobovšek; **tajnik** Stane Mehle; **blagajnik** cont. Milan Magister, sodelujejo cont. Simona Rajer Truden, lic. Beno Truden in Mija Markež; **kulturni referent** arh. Jure Vombergar, sodelujejo Frido Beznik, arh. Ivan Kogovšek, Bogdan Magister, Dominik Oblak, Tone Oblak in Tone Rode; **mladinski referent** prof. Tine Vivod, sodelujejo inž. Jernej Dobovšek, prof. Karla Malovrh Jakoš, dr. Viktor Leber, Metka Havelka Magister, Lučka Oblak, inž. Matjaž Omahna, Saša Zupan Omahna in Jože Šenk; **šolski referent** Francé Vitrih, sodelujejo Marjana Kovač Batagelj, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Miriam Oblak, Alenka Prijatelj Poznič in lic. Terezka Prijatelj Žnidar; **tiskovna referentka** Pavlina Ulrich Dobovšek, sodelujeta Emil Cof in lic. Marjan Schiffrer; **zgodovinski referent** lic. Albin Magister; **nadzorni odbor:** dr. Jože Dobovšek, Božidar Fink in lic. Valentin Selan; **častno razsodišče:** arh. Marjan Eiletz, dr. Marko Kremžar in Francé Rant. (Med odborniki ni imenovan župnik Jože Škerbec, a o tem piše SS l.c. in fine)

[1bis)] Za obhajanje 50. obletnice dogodkov ob koncu vojne je bila ustanovljena posebna komisija, v katero sta bila imenovana – iz pravzaprav nerazumljivih razlogov - tudi Velikonja in prof. Vivod. Razumljivo je, da sta bila kmalu izključena, kajti (sicer zakrita) SKP in "herojski" NOB-ovci še danes zakrknjeno vztrajajo na svojem potvarjanju zgodovine, ker bi sicer izgubili ne samo krivične privilegije, temveč bi morali priznati tudi resnico o NOB-u. Kasneje je iz komisije izstopil še cerkveni zastopnik msgr. Gril. Sedaj morda nismo več tako daleč od kakšne vsaj delne "poprave" tim. "zgodovine": primer Pahorjevega, sicer zazdaj zavrženega predloga. Dne 9.3.1998 je "La Nación" (1 4) prinesla dopis Narcisa Binayán-a Carmona pod naslovom "Hipótesis de conflicto: Eslovenia – **La difícil transición al poscomunismo**", v katerem znani dopisnik skoro brez pomot in z izredno nepristanostjo prikazuje današnje stanje v Sloveniji in zakaj je do tega prišlo, poudarja pa, da "vznemirja" dejstvo", da država ni obsodila komunizma in njegovih zločinov ter priznala upravičenost protikomunistične borbe med revolucijo in okupacijo.

Po volitvah je dotedanji predsednik prof. Vivod predal predsedstvo OZ novoizvoljenemu predsedniku ZS. M.Loboda se je najprej zahvalil prof. Vivodu in vsem dotedanjim odbornikom za opravljeno delo. Izjavil je nato, da bo sprejemal na znanje ideje vseh članov in bo nadaljeval delo v istem duhu kot njegov prednik. Odbornike in člane je prosil za sodelovanje. Posebno veselje je izrazil nad dejstvom, da so odborniška mesta sprejeli vsi živeči bivši predsedniki ZS: Božidar Fink, Lojze Rezelj, arh. Jure Vombergar in prof. Tine Vivod. Vsem odbornikom je razdelil izvod "Delovnih nalog odbora ZS". - Opažamo, da se ne govori več o "častnem svetu", katerega člani so za časa predsedništva prof. Vivoda bili vsi živeči bivši predsedniki ZS. Toda v novi poslovni dobi so vsi bivši predsedniki tudi izvoljeni odborniki. (Zapisnik ne omenja, kdaj se je nehal zbor; SS 18.5.1995 17-18 5-6; 25.5.1995 19 4-5)

10. 3. Sprenevedanje (ali zakrknjenost?) ... in zvestoba

V zapisnikih je opaziti je, da ni več razlikovanja med sejami upravnega sveta in izvršnega odbora, temveč med "ožjo" in "širšo" sejo. "Širša" pomeni: za vse odbornike in njihove sodelavce. Zapisniki sej so krajši, skoraj "brzojavni". Žal tako kratki, da so večkrat verjetno razumljivi samo za tiste, ki so sejam prisostvovali. Po povedanem je razumljivo, da v zapisnikih ni nobenega kolikor toliko jasnega opisa, (niti ne mnenja o tem), kako so nekateri - na oblasti ali ne - v Republiki Sloveniji "praznovali" začetek 50-letnice "osvobojenja", in kako so drugi v domovini obhajali začetek 45-letnega skrajnega suženjstva, v zdomstvu pa 50 let od največje narodne tragedije. A marsikdo se je že privadil "brati med vrsticami". Kdor to zna, bo uvidel, kako so odborniki ZS skušali previdno in modro pluti v ožini "med Scilo in Karibdo". Po eni strani je bilo vsem jasno, da je današnja RS kljub vsemu še zmerom najboljša rešitev za rojake doma in v zdomstvu. Po drugi strani pa so ohranjali zavest, da ZS ni ena izmed tolikih "kakršnihkoli" izseljenskih društev, ampak v Argentini resnično krovna in predstavniška ustanova vseh združenj in posameznikov slovenske verske, ideološke ali politične emigracije. Ne izseljenstva, temveč "emigracije", "eksila". Ki bo pač obstajala kot taka, dokler ne bo izpolnila svojega poslanstva, ali pa bo - kot ji nekateri želijo - izumrla. Dosedaj vse kaže, da je sposobna preživeti še marsikatero nadlogo. Ne bo prišlo do narodne sprave s pomočjo pozabe, dokler le (in četudi le!) bo en sam član tega eksila dvigal prapor "Klica po pravici". Dokler se bo, četudi samo eden od teh emigrantov, sin ali pravnuk, prizadeval za "novo branje" dogodkov in s tem za novo in pravo zgodovinsko razlago, ne bodo prevladali niti zlonamerni ponarejevalci resnice niti dobronamerni iskalci dozdevno objektivnih, a dejansko pristranskih razlag. Zdomcem nam še ni razumljivo, kako da jasne besede Janeza Pavla II., ob njegovem obisku Slovenije, niso našle odmeva v doslednem ravnanju niti pri tistih, za katere se zdi, da so papežu navidezno najbolj vdani! Treba je marsikaj doprinesti za narodov blagor; morda tudi ponižanje, zasramovanje, izgubo dobrega imena. Toda svojega, - ne drugih! ne najboljših! ne najbolj zvestih resnici in pravici! Samo tako je mogoče razumeti, da odbor ZS ne zahteva določenih ukrepov le od slovenskih javnih oblasti, temveč da zna izpovedati svoje poslanstvo tudi pastirjem Cerkve v Sloveniji.

Širša seja, 24. maja 1995. **Predsednik Loboda** je pozdravil vse navzoče in poudaril važnost dela po referatih. Zato se mu je zdelo potrebno svetovati, da naj bi se vsak odsek sestajal vsaj enkrat na mesec (ali po potrebi), zato da "načrtuje svoje delo". Zatem je razložil **"Delovne naloge odbora"** za poslovna leta 1995-7, ki so v bistvu sledeče:

Prvi podpredsednik: odnosi s KD in organizacijami v okviru MOS-a; koordinacija sodelovanja referentov ZS s KD in organizacijami; odnosi z ustanovami predvojne slov. emigracije.

Drugi podpredsednik: Institucionalni odnosi ZS z arg. oblastmi; morebitno usodobljenje Pravil ZS; stiki z arg. prijatelji in časnikarji za seznanjanje s slov. skupnostjo; izbira in koordinacija načinov naše prisotnosti v arg. družbi.

Tajnik: organizacija in vodstvo društvene pisarne; dopisovanje, propaganda, obvestila; zapisniki odborovih sej in zasedanj MOS-a; društveni arhiv.

Blagajnik: upravljanje društvenega premoženja; društveno knjigovodstvo; organizacija "Zgodovinskega sklada".

Kulturni referent: sodelovati s kult. referenti KD pri načrtovanju kulturne dejavnosti; koordinirati obiske kulturnih skupin iz Slovenije, zamejstva in izseljenstva ter naših skupin v Slovenijo, zamejstvo ali izseljenstvo; izvesti junijsko proslavo; koordinirati izvedbo Slov.dne; organizirati arhiv tekstov iger in akademij; skrbeti za knjižnico in videoteko; pripravljati 50-letnico ZS 1998.

Mladinski referent: sodelovati in nuditi pomoč mladinskima organizacijama SDO in SFZ; v sodelovanju s KD in DPa izvesti organizacijo naraščajnikov; poskrbeti za vzgojo mladinskih voditeljev.

Šolski referent: skrbeti za ohranjanje in razvoj družine slov. šol (osnovne, srednje in višje) v Argentini; skupno z učiteljskim in profesorskim zborom skrbeti za sestavo, usodobljenje in izvedbo učnih načrtov; poskrbeti za nadaljne izobraževanje učiteljskih moči; prilagoditi naš šolski sistem novemu šolskemu sistemu v Argentini; pripravljati in voditi izmenjavo učnih moči z RS in zamejstvom ter voditi stike s šolskimi oblastmi in ustanovami v RS, zamejstvu in izseljenstvu; koordinirati nabavo učnih pripomočkov za slov. šole v Argentini in njih uporabo; organizirati v poletju otroško kolonijo ZS v Hanželičevem domu; poskrbeti za povezavo in sodelovanje s slov. šolami v notranjosti Argentine; preučiti možnost upoštevanja naših spričeval v RS pri nadaljevanju študija tam ali pri podeljevanju štipendij; slov. šola s pravico javnosti; stolica (katedra) za slov. jezik na UBA (in/ali drugih pomembnih univerzah).

Tiskovni referent: določati politiko tednika Svob. Slovenija; skupaj z uredniškim odborom skrbeti za ohranitev in razvoj časopisa; predlagati US ZS višino naročnine, ceno oglasov in višino honorarjev zaposlenim.

Zgodovinski referent: pripraviti Zgodovinski zbornik ZS ob njeni 50. obletnici v letu 1998; urediti zgodovinski arhiv ZS (zapisniki, dopisi in odpisi, knjižna izdanja itd.); sodelovati s kult. referentom pri proslavi 50-letnice ZS (simpozij, razstava ipd.).

Nadzorni odbor: sodelovati z US pri ohranjevanju demokratične in krščanske usmerjenosti ZS v zvestobi namenom, izraženim ob njeni ustanovitvi; svetovati US pri zavzemanju stališč do pojavov v naši skupnosti, v domovini, v zamejstvu ali v zdomstvu, v skladu s pravili in nameni ZS; nadzorovati poslovanje US, tako da bo skladno s pravili in zadevnimi zakoni.

Potem ko je predsednik predložil naloge, so začeli pripravljati Spominsko proslavo in Praznik slov. državnosti.

1.) Spominska proslava bo 4. junija. Občini so že najavili polaganje venca za 10. uro dopoldne. Določili so govornika, trobentača, odgovornega za povabilo in sprejem uradnih oseb ter časnikarjev itd. "Povabiti je treba tudi g. Puca," odpravnika poslov na veleposlaništvu RS.

Celotno prireditev prevzame Rezelj, ki bo preskrbel reditelje. Določili so osebe, "ki bodo pri mizi, ki bodo preskrbele programe, ki jih bodo delile itd. "Povabijo se vsi bivši domobranci, naj se zberejo kot častna straža pri spomeniku.(..) Med vstopanjem v dvorano, naj se poje domobranska pesem. V dvorani naj bivši domobranci zasedejo prve vrste." Arh. Vombergar je poročal o prireditvi, naslovljeni "Poklical si me po imenu", katere besedilu je avtor Tone Rode; režiral jo bo Frido Beznik, sceno pa pripravil Tone Oblak. "Kot program naj se da tiskati ves tekst prireditve v 500 izvodih. Plačajo naj se tudi bluze nastopajočih deklet."

2.) Dan slovenske državnosti bo ZS praznovala zadnjo soboto v juniju. Govornik bo Marjan Loboda st. V kulturnem delu bodo s pevskimi točkami nastopali Ani Rode, Luka Debevec in prof. Ivan Vombergar. **Priznanje ZS bo podeljeno Rudolfu Smersuju in Emilu Cofu.** Za večerjo poskrbita Metka Magister in Alenka Poznič. Vabijo vse organizacije, staronaseljence in dr. Puca z gospo; dr. Puca bodo prosili za nekaj besed.

Predsednik je nato prebral **pismo slovenski škofovski konferenci**, ki ga bo Božidar Fink osebno izročil nadškofu dr. Šuštarju. (Slov. škof. konferenca je 19.4.1995 za 50. obletnico konca druge svetovne vojne podala izjavo, ki jo je SS objavila 4-5-1995 15 1-2. O nezadovoljstvu, ki ga je izjava povzročila med zdomci v Arg., gl. številne dopise, omenjene v op. v II.1.)

Kot **predstavniki ZS bodo na proslavah v Sloveniji govorili**: v Teharjah Marjan Schiffrer, v Kočevskem Rogu Božidar Fink in v Škofovih zavodih prof. Tine Vivod.

Obisk dr. Drnovška v Argentini je napovedan za torek 13. junija. Če bi želel v SH, kar ni verjetno, je ZS odločila:

> "Izrecnega povabila ne bo. Če bi sam prosil za obisk Slovenske hiše, bo treba, da se kot vsak uradni obiskovalec pokloni pred spomenikom padlim domobrancem".

Izredna seja, 9. junija 1995. Posprava po domobranski proslavi. Prostovoljni prispevki niso krili stroškov. Ker je 1.000 tiskanih izvodov teksta prireditve pošlo, jih bodo natisnili še 500, da jih prof. Vivod nese v Slovenijo. - Na kratko so bolj natančno določili vsebino in spored prireditve na slavju Slov. državnosti. (Zakaj Praznik slov. državnosti in ne države? Ali so hoteli z besedo "državnost" izraziti – na nekoliko neroden način – "suverenost", ali pa niso hoteli govoriti o Slovenski državi, prav tako kot tudi ne govorijo o Slovenski republiki, temveč o Republiki Sloveniji? S tem seveda je v Sloveniji prostor za kogarkoli, ne le za narodne manjšine in jezikovne tujce, - kljub temu, da bržkone skoraj ni države na svetu, ki bi bila narodnostno tako enotna, kot je Slovenija! Arg. dnevnik "La Nación" je 1.2.1998 7 6 objavil prevod dopisa, objavljenega v londonskem 'The Economist', v katerem govori o Balkanu, ki po Churchillu ''proizvaja več zgodovine, kot jo je sposoben porabiti'', a izvzema Slovenijo prav zaradi tega, ker je narodnostno tako enotna. Slovenija, ki da je najbolj bogata izmed bivših jugoslovanskih

republik in ki je prva med njimi dobila ponudbo za vstop v Evropsko zvezo, se je desetletja prizadevala za to, da postane homogena dežela. Dopisnik sodi, da je misel, naj bi meja sovpadala z narodom, privlačna; zato predlaga tako rešitev za vse druge nekdanje jugoslovanske države. To torej danes priznavajo tisti, ki so svojčas vztrajali samo na pomenu države in njenih mej, navadno samovoljno začrtanih po nasilnosti bolj močnih! V Sloveniji pa, še zdaj, zastrupljeni in zasužnjeni po marksističnem gledanju na narod, ne nehajo ritati v preteklost. Hlapec Jernej še trpi, le da za drugo vrsto suženjstva; n.op.)

Dr. Drnovšek pride v Buenos Aires v ponedeljek 12. junija. "Ob 17. uri je srečanje s predstavniki slovenskih organizacij na poslaništvu. Vabi dr. Puc. Vabilo se sprejme in ob tej priložnosti **se izroči dr. Drnovšku kopija spomenice, ki je bila poslana g. Školjču** z našimi podpisi." V torek zvečer bo v hotelu Alvear sprejem dr. Drnovška za arg. in tuje diplomatske predstavnike. Zastopstvo ZS se udeleži zato, "da pokažemo pred argentinsko javnostjo, da smo Slovenci".

Pri Slučajnostih je Milan Magister predlagal, naj bi bilo **več širših sej**, predsednik pa je znova pobudil, da je treba več dela po odsekih. - Med odsotnostjo E. Cofa, ki bo šel v Slovenijo, ga bo nadomestovala Mara Bidovec. - P. Dobovšek je poročala o stanju SS.

Arh. Vombergar je poročal o razgovorih in dopisovanju, povezanih z načrtovano ponovitvijo domobranske proslave v Škofovih zavodih. Zapisnik dostavlja: "***Odgovor iz Slovenije je bil negativen***", ne pove pa, od koga je prišel ta odgovor.

Pozdravni nagovor predsednika ZS, Marjana Loboda, predsedniku vlade RS, dr. Janezu Drnovšku

(Na veleposlaništvu RS v Bs.As., 12. junija 1995)

"Gospod predsednik!

Pozdravljam Vas s častitljivim slovenskim pozdravom: Bog Vam daj dober dan. Želim Vam povedati, da predstavljam Društvo Zedinjena Slovenija, krovno organizacijo slovenske povojne politične emigracije v Argentini; to smo begunci pred komunizmom, ki je ob koncu druge svetovne vojne nasilno prevzel oblast v naši domovini. Skupaj z našimi potomci smo si ustvarili košček Slovenije ob Srebrni reki. Združujemo se sedaj v naši Slovenski hiši v mestu Buenos Airesu in v sedmih prosvetnih domovih po različnih krajih Vélikega Buenos Airesa, pa tudi v notranjosti dežele, v Mendozi, Bariločah in Miramarju, kjer žive naši ljudje. V teh domovih že več kot 40 let gojimo slovensko besedo in pesem, šport in družabnost.

Srčika našega dela so slovenski osnovnošolski tečaji, ki delujejo v vseh Domovih od prvih dni naše naselitve v Argentini in jih letos obiskuje blizu 400 otrok. V Slovenski hiši v Buenos Airesu pa že 35 let deluje srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka, ki ga letos obiskuje 130 dijakov.

Pri ohranjevanju slovenstva so nam bili v odlično oporo naši slovenski duhovniki s svojo razvito dušnopastirsko dejavnostjo. Slovenstvo smo ohranjali še s pomočjo tiska, naših pevskih zborov, naših igralskih družin in tudi naših skupnih kulturnih, dobrodelnih in gospodarskih ustanov.

Več kot 40 let smo ohranjali ta slovenski grič sredi argentinske pampe ob popolni brezbrižnosti matične domovine, ali celo ob njenem nasprotovanju. Po demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije z veseljem ugotavljamo, da so se naši medsebojni odnosi precej izboljšali. Obiskalo nas je že več funkcionarjev slovenske vlade, ki so z nami navezali prve stike. Velik in pozitiven korak naprej je bilo imenovanje odpravnika poslov veleposlaništva republike Slovenije v Buenos Airesu, ki se trudi, v okviru skromnih možnosti narediti, kar največ more.

Želimo, da bi bili naši stiki z matično domovino nekoč tako tesni in prisrčni, kot imamo to priložnost opazovati pri drugih narodnostnih skupinah v Argentini, katerih vlade skrbe za svoje rojake v izseljenstvu, ne glede na strankarske ali ideološke razlike.

Kljub vsemu je naša slovenska skupnost v Argentini vse storila, kar je bilo v njeni moči, da bi argentinski svet spoznal problematiko slovenske osamosvojitve. Upam si trditi, da je Argentina med prvimi priznala samostojno Slovenijo tudi po zaslugi naše emigracije. Menimo, da smo slovenski politični emigranti storili svojo dolžnost in ostali zvesti člani svojega naroda in lojalni do države Slovenije. Pričakujemo, da bo tudi država Slovenija do nas v bodoče, bolj kot trda mačeha, dobra mati.

Čeprav smo večinoma argentinski državljani in bo kmalu večina članov naše skupnosti že rojena v Argentini, se zavestno trudimo ohraniti slovenske in krščanske tradicije in hočemo ostati povezani s Slovenijo, ki je naših staršev domovina in za katero je toliko naših prijateljev in sorodnikov dalo življenje, prav v teh dneh pred 50. leti.

Boli nas, g. predsednik, da po petih letih svobode in samostojnosti ostajajo odprte še mnoge rane, zadane med komunistično revolucijo in med dolgoletno diktaturo po njej. Zavedamo se, da je reševanje teh zadev dolgotrajno in težko delo. A ker nam je srečna bodočnost Slovenije zelo pri srcu, smo tudi

Slovenci v Argentini množično podpisovali "Poziv državnemu zboru in pristojnim oblastem države Slovenije", v katerem so izražene glavne zahteve o popravi krivic, ki nas še teže in zapirajo pot k resnični narodni spravi. Poziv je podpisalo več kot 24.000 ljudi in je bil 8. maja t.l. izročen naslovniku, pa do danes še ni odziva nanj.

Uporabljamo Vaš obisk v Republiki Argentini, naši novi domovini, da Vam izročimo to spomenico, katero smo ponovno potrdili in podpisali vsi predstavniki naših domov in organizacij, ki smo tu navzoči. Prosim, da izjavo sprejmete in s svojega visokega upravnega mesta poskušate zadostiti pravici."

Ožja seja, 30. junija 1995. Ker je kmalu po izvolitvi tajnik Stna Mehle neozdravljivo zbolel, je bila na tajniško mesto poklicana Alenka Prijatelj Poznič. Nova **tajnica** je poročala o dopisih in poslanih pismih; med njimi: 1) na Koroško (točnega naslov ni; n.op.) v zadevi štipendije za Alenko Vivod, Lučko Tomazin in Janija Dobovška. 2) za predlagani obisk Lutkovnega gledališča iz Maribora še ni dokončnega dogovora. - **Blagajnik** je poročal, da je večerja za praznik Slov. državnosti kljub visoki ceni imela izgubo. - **Kulturni referent** je poročal o pripravi Slov. dne, ki bo na Pristavi, kjer bodo Pristavčani ponovili del programa, ki ga trenutno folklorna skupina izvaja po Sloveniji. - Arh. Vombergar je izjavil, da še ne ve, v čigavih rokah je rokopis knjige dr. Puša. Treba ga je čimprej pregledati in natisniti v 200 do 500 izvodih.

Dr. Vital Ašič je poročal o ustanovitvi združenja "Comisión de Amigos Parlamentarios de la República Eslovenia" (Komisija parlamentarnih prijateljev Slov. republike).[2] Dne 7. junija je bil uradni obisk v kongresu. Šla sta tja prof. Puc kot uradni predstavnik in dr. Ašič kot podpredsednik ZS. Dr. Ašič je ponovno izrazil potrebo po "lepi brošuri o Sloveniji in naši skupnosti in da bi se pred koncem leta pripravil sprejem ali večerja za argentinske zastopnike."

Zgodovinski referent **Bine Magister** je poročal o delu za Zbornik, ki naj bi za 50-letnico obstoja Društva predstavil njeno delo. Izredno odgovorno in strokovno zahtevno delo je bilo v največji meri zaupano dr. Jožetu Rantu.

Na seji MOS-a 21. julija naj se razpravlja o **odnosih naše skupnosti do nove države Slovenije, kakor tudi s poslaništvom in političnimi osebnostmi, ki prihajajo na obisk**. Važno je tudi razjasniti zadevo s ponujanimi podporami iz Slovenije, predvsem s tistimi, ki jih nudi SIM (primer pristavske folklorne skupine).

SIM je **poslala pismo**, v katerem **prosi, da ZS imenuje svojega predstavnika v odboru Matice.** Odgovor na pismo je še v pretresu, ker SIM pred leti ni sprejela poslanih predlogov oz. nanje sploh ni odgovorila.

Sprejet je bil predlog, da po vrnitvi iz Slovenije T. Vivod, B. Fink in M. Schiffrer pripravijo informativni sestanek in razgovor o svojih vtisih iz Slovenije, predvsem s proslav ob 50-letnici konca zadnje vojne.

Ožja seja, 28. julija 1995. Urejajo seznam naročnikov SS in tudi članov ZS. Predsednik predlaga, naj bi pripravili zvezek, v katerega bi dnevno vpisovali vse obiske. - Sklenejo poslati zahvalno pismo Katji Kobi za dar (1.000 pesov oz. dolarjev) za ZS, s katerim so se pokrili stroški Spominskega dneva.

Kulturni referent je poročal, da je **Pušev rokopis** v tiskarni Vilko. Prav tako je obvestil o **pripravah za Slov. dan**; važnost naj bi položili na 50-letnico zdomstva. Tajništvo naj bi vodilo in skrbelo za filmski in fotografski arhiv. "Pri slikah naj bodo zapisana imena oseb in na katero prireditev se nanašajo. Pripravi naj se spisek (Zap pravi "zapisnik") o prireditvah, ki so posnete na video-kasetah."

V zapisniku beremo: **"Prejeli smo odgovor od nadškofa Šuštarja,"** nato pa dostavlja sklep, da na pismo ne bodo odgovorili. Gre za nadškofov odgovor na pismo, ki mu ga je ZS z MOS-om poslala zaradi nekaterih bolečih trditev v izjavi slov. škofovske konference ob 50. obletnici konca vojne.

Pismo SIM. "Ker pred leti niso niti omenili, da so prejeli naše predloge (..). se lahko ti predlogi ponovno pošljejo, kakor tudi društvu SVS". Albin Magister st., Milan Magister st. in Jure Vombergar naj preberejo osnutek predlogov in naj potem napišejo svoje predloge za statut; to bi potem poslali obema ustanovama; morda bi tako izseljenci res dobili svoje predstavnike v Ljubljani.

Pripravlja se brošura o Sloveniji, da se razdeli občanom ob preimenovanju ceste Santos Dumond v República de Eslovenia. Oprema za naslovnico: zemljevid, zastava in grb; vsebina: glavni

---

[2] Zapisnik govori o parlamentu, izraz, ki ga precej pogosto uporabljajo v občilih in vsakdanji govorici. Vendar arg. ustava tega izraza ne pozna, temveč govori le o "kongresu", ki ima dve zbornici, višjo (senatorjev, ki zastopajo province in glavno mesto) in nižjo (poslancev, ki jih volijo po volilnih okrožjih in po listah političnih strank).

podatki o Sloveniji in ustvarjalnosti Slovencev v Argentini. Skrb za to prevzame arh. Vombergar. Izjavili so tudi željo, da bi na veleposlaništvu bila pogostitev častnih gostov.

- Novica: **"G. Janez Žgajnar, prorektor ljubljanske univerze, je bil baje imenovan za veleposlanika v Argentini."**

Odgovor dr. Janezu Bogataju, predsedniku SIM, je poslal predsednik M. Loboda 7.8.1995. Piše, da se je posvetoval s predsedniki Slov. domov v Vélikem Buenos Airesu, "s katerimi smo se domenili za naslednje stališče do vašega dopisa:

Zahvaljujemo se vam za prikaz življenja Slovencev v Argentini, kakor ste ga spoznali ob svojem obisku pri nas. Z razumevanjem sprejemamo vaše dobronamerne izjave o usmerjanju Matice k 'vprašanjem današnjega in jutrišnjega dne', vendar si dovolimo pripomniti, da preteklosti ni mogoče kratkomalo prepustiti v raziskavo zgodovinarjem, ampak da je treba storjene napake in krivice popraviti."

Nato pismo spominja, da je ZS poslala predloge za spremembo pravil SIM, a žal vidijo, da ti predlogi niso bili upoštevani in da "je SIM po našem mnenju v glavnem ohranila strukturo, ki, kakor tudi vi omenjate, ni uživala simpatij in ugleda Slovencev po svetu. Mi bi lahko dodali še več: ne samo simpatij in ugleda, nam se je zdela dejansko podaljšana roka UDBE".

Predsednik Loboda se je zatem dr. Bogataju zahvalil za ponujeno mesto predstavnika v Izseljenskem svetu, "a prosim, da razumete, da v sedanji obliki SIM za nas ni sprejemljiva. Slovenci v Argentini, organizirani v društvu Zedinjena Slovenija, hočemo ohraniti svojo identiteto ter želimo biti subjekt in ne objekt v naših stikih z matično domovino. Upamo, da se bo v bližnji ali daljni bodočnosti tudi SIM otresla struktur, ki so ji ostale od dolgih desetletij diktature enoumja. Takrat šele bo mogoče resno se dogovarjati o sodelovanju."

Širša seja, 18. avgusta 1995. Spomnili so se pred kratkim umrlega Staneta Mehleta, bivšega tajnika Društva.

Dr. Petru **Venclju se bodo zahvalili za Učiteljski seminar 1995 in mu poslali prošnjo za naslednji seminar v letu 1996.**

Kult. ref. je povedal, da gre v rokopisu knjige dr. Puša za isto besedilo kot ga je imel podlistek SS pred nekaj leti; izdali bodo knjigo v 500 izvodih. - Prejeli so besedilo Vladimirja Kosa za domobransko proslavo; prebral ga bo arh. Vombergar in dal v oceno drugim sodelavcem. - **Ob 50-letnici** begunstva bodo vzidali **spominsko ploščo v vseh Domovih;** osnutek besedila naj bi sestavil lic. Albin Magister, kar je tudi storil.

21. avgusta bo srečanje vseh učiteljic in profesorjev. - Prof. Vivod je poročal, da pripravljajo kartoteko mladine iz vseh Domov. Začeli so tudi z razgovori o preureditvi SFZ-SDO. - Tiskovna referentka je poročala o delu s SS, ki ima zdaj 826 naročnikov.

Pavlina Dobovšek je izrazila mnenje, da **"mora (SS) ostati, kot vedno doslej, samostojni tednik, brez denarne podpore iz Slovenije, ki bi ga lahko pogojevala; biti mora popolnoma neodvisno glasilo ZS in politične emigracije. Zato je tudi važno, da posveti več prostora dejavnostim naše skupnosti in več pozornosti datumom, obletnicam, dogodkom in pomembnim osebnostim iz naše srede."**

Že so podpisani odloki o preimenovanju ulice Santos Dumond v "República Eslovenia". - Sprejeli so 4 nove člane. - Delegat za DPa, župnik Jože **Škerbec,** je predlagal **razstavo slik izpred 50 let**: odhod iz domovine, begunstvo, prve prireditve. To naj bi bilo razstavljeno ob obletnicah ali na Slov. dnevu. Prav tako je dejal, da bi za Domobransko proslavo lahko povabili tudi kakega govornika iz Slovenije, kot npr. Drobniča, Štrbenka, Justina Stanovnika.

Prosili bodo vse, ki so bili v Sloveniji za 50-letnico, da za arhiv ZS posredujejo videokasete o teh proslavah. - Za Slov. dan 1996 se govori o obisku Slov. policijske godbe, ki naj bi prišla v državo na povabilo buenosaireške policijske godbe. - Ker E. Cofa ni bilo na dnevu Slov. državnosti, mu je predsednik na tej seji izročil odličje ZS.

Seja (ni omenjeno, če je širša ali ožja, n.op.) **22. septembra 1995**. Poročal je **šolski referent** o srečanju učiteljev in profesorjev, ki so ga imeli 21.avgusta v Slov. hiši (55 oseb) in o pripravah za razne prireditve, seminar v Sloveniji, šolski izlet, novo srečanje učiteljev v decembru in morebitno predavanje za učitelje dr. Helge Glušič, ki bo na obisku iz Slovenije.

Tiskovni referent je predlagal ustanovitev društvenega sklada za primere, ko določena oseba ne more plačati naročnine za SS; vsak primer bi bilo treba reševati posebej.

Povezati se je treba z društvom SVS. Najprej je treba dobiti stike z ZDA, Kanado in Avstralijo, da tudi oni kot del SPE podprejo SVS in po možnosti zavzamejo **pred SIM enako stališče kot ZS.**

"Ob obisku dr. P. Venclja mu bo stavljeno vprašanje, kdo je podpisal odlok, s katerim je bila SIM določena za edino krovno organizacijo za Slovence po svetu."

Mlad. referent je poročal o športnem srečanju, otroški koloniji, mladinski kartoteki, o pridobivanju sodelavcev po KD in o obujanju sestankov SFZ in SDO.

Za obisk Logaškega okteta bo ZS založila $ 1.000, ki jih bodo po možnosti vrnili.

Potem so govorili o pripravi Slov. dneva. Govorniki bodo M. Loboda st., dr. P. Vencelj in dr. Corsellis. (Dr. John Corsellis je upokojeni prof. zgodovine na univerzi Cambridge. Bil je častnik angleške vojske, potem pa višji uradnik UNRRA-e, ki je imela na skrbi pregnance po drugi svetovni vojni. Deloval je v Vetrinju in Spittalu. Zaradi svoje razumevnosti in dobrote si je pridobil naklonjenost in hvaležnost tamkajšnjih beguncev; n.op.) Resda Corsellis prihaja na povabilo ZS, vendar na svoje stroške. Obiskal bo tudi Mendozo in Bariloče. Dne 16.10. se bo v Slov. hiši srečal predvsem z nekdanjimi slov. dijaki iz taborišč v Avstriji. Na Slov. dnevu bodo vsem Domovom razdelili bronaste spominske plošče ob 50-letnici zdomstva. Besedilo je končno sestavil Marjan Loboda st. in se glasi:

1945 – 1995

OB 50-LETNICI NAŠEGA BEGUNSTVA, KO JE OB KONCU II. SVETOVNE VOJNE SLOVENIJA PADLA POD KOMUNISTIČNO TIRANIJO, SE DEMOKRATIČNI SLOVENCI S SPOŠTOVANJEM IN PONOSOM SPOMINJAMO:

*

ŽRTEV OKUPATORJEVEGA NASILJA V LETIH 1941-1945, PRISILNIH MOBILIZIRANCEV TER VSEH, KI SO BILI POBITI MED REVOLUCIJO IN PO NJEJ, KER SO SE UPRLI NAKLEPOM KOMUNISTIČNIH REVOLUCIONARJEV.

*

V BOJU PADLIH TER PO VOJNI IZDANIH IN POBITIH SLOVENSKIH DOMOBRANCEV TER DRUGIH BORCEV PROTI KOMUNIZMU.

*

BRATOV IN SESTRA, KI SO V SVOBODNEM SVETU, ZVESTI SLOVENSTVU IN KRŠČANSTVU, VDANO PRENAŠALI BOLEČINO ZDOMSTVA TER LEGALI V GROB DALEČ OD RODNE DOMOVINE.

*

ZVESTI BOGU IN NARODU OHRANJAJMO SPOMIN NANJE!

*

Izredna ožja seja, 13. oktobra 1995. Namen seje je bil **posvet ob obisku dr. Venclja** pred sestankom s člani MOS-a, ki bo 20. oktobra. Glavne točke, ki bi jih predočili dr. Venclju:

- ZS je nestrankarska organizacija, ki pa je svetovno- nazorsko opredeljena.
- Vzdrževanje struktur zdomskih organizacij: kakšna je možnost, da bi bilo vključeno v državni proračun.
- Emigracija mora ostati ustvarjalna. Mora izdajati svojo literaturo, svoje revije in časopise.
- Stiki in nastopi, ki so jih navezali z argentinskimi predstavniki: kakšen interes ima Slovenija, da se to ohrani in kaj je pripravljena za to žrtvovati.
- Njegovo mesto (zdaj) "mogoče" pripada SKD; če on odide, kdo bi prišel na njegovo mesto?
- Ali ima za SPE kakšno važno sporočilo?
- Begunci: zadeva odškodnine.

Vsa vprašanja bo pripravil in jim dal obliko cont. Milan Magister.

Seja (zapisnik ne določi, če je bila ožjega ali širšega odbora) 25. oktobra 1995.

Posprava po Slov. dnevu. Sklenili so poslati zahvalna pisma vsem sodelavcem: Binetu Magistru, Stanku Jerebiču, Mirjam Jereb Batagelj, Marku Gaserju, Andreju Golobu, Dominiku Oblaku, Fridu Bezniku, Anki Savelli Gaser, Andrejki Selan Vombergar, Inštrumentalnemu Ansamblu, Antonu Pavliču, župniku Jožetu Škerbcu, Pavletu Malovrhu in Janezu Jerebu, vsem KD in ZSŽM. - Drugo leto bi naj povabili tudi Dušnopastirsko pisarno in SKA, da postavita stojnici na Slov. dnevu.

Obisk policijske godbe je preložen na prihodnje leto. Glavni kurat policije province Buenos Aires, Francé Himmelreich, naj bi poizvedel, kako je s kritjem stroškov.

P. Dobovšek je predlagala, naj bi **vsem KD pošiljali zastonj po en izvod SS**. Ker je SS "glasilo slovenskih političnih demokratičnih emigrantov", naj vsak teden piše kroniko o delu KD. - T. Debeljak prosi za računalnik za SS.

Pri Slučajnostih so govorili o knjigi dr. Puša, o Slomškovem letu (od maja 1996 do maja 1997), o pismu papežu ob njegovem obisku Slovenije, o poslanici dr. Venclju, (v kateri bi namesto vprašanj izpovedali svoje želje).

Seja (?) 27. novembra 1995. **Osnutek pisma za papeža** je pripravil dr. Marko Kremžar. - **Ob smrti Toneta Skubica**, prvega tajnika DS, so objavili osmrtnico v SS, predsednik Marjan Loboda pa se

je od njega poslovil ob krsti. - Kurat F. Himmelreich je obvestil, da **buenosaireška policija ne more povabiti slov. policijske godbe, ker da** za to **nima denarja** v proračunu. - **Otroška kolonija** je že pripravljena: določeno je vodstvo in izbrani sodelavci; cena bo $ 330 z voznino vred. Ker bo k stroškom za vožnjo "Sekretarijat za Slovence po svetu" prispeval po $ 60,- na osebo, je treba spremeniti oglas v časopisju.

Božidar **Fink** je stavil **razne predloge**, ki bi naj jih poslali "trem strankam v Sloveniji": o zakonu o obvezni vojaški službi za tiste, ki so bili rojeni zunaj Slovenije, in o izplačevanju argentinskih pokojnin v Sloveniji ali slovenskih v Argentini. - E. Cofu so naročili, naj v arhivu poišče **pismo nadškofu Šuštarju**, s katerim so odstopili Slomškovo štipendijo Škofovim zavodom, zaradi česar bi morali imeti tam na razpolago nekaj prostora.[3] - Petnajst učiteljev in profesorjev bo januarja odpotovalo na **nov seminar** v Slovenijo.

Kult. referent bi naj že začel pripravljati prireditve za leto 1996, predvsem Spominsko proslavo in praznik Slov. državnosti. To je dalo pobudo, da se pregledata videoteka in fotografski arhiv. "Zmeraj naj se skrbi, da bodo vse prireditve fotografirane kot dokument."

Članarina in naročnina za SS ostaneta za leto 1996 isti kot v letu 1995. To se je ponovilo že v tretjič, kar je za Argentino skoraj neverjetno. - Širša seja bo 15. decembra. "Vsak referent naj res povabi vse člane k udeležbi."

Povzetek zapisnikov sej v letu 1996 do OZ. (Zapisniki sej so izredno kratki, skoraj "brzojavni"; n.op.)

Prva seja je bila **14. marca.** Poleg običajnih poročil tajnika in blagajnika so pregledali tudi načrtovano delo za tekoče leto: 1) odobrili so proračun tiskarne Baraga za dr. Puševo knjigo, ki bo izšla v 500 izvodih. 2) zazdaj ne povabijo nobenega od ponujenih obiskov. 3) na letališču so sprejeli novega veleposlanika RS dr. Janeza Žgajnarja. Povabili ga bodo na sejo MOS-a. 4) lutkovno gledališče Maribor uspešno obiskuje Domove. 5) na 3. seminar je potovalo v Slovenijo 11 učiteljic in 3 profesorji. Mladi so imeli januarja taborjenje v Mendozi, ki je lepo uspelo. Popisali so (samsko) mladino od 22. do 35. leta; vseh skupaj je bilo zaznanih 452 mladih v teh letih. 6) načrtovali so Spom. proslavo in Slov. drž. praznik 7. Zgodovinski zbornik: naprosili so za to delo dr. J. Ranta. 8) Dr. Jože Bernik je svetoval, da pristopi ZS v SSK in ustanovi arg. konferenco.

Seja US 11. aprila 1996 je v glavnih obrisih ponovila to, kar so obravnavali na seji 14. marca, le da so bolj v podrobnostih pripravljali prihodnji OZ in določili morebitna dneva za sprejem veleposlanika na MOS: 18. aprila ali 10. maja.

10. 4. Začetek "častne" vrnitve?

DEVETINŠTIRIDESETI OBČNI ZBOR, 27. MARCA 1996

Zbor so začeli z molitvijo za umrle člane. Nato so izvolili za overovatelja zapisnika Gregorja (Janeza) Jelenca in Staneta Snoja, za preštevalca glasov pa Marjana Schiffrerja in inž. Jerneja Dobovška. SS tokrat ne omenja pozdravnih pisem (23.5.1996 19 3-6).

Takoj nato so podali **poročila** odborniki, začenši s **tajnico** Alenko Poznič (SS 30. maja 1996 20 4-6). Povedala je, da sta za pisarno "vestno skrbela" Emil Cof in Mija Markež. Umrlo je med letom 12 članov, pristopili so 4, tako da je Društvo 31.12.1995 imelo 816 članov. Knjižnica in videoteka sta redno delovali. Glavno delo je bilo: sklicevanje sej ZS, (ki jih je bilo 9) in sej MOS-a; sprejemanje obiskov in vsestranska orientacija obiskovalcev, kakor tudi storitve različnih uslug; priprava potovanja učiteljev na 3. seminar v Slovenijo; vabila na prireditve; tedensko razpečavanje SS itd. Prejeli so 33 pisem, odposlali pa 209.

Blagajnik cont. Milan Magister je prebral poročilo o stroških in izdatkih, "kar je kazalo na zadovoljivo stanje" (SS ib).

SS (19) prinaša najprej poročilo **kulturnega referenta** arh. Jureta Vombergarja, ki je omenil Spominsko proslavo, Dan slov. državnosti, Slov. dan in udeležbo na Knjižnem sejmu. **Na Knjižnem sejmu** so imeli **stojnico in slov. večer**, katerega sta ob tej priložnosti skupno pripravila slov. veleposlaništvo in ZS, tako da smo bili Slovenci bolje zastopani kakor doslej. Na večeru je imel govor o **"Zamrzlih besedah"**, po špansko "Palabras congeladas", slov. veleposlanik v Franciji **dr. Andrej Capuder**, nastopil pa je tudi **Mlad. pevski zbor iz San Justa**. Prvič smo imeli stojnico, ki so jo

---

[3] Kasneje so v arhivu našli pismo, s katerim je nadškof dr. Šuštar sprejel štipendijo in pogoje, ki jih je stavila ZS. Faksimil pisma objavljamo v IV.2.

omogočili sponzorji iz Slovenije in slov. skupnosti v Argentini, predvsem zdomske in matične založbe, med temi pa Mladinska knjiga, ki sta jo zastopala Milan Matos in Riko Rižnar.

O delu odseka za institucionalne zadeve je poročal dr. Vital Ašič. Omenil je:

1. parlamentarno skupino prijateljev Slovenije, ki je bila uradno ustanovljena 5. junija 1995 in ki jo sestavljajo štirje senatorji in štirje poslanci, izvršni tajnik za zveze in upravni tajnik.
2. izseljenski muzej, arhiv in knjižnico, ki so bili ustanovljeni z odlokom arg. notr. min. 20. avgusta 1995. V utemeljitvi odlok priznava, da je izvirna zamisel prišla od Tajništva za zun. zadeve Krščanske demokracije (dr. Jorge Crespo Montes), ki je ustanovilo Podtajništvo za stike s tujimi skupnostmi v Argentini (podtajnik dr. Vital Ašič).
3. sodelovanje s slov. društvi zunaj okrilja ZS.
4. vzpostavitev odnosov z vladnimi krogi v prov. Buenos Aires.
5. brošuro o Slovencih v Argentini, ki je v pripravi.
6. "Instituto Argentino Esloveno de Cultura" (Arg.-slov. zavod za kulturo). Osnutka pravil (statuta) in ustanovne listine (acta fundacional) sta bila predložena predsedniku ZS 8. julija 1995 ter veleposlaništvu RS v Argentini.
7. odnose s tujimi skupnostmi. Predvsem so jih seznanjali s slov. kulturnim delovanjem. Zato so jih povabljali na prireditve kot so bili koncert Logaškega okteta v Teatro San Martín, Slov. dan na Knjižnem sejmu in narodni plesi v San Justo (skupina F. Marolta) itd.
8. izredne dogodke, med temi smrt sina predsednika Menema in smrt bivšega predsednika dr. Artura Frondizija, ki je bil velik prijatelj Slovencev in je bil že sprejel častno predsedništvo ustanove "Instituto Argentino-Esloveno de Cultura".
9. poimenovanje ceste Santos Dumond v "República de Eslovenia", kar se je zgodilo 14. novembra 1995, o čemer je poročala SS. Poudaril je, da so med pripravljanjem odredbe (ordenance) prvič javno in uradno razpravljali o nastanku in osamosvojitvi Slovenije, kakor tudi o pomembnosti in doprinosu slov. vseljencev arg. družbi in državi.
10. spomenico o dvojnem državljanstvu. ki so ga predložili slov. veleposlaništvu.
11. predstavitev gen. San Martina v slov. tisku; (članek Toneta Mizerita v reviji GEA).
12. Knjižni sejem.
13. prisotnost na buenosaireški državni univerzi, kamor so bili povabljeni na fakulteto za socialne vede, naprošeni pa so bili tudi za sodelovanje pri seminarju in pripravi knjige o Sloveniji.

Za **Tiskovni odsek** je poročala Pavlina Dobovšek. SS ima 836 naročnikov, od katerih jih je 135 v zaostanku z naročnino. Poudarila je potrebo, da se dvigne število naročnikov, ker je SS "edino tedensko glasilo povojnih političnih emigrantov v Argentini, v katerem lahko brez zadržkov izjavljamo in pišemo svoje mnenje". - Povedala je tudi, da je v tisku knjiga dr. Ludovika Puša. - Odbor je izdelal nekaj predlogov glede na pravno razmerje in honorirano delo osebja v uredništvu in upravi SS. Naprosili so tudi KD, da mesečno obveščajo SS o svojem delovanju.

Lic. Albin Magister je poročal o **Zgodovinskem odseku,** kateremu je predsednik začrtal naloge: 1. pripraviti Zgodovinski zbornik ZS za njeno 50-letnico, ki bo 1998; 2. urediti zgodovinski arhiv. 3. sodelovati s kult. ref. ob sami 50-letnici ZS. Glede na Zbornik je mogel poročati, da je zamisel predsednika Loboda že v teku: dobil je osebo, ki bo delu posvetila dosti časa, in predsednik je zagotovil finančna sredstva za papir, tiskanje, računalniško opremo itd. Glede na arhiv je izjavil, da še ne more zatrditi, da bi jim bil v celoti na razpolago.

Šolski referent Francé Vitrih (SS 6. junija 1996 21 4 in 13. junija 1996 22 4) je podal natančno poročilo o osnovnih šolah. Delovale so iste kot prejšnje leto in prav tako oba tečaja za špansko govoreče otroke. Slovenske šole je obiskovalo 496 otrok, tečaj za špansko govoreče pa 43, skupno torej 539 (266 dečkov in 273 deklic). Osmi razred je končalo 38 učencev. V vrtcu je bilo 95 otrok. Poučevalo je 95 oseb, 24 rojenih v Sloveniji, 71 v Argentini. Voditeljice šol so bile iste kot prejšnje leto. O tečaju za špansko govoreče v šoli nadškofa Bonaventura Jegliča v Slov. hiši, je voditeljica Marjana Batagelj podala posebno poročilo, v katerem pravi, da so utrdili učni načrt in dvignili tečaj za eno stopnjo, tako da je zdaj sedem razredov; v tem letniku skušajo doseči znanje, ki bi bilo enakovredno tretjemu razredu slov. šol na koroškem zamejstvu. Za razveseljiv uspeh tega dela in kot njega stranski učinek je šteti vzporedni tečaj za odrasle, ki ga vodi prof. Marjetka Hostnik, izvedenka v poučevanju tujega jezika v tukajšnji osnovni in srednji šoli. Tečaj deluje vzporedno s tečajem za otroke, po dve uri na teden. To leto je število obiskovalcev tečaja vidno naraslo.

Vitrih je omenil tudi druge dosežke, kot npr. tečaj slov. jezika, ki je potekal od 10. januarja do 10. februarja 1996 v Sloveniji. Udeležilo se ga je 12 učiteljev in 3 profesorji. Financira ga Min. RS za šolstvo in šport. Skupino je vodil Loboda Marjan ml., šli pa so Helena Skarlovnik, Monika Marija

Češarek Kenda, Irena Zarnik, Angelca Podržaj, Anica Mehle, Danica Malovrh, Lojzka Mehle, Marija Prešeren Jelenc, Anica Arnšek Magister, Marija Štirn, Marjan Jože Loboda, Alenka Magister, Luka Debevec, Štefan Godec in Marija Fink Grintal.

Zunanji znak povezanosti med temi šolami so redne mesečne seje. Imeli so tri skupne prireditve v Slov. hiši: Alojzijevo in Slomškovo proslavo in začetek šole. Na Slov. dnevu je 150 učencev recitiralo pod vodstvom Frida Beznika Prešernov "Magistrale" in Kunčičevo "Našo besedo". Izlet so imeli 28. oktobra v klub letalskih podčastnikov. Po maši, ki jo je daroval msgr. Jože Guštin, je 327 otrok in 42 spremljevalcev preživelo lep dan v naravi in z igranjem. Na začetku šolskega leta je na skupni šolski prireditvi gostovalo z igro "Mala čarovnica" Lutkovno gledališče iz Maribora; obiskali pa so tudi vse slovenske šole, kjer so nastopali s predstavo "Uganke, zanke, zavozlanke". Šolarji so svojo razgibano dejavnost potrdili 14. oktobra 1995 na športnem dnevu v Slomškovem domu, ki ga je organizirala Saša Zupan Omahna s sodelavci Karlo Malovrh Jakoš, Heleno Zarnik, Tonetom Vivodom in Veroniko Vivod; 26. decembra 1995 pa je 31 učencev potovalo v Hanželičev dom, kjer so ostali do 10. januarja. Kolonijo so spremljali Marija Slabe, katehet prof. Francé Bergant, Karla Malovrh Jakoš, Helena Zarnik ter bratje Marijan, Kristjan in Tone Vivod. - Znano je, da ima vsaka šola še svoje lastne prireditve in da šolarji nastopajo tudi na prireditvah svoje krajevne skupnosti. - Med letom so prejeli dve pošiljki knjig, eno od Tajništva za Slovence po svetu, drugo od koroške Krščanske kulturne zveze. Ob koncu je izrazil zahvalo za pomoč, predvsem delegatu Jožetu Škerbcu, Fridu Bezniku in še posebej predsedniku ZS Marjanu Lobodu.

Za **srednješolski tečaj** je prebrala poročilo ravnateljica prof. Metka Mizerit. V letu 1995 je bilo 119 dijakov: v 1. letniku 24, v 2. 28, v 3. 15, v 4. 20 in v 5. 32. Profesorski zbor je bil isti kot prejšnje leto. prav tako tajnica. Deloval je tudi svet staršev. Pouk so imeli 20 sobot, po pet ur vsakikrat. Petošolci so pod vodstvom prof. Mizerit pripravili almanah "Zdoma in domá". Že peta RAST je julija odpotovala na abiturientski izlet v Slovenijo pod vodstvom prof. Alenke Magister in Stanka Jelena. Trije člani prof. zbora (prof. Alenka Magister, Štefan Godec in Luka Debevec) so se udeležili seminarja slov. jezika v Sloveniji

Mladinski referent prof. Tine Vivod je povedal, da jim je uspelo sestaviti delovno skupino srednjega in mlajšega rodu, kateri se je priključil tudi duhovnik Franci Cukjati. V začetku že so ugotovili, da so take skupine, ki bi se posvečale mladinski problematiki v vsakem Domu, nadvse potrebne. Zato so v vsakem Domu govorili o "stricih", o takih ljudeh, ki so mladim dostopni in zanje sprejemljivi. Toda za to ni lahko zmerom dobiti primernih oseb. Ponovil je, da od mladine ne morejo zahtevati tega, česar je niso naučili; sama kritika odbija, mladina pa rada sodeluje, če je nekaj dobro pripravljeno.

Izvedli so počitniško kolonijo, ki je bila sicer manj obiskana kakor prejšnje leto; udeležilo se je je 30 otrok. Oktobra so imeli drugi športni dan za naraščajnike v Ramos Mejíji, kjer se je zbralo 134 otrok. Uprizoritev igre "Miklavž prihaja" so izrabili za prvi popis mladine, ki je vrgel naslednje številke:

	Od 13 do 18 let		Od 18 do 25 let		Od 25 do 35 let		
	F	D	F	D	F	D	Skupaj
Glavno mesto	2	3	3	8	7	11	32
Carapachay	4	5	7	2	10	9	37
Ramos Mejía	32	35	20	21	32	36	176
Slovenska vas	24	26	21	18	42	29	160
San Martín	11	2	23	14	26	21	97
San Justo	35	43	17	16	29	35	175
Pristava(Castelar)	10	16	18	17	21	17	99
Skupaj	118	130	109	94	167	158	776

Mladina bo sodelovala pri modni reviji, ki bo v Slov. hiši 15. junija in tekmovala na lahkoatletskem turnirju, ki ga pripravlja prof. Franci Sušnik. V pripravi imajo tudi športni dan za naraščajnike, srečanje osmošolcev s prvogimnazijci na dvodnevnem taborenju in tečaj pod naslovom "Identiteta v kvaliteti", ki bo seminar, ali nekaj podobnega kot seminar, za mladino nad 18. letom.

Poročilo predsednika Marjana Loboda, ki ga je SS (20 1-4) objavila pod naslovom "Polagamo račun", vsebuje zahvalo za sodelovanje in povzetek pa dopolnitev ostalih poročil. Izjavil je, da je sprejel mesto predsednika v letu, ko se bodo spominjali 50-letnice od konca druge svetovne vojne in

prevlade kom. diktature v domovini in, seveda, 50-ih let našega zdomstva. Že tedaj se je zavedal, da bo delo težko, sodi pa, da so kljub temu marsikaj dosegli.

Spominska proslava tukaj je bila na zadovoljivi višini in ob lepi udeležbi rojakov. Na prošnjo Pripravljalnega odbora so skupnost zastopali v Sloveniji trije odborniki, od katerih je vsak govoril na eni prireditvi. Ob množični udeležbi rojakov so slovesno umestili kip lujanske Marije v brezjanskem svetišču, za kar se je bil posebno zavzel prof. Tine Vivod. . Za 50-letnico je ZS pripravila bronaste plošče, ki so jih s primernimi prireditvami namestili po vseh Domovih (Več o tem v II.1).

Sprejeli so "kar nekaj obiskov, različnih značajev in pomenov":

1) 12. junija se je kot predsednik ZS na povabilo odpravnika poslov prof. Matjaža Puca **udeležil sprejema predsednika slov. vlade dr. Janeza Drnovška**. Ob tej priložnosti mu je izročil **spomenico**,

> ***"v kateri zahtevamo popravo krivic in katero je podpisalo v domovini in izseljenstvu 25.000 rojakov. Spremno pismo so podpisali predsedniki vseh slovenskih Domov v Velikem Buenos Airesu. ki so bili na sprejemu navzoči."***

Toda: "Predsednik je pustil med nami zelo negativen vtis, ker te naše vloge kasneje ni nikdar omenil, prav tako pa ni nič naredil, da bi se v njej izražene zahteve upoštevale.

2) Obiskal jih je velik dobrotnik slov. beguncev v avstrijskih taboriščih, **angleški zgodovinar John Corsellis**. (Prišel je na svoje stroške, stanoval pa je pri dr. Kremžarju.) Govoril je tudi na Slov dnevu. Povabila ge je ZS. Obiskal je tudi rojake v Mendozi in Bariločah.

3) Dne 20. oktobra so pripravili **srečanje zastopnikov KD z državnim tajnikom dr. Petrom Vencljem**, ki je bil na obisku v Argentini. V odkritem razgovoru so se pomenili o marsičem, kar bo lahko vplivalo na zboljšanje medsebojnih odnosov. Zbrane rojake je dr. Vencelj nagovoril tudi na Slov. dnevu. Ob tej priložnosti je **izročil Božidarju Finku zasluženo priznanje RS** za delo, ki ga je opravil kot pooblaščenec zunanjega ministrstva RS, dokler ni prišel v Argentino slov. diplomatski predstavnik.

> **4) "ZS je med letom morala nekajkrat zavzeti tudi jasno stališče ob raznih dogodkih in izjavah v Sloveniji. Tako smo 24. maja poslali dvoje pripomb na izjavo Slovenske škofovske konference, v kateri nas je kar nekaj trditev hudo prizadelo. Prejeli smo odgovor od metropolita dr. Šuštarja, v katerem pojasnjuje razloge, ki so jih imeli škofje, ko so pisali izjavo, kar pa našega stališča ni spremenilo."**

5) Prejeli so **pismo** od **predsednika Slovenske izseljenske matice**, dr. Janeza Bogataja, s katerim jih je povabil na sodelovanje. **Odgovorili so** mu 7. avgusta, "da **dokler SIM ne spremeni svoje strukture**, **obžaluje svojega delovanja proti naši skupnosti v preteklih letih in odstrani iz svoje uprave ljudi, ki so služili pod prejšnjim režimom, sodelovanje ni mogoče**".

6) Skupaj z delegatom slov. dušnih pastirjev so podpisali **pismo sv. Očetu**, naj se ob svojem obisku Slovenije spomni "naših mučencev in škofa Gregorija Rožmana, katerega krivična sodba še ni bila razveljavljena".

7) Posebno **pozornost** so posvečali **stikom z argentinsko javnostjo**, o čemer je poročal dr. Ašič.

8) Vzdrževali so **prijateljske stike** z izseljenskim društvom Slovenija v svetu v Ljubljani (SvS), ki mu predseduje lic. Boštjan Kocmur. Sodelovali so z njim v pripravah za obisk Logaškega okteta.

9) Obiskalo jih je tudi Lutkovno gledališče iz Maribora na priporočilo SKKZ iz Celovca.

10) S pomočjo ZS so člani Pristavske folklorne skupine in študentje 5. LetnZ ika ST - Rast XXIII - imeli uspešno turnejo po Sloveniji.

11) Poslali so **pozdravno pismo Janezu Puclju**, predsedniku Zveze slov. duhovnikov v Zahodni Evropi, za mednarodno konferenco Rafaelovih družb v Stični, ko se je obnovila tudi slovenska. Ta bo prevzela vlogo Katoliškega središča za Slovence po svetu, ki ga je vodil župnik Janez Rihar.

12) **Od. drž. tajnika** za Slovence po svetu, dr. Petra **Venclja, so prejeli podpore** za otroško kolonijo, za 2. seminar slov. učiteljev, za turnejo Pristavske skupine, za potovanje RAST-i XXIII.

13) Imeli so nekaj **stikov s Kršč. kult. zvezo v Celovcu (KKZ)**. Na njihov razpis štipendij so se odzvali trije mladci iz skupnosti: V. Vivod, L. Tomazin in J. Dobovšek. KKZ je sodelovala tudi pri potovanju RAST-i in učiteljskega seminarja.

14) **Odnosi s slov. veleposlaništvom** v Buenos Airesu so bili **prijateljski**. "Odpravnik poslov prof. Matjaž Puc se je rad udeleževal naših prireditev in vedno z vsem razumevanjem spremljal naše delo. Upamo, da se bo s prihodom veleposlanika dr. Janeza Žgajnarja to sodelovanje še poglobilo v obojestransko korist."

15) **Največjo pozornost** so posvečali **stikom s KD in ostalimi slovenskimi ustanovami** v Velikem Buenos Airesu ter v notranjosti države.

"Z velikim zadovoljstvom lahko povem, da trenutno vodijo vse naše Domove predsedniki, ki so bili rojeni v begunstvu ali izseljenstvu. Ta lepa skupina naših mladih organizacijskih delavcev vzorno in prijateljsko sodeluje v okviru MOS-a. To nas lahko upravičeno navdaja z veselim zaupanjem v obstoj in rast naše skupnosti."

16) **Zgodovinski odsek**, ki ga vodi lic. Albin Magister, **že dela na zborniku** za 50-letnico ZS. "To delo bo predstavljalo tudi precejšnje finančno breme."

Ob koncu je znova prosil za še nadaljnje sodelovanje.

Po predsednikovem govoru je za **nadzorni odbor** poročal Božidar Fink, ki je predlagal odobritev vseh poročil. "Prisotni so z glasovanjem vsa poročila odobrili in se odboru ZS zahvalili s ploskanjem". S tem se je nehal 49. OZ.

Po OZ je bila prva "seja ZS", kot jo imenuje zapisnik, **9.. maja 1996**. Predvsem so se posvetili pripravljanju Spom. proslave, na kateri bo govoril arh. Eiletz, in Praznika slov. državnosti (govornik dr. Vital Ašič, povezava in vodstvo arh. Vombergar). Sklenili so, da bodo "letos" podelili priznanja Fridu Bezniku, Anki Savelli Gaser in Francetu Perniškuu. - Ob poročilu tiskovne referentke Pavline Dobovšek se je razvilo razpravljanje o ideološki politiki tednika SS; črtali so iz seznama 44 oseb, ki so prejemale SS zastonj ter ostalim pričeli pošiljati po 4 številke skupaj. - Dr. Puševo knjigo "Na dolgo pot" bodo predstavili na prazniku slov. državnosti. - Dr. Jože Rant pripravlja zgodovinski zbornik, vendar je opozoril, da bo treba nekatere informacije iskati tudi drugod, ne le v zapisnikih ZS. - Žal še ni prišlo do obiska veleposlanika na MOS; zato so sklenili, da se mu pisno predstavijo in mu obrazložijo vse to, kar ima zvezo z organizirano slov. skupnostjo; do tedaj pa veleposlanika vnovič uradno ne bodo vabili.

Seja "Upravnega odbora" (sic!) je bila **20. junija.** Predsednik je poročal o svojem obisku v Sloveniji (gl. pg. o MOS-u II.10). Ker je nadškofa prosil, da bi podelil primerno cerkveno imenovanje delegatu dušnih pastirjev Jožetu Škerbcu, je nadškof svetoval, naj ZS naredi pisno vlogo, kar je ZS tudi storila. - Poleg rednih poročil so govorili tudi o Domobranski proslavi, ki je lepo uspela, in bolj v podrobnostih pripravili slavje Slov. državnosti. – Za mladinski referat je poročal Jože Šenk, da imajo v načrtu lahko-atletski turnir, da so že pripravili modno revijo in bodo verjetno do konec leta naštudirali kakšno igro.

Seja US **11. 7. 1996.** (zapisnik te seje je nekoliko daljši in laže razumljiv; n.op.) Predsednik Loboda je poročal, da so prejeli faks s 3. tabora SVS, ki da je imel lep uspeh. V soboto 28. junija se je udeležil odprtja Trga Republike Slovenije v San Martinu, kjer je govoril Lojze Rezelj, občinska godba pa je odigrala tudi slov. himno. Prejeli so dopise veleposlaništva in študentov ljubljanske univerze za sodelovanje s študenti v Argentini, ki pa so jih odstopili SKAD-u. - Blagajnik Milan Magister je poročal, da je bilo s praznovanjem slov. državnosti $ 854 pesov primanjkljaja. Med poročilom o pripravljanju te proslave je kult. referent arh. Vombergar potožil, da je bilo premalo sodelavcev. Vendar je bil po predsednikovem mnenju kulturni program odličen, govor dr. Vitala Ašiča pa je sprožil ploskanje, kot ga že dolgo ni bilo na prireditvah. - Predsednik je sporočil, da ima Domžalski pevski zbor - 36 članov! - že zbrana sredstva za potovanje in vzdrževanje tukaj; prosi samo podpore za organizacijo koncertov po Domovih. Sklenili so, da jim formalno po faksu pošljejo vabilo na obisk. Morda bi prišli za Slov dan. Ta bi moral biti povezan s Slomškom in tudi geslo bi moralo biti Slomškovo. - Sklenili so tudi, da se zahvalijo arh. Kogovšku za ilustracije Puševe knjige "Na dolgo pot", ker da "imajo naši kulturni delavci premalo podpore od ostalih članov skupnosti". - Zgod. referent Albin Magister je poročal o delu za zbornik ob 50-letnici ZS; dr. Jože Rant da ima že veliko gradiva zbranega in vnešenega v računalnik. - Mladinski referent Tine Vivod je poročal o uspehih z modno revijo in lahkoatletskim turnirjem in napovedal nekatere načrte: sestanke za mlade poročence; srečanje srednješolskih dijakov; pripraviti taborjenja; preobraziti RAST, tako da bi že v 1. ali 2. letniku obiskali Slovenijo, pozneje pa že s nastopi. - Tiskovna referentka Pavlina Dobovšek je v imenu ZSMŽ predlagala, naj bi prireditve v juniju razdelili na dva dela: v prvem delu naj bi bila prvo nedeljo središčna Spominska proslava, drugo nedeljo pa take proslave po KD; v drugi polovici meseca naj bi veselo proslavljali praznik osamosvojitve.

Kvartet bratov Smrtnikov
v SH 5.10.1996

Seja US **22. avgusta 1996.** Poleg rednih poročil referentov so predvsem pripravljali Slov. dan, na katerem bo navzoč prof. Peterle; treba je povabiti veleposlanika dr. Žgajnarja in dr. Puca. - Zgod. referent je poročal, da je sicer zbranih že precej podatkov, a da jih veliko manjka zaradi nepopolnega arhiva. – Poročal je tudi šolski referent, kulturni (arh. Vombergar) pa je napovedal spored prihodnjega Slov. dne, na katerem bo govoril lic. Marjan Schiffrer; povabili bodo veleposlanika dr. Žgajnarja in prof. Puca, verjetno pa pride tudi prof. Peterle. – Za september se napoveduje obisk članov vlade ŠOU (akademikov ljubljanske univerze); o tem bo treba obvestiti veleposlanika.

Seja US **12. septembra 1996.** Omejili so se na pripravo Slov. dneva, z izjemo predsednikovega poročila o srečanjih z univezitetnimi študenti iz Ljubljanje (ŠOU), ki da precej poznajo našo skupnost, zanima pa jih tudi naša preteklost in filozofska formacija; sodi, da je bil ta obisk verjetno eden izmed najbolj pozitivnih.

Seja US **10. oktobra 1996.** Poročala sta najprej tajnik in blagajnik; ta je povedal, da je državni tajnik dr. Vencelj poslal U$S 15.000 za Zbornik.- Šolski referent F. Vitrih je poročal o lepo uspeli Slomškovi proslavi, pa tudi o prihodnjem izletu in počitniški koloniji.

Kult. referent arh. Vombergar je poročal o **obisku koroških rojakov**. Gostovali so v SH in KD San Justo, San Martín, Bariloče in Mendoza. V SH so pod vodstvom Jožka Koncilija nastopili 5. oktobra Smrtnikovi bratje z Obirskega (Franc Jožef, Zdravko, Marjan, Vladimir z bratrancem Markom), z njimi pa tudi ansambel Korenika iz Šmihela pri Pliberku (Albert Schorli, Franc Vejnik in vodja Albert Krajger). O njihovih nastopih je poročala SS (17.10.1996 40 3,6). Predsednik M. Loboda dopolnjuje zapisnik s poročilom, da so bili na obisku tudi Nanti Olip, predsednik Narodnega sveta kotoških Slovencev (N.S.K.S.), torej najvišja politična avtoriteta koroških Slovencev; prav tako Nužej Tolmajer, tajnik in duša Krščanske kulturne zveze (KKZ). Tako se razume, da zapisnik pravi, da je **razgovor o novih napadih na slovensko manjšino na Koroškem zavzel precej časa. Sklenjeno je bilo, da bodo skušali zbrati čim več podatkov, potem pa bodo o tem obvestili tudi arg. javnost.** - N.Tolmajer je obljubil štipendijo za udeležbo na tečaju za režiserje. (SS je v omenjeni številki prinesla tudi razgovor s tajnikom Krščanske kulturne zveze, Nužejem Tolmajerjem, v prejšnji -10.10.1996 39 3,5- pa s predsednikom Narodnega sveta koroških Slovencev, Nantijem Olipom.)

Tiskovna referentka Pavlina **Dobovšek** je sporočila, da ima tednik **SS** novo zaglavje "**Naša skupnost živi**", bodo pa tudi pošiljali redna poročila Družini, Slovencu, Nedelji v Celovec, Novemu glasu v Gorico. Na Jenšterletov članek (zapisnik ne pove, na katerega; n.op.) bosta predsednik M. Loboda in lic. M. Schiffrer poslala dopis časopisu "Slovenec", a tudi ne pove, s kakšno vsebino.

Poglavje zase so bile **volitve v Sloveniji**. ZS mora poslati protestno pismo, ker je rok za pošiljanje zahtevkov za vpis v volilni imenik prekratek, kakor tudi za prejem volilnih kart po pošti; tudi naj ZS predlaga, naj bi se overovanje volilnic in oddajanje glasovnic izvajalo po KD.

26. oktobra bo prišel na obisk dr. Bogomir **Štefanič**, načelnik Upravne enote Kočevje, in bo govoril o "Kočevskem Rogu včeraj in danes"; potoval bo tudi v Mendozo in Bariloče. Delegat Škerbec je sporočil, da pride na obisk dr. Reven, ki bo predaval o Grozdetu; da bo proslava Kristusa Kralja letos posvečena škofu dr. Rožmanu ob 50. obletnici krivične obsodbe in da bo ta dan glavna dvorana v SH poimenovana po njem.

Seja US **14. novembra 1996.** Predsednik Loboda je poročal o pogovorih z veleposlanikom in da se bo overjanje volilnih kart opravljalo tudi po KD. Pavlina Dobovšek bo čimprej skušala dobiti točne podatke o prejetih in oddanih volilnicah, tako da bo takoj pripravila poročilo o volitvah v Argentini.

Poročali so tudi drugi referenti, predsednik Loboda pa je opozoril na bližnjo 50. obletnico ustanovitve DS, sedanje ZS. Omenil je tudi obisk dr. Bizjaka, - prej notranjega ministra in predsedniškega kandidata, sedaj pa varuha človečanskih pravic v Sloveniji - ki je bil na kongresu ombudsmanov, a je prišel obiskat tudi slovenske Domove.

Treba je že začeti s pripravljanjem OZ, predvsem z novo sestavo odbora, za kar bo treba pridobiti novih sodelavcev.

Seja "upravnega odbora" **11. decembra 1996.** Pregledali so sklepe s prejšnje seje. Odobrili so uredniku SS 100 pesov za priključitev na "Internet". E. Cof je poročal, da so razposlali 189 terjatev za naročnino SS, od katerih je sedaj že plačanih 35. - Pripravili so 90 "voščilnic" za Božič; od teh bo ena tudi za SIM! Predsednik je povedal, da bo odpotovala že 4. skupina na seminar učiteljev v Slovenijo; z njimi gre tudi ena učiteljica iz Triglava, ki pa je mladenka iz naše skupnosti. Dr. Ašič je poročal o stikih z arg. javnostjo: a) "Grupo Parlamentario de Amigos de Eslovenia": po obisku dr. Drnovška se je spremenila sestava te skupine. zato je treba ponovno obnoviti vse stike in ljudi navdušiti za večje sodelovanje s Slovenijo; b) Knjižni sejem: Jana Dobovšek bo pripravila slovensko stojnico v imenu ZS, a s sodelovanjem Triglava in pod pokroviteljstvom veleposlaništva. c) CARI, društvo, ki pripravlja predavanja na najvišji ravni, je povabilo tudi prof. Peterleta; č) Omenil je še druge stike: na Plaza Thays

ob odkritju spomenika umetnice Marte Minujin v počastitev tujih skupnosti; članek o gen. San Martinu, ki ga je spisal Tone Mizerit, bo objavljen v začetku leta 1997 v reviji GEA v Ljubljani.

Volitve leta 1996 v domovini za obnovitev Državnega zbora (DZ) so bile izrednega pomena. Tim. "stranke pomladi" so si zagotovile polovico poslancev, to se pravi 45. Med njimi je **lic. Marjan Schiffrer, dolgoletni neutrudni javni delavec kot odbornik ZS, Slomškovega doma v Ramos Mejíji, SLOGE** itd. Izvoljen je bil na listi SKD. Ali bi mogli reči, da se je s tem začela "malo bolj častna vrnitev domov" tistih zmerom zavednih slovenskih svobodnjakov, ki se niso dali vpreči v komunistični suženjski jarem in so jih zato pristaši nekdanjega režima na vse načine klevetali - in jih še! -? **"Ena lastovka ne naredi pomladi",** pravi španski pregovor; je ne naredi, **jo pa naznanja**. V to trdno upamo.

Seja US **13. marca 1997.** Predsednik Loboda je najprej sporočil, da zaradi odhoda tajnice Alenke Poznič v Slovenijo, ni zapisnika o seji, ki je bila 12.12.1996. E. Cof je poročal, da se delo v pisarni normalno razvija. Sklenjeno je bilo, da se obdržijo v letu 1997 enake vrednosti za članarino ZS in naročnino SS.

Poročali so tudi šolski referent Francé Vitrih, ravnateljica ST prof. Neda Vesel Dolenc in kulturni referent arh. Vombergar, ki je opozoril na to, da je že zdaj treba nekaj pripraviti za junijsko proslavo, da tako novi kulturni referent ne bi zašel v preveliko stisko s časom.

Prof. Jana Dobovšek je povedala, da se ne bodo mogli udeležiti letošnjega Knjižnega sejma, ker je veleposlanik sporočil, da ni dobil denarja za ta namen ter da je že prepozno, da bi imeli vsaj izložbeno okno (vitrino); izrazila je upanje, da bo drugo leto razumevanje za ta kulturni dogodek boljše. Žal se je s tem pretrgala že kar dolgoletna prisotnost Slovenije na tem pomembnem kulturnem dogodku. To je obžalovanja vredno še bolj zato, ker je bilo prejšnje leto argentinski javnosti s sodelovanjem slov. veleposlaništva tako uspešno predstavljeno slov. kulturno izročilo. Kljub predsednikovemu opozorilu, da naj bodo previdni, je prof. Tine Vivod vztrajal na tem, da se o tem nekaj napiše in javnost obvesti. Predsednik Loboda je sporočil, da je vzpostavil stik z g. Torresom , bivšim tajnikom poslanske skupine krščanskih demokratov, in da je ta zbral nekaj kolegov, ki so nam naklonjeni; pooblastili so odsek za stik z arg. javnostjo, da pripravi kak sestanek s temi osebami.

Mladinski referent je poudarjal, da so mladinske organizacije (spet) v krizi. Potrebno je pripraviti povezavo srednješolske mladine s temi organizacijami. Potreben bi bil dogovor s profesorji za njihovo sodelovanje z mladino ob tistih sobotah, ko ni pouka, da bi se tako poživili medsebojni stiki.

Namesto zgod. referenta je poročal blagajnik o delu za Zbornik; dr. Jože Rant potrebuje fotografij iz vseh 50-ih let življenja in delovanja ZS.

Predsednik je navzoče vprašal, če so pripravljeni ostati na svojih mestih v odboru. Kulturni referent arh. Vombergar je izjavil, da tega ne more storiti; njegovo mesto je sprejel arh. Ivan Kogovšek. Tudi šolski referent F. Vitrih je izrazil željo, da bi zapustil svojo funkcijo; razvila se je dolga debata, ki pa ni prišla do nikakršnega zaključka. Referentka za tisk se je vprašala, ali je tak referat sploh še potreben; predsednik Loboda je poudaril, da je ta referat za šolskim najvažnejši; ga. Dobovšek je na to dejala, da ostaja na tem mestu, če lahko računa na sodelovanje L. Rezlja, ki je pristal na to. - Predsednik je sporočil, da pripravlja Božo Fink štatut za Argentinsko konferenco SSK, o čemer pa, da bodo razpravljali na prihodnji seji MOS-a.

Seja US **10. aprila 1997.** Prisotni: Marjan Loboda, Lojze Rezelj, cont. Milan Magister, Mija Markež, arh. Jure Vombergar, Jože Šenk, Francé Vitrih, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Terezka Prijatelj Žnidar, Pavlina Ulrich Dobovšek, Emil Cof, lic. Albin Magister, duhovnik Franci Cukjati, (ki je nadomeščal odsotnega prelata Škerbca) in dr. Jože Dobovšek. Opravičeni: dr. Vital Ašič,prof. Jana Dobovšek in prof. Tine Vivod. Nato so prešli k poročilom. Dočasa so pripravili "Memoria y Balance" za "Inspección General de Justicia". Blagajnik je ugotovil, da bi ZS in SS mogli "živeti" samo z navadnimi dohodki, ko bi le bili vsi člani ZS in naročniki SS na tekočem s svojimi obveznostmi. Po dolgi debati je Francé Vitrih pristal na to, da obdrži svoje mesto, toda odslej bo imel šolski referat na skrbi skupne probleme vseh ravni: osnovne šole, ST in VT, če bi se ta spet organiziral. Zgod. referent lic. Albin Magister je poročal o delu za Zbornik, ki da lepo napreduje in da je nekako vzeta v poštev vsa emigracija, želel bi pa več odziva na prošnjo za fotografije iz preteklosti; sklenili so naprositi Marjana Šušteršiča. da bi dal na izbiro in uporabo prenekatere svojih fotografij. - V tiskovni referat se bodo vključili še dr. Marko Kremžar, Stane Snoj in Stane Jerebič. Tajniško mesto bo sprejela Ivana Tekavec; ker je poklicno v službi do 21.ure, bo imela pomočnice - Predsednik je sporočil, da so v Ljubljani sprejeli poslani predlog pravil za Arg. konferenco SSK

10. 5. Obisk slovenskega metropolita, nadškofa dr. Franceta Rodeta

PETDESETI OBČNI ZBOR, 27. APRILA 1997

Po maši, ki jo je daroval prelat Jože Škerbec, se je "veliko članov"zbralo v gornji dvorani SH. Uvodni govor je imel predsednik Marjan Loboda, ki se je predvsem spomnil pokojnega večkratnega kulturnega referenta ZS, Frida Beznika, in tudi preminule voditeljice osnovne šole v Ramos Mejíji, Lenčke Zupan Malovrh. Po določitvi dveh overovateljev zapisnika in dveh preštevalcev glasov so sklenili, da brez branja odobrijo zapisnik prejšnjega OZ. V skladu z dnevnim redom so prešli k poročilom.

Namesto **tajnice** Alenke Prijatelj je podal poročilo **Lojze Rezelj.** Povedal je, da je konec leta 1996 ZS imela 816 članov. Imeli so 10 sej US in 5 MOS-a.

Blagajnik cont. Milan Magister je poročal, da je Društvo imelo leta 1996 $ 146.294,43 prejemkov, $ 112.262,24 izdatkov, torej $ 34.032.,19 prebitka. V proračunih Društva je zaseženo splošno upravljanlje, izdajanje SS, upravljanje letovanja šolskih otrok v Córdobi, priprava splošnih prireditev, vzdrževanje šolskih tečajev, izdajanje učnih pripomočkov, oskrbovanje knjižnice in upravljanje posmrtninskega sklada. Člani društva in naročniki tednika SS v glavnem spoštujejo svoje obveznosti. Uporabil je priložnost, da je zaprosil vse člane slovenske skupnosti, naj namenijo nekaj svojih sredstev za sklad, ki bo omogočil izdajo dostojnega jubilejnega zbornika v letu 1998. Izrazil je tudi posebno zahvalo Emilu Cofu, Miji Markež ter Benu in Simonki Truden za sodelovanje pri denarnem poslovanju društva, cont. Marinu pa za podpis bilance.

Mladinski referent prof. Tine Vivod je poudaril, da so se člani mlad. referata ZS na sejah, sestankih in srečanjih popolnoma posvetili mladini. Ni šlo toliko za "delo za mladino", kot za skrb, pomoč in posvetitev mladim, da bi tako mogli zajeti vsako leto v vsakem Domu več delavnih ljudi iz dveh ali treh rodov (generacij). Tako nastajajo **delovne skupine**, ki so v nekaterih krajih že precej ustaljene; v tesni povezavi s krajevnim dušnim pastirjem stoje mladim ob strani s strokovnimi in tudi nepoklicno-zavzetimi nasveti. Potem je nadaljeval: "Včasih zadošča prisotnost, drugič večji poseg ali direktna organizacija. Časi se spreminjajo in mi tudi. Še bolj pa se spreminja mladina. Mladi so pod težkim pritiskom okolja in medijev. Tu priznajmo skorajšno nemoč ali nerazumevanje staršev. Kriza rasti in iskanje identitete v bikulturi. Odsotnost dialoga; na prvi pogled nesmisel življenja in vrednot v svetu dela, porabništva in imetja. Zmeda študentovskih let in dozorevanje v strmoglavi naglici. Nastajajo vprašanja, kot n.pr.: Kdaj sem še mlad in do kdaj spadam med mladino?"

Leta 1996 je predstavil seznam mladine, od končane osnovne šole naprej do 35. leta. oz. do poroke. "Naštetim 776 dekletom in fantom je gotova treba dodati kakih 20 % ali 25 % še ne doseženih (registriranih). To delo čaka vsak okraj posebej." To pa, da morejo govoriti o približnem številu **850 do 950 deklet in fantov**, jih obvezuje, da postane zanje mladinsko vprašanje prioriteta in da mu je treba posvetiti največ časa ter najbolj sposobnih in in za delo pripravljenih ljudi.

V preteklem poslovnem letu so pripravili ali pa tesno sodelovali na:

- mladinskem športnem srečanju
- pevsko glasbenem festivalu
- modni reviji
- mladinskih športnih dnevih
- obisku v Mendozi
- osrednjem mladinskem dnevu
- orientacijskem tečaju za izbiro poklica
- miklavževanju
- srečanju z dr. Tonetom Prešernom, (ki je na Gregoriani postal doktor z disertacijo o argentinskem "narodnem rocku").

Kulturni referent arh. Jure Vombergar je poročal o pripravi treh osrednjih prireditev: Spominske proslave, Dneva slov. državnosti in Slov. dne.

Izrazil je nezadovoljstvo nad tem, da "letos na buenosaireškem Knjižnem sejmu ne bomo navzoči, niti z izložbenim oknom, kot je bilo nekoč".

Ravnateljica ST ravnatelja Marka Bajuka, prof. Neda Vesel Dolenc, je poročala, da je v letu 1996 obiskovalo tečaj 100 dijakov v petih letnikih (23 v 1., 20 v 2., 24 v 3., 16 v 4., 17 v 5.) in dva dopisna iz San Luisa. Pouk so imeli 20 sobot; nobena ura ni odpadla, ker so odsotne profesorje

nadomeščali kolegi in Francé Bergant ter lic. Albin Magister. Na začetni maši sta bila prisotna rektor mariborske univerze dr. Ludvik Toplak in prof. Tone Ploj. Drugi obiski so bili: zastopniki Mladinske knjige iz Slovenije, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Nanti Olip in tajnik Krščanske kulturne zveze Nužej Tolmajer. Petošolci so pod vodstvom prof. Metke Mizerit izdali almanah ""Kje domovina si..." Almanah so poklanjali raznim osebnostim, ki so RAST s svojo prisotnostjo počastili, ko je bila na obisku v Sloveniji, pa dobrotnikom, ki so jim omogočili potovanje. To je bila že šesta RAST, ki je potovala v Slovenijo, tokrat pod vodstvom Miriam Oblak in kateheta Franca Cukjatija.

Prof. N. Vesel Dolenc in M. Mizerit sta se udeležili IV. seminarja učiteljev slov. jezika in kulture iz Argentine in Avstralije, ki ga pripravlja Min. za šolo in šport RS in Drž. tajništvo za Slovence po svetu. Kot posebnost s te njune poti na seminar, je omenila svoja obiska zamejskih šol v Beneški Sloveniji in na Koroškem, in sodelovanje obeh pri študiju Etičnega kodeksa Društva katoliških pedagogov Slovenije. Tudi vpisali sta se v to društvo. Svoje poročilo je sklenila z besedami: "Člani profesorskega zbora smo se redno udeleževali prireditev in srečanj Šolskega odseka ZS, ki ima (zdaj) na skrbi ohranitev in razvoj celotnega šolstva v Argentini. V to smo prepričani ter stremimo in delamo za dosego tega cilja." (Za vse gl. SS 22.5.1997 20 3 in 5)

Šolski referent Francé Vitrih je poročal (SS 295.1997 21 3 in 5.6.1997 22 3), da so leta 1996 obstajale šole v predmestju Buenos Airesa (6) in v notranjosti države (3). V SH, Mendozi in Bariločah je deloval tudi tečaj za špansko govoreče. Slovenske šole je obiskovalo 484 otrok, tečaje za špansko govoreče 55, skupno 539 (266 dečkov in 273 deklic).

O tiskovnem referatu je poročala **Pavlina Dobovšek**. Povedala je, da so referat sestavljali Emil Cof, Marjan Schiffrer in referentka. Ko je bil Schiffrer izvoljen za poslanca SKD v DZ RS, je njegovo mesto prevzel Lojze Rezelj. V poslovnem letu so imeli 14 sej. Predvsem so se posvetili kronološkemu objavljanju prireditev in drugih dejavnosti v SS pod zaglavjem "Naša skupnost živi". SS ima 828 naročnikov, od teh 752 v Argentini. Na tekočem je bilo s članarino konec leta 463 oseb.

Tajnik za institucionalne zadeve dr. Vital Ašič (SS 26.6.1997 25 4) je sicer govoril, da gre za "sintezo" opravljenega dela, vendar njegovo poročilo vsebuje kar precej zadev:

1. seminar o delovanju narodnih skupnosti, ki ga je priredilo podtajništvo za občestvene zadeve notranjega ministrstva, v lokalu Marina Chica, v mestu San Fernando maja 1996. Dr. Ašič je poudaril pomembnost debat o praktičnih izkušnjah voditeljev velikih skupnosti v Argentini, kot arabske, judovske ali ukrajinske. Poudaril je pomembnost dejstva, da celo Zvezna vlada polaga veliko važnost na ohranjanje vseljenskih skupnosti; opozoril pa je tudi na potrebo, da bi morala slov. skupnost poseči po znnstvenem in tehničnem dostopu (oprijemu) svojega ohranjevanja in delovanja.
2. Vseljenski muzej (Museo del Inmigrante). Kot je že poročal lansko leto, ZS sodeluje pri tem načrtu.
3. Ko je poročal o parlamentarni skupini prijateljev Slovenije, je omenil tudi odločitev predsednika medparlamentarnih odnosov, senatorja Omar-ja Vaquir-ja, da bodo obstale le tiste skupine, ki imajo odgovarjajočo skupino v parlamentu druge države; za naš primer: v slov. DZ.
4. predstavitev Slovenije v veletržnici (supermercado) UNICENTER v mestu Martínez. Na pobudo soprogov Anderle je ZS prevzela koordinacijo prireditve, ki je bila v sklopu cicklusa "Fiesta de las Colectividades" (Slavje narodnih skupnosti). Poročilo o tem je napisal za SS Marjan Loboda 29.8.1996 (33 4) z dvema lepima črnobelima fotografijama.
5. postavitev doprsnega kipa gen. San Martina v Ljubljani. Za to simbolično počastitev argentinskega "očeta domovine" (Padre de la Patria) je ZS sodelovala pri tej pobudi prijatelja Slovencev, dr. Jorge Crespo Montes-a, obenem z ustanovo "Instituto Sanmartiniano" (gen. Soria) in umetnico Andrejko Dolinar. Na prireditvi v Unicenter je bil slov. veleposlanik javno naprošen, da se po svojih močeh zavzame za čimprejšno postavitev kipa gen. San Martina v Ljubljani. (Vladajoča levica v Sloveniji kaže, da še nima smisla za mednarodne odnose; n.op.)
6. prva vlada avtonomnega mesta Buenos Aires. Na povabilo nove mestne vlade sta se s predsednikom Marjanom Lobodom v imenu ZS udeležila slavja v Zlatem salonu nekdanjega občinskega sveta (Salón Dorado de la Sala de Representantes, v novem šp. izrazju). Navezala sta stike z dr. Rodríguez Vagaria-o, desno roko šefa mestne vlade, dr. Fernanda de la Rúa.
7. proslava 50-letnice Združenih narodov. Tajnik je bil 10. decembra 1996 v Buenos Airesu prisoten pri odkritju kipa, ki ga je s tem motivom izklesala Marta Minujin.

8. za Božič in Novo leto je bilo odposlanih 55 razglednic argentinskim prijateljem s slov. motivi in besedili.
9. sodelocanje pri C.A.R.I. (Comisión Argentina de Relaciones Internacionales). Tajništvu je uspelo, da je CARI vstavila v svoj program predavanje prof. Lojzeta Peterleta ob njegovem obisku v Argentini. Prof. Peterle je govoril o političnem prehodu (tranziciji) v Srednji Evropi.
10. odnosi s slov. veleposlaništvom. Zaradi dolgoletnih in dobrih zvez z arg. političnimi in kulturnimi osebnostmi, je tajnik ponudil veleposlaniku osebno sodelovanje; na ponudbo ni dobil odgovora.
11. Knjižni sejem. Dolgoletno slov. prisotnost na njem je vedno uspešno pripravljala prof. Jana Dobovšek v imenu ZS in vse slov. skupnosti. Kakor lansko leto, je tudi letos prevzelo nase organizacijo te zadeve slov. veleposlaništvo. Žal, da – ne po naši krivdi! - Slovenija ni bila prisotna na enem izmed najvažnejših kulturnih dogodkov v nad tri sto milijonskem španskem svetu .
12. članek o gen. San Martinu. Na našo pobudo in kot kulturni doprinos za civilizirano arg.-slov. razumevanje smo dosegli, da je izšel v ljubljanskem občasniku GEA (april 1997) članek o generalu San Martinu. Morda je to za slov. bravce prvič, da se jim na tak način opiše resnični lik stratega in velikega argentinskega rodoljuba. Za to gre zahvala predvsem ravnatelju Mladinske knjige, Milanu Matosu, ki je predlog sprejel in izpeljal, pa tudi našemu novinarju Tonetu Mizeritu za ta odličen članek. Po dr. Ašiču je ta članek izraz naše hvaležnosti in lojalnosti naše skupnosti do Argentine. Ugotovil pa je tudi, da se je s tem dokazalo, kako da je slovenska založba sposobna razumevanja in da jo preveva svetovljanski duh, pa tudi, da je možno odlično in neposredno sodelovanje naše skupnosti s Slovenijo.

Poročilo predsednika Marjana Loboda objavlja SS 29.5.1997 (21, 3) pod naslovom "V jubilejno leto". Opozoril je najprej na to, da je pred dvema letoma poudaril ob prevzemu težkega mesta, da sam lahko prav malo stori, da pa bodo mogli mnogo doseči s skupnimi močmi. Izrazil je upanje, da so iz poročil odbornikov razvideli, s čim se je odbor v teku leta ukvarjal in kaj vse je postoril. Ni pozabil omeniti pomembne okolnosti, da stopa s tem OZ **ZS v jubilejno leto.** Ta priložnost mu je narekovala prijetno dolžnost, da se je zahvalil stotinam javnih delavcev, ki so s tisočerimi urami dela, podarjenimi slov. skupnosti, pripomogli do take obletnice.

Poročila odbornikov je potem dopolnil z omembo nekaterih posebnih zadev; tako npr.:

1. **vzdrževanje prijateljskih stikov s KD**, s katerimi so se vsaka dva meseca dobivali na sejah MOS-a. Povedal je tudi, da skušajo rojaki v Miramarju obnoviti tamkajšnji slovenski dom.
2. **ustanovitev argentinske konference SSK.** Ker je SSK na zboru leta 1994 spremenil pravila in omogočil pristop slovenske organizirane skupnosti v Argentini, so začeli preučevati možnost ustanovitve argentinske konference. Ob obisku predsednika SSK, dr. Jožeta Bernika, so **decembra 1996** imeli **ustanovni sestanek**. "Zgledno sodelovanje med ZS in vsemi slovenskimi KD, organizacijami in ustanovami, udeleženimi v MOS-u, omogoča to novo povezavo, ne da bi skupnost obremenjevali z novo organizacijsko strukturo." Konferenca bo predvsem skupno predstavništvo v vseslovenskem prostoru. K sodelovanju so povabili tudi staronaseljence, ki so se vsaj prvemu vabilu odzvali.
3. prisotnost pri **sprejemanju** številnih **obiskov iz Slovenije in** iz **zamejstva**. Posebej je navedel obisk koroških rojakov oktobra 1996 v San Justu in sodelovanje s Krščansko kulturno zvezo v Celovcu.
4. **odnosi do RS**. Dosegli so lepo sodelovanje s Tajništvom za Slovence po svetu, katerega je do spremembe vlade vodil dr. Peter Vencelj, in se je odlično izkazal:
   a) z organizacijo štirih seminarjev in plačano vožnjo v Slovenijo za učitelje iz tukajšnjih slovenskih šol;
   b) s podporo RAST-i na njenem abiturientskem obisku Slovenije;

c) s pomočjo folklorni skupini s Pristave, da je lahko uspešno izpeljala svojo turnejo po Sloveniji;

č) z denarnim prispevkom za delno kritje stroškov otroškega letovanja v Córdobi (Hanželičev dom;

d) z obljubljeno podporo za natis zgodovinskega zbornika ZS ob njeni 50-letnici;

e) z obiskom mariborskega Lutkovnega gledališča v Argentini, ki ga je tudi to Tajništvo, pod vodstvom dr. Petra Venclja, omogočilo.

5. **sodelovanje z izseljenskim društvom Slovenija v svetu (SVS)**, ki so ga pred šestimi leti ustanovili argentinski Slovenci, ki so se vrnili v domovino. Društvo pod vodstvom lic. Boštjana Kocmurja opozarja na izseljensko problematiko, predvsem s tabori v Škofovih zavodih, od katerih bo junija letos že četrti. Medtem ko je Katoliško središče za Slovence po svetu še v reorganizaciji in dokler ga Rafaelova družba (župnik Janez Rihar) ne nadomesti, da jim bo SVS še v največjo pomoč.

6. **s SIM niso navezali stikov,** "ker se ustanova v odnosu do nas ni bistveno spremenila. Za 40 let obrekovanja ali ignoriranja se ni nihče opravičil, niti ni poskušal storjene krivice na kak način popraviti. Nasprotno, imamo vtis, da je njihov glavni namen razbijati našo skupnost, ko poskušajo z raznimi obljubami iztrgati posamezne ljudi iz naše skupnosti." ZS zagovarja stališče, da naj tudi v odnosu do izseljencev velja načelo pluralizma.

7. **želeli so si tesnejših stikov s tukajšnjim slovenskim veleposlaništvom.** "ostali pa smo le pri korektnih formalnih stikih kljub naši dobri volji. Najnovejši primer neke vrste nerazpoloženja je propad projekta slovenskega "štanta" na Mednarodnem knjižnem sejmu". Prizadevali si bodo še vnaprej, da pride do boljšega sodelovanja, "vendar ne za ceno naše identitete in našega prepričanja".

Po poročilu predsednika je v imenu **nadzornega odbora Božidar Fink** pohvalil delovanje odbora in predlagal razrešnico. Sledile so **volitve** novega upravnega sveta, nadzornega odbora in častnega razsodišča. Izvoljeni so bili:

Predsednik Marjan Loboda; **1. podpredsednik** Lojze Rezelj; **2. podpredsednik** dr. Vital Ašič; **pomočnica:** prof. Jana Dobovšek; **tajnica:** Marija Ivana Tekavec; **pomočniki:** Monika Zupanc, dr. Marija Avguštin; **blagajnik:** cont. Milan Magister; pomočniki: Marija Markež, cont. Simona Rajer Truden; **referat za kulturo:** arh. Ivan Kogovšek; **pomočniki:** Andrej Golob, Bogdan Magister, Dominik Oblak, Tone Oblak, arh. Jure Vombergar; **referat za mladino:** prof. Tine Vivod; **pomočniki:** inž. Jernej Dobovšek, dr. Viktor Leber, Metka Havelka Magister, Lučka Oblak, inž. Matjaž Omahna, Saša Zupan Omahna, Jože Šenk; **referat za šolstvo:** Francé Vitrih; **pomočniki:** Marjana Kovač Batagelj, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Miriam Oblak, lic. Terezka Prijatelj Žnidar; **referat za tisk:** Pavlina Ulrich Dobovšek; **pomočniki:** Emil Cof, Stanko Jerebič, Stanko Snoj; **referat za zgodovino:** lic. Albin Magister; **nadzorni odbor:** dr. Jože Dobovšek, Božidar Fink in lic. Valentin Selan; **razsodišče:** arh. Marjan Eiletz, dr. Marko Kremžar in Anton Podržaj.

Kot je že navada, so poslali pozdravna pisma argentinskim in slovenskim cerkvenim in civilnim oblastem, prijateljskim društvom in ustanovam po svetu in nekaterim posameznikom. S tem se je nehal OZ.

V kratkem času po OZ 1997 je organizirana slovenska skupnost v Argentini izgubila nekaj zanjo silno pomembnih javnih delavcev; omenjamo samo režiserja Frida Beznika in pesnika Franceta Papeža, ali pa Ignacija Glinška iz Lanusa ter Rudolfa Hirscheggerja iz Mendoze. Pa je kljub vsemu s predanostjo in ljubeznijo delala za svoj obstoj in razmah. A ni ostajala le pri tem! Temeljito se je zavzela tudi za enakopravnost vseh Slovencev pred oblastmi RS; za to, da bi se v domovini dokončno zrušilo ne le enoumje, ampak tudi nova licemerna pretveza o "dvojni resnici"; za to, da bi vsaj "spregledali slepi", če res ne bi bilo mogoče doseči, da bi se spreobrnili zakrknjeni. Ostajala je "lojalna" do svobodno izvoljenih oblasti, a ni hotela zamolčati dejstva, da je tudi osebna svoboda pogojena po petdesetletni indoktrinaciji in "**objavljenem mnenju**" **javnih občil**, - ki ni isto kot **javno mnenje.** Dosegla je nekaj uspehov, npr. v območju SSK. Morala pa se je tudi trdno upreti še nadaljni zlonamerni diskriminaciji; odtod izjava, ki jo objavljamo z naslovom "Naše stališče" med raznimi dokumenti v 4. delu tega Zbornika.

Pomemben dogodek je bila tudi **podelitev nagrade RS na področju šolstva** za leto 1997, ki so jo na predlog in utemeljitev ZS prejele **Angela Klanšek, Katica Kovač Dimnik in Marija Markež** "za njihovo življenjsko delo v vzgoji in izobraževanju na področju dopolnilnega pouka slov. jezika in kulture" (SS 25.9.1997 38 1).

Tednik SS je 13.11.1997 (45 3-4) objavil besedilo "**resolucije o lustraciji**" **o protipravnem delovanju komunističnega totalitarnega režima in predlog zakona o odpravi posledic tega režima**, ki sta ju 5. novembra predložila v DZ predsednika SKD in SDS (Lojze Peterle in Janez Janša). Dr.

Marko Kremžar je pod naslovom "Mejniki zgodovine" ocenil pomembnost tega dogodka (ib. s 1; naslov ima grobo tiskovno napako). Med drugim piše: "Ko so, na primer, pred leti poslanci SKD predložili parlamentu podobno resolucijo o poravnavi krivic, podprto z nad 20.000 podpisi, ta še ni našla odmeva. Zdaj odmev je. Stvari morajo zoreti. In zorijo." Dalje pravi: "Gre za znamenja časa, ki jih je treba razumeti in biti zanje hvaležen Bogu in ljudem". Sicer opozarja: **"Ne smemo biti razočarani, če na sedežih slovenskega parlamenta še ne bi bilo dovolj samostojno mislečih ali svobodnih poslancev. Če ne sedanji, bo sprejel to Resolucijo in ta zakon parlament v naslednji zasedbi. Resnica ne zastara."** Ob koncu uvodnika dr. Kremžar opozarja, "da je cena mirnega prehoda iz totalitarnega režima - čas. **Za resnico ni časa, láži pa se čas izteka**. Zato plačujemo tako ceno vsi ljudje dobre volje vdano in - zakaj ne - z veseljem. Vidimo, kako je seme vzbrstelo, vidimo, da raste in da se počasi oblikuje v klas." (masten tisk naš; n.op.)

Komaj nekaj tednov zatem je dr. Kremžar spet napisal članek "Kaj se dogaja pod Triglavom" (SS 4 29.1.1998 1,3) v katerem se najprej zgraža nad dejstvom, da nihče v Sloveniji – niti državni tožilec niti DZ niti branilci človekovih pravic niti Cerkev! – niso obsodili strahotne izjave poslanca Jeliniča, ki je na javnem sestanku bivših partizanov v Medvodah glasno obžaloval, da med vojno in po njej niso pobili dovolj "te golazni". Potem opiše "meglene" dogodke v zvezi z zavrnitvijo zakonskega predloga o lustraciji, pri čemer je bilo za zagovornike starega režima najprej važno to, da so zavrnili resolucijo z namenom, da jo čimprej nadomestijo z drugo. Zasnutek nove resolucije (predsednik ZL Pahor) bo tak, da bo služila partiji kot poskus zagovora, ne bo pa mogla biti izhodišče za pisanje zgodovine. "Resnico piše, kdor ima oblast prepisuje pa jo, kdor ima v rokah medije", piše dr. Kremžar. V tem smislu je bila napisana tudi "Izjava o diskontinuiteti med povojnim komunističnim režimom in demokratično republiko Slovenijo", ki jo je pripravila LDS.Če bi bila ta izjava sprejeta v DZ, bi bila po Kremžarju Slovenija edina država, ki bi se zahvaljevala za svoj obstoj in napredek totalitarnemu režimu: "Ni smešno, ker je žalostno".!"

V **novembru** leta **1997**, skoraj tik red 50. obletnico ustanovitve ZS, je slovenska skupnost v Argentini sprejela **enega** izmed **najbolj zaželenih obiskov**: novega ljubljanskega **nadškofa dr. Franceta Rodeta**. Nadškof ni prišel le obiskat slovenske zdomce v katerikoli drugi državi, temveč je prišel **med svoje,** saj je izšel iz te slovenske zdomske skupnosti, katere dejavni član je bil dolga leta. Slovenska skupnost v Argentini dobro ve, da je dr. Rode postavljen za nadpastirja vseh Slovencev brez razlike. Zato ne pričakuje od njega ničesar, za kar ve, da ji tistega nadškof ne more dati. A je trdno prepričana, da je sicer njegova naloga velika in težavna, da pa sme od njega pričakovati, ne le tega, da jo bo "potrdil v veri", temveč tudi, da bo storil vse za "pomiritev duhov" in "zbližanje sprtih bratov" v resnični krščanski spravi. Prav zato je slovenska skupnost v Argentini nadškofa sprejela s takim veseljem, za kar so zadosten dokaz poročila v naših - in tudi drugih - listih.

Predsednik ZS Marjan Loboda med nagovorom na 42. Slov. dnevu

Okvirni program nadškofovega pastoralnega obiska je bil sledeč: prihod v sredo 12. novembra; ob 19. pozdravni večer v SH; v četrtek 13.11. protokolarni obiski in srečanje s sorodniki; v petek 14.11. srečanje z dušnimi pastirji (ob treh popoldne) in (ob osmih zvečer) srečanje s predstavniki slovenske organizirane skupnosti - RMOS-om -; v soboto 15.11. srečanje z otroki osnovnih šol in pozdrav na radijski oddaji "Okence v Slovenijo"; v nedeljo 16.11. Slov. dan v Lanusu; v sredo 19.11. birma v Lanusu; v četrtek 20.11. obisk rojakov v Mendozi, birma; v petek 21.11. obisk rojakov v Bariločah in sklepna prireditev ST; v nedeljo 23.11. birma v SH, popoldne srečanje s primorskimi rojaki v Villa Devoto; v ponedeljek 24.11. vrnitev v Slovenijo. V raznih pridigah, nagovorih in govorih je nadškof dr. Rode povedal mnogo lepih misli. Toda zdi se primerno, da tu ponatisnemo besede iz njegovega pozdrava na 42. slovenskem dnevu v Slovenski vasi v Lanusu: **"Mislim, da sem si tukaj med vami v mladih letih navzel slovenske samozavesti, ki me je potem spremljala v naslednjih etapah mojega življenja. (..) Tu raste novi rod. Tolike zavesti in ljubezni do slovenske besede ne najdeš drugod po svetu. Čuvajte to zavest..."** Škoda, da v domovini marsikdo ne prisluhne ne tem ne drugim nadškofovim besedam. Toda stari in mladi rod tukaj ve, da bo prej ali slej prišel tisti zadnji trenutek časa, ki se laži že izteka.

Po vrnitvi v Slovenijo, ja nadškof dr. Rode na novinarski konferenci poudaril, da Slovenci v ZDA in Argentini, pri katerih je bil na nekajtedenskem obisku, "želijo biti in ostati del narodnega telesa" (SS 4.12.1997 48 1). O slovenski skupnosti v Argentini je dejal:

"Neverjetno je, koliko pomeni Slovencem v Argentini slovenska samostojnost." Dodal je, da razpoznavnost brez tuje etikete za Slovence v Argentini pomeni nekaj izredno močnega in daje njihovi narodni zavesti še večjo oporo Predstavljal sem si, da bo ta zavest z leti pričela pešati, vendar sem opazil nasprotno, zdi se mi, da je večja kot med nami v Sloveniji.."

Da bo vsem razumljivo, si dovoljujemo pojasnitev: nadškof je s tem hotel reči, da obstoj države Slovenije olajšuje vsem slov. rojakom v zdomstvu, da se jih spoznava brez nepotrebnih, nejasnih in varljivih pridevkov, kot npr. "Jugoslovani". Dovoljujemo pa si tudi pripovedati anekdoto iz zadnjih mesecev. Profesor teologije na zasebni univerzi v Buenos Airesu je hotel dokazati važnost države in za to navedel jugoslovanski primer, češ da so tamkajšnja "ljudstva" z razcepljenjem Jugoslavije "izgubila svojo identiteto". Slušatelj, rojen iz mešanega zakona, se mu je zoperstavil, ker da je njegov oče zmerom bil Slovenec in ne Jugoslovan; da so Slovenci šli leta 1918 v Jugoslavijo, ker se jim je to zdelo edino pravilno; prav tako pa, da so zdaj po 1400 letih spet hoteli postati samostojni. Nasledka: nizka ocena v tistem predmetu, študent pa hoče postati slov. državljan! (n.op.)

Nadškof Rode je ponovil, kar je bl izjavil na srečanju s predstavniki arg. slov. skupnosti (RMOS-om), da je slovenska skupnost v Argentini dobro organizirana, želi pa, da bi jim bila politika slovenske vlade bolj naklonjena. Izrazil je mnenje, da bi bili mnogi pripravljeni vrniti se v Slovenijo, kar da je velik izziv za slovensko vlado. Končal je z mislijo, da bi to pripomoglo k rešitvi "demografskega problema", to se pravi, stalnega upadanja rojstev, ki da se bo kmalu pojavil.

B. Fink govori na 42. Slov. dnevu

"Družina" je v božični številki 1997 (s. 20-21) objavila pod naslovom "V ljudeh vidim tebe, domovina" poročilo msgr. Janeza Grila o nadškofovem obisku v Argentini. V podnaslovu "Cerkev na Slovenskem vam je hvaležna" povzema nadškofove besede na sestanku MOS-a, ki jih nismo dozdaj zasledili v našem tisku. Med drugim je nadškof dejal: "Vaša prihodnost? Stati in obstati. (..) Najprej naj vam izrazim vse svoje občudovanje za to, kar vam je uspelo narediti v vseh teh desetletjih. Iz popolne revščine ste se povzpeli na dostojno gospodarsko raven, v izredno težkih razmerah ste ustvarjali kulturo, v neugodnem položaju zbirali vernike in ohranjali plamen vere med tukajšnjimi Slovenci. (..)

Zdaj je treba upreti pogled naprej. Tu vidim neka dejstva, ki bodo nedvomno vplivala tudi na vašo prihodnost. Najprej dejstvo slovenske samostojnosti.(..)

Druga novost je večja zmožnost komuniciranja z matično državo. (..) Vaša posebnost je, da ste Slovenci in da ste vezani na državo Slovenijo. Kaj lahko vi pripomorete? Mislim, da veliko, če boste znali izrekati besede, ki bodo razumljive tudi onstran oceana. (..) Je vaša govorica razumljiva tudi na sončni strani Alp? To je eno od vprašanj, ki si jih morate zastaviti...

Prihodnost je naša. Kar je bilo prej, je prešlo in se ne bo vrnilo. (..) Videti, kaj pomeni padec komunizma, nam mora dati veliko upanja, veliko poguma, veliko ustvarjalne radosti.

Vezi s Slovenijo morate ohraniti. Slovenija ima demografski problema, ki ga oblast noče videti. Cerkev ga vidi in opozarja nanj. Ljudje so ji prisluhnili. Najboljši so prisluhnili. Slovenija bo v prihodnjih letih morala voditi tako politiko, da se bodo mlade slovenske družine vrnile v Slovenijo, kjer bodo našle stanovanje, delo in primerno okolje za razvoj in razcvet. Teh misli, ki danes še niso uresničljive, nikar ne pozabite. V prihodnjih letih bo to za mlade med vami realna možnost."

Msgr. Dr. Gril nadaljuje: "V preteklih letih smo na Slovenskem poslušali dolge in žolčne razprave o popravi krivic in obsodbi prejšnjega totalitarnega režima. Izrečenih je bilo veliko besed, a z malo politične volje, da bi se stvari uredile in spremenile. V državnem zboru sta padla tako zakon o lustraciji kot resolucija o protipravnem delovanju komunističnega totalitarnega režima..."

Svoj članek končuje msgr. Gril takole:

"Kakorkoli že gledamo na to žalostno stran naše polpretekle zgodovine, eno je jasno: Država Slovenija se bo morala po pravni poti ločiti od prejšnjega komunističnega sistema in se opravičiti vsem, ki so zaradi njega utrpeli hude krivice in kršitve človekovih temeljnih pravic. Ne nazadnje argentinskim Slovencem, ki so si zaradi revolucionarnega nasilja morali nadeti križ političnih beguncev. Velik korak v smeri narodne sprave bi bila odločitev novo izvoljenega predsednika države, da bi prihodnje leto obiskal argentinske Slovence in **se jim ob 50-letnici bivanja na tujem opravičil v imenu političnega sistema, ki mu je tudi sam pripadal."**

Drznemo si staviti vprašanje: Ali je to samo pobožna želja msgr. Grila? Ali pa gre za zamisel, izvedljivo na dolgo roko, ki bi se začela s pripravljanjem javnosti na morebiten obisk predsednika države

v našo skupnost? Ali smemo pričakovati, da bo predsednik Kučan končno pretrgal s preteklostjo in – čeprav morda brez politično škodljive "mea culpa", verjetno pa z dolgosežnim pogledom resničnega državnika! – priznal upravičenost naše borbe proti komunizmu, s tem pa tudi izpovedal priznanje, spoštovanje in čast vsem mučenim, zatiranim, oklevetanim, pobitim ali pa umrlim v pregnanstvu, daleč od domovine, za katere resnično dobro so žrtvovali svoje življenje?

10. 6. Praznovanje 50-letnice Društva

10. 6. 1. Opis slavja

V nedeljo, zdaj že davnega 25. januarja 1948. je bilo na prvem občnem zboru ustanovljeno DS. Prav tako na nedeljo, 25. januarja 1998, je ZS slovesno obhajala svojo 50-letnico.

1. Zahvalna daritev

Spominsko praznovanje se je začelo s **sveto mašo**, ki jo je daroval delegat slov. dušnih pastirjev v Argentini, **prelat Jože Škerbec**. Po namenu Društva je bila maša za vse pokojne predsednike – Miloša Stareta, inž. Albina Mozetiča, poslevodečega predsednika dr. Julija Savellija, prof. Lojzeta Horvata in Boža Stariha -, za častnega predsednika msgr. Janeza Hladnika ter za vse pokojne odbornike in člane. V pridigi je prelat Škerbec izrazil zahvalo Bogu za toliko let plodovitega delovanja.

Že daritev sama je imela društveni prizvok: Prvo berilo je prebral sedanji predsednik Marjan Loboda, drugega pa uradnica Društva, odbornica in dolgoletna voditeljica v slovenskih osnovnih šolah Mija Markež. Darila so prinesli bivši predsedniki Božidar Fink, Lojze Rezelj in arh. Jure Vombergar. Marjeta Stariha, vdova bivšega predsednika Stariha, je prinesla slovenski šopek, "kot simbol zvestobe: zvestobe idealom, za katere je darovalo svoja življenja na tisoče slovenskih mož in fantov, žena in deklet ter otrok; zvestobe izročilom, ki so bila sveta našim prednikom, ki so sveta nam in naj bodo sveta tudi bodočim rodovom; to je: zvestobe Bogu in slovenskemu narodu."

Ob koncu maše so "za petdeset let življenja, za petdeset let dela v svobodi, za petdeset let upanja in zorenja, za petdeset let vztrajnosti in zvestobe" vsi navzoči zapeli zahvalno pesem.

Napovedovanje pri maši je bilo na skrbi prof. Nede Vesel Dolenc, ki je tudi oblikovala spremna besedila.

2. Spominska seja

Po skupnem zajtrku v jedilnici se je pričela spominska seja. Poleg odbornikov se je je udeležilo lepo število rojakov. Bili so navzoči zastopniki Slovenskih domov in številnih kulturnih ter političnih ustanov, ki tvorijo organizirano slovensko skupnost v Argentini.

Sejo je začel z molitvijo **predsednik Marjan Loboda**. Zatem je pozdravil navzoče bivše predsednike in častnega konzula RS Hermana Zupana.

V priložnostnem **govoru** je nato predsednik Loboda nakazal začetke Društva in pomembnost njegovega obstoja. Med drugim je dejal:

"Ob pogledu na zgodovino naše skupnosti v teh 50 letih je več kot očividno, da bi brez Društva Slovencev, danes Zedinjene Slovenije, te skupnosti enostavno ne bilo."

Potem ko se je s hvaležnostjo spomnil pokojnih predsednikov in vseh, ki so se v teh petdesetih letih trudili za skupnost, je izrazil tudi zahvalo Argentini, ki nas je tako gostoljubno sprejela. Zatem je poudaril:

"Prepričan sem, da je Zedinjena Slovenija danes prav tako, ali še bolj potrebna, kot pred 50 leti. Za trenutek se zamislimo, kaj bi bila naša skupnost brez te krovne organizacije? Kdo bi skrbel za naše šolstvo, kdo bi povezoval naše Domove in organizacije, skliceval in pripravljal seje in razgovore o naših skupnih zadevah? Kdo bi predstavljal našo skupnost pred argentinskim svetom in tudi pred matično domovino? Kdo bi skrbel za naše glasilo Svobodna Slovenija, ki prav ta mesec obhaja 50-letnico svojega izhajanja v Argentini, tesno naslonjena na Društvo, zadnja leta pa tudi v njegovi lasti?"

Predsednik Loboda je omenil še poslanstvo naše skupnosti in vabil k delu, ki naj nas popelje "novim jubilejem naproti"in zaključil: "Pri tem nam Bog pomagaj!"

Po nagovoru je bilo prebrano pismo slovenskega veleposlanika v Argentini, dr. Janeza Žgajnarja, čigar besedilo je sledeče:

"Spoštovani gospod predsednik Marjan Loboda!

Ob 50.obletnici ustanovitve Društva Zedinjena Slovenija iskreno čestitam Vam kot sedanjemu predsedniku in vsem članom Upravnega sveta ter se spoštljivo spominjam ustanoviteljev in vseh kasnejših voditeljev ter sodelavcev vaše častitljive organizacije.

Vam in vsem Vašim sodelavcem želim, da bi še naprej tako uspešno nadaljevali z delom in uresničevali cilje Zedinjene Slovenije ter tako prispevali svoj pomembni delež k ohranjevanju slovenstva v Argentini in k povezovanju dragih rojakov z matično domovino Slovenijo.

S spoštovanjem,

prof. dr. Janez Žgajnar
veleposlanik

Predsednik je sporočil še telefonske čestitke državnega poslanca in arg. rojaka Marjana Schiffrerja in čestitke dr. Janeza Zorca, ki se je oglasil v svojem imenu, v imenu pariških Slovencev pa tudi v imenu prelata Ignacija Čretnika ter bivšega veleposlanika v Parizu, dr. Andreja Capudra. Prof. Tine Vivod je sporočil še pozdrave poslanca prof. Lojzeta Peterleta.

Sledili so **nagovori vseh živečih bivših predsednikov ZS.** Vsakdo je obudil svojo dobo. **Božidar Fink** je izrazil hvaležnost Društvu in opisal čase raznih napetosti v skupnosti v dobi njegovega predsedništva.

Arh. Jure Vombergar je orisal delo Društva ob slovenski pomladi, ko so se pričeli navezovati stiki z demokratičnimi silami v Sloveniji. Nekaj tega je rodilo dobre sadove, mnogo začetega pa se je izjalovilo. Bila so leta očaranj in razočaranj. Pomembno dejstvo pa je bil v tej dobi plebiscit, "kjer se je slovenska skupnost v Argentini postavila na čelo izseljencev tako v aktivnosti kot po številu".

Lojze Rezelj se je spomnil na številne dogodke od leta 1985 do 1989. Rotil je, naj Društvo še naprej sloni na temeljih slovenstva in krščanstva. "Vztrajajmo v edinosti, v veri v vrednote slovenstva, v krščanskem pojmovanju človeške osebe in v zaupanju v človeka. Utrdimo slovensko skupnost, ojačimo njeno moč z novimi upi za enotno in smotrno delo vseh naših društev in organizacij, za dolgi obstanek slovenske skupnosti v Argentini!"

Prof. Tine Vivod je obudil spomin na začetnike Društva, med katerimi je bil tudi njegov pokojni oče. Potem je opisal dogodke iz svoje predsedniške dobe: bil je čas osamosvojitve Slovenije, vojske in zmage, "v kateri smo Slovenci v Argentini prav v okviru Zedinjene Slovenije stopili v javnost. Predstavili svetu Slovenijo in pripomogli k neodvisnosti". Omenil je tudi Dneve slov. kulture, ki so močno prodrli v arg. družbo, pa tudi naval obiskov iz Slovenije ter prva diplomatska zastopništva. Nehal je z besedami: "Ko gledam naprej, gledam z optimizmom."

Po govoru prof. Vivoda se je **predsednik Loboda zahvalil bivšim predsednikom** in **poudaril, da so vsi štirje zdaj odborniki sedanjega Upravnega sveta**, "kar (da) nedvomno kaže na povezanost med nami". Potem je napovedal, da bo **zunanja slavnost** 50-letnice Zedinjene Slovenije v nedeljo **26. julija**, ko bo Društvo na slavju Praznika slov. državnosti predstavilo svoj **Zgodovinski zbornik.** (Kasneje je bil za predstavitev Zbornika določen datum 15. avgusta; n.op.)

Vsi zbrani so potem podpisali pozdravno pismo novemu slovenskemu kardinalu, dr. Alojziju Ambrožiču, nadškofu v mestu Toronto (Kanada).

Slavnostno sejo je zaključil predsednik Loboda s pozivom k novemu zagonu in s prošnjo za sodelovanje.

Za vse gl. SS 29.1.1998 4 1-2. Tednik ne poroča, kdo je imel na skrbi pripravo vse slovesnosti. Zato moramo dostaviti, da je skoro vse obsežno delo s tem v zvezi bilo na ramah prof. Nede Vesel Dolenc. Njej gre tudi zahvala za tako uspelo prireditev.

10 .6. 2. Celotno besedilo govorov na slavju 50-letnice ZS

BOŽIDAR FINK

"Ko obhajamo 50-letnico obstoja naše osrednje civilne ustanove in si izrekamo čestitke, imam za primerno, da izpovem svojo hvaležnost najprej za dejavno pomoč, ki sem jo prejel od Društva. Ko je tistega 1. aprila pred 50 leti ladja pripeljala v pristanišče dvanajst črnih zaznamovancev, nas je sprejel tajnik Društva Slovencev Tone Skubic in nam s tem dal občutek, da v novem svetu lastna ustanova skrbi za nas. Društvo mi je posredovalo prvo začasno stanovanje in tudi zaposlitev. Reševalo me je z drugimi iz začetne negotovosti in mi pomagalo pri vživljanju v nove razmere.

Čutim, da moram biti hvaležen naši organizaciji, poleg dejavne pomoči, tudi za oporo, ki nam jo je vsem dajala tudi v moralnem pogledu. Z duhovninimi dobrinami nas je oskrbovalo dušno pastirstvo,

Društvo pa nas je združevalo v civilno ali družbeno občestvo in to nam je bila dragocena duševna pomoč . Čutili smo, da v tujini nismo sami ali razpršeni. Dobro nam je dělo to, da smo težave skupne usode dogovorno kanalizirali in si vsaj razpoloženjsko lajšali bolečino pregnanstva. Nekateri se še spominjamo, kakšen manifestativen pomen so v prvih časih imeli društveni občni zbori. Večina se morda psiholoških učinkov organizacijskega središča ne zaveda. Jaz pa sem za to dobroto osebno hvaležen.

Ob izjavi hvaležnosti pa pojasnjujem, da to čustvo ni usmerjeno k ideji, družbeni formulaciji in pravni instituciji, marveč osebam, ki so se razdajale tudi zame. Z vsemi nisem bil intimno povezan in smo se tudi v mnenjih z nekaterimi razhajali. Vendar so bili moji dobrotniki, kolikor so mi dejavno izkazovali dobrote. Zato jim že zaradi pravičnosti izrekam zahvalo.

Hvaležen pa moram biti osrednji organizaciji tudi zato, ker mi je dajala priložnost, da sem sam lahko prispeval pri njenih dejavnostih za skupnost. V različnih vodstvenih funkcijah sem mogel pobujati, pripravljati in uresničevati postopke in cilje, ki naj bi utrjevali naše organizacijske temelje, urejali premoženjske razmere, pobujali duhá edinosti in miru ter vzpostavljali bolj odprte odnose z zunanjim svetom. Za Društvo je bilo treba doseči priznanje pravne osebnosti. Premagati je bilo treba težave in zaplete ob urejanju lastniškega razmerja s prvim premoženjskim objektom Pristava v Castelarju.

Mnogo bolj pomembno pa je bilo vprašanje, kako naj se doseže uskladitev teženj po veljavi združujočega avtoritativnega osrednjega predstavništva z avtonomističnimi zahtevami okoliških krajevnih skupin. Načela obeh tendenc so veljavna, treba je bilo najti formulo, s katero naj se ustvari zdravo ravnotežje, da bo zavarovana enotnost v spoštovanju različnosti in svobode. Sad takratne zrelosti na obeh straneh je sedanji medorganizacijski svet, ki je poleg drugih sklepov nastal po sporazumu z Zedinjeno Slovenijo in vsemi Krajevnimi domovi. To enotnost v različnosti je treba vedno ohranjati z mirnim sporazumevanjem in potem s spoštovanjem dane besede.

Ko smo se na začetku zmogli znajti v svetu in se mu po potrebah prilagajati, pa je tudi res, da nismo bili dovolj pripravljeni na navezovanje vzajemnostnih stikov z zunanjim okoljem. Prvi resnejši poskus v tej smeri je bil storjen ob 10-letnici odhoda iz domovine. Ob 20-letnici pa se je zdelo, da je treba odpreti vsa okna in se pokazati argentinski javnosti z množičnimi manifestacijami, novinarskim sprejemom, članki in poročili v časopisih in radijih, na široko razposlano publikacijo, učinkovitim lepakom in drugimi sredstvi. Z vsem tem je bila javnosti sporočena predvsem zahteva po notranji osvoboditvi in težnja po državni samostojnosti.

V čast mi je torej, da sem mogel sodelovati pri teh pobudah v različnih funkcijah in ohranjam hvaležen spomin na vse, s katerimi sem sodeloval. Doba mojega vidnejšega delovanja pa je bila nabita z napetostmi, ki smo jih boleče občutili na vseh straneh. Ker sem bil vpleten v dogajanja, sem bil tudi skupno odgovoren za neugodje, ki je obvladalo našo javnost. Ne odrekam se nobenim takratnim stališčem, obžalujem pa, če je kdo mojo besedo ali dejanje imel za žaljivo ali drugače krivično. Zagotavljam, da sem vedno mislil samo na vrednote in koristi ožje in širše narodne skupnosti, ter obžalujem, če sem kdaj koga brez namena osebno prizadel.

Te besede naj bodo torej moje opravičilo, zahvala in čestitke z željo, da tudi naj tej naši osrednji ustanovi odsevajo vrline, katere naj ohranjajo zdravje vsega občestva, ki nam je pri srcu".

Arh. JURE VOMBERGAR

"Bil sem predsednik tri poslovne dobe po dve leti, kar sešteje šest let; kar precej, bi rekel. Najbolj se seveda spominjam zadnjih dveh let: 1998-1990. To so bila leta potovanj v Argentino predstavnikov oblasti iz Slovenije, izobražencev itd. in tudi naših potovanj v Slovenijo. Bil sem v skupini z dr. Markom Kremžarjem in Marjanom Lobodom, ki smo se šli razgovarjat s predstavniki Slovenskih krščanskih demokratov v samostan Stams v Avstriji in od tam, na njihovo povabilo, v Slovenijo, v Drago itd. Tam smo navezali stike: nekatere v naše dobro, a z drugimi ni bilo tako...

Obiski so se množili. Prišel je dr. Janez Dular, nekakšen minister za Slovence po svetu, ki nam je povedal, da slovenske politične emigracije ni več, in smo mu ploskali. Prišel je ljubljanski župan Strgar, prišla je gospa Spomenka Hribar... Moram povedati, da sem bil jaz tisti krivec, ki sem jo povabil: takrat je bilo namreč vse drugače videti kot danes. Gospa je tedaj pisala stvari, ki so nam bile sprejemljive in mnogi so želeli, da bi Spomenka prišla med nas in nas videla. Torej je prišla in z njo spremljevalka Alenka Puhar. No, kako je bilo pa potem, pa sami veste...

Prihajali so ljudje od Slovenske izseljenske matice, treba se je bilo z njimi pogovarjati. Ponekod so jih vabili, drugod pa so se jih branili. To je bil spet motiv za mnoge zamere in nesoglasja. Naj vas spomnim še tega: predno je prišla ga. Hribar, je prišel kranjski župan Vitomir Gros, ki nas je svaril pred njo. Nekateri so mu verjeli, jaz pa ne in danes to obžalujem.

Bila je doba plebiscita za samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije. V Argentini smo nabrali rekordno število glasov. Nikjer po svetu jih niso toliko zbrali, čeprav trdijo, da je 500.000 Slovencev in njih potomcev v Združenih državah in 100.000 v Kanadi. Podobno se je zgodilo pri zadnjih volitvah. Argentina je še danes, tudi po naši zaslugi, slovensko zavedna. Ne da bi se hvalili, vsak je doprinesel svoje zrno...

Moral pa sem doživeti, česar ne želim nikomur od bodočih predsednikov ZS: ko sem končal svojo zadnjo poslovno dobo, nisem dobil nikogar, ki bi me nadomestil. Mesec dni je trajalo mučno obdobje, ki mi je žrlo živce, dokler ni profesor Tine Vivod prevzel mesto in me odrešil.

Bila so leta velikih pričakovanj, velikih iluzij in velikih očaranj; zato pa so bila velika tudi razočaranja, ki smo jih doživeli. Človek se spomni na latinski rek: tresle so se gore, rodila se je miš. Žal. Vsaj jaz tako gledam; drugi boste rekli, da ni čisto tako. Ostal mi je grenak priokus, da vse tisto delo in skrbi, vsa potovanja in naprezanja nikakor niso dosegla tistega, kar smo v dobri veri pričakovali... Boljševiki so še vedno na oblasti, kristjani, ki se grejo politiko, so jim pa za štafažo.

LOJZE REZELJ

Na današnji spominski seji ZEDINJENE SLOVENIJE bi se rad spomnil na nekaj pomembnih dogodkov iz časa mojega predsedovanja od marca 1985 do marca 1989.

- Slovenski dan v Slovenski vasi v Lanusu ob številni udeležbi rojakov.
- Pomembni sestanek obeh borčevskih društev Tabor in Vestnik; razgovor o združitvi.
- Študijski dan slovenskih učiteljic in učiteljev.
- Ustanovitev zgodovinskega muzeja, katerega vodstvo sta prevzela gospoda Bras in Lipušček.
- Obisk predstavnikov slovenske koroške krščanske skupnosti, gospodov dr. Reginalda Vospernika in dr. Janka Zerzerja.
- Obisk papeža Janeza Pavla II. V imenu organizirane slovenske skupnosti v Argentini sem mu osebno izročil spomenico.
- Prihod koprskega škofa dr. Janeza Jenka in urednika revije Ognjišče, Franceta Boleta.
- Obisk gostov iz Primorske; Marjan Pertot, prof. Tomaž Simčič in prof. Marjan Kravos.
- Vseslovenski primorski večer v Našem domu v San Justu. Prireditev je organizirala Zedinjena Slovenija skupaj z vsemi KD.
- Dan emigrantov. Sprejet sem bil pri takratnem predsedniku države dr. Alfonsinu.
- Srečanje javnih delavcev na Pristavi.
- Predsedoval sem drugemu katoliškemu shodu Slovencev v Argentini.
- Slovenski dan v Slomškovem domu, posvečen 40. obletnici Zedinjene Slovenije.
- Zborovanje javnih delavcev na Pristavi – 60 udeležencev.

Ko s hvaležnostjo, radostjo in ponosom zrem na plodonosno in uspehov polno preteklost, želim, da bi nadaljne delo Društva stalo na dveh trdnih temeljih: na krščanstvu in slovenstvu. Naj Bog da tudi v bodoče veliko idealnih in požrtvovalnih delavcev. "Zedinjena Slovenija" naj z novimi rodovi raste, se krepi, se razcveta in bogati na delih za slovensko skupnost. Vztrajajmo v edinosti, v veri v vrednote slovenstva, v krščanskem pojmovanju človeške osebe in v zaupanju v človeka. Stopimo v novo petdesetletje z novimi načrti. Utrdimo slovensko skupnost, ojačimo njeno moč z novimi upi za enotno in smotrno delo vseh naših društev in organizacij - za dolg(otrajen) obstanek slovenske skupnosti v Argentini."

Prof. TINE VIVOD

"Rekli so mi: eno minuto in eno misel.

Spoštovani!

V čast mi je, da se lahko tukaj med vami pojavim. Najprej bi pa rad omenil, da smo dobili preko inž. Jerneja Dobovška, predsednika SKD za Južno Ameriko, pozdrave prof. Lojzeta Peterleta ob tej važni obletnici. On je sedaj v Londonu in želi, da bi se dobro počutili, želi vse najboljše, na mnoga leta in polno uspehov.

Ko sem poslušal gospoda Finka in ko sem se spominjal na gospoda Božota Stariha in na gospoda Stareta in na inženirja Mozetiča, mi je misel ponovno prišla na očeta. Vsi ste poznali mojega očeta. On je bil v (odborih v) taboriščih in potem tudi v začetnem odboru Društva Slovencev - Zedinjene Slovenije. V Comodoro Rivadavia mi je pripovedoval o tej slovenski skupnosti. Sam sem leta 1954 na nek način začel dojemati to skupnost. In tistih šest let, ko smo bili v Comodoro, so mi jih na nek način označila imena kot Cuderman, Kraigher, Prešeren, Lempel. Ljudje, ki so bili v začetku tukaj, pa so morali potem oditi v notranjost dežele. Svobodna Slovenija, ki je tudi prihajala v Comodoro, je bila edina vez za tisto skupino, ki je živela na Kilómetro 27 (Diadema Argentina, Shell); tistih 51 Slovencev je imelo pač, kot vedno, svoj zbor. Tako da sem vesel, da lahko danes tukaj govorim, istočasno pa hvaležen, da sem imel takega očeta in da je bil on tudi na začetku pri tem podvigu Društva Slovencev.Jure (arh. Vombergar) je prej omenil, da ni dobil naslednika. Zdi se mi, da ni bilo tako. Nasledniki so bili, a vsi so se zavedali, kaj bi to pomenilo. Zdi se mi, da je Jure dobil še premalo priznanja za vse težko delo, ki ga je opravil, - kot vsi drugi predsedniki. On se je zelo trudil in zdi se mi, da moramo tukaj to posebno omeniti.

Dogodki (tistih let) so bili brez dvoma označeni kot povezovanje dveh skupnosti. V začetku, za Slovenski svetovni kongres. Potem za samostojnost Slovenije. Potem vojna. Potem velika manifestacija, ki jo je vodil (inž.) Jernej Dobovšek: čez štiri tisoč ljudi na Majskem trgu! Potem "Te Deum". Potem "Jornadas Eslovenas", Dnevi slovenske kulture, ki so vsem, ne samo nam, ostali v spominu. Potem priznanje Slovenije s strani Argentine meseca januarja. In potem pa naval obiskov. Postali smo zanimivi. Kar naenkrat: od čudeža do zanimivosti. Med temi (obiski) ne morem pozabiti določenih oseb, ki so bile večkrat med nami: Peterle, Janša... In potem pa: slovenska skupnost in argentinska skupnost sta se na nek način povezali. Smo se povezali.

Potem je bil imenovan gospod Fink. Potem je bil imenovan gospod Puc. In skušali smo na nek način iz vsega tega narediti prijateljsko skupino, tudi odbor. Naš tedanji odbor Zedinjene Slovenije je bil skupina prijateljev. Mislim, da je to ena tistih važnih stvari, ki jih lahko označim v odboru, kateremu sem predsedoval. Važnost ekipe sodelavcev. Po drugi strani pa tudi važnost vodstva in predstavništva. Prijatelji, a tudi vodstvo in predstavništvo. To je tudi bistvo našega Društva.

Po drugi strani pa se mi zdi, da je v tem času nov čas za nove izzive: z iniciativami in z velikim navdušenjem moramo gledati možnosti za naprej. Rad bi omenil dejstvo dveh nedvomnih opor in podpor, ki sem jih imel v dr. Starcu in za njim v prelatu Škerbcu ter tudi v moji družini. Brez družine bi ne bil mogel delati tista štiri leta. Zato bi se tukaj rad zahvalil ženi in otrokom, čeprav so večkrat protestirali, ker očeta ni bilo domov. Zdi se mi, da so to razumeli in danes mi tega ni žal. Zdi se mi tudi, da boste to občutili vsi tisti, ki ste bili predsedniki ali še boste.

Kot vsak predsednik, sem bil postavljen v določen čas in kraj z njunimi dogodki. Morda nismo bili vsi pripravljeni nanje. A naredili smo pač, kar se je dalo, ker smo delali povezani v trdni povezavi. Imeli pa smo tudi določene izzive. To se pravi, postali smo navdušeni. Ali pa: črpali smo od spodaj, iz korenin, navdušenje za naprej. In to bi na nek način bila moja misel: iz tistih korenin, iz tistega navdušenja, ki ga imamo, včasih v kritičnih težavah, v kritičnih časih, - za bodočnost naprej! Vsakemu od odbornikov in tudi tistim, ki niste bili odborniki, se posebej zahvaljujem.

Ko gledam naprej, gledam bodočnost z velikim optimizmom. Gledam vedno kozarec na pol poln, ne na pol praznega.

PREDSEDNIK ZS, MARJAN LOBODA

Pred 50 leti je bila v Buenos Airesu prav tako vroča nedelja, kot danes. Skupina slovenskih beguncev, ki si je komaj 3 leta prej z begom iz zasužnjene domovine rešila golo življenje, je v čisto drugem svetu, v drugačnih razmerah polagala temelje organizaciji, ki naj bi jim zagotovila obstoj v zvestobi slovenstvu in krščanstvu. Zavedali so se, da bi brez organizirane povezave vsa ta množica ljudi, ki je iz italijanskih in avstrijskih begunskih taboriščih pristajala v novem svetu, kmalu v njem utonila, izginila.

Ko danes po 50 letih gledamo nazaj, moramo priznati, da so ustanovitelji Društva Slovencev, danes Zedinjene Slovenije, izredno jasno ocenili položaj in ubrali pravo pot. Če pomislimo, da večina od pobudnikov in ustanoviteljev ni bila takrat niti dve leti v Argentini in da je bilo njihovo poznanje življenja in razmer v novem svetu brez dvoma pomanjkljivo, je njihova pravilna odločitev še toliko večjega občudovanja vredna. Na to bi spomnil nekatere pisce in govornike, ki se tako radi spotaknejo ob navidezno nezrelost in nepripravljenost naših vodilnih javnih delavcev. Družbo, ki skozi 50 let živi in deluje v korist svojih članov in še širše skupnosti, lahko ustanove le sposobni in zreli ljudje.

Ob pogledu na zgodovino naše skupnosti v teh 50 letih je več kot očividno, da bi brez Društva Slovencev, danes Zedinjene Slovenije, te skupnosti sploh ne bilo. Kdor se bo potrudil in prebral Zgodovinski zbornik ob 50. obletnici Zedinjene Slovenije, bo temu rad pritrdil. Društvo je bilo vedno gonilna sila v tej skupnosti, četudi bi se kdaj površnemu opazovalcu zdelo drugače. Celo zamisli in podvigi, ki so včasih izgledali kot v opreki z Društvom, so se končno uresničili in obstali s podporo in sodelovanjem letega.

Tisti, ki smo imeli čast, bodisi kot odborniki bodisi kot člani, sodelovati pri Zedinjeni Sloveniji, imamo lahko prijetno zavest, da smo sodelovali pri najvažnejšem in najbolj potrebnem podvigu v naši skupnosti. Bodimo ponosni na ljudi, ki so pred nami to ustanovo priklicali v življenje in ji postavili tako trdne temelje in tako visoke cilje, da je še po 50 letih polna življenja. Pri sv. maši smo se zahvalili Bogu, ki nas je dobrotno varoval v vseh teh letih in se hvaležno spomnili vseh pokojnih predsednikov: Miloša Stareta, inž. Albina Mozetiča, Lojzeta Horvata, Boža Stariha, častnega predsednika in velikega dobrotnika slovenskih beguncev, msgr. Janeza Hladnika, ter dr. Julija Savellija, ki je dalj časa v vodstvu Društva nadomeščal inž. Mozetiča. Tem in vsem ostalim pokojnim odbornikom, članicam in članom naše globoko spoštovanje, občudovanje in blag spomin! Bog daj, da bi vsaj del njihove zavzetosti za Društvo prešlo tudi na nas in na naše naslednike.

Globoko hvaležnost pa smo dolžni tudi Argentini, naši novi domovini, ker nas je pred 50 leti tako gostoljubno sprejela, nas, brezpravne begunce – Di-Pi-jevce -, kot so nam takrat rekli. (DP: Displaced Persons, razseljene osebe; n.op.) Kljub vsem težavam, ki jih je ta dežela tudi doživljala v teh 50 letih, moramo hvaležno priznati, da smo vedno uživali polno svobodo, v kateri smo lahko razvijali vse svoje slovenske tradicije in navade.

In pogled naprej. Prepričan sem, da je Zedinjena Slovenija danes prav tako ali še bolj potrebna, kot pred 50 leti. Za trenutek se zamislimo, kaj bi bila naša skupnost brez te krovne organizacije. Kdo bi skrbel za naše šolstvo, kdo bi povezoval naše Domove in organizacije, skliceval in pripravljal seje in razgovore o naših skupnih zadevah? Kdo bi predstavljal našo skupnost pred argentinskim svetom pa tudi pred matično domovino? Kdo bi skrbel za naše glasilo Svobodna Slovenija, ki tudi prav ta mesec obhaja 50-letnico svojega izhajanja v Argentini, vedno tesno naslonjena na Društvo, zadnja leta pa tudi v njegovi lasti? Še in še bi si lahko stavljali vprašanja in nanje ne bi dobili drugega odgovora kot, da je obstoj Zedinjene Slovenije za našo skupnost življenjska nuja.

Kot slovenska skupnost v Argentini smo si v teku petdesetih let oblikovali svojo posebno identiteto. V vseh teh letih smo si zavestno prizadevali ohranjati vse tiste lepe krščanske tradicije in navade, ki so jih naši predniki prinesli iz rojstne domovine pod Triglavom. Dolga leta smo bili edini pričevalci o holokavstu, ki ga je zagrešila nad našim narodom KPS s svojimi sopotniki. Ta dolžnost pričevanja nam ostaja vse do današnjih dni. Kot se stvari v domovini razvijajo, se bomo morali v bodoče pravilnemu prikazu naše polpretekle zgodovine posvečati še s posebno odgovornostjo. Vplivalo pa je na nas tudi okolje, v katerem živimo. Zato ni nič čudnega, da smo nekoliko drugačni od rojakov v domovini pa tudi od rojakov drugod po svetu. Vendar zavoljo te posebnosti nismo nič manj Slovenci kot drugi. Pravico in celo dolžnost imamo ohranjati in razvijati to svojo posebnost. Čeprav geografsko zelo

oddaljeni od matične Slovenije, smo vedno hoteli biti živa veja na slovenskem narodnem drevesu, duhovno zavezani deželi in narodu, od koder izhajamo in kjer so naše korenine. Naš mladi rod, ki raste tu v Argentini, ima prednost, da se bogati iz dveh kultur, slovenske in argentinske. Ljubezen do rojstne domovine, ki je zanje Argentina, in spoštovanje in zvestoba slovenstvu, v katerem so zakoreninjeni, vključena v življenje in delo v tej deželi, obenem pa obogatena s slovensko kulturo in tradicijo ni nikaka utopija, ampak realna možnost..

Pri ohranjanju te skupnosti pa bo še naprej potrebna povezovalna in družilna sila, ki je skozi 50 let bila Zedinjena Slovenija, in jo ta naloga čaka še vnaprej. Kot v preteklosti, nam bo tudi v bodočnosti predvsem potrebna trdna povezanost in soglasje. Zedinjena Slovenija, v bratskem sožitju s krajevnimi domovi in drugimi organizacijami v naši skupnosti, zvesta idealom slovenstva in krščanstva, stopa pogumno novim jubilejem naproti. Pri tem nam Bog pomagaj!"

2. del:

Glavne storitve in dosežki

V tem drugem delu bomo najprej opisali različne prireditve, ki jih je pripravila ZS, oz. jih še pripravlja. Ta del vključuje tudi izredno važno poglavje o šolstvu in delu za izvenšolsko mladino. Nedvomno bo zbudil zanimanje kratek opis nastanka in delovanja slovenskih krajevnih Domov. Prav tako prinaša ta del poročilo o tisku, slovenskih radijskih urah in društveni knjižnici. Pomemben je opis delovanja MOS-a (Medorganizacijskega sveta), kot tudi sodelovanja v SSK (Svetovnem slovenskem kongresu) in v izseljenskem društvu SVS (Slovenija v svetu). Na kratko je opisano tudi delo za arg.-slov. kulturno ustanovo in parlamentarno skupino prijateljev Slovenije. Prikazuje tudi nekatere važne spomenice in izjave ZS.

Kar zadeva prireditve, je PO KSB že **leta 1948** pripravil nekaj skupnih prireditev, kot npr. božičnico na Paternalu in silvestrovanje.

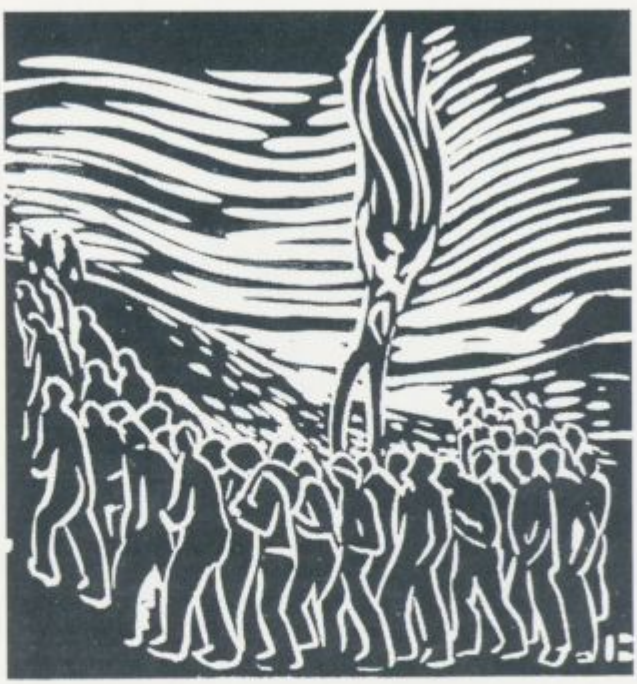
Naslednje leto si je DS zastavilo spočetka za cilj pripraviti **sedem prireditev**, od katerih pa vseh **niso mogli izvesti**. Že tedaj je postalo jasno, da DS ne bo moglo pripravljati vseh prireditev zaradi ustanovitve novih društev z določenimi delokrogi, kot npr. pevskih zborov ali igralskih družin. To je lahko razvidno iz tega, kar smo zapisali o začetku kulturnega delovanja v poglavju "Prva leta" (I.3.). Nekaj let je osrednje društvo še nadaljevalo s praznovanjem "**narodnega praznika**" (29. oktober), potem pa je tudi to prešlo v roke posebnega pripravljalnega odbora. Miklavževanje in silvestrovanje so iz podobnih razlogov prav tako opustili po nekaj letih.

Toda s tem ni rečeno, da ZS ne bi bila pomagala tem ustanovam pri njihovih prireditvah, bodisi gmotno bodisi s sodelovanjem svojih članov in zlasti odbornikov.

Tako je ostala **dolga leta** v **izključni odgovornosti DS** (oz. ZS) samo junijska **Spominska proslava**, kateri se je nato pridružil še **Slovenski dan,** sprva na belo nedeljo, zadnja leta pa na obletnico tistega Doma, v katerem ga tisto leto prirejajo. Toda že pred ustanovitvijo MOS-a je na obeh prireditvah zmerom sodelovalo veliko drugih ustanov.

A ZS je pripravljala tudi druge prireditve, ali sodelovala na njih; predvsem na takih, ki so bile zgolj narodnega značaja, ali pa tedaj, ko je bilo treba zastopati slovensko skupnost pred argentinsko javnostjo.

Vse te številne in raznovrstne prireditve bi mogli razdeliti v več skupin: Spominske proslave padlih; Slovenske dneve; prosvetne večere v Slov. hiši ali po KO (oz. KD); obhajanje slovenskih narodnih obletnic; razne prireditve v zvezi z obiski slovenskih zdomskih ali domovinskih, bodisi cerkvenih ali političnih predstavnikov; počastitve spomina slovenskih (in tudi argentinskih) velmož ali zgodovinskih obletnic; družabne prireditve; slovenski državni prazniki.

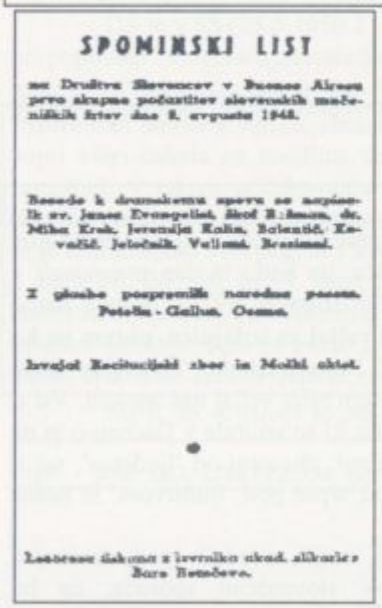

„Iz naj bom dolgo bakla noma,
ki potnikom samotnim v noč gori."

1. Spominske proslave

1.1. Prvi dve leti

"SEME IZKRVAVELEGA NARODA"

SPOMINSKI LIST

ne Društva Slovencev v Buenos Airesu prvo skupno počastitev slovenskih mučeniških žrtev dne 8. avgusta 1948.

Besede k dramskemu speva so napisale sv. Janez Evangelist, škof R:ŠMana, dr. Miha Krek, Jeremija Kalin, Balantič, Kovačič, Jeločnik, Valiant, Brezimni.

Z glasbo pospremijo narodne pesmi. Petelin - Gallus, Osana.

Izvajal Recitacijski zbor in Moški oktet.

Lesorezne šakmze z levnika akad. slikarke Bare Remčeve.

Že l. **1948** je DS imelo v načrtu prirediti spominsko proslavo v počastitev žrtev komunističnega nasilja med vojno in po njej. Toda takrat so jih mogli počastiti samo s spominsko božjo službo. Treba je vedeti, da so imeli 9. maja **prvo slovensko (novonaseljensko) romanje** v **Luján** (SS 1.5.1948 9 1,2 in 15.5.1948 10 6) in da so 25. maja slovesno praznovali **stoletnico "slovenskega narodnega programa"**, ko je 44 dunajskih Slovencev podpisalo dopis (adreso) kranjskim stanovom, v katerem so zahtevali **ustanovitev "Združene Slovenije"** (Kranjska, Štajerska, Koroška in Primorska) v eno upravno enoto, s postavodajnim zborom v Ljubljani (SS 1.4.1948 7 1; 15.5.1948 10; 1.6.1948 11 1). **Spomin** žrtev so počastili s **sv. mašo** v nedeljo **6. junija** ob 10. uri v kapeli na Rivadavia 6562. (SS 1.6.1948 11 4; SS 15.6.1948 12 1 prinaša odlomek "Naš veliki zvon" iz "Črne maše za pobite Slovence" Jeremija Kalina, dr. Tineta Debeljaka.[1])

Vendar pa skupnost ni hotela niti to leto opustiti Spominske proslave. DS je povabilo na "prvo skupno počastitev slovenskih mučeniških žrtev" za 8. avgust 1948, za kar je izdalo poseben "Spominski list" s Kalinovim 'Vetrinjskim psalmom', dvema lesorezoma akad. slikarice Bare Remec in s kratkim sporedom **Dramskega speva.** Napoveduje, da bo besedilo Janeza Evangelista, škofa Rožmana, dr. Miha Kreka, Jeremija Kalina, Balantiča, Kovačiča, Jeločnika, Valianta in "Brezimnega". Spremna glasba bo narodna pesem, Petelin-Gallus in Osana. Prizor bo izvajal Recitacijski zbor, ki bo obenem Moški oktet. Kraj bo župnijska dvorana sv. Julije in sicer ob enajstih dopoldne.

"Svobodna Slovenija" (SS) je poročala o prireditvi 15.8.1948 (16 2) pod naslovom "Ob spominski uri za naše pobite". Prireditev se je začela s Krekovimi besedami: "Vi, ki ste seme izkrvavelega naroda..." Potem je fant, ki je sam doživel tragedijo prav do skupnega morišča, govoril "kot pričevalec za današnje dni". Dopisnik pravi, da je prireditev, poleg namena počastiti žrtve, dosegla tudi visoko umetniško vrednost in to zaradi izbranega besedila, pa tudi zaradi zbora.

"Tako smo pokopali vseh 12.000 slovenskih borcev, ki so s pesmijo 'Pest jeklena, srce je vroče - narod naš umreti noče!' odhajali v boj, branit dom. Pokopali smo jih v Teharjah, v Hrastniku, v

---

[1] Prav dr. Debeljak je napisal za SS (3.6.1971 22 3-4) podatke o tem, "Kako so nastale junijske spominske proslave pred 25 leti". Ko je v Rimu leta 1945 pripravljal po naročilu dr. Miha Kreka "Koledarček slovenskih emigrantov 1946", je prišel na misel, "da bi bilo dobro vnesti v koledar en dan, posvečen našim pobitim v dnevih revolucije". Sam je mislil na dan Vernih duš ali Vseh svetih, v razgovoru z Andrejem Križmanom (od DP) pa mu je ta svetoval mesec junij, "ker je tedaj padlo največ naših ljudi". Tako je označil v koledarčku 1. junij kot **"Spominski dan narodnih mučencev".** S Križmanom nista mislila samo na domobrance, ampak na vse, ki so padli kjerkoli kot nedolžne žrtve komunistične revolucije, najsibodo prisilno mobilizirani v partizane ali nemško vojsko, pobiti od črne roke ali umrli v taboriščih kot Dachau ali na Rabu, umorjeni na domovih ali padli v boju v vaških stražah, na Turjaku ali kot četniki na Grčaricah, kot domobranci v bojih in predvsem nasilno vrnjeni. Dr. Krek je zamisel sprejel in napisal v imenu NO okrožnico na vsa begunska taborišča, naj že leta 1946 pripravijo to spominsko prireditev, ki naj jo ohranijo vsa leta v bodočnosti.
Govorimo po poročilu SS o Združeni Sloveniji, ne o Zedinjeni, čeprav vemo, da danes večina dosledno govori in piše o Zedinjeni Sloveniji. Toda izraz, ki so ga najbolj pogosto uporabljali v letu 1848 in desetletja kasneje, je bil Združena Slovenija. (O tem gl. tudi op. v I.5.3.)

Podutiku, pri Škofji Loki, v Rogu in še drugje. **Tam brez blagoslova in križev spi to naše seme-up in poroštvo zmage in bodočnosti....**"

"Ko pride naš kresni večer
in hoste zalil bo nove lune soj,
šli bomo grobov iskat,
vzeli bomo praprotnih semen s seboj,
da nam pokažejo naš skriti zaklad!"

Vsakoletno obhajanje Spominskega dneva je bilo verjetno eno izmed najbolj uspešnih sredstev za ohranjanje zavesti skupnosti o skupni usodi in skupni bodočnosti.

"ČRNA MAŠA"

Leta 1949 je SS (26.5. 21 2) prinesla članek naslovljen "K prvemu juniju", kjer med drugim piše: "To bo za vse čase slovenski '**zadušni**' dan" in obenem obvešča, da bodo ta dan praznovali v nedeljo 12. junija po deseti maši v dvorani cerkve San Carlos (Hipólito Irigoyen 3975). Navaja znano izjavo Narteja Velikonja: **"Neugodno mi je samo to, da bom nekaj let veljal za izdajalca, potem pa bo tudi to drugače". In dostavlja: "Da, danes grobovi že zore v slavo."** Nehava takole: "Čast njim, ki so padli od vseh teh morilcev v letih od 1941-1945 in padajo še sedaj! Vsem njim veljaj naš spomin. Vsi ti pobiti legijonarji, vaški stražarji, domobranci, četniki in vse tiste množice, ki so umirale v Dachau-u in na Rabu, padali pod streli 'kazenskih ekspedicij' ali bili 'zakonito' likvidirani, obsojeni od 'ljudstva', vsi ti pobiti Slovenci imajo v tem mesecu svoj god, ki jim ga postavlja narod, trpeč pod 'ljudstvom' in bežeč pred njim v svet."

Dne 9. junija je SS na prvi strani objavila v španščini daljši uvodnik pod naslovom "Conmemorando el aniversario de los eslovenos masacrados". V slovenščini sporoča, da bo komemoracija popoldne v dvorani zavoda San José in da jo bo priredilo DS s sodelovanjem kulturnih društev IDNAVE, SIO in Pisateljska družina Franceta Balantiča. Poseben poudarek bo dala dnevu pesnitev "Velika črna maša za pobite Slovence", ki bo za to priložnost prišla na trg in "bo ostala trajen spomin na naše največje žrtve druge svetovne vojne in komunistične krvoločnosti".

SS je nato 17. junija (24 1 in 4) poročala o spominski proslavi. Na 1. strani ima kratek članek "**Spomnili smo se jih...**" in v španščini besedilo s približno enako vsebino pod (slovnično zveriženim) naslovom "Hemos recordado de ellos...". Na 4. strani pa govori o "Žalni prireditvi za slovenske žrtve". Po govoru **Miloša Stareta** je "**Gallus**" zapel najbolj znane slovenske žalostinke: 'Oj ta vojaški boben', 'Gozdič je že zelen' in 'Oj Doberdob'. Kot uvod v dramski del je zapel **Gallusov** "**Ecce quomodo moritur**". Nato so **člani Slov. izseljenskega odra** (SIO) recitirali "**Kunčičevo in Igorjevo pesem**" (ne pove, kateri), **Janez Špeh** pa je prebral **Andrejevo prozo v "Pismu iz domovine"**, "ki je literarno obdelano resnično pismo o tem, kakšno je danes tam teharsko morišče". Glavni del sporeda ja bila **odrska uprizoritev "Črne maše" Jeremija Kalina** (dr. Tineta Debeljaka), ki je pravkar knjižno izšla. **Režiser** s psevdonimom **Petrič (Nikolaj Jeločnik)** se je v zunanjih likih naslonil na ta spev. Akad. slikarki **Bari Remec** je dal napraviti petmetersko visoko cerkveno okno na podlagi Mirtičevih lesorezov. Vsi lektorji so nastopili s pravkar izišlo knjigo v roki. Mrtveci so se nagomilili v sredino, podobno lesorezu v knjigi, in vstali poveličani s palmami v rokah. Vse besedilo je bilo vzeto iz pesnitve, a namesto svečenika je Petrič postavil slovensko mater, ki posvečuje Bogu mrtve sinove, - kosti v culi. Petrič je tudi šel preko besedila Črne maše in je kot v grških misterijih uporabil moški in ženski zbor. Posamezne prizore je med seboj povezal glasbeno z Verdijevim Requiemom, kar ni škodovalo besedilu. "Tako je Petrič - bi lahko rekli - **harmoniziral** Kalinov tekst z dramatsko razgibanimi prizori (nastop partizana, pogreb ob materi, berilo) ter s koreografskimi kretnjami ženskega zbora zlasti ob Vetrinjskem psalmu in Aleluji. Z vsemi temi elementi (scenerijo, ko je iz vse dvorane napravil cerkev z oknom spredaj in zadaj, lučmi, recitacijami, dejanji, glasbo in koreografijo) je Petrič ustvaril odrsko dejanje, ki ga **IDNAVE** lahko vpiše v umetniški uspeh. Pesnitev sama pa je s tem dobila potrdilo, **da je v nji ogromno dramatskega gradiva, da je neizčrpna za odrske ustvaritve in kar kliče po uglasbitvi kot oratorij".** [1bis)]

[1bis)] Na tem mestu se zdi primerno ponoviti, kar smo že omenili. Kadar namreč navajamo dobesedno, je besedilo v narekovajih. Prav tako pa si na splošno nismo dovolili slogovnih popravkov, ker bi bil lahko s tem zgodovinski izraz pisca, dogodka in časa pomanjkljiv in nekako 'retuširan'. Pač pa smo dosledno popravljali nekatere pogoste drugače pisane besede, kot npr. pokol, orgle ipd. namesto pokolj, orglje.

1.2. Od pete do desete obletnice

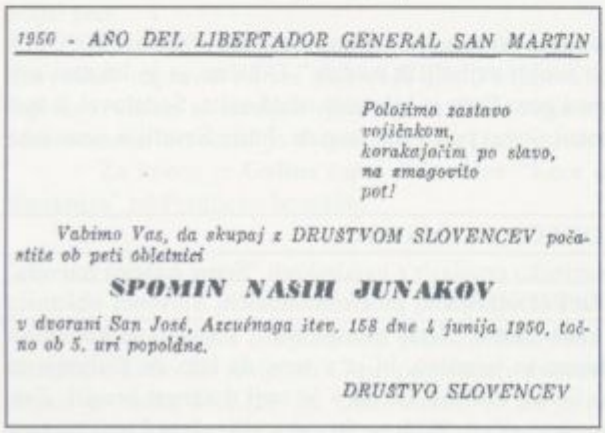
"SLOVENSKA KRI, PRELITA ZA SVOBODO IN DEMOKRACIJO"

V juniju leta **1950** je prešlo že pet let od strahotnih dogodkov. V Argentini so tedaj obhajali "Leto Osvoboditelja generala San Martina", ob 100. obletnici njegove smrti.

DS je v SS (25.5.1950 21 3) objavilo vabilo k počastitvi junakov v nedeljo 4. junija, "točno ob 5. uri popoldne" v dvorani zavoda San José, na cesti Azcuénaga 158. Vabilo spremlja uokvirjeno besedilo z naslovom "Slovenska kri, prelita za svobodo in demokracijo", glasi pa se takole:

"Slovenska narodna vojska, zbrana v vetrinjskem taborišču na Koroškem, je tiste majske dni po končani vojni vihri čakala na nadaljne dogodke, ki naj bi se razvijali, kakor si jih je protikomunistični svet zamišljal. V takem pričakovanju je slovensko narodno vojsko doletelo izvajanje tajnih konferenčnih sklepov zmagovalcev, ki so kruto odklonili razumevanje borbe slovenskega naroda za dobrino, za katere se je tudi zahodni svet pognal v krvav obračun. Ko je bilo že prepozno, je demokratski svet uvidel, kam je v dneh 27., 28., 30. in 31. maja 1945 poslal samostojno, iz lastnih vrst, pod lastnim poveljstvom in za borbo za slovenske, demokratične pravice organizirano Slovensko narodno vojsko: štiri polke, dopolnilni tehnični bataljon, četo za zvezo in policijsko četo. 12.000 mož je že takrat s krvjo, prelito na najkrutejši način, opozorilo svet na dejstva, pred katerimi šele sedaj odpira oči."

Na 3. in 4. strani je objavljena tudi "**Junaška pesem mladcev pred budečo se zoro**", ki je odlomek iz Jeremije Kalinovega VETRINJSKEGA TROSPEVA.

1950 - AÑO DEL LIBERTADOR GENERAL SAN MARTIN

Položimo zastavo vojščakom, korakajočim po slavo, na zmagovito pot!

Vabimo Vas, da skupaj z DRUŠTVOM SLOVENCEV počastite ob peti obletnici

SPOMIN NAŠIH JUNAKOV

v dvorani San José, Azcuénaga štev. 158 dne 4 junija 1950, točno ob 5. uri popoldne.

DRUŠTVO SLOVENCEV

Naslednja številka SS (1.6.1950 22 1) je imela dvodelni uvodnik "**Ob spominu na zločin**" v slov. in "El día de nuestro duelo" v šp. Dne 8.6.1950 (23 2) pa je objavila poročilo naslovljeno "**Spominjali smo se jih**", z omembo, da je prireditev pripravilo DS s sodelovanjem vseh slovenskih kulturnih društev. Predsednik DS **Miloš Stare** je v svojem govoru rekel, da so na svetu veliki narodi, ki imajo svoje velike in majhne junake, katerim postavljajo spomenike iz kamna in brona. Slovenci smo majhen narod, pa imamo velike junake. Toda ne moremo jim danes posvečati vidnih spomenikov po javnih trgih, "pač pa jim lahko postavimo še lepši in trši spomenik v svojih srcih". **Naprosil je slovenske starše, naj ta spomenik postavljajo tudi v srca svojih otrok,** "tako da bo ta spomenik stal tako dolgo, dokler bo kak Slovenec še živel kje na svetu in pričal o veličini teh žrtev".

"V bodočnost nas je nato popeljala odrska scena po močnem in lepem besedilu dr. **Mira Kovačiča (dr. Jožeta Krivca)**. Stari učitelj pripoveduje pred kostnico naših junakov (..) o časih pred več desetletji, ki so videli muke in smrti slovenskih fantov, iz katerih se je dvignil nov rod, ki uživa sadove borbe in trpljenja tistih dni. Molk teharskih gričev nam je prikazalo ozadje odra (..) Z galerije je mogočno zadonel Bachov turobni 'Crucifixus'. V močnih pesnitvah so nato recitatorji pred nami razgrnili znova dobo, ko je gorela živa plamenica Balantič in je s Kristusovim imenom na ustih pahnil od sebe sovražnika Križa Narte Velikonja". Potem je **mladi slovenski pianist Anton Soler Biljenski** zaigral **Chopinovo** "**Polonaise**", **Gallus** pa je odpel **Bachovo Stvarjenje**. Nato se je spet prikazala slika s starim učiteljem, ki pripoveduje šolski mladini o veličini žrtev , ki jih je prizadel komunizem slovenskemu narodu.

Proslavo je po izvirni zamisli **režiral Stanko Jerebič**. "Vsi navzoči pa so proslavi dali najlepši zaključek, ko so stoje odpeli prelepo pesem naših fantov: 'Oče, mati, bratje in sestre...'"

"VSTAJENJE KRALJA MATJAŽA"

Leta 1951 je v SS (31.5. 22 1) uvodnik "**Našim mučenikom**" in na 3. strani povabilo na spominsko počastitev žrtev komunistične revolucije in padlih borcev, napovedano za 10. junij ob petih popoldne v dvorani Šolskih bratov na cesti Río Bamba 650. V naslednji številki (7.6.1951 23 2) je objavila članek "**Ob prazniku slovenskih mučenikov in junakov**", DS pa je obenem s povabilom napovedalo **spored** prireditve. Govoril bo **Marjan Marolt**, uprizorjena pa **dramatska predstava** "**Vstajenje kralja Matjaža**", ki jo je spisal **Nikolaj Jeločnik** in jo bo tudi režiral. Sodelovala bosta

IDNAVE in **Gallus** pod vodstvom **dr. Julija Savellija**, pa tudi fantje in dekleta. (Ni vstopnine, prosijo pa vse udeležence za $ 2 kot prispevek za spored, ki ga bodo dobili ob vhodu v dvorano.)

Dne 14.6.1951 (24 2) je potem SS poročala o Spominski proslavi pod naslovom: "**Spominjali smo se jih**..." Piše, da so se dopoldne novonaseljenci spominjali pri slovenskih mašah vseh žrtev in da se je zbralo največ rojakov **pri maši na aveniji Belgrano**, ki jo je daroval duhovnik **Anton Orehar**. Med pridigo je rekel: "Ne smemo biti strti, pa tudi ne obupani, pač pa dostojanstveno ponosni, da smo bili tudi mi Slovenci vredni toliko doprinesti za rešitev človeštva.(..) Naj nam bo spomin nanje vedno svet, naj njih žrtev nikdar ne zlorabimo v svojo osebno korist ter njih dejanj ne jemljemo kot priložnost za prazne slavospeve, temveč kot vodilo našega življenja.(..)Nikogar ne bo rešila beseda - mi smo se borili !-, temveč naše življenje, ki naj bi bilo te borbe vredno!"

Kljub slabemu vremenu, so **popoldne** rojaki "do kraja" napolnili **dvorano na Río Bamba**. Proslavo je začel **Marjan Marolt**, ki je v jedrnatih stavkih preletel vsa strašna leta okupacije in komunističnega divjanja na slovenskih tleh. Spomnil se je javnih delavcev, ki so jih od 4.decembra 1941 do 12.oktobra 1942 streljali vpričo zasedbenih oblasti. Omenil je okupatorjeva glavna gladovna taborišča, pa tudi fante in može, "ki so vzeli orožje v roke"(..) "ki so zapisali tiste strani naše zgodovine, kjer se berejo imena Grčarice, Turjak, Jelendol (..) In že je vzrasla nova vojska, slovenski domobranci, nepremagljivi, nikoli premagani.(..) Še ni bilo dovolj krvi. Komunizem je terjal vedno novih žrtev..." Končal je z besedami: "**Zato pa, slovenski narod, spoštuj spomin svojih mrtvih junakov, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji!**"

Govoru je sledila **Jeločnikova pravljična igra** "**Vstajenje kralja Matjaža**". "Igralci IDNAVE so se vživeli v svoje vloge ter jo je vsak podal po svojih najboljših močeh." Odlično se je izkazal arh. **Vladimir Mazi** kot **scenograf**; zlasti zadnja slika pod goro Peco je bila zelo učinkovita. Sodeloval je tudi Slovenski pevski zbor **Gallus**, "ki je potrdil svoj znani sloves pod vodstvom dr. Julija Savellija, prav tako pa tudi **tercet sester Finkovih**".

"IZ OČKOVEGA DNEVNIKA"

Leta 1952 je SS opozorila bravce na Spominsko proslavo z uvodnikom "**Seme našega naroda**" (29.5.1952. 19 1), ki se začenja z besedami "Že sedmič obhajamo protikomunistični Slovenci obletnico največjega zločina v svoji zgodovini...". Zavrača znano frazo "Žrtve morajo biti", s katero so komunisti hoteli upravičiti stotine umorov, poudarja pa ljubezen in junaštvo, ki je v tem, da kdo da življenje za velike stvari. Toda te vrednote, - kot so lastno življenje, družina, narod, - je tudi dolžnost braniti. Zato sledi: "Naš boj je bil po božjem in človeškem pravu upravičen. **Kdor se brani v sili, nima časa, pa tudi ne dolžnosti, da bi prosil dovoljenja za svojo samoobrambo. (..)** Kadar gre za to, ali boš ti mene ali jaz tebe, pograbim za vsak dovoljen pripomoček, ki mi je v korist. Takrat nimam dolžnosti čakati in poslušati, kaj nam svetujejo gospodje v Jalti, Teheranu ali Londonu. Kadar je zločinec v hiši, imam že po naravi vso pravico, da se mu postavim v bran. To - in nič drugega - je bila borba proti komunizmu v naši deželi. Zato je bila pravična in častna, zato so žrtve toliko vredne in zato smo mi ponosni nanje". Na tretji strani prinaša SS **spored Spominske proslave**: 1. uvodna beseda (predsednik DS Miloš Stare), 2. 'Gozdič je že zelen' in 'Pojdem u Rute' (mešani zbor Gallusa pod vodstvom dr. Julija Savellija); 3. Igor, "Mrtvi stražarji" (recitira Tine Kovačič); 4. Jeremija Kalin, 'Balada o mali Reziki', 'Pismo v Vetrinje', 'Znamenje nad gozdom' (recitirajo Janez Krištof, Jože Rus in Maks Nose); 5. 'Oj ta soldaški boben' in 'Kaj ti je deklica' (moški zbor Gallusa); 6. 'Iz očkovega dnevnika' (Slovenska mladina žrtvam komunistične revolucije; spored govori o mladini, ker je bil v odboru ZS ravnokar ustanovljen mladinski referat, katerega glavna naloga je bila sprva skrb za slovenske tečaje, dejansko so na tej prireditvi prvič nastopili učenci naših šol; n.op.); 6. 'Ecce dolor' in 'Bog in Slovenija' (mešani zbor Gallusa).

V naslednji številki je SS prinesla poročilo o proslavi (5.6.1952 20 2) pod naslovom "**Naš narodni vernih duš dan**", ki je bila nekako osrednja misel v govoru M. **Stareta**. Vprašal se je: "Kdo smo mi? Majhen, zelo majhen del naroda in živimo v svobodi. Svobodno govorimo, svobodno delamo, svobodno molimo. Naš narod pa, ki je doma, neizmerno trpi. Svobodo pozna le kot lepe sanje (..) Toda naš narod doma vztraja, se bori in ne kloni".

Spored se je nadaljeval, kot je bilo napovedano. Poročevalec omenja, da sta prvi dve pesmi "v Maroltovi harmonizaciji" izvabili iz pevcev glasove, ki so globoko odmevali v srcih poslušalcev. Omenja, da je pri žalostinkah, ki jih je zapel **moški zbor Gallusa**, **sodelovala altistka Roza Golob**. Spominski govor, ki ni bil najavljen v sporedu, je imel **prof. dr. Alojzij Odar** in ga je SS objavila skoraj v celoti. Dejal je, da po nekaj letih osebna bolečina postaja umerjena in ni več tako ostra, toda "narodna bolečina se ne zmanjšuje, marveč narašča vsak dan". Potem je nakazal, kako pretresajo javnost nesreče,

pri katerih izgubi življenje več ljudi. "Naša bolečina in naše žalovanje pa sta **drugačna**. Pokol domobrancev, postavim, ni samo nesreča, kot je tista, kadar rudnik zasuje rudarje, marveč je zločin, ki ga je zagrešila ideja proti ideji; komunizem proti narodni, človečanski, krščanski ideji.(..) Naše žrtve, ki so padle zaradi komunizma, so narodne, človečanske, krščanske žrtve. To jih dviga nad raven navadnih žrtev nesreč". Potem je poudaril, da se spominjajo **vseh** žrtev. **"Nocoj ne delamo razlik".** Priznal pa je, da sta bili življenje in smrt enih za narod bolj dragocena kot drugih. **"Enim bomo nekoč postavljali spomenike v kamnu in bronu, vsem pa ne"**. Zato, je dejal, ni mogoče molče preiti Slovenske narodne vojske, ki se je dolge mesece zmagovito borila, potem pa je bila prisiljena zapustiti svoja tla, bila sramotno izdana in zverinsko poklana. "Kaj so grške Termopile in pot srbske vojske pozimi čez albanske gore v primeri s trpljenjem naših sramotno izdanih desettisočev?" Njih usta so onemela, a vendar nam govore tako naglas, kot bi noben govornik ne mogel. "Poslušajmo nocoj njihov glas: 'Naše trpljenje in naša žrtev nista bila nespametna in odveč. Za veliko stvar smo se borili. Zanjo smo padli.(..) Res je, da pred smrtjo nismo videli zmage. Toda ideja, zaradi katere smo padli, ni zaradi tega nič manjša...(..) Prenašanje poraza zahteva od ljudi veliko višjih moralnih kvalitet kot pa zmaga.' (..) Ali nas ne bo ob tem klicu sram, da se vdajamo malodušnosti? (..) Treba je vzdržati do konca!" Potem je govornik dejal, da je druga beseda, ki jo nocoj slišimo, beseda **spravljivost.** "Proč z željo po maščevanju! S spravljivostjo v srcu se pripravljajte za pot v domovino, ko bo napočila ura.(..) Ne slabite svojega tabora! Zedinite se vsi Slovenci, ki hočete ostati zvesti poštenemu slovenskemu imenu. (..) Le na **pravici in odpuščajoči ljubezni** se bo gradil boljši svet."

Po Odarjevem govoru so nastopili **otroci**, ki so z **govorno-pevskim prizorom** "**Iz očkovega dnevnika**" napravili na vse najglobljи vtis. Večja deklica je brala mlajšim otrokom odlomke iz očetovih zapiskov. Otroci so stavljali vprašanja in delali svoje opombe, sem pa tja pa so tudi zapeli. Ko so začeli z domobransko himno, se je dvignil ves zbor ljudi v dvorani in stoje odpel pesem.

Za konec je **Gallus** zapel **Adamičev** "**Ecce dolor**" na Gestrinov tekst in **Ocvirkovo** "**Bog in Slovenija**" na Pregljevo besedilo.[2)]

"ZVONOVI SVOBODE"

Kratek oglas o Spominski proslavi **leta 1953** je bil objavljen v SS 21.5.1953(20 2). Vabi na prireditev, ki bo 14. junija ob 17.uri popoldne v **dvorani San José na ulici Azcuénaga**. Večje vabilo (1/8 strani) je imela 28.5.(21 3). Dne 4.6.(22 1) pa je prinesla **uvodnik dr. Miha Kreka** "**Na praznik zvestobe in ljubezni**". Piše, da se 1. junija spominjajo vseh narodnih mučenikov, čeprav še posebno vrnjenih leta 1945. Čim bolj odstopajo v zgodovino tisti dnevi, tem vzvišenejša je pred nami podoba teh

---

[2)] Ista št. SS prinaša na 3.str. pod naslovom v narekovaju "Trgovce z živim blagom v Buenos Airesu zapuščajo" poročilo o vrnitvi 7 "novih" Slovencev v domovino. "Slovenski poročevalec" je o tem pisal na podlagi podatkov, ki mu jih je dal France Pečnik. "Nikar se ne smejte, bralci SS! Da, France Pečnik je dal informacije! Saj ga marsikdo dobro pozna in bo vzkliknil: 'No tega jim pa res privoščimo' (Ker je počenjal vse druge stvari kot tisto, kar je vredno poštenega slovenskega novonaseljenca, je bil tudi iz DS izključen 1.septembra 1950.)". V zapisnikih tistih let ni bilo nobene seje na 1. september, pač pa leta 1949 in 1950 dne 2.septembra. V nobeni ni govora o izključitvi Jožeta Pečnika. Toda na seji 5.8.1950 je tajnik poročal, da so poslali opomine vsem, ki so bili v zastanku s članarino, in da se od 232 opomnjenih 228 ni oglasilo, zaradi česar so jih sklenili izključiti. Ker od marca leta 1951 dalje niso ohranjeni zapiski, je morda šlo za to leto. Vsekakor je vsebina tega poročila, ki ga SS ponatiskuje, tako smešno potvarjanje dejstev, da obvestilo SS pravilno zaključuje: "S tem poročilom so si povratniki podali najboljšo fotografijo. Mi samo rečemo: prav je, da so odšli." Pečnik je pripovedoval strahote o prevozu z ladjo; o bivanju v IH; kako da so ga po nekaj urah z 48 pesi iz hotela postavili na cesto; kako so si pri tem bednem življenju "gospodje kapoti iz prvih taborišč, organizatorji, vodje potovanj, dušebrižniki in drugi 'visoki politiki' okrog DS" dovolili šale; kako zapeljane ljudi silijo v krožke Don Bosca ali fantovske zveze, da bi bili bolj krotki; kako iz kapitala, ki so si ga ti ljudje nabrali na račun beguncev, kujejo odbor DS; kako prodajajo zemljišča v Misionesu; kako za 15 pesov članarine v DS dajejo pravico za sodelovanje v "duhovnem" življenju, pri devetdnevnicah in dobivanju naukov "ne pohujšuj argentinske javnosti in podobno"; kako, kdor jim pokaže hrbet - in teh je vsaj že polovica! -, postane za gospode od DS lopov, brezbožnik, baraba, "vse to, ker nima pesosov"; kako da so Argentinci slabo sprejeli vseljence ali "tuje govno, kakor imenujejo Argentinci novodošle"(?!); kako jih je zmerom več, ki nameravajo zapustiti "obljubljeno deželo"...

mladeničev. "Vsako leto jasneje vidimo vseobsežnost fronte, na kateri so padli naši junaki in mučenci! (..) Ko se bodo še bolj razmahnile megle vojnih in povojnih zmed in ko se bo še bolj razjasnilo ozračje, sem prepričan, da se bo slovenski protikomunistični boj zasvetil kot eno najpomembnejših dejanj za ves naš del Evrope." Doma si komunistično satanstvo prizadeva, da bi iz rodu novih slovenskih otrok vzgojilo svoje janičarje. Zato emigranti rotimo Stvarnika, naj ne dopusti duhovne smrti novega slovenskega rodu.

V isti številki SS (3) je objavljen **spored** spominske proslave: 1. Posvetilo. 2. Jakob Petelin-Gallus, 'Kyrie eleison'; poje Gallus. 3. Molitev. 4. Cesar Franck, 'Ave Maria'; igra na violino notar Alojzij Šonc, na harmonij prof. Alojzij Geržinič. 6. Mihelčič, 'Nebo žari'; poje Gallus. 6. Govor Emila Cofa. 7. Jakob Petelin-Gallus, 'Gloria': poje Gallus. 8. Recitacija. 9. Grieg, 'Sonata v g-molu'; id.4. 10. Prof. Jože Osana, 'Venček narodnih vojaških pesmi'; poje Gallus. - **Spored** je **sestavil** in **besedila** k točkam 1, 3 in 8 **spesnil Igor, izvajajo** pa **člani slovenskih igralskih družin**. Petje vodi dr. **Julij Savelli**. Oprema odra in režija **Marjan Willempart**.

SS dne 11.6.1953 (23 2) ima spet kratko vabilo na to proslavo. Dne 18.6.1953 (24 2) pa je poročal o "**Spominski proslavi DS**" M.M.(Marjan Marolt?). Piše, da je ob tem času zmerom težko dobiti v Buenos Airesu zadosti veliko in opremljeno dvorano; da navadno ni dostopa do nje za vaje; da primanjkuje odrskih, zlasti svetlobnih učinkov ipd. Trdi, da je to leto bilo prav tako in da zato ni bilo mogoče izvesti vsega sporeda, kot si ga je bil zamislil pesnik Igor. "Odpadla je večja skupina molivcev, prehoda iz žalnega v poveličevalni del sporeda, kot si ga je bil avtor zamislil v sporazumu z govornikom, pa ni bilo mogoče podkrepiti z lučnimi efekti. Umetniško tenkočutnemu režiserju Willempartu in seveda vsem sodelujočim je vendar uspelo ustvariti uro najgloblje zbranosti pa tudi ponosa na dobo naše zgodovine, ki so jo posvetili mrtvi junaki s svojo krvjo." **Oder** je ostal ves čas **nespremenjen**. "Obdan s temnim okvirom, je stal pred belim ozadjem s krizantemami pokrit katafalk, od katerega so izžarevali beli, modri in rdeči prameni." Postaven junak je spoštljivo sklonjen z besedami Igorjevega posvetila uvedel proslavo, potem pa je za odrom **zazvenel Gallusov 'Kyrie eleison'**. Z **Igorjevim 'Očenašem'** se je junak poslovil od krste. Pred odrom pa sta **notar Šonc** in **prof. Geržinič zaigrala Franckovo 'Ave Maria'**. Nato je **Gallus** odpel "**Nebo žari**", vendar brez zadnjega odstavka, ki bi motil.

SPORED

SPOMINSKE PROSLAVE
DRUŠTVA SLOVENCEV
V POČASTITEV
SPOMINA
VSEH PADLIH
SLOVENSKIH
PROTIKOMUNISTIČNIH
BORCEV
JUNAKOV
IN
MUČENCEV

+

Buenos Aires

14. junija 1953 dvorana San José

Govor "aktivnega jugoslovanskega oficirja in pozneje junaškega domobranskega bataljonskega poveljnika je prevevala enaka pieteta do soborcev, ki so padli v borbi, kot do onih, ki so bili pokončani v duhovni obrambi, in do onih, ki so bili samo žrtve golega sovražnikovega besa". Emil **Cof** je razgrnil pred občinstvom strahotno podobo smrtne žetve: od padlih slovenskih branilcev jugoslovanske države ob nemškem napadu do onih mučenikov, ki jih je komunizem že po končani vojni pognal v smrt. Omenil je, da je to leto desetletnica tragedij na Turjaku, v Grčaricah in v Grahovem. V drugem delu govora je pokazal na sadove, ki so jih že rodile te žrtve. "Svobodni svet se izpoveduje za ista načela, za katera so naši dragi umirali. Spoznava, da je sovražnik, ki je njih ubijal, tudi njegov sovražnik. Svojci, prijatelji in pristaši so šli v svet kot nerazumljena nadloga, danes njihove organizacije sodelujejo z najuglednejšimi državniki." Končal je z besedami, polnimi vere v končno zmago idej, zaradi katerih so padli oni, ki jim je bila proslava posvečena.

Tedaj je zadonela izza odra **Gallusova** "**Gloria**". **Tine Kovačič** je recitiral **Igorjevo** pesnitev "**Zvonovi svobode**". Ta občutek zmagoslavja sta izražala tudi **Šonc** in **Geržinič**, ki sta zaigrala **stavek iz Händlove 'Sonate'**. Zbor **Gallus** je nato zapel **'Venček slovenskih narodnih vojaških pesmi'**, ki ga je priredil nalašč za to priložnost **prof. Osana**. Ljudje "so se komaj še premagovali, da niso glasno izrazili svojega odobravanja", piše poročevalec M.M. Z ozirom na glasbeni del si M.M. ni lastil strokovne ocene. "Toliko pa lahko trdim: če je bila po zaslugi Igorja in Willemparta ta proslava v petih letih našega bivanja v Argentini med najbolj homogenimi prireditvami tim. akademijskega značaja, je bila po enaki zaslugi teh glasbenikov tudi med prvimi po umetnostni višini".

"SLOVENSKE TERMOPILE"

Na spominsko prireditev **leta 1954** je DS vabilo z oglasom v SS na 1/8 strani 26.5.(19 3). Prireditev da bo **6.junija ob 17.30** zvečer v **svetišču Marije Pomočnice** (Don Bosco) v **Ramos Mejía**, Avda. De Mayo 2000. Povabilo je ponovljeno v naslednji številki (27.5.1953 20 3, skoro 1/5 strani), kjer so napovedani tudi spored in sodelavci: **Gallus** pod vodstvom dr. Savellija, na orglah prof. **Osana**, govornik prof. dr. **Ignacij Lenček**. Prav tako je izšlo kratko vabilo v SS 3.6. (21 3), ki je na naslovni strani objavila **uvodnik "Velika obletnica"**. Pravi: če bi bili rajni le naši sorodniki ali prijatelji, potem smo do njih že izpolnili pietetno dolžnost; toda padli borci so bili predstavniki naroda v boju za svobodo; zato se jih tudi moramo spominjati kot narod. Ni naroda, ki bi prišel do svobode in samostojnosti brez žrtev, trpljenja in krvi. Slovenski narod je veliko pretrpel tedaj, ko se še ni zavedal svoje samobitnosti ali celo državnosti. "V zaenkrat tragično končani borbi, ki se je spominjamo, je naš narod prvič v svoji zgodovini stopil v boj na življenje in smrt za svoje narodne svetinje..." Potem se je spomnil, kako svet že 23 stoletij občuduje grškega junaka Leonida in njegovih tristo vojakov, ki so se pri Termopilah borili proti Kserksovi vojski in padli vsi do zadnjega. Dva verza grškega pesnika sta ovekovečila njih spomin: "Lakedemoncem naznani, popotnik, tu da ležimo mrtvi, ker tako velel je domovine ukaz." In dostavlja: "Grobovi naših protikomunističnih žrtev morajo postati naše Termopile. Vsakdo izmed nas pa pesnik-klicar".

O proslavi poroča SS 10.6.1954 (22 3) precej na **kratko**, (morda zaradi daljšega govora dr. Kreka na zasedanju odbora Krščanske demokratske zveze za Srednjo Evropo, objavljenega v isti številki). Je pa tudi značilen primer, ko kritik ali kronist nimata veliko povedati zaradi skromnosti ali revščine dogodka, ki ga opisujeta. Dejansko tisto leto ni bilo "akademijskega" nastopa, temveč samo cerkveni obred. Podpisuje dopis J.D., naslavlja pa ga "**Slovenski narodni vernih duš dan**". Dopisnik pravi, da je turobno resnobo in žalost na binkoštno nedeljo popoldne še povečalo pravo jesensko razpoloženje, hladen dan in po oblakih zakrito sonce. Potem pove, da se je zbralo okoli tisoč rojakov v baziliki Marije Pomočnice.

Najprej je prof. **Osana** na orgle zaigral prve akorde Girolamo Frescobaldinijevega 'Andantina'. Potem je pevski zbor **Gallus** mogočno zapel Gallusov "Ecce quomodo moritur iustus". "Silno je odmevalo po cerkvi: Glej, kako umira pravični!... In v srcih vseh je odgovarjalo: Tako so umirali naši fantje in možje, žene, dekleta, starčki in otroci. Umirali so za slovensko in božjo stvar. Takoj nato pa se je z vso toplino božje ljubezni razlila pesem 'O, bone Iesus'". Nato je pridigal bivši glavni domobranski kurat univ. prof. dr. **Ignacij Lenček**. "V daljšem govoru je poveličeval ljubezen padlih protikomunističnih borcev do svoje domovine in njihovo vero v Boga. Vse Slovence v svobodnem svetu je pozival, da morajo ob pogledu na te najdražje slovenske žrtve storiti vse, da bodo ohranili vero, da bodo ostali dobri Slovenci ter da bodo med seboj edini in složni."

Po pridigi je **prof. Osana** odigral Bachov 'Preludij' in 'Fugo v a-molu'. Nato so duhovniki pred katafalkom zmolili slovensko "**Reši me**". Po njej je prof. **Osana** zaigral Lisztove 'Variacije', **Gallus** pa je zapel **Händlovo 'Aleluja'**. "Aleluja! Aleluja! je odmevalo po vsej prostrani Marijini baziliki in še daleč ven iz cerkve v hladno jesensko noč."

"ŽIVLJENJE SLOVENSKEGA RODU"

Leta 1955. je preteklo deset let od vetrinjske izdaje in pokola Slovenske narodne vojske.

V SS (12.5.1955 19 1) je v uvodniku dr. Miha Krek spomnil na "**3. maj 1945 v naši zgodovini**", kjer je ocenil slovenski parlament "kot najresnejši nastop politično zrelega naroda". Ista št. prinaša na 2. strani tudi izjavo NO za Slovenijo, kjer omenja, da je slovenski parlament na Taboru 3. maja 1945 proglasil "ustanovitev narodne države Slovenije za vse ozemlje, kjer prebivajo Slovenci". Ponovil je obljubo, **"da bomo za osnovne misli, ki jih vsebuje oklic 3.maja 1945, delali iz roda v rod, dokler slovenski narod ne bo svoboden gospodar na svoji zemlji in dokler ne bo neodvisno od vsakega zunanjega vmešavanja in notranjega nasilja uredil svojega narodnega in državnega življenja"**. Na 4.strani najdemo **napoved proslave** za Spominski dan, ki da bo v **Teatro Smart**, avja. Corrientes 1283, ob 14.30, **cerkveno opravilo** pa v **baziliki N.Sra.de la Piedad**, na cesti Bmé. Mitre 1524, ob 18.uri. Isto vabilo je DS ponovilo v SS 19.5.1955(20 4). (Na srečo je bila prireditev določena za prve dni junija, kajti 11. in 16. junija so Argentino začeli pretresati dogodki, ki so vodili v septembrsko vstajo, ko so odstavili predsednika Perona.)

Dne 26.5.1955 (21 1) je SS objavila uvodnik z naslovom "**Ob vetrinjski tragediji**". Trdi, da je bila tedaj domovina izročena v roke besnega "zmagovalca", begunci v tujini pa so se nadejali, da jih

tedanje oblasti vsak čas polové in dajo pod nož. Omenja, da se marsikdo izmed nas krivi za to tragedijo, kot da bi bilo v slovenskih močeh izogniti se ji. "Vetrinjska tragedija je delo svetovnih sil (..), niso padle tedaj le slovenske vetrinjske žrtve (..) Vetrinje pomeni delček poraza zavezniške zunanje politike: naša vojska, ki je vsa leta branila zahodne zaveznike proti vdoru komunizma, dirigiranega iz Moskve po Titu, za vključitev Jugoslavije in posebej Slovenije, kot suverene države, **v sklop Zahodne Evrope,** je tedaj bila žrtvovana na ljubo Stalinu v veri, da bo on privolil vladati Jugoslavijo pol na pol z Anglijo" Nato zapiše, da se je Zahod šele zavedel nevarnosti, ko je uvidel, da bodo Sovjeti Tita uporabili kot odskočno desko za napad na Italijo: **Zato je iztrgal Titu Trst**, začel zbirati ostanke slovenske vojske po taboriščih in izjavljati po Edenovih besedah v angleškem parlamentu, da so vrnili Titu le kakih 900 Slovencev, "članov hitlerjanskih organizacij", druge smrti priznati pa naj bi ga bilo sram. Časi se spreminjajo in sedaj hočejo reševati Vietnam. Toda danes svet ve za Vietnam, takrat pa ni bilo svetovne vesti o Vetrinju. Zato je moralo pasti 11 tisoč mož, tako velik odstotek slovenskega naroda, kot da bi Združene države SA izgubile več kot milijon prebivalcev, - toda v 2. svetovni vojni so imeli samo 400.000 padlih! "In naj bi mi ne govorili **o največji slovenski narodni tragediji?**" Na drugi strani je kratek opis z naslovom "**Pred desetimi leti na vetrinjskem polju**" in **pesnitev** J. **Kalina "Vetrinjske žrtve"**. Na tretji strani je ponovno vabilo na prireditev (1/16 strani) in natisnjena tudi osmrtnica o prvi SLOVENSKI NARODNI VOJSKI. Za to priložnost je DS izdalo brošuro "Ob desetletnici - Décimo Aniversario", ki jo je spisal Marijan Marolt (gl. II.7); slika, ki jo prinašamo, je posnetek prve strani.

2. junija 1955 je uvodnik SS (22 1) spet pod naslovom "**Naš narodni Vernih duš dan**". Pod njim je navedba iz dopisa dr. Miha Kreka v KZSS 1955, kjer piše: "Desetletnico Vetrinj obhajamo v težki preizkušnji naše vztrajnosti in našega upanja.(..)Tako popolne in velike žrtve vseh narodov, kot so pri Slovencih vetrinjske, pa so poroštvo, da bo Bog 'razklal rdeče morje' in pokazal pot v osvobojenje."

POSVEČENO SPOMINU VSEH SLOVENCEV, KI SO PADLI V BORBI ZA DEMOKRACIJO IN SVOBODO SVOJEGA NARODA

EN HOMENAJE A TODOS LOS ESLOVENOS CAIDOS EN LA LUCHA POR LA DEMOCRACIA Y LA LIBERTAD DE SU PUEBLO

Na 3. strani SS prinaša enako vabilo kot v prejšnji številki.

Pod naslovom, natisnjenim z velikimi črkami, "**Slovenski izseljenci ob desetletnici Vetrinjske žaloigre**" poroča SS (9.6.1855 23 2) o proslavi v Argentini skoraj na celi strani, dostavlja pa kratko poročilo o slovesnostih v Kanadi. Poročilo se pričenja z opisom lepega dne, ko pravi: "Po več tednih, polnih megle, vlage in puščobe, je hladen jesenski veter razpodil sive oblake. Nad prostranim velemestom se je pokazalo zopet jasno nebo. In sonce. Toplo jesensko sonce. Nastal je lep dan. Tako lep, kakršnih že dolgo nismo imeli v Buenos Airesu." Neprimerna ura, ob treh popoldne, ni bila nobena ovira za to, da ne bi v velikem številu prihiteli novonaseljenci od vseh strani v središče velemesta. Dvorano so zasedli do zadnjega kotička. Iz poročila zvemo, da so bila zastopana najrazličnejša društva in v Argentini živeči člani NO. "Skratka: zbrani so bili vsi sloji slovenskega naroda. Brez ozira na politično delitev." Proslavo je začel **podpredsednik DS dr. Julij Savelli,** namesto predsednika inž Mozetiča, ki je bil na službenem potovanju v Evropi. V svojem govoru je dr. Savelli predočil zgodovino komunistične revolucije v Sloveniji in poudaril, da ima proslava poseben pomen zaradi desetletnice vetrinjskih dogodkov in zaradi tistega, kar jim je sledilo. Govornik je spomnil na dejstvo, da je slovenska KP že po prvi svetovni vojni poskušala vsiliti svojo diktaturo, a ni uspela; dobro pa se je zavedala, da more na oblast le, če za to izrabi vojno. Poudaril je, da s pokolom slovenske vojske boj ni bil končan niti prekinjen. "Nadaljuje se proti zlu, ki je začasno zmagalo nad dobrim. Nadaljeval se bo do končne zmage, ki bo očistila našo domovino vseh rdečih ostankov, in bo tako poravnan naš dolg pred Bogom, narodom, domovino in padlimi žrtvami."

Po govoru se je dvignil zastor. **Oder** je bil skoraj **ves odet v črnino**. V ozadju sta bili razpeti argentinska in slovenska zastava. **Mešani zbor Gallusa** je zapel **Adamičevo 'Ecce dolor'**. Spominski **govor** je imel bivši narodni poslanec **Miloš Stare**, katerega središčna misel je bila: borba slovenskega naroda za obstoj, ohranitev in svobodo". Hotel je biti razumski in ne čustveno nabit, da ne bi vzbujal žalosti in solza. Omenjal je, da zgodovina 13 stoletij kaže, kako so se Slovenci morali zmerom boriti za svoj obstoj. In so zmagali, ker so ohranili svoj jezik in bitne častnosti slovenstva. Slovenski narod je stopil po prvi vojni z navdušenjem v Jugoslavijo, čeprav je skoraj 1/3 njegovega ozemlja ostala v tujih rokah, in mu tudi v novi državi ni bilo zmerom lahko. Toda 2. svetovna vojna z zasedbo je pomenila največjo nevarnost v zgodovini za njegov obstoj: poldrug milijonski narod je bil razdeljen med tri sosede, ki so imeli skoro 150 milijonov prebivalstva; skušali so ga utopiti v njih, k čemur so dodali preseljevanja,

razseljevanja, koncentracijska taborišča, množične represalije itd. "V tem najtežjem trenutku svoje zgodovine je slovenski narod umolknil, duhovno pa se zedinil tako kot malokdaj poprej ter se z vso silo oprijel upanja na rešitev z zmago zahodnih zaveznikov. In prav ta trenutek si je izbral mednarodni komunizem, da je na slovenski zemlji sprožil svojo revolucijo.(..) Toda narod je kmalu začel spoznavati, da je borba tim. OF proti okupatorju le prevara. **Zavedel se je, da je na oborožen napad mogoče odgovoriti le z oboroženim odporom.**" Staré je pokazal, zakaj so se komunizmu uprli vsi stanovi, od kmeta do delavca. Izjavil je, da imajo dolžnosti do nove domovine, ki jih hočejo zvesto izpolnjevati, da pa to ni ovira za to, da se klanjajo slovenskim junakom in da bodo storili vse, kar je v njihovih močeh, da ne bo ugasnil spomin na junake in da se povzdigne njihova čast in čast slovenskega naroda.

Potem je sledila **zadnja točka**, "preprosta, a izredno učinkovita". V **slikah, besedah, pesmi** in **glasbi** je bilo **prikazano ŽIVLJENJE SLOVENSKEGA RODU.** Pripravljeno je bilo pet slik v merilu 1,80x2,20. Prva je pokazala slovensko mater ob zibelki. Na drugi je bilo prikazano idilično življenje v slovenski vasi. V to idilo je udaril komunizem in pričela je teči kri. Zato je bila tretja slika posvečena domobrancem, ki so se uprli temu bratomoru; prikazala jih je v napadu s slovensko zastavo na čelu. V naslednji sliki je bilo videti dolge vrste beguncev, ki so morali zapustiti domovino po krivdi zahodnih zaveznikov. Peta slika je bila posvečena žrtvam Slovenske narodne vojske, ki so jih Angleži predali jugoslovanskim komunistom, ti pa so jih mučili in pobili. Bili sta še dve drugi sliki: vrste beguncev, ki čakajo na izseljenstvo, in Slovenija, na katero mislijo izseljenci, kjerkoli živijo. **Na odru** so bili **razporejeni fantje in dekleta v narodnih nošah.** Po en fant in po eno dekle so slike držali z ene strani, medtem ko sta se **recitatorja za odrom v pesniških besedah slovenskega in španskega jezika poglabljala v simbolizem izpostavljene slike.** Poetičnost prizora je povečalo še **zaodrsko petje Gallusa ob** zvočni **spremljavi klavirja**.

Pri prvi sliki je Gallus zapel "Gor čez izaro". Drugo sta spremljali "Moja kosa" in "Tam na vrtni gredi". Tretjo je začela narodna "Kaj ti je Mojca", nato pa "Naprej zastava Slave". Begunce je spremljala "Kaj ti je deklica". Hrepenenje beguncev v taboriščih sta izpovedali pesmi "Nazaj v planinski raj" in "V Gorenjsko oziram se skalnato stran". Zaključili so proslavo s pesmijo "Oče, mati..", ki so jo peli vsi.

Slike je narisal **Ciril Skebe**. **Spremno besedilo** je bilo **pesnika Adolfa Škrjanca**. **Recitatorja** sta bila **Maks Nose** in **Tine Kovačič**. **Glasbeno spremljavo** je **napisal prof. Alojzij Geržinič**, ki jo je tudi sam izvajal. Celotno **tehnično vodstvo** je imel na skrbi **Marijan Willempart**.

Po proslavi so vsi šli v bližnjo cerkev Nuestra Señora de la Piedad, kjer je daroval sv. mašo za vse žrtve komunistične revolucije **direktor Anton Orehar**, prepeval pa je **Gallus**. Med pridigo je dir. Orehar izrazil željo, da bi ne bilo ta dan Slovenca, ki bi ne zmolil očenaša za narodne žrtve. Poudaril je zvestobo škofu, ki ga drugi sramotijo. Prosil je rojake, naj ostajajo skupaj, ker jih to ohranja. Pomagajo naj si med seboj. Skrbijo naj za slovensko mladino, ki jo je treba pripraviti, da bo zasedla mesta v družinah in ustanovah. Po maši je dir. Orehar skupaj s poddirektorjem Jožetom Jurakom in jezuitom p. Ivanom Casermanom ter slovenskimi bogoslovci iz Rožmanovega semenišča v Adrogué-ju zmolil "**Reši me**".

1.3. Do dvajsete obletnice vetrinjske tragedije

"NA VEKOMAJ JIM BODO GROBOVI TRDNO STALI"

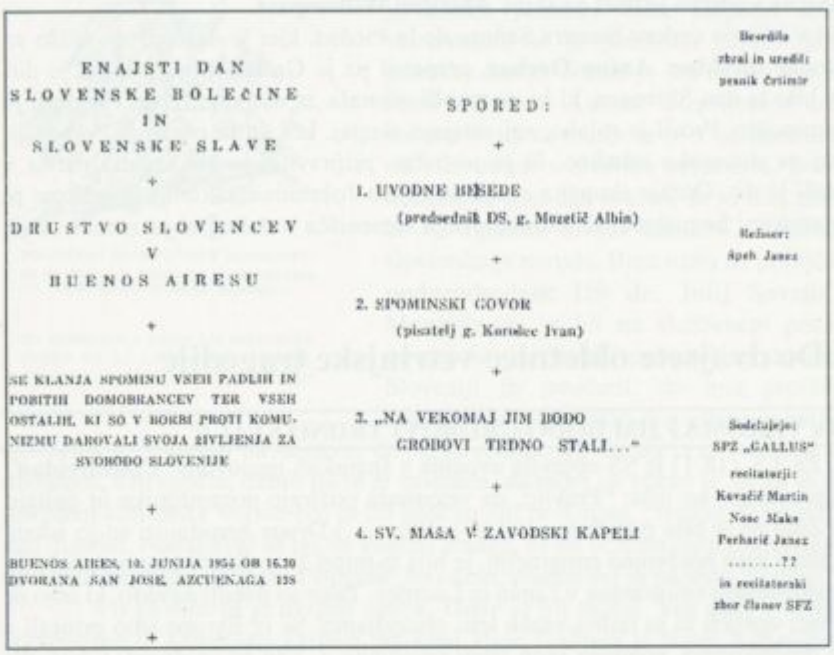
Proslava leta 1956. Že 3.5. (18 1) je SS objavila uvodnik s španskim naslovom "**Colectividad**" (skupnost), katerega potem upravičuje, ko piše: "Pravijo, da velemesta požirajo posameznike in goltajo cele narodnostne skupine.(..) Zato pa je bilo potrebno poiskati rešitev...(..) Druge narodnosti so jo iskale in našle. Tudi med Slovenci, zlasti med predvojno emigracijo, je bila ta misel živa. Svojo pravo podobo je našla v vsakoletnem romanju slovenskih emigrantov v Luján in Lourdes. Tako so uvedli navado, ki smo se je takoimenovani novonaseljenci oprijeli in jo redno vsako leto obnavljamo. Še iz Evrope smo prinesli s seboj zakoreninjeno tradicijo proslavljanja spomina vseh žrtev revolucije. (..) **In to so dnevi, v katerih naša "colectividad" resnično zaživi.(...) Ni zato prazna ali vsakdanja beseda, da so takšna snidenja potrebna. Naravnost nujna so, ako hočemo, da slovenska skupnost ne bo utihnila.** (..) Nihče nam ne brani biti Slovenci v Ameriki. Nihče nas tudi ne sili, da moramo biti Amerikanci. Lahko pa smo in bomo slovensko čuteči prebivalci Amerike."

Prvo **povabilo** za spominsko proslavo 1956. je bilo objavljeno v SS 17.5.(20 3) in sicer **za 10.junij** ob 15.30 v **dvorani San José**. Isto vabilo je DS ponovilo v SS 24.5. (21 3). V naslednji številki SS (31.5.1956. 22 1) je zadevni **uvodnik** "**Ob enajsti obletnici**". Kljub temu, da so jih nekateri hoteli

pozabiti, je vsako leto veličina narodnih žrtev mogočnejša. Žal pa nekateri še zdaj ne razumejo, da komunizem pod pretvezo osvobojenja prinaša suženjstvo. "Ali se ne godi danes v svetu to, kar se je pri nas godilo v malem? (..) Ali bo v svetu zadosti tistega duha odločnosti in jasnovidnosti, ki so ga imeli slovenski vaški stražarji? (..) Njihovo borbo moramo nadaljevati, kjerkoli smo." V isti številki SS (3) je večje vabilo (1/10 strani) z naslovom "**Dan slovenske bolečine in slovenske slave!**", kjer omenja, da je v spored vključena tudi sv. maša, s katero "lahko vsakdo zadosti svoji nedeljski dolžnosti". Tudi to vabilo je SS ponovila 7.6.1956 (23 3), v naslednji številki pa nekaj manjši oglas (3)[3)], medtem ko je 21.6.(25 3) objavila malo večjega.

O **proslavi** najdemo **zapis** v SS 28.6.1956(26 2). Omenja najprej, da je bila prireditev premeščena "zaradi prevratnega poskusa" (skupine generala del Valle) in obsednega stanja. Zbralo se je okrog 1000 rojakov. Proslavo je začel **predsednik DS inž. Albin Mozetič**. Opozoril je na dejstvo, da so komunisti slovenskim narodnim žrtvam hoteli vzeti po smrti še dobro ime, a jim to ni uspelo, ker se slava junakov zmerom veča in širi. "Njihov spomin bo živel, dokler bo živel slovenski narod." **Glavni govornik** je bil **borec štajerskega bataljona, pisatelj Ivan Korošec**. "Imel je zelo lep govor. Njegova izvajanja so bila drobci njegovega lastnega življenja (..) Odlično in močno je pribijal dejstva." Govoril je o svojih tovariših in o njihovem naročilu za nove slovenske rodove. Potem je pokazal stanje aprila 1941, ko so si slovensko zemljo razdelili trije okupatorji. Govoril je o 22. juniju 1941, ko je Nemčija napadla SZ in so se komunisti na ukaz iz Moskve dvignili, "ne za narodovo svobodo, ampak za rdečo internacionalo. In Sloveniji so strel namerili prav na tilnik". Potem je pokazal s primerom o dogodkih pri Sv. Urhu na dan 18. maja 1942, kako je "Slovenski poročevalec" potvarjal dejstva. Govoril je o Grčaricah, Turjaku, Jelendolu, Osolniku, Mozlju, potem pa dejal: "In čudno, kakor da je vsaka kaplja prelite krvi rodila življenje, kakor da pomorjena mladost ni umrla, je vstala nova vojska, silna, junaška, nikdar premagana, slovenska domobranska vojska." Toda s pomladjo 1945 "se je približal izdajavec. Preko vse domovine je kakor krvavi pečat legla rdeča zvezda. In kar se je zgodilo potem, naj govore grobovi, naj toži Slovenija..." **Za konec je pozval k edinosti, ker da bodo le tako vredni mrtvih bratov.**

Potem je sledil **dramski prizor** "Na vekomaj jim bodo grobovi trdno stali", ki je prav tako prikazal najvažnejše dogodke iz časa revolucije. Besedilo je pripravil **pesnik Črtimir**, ki se je zanj zatekel k delom slovenskih pesnikov in pisateljev. Na oder ga je postavil **Janez Špeh**, recitatorji so bili **Jože Urh, Janez Perharič, Tine Kovačič** in **Maks Nose**, v ozadju pa **recitatorski zbor fantov in deklet, članov SFZ** in **SDO**. Posamezne prizore je izza odra spremljala primerna glasba, s pevskimi vložki pa jih je dopolnjeval tudi **Gallus** ('Lipa zelenela je'; 'Ti si življenje in vstajenje'; 'Naprej, zastava Slave'; 'Oče, mati...') Zadnjo pesem je povzela vsa dvorano in z njo zaključila proslavo.

ENAJSTI DAN
SLOVENSKE BOLEČINE
IN
SLOVENSKE SLAVE

+

DRUSTVO SLOVENCEV
V
BUENOS AIRESU

+

SE KLANJA SPOMINU VSEH PADLIH IN POBITIH DOMOBRANCEV TER VSEH OSTALIH, KI SO V BORBI PROTI KOMUNIZMU DAROVALI SVOJA ŽIVLJENJA ZA SVOBODO SLOVENIJE

+

BUENOS AIRES, 10. JUNIJA 1956 OB 16.30
DVORANA SAN JOSE, AZCUENAGA 128

+

SPORED:

+

1. UVODNE BESEDE
(predsednik DS, g. Mozetič Albin)

+

2. SPOMINSKI GOVOR
(pisatelj g. Korošec Ivan)

+

3. „NA VEKOMAJ JIM BODO GROBOVI TRDNO STALI..."

+

4. SV. MAŠA V ZAVODSKI KAPELI

Besedilo zbral in uredil: pesnik Črtimir

Režiser: Špeh Janez

Sodelujejo: SFZ „GALLUS" recitatorji: Kovačič Martin, Nose Maks, Perharič Janez, ...?? in recitatorski zbor članov SFZ

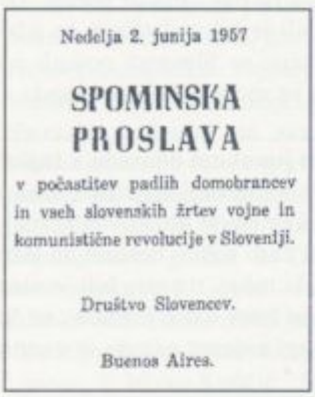
[3)] SS 21.6.1956 (25 1) se v uvodniku nanaša na upor generala Del Valle 9.6.1956, katerega so zadnja leta nekako "rehabilitirali". Toda SS poroča pod naslovom "V službi nasilja in zločinov", - v skladu z obvestili, ki jih je dala vojaška vlada -, da je šlo za po komunistih načrtani udar, zakrinkan s peronizmom, in v podrobnosti opisuje, kakšen je bil načrt upornikov, ki so za svoje delovanje dobivali podporo iz inozemstva. Potem govori o ciničnosti komunistov: po eni strani so pripravljali udar, po drugi pa so obsodili ta poskus in izjavili, da je že zadnji čas, da pride do demokracije.

Med mašo za pobite žrtve, ki jo je daroval dir. **Anton Orehar**, je navezal pridigo na Periklejev nagovor leta 431 pr. Kr., ko je ta dejal, da nihče od padlih, najsibodi bogat ali reven, ni bežal pred nevarnostjo, ampak se ji je mirno izročil, ker je šlo za domovino. Predvsem je poudaril potrebo po edinosti, ki je sad ljubezni, in da se rojaki zavedajo nevarnosti, ki jo prinaša življenje v tujini. "..ne smemo nehati biti Slovenci. Smo sicer majhni, a obstali bomo, kolikor in dokler bomo hoteli". Po maši je dir. Orehar zmolil še "**Reši me**" za žrtve komunizma in druge svetovne vojne.

"SPOMENIK V SRCIH"

"Spomenik v srcih" je bil **naslov uvodnika**, ki ga je SS (23.5.1957 21 1) posvetila Spominskemu dnevu **leta 1957**. Osrednja misel tega je, da so si emigranti postavili v srcih svoj spomenik iz rodnih tal slovenske zemlje; zato iz njega veje slovenski duh, pa naj bodo kjer koli. "Naš duh pa hoče najti izraza v slovenskem okolju, katerega tudi sredi tujega okolja lahko ustvarimo. In takšno okolje je vsakokratna letna proslava junijskih žrtev". V isti št. (3) **DS vabi na proslavo**, ki jo napoveduje za **2. junij** ob 16. uri. Naslednji teden (30.5.1957 22 3) je objavila SS (1/8 strani) **vabilo s sporedom**: Ob 16. uri polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu na Plaza San Martín. Ob 17. uri v kripti bazilike Santísimo Sacramento (Presv. Rešnjega telesa) na ulici San Martín 1039: 1. petje: Petelin-Gallus, 'Ecce quomodo moritur iustus'; 2. govor duh. svétnika Alojzija Košmerlja: 3. sv. maša za vse pokojne, dir. Anton Orehar; 4. Requiem; 5. petje: Händel, 'Aleluia'. Poje Slov. pevski zbor Gallus pod vodstvom dr. Julija Savellija.

Dne 8.6.1957 (23 2) je v SS **poročilo o proslavi z naslovom "Slovenskih vernih duš dan"**. Ob štirih popoldne so se zbrali rojaki **pred spomenikom gen. San Martinu**, med njimi zastopniki NO, odborniki DS s predsednikom na čelu in zastopniki drugih slov. društev v Argentini. Uvrstili so se v sprevod in položili pred spomenik borcu za argentinsko svobodo **venec** z napisom: "**Društvo Slovencev - Colectividad Eslovena**". Potem so ga počastili z enominutnim molkom.

Nedelja 2. junija 1957

SPOMINSKA PROSLAVA

v počastitev padlih domobrancev in vseh slovenskih žrtev vojne in komunistične revolucije v Sloveniji.

Društvo Slovencev.

Buenos Aires.

Ob petih popoldne je bila **spodnja cerkev "Santísimo Sacramento"** polna rojakov. Preden se je začela sv. maša, je Slov. pevski zbor **Gallus** zapel turobno "**Glejte, kako umira pravični**". Zbor Gallusa je spremljal na orglah prof. Jože **Osana**. Svétnik **Košmerlj** je pridigo navezal na preroške besede škofa Jegliča, ko je leta 1937 na mladinskem taboru v Celju omenjal fronto, ki jo zbira Satan, in napovedal še hujše čase. In ti so kmalu prišli, ko je komunizem izrabil okupacijo za to, da je začel svojo krvavo revolucijo. Tekli so potoki krvi. Bil se je boj za dom, za narod, za vero v Boga. To, kar se je pozneje zgodilo z domobranci, je gledano z narodnega vidika resda strašna žrtev, v luči vere pa velika milost, ki jo je Bog izkazal tistim, ki jih ima rad. Zakaj mučeništvo je milost. Prosil je vse rojake, naj molijo za žrtvovane. Pa tudi za tiste, ki so te zločine zagrešili, zato da bi spoznali svojo zmoto in se spokorili.

Po nagovoru je direktor g. **Orehar** daroval sv. mašo, skupaj z vsemi prisotnimi duhovniki in bogoslovci pa je zmolil "**Reši me**".

V počastitev padlih junakov in vseh žrtev okupacije ter revolucije, je **Gallus** zapel mogočno **Händlovo 'Alelujo'**. "Vsa cerkev je odmevala, od sten se je odbijal en sam silen vzklik - Aleluja, Aleluja". S tem je bila tudi končana Spominska prireditev.

"PRVI POGOJ ZA SPRAVO: VRNITI ČAST"

Nekak začetek Spominskega dneva je bil **leta 1958 uvodnik** SS (22.5.1958 21 1) "**Gledajo, pa ne vidijo**". Piše: "Ko bo komunizem propadel in bo šel v zgodovino, bodo zgodovinarji o njem mnogo pisali. Eni ga bodo skušali, če ne zagovarjati, vsaj opravičevati. Drugi pa ga bodo zaradi strahotnih posledic, ki jih bo zapustil v človeški družbi, označevali kot največjo zablodo v zgodovini človeštva". **(Skoro bi rekli: preroške besede! A važno je to, da je tudi leta 1958 SPE bila prepričana, da bo komunizma konec.** n.op.) Toda pisec nadaljuje s starorimskim izrekom, da "Ljudstvo hoče biti varano, torej ga varajmo". In v tem je komunizem velik mojster! To je opaziti pri staronaseljencih. Po prvi svetovni vojni jih je prišlo okrog 20.000 iz Slovenskega Primorja. Bili so narodno zavedni ljudje in večina izmed njih se je izselila zaradi fašizma. Toda ko beremo njihove časopise v Argentini, pridemo do zaključka, da se ljudje, ki so ušli iz suženjstva in zdaj živijo v svobodi, navdušujejo za drug totalitaren sistem. Seveda se po imenu fašizem in komunizem razlikujeta, dejansko pa sta si zelo podobna. Uvodnik

izraža upanje, da bo prišel čas, ko bo zdrava pamet pripeljala sorojake do prepoznanja in ne bodo več pri belem dnevu trdili, da je noč.

Dne 29.5.1958 (22 3) je SS prinesla **članček** z naslovom "**Spominček**", kjer sporoča, da bodo pri svetih urah na prvi petek pobirali darove za maše, ki se bodo brale za pokojne vetrinjske žrtve. Dne 5.6.1958 (23 1) je SS objavila uvodnik "**Resnica vas bo svobodila**", ki je bil neke vrste priprava na proslavo naslednje nedelje. Pravi, da morda generacije pisca ne bo doletela usoda, da bi spet prva korakala v boj, da pa je lahko prva, ki - poleg poznavanja zla, ki je komunizem, in poveličevanja padlih junakov -, spozna, da je treba priti do tolikšne moči, da bomo lahko nasprotniku tudi odpustili. "Bratom in sestram v onostranstvu, kjer ni več sovraštva in maščevalnosti, se bodo tako pridružile naše besede. In hvaležni nam bodo zanje." Na 2. strani je črno uokvirjeno žalno obvestilo o prvem, drugem, tretjem in četrtem polku Slovenske narodne vojske, o štabnih enotah in civilnih beguncih, ki so bili po Angležih nasilno vrnjeni, nato pa doma mučeni in večinoma pobiti. Na 4.strani vabi na spominsko **proslavo**, "ki bo v **dvorani San José 8. junija** ob 17. uri, maša pa ob 18".

Naslednja številka (12.6.1958 24 2) je prinesla poročilo o proslavi, spet pod naslovom "**Naš narodni vernih duš dan**", s podnaslovom: "Slovenci v Bs. Airesu v spomin slovenskim žrtvam". Ponavlja, da so se doslej tri prireditve najbolj uveljavile med rojaki: Slovenski dan, romanje v Luján in Spominska proslava. Zato je razumljivo, da je bila dvorana polno zasedena. Oder je bil okrašen z argentinsko in slovensko narodno zastavo in s šopkom nageljnov. Prireditev je začel **kvartet Gallusovih pevcev** (Silvo Lipušček, Ivan Rode, Rudi Bras in Lovro Tomaževič) s pesmijo "Naj čuje nas presvetli Bog in zemlje krog". Na oder je stopil **predsednik DS inž. Albin Mozetič.** Kratko je opisal vojno, zasedbo in revolucijo. Govoril je o nasilni vrnitvi iz Vetrinja. Zatrdil je, da se v vsaki vojni dogajajo nepopravljive krivice in zločini. **"Množični pokol protikomunističnih borcev, ki niso bili zajeti v borbi, pa nima primera v zgodovini človeštva."** Dve misli se mu vsiljujeta na ta dan: občutek globoke žalosti in val svete, upravičene jeze nad zlom, ki je prineslo toliko gorja naši domovini. Jeza in maščevanje naj bosta prepuščeni vsevednemu in vsemogočnemu Bogu, žalost pa naj namesti ponos. Tri nesreče so se zlile nad slovenski rod: nacizem, fašizem in komunizem. Zadnji je bil najhujši in še zdaj zasužnjuje domovino.Ko je v revoluciji komunizem presegel vse mere in meje, so Slovenci posegli po tem, kar jih je reševalo tisoč let: po samoobrambi. Spomin na padle junake se mora ohranjati iz roda v rod. Toda prva in glavna dolžnost je storiti vse, da jim bo vrnjena čast.

"**Prvi pogoj za pomirjenje in spravo bo izpolnjen šele takrat, ko bo našim junakom doma in v tujini vrnjena čast.** Vrniti čast je sveta dolžnost pred Bogom in ljudmi vseh tistih, ki, nekdaj zapeljani, danes spregledujejo, in vseh tistih, ki so takrat molčali in molčijo še danes zaradi kakršnihkoli obzirov in koristi. Kdorkoli trdi, da se je odvrnil od komunizma, pa noče javno in odkrito vrniti časti našim borcem, ta laže ali pa se nepošteno in potuhnjeno izmika svoji vesti in odgovornosti. In tisti, ki trdijo, da niso bili in niso komunisti, pa so molčali in še molče ter nočejo priznati upravičenosti borbe in žrtev naših junakov, so še vedno soodgovorni in soudeleženi s svojim molkom pri zaroti komunizma proti našemu narodu in vsemu človeštvu."[3bis]

Moški zbor Gallusa je nato zapel **slovenske vojaške pesmi**: 'Pobič sem star šele 18 let'; 'Delaj, delaj,dekle, pušeljc'; 'Oblaki so rdeči' in 'Regiment po cesti gre'. **Spominsko pesnitev** je napisal **pesnik Igor, recitirali** pa so jo oblečeni v narodne noše s polnim doživetjem **Radojica Šušteršič** in **Maks Nose** pa **Tine Kovačič.** Kot uvod v posamezne dele pesnitve je **Gallus** zapel z galerije pesmi 'Slovenec sem', 'Lipa zelenela je','Nebo žari', spet 'Oblaki so rdeči' in 'Gozdič je že zelen'. Za konec je vsa dvorana skupaj zapela domobransko "Oče, mati, bratje in sestre". Organizacijo in režijo je imel na skrbi Tine **Kovačič.**

Po proslavi je dir. **Orehar** daroval mašo v zavodski kapeli za vse žrtve komunizma in okupacije. Med mašo je pel mešani zbor **Gallusa**, župnik **Gregor Mali** pa je zmolil "**Reši me**".

[3bis] Izraz "vrniti čast" je treba pravilno razumevati. **Ni mogoče vrniti, česar ni mogoče vzeti!** Žrtve komunistične revolucije niso bile zaradi tega ob svojo čast (honor)! Prav nasprotno! Res je pa, da so jim navidezno pravno - pred slov. in mednarodno javnostjo - hoteli vzeti njih "dobro ime" (fama). To pa zahteva popravo storjene krivice: **na pravni način in za vso javnost**. Toda **nravno** (moralno) to **še ne** bi bilo **zadostno,** ker bi manjkalo resnično kesanje (n.op.).

"MLADI JUNAKI"

Leto 1959 je bilo leto precejšnjih političnih in gospodarskih sprememb v Argentini. Predsednik Frondizi je začel drugačno gospodarsko politiko, pod pritiskom oboroženih sil pa je tudi izdal nekatere odloke, ki bi jih od njega ne pričakovali (npr. prepoved KP, gl. SS 30.4.1959 18 3). SS je prinesla 23.4. (17 2) članek "**Panorama našega udejstvovanja v Argentini**", ki pokazuje, kako se je spet razgibala javna dejavnost med rojaki. J.K. (Joško Krošelj?) je 14.5.1959 (22 1) opozoril na "**Našo skupno odgovornost**", ki bi bila v tem, da bi morali zbirati zgodovinsko gradivo o vojni in revoluciji in potem o tem izdati knjigo, čeprav "je že pozno, še vedno pa ne prepozno". Govori o nekdanji tim. Komisiji za zbiranje zgodovinskega gradiva pri DS leta 1949, ki je zbrala precej gradiva, "ga razposlala na razne strani ter izročila poedincem", potem pa se je "razšla ter prenehala z delom, kar je dvojna škoda. Prvič, da je zbrano gradivo dala iz rok in drugič, da je z delom sploh prenehala. To se ne bi smelo zgoditi." Potem govori o tem, kako se je SS prizadevala za objavo knjige... kako na prošnjo dr. Miha Kreka, naj pošljejo gradivo, nihče ni odgovoril, čeprav je hotel nek severnoameriški pisatelj napisati knjigo o teh dogodkih... kako razen Škerbčeve "Krivda rdeče fronte" skoro ni nič izdanega... kako "Vestnik slovenskih protikomunističnih borcev" v zadnji številki omenja, da so tam ustanovili zgodovinski referat...Pisec trdi, da bi bili sokrivi novega zločina nad narodom, "ki bi bil hujši kot je bil komunistični", če bi še naprej zanemarjali to dolžnost. (Sodimo, da gre le za retorično primerjavo; n.op.)

Prvo **vabilo na spominski dan** najdemo v SS 21.5.1959 (21 4) in sicer **za nedeljo 14.junija** ob 16.uri v **dvorani San José**, Azcuénaga 130. Dne 28.5.1959 (22 1) SS piše v uvodniku "**Poveličani**",da imajo Srbi pregovor, po katerem da ima vsak človek na voljo pet minut, ki so mu v srečo, če jih prav izrabi, ali pa v nesrečo, če jih zapravi. Slovenski narod je imel tistih pet minut, ko je spoznal, da je komunizem treba uničiti in s tem zavarovati svobodo in demokracijo. Tisti, ki so se z orožjem v roki uprli komunizmu, za to niso dobili priznanja, pač pa obsodbo in prezir. "Bili so 'izdajalci'in 'kolaboracionisti', ki so od okupatorja prejemali orožje itd. Leta 1945 so jih zahodni zavezniki celo sami vrnili komunistom, čeprav so vedeli, da jih bodo pobili". Preteklo je 14 let. Za spoznavo svojih zmot pa zavezniki niso potrebovali dosti časa, ker je komunistični strateški načrt začel dobivati jasne obrise v pomembnih svetovnih dogodkih: najprej v Evropi, potem na Koreji, pa v Vietnamu; potem je prišlo do poznanjskih nemirov, do neustrašenega upora berlinskih delavcev, do madžarske vstaje in tibetanskega upora... "**Sedaj 'čuvarji svobode' na svetu nikogar več ne vprašujejo, kje je dobil orožje za borbo proti komunizmu. Še celo v greh mu štejejo, če si ga pravočasno ne zna pridobiti sam in samo čaka ter se zanaša na zahodno pomoč**". Ista številka (4) ponavlja povabilo na proslavo in prav tako tudi naslednja (4.6.1959 22 4). Dne 11.6.1959 (24 4) je objavljen **spored** proslave: 1. 'Naprej zastava Slave' - Domobranska godba; 2. Otvoritev - Predsednik DS; 3.''Mi slovenski smo vojaki' -Petje slovenskih domobrancev; 4. Govor - Referent MO; 5. Gregor Mali: 'Mali junaki' - Nastop tečaja iz San Justa; 6. Zdenka Jan: 'Slovenskim junakom slava in čast' - Zborna deklamacija tečaja iz Lanusa; 7. Mirko Kunčič: 'Medaljonček' - Prizor tečaja iz Morona; 8. 'Ljubi očka, kaj si rekel...' Venček slov. narodnih - Tečaj iz Lanusa; 9. Mirko Kunčič: 'Mladi rod se vrača'. Enodejanka s petjem - Nastop tečaja iz Ramos Mejía; 10. 'Moja domovina' - Poje vsa dvorana. (Drugod je poimenovana zaključna pesem z začetnimi besedami 'Oče, mati...'). Po prireditvi maša v zavodski kapeli. "Oddolžimo se spominu junakov padlih za našo svobodo!". V isti številki je na 2. strani pesnitev "**Šopek belih krizantem**" (podpisan "-x").

O proslavi je poročala SS 18.6.1959 (25 2) pod znanim naslovom "**Slovenski Vernih duš dan**" in s podnaslovom "Spominska proslava". (Na 1. strani je uvodnik o "Svetovnem begunskem letu" 1959-1960, ki ga je na predlog Argentine, Anglije in 7 drugih držav razglasila Organizacija združenih narodov 5.12.1958. "V množici beguncev v Evropi so tudi slovenski stari in novi begunci.Iskreno želimo, da bi se njihov težki položaj rešil v svetovnem begunskem letu.")

Poročevalec piše, da se je na povabilo DS odzvalo toliko rojakov, da je bila **dvorana** z **galerijo** ob njej **popolnoma zasedena**, torej **precej čez tisoč oseb**. Proslavo je to leto pripravil **Mladinski odsek** (MO) **DS** z **otroki** iz **slovenskih tečajev**. Najprej je **domobranska godba** (na plošči) zaigrala himno "**Naprej zastava Slave**", potem pa je **predsednik DS prof. Alojzij Horvat** povedal, da bodo otroci slovenskih (osnovnošolskih) tečajev izvedli ves spored v počastitev žrtvam okupacije in revolucije. Zatem so **domobranci** (na plošči) zapeli "**Mi slovenski smo vojaki**", takoj nato pa je **govoril Aleksander Majhen, referent MO DS**. Omenil je zgodovinske dogodke, a še bolj je poudaril to, da je treba na nove rodove prenesti spomin na borbo in žrtve, zaradi česar je pomembno, da prireditev tokrat prireja mladina. **Malijeve** "**Mlade junake**" je strumno izvajal **sanhuški tečaj** pod vodstvom **Angelce Klanšek**. Močno zborno deklamacijo **Zdenke Virant Jan** "**Slovenskim junakom slava in čast**" so podali otroci **lanuškega tečaja** pod vodstvom avtorice **ter** otroci iz tečajev **Villa Tessei in San Martín**, ki jih je

pripravila voditeljica tamkajšnjih tečajev **Katica Kovač.** Pod vodstvom **Mije Markež** so **otroci iz Morona** predstavili **Kunčičev prizorček "Medaljonček". Venček slov. narodnih** so podali **otroci** iz **lanuškega tečaja,** ki ga že več let neumorno vodi Zdenka Virant Jan. Zadnja točka je bila **Kunčičeva enodejanka "Mladi rod se vrača",** ki so jo z otroško živahnostjo izvedli **otroci iz tečaja** v **Ramos Mejíji,** pripravila pa jih je tamkajšnja učiteljica **Anica Šemrov,** ki je tudi igrala učiteljico. Pri režiji ji je pomagala **Ema Kessler Blejc.** Za odrom so občuteno podajali **recitacije Janez Perharič, Jože Rus** in **Ivan Oven,** peli pa so **člani kvarteta 'Vasovalci' Silvo Lipušček, Ivan Rode, Rudi Bras** in **Lovro Tomaževič.**

Po spominski prireditvi je bila v kapeli **maša,** ki jo je daroval **direktor Anton Orehar.** Med cerkvenim nagovorom je dejal, da so žrtve, ki se jih ta dan spominjamo, tega častnega spomina tudi vredne. Po maši je skupaj s poddirektorjem Jožetom Jurakom, župnikom Gregorijem Malijem in z bogoslovci Tomazinom, Rodetom, Pintaričem in Borštnarjem opravil obredno molitev **"Reši me"** za vse žrtve komunistične revolucije.

SS tokrat **dostavlja daljši odstavek,** v katerem pravi, da je proslava lepo uspela in je

> "bila v resnici iskren izraz (zahvale in spoštovanja) svobodnih Slovencev padlim slovenskim junakom med komunistično revolucijo in okupacijo, ter zagotovilo, da nanje ne bodo nikdar pozabili. Nastop slovenske mladine je bil porok za to. V tako lepem številu je nismo videli nastopiti na še nobeni slovenski javni prireditvi v Buenos Airesu. Kajti na Spominski proslavi je v vsem sodelovalo okoli 300 slovenskih otrok. Njim in njihovim učiteljicam moramo biti hvaležni(..za) proslavo, ki spada med najlepše pietetne prireditve, ki smo jih doslej imeli...(..) pa tudi staršem, ki svoje otroke pošiljajo v te tečaje."

"ŽALNI DAN SLOVENSKEGA NARODA"

"Žalni dan slovenskega naroda" je bilo geslo za spominski dan **leta 1960.** Vabilo nanj je objavila SS 28.4.1960 (17 4). Govori o veliki proslavi in prosi vsa slov. društva v Velikem Bs.As., naj za ta dan opuste druge svoje prireditve. V naslednji številki (5.5.1960 18 2) je spet vabilo za **5. junij** v **zavodu San José.** (Ta št. prinaša članek M.S o "Pogledu nazaj", kjer vztraja na pomembnosti 3.-majskega zborovanja na Taboru. Na 4. s. DSPB poroča o izidu dveh plošč - 45r/m -, na katerih zbor slovenskih domobrancev ob delni spremljavi orkestra poje 9 pesmi, cena za to $ 240,-.) Na proslavo vabi SS tudi dne 12.5.1960 (19 4), kjer omenja, da bodo nastopili **Gallus, Zbor SDO** in **Mladinski zbor Gallusa.** Dne 18.5.1960 (20 1) je v izdaji, ki je vsa posvečena 150-letnici argentinske svobode, kratek uvodnik, ki ga je spisal dr. **Miha Krek** in govori o **"Našem narodnem žalnem dnevu".** Pravi, da se obletnica obhaja v molitvi za brate in sestre, ki jim je nasilje vzelo življenje med drugo svetovno vojno zaradi okupacije in komunistične revolucije. Obletnica naj bi bila pobuda, da se poglobi naša ljubezen do slovenskega naroda in da nam ta dan bolj živo stopijo pred oči naše narodno-politične dolžnosti. V domovini da so svoboščine poteptane. "Dolgo in trdo bo še treba delati, da se bodo vrnile in vzpostavile". SS 19.5.1960 (20 4) v vabilu dostavlja, da bo **govornik** na proslavi **Albin Magister ml.** Dne 26.5.1960 (21 3) je spet majhen oglas, ki predvsem kliče k polnoštevilni udeležbi, na s. 4 pa DS objavlja večje vabilo na proslavo. Podoben sklic je v SS na dveh straneh 1.6.1960 (22 3,4).

Uvodnik "O slovenskem žalnem dnevu" je prinesla SS 22. junija. Naslanja se na Staretov izraz "Slovenskih Vernih duš dan" in na govor prelata Odarja na Spominski proslavi leta 1952, eno leto pred njegovo smrtjo, iz katerega je vzel predvsem besede o spravljivosti:"Smrt umili ostre poteze na obrazu. Pogled umrlega se upre v daljavo. Malenkosti se izravnajo, časnost izgine (...) 'Odložite medsebojna obračunavanja', slišimo nocoj govoriti naše žrtve." Končava z besedami iz govora Marjana Marolta leta 1952: "Slovenski narod, spoštuj spomin svojih mrtvih, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji."

O **"Slovenskem narodnem žalnem dnevu"** je poročala SS 9.6.1960 (23 2) na skoro 4/5 strani. Piše, da je bilo **nad 1.000 udeležencev** iz vsega Velikega Buenos Airesa. **Oder** je preprosto, a učinkovito priredil **arh. Jure Vombergar:** spredaj je bila velika argentinska zastava, na ozadju odra pa slovenska, na kateri je na njenem modrem polju bila narisana puška, nad njo pa številka "15". Proslavo je pričel predsednik DS **prof. Lojze Horvat,** ki je pozdravil navzoče rojake, potem pa rekel, da so slovenski fantje hodili s pesmijo v boj in nato v smrt, zato bodo tudi njihov spomin počastili s pesmijo.

Koncertni del prireditve je **začel zbor SDO** pod vodstvom **Anke Savelli.** Izvajali so **venček domoljubnih** pesmi za dvo in triglasni dekliški zbor in klavir v priredbi A. Kosa pod naslovom **"Slava domovini".** Dekleta so občuteno zapela: 'Kdor ima srce', 'Oj ti moj dom', 'Oj hišica očetova', 'Kje prijazne ste višave', 'Plavaj barčica', 'Slovenska zemlja' in 'Triglav'.

Nato je nastopil **Mladinski zbor Gallusa**, katerega voditeljica je bila **Nuša Kristan,** dirigent pa dr. Savelli. Mladina je dobro pripravljeno zapela Gregorčičevo 'Sočo' v Šončevi uglasbitvi in narodno 'Kje so tiste stezice'.

Govornik je bil to leto **Albin Magister ml**. Po SS je imel vsebinsko zelo lep govor , v katerem je med drugim dejal: "Stojimo ob petnajstletnici naše žaloigre; obletnica tistih dni, ko so borci neminljivega spomina izkrvaveli na oltarju svobode in pravice. Bog je dopustil bolečino, ki nam je segla v srce, in mi sami smo bili postavljeni na prelomnico naše osebne in skupne usode. Prvi tragični odnos do naših mrtvih, ki nas je silil v jok, je lek časa ublažil..." Zdaj lahko "trdno sklepamo: borili so se za svete vrednote narodne in osebne svobode.(..) ob našem žalnem dnevu, ki naj nam bo vsakoletno svetlo znamenje ob poti, ko se ozremo na prehojeno pot, si živó pred oči prikličemo izvor naše bitnosti, pretehtamo težo naših izročil, uravnamo svojo smer, osvetlimo svoj cilj. Ne lepih in praznih besed, za ta dan nam je treba globokih spoznanj (..) da bomo spet taki kot tedaj, ko smo šli 'pisat v kri pravico, ki terja jo naš dom'. Malodušneži med nami govorijo: Ne bodimo vročekrvneži in priznajmo, da je tisto o 'borbi za vero in narod' samo prazna krilatica ali pretveza, v resnici pa smo branili le svojo udobnost, premoženje in ugodje. Jaz pa slovesno pribijam in vem, da bodo soglašali z mano vsi tisti protikomunistični borci - in taka je bila večina -, ki so v dneh druge svetovne vojne, na deželi ali pa na ljubljanskih ulicah, dejansko pozabili nase in delali ter trpeli, prepojeni z ideali slovenstva in krščanstva: borili smo se za večne vrednote vere in časne dobrine slovenskega naroda. Res je, da je bilo veliko trenj med slovenskimi političnimi strankami v času pred drugo svetovno vojno (..) Na koncu koncev pa stoji kot strog in nepodkupljiv klicar zapoved božja: Ne ubijaj! (..) In ko je med nami Kardelj z zločinsko lahkotnostjo zavpil svojim opričnikom: 'Kar ni naših, vse pobijte!', je bila za poštene in pravične ljudi odprta samo ena pot: stopiti je bilo treba v obrambo krščanske kulture (..) In na teh temeljih smo zavestno ali podzavestno gradili svojo srečo tako 'klerikalci' kot 'liberalci', socialisti in drugi."

Potem je nagovoril mladino: "Je popolnoma naravno, da človek ne more vzljubiti zemlje, ki je domovina njegovih prednikov, tako kot bi jo, ko bi mu vsaj zibelka tekla tamkaj (..) Neodpustljiv pa bi bil greh, ko bi popolnoma in za vedno pozabili, da ste slovenske krvi (..) **Želje mater in hrepenenje očetov je, da bi otroci bili njihovi ne samo po krvi, ampak tudi po jeziku, mišljenju in čustvovanju**; ne dopustite torej, da bi vaši starši šli z grenko mislijo odtujenega rodu v grob.(..) **Zemljó smo dali v zameno za našo in vašo prostost, a se nismo odrekli pravice do nje**." Potem je omenil dvoje lastnosti, ki jih je opaziti v skupnosti: po 15 letih nekateri še zmerom iščejo krivce med seboj, predvsem pri politikih, namesto da bi jo iskali pri morilcih; pretiravajo nekateri, ko trdijo, da se Slovenci med seboj najbolj prerekajo. Potem je naglasil potrebo po skupnosti. Končno je poudaril, da bi bile njegove besede odveč, ko bi bil gotov, da bo zgodovina pravično pisala o SPE; a za to ni nobenega poroštva. "Zato skrbimo, da bo resnica vsa prišla na dan."

Naslednje tri točke je spet izvedel **štiriglasni dekliški zbor SDO**; zapel je Bučarjevi 'Vsi so prihajali' in 'Vse rožice rumene' ter Tomčevo 'Pojdem u Rute'. Zatem je **Gallus** zapel **pet pesmi**: Foersterjevo 'Ljubezen do domovine', Bajukovo 'Dekle na vrtu zelenem stoji' (s solo sopranom Nuše Kristan), Adamičevo 'Lipo', Doktoričevo 'Našo bol' in Jordanovo 'Soči'. **Vsi skupaj** pa so zapeli za zaključek '**Oče, mati**...'

Po proslavi je bila **maša za pokojne** žrtve, ki jo je imel **dir. Orehar**. Med pridigo, ki jo je navezal na binkoštni evangelij "Ako me kdo ljubi, bo mojo besedo spolnjeval", je pozval na delo za skupni blagor Slovencev in da "naj vas ne plaši to, da ne dobite priznanja in pohvale.(..) V skupnosti boste rešili sebe". Po maši je direktor Orehar ob asistenci duhovnikov Gregorija Malija in Stanka Škrbeta ter bogoslovcev iz Adrogué-ja opravil obredno molitev "**Reši me**".

"PALME MUČENIŠTVA SO ZRASLE TUDI NA SLOVENSKIH TLEH"

Leta 1961 je DS prvič vabilo na Spominsko proslavo 25.5.1961 (21 4; v isti št. je na 2.s. dopis naslovljen "**Še o ogrožanju slovenstva**" v domovini in o "posrbljevanju" slovenskih ustanov). Geslo, ki so ga izbrali, je bilo "Palme mučeništva so zrasle tudi na slovenskih tleh", proslava pa da bo potekala v **dvorani zavoda Marije Pomočnice na cesti Yapeyú 132**, in da prireditev "poklanja slovenska študirajoča mladina našim padlim junakom".

Dne 1.6.1961 (22 1) je prinesla SS uvodnik "**Ob spominskem dnevu**". Opiraje se na film o Spartakusu, ki so ga tiste tedne kazali v Buenos Airesu, na hitro preleti zgodovinske mejnike: Charta Magna in Zavezo Švicarjev v XIII. stoletju... renesanso s kmečkimi upori in verskimi boji... Bill of Right, ki doseže svoj višek leta 1776 s severnoameriško izjavo neodvisnosti... francosko revolucijo... leto 1848,

ko so se tudi Slovenci uvrstili med narode, ki so šli svobodi nasproti... Toda nenadoma se je začela nova doba: poskus, da se zasužnji moderni človek, kar ima nekak viden začetek z rusko revolucijo leta 1917. Sprašuje se: "ali bo komunizmu res uspelo, da vsaj začasno doseže v svetu svoje cilje in ga podvrže modernemu suženjstvu? Ali so bile vse dosedanje žrtve tistih, ki so se mu zoperstavili, zaman? (..) Odgovore na ta vprašanja bo dal svobodni svet, ne komunisti. Če je v svobodnem svetu zadosti zdrave življenjske sile in težnje po pravi svobodi, komunizem ne bo uspel." Potem se članka vprašuje, kaj je s Slovenci, ki živijo v svobodi? In postavi trditev, da ni zadosti spominjati se žrtev komunizma. "Naša domovina trpi pod komunizmom. Žrtev naših mrtvih mučencev in junakov pa terja od nas, da nadaljujemo njihovo delo".

Ista številka SS (4) napoveduje na kratko **spored prireditve**: Govor predsednika DS prof. Lojzeta Horvata; spominski govor Jožeta Pozniča; 'Gonarski soneti' Franceta Balantiča (recitira Maks Nose); 'Venček domovinskih pesmi' (zbor SDO pod vodstvom Anke Savelli); 'Vojščaki za križem' (zborna recitacija, režira Jože Rus).

"Slovenski Vernih duš dan" je bil **spet naslov poročilu** o proslavi v SS 8.6.1961(23 2), ki obsega tri petine strani. Pravi, da so bili zastopani vsi sloji. "Bila je izseljena Slovenija v malem". Proslava se je začela pol ure po napovedanem času, "kar gotovo ni hvale vredno". **Prof. Lojze Horvat** je v krajšem govoru prikazal veličino žrtve slovenskih protikomunističnih borcev, borcev za svobodo in lepše življenje slovenskega naroda. Pozval je vse člane slovenske emigracije, da ostanejo zvesti načelom, za katere so narodni junaki dali svoje življenje. Potem je napovedal spored prireditve in naznanil spremembo, da bo namesto Maksa Noseta **Balantičeve Gonarske sonete** podal **Jože Rus**, "ker se je Maks Nose pravkar ponesrečil".

Spominski govor je imel **Jože Poznič v imenu mladine, ki** je **grozo vojne** in **revolucije** doživela v **otroški dobi**. Na kratko je povedal, katerih žrtev se spominjajo. Potem pa je opisal, kaj se je zgodilo leta 1941: kako je KP sodelovala zaradi pakta Ribbentrop-Molotov z nacisti; kako je potem začela tim. narodno-osvobodilni boj, kjer pa komunistom ni šlo za osvobojenje naroda, ampak za prevzem oblasti in vzpostavitev njihove diktature proletariata. Tako so začeli padati Ehrlich, Kikelj, Natlačen. Napadi na okupatorje so bili namerno izzivanje represalij, ki so polnile gozdove s pobeglimi, ti pa so potem postali topovska hrana. Kadarkoli pa bi bilo treba reševati ljudi in vasi, osvobojevati na kole privezane talce določene za obešenje ali ustrelitev, tedaj ni bilo "osvobojevalcev" nikjer: hoteli so pač žrtev. To v divjini zraslo drevo je kmalu dalo svoj sad in narod je kmalu spoznal, da je ta sad strupen. Odtod upor. Fantje, ki so zmagovali v bojih, so bili nato izdani po tistih, v katere so zaupali in o katerih so bili prepričani, da se borijo za iste ideale. Ti junaki so izgubili vse: svoje življenje in oropani so bili tudi časti pred tujim svetom. Niso pa izgubili tistega, za kar so se borili. Svet danes javno obsoja nacizem, a koncentracijska taborišča v Italiji so že pozabljena. Še vedno tudi čakamo na obsodbo komunističnih zločinov; doslej še ni bil obsojen poljski Katyn in še manj slovenski Kočevski Rog. "Za kogar vemo, da je kriv, ga postavimo pred sodišče. Pobijali so jih brez sodbe, poboj so skrbno prikrivali in bi ga radi utajili še danes. Tako delajo zločinci." Svet se tega noče zavesti, zato mnogi še danes ne razumejo borbe našega naroda. Mnogi se zanašajo le na gospodarsko pomoč, a ne razumejo, da človek ne živi samo od kruha. Ne lotijo pa se boja na področju, kjer je marksizem najšibkejši: v idejah. Zato padajo v enako pretiravanje kot marksizem. "Zahod ima idejo, pa ne živi po njej. Zato se zanjo ne bori, ker bi bilo boj treba začeti pri sebi. Za to pa je treba veliko poguma. Bodimo pogumni vsaj mi. (..) Naša pot zato ne vodi v protirevolucijo. Naša pot pelje h gradnji novega, boljšega sveta. (..) In kadar nam odrekajo pravico do svojega jezika, čeprav je najstarejši živi slovanski jezik, kadar nas hočejo kot narod kar uničiti, povejmo s Cankarjem: 'Ta burka je stara že tisoč let!' (..) Delajmo, molimo in zaupajmo v Tistega, ki vodi usodo narodov."

Po Pozničevem govoru je **Jože Rus** recitiral **Balantičeve 'Gonarske sonete'** ob spremljavi (na plošči) Beethovnove simfonije "Heroica". Ker je bila plošča obrabljena, je samo motila recitacijo in njeno učinkovitost. **Zbor SDO** v **narodnih nošah** je pod vodstvom **Anke Savelli** zapel: 'Kdor ima srce'; 'Oj hišica očetova'; 'Kje prijazne ste višave'; 'Plavaj, plavaj barčica'; 'Slovenska zemlja'; 'Triglav' in 'Po jezeru'.

"Vojščaki pod križem" je bila **zborna recitacija dijakov in dijakinj**, ki jo je **naštudiral Jože Rus**. "Vsi nastopajoči so učinkovito prednašali besedilo Jeremija Kalina iz njegove mogočne pesnitve "Črna maša" (ali "Maša za pobite Slovence"). Proslava se je končala s pesmijo "Oče, mati".

Sledila je **žalna maša**, ki jo je daroval dir. **Anton Orehar.** Med mašo je prepeval **Gallus**. Med pridigo je dir. Orehar vztrajal na dolžnosti, kateri se ni odreči, da se nadaljuje z delom, ki so ga pričeli padli junaki. Predvsem je poudarjal idejno jasnost in dolžnost, ki jo ima sleherni do svojega naroda ali

narodne skupnosti. Po maši je opravil **obred za pokojne** ob asistenci duhovnikov Gregorija Malija in kateheta Stanka Škrbeta ter bogoslovcev iz Adroguéja.

Toletno proslavo so **zaznačili tukajšnji listi**, kot npr. "La Nación" in radijski komentator večernika "Correo de la Tarde" na radijski postaji Belgrano, ki je opozoril na trpljenje, ki doleti narod, ko ga komunizem zatre s svojo strahovlado.

"JUNAŠKA PESEM MLADCEV PRED BUDEČO SE ZORO"

Leta 1962 je ZS prvič naznanila proslavo v SS 17.5.(20 4) za **3.6.1962**. Dne 24.5. (21 4) je dodala, da gre za "počastitev padlih domobrancev in vseh žrtev komunistične revolucije". Kraj proslave da bo **dvorana sester salezijank na cesti Yapeyú** 132. **Spored** pa takle: Ob 16.uri, govor dr. Tineta Debeljaka; zborna deklamacija Jeremija Kalina "Junaška pesem mladcev pred budečo se zoro", ki jo bodo izvajali člani igralske družine "Društva Slovenska vas v Lanusu" pod vodstvom Ludvika Štancerja. Ob 17.uri, maša zadušnica in Reši me. Med mašo petje Gallusa pod vodstvom dr. Julija Savellija. "Vstopnine ni. Hvaležno se bodo sprejeli prostovoljni prispevki za kritje stroškov."

"**K dvanajstemu spominskemu dnevu**" je bil naslov uvodnika v SS 31.5.1961 (22 1), ki ga je podpisal **dr. Tine Debeljak**, kulturni referent društva ZS. Zapiše, da se je med vojno razlilo po Sloveniji zlo treh sovražnikov: fašizma, nacizma in komunizma. Zdaj pa divja po njej samó še zadnji konjiček Tito, potem ko je pokončal najlepšo našo moško mladost in pod bičem uklonil vse svobodne glave. "Politična nesvoboda vojnih let je dobila novo podobo duhovne nesvobode, in telesna krutost muk in smrti je dobila obliko duhovne krutosti nad dušami, ki jo trpe zatirani svobodoljubni ljudje v domovini, mi v izseljenosti pa zaradi domotožja. Toda bridkost domotožja je majhna v primeri s srečo v svobodi. Ta pa nas dolžnostno veže boriti se za to, da duhovna svoboda v smislu krščanskega in demokratičnega pojmovanja človečanskih pravic postane tudi delež Slovencev v domovini." Vsem mrtvim po teh treh nesrečah velja vsakoletni spomin. Prav posebno pa tistim, ki so jih nasilno vrnili in potem komunisti brez sodbe pobili; ki so jih vlačili iz ječe v ječo skozi leta; ki še zdaj na kakršenkoli način trpijo doma ali v tujini; ki umirajo v tujini, trpeči od domotožja. "Grob se za grobom vrsti.(..) In če nam danes diktatorski oblastniki kličejo z doma, da se moramo izseljenci tesneje okleniti domovine, moramo ta njih klic samo še povečati z našim poudarkom: Da, tesneje se moramo povezati z domovino, s tisto, ki je bila vržena v nasilni grob, s tisto, ki trpi in čaka od naše povezanosti z njo svojo rešitev!" Potem je zapisal, da se to izročilo spominskega dneva ne sme pretrgati nikoli. Morda mladi rodovi ne bodo več jokaje proslavljali spomina teh žrtev. Toda želimo, da bi ob padlih v borbi jemali zglede za nadaljevanje boja do zmage, ki s svobodo vred vključuje vse človečanske pravice. (Tudi v tej št. je na 4.s. kratko vabilo na proslavo.)

Dne 7.6.1961 (23 1) je **uvodnik** v SS podpisal **dr. Miha Krek**. Naslovil ga je "**Na dan narodnih žrtev**". (Dr. Krek že vdrugič zapiše, da je bil 2. junij določen za dan spomina slovenskih narodnih žrtev, čeprav je za to bil označen 1. junij, praznovali pa so ga po možnosti prvo nedeljo v juniju.) Krekov spis je nekak odgovor na "amnistijo", ki jo je razglasil titovski režim. Pravi, da v teh dneh zdomci obujajo spomine iz tistih strašnih let; prav zato se zavedajo, da ne smejo storiti ničesar, kar bi oskrunilo vero v zmago svojega naroda in njegovih pravic. Med raznimi skušnjavami in pastmi je sedaj prišla vaba, ki naj po komunističnih načrtih uniči politično emigracijo. "Politični emigranti smo svobodni ljudje. Vsak bo tudi na takozvano amnistijo odgovoril kot svoboden človek. Nihče nikogar ne zadržuje. Vsakdo pa ve, da mora ostati predvsem pošten in značajen človek.(..) Šele potem, ko bo prepričan, da bi narodni mučeniki odobrili njegovo odločitev, se bo vsak vprašal ali veruje garancijam komunistov, ki so s prevaro pobili toliko naših bratov in sester; komunistom, ki sami trdijo, da nimajo ne vere v Boga, zato ne morale, ampak zaničujejo oboje kot ábotnosti. Ker sami nimajo morale, se tudi ne čutijo vezane na nikako dano besedo."

Pod naslovom "**Slovenskim žrtvam v spomin**" je SS prinesla 7.6.(23 2) **poročilo o spominski proslavi** leta 1962. Prireditev je **pripravila ZS, izvedbo vseh točk pa** je prevzelo **Društvo Slovenska vas iz Lanusa**. Udeležencev je bilo okrog tisoč. Prireditev je začel predsednik ZS prof. Lojze Horvat, ki je takoj podal besedo govorniku dr. **Tinetu Debeljaku**. Govornik je posegel nazaj do konca 1. svetovne vojne, v kateri je sicer zmagala demokracija, toda versaillske pogodbe so že nosile v sebi kali kasnejših spopadov. Nastale so tri nove silnice - komunizem, fašizem in nacizem -, "ki so se izživljali v napadih na demokracijo in v zatiranju človeškega dostojanstva in celih narodov." Potem je pokazal protinarodno delovanje komunistov še v predvojni Jugoslaviji in kako so končno pahnili narod v revolucijo, ki jo je že leta 1925 napovedal Stalin. Prikazal je njihovo zavezništvo in sodelovanje z nacisti in s fašisti na škodo naroda. Znova se je začudil zaslepljenosti zahodnih zaveznikov, ki so priznali "Proti-imperialistično

fronto", potem preimenovano v OF, protikomuniste pa so imeli za sodelavce nacistov. Ko je govoril o vetrinjski žaloigri, je ugotovil, da je sedaj jasno, da so s tem Slovenci dobili svoje mučenike, s svetovnopolitičnega vidika pa, da so Slovenci že takrat bili "predstraža proti komunističnemu vdoru v Evropo". "Komunizem je globalni problem in mi smo bili ena prvih žrtev zahodne evropske kratkovidnosti in lahkovernosti. Bili smo daljnovidnejši od njih." Dr. Debeljak je tudi prebral pismo, ki ga je pisal škof Rožman tedaj, ko je bil v Celovcu še v nevarnosti, da ga vrnejo domov: "Jaz osebno sem globoko prepričan, da bo čas konec koncev pokazal, da smo pravilno precenjevali položaj. Tudi britanski in ameriški narodi bodo stali pred to izbiro. Tudi pri nas smo imeli dva svetova, tudi oni bodo morali izbirati med njima..."

"**Junaška pesem mladcev pred budečo se zoro**" je mogočna **pesnitev-sinfonija** pesnika **Jeremija Kalina**, ki je bila prvič objavljena v KZSS 1951. Izvajali so jo člani **Društva Slovenska vas** iz Lanusa pod vodstvom **Ludvika Štancerja**. Oder je bil preprosto opremljen: v ozadju je visela velika argentinska zastava, spredaj je bil grob in na desni strani je bila na črnem ozadju pripeta slovenska zastava, na levi spredaj pa je stal mladec s slovenskim praporom. Recitiranje je bilo doživeto in resno pripravljeno, motila pa ga je premočna glasbena spremljava. Potem je **moški zbor** iz Slov. vasi pod vodstvom **Mirka Špacapana** zapel **troje pesem**: 'Mi v grobu smo', 'Gozdič je že zelen' in '**Oče,mati**', ki jo je namah povzela vsa dvorana in stoje skupno zapela.

Med mašo, ki jo je daroval dir. **Anton Orehar,** je pel **Gallus**. Po evangeliju je dir. Orehar imel "lepo zasnovan govor", iz katerega je SS prinesla precej misli. Jedro pridige je bil po SS poziv "**Ne ustrašimo se posledic odločitve**!" Rekel je, da so značaji -in jih ni malo -, ki vztrajajo tako trdno kot maja 1945 na svojih idejah; drugi dvomijo in iščejo krivcev; so pa celo tretji, ki se kesajo in obtožujejo, češ da so že našli krivce. "Prvim pohvala, tretjim sramota, drugim pa Jezusove besede: 'Nihče, kdor položi roko na plug in se nazaj ozira, ni pripraven za božje kraljestvo'." Leta 1945 so po odhodu v tujino začeli ideološko emigracijo, najsibo versko ali politično. V primeri z ideološko emigracijo je gospodarska neprimerno lažja; v tej preneha trpljenje, ko izseljenec zadobi blagostanje; trpljenje ideološkega emigranta pa se ne konča, kajti zmota, ki je povročila njegovo izgnanstvo, še vedno živi in deluje in zdomca spremlja kjerkoli, ga pridobiva, plaši in vabi, da bi se skesal in priznal dozdevno zmoto. Potem je postavil: Odgovorni za svoje izgnanstvo smo mi sami, vzrok je naše mišljenje leta 1945. "Brezboštvo doma je danes takó in morda še bolj zapeljivo, kakor je bilo tisto leto. Takrat je drhtelo v sovraštvu in se kopalo v krvi, danes pa govori o ljubezni ter prikazuje lepoto življenja v domovini.(..) Vzeti moramo nase dolžnost, da poučimo mlade, da bodo vedeli, zakaj smo mi odšli in zakaj oni ne morejo domov..." Rekel je, da tisti, ki toži in z žalostjo gleda svojo pot, ne spada v skupnost in ni vreden besede in pomoči, ki jo je kdaj dobil; tisti, ki padajo v skušnjavo, da bi sami sebi pripravljali svojo osebno bodočnost, naj ne trgajo narodnega telesa za to, da bi sebi pripravili kosilo. "Apostolom amnestije" je svetoval, da je njihova zadeva, če hočejo verovati, pustijo pa naj na miru ljudi, ki bi po prestani prevari postali oskrbovanci izseljenske skupnosti. Ugodnosti, o katerih govorijo, so kot mamilo za težko bolnega: ne čuti bolezni, ta pa ne gre v ozdravljenje, ampak v smrt.

Po maši so ob spremljanju slovenskih bogoslovcev zmolili "**Reši me**" dir. A. Orehar in duhovniki Gregor Mali, Stanko Škrbe, Jože Jurak in Jože Guštin.

"SEME NAŠEGA NARODA - NA VEKOMAJ JIM BODO GROBOVI TRDNO STALI"

Prvo omembo spominskega dneva zasledimo **leta 1963** v SS 23.5(21 2), kjer pod naslovom "Pred slovenskim žalnim dnevom" objavlja nekatere misli iz članka "Seme našega naroda"(SS 29.5.1952 19 1). V isti številki pa na zadnji strani (4) ZS napoveduje proslavo za dan 2. junija **v slovenski dvorani na Ramón L. Falcón 4158.** Prireditev bo imela za geslo: **"Na vekomaj jim bodo grobovi trdno stali...".** To je bilo prvič in zadnjič, da se je ponovil naslov odrske prireditve, ki je bil isti kot v letu 1956; zato dopolnjujejo s "Seme našega naroda".

Uvodnik SS 30.5.1963(22 1) nosi naslov "**Ob spominu na žrtve**". Začenja s trditvijo, da more to, kar je slovenska zdomska skupnost spoznala že pred letom 1945, doumeti sedaj vsak, ki mu je vsaj malo do resnice. Tako dosledni v izvajanju Bakuninovega katekizma o revoluciji kot so bili komunisti v Sloveniji, so bili samo še v Rusiji in Španiji. Da pa je šlo za revolucijo, priznavajo danes komunisti sami; začetek uvoda v ustavo Jugoslavije, ki je bila sprejeta 7. aprila 1963, se namreč glasi: "Izhajajoč iz zgod. dejstva, da je delovno ljudstvo Jugoslavije s komunistično partijo na čelu s svojim bojem v narodno-osvobodilni borbi in socialistični revoluciji zrušilo stari razredni red...".

Za vsakega resnega zgodovinarja so že neizpodbitne tele osnove: na slovenski zemlji je številčno neznatna komunistična manjšina v navzočnosti slovenskemu narodu sovražnih okupatorjev začela eno najbolj krvavih in brezobzirnih revolucij. Komunisti, ki so najprej simpatizirali z nacističnimi Nemci, ves čas pa s Sovjeti, so naleteli na odpor večine naroda, ki je bil na strani zahodnih zaveznikov. Proti oboroženemu napadu komunistov je nastal oborožen odpor ogorčenega ljudstva tako in tedaj, kakor je to bilo zaradi sovražne okupacije sploh mogoče.

Končuje z navedbo pesmi, s katero so odhajali junaki v boj in smrt "Oče, mati..." in poziva k pripravljenosti, da bodi vsakoletni spominski čas dan očiščevanja. "Poglejmo si drug drugemu v oči. Ob spominu na žrtve (..)se otresimo mŏre sebičnosti in brezbrižnosti, ki legata na nas.(..) Le tako bomo dali poguma tistim v domovini, ki iščejo duhovnih in moralnih vrednot, da bi z njimi našli pot iz puščave, v katero jih je pahnil komunistični materializem." (V isti št. SS na 3.str. ZS ponavlja vabilo,)

SS 6.6.1963 (23 1) je posvetila vso prvo stran in del druge papežu Janezu XXIII, ki je umrl 3.junija. Prinaša večjo sliko papeža, ob njej pa njemu najbolj priljubljeno molitev. Polovica druge strani pa zaseda **poročilo** o "**Slovenskem vernih duš dnevu**" ("vernih" tokrat z malo začetnico). Dvorana Slovenske hiše je bila lepo okrašena po zamisli **Toneta Oblaka**. V ospredju je bil visok z brŝljanom porasel steber, iz katerega je gorel med vso proslavo plamen, podoben večni luči v cerkvah, v počastitev žrtev. V ozadju so bili obrisi Kalvarije s tremi križi, na levi pa z brŝljanom okrašen in na steno pripet domobranski znak. Občinstvo je dvorano popolnoma napolnilo, tako da so nekateri morali ostati na pokritem prostoru ob dvorani. SS našteva, da "so videli" navzoče predstavnike NO, predstavnike vseh demokratskih političnih strank, predstavnike izseljenskih organizacij, zastopnike tiska, bivše protikomunistične borce s svojimi častniki, pa seveda rojake iz številnih slovenskih naselbin po Velikem Buenos Airesu.

OB

OSEMNAJSTI OBLETNICI

SLOVENSKE NARODNE

BOLEČINE

+

DRUŠTVO

ZEDINJENA SLOVENIJA

V

BUENOS AIRESU

+

SE KLANJA SPOMINU PADLIH IN POMORJENIH DOMOBRANCEV — IN VSEH, KI SO V PROTIKOMUNISTIČNI BORBI DAROVALI SVOJA ŽIVLJENJA ZA SVOBODO SLOVENIJE

+

BUENOS AIRES, 2. JUNIJA 1963 OB 16 SLOVENSKA DVORANA, RAMON FALCON 4158

Prireditev je zamislil režiser **Janez Špeh**, kulturni referent ZS. Predsednik društva ZS prof. **Lojze Horvat** je začel proslavo z besedami zahvale za udeležbo in s poudarkom, da mora biti spomin na žrtve vedno živ ter prehajati iz roda v rod.

Spominski govor je imel član odbora ZS **Božo Fink.** "Bil je poln lepih in globokih misli". Med drugim je dejal: "Spet smo zbrani ob grobu, ki nam je najdražji.(..) Vsakdo od nas prinaša svojo bolečino (..) Ta dan pa je tudi naš skupni spominski dan.(..) Izgubiti življenje ni najhujša nesreča in ohranitev življenja za vsako ceno je včasih lahko velika sramota. Naši mrtvi so nam zato v ponos. V dneh preskušnje naš narod ni klonil, ni ga bilo strah telesnega trpljenja, ni se bal tega, da ga svet ne bo razumel, ampak da bo ob čast in dobro ime." Potem je nadaljeval: "Novi red, nova svoboda - puhlice, prazne besede, doneč bron in nič drugega. Ne, tega nismo mogli sprejeti; zato se je bilo treba upreti vsiljevanju tuje učenosti.." Izjavil je, da spominski dan ni samo priložnost za žalovanje, ampak je dan, ko naj se proslavlja moralna zmaga duha nad sebičnostjo, malodušjem, lenobo, sovraštvom. "Naši mrtvi niso propadli, ampak so zmagali. In zmagali smo mi, čeprav smo se raztepli po svetu." Potem je zastavil vprašanje, ali imajo med nami veljavo še moralne sile in te zmagujejo nad močmi materijalističnega mračnjaštva. Med tem pa, ko zavračamo komunistično idejo in usužnjenost domovine, nas

take drže ne navdajajo z negativnim razpoloženjem. Eno je nauk ali sistem, drugo so ljudje. "Napačno je, če se razpoloženjsko odtrgamo od slovenstva v celoti. Kdor bi tako ravnal, bi pomenilo, da je obupal nad narodom in njegovo zdravo življenjsko silo. Z narodom je treba živeti naprej, globoko obžalovati njegovo bolezen, katere simptom smo tudi mi, in delati za ozdravljenje. **Če se hočemo kot narodna skupina ohraniti, moramo prisluškovati utripu živega srca in opazovati pot tistih globokih silnic, ki morda neopazno in proti volji oblastnikov vodijo celoto v novo zgodovinsko dobo.**" V nadaljnih izvajanjih je poudaril, da je reakcionar tisti, ki bi hotel nazaj v prejšnje stanje, npr. v leto 1941. "Naša protirevolucija ne sme biti odpor proti revoluciji, ampak mora biti nova, zdrava revolucija, ki naj prinese našemu življenju nov smisel in mu da novo vsebino." Pozval je k veselju, "ker smo na poti zmage. Ali je pri tem važno, če se mi osebno ne udeležimo triumfa? Pred očmi smo vendar imeli zmago dobrega, tudi če sami propademo. Tisoči naših bratov so izgubili življenje zato, da bi zmagalo dobro. Njihova žrtev ni bila zaman." Potem je prosil vse, naj tem žrtvam postavijo spomenik v svojih srcih; trdnega, a vsega odprtega za sprejem novih žarkov novega življenja za boljšo bodočnost.

Črtimir je uredil in zbral besedilo za **dramatski prizor** "**Na vekomaj jim bodo grobovi trdno stali...**" Prikazal je vse gorje, ki se je zlilo nad Slovenijo po letu 1941, do pokola slovenske narodne vojske leta 1945. Kot **recitatorji** so nastopili že priznane odrske moči **Miha Gaser, Fani Grum, Maks Nose, Janez Perharič** in **Lojze Rezelj, skupaj** z **recitatorskim zborom slovenskih srednješolk in mladine iz SFZ** in **SDO**. Dogajanje na odru je spremljal in še stopnjeval primerno občutje pevski zbor **Gallus** s pesmimi 'Ko zapele so mi ptičke', 'Lipa zelenela je', 'Naprej zastava Slave', 'Legionarji' in 'Jaz sem življenje in vstajenje'. "Spominski dramatski prizor je bil res doživeto in občuteno podan, k čemur je pripomogla **režiserska spretnost g. Špeha,** ter je na vse napravil najboljši vtis." [4)]

"KRIŽEV POT SLOVENSKIH ŽENA IN DEKLET"

Leta 1964 je ZS sklenila posvetiti spominski dan posebno slovenskim ženam in dekletom. V SS 21.5. (21 3) je Anica Kralj objavila dopis "Čast in hvala jim". V isti številki (4) je prvo vabilo na proslavo, ki bo v nedeljo 7. junija ob 16. uri v Slovenski dvorani. Malo drugačen oglas je ponovljen 27.5 (22 4) in 4.6. (23 4). Dne 27.maja ima SS uvodnik s podpisom "-ar"(Kremžar?) "Žena in boj". Zatrdi, da je šele revolucija pokazala, "kako različno je naše gledanje na svet od njihovega". To gledanje zajema vsa območja in v globino. Tako ni čudno, da je bila tudi vloga žene v narodu zamišljena različno. Marksisti so postavili za vzor "ženo aktivistko - uniformirano, omedaljeno, oboroženo, hladno, uspešno, moškemu tovarišico v dobrem in zlem, njemu enako v delu, tekmi, boju in nagradi". Ta lik so propagirali in delno uresničili. Potem se vpraša: "In mi?" Odgovarja si: "Včasih se obnašamo, kakor da bi bila revolucija izključno moška stvar in omenjamo žene pri tem le kakor pomočnice ali kakor žrtve..(..) A o njihovem boju - nikjer besede." Vendar so se tudi žene borile, čeprav z orožjem, ki je bilo skladno z njihovo vero, naravo in izročilom. Za vsakim borcem bi lahko opazili obris žene. "-ar" je zatem skoro poetično opisal vlogo mater, žena, sester, deklet, vdov... "Njihov boj je bil in je še neslikovit - a bistven. Brez naših žena bi zmagovala smrt in sovraštvo, ne na fronti, temveč v srcu naroda - v družini." A fronta, ki so jo držali možje, se je zrušila pod težo svetovnih dogodkov. "Za borce, ki so ostali pri življenju, je bilo vsaj za trenutek boja konec. Za žene ne." Ne pride nam na misel, da bi postavili spomenik tem junakinjam, - ne iz marmorja, temveč iz skromnih besed zahvale in priznanja, čeprav jih v srcu občudujemo. "A z jezika..., ne, z jezika nam zahvala ne gre."

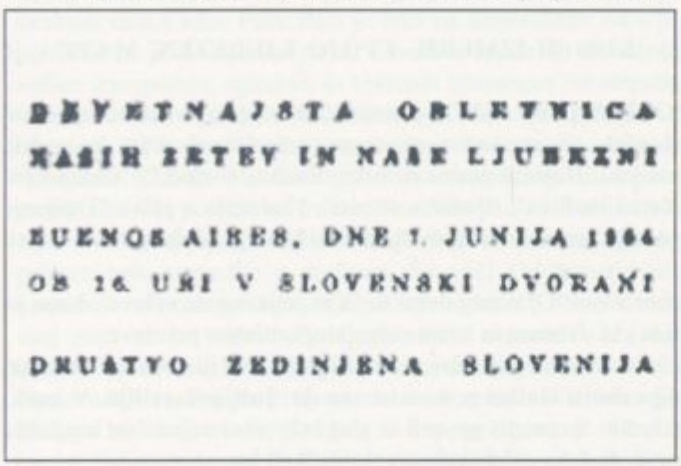
Izredno obširno je poročilo SS o Spominskem dnevu (14.6. 24 2-3), ki nosi podnaslov: "**Križev pot slovenskih žena in deklet**". V uvodu omenja, da je vsakoletna spominska proslava najbolj obiskana prireditev. Pravi tudi, da sicer res stoji pod okriljem ZS, a da njeno izvedbo "že vrsto let nazaj" vsako leto prevzame druga organizacija, zaradi česar ima vsaka proslava nekaj svojega, značilnega. Izvedbo proslave so to leto prevzele žene in dekleta. Glavno vodstvo je imel podpredsednik ZS **Robert Petriček,** režija pa je bila v rokah njegove žene **Danice Petriček.** Sceno je zamislila **Barica Majcen**, tehnično pa je slonela na ramah slikarja **Andreja Makeka**. Za svetlobne učinke je skrbel **Janez Kačar.** Poročevalec tokrat imenuje zastopnike različnih organizacij – dejansko skoraj vseh tedaj obstoječih! -, ki so se obenem s številnim občinstvom udeležili proslave.

[4)] Ista št. SS prinaša na 3. strani članek Ivana Avseneka "Narod in države", v katerem poudarja, da ni več mogoče misliti na tako Jugoslavijo, kot je bila; da bi v morebitni novi obliki največ morali izgubiti Srbi; da se je zmerom bolj v zadnjem desetletju začelo govoriti ne le o narodu, ampak o državi in državnosti itd.

Ko se je dvignil zastor, se je prikazala lepa domača pokrajina s slovenskim znamenjem. Prva točka je nosila naslov **CVETJE NA GROB.** Za odrom je zapela koroško narodno **Roza Golob**. Medtem so prišle na oder v narodnih nošah dekleta **Jožejka Debeljak, Rezka Marn in Tinka Urbančič** s šopkom nageljnov in rožmarina in ga položila pred znamenje, kjer so tudi prižgala svečo.

UVODNE MISLI je imel **predsednik ZS Božo Fink.** Med drugim je dejal: "Če sprejemamo misel, da se spominjamo mrtvih zato, da se krepimo za življenje, bomo priznali poseben pomen besedi 'žena'". Ženska narava ni revolucionarna, pa tudi ni v nevarnosti, da bi obtičala v togi konzervativnosti. "Žena je simbol življenja, ki ne dela skokov, a se tudi ne ustavlja." Zato je za vsako skupnost tako pomembno žensko mnenje, ženski element. "In končno: naše vodilo je slej ko prej ljubezen (..) Žena pa je prva, ki je pripravljena moliti tudi za preganjavce. Naj bo njen nastop danes znamenje, da ne sovražimo ljudi, ki so nam nasprotni, čeprav z vso odločnostjo zavračamo režim in njegovo ideologijo."

Vera Debeljak je imela govor z naslovom "**Slovenska žena spominu naših žrtev".** Povedala je, da se tudi žene spominjajo v juniju žrtev, ki ležijo nepokopane po vsej domovini in jim poklanjajo šopek cvetja. "Poklanjamo se danes našim padlim, izražamo jim našo toplo zahvalo za njihovo žrtev, dajemo jim čast in slavo za njihovo junaštvo." **Toda ta dan je tudi dan slovenske žene v revoluciji.** "Niso padale žene v takih množicah kot možje, toda umirale so vsak dan znova z njimi..." Nato je govorila o stiski in trpljenju slovenske žene od "leta 1939 naprej". Potem pa je razkrila trpljenje slovenske žene "po osvoboditvi", katero je sama doživela. Že prve dni so po domovih pobrali žene in hčerke beguncev ter jih nagnali na čiščenje stranišč po vojašnicah. Bile so garjeve ovce, "beli psi", kot so jih zmerjali, katerih so se vsi ogibali, da se ne bi omadeževali pred "ljudsko" oblastjo. Začeli so pleniti po hišah. Metali so jih iz stanovanj in pošiljali v predmestna zakotja, tudi zato, da bi se tam otroci pokvarili. Žene so ostale brez vsake zaščite, a pod stalnim nadzorstvom Ozne. Potem so začele prihajati vesti o vrnitvi domobrancev. Pa sodbe proti zajetim borcem ali idejno protikomunistično usmerjenim osebnostim. Začela so se romanja po zaporih in iskanje svojcev in s tem povezani najrazličnejši načini mučenja. Ko se je obnovil šolski pouk, so se zaprla vrata nekaterih šol za otroke beguncev. Če so otroke pošiljali k verouku, je bilo še huje: na vsak način so hoteli prepričati te otroke, da je bil njihov oče izdajalec..., ali da je mati lagala, ko je otroke učila o Bogu, ki da ga ne bi bilo... Posebno so si privoščili redovnic in njihovih novink. Pozneje se je sicer sožitje nekako ustalilo, preganjanje pa se ni ustavilo. Npr., pobrali so nekaj mater z doma, nekaj uradnic po pisarnah, nekaj pa kar na cesti, češ da gredo na kratko zaslišanje. A potem so jih imeli po cele tedne na sodišču, nato pa so jim prebrali zaporno povelje na osnovi odločbe, ki nikoli ni bila objavljena ne uzakonjena, in sicer na 3 mesece zapora in 24 mesecev prevzgojnega dela, skupaj 27 mesecev, - odtod ime "27. regiment". Prevzgoja pa je bila mišljena tako, da bi izobražene ali versko globoke žene padle s svoje ravni v nižino zločincev in vlačug. Vse to je bilo seveda tajno, da bi inozemstvo o tem nič ne izvedelo, kajti prav tedaj se je "človečanska titovina" zavzemala za to, da podpiše listino ZN o človečanskih pravicah! Marsikatera izmed jetnic, ki je bila v nemških zaporih v Augsburgu ali Regensburgu, je trdila, da so bile komunistične ječe v Sloveniji hujše. Poznala je **dekle, ki je bila v samici samo ob polovični porciji poparjene polente in ob skodelici ječmenove kave zjutraj, in brez vode - celih 56 dni!** A slovenska žena je vzdržala. Ostala je zvesta padlim, možu, bratom, sestram, ženinu v emigraciji. Nek znani slovenski duhovnik je rekel: "Vsa čast ženam: pošteno in zvesto se drže!" Toda trpljenje še traja. Ali ni junaška žena, ki piše sinu: "Ne hodi domov! Ker te hočem imeti **celega**, ne polovičnega, čeprav umiram od hrepenenja po tebi"? Koliko jih je še danes po zaporih! Kaj je z dekleti, ki so ostala doma ali pa so bila vrnjena s Koroške? Navadno zapostavljene samevajo. Saj so kraji, kjer ni nobenega fanta v za ženitev primerni starosti. Toda slovenska žena je v teh bojih dozorevala v polnost. Postala je enakovredna borilka ob strani moža: enaka v trpljenju, enaka tudi v življenju. "Ko sem odhajala pred desetimi leti iz domovine, so mi naročali: 'Povejte vsem našim tam zunaj o našem trpljenju, povejte jim, da je vse naše upanje v naši emigraciji'. In že tedaj je bilo tudi njihovo naročilo: 'Bodite složni med seboj!' Danes izpolnjujem to poslanstvo..." Za konec je opozorila na besede, ki jih pisateljica Kossak-Szcucka v svojem romanu

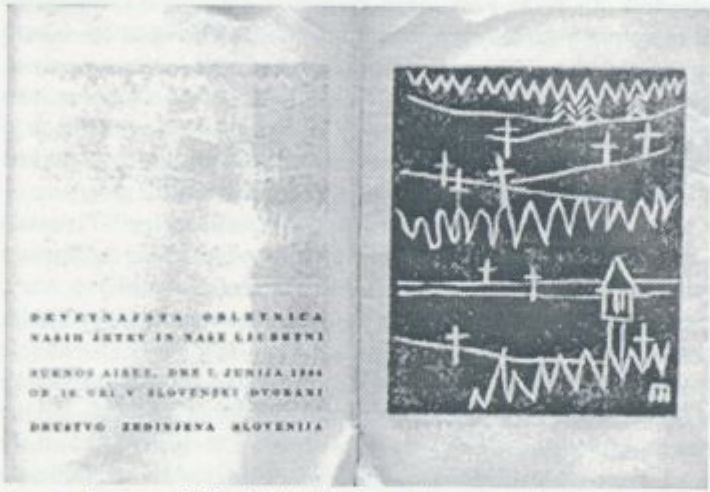

DESETNAJSTA OBLETNICA
NAŠIH ŽRTEV IN NAŠE LJUBEZNI

BUENOS AIRES, DNE 1. JUNIJA 1964
OB 16. URI V SLOVENSKI DVORANI

DRUŠTVO ZEDINJENA SLOVENIJA

"Križarska vojska" polaga v usta Urbana II.: 'Ideja križarske vojne je bila sveta, kar pa se je pritegnilo umazanega, je bila pač človeška nepopolnost'. Tudi Velikonja nam je v svoji oporoki zapustil sporočilo: 'Motili smo se v taktiki, v ideji nikoli!'

Izvajanja Vere Debeljakove so napravila na vse poslušalce silen vtis. Med zadnjimi besedami govornice je bilo videti, kako prihajajo iz ozadja odra slovenska dekleta v narodnih nošah. Ko so se razvrstila v polkrogu v ozadju, je stopila prednje **Alenka Jenko**, predsednica SDO. Njen govor je nosil naslov: **"POVEST MLADIH"**. Prikazala je otroka, ki mu je druga svetovna vojna, komunistična revolucija in povojno nasilje vtisnilo svoj pečat, zakaj tudi otroci so po svoje čutili in občutili vso težo krute usode našega naroda, predvsem pod komunističnimi gospodarji. Dekle je pripovedalo o materah, ki so ustvarjale "čudesa", samo zato, da bi jim otrok ne spridili. Zaključila je svoj govor z besedami, da so tudi mladi na svojstven način nekaj pridali veliki žrtvi padlih. Danes, ko sami lahko spoznavajo in presojajo, kličejo žrtvam: Ni bilo zaman. Zato more danes obljubljati, da bo po njih in njihovih otrocih slovenski narod nadaljeval in izpolnjeval geslo: Mati, Domovina, Bog!.

Pred skupino slovenskih deklet - dekliški pevski zbor - je stopil **Rudi Bras**. Pod njegovim vodstvom so dekleta zapela 'Oj hišica očetova' in 'Kje so tiste stezice', kar so skupno poimenovali **SPOMIN**.

Recitacijo pripornice v domovini - **'KDO BI IZMERIL TVOJO LJUBEZEN, MATI'** -, je podala **Alenka Bras.**

Naslednja scena poimenovana **PO TRNJEVI POTI**, prikaže ženo-mater v komunističnem taboru-bunkerju. Nastopila je **Majda Volovšek.** Z naravnost zgovorno prepričevalnostjo je podala pesnitve, ki jih je spesnila pripornica v domovini. Naslovi pesmi so bili: 'Razbiti svetniki', 'Oskrunjeni Bog', 'Siroti mi raje naj bosta otroka', 'Večerna molitev', 'Božič v samici', 'Tolažnik v ječi', 'Trpljenje kleni - za zlo ga ne vzemi!' Pretresljivost scen je povečal dvospev **Anice in Marije Mehle,** ki sta zapeli 'Mamica moja' in 'Oh, kako dolga je pot'.

Spet pod **Brasovim vodstvom** je zbor zapel 'Oj ti moj dom' in 'Kje prijazne ste višave'. Nato pa pesem 'Oče, mati', katero je mogočno povzela vsa dvorana in s tem sklenila spominsko proslavo.

V Slovenski dvorani je bila potem, prav tako na odru, **sv. maša,** ki jo je imel dir. **Anton Orehar**, med njo pa je pel **mešani zbor Slov.pevskega zbora Gallus** pod vodstvom **dr. Julija Savellija**. V kratki pridigi je dir. Orehar orisal svetopisemsko Judito in potem govoril o vlogi slovenske žene od majniške deklaracije leta 1917 dalje. Po maši so vsi navzoči duhovniki skupno zmolili **Reši me.**

Navzoči so prejeli tudi poseben spored, natisnjen v tiskarni Vilko v obliki knjižice, ki ima na naslovni strani **Makekov lesorez** in prikazuje po Sloveniji raztresene grobove.

1.4. Dvajseta obletnica narodne tragedije

"OBSOJEN SEM BIL"

***OBLETNICO VETRINJSKE ŽALOIGRE*, leta 1965, so Slovenci v Argentini obhajali že osemnajstič.** Tokrat so imeli štiri dneve, posvečene spominu resnično za domovino umrlih.

Dne 13.5.1965(19 2) je SS prinesla članek pod naslovom **"Junij - mesec spomina in zahvale"**. Piše, da po dvajsetih letih marsikomu že bledijo spomini na tiste dni. Pravi tudi: "Ne bi bilo prav, da bi spominske proslave prirejali vedno stisnjeni samo v ozki krog svoje skupnosti.(..) je potrebno, da svoje ideje izpovemo tudi pred svetom in da se pred javnostjo poklonimo spominu tolikih žrtev (..) **Obenem s tem spolnjujemo eno izmed nalog emigracije, predstavljati svoj narod pred svetom.** "Tisti, ki hočejo danes državno skupnost uradno predstavljati, niso narodovi zastopniki, ampak predstavniki njegovih zatiralcev."

"Zato je letos program prireditve obrnjen navzven. Združen je z veliko dela, z žrtvami in napori."

Potem poroča, kako bodo najprej obvestili argentinski tisk, za kar bo **28.maja sprejem časnikarjev**, kjer jim bodo predstavili slovenski narod, njegovo zgodovino, kulturo, njegov boj za svobodo, njegove žrtve. Časnikarjem bodo na razpolago izdanja v španščini, ogledali pa si bodo lahko tudi razstavo slovenskega emigrantskega tiska.

Prvo nedeljo v **juniju** se bodo najprej zbrali **pred spomenikom gen. San Martinu**, da se tako poklonijo borcu za svobodo Južne Amerike. **Položili bodo venec, nato** pa **molče odšli** v **stolnico,** kjer bo maša za padle.

Pripravili bodo tudi **spominski letak**, ki naj predstavlja slovenskega svobodnjaka. Ta zna ceniti svobodo, ki jo uživa v tej državi in ji izreka zahvalo, ker ga je sprejela takrat, ko je "velikemu" svetu veljal za izvržek ali pa samo za poceni delovno silo.

Junijske svečanosti (da) se bodo zaključile **18.junija** s **proslavo** v **dvorani** na ulici **Río Bamba 650**. Poleg maše bo velik govorni zbor mladine, kot ga skupnost pozna že iz prireditve Dume, a bo za to pot še močnejši.

Pisec pristavlja: "Za marsikaterega bo udeležba težka, ker mu čas in prostor ne bosta prikladna. Vendar upamo na dobrohotno razumevanje, ker se zaradi argentinskih gostov ne moremo tokrat držati običajev, ki veljajo v naši skupnosti."

Št. 20 SS, 20.5.1965 (1) je objavila uvodnik z naslovom "**Povejmo in dopovejmo**" in s podpisom "M.S." (Miloš Stare?). Primerno se zdi, da ga objavimo skoraj v celoti. Začenja: "Na Koroškem se je začelo". Tam so tudi hoteli nacisti slovenstvo uničiti z "Blitzkrieg-om", a niso uspeli. Toda leta 1940 je padla najmočnejša trdnjava slovenstva, Mohorjeva družba. A s tem še ni bilo zadosti, zato so Nemci sklenili izseliti vseh 45.000 Slovencev. Do aprila 1941 so tako izselili prvih 200 družin v Nemčijo, do konca leta pa še 200! Vsem so dali pol ure časa za pripravo na odhod. V Nemčiji so potem družine razbili: očetje v tovarne, sinovi na fronto, mati z otroki pa kam za delavko na polju. Po nemški zasedbi Slovenije so napolnili Begunje na Gorenjskem, kjer je bilo nad 100 duhovnikov; ostal je na svobodi redko kdo. Prav tako je bilo na Štajerskem: od 470 duhovnikov jih je ostalo na župnijah le 7, politični in javni delavci pa so morali v zapor ali koncentracijska taborišča. Z Gorenjske so odpeljali veliko transportov uglednih in vplivnih Slovencev na Hrvaško ali v Srbijo. Samo iz brežiškega okraja so izselili v Nemčijo 34.000 Slovencev. "Številke pričajo: na Štajerskem ustreljenih 3600 Slovencev, obešenih 217, umorjenih z mučenjem 461, interniranih 8.000, na prisilno delo odpeljanih 21.000, izseljenih 67.000. Na Gorenjskem so iz bégunjskih zaporov ustrelili 821 talcev. Celi letniki so bili mobilizirani in poslani na fronte. Tisoči so padli v Rusiji, na Norveškem, v Franciji, v Afriki..."

Narod pa ni klonil!. "Stisnjenih zob misli na obrambo in upa v svobodo. Le komunisti spremljajo prizore naše tragedije z molkom. Še več! Odobravajo jih. V prvih dneh junija 1941 je ljubljanski komunist na preseljevanje in zapiranje uglednih Slovencev na Gorenjskem dejal: 'Prav je, da to delajo, vsaj nam ne bo treba.' Tedaj ga nismo razumeli. 22.junija 1941 je Hitler udaril Stalina. Slovenski komunisti so takoj sledili klicu: V boj za sovjete - in začeli so revolucijo. Revolucijo pod okupatorjem. Napovedali so boj na življenje in smrt nekomunističnim Slovencem. Razpeli so vešala in kmalu se je razlegal njih bojni krik: Naš bog so rop, požig, umor. Slovenski komunist je začel delati tako kot nemški nacist. Fašističnemu okupatorju je revolucija šla v račun. Komunisti so z njo dosegli, da je pozornost proti okupatorju stopila na drugo mesto. Kljub temu so fašisti ljubljansko pokrajino spremenili v vojno taborišče (..) Na vsakega moškega prebivalca sta prišla dva ali trije oboroženi miličniki ali vojaki. Komunisti so izvajali revolucijo in pobijali Slovence ter zažigali slovenske domove. Fašisti so pobijali Slovence, zažigali slovenske vasi in odvažali Slovence v taborišča - komunisti in fašisti so priklicali protirevolucijo.(..) Tragedija se bliža koncu: Pot čez Ljubelj. Vetrinje. Razorožitev, prevara, vrnitev. (..) Kaj bi rekel svetovni tisk, če bi kdo dal v nekaj tednih pobiti 480.000 Italijanov ali 450.000 Francozov? Kaj če bi kdo dal umoriti 1 milijon 700 tisoč Amerikancev, 500.000 Angležev ali 200.000 Argentincev? V razmerju s številom prebivalstva je to prav toliko kakor 12.000 Slovencev.

Povejmo in dopovejmo svetu, da imajo narodi Jugoslavije tudi pravico do svobode in da so tisti, ki so pomorili 12.000 slovenskih mož in fantov, prav tako zločinci, kakor tisti, ki so morili po nacističnih taboriščih."

Na 2. strani iste številke SS je članek o "**Slovesnem zaključku spominskih svečanosti**". Novosti so: objavlja, da bo tiskovna konferenca v City Hotelu; da bo mašo v stolnici imel buenosaireški škof kardinal Antonio Caggiano; da bo na proslavi nastopil doslej najbolj številni govorniški zbor fantov in deklet, okrog 180; da bo ob tej priložnosti tudi odkritje in blagoslovitev spomenika za padle borce, ki bo stal v slovenskem središču, v Slovenski hiši. Da je delo akad.kiparja Franceta Ahčina. Na steni obloženi z

marmorjem bo velik bronast relief, pod njim pa bodo posvetilne besede padlim junakom v slovenskem in španskem jeziku. SS piše, da je besedilo sestavil dr. Tine Debeljak. (Nekatere priče zatrjujejo, da je besedilo sestavil Ruda Jurčec. Zdaj, kaže, je popolnoma jasno, da je besedilo sicer Debeljakovo, a ne v skladu z njegovimi željami. Za dokaz navajamo iz Debeljakove zapuščine - tipkan tekst ima njegove lastnoročne poprave - sledeče: "Prav tako kot z gledališčem, je bilo tudi z napisom na spomeniku v Slovenski hiši. Napis je bil naročen meni. Ne vem, koliko osnutkov sem napravil, da bi zadostil "navodilom", da ni treba nikjer imenovati besede "protikomunist". Naj bo napisano, zakaj so se borili, ne proti čemu. Tako je nastal današnji napis, ki nikjer ne omenja protikomunističnih borcev, niti v podpisu ustanove, ki ga je postavila (Zveza protikomunističnih borcev), temveč: 'Svobodni Slovenci v emigraciji'. Pač pa sestavljavec kasteljanskega besedila (neki kubanski pesnik) je iz lastne potrebe, ne po pobudi ZS, vstavil precej megleno in nerodno besedo: 'so se borili za svobodo, ki je danes v deželah komunizma teptana'. To je vse izrecno protikomunistično imenovanega na spomeniku. Zadnji hip sem hotel vstaviti ta izraz v kamen, pa mi ni uspelo. Zveza protikomunističnih borcev hrani gotovo še v arhivu moj protest proti taki opustitvi. Še na spomeniku tedaj ta izraz ni bil potreben, oziroma je bil naravnost nezaželen."; n.op.). Ureditev celotne stene je v rokah arh. Marjana Eiletza. Prosijo tudi za podporo za kritje stroškov. (V isti št. je na 3. s. tudi kratko vabilo na pomoč za zidanje Slovenske hiše). Na 4. strani je oglas Kult. odseka Našega doma v San Justo, ki vabi na zgodovinsko dramo v treh dejanjih "Konjeniška izvidnica" Františeka Langerja, v spomin na 20-letnico junakov domobrancev. Režija J. Špeh, scena T.Oblak, uprizoritev pa bo na odru župnijske dvorane v San Justo.

SS 27.5.1965 (20) ima že na l. strani spodaj vabilo za 6. junij ob 15.uri na Plaza San Martín, na isti strani pa je uvodnik "**Ob dvajsetletnici**" s podpisom "M.S.". Pravi, da emigracija včasih daje vtis, kot da je nesposobna za večja dela, da je ohromela in razkrojena. "Nesoglasja med posamezniki in skupinami, obtožbe, očitki in drugi pojavi, so večkrat tako hrupni, kakor da bi bili glavni in edini znak naše emigracije." Toda z zadoščenjem ugotavlja pisec, da so negativni pojavi bolj zunanji in obrobni in da "v jedro delavne skupnosti ne segajo". Potem se omeji na Argentino. Pravi, da jih je prišlo semkaj okrog 6.000. Brez sredstev, brez znanja jezika, mnoge družine z nedoraslimi otroki. **Sedaj ima 80% teh družin lastne domove**. Koliko dela in milijonov pesov je vloženega v to! Ta skupnost je zgradila **osem Krajevnih domov in še osrednjo Slovensko hišo. Preko sto knjižnih izdanj je poslala ta skupina v svet.** Spet: koliko dela in kakšna milijonska vrednost! **Vzdržujejo se časopisi in občasniki, ki so v ponos vsej slovenski emigraciji. Obstoje najrazličnejša društva, šolski tečaji, pevski zbori, prirejajo se umetniške razstave... Ni ga kulturnega dela, kjer se slovenska skupnost v Argentini ne bi udejstvovala.** "Naše življenje v svobodi je kljub težavam emigrantskega življenja polno lepot in mi imamo jasen cilj pred seboj.(..) V domovini število komunistov, ki ne verjamejo več v odrešilnost komunizma, stalno raste. **Tako gre razvoj v razkrajanju komunizma hitreje kot smo pričakovali.** Prav zato sklenimo ob 20-letnici, da bomo v delu še bolj vztrajni. Naša pot je prava."

Ista št. SS (2) prinaša pod naslovom "**Misli ob slovenski tragediji**" nekak obračun, bilanco, o tem, kar so doma dosegli za tako strahotno ceno. Sledi, da je bila cena previsoka. Na 3.s. je spet vabilo za 6. junij (polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu ob 15^h, ob 16^h pa maša v stolnici). Poudarja, kako da je udeležba pri teh slovesnostih pomembna in da so posebej zaželene številne narodne noše.

Tudi uvodnik 3.6.1965 (2 1) **Bodimo pričevalci**, podpisan "M-n", vztraja na tem, da mora biti drža izseljencev prav taka kot pred dvajsetimi leti. Treba je vztrajati na tem, da bodimo kot pričevalci vedri, trezni in nesebični. **"V dveh desetletjih se še ni izčrpala naša vera. Gledamo pa že, kako se v temeljih maje komunistična. Gradili so jo na krvi, a kri je živa, ker stanovitno spodkopava njihovo bahato zgradbo. Samega sebe prepričujejo in samim sebi ne verjamejo".**

1.Tiskovna konferenca

Na 2.strani prinaša SS **poročilo** o "**Začetku spominskih slavnosti v Argentini** ob 20-letnici slovenske narodne tragedije". Pravi, da je bilo pripravljenih večje število prireditev za to obletnico. In da jih ni organiziralo samo predstavniško društvo Slovencev v Argentini, ampak še druga društva po KD in slovenskih naseljih. Poroča tudi o tiskovni konferenci 28.maja 1965 v City Hotelu, komaj 100 m od Majskega trga. Rezerviran je bil salon v l. nadstropju, kjer so bile na štirih mizah razstavljene vse knjige, revije in ostala izdanja SS, Dušnopastirske pisarne, SKA, Založbe Baraga, Slov. misijonske zveze, Družabne pravde in Slov. planinskega društva. Vabilu ZS se je odzvalo lepo število arg. in tujih časnikarjev, vse radijske postaje in več televizijskih. Zastopani so bili dnevniki "La Prensa", "La Nación", "El Clarín", popoldanski "La Razón", (ki ima polmilijonsko naklado), nemški "Argentinisches Tagesblatt" ter listi "Cronista Comercial", "Boletín de la Bolsa de Comercio" pa reviji "Esquiú" in

"Confirmado". Od poročevalskih družb so bile navzoče Associated Press, Deutsche Presse Agentur, Telam, Telpress, Argenpress, televizijska postaja 7 in radijske postaje kot Splendid in druge. Navzoč je bil tudi zastopnik irskega dnevnika "The Southern Cross" itd.

Povabljene goste je pozdravil "z lepim nagovorom" predsednik ZS **Božo Fink**. V zgoščeni obliki je podal slovensko zgodovino in prikazal slovensko skupnost v Argentini. Nato so si časnikarji ogledali tiskovno razstavo in se niso mogli načuditi kulturnemu bogastvu, ki jim je bilo prikazano, predvsem lepoti v opremi knjig. Zanimanje je vzbujal tudi lepak v štirih barvah s slovenskim fantom, ki iz dna nesreče, v katero ga je pahnil komunistični zločinec, zre in se usmerja v svobodo v kompoziciji argentinskih in slovenskih narodnih barv, z vijoličastim in rjavkastim ozadjem in z naslednjim napisom: **"Los eslovenos libres a los 20 años de exilio agradecen a la noble Nación Argentina su comprensión y hospitalidad".** (Svobodni Slovenci se ob 20-letnici zdomstva zahvaljujejo plemenitemu argentinskemu narodu za razumevanje in gostoljubnost.) Časnikarji so potem več ur prebili ob dobri pogostitvi in v prijateljskem razgovoru. Za konec si je vsak odnesel za spomin brošuro **"Hace 14OO años... hace 20 años - Eslovenia, otra nación sin libertad"**, katero je spisal prof. A. Geržinič.

Argentinski tisk je vidno pričel posvečati večjo pozornost spominskim prireditvam, ki jih svobodni Slovenci pripravljajo za 20. obletnico vetrinjske žaloigre. Že teden prej so o tem pisali dnevniki EL Clarín, Freie Presse in Esquiú. Poročilo o sprejemu arg. časnikarjev pa so objavili La Razón, La Prensa in Argentinisches Tagesblatt. Poročale pa so o tem tudi 4 radijske postaje.

2. Polaganje venca

V naslednji številki SS (10.6.1965 22) so daljša poročila o "Našem narodnem Vernih duš dnevu" na 1. in 2. strani. Na s. 3-4 je članek dr. Tineta Debeljaka "**Po dvajsetih letih**", s štirimi podnaslovi: Nevera v Hitlerjevo zmago in iskanje separatnega miru; Položaj v Sloveniji; Ugibanje o odporu in umiku; Zaključek. (Na 5.s. je članek o petdesetletnici prof. Alojzija Geržiniča!). **Uvodnik** je tokrat napisal **Rudolf Smersu** pod naslovom "**Kdo se je zmotil**?" Gre za odgovor na članek glavnega urednika tržaškega "Novega lista" D.L.(8.4.1965), v katerem ta trdi, da se je slovensko politično in versko vodstvo zmotilo pri svojem medvojnem delovanju, ker ni hotelo sodelovati s komunisti in se podrediti njihovemu vodstvu in da bi moralo sedaj to zmoto priznati in obžalovati. Smersu piše, da bode v oči, kako ta človek pozna samo dva totalitarna režima, nacizem in fašizem, pozablja pa na komunizem. Nič ne ve o pobijanju Slovencev med vojno in po njej; prav tako nič ne ve o tem, kaj se je dogajalo v Sovjetski zvezi in drugod po komunističnem svetu. Smersu zatrjuje, da se mi Slovenci gotovo nismo zmotili.

O drugem dnevu spominskih proslav poroča SS spet pod naslovom "**Naš narodni Vernih duš dan**". Toda tokrat na prvi strani in z velikim naslovom. In **prvič objavlja slike** s spominske proslave, dve na prvi strani in eno na drugi. Popiše najprej polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu. Pravi, da se je že pred napovedano uro zbralo veliko rojakov na Trgu San Martín, "ki je na zelenem griču z mogočnimi drevesi nad pristaniškim delom Buenos Airesa". Rojaki so prišli kljub temu, da so znani elementi raztresali "race", češ da bo vlada prireditev prepovedala zaradi dogodkov v Santo Domingo in tukajšnjih manifestacij s hudimi izgredi levičarjev... da bodo pokale bombe ipd. Toda rojakov je bilo toliko, "kakor jih ob takih priložnostih nobena narodnostna skupnost v Argentini še ni zbrala". Ob določeni uri so ljudje napravili prostor, da so se ob podnožju spomenika lahko zbrali možje, žene, dekleta, fantje in otroci v narodnih nošah, in prav tako slovenski skavti in skavtinje pod vodstvom Marijana Trtnika. "Pogled na pestro sliko, ki so jo ustvarjale slovenske narodne noše, je bil prelep. Zato so fotoreporterji velikih buenosaireških listov ter televizijskih postaj kar naprej filmali ter jemali posnetke".

Seveda so bili tudi predstavniki slovenske organizirane skupnosti. Tako člana NO za Slovenijo Miloš Stare in Rudolf Smersu; slovenska duhovščina z direktorjem msgr. Antonom Oreharjem na čelu; zastopniki doma iz San Martina Leopold Novak, Stanko Marinček in Franc Zorko; Našega doma v San Justu Tone Oblak, Jože Miklič in Pavle Malovrh; Slomškovega doma v Ramos Mejíji Marjan Schiffrer, Janez Brula in Franc Pergar; iz Berazateguija Janez Štrbenc in Ivan Korošec; iz Carapachaya Edvard Škulj in Ivan Žnidar; s Pristave Janez Kralj; iz Slov. vasi v Lanusu Valentin Barle in Janez Lužovec; za Slov. hranilnico Ivan Ašič; za SKA Ruda Jurčec; za SKAS dr. Alojzij Voršič in Stane Žužek; za SKAD Andrej Žužek; za SFZ Jernej Dobovšek; za SDO Majda Tomažin; za DSPB Bogo Pregelj; za DSPB Tabor Ivan Korošec; za Slov. misijonsko zvezo Marijan Loboda; za SPD Robert Petriček. Prav tako so

bili navzoči predstavniki slov. emigrantskih listov, pevskih zborov, gledaliških družin in Rožmanovega zavoda v Adrogućju z rektorjem dr. Francetom Gnidovcem.

Ob tretji uri popoldne so skavti dvignili venec s slovenskim in argentinskim trakom. Na argentinskem je bil napis "**Al Héroe de la Libertad**", na slovenskem pa "**Los Eslovenos Libres**". Za skavti so stopali zastopniki slovenske skupnosti: v sredini **Marija Bajželj**, ki so ji komunisti ubili moža in štiri sinove; ob njej **predsednik ZS Božidar Fink** ter **tajnik NO Miloš Starc**, podpredsednika in tajnik ZS Aleksander **Majhen**, Robert **Petriček** in Vilko **Cuderman**. Pred spomenikom so se ustavili in položili predenj venec. V tem trenutku "je v tišino na trgu udaril slavnostno pretresljiv **poziv k tišini trobentača** iz prve letalske brigade v Palomarju, E. Raúl Torresa." S tem je bil ta del slavnosti končan. Ljudje so se razvrstili v **sprevod** in odšli **po promenadni ulici Florida do stolnice na Majskem trgu**. Nihče jih pri tem ni oviral, čeprav so bile tiste dni javne manifestacije prepovedane zaradi prej povedanega. Vsa Florida in stranske ulice so bile polne lepakov, ki jih je zasnoval arh. Jure Vombergar. Na predvečer pa so z njimi člani Slovenske fantovske zveze (SFZ) pokrili vse važnejše točke glavnega mesta in Velikega Buenos Airesa. Tudi ta lepak je imel isti napis kot venec gen. San Martinu.

Drugi del slovesnosti je bila **koncelebrirana maša v stolnici**. Slovenci so cerkev napolnili do zadnjega kotička. Namesto obolelega kard. Caggiana je daroval sv. mašo **pomožni škof msgr. Ernesto Segura**. V stolnico je prišel v slovesnem sprevodu, v katerem so bili kardinalov osebni tajnik **Jože Guštin** in **slovenski duhovniki, bogoslovci** ter **strežniki**. Somaševali so msgr. Anton Orehar, duh. svétnik Alojzij Košmerlj, rektor dr. France Gnidovec, spiritual Rožmanovega zavoda dr. Filip Žakelj, vikar iz Slov. vasi Janez Petek CM, duhovnik vojaške bolnice v Campo de Mayo dr. Mirko Gogala, župnik Gregor Mali, dr. Alojzij Starc, Jure Rode in Janez Grilc, izseljenski duhovnik v Venezueli. Škof Segura je imel lepo pridigo. Govoril je o obletnici, ki se je Slovenci spominjajo in o tem, kako imajo mnogo skupnega, predvsem katoliško vero. Potem je rekel:

> **"Gojite in ohranite svoj jezik, svojo pesem, svoje šege in navade. Tako boste ostali zvesti svojemu narodu, obenem pa boste bogatili svojo novo domovino z vrednotami, ki ustvarjajo veličino Argentine, ki je postala tudi že prava domovina vaših otrok. Za ta dragocen doprinos vam bo Argentina hvaležna."**

Rekel je, da se tudi Argentina čuti hvaležno do slovenske skupnosti, kajti s tisočerimi Slovenci so prišli tudi mnogi duhovniki, katere Argentina zelo potrebuje, ki uspešno delujejo med Argentinci in ki so argentinski Cerkvi v čast. Potem je omenil, kako so se Slovenci med drugo svetovno vojno junaško borili za svobodo, in kako so za ohranitev te svobode zapustili domovino.

> **"Slovenci ste zgled svobodnemu svetu,(..) kako hitro pozablja zahodni in krščanski svet na svoje najzvestejše prijatelje. Ste pa obenem tudi svarilo vsemu zahodu, da se tragedija, ki je prišla nad vas in nad vaš narod, vsak trenutek lahko ponovi v še hujši obliki tudi v Ameriki. Zgled za to sta nam Kuba in Dominikanska republika..."**

Direktor Orehar se je v imenu vseh zahvalil škofu Seguri "kar izpred oltarja". Potem so skupaj zmolili pogrebne molitve za vse žrtve, **Gallus** pa je zapel "**Reši me**" v Mavovi kompoziciji. Prav tako je Gallus pel med mašo in po njej. Slovesnost "je zaključila mogočna zahvalna pesem Bogu za vse mučence slovenskega naroda. Pesem je pelo **blizu 2000 slovenskih rojakov**."

SS končuje poročilo s povabilom na Spominsko proslavo za naslednjo nedeljo in podaja kratek spored. Na isti strani je tudi daljši opis odrske balade "**Obsojen sem bil**", s katero bo čez 150 fantov in deklet 18. t.m. "izpovedalo svetu, da je vera v našo pravdo v nas živa". "Vodilna misel novega dela je

prikazati silnice naše narodne tragedije pred dvajsetimi leti, pokazati svetu krivico (..) Delo pa hoče pokazati tudi vero v pravilnost naše poti (..) S tem je obenem postavljen spomenik tistim, ki so dali življenje...",

V baladi je prvi igralec **Pričevavec,** ki je bil v revoluciji obsojen, pa se je rešil iz groba. Njegova naloga je, da zakriči svetu, kaj se je takrat pri nas dogajalo. Njegova osebna tragika je tragika vsakogar izmed nas. **Moški in ženski zbor** sta vključena kot igravec, istoveten s pričevavcem, ne le kot "barvna kulisa". Je narod v majhnem, ki je prišel med kolesja časov in sil in se rešuje iz njih, reši pa le vero v absolutne vrednote, ker je skoro vse drugo izgubil. Konflikt nastaja z **zborom volkov**, ki prihajajo v ovčjih oblačilih. Kot soigravec nastopa tudi **plesni zbor**, ki pa ima v različnih podobah različno vlogo, kar tudi izraža v kretnjah.

Besedilo odrske balade ni vse izvirno. Avtorja **Nikolaj Jeločnik** in **Branko Rozman** sta prevzela **Župančičeva besedila**, ne le ker vsebinsko povsem ustrezajo, ampak predvsem zaradi oblikovne plati: ozračje (veselo, turobno, slovesno) in onomatopoetičnost verzov. Ostalo besedilo je izvirno in spisano v prostem verzu. Ker je prireditev namenjena tudi argentinskim gostom, bo **besedilo Pričevavca** podano v **španščini (Frido Beznik), zborovsko** pa v **slovenščini**. Delo ima **osem podob**, od katerih je vsaka zase celota: Preludij in Requiem, Zemlja sonca in pesmi, Vojna, Volkovi, Mrlič v luni, Odpor, Obsojen sem bil, Vstajenje. **Glasbeni motivi**, ki spremljajo balado, so različni: gregorijanski koral v Requiemu, ki se meša z zvonjenjem in ponarodelo "Gozdič je že zelen"; težko vzdušje v 'Vojni'; plesni ritem v 'Zemlji sonca in pesmi'; baladnost v 'Mrliču'; domobranski motiv v 'Mrliču'; votli glasovi v 'Obsojen sem bil'; motiv iz Haydnove 'Zahvalne' in koralni 'Aleluja' v Vstajenju. **Plesni zbor** izvaja docela določeno koreografijo; npr., v 2. podobi pripleše na oder po ritmu govornega zbora Batjuška. **Govorni zbor in zbor volkov prehajata** med govorjenjem **skoro** v **petje**. "Morda bi kar lahko govorili o **kompoziciji govora**, ki je prav tako kot celotna režija Jeločnikovo delo. Režija je to pot epično-dramatična, da delo zaživi res kot balada." Glavno vlogo Pričevavca da bo igral **Frido Beznik**, govorni zbor **člani SFZ** in **članice SDO**, zbor volkov **gojenci Rožmanovega zavoda** v Adrogué-ju. **Plese** bo izvajala **Folklorna skupina iz San Justa**. **Spremne skladbe "za dva klavirja"** (sic!) bosta igrala **prof. Alojzij Geržinič** in **pianistka Irena Lesar**. **Na piščali**, ki bodo spremljale gibanje plesnega zbora, bodo igrali **gojenci glasbene šole Borisa Pavšerja iz San Martina**.

Dopisnik pripominja, da bo zanimivost odrskega dela ne le v velikem številu igravcev, ampak tudi v tem, da je najstarejši igravec imel komaj štiri leta, ko so begunci morali zapustiti dom, in da ima 80 % igravcev neposredne vezi s pobitimi med revolucijo ali po njej. Prav tako piše, da bo predstava razumljiva Slovencem, ker večina njih toliko zna špansko, da bo razumela Pričevavca; bo pa razumljiva tudi za špansko govoreče. "Ker bo obenem predstava res kvalitetna, je treba vse storiti, da veliko dvorano kolegija napolnimo do zadnjega kotička predvsem z domačini".
(Na 4.strani je večje povabilo na proslavo v dvorani zavoda La Salle v petek 18.6.1965, na cesti Río Bamba 650; pa tudi na odkritje spomenika v Slov. hiši v nedeljo 27.6. ob 15, pred mašo za padle.)

3. Spominska slavnost

Pomembna sta uvodnika SS 17.6. (24 1) "**Naše narodne vrednote**" in 24.6. (25 1) "**Naša versko-moralna sila**", oba podpisana "Kk."(Jože Košiček?). V prvem pravi, da so po mnogih težavah zadnja leta "še kar dobro preživeli"; da tako pravijo "naši sosedje", ki občudujejo slovensko zavest in vsestranski napredek. Potem se vpraša: Kaj je bil vzrok temu? In si odgovarja: "Ostali smo zvesti narodu." Opozarja pa na to, da je treba računati s tem, "da bo naš živelj v tujem svetu utonil. Zakon narave je tak. V vnukih in pravnukih bo zamirala slovenska beseda in prišel bo čas, ko bodo potomci o svojih prednikih rekali, da so pred davnimi leti prišli tam nekje iz Evrope. Od doma, od šole, od naših društev in zlasti od čuta za skupnost je odvisno, kako daleč v bodočnost bomo mogli poriniti ta datum. Še več, **od vseh teh dejavnikov je odvisno, če se bodo naši bodoči rodovi, če ne že po govorici, pa vsaj po srcu zavedali, da so Slovenci. Poglejmo n.pr. Irce: pet rodov že žive izven domovine, nihče ne zna več "gaelščine", pa jim recite, da niso več Irci, če si upate? Isto je s Švicarji in Nemci".** - Drugi uvodnik kaže na to, kako je bila povojna emigracija na boljšem, ker jo je spremljalo ne le občasno in ne tako uspešno delovanje Rafaelove družbe, temveč zato ker so šli v tujino z zavestjo poslanstva, zaradi svoje vere in svobode, in spremljani z mnogimi izobraženci ter duhovniki.

Dne 12.6. (24 2) SS poroča tudi o slov. spominskem dnevu v Clevelandu in spominskem večeru v Ramos Mejíji. Ostali del lista je v glavnem posvečen 60-letnici Miloša Stareta. Na 4. strani je vabilo na odkritje in in blagoslovitev spomenika padlim junakom 27.6. ob 15^h v Slov. hiši. Naslednja številka pa je

na 3.strani prinesla **poročilo** o **Spominski slavnosti za slovenske žrtve v Buenos Airesu**. (Druga stran je vsa posvečena pravkar umrlemu msgr. Janezu Hladniku.)

Dopisnik poroča, da je bilo v dvorani nad 1500 ljudi, čeravno je bila proslava na delovni dan in ob devetih zvečer. Med udeleženci je bilo veliko argentinskih gostov: cerkveni dostojanstveniki, visoki častniki, univezitetni profesorji, člani višjih sodišč, ravnatelji važnih podjetij, predstavniki arg. krščanske demokracije in drugih političnih strank. Seveda so bili prisotni zastopniki vse slovenske organizirane skupnosti v Argentini.

Slovesnost se je začela točno ob napovedani uri z argentinsko in slovensko narodno himno. Sledil je govor **predsednika ZS Božota Finka.** "V življenju človeka in narodov morda ni večjega zadoščenja mimo občutka, da uživaš tudi prijateljstva drugih. Ta večer doživljamo Slovenci (..) opravičenje svojega hrepenenja po čim tesnejših prijateljskih vezeh." Po teh začetnih besedah je govornik prosil za dovoljenje, da na kratko razodene slovensko bolečino in upanje. To je tudi storil v sicer kratkih, a jedrnatih besedah. Zahvalil se je Argentincem za svobodo, ki jo uživajo Slovenci v Argentini, a "medtem ko živimo v ugodju svobode, pa ne moremo zadušiti klica svoje vesti. Dolžni smo izpričevati preteklost in sedanjost svojega naroda, biti žive priče strašnih posledic, ki jih je povzročila zmota komunističnega nauka. Sleherno slovensko srce je spomenik bratom (..) Prav tako tudi ne moremo pozabiti na tiste, ki jih tlači komunistična peta, kar enako grozi vsemu svetu." - Po tem delu govora, ki ga je B. Fink govoril v španščini, je nadaljeval v materinem jeziku. - Omenil je, da obhajajo spomin padlih na drugačen način kot so ga bili dozdaj navajeni. "Pred zunanjim svetom smo razkrili telesne in duhovne rane, ki so bile zadane našemu narodu pred dvajsetimi in več leti, pa še niso zaceljene. A kaj naj ob spominu v dvajsetem letu in v teh okoliščinah sebi povemo? Dve misli naj nam napolnjujeta duha: **ponos in zaupanje**." Potem je razvil te misli, nato pa končal: "S ponosom in vero v bodočnost glejmo svetu v oči. Bolečina nas je okrepila in iz nje brsti ljubezen; ta pa nas nagiba, da nadaljujemo borbo, duhovno borbo za svoj narod in za vse človeštvo."

Občinstvo je nagradilo Finka z živahnim odobravanjem. Potem je stopil na oder **dr. Francisco Guido**, odvetnik, znan predvsem po svojem delovanju v argentinski moški Katoliški akciji. Povedal je,da je vesel, ker je med Slovenci, ki ljubijo svobodo in visoko cenijo duhovne in nravne vrednote, ki so znali svoje trpljenje spremeniti v dejavno ljubezen in razumevanje. Izjavil je, da je slovenska skupnost dragocena pridobitev za Argentino, predvsem zaradi svojega pričevanja o nesreči, ki jo narodu lahko povzroči komunizem.

Potem ko je **Zorko Simčič** prebral pozdravno pismo poslanskega kluba krščanskih demokratov, je sledila odrska balada "**Obsojen sem bil**". Ne bomo ponavljali tega, kar smo o njej že zapisali. Dodati je treba samo, da so sodelovali tudi: **Ciril Markež** v vodstvu predstave; **Andrej Žužek, Lojze Rezelj** in **Jernej Dobovšek** z zvočnimi učinki; **Maks Borštnik** z osvetljavo; vodstvo plesne skupine **Betka Maček**, dirigent godcev na piščali **Boris Pavšer**. "Izvedba je bila lepa, za kar zasluži priznanje požrtvovalna in vztrajna mladina, njihovi starši in režiser." Toda poročevalec tudi dostavlja: "Pri vsem tem pa več kot poldrugo uro trajajoča **odrska prireditev ni bila izraz tega, da so junijske proslave posvečene žrtvam okupacije in revolucije s posebnim poudarkom na 12.000 pomorjenih slovenskih mož in fantov.** Za ta pokol po končani vojni in revoluciji so odgovorni komunisti in nihče drugi. To je največji zločin v slovenski zgodovini. Naredili so ga komunisti. Tudi na sporedu ni bilo vsaj za argentinske goste pojasnjeno v čem obstaja 'slovenska tragedija'. Letos spominska proslava za slovenske žrtve ni bila zaključena z mogočno pesmijo slovenskih protikomunističnih borcev 'Oče, mati...'" (masten tisk naš; n.op.)

SS tudi poroča na isti strani, da je na povabilo poročevalske službe radijske postaje "El Mundo" predsednik ZS imel v četrtek 17.6. ob 17 intervju, ki je trajal 15 minut, in v katerem je odgovarjal na vprašanja o položaju med vojno in okupacijo, o umiku slovenske vojske, o njenem poboju v juniju 1945 in o slovenski skupnosti v Argentini.

Na 3.in 4.strani je posebno **poročilo-kritika** predstave z naslovom **"Jeločnik-Rozman: Obsojen sem bil"**, ki ga podpisuje **Tine Debeljak**. Piše, da Rozman in Jeločnik že nekaj let delujeta skupno, Rozman kot pisec dramatskih tekstov, Jeločnik pa kot režiser. Leta 1964 sta pripravila Župančičevo DUMO, "ki (da) je bila doslej največja tovrstna ustvaritev Nikolaja Jeločnika. S to 'balado' je dosegel še večji uspeh." Debeljak popisuje vsako izmed osmih podob, a se ustavlja bolj pri peti, šesti, sedmi in osmi, kjer nakazuje prepletanje Župančičevih besedil s svetopisemskimi in pokazuje na nekatera vprašljiva besedila oz. podobe. Na besedilu te odrske balade je Jeločnik ustvaril svojo odrsko recitativno plesno podobo. Vzel jo je kot orkestralno nalogo, kjer je Pričevavec solist, ves zbor pa ga spremlja z ubrano recitacijo in gibnim slikanjem prizora. Jeločnik je za zbor uporabil okrog 150 s črnimi haljami ovitih

fantov in deklet ter jih razvrstil v učinkovite skupine, s čemer je napolnil vso odrsko širino. "Mogočna masa črnih postav je s svojimi kretnjami belih rok s črnimi pajčolani v svetlobi žarometov in z menjavajočimi se višinami glasov ilustrirala žalost rekvijema, da je takoj nato z belim belokranjskim kolom in čivkajočimi 'batjuški' prikazala belokranjsko pomlad in radost. V slednjo podobo so uvajale Geržiničeve skladbe, igrane na dva klavirja, zdaj v ubranosti, zdaj v disakordih (..) Zbori so menjavali drže, prostor, gibe, glas in z njimi v eno se je od časa do časa spajal tudi Pričevavec, ki je imel v **Fridu Bezniku** odličnega interpreta in krasnega govornika, tako v kastiljščini kakor v slovenščini. Ta igravec se razvija v našega prvega odrskega umetnika. (..) K razgibanosti je pripomogel plesni zbor folklorne skupine (Mačkova) (..) Posebne omembe je vredna skupina sanmartinske glasbene šole s svireli (Pavšer). Tudi zvočni elementi (..) kakor lučni (..) in sploh vodstvo predstave (..) je bilo v skladu s koreografijo. Akad. slikar Bukovec je opremil oder v žalno prizorišče. Toda glavni slikar je bil Jeločnik sam (..) Gotovo je bil uspeh bolj zasluga režiserja kot pa - teksta. Tekst je namreč statičen.(..) Delo ni drama s konflikti in medsebojnimi trenji (zato sta ga avtorja krstila za 'balado'), temveč je grajeno na eni liniji: pričevavec pripoveduje ter je čutiti premik dejanja samo po grozotnejši **vsebini** novega dogodka..(..) Ta statičnost se je čutila najbolj v srednjem delu, ko bi pričakovali trenja - boja med volkovi in lovci: ni dejanja, so besede, ki govore o dejanju." Debeljak nadaljuje: "Pa tudi sicer me dejanje o odporu ni zadovoljilo po zgodovinski plati. Naš odpor ni bil tako malozavesten, kot je bil prikazan tu. Nikjer ne vidimo zmag nad volkovi, ko so jih zmagoviti domobranci pognali v gozdove in preko mej.(..) Te zmagujoče vojske ni niti v besedah; v teh je čudno opravičevanje, češ saj nismo izdajavci, z nekim priznanjem krivde..in trpko vdanostjo: Bo že Bog razsodil.(..)Tako je tudi ta 'odrska balada' bolj - oratorij (če bi ga primerjali z glasbeno umetnostjo), kot pa "odrska" podoba. Toliko glede teksta. Glede režije bi pa omenil to, kar se mi zdi glavna napaka, da je tujerodec, ki morda ne pozna naše zgodovine ter je navezan le na tolmačenje Pričevavca (..) in na scenografijo, dobil vtis, da so vse naše žrtve, ki jih objokujemo, le zločin - laškega snopa in nacističnega zlomljenega križa. Samo ta dva **emblema naših sovražnikov sta bila poudarjena** (..) O komunistih in njihovih emblemih - niti besede, niti znamenj. Če iz kakršnihkoli razlogov nista spadala srp in kladivo med snop in kljukasti križ, bi se morala najti drugačna rešitev, da se poudari titovska krivda za zločinske pokole, ki zdaj pade - spričo angleške himne - predvsem na Albijonce! Tak vtis dobe drugorodci. In to ni bil namen predstave! Tudi glede himen, ki so spremljale nemški vdor in angleško izdajo, bi ugovarjal, kajti avstrijska himna 'Bog ohrani' ni bila nemška himna, še manj nacistična (ali bi se ne dobila Horst Wessel-ova?), toda slišati bi morali potem tudi Giovinezzo in prav gotovo Internacionalo, da se poudarijo vsi **apokalitični jahači** nad našo zemljo. Sam Kajn še ne označuje komunistov, kajti v njegovem smislu pade ta oznaka na - nas." Debeljak tudi osporava uporabo samo Župančičevega besedila, kar je bilo morda krivo, da ni mogel razviti balade v dramatski konflikt boja in bega; sodi, da bi avtor bil sposoben sam ustvariti nekaj bolj primernega. Zaključuje pa, da je bil kljub vsem pomanjkljivostim letošnji jubilejni spomin **umetniško pomemben dogodek** kot izvirni tekst (Rozman), izvirna uglasbitev uvajanj (Geržinič), odrska kreacija Beznikova in predvsem in najbolj Jeločnikova režija.

Ista št. SS na 6.strani prinaša natančen spored za odkritje spomenika, na 7.s. pa vabilo za udeležbo, kjer bo ob vhodu vsakdo dobil spominski bronasti znak.

4. Odkritje in blagoslov spomenika

Skoro pol strani dolg govor Miloša Stareta obsega članek "**Ob spomeniku**", ki ga je SS prinesla 1.7.1965(26 1), medtem ko sta tretja in četrta stran namenjeni poročilu o "**Odkritju spomenika slovenskim komunističnim žrtvam**". Objavljene so tudi tri, žal, nejasne slike ob odkritju. Poročilo pravi, da je bila v nedeljo 27. junija 1965 v Buenos Airesu "ena najbolj ganljivih slavnosti, kar so jih doslej v tej državi priredili protikomunistični Slovenci v vseh letih izseljenstva žrtvam II. svetovne vojne in komunistične revolucije". Vabilu na odkritje spomenika se je odzvalo toliko rojakov, kot jih dotlej še ni bilo v Slovenski hiši: napolnili so vse dvorišče, vhod v dvorano, bili so v dvorani in v obeh nadstropjih ter na strehi.

Prireditev je začel predsednik Odbora za postavitev spomenika **Bogo Pregelj**. V kratkem govoru je dejal, da se spominjajo tragičnih dni, kot jih slovenski narod prej nikoli še ni doživel. Poklanjajo se žrtvam komunistične revolucije, predvsem 12.000 borcem slovenske narodne vojske. Spomenik so postavili **Združeni protikomunistični borci,** ki so si po božji Dobroti rešili življenje in so to dejstvo sprejeli kot poslanstvo. Napovedal je, da bosta spomenik odkrila v skromno zahvalo materam in očetom padlih junakov **Marija Bajželj** in **Andrej Dolinar**. Pregelj je oba naprosil, naj pristopita k spomeniku, ki

je bil pokrit s slovensko zastavo, pred njim pa je stal zastavonoša slov. protikom. borcev v Argentini **Slavko Urbančič**.

Izbrana dvojica je odgrnila belo-modro-rdeči prapor slovenstva in "pred zbrano slovensko javnostjo se je tedaj pokazal od hvaležnega slovenskega naroda v izseljenstvu slovenskim žrtvam komunističnega nasilja postavljeni spomenik. Na veliki marmorni plošči, ki je postavljena na steni na levi strani dvorišča Slovenske hiše pred vhodom v dvorano in v slovensko kapelo, je zgoraj pritrjena iz brona vlita reliefna plošča v izmeri 90 x 115 cm s štirimi figurami. Nekoliko od srede proti desni je omagujoči Kristus, ki ga na desni podpira žena, na levi pa ob njem žaluje mož, v sredi je vidna v nebo uprta glava angela, ki ima za omenjenimi tremi figurami razprostrti roki kot bi jih hotel objeti in jim pokazati pot navzgor, v nebo. Plošča je delo akad. kiparja **Franceta Ahčina**." Pod ploščo je napis:

SLOVENSKIM BORCEM ZA PRAVO
CENO ČLOVEKA - BLAGOR DOMA -
SVOBODO NARODA - KRŠČANSKO
OMIKO - OVENČANIM V SMRTI
S POROŠTVOM ZMAGE
SPOMIN - HVALEŽNOST - SLAVA.

A LOS HÉROES ESLOVENOS
DEFENSORES DE LOS DERECHOS
DEL HOMBRE Y DE LA CIVILIZACIÓN
CRISTIANA MÁRTIRES GLORIOSOS
SACRIFICADOS EN ARAS DE LA
LIBERTAD HOY HOLLADA EN
EL CRUEL MUNDO QUE VIVE
BAJO LA ÉGIDA COMUNISTA.

POGREZNILI SO V JAMO MOJE
ŽIVLJENJE METALI KAMENJE
NAME TEDAJ GOSPOD SEM
KLICAL TVOJE IME REKEL SI MI
NE BOJ SE - PR JER ŽAL 5-53-8

SLOVENCI V ZDOMSTVU
1965
LOS ESLOVENOS LIBRES

Takoj po odkritju je zadonela najprej argentinska himna, potem pa slovenska "Naprej, zastava Slave". K spomeniku je nato pristopil direktor msgr. **Anton Orehar** ter ga blagoslovil. V govoru je naglašal, da gre za znamenje hvaležnosti slovenskim žrtvam. Naglasil je pomembnost, da je spomenik postavljen pred vhodom v cerkev Brezjanske Matere Božje. Za konec je ugotovil, da so na ta dan prišli ljudje iz različnih krajev in z različnimi mislimi, a z eno samo željo: ohraniti srečo narodu. "Če bi pa kdo hotel kdaj uveljavljati svoje sebične misli, naj pride razmišljat sem pred ta spomenik junakov za skupno blaginjo naroda."

Marija Bajželj in Andrej Dolinar sta pred spomenik položila velik venec rdečih nageljev. Na vencu je na slovenskem traku bil naslednji napis: **"Dokler Sloven bo živ še kak', bo živel Vaš spomin"**. Trobentač 1. letalske brigade g. Torres je v počastitev žrtev odtrobil vabilo k tišini.

Zatem je **Ivan Korošec**, pisatelj in eden prvih slovenskih borcev proti komunistom, prižgal pred spomenikom svečo, msgr. Orehar pa je zmolil očenaš.

Lojze Debevec, slovenski vaški stražar in domobranec, ki je po vrnitvi leta 1945 preživel grozna mučenja ter se rešil iz teharskega taborišča, je imel daljši govor. "Ne v svetu trdega molka, ampak s srci, odprtimi v svobodi, se danes spominjamo smrti naših dragih soborcev, jih slavimo, se veselimo in žalostimo." Rekel je, da gre za izraz hvaležnosti, pa tudi za romanje na prvi skupni grob. Izjavil je, da so prišli k junakom zato, da obnovijo skupni pogovor in da ponovno brez strahu izpovedo vero v vrednote, za katero so bili prisiljeni iti v boj. Potem je rekel, da bo govoril o tem, kar je sam doživel, da bodo novi rodovi lahko spoznali resnično sliko boja. Opisal je domobranska junaštva, potem pa dejal: "Domobranci so šli od zmage do zmage. Vendar je bilo vse to zaman." Nato je pripovedoval svoja doživetja v Teharjah. Npr., kako so kljub porazu vojaki ostali ponosni na to, kar so bili, kar je zbudilo celo spoštovanje nekaterih partizanov. Ali troje slik o kapetanu Icetu, ki je bil videti kot mestni človek, nezmožen dvigniti roko proti človeku, kot da bi samo sanjal o mladosti, ki pa je po strašnem mučenju na vprašanja "Kaj si?" ponosno zmerom odgovarjal: "Domobranski stotnik!" Potem se je Debevec vprašal, kje so zdaj mrtvi

domobranci, in si odgovoril: njihove kosti so razmetane po vseh slovenskih gozdovih in čakajo svojih grobov. "V vsej črnini velikega petka je plapolal le plamen vere v oni svet. Vendar le človek neizmerne vere more v smrtni grozi moliti, odpuščati svojim krvnikom. Vojaki, ki so morda včasih pozabili svojo dolžnost, so tukaj postali ljudje. In prav to je zadnji opomin našim krvnikom." Svoj govor je Debevec nehal s prošnjo in pozivom. Predvsem je želel, da bi bil spomenik vsem, predvsem pa mladini, živ in trajen opomin, da so seme izkrvavelega naroda.

Po Debevčevem govoru je nastala na vsem prostoru popolna tišina. Na vse poslušalce so njegove besede naredile silen vtis.

Naslednji govornik je bil nekdanji jugoslovanski aktivni častnik, med komunistično revolucijo pa poveljnik po njem imenovanega bataljona, **Emil Cof.** Omenjal je, kako so drugi narodi pred dvajsetimi leti pričakali osvobojenje, za Slovenijo pa je tedaj nastopil čas največjega razočaranja in tragedije. "Tujega okupatorja je zamenjal slovenski komunist, ki je že med okupacijo pod krinko osvobodilne borbe začel revolucijo z namenom, da si ob koncu vojne prigrabi oblast, kar se mu je tudi posrečilo. Tako se je začela za slovenski narod doba najhujše sužnosti pod rdečo diktaturo." Potem je opisal stanje leta 1941 in ustanovitev OF šele po nemškem napadu na SZ. Ker je kmalu postalo jasno, kaj se skriva za to krinko, so se začele ustanavljati ilegalne protikomunistične enote, kot npr. štajerski bataljon, potem pa vaške straže in po septembru 1943 jurišni (udarni) bataljoni. Njihov glavni namen je bil zavarovati narod pred neposrednimi komunističnimi napadi in plenjenjem, kakor tudi pred represalijami, ki jih je okupator izvajal nad ljudstvom zaradi komunističnih izzivanj, kot so bile: streljanje talcev, požiganje vasi, odpeljavanje mož, žena in otrok v taborišča, itd. "V kratkem času so ti borci-junaki v drznih pohodih očistili velik del slovenskega ozemlja in preprečili partizanske napade in ropanja." Toda septembra 1943 je prišla italijanska kapitulacija "in tedaj se je pokazalo, kdo se je bratil in sodeloval z okupatorjem. S pomočjo laških vojakov, njihovih topov in tankov so partizani premagali Grčarice in Turjak" (..) Po zgledu sovjetskih pajdašev so potem v kočevskih gozdovih pobili nad tisoč razoroženih in z žico povezanih turjaških in grčariških borcev-junakov."

Nemški okupator ni mogel vzdrževati reda na zasedenem ozemlju, ki je bilo pred 8. septembrom 1943 pod Italijani, kot je bila to njegova dolžnost v skladu s Haaško konvencijo. Zato je moral dovoliti nastanek Slovenskega domobranstva, katerega naloga je bila, da skrbi za varnost in red na ozemlju bivše Ljubljanske pokrajine. V kratkem času se je od preživelih članov vaških straž, četnikov in novih prostovoljcev zbralo okrog 12.000 mož. "Kljub temu, da nam okupator ni zaupal in nam ni dovolil svobodnih akcij, ker je imel s partizani razne dogovore o nenapadanju, smo le v poldrugem letu praktično popolnoma očistili Dolenjsko in Notranjsko, tako da so se partizani zadrževali samo še v obrobnih predelih, od koder so se pred našimi pohodi umikali na Hrvaško ali v Italijo." Nekaj podobnega je bilo na Gorenjskem in Primorskem, delno pa tudi na Štajerskem. **"S slovenskimi partizani so sodelovali tudi nemški in italijanski komunisti,** kar smo mi že tedaj vedeli in kar so sedaj priznale tudi komunistične oblasti doma, ko so novembra in decembra lanskega leta proslavljale dvajsetletnico ustanovitve avstrijske in italijanske partizanske brigade."

Potem je Cof govoril o številnih žrtvah do leta 1945. Povedal je, kako je 3.maja Slovenski narodni odbor skupaj s proglasitvijo narodne države Slovenije kot sestavnega dela demokratične federativne kraljevine Jugoslavije proglasil tudi slovensko domobranstvo, slovenske četnike in druge protikomunistične enote za Slovensko narodno vojsko. Toda splošni vojaški položaj je primoral to vojsko, da se je umaknila v Avstrijo, ki so jo bili že zasedli Angleži. "Upali smo, da se v kratkem skupaj z zahodnimi zavezniki vrnemo v domovino (..) Toda kruto smo se prevarali. Nismo poznali podrobnosti jaltskega in teheranskega dogovora". Sledila je pripoved o tem, kako je slovenska vojska zaupajoč v Angleže odlagala orožje, kako so ti potem začeli vračati najprej srbske prostovoljce (24.maja) in kako so od 27. do 31. maja dnevno odhajali transporti s slovenskimi vojaki. Dne 30. maja se je z gotovostjo potrdila novica, da jih ne vozijo v Italijo, ampak da jih izročajo sovražniku. Zvečer je Cof sklical vse častnike iz svojega polka, jim povedal, kakšno je stanje, in jim svetoval, naj se razdelijo v manjše enote ter se skušajo prebiti v Italijo, po možnosti do Palmanove, kjer je bila zbrana kraljeva jugoslovanska vojska. Toda mnogi so se odločili za vrnitev: "Kamor so šli vsi naši, gremo še mi."

Povedal je tudi o usodi junakov v Sloveniji. Poudaril je, da jih niso pozabili. Ugotovil je, da niti komunizem ni več tako monolitičen niti zahodni svet tako naiven. V tistem trenutku pa da vse navzoče vežeta dve zapovedi: sloga in pričevanje proti komunizmu. Komunizem je izravnal nekatere grobove, kot na Orlovem vrhu na ljubljanskem gradu, drugih pa sploh še ne poznamo. Toda vse to bo nekoč prešlo:"zastonj je bil njihov trud, kajti narod svojih zaščitnikov ni in ne bo pozabil".

Predsednik SFZ **Jernej Dobovšek** se je poklonil junakom v imenu mladine. "Sovražniki so mislili, da nas bodo uničili. Zmotili so se. Od takrat je preteklo 20 let. V tem času je zrastla nova

generacija - mi, slovenska zdomska mladina. Malokateri od mladih je bil rojen še v Sloveniji. A za vso mladino je Slovenija "simbol lepote, dom naših dedov (..) Smo svobodne slovenske krvi, zato ne moremo molčati.(..) Pred spomenikom naših padlih, želimo mi - slovenska mladina -, da bi se združili vsi Slovenci.(..) Zločinov in krivic ne moremo pozabiti, a ne poznamo maščevanja. Naše delo vodi ljubezen do slovenske zemlje. Zato smo trdno prepričani, da bo po slovenskih gorah še odmevala svobodna pesem, da bo naš narod **sam svoj gospodar**."

Za Dobovškom je govoril **Miloš Stare.** Njegova glavna misel je bila osredotočena na dejstvo, da so bili Slovenci v borbi proti nacizmu in fašizmu preizkušeni, kar velja že za dobo pred drugo svetovno vojno. Pokazal je nekaj primerov s Primorske in Koroške. Potem je omenil, kakšno je bilo stanje po zasedbi, kako je prišlo do ustanovitve protikomunističnih enot in kakšno je bilo njihovo mišljenje, pa tudi, kako jim zaradi tega Nemci niso zaupali. Poudaril je rekoč:

"Če vas bo kdo v svetu vprašal, kdo se je pri nas boril proti fašizmu in nacizmu, mu povejte resnico: Vse slovensko ljudstvo razen komunistov!"

Slovesnost odkritja in blagoslovitve spomenika je zaključil **Bogo Pregelj**. Zahvalil se je za številno udeležbo, predvsem pa tistim, ki so tvarno in moralno podprli zadevo. Med njimi je omenil **Franceta Ahčina** za osnutek spomenika, **arh. Marijana Eiletza** za ureditev prostora, **Vinka Aljančiča** za brezplačno izdelavo znaka, **Janeza Jereba** in **Franceta Lobnika** za brezplačna zidarska dela, **Ivana Bukovca** za polaganje črk na ploščo, in vse druge, ki so pomagali, kot npr. **Janeza Zorca in Žerovnika ml.** Posebna zahvala je veljala dir. **msgr. Oreharju**, ki je budno spremljal delo pri spomeniku. Za konec je dejal:

"Ta spomenik, ki bo odslej naprej krasil Slovensko hišo, bo sedanjemu in bodočim slovenskim rodovom priča o borbi slovenskega naroda za svojo svobodo."

Prireditev se je nehala s pesmijo "**Oče, mati...**", ki jo je pela vsa zbrana množica.

Takoj potem je dir. msgr. Orehar daroval **sv. mašo za vse žrtve**. Vse ljudstvo je prepevalo nabožne pesmi. Med pridigo je dir. Orehar povzel nekatere misli iz govorov ob blagoslovitvi. Nato je poudaril nujnost ljubezni do vseh ljudi, kar vključuje tudi odpuščanje, ne pomeni pa popuščanja v načelih, za katere so padli počaščeni junaki.[4bis]

1.5. Za javnost skromnejši izrazi

"PRIPRAVLJENI SMO RAJŠI UMRETI"

Leta 1966 je v SS šele 26.5.(21 4) objavljeno vabilo na Spominsko proslavo. To je do neke mere razumljivo, ker je v maju zmerom poleg drugih prireditev romanje v Luján, tisto leto pa so imeli še 29. maja tudi proslavo vatikanskega vesoljnega zbora. Najavljeni spored je bil naslednji: 5.junija v Slov. hiši ob 16. pred spomenikom položitev venca, žalostinka in spominska beseda; nato v dvorani: sv.maša s cerkvenim nagovorom in počastitev junakov z besedo iz svetega pisma. Režija Frido Beznik, scena Ivan Bukovec.[5)]

Poročilo o proslavi je objavljeno v SS 9.6.(23 2) na skoro celi strani, spet pod istim naslovom: **Slovenskih Vernih duš dan**. Slovesnost je imela štiri dele.

[4bis] Znova pripominjamo, da je bil dopolnilni vir za poročila o Spominskih proslavah tednik Svobodna Slovenija, ker v zapisnikih sej in OZ ZS ni podrobnih opisov. S tem se seveda izpostavljamo v nevarnost, da bi se v zapis vrinilo kako preveč osebno gledanje dopisnikov ali tedanjega lastnika SS. Kaže, kot da bi za to jubilejno proslavo ZS imela manjšo odgovornost kot druga leta, ker jo časopisna poročila skoro ne omenjajo, vendar ni bilo tako; res je pa, da je več sestavin proslave bilo na skrbi drugih organizacij ali posameznikov.

[5)] Uvodnik SS tega dne ima naslov "Ne sodite, da ne boste sojeni". Gre za pismo SS, ki ga je poslal C.J. (Celestin Jelenc?) iz Munro-ja. V njem izraža svoj protest proti obsodbi, ki jo je zaradi Vetrinjske tragedije izrekla zoper NO Zgodovinska komisija Slovenskega državnega gibanja v imenu nekega IV. Poverjeništva za posebne naloge. Obsodbo je podprla s podpisi in pečatom, prej pa je seveda zatrdila, da gre za "nepristranski organ v slovenski javnosti in politiki". Dopisnik pravi, da v svobodi lahko vsakdo po pravici govori ali po krivici obrekuje, natolcuje ali obtožuje. "**Nikomur pa ni dana pravica, da bi nad drugim, bodisi poedincem ali skupnostjo, izrekal sodbo.**" Piše, da gre za demagoško ravnanje. In da bo o sodbah in obsodbah mogoče govoriti v popolnoma drugačnih okoliščinah.

1. Izročitev spomenika v varstvo Slovenski hiši.

Predstavnik Društva slovenskih protikomunističnih borcev **Franc Zorec-Kocelj** je začel svoj nagovor z besedami "Tukaj smo in tukaj počivamo, ker smo izpolnili domovine ukaz." Zatrdil je, da morejo samo Slovenci svetu povedati, kaj se je dogajalo od Mure do Jadrana od leta 1945 dalje. To je zdaj njihovo poslanstvo. Zločina, ki ga je storila KP, ni mogoče izbrisati, zato ta zločin venomer pritiska nanjo "in jo slabi v njenem delu". Danes borci nimajo možnosti, da bi se borili z bajoneti. A njih orožje je dandanašnji dan resnica, red, pravica, pa želja po svobodi. Dejal je tudi, da ZSPB izroča spomenik kot dar vsemu slovenskemu narodu doma in v tujini. Ob spomeniku se bo vsakdo lahko poklonil spominu padlih junakov. Pozval je tiste, ki bodo odslej čuvali spomenik, naj ne dopustijo, da bi ga kdorkoli na kakršenkoli način onečastil.

Za Zorcem je spregovoril dir. msgr. **Anton Orehar,** ki je v kratkih besedah opozoril na misli predgovornika, predvsem na tisto, ki želi, da bi se ob spomeniku vsi spominjali svoje naloge za ohranitev enotnosti in se posvečali delu za dosego idealov, za katere so padli ti junaki.

2. Počastitev žrtev pred spomenikom.

Predsednik ZS **Božo Fink**, podpredsednik in vodja MO **Aleksander Majhen** ter voditeljica Mlad.-športno-vzgojnega odseka **Marjana Marn** so položili velik šopek nageljnov pred spomenik. Pevski zbor **Gallus** pa je zapel pod vodstvom dr. Julija Savellija Gallusovo 'Ecce quomodo moritur iustus'.

Nato je govoril **Božo Fink** rekoč, da je počastitev junakov zadeva pravičnosti. Tako kot so mrtvi že odpustili svojim krvnikom, so tudi preživeli pripravljeni, da krščansko odpuščajo, ne bodo pa dopustili, da bi o storjenih krivicah skupnost ali posamezniki molčali. Obrnil se je na mrtve junake, naj poskrbé, da med zdomci ne bi bilo ne ubežnikov ne izdajalcev in jim zagotové, da bodo še dolgo častili njih spomin in nadaljevali z nedokončanim bojem. "Naši novi rodovi se posvečajo delu za osvoboditev in novo rast. Prešinja jih svež idealizem, ki je bogat izkušenj iz preteklosti, a je zazrt v nova obzorja. To je najlepši dar, ki se vam danes poklanja..."

Po govoru B. Finka je **Gallus** zapel **Tomčevo "Blagor mrtvim"**.

Nato je spregovoril **Jernej Dobovšek, predsednik SFZ**. Govoril je o močni dejavnosti slovenske skupnosti in zatrdil: "Smo Slovenci in tudi najmlajši so Slovenci (..) Nismo ekonomska emigracija". Poudaril je, da so Slovenci svobodoljuben narod in kaj so morali prenesti in še prenašajo. Tej svobodoljubnosti pa se pridružuje še krščansko vrednotenje, ki daje vsemu smer in zadosti sil. Veliko se je že naredilo, da bi svet spregledal, kaj je komunizem, a dosti še manjka. Zato pričevanja o njem še ne bo konec. "Svet bo neprestano poslušal klic nas in našega mladega slovenskega naraščaja. Slišal bo zahteve po svobodi, po pravicah Slovencev. Naša volja je trdna, naše zaupanje v bodočnost veliko. Zato se mi, mladi zdomski Slovenci, izobražujemo, da bomo dobili dostop do najvišjih krogov, ki imajo vpliv v javnem življenju in na pisanje zgodovine." Zaključil je svoj govor z besedami: "Slovenci, združimo se! Združimo se, ne za obračunavanje, ne za maščevanje, ampak za ohranitev in gradnjo slovenstva in Slovenije".

S pesmijo "**Oče, mati**..." se je nehal ta del sporeda.

3. Maša za padle žrtve.

Takoj zatem je daroval v kapeli sv. mašo direktor A. **Orehar**, kateremu sta asistirala župnik Gregor Mali in Jure Rode. Med mašo je pel **Gallus**. V cerkvenem nagovoru se je dir. Orehar oprl na besede: "Blagor čistim v srcu". **Zatrdil je, da more dogodke pred 25 leti razumeti le, kdor ima čisto srce**. Iz te začetne postavke je potem nakazal tri smeri in tri načine potrebnega delovanja: S čistim srcem v zgodovino - v sedanjost - v bodočnost.

Po maši so duhovniki zmolili "**Reši me**".

4. Žalostinka ljudstva

Žalna proslava se je nadaljevala na odru s preludijem "Žalostinka ljudstva". Besede zanj so bile vzete iz sv. pisma. Nastopili so **Frido Beznik** kot kronist, kot mladenič **Janez Zorec,** kot mati sedmerih sinov **Nataša Zajc Smersu,** zbor mladenk pa so sestavljale **Marija Fink, Helena Homovec, Marjana Homovec, Irena Jeločnik, Alenka Jenko, Rezika Marn, Tinka Urbančič, Majda Tomažin in Magda Zupan.** Režijo in koreografijo je vodil Frido **Beznik**, scenografijo je napravil Ivan **Bukovec**, zamisel in dramatizacija pa je bila **Nikolaja Jeločnika.**

Besedilo iz sv. pisma je bilo izbrano in podano tako, da je bila očitna njega smiselna povezava z razmerami in dogodki med vojno in bratomornim pokolom po vojni. Prikazana je bila tako smrt Abela po

bratu Kajnu, kot tudi makabejskih bratov, od katerih je eden dejal nasilniku: "Pripravljeni smo rajši umreti, kakor prekršiti očetne postave".

Vse je bilo podano s pretresljivo doživetostjo, tako da je vsa slovenska tragedija oživela pred občinstvom:

"Smrt nam je prilezla skozi okna,
prišla je v naše palače,
pobrala je otroke s cestà,
s trga mladeniče.

Mrtva trupla ljudi leže
kakor gnoj na polju,
kakor žanjcem snopi,
ki jih nihče ne pobira!"

Po dopisniku je bil nadvse učinkovit zaključek z veličastnim prikazom poveličanja slovenskih žrtev. Sodi tudi, da je odrski preludij na vse naredil silen vtis in da spada med vrhunske slovenske kulturne prireditve. S to predstavo bi lahko stopili pred druge narode in izpričali resnico o slovenski tragediji.

"SVETLOBI BOLEČIN SEM DAROVAN"

Prvo vabilo na spominsko proslavo **leta 1967** je najti v SS od 25.5.(21 4) in sicer za nedeljo **4. junija ob štirih popoldne** v **Slov. hiši**. Prinaša tudi **spored** dogajanja pred spomenikom in v dvorani. Pred spomenikom bo počastitev padlih, spominska beseda Jožeta Pozniča in žalna pesem (Gallus), v cerkvi pa maša z nagovorom msgr. Oreharja. V dvorani pa bo prikazan Balantič-Jeločnikov scenični obred za soliste in zbor **"Svetlobi bolečin sem darovan"**, s scenografijo arh. Marijana Eiletza in v zamisli, režiji in koreografiji Nikolaja Jeločnika. (Poleg drugih prireditev po Domovih, so imeli to leto 28.5. tudi Ehrlichov spominski dan.)

Uvodnik SS 1.6.(22 1) **"Junijski spomini in dialog**, (v razmišljanje nam in njim)", ki ga podpisuje "m- žar"(Marko Kremžar), postavi trditev, da so se v preteklih letih oblastniki doma marsikaj naučili in zato skušajo zboljšati sliko, ki jo ima svet o zdajšnji Jugoslaviji. Nespametno bi bilo soditi stvarnost po časopisnih poročilih, prav tako pa bi bilo nespametno zanikati kakršenkoli razvoj v ustanovah in v miselnosti oblastnikov. Zastavlja pa se vprašanje, kako bo reagirala na ta razvoj emigracija. Ta ima v sedanjem položaju trojno nalogo: **gojiti** živ ideal svobode in družbe, grajene na podlagi krščanskih idealov; **ohranjati** objektiven pogled na obdobje revolucije kot protiutež potvarjanju v domovini; **ustvarjati in upravljati** slovenske duhovne, kulturne in materialne dobrine zunaj slov.ozemlja, to se pravi graditi **SLOVENIJO V SVETU**. Za to emigracija nima neomejenega časa. Sadovi njenega dela "bodo v veliki meri odvisni od tega ali bo slej ko prej mogla najti svojo življenjsko povezavo z narodnim telesom". To pomeni, da "stalno kolebamo" med zvestobo do zgodovinske stvarnosti in lastnega prepričanja po eni strani, po drugi pa do čimprejšne povezave z narodno glavnino. Navidezno edina možna izbira - ali narod ali načela - je past, v katero emigracija ne sme pasti. Slaba usluga narodu bi bila zamolčati resnico ali z molkom prikriti zločin. Pred kakršnokoli povezavo z narodom doma, je potreben razgovor, dialog. A v tak razgovor ni dovoljeno vstopati za kakršnokoli ceno. "Če pride do trenutka, ko bi bil razgovor mogoč, mora biti naš pogoj, da domači oblastniki **nehajo s širjenjem zgodovinske laži ter obsodijo masovni zločin,** ki so ga očetje komunističnega režima v Sloveniji izvršili **po končani revoluciji.**(..) **Prvi pogoj je priznati in vrniti čast političnemu in vojaškemu nasprotniku, vrniti** (nanovo urediti; n.op.) **grobove, sprejeti invalide, priznati narodni in ideološki idealizem pri nasprotniku ter napake pri sebi.** Mi to že desetletja priznavamo, ne da bi odstopili od svojega prepričanja.(..) Potrebujemo narod in narod nas potrebuje. Če se emigraciji steče čas, ne da bi izpolnila svoje poslanstvo, bo to tragično ne le zanjo, marveč za narod kot celoto. Narod bo izgubil edinstveno priložnost, da poveže razpršene sile v nov prepotreben ud: **Slovenijo v svetu, ki naj skupaj s slovenskimi deželami tvori enotno narodno telo: Slovenijo brez mejà..."** (Ista št. SS prinaša na 3.str. vabilo ZS na proslavo s krajšim besedilom, a v bolj obsežnem formatu.)

Polovica druge strani SS 8. junija (23) je namenjena poročilu o **"Slovenskem vernih duš dnevu"**, tokrat z majhnimi črkami. Dopisnik omenja, da se je zbralo "izredno veliko ljudi" pred spomenikom na dvorišču Slov.hiše. Slavnost je začel pevski zbor **Gallus** z Gallusovo **"Ecce quomodo moritur iustus"**, medtem ko je **predsednik ZS Božo Fink** v spremstvu podpredsednika Aleksandra Majhna in tajnika Tineta Selana **položil pred spomenik šopek cvetja s slovenskim trakom.**

Na oder je potem stopil **Jože Poznič**, član odbora ZS. Opisal je, kako je zaradi kom.partije narod trpel pod tujci in domačimi revolucionarji. V tej nesreči so se združili možje in fantje, "da dokažejo, da slovenski narod ne mara tujih, za človekovo naravo nesprejemljivih sistemov". Njihov nastop je bil tako

silovit, da je bil notranji sovražnik naroda "praktično uničen". Toda vojno srečo je sprevrgla sila od zunaj. Tretji maj je bil "še zadnji krik naroda po svobodi in samostojnosti". Potem je govoril o nasilni smrti slovenske narodne vojske in opozoril na to, da so šli v smrt z besedo odpuščanja, ne maščevanja; zato "niso odhajali premagani, ampak močnejši kot njihovi ubijalci". Zdomci se zavedajo, da jim je potrebna povezava z narodom v domovini, toda "pri tem odklanjamo posredovanje predstavnikov vladajočega razreda.(..)Take vrste posredništvo bi lahko bilo žaljivo za naš narod, saj vendar ne gre za njegove predstavnike, ampak za zatiralce. Nismo šli po svetu zato, da bi delali škodo svojemu narodu".

Potem je trdno odklonil tiste, ki zagovarjajo "kompromisno" rešitev. Narod doma trpi duhovno in telesno nasilje. Na najvišjih slovenskih znanstvenih ustanovah je še vedno obvezen "znanstveni" marksizem-leninizem. Potem ko so zatrli kmete, zdaj morajo še delavci po svetu za kruhom. **Slovenski jezik je zapostavljen na slovenski zemlji**. Slovenski narod nima svoje države, saj pravi I. člen I. poglavja trenutno veljavne ustave v S.R.Sloveniji, da je SRS "državna socialistična demokratična skupnost ljudstva Slovenije...", torej delovne sile, ki živi na slov. ozemlju, ne pa slov. naroda. V tim. socialistični ureditvi družbe, ki je določena po ustavi, je vsak drugačen red nezakonit. "V brezrazredni družbi imamo zdaj le še dva razreda: (..) privilegiranega in izkoriščanega. Tudi najmlajši med nami bodo razumeli, da za take pridobitve ni bilo vredno žrtvovati niti enega samega Slovenca".

Po končanem govoru je vse občinstvo zapelo "**Oče, mati**".

Sledila je **maša**, ki jo je daroval msgr. Anton Orehar. Osrednja misel njegove pridige je bila hvaležnost do padlih žrtev.

V dvorani se je razvil drugi del spominske prireditve s sceničnim obredom za soliste in zbor na verze Franceta Balantiča pod naslovom "**Svetlobi bolečin sem darovan**". Zgornji opis tega dela je treba dopolniti še s poročilom, da so obred **odigrale Pavči Eiletz, Marjeta Smersu, Nataša Zajc Smersu, Marija Fink, Helena Homovec, Helena Jeločnik, Irena Jeločnik, Marta Bedenčič Jeločnik, Polona Osterc, Snežna Osterc** in **Tinka Urbančič**. **Sceno in obleke** je zamislil **arh. Marijan Eiletz, izdelal** pa jih je **Frido Beznik**, ki je tudi zamislil in vodil svetlobne učinke. Zvok in posnetke na trak so oskrbeli **Ljubo Berlot, Jernej Dobovšek** in **Jure Rode**. Luči sta imela na skrbi **Janez Kačar** in **Franci Willempart**. Vse delo je zamislil in režijsko pripravil **Nikolaj Jeločnik**.

"Solisti in zbor so z globokim doživetjem prikazali 'muko in smrt pesnika, ki je onemel v drči dni' z njegovimi lastnimi besedami, ki so dobivale še poseben poudarek z odgovarjajočo primerno glasbeno in svetlobno spremljavo." Poročilo se konča z ugotovitvijo, da je Balantič, ki je bil sam žrtev komunističnega zločina kot "goreča pojoča slovenska bakla", "po Jeločnikovi zamisli in izvedbi tako veličastno poveličal svoje padle soborce in vse ostale slovenske žrtve kot še nihče doslej". Spominsko proslavo pred spomenikom v Slov. hiši je snemala televizijska postaja 7, poročali pa so o njej tudi buenosaireški časopisi.

"JUNAKOM V SLAVO - NAM V POTRJENJE"

Leta 1968 je SS 23.5(21 4) objavila vabilo ZS na Spominsko proslavo "**Junakom v slavo - nam v potrjenje**", ki da bo 2.junija v Slov. hiši pred spomenikom in v dvorani (maša), 1. junija na večer pred tem pa bo Gledališki odsek SKA priredil in izvedel Sofoklejevo tragedijo **Antigono**.

Dne 30.5.10 (22 1) je SS prinesla uvodnik "**Ob spominu na slovenske žrtve**", kjer pravi: "Medtem ko novi slovenski rod doma že išče krivce za junijske zločine leta 1945, ki so jih zagrešili komunisti, nosilci komunističnega sistema s Kardeljem in drugimi na čelu ne kažejo nobenih znakov, da bi se bili kaj naučili iz zgodovine. Trmasto vztrajajo še naprej pri zagovarjanju svojih zločinov.(..)Tako netijo še naprej med slovenskim ljudstvom sovraštvo ter poglabljajo prepad ter razklanost. Ob takem stanju pa noben narod ne more napredovati..." Potem piše, kako vse drugače postopajo modri ljudje po svetu. Če jih kdaj zadene, da pride do političnega obračunavanja z orožjem, po zmagi ene strani nad drugo navadno objavijo, "da v končanem boju ni ne zmagovalcev ne premagancev". Doma komunisti sebe še kar naprej proglašajo za zmagovalce, "čeprav ves svet ve, da jim je bila oblast naravnost podarjena, ker so do nje prišli samo po zaslugi rdeče sovjetske armade ter po zaslepljenosti zahodnih zaveznikov". Toda čas je pravičen sodnik za vse, za poedince in narode. Slovenski narod ima pravico do lepše bodočnosti po božjih in posvetnih postavah, toda pot do nje gre preko ljubezni, ne pa v sovraštvu in poveličevanju zločinov. "Pot do lepše bodočnosti slovenskega naroda pa vodi samo preko grobov slovenskih žrtev". - Na 4. str. prinaša ista št. SS vabilo in razširjeni spored za spominsko proslavo, kjer vključuje tudi polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu, na Trgu San Martín v središču mesta, dne 2. junija ob 11 dopoldne.

Naslednja št. SS (6.6.1968 23 1) ima v španščini in slovenščini kratek uvodnik "**V spomin žrtvam komunistične revolucije v Sloveniji**" (Conmemorando las víctimas de la revolución comunista), kjer poroča, da so prejšnji dan Slovenci v Argentini položili venec pred spomenikom gen. San Martinu v počastitev argentinske neodvisnosti, "spominjajoč se slovenske narodne vojske, ki se je borila za isti ideal svobode naroda, ki pa so jo komunisti pomorili z boljševiškimi streli v tilnik in vrgli v podzemska brezna. To je slovenski Katyn, večji od poljskega, pa tudi od ukrajinskega pri Vinici (..)Ta slovenski Katyn pa ima imena Kočevje, Teharje, Hrastnik, Škofja Loka..."

Na 2. str. poroča o "**Slovenskem narodnem vernih duš dnevu**", ki je to leto padel na binkoštno nedeljo. Najlepši uvod v spominsko prireditev je bila **uprizoritev Sofoklejeve tragedije Antigona** v soboto 1. junija. O tej prinaša SS na 3.str. **komentar Marijana Marolta,** ki pravi: "Zunanji povodi za predstavo te igre, ki jo je nekdo nazval 'višek svetovne dramatike', so bili stoletnica Dramatičnega društva v Ljubljani, obletnica Vetrinjske tragedije, pa tudi spomin na Janeza Kačarja, soustvarjalca odra pa dvorane v Slov. hiši, ki je pravkar umrl pri komaj 35 letih. Sofoklejevo dramo so igrali v poslovenitvi Franceta Albrechta." Grškega videza so bile - seveda stilizirane - le ženske vloge, medtem ko so vsi drugi igralci bili v modernejših kostumih. To pestrost je menda terjal zunanji vzgib izhajajoč iz tragike vetrinjskih dogodkov.Pisec ne vidi resničnega dosežka s tako kostumsko zmešnjavo v Antigoni po poltretjem tisočletju njenega obstoja. (Omenja, kako so nekateri nekaj podobnega hoteli narediti z Verdijevo Traviato, celo v Ljubljani, a je niso zmogli za stalno modernizirati. Isto velja za Hamleta v frakih.) Pravi pa, da kostumska različnost v tem primeru ni motila stilne doslednosti, dasi bi bila vsaj za neklasično šolano mladino antična kostumska enotnost priporočljiva. Druga, izrazito režiserjeva domislica je bila podaljšava odra globoko v dvorano. Oder v Slov.hiši ni majhen. V grških teatrih točne meje med odri in avditorijem ni bilo. Nastopajočih je bilo pri Antigoni dosti in so skoraj res terjali povečan oder. "A razen stopničastega dohoda na oder, ob katerem je bil razvrščen ves zbor, so bili igralski dogodki v dvorani samo dohodi in odhodi nastopajočih." Poleg teh "sobotnih specialitet", piše Marolt, bi moral poudariti še vse ostalo delo režiserja, ki ga ni bilo malo. Morda je bila neka hiba v tem, da je kak igralec imel zadosti močen glas na odru, ne pa na prehodu ali celo v dvorani. Treba je šteti v posebno zaslugo režiserju, da je izvežbal ženski zbor in skupino vojakov ter posebno **Marjeto Rožanec**, ker so drugi igralci že precej "vigrani". Antigona **Nataše Smersu** je stvaritev ene najodličnejših igralk v skupnosti. Njena svakinja, **Marjeta Smersu,** "je bila prav tako na mestu" in zborovodkinji, **Marjeti Rožanec**, "ne moremo odreči popolnosti v govoru; bila je kot že stara igralka". Med moškimi je nosil glavno breme tebanski kralj Kreon **Maksa Borštnika**, ki je bil v nekaterih krajih satansko hudoben, dasi je dajal videz pravičnosti, dokler ga razvoj dogodkov ni privedel do kesanja. Vseskozi na mestu je bil stražnik **Cirila Jana**. Kreonov sin Hajmon, ki ga je igral **Maks Nose**, je do zadnjega izdelal svojo vlogo. Vedež Teirezias v igri **Marijana Willemparta** je bil glasnik konca tik pred završkom in je svojo vlogo prepričljivo odigral. **Nikolaj Jeločnik**, ki je igral Sla, je prepričal. Kot zborovodja je nastopil **Frido Beznik**. "Bilo bi potrebno poleg zbora razložiti vlogi (obeh) zborovodij, da bi mogli dosežke tega odličnega igralca pravično oceniti". Zbor ima posebno vlogo v grški dramatiki; nekatera moderna stremljenja v tem se niso uveljavila; zato bi bilo treba posebej obrazložiti vlogo vsakega klasičnega zbora, v tem primeru ženskega. Gotovo je bilo hvalevredno, da so poklicali dekleta iz Morona. Med zborom in statisti so bili tokrat vojaki. Čeprav ne ženski zbor ne vojaki niso vajeni odrskega življenja, so bistveno pripomogli izkušenim igralcem k uspehu Antigone.

V nedeljo dopoldne ob 11^h je bila **slovesnost polaganja venca** pred spomenikom gen. San Martinu. V spremstvu fantov in deklet v narodnih nošah je **zastopstvo ZS** (predsednik Božo Fink, podpredsednik Robert Petriček, član odbora Rudolf Smersu) **položilo venec** z napisom "Al Libertador de América los Eslovenos Libres". Potem so skupaj z zbranim občinstvom počastili Osvoboditeljev spomin "z večminutnim molkom". (Dejansko ceremonial zahteva le 1 minuto!)

Ob štirih popoldne so rojaki, v veliko večjem številu kot dopoldne na trgu, napolnili vse **prostore Slov. hiše**. Ob spomeniku sta vihrali slov. in arg. zastava, na obeh straneh pa so bile prižgane sveče. Zastopniki ZS so za začetek proslave položili **šopek rdečih nageljnov** s slovenskim trakom. Direktor Orehar je zmolil v slovenščini "**Reši me**"; **Gallus** pa je zapel **Tomčevo** "**Jaz sem vstajenje in življenje**". Predsednik Božo **Fink** se je v svojem govoru spominjal dogodkov pred 23 leti in žrtev, ki so jih doprinesli naši možje in fantje. Poudaril je, da "seme, ki je umrlo, poganja v novo rast". Končal je svoj govor z besedami, da je občudovanja vredna požrtvovalnost vojakov, ker pa smisel njihove žrtve še ni minil, zato "teh naših junakov ne prepuščamo zgodovini, marmorju in bronu, ampak jih nosimo s seboj, da ne omahnemo."

Trije fantje iz Adrogué ja (**Polde Malalan**, **Gregor Batagelj** in **Miha Stariha**) so počastili mrtve z globoko **psalmistovo besedo**. **Iz ozadja** dvorišča je zadonela žalostna melodija "**Gozdič je že zelen**", ki jo je zapel Gallus.

Slavnostni govor je imel **Tone Mizerit**, kot predstavnik slovenske svobodne zdomske mladine. Poudaril je, da se v zgodovini vsakega naroda zvrščajo dogodki, ki v zgodovinski perspektivi postanejo pravi mejniki delovanja in presojanja. Potem je opisal tisti vojni čas, ko so tujci požigali in izseljevali, pod bratomornimi streli rdečih krvnikov pa so padali narodni voditelji z vseh področij javnega življenja. Vse vojaške enote, ki so se tem krivicam uprle, so dokazale, da slovenski človek še vedno ljubi svojo zemljo. Potem je govoril o vsakoletnem spominu na žrtve, ki obnavlja "vero v naše delo ob misli na vse, ki so darovali svoja življenja za najvišje ideale slovenskega človeka, za svobodo in krščansko omiko.(..) Demokratični odpor ni nastal le zaradi pokolov in požigov, ampak tudi zato, ker je rajni škof dr. Rožman že takrat 'označil komunizem za največje zlo 20. stoletja in smrt za slovenski narod'". Omenil je, kaj pomeni danes komunistična vlada v Sloveniji; s svojim materialističnim gledanjem povzroča - in to so uradni podatki -, da je v Jugoslaviji od 900.000 spočetij le 400.000 rojstev! "Najhujša leta emigracije so za nami. Sedaj ko stoji večina na ekonomsko trdnih tleh, je že čas, da poudarimo prednost duhovnih dobrin pred tvarnimi." Odtod važnost ideološke vzgoje in zasidranosti svobodnih slovenskih ljudi v krščanski ljubezni in pravici.

Po govoru so vsi navzoči mogočno zapeli "**Oče, mati**".

V veliki dvorani Slov.hiše je bila nato **maša za pokojne** žrtve. Msgr. Anton Orehar, ki je opravil obred, je med pridigo navezal spominsko prireditev na binkoštne dogodke. Pred njimi v treh letih Kristusovega delovanja apostoli niso razumeli njegovega nauka, potem pa, ko jih je bil potrdil v veri, so ga doumeli, oznanjali in potrdili s smrtjo. Tako so postali priče "do kraja zemlje". Dolžnost preživelih je govoriti, pričati o tem, za kar so junaki umrli. Ohraniti je treba vero v vrednost duhovnega v človeku, kar je temelj svobode in pogoj sreče. Tvarno blagostanje, ki smo si ga priborili, nas ne sme zamotiti. "**Govoriti moramo mladim, katerim še tožimo o izgubi domovine, da smo to storili zaradi odpora proti komunizmu, ki grozi tudi njim v izseljenstvu s svojo materialistično miselnostjo, sicer upravičeno oni našega koraka ne bodo razumeli**". Med mašo je prepeval **Gallus**. (Pripomniti je treba, da so po nekaterih KD tedaj že načrtovali svoje letne spominske proslave; npr., leta 1968 Slomškov dom v Ramos Mejíji, ki jo je imel 9.6. ob 18)

"V ROGU LEŽIMO POBITI"

To je bilo geslo za spominsko proslavo **leta 1969.**[6] SS ima 22.5.(21) dve omembi spominskega dneva. Na 2.s. nas spomni, da je 1. junij narodni vernih duš dan, ko se počastijo žrtve okupacije in

---

[6] V tednih pred proslavo je najti v SS troje pomembnih zanimivosti: 1) 15.5. (20 4) je objavljeno "Domobransko vabilo", v katerem domobranci iz Slov. vasi in njihovi gostje iz drugih okrajev 20.4. že **tretjič** vabijo obe bojevniški organizaciji okrog Vestnika in Tabora, da začneta nemudoma in za vsako ceno delo za enotnost in edinost, to se pravi, za eno samo organizacijo. Dne 22.5. (21 4) je Starešinstvo DSPB (Vestnik) odgovorilo, da so bili tako prej, kot so zdaj pripravljeni za razgovore o tem. - 2) 15.5 (20 1) ima SS uvodnik s podpisom Sm.R.(Smersu Rudolf) o "Slovenski obali", v katerem krepko zavrača trditev podpredsednika Hrvaškega nacionalističnega (ustaškega) gibanja v Kanadi Karla Ilinića, ki je v Danici (št.12 1969) zapisal, da so Slovenci dobili 25 km obale s Koprom za plačilo zato, ker so molčali, ko so Hrvate v Jugoslaviji ropali in morili. Smersu zatrjuje, da je ta obala slovenska že tisoč let. Slovenci so tam prišli do Dragonje, kjer še danes govorijo slovensko in častijo Boga slovensko. - 3) Dne 8.5.(19 2) je dopis M.S. (Miloš Stare) "Janžekovič nima prav". Ta je v reviji Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov "Nova pot" (št. 7-9) objavil študijo o Alešu Ušeničniku. Med drugim piše, da mu nepristranski zgodovinar ne sme očitati, če se je Ušeničnik odločil za solidarizem in ne za komunizem, ali da ni razlikoval med komunizmom kot družbenenim redom in komunizmom kot dialektičnim, ateističnim materializmom. Janžekovič priznava, da komunisti sami združujejo oboje, torej "starčku, ki mu bolezen vsak dan kali umski pogled", tega ni mogoče zameriti ali, bolje rečeno, obžalovati. To, kar Janžekovič obžaluje, je, da Ušeničnik ni videl, da je bil nacizem največja nevarnost za slov. narod in vero, "mnogo nevarnejši kakor komunizem". "Ker tega ni uvidel, tudi ni uvidel, da je v takem primeru pomagati v sedlo komunistom manjše zlo, kot pustiti v sedlu naciste". **To je najboljši opis razlike v mišljenju in ravnanju, ki je ločila protikomuniste od komunistov in njihovih pristašev. Za Cerkev (in danes ves svet) je komunizem večje zlo. Obenem pa ni šlo za to, da bi puščali na sedlu naciste, ali pa pomagali na sedlo komunistom, ampak za to, da bi padli s sedla nacisti in ne prišli nanj komunisti!**

revolucije. Na 3.s. pa ZS vabi na spominsko počastitev, ki bo v **nedeljo 1. junija**, in objavlja glavni **spored**. Dne 19.5.(22) je nad naslovom lista med dvema črnima pasovoma napis: "**1. junij - naš narodni vernih duš dan**". Na 2.s. je izvleček iz govora prelata dr. Odarja na Spominski proslavi leta 1952: "Naše trpljenje in naša žrtev nista bila nespametna in odveč.(..) Treba je znati vzdržati do konca."[7] Na 4. strani. iste številke SS spet objavlja vabilo na proslavo.

Spominska počastitev junakov v Buenos Airesu je bil podnaslov običajnega naslova s poročilom o proslavi, ki obsega 3/5 strani (5.6.1969 23 2). Poročilo govori o "množici rojakov" iz vsega Velikega Buenos Airesa in o tem, da so prišli nanjo zastopniki vseh društev.

Polaganje venca je bil prvi del prireditve. Nastala je tišina na dvorišču Slov. hiše, ko je trobenta pozvala k molku. Med tem so predstavniki slovenske skupnosti položili venec pred spomenik. Venec sta nosila dva slovenska mladeniča v uniformah argentinske mornarice in letalstva, ki sta bila tisto leto kot prva izmed sinov novonaseljencev vpoklicana v vojaško službo. (Žal, da niti v zapisnikih ZS niti v SS nista navedeni imeni teh dveh fantov; n.op.) **Gallus** je pod vodstvom **Tineta Selana** zapel žalostinko. Kulturni referent ZS arh. **Jure Vombergar** je z besedo povezoval posamezne točke sporeda. Na govorniški oder je stopil kot slavnostni govornik predsednik ZS **Božo Stariha**. Dejal je, da se leto za letom spominjajo groze vetrinjskih dni, ko je slovenska zemlja sprejemala kri tisočev v svoje naročje. Toda na njihovih grobovih ne gorijo sveče, ni krizantem in ne klečijo matere z rožnim vencem v roki. "Ti grobovi so žive priče", "pekoča vest" oblastnikov. Toda tudi zdomci morajo biti žive priče po vsem svetu. Imajo tudi dolžnost, da to pričevanje ohranijo za svoje potomce. Govoril je o hvaležnosti do padlih borcev; o tem, da je primerno moliti zanje, pa tudi o tem, da so oni pred Bogom priprošnjiki za narod. Opozoril je na dejstvo, da je komunizem še vedno nevarnost za svet; zato se morajo zavedati, da so seme še krvavečega naroda in da je treba vztrajati v boju, ki so ga pobiti borci začeli. Nadaljeval je: "**Trdno verujemo, da bodo nastopili časi, ko bodo Slovenci romali na njihove pozabljene grobove(..) Na mestih, kjer so naši bratje pretakali svojo kri, bodo stala svetišča, kjer bo ves narod častil spomin padih junakov** (..) Do tistega trenutka pa moramo biti mi, zdomski Slovenci, čuvarji teh naših svetih zakladov."

Po besedah B. Stariha je spet zapel **Gallus**, nato pa so vsi odšli v dvorano, kjer je bil na odru postavljen oltar. Mašo so **sodarovali** msgr. **Anton Orehar**, župnik **Matija Lamovšek**, **Janez Petek** CM, **Jože Škerbec** in **Jure Rode**. Direktor msgr. **Orehar** je v **pridigi** poudaril potrebo po medsebojni pomoči; da mrtvi kličejo, naj molijo zanje; da naj ostajajo složni, predvsem v časih, ko komunizem vdira tudi v Južno Ameriko.

Zadnji del prireditve je bila **scenična komemoracija "V Rogu ležimo pobiti".** Pripravil jo je **Nikolaj Jeločnik** na besedilo **Jeremija Kalina** in na ozadje projeciranih podob akad.slikarke **Bare Remec.** Kot **recitatorji** so nastopili **Nataša Smersu**, **Marjeta Rožanec** in **Maks Nose**. Sodelovali so še **Gregor Batagelj**, **Andrej Fink**, **Marko Fink**, **Janez Jelenc** ter **člani** in **članice SKAD**-a, **SFZ** in **SDO**. Celotno predstavo je vodil Maks **Borštnik**, tehnično osebje pa so sestavljali **Ljubo Berlot**, **Jože Dobovšek ml.**, **arh. Jure Vombergar** in **Franci Willempart**. Izvedba je potekala **v okviru Gledališkega odseka SKA in Slov. gledališča v Buenos Airesu**. Prav ta čas pred 20 leti je izšla v Buenos Airesu v

---

[7] Na 3.s. te št. SS je poročilo o dvajsetletnici Vestnika, ki ga je ustanovil svétnik Karol Škulj pod imenom "Šmartinski vestnik" in se je kasneje preimenoval v "Vestnik, glasilo domobrancev in drugih protikomunističnih borcev". Pojasnjujemo, da se je svétnik vedno podpisoval "Karol" in so ga v tistih letih v časopisih tako označevali.

založbi SS "Črna maša" Jeremija Kalina. Besedilo iz te pesnitve je omogočilo navzočim podoživljati tesnobo in grozoto te slovenske tragedije: "Tabor ubitega človeka! Sramoten žig v čelo Evropi! Tenčica črna čez lice Sloveniji!" Kronist piše: "V dušo je rezalo romanje matere, ki je nesla kosti svojega sina, da jih pokoplje v posvečeni zemlji; in pesem 'Pojdem u Rute...' ob prizoru mrtvaških lobanj pobitih domobrancev". Vendar je komemoracija izzvenela v izpoved končne zmage in slave Bogu s "**Te Deum laudamus**".

SS dostavlja, da so udeleženci prejeli **spominski program**, na katerega prednji strani je bil **odtis lesoreza,** delo **akad. slikarice Bare Remec** in posvečen temu prazniku junakov.

1.6. Že 25 let...

"KRI IN KAMEN - PRIČEVANJE ZA JUNIJ"

Prvo vabilo za 25-letnico je bilo objavljeno v SS 7.5.(18 4). Napoveduje prireditve za štiri dni v juniju: **7. junija** v Slov.hiši ob 16^h polaganje venca, maša v dvorani, govor pisatelja Karla Mauserja, scenični prizor v režiji Nikolaja Jeločnika; sodelujejo združeni pevski zbori pod vodstvom J. Omahna. **14. junija** v buenosaireški stolnici maša, nato polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu. **19. junija** v Našem domu v San Justo poslovilna večerja od pisatelja Mauserja. **28. junija** tiskovna konferenca v City Hotel-u. - Naslednja številka (14.5. 4) prinaša kratko vabilo ZS na prvi dve prireditvi. Dne 21.5.(21 4) pa pod naslovom "Naš narodni vernih duš dan" sporoča tudi ime za Jeločnikov prizor, to je, "**Kri in kamen**". Dne 28.5.(21 1) prinaša SS uvodnik z naslovom "**S krvjo pisana zgodovina**". Poudarja, da je prešlo že četrt stoletja, "ko so jim 'zasuta usta'. Toda ne nam! Vse se spreminja, toda so stvari, ki se ne spreminjajo. Časi se spreminjajo in ljudje se spreminjajo v njih, In mi smo ljudje. Toda - v vsem se nismo spremenili. (..) Petindvajset let časa je dolga doba, je pa tudi kratka. (..) Nismo bili pred petindvajsetimi leti večji nasprotniki komunizma, kakor smo danes.(..) Molk, ki plava nad množičnimi grobovi protikomunističnih borcev, je zgovoren molk. Komunisti se tega molka boje.(..) **Zmaga komunističnega brezboštva nad slovenskim narodom je bila Pirova zmaga (..) Kaj je komunistična partija drugega kakor organizacija ustrahovanja in strahu. Kdor se boji, ta je izgubljen. (..) Ker mi se ne bojimo, (..) nam je končna zmaga zagotovljena.**"

VETRINJE 1945

BUENOS AIRES 1970

V isti številki sta na 3. strani **prva dokumenta o izročanju** protikomunističnih borcev, s faksimilom "Ukaz za premik" (v angl.). Na isti strani je ponatis govora škofa Rožmana na spominski akademiji 4. junija 1950 v Clevelandu, Ohio, ZDA, na 4.s. pa govor dr. Miha Kreka na isti prireditvi. Na tej strani je tudi predstavitev in **pozdrav Karlu Mauserju,** ki se je tedaj mudil na obisku v Argentini. Na 6. s. je spet večje vabilo ZS, kjer bolj natančno opiše **Jeločnikovo "odrsko suito"**. Dne 4.6. se **uvodničar** SS(22 1) sprašuje "**Kaj proslavljajo**?" in potem opiše nekatere strahotne "uspehe" komunističnega režima. In vendar: "V takem položaju domači oblastniki praznujejo petindvajset let 'zmage'. Nasmejanih obrazov, pokriti z medaljami 'zaslug' stojijo pred ruševinami svojega raja." Na 2. strani je poročilo o tem, kaj je "**Delo**" ponatisnilo in po svoje "zaokrožilo" o 3. maju. V odgovor na to dopisnik SS poudari samo to, kar je "Delo" prepisalo iz "Slovenskega poročevalca" z dne 9.5.1945: **"Ljubljana pozdravlja... zmagovito Rdečo Armijo... zmagovito Jugoslovansko armijo". "Slovenski komunisti so s tem potrdili črno na belem, da jim je Jugoslavijo in Slovenijo in Ljubljano priborila Stalinova Rdeča Armada. Sami zmage niso bili zmožni doseči. Ker so kolaborirali s Sovjeti, so morali na prvem mestu natisniti pozdrav njihovi rdeči vojski".** Toda pri zadnjih košarkarskih mednarodnih tekmah je 8.000 mladih Ljubljančanov "divje vzklikalo Amerikancem proti sovjetskemu moštvu." Na 3. strani ZS objavlja "**potek proslav**" in napoveduje, da bodo **reditelji** imeli **slovenske trakove na rokavih** in da bo **glavni reditelj Janez Jelenc**. Prav tam tudi "K.K." (Jože Košiček?) objavlja neke vrste navduševalni nagovor. Na 4. s. je spet vabilo, z dopolnilom, da bo odrska suita na **besedilo Franceta Papeža** in **Alojza Rebule**.

11. junija (23) ima SS nad glavo dva široka črna trakova, med njima pa letnici 1945-1970. Z velikimi črkami je na 1.strani naslov "**PRAZNIK NAŠIH JUNAKOV**". Pod njim je s podnaslovom "**Verujemo v Pravico in Svobodo**" **govor pisatelja Mauserja** na Spominski proslavi v Slov.hiši.

Omenja posamezne dele govora, ki so bili "Naša tragedija", "Sila krvi", "Moč duha", "Zvestoba idealom" in "Izpoved vere". Govor se končuje z besedami:

"Verujem v pravico in Svobodo,
verujem v večnost, ki sodi časom,
verujem v duha, ki nikoli ne umrje."

Govor je bil miselno bogat in slovstveno lep. Večkrat je navajal besede starozaveznega Pridigarja, toda nadvse je razodeval mišljenje in čutenje vseh navzočih. Na tej strani SS je tudi slika s predstavniki slov. skupnosti pred spomenikom in v šp. uvodnik "25º Aniversario del Genocidio Esloveno".

Na drugi strani je poročilo o **Spominski proslavi**. Ob vhodu je vsak udeleženec prejel lep program, z lesorezom akad. slikarke Bare Remec na prvi strani. Mladi **trobentač Miha Skubic** je pozval zbrano množico k tišini. Takoj nato so **pred spomenik** položili **cvetje predstavniki** slovenske **skupnosti**, katere je spremljal **častni predsednik proslav gen. Bartolomé Ernesto Gallo.** Cvetje je imelo obliko križa, sestavljenega iz rdečih nageljnov, ovijali sta ga pa slovenska in argentinska zastava. **Moški zbor** je nato zapel "**Vigred se povrne**" in "**Poljana toži**".

Nato je občinstvo odšlo v dvorano, ki pa je bila za vse premajhna. Najprej je **dir. msgr.** Anton **Orehar daroval mašo** za vse žrtve komunistične revolucije. Med pridigo je dejal, da vsakoletni spomin na žrtve ni le prazna formalnost, niti ne vse, kar moramo storiti v imenu padlih vsak dan. Treba se je zahvaliti tistim, "ki so vse storili za nas". Brez njihove žrtve marsikdo ne bi ostal veren in pošten, zvest družini in narodu. Med mašo so **peli združeni slov. pevski zbori iz Velikega Bs.As. pod vodstvom Jožeta Omahna**.

Po maši je predsednik ZS Božo **Stariha pozdravil goste**, predvsem tako priljubljenega pisatelja **Karla Mauserja**. Ta je nato imel **govor**, ki smo ga že omenili. Kljub žalnemu poudarku proslave so vsi prisotni govornika nagradili z burnim ploskanjem.

"Kri in kamen - pričevanje za junij" je bil naslov odrske suite za 25 let krvi in kamna v Rogu. **Nikolaj Jeločnik** je na besedilo **Papeževe drame Gozd** in **Rebulovega romana V Sibilinem vetru** spisal in režiral predstavo. Sceničnі okvir je zamislil in izdelal Frido **Beznik.** Oba sta tudi igrala kot **Pričevavca** "deset ali dvanajst tisoč pobitih". "Izpovedovala sta našo resnico ob porušenem mestu, izpričevala jo ob robu gozda, ki ga je divje podirala sekira. 'Mesto bomo pozidali, a kaj z gozdom?'" Igranje-pričevanje "je bilo gotovo na višini počastitve. Prostor s praznim ozadjem luči in negotovosti, se je raztezal v neskončnost. "Pri predstavi so pomagali **Alenka Beznik, Maks Borštnik, Beno Truden** in **Franci Willempart**. Svetlobni učinki različnih barv so bili prvovrstni. Zvok, uporabljan brez pretiravanja, je lepo pripomogel k celotnemu vzdušju." Odrska prireditev je bila izvedena v okviru **Gledališkega odseka SKA in Slov.gledališča** v **Buenos Airesu**. "Ko je padel zastor, so prisotni še za trenutek ohranili tišino. Nato so zapustili dvorano pod vtisom proslave..."

Na 4.s. te št. SS je večje **povabilo ZS za** udeležbo pri **maši v stolnici** in na polaganje venca s klicem: **"Slovenci! Slovenke! 25-letnica"** Pravijo, da je udeležba "častna dolžnost" in da so vse narodne noše iskreno vabljene.

Naslednja št.SS (18.6.1970 24 2) piše o "**Mogočnem pričevanju za naše žrtve**", na 1.in 2.s. pa prinaša **pridigo** buenosaireškega **nadškofa kard. Antonio Caggiano-ja** ter **govora gen. Bartolomé E. Gallo-ja** in **Miloša Stareta** pred **spomenikom gen. San Martinu**. Naslov povzetku kardinalovih besed je "**Seme krščanskih in delavnih ljudi**", gen. Gallo-ja "**Kruta in nepozabna sled**", M. Stareta pa "**Zločin komunizma, ki vpije do neba**". Na prvi strani je tudi uvodnik v šp. z naslovom "Sentido y piadoso homenaje" (Občutena in pietetna počastitev). List prinaša tudi 5 fotografij: kard. Caggiano-ja med pridigo, somaševanje, zastopnike slov. skupnosti v stolnici, polaganje venca in govor gen. Gallo-ja pred spomenikom, obdanega z narodnimi nošami.

V uvodu piše: "Od tistega usodnega leta 1945 dalje, se nam junij predstavlja kot skrivnostni mesec zakopanega zaklada, kot zakladnica neizmernih bogastev, v katero se od časa do časa vtihotapimo, da se nagledamo sijaja naše prihodnosti, kot Mojzes, ki je šel na goro, da je videl obljubljeno deželo, katere sam ni dočakal." Nato nadaljuje: "Eno smo (vsi Slovenci) kljub temu, da smo raztreseni po vseh kontinentih..." Potem začne opisovati obrede v stolnici in shod pred spomenikom.

1. MAŠA V STOLNICI

V **stolnici se je 14. junija ob 10 zbralo okrog 2500 rojakov,** tako da so zaradi napolnjene cerkve nekateri šolski otroci morali iti v prezbiterij. **Na častnem mestu** so sedeli častni predsednik proslav **gen.** Bartolomé E. **Gallo** in pisatelj **Karel Mauser, glavni tajnik NO Miloš Stare, člani NO** dr.

Tine Debeljak, **Rudolf Smersu** in **Feliks Urankar**, **predsednik ZS Božo Stariha**, odborniki ZS. Navzoč je bil tudi predsednik Ukrajincev dr. Ivanicki. Prav tako so prišli **vsi predsedniki KD**: iz Berazateguija Jože Vidmar, iz Carapachaya Alojzij Sedej, iz Castelarja Franc Pernišek, iz Ramos Mejíje Franc Pergar, iz San Justa Peter Čarman, iz San Martina Franc Zorko in iz Slov.vasi v Lanusu Ludvik Šmalc. Bile so **navzoče vse slov.organizacije**: predsednik SKA dr. Tine Debeljak, SFZ Mihael Stariha, SDO Marija Zorec, SKAD Jernej Dobovšek, SKAS Milan Magister, SPD Peter Skvarča, ZSŽM Pavlina Dobovšek, Slov.hranilnica Ivan Ašič, vodstvo Slov. gledališča v Bs.As., vodstvo KA in drugi. **Osnovne šole** so zastopali nadzornik Aleksander Majhen in učitelji ter učiteljice slov. šol iz Berazateguija, glavnega mesta, Carapachaya, Castelarja, Ramos Mejíje, San Justa, San Martina in Slov.vasi. Navzoči so bili tudi **vodstvo in dijaki Srednješolskega tečaja** iz Bs.As. s podružnico iz Slov.vasi, kot tudi **vodstvo in dijaki Rožmanovega zavoda** iz Adrogué-ja in **Baragovega misijonišča** iz Lanusa. **Bojevniški organizaciji** sta zastopala Miha Benedičič, predsednik DSPB za Argentino, in Ivan Korošec za ZSPB Tabor. (SS ima to kratico, ki pomeni "Zveza slovenskih protikomunističnih borcev"; že smo omenili, da je bila dejansko kratica ZPB, kasneje pa ZDPB, čeravno se je navadno uporabljala za obe organizaciji ista kratica z dodatkom Vestnik oz. Tabor; n.op.) Iz Miramarja je prišel kot zastopnik Janez Jelenc, zastopstvo iz Mendoze pa so sestavljali Jernej in Martin Bajda, France Bogoroš in France Jerovšek. **Slovenskih narodnih noš** je bilo **toliko kot** jih **že dolgo ni bilo videti**. Seveda so bili navzoči tudi zastopniki slov. tiska, kakor tudi zastopniki arg. obveščevalnih sredstev.

Sv. mašo so darovali **skupaj s kard. Caggiano-jem direktor** slov.dušnih pastirjev v Argentini msgr. **Anton Orehar**, **Jože Škerbec**, dr. **Filip Žakelj**, župnik **Matija Lamovšek**, župnik **Gregor Mali**, **Matija Borštnar**, **Janez Petek CM** in dr. **Alojzij Starc**. Vse skupne molitve duhovnika in ljudstva so bile v španščini, druge pa pretežno v slovenščini. Peli so **združeni zbori pod vodstvom Jožeta Omahna**, na orglah pa jih je spremljala **Anka Savelli Gaser**. Berili sta brala v slovenščini **Andrej Fink** in **inž. Jože Žakelj**, ki je tudi vodil mašne molitve, evangelij pa je prebral direktor Orehar. Med pridigo je kard. Caggiano najprej razložil priliko o gorčičnem zrnu, nato pa je razvil misli, ki jih SS objavlja posebej. Za konec so vsi zapeli "**Marija, skoz' življenje**".

2. PRED SPOMENIKOM

Po končani maši so rojaki pozdravili na stopnišču stolnice kard. Caggiano-ja, nato pa so odšli na poldrug km oddaljen trg San Martín, z avti, s podzemsko ali peš po Floridi. Nad 800 otrok osnovnih šol je skupaj z učitelji stopalo počasi po tej važni promenadni ulici, in prav tako številne narodne noše, - kar je zbujalo veliko zanimanje številnih domačinov. Dopisnik pravi, da je bil med prvimi pri spomeniku in da je bilo sprva malo ljudi. Nato pa so pričeli prihajati v valovih in polniti ploščad pred spomenikom, ki je kmalu postala premajhna. Pred zbrano množico, toliko kot je ta trg že dolgo ni videl, je stopil predsednik ZS Božo **Stariha** ter zaprosil za **enominutni molk**. Potem sta dva fanta, predsednik SKAD-a Jože **Dobovšek** in predsednik SFZ Mihael **Stariha,** ponesla venec pred spomenik. Za njima so stopali pisatelj Karel Mauser, gen. BartoloméE. Gallo, Božo Stariha, Miloš Stare, dir.Anton Orehar, Aleksander Majhen, Rudolf Smersu, dr. Ivanicki, Miha Benedičič, Ivan Korošec in drugi predstavniki slov. javnega življenja. Takoj nato je govoril gen. **Gallo,** za njim pa tajnik NO za Slovenijo Miloš **Stare.** Potem ko je ponehalo odobravanje obeh govorov, so najmlajši, vsi rojeni v Argentini, začeli z mimohodom pred spomenikom Osvoboditelja Argentine in velikega dela Južne Amerike. Vsak izmed njih je položil šopek rdečih nageljnov , "tisočeri spomin na dvanajst tisoč pobitih. Spomin hvaležnosti in žalovanja..." Še so padali nageljni pred spomenik, ko se je množica začela počasi razhajati. "Odhajali so na svoje domove z novo vero v srcu.(..) Počastili smo naše padle. Pred svetom smo izpovedali njihove in naše ideale. Razkrinkali zločin, ki je bil nad njimi storjen." (V tej in naslednjih št. SS zasledimo povabila na spominsko proslavo po Domovih, tokrat v Ramos Mejíi in San Martinu. Prav tako napovedujejo izid 2. knjige Franca Ižanca "Odprti grobovi".)

Dne 25.6.(25 3) prinaša SS veliko sliko pod naslovom "**Žalni venec pred jugoslovanskim poslaništvom**". "Očividec", ki je poslal fotografijo, sporoča, da se je 14.6. ob 14.45. ustavil avto pred imenovanim poslopjem, da je izstopilo nekaj oseb in da so mirno položili pred vrata venec z napisoma na obeh žalnih trakovih: "25 LET ČAKAJO POKOPA 12.000 VAŠIH ŽRTEV - A LAS 12.000 VÍCTIMAS ESLOVENAS". Ker je bil sončen dan in je veliko ljudi posedalo v parku nasproti poslaništva, so mnogi prišli gledat izvirni protest. Kdor je mogel, je venec tudi slikal. Nato je prišla policija, poklicala veleposlaniško osebje in jim izročila venec. (Morda bi kdo kake druge narodnosti polagal bombe! n.op.)

3. TISKOVNA KONFERENCA

Dne 3-7-1970(26 2) poroča SS o uspeli **tiskovni konferenci "Ob 25-letnici krvavega bratomora"**, ki je bila v **Zlati dvorani City Hotela** 26.6. ob 19. Priobčuje štiri fotografije: "vodstveno" (glavno) mizo s Starihom, gen. Gallo-jem in lic. Tinetom Duhom ml., medtem ko govori Pavel Fajdiga; časnikarje, med katerimi je videti predstavnike listov "La Razón", "Análisis", "Confirmado", "Crónica. "La Nación" in "La Prensa"; lic. Tineta Duha ml., ko predstavlja slovenski prevod argentinskega epa 'Martín Fierro'; stvaritelje slov. prevoda Martina Fierra: dr. Tineta Debeljaka, arh. Jureta Vombergarja, akad. kiparja Franceta Ahčina, tiskarja Vilka Čeča in Danico Petriček.

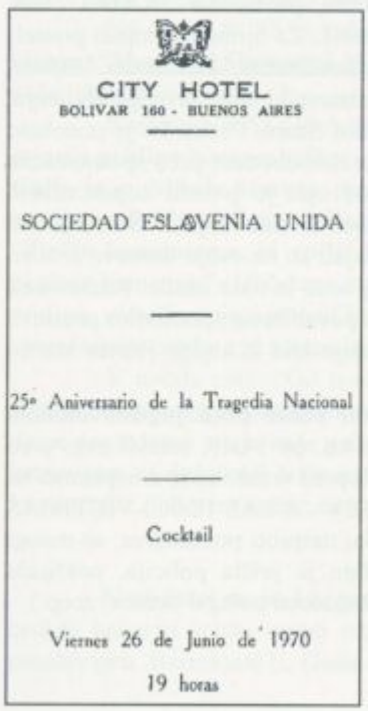
Navzočim časnikarjem je bilo izročenega precej zgodovinskega gradiva o žaloigri Slovencev pred 25 leti in z raznimi pričevanji o pokolu domobrancev po vojni. Imeli so na voljo tudi tiskovine o delovanju slov. zdomcev in njihovih ustanov v Argentini.

Pričel je sestanek predsednik ZS B. **Stariha**, ki je pozdravil navzoče in na kratko razložil namen konference. Za njim je nastopil **Pavel Fajdiga,** ki je v jedrnatem nagovoru prikazal razvoj vojne in revolucije v Sloveniji ter zločin, ki so ga po končani vojni storili komunisti. Fajdiga je omenil, kako je domobranska vojska do zime 1944-1945 očistila Slovenijo titovskih komunističnih gverilcev, ki so se morali zateči čez mejo na Hrvaško, "tako kot sedaj dela Vietkong, ki se zateka v Laos in Kambodžo". Ko so pa sovjetski tanki izgnali Nemce iz Belgrada in začeli prodirati na zahod, tedaj slovenski narodni vojski ni preostala druga možnost kakor umik čez mejo v Italijo in na Koroško v Avstrijo, kamor so že bile prišle angleške čete. Po končanem uvodu so časnikarji stavili veliko vprašanj, na katera je Fajdiga prepričevalno in še bolj podrobno odgovarjal.

Med tiskovno konferenco; govori Pavle Fajdiga, ob njem gen. Gallo, predsednik Božo Stariha in lic. Tine Duh

Nato je povzel besedo lic. Tine **Duh** ml., ki je **predstavil** časnikarjem **slovenski prevod Martina Fierra**. Povedal je, da je bila knjiga izdana ob 90-letnici prve večje naselitve Slovencev v Argentini, "kot zahvala argentinskemu narodu za gostoljubnost", kot je mogoče brati v posvetilu knjige. Opozoril je na težko delo prevajanja, ki ga je izvedel dr. Tine Debeljak; na pomoč, ki mu jo je nudila Danica Petriček; na fotografske reprodukcije bronastih reliefov akad.kiparja F. Ahčina, ki so novost v prevodih Martina Fierra; prav tako je opozoril na risbe arh. Jureta Vombergarja in na to, da je knjigo tiskala in vezala slov. tiskarna Vilka Čeča.

CITY HOTEL
BOLIVAR 160 - BUENOS AIRES

SOCIEDAD ESLOVENIA UNIDA

25º Aniversario de la Tragedia Nacional

Cocktail

Viernes 26 de Junio de 1970

19 horas

Časnikarje je zadeva nedvomno zanimala, ker so stavili veliko vprašanj, celo o podrobnostih. Nato so si ogledali razstavljene izvode te nove knjige. Niso se mogli načuditi prelepi izdaji in bogatim ilustracijam. Vsakomur izmed njih je bil poklonjen po en izvod s podpisi vseh sodelavcev izdanja.

Potem so vsi prešli k družabnemu delu sporeda, v katerem je bil za vse navzoče pripravljen prigrizek ("zakuska", kot so jo imenovali). Ta del se je v živahnem razgovoru zavlekel pozno v noč.

Ob tej priložnosti je bil **počaščen** tudi **gen. Gallo,** kateremu so v zahvalo, da je sprejel častno predsedstvo Spominskih proslav. izročili album fotografij, posnetih na teh proslavah. Gen. Gallo se je zahvalil z občutenimi besedami in "ponovno poudaril, da je slovenski narod eden izmed tistih, ki v tisočletni zgodovini nikoli ni klonil, temveč je vedno vodil boj za svojo svobodo." Zlasti boj proti komunizmu da je bistvenega pomena, zato da bo narod nekoč le mogel znova svobodno zadihati. Danica **Petriček** se je gen.Gallo-ju zahvalila

v imenu slov. mater za njegovo zanimanje za slovensko zgodovino in prvinske lastnosti slovenskega naroda.

Tiskovna konferenca je imela precejšen **odmev v argentinskem tisku.** Lepe in dolge članke so objavili časopisi in občasniki, največkrat z naslovi v velikih črkah: "Ob 25-letnici krvavega bratomora" ali "25-letnica pokončanja slovenske vojske" itd. Vsi so poročali tudi o slovenskem prevodu Martina Fierra, ki je bil dotedaj preveden na 18 jezikov, in o lepoti knjižne izdaje v slovenskem prevodu.

1.7. Iskanje novih izrazov

"ZASUTA USTA GOVORE"

Prvo vabilo zasledimo v SS **leta 1971** šele 27.5.(21 4) z geslom "**Dan spomina - dan junakov**" in že s celotnim **sporedom**: 1) 3. junija ob 11.uri, položitev venca pred spomenikom gen.San Martinu; 2) 4. junija ob 21.uri, v okviru slov. radijske oddaje govor pisatelja Karla Mauserja; 3) 6. junija ob 16.uri pred spomenikom padlim v Slov.hiši, položitev venca, petje moškega zbora iz San Martina pod vodstvom S. Rupnika in govor častnika domobranske vojske Emila Cofa; v dvorani pa sv. maša, petje mladinskega mešanega zbora pod vodstvom Marije Geržinič in **"Junakom zasuta usta"** imenovana predstava, v besedi in sliki, v režiji Lojzeta Rezlja.

Naslednja št.SS (3.6.1971 22) je bila predvsem posvečena novemu predsedniku NO za Slovenijo Milošu Staretu, in je zato na l. strani njegov govor pod naslovom "Afirmacija Narodnega odbora za Slovenijo", na 2.s. pa poročilo o izvolitvi in slovesni večerji 29.5. z govori in skupno 10 fotografijami. Na 3.strani opazimo dve sliki pod naslovom "**Ob junijskih proslavah smo se poklonili osvoboditelju San Martinu**". Pri prvi gre za pogled na spomenik, medtem ko mladi **Miha Skubic** trobi k svečanemu molku. Na drugi je posneto polaganje venca, ki sta ga nosila predsednik SFZ **Miha Stariha** in predsednik SKAD-a **Andrej Mele**, za njima pa so šli predsednik ZS Božo **Stariha**, podpredsednik Franc **Pernišek** in tajnik Vilko **Cuderman**, član NO Rudolf **Smersu**, zastopstvo slovenskih protikomunističnih borcev pod vodstvom starešin Slavka **Urbančiča** in Ivana **Korošca** ter Stanka **Oberžana** in Janeza **Brula**. Ob spomeniku so bili razvrščeni slovenski skavti pod vodstvom Marijana **Trtnika**. Naslednji dan so o tem dogodku obširno poročali buenosaireški dnevniki in radijske postaje.

Na isti strani dobimo v šp. uvodnik z naslovom "25 años del genocidio esloveno" in že omenjeni Debeljakov dopis o nastanku spominskih dni.[8)] (Ista št. SS na 4.s. prinaša vnovič vabilo ZS na slovesnost v nedeljo 6. junija, ki bo pred spomenikom in v dvorani.)

[8)] Na 5., 6. in 7.str. št. 22 SS je "Snov debatnega večera v sklopu Kulturne akcije" pod naslovom **"Politična emigracija in nauk Cerkve"**, kjer so govorili dr. Mirko Gogala, dr. Vinko Brumen, Jože Dobovšek ml., Pavel Fajdiga, Avgust Horvat, dr. Jože Krivec, Mihael Stariha, duhovnik Jože Škerbec, prof. Pavel Verbic, prof. Tine Vivod, M.Batagelj in Marija Zurc. Pri tem je sila zanimiv odgovor Jožeta Dobovška ml. na nekako dogmatično trditev prvega govornika, češ da v tujini rojena mladina ni politično izseljenstvo: **"Emigracija se ne more definirati, ampak se samo čuti. Emigracija je skupina ljudi v tujini, ki se čuti duhovno povezana s staro domovino, s tradicijo slovenskega naroda. Čuti krvno povezavo s Slovenijo in njenim narodom. Gledajoč s tega vidika smo mi mladi emigranti, kakor bodo emigranti tudi bodoči rodovi v meri ljubezni in spoštovanja do Slovenije. Bomo Slovenci, če se bomo čutili Slovence." -**

Kot zanimivost omenjamo članek "Silovit partijski napad na slovensko emigracijo - Partija s svojo SZDL v defenzivi"(SS 8.5.1975 19 1). Poroča, kako za partijo ni mogoče sprave s SPE, predvsem ker se je ta "vpregla v sovražno gonjo proti naši socialistični upravi" in poziva, da se morajo organizirati v učinkovito obrambo. V naslednji št. SS (15.5.1975 20 1) pa je zgodovinsko važen zapis o tem, kako je NO za Slovenijo skrbel za varnost Slovenskega Primorja, npr. z vlogo 13.12.1974, in severnoameriški odgovor nanjo, 10.4.1975. Medtem ko je komunistična tiranija v Sloveniji ratificirala leta 1954 sprejeto razdelitev tržaškega ozemlja (Cona A in B), je NO vztrajal na tem, da bi bilo treba sprejeti sedanje meje kot nespremenljive in je **opozarjal na laški ekspanzionizem, ki je obstajal že pred fašizmom.** - V dvojni št. 29.5.(21-22- 1) je spet dopis "Partijsko proslavljanje lažne preteklosti in obupne sedanjosti. - Novi napad na slovensko politično emigracijo". Pokazuje nesramno potvarjanje zgodovine, ko pravi, da so 3. maja 1945 na vsem ozemlju, kjer živijo Slovenci, slavili zmago, medtem ko se niso upali v Ljubljano do 9. maja in so jih še 10. maja porazili domobranci pod poveljstvom Vuka Rupnika na Koroškem; obenem pa pokaže, kako za "Delo" oz. SZDL (KP) ni slovenskega naroda, samo "občani Slovenije".

"Dan spomina - dan junakov" je bil **naslov poročila o proslavi**, ki ga je SS objavila 10.6.1971(23 1-2). Prinaša tudi dve sliki: pred spomenikom zbranih rojakov med molitvijo za umrle in govornika E. Cofa.

Poročilo ima daljši uvod, nato pa govori o **polaganju venca in molitvi pred spomenikom.** Omenja vse navzoče predstavnike različnih organizacij – v glavnem iste kot prejšnja leta - in častno stražo slov.skavtov. Piše, kako je **trobentač** Miha **Skubic** zatrobil k tišini in s tem pripravil množico na **molitve** za padle, ki jih je **opravil direktor Anton Orehar. Moški pevski zbor iz San Martina pod vodstvom Slavka Rupnika** je občuteno zapel 'Oj Doberdob... Kočevski rog, slovenskih fantov grob', nato pa 'Mi v grobu smo'. Dopisnik piše, da je njihovo "lepo in ubrano petje, ki zasluži vso pohvalo, globoko prevzelo vse navzoče. Sploh je petje moškega zbora poseben užitek, ki bi ga morali, zlasti ob takih prilikah, bolj pogosto gojiti".

Govor Emila Cofa je zbudil med navzočimi **veliko pozornost**. Govornik je najprej povedal, kako je leta 1941 pet sovražnih sosedov napadlo Jugoslavijo brez vojne napovedi. **Tedaj so komunisti pozivali vojake, naj odvržejo orožje in se ne borijo za 'zahodne plutokrate',** toda sami so orožje skrivali, ker so se že tedaj pripravljali za revolucijo in prevzem oblasti. Opisal je nastanek proslule OF, pa tudi nastanek protikomunističnih enot in zlasti domobranstva. "Čeprav so morali obleči tujo uniformo in trpeti med seboj tuje zvezne oficirje, so vendarle nosili slovenske trobarvnice in se borili pod neomadeževano slovensko zastavo. Skoro vsi so bili prepričani v zavezniško zmago in so se imeli za slovenske in jugoslovanske vojake, ki bodo v odločilnem trenutku zamenjali kape in kokarde in skupaj z zahodnimi zavezniki očistili domovino sovražnega okupatorja pa tudi rdečega nasilnika. Prepričani smo namreč bili, da nam Churchillov vzklik v britanskem parlamentu marca leta 1941: "Jugoslavija je našla svojo dušo", garantira, da nam bo vrnjeno tudi telo - svobodna domovina." Potem je govoril, da so očistili skoro vso domovino komunističnih bojnih enot. Če ne bi bilo Jalte in Teherana, tudi ne bi bilo Vetrinja ne Teharij ne Št.Vida ne Kočevskega Roga. Potem je dejal, da je čas zacelil mnoge rane in da se s ponosom spominjajo mrtvih, tudi tistih, ki so za večno zaspali v tuji deželi. Proti koncu je izrazil svojo skrb o smeri svetovne politike v bodočnosti, pa vendar je vztrajal na upanju in na zaupanju v božjo pravičnost pa dobroto. Nehal je z besedami "Večna jim slava" tistim, ki so umrli za ideale "Mati - domovina - Bog."

Žalna slavnost v dvorani. Po Cofovem govoru je bila v dvorani najprej **koncelebrirana maša** z dir. msgr. Oreharjem, katerega so spremljali Jože Guštin, Matija Borštnar, Franci Urbanija, Janez Petek CM, Jože Škerbec, Jurij Rode, Matija Lamovšek, dr. Filip Žakelj in dr. Alojzij Starc. **V pridigi** je msgr. Orehar dejal, da stoji emigracija na križišču, ko vstajajo pred njo vprašanja, zakaj so eni umrli, drugi pa izgubili domovino. "Rešiti smo hoteli Boga v človeku in človeka v Bogu. Človeku življenje, svobodo in vero..." Ni lahko razumeti tega, človeško gledano je težko razumljivo, toda v luči vere dogodki dobijo drug pomen. Kakor narodi na križiščih svoje zgodovine poiščejo določbe osnovnega zakona, ustave,in uravnajo po tej svoj tek, tako naj tudi zdomci na tem križišču obnovijo svojo odločitev za Boga in za človeka. To oboje naj rešujejo skupaj. "Kdo bo danes tvegal, da slovenskemu izseljencu zlomi zvestobo do Cerkve!"

Po kratkem odmoru je nastopil **mladinski zbor pod vodstvom Marije Fink Geržinič.** "Mlade pevke in pevci so z že priznano ubranostjo in dovršenostjo nadvse občuteno zapeli" Gallusovo "In nomine Domini", prekmursko 'Teče mi vodica', koroško 'Pojdem u Rute', Ipavčevo 'Danici' (**samospev Marko Fink**) ter primorsko 'Soči'. Pred vsako pesmijo je spremno **besedilo** podajala **Minka Debevec**.

Po petju je osebno navzočnost govornika Karla Mauserja nadomestil njegov na trak posneti govor, ki ga SS prinaša na 1.strani. Prva misel le tega je, da je življenje vedno iskanje. "Globoko v srcu, ob vsej navezanosti na ta svet, želimo doseči kraj, kjer ni več iskanja, temveč samo videnje." Ta misel da vstaja pred njim za vsak spominski dan. Mrtvi niso zgrešili svojega iskanja. Njih iskanje je bilo seme za iskanje drugih. "Iskreno iskanje, tudi če umorjeno, ima neznansko moč in požene mladike celo tam, kjer bi jih človek ne pričakoval. Danes poganja celo v mladem rodu doma, ki pozna preteklost le iz knjig. Iskreno iskanje nikdar ne ločeva, temveč vedno združuje." Obrnil se je na poslušalce s prošnjo, da bi bili vsi zmerom iskreni iskalci. O mrtvih naj ne govorijo iz navade, samo zato, da bi njihov spomin obstal. "Kaj bi spomin, če ne more roditi miru, niti ubranosti? Spomin je lep le tedaj, če je živ. In če je živ, mora roditi."

"Zasuta usta govore" je bil zvočnovidni (avdiovizualni) prikaz, ki ga je režiral **Stanko Jerebič**. Glas domobranca je podal **Stanko Jerebič** po besedilu, ki ga je za to priložnost sestavil **Ciril Markež**. Zvočne učinke je imel na skrbi **Franci Willempart**. Sodelovali so še Marjan **Loboda**, Jure **Vombergar**, Aleksander **Avguštin**, Jože in France **Tomaževič,** Tine **Debeljak ml.** , Lojze **Rezelj** in drugi.

Prizor se je začel s slikami pošastnih prikazov umirajočih. Zastor se je odprl in čez vso širino odra in dvorane so zasijale slike. "Mrtvi domobranec nam je iz groba podal svojo vizijo na naš čas in naše delovanje. Nato pa je prešel v tiste dni, ko se je na cvetno nedeljo leta 1941 začel križev pot slovenskega naroda. Z iskreno objektivnostjo so bili prikazani mladostna vnema in dvomi študenta, lažne spletke OF, vojna, fašistična in nacistična taborišča. Istočasno pa ves potek dogodkov v Sloveniji", od vaških straž do prisege zvestobe narodu in Bogu za dokončen boj in upanje na končno zmago. "Prekrasni diapozitivi Slovenije, pomešani z risbami in zgodovinskimi listinami vojne, vaških straž in domobrancev, so tvorile celotno harmonijo, ki je ob koncu (ob zvokih Händlove Aleluje) izzvenela v vero v vstajenje našega naroda in nadnaravno vstajenje vseh, ki so se žrtvovali na oltarju domovine." Žalna svečanost se je nehala s pogledom na slovensko zastavo in domobranskega orla. Dopisnik pravi, da so se skupine rojakov začele razhajati, vsakdo v srcu z globokim vtisom preživetega dneva. Pa tudi z vero, da bo seme kmalu obrodilo stoteren sad: "svobodo naroda."

"TO SO BILI DNEVI ZMAG"

To bi bilo lahko osrednje geslo spominske proslave **leta 1972.** V SS 11.5.(19 1) je uvodnik "**27-krat blagoslovljeno trpljenje**" s podpisom "J.Re."(Jurij Rode?). V isti št.(4) samo v "Društvenem oglasniku" ZS sporoča o polaganju venca pred spomenikom gen. San Martinu, ki da bo 28.5; v naslednji št.(18.5. 20 4) prav tako samo v oglasniku napoveduje Spom.proslavo za 4. junij ob 16^h in sporoča, da bosta pela moški in mešani zbor iz San Martina, da bo slavnostni govornik Janez Zorec in da zvočnovidni prizor pripravlja Lojze Rezelj. (Na 1.s. je dopis "Zgodovinopisje N.O.V. v krizi - 'Pri nas je bila množična tudi protirevolucija'".) Prvo večje vabilo s kratkim besedilom je 25.5.(22 4; tiskovna napaka pravi, da "35.maja"), v DO pa vabijo narodne noše na polaganje venca 28.5.ob 11.

Dne 1.6.1971(22 1) je uvodnik "**K junijskemu spominskemu dnevu**"(podpisan "td", Tine Debeljak). Znova zatrdi, kako je komunizem hotel le zmedo in "morje bridkosti" in niti nacionalne revolucije ne, za kar je **zadosten dokaz praznovanje 20-letnice "zmage", ko so v Ljubljani visele samo rdeče zastave in ne ene slovenske**. Pove, kako je že leta 1946 Churchill priznal, da je bila "njegova največja napaka med drugo svetovno vojno ta, da je pomagal Titu". In tudi, kako se že odpirajo tajni arhivi, iz katerih marsikaj postaja bolj jasno. Npr., ko so konec aprila 1945 četniški odredi prešli jugoslovansko mejo k zaveznikom, je ameriški general Kirk 1.5. prosil zun.ministrstvo in zavezniški glavni štab v New Yorku za navodila, kaj storiti z njimi. Zun.ministrstvo mu je odgovorilo, naj jih vrnejo Titu "zaradi pomanjkanja hrane". Od zavezniškega poveljništva pa je dobil 2.5. navodilo s tremi možnostmi, da je Jugoslovane treba a) porabiti kot pomožne čete, b) vrniti jih Titu, ali c) razorožiti in spraviti v taborišče. Angleško poveljstvo v Londonu je odgovorilo, da je sprejemljiva samo točka c), ameriško poveljstvo pa je to sprejelo, a dostavilo, da se vrnejo samo tisti, ki to želijo; če pa je kdo vojni zločinec, ravnati po navodilih. Ker je 15.5. v Avstriji položaj postal kritičen, se je gen. Sir Brian H.Robertson pritožil gen. Kirku, češ da begunci motijo operacije in je predlagal vrnitev v Jugoslavijo, in zato so že 15.5. vrnili nekaj Hrvatov. 15.5. je gen. Kirk poslal nov brzojav v Washington, v katerem pravi, da je prišlo okrog 30.000 Jugoslovanov na "britansko" ozemlje "kot zaščitne čete 'belim Jugoslovanom', katere titovci preganjajo. Angleži jih začasno preskrbujejo, toda prosijo navodil, ali naj jih vrnejo Titu, če bi jih on zahteval. Begunci se nočejo vrniti, ali naj rabijo silo?" Na to ni bilo direktnega odgovora, a iz pisma gen. Lemnitzerja, namestnika načelnika štaba gen. Morgana, je razvidno, kdo jih je vrnil: "Jugoslovanski državljani, ki so bili konec maja vrnjeni v Jugoslavijo, so nosili orožje proti zavezniškim jugoslovanskim četam maršala Tita. Bili so smatrani kot sovražna vojska, ki se je predala. Kot taki in v onih okoliščinah v Avstriji, so bili izročeni jugoslovanskim vojnim silam v času vojnega stanja, v katerem so angleški in jugoslovanski vojaki nastopali skupno. Ta izročitev je bila izvršena po navodilih tega poveljstva." Iz tega je po "td" razvidno, da je poveljstvo sredozemskega področja postopalo proti sklepu vrhovnega zavezniškega poveljstva v Washingtonu in še posebej dogovora med Londonom in Washingtonom. In to verjetno na Titovo zahtevo, ker je bilo na ta pogoj vezano Kirkovo vprašanje. Ko je maršal Alexander uvidel, da Tito "množično mori", je preprečil nadaljno vračanje, toda bilo je že prepozno. (V Lemnitzerjevem dopisu je tudi strahotna zgodovinska laž: niso bili izročeni "v času vojnega stanja", ampak vsaj 2 tedna po končani vojni!).

SS prinaša tudi uvodnik v šp. "**Tragedia nacional eslovena**". Tudi na l.s. pa je poročilo "**Poklon demokratičnih Slovencev argentinskemu Osvoboditelju**". Opisuje, kako so tudi to leto, v nedeljo 28.5. ob 11^h, zastopniki slovenske skupnosti pred spomenik gen. San Martinu položili venec, ki sta ga nosila dva slovenska fanta. Navzoči so bili predsednik NO za Slovenijo **Miloš Stare;** predsednik, tajnik in blagajnik ZS: **Božo Stariha**, **Vilko Cuderman** in **Franc Pergar**; predsedniki KD: **Franc Pernišek** (Castelar), **Franc Vester** (Ramos Mejía), **Stane Mustar** (San Justo), **Franc Zorko** (San Martín); predstavniki obeh borčevskih organizacij: **Slavko Urbančič** za Vestnik in **Ivan Korošec** za Tabor; predstavnik Slov. zavetišča prof. **Vinko Logar** in še zastopniki drugih ustanov. V "kastežanščini" je navzoče nagovoril **Božo Stariha**, ki je poudarjal, da ni šlo pri pokolu 12 tisočev "za vojno dejanje", ampak za "zavratni umor slovenske narodne vojske", zločin, o katerem jugoslovanska partija še zdaj trdovratno molči. Poudaril je, da komunizem je bil, je in bo "največja nesreča človeštva" in končal s klicem "Živela svobodna Slovenija!"

SS prinaša tudi fotografijo B. Stariha, ko govori pred spomenikom. Na 4.s.je vabilo ZS na "praznik naših junakov", ki prinaša tudi spored. **Pred spomenikom:** položitev venca, petje moškega zbora iz San Martina, molitve za pokojne, petje mešanega zbora iz San Martina, govor lic. Janeza Zorca in mladinska godba; **v dvorani:** sv. maša, ki jo bo daroval msgr. Orehar, med katero bo pel Gallus, nato avdiovizual ""**To so bili dnevi zmag!**" v režiji Lojzeta Rezlja, nato mladinska godba in pesem "Oče, mati".

Dne 8.6.1972 je SS (23 3) prinesla poročilo naslovljeno "**Veličastna žalna slavnost za padle junake**". Na 2.s. prinaša sliko spomenika, katerega straži v uniformi grenadir iz častnega polka **Gašper Hirschegger**, zastopnik novega, v Argentini rojenega slovenskega rodu. SS ima še dvoje slik: zastopnike skupnosti med polaganjem venca in **lic. Janeza Zorca** med govorom. Poročilo omenja, da se je ob štirih zbralo že **nad 1.000** rojakov, pa so še potem prihajali. **Predsednik SFZ Pavel Fajdiga ml.** in **predsednik SKAD-a Polde Malalan** sta položila venec. **Trobentač Miha Skubic** je medtem pozval k molku. Nato je **moški zbor iz San Martina** pod vodstvom **Slavka Rupnika** zapel "**Oče naš**". Govornik je bil lic. **Janez Zorec,** iz mladih vrst. Njegov govor je SS objavila na 1.in 2. strani pod naslovom "**Klasje novih dni**". Dejal je, da je žalni spomin, ki jih obdaja, "proslava svobodi in življenju". Zbrani so, da z dvignjenim čelom in presijanim duhom proglasijo svetu širino svojega verskega, narodnostnega, svobodnega prepričanja. "Današnja mladina se mora zavedati, da je hči preteklega viharja in zarja bodočnosti, zato se v globini njenega srca združujeta blagoslov svobode in grom bojevitega duha." Kajn je s prstjo zasul usta Abelu, da bi glas ne očital zmote, ni pa zasul duha, "ki čuva nad časom in prerokuje zmagoslavno vstajenje rodov, kot zakopana zrna za klasje novih dni".

Mladinska godba pod vodstvom **Toneta Skubica** je zaigrala 'Srce je žalostno', potem pa so vsi odšli v dvorano. Na odru je bil oltar. Oder sam je bil v ozadju zagrnjen s črnimi zavesami, v sredi tega ozadja pa je bil osvetljen "vitraux", delo umetnika **Ivana Bukovca**. **Somaševali** so z msgr. A. **Oreharjem** duhovniki Matija **Lamovšek**, Jože **Škerbec**, Polde **Zajc**, dr. Alojzij **Starc**, Jože **Guštin** in Matija **Borštnar**. Prepeval je med mašo mešani zbor **Gallusa** pod vodstvom dr. Julija **Savellija**. Delegat slov.dušnih pastirjev msgr. Orehar je imel cerkveni nagovor, v katerem je poudaril troje misli: prava zvestoba je odvisna od nas, nikakor ne od zgodovine, zakaj sami izbiramo; najboljši nauk o tem je naše konkretno pravo življenje, ker ne zadoščajo besede ali molitve; z nami mora biti Bog, ker smo sami preslabi, in tako moramo reševati drugi in že tretji slovenski rod v tujini, pa tudi brate v domovini, ki so v zmoti: "Vsako pismo naj bo pričevanje o svobodi in noben obisk znamenje poniževanja, ampak pričevanje samozavesti v svobodi".

Po maši je **mladinska godba** zaigrala '**Lipa zelenela je**' in '**Slovenec sem**'. Ko je zamrl zadnji glas, je v dvorani nastala tema in začel se je **zvočnovidni prizor v režiji Lojzeta Rezlja**. Besedilo je napisal **Ciril Markež.** Pomagali so kult.ref. ZS arh. **Jure Vombergar**, **Jože** in **France Tomaževič**, **Stanko Jerebič**, **Lojze Lavrič**, **Maruška Batagelj**, **Marjetka Stariha**, **Tine Debeljak ml.** in še drugi, ki so posodili diapozitive. Za odrom so bili na pomoč **Franci Willempart**, **Rok Fink-Kačar** in **Franci Osojnik.**

Prizor je nekako nadaljevanje tega, kar so bili pripravili prejšnje leto. Začel se je s Turjakom, nato pa je z glasbo in fotografijami opisoval domobransko vojsko in njene zmage. Vmes se je prepletala črna zgodovina koncentracijskih taborišč in jelendolskih žrtev, vse skupaj pa je spremljala godba z

refranom "Imel sem deklico" - prav s tistim refranom, s katerim se je začel avdiovizual leta 1971. Prizor se konča "pri našem odhodu iz domovine in z grandioznim pogledom na slovensko zemljo, ki nas spremlja v tujino". **Jerebič** je doživeto podajal besedilo, (čeprav včasih ni bilo lahko razumeti besed). To in pa primerna glasba, estetsko pravilno izbrane slike, (tako dokumentarne kot abstraktne), je vzbudilo spomin na tiste junaške in žalostne čase.

Molk, ki je nastal ob koncu prizora, je pretrgala mladinska godba, ko je začela z **'Oče, mati'**, in ki so jo vsi takoj povzeli.

"IZ DNA KLIČEM K TEBI, GOSPOD"

Leta 1973 nikjer ne zasledimo, da bi bili položili venec pred spomenikom gen. San Martinu, kar je precej razumljivo zaradi novega političnega stanja v Argentini. Prvo vabilo na spominsko proslavo je v SS 24.5. (21 4); piše, da bo **posvečena vsem žrtvam komunistične revolucije. Spored**: Dne 3. junija ob 16^h pred spomenikom **položitev** venca, **petje buenosaireškega okteta** pod vodstvom Janeza **Mežnarja** in **molitve** za rajne; v dvorani sv. **maša** (dir. A.Orehar, poje Gallus pod vodstvom dr. J. Savellija), nato **govor** univ.prof.dr. Milana **Komarja**, **akademija** (pripravlja Stane **Jerebič**), himna 'Oče, mati...'(Mladinska godba A.**Skubica**). V naslednji št.(31.5.1973 22 4) ZS ponavlja vabilo, dopolnjuje pa naslov akademije: "Jeremija Kalin: **Iz dna kličem k tebi, Gospod".**

Poročilo o proslavi je v SS 7.6.1973 (23 1). Piše, kako se vsako leto zbirajo v juniju in da so se tudi letos zbrali v **nedeljo 3. junija.** Najprej so **zastopniki društev in ustanov** (osebno omenja samo predsednika NO Miloša Stareta in predsednika ZS Boža Stariha) položili **"lep venec krvavordečih rož"** pred spomenikom padlim. Nato je nastopil novi **Slovenski oktet**, ki ga vodi **Janez Mežnar**, sestavljajo pa **Janez Zorec**, **Janko Klemenčič**, **Janez Marinček**, **Janez Rode**, **Gregor Batagelj**, **Rok Kačar-Fink**, in **Tone Mežnar**. Zapeli so nekatere **vojaške pesmi**: 'Kje so tiste stezice', 'Soča' in 'Doberdob'. Delegat **msgr.** A. **Orehar** je opravil **pogrebne molitve**. Takoj nato so se vsi podali v dvorano, ki so jo napolnili, tako da je bilo občinstvo celo na balkonu. Z msgr. Oreharjem so **somaševali** dr. M.Gogala, dr.A Starc, A. Prebil, J. Škerbec, M. Lamovšek in M. Borštnar. Liturgični napovedovalec je bil lic. **Marijan Schiffrer** (SS piše: Šifrer), berili sta brala arh. **Jure Vombergar** in **Milka Pezdirc**, obredne darove (SS piše: posodje) pa so prinesli **Božo Stariha**, **Franc Pernišek** in **Jožа Andrejak**. Med mašo je pel **Gallus** pod vodstvom dr. J. Savellija. **Govor delegata Oreharja** je po SS vseboval troje glavnih misli: 1. spoznati moramo znamenje časov. Glede tega je dejal, da z letom 1945 ni bila končana naloga borcev proti komunizmu. "Vaše otroke lovijo danes revolucionarji po šolah, po mestnih voglih...". 2. živeti moramo spoznano resnico. Tudi danes tukaj ne vemo, kdo vse hodi okrog nas, zato naj upoštevajo besede Martina Fierra, ko pravi: "Kadar se bratje prepirajo med seboj, jih tujci požro". 3. iskati moramo božjo pomoč. Vemo, kako težko je bilo spoznati resnico doma pred 35 leti. Nekateri so potem obžalovali svojo zmoto, drugi pa še živijo v njej. Zato moramo tudi danes priti do pravega spoznanja o tem, kar je v resnici važno.

Po maši je imel spominski **govor dr. Milan Komar.** SS ga prinaša kot uvodnik pod naslovom **"Zgodovina je skrivnost"**, čeprav je govornik poleg te naslovne trditve vzpostavil še dve drugi in sicer: zgodovina nima zadnje besede o človeškem življenju in o moralni vrednosti dogodkov; tudi neuspehi in preprečene zmage imajo lahko svojo veličino. Proti Heglu ("Weltgeschichte ist Weltgericht" - vesoljna zgodovina je vesoljna sodba) pa govornik vzklika z Jacques Maritainom: "Tudi zgodovina bo morala nekoč pred božji sodni stol!" Dal je prav Walterju Benjaminu, ki je zapisal, da je bila doslej

zgodovina pisana večinoma s stališča zmagovalcev, treba pa bi jo bilo napisati na novo s stališča tistih, ki jim mogočniki ne puste do besede. Za konec je pozval vse prisotne, naj ne pozabijo padlih bratov. "Kdor bi jih pozabil, bi sebe pozabil: preveč je bila namreč naša usoda spojena z njihovo."

Po govoru se je oder stemnil in v poltemi se je prikazal **recitacijski zbor** pod vodstvom **Stanka Jerebiča**. Zbor so **sestavljali Kristina Golob**, **Lučka Pavšer** in **Maruška Batagelj** ter **Pavle Fajdiga ml.**, **Tomaž Rant** in **Janez Jerebič**. Jerebič je iz Kalinove **"Črne maše"** in prav tako Kalinove še neizdane zbirke **"Turjaški labod"** sestavil besedilo, ki bi naj pokazalo razne žrtve tega tragičnega razdobja v posameznih predstavnikih in na različnih krajih.

Balado o turjaškem borcu in pevcu Rožancu, ki zapoje svoj labodji spev Ave Marijo pred ustrelitvijo v Velikih Laščah, (kamor so pripeljali povezane na isto žico Kožuha, Petelina, Zalokarja in brata Rožanca), je **povezal Jerebič z Beračico Nagodeško**, ki je na Rabu izprosila košček kruha, pa ga je podarila otroku in je tako s svojo smrtjo rešila mlado življenje.

Sledila je **balada o Tonetu Duhovniku**, ki je z brevirjem v roki šel v plinsko peč v nemškem taborišču. Usoda male Rezike na Rabu in v Gonarsu je skušala prikazati detomor laških fašistov nad našim narodom, Pismo iz Vetrinja pa je vodilo že do kočevskih pokolov. Jerebič je nove balade znal povezati v enoto z odlomki iz Črne maše, ko je na začetku imenoval množična morišča po slovenski zemlji, kamor je sovražnik vrgel Slovenijo "kot v grob". **Roza Golob** je tedaj presunljivo zaklicala: **"JOJ, KDO BO OBSTAL?"** Ta verz, povit z žalostno melodijo, je potem med seboj **povezoval vse balade** in je končno v zadnjem recitacijskem stavku **izzvenel v** enakomerno recitacijo meniške množične monotonske zahvale za onostransko zmago: **"Deo gratias"**.

Po dopisniku SS sta tako spominska meditacija dr. Komarja in recitacijski ciklus Jeremija Kalina v uspeli priredbi in dobri izvedbi zbora pod vodstvom Staneta Jerebiča izzveneli v isto misel o skrivnostni, nam nerazumljivi metafizični vrednosti naših žrtev v revoluciji.

Za konec je **Skubičeva mladinska godba** zaigrala **'Oče, mati'**, ki jo je stoje odpela vsa dvorana.

Na isti strani objavlja SS tudi govor, ki ga je imel na slov.radijski uri 3.6. **Boštjan Petriček**. Njegove glavne misli so bile: Poraz pravične pravde je temeljni kamen zdomskemu bivanju. Upor proti zmagoslavju krivice je hoteni umik v odkrito opozicijo; je tudi namerno vidni protest proti ne-pravici. To stališče ni lahko. Terja žrtve, nalaga zapostavljanja, zahteva neizprosne zvestobe. Ne zmaga, ne uspeh nista vselej dokaz pravice, krivični dobitki pa zavajajo v ne-moralo. Ne kaže zatajiti samega sebe. Soočenje s svojim resničnim, nepotvorjenim jazom prinaša sadove. Kdaj že ne bi bilo več sledu za nami, če ne bi v posmeh vsem vekovnim zatiravanjem naši pradedje, vse do naših očetov, zvesto vztrajali ob svojem prahotenju po slovenski narodni in duhovni svobodi. Za táko vztrajno zvestobo prosimo danes vas, mi, vaši otroci, vnuki...

"BODOČNOST MI GRADIMO, BLAGOSLOVLJENO Z MUČENIŠTVOM"

Leta 1974 je bilo prvo sporočilo o spominski proslavi v DO(SS 16.5. 20 4).

V naslednji št.(23.5. 21 1) je **Miloš Stare** napisal **uvodnik "Za mrtve ne bodi mrtev"**, v katerem govori o svojskih nalogah SPE. To poveže z zidavo slovenske cerkve Marije Pomagaj v Slov. hiši, ki so jo slovesno blagoslovili naslednjo soboto 25.5. ob 20.uri. Na njeni glavni steni so pritrjene alegorične figure, začrtane po slikarki Bari Remec in izdelane v kovanem železju. V vznožju te stene pa stoji akrilična plošča z besedami Jeremija Kalina:

"Glejte jih:
duše slovenskih žrtev vojne,
revolucije,
prisilnih vrnitev,
izgnanstva!
Spominjaj se nas!
Vpijó iz onostranstva.
Za mrtve ne bodi mrtev!
Moli za pokojne!"

V isti št. je na s. 4 **vabilo** na proslavo **s sporedom**: ob 16. uri pred spomenikom polaganje venca, petje žalostink in molitve za pokojne; v cerkvi sodarovana maša, pri kateri bo pel Gallus; v dvorani spominski govor (pisatelj Karel Mauser) in odrski nastop.

Toda v naslednji št. (30.5. 22 4) vabilo napoveduje govor Rudolfa Smersuja (na 3.s. je vest o hudem srčnem napadu, ki ga je dobil Karel Mauser) in dopolnjuje, da bo odrski prizor "Moj dedek čaka name" izvajala mladina Balantičeve šole iz San Justa.

O proslavi **poroča** SS 6.junija(23 1-2). Pod skupnim naslovom "**Praznik naših junakov**" objavlja najprej **govor Pavleta Fajdiga** na slovenski radijski uri. Zatrdil je, da je pred 29 leti komunizem v Sloveniji zaprl vrata Svobodi, da pa je že med vojno hotel iz domovine narediti otočje Gulag. Navaja Solženicina, ki je zapisal: "Zmagal bo samo tisti, ki se je odpovedal vsemu", a dostavlja: "razen svobodi".

Potem sledi poročilo o **proslavi v Slovenski hiši.** Kljub mrazu, ki je ravno tisti dan "hudo pritisnil", se je zbrala velika množica.

Najprej je pozval k tišini kult.referent ZS **arh. Jure Vombergar**, ki je vodil celoten potek proslave. Zatem se je razvil **sprevod k spomeniku**: **na čelu** sta šla predsednika obeh protikomunističnih borčevskih organizacij **Ivan Korošec** in **Slavko Urbančič**, ki sta položila venec rdečih nageljnov in palmovih vej pred spomenik. Za njima so šli **drugi predstavniki slov.skupnosti**, kot predsednik NO Miloš Stare, predsednik ZS Božo Stariha in delegat slov.dušnih pastirjev msgr. Anton Orehar.

Po enominutnem molku je **Otroški zbor iz Slovenske vasi** pod vodstvom **Zdenke Jan zapel** 'Spomladi vse je žalostno', "Nocoj je en lep večer" in 'Ljubi očka, kaj si rekel'. Po pogrebnih molitvah so vsi odšli v cerkev.

Prvič je bila darovana **maša** za pobite žrtve **v novi spominski cerkvi**. Z delegatom Oreharjem so somaševali Jurij Rode, Gregor Mali, Matija Borštnar, Matija Lamovšek, Andrej Prebil CM in Jože Škerbec. Med mašo je prepeval **Gallus**. V pridigi, ki jo tokrat dopisnik zelo strne, je delegat msgr. Orehar predvsem poudarjal zvestobo verskim in narodnim idealom.

V dvorani je imel **slavnostni govor Rudolfa Smersuja** tri jasno opredeljene osrednje misli: spomin na padle; opomin živim, klic: na delo!

Takoj nato se je začel **odrski prizor**, ki so ga izvajali **otroci osnovne šole iz San Justo, pod vodstvom Angelce Klanšek**. V ozadju odra je bila slika domobranca, pred njo prižgana sveča, na stolu pa sedi babica. Tedaj pritečejo vnuki, ki so se vrnili s spominske proslave. Pripovedujejo, kako je bilo, in izrečejo željo, da bi dedku prižgali svečo na njegovem grobu. Toda nihče ne ve, kje je njegov grob. Starejša deklica razloži mlajšim: svečo moremo dedku prižgati v naših srcih, poklonimo mu cvetje naših duš. Končno misel-vzklik so izrazili otroci, ki so tedaj stopili na oder: "**Bodočnost mi gradimo, blagoslovljeno z mučeništvom**". Nato so zapeli '**Oče, mati**...' in vsi navzoči so peli z njimi.

Pri nastopu so sodelovali **Kristina Jereb, Marta in Metka Malovrh** in **Andrejka Selan** ter **Andrej Osojnik** in **Janez Marinčič ml.**

1.8. Trideset let

"NAŠA ČAST JE ŠLA ČEZ SMRT"

Dne 1.5.**1975** prinaša SS (18 1) **uvodnik** "**Ob 30-letnici** '**Tretjega maja**'" s podpisom "t.d."(Tine Debeljak). Vzpostavi zgodovinsko pomembnost 3.maja 1945, ki je bil nasledek izjave, podpisane 29.10.1944 po 300 zakonitih predstavnikih javnega življenja. Ni bila krivda Slovencev, če niso mogli vzdržati pritiska na pravkar razglašeno državno samostojnost. "Še danes kljub Socialistični republiki Slovenije - po tridesetih letih - niso današnji oblastniki z razvojem Slovenije v državnost prišli dlje kot parlament 3.maja 1945. Ne samo dlje, niso prišli niti tja, kjer smo bili mi 3.maja 1945. Tedaj je NO pripravil zunanje embleme, ki naj bi bili znamenja samostojnega značaja naroda: državno himno, zastavo in grb ter imel državno slovensko vojsko. In načrt Ustave Države Slovenije, ki je bila priobčena v našem listu 20.5.1965 -ob 20-letnici!- kaže jasno, koliko bolj zgrajena je bila Slovenija 3. maja 1945 v primeru z Republiko Slovenijo, obljubljeno v zadnjih spremembah."

Prvo vabilo na Spominsko proslavo zasledimo v SS 15.5.1975 (20 4). Navaja pesem 'Kri slovenska je zavpila, kliče visoko v nebo. Srca mrtva govorijo: Ne pozabite nas nikdar! Naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta!'. **Spored**, ki ga naznanja ZS, je sledeč: v nedeljo 1.junija ob 16.uri v Slov.hiši spominsko slavje; v soboto 14. junija ob 20.30 v dvorani Slov. hiše spominski koncert domobranskih pesmi in žalostink (Buenosaireški slovenski oktet); v nedeljo 15. junija ob 11^h polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu, (česar ni bilo od leta 1972). V dvojni št. SS (29.5.1975 21-22 6) je **novo vabilo** za 1. junij, tokrat **z bolj natančnim sporedom**. Pri polaganju venca bo igrala mladinska

godba, slavnostni govornik bo predsednik ZS Marjan Loboda ("Naša čast gre čez smrt"), nato scenična evokacija, kjer sodelujejo zbor "Slovenske mladenke", "Buenosaireški slovenski oktet", kvartet "Vasovavci" in recitatorji.

"Veličastna spominska svečanost ob 30.letnici slovenske tragedije" je naslov na prvi strani SS 5.6.1975(23 1), s podnaslovom, ki navaja eno izmed misli M Loboda: "LUČ JE ŠE VEDNO ZMAGALA TEMO, RESNICA JE PREJ KO SLEJ ZASIJALA NAD KRIVICO". V uvodu poročilo primerja, kako slavijo "zmago" doma: prireditve so "zunanje bombastične", s pohodi "herojev", s stotisočglavo prisiljeno množico... Prireditve zdomcev so mirne, svečane, prepojene s spominom na naše junake...

Kmalu po četrti uri popoldne se je začela **koncelebrirana maša** v slov.cerkvi, ki so jo darovali delegat **msgr.Anton Orehar in duhovniki** Matija **Lamovšek**, Gregor **Mali**, dr. Filip **Žakelj**, Jože **Škerbec**, dr. Alojzij **Kukovica**, Janez **Petek** CM, Jože **Guštin** in Tone **Škulj**. Po evangeliju je msgr. Orehar navezal pridigo na 30-letnico pokola domobrancev in drugih vojakov. Govoril je o delu komunistov pred revolucijo in po njej, in kako je o tem učil pa svaril škof dr. Gregorij Rožman. Poudaril je: "Ker je komunizem materialističen, moramo mi biti idealisti." Med mašo je pel **Gallus**.

Na dvorišču je bil potem **poklon spred spomenikom padlim žrtvam. Lojze Rezelj** je najprej spomnil na "sivi maj 1945", na pot v begunstvo, na junaško smrt vrnjenih. "...njihova čast je šla čez smrt!" **Mladinska godba** Toneta Skubica je nato odigrala 'Gozdič je že zelen', takoj zatem pa so svečano zadonele v pozor **trobente**. **Dva fanta v narodnih nošah** sta v imenu vse skupnosti položila **venec nageljnov** pred spomenik (SS prinaša sliko), **za fantoma** pa so stopali **predsednik NO** za Slovenijo **Miloš Stare** in **predsednik ZS Marjan Loboda, predstavniki borčevskih organizacij in celotnega slov.organiziranega** življenja (SS objavlja fotografijo). Molk je prekinila **molitev**: berilo, evangelij in Očenaš. Z godbo pa so vsi zapeli **'Oče, mati'**; tudi otroci, ki niso nikdar videli lepote slovenske domovine, so peli: 'Zdrava bodi, moja lepa domovina...'. **Govornik** je z besedami dr. Janeza Janeža **pozval k ljubezni**: "Rojaki, iz ljubezni do slovenstva in slovenske svobode - v zbor! Junakom - ČAST IN SLAVA!". **Mladinska godba** je zaigrala turobno **žalostinko**, medtem ko se je občinstvo pomikalo proti dvorani, ki so jo popolnoma zasedli.

Slavnostni govornik je bil **predsednik ZS Marjan Loboda**. Njegov govor objavlja SS na začetku s podnaslovom **"Slava jim!"** Tudi Loboda je pokazal na neenak način praznovanja v domovini in v tujini: kako je "v nebesih pod Triglavom prav te dni zrak poln donečih fraz o lažni osvobodilni fronti. Na skrivaj pa se bo iz tisočev slovenskih src dvigala tiha molitev za vse žrtve v borbi za pravo svobodo". Potem je poudaril, kako komunistični propagandni aparat že 30 let bruha med zasužnjeni narod laž o osvobodilni borbi. Zgodovina zadnjih 30 let pa je jasno pokazala, "da je marksistična ideologija največja nesreča za slovenski narod". Prav pravi Solženicin, da nobena druga politična oblast ne zmore terjati take gore sovraštva in uničenja. To terja samo marksistična miselnost, ki ji je po uradnih podatkih leta 1941 pripadalo samo 8.000 Slovencev! "Kot zvezda vodnica pa naj sije pred nami svetal zgled naših zmagovitih domobrancev, četnikov, legionarjev in vaških stražarjev, junaških borcev za pravo svobodo slovenskega naroda. Svobodni in složni nadaljujmo njihovo borbo. Slava jim!"

"Naša čast je šla čez smrt" je bil naslov **"odrske evokacije"**. Na prostrani sceni, ki je bila vestno in izvrstno pripravljena, so bile **projecirane menjavajoče se slike**, ki jih je spremljajo **odgovarjajoče besedilo**. Glas iz teme je govoril o Kajnovem grehu. Nato preskoči v sedanjo dobo, ko se starec "sedem križev in čez" spominja svojih petih pobitih sinov, z obljubo, da se snide z njimi "jutri ali pojutrišnjem". Spomin uhaja starčku nazaj. Prisluhne petju fantov na vasi, odzivu deklet s svojo pesmijo ('Bom šel na planince', 'Kje so tiste stezice'). Potem zasliši moško domobransko pesem ubitim bratom. Pojavi se sin, ki očetu govori v svojem imenu in v imenu svojih bratov. Tolaži ga: "Oče, nam je sedaj dobro, v objemu večne Ljubezni." Nastopi dekle, ki toži po izgubljenem fantu, ta pa ji odgovarja ob svojem zrenju Večnega. Oče omahne v daljnem svetu, dekle medli v svoji žalosti, sin pa jima kaže pot iz teme proti Luči. Medtem iz teme šumijo Balantičeve besede: "bil je mrtvi, mrtvi čas." Vzdušje poraza? Ne! Pred božjim obličjem stoji "dvanajst tisoč zaznamovanih iz rodu Gorazdovega, Hotimirovega in

Kocljevega, ki od tam dajejo poroštvo za končno zmago in iz svoje vizije na zemeljske dogodke izpred 30 let pojejo: Aleluja, aleluja..."

Izvirno **besedilo** za to evokacijo je pripravil **Miklavž Trpotec (Nikolaj Jeločnik),** za kar mu je treba izreči zahvalo in priznanje. Prav tako očetu (**Maks Nose**), sinu (**Frido Beznik**), dekletu (**Janika Pezdirc**) in **Stanku Jerebiču** za glas. Prav tako zahvala **Slovenskemu buenosaireškemu oktetu** (fantovska pesem), **Slovenskim mladenkam** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser** (dekliške pesmi) in **Vasovalcem** (domobranske pesmi). Končno vsem, ki so na svoj način pripomogli s sceno, lučmi, snemanjem, odsevanjem (?) itd. (SS si je pridržala kritično oceno za drugo priložnost)

"Še je zvenela 'Aleluja', ko so se rojaki, mnogi s solzami v očeh, počasi začeli razhajati." (V isti št. je na s. 4. novo vabilo, tokrat na koncert 14. junija in polaganje venca 15. junija.Isto vabilo ponavlja 12.6. 24 4).

O polaganju venca pred spomenikom gen. San Martinu poroča SS 19.6.1975 (23 1-2), o spominskem koncertu pa prinaša komentar, ki ga podpisuje "zvok", dne 26.6.1975(26 2). Dejansko v prvem poročilu omenja obe prireditvi.

O spominskem koncertu pravi SS, da je **Buenosaireški slovenski oktet** pod vodstvom prvega basa **Janeza** Mežnarja (in v sestavi prvih tenorjev Roka Finka in Janeza Zorca, drugih tenorjev Gregorja Batagelja in Janeza Rodeta, prvega basa Toneta Mežnarja ter drugih basov Janeza Marinčka in Ivana Fajfarja) **pietetno zapel 24 pesmi, večinoma žalostink**. Pesmi je napovedovalec Maks **Nose povezoval** z izbranimi besedili vzetimi iz **del** dr. **Tineta Debeljaka, Ljubke Šorli ter Franceta Balantiča.** Odrsko **sceno** je pripravil **Ivan Bukovec**, luči pa sta uravnavala **Tomaž Pavšer** in **Lenart Kinkel**. Priložnostno **programsko brošuro**, ki ji je spominsko besedo napisal **Zorko Simčič** ('Trideset let njihovega molka in glas naše pesmi'), je opremila **Magda Zakrajšek**, založila pa ZS.

Poklonitev gen. San Martinu. V nedeljo 15.6 se je ob 11.uri zbrala na prostrani ploščadi pred spomenikom **velika množica rojakov**, k čemur je pripomoglo krasno jesensko jutro. Po stopnišču ob spomeniku so se razvrstili **dekleta in fantje v narodnih nošah, skavti** s slovensko tribarvnico ter **osnovnošolska mladina** z rdečimi nageljni v rokah. Za njimi so stopali **predstavniki slovenske organizirane skupnosti v Argentini:** predsednik NO Miloš Stare, predsednik ZS Marijan Loboda, delegat slov.dušnih pastirjev msgr. Orehar, predsedniki KD in raznih organizacij. Za fantoma z vencem so korakali **trije slovenskih fantje v uniformah treh vojaških sil argentinske vojske**, v katerih služijo vojaški rok, in ki so tudi vojaško pozdravili spomenik. Potem ko so se razvrstili otroci, da je vsakdo položil svoj šopek, je govoril predsednik NO za Slovenijo Miloš **Stare**.Njegov govor je objavljen na začetku poročila pod naslovom "**Pričevalci resnice**". Poudaril je, da tega, kar smo pred 30 leti trdili mi in zaradi česar so nas imeli za izdajalce, na svojih režimskih proslavah v domovini niso tajili. Nasprotno: niso govorili o osvoboditvi naroda, temveč o zmagi revolucije! Staré je potem govoril o strmi poti do cilja, ki zdomce še čaka, in da morajo biti glasni pričevalci resnice. Zato morajo delati na tem, da domovine naših mladih rodov ne bi padle v roke komunizma. "Delajmo zato in prosimo Boga, da bi slovenski otroci v Argentini nikdar ne doživeli nesreče komunističnega nasilja, kakor so ga njihovi očetje in matere v Sloveniji:" (Njegova želja se ni popolnoma izpolnila, kajti Argentina je že tisto leto postala žrtev mednarodnega marksizma s stotinami ugrabljenih in ustreljenih žrtev, z bombnimi eksplozijami v mestnih središčih itd. Rešila pa se je, sicer za veliko ceno, marksistične diktature.)[9]

"ROKA ZA STENO"

Leta 1976 je v SS kratka uokvirjena **napoved Dneva slovenskih junakov za 6. junij** (13.5.1976 19 4; 20.5.1976 20 4 to ponavlja.).[10] SS 27.5. (21 4) pa že prinaša **spored**, ki ima malo

---

[9] Vojaška vlada in arg. oborožene sile so bile zaradi skrivno usmrčenih podtalcev izpostavljene ostrim obsodbam svetovne - lahko rečemo - farizejske levice, a ne samo le-te! Objektiven in pravilen prikaz dejavnikov na obeh straneh pa čaka še zgodovino. - Delno zaradi prostora, delno pa zato, ker ni namen tega dela, ne poročamo v podrobnosti o spominskem koncertu.

[10] V SS 20.5.(20 1) je uvodnik "Svoboda tudi samomor?" (podpisan e.t.), kjer navaja znanega pisatelja Salvador-ja de Madariaga, ki je dolga leta živel v eksilu v Argentini in se je odločil za vrnitev v Španijo. Tedaj je izjavil: "Svoboda je zrak, ki ga diha duh (..). Demokracija je le sredstvo in forma, medtem ko je svoboda bistvo in cilj." Trdi pa tudi: "Dokler komunistične države ne dopuščajo svobode, je komunisti tudi zase ne morejo zahtevati." - Ista št. SS prinaša tudi dopis "Kje je nečedna igra? Partija ni domovina", kjer gre za polemiko med dr. Julijem Zalokarjem in pisateljem Vinkom Beličičem v goriškem "Katoliškem glasu". - V naslednji št. je članek A.J. "Zgodovine ni lahko pisati", kjer pripoveduje, kako je

izvirnega: 4.junija ob 10. uri pred spomenikom gen. San Martinu polaganje venca; ob 16.uri v cerkvi Marije Pomagaj sv. maša, nato položitev venca pred spomenikom, nastop mladinske godbe in molitve za rajne; v dvorani spominska beseda pisatelja Karla Mauserja; odrska evokacija "**Ne vem, zakaj se jih spominjam**", odlomek iz misterija dr. **Branka Rozmana** "**Roka za steno**". **Petje Gallusa. Recitacija Maksa Noseta.**[1] Dne 3.6.1976 (22 4) je večje vabilo na proslavo v Slov.hiši, a s krajšim besedilom.

"**Spominska svečanost v čast našim junakom**" je naslov poročila, ki ga je SS prinesla 10.6.1976 (23 1-2). Najprej objavlja v celoti **govor pisatelja Mauserja** "V nas je iskro razplamteti ali iskro ugasniti". To je nekako osrednja misel njegovega leposlovno izdelanega govora, ki je povzročil veliko navdušenje v prisotni množici.

Poklon gen. San Martinu je bil ob 10 zjutraj in se je izvedel kot je že navada. Poklon je vodil **predsednik ZS Marjan Loboda**, z njim pa sta šla **člana NO** (Otmar Mauser in Pavel Fajdiga), **zastopnika borčevskih organizacij** Slavko Urbančič in Ivan Korošec ter **predstavniki KD in drugih ustanov**. Predsednik Loboda je naslovil na zbrane kratek nagovor.

Osrednja slavnost v Slov.hiši. Najprej je bilo **somaševanje** slov.dušnih pastirjev z delegatom msgr. Oreharjem (duhovniki Filip Žakelj, Gregor Mali, Jože Guštin, Jože Škerbec, Janez Petek CM, Matija Borštnar in France Bergant.) Med mašo je prepeval Gallus. **Msgr. Orehar** je **v pridigi** med drugim dejal: Spominske proslave imajo smisel, če na njih razmislimo o delu, ki smo ga opravili in o delu, ki nas še čaka. Ne gre le za odpor proti komunizmu in ohranitev slovenske kulture, temveč tudi za ohranitev krščanskega pojmovanja življenja. Storiti je treba vse, da bo naša mladina vzgojena v takem duhu, da se razširijo možnosti svobodnega življenja za rojake doma in celo to, da se spreobrnejo tisti, ki v domovini uklepajo svobodo v verige.

Poklon pred spomenikom. Po maši se je množica zbrala pred spomenikom. **Mladinska godba** pod vodstvom **Toneta Skubica** je zaigrala žalostinko. Komaj so zamrli zvoki glasbe, sta **dva mladeniča** v narodnih nošah, -v spremstvu deklet, ki so tudi bile v narodnih nošah-, **položila venec** pred spomenik. Na traku je bil napis: "Junakom v spomin". Poklon so seveda spremljali vsi zastopniki slov.javnega življenja. Navzoči duhovniki so nato opravili **obredne molitve**. Za konec tega dela so ob spremljavi godbe vsi zapeli '**Oče, mati**'.

Odrska evokacija. Dvorana se je začela polniti, medtem ko je **mladinska godba** igrala '**Gozdič je že zelen**'. Pogasile so se luči in odprl se je zastor. Ozadje so zakrivale modre zavese. V ospredju je na levi visel venec, povezan s slovenskim trakom, na desni pa je bila razgrnjena slovenska zastava in sredi nje domobranski orel. Pred člani pevskega zbora Gallus je stal **pisatelj Karel Mauser**, ki je vse nagovoril z lepo spominsko besedo. Po končanem govoru je **zadonel J.Petelina Gallusa 'In nomine Iesu'**, ki ga je občutno zapel **ženski zbor**, takoj nato pa **ves mešani zbor, pod vodstvom dr. Julija Savellija, Gallusovo 'Ecce quomodo moritur iustus'**.

Na oder je potem prišel **Maks Nose** in recitiral **odlomek iz Rozmanovega misterija "*Roka za steno*"**. Nose se je predstavil kot član slovenske skupnosti v Argentini, ki je obudil spomine na čas revolucije ob poslušanju pesmi z domobranske plošče. Le delček te plošče, samo prvi zvoki "Mi legionarji...", je v njem obudil plaz spominov, od bojev na domačih tleh... do Vetrinja... do poboja... Le on se je rešil iz jame in sedaj se počuti nesrečnega, ker je ostal živ in ni bil izbran za véliko daritev skupaj s svojimi, zdaj mrtvimi soborci.

Brezhibno podana **recitacija** je **pretresla vse**. Mnogim je bil Rozmanov tekst nepoznan, a je bil kot nalašč spisan za to priložnost. Besede domobranca so v nekaj trenutkih priklicale na oder tragedijo domobrancev, posameznikov in celote, pa tudi tragiko našega izseljenstva, ki postopoma gine.

---

v severnoameriški titovski "Prosveti" Georg (?) Bole poročal, kako dr. Metod Mikuž, uradni pisec zgodovine NOB-a, opisuje ameriškim turistom težke boje komunistov v številnih slovenskih krajih. Pravi, npr., poglejte ves ta svet (Suha krajina itd.), leta 1942 je bil ves naš. "Ampak zaradi različnih napak so ljudje obrnili pogled na napačno stran."

[1] Pisatelj Karel Mauser je na povabilo spet prišel v Argentino s svojo ženo Marijo in bratom Otmarjem, članom NO in predsednikom slov.društva Baraga v Torontu.

Znova je stopil na oder **Gallus** in tokrat zapel D. **Doktoričevo 'Našo bol'**, nato v priredbi A. Pogačarja narodno **'Gozdič je že zelen'**, ob koncu pa še A.**Mavovo 'Blagor mrtvim'**.

SS poroča tudi o slov.uri na radio Antártida, ki je bila to nedeljo posvečena spominu padlih žrtev. Na sporedu so bile domobranske pesmi in koračnice. Posebno lep je bil govor Stanka Jerebiča, najprej v slovenščini, potem pa v šp. povzetku.

"PESEM OB GOMILAH"

Morda bi za **leto 1977** smeli reči, da je bila osrednji del proslave **Kremžarjeva zborna deklamacija "Ob gomilah"**, s sila bogatim besedilom, ki je izzvenela v klicu **"Naj čuje nas presveti Bog in zemlje krog!"** Prvo vabilo je najti v SS 26.5.1977 (21 4) in sicer že s sporedom: 5.junija ob 16.uri koncelebrirana maša, poklonitev pred spomenikom, pesem v spomin (Gallus), nagovor ob prazniku (Ernest Hirschegger). Dne 2.6. (22 4) je SS vabila s krajšim besedilom.

Z velikim **naslovom čez vso stran poroča SS** 9.6.1977(23 1) **o "PRAZNIKU SLOVENSKIH JUNAKOV"**. Po nekako leposlovnem uvodu ima najprej podnaslov **"Moli za pokojne",** vzet s plošče na steni spominske cerkve. Pove, da so **z delegatom msgr. Oreharjem somaševali** Matija **Lamovšek**, Filip **Žakelj**, Janez **Petek** CM, dr. Alojzij **Starc**, Matija **Borštnar** in France **Bergant**. Med mašo je pel **zbor Gallus**, za konec pa so vsi skupaj zapeli **'Marija, pomagaj nam sleherni čas'**.

Kronikar piše, da bi si želeli lepega sončnega dneva, čeravno so bili že v pozni jeseni, toda deževje je "nemilo udarjalo na strehe". Zato so morali spremeniti program. Točke poklona pred spomenikom so opravili v cerkvi, vendar so **goreče sveče in šopke nageljnov bivši borci in osnovnošolski otroci** položili **pred spomenik**. Prehod iz cerkve v dvorano preko dvorišča je na vsem lepem začela spremljati pesem **'Hura, za dom v boj'**, kar je dvignilo razpoloženje in povzročilo celo malo šaljivosti. Kljub dežju je bila **dvorana** z balkonom vred **popolnoma zasedena**. Celotni spored se je nato razvijal v spoštljivi tišini, brez ploskanja nastopajočim, kot je to že navada.

Na oder je stopila **Anči Jerebič** in je začela predvajati **Kalinov 'Dies irae'**. Mlada Slovenka, rojena daleč proč od kočevskih jam, je doživeto podajala to versko-narodno besedilo in vzbujala prizore v dušah tistih, ki so sami trpeli tiste dni, in v dušah mladih, ki so morda prvič prisluhnili lepoti Kalinovega teksta.

Slavnostni **govornik** je bil **Ernest Hirschegger iz Mendoze**. **Povabljen je bil, da pove** o tistem **delu resnice, ki** jo je **sam** tako blizu **doživljal**. SS je **objavila njegov govor** v celoti in ga razdelila na sledeča **zaglavja**: Protikomunistična obramba v Vevčah; Prvi partizanski umori in okupatorjeve represalije; Četniška skupina; Vaška straža; Komunistična revolucija; Cilji komunistične partije; Najhujša laž (da je bila OF prva, ki se je uprla okupatorju); Kdo je izdajalec?; Odpor proti komunistom - naša dolžnost. Nedvomno je to eden izmed pomembnih dokumentov za zgodovino tistih let.

PESEM OB GOMILAH. Po govoru so stopnišče v ospredju dvorane napolnili pevci zbora **Gallus**. Pod vodstvom dr. **Julija Savellija** so zapeli najprej **Mavovo 'Blagor mrtvim'**, nato **Venturinijevo 'Znamenje'** in za konec **Flajšmanov 'Triglav'**. Potem se je odgrnil zastor in na odru je bilo mogoče videti **dvoje skupin:** desetine fantov in deklet. **Prva skupina, sami fantje, padli junaki**, je **pripovedovala** v poltemi **svojo zgodbo**, medtem ko je v ozadju kraljeval ob slovenski zastavi domobranski orel. "Tekst zborne deklamacije (avtor Marko Kremžar) je tako lep in vreden premisleka, da bi ga bilo treba kdaj objaviti." Kaj bo z ideali, za katere so se borili, kaj bo z narodom? **"Mrtvi te prosimo..."** je bil slovenski mladini namenjen njih glas z naročilom, naj jih nikdar ne pozabi.

Odgovor druge skupine, slovenskih **fantov in deklet že "tretjega rodu"**, je: **ne bo pozabe ne omahovanja**; boj se ni prenehal s smrtjo naših junakov; današnja mladina nadaljuje in bo nadaljevala njihovo borbo **za dom, za narod, za Boga**. Obe skupini sta začeli peti 'Naj čuje nas presveti Bog in zemlje krog' - in z njimi je pela vsa dvorana.

"DOLŽNOST PRIČEVANJA"

Dne 18.5.**1978** (20 4) je v SS prvo opozorilo na "Praznik junakov", ki da bo v nedeljo 4.junija. Dne 1.6.(22 4) vabilo ZS prinaša tudi **spored**: dopoldne ob 11.uri poklonitev pred spomenikom gen. San Martinu; popoldne ob 16.uri v Slov.hiši: koncelebrirana maša in molitve za žrtve; poklonitev pred spomenikom; v dvorani govor dr. Marka Kremžarja "Dolžnost pričevanja"; odrski prikaz "Teharje - in ti stojiš?" (Ni jasno, ali se naslov nanaša na Teharje ali na poedinega gledalca; ako bi se na Teharje, bi bilo pravilno: "in ve stojite!"n.op.) Na naslovni strani iste številke je daljši uvodnik M.(iloša)S.(tareta) "**Ne predajte se komunizmu brez boja**!" Piše, da mineva že 30 let in da je to dovolj časa za to, da bi vsakdo mogel nepristransko gledati na preteklost. Pa vendar, pravi, so nekateri, ki strastno razpravljajo o tem, kaj bi bilo, če bi ta ali oni v revoluciji delal drugače. Ti se ne morejo prikopati do tega, da bi gledali revolucijo v Sloveniji v okviru tedanjih svetovnih dogajanj. Potem na primerih Čehoslovaške in Poljske dokazuje, kako sta padli pod komunizem, čeravno so bile razmere bistveno drugačne kakor v Sloveniji. Postavi trditev, da je treba prebrati Bakuninov katekizem (KZSS 1973-1975) in da je treba vedeti, da je bila Jugoslavija edina država med drugo svetovno vojno, kjer so komunisti razglasili aprila 1941, da je boj proti okupatorju zločin in da bo kaznovan s smrtjo vsak, ki bo začel z bojem, ne da bi se podredil KP, - grožnja, ki jo je KP dejansko tudi izpolnjevala.

"**V spomin žrtvam okupacije in revolucije - v počastitev junakov**" je bil naslov, pod katerim je SS (8.6.1978. 23 1-2) **poročala** o Spominski proslavi. Na prvi (in delno drugi) strani objavlja govor dr. **Marka Kremžarja** "**Spomin na žrtve - klic pričam**", na drugi strani pa je poročilo o prireditvah. Govor dr. Kremžarja je pomemben ne samo vsebinsko, ampak tudi iz stilistično-estetskega vidika. Resda je podal tudi svoje osebno pričevanje, saj je bil s 17 leti eden izmed nasilno vrnjenih. Toda govor je korenit tudi v drugih pogledih. Glavne misli so izražene v podnaslovih: Poboj domobranstva je nujna posledica marksistične ideologije; gledalcev na slovenski pozornici ni: so le žrtve in krivci - in priče; dolžnost pričevanja se déduje iz roda v rod; trpljenje je cena pričevanja; kogar je strah pričati resnico, ni več svoboden.

Poklon pred spomenikom gen. San Martinu. Bil je sončen, a mrzel dan, vendar se je zbralo veliko rojakov pred spomenikom na Trgu San Martín. Tudi veliko narodnih noš. Točno ob 11^h so **zastopniki slovenske skupnosti**, -med njimi predsednik NO za Slovenijo Miloš Stare in predsednik ZS Marjan Loboda in predstavniki drugih ustanov, predvsem borčevskih-, pričeli stopati **med špalirjem narodnih noš** proti spomeniku. Venec je imel napis v šp. "Generalu San Martinu - Slovenci v Argentini". Po kratkem molku je v kastiljščini **govoril prof. Tomaž Debevec**. Njegov govor je objavljen na isti strani v šp. uvodniku pod naslovom "Rindió homenaje al Libertador la comunidad eslovena", prinaša pa ga tudi v slovenščini. Kot navadno so **številne poročevalce** najbolj **zanimale narodne noše** in so **celotno skupino slikali za časnike ter snemali za televizijo**. (O slavju so poročali dnevniki La Prensa, La Nación, La Razón, ki so prinesli tudi velike fotografije skupin narodnih noš, idr. **Radijske postaje**, ki so poročale o dogodku, so bile Municipal, Rivadavia, Splendid, Belgrano,Continental, Antártida. O manifestaciji je v svojih oddajah poročala postaja **7 TV**.)

Sv. maša za pobite Slovence. Popoldne je ob štirih daroval sv. **mašo** za vse pobite Slovence **msgr. Orehar**, s katerim so **sodarovali** Matija Lamovšek, Janez **Petek CM**, Matija **Borštnar** in Franc **Bergant**. Bilo je **toliko ljudi, da niso mogli vsi v cerkev** in jih je mnogo prisostvovalo na dvorišču. Ob oltarju so stali mladeniči v narodnih nošah s prapori ZS, Borcev in Domov iz San Justa, Ramos Mejíje, Lanusa, Carapachaya, Pristave in San Martina. **Zbor Gallus** je pod vodstvom **dr. Julija Savellija** in ob spremljavi na orgle **Anke Savelli Gaser** pel **Venturinijevo mašo**. Napovedovalec je bil **lic. Marijan Schiffrer**. Berili sta prebrala **Kristina Jereb** in predsednik ZS **Marjan Loboda**. V pridigi je msgr. Orehar poudaril potrebo po vztrajnosti v boju proti brezbožnemu komunizmu. Navedel je besede škofa Rožmana, ko je v pismu beguncem leta 1945 pisal, da "nas Bog ni poslal na bridko pot begunstva zato, da nas uniči, ampak da nas očisti in utrdi v veri in upanju ter nas s skupno grenko usodo s seboj in med seboj poveže v močnejši ljubezni".

Pred spomenikom v Slov.hiši. Po maši je bilo najprej v cerkvi opravilo za pobite rajne. Nato se je razvil **sprevod k spomeniku**. Tam sta že stala **dva slovenska fanta** v vojaških **uniformah argentinske mornarice, Franci Žnidar in Andrej Kocmur**. Otroci so prižgali svečo pred spomenikom. Glas **trobente Francija Žnidarja** je pozval k tišini. V svečani tišini sta **predstavnika obeh borčevskih organizacij, Slavko Urbančič** in **Ivan Korošec,** položila **venec.** Vsa množica je takoj za tem zapela '**Oče, mati...**'.

Spominska proslava v dvorani. Tudi dvorana se je napolnila do zadnjega kotička. Ob steni so bili praporščaki, na sedežih v prvi vrsti pa zastopniki vseh slovenskih ustanov. Med občinstvom je bilo

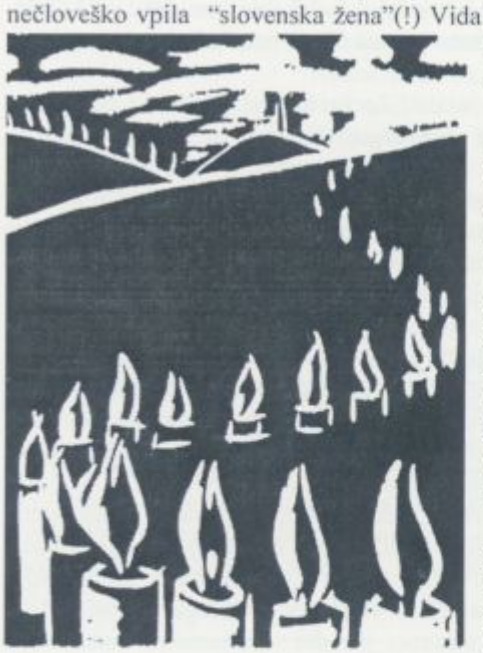
zelo veliko mladine. **Oder** je bil pripravljen v smislu gesla "**Dolžnost pričevanja**": vsa zadnja stena je prikazovala Teharje. V levem kotu pozorišča je stal velik stiliziran globus, ki ga je napravil **arh. Jure Vombergar**. S tem je že oder poudaril razmerje domovine do Slovenije v svetu, do dogodkov pred 35 leti v Teharjah in sedanje naše razmerje do njih. Nato je **nastopil** s svojim **govorom** dr. **Marko Kremžar**.

Odrski prikaz "Teharje - in ti stojiš?", je delo neimenovanega avtorja, ki je na otipljiv način pokazal potrebo po pričevanju. Gre za **slušnoviden prizor z dvema osebama**: *prva* (**Anči Jerebič**) je obrnjena h gledalcem v dvorano in je v duhovni povezavi, kot po telepatiji, z *drugo osebo* (**Janez Jerebič**), živečo v domovini; ko se, obrnjena k svoji domači vasi, sooča s teharskimi dogodki. Vsa dogajanja spremlja **glasbena ilustracija**. Dejanja ni veliko: moški sedi na klopi, z vasjo Teharje v ozadju, in bere knjigo pričevanj o grozotah komunistične revolucije; dotlej o le-teh še ni ničesar vedel. Bere, bere...(o dogodkih, ki jih ponavlja radio) in se čudi, da morejo Teharje še stati, ko stoje na takih tleh, na kosteh pobitih. Zgodbe iz knjige pričevanj so glavni poudarek prizora, ki doseže višek v pričevanju o duhovniku v Teharjah in vstajenju ustreljenega iz jame. Moški se zgrozi, toda ne zahteva maščevanja, samo kesanje hudodelcev in poravnavo krivic ter priznanje pobitim za njihovo mučeniško smrt.

Po dopisniku se je proslava sklenila z **lepo harmonijo govora in prizora**. Bila je tudi literarno, recitacijsko, scenično in tehnično dobro pripravljena in izvajana. "Marsikdo izmed pričujočih se bo po vsem tem odločil za javno pričevanje."

"IN VENDAR... NEKOČ BO!"

To bi smeli imeti za geslo proslave **leta 1979. Prvo vabilo** ZS je najti v SS 24.5. (20 4). Vabi za nedeljo 3.junija ob 16.uri. **Spored**: v spominski cerkvi koncelebrirana maša; pred spomenikom polaganje venca in molitve; v dvorani spominske besede cont. Milana Magistra "In vendar... nekoč bo!". Podobno povabilo zasledimo tudi v naslednji št. (31.5. 21 4). V tej številki je na naslovni strani uvodnik s podpisom "t.d." "**Slava pogumnim ljudem**". Pisec poudarja, da so se tisti,ki so šli "pred nami v znamenju vere in počivajo v miru" uprli "malikovalcem zločina". Že Marx je leta 1848 zapisal v Komunističnem manifestu "Strah gre danes po Evropi!" Njegovi pristaši so bili zvesti temu strahovanju. Od Lenina do Stalina so kričali: Streljajte, streljajte sovražnike. Prvi je to povelje ponovil Tito. Djilas je v Črni gori iz ljudi delal "pasja grobišča", kajti: "Sovražiti nasprotnika brez usmiljenja je tvoj program in tvoja prisega... je plemenito sovraštvo... Da, edino merilo ljubezni do ljudstva je globoko sovraštvo do nasprotnika..." "Streljajte, streljajte", je z lastno roko zapisal Kardelj. "Koljite, koljite", je za njim še bolj nečloveško vpila "slovenska žena"(!) Vida Tomšič. Danes se spominjamo z ljubeznijo in spoštovanjem tistih, ki so imeli korajžo, da so zavrnili laž in sovraštvo tudi za ceno svojega življenja.

„Ko bo vstala iz viharja,
bratje dragi, zlata zarja,
o tedaj mi, žalni svatje,
- bratje dragi, tihi bratje
pridemo vas počastit."

"34. SPOMINSKI DAN" je **naslov poročila** o proslavi, ki ga je objavila SS 7.6.1979(22 1-2; po pomoti je št. označena kot 32). Krasi ga **Bukovčev lesorez**. Sprašuje se, kaj nekateri slavijo v domovini. Potem pa postavi: mi v tujini se že štiriintridesetič spoštljivo spominjamo vseh pobitih žrtev. "Resda minevajo leta.(..) In vse ostaja pri starem!. A prav vse - ne! Med tistimi, ki slavijo njih spomin, je leto za letom več mladine. Fantov, deklet. Nihče jih ne sili; niso doživljali zgodovine strahot, pa vendar natrpajo dvorano." Doma ni tako: leto za letom je med mladino manj zanimanja za "pridobitve narodno-osvobodilne borbe". Odkod ta razlika? "Mi nismo v dvomih. Naša pravda je pravična. Pravična je bila in taka bo ostala."

Cerkev Marije Pomagaj je bila prenatrpana. **Somaševalo je pet duhovnikov,** msgr. Orehar in M. Lamovšek, F. Bergant, M.Borštnar ter F. Cukjati. Slovesnost je povzdignil neutrudljivi **Gallus** pod vodstvom dr. Julija **Savellija** in s spremljavo na orglah Anke **Savelli Gaser**. V pridigi je msgr. Orehar vzpodbujal k zvestobi ideji, zaradi katere so zapustili domovino. Izprašajo naj se, če so znali ostati zvesti samim sebi, če so znali svojim otrokom dovolj nazorno prikazati, v čem so njihovi nazori in v čem

komunistični. Po zadnjem blagoslovu je msgr. Orehar tudi zmolil **molitve za** vse **rajne**, **Gallus** pa je zapel **Mavovo 'Blagor mrtvim'**.

Na dvorišču pred spomenikom je vsa množica umolknila ob zvokih trobente (**Gusti Čop**). Okrog spomenika so se zgrnili **predstavniki skupnosti**: **predsednik NO Miloš Stare in član NO Rudolf Smersu**; **predsednik ZS Božo Stariha**, **tajnik** ZS **Emil Cof**; **za KD** pa **Marjan Bogataj** in **Tone Oblak** (San Justo), **Franc Zorec** in **Stanko Oberžan** (San Martín), **Matevž Potočnik** in **Janez Brula** (Ramos Mejía), **France Pernišek** (Pristava), **Andrej Goljevšček** (Slov.vas), **Jože Vidmar** (Berazategui) in **Lojze Sedej** (Carapachay). Predstavnika borčevskih organizacij **Ivan Korošec** in **Slavko Urbančič** sta **položila** pred spomenik **venec rdečih nageljnov** s slovensko zastavo z napisom: V spomin junakom. "In v tem trenutku zbranosti je v domovini zagorelo po jamah, breznih in poteptanih grobovih na tisoče luči, v mislih od tod prižganih."

Poročilo piše, da **v dvorani** "zaključimo vsako leto s spominskim govorom in odrsko uprizoritvijo" Slovenski Vernih duš dan. Na levi strani pred odrom je visela slovenska zastava, na njej pripet pa domobranski grb. Pred zastavo je stopil **Milan Magister.** SS je objavila njegov govor v naslednji št.(14.6.1979 23 1; zaradi tiskovne napake št. 32) pod naslovom "**Vsak(do) ima dolžnost govoriti za ime mrtvih**". Magister navaja Djilasa ("Vojni čas"), ki piše, da jih je bilo med pomorjenimi veliko takih, ki so bežali izključno iz ideoloških razlogov, in da je OZNA "nadaljevala s poboji do poznih mesecev 1945, dokler ni menda tiran zakričal na morilce: "Smrtna obsodba že nima več nobenega učinka! Nihče se smrti več ne boji...!" Ta neustrašenost pred smrtjo, ki jo sovražnik priznava našim junakom, je bila le poslednja stopnja junaštva, ne pa predaja pred neizbežno usodo. Domobranci so bili junaki v boju, še bolj pa v smrti.

Potem je Magister omenil, da so fantje razumeli Jegličevo oporoko iz leta 1937 in da jih zato hudobija ni ne zapeljala ne uplašila. Da je bila ta odločitev resna in dosledna, razkrivajo besede, ki so jih izgovarjali pred nezakonitimi sodišči, kot npr. dr. Ludovik Kožuh v Kočevju: "Za pravico smo se borili, zato se splača umreti!" Ali kar pripoveduje priča iz Kočevskega roga: "Najbolj grozno je bilo poslušati domobrance, ki so molili za svoje sovražnike." In drugi: "Na prste so molili rožni venec in vzklikali: nikdar nas ne boste zmagali!... Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo."

Pokol slovenskih domobrancev je v luči zgodovine pretresljiv vrhunec vsega trpljenja in nasilnih smrti, ki jih je utrpela krščanska večina naroda, ker je v znamenju križa odgovorila na strahotno hudobijo druge svetovne vojne in komunistične revolucije.

Toda vest ni človeška iznajdba, zato je v vseh dobah neusahljiva in neodstranljiva. Zato je moral zapisati Djilas: "S svojim sedanjim pogledom na preteklost ne bi mogel delati, kakor sem delal med vojno in po njej." Nihče izmed nas nima pravice govoriti v imenu mrtvih, vsakdo pa ima dolžnost govoriti za ime mrtvih.

Za odrsko uprizoritev "In vendar... nekoč bo!" je pisatelj **Zorko Simčič izbral** "iz zakladnice naše poezije" odlomke, ki se nanašajo na **tragična dejanja** v revolucijskih dneh in na njih nasledke. **Zložil** jih je **v šopek**, **razdelil** v **tri časovne dobe** ter jim **dal skupen naslov**. S tem optimističnim naslovom "je potrdil za nas vse neomajno vero v našo zmagovito bodočnost". Verjetno je namerno iskal po štirih celinah, čez katere se razteza Slovenija v svetu: iz domovine (rajni Stanko Majcen), iz Japonske (Vladimir Kos), iz Severne Amerike (Karel Mauser) in iz Južne Amerike (Zorko Simčič). **Prva skupina 'V tistih dneh'** zajame v glavnem dobo ob koncu vojne. Povojna leta dajo vsebino drugi, skupni pesmi z naslovom '**Mati išče sina, žena moža, otrok očeta'.** Na sedanjost, s spominom na preteklost, se nanaša tretja skupina '**Današnji dan'**, z žalostjo in mirom v srcu. Pesmi je Simčič med seboj povezal s svojim besedilom. To so kratke pripombe k prejšnji pesmi in uvod v naslednjo, s poudarkom na najbistvenejše v dogajanju ali v dobi, ki jo pesem opeva. Dopisnik "dkp" piše, da povezava sega v globino in obdrži tenkočutno zaznavanje bolečine, a ostaja smiselno skladna z vsebino pesmi. Vse besedilo je tako "cicklus enajstih, v zaokroženo celoto zgrajenih postaj trnjevega pota naših usodnih let".

Odrsko podobo Simčičevemu prikazu je dal **Frido Beznik.** Pripovedovanje posameznih pričevavcev si je zamislil v prostoru, ki naj bi dal vreden okvir besedi. Zato je dal sceni ozračje stolnice, kar je nakazal z vitražo postavljeno v sredini ozadja čez vso višino odra, vse ostalo ozadje pa je odel v črnino. V takem prostoru in podobi je bila nakazana tragika pa tudi že veličastje bodočega vstajenja. Tudi premike posamič nastopajočih recitatorjev je Beznik uredil smotrno, jim dal s primernimi osvetlitvami poudarek in tolmačenje. Kot zmerom je Beznik tudi to pot posvetil veliko truda pravilni izgovarjavi, kar je tudi dosegel pri vseh nastopajočih.

Vitražo je naslikal **Marko Jerman**, "zmerom bolj uveljavljajoči se scenograf": Križani na križu ni več v bridkosti smrti, ampak Božji Sin, ki vabi k sebi žrtve.

Upravljanje svetlobnih in zvočnih naprav je imel na skrbi **Janez Jereb.** Za naslovno stran programa je **Ivan Bukovec** izdelal lesorez z motivom iz zadnje pesmi.

Že spočetka je ustvaril primerno razpoloženje odprti oder. Sredi same črnine vse bolj s svetlobo ožarjeni Križani, pod njim pa trije fantje, ki padajo v smrtnih mukah. V sprednjem desnem kotu učinkuje z ozkim stožcem žarkov osvetljeni lektor (arh. Jure **Vombergar),** skoro samo kot poosebljen glas. Povezuje pesmi, jim podaja uvode in pripombe. Iz teme se pojavljajo in v temo izginjajo recitatorji eden za drugim, - ta tu, oni tam. Vsak poglobljen v svojo zgodbo. Vsi so podajali vredne interpretacije. (Dopisnik v SS pripominja, da le sem pa tja kak glas ni segel v globino dvorane, kar velja tudi za govornika; misliti bo treba na večje investicije za zboljšanje akustike v dvorani.)

Dopisnik precej na dolgo opisuje razvoj vsega prizora, kar dotlej ni bila navada v SS. Omenjamo samo, da so sodelovali s petjem **Janez Vasle, Janez Rode, Marko Fink** in **Mirko Vasle** (**'Oblaki so rdeči'**) v prvem ciclusu. **Janez Vasle** je pripovedoval **Kosovo 'Tajno'** o strahovitih morijah. Z že mrtvimi toži v **Mauserjevi pesmi 'Mrtvi' Marko Fink. Kristina Jereb** se kot **žena-žalujka** z Jakopičevim 'Angelčkom' spominja strahotnega zločina nad dvanajstimi dojenčki v Teharjah. V **dobo ob koncu vojne so gledalce popeljali pevci z 'Lipa zelenela je'**. Minula so leta in po sinu osirotela mati zatava v plan in med gričevje, da poišče grob svojega sina, ki ga pa ne najde, ne eno pomlad ne drugo. Ponazarja jo **Marica Mayer Debevec** s tremi biseri Majcenove poezije: 'Kol', 'Ko bi le vedela', 'In spet bo pomlad'. Pa tudi žena išče svojega moža, a ga ne najde ne v Kočevskem rogu ne v Teharjah ne v kraških jamah. **Simčičevo** pesem **'Pet let kasneje'** sta glasovno povzdignila **Jernej Tomazin in Alenka Smole.** Iz ozadja nekje je zamolklo donel boben in z njim je kot iz globine groba odmevalo: "*pod zemljó, pod zemljó...*"(basi **Janez Vasle in Marko Fink**). V tem priteče mali **Ivan (?) Urbančič**, ki tudi išče atka pet let kasneje, potem ko so ga neke noči odpeljale neke sence; in spet zabobní iz globine: "*pod zemljó, pod zemljó..*"

V **sedanjost** so uvedli udeležence **pevci** s pesmijo **'Gozdič je že zelen'.** Živi so govorili mrtvim v **Jakopičevi 'Našim stražarjem';** s to pesmijo je **Tone Erjavec** zaneseno risal vero v osvobojenje. Lektor je ugotovil, da je danes v nas velik mir. Toda spraševati se moramo: Ali bom tisti dan mogel s ponosom pogledati v oči komurkoli? Ali bom mogel reči: nisem klonil - nisem se prodal! Pesniku **Kosu** se **'Po tridesetih letih'** še danes vzbuja "strah tistih dni", kar je predvajal **Marjan Loboda ml.**

Lektor končava rekoč, da so ubijali naše ljudi in da še vedno onečaščajo njihov spomin "in hočejo ubiti tudi našo idejo. Toda ideje ni moč ubiti. Naše ideje ni mogoče ubiti! (..) Na dnu, povsem na dnu naše žalosti je tudi danes svetloba. (..) MI VEMO, DA TUDI KAPLJICA KRVI NI BILA ZAMAN PRELITA. Prej ali slej, kljub črnim dnevom, mi vemo: **IN VENDAR - NEKOČ BO!"** Zaključno Simčičevo pesem z istim naslovom je podal lektor sam, že kot naš sodobnik, in zaključil:

"Nekoč bodo zagorele svečke
sredi noči bo svetal dan
od Triglava do Kolpe,
od Trsta gor do Šentilja.
Svečke v zvest spomin
na vsa ta dolga tesna leta,
ko so bili nam luč."

1.9. Pred zoro sprememb[12)]

"GORETI HOČEM SEBI, NOVIM DNEVOM!"

Leta 1980 opazimo prvo povabilo na spominsko slavnost v SS 15.5.(19 4). V naslednji št.(22.5.1980 20 4) izide članek "Praznik junakov" s podnaslovom: **35-letnica slovenske tragedije.** Ta št. SS prinaša tudi spored: v cerkvi koncelebrirana maša slovenskih duhovnikov z delegatom msgr. Oreharjem, poje Gallus; pred spomenikom položitev venca in molitve za rajne; v dvorani spominski govor Boža Finka in mladinska recitacija Balantičevega sonetnega venca v režiji Frida Beznika. (Isti oglas je v SS 29.5. 22 4)

[12)] Od 6.3.1980 naprej je dr. Tine Debeljak objavljal v SS nadaljevanko "Nekaj pogledov z naše perspektive na Josipa Broza-Tita". V celem gre za 176 dopisov, ki se nehajo nov. 1983. - Spomniti se je treba, da je 4.5.1980 v Ljubljani po dolgi bolezni umrl diktator Tito. SS mora tedaj (8.5.1980 18 1) v komentarju naslovljenem "Resnica ima zaprta usta" na žalost ugotoviti: "Uspel je in svet ga slavi kot heroja." - V isti št. SS poroča o posvetitvi dr. Šuštarja za ljubljanskega nadškofa.

V tej zadnji številki lista je "td" napisal uvodnik "**Ob dnevu vojnih in revolucijskih žrtev**". Spomni se prvega spominskega dne, za katerim so se potem leto za letom zvrstili vsi drugi. Omenja zadevni odlok predsednika NO dr. Miha Kreka. Ustavi se ob posebnosti tega spominskega dne, ker da je prvi po smrti Tita, "povzočitelja moritve slovenske narodne vojske v juniju l. 1945 in pozneje tudi v sodnih procesih pred sodiščem 'narodne časti' za tako imenovane 'vojne zločince'". Zatrdi, da je zdaj jasno, da je ukaz za poboj prišel od Tita in da ga je **premišljeno** načrtal. Zločin je napovedal 27. maja 1945 z balkona ljubljanske univerze:

> **'Naša peščica beguncev (..) ne bo nikdar več videla naših lepih planin, naših cvetočih polj. Če bi se pa to vendarle zgodilo, bo to za zelo kratek čas'"**(Tito, "Graditev nove Jugoslavije" I,27).

Dne 5.6.(22 1) prinaša SS članek "žar-"ja: "**Junijsko razmišljanje o izdajstvih slovenske komunistične stranke** - Ali je še kaj, česar slov. komunistična stranka ne bi izdala?" Pisec z dokazanimi primeri našteva eno izdajo za drugo. Konča pa svoj dopis z besedami: "Koliko Slovencev je bilo pomorjenih na ukaz KPS - v imenu utopije - od katere sta ostala le še moralni razkroj in - nesvoboda."

"Ob 35-letnici mučeništva naših bratov" pod naslovom **"SPOMINSKI DAN - PRAZNIK JUNAKOV"** poroča SS 12.6.(23 1-2; podpisan: dkp). Začenja z Balantičevim verzom: "...naj bom še dolgo bakla nema, / ki potnikom samotnim v noč gori". Potem vzpostavi, da bi težko kak dan že predolgega tujinskega življenja izgnancev ne nosil pečata spominskega dne. In to ne velja le za neposredno prizadete, ampak tudi za drugi in že tretji rod potomcev. "Zvečine smo si prostovoljno naložili na ramena to usodno breme. Z njim smo se zadolžili vključno kot nosivci ideje in idealov, zaradi katerih smo,kar smo, kakršni smo in kjer smo." Zdomcem iz prvega rodu je navadno spomin na vso bedo vojno-revolucijske dobe trpek in grenak. **Drugače je z mladimi**. Njim so dogodki, ki se jih spominjamo, le še zgodovina. **Bolj kot tragedijo jih občutijo in dojmejo kot junaško epopejo prednikov** v borbi za ideale slovenstva v slovenskem človeku. Mladini je laže ta dan slaviti kot praznik junakov, čeprav je turoben spominski dan. Zato je primerno, da tudi stari rod, ki je dogodke osebno doživljal, živi spominske dneve z vedrim ponosom.

Cerkev Marije Pomagaj je bila popolnoma natrpana, tako da so nekateri morali ostati na dvorišču. **Sodarovali** so z **msgr. Oreharjem** duhovniki Daniel **Vrečar,** dr. Pavel **Krajnik** (iz Clevelanda), Matija **Lamovšek**, Ladislav **Lenček** CM, Franc **Bergant** in Janez **Cukjati**. **Gallus** je pod vodstvom **dr. Julija Savellija pel Tomčevo 'Slovensko mašo'** in je ob koncu počastil rajne z Gallusovim 'Ecce quomodo moritur iustus'. Na **orgle** ga je spremljala **Anka Savelli Gaser**.

V svojem nagovoru je msgr. Orehar poudaril globok smisel zdomstva. Zatrdil je, da je treba neprenehoma pričati in mladim razlagati pomen teh dni. Mladino je treba vzgajati tako, da bo ponosna na storitve staršev in se ne bo nihče naših mladih sramoval biti emigrant ali otrok emigrantov.

Po molitvah za rajne so se zbrali **PRED SPOMENIKOM zastopniki skupnosti**: **predsednik NO Miloš Stare** in **predstavniki Domov**: **Ignacij Glinšek** za Hladnikov dom v Slov.vasi, **Marjan Bogataj** za Naš dom San Justo, **Matevž Potočnik** za Slomškov dom v Ramos Mejíji, Janez **Štrbenc** za Slov.dom v Berazateguiju, Joža **Markež** za Slov.dom v Carapachayu, Rudolf **Smersu** za Slov. dom v San Martinu in Franc **Pernišek** za Slov. pristavo v Castelarju. **Predstavnika** obeh **domobranskih organizacij,** Slavko **Urbančič** za Vestnik in Ivan **Korošec** za Tabor, sta **položila venec** ob vznožju spomenika. **Trobentač Gusti Čop** je pozval k zbranosti. Dopisnik piše: "Z nekoliko višjega stojišča je pregledno vse dvorišče. Od tod je videti samo glave. Drugo ob drugi (...) Nekaj jih ni več med nami. Prenekatera glava že sivi, druge pričajo o zrelostnih obdobjih. A večina teh bohotno razodeva svojo mladost. Koliko mladeži! **Ta je že danes za nami nosilka našega poslanstva in ga bo jutri zmagovito dopolnila**."

V dvorani, ki je bila tudi tokrat premajhna, so najprej odpeli '**Oče, mati**', potem pa je **govoril Božo Fink**. SS ga precej izčrpno prinaša. Preletimo glavne misli: Božja usoda kuje ljudi. A Bog se s človekom ne poigrava; če ga preizkuša, je to samo znamenje njegove ljubezni. Zato je pravo ravnanje sprejeti zavestno ljubečo Usodo. Pred 35 leti smo mnogi pogumno stopili v službo Usmerjevalca zgodovine. A božji računi niso človeški računi. Nastala je nova preizkušnja, toda kdo je bil bolj potreben večjega usmiljenja? Naša stran je bila obdarovana z milostjo mučeništva. V mlinu časa pa smo ostali mi, ki se vsako leto zbiramo, da se krepimo ob spominu na tiste, ki so odšli pred nami, in se bogatimo iz zakladnice njihovega zasluženja. Kot vedno ima tudi v našem zgodovinskem trenutku dobro, ki se ga nam je oprijemati, določeno stvarno opredelbo. Srce naj ogreva misel na slovensko domovino. A kako more biti dober, kdor nima dejavne ljubezni za svojce? Skrb za usodo domovine je politika ljubezni do bližnjega. Če ni vrednega življenja brez svobode, se ji ni dopustno odrekati. Nihče nima pravice pristajati

na nesvobodo za celoto: kdor uživa svobodo, jo bo izgubil, če ne bo vsak čas pripravljen na njeno obrambo; in kdor je nima, a se tega niti ne zaveda, je okrnjenec, živ mrlič. Kje smo? Ali smo na temeljih, na katerih smo stali, ko smo se odtrgavali od doma? Odgovori na ta vprašanja sestavljajo našo moralno sliko. Ni nam mogoče preiskovati, kaj se spočenja v podzavesti in v zametkih gibanj v domovini. "Zaupajmo pa, da temá ni dokončna in da bo v danem trenutku planila nova luč, ki bo dala svetlobo spoznanja in toploto za pogumne nastope." V času, ko se v domovini napovedujejo nepredvideni dogodki, nam je treba stopiti skupaj in biti zbor ljudi, ki vedo, kaj hočejo. Smo torej na nakovalu preizkušenj. Véliki Kladivar nam daje priložnost, da se izkažemo, česa smo vredni. Ali bomo steklo, ki se bo zdrobilo? ali pa kremen, da se bodo ob nas razkresavale luči,... jeklo, da bodo iz nas donele melodije, ki naj pričajo o izpolnjeni dolžnosti, Bogu v čast, Sloveniji v ponos in blagor?

Odrski prikaz je pripravil **režiser Frido Beznik**, za kar je izbral **Balantičev 'Prvi sonet'**. Besedilo je težko, posebno za mladino. A režiser je namenoma povabil k izvedbi petošolce srednješolskega tečaja, ki dejansko niso imeli odrske izkušnje. Pri tem je želel, da bi dijaki globlje prodrli v razumevanje Balantičevega izražanja in čutenja, obenem pa, da bi z dvomesečno vajo v deklamiranju omehčal njih govorico.

Dvajset dijakov (15 deklet in 5 fantov) je klečalo sklonjenih glav in v poltemi okrog modro-rdeče osvetljenega središča, kjer je bila videti kot v plamenu ujeta postava mladega fanta. Ta alegorični motiv je lahkotno lebdel v globini odra in delal vtis breztežnosti, kot viseč v zraku. Z "nevidno" črnino je Bezniku uspelo ustvariti tako iluzijo. Tako je kraj dogajanja bil kjerkoli ali množično mogoč. Iz negibnih klečečih postav se je sprva šepetaje in potem zmerom glasneje trgal **Balantičev krik**: **"Goreti hočem..."** Glasno ga je potem **povzel deklamator in po besedilu Tineta Debeljaka ml. uvajal gledalce v ozračje Balantičeve lirike**. Vprašanje **"In mi?"** je vodilo do odgovora: ***goreti hočem sebi, novim dnevom***!

Mladi deklamatorji so potem začeti nizati sonet za sonetom do magistrale. Posamič ali skupinsko so pripovedovali o Balantičevem iskanju rešitve iz obupa. Da bi statika dvajseterih na odru ne škodila učinkovitosti, je vsakokratni deklamator recitiral na drugem kraju odra, obenem pa so se za vsakim deklamatorjem premaknili tudi drugi. Menjajoči se svetlobni učinki so sovpadali z dogajanjem v besedilu. Izza odra so mirno in mehko donele piščali v zvokih domačih napevov in glasbeno obarvale nekatere sonete. Magistrale so prepričljivo izpovedali vsi dvajseteri na odru in se nato pogreznili v negibno držo v pojemajoči svetlobi do končne teme.

Dopisnik dostavlja, da so mladi recitatorji v lepi in gladki izgovarjavi res dali vse iz sebe. "Vsa jim čast. V toliko je Beznik dosegel svoj namen." (Hvalevredno je tudi, da so polnoštevilno in točno prihajali k vajam.) Kot **deklamatorji** so nastopali: **Tončka Beltram, Bernardka Bidovec, Cvetka Češarek, Ana Marija Erbežnik, Veronika Fink, Gregor Hribar, Metka Kahne, Tomaž Kočar, Lučka Kremžar, Tinka Krištof, Tine Lavrič, Milan Magister ml., Klavdija Malovrh, Jože Markež ml., Mirjam Oblak, Kristina Puhek, Marijica Snoj, Magda Skvarča, Marija Zurc**. Na **piščali** sta igrali **Anica Arnšek** in **Mirjam Klemenc**. Luči je oskrboval **Janez Jereb**. Scenski motiv je zamislil in plastično izdelal **Ivan Bukovec**, ki je tudi naredil lesorez za program. (Dopisnik pripominja, da bi bilo kljub vsemu morda boljše uvrstiti petje na koncu predstave, ker je tako zaključek bolj spodbuden. Prav tako z obžalovanjem dostavlja, "da je bil letos prvič kršen prvotni dogovor, naj bi se zaradi spoštljivega spomina na rajne žrtve ne vršila nobena druga dejavnost v naši skupnosti. To pot je bil gotovo to nenameren spodrsljaj (..)Ta želja pa naj obenem velja tudi kot prošnja.")

"SPEV RODNI ZEMLJI"

Leta 1981[13] je bil objavljen prvi oglas v SS 21.5(19 4) in samó sporoča, da bo proslava 7.junija v Slov. hiši. Dne 28.5(20 4) je vabilo obsežnejše in prinaša **spored**: 1) 11.30 - Delegacija ZS in SD položi

[13] Spotoma omenjamo tri uvodnike v SS: 1) "Strah in negotovost komunistov"(21.5 19 1), v katerem M.S. v zvezi z napadom na papeža upravičeno zaključi: "Zakaj streli? Komunisti so se tega papeža, takega kot je, prav v tej dobi ustrašili. Sklenili so, da mora umreti. Dostavili bi: Ni se jim posrečilo - in nasledki so na dlani!. 2) "Belo in črno"(28.5. 20 1) in "Odprtost in samostojnost" (4.1. 21 1). V prvem uvodniku piše Marko Kremžar, da je črno-bela razlaga stvarnosti prav tako nevarna kot sivi relativizem, ki ne priznava razlike med resnico in zmoto. V zvezi s tem opozarja na to, kako je treba gledati na razmere v domovini. V drugem poudarja pomen poslanstva SPE, ki ni sámo sebi namen. 'Splošno poslanstvo emigracije' se spremeni v 'osebno poslanstvo', ko se kdo znajde pred prijateljem ali dobrodušnim rojakom , ki je še ves pod vplivom socialistične zmede. Ljubezen do resnice zahteva, da jo

venec pred spomenikom gen. San Martinu; 2) 16.00 - Maša v spominski cerkvi, poje Gallus; pred spomenikom položitev venca; v dvorani govor predsednika ZS, arh. Jureta Vombergarja, in alegorična predstava "Spev rodni zemlji" v režiji Miha Gaserja. (Isto povabilo je ponovljeno 4.6. 21 4)

Dne 11.6.(22 1) je SS objavila uvodnik "**Odpuščanje in pozaba**" izpod peresa "-žar"-ja kot 'junijsko razmišljanje'. Piše, da so po strašnih dogodkih leta 1945 mnogi rojaki prisegali, da tistih zločinov ne bodo nikoli odpustili ne pozabili. Zato je bilo treba tedaj poudarjati dolžnost odpuščanja. Danes pa je slišati v skupnosti glasove nekaterih, ki "pokroviteljsko svetujejo starim in mladim, naj pozabimo na vse in pričnemo skupno na novo". Sprašuje se, mar je res pozabljivost postala krščanska krepost. Zatrdi, da je treba odpustiti, a naravno je, da odpuščanje sledi kesanju. Kadar pa je nepopravljiva krivica storjena narodu, tudi kristjan nima pravice oproščati krivic, ki so bile storjene drugim. "Za javen in v nebovpijoč zločin je na mestu javna obsodba (..) Tega moralnega aksioma mi ne bomo mogli nikoli spremeniti - četudi bi hoteli! **Slovenski narod v celoti bo nekoč stal pred eksistenčno odločitvijo, da s pravično obsodbo zločina zaključi zgodovinsko obdobje komunistične revolucije - ali pa, da ga potisne v pozabo in s tem prevzame krivdo zanj tudi nase."**

Z velikimi mastnimi črkami je SS 18.junija (23 1-2) poročala o "**Spominu naših junakov**", z osrednjo mislijo v **govoru predsednika ZS arh. Jureta Vombergarja:** "V Sloveniji je šlo za bistvene vrednote človekovega življenja". Govornik je najprej povedal, da govori kot eden tistih štiridesetletnikov, ki niso bili naravnost udeleženi v svetovnonazorski opredelitvi in bojih tistih let; ni šel leta 1945 čez Ljubelj, ampak je šele 10 let "po osvoboditvi" prišel iz domovine za očetom. Opisal je kratko, a živo, svoje življenje doma v tistih letih, polno trpljenja, zasmehovanja, indoktrinacije. Izjavil je, da so vsem ostale brazgotine iz tistih let. Potem se je vprašal, kako naj bi prišli do zgodovinske resnice mladi. Odgovoril je, da je edina prava pot: spoznati razloge za odločitve staršev (ali dedov), da bo potem mogoče razumeti tudi dogodke. V Sloveniji je šlo za bistvene vrednote človekovega življenja. Navsezadnje moremo reči, da je šlo za udar med borci za naravni red, ki je od Boga, in med tvorci revolucije za umeten, zgolj človeški red, kjer naj bi bil "človek človeku bog". "Danes obe strani priznavata, da je bila dilema svetovno-nazorskega značaja, a med vojno to dejstvo **ni hotelo biti** vsem jasno." Za protikomunistične borce ni bilo dvoma, zato so po 36 letih zvesti svoji ideji, in v tem jih samo potrjujejo kasnejši dogodki v Argentini in drugod po svetu. Potem je govoril o tistih, ki so šli v OF. Nekateri so sprevideli, drugi pa še zdaj ne: "Kako strašná slepota je človeka." Na kratko je tudi opisal, kaj je prinesel ta tim. "humanizem", ki v dejanstvu deli človeški rod na ljudi in neljudi. Kdor obišče sedaj Slovenijo, je razočaran nad prostaškim govorjenjem in obnašanjem med Slovenci vseh slojev. "Je to izražanje veselih, srečnih ljudi?" Zakaj je bilo potrebno toliko žrtev? "Tresle so se gore, rodila se je miš", pravi latinski pesnik. Danes "se v strup spreobrača vse, kar srce si sladkega obeta".

Poklon pred spomenikom generalu San Martinu. Zastopniki demokratičnih Slovencev so v dopoldanskih urah dne 7. junija položili venec Osvoboditelju Argentine. **Navzoči** so bili **predstavniki ZS, KD in drugih organizacij. Arh.Jure Vombergar** je **prebral** navzočim **časnikarjem** kratko **izjavo**, ki jo SS objavlja v šp. na 3.s.

Proslava v Slovenski hiši. Številni rojaki so se zbrali pri **maši za pobite žrtve**, ki so jo darovali msgr. A. **Orehar** in duhovniki Matija **Lamovšek**, Jože **Škerbec**, dr. Jure **Rode**, France **Bergant** in Matija **Borštnar**. Lic.Marijan **Schiffrer** je bil lektor, berili pa sta prebrala zastopnika domobranskih organizacij Ivan **Korošec** in Rudolf **Smersu,** ki je nadomeščal Slavka Urbančiča. V pridigi je msgr. Orehar povezal binkoštni nauk s spominom na žrtve revolucije. Nevarno je ostajati samo pri zunanjem obredu, prisotno mora biti tudi srce. Odpor proti komunizmu je bil doma močen, ker je bil narod poučen o teoriji in taktikah komunizma. Ta odpor še ni ponehal, ne doma ne v zdomstvu. Treba je nadaljevati to

---

branim; ljubezen do brata pa, da to delam z dobroto in potrpežljivostjo. Odločiti se moramo za 'osvajalno odprtost'. - Omeniti bi bilo treba tudi "Pismo iz Evrope", ki ga je poslala Katica Cukjati pod naslovom "Bela Ljubljana - ni več bela". Govori o narodni enotnosti, ki se v Sloveniji izgublja. Vprašuje se, kako je mogoče, da komunizem v 35 letih ni znal najti druge rešitve za gospodarske probleme drugih republik, kakor neurejenost in odtok ljudi v severne, bolj razvite republike, kot je Slovenija. (Temu se ni čuditi. Komunizmu narod pomeni malo ali nič.)

delo in se poglabljati vanj, da bo nekoč narodu zasijala svoboda. - Med mašo je prepeval zbor **Gallus binkoštne** pesmi, **zaključil** pa je s tolažilno '**Jaz sem vstajenje in življenje**'.

Pred spomenikom. Dan je bil siv in mrzel, zato so se ljudje šele po končani maši iz cerkve premaknili na dvorišče. Voditelji skupnostnega življenja so se pred spomenikom postavili v polkrog in položili venec, potem ko je Gusti **Čop** ml. odtrobil pozdravne zvoke. Msgr. **Orehar** je zmolil molitve za pokojne.

Na povabilo povezovalca so prve sedeže **v dvorani** posedli zastopniki organizacij in pomembnejše osebnosti skupnosti, druge pa ostali rojaki, tako v parterju kot na balkonu. Slavnostni govornik je bil arh. **Jure Vombergar.** Povzetek njegovega govora prinašamo na začetku. Dopisnik pravi: "Sveži prijemi, brez nepotrebnih fraz in teoretiziranja, so od začetka do konca priklepali zanimanje poslušalcev."

Miha Gaser je pripravil **odrski prikaz** z **besedili iz Severina Šalijevega "Speva rodni zemlji" in Bineta Magistrove "Molitve za žrtve"**. Prikazu je dal skupni naslov **"Naša daritev"**. Sredi odra je stal oltar, katerega so obkrožali nastopajoči, v ozadju pa se je dvigal lep vitreau s podobami sv. Cirila in Metoda. Z oltarja so razdelili kruh in sol, slovanska pozdravna pogostitev; kruh - spomin na naše junake, sol - ideali, ki so jih navdihovali in ostajajo nepokvarjeni, nespremenljivi. Razdelitev pride v roke recitatorskega zbora mladih, ki sprejmejo te darove kot izraz priznanja in nadaljevanja vsega, kar so žrtve branile. **Alegorično spevoigro je dvorana pozorno spremljala**, tako **zaradi vsebine** kot zaradi **lepih pevskih vložkov**: 'Šumi, gozd zeleni'; 'Tam, kjer teče bistra Zila'; 'Sinek piše'; 'Pojdem v Rute'; 'Gospod, usliši nas'. **Nastopalo** je **veliko oseb**. Po **programu** (z ilustracijo akad. slikarja **Ivana Bukovca**) navaja SS **recitatorje:** Pavči Eiletz, Marica Debevec, Frenk Klemenčič, Marko Križ, Pavel Pleško; **recitatorski zbor:** petošolci srednješolskega tečaja ravn. Marka Bajuka; **pevski vložki:** ženski zbor pod vodstvom Anke Savelli Gaser; **solisti**: Mimi Kočar, Snežna Batagelj, Janez Mežnar; **simbolične vaje deklic v narodnih nošah:** zamisel Eme Kessler Blejc, izvedba Kristine Jerovšek; **scena:** Bojan Križ; **luči in zvok:** Janez Jereb in Milan Magister ml.

"SE MAR ŠE MRTVIH BOJIJO?"

To bi mogli imeti za osrednjo misel spominskega dne **leta 1982.** Leto, ki bo za vedno označeno v Argentini **z malvinsko vojno in s prvim obiskom papeža Janeza Pavla II.**[14]

Kratko **vabilo** na spominsko proslavo je najti v SS 20.5 (19 4). Razširjeno prinaša SS 27.5.(20 4), dne 3.6.(21 4) pa napoveduje oglas tudi bolj natančen **spored**: 6.6. ob 16.uri v Slov. hiši: v cerkvi sv. maša, pred spomenikom položitev venca in molitve za pokojne, v dvorani počastitev junakov z besedo (govori Pavle Pleško) in pesmijo (Mladinski pevski zbor iz San Justa pod vodstvom Andreja Selana); 13.6. ob 11. uri polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu. (Za 13.6. spet povablja ZS 10.6. 22 4)

Dne 27.5 (20 1) je v SS uvodnik z naslovom "**Ob spominskem dnevu naših žrtev**". Omenja način, kako da je zdomce usoda pripeljala "skozi burje in viharje" vojne v rešitev na drug breg oceana. Doma pa že 38 let vladajo komunisti. Česar niso svojčas spoznali nekateri rojaki in tudi ne zahodni zavezniki, je danes jasno: komunistom je šlo za revolucijo, ne za osvoboditev naroda. Najboljši dokaz za to je, da v domovini niso postavili spomenika "Osvobojenju naroda", temveč Revoluciji! In narod ne bi smel biti proti taki revoluciji! Breznarodni komunizem je obsodil za izdajalce

[14] V tistih mesecih opažamo v SS nekaj zanimivih zadev: 1) Naš dom v San Justo najavlja za 13.6. slov.zvočni film (Super 8) "Slovenija v Argentini - Slovenske ustanove in prireditve", ki traja približno dve uri. 2) Poročilo o novem poskusu hrvaške emigracije, da bi imeli Slovenijo za del Hrvaške (knjiga Mirka Eterovića "Država Hrvatska jučer, danas i sutra", ki je izšla v Córdobi), kar je pač ena tolikerih hrvaških blodenj, in na kar je v naslednji št odgovorila SS (6.5. 17 1 in 13.5. 18 1). 3)"Boj za slovenščino v - Sloveniji"(20.5. 19 1; 275.20 1-2; 3.6. 21 1-2) s podpisom dr. Tineta Debeljaka.

naroda tiste, ki so se mu postavili po robu in se borili za narod. Zahodni zavezniki danes priznavajo svojo krivdo pri vračanju stotisočev in jih je sram teh žrtev. V domovini sicer komunisti priznavajo dejstvo pomora, toda nihče se še ni pokesal. Kdaj bo protikomunističnim junakom izbrisano s čela znamenje izdajstva? **Že leta 1950 je sociolog James Burnham v svoji knjigi "Strategija mrzle vojne" zapisal, da so bili vsi vrnjenci iz Balkana stvarno potencialni zavezniki Zahoda in bi jih zato morali šteti med zahodne vojne izgube.**

O spominski proslavi v **Slov. hiši** je poročal v SS 17.6. (23-24 4 3) "GB" (Gregor Batagelj?). Ista številka ima na naslovni strani popis papeževega obiska v Argentini, na 2.s. pa se Tone Mizerit sprašuje "Čigava je zmaga?", ko poroča o koncu vojne na Malvinskem otočju. Pod naslovom "**Za mrtve ne bodi mrtev**" piše najprej o **maši** v cerkvi, ki so jo **darovali** msgr. Anton **Orehar**, Matija **Lamovšek**, Lado **Lenček** CM, dr. Jure **Rode**, Jože **Škerbec**, France **Bergant** in Matija **Borštnar**. Berili sta brala **Kristina Jereb** in **Franc Zorec**, lektor pa je bil lic. **Marijan Schiffrer**. Pel je zbor **Gallus**, ki je začel slovesnost s pesmijo "Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji". Msgr Orehar je v pridigi povezal malvinske dogodke s slovenskim zdomstvom. Vzpostavil je trditev, da je treba na dogodke v Sloveniji gledati pod tremi vidiki: zgodovinskim, ideološkim in krščanskim. Gledano s prvega vidika prispe do zaključka, da kljub začasnemu koncu ni, da bi se česa kesali; ideološko gledano je jasno, da ni prostora za svobodo v komunizmu in da se ta v bistvu ni spremenil; s krščanskega vidika pa velja ugotovitev, da se ne bi bili postavili tako odločno v boj proti brezboštvu, če ne bi bili tako pripravljeni. Treba je najti tudi smisel našega življenja v tujini. Kot takrat, je treba biti tudi v novem času jasnih misli. Zatorej ni odrekati pomoči v delu. da se prepreči širjenje komunizma po Ameriki. Toda nevarnost je tudi materializem, zato je treba v družinah vzgajati za ideale.

Pred spomenikom. Po končanem obredu so se navzoči obrnili proti spomeniku in prisostvovali polaganju venca, ki sta ga prinesla dva fanta. Tudi to leto je **trobentar Gusti Čop** pozval k spoštljivemu molku, potem pa je **msgr. Orehar** opravil **obred za pokojne**. Dopisnik v oklepajih sprašuje, ali je med letom spomenik deležen zadostne pozornosti.

V dvorani. Kot je navada, je bila dvorana **popolnoma zasedena**. Pred vhodom v dvorano sta dve dekleti razdeljevali program. **Govornik** je bil **Pavel Pleško**, študent strojništva, bivši predsednik SFZ. Njegov govor **SS objavlja zase**, dopisnik pa pravi: "Ker se na tej slavnosti ne ploska, so mu mnogi osebno čestitali po komemoraciji" V svojem govoru je Pleško najprej dejal, da se je pred dobrimi 40 leti v nebesih pod Triglavom začel odpirati pekel. Potem je opisal, kako so komunisti s podlo akcijo namenoma izzvali reakcijo; kako njihovi "pohodi" pod vojaškim vidikom niso imeli nobenega pomena; kako so vsakega ubitega še oblatili za izdajalca; kako so dejansko prišli na oblast samo po jaltskem in teheranskem dogovoru ter z Rdečo armado... Potem je vzpostavil, da ob koncu vojne zmagovalec s svojim zadržanjem do premaganega pokaže, kaj je in kakšen je. Jugoslovanski oz. slovenski komunisti so dobro pokazali, kaj so, in vsako opisovanje tega bi bilo odveč. Sprašujemo se pa, kako so mogli partizani zagrešiti tako grozodejstvo. Odgovor je razviden, posebno če ga primerjamo z vsem tem, kar so komunisti delali v drugih časih in okoliščinah. "Tudi mi mladi smo skoraj težko verjeli vse, kar se je dogajalo v Sloveniji med revolucijo, pa smo na lastne oči videli, kakšen je bil začetek revolucije tukaj, v naši novi domovini." Med Nemci in Francozi je vladalo stoletno sovraštvo, pa so že po Verdunu naredili skupno pokopališče. Gen. Franco je v Španiji dal postaviti v "Valle de los Caidos" spomenik žrtvam na obeh straneh. V Sloveniji se o domobrancih ne govori, - razen kadar jih blatijo. "Se mar še mrtvih boje? Saj mrtvi ne sovražijo, kvečjemu zbujajo vest in budijo zavest krivde..." So tudi nekateri, ki pravijo, naj se vse to že pozabi.. Čas zaceli rane, a dejstev ne izbriše! Bodoči nepristranski zgodovinar bo pisal ne samo na podlagi Dolancev in Šetincev ali kake Podbevškove; vzel bo v roke tudi Črne bukve in druge listine, potem pa bo stvarno ugotovil, **da je bilo slovensko domobranstvo edini možni izhod**. Presenetljivo je, da pri tem opažamo dvojno moralo; zapovedi veljajo za vse, a dejansko ni tako: isto dejanje je pri enem zločin, pri drugem herojstvo. Zahodni zavezniki so pred 40 leti naravnost prisilili Slovence, da so sprejeli orožje od okupatorja, tako kot so letos skoraj prisilili Argentino, da je ta šla iskat pomoči k svojim najhujšim sovražnikom (ZSSR). Naša nova domovina krvavi in v njenih vrstah je mnogo mladih Slovencev. Zahod se še ne zaveda svojih protislovij in dvojne morale. Naša dolžnost pa je, da damo javno priznanje žrtvam teh sil.

Kulturni referent ZS **Frido Beznik** je imel na skrbi drugi del proslave v dvorani. Oder je zasedel **mladinski zbor** iz **San Justa** pod vodstvom **Andreja Selana**. **Skupina recitatorjev** (Francka Klanjšček, Vera Breznikar, Kristina Jereb, Blaž Miklič, France Papež ml. in Andrej Osterc) je podala **verze pesnikov Franceta Balantiča, Marjana Jakopiča** in **Karla Mauserja**. **Pevski zbor** je med recitacije **vpletal pesmi**: 'Lipa', 'Venite rož'ce moje', 'Gozdič je že zelen', 'Pomlad'.

Proslavo so zaključili s koračnico '**Moja domovina**', ki so jo zapeli vsi. Zaradi posebnega stanja v Argentini so posebno mladi čutili pomen tretje kitice:

"Zemlja moja rodna je tako,
da, če treba, bíl se bom za njo;
zadnja kaplja mojega srca:
to je moja domovina!
Zdrava bodi moja domovina!"

Isti dan je v **slovenski radijski uri na radio Antártida** bila **oddaja** posvečena spominskemu dnevu. Začela se je s petjem domobrancev-pevcev, spremljalo pa ga je priložnostno besedilo v kastiljščini.[14bis)] **Počastitev gen. San Martina.** SS piše (24.6. 25 1): "K junijskim proslavam spada tudi vsakoletni poklon osvoboditelju generalu San Martinu", ki ga društvo ZS organizira na Trgu San Martín v mestnem predelu Retiro. **Kljub mrzlemu dnevu in** dežju, ki je grozil, se je v nedeljo 13. junija zbralo veliko število rojakov, mnogi v narodnih nošah. Dopisnik "GB" sodi, da je bilo **okrog 500 rojakov in še okrog 150 narodnih noš.** Obisk navadno ni množičen, razen izjemno, kot je bil za 25-letnico narodne tragedije leta 1970. Prireditev leta 1982 je imela poleg stalnega namena še željo, da bi se slovenska tragedija ne ponovila na argentinskih tleh in da bi izkazali podporo Argentini v njenem sporu z Veliko Britanijo zaradi Malvinskih otokov.

Predsedniki KD so **skupaj** s **predsednikom ZS arh. Juretom Vombergarjem** pristopili k spomeniku in **položili venec**. Nato je bivši podpolkovnik Slovenske .narodne vojske **Emil Cof** prebral **kratek govor**, v katerem je med drugim dejal, da se bojujejo proti sovražniku, ki ne pozna ne prijateljev ne zvestobe ne načel ne dane besede. "Pred 149 leti so Angleži zavzeli del argentinskega ozemlja, ker so pač to zahtevali njihovi interesi; iz istih razlogov so pred 37.leti predali jugoslovanskemu tiranu Titu, med drugimi, 12.000 slovenskih protikomunističnih borcev..." Med posameznimi odstavki so udeleženci z burnim ploskanjem izkazovali odobravanje. "Koliko smo se v teh letih navzeli argentinskega načina izražanja svojih misli, se je izkazalo pri končnem navdušenem vzklikanju domovini, Argentini in papežu, ki je prejšnja dva dni obiskal državo." K počastitvi spadata tudi **obe himni**, argentinska državna in slovenska narodna "Naprej zastava Slave". Vendar so **zapeli še** himno '**Slovenija v svetu**', '**Moja domovina**' in '**Malvinsko himno**'. "Šele takrat smo začutili, da smo izpolnili nalogo tega dne." O tem počaščenju je poročalo več listov, npr. večernik "La Razón" in jutranjik "La Nación" s člankom in fotografijo. Postaja TV 9 je oddajala isti večer poročilo o dogodku. Prisotna je bila tudi ekipa družbe ABC iz ZDA.

"DA BO JUNIJ TRAJAL VSE ŽIVLJENJE" ali "TRI PROŠNJE"

Tako bi lahko označili osrednjo misel za proslavo **leta 1983.** [15)] **Prvi oglas** o proslavi je v SS 19.5. (119 4). Dne 26.5.(20 4) SS objavlja tudi **spored**: 5.junija ob 11. uri počastitev gen. San Martina; ob 16. uri v Slov.hiši najprej sv. maša (poje Gallus), nato pred spomenikom položitev venca in molitev za pokojne, končno v dvorani spominski govor dr. Andreja Finka in odrski prikaz "Tri prošnje".(V naslednjih dveh št. je o proslavi samo nekaj vrstic v "Obvestilih", nekdanjem "Društvenem oglasniku" - DO).

"**Prvi in zadnji streli - Junijsko razmišljanje**" je naslov uvodnika 2.6. (21 1), ki ga spet podpisuje "-žar". Najprej postavi, da ob spominu na junijske žrtve večkrat pozabljamo na tiste rojake, ki so bili umorjeni že prej, od samih začetkov revolucije naprej. Posamezni skriti in nepoznani grobovi ne skrivajo le osebnih tragedij, temveč v skupno odgovornost zavito resnico o pričetkih državljanske vojne

---

[14bis)] Zanimivo je da tokrat SS govori o kastiljščini, kar je bolj pravilno; v Argentini izgovarjamo "castellano" kot "kastežano"; slov. naseljenci navadno govorijo o "kastežanščini", s čimer imajo seveda v mislih španščino; poznamo pa tudi "slovežanščino", ki je pol špansko pol slovenska govorica.

[15)] SS 14.4.(14 1) prinaša dopis dr. Petra Urbanca (Toronto, Kanada) z novimi dokumenti o "Izročitvi slovenske narodne vojske. - 10.5.(19 3) objavlja "Pričevanje o vetrinjskih dogodkih maja 1945" Emila Cofa z dostavkom, da je bilo zapisano junija 1948 in da je v arhivu društva ZS. - 26.5(20 1) je uvodnik "L.P."(Ludvik Puš) o "Fatalni zapuščini", kjer prikazuje Titov značaj, ki je bil predvsem megalomanski, in Tita, ki je z nizko formalno izobrazbo prišel na visoka mesta z zahrbtno zvijačnostjo in krutostjo, kot tudi njegovo hlepenje po luksuzu, saj je imel na razpolago nad 25 palač, gradov in vil. Ljudje so sorazmerno dobro živeli, dolgovi pa so rastli. Odtod sedanja huda kriza v Jugoslaviji.

v Sloveniji. Ni si mogoče ustvariti prave podobe o tem, kaj se je dogajalo in za kaj je šlo, če ne upoštevamo teh prvih strelov - od tedaj, ko so komunisti kolaborirali z nacisti in fašisti -, do zadnjih strelov že po končani vojni. Spomin na žrtve ni dovolj, treba je vedeti, zakaj so se žrtvovali, čemu vztrajali, odkod črpali moč. Razumeti bo treba tudi, kako je bilo mogoče, da je narodna skupnost prišla do nesrečnega razpotja, kjer so eni postali rablji in drugi padli kot žrtve. O vsem tem je dosti raztresene snovi po knjigah, revijah, časopisih in v spominu še živečih prič. "Kdo bo zbral in uredil to snov, da bo jasna in dostopna vsem, ki iščejo resnico? Vsi smo odgovorni zanjo."[16]

O **"PRAZNIKU JUNAKOV" poroča** SS **16. junija** (23 1-2). Pravi, da se je proslava začela na **Trgu San Martín** ob 11^h , ko sta **predstavnika** ZS, **predsednik arh. Jure Vombergar in podpredsednik Marjan Loboda, prinesla venec**, njima pa so **sledili predsedniki vseh slovenskih domov** v Velikem Buenos Airesu, njihovi odborniki in drugi rojaki. **Po enominutnem molku** so se počasi razšli. Venec je imel napis "Eslovenia Unida" (Zedinjena Slovenija).

Popoldne je bila v **Slov.hiši** še pred napovedano uro vsa **spominska cerkev polna** in prav tako je bilo zasedeno dvorišče. **Maševali so** msgr. Anton **Orehar**, Matija **Lamovšek**, Janez **Petek** CM, dr. Jure **Rode**, Dane **Vrečar** SDB, France **Bergant** in Jože **Škerbec**. **Lektor** je bil Jože Markež, **berili** sta prebrala prof. Neda Vesel in dr. Marko Kremžar, **darove** pa so prinesli Emil Cof, Slavko Urbančič, Alfonz Lenarčič in Ivan Korošec. Med mašo je **zbor Gallus** prepeval Venturinijevo Slovensko mašo ter priložnostne pesmi za praznik sv. Rešnjega Telesa. Ob koncu in kot uvod k molitvam za rajne je zapel skladbo Matije Tomca "Blagor mrtvim".

V pridigi je msgr. Orehar poudaril tri misli: odpreti glavo resnici, odpreti srca ljubezni, odpreti roke svojemu bližnjemu.

Pred spomenikom so se zbrali predsednik NO Miloš Stare in predsednik ZS arh. Jure Vombergar, predsedniki KD in zastopniki domobranskih organizacij. Po počastitvi junakov se je "ljudski val prelil v dvorano in jo napolnil". Prva točka je bila branje (po zvočnikih in z glasom Maksa Noseta) navedb iz govora William H.Smith-a, ki ga je imel 3.6.1953 v kongresu ZDA.

Govor dr. Andreja Finka objavlja SS v celoti. Dr. Fink je najprej omenil "polnost meseca junija", nato pa poudaril dejstvo, da domobranskih grobov ni nikjer, vendar mrtva usta domobrancev, "še vedno odprta v zadnji molitvi, terjajo pravico". "Proslavljamo torej naše žrtve. Smisel tega spomina je ohranjanje tiste vezi s še živo zgodovino, ki jo moramo mi, kot del naroda v svobodi, vedno znova vzpostavljati." Ko častimo spomin pobitih, proslavljamo njih veličino; njih lik je lik junakov, kar ni prazna beseda. Njihov lik zažari tem bolj iz nasprotja, ko vidimo, kam je vodila začasna zmaga nasprotnikov: v vsestranski razkroj družbe. Nekatere med nami včasih moti okvir domobranskega boja. Razmere so bile pač take, vsiljene slovenskemu ljudstvu. Stalnica zgodovinskih dogodkov je, da se okoliščine zmerom vrivajo in kazijo celotno sliko. Zato nas to ne sme vznemirjati, ker je važno jedro, to pa je: Mati, domovina, Bog! Kaj je pomenila domobranska borba v svetovnih merilih? Že takrat so se uprli namenu temnih nadnarodnih interesov. Jalta je bila mejnik, ki ga tedaj nismo znali pravilno razlagati; danes je vidno, da je šlo za delitev sveta med dvema velesilama, ki še traja. Predajanje svobodnih narodov komunizmu je na dnevnem redu. Mnogi narodi se temu krčevito upirajo,

[16] Dne 9.6.(22 1) je dr. Katica Cukjati napisala za SS uvodnik "Naša najvažnejša naloga je doseči to, da se v Slovenijo povrne demokracija". Pravi, da ne pozna SPE, kdor misli, da ta živi le od trpkih spominov in da ni nič napredovala. Zasledovala je dogodke v svetu in v Sloveniji in se s tem tudi bogatila, čeprav je ostala neomajna na svojem ideološkem položaju. Za zgodovino nekaj desetletij ni veliko, čeprav veliko pomeni v življenju posameznika. Tragični dogodki, ki so pretresli evropsko celino v zadnjem stoletju, so v marsičem spremenili gledanja filozofov in zgodovinarjev na preteklost in prihodnost narodov. Čedalje bolj se uveljavlja misel, da so korenite spremembe v političnih družbah možne le v okviru miselnega sestava, ki temelji na krščanskem gledanju na svet. Za pravilno gledanje narodne stvarnosti mnogi danes zahtevajo, da jo gledajo "od zunaj" in zato tako upoštevajo izseljensko književnost. V tem je pomembnost pričevanja o resnici.

Slovenci smo se uprli desetletja prej. Tudi za mladino imajo naše žrtve svoj pomen. Ne le, ker morajo mlajši biti nadaljevalci starejših, temveč zato, ker ni mogoče od nje zahtevati, naj bo slovensko zavedna, če ne pozna zgodovine, iz katere prihaja. Mladina hoče idej in zgledov; slovenski mladini v zdomstvu ni treba iti daleč. Če bi pa kdaj podvomila, bi bilo zadosti, da bi pobrskala po zemlji v Kočevskem rogu in bi ji govorile trohneče kosti. "Naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta". Pa tudi: "Jaz sem tu. Nasilnik stoj. Narod moj je samosvoj..." **Tudi v tem je domobranska vojska bila mejnik na poti v opredelitev našega narodnega teženja, ki naravno ne more biti drugo kot realizacija v slovenski državi.**

Odrski prikaz "Tri prošnje", ki je sledil, je režiser **Frido Beznik** zamislil kot čim bolj **naravno dramatizacijo**. Vso **težo dejanja nosi tekst**, ki ga nastopajoči skušajo prepričljivo posredovati poslušalcem. Vizualni del (obleke, maske, igranje) je bil le pripomoček k doumevanju idejnih nasprotij, ki se razvijajo v posameznih prizorih. Prizori so bili sicer kratki, zahtevali pa so veliko osebja, tako preizkušene **igralce** kot tiste, ki so prvič nastopali: **Gregor Batagelj, Jože Beltram, Jože Cestnik, Nande Češarek, Luka Debevec, Veronika Fink, Mila Hribar, Kristina Jereb, Helena Loboda, Martin Magister, Klavdija Malovrh, Pavle Marolt, Blaž Miklič, Franci Novak, Marija Novak, Stanko Novak, Dominik Oblak, Jože Oblak, Franci Papež, Francka Pérez, Polona Pintar, Darjan Šifrer, Janez Šturm, Emil Urbančič, Helena Urbančič, Mirko Vaslé, arh. Jure Vombergar. Sceno** je zamislil **arh. Franci Klemenc,** pomagala pa sta mu **Jože Cukjati** in **Franci Novak. Luči** in **zvočne učinke** sta imela na skrbi **Milan** in **Bogdan Magister**. Tudi programski list je bil Klemenčevo delo.

Oder je bil preprost. Na sredi je bila družina z dedom na čelu, ki moli rožni venec. Dedu se med molitvijo spomin povrača na različne dogodke. Pri vsaki prošnji blisknejo menjajoči se prizori iz revolucijskih in poznejših let prav do sedanjosti. Zaviti kot v meglo se pojavljajo nastopajoči za tančico, enkrat na levi z napisom 1945, drugič na desni pod letnico 1983. Na programu je opisano, za kaj gre: "Odrski prikaz, ki naj nam spregovori, kako ni poti naprej, če si ne utrdimo spomina na pretekle dogodke, zaradi katerih smo šli v svet... zaradi katerih se naši otroci rojevajo pod tujimi zvezdami. Vprašanja in odgovori. ki skušajo povedati, da je trden spomin na preteklost nujen, da pa je naša zdrava hoja v prihodnost možna samo, če nam On razsvetli pamet in nam da spoznati resnice in zmote... Kratki prizori, ki naj dajo slutiti, da pa tudi spomin in pamet še nista vedno porok za polnost našega življenja, in da tega ni, dokler nam On ne omeči volje: da bi k vsemu, kar smo kot vrednoto spoznali, nagnili tudi svoja srca, da bi s ponižnostjo in pogumom ostajali zvesti našim junakom in pa vzorom, za katere so prelili kri."

Kot navadno, so za konec proslave vsi zapeli '**Moja domovina'**, največkrat poimenovana z začetnima vzklikoma "Oče, mati...".

1.10. Na poti k spravi?

"DREVO NAŠEGA RODU RASTE IZ KRVI"

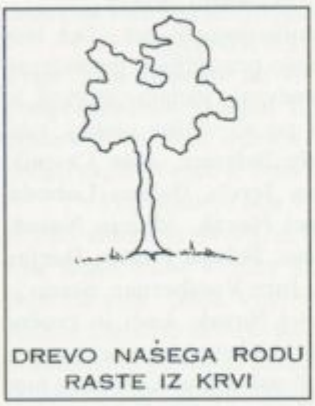
Prvo vabilo na Spominsko proslavo **leta 1984 z**asledimo v SS 17.5(19 4), in sicer za nedeljo 3. junija. Naslednja številka (24.5. 20 4) prinaša **spored**, ki je podoben sporedom prejšnjih let: sv. maša, poklon pred spomenikom, govor lic. Dušana Šušteršiča in "doživljanje družinskih spominov po srednješolski mladini v odrskem prikazu 'Drevo našega rodu raste iz krvi'". Kratek, a prostorno bolj obsežen oglas je tudi 31.5.(21 4).[17]

---

[17] Prve tedne tega leta SS priobčuje Izjavo SLS in več drugih člankov v zvezi s "programskimi jedri za pouk v slovenskih osnovnih in srednjih šolah "(5.1. 1.1.; 12.1. 2. 1; 19.1. 3 1. - Avgust Horvat obravnava v več dopisih temo "Ob koreninah in rasti naroda". - Dopisi o nujnosti sprememb v Jugoslaviji (v mesecu marcu). - Leto 1984 je pomenilo velike smrtne izgube med zdomci: v januarju Franja Golob Stare, dva meseca za smrtjo Roze Golob; predsednik NO Miloš Stare(+ 5.4.); malo prej župnik Matija Lamovšek in 27.4. Slavimir Batagelj. - Članki v zvezi z življenjem SPE: 1.) "Grof Tolstoj: 'Krivec za vračanje je samo Macmillan'" (2.2. 5 1); 2.) dr. Ljubo Sirc, "Vojna in revolucija", 23.2. 6 1-2) ; 3.) td, "Stoji učilna zidana: v šole jih dajmo!(15.3. 9 1); 4.) L.P., "Mednarodna liga za človekove pravice v SFRJ" (22.3. 10 1); 5.) "Izjava britanskih častnikov o vračanju 1945 (29.3. 11 1); 6.) "Jugoslavija v procesu mednarodne prenovitvene opredelitve"(19.4. 15 5); 7.) P.G. "Pozabili so na Boga" (26.4. 16 1); 8.) td, "Upanje proti upanju" (3.5. 17 1); 9.) "Nov dokument o predaji borcev s Koroške" (17.5. 119 1-2); 10.) td "Vojska za križe" (24.5. 20 1); 11.) "Vera, partija in marksizem" (31.5. 21 1); 12.) td, "Pobita slovenska generacija in sovjetski strel" (7.6. 22 1)...

Dne 31. maja(21 1) je SS objavila "Za junijsko razmišljanje" del besedila škofa Rožmana, kjer govori o svoji bolečini zaradi bratomornega boja. Toda: "Komunisti so bili nedostopni. Njim je šlo za oblast in za nič drugega".

O proslavi piše"GB" v SS pod naslovom "**Spomin naših junakov**" 7.6.(22 1-2). V podnaslovu je napačno zapisano "Na nedeljo Gospodovega Vstajenja", kjer bi moralo stati "Vnebohoda", - tako kot je to potem razvidno iz nadaljnega popisa.

DREVO NAŠEGA RODU RASTE IZ KRVI

Sv. **mašo** je daroval delegat **msgr. Anton Orehar, somaševali** pa so duhovniki Ladislav Lenček CM, Jože Škerbec, dr. Jure Rode in Franc Bergant. Pel je **Gallus** pod vodstvom dr. Julija **Savellija**. V pridigi je msgr. Orehar navedel misli škofa Rožmana ob 10-letnici junijskih dogodkov leta 1945. Povabil je navzoče, naj prosijo Boga in naše žrtve za zvestobo v veri in utrditev narodne zavesti.

Pred spomenikom sta predsednika SDO in SFZ **Marija Zurc** in **Tinko Lavrič** "v spremstvu predstavnikov našega organiziranega življenja (dr. Tine Debeljak, Rudolf Smersu, arh. Jure Vombergar, Jože Miklič, Stane Zupančič, Ciril Jan, Slavko Urbančič) položila cvetlični venec..." Trobentač **Franci Žnidar** je zatrobil k molku. Nato je msgr. Orehar opravil molitve za rajne.

V dvorani je imel slavnostni govor **lic. Dušan Šušteršič**, profesor na srednješolskem tečaju v Slovenski vasi. Omenil je nekatere izmed prvih komunističnih žrtev, potem pa je vprašal: "Zakaj? Zakaj so jih pobijali?" Odgovor je: "Zato, ker se niso udinjali brezbožnemu materialističnemu komunizmu. Niso hoteli postati malikovalci zločina. Poslušali so papeža Pija XI., ki je učil: da je komunizem največje zlo današnje dobe (..) Ostali so zvesti (..) božja Previdnost jih je izbrala, da svojo vero potrdijo z mučeniško krvjo..." Potem se je spomnil svojih sošolcev, ki jih ni več... **Sam se je večkrat spraševal, zakaj se je rešil, in odgovor je bil zmerom jasen: ker je bil določen za pričo**. Naloga zdomcev je pričevanje. Zato tudi njihov boj proti komunizmu še traja. Izpričevati pa moramo svoje krščanstvo na najbolj uspešen način: s pomočjo potrebnim, bolnim, ostarelim in takim, ki jih je zadela nesreča.

Spominska akademija. V sredi odra, ki je bil ves v črnem, je stalo **osem dijakov** Srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka iz Buenos Airesa. Ob strani sta stala **Stanko in Janez Jerebič**, ki sta povezovala besede s spomini na junijske dogodke. V ozadju je stala cipresa, ki je označevala naslov proslave: **"Drevo našega rodu raste iz krvi".** Besedilo je pripravil Tine Debeljak ml. po spisih, ki so jih prejšnje leto predložili dijaki 4. razreda gimnazije kot domačo nalogo. Za uvod so prebrali odlomke iz pisma škofa Rožmana, ki je hotel preprečiti bratomorni boj, a ni uspel, in tako po 40 letih v daljni Argentini mladi pišejo o dogodkih, ki so jih doživljali njihovi starši ali sorodniki. Iz 21 besedil je bilo izbranih osem, ki so pokazala na raznolikost boja, tako na vojaški kot miselni ravni.

Program navaja še **druge sodelavce:** Luka in Matevž Debevec, Tine Javoršek ml., arh. Franci Klemenc, Kristina Kremžar, Bogdan Magister, Pavle Marolt, Lučka Podboj, Lučka Poznič, Tomaž Vitrih, Andrejka in Marko Vombergar, Aleksander in Martin Žužek.

Zadnji, skupni vzklik "Slava jim!" ni dopustil, da bi z vso močjo odjeknila 'Moja domovina'. Dopisnik pravi, da, kljub temu, da zadnja leta preplavlja te slavnosti misel na Gospodov vnebohod, rojake mučeniška usoda domobrancev še vedno prevzame. Za konec opozarja: kadarkoli bodo rojaki ta mesec hodili mimo spomenika na dvorišču Slovenske hiše, naj se spominjajo, da stopajo v 40. leto, odkar so nekatera imena, kakor npr. Vetrinje, dobila drugačen, pretresljiv pomen.

"DA Z MRTVIMI ROMAMO ŽIVI"

Vse **leto 1985** je poteklo v znamenju **40. obletnice narodne tragedije.** To je vidno že iz časopisja.[18] Dejansko je bilo vse leto eno samo spominjanje!

Tednik SS je 2.5.(16 4) naznanil, da bo objavljal zbrana imena žrtev komunizma v skupinski obliki manjših osmrtnic. 9.maja ponatiskuje iz Am.domovine članek L.P.-ja (Ludvika Puša) "Čemu proslaviti 40-letnico" (17 1).Prav tam tudi objavlja prirejeni članek iz časnika "Die Welt" pod naslovom

---

[18] Npr. iz SS: različnih člankov, dopisov, razprav ipd. je toliko, da ni mogoče vsega navesti. **Treba pa je omeniti zelo obširno akcijo, ki sta jo v glavnem izvedla Marjan Loboda in Stane Snoj, katere sad je bilo več sto osmrtnic v SS!**

"Osmi maj v Sloveniji", ki pravi, da se predvsem v Sloveniji mladina upira komunističnim 'ritualom' mogočnih parad, s katerimi bi oblastniki radi samo pokazali ljudstvu svojo moč; Andrej Marinc javno svari pred nastankom več političnih strank in napada "koketiranje" z "zastarelim meščanskim liberalizmom" in s tistimi, ki imajo "vizijo krščanske Srednje Evrope"; po 40 letih se "veliki zmagovalci" bojijo za svoj obstoj...

Na spominsko proslavo vabi ZS prvič 16.5. (18 4): v soboto 1. junija ob 20. uri v Slov. hiši, v nedeljo 2. junija ob 10. uri pa v buenosaireški stolnici in na Trgu San Martín. Širši oglas s **sporedom** dobimo v SS 23.5.(19 4): v **soboto**, skupna molitev in položitev venca pred spomenikom, v dvorani pa govor dr. Milana Komarja "Smisel domobranstva" in odrski prikaz "Z mrtvimi romamo živi", z deklamatorskim zborom , Tinetom Debeljakom ml., Fridom Beznikom in arh. Francijem Klemencem; v **nedeljo** maša kard. dr. Juan-a Carlos-a Aramburu-ja, med katero poje Gallus, nato 'Te Deum' v zahvalo za 40 let svobodnega življenja v Argentini; nato položitev venca pred spomenikom gen. San Martinu, kjer bo prebral spomenico dr. Andrej Fink, predstavnik ZS.

V SS 30.5.(20 1) je na naslovni strani dvoje člankov: dr. Jožeta Krivca, "**Mrtvih nikoli ne boste premagali**!" in dr. Marka Kremžarja, "**Čas spominov in upanja** - Razmišljanje za mesec junij". Prinaša tudi prirejen članek "**Povsod imajo težave**", v katerem omenja, da je glede na vojaško parado ob 40-letnici list "Mladina" moral popustiti. "Več kot o paradi pa so v Sloveniji diskutirali o pokolu 12 tisoč domobrancev (..) Slišali so se glasovi, zlasti med izobraženci, ki so zahtevali, da naj se ob teh praznovanjih izvrši "narodna sprava", kjer naj se naredi črta čez vse, kar se je vršilo v preteklosti". Temu se je krepko uprl Marinc. Na drugi strani je spis Janeza Kralja "Naši črni dnevi", pa tudi nadaljevanje (2) kronike Roze Snoj "Na tuje po svobodo". Tretja stran prinaša pod naslovom "SLOVENSKI DOMOBRANCI - 40 LET ZVESTOBE", 10 fotografij in odtis domobranske izkaznice, domobranskega grba na rokavu ter ene strani pesmarice. Na 4. strani je prva skupna osmrtnica "**+ NAMESTO CVETJA NA GROB**", na 6. s. pa je spet kratko vabilo na proslavo. SS 6.6. po londonskem "Times"-u piše o "Razpokah v fasadi" (po Titovi smrti ima Jugoslavija že 5. predsednika), dr. Katica Cukjati pa ima uvodnik "40-letnica". Na 2. strani dr. Jože Krivec piše o "Slovenskih ognjiščih", na tej in na 5.s pa je tudi pogovor z "Najmlajšim domobrancem" Stankom Jerebičem. Na 3.strani je spet pod istim naslovom "Slovenski domobranci - 40 let zvestobe" več slik iz njihovega življenja in boja, na 5. pa se nadaljuje skupna osmrtnica.

Spominska proslava

žrtev druge svetovne vojne in komunistične revolucije v Sloveniji

OB ŠTIRIDESETLETNICI NAŠEGA IDEOLOŠKEGA IZSELJENSTVA

1. in 2. junija 1985 v Buenos Airesu

v soboto ob 20 v Slovenski hiši

pred spomenikom: **skupna molitev** — msgr. Anton Orehar
položitev venca

v dvorani: **slavnostni govor** — dr. Milan Komar: „Smisel domobranstva"
„Z mrtvimi romamo živi" — **odrski prikaz** z deklamatorskim zborom — Tine Debeljak ml. — Frido Beznik — arh. Franci Klemenc

v nedeljo ob 10 v buenosaireški stolnici:

koncelebrirana maša kardinala dr. J. C. Aramburuja — poje SPZ Gallus; Tedeum v zahvalo za štirideset let svobodnega življenja v Argentini

položitev venca pred spomenik Osvoboditelja generala San Martína na Trgu San Martín v Retiru

branje spomenice — dr. Andrej Fink, predstavnik ZS

Naša udeležba je naša častna dolžnost

V stolnici na desni strani oltarja se zberejo **narodne noše** v kar največjem številu, na levi strani pa se zberejo vsi **bivši borci.**

ZEDINJENA SLOVENIJA

O proslavi je **poročala SS 13. junija** (22-23 1.7), medtem ko govor dr. Komarja objavlja na 1. In 2. Strani. Naslov poročilu je "**40 LET ZVESTOBE**". Začenja takole: "Slovenska politična emigracija se je po končani vojski razpršila po svetu v prostrane dalje; njeni najstarejši člani so umirali in na njih mesta stopali novi; a vseeno je obdržala skupno vez, ki jih je vsaj enkrat na leto združila v eno samo misel." Omenja, da so proslavo 40-letnice že dalj časa pripravljali, posebno bivši kult.ref. dr. Stane Žužek.

Kljub zimskemu mraku se je v soboto 1. junija zbralo veliko ljudi pred spomenikom v Slov. hiši. Vodil je prireditev kult. referent ZS **Miha Gaser**. Prosil je za enominutni molk, med katerim je v slavo

padlih in umorjenih zatrobil **Gusti Čop.** Pred prižgane plamenice je pristopil msgr. A. **Orehar** in zmolil molitve za rajne. V popolni tišini so nato prinesli k spomeniku velik, s slovensko zastavo previt venec, predsednik ZS **Lojze Rezelj** ter starešini obeh borčevskih društev Vestnika in Tabora, **Slavko Urbančič** in lic. **Ivan Korošec.** Medtem je začel peti **Slovenski komorni zbor** pod vodstvom dirigentke **Anke Savelli Gaser** 'Ecce quomodo moritur iustus'.

Dvorana je bila skoro popolnoma zasedena. Vsakomur od prišlih je bil izročen lep program z lesorezom Ivana Bukovca "Da se to ne pozabi", (ki ga objavlja tudi SS). Sledil je **govor dr. Milana Komarja "Smisel domobranstva"**. Razumljivo je, da zaradi filozofskega pogleda njegov govor precej odstopa od drugih spominskih govorov, in to po zamisli, vsebini in načinu izvajanja. Govoril je najprej o **domu**, ki izhaja iz lastnega posamičnega bistva, po ljubezni ustanavlja družine in sožitje z drugimi ter v podaljšavi tega vznikne tudi domovina. Nato je govoril o **svobodi**, ki ni drugega kot biti sam svoj gospod. Zato je **bistvena dobrina človeka biti na svojem**, imeti dom, kar pravi Simon Jenko ('Trojno gorje'): "Gorje, kdor nima doma, / kdor ni sam svoj gospod, / naj križem svet preroma, / saj tujec je povsod." Isto misel je izrazil Prešeren v "Zdravici": "Žive naj vsi narodi, / ki hrepene dočakat' dan, /da koder sonce hodi, / prepir iz sveta bo pregnan, / da rojak prost bo vsak, / ne vrag, le sosed bo mejak." Človek je "**podoba božja**" in poklican k popolnosti. V tem smislu je treba razumeti Župančičev vzklik: "Da mi je priti do svoje podobe!" Ustvarjena bitja nosijo v sebi ideal, zato je **razviti svoje bistvo** sveti vzor tudi na višini narodnega življenja. To seveda **vključuje borbo** za razvoj, pa tudi za obstoj; odtod domobranska pesem: "Dom braniti, domobranci, naš je svetli vzor!" Tega ideala ne sprejemajo tisti, ki ne priznavajo Boga in avtonomnost človeške osebe, za katere posameznik nima nobene veljave in zato zahtevajo, da **naj plava s tokom.** Po Heglu človek tudi ne sme obtičati v svoji okolnosti, v družini, ker družba "žre" posamičnost. **Tu** pa **se rojeva komunizem**, ki ni gibanje za socialno pravičnost, ampak **socialno-politični izraz** "**generičnega bitja**" (obstajamo kot 'človeški' rod, ne kot posamezniki). Da pa se celota ne razkroji in 'duh' ne razblini, pravi Hegel, mora **oblast posameznike** vsake toliko časa **stresti** v njihovi notranjosti z vojnami **in** tako **zlomiti** njihov ustaljeni **red ter pravico do neodvisnosti**. Pravilno je avstrijski katoliški zgodovinar Friedrich Heer to označil kot "umetnost umiranja". Razlaga za to je le ena: če ni prostora za osebnega Boga, ga tudi ni za osebnega človeka. Toda to **ne zadeva le posameznika, ampak tudi narode**: nekatere zgodovina "dvigne", da nekaj časa gospodujejo po svoji volji drugim, potem pa jih zavrže; medtem pa ljudstva (ali narodi), "ki niso nosilci duha", nimajo nobenih pravic. V takem sistemu seveda tudi **ni mesta za pravičnost**. Tisti, ki so se med nami uprli komunizmu, morda niso razumsko vedeli, v čem je bil glavni razlog za to. A slutili so ga. Obenem pa so tudi imeli izredno veliko načelne jasnosti. Danes je vsem jasno, da **komunistom ni šlo za slovenstvo**. Zato je bil **spopad med domobranci in partizani spopad dveh nespravljivih svetovnih nazorov. Sprava** je **možna med ljudmi, ne med idejami**. Naš svetovni nazor zahteva, da izločimo iz naših src vse sovraštvo in ves gnev, zahteva pa tudi, da ne popustimo v idejah. Večkrat je kdo trdil, da je domobranstvo šlo proti zgodovinskemu toku. Toda zgodovina za nas ni božanstvo, ampak dosežek osebnih delovanj, najprej božjega. Zato je zgodovina skrivnostna. Zato je bil Hegel in so marksisti racionalisti: človeški um bi

bil zmožen opisati smisel zgodovine, ker da ta dejansko ne bi imela globine. Poslušati je treba resnico, ne zgodovinski potek, pa glas narave in naravnega reda, ki je božji odsev. Iz tega smisla črpa smiselnost tudi domobranska borba.

Za proslavo je pripravil **tekst Tine Debeljak ml.** Izbral je mesta iz sv. pisma in dodal osebne stvaritve, s čimer je harmonično podal medvojno in begunsko trpljenje. Besedilo je predstavilo mavrico doživetij, od trpljenja in mučeništva, do odhoda v puščavo in prihoda v obljubljeno deželo. Z dvema intermezzoma je popeljal v bližnjo slovensko stvarnost na argentinskih tleh. Prav ta spojitev vseslovenskega z močno sestavino krajevnih oznak daje temu besedilu posebno vrednost in pristnost. Mojstrsko je režiral **Frido Beznik**. Sodelujoča mladina je dokazala, da pozna odrsko tehniko in da globoko doživlja odrsko ustvarjanje. Scena je bila preprosta. Bilo pa je dosti dramatične razgibanosti v plastičnem ritmu in onomatopoetičnih oblikah. **Sodelovali** so Vera Breznikar, Francka Korošec, Martina Andrejak, Andrejka Vombergar, Lučka Poznič, Nevenka Magister, Lučka Jereb, Alenka Magister, Pavlinka Dobovšek, Helena Urbančič, Kristina Kremžar, Gregor Batagelj, Jože Korošec, Marko Breznikar, Emil Urbančič, Jože Oberžan, Tone Rode, Tone Podržaj ml., Marjan Loboda ml., Marko Vombergar, Luka Debevec in Tinko Selan. Scenski prostor je oblikoval **arh. Franci Klemenc**. Za lučne in zvočne učinke sta skrbela **Bogdan Magister** in **Janez Jereb**. Občinstvo in nastopajoči so bili združeni v duhu pesnitve, ki je kot zaključek odmevala v srcih:

"Da se to ne pozabi,
je Gospod izpeljal svoj rod
iz poplavljene dežele:
da z mrtvimi romamo živi,
da z mrtvimi rastemo živi,
da z mrtvimi gradimo živi."

MAŠA V STOLNICI. Kljub mrzlemu jutru so se zgodaj začeli zbirati rojaki pred stolnico na Majskem trgu. Narodne noše so se razvrstile okrog oltarja spredaj in zadaj, bivši borci so zasedli prostor na levi strani oltarja, pevci so šli na kor, ostalo ljudstvo - 1300 oseb - pa se je razporedilo po stolnici. Namesto zadržanega kard. Aramburuja je **maševal msgr. Anton Orehar, somaševali** pa so dr. Alojzij Starc, Janez Petek CM, Franc Bergant, dr. Jure Rode, dr. Filip Žakelj, Jože Škerbec, Marko Cukjati CM in misijonar Rado Sušnik CM, s pomočjo bogoslovca Franceta Šenka. Tako so - prvič! - lahko v stolnici ves obred opravili po slovensko. Vodil je **Milan Magister** ml., berili pa sta prebrala predsednik ZS **Lojze Rezelj** in **Alenka Poznič**.

Med mašo je donela po prostrani cerkvi slovenska pesem. **Gallus** je pod vodstvom **Anke Savelli Gaser** pel 'Serafsko' mašo Sattnerja in druge mašne pesmi Sattnerja, Premrla in Tomca. Kot solista sta pela **Bernarda Fink** in njen brat **Marko Fink**. Na orgle je igrala **Anica Arnšek**. Za konec je Gallus zapel 'Hvala večnemu Bogu', vsi skupaj pa "Marija skoz' življenje".

Dopisnik pravi, da se je nato pričela "**povorka**" iz cerkve do poldrug kilometer oddaljenega trga San Martín. Na čelu sta stopala **Ivan Korošec ml.** s **slovensko zastavo** in **Lojze Lavrič ml.** z **argentinsko**, za njima pa okrog **200 narodnih noš**. Med njimi so stopali **zastavonoše slovenskih Domov** in **društev**. Potem so se razvrstili **bivši borci**. Vsi so stopali v popolnem molku. Ves sprevod po znani ulici Florida je bil dolg več "kvadrov" ("cuadra" je ena stran "manzana"-e ali "bloka", ta pa je navadno pravilen četverokotnik, katerega vsaka stran ima od 80 do 120 m). Ob sprevodu so mladci in mladenke mimoidočim razdeljevali za to priložnost izdano **brošuro** "**Eslovenia y los Eslovenos**", ki prinaša kratko zgodovino, narodno problematiko in predvsem popis genocida pred 40 leti. Na zidovih so bili tudi lepaki, ki so zahtevali "**Človekove pravice za svobodno Slovenijo**". Te lepake so pripravili na zahtevo mladine, ki jih je tudi sama nalepila.

PRED SPOMENIKOM GENERALU SAN MARTINU. Ko je sprevod prišel na Trg San Martín, so se okrog spomenika postavile narodne noše. Predsednik ZS L. **Rezelj** je z obema starešinama borcev, **Urbančičem** in **Koroščem,** položil venec, povezan z argentinskim trakom. Pred zbrane manifestante je stopil **dr. Andrej Fink** in z močnim glasom **prebral spomenico**, naslovljeno **na Argentince**. Nato so vsi skupaj zapeli himno '**Oče, mati**', s čimer je bil končan uradni del proslave.

Fotografije različnih prizorov s prireditve objavlja SS 20.6.(24 3). Teh je 10 in še en posnetek omenjenega lepaka. So sorazmerno jasne, razen pred spomenikom v Slov. hiši.

Leta 1986 je bila proslava zunanje bolj skromna, kar je razumljivo po nekakem višku doseženem ob 40-letnici leta 1985.[19]

Prvo vabilo na proslavo, ki je bila določena za dan 1. junija ob 16 v Slov. hiši, je SS prinesla 22.5.(19 4) in to že s kratkim **sporedom.** Po besedilu krajši, a večji oglas je 29.5.(20 4). V naslednji št.(5.6. 21 1) 'td' objavlja članek "**Domobranci - angloameriška vojska**", kjer navaja **Alojza Rebula**, ki je v celovški Mohorjevi objavil svoj popotni dnevnik po ZDA "**Oblaki Michigana**", in njegovo 'besedno igro': "Domobranci - angloameriška vojska, preoblečena v nemško uniformo; partizani - sovjetska vojska, preoblečena v angloameriško uniformo". - **Marko Kremžar** ima na isti strani svoja "**Junijska razmišljanja**", tokrat zelo kratka. Govori o zadnji bitki revolucije, ki je v tem, da komunisti zakrijejo svoj zločin; in čeprav je bitka nevidna, - je odločilna. **Lepše slovenske bodočnosti ni mogoče iskati v brezbrižni pozabi.** Ko bo letos mnogo rojakov iz svobodnega sveta potovalo po slovenski zemlji in se bodo vozili mimo skrivnostnih morišč, ali bo kdo prižgal svečke na teh skritih grobovih... ali bodo rajni kaj manj zapuščeni?

DAN JUNAKOV
1. JUNIJA 1986

Pod naslovom "**V NAŠIH SRCIH ŠE ŽIVE**" poroča **o proslavi** SS 12. junija (21 1-2). Besedilo je kratko; skoraj brez uvoda začne pripovedovati o spominskisvečanosti **v cerkvi.** V njej je daroval sv. mašo **dr. Alojzij Starc** v spremstvu Ladislava **Lenčka** CM, Jožeta **Guština** in prof. Franceta **Berganta**. Vodil je mašo lic. Marjan **Schiffrer**. Berili sta prebrala Angelca **Klanšek** in predsednik ZS Lojze **Rezelj**. Pel je **Mladinski zbor s Pristave** pod vodstvom Anke **Savelli Gaser**, na orglah pa je bila Anica **Arnšek.**

Pred spomenikom sta nato položila venec predstavnika borcev Slavko **Urbančič** in lic. Ivan **Korošec, skupaj z Lojzetom Rezljem.** Gusti **Čop** je zatrobil v spomin, **dr. Starc** pa je zmolil pogrebne molitve.

Potem se je vsa množica navzočih rojakov podala **v dvorano.** Tam je najprej govoril častnik Slovenske narodne vojske **Emil Cof**. Njegov govor prinaša SS v celoti pod naslovom "**Pričujmo potomcem".** Govor ima več podnaslovov: Hitler in Stalin; Strahovlada okupatorjev; Pričetek naše organizacije; Začetek revolucije; Samoobramba - nastanek Vaških straž; Komunistično divjanje; Zlom Italije; Pričetek domobranstva; Spremembe doma; Vabilo in prošnja. Njegova izvajanja imajo nedvomno izreden zgodovinski pomen, prav tako kot njegovi prejšnji govori na spominskih dnevih. Toda posebne važnosti je zadnje zaglavje, kjer končuje s temile besedami: "...čeprav ima vsakdo pravico, da gleda (s svojega zornega kota, to je, -n.op) drugače na našo preteklost in sedanjost, (prosim) da opustite vsa medsedbojna prerekanja, s katerimi delamo veselje sedanjim okupatorjem Slovenije, in naj raje razmišljamo in načrtujemo, kaj moremo narediti, da bo domovina pod Triglavom čim preje svobodna".

Pripravo odrske prireditve je imel na skrbi kult.ref. ZS **Miha Gaser.** S pomočjo **lic. Albina Magistra**, ki je na osnovi zapiskov iz zapuščine **Pavleta Ranta** sestavil ter literarno obdelal tekst, in scenografa **Toneta Oblaka,** je na odru v preprosti, a učinkoviti predstavi oživel čas vojne in revolucije.

Pred vaško cerkvijo je **komorni zbor Anke Savelli Gaser** s petjem primernih pesmi spremljal vesele in žalostne trenutke slovenskega naroda v tistih časih, ko so ga prišli varovat čuvarji slovenske zemlje, domobranci. "In res se je prikazala skupina zrelih mož, večinoma bivših domobrancev, in zapela pod vodstvom Jožeta Omahna svoje koračnice z zanosom in odločnostjo", - s čimer so dokazali, da so morda službeno upokojeni, niso pa upokojili svojih idealov in dela za njih uresničitev. **Spremno besedilo** je poudarjalo zmagovite vojaške pohode domobrancev. Brali so ga **Pavči Eiletz, lic. Stanko Jerebič in Janez Jerebič.** "Pretresljivo in obenem zanimivo je bilo poslušati napovedovalce, ki so nam nanizali vrsto zmag domobranske vojske, nikoli premagane v boju."

Za konec so vsi zapeli '**Oče, mati...**'.

---

[19] V mesecih okrog proslave prevladuje v SS nekaj tem: "volitve" v Jugoslaviji... boj za slovenščino in slovenske pravice celo v šolah.... predvsem pa stopi nekako na prvo mesto vprašanje o neodvisnosti in državnosti Slovenije, tako v zdomstvu kakor doma. Čeravno uradna linija KP (oz. SZDL) vztraja na Jugoslaviji, se v Sloveniji celo v nekdaj skrajno režimskih krogih (npr. Vidmar in drugi) oglaša zmerom več glasov za njeno samostojnost, - kar je dobilo odmev tudi po listih v zdomstvu in tujem časopisju. Različnih prispevkov, novic, razprav itd. je toliko, da ni mogoče vsega označiti. Celo zadeva o narodni spravi je zaradi obravnavanja slovenske državnosti stopila nekako v ozadje. - **Za SPE v Argentini je bil hud udarec smrt delegata slov. dušnih pastirjev msgr. Antona Oreharja (+ 7.4.1986).**

"PRIČEVANJA" - "SPOMIN NAS OBVEZUJE"

"Pričevanje" je bil naslov odrskemu prizoru, "Spomin nas obvezuje" pa spominskemu govoru **leta 1987.**[20] Prvo **vabilo na proslavo je v SS s sporedom** vred objavljeno 28.5.(20 4). Poudarja, da bo odrski prizor pripravila "mladina drugega, že v svobodi rojenega rodu". (Najbrž bi bilo pravilneje zapisano "mladi, že drugi rod, k je bil rojen v svobodi; n.op.) Kratko vabilo je tudi 4.6. (21 4).

O proslavi poroča SS 18.6.(22 1-2) pod naslovom "**Junij - mesec spominov, molitve in zaupanja v bodočnost**". V nedeljo 7. junija je bila najprej v spominski cerkvi Marije Pomagaj **sv.maša za padle žrtve.** Daroval jo je **delegat** slov.dušnih pastirjev v Argentini **dr. Alojzij Starc, somaševali** pa so Janez **Petek** CM, Jože **Škerbec**, Francé **Bergant** in Tone **Bidovec**. Vodil je mašo **Tinko Lavrič,** berili sta brala predsednika zveznih odborov SDO in SFZ, **Pavlinka Korošec** in **Dominik Oblak.** Med mašo je prepeval **mladinski zbor s Pristave,** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser.**

Pred spomenikom je najprej opravil obredne molitve za rajne **dr. A. Starc**, nato pa sta položila venec v imenu borcev **Slavko Urbančič** in **Ivan Korošec,** v imenu organizirane slovenske skupnosti pa predsednik ZS **Lojze Rezelj.** Molk je pretrgal zvok iz trobente Francija Žnidarja, ki je še povečal občutje trenutka.

Spominski govor v dvorani je imel **inž. Jernej Dobovšek**. SS ga prinaša v celoti. Dejal je, da je tedaj, ko so tujci razseljevali in uničevali naš narod, lastni brat - komunist! - ovajal tujcu svojega brata. Ko se je boj končal, je pobil še skoro 12.000 protikomunističnih borcev. "V nas, ki smo rod, ki je zrastel v 'Sloveniji v svetu', (..) je zrastel ponos, da so že takrat naši predniki spoznali prave namene tako imenovane Osvobodilne fronte.(..) Ponosni smo na odločen nastop naših staršev..." Potem se je spomnil vseh padlih borcev in njihovih svojcev, nato pa je zatrdil, da mora narod že 40 let živeti v sistemu, ki mu je zmerom bil tuj; da ta režim že 40 let napačno prikazuje dogodke med okupacijo in revolucijo, s čimer hoče zamoriti značaj ponosnega slovenskega svobodnjaka; da že 40 let namerno molči o povojni politični emigraciji; da je zavedel Slovenijo v največjo krizo njene zgodovine z razseljevanjem, načrtnim naseljevanjem drugorodcev, gospodarskim centralizmom, padcem rojstev, težavami za uporabo slovenščine v lastni deželi..

"Iz Slovenije prihajajo vesti, da se ljudje že zavedajo rastoče nevarnosti za obstoj Slovencev in Slovenije. Že je slišati o zahtevah po večji svobodi, tako osebni, kakor politični in gospodarski. V Sloveniji je zrastel nov rod. Pa tudi v naši politični emigraciji je zrastel nov rod (..) Ta mladi slovenski rod je pričel misliti in iskati resnico, vsak iz svojega zornega kota.(..) (Mladi doma) prihajajo do prepričanja, da so živeli v prevari ter da Slovenija ni dosegla tistega, kar so jim partijski oblastniki obljubljali.(..) Odkrivajo Slovenijo v svetu. Po dolgih letih dela, organiziranja in žrtvovanja, postaja naša politična emigracija v Argentini važna. V Sloveniji že pišejo o slovenski argentinski enklavi. Z veseljem ugotavljajo, da nas je po 42 letih skoraj enako število in da naši otroci in vnuki govorijo slovensko in se čutijo Slovence. **Ob vsem tem si lahko stavimo vprašanje: ali ne stojimo pred velikimi, morda odločilnimi zgodovinskimi dogodki?...**"

vetrinj 1945

buenos aires 1987

Nato je vzpodbudil mladino, naj z optimizmom gleda v bodočnost in da naj se vsi pripravljajo na prihodnji, morda odločilni čas. "**Po skoraj 50 letih so ponovno zasijali ideali, katerim so ostali zvesti naši starši - bodisi s smrtjo, bodisi z odpovedjo ali z zdomstvom!**" Zato je pozval mlade, naj se poglabljajo v veri; naj se zavedajo, da so del slovenske sedanjosti in bodočnosti. Njihovemu delu ne more biti konca, dokler v Sloveniji ne bo zasijala resnična svoboda. Zato se naj trdno držijo gesla: NAROD, DOMOVINA, BOG.

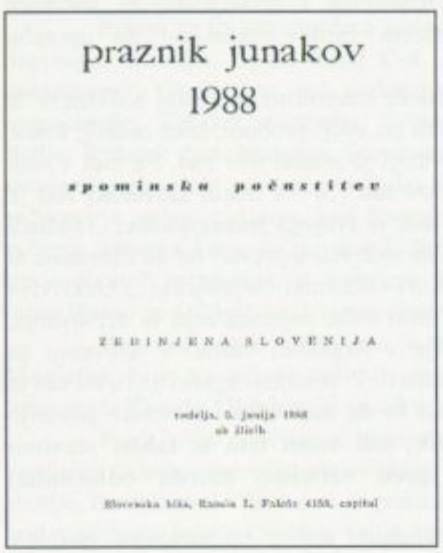
---

[20] Tudi to leto je nekako osrednja tema pogovorov in sporočil težki položaj Slovencev v Jugoslaviji: mladina, ki se upira (npr., že dve leti ni vpisa na fakulteti soc. ved za študij samouprave in marksizma)...; Slovencem na sploh se oživlja "puntarski duh"... Nekateri začenjajo priznavati, da bi verjetno brez Tita ne izgubili Trsta (Spomenka Hribar; v letu 1998 pravi, da smo del Primorske dobili zaradi NOB-a!), drugi, da je težko biti Slovenec in še teže biti komunist v Sloveniji (predsednik KPS Kučan)... itd. - Slov. skupnost v Argentini je sprejela to leto z velikim veseljem koprskega škofa dr. Janeza Jenka, kateremu SS posveča več številk in prinaša o obisku številne slike.

PRIČEVANJA je bil naziv odrskega prizora, ki si ga je zamislil **Miklavž Trpotec (Nikolaj Jeločnik)**. Povezal je besede raznih piscev (štirih evangelistov, preroka Jeremija, neznanega avtorja srednjeveških pasijonskih koralov, Sofokleja, Franceta Balantiča, Alojza Rebule, Spomenke Hribar in samega sebe). Ves scenarij se je naslanjal na glasbene dele "Pasijona po sv. Mateju" J.S.Bacha. Besedilo poudarja trpljenje, tako Kristusovo kot slovenskega naroda v maju in juniju leta 1945, ki se iz velikega petka spremeni v zmagoslavje Vstajenja. Tako nastopi najprej junak-pesnik, ki prosi za molitev, za prenašanje trpljenja in za umiranje z veseljem. Sledi Antigona, ki ji zdrav čut narekuje, da pokoplje svojega padlega brata proti volji tirana Kreonta, za kar je obsojena na smrt. Potem dejanje vodi v sodobnost, k izpovedi priznanja domovinske ljubezni tisočerim slovenskim Polinejkom v žaloigri spora med brati leta 1945. Prireditev zaključi z izpričevanjem krščanske vstajenjske skrivnosti, v glasbenem okviru Bachovega 'Magnificat'.

Izvedba predstave je bila v rokah priznanega **Nikolaja Jeločnika.** Iz skupine mladih nastopajočih je znal izvabiti doživeto podajanje besedila. **Skupino deklet**, odraz slovenske srenje oropane mož in fantov, so sestavljale: **Monika Bukovec, Gabrijela Čamernik, Ana Loboda, Klavdija Malovrh, Alenka Smole, Monika Vitrih in Marija Zurc. Nastopili so še Alenka Magister** (kot Marija Magdalena), **Tone Rode** (junak-pesnik), **Andrejka Vombergar** (antična in sodobna Antigona) in **Marijan Loboda ml.** (Kreon, bralec). Sceno je zamislil **Tjaša Eiletz,** ki je odrski opremi dodal projekcijo barvnih abstraktnih slik. Pomagali so mu **Veronika Zurc, Bogdan Magister, Toni Oblak, Ciril Loboda** in **Marko Vombergar**. Dopisnik sodi, da je odrska prireditev "Pričevanja" tako uspela, da bo številnim udeležencem še dolgo ostala v spominu.

"PODOBE IZ SANJ"

praznik junakov
1988

spominska počastitev

ZEDINJENA SLOVENIJA

nedelja, 5. junija 1988
ob 16ih

Slovenska hiša, Ranch 1, Fidelity 4158, capital

Tako so poimenovali **leta 1988** odrsko prireditev.[21] Kratko povabilo nanjo je v SS 19.5.(18 4) in sicer za nedeljo 5. junija ob 16. uri. Dne 26.5.(20 4) prinaša **spored:** koncelebrirana maša, polaganje venca pred spomenikom; v dvorani spominska beseda dr. Katice Cukjati in 'trije recitacijski izrezi' iz Ivana Cankarja "Podob iz sanj". Dne 9.6. objavlja **Tone Brulc** (21 1)pod naslovom "**Velikim možem - hvaležna domovina**" nekak zagovor-hvalospev tistim, ki so se borili pod geslom Bog-narod-domovina. Junijska razmišljanja dr. **Marka Kremžarja** prinaša SS 23.6.(23 1-2) pod naslovom "...**ki nam utrdi spomin**". Pravi, da se s ponosom spominjajo odpora sodobnih nasprotnikov totalitarizma v Sloveniji, ki so pred štirimi desetletji padli, zato da bi to preprečili. Z upanjem pa opaža v Sloveniji rastočo željo po demokraciji. Razume, da sedaj doma ne morejo izjaviti vsega, kar mislijo, vendar pa bi bilo prav, ko bi tudi oni gledali z isto velikodušnostjo na tiste rojake, ki so se upirali komunizmu. Prav je, da smo kritični do sebe, toda to ne sme voditi v lahke račune o "zlati sredini".

---

[21] To leto odražajo članki v SS navidezno bolj "domače" zadeve. Vendar SS zmerom poroča o razvoju domà (zatiranje slovenščine, razvrednotenje OF, o uporih mladine in nekaterih izobražencev), o delovanju dr. Franceta Bučarja v evropskem parlamentu in kako so ga doma zaradi tega napadali, kako drugi sodijo o Sloveniji ("Najuspešnejša dežela pod komunizmom", ki "predstavlja najbolj oddaljeno točko, ki jo more doseči družba v enopartijski državi, preden doseže pluralistični sistem", The New York Times, 19.3.). Govor je tudi o "Žalostnem koncu **slovenske pomladi**?"(Vinko Levstik), o aretaciji Janeza Janše itd. - Je več razprav o bodočem možnem razvoju v Sloveniji, od katerih so nekatere zelo kritične; npr. "Kdo bo predsednik Slovenije?" Pravi, da to ni važno, ker o tem odloča partija, to se pravi Kučan; vendar so po čudnem sistemu izvolili Janeza Stanovnika, da je tako "volk sit in koza cela" , - (Kučan pa bo lahko postal predsednik kasneje in za dolgo časa!) - Objavljeni sta tudi poslanici SNO in SLS avstrijskemu kanclerju in Avstrijski ljudski stranki, ki zahtevata drugačne rešitve za slovensko šolstvo na Koroškem, in prav tako pismo predsednika ZS avstrijskemu poslaniku zaradi iste zadeve, kar spet dokazuje, kako se je SPE zmerom borila za pravice vseh Slovencev.- Važna so tudi vsa poročila o procesu grofa Tolstoja, ki je branil domobransko vojsko, in so prosili za dar v njegov sklad.

Beremo z žalostjo novico, da se nekateri zgražajo nad tem, da je škof Rožman prej obsodil komunistične atentate, kakor njih posledice v obliki okupatorskih represalij. Prva skrb voditeljev naroda je bila ohraniti narod pred krvoločnostjo okupatorjev. Komunistični atentati so bili samo povod za streljanje talcev in druge represalije. Seveda so komunisti s tem izzvali odpor in to, da so se jim potem mnogi pridružili. Toda, ali so milijoni v Gulagih še vedno odmev na prehudo reakcijo? ali je genocid poljskih častnikov bila tudi reakcija? in reakcija na kaj naj bi bila dva milijona pobitih civilistov v Kambodži? Tisti, ki (sedaj) vse grozote pripisujejo samó stalinizmu, naj se spomnijo, da je tedaj na Slovenskem obstajal le en sam komunizem. Zakaj torej kratiti priznanje tistim, ki so dočasa spoznali zlo komunizma?

O proslavi poroča SS 16.6. (22 1-2) pod naslovom "**Spominska počastitev**". V soboto je **Pavlinka Korošec** med pesmijo "Moja domovina" v **slovenski radijski uri** prebrala misli ob spominu na naše junake, ki jih SS objavlja prav tam ("**Škrlatni plašč trpljenja**").

Glavna prireditev je bila v nedeljo 5.junija s **koncelebrirano mašo** v cerkvi Marije Pomagaj. **Maševali so:** prelat dr. Alojzij Starc, Janez Petek CM, dr. Jure Rode, prof. France Bergant, Jože Guštin, pomagal pa je diakon Francé Šenk. Med mašo je **pel Gallus**, spet pod vodstvom Anke Savelli Gaser.

Pred spomenikom je Janez Žnidar odtrobil vojaško žalostinko, nato pa je dr. Alojzij Starc zmolil molitve za rajne. Venec so položili predsednik ZS Lojze Rezelj ter starešini domobranskih društev Slavko Urbančič in Ivan Korošec.

V dvorani je najprej **govorila dr. Katica Cukjati.** Njen govor objavlja v celoti SS (ib.) pod naslovom "**Pričevanje včeraj in danes**". Začela je s kratko razlago o simbolni pomembnosti vsakoletnega spominskega dne, potem pa o vrednotenju dogodkov, ki se jih na te dneve spominjamo, iz različnih zornih kotov. KP je v Sloveniji od prvega početka skušala popolnoma spremeniti podobo domovine; na srečo ji to ni uspelo, o čemer danes pričajo **številni oporečniki**. Ta pojav je za vse Slovence presenečenje, kar jim vzbuja upanje in ponos. Odpor ni prišel samo iz krščanskega tabora, ampak celo iz vrst članov in simpatizerjev NOB-a. Zato sedaj vsi z veliko pozornostjo zasledujejo dogodke v Sloveniji.

Zadnja leta so bila zaostrila in oddaljila troje pojmov: matična Slovenija, zamejstvo in zdomstvo. V zadnjih petih letih se te stvarnosti zbližujejo. Smo SPE. Smisel neke emigracije je v tem, da je navezana na matično domovino, ne na režim v njej! SPE je del celotne slovenske stvarnosti po vojni. Večina naroda je ostala na slovenskem ozemlju. V teh 40 letih je narod ogromno pretrpel in tvegal. Slovenija je prestala povojno gospodarsko krizo, potem pa še hujšo duhovno in kulturno stisko. Doma so spremembe le delne, ne bistvene. A mnogo Slovencev se zaveda, da je slovenski narod poklican k spravi, rasti, napredku, svobodi in celo samostojnosti. S tem se bori za ideale, ki so v bistvu krščanski in za katere se borimo tudi mi. Moramo biti trdni in stanovitni v naših načelih, kajti Resnica nas bo osvobodila. **Pred nami je odločilen zgodovinski trenutek: kljub temu, da je matična Slovenija v nedemokratičnem sistemu, doživljamo, da je v narodu močno prisotna zahteva po svobodi in samostojnosti**. Na kulturnem področju je že zacvela nova pomlad. V Južni Ameriki gverila ni imela uspeha s poskusom, da pride na oblast; toda zdaj uporablja vsakovrstne druge metode. Ne smemo jim nasesti. Pričajmo o tem našim mladim rodovom in argentinskemu okolju. V našem vsakdanjem življenju pa naj se zrcalijo vrednote, zaradi katerih so naši sorodniki zapustili domovino: Narod, domovina, Bog.

Scensko uprizoritev je zamislil in pripravil **Miklavž Trpotec.** V ta namen je izbral mojstra slovenske besede, Ivana Cankarja, "ki nam je govoril iz srca v srce". Uvodne misli je podal igralec **Frido Beznik**, nato pa so **recitatorji** podoživeto podali **tri izreze iz Cankarjevih črtic 'Gospod stotnik', 'Veselejša pesem'** in **'Konec'**. Dopisnik pravi: "Bilo je, kakor da bi molili rožni venec: žalostni del, častitljivi del in veseli del; ali pa poslušali simfonijo v tempu - lento, allegro, vivace. Pisatelj in režiser sta nas popeljala iz grozot vojske in revolucije preko iskanja do zadnje naše misli in upanja, Mati, Domovina, Bog!". Recitirali so: **Francka Klanjšček Korošec, Alenka Magister, Andrejka Vombergar, Štefan Godec, Marijan Loboda ml. in Tone Rode**, vse pa je s Cankarjevimi verzi povezovala **Pavči Maček Eiletz**. Osvetljavo in glasbo sta primerno upravljala **Bogdan Magister** in **Tone Oblak ml**.

Ob koncu prizora je napolnila dvorano Beethovnova "**Pesem radosti**". "Pravšni zaključek naše spominske proslave in počastitve. Naša pot pelje iz groze kočevskih žrtev kvišku, po poti, ki nam jo je nakazal Ivan Cankar: Mati, Domovina, Bog!"

"IZTEKA SE ČAS..."

Dne 18. maja **1989** je SS prinesla prvo vabilo (19 4). Dne 25. maja 1989 (20 4) je že objavljen glavni spored: koncelebrirana maša s petjem Gallusa, položitev venca pred spomenikom, v dvorani spominski govor lic. Ivana Korošca in odrski prikaz "Izteka se čas....". 1. junija poudarja ZS: "Udeležba častna dolžnost".

Poročilo pod naslovom "**Spominska svečanost**" (TDml.) je objavila SS 8. junija (22 1). V daljšem uvodu dopisnik najprej poudari, da "Dokaj let smo bili sami v svetu. Slovenija javno ni čutila z nami." Zdaj že gorijo svečke v Rogu in na drugih moriščih ter grobovih. "A s tem (..) ni prenehala naša dolžnost in naša zavest, da se jih spominjamo tudi mi in da pričamo še dalje o njih usodi." Zunanji izraz tega spomina je vsakoletna proslava.

ZS je izdala poseben program, ki ga je opremila in za to izdelala primerno sliko **Andreja Dolinar Hrovat.**

Proslava se je začela s koncelebrirano mašo ob navzočnosti nad 1.200 rojakov. Darovali so delegat **prelat dr. Alojzij Starc** in duhovniki **Jože Guštin, Franc Bergant** ter **Francé Cukjati**. Med mašo je prepeval zbor **Gallus** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser**.

Pred spomenikom je zatem zatrobil k tišini **Franci Žnidar**. Nato sta se približala zastopnika mladine, predsednica SDO **Ivana Tekavec** in predsednik SFZ **Marko Gaser**, ki sta nosila žalni venec, ter predsednik ZS **arh. Jure Vombergar**. Po molitvi za rajne so se vsi podali v dvorano.

"V potrdilo pravega namena te proslave je stopil pred zbrane pričevalec tistih groznih časov, domobranski oficir **Ivan Korošec,** ki je bil vrnjen v smrt, a se je z izpadom rešil iz Teharij. V svojem prostem govoru je segel nazaj v spomine, pa pogledal tudi naprej v slovensko bodočnost." Govor objavlja SS v isti številki (1-2)pod naslovom "**Dan pričevanja**". Najprej je leposlovno opisal maj 1945, oz. kako bi ga upodobil, ako bi bil umetnik-slikar. Potem je dejal, da je včasih želel, da bi ta doba šla v pozabo, "ker je nasičena s tolikim razočaranjem, s strtimi upi in trpljenjem". Toda: "Vsako leto se znova vlečem s fanti, pretepen, zasramovan in opljuvan po okrvavljenih celjskih ulicah in po tisti neskončno dolgi, prašni cesti tja do Teharij v krvave arene..."

Če bi bil umetnik, bi upodobil še drugo sliko: "Globoko, temno, skalno brezno, kamor v teku padajo raztepena, sestradana, gola telesa (..) Za ozadje bi dal krvavo mokre cunje, ki razmetano visijo po skalah in vijugastih koreninah."

Potem je skoro vzkliknil: "Ni le slučaj, dragi moji, da nas, ki smo danes tukaj, ni zadelo ob tistem slovenskem genocidu. Ne, ni slučaj. Za Boga ni slučaja. Tudi ne, da smo imeli srečo. Vsakega posebej je Bog odbral (..) Tudi vas, dragi moji mladi prijatelji, je odbral. Tudi vas, ki ste bili rojeni iz nas.(..) Vsem nam je dal določeno nalogo: da izkristaliziramo našo vero v zmaterializiranem, poganskem svetu. Da zapoved medsebojne ljubezni, spoštovanja in sožitja preide iz suhe črke v našo bit (..) Da posredujemo vso resnico vsem, ki jo iščejo tu med nami in onimi doma. (..) Dvema generacijama mladine so zasuli usta, tretja ne zdrži več!"

Potem je na kratko označil **glavne dogodke med vojno in po njej**. Ko so sile Osi - nacistična Nemčija in fašistična Italija - na cvetno nedeljo leta 1941 pregazile Slovenijo, je KP ustanovila še isti mesec "Antiimperialistično fronto" - proti zaveznikom! Člani partije so se pozdravljali z gestapovci z dvignjeno roko: "Heil!" in izdajali narodnjake. Ko pa je 22. junija Hitler napadel Stalina, se je AF spremenila v OF in "Heil" so zamenjali s "Smrt fašizmu - svobodo narodu". Toda smrt so prinesli le Sloveniji.

Za fašista so komunisti označili vsakogar, ki je javno obsojal komunistično nasilje. Ko je govornik bil v "Štajerskem bataljonu" in jih je nekoč obiskala "komunistična elita", je vprašal Kraigherja: "Zakaj pa samo smrt fašizmu, zakaj ne okupatorju - Nemcu, Italijanu, Madžaru?" "Ostro me je pogledal in zavrnil: 'Sovražnik delovnega ljudstva je fašist! Razumeš!' Dobro, da sem bil na 'tej strani'. Za to vprašanje bi me poslal v '13. brigado'." Za prvo obletnico OF je **Peter Kalan** (**Boris Kidrič**) izdal **ukaz**:

"Proslave morajo izzveneti za trajno bratstvo s Sovjetsko zvezo in za priključitev Slovenije boljševiški Rusiji."

Pesem, ki so jo peli, je bila zoprna slovenskemu človeku:

"Na klic Kominterne, združite se v čete. V boj za svobodo, v boj za Sovjete! Rdeče smo fronte bojevniki mi, ker naše je geslo: Sovjeti sveta."

Maja 1943 je Pero Popivoda govoril v Iškem Vintgarju pod Krimom:

"Naš tovariš Tito bo gotovo uredil pri tovarišu Stalinu, da bo tudi Slovenijo priključil sovjetskim republikam."

Zato so peli: **"Čez gore, po celem svet' doni: Slovenija sovjetska, velika bodeš ti."**

"Upam si trditi: če bi bila OF zares vseslovenska in ne sovjetska - orodje KP -, ne bi šla v umore in nasilja. Če bi ne bilo nasilja, bi ne bilo odpora. Bi torej ne bilo ne Vaških stražarjev ne domobrancev, ne slovenske tragedije in ne pol stoletja slovenske sužnosti!"

Potem je povedal, kako so ravnali Ofarji: "likvidirali" so družino, ker je bila "farška", naslednje jutro pa se je pojavil terenec - tožnik in sodnik - in pritisnil pečat: "Kar tako jih niso. Gotovo so bili izdajalci." Besedo "izdajalci" so uvozili iz boljševiškega slovarja. Stalin je imel na milijone "izdajalcev", celo v svoji družini.

"Tako se je začelo", je rekel. In vprašal: Kaj bi storil ti, mladi prijatelj, v tej stiski? Odgovoril je: "**Hoteli smo živeti! Živeti Slovenci v Sloveniji. Ne sovjetski hlapci v Sloveniji - sovjetski republiki!**" Potem ko je izrazil svoje spoštovanje do domobranskega odpora in bolečino nad povojno žaloigro, je povedal, kako so jih spraševali v Teharjih: "Pa kaj ste hudiča žrli, da ste bili tako korajžni in ste nas vedno hajkali?" Rad bi mu bil odgovoril, da smo "žrli ideje", zato je en sam domobranski vod bil zmožen pognati v beg celo partizansko brigado. Ko smo sedeli na bodečem, žgočem kamenju teharskih aren, nihče ni prosil ne vode ne milosti. Kadar nismo molili, smo se pogovarjali z Bogom, s katerim si še nikoli nismo bili tako blizu. Neko nedeljsko popoldne se je utrgala in božajoče razlila na nas pesem: "Polje, kdo bo tebe ljubil, ko bom legel v hladni grob?" Za smrt zaznamovani smo obljubljali polju, dekletu, materi: "Jaz pa bom pomlad naprosil, naj gre mimo tvojih tal." "Molče so strmeli stražarji. Nihče ni udarjal. Noben nas ni preklinjal.(..) Stražar ob vhodu dvorišča je z roko potegnil preko oči, sklonil glavo in se obrnil proč. Tudi on je imel mater... Takrat, samo takrat, tisto pozno nedeljsko popoldne, je bilo tudi v Teharjah lepo..."

Vsak ima svojo zgodbo. Vse so težke. A ponosni smo nanje. In mladina je lahko ponosna, da so otroci tako junaškega rodu. Lahko je bilo komunistom, ki so se posluževali vseh sredstev. Na videz je slovenska mladina ostala sama. Pa ni bilo tako. Lansko leto so bivši partizanski borci položili venec vsem žrtvam. "Lepa gesta. Načeta steza za široko cesto slovenskega dialoga. Za spravo z mrtvimi? / Kako naj se spravijo z mrtvimi, ko pa so jim zasuli usta? (..) Sprava v Sloveniji bo SVOBODA, PRAVICA IN RESNICA! Sprava PRIZNANJA, KESANJA IN ZADOŠČENJA. Iz teh korenin pa bo vzklilo ODPUŠČANJE, SPOŠTOVANJE in BRATSKO SOŽITJE, za novo, lepšo, SVOBODNO IN SAMOSTOJNO SLOVENIJO!"

Sledil je **odrski prikaz**, ki ga je pred leti spisal dr. **Marko Kremžar** in ga je za to priložnost dopolnil. Izvedbo je prevzel **Maks Borštnik.** V prvem delu je z izredno silo pokazal, kako iz brezna kličejo pobiti, naj pričamo. Ta klic je potem povzela mladina, ki je z dvignjeno glavo sledila tej zahtevi. Sodelovali so **Monika Bukovec, Klavdija Jakoš, Lučka Jereb, Francka Korošec, Kristina Kremžar, Andrejka Vombergar, Marija Zurc, Marcel Brula, Jože Korošec, Blaž Miklič, Dominik Oblak, Jože Oblak, Marko Rezelj, Andrej Rode, Tone Rode in Emil Urbančič.** Nastopili so tudi otroci **Zofija Kastelic, Erika Ribnikar in Andrejček Peršuh**. Pri izvedbi sta pomagala **Janez Jereb ml**. in **Bogdan Magister**. Ob koncu so na odru začeli peti 'Mi legionarji'; vsa dvorana jo je povzela in tako je pesem izzvenela kot mogočen zaključek proslave.

Ista št. SS na 1. strani prinaša tudi "**Majniško deklaracijo 1989**", ki so jo prebrali v Ljubljani 9. maja 1989, podpisali pa Društvo slov. pisateljev, Slov. demokratična zveza, Slov. kmečka zveza, Slov. krščansko socialno gibanje in Socialdemokratska zveza Slovenije. V izjavi pravijo: da hočejo živeti v suvereni slovenski državi; da bodo kot taki odločali o povezavah z drugimi narodi; da taka slovenska država more biti utemeljena le na spoštovanju človekovih pravic in svoboščin, na demokraciji s pluralizmom in na taki družbeni ureditvi, ki bo zagotovila duhovno in gmotno blaginjo. (Smemo vprašati: ali je današnja samostojna Slovenija že uresničila vse te zahteve?)

1.11. Zahteva, da se uradno prekličejo žalitve in popravijo krivice[22)]

"NEKOČ IN DANES - PESMI IN PISMA"

Prvo povabilo na Spominsko proslavo **leta 1990** zasledimo v SS 17.5.(18 4). Obširnejši oglas obenem s sporedom prinaša 24.5.(19 4): **3. junija** ob 16. uri koncelebrirana maša (poje Gallus pod vodstvom Anke Savelli Gaser), polaganje venca, spominski govor Božidarja Finka in odrski prikaz "Nekoč in danes". Manjše obvestilo je objavljeno tudi 31.5.(20 4), medtem ko ta št. SS prinaša na 1.s.

[22)] To leto je SS skoraj v vsaki št. prinesla nekaj o spravi. Ni mogoče tukaj navesti vsega gradiva. O tem bi bil verjetno potreben poseben zgodovinski zbornik! Toda tudi v naslednjih letih ob začetku opisa Spominskega dne v opombah namenoma navajamo nekaj člankov iz SS. S tem bo do neke mere razviden razvoj "vzdušja" med zdomci v Argentini in kot nasledek-odgovor na to, kar se je dogajalo v domovini.

Izjavo Slovenskega narodnega odbora z dne 27.maja (s podpisoma predsednika Rudolfa Smersuja in tajnika dr. Petra Urbanca) z naslovom "**Spomin in sprava**", v kateri med drugim zahteva:

•-ugotovitev, da je bratomorno vojno izzvala KP ;

•-obsodbo genocidnega poboja civilne in razorožene vojaške opozicije;

•-obžalovanje nasilja in voljo, da se prizadetim popravijo krivice;

•-zavrnitev označevanja vseh, ki so se upirali komunistični revoluciji, z narodnimi izdajalci in priznanje, da so domobranci in drugi oboroženi nasprotniki revolucije nastopali pod okupacijo v okviru mednarodno priznane pravice do varovanja reda in naravne pravice do samoobrambe;

•-pripravljenost, da se dajo na uporabo vsa sredstva za odkrivanje in pravično ocenjevanje dogodkov med revolucijo in po njej.

Prav tam poroča Vinko Levstik o "**Spominskem dnevu v Vetrinju**" in **Marko Jenšterle** ("Demokracija") "**Slovenska vlada na komemoraciji**", ker sta bila na njej navzoča predsednik vlade Lojze Peterle in zunanji minister dr. Dimitrij Rupel. - V naslednji št. (7.6. 21 1) SS objavlja **del nastopnega govora predsednika skupščine Republike Slovenije dr. Franceta Bučarja** "Za temno sliko preteklosti žarki novega upanja".

Dne 21.6.(24 1) "-žar" objavlja svoja letna "**Junijska razmišljanja - Mučenci, priče in spoznavalci**". Začenja takole: "Doživljamo izredne čase... Kri mučencev pa skrito trpljenje izmučenih pričenjata poganjati vidne sadove po mnogih deželah. Tudi v slovenskem narodu dozoreva rod, ki resnico spoznava in jo izpoveduje v besedi in dejanju. To je rod spoznavalcev..." Potem vzpostavi trditev, da se tudi v Sloveniji ruši ogrodje starega totalitarnega režima. Demokracija ustvarja pogoje za življenje v svobodi. Naše odgovornosti še ni konec. Slišimo, kako nekateri pravijo,da zdaj ni primerno govoriti o spravi, toda od kdaj je resnica vezana na določen čas? Nekateri nam kličejo, naj vendar že priznamo svojo krivdo ali naj vsaj nehamo zahtevati popravo krivic. Kot kristjani moramo priznati to, kar smo morebiti napak naredili. Toda borba proti komunizmu ni bila zmota. Tudi se ne moremo skesati "sodelovanja" z okupatorjem, ker nismo nikdar delali za njegove koristi in smo vedno videli v njem narodnega sovražnika."Prihaja nov čas... čas slovenskih spoznavalcev."

"**KRI POBITIH JE OBRODILA SAD**". Tak je naslov poročila o Spominski proslavi v SS 14.6.(22-23 1-2) Pod naslovom "Nekoč in danes" TDml. sorazmerno kratko opiše razvoj slavja v Slov.hiši. Piše o tem, kako se je vsa SPE od junija 1945 začela spominjati neusmiljenega poboja protikomunističnih borcev. "Letos se je Slovenija končno otresla komunistične diktature in stopila na pot demokracije - in s tem tudi sprave med Slovenci. Končno je sistem, proti kateremu so se borili tisti, ki se jih te dni spominjamo, zgrmel v prah. Po smrti prihaja tudi vstajenje".

Spominska cerkev Marije Pomagaj je bila nabito polna in prav tako dvorišče pred njo. K oltarju so pristopili prelat **dr. Alojzij Starc, prelat dr. Mirko Gogala, prof. France Bergant, France Cukjati** in **Tone Bidovec**. Med mašo je pel **Gallus**. Berili sta prebrala šolska voditeljica **Angelca Klanšek** in **predsednik ZS arh. Jure Vombergar**.

Ob spomeniku sta ob zvoku trobente **Francija Žnidarja** predstavnika domobrancev **Slavko Urbančič** in **Dušan Dimnik** položila venec z napisom *"ZMAGOVALCI"*. Dr. Starc je zmolil molitve za rajne, Gallus pa je zapel 'Lipa zelenela je'.

V dvorani je imel slavnostni **govor Božo Fink**, ki ga SS prinaša pod naslovom "**Spominska beseda**". Govornik je dejal, da se tokrat spominjajo vseh "petinštirideset let po koncu vojne in revolucije in po začetku najtemnejše dobe slovenske zgodovine in v letu, ko se je odprlo novo poglavje za Slovenijo in njeno prihodnost...(..) Vztrajno upanje vedri duha in pobuja k dejavnosti. **Naši spominski dnevi so nas v resnici vedno opominjali na vztrajno delo v pričakovanju novih časov (..) V pričakovanju nam je tako tekel čas.** Danes pa ne pričakujemo več, dočakali smo pomlad.(..) Sonce, ki je zasijalo nad Slovenijo, nam danes preseva duše, čeprav se spominjamo mrtvih. Saj verujemo, da kri, ki je bila darovana za pravico, ni tekla v prazno. Gospodar življenja jo je sprejel in ji dal moč, da je obrodila." "Ob dejanskem prodoru političnega pluralizma v

Sloveniji se šele zdaj odpira resnična možnost za splošno pomirjenje med ljudmi. Pravimo med ljudmi, ker med idejami ne more biti sprave in miru (..) **V odporu proti zmoti smo žrtvovali reke krvi in sprejeli izgnanstvo in nam tega ni žal. Dočakali smo njen notranji in zunanji propad. Ko za nas ni pomirjenja z zmoto in sistemom, pa smo naravnani k pomirjenju z ljudmi. To smo imeli vedno in imamo posebno v tem trenutku za življenjsko nujnost.**

V današnjih spremenjenih razmerah je to sploh šele mogoče: dokler traja krivica in nasilje, še neskončna Dobrota ne odpušča. (..) Raztapljati bo treba led, ki oklepa mrzla srca. Če hočemo, da se zdravo ogreje slovenski prostor, je treba prej odpreti vsa okna, da se zamenja zrak in prežene plesnoba. Vse poti je treba odpreti resnici, da se odpravi krivo pričevanje in sumničenje. Mi glede tega nimamo strahu."

Nekateri med tistimi, ki so bili v nasprotnem taboru, še danes zagovarjajo svoje sodelovanje s komunisti in torej ne odobravajo našega taktičnega ravnanja, čeprav nam vedno bolj priznavajo čiste namene. Toda komunizmu se je bilo treba upreti že prej, čeprav so se mnogoteri izmed njih upirali kasneje. Tem se skušajmo približati. **Toda če naj se slovenski prostor res prezrači, potem je treba popraviti krivice, ki jih je zadala revolucija.** Nikoli ne bo mogoče popraviti vse škode. Toda po pravici zahtevamo, da se pokličejo na odgovor in sodijo vsi neposredni krivci. **Pri tem ne gre za maščevanje, ker smo zaradi skupne blaginje pripravljeni tudi na 'brisanje' odgovornosti za dejanja izpred desetletij, če bo ugotovljeno, da je to v interesu mirnega sožitja in duhovnega in tvarnega napredka skupnosti. "Vnaprej brez pridržkov pa na to ne pristajamo."**

Uravnavanje slovenske usode je zdaj v rokah različnih miselnih smeri. Državniška in vodstvena modrost bo narekovala, kaj bo treba storiti, da se doseže, kar je mogoče. Zato bo treba veliko mere strpnosti in razumevanja. Ne moremo kot zdomci veliko pomagati, a pritegnitev politične emigracije bo učinkovala kot spravno dejanje tudi v osrednjem slovenskem prostoru. Ne bo vse teklo po gladkih tirih. Pripravljeni moramo biti na to, da nam bo treba prevzemati tudi naloge idejne in politične kontrole ali odkrivanje zgodovinskih dejstev.Kadar je treba sprejemati boj, so ljudem potrebne moči. A tudi vzdrževanje pravičnega miru ni lahka naloga. Za ohranjanje miru, h kateremu teži sprava, je potrebna neprestana budnost, - a tudi krotkost in spravljivost. "Kolikor bomo poklicani k soustvarjanju pravega miru v Sloveniji, toliko bomo morali skrbeti, da nam ne upadejo moči. Pobujali pa bomo moči tudi ob spominu na tiste, ki so nam bili vzeti, in bomo pozlačevali njihove smrtne rane.

Po govoru je sledil **scenični prizor "NEKOČ IN DANES, PESMI IN PISMA"**, ki ga je **napisal Zorko Simčič**. Pokazal je pogovor v pismih mrtvemu očetu, bratu in sinu, pisanih v letih revolucije in pokolov ter dandanes. "Tedaj je bilo še vse nejasno, težko, boleče, danes pa se kažejo odgovori, spoznanje, upanje in vera v pravilno spravo". **Brali so Pavči Eiletz, Frido Beznik, Janez Perharič, Tone Rode, Slavko Smole, Pavel Klemenčič** in **Miha Gaser**. Vmes je **pel domobranske koračnice moški zbor Gallus** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser**. Opremo sta si zamislili sestri **Andrejka Dolinar Hrovat** in **Marjetka Dolinar**, pri izdelavi pa so pomagali **Tone Kržišnik, Tone Oblak, Bogdan Magister, Andrej Rode, Štefan Godec** in **Marijan Loboda ml.**

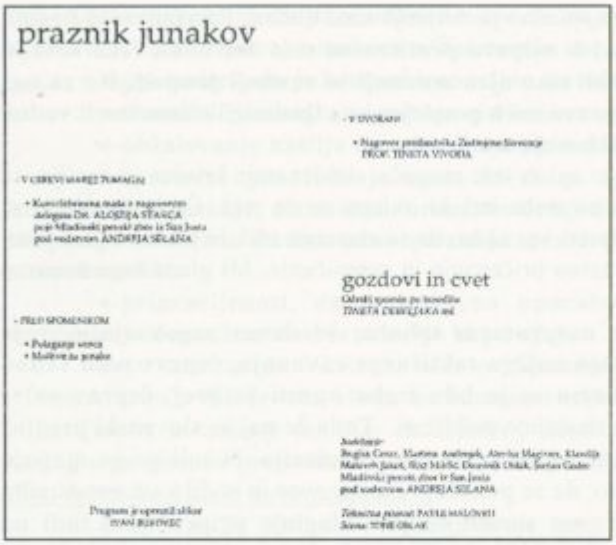
"Ko se je po eni strani pretresljiv po drugi pa upanja poln prizor končal, je vsa dvorana povzela himno **Oče, mati**..!" Kronist omenja, da je spominski večer pripravila ZS, predvsem njen kulturni referent Marijan Loboda ml. Dostavlja pa tudi: "Tako smo bili po 45 letih vsi Slovenci, 'ki dobro v srcu mislimo', združeni v spominu na padle in pobite žrtve komunistične revolucije, tako v Argentini kot v Severni Ameriki in Avstraliji, v Avstriji v Vetrinju ter na ljubljanskih Žalah ob lipi sprave."

Na 4. strani iste št. ZS najdemo dopis "Kočevski rog se odpira", s kratkim besedilom in 11 fotografijami iz Roga in z Vetrinjskega slavja.

"GOZDOVI IN CVET"

To je bil naslov odrskega prikaza **leta 1991.**[23] Prvo vabilo je v SS 16.5. (18 4). V naslednji številki (23.5. 19 4) je objavljen spored: koncelebrirana maša, pri kateri poje pevski zbor iz San Justa

[23] Spet bi morali povzeti ali vsaj omeniti nekatere važne članke v SS v letu 1991. Navajamo nekatere: 1) Predavanje dr. Petra Urbanca pri SKA 2.11.1990 "Vojni zločini in zločinci"(SS 17.1. 3 2); 2) "Dokumentarna oddaja londonskega BBC" (24.1. 4 1, po "Delu"); 3) "Odprto pismo rešencev iz množičnega poboja v Kočevskem rogu" (ib.); 4) Alojz Rebula, "Ob nekem poročilu v Družini"(28.2. 6

praznik junakov

gozdovi in cvet

pod vodstvom Andreja Selana, nato polaganje venca pred spomenikom, v dvorani pa govor prof. Tineta Vivoda, predsednika ZS, in odrski prikaz "Gozdovi in cvet". Isti oglas ponavlja naslednja številka (30.5. 20 4).

Običajna **junijska razmišljanja Marka Kremžarja** (tokrat s polnim imenom) je SS objavila 20.6.(23 1) pod naslovom "**Naši dragi**". Najprej govori o junijskih žrtvah, ki niso bile zaman. "Prihodnost je zdaj!" Vsi Slovenci so se iz trdih izkušenj lahko naučili, da naroda ni lahko streti od zunaj, da pa je hudo ranljiv od znotraj. Po dolgih letih imamo Slovenci spet svojo vojsko, ki stoji nasproti "ljudski" armadi; upamo, da bo novi rod znal izpolniti, kar so pričeli njihovi dedi in očetje. Težave so velike, tudi za novo državo. Nobena pa ni tako velika, kakor lastna neodločenost in prikrito zavajanje tistih, ki hočejo, da se stvari spremene le toliko, da ostane vse v bistvu, kot je bilo. Tudi za zdomce je čas odločitve. Vzdržati skozi desetletja ni bilo lahko. Vzdržali smo, ker smo jasno videli, kdo smo in kaj hočemo. "Vendar pa morda kdo le pričakuje, da nam bo odvzeto z ramen breme, ki smo ga desetletja ponosno nosili v zavesti, da smo edini resnično svoboden delček našega naroda. Če kdo tako misli, se moti. Nihče nam ne more vzeti tega lepega bremena, ne da bi se dotaknil našega bistva, in nikomur ne smemo dovoliti, da bi to poskušal (..) Spet in spet se bomo lahko prepričevali, da preti nevarnost slovenskemu in krščanskemu bistvu tudi v zdomski skupnosti, prav kakor v narodnem in osebnem življenju, predvsem od znotraj.(..) Treba se bo znova vračati h koreninam slovenstva, k virom krščanstva pa tudi ostajati zvesti temeljem našega zdomstva."

O "**Spominski proslavi**" poroča SS 13.6. (22 1.2). Objavlja **govor prof. Tineta Vivoda "V novo dobo slovenske zgodovine"** dopisnik G.B. (Gregor Batagelj) pa opisuje prireditev.

Že nekaj let te proslave niso več v smislu žalovanja, pač pa v spominjanju žrtev za domovino. "Letos pa je tudi prvič, da imajo marsikateri kraji mučenja in množičnega pokola in grobišča dolga leta želeni križ."

Prvi del proslave v nedeljo 2. junija se je odvil v **spominski cerkvi. Maševal** je **prelat dr. Alojzij Starc**, delegat slov.dušnih pastirjev v Argentini. Ker je bil tedaj praznik sv. Rešnjega Telesa, je pridigo navezal na ta dan: Kristusovo žrtev na križu z žrtvijo naših borcev v smislu njihovega darovanja za geslo Mati-Domovina-Bog. **Prepeval** je **Mladinski pevski zbor iz Našega doma** v **San Justo** pod vodstvom **Andreja** Selana, pri orglah je bil **Ivan Vombergar**, berili pa sta brala šolska voditeljica **Mija Markež** in **inž. Jernej Dobovšek**.

Pred spomenikom so se zbrali ob slovenski zastavi predstavniki skupnosti in bivši borci - s sinovi, vnuki in celo pravnuki. Predsednik ZS prof. Tine **Vivod** je v spremstvu **Slavka Urbančiča** in **Ivana Korošca položil venec cvetja**, ki ga je prinesel **Jani Dobovšek**, oblečen v uniformo argentinske vojske, v kateri je služil vojaški rok. Trobenta **Francija Žnidarja** je pozvala k tišini, nato pa je dr. **Starc** zmolil molitve za rajne. Vsi prisotni so zapeli pesem 'Gozdič je že zelen'.

V dvorani je že stal na odru **Mladinski zbor iz Našega doma** v **San Justo**. Na desni strani odra je od stropa do tal visela slovenska zastava, ki jo je krasil domobranski grb.

---

1); 5) "Izjava SLS ob letu slovenske demokracije" (7.3. 7 1); 6) "Spremembe v Sloveniji in naša emigrantska skupnost" (ib. 2, iz Glasila Slov.vasi, dec.1990); 7) "Spomenik pred stolnico bodo le popravili" (14.3. 8 1); 8) Rudolf Smersu, "Kdaj je bila ustanovljena OF" (21.3. 9 1); 9) "Lipa sprave" (28.2. 10 3); 10) Rudolf Smersu, "Ob 50-letnici ustanovitve Slovenske legije" (25.4. 15 1); 11) Branko Rebozov, "Rdeča zvezda na slovenski zastavi, bivši domobranec in 45 let emigracije"(25.4. 15 3); 12) Žrtve komunističnega nasilja" (2.5. 16 1); 13) ZS in MOS, "Naša izjava - Pred zasedanjem Svetovnega slovenskega kongresa" (9.5. 17 1); "Na pragu Slovenske hiše Ramón Falcón 4158", Alenka Puhar v "Delu" 20.4.1991(16.5 . 18 3): itd.

Predsednik ZS prof. Tine Vivod je v svojem govoru omenil, kako so Slovenci od državotvornega ljudstva v 7. stoletju postali v teku 1200 let nemški podložniki. V 19. stoletju so se spet iz ljudstva razvili v narod in sprejeli zamisel Zedinjene Slovenije. Po prvi svetovni vojni so delno izpolnili svoje želje, po drugi pa je nastala Socialistična republika Slovenija, a zgodil se je tudi pokol slovenske vojske in nastanek slovenske politične emigracije. Povedal je, da je bil leta 1970 v Sloveniji in na obisku tudi v svojem rodnem mestu Kočevje - a naprej ni smel: tam se je začenjalo prepovedano roško ozemlje. Zdaj smo vsi priče, kako propada komunizem. Padel je berlinski zid. Padla je 45-letna zavesa, ki nas je ločila od domovine. Potem je na hitro preletel dogodke leta 1990 in dejal: "Hvala Bogu, da smo to dočakali! Bila je na delu božja Previdnost, ki vodi usodo posameznih narodov." Potem je omenil, da so člani republiške komisije doma sklenili urediti grobišča v Rogu in drugod. Postavili bodo Spominsko cerkev. Kakor je francoska revolucija dala 374 blaženih, tako, kot pravi škof Rožman: "Palme mučeništva so zrasle tudi na naših tleh." Slava in zahvala našim mučencem, bodočim blaženim in svetnikom.

Končno se je vprašal, če smo odločeni napolniti vrzel, ki je nastala z njihovo prezgodnjo smrtjo. "Smo. Kako? **Neodvisnost in svoboda nista nikoli podarjeni. Sprava je lahko le sad pravice in resnice. Mi smo politična emigracija. Zato ponavljamo zahteve, ki so jih naši predstavniki avgusta predstavili novi slovenski vladi:**

1. Nova oblast naj vrne dostojanstvo vsem, ki so do zdaj trpeli preganjanje in sramotenje ali pa izgubili življenje zaradi zvestobe verskim in političnim idealom.
2. V novem obdobju naj tudi Slovenci po svetu soodločajo o svoji in narodovi usodi.
3. Zagotovi naj se jim možnost dvojnega državljanstva.
4. Razčiščenje odgovornosti za revolucionarno nasilje pred začetkom oboroženega odpora in za množične umore po vojni.."

Potem je dostavil: "**Slovenske politične emigracije ni konec. Človekove pravice veljajo tudi za nas! Tudi mi v zdomstvu moramo na svoj način polniti vrzeli in praznine(..) Za četrti in peti rod v Argentini! (..) Hočemo biti znanilci in delavci za novo in svetlejšo prihodnost! K temu nam Bog pomagaj!**"

Potem se je razvil **ODRSKI PRIKAZ** na **besedilo Tineta Debeljaka ml.** in v zamisli in **režiji Frida Beznika**. Tekst je slonel na Očenašu in na izboru poljskih domoljubnih pesmi, ki jih je prevedel in zbral dr. Tine Debeljak v knjigi "Žalost zmagoslavja". Iz vse recitacije je velo **zaupanje**, da bodo dogodki izpred skoraj 50 let pozitivno vplivali na razvoj slovenskega naroda.

Sodelovali so na odru Martina Andrejak, Brigita Cerar, Klavdija Malovrh Jakoš, Alenka Magister, Štefan Godec, Blaž Miklič in **Dominik Oblak**. Pevski zbor je dopolnjeval recitacijo s petjem stavkov iz očenaša, nazadnje pa celotnega besedila (Rimski Korsakov).

Za odrom je **tehnično pomagal Pavle Malovrh ml. Sceno** je pripravil **Tone Oblak**: **"bilo je kot v Rogu, posejano z drevjem, med katerimi je mogočni Križani kraljeval nad grobišči v jamah."**

Ko je padel zastor in so se prižgale luči v dvorani, je množica navdušeno zapela '**Moja domovina**'. Tretja kitica poje:

"zemlja rodna moja je tako,
da, če treba,
bil se bom za njo".
"Nekateri so že dokončali ta boj; njim smo se poklonili.
A zdaj nismo več sami: po vsej Sloveniji se nam pridružujejo."

"TU SMO, TU BOMO, KER V NAS ŽIVITE!"

To je bilo geslo proslave **leta 1992.**[24] Prvo vabilo je v SS 28.5. (20 4) in sicer za 7. junij ob 16. uri v Slov. hiši. V naslednji številki 28.5. (21 4) je objavljen **spored**: koncelebrirana maša, polaganje venca pred

[24] Tudi v teh mesecih prinaša SS nekaj važnih člankov: 1) Dr. Julij Savelli, "Nismo se odrekli" (5.3. 7 1); 2) Dr. Peter Klopčič, Toronto, "Slovenska spoved" (ib.); 3)"Zeleni list iz Nemčije - Krožno pismo dobromislečega rojaka" (12.3. 8 1in 5); 4) Rudi Bras "Odmevi.. in reakcija" (ib. 4); 5) "Gibanje za spravo - Intervju: Stanislav Klep in lipa sprave" (19.3. 9 3); 6)"Zelena luč za Spominski park Teharje" (ib.); 7)"Šest nezaželenih 'vojnih zločincev'"(ib 4); 8) Marko Kremžar, "Novi pristopi k starim nalogam" (26.3. 10 1); 9) Alojz Rebula, " Strah iz Dolomitov"(ib.); 10)Vinko Levstik, "Slovenci v svetu smo upravičeno razočarani nad političnimi dogodki v Sloveniji" (ib. 4); 11) Marijan Schiffrer, "Vztrajajmo naprej", iz

spomenikom, v dvorani govor lic. Francija Markeža, nato svečana proslava: "Tu smo, tu bomo, ker v nas živite!" To vabilo ponavlja SS 4.6. (21 4).

Za uvodnik SS 4.6. (21 1) je **TD** (Tine Debeljak) napisal "**Spomin in proslava**". Leto 1945 je bil mejnik na poti slovenskega naroda in države. Ni to meja med dvema državama, niti med Slovenijo in emigracijo. To je meja, ki druži dom in svet, "vse, ki dobro v srcu mislimo". Ta spomin, ki povezuje, tudi obvezuje, da na njem gradimo in iz njega živimo. Imeli smo junaško zgodovino, temelj, na katerem še lahko zidamo svoja bivališča. Zato pa ga moramo proslavljati in častiti. Je del nas in del slovenske duše in preteklosti.

Marko Kremžar je objavil svoja **junijska razmišljanja** "**Pol stoletja**" v SS 25.junija (24 1). Na kratko opiše začetek revolucije, potem pa se vpraša, **zakaj umori, strahovanja, likvidacije celih družin, če so bili vsi združeni okrog OF?** Danes nekateri poenostavljajo, češ da so bili oboji enako odgovorni za revolucijo, prav tako enako krivi, ali pa da je po svoje vsak imel prav. "Tako govorjenje in pisanje je lahko posledica nepoznanja ali nespoštovanja zgodovine." Toda "eni so bili pripravljeni žrtvovati narod za Stalinovo ZSSR, "drugi" pa so hoteli obdržati življenje zase in narodu. Le odprtost resnici popravi zmedo, ki še traja. V zdomstvu je bilo o tem veliko povedanega. Doma je sicer dovolj snovi na razpolago, a po šolah in občilih še vedno propagirajo stare laži in polresnice. "Zato dolžnost našega pričevanja ni in ne bo manjša, kakor je bila do zdaj."

O proslavi poroča SS 11.junija (22 1 in 3). TD je pod naslovom, vzetim iz gesla proslave, opisal njen potek. V nedeljo 7.junija je bilo vreme slabo, a kljub temu so se zgrnili iz vsega desetmilijonskega velemesta rojaki, da proslavijo spomin junakov. Slavnost se je pričela z **mašo** v spominski cerkvi Marije Pomagaj, kjer je **maševal dr.** Alojzij **Starc** z **župnikom Jožetom Škerbcem** in **Tonetom Bidovcem**. V pridigi je dr. Starc povezal binkoštno nedeljo z zgledom padlih, ki so z življenjem izpričali zvestobo svoji zavezi. Med mašo je **pel Gallus** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser**, po maši pa je pretresljivo zapel klasični 'Ecce quomodo moritur iustus', - 'Glejte, kako umira pravični'.

Pred spomenikom je zatrobil **vojaško žalostinko Franci Žnidar**, nato pa je **predsednik ZS prof. Tine Vivod** skupaj s predstavnikoma domobrancev, lic. **Ivanom Koroščem** in **Slavkom Urbančičem,** položil **spominski venec** v podnožje spomenika. Dr Starc je opravil molitve za pokojne.

Dvorana je bila **nabito polna** in ni bilo prostora za vse.

Pod slovensko zastavo z domobranskim orlom je stopil **lic. Franci Markež**, ki je v svojem govoru podal misli v zvezi s sedanjim stanjem v Sloveniji. Govor prinaša SS pod naslovom "**Domobranstvo - danes**".

Govornik takoj v začetku ugotavlja, da udeleženci proslave že s sámo svojo prisotnostjo na njej potrjujejo pravilnost odločitve svojih očetov in dedov. In nadaljuje rekoč: komunizem je z vso brutalno doslednostjo zavladal v domovini. Begunci pa, in vsi tisti, ki so pozneje zavestno prevzeli njihovo mišljenje, smo upali v brezupju. **Čutili smo, da bo nekoč konec tega nasilja. V svetlih sanjah smo si predstavljali, kako bo potekel ta pričakovani dogodek. Sanje so se delno pričele uresničevati**. Komunizem se je zrušil povsod. Biti komunist naenkrat ni več pomenilo prištevati se k izbrancem, ampak je pridobilo sramotilen prizvok. A slovenski narod doma iz nerazumljivih razlogov ni izbrisal tistih, ki so ga toliko let zasužnjevali. Težko je bilo verjeti, a na volitvah so preimenovani komunisti kot posamezna stranka dobili največ glasov. Tako se ni izpolnil drug del naših sanj. Upali smo, da bo narod doma takoj zavrgel v celoti vse, kar bi spominjalo na prejšnji režim, a dogodki se razvijajo drugače. **Doma je resda zavladala svoboda.** Obnovile so se prepovedane stranke in nastale so nove. Vodijo jih ljudje, ki niso imeli priložnosti, da bi se urili v politični igri. Morda jih moti tudi zvestoba dela naroda prejšnjim oblastnikom. Ti so se na spremembe dobro pripravili. Skoro vsa državna uprava je ostala v njihovih rokah, tako da imajo bistvena mesta odločanja. Tako so se zasidrali v družbeno življenje, da se nekateri še niso zavedli, da se to lahko razvija brez njihovega

---

pozdravnega govora na 37. Slov. dnevu: "Ostali smo na prepihu(...) Prisostvovali smo spravi, toda spravi z mrtvimi. Ta je najlažja. Sprave z živimi še ni bilo. Ne po naši krivdi. Uradno še ni bila določena vsa resnica, ne preklicana gora laži, ne popravljena vsa krivica"(30.4. 16 1); 12) "Pismo mojim poslancem" iz "Slovenca"(podpisan: ogoljufani volivec), ki se obrača na Pučnika, Rupla, Bavčarja, Spomenko Hribar, Tineta Hribarja, Jazbinška, Jamnikarja, Janeza Lajovica, Trčelja in podobne.((30.4. 16 3); 13) "Ločitev duhov v Sloveniji"; ponatiskuje Spomenke Hribarjeve "Ustaviti desnico" (7.5. 17 3-4); 14) odgovora: Francija Markeža in Igorja Križarja "Ustavite levico" iz "Slovenca"(14.5. 18 3); itd.

vodstva. Preimenovali so stranko in se s tem skušali otresti bremena zločinov, ki so jih njihovi predniki zakrivili v imenu partije. Táko je sedanje stanje v Sloveniji. **Svoboda ni prinesla preobrata, ki smo ga pričakovali. Prejšnja uradna 'resnica' še drži. Za poboj domobrancev ni najti nikogar, ki bi bil zanj odgovoren. Pred to stvarnost smo sedaj postavljeni.** Kakor smo znali opraviti svojo nalogo v času totalitarizma, tako moramo najti pot, da v teh novih razmerah doprinesemo svoj delež h gradnji nove, svobodne, po skoraj 1000 letih spet samostojne Slovenije. Spremljajmo dogajanja v domovini brez predsodkov. A čutimo se prizadeti pri tem razvoju. Saj duhovno še pripadamo tja, čeprav smo s svojo delavnostjo vključeni v drug svet. Priključimo se tistim, - in teh je veliko -, ki doma delajo v pravi smeri. Gotovo bi domobranci danes izbrali to pot.

Odrski nastop je pripravil in **režiral Frido Beznik**. "Nastop je globoko odjeknil v srcih vseh prisotnih", piše SS, saj je bil izdelan na podlagi dvojnega netradicionalnega okvira: besede mladega pesnika iz naše srede in besedila z razmišljanjem iz Slovenije.

Trije bralci (**Marijan Loboda** ml., **Štefan Godec** in **Francka Klanjšček Korošec**) so brali **besedila Janeza Grila** in **Justina Stanovnika**, (ki jih SS objavlja na isti strani), pa tudi **A. Florjančiča** in **Marte Anžlovar**. Vsa besedila so govorila o strahotah junijskih dni.

Ta besedila so se **prepletala** z **recitacijami pesmi**, ki jih je napisal v Argentini rojeni **Tone Rode**; v pesmih je mogoče zaznati, kako gleda na svoj izvor in zavezanost svoji polpretekli zgodovini. **Pesmi** so **recitirali Martina Andrejak, Kristina Kremžar, Francka Klanjšček Korošec, Alenka Magister, Alenka Smole, Janez Krajnik** in **Dominik Oblak**.

Vmes je prepeval primerne slovenske narodne pesmi **zborček fantov**: **Bogdan Magister, Andrej** in **Tone Rode, Marko Selan in Marko Vombergar** pod vodstvom **Tineta Selana in Andrejke Selan**.

Oder je opremil **Tone Oblak**, ki je s preprosto sceno in svetlobnimi učinki (**Bogdan Magister** in **Janez Jereb**) ustvaril slavnostno ozračje.

Dopisnik v SS dostavlja, da je bila proslava odlično pripravljena in izvedena. Poudariti da je treba globoke in aktualne misli. Pomembna da je tudi zavest, da se spomin na junake prenaša in roda v rod, ne z voljo po maščevanju, ampak kot svetel zgled junaškega boja za blagor očetnjave.

"PO NJIH ZAZNAMOVANI"

Spominska proslava **leta 1993.**[25] Prvo vabilo je najti v SS 27.5. (19 6) in prinaša tudi **spored**: v cerkvi sv.maša, pred spomenikom položitev venca, v dvorani govor Martina Kovačiča in poklon v poeziji in

---

[25] Kot zanimivost najprej povejmo, da imajo prve tri številke SS natiskano leto 1992 namesto 1993, kar pa se SS ni zgodilo prvikrat! - Navajamo spet nekaj člankov iz SS: 1) Dr. Peter Urbanc, Kanada, "Člena 41 in 13a zakona o državljansvtvu razveljavljena!", kjer piše tudi: "Ostaja še ena skoraj nepremostljiva ovira: Redni pravni kazenski postopek proti odgovornim za silno tragedijo masovnega mučenja, ponižanja in likvidacije dela našega naroda, predvsem v dobi terorja 1941-42 in po zmagoviti revoluciji. Ne gre za kaznovanje sámo, to je povsem postransko, gre predvsem za ugotovitev zgodovinske krivde in odgovornosti. Paradoks narodnih herojev z izrednimi penzijami na eni strani, na drugi strani pa sodnijska preganjanja redkih članov opozicije je in ostaja sramota slovenske države in demokracije." (7.1. 1 1); 2) id., "Izseljenci imajo v domovini dovolj pravic"(ib. 3); 3) Dr.Marko Kremžar, "Razumna gostoljubnost" (14.1. 2 1), kjer pravi med drugim: "Ni dovolj, da se predstavi nekdo v imenu kakega državnega organizma, da ga sprejmemo medse brez rezerve. Vsak človek živi iz svoje preteklosti, iz svojega prepričanja, ima pa zmožnost širiti dobro in zlo. Vsakdo pa je tudi svoboden, da se spreobrne. A spreobrnjenje ni vprašanje besed, temveč sprememba načina življenja. Kdor nas je javno sramotil, žalil naše prepričanje in jemal čast našim živim in rajnim, kdor je širil neresnico in zmedo, naj to tudi javno popravi, če si res želi biti vreden našega gostoljubja."; 4) Marjan Eiletz, "Razmišljanja ob novem letu 1993" (ib. 3); 5) Dr. Marko Kremžar, "Tvegani koraki" (21.1. 3 1); 6) SKD za Južno Ameriko je zavzela samostojno stališče glede vstopa SKD v vlado z devetimi ministri, ki so v rokah naslednikov tistih, ki so 45 let bili nosilci totalitarizma.(28.1. 4 1); 7) Marko Jenšterle, "Kučan in Peterle pri papežu" (25.2. 5 1) in Marko Kremžar "Papeževe besede"(4.3. 6 1); 8) TD, "Imamo dovolj moči"; "'Zveza borcev' obtožuje Stanislava Klepa"; "Komunisti se združujejo" (11.3 7 1); 9) Dr. Jože Rant, "Nihanje v ravnovesje" (18.3. 8 4); 10) TD, "Po njih sadovih jih boste spoznali" (25.2. 9 1) in Janez Markeš "Stanislav Klep predstavil še en medvojni dokument" (ib. 2); 11) iz Slovenca, "Slovenski svetovni kongres na razpotju" (1.4. 10 4); 12) Alojz Klinc, iz Slovenca "Teharje - odlagališče cinkarniških

pesmi "Po njih zaznamovani" v režiji Frida Beznika. Naslednja številka ima oznanilo zanjo čez vso širino prve strani spodaj (3.6. 20 1). **Marko Kremžar** prav tam objavlja svoja "Junijska razmišljanja 1993" pod naslovom "**Nikdar dokončana naloga**".

Najprej opozori na trditev, ki jo je zapisal pred dvema letoma rekoč, da je komunistične ideologije in njenega mita konec, da pa še ni konec pogubnega vpliva tistih, ki so se pod plaščem njenega sistema okoriščali, in je bilo zato treba, da se pričevanje nadaljuje. Po dveh letih je opaziti, da sprenevedanju še ni konca. Mnogi sicer iskreni demokrati se vedejo, kot da ni bilo krvave revolucije ali kot da nihče ni bil zanjo odgovoren. Malokdo opaža, da je skozi tri rodove v Sloveniji vzdrževala totalitarni sistem ista klika, ki je nekoč pričela moriti rojake, da bi sprožila svojo revolucijo. Njene laži so še vedno uradna "resnica". Do take mere je prodrl propadli komunizem v miselnost in čutenje naroda, da večina tega niti ne opazi ne. Posamezniki pa ne morejo prepričati večine, da gre pri zakrivanju zgodovinskih dejstev za narodovo prihodnost, ne pa za "bolestno brskanje po starih kosteh".

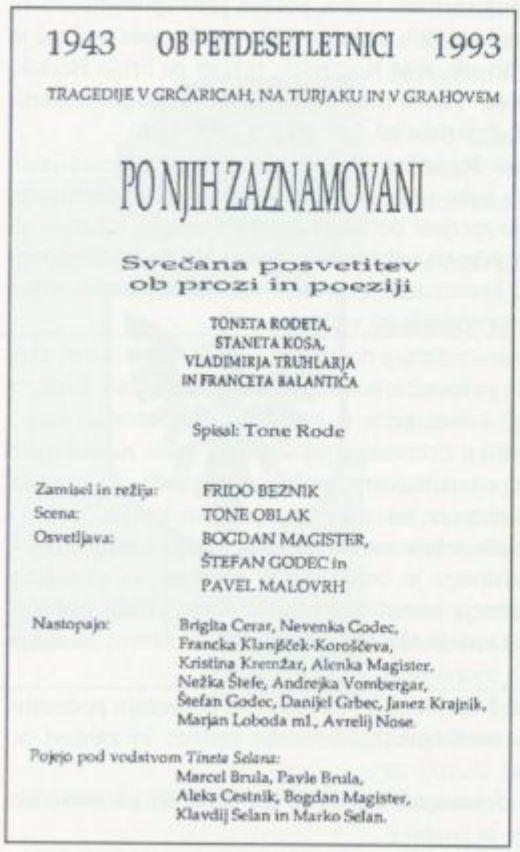
Potem navaja dr. Kremžar nekatere primere miselnosti, ki je zašla v narod, celo v tiste, ki so zavedni katoličani. Resda se ustanavljajo komisije za preiskavo partijskih zločinov **po** vojni, ne pa za tiste **med** vojno. Teharij in Roga ne bi bilo, če ne bi komunisti pričeli načrtno ubijati slovenskih ljudi že leta 1941-1942. Mesec junij je mesec groze, pa tudi pol stoletja kasneje mesec nove slovenske države, ki bi naj prinesla vsem Slovencem najvišje zagotovilo svobode. A tudi svobode ne morejo zagotoviti ustanove od zunaj. Vsak jo mora najprej živeti v sebi. "Odšli smo od doma kot politični emigranti in bomo to ostali do konca našega zdomstva iz roda v rod. Slovenije nismo zapustili prostovoljno. Naša pot se je pričela z begunstvom." Res nam je danes odprta pot domov. A za večino je to nemogoča želja. Ohranjeno nam je bilo življenje in s tem tudi naložena odgovornost. "Ali bomo še pripravljeni živeti **za** Slovenijo ali pa bi se morda radi priključili karavani tistih, ki žive **od** nje tako doma kakor po vsem svetu?" Slovenska 'pravica' je še vedno pristranska. **Kljub političnemu razvoju v domovini se bistvo in smisel naše emigracije še nista spremenila. Morda kdo misli, da nam bo vzeto z ramen breme, ki smo ga nosili desetletja v zavesti, da smo bili edini resnično svobodni delček našega naroda. Če kdo tako misli, se moti**. V narodu, ki je politično svoboden, smo še vedno redka manjšina, ki ni bila vzgajana pod komunističnim enoumjem. Veseli nas, da nismo več sami. Kljub temu, da se zdaj v domovini dvigajo desetletja utišani glasovi, nimamo pravice, da bi zdaj utihnili mi, zdomci. Ko beremo, da ponekod na lesenih križih, ki spominjajo na kraj zadnjega počitka naših junakov, zapisujejo "Tudi ti so padli za domovino", čutimo, da se padlim junakom še naprej godi težka krivica, - kot da bi se bili komunisti borili za domovino! Sredi Ljubljane še zdaj stoji spomenik človeka, ki je kriv množičnih umorov. **Miselne zmede in zgodovinske nejasnosti doma še ne bo kmalu konec.Zato pa moramo mi še naprej pričevati. Sprava, - beseda, ki jo tolikokrat zlorabljajo -, se prične tkati brez velikih slovesnosti, a le med svobodnimi ljudmi, ki spoštujejo in zato tudi govore resnico.**

SS je 10.6.(21 1,4) prinesla **govor Tineta Kovačiča "Spominska beseda"** in njegovo sliko pod slovensko zastavo z domobranskim grbom. Njegov govor je izredno zanimiv zaradi načina pripovedanja svojih osebnih doživetij, s katerimi je prikazal "preprostost" domobrancev, njihovo "čisto in ljubeznivo srce" ter radodarnost. Opisal je slovo, ki so ga jemali zadnji domobranci, ko so odhajali iz Vetrinj: "Resni - ne potrti! Odločni - ne omahljivci! - 'Kamor so šli drugi, gremo tudi mi!' - je bila njihova zavestna odločitev." Potem je omenil, kako mu že dolgo roji po glavi ena sama beseda, ki jo pogosto uporabljajo doma v zvezi z domobranci: poraženi! "Ali so bili prvi kristjani, vrženi levom, seveda brez orožja, poraženi? Ali so bili res naši domobranci, razoroženi, izdani, zvezani z žico, postreljeni in zmetani v Roške jame - poraženi? Želel bi, da mi to obrazložijo takoimenovani narodni heroji,ki še danes uživajo neverjetne privilegije za tako nečloveško morijo. (..) **Zato: izdani in pobiti - DA, poraženi - NE!**"

O proslavi piše SS 17. junija (22 3) in prinaša tudi **tri fotografije**: pred spomenikom, fantovski zbor z recitatorjem, recitatorja Grbca in zbor deklet pod sceno Toneta Oblaka. "G(gregor)B)atagelj" piše, da so proslave sprva imenovali domobranske, nato vseh protikomunističnih žrtev, zadnje čase pa so skušali bolj na široko zajeti vse komunistične žrtve v Sloveniji. Pravi tudi, da so v cerkvi prevladovale sive glave, na dvorišču pa je bilo polno staršev, mladine in otrok.

---

odpadkov" (8.4. 11-12 . 2); 13) Intervju Janeza Markeša s S. Klepom, po Slovencu, "Brez sprave smo podobni Kampučiji" (ib. 5); 14) Marko Kremžar, "Čas je že"; TD, "Končno je prekipelo"; "Izseljenska matica nima več monopola" (6.5. 16 1); 15) Ivo Žajdela (Slovenec), "Kdaj spominski park Teharje?" (ib. 3); 16) Boštjan Kocmur, "Kako je nastalo društvo SVS - Slovenija v svetu" (ib.); 17) "Slovenci za danes", razgovor Zore Tavčar z Zorkom Simčičem (13.5. 17 1,4-5); 18) Robert A. Jernejčič, "Pismo DELU o nas"(ib 3); 19) Dr. Jože Rant, "Samo kolaboracionisti?"(20.5. 18 3); 20) Dopis ZS SIM-u (27.5. 19 1). ---- V teh mesecih je skupnost izgubila dva pomembna člana: dr. Vinka Brumna (+24.3) in dr. Julija Savellija (+4.4.).

(Drznemo si pripomniti, da to ne odgovarja povsem zgodovinski resnici: vsa leta so proslave posvečali vsem žrtvam, čeravno jih je kdo rajši imenoval tako ali drugače. Res je, da so proslavo večkrat imenovali kar domobransko, tudi SS, toda ne v prvih desetletjih. Res je, da se zadnja leta, - morda kot podzavesten odpor proti zakrknjenosti oblastnikov v RS, - navadno govori ali piše o "domobranskih proslavah". Res je pa tudi, da so ljudje na splošno vedno hodili na "domobransko proslavo".n.op.)

Najprej je bila **spominska maša**, ki jo je **daroval delegat** slov.dušnih pastirjev **dr. Alojzij Starc** v spremstvu duhovnikov **Toneta Bidovca**, **Matija Borštnarja**, **prof. Franceta Berganta**, **Toneta Pintariča**, **Janeza Petka CM** in **Jožeta Škerbca**. Pel je **Gallus** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser**, pri orglah pa je bil **Ivan Vombergar**. Berili sta brala voditeljica šole Franceta Prešerna na Pristavi **Mija Markež** in predsednik ZS **prof. Tine Vivod**, ves obred pa je vodil **Marjan Loboda**. Prelat Starc je v pridigi povezal praznik sv. Trojice z mučeniško smrtjo padlih junakov zaradi vere v Troedinega Boga, predvsem sv. Duha, posebljeno ljubezen. **Gallus** je končal ta del z vedno primernim **'Ecce quomodo moritur iustus'**.

Pred spomenikom so **prof. Tine Vivod** in predstavniki borcev **Emil Cof**, **Miha Benedičič** in **inž. Anton Matičič** položili **venec cvetja**. **Franci Žnidar** je nato s tožečim glasom trobente pozval navzoče k tišini, nakar je dr. Starc opravil molitve za rajne.

Akademija v dvorani. Tako parter kot balkon sta bila polno zasedena. "Je pač tako, da je junijska spominska proslava dogodek, ki nam je prešel v kri." Zato je vsako leto veliko zanimanje, kdo bo govornik. To leto je **Tine Kovačič** podal novo sliko, nov pristop k spominu na žrtve komunistične revolucije.

Po dopisniku je tudi proslava pomenila "**korak naprej**". Zamislil in **režiral** jo je **Frido Beznik**. Tekst je sestavil **Tone Rode** s svojimi besedami, z literarnimi **teksti Vladimirja Truhlarja**, **Franceta Balantiča** in **zapisi Staneta Kosa.** "V njem je bilo najti lirično valovanje poezije, oster veter opisa tragedije v Grčaricah, na Turjaku in v Grahovem ter viharno vzdušje ob poslušanju krvavih deklaracij komunističnih veljakov, ki so ukazovali smrt za vse tiste, ki jih niso prištevali za edinole sebi zveste in poslušne." Besedilo je Beznik razdelil med nastopajoče: lektorja, soliste in zbor. V zboru so dejansko vsi bili mladi po letih, čeprav so nekateri že priznani glasovi, drugi pa obetajoči. Izgovarjava je bila lepa, je pa tudi z zanosom izpovedovala misel avtorja in režiserja.

Med občinstvom so razdelili **ličen program**, ki ga je krasila **risba Ivana Bukovca**. Na njem so **imena nastopajočih**: Brigita Cerar, Nevenka Godec, Francka Klanjšček Korošec, Kristina Kremžar, Alenka Magister, Nežka Štefe, Andrejka Vombergar, Štefan Godec, Danijel Grbec, Janez Krajnik, Marijan Loboda ml. in Pavel Malovrh ml.

"Zaključek spominskih proslav je vedno enak, pa zato nič manj emotiven. Je pač tako, da so verzi koračnice 'Moja domovina' (...) danes še prav tako navdušujoči kot v časih, ki so jih prepevali domobranci. Vsa dvorana je stoje zapela iz polnih grl in se s tem aktivno vključila v proslavo."

"V SRCU ZVESTOBA"[25bis]

[25bis] Nekateri pomembni članki v SS iz prve polovice tega leta: 1) Marko Kremžar, Čas obletnic (6.1.1994 1 1); 2) V Pismih bralcev Anton Skubic "Kaj so delali naši pokojni politiki pred petdesetimi leti" (ib 3), ki razodeva širokost SS v rokah ZS; 3) "Nekateri preiskovanci niso nič videli, nič vedeli" (13.1.1994 2 1); 4) Odmevi v Sloveniji na nadaljevanko o arg. emigrantih "Pričevanje o zvestobi" (ib 2); 5) "Revolucija je donosna stvar" (20.1.1994 3 1); 6) "Poveličevanje OF in blatenje domobrancev" (ib 2); 7) "Odmevi na TV o Slovencih v Argentini" (27.1.1994 4 1); 8) "Leon Rupnik je bil župan, to je dejstvo" (24.2.1994 5

Oglas v SS 26. maja 1994 (18 4) je napovedal koncelebrirano mašo, poklon pred spomenikom in govor Jože Markeža "**V srcu zvestoba**" ter odlomek iz zgodovinskih utrinkov "**Slovenska pot**", ki ga je spisal Marko Kremžar in ga bo recitiral tretji rod, scenograf bo arh. Ivan Kogovšek, režiser pa Frido Beznik. Morda je bil, razen tega, objavljen samo še en oglas verjetno zaradi drugih dogodkov, ki so preusmerili pozornost (obisk dr. P. Venclja z njegovimi sodelavci, prof. L.Peterleta itd.; gl. SS 2.6.1994 19 6).

V naslednji številki (2.junija 1994 19 1-2) je **Marko Kremžar** objavil svoja junijska razmišljanja pod naslovom **"Kako je mogoče?"** V bistvu gre za vprašanje, kako je mogoče, da po štirih letih demokracije oblasti v Sloveniji niso še razumele, da so s svojo izvolitvijo sprejele dolžnost razbliniti meglo, s katero so komunisti desetletja ovijali svoje laži in zločine; kako je mogoče, da nekaterim ni jasno, da sta totalitarizem in demokracija neskladna; da ni mogoče govoriti o pravni kontinuiteti v zvezi s totalitarno, neslovensko državo; da ne morejo zapirati oči pred množičnim pobojem razoroženih po vojni...

> "Zgolj ugotavljanje žalostnega stanja ne odreši slovenske države dolžnosti, ki jo je sprejela tisti dan, ko se je odločila za demokracijo.(..) Kdor misli, da se izogiba konfliktivnosti v slovenski družbi z odlaganjem te problematike na čas, ko bodo pomrli krivci, priče in svojci žrtev, se strašno vara." Potem nadaljuje: "če je mogoče, da je bil izvoljen za državnega predsednika eden najvidnejših nosilcev komunističnega enoumja in samoupravnega totalitarizma, moramo razumeti, da (..) tudi nadaljna pot do neobremenjene in resnično pravne države ne bo lahka in verjetno ne kratka."
> "Slovenski komunisti so se pri boljševiških učiteljih dobro naučili tehnike pranja možganov.(..) Vendar se jim naloga ni popolnoma posrečila." Mnogo je doma skritih junakov, ki so v letih enoumja mnogo pretrpeli. Ti in drugi, ki so se kasneje osvestili, so danes doma skoraj politični emigranti, glas vpijočega v puščavi. A njihov glas je upanje slovenskega naroda. Dolžnost zdomcev je, da jih podprejo.

Govor Jožeta Markeža je SS objavila 9. junija (20 1-2). Dejal je, da proslavo posvečajo počastitvi padlih in pomorjenih protikomunističnih žrtev, pričevanju medvojne zgodovinske resnice in zahtevi po popravi krivic.

V kratkih besedah je strnjeno podal zgodovinska dejstva od leta 1941 do štirih let po slovenski osamosvojitvi.

Potem je vzpostavil, da **prehod iz totalitarizma v demokracijo v Sloveniji še ni končan.**

Zato se je pridružil Spomenici in Izjavi Nove slovenske zaveze, ko terja izjavo:

- **o državljanski vojni,**
- **o slovenski politični emigraciji,**
- **o ukinitvi borčevskih privilegijev,**
- **o množičnih pobojih po končani vojni,**
- **o moralnem in političnem značaju KP.**

Zahteval je tudi **ustanovitev Zgod. instituta, ureditev Roga, Teharij in domobranskega pokopališča na ljubljanskem gradu.**

> "Naša naloga po 40 letih žal še ni izpolnjena. Doma v Sloveniji govore, pišejo in predstavljajo skonstruirano televizijsko nadaljevanko o argentinski zvestobi, ne povedo pa, zaradi koga smo morali tako daleč od domovine ohranjati to ljubezen in zvestobo. Naše pričevanje mora prodreti v slovensko državo (..) Da se bo to uresničilo, ohranimo v srcu zvestobo."

(SS prinaša tudi dve fotografiji: J. Markeža med govorom pod domobranskim grbom in še drugo iz odrskega prizora.)

O proslavi je poročal v SS "TD" šele 16. junija (21 1; objavlja še drugi dve fotografiji iz odrskega prizora) in sicer pod naslovom "**V srcu zvestoba**".

---

4); 9) "S sodbo preprečena sprava" (3.3.1994 3.3.1994 6 1); 10) Božidar Fink, "Za pomirjenje in spravo" (24.3.1994 9 1-4); 11) "Parlamentarna komisija za preiskavo povojnih pobojev" (ib 1-2); 12) Ivo Žajdela v "Delu" "Televizijska manipulacija", ki je prva resna kritika v SS glede nadaljevanke RTVS, ker so predhodne delne izjave bile dvoumne (ib 3); 13) Veliko člankov je posvečenih odstranitvi Janeza Janše, obisku dr. Venclja in potem prof. Peterleta v Argentini, zadevi s Šeherezado, smrti prelata dr. Starca itd., zaradi česar ni drugih pomembnih člankov v tej dobi. Vendar sem in tja kakšna št. SS pade v oči zaradi večje pozornosti zadevi sprave in zadoščenja; npr. 12.4.1994(12 1-3) **Marko Kremžar**, "**Tvegani koraki SKD**" ali Janez Dular v Odgovoru "Delu" (19.5.1994 17 1); "Evropsko sodišče bo seznanjeno z resnico o pobojih"(16.5.1994 18 1); Ivo Žajdela, iz Slovenca, "Priče o pobojih pred preiskovalno komisijo" (2.6.1994. 19 3-5); "Odgovor škofu dr. Vekoslavu Grmiču"(9.6.1994 20 3); itd.

SPOMINSKA PROSLAVA ZVESTIH

mati, bratje in sestre...'

Slovesnost se je pričela v cerkvi Marije Pomagaj z mašo, ki jo je daroval župnik **Jože Škerbec**. Pri maši je pel **mladinski zbor iz San Justa** pod vodstvom **Andreja Selana**.

Pred spomenikom so položili venec predsednik ZS **prof. Tine Vivod**, tajnik **Emil Cof** in zastopnika domobranskih organizacij **Slavko Urbančič** ter lic. **Ivan Korošec**. K tišini je zatrobental **Franci Žnidar**, molitve pa je opravil župnik J. **Škerbec**.

V nabito polni dvorani je najprej govoril bivši domobranec **Joža Markež**.

Sledil je **Kremžarjev odrski prikaz "V srcu zvestoba"**, odlomek iz zgodovinskih utrinkov "Slovenska pot". Pisatelj v njem poetično opisuje dobo vojne, napada in revolucije, pa odgovor slovenskega naroda v obrambi za narodne in človeške svetinje, kot tudi današnji odgovor slovenske mladine po svetu in doma.

Režiser **Frido Beznik** "je poustvaril veličastno in bogato recitativno ter mimično odrsko umetnino, kakor je že nismo videli nekaj let. Verzi so tekli, mladi recitatorji so nam segali v dušo, poetični tekst pa nas je vzpodbujal."

Mladi recitatorji so bili **Boštjan Modic** (ki ga program ne omenja), **zbor fantov** (Jožko Črnak, Andrej Grilj, Dani Grbec, Gregor Modic in Martin Sušnik) ter **zbor deklet** (Brigita Cerar, Nevenka Godec, Saši Jelenc, Lojzka Mehle in Veronika Tekavec).

Sceno je izdelal **arh. Ivan Kogovšek** v klasičnem slogu, prav tako klasična oblačila pa je izdelala **Silvija Tekavec**. Za svetlobne učinke so skrbeli **Janez Jereb ml.**, **Damijan Ahlin**, **Avrelij Nose** in **Bogdan Magister**.

Vsebina je vse, stare in mlade, zajela in z vso dušo in srcem potegnila v potek besed in dejanja. Kot skoro zmerom so za konec vsi zapeli '**Oče,**

1.12. Nekoč se bo laži čas iztekel...

"KLIČEMO VAS PO IMENU"[26]

SS je objavila **junijska razmišljanja dr. Marka Kremžarja** dne **1.junija 1995** (20 1,4) pod naslovom "**Veliko znamenje**". Označuje poboj domobrancev kot najostrejši izraz nasilja, ki ga je nad slovenski narod priklicala komunistična partija. Ta zločin je kot veliko znamenje sredi slovenske zgodovine, a nekateri ga ne opazijo, drugi pa ga nočejo opaziti. Sprašuje se, kako je mogoče, da ob tem pretresljivem velikem znamenju v domovini vlada mlačna brezbrižnost. Bližina obletnice je sicer pričela globlje pretresati slovensko družbo, a ne dosega vodstva slovenske države. Nato poudari, da množični umori niso bili v Sloveniji skrivnost, vendar smo "kot narod, zakopali hudodelstvo vase". Gre torej za neizpovedan in

[26] Važnejši članki v SS v mesecih pred proslavo: 1) "Poziv Državnemu zboru in pristojnim oblastem države Slovenije"(23.2. 5 1); 2) "Odstreti zaveso spomina", po Družini št. 10, 28.2.1995 (2.3. 6 1; SS ima napako: št. 5 namesto 6); 3) "Če ni poprave krivic, tudi krivic ni", Vesna R. Marinčič v Delu 16.2.95(ib.); 4) M. v Katoliškem glasu 16.2.95. "Narodna sprava je temeljnega pomena za bodoče življenje slovenskega naroda (9.3. 7 1); 5) "Križev pot v Parku spomina v Teharjah" (ib.); 6) "Zakon o popravi krivic" (16.3. 8 1); 7) V.Vodušek v Delu 13.3. "Proslave v posmeh ubitim" (23.3. 9 1); 8) "Spominske prireditve leta 1995 v Sloveniji" (6.4. 11 1); 9) Izjava komisije Pravičnost in mir "Za slovesnosti v duhu sprave"(13.4. 12 1); 10) F. Z., "Preiskovanje povojnih pobojev v Sloveniji(ib.); 11) "Množično ubijanje - čast ali sramota?" (20.4. 13 1); 12) Dr.Tine Velikonja "Odprto pismo - Veleposlaništvu Velike Britanije v Republiki Sloveniji" (ib. 2); 13) "Izjava slovenske škofovske konference ob 50-letnici konca druge svetovne vojne" (4.5. 15 1); 14) Marko Kremžar, "Namesto parade"(ib.); 15) prof. Tine Vivod, "Naša drža je ostala pokončna" (11.5 16 3); 16) "Sektaško praznovanje 'Triumfa'" (18.5. 17-18 1); 17) Govor predsednika SKD L.Peterleta na Žalah 13.5.(ib.); 18) Skupna konferenca Peterleta in Janše, 11.5. (ib. 2); 19) "'Borci' nezadovoljni z Drnovškom" (25.5. 19 1); 20) Po Slovencu 15.5., "Surov poseg vlade" (ib.; pravzaprav so važni skoro vsi članki v tej št. v zvezi z dogodki v Sloveniji); idr.

Spominska počastitev domobrancev
in vseh žrtev komunistične revolucije na Slovenskem
ob petdesetletnici
množičnega pokola slovenskih mučencev
po koncu druge svetovne vojne

Nedelja, 4. junija 1995

Ob 10. uri: položitev venca pred spomenik generala San Martina
na "Plaza San Martín"

ob 16. uri: v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši sv. maša za
vse žrtve vojne in revolucije
Pojeta pevski zbor Gallus in Mladinski zbor iz San Justa
pod vodstvom *Anke Savelli Casanjeve*

ob 17. uri, pred spomenikom:
- molitve za pokojne
- polaganje venca ob častni straži preživelih domobrancev

v dvorani:
- spominski nagovor: Marjan Loboda, predsednik društva
Zedinjena Slovenija
- slavnostna akademija pod geslom „Kličemo vas po imenu"

Buenos Aires, Argentina

neobžalovan greh, kljub osebnim izpovedim in kesanju tega ali onega. Težko se je skesati. Toda žalostno je, da nekateri kristjani skušajo prikriti ali vsaj zmanjšati odgovornost revolucionarjev v prepričanju, da s tem narodu prihranjajo sramoto. **Slovenci so bili rablji in žrtve. Kdor prikriva rablje, prikriva tudi žrtve**. Sprenevedanje povzroča hude družbene posledice; kot dokaz za to trditev navaja nekatere pojave. Zato, sklene, vodniki ljudstva grade nove strukture na pesku. Zadovoljujejo se z videzom, polresnico priložnostnih izjav, s taktiziranjem. Govore o spravi, a ne o kesanju. "Mar zaradi ljubega miru?" Toda vedno več jih je, ki spoznavajo, da je sprava mogoča le med osebami, ki visoko cenijo življenje in resnico. Smo na poti iz pomladi v poletje, a toplota v tem primeru ni odvisna od sončne, temveč človeške bližine. Veliko se govori o potrebi "čistega vina", a minila so prva leta svobode brez jasnih besed. Potem opiše primer škofa Rožmana in kako na vse mogoče načine skušajo opravičiti dejstvo, da mu ne priznajo, kar mu gre in niti ne privoščijo pokopa v domovini. Škof Rožman je v tem simbolični primer slovenske hotene brezbrižnosti. Zaključuje: "Ob množični zablodi postaja sprejetje celotne resničnosti in vzajemne odgovornosti osrednje vprašanje narodovega preživetja."

Na argentinski državni praznik, 25. maja, je SS prinesla prvo povabilo na spominsko proslavo **leta 1995** (19 4). **Spored**, ki ga napoveduje za 4. junij, vključuje po nekaj letih polaganje venca pred spomenikom gen. San Martinu ob 10.uri, ob 16. v cerkvi Marije Pomagaj sv. mašo za vse žrtve vojne in revolucije, ob 17. najprej pred spomenikom molitve za pokojne in polaganje venca "ob častni straži preživelih domobrancev", v dvorani pa spominski govor predsednika ZS Marjana Loboda in nato slavnostno akademijo pod geslom "Kličemo vas po imenu", pri kateri sodeluje mladina z recitacijami in zborovskim petjem. 1.junija (20 1) je kratko vabilo spodaj na prvi strani.

SS objavlja prav tako na prvi strani **8. junija** (21 1) **poročilo** o **počastitvi Osvoboditelja** ("Homenaje al Libertador") in o **proslavi** (pod naslovom) "Kličemo vas po imenu". Stran krasi **umetnina Milana Volovška "Eli, Eli"**, ima pa tudi fotografijo posneto **med govorom inž. Dobovška pred spomenikom generalu San Martinu**.

"Letos poteka pet desetletij zmage komunistične revolucije v Sloveniji", pričenja poročilo. Nato piše, da so revolucionarji, kot zvesti učenci Lenina in Stalina, takoj po zmagi pobili svoje nasprotnike, s čimer so upali, da bodo tako za vedno obvladali položaj.Toda te nenaravne in nemoralne oblasti "je bilo končno konec". Sedaj tudi v domovini prevzemajo plamenico spomina na žrtve.

Zjutraj se je zbralo **veliko rojakov na Trgu San Martín**, da so "protokolarno" položili venec pred spomenik Osvoboditelja Argentine. To dejanje počastitve so izvedli **predsednik ZS Marjan Loboda** s podpredsednikom **Lojzetom Rezljem** in dr. **Vitalom Ašičem** v **spremstvu zastopnikov borčevskih organizacij, predsednikov Domov** in večjega števila narodnih noš.

Nato je **govoril inž. Jernej Dobovšek**, član odbora ZS. Najprej v španščini in nato v slovenščini je na kratko omenil genocid leta 1945. Potem je rekel, da slovenski državni praznik sovpada z dnevi spomina na žrtve treh totalitarizmov: nacizma, fašizma in komunizma. Poudaril je ideal "Mati, domovina, Bog". V slovenskem delu govora je tudi izrekel, da Slovenija počasi spoznava, kar ji je bilo desetletja prikrito, in zato rastejo vsepovsod spomeniki na čast doslej zamolčanih. "Resnica zmaguje nad lažjo". Vendar pričevanja zdomcev še ni konec. "Slovenska

država še ni priznala našim padlim in pobitim, da so se borili za Slovenijo. Niso še obžalovane in poravnane krivice, storjene v tistih časih. Nam in našim rajnim še ni vrnjeno dobro ime." A trdno zaupamo, da bo končno resnica premagala prevaro. "Naše geslo naj bo in ostane: BOG IN SLOVENIJA."

Popoldne se je **v Slovenski hiši** zbralo **izredno veliko** število **rojakov**. V odsotnosti delegata Jožeta Škerbca je maševal **Jože Guštin** z dušnimi pastirji posameznih okrajev. Pela sta latinsko mašo in razne slovenske cerkvene pesmi zbor **Gallus** in **Mladinski zbor** iz **San Justa**, pod vodstvom **Anke Savelli Gaser** in **Andrejke Selan Vombergar**.

Na dvorišču pred spomenikom sta predstavnika borcev **Franc Zorec** (namesto okrevajočega starešina Slavka Urbančiča) in **Ivan Korošec** prinesla velik **venec** z napisom "Kličemo vas po imenu". Za njima so šli predsednik ZS **Marjan Loboda,** najstarejši po činu preživeli domobranski častnik **podpolkovnik Emil Cof** ter vrsta **bivših članov domobranske vojske v približnem številu ene domobranske čete (100). Franci Žnidar** je zatrobil pretresljivo žalostinko, p. dr. **Lojze Kukovica SI** pa je opravil molitve za rajne. Zbrani so zatem spontano zapeli "najbolj priljubljeno domobransko koračnico 'Oče, mati..'"

Govori predsednik ZS Marjan Loboda

Sledila je proslava **v dvorani**, ki je bila tako zasedena, da so ljudje stali celo v preddverju. Tako kot dopoldne, je bil tudi popoldne **prisoten odpravnik poslov Republike Slovenije prof. Matjaž Puc** z gospo **Veselko Šorli**.

Najprej je govoril predsednik ZS **Marjan Loboda** (SS 15.6.1995 22 1,3). Omenil je, da mineva 50 let, odkar je polovica Evrope slavila osvobojenje, a se je nad ostalo polovico, v katero je spadala tudi Slovenija, spustila železna zavesa: "namesto prazničnih zastav so bile povsod črne rute tisočerih mater, ki so objokovale strašno smrt svojih sinov; namesto slovesnega pritrkavanja so se z lin plaho oglašali navčki (..) namesto da bi se slovenska zemlja krasila s prazničnimi mlaji, se je odpirala za grob tisočem svojih najboljših sinov.." Potem je na kratko opisal zločinsko prevaro "slovenskih" komunistov, katerim se je uprlo toliko sil. Medtem ko so te prepevale "Dom braniti, domobranci, naš prelep je vzor", jim je iz gozdov v odgovor tulilo "Slovenija, sovjetska bodeš ti". Poudaril je važnost nauka pastirjev, kot je bil škof Rožman, pa tudi obžaloval "sramotno angleško izdajo". Spomnil se je vseh, ki so padali pred 50 leti, pa tudi tistih, ki so kasneje umirali doma ali v zdomstvu.

Predsednik Loboda se je v govoru zahvalil prisotnim domobrancem, obenem pa se jim je tudi nekako opravičil zaradi morebitnega nerazumevanja v prejšnjih letih. Dejal je:

"Z vsem spoštovanjem pozdravljam med nami vas domobrance, ki ste te dni v mislih pri svojih soborcih in na krajih, kjer bi morali biti tudi vi, pa vas je božja Previdnost rešila, da bi bili žive priče vsem svetu in vest zločincev. Hvala vam za vašo zvestobo in za vaš zgled. Obžalujemo in opravičujemo se vam, če nismo prav vrednotili vaše pripadnosti domobranski vojski. Ostanite še dolgo naš ponos in naša opora."

Potem je zahteval, da se pobitim domobrancem uradno prizna njihov plemeniti boj za svobodno Slovenijo, živim pa v mejah možnosti popravijo storjene krivice.

Zahteval je tudi, da se javno obsodi KPS kot zločinska organizacija, ki je sprožila bratomorno revolucijo pod krinko boja proti okupatorju; ki je zagrešila neštete zločine med revolucijo in po njej; ki je slovenski narod 45 let zasužnjevala v enostrankarski diktaturi, v kateri so bile grobo kršene človekove pravice.

Končno je zahteval, da uradno prekličejo vsa imenovanja in odlikovanja komunističnim revolucionarjem in vsi privilegiji, ki so s tem v zvezi. Javno in imensko naj obsodijo vse začetnike in voditelje boljševiške revolucije. Posebna skupina zgodovinarjev bi morala pripraviti nepristanski zgodovinski prikaz slov. polpretekle zgodovine in ta bi morala biti vključena v učni načrt slovenskih šol.

Spomnil se je tudi vseh tistih, ki so bili prisilno mobilizirani v nemško ali italijansko vojsko.

Zahvalil se je Bogu, da so mogli obstati kot skupnost, pa tudi slovenskim duhovnikom s škofom Rožmanom na čelu, ki imajo velike zasluge za trdnost te zdomske skupnosti.. Izjavil pa je tudi, da je zaslugo za obstoj zdomske supnosti po tolikih letih pripisati tudi številnim žrtvam in vztrajnemu delu očetov in mater, ki so umirali daleč od ljubljene domovine, katerih bolečino je občuteno izrazil pesnik **Mirko Kunčič** v svoji žalostinki **"Ded se poslavlja"**, ki se končava:

"Pod rodno streho lastovka
se vsako jutro vrne,
a mene tuja zemljica
za vekomaj zagrne.

Ne bo nad grobom milo pel
mi zvon domače fare,
ne bodo pošumevale
žalujke vrbe stare.

Iz nagelja slovenskega
mi šopek naredite
in vsako leto na ta dan
na grob ga položite

Polonca, ti, Polončica,
si solzo z lic obriši,
na križ nagrobni v tih spomin
takole mi zapiši:

'Tu sredi pampe žalostne
naš dedek dotrpel je,
do zadnjega, do zadnjega
po domu hrepenel je...'"

Potem je izpovedal svoje **veselje nad svobodno Slovenijo**. Rekel pa je tudi, da se je komunistični režim že pred razpadom Jugoslavije počasi začel prilagajati razvoju v Evropi. "**Ni pa mogoče zanikati, da so večino vodilnih mest v upravi, gospodarstvu in kulturi obdržali bivši oblastniki ali njihovi nasledniki. Njihov vpliv je čutiti v vsem dogajanju v Sloveniji in javno mnenje je še vedno močno pod njihovim vplivom.**" Odtod ponovno izjave nekaterih, "ki so za nas žaljive in krivične". V šoli in občilih še vedno poveličujejo neko imaginarno NOB in prikazujejo v izkrivljeni podobi protirevolucionarni odpor. "Najvišji državni predstavniki še vedno govore in pišejo o kvizlingih in okupatorjevih sodelavcih, kadar omenjajo domobrance, in o zaslužnih borcih za narodovo svobodo, kadar govore o partizanih. (..) Mnogi, ki po dolgih letih obiščejo domači kraj, se vrnejo razočarani in z občutkom, da so zapostavljeni in nezaželeni. **Ljudje, ki so se 50 let razdajali za ohranitev slovenstva v zdomstvu, se v svoji domovini počutijo tuje zavoljo takega ravnanja. Vse prevečkrat imamo občutek, da za spravo ni nobenega resnega namena, ker ni namena spoznati resnico in priznati pravico...**"

In vendar smo z domovino ljubezensko povezani. "Tam so naše korenine. Skrbi nas njena usoda in skušamo ji po svojih močeh pomagati".

Predsednik Loboda je zaključil svoj govor z besedami iz dela Toneta Rodeta, ki se je zahvalil Gospodu za 50 let svobode, resnice, zvestobe, spomina, življenja.

"Oj Doberdob, ... Kočevski Rog, slovenskih fantov grob!"

Nato se je **na odru** odvijala "**umetniško visoka in v srce segajoča**" **akademija**, ki jo je skoraj v celoti pripravila mladina. Odrski prikaz je **spisal** mladi **pesnik Tone Rode**, ki je opisal holokavst pred 50 leti. V svoje besedilo je **vpletel dela Stanka Janežiča, Ivana Korošca** in **dr. Tineta Debeljaka. Režiral** je "z izredno močjo, zamislijo ter gibčnostjo in vzvišenostjo" **Frido Beznik. Sceno** - iz sanjskih tenčic izdelana

Med mašo v Rogu

Tisoče svečk gori v spomin na tisoče žrtev

debla v Rogu s projekcijo roških gozdov in križa na oder, je **pripravil Tone Oblak.** Nastopali so večinoma že **preizkušeni mladi igralci**: Nevenka in Veronika Godec, Marjana in Nevenka Jelenc, Lojzka Mehle, Nežka Štefe, Danijel Grbec, Boštjan in Gregor Modic ter Martin Sušnik. Vmesne zaigrane ali zapete **točke** je uglasbil "s polno silo in harmonijo naš mladi klavirski umetnik" **Ivan Vombergar.** Te točke so bile "Oče naš" in dva odlomka iz "Črne maše" dr. Tineta Debeljaka "In odpusti nam" ter "V slovo". Zapel jih je z zanosom **Mladinski zbor iz San Justa** s sodelovanjem solistov **Anice Rode** in **Luka Debevca**, pod vodstvom **Andrejke Selan Vombergar.** K bogati razsvetljavi sta pripomogla **Damjan Ahlin** in **Štefan Godec.** Po koncu prireditve se je spet razlegla pesem '**Oče, mati**...'.

ZS je za to priložnost izdala **spominsko brošuro** s tekstom "**Kličemo vas po imenu**". Na naslovnici je slika Milana Volovška "Eli, Eli", ki jo je prefotografiral Marko Vombergar.

Na vsej 4.s. objavlja SS osem izredno dobrih fotografij s proslave.

(Ista št.SS prinaša tudi druge pomebne objave: Prvi krščanski pogreb pobitih žrtev; Jožef Školč prezira voljo ljudi; pismo Benedikta Pančurja iz Škofje Loke o ravnanju 'slovenske milice' 13.maja; obisk dr. Janeza Drnovška v Argentini, ki v tej št. SS ni 'zaslužil' niti 50 vrstic, čeprav je 22.6. 23 1-2 daljše poročilo o sprejemu; pismo Albina Magistra o izjavi slov.škof.konference).

"TAKO RAD BI SEGEL V GLOBOKO DNO, KJER BREZ GLASU SO BRATJE OBLEŽALI..."[27]

Kremžarjeva junijska razmišljanja nosijo **leta 1996** naslov "**Prvih tisoč**"(SS 6.6. 21 3,6). Omenja, da bo leto zaznamovano s papeževim obiskom v Sloveniji. Pravi, da se protikomunistični tabor že pol stoletja spominja vseh žrtev komunistične revolucije na Slovenskem. Vzpostavi, da je tisoč simbolična

---

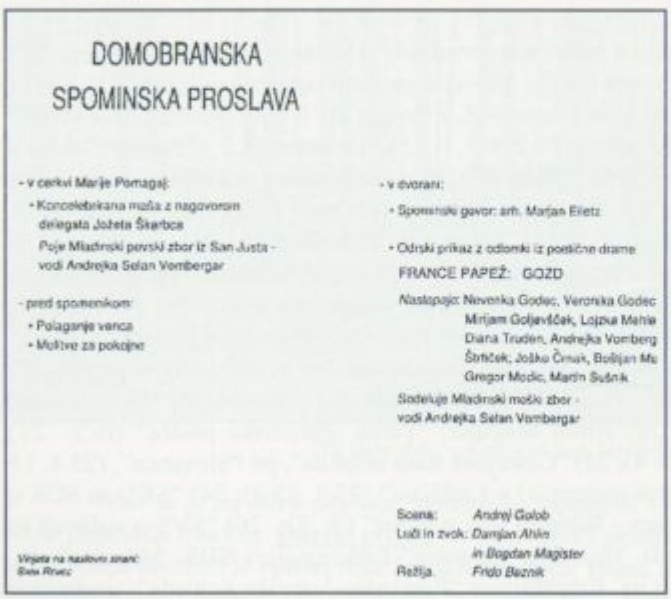
[27] Nekateri članki v SS v prvih mesecih leta pred spominsko proslavo: 1) Marcel Koprol, Slovenec "Kaj pa Slovenci v diaspori?" (4.1. 1 1); 2) "Program SKD - Narodna sprava-Poprava krivic"(ib. 2); 3) OZ SVS "Nove smernice za leto 1996" (22.2 5 3) ; 4) Pogovor Z. Žigona z dr. Ivom Žajdelom, "Slovenec" 17.1., "Že sedaj dobre stike bo treba še opredmetiti" (29.2 6 1,3); 5) Slovenec 13.2. ,"Papežev obisk v Sloveniji - Dobro sodelovanje države in Cerkve" (ib.); 6) "Revolucionarne pokojnine in kriviČen zakon"(ib. 2); 7) Janez Povše, po "Slovencu", Bodo zločini kmalu pojasnjeni?"(7.3. 7 3); 8) "Komisija za povojne poboje" (21.3. 9 3); 9) "Revolucija, ne NOB!" (ib.); 10) "**Pobalinstvo** - Zunanji minister ne pozna bontona" (28.3. 10 2); 11) "Škandal - a drugačen" (ib. 3); 12) Franci Markež, "Vprašanja, ki se mi vsiljujejo ob pismu ZZB Svetemu očetu"(ib.); 13) "Partizani so pobijali po vojni" (ib. 4); 14) prof. Tine Vivod, "Ni nam vseeno" (4.4. 11-12 1-2); 15) Dr. Marko Kremžar, "Pomladno jesenski pogledi" (ib. 3); 16) Janez Markeš, "Potrjena tragedija" (ib. 4); 16) "Sta komunizem in Jugoslavija res mrtva?" (11.4. 13 1); 18) "Ustavni spor zaradi krivic" (ib.); 19) Vinko Levstik po "Slovencu", "Gola beseda, čeprav Kocijančičeva, ni dovolj" (ib. 3); 20) Albin Magister, "Farne spominske plošče" (ib.); 21) "Centrala OZNE je vedela za likvidacije" (ib. 4); 22) "Cesarjeva stara oblačila", po "Slovencu", (25.4. 15 3; 2.5. 16 3 in 9.5. 17 3); 23) "Revolucionarni spomeniki v Ljubljani" (25.4. 15 4); 24) "SKD in SDS o plebiscitu" (2.5. 16 1); 25) "Nenavaden proces - Ribičiča toži stalinist" (ib. 3); 26) "SVS o volitvah in izseljencih" (9.5. 17 1; SS ponavlja datum št. 16!); 27) "Odgovor" funkcionarjev SDS Milana Zvera, Dimitrija Kovačiča in dr. Sergeja Gomilščeka na Kremžarjeve "Pomladno-jesenske poglede"; uredništvo lista dostavlja, da Dr. Kremžar od prejšnjega leta ni več funkcionar SKD (ib. 2); idr.

številka, potem pa zatrdi, da so komunisti med julijem 1941 in junijem 1942 pomorili nad tisoč neoboroženih slovenskih civilistov. **Ni slučaj, da so to storili, ko se njihovemu terorju še ni postavil po robu nihče, to se pravi, pred ustanovitvijo Vaških straž.** Preimenovani, a nespreobrnjeni komunisti, še zdaj opravičujejo svoje zločine s krilatico o NOB in o izdajalcih. "Osvobodilni boj bi bil lahko resnično narodu v ponos, če ga komunisti ne bi monopolizirali izključno v svojo korist in v vsestransko škodo slovenskega naroda.

Zloraba odpora proti okupatorju v partijske namene je gotovo ena največjih krivd slovenskih komunistov. Kar pa se izdajalcev tiče, je že skrajni čas, da bi zgodovinarji, politiki, časnikarji in ljudstvo vprašali: koga naj bi pomorjeni izdajali, komu, zakaj, kakšno korist bi imeli ti preprosti ljudje od izdajanja Slovencev tujcem? Izdaja je hud zločin. Do danes ni bilo mogoče dokazati žrtvam komunističnega terorja nikakega izdajstva. Ni skrivnost, kdo je odločal o njihovi smrti. "Nerazumljivo je, da uživajo krivci in njih nasledniki še zdaj, ko sanjamo Slovenci o pravni državi, javne in celo državne časti prav kakor v času komunističnega totalitarizma." Seznami pričajo, da so partizani med vojno narodu prizadeli več žrtev kot okupator. Po vojni je šlo skozi zapore in koncentracijska taborišča več rojakov kot v štirih letih tuje zasedbe. Domovino je zapustilo pred komunističnim terorjem več ljudi, kakor so jih bili zmožni izgnati okupatorji. Zaradi sodelovanja s SZ je bil narod zopet oropan dela svojega ozemlja.Po vojni pa genocid. Ko ga že niso mogli več tajiti, so začeli govoriti o prisegi Hitlerju - in danes se vsakdo lahko prepriča, da je tudi to navadna laž. Tisoč nedolžnih žrtev je bilo potrebno, da so nasprotniki komunizma spoznali, da je bil edini namen OF komunistična revolucija in da je pred takimi hudodelci silobran edina izbira. Parlamentarnih komisij v Sloveniji ne zanima tistih 1000 žrtev. Cinično še govorijo o NOB. Množični poboji po vojni pa dobijo pravo perspektivo kot epilog revolucionarnega procesa, ki se je začel štiri leta prej. Zdaj ni več jugoslovanske oblasti, da bi se mogli izgovarjati nanjo. Šolske knjige in debate okrog spomenikov pričajo o nevednosti ali neznačajnosti odgovornih Slovencev in to po petih letih demokratizacije in slovenske državne suverenosti. **Žrtve komunizma in njihovi potomci (da) niso nikdar hlepeli po maščevanju. "Zahtevali pa smo in bomo zahtevali do zadnjega diha, da demokratične oblasti slovenske države obsodijo krivico, ki nam je bila storjena."**

Prvo kratko **vabilo** na spominsko proslavo je objavila SS 16.maja (16.5. 22 4). V naslednji številki (23.5. 19 6) vabi na "Domobransko spominsko proslavo", ki bo imela tale **spored**: ob 16. uri sv. maša, pri kateri poje Mladinski zbor iz San Justa; po maši položitev venca in poklon pred spomenikom padlim; v dvorani slavnostna akademija, kjer bo govoril arh. Marjan Eiletz, sodelovali pa bodo recitatorji in moški mladinski zbor iz San Justa. Dne 30.5.(20 6) je priobčen enak oglas.

Poročilo o proslavi (TD) je verjetno eno izmed dozdaj najkrajših (SS 6.6. 21 1). Omenja, da so to leto praznovali spominski dan 2. junija z osrednjo proslavo v Slov.hiši. Rojaki so najprej napolnili **cerkev Marije Pomagaj**, v kateri je **delegat Jože Škerbec** z drugimi slov.duhovniki daroval mašo za pobite in padle. Pel je **Mladinski pevski zbor** iz **San Justa** pod vodstvom **Andrejke Selan Vombergar**. Po maši so zmolili molitve za rajne **pred spomenikom.**Venec v slovenskih barvah z napisom "Slava junakom" so položili **podpredsednik ZS Lojze Rezelj** (v odsotnosti predsednika), po činu najvišji še živeči domobranski častnik **podpolkovnik Emil Cof** in zastopnika domobranskih organizacij **Slavko Urbančič** ter **Francé Oblak.** Žalostinko je tudi to leto **zatrobil Franci Žnidar.**

DOMOBRANSKA
SPOMINSKA PROSLAVA

- v cerkvi Marije Pomagaj:
  - Koncelebrirana maša z nagovorom delegata Jožeta Škerbca
  - Poje Mladinski pevski zbor iz San Justa - vodi Andrejka Selan Vombergar
- pred spomenikom:
  - Polaganje venca
  - Molitve za pokojne
- v dvorani:
  - Spominski govor: arh. Marjan Eiletz
  - Odrski prikaz z odlomki iz poetične drame

FRANCE PAPEŽ: GOZD

Nastopajo: Nevenka Godec, Veronika Godec, Mirjam Goljevšček, Lojzka Mehle, Diana Truden, Andrejka Vomberg, Štrbček, Jožko Črnak, Boštjan Mi, Gregor Modic, Martin Sušnik

Sodeluje Mladinski moški zbor - vodi Andrejka Selan Vombergar

Scena: Andrej Golob
Luči in zvok: Damjan Ahlin in Bogdan Magister
Režija: Frido Beznik

Vrijeta na naslovni strani: Beta Rivec

Spominsko akademijo v dvorani je začel z govorom predsednik SKA **arh. Marjan Eiletz** (ib. 1,3). Najprej je navedel verza pesnika-vizionarja Franceta Balantiča **"...tako rad bi segel v globoko dno, kjer brez glasu so bratje obležali..."** Ko se vsako leto spominjajo žrtev, ne spolnjujejo samo tega, kar je z besedami dr. Tineta Debeljaka napisano na plošči v spominski cerkvi: "...za mrtve ne bodi mrtev!", ker je njihov spomin življenjski in prežet s krščanskim optimizmom. Vendar se nenehoma sprašujejo, kako se je moglo kaj takega zgoditi. Tisti, ki so zagrešili ta zločin, so s tem uničevali tudi tisočletno krščansko kulturo in evropsko civilizacijo. Nato so v izpraznjene duše izčrpanega naroda brizgali strupene sokove razrednega

sovraštva, nihilizma in narodne brezbrižnosti. Nastopila je doba, v kateri je nastala nevarnost, da bi prišlo do nekakega narodnega samomora. Nič nam ne pomagajo sociološke razlage in primerjave s podobnimi dogodki v drugih deželah, od Armenije, Stalinovih gulagov, Argentine, Kampučeje, Ruande do Bosne. Vsi ti primeri ne upravičijo niti enega samega umora v Sloveniji. Ne moremo iskati razlage v spopadu dveh ideologij kot sta krščanski realizem in materialistična utopija. Tudi ne v globinskih psihopatoloških nagibih posameznikov ali skupin. Slovenska revolucija se ni začela z nobenim spopadom: začeli so jo komunisti z morijo nedolžnih civilistov. Potem je govornik opisal, kako so začeli v tej smeri delovati komunisti že pred vojno, kako so izrabili tujo zasedbo, potem ko je Nemčija napadla Sovj.zvezo. Narod je bil zmeden in zastrašen, nihal je med možnostmi manjšega zla. Toda dvojni teror mu ni dopuščal miselne svobode za osebne odločitve, o katerih so navadno odločali rdeči teroristi, medtem ko je bil posameznikom kvečjemu dan na izbiro eden ali drug način smrti. "Takšna so bila pravila te satanske igre, ki jo je umislila komunistična partija in ki je kar tekmovala z okupatorjem v blaznem mrtvaškem plesu." Povedal je, kako je potem prišlo do ustanovitve vaških straž, nato pa domobranstva v tim. Ljubljanski pokrajini, - proti volji italijanskega in nemškega okupatorja, ki zato nikoli nista zaupala v te sile. Potem je dejal: "Izmučena noč spominov je za nami. Preteklost se ne da izbrisati. Treba jo je samo očistiti lažne nesnage (..) Ne bojmo se resnice, nasprotno, zahtevajmo resnico, prav do dna! (..) Ali je res tako težko doseči nek 'skupen spomin' in spoštovanje do mozaika zgodovinske zavesti?" Vprašal se je tudi, kakšne zaključke lahko iz tega potegne slovenski svobodnjak, državljan demokratične republike Slovenije? Imamo pravico zahtevati pravno državo... uradno dognanje vseh zgodovinskih dogodkov... sodni proces na najvišji državni instanci in obsodbo za vse zločine...da naša država zgradi kot simbol narodne sprave skupen spomenik vsem padlim za boljšo bodočnost slovenskega naroda. Kot kristjani smo dolžni storiti vse, da se prekine veriga sovraštva in prekletstva, kjer še obstaja, ter jo nadomestiti z verigo ljubezni. Ves krvavi davek,ki smo ga morali plačati, je v luči krščanske mistike neizmerno bogastvo in blagodejna ustvarjalna sila. Slovenski narod se spet bori za ŽIVLJENJE. Govornik je sklenil z besedami sv. Očeta ob njegovem obisku v Sloveniji:

"Zaupam vam svetilko vere, s katero se zdaj pogumno napotite kot romarji upanja proti tretjemu krščanskemu tisočletju, da boste gradili med seboj spravljeno družbo, ki bo zagotavljala mir in slogo vašim otrokom...Bog naj blagoslovi Slovenijo!"

Po govoru se je začela *akademija*. **Mladi** so predvajali **odlomke** iz dramske **pesnitve GOZD**, ki jo je napisal pred kratkim umrli **France Papež. Režiral** je priznani **Frido Beznik**, **nastopali** pa so: Nevenka in Veronika Godec, Mirijam Goljevšček, Lojzka Mehle, Diana Truden, Andrejka Vombergar Štrfiček, Jožko Črnak, Boštjan in Gregor Modic ter Martin Sušnik. Za presenetljivimi krinkami so izredno barvito podali dolgi umetniški tekst. Izvrstno in izvirno je **sceniral Andrej Golob**, luči in zvok pa sta imela na skrbi **Damjan Ahlin** ter **Bogdan Magister**. Za prireditev je ZS izdala lep **priložnostni tekst** z **vinjeto Bare Remec**. Prireditev so kot po navadi končali s pesmijo '**Oče, mati...**', ki so jo vsi peli stoje.

SS prinaša na 1.s. tudi troje fotografij: arh. Eiletza med govorom, nastop mladih in poklon pred spomenikom; na 4.s. je še fotografija bivših domobrancev (in drugih rojakov) pred spomenikom.

IZ VAŠE KRVI JE ŠMARNICA ZRASLA, MORDA CELO HRAST!

Na "spominsko proslavo junakov" je SS povabila **leta 1997** 22. maja (20 6) in sicer za 1. junij. Spored da bo naslednji: koncelebrirana maša, poklon pred spomenikom, govor Albina Magistra in odrski prikaz pod gornjim naslovom.

O proslavi je objavil poročilo v SS "TD" dne 5.junija 1997 (22 3), govor Albina Magistra pa je na 1. in 3. s. ter v naslednji št (12.6. 23 3). Poročilo **vključuje tri fotografije**: polaganje venca, ljudje na

dvorišču med polaganjem, odrski prikaz. V kratkem uvodu poudari, da so bili junaki pobiti, ker so se postavili po robu komunizmu, ki je pod domoljubno krinko pričel revolucijo za dosego oblasti.

Nato poroča o maši, ki jo je daroval **delegat prelat Jože Škerbec** z drugimi duhovniki. V pridigi je prelat **Škerbec** osredotočil svoje misli na padle , ki so se uprli brezboštvu in nasilju.

Prepeval je **Mladinski pevski** zbor **iz San Justa** pod vodstvom **Andrejke Selan Vombergar**, na orglah pa ga je spremljal prof. **Ivan Vombergar**.

Po maši so položili **velik venec** z napisom **"Našim junakom" predsednik ZS Marjan Loboda**, podpolkovnik **Emil Cof**, lic. **Ivan Korošec** in **Slavko Urbančič**. Prelat Škerbec je zmolil bilje, **Franci Žnidar** pa je zatrobil žalostinko. Za konec tega dela so vsi navzoči zapeli 'Mi legionarji, mi domobranci'

Poklon pred spomenikom

Na levi, v prvi vrsti od leve na desno: Slavko Urbančič, Ivan Korošec, Emil Cof, in predsednik ZS Marjan Loboda; na desni: E.Cof, M.Loboda, I. Korošec, S.Urbančič

Dvorana je bila polno zasedena..

Najprej je imel spominski govor **lic. Albin Magister**.

Dejal je: Nocojšnji večer je posvečen ljudem, ki so bili naše krvi in našega, svobodnega duha, ki so v vihri revolucije in vojske in med povojno strahovlado izgubili življenje. Pisec brošure "Malikovanje zločina" je vzkliknil: "...svobode, kjer bi mi zločinci krojili pojme o raznih moralnih in etičnih načelih, ne maram! Take svobode ne maram! Ne maram je dočakati. Z zločinci nimam nič skupnega. Med menoj in njimi je samo smrt!" Zatem je povedal, kako je resnica počasi začela vdirati na "zaščiteno področje režimskega zgodovinopisja". Zdaj, ko je razvoj že prišel do bolečega preokreta, začenjajo poudarjati pravico do tim. "drugačne resnice". **A resnica je le ena**. Samo "Oče laži" more še govoriti o fikciji osvobodilnega boja, ali trditi, da se zgodovine ne da popravljati - kot da bi zgodovinopisje in zgodovina bilo eno in isto! Potem je dejal, da je treba **zakoličiti v zgodovinopisje o komunistični revoluciji dvoje resnic: resnico o moralni pokvarjenosti partije in njenih članov pa resnico o viteškem bojevanju domobrancev**. To je potem dokazal z nekaterimi prav paradigmatičnimi primeri o neoporečnem delovanju domobrancev in zločinskem postopanju komunistov.

Po govoru se je razvil na odru prizor "**Iz vaše krvi je šmarnica zrasla, morda celo hrast!**", ki jo je pripravil in režiral mladi, a izkušeni **Dominik Oblak**. Predstavo je zamislil in izdelal **Andrej Golob**.

Recitatorji (Veronika Godec, Saši Jelenc, Francka Klanjšček Korošec, Nežka Štefe, Andrejka Vombergar Štrfiček, Veronika Vivod, Pavlinka Zupanc, Blaž Miklič, Boštjan Modic, Gregor Modic in Emil Urbančič) so izvajali naslednja dela: **'Škofjeloški sonet'** in **'Gozd'** (Milan Komar), **'Katedrala v Rogu'** in **'Teharje'** (Ivan Korošec), **'Vetrinje'** (Karel Mauser), **'Vrnjeni v maju'** (Zorko Simčič), **'Ta grobišča'** (Stanko Majcen). **'Kostanj posebne sorte'** (Ivan Cankar), **'Balantič in jaz'**, **'Kjerkoli trohnite'** in **'Hvala ti, Gospod'**.

K razpoloženju so pripomogle **vmesne pesmi**, ki so jih prenašali po zvočniku. Za zvok in luči sta skrbela **Bogdan Magister** in **Damjan Ahlin**. Ob koncu je vsa dvorana zapela **'Oče, mati...'**

2. Slovenski dnevi

"Poskus" v letu 1955

V prvem delu smo omenili, da je bil pravzaprav 1. Slovenski dan že leta 1955. DS je namreč tisto leto priredilo na Belo nedeljo, 17. aprila, na Slovenski pristavi v Castelarju "veliko družabno prireditev". SS napoveduje 14.4.(15 2): "Vesela zabava in pester program: Sekanje pirhov in pomaranč - Valjanje pirhov - Ribolov - Šaljiva pošta in prijetna godba. - Dobra jed in pijača."

Poročilo o družabni prireditvi je sila kratko (SS 21.4. 16 4). Piše, da se je zbralo veliko slovenskih rojakov. Pove, da so dobro razpoloženje ustvarile vse na sporedu objavljene igre, kakor tudi dobra jed in pijača. Omenja tudi, da obisk na ta dan dokazuje, kako Pristava postaja zmerom bolj prijetno družabno zbirališče rojakov. "Še v večji meri pa bo postala, ko bo urejena in bo za slučaj slabega vremena tudi zadosti pokritega prostora."

Prav tako vemo, da namen ni bil zgolj družaben, temveč tudi dobrodelen. Z dobičkom je namreč hotelo DS povečati dohodke, da bi tako moglo razširiti pomoč rojakom v potrebi.[1bis)]

1. Slovenski dan, 22. aprila 1956 -

DS "in sodelujoča slovenska društva" so povabila na "SLOVENSKI DAN" leta 1956 pod geslom: "Za brate, ki so naše pomoči potrebni".[1)] Poročilo pravi: "Obvestila in vabila za ta dan, ki so izšla v časopisju, so bila tako skromna in preprosta, da so bila že skoraj pomanjkljiva". Vreme je bilo nekaj dni prej kujavo, tako da so s skrbjo pogledovali oblake. Toda "uspeh tega dne pa je bil tak, da je zaprlo sapo vsem tistim, ki so stalno radi razpravljali o 'skupnosti', a so zdaj videli skupnost, zdravo, močno, pravo. Slovensko!" (Dodajmo kot zgodovinsko zanimivost, da zasledimo izraz "Slovenski dan", z dopolnilom "v Lanusu", prvič že v letu 1952; priredilo ga je Društvo "Slovenska vas" 29.6.1952 za srebrno mašo župnika Janeza Hladnika.)

Spored se je začel z **mašo**, za katero so prireditelji pričakovali, da bo prisotnih od 50 do 60 ljudi, prišlo pa jih je okoli 250. Direktor Anton **Orehar** je navezal pridigo na Cankarjeve besede "Mati, domovina, Bog". Med mašo je pel **Gallus**.

Po maši so se navzoči porazdelili v prijateljske skupine in posedli **okrog miz**. Dekleta in fantje (**SDO** in **SFZ** pa **Slov. Mladinski dom**) so začeli streči. Med tem so prihajali novi gostje in kmalu je bilo miz in stolov premalo. Po zvočnikih je prepeval **kvartet** Rudija **Brasa**, Silva **Lipuščka**, Lovreta **Tomaževiča** in Ivana **Rodeta**. Okrog poldneva so naredili kratek odmor, med katerim so si rojaki ogledali "**planinsko taborišče**", ki ga je pripravilo **SPD Buenos Aires**, "ki ima svojo podružnico in gorsko taborišče tudi v Bariločah pod andskim gorovjem": troje šotorov z vsemi potrebnimi gorskimi in gorniškimi pripravami. Odborniki SPD so zraven taborišča postavili majhen "buffet", kjer so stregli z jedjo in pijačo. Na nasprotnem delu Pristave je bil **paviljon slovenske knjige**, kjer so razne založbe razstavile svoje knjige, in ki ga je imela na skrbi SKA. V bližnji sobi je bila **razstava slik**; izpostavljala sta Ciril **Skebe** in Franc **Vresnik**, bilo pa je tudi nekaj del pokojnega Marijana **Koritnika**.

Za poročevalca SS (ša) je bila osrednji in najzanimivejši del dneva **tekma** v odbojki **med trojkami SFZ - River Plate**, to se pravi, med slovenskim in znanim argentinskim moštvom. Slovence so zastopali Janez **Knap**, Jože **Prijatelj** in Bine **Magister**. (Janez Knap je igral v "River-ju", ki je bil tedaj

---

[1bis)] V "Glasu Pristave" je Nande Češarek leta 1996 popisal, kako da se zamisel o Slov. dnevu nastala v nekem baru blizu "Martinca"; da je inž. Mozetič mislil na srečanje v dobrodelne namene; da je menda že tedaj Rudolf Žitnik predlagal ime "Slovenski dan".

[1)] Zaradi varčevanja s prostorom se bomo v tem poglavju omejili na poročilo o dnevu in ne bomo navajali vseh oglasov in vabil po naših listih,- razen kadar bi bilo to potrebno za dopolnitev celotne slike o poteku dneva. V letu 1956 je bil prvi kratek oglas v SS 12.4.(15 3), daljši s sporedom pa 19.4. (16 3). Kje dobiti poročilo o določenem dnevu, bo navedeno v vsakem primeru na najbolj pripravnem mestu. Opozoriti moramo na dejstvo, da za Slov. dneve poročila v zapisnikih niso zadostna in da smo se zato morali zatekati predvsem k tedniku Svob. Slovenija (SS). Odtod izvirajo morebitne nepopolnosti oz. nenatančnosti v priimkih in imenih, kakor tudi v drugih sestavinah popisov.

argentinski prvak v odbojki!) River Plate je poslal člane Di Benedetto, Mendoza in Angelino. Uspehi? Prvi polčas: SFZ-River 12-15, v drugem pa je zmagala SFZ 15-13. V tretjem je spet izgubila SFZ s 15-13, torej končno 2-1 za River.

Nato so **zarajale dekleta in deklice iz Lanusa**. Gibe in vaje so spremljale s pesmijo, a škoda da ni bilo kakšnega glasbenega inštrumenta. Člani orkestra "**Harmony Jazz**" so nato razgibali družbo in dosti parov se je zavrtelo, predvsem mladih. Med igranjem je pel in spremljal glasbo z besedilom g. **Benegalia**. Poročilo se zahvaljuje "tem našim godcem", ki so se odrekli honorarju.

"Seveda: šaljiva pošta, ribolov, streljanje in druge take zabave. Na koncu pa - dež." A to ni vzelo dobre volje. Ljudje so se stisnili pod lope in zapeli. Ko je ploha prešla, so pa nadaljevali z zabavo. Vse je presenetil **nastop pevskega zbora iz San Martina**, ki ga dotlej niso poznali "v precej svetli luči". Prav tako **zbor iz Lanusa**. Toplo in domačnostno razpoloženje sta ustvarjala tudi Tončka **Godec** in Ivan **Hočevar**, ki sta igrala na kitaro, orglice (SS pravi pod španskim vplivom: ustno harmoniko) in klavirsko harmoniko.

"Kar je vzbujalo posebno pozornost, je bila velika udeležba mladine.(..) naša mladina se je odločila za Morón. S tem dejanjem je precej zbistrila pogled v daljavo in bodočnost. Ta mladina v ogromni večini živi in čuti slovensko. Pa prav iz srca."

Poročilo nehava: "**Ljudje božji, doživeli smo velik dan. Zato naj se nihče ne začudi, če sem za naslov napisal Slovenski dan. Kajti taki dnevi morajo še sledili...**" Če jih bodo še zmožni pripraviti, se bo slovenska skupnost v Buenos Airesu "diplomirala na svoji Visoki šoli. Na Visoki šoli ljubezni, bratstva in medsebojne strpnosti."(SS 26.4.18 3-4)

2. Slovenski dan, 5. maja 1957
40. obletnica Majniške deklaracije

Biti bi moral 28. aprila, pa so ga prestavili zaradi slabega vremena. Začel se je ob 11. uri z mašo na Pristavi, ki jo je daroval msgr. **Orehar.** Poudaril je besede škofa Rožmana: "Gorje tistemu, ki je sam!" Opozoril je pomembnost dela za skupnost, kar velja predvsem za izobražence in "za tiste, ki so se že malo opomogli".

Temu je sledila **proslava 40-letnice Majniške deklaracije.** Zborovanje je vodil **dr. Alojzij Voršič,** bivši celjski župan. **Prvi govornik** je bil **Valentin Markež,** bivši jeseniški župan in delavni voditelj v SLS. Opisal je dogodke pred majniško deklaracijo; kakšnega pomena je bilo dejstvo, da jo je **dr. Anton Korošec** v imenu Jugoslovanskega kluba prebral v avstrijskem parlamentu ob začetku zasedanja; kako sta jo oba slovenska dnevnika objavila 15. septembra 1917; kako veličastno gibanje je zbudilo njeno podpisovanje; kako so 25. marca 1918 slovenske žene in dekleta dr. Antonu Koroščcu izročile 200.000 podpisov; kako je potem prišlo do razglasitve narodne države dne 29. oktobra 1918. Potem je povedal, da je dr. Janez Ev. Krek leta 1917 po vrnitvi iz Prage izrekel besede "Vi, ki ste seme izkrvavelega naroda", - sedaj bi morali reči: dvojno izkrvavelega -, 13. oktobra 1917 pa je ob njegovem grobu dr. Korošec zaklical: "Dvignite glave, ker približuje se vaše rešenje". **Zdaj se na vzhodu tudi že kažejo prvi skromni žarki zarje svobode.**

Za V. Markežem je govoril **Rudolf Žitnik**, "funkcionar" v liberalni stranki. Povedal je, da je ob majniški deklaraciji imel 16 let in je materi pomagal zbirati podpise. Poudaril je védenje o tem, kako so Slovenci trpeli med 1. svetovno vojno: avstrijska nagla sodišča so samo v prvih 14 mesecih pobesila ali postrelila 469 Slovencev. Zato so želeli v skupno državo s Hrvati in Srbi. Ni bilo vse prav med letom 1918 in 1941, kljub dogovorom med strankami. Toda večni sovražnik še ni opustil namena, da si prilasti Slovenijo. Zato je treba, da se prizadevajo, kako urediti Slovenijo kot svobodno državo v svobodni Jugoslaviji. Nato je vzpostavil, da je svoboda na pohodu. Lahko se zanesejo na Prešernovo napoved: "Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti vol'jo vero in postave."

O družabni prireditvi SS poroča zelo na kratko. Pravi, da je bilo navzočih veliko rojakov. Najprej je nastopila **skupina**, ki je pod vodstvom dr. Milana **Bana** zaplesala **Metliško in Črnomaljsko kolo.** Sledil je **rajalni nastop deklet**, ki ga je pripravila **Ema Kessler Blejec**. Potem je bila prijateljska tekma šestork in trojk med SFZ Morón in Našim domom San Justo. (SS je že 28.3. 13 4 poročala o "Nogometu v okviru Slov.dneva", ker so igre trajale več tednov; zaradi slabega vremena so zaključne igre prestavili na 25. april.)

"Rojaki so zatem ostali še do poznih večernih ur na Pristavi na družavni prireditvi, ki je potekala v domačnostnem razpoloženju." (SS 9.5.1957 19 2)

3. Slovenski dan, 13. aprila 1958

SS piše (17.4.1958 16 2-3; s. 3 ima pomoto: leto 1959!), da je Slov. dan "posvečen slogi in bratstvu ter vzajemni pomoči". Že drugič so vključili "Mladinske športne dneve". Pristavo so lepo okrasili z zastavami, napisi, grbi organizacij (Sonja Čop) in sliko mladcev med odbojko (Hotimir Gorazd), za kar je bil odgovoren Janez Knap, pomagali pa so mu Jože Prijatelj in gg. Tominc, Sever, Oblak ter drugi člani SFZ.

Dan se je začel z **mašo** (msgr. Orehar), med katero so peli pod vodstvom Jožeta Omahna združeni zbori: Gallus in zbori iz Ramos Mejíe, San Martina in Lanusa. Pridigo je delegat Orehar navezal na Svetopolkovo oporoko svojim trem sinovom.

Po maši so odprli **razstavo slik mladih umetnikov** (Ivan Bukovec, Metka Žirovnik) in **knjig**, ki jih je izdala **SKA**.

Veliko rojakov je kosilo na Pristavi. Ko pa se je začel popoldanski del, so bile vse mize takoj zasedene, k čemur je pripomogel tudi lep in topel dan. Zato sodijo, da se je zbralo več kot tisoč rojakov. Razne organizacije so si razdelile razne opravke: pod vodstvom Eme Kessler Bleje dekleta v kuhinji, skupaj s fanti pa postrežbo pri mizah; gostilno in bar na kegljišču so upravljali člani Našega doma San Justo; na bližnji stojnici je SPD prodajalo pecivo in potice, na nasprotni strani pa bivši bojevniki žgane pijače in listke za čevapčiče in ražniče, ki so jih pekli fantje, čeprav ni manjkalo pečenic in kranjskih klobas. Dobro razpoloženje so še stopnjevale slovenske pesmi, ki so jih prenašali po zvočnikih.

Po **odbojkarski tekmi** SFZ Morón-Naš dom San Justo (2:1) je govoril predsednik DS inž. Albin **Mozetič**. Izrazil je, da naj bi ta dan bil odsev sloge; tega, kar jih v bistvu združuje: da so in se čutijo Slovence; da priznavajo krščanska načela in skušajo po njih živeti; da ljubijo svobodo, ki spoštuje človekovo osebnost in dopušča najrazličnejša mnenja. Potem se je obrnil k slovenskim športnikom in jih pozval, naj jim težave ne jemljejo poguma, marveč jim naj bodo vzpodbuda, tako da bodo prihodnja tekmovanja še boljša "in se bodo ti dnevi nekoč razvili v olimpijske igre v svobodni domovini".

Zabava je trajala do poznih ur. Starejši so kramljali pri kozarcu vina, mladina pa je prišla na svoj račun na plesnem prostoru.

4. Slovenski dan, 5. aprila 1959

Kako so športni dnevi dobivali zmerom večjo pomembnost, priča oglas v SS 9.4.1959 (15 4): nogomet, odbojka, šah, kegljanje in še kaj. Ista št.(2) ima poročilo o 4. Slov. dnevu.

Pove, da se je zbralo okrog 800 rojakov. Na Pristavo so morali vstopati na vzporedni cesti "Ranchos", kjer da so naleteli na veselo presenečenje, ker so se že ob vhodu srečali s kupom peska, opeke in drugega gradiva: mladina je začela zidati novo stavbo!

Direktor msgr. A. **Orehar** je ob 10^h začel slavje s sv. mašo, med katero so prepevali člani slov. pevskih zborov pod vodstvom Jožeta Omahne. V pridigi je predvsem govoril o dobrodelnosti, ki je eden glavnih namenov tega dneva.

Napovedani mimohod športnikov je moral izpasti, ker je čez teden preveč deževalo. Vendar jih je nagovoril predsednik DS prof. Lojze **Horvat**, ki je poudaril, da naj jih ne druži le šport, temveč naj predvsem Slov. dan in Športni dnevi pokažejo združenost slov. mladine.

Mladinski odsek DS je pripravil tudi **razstavo šolskih zvezkov in risb** iz slov. tečajev. Škoda, da "marsikateri udeleženec za njo ni zvedel. Razstava pa je bila lepa in zanimiva. Drugega (kulturnega) sporeda, žal, na tem slovenskem dnevu ni bilo."

Družabno zabavna prireditev v popoldanskih urah je bila zelo obiskana. Najprej so za zabavo priredili **šaljivo tekmo v odbojki** med odborniki različnih slov. organizacij in DS. Za razlikovanje moštev so enega imenovali "**monarhiste**, drugega pa "**republikance**"; kapitan prvih je bil dr. Celestin Jelenc, drugih pa Jože Vombergar. (Tedaj so bili liberalci in socialisti kot dr. Jelenc, na glasu, da so bolj monarhični in jugoslovanski kakor pristaši SLS.) Potem pa so se vsi sešli pri mizah in ostali v prijetnem razgovoru noter do pozne noči. Za postrežbo sta skrbeli mladinski organizaciji **SFZ** in **SDO**. Orkester "**Moulin Rouge**" je večal dobro razpoloženje in predvsem mlade vzpodbujal na ples.

5. Slovenski dan, 24. aprila 1960 - Slomškova proslava

Več kot pol strani je posvetila SS poročilu o tem dnevu (28.4.1960 17 2). Kot vedno so prireditev začeli z **mašo** (msgr. Orehar), pri kateri so peli združeni pevski zbori pod vodstvom Jožeta Omahna.

Po maši so izvedli **proslavo stoletnice**, odkar je škof Anton Martin Slomšek prenesel sedež **lavantinske škofije** iz Št. Andraža v **Maribor**. Predsednik DS prof. Lojze **Horvat** je v kratkem nagovoru označil pomen tega dogodka, potem pa so združeni **zbori** zapeli Slomškovo 'Lahko noč' v Foersterjevi harmonizaciji.

Glavni govornik je bil predsednik SKAS-a **dr. Leopold Eiletz**, "ki je imel skrbno pripravljen govor, poln lepih misli in naukov ter nasvetov slovenski mladini in vsem rojakom sploh." Poročilo pripominja, da bi prireditelji morali preskrbeti ojačevalne naprave, in prav tako, da bi otroci ne smeli med govorom letati sem pa tja po Pristavi in motiti z vriščem. Glavne misli dr. Eiletza so bile: 1. cerkveni knezi so bili vodniki Slovencev; 2. Slomšek je bil začetnik slov.šolstva, kulturni delavec in narodni preroditelj; 3. Slomšek naj jim bo vzor. Potem so **zbori** zapeli **Slomškovo 'Zdravico Slovencev'** v Bajukovi priredbi.

Mladinski odsek (MO) je spet pripravil **razstavo slov. šolskih tečajev**. Od 16 tečajev je bilo zastopanih 10. Glede na število učencev je vsak tečaj v lepo pripravljeni sobi pokazal slike in risbe otrok pod sliko moža, katerega ime nosi, (a SS očita, da brez omembe kraja). Učiteljice so se vrstile ves dan, zato da so obiskovalcem dajale pojasnila. Medtem so skavti pod vodstvom Marjana **Trtnika** bili na straži in pripravljeni za prvo pomoč.

Popoldanski del proslave, na katerega se je zbralo veliko nad tisoč rojakov, je začela **folklorna skupina pod vodstvom** Janeza Bitenca (Janez Bitenc in Lojzka Šonc, Jure Ahčin in Anka Savelli, Janez Černič in Tinka Vombergar) s petimi plesi: Svatovski rej, Ženitovanjska polka, Rezijanka, Žaklji in kovtri, Potrkan ples. Temu je sledila **tekma v odbojki** med SFZ Morón in adroguejskim zavodom. (O IV. športnih dnevih poroča ista št SS na 4. s; kot prejšnje leto opažamo tudi letos, da tem poročilom o športnih dnevih prilagajo slike, ni pa nobene s Slov. dneva.) Dopisnik SS nehava, da je tokrat Slov.dan "zelo lepo uspel in je bil mnogo bolje pripravljen kot lanski".

6. Slovenski dan, 9. aprila 1961

Stojnica SPD z Danico in Robertom Petričkom

Dr. Tine Debeljak govori o slov. pesmi

SS opozarja na to, da je bila prireditev celodnevna. Ugotavlja, da so po Pristavi raztegnili kable z obločnicami, "tako da je veselični prostor lepo razsvetljen"(13.4.1961 15 2).

Sv. mašo je daroval msgr. A. **Orehar** na oltarju, ki je bil postavljen pod mogočnim ombujem[2] v ozadju Pristave. Med mašo je bilo ljudsko petje. Med pridigo je msgr. Orehar poudaril pomembnost Slov. dni.

Tudi predsednik DS, prof. Lojze **Horvat,** je v daljšem govoru vztrajal na važnosti Slov. dne za posameznike in za skupnost, predvsem pa za mladino: ti dnevi obnavljajo odgovornost za druge. "Naloga je velika in dela je za vse", je posebno vabil tiste, ki so morda še stali ob strani.

Jesensko sonce je bilo gotovo vzrok, da se je še več rojakov odločilo za **popoldanski potek** Slov. dneva. "Zadovoljni obrazi so pričali o spretni postrežbi", ki je v glavnem bila podobna prejšnjim dnevom. Novost so bila lectova srca, ki so jih rojaki hitro pokupili, čeprav so jih zvečer še nekaj dali na dražbo. "Kraljica lectovih src" je bila Alenka Jenko, ki je mogla odboru pokazati 11 src. Sredi popoldneva je **pet pevskih zborov** (Gallus in zbori iz San Martina, Ramos Mejíje, San Justa in

[2] Navadno rekajo, da je ombú drevo, kar pa ni pravilno. Gre za košatemu drevesu z dolgimi vejami in zelo vidnimi koreninami podobno zélišče, (torej pod botaničnim vidikom ne drevo ne grm), ki je značilno za tim. argentinsko "vlažno" pampo. Ta obsega skoro vso prov. Buenos Aires in dele provinc Santa Fe, Entre Ríos, Córdoba, San Luis in La Pampa.

Slov. vasi v Lanusu) pod vodstvom Vinka **Klemenčiča** pripravilo **koncert slov. pesmi**, med katerim je dr. **Tine Debeljak** imel govor "Slovenski dan in slovenska pesem", (ki ga SS objavlja na naslovni strani).

Zbori so najprej zapeli Prešeren-Premrlovo 'Zdravljico' in Aljaževo 'Slovensko zemljo', po govoru pa Premrlovo 'Slovansko pesem', Nedvedovo 'Nazaj v planinski raj' in Flajšmanov 'Triglav'.

"Ko se je nagnil dan, je prijetna slovenska glasba privabila na igrišče tudi plesalce". Na žalost so odpovedale varovalke, a potem ko so odpravili ta kratki stik, se jih je dosti spet zavrtelo. Če je ta dan lepo uspel, je predvsem zasluga predsednika SPD Roberta Petrička in gospe, ki sta imela na skrbi vse priprave, seveda s pomočjo številnih slov. društev.

7. Slovenski dan, 29. aprila 1962 - "Sloven'c Slovenca vabi"

"Udeležilo se ga je veliko število rojakov", ki so s tem hoteli pokazati, "da so še živi udje organizirane slovenske skupnosti" in "da v njih še ni zamrla ljubezen do bližnjega"(SS 3.5.1962 18 2).

Dopoldanska prireditev se je začela z mašo ob pol dvanajstih, ki jo je daroval msgr. Anton **Orehar**. Med mašo so peli člani zborov Gallusa, Ramos Mejíje, San Justa, Slov. vasi v Lanusu in San Martina; vodil jih je sanhuški pevovodja Štefan **Drenšek.** V **pridigi** je direktor Orehar poudaril pomen tega dneva, ker je prvi po sklenitvi dogovora med osrednjim društvom in slov. domovi v Velikem Buenos Airesu. Pozval jih je, naj vedno imajo pred očmi dejstvo, da so zapustili domovino kot krščanski Slovenci. **"Ti dve osnovi si je postavilo za vodilo svojega dela Društvo Slovencev že ob ustanovitvi."** Opozoril je na nekritično gledanje na razmere in na gospodarski razvoj "doma", (kot smo se takrat – in se še sedaj! - nasplošno izražamo, kadar govorimo o domovini.) Potem pa je spodbudil vse, naj jih vedno vodi pri delu ljubezen. Za konec je sporočil, "da je v soboto prišla od buenosaireške občine odobritev načrtov za postavitev osrednjega slovenskega doma" in da je od vseh rojakov odvisno, če bo čimprej prišlo do skupnega doma, **"kajti, kakor je potrebno osrednje slovensko društvo, tako je tudi potreben osrednji slovenski dom."**

Po maši je stopil na oder predsednik ZS prof. Lojze **Horvat**, ki je pozdravil navzoče in jih pozval k nadaljnemu delu za skupnost. "Držati se ob strani" je egoistično in končno je v prid le tistim, ki se trudijo, da skupnost razbijejo.

Popoldanska prireditev je imela **dva dela**: **kulturnega** in **družabnega**. Prvi je bil razdeljen na tri dele: zborno recitacijo, besede škofa Rožmana in nastop folklorne skupine.

Zborno recitacijo Šalijevega "**Speva rodni zemlji**" je pripravil Janez **Špeh**, izvajali pa so ga člani pevskega zbora iz San Justa pod vodstvom Štefana **Drenška**. Kot solisti so nastopali: Jožejka Debeljak, Kristina Mikelj, Metka Erjavec, Alenka Jenko, Anka Savelli, Fani Grum, Barbka Maček, Francé Hribovšek, Franci Tomazin, Janez Perharič, Tine Kovačič, Stanko Novak, Miha Gaser in Andrej Krivec.

Dr. Tine Debeljak je po tej recitaciji napovedal **prenos božičnega govora škofa dr. Rožmana**, ki ga je imel v Clevelandu (Ohio,ZDA) leta 1958, katerega so vsi zavzeto poslušali.

Potem je nastopila **nova folklorna skupina**, ki jo je ustanovil arh. Jure **Vombergar**. Nastopali so naslednji pari: Ciril Selan-Alenka Jenko, Franc Jarc-Jožica Lavrič, Gustelj Poglajen-Marija Babnik, Božo Vivod-Barbka Maček, Tine Duh-Milica Hribar, Boštjan Petriček-Marjanca Hribar, Primož Benedičič-Martina Košir in Jožejka Debeljak-Jure Vombergar. Plese je napovedovala in pojasnjevala **Danica Petriček**. Šlo je za štiri "arhaične ljudske prikaze, kot jih plešejo slovenski gorjanci in hribovci": 'Žaklje šivajo', 'Koutre vejejo', 'Potrkana' in 'Svatbena polka'. Nastop je spremljala s harmoniko Terezika **Marn**.

Pri družabnem delu je sodeloval orkester **Triglav Jazz** iz Castelarja. "Poskočna glasba je dvignila stare in mlade", drugi pa so posedli okrog miz ter z znanci in prijatelji prebili čas v prijaznem pomenku. Kot prejšnja leta, so si razna društva porazdelila naloge za postrežbo gostov.

8. Slovenski dan, 21. aprila 1963 - "Narodno oblačilo - slovenstva potrdilo"

Po SS (24.5.1963 17 2) je bila udeležba "rekordna": okrog 1.500 rojakov. Pristava je bila lepo urejena in okrašena. Sledeč že ustaljeni navadi je SS v popisu dneva razlikovala med dopoldanskim in popoldanskim delom.

Dopoldanski del. Najprej je opravil **msgr. A. Orehar mašo** za vse Slovence v Argentini. V pridigi je poudarjal važnost slovenskih dni z verskega, narodnega in družbenega stališča. Opozoril je na pomen družinske vzgoje, življenja in dela v skupnosti, pa tudi do domovine. "V začetnih letih na zvezo z njo nismo mogli misliti". Pri tem sta izhodni točki: da je domovina še vedno zasužnjena po komunizmu in da "mi za svoje dosedanje ravnanje ne potrebujemo od tamošnjih oblastnikov nobene milosti". Treba je pa misliti na rojake, ki doma trpijo. Osnovno pomoč jim nudimo že s tem, da jim govorimo o svobodi.

Med mašo so **peli člani vseh** slov. **zborov** iz Velikega Bs.As. pod vodstvom dirigenta lanuškega zbora Mirka **Špacapana.**

Popoldanski spored se je začel z nastopom **folklorne skupine**, ki jo vodi Janez **Bitenc,** pari pa so bili: Anka Savelli-Miha Gaser, Stana Ahčin-Jure Ahčin, Alenka Savelli-Janez Mežnar, Irena Šonc-Miha Bitenc. Odplesali so 'Podegajka' in 'Dopaše'. Na harmoniko jih je spremljal Niko **Terčič**.

Predsednik ZS prof. **Horvat** je govor začel z omembo gesla "narodno oblačilo - slovenstva potrdilo". Poudaril je pomembnost narodnih noš, ne le kot priznanje slovenstva, temveč tudi kot "izraz notranjega, doživetega čutenja". Potem je omenil nevarnosti, ki jim pretijo v tujini, predvsem ta, da bi se jim lahko počasi ljubezen do slovenstva ohladila. Naravno je, da skrbijo za lastno tvarno korist, a so še druge vrednote, med katerimi je najbolj važna slovenska demokratična in katoliška miselnost. Slov. dnevi naj bodo utrditev bratstva, povezanosti, prijateljstva, predvsem pa poživitev narodnega čutenja in vere v dobrobit skupnosti v Argentini in vsega slovenskega naroda.

Skupina udeleženk v narodnih nošah

Tretjo in četrto točko je pripravila Ema **Kessler Blejc.** Najprej so **dečki** in **deklice** iz **Slomškovega doma zarajali** v narodnih nošah, (prizor, so ga bili že preje predstavili po tukajšnji televiziji). Potem je sledila **simbolična vaja** "Ljubezen do domovine", ki so jo podala v narodnih nošah dekleta iz Slomškovega doma, spremljal pa jih je tamkajšnji dekliški zbor pod vodstvom Anke Savelli s pesmimi 'Kdor ima srce' in 'Eno rožco ljubim'.

V naslednji točki je spet nastopila **folklorna skupina**, ki je zaplesala 'Svatbeno polko' in 'Svatbeni rej'. Nato so se zbrale vse narodne noše, ki jih je bilo precej, in v vencu teh je **Janez Perharič** recitiral pesem 'Kralj Matjaž'. Vse točke je napovedoval kulturni referent ZS **Janez Špeh.**

Tudi to leto so si razna društva razdelila dela na prireditvi, čeprav je glavno breme padlo na **odbor Pristave,** ki je vso prireditev vodil s predsednikom Janezom **Kraljem** na čelu.

9. Slovenski dan, 5. in 12. aprila 1964 - "Gor čez izaro"

Dež, ki je sprva začel rositi že med mašo, se je potem sprevrgel v tako ploho, da so popoldanski spored morali prestaviti na naslednjo nedeljo (SS 9.4.1964 15 3). **Maša** se je začela ob pol dvanajstih in jo je daroval msgr. A. **Orehar**, prepevali pa so **združeni pevski zbori** pod vodstvom pevovodje **Vinka**

Dekleta in fantje iz sanhuških odsekov SDO in SFZ, ki so zaplesali belokranjski ljudski ples

Klemenčiča iz San Martina. Direktor Orehar je v pridigi vztrajal na nuji medsebojne povezanosti, poudaril pa je tudi važnost slov. šolskih tečajev. Kljub dežju je okrog 80 rojakov ostalo na kosilu, popoldne pa se jih je zbralo še več. SS v poročilu o tem dopoldanskem delu dne 5. aprila na kratko napove tudi vsebino prireditev v počastitev 550-letnice zadnjega ustoličenja v Karantaniji in in zasedbo vlog v tem množičnem prikazu.

Naslednjo **nedeljo, 12. aprila,** pa je bilo vreme naklonjeno, tako da so lahko izvedli popoldanski spored dneva (SS 16.4.1964 16 2). Najprej so **fantje** in **dekleta** od SFZ in SDO **iz San Justa** zaplesali v belokranjskih nošah **belokranjski** ljudski **ples**. Nato je pozdravil navzoče predsednik ZS prof. Lojze **Horvat**, govor pa je bil ves posvečen Koroški in proslavi zadnjega ustoličenja na Gosposvetskem polju.

Kult. referent iz Našega doma San Justo **Ivan Oven** je pripravil **dramatski prizor ustoličenja kneza Hotimirja**. Hotimirja je igral Janez Perharič, kmeta ustoličevalca Stanko Novak, kosezi so bili Francé Miklavc, Jernej Tomazin, Francé Vester in Marijan Oven. Ljudje so z zanimanjem sledili prizoru, ki so ga igrali na prostem pod ombujem. Potem so se vsi podali na sosednjo "mladinsko pristavo", kjer jih je sanhuška skupina pozdravila z gorenjskim ljudskim plesom v gorenjskih nošah. Zaslugo za dobro izvedbo imata predvsem **Betka Maček** in **Rudi Bras**, ki je ples spremljal na harmoniko. Napovedovalec pa je bil **Silvo Lipušček**.

V prijetnem razpoloženju je nato potekala družabna prireditev. Po skupinah so prepevali slovenske pesmi, spremljala jih je harmonika, sem pa tja pa so glasbo oddajali tudi po zvočnikih. Dopisnik zaključuje, da je bil dan pomemben, ker je pomagal utrditi slovenska izročila in narodno zavest, obenem pa je bil čisti dobiček namenjen za pomoč potrebnim.

V isti št. SS (1) objavlja SS kot uvodnik **govor Božidarja Finka,** ki ga je imel v nedeljo 12. aprila. Poudaril je pripadnost vseh udeležencev slovenski narodni skupnosti. Iz tegaa malega občestva pa da jih je skrb za celotno narodno telo. Tokrat se njihova misel mudi na Koroškem, ki je "naša bolečina in naša vélika skrb"(..) Kaj bo z njo, kaj bo z nami?" Opozoril je, da jih v skupnost veže ideja in da bodo toliko močnejši, kolikor bolj bodo edini.

10. Slovenski dan, 25. aprila 1965 - "20 let slovenske rasti v svobodi"

SS (29.4.1965 17 2-3) tokrat najprej našteje vse zastopnike različnih ustanov: v Argentini živeče NO, predstavnike slovenskih demokratičnih političnih strank, odbornike ter člane raznih društev, organizacij ter kulturnih ustanov slov. ideološke emigracije in njenega tiska; ne obljavlja pa imen.

V pridigi med mašo, ki se je začela ob pol dvanajstih, je msgr. Orehar najprej omenil troje vzornih mož: škofa Rožmana, inž. Albina Mozetiča in Janka Jazbeca iz Córdobe. Potem je dejal, da so se pred 20 leti okupatorji smejali, ko so se Slovenci med seboj uničevali; zato morajo skrbeti, da se to ne ponovi. Navedel je besede Pavla VI: "Kako hudo je, da imajo nekateri za Cerkev in njeno delo le besede ostre kritike, nič pa ne storijo za njen blagor", in dejal, da nam te besede morejo mnogo koristiti, če jih obrnemo na življenje v slov. skupnosti.

Začetek popoldanske prireditve je bil napovedan za ob pol štirih. "Toda njeno celotno izvedbo je pokvarilo slabo vreme. Že v prvih popoldanskih urah, ko bi morali rojaki odhajati na prireditev, je začelo deževati. Prenehalo je šele proti večeru." Toda ljudi je bilo kljub temu toliko, da so bili pokriti prostori vsi polni. Morali pa sta **izpasti dve napovedani točki**: nastop slov. folklorne skupine iz San Justa pod vodstvom Betke Maček in harmonikarske šole iz Carapachaya pod vodstvom Viktorja Jenka.

Predsednik ZS **Božo Fink** je govoril o pomenu Slov. dneva in o življenju slov. skupnosti v Argentini. Njegova izvajanja objavlja SS precej izčrpno. Glavne misli so bile: Stanje nesvobode in duhovnega propadanja v domovini jih še vedno žge in o tem morajo prepričevati svet. Dvajset let življenja v svobodi je blagoslov, zanje osebno in za slovenstvo, za kar je navedel prepričljive razloge. Zdomstvo ima tudi občestven, naroden pomen: **"po nas se spreminja podoba slovenstva, ki se veča in oplaja. Po nas je slovenstvo stopilo v svet".** Ta rast pa gre tudi v globino: svet jim daje možnost, da v svobodi razvijajo vrednost slovenske kulture. "S kulturno-tvornim delom smo bistveno sestavni del slovenskega naroda, čeprav smo ločeni od njegovega ozemlja." S temi mislimi naj pričenjajo obhajati dvajsetletnico zdomstva (1945-1965). "Brez mržnje do ljudi in dvignjeni nad žalostne spomine gledamo na teh dvajset let, da se spomnimo, zakaj in čemu smo tukaj."

Po govoru B. Finka so zbrani rojaki ostali na Pristavi do poznih večernih ur. Kot navadno so skrbeli za postrežbo odborniki ZS, člani Slov. domov, SDO, SFZ in SPD.

11. Slovenski dan, 17. aprila 1966

Tudi to leto je **vreme nagajalo**, tako da je dopoldne bila samo maša, popoldne pa samo govor predsednika ZS Božidarja Finka (SS 21.4.1966 16 2). **Odpasti** sta morali **dve točki**, ki naj bi bili na prostem: **živi šah** otrok **moronskega tečaja** dr. Franceta Prešerna pod vodstvom Rajmunda Kinkla in nastop **mladine** iz **Ramos Mejíje** s **folklornimi plesi**, ki jih je naučila Ema Kessler-Blejc. Vendar so številni rojaki ostali na Pristavi tja do poznih ur.

Msgr. Orehar je **maševal** v **prostorih osnovne šole** na Pristavi. V pridigi je naglasil pomembnost Slov. dneva, ker jih spominja na narodne in krščanske dolžnosti. Opozoril je tudi na nove nevarnosti, "ker med nami so ljudje, ki ne žele dobro ne nam ne našemu delu. Radi bi nas razdvajali, razbijali našo skupnost in nam škodili."

Nagovor B. **Finka** prinaša SS skoro v celoti. Dejal je, da jih Slovenski dan spominja na to, da je **vsak dan slovenski dan.** Potem je izjavil: "Ko izražamo željo, da bi naša skupnost bila vedno bolj zavestna in delujoča, pa imamo v mislih predvsem politični značaj naše emigracije. To nam daje poseben pomen in nam postavlja izredne zahteve." Potem je tudi omenil, da se sem pa tja kdo v emigraciji sprašuje, če ima emigracija še smisel, ko je socialistični red v domovini dejstvo in je prevlada komunizma v svetu neizogibna. To se je začelo s tim. amnistijo in odprtjem meje, nato v akciji jugoslovanskih diplomatov in v nekaterih občasnikih, zadnje čase pa je celo zašlo med duhovniške kroge v Evropi. "A komunistično proglašanje mirnega sožitja ni mirovna pogodba. V veliki politiki so komunisti opustili geslo o svetovni revoluciji zato, da uspavajo svobodni svet...". Odgovor na vse to je: strniti se ob načelih; zatrditi emigracijo z razglašanjem in utrjevanjem. "Naša prisotnost v svetu je narodni celoti še danes neogibno potrebna. (..) Ohranjajmo samostojnost!", ker čas od vseh terja zvestobe in značajnosti.

12. Slovenski dan, 9. aprila 1967 - "20 let od začetka slovenske organizirane skupnosti"

SS je poročala o dnevu šele 20.4. (16 2-3), ker je prejšnjo številko posvetila poročilu o odprtju Ukrajinske katoliške univerze s slovenskim oddelkom.

Dopoldanski del se je pričel z mašo, ki jo je daroval Matija **Lamovšek**. Ker je bila nedelja Dobrega Pastirja, je v pridigi označil poteze dobrega pastirja, potem pa pojasnil, kako da je lahko vsakdo dober pastir v svojem okolju: starši, učitelji, gospodarji...

Po maši so rojaki pri skupnem kosilu pričakali popoldanski del praznovanja.

Popoldne se je Pristava napolnila. Navzoče je nagovoril predsednik ZS Božo **Fink.** Postavil je trditev, da v življenju uspeva tisti, ki zna ujeti trenutek in prepoznati okoliščine vsakega položaja. Potem je dejal, da so že veliko govorili in pisali o namenih in nalogah organizirane skupnosti. A ni odveč opomniti, da te skupnosti niso ustvarjali samo zaradi samoohranjanja zgodovinskega in narodopisnega pojma slovenstva, ampak predvsem z namenom, da po svojih zmožnostih pomagajo domovini do uveljavljenja tistih vrednot, po katerih more biti srečen narod in posameznik. Visoko postavljajo pomen svobode. Brez svobode naroda ni svobode poedinca in brez narodove svobode ni svobode človeka. **"Naše zavestno slovenstvo terja, da stojimo na strani suverenosti slovenskega naroda, ki bo znal sam krojiti svojo usodo in se prosto odločati za smeri sožitja z ostalim človeštvom."** A dodal je: **"Lastna država, ki je sicer najvišji izraz narodove zrelosti, je vendar samo okvir, v katerem se ustvarja človek posameznik".** Potem je rekel, da se borba na duhovnem področju nadaljuje, dokler slovenskemu človeku ne bo zagotovljeno svobodno izražanje mišljenja in resničen pluralizem.

Že zgodaj popoldne se je razgibal prostor ob igrišču za **odbojko. Tekmovala so moštva fantovskih odsekov** iz San Justa, San Martina, Morona, Ramos Mejíje in Slovenske vasi v Lanusu. Igre so se zavlekle pozno v noč, razsvetljava pa ni bila zadostna. Končno je zmagalo moštvo iz Ramos Mejíje. Po mnenju dopisnika je bil izid odvisen od sreče, češ da je bilo po kvaliteti igranja najboljše moštvo iz San Justa.

Proti večeru so **moronske deklice** pripravile vsem lepo presenečenje: v belih bluzah in pisanih rutah s slovenskim šopkom na prsih so **zapele nekaj slovenskih narodnih** pesmi, ki jih je med seboj povezovala spremna beseda. Oglasile so se tudi piščali in spremljava kitar. Ob zvokih harmonike so nato večja dekleta zaplesala tri slovenske folklorne plese.

"Če upoštevamo še udeležbo in veselo razpoloženje, je XII. slovenski dan lepo uspel."[3]

---

[3] Opazimo, da so sprva označevali Slov. dneve z rimskimi številkami, potem pa so prešli na arabske. Podobno opažamo, da včasih pišejo za vrstnim številnikom "slovenski" z veliko začetnico, drugič pa z

13. Slovenski dan, 21. aprila 1968 - obisk msgr. Ignacija Kunstlja

Tokrat je bilo vreme ugodno: bil je "krasen sončni dan" (SS 25.4.1968 17 2). Posebnost tega Slov. dne je bil obisk generalnega direktorja slovenskih dušnih pastirjev za izseljence, msgr. Ignacija Kunstlja. Slavnost se je začela s **somaševanjem msgr. Kunstlja, msgr. A. Oreharja** in M. **Lamovška**. Oltar je pristavski odbor s predsednikom Francetom **Perniškom** postavil na prostem, vsa Pristava pa je bila polna slovenskih zastav. Po evangeliju je msgr. Orehar pozdravil msgr. Kunstlja in povedal, da je "njegov obisk izključno verskega značaja". Potem je govoril msgr. Kunstelj o pomembnosti medsebojnega vplivanja. Omenil je močen vpliv Baragovih pisem na Janeza N. Neumanna, ki je bil pravkar proglašen za blaženega. Tako more vse, kar delamo, imeti vpliv na druge. Zato je on sam hvaležen izseljencem v Argentini, ker s svojim delom izvršujejo svoje poslanstvo; to delo ima gotovo pomen tudi drugje po svetu.

Po maši je **dekliški zbor s Pristave** pod vodstvom **Marije Fink Geržinič** zapel gostu na čast. Potem je spregovoril predsednik ZS Božo **Fink**. Pozdravil je gosta, ki da se bo lahko prepričal predvsem o tem, da žive v Argentini pošteni, zvesti in iskreni Slovenci, ki so zemljepisno daleč od domovine, a obenem tako blizu, "da zanje ni razdalj in meja". Ti Slovenci danes kličejo zdravico Sloveniji, ki jo nosijo v srcih, in vsemu svetu. Oznamenjuje jih trojna ljubezen: do Boga, do človeka, do slovenske domovine. Ta poglobljena ljubezen do slovenstva jih **ozavešča, da** jim **slovenstvo ne more biti samo kulturen pojem, ampak jim je treba vedno bolj razvijati tudi skupno politično hotenje. "Vedno glasnejši so klici po narodni samostojnosti, (..) ki naj omogoči Prešernov program: 'oblast in z njo čast kot pred spet naša bosta last'".**

S tem je bil zaključen "uradni del" Slov. dne. Začel se je družabni, ki je trajal do poznih večernih ur. Kot vedno so dan pripravile skupaj z ZS vse slov. organizacije iz Velikega Buenos Airesa.

14. Slovenski dan, 13. aprila 1969, - "Dan bratstva in vzajemnosti"

Po dolgih letih opazimo, da je 10. aprila (15 1) SS prinesla uvodnik "Slovenski dan"(M.S.). Poročilo o dnevu je objavila 17.4. (16 3), govor novega predsednika ZS, Boža Stariha, pa posebej (2).

Udeležba je bila tokrat silno visoka: nad 1.400 rojakov. Po več letih pa je na dnevu spet bil tudi kulturni del.

Dan se je začel z **mašo** za vse Slovence, ki so jo darovali msgr. Anton **Orehar**, Matija **Lamovšek** in Francé **Himmelreich**. V pridigi je msgr. Orehar govoril o potrebi osrednje ideje v skupnosti. "Ni treba, da sedimo vsi na istem stolu, ali da hodimo po isti poti, temveč da gremo k istemu cilju: ohranitev Slovencev." Karkoli kdo govori, piše, dela, - naj dobro poskrbi za to, da bo resnično in res dobro to, kar govori, piše ali dela.

Mnogo rojakov je ostalo na skupnem kosilu.

Popoldne je bil (po SS) lep pogled na Pristavo v sončnih urah: vse mize zasedene; rahel veter, ki je trgal prve porjavele liste na jagnjedih; in ljudje, ki so še in še prihajali. Sprejemali so jih dekleta in fantje v narodnih nošah. Ob štirih je stopil pred zvočnik kulturni referent ZS **arh. Jure Vombergar**, ki je pozdravil zbrano srenjo. Za njim je povzel besedo **pisatelj dr. Jože Krivec**, ki je sestavil celotni kulturni program. Dejal je, da jih je združila "ena sama velika, večno živa misel: zvestoba temu, kar smo - Slovenci. Nad nami plava slovenska zastava in obrisi križa mečejo senco čez nas. To je vsebina našega slovenstva..."

---

malo. V naslovih smo hoteli najprej uporabljati malo začetnico, da bi tako bilo bolj razvidno, da ne gre za številčni vrstni red poglavij, temveč za zaporedni vrstni red dnevov. Toda Slovenski dan je postal že lastno ime, odtod uporaba vélike začetnice.

Za dr. Krivcem je govoril predsednik ZS **Božo Stariha**. Pozdravil je vse navzoče, nato pa povedal, da je ta dan še posebno važen, ker so 11. aprila notar Jože Lesar, Janez Kralj, dr. Francé Mihelič in Miloš Stare pred notarjem **podpisali prenosno listino Pristave na "Zedinjeno Slovenijo"**. Potem je spomnil, kako si je Slovenski dan zamislil nekdanji predsednik ZS pokojni inž. Mozetič. Zatem pa je utemeljil geslo dneva.

Po govoru sta **sestrici Breznikar** iz Slomškovega tečaja v Ramos Mejiji deklamirali Kunčičevi pesmici 'Pismo od doma' in 'Pismo domov'.

Za uvod v **nastop dekliškega okteta** s **Pristave**, ki ga vodi **Kristina Golob,** je dr. Krivec spregovoril nekaj lepih besed o slovenski pesmi: pesem je del našega življenja; v vseh velikih urah slovenstva je pesem navduševala, povezovala, ohranjala; v kipečem veselju je napajala z zmagoslavjem, v žgoči bolesti je dvigala pogum; danes je veselo oznanilo prisrčnosti in iskrenosti. Oktet je zapel 'Jaz pa vrtec bom kopala', 'Mrzel veter tebe žene' in 'Zdravico". Zatem je **Minka Debevec** občutno podala **Narteja Velikonje** črtico **'Amerikanci'**, ki govori o odmiranju slovenske mladine v svetu in o starem očetu, ki se z vnuki "ne more več pogovarjati po naše". Temu je sledil uvod dr. Krivca v **folklorni nastop najmlajših** s Pristave, ki jih je vodila **Magda Češarek**. Otroci so zaplesali narodni ples po napevu 'Moj očka 'ma konjička dva'. Spet je dr. Krivec uvedel novo točko s hvalnico slovenski besedi (ib.2), **Andrej Krivec** pa je recitiral **Cankarjevo "Nedeljo"**, kar je bil tudi topel spomin na 50. obletnico Cankarjeve smrti. Program je zaključil **moški zbor Gallusa** pod vodstvom dirigenta **Tineta Selana**, ki je zapel Hubadovo 'Moja kosa je križavna', Vodopivčevo 'Ob večerni uri' in Jerebovo 'Moj deklič'. Zbor je naredil tak vtis, da so morali ponoviti 'Ob večerni uri'. Arh. Vombergar je za tem sklenil kulturni del dneva. Družabna prireditev se je seveda zavlekla dolgo v noč.

15. Slovenski dan, 5. aprila 1970 - v znamenju 25 obletnice slovenskega velepokola

Začel se je ob pol dvanajstih. Ob zvokih **Slovenske mladinske godbe**, ki jo je vodil **Tone Skubic** in ki je zaigrala argentinsko in slovensko himno, sta predsednik ZS Božo **Stariha** in predsednik Društva Slov.Pristava Francé **Pernišek dvignila** na drogova **argentinsko** in **slovensko zastavo**.Nato je godba zaigrala še 'Zveličar naš je vstal iz groba'. Sledila je **maša,** ki jo je daroval msgr. **Orehar**. (Njegove misli prinaša SS 9.4.1970 14 2, ostalo poročilo na 3.s., kjer zmotno piše, da je bil dan 5. marca.) Omenil je, da so večje prireditve letos v žaru 25. obletnice narodne tragedije. Zdomci so zavrgli brezbožni komunizem in izbrali svobodo. Vse življenje izpričuje, da je po 25 letih pošten človek ostal pri dani besedi, ne da bi ga kdo k temu silil. Spet je poudaril previdnost v ravnanju in kako da so drug drugemu potrebni.

Po maši je **mladinska godba** zaigrala še nekaj slovenskih narodnih, medtem ko so gostje posedli h kosilu okrog miz.

Popoldanski del, ki ga je vodil dr. Jože Krivec, je obsegal sedem točk. **Slavnostni govor** je imel predsednik **Božo Stariha,** ki je poudaril 25-letnico zdomstva in socialen značaj slovenskega dneva. **Tercet Maruške Batagelj, Bernardke Fink in Lučke Pavšer** je zapel 'Dolenjske furmane' in 'Kdo najlepše na svetu živi'. **Marko Fink** je recitiral **Stanka Kocipra** 'Cvetno nedeljo'. **Dekliški zbor pod vodstvom M. Geržinič** je nato zapel 'Slovenec sem', 'Vsi so prihajali' in 'Bom šel na planince'. **Minka Debevec** je recitirala odlomek iz **Župančičeve** 'Dume'. Dekliški zbor je pa zapel 'Triglav, moj dom', 'Splavarsko' in 'Izberi si moža'. Program je zaključila **Slovenska mladinska godba**, ki je med drugimi zaigrala 'Slovenec sem' in 'Oče, mati'. (Godbo sestavlja 17 mladih, od katerih ima najmlajši 9 let, najstarejši pa 19. Prvo pobudo zanjo je dal Jože Tominc, ki je vodil prve vaje že pred letom. Potem jo je vzel v svoje roke Tone Skubic, ki jo vodi z velikim navdušenjem pa tudi uspehom.)

Predvsem godba je bila za rojake novo odkritje, kar je samo pripomoglo, da so nočne ure našle še vedno ljudi pri mizah in pri dobri volji.

16. Slovenski dan, 18. aprila 1971

"Vreme je bilo kot nalašč za to slavnost"(SS 22.4. 16 5). Goste je razveselila tudi velika železobetonska gradnja na Pristavi.

Dopoldne je maševal **msgr. Anton Orehar** ob nenavadno visokem številu udeležencev. V pridigi je dejal, da jim bo temeljitost v delu ohranila slovensko življenje v tujini. To pa temelji na dveh postavkah: na globokem verskem življenju in močni medsedbojni povezavi.

Popoldanski del se je začel z **dviganjem zastav.** Mnogo rojakov je kósilo na Pristavi, večina pa je prišla šele popoldne. Pozdravil jih je kulturni referent ZS **arh. Jure Vombergar,** v prvi vrsti novega

predsednika NO Miloša Stareta. Opozoril je na akcijo za vpis v ZS, za kar so razdelili pristopnice. Prosil pa je tudi za podporo pri zidavi stavbe na Pristavi. Nato je govoril predsednik ZS **Božo Stariha**. Zahvalil se je za udeležbo. Dejal je, da je osrednja misel dneva: slovenstvo. Zdomci so sinovi naroda, ki se neprestano bori za obstanek. Tudi sedaj: pomislijo naj samo na desettisoče slovenskih fantov in deklet, ki odhajajo po svetu za kruhom in svobodo. Zdomci ne morejo biti ravnodušni spričo teh zadev. Prepričan je, da je poslanstvo slovenske emigracije v Argentini bistvenega pomena: je srčika SPE. Kljub težavam bodo skušali izpolnjevati svojo nalogo. "Zapreke niso ovire do končne zmage."

Kulturni del dneva je obsegal dve točki. **Zborček Slovenskih mladenk** s Pristave je pod vodstvom **Anke Gaser** zapel **štiri narodne**: 'Kje so moje rožice', 'Vandrov'c je privandral', 'Orglar' in 'Škrjanček' poje. Nato pa je **folklorna skupina iz San Justa**, 16 fantov in deklet, zaplesala **dva narodna** plesa. SS piše: "Škoda le, da je bilo tako kratko. Vse priznanje novi folklorni skupini! Vsak slovenski Dom naj bi gojil tako skupino. To zelo vleče in povezuje slovensko mladino."

Sledil je družabni del na že poznani način. Rojaki so dobro izrabili lepo sončno popoldne. Dopisnik v SS zaključuje: **"Prizadevajmo si, da bi Slovenski dnevi nikdar ne prenehali."**

17. Slovenski dan, 9. aprila 1972 - "Slovenec sem, Slovenec čem ostati"

Po SS (13.4. 15 2) nekatere prireditve zmerom bolj dobivajo naziv "tradicionalne", med najpomembnejšimi pa so "tradicionalni tabori". Vreme je bilo sicer malo kisavo in zmerom je groził dež, a rojakov se je zbralo kot malokdaj. Bržkone zato, ker je imel Slov. dan to leto še eno privlačnost: ponovno **srečanje s pisateljem Karlom Mauserjem**.

Ob pol dvanajstih je **msgr. Orehar** začel z **mašo.** V pridigi je spet poudaril, da naj bo ohranitev in napredek slov. skupnosti v izseljenstvu osrednja misel njihovega dela. Pri tem morajo ostati stanovitni v resnici, ki je Kristus. Toda tako, kot morajo znati braniti svojo resnico, morajo znati poslušati tudi trditve in dokazila svojega bližnjega.

Po maši sta zadoneli argentinska in slovenska himna, medtem pa sta B. **Stariha** in F. **Perniček** dvignila na drog obe zastavi. Takoj po tem so zbrani gostje posedli k mizam za kosilo.

Popoldanski del se je začel ob petih. Predsednik ZS **Božo Stariha** je pozdravil vse navzoče, med njimi **dr. Rudolfa Hanželiča**, ki je tedaj prvič prišel na Slov. dan. **Otroški pevski zbor iz Lanusa**, pod vodstvom **Zdenke Virant Jan**, je zapel 'Videl dežele sem tuje', 'Zagorski zvonovi' in 'Slovenec sem'.

Na oder je potem stopil **pisatelj Mauser.** Govor objavlja SS (ib. 1) pod naslovom **"Veje istega debla smo, na istem kraju so naše korenine, isti sok se pretaka po nas".** (Na 3.s. prvič opazimo fotografijo s Slov. dne med govorom K. Mauserja, če seveda izvzamemo fotografije s športnih tekmovanj.) Dejal je, da je Slov. dan praznik vere v sebe in v slov. skupnost. Če jih kdaj sicer kaj ločuje, pa jih vendar zmerom združuje slovenstvo. Navedel je sv. Frančiška Asiškega s prošnjo Bogu, da bi mu dal moč, da bo znal spremeniti stvari, ki jih je mogoče spremeniti, in da bo sprejel dejstva, ki jih ni mogoče spremeniti. Ljudje pa prevečkrat težijo za ravno nasprotnim: igrajo se s časom, ker mislijo, da ga je na pretek. A ni tako, čas je več kot zlato. Potem je omenil geslo dneva "Slovenec sem" in dejal: "Prečudno lepo zveni beseda, če jo na glas izrečeš v tujini. Zdi se, da si na mah obdan z vsem, kar je slovenski človek v zgodovini doživel in pretrpel..(..) Moj Bog, da bi se tega mi vsi zavedli na današnji dan! (..) Če mladi ne bodo čutili, da iz tega živimo, da vse to resnično in globoko ljubimo, kako naj s ponosom ponove za teboj: Slovenec sem? Lep je slovenski obraz, ker so ga tolikokrat oprale solze, močan je, ker ga je brazdalo trpljenje. Zakaj ga ne bi s ponosom kazali tujemu svetu, zakaj ne bi tega ponosa mogli vliti v svojo mladino?"

Po dolgotrajnem odobravanju so **lanuški pevčki** zapeli 'Rož, Podjuna, Zila' in 'Oj Triglav, moj dom': Morali so ponoviti 'Slovenec sem'. Na tlakovanem igrišču na mladinskem delu Pristave je ob spremljavi harmonike zaplesala pet narodnih plesov **pristavska folklorna skupina**, ki sta jo vadila **Jure Ahčin** in **Janez Bitenc**. Kot vedno, so šele pozne večerne ure nagnile rojake do povratka domov.

18. Slovenski dan, 25. aprila 1973 - ob 25-letnici Zedinjene Slovenije

Prireditelјem in gostom "je bil poklonjen lep, sončen jesenski dan" (SS 3.5. 18 3).

Med dopoldansko **mašo** je **msgr. Orehar** vztrajal na tem, da mora vsaka organizacija imeti svojo ideologijo, če hoče obstati. Tako jo ima tudi slovenska izseljenska skupnost, ki se ravna po resnicah Kristusovega nauka in izpolnjuje njegovo zapoved ljubezni.

Po maši sta fant in dekle dvignila ob zvokih slov. in arg. himne obe zastavi, s čimer je bil končan dopoldanski spored. Gostje so okoli miz posedli h kosilu in v pomenku pričakovali popoldanski del.

Nanovo izvoljeni predsednik ZS **Božo Stariha** je po pozdravu navzočih pokazal pomen 25-letnega obstoja in delovanja ZS, "ki ohranja slovenske ideale naše emigracije, se bori za človečanske pravice in ohranja smisel za skupnost in vzajemnost našega zdomstva v Argentini". Zato je delovanje ZS vsestransko, usmerjeno na znotraj in navzven v argentinsko okolje.

Zatem je govoril **inž. Jernej Dobovšek** o delu, željah in namenih slovenske mladine v okviru ZS.(Ves govor objavlja SS na 1.s.)

Otroški zbor iz Lanusa je pod vodstvom **Zdenke Virant Jan** zapel več pesmi. **Mladinska godba**, ki jo je vodil **Tone Skubic,** pa je zaigrala slovensko himno in več drugih slovenskih koračnic. "Godba je od nastopa do nastopa ubranejša (..) Rojaki bi še in še poslušali mladi orkester."

Ves ta program je vodil in napovedoval **arh. Jure Vombergar**. Sledila je "prosta zabava", ki so jo prve večerne ure še bolj razgibale in je zato ljudi na poti domov lovil že jutrišnji dan. Na prireditvi so sodelovali vsi slov. Domovi, zlasti pa mladina iz vseh središč.

19. Slovenski dan, 21. aprila 1974, v Ramos Mejíji - "Gradimo slovensko prihodnost"

Po odločitvi odbora ZS je s tem letom Slov. dan začel "**krožiti**" po KD. Doslej je bila Pristava edini kraj za to shajanje. Prvi je prišel na vrsto **Slomškov dom v Ramos Mejíji,** ki je obhajal 25-letnico ramoške slovenske srenje. Tokrat SS začenja pisati o dnevu na 1. strani (25.4. 17 1 in 3; podpisan "JV")

Na koncu dvorišča so postavili velik oder z lepim okvirjem in ozadjem, zamisel **Francija Holosana.** Ogrodje je napravil **Tone Kastelic**, sliko gorenjske pokrajine **Stane Snoj**, "slovenski štant" pa ramoški odsek ZSŽM. Ob pol enajstih sta predsednik ZS Božo **Stariha** in predsednik Slomškovega doma Janez **Brula** ob petju arg. in slov. himne dvignila arg. in slov. zastavo. Botra Slomškovega doma **Kati Potočnik** in **Herman Zupan st.** sta odkrila ploščo, delo **arh. Jureta Vombergarja**, v kateri so vklesane Slomškove besede:

Rad bi tudi v prihodnje ostal živ ud slovenske skupnosti.

Potem je govoril **predsednik Slomškovega doma Janez Brula.** Pozdravil je vse in povedal, da je dan posvečen po že dolgoletnem izročilu slovenski kulturi in posebno slovenskemu jeziku. Izrazil je svoje veselje nad tem, da praznujejo letos Slov. dan v Slomškovem domu. V smislu gesla tega dneva je pozval k še nadaljnemu trdemu delu. Za njim je spregovoril **Zupan Herman ml.**, ki je omenil v ploščo vklesane Slomškove besede še prav posebno pomembne in je videti kot da bi jih Slomšek izrekel zanje. Spomnil se je ustanovitelja ramoške srenje župnika **Janeza Kalana**. Dejal je, da se med seboj tesno povezani Domovi nimajo bati prihodnosti in naj zato veselih src gradijo ta novi slovenski svet.

Rajalni nastop otrok in folklorne skupine s Pristave

Delegat msgr. A. **Orehar** je ob spremstvu župnika Jožeta **Škerbca** blagoslovil ploščo, **ramoški cerkveni zbor** pod vodstvom Gabrijela **Čamernika** pa je zapel domoljubno Slomškovo pesem. Nato se je razvil sprevod narodnih noš, s križem na čelu in s podobo Marije

Pomagaj, za njimi pa je šla duhovščina in udeleženci. Postavili so podobo na oltar, potem pa se je pričela sv. **maša**. Med njo je zbor pel Tomčevo mašo v čast sv. Cirilu in Metodu. Pridigo je tudi msgr. **Orehar** povezal z geslom Slomškovega dneva.

Pred odkritjem plošče

Zbrani gostje poslušajo govor predsednika ZS Božota Stariha

Po maši je **Maks Nose** prebral ***RESOLUCIJO***, ki jo SS objavlja kot uvodnik.[4] Sedmere točke govoré o sledečem,: da hočejo storiti vse, da narodu pomagajo do čimprejšnje verske, kulturne in politične svobode; da se organizirani hočejo posvetiti delu za slov. prihodnost; da bodo podprli vse, ki se za to trudijo; da bodo gojili z drugimi slov. zdomskimi skupnostmi vrednote, do katerih dostop je onemogočen narodu v domovini; da bodo poživili delo v Domovih; da bodo okrepili krščanski optimizem; da se zavedajo, da je usoda slovenstva doma in v tujini skupna naloga.

Botra Kati Potočnik in Herman Zupan st. pri običaju rezanja hleba za napitnico

Župnik Škerbec je nato blagoslovil hleb kruha, ki so ga razdelili med zastopnike društev, J. Brula pa je izrekel napitnico in povabil, naj sežejo po čašah vina. Medtem se je zjasnilo in posijalo je toplo sonce. Veliko rojakov je ostalo na kosilu v Domu. Mnogi so izrabili čas, da so si ogledali **razstavo slovenskega zdomskega tiska,** na kateri so bile zastopane glavne založbe (SS, Baraga, SKA, Vestnik DSPB, Tabor, Smer, Sij, Mlad. vez, Kat. misijoni im druge.)

Popoldansko prireditev je napovedal kulturni referent ZS arh. Jure **Vombergar**. Potem je spregovoril predsednik ZS Božo **Stariha**. Spomnil se je 25-letnice ramoške srenje, prve slov. maše župnika Janeza Kalana in ustanovitve cerkvenega zbora ter za te dosežke čestital ramoški skupnosti. Potem je zatrdil, da stopa Slov. dan v zrelo dobo in da je največja manifestacija slovenske skupnosti, s katero potrjujejo zvestobo vsemu, kar je slovenskega. To izpričujejo nepretrgano kulturno delovanje, slovenski Domovi in številna društva, pa tudi skoraj 1.000 otrok v osnovnih šolah in srednješolskem tečaju. Dan je pa tudi manifestacija slov. ideološke emigracije. "Zato", je dejal, "tudi danes slovesno poudarjamo, da smo mi, zdomski Slovenci, protikomunistična emigracija. Bili smo odkupljeni za ceno tisočerih..." Za konec je prikazal mladini njene naloge v bodočnosti; posebno, ker bo kmalu odgovornost za zdomstvo v njenih rokah.

[4] Iz prvega dela je razvidno, da so "resolucije" sprejeli le na nekaterih Slov. dneh.

Po govoru B. Stariha so nastopila **dekleta v narodnih nošah** in izvajala **simbolično vajo 'Slovenka sem'.** Potem je izrekel pozdrav predsednik NO **Miloš Stare.** Rekel je, da so pred 25 leti, ko so prišli v Argentino, bili 'zločinci', 'izdajalci', 'izvržek', postali pa so zmagovalci. Novim emigrantom namreč ni bilo dovolj, da so zaslužili za kruh in hišo, hoteli so duhovne hrane - in danes lahko s ponosom gledajo na sadove svojega dela. Temu pozdravu je sledil pozdrav predsednikov vseh KD: **Franc Pernišek** za Pristavo, **Stane Mustar** za Naš dom San Justo, **Tone Žagar** za San Martín, **Slavko Reven** za Slov. vas v Lanusu, **Jože Vidmar** za Berazategui in **Edi Škulj** za Carapachay. Za konec je župnik Jože Škerbec pozdravil svoje ramoške župljane in rojake od drugod.

Kulturno-prosvetni del je imel več točk. **Najmlajši** so pripravili **rajalni nastop** 'Kralj Matjaž in Alenčica" (Anica Šemrov in Lenčka Zupan). **Fantje in dekleta iz Slomškovega doma** so predvajali **zborno recitacijo** 'Slovenska beseda med nami živi', katere besedilo je pripravil **Marijan Schiffrer**, režiral pa je **Stanko Jerebič. Ema Kessler Blejc** je pripravila **folklorni nastop.** 'Jaz pa ti, pa židana marela' je bil živahen ples deklet z rdečimi dežniki; zaplesali pa so še drug folklorni ples in valček. **Folklorna skupina Janeza Bitenca** je zaplesala več narodnih plesov. Nazadnje je nastopil zbor **Gallus** pod vodstvom **dr. Julija Savellija;** zapel je Hajdrihovo 'Našo zapoved', Adamičevo 'Zdravico', Ipavčevo 'Domovini' in Flajšmanov 'Triglav'. Napovedovalec in povezovalec vseh točk je bil **Marjan Loboda.**

20. Slovenski dan, 6. aprila 1975, v Slov. vasi - "Sloven'c Slovenca vabi – Gradimo slovensko prihodnost!"

Vsa prva stran SS je posvečena "Slovenskemu dnevu v Hladnikovem domu" v Slovenski vasi v Lanusu (10.4. 15 1). Dan je bil lep, zbralo pa se je več rojakov, kakor so jih pričakovali, kar je dokaz, da je "zavest medsedbojne povezanosti silnejša kakor ovira daljav". Dom je bil lepo okrašen in pred vhodom je bilo videti celo dve okrašeni smrekici, - nekak spomin na mlaje. Zanimivost tega dne je, da so nezavedno (?) ponovili geslo, ki ga najdemo na 7. Slov. dnevu.

Ob pol dvanajstih je med igranjem godbe pov vodstvom Toneta Skubica bilo dviganje zastav, nato pa je začel slovesnost predsednik Hladnikovega doma **Slavko Reven.** V cerkvi Marije Kraljice sveta so skupno maševali msgr. Anton Orehar, dr. Alojzij Starc, Jože Škerbec, Matija Lamovšek in Andrej Prebil CM. Pel je lanuški zbor pod vodstvom **Zdenke Virant Jan**. V pridigi je **msgr. Orehar** izrazil troje misli: verniki morajo priznati, da jim je narodna skupnost in skupnost v Argentini posredovala naravne in duhovne dobrine; morajo izraziti spoštovanje do dela, ki ga je opravila organizirana skupnost; treba pa je, da pri tem vsi sodelujejo.

Po maši je bilo skupno kosilo; prireditelji so se v številkah malo ušteli, ker je bilo gostov veliko več, kot so jih pričakovali.

Popoldanski spored se je začel ob štirih popoldne in je bil izključno kulturno-prosveten. Napovedovalec je bil kult. referent ZS **Lojze Rezelj**. Mladinska godba je udarno zaigrala koračnico 'Slovenci', nato pa je stopil na oder predsednik ZS **Marjan Loboda**. Oporozil je na to, da je tudi letošnje geslo: **"Gradimo slovensko prihodnost!".** Spomnil je, da obhajajo 30. obletnico zgodovinskih dogodkov ob koncu vojne. Poudaril je, da je nesmiselno pozabljati ali izkrivljati resnico.

"Ne delajmo torej sile sebi in naši mladini z molkom ali nejasnim izražanjem..(..) Mladina tukaj in tista doma čuti, da se je takrat zgodilo nekaj, kar nima primere v tisočletni zgodovini slovenskega naroda, in išče, včasih tudi podzavestno, resnico o tistih groznih dneh."

Potem je zatrdil, da 30 let zdomstva dokazuje, da je ostalo živo slovensko le to, kar je bilo organizirano. Še tisti redki, ki stojijo ob strani in se še čutijo Slovence, se morajo za to zahvaliti organizirani skupnosti. Vse, kar so storili, je sad tihega in skritega, a požrtvovalnega dela. Naredili pa so veliko in zato s ponosom gledajo nazaj. Gledajo pa tudi v prihodnost: vidijo nove naloge in zato iščejo novih prijemov. Končno je podal nekaj nasvetov, ki jim jih je dala 30-letna izkušnja: potreba po složnem in svobodnem delovanju; skrb za kakovost pri vsem delu, najsibo prosvetnem ali vzgojnem; pripravljenost za razgovor (dialog). Zaključil je: "Strnimo se v enoto, v kamenito gmoto, sovrag ob njej razbil si bo glavó!"

Sledili so **nastopi** in **pozdravi**. **Lanuški otroški pevski zbor,** pod vodstvom **Zdenke Virant Jan,** je zapel nekaj rodoljubnih ('Slovenec sem', 'Gor čez izaro' in 'Tam, kjer teče bistra Zila').

Vmes so pred slikovitim ozadjem, ki ga je nudil pevski zbor v narodnih nošah, **zastopniki KD izražali čestitke** k prazniku ZS in slavju Hladnikovega doma (Stane Mustar za San Justo, Franc Vester za Ramos Mejíjo, Franc Zorec za San Martín, Franc Zurc za Pristavo, Jože Vidmar za Berazategui). Sklenil

je pozdrave **predsednik NO Miloš Stare**, ki je na kratko opisal dogodke zadnjih 30 let, potem pa se vprašal: ali smo še to, kar smo bili, "prežeti z istimi ideali? Z idealom - svobode? Smo del zahodnega sveta. Toda ali z njim delimo malobrižnost, ki jo je pokazal npr. v Vietnamu? (..) Na nas je, da ne bomo klonili."

Zbor je dodal še dve pesmi: Prešernovo 'Zdravljico' in 'V gorenjsko oziram se skalnato stran'. (Po SS je ta zbor, ki ga poznajo po ploščah, ena največjih kulturnih vrednot Hladnikovega doma.) **Mladinska godba** je nato zaigrala 'Valček', za njo pa je nastopila **folklorna skupina**, ki jo je vodila **Ema Kessler Blejc,** s posrečeno kompozicijo na 'Židana marela'.

Potem ko je godba odigrala spet nekaj komadov, je svoj repertorij plesov izvedla **folklorna skupina iz Lanusa** pod vodstvom gdč. **Hočevar**. Ubrani **lanuški dekliški sekstet** je zapel 'Na zeleni gori', 'Planinam' in daljšo pevsko skladbo 'Slovenske mladenke', ki jo je na violini spremljal njen skladatelj **Ivan Mele. Ramoška folklorna skupina** je sklenila prireditev s 'Kraškim kolom' in 'Našim plesom'.

Zadnji ganljivo pester prizor pa je udeležencem dneva nudil zbor vseh narodnih noš, na odru in pod velikim napisom **"NAŠ DAN",** medtem ko je godba igrala 'Triglavsko koračnico' in takoj dodala še 'Oče, mati', - kar je seveda dvignilo vso dvorano, od odra do balkona.

21. Slovenski dan, 25. aprila 1976, v San Justu - "Slovenskega srca - slovenskega duha"

Bil je zelo lep dan, kot nalašč za tako prireditev. Ob 11^h se je zbralo ob spomeniku gen. San Martinu na trgu pred cerkvijo svetih Justa in Pastorja v San Justu okrog **50 narodnih noš**. Prišli so v dvorednem sprevodu za obema zastavama, med njimi pa so stopali predsednik ZS in odborniki Našega doma. Fant v narodni noši je v spremstvu dveh deklet položil **venec** pred spomenik, medtem ko je Gusti **Čop** trobil k molku. Kult. referent ZS Lojze **Rezelj** je v španščini povedal, za kakšno slovesnost gre, potem pa vse povabil v cerkev.

Maševal je **msgr. A. Orehar,** prepeval pa je **mladinski zbor** pod vodstvom **Andreja Selana**. Berili sta brala predsednik Našega doma v San Justu Stane **Mustar** in predsednik ZS Marjan **Loboda**. V pridigi je med drugim msgr. Orehar omenil dogodek iz sv. pisma, ko sv. Tomaž apostolom ni verjel, dokler ni otipal Kristusovih ran; tako nekako je tudi treba, da starejši mladini pripovedujejo o tem, ker da besede prič nimajo enakšne moči.

V prostorih Našega doma so mnogi rojaki kosili v pričakovanju na kulturni del dneva.

V lepi dvorani Našega doma je bila na ozadju odra velika slika Blejskega jezera z otokom, delo **Toneta Oblaka**. Stene so krasile slike slovenskih velikih mož. Začel je popoldansko prireditev Lojze **Rezelj**, ki je povabil vse prisotne, naj zapojejo **slovensko in argentinsko himno**. Zatem je predsednik ND San Justo **Stane Mustar** pozdravil vse udeležence, predvsem zastopnike ustanov: predsednika NO Miloša Stareta, delegata slov. dušnih pastirjev msgr. Antona Oreharja, predsednika ZS Marjana Loboda in druge. Poudaril je, da Slov. dan ne sme biti le "koledarski" praznik. Jemati ga je treba resno. Posebno odgovornost ima naš tisk, da s preostrimi ali celo grobimi polemikami ne buri javnosti. (Njegove besede so razumljive, ako imamo pred očmi neko pisanje o Našem domu, o katerem govorimo v pg. o MOS-u.) Nato je predsednik ZS M. **Loboda** izrekel dobrodošlico in napovedal slavnostnega govornika: **Zorka Simčiča**.

Osrednje misli iz govora **Zorka Simčiča** prinaša SS posebej (1-2). Povedal je, da so pred kratkim sorojaki v Evropi komentirali borbo za čistost idej. Soglasni so bili: boj se bije povsod, a kako se bo bitka iztekla, je odvisno od tega, kako se bo iztekla v Argentini. Vprašal se je, kaj jih je postavilo na tako častno mesto. Ne število, ne večja kultura, ne večja ekonomska moč. **Skrivnost je v jasnih pojmih o preteklosti, doslednost, pa vztrajanje v idealizmu**. "Če nas je nekoč stopilo z ladij 6.000, pa nas je danes 15.000, je pa v resnici naša prisotnost v Argentini vsaj dvakrat, če ne trikrat večja. Domačini, ki so na mestih, odkoder je videti sile v državi, imajo ta vtis." Poudaril je, kako so se varali tisti od zunaj, ki so napovedovali konec argentinske emigracije: 'verjetno' za leto 1950, 'skoraj gotovo' za leto 1955 in 'za prmej za leto 1960'. Toda pozabili so, da je skupnost znala preliti ideale v mladino! - Potem je zavrgel nekatere zmote: naj bo že konec emigracije...,naj bodo realisti..., saj še veliki narodi izumirajo... - Zatrdil je, da niso grešili, ker bi bili preveč delali, temveč kvečjemu, ker so marsikaj opustili. Lepo je gledati slike iz Slovenije, gojiti stare običaje, slovensko peti... - vse to je važno, a ni zadosti.

"Ne bo pravega slovenstva, pa naj se mi starejši zgrudimo od garanja, če v nas in v naših mladih ne bo zavesti, da je osnova slovenstva v dvojem: **zvestoba *za nazaj* - poslanstvo *za naprej*.**"

Poudaril je, da je slovenska mladina ponosna na svojo kri. Toda le tisti, ki je "plemskega rodu" more biti zvest omenjenima dvema gesloma. Domobranci in drugi, ki so se borili za svoje ideale, so naše novo plemstvo. Naj ne rekajo: 'naši mladi nimajo jasnih pojmov!', marveč: 'S svojo nedoslednostjo smo jim včasih zmešali pojme.' Mladi bodo imeli jasne pojme o slovenstvu, če jih bodo imeli starejši. Sedaj vsi priznavajo pomen pripadnosti narodu. Nobena moderna država noče več hitre ali nasilne asimilacije. Saj je končno že Tomaž Akvinski v 13. stoletju učil, da je treba prenesti četrto božjo zapoved v naslednji stopnji od očeta na očetnjavo. Spomnil je navzoče, kako jim je v buenosaireški stolnici škof Segura govoril: v interesu moje (ne: vaše!) domovine je, da ohranite svoj jezik in kulturo in se ne izkoreninite.

Neki slov. časopis v Evropi je pisal o arg. zdomcih; navdušen je nad uspehi arg. slovenske skupnosti; skrbi ga pa, ker ta skupnost zahteva versko in kulturno svobodo v Sloveniji, malo pa govori o politični. Kakor da bi verska ali kulturna svoboda bili mogoči, če ni prej civilne ali politične svobode! Toda problem zdomcev ni političen. Je v tem, da so se delno "zmaterializirali"; to je glavni vzrok usihanja. A če vedo, da bolehajo, **"pričnimo se zdraviti. Ne odlašajmo..." Kdor ve, da ima raka, se začne zdraviti takoj - in ne z aspirini.**

Govor Zorka Simčiča je izzval dolgotrajno ploskanje.

Odrski nastop je pripravil **dr. Tine Debeljak** in sicer z naslovom "Danes je slovenski dan!". Besedilo je postavil na oder **Frido Beznik**, igrali pa so dekleta in fantje iz sanhuške okolice, mladinski zbor in folklorna skupina pod vodstvom **Tinke Urbančič** (Emi Urbančič-Ivo Smrdel, Lucija Opeka-Jože Radoš, Helena Urbančič-Marko Mustar, Nancy Bogataj-Evgen Urbančič, Nežka Markovič-Roman Jelen, Kristina Marolt-Janez Ozimek. "Po dolgem času smo spet mogli videti belokranjske plese v belokranjskih narodnih nošah."

Debeljak si je zamislil prizor v več delih:

1. Raizgrana mladina poje 'Planinsko', pleše 'lepo Anko' in se razveseli glumača Kurenta s Cankarjevo krinko, ki jim pravi: "Srečni ljudje bodo živeli tod!"
2. Tuljenje siren, pok bomb - a tarnanje se sprevrže v zmagoslavni "Mati, Domovina, Bog!", - dokler se ne prikaže v črnem plašču stotnik Smrt.
3. "Oj Triglav, moj dom" spremlja razgovor očeta in matere (Tone Erjavec in Mari Groznik) v hotelu za vseljence, medtem ko sin (Janez Jereb) prebira domoljubne Cankarjeve črtice.
4. S pesmijo "Tiha luna" se začenja nova doba, Kurent zapoje po Gregorčičevih verzih: 'Krasná si, bistra hči planin', svetuje 'Živeti mož ne sme za sé' in se poslavlja od tistih, ki počivajo v tuji zemlji z 'Mojo srčno kri škropite po planinskih sončnih tleh'.
5. Na odru se pojavita 'predsednik' in 'tajnik' osrednjega društva (Tone Erjavec in Janez Jereb), ki povesta, da že 20 let obhajajo Slovenske dneve; da je skoro STO let (1878), kar so prvi Slovenci prispeli v Argentino; in napovesta, da bodo ob stoletnici prihoda novih - leta 2.048! - še govorili in mislili slovensko.
6. 'Nadzornik slovenskih šol' (Franci Uštar) predstavi zastave 11 slovenskih šol, ki jih prinašajo otroci kot simbolno prisotnost 700 otrok, ki obiskujejo te šole. Vsakega zastavonošo nadzornik vpraša o življenju ali nauku vélikega moža, katerega ime nosi šola.
7. Mladinski zbor iz San Justa zapoje B. Ipavca 'Slovenski zemlji'.

Potem je sledil **družabni del**, - ob polnih mizah, pa tudi na plesišču, za kar je skrbel ansambel.

22. Slovenski dan, 17.aprila 1977 - "Ni delovanja brez združevanja" – 60. obletnica smrti dr. Janeza E. Kreka

"Bil je lep dan" podnaslavlja SS (21.4. 16 1-2, "GB"). **Prvič** je bil Slov. dan v Slovenskem domu **v San Martinu**. Ker dom še ni imel zadosti prostorov, je **msgr. Orehar** maševal v kapeli zavoda Presv. Srca, nasproti Doma. Med mašo je pel sanmartinski zbor pod vodstvom Vinka **Klemenčiča.** V pridigi je msgr. Orehar govoril o dolgoletni, tihi Jezusovi pripravi v Nazaretu, in kako je potem začel izbirati apostole. To je navezal na javno delovanje in na javne delavce, tiste, ki so že, in tisti, ki morda še bodo: da naj sprejemajo mesta z veseljem, da naj delajo zvesto pa požrtvovalno in da naj pripravljajo mlade za zasedbo vodilnih mest. Po maši so odšli na kosilo v Dom. Z odra je dogajanju 'predsedoval' portret dr. Kreka, delo **Markota Jermana**.

Popoldanski program je vodil kult. referent ZS **Stanko Jerebič**. Najprej je napovedal prihod raznih delegacij, nato pa povabil občinstvo, da stojé zapoje argentinsko in slovensko himno.

Sledil je **odrski nastop**, ki ga je po zamisli **Antona Pauliča** pripravila **sanmartinska srenja** v režiji **Nataše Smersu**. Dekleta v narodnih nošah s pesmijo 'Sem deklica mlada, vesela' pozdravijo vse navzoče in vso slovensko zemljo. Nato prihajajo, vsak s svojo pesmijo in značilnim orodjem ali opremo:

Gorenjec z nahrbtnikom in cepinom, Korošec z grabljami, primorski ribič z veslom in mrežo, dolenjski furman z uzdo in bičem, Štajerec z ličnim in ropotajočim klopotcem. Vsak je opeval lepoto zemlje in vrline ljudstva svoje pokrajine. Končno se predstavi še Ljubljančan s 'Prelepa je trnovska fara' in po njej vzklikne: "Naj gre čez ves svet naš klic in naša pesem: Slovenec sem!" (SS obžaluje, da v dvorani nobeden ni "pomagal" pri petju te pesmi.)

Sledil je govor predsednika Slov. doma v San Martinu, **Franca Zorca.** Pozdravil je vse navzoče, poudaril pomen Slov. dneva predvsem zaradi vzajemnosti in vztrajal na mislih dr. Kreka o važnosti združenja. Zgled takega združevanja bi bili lahko Judje, ki se po besedah znanstvenika Alberta Einsteina zberejo k posvetu, kadarkoli med njimi vzklije kakšna nova zamisel; tam jo pretehtajo in odločijo ali je vredna podpore, da se uresniči.

Po govoru so prišli na oder **otroci šole** škofa **dr. Gregorija Rožmana** iz San Martina. Pod vodstvom **Marjete Smersu Bolteżar** so **zapeli** 'Tam, kjer beli so snežniki', 'Ko dan se zaznava' in 'Pobratimija'.

Predsednik ZS Marjan **Loboda** je pozdravil navzoče in se zahvalil vsem, ki so pripravili spored za ta dan. Dejal je, da brez takih ljudi ne bi imeli 30 let plodovitega dela v Argentini. "A kljub lepim uspehom si vendar ne zakrivamo oči pred napakami in težavami, ki grozijo našemu organiziranemu življenju. Naša organizirana skupnost stopa v odločilno etapo svojega življenja. Vedno pogosteje se dogaja in se bo še dogajalo, ko bodo utrujeni in izgarani javni delavci v vedno večjem številu odlagali svoje delo v skupnosti, pa z vedno večjo zaskrbljenostjo gledamo, kdo bo stopil na njihovo mesto. To je naša šibka točka, tu moramo začeti zdraviti!" Poudaril je, da so ena redkih slovenskih skupnosti v svetu, ki lahko popolnoma svobodno in brez strahu pove, kaj misli in kaj hoče. "To je naša velika sreča, pa tudi velika odgovornost." Končno je prosil v imenu ZS vse odbornike Domov, naj pritegnejo k delu vse tiste, ki morda še stojijo ob strani.

Slavnostni govornik je bil duhovnik **Jože Košiček.** Njegove glavne misli prinaša SS kot uvodnik. Košiček je predstavil dr. Janeza Kreka kot nadarjenega, še bolj pa neugnano delavnega človeka, ki je zaradi tega postal vodnik svojega ljudstva. Potem je na kratko omenil Krekovo delo za kmete, njegovo skrb za vse stanove in poklice, kako je organiziral prosvetno delovanje, kako je imel tudi dar izrednega govornika in plodovitega pisatelja. Odtod je prešel na to, kar je sodil, da so naloge slovenske zdomske skupnosti v Argentini: nujnost, da svoje vrednote predajajo na mladi rod; v edinosti je moč; bodočnost bo srečna, če bo vodstvo v rokah sposobnih in pravilno poučenih; delo za skupnost je žrtev; važnosti slov. tiska ni moč popisati.

Nato je nastopila **folklorna skupina** s **Pristave**, ki je zaplesala 'Hruške, jab'ke, slive', 'Lepa Anka', 'Korošec', 'Potrkan ples', 'Podegajka' in 'Dopaši'. Vodil jih je **Jure Ahčin**, harmonikar pa je bil **Marjan Pfeifer**.

Plesna skupina iz Slov. vasi, ki jo vodi **Bogo Rozina** in spremlja harmonikarski duet **Magdalene** in **Anči Koprivnikar**, je nastopila s programom variant na narodne plese.

Ob koncu kulturnega dela je **lic. Stanko Jerebič predlagal**, naj bi poslali pozdrav vsem slovenskim svobodoljubnim publikacijam po širnem svetu. Predlog so sprejeli s ploskanjem.

Potem se je začel **družabni del.** "Ob zvokih vesele glasbe so se eni zavrteli, drugi pa v prijetnem okolju pokramljali s prijatelji." (Poročilo SS omenja tudi "šahovsko simultanko", ki so jo igrali prejšnji večer: 19 zastopnikov različnih domov je hkrati igralo z inž. Marijem Leskovarjem, prvakom provinc Neuquén in Río Negro. Leskovar je zmagal v 17 igrah. Sodil je Miha Smersu. Organizatorji so izrazili željo, naj bi se ta 'simultanka' na predvečer Slov. dneva ponavljala vsako leto.)

23. Slovenski dan, 23.aprila 1978, na Pristavi - 30-letnica 'Zedinjene Slovenije'

Ker smo že opisali praznovanje 30-letnice ZS (1.7.8.), se tukaj omejimo na ostali del Slov. dneva (SS 4.5. 18 1-2). "Zaradi tehničnih razlogov so dan prestavili z Bele nedelje na nedeljo 23. aprila. Pristavčani so se dobro pripravili na to slavje: uredili so delno prostore, potlakovali okrog poslopja itd. So pa tudi ves prostor lepo okrasili. Vreme sicer ni bilo najbolj ugodno, vendar se je počasi boljšalo. Pri vhodu so vsakomur dali "znak" z lepó izdelano tribarvno črko "S", zamisel arh. J. Vombergarja. Nato se je razvil dopoldanski del sporeda, posvečen tridesetletnici društva ZS.

Kmalu po kosilu so ljudje začeli polniti Pristavo. Ko je bila popoldanska prireditev v polnem teku, je bilo zbranih nad 1.500 rojakov. Točno ob treh je **dr. Julij Savelli** v imenu društva Slov. Pristava pozdravil vse navzoče. Za njim je spregovoril **slavnostni govornik** mladi **Gregor Batagelj.** Spomnil se je najprej stoletnice prihoda prvih Slovencev v Argentino, potem pa je govoril o povojni emigraciji. Vprašal

se je, zakaj so po treh desetletjih še spoznavno Slovenci. Odgovoril je: gre za nasledke organizatorskega čuta ljudi, ki so spoznali, da bodo še dolgo v tujini, če bodo sploh dočakali čas vrnitve. In za naprej? "Če so temelji postavljeni, zidajmo naprej!" Poudaril je, da je tvarnim zgradbam treba vdihniti tudi duha, kar pomeni predvsem naučiti misliti, predvsem mladino. Pomeni pa tudi usposobiti misleče ljudi, da bodo to znali izpovedati, zagovarjati, zapisati. **"Dokopljimo se do spoznanja, da brez zavesti, da je v nas duh slovenstva, ne bomo mogli praznovati naših obletnic. In biti Slovenec pomeni predvsem slovensko misliti, kajti brez slovenske misli slovenska beseda pride težko iz ust."** Zatem se je spomnil Koroške, ki naj jim bo tudi zgled, ker je odtrgana od celotnega narodnega telesa, pa je vendar rodila mnogotere, ki so pripomogli, da se je slov. narod povzpel v evropske višine.

Za Batageljem je kratko pozdravil zbrane gost iz Kanade, aktivni javni delavec in upravnik hranilnice Slovenija, **Peter Markeš**. Potem pa se je začel **prikaz ziljske svatbe.**

Že čez dan si je vsakdo na odru lahko ogledal zanimivo sceno ziljske vasi. Zdaj pa je ta zaživela v vsej živahnosti. Tako so prisotni mogli spoznati obrede, ki jih sicer ni mogoče. ("Še Kuret v 'Prazničnem letu Slovencev' jih ne opiše.") Ljudje so lahko videli vasovanje, snubljenje, vabljenje na svatbo, prevoz bale, prihod po nevesto, fantovščino in dekliščino, "šranganje", poroko, vpeljavanje

Med dviganjem zastav

Med govorom

neveste na novi dom in končno "ohcet". Nastopalo je nad sto oseb. Po imenu so navedeni na tiskanem programu-gledališkem listu naslednji: ženin Marjan Kopač, njegova mati Vera Zurc, oče Ivan Klemenčič, mendirar Miha Gaser, starešina Janko Klemenčič, nevesta Jožica Kopač, njena mati Vida Pograjc, oče Nande Češarek, stric Franci Klemenčič, družica Maruška Batagelj, rjušna Lučka Pavšer, stara baba Marija Kopač, zapenjalski besednik Tone Mežnar. S Pristavčani so sodelovali: plesni skupini sanhuških Belokranjcev (Tinka Urbančič) in Gorenjcev iz Slov. vasi (Bogo Rozina), vaška godba (Ivan Samsa) in fantovska konta (dr. Julij Savelli). Pevke je imela na skrbi Anka Savelli Gaser, pristavske Ziljane (otroke, fante in dekleta) Jure Ahčin, lučne učinke in zvočne naprave Franci Gričar in Jure Fajdiga. Ozvočenje prostora (10 zvočnikov) je omogočilo, da so vsi lahko slišali besede na odru. Slikovite so bile tudi bogate ziljske narodne noše, v katere so bili oblečeni igralci.

Izviren gledališki prikaz je prav za to slavje pripravila **Danica Kanalc Petriček**. Kot rojena Ziljanka je napisala delo v ziljskem narečju in tudi igralce priučila te izreke. Mogočno sceno koroških kmečkih gruntov je naslikal **Tone Oblak**. Njima gre velika zahvala in čestitke. "Pristavčani so se odrezali." Stroga gledališka kritika ne bi bila primerna, pravi dopisnik "GB", a težo dela je nedvomno nosil **Miha Gaser,** ki je moral nastopajoče razvrstiti po širnem odru in natanko naučiti premike in nastope.

S tem se je nehal popoldanski del sporeda. "Šele sedaj je bilo razvidno, koliko ljudi se je udeležilo 23. Slovenskega dne. Še obrniti se ni bilo mogoče. Ljudje pa se tudi niso marali raziti."

Kot vedno so društva stavila na razpolago svoje stojnice ali postrežbo; celo spominske razglednice z ziljskim parom so bile na razpolago.

24. Slovenski dan, 22.aprila 1979, v Slomškovem domu - "Narod slovenski živí, naj živí!"

Spet na prvi strani poroča SS o tem dnevu (26.4. 16 1; GB). Po precej dolgem uvodu o potrebnosti Slovenskih dni pove tudi, da se je letošnje slavje začelo že prejšnji večer s Simčičevo dramo "Krst pri Savici". (Dejansko je bil ta Slov. dan posvečen Francetu Prešernu.)

Slovesnost se je začela, ko je **Marjan Loboda** povabil navzoče, naj stojé in s petjem obeh himen prisostvujejo dviganju na drog obeh zastav. Dvignila sta ju predsednik Slomškovega doma **Matevž Potočnik** in predsednik ZS **Božo Stariha.** Potočnik je tudi pozdravil goste.

Nato se je pričela verska slovesnost. **Msgr. Orehar** je maševal na odru; ki mu je za ozadje služila slika slapa Savice, kjer je Črtomir sprejel krščanstvo. Lektor je bil Tone **Bidovec**, berili sta brala Božo **Stariha** in voditeljica Slomškove šole Helena **Zupan Malovrh**, pel pa je ramoški zbor pod vodstvom Gabrijela **Čamernika**. V pridigi je msgr. Orehar opozoril na dve skrajnosti, katerih naj bi se izogibali: da bi skrbeli samo zase ali samo za narod v domovini. Poudaril je pomembnost organiziranega življenja: **"Naša sila so organizacije.(..) Kar ohranjamo, so svete stvari: vera in narodnost. Storimo vse zanje in Bog nam bo pomagal."**

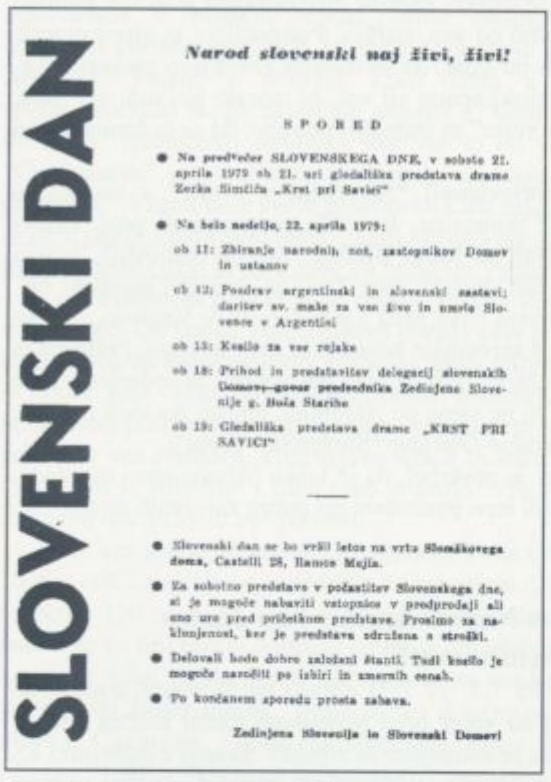
Kosilo je hitro poteklo, posebno še, ker so ljudje hodili od ene stojnice do druge.

Popoldanski spored se je začel, ko se je sonce že približalo zahodu. **Lic. Stanko Jerebič**, ki je vodil spored, je povabil na oder vse zastavonoše Domov, z njimi pa so prišli tudi zastopniki šol, mladine in starešin. Na čelu so stopali Franc Vitrih, Janez Dimnik in Emil Cof. Posebno gorko so pozdravili zastopstvo Društva Slovencev iz Mendoze s predsednikom **Stanetom Grebencem.**

Pred to skupino in vse prepolno dvorano je **govoril Božo Stariha.** Pozdravil je predvsem zastopnike javnega življenja. Zatrdil je, da **so povezani med seboj, ker so Slovenci. V besedi "slovenstvo" je zajeta vsa slov. kultura od prve pisane besede do današnjega dne.**

Omenil je, da je **24. Slovenski dan posebej posvečen spominu dr. Franceta Prešerna**. Govoril je o nuji, da se podpre slov. tiskana beseda. Pozval je navzoče, naj storijo vse, kar le morejo, za svobodo slov. naroda. Poudaril je pomen slov. šol.

Rekel je tudi, da ni naključje, da Slov. dan obhajajo na Belo nedeljo, teden po Veliki noči. Vstajenje je simbol zmage in opomin k dolžnosti. "Težka je pot v svobodo. In nihče se temu poslanstvu ne more odreči."

SLOVENSKI DAN

Narod slovenski naj živi, živi!

SPORED

- Na predvečer SLOVENSKEGA DNE, v soboto 21. aprila 1979 ob 21. uri gledališka predstava drame Zorka Simčiča „Krst pri Savici"
- Na belo nedeljo, 22. aprila 1979:

ob 11: Zbiranje narodnih noš, zastopnikov Domov in ustanov

ob 12: Pozdrav argentinski in slovenski zastavi; daritev sv. maše za vse živé in umrle Slovence v Argentini

ob 13: Kosilo za vse rojake

ob 18: Prihod in predstavitev delegacij slovenskih Domov–govor predsednika Zedinjene Slovenije g. Boža Stariha

ob 19: Gledališka predstava drame „KRST PRI SAVICI"

- Slovenski dan se bo vršil letos na vrtu **Slomškovega doma**, Castelli 28, Ramos Mejia.
- Za soboto predstavo v počastitev Slovenskega dne, si je mogoče nabaviti vstopnice v predprodaji ali eno uro pred pričetkom predstave. Prosimo za naklonjenost, ker je predstava združena s stroški.
- Delovali bodo dobro založeni štanti. Tudi kosilo je mogoče naročiti po izbiri in zmernih cenah.
- Po končanem sporedu prosta zabava.

Zedinjena Slovenija in Slovenski Domovi

Po govoru B. Stariha je lic. Jerebič povabil prisotne, naj stoje pozdravijo odhod zastavonoš. Takoj nato pa se je začela predstava drame "**Krst pri Savici**".

Leta 1967 je M. Marolt zapisal ob takratni predstavi "Krsta pri Savici", da je Zorko Simčič že doma obdeloval Prešernovo besedilo za scenarij opere, ki jo je skladil Matija Tomc; Kat. misijoni so 1953 besedilo natiskali, a avtor ga je kasneje izpopolnil. Doslej so igrali delo v Repentabru, Torontu, Mendozi in v Bs.As. v počastitev 1.200-letnice pokristjanjenja Slovencev in 1.100-letnice prihoda sv. Cirila in Metoda.

Po tiskanem programu so nastopali v **večjih vlogah**: Jernej Tomazin (Staroslav), Mari Makovec (Bogomila), Maks Borštnik (Črtomir), Janez Brula (Gojmir), Maks Nose (Valjhun), Franci Šturm (Gorazd), Darjan Šifrer (Siegfried), Jure Vombergrar (duhovnik), Jure Pintar (stražar), Marija Novak (Bistra), France Hribovšek (ribič). Seveda so nastopali še srenja, borci in napadalci.

Scenografija je bila delo Staneta **Snoja**, svetlobni učinki Staneta **Škerlja**, zvočni pa Marjana **Loboda**. Režiral je **Maks Borštnik,** ki je znova pokazal, da zna iz ljudi, ki so samó ljubiteljski igralci, izvabiti toliko igre, da se vživijo v potek dogodkov na odru. Žal, da ves trud ni imel zadostnega uspeha, ker mnogi gledalci niso mogli slišati besedila zaradi prešibkega ozvočenja. To pa ni bila ovira, da ne bi občinstvo vseh nastopajočih počastilo z dolgotrajnim ploskanjem.

Bil je lep dan: po božji volji in zaslugi Slomškovega doma. Seveda se z dramo ni končal. Posebno mladina se je še dolgo zabavala na plesu.

25. Slovenski dan, 13.aprila 1980, v Slov. vasi - "Vsi, komur mar za reč je našo..."

Slov. vas "je najgostejše slovensko naselje v Argentini" piše v začetku poročila SS (24.4 16 1), in dostavlja, da je tam 8 ha zemlje "slovenske", kjer stoji 120 slov. hiš. V začetku, pravi, je bilo priti v Lanús prava pustolovščina; razmere so se izboljšale. A tim. "Acceso Sudeste" (jugovzhodni dovoz, o katerem piše že Pavle Rant v KZSS leta 1955), v letu 1980 še ni bil tlakovan. V nedeljo 13. aprila je bila vsa vas v slov. barvah; ne le glavna cesta, na katero gledajo cerkev, Misijonišče in Hladnikov dom, ampak tudi stranske ulice. Dan je bil vetroven, jesensko svež, obenem sončen. Na zelenem igrišču Doma so se prisotni zbrali okrog droga, na katerega sta predsednik Hladnikovega doma **Ignacij Glinšek** in predsednik ZS **Božo Stariha** dvignila arg. in slov. zastavo. Nato se je sprevod razvil v cerkev Marije Kraljice sveta.

Somaševali so msgr. Anton Orehar, Franc Bergant, Jože Škerbec, dr. Alojzij Starc, Matija Lamovšek, Jože Jurak, Mirko Mazora, Janez Petek CM in Franc Sodja CM. **Msgr. Orehar** je pridigo usmeril v razglabljanje o vlogi in nalogi slov. izseljencev v Argentini. Med mašo je pel Tomčevo mašo za ženski zbor **dekliški zbor 'Zarja'**, ki ga vodi **Zdenka Virant Jan.** Obred se je končal s skupno "Marija skoz' življenje".

Popoldne se je dom spet napolnil. Gostje so sedeli ob mizah v dvorani; vse so bile zasedene, a tudi na igrišču je bilo dosti ljudi. Po kosilu pa so udeleženci tudi ta prostor popolnoma zasedli. Igralec in režiser **Frido Beznik,** prosvetni referent ZS, je bil napovedovalec. Pozdravne besede je najprej izrekel predsednik Hladnikovega doma Igancij **Glinšek**, ki je izrecno pozdravil obiskovalce s Primorske (Jurak, Mazora) in tajnika NO, dr. Petra Urbanca, iz Kanade.

Mešani zbor pod vodstvom Ivana Meleta je počastil 180-letnico rojstva Franceta Prešerna z 'Zdravico' in s 'Pod oknom'.

Glavni govornik je bil **Božo Stariha.** Poudaril je najprej važnost materinskega jezika in ponovil Slomškove besede: "Slovensko govorjenje zavisi izključno od vas, staršev. Potrpežljivo in zlepa morate vcepljati slovenski jezik v srca vaše mladine." Potem je povedal, da so dosegli zavidljivo gospodarsko-družbeno raven. A tako kot je v vsaki družini en televizijski aparat ali več, bi moralo biti tudi več slov. knjig in časopisov. Končno je razvil idejo o "Sloveniji v svetu" in utemeljil potrebo, da se ta zamisel med zdomci razvije in v življenju uresniči.

Zadnja točka je bil **zvočnovidni prikaz (avdiovizual) "Slovenija v svetu"** v zamisli in koordinaciji **Staneta Mehleta**, ob 35-letnici odhoda iz domovine. Besedilo so pripravili prof. Franci Sušnik, inž. Janez Bokalič in Franci Stanovnik. Recitirali so Mimi Bokalič, Marija Stanovnik, Franci Stanovnik in Ciril Jan. Sodeloval pa je še širši krog ljudi. Pevski zbor Zarja je dopolnil glasbeni del. Zvočnovidni prikaz opisuje pot v svet leta 1945, predvsem slike pred Ljubeljem in v Vetrinju, - ki so pravi grafični zgodovinski dokumenti. Njih predvajanje je spremljalo besedilo iz del Cankarja, Prešerna in zdomskih pisateljev: Mauserja, Papeža, Brumna in Kremžarja. Prikaz nato pokaže pot za sedanjost: slike so prikazovale rast slov. domov, stebrov skupnosti, - in to ne samo po Argentini, ampak po vseh celinah. Ob koncu so vsi z zanosom zapeli izseljensko himno Kremžar-Osanovo 'Slovenija v svetu'.

Potem je sledil družabni del. Ansambel **Triglav** je poskrbel, da je lahko plesalo staro in mlado. Fantje so obdarovali dekleta z lectovimi srci. Vsi pa so bili lepo postreženi pri dobro založenih mizah.

26. Slovenski dan, 26.aprila 1981 v Našem domu v San Justu- "Bog živi ves slovenski svet!"

"GB" (Gabrijel Batagelj) v svojem poročilu (SS 7.5. 17 1-2) obrača na Slovence argentinski izrek: "Bog je Slovenec". To pa zato, ker je po dežju na večer pred praznikom nastal sončen dan. V Našem domu so se zbrale narodne noše (tokrat gorenjske, belokranjske in ziljske). Skupaj z odborniki ZS in Našega doma so šli v sprevodu v **sanhuško stolnico,** kjer je ob dvanajstih msgr. A. Orehar daroval mašo. Pel je **mladinski zbor** pod vodstvom Andreja **Selana**. Berili stra prebrala Marta Malovrh in Jože Cukjati. V pridigi je msgr. Orehar vzel za osnovno misel študije Aleša Ušeničnika o spisih sv. Tomaža Akvinskega, ki poudarja največjo odliko tega cerkvenega učitelja: ljubezen do resnice. "Najprej načela, potem delo", je ugotovil Ušeničnik. Te misli je potem msgr. Orehar obrnil na slov. skupnost.

Med opoldanskim odmorom je veliko ljudi šlo na **kosilo** v Naš dom. Na vratih so jih sprejemala dekleta v narodnih nošah in jim pripenjala spominske značke, ki so veljale tudi kot vstopnice. "Na obširnem dvorišču se je človek začudil prizorom: počutil se je kot na pristnem trgu pod vaško lipo pri

farni cerkvi in bližnji gostilni." V spodnjih novih prostorih so bili sedeži hitro zasedeni. Po kosilu so si ogledovali odrsko opremo, delo Toneta Oblaka, ali pa se ustavljali "Pod skalco", stojnici SPD, ki je nudila pecivo in kavo.

Kulturni referent ZS **Frido Beznik** je malo po petih povabil k petju arg. in slov. himne. Za tem so sledili pozdravi predsednikov "trdnjav slovenstva v svetu", slovenskih Domov. V imenu gostiteljev je navzoče pozdravil predsednik ND **Marjan Bogataj**, ki je poudaril važnost, da vedo, kdo so, kaj so in od kod prihajajo. Potem so izrekli pozdrave predsednik Slomškovega doma Matevž Potočnik, Pristave Francé Pernišek, sanmartinskega doma cont. Franc Fajfar, carapachayskega Edi Škulj, Hladnikovega doma prof. Franci Sušnik, Doma iz Berazateguija Janko Štrbenc, v imenu SFZ pa Tinko Lavrič. Beznik je prebral tudi brzojav predsednika DS v Mendozi Staneta Grebenca. Kot izraz enotnosti so se vsi pozdravi končavali z vzklikom: "Bog živi ves slovenski svet!"

Slavnostni govor je imel **arh. Jure Vombergar**. Izjavil je, da še ni vsakdo Slovenec, kdor nosi slov. priimek, kdor je rojen v Sloveniji ali govori slov. jezik. "Tu ne velja noben 'ius sanguinis', še manj 'ius soli'. Le ljubezen do slovenstva je dokaz pripadnosti, brez ozira na stan, izobrazbo, premoženje, trenutno bivališče v svetu, ali politično oz. ideološko pripadnost." Poudaril je, da sprejemajo medse vsakogar, ki ljubi slov. jezik, narodni značaj in izročila ter ima zavest pripadnosti. Prav tako je zatrdil, da Slovenci niso rasisti in nikoli niso bili. Kot imajo priimke raznih narodov,-morda kmalu tudi španske-, so tudi različnih miselnih tokov. Toda jugoslovanski marksisti mislijo drugače. Že v teoriji so nasprotni vsaki narodnosti, posebno maloštevilnim; v praksi slovenstvo tolerirajo, v kolikor jim politično koristi. **"Odkar je zmagovita revolucija v domovini začela z novim štetjem, se Slovenci, ki živimo v svobodi, imamo za dediče in varuhe narodnega izročila."** Ni da bi se sramovali domovine, ker da ta ni velika, ali njene zgodovine: resda v njej ni najti svetovnoznanih vojskovodij in osvojevalcev, pač pa ima pesnike, pisatelje, škofe. Potem je zavrnil mnenje tistih, za katere Slovenci v preteklosti niso izoblikovali svoje politične enote, ker bi jim manjkalo plemstva. Slovensko plemstvo je drugačne vrste: poštenih družinskih očetov in duhovnikov. V španščini beseda plemič "hidalgo"(sin nekoga) pomeni človeka, ki se zaveda svojega izvora in poslanstva. Takih plemičev potrebuje danes slovenstvo. Na srečo jih ima slov. skupnost v Argentini. Potem je pokazal, kako danes v svetu na sploh začenjajo poudarjati narodnost: severnoameriški škofje zavračajo zamisel o "topilnem loncu" (melting pot), ali, kot bi rekli tukaj, "crisol de razas" (plemenski topilnik), ker vse to ne vodi drugam kot v stanje, ki ga opisuje znani tango "Cambalache" (ropotarnica). Zato se je na koncu obrnil na mladino in jo pozval, naj se ne boji biti drugačna. "Vzemi nase svojo posebnost. Čast dajaj, čast zahtevaj." Končal je: "Vemo, **zakaj** smo tukaj, a ni nam jasno, **čemu** smo tukaj", kajti končno gre za skrivnost, ki je znana le Bogu. A trdno upajo, da jim je Bog naložil delo in skrb zato, da bodo (po Prešernu) "vremena Kranjcem se zjasnila".

Folklorni prikaz se je začel z vaškim velikonočnim običajem na Gorenjskem, ki počasi prehaja v žegnanje. Ob koncu vstajenjskega obreda prvi prihiti na oder gostilničar, za njim stari in mladi. Ker so prišli na obisk Belokranjčani, občinski tajnik hitro uredi, da kaj zaplešejo, požarna bramba pa pazi na red in pridno gasi - žejo. Po plesih se plesalci pomešajo z ljudmi pod odrom in delijo pirhe pa potico. Razvije se splošno praznovanje s trkljanjem, valčkanjem in sekanjem pirhov. Nato zaplešejo Gorenjci. Medtem pridejo v vas planšarji, ki zabajavo mlade in stare. Oder je poln otročadi, ne manjka niti ne vaški berač. Prikaže se še Ribničan s suho robo in svojo "Vre, vre, vre..." Na večer se pojavi fant z vasovalci, da se z oštirjevo hčerjo malo več pomeni.

Ves prikaz je zamislil in pripravil **Tone Oblak**. "Morda se bodo komu zdeli prizori nenavadni za Veliko noč", a slavje se je združilo z žegnanjem. Oblaku je pomagal lic. **Stanko Jerebič,** sodelovalo pa je še okrog 150 oseb. Po Svob.Sloveniji so odnesli prvo mesto "**Belokranjci**", ki se jih je zbralo za deset parov, in so bili precej podobni tistim iz let 1960 do 1965. Kajpada, saj so bili v glavnem isti! Prav tako kot jih je tedaj vadila Betka Maček, zdaj pa ista **Betka Maček Vitrih**. Skupino **mladih Gorenjcev** (36!) je pripravil **Janez Bitenc**. Tretja plesna skupina pa so bili **plesalci folklornega baleta**, učenci pokojnega mojstra **Čarmana**. - Plese so spremljali Anica Arnšek (flavta), Ivan Samsa (kromatična harmonika), Marjan Pfeiffer (klavirna harmonika). "Senzacija so bili planšarji" s svojo opremo. Med posamezniki našteva dopisnik Stanka Jerebiča (gostilničar), Toneta Tomaževiča (občinski tajnik), Bergantovega očeta (kmet), Blaža Mikliča (poveljnik gasilcev), Marjana Willemparta (berač), Andreja Selana (Ribničan), Nevenko Jerman (oštirjeva hči) in Janeza Rodeta (vasovalec). Dopisnik pravi, da je vso prireditev treba gledati "kot paša za oči", ker je bila pravi "špektakel" v zdravem pomenu besede. Na žalost je odpovedalo ozvočenje; zaradi razdalje so prej sneli glasove na trak (play-back), po kronistu pa to doslej na prostem ni imelo uspeha.

Sledila je **prosta zabava.** Za glasbo je skrbel **Slovenski inštrumentalni ansambel**.

27. Slovenski dan, 18.aprila 1982, na Pristavi - "Kres, ki sega meni do neba, to je moja domovina!"

Poročilo o dnevu je v SS šele 29.4. (16 1-2, spet "GB"), obsega pa vso prvo stran in del druge; na prvi je tudi znak Slov. dneva 1982: kres z zgoraj navedenimi besedami in "Slovenski dan 1982". GB, kot navadno, naredi neke vrste primeren uvod; tokrat o besedah "Slovenski" in "dan". Pove tudi, da je bil na vrsti dom iz San Martína, pa se je zaradi zidanja moral odpovedati pripravi dneva.

Ob vstopu na Pristavo so vsakemu gostu pripeli omenjeni znak. Okrog droga so se zbrali s svojimi prapori zastopniki Pristave, San Justa, Ramos Mejíje in Slov. vasi. Po zvočnikih so zaigrali obe **himni**, medtem ko so **dvigali** obe **zastavi**. Nato so odšli v prostor namenjen za bogoslužje, kjer je **maševal msgr. A. Orehar**, skupaj s prof. Francetom Bergantom in Matijem Lamovškom. V **pridigi** se je mašnik oprl na tri postavke: pojem, sodba, sklepanje. To je potem obrnil na slovensko zdomsko skupnost: jasni pojmi, sodba o sredstvih, odločitev za delovanje.

Iz prvega nadstropja so se gostje premaknili k pogrnjenim mizam v gostinsko sobo in tudi v šolske prostore. Ko je šlo kosilo h koncu, so se že pričeli zbirati na zelenem prostoru še drugi rojaki. Številne mize so hitro bile zasedene in so jih tudi pridno uporabljali. Za kosilo je skrbela Pristava, za popoldanska jedila pa drugi Domovi in organizacije. Dopisnik je šel do ombuja, pod katerim je bil oder, obdan z zastavami; še naprej, na nogometnem igrišču, je stal v povečani izmeri simbolični znak dneva in grmada lesa, pripravljena za kres.

Ko se je začelo temniti in so luči razsvetlile ves prostor, je stopil na oder kulturni referent ZS **Frido Beznik** in napovedal pozdrav predsednika ZS **arh. Jureta Vombergarja.** Ta je z nekaj besedami pozdravil vse navzoče in jih pozval, naj obudijo v zavesti ljubezen do domovine. Domobranci so pred 40 leti peli: 'Kres, ki sega meni do neba, to je moja domovina!' "Marsikaj se je v teh 40. letih spremenilo; marsikaj smo se naučili, na marsikaj gledamo drugače, a ljubezen do domovine je tista stalnica, ki je in bo ostala v nas živa in nespremenjena. Na slovenstvo ne gledamo več s perspektive vaškega zvonika, ne iz stolpa antene RTV Ljubljana, ampak z vidika vesoljskega pilota:

'Slovenija, moj dom brez mej,
ker nosim te s seboj;
kjer rod je moj, kjer sin je tvoj,
tam si, Slovenija!'"

Za tem je imela **slavnostni govor dr. Katica Cukjati.** SS ga objavlja na 1. strani pod naslovom "**Pred sabo imamo še strmo in dolgo pot - Misli ob kresu".** Začela je z zgodbo Elia Kazana, ki popisuje usodo judovskih izseljenskih skupin: prvi rod se je zbiral ob kresu in se domotožno pogovarjal o dogodkih iz preteklosti; drugi rod se je tudi zbiral ob kresu, a vsebina njihovega razgovora je bila čisto drugačna, obenem pa nihče ni znal razložiti pomena tega običaja ob kresu.

Potem je zatrdila, da so se zbrali, ker hočejo izkazati ljubezen do domovine-Slovenije, čeprav je za mlajše samo rodna zemlja prednikov. Dejala je, da ta dan izstopata dve besedi: Slovenec in slovenstvo. Vprašala se je najprej, kaj pojmujejo pod besedo **slovenstvo**: ali je nekaj, kar bi bilo "večno slovensko?"; ali pa se pojem premika v času in prostoru? Zatrdila je, da se Domovi ne smejo zadovoljiti z družabno vlogo. Večina misli, da je slovenstvo bistveno v skrbi za ohranjevanje in bogatenje materinega jezika; a tudi to je omejeno in premalo. Ne morejo pozabiti ali zanemariti katerega koli izmed področij, npr. kulturnega ali ideološkega. Ne smejo omejiti izseljenskega delovanja samo na versko in kulturno področje, kot to nekateri poskušajo v Evropi, ker to vodi v stranpota in enostranskost zdomskega pričevanja.

Slovenstvo pa je neizogibno povezano s Slovenijo, s čimer misli na celotno narodno ozemlje, ne le politično. Nedvomno je, da je marksizem po 1.200 letih krščanstva skalil slovensko narodno življenje. Zato se tisti, ki gredo na obisk v domovino, vračajo z zagrenjenostjo in razočaranjem, ki nekatere zavaja v malodušnost. Toda Dostojevski je zapisal: '**Svoboda ni lahka, lahka je sužnost.'**

Napočil bo dan, ko bodo odpadle v Sloveniji zavese prisiljenega molka. Takrat se bodo mogli zbrati vsi za isto mizo in v svobodi kovati bodočnost slovenstva. To morda komu zveni utopično. Toda skrajni čas je, da slovenstva ne omejujejo več na domotožne spomine. Dejstvo je, da se je majhen narod spremenil v Slovenijo v svetu.

Dr. Katica Cukjati je nato zavrnila več ugovorov, ki jih je včasih bilo slišati zoper delovanje za slovenstvo in Slovenijo. Končala pa je s pesnikovimi besedami:

'Jaz sem globokih korenin,
vem, da sem svoje zemlje sin ,
zato se ne bojim daljin.'

Kronist piše: "Po vse tem je čisto odveč napisati, da je ob koncu njenih besed zbrano poslušalstvo navdušeno ploskalo...", dodaja pa tudi kratek opis delovanja dr. Katice Cukjati.

"Sila razmer" - čas malvinske vojne! – bi naj po mnenju prireditelјev zahtevala, da bi to leto ne bilo nastopajočih, oz. da bi vsi nastopali.

Zamisel "reševalcev" popoldanskega sporeda je slonela na sodelovanju vseh navzočih s petjem in plesom, ki bi ob kresu ali podoživljali kresovanja svojih mladih let ali pa se njim spontano priključili. V ta namen so izbrali nekaj pesmi, jih razmnožili in razposlali po Domovih, da bi tako ljudje že imeli neko predstavo o sporedu; prosili pa so tudi harmonikarja, naj bi "uglasbil" večer s spremljavo. Najbolj navdušeni so bili seveda otroci.

Morda je bilo za vse **nekaj novega**, ko so **nad žerjavico prvič pekli koruzo**.

Drugi so seveda rajši stopili v kolo in pokazali, koliko 'Lepe Anke' ali 'Zdaj se vidi' je ostalo v glavi in nogah, - čeravno so harmonikarji odpovedali in je zadnji hip obisk iz notranjosti rešil godbo. Toda po dopisniku je imelo največ častilcev trpno "gledalno" sodelovanje.

Na vsak način pa se je slavje raztegnilo skoraj v naslednji dan in rojaki so le počasi odhajali domov.

28. Slovenski dan, 10. aprila 1983, na Pristavi - "Slovence bo rešil le slovenski program in vsestransko lastno delo"

Skoro dve strani je posvetila SS temu dnevu (21.4 15 1-2; dopisnik je bil Gregor Batagelj, ki pa ima potem še dodatek kot "GB", kjer ostro napada neolikanost tistih, ki glasno govorijo med uradnim delom dneva.)

Dopoldne

Za začetek sta predsednik ZS arh. Jure **Vombergar** in predsednik Pristave Bojan **Križ** ob petju himen **dvignila** na drog **obe zastavi**. Potem je sledila **maša** v kapeli, ki je posvečena sv. Cirilu in Metodu. Maševali so msgr. A. **Orehar** in župnika Francé **Bergant** ter Matija **Lamovšek**. Berili sta brala Veronika **Zurc** in arh. Jure **Vombergar**. Pridigo je msgr. Orehar namenil prenovitvi in poživitvi ciljev. Med mašo so narodne noše in zastavonoši bili ob oltarju. Prepeval je **pristavski zbor**, ki navadno poje pri cerkvenih obredih in ga vodi dr. Julij **Savelli**.

Veliko rojakov je ostalo **na kosilu** na Pristavi. Kakor hitro so v dvorani končali z jedjo, so zaradi lepega dne odhajali na vrt. Tam so si ogledovali vezane prtičke, ki jih je ponujala ZSMŽ, drugi pa prostor pod ombujem, kjer se je za govorniškim podijem dvigal velik stolp, s katerega so visele majhne slov. zastavice, na desni pa je bilo besedilo F. Levstika, ki je bilo geslo dneva.

Popoldne

Točno ob napovedani uri so oder zasedle nastopajoče skupine. **Arh. Vombergar** je pozdravil vse navzoče, predvsem predsednika NO Miloša Stareta z go., delegata msgr. A Oreharja, predsednika SKA Ladota Lenčka CM in druge.

Potem je dal besedo **slavnostnemu govorniku** pisatelju **dr. Jožetu Krivcu.** Ta je svoj govor navezal na Levstikove besede. **Prvi del** je na kratko dokazal z zgodovinsko resnico. **Za drugi del** pa je dejal, da so bile te besede drzne in preroške za Levstikove čase. Opisal je na kratko Levstikovo življenjsko pot in kaj je hotel izraziti z geslom tega Slov. dne.

Potem se je zelo konkretno **dotaknil slov. skupnosti**: zahteval je manj prireditev in osredotočenje na tiste, ki so res važne za izpolnjevanje nalog: boj za samostojnost in svobodo domovine, skrb za slov. jezik, ohranjanje slovenstva v tujem svetu in prav tako ohranjanje slovenske zavesti, slovenskega izročila ter vere in zaupanja v Boga.

Podkovano je **zavrgel nekatere ugovore proti slovenskemu jeziku** (da jih je malo, ki ga govoré; da nima zgodovine, da je reven). Potem je **navedel nekatere misli** Slomška, Ivana Cankarja, Andreja Kobala in Karla Mauserja o slov. jeziku. Spomnil pa se je tudi **50-letnice verske revije Duhovno življenje (DŽ)** in ob tem navedel Gradnika:

"Ne vse za vsakdanji kruh,
človek je telo in duh.
Saj še gora in drevo
raste v zemljo in nebo!"

Potem je dejal: "Večna je naša ljubezen do vsega, kar je slovenskega: do jezika, do kulture, folklore, do narodnih izročil, do pesmi." Poudaril pa je tudi **pomen slov. knjige** in zatrdil: **"Mnogo čudovitih stvari je ustvaril slovenski duh v velikem svetu. Kaj vse od tega bo služilo tudi tujcu! Le knjige bodo ostale večno naše, ker v njih živi naša beseda, naša govorica, naš materni jezik!"**

Akademija.

Miha Gaser si je zamislil akademijo kot recitacijsko-pevsko-rajalni prizor. Napovedovalec **Luka Debevec** je dejal, da je v tujini ta dan najbolj primeren, da se spomnijo slov. mož in njihovih del. V tem smislu je potem potekel nastop. Skušal je prikazati važne dogodke, od tistih, ki so pred 140 leti začeli buditi narodno zavest, do sedanjosti - v tujini, kjer mnogi vedo, da jim nikdar ne bo dano, da bi spet videli domovino. A "**tu raste novi rod, ki izhaja iz domačih korenin; krščanska dediščina prinesena prek oceana, dozoreva na tej zemlji... Tu, domovina, tu pod ombujem, ne loči od tebe me morje... Ne joči več, mati, za padlimi sinovi, saj novi ti rastemo v radost, ponos**!"

Gaserjev tekst so bogatile **poezije raznih pesnikov** (Albin Magister 'Jaz'; Karel Rakovec 'Sestop'; Francé Balantič 'Prošnja za besede' in 'V ognju groze plapolam'; Anton Novačan 'Gibraltar'; p. Valentin Bazilij 'V senci tujine'; dr. Tine Debeljak 'Sklepna' iz 'Poljuba'; Tine Debeljak ml. 'Dlani'; Mirko Kunčič 'Na dedovih kolenih') in **pesmi** ('Lastovkam'; 'Vzdihljaji slepega'; 'Popotnik'; 'Rožmarin'; 'Na savskem bregu'; 'O mraku'; 'Danici'; 'Beseda sladka, domovina').

Recitacije je izvajal **fantovski zbor** s solisti. **Pevski skupini "ad hoc"** je vodila **Anka Savelli Gaser. Dekliška skupina** je pod vodstvom **Kristine Jerovšek** in **Monike Češarek** pripravila vajo, ki je dopolnila spored. Na odru je bilo vsega skupaj okrog 50 oseb.

Počastitev dr. Tineta Debeljaka

Po akademiji - izraz, ki so ga spet uporabili po dolgih letih - je stopil na oder dr. Jože Krivec in napovedal točko, ki ni bila na sporedu. "Skupnost je po svojih predstavnikih hotela **počastiti dr. Tineta Debeljaka ob njegovi 80-letnici**." Dr. Krivec je na kratko predstavil življenje in delo dr. Debeljaka, za konec pa je ponovil besede, ki jih je dr. Debeljak izrekel tisto leto na Prešernovem dnevu:

> **"Mi vsi moramo odgovarjati za obstoj naroda... Tako doma, kjer govore Slovenci danes spačen jezik kot Prešernove " nemškute" nekoč... in se majejo osnove jezika 'v viharjih jeznih domačije'. Prav tako tudi v zdomstvu, ko nam 'sonce ne sije...in kraje naše obdajajo le tuje mrzle skale...' Prav zato imamo vsi še poseben vzrok, da se spomnimo ob letošnjem Prešernovem dnevu na njegov zadnji klic v življenju: Vzdignite me! Zadušiti me hoče!**
>
> **Zadušiti domá - Prešerna (..)**
>
> **Zadušiti v zdomstvu - Prešerna (..)**
>
> **Mislim na ta dan: ali smo potapljajoči se slovenstva zvon? (Zdaj smo rod, ki res izumira. Z vsakim starejšim umre en naročnik naših listov in knjig - mladi rod pa gre skoraj brezbrižno mimo take kulturne izgube (..)**
>
> **Naj bo to Prešernov rod? Rod, ki vanj upamo? Rod tistega Prešerna, ki je s kulturnim delom nadomeščal maloštevilnost Slovencev in ki je sanjal celo o Sloveniji kot neodvisni državi?"**

Ljudstvo je burno ploskalo dr. Debeljaku. Povabili so ga na oder, kjer so ga obstopili odborniki ZS in narodne noše treh rodov. Marjan Loboda je v imenu Upravnega sveta ZS izročil dr. Debeljaku pergament, s katerim mu Društvo podeljuje častno članstvo. Sledila je vrsta čestitk, začenši z Milošem Staretom; za njim sta povzela besedo še Lado Lenček CM v imenu SKA in msgr. Orehar. (SS prinaša tudi fotografijo med izročitvijo pergamenta dr. Debeljaku.)

29. Slovenski dan, 29.aprila 1984 v Slomškovem domu - "Eno nas druži in veže: Slovenci smo in kristjani!"

"'Umreti nočejo!', bi lahko s Pregljem ponavljali", piše v SS (10.5. 18 1) nepodpisani poročevalec. Že dopoldne so rojaki množično prihajali v Slomškov dom, ki je bil primerno okrašen: Slomškova slika pri vhodu, stopnišče v dvorano in vrt v bršljanu in slov. zastavicah, dvorana v vencih; na čelni strani dvorane pa velika risba -portret škofa dr. Rožmana. Okrasila sta dvorano **Ivanka Krušič** in **Jože Javoršek**, slike in vse napise pa je ustvaril **Stane Snoj**.

Ob enajstih so se gostje zbrali na dvorišču. "**Povezovalec**" **Marjan Loboda** je zaprosil predsednika osrednjega društva ZS, arh. Jureta **Vombergarja,** in predsednika Slomškovega doma, Matevža **Potočnika,** da ob zvokih obeh himen dvigneta arg. in slov. zastavo. **Matevž Potočnik** je nato pozdravil navzoče.

Mašo je daroval **msgr. Orehar.** V pridigi je popisal škofa Rožmana kot svetniškega duhovnika in velikega Slovenca. Pel je **ramoški** pevski **zbor** pod vodstvom Gabrijela **Čamernika**. Po skupnem kosilu, za katero sta skrbeli Jožа Marin in Ivanka Tomazin s pomočjo Toneta Kastelica in Franca Vestra, so si mnogi rojaki ogledali **razstavo slov. tiska**. Uredili in vodili so jo Ema Kessler Blejec in Pavle

Novak ter Jože Šeme, sodelovale pa so skoro vse slov. založbe: Baragova, SS, DPa, SKA, Vestnik in Smer v slov. državo.

Ob petih se je začela **popoldanska prireditev.** Povezovalka je bila **Helena Loboda**. Prva točka je bil **govor predsednika ZS, arh. Jureta Vombergarja**. Ponovil je geslo dneva, ki je nekaka oporoka škofa Rožmana. Ne da bi jih omenil po imenu, se je spomnil znanih javnih delavcev, ki so jih pravkar izgubili (Miloša Stareta, Matija Lamovška, Slavimirja Batagelja). "Preostali si nemo gledamo v oči in se sprašujemo, kaj pa zdaj?" Poudaril je, da se ne more nihče več sprenevedati ali stati ob strani. Navedel je španski rek "hagamos de tripas corazón" (naredimo si - novo - srce iz črev). Vzkliknil je: "Proč malodušje in strah! (..) Kot nekoč grški tragik Evripid, kličem sebi in nam vsem: **'O, nikdar se ne utrudi, ko pomagaš domovini.'"**

Štirideset mladcev in mladenk v narodnih nošah **Mladinskega pevskega zbora** Slomškovega doma je pod vodstvom **Tineta Selana** zapelo 'Kmetiško pesem', 'Vse mine' in 'Mojim rož'cam vodice'.

Slavnostni govornik je bil **Zorko Simčič.** Njegov govor objavlja SS v celoti na 1. strani in v naslednji št.(17.5. 19 1). Simčičev govor je pravzaprav globoko razmišljanje o dejanskem stanju skupnosti in posameznikov v njej in zunaj nje. Dotaknil se je štirih zadev:

1. o tem, kako eni poudarjajo samo slovenstvo, drugi pa predvsem krščanstvo...

2. o razmerju do domovine. Kri ni voda, toda ali velja to samo za rojene v Sloveniji ali pa tudi za rojene v zdomstvu? Človek da ne more imeti dveh domovin: ima lahko samo eno domovino, a več državljanstev;

3. o integraciji, ki ima vsaj štiri pomene, in od katerih sprejema le prvega (beli in črni v ZDA študirajo skupaj, a eni in drugi ostajajo to, kar so). Če se že govori o slovenski prisotnosti v svetu, bi bilo pametno vzeti za zgled besede katalonskega voditelja španskemu kralju: **"Juntos, sí - mezclados, ¡no!"** (Skupaj, da - pomešani, ne!)

4. o pravem pojmovanju vrednot. Npr., slov. država ne bi bila vrednota zato, ker bi postavljena med Germane in Italijane preprečevala vojne med njimi; slov. jezik ni vrednota zato, ker je zamotan in se tisti, ki ga zna, laže privadi drugih jezikov. Potem je govoril tudi o prerekanju o tem, ali smo begunci (ali s škofom Rožmanom "pregnanci") ali izseljenci. Treba je sprejeti nase to težo in jo znati preložiti tudi na otroke: "otrokom je treba pogumno povedati, da so sinovi pregnancev in da imajo zato svoje poslanstvo. Odgovornost. Samo tako bomo iz svojih otrok naredili ljudi, ki res živijo, ne samo životarijo..." **Ni treba, da ima otrok težek občutek, da je begunec, ker je sin begunca. A vsak oče mora s svojim življenjem dati otrokom čutiti, da bo ostal begunec do smrti ali pa do vrnitve domov.**

Po govoru je **moški zbor pod vodstvom Jožeta Malovrha** zapel 'Dečle, to mi povej', 'Ko bi Zilo preplavati znal'. 'Mrzel veter' in 'Vasovalec'. **Mladi** so se postavili z recitacijo, ki jo je pripravil **Maks Nose;** podali so Janežičevo "Pesem mladine". Zatem pa je spet moški zbor zapel: 'Je na Dravci megla', 'Kje je moj mili dom', 'Jaz bi rad rudečih rož' in 'Jadransko morje'. Za konec je vsa dvorana stoje zapela himno "Slovenija v svetu".

Sledila je prosta zabava. Kmalu "se je vrtelo mlado in staro". Seveda je bilo poskrbljeno za to, da so si privezali duše (Miklavc, SPD). **"Praznika je bilo konec, toda pri srcu je bilo toplo: ne bodo nam še peli bilj, mi smo svatovsko razpoloženi!"**

30. Slovenski dan, 14.aprila 1985, v Slov. vasi - "Bog in Slovenija - 40 let zvestobe"

V soboto je neprestan dež grozil, da morda slavja ne bo. A v nedeljsko jutro je posijalo sonce in rojaki so se pričeli zbirati v Lanusu. Goste so presenetile slovenske zastave, ki so skupaj z argentinsko plapolale s streh. Ob enajstih se je pričela slavnost pred Hladnikovim domom, ko sta predsednik ZS **Lojze Rezelj** in Društva Slov. vas **Ciril Jan** ob petju himen dvignila na drogova slov. in arg. zastavo. Zbrani so bili zastopniki vseh Domov iz Velikega Bs.As., pa tudi iz Mendoze (duhovnik Jože Horn, arh. Božidar Bajuk, Rudi Hirschegger in Maks Ovčjak).

Predsednik **Rezelj** je imel kratek **nagovor**, v katerem je omenil 40-letnico zdomstva in 30-letnico srečanj na Belo nedeljo, s katerimi dokazujejo, da so ljubitelji resnice, pravice in svobode. Pozval je navzoče, naj se zavzamejo za to, da bo to čutila in tako čustvovala tudi njihova mladina. Izrekel je tudi

vabilo, da tisti, ki še niso člani, vstopijo v osrednje društvo. Poudaril je končno pomen slov. knjige v slov. domovih.

Napovedovalec **prof. Franci Sušnik** je povabil navzoče v bližnjo cerkev Marije Kraljice. Ob pritrkovanju zvonov se je začela maša, ki so jo sodarovali msgr. Anton **Orehar**, krajevni župnik Janez **Petek** CM in slov. dušni pastir v Mendozi Jože **Horn**. Pel je **lanuški mešani zbor** pod vodstvom **Ivana Meleta.** V pridigi je msgr. Orehar poudaril, da že 40 let lahko svobodno živijo; da se zavedajo, kako prav so storili, ko so se uprli komunizmu, in da hočejo ostati zvesti svojim idealom.

Lanuški fantje in dekleta so gostom stregli pri kosilu. Že pred napovedano uro so se začeli zbirati še drugi rojaki. **Na odru** dvorane je visel velik **grb** s tremi zvezdami, okrašen s cvetjem, nad njim geslo dneva **"Bog in Slovenija"**, ob straneh napisa pa gesli: "**30. Slovenski dan" in "40 let zdomstva".** Sceno so pripravili **Franci Klemenc, Slavko Reven in Peter Adamič.**

Vse goste je pozdravil predsednik Društva Slov. vas **Ciril Jan**, predvsem predsednika NO Rudolfa Smersuja, msgr. A. Oreharja in predsednika ZS L. Rezlja. Dejal je, da so sicer dejansko v tujini, a s srcem in dušo še zmerom v Sloveniji. S tega dneva naj odnesó novo moč za ustvarjanje Slovenije v svetu.

Slavnostni govornik je bil **dr. Marko Kremžar.** Njegov govor SS objavlja pod naslovom "Bratje! Kvišku srca!" (SS 18.4. 14 1-2; dopisnik TDml). Dejal je, da naj bo ta dan "**dan slovenskega upanja in zaupanja, ki raste iz božje in človeške resnice". Vsa naša dejanja, čeprav daleč od domovine, "pomagajo odkupovati skupno slovensko bodočnost".** Dejal je, da ni prvič, da Bog preskuša narode s trpljenjem in begunstvom, za kar je opisal primer Izraelcev. "Smer proti obljubljeni deželi je vedno ista! Ostanejo smotri, ostanejo vrednote - četudi odmró in se zamenjajo vodniki. Ohraniti smer je dolžnost generacij! Brez zvestobe, ki prihaja iz roda v rod, bi ne bilo - in ne more biti - svobodnega naroda..." Bog je od slov. naroda pred 40 leti zahteval mučencev. Toda tisti, ki so življenje ohranili, ga niso zaradi naključja, ampak po božji volji. "Del Slovenije je moral v tujino, da z življenjem pomaga ostalemu narodu ohranjati predvsem tiste vrednote, ki so pod komunistično tiranijo v največji nevarnosti..." Vrednote, ki so jih prejeli, so kot olimpijska plamenica; nihče je ne sprejme zase: medtem ko si z njo svetijo pot, jo morajo posredovati tudi bratom.

"Plamenica narodnih in verskih vrednot, ki jo nosijo slovenski begunski rodovi - bo pomagala vžgati ogenj ljubezni sredi slovenskega naroda! To je njen namen in naše poslanstvo."

Potem se je obrnil na slovensko mladino:

"Stojimo pred velikimi spremembami, ki se pripravljajo v središču slovenskega naroda. Priča boste dogodkom, o katerih so zaman sanjale generacije mladih slovenskih rodoljubov skozi stoletja! Zdaj so pred vami! Vam in vašim vrstnikom bo dano doživljati čas, ko bo slovenski narod mogel storiti odločilni korak - do svoje dokončne svobode, če bo našel v sebi samozavest, pogum in voljo!"

Zatrdil je, da so poklicani, da pri tem sodelujejo. Izbijejo naj si iz glave, da bi jim kdo svobodo ali samostojnost ponujal. Tu se srečuje mladina s svojim poslanstvom.

Zadnji del govora je namenil razmišljanju o prehajanju velikih idej iz roda v rod. Dejal je, da se ni bati prehodov. Povedal je, kdaj ni prehodov. Svetoval je, kakšni naj bi bili prehodi, ki vodijo v bodočnost in rast. Zatrdil je:

"Vse nas druži isti nespravljivi sen, ki ga nosimo v srcu Slovenci širom sveta: to je sen o svobodni, pravični družbi, v okviru samostojne slovenske države. Resda bodo o tem odločali predvsem na slovenskih tleh, "a sodelovanje in soodločanje pri tej zgodovinski nalogi je dolžnost vseh Slovencev!"

Sledil je odrski prikaz '**NAŠA ZGODBA v besedi in pesmi'.** Avtorja tega teksta sta bila **dr. Andrej Fink** in **lic. Andrej Rot.** Izbrala sta in v celoto strnila dela raznih slovenskih pesnikov, ki so prikazala zgodovino, boj in usodo slovenskega naroda, od začetkov do najnovejših dni. Na odru so nastopili **solisti** Dani Iglič, Marta Rozina in Franci Stanovnik, skupaj z njimi pa **recitatorski zbor:** Mimi Berčič, Marko Burja, Brigita Cerar, Franci Gorše, Kristina Grbec, Beti Kalan, Ani Levstek, Janko

Levstek, Andrej Nabergoj, Kristina Nabergoj, Sandi Strah, Janko Šmalc, Jože Šmalc, Lali Triler in Bogdan Žitnik.

Sledil je nastop dveh zborov, **moškega** iz Slomškovega doma pod vodstvom Jožeta **Malovrha** in **mladinskega** iz Slovenske vasi pod vodstvom **Andreja Jana.** Za uvod in za razne vložke je moški zbor zapel 'Lipa zelenela je', 'Oj Doberdob' (s posebej prirejenim besedilom) in 'Slovenec sem', mladinski pa 'Rož, Podjuna, Zila' in 'Soča bela'. Režiral je **Ciril Jan.** Za konec sta oba zbora skupno zapela prvo kitico Kremžar-Osanove "Slovenija v svetu", ki je mogočno odmevala po dvorani.

S tem pa slavja še ni bilo konec. Spored se je nadaljeval z **napitnico** in **nagradnim žrebanjem** za mendoške rojake, ki jih je bil pred kratkim oškodoval potres. V imenu Mendoščanov se je zahvalil **arh. Božidar Bajuk,** nekaj besed pa je spregovoril tudi tamkajšnji slov. duhovnik Jože **Horn**.

31. Slovenski dan, 6.aprila 1986, v San Justu - "Enega duha in srca!"

Znak tega dneva je bil domačinski: srce s slov. folklornimi motivi, postavljeno v krog, ki je imel na obodu postavljene črke "Slovenskega dne", v spodnji krivulji pa geslo za svoje ime. (SS ga je objavila dvakrat, v enem izmed vabil in v poročilu o dnevu, 17.4. 14 1; TDml).

Začetek slavja je treba postaviti že na večer pred prazničnim dnem, ko je nastopil **dekliški krožek iz Mendoze** z Mlakarjevo igro "Magdina žrtev", o kateri SS poroča posebej.

Na dan sam pa so se zbrali predstavniki vseh Domov in ZS v Našem domu, od koder so z zastavami in narodnimi nošami odšli v sanhuško stolnico. Tam je ob pol dvanajstih **maševal dr. Alojzij Starc**, somaševali pa so Jože Škerbec, Jože Horn, Francé Bergant in Francé Cukjati. Pel je **mladinski zbor** iz San Justa, ki ga je vodil **Andrej Selan**. Posamezne dele liturgičnega obreda je povezoval Janez Krajnik, berili sta brala Marija Zurc in Lojze Rezelj, darove pa sta prinesla v belokranjskih nošah zakonca Modic. Po maši je večina ostala na kosilu v Našem domu.

Popoldne se je prireditev v Domu nadaljevala. Goste je navdušila scena nad velikanskim odrom, delo **Toneta Oblaka**, ki se je raztegnila čez dolgo steno; na odru je stala bogata kmečka hiša s kozolcem, za njo naslikana pokrajina. Okoli dvorišča so postavili stojnice Domovi, v katerih je vsakteri ponujal kaj samosvojega; npr. mendoški keramiko, sadje, sodčke, vino. Ljudje so se med odmori ustavljali pri stojnicah in menda tudi vse pokupili.

Ob petih se je začel spored, ki je trajal dolgo v noč. Ves spored je povezoval **lic. Stanko Jerebič**, tajnik ZS, ki je skupaj s kulturnim referentom, **Mihom Gaserjem,** pripravil dan. Predsednik ND **Jože Miklič** je pozdravil goste, povedal pa jim je tudi, da ND obhaja hkrati štiri obletnice: 35 let slovenske maše v San Justu, 35 let šolskega tečaja, 30 let ND in 25 let Mladinskih dni v domu.

Orkester **Magnum** je nato zaigral nekaj veselih melodij. Ob zvoku teh melodij so se zavrteli v folklornem plesu **plesalci iz Slov. vasi,** ki jih je vodil **Martin Boštjančič.** S šaljivim prizorom "Na sprehajališču", ki ga je bil pripravil **Tine Kovačič**, so nastopili **mladi člani carapachayskega doma. Oktet iz San Martina** je pod vodstvom **Roka Finka** zapel 'Luna sije', 'Barčica' in 'Pesem o rojstvu'. Za konec so **sanmartinski fantje** predstavili komični prizor 'Pod lipo'; prizor je pripravila **Marija Keržič.**

Drugi del sporeda je spet začel **Magnum**, nato pa je **šest deklet s Pristave s fantom-gostom** zapelo 'Zvončki in trobentice' in 'Ko boš prišla jemat slovo, mladost'. Ta zbor je pripravila **Anka Savelli Gaser,** ki ga je tudi spremljala na harmoniju. **San Martín** je pripravil tudi prizorček 'Gluhec', zamisel **Marije Keržič, mladi iz Carapachaya** pa prizor 'Pri zdravniku'. **Mlajši iz Slomškovega doma** so uprizorili 'Veselo veliko soboto', ki jo je napisal **dr. Jože Krivec,** zrežiral pa **Tone Selan.**

Sledil je **monolog Miha Gaserja s Pristave**, ki je nagajivo "razpravljal" o Gorenjcih; Gaser je bil za poročevalca SS, Tineta Debeljaka ml., odkritje: moral da bi na enak način obdelati še lastnosti drugih pokrajin.

Moški kvintet s Pristave je nato zapel 'Fijakar-ja' in 'Še en gvažek'. Dopisnik pravi, da so zbrani točke spremljali s ploskanjem, sodi pa, da nekatere šaljivke niso bile primerne za tako slavnostni dan (SS 17.4. 14 1-2).

Predsednik ZS **Lojze Rezelj** je bil slavnostni govornik. Dejal je, da s ponosom stopa pred zbrano skupnost. Že drugi in tretji rod danes pričata, "**da, čeprav majhen in vedno teptan slovenski narod, kljub trditvi, da sramotno umiramo počasi** (z ozirom na naslov knjige "časnikarja" Janeza Čučka, ki se je kot nepoklican gost sprehajal po slov. Domovih in potem objavil to svojo "diagnozo"; n.op.)**, še vedno s ponosom dokazujemo ravno nasprotno".**

S ponosom je govoril o mladini, ki "čuti, dela in govori slovensko". Postavil jim je za zgled škofa Slomška. Dejal je tudi, da jim starejša generacija ne ovira naravnega vključevanja v okolje rojstne dežele.

"Lahko pa dosežemo, če bomo storili vse, kar je treba, da bo slovenska mladina ostala slovenska tudi še potem, ko bo že vključena v novo okolje".

Zatem je navedel besede "med nami" živečega pesnika Franceta Papeža, toletnega Vstajenjskega nagrajenca, v katerih govori o svoji zdomski domovini, o argentinskem slovenskem svetu; pa tudi o domovini tu rojenih, ki bodo zanj zmerom Slovenci, zakaj tukaj rojeni "obdržijo v sebi lahko vse to še dolgo - jezik in misel, ljubezen, poštenost in našo vero".

Končno je **izrazil željo, da bi Slovenski dnevi krepili občestvo in oznanjali zoro svobode in Zedinjene Slovenije.**

Med govorom je Rezelj **počastil učitelje in učiteljice slovenskih šol**, žive in pokojne.Izročil jim je v imenu ZS podobe z **reliefom škofa Slomška**, ki jih je v keramiki izdelal **akad. kipar Francé Ahčin**

Štiri posmrtna priznanja so bila izročena njihovim svojcem. Priznanje so dobili: **voditelji tečajev** pok. Martin Mizerit, pok. Aleksander Majhen, pok. Francka Miklavčič, pok. Majda Markež, Anica Šemrov, Mija Markež, Angelca Klanšek, Zdenka Jan, Lenčka Božnar, Katica Dimnik, Marjana Batagelj, Helena Malovrh, Jožejka Žakelj, Milena Arko, Aleksander Pirc, Vera Holozan, Mara Pleško, Cilka Pucko, Betka Vitrih, Francé Vitrih in Olga Omahna. Enako darilo sta prejela dr. Alojzij Starc in Stane Snoj, ker sta od vsega začetka pomagala in sodelovala pri tečajih.

Za konec so **sanhuščani** pokazali svoj **skoraj baletni prizor** na slovensko narodno glasbo 'Štirje letni časi'. Nastopalo je vsaj 100 oseb, ki so dovršeno plesale. Plese je naštudirala že znana koreografinja **Lola Beck**. Ta prizor je bil dejansko ponovitev, ker so jo pred dvema letoma izvedli v Bariločah, ko so predstavljali Slovence na tamkajšnjem "Prazniku snega" (Fiesta de la Nieve).

Potem so vsi zapeli "Slovenija v svetu". S tem seveda "dneva" še ni bilo konec. Nekateri so še krožili okrog stojnic, drugi so plesali ob igranju Magnuma, še tretji pa prijazno kramljali, zlasti o lepih trenutkih, ki so jih doživeli.

32. Slovenski dan, 26.aprila 1987, na Pristavi - "Knežji kamen - simbol slovenske svobode"

Ta dan je dobil poseben značaj zaradi **obiska škofa dr. Janeza Jenka in msgr. Franceta Boleta**.

Čeprav je zgodaj zjutraj marsikatere predele Velikega Bs.As. presenetil dež, se je na srečo vreme kmalu zboljšalo, tako da je slavje v redu poteklo.

Že pred enajsto se je zbralo na Pristavi veliko ljudi, med njimi številne narodne noše. Ob enajstih sta v spremstvu delegata dr. Alojzija Starca prispela gosta. Predsednik Pristave dr. **Julij Savelli** jima je želel srečno bivanje med zdomci, končal pa je s starim "Bog vaju sprimi!"

Za njim je gosta pozdravil predsednik ZS **Lojze Rezelj**, ki jima je dejal, da bosta lahko videla, kako ohranjajo slov. srce in ga prenašajo na mladino. Na vrtu sta ob petju obeh himen dr. Savelli in L.Rezelj dvignila na droga obe zastavi.

Sledila je **maša,** ki jo je daroval škof dr. Jenko, somaševali pa so msgr. Bole in dr. Starc, Ladislav Lenček CM, Jože Škerbec, dr. Jure Rode, Franci Cukjati ter Ignacij Štrancar, gost iz Kalifornije, ZDA.

Zaradi številne udeležbe pa tudi mokre zemlje je bila maša na balkonu, verniki pa so bili na tlakovanem dvorišču. Med pridigo je škof Jenko vzpodbujal, naj še nadalje vzdržujejo trdno vero in vzgajajo otroke v krščanskem duhu. Priporočil je, naj se zatekajo k slov. svetniškim kandidatom: Baragu, Gnidovcu "ter morebitnim drugim" (Ali je mislil na škofa Rožmana?).

Med mašo so peli **združeni pevski zbori** iz San Justa, Ramos Mejíje in Pristave pod vodstvom **Tineta Selana**. Po maši je dosti ljudi ostalo na kosilu.

Proti **četrti uri popoldne** so se začeli zgrinjati na Pristavo rojaki od vsepovsod. Prišlo jih je nad 1.200.

Prireditev je začel **Lojze Rezelj**, ki je omenil da to leto ne bo slavnostnega govornika. Pozdravil je vse navzoče, začenši z gostoma iz domovine. Končal je:

"**Slovenci bomo ostali, dokler le bomo govorili slovensko. Zato moramo ohranjati to slovensko besedo, da jo bodo mladi, ko pride čas, ponesli v Slovenijo. V ponos nam je, da gojimo to besedo: to nam priznavajo sedaj že nekateri v domovini.**"

Ob spoštljivi tišini gledalcev se je nato odvijala igra **"Poslednje ustoličenje".**

Odrski prikaz je bil napisan že pred vojno, za to uprizoritev pa ga je predelal, skrajšal in priredil za množične prizore **Miha Gaser,** ki je bil tudi režiser. Osredotočil se je na ustoličenje sámo in na prikaz družbenih zapletov v tistem času: med Slovenci in Nemci, med kmeti in plemiči, med ustoličevalcem in Ernestom Železnim. Delo izraža hrepenje po starih pravicah in že nakazuje kmečke upore, po drugi strani pa samovoljnost graščakov. Zadnje ustoličenje, leta 1414, je bilo prikazano tekoče in jasno.

Posebno zahvalo zaslužijo vsi, ki so pripravili "to mogočno igro na prostem", ali pa pri njej sodelovali. "TDml." (SS 30-4- 15 1-2) jih je naštel 93, ko so se na koncu predstave poklonili občinstvu. K temu je treba prišteti še 110 pevcev in 4 godce, pevovodje in vodje zborov, zakulisno in tehnično osebje, tako da je vseh skupaj bilo gotovo nad 220! To predstavlja skoraj tretjino vseh Pristavčanov; vendar jih je bilo nekaj tudi od drugod. Glavni igralci so bili: Franci Papež, Emil Urbančič, Pavel Fajdiga, Gregor Batagelj, Francka Korošec, Jože Korošec, Frenk Klemenčič, Mimi Kočar, Marjan Kopač, Darjan Šifrer, Tončka Trobec, Jože Oblak, Blaž Miklič, Mavricij Kočar, Gusti Čop, Marjan Loboda ml., Klavdija Malovrh, Ani Kočar, Andrej Golob, Tone Tomaževič, Karel Selan, Janko Erjavec, Kristjan Vivod, Dani Čop, Igor Ahčin, Janez Mežnar, Sonja Ahčin, Helena Žužek, Janez Jerebič, Janez Kopač, Silvo Lipušček, Tone Mežnar, Janko Klemenčič, Lojze Lavrič, Matjaž Maček, Tone Selan. Bila je tudi vrsta statistov, med njimi kar cele družine.

Pogled na združene pevske zbore in del občinstva

Veličasten okvir so dali **združeni zbori**, ki so pod taktirko **dr. Julija Savellija** zapeli pevske vložke, ki jih je priredila **Anka Savelli Gaser** iz del Franceta Cigana in Matija Tomca. Ni mogoče opustiti omembo godcev na trobila (Janez Jereb in arg. gostje). Izredno živa in mogočna je bila **scena pod ombujem**, ki je prikazovala **Gospo Sveto**; zamislil in skrbno izdelal jo je **Tone Oblak.** Bogate, na Pristavi izdelane obleke, je zamislila in oskrbela **Magda Češarek**, mizarski mojster **Rudi Gričar** je poskrbel za scensko opremo (npr. voz). Ozvočila sta oder **Jurij Fajdiga in Aleksander Gaser**, šepetalka pa je bila **Miriam Batagelj.** Pristavsko dvorišče je bilo kot nalašč primerno za nastop vojakov na konjih.

Po predstavi je stopil na oder predsednik Društva Slov. Pristava dr. Julij **Savelli** in se vsem zahvalil. Za njim je povzel besedo **škof dr. Jenko**, ki je med drugim dejal: "Take velike in uspešne igre na prostem še nisem videl, res me je prevzela. (..) To ustoličenje nas spominja na težave, ki jih imajo danes Slovenci na Koroškem. Vam pa vsem želim, da bi vztrajali pri svojem narodnem delu in nas morda podprli tudi v domovini." S temi škofovimi besedami je bil dan uradno končan. Vendar se rojaki še dolgo niso razšli. "Še dolgo v noč je v prijetnem pogovoru odmevala slovenska beseda ob knežjem kamnu pod ombujem - simbolu slovenstva, tako v domovini kot v Argentini!"

Zastopniki Slov. domov z zastavami na 19. Slov dnevu in praznovanju 25.-letnice ramoške srenje; govori predsednik ZS Božo Stariha

Skupni nastop vseh treh zborov na 39. Slov. dnevu leta 1994

Različne folklorne skupine ob začetku popoldanskega sporeda na 39. Slov. dnevu

Osnovnošolski otroci v belokranjskih narodnih nošah na 39.Slov. dnevu v San Justu leta 1994

Nastop Logaškega okteta na 40. Slov. dnevu leta 1995

Otroci slov. osnovnih šol deklamirajo Prešernovo Magistrale(1995)

33. Slovenski dan, 10.aprila 1988, v Slomškovem domu - "ŽIVETI HOČEMO!"

Poročilo v SS je tokrat sorazmerno kratko (21.4. 14 1), čeprav prinaša ves govor predsednika ZS Lojzeta Rezlja. Prvič tudi omenja, da so se glede priprave dneva že prej pomenili ne le na sejah ZS, ampak tudi medorganizacijskega sveta (MOS). Čeprav so tudi to leto pripravili posebno "**značko**", delo **arh. Jureta Vombergarja**, je SS ni objavila, kot je to delala zadnja leta. Dan je bil združen s **praznovanjem 40-letnice ZS**. Izvedba je bila na skrbi kulturnega referenta ZS **Marjana Loboda ml.**

Dopoldanski del se je začel z **dviganjem zastav in s petjem obeh himen.** Na častnem prostoru so bili zbrani zastavonoše Domov. Predsednik Slomškovega doma **Jernej Tomazin** je pozdravil vse navzoče, posebno še goste iz Mendoze, odkoder jih je kljub 1.200 kilometrski oddaljenosti prišlo 43. V gornji véliki dvorani doma je potem daroval sv. mašo delegat msgr. dr. **Alojzij Starc** z okrajnima dušnima pastirjema, Jožetom Škerbcem in Tonetom Bidovcem. Pel je **Mladinski zbor** iz Ramos Mejíje pod vodstvom lic. **Tineta Selana.** Po maši je večina ostala na skupnem kosilu.

Popoldanski del se je pravzaprav začel že med kosilom. Vsak krajevni Dom je postavil na dvorišču stojnico, v kateri je bila na razpolago vsakovrstna jed in pijača. Najbolj so se odrezali Mendoščani z vinom, ki so ga točili iz velikega soda. Prvič so sodelovali tudi Bariločani, ki so prodajali slavno bariloško čokolado, pa tudi gorniške slike in knjige. Nekatere stojnice so nudile otroške knjige, slovenske kasete in plošče, vezenine, nalepke ipd.

Na posebnem odru, delo **Toneta Oblaka**, so nastopale mladinske skupine iz raznih Domov. Predvajale so petje, igranje na razne instrumente, zborovsko petje, folklorne plese itd. Napovedovalca sta bila **Pavlinka Korošec** in **Marko Gaser**.

Glavni program se je začel eno uro po določenem času (!) v gornji dvorani. M. Loboda ml. je napovedal spored, nato pa je spregovoril predsednik ZS **Lojze Rezelj**. Njegov govor je bil namenjen **40-letnici osrednjega slov. zdomskega društva v Argentini**. Spomnil se je msgr. Hladnika in prvega blagajnika Ladislava Lenčka CM, ki je bil navzoč na dnevu, potem pa je **na kratko opisal, kaj je ZS naredila v skoro 40 letih in kako zdaj deluje v skupnosti.** Prav tako se je spomnil že umrlega predsednika inž. Mozetiča, ki je začel s Slov. dnevi. Zatem je **poudaril važnost teh dni za slov. skupnost v Argentini in tudi že za Slovence, ki prihajajo od drugod.**

> "Danes, ko že drugi in tretji rod med nami govori pravilno materinščino, ko naši mladi spoznavajo slovensko zgodovino, (..) se zavedajo poslanstva in ne gojijo sovraštva, kot nam nekateri očitajo. (..) Živeti hočemo kot ljudje, kot kristjani in kot Slovenci. Velika naloga nas čaka."

Dejal je, da imajo nešteto sredstev za ohranitev slov. zavesti: slov. šole, slov. središča, knjige, časopise, občasnike, slovensko okolje v Domovih in središčih, delo v organizacijah, pevskih zborih, gledaliških skupinah itd. "Med nami pri skupnem delu ni sovraštva in zavidanja, nas druži en sam cilj: Živeti hočemo, živeti in umreti za slovenstvo." K sodelovanju je še posebej pozval slov. izobražence, "ki jih krvavo potrebujemo". "Od ljubezni žareče oči imejmo uprte preko morij in gorá zaprek, tja v slovenski dom, kjer naš narod vztraja, trpi, dela in čaka. Tudi pričakuje! To naj bo naša posebna skrb..."

Po govoru je **Slovensko gledališče** predstavilo igro **Jože Vombergarja 'Martin Krpan'.** Spisal jo je "pred kakimi 20 leti in je tedaj privabila množice pred oder".

Za to priložnost jo je **Maks Borštnik** priredil. V bistvu jo je skrajšal s tem, da je opustil vse folklorne dodatke in je ostalo le osrednje dogajanje Krpanove povesti. Za uvod je napovedovalec povedal, zakaj tokrat igrajo Krpana; zato, ker je "prototip poštenega Slovenca, ki je ugnal Turka in dvor; je izklesan slovenski značaj, kakršnega bi moral biti vsak Slovenec..."

Igrali so: Blaž **Miklič** (cesar), Dominik **Oblak**, Jože **Oblak**, Franci **Šturm**, Francé **Hribovšek** in Andrej **Peršuh** (ministri), Marko **Rezelj**, Tone **Rode** in Maks Borštnik (služabniki), Tinka **Loboda** in Lučka **Poznič** (cesarica in hčerka), Janez **Perharič** (Brdavs) in Stanko **Jerebič** (Krpan). Bogate obleke so veliko pripomogle k primernemu vzdušju. Pa tudi zanimiva scena, ki je bila delo **Andreje** in **Marjetke Dolinar**. Za luči in zvok je poskrbel **Bogdan Magister**, pri režiji pa sta pomagala Blaž **Miklič** in Dominik **Oblak**.

Po predstavi se je praznovanje nadaljevalo na vrtu. Saj to je eden glavnih namenov Slov. dni: da se rojaki spet vidijo, pomenijo in navežejo tesnejše stike. Do pozne noči so postajali gostje ob stojnicah, kjer so pokupili skoro vse, kar je bilo na prodaj. Razumljivo, saj se je dneva udeležilo nad 1.000 rojakov.

34. Slovenski dan, 2. aprila 1989, v Slov. vasi - "MATI SLOVENIJA"

Po več letih objavlja SS na prvi strani dve črno-beli fotografiji s Slov. dne: na eni lic. Andreja Rota med govorom in na drugi plesni nastop, na 4. strani pa del udeležencev med govorom. Kljub nejasnosti fotografij je mogoče oceniti in pohvaliti oder, pa tudi prepoznati vrt Hladnikovega doma (SS 13.4. 13-14 1,5-6).

Po dvigu zastav in petju himen je zbrane pozdravil predsednik Hladnikovega doma **Stane Mehle**. Zahvalil se je Domovom za sodelovanje in Bogu za tako lep dan. Pozval jih je, naj pri maši molijo za Slovenijo, zato da bi narodu kmalu zasvetila resnična luč svobode. Vsi skupaj pa naj bi preživeli dan v bratskem duhu:

'Volja vsa za Boga, moč srca - zate, Slovenija'.

Po nagovoru so množično in v sprevodu odšli v cerkev Marije Kraljice, ki je bila za to priložnost okrašena s slov. zastavicami. Maševal je delegat msgr. dr. **Alojzij Starc** skupaj s superiorjem slov. lazaristov **Janezom Petkom** in delegatom za slov. izseljence v Nemčiji, **msgr. Janezom Zdešarjem**, ki je tudi pridigal. Mašo je vodil dr. Andrej **Fink**, berili pa sta brala predsednica SDO Ivana **Tekavec** in predsednik ZS arh. Jure **Vombergar**. Po stari slov. navadi se je po maši razvil pogovor pred cerkvijo, nato pa so domačini odšli kosit na svoje domove, gostje pa v Hladnikov dom.

Popoldanska prireditev se je začela že ob treh s **tekom na 5.000** m. Tekmovalo je 9 fantov in eno dekle, bili pa so iz Slov. vasi, Ramos Mejíje in San Martina. Tek se je razvil po ulicah Slov. vasi, kjer je seveda vsak imel svoje kričače-navijače. Zmagal je Tone Žitnik iz Slov. vasi (19:37). Medtem se je pričelo **tekmovanje v plavanju**. Bilo je to prvič v slov. skupnosti, ker so šele pred enim mesecem slov. lazaristi zgradili bazen za svoje župljane. Tekmovali so najprej na 25 m prosto, moški in dame; ker pa je bilo veliko nastopajočih, so se prej pomerili v serijah. Pri končnih dosežkih je bil pri moških prvi Igor Ahčin (Pristava), pri damah pa Beti Petkovšek (San Martín). Potem so nastopili plavalci na 25 m prsno, kjer je zmagal pri fantih Matjaž Ravnik (Pristava), pri dekletih pa Andreja Triller. Končna tekma je bilo prosto plavanje na 100 m za fante. Prijavilo se je 11 tekmovalcev. Zmagal je Aleks Ahčin (1:17,42) s Pristave. Vsa tekmovanja sta vodila profesorja za telesno vzgojo **Franci in Dani Sušnik, sodnik** pa je bil **prof. Tine Vivod**.

Po končanih tekmah je sledil **kulturni del**. Napovedovalec **Marjan Loboda st.** je pozdravil gosta iz Nemčije, msgr. J. Zdešarja, in prebral pozdrav predsednika NO Rudolfa Smersuja. Predsednik ZS **arh. Jure Vombergar** je pozdravil navzoče, se zahvalil zlasti članom Hladnikovega doma, od koder je sodelovalo nad 100 oseb, pa tudi vsem drugim Domovom in društvom. Poseben pozdrav je izrazil gostom iz Mendoze in Bariloč.

Poudaril je velik napor povezan s pripravo takega dneva; razčlenil je opravljeno delo in ga opremil z odgovarjajočimi številkami ter tako prišel do zaključka, da je v pripravi dneva sodelovalo okrog 400 oseb. "Morda je prvič, da nekdo napravi tak račun, in je prav, da se to javno pové..."

Spregovoril je nato o materi Sloveniji: "**Mati Slovenija: to je naš rod v matični domovini, zamejstvu in zdomstvu; naš preizkušani in ogrožani slovenski narod (tudi po naši lastni krivdi biološko ogroženi slovenski narod); to je naš mili slovenski jezik; vsa naša zgodovina skozi luči in sence v 1.500 letih in (menda) še več; to so naše tradicije, šege in navade.**"

Zavrgel pa je drugo prišleko, ki se vsiljuje kot mati in ki je ne priznavajo niti kot mačeho: tisto, ki je s silo, z revolucijo nadomestila pravo mater Slovenijo in se postavlja na njeno mesto. Potem pa je napovedal lastnost in vrline, ki jih ima "naša mati Slovenija" in da le táko priznavajo za svojo.

Slavnostni govornik je bil **lic. Andrej Rot**. SS pravi, da je bil njegov govor "jasen in načelen" in ga objavlja na naslovni strani. Lic. Rot je izjavil, da navadno na teh dneh govorijo o aktualnih temah, tokrat pa so za geslo izbrali "Mati-Slovenija". Besedi sta nam poznani, a preden je prišlo do sedanjega pojmovanja, koliko stoletij je preteklo! Slovenci doživljamo uresničnitev Prešernovega sna, obenem pa smo ogorčeni, ker v Sloveniji slovenščina ni enakopraven jezik. Smo daleč od domovine in večina ne more neposredno vplivati na razvoj doma. To pa ne preprečuje, da se ne bi mogli zazreti v neposredno bližino osebnega in skupnostnega bogastva. Nihče ne more drugemu prepovedati, da se cel in ves ne bi zagrizel v kakšno delo. Ena takih zadev je delo za narod. Vprašal se je, zakaj je včasih koga sram svojih korenin in si hoté ali nehoté včasih zaželi svojstvo izkoreninjenca. Opozoril je tudi na dejstvo, da včasih delajo, kot bi bili večni: privoščijo si sto organizacij, gradnjo neštetih stavb, izdajanje tolikih časopisov in listov, da jih ne morejo prebrati; privoščijo si celo nestrpnost, zavest nezmotljivosti ali strupeno kritiko. In vendar v vseh teh ljudeh pôlje isti slov. duh! Slov. kri se je pretakala širom sveta, pa tudi Slovenija je polna krvi Ilirov, Hunov, Avarov, Keltov... Potem je dejal, da je slov. skupnost v Argentini nastala "po ekscesih uničevanja".

Slavnostni govornik, predsednik ZS Marjan Loboda

Gostje med petjem državnih himen

Pozdrav dr. Petra Venclja

Recitatorji

Pozdrav prof. John-a Corsellis-a

41. Slovenski dan, 15.septembra 1996, v Slomškovem domu

Pogled na pripravljeni oder

Pogled na dvorano. V prvi vrsti veleposlanik dr. Žgajnar in prof. Peterle

42. slovenski dan, 16. novembra 1997, v Hladnikovem domu v Slov. vasi

Pojejo otroci osnovnih šol pod vodstvom Mojce Jelenc

Nastop Domžalskega komornega in sanhuškega Mladinskega zbora

Pogled na del občinstva

Revolucija je v svet poslala ljudi. Zdrava pamet pa kaže, da narod gradi. Misel o narodu, ki gradi, je nato širše razvil. Pokazal je, kako je obstoj skupnosti in njenih dosežkov delo čebelic. **"Kako čudovita je ta domovina v zdomstvu, kako veličastna in vendar kako krhka."** Navsezadnje je samo eno potrebno: ljubezen. Domá se sedaj sprašujejo, kaj jih je ohranilo, vera ali slovenstvo.

"Mi pa se prav tako na tem 34. Slovenskem dnevu sprašujemo, kako uskladiti obe te vrednosti, katerima moramo dodati še tretjo - pripadnost novi domovini -, da bomo ne samo zdržali, ampak čimveč koristili slovenstvu v domovini, hkrati pa tudi naši in naših otrok domovini."

Kulturna prireditev je bila posvečena 140. obletnici smrti Franceta Prešerna. V režiji **Frida Beznika** so najprej nastopili **recitatorji,** ki so deklamirali primerno izbrane Prešernove pesmi. Vse je spremljal s povezovalnim besedilom **Jože Oblak**. Besedilo je sestavil **Tine Debeljak ml.** Recitatorji so bili: Klavdija Jakoš, Andrejka Vombergar, Alenka Magister, Janez Krajnik, Blaž Miklič, Tone Rode, Marjan Loboda ml. in Tinka Loboda Oblak. Oder je pripravil **Peter Adamič.** Med recitacije so vpletli **narodne** plese, ki so jih pripravili **trije Domovi**: Slovenska vas (Bogo Rozina), Pristava (Jure Ahčin) in San Martín (Diana Truden). Nastopilo je 12 parov v gorenjskih in ziljskih narodnih nošah.

Končno so zapeli še **združeni mladinski pevski zbori** (nad 70 pevcev) pod vodstvom Anke Savelli Gaser. Zbori so bili s Pristave (Anka Gaser), iz Ramos Mejíje (Tine Selan) in San Justa (Andrej Selan). Zapeli so narodne 'Kje so tiste stezice', 'N'mav čez izaro' in 'Slovenska pesem'.

Že se je dan nagibal v večer in so morali razsvetliti prostor, ko je Marjan Loboda razglasil zmagovalce na tekmah, razdelil pa je kolajne za prva mesta Božidar Fink, predsednik SLOGE, ki je te spominke tudi podarila. Uradni del Slov. dneva se je s tem končal. **Vsi navzoči so stojé zapeli tedaj še neuradno slovensko državno himno, Prešernovo 'Zdravljico'.** Seveda s tem slavja še ni bilo konec. Gostje so se pomaknili k stojnicam, kjer so jih dobro postregli. Bariločani so celo vrteli Bertoncljev video o plezanju po 'Cerro (gori) López'. Ker je igral tudi orkester, so plesalci prišli na svoj račun. Kazalo je, kot da bi nihče ne hotel domov. ("Daljše poročilo z jasno fotografijo o tem prazniku je priobčil jutranjik 'La Nación' v četrtek 6. aprila"; SS je skrajšanega objavila v isti št.na s. 2.)

35. slovenski dan, 22.aprila 1990,v Našem domu San Justo - "VREMENA BODO KRANJCEM SE ZJASNILE"

Dogodki v Sloveniji - zmaga pomladnih strank, Peterle predsednik vlade itd. - so seveda imeli prednost pred poročilom o Slov. dnevu. Šele 3.5.(16 1-2) je SS objavila govor Staneta Grebenca, 19.5.(17 3) pa je prinesla sorazmerno kratko poročilo o 35. slov. dnevu, kateremu je dala za naslov geslo tega dne.

Nepodpisano poročilo pravi:"Preroške besede našega genija se počasi spolnjujejo, zato je prav, da si jih je naša slovenska skupnost v Buenos Airesu postavila za geslo letošnjega Slovenskega dne..." Potem je povedal, da te dneve vsako leto organizirajo ZS, "prima inter pares" – (kar ne odgovarja popolnoma stvarnosti! n.op.) - in Domovi v Vélikem Buenos Airesu.

V Našem domu so se dopoldne zbrali predstavniki drugih Domov in narodne noše, ki so nato odšli v sanhuško stolnico, kjer so jih že čakali verniki. **Mašo** so darovali **prelat dr. Alojzij Starc**, okrajni dušni pastir **Tone Bidovec** in **Jože Horn** iz Mendoze. Pel je **Mladinski zbor iz San Justa** pod vodstvom **Andreja Selana**. Po maši se je razvil sprevod narodnih noš - gorenjskih, belokranjskih in drugih, ki jih je bilo nad 80 - v Naš dom. Pred Domom je bil preko ceste razvit pozdrav z geslom in "grafičnim simbolom" dneva - vzhajajočim soncem ter slovensko zastavo.

Na dvorišču se je začel "pozdravni del" z dviganjem obeh zastav in petjem obeh himen. Predsednica Našega doma **Pavla Lipušček** je pozdravila vse obiskovalce, posebno iz notranjosti dežele (Bariloče, Mendoza, San Luis). Želela je vsem prijeten dan in povabila navzoče, da si ogledajo **razstavo** del slikarja **Uroša Žitnika** iz Slovenije, rezbarja **Boža Urbančiča** iz San Luisa ter izdelke počitniške kolonije Balantičeve šole. Nato se je večina udeležila kosila v spodnjih prostorih.

Medtem se je začelo polniti dvorišče. Okrog njega so bile postavljene stojnice Domov, kjer je bilo spominkov, jestvin in pijače na izbiro.

Popoldne se je začel spored na mogočnem odru, ki so ga pripravili sanhuški fantje s **Tonetom Oblakom** na čelu. Vsak od Domov je sodeloval s kako točko. Oder je bil okrašen s simboličnim pogledom na Slovenijo od Triglava do morja. Vodil je spored lic. **Stane Jerebič**, goste pa je pozdravil predsednik ZS **arh. Jure Vombergar**. Brali so pozdrave od drugod, med njimi skupine "Mladina" iz

"staronaseljenskega" Triglava v Villa Devoto. Dopisnik pravi, da so imeli možnost poslušati "zbore z narodnimi pesmimi, soliste z bolj umetnimi in recitacije Cankarja". Zanimiv je bil razgovor Stanka Jerebiča s pesnico Vando Čehovin, sodelavko pokojnega msgr. J. Hladnika, ki je nanizala nekaj spominov na svoje ustvarjalno delo, posebno tisto, povezano s prevajanjem Gregorčiča na španski jezik. Sanhuščani so predstavili na svoj že klasični način izdelan prizor s kmetov (žetev in mlatiče s pravimi cepci), Pristava pa narodne plese. Mladi so potem tekmovali s plezanjem na visoki mlaj, ki je stal na odru. Proti večeru so slavje nadaljevali v gornji véliki dvorani.

Slavnostni govornik je bil **Stane Grebenc iz Mendoze.** V govoru se je oprl na geslo dneva in potem omenil nekatere važne prelomnice v slov. zgodovini, ki so vodile do sedanjega stanja: Karantanija, Ilirske province, program Združene Slovenije leta 1848, ustanovitev Katoliške narodne stranke, predhodnice SLS, leta 1890, prvi kat. shod, ki ga je sklical ljubljanski škof dr. Jakob Missia leta 1892, 29. oktober in 1. december 1918, diktatura leta 1928 in umor jugosl. kralja Aleksandra 1934, zasedba in začetek kom. revolucije leta 1941.

Potem je govoril o "svobodi", ki jo je prinesel komunizem; kako zdomci že 45 let ne skrbijo samo za svoje življenje, ampak ohranjajo narodno zavest in zvestobo slovenstvu. **"Današnji Slovenski dan je dokaz, da naša kri v teh desetletjih ni zvodenela, tako da lahko zakličemo domovini: tukaj smo v oporo vsem, ki se vztrajno borite za zlom nasilja."**

Pokazal je na to, da v vzhodni Evropi država za državo izstopa iz komunističnega sistema. Izrekel je mnenje, da se je ta preobrat dokončno začel z Janezom Pavlom II. Vprašal pa se je tudi, **zakaj Jugoslavija ali vsaj nekateri jugoslovanski politiki ne sledijo tem državam.**

A "Slovenija se je odločila in sama stopila na pot demokratizacije.(..) Prav danes volijo v drugič (..) Naša velika želja je, da bi se tudi v Slovenijo čimprej in dokončno vrnil demokratski sistem vladavine." Zato pa mora vsakdo na svojem mestu izpolniti njemu izročeno nalogo.

Povezovalec Marko Vombergar je nato napovedal še **kulturni program "Kje, domovina, si?"**, ki ga je izdelal režiser **Frido Beznik** z **mladino Našega doma,** zborom ter gosti recitatorji. Sceno je zamislil Tone Oblak. Po Župančičevi pesmi 'Z vlakom' in z besedilom drugih avtorjev so mladi pokazali, kako je nad nas prišla nesreča vojne in revolucije, potem pa zdomstva. Tu so nastopili še otroci šole "Francé Balantič" s prizori o narodnih običajih in nekateri solisti. Zbor v narodnih nošah je nekako stopnjeval tragično oddaljevanje od domovine. Končno pa je prišlo do spoznanja, da je Slovenija navzoča povsod, ker jo vsakdo nosi s sabo. Zbor (pod vodstvom Andreja Selana) je zapel Tomčevo 'Kje, domovina, si', ki med drugim poje: "Kamor stopi mi noga, na tvojih sem tleh, kamor hoče srce, pri svojih ljudeh." Potem je vsa dvorana z zborom zapela Kremžar-Osanovo "Slovenija v svetu". Dopisnik SS pravi, da je odlična priprava in brezhibna izvedba ter globoka misel vse tako presunila, da so predstavi sledili z vso pozornostjo in bili z njo zelo zadovoljni.

Slov. dan pa se je potem nadaljeval še dolgo v noč na dvorišču, kjer so gostje obiskovali stojnice, se pogovarjali s prijatelji in se seveda tudi zavrteli ob veseli glasbi.

36. Slovenski dan, 7.aprila 1991, - na Pristavi
"Bog živi vse Slovence!"

Nov format SS in boljši tisk sta bila morda glavni vzrok, da je tokrat tednik prinesel krajše poročilo, ima pa 6 precej dobrih fotografij (Tine Debeljak ml.in arh. Jure Vombergar med govorom in prizore iz 'Snubitve', 'Podoknice' ter 'Belokranjskega plesa' in 'Šranganja'; 18.4. 13-14 1-3).

Po deževni noči je nastal lep dan in tako se je slavje moglo razviti v skladu s sporedom.

Predsednik Pristave **Janez Jelenc** je nagovoril goste. Izrazil je veselje: "Prvič v našem zdomskem življenju obhajamo praznik slovenstva v novih okoliščinah. Spet sijejo žarki svobode na sončni strani Alp in želje po dokončni in popolni suverenosti gorijo vse močneje v vseh slovenskih srcih". Izrazil je upanje, da se bo odprla doba iskrenih razgovorov in medsebojnih odnosov. Seveda se zdomci ne odrekajo svojim pravicam, biti pa hočejo dobri bratje, ki so odpustili krivice, - času in zgodovini pa prepuščajo oceno preteklosti.

Po govoru so dvignili na drog zastavi in zapeli obe himni.

Mašo je daroval **prelat dr.** A. **Starc,** somaševala pa sta krajevni župnik prof. Francé Bergant in Jože Škerbec. Dobro pripravljeno kosilo je mnoge zvabilo, da so ostali na Pristavi.

Ob petih popoldne je predsednik ZS **arh. Jure Vombergar pozdravil** okrog 1.000 rojakov, ki so se zbrali na slavju. Za njim je govoril **Tine Debeljak ml.**, ki je navezal svoj govor na geslo dneva. Poudaril je, da so vsi zdomci in zdomcev sinovi Slovenci, čeprav imajo različna državljanstva. Pri tem se je treba vprašati, **kaj je srčika** tega **slovenstva.**

Najprej, da je **zadeva srca**.

Potem, da je slovenščina **materin jezik vseh navzočih**: prve besede, prve molitve, pravljice in pesmi so poslušali v slovenskem jeziku. To da vsakomur **svoj pečat**. Omenil je različice z nekaterimi drugimi jeziki, ki to potrjujejo.

Tudi **védenje** je pogojeno z narodnostjo. Še bolj pa **navade, obredi**.

Človek ne postane Slovenec čez noč, ampak **v družini**. V njej se prične in - lahko žal tudi konča - slovenska narodna zavest.

Toda valovi slovenstva se širijo tudi **v bližnji in daljni svet.** Govoril je o stopinjah tega vraščevanja v slovensko zavzetost. "Vsi, ki živimo v naši skupnosti, tim. slovenskem čudežu v Argentini, se zavestno prištevamo temu posebnemu delu človeštva, ki se imenuje Slovenci." Vendar ta skupnost ni središče naroda, je le njegov del, saj je celo zemljepisno daleč od narodnega telesa. Potem je omenil, kako so dolga leta pričakovali sprememb v domovini, ki so se končno začele. Zaokrožil je z mislijo, kako da naravno izhaja iz družine razvoj do višjih družbenih oblik, končno pride do naroda, navsezadnje pa do hotenja po svoji državi. V to novo državo spadajo vsi Slovenci: tisti, ki živijo doma; tisti, ki so bili rojeni doma, a žive v zdomstvu; in tudi njihovi potomci, ki imajo slovensko narodno zavest. Potem je pozval vse k sodelovanju; v revoluciji da je bil čas borbe, v begunstvu čas odpora, zdaj pa je čas grajenja. "Prizadevajmo se, da bo valovanje slovenstva" doseglo svojo plimo povsod, kjer žive Slovenci.

Napovedovalec **Marjan Loboda ml.** je začel **kulturni del:** prikaz kmečke "ohceti". **Nande Češarek** je kot stari oče pričel pripovedovati, kako se je pred leti doma poročil, potem pa se je pogovor spremenil v prizor.

Domačini s **Pristave** so s pomočjo **pevskega zborčka fantov** iz **Slomškovega doma** prikazali snubljenje, podoknice, pa tudi prikaz plesov na ohceti. Plese je izvedla **pristavska folklorna skupina**, ki jo še danes vodi **prof. Héctor Aricó**. Zaplesali so belokranjski, prekmurski in gorenjski ples, vsakega v odgovarjajoči narodni noši. Prekmurski je bil novost v skupnosti. Dosti smeha je povzročila 'šranga', odkup neveste s pogajanji, kar so izvedli člani raznih Domov. Za konec je folklorna skupina izročila šopek v zahvalo svojemu učitelju Aricóju, ZS pa voditelju in pripravljalcu prireditve **Dominiku Oblaku** ter scenografu **Andreju Golobu**.

Gostje so potem posedli okrog miz, ali pa so obiskovali stojnice, ki so jih spet pripravili Domovi, med katerimi sta seveda zopet izstopala mendoški z vinom in bariloški s čokolado. Mladina pa komaj da ni na plesišču pričakala svetlikanja novega dneva.

37. Slovenski dan, 26.aprila 1992, v Slomškovem domu - "BOG ŽIVI VES SLOVENSKI SVET!"

Poročilo v SS o tem dnevu je morda eno najkrajših, če izvzamemo objavljena govora dr. Julija Savellija (7.5. 17 1-2) in lic. Marjana Schiffrerja (30.4. 16 1). Poudari najprej, da se v glavnem slov. življenje odvija v posameznih okrajnih domovih in da se zaradi tega na Slov. dan srečavajo vsako leto v drugem Domu.

Dopoldne je po pozdravih lic. **Schiffrer** izjavil: "Kdo bi si pred dvajsetimi, desetimi, petimi leti mogel misliti, da bo v letu 1991 naša domovina ali domovina naših staršev samostojna, svobodna, priznana država Slovenija. Bog bodi zahvaljen za to!" Potem je dejal: "Ne vem, če se vsi dobro zavedamo, da je z berlinskim zidom padel tudi zid, ki smo si ga dolga leta emigracije postavljali mi sami okrog sebe, da smo se laže branili pred vsemogočimi poizkusi jugopartije, da bi nas razbila. Sedaj tega ni več. Ostali smo na prepihu. In prav je tako." Povedal je, da mnogi obiskujejo domovino, da pa tudi zdomci dobivajo obiske. "To je za nas izziv, močnejši kot v prejšnjih letih. Ali bomo dovolj pokončni, da bomo (..) znali izbrati zrna in zavrniti plevel? Prisostvovali smo spravi, toda spravi z mrtvimi. Ta je najlažja. Sprave z živimi še ni bilo. Ne po naši krivdi.(..) Zato moramo vztrajati naprej..."

Sledila je sv. **maša**, ki jo je daroval prelat dr. Alojzij **Starc**, skupaj z župnikom Jožetom **Škerbcem**. Kot po navadi, je veliko ljudi ostalo na kosilu.

Popoldne so se zbrali rojaki od vsepovsod. **Napovedovalec Tone Rode** je pričel s slavjem. Predsednik ZS **prof. Tine Vivod** je med pozdravi posebno omenjal predstavnike predvojnih priseljencev, ki so prvič uradno prišli na ta vseslovenski dan. Bili so to predsednik Triglava **Rudolf Živec,** podpredsednik Slov. društva v Bernalu **Oskar Škrilec** in predsednica Zveze emigrantov iz Benečije **Isabel Topatigh.** Prof. Vivod je izrazil upanje v bodočnost, ker stojijo na trdnih tleh preteklosti, čeprav vsak s svojo istostjo (identiteto).

Slavnostni govornik je bil **dr. Julij Savelli**, ki je razmišljal **o treh dolžnostih.** Dejal je, da je veselje ob zori vstajenja upravičeno, da pa jih ta dogodek ne sme uspavati. Še zmerom veljajo besede:

"Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
a naše delo in trud naj Bog blagoslovi!"

Cilj še ni dosežen in zvestoba zahteva od njih sedaj še več.

Prva dolžnost je ohranitev samih sebe kot Slovencev v tujem svetu.

Druga dolžnost je usmerjati poglede k bratom-rojakom.

Tretja pa je **pomagati domovini na svoj način in po svojih močeh.** "Danes doma ni vse tako, kot si želimo, vendar se ne bojmo za prihodnost domovine. Pot v lepše je tudi tu dolga." Govornik je tvegal poziv k skupni gradnji nove države kljub zloglasnemu čl. 55 slovenske ustave. "Ko bo čas toliko dozorel, (..) si bomo s Prešernom veselih src nazdravili ne le 'Bog živi ves slovenski svet!', ampak tudi z besedami pesnika himne svobodnih Slovencev: 'Slovence edine vse Bog naj živi!'

Po govoru sta zaplesali **pristavska** in **ramoška folklorna skupina** nekaj narodnih, prekmurskih in gorenjskih plesov. (Pristavsko vodi Héctor Ariccó, ramoško pa Anka Smole.) Gostje so si zatem ogledali stojnice raznih domov, ki so ponujali jed in pijačo, spominčke in knjige. Bariločani so ponovili razstavo slik o vzponu na goro Capilla in postavitvi spominskega križa na njenem vrhu.

Proti večeru se je začela predstava **Finžgarjeve igre "Naša kri"** v režiji **Maksa Borštnika** in izvedbi **Slovenskega gledališča.** SS je poročala o prvi predstavi (premieri) v prejšnji številki (4), kjer tudi objavlja tri fotografije: župana (Stanko Jerebič), francoskega častnika Renarda (Dominik Oblak) in županove hčerke Jerice (Lučka Jereb) ter Renarda z vojakom Turbotom (Frido Beznik). Drugi igralci so bili: Gabrijel Petkovšek (skrivač Štefan), Lojze Rezelj (hlapec Matija), Vera Zurc (županova žena); v skupini kmetov Janez Perharič (Matijevec), Marko Rezelj (Rok), Maks Borštnik, Jože Korošec in Albin Frontini; v krajših vlogah: Marija Zurc, Štefan Godec, Jože Skale, Sašika Jelenc, Veronika Vivod, Marcel Brula, Lučka Vombergar, Nevenka Jelenc in otroci Tomaž Vombergar, Damjan Levstek, Maks Batagelj, Gabi Qualizza (Hvalica) in Jasna Batagelj. Scenografijo sta zamislila in izdelala Andreja Hrovat in Tone Kržišnik, za luči je skrbel Bogdan Magister, za zvočne učinke Janez Jereb, šepetalki sta bili Andrejka in Mojca Vombergar. Za vso organizacijo je skrbel Lojze Rezelj, kateremu je pomagal mladi Dominik Oblak.

Praznovanje se je nadaljevalo ob pogrnjenih in polnih mizah, mladi in še v srcu mladi so zaplesali in nedvomno so se poglobila prijateljstva.

38. Slovenski dan, 18.aprila 1993, v Slovenski vasi – "ZVESTI SVOJIM KORENINAM!"

Slovesnost se je začela z dviganjem obeh zastav na drogova in tokrat s petjem obeh **državnih** himen (SS 29.4. 15 3). Sledil je pozdrav lanuškega predsednika **Vinka Glinška**, ki se je vprašal, kako izpolnjevati geslo dneva. Poudaril je odgovorno, trdno, resno delo in resen študij, kar bo priprava za bodočnost, bo pa tudi dvignilo samozavest. Nato so **somaševali** v cerkvi Marije Kraljice prelat dr. Alojzij **Starc**, predstojnik lazaristov v Slov. vasi Janez **Petek** CM in dva **gosta** iz Evrope: Janez **Pucelj**, dušni pastir v Porurju (Nemčija) in Stanislav **Zidar** (župnik in dekan v Kranju).

Žal, da je po kosilu začelo deževati in dežja z začetkom prireditve še ni bilo konec, vendar to ni preprečilo velikee udeležbe gostov. Seveda, stojnice so morali premakniti bolj pod streho. Spored je vodil **Stanko Jerebič**, ki je na šegav način povezoval vse točke. Za uvod je predsednik ZS **prof. Tine Vivod** pozdravil navzoče, predvsem predvojne priseljence, ter se zahvalil mladim Damijanu Berčiču, Geraldini Rome in Robertu Goljevščku za veliko stensko sliko v preddverju Doma.

Po teh pozdravnih besedah so nastopili **mladi recitatorji** iz Lanusa. **Folklorna skupina iz San Martina** je nato prikazala na odru pogovor fantov in deklet na vasi. Potem sta **gosta iz Evrope** pozdravila navzoče in prebrala tudi **pozdravni pismi** nadškofa A. Šuštarja in drž. tajnika dr. Petra Venclja (SS 22.4. 14. 1). **Nevenka Godec** in **Boštjan Modic** sta po pozdravih recitirala nekaj Balantičevih pesmi. **Kvintet mladih iz Slomškovega doma** pa je zapel vrsto slovenskih narodnih. **Pristavska folklorna skupina** je zaplesala belokranjski ples ob kresovanju; dopisnik pravi, da so se zavrteli, "da se je oder kar šibil".

Za zaključek kulturnega dela dneva je spregovoril **Lojze Rezelj.**

Dejal je, da so pred več kot sto leti doma zaklicali "Slovenci, združimo se!" "Danes plapola naša slovenska in neomadeževana zastava, danes pojemo eno samo slovensko himno, danes smo vsi res samo Slovenci z lastno državo, danes je domovina samostojna in svobodna.

Mi, ki smo šli v svet, **smo ostali živ del slovenskega narodnega telesa**. Premagali smo vse težave, ovire in si ustvarili z lastno silo 'Slovenijo v svetu', Slovenijo svobodnih Slovencev, v katerih živi

in raste slovenska kultura in prosveta, slovenska znanost in umetnost, uspevajo slovenske ustanove in podjetja, živi in raste slovensko življenje v svobodi. Vse delo prihaja iz predanosti slovenstvu..."

Potem je **povedal, kako so sledili dogodkom doma**... kako so ponosni, ker so postali slovenski državljani - česar žal njihovi starši niso dočakali, čeprav so preroško napovedovali dan, ko bo brezbožni komunizem razkrinkan in po njem zatirani narodi osvobojeni. Obtožil je, da so se pripadniki razsulega režima hitro prelevili v "prenovitelje". Prav tako, da nekateri še vedno upajo, da bo zdomstvo počasi pomrlo in s tem njihova "sramota".

Spregovoril je še **o nalogah mladine, rojene v Argentini:**

Te, ki na vprašanje, ali je argentinska ali slovenska, ne pozna (še) odgovora, ker se ni odločila ne za eno ne za drugo. Vendar pa narodnost že ni več toliko vezana na zemljo. Ali bi ne bilo mogoče, da bi 'Slovenija v svetu' postala nova vsebina poslanstva?

Pozval je mlajdi rod, da začne prevzemati vodilna mesta v skupnosti. Čeprav je svet postal potrošniška družba, v slovenski skupnosti do tega ni prišlo, vendar tudi sedaj potrebuje idealistov. "Iz Slovenije je treba iztrebiti plevel, katerega danes imenujejo 'naprednost' in '21. stoletje'".

Navedel je dr. Komarja, ki je dejal, da **človek nima preteklosti**, ampak da **je preteklost**; prav tako **nima bodočnosti, ampak je bodočnost.** Za konec je mladim rekel, naj se tudi oni odpirajo bodočnosti slovenskega naroda. A ta mora biti boljša, lepša in svobodnejša. Zato je zaključil: **"Slovenci, združeni, zvesti svojim koreninam, pojdimo boljši bodočnosti naroda nasproti!"**

39. Slovenski dan, 9.oktobra 1994, v Našem domu v San Justu - - Teden Slovenstva - "BOG ČUVAJ DOMOVINO MOJO!"

Po sklepu ZS in MOS-a so Slovenski dan prenesli na obletnico Doma, ki je tisto leto na vrsti. Zato ta Slov. dan ni bil več na "tradicionalno" Belo nedeljo, temveč 9. oktobra v Našem domu v San Justu, ki je istočasno obhajal svojo 38-letnico. Ker sta bila na obisku pevska skupina "Musica viva" iz Kranja in folklorna skupina "Francé Marolt" iz Ljubljane, so skupaj z njimi nastopili sanhuški rojaki in Slovenci iz drugih Domov.

Slovesnost se je pričela z **mašo** v **stolnici** v San Justu, ki jo je daroval **župnik Jože Škerbec** z drugimi slovenskimi duhovniki in gostom iz Slovenije, Jožkom Kragljem. Župnik Jože Škerbec je v pridigi poudaril, da je prav, da smo v tesnem stiku s Slovenijo, da pa je naša bodočnost končno odvisna od nas samih.

Po maši se je razvil sprevod narodnih noš (okrog 40) in dopoldnaskih udeležencev v Naš dom. Ob zvokih obeh himen sta predsednika ZS in ND dvignila obe zastavi na lepo okrašen mlaj na odru, potem pa je začel spored kulturni referent ZS **Stanko Jerebič,** ki je predal besedo predsedniku Našega doma **Janezu Albrehtu.** Ta je dejal, da so pred 38 leti zasadili lopato, zato da bi postavili skupni dom. Pri tem niso mislili na morebitne onemogle starčke, ki bi umirali daleč od domovine, ampak na to, da bi tu gojili svoja izročila in bi potomci odraščali v značajne ude skupnosti.V Sloveniji govorijo o "argentinskem čudežu". A čudeže dela le Bog. Hvaležni so mu za to, kar so naredili, in se mu priporočajo še za vnaprej.(SS 20.10. 39-40 4-6; tednik prinaša tokrat veliko fotografij: sprevod narodnih noš iz stolnice v Naš dom, osnovnošolske otroke v belokranjskih nošah, troje zborov pod vodstvom Andrejke Selan Vombergarjeve, pogled na Maroltovo skupino v umirjenem in v gibčnem plesu, del nadtisočglave množice med plesnim sporedom, folklorno skupino iz Slov.vasi, pristavsko med plesom iz Rezije, Slomškovega doma med španskim plesom in sanhuške folklorne skupine med argentinskim plesom.)

V imenu ZS je pozdravil vse navzoče podpredsednik **Lojze Rezelj** (SS 13.10. 39 1). Zatrdil je, da ta mogočna manifestacija povezanosti vere in slovenstva, kulturno-prosvetne dejavnosti in zdrave družabnosti pomeni vsakemu zavednemu Slovencu velik praznik. Pred skoro pol stoletja so morali zapustiti domovino, a ljubezen do nje je ostala med njimi tako močna, da danes že drugi in tretji rod žari v ognju slovenskega idealizma. Povabil je k sograditvi domovine: "Z lepo besedo, kjer je na mestu, pa z odločno obsodbo vsega, kar je obsodbe vredno."

Popoldanski spored imenuje dopisnik v SS "**Akademija**". Začela se je točno ob petih popoldne v gornji dvorani, posvečena pa je bila **150-letnici** nastanka Prešernove '**Zdravljice**'. Spored sta povezovala **Marjan** J. **Loboda** in **Danica Malovrh**. V imenu gostiteljev je spregovoril nekaj besed **Janez Albreht**. Opisal je na kratko, kako so začeli z delom in kaj imajo sedaj: 13 učiteljic in 104 učence v osnovni šoli; Mladinski pevski zbor, ki je praznoval svojo 25-letnico; gledališko skupino; folklorno skupino; odsek ZSŽM; vsakoletni Mladinski dan itd.

Za njim je govoril predsednik ZS **prof. Tine Vivod**. SS razdeljuje govor na tri dele: razmišljanje ob 150-letnici 'Zdravljice'; ob 150-letnici Gregorčičevega rojstva; ob 39. slovenskem dnevu in 38. obletnici Našega doma. Ob koncu je dejal, da je glede mladine prepričan, da sad ne bo padel daleč od drevesa. Končal pa je takole:

"Spominjamo se tudi vseh žrtev vojne in revolucije. Mi smo njihovi dediči in pričevalci, zato:

Zavestno sprejemamo slovensko duhovno domovinstvo!" (ib. 1, pod tem naslovom)

S spominom na **Gregorčiča** so najprej nastopili **otroci** iz **vseh Domov**, ki so recitirali 'Iskrice domorodne' ter zapeli 'Staršev sem slovenskih sin' in 'Zakrivljeno palico v roki'.

Prešerna so se spomnili **mladi solisti**, ki jih je pripravil **Frido Beznik:** Nevenka Godec, Dani Grbec, Boštjan Modic, Martin Sušnik in Pavlinka Zupanc. Recitirali so 'Gloso', 'Slovo od mladosti' pa 2., 4. in 6. sonet iz 'Sonetov nesreče' ter 'Pevcu'.

Med recitacijami se je vpletala zborovska glasba. **Mladinski zbor iz San Justa** pod vodstvom Andreja Selana in s solistom Marcelom Brulom je zapel Kramolčevo 'Oj ta mlinar' in primorsko 'Pa se sliš'. **Gostje iz Kranja - Musica viva -** so pod vodstvom **Nade Kos** zapeli več pesmi: 'Teče mi vodica', 'Hišica draga domača', 'Ljuba vigred', 'Dekle, to mi povej'. Nazadnje so **trije zbori** (Musica viva, Mladinski, Gallus) zapeli: Radovana Gobca 'N'mau čez izaro', Flajšmanovo 'Triglav' in Kremžar-Osanovo 'Slovenija v svetu'. Dirigirali sta **Nada Kos** in **Andrejka Selan Vombergar**, ki je nadomeščala Anko Savelli Gaser. S tem je bil končan prvi del.

Rojaki so odšli na dvorišče, kjer so pohajali od stojnice do stojnice in si kupovali, česar so si zaželeli. Ko se je zmračilo, se je na dvorišču začel **folklorni del. Tone Oblak** je s pomočjo sanhuških fantov izdelal **mogočen oder z veliko sliko Bleda** z napisom "Bog čuvaj mojo domovino". Na stole pred odrom so se posedli gledalci; ker pa jih je bilo nad 1.000, jih je veliko moralo stati. Večerni nastop je povezoval **arh. Jure Vombergar**. V začetku je dejal, naj jih ta dan potrdi v zavesti, da so drugačni - ne boljši ne slabši - od drugih narodov. A te drugačnosti se ne sramujejo, saj je to njihovo bogastvo! **"Kako težko je to dopovedovati našim mlajšim, katere okolje prisiljuje, naj se utopijo v velemestni masi. A v tem najbrž nismo na slabšem kot v Sloveniji, ki bi rada v združeno Evropo, ne da bi opustila vrednote slovenstva. V tem je izziv za nas vse, ki se čutimo Slovence."**

"Sledil je bogat in pisan program, v katerem so nastopile vse naše plesne skupine iz raznih Domov ter izredni gostje: akademska plesna skupina Francé Marolt iz Ljubljane..." Najprej je nastopila **lanuška skupina** (Bogo Rozina), ki je prikazala enega izmed slov. plesov z alpskega področja. **Skupina** s **Pristave** (Héctor Aricó) je zaplesala ples iz Rezije, doline v slov. Furlaniji, ležeče na severu sedanje Italije. Potem se je predstavila **ljubljanska skupina**, ki nosi ime po slovitem slov. etnomuzikologu **Francetu Maroltu**. Pokazala je dvoje vrst plesov: ples ob žegnanju, iz okolice Rateč na Gorenjskem (postavitev prof. Mirka Ramovša) in plese iz Zgornje soške doline; v presledku je tamburaški orkester Maroltove skupine izvajal narodne motive.

Napovedovalec **Vombergar** je potem nanizal nekaj misli o poklonu, ki ga slov. plesalci prirejajo Argentini na dan 12. oktobra. Dejal je, **da se Slovenci v Argentini ne potegujejo za 'priličenje'** (asimilacijo), **temveč za 'strnjevanje s celoto'** (integracijo). To pomeni: ostati zvesti svojim koreninam, istočasno pa sprejemati kulturni krog španstva in posebno argentinstva.

Dekleta iz Slomškovega doma (Gabrijela Malovrh) so zaplesala **španske plese** 'Santa Cruz', 'Milonga' in 'Taquillos de Cádiz'. **Sanhuša folklorna skupina** je predstavila argentinske plese: 'Chacarera doble', 'La Fortinera" in "Gato gitano", zaključila pa je s poznanim "Pericón"-om, ki je skupinski ples; predvsem je izstopil njegov del "Pabellón" (Prapor), kjer uporabljajo bele in modre rutice - za argentinsko zastavo - na eni strani in s slovenskimi barvami na drugi strani. S tem pa se je končal tudi večerni del Slov. dneva. S čimer pa ni rečeno, da so gostje kar tako kmalu odšli. Še dolgo so se razgovarjali znanci med seboj ali pa so se vrteli ob zvokih Maroltove skupine ali "naše" **'Rock&Polke'.**

40. Slovenski dan, 22.oktobra 1995, na Pristavi - "Iz tisočletnih korenin poganja naša rast"

Tine Debeljak piše v SS (26.10 41 1-2), da je bilo eno uro pred začetkom dopoldanske proslave dvorišče že kar polno. Bilo je dosti gostov iz notranjosti; prvič so omenjeni Miramarčani. Toda navzoči so bili tudi **visoki uradni gostje:** drž. tajnik za Slovence po svetu **dr. Peter Vencelj**, odpravnik poslov slov. veleposlaništva v Buenos Airesu **prof. Matjaž Puc.** Poseben gost je bil **zgodovinar John Corsellis** iz Anglije. Prav tako je bil prisoten na dnevu predsednik ljubljanskega Izseljenskega društva "Slovenija v svetu" **Boštjan Kocmur.**

V lepem sončnem dnevu sta med petjem slov. in arg. državne himne **dvignila** na drogova obe **zastavi** predsednik ZS **Marjan Loboda** in predsednik Društva Slovenska Pristava **Janez Jelenc.**

V zgornjem prostoru je daroval mašo delegat **Jože Škerbec**, z njim pa je maševal pristavski župnik **Francé Bergant.** Med mašo je prepeval **Logaški oktet** pod vodstvom Anke Savelli Gaser, berili pa sta brala mlada Ingrid Kopač in Pavel Klemenčič.

Ker je bil dan združen z **28-letnico Pristave,** so člani pripravili kratek slikovni pregled njene zgodovine. Za uvod je **Mirjam Peršuh Rant** nakazala začetek in razvoj Pristave. S hvaležnostjo se je spomnila vseh, "ki so se morali marsičemu odreči, da so lahko posvetili svoj čas delu za skupni blagor... S ponosom moramo priznati, da jim je vedno stala ob strani mladina.. In končno ne pozabimo na naše žene. Niso imele in še danes nimajo funkcij, ki bi se o njih govorilo in pisalo..."

Nato je opisala delo žená, potem pa dejala: "Na Pristavi k sreči ni bilo večjih sporov. Morda zato, ker smo približno vsi enaki. (..) Pristava je zrasla in se vzdrževala z žulji naših ljudi, z neizmerno voljo in pripravljenostjo obdržati in izboljšati to, kar smo z velikim trudom zgradili za naše in naših otrok otroke." Poudarila je: **"To ni argentinski čudež, kot to pojmujejo v Sloveniji..."**

Po govoru so **prikazali** v fotografijah **zgodovino Pristave**, slike pa so spremljala izbrana besedila iz del **Franceta Papeža**.

Popoldanski spored. Do pete ure se je na Pristavi zbralo nad 1.300 rojakov. Ves spored se je odvijal pod starim ombujem. Po himni so **sanmartinski rojaki** s sodelovanjem **carapachayskih** prinesli na oder **okrašen mlaj**, ga postavili, nato pa je Cintija **Frontini,** v vlogi "Slovenija", recitirala pozdravno pesem in porazdelila šopke vsem gostom. Predsednik **Janez Jelenc** je pozdravil vse zbrane, posebno uradne zastopnike. Poleg že omenjenih so ta slov. praznik s svojim obiskom počastili tudi častni konzul RS Herman Zupan, podpredsednik Drž. sveta RS Marcel Štefančič, univ. prof. dr. Helga Glušič, šef nevrološke klinike dr. Tomaž Potočnik idr.

Načelni **govor** je imel predsednik ZS **Marjan Loboda**. SS ga prinaša kot uvodnik z naslovom **"Smo mučencev in junakov rod".** Omenil je, da letos obhajajo različne obletnice, kot 50-letnico sramotnega pokola najboljših, pa tudi 50-letnico zvestobe zdomcev. Zvestobe tistemu, kar so predniki prinesli iz rodne domovine, ki poganja iz tisočletnih korenin. A usidrali so se v novem svetu in zaživela je Slovenija v svetu s svojo zgodovino, kulturnimi stvaritvami in narodnim ponosom. Ko je domovina ječala pod komunistično diktaturo, so samo zdomci v svobodi mogli ohranjati in gojiti, kar so doma zatrli ali hoteli zatreti. Z velikim upanjem so zato pozdravili spremembo v Sloveniji, čeprav se potem niso izpolnila vsa njihova pričakovanja. A vendar upajo, da bo demokratična in samostojna Slovenija pomagala pri prizadevanju, da bodo izseljenci še dolgo živi in koristni udje svojega naroda. Nato je spregovoril še o pomenu Slovenskega dneva, o mladini in o domovini. Glede zadnje je izrazil upanje, da se bo Slovenija zavedla pomena in važnosti slov. skupnosti v zdomstvu. "Nam pa še naprej ostane dolžnost pričevalcev o naši polpretekli zgodovini in pa naloga ohranjati in gojiti slovenske kulturne vrednote na temeljih krščanskega svetovnega nazora v okviru žive slovenske skupnosti v Argentini." Zato da bodo v vseh Domovih vzidali plošče v spomin na dogodke pred 50 leti. "Spomin pa je živ, če je rodoviten. Rodoviten pa bo, če bo v nas živa zvestoba slovenstvu in krščanstvu..."

Marko Gaser je pred napeto poslušajočim občinstvom napovedoval spored, ki sta si ga zamislila **Albin Magister** in **Stanko Jerebič;** z nasveti in predlogi je sodelovala tudi **Miriam Jereb Batagelj.** Oder je pripravil Andrej **Golob.** Napovedovalec je najprej prebral enotno besedilo, ki bo stalo na omenjenih spominskih ploščah v vseh Domovih. Sledile so recitacije: Boštjan Modic 'Škofjeloški sonet' dr. Milana Komarja, Dominik Oblak iz Papeževe pesnitve 'Novi svet', Pavlinka Zupanc Pribačevo pesem 'In zdaj smo tu' ter Gabi Rant iz Preglja 'Naši dedje'. Združena pevska **zbora Gallus** in **Mladinski** iz San Justa sta pod vodstvom **Anke Savelli Gaser** zapela 'Rož, Podjuna, Zila' ter 'Tiha luna', pod vodstvom **Andrejke Selan Vombergar** pa 'Pozdravljena gorenjska stran' in 'V gorenjsko oziram se...'. **Folklorna skupina s Pristave** (vodja **Héctor Aricó**) je zaplesala 'Dolenjski ples' v oblekah narejenih po vzorcih izpred 150 let.

Kot **gostje** so nastopili **člani Logaškega okteta.** Zapeli so 'Zdravljico' v Vrabčevi priredbi, Ipavčevo 'Imel sem ljubi dve' ter 'Tam, kjer pisana so polja'.

Potem se je na oder zvrstilo **150 otrok iz slovenskih osnovih šol**. Pod vodstvom **Frida Beznika** so mogočno deklamirali Prešernove 'Magistrale' ter Kunčičevo 'Našo besedo'. (SS objavlja kar jasno fotografijo.)

Na oder je stopil drž. tajnik dr. Peter **Vencelj,** ki je v kratkem pozdravu naznačil vsebino slovenstva: zemlja, ljudje, ljubezen do jezika, tradicija in krščanstvo, država ter skupna pot naprej. Izročil je tudi zahvalno priznanje Božidarju Finku.

Odpravnik poslov prof. Matjaž **Puc** je v pozdravu omenil, da so prišli iz teme v svetlobo, v luč novega časa, ki naj jih spremlja še nadalje.

Zadnji govornik je bil prof. John **Corsellis**, ki je govoril špansko. Podal je nekaj svojih vtisov z nedavnega obiska v Ljubljani in se čudil, da tam še vedno govore o domobrancih kot o "izdajalcih". Zatrdil je, da niso mogli biti izdajalci, ker niso bili dolžni zvestobe komunistom; po mednarodnih zakonih pa so imeli pravico do varovanja ljudi in imetja. Povedal je, da nihče ne očita "kolaboracije" milijonom Francozov, ali pa Britancem, ki so sodelovali z Nemci na zasedenih Kanalskih otokih in to celo po navodilih iz Londona.

Za konec so vsi zapeli "našo himno" **'Slovenija v svetu'** (Kremžar-Osana)" in tako se je končal uradni del lepega večera. Toda tako "domačini" kot gostje z drugih celin so se še dolgo časa razgovarjali z znanci in prijatelji. Mladina je seveda plesala ob zvokih orkestra.

41. slovenski dan, 15.septembra 1996, V Slomškovem domu - "PESEM BRATE DRUŽI"

Dopoldanski spored je bil ves **posvečen 35. obletnici** ustanovitve **Slomškovega doma** v Ramos Mejíji (SS 19.9. 36 7; poročilo o dnevu je na 1 in 3-6;objavlja tudi dve fotografiji z dopoldanskega slavja, s popoldanskega pa devet ter znak dneva, ki ga je računalniško oblikoval Marjan Stanič.) Po proslavi so se gostje, povabljenci in domačini v lepi spodnji dvorani posedli h kosilu.

Popoldne se je zbralo okrog 1.000 rojakov, kljub dežju, ki je od jutra že neprenehoma močil mesto. Ramoščani so za nastop pripravili ves prostor na tlakovanem igrišču in izdelali veličasten oder (Anton Kastelic, Tone Kržišnik in pomočniki) s Slomškovo sliko (Stane Snoj). Toda vse je bilo zaman: prireditev je bilo treba izvesti v dvorani, ki je seveda bila vse premajhna. "Odrski delavci" (Bogdan Magister za luči, inž. Janez Jereb in Pavel Malovrh za zvok) so se dobro odrezali, ker so morali dvakrat prestavljati vse svoje potrebščine.

Proslavo je začel kulturni referent ZS **arh. Jure Vombergar,** ki je najprej pozdravil visoke goste: veleposlanika RS **dr. Janeza Žgajnarja z gospo,** častnega konzula **Hermana Zupana in go.,** predsednika ZS **Marjana Lobodo in go.,** delegata **Jožeta Škerbca**, predsednike vseh KD in vseh slov. organizacij. Posebej je pozdravil goste iz Slovenije: poslanca in prvega predsednika vlade **prof. Lojzeta Peterleta**, ki je bil že tretjič na obisku v Argentini; člane študentske organizacije ljubljanske univerze (ŠOU), njenega predsednika Gregorja Macedonija in odbornike Jožka Fornazariča, Blaža Strojana in Renata Podberščiča. Prav tako predstavnike Domov "predvojnih" Slovencev: iz Triglava Danija Kavčiča in iz Bernala Juano-a Banko-ja.

Pred lepo pripravljen oder sta stopila napovedovalca **Andrejka Vombergar Štrfiček** in **Emil Urbančič**. Najprej sta prebrala pozdravno **pismo DS Mendoza**. Zanimanje je vzbudilo tudi pismo predsednika SDS iz Slovenije **Janeza Janša,** (ki ga SS prinaša uokvirjeno na 3 s.). Prav tako je pozdravil goste predsednik Slomškovega doma **Marjan Jože Loboda.** Predsednik ZS **Marjan Loboda** je imel kratek govor, v katerem se je vprašal, kako da so obstali in toliko storili v 50 letih. Rekel je, da je odgovorov več, a sodi, da se najboljši glasi: zvestoba slovenstvu in krščanstvu. Kar se je storilo, se je napravilo z božjo pomočjo, a tu ne gre za čudež, temveč za "Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal". Zato je poudaril pomen nevidnega preprostega sodelovanja in se zahvalil tem "tihim in neznanim stebrom naše skupnosti" in pa garačem, ki nikoli niso zavzemali vodilnih mest; po imenu je navedel dva: Staneta Snoja in Toneta Kastelica. Za njim je povzel besedo veleposlanik **univ. prof. dr. Janez Žgajnar**, ki je obljubil vso pomoč, da bodo rojaki v Argentini lahko volili na prihodnjih volitvah v Sloveniji. Predsednik SKD **prof. Lojze Peterle** je v svojem govoru izrazil spoštovanje "za to in tako slovenstvo, ki ste ga vi izpričevali v časih, ko smo bili mi lahko doma bolj ali manj Jugoslovani." Rekel je tudi, da si ne predstavlja slovenske dobre in lepe prihodnosti brez močnega deleža slovenske skupnosti v Argentini. Za njim je nekaj besed spregovoril predsednik ŠOU **Gregor Macedoni**.

Po vseh teh pozdravih se je začel kulturni spored po napotku izbranega gesla "**PESEM BRATE DRUŽI**". Napovedovalca sta občutno podajala povezovalna besedila, ki jih je pripravil **Stanko Jerebič,** medtem ko je vso režijo imel na skrbi **Štefan Godec.** Najprej je nastopil zbor **Gallus** pod vodstvom **Anke Savelli Gaser**. Zapel je 'Rož, Podjuna, Zila', 'N'mav čez izaro' in 'Nazaj v planinski raj'. Sledil je nastop mlade skupine **moškega okteta**, ki ga vodi **Nancy Selan,** s pesmimi 'Kje je moj mili dom', 'Zmeraj sem si mislil' in 'Sijaj, sijaj, sončece'. **Pevska skupina Cvetka Kopač, Ani Rode in bratje Luka, Matija in Matej Debevec** je zapela ob spremljavi **prof. Ivana Vombergarja** 'Moj dom', 'Ob Kolpi tam sem jaz doma' in 'Škrjanček'. **Moderne pesmi**, a še vedno naslonjene na narodne glasbene motive, je podala **skupina "Rock & Polka"** (Franci Grilj, Pavel Selan, Pavel Erjavec in Ivan Vombergar), ki je zaigrala 'Slovenskega naroda sin', 'Dragi moji', 'Rdeča roža' in 'Prelepa Gorenjska'.

"Sledila je srčika dneva, slavnostni govor lic. Marjana Schiffrerja, ki je v jasnih besedah prikazal zgodovino, sedanjost in pogled v prihodnost naše skupnosti." (Govor prinaša SS kot uvodnik na s. 1-2 pod naslovom "Tam je smer, tu je naveza".)

Začel je z resnično zgodbo navideznega pohoda prvih partizanov "proti" okupatorjem leta 1941, katerega edini nasledek je bil, da so nacisti požigali, streljali ljudi in jih odpeljavali v taborišča.

Potem je dejal: "1941 bi ne razumel ničesar, 1945 sem vedel že veliko, danes mi je jasno vse". V tisto dobo bi postavil korenine emigracije: uprli so se, potem ko so videli, kam vodi komunistična "osvobodilna" borba.

Povedal je **mladini**, da so njihovi starši pred desetletji podpisavali menice po deset odstotkov mesečne plače za slovenski dom, ko niti lastnega še niso imeli, pač pa kopico otrok.

Medtem se je veliko zgodilo.

Slovenija njihovih sanj postaja resnica, a zdi se mu, da se tista Slovenija, ki so jo s takim navdušenjem sprejeli prve mesece, "počasi odmika. Vse preveč je krivic, ki bi bile z malo dobro volje že davno popravljene, ob naših obiskih doma zaznavamo neke vrste hlad; ne povsod in ne pri vseh, Bog ne daj!

Čutimo pa, da je **komunistična revolucija vzgojila novega človeka**, novega Slovenca." Potem je opisal, **kdo je** ta "**novi Slovenec**": tisti, ki še zdaj veruje, da ja bil tim. narodno-osvobodilni boj nekaj največastnejšega v slovenski zgodovini!

Povedal je, kako nekateri izmed njih zdaj mečejo mednje krilatice, kot 'Zdaj smo samo še Slovenci'. **"Mi smo bili Slovenci, ko je bil on še Sovjet ali internacionalist, pozneje zagrizen Jugoslovan, no, sedaj je pa navdušen Slovenec."**

Poudaril je, kako **nekateri govorijo o dveh resnicah**, kar je moral poslušati celo papež na svojem obisku. Potem pa tisto, da je bilo med partizani veliko vernikov: krščenih, da, živečih po veri pa ne; Metod Mikuž je govorniku že leta 1943 rekel, da se bo moral navaditi, ker bo po vojni vera odpravljena.

Zatrdil je zatem, da so **Slovenski dnevi zato, "da kričimo od bolečin"**. Povedal je, kaj je rekel neki gospe, ki je želela na očetov grob: 'Ne hodite, ker boste v Rogu poklekali v blato, na Teharjah pa niti ne boste prišli do grobišč". Ko je bil letos v Rogu, je duhovnik bral mašo na obrnjenem sodu za smeti; če bi tega ne bilo, še maševati ne bi mogel. "Od vseh vladnih obljub ni ostalo ničesar."

Toda Slovenski dnevi so tudi zato, **da na njih nekdanji borci proti komunizmu pokažejo svoj ponos.** Ponos, da so se prvi v Evropi uprli organiziranemu komunizmu. "Ko bi Nemci ne imeli svoje 'Bele vrtnice' (die weisse Rose), bi zgodovinar lahko zapisal: ves nemški narod je bil za nacionalsocializem" in je odgovoren za grozodejstva. **"Tudi za Slovence ne bo mogoče pisati, da so bili narod krvnikov in rabljev. Polovica naroda se je temu uprla."**

Zadnji del je posvetil slovenskemu jeziku.

> **"Kot si ne morem predstavljati zamorca, ki ne bi bil črn, si ne morem predstavljati Slovenca, ki bi ne govoril slovensko. (..) Se spomnite, ko so nas pred desetletji hodili gledat, snubit in opazovat? Razočarani so se vračali, "sramota" je umirala počasi.**
> **Sedaj je naša naveza izstopila iz stene. Naenkrat smo se znašli na prepihu. Zato s cepini še globlje v led, naše roke se morajo še trdneje oprijeti vrvi. Od začrtane smeri ne bomo odstopili niti za korak. Kdor hoče z nami, - tam je smer, tu je naveza, druge možnosti ni."**

Ni treba posebej povedati, da so te besede zbudile med občinstvom burno ploskanje.

Po govoru se je nadaljeval **glasbeni program.**

Mladinski pevski zbor iz San Justa (Andrejka Selan Vombergar) je zapel 'Vipavsko', 'Debeli kum' in 'Potrkan ples'.

Gallus pa je nastopil s pesmimi 'O mraku', 'Slovenski svet, ti si krasan', 'Soči' ter 'Buči, morje Adrijansko'.

Najmlajši so pod vodstvom **Lučke Marinček Kastelic** zapeli 'Dobro jutro', 'V nebesih sem doma' in 'Preljubo veselje'. Za konec so vsi skupaj zapeli himno "Slovenija v svetu".

S tem se je nehal kulturni del dneva, ne pa še Slov. dan. Mnogi, zlasti mladi so plesali ob zvokih **Slovenskega instrumentalnega ansambla**, drugi so kupovali jed in pijačo po stojnicah, ki so jih kot vedno postavili na dvorišču razni Domovi. ZSMŽ pa je prodajala slovenske knjižne novosti.

42. slovenski dan - 16. novembra 1997, v Hladnikovem domu v Slov. vasi - obisk slov. metropolita, ljubljanskega nadškofa dr. Franca Rodeta "V LJUDEH VIDIM TEBE, DOMOVINA!"

Razumljivo je, da je napovedani obisk nadškofa dr. F. Rodeta zbudil še več zanimanja za zadnji (ko to pišemo, letošnji) Slovenski dan.

Predvideni spored je bil sledeč: 11.30 dviganje zastav; 12 sveta maša, ki jo bo daroval nadškof Rode, prepeval pa bo med njo Domžalski komorni zbor; 13.30 kosilo; 17 kulturni program, na katerem bodo sodelovali Domžalski komorni zbor, Mladinski pevski zbor San Justo, folklorne skupine s Pristave, Carapachaya in Hladnikovega doma, recitacije poezij Franceta Papeža ter petje otrok slov. osnovnih šol. Slavnostni govornik bo Božidar Fink.

Tednik SS je 20.11.1996 (46 1, 3-4) najprej objavil **govor Božidarja Finka** z naslovom "**Sloveniji smo zavezani**". Za začetek je vzpostavil, da so take prireditve namenjene vsem srenjam slov. izseljenstva v Argentini, vendar nekateri razlogi, kot npr. zgodovinska pogojenost, ne dopuščajo, da bi te slovesnosti množično obhajali z vsemi skupinami, zato jih posebej oblikuje in zaznamuje skupina, ki izhaja iz političnega zdomstva. To občestvo, ki se je v desetletjih izoblikovalo iz povojnega begunstva, je še zdaj neprezirljivo sociološko dejstvo, pa tudi vredno spoštovanja in upoštevanja.

"Pri tem", je nadaljeval B. Fink, "se ne povzdigujemo na stopnjo čudeža in si sami ne nadevamo gloriole, čeravno smo imeli med seboj plemenite zglede samoodpovedi in žrtvovanja ter talente za družbeno oblikovanje in umetniško ustvarjanje..."

Božidar Fink med govorom

Doživljali pa smo kar nekaj kriznih pojavov, ki so izhajali iz razlik v mišljenju in čutenju, neredko tudi iz človeške bednosti. Spomnimo se na napetosti, ki so izhajale iz težnje po avtonomnosti krajevnih jeder proti enotnemu vodstvu. Spopadali smo se ob vprašanju o slovenski državni samostojnosti. Veterani protikomunističnega boja so se razvrstili v dve skupini z različnim vrednotenjem nekaterih zgodovinskih dejstev. Vstajale so napetosti pri dejavnikih, ki so usmerjali napore predvsem v splošno izobraževalno delo, v času, ko je nastajala ustanova za bolj specifične kulturne dejavnosti. Ločevali smo se celo ob vprašanju, ali naj se imenujemo ideološka ali politična emigracija. V zadnjem času smo se razdelili še po strankarski pripadnosti..."

"Ali nas je tako ločevanje in prerivanje slabilo in nam grozilo z odmrtjem? Neprijazne sile so od zunaj opazovale in poskušale razbijati za svoje uničevalne načrte, a jim nikakor ni uspevalo. Iz naših različnosti je namreč rasla in se krepila enotnost..."

Govornik se je zatem vprašal: **"Ali smemo domnevati, da smo bili v tem zgled za razvoj slovenske družbe? Nasproti politični monolitičnosti in vsiljevanemu enoumju smo dajali za primerjavo vzorec družbe, ki v svobodi, v neoviranem pluralizmu usmerja svojo pot (..) Morda naš vpliv ni bil zelo pomemben. Lahko pa bo nekoč postavljen za vzor, kako delujejo naravni družbeni mehanizmi, če jih oživlja duh svobodnega sprejemanja vrednot tvarnega in duhovnega reda."**

"In prav te skupne vrednot", je nadaljeval B. Fink, "so tista vez, ki ni dala, da bi se razpustili in utonili v tujini. Gojili smo kulturo življenja in če smo kdaj stopali v krogu ali na mestu, nam noge niso

odrevenele, znašli smo se in se napotili naprej. Nikoli se nismo odmaknili od krščanstva in vedno je bila z nami Cerkev (..) Duhovno in svetno področje sta bili vedno ločeni in si nista med seboj posegali v pristojnosti. Na skupnem in mejnem terenu pa je bilo in je tudi zdaj vzorno sodelovanje."

"Posebno nas je nagibala k delovanju in delavnosti ljubeča skrb za usodo Slovenije." Govornik je potem povedal, kako da so bili nasilno odtrgani od Slovenije, kako da so telesno še vedno oddaljeni in kako da že dolgo "ni med nami nikogar, ki ne bi preživel v tujini večjega dela svoje življenjske dobe". Toda mlajši rod se preseljuje v Slovenijo in občuti, da prihaja domov. "Domači režim nas je strahotno obrekel in nas hotel za vedno odpisati (..) Sovražili smo res, a predmet naše jeze je bilo krivično nasilje nad dušami in telesi ter sistem, ki je nasilje opravičeval (..) Domači podtalni duhovni odpor je bil nedvomno bolj učinkovit, a tudi povezan s tveganjem in žrtvami. Zato smo spremljali tamkajšnja prizadevanja z občudovanjem (..) **Ne sprejemamo torej morebitnih očitkov negativizma.."**

Folklorna skupina Maribor iz Carapachaya

"Propad sistema ter pravna in politična osamosvojitev Slovenije sta nam dala, da smo nanovo zadihali. (..) To se je zgodilo na način in v času, kot si nismo upali pričakovati. (..) Mi smo kot vedno tudi v tistem času darovali ljubezen duhovni domovini in zvestobo nadnaravnim, človeškim in narodnim vrednotam. **Smemo pa imeti tudi zavest, da smo si prizadevali pripomoči k razvijanju slovenske misli s kulturnimi stvaritvami in k utrjevanju prepričanja o pravici in potrebi državne samostojnosti. Tega ne govorimo kot samohvalo, čeprav se zavedamo, da smo z razglašanjem državne misli prehitevali glasove v sami Sloveniji."**

Folklorna skupina s Pristave

"Vsekakor smo Sloveniji še vedno zavezani, čeprav nismo več politična emigracija v ožjem pomenu." Vrata v Slovenijo so nam zdaj odprta, je nadaljeval govornik, in kot državljani sodelujemo pri izbiranju (vladnih) organov ter smo vanje celo poklicani. "zato si še vedno in vse bolj pripisujemo pravico, da kritično presojamo razmere, ki se nam ne zdijo ugodne. (..) Razmere v domovini spremljamo in se veselimo dosežkov, skrb pa nam zbuja, kar v prehodu še ni preseženo iz prejšnje dobe. Pričakujemo moralne konsolidacije in vidnejšega prehajanja iz stanja, ki ga pri delu prebivalstva zaznavamo kot komunikacijsko zaprtost. Ta je menda še vedno ostanek nekdanje ustrahovanosti. (..)

Zatrdil je, da "smo do slovenske države mnogo več kot lojalni" in izrazil potrebo, da bi odnosi ne bili zgolj uradni, ampak človeško topli. Poudaril je tudi načelo subsidiarnosti, ker od slovenske države "pričakujemo, da nas bo obravnavala kot svoje, vendar ne samo kot varovance".

"Najprej pa od države pričakujemo, da nam bo priznala čast poštenih sinov in hčera naroda." Del slovenskega ljudstva, ki je stopil v protikomunistični odpor, in tega v določeni meri predstavljamo, uradno še ni pravično obravnavan (..) **Pogledi na dejstva so lahko različni, resnica pa je samo ena. Mi se resnice ne bojimo, hočemo, da se razkriva v vsej pestrosti,** čeprav bi bila kdaj neprijetna. Sprejemamo mirno in tudi strokovno obravnavanje o taktičnih odločitvah in dejanskih nastopih. **Za neovrgljivo pa imamo, da je bilo dopustno in nujno upreti se komunističnemu nasilju in da je odpor nastal iz čistega služenja narodu. Naša minimalna zahteva je, da se to po najvišjih organih države uradno prizna in razglasi. Če bo taka razglasitev vključevala zgodovinsko rešitev časti domobranskemu gibanju, bo to ustrezalo našemu prepričanju, da je bila pot, ki jo je izbrala**

nacionalna demokratična stran, čeprav mednarodno-politično tvegana. v dejanskem položaju edino mogoča vsaj v temeljni usmeritvi, zato tudi pravno in moralno opravičljiva. (..) Sicer pa smo prepričani, da je treba vsaj zdaj pretrgati politično kontinuiteto s prejšnjim režimom, odreči mu moralno legitimnost in odpraviti njegove slabe nasledke ter tudi prenoviti kadrovsko zasedbo. **Dokler se to ne bo zgodilo, bomo obžalovali škodljivo zaznamovanost slovenske države v mednarodnem svetu in je malo verjetno, da bo slovenska družba uživala potrebno notranjo pomiritev."**

B. Fink je sklenil svoj govor s kratko razlago "Zdravljice" in končal "Bog pa naj poživlja vse dobre ljudi!"

O poteku 42. slovenskega dneva poroča TD v SS (27.11.1997 47 3-4) zelo obširno. Že dopoldan se je zbralo veliko rojakov. Vsak obiskovalec je dobil znak na prsi z geslom dneva, ki ga je izdelala **Erika Indihar**. Ob petju državnih himen sta dvignila slovensko in argentinsko zastavo predsednik ZS **Marjan Loboda** in predsednik Hladnikovega doma **Vinko Glinšek**. Prisoten je bil tudi **veleposlanik RS dr. Janez Žgajnar** s soprogo. V bližnji cerkvi Marije Kraljice je **nadškof dr. Franc Rodé somaševal** z delegatom **prelatom Jožetom Škerbcem**, župnikom **Jožetom Bokaličem**, **Jakom Barletom CM**, prof. **Francetom Bergantom** in **Francetom Cukjatijem**. Med mašo je prepeval **Domžalski komorni zbor** pod vodstvom **Karla Leskovca**.

Mladinska folklorna skupina s Pristave

Opoldne je bilo za goste pripravljeno obilno kosilo, v domu pa so že začele delovati stojnice (štanti). Na prostoru zadaj za Hladnikovim domom je med evkalipte **Andrej Golob** postavil svojo scensko zamisel, **Anton Boštjančič** pa oder s slovensko hišo.

Vso prireditev je uspešno režiral mladi **Martin Sušnik**, pod skrbnim vodstvom kult. referenta ZS **arh. Ivana Kogovška**, zvočno stran pa sta imela na skrbi **Janez Jereb** in **Pavel Malovrh**. Napovedovalka je bila **Miriam Jereb Batagelj**. Vse prizore so z besedili pokojnega Franceta Papeža povezovali **Veronika Vivod, Emil Urbančič, Marta Rupnik Rey, Marko Gaser, Marta Jenko Škulj in Gregor Batagelj.**

Mladinski pevski zbor San Justo

Po pozdravu Vinka Glinška je **spregovoril predsednik ZS** Marjan Loboda. Že v začetku je v dveh, treh besede strnil vrsto silno močnih vtisov, ko je veselo vzkliknil: "To je pa **res dan 'slovenščne cele!'**". Lep uvod za misli, ki jih je potem nanizal.

Spomnil je, da je bil Slov. dan **zamišljen z dobrodelnim namenom** "in tako je tudi ostalo". Opozoril je na to, kar nam je leta 1949 dejal pokojni škof Rožman, katerega 38. smrtna obletnica je padla prav na ta dan: "To vas prosim in želim: povežite se med seboj! (..) Če smo med seboj edini in če gremo

za istim ciljem, če ni nobenega razdora med nami, potem bomo kljub temu, da nas je tukaj malo, dosegli, da se bo naš glas daleč slišal."

Potem je **razložil smisel gesla tega Slov. dneva: "V ljudeh vidim tebe, domovina!"** Kot pred 50 leti, je naša skupnost še vedno potrebna tako starejšim kot mlajšim. To je naravno okolje, v katerem se počutimo na svojem. (..) Povezani v skupnosti bomo najbolj in najlaže koristili Sloveniji in Argentini, najbolj pa sebi in svojim."

Veleposlanik dr. Janez Žgajnar je pozdravil zbrane rojake in omenil, da je veleposlaništvo vse storilo, da se ljudem olajša oddati svoj glas na volitvah, "vaša dolžnost pa je, da v skladu s svojo vestjo sodelujete pri izbiri predsednika republike". (V isti št. SS je na 1. s rezultat volitev v Argentini: Bernik 903 glasov, Podobnik 62, Kučan 15, Miklavčič 7, Peršak 3, Cerar 2, Poljšak 1 in Kovač nobenega.) Dr. Žgajnar je povabil vse rojake k sodelovanju in dejal, da se ni bati razlik med nami, kajti dialog služi k ureditvi odprtih vprašanj. "Prizadevajmo si vsi skupaj, da bomo skušali narediti vse, kar je mogoče spremeniti na bolje."

Tudi **nadškof dr. Rode** je spregovoril in med drugim dejal: **"Mislim, da sem se tukaj med vami v mladih letih navzel slovenske samozavesti, ki me je potem spremljala v naslednjih etapah mojega življenja. (..) Gre vam hvaležnost za vse, kar ste znali ustvariti v tej deželi. Biti "esloveno" v Argentini je čast in ponos (..) Tukaj raste nov rod. Toliko zavesti in ljubezni do slovenske besede ne najdeš drugod po svetu. Čuvajte to zavest (..) Naj se vaša zavest ohrani še dolgo, za vedno!"**

Za nadškofom je izrekel kratek pozdrav urednik Družine dr. **Janez Gril**.

Kulturni del dneva je pripravil **kult. referent ZS arh. Ivan Kogovšek** s pomočjo **arh. Jureta Vombergarja**.

Nastopile so **štiri folklorne skupine**: iz Hladnikovega doma pod vodstvom Boga Rozina; iz Slov. doma v Carapachayu, ki sta jo pripravili Lenči Komar in Ana Resnik; dve skupini s Pristave, mladinska in "veterani", obe pod vodstvom Héctorja Aricója.

Otroci slov. osnovnih šol iz **Vélikega Buenos Airesa** so pod vodstvom Mojce Prešern Jelenc in Irene Rezelj Peršuh zapeli tri Slomškove pesmi.

Nastopila sta tudi dva druga zbora: **Mladinski pevski zbor iz San Justa** pod vodstvom Andrejke Selan Vombergar in **Domžalski komorni zbor** pod vodstvom Karla Leskovca. Domžalski zbor je na citrah spremljal Tomaž Plahutnik. Ta dva zbora sta za konec zapela še nekaj pesmi, skupaj z občinstvom pa himno "Slovenija v svetu". Nato je govoril Božidar Fink; njegov govor smo že povzeli.

Kulturni del se je končal, ko je bil že globok večer. Ljudje so postajali ob stojnicah, ali pa so odšli v dvorano, kjer so v prijetni družbi preživeli še nekaj lepih ur. Mlado in staro pa se je predalo živahnemu plesu ob zvokih Slovenskega inštrumentalnega ansambla in nove lanuške skupine Chalten Glas Band. (Trda modna lupina – v aravkanskem in angleškem jeziku -, vendar mehko slovensko srce? n.op.).

Plesalci iz Slovenske vasi

3. Druge prireditve

V tem poglavju bomo na kratko opisali drugo **delovanje v skupnosti,** predvsem tim. kulturno-prosvetno in družabno,[1] pa tudi prireditve **za argentinsko javnost.**

3.1. Kulturne prireditve

V sodobnem pojmovanju izraza "kultura" bi morali imeti vse izraze človeškega delovanja za kulturne.[2] Toda za tele zapise bomo obdržali ta izraz še kar v tradicionalnem pojmovanju.

a) Med prvimi takimi bi morali omeniti že opisane **Spominske proslave** in **Slovenske dneve**, posebno še, ker so ti skoro vedno vključevali tudi tim. "kulturni" del.

b) Drugo pomembno udejstvovanje je našlo svoj izraz v tim. "**prosvetnih večerih**", včasih imenovanih "**prosvetna predavanja**". V prvem desetletju so te večere navadno imeli v osrednjem domu, kasneje pa po središčih ali KD. ZS je dolga leta imela pripravljenih do šest - včasih celo 10 - prosvetnih večerov ali predavanj na leto **za vsak krajevni (pod)odbor ali Dom,** večkrat seveda s pomočjo drugih ustanov (npr., SKA). Ne bomo naštevali vseh tozadevnih prireditev, ki jih je pripravila ZS v svojem središču, niti ne tistih, ki jih je skozi leta nudila na razpolago krajevnim Domovom ali središčem. V prvem delu Zbornika je dosti omemb o tej dejavnosti, zaslediti pa jih moremo delno tudi v časopisju.[3]

c) Treba je poudariti tudi tako **osebno** kot **gmotno sodelovanje** ZS **pri najrazličnejših prireditvah** KD ali drugih ustanov, posebno ob njih obletnicah. V zadnjih letih je bilo tako sodelovanje z ZSMŽ ob "**božični razstavi**" leta 1993.

č) Lahko že tu omenimo še nekaj drugih storitev, ki so v zvezi s skrbjo za mladino: **tečaji za voditelje** in **telesno-vzgojne vaditelje,** ki jih je ZS večkrat izvedla in s tem zagotovila obstoj vaditeljev po KD in OŠ, pa tudi v mladinskih organizacijah (SFZ, SDO) in pri delu z izvenšolsko mladino. Pri tem imajo velike zasluge prof. Alojzij Zupan, Iva Vivod, prof. Tine Vivod in prof. Franci Sušnik.

d) **Prizadevanje za pritegnitev javnih delavcev**, zlasti "izobražencev"; npr., **Srečanje javnih delavcev** v letih 1987-1989).

---

[1] V prvem delu je bilo mogoče opaziti, da so pogosto razlikovali med kulturnim in prosvetnim, a niso zmerom dajali obema pojmoma isti pomen. Največkrat jim je "prosvetno" pomenilo razsvetljevanje in razširjevanje obzorij, predvsem pa ohranjanje in utrditev izročil.; za "kulturno" pa so imeli vse tisto, kar je razširjalo, povečavalo ali poglabljalo razumsko, - znanstveno ali filozofsko -, nravno in estetsko obzorje. Tako je razumljivo, da so včasih pojmovali prosvetno kot izraz "ljudske" kulture, kulturno pa kot zahtevnejšo "višjo" kulturo". Nekateri so to izrecno zagovarjali, drugi pa so se upirali takemu gledanju. Nazadnje je prišlo do sprejetja pojma kulture v pomenu, ki je obsegal vse te pomene.

[2] Jorge Bosch v knjigi "Cultura y contracultura" (Emecé Editores, Bs.As., 1992, 13-15) istoveti kulturo s tem, kar večina ima za kulturo: gojitev znanja, (raz)uma, estetskega občutka ter kulturne stvaritve znanosti, filozofije in umetnosti. Toda od leta 1871 so predvsem sociologi, začenši z Edwardom Burnett Tylor-jem, začeli imenovati "kultura" vse nebiološke značilnosti, ki so svojske človeški družbi. Torej bi izraz "kultura" vključeval vse, kar je človeškega, od visoke znanosti do načina pridobivanja ali pripravljanja hrane, obleke, stanovanja. Prvi pojem bi bil "tradicionalen" ali "vredno(s)ten", drugi pa "antropološki" ali nevtralen. Glavna težava antropološkega pojmovanja kulture je v tem, da ne izraža nobenega vrednotenja: ne znanstvenega ne nravoslovnega. To pomeni, da bi bilo kultura vse, kar v človeku ni zgolj biološkega; da je kultura tako znanstveno delovanje kot načrtno iztrebljanje posameznega plodu ali narodov. Zato tako pojmovanje kulture nujno zavaja v proti-kulturo ali laži-kulturo (šp.: anticultura, pseudocultura).

[3] Gl. zlasti poglavja 3-6 passim.

Glede obeh srečanj javnih delavcev (gl. "Vire") moremo na kratko povedati sledeče.

Prvo srečanje je bilo **12. oktobra 1987**. Referat je imel dr. Marko Kremžar o "Našem poslanstvu", koreferat pa Zorko Simčič. Povabili so 44 slovenskih ustanov, odzvalo pa se jih je 29[3bis)]. Dnevni red je bil naslednji: ob 9. uri maša, od 10. do 13. razgovor, od 13. do 14.30 kosilo, od 14.30 nadaljevanje razgovora. **Načelni govor dr. Kremžarja** je silno pomemben še danes. Glavne misli: zakaj smo v Argentini; zakaj se je slov. narod tako odločno uprl komunizmu; tista doba nam je dala junake in mučence; kaj smo kot begunci rešili; ohranjeno življenje in osebna svoboda nista zastonj; kaj je naša posebna odgovornost; zvestoba narodu v tujem svetu ni nekaj izrednega; poslanstvo je posredovanje vrednot bližnjim; slovenščina je merilo našega poslanstva; prihajamo v dobe novih preizkušenj; uspešen boj za dobro, sveto in resnično je mogoč le iz globokih korenin v smeri visokih vrednot; življenje je neprestan boj za dobro; dovolj je, da "smo", a "bomo" le, če bomo "to, kar moramo biti". **Koreferat** Zorka **Simčiča**, ki je začel z mislijo o sedanji glavni drži človeštva, ki bi naj bil beg (pred stvarnostjo, skrivnostjo, neskončnostjo). Potem pa je za nasprotje poudaril, da morajo zdomci biti, kar so, sicer bi bili okrnjeni. Končal je z mislijo, da je njihovo poslanstvo v tem, da v svojih mladih vzbudijo zavest poslanstva.

Razgovor je bil precej **dolg. Skoraj ni bilo udeležencev, ki ne bi s svojo izvirno mislijo prispevali k bogati in plodni vsebini zaključnih sklepov**. Začeli so s postavko o **namenu snidenja**: jasna beseda o javnem delavcu; vključiti mlade v delo; solidarnost v tem, kar storijo za slovensko skupnost.

Sklepi zborovanja:

Posodobiti potek mladinskih sestankov. 2. Poiskati in pripraviti mentorje za mladino. 3. Uresničiti dvojezično šolo. 4. Uresničenje programa za mladce in mladenke po vseh Domovih. 5. Organizirati predavanja za mladino skozi vse leto. 6. Izvoliti komisijo, ki bo sestavila program za vzgojo mladinskih voditeljev. 7. Izvleček srečanja predložiti Kat. shodu.

Drugo srečanje je bilo **10. oktobra 1988**. Od 40 povabljenih ustanov se jih je zbralo 31[3ter)]. **Referat** o "Stikih s Slovenijo" je imel **arh. Jure Vombergar.** Dejal je, da je bil prvotni namen srečanja, da bi iz predlogov in priporočil "lanskoletnemu Katoliškemu shodu" (1987) izbrali tiste, ki bi se jim zdeli najbolj nujni, zato da bi jih potem udejanili. Toda na sestanku širšega odbora ZS so sklenili, da je tema o "Stikih s Slovenijo" postala najbolj aktualna in potrebna analize. Poleg osebnih pogledov na tedanje stanje je arh. Vombegrar vključil tudi nekatere skupne izjave II. katoliškega shoda, ki jih je uredil pod temi-le vidiki: versko-nravno življenje; narodno-družbena vprašanja; kultura; mladina in kultura; Slov. domovi in druge ustanove. Dodal je nekatera besedila iz gradiva pripravljenega za II. katoliški shod: iz narodno-družbenega odseka (Božidar Fink) in iz "Našega poslanstva" (dr. Marko Kremžar). V **koreferatu je arh. Marjan Eiletz** zatrdil, da je vprašanje stikov s Slovenijo "že več let ena najbolj spornih točk med nami. Čas je, da se mirno, javno in odkrito lotimo pogovora o tej zadevi." Potem je vzpostavil nekatera "skupna stališča", nato pa prešel na razmišljanje **o pojmu "stik"**. Omenil je najprej **čustvene stike**, potem pa prešel na razčlembo "aktivnih stikov našega vplivanja na domovino, predpostavljajoč naše politično oz. ideološko poslanstvo, ki bi jim potegnil kot logični zaključek, da so ti stiki nujni in neobhodno potrebni." Navedel je Franceta **Bučarja**, ki je v "Novi reviji" (št. 67/68: članek "Obnavljanje Dolomitske izjave") zapisal: "...tudi slovenstvo je ogroženo in ta socializem, ne le da je

---

[3bis)] Vendar, ko preštevamo imena navzočih ustanov, jih zasledimo veliko več; verjetno je v nekaterih primerih en udeleženec zastopal dve ustanovi ali več: ZS, SS, DPa, KD (Carapachay, San Martín, Pristava, Ramos Mejía, San Justo, Lanús, Berazategui), SKA, SPD, OŠ (Carapachay, Castelar, Ramos Mejía, San Justo, San Martín, SH, Lanús), ZSPB Vestnik in Tabor, SDO in SFZ (Pristava, Ramos Mejía in osrednja SDO), ZSŽM, zbori (Gallus, Mladinski pevski zbor San Justo, Mladinski zbor s Pristave), ST, SKAS, KA

[3ter)] Tudi tokrat zapisnik omenja manjšo številko navzočih ustanov, kakor pa jih je bilo dejansko prisotnih, če upoštevamo ustanove, ki jih označuje kot prisotne: ZS, SS, DPa, KD(Carapachay, San Martín, Pristava, Slomškov dom Ramos Mejía, Naš dom San Justo, Hladnikov dom Slov. vas-Lanús, Berazategui, Mendoza), SKA, SPD, Počitniški dom dr. Hanželiča v Córdobi, Kreditna zadruga SLOGA, Mutual SLOGA, Baragovo misijonišče v Lanusu, Slov. zavetišče dr. Gregorija Rožmana iz San Justa, ZSPB Tabor in Vestnik, SFZ in SDO (osrednji in krajevni), ZSMŽ, zbori (Gallus, Mladinski iz Našega doma, Pristave in Slomškovega doma, sanmartinski, cerkveni iz Slov.vasi), ZSMŽ San Martín, ST, SKAS, SKAD, SLS, KA, vse OŠ (voditeljice in učiteljice).

ogrožen, ampak je že mrtev. Že davno. Tragika sedanjega slovenstva je v tem, da je zaenkrat z nerazvezljivimi vezmi vezano na tega mrtvaka, ki ga bo potegnil s seboj v grob, če mu ne bo uspelo, da bi se z njim razvezal." Poudaril je dejstvo, da **komunistična pošast pogineva**, da **pa se pojavljajo druge**, nič manj nevarne razkolne sile, **ki ogrožajo bitnost slovenskemu narodu**: konsumistično okužen indiferentizem, anarhistično in nihilistično razosebljena masa ljudi, ki je bila oropana vseh idealov. Nato je navedel pisatelja Rebula, ki je dejal na Dragi 1988, da vsi plovejo tja, kamor sami hočejo. Izjavil je, da se strinja s prijateljem dr. Kremžarjem, ki je prejšnje leto na tem srečanju rekel, da bi bilo ohranjati življenje in vrednote samó zase greh nezvestobe do naroda. Za konec je izjavil, da brez stikov ni spopada in ni borbe. Pa tudi ne priložnosti za odrešilno dejavnost, za popravo zgodovinskih krivic.

Po referatih se je razvil **daljši razgovor**, v katerega so posegli skoro vsi zastopniki prisotnih ustanov, saj jih je **od 72 udeležencev prosilo za besedo kar 62**. Govoril je tudi dr. Peter Urbanc iz Kanade, ki je bil tedaj na obisku v Argentini. Prvič opazimo, da je natančno zapisano, od kdaj do kdaj je kdo imel besedo, čeprav je zapisnik nekako "brzojaven". Vse razpravljanje je bilo izredno konkretno in o čisto konkretnih primerih. Nekateri so izrazili zelo kritično gledanje na razmere v skupnosti (I. Korošec), češ da "imajo samo nekateri legitimacijo za delo, drugi pa ne"; s to trditvijo večina ni soglašala. Razpravi so bili podvrženi tudi pojmi kot so npr.: demokracija, geto, strah kot sodilo za odločanje, kulturna infiltracija (potrebna previdnost z Ribniškim oktetom in tudi s "Slov. kotičkom"), skupinski in osebni obiski domovine itd. **Niso** pa **prišli do skupnih zaključkov o teh temah**.

d) Poglavje zase zaslužijo tim. "**Slovenske radijske ure**", sprva občasne, nato pa dolga leta tedenske, ki so bile več kot 11 let - od leta 1970 do februarja 1982 - na skrbi ZS.[4] Glavno zaslugo zanje je imel nekdanji predsednik ZS **Božo Stariha**, ki pa si je znal pridobiti pomočnikov, tako za gmotno podpiranje (oglaševalce) kot za pripravljanje programa in za izvedbo oddaje same (vsakokratni kulturni referent, predvsem pa lic. Stanko Jerebič, Helena Loboda, Gregor Batagelj idr.), od katerih so mnogi delali "ad honorem".

O radijski uri se je pogosto razpravljalo na sejah odbora ZS, ker je bilo z njo veliko težav. Najprej zato, ker je napovedovalec moral biti po zakonskih predpisih in sindikalnih zahtevah poklicen in med Slovenci takih tedaj še ni bilo. Seveda je argentinski napovedovalec zagrešil marsikatero napako v pravilni izreki priiimkov, imen, naslovov pesmi ipd. Poleg tega so bili nagovori v slovenščini večkrat prepovedani. Težave so bile tudi v tem, da niso imeli na razpolago dobrih plošč ali zvočnih trakov. Izbira vsebine prav tako ni bila lahka in glede tega ni bilo zmerom soglasja med sodelavci in odborniki ZS. Morda največja zapreka pa je bila v tem, da se je ura morala seliti od postaje do postaje, prav tako pa iz enega dne na drugega in z ene ure na drugo. Največkrat dan in ura za našo skupnost nista bila prikladna: zgodnje nedeljske ure ali prve popoldanske ob sobotah in nedeljah. Razumljivo je, da so radijsko uro potem opustili. Glavni razlog za to je navedel arh. Vombergar, ko je izjavil, da radijska ura pomeni skoro ves letni društveni proračun za šolstvo!

Kasneje je začel s "**Slovenskim kotičkom**" Alberto Čuk (večkrat opazimo,da ga imenujejo tudi Alfred ali Alfonz; n.op.), ki je sprva prosil za pomoč ZS. Čeravno se ZS kot organizacija ni hotela zavezati, je odbor naprosil nekdanje glavne sodelavce pri radijski uri (Staneta Jerebiča, Heleno Loboda), naj bi Čuku pomagala vsaj ob začetku te nove radijske ure.

e) Prav tako bomo samo omenili, če ne popolno, pa vsaj delno odgovornost in zasluge, ki jih je ZS imela za različne **prireditve,** predvsem **narodnostnega** ali **narodno-državnostnega značaja**. V tem primeru bomo jemali izraz "prireditev" v bolj širokem pomenu: dejanja, storitve.

f) Skoraj vedno je ZS **sodelovala** tudi pri vseh **verskih manifestacijah** skupnosti, ki jih je včasih pripravila (zadušnice, posvetitev Brezmadežnemu Srcu itd.) ali pa se jih je "uradno" udeleževala (procesije sv. Rešnjega Telesa, romanja v Luján ipd.)

---

[4] Na sejah so mnogo razpravljali o vzdrževanju radijske ure in še posebno o njeni vsebini. SS o tem ni veliko pisala, čeprav je sem ter tja poročala o dnevih in urah oddaje. Ta radijska dejavnost povojnih vseljencev je poseben del zgodovine slovenske zdomske skupnosti v Argentini, ki še ni našla svojega zgodovinopisca ali vsaj kronista. Da se reši pozabe, kar se še da, bi bilo treba takoj začeti z delom. Najbolj poklicani za to so seveda tisti, ki so te radijske ure imeli na skrbi.

g) O **prireditvah za argentinsko javnost**, o **praznovanju slovenskih narodnih praznikov in** slovenske **državnosti** bomo govorili **posebej**. Tudi v tem primeru bomo jemali izraz 'prireditve' v širšem pomenu, da se tako izognemo ponavljanju ali preštevilnim zaglavjem.

h) Posebej bomo našteli **obiske**, tako iz zdomstva kot iz zamejstva ali iz matične domovine, bodisi da so bili cerkveni, kulturno-prosvetni, zasebni, poluradni ali uradni iz domovine. Seveda ZS za večino obiskov ni bila izključno zadolžena, omenjeni pa so tisti, na katerih je na kakršenkoli način sodelovala.

3.2. Družabne prireditve

Razumljivo je, da je **DS prva leta** bilo **skoro** edino, ki je pripravljalo določene družabne prireditve, npr. pust, miklavževanje (SS 15.12.1948 24 8), silvestrovanje ipd. (gl. I.3.1-3 in 8; SS 27.12.1951 51 4 in nasl. leta). V letu 1951 so celo ustanovili v odboru 'Odsek za družabne prireditve' (Seja 27.10.1951, Zap 1-2). Toda leta 1959 so se že resno pogovarjali o tem, da bi opustili pustno prireditev, za kar so se potem res odločili naslednje leto, ker da praznujejo pust že posamič po Domovih (gl. I.3.4 in 7). Nekaj podobnega se je zgodilo s silvestrovanjem, s katerim so tudi dokončno prenehali po letu 1959.

Bilo je kasneje še nekaj poskusov zbuditi pri ljudeh zanimanje za taka družabna srečanja, največkrat v dobrodelne namene, a niso želi pričakovanega uspeha, ker so se rojaki že navadili na okoliške Domove. Sicer pa so bili zbiranju dohodkov za dobrodelnost namenjeni prav zato ustanovljeni tim. Slovenski dnevi.

Na sejah in celo na občnih zborih ZS so pogosto opozarjali na neprimernost številnih prireditev, ker je bila preštevilnost navadno na škodo kakovosti. Da bi zaradi preobremenjenosti z raznolikimi prireditvami ne utrpela škode njih kakovost in da bi zaradi njih Društvo ne zanemarjalo svoje predstavniške dejavnosti in izključne odgovornosti za šolstvo, je s simpatijo spremljalo premik takih prireditev iz svojega delokroga v Krajevne Domove. Kljub temu pa je ZS vztrajala na tem, da tudi v KD ne bi smelo biti preveč in kakovostno nezadovoljivih prireditev. (Med drugim gl. I.5.5.)

3.3. Dobrodelne prireditve

a) Glavna in končno edina **redna letna** dobrodelna prireditev je postal leta 1956 **Slovenski dan** in se je kot tak obdržal do današnjih dni. Vemo pa, da se je ta dejavnost v resnici začela že prejšnje leto, a leta 1955 dan še ni dobil tega naslova. Bilo bi seveda zelo napak, ako bi kdo prisojal ZS vso zaslugo pri uspehih - tudi gmotnih - teh dni, ker so z ZS vedno sodelovali vsi pododbori, odbori, središča oz. že KD, pa tudi skoraj vsa druga slovenska društva. Res pa je bila ZS (kasneje skupaj z MOS-om) v prvi vrsti odgovorna in tudi nemalo zaslužna za pripravo in uspeh Slov. dni.

b) Vendar se je poleg tega ZS **sem pa tja** zavzela še **za kako drugo zadevo**, bodisi kot odgovor **na** dobljene **prošnje** - npr. pomoč beneškim in pariškim Slovencem (gl. I.7.7.) -, ali pa **na lastno pobudo**, kot npr. tista za pomoč mendoškim rojakom ob potresu, ki je prizadel stari del doma in nekatere zasebne hiše rojakov. V takih primerih so navadno izvedli kako nagradno žrebanje, srečolov oz. tim. 'rifo'. (Za vse gl. I passim in II 1.2.)

3.4. Spominske prireditve

ZS je pripravila več takih prireditev, pri večini pa je na razne načine sodelovala.

a) Zdi se primerno, da navedemo **obhajanje** važnih **zgodovinskih dogodkov**. Prva prireditev je bila 25. maja 1948, ki je bila namenjena **proslavi stoletnice boja za Združeno Slovenijo** (SS 15.5.1948 10 1-8 in 1.6. 11 1-2). Potem so sledile druge, kot npr. tista ob **40. obletnici Majniške deklaracije** (SS 26.4.1956 18 3-4), ali pa pripravljene za **obletnice rojstev ali smrti narodnih voditeljev: Takó spomin na** škofa Antona Martina Slomška ob stoti obletnici njegove smrti (SS 28.4.1960 17 2) pa 60. obletnica smrti dr. Janeza Evangelista Kreka (SS 21.3.1977 16 1-2) in smrtni

obletnici dr. Antona Korošca (17.12.1950, SS 14.12.1950 50 1,8 in 21.12.1950 51 1-2) ter dr. Miha Kreka (I.7.10).

b) Prav tako navajamo spominske prireditve za obletnice **pesnikov in pisateljev**, bodisi **matičnih** - Prešerna (SS 26.4.1979 16 1), Levstika (SS 21.4.1983 15 1-2), ob stoletnici rojstva Cankarja (SS 4.11.1976 14 2), Kosovela, Gregorčiča, Balantiča (gl. I.7.6.); počastili so jih na Taboru v Slomškovem domu, s katerega so tudi poslali spomenico avstrijski vladi glede koroškega vprašanja), bodisi **zdomskih** - dr. Tineta Debeljaka (SS 21.4.1983 15 1-2), Joža Vombergarja (gl. I.7.3.; počastili so ga z govorom L. Rezlja v slov. radijski uri). ZS je sodelovala pri pripravi koncerta vseh pevskih zborov na čast ravn. Marku Bajuku (I.5.6., SS 7.9.1961 36.2. in 14.7. 37 2).

c) Slavili so tudi rojstne dneve ali razne obletnice **cerkvenih in narodnih vodnikov.** Npr., 1.100. obletnico prihoda sv. Cirila in Metoda (17.11.1985, SS 14.11.1985 46 4). Ali škofa dr. Gregorija Rožmana: 70-letnico rojstva (8.3.1953, SS 5 1-2 in 19.3.1953 7 10-12), 25-letnico škofovstva (SS 22.7.1954 28 2), obletnico smrti (SS 10.11.1960 24 2-3) in važnejše druge obletnice kot npr. 20. obletnico smrti (I.7.10). Prav tako je ZS sodelovala pri **spominu** na **gen. Rupnika** 5.9.1971 (I.6.13,SS 2.9.1971 35 4) in dr. **Lamberta Ehrlicha** (I.8.6.).

č) Lahko rečemo, da je bila ZS vedno prisotna po svojih odbornikih pri takih **počastitvah** kot je bila 25. obletnica **Gallusa** (I.7.3) ali drugih slov. organizacij, npr. za 20. in 40. obletnico **SKA**. Nikoli tudi ni manjkala na **obletnicah KD**, na katerih so njeni odborniki navadno aktivno sodelovali.

3.5. Prireditve za argentinsko javnost

a) Do neke mere je res, da je bila v tem pogledu tako rekoč **prva** prireditev ZS (in SPE v Argentini) **dvajseta obletnica zdomstva in vetrinjske tragedije** (gl.II.1.1.4.), kateri so potem sledile 25. (ib. 6), 30.(ib. 8), 40.(ib.10) in 50. obletnica (ib.11). Pripomniti je treba, da je ZS skupaj z drugimi slovenskimi ustanovami skoraj vsako leto ob Spominski proslavi počastila tudi gen. San Martina in s tem opozarjala nase argentinsko javnost. - S tiskovinami v španščini je začelo Društvo svoj nagovor na argentinsko okolje že ob 10. obletnici DS. (gl. I.4.4.)

b) Dejansko pa je bila skupnost kot taka **že prej večkrat prisotna** v argentinski javnosti. **Spočetka** se je to dogajalo **skoraj izključno preko ZS**, kot npr. sodelovanje pri proslavah za 100. obletnico smrti gen. San Martina leta 1950 (I.3.6.). Večinoma pa je ZS dajala pobudo, ali povezovala in **delno podpirala udejstvovanje** slovenskih **društev** ali skupin v argentinski javnosti. Sem moremo prištevati udeležbo na **Praznikih trgatve** v Mendozi (gl. I.7.7.; SS 30.3.1978 13 3), na **Praznikih snega** v Bariločah, kakor tudi razne pevske, gledališke ali plesne (folklorne) nastope. Ni mogoče navesti in opisati vseh teh, posebno še, ker je večkrat ZS kako ustanovo samo pridobila za nastop; to pa zato, ker so se organizatorji navadno obračali na ZS za posredovanje (gl .npr. I.8.4.in passim v drugih pgl. I.). Navadno je o tem poročala SS, a ne vedno. Precejšen pomen je imelo tudi sodelovanje pri **vsakoletnih slavjih vseljenskega meseca oz. dneva**, katerih začetek je postavljen v leto 1978. V naslednjih letih se je sodelovanje še nekoliko povečalo. Potem tega slavja kasneje nekaj časa niso prirejali, spet so ga pa pobudili leta 1984 in mu skušali dati večjo pomembnost, a s poudarkom na vseljence sosednjih držav, kar je končno vedlo ZS do nekake oddaljitve (gl. I.8.2-4).

c) Vse to je seveda prišlo do še večjega izraza z **razstavo slovenskih knjig na buenosaireškem**

Knjižnem sejmu (Feria del Libro), od leta 1991 dalje, ko so 22. aprila prvič pripravili "**Slovenski kulturni večer**" (seja US 26.3.1991, I.9.2.). Zasluga za to gre predvsem **prof. Jani Peternelj Dobovšek,** ki je vsa leta imela na skrbi pripravo te razstave in slov. večera na njej.

Pobuda za to je prišla od velikega prijatelja Slovencev, dr. Jorge Crespo Montes-a.

č) Bržkone je bil eden izmed najvažnejših dogodkov in nekak višek

"TEDEN SLOVENSKE KULTURE", od 3. do 7. julija 1992

(SS 2.7.1992 25 6; 9.7.1992 26 5; 16.7.1992 27 1-4; in odmevi v št. 28-32, navadno na 1.s.).

JORNADAS ESLOVENAS
DNEVI SLOVENSKE KULTURE

3-7 / 7-7 1992 CENTRO CULTURAL GENERAL SAN MARTIN BUENOS AIRES

Kratek **spored tega tedna**: v petek 3. julija, svečana otvoritev; v soboto 4. julija, glasbeni večer; v nedeljo 5. julija, literarni večer in razstava slovenske knjige; v ponedeljek 6. julija, likovni večer (slikarska in kiparska razstava); v torek 7. julija, zaključni večer s folklornimi plesi, petjem in glasbo. SS poroča, da so ljudje vsak večer napolnili veliko dvorano s skoro tisoč sedeži v "Centro Cultural Gral. San Martín", zadnji večer pa je zmanjkalo prostora tudi na stojiščih, tako da je bil mnogim, razen tistim 1.500 prisotnim, vstop v prostorno dvorano onemogočen. Koordinator dni je bil **Lojze Rezelj**. ZS je k sodelovanju povabila tudi staronaseljence; na sejah pripravljalnega odbora jih je zastopal **Oskar Molek**.

Prvi večer je za začetek dni '**Gallus**" pod vodstvom **Anke Savelli Gaser** zapel obe himni. Po pozdravu, ki ga je na prisotno publiko naslovil tedanji ravnatelj tega kulturnega središča in igralec Fernando de la Rosa, so bila prebrana tudi pozdravna pisma prijateljev Slovencev; med prvimi kardinala Quarracino-ja, potem pa še uglednih senatorjev, ministrov in kulturnikov. Zatem je govoril **vodja kulturnega zastopstva iz Slovenije Marko Jenšterle,** nato pa **predsednik ZS prof. Tine Vivod.** Član slovenskega zastopstva **dr. Andrej Capuder** je imel predavanje naslovljeno "**Razmišljanja o Sloveniji**". Za konec je **Klemen Ramovš** izvajal na razne vrste flavt odlomke iz skladb svojega očeta Primoža, kot spremljavo k recitaciji Prešernovih 'Sonetov nesreče'; recitirala sta Luka Debevec in Miha Gaser.

La Asociación Eslovenia Unida y el Ministerio de Cultura de la República de Eslovenia, invitan a Usted a las "Primeras Jornadas Culturales Eslovenas", que se inaugurarán el 3 de Julio de 1992 a las 20. hs. en el "Centro Cultural General San Martín".

Sarmiento 1551
Capital Federal

Zedinjena Slovenija in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije vabijo Vas na „Dneve slovenske kulture", ki bodo potekali od 3. do 7. julija 1992 v „Centro Cultural General San Martín" v Buenos Airesu.

Sarmiento 1551
Capital Federal

V preddverju in na stopnišču sta bili dve razstavi: **dela slovenskih likovnikov** v Argentini in **fotografije** o **pričetkih slov. vseljevanja** v **Argentino** in razvoju politične emigracije.

Glasbeni večer sta pripravili dirigentki **Lučka Kralj Jerman** in **Anka Savelli Gaser.** Najprej je zapel nekaj pesmi Gallus. Nato so prebrali predavanje o 'Kratki zgodovini slovenske glasbe', ki ga je iz Trsta poslal **prof. dr. Tomaž Simčič. Klemen Ramovš** je podal 'Podobe za kljukaste flavte' (Lojze Lebič). Nastopili so **solisti**: **Andrej Rezelj, Ani Rode, Luka Debevec,** katere je na klavirju spremljal **prof. Ivan Vombergar.** Iz Slovenije so prišli godci slovenskih folklornih plesnih komadov **"Trinajsto prase"** (Karlo Ahačič, Tomaž Rauch in Ivan Ravnič). Sledilo je šest vaj za kljukasto flavto Primoža Ramovša, ki jih je izvajal **Klemen Ramovš.** Večer je končal Gallus, ki je zapel narodne iz različnih slovenskih pokrajin. Celotni spored sta povezovala Sonja Zorko in Marko Gaser.

Literarni večer

Vodila sta ga Alenka Smole in Tode Rode, pripravil pa ga je Tine Debeljak. Omejiti so se morali na branje odlomkov iz del matičnih in zdomskih pisateljev, ki sta jih prevedla v španščino Pavel Fajdiga in Irene Mislej v Sloveniji, v Argentini pa Gregor Papež. Prebrali so Zdravljico in odlomke iz Župančiča, Kosovela, Kuntnerja, Pribaca, Balantiča, dr. Tineta Debeljaka, Korošca, Papeža, Debeljaka ml. in Toneta Rodeta. Odlomke svojih del so brali gostje iz Slovenije: Alojz Rebula, Zora Tavčar, Drago Jančar, Aleš Debeljak, Jure Potokar in Andrej Capuder. S sabo so prinesli knjižico s prevodi teh del in s kratkim življenjepisom vsakega avtorja. Stanko Jerebič je nato recitiral Balantiča ob spremljavi Klemena Ramovša.

Za konec večera so pripravili 'okroglo mizo', kjer so v koordinaciji Tineta Debeljaka govorili Alojz Rebula, dr. Andrej Capuder, Drago Jančar, Aleš Debeljak in Tone Rode.

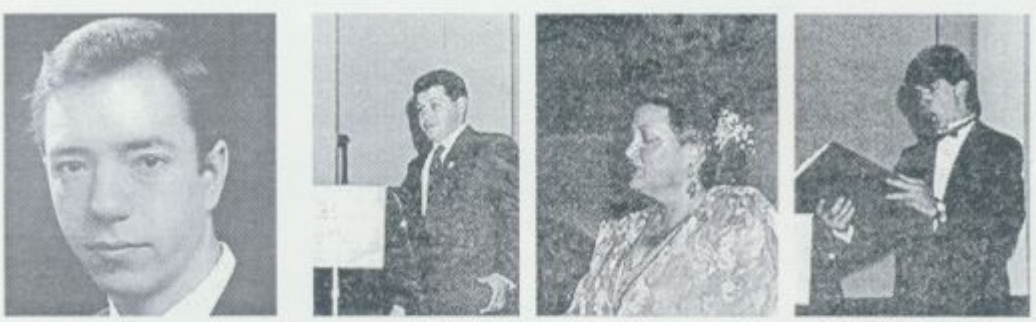
TEDEN SLOVENSKE KULTURE (fotografije iz SS)

Pročelje Kulturnega centra San Martín s slov. in arg. zastavami

Mladinski pevski zbor iz San Justa

Ivan Vombergar (klavir), Andrej Rezelj (bariton), Ani Rode (sopran) in Luka Debevec (bas)

Karlo Ahačič, Roman Ravnik, Klemen Ramovš in Tomaž Rauch

Pristavska folklorna skupina

Slovenski inštrumentalni ansambel

Likovni večer

Pripravili sta ga slikarki sestri Dolinar, povezovala pa sta dogajanje Andrejka Vombergar in Marijan Jože Loboda. Osrednja točka sporeda je bila odmerjena predavanju **univ. prof. dr. Darka Šušteršiča**, ki je predstavil slovenske likovne umetnike v Argentini. Izvajanja je spremljal z diapozitivi. Razstavljena so bila dela Ivana Bukovca, Andrejke Hrovat in Marjete Dolinar, Toneta Kržišnika, Bare Remec, Milana Volovška in kiparjev Franca Ahčina ter Marjana Gruma. Po odmoru je flavtist Klemen Ramovš predvajal na kljunasti flavti baročno glasbo. Zaradi pozne ure sta odpadli dve predavanji: dr. Irene Mislej o arh. Plečniku in arh. Marjana Eiletza o slovenski arhitekturi.

Folklorni večer

Nastop sanhuške folkorne skupine

Začel ga je **Mladinski pevski zbor** iz Našega doma v San Justu pod vodstvom **Andreja Selana**. **Pristavska folklorna skupina** pod vodstvom Héctorja Aricója je zaplesala več narodnih plesov. **Slovenski instrumentalni ansambel** je prikazal izbrano slovensko glasbo. Godci ansambla 'Trinajsto prase' so predstavili svojo godbo, posneto po izvirnih starih motivih. Končna točka je pripadla **plesalcem iz San Justa;** njihov baletni prikaz 'Štirje letni časi v Sloveniji' je izdelala Lola Beck.

Za zaključek se je predsednik ZS prof. Vivod ponovno zahvalil tako nastopajočim kot obiskovalcem. Posebne omembe so bili deležni zastopstvo iz Slovenije ter razne osebnosti, kot prof. Lojze Peterle, bivši arg. predsednik dr. Arturo Frondizi, Lojze Rezelj in Tone Oblak (zaradi mogočne scenografije). "Ti večeri so se končali v splošno zadovoljstvo vseh: v plesno kolo pred odrom so se vključili nekateri gostje, kot npr. prof. Peterle idr. Veseli smo bili povezave starih in novih naseljencev, Slovencev tu in onstran Atlantika in republik Slovenije in Argentine." (SS 23.7.1992 28 1)

d) Naslednja leta je bilo na Knjižnem sejmu skoraj vedno postavljeno **slovensko "izložbeno**

Na buenosaireškem knjižnem sejmu; slovenska stojnica

okno" - vitrina (1993, 1994, 1995), ali celo stojnica (1996). Vsebina "Dneva" oz. "Večera" je bila skoraj vedno omejena na kratko predavanje, nastop folklorne skupine in popestrena s kako glasbeno točko.

Na razstavi del slov. slikarjev v Centro Cultural Recoleta; od leve na desno: dr. Vital Ašič, prof. Jana Dobovšek,dr. Alejandro Moreno del Campo, María Inés C.S. de Moreno del Campo, inž. Jernej Dobovšek in dr. Jorge Crespo Montes

Izložbeno okno leta 1998

Nastop v Shopping Unicenter, leta 1996, na večeru posvečenem Sloveniji

Knjižni sejem leta 1993 (seja 29.4.; I.10.1.; SS 13.5.1993 17 2). Govoril je lic. Stanko Jerebič; napovedovalec je bil Marjan Loboda ml., nastopila pa sta pevca Anica Rode in Luka Debevec s spremljavo na klavirju prof. Ivana Vombergarja.

Leta 1994. Na seji US 30.3. (I.10.1) so govorili le o pripravi za vitrino, ki da jo bodo pokazali tudi drž. tajniku dr. Petru Venclju.

Leta 1995 (seja US 9.3. in poročili kult. ter instit. ref. na 48. OZ, I.10.2.). Ni bilo kult. nastopa, pač pa samo razstava knjig.

Leta 1996 je pel Mladinski pevski zbor iz San Justa, predavanje pa je imel **dr. Andrej Capuder**, slov. veleposlanik v Parizu, ki je govoril o "**Zamrzlih besedah**"-Palabras congeladas (SS 25.4.1996 15 1: 2.5.1996 16 1-2; 16.5.1996 18 3; 23.5.1996 19 3).

Leta 1997 ZS ni dosegla sodelovanja veleposlaništva RS, min. za kulturo RS in domovinskih založb. Kakšen je bil resnični vzrok za to umanjkanje, ne vemo oz. si ne drznemo izraziti sodbe. Ker pa je bilo prepozno, da bi nekaj pripravila ZS, enemu milijonu sto tisoč obiskovalcem (1.110.000) ni bilo dano ničesar videti o slov. tisku v domovini, zamejstvu in zdomstvu (gl. TD "Dan knjige", SS 24.4.1997 26 4). Ali bo dostojni prikaz slov. knjige in kulture na tako odmevni manifestaciji spet padel na ramena ZS in zdomske skupnosti, ki jo ZS predstavlja?

Na XXIV. knjižnem sejmu v Buenos Airesu, v aprilu 1998, je bila spet prisotna Slovenija, toda v vitrini z napisom *Zedinjena Slovenija*. TD poroča v SS 23.4.1998 (14 3), da si je v tem letu ZS pravočasno zagotovila prostor. Opremo dodeljenega izložbenega okna je imel na skrbi kult. referent ZS arh. Ivan Kogovšek, vso organizacijo pa sta prevzela dr. Vital Ašič in prof. Jana Dobovšek. Vitrina je bila posvečena 50-letnici "Svobodne Slovenije". Poleg slov. narodnih motivov (kozolec, čipke, narodne noše), je bilo mogoče videti luksuzno izdajo slov prevoda Martina Fierra, nekaj knjig SKA, posebno pa knjižne izdaje SS iz prvih let. Prav tako si je bilo mogoče ogledati prvo številko SS iz leta 1948 in njeno zadnjo letošnjo številko.

e) Zaradi skoraj do smeha neumne občutljivosti, združene z nepoznanjem, prinašamo fotografijo z razstave del slov. slikarjev meseca oktobra 1994. Razstavo je pripravil poznani M. Jenšterle, skupaj s slov. ministrstvom za kulturo; zato je na razstavo in na z njo združeno napitnico prišel tudi slov. min. za kulturo Pelhan, (katerega pa ni na sliki, ker je, po njegovi obleki sodeč, menda zamenjal Argentino s kako tropsko-eksotično deželo). Prof. Matjaž Puc, ki je bil šele pred nekaj meseci prispel v Argentino, je uporabil priložnost za prvi uradni sprejem kolegov diplomatov. Ko se je Jenšterle vrnil v Slovenijo, je užaljen izrazil, da niti njega niti min. Pelhana (prof. Puc in odborniki ZS) niso predstavili notranjemu ministru dr. Rodolfu Barra-ju. Takrat je bil res dr. Barra arg. notranji minister, ki je nato moral odstopiti zato, ker je bil kot 14-letnik član desničarske, a tedaj ne še nacistične niti ne, kot kasneje z Montoneros, marksistične organizacije Tacuara. Levica ne odpušča niti mladostnih zmot; zmerom pa pozablja na svoje zločine ali pa jih opravičuje in celo upravičuje! Toda dr. Barra sploh ni bilo na razstavo. Kdor pa ga pozna – in poznan je vsem Argentincem, lahko na objavljeni sliki opazi, da mu je dr. Crespo Montes silno podoben. Jenšterle ju je zamenjal, - potem pa zameril!

f) S tem, kar smo dozdaj opisali, seveda še zdaleč ni opisana mnogotera prisotnost slovenskih zborov, gledaliških odrov, folklornih plesnih skupin ipd. v argentinski javnosti. Začela se je zelo kmalu, skoraj po naselitvi v Argentini; opominjamo samo na to, kar pišejo iz Mendoze (II.4.), da je slov. pevski zbor bil vabljen marsikam, ker tedaj še ni bilo tolikšnega pevsko-zborovskega delovanja v Argentini. Toda to se nadaljuje še zdaj; npr., na "Prazniku narodnostnih skupin" v veletržnici "Unicenter Shopping" v mestu Martínez, na severu Buenos Airesa, je bil 22. avgust 1996 posvečen Sloveniji; prej so bile na vrsti Španija, Italija in Meksiko, potem pa Grčija, Nemčija, Francija in spet Španija. Fotografija, ki jo objavljamo, zadostno nakazuje pomembnost te prireditve.

3. 6. Sprejemanje obiskov

Čeprav se je v času po letu 1991 število obiskovalcev predvsem iz domovine izredno povečalo, je skupnost kot taka prijazno in ustrežljivo sprejemala vse številne in poklicno raznovrstne goste. Pri skoro vseh sprejemih je sodelovala ZS, za nekatere pa je bila izključno odgovorna. Drugi obiski so se dogajali pod njenim pokroviteljstvom in večkrat z delnim ali celotnim kritjem stroškov.

Obiske bi mogli po izvoru in družbenih funkcijah razporediti v naslednje zvrsti: zdomske, zamejske in matične; zasebne, znanstvene in prosvetno-kulturne, cerkvene in (državno) uradne.

1. ZDOMSKI

1.1. Cerkveni:

1.Obiski **škofa** dr. Gregorija **Rožmana**:

1.) skupaj z duhovnikom Julijem Slapšakom, od 12.10. do 21.11. 1949 (SS 1949 št. 39-47);

2.) od 11.januarja 1952 do 10.marca 1952 (SS 1952 št. 2-10);

3.) od 25.11.1956 do 14.4.1957, s kratkim obiskom v Čilu (SS od 1956 št. 43 do 1975 št. 17).

2. Msgr.Ignacij **Kunstelj**, generalni direktor slov.dušnih pastirjev za izseljence (SS 25.4.1968 17 2).
3. Franček **Šegula**, postulator za beatifikacijo škofa Slomška, jan. 1973(26. OZ, I.7.2.).
4. Obiski misijonarjev: m. Ksaverija Pirc, p. Podržaj SJ, p. Kokalj SJ, p. Jereb CM idr.

1.2. Uradni:

1. Obiska predsednika NO **dr. Miha Kreka**: 1.) na poti v Čile (SS 3.8.1961 31 3 in 10.8.1961 32 1); 2.) ob proslavi 25-letnice narodnega osvobojenja, od 26. Oktobra do 11. Novembra 1968 (SS 1968 št. 41-47).
2. Otmar **Mauser,** član NO: (I.7.1.)

1.3.Kulturno-prosvetni:

1. **Pisatelj Karel Mauser**: 1.) od 5. Do 19.6.1970 (SS št. 21-26); 2.) od 7.4. do 28.4.1972 (SS št. 15-17).
2. Predsednica Južnoamer. Zveze Beneških Slovencev Irena **Topatigh** in Adrijana **Albano** (I.9.3.).

1.4. Zasebni:

1. Dr. Peter **Krajnik**: januarja 1975 (I.7.4.)
2. Peter **Markež** iz Kanade (SS 27.4.1978 17 3)
3. Prof. Marko **Globočnik** iz ZDA: marca 1983 (I.7.10)
4. Dr. Srečko **Pregelj** iz Kanade: Na ST leta 1987 (I.8.5.)
5. Dr. Peter **Urbanc** in spremljevalci iz Kanade: seji IO 11.5.1989 in US 10.8.1989; SS 1989 št. 41-43.
6. Dr. Peter **Klopčič**
7. Misijonar P. **Ilc**: oktobra 1992 (I.9.4.)

1.5.Tujih osebnosti:

1. Univ. Prof. **John Corsellis** (SS 26.10.1995 41 1-1)

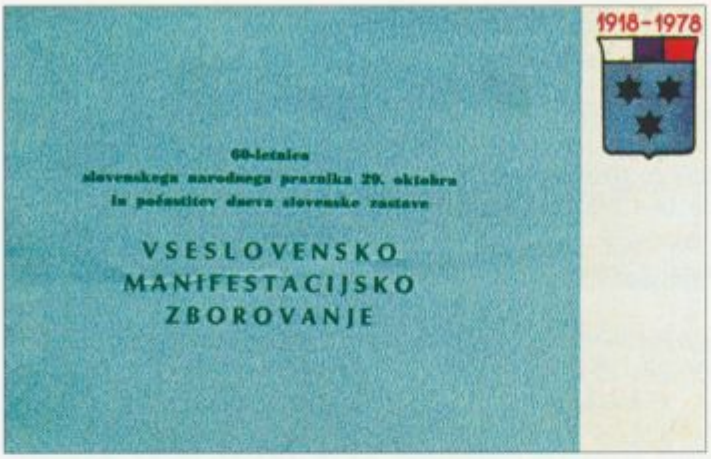
2. ZAMEJSKI:

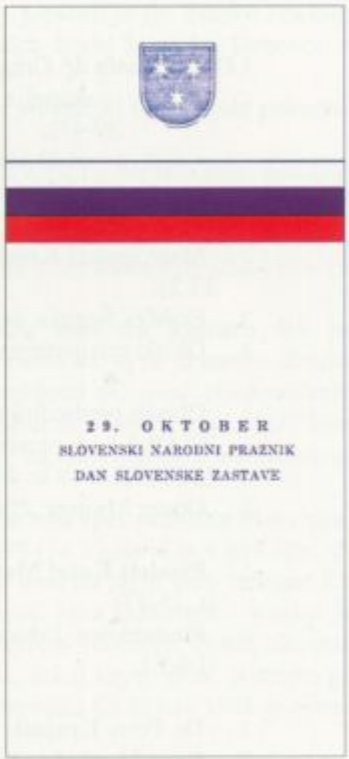
1. Župnik Vinko **Zaletel**: 1.) od 19.7. do 23.9.1961 (SS 1961 št. 31-39); 2.) novembra 1969 (SS 13.11.1969 46 3).
2. Jože **Kopeinig**
3. Dr. Janko **Zerzer** in dr. Reginald **Vospernik**: avgusta 1986 (SS 31.7.1986 29 1; 7.8.1986 30 1; 28.8.1986 33-34 1).
4. Vinko **Levstik**
5. Knjižničar Marjan **Pertot**, prof. Tomaž **Simčič** in prof. Marjan **Kravos**, s Tržaškega: predavanja po Domovih, 1987 (I.8.5.)
6. **Hanzej Tomažič** in Franci **Tomažič,** "Iniciativna skupina **Slovenščina moj jezik**", (I.9.1.; SS 1989 št. 41-43).
7. **Koroški "Gallus"**, od 21.8. do 7.9.1992 (SS 1992 št. 32-35).
8. **Tržaški oktet**: 13.-27.10.1993 (I.9.4 in I.10.1; SS 1993 št. 39-46).
9. **Bratje Smrtniki** in ansambel **Korenika**, okt. 1996 (SS 17.10.1996 40 3,6)

3. MATIČNI

3.1. Cerkveni

1. **Nadškof** dr. Alojzij **Šuštar** in urednik Družine **dr. Merlak**: od 17.10. do 3.11. 1982 (SS 1982 št. 42-43 do 46).
2. **Škof** dr. Janez **Jenko** s spremljevalcem msgr. Francetom **Boletom**: 25.4. do 26.5. 1987 (SS 1987 št. 14-21).

Slov. pevski zbor Gallus poje na slavju leta 1993

3. Koperski **škof** msgr. Metod **Pirih**: na prvem obisku od 20.11. do 27.11.1991 (SS 1991 št. 46-48); na drugem pa od 18. do 27. novembra 1994, skupaj z urednikom "Družine" duhovnikom Francijem Petričem (SS 1994 št. 44-45).
4. Župnik Janez **Rihar**: obiskal predvsem ST, leta 1987(I.8.4.in 6.)
5. Dr. Anton **Stres**: predvsem ST, 1989(I.9.1.)
6. **Nadškof** dr. Franc **Rode** s spremljevalcem **msgr**. Janezom **Grilom**, urednikom Družine: od 12. do 24. novembra 1997 (I.10 in II.2.)

3.2. Uradni:

1. Dr. Janez **Dular**, član Izvršnega sveta skupščine RS, 16.-18.7.1990 (SS 19.7.1990 28 1
2. Prof. Lojze **Peterle,** predsednik prve slov. vlade v samostojni Sloveniji, ki je bil pozneje zunanji minister RS: prvi obisk, oktobra 1991 (I.9.); drugi, julija 1992 (SS 1992 št. 25-32); tretji, za 41. Slov. dan, 15.9.1996 (II.1.2)
3. Obiska dr. Petra **Venclja**: 1.) s spremljevalci **go. Ireno**, tajnico Matejo **Maček** in uradnico notr.min. Alenko **Mesojedec-Prvinšek**: 24.3 do 15.4. 1994 (SS 1994 št. 8-13); 2.) 22.10.1995 na 40. Slov. dnevu na Pristavi (SS 1995 26.10.1995 41 1-3 in 2.11.1995 42-43 3-4,6)
4. Ljubljanski župan inž. Jože **Strgar**; ZS mu je priredila sprejem, Gallus pa koncert: nov. 1990 (SS 22.11.1990 46 3)
5. Janez **Janša**, obrambni minister med vojno za neodvisnost Slovenije: 1.) v okviru "Tedna slovenstva" leta 1994 ((SS 1994 št. 38-43); 2.) od 6. do 10. oktobra 1994.
6. Dr. Janez **Drnovšek,** predsednik vlade RS: novembra 12.-14-junija 1995 (I.10.2.; SS 22.6.1995 23 1-2).
7. Dr. Andrej **Capuder,** slov. veleposlanik v Parizu: 1.) julija 1992 (SS 1992 št. 25-32); 2.) maja 1996, z **gospo Majdo** (SS 1996 št. 15,16 in 19).
8. Minister za kulturo RS Sergij **Pelhan**, skupaj s pomočnikom Markom **Jenšterletom**, oktobra 1994 (SS 27.10 1994 41 2).
9. **Delegacija Občinskega sveta** mesta **Ljubljane** s predsednikom Dimitrijem **Kovačičem** na čelu: 1995 (I.20.2)

3.3. Kulturno-prosvetni:

1. Obiski pisatelja Tarasa **Kermaunerja** in dr. Alenke **Goljevšček**: 1.) 1989 (I.9.1.); 2.) 1991 (I.9.4.).
2. **Ribniški oktet**: 1988 (I.8.6.)
3. **Kamniški koledniki**: leta 1990 (I.9.2.; SS 15.11.1990 45 3).
4. **Ansambel Slovenija**: leta 1990 (I.9.2.: SS 1.11.1990 43 3 in 8.11.1990 44 3).
5. **Pesnik** in **igralec Tone Kuntner**: leta 1990 (I.9.2; SS 24.10.1990 42 3; SS ima napako: št. 43 namesto 42); leta 1997 je bil na Cerro Campanario s SPD Bariloče
6. **Flavtist** Klemen **Ramovš:** v okviru Tedna Slov. kulture 1992 (gl.ib.)
7. **Musica viva**: v okviru 'Tedna slovenstva' leta 1994 (SS 1994 št. 38-39 do 42).
8. **Akademska folklorna skupina "Francé Marolt"**: v okviru "Tedna slovenstva" oktobra 1994 (SS št. 38-39 do 42).
9. **Popevkar** Andrej **Šifrer**: maja 1993 (SS 1993 št.16-20).
10. **Lutkovno gledališče Maribor**: marca 1996 (SS 21.3.1996 9 3).
11. **Logaški oktet**: oktobra 1995 (I.10.3; SS 1995 št. 36-43).
12. Jože **Kores**, član Ribniškega okteta:april-maj 1991(I.9.2 in 3).
13. **Domžalski komorni zbor**, novembra 1997.

3.4. Znanstveni

1. Etnolog dr. Janez **Bogataj**: oktober 1991 (I.9.3.).
2. Dr. Janez **Arnež**, ustanovitelj "Studia Slovenica" v Ljubljani: marca 1992 (I.9.3.)
3. Prof. **Peterlin**
4. Dr. vet. Bogomir **Štefanič,** odkritelj, raziskovalec in poznavalec grobišč (brezen) na Kočevskem (SS 26.10.1995 41 3).
5. Prof. dr. Helga **Glušič**: okt. 1995 (SS 12.10.1995 39 2 in 26.10.1995 41 3).
6. Dr. Tomaž **Pogačnik:** na Slov. dan 1995 (SS 26.10.1995 41 3)
7. **Rektor univerze** v **Mariboru** dr. Ludvik **Toplak** in **prorektor dr. Tone Ploj**: marca 1996 (SS 21.3.1996 9 3).

3.5. "Poluradni":

1. Spomenka **Hribar** in Alenka **Puhar**: marca 1991 (SS 4.4.1991 11 1).
2. Irene **Mislej:** 1.) podpredsednica SIM, pripravila razstavo del arh. Sulčiča meseca marca 1991 (I.9.2.; SS 14.3.1991 8 2); 2.) na Tednu slov. kulture 1992 (gl.ib.).
3. **Kranjski župan** inž. Vitomir **Gros** in podjetnik Pavel **Židan** (SS 4.4.1991 11 1).
4. Gregor **Macedoni,** Jožko **Fornazarič**, Renato **Podberščič** in Blaž **Strojan**, člani štud. vlade ŠOU (Študentske organizacije ljubljanske univerze).

3.6. Občil:

1. **RTV Slovenija**: julij-avgust 1992 (I.9.4 in I.10.1)
2. **RTV Maribor**: marca 1993 (I.9.4.)
3. Marko **Jenšterle**: gl. kratek opis njegovega delovanja v Argentini, kot dopisnika Dela in Tanjuga, v SS (18.4.1991 13.14. 6); bil je na Dnevih slov. kulture leta 1992 (gl. ib.); o kasnejšem delovanju gl. med drugim SS 1996 (št. 48 in 49).

3.7. Slovenska narodna in državna slavja

3.7.1. Narodni praznik 29. oktobra

29. oktober je za politično emigracijo v Argentini od prvega leta dalje bil nekaka **utrditev slovenstva nasproti 1. decembru.**

Narodni praznik - 29. oktober - naj bi izražal **"svobodo in neodvisnost ter težnjo v slovensko državnost"** (SS 4.11.1976 44 1).

To ni bilo mnenje nekaterih posameznikov, ampak uradno stališče SS, ki je bil list SLS in odraz NO!

ZS sama ni nikoli priredila praznovanja 29. oktobra. Navadno se je za to sprva zavzemal NO oz. v Argentini živeči zastopniki strank, ki so ga sestavljale, čeprav je napoved redno podpisoval **"Pripravljalni odbor"** (gl. npr. SS 14. in 21.10.1976 41 in 42 4). Važno je pripomniti, da je postal 29. oktober na predlog argentinskih članov SLS in po sklepu NO tudi **Dan slovenske zastave"**, za kar je prišla pobuda od ZSPB, izdajateljice Vestnika; (gl. SS 27.101966 43 1: "Proglas NO za Slovenijo k narodnemu prazniku in dnevu slovenske zastave **29. oktobra 1996").**

Slavje je bilo redno v Slov. hiši, razen leta 1983 v Slomškovem domu v Ramos Mejíji. Običajno je sestajalo iz kratkega kvalitetnega kulturnega programa, nato pa je sledila slavnostna večerja. Na prireditev so bili vedno vabljeni predvsem javni delavci in zlasti učiteljstvo.

Dodati moramo, da je bil večkrat del teh proslav kakšen **pomemben kulturni dogodek**. Skoraj vedno so jim pridruževali tudi **obhajanje** kakih **pomembnih obletnic**.Vzemimo za primer leto 1983, ko je bil spored sledeč:

> "-ob 20. uri v Slomškovem domu pozdrav predsednika Pripravljalnega odbora Marjana Loboda;
> -Naš narodni praznik; govor dr. M. Kremžarja;
> -"Ivan Pregelj – Bog in Slovenija", odrski prikaz; po Pregljevem besedilu priredil dr. Tine Debeljak; režija Maks Borštnik.
> -slavnostna večerja."

V **letu 1982 (objavljamo naslovno stran)** je bila **proslava** v **SH**. Po maši "za vse Slovence, ki so se žrtvovali za svobodo našega naroda" je po sprejemu zastav **predsednik pripravljalnega odbora Marjan Loboda** pozdravil udeležence, **Marko Gaser** pa je recitiral A.M. Slomškovo besedilo "Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik". Sledil je **govor dr. Vinka Brumna** o "Slovenskih škofih za našo svobodo", **Maks Nose** pa je prebral iz dnevnika škofa Jegliča njegovo pričevanje o 29. oktobru 1918. Spored se je spet nehal s slavnostno večerjo.

Ko so začela nastajati krajevna središča in potem **KD**, so **nekateri Domovi spočetka** skoraj **vsako leto** obhajali to obletnico. ZS jim je zelo pogosto pomagala s predavanji ali s pripravo kulturnega dela proslave. Vedno pa se je ZS odzivala na vabilo NO s prisotnostjo svojih odbornikov in z zaželenim sodelovanjem. O tem je nekaj zapisov v pg. o Slov. domovih (II.4).

3.7. 2. Delovanje za neodvisnost Slovenije

O tem delovanju in o prireditvah v zvezi z njim, predvsem za argentinsko javnost, gl.:

a) O delu za **plebiscit,** I.9.2. in 1.9.5. (SS 13.12.1990 45-50 1-2 in naslednje št., predvsem izredno izdajo SS 27.12.1990 52 1-2, nato pa v letu 1991 št 1-6).

b) Kar zadeva **stike strank** politične emigracije z domovinskimi oblastmi, gl. SS 199O št. 34-36.

c) O **delu za priznanje RS:** gl I.9.3. in 1.9.5 in tudi SS 1991 št. 21-29.

3.7. 3. Praznik slovenske državnosti

Po razglasitvi slovenske državne samostojnosti prireja ZS vsako leto, začenši z letom 1993, **"Praznik slovenske državnosti".**

O načinu praznovanja je bilo precej razpravljanja (seja US 26.2.1993, I.9.4.) Med drugim je bilo sklenjeno, da bo ta dan ZS podeljevala svoja **priznanja odličnim delavnim osebam v slovenski zdomski skupnosti (gl. III.1.3.).** Prav tako je odbor odločil, da bodi slavnostna večerja z govorom in krajšim umetniškim nastopom del tega praznovanja.

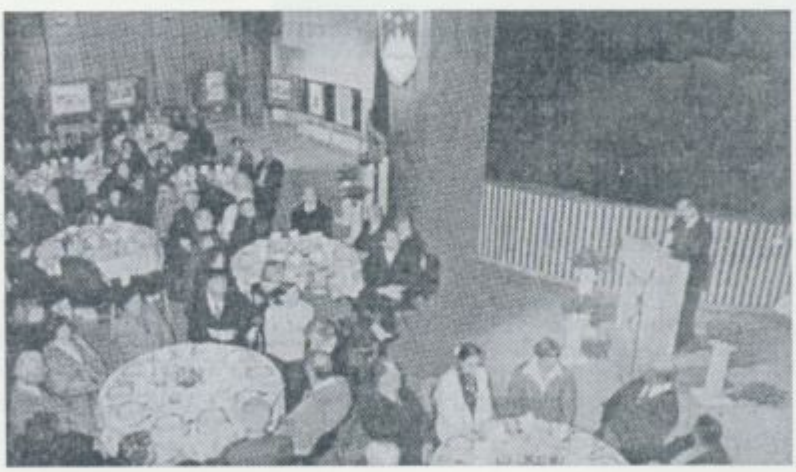
O slavju **leta 1993** je poročala SS v št. 23 do 25-26.

O slavju **leta 1994** najdemo poročilo v št. 23-24 tega leta; o **letu 1995** v št. 25; o **letu 1996** v št. 25 in o **letu 1997** v št. 26.

O priznanjih, ki jih je ZS podelila na tem slavju, pišemo v III.1.

Francé Perniček prejema v letu 1997 priznanje ZS iz rok Lojzeta Rezlja in Ivane Tekavec

Del gostov med nagovorom na prazniku slov. državnosti leta 1997

4. Slovenski domovi

V tem poglavju bomo podali nekoliko natančneje izdelani oris posameznih Domov, tako da bo govor o njih nastanku, pravnem položaju, delovanju, načrtih, posebnostih in na sploh vsakovrstnih dejavnostih, koristnih tudi za vse slovensko občestvo v Argentini.
Razumljivo torej, da bodo občasno ponovno omenjane nekatere zadeve, ki so poznane že iz prvega dela.
Dodali pa bomo tudi nekakšen ''življenjepis'' nekaterih ustanov, ki s svojim usklajenim delovanjem, podobno kot Domovi, vzdržujejo pri življenju in bogatijo slovensko skupnost.

4.1. Osrednji dom

Pročelje Slovenske hiše v Buenos Airesu

Odborniki DS so se zavedali, da je nastanitev na "Martincu" samo začasna in da bo prej ali slej treba vrniti prostore župniji sv. Julije. Na redni seji 14.10.1950 (navzoči: Stare, Markež, Kralj, Smersu, inž. Mozetič, Pernišek, Lesar) je blagajnik **Valentin Markež** izjavil, "da bo na občnem zboru predlagal, naj Društvo takoj začne z akcijo za postavitev lastnega doma". Dejal je tudi, da morajo priti vsaj do 1.000 plačujočih članov: "pri takem številu pa Društvo lahko prevzame nase odgovornost za postavitev lastnega doma, ki je pogoj društvenega napredka v bodočnosti". Prav zato je Markež vztrajal tudi na nujnosti, da DS dobi pravno osebnost.(Zap II 106b-107a)[1)]

Na naslednji seji, **28. oktobra 1950** (navzoči: Stare, Osojnik, Smersu, Albreht, Ivan Kralj, Lesar, Herman Kralj, Markež, Pernišek), so sklenili, da bodo dali **na prihodnjem OZ predlog**, katerega bodo utemeljili z dejstvom, da so prostori na Víctor Martínez-u 50 začasni. **"Zato je potrebno, da se odbor Društva Slovencev takoj začne baviti z vprašanjem lastnih društvenih prostorov. Novemu odboru se nalaga dolžnost, da posveti temu vso pozornost in stori vse potrebno, da Društvo Slovencev čim prej pride do lastnega doma ali pa do lastnih prostorov." (Zap II 110b-11a)**

Seveda so **najprej** mislili na hišo na ulici **Ramón** L. **Falcón 4158**, ki jo je Društvo imelo v najemu od 10. aprila 1948. (Iz pogodbe, ki je shranjena v arhivu ZS, je razvidno, da je bila edina lastnica Adela Veniard Zubiaga de Maldonado, čeravno vsi zapisi stalno govore o njenem soprogu dr. Maldonadoju kot lastniku in jo je zmerom on zastopal pri vseh razgovorih.) Dejansko je hiša imela nekaj dobrih strani: lega, precej že zidanega in obširno zemljišče; toda po drugi strani je bila polno zasedena, - okrog

[1)] Pernišek (KZSS 1971-2 373) piše, kot da se je to zgodilo na seji 28. oktobra, vendar je bil razgovor o tem na seji 22.oktobra.

70 rojakov -, ki jih po tedaj veljavnem zakonu razen proti visoki odškodnini ni bilo mogoče obvezati, da se izselijo.

Dr. Maldonado je bil pripravljen hišo prodati; če pa bi najemniki ne hoteli iz nje, je zahteval novo pogodbo za 5 let in zvišanje najemine za 30 %. DS je na to odgovorilo, kakor je pač moglo: sklicevaje se na stanovanjski zakon je izjavilo, da ne more nič storiti; če bi pa dr. Maldonado vedel za način in možnost izpraznitve hiše, ga lepo prosijo, da jim to sporoči. Da je tako odgovorilo, je DS moralo dobiti "dober" nasvet od kakega odvetnika, ali pa so se že začeli privajati argentinskemu načinu "izgovarjanja". Nastalo je tudi vprašanje, kako plačati hišo, ako bi jo kupili, in na katero ime.

Prvo vprašanje je bilo, **kdo** naj bi bil imenski **lastnik**, predvsem zato, ker DS še ni imelo pravne osebnosti. Zato so govorili o ustanovitvi "**posebne gospodarske enote**" s pravno osebnostjo, a **"DS je pripravljeno imeti glavno iniciativo".**

Druga zadeva je bila **financiranje**. Direktor Orehar je govoril o možnosti posojila pri Hipotekarni banki (300.000 pesov na 4-odstotne obresti in 2 % amortizacije). Predsednik Miloš Stare je izrazil mnenje, da bi odbor moral odgovoriti na dvoje vprašanj:

1. ali Slovenci v Argentini zmorejo bremena, ki bi nastalo z dolgoročnim posojilom na 25 ali 30 let in bi pomenilo okrog 30.000 pesov na leto?
2. v primeru, da bi ne dobili dolgoročnega posojila, ali bi zmogli s posojilom na 2 leti ali 3 leta, kar bi pomenilo okrog 10 % obresti na leto?

Pri glasovanju **glede dolgoročnega posojila** jih je 13 glasovalo zanj, proti 4, vzdržal se je 1, odsoten pa je bil 1. **Glede kratkoročnega** posojila je glasoval 1 zanj, 8 proti, vzdržalo se jih je 6.

Lovre **Jan**, ki je edini glasoval za drugi predlog, je vztrajal na tem, **naj bi Društvo sodelovalo s tistimi, ki bi** morda **vzeli tako posojilo oz. kupili stavbo ali zemljišče** za skupni dom. Odborniki kljub Janovemu vztrajanju glede tega niso hoteli nič skleniti. (Nenavadno v tem zapisniku je, da je dosti besedila črtanega ali popravljenega. Vprašanje pa je, ali je Jan že tedaj vedel, da bo hišo končno kupilo DPa?)

Pojavil pa se je še **ugovor**, ki ga je tudi izrekel Lovre Jan: v primeru, da bi kupili hišo za DS, **ali bi bila** ta **samo za Društvo ali pa na razpolago vsem**? Na to je **predsednik Stare** odgovoril, da sta začasni odbor in uprava mnenja, **"da naj bi bil to dom vseh novonaseljenih Slovencev"**.(Za ta del gl. zapisnik 2.seje, 9.12.1950, Zap II 121b-124a).

O tej zadevi in predvsem o posojilu so govorili še na naslednjih sejah do 30.12.1950 (Zap II 130) in 13.1.1951 (131a-133). Tedaj pa so že začeli razpravljati o nakupu zemljišča v "Moronu".

Kot je omenjeno v prvem delu, je **Slovensko dušno pastirstvo kupilo** hišo na Ramón Falcón-u **5. julija 1954**, kljub temu, da je še veljal isti stanovanjski zakon in da je bila hiša še polno zasedena. Toda direktor Anton Orehar se te težave ni ustrašil. Tako so preko njega dobile skupni dom vse tedanje slovenske ustanove, med njimi ZS, - seveda kot najemnica, ne kot lastnica. V prvem delu smo mimogrede popisali, kako so sorazmerno hitro začasne stavbe zamenjali z novo veliko dvorano, s cerkvijo Marije Pomagaj in z novo trinadstropno stavbo. Tako je nastala

Slovenska hiša[2)]

Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
636-0841; faks 636-2421

Dr. A. Starc je (v svojem poročilu, izročenem arh. Kogovšku leta 1991) razlikoval troje obdobij na poti k SH: čas zamisli in odločitve, čas preselitve in želje do gradnje, čas gradnje in dograditve. Takole opisuje dr. Starc, kako je prišlo do odločitve za nakup stavbe na cesti Ramón Falcón in do zidave: "Po razgovorih z odborom DS, s predstavniki naših ustanov, organizacij in z duhovniki ter po obljubi sodelovanja Zveze katoliških mož na njihovem letnem zborovanju v Escobarju leta 1954, je (msgr. Orehar) zamisel predložil slovenskim dušnim pastirjem. Ti so zamisel v celoti sprejeli in za Cvetno nedeljo 1954 skupno naslovili na slovenske rojake povabilo, v katerem pravijo, da bodo začeli z akcijo za nakup Slovenske hiše, "ki naj bi bila naše versko, kulturno in prosvetno središče in kjer naj bi imeli zatočišče vsi, ki jim je mar verska in narodna bodočnost slovenske skupine v Argentini..." Na praznik slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda 5. julija 1954 je msgr. Orehar že podpisal kupno pogodbo. Takoj po prepisu je arh. Viktor Sulčič izdelal načrt, ki je predvideval kapelo, dvorano, prostore za

---

[2)] gl. KZSS 1956 286-288, KZSS 1957 223-226, KZSS 1967 355-363 in brošuro "Slovenska hiša", DPa. Bs.As., 1967.

organizacije, urade in uprave listov, klubske prostore in kuhinjo. Zaradi nujne izselitve z Víctor Martínez-a 50 se je 9.7.1956 začelo z gradnjo začasnih lesenih stavb, 14. avgusta 1956 pa je že začela delovati SH v novih prostorih. Blagoslovitev prostora in začasne kapele je opravil škof dr. Gregorij Rožman 25. novembra 1956. Takoj po blagoslovitvi so nadaljevali z delom za hišo. V juliju 1960 je msgr. Orehar povabil vse rojake na pobožnost devetih prvih petkov "za obilen blagoslov našemu podjetju". V maju 1962 je Ozn že moglo prinesti veselo novico, da je vse urejeno za gradnjo. Dne 8. julija 1962 je msgr. Orehar blagoslovil prostor, kjer naj bi zrastla nova stvaba. Načrte je napravil in gradbena dela vodil arh. Marjan Eiletz. V manj kot petih letih se je postavila trinadstropna stavba, ki ima v pritličju vežo z barom in pritiklinami; iz veže je vhod v véliko dvorano, po stopnicah iz veže pa je dostop na balkon in v prvo nadstropje, kjer so gostinski prostori: predjedilnica, jedilnica, kuhinja in mala jedilnica; v drugem nadstropju je pet sob, v tretjem tri sobe, mala dvorana in pritikline, nad tretjim nadstropjem pa so še tri sobe. Hišo je blagoslovil 7. maja 1967 msgr. A. Orehar, botrovali pa so predsednik ZS prof. Lojze Horvat in vsi tedanji predsedniki KD. Na praznik Kristusa Kralja, 21. 11. 1971, se je začela druga doba gradnje: cerkve Marije Pomagaj in šolskih prostorov. Temeljni kamen je bil blagoslovljen za Božič 1971, gradnja pa je bila končana v dobrih dveh letih. Slovesna blagoslovitev je bila 26. maja 1974. Arh. Eiletzu so stali ob strani arh. Jure Vombergar ter Francé Bidovec in Jernej Štefe, obenem z odborom, ki ga je vodil msgr. Orehar. Inž. Milan Ecker je izdelal statične račune, arh. Vombergar pa je sodeloval pri različnih stopnjah notranje cerkvene opreme. Od likovnih umetnikov so sodelovali akad. slikarica Bara Remec, slikar in kipar Ivan Bukovec, slikar Marjan Koritnik in slikar Tone Kržišnik. Spomenik padlim junakom, odkrit 27. junija 1965, je delo kiparja Franceta Ahčina. Odbor, ki je sodeloval z msgr. Oreharjem, so sestavljali Ivan Gorišek, Ivan Lužovec, Albin Magister st., Aleksander Majhen, Valentin Markež, Jože Mavrič, Jože Mehle, inž. Albin Mozetič, prof. Ivan Prijatelj, prof. Pavle Verbic in dr. Alojzij Voršič.

Poleg prostorov ZS in SS delujeta v SH sedaj dva tečaja: **Šola nadškofa Bonaventura Jegliča "ABC po slovensko"**, za špansko govoreče otroke", ki je leta 1997 imela 40 učencev; in **Srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka,** ki je imel v letu 1997 137 dijakov. Vendar pa so v SH **vse glavne prireditve** skupnosti.

Dvorana SH med mašo, ko še ni bilo kapele.

Pogled v cerkev Marije Pomagaj.

4. 2. Slovenska "Pristava"

Ker je bilo jasno, da leta 1950 DS samo ne bo moglo kupiti kake večje stavbe s kolikor toliko ugodno lego, so se nekateri odborniki začeli zanimati za nakup večjega zemljišča, kjer bi sčasoma postavili društvene prostore in uredili ostali prostor za vrt, igrišča itd.

Na že omenjeni seji 13.1.1951 je predsednik Stare poročal o zemljišču v Moronu: dve kvadri od tlakovane ceste Alem "je na prodaj lepa parcela, ki je 26 m široka in 62 m 'globoka' (dolga). Na parceli stoji hiša in precej drevja. V petek 5. januarja so si svet ogledali gg. Stare, Markež, Kralj, dr Šimenc, Orehar, Pernišek. Vsi so mnenja, da je ta svet primeren za nakup, ker ni drag, ni od rok in bi služil našim ljudem za oddih, razvedrilo in za družabne prireditve. Ni mišljen ta svet za dom, temveč le za družabne ali klubske namene. Za pisarne pa bi se morali še razgledovati po mestu in v centru poiskati primeren in poceni prostor in hišo za ta namen." (Zap II 131b)

Po poročilu Stareta in Lesarja se je razvil kratek razgovor, ki je pokazal, da so vsi za nakup. Predsednik Stare je zato predlagal, "da odbor sklene, da pooblaščenci, ki so do sedaj vršili in vodili razgovore in pogajanja, kupijo to zemljišče, ki naj služi splošnim občim potrebam novonaseljenih Slovencev." Predlog so sprejeli soglasno.

Da bi mogli prebresti začetne težave, so Kralj, dr. Kalin, Jesih in Erjavec izjavili, da vsak dá po 500 pesov za nakup zemljišča; denar naj bo zaenkrat posojilo, potem pa naj se prepiše na deleže. Takoj zatem so sklenili ustanoviti **Pripravljalni odbor** in sklicati **meddruštveni sestanek** za 20. januar. (Vsi so tudi potem soglasno volili, da naj DS priredi pustno veselico 28. januarja v klubu "Sumbland" na ulici Azcuénaga 350 v Ramos Mejíji, kjer je prostora za 400 ljudi. S tem v zvezi je predsednik znova pojasnil načelno stališče DS: DS "prireja družabne zabave, ne prireja pa plesa. Če se pa na društveni zabavi ples razvije, ga ne bomo ovirali in plesalcev podili z zabave!". Prav tako so vsi volili za tako "toleranco plesa".)

Izredne važnosti je podatek, da je DS sklicalo **20. januarja 1950** zastopnike različnih skupnosti na "**Meddruštveni sestanek**", (čigar zapisnik je ohranjen v Zap II 196b-198a). Navzoči so bili za DPa dir. Orehar, za DP Maks Jan, za Gallus-a dr. Savelli, za cerkveni pevski zbor San Martín Ribnikar, za pevski zbor Ramos Mejía Rupnik, za okrajinski odbor KA Valentin Bohinc, za SKAS Ruda Jurčec, za IDNAVE Janez Perharič, za SDO Mija Markež, za SFZ Janez Kralj.

Predsednik DS je povedal, da so v okviru DS sestavili pripravljalni odbor, v katerem so Stare, Lesar, Markež, Orehar, Kralj, dr. Šimenc, dr. Mihelič in Pernišek. Poročal je, da so si ogledali zemljišče in ga sklenili kupiti. Zato je prosil vse zastopane skupine za sodelovanje. Natančno poročilo o zemljišču je podal notar Lesar, (prav tako kot na seji DS 13.1.1951). Poudaril je, da je cena vsemu m$n 65.000, in da "za tako ceno na takem kraju nikdar več prilike ne bomo našli". Potem pa je sporočil: **"Danes smo podpisali pri notarju Bonin-u predkupno pogodbo."** Vsi navzoči so izrazili navdušenje in veselje nad nakupom. Lesar je pojasnil, da jih to ne sme zadrževati, da ne bi iskali kake večje stvari v (glavnem) mestu, za kar bi v skrajnem primeru prodali zemljišče. Edini ugovor je bil s strani Maksa Jana, ki je dejal: "Če bo lastnica anonimna delniška družba, moramo misliti tudi na najemnino, ki jo bodo društva morala družbi plačevati." Nehote je s tem nakazal na težavo, ki je potem dolga leta zavirala prepis zemljišča na DS oz. ZS.

Seveda so na sejah DS redno razpravljali o poteku nabirke za zemljišče oz. nakupovanju delnic ali "deležev", kot so jih imenovali. Vendar pa je DS sklicalo še "**Drugi informativni meddruštveni sestanek**", za dan 23.junija 1951 (Zap II 198b-200; zadnje strani neoštevilčene), na katerem niso bili navzoči DPa, KA in SKAS. Na sestanku je notar Lesar poročal, da so v soboto 16. junija 1951 podpisali kupno pogodbo za "Pristavo v Moronu". V imenu snujoče se delniške družbe so podpisali člani gospodarskega odseka DS Stare, Lesar, Kralj in dr. Mihelič. Povedal je, da je podpisanih in delno plačanih že 322 deležev. Če bi vsi zaostali plačali še zadnje obroke, bi to zneslo m$n 64.000, kar bi zadostovalo. (Prodajalcu so zadržali 5.000 jamstva, dokler se ne bi izselil, za kar je imel čas do 18. julija 1951.) Notar Lesar je obrazložil tudi načrt za prilagoditev zemljišča in povedal, da bo to delo stalo okrog 75.000 pesov. "Vsi navzoči vzamejo poročilo J. Lesarja z zadovoljstvom na znanje in prav tako tudi načrt dvorane in drugih prostorov na Pristavi."(Zap II 199a). Za konec je Pripravljalni odbor obvestil, da bo 1. julija 1951 sestanek vseh podpisnikov za deleže, in da bodo tudi sprejeli začasni poslovnik in uredili glasovalno pravico.

Opaziti moramo, kako je že sam opis zemljišča in pa namen, za katerega so ga kupili, nehote vedel do imena "**Pristava**", ki se je ohranilo do sedaj.

Dolgotrajni in zamotani postopek do lastništva je popisan v prvem delu. Ponovimo samo, da sta potem mladinski organizaciji kupili še sosedno zemljišče, tako da se je prvotnih skoro 1.600 m^2 zelo povečalo. **Do končnega prepisa** obeh zemljišč na ZS je prišlo **31. oktobra 1969**. Ta pa je potem izročila Pristavo **v upravo** "**Društvu Slovenska Pristava**", s čimer je nastal nov KD, ne da bi seveda ZS izgubila lastninske pravice.

4. 3. Krajevni domovi

4. 3. 1. Zasluge ZS

ZS je vedno skrbno **pazila**, da se ne bi "šopirila s pavjim perjem", to se pravi, **da si ne bi pripisovala zaslug za to, kar so napravile ali dosegle druge ustanove.** To velja še prav posebno za KD.

Sicer se je sem pa tja slišal **očitek**, češ da je bilo **večinsko mnenje odbornikov ZS proti ustanavljanju krajevnih domov**. Priznati je treba, da je bilo to spočetka res. Razvoj do KD pa je bil nekako naraven in nujen, zaradi česar je razumljivo, da je večina KD začela nastajati že v prvem desetletju po vselitvi v Argentino. Morda res niso vsi odborniki ali višji opravniki ZS spočetka pravilno tolmačili tega razvoja; najbrž iz upravičenega strahu pred razcepljenostjo. Toda **delovanje** tedanjega **DS je samo po sebi vodilo v** tako **razsrediščenje**, ki je bilo le ustvarjanje novih središč tam, kjer so bile večje naselbine rojakov, in je navsezadnje rabilo kot izrecno sredstvo za bolj trdno povezanost.

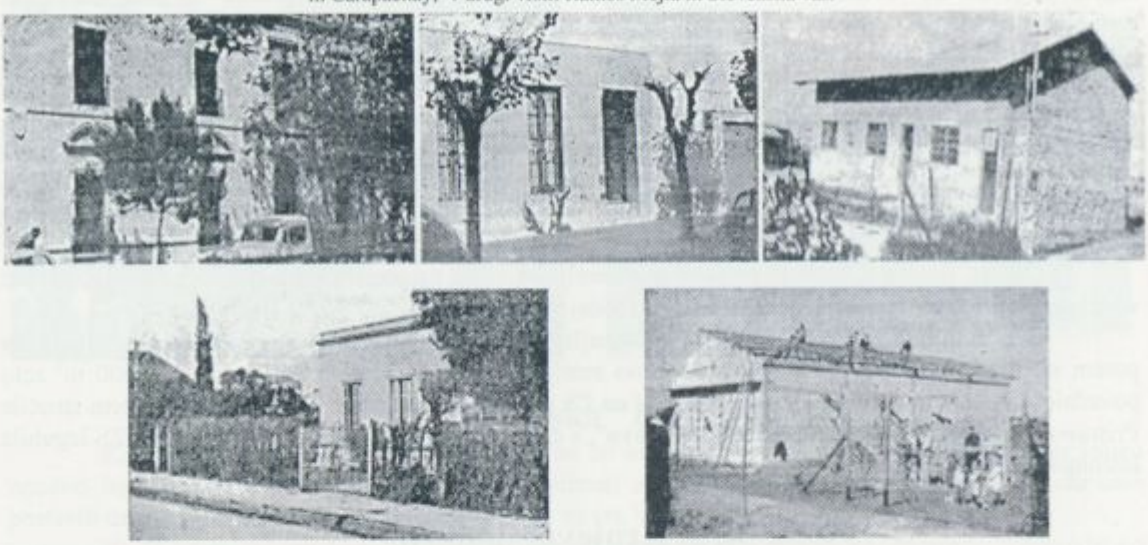
V čem je bilo to **delovanje DS** in kasneje ZS? Društvo je takoj sprevidelo potrebo po čim tesnejšem stiku s svojimi člani (in nečlani). Zato so skušali imenovati **zaupnike oz. poverjenike** v vseh bolj strnjenih naseljih in tako organizirati neke vrste mrežo.[3] Kasneje so ustanovili **krajevne pododbore**, nato pa **krajevne odbore (KO)**. Ti so z nastankom KD **prenehali**, dokončno po dogovoru KD z ZS **leta 1962**. Vendar pa je v skladu z dogovorom ZS imela v KD še vnaprej svoje zaupnike oz. poverjenike.

Ni skoraj KD, kateremu bi ZS na en ali drug način **ne pomagala** ob ustanavljanju ali zidanju in nadaljnem razvoju. KD **Pristavi** je ZS prepustilo vse svoje delnice, ki so bile skoro 100 % vse tedanje vrednosti. Pomagalo je **KD** v **Slovenski vasi** v Lanusu z delom izkupička za prodajo zemljišč, ki jih je Društvo imelo v Lanusu. Zemljišče v **Berazategui-ju** je (začasno) prepisala na svoje ime, zato da bi Domu s tem pomagala v davčnih in drugih težavah. V **Ramos Mejíji** so najeli najprej hišo v tim. sanatoriju na cesti Necochea, kjer so stanovali spočetka nekateri rojaki, najeli pa so tudi prve prostore za osnovnošolske tečaje; ko so ti potem nekako naravno hoteli priti na svoje, je bil ta dejavnik eden od pobud za kasnejši **Slomškov dom**. Z **nasveti** so pomagali **Miramarju**, **Mendozi** in **Planinskemu društvu** v Bariločah. V **San Justu** je po prizadevanju organizacijskega in šolskega referenta ZS **prišlo do zbližanja dveh nasprotnih skupin**, kjer je bil na eni strani KO, na drugi pa nekako samosvoja šola in "Naš dom San Justo". **Denarno** je pomagala ZS tudi **KD** v **Carapachayu in San Martinu,** ob potresu pa **DS v Mendozi**. Ni torej mogoče trditi, da ZS ni hotela KD, in še manj, da bi pri njih nič ne sodelovala.

Po že omenjenem dogovoru je ZS ostala odgovorna za **šolstvo** in tim. "**pošolsko**" **mladino** ter **dobrodelnost** v vsej skupnosti. Skrbela pa je tudi za **prosvetno in narodnostno vzgojo**, predvsem s tem, da je **v KD** prirejala oz. jim stavljala na razpolago predavanja, prosvetne večere in podobno.

Sodimo, da bi moral **vsak KD** čimprej zbrati gradivo in napisati **svojo lastno zgodovino**. Nekateri jo pravzaprav že imajo, posebno tisti, ki so skoro od vsega začetka izdajali kakšne tiskovine (npr. Slomškov dom ob blagoslovitvi), ali pa so imeli oz. še imajo svoje kroniste (F. Pernišek za Pristavo) in liste ('Glas Pristave', "Moj dom", "Slovenska vas" idr.). Precej tega gradiva o KD je že zbranega in natisnjenega v tukajšnjih knjižnih izdanjih ali občasnikih, manjkajo pa poročila za zadnjih dvajset let.[4]

Fotografije Slovenskih domov v njihovih začetkih (KZSS 1961, o.c.) V prvi vrsti od leve na desno: Mendoza, San Martín in Carapachay; v drugi vrsti: Ramos Mejía in Slovenska vas.

[3] Navajamo samo nekatera mesta iz Zap, ki govorijo o tem: 6.1.1948, I 15; 3.2.1948, I 30; 1.5.1948, I 55; 18.7.1948, I 71; 15.8.1948, I 101; 28.1.1950 ,II 49; Inf. sestanek 1952 (Zap 7), Inf. sestanek 1954 (Zap 2); itd. Toda omembe o zaupnikih za posamezne skupine in o okrožnicah članom nahajamo skoro v vsakem sejnem zapisniku.

[4] Npr.: P.R., 'Slovenska vas v Lanusu, KZSS 1955 187-200; J.K., 'Naša prizadevanja za verska, kulturna in družabna ognjišča', KZSS 1956 184-227; Pavel Fajdiga, 'Slovenski domovi v Argentini', KZSS 1962 234-245; Joško Krošelj, 'Slovenska središča v svetu', KZSS 1967 349-428; za Argentino, 355-363; Buenos Aires, Bariloche, Berazategui, Carapachay, Castelar, Mendoza, Miramar, Ramos Mejía, San Justo, San Martín. San Esteban (Córdoba), Slovenska vas v Lanusu. Glede Mendoze gl. posebej R.

4. 3. 2. Ustanove

4. 3. 2. 1. Krajevni domovi

1. Društvo Slovenska Pristava, Castelar

República de Eslovenia 1851
1712 Castelar
Provincia Buenos Aires

1. Zemljišče in poslopji

Pročelje Pristave

Pristavsko začelje

Pristavska folklorna skupina s prvih Slovenskih dni

Kapelica na Pristavi

O Pristavi je bil govor v poglavjih prvega dela, pa tudi v tem poglavju. Vendar bomo tukaj na kratko povzeli najbolj važne podatke. Zemljišče, ki obsega 1.575 m^2, je bilo kupljeno 15.6.1951. Trinajst let pozneje sta mladinski organizaciji dokupili še drugih 1.575 m^2, tako da meri celotno zemljišče 3.150 m^2, od katerih je polovica namenjena športnemu udejstvovanju. Ob nakupu je stalo le staro pritlično poslopje. Za redno upravljanje, oskrbovanje in gradnjo potrebnih prostorov se je 1. maja 1966 ustanovilo Društvo Slovenska Pristava.

Zdaj ima Dom okrog 1.200 m^2 zidane površine. V glavnem poslopju je v pritličju gostinska soba, 2 večji učilnici, kuhinja in sanitarije, v prvem nadstropju pa je dvorana, ki se uporablja tudi za redne nedeljske maše in druge verske prireditve. Oltar je nameščen v ožjem prostoru za posebno premično steno na eni strani dvorane, gledališki oder pa na nasprotni strani. Dvorana ima elektronske orgle in piano. V prvem nadstropju je poleg odra oblačilnica za igralce in majhno stanovanje za oskrbnika. V starem, popravljenem poslopju so v pritličju trije prostori za šolo, knjižnica in skladišče, na koncu tega pa, že na prostem, otroško igrišče. Okrog leta 1990 je bila dozidana nova pritiklina z ražnjem, na katerem je moč pripraviti pečeno meso za 200 oseb.

Hirschegger, "Kako je nastala slovenska skupnost v Mendozi", KZSS 1973-75 355-359. Gl. tudi "Vire", zlasti: dopis Našega doma, arhiv N. Glinška, zasebni arhiv arh. Ivana Kogovška itd.

2. Društvo Slovenska Pristava

Društvo šteje 280 članov, h katerim niso prišteti družinske matere in mladoletniki. Na področju Pristave živi okrog 175 slovenskih družin z nad 700 člani. Dolgoletnega predsednika Janeza Jelenca je leta 1997 nadomestil inž. Franci Schiffrer.

Gregor (za Pristavčane: Janez) Jelenc je za ta Zbornik poslal obširno poročilo o delu za časa njegovega predsedstva (1989-1997). Prav tako je Bojan Križ, nekdanji predsednik Pristave, stavil na razpolago nekaj fotografij, ki skupaj s poslanimi po Kazimirju Kebru, krasijo ne le to zaglavje, temveč tudi druga poglavja Zbornika.

Ples na 42. Slovenskem dnevu

Silno važno je omeniti **delo Franceta Perniška**, kateremu se moramo zahvaliti za to, da ima **Pristava kroniko za ves čas svojega obstoja**. Perniškovi zapisi obsegajo 11 drobno na roko pisanih zvezkov, v katerih so sem ter tja vstavljene fotografije ali "programi" raznih prireditev. Na drugem mestu smo omenili pomembnost Perniškove pristavske kronike in izrazili obžalovanje, da nimajo vsi Domovi takih zapisov; pa tudi, da bi vsi morali čimprej zbrati gradivo za opis svoje zgodovine. Prebiranje Perniškove kronike je seveda zanimivo za to, ker nam živo predstavlja zgodovino Pristave. Toda kronika ni samo "pristavska", ker nekako spotoma govori tudi o dogodkih v vsej skupnosti. Drznemo si izreči sodbo, da Perniškova kronika "zasluži" ponatis v obliki knjige.

3. Dejavnosti v domu

Delo v domu je razgibano. Poznana je **folklorna skupina**, ki mnogo nastopa tudi v arg. okolju. Živahna je bila svojčas **gledališka dejavnost,** ki še tudi danes ni pojenjala; zlasti so znane **množične igre** na odru, postavljenem pod košatim, 400 let starim ombujem, med katerimi omenjamo Ziljsko ohcet, Slovanska apostola, Kralja Svetopolka in Poslednje ustoličenje. Veliko zaslug ima za uspeh teh del Miha Gaser. Redno se pripravljajo **družinska srečanja** (družinska kosila), se obhajajo **društvene obletnice,** se prirejajo **predavanja in okrogle mize**, vsako leto pa tudi velika **tombola**. Ne smemo pozabati povedati, da so bili prvi Slov. dnevi zgolj na Slov Pristavi in da so šele kasneje začeli krožiti po drugih Domovih; upravičeno pa se Pristavčani postavljajo, da se za te dneve uspeli pripraviti množične nastope in s sodelovanjem številnih igralcev. Izmenoma seveda doleti Pristavo tudi čast in dolžnost pripraviti občasni Slov. dan.

4. Šola Franceta Prešerna

Osnovno šolo Franceta Prešerna je leta 1997 obiskovalo 71 otrok. Od prvih začetkov že jo vodi Mija Markež, katehet pa je bil do svoje smrti, v januarju 1998, prof. Francé Bergant. Za šolo skrbi KŠS, ki ga vodi zdaj Marjan Pograjc ml. Šola vsako leto sodeluje pri proslavah otroškega, materinskega in očetovskega dne, prireja pa tudi samostojne nastope. V počitnicah organizirajo učiteljice s pomočjo staršev na Pristavi počitniške dneve. S posebno prireditvijo se konča tudi vsako šolsko leto, navadno združeno z miklavževanjem. (Druge podatke o šoli je najti v 5. pg. tega dela.)

Ena izmed številnih otroških prireditev

Pod ombujem

5. Mladinsko udejstvovanje

Na Pristavi delujeta odseka obeh mladinskih organizacij: SFZ (leta 1997 predsednik Marjan Vivod) in SDO (predsednica leta 1977 Nevenka Jelenc). Starejši člani z veseljem spremljajo njihovo udejstvovanje - najljubši je, razumljivo, mladini šport - in cenijo njih lepo sodelovanje z vodstvom Pristave. Pogrešajo pa duhovnega vodje, ki bi se posebej posvečal mladini.

6. "Glas Pristave"

Društvo občasno izdaja razmnožen list "Glas Pristave", ki ga je priklical v življenje Pavle Rant, pozneje urejal dr. Julij Savelli, za njim pa je uredništvo ''podedovala'' Marija Zurc Čeč.

7. Članstvo v MOS-u

Že od vsega početka je Slov. pristava član MOS-a in se redno udeležuje sej ter sodeluje na skupnih dejavnosti. Od ustanovitve Arg. konference SSK je Pristava včlanjena vanj s 5 člani.

8. Župniki in kateheti

Dolga leta je bil župnik Matija Lamovšek. Potem ga je nadomestil Jože Škerbec. Od 15.3.1981 do svoje smrti v januarju 1998 je bil du[ni pastir prof. Francé Bergant; za njem je prevzel skrb za srenjo p. dr. Lojze Kukovica.

9. Društveni predsedniki

Prva poslovna doba, ki traja dve leti, se je začela 1.5.1966; od tega dne do 11.8.1974 je bil predsednik Francé Pernišek. Sledila sta mu po eno poslovno dobo Francé Rant in Bojan Križ, nato pa Pavel Fajdiga, do svoje smrti 4.4.1979. Za njim je bil predsednik spet Bojan Križ (do 10.6.1979), nato Francé Pernišek (10.6.1979 do 19.7.1981), Bojan Križ (19.7.1981 do 31-7-1983), dr. Julij Savelli (31.7.1983-11.6.1989) in Janez Gregor Jelenc (11.6.1989-14.9.1997), zdaj pa je inž. Franci Schiffrer (od 14.9.1997

Fotografije, ki sledijo, predstavljajo folklorno skupino med plesanjem in šolske otroke pri nastopih in med igranjem.

Plošče s tem besedilom, ki jih je pripravila ZS, so vzidane v vseh Slov. domovih

2. Naš dom San Justo

Hipólito Irigoyen 2756
1754 San Justo
Provincia Buenos Aires

1. Zakaj v San Justo?[4bis)]

San Justo je sedež občine "La Matanza", ki obsega 330 km^2. Po štetju leta 1990 je občina imela 1.120.225 prebivalcev, torej daleč več kot katerakoli izmed že skoro 140 občin buenosaireške province. (S tem ni rečeno, da bi bila najbolj gosto obljudena.) Stanje je bilo seveda drugačno, ko so se v letih 1948 in 1949 rojaki tretjega vseljenskega toka začeli naseljevati v San Justo in Ramos Mejijo. Malokdo ve, npr., da od ulice Alvarado (približno 1 km od postaje Ramos Mejía) do zavoda Don Bosco – še 1 km! - ni bilo skoro nobene hiše; ali da od Don Bosca do avenije San Martín - skoro poldrug km! - ni bilo drugega kakor trava in močvirje. Podobno je bilo v San Justu: samo nekaj kvader (blokov) hiš okrog župne cerkve, ki je od leta 1957 stolnica nove škofije.

Glavni vzrok za to, da se je toliko rojakov naselilo v tej občini, je bil predvsem ta, da je bila sorazmerno industrijsko zelo razvita. To je pomenilo možnost za delo. Številna zemljišča, ki so se tedaj nudila na prodaj, pa so dajala možnost za nakup zemlje in s tem do zidave lastnih hiš, in to prav blizu cerkvá.

2. Nedeljske maše, - po njih pa družabna srečanja

Obisk škofa Rožmana ob 1. obletnici Doma

Kronika poroča, da je bila prva slovenska maša v sanhuški cerkvi 14. avgusta 1949 ob osmih zjutraj. Kmalu zatem se je začelo z rednimi slovenskimi nedeljskimi mašami, ki se odtlej vrstijo nepretrgano skozi vso dobo do današnjih dni in to ob stalni veliki udeležbi tako starejših kot mladine. Za prvega duhovnega pastirja je bil imenovan **salezijanec Janko Mernik**, ki je ustanovil tudi slovenski **Mladinski dom** v bližnjem salezijanskem zavodu Don Bosco, kjer je bil nastavljen.

Nedeljska srečanja so se "nadaljevala" v bližnjem baru-kavarni "Tokio"[4ter)] . Ob kavici, svežem pokrepčilu v poletju ali malo močnejši pijači v mrzlih zimskih nedeljah je potekal razgovor med "Italijani" in "Avstrijci" ali "Korošci" (iz avstrijskih ali koroških beg. taborišč), ki so si postali veliki prijatelji, tako da ni bilo razlike med rojaki iz vseh slovenskih pokrajin. Vsi so bili Slovenci, ki so stopali novim izzivom nasproti.

3. Začetek kulturnega delovanja

Pomašni razgovori so kmalu privedli do različnih pobud. Ustanovil se je **cerkveni pevski zbor**, katerega prvi pevovodja je bil **Rudi Marinič. Ivan Oven je** pričel s "**farnim odrom**". Prve odrske predstave so bile v farnih prostorih; vse predstave pa so imele polno udeležbo. Ivan Oven je kasneje postal kulturni referent Našega doma in ostal na tem mestu prav do svoje smrti; zato se tudi nova sejna soba imenuje po njem. Zato da bi prenesli zavest slovenstva na potomce, so tudi sanhuški rojaki začeli s **sobotnimi šolami.** Prva učiteljica je bila **Mija Markež.** Šolske prostore je za tečaj posojala sprva župnija, potem pa "Dobrepoljska gostilna".

[4bis)] Zahvaljujemo se Tonetu Oblaku in Jožetu Mikliču za obširen dopis o Našem domu v San Justo, ki sta nam ga dala na razpolago. Tukaj ta spis objavljamo v nekoliko spremenjeni in skrčeni obliki. Posebna zahvala gre Tonetu Oblaku, ki je velikodušno dal na razpolago številne in izredno lepe fotografije, ne le za ta del, temveč tudi za druga poglavja.

[4ter)] V Argentini navadno razlikujejo med "café" (kava in kavarna), "restaurante", "comedor" (jedilnica), "parrilla" (raženj), "taberna" (samo za italijanske gostilne) in, najbolj pogosto, "bar". Beseda "bar" navadno vsebuje vse tisto, kar Slovenci nasplošno pojmujemo kot kavarno, restavracijo in gostilno. Dejansko se ne uporablja noben izraz, ki bi odgovarjal naši gostilni. Ne gre torej v besedi "bar" za nočni lokal, kot je ta beseda pomenila nekdaj Ljubljančanom. Svojčas so v domovini hoteli obrekovati dir. Oreharja, češ da so ga videli v "baru"; vsak Argentinec se bi ob takem "klevetanju" samo pomilovaje nasmehnil.

4. "Slovenski dom"

V pomašnih srečanjih v bližnjem baru so sanhuški rojaki kmalu začutili še drugo potrebo: dobro zalita grla so si zaželela petja, toda tega duška si niso mogli privoščiti zaradi argentinskih navad. Treba je bilo misliti na lastne prostore, kjer bi se mirno razvijala slovenska dejavnost. Padla je odločitev: "slovenski dom"! Začela se je akcija in takoj v začetku je bilo navdušenje táko, da je prekašalo vse načrte organizatorjev. Mnogo primerov je bilo, ko so ljudje polovico svojih prihrankov namenili za lastni dom, drugo polovico pa za skupnega. Ustanovil se je pripravljalni odbor, ki je sestavil pravila in priredil prvi občni zbor. Medtem so se že začeli pogovori za nakup 844 m^2 zemljišča z nekoliko ostarelo stavbo z devetimi sobami, ki pa bi zadostovale za tedanje potrebe; še druga prednost te posesti je bila v tem, da je bila na tlakovani cesti in samo 200 m oddaljena od stolnice in občinskega poslopja. Vsi lastniki, ki so prispevali k nakupu, so ustanovili pravno osebo v obliki potrošne zadruge z imenom "**Naš dom**". Za prvega predsednika je bil izvoljen **Ludvik (Ludve) Hren.** Bilo pa je tudi veliko ljudi, ki so bili nasprotnega mnenja in so zagovarjali stališče, da bi se morala najprej zgraditi "slovenska centrala" in šele potem okrajni domovi, ker da dohodki tedanje skupnosti ne zmorejo dvojnih stroškov. Poznejši razvoj je dokazal, da se ustanovitelji "Našega doma" niso zmotili, kajti tako kot brez skupne organizacije - in skupnega doma - ne bi bilo organizirane slovenske skupnosti, tako je tudi ne bi bilo brez okrajnih slovenskih domov.

Na lepo sončno nedeljo **21. oktobra 1956** je bilo **odprtje in blagoslovitev** "Našega doma San Justo". Po maši v stolnici, ki jo je opravil **župnik Martin Radoš** in med katero je prepeval pevski zbor pod vodstvom **Jankota Zakrajška**, so prihiteli Slovenci iz vseh okrajev, da bi prisostvovali blagoslovitvi prvega slovenskega doma v Argentini; med njimi je bilo mnogo narodnih noš. Tako je nastala prva"slovenska trdnjava na tujem", kot jo je imenoval dopisnik v SS. Dom je blagoslovil **Janko Mernik,** botrovala pa sta **Vinko Zupanc** in **Anica Indihar,** žena dolgoletnega tajnika **Matka Indiharja.** Botra sta si izbrala za geslo: "**Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci.**" Po maši se je slavje nadaljevalo v društvenih prostorih. Različni govori zastopnikov tedanjih društev in organizacij so poudarjali pomen tega dogodka. V popoldanskih urah so bila razna športna tekmovanja, v odbojki pa sta se pomerila Naš dom in SFZ. Proti večeru je ljudstvo dalo duška svojemu navdušenju in se je zavrtelo ob prijetnih zvokih harmonikarjev.

Učitelji v letu 1995 z voditeljico Angelo Klanšek in Fridom Beznikom

5. Dejavnosti v Našem domu

Učenci osnovne šole v Našem domu

a) Osnovna šola Franceta Balantiča

Prva ustanova, ki je našla prostore v Domu, je bila slovenska šola. Tudi pri naslednjih gradnjah se je vedno dajala prednost kulturnim zadevam. Po kratkem poučevanju Mije Markež, ki je prestopila v šolo na Pristavi v Morónu, je prevzela vodstvo šole **Angelca Klanšek**. V letu 1996 je praznovala 45 let brezplačnega poučevanja otrok v slovenskem jeziku! Pomagalo ji je **več učiteljic**, od teh je v zadnjih letih večina njenih bivših, že v Argentini rojenih učenk.

Delo šole je bilo vsa leta društvenega življenja **v veliko pomoč** pri razvoju Našega doma. Šola je pripravljala lastne **prireditve** in tudi Balantičeve proslave, družinske nedelje in miklavževanja z zaključkom šolskega leta. Zmerom je deloval **otroški pevski zbor**, ki nastopa na prireditvah Doma in poje pri mašah. Otroci se udeležujejo **vsakoletnega skupnega izleta**, ki ga prireja ZS, na razpolago pa so jim tudi počitniški dnevi, ki jih pripravljajo starši in učitelji, ter tedenski obiski v bazen Naše domačije, last nekaterih članov Doma. Vsa leta je deloval tudi **Svet staršev**, ki je v veliko pomoč učiteljem. Na eni izmed Balantičevih proslav je bil blagoslovljen

spomenik pokojnemu domobrancu in pesniku –delo kiparja Franceta Ahčina -, pred katerim zdaj vsako leto bivši domobranci na spominskih proslavah polagajo vence. Čeprav vemo, da so v pg. o šolstvu omenjeni vsi učitelji in kateheti, tu izrecno imenujemo veroučitelje šole: Štefan Novak, Francé Novak, dolga leta dr. Alojzij Starc in sedaj Tone Bidovec.

b) Farno gledališče

Tudi to je našlo svoj prostor v Našem domu, saj so bili člani odra dejavni sodelavci pri ustanavljanju društva. Vodil ga je sprva kulturni referent **Ivan Oven**, po njegovi smrti pa se je približal odru drug "kulturni garač" **Frido Beznik,** ki se je posvetil predvsem mladini in vzgojil nov rod mladih igralcev, od katerih nekateri že nastopajo kot poklicni igralci. V njegovi dobi se je postavilo na oder vsako leto vsaj po eno dramsko delo. Tudi šolske prireditve so bile deležne njegovega bogatega sodelovanja. Njegova prerana smrt je odru prizadela veliko praznino. A že se na obzorju pojavlja nova moč, nekdanji Beznikov učenec.

c) Pevski zbor

Mladinski pevski zbor ob 25-letnici

Prva leta ga je vodil **Rudi Marinič**, sledil mu je **Janko Zakrajšek,** za njim pa pokojni **Štefan Drenšek.** Leta so potekala in je svežina glasov pevcem pojemala; toda zmerom znova se je zbor oživljal. **Rudi Bras** je kasneje ustanovil "Slovenski madrigal", ki je sodeloval na prireditvah Doma. Prav tako **duet sester Durič**. Pokojni **Francé Zajc,** ki je bil tudi skladatelj, je s svojimi tremi hčerkami ustanovil zborček "**Tercet Zajčevih**". V letu **1971** so se pojavile nove moči in ustanovil se je **Mladinski pevski zbor** pod **vodstvom Andreja Selana,** kar je vlilo srenji novega življenja na pevskem področju. Ob 25. obletnici zbora je kritika navajala mnogoštevilne nastope tega zbora po vseh Domovih, veleposlanik RS, prof. dr. Janez Žgajnar, pa je pevce nagradil z bronastimi Gallusovimi značkami, pomočnico dirigenta Andrejo Selan Vombergar s srebrno, Andreja Selana pa z zlatim "Gallusovim odličjem". Zbor je leta 1992 skupaj s plesno skupino obiskal domovino svojih prednikov, kjer je imel številne koncerte. Veliko zaslugo za ustanovitev zbora je imel pok. prelat dr. Starc, ki mu je bil stalni navduševalec.

č) ZSŽM

Ima svoj odsek tudi v Našem domu. Njen glavni namen je pomoč ostarelim in onemoglim, skrbi pa tudi za kuhinjo na krajevnih prireditvah. Prireja mesečne sestanke, skupna kosila, predavanja in izlete v notranjost države. Prva predsednica je bila **Mici Groznik**, sledila ji je **Anica Zakrajšek,** zdaj pa predseduje **Mici Malavašič Casullo**.

6. Društveno življenje

a) Nov stavba

Zidanje novega doma

Po uspelem odprtju Doma se je njegovo življenje **še povečalo**. Tedanji voditelji so že začeli misliti na povečavo prostorov in **sanjati o novih prostorih**. Seveda ima pri tem zmerom glavno vlogo "finančni minister". Za zadovoljitev tega zahtevnega gospoda so se začele razne prireditve. Pestra organizacija teh srečanj in zelo dobra udeležba na njih sta omogočili, da se je počasi začelo misliti na novo stavbo. Z leti se je stara stavba začela umikati moderni zgradbi. Ob skoraj vsaki obletnici Našega doma je bilo moč videti nove gradnje. Poleg iger in drugih kulturnih srečanj so se vrstile tudi prireditve drugačnega značaja, kot **vinske trgatve**, **lovske veselice**, **koline**, **plesne veselice**; na vseh se je veliko plesalo, pravi dopis iz Našega doma in dostavlja: "kar pa nekaterim prenapetežem tedanjega časa ni bilo po volji in smo bili od strani osrednjega duhovnega vodstva večkrat opozorjeni. Toda danes je ta problem že izginil in se že na vseh slovenskih prireditvah lahko mirno zapleše."

Zanimivo je bilo, s kakšnim navdušenjem so vsi člani sodelovali na vseh teh prireditvah, pa koliko ur prostovoljnega dela in neprespanih noči je bilo potrebnih, da so te prireditve dobro uspele.

Vsebinsko so se prireditve spreminjale. Sčasoma se je vnesla moderna tematika. Na vseh pa je odbor vedno pazil, da so bili na določeni nravni višini in da nikoli ni prišlo do pretiravanja.

Nekaj let je odbor prirejal tombole z bogato vsebino, potem pa jih je nadomestil s srečolovom, na katerem se navadno žreba po en avto, včasih pa celo po dva.

b) Nekateri važnejši dogodki v 41 letih Doma.

Ob obiskih pok. **škofa** dr. **Rožmana** ga je sanhuški Dom zelo lepo sprejemal. Tedanji predsednik Lojze Zakrajšek je škofa nekoč, ko je odhajal iz Doma, vprašal, ali se smejo na prireditvah tudi malo zavrteti. Škofov odgovor je bil: "Seveda, saj v Severni Ameriki na vseh farnih prireditvah vedno še malo zaplešejo." To je bilo odboru v veliko olajšanje v tedanjih razmerah, ko so še mnogi nasprotovali plesu. Škof Rožman jih je opozoril tudi na to, da mora imeti Dom pravo finančno bazo, ker da so v Sev. Ameriki nekatere ustanove prav zaradi pomanjkanja te baze propadle.

Za 25. obletnico Doma so slov. podjetniki iz sanhuške okolice plačali **izredno izdajo osrednjega tednika** s podrobnim opisom lepo uspele prireditve in z oglasi slov. podjetij, ki jih je bilo nad 500. - Na pobudo Kreditne zadruge **SLOGA** so leta 1974 kasneje slovenska podjetja pripravila razstavo svojih izdelkov na tim. **EXPOSLOV 74**, ki je izzvenela kot mogočno slavje slovenske podjetnosti v Argentini. Razstava je bila okusno urejena in je obsegala vse razpoložljive prostore tedanjega doma, že dokončane ali še v gradnji. Tukajšnji časopisi so laskavo omenjali to slavje.

Pročelje Našega doma

"Nekako v sredi društvenega življenja" se je začela **doba folklornih plesov**, ki so skozi vsa leta seznanjali javnost z značilnostmi slov. ljudskih plesov in razveseljevali gledalce na obletnicah Doma in drugih prireditvah. Obstajale so različne folklorne skupine, od otrok do starejših, z domačimi in argentinskimi voditelji. Mladinska skupina je vrsto let nastopala na praznikih snega v Bariločah in Mendozi; prav tako je sodelovala na Tednu slov. kulture v Teatro San Martín leta 1993 in na raznih drugih prireditvah. Najbolj je ostal v spominu mednarodni folklorni festival. Na njem sta govorila arg. general Videla Balaguer in pok. polkovnik Vule Rupnik; v obeh govorih je bil poudarek na žrtvah, ki so jih doprinesli zastopniki prisotnih skupin za svobodo narodov. Festival je bil obdan z lepo scenerijo, za kar ima poslebne zasluge **Tone Oblak.**

Oblakove stvaritve pozna vsa slovenska skupnost v Argentini, ker svojo nadarjenost razdaja po vseh Domovih in na skupnih prireditvah, kot npr. na Spominskih proslavah. Ni treba posebej poudariti, da je to zanj pomenilo mnogo nočnih ur dela pa tudi gmotnih stroškov; denar zanje ni prihajal iz društvenih blagajn, marveč iz njegovega žepa, materijal pa iz podjetja Bratov Oblak. Nesporno pa je, da so Oblakove stvaritve prava umetnost, o čemer priča nekaj v tem zborniku objavljenih fotografij. Predvsem se je Naš dom z njegovimi stvaritvami izkazal vsekdar, kadarkoli je Slov. dan bil v San Justu.

V prvih letih po osamosvojitvi domovine je **folklorna skupina** Našega doma **s pevskim zborom obiskala Slovenijo**. Okrog 90 oseb je nastopalo po raznih krajih Slovenije in tudi v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Nekatere prireditve so se sčasom opustile, druge pa se brezhibno vrstijo leto za letom: občni zbori vseh ustanov; cvetna nedelja; velikonočni "žegen"; romanje v Luján v maju; domobranska proslava v juniju; očetovski in materinski dan, pri katerih predvsem sodelujeta osnovna šola in mladina; v septembru okrajni mladinski dan, v novembru pa vsaka štiri leta osrednji mladinski dan, ki povezuje vso mladino iz Velikega Buenos Airesa; v oktobru je na vrsti osrednja prireditev Našega doma: obletnica njegove ustanovitve - v letu 1997 že 41.; v novembru se izvede že omenjeni srečolov, ki je edini dohodek za vzdrževanje doma, kajti Dom je v zadnjih letih opustil pobiranje članarine, ker ni bilo zaželenih uspehov; v decembru je miklavževanje, potem pa božičnica in silvestrovanje.

Spored Mladinskega dne je navadno sledeč: dopoldne športna srečanja (zadnje čase le odbojka), nato skupno kosilo, potem pa spet tekmovanja. V večernih urah se začne kulturni program, ki vsebuje kratke prizore, nastop vseh mladih z raznimi telovadnimi in simboličnimi vajami, nato pa slovenski ter argentinski folklorni plesi. Po razdelitvi nagrad sledi v gornji dvorani mladinski ples. Mladinska organizacija Doma, ki je pod okriljem SFZ in SDO, je podaljšek začetnega športnega odseka, ki pa je bil tudi podaljšek Mladinskega doma, ustanovljenega v bližnjem salezijanskem zavodu po tako zaslužnem

salezijancu Janku Merniku. Mladina mesečno povzema delo Našega doma, tako opravljenega kot načrtovanega, in to objavlja v svojem mesečniku "**Naš list**".

Tukaj moremo omeniti tudi **obiske posameznikov in skupin iz domovine in zamejstva.** Zaradi varčevanja s prostorom denimo, da so obiskali Naš dom skoro vsi, ki so pripotovali na obisk k slovenski skupnosti v Argentini.

Obisk Našega doma pri nadškofu Šuštarju

7. Zaslužne osebe

a) Predsedniki

Balantičeva proslava

Ni mogoče omeniti niti glavnih sodelavcev, ki so zaradi svoje velike ljubezni do slovenstva posvetili delu za Naš dom ure in ure. Toda treba se je zahvaliti predvsem tistim številnim garačem, katerih ime se nikoli ne omenja in od katerih so nekateri že odšli v večnost; gnal jih je goli idealizem in ljubezen do nepozabne rodne domovine. Vendar se zdi primerno, da omenimo vse dosedanje predsednike; kaže, kot da bi bil vsak izvoljen prav zaradi tega, ker je tista doba Doma zahtevala takega predsednika. Prvi predsednik je bil bivši poročnik udarnega Rupnikovega bataljona, zdaj (1997) osemdesetletni Ludve Hren. Moral je orati ledino, zato še danes pravi: "Bil sem predsednik, ker sem imel trdo kožo." Dokaz za to so besede dr. Tineta Debeljaka, velikega prijatelja Doma, ki je nekoč dejal: "...bili ste nezakonsko dete." Ko je odbor začel misliti na gradnjo, je postal predsednik železobetonski mojster in podjetnik Lojze Zakrajšek, ki je tudi izposloval nakup sosednjega zemljišča. Sledila je gradnja in novi predsednik je bil drug železobetonski podjetnik, mojster Franc Benko, ki je skupaj s pok. Jankom Marinškom napravil velik korak v nadaljevanju začete gradnje. Benku v pomoč se je sestavil gradbeni odbor gradbenih podjetnikov ali delovodij, med katerimi je prednjačil Jože Groznik. Naslednji predsednik je bil Peter Čarman, podjetnik v železni industrijski montaži; prav tedaj se je začela graditi dvorana in Čarmanova zasluga je, da se je delo nadaljevalo, ker je posodil veliko vsoto denarja, - ki pa jo je potem podaril Domu. Sledil mu je Tone Oblak, družabnik podjetja Bratov Oblak; posvetil se je izoblikovanju doma in je izdelal zanj dokončni načrt. Kot v vsaki organizaciji, so bile tudi v Našem domu razne nevihte, na katere je pomirjevalno vplival naslednji predsednik Stane Mustar; njegov značaj je mnogo pomagal k temu, da so sanhuščani po vsakem viharju vedno stopili skupaj in nadaljevali z delom; ker pa je imel Mustar tudi gradbeno podjetje, je s svojimi delavci veliko storil za Dom. Mustarju je sledil Marjan Bogataj, tudi podjetnik in strokovnjak za vodne naprave; v njegovi dobi so se začele večerje s srečolovi avtomobilov, gradnja pa je hitro napredovala. Toda stroški so prekašali dohodke, zato je moral naslednji predsednik Jože Miklič prodati spodnji del Našega doma, v katerem je dobila prostore potovalna agencija Ilirija Tur, last Domovih upnikov. Na srečo to ne ovira rednega življenja v Domu. Po tolikih moških osebah se je končno pojavila na krmilu Doma dejavna "Ljuba", Pavla Kocjan Lipušček, ki se je predvsem posvetila urejanju gospodinjstva. Njen naslednik je že v Argentini rojeni Janez Albreht, sin ustanovnega člana Našega doma.

Božičnica v letu 1996 in otroška igra Princeska in pastirček v letu 1996

b) Duhovniki

Zdi se potrebno, da imenujemo nekdanjega župnika v San Justo, **msgr. José Marcón**-a, ki zdaj že z več kot osemdesetimi leti starosti živi v pokoju. Je sin italijanskih vseljencev, a je bil velik dobrotnik Slovencev. Prizadeval se je, da bi Slovenci postali njegovi dejavni župljani, pa tudi, da bi se čimprej poargentinili. Ker tega ni dosegel, je bila neka doba, v kateri se je razmerje ohladilo. Kmalu pa je prišel

do prepričanja, ki ga je izjavil na eni naših prireditev, na katere je redno prihajal: če boste ostali dobri Slovenci, boste tudi dobri Argentinci.

Sanhuški rojaki se radi spominjajo pok. salezijanca **Janka** Mernika, ki ima velike zasluge tudi pri tem, da so se "osamosvojili"; a ker je bil prezaposlen, ni mogel imeti stalnega stika s sanhuško srenjo. Pač pa se je njegov naslednik **dr. Alojzij Starc** z vso vnemo zavzel za svoje farane. Sčasom je postal ena izmed gonilnih sil Našega doma, saj je nenehno navduševal vse odseke v društvenem življenju. Njegovo večletno delo je pustilo med sanhuščani sadove, predvsem zato, ker je duhovno skrbel za vse bolnike v okolju in bil priljubljen med šolsko mladino.

8. Priznanje okolja

Rojaki v San Justo so vedno uživali velik ugled in celo občudovanje od strani državnih in občinskih oblasti ter ustanov. Kot dokaz bodi dejstvo, da je okrajni mednarodni Rotary Club na lanski vsakoletni prireditvi podelil Našemu domu odličje "kot najbolj dejavni in konstruktivni vseljenski skupini v občini La Matanza".

9. Sodelovanje v MOS-u in v slovenski skupnosti

"Naš dom" je od začetka MOS-a njegov član. Društveni odborniki in člani pa so bili vedno pripravljeni – in so še – za delovanje v slovenski skupnosti.

Divji lovec (režiser Maks Borštnik, scena Tone Oblak) in Matiček se ženi (Tone Oblak)

10. Tvarni razvoj Našega doma

Časovno zaporedje pridobitev in del je bilo sledeče:

Leta 1956 se je kupilo zemljišče v izmeri 845 m^2 , leta 1975 so prikupili 618 m^2, leta 1992 pa 225 m^2, tako da ima **celotno zemljišče** skupaj **1.688m^2**.

V prvi dobi je gradnja dosegla 1.050 m^2, nato 1.578, kasneje še 92 in končno 90 pokritih kvadratnih metrov, tako da je v celoti **pozidanih 2.810m^2**. Od tega ima klet 618 metrov, 193 oder, 199 balkon, 330 šola, 328 dvorana, 160 gostilniški prostori, 40 pisarna, 272 kuhinja, hodniki, stanovanje hišnika in sanitarne naprave, 670 pa dvorišče.

11. Zaupanje v bodočnost

Na številnih prireditvah v Našem domu so se govorniki spraševali, ali bodo nekoč zidovi doma ostali osamljeni, ali bo v njih utripalo slovensko življenje. Tudi odborniki so bili večkrat zaskrbljeni, ker niso vedeli, kaj bo z mladino. "**Toda sedaj z velikim veseljem ugotavljamo, da naše skrbi niso bile upravičene.** Kajti 123 letošnjih osnovnošolcev s trinajstimi učiteljicami, - bivšimi učenkami šole "Franceta Balantiča"; čez sto petdeset članov slovensko govoreče mladine, ki nastopajo na naših mladinskih dnevih, katere sami pripravljajo; igralska družina mladih igralcev Doma skupno z mladimi režiserji; čez štiri sto udeležencev - pretežno mladine - na naših notranjih srečanjih; - vse to je naše zadoščenje in bogato plačilo za vse žrtve skozi enainštiridesetletno delovanje v naši, nam vsem tako dragi ustanovi. Spolnile so se napovedi mnogoterih govornikov, ko so poudarjali, da je to slovenska trdnjava na tujem, kar potrjuje delno spremenjeni Balantičev napis ob vstopu v Dom: **'Dobil sem svoj dom na tujem'** (Izvirni Balalntičev verz poje: "...našél bom kmalu dom na tujem."; n. op.) V nas pa ostaja zavest (..), da smo v polni meri izpolnili pesnikov izrek, ki pravi: '...ne le, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan'. **In to naj bo vodilo tudi našim potomcem."**

Letovišče Naša domačija

3. Hladnikov dom v Slovenski vasi

Mons. Juan Hládnik 3970 - Villa Eslovena
1826 Remedios de Escalada
Provincia Buenos Aires

1. Lasten dom

Škof Rožman blagoslavlja prvo dvorano

Ko so rojaki kupovali zemljišča v Lanusu, so jih po skupni odločitvi na eni izmed prvih skupščin plačevali malo dražje, tako da so si s tem zagotovili **prostor za cerkev**, **dom** (sprva 1.320, nato 1.521 $m^{2)}$) in potem celo športno **igrišče** z okrog 7.880 m^2. Ko so se začeli naseljevati prvi rojaki, ni bilo ne cest ne odpadnih navodov, kaj šele tekoče vode ali napeljav za greznice; ker so ta predel buenosaireškega predmestja poselili večinoma naši rojaki, je naselje dobilo uradno ime "**Villa Eslovena**", kar so malo po svoje prevedli v 'Slovensko vas', čeravno bi bilo pravilno ime za argentinsko "villa-o" naselje ali četrt. Ker Društvo Slovenska vas do leta 1961 ni imelo pravne osebnosti, so odborniki imovino vpisali na ime slov. šolskih sester v Rosario (ORLABOR); leta 1961 pa je Društvo postalo lastnik Slovenskega oz. sedaj Hladnikovega doma in športnega igrišča v **bližini cerkve Marije Kraljice.**

Dvorana z odrom

O graditvi doma so **prvič govorili na proslavi narodnega praznika 29. oktobra 1952**, na kateri je predaval urednik Francé Kremžar. Izvolili so **gospodarski odbor**, ki bi naj deloval kot pripravljalni odbor do prvega občnega zbora. V odboru so bili predsednik Jože Mehle, podpredsednik Janez Lužovec, tajnik Janez Makovec in blagajnik Nace Hladnik. **Prvi občni zbor** je bil **25. maja 1954**, kjer so izvolili sledeči odbor: predsednik Jernej Kalan, podpredsednik Janez Lužovec, blagajnik Jože Virant, gospodar Stane Jemec in odborniki Lovro Berčič, Vinko Bokalič, Slavko Reven in Franc Stanovnik. Z zidavo doma so **začeli leta 1955;** na pobudo predsednika Janeza Lužovca so se za praznik 25. maja 1955 zbrali vaški tesarji in krovci in še isti dan zgradili streho za dom. S tem so se začele raznovrstne dejavnosti: osnovna šola pod vodstvom Zdenke Virant, pevski zbor, gledališka skupina itd.

Nočno slavje

Ko so se **slov. lazaristi** odločili , da se bodo nastanili v Slov. vasi, in so si kupili zemljišče za cerkev in misijonišče, je **Društvo prizidalo** ob domu **kapelo**. (V kapeli naj bi delovala župnija, dokler ne bi lazaristi sezidali cerkve, kar se je zgodilo leta 1959.) Tako so rojaki že leta 1956 imeli prvo polnočnico v prvi slovenski cerkvi v Argentini.

Slovesna blagoslovitev doma je bila **20. januarja 1957**. Obrede je opravil pokojni **škof Rožman** ob svojem tretjem obisku v Argentini. Botra sta bila Marija Gorše in Ignacij (Nace) Glinšek. V Domu se je hitro razvila velika in vsakovrstna dejavnost. Od leta 1958 do junija 1961 je trajal postopek za pridobitev pravne osebnosti društva. Ko je do tega prišlo, so na društvo prenesli lastninsko pravico skupnega zemljišča, ki je bilo prej vpisano na ime ORLABOR.

Sčasom pa so odborniki začeli misliti na **večji prostor.** Na **OZ 6.3.1966** so sklenili, da sme odbor prodati dvorano, a ne brez vednosti OZ. Na igrišču pa naj začne zidati prostore, ki bi bili najbolj potrebni. Načrte za novi dom, ki je komaj 150 m oddaljen od cerkve Marije Kraljice, je naredil arh. Jurij Vombergar.

Gradnjo so prevzeli vaški zidarski mojstri pod vodstvom Franceta Vilfana, ki je zgradil tudi cerkev Marije Kraljice in župnijsko šolo; ustanovil pa se je tudi poseben finančni odsek, ki ga je vodil Lovre Jan. Leti 1967 in 1968 sta bili leti gradnje, pri kateri so sodelovali prostovoljci, med temi tudi mladina. V soboto 9. marca 1968 je bilo v večernih urah odprtje družabne sobe, naslednji dan 10. marca pa je društvo "Slovenska vas" že imelo svoj redni OZ v novi dvorani. V šolskem letu 1969 se je preselila v nove prostore osnovna šola. Preteklo pa je še nekaj let napornega dela, dokler ni bil leta 1973 končno dograjen "Hladnikov dom". Pri tem delu so imeli velike zasluge predsedniki Jože Čampa, Lovre Jan, Ludvik Šmalc in Stane Mehle. Slovesna blagoslovitev doma je bila 29. julija 1973, blagoslovil pa ga je tedanji župnik Andrej Prebil CM.

2. Pestro društveno življenje

V Hladnikovem domu se je razvijalo vsa leta **pestro društveno življenje**, saj dom nudi dovolj prostora za vse prosvetno delovanje, ki je zelo razgibano: poleg prireditev, - kot **igre**, razne **akademije**, glasbeni **festivali**, skioptična **predavanja**, **koncerti** -, gostujejo v domu tudi igralske skupine, pevski zbori in folklorne skupine iz drugih Domov. Omenimo med pevovodji Mirka Špacapana, ki je vodil zbor od leta 1948 do 1963, ko seje vrnil z družino v Gorico; za njim je bil 6 mesecev pevovodja Viktor Burja, od 1964 dalje pa vodi zbor Ivan Mele.

Pročelje Hladnikovega doma

V domu deluje **osnovna šola škofa Friderika Baraga**, ki je leta 1997 imela 50 učencev. Prva učitljica in voditeljica šole je bila Zdenka Virant Jan, dokler se ni preselila v Bariloče. Zdenka Virant je tudi vodila dolga leta otroški in mladinski zbor, ki sta dosegla lepa priznanja v vsej slov. skupnosti.

V eni izmed sob je velika slovenska **knjižnica**, ki ima preko tisoč knjig. Poleg doma je veliko **športno igrišče**, kjer mladina goji telovadbo, igra nogomet ali odbojko, vsi pa imajo tudi možnost za balinanje.

Treba je poudariti, da je Društvo "Slovenska vas" vedno sodelovalo na vseh prireditvah slovenske skupnosti v Argentini. Od ustanovitve MOS-a dalje je društvo - skupaj z drugimi Domovi - uspešno doprinašalo k večji povezavi vse skupnosti, k čim bolj složnemu sožitju in k reševanju skupnih problemov. Od začetka že je Hladnikov dom član Arg. konference SSK s petimi delegati.

Nogometno moštvo

Rajanje folklorne skupine

Mladi vojaki

Otroški telovadni nastop

Ritmične vaje na še ne zadosti primernem zemljišču

"Tinček med žuželkami" na odru Slovenske vasi

Eden izmed tolikerih otroških nastopov

4. Slovenski dom v Mendozi

Urquiza 339
5500 Mendoza
Provincia de Mendoza

1. Mendoza in slovenski vseljenci

Mendoza (beri: Mendosa) je argentinska provinca, ki obsega 150.000 km^2. Tudi glavno mesto se imenuje Mendoza; leži 650 m nad morjem in je oddaljeno 1.100 km od Buenos Airesa. Na zahodu province se dviga mogočna gorska veriga Andov s povprečno višino 5.000 m in z najvišjo goro v Ameriki, Aconcagua, ki ima 6.958 m višine. Mendoza se imenuje "dežela sonca in dobrega vina".

Prvi odbor DS s škofom dr. Rožmanom v letu 1950. Od leve na desno: p. Ivan Caserman, Jože Bajda, prof. Božidar Bajuk, škof Rožman, ravn. Marko Bajuk, Pavel Božnar in Franc Ovnič

Prvi slov. naseljenci so prišli v Mendozo že pred letom 1900. Ko so v letu 1948 začeli prihajati "novi", je bilo v Mendozi še okrog 80 staronaseljencev, ki so prišli večinoma v prvih 30 letih tega stoletja s Primorskega, nekaj pa iz Bele krajine. Niso imeli svojega društva, pač pa so se zbirali za družinska slavja, skupno pa enkrat na leto, ko jih je obiskoval slov. izseljenski duhovnik iz Buenos Airesa Nekaj teh rojakov se je potem pridružilo organizirani slov. skupnosti, ki je nastala s prihodom "novih". Pretežno večino rojakov sestavljajo vseljenci tretjega vala, ki so prišli v Mendozo za konec leta 1948 in v začetku leta 1949, najprej nekateri iz Italije, potem pa večina iz Avstrije. V tej skupini so bile predvsem številne družine z majhnimi otroki. "Novih" je bilo okrog 320; ker se je priseljevanje še nadaljevalo do leta 1950, je število naraslo na 420 oseb oz. na 500, vštevši staronaseljence.

Ti rojaki, zbrani z vseh vetrov Slovenije so sestavljali dokaj pisano družbo. Tudi stanovsko so bili široko zastopani, čeravno je bilo največ kmečkih ljudi, za katere je bilo spočetka najteže dobiti primerno službo; obrtniki so laže dobili delo in prav tako nekaj inženirjev, ni pa bilo lahko drugim akademsko izobraženim. Pri iskanju stanovanj in dela je veliko pomagal jezuit p. Ivan Caserman, ki je prišel v Mendozo med prvimi in je že obladoval španščino.

S škofom dr. Rožmanom na romanju v El Challao

Po poročilu Staneta Grebenca je bilo med Slovenci v letih 1948 do konca 1997 41 porok pa še 15 med tukaj rojenimi Slovenci, torej skupno 56. Mešanih zakonov je bilo 52 med slov. priseljencem in arg. drugom; med slov. zakonci, rojenimi v Argentini, in arg. drugom pa 70; skupaj torej 122 mešanih zakonov. Rojstev je bilo 283 v slovenskih družinah, ki so sklenili zakonske zveze v domovini, taboriščih ali Argentini; zabeležnih otrok iz mešanih zakonov je vsaj 215. Ker se je izselilo okrog 120 rojakov, umrlo pa jih je - v skladu s tem, kar je bilo mogoče poizvedeti - 156, je možno trditi, da je sedaj v Mendozi 505 slovenskih priseljencev in vseh otrok slovenskih staršev, 117 zakonskih drugov mešanih zakonov, 215 otrok iz mešanih zakonov, torej vsega skupaj 837 oseb.

2. Društvo Slovencev v Mendozi

Rojaki v Mendozi so začeli s pevskim zborom (ravn. Marko Bajuk) in gledališko skupino (Rudolf Hirschegger) kmalu po prihodu leta 1948. Ker so bili tako oddaljeni od Buenos Airesa, so kmalu ustanovili svoje Društvo Slovencev. Prvi korak je bil napravljen 15. avgusta 1948, ko se je zbralo sedem članov skupnosti in so izvolili tričlanski odbor. Predsednik je bil Emil Štumbergar, tajnik župnik Ivan Caserman, blagajnik Franc Macun. Ko je decembra prispel večji transport, se je odbor razširil ter deloval kot pripravljalni odbor za DS. **Ustanovni občni zbor Društva Slovencev v Mendozi** je bil **21. avgusta**

1949 v prostorih slovenskega lesnega podjetja IMAC v Godoy Cruz-u, mestu tim.Vélike Mendoze, na ulici Almirante Brown. Izvoljen je bil sledeči odbor: predsednik ravn. Marko Bajuk, podpredsednik Pavel Božnar, tajnik Janez Triler, blagajnik Franc Štern, odbornika Jože Bajda in Anton Anusič ter tedanji župnik Ivan Caserman, nadzorni odbor Karel Kavka st., Emil Štumbergar in Ernest Hirschegger.

Slov.skupnost v Mendozi pri bratih maristih ob prihodu dušnega pastirja Jožeta Horna, v septembru leta 1954

Društvo je doslej imelo 48 rednih občnih zborov in 2 izredna. Odbor se sestaja na seje enkrat na mesec. Društvo je skozi vseh teh skoro 50 let skušalo delovati v smislu svojih pravil, ki v 2. členu vzpostavljajo, da je namen društva: a) družiti in predstavljati slov. demokratične priseljence in njihove sorodnike; b) skrbeti za ohranitev in gojitev duhovnih, kulturnih in narodnih vrednot z organiziranjem društvenih prireditev in del kulturnega, literarnega, umetniškega, družabnega in športnega značaja; c) gojiti duha enotnosti in vzajemnosti. Seveda so bili časi, ko je bilo morda preveč navdušenja in je vsakdo hotel v svoji zagnanosti izvesti svojo zamisel; bile pa so tudi dobe, ko je navdušenje popuščalo in je bilo težko dobiti osebe, ki bi prevzele mesta v odboru. Za 25. obletnico društva so se značaji ublažili in kamni obrusili, tako da je življenje "DS v Mendozi" v dobi do 50-letnice vse bolj uravnovešeno. Vsekakor pa je Društvo ves ta čas bilo zavzeto za to, da je dostojno predstavljalo slov. skupnost v Mendozi.

Alegorični voz slov. skupnosti na Prazniku trgatve, leta 1978

Število članstva se je seveda spreminjalo: prva leta je nihalo med 60 do 80; v letih 1970 do 1980 se je dvignilo na 140; zadnje desetletje pa se suče okrog 120. Tem številkam bi mogli prišteti otroke članov, ker so člani lahko samo osebe, ki so izpolnile 18 let, s čimer bi se število podvojilo.

3. Lasten dom

Prva leta so mendoški rojaki za svoje verske in kulturne prireditve uživali gostoljubje cerkvenih ustanov. Kmalu potem, ko so si nekateri za silo uredili svoja stanovanja, so že začeli misliti na skupen dom.

Slov. pevski zbor z ravn. M. Bajukom ob 10-letnici zbora

Že leta 1954 je društvo na obroke kupilo zemljišče (360 m^2) v bližini mesta, a ker je bilo večini rojakov od rok, so ga že naslednje leto prodali. Štirje novonaseljenci (Rudolf Hirschegger, Pavel Božnar, Luka Grintal in Vladimir Šmon), ki so ustanovili keramično podjetje CACES, so **18.11. 1958** kupili **prostorno stanovanjsko hišo** s primernim svetom v središču mesta na ulici Urquiza 335. Šlo je za enonadstropno stavbo, ki pa je imela skoro 100 let, zato je razumljivo, da je stari del hiše ob **potresu leta 1978** utrpel znatne poškodbe. Kupljeno zemljišče s stavbo meri okrog 520 m^2. Kupci so svojemu **družabniku - DS Mendoza** - takoj **odstopili igrišče**, ki ima 466 m^2, poslopje pa so stavili na razpolago društvu. Po petnajstih letih je društvo **odkupilo hišo**. Ko je leta **1973** postalo **pravna oseba**, je DS vse prepisalo na svoje ime.

Prof. Peterle med šolsko mladino 11. julija 1992

Po nekaj tednih preobnovitvenih del so se začela vseljevati razna slovenska društva. V hiši so pripravili stanovanje za dušnega pastirja, ki je že vsa

leta **Jože Horn**. Dvorana ni bila velika (7x16), a je bila zadostna za število Slovencev v Mendozi in je imela tudi gledališki oder. Poleg tega je bilo več sob za šolske razrede in ena za knjižnico. Edino službo božjo so sprva imeli drugod.

Toda po že omenjenem potresu je občinski odlok obvezal društvo, da v roku petih let podre staro stavbo. Društvo je sklicalo sestanek in navzoči so sklenili, da si postavijo **nov dom**. Načrte je pripravil **arh. Božidar Bajuk**. Leta **1980** so začeli z gradnjo. Temeljni kamen je blagoslovil mendoški **nadškof Cándido Rubiolo** 1. junija 1980. Ljudje so se organizirali v delovne skupine mož in fantov, ki so v veliki meri z lastnimi močmi zgradili svoj dom. Največji uspeh pri tem je bilo prav dejstvo, da se je pokazalo splošno zanimanje za zadevo in da je sodelovala večina rojakov. Dom je **blagoslovil 30. oktobra 1982 nadškof dr. Alojzij Šuštar**, ki je prišel obiskat rojake v Argentini. Trenutno dokončujejo prednji del stavbe, v katerem bodo trgovski lokali, iz katerih najemnine upajo vzdrževati dom.

Nadškof dr. Šuštar, župnik Jože Horn in narodne noše

Naškof dr. Šuštar s pevskim zborom pod vodstvom prof. B. Bajuka

Dom vdržuje in upravlja društvo, pomagajo pa mu vse ostale organizacije in posamezniki. V domu so dobile prostor vse slov. organizacije, ustanove, šole in slov. verno občestvo, ker je pač skupni dom vsem rojakom in za vse.

4. Šolstvo

Že leta 1949 je p. Caserman začel s poučevanjem verouka v treh skupinah v različnih okrajih, kjer je živelo več otrok. Na enak način je deloval njegov naslednik duhovnik Janez Malenšek. Iz tega se je postopno razvil slov. šolski tečaj, najprej s tem, da so verouku dodali poučevanje slovenščine in domoznanstva in končno še slov. petje. Tečaj je povprečno obiskovalo okrog 40 otrok. Kasneje je dobil ime šola **sv. Cirila in Metoda,** ki je leta 1997 imela 28 otrok.

Predsedniki Društva do leta 1995 s slov. duhovniki v Mendozi

Od leta 1991 deluje ob sobotah popoldne **tečaj slovenskega jezika** za tiste, ki so že končali osnovno šolo. Tečaj vodi zdaj Miha Bajda. Obiskuje ga 10 odraslih oseb, nekateri slov. rodu, drugi pa so Argentinci, ki se žele naučiti slovenščine (več o tem gl. II.5).

Že leta 1974 se je v Mendozi ustanovil tudi **srednješolski tečaj**. Njega vodstvo je prevzel agr. Marko Bajuk. Prva leta so mu pomagali prof. Božidar Bajuk (slovenski jezik), župnik Jože Horn (verska vzgoja) in Darinka Žumer (narodoslovje). Zadnja leta vodi tečaj Miha Bajda (slov.), poučujejo pa še Marija Fink Grintal (oblikovanje osebnosti), Majda Nemanič (slov. slovstvo), Darinka Žumer (narodoslovje) in Tončka Šmon (veroučna vzgoja). Tečaj deluje ob sobotah popoldne in ima okrog 10 do 15 dijakov na dveh ravneh.

5. Razne dejavnosti DS

Društveno delovanje je že od vsega početka povezano s cerkvenim občestvom. Zato tudi skupaj z DPa pripravlja nekatere prireditve in sprejem cerkvenih dostojanstvenikov. Tako so sprejeli škofa dr. G.

Rožmana v letih 1949, 1952 in 1957, nato nadškofa dr. Šuštarja leta 1982, potem škofa Metoda Piriha in končno, v novembru 1997, nadškofa dr. F. Rodeta.

Leta 1968 je bil na obisku predsednik NO dr. Miha Krek, v maju 1976 pa pisatelj Karel Mauser.

Vsako leto pripravlja društvo junijsko spominsko proslavo. Do leta 1991 je redno pripravljalo proslavo za 29. oktober. Praznujejo obletnico blagoslovitve doma in žegnanje, pripravljajo miklavževanje in "Vseljenski dan" skupaj z drugimi narodnostmi. Kar precej let je DS prirejalo bralne večere. Imeli so spominske proslave ob važnih obletnicah narodnih voditeljev. Gostovalo je več pevskih zborov, igralskih družin in športnikov iz Buenos Airesa, in zamejstva. Nekaj časa - od 1991 semkaj - je društvo imelo svojo **mesečno radijsko oddajo** po Radio Nacional. Ko se je v Sloveniji zrušil komunizem - "vsaj navidezno", piše Stane Grebenc, so začeli praznovati Dan slov. državnosti. Pričela se je nova doba medsebojnih izmenjav in stikov z domovino; sprejeli so v svojo sredo razne pevske zbore pa državne in cerkvene predstavnike.

Mendoški Slovenci so aktivno sodelovali pri **delu za priznanje samostojne Slovenije**. Prirejali so demonstracije po mendoških ulicah in v tisku izjavljali svojo lojalnost Demosovi vladi. Dosegli so, da je mendoška občina preimenovala trg na križišču ulic Paso de los Andes in Villanueva v "**Plazoleta República de Eslovenia**" in ga s sodelovanjem rojakov lepo okrasila. Spominsko znamenje na trgu je blagoslovil 30.11.1991 škof Metod Pirih ob navzočnosti župana Víctor-ja Fayad-a. Prvo obletnico samostojnosti Slovenije so proslavili z odkritjem plošče na trgu gen. San Martina.

6. Pevski zbor

Ustanovili so ga pevci, ki so prepevali že v taboriščnih zborih. Prvikrat je zbor pel za božične praznike leta 1949. Najprej ga je vodil **prof. Božidar Bajuk**, nato 9 let **ravn. Marko Bajuk**, po njegovi smrti pa spet Božidar Bajuk skoraj 30 let. Nasledil ga je njegov nečak **lic. Marko Bajuk**, dokler ni odšel v Ljubljano. Potem ga je 7 let vodila **Lenčka Božnar**, zadnji dve leti pa pevovodja **Fernando Mejías**, ki je poročen z Veroniko Bajuk. Zbor se je pod Mejías-ovim vodstvom povečal in glasbeno izpopolnil. Za lanske božične praznike je gostoval v Sloveniji. Zbor vse od svoje ustanovitve poje pri slov. cerkvenih obredih in na slov. prireditvah, prireja pa tudi samostojne koncerte. Nastopil je dvakrat v Buenos Airesu (1960 in 1974 ob 20. obletnici ustanovitve SKA). Povezoval je vsa leta rojake v oddaljenih mestih province, kot San Rafael na jugu, pa tudi rojake v obeh drugih provincah, ki sestavljata z Mendozo tim. pokrajino "Cuyo" (beri: Kužo), to se pravi: San Juan in San Luis. Prva leta v Mendozi še ni bilo dosti zborovskega petja, zato je v tistih letih zbor kar pogosto sodeloval na škofijskih in župnijskih slovesnostih. Nedvomno je, da že več kot 30 let uspešno predstavlja slovensko kulturo.

7. Gledališki oder

Oče slovenskega gledalištva v Mendozi je bil **Rudolf Hirschegger**, kateremu je ZS tik pred njegovo smrtjo, 5. julija 1997, podelila letno odličje. V KZSS 1973 je Hirschegger zapisal: "Slovenci smo v Mendozi prvič stopili na oder 24. septembra 1950 z igrico 'Blaže in Nežica v nedeljski šoli'". V teh skoraj 50 letih se je zvrstilo na odru okoli 100 gledaliških predstav, najprej na sposojenih odrih, potem pa na svojem lastnem v domu. Prvih 30 let je bilo skoraj vse v režiji pok. Hirscheggerja. Igrali so ljudske igre, drame in komedije, višek pa je bila nedvomno predstavitev Cankarjevega Hlapca Jerneja v Buenos Airesu leta 1976.

Pevski zbor pod vodstvom Fernanda Mejías-a v Slov. Domu po vrnitvi iz Slovenije, leta 1997

Božidar Bajuk in Rudolf Hirschegger sta pripravljala tudi spominske proslave, akademije Kristusa Kralja, obletnice narodnih voditeljev im pomembnih dogodkov. Ko je Hirschegger zbolel, ga je namestila Lenčka Božnar, ki ustvarja mlado gledališče predvsem z učenci osnovne šole.

8. Planinski odsek

Večini slov. rojakov v Argentini ni dano, da bi se mogli posvečati gorništvu, ker so razdalje od Buenos Airesa do Andov kar prevelike, in zato spremljajo naše gornike le po časopisnih poročilih. V Mendozi se je skupina mladih navdušila za smučanje. Dosegli so, da jim je prov. vlada dala brezplačno v najem za 90 let zemljišče v Los Penitentes (Spokorniki) blizu Puente del Inca (Inkov most), in so tam postavili gorsko kočo (2300 m nad morjem). Dolgo časa sta na tistem kraju obstajali le dve koči: kluba 'Cruz de Caña' in 'Refugio Esloveno' (Slovensko zatočišče). Po več letih pa se je kraj spremenil v danes

Škof Metod Pirih z narodnimi nošami na Trgu República de Eslovenia

Slovenska koča, Los Penitentes, Puente del Inca

že mednarodno poznano smučišče. Ker so novo cesto v Čile začrtali ravno v smeri slovenske koče, jo je bilo treba prestaviti. Lastniki kompleksa "Los Penitentes" so podarili primerno zemljišče v sklopu tega naselja. Kočo je blagoslovil nadškof dr. Šuštar leta 1982. Ime je dobila po izseljenskem duhovniku Jožetu Kastelicu, ki je leta 1940 umrl na Aconcagui in ima svoj grob na pokopališču v Puente del Inca. Koča ima 22 ležišč z vsemi pritiklinami. Uporabljajo jo predvsem mladina in smučarji v zimski sezoni, seveda pa tudi gostje iz Slovenije, ki prihajajo osvajat Aconcaguo.

9. Mladinske organizacije

Po ustanovitvi buenosaireških SFZ in SDO, sta bila leta 1949 v Mendozi ustanovljena **Fantovski odsek** in **Dekliški krožek**, ki delujeta pod okriljem obeh osrednjih mladinskih organizacij. Vsako leto prirejata mladinske dneve s kulturnim in telesno-vzgojnim sporedom.

Leta 1957 je mladina pripravila in uspešno izvedla prvi mladinski dan, ki se odtlej ponavlja vsako leto. Imajo ga na skrbi mladi sami, navadno pod 20. letom. - Večkrat so povabili predavatelje zunaj domačega okrožja, npr.: msgr. Antona Oreharja, Miloša Stareta, Ruda Jurčeca, Karla Mauserja, dr. Vinka Brumna, Zorka Simčiča, dr. Tineta Debeljaka, Toneta Ogrina, jezuita dr. Lojzeta Kukovica in še druge. Naštudirali so več iger, predvsem slov. avtorjev. - Posvečajo se tudi naraščajnikom, s katerimi gojijo šport, prirejajo izlete, jih navezujejo na slov. skupnost in jih tako vključujejo vanjo.

10. ZSMŽ

Na pobudo buenosaireškega središča te organizacije, se je Zveza slovenskih mater in žena ustanovila tudi v Mendozi. Za namen ima medsebojno povezavo, stanovsko izobraževanje in opravljanje del socialnega značaja, kot npr. skrb za ostarele in zapuščene. Toda sodeluje tudi pri skupnih kosilih, prireja predavanja in srečanja. Veliko je prispevala pri graditvi doma. Letos je obhajala 20. obletnico ustanovitve.

11. Društveni predsedniki

Vodile so Društvo v 49 letih naslednje osebe: ravn. Marko Bajuk (2 poslovni dobi), Franc Ovčjak (1), Rudolf Hirschegger (1), Luka Grintal (8), Jože Bajda (5), agrim. Marko Bajuk (3), Pavel Bajda (4), Stane Grebenc (10), arh.Božidar Bajuk (4), Maks Ovčjak (2), inž.Jože Šmon (7), Davorin Hirschegger (2).

12. Skrb in zaupanje

"Boli nas, ko ugotavljamo, da se velik del slovenske krvi pretaka v tuje rodove, gotovo tudi to ne brez božje volje", piše Stane Grebenc, in nadaljuje: " Vdano sprejemamo tudi ta udarec, kot posledico našega izgnanstva. Na ta način odplačujemo davek Argentini, ki nas je sprejela v času naše stiske."

Gospodarsko stanje slov. družin v Mendozi je zadovoljivo, nadaljuje Grebenc. Večina rojakov - 95 % - da ima svoje stanovanjske hiše. Brezposelnih ni veliko. Večina mladine ima vsaj srednjo stopnjo šolske izobrazbe, lep odstotek pa nadaljuje s študijem na univezi; ko si pridobe univerzitetno izobrazbo, si kmalu poiščejo zaposlitev, čeprav je zadnja leta vedno teže priti do dobrega gospodarskega položaja. Kar nekaj vseučiliških

absolventov poučuje na univerzi. Tudi politično so se nekateri uveljavili, predvsem argentinski zakonski drugi. Teže je za upokojence ali za delo nesposobne in za družine z več otroki. Tem osebam v sili skupnost pomaga, "ker globalizacija pač nima veliko socialnega čutenja".

"Približno taka je slika slovenske mendoške skupnosti ob 50-letnici naše naselitve pod Andi. Bog daj, da bi ta skupnost še dolgo živela in uspešno delovala...", in da bo ob njeni stoletnici nekdo mogel napisati bolj izčrpno pa še bolj razveseljivo poročilo.

5. Slomškov dom, Ramos Mejía

Castelli 28
1704 Ramos Mejía
Provincia Buenos Aires

1. Začetki že v letu 1948

Slovenska skupnost je v Ramos Mejiji delavna že od leta 1948, ko se je v kratkem času naselilo v tem kraju nad 1.000 Slovencev. Začeli so se zbirati na župniji, kjer so vsako nedeljo ob sedmih zjutraj imeli slovensko mašo, začenši z Veliko nočjo leta 1949. Dušni pastir je bil župnik Janez Kalan. Kmalu se je ustanovil cerkveni pevski zbor, ki ga je najprej vodil Janko Zakrajšek, potem pa neumorni Gabrijel Čamernik. V ramoški župni cerkvi je našla maja 1949 svoje častno mesto zgodovinska podoba Marije Pomagaj, ki jo je junija 1946 naslikal Friderik Jerina v begunskem taborišču Peggetz pri Lienzu v Tirolah.

Ob blagoslovitvi 17.9.1961

Poleg teh prostorov na župniji so imeli rojaki še druga zbirališča: zavod in kapela sester dominikank poleg župne cerkve, "sanatorij" na ulici Necochea, salezijanski zavod Don Bosco in bazilika Marije Pomočnice (Avda. de Mayo 2000), "Ateneo" pri Don Boscovem zavodu: župnija sv. Ivane Arške z dvorano v Ciudadeli; restavracija "Ilirija" na Alvarado 350 v Ramos Mejíji.

Ramos Mejía je lepo mesto, ki leži severozahodno od glavnega mesta. Ko je leta 1949 škof Rožman obiskal slovenske rojake v Argentini, je primerjal Ramos Mejíjo z Ljubljano. Ob drugem obisku je 13.1.1957 birmal 378 slovenskih otrok v baziliki Marije Pomočnice; 9.12. 1956 je podelil sv. obhajilo 133 slov. otrokom; na praznik Treh kraljev se je udeležil 6. misijonske tombole na vrtu Ilirije; 31. marca je preživel ves dan med slov. mladino v Don Boscovem zavodu.

Ob blagoslovitvi 1. dela nove zgradbe

Omenili smo restavracijo Ilirijo, ki jo je julija 1955 prevzela Slov. gospodarska zadruga SLOGA. Tam je bilo veliko prosvetnih večerov in družabnih prireditev. Tja se je preselila tudi SKA, ki je 8. 9.1955 pričela s petletno umetniško šolo in priredila več razstav.

Slov. igralci pod vodstvom režiserja Janeza Špeha so našli svoje delovno mesto v župnijski dvorani Ivane Arške v Ciudadeli. Pri Slov. izseljenskem odru (SIO) je sodelovalo lepo število gledaliških ustvarjalcev. Misijonske tombole so se dolga leta prirejale v Ateneo, športnem prostoru Don Boscovega zavoda. Leta 1960 je moronski škof Miguel Raspanti v baziliki Marije Pomočnice posvetil slovenski oltar Marije Pomagaj; načrt in izdelava oltarja je delo Toneta Oblaka. Slov. rojaki iz Velikega Bs.As. imamo vsako leto v tej baziliki in po njenem obširnem vrtu procesijo sv. Rešnjega telesa. Leta 1952 je bilo v prostorih te

Pročelje doma brez dvorane v 1. nadstropju

bazilike tudi glavno zborovanje 1. Slov. katoliškega shoda izseljencev v Argentini.

Tudi gospodarska zadruga SLOGA je leta 1962 kupila lastne prostore na aveniji San Martín 262, potem pa leta 1965 na cesti Bmé. Mitre v središču Ramos Mejíje.

2. Prva ustanova: šola

Najprej je v Ramos Mejíji začel delovati šolski tečaj, ki se sedaj imenuje osnovna **šola škofa Antona Martina Slomška** in ki jo je leta 1997 obiskovalo 75 otrok. Sprva je tečaj deloval v dvorani ramoške župnije, potem pa so dobili sobo v hiši, ki je bila najeta za stanovanje novonaseljencev in je znana kot sanatorij Necochea. Tako je dejansko šolski odbor bil prvi **pripravljalni odbor** za bodoči Slomškov dom. Ta odbor so sestavljali: predsednik Gabrijel Prešeren, tajnik Franc Pergar, blagajnik Janez Brula in odbornika Matevž Potočnik ter Valentin Pintar.

3. Ustanovitev Društva "Slomškov dom" in nakup zemljišča

Pripravljalni odbor je najprej **julija 1959** za $ 400.000 kupil **zemljišče** na ulici **Castelli 28**, ki je merilo 362 m^2 ; na zemljišču so "ramoščani" takoj potem začeli s prireditvami, katerih namen je bil zbiranje sredstev. Pripravljalni odbor je zato tudi sklical 27. marca 1960 občni zbor. V novi, širši pripravljalni odbor so bili izvoljeni: predsednik Janez Brula, podpredsednik Franc Vester, tajnik Ana Breznik, blagajnik Vinko Tomazin, zapisnikar Franc Pergar, pregledniki računov Avgust Jeločnik, Matevž Potočnik, Herman Zupan, Anica Šemrov, Hotimir Gorazd, Ema Blejec in duh. vodja Janez Kalan, v odboru pa so bili še Dušan Pip, Karel Svetlin, Lado Telič, Franc Miklavc, Gabriel Čamernik, Jože Poznič, Lenčka Zupan, Valentin Pintar, Jože Šeme, Pavle Novak, Vida Bedenčič in Ivan Makovec. **Ustanovni občni zbor Društva Slomškov dom je bil 5. marca 1961.** Zbralo se je 45 rojakov, ki so izvolili prvi društveni odbor: predsednik Janez Brula, 1. podpredsednik Matevž Potočnik, 2. podpredsednik Franc Vester, tajnica Ana Breznik (namestnica Ema Kessler-Blejc), blagajnik Vinko Tomazin (namestnik Marjan Šušteršič); nadzorni odbor Herman Zupan ml. ter Jože Javoršek. Sprejeli so pravila, **ustanovili zadrugo "Castelli"** in sklenili nakup sosednjega zemljišča s staro hišo, kar so izvedli 2. maja 1961 in s čimer je društvo pridobilo še 965 m^2 zemlje. Lega tega zemljišča je izredno prikladna, ker je samo 4 kvadre oddaljeno od postaje na progi "Sarmiento" in od glavne žile Vel. Bs. Airesa, avenije Rivadavia. Med nameni društva "Slomškov dom" je po Pravilih določen naslednji: " **skrbeti za ohranitev in okrepitev slovenske narodne zavesti, širiti prosveto in dvigati kulturno stopnjo, poglabljati duhovne vrednote v duhu slovenske krščanske tradicije.**"

Igra Zvezdica zaspanka, 1979

Pogled na vrt in dvorišče Slomškovega doma

Slovesna **blagoslovitev starega Slomškovega doma je bila 17. septembra 1961.** Na tem slavju se je zbralo nad 1.000 rojakov. Obrede je opravil msgr. Anton **Orehar**, botra pa sta bila **Kati Potočnik** in **Herman Zupan st.** Za to priložnost je izšla **spominska brošura**. Prostore v hiši je poslikal Vladimir Gorazd s slovenskimi motivi.

4. Gradnja nove stavbe

Tako razgibano delovanje je kmalu zahtevalo novo stavbo. Izvolili so poseben gradbeni odbor, ki mu je načeloval **Herman Zupan ml**. Potem ko so se zedinili o potrebah in razdelitvi prostorov, je arh. Marjan **Eiletz** pripravil načrte. Ko so bili odobreni, so **14. novembra 1965** postavili **temeljni kamen**, naslednji dan pa se je izpolnila napoved tedanjega predsednika doma Marjana Schiffrerja, da bodo takoj začeli z deli. **Septembra** 1966 je bila **končana prva etapa**, ki je obsegala najbolj potrebne prostore. **Slovesno blagoslovitev te**

Pogled na dvorano pred Slomškovo proslavo

nove zgradbe je opravil 11. septembra 1966 msgr. Orehar. Dokočno je bil dom dograjen še z dozidavo dvorane v prvem nadstropju, delo takratnega predsednika Matevža Potočnika.

5. Društvena dejavnost

V domu je zmerom veliko dejavnosti, ker imajo poleg Društva tam svoje prostore tudi osnovna šola, pevski zbor, odseka mladinskih organizacij idr. Občasno izhaja glasilo "Moj dom".

Dom je kmalu dobil svoj grb v obliki mogočnega drevesa, pozneje tudi lipov list, delo slikarja Ivana Bukovca in arh. Jureta Vombergarja. Za svoje geslo si je Dom privzel: **"V SLOMŠKOVEM DOMU - V SLOMŠKOVEM DUHU!"**

Z nakupom novega zemljišča je društvo Slomškov dom dobilo možnost za neoviran razvoj kulturnega in družabnega življenja. Šolski tečaj je dobil svojo lastno streho. V domu je redno imel vaje zbor Gallus. Slomškov dom je opravil ogromno delo v ohranjevanju narodnih običajev, predvsem zato, ker je tudi v mladini vzbujal narodno zavest. Pri tem delu so poleg odborov in številnih sodelavcev Domu zmerom pomagali mentorji: dr. Tine Debeljak, dr. Vinko Brumen in dr. Jože Krivec.

Slomškova proslava ob 35. obletnici doma

Pod vodstvom odvetnika dr. Janka Brumca je Slomškov dom dosegel sodnijsko dodelitev več kot 500m^2 velikega sosednjega zemljišča, ki je bilo brez znanega lastnika (posesión veinteañal), ki sedaj služi mladini za športno igrišče.

V domu je deloval tudi tečaj za izdelavo narodnih noš, pod okriljem ZS. Vodila sta ga Herman Zupan st. in Lojzka Čeč. Imenujmo tukaj samo nekatere uspele množične prireditve: 23.9.1962, vseslovenska proslava Slomška ob 100-letnici njegove smrti, pod pokroviteljstvom ZS; 8.9.1963, Slovenski tabor posvečen Koroški, s katerega je tisoč rojakov poslalo spomenico celovškemu škofu v zadevi verouka v slovenščini; 24.4.1964, slavje ob 15. obletnici slov. srenje v Ramos Mejíji; 13.9.1964, Slovenski tabor posvečen slov. domačiji; 15.11.1964, slov. ohcet (običaji ob slov. porokah), 30.5.1965, slovesen sprejem zgod. podobe Marije z Brezij v Slomškovem domu, 14.11.1965, Slov. tabor ob 100. obletnici rojstva Janeza E. Kreka, 25. obletnici smrti dr. Antona Korošca in blagoslovitvi temeljnega kamna za novo zgradbo.

Učiteljski zbor leta 1990; od leve na desno Marjan Loboda, župnik Škerbec in pok. vodit. Lenčka Zupan Malovrh

11. septembra 1966 je bilo slovesno odprto novo poslopje doma, zato se je odtlej večina prireditev mogla izvajati v tem poslopju. Take pomembne prireditve so bile: 27.4.1969, praznovanje 20.obletnice ramoške srenje, 27.9.1970, začetek delovanja Mladinske godbe pod vodstvom Toneta Skubica, 13-11-1971, srečanje s slov. pesniki in pisatelji, 21.4.1974 slov. dan ob 25-letnici srenje, 26.9.1976 Slov. tabor ob 15-letnici doma, 20.10.1982, obisk nadškofa dr. Šuštarja, ki je blagoslovil novo zgrajeno dvorano, 1.8.1987, obisk koprskega škofa dr. Janeza Jenka, 22.11.1987 ustanovitev Slomškovega krožka, 5.7.1993, obisk predsednika slov. vlade prof. Lojzeta Peterleta in dr. Andreja Capudra, 19.9.1993, nagovor diplomata dr. Zdravka Inzka in pevske točke nekdanje učenke ramoške osnovne šole Bernarde Fink Inzko.

Učenci Slomškove šole v letu 1995

Ramoška skupnost pa je doživljala tudi nevesele trenutke. Taki so bili dnevi splošnega žalovanja ob smrti župnika Janeza Kalana (10.8.1967) pa ob smrti voditeljice OŠ Anice Šemrov (2.2.1988). Zelo je prizadela smrt velikega dobrotnika doma Hermana Zupana st. (29.5.1985), kot tudi zadnje slovo od

graditelja dvorane Matevža Potočnika (19.12.1991) ter smrt dolgoletne voditeljice Slomškove šole Lenčke Zupan Malovrh.

6. Društveni predsedniki in odborniki

Ni mogoče imenovati vseh, ki so leta in leta delovali v domu za njegov tvarni in duhovni napredek. Imel pa je Slomškov dom **vrsto izredno delavnih predsednikov**: Janez Brula, Herman Zupan, Matevž Potočnik, Ivan Makovec, Franc Vester, Franc Pergar, Marjan Schiffrer, Jernej Tomazin, Marjan Loboda in Marjan Jože Loboda.

Nastop na vrtu Ilirije v prvih letih

V treh desetletjih po ustanovitvi so bili **vodilni delavci** v vodstvu: Ana Breznik, Vinko Tomazin st., Tone Kastelic, Lojze Lavrič, Franci Holozan, Herman Zupan st., Ema Kessler, Stane Škerlj, Marjan Šušteršič, Lojze Erjavec, Franc Homovec, Ivanka Krušič, Stane Snoj, Jože Malovrh in Tone Selan.

Po dostopnih odborovih listah - podatki verjetno niso popolni - pa so sodelovali v odborih: Stanko Novak, Lojze Žužek, Jure arh. Vombergar, Maks Nose, Tone Skubic, Tone Škraba, Jani Brula, Štefan Drenšek, Beno Tičar, Janez Jakoš, France Šturm, Stane Horvat, prof. Vinko Logar, Franc Durič. Bogdan Golmajer, Marta Jeločnik, Avgust Jeločnik, Franci Schiffrer, Tone Poljšak, Majda Kelc, Janez Čeč, France Hribovšek, Ivan Smole, Jure Pintar, Gabriel Prešeren, Ljubo Berlot, Gabriel Čamernik, Franci Tomazin, Franc Malovrh, Martin Potočar, Vladi Brula, Ciril Vodnik, Ivan Fajfar, Anton Marin, Jože Javoršek, Tone Rode st., Hotimir Gorazd, Dušan Pipp, Karl Svetlin, Lado Telič, Franc Miklavc, Jože Poznič, Božo Fink, Helena Zupan, Valentin Pintar, Pavle Novak, Vida Bedenčič, Franc Habat, Magda Zupan, Zdenko Hribar, Tine Selan, Stane Babnik, Franc Vresnik, Mojca Majhen, Janko Žnidaršič, Marinka Žnidaršič in Vladi Selan.

Nastop najmlajših na družinski nedelji leta 1997

Igra 'Vila Malina' leta 1997

Odbor sestavljajo v poslovni dobi **1997-98** predsednik Marjan J. Loboda, podpredsednica prof. Neda Vesel Dolenc, tajnik lic. Jože Oblak, podtajnica Alenka Prijatelj Schiffrer, blagajnik cont. Gregor Hribar, prireditveni referent Tone Kastelic, gospodar Jernej Tomazin, predsednica ZSMŽ Pavla Kovač Škraba, voditeljica OŠ Saša Zupan Omahna, predsednica SDO Pavlinka Vombergar, predsednik SFZ Damjan Tomazin, prosvetni referent Marko Selan, v nadzornem odboru pa sta Herman Zupan in Božidar Fink.

Petje najmlajših ma družinski nedelji 1997

7. Dušni pastirji

Za župnikom Kalanom je prevzel skrb za duhovni blagor ramoške srenje najprej za nekaj časa dr. Alojzij **Starc**, potem pa vsa leta sedanji direktor slov. dušnih pastirjev, prelat **Jože Škerbec**. Dolgo let sta pomagala prelat Francé **Novak** in salezijanec Janko **Mernik,** kot katehet v Slomškovi šoli pa Matija **Lamovšek.** Kadarkoli pa je bila potreba, so se klicu ramoških vernikov odzvali tudi gospodje p. Ciril Petelin, Anton Stanonik, dr. A. Kukovica in Danijel Vrečar.

8. Na prelomnici?

Slomškov dom ima 545 članov, rednih 300. Kot je bilo omenjeno, je dejavnosti precej: šolski pouk, sv. maše, svete ure, mladinske prireditve SDO in SFZ, seje in udejstvovanje ZSMŽ, vaje SPZ Gallus itd.

Gotovo je doba, v kateri živimo, prelomna. Mnogi delavni člani in mentorji so svoje ramoško okolje zapustili za vedno. A ljubezen do ciljev, ki družijo veliko Slomškovo srenjo, bo tudi v bodočih letih našla ustrezne rešitve. Odbor in člani Slomškovega doma vedo, da so jim za to potrebni pogum, ljubezen in prisebnost. Prepričani so, da jim tega z božjo pomočjo ne bo manjkalo.

9. Sodelovanje v širši slov. skupnosti. Slomškov dom je od vsega začetka čan MOS-a in tudi podpisnik meddruštvenega sporazuma. Od ustanovitve Arg. konference SSK je Dom njegov član s petimi delegati.

Pogled na dvorano na Slov. dnevu 1995; v prvi vrsti veleposlanik dr. Žgajnar in predsednik SKD prof. L. Peterle

Spodaj na levi: obisk nadškofa dr. A. Šuštarja v Slomškovem domu; z njim od leve na desno: prelat J. Škerbec, častni konzul H. Zupan, Janez Brula, Ivan Makovec in Marjan Loboda. – Na desni: sprejem pisatelja Karla Mauserja; od leve na desno: Marjan Loboda, Herman Zupan st., Karel Mauser in sedanji častni konzul RS Herman Zupan (ml.).

Ramoški pevski (ženski, moški, mešani) zbor (dirigent Gabrijel Čamernik) na različnih prireditvah

6. Slovenski dom San Martín

Int. A. J. Campos 129 (ex Córdoba)
1650 San Martín
Provincia Buenos Aires

1. Začetek s slovensko mašo

V okolici San Martina se je naselilo dosti slovenskih novonaseljencev. Zato je **svétnik Karol Škulj** že leta 1948 začel s slovensko nedeljsko mašo in z veroukom za otroke. Zbirali so se v precej bornih prostorih sanmartinske župnije.

Pevski zbor v prvih letih

2. Delo za lasten dom

Svétnik Škulj pa je kmalu začel misliti na postavitev lastnega doma, za kar je sklical **sestanek 2. februarja 1958** v hiši Oskarja Pavlovčiča. Navzoči so bili Rudolf Smersu, Tine Duh, Vojko Gabrenja, Viktor Grčar in Gabriel Potočnik. Zatem je bil nov sestanek v cerkveni dvorani, kjer je bilo navzočih še več drugih in so izvolili **pripravljalni odbor** (Škulj, V.Gabrenja, O. Pavlovčič). Sodelovali so še Franček Korošec, Franc Lobnik, Stanko Marinček, Rudolf Smersu, Rafael Telič, Karel Uršič, Franc Zorko in prof. Alojzij Zupan. Odbor si je ogledal več hiš, a bile so predrage ali odročne. Zadeva se je zavlekla tudi zaradi smrti svétnika Škulja. Predsednik odbora je postal Vojko Gabrenja.

Simbolične vaje fantov in deklet v narodnih nošah

Medtem si je Oskar Pavlovčič kupil hišo na cesti Tucumán 171 in ponudil prostore tedanjemu katehetu dr. Alojziju Starcu za šolski tečaj v San Martinu. Osnoval se je šolski odbor, ki se je lotil preurejevanja majhnega poslopja v ozadju parcele. Tako je slov. šola v San Martinu dobila svoje prvo zatočišče. Toda ni bilo še prostora za druga društva in prireditve. Poročila poudarjajo, da so sprva to stavbo imenovali "Naš dom"

Dejansko se je delo za Dom začelo pod pritiskom sanmartinske slovenske mladine. Na pobudo Antona Pauliča so sklicali **prvi sestanek**, ki je bil **17. julija 1960** v cerkveni dvorani ob sedanji stolnici sanmartinske škofije. Udeležilo se ga je 20 mož in fantov. Tedanji sanmartinski dušni pastir Jože Jurak jih je v začetnem govoru še bolj navdušil, potem pa so po dolgem razgovoru sklenili ustanoviti **zadrugo in izvoliti pripravljalni odbor**. Predsednik je bil prof. Alojzij Zupan, odborniki Leopold Novak, Stanko Marinček, Anton Paulič in Gabrijel Potočnik. Povprašali so rojake, koliko bi jih bilo pripravljenih kupiti deleže po pol milijona pesov. Ker je bil odgovor zadovoljiv, so začeli iskati primerno poslopje. Ko so si ogledali hišo **na cesti Córdoba**, so se navdušili za njen nakup zaradi obširnega dvorišča in pri glasovanju je zmagal ta predlog. Kraj leži v središču mesta; hiša sicer ni bila v najboljšem stanju, a zemljišče je imelo 15 m širine in 44 m 'globine'. S prodajalcem so se pogajali trije člani **Pripravljalnega odbora:** Novak, Marinšek in Paulič. Ker so bili pogoji zadovoljivi, je odbor s predsednikom prof. Zupanom na čelu sklenil podpisati začasno **pogodbo**, kar se je zgodilo **15. septembra 1960, kupno pogodbo pa so podpisali 22.**

Simbolične vaje otrok

junija 1961. Celotna cena je bila 1.288.000 pesov. Drugi obrok so plačali že 15. decembra, s čimer so dobili posest nad hišo. Fantje so na hitro pospravili hišo in počistili dvorišče, tako da so **31. decembra 1961** že imeli v domu **prvo silvestrovanje**. V dom so položili veliko dela in denarja predvsem L. Novak, O. Pavlovčič, Franc Lobnik, Karel Uršič, Janko Marinšek in še mnogi drugi. (Leopold Novak je celo zastavil svojo hišo zato, da so lahko plačali prvi obrok.) V zemljiško knjigo je bila pogodba vpisana 10.12.1968. Dom je blagoslovil msgr. Anton Orehar 13. aprila 1962.

V letu **1966** je Dom dobil **pokrit prostor** (330 m^2), za kar je naredil načrt inž. Milan **Ecker**. Dela so opravili - večkrat brezplačno - Rafael Telič in Karel Uršič (železobetonsko ogrodje), Franc Lobnik (zidarska dela), Jože Leskovar in Jože Košir (kovinasto streho in električne napeljave), Zmagoslav Stansky (sanitarne naprave), France Remic (okna), Viktor Sever (žlebovje).

Kasneje so na pobudo Franca Lobnika naprosili arh. Marjana Eiletza, ki je delo prevzel in tako so se v domu začele načrtovane spremembe. Tako so najprej pod predsedstvom Franca Fajfarja dozidali manjšo dvorano ob glavni cesti, zraven nje pa šolske prostore; stavbna dela je vodil Franc Lobnik, stike z oblastmi pa je imel na svojih ramah Stane Zupančič. Leta 1993 je predsednik Jože Ziherl sklical izredni občni zbor, na katerem je večina članov privolila v nakup novega zemljišča in stare hiše. V zadnjih letih so ob starem poslopju zgradili novo enonadstropno stavbo, ki ima trgovski lokal ob ulici, za lokalom pa deluje podružnica SLOGE; v pritličju je tudi velika kuhinja. V prvem nadstropju sta še dve novi učilnici, tako da v Domu ne manjka prostora za šolo. V prvem nadstropju je tudi nova, lepa dvorana za razne družinske slovesnosti.

V domu sicer ni kapele, a stavba leži nasproti znanemu zavodu Presv. Srca, v katerem se Slovenci iz San Martina že dolgo leta zbirajo k sv. maši in drugim cerkvenim slovesnostim.

Uradni naslov Doma je "Sociedad Cooperativa 'Rincón de mi Patria' Ltda." (Kotiček moje domovine, zadruga z omejeno zavezo).

3. Delovanje v domu

Obisk nadškofa dr. A. Šuštarja

a) V domu deluje že vrsto let **šola škofa dr. Gregorija Rožmana**, katero je leta 1997 obiskovalo 71 otrok. Vodi jo Katica Dimnik Kovač, pomaga pa ji več mladih učiteljic (gl. II.5.) Otroci redno sodelujejo na prireditvah osrednjega Društva, pripravljajo pa tudi svoje šolske prireditve ali predstave za vse člane Doma in srenje. Tako so pod vodstvom Maksa Borštnika uprizorili Pavelčkovo piščalko, Peterčkove poslednje sanje, Čudežne gosli, Cilka in njena punčka, Pepelka in Indija Koromandija.

Spočetka je bila edina učiteljica Francka Miklavčič, ki je od leta 1949 učila slovenščino. Ko se je poročila, jo je leta 1956 nadomestila Katica Kovač, ki vodi šolo vse do današnjih dni. Leta 1997 so poučevale v Rožmanovi šoli še Danica Petkovšek, Andreja Verbic Malovrh, Marta Jenko Škulj, Regina Truden Leber, Irena Rezelj Peršuh, Vera Breznikar Podržaj in Saša Hartman Golob.

Krajevni šolski odbor zvesto stoji ob strani in pomaga, kjer le more. Njegovi predsedniki so bili Stane Hafner, Lojze Rezelj, Lado Voršič, Andrej Makek, Janez Petkovšek, Gregor Verbic, Cirila Žužek, Marija Petkovšek, Gabrijela Marolt, zdaj pa je Magdalena Belec.

Sodijo, da je osnovno šolo obiskovalo dozdaj okrog 550 otrok. Veliko otrok nadaljuje Srednješolski tečaj v SH.

b) **Zveza Žena-Mati**, (ki se je prej imenovala Liga žena, mati), skrbi za **socialno delo in pomoč**, že vsa leta od 1968; npr., pomoč Rožmanovemu domu ali sodelovanje s stojnicami Doma na raznih prireditvah. Toda ne omejuje se samo na to dobrodelno dejavnost, saj je priredila kar nekaj **sestankov** s **predavanji** drugačne vsebina, ki so jih imeli, npr. dr. Tine Debeljak, Anica Kralj, Tine Vivod itd.; prav tako je pomagala pripravljati razne prireditve, kot spominske proslave, božičnice ipd.

Obisk prof. L. Peterleta

Prva predsednica te Zveze je bila **Neža Potočnik**, v odboru pa so delovale Danica Zupan, Marta Hrovat, Lina Matičič, Bernarda Opeka Ziherl in Nataša Smersu. Leta

1971 je bila izvoljena za predsednico **Lina Matičič**, sodelovali pa sta Marta Hrovat in Vera Šušteršič. Leta 1973 je prevzela predsedstvo **Rezi Marinšek** s pomočjo Line Matičič in Mihaele Voršič. V letu 1975 je postala predsednica **Mirjanka Voršič**; v odboru so bile Francka Oberžan, blagajničarka Mihaela Voršič in socialna referentka Lina Matičič. Od leta 1991 naprej vodi Zvezo **Ani Podržaj;** zaradi moževe bolezni je sicer za nekaj časa morala prepustiti predsedstvo Danici Zupan, a zdaj nadaljuje s predsedništvom; sodelujejo v odboru kulturna referentka Polona Makek, blagajničarka Lidija Žagar in tajnica Rezi Marinšek.

c) Odseka SFZ in SDO se ukvarjata predvsem s športom, pa tudi kulturnemu in socialnemu delovanju se ne umikata. Predsednik odseka SFZ je zdaj Janez Filipič, predsednica SDO pa Sonja Zorko.

Mladinski pevski oktet

č) Pevski zbor sodeluje že skoraj od vsega začetka pri slovenskih mašah, ki so se začele 15. avgusta 1948. Zbor je sestavil **Boris Pavšer.** Na orglah ga je zmerom spremljala Matilda Kogovšek. Pavšer je vodil zbor sedem let, v katerih so začeli prepevati tudi slovenske ljudske pesmi, prirejati koncerte in nastopati na slovenskih skupnih prireditvah. Za Pavšerjem je prevzel vodstvo Vinko Klemenčič. Za njim nekaj časa Martin Duh, nato pa spet Vinko Klemenčič. V tej dobi je zbor vedno nastopal na pevsko-glasbenih prireditvah, ki so bile v zavodu Presv. Srca. Gostoval pa je tudi po drugih krajih. Potem so zbor vodili še Slavko Rupnik, Rok Fink, Janez Mežnar, Lučka Kralj Jerman in Jože Omahna, sedaj pa ga vodi Lučka Marinček Kastelic. Zbor so na orglah spremljale Marjeta Smersu Boltežar, Marta Dimnik in Ani Jenko, zdaj pa Lučka Marinček Kastelic.

V letu 1973 je Pavšer organiziral **otroški orkester** (z violinami, piščalmi-flavtami in še drugimi glasbenimi instrumenti; to delovanje je trajalo kar nekaj let. Za Pavšerjem so otroški pevski zbor vodile Marjeta Boltežar, Metka Praprotnik Luna, Lučka Kastelic, Irena Peršuh in Magdalena Belec.

d) V Domu deluje tudi **šahovski odsek**, ki ga vodi Dušan Šušteršič.

e) Prireditve, ki se ponavljajo vsako leto, so: praznik na obletnico doma, spominske proslave v juniju, tombole, likovne razstave, mladinski športni dnevi, mladinski plesi in družinska srečanja. "Pomen vsakega Slovenskega doma je v tem, da notranje dobro in pravilno deluje. O Slovenskem domu v San Martinu smo starejši člani mnenja, da je Dom ves čas pravilno deloval. V Domu je bilo veliko življenja, ne samo ob nedeljah po sveti maši, ko zahajamo na skupni zajtrk, ampak tudi med tednom, posebno ob petkih in sobotah zvečer je v Domu prav živahno."

Pevski zbor ob 40-letnici Doma

Pogled v dvorano na eni izmed prireditev

Skoraj vsako leto se postavi na sanmartinskem odru **kakšna igra**. Navadno sta jih pripravljala Nataša Smersu in Maks Borštnik. V Domu so bile skupne **umetniške razstave** članov srenje in drugih Slov. domov. Od leta 1990 do 1995 je mesečno izhajal **'Sanmartinski glas'**.

f) Sanmartinska slovenska **skupnost** je dobila nekako **uradno priznanje** za svoje delo, ko je 29. junija 1996 občina San Martín na pobudo mestnega svetnika Germana Švaglja imenovala in odprla **Trg 'República Eslovenia'**, ki leži na križišču avenije

Perón in ulice Congreso. Po načrtu arh. M. Eiletza je bil pod vodstvom Janeza Marinčka postavljen spomenik v obliki slovenskega znamenja. Slavja ob imenovanju so se udeležili veleposlanik dr. J. Žgajnar, ki je, skupaj s svétnikom Švagljem, odkril spominsko ploščo. Po petju obeh državnih himen je msgr. Jože Guštin blagoslovil spomenik, Lojze Rezelj pa je v govoru opisal slovensko skupnost.

4. Dušni pastirji

Za Karlom Škuljem, ki je ustanovil "Šmartinski vestnik" - kasneje "Vestnik domobrancev in drugih protikomunistov"- in "Slovensko besedo" (leta 1950), so delovali dr. A. Starc (1958-59), Jože Jurak (1960-1962), Gregor Mali (1963-1969), dr. Jure Rode (1969-1975), prof. Francé Bergant (1975-1981), spet dr. Jure Rode (od 1981-1992) in Franci Šenk (od 1992 dalje).

Znamenje na Trgu Republike Slovenije

5. Predsedniki Doma so bili Leopold Novak, Janez Dimnik, Franc Zorko, Franc Zorec, Anton Žagar, Franc Fajfar, Stanislav Župančič, Marjan Boltežar, Marija Keržič in Jože Ziherl ml., zdaj pa je Andrej Peršuh.

6. Ena izmed omembe vrednih lastnosti članov Doma v San Martinu je njihova **povezanost s slovensko skupnostjo.** Veliko se jih udeležuje skupnih prireditev, kot Spominske proslave, Slovenskih dni ali pa skupnih verskih obredov, romanj, prireditev. Prav tako je Dom v dobrih in stalnih odnosih z osrednjim Društvom ZS, povezan pa je tudi z drugimi Domovi v MOS-u in je član Arg. konference SSK s 5 delegati.

"Slov. Dom v San Martinu je dokaz, kaj zmore organizirana skupina domačih ljudi, ki ima namen in voljo, da vzgoji mladino v slovenskem duhu in krščanskih tradicijah. Upamo, da bo mlajši rod, v katerih rokah je sedaj naš Dom, nadaljeval svoje delo v tem duhu. Potem smo lahko prepričani, da bo naš Dom še dolgo živel."

Veleposlanik dr. J. Žgajnar in predstavnik sanmartinskega župana odkrivata slov. grb na znamenju, ki stoji na trgu República de Eslovenia

Učenci šole škofa dr. G. Rožmana. Po vrsti od leve na desno: 1. cvetna nedelja; 2. igra 'Indija Koromandija'; 3. na obletnici Doma 1995; 4. žive jaslice(1990); 5. na obletnici Doma 1997: 6. na obletnici Doma 1996.

7. Slovenski dom Carapachay

Dra. C. Grierson 3837
1605 Carapachay
Provincia Buenos Aires

1. Lega

Mnogo predvojnih vseljencev se je naselilo v okrožju severnega dela buenosaireškega predmestja. Vendar jim ni uspelo ustvariti svojega lastnega središča in so se tako največkrat dobivali v gostilni Janka Polaka v Munru. Marsikdo izmed njih je pomagal povojnim priseljencem do stanovanja v tem delu velemesta. Ko je leta 1950 bil imenovan za kaplana v Floridi **Albin Avguštin**, je kmalu začel na tamkajšnji župniji s slovenskimi nedeljskimi mašami, po katerih so navadno imeli kratke prosvetne sestanke. **Leta 1950** so ustanovili pododbor oz. **krajevni odbor DS**, kateremu je vsa leta predsedoval bivši ravnatelj ljubljanskega učiteljišča **Ivan Prijatelj**. "Florida" je tako postala versko in kulturno središče novih Slovencev na severnem predmestju Buenos Airesa. Do leta 1954 je tam deloval tudi osnovnošolski tečaj.

Pročelje doma

Vendar so rojaki začeli graditi svoje hiše bolj po sosednjih naselbinah: Munro, Carapachay (Karapačaj), Villa Adelina, Boulogne idr. Ko je bil leta 1954 Avguštin premeščen na drugo župnijo, so rojaki prenesli sedež svojega zbiranja v Carapachay, ker je bil ta kraj zanje bolj priročen. Tedaj je živelo v okolici okrog 250 Slovencev (60 družin).

2. Šola, pobuda za lasten dom

Šolski tečaj je sprva obiskovalo 17 otrok. Začasen prostor so dobili v tamkajšnji župniji. Toda število otrok je rastlo in slovenske maše pa sestanki so bili zmerom bolj obiskani. Zato so začeli misliti na **nakup zemljišča** (10x36m), kjer bi si zgradili svoj Dom. To se je zgodilo aprila leta **1960**. Kupno pogodbo sta podpisala **Vinko Aljančič** in **Ivan Žnidar.** Načrte za Dom je napravil **Vladimir Mazi.** Spočetka so dela počasi napredovala. Vendar so za konec leta 1960 imeli silvestrovanje med ne še popolnoma dozidanimi stenami. Potem so delo pospešili in dokončali dvorano (7x13), tako da so leta 1961 v njej že začeli šolsko leto. Že leta 1961 so dokupili še sosednje zemljišče. Kasneje so prizidali še druge prostore: kuhinjo in točilnico pred dvorano; šolske prostore, dva prostora za odrom idr. Vsega skupaj ima stavba 450 m^2 pokritih prostorov, ki pa jih še izboljšujejo. Pred dvorano je vrt z drevjem, v ozadju pa igrišče (22x12 m). Razen podpore podjetja 'Bratov Oblak', so vsi stroški z nakupom in zidavo padli na bremena carapachayske srenje.

Šolski tečaj v prvih letih

3. Društvo

Ustanovni odbor je dal društvu ime "Slovenski Dom v Carapachayu" in določil namene društva: 1. povezovati slovenske rojake v tem okrožju; 2. buditi versko in narodno zavest; 3. gojiti srčno kulturo in družabnost; 4. nuditi medsebojno pomoč. Že od 26. maja 1962 je društvo član MOS-a, zadnje čase pa je tudi član Arg. konference SSK. Leta 1973 je društvo postalo pravna oseba z uradnim imenom "Hogar Esloveno - Sociedad cultural". Dom vodi upravni odbor, izvoljen za dve leti. Rednih članov je okrog 125, prišteti pa mu je še večje število podpornih članov in mladostnikov, ki še niso izpolnili 18 let; družin je okrog 80. Naloga odbora je skrb za delovanje, vzdrževanje in potrebe doma. Rojaki, ki živijo bolj oddaljeni od doma, sodelujejo priložnostno, predvsem na družinskih kosilih.

4. Pomembni društveni delavci

Na drugem mestu tega Zbornika so omenjeni carapachayski dušni pastirji, kateheti, voditelji šole in učitelji/ce. Seveda je še vrsta drugih imen, ki so pomembna za duhovni in tvarni blagor društva in so na različne načine sodelovali ali še sodelujejo. Naj omenimo predvsem predsednike društva, ki so bili po

časovnem zaporedju: Vinko Aljančič, Ivan Žnidar, Jože Jonke, Franc Senovršnik, Alojzij Sedej, Edvard Škulj, Tine Kovačič, Franci Žnidar, Marija Korošec in sedanjega za krmilom društva, ki je Franci Korošec.

5. Prireditve

Vsakoletne prireditve so obletnica doma s kulturnim sporedom, tombola, mladinski dan, domobranska proslava, zaključek šolskega leta združen z miklavževanjem, kulturna predavanja, video-večeri o Sloveniji itd. Zadnja leta je dom sprejel veliko obiskov iz Slovenije, predvsem razne umetniške skupine, ki so prihajale gostovat v Argentino.

6. Razne dejavnosti

V domu so do leta 1976 imeli svoje središče **slov. skavti** pod vodstvom Marjana Trtnika. Skoro od vsega početka delujeta **odseka mladinskih organizacij SDO in SFZ. Pevski zbori** in okteti so se pojavljali in prenehavali. Pomemben je bil **gledališki odsek**, katerega je dolga leta vodil bivši šolski nadzornik Albin Petelin, pozneje pa tudi že pokojni Martin (Tine) Kovačič. **Dvajset let**, do 1988, je univ. prof. **dr. Milan Komar** imel **mesečna predavanja** s področja filozofije za študirajočo mladino, ki je prihajala celo iz drugih domov; v pomoč mu je bil pisatelj Zorko Simčič. Za pomoči potrebne rojake skrbi odsek **ZSMŽ**. Že nekaj let obstoja **folklorna skupina "Maribor"**, ki s slov. ljudskimi plesi nastopa tudi pred arg. javnostjo.

7. Osnovna šola

V Domu je osnovna šola **Josipa Jurčiča**, ki je imela leta 1997 33 učencev. Iz šole je izšlo nad 250 učencev z osnovnim znanjem slovenščine; marsikateri izmed njih pa se je nato izpopolnjeval v ST.

8. Versko udejstvovanje

V domu je vsako nedeljo slovenska maša, opravljajo se svete ure pred prvimi petki, imajo božično polnočnico in vsakoleten blagoslov velikonočnih jedil. Sedanji dušni pastir je Franci Cukjati.

9. Skrb za obstoj

Dom zaživi v petkih, ko se zbira mladina h kulturni in družabni dejavnosti; ob sobotah se napolni z osnovno šolo; ob nedeljah dopoldne zbira ljudi k slovenski maši in pomašnim pogovorom, popoldne pa "gleda" mladino in najmlajše na športnem igrišču, že "nekoliko" odrasle pa na balinišču.

Za vzdrževanje doma in kritje stroškov si odbor pomaga tako, da oddaja dvorano v najem za razna družinska slavja. Tako upošteva besede, ki jih je izrekel pok. škof. Rožman v letu 1949 na seji DS: "Ko boste gradili slovenske domove, glejte, da bodo samodonosni (samozadostni? n.op.), kajti če boste stalno nadlegovali ljudi z dajatvami, se bodo naveličali in bodo odhajali." K takemu nasvetu in opozorilu so ga nagnile razmere v ZDA, ko staronaseljenci niso mogli več vzdrževati svojih številnih domov.

8. Slovenski dom Berazategui

Calle 144 No. 2450 - Villa España
1884 Berazategui
Provincia Buenos Aires

1. Naseljeni na južnem robu Vélikega Buenos Airesa, najbolj oddaljeni in razpršeni rojaki

Začelje doma

Cankarjev dom v zavetju vrta

Berazategui (beri: Berasategi) je edino središče zbiranja za Slovence, ki žive na jugovzhodu Vélikega Buenos Airesa, že zunaj teh gosto naseljenih "predmestij". Kraj leži skoro na pol poti iz Buenos Airesa v mesto La Plata, glavno mesto province Buenos Aires, in naj bi pritegal nase tudi kraje Ezpeleta, Quilmes, Bernal, Don Bosco, Wilde, Ranelagh, Villa Giambruno in Villa España.

2. Začetki šole in dela za skupni dom

Ob blagoslovitvi doma

Najprej so pričeli s šolo pri **Šterbenčevih**, s prireditvami pa pri **Lovšetovih**. Takrat je v tem kraju živelo okrog 25 slovenskih družin. Ko pa so se dogovarjali o nakupu zemljišča in stavbe, kjer bi imel Dom svoj sedež, se je za gradnjo obvezalo le 15 družin. To se je zgodilo 16. maja 1961. Obveznost so podpisali: Anton Jakoš, Ivan Korošec, Anton Lavrenčič, Andrej Lovše, Miha Omahna, Alojz Pozeljnik, Vinko Pucko, Janko Šterbenc, Jože Vidmar, Rudolf Vidmar in Alojzij Žužek. Tako je dejansko lastnik Doma skupina 15 delničarjev – podpisnikov je samo 11, a prišteti je še štiri družinske člane -, ne pa pravno, ker je odbor že leta 1966 prosil ZS, naj bi posest vpisala na svoje ime, kar je bilo sklenjeno s posebnim dogovorom in potrjeno leta 1979. (Zadevni dogovor je ohranjen v arhivu ZS.)

Kmalu so si kupili prvo zemljišče (8,66x43,30 m). Zasadili so ga z drevjem za senco in okras ter napeljali vodovod. **12. avgusta 1961 so položili temeljni kamen** in takoj pričeli z gradnjo Doma. Za izvedbo načrta o Domu so že prej izvolili poseben odbor, ki so ga sestavljali: predsednik Lojze Žužek, blagajnik Rudolf Vidmar, tajnik Ivan Korošec, upravnik Miha Omahna, odbornik Vinko Pucko, kulturna referentka Pavla Lovše Korošec, šolski referent Jože Vidmar, gradbeni referent Anton Lavrenčič, nadzorni odbor Andrej Lovše, Alojzij Pozeljnik in Vinko Pucko. Dela so bila v glavnem končana štiri leta kasneje.

Šola pri Štrbenčevih z učiteljico Anico Šemrov

Blagoslov velikonočnih jedil

Dne **29. novembra 1965** je Dom slovesno **blagoslovil msgr. Anton Orehar**. Na prvem občnem zboru v juniju 1965, na katerem so sprejeli tudi Pravila, so določili za namene Doma:

"... združevati vse svobodne, demokratske Slovence, živeče v bližnji in daljni okolici. Ohranjati in krepiti narodno zavest ter vero v zdrav (pravi) demokratski duh. Ohranjati in učiti slovenski jezik, slovensko pesem, slovenske običaje in tradicijo. Buditi v mladini zavest poslanstva Slovenije v svetu ter dolžnost borbe za svobodo in suverenost matične Slovenije."

Izvoljen je bil odbor, kateremu je predsedoval Janko Šterbenc.

3. V osnovni šoli je sprva poučevala Anica Šemrov, potem pa so ji sledile Olga Omahna, Cilka Pucko, Betka Vitrih, Pavlinka Korošec, Francé Vitrih in Monika Vitrih. Toda mladina je odraščala, se poročala in odseljevala bliže Buenos Airesa, pa tudi v bližino drugih Slov. domov. Tako je Cankarjev dom ostal brez šoloobveznih otrok in je šola pred nekaj leti prenehala delovati.

4. Dejavnost v Domu

Dom ima **dva večja prostora** z **odrom**, ki ju je uporabljala osnovna šola. V njih je tudi **Jože Omahna** vodil dolga leta **vaje otroškega pevskega zbora**.

Obisk nadškofa dr. A. Šuštarja; za nadškofom msgr. A. Orehar, na levi prelat J. Guštin

V domu so bile redne **mesečne sv. ure**, vsakoletne **domobranske proslave**, **miklavževanje** in obhajanje **obletnice doma**, **pustne veselice** in **silvestrovanje**. Do leta 1990 so imeli tudi **mladinske dneve**, ki so bilo lepo obiskovani na oskrbovanem senčnem vrtu in z dobro pripravljenimi kulturnimi in športnimi prireditvami.

Obisk nadškofa dr. Šuštarja; ob njem župnik Franci Urbanija, msgr. Orehar (na levi) in prelat J. Guštin (na desni)

Mala skupina otrok je svoj čas postavila na oder **igro "Dar luči"**, v režiji Pavle Lovše Korošec.

K visoki ravni prireditev v Domu je zelo pripomogel **Oktet Ivana Cankarja**, ki ga je mojstrsko vodil Jože Omahna. Oktet je izdal dolgotrajno ploščo z naslovom **"Spomin"**. Jože Omahna je pozneje sestavil in vodil tudi **mladinski melodični orkester**, ki je skupaj z oktetom uspešno nastopal na Mladinsko-glasbenih festivalih v Slovenski hiši.

Oktet "Ivan Cankar"

Dekleta so imela svoj **odsek SDO**. Predsednice odseka so bile Jelka Pucko, Pavlinka Korošec, Monika Vitrih in Andreja Škrbec.

5. Dómovi predsedniki

Čeravno bi bilo treba omeniti vse sodelavce Doma, imenujmo samo vse njegove predsednike. Bili so to: **Jože Vidmar**, **Francé Vitrih** in **Janko Šterbenc**, katerega je po njegovi smrti nasledil podpredsednik lic. **Ivan Korošec**.

Na Veliko noč leta **1997** je bil "pro forma" izvoljen **nov odbor**, predvsem iz razlogov pravnega značaja, zato da je bil dom oproščen občinskih davkov. Ta odbor sestavljajo Ivan Korošec - ki v uradnih zadevah zastopa Dom -, Milka Dolenc, Pavla Korošec, Lučka

Na Mladinskem dnevu, po folklornem plesu, pred olimpijsko plamenico

Kržišnik, Lorena Kržišnik, Pavel Kržišnik, Vinko Pucko, Cilka Pucko, Marija Omahna, Brigita Vidmar, Jožica Škrbec, Andreja Škrbec, Karina Škrbec, Francé Vitrih, Ančka Vitrih, Miro Vitrih, Betka Vitrih in Marjana Vitrih.

6. Dušno pastirstvo

Dolgo vrsto let je to službo opravljal duhovnik Stanko Škrbe, za njim pa jo je prevzel msgr. Jože Guštin, ki še zdaj vodi mesečne svete ure s slovensko mašo in opravlja tudi druge verske obrede. Žal, da je udeležba maloštevilna, ker v okraju pač ni več veliko rojakov.

Nižja skupina z učiteljico Cilko Pucko v prvih letih delovanja šole

Orkester melodik (1985); od leve na desno: Marko Vitrih, Marjana Vitrih, Gabrijela Škrbec, Andreja Škrbec, Tomaž Vitrih, Monika Vitrih, Ivi Korošec in Karina Škrbec

Otroci na obletnici doma leta 1974

Otroci na obletnici doma leta 1975

Cankarjeva šola nastopa na Pristavi ob odprtju tamkajšnjih šolskih prostorov in Slomškovi proslavi

9. Slovensko planinsko društvo Bariloche

9 de Julio 700
8400 San Carlos de Bariloche
Provincia de Río Negro

1. Svetovno znane Bariloche

Ni nam treba opisovati tega, tako slovitega kraja, ki leži približno na 41. vzporedniku južne širine in je okrog 1.700 km oddaljen od Buenos Airesa. Slovenci v Argentini smo se navadili govoriti o Bariločah, torej v množinski obliki samostalnika, morda zato, ker je zvenelo nekako podobno slovenskim krajem - kot npr. Jesenice, Predoslje, Vel. Lašče - in potemtakem: na Jesenicah, v Predosljah, v Vel. Laščah in v Bariločah.

2. Ustanovitev Slovenskega planinskega društva (SPD)

V Bariločah naseljeni fantje so 4. in 5. februarja 1951 naredili skupni izlet na Cerro Capilla (2.040 m; izg. serro kapiža). Izletnikov je bilo 11, a samo 6 jih je prišlo na vrh gore, potem ko so se prerinili skozi grebene in gosto, bambusu podobno trstje – ki ga zato imenujejo kar bambus. Na tem izletu sta se porodili **dve zamisli**: postaviti križ na Capilli in ustanoviti Slovensko planinsko društvo. **Glavna pobudnika** sta bila **Francé Jerman** in **Tonček Pangerc**. Sklicala sta **ustanovni občni zbor,** ki so ga imeli **22. februarja 1951**. Ustanovnih članov je bilo 17 (Slavko Adamič, Vojko Arko, Janko Bradač, Dinko Bertoncelj, Boris Černigoj, Janez Duhovnik, Janez Fleré, Milan Godec, Ciril Jereb, Davorin Jereb, Francé Jerman, Andrej Kukovica, Rudi Padovan, Tonček Pangerc, Miha Robidnik, Blaž Razinger in Bara Remec), čeprav je bilo dejansko prisotnih samo 12. Z leti se je število članov večalo; priključili so se skoro vsi Slovenci iz Bariloč, pozneje pa številni buenosaireški turisti. Prvi predsednik je postal Francé Jerman, tajnik in gospodar Slavko Adamič, blagajnik pa Vojko Arko.

Nova stavba Planinskega stana, odprta 26.5.1996

3. Kratek opis njihove dejavnosti

Prve dejavnosti društva so bile v glavnem **gorniške** in **smučarske**. **Prvi cilji**, ki se jih je SPD zastavilo, so bili **doseči glavne vrhove** v okolici Bariloč in **napraviti steze** v gorah. Kasneje je s pomočjo buenosaireškega odseka SPD zbralo denar za poslopje, kjer bi se mogli zbirati bariloški rojaki in kjer bi lahko nekaj dni stanovali ali pa samo prenočevali izletniki iz drugih krajev.

Med ustanovnimi člani je bila tudi akad. slikarka **Bara Remec**. Ko se je s počitnic v Bariločah vrnila v Bs.As., je navdušila večje število Slovencev za planinsko društvo in na ustanovnem občnem zboru 22. maja 1951 je začel delovati **buenosaireški odsek SPD**. Ta odsek (dejansko SPD Bs.As., torej društvo) je opravil kar nekaj nalog organizacijskega in gospodarskega značaja ter je tako postal tudi solastnik zemljišča za Počitniški dom v Bariločah in drugih imovin.

Z leti je **društvo rastlo**, **rastli** pa so tudi **mlajši rodovi**. Tako se je prvotna zgolj planinska dejavnost razvejala in se usmerila tudi na **kulturno-prosvetno področje**, kjer so posebno skrb posvetili **slov. šolstvu in** ohranjevanju slov. narodnih običajev ter praznikov. Tako je razumljivo, da je že leta **1967** Francé **Jerman** zapisal v predsedniškem poročilu za OZ: "Čisto logično in prav smo storili, da smo društvu počasi dali druge funkcije in naloge, poleg planinske, ki so se v naši skupnosti pokazale kot potrebne. Seveda so nas pri tem doletele čisto druge naloge, ki pa smo jih z večjim ali manjšim navdušenjem sprejeli. Z eno besedo, iz našega SPD je nastalo navadno prosvetno društvo, če ga smem tako imenovati, ker se za kulturo in prosveto (sprva) nismo kaj dosti brigali. A ravno tu ne smemo ostati malobrižni. Zaradi naroda in naše mladine, ki kaj hitro raste, je nujno potrebno, da (..) damo kaj več od sebe. Naj nas ne moti ime društva, glavno je, da smo pod svojo streho, koder se bomo nemoteno pogovarjali med seboj in z našo mladino po naše. Če ne več, s tem bomo že dosegli svoj namen!"

Sprva MOS ni priznaval SPD Bariloche za enega izmed KD. Ko pa je bariloška skupnost narasla, začela z OŠ in celo s ST, so bili dani pogoji za članstvo v MOS. Upravičeno torej **štejemo** bariloški **Stan za enega izmed drugih enakopravnih slov. domov** – čeravno ga kdo še danes, morda iz navade, prišteva v razred samo počitniškega doma - in je tako bariloško SPD postalo tudi **član MOS**-a, kot tudi **arg. konference SSK**.

Dne 3.5.1981 je v osrčju mesta nastal park "**Paseo de las Colectividades**", v počastitev številnih narodnostnih skupin, ki živijo v tem svetu gorá in modro-zelenih jezer. V tem parku je ob njegovem odprtju, na javnem prostoru in v pisani družbi drugih zastav, v Bariločah prvič zaplapolala slovenska narodna zastava. Brez priveska rdeče zvezde je pričala zgovorno o ideološki istovetnosti Slovencev, ki so jo povzdignili na visoki drog.

Tek na dolge proge, 1950, J. Flere in F.Jerman

4. Dejavnosti

a) Gorništvo

Ni mogoče omeniti vseh malih in vrhunskih vzponov slov. "hribolazcev", saj nam poročilo iz Bariloč med samo "najbolj pomembnimi" našteva okrog 50 takih podvigov in dosežkov! Ker pa zaradi te svoje izjemne dejavnosti SPD izstopa iz družine ostalih KD, bomo svojemu opisu njihovega delovanja dali malo širši obseg. S pripombo, seveda, da gre za izključne dosežke SPD Bariloche.

Društvo je začelo, že kmalu po ustanovitvi, odgovarjati na drzne izzive gorskih vršacev, katere je skupina mladih fantov začela osvajati kar po vrsti in brez prestanka. Svoje vzpone, pogosto v prvenstvenih smereh, so slavili tako, da so na vrhovih osvojenih velikanov, oboroženih s prepadnimi stenami, puščali vpisne knjige, katerih vsaka prva stran je imela kratko misel posvečeno domovini Sloveniji.

Izlet na C. Capilla, 1952. Zadaj: Tonček Pangerc, Slavko Adamič, Davorin Jereb, Francé Jerman; spredaj: Miha Robidnik, Janez Duhovnik, Ciril Jereb in Rino Baroni

Vrhovi, ki so se jim uklonili, imajo taka imena: **Capilla**, **Negro**, **Pico Sur** in **Torre Principal** del Catedral. Prvi slovenski vzpon na Torre Principal Catedral-a (2.405 m) je bil na novoletni dan 1951 (Tonček Pangerc, Dinko Bertoncelj), drugi v aprilu (T. Pangerc). Na triglavo goro **El Tronador** (indijansko Anon, 3.554 m), ki v poletnem času **grmi** v prepade sklade ledu in snežnih plazov, sta stopila 4. aprila 1950 Janez Fleré in Dinko Bertoncelj. Pangerc in Bertoncelj sta v katedralskem pogorju januarja 1952 prvič poskušala priti na konico skalnatega stolpa, ki so ga bariloški plezalci imeli za nepremagljivega (invencible), p. De Agostini pa ga je imenoval po italijansko "Campanille" - zvonik in sega v višino 2.310 m. Štirinajst dni kasneje sta F. Jerman in D. Bertoncelj dotlej neosvojenega premagala in ga "krstila" za "**Campanille Sloveno**" – Slovenski zvonik (tudi v ital.!, čeprav se je potem udomačilo ime Campanile Esloveno).

Ob blagoslovitvi prvega križa na Capilli, leta 1953

Odprave na še bolj oddaljene pokrajine so bile drage, zato v prvih letih ni bilo izključno slov. odprav, razen na pogorje **Tres Picos** v bolsonskih gorah, ki so bile že precej poznane, kjer dveh vrhov do tedaj še nihče ni preplezal. To sta storila 28.3.1952 F. Jerman in D. Bertoncelj, ki sta splezala na prvi vrh in ga imenovala "**Tuma**" (ime za slov. planinstvo zaslužnega moža); drugega – najvišjega - pa sta dosegla isti dan T. Pangerc in Marjan Šilar ter ga **imenovala "Torre Frey"** (2.093 m) na čast ustanovitelju bariloškega PD. Te vzpone je Jerman filmal in so jih večkrat kazali po KD; s prihodki tega filma so delno financirali odpravo na slovite Torres Paine na jugu Čila.

Dne 24.2.1952 so se "šumski bratje", kot zvesti potomci slov. vernosti, lotili dela s postavljanjem **jeklenega križa na Cerro Capilla (2.167m)**. Čez mesec ga je patagonski vihar podrl, a med hudim neurjem

je bil 14.4.1952 zopet postavljen. Župnik Albin Avguštin je tam maševal 15.2.1953 in blagoslovil križ. Že tretji križ je bil postavljen leta 1962 in ga je 18.2.1962 tudi blagoslovil župnik Avguštin.

Pangerc in Bertoncelj sta z drugimi člani "Club Andino Bariloche" (CAB) prišla na vrh najvišje gore v Patagoniji, **San Valentín.** Gora meri 4.058 m in je prej šestkrat odbila takšne poskuse nemških in švicarskih odprav, ki so resda naletele na slabo vreme. - Omeniti je treba tudi podvig T. Pangerca, ki je v **enem samem dnevu** (4.2.1953) in sam, torej brez naveze, obhodil **vse tri vrhove Tronadorja** (3.554 m); to so špiki ("picos") Argentino, Principal in Chileno; ta, čilenski, je najvišji "nebotičnik" v bariloški okolici.

Vendar nam zgodovina slov. bariloških planincev more pokazati še dosti **drugih gorniških podvigov.** Omenjamo, na brzojaven način, naslednje:

"Šumski bratje" delajo na 15 km dolgi "Picada eslovena", 1953-4

16.3.1953, prvenstvena smer v Lópezu (Filo Norte 2.070 m) po južni (sic!) steni, ki sta jo Pangerc in Bertoncelj poimenovala "direktno" smer. – 6.12.1953 so T. Pangerc, I. Arnšek in V. Arko v drugem poskusu preplezali prvenstveno smer v severni steni López, odtlej imenovana Tončkova smer.

V letih 1952-3 so naši planinci dokončno izsekali in utrli stezo do bivaka "Pod Skalco" in do lagune "Tonček", ki takrat še ni imela imena. Stezo so poimenovali "**Picada eslovena**". To "pikado", ki se razteza od jezera Gutiérrez do katedralskih jezerc, so slovesno odprli 4. aprila 1954 ob navzočnosti članov SPD in CAB-a ter njunih predsednikov. Ob tej priložnosti sta dve katedralski jezerci dobili imeni "Schmoll" in "Tonček", v spomin na andinista, ki sta se istega leta smrtno ponesrečila na odpravi v Paine.

To, že ledeniško pogorje **Paine**, je z vrsto svojih zasneženih konic izzvalo skupno odpravo SPD in CAB v januarju leta 1954. Pangerc in Lantschner (CAB) sta bila že na tem, da stopita na vrh ošiljenega **Cuerno Principal** (2.600 m), a 17.1.1954 je ledeni plaz zasul Pangerca in vodja odprave H. Schmolla.

Prva koča "Pod Skalco", pred njo Robert Petriček

V začetku istega leta 1954 pa se je D. Bertoncelj, kot član arg. ekspedicije, udeležil pohoda na himalajsko goro Dhaulagiri (8.167 m), a je zaradi omrznin sestopil z višine 7.500 m (VII. tabor), prosil pa je tovariša Watzla, naj bi pustil na najvišji doseženi točki križ, slov. zastavico in sliko Tončka Pangerca. Watzel je naročilo izpolnil na višini 8.000 metrov, Bertoncelj pa je postal prvi Slovenec, ki je prišel kot plezalec do tolikšne višine.

18.11.1956, prvenstvena smer na jugovzhodni strani volkana Lanína (3.775 m), ki jo je naredil Ivan Arnšek s člani CAB-a; gre za ledeniško smer s težkim prehodom v ledeniškem odlomu. - 2.12.1956 sta I. Arnšek in V. Arko splezala prvenstveno smer na severni steni Lópeza (osrednja smer).

V okviru tretje arg. odprave na čilski Paine so sodelovali Ivan Arnšek, Davorin Jereb in Vojko Arko; 8.11.1957 so naredili prvenstveni vzpon na Cerro Balmaceda (2.035 m), najbolj južni hrib Patagonije. – 10.11. sta Davorin Jereb in C. Sonntag po dveh dneh plezanja prešla zledeneli kamin in se 40 m pod vrhom, ki mu pravijo Torre Principal del Paine (3.035 m), zaradi izmučenosti obrnila, nakazala pa sta smer do vrha, ki ga je prvič dosegla nekaj mesecev kasneje ital. odprava.

V letih 1957 in 1958 je preživel D. Bertoncelj dve leti na antarktični postaji "General Belgrano" (77°57' J), kot pomočnik glaciologa dr. C. Lisignolija. Tam je Bertoncelj z dvema arg. spremljevalcema preplezal vrh ledenega odloma (nonataka) Moltke (400 m).

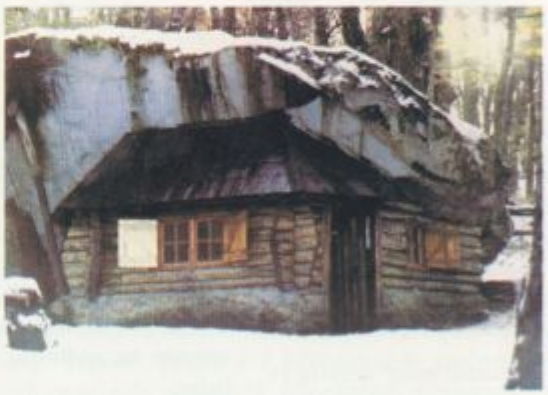

Odkritje Rožmanovega znamenja pri Skalci 21.2.1965

Dne 16.2.1960 sta J.L. Fonrouge in

D. Bertoncelj naredila severovzhodno prvenstveno smer na Slov. zvoniku; tedaj so to smer imeli za najtežjo v bariloških gorah. - 2.11.1962 sta prvenstveno preplezala še vzhodno steno Zvonika. – Februarja 1961 so člani SPD in predsednik SPD Bs.As. Robert Petriček ob gozdnem zaklonišču "Pod Skalco" vzidali temeljni kamen za kapelico, postavljeno v spomin škofu dr. Rožmanu. 21.2.1965 je bilo znamenje, z bronasto ploščo in zvonom prošenj, dozidano; načrt zanj je napravil arh. Marjan Eiletz, ki je tudi vodil dela. – 4.1.1962 omeni kronist prvenstveni vzpon na Cerro López, Torre Finó (1.856 m), vzhodna stena, srednje težko plezanje (Janez Truden in C. Sonntag).

V letih 1960-1961 sta se pojavila v bariloških hribih **brata Peter in Jure Skvarča**, ki sta preplezala vse važnejše in težje smeri v bariloški pokrajini. S še drugimi vrhunskimi dosežki sta še bolj povzdignila v teh letih zastavo slov. andinizma. Preplezala sta 35 deviških vrhov na jugu Argentine, na področju čilskega "Celinskega ledu" – prva Slovenca na tem področju – in v Mendozi. Najvažnejši njuni vzponi so bili: 17.3.1963 Pier Giorgio (2.900 m), zahodno od Fitz Roya, kamor se je povzpela naslednja odprava šele leta 1986. Naslednje leto se je Peter Skvarča z Mengellejem povzpel na vrhova Gorra Blanca (2.860 m) in Cardenal Cagliero (2,600 m), z L. Pero-m pa na vulkan Lautaro (3.380 m) v osrčju celinskega leda. – 28.1.1965 dosežeta P. in J. Skvarča Cerro Steffen Mellizo Oeste (3.050 m); 11.2.1966, oba prideta na Cerro Bertrand (3.700 m); 4.1.1967, na Cerro Cono (Jure Skvarča); 8.1.1970, po večletnih poskusih, na Cerro Norte (2.950 m; P in J. Skvarča). – Med deviškimi vrhovi, ki sta jih krstila, omenimo Cerro Tomek, Cerro Boj, Cerro Jani, Cerro Vivod, (v spomin na gori Tronador ponesrečenima Tomažu Kralju in Božotu Vivodu ter v na poti v Bariloče v avtomobilski nesreči umrlemu Bojanu Petričku), Cerro 29 de Octubre (vedeti je treba, da je emigracija slavila ta zgodovinsko pomembni dan za Slovence) in Cerro Cacique (indijanski poglavar, kot so klicali svojega tedanjega predsednika R. Petrička). – V osrednjih Andih sta preplezala Jure in Peter Skvarča skupaj z dvema arg. gornikoma G. Mengelle in C. Vittone "Nevado El Plata" (6.310 m), in naredila zimski vzpon preko južne stene (15.7.1963). – Peter Skvarča je skupaj s p. de Filippom 11.1.1967 dosegel vrh najvišje gore v Ameriki, Aconcague (6.959 m), po normalni smeri. Potem je Peter Skvarča preživel dolge mesece na Antarktiki kot šef glaciološkega oddelka antarktičnega zavoda. Jure Skvarča se je udeležil arg. odprave na Mont Everest, a ni dosegel vrha, ker je obstal v III. taboru (višina 7.050 m). – 2.2.1976, po večletnih poskusih, je bil končno dosežen vzpon na Cerro Moyano (2.800 m), eno najtežjih gorá v Južnih Andih (Jure Skvarča z dvema arg. tovarišema). Leta 1971 je bil to že poskusil Boris Kambič v spremstvu nekaterih plezalcev iz Trente (Italija). Leta 1976 se je iz Buenos Aires za stalno naselil v Bariločah in bil večkrat celo podpredsednik SPD. Dosegel je kaj nekaj uspehov: 1963 s prijateljem Cesarinoom Fava je 1964 osvojil deviški vrh Vespignani (okrog 2.200m) blizu Laguna del Desierto. Leta 1964 se je s štirimi člani Mendoškega andinskega kluba povzpel na tri še neosvojene vrhove v verigi "Los Enanos" v dolini reke Santa Clara: Elmer (5.600 m), Dopey (5.200m) in Bojan (5.400m).

Koča "Pod Skalco"

Odprava CAB in SPD na goro Paine; jan.1954; na desni Tonček Pangerc nekaj dni pred smrtjo; v ozadju Paine Oeste

Veliko previsno skalo, ki je pozneje nudila dodatno streho gozdnemu bivaku "**Pod Skalco**" ob Slov. stezi je slučajno odkril **dr. Lojze Grzetič** leta **1951** s svojo sestro, redovnico Majdo (in še drugo redovnico). Šli so čez greben Catedrala do jezerc, ko pa so se vračali proti dolini, jih je zatekla noč in so si poiskali prenočišče v zavetju te slikovite skale. Leta **1954** so šumski bratje zravnali zemljo, napravili ležišča in zaprli podskalni prostor z lesom; B. Remec je strop okrasila z indijanskimi motivi. Tako je nastal **stan "Pod Skal'co"**, ki ga je leta 1954 blagoslovil msgr. A. Orehar. Prvi bivak je zgorel leta **1970**, zato so v naslednjih letih zgradili novega in večjega. **14.1.1979** je bila slovesno odprta **nova koča "Pod Skal'co"** in se poimenovala **Robert Petriček**. Pri blagoslovitvi je bil navzoč tudi nekdanji učenec dr. Komarja , msgr. Jorge Casaretto, tedaj škof v Rafaela, prov. Santa Fe, sedaj pa v San Isidro, prov. Bs.As. Obnovljeno kočo sta odkrila

Ana María Flere, vdova po ustanovnem članu SPD in takratni predsednik ZS Marjan Loboda. (Opažamo, da so včasih pisali "Pod Skal'co", potem pa je prišlo v navado kar "Pod Skalco".)

Za 30-letnico SPD je Albin Avguštin daroval mašo na Cerro Capilla, kjer je bilo navzočih 17 planincev. V okviru te obletnice so pripravili odpravo na bolsonsko pogorje Tres Picos; tam so januarja 1982 D. Bertoncelj, Tonček Arko in Jože Škulj napravili drugi vzpon na Tumov stolp; pri odpravi sta sodelovala Ciril Markež in Marjan Mavrič. – 26.2.1983 je SPD priredilo dvodnevni izlet h koči Frey, kjer so imeli tečaj plezanja za mlade člane. Vodila sta ga D. Bertoncelj in Boris Kambič. Ob zaključku tečaja so številni tečajniki preplezali strmoglavo konico, imenovano Aguja Frey, ki, se zdi, da hoče prebosti v bariloških hribih tako nizki nébesni strop. – 26.2.1984 je Tonček Arko obšel koče Frey, Laguna Jakob, Laguna Negra, López in potem nazaj v Bariloče v enem samem dnevu. – 22.4.1989 so "šumski bratje" končali stezo na Capilla do doline, kjer bi naj stala bodoča koča, ki so jo dejansko postavili leta 1995. – 26.2.1990 osvojijo trije Bertonclji - Dinko, Andrej in Bogdan - z Blažem Razingerjem in Edijem Bergantom nov vrh in ga "krstijo" na ime **Torrecilla Dinko** (1.958 m). – 20.12.1993 preplezata Ivan Arnšek ml. in Miran Martinjak iz Slovenije prvenstveno smer v severni steni Cerro López – 30.12.1995 sta **Monika Kambič** in dva arg. soplezalca naredila prvenstveno smer v severni steni Lópeza; to je bil eden izmed razlogov, da je **Planinska zveza Slovenije Moniki Kambič** v letih **1996 in 1997** podelila **priznanje za** njene **kvalitetne vzpone** v slov., arg., ital., franc., grških in perujskih hribih.

Prvi stan SPD

Odprtje stana 1956

Poleg Tončka Pangerca so goré svoj smrtni davek pobrale še med naslednjimi Slovenci: Tomaž Kralj in Božo Vivod, ki sta bila preplezala nekaj težkih prepadnih poti, sta izginila ob vračanju s Tronadorja 18.1.1966. – Kasneje je ta gora vzela življenje Jorge-ju Domiclju, sinu Igorja Domiclja, mecena slov. šol v Velikem Bs.As. – SPD in Rast IX sta postavili spominski križ Jožetu Pozniču, ki se je z letalom smrtno ponesrečil nad bariloškimi gorami. Padel je v naročje "začarane" doline, znamenite "Valle Encantado" – Ob 34. obletnici smrti Tončka Pangerca je SPD skupaj s CAB postavilo spominsko ploščo pri jezercu Tonček na Catedralu; ploščo je izdelal Zorko Simčič s pomočjo Antona Cerarja.

Dne **22.2.1996** je bil slovesno **blagoslovljen bivak "Slovenia"**, ki ga je postavilo SPD na višini 1.600 m v dolini jezerc pod vrhom Cerro Capilla. Zbrala se je številna skupina udeležencev iz Bariloč in ostale Argentine, iz Slovenije pa je prišlo **17 članov SPD Celje**. Mašo so darovali Albin Avguštin, Francé Urbanija (dovški župnik) in Francé Bergant. Ob tem obisku sta obe društvi podpisali listino o prijateljskem sodelovanju.

b) Smučarstvo

Iz več razlogov zasluži posebno omembo Francé Jerman (+1980), ki je bil že tik pred vojno z bratom Jožetom imenovan za člana jugoslovanske smuške reprezentance. V Bariločah je ustanovil in do svoje smrti vodil amatersko tekaško šolo v okrilju CAB-a. Leta 1958 je bil postal arg. prvak v teku, medtem ko je bil Slavko Bavdaž tretji. **Jerman je bil 19 let državni prvak v smuškem teku na dolgih progah (1950-1969).** Njegovi sinovi Matjaž, Marko in Martin so nadaljevali s Francetovim delom: Marko je bil drž. prvak v letih od 1973 do 1980; Matjaž je bil drž. prvak 1978 in 1981, kasneje pa se je ukvarjal s trenerstvom in načrtoval tekaške proge v Mendozi; vsi trije bratje so bili državni prvaki v štafeti 3 x 10 km v smuškem teku v letih 1973-1980; posamič ali skupno pa so dosegli v različnih državah svetovno prvenstvo v letih 1974-1980. Tekači se Franceta Jermana letno spominjajo s spominsko tekmo "Memorial Francisco

Odprtje stana 1956

Jerman", tako kot njegovega brata z memorialom Jožeta Jermana v njunem rojstnem kraju Dolu pri Ljubljani.

Septembra 1951 so rojaki priredili **prve slov. smučarske tekme** na Cerro Ñireco; naslednja leta so jih izvajali na Cerro Otto in Cerro Catedral. Šlo je predvsem za družabna srečanja. Te tekme se **še zdaj** pripravljajo **vsako leto**. Leta 1968 je SPD Bs.As. podelilo prehodni pokal, ki ga je poklonil Jože Musar; isto leto so podelili tudi prehodni spominski pokal "Slavko Bavdaž". Leta 1974 je po posredovanju Zorka Simčiča SLOGA v okviru praznovanj svoje 20-letnice poklonila tekmovalcem lična priznanja in pokal.

Ker SPD ni včlanjeno v FASA (Drž. federacija za smučanje in andinizem), so se njegovi člani udeleževali tekmovanj **kot člani CAB**-a. Kasneje so bili **del arg. reprezentance na mednarodnih tekmovanjih** v Čilu in drugod. Leta **1952** in **1953** so zmagali v **transandinski štafeti** v **teku** (F. Jerman, Janez Flere, Andrej Kukovica) in v **slalomu** (F. Jerman). Ker Čilenci niso bili zadovoljni s porazom, so takoj razglasili, da je bil zmagovalec "el grupo esloveno" (slov. skupina), ne Argentinci; to je pripomoglo, da so slov. smučarje začeli razpoznavati v javnosti.

Še drugi dosežki. Leta 1953 so vsa tri mesta v arg. drž. prvenstvu zasedli Slovenci Fleré, Jerman in Kukovica, v skokih pa Bertoncelj. - Leta 1954 sta Kukovica in Jerman zmagala v različnih panogah v teku, v mednarodnem tekmovanju pa je Jerman dosegel drugo mesto za Severnoamerikancem; Bertoncelj je postal drž. prvak v alpskem smučanju. – V kasnejših letih je bil F. Jerman 15-krat arg. prvak v teku. – Leta 1956 je na dolgih progah v teku postal drž. prvak v prvi kategoriji F. Jerman, v drugi pa Slavko Bavdaž; v skokih D. Bertoncelj; v slalomu, veleslalomu in smuku v drugi kategoriji je postal drž. prvak Francé Budinek. – Leta 1958 so Slovenci dosegli prvo mesto v vseh panogah, v katerih so tekmovali: F. Jerman v teku, Slavko Adamič v slalomu, Slavko Bavdaž v smuku, F. Budinek v skokih, Alenka Grzetič v slalomu med naraščajnicami in dr. Lojze Grzetič v slalomu med veterani.

Leta 1959 je Bertoncelj postal profesionalec in začel delovati na smučarski šoli v ZDA, kjer je kasneje postal tudi ravnatelj. Leto za njim je šel tudi Davorin Jereb. – Od leta 1954 dalje je bil F. Jerman trener smučarske reprezentance arg. vojske in z njo leta 1974 potoval v Falun (Švedska). Leta 1960 je Jerman tekmoval na olimpijskih igrah v Squaw Valley (ZDA) kot član arg. moštva v panogi smuškega teka. Leta 1976 se je kot trener udeležil zimskih olimpijskih iger v Innsbrucku (Avstrija) in s tem postal prvi predstavnik Argentine na takih olimpijskih igrah. – Leta 1976 je Veronika Flere v veleslalomu postala latinskoameriška prvakinja; več let je bila tudi arg. prvakinja v veleslalomu. – V letih 1978, 1979 in 1980 je bil Janez Flere ml. arg. prvak v veleslamomu in se je udeležil olimpijskih iger v Lake Placid (ZDA) 1980. Na teh tekmah je bil F. Jerman trener, sinovi Matjaž, Marko in Martin pa so tekmovali v teku na 15 km. – Leta 1978 so Jermanovi fantje pod očetovim vodstvom tekomovali na svetovnem prvenstvu na Finskem. – Povejmo za konec, da je bil F. Jerman pobudnik smuškega teka po vsem arg. patagonskem ozemlju in delno v Čilu. V argentinskem mestu Ushuaia, najbolj južnem mestu na svetu, nosi ena izmed tekaških steza Jermanovo ime.

c) Kulturna dejavnost

Obisk škofa Rožmana v Stanu, 9.4.1957

V **prvih letih** je bilo **sorazmerno malo prireditev**, kljub temu, da je članstvo naraščalo. Poleg izletov so največkrat prirejali veselice in predavanja, ki naj bi v srenji poživile slov. zavest. Seveda je bilo to mogoče šele, ko so že imeli svoj "stan". (Prve OZ so imeli v prostorih ital kluba.) **Vsakoletne prireditve** so bile miklavževanje (na pobudo Milene Arko, od 1961), narodni praznik 29. oktober in, po osamosvojitvi Slovenije, 25. junij, skupni izleti v naravo, spominska proslava v vojni in revoluciji padlih, domobrancev in drugih žrtev komunizma.

Planinski stan je bil **slovesno odprt 4.10.1954**. Glavni namen Stana je bil nuditi bivališče številnim izletnikom iz Buenos Airesa, ki so preživljali poletne in zimske mesece v Bariločah.Vendar je rabil članom tudi za društvena in družabna srečanja ter za raznovrstne prireditve.

Predavanja. 8.10.1982, "filmsko" predavanje dr. Lojzeta Grzetiča o gorenjskih smučiščih in poletih na skakalnici na Planici. Sledila so številna druga. Med zadnjimi: večer z diapozivi o plezalni odpravi Monike Kambič in Klemena Malija (20.3.1997); večerja in diapozitivni večer o pohodu na celinski led: Dinko in Bogdan Bertoncelj, Marjan in Martin Mavrič ter Blaž Razinger ml. (17.5.1997).

Tisk. V "Virih" je omenjeno 7 številk glasila "**Goré**"; list je hotel biti izrazito strokovni in zato ni želel tekmovati z drugimi slov. občasniki. Namenjen je bil predvsem zapisovanju važnejših dogodkov v

planinstvu, s poudarkom na udejstvovanju slov. planincev. Financiralo se je glasilo z ExLibrisi in s sredstvi obeh odsekov SPD. – D. Bertonclju je leta 1957 SKA izdala knjigo "**Dhaulagiri**" (D. Bertoncelj-V.Arko) – **Vojko Arko** je, poleg številnih dopisov, kronik in poročil – posebno v SS - spisal in objavil tudi nekaj knjig; npr. "Cerro Chaihueque" (1987), "Zgodbe iz Nahuel Huapija" (1975 Mohorjeva), "Ljubezen po pismih" (1991); od marca 1991 je izhajala nadaljevanka v Planinskem vestniku Slovenije o zgodovini slov. andinizma v Argentini (ponatisnila Mladika 1995). Dr. Vojko Arko je za svoje mnogostransko delovanje prejel odličje ZS za leto 1997. - Ob 100-letnici Slov. plan. Zveze je SPD objavilo v SS dve strani z gorniškimi članki, kar je pripravil Stane Žužek. 1.12.1995 je izšla prva številka "Utrinkov iz Patagonije", glasilo Aljaževe šole, katerega urednica je Anica Magister Arnšek; 3. št. je izšla 1997.

Miklavževanje v Stanu (okrog1962)

Predstave. Julija 1958 je Tone **Zidar** prikazal svoje delo "**Svojega ni dosegel**", ki ga je tudi sam režiral. - Člani SPD so postavili na oder **Vombergarjevo veseloigro** "**Čudni snubci**" (režija Tone Zidar) in so predvajali tudi film o olimp. igrah v krajini Squaw Valley (F.Jerman). Kasneje so predstavili še druga dela: 12.6.1982 **Vombergarjevega** "**Gorečega ženina**" (režija Ciril Markež); 27.5.1985 **Willempartovega** "**Gringo**"-ja (režija Ciril Markež, scenarij Marijan Reven); 20.6.1988 igro "**Dom**" (režija C.Markež); 30.6.1990 "**V Ljubljano jo dajmo**" (rež. C. Markež, scen. Tone Bergant).

Slov. radijske ure iz mesta Bariloche so imeli od dec. **1966** do aprila **1967,** potem pa spet v letih **1986** in **1987,** ko sta Tonček Zidar in Tonček Pavlovčič vodila vsako nedeljo slov. program na radiu. - 29.10.**1986** je Tonček Zidar pripravil 50 minut trajajoči **televizijski program**, kjer je več članov SPD govorilo o slov. zgodovini in o pomenu 29. oktobra.

Nekaj učencev prvega tečaja z učiteljico Mileno Arko

Dne 27.3.1973 se je ustanovil **mladinski odsek** SPD (16 članov) pod vodstvom Toneta Petroviča. Na slovesnem praznovanju 25-letnice SPD so mladi pripravili diapozitivno predstavo "Nekdanji časi". 1.7.1978 je mladina priredila svojo prvo veselico in predstavila odrski prikaz "Prišel sem v Argentino". 21.6.1980 so prikazali "V gostilni iz Slovenije" (C.Markež). 30.8.1981 je Marko Jerman pobarval na odrski steni Stana gorsko pokrajino Slovenije, ki Stan še vedno krasi.

SPD se je 10.8.1978 udeležilo množične mestne prireditve "**Fiesta de la Nieve**" (Praznika snega); društvo je postavilo lep kozolec z lopo, v kateri je bila kuhinja in gostišče, kjer so prodajali pristne slov. jedi ter pijače. Na tem slavju so se prvič v Bariločah "na ogled postavile" slov. narodne noše. Naslednje leto (11.8.1978) so zgradili Planici podobno smučarsko skakalnico; "v pogon jo je spravil" F. Jerman, ki je ves čas dovažal sneg, tako da je bilo mogoče na skakalnici izkazovati smučarske spretnosti.

Jalnov "Dom" v Plan. stanu (režija Ciril Markež 1988)

Dne 8.8.1980 se je v okviru "**Fiesta de las Colectividades**" (Praznik narodnostnih skupnosti) predstavila folklorna skupina iz San Justa, za kar je Tone Oblak pripravil izvrstno scenarijo glavnega odra. Ta skupina je potem sodelovala na tem prazniku še v letih 1982, 1984, 1988 in 1991. V letu 1994 so prvič nastopile bariloške plesne skupine otrok in odraslih, ki jih pripravlja Lili Caggiano v šoli "Alondra" (Škrjanec); med njimi ima svoje mesto tudi slov. skupnost s plesi, glasbo in narodnimi nošami.

Razstave. 17.1.1955 spominska razstava fotografij ob obletnici smrti T.Pangerca. 21.2.1981 so ob 30-letnici SPD priredili razstavo v Stanu s slikami in publikacijami o slov. andinizmu v Argentini. 5.5.1980 je SPD pripravilo likovno razstavo slikarskih del **Andrejke in Marjetke Dolinar**. V Stanu je bila tudi razstava umetniških del **Bare Remec** in **vitraž Marka Jermana** ter gorske literature iz Slovenije in Argentine; razstava se je odprla 22.2.1991. V letu 1981 je v prostorih družbe Aerolíeas Argentinas razstavljal akvarele in olja **Ivan Bukovec**. 25.6.1991 razstava del arh. V. **Sulčiča**, odprta tudi arg. občinstvu. 8.8.1995 razstava olj umetnika Milana **Volovška**. 22.2.1992 je priredila mladina pod vodstvom Staneta Žužka fotografsko razstavo (postavitev križa na Cerro Capilla idr.), ki so jo potem ponovili na Slov. dnevu v Slomškovem domu. SPD je od 6 do 8. julija 1992 sodelovalo na Dnevih slov. kulture v Bs.As. s fotografsko razstavo "**Gorništvo in smučanje**" (Stane Žužek, Monika Kambič, arh. Martin Jerman).

Pevsko delovanje. Septembra **1961** je prvič nastopil **bariloški kvartet**, ki ga je vodil Fric Omerzu.

Leta **1967** je **Lučka Kralj Jerman** ustanovila pevski zbor "**Niños y Jóvenes Cantores de Bariloche**", v katerem vedno sodeluje veliko slov. pevcev različnih starosti. Zbor je 17 let vodila Lučka Kralj Jerman, za njo pa je prevzel vodstvo Andrej Jan. Zbor večkrat gostuje v glavnem mestu.

Lučka Jerman Kralj je za 20.10.1996 v okviru družinske nedelje pripravila nastop otrok z narodnimi in otroškimi pesmimi

5. Šolstvo

Osnovna šola Jakoba Aljaža. Začela je delovati marca 1961.Prvo leto je bila voditeljica in učiteljica Zora Grzetič, potem pa je 30 let obojno delo nadaljevala Milena Arko. Leta 1987 je po 26 letih prepustila mesto Zdenki Virant Jan Med prireditvami omenimo "Cicibana" (21.6.1980), "Pastirčka" (20.10.1983); narodne pesmi (17.10.1987; vodstvo Zalka Arnšek) ; lutkovno igro "Debela repa"; odrski prikaz "Srajčka dopetajca", igrico "Božič na Gorjancih" itd. (Opuščamo druge podatke, ki so objavljeni v pg o šolstvu, II.5.)

Nastop učencev Aljaževe šole za konec leta 1995

Srednješolski tečaj je začel delovati 1973 v učilnicah salezijanskega zavoda Don Bosco; poučevali so Vojko Arko, Francé Jerman in Tone Zidar. Leta 1976, v Cankarjevem letu, so profesorji pripravili kulturni program, na katerem so slavili tudi 29. oktober. Po poročilih so se tedaj začeli kazati prvi sadovi prebujanja v SPD. Druge prireditve: "Večer Capille v slikah in besedi" (30.5.1987); skupaj z OŠ pa opereta "Miklavž prihaja" v režiji Janeza Mežnarja (gl. op. v prejšnjem odstavku in II.5.)

6. Obiski

Cerkveni obiski. Škof dr. G. **Rožman** je na svojem drugem obisku 10.4.1957 blagoslovil "Stan". - 26.10.1982 je prišel na obisk ljubljanski nadškof dr. A. **Šuštar**, kateremu so pripravili kosilo na Cerro Campanario, zvečer pa je podelil birmo 27 mladim Slovencem. - 20.10.1997 je prišel med slov. bariloško skupnost nadškof dr. F. **Rode**; ob obisku osnovne šole in srednješolskega tečaja so mu dijaki in učenci pripravili kratek prizor; nadškof je tudi birmal v Bariločah 9 otrok iz Aljaževe šole.

Igra Božič v Gorjancih, učenci Aljaževe šole, 1996

Uradni obiski. 15.7.1992, predsednik prve slov. vlade v samostojni državi, prof. L **Peterle;** zatem so prišli dr. Peter Vencelj, prof. M. Puc in veleposlanik dr. Janez Žgajnar.

Gostovanja. Pevski zbor **Gallus** je 5.2.1961, ob 10-letnici SPD v občinski dvorani priredil dva koncerta. - 25.8.1992 je prišel na obisk **koroški Gallus**. - 1.3.1996, ob 45.-letnici SPD, je bila slavnostna večerja v kavarni na Cerro Campanario, ki so se je udeležili tudi gostje iz Celja, pesnik

Tone Kuntner pa je recitiral svoja dela. Kot zaključek dvotedenskega srečanja sta obe društvi, SPD Celje in SPD Bariloche, podpisali listino o medsebojnem sodelovanju. (Gl. tudi gostovanja v točki 4. c).

7. Samostojnost Slovenije. Dne 25. junija 1991 je slov. bariloška skupnost slovesno praznovala samostojnost Slovenije. V naslednjih mesecih je vsakdo storil, kar je mogel, da bi prišlo do priznanja države RS. Dne 23.1.1992 so Slovenci skupaj s Hrvati pripravili slavnost zaradi mednarodnega priznanja RS; na "Trgu narodnostnih skupnosti" so po zahvalni maši dvignili na izpostavna drogova slov. in hrv. zastavo ob navdušenem petju obeh himen.

8. Društveni predsedniki

Francé Jerman (1951-1956), dr. Lojze Grzetič (1956-1959), Dinko Bertoncelj (1959-1961), Francé Jerman (1961 do smrti 19.3.1980), Dinko Bertoncelj (1980-1995), Stane Žužek (1995), Matjaž Jerman (1995-1997), arh. Andrej Duh (1997-). Dne 15.8.1995. je odbor SPD soglasno imenoval dr. Vojka Arka za častnega predsednika društva.

9. Nova stavba.

V letu 1980 je društvo dobilo pravno osebnost. S tem si je še na drug način nekdanji "zgolj" planinski Stan pridobil pravico do uvrstitve v sicer kratki, vendar pomembni seznam slovenskih Krajevnih domov v Argentini. Z vodstvenimi pravicami si je priboril tudi častne dolžnosti do slov. skupnosti. (V prvem delu tega zbornika pa je opisano, kako so Stanovi pravni lastniki iskali in dobili oporo pri ZS, ko SPD še ni imelo pravne osebnosti.)

Odprtje bivaka na Cerro Capilla 25.2.1995. Na sliki člani P.D. Celje in SPD Bariloche s "triglavskim" župnikom F. Urbanijem

Dne 26.5.1996 je bila slovesno blagoslovljena nova stavba društva, ki stoji pred starim Stanom. Slavnostni govor je imel predsednik SPD Matjaž Jerman, v imenu šole pa je spregovorila Danica J. Mavrič. Nato je župnik Branko Jan opravil blagoslov. Stavbo sta odprla dolgoletna oskrbnika stana in člana SPD, Blaž in Minka Razinger, potem pa je sledil kratek kulturni in "malo daljši" družabni del.

Prav v zadnjih mesecih pa je bilo mogoče brati v SS (24-7-1997 29 5) poročilo o občnem zboru SPD, v katerem je opisano tudi gospodarsko stanje društva. Pred nekaj leti so kupili zemljišče, zadaj za staro stavbo, ki so ga zdaj očistili. Dogradili so novo stavbo in preuredili vrt. Imajo pa v načrtu še povečanje in prenovo stare stavbe.

Na volkanu Laninu (3.774 m) febr. leta 1998; od leve na desno: Sandi Žužek, Bogdan Bertoncelj, Miško Kambič, Dinko Bertoncelj, Klemen Mali, Tomaž Magister in Damjan Žužek

4. 3. 2. 2. Počitniška domova

1. Počitniški dom 'Dr. Rudolf Hanželič'

Villa Dolores
5182 San Esteban
Provincia de Córdoba
Pravni sedež: Ramón L. Falcón 4158, 1497 Buenos Aires

Iz poročil v prvem delu Zbornika in iz pg. o šolstvu (II.5) vemo, da gre za dom, kamor hodi letovat že vsa leta od leta 1962 dalje osnovno-šolska mladina. Toda dr. Hanželič si je Dom zamislil tudi za slovenske družine, predvsem take, katerim počitnice v drugih krajih tedaj še niso bile dostopne. Seveda je bil njegov prvenstveni namen ta, da bi slovenske družine in slovenski šolski otroci imeli možnost letovanja v slovenskem in verskem okolju.

V parku

Še pred svojo smrtjo je dr. Hanželič ustanovil dobrodelno društvo, šp. "Asociación Civil de Beneficencia 'Hogar de Descanso'", ki je prejelo pravno osebnost novembra 1978. Gre torej za zasebno ustanovo, ki pa ima dobrodelen namen. Sedanji odbor sestavljajo predsednik Francé Rant, blagajnik Ivan Makovec, tajnica Ivanka Krušič, Nace Grohar in Rezi Marinšek, pravni zastopnik pa je dr. Vital Ašič.

V jedilnici

Celotno zemljišče obsega okrog 7.000 m^2, zazidanega pa je okrog 750 metrov. Ima večjo stavbo z jedilnico in 16 sobami za 2, 3 ali 4 osebe , z vsemi pritiklinami potrebnimi za udobno bivanje. "Počitniški dom", ali kot mu pravijo po špansko "Hotel de Campo" (Podeželski hotel), torej zdaj ni več začasna ali zasilna stavba s kočljivimi udobnostmi, ki pa so zadoščale za prva leta. Poleg glavnega poslopja sta še dve hiši v španskem kolonialnem slogu. V eni izmed njih živi sedanji zakupnik lic. Tomaž Rant z družino.

Kot zanimivost povejmo, da je v Počitniški dom ob hiši, v kateri je arg. pisatelj Hugo Wast (Martínez Zubiría) spisal svoj roman "Breskvin cvet"(Flor de durazno), ki je še pred vojno izšel v Ljubljani v založbi Slovenčeve knjižnice.

V dnevni sobi ob kaminu

Prof. dr. Rudolf Hanželic razkazuje lepote letovišča

2. Slovenski dom v Miramar-ju

V prvem delu je bila večkrat omenjena sicer maloštevilna slovenska skupnost v Miramarju, ki je letoviško mesto, kakih 500 km daleč od Buenos Airesa in 50 km južno od Mar del Plate. Prav tako je bilo rečeno, da zemljišče, ki so ga rojaki svojčas kupili in na njem postavili manjšo dvorano, dolgo časa ni imelo urejenega svojega pravnega stanja. ZS je s svojo pravno osebnostjo nekako varovala lastnino miramarske skupnosti.

Dasiravno je slovenska miramarska skupnost maloštevilna, so si tamkajšnji rojaki vendar želeli priti do svojega doma. Dejansko bi torej mogel Dom delovati kot eden izmed slovenskih KD v Argentini. Iz več razlogov ni moglo priti do tega.

Bržkone se je začel postopek za dokončno rešitev tedaj, ko je Dom prešel formalno v last "Dobrodelnega društva", ki upravlja tudi "Počitniški dom". S tem je nastala možnost, da bi Društvo dajalo to lastnino kakemu rojaku v zakup, ta pa bi morda sezidal manjši obmorski počitniški dom za rojake.

Potem ko je bilo gornje besedilo že postavljeno za tisk, smo preko prof. Jane Dobovšek prejeli **poročilo iz samega Miramarja**. Tako zvemo, da je bilo **zemljišče kupljeno** na obroke v letu **1954**. Tedaj je bilo **9 članov**: Franc Gornik st., Anton Japelj, Janez Jelenc, Anton Prešiček, Lojze Marolt, Jože Ovčjak, Martin Turk, Lojze Trpin in Maks Vogler. **Prva seja** je bila **4.9.1960** v hiši Trpinove družine. Na seji so se odločili, da pričnejo z zidavo doma. Denar za stroške se je zbiral s članarino, srečkami in veselicami, ki so jih imeli po hišah članov. Vse delo so naredili člani in prijatelji doma brezplačno. Ko se je dom že zidal, so **pristopile** v društvo **še naslednje osebe**: Ivan Zajc, Ivan Kovač, Ivan Krajnc, Janez Marolt, Lojze Kolenc, Jože Boh, Anton Sintič, Ivan Škulj in Franc Gornik ml.

Skupina miramarčanov v prvih letih

Temeljni kamen je **blagoslovil** župnik **Boris Koman**, ki je kot dušni pastir prihajal iz Mar del Plate, botrovala pa sta Ivan Zajc in Gornikova mama. Ko je bil dom skoraj dokončan, so **odprli slov. šolo**. Poučevali so Boris Koman, Anton Japelj, Lojze Trpin, Marija Marolt, Anica Gornik in Nežka Trpin.

V Domu so prirejali razne prireditve: materinske in očetovske dneve, domobranske proslave in še druge. Moški so se zelo radi zbirali po skupinah ob sobotah popoldne in za praznike, da so kegljali ali pa igrali odbojko, namizni tenis pa tudi tarok. Pridne žene in otroci so vedno pomagali, kjer je bilo potrebno.

Koline

Kasneje so se včlanili še Janko Gornik, Stane Zajc, Janez Marolt ml., Jaka Demšar, Ludvik Mandel, Jože Žurga, Maks Dimnik in Jure Mihelič.

"Dom še obstoji, čeprav imamo velike težave za vzdrževanje. Ob letni sezoni se večkrat zberemo na večerjo z dobrim 'asado-m', da tako po naše zapojemo, se pogovarjamo in se po domače veselimo."

Sedanji odbor je sledeč: predsednik Jure Mihelič, podpredsednik Lojze Trpin, tajnik Jure Demšar, blagajnik Ludvik Mandel, gospodar Franc Gornik, nadzornik Anton Japelj, namestnika Nežka Trpin in Anton Prešiček. Dom je imenoval za častnega člana župnika Borisa Komana.

Poleg že omenjenega delovanja, kot npr. z občasno šolo, je Dom med drugimi pripravil tudi naslednje prireditve:

1. dne 15. februarja 1991 so na mestnem trgu postavili skupaj z drugimi narodnostnimi skupinami **spominsko ploščo** ob 100-letnici Miramarja; po osamosvojitvi Slovenije so se miramarski rojaki pojavljali na raznih medijih, tako v Miramarju kot v Mar del Plati, in dajali razloge, ki so utemeljevali osamosvojitveni podvig;
2. ker ima vsaka narodnostna skupina v mestnem parku vsajeno svoje drevo, so tudi miramarski rojaki v septembru leta 1991 vsadili lipo, kot enega simbolov slovenstva;
3. slov. rojaki so prisotni na malone vseh prireditvah, ki jih pripravlja miramarska občina, tako kot na obletnicah mesta, na izseljenskem dnevu, na raznih sejmih, na dnevu tradicije ipd.
4. V domu miramarski rojaki čez leto pogosto pripravljajo za slov. letoviščarje na ražnju pečeno meso ali pa pustne krofe v domačem okolju in "razpoloženju".

4. 3. 2. 3. Dobrodelne ustanove

Zdi se nam primerno, da vsaj imenujemo ali na kratko opišemo ustanove, od katerih je prva svojčas celo zaprosila za vstop v MOS, ki je pa ni sprejel z razlogom, da ne gre za KD.

1. Slovensko zavetišče "Rožmanov dom"

Martín Fierro 4262
1754 San Justo
Provincia Buenos Aires

"Rožmanov dom" – kot se ga navadno imenuje - je nastal, potem ko je bila slovenska skupnost gospodarsko že bolje stoječa. Gre za popolnoma zasebno ustanovo, ki je nastala na pobudo nekaterih socialno zavzetih posameznikov.

Ustanovilo je dom 23 rojakov dne 21. julija 1968 v SH. Že 12.9.1969 je dom prejel pravno osebnost od zvezne vlade z odlokom 1680/69 (št. 5344). Odbor je najprej poiskal primerno zemljišče s kolikor toliko dobro ohranjeno stavbo. Zemljišče meri 1.568,52 kvadratnih metrov. Ustanovni predsednik je bil Jože Žerovnik, podpredsednik pa Matevž Potočnik, ki je bil nato predsednik od 1974-1983, za njim pa od 1983-1997 Peter Čarman. Jože Žerovnik pa kot tajnik deluje od leta 1977 do 1997.

SS je 14.8.1997 (32 5) prinesla dopis Petra Čarmana o 25. obletnici Rožmanovega doma. Objavljajo se imena 53 rojakov, ki so v teh 25 letih dobili zatočišče v domu, pa tudi imena petnajstih sedanjih stanovalcev. Čarman poroča, da je stavba končana in da je zasedena tričetrtina sob, manjka pa še celotne socialne in zdravstvene oskrbe. Razlog za to pomanjkljivost je po Čarmanu dejstvo, da breme vzdrževanja leži na vedno istih ljudeh, mnogo dobrotnikov iz prvega rodu je že pomrlo, manjka pa tudi ljudi z organizacijsko sposobnostjo. Teden prej (21.8.1977 31 4) je SS poročala o občnem zboru Rožmanovega doma. Sicer plačujejo skoro vsi stanovalci 80% od svoje pokojnine, toda stroški presegajo zmogljivost dohodkov, kljub temu, da je Dom dobil podporo za bolniško postrežbo od društva SVS. Novi odbor sestavljajo v letu 1997 predsednik Peter Čarman, podpredsednik Janez Jenko, tajnik Jože Žerovnik, pomočnik tajnika Franc Oblak, blagajnik lic. Ivan Korošec, pomočnik blagajnika Marjan Jože Loboda, odborniki inž. Anton Matičič, Franc Avguštin, Bogo Šušteršič, Pavla Lipušček, Tine Štefe, Ivan Mehle, Tinca Oblak, Pavla Korošec, Janez Kožar, dr. Stanko Kociper in nadzorni odbor Marjan Loboda, Janez Amon ter Ivan Šiler.

Dom izdaja svoj "**Glasnik** slovenskega zavetišča dr. Gregorija Rožmana".

2. "Dom sv. Vincencija" v Slovenski vasi

Mons. J. Hladnik 4029
1826 Remedios de Escalada

Zdi se primerno, da tukaj omenimo tudi delo, ki ga opravljajo **lazaristi in usmiljenke** v **Slovenski vasi**. Lazaristi, ki imajo na skrbi župnijo Marije Kraljice in "Baragovo misijonišče", ki je bil dolga leta neke vrste dijaški konvikt (internat); vodijo tudi župnijsko šolo, ki ima celo svojo pristavo v kraju Glew.

Sestre se posvečajo "**Domu sv. Vincencija**".

Nobena od teh ustanov ni na uslugo izključno Slovencem, vendar je precej onemoglih rojakov našlo zavetišče v "Domu sv Vincencija".

3. Zveza slovenskih mater in žena – ZSMŽ

Sedež: Ramón L. Falcón 4158
Buenos Aires

Že pred prvo vojno, še bolj pa pred drugo, je slovenska žena že bila vključena v organizacijsko delo na verskem ali kulturnem področju, posebno v dobrodelnih in vzgojnih dejavnostih. Ustanovljene so bile že ustanove kot npr. Vincencijeva konferenca, razne Čitalnice, Marijina družba, Prosvetna zveza itd. Iz te tradicije pa iz želje in celo potrebe združevati se z enakomislečimi tudi v tujini, pogovoriti se v svojem materinskem jeziku o temah, ki so pereče ali privlačne za osebno izobrazbo in domači krog, kakor tudi reševati probleme, ki jih v tkivo slov. zdomske skupnosti vnaša tim. moderna družba, ter dohitevati z obzirno oskrbo primere tvarne in duhovne revščine, še preden se ti zaostrijo – s tem namenom je nastala **Zveza slovenskih mater in žena v Buenos Airesu leta 1966.**[1]

Na srečanju ZSMŽ z ljubljanskim nadškofom dr. F. Rodetom in slov. duhovniki Od leve na desno: Pavla Škraba, Helena Gričar, Kristina Jerovšek, Micka Casullo, prelat Jože Škerbec, Pavlina Dobovšek, nadškof dr. Franc Rode, Marta Jeločnik, Irena Fajdiga, Ančka Podržaj, Mirjanka Voršič, Tončka Rožanc, Mirjam Rant, prelat Jože Guštin in msgr. Janez Gril

Zvezo s pravilnikom so zamislile Frančiška Reja, Tilda Eiletz, Marjana Batagelj in Pavlina Dobovšek s pomočjo duhovnega asistenta dr. Jureta Rodeta. Pozneje se je izkazala nujnost po socialnem odseku.

Pevski zbor Gallus ob 30-letnici ZSMŽ

Pravilnik vsebuje **15 členov** in 4 gibalne sile. Vsi člani so važni, a **izstopajo prvi trije člani**:

1. Zveza slovenskih mater in žena je organizacija, ki **povezuje vse** matere, žene in vzgojiteljice, ki **soglašajo s krščansko izseljensko ideologijo**.
2. Organizacija ima **sedež v Buenos Airesu**, Argentina.
3. Namen organizacije je skrbeti za **vključevanje** slov. mater in žena **v splošno poslanstvo** slovenske **zdomske skupnosti** v njihovem zasebnem in javnem življenju. V ta namen skrbi posebej za **duhovno poglabljanje** in **stanovsko izpopolnjevanje** žená, predvsem v njihovem **vzgojnem delu** ter za njihovo **čim uspešnejše sodelovanje z ustanovami skupnosti**, zlasti tistimi, ki imajo vzgojne in dobrodelne namene. (Ostali člani se nanašajo na strukturo organizacije.)

Gibalne sile so:

1. Vzgajati otroke v zavesti, da so slovenskega rodu.
2. Posredovati mladini slovenske običaje in tradicije.
3. Pomagati osamelemu in pomoči potrebnemu rojaku.
4. Ostajati zveste načelom, zaradi katerih so zapustile domovino.

Letna delovna poslovna doba se razteza od aprila do decembra, in izpolnjuje zvezin razlog za obstoj s sestanki in običajnimi prireditvami. **Socialni odsek pa nima počitnic**. Za **vsako prvo sredo** v mesecu pripravljajo **ob 15. uri srečanje** v **Slov. hiši,** takoj po predhodni seji odbora. Srečanjem dajejo posebno veljavo **predavatelji**, ki oblikujejo svoje teme z razlago ali pogovorom. Obravnavane teme se

[1] Pravilni naziv je Zveza slovenskih mater in žena (ZSMŽ), vendar zapisniki, tako ZS kot MOS-a in to ne le v prvih letih po ustanovitvi te zveze, govorijo o ZSŽM. Ta zamenjava je tako pogosta, da celo poročilo, ki smo ga prejeli za Zbornik, uporablja zdaj en zdaj drug naziv. Ne sme se pa zamenjavati ZSMŽ z ZSKŽ in ZSKD!

prilagajajo potrebam pestrega vsakdanjika, nudijo novosti v tehniki, medicini, politiki, gospodinjstvu, modi itd... Prvo srečanje v letu pa je vedno **versko-moralnega značaja**, kar je bila posebna skrb pok. msgr. Antona Oreharja in naslednikov: prelata dr. Alojzija Starca in sedanjega delegata slov. dušnih pastirjev, prelata Jožeta Škerbca. Vsako leto Zveza obhaja svoj "**Naš dan**", kar se zgodi na prvo soboto v septembru. Za obletnice prireja Zveza slovesne prireditve s koncerti, z razstavami slovenskih umetnikov in ročnih del ter z večerjami. V **soboto pred "zlato nedeljo"** pa za vse rojake predstavi **božičnico** z lepimi slovenskimi običaji in božičnim koncertom, kjer ponavadi sodelujejo žene iz vseh okrajnih Domov ali pa znani pevski zbori iz slov. skupnosti. Božične odrske zgodbe so bile vedno dobro izpeljane, kakor tudi "žive jaslice". Pri božičnem prigrizku pa ta Zvezina gostoljubnost zbližuje rojake daleč od domovine...

Zveza slov. mater in žena z darovi, ki jih dobiva v dobrodelni sklad, **pomaga bolnikom** ter **posameznikom** in **družinam**, ki so v **stiski**. Bolnikom nudi podporo z obiski – posebna skrb je posvečena tistim, ki so v bolnišnici - , v nujnih primerih išče krvodajalce in ne zanemarja tako učinkovite pomoči, kot je v molitvi. **Skritim potrebam družin** pa odpomore predvsem **dvakrat na leto**, ko jim pošilja **živilske zavitke** – zimske in božične. V besedah "namesto cvetja na grob naših rajnih in v njihov spomin" je pogosto izražen nagib darovalcev. Z **dvakratnim srečolovom na leto** se blagajna odpomore z darovanimi dobitki; zadnja leta so slovenski umetniki darovali lepe slike za opremo velikonočnih in božičnih razglednic, kar daje Zvezi znaten izkupiček.

Zveza je dala pobudo za **ustanovitev okrajnih odsekov po Domovih**. Ti odseki so ozko povezani z osrednjo ustanovo. Na sejah so zastopnice vseh Domov in tudi sodelujejo v skupnih nalogah. ZSMŽ je samostojna organizacija pod okriljem slovenskega dušnega pastirstva v Argentini.

Vsako leto objavi Zveza v tedniku Svobodna Slovenija **bilanco** in **odbor**. **Pavlina Dobovšek** je **skoraj vsa leta izvoljena za predsednico**, odbor pa se menjava; bivše odbornice ostajajo v tesnem sodelovanju z Zvezo.

V dvaintridesetih letih svojega obstoja je bilo več težav, kakor pač v vsaki organizaciji, vendar pa je predsednica našla vedno pravo besedo in pot. Ta demokratična družba, ki ima medsebojno spoštovanje za vodilo na prvem mestu, da ima, pravijo odbornice, zagotovljen obstoj!

Znak ZSMŽ je **srce. Letno geslo** pa izbirajo na prvi letni seji iz papeževih posebnih namenov in smernic ali pa iz pobud svetovnega gibanja pri Združenih narodih (ZN). Tudi samostojno geslo je izzvenelo povsem sodobno: Marija Pomagaj in reši slovenski rod!

Tak je zelo grobi opis dela, ki ga je ZSMŽ opravljala redno vsa leta, za katerega lahko rečemo, da ni bil samo lepo izdelan program, ampak njena prava, resnična zgodovina.

4. 3. 2. 4. Kreditna ustanova

V I.3. so opisana nekatera "delno neuspešna" podjetja DS. Med njimi je bilo prizadevanje za ustanovitev neke vrste finančnega zavoda ali celo "Slovenske banke". Tam smo zapisali, da je navidezno brezuspešna zavzetost ZS dobila drugačno rešitev z ustanovitvijo SLOGE. Mimogrede omenimo, da je DPa nekaj časa imelo svojo "Čebelico", o kateri je bil tudi sem pa tja govor v I. delu in ki je poslovala kot vzajemna hranilnica.

1. Kreditna zadruga SLOGA z o.z.

Bartolomé Mitre 97
1704 Ramos Mejía

1. Časovni razvoj

Župnik Janez Kalan blagoslavlja prvo pisarno

Med slovenskimi begunci, naseljenimi v Argentini v letih 1948-1950, je bila skupina družbenih delavcev, v katerih je bila **močno zakoreninjena zadružna ideja**. Že v Rimu so obnovili društvo **Družabna Pravda**, katerega namen je bil študij družbenih vprašanj in socialno delovanje. V letu 1952 je ta skupina pričela prirejati Socialne dneve, katerih vsebina je bila predvsem razmišljanje o gospodarski osamosvojitvi.

V letu **1952** je Jože Mavrič st. zapisal naslednjo misel: **"Trdno smo prepričani, da bo samo gospodarsko močan slovenski izseljenec zmožen nekaj pomeniti. Če pa bo pri vsem blagostanju znal ohraniti tudi čednosti krščanske pravičnosti in ljubezni do narodne pripadnosti, - tedaj pa naravnost blagor našemu izseljenstvu!"**

Leta **1953** je bila na **2. Socialnem dnevu ustanovna seja Gospodarskega sveta**. Za njim časovni razvoj kaže **naslednje stopnje**:

1. leta 1954 se ustanovi Gospodarska zadruga;
2. leta 1956 si nadene ime "Slovenska hranilnica z o.z.";
3. leta 1961 dobi pravno osebnost in začne delovati z imenom "Kreditna zadruga SLOGA z o.z.";
4. leta 1963 vlada province Buenos Aires odobri pravila zadruge;
5. v letih 1964-5 zadruga na zahtevo oblasti spremeni ime in se uradno poimenuje "Cooperativa de Crédito S.L.O.G.A. (**S**ociedad **L**egal **O**rientadora **G**eneral del **A**sociado" Ltda.)
6. leta 1987 SLOGA zadnjikrat posodobi svoja pravila.

2. Način delovanja SLOGE

SLOGA deluje z lastnim kapitalom. Vodi jo Upravni odbor, ki ga volijo člani na vsakoletnem občnem zboru. Je pod nadzorstvom Državnega tajništva za zadružno delovanje (SAC).

Poleg denarnega poslovanja je Sloga tudi okvirna ustanova, v kateri se iščejo nove možnosti za napredek zadružnega delovanja.

Od leta 1978 izdaja svoje glasilo STIK.

Leta 1979 je v založbi SLOGE izšla (v uredbi Zorka Simčiča) knjiga dr. Franceta Vebra "Zadružna misel"; leta 1988 pa knjiga dr. Marka Kremžarja "Stebri vzajemnosti".

Pročelje SLOGE, na ulici Bartolomé Mitre 95 v Ramos Mejiji

3. Pogoji za ohranjanje SLOGE

Pogosto se je poudarjalo, da je življenje SLOGE zagotovljeno za bodočnost, če bodo izpolnjeni temeljni pogoji: poslovna resnost; poštenost; pritok mlajšega rodu.

Da se ti pogoji res izpolnjujejo, je najboljši dokaz stalni porast števila članov:

leta 1954.....28 članov	leta 1964.....210 članov
leta 1974.....1.831 članov	leta 1984.....2.560 članov
leta 1994.....3.051 članov	leta 1997.....3.300 članov.

4. Mutual SLOGA

Odbor v letu 1997

Zakon o vzajemnostnem delovanju (Ley 20.231/73) nudi ustanovam nekatere davčne olajšave, razširja delovna področja in poudarja socialno delovanje. Zato je OZ SLOGE 5. januarja 1980 ustanovil sestrsko organizacijo zadruge SLOGA, tim. "Mutual SLOGA". Pravila so bila odobrena z odlokom št. 580 INAM-a (Instituto Nacional de Acción Mutual), ki je odvisen od Ministrstva za socialno skrbstvo in nadzoruje delovanje takih ustanov.

Mutual SLOGA vodita upravni in nadzorni odbor, ki ju volijo člani na letnem OZ.

Mutual SLOGA nudi članom za obratno poslovanje osrednjo pisarno in štiri podružnice v krajih, kjer je naseljenih večje število rojakov.

Tudi število članov Mutual-a SLOGA je stalno naraščalo:

leta 1980.....76 članov; leta 1990..... 2.128 članov; leta 1997.....2.415 članov.

Ta ustanova se ukvarja z denarnimi operacijami svojih članov, jim podeljuje po posebnem pravilniku socialne podpore in daje na razpolago rojakom letovišče SLOGA. Vpeljala je tudi Karto SLOGA; namenjena je za člane, ki se obvežejo imeti v navadni hranilni vlogi določeno vsoto denarja. Kot protiuslugo jim Mutual nudi večje socialne podpore, olajšave pri posojilih in prost vstop na letovišče.

Obisk dr. Petra Venclja

5. Predsedniki Upravnih odborov

Upravnemu odboru Zadruge SLOGA so predsedovali: dr. Franc Bajlec (1954-1957), Ivan Ašič (1957-1974), Franc Hrovat (1975-1976), Janez Amon (1977-1978), dr. Anton Šimenc (1979-1988), Božo Fink (1989-1992), Avgust Jeločnik (1993-1994) in Anton Podržaj (1995-). Upravnik zadruge je od leta 1954 Marjan Loboda st.

Upravnemu odboru Mutuala Sloga pa so predsedovali: Ivan Ašič (1980-1982), dr. Angel Kalin (1983-1984), lic. Marjan Schiffrer (1984-1997), Franc Hrovat (1997-).

Dr. Marko Kremžar ob predstavitvi knjige Stebri vzajemnosti

6. Nekatere storitve in dosežki

1962: nakup lastnih prostorov na aveniji San Martín 263 v Ramos Mejíji; 1965: nakup prvega nadstropja stavbe na ulici Bmé. Mitre 97 v Ramos Mejíji, kjer posluje centralna pisarna SLOGE; 1969: nakup letovišča SLOGA, Cielito 279, Villa Udaondo, Castelar; 1969: izide prvi slovenski telefonski imenik; 1973: izide drugi telefonski imenik; 1974: SLOGA priredi Exposlov 74, razstavo industrijskih in tehničnih izdelkov slovenskih rojakov v prostorih Našega doma v San Justu, kjer je bilo 47 razstavljalcev, SLOGA pa je natisnila katalog na 32 straneh; 1975-6: preureditev

Letovišče SLOGA v Villa Udaondo, Castelar

poslovnih prostorov in uvedba računalniškega poslovanja; 1977: nov slovenski telefonski imenik; 1979: Exposlov -79 v SH, kjer je bilo postavljenih 32 paviljonov in 15 razstavnih desk; 1979: izpopolnjeni telefonski imenik; 1980: odprtje podružnice Mutuala v Slov. domu v San Martinu; 1984: novi slov. telefonski imenik; 1985: odprtje podružnice Mutuala v Hladnikovem domu v Slov. vasi in na Slov. pristavi v Castelarju; 1986: nakup in prenova vseh pritličnih prostorov v stavbi na Bmé. Mitre 97 v Ramos Mejíji; 1986: odprtje podružnice Mutuala v Našem domu v San Justu; 1987: Mutual dobi posebno pisarno v centrali SLOGE; 1989: nov slov. telefonski imenik; 1994: zbornik SLOGE (125 strani) ob 40. obletnici njenega delovanja in novi dopolnjeni slov. telefonski imenik.

Letovišče v prvih letih

Pokojni. prof. Francé Bergant na vsakoletnem blagoslovu ob začetku kopališke sezone

4. Nova stvarnost

Iz vsega povedanega v prvem delu tega Zbornika in iz več poglavij drugega dela je mogoče opaziti, da skupne prireditve in dejavnosti, za katere je zadolžena ZS, niso izpadle iz njenega delokroga. Še bolj zatrdno smemo postaviti, da si ni mogoče zamišljati obstoja in delovanja slovenske argentinske povojne skupnosti brez ZS. Res je tudi, da je izpolnjevanje naloge za ZS lažje, ker ima svoj sedež v Slovenski hiši.

Opažamo tudi, da dobivajo vedno večjo važnost ustanove, na katere so nekateri gledali kot na nekaj "občasnega", če ne "obrobnega". Mednje moremo prištevati ne le Planinski stan v Bariločah, temveč tudi Počitniški dom v San Esteban-u (Córdoba) in morda v kratkem tudi (letoviški?) miramarski dom.

Če pa neustrašeno obrnemo pogled na stvarnost, moramo priznati, da se že nekaj časa dogajajo spremembe v Krajevnih domovih Vélikega Buenos Airesa in v glavnem mestu samem. Npr., čeravno deluje v SH ST, pa vendar že pet let tam ni več dopolnilne slovenske osnovne šole. In tudi je ni več v Berazateguiju, kjer že leta ni skoraj nobene redne dejavnosti več. Ali morda preti nevarnost, da bi se, sicer v manjši meri, nekaj podobnega pričelo dogajati v nekaterih drugih Domovih?

Ali nam to ne da misliti, da se je morebiti nehalo razsrediščenje prvih desetletij in da se je začelo novo sredotočenje, po katerem bodo ostali dejavni samo nekateri KD oz. bodo omejili svojo dejavnost na manjši delokrog, v čemer pa zna imeti znova večji pomen matična in krovna ustanova?

Vse nas je prizadel popis Alenke Puhar o svojem obisku v Argentini, ki smo ga brali pred nekaj leti. Tam pravi , da so Domovi čez teden brez življenja in da stavbe kažejo postaranje. Seveda more tako govoriti le tisti, ki ne pozna dejanskosti trinajstmilijonskega velemestnega pritiska in njegove obsežnosti. Kljub sedanji resnični visoki nezaposlenosti je večina argentinskega delovnega prebivalstva že desetletja v dveh službah, ali celo v treh, in dnevno povprečno "zapravlja" po tri ure ali več z vožnjo. Za delo v skupnosti in za skupnost ostajajo torej le pozne večerne ure ali konci tednov. Zato kljub velikemu idealizmu in visoki narodni zavesti včasih telesne sile pešajo, ali pa se čuti, da volja omahuje.

Mogoče tudi premalo upoštevamo dejstvo, da se rojaki drugega in tretjega rodu še neprestano preseljujejo. Ne le iz velemest na deželo, npr. v Bariloče, temveč tudi iz glavnega mesta v predmestne okraje in iz enega predmestnega okraja v drugega; npr., iz juga na zahod, ali iz zahoda na sever Vélikega Buenos Airesa.

Treba bo pričeti misliti na to, da se prazne stavbe same ne vzdržujejo. Da pa tudi v roku plačana članarina navadno ne zadošča in da imajo celo tim. večji KD denarne težave. Treba bo vliti novih življenjskih sil v tisto, kar še hoče živeti. Treba bo zavzeto obnoviti žilavo in razgibano dejavnost tam, kjer se obeta uspeh. Treba bo najti rešitev za tisto, kar je še mogoče rešiti, ali pa se sprijazniti z morda trdo in bolečo odločitvijo. V Domovih, kjer to ne bi bilo potrebno, pa bo moralo priti do novega osredotočenja in s tem morebiti do nove vrste dejavnosti.

Ali navsezadnje prvi odbori ZS le niso bili v taki zmoti, ko so bili, skupaj s slovenskim dušnim pastirstvom, zaskrbljeni zaradi prevelike razpršenosti in so zato svarili pred prebohotnim razsrediščenjem? Verjetno je zdaj prišel čas za nova osredotočenja. **Kajti sicer se lahko zgodi, da bi preveč izgubili, ker bi hoteli vse ohraniti. Če resnično hočemo obstati kot slovenska skupnost v Argentini, bomo morali začeti načrtovati svojo bodočnost s skupnostnega vidika. In potem pričeti z izvedbo teh načrtov.**

Krajevni domovi so "slovenske trdnjave", je bilo rečeno svojčas. Toda naj ne bodo niti Turjak niti grad, ki sam sebi prepuščen razpada. Trdnjave rabijo za obrambo. Kjer pa je samó obramba, ni življenja: brstenja, cvetenja, vršenja, pobiranja sadov, - zrelosti in vednega obnavljanja. Trdno vérujemo, da je slovenska skupnost v Argentini sposobna take vedne obnove. Prepričani smo – in **ta knjiga** bodi, **je dokaz** za to, **da naša skupnost živi.**

5. Šolstvo

"Naša mladina je zelena veja, na kateri sloni vsa naša emigracija. Če ta veja usahne, usahnemo vsi!"
Miloš Stare

O slovenskem šolstvu v Argentini je v domovini zapisala Mateja Ribarič: "Eno izmed področij, na katerem je povojna politična emigracija v Argentini dosegla največje uspehe, je prav gotovo slovensko šolstvo."[1] O tej zadevi je že kar dosti zbranega in natisnjenega gradiva.[2] V prvem delu je opisano, kako se je šolstvo začelo in razvijalo obenem z drugo dejavnostjo Društva in kako je bilo šolstvo vedno nekako osrednja skrb na vseh sejah US in IO kot tudi na OZ (gl. predvsem I.3.9.).

Namen tega poglavja je prav ta: povzeti v glavnih obrisih začetek in razvoj šolstva SPE v Argentini, opisati njegove namene in delovanje, pa tudi približati njegove nesporne dosežke. To bo sámo na sebi najboljši dokaz, da je šlo in še gre za "zeleno vejo", ki še danes poganja v "Srebrni deželi" - tako se lahko sloveni ime Argentine - in rojeva slovenske sadove.

5.1. Osnovne šole

1. Začetki

Če hočemo biti popolnoma nepristranski, je treba priznati, da je **že leta 1948 začel** z veroukom **duhovni svétnik Karel Škulj** v **San Martinu** - prav tako kot s slovensko nedeljsko mašo. Toda ker je slovenske otroke zbral na odru župnijske dvorane šele 15. avgusta 1948, bi bilo nemogoče govoriti o letnem tečaju. Čeprav Škuljev namen ni bil samo učiti jih verouka, bomo videli, da je šele leta 1953 prišlo do sporazuma z Mladinskim odsekom DS, ki je omogočil poučevanje tudi drugih predmetov.[3]

Leta **1949** so začeli delovati **prvi tečaji**, sprva ob nedeljah popoldne in včasih samo z veroučno uro. Sam Mizerit priznava, da teh tečajev ni bilo mogoče imenovati "šole" (o.c. 174), pomagali pa so, da je bil "led prebit". Tako je ohranjena sledeča

RAZPREDELNICA ZA LETO 1949:		
Kraj	**Število otrok**	**Učitelji**
Ramón Falcón	46	Marija Fink - Nerina Zupančič
Florida	8	Martin Mizerit
Lanús	12	Martin Mizerit
Ramos Mejía	41	Mija Markež - Anica Šemrov
SKUPNO	**107**	

Na 3. OZ ZS (1949) so poročali, da je v tečajih **okrog** 140 otrok. (Mogoče so Mizeritove številke bolj točne. Toda znano je, da je Mizeritu leta 1955 zgorel tozadevni arhiv ob namernem požigu buenosaireške kurije, kjer je bil zaposlen. Prav zato v omenjenem članku v KZSS daje natančno poročilo samo za leto 1956.) Poročilo na OZ govori tudi o učiteljici Cveti Grmek in pravi, da so v letu 1949 verouk poučevali duhovniki Anton Orehar, Karel Škulj, Janko Mernik in Albin Avguštin. Ker smemo postaviti,

---

[1] "Slovensko šolstvo v Argentini" v Zborniku za zgodovino šolstva, Šolska kronika 25, Ljubljana 1992, s. 89. V delu je opaziti nekaj napak (tiskovnih?) v letnicah in številu učencev slovenskih osnovnih šol. Spis navaja precej del, ki se ukvarjajo s slovenskim šolstvom v Argentini.

[2] Npr., v op. 1 omenjeno delo označuje več spisov. **Ponavljamo, da so naši podatki vzeti izključno iz zapisnikov sej, inf. sestankov in OZ DS oz. ZS, razen za prva leta od 1950 do 1954, ki jih je bilo treba nanovo zbrati in to pri odgovornih za tečaje, v kolikor ni bilo dobiti podatkov v zapisnikih sej MO .** - Za osnovno-šolske tečaje je pomembno delo: Martin Mizerit, "Zelena veja", KZSS 1957 173-181. - Za srednješolski tečaj: Tine Debeljak ml., "Slovenski srednješolski tečaj ravn. Marka Bajuka v Buenos Airesu", KZSS 1971-72, 380-393 ; in "Jubilej srednješolcev ob Srebrni reki", Slov. srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka", Buenos Aires, 1985, 80 s, uredili Miriam Jereb, Tomaž Debevec, Tine Debeljak, nasl.stran Lučka Jereb.

[3] Potemtakem ne bi bila pravilna trditev, da je svétnik Škulj že leta 1948 začel s slovenskim tečajem, kot piše prof. Pavlinka T. Korošec Kocmur ("Slovensko šolstvo politične emigracije v Argentini", razmnoženina, 45 t, s 3); delo pa je pomembno zaradi osebnih pričevanj prvih slov. šolnikov.

da je Orehar učil v Buenos Airesu, Mernik v Ramos Mejiji in Avguštin v Floridi, ni jasno, kdo je poučeval v Lanusu. Gotovo ne Škulj; a prav s tem, da ga omenjajo, nekako dokazujejo, da so imeli tečaj tudi v San Martinu, - kljub temu, da govorijo samo o štirih. Toda tedaj morda še ni prišlo do ureditve odnosov s "Škuljevim" San Martinom.

O delu v letu 1949 piše Mizerit (ib.): "Pouk v tem prvem letu emigracije ni bil lahek. Ni bilo potrebnih in ne enotnih učnih pripomočkov. Učno tvarino si je pripravljalo učiteljstvo samo - vsak zase, kakor je kdo vedel in znal. Pouk je motilo tudi še vedno preseljevanje družin iz kraja v kraj." Toda te izkušnje niso bile zaman. Naslednje leto je pouk postal bolj sistematičen, ker si je učiteljstvo sestavilo enoten učni načrt za vse leto. Začeli so tudi z mesečnimi učiteljskimi sestanki. Šolske ure so iz nedelje prestavili večinoma na sobote, čeprav so jih v nekaterih krajih imeli druge dni, navadno ob ponedeljkih.

Veliko skrb je povzročalo v tem letu pomanjkanje enotnih učnih pripomočkov. "V tej stiski je priskočilo na pomoč Društvo Slovencev. S finančno podporo istega je učiteljski zbor začel izdajati posamezne tiskane pole s sestavki zemljepisne in leposlovne vsebine..."(ib.) Zaradi nepraktičnosti so te **pole** kmalu opustili. Namesto njih je začel izhajati šolski list **"Mladina"**, ki je prinašal vso potrebno snov iz verouka, slovenščine ter slovenske zgodovine in zemljepisja. List je izhajal občasno, navadno na osmih straneh in v 150 izvodih, učenci pa so ga dobivali brezplačno.

S tem načinom poučevanja so nadaljevali tudi v **letu 1951**. Zaradi preseljevanja, ki se je še nadaljevalo, so morali opustiti tečaje v **Quilmesu**, **Bernalu** in **Lanusu**, odprli pa so druge. Sicer je to stanje trajalo še dalj časa. Toda ni šlo samo za preseljevanja, temveč tudi za zidanje lastnih hiš. To pa je nedvomno vplivalo na število otrok, ki so mogli obiskovati tečaje. Če upoštevamo, da se je leta 1948-9 z družinami vselilo v Argentino 983 slovenskih otrok do 14. leta (I.1.3.), to dejstvo morda pomaga razložiti, da je bilo v tečajih še leta 1955 samo 242 učencev. Drugače povedano pa to pomeni, da so tista prva leta zaradi nezanimanja ali prezaposlenosti ali prezadolženosti staršev pomenila **izredno izgubo za slovensko skupnost!**

Že smo omenili, da so sprva imeli samo **dvoje skupin**: otroke od 1. do 3. razreda v prvi skupini, od 4. do (tedanjega) 6. pa v drugi. Ker je prva skupina obsegala 4 letnike (z otroškim vrtcem), so jih po možnosti razdelili v podskupine. Najmlajši so naslednja leta uporabljali razmnoženo predvojno izdajo **"Moje prvo berilo"**, ostali pa čitanko **"Naša beseda"** (M.Mizerit-A.Majhen), ki jo je leta 1951 izdala SS. V naslednjih letih je višja skupina začela uporabljati prilogo DŽ **"Božje stezice"** (BS), ki so pričele izhajati prav na Mizeritovo pobudo, kakor tudi občasnik "**Pastirček**".

Iz nekaterih razpredelnic je razvidno, kdaj so iz dveh ravni prešli v troje skupin: nižjo, srednjo in višjo. Prav tako, kdaj so ponekod začeli z otroškim vrtcem, ki je imel po en letnik ali dva. Sčasom so ustanovili sedem razredov, kjer je to seveda bilo mogoče, in tako izenačili slovenske sobotne (ali dopolnilne) šole s sedmimi razredi argentinske osnovne šole. Včasih so govorili o osmih razredih, to pa iz dveh razlogov: 1. ker so včasih prištevali vrtec: 2. ker so dodali eno leto, zato da bi otroci mogli vstopiti v ST, ne da bi morali biti eno leto brez pouka, ker jih vodstvo ST ni sprejemalo takoj po končani slovenski osnovni šoli, zlasi v času, ko je ta imela samo tri ravni.

Iz zapisnika MO DS leta 1956 zvemo tudi, da so šele tisto leto zaradi epidemije otroške paralize prenehali s poukom med počitnicami. Sklenili so tudi, da bodo od tedaj naprej vskladili šolsko leto z argentinskim, to se pravi, od začetka marca do začetka decembra. Zapisniki leta 1956 so zelo obširni in vsebujejo najrazličnejše priloge kakor tudi učno gradivo na razmnoženih listih, ki so jih imenovali "pole".

48 let slovenskega emigrantskega šolstva v Argentini bi mogli razdeliti na 4 dobe:

1. od leta 1949 do leta 1952, kjer prevladuje samoniklo in manj usklajeno delovanje;
2. od leta 1952, ko se ustanovita pri DS šolski referat in Mladinski odsek;
3. od leta 1966, ko se tečaji spremene v osnovne šole in dobijo nov učni načrt;
4. od let 1989/90, ko Šolski odbor uvede nove učne načrte.

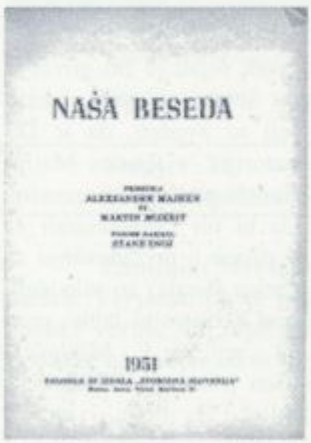
2. Namen slovenskih šol

Prvi namen slovenskih duhovnikov je bil **verski pouk v slovenščini**. Zato je zmerom bila krščanska verska vzgoja osrednji del "nedeljskih popoldanskih tečajev". Toda Martin Mizerit (o.c.) je to dopolnil, ko je zapisal, da je namen šol: "**vzbujati in ohranjati v otrocih narodno zavest**." Vedno je bila to glavna skrb vseh učiteljev in staršev, ki pošiljajo otroke v slovenske šole. Na to je tudi neprestano spominjala ZS na sejah in občnih zborih.

Seveda so te namene potem tudi **natančno izrazili** in določevali sredstva, kako jih dosegati. Npr. leta **1963** je na OZ ZS referent Majhen tečajem določil naslednje naloge:

1. Buditi pri otrocih slovensko zavest
2. Naučiti otroke slovensko brati in govoriti.
3. Izoblikovati slovensko sestavino otrokove osebnosti.
4. Oploditi otrokovo kulturo s slovenskimi vrednotami.
5. Narediti most med starim in novim (t.j., preprečiti prelom).
6. Seznaniti otroke z ustvaritvami slovenskega kulturnega genija.

3. Vzgojni osebek

Drugače povedano: kdo so učenci in kakšni so; njihove sposobnosti, zmožnosti, zmogljivosti itd.

Knjigo "Naša beseda" sta Mizerit in Majhen spisala za otroke, ki so že **znali brati in pisati špansko**. Po vsem videzu **torej** spočetka ni šlo za otroke, ki bi začenjali otroški vrtec ali srednjo šolo, **ne da bi znali špansko, kot** se je to **potem** dogajalo **dolga leta**. Prav na to **razliko med npr. severnoameriškimi** in **argentinskimi slovenskimi tečaji** so večkrat opozarjali: v ZDA jim je bila slovenščina tuj jezik, ki so se ga morali priučiti; v Argentini je bil materinski jezik, ki ga je bilo treba ohranjevati in izpopolnjevati. Sčasom se je seveda tudi to stanje jelo spreminjati: zmerom več otrok je začenjalo slovenske tečaje z nezadostnim znanjem slovenščine, ker so mnogi že uporabljali španščino kot pogovorni jezik - zunaj in doma. Zaradi tega, zlasti pa zaradi številnih mešanih zakonov, je bilo potrebno začeti s **tečaji za špansko govoreče** otroke.

4. Šolski referat in Mladinski odsek DS

Leta **1950** na 4. OZ ni bilo poročila o slovenskih tečajih. Prav tako ne na občnih zborih leta 1951 in 1952. Do tedaj so namreč tečaji delovali nekako samostojno, čeprav od leta 1950 že ne vsak na svoje.

Toda po občnem zboru DS oktobra **leta 1952** je odbor DS ustanovil **mladinski referat** in imenoval za referenta **Martina Mizerita**. Morda se je prav zaradi tega ustanovil **Mladinski odsek,** katerega prva seja je bila 25. oktobra 1952 na Víctor Martínezu 50. Navzoči so bili referent ZS Martin Mizerit, katehet Jože Jurak, šolski nadzornik Aleksander Majhen, učiteljice Mija Markež in Katica Kovač ter Angela Klanšek in Vera Prijatelj. Odsotne so bile učiteljice Frančiška Miklavčič, Helena Petje in Anica Šemrov. Dnevni red je bil: 1. poročilo voditelja učiteljskega sveta nedeljskih tečajev, 2. prvo obhajilo; 3. akademija: 4. izlet; 5. slučajnosti. **Te podatke moremo dobiti v Zapisniku Mladinskega odseka DS, ki je ohranjen in obsega leta 1953-1956.**

MO DS je imel v poslovnem letu 1952-1953 enajst sej. Zapisniku tretje seje je priložen seznam učencev **leta 1952** v **Ramos Mejiji**; v višji skupini je bilo 8 dečkov in 12 deklic,v nižji pa 6 dečkov in 8 deklic, skupaj torej 14 + 20 = 34 učencev. Peti seji je priložen spisek učencev iz **Lanusa**: 5 dečkov in 5 deklic v višji skupini, 4 dečki in 5 deklic v nižji; torej 9 + 10 = 19 učencev. Toda **tečaji** so bili **leta 1952**:

1. v "Capitali" (kot pravi zapisnik 2. seje 29.11.1952);
2. Floridi;
3. Lanusu;
4. Ramos Mejiji;
5. San Justu;
6. Transradiu;
7. San Martinu.

Poučevali so: v Buenos Airesu Katica Kovač in Jože Jurak, v Floridi Vera Prijatelj in Albin Avguštin; v Lanusu Martin Mizerit in Janez Hladnik; v Ramos Mejiji Frančiška Miklavčič in Anica Šemrov ter Janez Kalan; v San Justu Mija Markež in Angela Klanšek ter Štefan Novak; v Transradiu Helena Petje in Janez Kalan; v San Martinu, samo verouk, Karel Škulj. Zaradi tega so na drugi seji sklenili, da bosta Mizerit in Majhen govorila s Škuljem zaradi uvedbe še drugih predmetov. Na 4. seji so poročali, da se je izleta udeležilo 100 otrok iz vseh slovenskih tečajev in da so šli na izlet na "kinto" v Merlo, ki jo je oskrboval podpredsednik DS Valentin Markež. Na isti seji so tudi povedali, da je v San Martinu januarja 1953 začela poučevati Frančiška Miklavčič. Prav tako je Majhen priporočil uporabo

"Božjih stezic". Na 5. seji (25.2.1953) so zvedeli, da je Majhen naročil 30 stenskih zemljevidov Slovenije iz Trsta, razdelil pa jim je tudi 3. št. "Pastirčka".

Na 6. seji (15.4.1953) je Majhen povedal, da je zdaj v San Martinu 9 dečkov in 13 deklic (v 1. oddelku 3 + 8, v 2. 5 + 5), skupaj torej 22 otrok; razdelil je 4. in 5. št. "Pastirčka".

Na 7. seji (26.5.1953) je poročal vodja MO, da je DS dala 7 zemljevidov tečajem na Ramón Falconu (Kovač), v Lanusu (Mizerit), San Martinu (Miklavčič), Ramos Mejiji (Šemrov), San Justu (Markež), Floridi (Prijatelj) in na Paternalu (Mizerit), manjkata pa še zemljevida za Transradio in San Fernando. To pomeni, da je **leta 1953 delovalo že 9 tečajev**. Temu zapisniku je priložena "Okrožnica" z dne 1.5.1953, v katerem sporočata šolski referent DS in vodja MO spored akademije.

Leta 1953 je tečaj v Ramos Mejiji imel že 28 otrok: v 1. oddelku 1 dečka in 10 deklic, v 2. 5 dečkov in 12 deklic. Na 9. seji je V. Prijatelj povedala, da je učitelj Kovač pristal na to, da prevzame pouk v tečaju v Floridi, kar pa se je zgodilo šele naslednje leto.

Igralne karte kot šolski pripomoček

Na skoro vseh sejah je bil govor o primernih prostorih, šolskih klopeh, tablah ipd. Npr., na 9. seji so zvedeli, da je DS najelo sobo v "sanatoriju" v Ramos Mejíji. Na isti seji je M. Markež predlagala mesečne sestanke s starši, da bi jih zainteresirali za slovenske tečaje. Iz pisma o prizadevanju za tečaje v Kanadi (Marica Bastič) so razvideli, "da smo s tukajšnjimi razmerami lahko prav zadovoljni". Na 11. seji je F. Miklavčič poročala, da je v San Martinu 18 otrok (5 dečkov in 13 deklic). H. Petje ima v Transradiu dva oddelka, v vsakem po 4 otroke (3 dečki in 1 deklica).

Po vsem povedanem je razumljivo, da opazimo **šele na Informativnem sestanku 4.10.1953** (I.4.2.) **prvo poročilo mladinskega referenta**. Povedal je, da se je ustanovil **Šolski odsek**, katerega predsednik je Aleksander Majhen. Poročilo omenja tudi, da je bilo **leta 1953:**

tečajev: **9** (2 več kot 1952)
otrok: 150.

Do leta **1957** je bil **šolski referent Martin Mizerit, od 11. OZ** (1.12.1957) pa je **Aleksander Majhen** upravljal oboje, tako referat kot Šolski svet, kasneje imenovan Šolski odbor.

Začeli so tudi uporabljati oba izraza: mladinski referent ali referent šolskega odseka. Na seji 30.10.1954 so nekako "obnovili" mladinski referat, a njegov delokrog bi naj bil drug: tim. "pošolska" mladina, (ki je nehala slovenske tečaje oz. potem osnovno šolo), leta zatem pa tudi "izvenšolska" mladina, (ki ni nadaljevala z učenjem v ST).

Vendar opažamo, da je bil mladinski referent nekako odgovoren za oboje, dokler niso imenovali drugega mladinskega referenta, ki so ga sprva imenovali športno-mladinskega. Dejansko je Majhen v svojih poročilih vedno govoril samo o šoli. Kaže, da so šele leta 1968 jasno pričeli razlikovati med šolskim in mladinskim referentom, kar se je pokazalo v poročilih na OZ tistega leta. Izraz "mladinski referent" za izvenšolsko mladino se je ustalil šele z letom 1971. Vendar so v poznejših letih namesto o referatu včasih govorili o odseku, ali pa samo o "športnem referentu", medtem ko so v zadnjih letih uporabljali celo izraz "(štirje) mladinski referenti".

Voditelji-ce slovenskih tečajev (1956), spredaj: Katica Kovač, Angelca Klanšek, Anica Šemrov in Mija Markež; zadaj Anton Kovač, Martin Mizerit in Aleksander Majhen (na trgu pred stolnico v Moronu)

Za **leto 1954** iz zapisnikov 12 sej Mladinskega odseka DS lahko razberemo, da je bilo stanje tečajev sledeče:

Ramos Mejía: 31 otrok (11 dečkov in 20 deklic); učiteljica A. Šemrov.

San Martín: 27 otrok; učiteljica F. Miklavčič.

Morón: 16 otrok (6 dečkov in 10 deklic); poučuje M. Markež.
San Justo: 17 otrok (8 dečkov in 9 deklic); poučuje A. Klanšek.

Slomškova proslava leta 1972

Ramón Falcón: 15 otrok (v nižjem 3 dečki in 6 deklic, v višjem 4 dečki in 2 deklici); poučuje K. Kovač.

Lanus: 15 otrok (5 dečkov in 10 deklic); poučeval je M. Mizerit, ki pa je moral delo za nekaj časa opustiti, ker je prišla njegova družina iz domovine.

Florida: 14 učencev (6 dečkov in 8 deklic); poučuje T. Kovač. (Odgovarja stanju v letu 1953.)

Za druge tečaje v tem letu, ki jih je bilo 12, ni ohranjenega poročila o številu učencev. Zato ni mogoče trditi, da bi bilo skupno število učencev samo **137, temveč kakih 35 do 40 več.**

Potemtakem bi za **leto 1954 smeli postaviti približno tele podatke:**

Tečajev: 12
Skupno število otrok: 180

Zapisniki MO kažejo na veliko odgovornost za delo, ki so si ga slovenski šolniki radovoljno nadeli. Verjetno jih je bolj skrbelo, kaj in kako bodo učili, kakor to, koliko učencev imajo. To je najbrž vzrok, da zapisniki ne nudijo pregleda nad celotnim stanjem, čeprav sem ter tja dajejo podatke o posameznem tečaju.

5. Razpredelnice za leta 1955-1974

a) Dosedanji splošni podatki[4]

Že smo prikazali razpredelnico o delovanju v letih 1949, 1953 in 1954. Do leta 1955 ni bilo celotnih razpredelnic niti podatkov. Glavna vzroka za to sta naslednja: 1. že omenjena izguba zapiskov M. Mizerita leta 1955 ob požigu buenosaireške škofije, čeprav je bila škofija na videz najbolj varen kraj; 2. po eni strani prav tako že omenjeno dejstvo, da so bili OZ DS v letih 1950-1956 zgolj formalni (zaradi obveznega poteka v šp.) in so tako tudi zapisniki ohranjeni samo v španščini; po drugi strani pa kaže, da niti na informativnih sestankih, ki so jih imeli od leta 1948 do 1954, **niso tvegali govoriti o slovenskih tečajih, ker bi si jih tedanje oblasti morebiti napačno razlagale.**

Voditelji/ce tečajev z deleg. Oreharjem in nadzor. Majhnom

Podatke, ki jih kljub vsemu prinašamo na skupnih razpredelnicah, smo nanovo zbrali in preverili. Posredovale so jih predvsem voditeljice tedanjih tečajev: Mija Markež, Angela Klanšek in Katica Kovač Dimnik. Posebna zahvala gre šolskemu referentu Francetu Vitrihu, ki je dal na razpolago šolski in osebni arhiv ter večkrat pregledal besedilo.

Tukaj namerno prikazujemo z razpredelnicami dvajset let dejavnosti. To pa zato, ker so v tistih letih odpirali in zapirali tečaje po različnih krajih. Z letom 1975 se je v Velikem Buenos Airesu ta razvoj ustavil za skoro dvajset let, v katerih pa so začeli delovati novi tečaji v notranjosti države. Poudariti

[4] Za večino let od 1955 dalje so ohranjene razpredelnice s približno enakimi podatki, ali pa so bile nanovo sestavljene. V nekaterih opažamo pomote, ki gredo verjetno na račun tiskarskega škrata oz. pretipkovalca. Npr.: 1.) V razpredelnici za leto 1956, ki je vzeta iz Mizeritovega spisa, sta vsaj dve napaki: a) v Villa Hermosa bi bilo skupaj 9 otrok, glede na številke po spolih pa 12; b) skupno število dečkov v tem tečaju je 42, moralo pa bi jih biti 43. Zato je popravljena skupna številka za to leto, ki je 319. 2.) Prav tako smo si dovolili popravke oz. dopolnila v drugih primerih, kar smo skušali utemeljiti (npr. za leto 1957).

moramo, da od leta 1975 dalje obstoje take podrobne razpredelnice, ki jih je v skrčeni obliki navadno objavljala SS ali DŽ; tukaj jih ne prinašamo zaradi pomanjkanja prostora.

Leto 1955

Kraj	Skupina I		Skupina II		Skupaj	Učitelj
	Dečkov	Deklic	Dečkov	Deklic		
Glavno mesto	4	4	5	4	17	Katica Kovač
Florida	10	5			15	Vera Ašič
Lanús	16	14	4	8	42	Martin Mizerit
Morón	3	4	6	10	23	Mija Markež
Ramos Mejía	17	19	5	10	51	Anica Šemrov
San Justo	11	10			21	Angelca Klanšek
San Martín	9	14		10	33	Frančiška Miklavčič
Villa Tessei	9	14			23	Frančiška Miklavčič
Transradio	3	2			5	Helena Petje
Barrio San José	5	7			12	Marko Mavrič
SKUPAJ	**87**	**93**	**20**	**42**	**242**	

Leto 1956

Kraj	Skupina I		Skupina II		Skupaj	Učitelj	Veroučitelj
	Dečki	Deklice	Dečki	Deklice			
Ramón Falcón	6	3	3	2	14	Katica Kovač	Stanko Škrbe
Florida	4	4	1	5	14	Tone Kovač	Alojzij Starc
Lanús	22	14	8	12	56	Martin Mizerit	Janez Malenšek
Morón	10	7	3	6	26	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	22	29	9	11	71	Katica Kovač	Matija Lamovšek
San José	15	7	-	-	22	Marko Mavrič	Marko Mavrič
San Justo	9	7	6	6	28	Angela Klanšek	Štefan Novak
San Martín	7	15	9	15	46	Frančiška Miklavčič	Karel Škulj
Transradio	1	2	3	-	6	Helena Petje	Janez Kalan
V. Hermosa	6	3	-	-	9	Vera Ašič	---
Villa Tessei	4	8	-	-	12	Katica Kovač	Stanko Škrbe
Victoria	1	8	-	5	14	Tone Kovač	Anton Dejak
SKUPAJ	**107**	**107**	**42**	**62**	**318**		

Ako primerjamo kraje tedanjih tečajev s sedanjimi središči (KD), moremo takoj videti, da so glavna središča obstala: Ramón Falcón (SH), Lanús (Slov. vas), Morón (zdaj Pristava, Castelar), Ramos Mejía, San Justo, San Martín. Tedanji tečaj v San José (blizu Temperleya) bi morda lahko vključili prej v Berazategui, zdaj pa v Lanús; tečaj v Transradio v San Justo, Villa Tesei v Castelar, tečaj Victoria v Carapachay, Villa Hermosa pa v San Martín.

Na 11. OZ (2.12.1956: gl. Inf. vestnik DS, L.I št. 2 s. 6) je mladinski referent poročal, da je šolski odbor imel 8 rednih sej in eno izredno (ob romanju v Luján), Glavna skrb je bila povečanje števila otrok ter ustanavljanje novih tečajev; (odtod tečaja v Villa Hermosa v San Martinu in Victoria v San Fernandu). Pouk se ni mnogo spremenil, pokazala pa se je potreba po enotnem učnem načrtu. Zato si je odsek oskrbel enotni letni učni načrt za nižjo skupino, za višjo pa ga je pripravljal vsak mesec sproti. **Ker se je povečalo število otrok, ki še niso obiskovali argentinskih šol, je bilo treba misliti nanje. Zato je DS kupilo v Trstu 30 izvodov knjige "Moje prvo berilo"**; ker je takoj pošla, so naročili še 50 izvodov. Pouk je tisto leto precej motila epidemija otroške paralize.

Leto 1957

V zap. 12. OZ (1.12.1957) ni poročila mlad. refererenta, čeprav pravi, da je priloženo. Toda v "Informativnem vestniku DS" novembra 1957 je na 9.s poročilo mladinskega referenta.

Odsek je imel 13 sej. Katehete je na sejah zastopal duhovnik Stanko Škrbe. Na sedmi seji je bil navzoč dr. Vinko Brumen, na enajsti pa dr. Miha Krek v spremstvu direktorja A. Oreharja.

Glede učil poroča, da uporabljajo "Moje prvo berilo" v nižji skupini, "Našo besedo" v drugi, v višji pa "Božje stezice". Poudarja: "V slovenskih tečajih se uče otroci predvsem verouk ter pravilno slovensko govoriti, brati in pisati. Med seboj smejo govoriti le slovenski. Spoznavajo Slovenijo po slikah in opisih. Seznanjajo se s slovensko zgodovino in kulturo. Pojo slovenske narodne pesmi. Ob beli, mordi in rdeči trobarvnici se vzbuja in vzgaja katoliška in narodna zavest."

Tečaji so sodelovali pri skoro vseh slov. prireditvah. Samostojna prireditev je bila samo ena in sicer akademija na čast škofu Rožmanu za njegov rojstni dan in god. V razpredelnici ni razdelitve na tri skupine.

Kraj	Dečkov	Deklic	Otrok	Poučuje	Katehet
Glavno mesto	9	2	11	Marjeta Stariha	Gregor Mali
Barrio San José	7	9	16	Tone Pintarič	Tone Pintarič
Berazategui	2	11	13	Anica Šemrov	Stanko Škrbe
Florida	9	22	31	Dušan Šušteršič	dr. Alojzij Starc
Lanús	33	28	61	Zdenka Virant	Janez Petek CM
Morón	22	21	43	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	36	45	81	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
(verjetno) Paternal	2	16	18	Martin Mizerit	dr. Alojzij Starc

San Justo	20	36	56	Angela Klanšek	Franc Novak
San Martín	21	39	60	Katica Kovač	Karel Škulj
Transradio	4	2	6	Helena Petje	Janez Kalan
Villa Hermosa	6	3	9	Vera Ašič	--
Villa Tessei	6	12	18	Katica Kovač	Stanko Škrbe
SKUPAJ	**177**	**246**	**423**		

Takoj opazimo, da so števila po krajih pravilno sešteta, skupna števila pa ne dadó 423, ker noben stolpec ne doseže svojega skupnega števila. Kljub temu, da poročilo govori o 12 tečajih, kaže da so enega (med pretipkavanjem?) izpustili, morda Victorio, (ki je naslednje leto imela 18 otrok), ali pa bolj verjetno Paternal, kjer sta omenjena Mizerit in dr. Starc.

Leto 1958

Kraj	Dečkov	Deklic	Otrok	Poučuje	Katehet
Barrio San José	5	9	14	Tone Pintarič	Tone Pintarič
Berazategui	4	10	14	Anica Šemrov	Stanko Škrbe
Bs.As.-Paternal	14	-	14	Martin Mizerit	dr. Alojzij Starc
Slovenska hiša	14	8	22	A. Šemrov – M. Batagelj	Gregor Mali
Florida	10	24	34	M.Marn – D.Šušteršič	dr. Alojzij Starc
Lanús	32	29	61	Zdenka Virant	Janez Petek CM
Morón	29	35	64	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejia	41	47	88	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Justo	26	43	69	Angela Klanšek	Franc Novak
San Martin	18	40	58	Katica Kovač	dr. Alojzij Starc
San Miguel	7	5	12	Frančiška Miklavčič	Stanko Škrbe
Transradio	3	5	8	Helena Petje	Janez Kalan
Victoria	2	16	18	Anton Kovač	Anton Dejak
Villa Hermosa	10	6	16	Vera Ašič	dr. Alojzij Starc
Villa Tessei	7	17	24	Katica Kovač	Stanko Škrbe
SKUPAJ	**222**	**294**	**516**		

Poročilo na 12. OZ, 30.11.1958; Inf.vestnik DS,novembra 1958, s.7. - Poročilo govori o 10 rednih sejah in enem sestanku za razgovor o učnem načrtu. Tečajev je bilo 15. **Vsak tečaj si je nadel ime po kakem zaslužnem možu.** V načrtu je tudi ustanovitev Krajevnih šolskih svetov (KŠS). Tečaji so delovali na raznih prireditvah: po enkrat tečaji iz Barrio San José, Berazateguiju, V. Tessei in SH; nastopili so še: po dvakrat San Martín; po trikrat Morón in Ramos Mejía; po petkrat Lanús, ki je prireidil tri koncerte; po osemkrat San Justo, ki je s slov. petjem in rajanjem nastopil celo v arg. šolah.

Leto 1959

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Poučuje	Katehet
Slovenska hiša	16	13	29	Marjana Batagelj	Gregor Mali
Barrio San José	5	7	12	Jurij Rode	Jurij Rode
Berazategui	7	10	17	Anica Šemrov	Stanko Škrbe
Carapachay	7	13	20	Alojzij Pirc	Albin Avguštin
Ezeiza	10	6	16	Stanko Novak-Dušan Šušteršič	Stanko Novak
Florida	12	20	32	M. Kovačič	dr. Alojzij Starc
Lanús	46	35	83	Zdenka Virant – Lovre Jan	Janez Petek CM
Morón	34	43	77	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	37	56	93	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Justo	35	51	86	Angelca Klanšek	France Novak
San Martín	40	46	86	Katica Kovač	dr. Alojzij Starc
San Miguel	7	5	12	Mija Markež	Stanko Škrbe
Transradio	5	6	11	Valentin Selan	Janez Kalan
Victoria	4	8	12	Anton Kovač	Štefan Tonkli
Villa Tessei	10	19	29	Katica Kovač	Stanko Škrbe
SKUPAJ	**275**	**338**	**613**		

Poročilo na 13.OZ, 25.10.1959, zap 15-17. - Tudi to leto je bilo 15 tečajev. Ustanovili so tečaja v Carapachayu in na Ezeizi, tečaj v kraju Villa Hermosa pa so pridružili San Martinu. V glavnih središčih so ustanovili KŠS. Na 10 krajih so imeli roditeljske sestanke z dobro udeležbo. Poročilo prvič navaja imena šol. Tudi se je prvič referent zahvalil dvema učiteljicema, ki že od vsega začetka poučujeta: Anici Šemrov in Miji Markež. Navedel je besede Karla Mauserja iz SS pod naslovom "Bodočnost": "Še je čas, da bodo slovenske šole ..) usmerile naše otroke proti cilju, ki smo ga starejši vedno gledali v najlepši luči(..) Slovenska šola ni luksus,(..) je potrebna, je nujna potreba, če hočemo ohraniti, kar je našega (..) Tu je šola in tu je bodočnost (..) Imamo slovensko šolo, imamo bodočnost pred seboj..."

Leto 1960

Za leto 1960 gl. zap. 14. OZ, 16.10.1960, s. 11-14.

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Poučuje	Katehet
Slov. hiša	19	11	30	Marjana Batagelj	Gregor Mali
Barrio San José	6	9	15	Jurij Rode	Jurij Rode
Berazategui	8	13	21	Anica Šemrov	Stanko Škrbe

Carapachay	9	13	22	Aleksander Pirc	Albin Avguštin
Ezeiza	3	5	8	Štefan Novak	Štefan Novak
Florida	7	13	20	Mija Markež – Dušan Šušteršič	dr. Alojzij Starc
Hurlingham (V.Tessei)	11	20	31	Katica Kovač	Stanko Škrbe
Morón	37	50	87	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	35	55	90	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Justo	38	66	104	Angelca Klanšek	Franc Novak
San Martín	43	41	84	Katica Kovač	Jože Jurak
San Miguel	7	6	13	Mija Markež	Stanko Škrbe
Lanús	54	32	86	Zdenka in Lovre Jan , (Milka Burja)	Jože Mejač CM, Janez Petek CM
Transradio	2	8	10	Helena Petje	Janez Kalan
Victoria	4	5	9	Anton Kovač	Štefan Tonkli
SKUPAJ	**383**	**347**	**630**		

Leto 1961

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Poučujejo	Kateheti
Slov. hiša	18	8	26	Marjana Batagelj	Gregor Mali
Barrio San José	6	3	9	Jurij Rode	Jurij Rode
Berazategui	8	11	19	Anica Šemrov	Stanko Škrbe
Carapachay	9	17	26	Aleksander Pirc	Albin Avguštin
Caseros	7	5	12	Vera Ašič	Franc Bergant
Ezeiza	3	3	6	Silva Žužek	Štefan Novak
Florida	7	15	22	Dušan Šušteršič	Anton Smolič
Hurlingham(V.Tessei)	11	20	31	Katica Kovač	Stanko Škrbe
Morón	42	44	86	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	41	55	96	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Fernando-Victoria	1	2	3	Anton Kovač	Štefan Tonkli
San Justo	38	73	111	Angelca Klanšek	Franc Novak
San Martín	51	41	92	Katica Kovač	dr. Alojzij Starc
San Miguel	9	4	13	Mija Markež	Stanko Škrbe
Slov. vas Lanús	51	38	89	Zdenka Virant Jan	Janez Petek,Jože Mejač,Ivan Jan
Transradio	1	6	7	Helena Petje	Janez Kalan
SKUPAJ	**303**	**345**	**648**		

Zap.15. OZ, 22.10.1961, s.18-23. -. Nov tečaj so odprli v Caseros-u. - Za srednjo skupino so začeli uporabljati "Mlado cvetje". - Mlad. odsek (MO) je sestavil učni načrt za leto 1961 pod geslom "Vzgajati otroke v verne in zavedne Slovence". Pripravil je načrt za slov. zgodovino za vsa štiri višja leta. Po novem načrtu poučujejo slov. zemljepis že dve leti. - Učiteljski svet je imel 10 sej. Razpravljal je tudi o pošolski mladini.Prof. Alojzij Zupan bo pripravil priročnik za igre. Predsednika SFZ in SDO pa bosta priredila tečaj, ki ga bosta vodila Iva Vivod (za dekleta) in prof. Zupan (za fante); namen tečaja je izuriti bodoče vaditelje/ice za mladinski organizaciji, ki pa bi bili v pomoč tudi v osnovni šoli.

Leto 1962

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Poučujejo	Kateheti
Slov. hiša	15	10	25	Marjana Batagelj	Gregor Mali
Barrio San José	7	3	10	Edo Škulj	Edo Škulj
Berazategui	9	10	19	Anica Šemrov	Stanko Škrbe
Carapachay	14	24	38	Aleksander Pirc	Albin Avguštin
Ezeiza	3	4	7	Silva Žužek	Štefan Novak
Florida	7	14	21	Dušan Šušteršič	Matija Borštnar
Hurlingham	7	10	17	Katica Kovač	Stanko Škrbe
Morón-Castelar	45	45	90	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	42	58	100	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Fernando	1	4	5	Anton Kovač	
San Justo	44	77	121	Angelca Klanšek	Franc Novak
San Martín	55	46	101	Katica Kovač	Jože Jurak
San Miguel	7	4	11	Mija Markež	Stanko Škrbe
Slov. vas Lanús	50	44	94	Zdenka Jan	Janez Petek, Jože Mejač, Ivan Jan
Transradio	1	6	7	Helena Petje	Janez Kalan
SKUPAJ	**307**	**359**	**666**		

Zap. 16. OZ, 11.11.1962, s 7-11

Prenehal je delovati tečaj v Caserosu.

Leto 1963

Zap 17. OZ, 17.11.1963, 7 t priloženih zap. (Nanaša se na prilogo, kjer bi naj bila razpredelnica po šolah, a je v zapisniku ni, pač pa je objavljena v Inf. Vestniku DS št. 5 jan. 1964 s.8-13). -Ustanavlja se tečaj v Bariločah, prenehal pa je v Barrio San José. Za višjo skupino so uvedli tudi knjigo "Življenje je učenje".

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Voditelji/ce	Katehet
Slov. hiša	17	11	28	Marjana Batagelj	dr. Alojzij Starc
Berazategui	10	5	15	Anica Šemrov	Jože Guštin
Carapachay	18	32	50	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Florida	5	7	12	Dušan Šušteršič	Dušan Šušteršič
Hurlingham	8	15	23	Katica Kovač	Anton Smolič
Morón	45	47	92	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	38	62	100	Anica Šemrov	Matija Lamovšek
San Fernando	1	1	2	Anton Kovač	
San Justo	46	74	120	Angela Klanšek	Francé Novak
San Martín	53	53	106	Katica Kovač	Gregor Mali
San Miguel	9	2	11	Mija Markež	Anton Smolič
Slov. vas Lanús	44	44	88	Zdenka Virant Jan	Janez Petek, Ivan Jan, Tine Vrečar
Transradio	2	5	7	Helena Petje	Janez Kalan
SKUPAJ	**296**	**358**	**654**		

Leto 1964

18. OZ, 25.10.1964, Inf. vestnik ZS dec.1964, št. 6 s.8-13.

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Oddelkov	Voditelji/ce	Katehet
Slov. hiša	17	9	26	3	Marjana Batagelj	Jure Rode
Adrogué	2	5	7	2	Marjeta Stariha	
Bariloče	4	2	6	1	Milena Arko	
Berazategui	11	6	17	2	Olga Omahna (do apr. Anica Šemrov)	Jože Guštin
Carapachay	17	27	44	3	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Hurlingham	8	16	24	3	Katica Kovač	Anton Smolič
Mar del Plata	2	6	8	1	Boris Kresnik	Boris Koman
Miramar	5	6	11	1	Boris Kresnik	p. Ivan Caaerman SI
Morón	40	49	89	3	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	40	66	106	3	Anica Šemrov	dr. Alojzij Starc
San Justo	47	79	126	3	Angela Klanšek	France Novak – dr. A. Starc
San Martín	63	69	132	3	Katica Kovač	Gregor Mali
Slov. vas Lanús	45	40	85	5	Zdenka Virant Jan	Janez Petek, Ivan Jan, Valentin Vrečar
San Miguel	8	1	9	2	Mija Markež(do apr.) Frančiška Milavčič	Anton Smolič
Transradio	4	6	10	2	Helena Petje (do apr.) Andrej Selan	Janez Kalan
SKUPAJ	**313**	**387**	**700**			

MO si je zadal več nalog, med njimi tudi naslednje: ustanoviti tečaj za Argentince; pripraviti slovenska berila za tečaje; organizirati tečaj za učiteljski naraščaj; dokončno izdelati okvirne in podrobne učne načrte itd. - Šolski odbor MOS-a je imel 5 sej. Ta odbor sestavljajo zastopniki Domov, KŠS in referent MO ZS.

Leto 1965

Zap. 19.OZ, 24.10.1965, s. 2.; LP Poslovna doba 1964-1965 neozn.s; SS objavlja poročilo o OZ 28.10(43 2) in 18.11.1965(46 3-4).

Kraj	Skupaj	Učitelji	Kateheti
Slov. hiša	29	Marjana Batagelj	Jurij Rode
Adrogué	7	Marjeta Stariha	dr. Branko Rozman
Bariloče	5	Zora Grzetič in Milena Arko	
Berazategui	15	Olga Omahna	Jože Guštin
Carapachay	41	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Hurlingham	26	Katica Kovač	Anton Škulj
Pristava Morón	92	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	111	Anica Šemrov	dr. Alojzij Starc
San Justo	115	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
San Miguel	9	Mija Markež	p. dr. Alojzij Kukovica SI
San Martín	126	Katica Kovač	Gregor Mali
Transradio	8	Andrej Selan	Janez Kalan
Slov. vas Lanús	96	Zdenka Virant Jan	Janez Petek, Ivan Jan in Valentin Vrečar (vsi CM)
SKUPAJ	**680 ***		

* 326 dečkov in 354 deklic

Leto 1966

20. OZ, LP Posl.doba 1965-1966 s 15.

Kraj	Dečkov	Deklic	Skupaj	Voditelj/ica	Katehet
Adrogué	10	6	16	Marjeta Stariha	Marjan Bečan
Bariloče	7	4	11	Milena Arko	
Berazategui	6	8	14	Beti Vitrih	Jože Guštin
Buenos Aires	15	15	30	Marjana Batagelj	Jurij Rode
Carapachay	22	22	44	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Hurlingham	8	18	26	Katica Kovač	Jurij Rode
Morón	47	41	88	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	51	64	115	Vera Holosan	dr. Alojzij Starc
San Justo	48	61	109	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
San Martín	60	71	131	Katica Kovač	Gregor Mali
San Miguel	8	4	12	Mija Markež	p. dr. Alojzij Kukovica SI
Slov. vas Lanús	50	41	91	Zdenka Virant Jan	Janez Petek, Franc Sodja, Valentin Vrečar (CM)
Transradio	4	3	7	Andrej Selan	Janez Kalan
SKUPAJ	**338**	**356**	**694**		

Druge učne moči: Adrogué: Rudolf Drnovšek; Bariloche: Zora Grzetič; Berazategui: Jože Omahna (petje); Buenos Aires: Terezika Marn, Marica Sušnik (telovadba); Carapachay: Mojca Pirc, Mara Pleško, Edo Škulj; Hurlingham: Marija Geržinič (petje), Pavle Rant, Vera Zurc; Ramos Mejía: Cilka Cestnik, Renata Sušnik, Štefan Drenšek(pevski zbor); San Justo: Majda Tomažin, Marija Mehle; San Martín: Saša Hartman, Boris Pavšer (petje); Slov.vas: Mimi Bokalič, Lovre Jan, Slavka Urbanija, Katica Lipovec.

Predsedniki KŠS: Berazategui: Franc Vitrih; Buenos Aires: Nace Grohar; Carapachay: Franc Senovršnik; Morón: Rajmund Kinkel; Ramos Mejía: Franček Breznikar; San Justo: Albert Malovrh; San Martín: Lojze Rezelj in prof. St. Hafner; Slov. vas: Jože Čampa.

Leto 1967

Poročila MO ni v zap. 21. OZ 24.3.1968 in tudi poročilo US na OZ ne omenja šolstva; SS (28.3.1968 13 3) nima natačnega poročila, a piše o "Slovenskem šolstvu v Argentini" in vključuje tudi ST ter slovenski oddelek Ukrajinske katoliške univerze; kar sledi, je iz arhiva Franceta Vitriha.

Kraj	Število učencev	Voditelj/ica	Katehet
Adrogué	11	Marjeta Stariha	Marjan Bečan
Berazategui	14	Betka Maček Vitrih	Jože Guštin
Slovenska hiša	25	Marjana Batagelj	Jure Rode
Carapachay	50	Edi Škulj	Matija Borštnar
Hurlingham	21	Katica Kovač	Jure Rode
Castelar	90	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	123	Vera Holosan	dr. Alojzij Starc
San Justo	97	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
San Martín	140	Katica Cukjati	Gregor Mali
Slovenska vas	82	Zdenka Virant Jan	Janez Petek, Franc Reberšak, Franc Buh
San Miguel	9	Mija Markež	Peter Opeka
Transradio	4	Andrej Selan	Janez Kalan
Mendoza	29	Lenčka Božnar	Jože Horn
Bariloche	9	Milena Arko	
SKUPAJ	**704**		

Poučevali so še: Adrogué: Rudolf in Elizabeta Drnovšek; Berazategui: Marta Pozeljnik, Franc Vitrih in Jože Omahna (petje); Slov. hiša: Terezika Marn; Carapachay: Milka Rezelj Pezdirc (vrtec), Mojca Pirc (vrtec), Mara Pleško, Terezka Prijatelj, Viki Homan in Aleksander Pirc; Pristava: Pavle Rant, Vera Zurc, Marija Fink Geržinič (petje); Ramos Mejía: Franček Breznikar, Renata Sušnik; San Justo: Majda Tomažin, Marija Mehle (petje), Terezija Osojnik; San Martín: Saša Hartman, Boris Pavšer, Terezija Marinšek; San Miguel; Zofija Lazar; Slov. vas: Lovro Jan, Slavka Urbanija, Mimi Bokalič, Anica Kokalj, Katica Lipovec, Anica Brolih: Transradio: Helena Petje, Valentin Selan; Bariloche: Voljica Habjan, Zora Grzetič.

Leto 1968

Poročila MO ni v zap. 22. OZ, 23.3.1969, pač pa prinaša skrajšano in omejeno poročilo SS (19.12.1968 51-52 7) in pravi, da bo o ostalih šolah poročala v drugi številki. Objavila pa je 9.1.1969 (2 3) samo poročilo o sklepu šolskega leta. DŽ januarja 1969 62-63 dopolnjuje podatke, a izpušča število učencev na Pristavi, zato daje napačno skupno število "636". Govori o obisku dr. M. Kreka. Na šolski izlet je šlo 407 otrok. Telesno-vzgojni tečaj pod vodstvom prof. Tineta Vivoda je imel 44 udeležencev.

Kraj	Število učencev	Voditelj/ica	Kateheti
Slov. hiša	22	Marjana Batagelj	Jurij Rode
San Martín	126	Katica Kovač	Gregor Mali
Castelar	80 (?)	Mija Markež	Matija Lamovšek
San Justo	115	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
Slov. vas	103	Zdenka Virant Jan	Janez Petek CM, Franc Reberšak CM
Ramos Mejía	125	Vera Holosan	dr. Alojzij Starc
Carapachay	49	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Hurlingham	18	Anica Šemrov	Jurij Rode
San Miguel	9	Mija Markež	p.dr Alojzij Kukovica SI
Berazategui	14	Franc Vitrih	Jože Guštin
Bariloče	21	Milena Arko	
Miramar	6	Anica Gornik	Boris Koman
Mendoza	28	Lenčka Božnar	Jože Horn
SKUPAJ	**716**		

Poučevali so še: v SH: Terezika Marn in telovadbo Maruška Batagelj ter Lučka Pavšer; v San Martinu: Saša Hartman, Terezija Marinšek, Boris Pavšer, Nina Pristovnik, telovadbo pa Marijan Jesenovec, Marija Zorec in Pavle Dimnik; na Pristavi: Marija Geržinič, Vera Zurc, Pavle Rant, telovadbo pa Rožica Esih, Marija Urbančič, Franci Klemenčič, Pavle Fajdiga, Tomaž Debevec in Zofija Pograjc; v San Justu: Kati Cukjati, Marjanka Furlan, Terezka Osojnik, petje Marija Tomaževič, telovadbo pa Nežka Furlan, Franci Plesničar, Marjanka Furlan in Terezka Osojnik; v Slov. vasi: Marjeta Stariha, Mimi Bokalič, Slavka Urbanija, Marija Stanovnik, telovadbo pa Franci Sušnik, Marica Sušnik, Mari Žitnik, Jelka Rome in Adrijana Mažgon; v Ramos Mejiji: Renata Sušnik, Vladi Brula, Franček Breznikar, petje Tine Selan, telovadbo pa Marjana Hribar, Neda Vesel, Marija Habat in brata Habat; v Bariločah: Zora Grzetič, Lučka Jerman in Voljica Habjan; v Carapachayu: Vika Homan, Milka Pezdirc, Mojca Pirc (telovadbo) in Edi Škulj; v Mendozi: petje prof. Božo Bajuk; v Berazateguiju: Cilka Pucko, Jelka Pucko in Marija Pozeljnik.

Leto 1969

Ni podrobnega poročila o osnovnih šolah v zap. 23. OZ, 15.3.1969; SS (19.3.1970 11 3) ne govori o šolstvu v podrobnosti; podatki bi morali biti v "Letnem poročilu", ki ga doslej ni bilo mogoče najti.

Zap. omenja, da so prenehali s tečajema v Hurlinghamu in San Miguelu zaradi majhnega števila učencev. Nista delovala tečaja v Miramarju in Bariločah. Pove, da je vseh učiteljev 74, vključno z "nadzornikom telesne vzgoje" prof. Tinetom Vivodom. Pravi, da razpolagajo s 1.580 diapozitivi. Na kolonijo je šlo 81 otrok, pri zaključni maši je bilo 163 otrok. Ustanovila se je Zveza krajevnih šolskih svetov, katere predsednik je Rajmund Kinkel. V okviru ST so priredili že drugi tečaj za pripravo novih učnih moči, ki sta ga obiskovali dve dijakinji petega letnika; poučevala sta Anica Šemrov in šolski referent. Odprli so dva tečaja: za otroke mešanih zakonov, ki ga je obiskovalo 5 otrok, in za odrasle, ki jih je bilo 7. V prvem je učila Frančiška Reja, potem pa Ivica in Majda Lisjak, v drugem pa šolski referent.

Leto 1970

Zapisnik (24. OZ, 15.3.1971 s.4-5) omenja samo, da se je ustanovil otroški vrtec v Ramos Mejíji, da je 9 "slovenskih osnovnih šol dopolnilnega značaja" (Berazategui, Bs.As., Carapachay, Castelar, Mendoza, Ramos Mejía, San Justo, San Martín in Slov. vas v Lanusu), da je v njih delovalo 68 učnih moči in bilo 654 otrok. (SS -25.3.1971 12 3- v poročilu o OZ ne piše o šolstvu.)

Leto 1971

Zap 25. OZ, 19.3.1972 s 6-7.

Kraj	Število učencev	Voditelj/ica	Katehet
Slov. hiša	29	Marjana Batagelj	Jurij Rode
Berazategui	7	Cilka Pucko	Jože Guštin
Carapachay	46	Aleksander Pirc	Matija Borštnar
Slov. vas Lanús	81	Zdenka Virant Jan	Janez Petek CM in Franc Reberšak CM
Castelar	79	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	139+20	Marjan Schiffrer	Jože Škerbec
San Justo	109	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
San Martín	110	Katica Kovač	Jurij Rode
SKUPAJ	**620**		

"+ 20" pomeni število otrok v otroškem vrtcu.

Leto 1972

Zapisnik 26. OZ, 25.3.1973 5-10; priloženo je poročilo šolskega referenta na 15 r.

Kraj	Število učencev	Voditelji/ce	Kateheti
Slovenska hiša	25+5	Marjana Batagelj	Jurij Rode
Berazategui	6	Francé Vitrih	Jože Guštin
Carapachay	47	Majda Markež Žitnik	Matija Borštnar
Slovenska vas Lanús	82	Zdenka Virant Jan	Janez Petek CM
Castelar	73	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	142+19	Lenčka Malovrh	JožeŠkerbec
San Justo	105	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc

San Martín	103	Katica Kovač	Jurij Rode
Bariloče	16	Milena Arko	
Mendoza	26	Lenčka Božnar	Jože Horn
SKUPAJ	**649**		

Leto 1973

Kraj	Število učencev	Voditelji/ce	Kateheti
Slovenska hiša	30	Marjana Batagelj + 3 pom.	Jurij Rode
Berazategui	7	Cilka Pucko + 2 pom.	Jože Guštin
Carapachay	51	Majda Markež Žitnik+ 5 pom.	Matija Borštnar
Castelar	61	Mija Markež + 7 pom.	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	145+10	Lenčka Malovrh + 11 pom.	Jože Škerbec
San Justo	112	Angela Klanšek + 7 pom.	dr. Alojzij Starc
San Martín	94	Katica Kovač + 4 pom.	Jurij Rode
Slov. vas Lanús	69	Zdenka Virant Jan + 9 pom.	Andrej Prebil CM in Janez Petek CM
Bariloče	12	Milena Arko + 1 pom.	
Mendoza	21+14	Lenčka Božnar + 4 pom.	Jože Horn
Miramar	8	Nežka Trpin	Boris Koman
SKUPAJ	**634**		

V zap. 27.OZ, 24.3.1974 ni priloženo poročilo šolskega referenta, pač pa na kratko o njem govori "Poročilo za SS" na s 1-2, ki je bilo objavljeno nekoliko spremenjeno 4.4.1974 14 3. "Zaradi izredne važnosti, ki jo ima šola za našo skupnost," pa piše SS, da bo o tem poročala drugič. Res je 11.4. 15 4 objavila tozadevno poročilo.

Leto 1974

Poročilo šolskega ref. je dodano zap. 28.OZ,16.3.1975,10 r+1 t.

Kraj	Število učencev	Voditelj/ica	Kateheti
Slovenska hiša	32	Marjana Batagelj	Jure Rode
Berazategui	8	Cilka Pucko	Jože Guštin
Carapachay	47	Majda Markež Žitnik	Matija Borštnar
Castelar	64	Mija Markež	Matija Lamovšek
Ramos Mejía	160	Lenčka Malovrh	Jože Škerbec
San Justo	119	Angela Klanšek	dr. Alojzij Starc
San Martín	73	Katica Kovač	Jure Rode
Slov. vas Lanús	60	Zdenka Virant Jan	Andrej Prebil CM in Janez Petek CM
Bariloče	11	Milena Arko	
Mendoza	36	Lenčka Božnar	Jože Horn
Miramar	-	Nežka Trpin	Boris Koman
SKUPAJ	**610**		

b) Dopolnilni podatki iz Mendoze

V Mendozi je treba razlikovati tri dobe: 1. samo verouk; 2. počitniški tečaji; 3. letni tečaji oz. šole.

1. **Samo verouk med letom:**

Od julija 1948 do konca 1953.

Poučevali so Ivan Caserman (julij 1948 do 30. aprila 1950), Janez Malenšek (od junija 1950 do konca leta 1952). Ni podatkov za leto 1953.

2. **Počitniška šola:**

1950-1951

Predmeti: verouk, slovenska slovnica, zemljepis Slovenije, zgodovina Slovencev, slovensko leposlovje, petje.

Učne moči: Janez Malenšek, prof. Božidar Bajuk, Jože Škerbec, Lenčka Božnar.

Učenci (29.11.1950-16.3.1951):

Višji oddelek:	8 dečkov,	10 deklic,	skupaj 18
Nižji oddelek:	13	9	22
SKUPAJ	21	19	40

1951-1952

Učne moči: Janez Malenšek, prof. Božidar Bajuk

Učenci (3.12.1951-1.2.1952):

Višji oddelek:	4 dečki	9 deklic	skupaj 13
Srednji:	5	6	11
Nižji:	8	5	13
SKUPAJ	17	20	37

Za leta 1952-1953, 1953-1954, 1954-1955 ni ohranjenih podatkov.

3. Šolski tečaji v Mendozi

Leto	Višja stopnja Dečk.	Dekl.	Skup.	Srednja D.	D.	S.	Nižja D.	D.	S.	Vrtec D.	D.	S.	Skupaj D.	D.	S.
1956													23	16	39
1957				(BREZ PODATKOV)											
1958	13	9	22				7	4	11				20	13	33
1959	14	9	23				14	6	20				28	15	43
1960	11	9	20				15	15	30				26	24	50
1961	10	10	20				11	13	24				21	23	44
1962	10	6	16	8	11	19	4	5	9				22	22	44
1963	11	7	18	3	9	12	6	4	10				20	20	40
1964	5	9	14	3	4	7	3	5	8				11	18	29
1965	6	7	13	3	5	8	2	10	12				11	22	33
1966	4	10	14	4	6	10	3	6	9				11	22	33
1967	4	6	10	1	6	7	5	7	12				10	19	29
1968	5	8	13	3	3	6	1	6	7				9	17	26
1969	1	7	8	3	4	7	3	7	10				7	18	25
1970	3	5	8	1	6	7	3	5	8				7	16	23
1971	3	4	7	1	5	6	4	7	11				8	16	24
1972	4	8	12	2	3	5	4	5	9				10	16	26
1973	2	6	8	2	3	5	3	5	8	7	7	14	14	21	35
1974	2	7	9	3	5	8	4	1	5	6	8	14	15	21	36
1975	-	4	4	3	5	8	7	5	12	7	3	10	17	17	34
1976	-	3	3	7	6	13	5	5	10	9	5	14	21	19	40
1977	3	5	8	9	6	15	8	3	11	6	3	9	26	17	43
1978	7	6	13	5	5	10	12	5	17	3	7	10	27	23	50
1979	9	8	17	8	4	12	6	4	10	5	6	11	28	22	50
1980	8	4	12	12	6	18	3	6	9	8	7	15	31	23	54
1981	7	5	12	3	4	7	3	3	6	5	5	10	18	17	35
1982	5	5	10	2	5	7	5	1	6	3	4	7	15	15	30
1983	7	7	14	3	3	6	6	5	11	6	2	8	22	17	39
1984	6	5	11	4	1	5	4	4	8	9	7	16	23	17	40
1985	5	4	9	6	5	11	9	3	12	7	4	11	27	16	43
1986	7	4	11	4	5	9	10	6	16	7	2	9	28	17	45
1987	8	5	13	9	2	11	6	4	10	5	5	10	28	16	44
1988	5	1	6	9	6	15	7	2	9	5	5	10	26	14	40
1989	9	3	12	8	3	11	5	5	10	4	5	9	26	16	42
1990	9	6	15	7	2	9	5	7	12	5	4	9	26	19	45
1991	10	6	16	5	5	10	5	3	8	6	6	12	26	20	46
1992	9	5	14	5	7	12	5	5	10	6	3	9	25	20	45
1993	11	9	20	5	4	9	4	2	6	4	2	6	24	17	41
1994	8	8	16	5	5	10	6	3	9	2	2	4	21	18	39
1995													22	19	41
1996													17	16	33

6. Skupni številčni podatki

Dve razpredelnici nam moreta dati zadosti dobro sliko **o kolikosti** slovenskih šol v Argentini. Druga zadeva je seveda **kakovostno merilo**, ki ni lahko. Toda če drevo spoznamo po sadju, kot pravi španski pregovor, in če se je v slovenski skupnosti v toliki meri ohranila narodna zavest, je to gotovo v veliki meri zasluga slovenskih šol.

Najprej pade v oči **nekaj dejstev,** oziraje se **samo na slovenske šole**: 1.- V prvih letih je bilo število deklic višje od dečkov, v zadnjih 15 letih pa se razmerje izenačuje. 2.- V prvih desetih letih število otrok počasi raste, potem se v nekaj letih pospešeno dviga in skoči na **729 leta 1964**, kar pomeni **višek.** Potem začne postopoma padati do najnižjega števila leta **1989**, ko je bilo učencev samo **403. Od leta 1990 pa je zaznati nepretrgan in znaten povišek, tako da doseže številko 486 učencev v letu 1995, v letu 1997 pa** - kljub majhnemu padcu leta 1996 - **507!** To se pravi, da je **število od najvišjega** (729 v letu 1964 do najnižjega 403 v letu 1989) **padlo za 44,6 odstotkov; od leta 1989 pa se je število učencev**

zvišalo za skoro 26 odstotkov. Velja se vprašati, ali ni to že nasledek slovenske osamosvojitve in državnosti?

a) Skupna razpredelnica za leta 1949-1997[5]

LETO	TEČAJEV/ŠOL	DEČKOV	DEKLIC	SKUPAJ	UČITELJEV
1949	4			107	10
1950	7	BREZ PODATKOV		115	(?)
1951	8	BREZ PODATKOV		120	(?)
1952	7	BREZ PODATKOV		130	(?)
1953	9	BREZ PODATKOV		150	(?)
1954	12	BREZ PODATKOV		180	(?)
1955	10	107	135	242	10 (brez kateh.)
1956	12	172	185	357	11 + 9 kat.
1957	13	197	262	459	24
1958	15	242	307	549	23
1959	15	303	353	656	23
1960	15	309	371	680	25
1961	16	324	368	692	30(35)
1962	15	329	381	710	33(38)
1963	13	316	378	694	31(36)
1964	14	324	405	729	27
1965	13	337	376	713	25
1966	13	349	378	727	23
1967	14	NEPOPOLNI PODATKI		704	61
1968	12	NEPOPOLNI PODATKI		714	76
1969	9	NEPOPOLNI PODATKI		689	74
1970	9	NEPOPOLNI PODATKI		654	68
1971	8	NEPOPOLNI PODATKI		644	66
1972	10	NEPOPOLNI PODATKI		649	66
1973	11	NEPOPOLNI PODATKI		634	71
1974	11	NEPOPOLNI PODATKI		610	71
1975	12	NEPOPOLNI PODATKI		599	70
1976	12	246	319	565	80
1977	13	232	290	522	74
1978	12	222	282	504	71
1979	12	267	228	495	80
1980	12(13)	217	246	463(468)	84
1981	10(12)	207	240	447(479)	82
1982	11(12)	215	232	447(478)	80
1983	11(13)	229	215	444(464)	83
1984	10(12)	200	217	417(454)	80
1985	11(13)	212	208	418(456)	76
1986	8(10)	206	200	406(438)	85
1987	8(10)	205	205	410(428)	77
1988	12(14)	215	192	407(431)	78
1989	12(13)	209	194	403(419)	89
1990	12(13)	217	202	419(451)	92
1991	10(12)	227	216	443(481)	93
1992	11(13)	212	206	418(458)	93
1993	10(12)	240	227	467(535)	85
1994	10(12)	238	235	473(518)	98
1995	10(12)	248	248	496(539)	95
1996	7(9)	238	246	484(539)	96
1997	8(3)	NEPOPOLNI PODATKI		507(568)	84

[5] Ker je DS ustanovilo MO oktobra 1952, je šele z letom 1953 na OZ predsednik MO začel redno poročati o šolah. Odtod pomanjkanje podatkov. - Vprašaj za številom označuje, da ne vemo za natančno številko. - Število v oklepajih v stolpcu "Učitelji" pomeni: skupaj s pomožnimi učnimi silami. - Število v oklepajih za številom tečajev pomeni slovenske tečaje in tečaje za slovensko govoreče. - Število v oklepajih za številom otrok podaja skupno število otrok v slovenskih šolah in tečajih za špansko govoreče.

b) Število otrok po šolah v letih 1956-1997[6]

Leto	SH	Ber.	Car.	Cast.	RM	SJ	SM	SV	DVB	Bar.	Mza.	SL.	Mer.	Tuc.	Mar.	Mir.	SKUPAJ
1949	46	-	8	-	41	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	107
1950	?	-	?	?	?	?	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	115?
1951	?	-	?	?	?	?	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	120?
1952	?	-	?	?	34	?	?	19	?	-	-	-	-	-	-	-	130?
1953	?	-	?	?	28	?	22	?	?	-	-	-	-	-	-	-	150?
1954	15	-	14	16	32	17	27	15	44	-	-	-	-	-	-	-	180?
1955	17	-	15	23	51	21	33	42	40	-	-	-	-	-	-	-	242
1956	14	-	14	26	71	28	46	56	63	-	39	-	-	-	-	-	357
1957	11	13	31	43	81	56	60	61	67	-	36?	-	-	-	-	-	459?
1958	36	14	34	64	88	69	58	61	92	-	33	-	-	-	-	-	549
1959	29	17	52	77	93	86	86	81	92	-	43	-	-	-	-	-	656
1960	30	21	42	87	90	104	84	86	86	-	50	-	-	-	-	-	680
1961	26	19	48	86	96	111	92	89	81	-	44	-	-	-	-	-	692
1962	25	19	59	90	100	121	101	94	57	-	44	-	-	-	-	-	710
1963	28	15	62	92	100	120	106	88	43	-	40	-	-	-	-	-	694
1964	26	17	44	89	106	126	132	85	50	6	29	-	-	-	8	11	729
1965	29	15	41	92	111	115	126	96	50	5	33	-	-	-	-	-	713
1966	30	14	44	88	115	109	131	91	61	11	33	-	-	-	-	-	727
1967	25	14	50	90	123	97	140	82	45	9	29	-	-	-	-	-	704
1968	22	14	49	80	125	115	126	103	27	21	26	-	-	-	-	6	714
1969	?	?	?	?	?	?	?	?	?	-	25	-	-	-	-	-	689
1970	?	?	?	?	?	?	?	?	-	-	23	-	-	-	-	-	654
1971	29	7	46	79	159	109	110	81	-	-	24	-	-	-	-	-	644
1972	30	6	47	73	161	105	103	82	-	16	26	-	-	-	-	-	649
1973	30	7	51	61	155	112	94	69	-	12	35	-	-	-	-	8	634
1974	32	8	47	64	160	119	73	60	-	11	36	-	-	-	-	-	610
1975	32	7	53	53	152	119	71	64	-	10	34	4	-	-	-	-	599
1976	28	8	41	47	145	115	63	56	-	10	40	4	-	-	-	8	565
1977	26	8	35	47	130	96	57	49	-	10	43	4	-	10	-	7	522
1978	24	8	25	48	119	100	56	51	-	12	50	3	-	8	-	-	504
1979	20	9	22	53	106	66	91	55	-	10	50	3	-	10	-	-	495
1980	17	5	17	46	94	87	61	60	-	10	54	3	-	9	-	-	463
1981	19	4	23	53	86	77	60	70	-	10	35	-	-	10	-	-	447
1982	27	2	18	49	90	85	57	65	-	12	30	-	-	12	-	-	447
1983	26	1	20	47	85	89	52	67	-	5	39	-	-	13	-	-	444
1984	26	-	17	47	81	83	46	61	-	6	40	-	-	10	-	-	417
1985	23	4	18	50	75	82	44	62	-	5	43	-	-	12	-	-	418
1986	17	4	28	55	60	85	39	63	-	5	45	-	-	5	-	-	406
1987	15	3	25	60	64	82	38	61	-	12	44	-	-	6	-	-	410
1988	11	3	27	69	62	78	31	58	-	19	40	-	2	7	-	-	407
1989	9	3	28	71	60	71	30	54	-	18	42	-	7	10	-	-	403
1990	7	1	30	68	56	74	42	57	-	21	45	-	8	10	-	-	419
1991	2	-	24	77	60	81	54	60	-	23	46	-	9	7	-	-	443
1992	4	-	27	66	62	76	47	54	-	22	45	-	9	6	-	-	418
1993	-	-	24	74	70	101	58	64	-	20	41	-	7	8	-	-	467
1994	-	-	25	86	65	104	65	62	-	21	39	-	2	4	-	-	473
1995	-	-	31	80	72	112	72	61	-	21	41	-	2	4	-	-	496
1996	-	-	34	76	79	117	72	54	-	19	33	-	-	-	-	-	484
1997	-	-	33	71	75	124	71	50	-	22	28	-	1	2	-	-	507

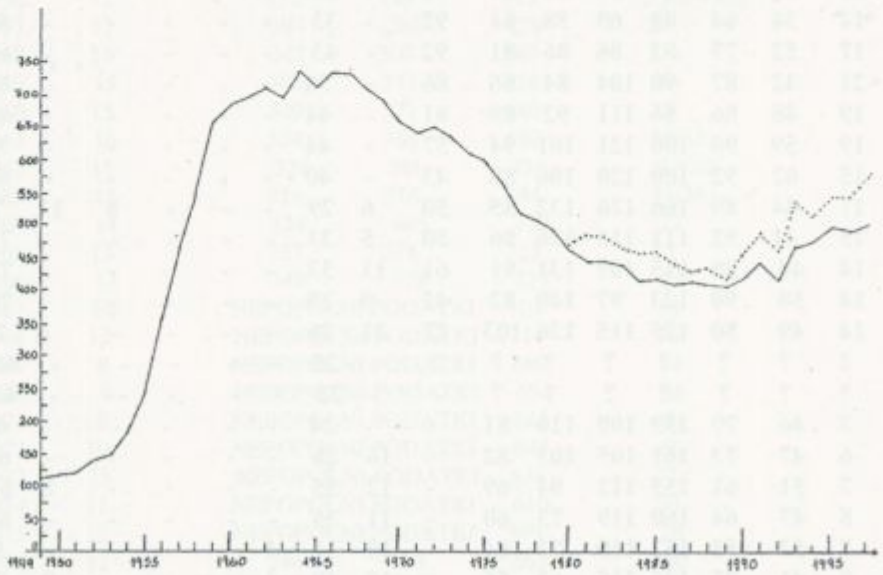
Pomen okrajšav: SH - Slovenska hiša; **Ber.** - Berazategui; **Car.** - Carapachay; **Cast.** - Castelar; **RM** - Ramos Mejía; **SJ** - San Justo; **SM** - San Martín; **SV** - Slovenska vas; **DVB** - Drugi v Velikem Buenos Airesu; **Bar.** - Bariloche; **Mza.** -Mendoza; **SL.** - San Luis; **Mer.** - Mercedes,San Luis; **Tuc.** - Tucumán; **Mar.**- Mar del Plata; **Mir.**- Miramar.

Opombe: 1) V Velikem Buenos Airesu je delovalo več tečajev, ki pa so jih zaprli zaradi premajhnega števila otrok. O tem gl. razpredelnice za leta 1955-1974.

[6] V tej razpredelnici so upoštevani samo otroci slovenskih osnovnih šol.

2) Kasneje so prenehali še drugi tečaji, kot v San Miguelu in Hurlinghamu.
3) Samo občasno so imeli pouk za nekaj otrok tudi v Miramarju in Mar del Plati, zato tam ni bilo šol. Prav tako leta 1992 v kraju Mercedes v provinci Bs.As.
4) V San Luisu je bil tečaj sprva v mestu San Luis, potem v mestu Mercedes.
5) V tej razpredelnici sta Florida in Carapachay skupaj; podobno bi lahko naredili z drugimi; npr., V.Tessei in Hurlingham bi smeli pridružiti Moronu oz. Castelarju.
6) Med poročiloma iz Mendoze in uradnim poročilom šolskega referenta za OZ ZS so v nekaterih letih malenkostne razlike. Kjer je bilo mogoče, smo obdržali dosedanje podatke. Toda dozdaj niso vsako leto vključevali v skupne številke učencev iz Mendoze in to v letih 1968 do 1971 vključno. S tem se seveda znatno spremeni skupno število učencev v zadevnih letih.

c) Številčna krivulja učencev v letih 1949-1996

..... = celotno število učencev (v slovenskih osnovnih šolah in tečaju za špansko govoreče)
------ = učenci v slovenskih osnovnih šolah

7. Učilnice

V **prvi dobi** bi smeli kvečjemu govoriti o **učnih prostorih.** Ti so bili največkrat župnijske dvorane ali sejne sobe, pogosto pa tudi zasebne hiše. Kar se še dogaja predvsem v notranjosti države, kjer ni slovenskega doma in je število otrok v šolah oz. tečajih nizko (Miramar, San Luis, Tucumán).

Kakor hitro se je v kaki po DS za novonaseljence najeti hiši izpraznila večja soba (na Ramón Falcón-u v glavnem mestu ali v tim. "sanatoriju" na cesti Necochea v Ramos Mejíji), so sobo najeli oz. dobili na posodo in jo začeli uporabljati tudi kot učilnico, a ne izključno. To seveda ni rešilo težav, ker so bili otroci razdeljeni na dve ravni, v nekaterih krajih pa tudi na več odsekov iste ravni.

Dokončno rešitev je za večino obstoječih šol prinesla zgraditev Slovenske hiše in Domov (KD), kjer so šole dobile stalne prostore. Toda resnica je tale: eden izmed glavnih nagibov, da so rojaki tako hitro pričeli zidati krajevne domove, je bila prav potreba po lastnih šolskih prostorih.

8. Učni pripomočki

Tukaj se omejimo skoro izključno na **tiskovine**.[9]

Že smo omenili, s katerimi pripomočki so delovali v prvih letih. Glede berila (čitanke!) "**Naša beseda**" pripominjamo, da sta jo Majhen in Mizerit napisala za otroke, ki so že znali brati špansko, tako da bi jih čimprej uvedli v branje in pisanje slovenskega jezika. Izbrala pa sta branja, ki bi vzbujala in ohranjala v otrocih versko in narodno zavest.

Od leta 1952 in prav do sedanje dobe se uporablja priloga DŽ "**Božje stezice**". Pred njimi je bil pomemben list "**Pastirček**". Leta 1952 so šole dobile tudi prve stenske zemljevide Slovenije, kar je olajšalo poučevanje. Leta 1957 so začeli uporabljati "**Moje prvo berilo**" (150 izvodov za nižjo skupino in

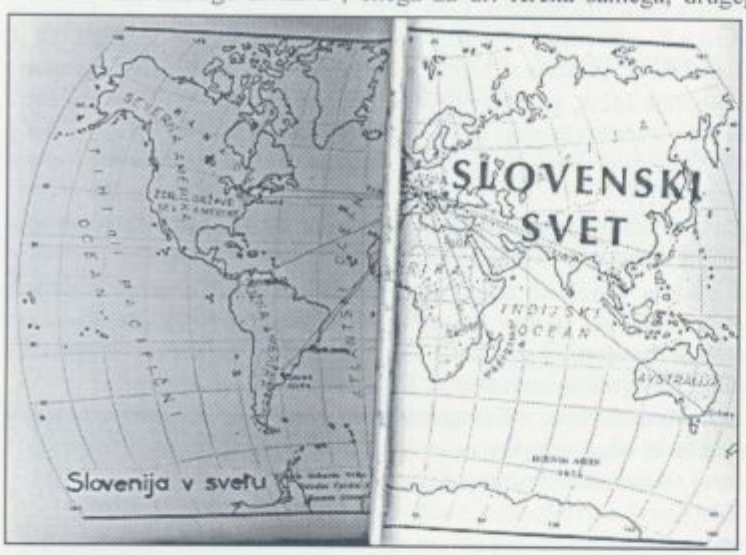
[9] Za bolj natančne podatke gl. II. 7.

80 za višjo); ker pa je knjiga pošla, so jo v letu **1959** nadomestili s Slomškovo čitanko (Blaže in Nežica) ter s knjigo "**Moje veselje**". BS in SS (30.7.1958) sta objavila članke o tem, kako poučevati zemljepis, delo Ive Majhen. V letu **1960** so začeli uporabljati "Slovensko slovnico", ki je izhajala v "Koroški kroniki" v Celovcu. V letu **1961** sta se uporabljala, poleg knjig Moje veselje in Naša beseda, priloga mesečnika DŽ Božje stezice in Mlado cvetje; pomožna sredstva so bili zemljevidi in slov. zgodovina (razmnožena). Dejansko je vsa leta ŠO moral veliko razmnoževati, kar ni bilo lahko, ne le z gmotnega vidika, ampak tudi zato, ker je bilo treba dobivati dobre in primerne fotografije Slovenije na posodo od zasebnikov. Razmoženine prejšnjih let so obsegale pesmi, zgodovino srednjega veka, knjigo "Blaže in Nežica", slovnico in zemljepis o slov. deželah.

Drug pripomoček, ki so ga uporabljali nekaj let, so bile **igralne kartice "Kdo je kdo"** z risanimi portreti (iz predvojnih gimnazijskih čitank) pomembnih slovenskih osebnosti na sprednji strani in njih življenjepisu na hrbtni strani. Pomembna je bila pesmarica "**Sto naših pesmi za mladino**", ki jo je pripravil Rudi Bras (1960). Še prej so natisnili tim. "**pole**" in **krajša dela**, kot "Osem blagrov" in "Prsti", pa tudi Majhnovo "**Slovnico**" in Zdenke Virant Jan "**Zgodovino**".

V letu **1966** opazimo **več novosti** z imeni 'stavnice', 'razrednice' in 'tednice', razmnožili pa so tudi slovnico in A. Geržiničevo zgodovino "**Slovenci v preteklosti in sedanjosti**". Do izdaje nove knjige, v letu **1968,** je ŠO moral nadaljevati z razmnoževanjem, npr. dveh učnih enot "Iz naših krajev" in "Srce Slovenije". V tem letu je bil vpeljan nov **enoten učni načrt.** Uporabljati so začeli diapozitive z več projektorji; Majhen je pripravil Stavnice, zvezke za 1.razred pa Anica Šemrov in za 2. razred Katica Kovač z ilustracijami F. Holosana.

Na večer pred proslavo 50-letnice narodnega praznika, 24. oktobra 1968, je bil končan tisk knjige **"Zdomski živžav"** za 3. in 4. razred. Pri njej so sodelovali Mija Markež, Marjana Batagelj, Katica Kovač, Zdenka Virant Jan in Pavle Rant.Ob obisku dr. Miha Kreka mu je Pavle Rant izročil dva izvoda "Zdomskega živžava", enega za dr. Kreka samega, drugega pa za senatorja ZDA Lauscheta.

Knjigo je založila in izdala ZS. (V I. delu tega zbornika smo videli, da je prevelika naklada nekaj časa motila denarno stanje Društva.)

Do izida "Zdomskega živžava" so v letu **1968** uporabljali štiri **zvezke-lepopisnice** z berili za 1. in 2. razred (132 strani, 1.470 izvodov) in berilo za 3. in 4. razred (160 strani, 1.470 izvodov): "Zdomski živžav" je nadomestil te zvezke za 3. in 4.razred. Isto leto so ustanovili poseben odbor, ki naj bi pripravil berila za 5.- 6. in 7.- 8. razred.

Leta **1975** je izšel **"Slovenski svet",** ki ga je izdala ZS in je nekak sprehod po slovenskih pokrajinah, v katerih omenja klasike, ki so bili rojeni v teh krajih. Pripravili so ga Boris Pavšer, Marjana Batagelj, Katica Kovač, Mija Markež in Pavle Rant. (V spremni besedi tedanji predsednik ZS Božo Stariha pravi, da je to že druga knjiga, ki jo je za OŠ izdala ZS; prva da je bila "Naša beseda", toda dejansko je šlo že za 3. knjigo!) Leta **1978** so izšli 4 različni učni listi (Naslikaj se, 40 listov; Postali smo učenci, 140 listov; za vrtec, 38 listov; za verouk, 20 listov), ki so postali del učnega programa. Leta **1979** so izšli kot razmnoženine dva nova učna lista za nižje razrede, kratek pregled s **temelji slovenske slovnice** in načinom poučevanja (Zdenka Virant Jan) ter **zgodovina** za 7. in 8. razred (spisala Zdenka Virant Jan, oblikovala brošuro Nežka Pucko). Leta **1981** je izšel kratek slovenski **zemljepis,** s slov-šp. in šp.-slov slovarčkom zemljepisnih pojmov (Simon Rajer), ki je naslednje leto izšel v skrčeni obliki (Angelca Klanšek). V istem letu je Marjana Batagelj pripravila **24 učnih listov** v obliki ugank iz zemljepisja, zgodovine in leposlovja; Marjan Loboda je spisal **zgodovino** za 7. in 8. razred; A. Šemrov pa **zvezke za 1.** in **2. razred** (s slikami S. Snoja). ZS je isto leto izdala nova, umetniško izdelana spričevala (S. Snoj). Deli M. Loboda in A. Šemrov sta izšli **leta 1982.**

V letu **1985** so se prvič uporabljale nekatere knjige s **Primorske**. Prelat dr. Starc je s Koroške prinesel knjige, ki jih tam uporabljajo v dvojezičnih šolah (Naša začetnica, knjigi za 3. in 4. razred s kratko slovnico). Od prvih dveh so uporabljali posamezne liste, kasneje pa so jih pretiskali v knjige in vstavili v učni načrt.

Po obisku dr. Vospernika s Koroškega leta **1986** so prejeli od tam v naslednjih letih več izvodov dveh knjig; iz njih se uporablja določena snov. S tem se je nekako pričel **uvoz šolskih knjig** s **Koroške ("Naša začetnica")** in **Primorske**, končno pa po osamosvojitvi Slovenije iz **domovine**. Domovinske so uporabljali samo v primerih, ko ni bilo v njih ničesar, kar bi nasprotovalo zgodovinskim resnicam, in to zlasti glede vojne in revolucije.

V letu **1991** je Tone Oblak posredoval več zabojev učnih pripomočkov in učbenikov, ki jih uporabljajo na Koroškem v dvojezičnih šolah, in jih podaril ŠO ZS; ta jih je razdelil po šolah. Ponatisnili so "Našo začetnico" in knjigo za 3. razred.

Državni tajnik RS **dr. Peter Vencelj** in tajnica **Mateja Maček** sta posredovala, da je bilo poslanih iz domovine veliko knjig, dragocenih zbornikov, zemljevidov in učnih knjig. Prav tako so različne šolske knjige podarili v domovini in na Koroškem udeležencem seminarja za zdomske učitelje.

"Krščanska kulturna zveza" pošilja gradivo za pouk in revijo "Mladi rod", iz Italije pa prejemajo revijo "Škrat".

Leta 1996 so prejeli letopis slov. glasbenega življenja in dekliške pesmi "Med cvetjem in v soncu" (zložila Milka Hartman, harmoniziral Marko Bajuk, Ljubljana 1934), ki jih je v tistem letu izdala Kršč. kult zveza v Celovcu.

9. Šolski sestav

Kot smo že omenili, so bili otroci v prvih desetih letih razdeljeni na **dve ravni** in to po starosti ter vzporednici z argentinsko šolo, pa tudi po slovenski jezikovni sposobnosti.

Potem so **postopno nadaljevali z delitvijo skupin.** Leta **1963** je referent na OZ še poročal o **treh skupinah,** leta **1968** pa je že govoril **o 8. razredu,** ki je začel delovati z novim učnim načrtom. To je važno, ker tedaj in vse do leta 1997 ni bilo 8. razreda v argentinskih osnovnih šolah. Toda prenizko število tedenskih ur, ki so jih imeli v sobotnih šolah, je zahtevalo, da so nekako podaljšali osnovno šolo, predvsem zato, ker v večini slovenskih šol v začetku še niso imeli otroškega vrtca. Še drug razlog je bil v tem, da po končani osnovni šoli otroci sprva še niso mogli že takoj naslednje leto vstopati v ST, zaradi česar jih je veliko opustilo nadaljni študij v ST.

Leta **1965** je **ZS preimenovala** vse **tečaje v slovenske osnovne šole** in jim **imenovala voditelje** oz. voditeljice ter **učitelje** oz. učiteljice. Ta preosnova je stopila v veljavo s 1. marcem 1966 .

Leta 1968 (ponekod začenši z letom 1963!) so začeli delovati Krajevni šolski odbori, kasneje imenovani sveti (KŠS), ki jih sestavljajo zastopniki staršev. Navadno jim vsako leto volijo predsednika. Namen teh svetov (oz. bolje: odborov) je pomagati učiteljem, predvsem, a ne izključno, v gmotnih zadevah. Kasneje so ustanovili tudi Zvezo krajevnih šolskih svetov, ki povezuje vse KS.

Leta **1967** je začel delovati prvi **otroški vrtec** v **Carapachayu, leta 1971** pa v **Ramos Mejíji.** Dejansko gre za del osnovne šole, a po letih odgovarja temu, kar je bilo tedaj splošno v argentinskem šolskem sistemu. Slovenske šole torej v najboljšem primeru (2 leti vrtca) obsegajo 10 let pouka, v najslabšem pa 8!

Sestav bi bil potemtakem tale:

DPa		**ZS** ↓		
↓	↔	**Šolski referent**	↔ **Šolski odbor**	(samo nekaj let) **Zveza krajevnih svetov staršev**
		↓		
Kateheti	↔	**Voditelji/ce** ↓ **Učitelji/ce**	↔ **Krajevni šolski odbor**	**Krajevni svet staršev**

Šolam so leta 1958 začeli dajati imena slovenskih velmož. Na tem mestu je potrebno pojasnilo o pravilnem izrazju. Navadno govorimo o Slomškovi šoli, ali Balantičevi ali Jegličevi ipd. Ker se je zdelo umestno uskladiti poimenovanje s tem, kar je v rabi v domovini, smo sprva - precej pod vplivom ST, ki je prvi spremenil ime "ST ravnatelja Marka Bajuka" v ST "Ravnatelj Marko Bajuk" – začeli podobno imenovati osnovne šole; npr. šola "Dr. Francé Prešeren". Toda Slovenski pravopis SAZU (1 – Pravila,

DZS Ljubljana 1994) opozarja na to, da je pravilno **Gimnazija Franceta Prešerna** (in ne Gimnazija "Francé Prešeren" (pravilo 98 s 24 in pravilo 856 s 105). Zato smo se končno odločili za poimenovanje, ki sledi in precej soglaša s tem, kar je že bilo v navadi. Vendarle moramo dostaviti, da ZS nikoli ni uradno spremenila imen osnovnih šol (gl. tudi IV.5.).

1. Slovenska hiša: **šola nadškofa Bonaventura Jegliča**
2. Barrio San José (Temperley): **šola škofa Antona Mahniča**
3. Berazategui: **šola Ivana Cankarja**
4. Carapachay: **šola Josipa Jurčiča**
5. Slov. vas: **šola Friderika I. Baraga**
6. Pristava Castelar: **šola dr. Franceta Prešerna**
7. Ramos Mejía: **šola škofa Antona Martina Slomška**
8. Naš dom San Justo: **šola Franceta Balantiča**
9. San Martín: **šola škofa dr. Gregorija Rožmana**
10. San Miguel: **šola Simona Gregorčiča**
11. Transradio: **šola Simona Jenka**
12. Victoria: **šola Ivana Preglja**
13. Villa Tessei: **šola Narteja Velikonje**
14. Ezeiza: **šola Valentina Vodnika**
15. Florida: **šola Franceta Levstika**
16. Caseros: **šola Josipa Stritarja**
17. Adrogué: **šola Frana Erjavca**
18. Bariloche: **šola Jakoba Aljaža**
19. Mar del Plata: **šola Janka Kersnika**
20. Mendoza: **šola svetih Cirila in Metoda**
21. San Luis (Mercedes): **šola Mirka Kunčiča**
22. San Luis (glavno mesto): **šola dr. Antona Korošca**
23. Tucumán: **šola Janeza E. Kreka**
24. Miramar: **šola Janeza Trdine.**

Nekateri tečaji so prenehali delovati še preden so šolam nadeli imena, drugi pa so nehali kasneje. Tako npr.: na Ezeizi šola Valentina Vodnika, v Adrogué-ju šola Frana Erjavca, v Hurlinghamu šola Narteja Velikonje. Tudi šola v mestu San Luis je prenehala. V letu 1997 je obstojalo 6 šol v Velikem Buenos Airesu in 4 v notranjosti države, poleg treh tečajev za špansko govoreče (Bs.As., Bariloche, Mendoza).

10. Učne moči

Samo po sebi umevno je, da so prva leta **učitelji** bili **rojeni** v **Sloveniji** in z zadevno **strokovno pripravo**. Ko se je povečalo število tečajev, razredov in odsekov, je na sejah odbora ZS pogosto nastajalo vprašanje, **odkod dobiti nove strokovno pripravljene in narodno zavedne učitelje**. Kot smo videli (I.del), so dolgo dvomili o tem, da bi iz argentinskih šol mogle priti take učne moči.

Nepričakovana rešitev je prišla z ustanovitvijo **Srednješolskega tečaja**. Od tam so sprva pričeli prihajati tim. "pomočniki", ki bi jim morda pravilneje rekli "pomožni učitelji". V začetku so to bili dijaki ST, ki tudi niso še končali argentinske srednje šole. **Sčasom** pa se je stanje spremenilo: med vrste slovenskih učiteljev v Argentini so jeli prihajati **že v Argentini rojeni učitelji iz argentinskih učiteljišč**. **Pogoj** je bil seveda, da so **končali tudi Srednješolski tečaj**. Zato je razumljivo, kako da šolski referent v zadnjih desetih letih v svojem letnem poročilu na OZ ZS tako poudarja odstotek že v Argentini rojenih učiteljev, ki poučujejo v slovenskih šolah: leta 1988 jih je bilo že 65%, leta 1995 75%.

Videli bomo še, da se niti Šolski odsek niti novi mladi učitelji sami niso zadovoljili s strokovno izobrazbo, ki so jo prejeli, temveč so jo dopolnjevali z mesečnimi sestanki, študijskimi dnevi in tečaji, zadnja leta pa s seminarji v Sloveniji.

Mirno lahko trdimo, da 90 učnih moči (vštevši veroučitelje) za okrog 500 učencev ni malo. Da se torej v tem pogledu ni bati prihodnosti. Seveda je hvalevredno še nadaljnje izpopolnjevanje, posebno neposreden stik s slovenstvom v domovini.

11. Učni načrti

a) Prva leta

Že od vsega početka je bil pouk usmerjen na verouk, branje in pisanje v slovenščini, slovensko petje in poznanje slovenske zgodovine ter zemljepisa.

b) Enotni učni načrt

Iz zapisnika sej MO je razvidno, kako so se njegovi člani prizadevali, da bi čimprej izdelali letne načrte sprva za dve ravni. Prvi enotni osnovni načrt, ki je ohranjen, je leta 1956 izdelal M. Mizerit. Leta **1958** je bil izdelan **podroben učni načrt** za I. in II. skupino nižjega tečaja in za višjo skupino (Mizerit); Majhen pa je pripravil slovnico.

Tako je mogel na OZ ZS leta **1959 referent Mladinskega odseka Aleksander Majhen predstaviti učni načrt**. Poudaril je, da je namen teh tečajev "vzgoja v narodnem in verskem duhu". "Poleg slovenščine se seznanjajo otroci s slovensko zgodovino in z lepotami naše zemlje, pojo narodne pesmi, katehetje pa jim oznanjajo verske resnice v slovenskem jeziku". (Zap 15) Učni načrt ima **7 letnih enot:**

- 1. leto: Otrokovo življenje v štirih letnih časih
- 2. leto: Domovina v štirih letnih časih
- 3. leto: Argentina in domovina (primerjava)
- 4. leto: Slovenska zemlja: Ljubljana in okolica, Gorenjska in Dolenjska
- 5. leto: Notranjska in Primorska
- 6. leto: Štajerska in Koroška
- 7. leto: Slovenija (pregled).

Leta **1960** se stanje **ni veliko spremenilo**. O poročilu referenta na OZ piše zapisnik: "Učni program je bil isti kot prejšnja leta. Otroci se uče verouka, slovenščine in petja slovenskih cerkvenih in narodnih pesmi. S Slovenijo se seznanjajo tudi pri zemljepisu in zgodovini ter po neštetih pripravah za nastope na raznih prireditvah. Ves pouk v tečaju je v slovenskem jeziku in duhu. Otroci smejo v tečaju le slovensko govoriti."(Zap 13)

V daljšem poročilu na **18. OZ** ZS, 25.10.1964, je **šolski referent Majhen** izjavil: "**V precejšnji meri bo že v prihodnjem šolskem letu lahko napredovalo enotenje po tečajih in to z novim berilom za višjo skupino, katerega bo izdala ZS in ga pripravlja učiteljski svet s sodelovanjem nekaterih članov šolskega MO** (Mladinskega odseka)". (ZS, Letno poročilo, Poslovna doba 1963-64, št. 6 s.9-10)

c) Novi učni načrt

Majhnova napoved se je mogla udejaniti šele v letu 1966.

K osnovnemu načrtu je dodala **telovadbo** najprej šola v Slovenski vasi, kasneje pa po možnosti tudi druge. Na OZ ZS leta **1970** je šolski referent povedal, da je eden izmed razlogov za uvedbo telovadbe tudi ta, "da se izurijo v slovenskem izrazoslovju pri telesni vzgoji" (Zap 4). To je bilo mogoče zato, ker je ZS pričela izvajati "**vaditeljske tečaje**" - leta 1970 že tretjega - in izdala zadevne priročnike (gl. Tiskovine). Na imenovanem OZ je referent omenil tudi **nov razlog za prirejanje nastopov** v **SH** in po **Slovenskih domovih**: "S tem se mladina navaja tudi k čutenju in včlanjenju k tistim domovom, edinicam slovenske skupnosti, ki v večini primerov skrbijo za streho in deloma opremo naših šol."(ib.)

č) Zadnji učni načrt

V letih **1989-1990** je bil izdelan **nov učni načrt,** sad dveh seminarjev in številnih sestankov. Vse delo je usklajevala Marjana Batagelj. Končno odgovorni pa so bili: za vrtec Nadica Kopač Grohar, za 1. in 2. razred Mija Markež, za 3. in 4. razred Monika Kenda Češarek, za 5. in 6. razred Nadica Kopač Grohar, za 7. in 8. pa: leposlovje M. Markež in A. Klanšek; zgodovino (katere vsebina se ni spremenila) Zdenka Virant, zemljepis A. Klanšek, ki je skrajšala delo Simona Rajerja.

Karel Mauser na Slomškovi proslavi v SH

Zdi se primerno poudariti stalno zavzetost odborov ZS za to, da bi šole delovale v skladu z jasno začrtanimi nameni in da bi za to tudi imele izpopolnjene in zmerom posodobljene učne načrte. Seveda je bila mera te zavzetosti precej odvisna od vsakokratnega odbora. Nedvomno pa je res, da je v upravljanju osnovnih šol ZS vedno uveljavljala svojo avtoriteto. To je razvidno, npr., iz tega, da je šolam

pošiljala svoja "normalia", kot jih je imenovala (npr., 28.2.1966), ali iz dopisa, s katerim jim je poslala novi učni načrt leta 1968.

12. Strokovno izpopolnjevanje učiteljev

Navadno so uporabljali redne mesečne sestanke učiteljstva za načrtovanje pouka in dela s starši, pa tudi za lastno strokovno izpopolnjevanje. Toda niso ostajali le pri teh sestankih. Svoje izpopolnjevanje so nadaljevali najprej s **študijskimi dnevi**, ki so jih imeli včasih po dvakrat na leto. Prva leta so povabljali znane osebnosti iz skupnosti za neke vrste **načelna predavanja**. Potem pa so izvedli nekaj **tečajev strokovnega,** to se pravi, pedagoškega **značaja** in to precej na pobudo novih moči, ki so začele prihajati iz argentinskih učiteljišč. ZS je dala pobudo za ustanovitev **Sveta vzgojiteljev** (dr. Branko Rozman, dr. A. Starc, dr. V. Brumen, prof. A. Geržinič, nadzornik Majhen, Simon Rajer, predsednik ZS Božo Fink, Marko Kremžar, učiteljice A. Klanšek, M. Markež, K. Kovač, R. Sušnik, S. Hartman, L. Lipušček, M. Batagelj). Na sedmih sestankih so razpravljali o delu v tečajih in izdelali učni načrt.

Zborček šole škofa dr. G. Rožmana iz San Martina pod vodstvom učitelja Pavšerja in lanuški šolski zborček por vodstvom voditeljice Zdenke Virant

Tako se je leta **1963** izvedlo **Srečanje vzgojiteljev**. Na Študijskem dnevu leta **1966** so govorili A. Majhen o cilju osnovne šole in učnem načrtu, dr. A. Starc o veroku, M. Geržinič o načrtu za petje in B.Pavšer o cerkvenem petju.

Leta **1967** se je začel pouk na učiteljskem tečaju pri ST; poučevali so dir. A. Orehar verouk, A. Majhen didaktiko in metodiko, M. Geržinič petje in S. Rajer zemljepis pa zgodovino. (Tečaj je še isto leto dokončala Vladi Brula, kasneje še drugi tečajniki; leta 1970 Francka Prešeren in Anica Rode.)

Leta **1968** so se začeli tečaji za vaditelje telesne vzgoje pod vodstvom prof. Tineta Vivoda.

Leta **1970** je ZS spet organizirala **Srečanje učiteljic**, na katerem je govoril dr. Brumen o "Šolstvu v tujini". V letu **1971** so **na sejah** predavali Majda Tomažin Bukovec o "Novih metodah poučevanja", Zorko Simčič o vprašanju "Česa še sami ne vemo", L. Božnar o tečaju v Mendozi.

Dne 1. Maja 1972 je potekalo **Študijsko srečanje** o načelnih vprašanjih in o praktičnem delovanju, na katerem se je zbralo 40 učiteljic. Govorili so dr. Brumen, dr. Kremžar in Majda Tomažin Bukovec.

V **decembru istega leta** so novejše učne moči priredile **seminar za učitelje**. Zamisel zanj je dala Terezka Prijatelj, pripravile pa so ga pod njenim vodstvom mlade učiteljice na slovenskih in argentinskih šolah. Izvedel se je v treh popoldnevih. Temo, ki jo je predavatelj tisti dan razvijal, so nato udeleženci predebatirali in izdelali zaključke, katere so za konec dneva prebrale in primerjale s predavateljevim stališčem. Prvi dan je govoril Franc Sodja CM o "Namenu in cilju slovenskih šol", drugi dan Mija Markež o "Življenju in delu v 22 letih naših šol" in Majda Tomažin Bukovec o "Metodah učenja v naših šolah", tretji dan pa sta predavala Anica Kralj in Pavle Rant o "Šoli - družini - skupnosti".

Na Študijskem dnevu 19.1.**1975** je govoril Pavle Rant, tedanji ravnatelj ST, in sicer o tem, kaj slov. gimnazija pričakuje od učencev OŠ. V **marcu 1eta 1980** je na Študijskem dnevu predavala Katica Cukjati o poučevanju zgodovine. 9.3. **1985** je bil glavni namen **Študijskega dneva** izdelati prijemljive zaključke o delu v šolah. Leta **1986 je** Zorko Simčič govoril o "Domu, šoli in svetu okoli nas".

V maju **1989** so na **seminarju** učiteljev skupno izdelali načrt za vrtec ter za 1., 2. in 3. razred; po seminarju je bilo več sestankov učiteljic, razdeljenih po skupinah z ozirom na tisti razred, v katerem poučujejo. Vsaka skupina je pripravila dokončni podrobni načrt za svoj razred, tako da so za konec leta 1990 imeli že dokončne programe za vse razrede. Delo na teh sestankih je vzporejala Marjana Batagelj.

Leta **1995** je bilo **dvoje srečanj, 21.8. in 16.12.**. Pripravile so ju Alenka Pozníč, prof. Neda Vesel, lic. Terezka Žnidar, Miriam Oblak in Marjana Batagelj. Naslednje leto je bil **študijski dan v SH**

1.3.1996; pripravili sta ga Marjana Batagelj in Terezka Prijatelj s sodelovanjem prof. Nede Vesel in lic. Miriam Oblak. Predavale so Milena Ahčin Jerebič "O materinem jeziku", Terezka Prijatelj "Z besedo na dan" in prof. Neda Vesel, ki je podala poročilo o seminarju v Sloveniji.

Od leta **1994** slovensko Ministrstvo za vzgojo in šport vsako leto januarja in februarja prireja v Sloveniji **seminar za zdomske učitelje**. Udeležilo se ga je dozdaj že precej učnih moči. O tem so navadno udeleženci sami pisali v SS. Udeležili so se ga:

leta 1994

Marjana Kovač Batagelj (SH), Metka Slabe (Carapachay), Mija Markež (Pristava), Helena Zupan Malovrh (Ramos Mejía), Mirjam Goljevšček (Slov. vas), Katica Kovač Dimnik (San Martín), Angelca Klanšek (San Justo), Lenčka Božnar (Mendoza), Marta Malovrh Jerman (Bariloče), Jožica Kopač Zupanc (San Luis), Jožejka Debeljak Žakelj (Tucumán);

leta 1995

Alenka Prijatelj Poznič (RM), Gabi Malovrh (RM), Marija Sedej Slabe (Car.), Ani Klemen (Car.), Saša Hartman Golob (SM), Regina Leber (SM), Nadica Kopač Grohar (Cast.), Helena Zarnik (Cast.), Lučka Oblak (SJ), Miriam Oblak (SJ), Ivana Tekavec (SJ), Lučka Servin (SV), Marjeta Stariha (SH), Tatjana Stariha (SH), Zdenka Virant Jan (Bar.), Cilka Arnšek (Bar.), Angelca Šmon (Mend.), Lenčka Zupan Malovrh (RM);

leta 1996

Helena Skarlovnik (Car.), Monika Češarek Kenda (Cast.), Irena Zarnik (Cast.), Angelca Podržaj (SM), Anica Mehle (SJ), Danica Malovrh (SJ), Lojzka Mehle)SV), Mojca Jelenc (Cast.), Anica Arnšek Magister (Bar.), Marija Štirn (Mend.), Marjan Jože Loboda (RM), Marija Fink Grintal (Mend.):

leta 1997

Alenka Arnšek (Bar.), Bibijana Bajda (Mend.), Helena Fink Žnidar (Car.), Pavla Grbec (SH), Marjan Loboda ml. (RM), Marija Krajnik Štrubelj (SJ), Danica Petkovšek (SM), Mojca Prešeren Jelenc (Cast.), Irena Rezelj Peršuh (SM), Helena Rode (RM), Marta Selan (SJ), Veronika Vivod (Cast.), Ana Marija Selan (Triglav).

13. Prireditve

Izredno važnost dajejo slovenske šole različnim prireditvam. Ni mogoče opisati vseh, poleg tega pa smo nekatere že **omenili v prvem delu. Stalne prireditve** moremo razdeliti na sledeč način:

1. **skupne**, iz vseh šol, v Slov. hiši:
   a) **začetek šolskega leta**
   b) **Alojzijeva proslava**
   c) **Slomškova proslava**
2. **posamične,** po vsaki šoli
3. **sodelovanje vseh ali posameznih šol na prireditvah skupnosti:** npr., na Spominskih proslavah, Slovenskih dnevih, ob izrednih dogodkih (obiski ipd.)
4. **sodelovanje pri različnih prireditvah v svojem KD** (obletnice Doma itd.)
5. **izredne prireditve.**

Najbolj pomembne izredne prireditve so bile sledeče:

1. ob obisku dr. Miha Kreka, 21. oktobra 1968;

2. ob obiskih pisatelja Karla Mauserja, ki je 6.6.1970 obiskal vse šole v Vélikem Bs.Airesu, 21.6 pa prisostvoval Alojzijevi proslavi v SH;

3. sprejem nadškofa dr. A. Šuštarja, 23.10.1982; pripravil ga je Frido Beznik

4. pozdrav dr. Vosperniku in dr. Zerzerju s petjem in deklamacijami, 16.8.1986;

5. sprejem škofa J. Jenka in msgr. Boleta, 4.5.1987;

6. sprejem koprskega škofa Metoda Piriha, 23.11.1991, za kar je pripravila spored A. Klanšek;

7. sprejem predsednika vlade RS prof. L. Peterleta z go., dr. Capudra z go. in L. Rebulo z go. Zoro Tavčar, 4.7.1992; pozdravila goste, učence in starše ter vodila spored M. Batagelj;

8. sprejem drž. tajnika za Slovence po svetu, dr. Petra Venclja, in spremljevalcev; 26.3.1994, srečanje dr. Venclja z učitelji v Slomškovem domu in pogostitev, ki jo je pripravila Saša Zupan Omahna;

9. sprejem škofa Piriha in urednika "Družine" F. Petriča, 9.11.1994;

10. sprejem in počastitev nadškofa dr. F. Rodeta, nov. 1997.

Predsednik NO dr. Miha Krek med učenci slov. osnovnih šol v Vélikem Buenos Airesu

14. Počitniška (ali "šolska") kolonija

Že v začetku leta 1957 je odbor ZS napovedal prvo počitniško kolonijo za otroke slov. tečajev. Različne zapreke so začasno zastavile ta načrt. Toda vse od 1962 je Šolski odsek ZS mogel prirejati počitniško kolonijo v gorskem kraju San Esteban, ki leži v dolini Punilla v provinci Córdobi, blizu znanega kraja Capilla del Monte. Tam je svojčas dr. Rudolf Hanželič kupil zemljišče, na katerem je stala starodavna cerkvica iz 17. stoletja, posvečena Materi bolečin (Virgen de los Dolores), in na njem sezidal preprosto počitniško hišo. Cerkev je podaril córdobski nadškofiji. Vse drugo je sedaj v lasti "Dobrodelnega društva", ki ga je dr. Hanželič ustanovil pred svojo smrtjo (gl. II.4. "Slovenski domovi").

Dolgoletni šolski referent ZS, Francé Vitrih, je nekoč zapisal, da dejansko to niso počitnice, ampak **celodnevna slovenska šola**. S svojo dolgoletno izkušnjo kot šolski referent ZS zatrjuje tudi, da je šolska kolonija važno sredstvo za ohranjevanje slovenstva. To pa zato, ker se od 70 do 100 otrok in čez zbira vsako leto okrog svojih veroučiteljev in učiteljev ter govori in poje samo slovensko.

Uspeh teh kolonij je bil tolikšen, da so večkrat govorili o potrebi do neke vrste ponovitve z manjšo skupino takoj zatem in na istem kraju, ali pa so prirejali otroške kolonije v Vélikem Buenos Airesu samem, npr. na letovišču "SLOGE" v Villa Udaondo blizu Castelarja.

Ta kolonija ni samo za otroke iz Buenos Airesa in buenosaireškaga predmestja, temveč prihajajo nanjo tudi otroci iz Mendoze in Bariloč. To pa v takem številu, da so nekateri odborniki ZS večkrat hoteli omejiti njihovo prisotnost z določitvijo določenega odstotka.

V prvem delu Zbornika je leto za letom in v glavnih obrisih opisan potek teh kolonij, kakor tudi število udeležencev in vodij, pa zabeleženi uspehi in zapreke. Prvo kolonijo so vodile Mija Markež, Marjana Batagelj in Anica Šemrov. Gmotno so kolonijo podpirali dr. Rudolf Hanželič, DPa, SLOGA in seveda ZS. Razni meceni so omogočili udeležbo otrokom, ki bi sicer ne mogli iti na kolonijo; najbolj poznani dobrotniki so bili Dorjan Heller, dr. Marko Kremžar, Božo Stariha, Francé Malovrh, Ladko Voršič, Herman Zupan, Tone Oblak. V zadnjih letih je kolonijo podprlo tudi Tajništvo za Slovence po svetu.

S kolonije so pošiljali razglednice s pozdravi in podpisi vseh udeležencev predstavnikom slov. življenja po svetu, slov. javnim delavcem, staršem otrok, zaslužnim graditeljem slov. zdomske skupnosti v Argentini itd. Večkrat so prejeli odgovore na ta pozdravna pisma; npr. 4.1.1982 od nadškofa Šuštarja, ali 4.4.1977 v slovenščini, na roko pisanega, od avstralskega senatorja - sicer Slovenca - Miša Lajovica.

15. Vsakoletni šolski izleti

Izlet v Lomas de Zamora ob obisku dr. Kreka

Letna poročila šolskega referenta na OZ ZS zmerom omenjajo te izlete, jih opisujejo in pripovedujejo o njihovih dosežkih. Šolski referent je nekajkrat v svojih poročilih pokazal, kako število udeležencev narašča v primeru s številom otrok v slovenskih šolah. To kaže ne le na potrebo večjega sožitja in družabnosti med učenci, temveč tudi na pomen, ki ga izletu dajejo starši. Predvsem pa so ti izleti v neki meri izraz edinosti duha, ki preveva vse slovenske šole v Velikem Buenos Airesu. (Več fotografij s teh izletov je objavljenih v prvem delu.)

16. Seznam učnih moči

a) Šolski referenti:

1. **Martin Mizerit: od 1952 do 1.12.1957**
2. **Aleksander Majhen: od 1.12.1957 do 25.3.1973**
3. **Francé Vitrih: od 25.3.1973 dalje**

b) Voditelji/ce tečajev: ♦

♦ Priimke navajamo po približnem časovnem zaporedju, določenem po prvem letu delovanja, kajti začetka in konca tega dela "ad honorem" ni bilo moč vselej natančno ugotoviti. Isto velja za katehete in učitelje/ice ter pomožne učitelje/ice. .

1. **Slovenska hiša:** Marija Fink, Nerina Zupančič (1949), Katica Kovač (1955), Marjeta Stariha (1957), Anica Šemrov (1958), Marjana Batagelj (1958-).
2. **Buenos Aires - Paternal:** Martin Mizerit (1958).
3. **Berazategui:** Anica Šemrov (1957- apr.1964), Olga Omahna (1964-), Cilka Pucko (1971, 1973-1980), Francé Vitrih (1972, 1986-), Betka Vitrih (1981-5).
4. **Carapachay:** Aleksander Pirc (1959-1971, 1981-1982, 1986-), Majda Žitnik Markež (1972-1980), Mara Pleško (1983-85), Ani Klemen (1987-90), Metka Slabe (1991-).
5. **Castelar(Morón):** Mija Markež (1955?-).
6. **Ramos Mejía:** Mija Markež (1949-?) Anica Šemrov (1949-?), Vera Holozan, Marjan Schiffrer (1971?), Lenčka Malovrh (1971-1995), Alenka Poznič (1996-1997), Saša Zupan Omahna (1977-)
7. **San Justo:** Angelca Klanšek (1955?-).
8. **San Martín:** Frančiška Miklavčič Grudzien (1953-1956), Katica Kovač (1957-)-
9. **Slov.vas,Lanús:** Martín Mizerit (1949-1956), Zdenka Virant Jan (1957-65), Franci Sušnik (1986-90), Mirjam Goljevšček (1991-).
10. **Florida:** Vera Ašič (?-1955?), Tone Kovač (1956), Dušan Šušteršič (1957-8), M. Kovačič (1959), Dušan Šušteršič (1960-1963).
11. **Barrio San José (Temperley):** Marko Mavrič (?-1956), Tone Pintarič (1957-1958), Jurij Rode (1959-1961), Edo Škulj (1962).
12. **Transradio:** Helena Petje (?-1958; 1960-apr. 1964), Valentin Selan (1959), Andrej Selan (apr.1964-1965?).
13. **Villa Hermosa:** Vera Ašič (1956-1958).
14. **Hurlingham-Villa Tesei:** Katica Kovač (1956-1968).
15. **Victoria:** Tone Kovač (1956-1960).
16. **Caseros:** Vera Ašič.
17. **San Miguel:** Frančiška Miklavčič Grudzien (1958), Mija Markež (1959-1969).
18. **Ezeiza:** Stanko Novak, Dušan Šušteršič, Silva Žužek.
19. **Adrogué:** Marjeta Stariha (1964-1965?).
20. **Bariloche:** Milena Arko (1972-), Zdenka Jan (1987-1990), Marta Jerman (1991-6), Lija Kambič (1997-).
21. **Mar del Plata:** Boris Kresnik (1964), Boris Koman (1977).
22. **Miramar:** Boris Kresnik (1964), Nežka Trpin (1973-1974?), Boris Koman (občasno).
23. **Mendoza:** Lenčka Božnar (1972?-).
24. **San Luis:** Marija Havelka (1977-1980).
25. **Villa Mercedes, San Luis:** Jožica Zupanc (1989-).
26. **Tucumán:** Jožejka Žakelj (1977-).

c) Katehеti:

1. **Buenos Aires - SH:** Anton Orehar, Stanko Škrbe, Gregor Mali, dr. Alojzij Starc, dr. Jurij Rode, Janez Pintar, Janez Cukjati, Franci Cukjati.
2. **Buenos Aires, La Paternal:** dr. Alojzij Starc.
3. **Berazategui:** Stanko Škrbe, Jože Guštin, Janez Cukjati.
4. **Carapachay:** Albin Avguštin, Matija Borštnar, dr. Jure Rode, Franci Cukjati.
5. **Castelar:** Matija Lamovšek, Francé Bergant.
6. **Ramos Mejía:** Janko Mernik, Matija Lamovšek, dr. Alojzij Starc, prelat Jože Škerbec.
7. **San Justo:** Štefan Novak, Francé Novak, dr. Alojzij Starc, Anton Bidovec.
8. **San Martín:** Karel Škulj, dr. Alojzij Starc, Jože Jurak, Gregor Mali, dr. Jurij Rode, Francé Šenk.

9. **Slov.vas, Lanús:** Janez Malenšek, Janez Petek CM (dejansko ves čas), Jože Mejač CM, Ivan Jan CM, Tine Vrečar CM, Franc Reberšak CM, Andrej Prebil CM, Ladislav Lenček CM, Jaka Barle CM, Francé Pavlič CM.
10. **Florida:** Albin Avguštin, dr. Alojzij Starc, Anton Smolič, Matija Borštnar, Dušan Šušteršič.
11. **Barrio San José, Temperley:** isti bogoslovci, ki so vodili tečaj.
12. **Transradio:** Janez Kalan.
13. **Villa Hermosa:** dr. Alojzij Starc.
14. **Hurlingham-Villa Tessei:** Stanko Škrbe, Anton Smolič, Anton Škulj.
15. **Victoria:** Anton Dejak, Štefan Tonkli.
16. **Caseros:** France Bergant.
17. **San Miguel:** Stanko Škrbe, Anton Smolič, p. dr Alojzij Kukovica.
18. **Ezeiza:** Štefan Novak.
19. **Adrogué:** dr. Branko Rozman.
20. **Bariloche:** Marko Cukjati.
21. **Mar del Plata:** Boris Koman.
22. **Miramar:** p. Ivan Caserman, Boris Koman.
23. **Mendoza:** Jože Horn, Janez Cukjati (1996), Tončka in Urška Šmon (1997).
24. **San Luis:**
25. **Villa Marcedes, San Luis:**
26. **Tucumán:** Lojze Urbanč.

4. Učitelji/ce in pomožni(e) učitelji/ce:

Poleg že imenovanih v razpredelnicah do leta 1974:

1. **Buenos Aires - Slov. hiša:** Terezika Marn, Lučka Pavšer, Anica Rode, Marjan Grohar, Maruška Klemenčič Batagelj, Gregor Batagelj, Narte Kinkel, Janez Rode, Lojzika Dimnik, Marija Novak, Marjeta Rožanec Dobovšek, Eva Schiffrer, Marica Skvarča Sušnik, Miroslava Kolšek Albano, Pavlina Dobovšek.
2. **Buenos Aires - La Paternal:**-----
3. **Berazategui:** Francé Vitrih, Marta Pozeljnik, Olga Omahna, Nevenka Vidmar, Jože Omahna (glasba), Pavlinka Korošec, Monika Vitrih.
4. **Carapachay:** Metka Pirc, Edi Škulj st.(zgod.), Marjan Trtnik (zemlj.), Mojca Pirc, Vika Homan, Lučka Pirc, Franci Korošec, Mara Pleško, Janez Tršan, Majda Pahor Knap, Janez Žnidar, Marta Korošec (petje), Metka Praprotnik (petje), Ani Klemen (petje), Katica Komar, Marjetka Slabe, Pavla Korošec, Silva Blazinšek (petje), Vilma Vodnik, Marjana Pirc, Janez Škulj,Marija Korošec, Monika Rant Jeretina, Marija Slabe, Lenčka Klemen, Ani Senovršnik, Marjeta Markež, Saši Dobovšek, Andreja Drajzibner, Marjeta Senovršnik, Helena Žnidar, Monika Dobovšek (glasba), Helena Skarlovnik, Ani Resnik, Sonja Kolenc, Ani Markež, prof. Ivan Vombergar (petje).
5. **Castelar:** Angela Rajer (zemlj.), Angela Škofic (petje), Pavle Rant (zgod.), Marija Geržinič (petje), Cvetka Malalan, Vida Pograjc, Anka Gaser (petje), Pavel Fajdiga ml., Jožica Kopač, Marija Urbančič, Mimi Gorišek, Marija Dolinšek (telov.), Lidija Čop (telov.), Tomaž Pavšer, Vinko Lazar, Marjanka Kremžar, Mirta Rant (vrtec), Nadi Kopač Grohar (telov.), Anka Golob (telov.), Marija Kopač, Peter Pavšer (telov.), Anči Jerebič (vrtec), Monika Rant (neslov.govoreči), Kristina Jerovšek (petje), Gusti Čop (telov.), Janika Rant (vrtec), Helena Dolinšek (vrtec), Monika Kenda Češarek, Veronika Zurc (nadom. učit. in telov.), Iva Vivod, Dominik Oblak, Marjana Malalan, Cvetka Kopač (telov.), Nadi Kopač Grohar, Lučka Češarek Selan, Danica Jerovšek, Luka Debevec, Mojca Jelenc (petje), Lučka Selan, Roža Klemenčič (petje), Irena Zorec (vrtec), Pavla Petek, Irena Zarnik, Helena Zarnik, Veronika Vivod, Sonja Zarnik, Silva Kovačič, Lili Tušek Kopač.
6. **Ramos Mejía:** Terezija Marinšek, Vera Holosan, Renata Sušnik, Francka Vester, Olga Magister (telov.), Marta Jeločnik, Franček Breznikar, Marjan Hribar, Mojca Prešeren, Marjana Hribar, Bernarda Opeka, Majda Holosan (vrtec), Bernarda Fink, Andreja Šeme (neslov.govoreči), Majda Kelc (neslov.govoreči), Kristina Breznikar, Alenka Poznič, Marjan Jože Loboda, Marjan Grohar, Anica Šemrov (petje), Tinka Šušteršič, Vladi Selan, Saša Zupan, Anči Kočar, Bogdan Golmajer, Karla Malovrh Jakoš (vrtec), Vera Breznikar, Alenka Smole(vrtec), Terezka Žužek, Alenka Magister, Irena Loboda Smrdelj, Franci Holozan, Gregor Hribar (telov.), Kristina Qualizza, Gabrijela Malovrh, Marjan Loboda st., Anka Smole, Nancy Selan, Tone Rode (petje), Tone Javoršek, Sonja Tomazin, Beti Miklavc (telov.), Ivan Vombergar (petje), Helena Rode, Marjeta Vombergar, Marcel Brula

(petje), Angelika Smole (telov.), Ciril Loboda (telov.), Marjana Rezelj, Kristina Malovrh, Metka Vombergar, Olga Omahna Urbančič (petje) Matjaž Omahna (telov.), Mateja Hribar Šmalc, Helena Loboda Oblak, Monika Svetlin, Lučka Tomazin, Lučka Vombergar.

7. **San Justo:** Marija Mehle, Francka Tomazin, Pavla Lipušček, Alenka Bras, Majda Tomažin, Kati Cukjati, Marjanka Furlan, Rezka Osojnik, Marica Zakrajšek, Anica Mehle (petje), Marija Tomaževič, Julka Furlan, Nežka Furlan, Franc Zupanc, Miriam Jereb, Franci Uštar, Kristina Jereb, Ema Urbančič, Marta Malovrh, Andrej Selan (telov.), Marija Krajnik, Irena Urbančič, Franci Urbančič, Nežka Lovšin, Irena Poglajen, Kristina Puhek (verouk), Marta Malovrh, Danica Malovrh, Magda Zupanc, Marija Zupanc, Jožica Malovrh, Ivanka Puhek, Kristina Grilj, Andreja Selan (petje), Miriam Oblak, Jure Urbančič (telov.), Lučka Oblak, Silvija Oblak (petje), Andreja Krajnik, Pavlinka Zupanc, Monika Zupanc (vrtec), Ivana Tekavec, Veronika Malovrh (vrtec), Marta Selan (petje), Nevenka Godec (vrtec), Bernarda Krajnik, Marija Zupanc Urbančič, Andrej Grilj (telov.), Veronika Godec, Marija Štrubelj (petje) .

8. **San Martín:** Saša Golob Hartman, Boris Pavšer (petje), Nina Pristovnik, Marija Zorec, Marjan Jesenovec, Gizela Šušteršič, Katica Rožanc, Francka Klanjšček, Marta Dimnik (petje), Darinka Zorc, Lučka Zorko (telov.), Marjeta Boltežar (petje), Marta Rupnik (telov., vrtec), Marija Žagar, Gabrijela Marolt, Terezija (Rezi) Marinšek, Olga Lenarčič (vrtec), Lučka Smersu (telov.), Regina Truden (telov.), Pavlinka Voršič, Bernarda Ziherl (vrtec), Cirila Žužek, Ana Marija Podržaj (telov.), Stanka Oberžan, Metka Kahne (petje), Regina Truden Leber, Metka Praprotnik, Lučka Kastelic (petje), Andreja Verbic (vrtec), Danica Petkovšek, Angelca Podržaj, Monika Bukovec, Ana Strle, Sonja Zorko, Elizabeta Petkovšek (telov.), Irena Rezelj Peršuh, Marta Jenko Škulj, Vera Breznikar Podržaj (nad.).

9. **Slov. vas, Lanús:** Terezija Marinšek, Milka Burja, Pavlica Burja, Marica Urbanija, Slavka Urbanija, Katica Lipovec, Mimi Bokalič, Zali Virc, Marija Stanovnik, Julka Pograjc, Mari Žitnik, Zorka Gris, Majda Hočevar, Marija Hočevar, Anči Koprivnikar (petje), Julka Lužovec, Magdalena Koprivnikar (telov.), Vera Adamič, Lilijana Brulc, Janja Šušteršič, Ani Sušnik (petje), Radojca Šušteršič, Dana Zajc (vrtec), Marta Šmalc, Kristina Zajc, Lučka Rot (vrtec), Amalija Zajc (vrtec, petje), Marta Rozina, Marija Olga Levstek, Marija Nežka Levstek, Marija Rozman, Marta Čampa, Beti Kalan, Nežka Kalan, Veronika Gerkman, Marjeta Gerkman, Zlata Adamič, Mirjam Goljevšček, Bernarda Gerkman, Ivanka Zabukovec, Brigita Cerar, Olga Fink, Helena Hočevar, Ana Rozina (petje), Marija Urbanija, Lojzka Mehle (tudi petje), Monika Urbanija (petje), Martina Rozina, Lucijana Čeč Servin, Elizabeta Grbec, s. Snežna, Aleksander Barle (petje), Andrejka Barle (petje), Rotija Grbec (petje), Gizela Grbec, Ivanka Draksler.

10. **Florida:** Majda Markež Žitnik, Vika Homan

11. **Barrio San José, Temperley:**------

12. **Transradio:** ---------

13. **Villa Hermosa:** --------

14. **Hurlingham-Villa Tessei:** -------

15. **Victoria:** ----------

16. **Caseros:**--------

17. **San Miguel:** ---------

18. **Ezeiza:** ----------

19. **Adrogué:**--------

20. **Bariloche:** Lučka Kralj Jerman, Janez Rode, Marija Kambič, Lija Kambič, Katica Arnšek (petje, vrtec), Zalka Arnšek (petje), Marjana Marn, Alenka Kambič, Mihaela Jerman, Alenka Arnšek, Cilka Arnšek (vrtec), Lovro Jan, Monika Arnšek, Anica Arnšek Magister, Danica Jerovšek Mavrič, Ivanka Marinič (verouk), Veronika Grohar, Terezka Žužek (pom.), Marta Malovrh Jerman.

21. **Mar del Plata:** --------

22. **Miramar:**Ana Trpin (telov.), Marica Žurga,

23. **Mendoza:** Darinka Žumer, Cvetka Grintal, Angelca Šmon Bajda, prof. Božidar Bajuk (petje), Rezka Štirn, Mari Triler, Ani Grintal, Mimi Artač, Francka Grintal, Zalka Hirschegger, Bernardka Hirschegger, Rudi Hirschegger, Helena Bajda, Marjana Bajda (petje), Jadranka Ovčjak, Gabrijela Bajda, Maruška Štirn, Nežka Bajda (petje), Marjanca Bajuk, Bibi Bajda, Mari Mlinar Groznik (tudi knjiž.), Silvija Bajda (telov.), Bernardka Juhant, Pavel Nemanič (telov.), Angelca Bajda (tudi petje), Tončka Šmon, Rezka Nemanič, Lenčka Bajda (petje), Vladko Šmon, Erika Bajda, Marta Pregelj Plath, Vladko Žumer, Maruška Štirn, Erika Bajda.

24. **San Luis:** Majda Povše Pekolj (petje).
25. **Villa Marcedes, San Luis:** Marija Urbančič, Andrejka Zupanc.
26. **Tucumán:** Alenka Bergant, Linka Keršič, Danica Košir Draksler (vrtec), Marjana Burgar, Franci Urbanč (verouk, petje), Alice Fajdiga, Darinka Draksler, inž. Jože Žakelj (verouk), Marija Kinkelj Draksler, Erika Draksler, Ivica Draksler, Janez Žakelj (verouk), Marta Žakelj, Diana Draksler.

Angelca Klanjšek

Katica Kovač - Dimnikova

Mija Markež

prelat dr. Alojzij Starc

Prvi dobitniki priznanja ZS, leta 1993 (V primku Angelce Klanšek je odveč "j", toda, kot je razvidno, smo računalniško posneli slike po SS.)

5.2. Tečaji za špansko govoreče

1. Delo v tečajih

Prvo poročilo o tečaju za špansko govoreče otroke nahajamo na 33. OZ ZS leta **1980**. Pravi, da vodi Marjana Batagelj v Buenos Airesu poseben tečaj za špansko govoreče otroke, da pa so s takimi posebnimi oddelki začeli tudi po nekaterih drugih šolah. Vendar kasneje zaznamo, da je šlo največ za pet krajev in še to na dveh začasno.

Voditeljica tečaja sama je potem poročala, da so spočetka delovali, kakor je pač vsakdo mogel. Toda leta **1993** je mogla poročati na OZ ZS, da sta tečaja "ABC po slovensko" v letu 1992 stekla v že postavljenih in preizkušenih ojnicah. Otroci so bili razdeljeni v 6 skupin, od 4. do 12. leta starosti. Pouka so imeli 32 sobot po tri ure vsakikrat. Že prej je pripravila **učne zvezke (1988)**.

Na OZ leta **1990** je poročala, da si je tečaj postavil temelje po argentinskem vzorcu (Enciclopedia Santillana) o **slušno-vidnem** (avdiovizualnem) **načinu poučevanja tujih jezikov v osnovni šoli,** kar je prineslo zaželene uspehe in prve "absolvente".

Toda nastaja **vprašanje: kaj jim nudimo potem, če bi hoteli nadaljevati z učenjem slovenščine?**

V poročilu na OZ ZS leta **1996** je **voditeljica tečaja v SH** omenila dvoje ugodnih sprememb:

1. Učni načrt so mogli dvigniti za eno stopnjo, tako da so **dosegli 7. razred**. Ta raven približno **odgovarja tretjemu** razredu slovenskih šol **v koroškem zamejstvu**. Ker je več učencev iste starosti s širšim znanjem, jim bodo mogli zaradi zadostnega števila učnih moči posvetiti več časa.

Začel se je tudi **tečaj za odrasle**. Na zanimanje mladih argentinskih mamic je odgovorila **prof. Marjetka Hostnik,** izvedenka v poučevanju tujega jezika v arg. osnovnih in srednjih šolah. Začela je s

poučevanjem slovenščine za odrasle, dve uri tedensko, medtem ko se njihovi otroci "ubijajo glavice" v slovenski šoli.

2. Tečaji v številkah

LETO	Slov. hiša	Mendoza	Bariloche	SKUPAJ
1980	5	-	-	5
1981	10	17	-	27
1982	14	17	-	31
1983	13	8	-	21
1984	18	20	-	38
1985	15	23	-	38
1986	12	11	-	23
1987	12	6	-	18
1988	18	4	-	22
1989	15	-	-	15
1990	31	-	-	31
1991	31	10	-	41
1992	...	7	-	7
1993	36	11	-	47
1994	35	10	-	45
1995	19	5	-	24
1996	37	3	15	55
1997	40	6	15	51

3. Učne moči

VODITELJICE: 1. SLOVENSKA HIŠA: Marjana Batagelj (1980-

2. MENDOZA: prof. Božidar Bajuk (1981-2); Helena Bajda (1983); Marjana Bajda (1984-1986); Klavdija Grebenc (1987); Karina Ovčjak (1988); Bibi Bajda (1991); Bajuk Veronika (1992); Bajuk Veronika in Bibi Bajda (1993); Bibi Bajda (1994-).

3. BARILOČE: Marija Eiletz (1997)

UČITELJICE: 1. SLOVENSKA HIŠA: Marjetka Štefe, Marjetka Dolinar, Kristina Pérez, Irma Pérez, Veronika Fink, Martina Andrejak, Lučka Jereb, Irenka Fajdiga, Vesna Mežnar, Karina Panaíno, Helena Zarnik, Astrid Mežnar, Nevenka Godec, Veronika Vivod, Lučka Tomazin, Mojca Vombergar, Nevenka Jelenc, Cecilija Grbec, Pavla Grbec, Francka Klanjšček Korošec, Tatjana Stariha, Andrejka Dobovšek, Karla Skvarča, Marjeta Mehle, Marjeta Šparhakl Stariha, Elizabeta Grbec, Lučka Mehle, Saši Gelb, Cecilija Gelb, Pavla Gelb, Marjetka Hostnik.

2. MENDOZA: Mimi Artač, Nežka Bajda, Darinka Žumer, Helena Bajda,Klavdija Grebenc, Veronika Ovčjak; Karina Ovčjak in Bibi Bajda.

3. BARILOČE: Terezka Marn Žužek, Astrid Mežnar Rezelj, Marija Osojnik López; nam.: Magdalena Jerman, Mihaela Jerman, Vilma Moreschi Urbančič.

5.3.Srednješolski tečaj

5.3.1. Srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka

1. Nameni in način delovanja

Nameni ST so sicer zapisani v brošuri "Namen – načela – pravila", ki jo je svojčas izdalo vodstvo ST, toda sodimo, da ima dr. Marko Kremžar največjo pravico za to, da izrazi namene in način delovanja ST. Sledimo mu v njegovih mislih, ki jih je v brošuri za 25-letnico tečaja zapisal pod naslovom "Srednješolski tečaj - zakaj in kako"(s 3-4) .

Kaj jih je **vodilo** pri delu? **Ljubezen** do resnice, slovenstva in mladine.

Kaj hočejo **doseči**? **Rast** srednješolcev

- iz slovenskih korenin,
- v zvestobi do svojega rodu in skupne preteklosti,

- v razvoju osebnih darov in talentov,
- v skladu s svojim končnim smotrom, ki je Bog.

Kako to skušajo **uresničevati**?

• Ne gledajo na število dijakov, marveč na vrednost vsake osebe. (Po 25 letih je ponovil iste besede: pripravljeni so vzdrževati tečaj, tudi če bi bil en sam dijak!)

• Profesorski zbor dokazuje, da različnost (v starosti, mišljenju) ne loči, temveč bogati.

• Vzgajajo po učnem načrtu in ne zaupajo le prijetni družabnosti in trenutnim osebnim navdihom.

Sprašuje se tudi, ali so dosegli, kar so želeli. Odgovarja, da vsega ne. A naloga še zdaleč ni končana, kakor tudi ni končana veriga slovenskih rodov v svetu.

2. Začetki[10)]

Dr. Kremžar v poslanih pripombah k temu poglavju pripoveduje: " Prve sestanke Literarnega krožka smo imeli na Pristavi v Moronu. Kasneje je msgr. Orehar dal na razpolago prostor v dušnopastirskih prostorih nastajajoče SH. Srednješolski tečaj je bil od kraja v sobah starih stavb na cesti R. Falcón. Ko mi je bilo jasno, da bo ST rastel, sem stopil k Božidarju Finku, tedanjemu predsedniku ZS, in mu predlagal, da sprejme ST pod okrilje ZS kot samostojno ustanovo. Moj namen je bil predvsem dati zgled, kako naj se posamezne samostojne dejavnosti vključujejo v organizirano skupnost. To je B. Fink razumel in tako tudi uredil."

Dr. Marko Kremžar

V prvem delu smo brali o tem, kako so na sejah in celo občnih zborih ZS pogosto razpravljali o razmerju Srednješolskega tečaja do osrednjega Društva. Iz Kremžarjevih besed je razvidno, da so končno odborniki ZS sprejeli predlog B. Finka, ki se je zavzel za Kremžarjevo ponudbo, po kateri je **ST upravno in v poučevanju sicer neodvisen, a vendar pod okriljem ZS.** Kaj je to dejansko pomenilo? Ne samo, da je ZS nudila ST nekako **moralno oporo**, temveč precej v zadnjih letih tudi neke vrste "**zakonito**" podlago, ali morda boljše **kritje**. Dr. Kremžar piše, da "okrilje ZS od kraja ni pomenilo nobenega gmotnega podpiranja ST. To je prišlo kasneje. Osebno sem bil dolgo nasproten vsaki podpori in vpisnina je krila stroške za kredo in kasneje za skripte. Ko je tečaj rastel, je za gmotno podpiranje, tudi s strani ZS, skrbel Odbor staršev." Kasneje je seveda to okrilje za ZS pomenilo tudi **gmotno podpiranje** ST, v kolikor ji je bilo to mogoče. Do kam gre ta **zavzetost ZS za ST,** je najbolj vidno iz raznih društvenih sejnih zapisnikov. Spet opažamo, da se je tudi ta zavzetost v zadnjih letih še povečala, za kar je npr. zadosten dokaz skrb odbornikov ZS za **dostojno predstavljanje slovenske skupnosti** v Argentini **na obiskih RAST-i v domovini**.

Tine Debeljak ml.[11)] podrobno opisuje nastanek srednješolskega tečaja. Pravi, da je bila sprva vsa mladina združena v SFZ in SDO. (Razume se, da od določenega leta starosti. Kasneje sta obe organizaciji začeli delovati po odsekih v KD, čeprav še zmerom obstojata kot osrednji mladinski organizaciji in sta kot taki članici MOS-a.)

Kmalu se je pokazala potreba po posebni organizaciji za dijake in dijakinje, zato so leta **1956** ustanovili na pobudo gojencev Rožmanovega zavoda v Adrogué-ju **ZSS** (Zvezo slovenskih srednješolcev) in **DIO** (Dijaški odsek SDO), ki sta odtlej deloma posamezno deloma skupno skrbela za predavanja, izlete, povezovanje itd.[12)]

ZSS in DIO sta priredila več ciklusov predavanj. Dr. Kremžar delno popravlja Debeljakov popis, ko piše: "Počitniški tečaj, ki sva ga pričela z Milanom Magistrom, ni bil ne na pobudo ne v okviru dejavnosti SFZ in SDO. Potekal je v šolskih prostorih bratov maristov na uličnem vogalu Rivadavia-je in

---

[10)] Večina podatkov je vzeta iz spisov Tineta Debeljaka ml., iz zapisnikov sej in OZ ZS. Zahvaljujemo se tudi Tinetu Debeljaku za njegovo lektoriranje tega dela. Posebno zahvalo smo dolžni dr. Marku Kremžarju, ki je pregledal poglavje o ST in poslal važne popravke oz. dopolnila.. Prav tako se zahvaljujemo prof. Nedi Vesel Dolenc za dopolnilne podatke do leta 1985, kakor tudi za poročila po tem letu.

[11)] KZSS 1971-1972 380-393 in "Ob srebrni reki - Jubilej srednješolcev, ST ravnatelja 'Marka Bajuka'", Bs.As., 1985, 22x7, 80s.

[12)] KZSS 1960 269-270.

Víctor Martínez-a. Preskrbel jih je msgr. Orehar. Pobuda je bila Milanova in nagib najina prejšnja vzgoja v KA. Téme sva si razdelila. Vpisani so bili trije (kasneje omenjeni) dijaki. Čeprav so prihajali vsi, je vedno kdo manjkal, tako da vsi trije skupaj niso prišli nikoli. So bile pač počitnice. Ker sem poleg drugega učil pisanje, so prišli omenjeni obiskovalci počitniškega tečaja kasneje, ob pričetku šolskega leta, k meni po pomoč. Povedali so, da se jih zdaj več zanima za literarne vaje. Tako je nastal Literarni krožek." Omenjeni **tečaj** sta imela dr. Marko **Kremžar** in cont. Milan **Magister** za srednješolce **poleti 1959**, in sicer o svetovno-nazorskih problemih, slovenski literaturi in problematiki itd. Magister in Kremžar sta bila mnenja, da bi ta tečaj na nek način moral obstati, čeravno bi bilo malo slušateljev.

Medtem je začela izhajati "**Mladinska vez**", toda dijaki, katere so povabili na sodelovanje pri občasniku, se niso čutili dovolj podkovane v lepi in pravilni slovenščini. Zato se je **skupina srednješolcev** (Franci Jarc, Milan Bevk idr.), ki so obiskovali Kremžarjev in Magistrov poletni tečaj, na pobudo Roberta **Petrička** ml. obrnila na **dr. Marka Kremžarja s prošnjo za ustanovitev literarnega krožka**, ki naj bi ga vodil on, kar je dr. Kremžar z veseljem sprejel. Krožek je **začel delovati v maju 1959, zato ima ST to leto za nekak začetek svojega obstoja.** Okrog 10 dijakov se je zbiralo vsako drugo soboto v SH, kjer je Kremžar dajal osnove slovnice, predvsem pa so se vadili v pisanju. Najboljši spisi so bili objavljeni v Mladinski vezi pod zaglavjem "**Naša žetev**". Krožek se je zbiral v letih 1959 in 1960 čez leto do konca novembra. Edini zapisi o delovanju v tej dobi so po Tinetu Debeljaku ohranjeni v zapisnikih DIO. Večino v krožku so imeli dijaki, ki so prišli od doma po letu 1953.

3. Nastanek Srednješolskega tečaja

Dr. Kremžar je kmalu opazil **dvoje dejstev**:

- da niso vsi dijaki enako obvladovali slovenščine;
- da bi bilo potrebno pritegniti tudi tiste, ki niso imeli posebnih literarnih zmožnosti in se zato niso približali krožku.

Po razgovorih s krožkarji je sklenil **spremeniti krožek v širši tečaj**. V svojih "Opombah" k Zborniku pojasnjuje dr. Kremžar, da je prosil za pomoč in sodelovanje posameznike, "ki so se mi zdeli za poučevanje kakega predmeta primerni. To so seveda lahko bili (ne vsi) člani SKAS-a, kot sem bil član starešinstva tudi jaz, a na SKAS se nisem nikdar obrnil po kakršnokoli pomoč, kaj šele, da bi ta vzel ST pod okrilje. Lahko pa (da) so o ST kdaj govorili na svojih sejah." Tako se je **leta 1961 začel vsako drugo soboto pouk v SH in sicer od 15.30 do 19.30.** V štirih urah so se dijaki učili **slovenščine**, **zgodovine**, **zemljepisa** in **verouka**. Uvedli so **razrednice**, kjer so zapisovali udeležbo in obdelano snov.

Spočetka se je vpisalo **41 dijakov**, skoraj vsi dejavni člani ZSS in DIO. Ti dve ustanovi sta odtlej družili dijake samo na izletih in družabnih prireditvah. Po letu 1961 je zamrl Literarni krožek, čeprav je prvo leto soobstajal s ST.

Tista leta se je v okviru šolskega referata in odbora **ZS** že začenjalo **vprašanje, kako odpomoči zmerom večjemu pomanjkanju učnih moči** v osnovnošolskih tečajih. Na odborovi seji 8. julija 1961 so se morali odpovedati izvedbi nameravanega "**učiteljskega tečaja**", ker je bilo premalo vpisanih. Pač pa je bilo rečeno, da bodo **po dogovoru** z dr. Markom **Kremžarjem na "srednješolskem tečaju"** tudi **predavanja iz pedagogike in psihologije**. Zato bo odbor prosil kandidate, ki so se prijavili za učiteljski tečaj, naj se udeležujejo teh predavanj (I.5.6.).

4. Učni sestav in načrt

4. 1. Snovanje do leta 1969

V naslednjih dveh letih so prvemu letniku dodali najprej drugega in potem tretjega. V tretjem letu so poučevali tudi svetovno književnost in človečansko vzgojo. Človečanska vzgoja je bila debatna ura o moralnih, svetovno-nazorskih in drugih važnih problemih, ki je potem ostala v učnem načrtu za zadnji letnik.

Po treh letih, torej za konec **leta 1963**, so izšli **prvi abiturienti.** V istem času je Kremžar **poimenoval tečaj po** pred kratkim umrlem **ravnatelju Marku Bajuku**, početniku slovenskega šolstva v avstrijskih begunskih taboriščih. Debeljak dostavlja, da je prav tedaj društvo **ZS "sprejelo tečaj v svoje območje kot avtonomno ustanovo"** (o.c. 382). Res je na **18. OZ** društva ZS tedanji **predsednik** Božo **Fink** dejal, da "**v okviru ZS" deluje ST,** "čeprav je vodstvo samostojno glede učnega načrta, osebja in uprave. Društvo daje tečaju samo legitimacijo in materialno pomoč." Poročal je, da je dijakov že okrog 50, in tudi obvestil, katere predmete ima tečaj v svojem učnem načrtu (gl.I.6.5.).

Spočetka je bilo precej razlike v starosti dijakov. Prav tako se letniki na slovenskem tečaju niso skladali z argentinsko srednjo šolo, ki je tedaj nasplošno imela po 5 let. Zato so leta **1965 dodali četrti letnik,** v katerem so poleg že omenjenih predmetov imeli tudi govorne vaje, ki so bile debatna ura o organizacijskem delu in problemih narodnosti.

Leta 1966 se je ustanovil **Svet staršev**. Njegove naloge so bile gmotna podpora tečaju, skrb za izvenšolski del ter pomoč profesorjem. Tisto leto je **začel** delovati tudi **odsek v Slovenski vasi v Lanusu** z nekoliko spremenjenim učnim načrtom, ker je večina dijakov hodila v Baragovo semenišče, kjer so že imeli nekatere predmete (verouk, petje).

V naslednjem letu je bilo mogoče opaziti, da so izginile prvotne neskladnosti v starosti in vzporeditvi z argentinsko srednjo šolo. Zato je vodstvo tečaja sklenilo, da ga bo **raztegnilo na pet let**. Tako leta **1967 ni bilo abiturientov**, temveč so to postali šele naslednjega leta, **1968.**

V istem letu je prišlo tudi **do prve večje spremembe v učnem načrtu, ki je stopil v veljavo leta 1969:** verouk in slovenščina od 1. do 4. razreda; politična slov. zgodovina od 2. do 4.; zemljepis v 1. in 2.; v 1. so dodali še petje, v 3. slovensko kulturno zgodovino; v 4. so imeli svetovno književnost; v 5. so poleg človečanske vzgoje in govornih vaj pripravljali Almanah.

Almanah je bil zamišljen kot nekak dokaz o tem, kaj so dijaki pridobili v tečaju in da so sposobni za samostojno delo. Dejansko je ves 5. letnik predvsem posvečen debati pa pripravi almanaha in se zato v tem letniku dijake ocenjuje drugače.

Druga izredno pomembna **novost** v letu 1969 je nastala **v vodstvu tečaja.** Dr. Marko **Kremžar**, ki je tečaj vodil od vsega začetka, je bil mnenja, **"da je tečaj že toliko napredoval, da ne sme biti več odvisen od enega samega človeka."** (Debeljak, 1971-2 382) Zato odtlej **profesorji vsako leto volijo ravnatelja**, ki pa sme biti izvoljen zaporedoma le dvakrat. Na prvih volitvah za leto **1969** je bil **izvoljen dr. Marko Kremžar**.

4. 2. Spremembe po letu 1969

Leta **1970 in 1971** je bil **izvoljen** za ravnatelja **prof. Alojzij Geržinič. Delno** so **spremenili učni načrt**. Slovstveno zgodovino so pričeli poučevati skupaj s politično in kulturno, pri slovenščini pa je bil glavni poudarek na praktičnem delu z branjem in analizo del. Zato so nekateri predmeti imeli po dve uri skupaj.

Profesorski zbor ob zaključni prireditvi 2. novembra 1974

Tako je bil red naslednji: v 1. letniku verouk, petje in dve uri slovenščine; v 2., verouk, zgodovina (do Napoleona) in dve uri slovenščine (do Vodnika); v 3., verouk, slovenščina (do Cankarja) in dve uri zgodovine (do Jugoslavije); v 4., verouk, slovenščina in dve uri zgodovine (do sedanjosti, vključno izseljenske); v 5., govorne vaje, gospodarski zemljepis, človečanska vzgoja in priprava almanaha.

Leta 1972 je bil spet izvoljen za ravnatelja **dr. Marko Kremžar.** Učni **načrt** so **spremenili** le v tem, da so znižali za eno uro zgodovino v 2. letniku in namesto nje poučevali zemljepis, ki je bil prej v 5. letniku. To leto so tudi poskusili **ustanoviti** nekatere **krožke**, kot astronomskega, novinarskega in šahovskega, ki pa, ali splohniso zaživeli, ali pa so, kot npr. astronomski, kmalu zamrli. Za konec leta so **prvič** priredili **taborjenje abiturientov v Bariločah**.

V prvem letniku se je leta **1973** vpisalo toliko dijakov, da so morali odpreti **dva vzporedna oddelka**, kar je trajalo **do** leta **1983**. V letih **1977 in 1978** sta bila **dva oddelka** celo **za 2. letnik**.

Leta **1975** so razdelili učni popoldan na **5** šolskih **ur po 45 minut**. S tem so mogli uvesti **nove predmete**, predvsem pa **povečati število ur za slovenščino in zgodovino**.

Potreba po novih profesorjih je vodila do odločitve, da so od **leta 1978 starejšim profesorjem** dodelili **mlajše**, ki naj bi se **pod vodstvom starejših** bolj **pripravili za** bodoče **samostojno delovanje.** Kakšnega pomena je bila ta priprava mlajših, - ki so končali ali ST ali pa Rožmanov zavod v Adrogué-ju - , je razvidno iz dejstva, da Debeljak (1985) že ob 25-letnici ST omenja 21 imen takih profesorjev!

Ker se je med dijaki znanje slovenščine vidno slabšalo, so leta **1980** sklenili, da v 1. in 5. letniku uvedejo predmet **"Živa beseda"**, kjer gre predvsem za recitacije. Namen predmeta je bil naučiti učence pravilne izgovarjave. Opustili pa so petje, češ da že dovolj pojejo po Domovih. Naslednje leto (1981) so

na predlog Pavleta Ranta v 5. letniku začeli dajati **"Temelje družbene vzgoje"**, kjer naj bi se dijaki bolj seznanili s slovensko skupnostjo v Argentini in obenem dobili glavne smernice za vodstvo v različnih organizacijah skupnosti.

Začeli so poudarjati branje, zato je imel ST že od leta **1978** (do 1992) tudi **knjižničarko,** ki je dijakom posojala knjige iz knjižnice ZS. Sedaj se dijaki sami obračajo naravnost na knjižnico ZS.

Prav tako so **podaljšali leto** sprva za eno soboto, nato za dve, tako da imajo zadnja leta **20 sobot pouka**.

V letu 1992 so začeli jemati **sprejemne izpite**, ker so opazili, da je znanje slovenščine vedno bolj šibko.

Za ustrezno načrtovanje programa, pripravo učne snovi, primernih tekstov in drugih učil se je dotlej posamično delo predmetnih profesorjev združilo v ekipno delovanje v treh, nekoliko prej ustanovljenih **odsekih**:

a) **jezikoslovni:** slovenščina in slovnica, živa beseda, almanah.
b) **ideološki:** verouk, lepo vedenje, svetovni nazori, temelji družbene vzgoje.
c) **domoznanski:** narodopisje (etnografija), zgodovina, zemljepis.

Za boljše sožitje dijakov, ki so prihajali iz različnih okrajev in so se seznanjali šele v prvem letniku, so za nekaj let v uvedli pred začetkom pouka neobvezno telovadbo.

V letu **1993** so **spet** uvedli **petje** v **1. in 2. letniku.** Zato se je učni načrt nekoliko spremenil. Zemljepis se je skrčil na eno samo uro in sicer v 3. letniku, kjer sta ostali samo dve uri slovenščine namesto treh.

Okvirni učni načrt je bil **v letu 1997** sledeč:

I. letnik: slovenščina (2 uri), verouk, živa beseda, petje.
II. letnik: slovnica, slovstvo, verouk, zgodovina, petje.
III. letnik: slovnica, slovstvo, verouk, zgodovina, zemljepis.
IV. letnik: slovnica, slovstvo, verouk, svetovni nazori, zgodovina.
V. letnik: slovstvo - almanah, slovnica, svetovni nazori, zgodovina, živa beseda.

5. Učni pripomočki

Že spočetka so profesorji začeli pisati za dijake skripta, nekateri na svoj račun, druge pa je navadno pomagala zalagati ZS. Uporabljali pa so tudi druge knjige, kot Pavlovčičev "Slovenski zgodovinski atlas" ali tržaško "Slovensko literaturo"; ponatisnili so tudi P. Levičnika (Franceta Dolinarja) "Uvod v zgodovino slovenskega naroda". V pg. o "Tisku" (III.7.) navajamo dela, ki so jih pripravili profesorji ST, (od katerih so nekatera že omenjena v prvem delu, predvsem zaradi izdanja in založbe).

Sedaj tako profesorji kot dijaki uporabljajo knjige in učne pripomočke, ki jih posredujejo Državno tajništvo za Slovence po svetu RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Krščanska kulturna zveza s Koroške in ustanove s Primorske.

6. Svet staršev

Prva leta je vodila svet Pavlina Dobovšek, potem Pavle Rant, Lojze Dolinar, Vladko Voršič, Tone Bidovec, Julka Bohinc Vidmar, Janez Čeč, Janika Jesenovec in Marjeta Šenk. Seveda so jim pomagali drugi starši. Njihova naloga je bila paziti na red med odmori, skrbeti za opremo učilnic, snaženje, malico, pa tudi za izvenšolsko delovanje, kot so izleti, zabave, zaključne prireditve, zdaj pa tudi spremljanje abiturientov na njihovem potovanju.

Vsaj dvakrat na leto je sestanek staršev, kjer govorijo s profesorji o vsakovrstnih težavah, prihajajo pa jim predavat tudi različni strokovnjaki.

7. Število dijakov

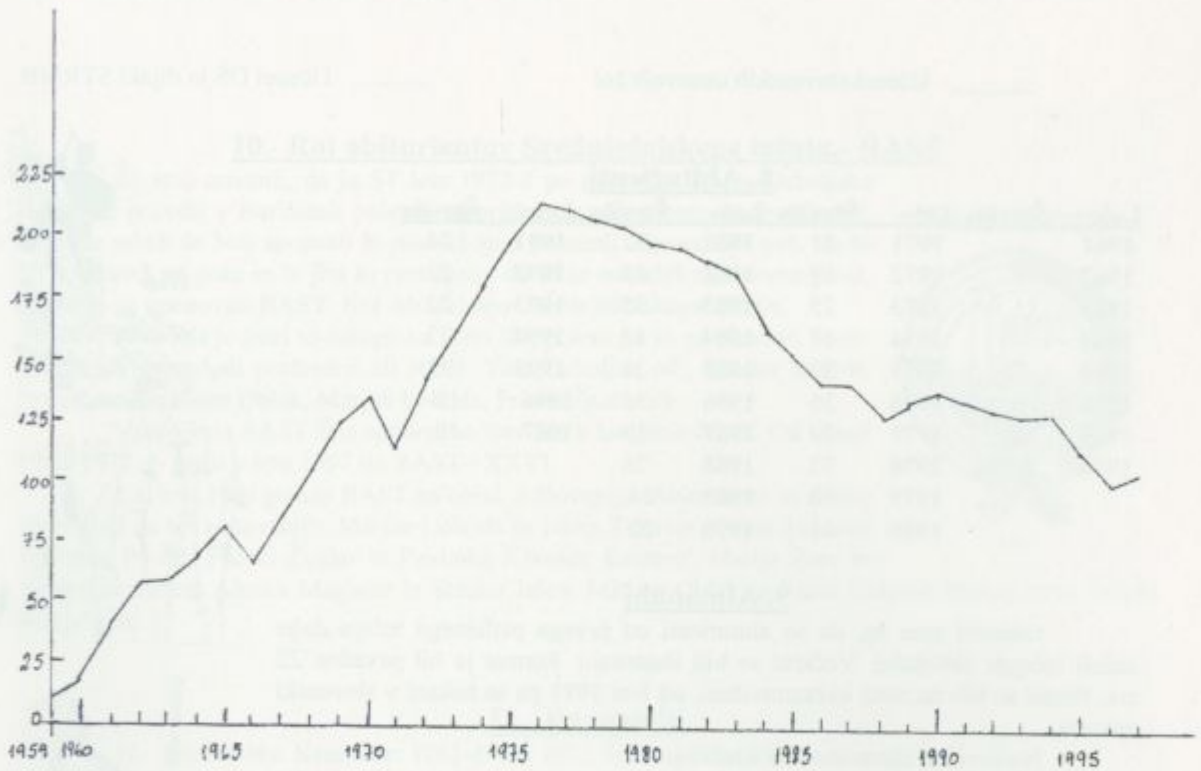
7.1. Dijaki po letih

Leto	Dijakov	Leto	Dijakov
1959(KROŽEK)	10	1980	199
1960	15	1981	198
1961(TEČAJ)	41	1982	195
1962	54	1983	187
1963	56	1984	165
1964	66	1985	152
1965	79	1986	143

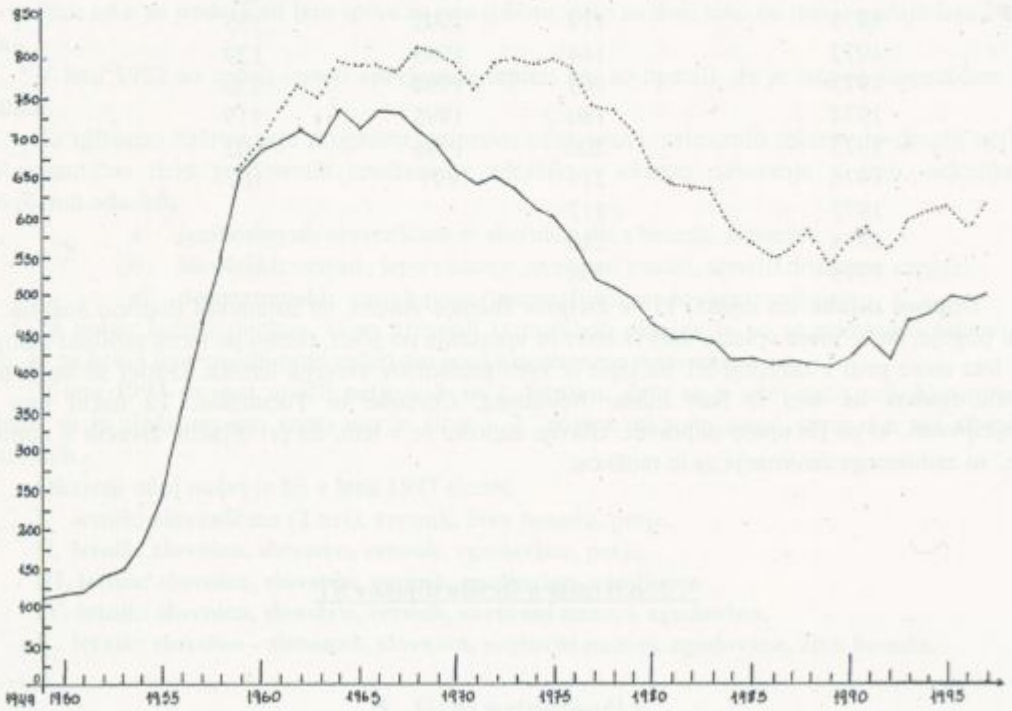
1966	65	1987	143
1967	81	1988	127
1968	105	1989	136
1969	125	1990	140
1970	136	1991	137
1971	119	1992	135
1972	144	1993	129
1973	165	1994	130
1974	180	1995	119
1975	200	1996	102
1976	219	1997	107
1977	217		
1978	210		
1979	208		

Dopisni dijaki. Za dijake, ki ne živijo v Buenos Airesu, so ustanovili dopisno šolanje. Kdor izpolni pogoje, da se more vpisati, dobiva snov in vprašanja po pošti, potem pa mora pošiljati naloge. Za konec leta mora priti v osrednji ST na izpit iz vseh predmetov svojega letnika. Doslej so imeli po več dopisnih dijakov na leto iz San Luisa, Neuquena, Córdobe in Tucumana. Ta način ima svoje pomanjkljivosti, ki pa jih upajo odpraviti. Glavna zapreka je v tem, da pri dijakih, živečih v notranjosti dežele, ni zadostnega zanimanja za to možnost

7. 2. Krivulja o številu dijakov ST

7. 3. Skupna številčna krivulja učencev OŠ in ST

_____ Učenci slovenskih osnovnih šol ..... Učenci OŠ in dijaki STRMB

8. Abiturienti

Leto	Število	Leto	Število	Leto	Število	Leto	Število
1961	-	**1971**	11	**1981**	32	**1991**	24
1962	-	**1972**	19	**1982**	43	**1992**	23
1963	11	**1973**	25	**1983**	35	**1993**	22
1964	-	**1974**	17	**1984**	42	**1994**	23
1965	7	**1975**	27	**1985**	31	**1995**	32
1968	6	**1976**	36	**1986**	31	**1996**	18
1969	6	**1977**	39	**1987**	19	**1997**	16
1970	10	**1978**	33	**1988**	26		
		1979	36	**1989**	24		
		1980	41	**1990**	22		

9. Almanahi

Omenili smo že, da so abiturienti od prvega petletnega tečaja dalje začeli izdajati almanahe. Večkrat so bili ilustrirani. Format je bil navadno 22 cm. Pisani so bili na stroj in razmnoženi, od leta 1991 pa so tiskani v slovenski tiskarni.

Naslovi teh almanahov so naslednji:

1968: Med dvema svetovoma I (26 s; odgovorni profesor: P. Rant)
1969: Med dvema svetovoma II (32 s; P. Rant)
1970: Razpeta jadra (34 s; J. Poznič)
1971: Samostojna svobodna Slovenija (25 s; M. Kremžar)

1972: Slovenija v svetu (44 s; T. Debeljak)
1973: Mladi smo (52 s; T. Debeljak)
1974: Mi gremo naprej (40 s; S. Jerebič)
1975: Slovenska kri iz roda v rod (56 s; P.Rant)
1976: Na razpotju (44 s; S. Jerebič)
1977: Pogled nazaj, pogled naprej (63 s; S. Jerebič)
1978: Sadovi truda (60 s; T. Debeljak)
1979: Ljubo doma (56 s; T. Debeljak)
1980: Mi abiturienti (76 s; J. Savelli)
1981: Mi mladi (52 s; J. Savelli)
1982: Vedno mlada rast (..s.; J.Savelli)
1983: XII. RAST gre v svet (103 s; M. Nose)
1984: Naša podoba (56 s: T. Debeljak)
1985: Nova obzorja: (52 s; T. Debeljak)
1986: Gradimo bodočnost - Rast XV(48 s; T. Debeljak)
1987: Mladi pojemo življenju (36 s; T. Debeljak)
1988: Mlada srca (36 s; T. Debeljak)
1989: Naši pogledi - Rast XVIII 1989 (38 s; T. Debeljak)
1990: Najlepša je mladost (48 s; T. Debeljak)
1991: Zvesti svojim koreninam (56 s; T. Debeljak)
1992: Predstavljamo Argentino (55 s; T. Debeljak)
1993: Sonce bo vedno sijalo (58 s; Metka Mizerit)
1994: V objemu dveh svetov (58 s; Metka Mizerit)
1995: Zdóma in domá (82 s; Metka Mizerit)
1996: Kje domovina si (56 s; Metka Mizerit)
1997: Naše mesto (56 s; Metka Mizerit).

Ob osamosvojitvi Slovenije so dijaki IV. letnika izdali leta 1992 pod vodstvom lic. Francija Markeža brošuro **"Slovenija - tudi moja dežela".**

10. Roj abiturientov Srednješolskega tečaja - RAST

Že smo omenili, da je ST leta 1972-3 po iniciativi Tineta Debeljaka ml. prvič priredil v Bariločah poletno taborjenje za abituriente. Namen je bil, da bi se mladi še bolj spoznali in medsebojno povezali, obenem pa tudi, da bi šli v naravo, na gore in bi jim to pomagalo, da bi se navadili na samostojnost. Skupino so imenovali **RAST**: Roj Abiturientov Srednješolskega Tečaja.

Naše mesto

Prva leta je imel to nalogo na skrbi ST, potem pa so ga prevzeli starši. Dijake so spremljali profesorji ali starši: Tine Debeljak ml., Stanko Jerebič, Ivan Korošec, Tone Oblak, Marjan Loboda, Franci Žnidar idr.

Vsakoletna RAST ima zaporedno številko v latinskih črkah. Od Rasti I leta 1972 so prišli v letu 1997 do RAST-i XXVI.

Od leta 1991 potuje RAST na obisk v Slovenijo. Abituriente so doslej spremljali na teh potovanjih: Marjan Loboda in Ivana Tekavec; Ivana Tekavec in Franc Pavlič; Franci Žnidar in Pavlinka Korošec Kocmur; Marija Zurc in Andrej Kostelec; Alenka Magister in Stanko Jelen; Miriam Oblak in Franc Cukjati; Marija Zurc Čeč in Matjaž Čeč.

11. Ravnatelji

1. **Dr. Marko Kremžar**: 1961-1969; 1972-1973; 1978-1979;
2. **Prof. Alojzij Geržinič:** 1970-1971
3. **Pavle Rant:** 1974-1975; 1980-1981; 1984
4. **Lic. Marjan Schiffrer:** 1976-1977
5. **Prof. Tomaž Debevec:** 1982-1983; 1985

6. **Dr. Katica Cukjati:** 1986-1987; 1992
7. **Lic. Albin Magister:** 1988-1989;
8. **Lic. Franci Markež:** 1990-1991
9. **Prof. Metka Mizerit:** 1993-1995
10. **Prof. Neda Vesel Dolenc:** 1996-1997

12. Profesorski zbor

1. Beznik, Frido: 1989-1996[12bis)]
2. Bidovec, duhovnik Tone: 1987-1988
3. Cukjati Debeljak, dr. Katica: 1978-1979; 1982-1992
4. Cukjati, duhovnik Franci: 1988; 1991-
5. Debeljak Tine ml.: 1962-1992
6. Debevec, prof. Luka: 1986-
7. Debevec Simčič, Minka; 1983-1984; 1993
8. Debevec, prof. Tomaž: 1978; 1981-1991
9. Duh Tine st.: 1962-1964
10. Duh, lic. Tine: 1969
11. Fink, Božo: 1970-1971
12. Fink, lic. Rok: 1994-
13. Geržinič prof. Alojzij: 1961-1971
14. Godec, dr Štefan: 1992
15. Grabnar Veronika; 1990-1991
16. Grohar, duh. Igor: 1978
17. Horvat, Avgust: 1961-1962
18. Hribar, Marjan: 1988-1994
19. Jereb Batagelj, prof. Miriam: 1978-1986
20. Jerebič Ahčin, Milena: 1963-1964; 1995-
21. Jerebič, lic. Stanko: 1974-1977
22. Jurčec Ruda: 1961-1962
23. Klanjšček Hren, Ana Marija: 1973-1977
24. Korošec Kocmur, prof. Pavlinka: 1986-1991
25. Košiček, duhovnik Jože: 1976
26. Kralj, prof. Tomaž: 1965
27. Krečič, Andrej:1974-1992
28. Krečič Ravnik, dr. Nataša: 1974-1992
29. Kremžar, dr. Marko: 1959-
30. Kremžar Jerman, Marjanka: 1979-1981; 1983
31. Kremžar Rode, prof. Kristina: 1992-1993
32. Kremžar Rožanec, prof. Veronika: 1984-1989
33. Krivec, dr. Jože: 1965-1969
34. Kukovica, p. dr. Alojzij: 1964-1966; 1993
35. Lenarčič Dobovšek, Marjanka: 1979-1982;1985
36. Loboda, Marjan: 1989-
37. Lozar Marinšek, Rezi: 1984-1986
38. Magister, lic. Albin: 1974-1992
39. Magister, prof. Alenka: 1991-
40. Markež, lic. Franci: 1972-1992
41. Marn Žužek, Terezka: 1971-
42. Mele Žužek, Elizabeta: 1967-1969
43. Mizerit, prof. Metka: 1984-
44. Nose, Maks: 1982-1983

[12bis)] Vezaj pomeni: od... do; kadar je ena sama letnica, velja samo za tisto leto; letnica in vezaj brez druge letnice označuje, da še poučuje.

Učitelji slov. osnovnih šol Vélikega Bs.As. s prof. Peterletom, dr. Capudrom in gospo ter Alojzijem Rebulom in gospo; v zadnji vrsti v sredi predsednik ZS Marjan Loboda, na levi Frido Beznik in lic. Marjan Schiffrer; v drugi vrsti na desni dir. Prelat Jože Škerbec

RAST na Aljaževem stolpu 10.8. 1995

45. Orehar msgr. Anton: 1961-1986
46. Osojnik Arce, Terezka: 1972-1973
47. Poznič Jože: 1962-1970
48. Pregelj Vivod, Iva: 1968-1970; 1973
49. Prijatelj Žnidar, lic. Terezka: 1968-1978; 1995
50. Rajer, Simon: 1963-1967
51. Rant Jeretina, Monika: 1978
52. Rajer Truden, cont. Simonka: 1980-1981
53. Rant Pavle: 1963-1984
54. Rant, lic. Tomaž: 1987-1992
55. Rezelj, Lojze: 1980-1988; 1997-
56. Savelli, dr. Julij: 1978-1982
57. Schiffrer, lic. Marijan: 1971-1981
58. Schiffrer Pavlovčič, prof. Cvetka: 1982-1988
59. Simčič, Zorko: 1963
60. Stariha, Božo: 1977-1983
61. Škerbec, prelat Jože: 1987-
62. Škulj, Edi st.: 1963
63. Starc, prelat dr. Alojzij: 1987-1994
64. Stare, Miloš: 1965-1976
65. Vesel Dolenc, prof. Neda: 1976-
66. Voršič, lic. Vladko: 1978-1982
67. Voršič Truden, Mirjanka: 1981-1985
68. Žakelj, inž. Jože: 1971-1976

Tajniki: Debeljak, Tine ml.: 1965-1966;
Vivod, inž. Avgust: 1967-1970;
Osterc, Naca: 1971-1977;
Krečič, dr. Nataša: 1978-1981;
Marn, Marjana: 1981-1985
Žužek, Cirila: 1986-1992
Poznič, Alenka: 1993-1996

Knjižničarka: Krečič, dr. Nataša: 1986-1992

Pomočniki: Jerebič, Stanko (šahovski krožek)
Kresnik, Boris
Mehle, Anica (petje)
Mizerit, Tone (novinarski tečaj)
Zorec, Janez (astronomski krožek)
Bergant, dr. Francé
Rode, dr. Jure
Rode, Ani (tajništvo)
Rožanec, dr. Jože (petje)
Pérez, Kristina (knjižnica)

13. Izpopolnjevanje učnih moči

Redni **sestanki** profesorskega zbora so veliko pripomogli h grajenju enotnega pogleda in delovanja v ST. Temu je pomagal, sicer ne vsakoletni, **študijski dan**. V zadnjem desetletju pa so nekateri profesorji bili izbrani za štipendiste Slomškove ustanove.

K temu je treba dostaviti še pedagoški seminar in študijsko potovanje po Sloveniji, ki ga pripravljata meseca januarja slovensko Ministrstvo za šolstvo in šport ter Tajništvo za Slovence po svetu. Tako sta leta **1994** bila na tem seminarju prof. Metka Mizerit (SH) in Milan Magister ml. (Bariloče). Povabljenec iz Mendoze, Miha Bajda, ni mogel potovati iz osebnih razlogov. Leta **1995** sta se udeležila tečaja prof. Neda Vesel Dolenc in lic. Terezka Prijatelj Žnidar. **Leta 1996** so šli na tečaj trije člani

profesorskega zbora, prof. Alenka Magister, Štefan Godec in Luka Debevec. Leta **1997** sta potovali prof. Metka Mizerit in prof. Neda Vesel Dolenc.

5.3.2. Ostali srednješolski tečaji

Pravila STRMB določajo, da more tečaj imeti podružnice ali odseke, bodisi v Buenos Airesu ali zunaj njega. Tako so sčasom nastali nekateri odseki. Nobeden izmed teh odsekov ni deloval na popolnoma isti način kot ST v SH. Razumljivo je torej, da odnosi med odseki in osrednjim ST niso bili zmerom zadovoljivi. STRMB dejansko nekaterih odsekov sploh ni priznaval za del ST, čeravno jih je v letnih poročilih na OZ ZS omenjal! Delni dokaz za to je že omenjena brošura ob 25-letnici ST, ki sicer vključuje poročilo o ST v Slov. vasi v Lanusu, ne pa o ST v Mendozi. (Bariloški je redno začel delovati 1985, ker je prej imel samo dopisne dijake.)

1. ST v Slovenski vasi[13)]

1.1. Nastanek

Julija 1966 so se sestali ravnatelj Kremžar, predstojnik Baragovega Misijonišča Lado Lenček CM in Franc Sodja CM. Sklenili so ustanoviti **podružnico ST** v Slovenski vasi. Baragovo Misijonišče bo dalo zaslombo tečaju, ki ga bo vodil Franc Sodja CM. Profesorje bodo dobili iz Misijonišča, pa tudi iz "**centrale**" ST, zato "da se ustvari in utrdi povezava z njo".

1. 2. Učni načrt

Ker je večina dijakov tega ST bila v Misijonišču in so v njem že dobivali del pouka, ki ga je imel v načrtih STRMB, so učni načrt delno spremenili. Vendar so glavni predmeti ostali: verouk, zemljepis, zgodovina, slov. slovnica in književnost, nastopanje, organizacijska teorija z idejno formacijo.

1. 3. Profesorski zbor

45. Barle, Jaka CM
46. Bokalič, inž. Janez
47. Bokalič, Jože CM
48. Brulc, Tone
49. Cukjati, Marko CM
50. Drnovšek, Rudolf
51. Fink, dr. Andrej
52. Gale, Tone
53. Glinšek, Ignacij
54. Jurčec, Ruda
55. Lenček, Ladislav CM
56. Mele, prof. Elizabeta
57. Petek, Janez CM
58. Poznič, Jože
59. Rot, lic. Andrej
60. Simčič, Zorko
61. Sodja, Francé CM
62. Šušteršič, Dušan
63. Šušteršič, Mirjam[14)]

1. 4. Učila

Bila so v glavnem ista kot v tim. "centrali". Toda Ignacij Glinšek je spisal skripta za zemljepis, za zgodovino pa Tone Gale. Dušan Šušteršič je priredil skripta o organizacijski teoriji na podlagi katekizma KA.

[13)] Podatki so vzeti iz brošure ob 25-letnici in iz poročil na OZ ZS.

[14)] Šušteršič D. piše v omenjeni brošuri, da je bilo 20 profesorjev, omenja jih pa samo gornjih 19.

Profesorski zbor srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka, leta 1981, na dvorišču Slov.hiše

Profesorski zbor, leta 1991

Dijaki leta 1995 s profesorskim zborom

Abiturienti leta 1997 z ustanoviteljem ST dr. Markom Kremžarjem in nekaterimi profesorji

1. 5. Število dijakov

Razpredelnica, ki jo prinaša omenjeno poročilo, prinaša število dijakov samo za naslednja leta:

Leto	Dijakov	Leto	Dijakov
1975	38	1984	..
1979	52	1985	26
1980	..	1986	36
1981	37	1987	18
1982	33	1988	20
1983	30	1989	..

Iz razpredelnice je razvidno, da ni podatkov za posamezna leta. Toda že omenjeno poročilo D. Šušteršiča govori o povprečno 38 dijakov na leto, čeprav bi jih bilo v letih 1976-1979 povprečno 51. Pravi, da jih je bilo največ leta 1970, ko naj bi jih bilo 54, toda poročilo za OZ ZS 1980 govori samo o 52 dijakih. Po Šušteršiču bi skupno "šlo skozi tečaj" v vseh letih obstoja 219 dijakov.

Prav tako piše D. Šušteršič, da je končalo ta ST v Lanusu 105 dijakov. Prve abiturientе je imel tečaj v Slovenski vasi leta 1969. Če se je ST začel leta 1967, so potemtakem končali v 3 letih, medtem ko so tedaj v "osrednjem" ST že imeli petletni učni načrt.

2. ST v Mendozi

Zapisniki sej ZS od leta 1969 dalje večkrat omenjajo prošnjo "DS v Mendozi" za ustanovitev podružnice ST. Leta 1973 je res končno začel delovati v Mendozi ST. Toda poročilo STRMB ob svoji 25. obletnici ne omenja tečaja v Mendozi. Navadno tudi na OZ ZS ni bilo poročila o tem tečaju, čeprav so večkrat poročilu o ST v SH dodajali poročilo o delovanju lanuškega tečaja; to je tudi vzrok, zakaj nimamo natančnega zapisa o profesorjih in številu dijakov ter abiturientov v Mendozi. Dr. Kremžar dostavlja v svojih opombah: "Želeli smo, da bi bil tečaj v Mendozi del osrednjega ST, ker pa iz Mendoze ni bilo poročil, ne občasnih ne končnega, ga v navedenem poročilu ni bilo mogoče omeniti."

Od vsega začetka je tečaj vodil **inž. Marko Bajuk.** Letno je bilo nekako 10 do 15 dijakov, ki so bili razdeljeni na tri razrede, vendar jih je bilo zadnja leta zmerom manj. Pouk so imeli dvakrat na mesec. Predmeti so bili približno enaki kot v STRMB: slovenščina, zgodovina in zemljepis Slovenije ter verouk.

Tečaj je nehal delovati leta 1984.

3. ST v Bariločah

Ta tečaj je začel delovati leta 1973 kot podružnica STRMB. Zanj se je zavzel **dr. Vojko Arko**, pomagal pa mu je dolga leta predvsem v poletju Zorko Simčič. Zdaj so profesorji že drugega, v Argentini rojenega rodu, ki učijo tretji rod.

Ker številčno bariloška skupnost ni velika (zdaj manj kakor 200 oseb), čeravno se je zadnja leta povečala, tudi dijakov v tečaju ni bilo veliko. Ako upoštevamo samo podatke, ki so na razpolago v raznih zapisnikih ZS, kaže, kot da bi nekatera leta sploh ne bil deloval. Vendar smo prav zadnji hip dobili tiskano poročilo o "oddelku Bariloče STRMB", iz katerega jemljemo podatke.

Ravnatelji: dr. Vojko Arko 1975-1987
Marjanka Kremžar Jerman 1987-julija 1991
Milan Magister ml. julij 1991- (v letu 1997 ga je nadomeščala Terezka Žužek)

Profesorji:

1975: Tone Zidar, Francé Jerman, Zorko Simčič, dr. Vojko Arko, Tine Debeljak ml.
1978: Vojko Arko, Francé Jerman, Lija Kambič
1985: Vojko Arko, Marjanka Jerman, Lučka Jerman, Zalka Arnšek. Terezka Žužek
1987: Lučka Jerman, Zalka Arnšek, Katica Glinšek, Terezka Žužek, dr. Vojko Arko, Zdenka Jan, Marjanka Jerman
1988: dr. Vojko Arko, Marjanka Jerman
1989: Zalka Arnšek, Zdenka Jan, duh. Marko Cukjati, Marjanka Jerman, dr. Vojko Arko, dr. Stane Žužek
1990: duh. Marko Cukjati, Zalka Arnšek, Ivan Arnšek, dr. Vojko Arko, Lija Kambič, dr. Stane Žužek
1991: Zdenka Jan, Ivan Arnšek, Milan Magister ml.
1992: Zdenka jan, dr. Vojko Arko, Milan Magister ml.
1993: Zdenka Jan, Milan Magister ml., dr Stane Žužek
1994: Zdenka Jan, dr. Vojko Arko, Milan Magister ml
1996: Zdenka Jan, Ivan Arnšek, Milan Magister ml.
1997: Zdenka Jan, Ivan Arnšek, dr. Stane Žužek

	Dijaki							
v letu	1974	4 (?)	v letu	1981		v letu	1991	5
	1975	6		1982	4		1992	6
	1976			1983			1993	4
	1977			1984			1994	3
	1978	5		1985	6		1995	-
	1979			1986	13		1996	5
	1980			1987	5		1997	2
				1988	5			
				1989	8			
				1990	6			

Kar zadeva predmete, so se skušali čimbolj približati STRMB. Seveda to ni bilo popolnoma mogoče zaradi pomanjkanja profesorjev in nizkega števila dijakov.

Doslej so dvakrat izdali svoj almanah. V njih so pisali o uspehih slovenskih rojakov v Patagoniji.[15]

4. Tečaj v Rožmanovem zavodu v Adrogué-ju

V okviru nekdanjega Slovenskega semenišča je deloval zavod za notranje gojence, ki pa so hodili na državno srednjo šolo v Adrogué-ju. To neke vrste "malo semenišče" se je imenovalo **"Slovenski dijaški zavod" ali kasneje "Rožmanov zavod v Adrogué-ju".**

Deloval je od leta 1952 do 1977. Pravzaprav je bil to prvi slovenski srednješolski tečaj. Seveda ni imel ne splošnega učnega načrta niti ni bil razdeljen na pet razredov. Pač pa so gojenci zavoda imeli ob sobotah reden slovenski pouk, - in to vsako soboto, ne le vsako drugo. Iz poročil na nekaterih OZ ZS bi morda kdo napačno sklepal, da se je ta tečaj delno in začasno priključil osrednjemu ST kot "Odsek v Adrogué". Toda šlo je le za občasne stike, npr. na skupnih kulturnih prireditvah ali v športnem delovanju. Kot smo že rekli, je pa iz tega zavoda izšlo nekaj profesorjev STRMB.

5.4. Visokošolski tečaj

Slovenska povojna emigracija je v Argentini nekaj desetletij imela pravzaprav **dvoje vseučiliških ustanov**, kjer so delovali slovenski profesorji in študirali slovenski rojaki. Prva je bila **ljubljanska teološka fakulteta v begunstvu**, ki se je iz Praglie-Padove preselila v Briksen, potem pa najprej leta 1948 v San Luis in nato iz te sanluiške province leta 1951 v Adrogué, na jugu Velikega Buenos Airesa.[16] Po smrti škofa Rožmana in zaradi majhnega števila slušateljev je bila **odpravljena leta 1959**.

Druga taka ustanova je bil **Slovenski odsek** na buenosaireški podružnici **Fakultete za filozofijo in humanistične vede** Ukrajinske katoliške univerze sv. Klementa v Rimu, ki so jo slovesno odprli v véliki dvorani Slov. hiše **9. aprila 1967** (SS 13.4.1967 15 2). Slovenski odsek je vodil dr. Tine Debeljak. Predavali so poleg dr. Tineta Debeljaka tudi Marijan Marolt, dr. Francé Gnidovec, dr. Marko Kremžar, dr. Vinko Brumen, potem pa še bivši učenci fakultete kot npr. lic. Pavle Fajdiga.

Na tej fakulteti so slovenski študentje diplomirali v slovenskem jeziku in prejemali naslov licenciata ali doktorja. Za doktorat so lahko predložili slovenske disertacije (teze) iz slovenske kulture. Prvo leto se je vpisalo 15 Slovencev (poleg 5 Ukrajincev in 1 Argentinca); vseh teh petnajst je potem tudi diplomiralo. Študijski program je trajal štiri leta in obsegal naslednje predmete: slovenska literatura, slovenska umetnost, slovenska zgodovina, staroslovanščina, slovenska filozofija in zgodovina ekonomske misli z ozirom na slovensko gospodarstvo". Predavanja so bila v slovenščini, delno pa v ukrajinščini in španščini.

---

[15] Patagonija je argentinska pokrajina, za katero pravijo, da se začenja južno od reke Río Negro, (ki se izliva v Atlantski ocean blizu glavnega mesta province Río Negro, Viedma-e) in sega prav do province Ognjena zemlja (Tierra del Fuego). Na levem bregu imenovane reke in prav nasproti Viedmi leži mesto Carmen de Patagones, ki spada v prov. Buenos Aires. To je eden izmed razlogov, zakaj nekateri hočejo iz južnega dela province Buenos Aires narediti novo provinco s sedežem v Bahía Blanca. Res je tudi, da pokrajina južno od mesta Bahía Blanca nima istih značilnosti kakor tim. vlažna pampa. Najvažnejši dnevnik v mestu Bahía Blanca se imenuje prav "La Nueva Provincia".

[16] Gl. "Ob dvajsetletnici slovenskega semenišča v Argentini, priloga DŽ, Bs.As., 1965, 36 s.

Slovenski odsek je obstal samo **do leta 1972**. "Uradni" - pravni? - razlog je bil, da je Ukrajinska univerza spremenila učne načrte. Toda bili so še drugi dejanski razlogi: npr., začetna zahteva cerkvenih oblasti, da bi obstajala ena sama katoliška univerza, ki bi imela pravico javnosti v skladu z leta 1959 odobrenim členom 28 zakona o univerzah; omejitev akademskih naslovov na zgolj cerkvenih fakultetah na člane klera, prav zaradi omenjenega zakona; in še kak drug.[17]

Nastopno predavanje dr. Tineta Debeljaka na slovenskem odseku buenosaireške podružnice Fakultete za filozofijo in humanistične vede Ukrajinske katoliške univerze sv. Klementa v Rimu

Na nek način je to vrzel skušal izpolniti **Visokošolski tečaj.** Njegov namen je bil, da bi se slovenski izobraženci izpopolnjevali v nauku katoliške Cerkve za različna življenjska področja. Sprva je deloval precej redno: eno predavanje na mesec. Predavatelji so bili v začetku dr. Milan Komar, dr. Marko Kremžar, dr. Jure Rode in Zorko Simčič. Sčasom je prišlo do daljših presledkov, čeravno so pritegnili še druge predavatelje. SKAD se je vedno trudil za njegov obstoj in uspešnost. Dr. Marko Kremžar poudarja (v že omenjenih opombah), da je bil posebno zadnja leta najvztrajnejši pobudnik VS pisatelj Zorko Simčič. Prav tako sporoča dr. Kremžar, da je za svoj dvoletni ciklus predavanj na slov. odseku ukrajinske univerze sestavil nad sto strani tipkanih skript in da je ta dveletni ciklus predavanj kasneje ponovil na VT.

V SS 25.4.1991 (15 2) "N.T." piše dobesedno: "Že pred leti, predvsem v letih 1976 in 1977 je SKAD za svoje člane in prijatelje organiziral celoletne cikluse predavanj in pa slovenske jezikovne tečaje. Vendar je šele leta 1982 'uradno' pričel z VISOKOŠOLSKIM TEČAJEM. Ta je od vsega početka imel štiri predmete: zgodovino, teologijo, filozofijo ter slovenščino." Potem pravi, da stopa tečaj v svoje deseto leto in napoveduje predavanja z razgovori vsako drugo soboto v mesecu od maja do novembra. Predavanj da bo vsako soboto četvero: filozofija in teologija, slovenščina in zgodovina. Predavali bodo v tem letu dr. Jurij Rode o "Moralnih problemih v sodobni slovenski in argentinski družbi", dr. Marko Kremžar in prof. Tomaž Debevec o "Osnovnih poglavjih iz slovenske zgodovine", Zorko Simčič pa bo razlagal jezikovne značilnosti ter govoril o človeku, ustvarjalcu ter objektu umetnosti.

Visokošolski tečaj dejansko ne deluje več. Zadnja leta tudi ni več v SS oglasov oz. vabil ob začetku leta. Zadnje vabilo brez kakršnega koli opisa tečaja je bilo leta 1992. Vendar je prav zadnja leta odbor ZS dal pobudo za morebitno obnovo VT; zato je šolskemu referentu naložil nalogo, da se ukvarja z vsemi tremi ravni šolstva.

Pri nobenem izmed navedenih treh delokrogov si **ZS ne more lastiti** kakšnih posebnih **zaslug**, **ker** niso bili **ne njena pobuda ne njena zadolženost**. Ni pa mogoče tajiti, da so **na mnogih sejah ZS** razpravljali o Visokošolskem tečaju, predvsem o tem, da bi mu **nudili oporo**, pa tudi druge vrste **podporo**, kadar bi jo potreboval.

Na drugem mestu (pg. o Slov. domovih) omenjamo filozofski tečaj za mlade (nad 10 let), ki ga je imel prof. dr. Milan Komar v carapachayskem domu. Toda zdi se zelo primerno upoštevati nasvet dr. M. Kremžarja, ki v zvezi z VT opozarja na pomembnost filozofskih tečajev prof. Milana Komarja. Ti tečaji so trajali več let; sestajali so se v Slov. hiši po eno celo sobotno popoldne na mesec; bili so zelo obiskani.

[17] Za vse gl. tudi Ribarič, o.c. 98-99 in prof. Pavlinka Korošec Kocmur, o.c.

6. Delo za izvenšolsko mladino

6.1. Vrzel med 12. in 16. letom starosti

Na sestanku SFZ v zavodu Don Bosco v Ramos Mejíji, leta 1949

Po dogovoru ZS s KD leta 1962 je ostalo na skrbi ZS osnovno šolstvo, dobrodelnost (v zvezi s drugimi ustanovami) in **delo za tim. pošolsko ali izvenšolsko mladino.** V poglavju o Medorganizacijskem svetu bomo videli, da ta tako važen delokrog **ni bila izključna zadeva ZS.** Zato je o delu z mladino veliko opisanega v omenjenem poglavju. Toda ZS je že pred dogovorom vzela nase skrb za ta del mladine, po dogovoru pa ni nikoli pozabila, da je **vsa** mladina njena posebna skrb. Najboljši dokaz za to je prvi del tega zbornika, v katerem zmerom znova nahajamo poročila o delu z mladino.

Za otroke v osnovnih šolah so bili tečaji, potem slovenske osnovne šole. Za mladostnike od 16. leta naprej sta bili obe mladinski organizaciji SFZ in SDO. Potem ko je dr. M. Kremžar začel s Srednješolskim tečajem, je mladina po končani osnovni šoli dobila neke vrste izvendružinsko slovensko okolje. Toda bilo je mnogo otrok, ki po končani osnovni šoli niso nadaljevali s ST. Po drugi strani pa ST ni mogel, v pičlih štirih urah 20 sobot na leto, nuditi vsega, kar bi naraščajnike privezavalo na skupnost. Odtod skrb za pošolsko ali izvenšolsko mladino.

Ker je večina mladine delovala v svojih organizacijah ali po Domovih, je razumljivo, da poročilo o delu mladinskega referata ZS ne more izkazati veliko dosežkov. Priznati pa je treba, da bi bilo delo po KD brez vztrajnega prizadevanja odborov ZS neprimerno manj uspešno. In kar je še bolj važno: ne bi bilo zadostne medsebojne povezanosti med mladino sámo, pa tudi povezave mladine s celotno skupnostjo ne.

6.2. Začetki delovanja

Povedali smo že, da je odbor DS na seji **30.10.1954 sklenil sklicati na sejo ali posvet vse, ki bi mogli kaj prispevati k reševanju vprašanja, kako zajeti pošolsko mladino** (I.4.4.). Na sejo so povabili MO DS, SDZ, SDO, SKAD, ZKMF in Mladinski dom (salezijanec Janko Mernik). Spočetka to ni imelo vidnih nasledkov v odborovem sestavu. Vendar je pripomoglo, da so različna društva medsebojna športna tekmovanja organizirala v Športne dneve in jih vsaj v prvih letih priključila Slovenskim dnevom.

V prvem delu (passim) in v poglavju o šolstvu smo opisali, kako se je pojmovanje o nalogi mladinskega referata spreminjalo, odkar je začel delovati v letu 1952 in kako se je dejansko mladinski referent ukvarjal samo z otroki v kasnejših osnovnih šolah.

Šele leta 1961 (seja 7.1.1961; I.5.5.) je mladinski referent Majhen začel govoriti tudi o predšolski in pošolski mladini. Glede prve je dejal, da bi bilo treba za njeno célostno vzgojo pridobiti tudi starše; za vključitev pošolske mladine v slov. skupnost pa bi morali nuditi vso pomoč obstoječim organizacijam. Na tej seji so tudi dognali, da mladina, ki končava tečaje, še nima zadosti let, da bi jo sprejemali v SFZ oz. SDO, in da je zato nujno potrebno poiskati neko povezavo za dobo med končanim tečajem in vstopom v mladinski organizaciji. Prav na tej seji so tudi obravnali načrt za vaditeljski tečaj, ki ga je pripravil prof. Zupan. Ko bodo iz tečaja prišli vaditelji za telesno vzgojo, bodo začeli delati s to mladino. Splošno mnenje je bilo, da te mladine ne bodo obdržali s predavanji in načelno vzgojo, ampak z igrami in športom. Ko bo tako vključena v slovensko skupnost, jo bodo mogli vzgajati tudi v kulturnem, verskem in narodnem duhu. (zap. 374)

6.3. Poseben referat pri ZS

Na 16. OZ (11.11.1962) prvič opazimo, da je podala poročilo o delu tudi **referentka za pošolsko mladino** (Iva Vivod). Povedala je, da se je posvetila predvsem ženski telesni vzgoji, da je sestavila 6 telovadnih točk in pomagala pri pripravljanju narodnih plesov. Z njo sta sodelovali Marjana Marn in Olga Magister (I.6.3.).

SDO na izletu v San Antonio de Padua leta 1949

Na naslednjem OZ (17.1.1963) je referentka (Marjana Marn) morala priznati, da še niso mogli pripraviti tečaja za vaditelje, ki bi delali s fanti. Izrazila je mnenje, da bi naraščajnike, ki nehajo tečaje, morali sprejemati v SFZ in SDO. Toda dejansko so v obe mladinski organizaciji mogli vstopati le tisti, ki so izpolnili šestnajst let. Prav zato so potem tolikokrat opozarjali na dejstvo, da za mladino, ki neha tečaje, ni organizacij in da bi bilo treba zanje ustvariti nekaj posebnega. Referentka je govorila tudi o "srednješolskih tečajih", o katerih je rekla, da so za mladostnike včasih neprivlačni; zato najstnike zbirajo eno uro pred poukom, tako da imajo malo športa, pa tudi da se med seboj seznanjajo.

V naslednjem odboru so referenta za mladino imenovali "**vzgojno-športnega**". Na **18. OZ** (25.10.1964) je referentka poročala, da namen referata ni voditi, temveč biti na razpolago mladinskim organizacijam. Zato se je njeno delo omejilo na pripravo voditeljskega in vaditeljskega tečaja, na organizacijo naraščaja (od končane šole do 16 let) ter na sodelovanje pri ST. V poglavju o Medorganizacijskem svetu poročamo, da se je v letu 1964 v okviru tega sveta ustanovil **mladinski odbor**. Na **naslednjem OZ** (24.10.1965) je referentka mogla poročati, da dela v referatu že okrog 20 oseb. To je omogočilo, da se je dejavnost povečala. Začeli so z občasnimi sestanki z naraščajniki v skoro vseh KD. Pričeli so s skupnimi izleti in Pristava je celo pripravila počitniške dneve. Imeli so skupen shod mladenk in naraščajnic v San Justu. Olga Magister je od decembra do marca vodila športno-vzgojni tečaj za dekleta. Priredili so mladinski dan v SH; vaje za fante je pripravil Tine Vivod, za deklice pa Anica Kralj.

Iz poročila "**športno-mladinskega**" referenta na **20. OZ** (23.10.1966) razberemo, da so zasledovali tri cilje:

1. povezati mladinske referente KD;
2. preučevati mladinske probleme;
3. organizirati naraščaj za mladinske organizacije.

Imeli so 15 sestanov z naraščajniki v Lanusu in na Pristavi, telovadbo pa so imeli v SH, San Justu in Lanusu. Naraščajnice, ki jih je bilo v šestih domovih 147, so se redno shajale, imele pa so tudi skupni shod v Lanusu, kamor jih je prišlo nad 100.

6.4. Vaditeljski tečaji in njihovi nasledki

Na **22. OZ** (23.3.1969) je predsednik ZS poročal, da je vaditeljski tečaj usposobil že 44 fantov in deklet. Dejansko je ta tečaja priredil Šolski svet pod vodstvom prof. Tineta Vivoda. Tako so že mogli uvesti sistematično telesno vzgojo, in sicer najprej v šolah. Vendar so vaditelji delovali tudi v obeh mladinskih organizacijah. Pričeli pa so tudi delovati po KD. Domovi so postali nekako samostojni v delu z mladino, a mladinski referent ZS se je prizadeval za koordinacijo in pripravljal skupne prireditve, kot npr. lahkoatletski turnir v Parque Chacabuco, ali prvo mešano taborjenje na jugu (12 fantov in 4 dekleta s 4 voditelji).

Leta 1969 so priredili II. vaditeljski tečaj za telesno vzgojo. To je pomagalo, da je moglo delovati več vaditeljev v mladinskih organizacijah in da so se vsaj v nekaterih Domovih mogli bolj redno posvečati delu z izvenšolsko in "izvenorganizacijsko" mladino. **Mladinski referent** Franci Sušnik, (kot ga imenujejo od 23. OZ, 5.3.1970, za razliko od šolskega in prejšnje leto ustanovljenega srednješolskega), je v svojem poročilu poudaril, da je sicer vaditeljev še premalo, in da je zato v prvi vrsti skušal usmeriti njihovo delo na mladoletnike.

Pri tem je ostalo tudi naslednji dve leti. Vendar je mladinski referent povedal v poročilu za 25. OZ (19.3.1972), da je bilo njegovo prizadevanje osredotočeno na pošolsko mladino. Da bi to bilo uspešno, je iskal ožjega sodelovanja s SFZ in SDO. Za pošolsko mladino je z referenti po KD prirejal predavanja, izvedel pa je zanjo tudi počitnice v Córdobi. V tej poslovni dobi so pričeli govoriti o "mladinskem forumu", v katerem bi bile zastopane vse starostne dobe, od končane osnovne šole naprej.

6.5. Mladinski koordinacijski svet

Na seji US ZS 21.4.1972 so sklenili ustanoviti Mladinski koordinacijski svet (MKS), ki bi naj imel štiri odseke: kulturno-prosvetnega, športnega, glasbenega in družabnega. Do ustanovitve je res prišlo, vendar pa se je MKS shajal sprva precej redno, potem od časa do časa, nazadnje pa je skoro zamrl. Delo mladinskega referenta je bilo v naslednjih letih posvečeno predvsem prirejanju predavanj za mladino in povezavi mladine v obeh osrednjih mladinskih organizacijah z njunimi krajevnimi odseki. (26. OZ, 25.3.1973) Poročilo mladinskega referenta inž. Jerneja Dobovška na 27. OZ (24.3.1974) govori o predlogih, ki so jih stavili osrednji in krajevni MKS. "Zaključki teh svetov, na katerih sodelujejo KD in mladinske organizacije, so bistvene važnosti za uspešno delovanje med mladino." (I.7.3.)

Na enem izmed številnih nastopov na Pristavi

V naslednjem letu je mladinsko vprašanje stopilo še bolj v ospredje in zavzetost za mladino se je okrepila. Skoro na vseh sejah IO in US, pa tudi v MOS-u so govorili o delu z njo. To delo je vključevalo organizacijo naraščajnikov (Marjana Marn) in prireditev pevsko-glasbenega festivala (Terezka Prijatelj), pa tudi predavanja, zlasti o marksizmu. Na 28. OZ (16.3.1975) je inž. Dobovšek poročal, da je bil v tesnih stikih z mladinskimi organizacijami. Delovali so v okrilju MKS in prirejali predavanja v skladu z načrtom MKS. Na tem OZ je podala posebno poročilo Marjana Marn o delu za mladino do 15. leta. Delovali so po načrtu,ki so ga bili pripravili leta 1974: verska in narodna vzgoja, praktični nasveti, lepo vedenje, družabne igre, petje. Za boljši uspeh so 28. februarja imeli skupen posvet voditeljev.

Voditelj vaditeljskih tečajev prof. Tine Vivod je mogel sporočiti na omenjenem zboru, da so izvedli že 7. vaditeljski tečaj, katerega je obiskovalo 35 tečajnikov, večinoma srednješolcev. Na tečaju so preučevali Priročnik pod vodstvom prof. Francija Sušnika in njega samega. V zimskih počitnicah je 28 mladcev opravilo kratke duhovne vaje v Rožmanovem zavodu v Adrogué-ju. Tečaj je končalo 16 dijakov. Priredili so počitniško kolonijo na letovišču SLOGA, katere se je udeležilo 105 otrok.

6.6. Novi načrti

V letu 1975 si je bil mladinski referent zastavil dvoje nalog:

1. globoko in trezno preučevanje o osnovnem načrtu, ki bi potem omogočilo jasen pogled na potrebe in možnosti pri delu za slovensko mladino in mladinsko vprašanje v sklopu skupnosti;

2. ohranjevanje "ozračja", ki bi omogočalo sodelovanje šolarjev pri pouku telesne vzgoje v osnovnih šolah; sodelovanje z osrednjima odboroma SFZ in SDO ter z odborniki odsekov in krožkov po KD.

Po večmesečnem delu je referent sestavil načrt. Določil je 5 glavnih področij, na katerih bi koordinirali delo: versko-religioznega, kulturno-prosvetnega, športno-rekreacijskega, družabnega in narodno-ideološkega. Ta področja niso bila med seboj ločena, ampak so tvorila tisto celoto, ki jo hočejo imenovati "možnost za ohranitev slovenskega 'jaza' v okolju in času, v katerem živimo". (Zap 29. OZ 28.3.1976, I.7.5.)

6.7. Načrt in njegovo udejanjenje

Toda že v naslednjem letu je na 2. seji IO, 10.6.1976, razgovor spet nanesel na "pripadnost" mladinskih organizacij; z drugimi besedami: kdo je končno zanje odgovoren, DPa ali ZS. (Sodimo, da je DPa vedno imelo obe organizaciji, SFZ in SDO, za cerkvene oz. celo za pomožne sile KA; primerno bi bilo, da bi se glede tega izreklo DPa; n.op.) Zaradi tega je predsednik ZS izrazil mnenje, da je treba izdelati nov načrt za mladino, za kar bi morali sklicati informativni sestanek. (Opis "načrta" v prejšnjem zaglavju zadosti jasno nakazuje, da ni šlo za načrt, temveč kvečjemu za splošen okvir, v katerem naj bi

zasnovali načrt. n.op.) Mladinski referent je dejal, da načrt ni odvisen od mnogih, temveč od tistih, ki ga bodo izpeljavali. "Še zmerom pa ostaja vprašanje, v koliko so nekatere organizacije res odgovorne za mladino. ZS bi morala prevzeti glede tega nase večjo odgovornost. Obenem pa je treba vedeti, da mladina ni samo osnovnošolska ali srednješolska, ampak tudi delavska itd."

Predsednik M. Loboda je vztrajal na potrebi obstoja neke organizacije, ki bi delala za mladino in ji dajala smernice. Glede tega je šolski referent Francé Vitrih dejal, da je mladinski referent važen, a še bolj važno je, da ga ljudje pri njegovem delu podpirajo. Po predsednikovem predlogu so nato sklenili, da bi preko MOS-a morali doseči, da bi v vsakem KD imeli mladinskega referenta "na zadostni višini", potem pa začeti z izvajanjem načrta. A kako to doseči? Večina je svetovala, naj mladinski referent najprej skliče na sestanek krajevne referente; ti bi si morali dobiti sodelavcev, 14 dni potem pa naj bi vse sklical na nov sestanek. Toda to bi moglo privesti do nesoglasja z odbori po KD. Zato je končno predsednik odločil, da bo ZS sklicala izredni sestanek MOS-a, na katerem si bodo izborili priznanje prednosti in pravic za reševanje 'mladinskega problema'. (Po dogovoru ZS s KD je ZS to odgovornost in pravico sicer imela, toda Domovi so si pogosto prisojali skoro izključno pravico do dela z mladino, - ki ga pa pogosto niso mogli uresničevati, največkrat zaradi pomanjkanja sposobnih mladinskih voditeljev. n.op.)

Na 4. seji US 12.11.1976 je Vivod poročal, da se je sestal dvakrat z MKS. Razpravljali so o sestavi organizacije, volitvah, priključitvi starejših svetovalcev v mladinski odbor itd. Odbora SFZ in SDO sta sprejela sklep, naj se v vsakem KD skuša zbrati skupina starejših sodelavcev z mladimi in da je treba preko MOS-a vplivati na Domove, da bi ti res imenovali za to delo najbolj sposobne in požrtvovalne člane. V svojem poročilu za 30. OZ (27.3.1977) pa je Vivod govoril o peterih "perečih" vprašanjih, od katerih četrto in peto kažeta na nek premik v gledanju na delo za mladino: 1. povezava s predstavniki KD oz. z mladinskimi referenti KD: 2. predavanja po KD na skupnih sestankih obeh mladinskih organizacij; 3. seje z odboroma obeh organizacij; 4. študij o možnosti dvojezične gimnazije s pravico javnosti; 5. ustanovitev odbojkarskega moštva z imenom "Zedinjena Slovenija", ki naj bi tekmovala v Metropolitanski odbojkarski ligi.

6.8. Nove težave, novi načrti

V letu 1977 (3. seja US 12.8.1977) je mladinski referent izjavil, da mladina pričakuje pomoči od ZS, kar se mu zdi prav. Treba pa je dobro premisliti, kaj ZS more dati, ker mladina pričakuje konkretnih napotkov. Treba bi bilo tudi govoriti z duhovnim vodjem, da ne bi prišlo do nepotrebnega trenja. Na isti seji je prosvetni referent poročal, da je delo v tem delokrogu sicer zelo razgibano, a nastal je resen problem z obnovitvijo Triglava. Sodil je, da bi morali misliti na "lasten Slovanski (sic!) klub", **sicer bomo ostali brez mladine.** Mladina je namreč začela hoditi plesat v ta klub, malo zaradi novosti, malo zaradi večje svobode. Ta svoboda je po eni strani izhajala iz dejstva, da mladi v Triglavu niso bili v svojem KD, kjer so se vsi poznali, po drugi strani pa, ker je MOS (in torej ZS pa vsi KD) tedaj še vztrajal na zahtevi, da se mora, razen za silvestrovanje in pustovanje, ples nehati ob eni zjutraj. Vendar so po kratki debati zaključili, da Triglav ne predstavlja nobene nevarnosti, drugega kluba pa ni mogoče ustanoviti.

Mladinski dan na Pristavi

Kljub vsemu prizadevanju je moral priznati mladinski referent na 4. seji US 14.10.1977, da bodo z delom za pošolsko mladino lahko začeli šele naslednje leto. Sicer je ta mladina prišla do spoznanja, da potrebuje pomoči starejših, a doslej ni bilo mogoče dobiti v vsakem KD štirih ali petih oseb, ki bi se ji posvetile. Uspeh sestankov po KD je bila izvedba šahovskega turnirja (5.US 16.12.1977). Na naslednji seji (17.3.1978) je referent sporočil, da ima že pripravljen delovni načrt za naslednje poslovno leto.

6.9. Nedoločeno področje mladinskega referenta?

Na 31. OZ (16.4.1978) je mladinski referent Stane Mehle povzročil precejšnje razburjenje, ker je v poročilu izjavil, da mladinski referent kot tak ni imel nikoli ne določenega polja ne dela ne možnosti za delo, češ da je bilo vedno vse prepuščeno iniciativi posameznih referentov. Nedvomno je ta trditev precej utemeljena. Mladinski referent ZS nikoli ni imel jasno zapisanih nalog, vsi pa so vedeli, da je njegova

glavna naloga skrbeti, da bi v vsakem KD imeli mladinskega referenta pa sodelovati s temi referenti po KD ali v kakih skupnih oz. skupnostnih dogodkih. Vse drugo delo je opravljala ZS preko predsednika in drugih odbornikov naravnost preko MOS-a.

Zaradi navedenega dejstva je Mehle ob začetku mandata začel razgovore s tistimi, ki so dotlej delovali z mladino (predvsem Iva Vivod, prof. Tine Vivod, prof. Franci Sušnik, Tine Debeljak ml.), in je pripravil podroben program. Ta program je vseboval vse starostne skupine od naraščajnikov do članov mladinskih organizacij. Toda program, pravi, se je nekje izgubil in ga bo treba nanovo spisati! Eden izmed zaključkov na teh pripravljalnih sestankih je bil, da je treba (nanovo) ustanoviti mladinski odsek ZS, ki bi ga sestavljali vsi mladinski referenti KD in predsedniki mladinskih organizacij. Toda nekateri KD še niso imeli mladinskega referenta.

Mehle je na 32. OZ (25.3.1979) poročal o uspehih s šahovskim turnirjem in z odbojkarji; povedal je tudi, da so dobili priročnik za delo, ki ga je pripravil Dušan Šušteršič s sodelavci. Na sestankih z mladinskimi referenti KD so razpravljali o nekaterih konkretnih mladinskih vprašanjih. Prizadevanje, da bi vsi KD imeli svojega mladinskega referenta, žal, še ni želo uspeha. Dal je tudi razloge, zakaj toliko vztrajajo na obstoju mladinskih referentov po KD. Mladinski organizaciji sta samostojni v svojem delovanju in obstoju. Dokler so jih vodili zreli fantje in dekleta, ni bilo večjih težav. V zadnjih letih pa je vodstvo padlo na ramena najmlajših. Od njih kljub njihovemu velikemu idealizmu in dobri volji ne morejo pričakovati veliko. S tem sta se delno izgubila resnost in odgovornost, ker: "mladina mora čutiti neko odgovornost pred višjim organom od nje."

Na 33. OZ (23.3.1980) je mladinski referent Jernej Tomazin poročal o naporih za izvedbo dolgoletnega načrta za delo z mladino. Za to je avgusta 1979 sklical poseben Mladinski svet, ki bi naj koordiniral delo z mladinskimi organizacijami in drugimi ustanovami, ki imajo stike z mladino. Na naslednjem OZ (29.3.1981) je isti referent povedal, da je pazno zasledoval delo mladine po KD. Prišel je do prepričanja, da je bilo delo mladine uspešno le tam, kjer je mladina ob sebi imela skupino starejših ljudi, najsi so bili to pevovodje, režiserji ali vaditelji. "Ker se mladinsko delo razvija v samostojnih organizacijah ob vodstvu dušnega pastirja, se mu ni zdelo primerno razvijati kakega samostojnega delovanja." Izjema je bil šahovski turnir.

Novi mladinski referent **Pavle Pleško** je na 35. OZ (28.3.1982) poročal o šahovskem turnirju, o izletu zadnjih letnikov ST na letovišče SLOGA in o temi "izbira poklica", obravnavani na predavanju za absolvente srednjih šol. Sicer je pa pazljivo zasledoval delo po Domovih. Na 36. OZ (27.3.1983) je skoro dobesedno ponovil besede prejšnjega referenta, da ZS ni hotela pripravljati dodatnih prireditev, ker deluje mladina v lastnih organizacijah in po KD. Vendar je razširil svoje delovanje na zbiranje podatkov o štipendijah v Argentini in v inozemstvu. Poudaril je podatek o tem, kako povsod da je mladina sodelovala pri obisku nadškofa dr. Šuštarja.

Naslednje leto je Pleško poročal (37. OZ, 25.3.1984), da se udejstvovanje mladine odvija večinoma po KD, zato osrednje društvo ni izvedlo samostojnih dejavnosti v tem pogledu. Vse njegovo delo je bilo usmerjeno na zbiranje podatkov o štipendijah za specializacijo, tako da razpolagajo zdaj s podatki za 49 držav. Šahovska zveza pa je postala tako dejavna, da je njen tajnik Tine Debeljak ml. poročal o njenem delu posebej.

6.10. Zavzetje za poživitev dejavnosti z mladino

V poslovnem letu 1984 so velikokrat na sejah govorili o delu z mladino, vendar pa na 38. OZ (31.3.1985) ni bilo poročila mladinskega referenta. Pač pa je poročal na 39. OZ (16.3.1986), a zelo kratko: da se je njegovo delo omejilo na organiziranje rediteljstva med junijsko proslavo in na podelitev glavnega, prehodnega pokala mladinskima organizacijama. Na 40. OZ (29.3.1987) spet ne zasledimo poročila mladinskega referenta.

Na srečanju javnih delavcev leta 1986 je dr. Marko Kremžar predložil, naj se ustanovi komisija za sestavo programa za vzgojo mladinskih voditeljev. Zato so v poslovnem letu 1987 na sejah precej govorili o tem, kako to spraviti v življenje. Da so v tem nedvomno precej dosegli, je priča poročilo mladinskega referenta inž. Andreja F. Kremžarja na **41. OZ** (20.3.1988). Povedal je, da si je bil zastavil za **cilj** spoznati mladino vseh Domov, spodbuditi dekleta in fante za delo z naraščajniki in nuditi pomoč mladim, ki delajo v mladinskih organizacijah, posebno tistim z naraščajniki. Zbral je skupino fantov in deklet, ki jih je vodila Nevenka Magister. Ta skupina je izvedla izlet za naraščajnike decembra 1987. Njegova naloga je bila stati tej skupini ob strani ter dajati nasvete in podporo pri delu. Predvsem si je zastavil nalogo, da bi naraščajniki in njihovi voditelji vedeli, da se za njihove zadeve zanima tudi ZS. Tudi na **naslednjem OZ** (12.3.1989) je poročal, da je bilo znova glavno prizadevanje referata delo z

naraščajniki. Zato je imel več sestankov z voditelji osnovnih šol. Sicer niso mogli izvesti vsega, kar so si bili zastavili, vendar je bil eden izmed večjih uspehov izlet naraščajnikov v Parque San Francisco, kamor jih je šlo nad 70.

Na 43. OZ 25.3.1990 je namestnik mladinskega referenta poročal, da so v skladu s sklepi II. Katoliškega shoda Slovencev v Argentini veliko razpravljali o mladini v okviru Medorganizacijskega sveta. Povedal je, kako je organizirana mladina (SFZ in SDO, SKAD, fantovska in dekliška KA, mladci in mladenke, naraščajniki in naraščajnice). Prav tako, da je vsak mladinski referent odgovoren v svojem Domu; ako Dom nima referenta, to delo opravlja zastopnik domovega odbora. **Za vse kraje pa ima to skrb mladinski referent ZS.** Njegovo prizadevanje stremi za tem, da bi bila vzgoja sicer vsestranska, a vendar usmerjena tako, da bo mladina obdržala slovenski jezik, slovenske navade, slovenskega duha - še daleč v prihodnje rodove.

34. Mladinski dan, leta 1995 v Našem domu v San Justo

Skupni Mladinski dan v San Justu

Mladina Slomškovega doma ob obisku ministra dr. Janeza Dularja

Mladina s prof. L. Peterletom

Mladinski dan v Našem domu leta 1993

Mladinski športni dan 3.9.1994 v Slomškovem domu

6.11. Več kot en mladinski referent

Zaman iščemo poročilo mladinskega referenta na **44. OZ** (17.3. in 14.4.1991). To je precej razumljivo, ker so vsi drugi odborniki, začenši s predsednikom, govorili o "zunanjem" udejstvovanju za samostojnost Slovenije, čemur se je tudi mladina popolnoma predala.

Ta zunanji izraz delovanja se je bolj izkazal na **45. OZ** (23.3.1992), ko je mladinski referent Bogdan Magister poročal, da so referat imeli na skrbi **štirje odborniki.** Dogodki so prvotne načrte omejili in usmerili delo navzven. Za vsako od manifestacij se je mladina navdušeno priglašala in zgledno sodelovala. Kljub taki dejavnosti navzven so 8. marca priredili **mladinski kongres,** kjer so obravnavali predvsem problematiko mladinskih organizacij. Predsednik ZS jim je tedaj dejal, da jim hoče ZS pomagati z nasveti in izkušnjami, da pa bo svoje probleme lahko docela rešila le mladina sama.

46. OZ (4.4.1993) govori naravnost o **mladinskih referentih** (dr. Miha Stariha, Franci Žnidar, Dominik Oblak in Bogdan Magister). Vsak izmed njih je na svojem področju deloval z mladino in o tem tudi poročal. Tako je dr. Stariha s pomočjo še drugih vodil na Pristavi tečaj za mladino od 14. do 18. leta, s svojimi zdravniškimi nasveti za vsak spol posebej. Franci Žnidar je vodil otroško kolonijo in spremljal RAST XXI v Slovenijo. Prof. Tine Vivod je za vse odbornike mladinskih organizacij pripravil taborjenje na Oblakovi kinti (pristavi). Kakšno važnost so polagali delu z mladino, priča že samo dejstvo, da se je temu posvečal neposredno in z vso vnemo tudi bivši in prihodnji predsednik ZS.

6.12. Številčno stanje

Res ni omembe o mladinskem referatu na 47. OZ (26.3.1994), toda na delo z mladino in delovanje mladine naletimo v skoro vseh drugih poročilih. Na naslednjem OZ (23.4.1995) je poročala o delu mladinskega referata samo športna referentka Saša Zupan Omahna.

Na **49. OZ** (27.3.1996) je mladinski referent prof. Tine Vivod poročal, da jim je uspelo sestaviti delovno skupino srednjega in mlajšega rodu. Od vsega začetka so ugotovili, da je nujno sestaviti skupine, ki bi se posvečale mladinski tematiki in delu z mladino, in da bi morale obstajati v vseh Domovih. Zato so svojčas govorili v Domovih o "stricih", to se pravi, o takih ljudeh, ki so za mladino sprejemljivi in lahko dostopni; ni zmerom lahko dobiti takih oseb[1]. Povedal je, da so izvedli otroško kolonijo, kot preteklo leto. Pripravili so drugi športni dan za naraščajnike v Ramos Mejiji, kjer se je zbralo 134 najstnikov. Uprizoritev igre "Miklavž prihaja" pa so izrabili za prvi popis mladine. Ponavljamo glavne številke (I.10.3.):

Kraj	Od 13 do 18 let	Od 18 do 25 let	Od 25 do 35 let	SKUPAJ
Buenos Aires	5	9	18	32
Carapachay	9	9	19	37
Castelar	26	35	38	99
Lanús	50	39	71	160
Ramos Mejía	67	41	68	176
San Justo	78	33	64	175
San Martín	13	37	47	97
SKUPAJ	248	203	325	776

Priznati moramo: če primerjamo te številke s številkami, ki smo jih navedli v prvem poglavju prvega dela o slovenskih novonaseljencih od 14 do 40 let (3.211 za vso Argentino, torej približno 2.200 od 14 do 35 let v Velikem Buenos Airesu), potem je seveda 776 zelo nizko število - po 50 letih. Toda v popisu gre v večji meri za aktivno delujoče v slovenskih Domovih! In dodati bi morali še marsikateri "toda". Nedvomno je neprimerno višja resnična številka mladine, ki ima od 13 do 25 let in se ima za slovensko ali argentinsko-slovensko ali slovensko-argentinsko. Toda denimo, da bi je bilo samo 776, kar seveda ni res. Če deluje po slovenskih Domovih, - ki tudi niso za vse mlade samo neke vrste klubi -, in če se čuti del skupnosti, je to zasluga vseh tistih, ki so skoraj pol stoletja ostajali zvesti sebi in domovini in zavestno prenašali to zvestobo pa zavest na drugi, tretji in že četrti rod.

Leta 1989 je na 42. OZ predsednik ZS arh. Jure Vombergar vzkliknil o slovenskih otrocih, mladini, šolah: "Še jih imamo, hvala Bogu..." Da, to je res. Morda jih ni zmerom več, pa tudi ne veliko

[1]Sedanji predsednik ZS. Marjan Loboda, nam je razložil izvor uporabljanja besede "stric". Na Slov. Pristavi je bil več let hišnik-oskrbnik Milan Križ, ki si je znal pridobiti zaupanje in simpatije mladih, tako da ga je mladina kar posvojila kot "strica". Odtod težnja, da bi imeli take "strice" po vseh KD

manj. **V kolikšni meri bodo ostali zavedni, ali da jih bo morda še več, ni odvisno samo od slovenske organizirane skupnosti v Argentini, predvsem od ZS, temveč tudi od razvoja v domovini, od matičnih oblasti in njenih tukajšnjih predstavnikov.**

Mladinski referent prof. Tine Vivod je na **50. OZ** (27.4.1997) izjavil, da so se člani mladinskega referata popolnoma posvetili mladini in to na sejah, sestankih, srečanjih. Poudaril je, da ni šlo toliko za "delo za mladino", kakor za skrb, pomoč in posvetitev mladini, dejavnost, ki naj bi v vsakem Domu vsako leto zajela vedno več delavnih ljudi iz dveh ali treh rodov. Tako so nastajale delovne skupine.

Pojasnil je tudi, da je prejšnje leto podal podatke iz prvega popisa mladih od 14. do 35. leta in sicer še samskih, neporočenih. Tako da je dejansko "mladine" v teh letih precej več, saj bi bilo treba k prejšnjim številkam prišteti še vse poročene pred 35. Letom. Tistim 776 popisanim je po prof. Vivodu treba prišteti še okrog 20 do 25 %, ki jih doslej še niso mogli doseči. Tako bi mogli govoriti o številu 850-950 slovenskih deklet in fantov v Argentini.

Prof. Vivod je poročal tudi o pripravi oz. sodelovanju na pripravah raznih prireditvah, kot so bile: mladinsko športno srečanje; pevsko-glasbeni festival; modna revija; mladinski športni dnevi; obisk v Mendozi; osrednji mladinski dan; tečaj za izbiro poklica; miklavževanje; srečanje z dr. A. Prešernom itd.

7. Tiskovine in druga izdanja

Govorimo o tiskovinah, ker po eni strani ne gre le za knjige, temveč za **vsakovrstna tiskana** sporočila na vezanih ali nevezanih listih, po drugi strani pa bomo omenili tudi druge vrste izdanj, kot npr. glasbene plošče ali video-kasete.

7. 1. Tiskovine

Moremo razlikovati več smeri, v katerih na tem polju deluje ZS: 1. gmotno podpiranje raznih knjižnih izdaj, o čemer je bil spotoma že govor v prvem delu; 2. izključna založba in izdajanje knjig, predvsem za šolstvo, pa tudi druga pomembna izdanja v slovenščini ali španščini; 3. lastništvo in izdajanje tednika Svobodna Slovenija od leta 1991 naprej.

Tudi o tem je zbranega in objavljenega že več gradiva.[1)]

1.1. Knjižna izdanja

1.1.1. Letna poročila

1. Društvo Slovencev - Buenos Aires. Poročilo DS o delu v poslovnem letu 1950, Bs.As. 1950 15x20cm.
2. id., Letno poročilo DS o delu v poslovnem letu 1950-1951, Bs.As. 1951 8 19cm.
3. Društvo Slovencev - Buenos Aires. Izvleček iz letnega poročila DS v poslovnem letu 1951-1952, Bs.As. 1952 2 29x41cm.
4. id., 1953-1954, Bs.As. 1954 2 29x41cm.
5. Zedinjena Slovenija: Letno poročilo. Poslovna doba 1963-1964, Bs.As. 1964 24 26cm.
6. id., Letno poročilo za poslovno dobo 1.9.1964-31.8.1965: XIX. redni občni zbor 23. oktobra 1965, Bs.As. 1965 28, 26cm
7. id, 1.9.1965-31.8.1966: XX. redni občni zbor 23. oktobra 1966, Bs.As. 1966 24 27cm.
8. id., 31.12.1968-31.12.1969: XXIII. redni občni zbor 15. marca 1970, Bs.As. 1970 16 23cm.

V zadnjih letih SS objavlja skoro v celoti poročila odbornikov na OZ. Prej je pogosto objavljala predvsem poročila šolskega referenta.

1.1.2. Izdanja v španščini

1. Ob desetletnici - Décimo aniversario 1945-1955. Posvečeno spominu vseh Slovencev, ki so padli v borbi za demokracijo in svobodo svojega naroda. Bs.As., 1955, 32 ilustr., 20cm. (Razen naslovne strani, sporeda proslave in pozdrava, ki so v slovenščini, je vse ostalo v španskem jeziku.)
2. Eslovenia entre dos fuegos, Bs.As. 1960 4 34cm.
3. Eslovenia, otra nación sin libertad, Bs.As. 1965 32 ilustr. 22cm.
4. Las grutas de Katyn en Eslovenia, Bs.As. 1970 4 25cm.

[1)] Npr.: Marjan Pertot, Bibliografija slovenskega tiska v Argentini 1945-1987 1. del - Knjige, Knjižnica Dušana Černeta, Trst 1987; id., Bibliografija slovenskega tiska v Argentini 1945-1990 2. del - Časopisje, Knjižnica Dušana Černeta, Trst 1991; prispevki Zdravka Novaka v KZSS o "Knjižni žetvi slovenske politične emigracije" (1956 209-216 ; 1957 193-195 ; 1958 212-213 in 199-211 pod naslovom "Knjižne založbe slovenske politične emigracije" ; 1959 268 in pod drugim naslovom 269-273 ; 1960 175-178 ; 1961 232-233 ; 1962 245-246 ; 1963 245-246 ; 1964 304 ; 1965 346 ; 1966 389 ; 1967 328-329 ; 1968 299-300 ; 1969 326-327 ; pod naslovom "Obletnice" 1970 252 in "Zdomska knjižnica" 1970 253 ter pod naslovom "Knjižne izdaje slovenske politične emigracije, zamejskih in izseljenskih Slovencev" 1970 254-258 ; navajamo samo strani, ki se nanašajo na slovenski tisk v Argentini).

5. Hace 25 años. Palabras pronunciadas por el señor Pavel Fajdiga en la conferencia de prensa, organizada por Eslovenia Unida el 26 de julio de 1970. Bs.As 1970 4 23cm.
6. Krek Miha, Europa vive momentos de incertidumbre. Extracto de la conferencia de prensa del dr. Miha Krek, presidente del Comité Nacional Esloveno (en exilio) en ocasión del 50° aniversario de la liberación (29.10.1918). Bs.As 1968 7 29cm t podp.
7. La presencia de los eslovenos en la Argentina, Bs.As., 1970 4 25cm.
8. Buenosaireški slovenski oktet. Koncert 19. oktobra 1974, 32 23cm. (Besedilo v šp. in slov.)
9. Eslovenia Independiente, jan.1992, 29cm.
10. Eslovenia Independiente, Boletin Informativo No. 1, sept. 1991, 27 cm

1.1. 3. Spominska izdanja

1. Buenosaireški slovenski oktet (1945-1975 Spominski koncert:14. junija 1975, Bs.As., 7 22cm
2. Miloš Stare, Govor na proslavi Narodnega praznika in dneva slovenske zastave ob 35-letnici Narodnega odbora v Buenos Airesu 27.10.1979. Bs.As 1979 4 26cm.

1.1.4. Učbenik za španščino

1. Rigler Radivoj, Sam temeljito kasteljansko, Bs.As. DS 1953 2 zv. ilustr. 22cm. Ilustriral Ciril Skebé. 1. del: 242; 2. del: Ključ k vajam v učbeniku, 71.

1.1.5. Šolske knjige

a) Osnovnošolske

(Po časovnem zaporedju)

1. Slomškova čitanka, Bs.As. 1960 20 23cm.
2. Zdomski živžav. Berilo za 3. in 4. razred slovenskih osnovnih šol v zdomstvu. Zemljevide narisal Vladko Voršič. Bs.As 1968, 168 ilustr. 23cm.
3. Lepopisni zvezek za 1. razred. Pri sestavi so sodelovali A. Majhen in dr.; ilustr. Franci Holosan in Lovro Jan. Bs.As.,1968 68 22cm.
4. Lepopisni zvezek za 2. razred. Pripravila šolska komisija referata ZS za šolstvo; ilustr. Franci Holosan; Bs.As. 64 22cm.
5. Kdo je kdo? (Igralne karte slovenskih pesnikov in pisateljev, 36 kartic s podobami slovenskih pesnikov in pisateljev, 1 zv. z navodili za igranje. Mapa 10cm, Bs.As. 1970. (Vzeto iz predvojnih šolskih knjig za prva leta gimnazije)
6. Gradivo za otroško kolonijo. BsAs. 1970 8 32cm.
7. Slovenski svet. Čitanka za 5.in 6. razred slovenskih ljudskih šol v zdomstvu, BsAs. 1975 256 ilustr. 23cm.
8. Zgodovina (Učbenik za osnovne šole), Bs.As. 1975 7 28cm.
9. Lepopisni zvezek za 1. razred. Sestavila Anica Šemrov, ilustr. Stane Snoj. 1. del, Bs. As.1985 45 21cm.
10. Lepopisni zvezek za 1. razred.Id. 2.del,Bs.As.1985 42 21cm.
11. Lepopisni zvezek za 2. razred.Id. 1.del,Bs.As.1985 35 21cm.
12. Lepopisni zvezek za 2. razred.Id. 2.del,Bs.As.1985 31 21cm
13. Jan Zdenka, Zgodovina Slovencev za osnovne šole, Bs.As. 1985 31 31cm.

b) Srednješolske

(Po abecednem redu piscev)

1. Dolinar Francé (psevdonim: Levičnik), Uvod v zgodovino slovenskega naroda. Bs.As. 1982 92 ilustr. 22cm.
2. Fink Božo, Stilistika, Bs.As. 1970 7 33cm.
3. Geržinič Alojzij, Kratek priročnik slovnice slovenskega jezika. Bs.As 1965 10 33cm.
4. Geržinič Alojzij, (psevdonim: Strmšek P.), Kratek pregled svetovne književnosti. Bs.As. 1963 31 33cm.
5. Geržinič Alojzij, Slovenci v preteklosti in sedanjosti: Poglavitni dogodki in osebnosti naše politične in kulturne zgodovine. Bs.As. 1970 72 21cm.

6. Geržinič Alojzij, Slovenska versko-kulturna zgodovina. - Razdelitev in oznaka. Bs.As. 1965 10 33cm.
7. Geržinič Alojzij, Slovensko slovstvo. Bs.As., 1963 13 33cm.
8. Geržinič Alojzij, Zgodovina slovenskega slovstva. Bs.As. 1965 24 33cm.
9. Horvat Avgust, Slovenija v Evropi (Kratek primerjalni pregled). Bs.As. 1984 14 23cm.
10. Hribar Marjan, Slovenska slovnica za l. letnik. Bs.As. 1964 14 23cm.
11. Hribar Marjan, Bs.As. 1986 21 23cm.
12. Jereb Miriam, Slovensko slovstvo za 3. letnik. Bs.As. 1980 20 21cm.
13. Kralj Tomaž, Slovenska zgodovina: Od francoske revolucije do kraljevine Jugoslavije. Bs.As. 7 33cm.
14. Krečič Andrej, Pomožni učbenik za tretji letnik slovenskega srednješolskega tečaja. Bs.As. 1980 22 22cm. (slov. zemljepis)
15. Krečič Andrej, Etnografija, Bs.As. 1978 16 21cm.
16. Krečič Andrej, Bs.As. 1977 16 33cm.
17. Krečič Andrej, Bs.As. 1974 14 33cm.
18. Krečič Andrej, Bs.As. 1970 14 33cm.
19. Krečič Andrej, Gospodarski zemljepis. Bs.As. 1980 16 22cm.
20. Krečič Andrej, Bs.As. 1977 9 33cm.
21. Krečič Andrej, Bs.As. 1975 5 33cm.
22. Krečič Andrej, Zemljepis. Pomožni učbenik za drugi letnik SST. Bs.As. 1980 16 22cm.
23. Kremžar Marko (priredil), Svetovni nazori: Pomožni učbenik za 4. in 5. letnik SST. Bs.As. 1981 24 22cm.
24. Kremžar Marko, Svetovni nazori. Bs.As. 1980 23 22cm.
25. Kremžar Marko, Zgodovina srednjega veka, Bs.As. 1975 7 33cm.
26. Kremžar Marko, Bs.As. 1964 8 33cm.
27. Kremžar Veronika, Temelj družbene vzgoje: Priročnik za 5. letnik tečaja. Bs.As 1982 8 22cm.
28. Kukavica Alojzij-Orehar Anton, Razlaga krščanskih resnic za prvi in drugi letnik. Bs.As. 1972 76 22cm.
29. Kukavica Alojzij-Orehar Anton, Temelji - Kristus. Razlaga krščanskih resnic za 1. in 2. letnik. Bs.As. 1972 76 22cm.
30. Loboda Marjan, Zgodovina za 4. letnik SŠTRMB
31. Loboda Marjan, Zgodovina za 5. letnik SŠTRMB
32. Markež Franci, Slovensko slovstvo za 4. letnik. Bs.As. 1982 26 22cm.
33. Orehar Anton, Načela življenja: Moralka: I Splošna; II Posebna. Pomožni učbenik za 3. in 4. letnik SST. Bs.As. 1979 56 22cm.
34. Orehar Anton, Verouk. Bs.As. 1961 8 33cm.
35. Osojnik Terezka, Slovenija in slovensko ozemlje. Zgodovina za II. letnik. Bs.As. 1973 3 33cm.
36. Rajer Simon, Slovenija: Splošni podatki. Bs.As 1969 7 33cm.
37. Rajer Simon, Slovenija: Splošni pregled. Bs.As. 1978 52 33cm.
38. Rant Pavle, Od Ilirije do Vetrinja. Bs.As., 1975 8 28cm.
39. Rant Pavle, Bs.As. 1970 6 33cm.
40. Rant Pavle, Petdeset let slovenstva 1914-1964. Bs.As. 1966 10 33cm.
41. Rant Pavle, Slovenci 1914-1950. Bs.As. 1975 10 28cm.
42. Rant Pavle, Zgodovina revolucije 1941-1945: Povzetek. Bs.As. 1966 8 22cm.
43. Simčič Zorko, Dom, šola in svet okoli nas. Bs.As. 1986 8 22cm.
44. Simčič Zorko, Obris zgodovine slovenskega slovstva. Bs.As. 1966 15 22cm.
45. SST ravnatelja Marka Bajuka: Namen - Načela - Pravila. Bs.As. 1976 4 24cm.
46. SST ravnatelja Marka Bajuka: 1977 4 23cm.
47. SST, Slovensko berilo I. Bs.As. 1980 40 22cm.
48. SST, Slovensko berilo II. Bs.As. 1980 90 22cm.
49. SST, Slovensko berilo III. Bs.As. 1980 81 22cm.
50. SST, Slovensko berilo IV. Bs.As. 1980 66 22cm.
51. SST, Slovensko berilo V. Bs.As. 1980 68 22cm
52. Stariha Božo, Zgodovina za 3. letnik. Bs. As. 1978 10 28cm.

1.1.6. Mladinsko-vzgojna

1. Mladinski odbor medorganizacijskega sveta: Okvirni program mladčevskih in naraščajniških tečajev. Bs.As. 1967 13 34cm.
2. Priročnik za vaditelje telesne vzgoje v osnovnih šolah. Uredila Tine Vivod in Iva Vivod. Bs.As. 1973 189 20cm.
3. Sušnik Franci, Tretji (III) vaditeljski tečaj. Skripta. Lanús 1. In 17. maja 1970. Bs.As. 1970 7 34cm.
4. Sušnik Franci, Gimnastična vaja s palicami tretje starostne dobe za skupni nastop na mladinskem dnevu 8. novembra 1970, Bs.As. 1970 3 34cm.

1.1.7. Igre

1. Boon Jožef, Sveta Cecilija: Dekliška zborovska igra v 3 delih. Bs.As. 1954 15 34cm.
2. Golia Pavel, Sneguljčica: Igra v osmih slikah. Bs.As. 1970 28 34cm.
3. Vombergar Jože (ps. Jože Svetlin), Mladi rod se vrača: Otroški odrski prizor, napisan za proslavo spomina žrtev komunistične revolucije v Sloveniji. Bs.As. 1959 11 35cm.

1.1.8. "Programi"

Za vsako običajno letno prireditev (Spominska proslava, Slovenski dan) je navadno ZS (včasih s KD) izdajala tiskane "programe" različnega formata in velike pestrosti z ozirom na vsebino in s tem na število strani. Včasih je program prinašal samo kratek spored, čeravno navadno z umetniško ilustracijo; v drugih letih pa je program vseboval celotno osrednje delo, ki se je tisto leto predstavljalo (npr. leta 1995, 18 24).

1.2. Tednik

1. Svobodna Slovenija (Eslovenia Libre). Ustanovitelj Miloš Stare. Izhajala od 22.11.1941 do maja 1945 ilegalno v Ljubljani, od 1945-1947 v Rimu, od leta 1948 v Buenos Airesu. V letih 1948-1949 je nosila podnaslov "Glasilo Slovencev v Južni Ameriki". Od leta 1957 odgovorni izdajatelj Miloš Stare, urednik pa Jožko Krošelj; od leta 1970 urednik Tone Mizerit, od leta 1971 št.17 uredniški odbor Miloš Stare, Pavel Fajdiga, Tine Debeljak, Slavimir Batagelj, Tone Mizerit; od leta 1984 št. 31 glavni urednik Tine Debeljak ml., uredniški odbor: Tone Mizerit, Katica Cukjati, Gregor Batagelj. Izdajal Konzorcij Svobodne Slovenije; od leta 1990 št.32 lastnik in izdajatelj ZS. V letih 1948-1949 40 cm, od 1950-1990 50 cm, od leta 1991 40 cm.

7. 2. Druga izdanja

Tukaj bi morali znova omeniti izključno ali vsaj delno zadolženost ZS za izdajo slovenskih **glasbenih plošč** in **kaset** (npr. domobranske koračnice). Prav tako je ZS sodelovala pri snemanju "**filma**" o nekaterih **Slov. dneh**; eden izmed njih prikazuje vse Slovenske domove.

8. Knjižnica

Kmalu po blagoslovitvi začasnih društvenih prostorov 15. marca 1948 je začela delovati nekako "neuradno" društvena knjižnica. A v poslovnem letu 1949 so jo "uradno" ustanovili. Takrat je imela okrog 630 del.

Ko prebiramo zapisnike sej in občnih zborov v kasnejših letih, opažamo neprestano skrb za povečanje števila knjig in za to, da bi bila knjižnica čim več časa odprta in tako na razpolago vsem članom ter rojakom.

Resda je bilo nekaj prizadevanj, ki niso bila uspešna. Npr., da bi ustvarili tudi študijsko knjižnico; ali prizadevanje, da bi postala knjižnica ZS nekako osrednja knjižnica vsega zdomstva, kamor bi vsi pošiljali vsa izdanja občasnikov in knjig.

Kljub temu je v več kot 48 letih knjižnica ZS veliko pripomogla k splošni izobrazbi in razvedrilu tudi mlajšega rodu – predvsem dijakov iz ST – in k poznavanju ter utrjevanju slov. jezika med njimi. S tem, ko jim je dajala možnost prihajati zlahka do slov. knjig leposlovne, znanstvene in strokovne vsebine, jih je neprisilno uvajala v zbor rojakov, ki v Argentini razumejo, berejo in pišejo po slovensko.

Po zadnjem poročilu na 49. OZ je dobro delovala društvena knjižnica, kateri se je pridružila še slovenska videoteka. Uradne ure so vse delovne dni od 16. do 20. ure, ob sobotah pa je izjemno na razpolago dijakom ST.

Kolikšno je natančno število knjig, je prav v tem letu jubilejnem letu – januarja 1998 - nemogoče povedati, ker dosti v zadnjem času prejetih izdanj še ni vključenih v kartoteko in zaradi upravnih pa prostorskih sprememb, ki so prav zdaj v teku. Čeravno je ZS poslala mnogo knjig raznim KD, smemo trditi, da se število knjig v slovenščini suče okrog 3.000.

Slovensko izložbeno okno na buenosaireškem knjižnem sejmu leta 1992

9. Slovenske radijske ure

Prvič se je na sejah ZS začelo resno govoriti o tedenski slovenski radijski uri v začetku leta 1970. Toda šele do tretje seje MOS-a (21.8.1970) je stvar toliko dozorela, da so mogli na tem zasedanju sestaviti **pripravljalni odbor**, v katerem so bili sprva: Franc Pergar za Ramos Mejijo, Jože Miklič za San Justo in Božo Stariha za ZS. Razloga, ki jih je MOS navedel za to, da je postala slovenska radijska oddaja možna, sta bila dva: 1. rojaki niso več zaposleni samo z zidanjem svojih hiš; 2. obstoj več radijskih postaj. Na seji MOS-a 20.11.1970 je bilo sklenjeno, da bodo za eno leto člani finančne komisije Franc Pergar, Franc Zorko in Božo Stariha za MOS, za slovenske podjetnike pa Herman Zupan, Peter Čarman in Marjan Loboda; za kulturni del bo odgovoren kulturni referent ZS arh. J. Vombergar, kateremu bosta pomagala L. Rezelj in S. Rajer..

V pg. "Druge prireditve" smo že na kratko omenili slovenske radijske ure; tudi pg. o MOS-u vključuje del te zgodovine. Prav tako smo govorili o radijskih urah v prvem delu, (ki povzema seje US in IO ter OZ ZS). V tem poglavju ne moremo niti na hitro preleteti vsebine radijskih oddaj. Bila pa je to pomembna storitev za skupnost in argentinsko javnost. Ni mogoče tajiti, da gre glavna zasluga za to "Zedinjeni Sloveniji", predvsem pokojnemu predsedniku **Božu Starihu**, na katerega pobudo so se začele. Zmerom je bil nekako prvenstveno odgovoren za oddaje **vsakokratni kulturni referent ZS.**

Toda prispevali so tudi drugi; npr. lepo **število slovenskih oglaševalcev**.

Seveda je bila oddaja predvsem zasluga vseh tistih, ki so imeli na svoji skrbi pripravo radijskih ur. Niso za to zmerom želi pohvale, pač pa precej kritik. V prvem delu smo navedli nekaj imen, ki jih tukaj samo ponavljamo: lic. Stanko Jerebič, Gregor Batagelj, Helena Loboda... Ohranjena besedila nekaterih oddaj so podpisana z začetnicami oseb, ki so pripravile ali vodile oddajo, tako npr. GB (april 1976 do aprila 1979) ali HL (april 1979 do zadnje oddaje 27. februarja 1983).

Ko je Albert Čuk začel s "Slovenskim kotičkom", ki ga je zdaj mogoče sprejemati ob sobotah kot 'Okence v Slovenijo', je prosil ZS za pomoč. ZS je naprosila tiste, ki so bili svojčas odgovorni za radijsko uro, naj bi Čuku vsaj spočetka stali ob strani in mu nudili potrebno pomoč. Kar so tudi storili. Tako je ZS orala ledino tudi za poznejše oddaje in ji ni odrekati tovrstnih zaslug. Razumljivo je, da vladajoči režim v Sloveniji radijskih oddaj Zedinjene Slovenije ni podpiral.

1. Primer oddaje

Prinašamo povzetek ene izmed radijskih ur. Gre za prvo, do katere smo imeli dostop po dobroti Veronike Kremžar Rožanc. (Upamo, da je kot zgodovinarka začela zbirati zadevno gradivo, ki ga je verjetno dobila iz arhiva ZS; n.op.). Oddaja se je seveda spreminjala, kar je bilo precej odvisno od zanjo odmerjenega časa, ali pa od oseb, ki so bile za oddajo odgovorne.

Na Veliko noč 18. aprila 1976 je radijski napovedovalec spet zaklical: "**AQUÍ... ESLOVENIA LIBRE**" (Tukaj... Svobodna Slovenija!). Tako se je takrat začenjala slovenska radijska ura "para los amigos del habla eslovena" (za prijatelje, ki govorijo slovensko).

Ob glasbeni spremljavi velikonočne pesmi "Skalovje groba se razgane" je napovedovalec prebral kratko misel o Vstajenju in pozdravil poslušalce z velikonočnimi voščili. Potem je imenoval **oglaševalce**, v tisti uri skoraj sama slov. podjetja (SLOGA, gospodarski svetovalec Janez Amon, tovarna nogavic Ciudadela, trgovina za hišno opremo Luky, filatelistični študij Alfonza Pipana, tovarna oken in vrat Bratje Oblak, izdelovalci parketa Peter Bajda in sinovi, samolepilke Vigor, proizvajalec preciznega orodja Rudolf Turk, metalurgično podjetje RUEDA Janeza Dimnika in trgovina s hišnimi predmeti Ivana Albrehta.)

Sledilo je belokranjsko kolo. Potem povabilo na Slovenski dan v Naš dom za naslednjo nedeljo. Prekmurska "Potoček teče". Poziv mladim za vpis v seminar gledališke umetnosti v SH pod okriljem SKA. Štajerska "Splavarji". Vabilo ZSMŽ k sodelovanju za potrebne na Slovenskem dnevu. Spet spomin na Slovenski dan, kjer da bodo počastili največje slovenske pesnike in pisatelje. "Plenice je prala". Obvestilo, da je še možen vpis na slovenski odsek Ukrajinske univerze; pojasnila daje na rektoratu prof. dr. Tine Debeljak. "Vsi so prihajali". "Ljuba, odpri mi okence".

Vmes pa vprašanja, kot npr: "Ali ste vedeli, da bi Argentina imela 275 milijonov prebivalcev, ako bi bila naseljenost v njej enaka Sloveniji? Ali ste vedeli, da je Primož Trubar končaval prvo slovensko tiskano knjigo, medtem ko so Indijanci zažgali mesto Presvete Trojice, ki ga je ustanovil Pedro de Mendoza tam, kjer danes leži Buenos Aires?"

"Dekle, daj mi pušeljc".

"Končavamo današnje srečanje. Ne pozabite na prihodnjo nedeljo ob 19^{h}, ob uri ko se boste vrnili s Slovenskega dneva v San Justu". Znova imena oglaševalcev. "Ko so fantje prišli prepevat". "Hasta el próximo domingo, si Dios quiere" (Do prihodnje nedelje, če Bog dá.)

"Así pasó: AQUÍ... ESLOVENIA LIBRE" (Tako je minula današnja oddaja: Tukaj... Svobodna Slovenija!"[1])

2. Nekaj podatkov in pripomb

Na sejah IO in US ZS, katerih povzetek prinašamo v I. delu, so pogosto govorili o radijski uri. Niso samo skrbeli za to, da bi ji zagotovili obstoj s pridobivanjem in ohranjevanjem oglaševalcev. Zanimala jih je tudi vsebina in način oddaje. Priznati moramo, da je bilo na sejah slišati več graje kakor pohvale. Ni pa manjkalo nasvetov, kako zboljšati oddaje.

Treba je vedeti, da so oddaje **na splošno bile govorjene v španščini** in da je napovedovalec bil rojen Argentinec, ker tedaj v skupnosti še ni bilo poklicnih časnikarjev in napovedovalcev. Zato je bila težava že z izreko slovenskih priimkov ali imen. Skušali so napovedovalcu za špansko uho čim bolj fonetično napisati pravilno izgovarjavo; npr.: "Debeliák", celo z naglasom na "a", (kar samo po sebi v španščini ni potrebno, kadar se beseda končuje na soglasnik, ki ni ne "n" ne "s"). Pa vendar je bilo glede tega precej kritike, ker je nepoznanje jezika večkrat nehote zavajalo v zmote ali v nerodno in včasih celo zabavno izreko. Lahko si mislimo, da je vzbujalo dosti slabe volje zamenjavanje, kot npr. med Slovenijo in Slavonijo.

Še hujše je bilo že omenjeno dejstvo, da se je ura selila **od ene radijske postaje do druge, iz enega dneva na drugega, od ene ure na drugo**. Navadno noben dan niti ura nista bila najbolj prikladna za slovenske poslušalce.

Res je pa tudi, da radijska ura **ni dosegala samo Slovencev**. Po njej je marsikateri Argentinec morda prvič slišal govoriti o Sloveniji ali o Slovencih v Argentini. Če pa je že poznal kakega Slovenca, je to pogosto bila pobuda, da je oddajo poslušal in po njej užival slovensko glasbo, spoznaval lepote Slovenije ali pa se seznanil s slovenskim kulturnim bogastvom.

Poudariti je treba, da se je **prenekateri slovenski mladenič** čutil ponosnega na svoj izvor in **si je utrdil** svojo **slovensko zavest**, ko so mu drugi z občudovanjem govorili o svojih doživetjih po slovenski radijski uri.

Ako upoštevamo, da je radijska ura trajala skoro 13 let, to se pravi **okrog 650 tednov**, si moremo misliti, koliko slovenskih podjetnikov je v njej oglašalo... koliko svojega dobička so s tem "zapravili"... koliko je vsa skupnost zaradi tega žrtvovala... In vendar to ni bilo zadosti. Zato je bilo pogosto treba posebnih skladov ali pa pripravljati posebne "srečolove", da so tako "izravnavali" dohodke s stroški.

Radijska oddaja je prenehala dejansko zaradi sprememb v območju družbenih občil. Vendar tudi v skupnosti tedaj že ni bilo zadostnega soglasja glede nadaljevanja z oddajo. Predsednik ZS, arh. Vombergar, je odločitev ZS, da preneha s temi oddajami, upravičil s čisto preprostim računom: s tem, kar nas stane radijska ura, bi mogli dostojno vzdrževati vse naše šole in razpolagati z več sredstvi za druge važne prireditve. Smemo pa se vprašati, ali so vsote, ki bi jih bili drugače oglaševalci namenili oddaji, potem res prišle v roke skupnosti.

---

[1] Zahvaljujemo se Veroniki Kremžar Rožanec za gradivo, ki ga navajamo v "Virih" in ki ga je stavila na razpolago 30.6.1997. Zaradi omejenega prostora v Zborniku in zaradi pomanjkanja časa, ki nam je bil odmerjen, ni bilo mogoče popisati radijskih oddaj v podrobnosti, saj je bila težava že v obilnosti gradiva, katerega stotine strani smo mogli le povrh preleteti. Kot smo izrazili že na drugem mestu (II.3), upamo, da bo mogel kdaj kdo izčrpno preiskati in morda celo objaviti to skoraj nepoznano bogastvo. Na vsak način pa je ta arhiv dragocenost, na katerega ne slovenska skupnost v Argentini ne Slovenci na sploh ne bi smeli pozabiti. Opozarjamo pa na dejstvo, da se začenja posojeno gradivo z letom 1976, medtem ko so s slovensko uro začeli že novembra 1970.

3. Zadnja oddaja

Ker so radijsko oddajno postajo "Antártida" privatizirali in je postaja zaradi tega spremenila svoj sestav, je morala prenehati tudi slovenska radijska ura. Trajala je tedaj skoro 30 minut. Oznaka, ki si jo je sama sebi izbrala, se je v začetku vsake oddaje glasila kot nekakšno podgeslo s trditvijo, da je: "edina radijska oddaja z glasbo in komentarji za prijatelje, ki govorijo slovensko". Ta zadnje oddaja, ki jo je pripravila Helena Loboda, je vsebovala kratko duhovno misel o zakramentu spovedi. Med važnimi obvestili je bilo sporočilo, da se nadaljuje delo za dvojezično šolo. Prinaša povabilo rojakom, da naj se v marcu udeleže v prijetnem družinskem in prijateljskem okolju dveh prireditev (v zapisu za arg. napovedovalca): na "Slovénska Pristáva" (v Castelarju) in v "Slómshkou Dom" (v Ramos Mejíji).

Nadaljuje dobesedno (v španščini):

> "Skupnost slovenskih političnih emigrantov v Argentini čuti, da je kot krasna barvna nit v tem vélikem 'ponču'[2], v katerem bi si mogli predstavljati Republiko Argentino. Kot taki smo se pridružili njenemu ljudstvu, sodelovaje v nalogi poveličanja plemenitega naroda, ki nam je tako širokosrčno nudil svojo grudo in nam dal možnost, da živimo in se razvijamo v svobodi.
> Oddaja 'Tukaj... Svobodna Slovenija!' je bila glasnica idej slovenskih političnih emigrantov v Argentini, ki imamo jasne in določene cilje: 'Doseči svobodo za našo drago domovino Slovenijo, ki je že štiri desetletja zasužnjena po komunističnem režimu, in izvojevati politično neodvisnost za ves slovenski narod. "

Po glasbenem vložku je nadaljeval napovedovalec:

"Naša oddaja je bila **edina tega značaja v vsej Latinski Ameriki in velikega pomena za Slovence, naseljene v argentinski republiki**, - tako za tiste, ki so prišli v to deželo po drugi svetovni vojni, kakor prav gotovo tudi za tiste, ki so prispeli semkaj v prejšnjem vseljevanju.

Za številne Slovence, ki živijo **oddaljeni od naših skupnostnih središč**, je bila **naša oddaja edina vez s slovenskim čustvovanjem** in morda ena izmed redkih možnosti, da so poslušali v svoji materinščini pesmi, ki prinašajo tako lepe spomine na našo drago domovino, obenem pa vzpodbujajo in ohranjajo slovensko domoljubje.

Dragi poslušalci, **svetujemo vam, da obdržite stik z našo skupnostjo preko našega tiska**; z naše strani pa obljubljamo, da bomo skušali čim prej dobiti nov radijski prostor in bomo tako obnovili prenos oddaje 'Tukaj... Svobodna Slovenija!'"

Nato je povzel vse tisto, kar je nudila radijska ura v vseh letih oddajanja:

- slovenske narodne pesmi,
- dela slov. skladateljev,
- spominske besede ob pomembnih dogodkih ali njih obletnicah,
- vabila na obletnice slovenskih domov,
- priložnostne besede ob državnih praznikih in omembo važnih dogodkov v Argentini,
- komentarje o perečih sočasnih zadevah,
- obveščanje o prireditvah in sestankih v okviru skupnosti...

"Uprava naše oddaje je bila vsa ta leta na skrbi našega osrednjega društva ZEDINJENA SLOVENIJA. V njegovem imenu vam želimo izreči zahvalo za tolikere pozornosti, ki smo jih bili deležni v 12 letih oddaje."

Po zahvali tehničnemu osebju, predvsem pa oglaševalcem, se je zahvalil tudi vsem poslušalcem za njihove nasvete in pripombe, ali pa samo za prijaznost, da so sledili oddaji teden za tednom. V upanju, da bodo mogli obnoviti oddajo, se je napovedovalec poslovil spet z "Aquí... ESLOVENIA LIBRE".

---

[2] Izraz "poncho" (izgovarjaj: pončo) je aravkanskega izvora. Po "Slovarju španskega jezika" Kraljeve španske akademije je "neke vrste ogrinjalo za jahanje, ki nima rokavov, a visi na ramah in ovija telo ter pada prosto ob životu". V Argentini je ta izraziti predstavnik arg. noše navadno vezan ali tkan v dveh enakih pravokotnih kosih in sešit zgoraj, kjer ima tudi odprtino za glavo. Vsaka pokrajina ima svoje značilne barve in okraske; npr., "pončo" rdeče barve s črnim robom in brez okraskov je iz Salte; sivkasto-rjav z lepimi okraski, navadno geometričnih oblik, je iz Pampe ali z juga (aravkanski, mapuški).

10. Medorganizacijski svet - MOS

1. Zametki

Od vsega začetka povojnega vseljenstva v Argentini so se mnogi javni delavci prizadevali, da bi bila med seboj povezana vsa slovenska društva, seveda z izjemo cerkvenih ustanov in političnih strank. Resnici na ljubo je treba priznati, da je predvsem prvi odbor DS zelo vztrajal na zahtevi, da bi se vse udejstvovanje na najrazličnejših področjih dogajalo v društvenem okviru. Kot smo videli v I. delu, ni dosegel tega prvotnega cilja, ki ga je potem opustil in na nek način presegel. Vendar je bilo tudi v prvih letih veliko prireditev, pri katerih je bilo potrebno sodelovanje raznih društev, npr. pevskih zborov ali igralskih skupin. Kadarkoli je bilo za to treba kake skupne priprave, so že govorili o **"meddruštvenih sestankih"**.

Po drugi strani pa je DS od leta 1950 imelo v odboru **organizacijskega referenta**. Njegova naloga je bila sprva v tem, da so se po različnih kolikor toliko skupnih naselbinah novonaseljencev volili **zaupniki DS**, potem pa sestavljali **krajevni pododbori ali odbori**. Glavno opravilo zaupnikov je bilo pridobivanje novih članov in pobiranje članarine; krajevnih odborov pa pripravljati v svojem okrožju kulturne in družabne prireditve. Organizacijski referent je bil odgovoren za to **"medorganizacijsko delovanje"**. Na več mestih zapisniki nakazujejo, kako je potem čisto naravno prišlo do Krajevnih domov, največkrat zaradi potreb Šolskih svetov, ki so jih jeli ustanavljati po posameznih krajih.

Čeravno je odbor DS spočetka privolil samo na **"podružnice DS"**, kar se je izrecno zahtevalo od DS v Mendozi, so odborniki kmalu sprevideli, kakšne so resnične potrebe in želje rojakov po krajih, oddaljenih od središča, to pa precej zato, ker so sami večinoma stanovali v teh okrajih. Vendar potreba po nekakšni povezanosti ni nikoli zamrla. To je pripisati enotnemu šolskemu sestavu, pa tudi dejstvu, da KO oz. KD sami niso mogli zadostiti vsem potrebam svojih skupnosti. To se jasno vidi iz dejstva, da je DS vedno pomagalo Domovom pri njihovem prosvetnem udejstvovanju.

Po drugi strani pa so tudi Domovi, v katerih se je razvila živahna dejavnost, vedno bili na uslugo ZS za skupne prireditve, kot npr. za Spominske proslave. Od leta 1956 so se skupnim prireditvam pridružili Slovenski dnevi, za katere je bila odgovorna ZS, vendar so na njih zmerom zelo zavzeto sodelovali vsi Domovi in druge ustanove.

2. Ustanovitev "Meddruštvenega sveta"

V prvem delu (5.6. in 6.1. je opisano, kako je prišlo do podpisa sporazuma med ZS in KD, s tem pa do ustanovitve tega, kar so spočetka zelo pogosto imenovali "Meddruštveni svet"(MS), potem pa stalno "Medorganizacijski svet" (MOS).

Vendar članstva MOS-a niso sestavljali samo ZS in Domovi. Po nekaj letih je prišlo do vključitve mladinskih organizacij SFZ, SDO in SKAD-a. Pod predsednikom Starihom je prišlo do ustanovitve tim. **Mladinskega koordinacijskega sveta,** (ki ga ne smemo zamenjavati z Mladinskim odborom ali kasneje svetom, katerega so sestavljali DPa in šolski svet - referent, voditelji, kateheti, učitelji in starši). MKS se je včasih sestajal zase, včasih pa skupno z MOS-om. (O tem gl. v četrtem delu: Slovenske organizacije v Argentini v letu 1974)

Kasneje se je MOS še bolj **razširil**. Tako zapazimo, da je predsednik Božo Stariha v svojem poročilu na OZ leta 1970 izjavil, da je MOS "povezava med našimi Domovi, mladinskimi organizacijami, dušnim pastirstvom, žensko zvezo (ZSMŽ) in ZS".

V zvezi z dogodki pred osamosvojitvijo domovine je prišlo do **Razširjenega Medorganizacijskega sveta** (RMOS), v katerem so se združile za skupno nastopanje pravzaprav vse organizacije povojne emigracije. To je privedlo do ponovnega poskusa tesnejše medsebojne povezanosti med ZS in KD, do katere pa ni moglo priti zaradi težav, ki so navedene v I.8.6. (in mimogrede drugod).

3. Naloge Medorganizacijskega sveta

Dogovor med ZS in KD je jasno določil izključne naloge ZS: šolstvo, delo za izvenšolsko mladino in dobrodelnost. Vzpostavil pa je tudi enakopravnost Domov z ZS v vseh drugih zadevah. Izrecno pravi: **"Delovanje sveta ima posvetovalen pomen v splošnih vprašanjih skupnosti".** Zato je

razumljivo, ako dostavlja, da imajo njegove ugotovitve le moralno veljavo; to se pravi, da gre le za obveznost v vesti.

Navidezno najbolj pomembni opravek MOS-a je bil **vsakoletni dogovor** glede **usklajanja prireditev**. Razpravljali pa so tudi **o drugih zadevah**, ki so se jim zdele važne za skupnost. Pri tem ni šlo samo za **sodelovanje** na skupnih prireditvah, bodisi rednih (kot so Spominske proslave in Slov. dnevi) bodisi izrednih (npr. ob obiskih osebnosti iz zdomstva, zamejstva in domovine), ampak je MOS razpravljal in nekako **odločal** o **mnogih drugih zadevah**: o delu z(a) mladino, merilih za družabne prireditve (npr. o plesu), sodilih za odnose do društev predvojnih slovenskih vseljencev, do obiskov od doma in domov itd. Z drugo besedo: **MOS je v resnici izpolnjeval nalogo, ki si jo je nadel.**

Zadnja desetletja pa je Razširjeni MOS nastopal v imenu vse slovenske povojne emigracije v Argentini: podajal je **izjave** in pošiljal **spomenice**, ali pa je narekoval konkretna **dejanja** in **drže.** To je bilo posebno vidno v času osamosvajanja Slovenije in potem, ko je zavzemal določena stališča glede na razvoj v RS.

O vsem tem bomo na kratko pisali v naslednjih zaglavjih.

4. Zasedanja MOS-a 1962-1968[1)]

V prvem delu smo spotoma večkrat omenili seje MOS-a. To zato, ker je po dogovoru z Domovi ZS tista, ki sklicuje in predseduje zasedanja te ustanove. Pa tudi, ker sklepi MOS-a nalagajo ZS opravke, ki naj jih ali sama opravi ali pa se zavzame za skupno izvedbo. (Prav tako smo že povzeli vsebino prvih treh zasedanj v **letu 1962**. I.6.2.)

Še v letu **1962**, a že v novi poslovni dobi ZS, je zasedal "4. Meddruštveni svet" dne **1. decembra** 1962. Poleg določitve datumov za prireditve v letu 1963 so posvetili večjo **pozornost obiskovalcem iz domovine**, ki so se pojavljali **na slovenskih prireditvah**. Predsednik ZS prof. Horvat je poročal, da je šlo za slovenske mornarje na jugoslovanskih ladjah. Odbor ZS je bil soglasen v mnenju, da gre za ljudi, "za katere sumimo, da so naročeni od režima doma (in) imajo brez dvoma kak namen, ki za slovensko skupnost v Argentini ni koristen". Temu je dostavil Božo Fink: Vso našo javnost zanima takozvani problem 'mornarjev'. Oni prihajajo na naše prireditve in vabijo ljudi na ladje. To je vzbudilo pozornost, ker pred tem mornarjev niso puščali z jug. ladij. Ta pojav sovpada s propagandno akcijo od doma, ki se je začela z amnestijo, olajšavami za obiske in za dokočno vrnitev itd. (Rankovičev govor, Regentove izjave, dejavnost konzula Durinija). Gre za premišljen načrt, kako nevtralizirati opozicijo. S silo ne gre, zato taktika 'ponujanja roke'. Ujeti hočejo na take vabe predvsem mladino, jo uspavati, tako da se ne bo več govorilo o komunizmu niti ne o "starih prepirih". Zadeva mornarjev je ena izmed točk tega načrta. "Gre za napad na nas, kot ideološko skupnost. V borbi je treba biti odločen..(..) Zato je bolje, da smo v ukrepih raje strogi, kot preveč popustljivi. Krivice ne smemo delati nikomur, zaupanje pa dajmo le tistim, za katere vemo, da so ga vredni." S praktičnega vidika je svetoval, naj člani tega svéta odgovorijo na dvoje vprašanj: 1. ali pustiti ali ne v Domove ljudi in skupine, ki so lahko izvrševalci te "kampanje"?; 2. kako preprečiti njihov vpliv in s tem preprečiti pri arg. oblasteh morebiten sum o komunistični infiltraciji v emigrantskih ustanovah? V razgovoru se je pokazalo, da so bila mnenja deljena. Mnenje, da se dopuščajo taki obiski, je imelo pomembno utemeljitev; npr.: da sorodnikom, ki prihajajo na obisk, ni mogoče odreči, da bi ne videli življenja po Domovih; da bi zdomska skupnost morala vplivati na obiske s tem, da jim dokaže, da v svojem delovanju ni ovirana in da ima svobodno življenje, ki ga doma ne poznajo; da bi jim morali s ponosom pripovedovati o uspehih, ki so jih dosegli kot posamezniki ali kot skupnost, in ne z odprtimi usti poslušati njihovo hvaljenje o napredku v domovini. Kljub temu je MOS soglasno sprejel ugotovitve in priporočila odbora ZS. Za to, da se prepovedó obiski mornarjev in drugih nepoznanih oseb, je bilo 12 glasov, 3 glasovi pa so bili proti.

Iz ohranjenega zapisnika zasedanja 14. septembra **1963** je razvidno, da so postali **obiski od doma in domov** "**aktualen problem slovenske skupnosti**". Pripravil se je seznam letnih prireditev z namenom, da se jim določi datum izvedbe. Sprožilo pa se je tudi vprašanje, kaj pomeni ZS kot "centrala". Predsednik Horvat je razložil, da je ZS po svojih pravilih predstavniška organizacija vse slovenske

---

[1)] Sprva so govorili o zasedanju MOS-a, ker so se nekako zavedali, da gre za polno-reprezentativno ustanovo, pa tudi zaradi ravenskega razlikovanja s "sejami". Potem so dolgo časa izmenično uporabljali oba izraza, dokler se skoro dokončno ni uveljavil izraz "seja". Sledili bomo izražanju, ki se je uporabljalo, čeravno se nam zdi bolj pravilen izraz "zasedanje", ker so ustanovni člani MOS-a hoteli s tem poudariti važnost MOS-a, zlasti razširjenega, ki bi naj bil neke vrste zbor vseh slovenskih ustanov v Argentini.

skupnosti. Četudi mnogi niso člani Društva, se nanj obračajo v raznih zadevah, torej ga "de facto" priznavajo. V zvezi s tem pa se je že pojavilo vprašanje o zastopstvu Domov v ZS.

V letu **1964** se je prva seja "Meddruštvenega sveta", dne **3. februarja,** ukvarjala z naslednjim dnevnim redom: 1. datumi prireditev; 2. položaj zaupnikov pri Domovih; 3. pojavi razkrajanja skupnosti; 4. vprašanje mladinskih voditeljev; 5. slučajnosti. Glede na 3. točko v ohranjenem zapisniku seje najdemo izrecno **opisan vzrok, zakaj so na sejah ZS toliko govorili v tistih letih o razdiranju skupnosti, ne da bi bil navajan razlog.** Predsednik B. Fink je izjavil: "Pojavila so se pisma z vsebino, ki razdiralno vpliva na slovensko skupnost. Ne ve se, ali je to delo posameznika ali organizirano. Gotovo pa je, da so na delu ljudje, ki streme za tem, da organizirano skupnost razkroje. Potrebna je čuječnost." Ker nekateri niso dobili pisma (npr. Dom v Ramos Mejíji), so hoteli vedeti, za kaj gre. Pernišek je dejal: "Jasno je, da je izvršen napad na slovensko skupnost in verjetno bodo podobni napadi sledili od ljudi, ki so naši ideji nasprotni." Poudarili so, da je vsak nov dogodek treba takoj sporočiti na pristojna vodstvena mesta, ker da se lahko, predvsem na mladinskih prireditvah, pojavijo "popolnoma tuji ljudje", katerim je na lep način treba preprečiti vstop.[2)]

Na seji **3. aprila** so izpopolnili Poslovnik MOS-a s tem, da so ustanovili **stalne odbore za preučevanje in reševanje skupnih vprašanj**. Ustanovili so tri odbore: **za šolska, mladinska** in **kulturno-prosvetna vprašanja**. V vsakem od teh je bil po en zastopnik ZS in po nekaj zastopnikov KD, mogoče pa je bilo pritegniti začasno ali trajno tudi druge osebe ali zastopnike drugih organizacij.

Na seji **14. avgusta** 1964 je prof. Alojzij **Geržinič** imel referat o pomenu in oblikah kulturno-prosvetnega dela po Domovih, ki ga je razvil v štirih točkah: poslanstvo skupnosti; pomen osrednjega društva; kakšno je mesto Domov; kulturno področje po Domovih. Zatem se je razvil daljši razgovor, v katerem je M. Šušteršič predlagal, naj bi v SS tedensko objavljali vse prireditve, B. Fink pa je za prihodnjo 20-letnico poudaril potrebo, da se razgiba življenje skupnosti, ker "se nas polašča omrtvelost, starejši umirajo, mladina pa se vrašča v argentinsko življenje."

Na prvi seji v letu **1965 (25. marca)** so govorili o prireditvah za 20-letnico zdomstva in o delu odborov v MOS-u ter razpravljali o predloženem Pravilniku za KŠS. Na seji **16. julija**, ki ni bila dobro zasedena, so napravili nekako pospravo junijskih prireditev.

Na zasedanju **25. marca 1966** so določili datume za prireditve, predvsem pa razpravljali o predlogu za uvedbo šolnine za pravkar v osnovne šole preimenovane tečaje; predlog ni bil dobro sprejet. Govorili so tudi o možnosti, da se razširi MOS. Zelo jih je motilo, da prosvetno-kulturni odbor ne deluje redno. Na naslednji seji, **24. junija**, je bila osrednja točka razgovor o medsebojnih odnosih Domov in mladinskih organizacij.

Prva seja leta **1967 (17. marca)** je bila kratka in se je razprava omejila na določitev datumov za prireditve in na pripravo obeh glavnih prireditev. Seja **13. aprila** je spet načela vprašanje o **boljši organizaciji celotne skupnosti**. Predsednik ZS B. Fink je omenil dvoje možnosti: **federalizacijo ZS**, ki se mu je zdela neprimerna in neizvedljiva; **ustanovitev "Slovenskega sveta"** (ali: Vrhovnega sveta), katerega zametek je MOS. Toda v zvezi s tem nastaja več vprašanj: ali gre samo za načelno usmerjevanje ali tudi za vodstvo delovanja; kakšna naj bi bila "zasedba"; kdo naj ga organizira; kako naj se glasuje; kako bi se vzdrževal; itd. Na splošno so navzoči stremeli k razčiščenju pojmov, Fink sam pa je izrazil bojazen, da, "če staro preide, novo morda ne vzklije, bati se je 'eksperimentiranja'". Vendar je bilo sklenjeno, da se oblikuje odbor, ki naj zadevo preuči.

Na seji **24. maja** so poslušali poročilo o **"splošnem slovenskem svetu v Argentini"**, ki ga je prebral Božo Fink. Poudaril je, da so osebe, ki so jih vprašali za svet, odgovorile, naj gre za nek forum, čigar naravni temelj naj bi bil MOS. Zaključili so, da predlog pošljejo Domovom v pretres. Po enem mesecu bi se naj MOS spet zbral in odločil o sprejemljivosti predloga.

Po zapisniku pa je bilo naslednje zasedanje MOS-a šele **9. aprila 1968.** Točke so bile le tri: postavitev skupnih datumov; povabilo ZS na sodelovanje pri Slov. dnevu; sporočilo, da je OZ ZS priporočil IO ZS, naj sklicuje MOS na zasedanje vsaj vsake tri mesece.

5. V ospredju - skrb za mladino

Leta 1969 je bila 1. seja MOS-a **24. aprila**. Navzočih je bilo sedem KD, SDPa, SDO, SFZ in ZS. Poleg določitve datumov za prireditve so razpravljali o koordinaciji dela kulturnih in mladinskih referentov. Glede kulturnega dela so sklenili, naj bi za Domove dobili **predavatelje**, ki bi govorili o

---

[2)] Čeravno so v arhivu ZS ohranjeni skoro vsi zapisniki zasedanj MOS-a, se zahvaljujemo Božidarju Finku, ki je iz svojega zasebnega arhiva posredoval zapisnike za leta 1962 in 1964.

zadevah, **ki zanimajo mladino** in ki bi "ne uporabljali nerazumljivih besed". O delu z mladino je bilo rečeno, da je organizirano takole: od 6. do 11. leta naraščajniki/naraščajnice, od 11. do 15. leta mladci/mladenke, od 15. leta naprej SFZ in SDO. Mladinski organizaciji delujeta po vseh okrajih, ni pa povsod drugih dveh ravni. Ker so po izvedbi I. vaditeljskega tečaja prenesli del delovnega načrta mladinskih organizacij na šole, je s tem nastalo vprašanje, kako pridobiti in ohraniti mladino v organizacijah, kjer nima ustreznih prostorov in drugih sredstev za telovadbo; to naj zastopniki Domov temeljito preučijo do prihodnje seje.

Na drugi seji, **9. julija**, je najprej govoril **dr. Milan Komar** o **vzrokih študentovskih nemirov** na univerzah. Predavanje je bilo posneto na trak, da bi bilo na voljo vsem Domovom in "Mladinski vezi"; ta bi naj prevzela objavljanje takih predavanj. - Izražena sta bila tudi želja in upanje, da bodo po Domovih znali uporabiti in "kanalizirati" navdušenje "novih absolventov vaditeljskega tečaja" za pripravo "športnih dni in sploh za intenzivnejše gojenje telovadbe".

Na tretji seji, **29. avgusta**, je **prof. Vivod** utemeljil **važnost telesne vzgoje** in obenem povedal, "zakaj so se odločili z razpoložljivimi močmi najprej posvetiti mladini v osnovni šoli". Dejal je, da je viden številčni porast v osnovni in srednji šoli, obenem pa nepričakovano padanje članstva v SDO in SFZ. Vprašal se je, kam gre mladina, ki je ne zajame ST, kateremu pa zaradi pomanjkanja vaditeljev tudi še ne morejo nuditi telesne vzgoje. Glavna naloga bi bila **združiti šolsko in pošolsko mladino** v **delu** in **razvedrilu**. - **DS v Mendozi** je postalo novi **član MOS**-a. Pa tudi **druga društva** so ponovno **prosila za sprejem**: po dolgem razgovoru so se zedinili, da se ostaja pri sklepu 2. seje na dan 9. julija: člani so le Domovi, lahko pa se na samo predavanje povabijo zastopniki drugih društev, ki pa seveda po predavanju sejo zapuste.

Četrta seja je bila **11. oktobra**. Osrednja točka je bil razgovor o koloniji mladcev v Córdobi (Hanželičev dom), ki jo je pripravljala SFZ pod okriljem in s podporo ZS. Dr. Starc je sporočil obvestilo dr. Hanželiča, da bodo imeli februarja tudi kolonijo za mladenke.

Peta seja, **19. decembra**, je obravnavala kolonijo mladcev in počitniške dneve. O teh dnevih je poročal zastopnik Pristave, kjer so se taki dnevi začeli, a jih že nekaj let uspešno pripravljajo tudi nekateri drugi Domovi.

Leta 1970 je bila 1. seja **3. aprila**. Določili so datume za prireditve, glavna pozornost pa je bila posvečena pripravam Spominske prireditve za 25-letnico slovenskega rodomora.

Druga seja je bila **29. maja**. Govor je bil o **poslovilni večerji s pisateljem Karlom Mauserjem** in o sporedu njegovih obiskov po Domovih in ustanovah. - Precej razburjenja je povzročilo pisanje dnevnika "La Nación", kjer so nekateri staronaseljenci označili emigrante za "nacifašistično skupino". - Zastopnica ZSMŽ je stavila predlog, da se pošlje sv. Očetu **spomenica**, "ki bi na miren način spomnila sv. Očeta, da naj ima v trenutku, ko bo sprejemal komunističnega diktatorja Tita, pred očmi naše pobite protikomunistične, krščanske žrtve, ki ležijo po naši zemlji in še nimajo krščanskega pogreba." Enaka spomenica naj bi se poslala Mednarodnemu rdečemu križu.

Tretja seja, **21. avgusta**, je obravnavala **začetek slovenske radijske ure**, ki da je zdaj že uresničljiva, ker rojaki niso več zaposleni samo z zidanjem hiš in ker je več radijskih postaj. V pripravljalni odbor so stopili: Franc Pergar za Ramos Mejía, Jože Miklič za San Justo in Božo Stariha za ZS, San Martín pa bo ime svojega zastopnika sporočil kasneje. - Napovedali so tudi **vaditeljski tečaj**, ki ga bo imel cont. Milan Magister.

Četrta seja je bila **20. novembra**. Govorili so najprej o radijski uri: **finančno komisijo** bodo sestavljali za eno leto Pergar, Zorko in Stariha za MOS, za **slovenske podjetnike** pa H. Zupan, P. Čarman in M. Loboda. Za **kulturni del** bo odgovoren kult. ref. ZS arh. Jure Vombergar, kateremu bosta pomagala L. Rezelj in S. Rajer. - Glede na načrtovano kolonijo mladcev je bilo rečeno, da teh Córdoba ne privlači več. - Govorili so o športu po Domovih. Ker ni zadosti vaditeljev, so želeli, da bi prof. Vivod sprejel v treh Domovih honorirano mesto, kar pa je ta zavrnil, češ, kako bom navduševal druge, naj delajo zastonj, če bi bil sam plačan!

Seja **2. aprila 1971** je sprejela določene datume za prireditve. Predsednik ZS Božo Stariha je poročal o **vaditeljskem tečaju**, ki naj bi trajal 30 ur, to je 5 nedelj po 6 ur, začenši s 25. aprilom. Priglasiti se morejo fantje in dekleta, ki so izpolnili 20 let. Stariha je spotoma omenil, da se mu izraz "vaditelj" zdi preozek, ker ne bodo samo telesni vaditelji, temveč bodo mladino pridobivali, jo združevali in usposabljali za kulturno in športno delo v organizacijah. Na seji **11. junija** so govorili o predavanjih po Domovih, o predlogu KD San Martín za proslavitev gen. Rupnika ob obletnici njegove smrti in so pretresali predloge za delo v naslednjih dveh mesecih. Stariha je govoril o neke vrste "prosvetnem centru", katerega naloga bi bila iskati predavatelje za vse slov. organizacije. Zasedanje **27. avgusta** je bilo

posvečeno slovenski radijski uri, izdaji slovenske šolske knjige, predavanjem po Domovih in spominski proslavi na čast gen. Rupniku. Glede radijske ure je Stariha povedal, da je v maju zašla v težave pri oblasteh, ker ji je bil dan domobranski pečat. Pod pritiskom jugoslovanske ambasade je uprava postaje najprej oddajo skrčila. Po intervenciji gen. Gallo-ja so uro obdržali, a pod pogojem, da vključijo 75 % argentinske glasbe, čemur so se uprli, ker od drugih narodnosti ne zahtevajo tega. Na predvečer spominske proslave so mogli objaviti Mauserjev govor samo v skrajšani obliki in v španščini. Na srečo zunanje ministrstvo vodi drugačno politiko kot min. za kulturo in vzgojo. Tako so uro mogli obdržati, hkrati pa so ji že zagotovili finančni obstoj do oktobra. Če ne nastanejo nove težave, bodo novembra lahko obhajali prvo obletnico slov. radijske ure.

Prav tako je Stariha napovedal "**orientacijski tečaj**" **za študirajočo mladino**, ki bi naj ji pomagal pri izbiri poklica, za kar bi dobili predavatelje v argentinskem okolju. Govorili so tudi o predavanjih dr. Mirka Gogala in Pavleta Fajdiga. Velika večina je izrazila mnenje, da se mora po Slovenskih domovih predavati v slovenskem jeziku. **Prvič** je opaziti **ugodno sodbo o obiskih mladine v domovini**, ne le zaradi njenih lepot, temveč zato, ker vidijo, kako tam vsi govorijo slovensko, kar napravlja na mladino izreden vtis.

V letu **1972** je bilo prvo zasedanje **25. aprila**. Predsednik ZS Stariha je sporočil, da se je ustanovil **Mladinski koordinacijski svet (MKS)**, katerega glavni namen je biti v pomoč mladinskim organizacijamm. Dr. A. Starc je potem predaval o "Naši mladini v letu 1972"; govoril je o programu, ki si ga je mladina zastavila za leto 1972, in o tem, kako ga uresničiti. Soglasno so sprejeli predlog o ustanovitvi Koordinacijskega mladinskega sveta. Nato je govoril pisatelj Karel Mauser o odnosu starejših do mladih. Njegove misli v zapisniku obsegajo skoro vso 3. stran. Stariha je uporabil priložnost, da se je zahvalil Mauserju za vse, kar je bil storil na svojem tritedenskem obisku v Argentini, in sporočil, da ga je ZS imenovala za častnega člana.

Seja **28. julija** je spet obravnavala mladinske zadeve pa tudi vabilo na udeležbo vseljenskih skupin na manifestaciji, ki naj bi se izvedla avgusta ali septembra. Seja **20. oktobra** je obravnavala predlog mendoških rojakov za organizacijo tombole v korist njihovega doma. Prav tako so razpravljali o **Mladinskih pevskih zborih**, ki delujejo po vseh Domovih, potrebujejo pa gmotno pomoč in skupne sestanke vseh zborov. Omenili so tudi prihodnjo 25-letnico ZS.

Seja **7. decembra** je določila datume skupnih prireditev v letu 1973, razpravljala o dosežku tombole za Mendozo in govorila o počitniških dnevih za osnovnošolsko mladino na letovišču SLOGA.

6. Ugotavljanje dejanskega stanja

Na prvem zasedanju leta **1973** (**23.marca**) je dr. A. Starc govoril o versko-moralnem vprašanju, zastopnik SFZ Jože Repovž ml. je predstavil kulturno-prosvetni program, prof. Tine Vivod pa je predložil športno-družabni načrt za tekoče leto. Dr. Starc je izrazil upanje, da bodo k versko-nravni vzgoji pripomogle načrtane prireditve: skupne mesečne nedeljske mladinske maše, duhovne vaje, deset večerov o versko-moralnih problemih po KD, tisk kot Mladinska vez, DŽ itd. Repovž je poudaril potrebo, da bi bili sestanki zanimivi in napovedal pevsko-glasbeni festival ter dramske večere. Prof. Vivod je nekako drastično dejal: namesto hoje na koncerte, pojmo in igrajmo; namesto razstav, slikajmo, rišimo, izdelujmo; namesto mrtvih slik na platnu, ustvarjajmo zvočnovidne prireditve (avdiovizuale); itd.

Drugo zasedanje **8. junija** je bilo posvečeno **25-letnici Gallusa**, dr. Tine Debeljak pa je predaval o Kočevskem procesu s predvajanjem diapozitivov iz Jelendola, ki jih je Janko Hafner zapustil ZS. **27. julija** so govorili o slavnostni večerji za Gallusov jubilej, poročal pa je tudi Mladinski koordinacijski svet (inž. Jernej Dobovšek). Napovedali so "vseslovensko tombolo" za tiskanje šolske knjige. **28. septembra** je bila ena izmed glavnih točk zadeva KZSS, ki je imel dotlej 23 izdanj, 24. pa je v tisku; če bi Zbornik prenehal, bi bilo to v veliko škodo za skupnost. Zelo jih je zaskrbelo dejstvo, da je zadnje čase majhna skupina fantov na nekaterih prireditvah povzročala precejšne nemire. Opozorili so tudi na to, da bo prišlo do večje uradne kontrole nad krovnim društvom in naj zato tudi KD poskrbe, da bodo imeli vse knjigovodstvo v redu. Seja **23. novembra** je razpravljala o načrtih mladinskih organizacij za leto 1974 (dr. A. Starc), o vseslovenski tomboli in spet o nekaterih prireditvah. Dr. Starc je bil v svojih izvajanjih zelo konkreten. Glede na prireditve so vztrajali na predlogu, da bi jih moralo biti manj, a večje kakovosti. Ne morejo delati več tako, kot pred 15 ali 20 leti, ko so smeli upati na sodelovanje tistih, ki so že tako ali tako prihajali na prireditve, (npr., da bi pomagali očistiti prostor ali razpostaviti mize pa stole); zdaj je treba vse prej dobro pripraviti.

Prva seja v letu **1974** (**29. marca**) je imela za osrednjo točko poročilo o organizaciji naraščajnikov in naraščajnic, o čemer je poročala Marjana Marn. Na **seji 24. maja** je predsednik ZS

Stariha poročal, da so po Domovih začeli vključevati mlade v svojo dejavnost. Nasledek takega ravnanja so bili slovesni sprejemi mladih članov; včasih tudi po 50 skupaj. Govorili so tudi o blagoslovitvi slovenske cerkve na Ramón Falcónu ter o obisku Karla Mauserja, ki da 1. junija "spet pride". **Vsebina seje 27. junija** je bila naslednja: 1. delo za mladino do 15. leta starosti (Marjana Marn); 2. pevsko-glasbeni festivali SFZ in SDO (Terezka Prijatelj); 3. 25-letnica SFZ in SDO. Na seji **16. avgusta** je Stariha poročal, da je v tisku brošura "Zadružništvo, temelj gospodarske samostojnosti", ki jo je pripravil Rudolf Smersu, založila pa Zadruga SLOGA. Druga tema je bila marksizem in priprava predavanj za mladino o tem nauku. Padlo je več imen, dr. Starc je celo predlagal ustanovitev posebnega zavoda za preučevanje marksizma in da je treba pohiteti, ker je zadeva pereča. **29. novembra** so določili datume prireditev za naslednje leto, razgovarjali pa so se tudi o postavitvi spominske plošče Janezu Benigarju (gl. I. del).

Seja **24. januarja 1975** je bila vsa posvečena pripravi Slov. dneva, ki je bil zaradi kroženja tisto leto v Lanusu. Na **seji 26. marca** je bil pogovor o pripravah za Slov. dan. Na seji **23. maja 1975** so govorili o junijskih prireditvah, predvsem zaradi tega, ker je padla v to leto **30. obletnica slovenske ideološke emigracije**. S tem v zvezi je predsednik ZS Marjan Loboda prebral načrt, ki si ga je bil zamislil in ki je predvideval osem večjih prireditev. Na seji **8. avgusta** je predsednik Loboda izjavil, da vseh prireditev zaradi "sedanjih razmer" ne bo mogoče izvesti. Dejal je tudi, da bi se morali bolj posvetiti "notranjim perečim problemom". Zato so navezali stike z dr. M. Kremžarjem, cont. M. Magistrom in dr. M. Komarjem, ki bi naj sodelovali pri ugotovitvi dejanskega stanja skupnosti. "Pogledati si moramo v oči, pokazati na dobre in slabe strani ter napraviti načrt za bodočnost." Tem besedam je sledila daljša debata, kjer je vsakdo pokazal na to, kar se mu je zdelo najbolj važno: kulturno življenje, mladina, domovi, ST, knjižnica in knjižnice po Domovih, tisk itd. Končno so sklenili poslati društvom in posameznikom 16 vprašanj, ki bi naj pomagala ugotavljati dejansko stanje skupnosti.

Dne **26. septembra** se je pogovor o tem vprašanju nadaljeval. Pomembne so bile naslednje ugotovitve: mladina malo bere slovensko; v vseh krajih bi morali imeti "**Slovenske domove**"; a slovenski duh bo ostal le tam, kjer so družinski in krajevni domovi res "**slovenski**"; Domovi nimajo nobenega zunanjega znaka, ki jih bi ločil med seboj; manjka povezave v kulturnem delu; gojitev družabnosti in obiskovanje domačih plesov bi dobrodejno vplivala na mešane zakone... - Dr. Starc je vztrajal na tem, da ne smejo biti preveč pesimistični. K temu je Glinšek iz Lanusa dejal, da je bilo na lanuškem mladinskem dnevu pri maši zasedenih 14 klopi in vsi so peli nove cerkvene pesmi. S.Mustar iz San Justa je dostavil, da niti ne vedo, kaj vse imajo, česar še doma nimajo.

28. novembra so posamezni Domovi podali poročilo o dejanskem stanju v skupnosti. Skrčena vsebina poročil je sledeča:

Pristava: 157 družin s 681 člani v 167 lastnih domovih, 86 izobražencev; redno obiskovanje slov. maše in prireditev; pogrešajo sodelovanje mlajših izobražencev; glede mladine so zadovoljni, ker je visoko zavedna: do 30 let starih jih je 189; od teh jih je v šoli 54, v fantovskem odseku 70 in v dekliški organizaciji 50; res je pa, da mladina rajši govori špansko.

San Justo: 1.200 rojakov v 11 krajih; 260 družin, od katerih je 50 mešanih zakonov; ni izobražencev; na slov. časopise je naročenih: SS 50, KM 80, DŽ 100, Ozn jih dobiva 220; mladine je skupno 250 (predšolske 43, osnovnošolske 140, od katerih jih obiskuje šolo 115, 130 jih je starih od 14 do 20 let, 80 od 20 do 25 in 30 od 25 do 30); mladina ima dom za slovenski klub; ni težav z odborniškimi mesti.

Kasneje so dostavili poročilo še drugi Domovi:

San Martín: obsega 12 krajev, ima 1.000 rojakov, od katerih jih je 365 članov Doma; Dom stalno obiskuje 150 oseb; v šoli je 100 otrok; doraščajoče mladine, ki hodi v Dom, okrog 30-50; težava je krajevna oddaljenost nekaterih družin.

Lanús je poslal obširno poročilo s seznamom vseh oseb v Slovenski vasi, "Urbančevini" in okolici. Skupno stanuje v okraju 529 oseb (122 starih do 15 let, 114 od 16 do 25, 58 od 26 do 35, 79 od 36 do 50, 72 od 51 do 60, 55 od 61 do 70, 29 od 71 naprej); družin je 97, od katerih je mešanih zakonov 48, vdovcev in samskih pa 45; lastnikov hiš 140; v društvu je 212 članov, v mlad. organizacijah 50 članov.

Ramos Mejía: Rojakov je približno 1.200; aktivno jih deluje 300; nimajo še statistike o mešanih zakonih in izobražencih; večina mladine gleda na Dom kot na klub; v zadnjih 2 letih so imeli 30 kulturnih prireditev in vsaj 7 družabnih, ki so bile vse dobro obiskane; društvo ZS imajo za osrednjo, predstavniško organizacijo, a to ne pomeni, da bi pristali na skupno vodstvo.

Berazategui: obsega 3 okraje; rojakov je 80; aktivnih članov je 28; mladine do 30 let je 26, sodeluje pa jih v organizacijah 14; na univerzi jih študira 8, izobražencev je 8 in vsi sodelujejo v Domu; mešana zakona sta 2; v celem je 23 družin, na slov. tisk je naročenih 17 družin; ni posebnega prostora za šolo.[3)]

Predsednik Loboda je poudaril **važnost kartoteke**. Tomazin je predlagal, da bi naj za to dobili strokovnjaka, a sodba je bila, da "so naši problemi le izključno naši in da bi težko iskali zgledov drugod."

Seja 12. marca **1976**: prejeli so nova poročila od Domov in postavili datume za prireditve. **21. maja** je poročal kulturni referent ZS Lojze Rezelj (zapisnik zmotno imenuje dr. Tine Debeljaka). Manjkajo še poročila iz okrajev Berazateguija in Ramos Mejíje. Razgovor je prešel na **slovenski tisk**, ki je skoro v celoti **v rokah posameznikov** in ne ustanov, pa **vendar pišejo v imenu skupnosti** in včasih s svojim načinom pisanja bolj razdvajajo kot gradijo. Zato so prišli do **sklepa:**

"pooblastiti odbor ZS, da pismeno opozori vse slovenske publikacije na nevarne pojave v našem tisku in jih pozove na odločen način k dostojnemu in pravičnemu obravnavanju vseh perečih vprašanj".

23. julija so dokončno odobrili zadevni dopis vsem slovenskim publikacijam. Govorili so tudi o anonimnih pismih, o čemer je M. Loboda dejal, da naj ostanejo to, kar so: anonimna in zato brez pomena. Dr. **Starc** je pristavil, da je **treba sprejeti dejstvo, da bodo otroci ljudje dveh kultur in da je zato treba delati v tej smeri.** Na **seji 17. oktobra** je predsednik ZS M. Loboda predlagal pomoč za dom v Berazateguiju, ki je bil izropan. Napovedal je **tabor** v **Ramos Mejíji** pod okriljem ZS ob obletnici Slomškovega doma. S tabora bodo poslali protestno pismo avstrijski vladi zaradi diskriminacije koroških Slovencev.

Anketa o stanju v skupnosti je končana; prvi zaključki so: 1 % vprašanih ne čuti več nobene pripadnosti skupnosti; 5 % rojakov ni v nobeni organizaciji; 95 % jih opozarja na premajhno povezavo med posameznimi organizacijami, ali pa da ta ni ustrezna; nekatere ustanove bi morale izginiti, vodstvo pa naj kot osrednja organizacija obdrži ZS. Predsednik **Loboda** je poudaril, da "**se ne razkrajamo, pač pa opažamo, da nas je vedno manj**", (kar je le delno res, če gledamo na številke v op. 3). Odobrili so delo mladine, ki se hoče posvetiti folklornim plesom.

Dne **19. novembra** so določili datume prireditev za leto 1977 in predvsem poslušali poročilo mladinskega referenta ZS.

7. Sklepi MOS-a s "stalno veljavo"

V zapisnikih iz let 1977-1988 je dodanih več izvodov skrajšanih "Sklepov Medorganizacijskega sveta stalne veljave", ki zajemajo leta 1977-1981. Tukaj jih še krajše povzemamo.

29.7.1977: Plesi in druge prireditve naj se zaključujejo najkasneje ob eni zjutraj.

12.5.1978: Večina sprejme mnenje Jožeta Markeža, da se povabijo na seje MOS-a zastopniki mladinskih organizacij, posebno na seje, kjer določajo dneve prireditev.

14.7.1978: Ustanove slovenske protikomunistične emigracije ne bodo navezovale stikov z ustanovami, ki so pod vplivom ali pokroviteljstvom jugoslovanskega veleposlaništva oz. jugoslovanske komunistične vlade. V primeru zasebnih obiskov je treba skrbno paziti, da ne bodo prikazani kot obiski zastopnikov iz emigrantskih organizacij.

17.1.1978: Na isti dan ne sme biti dveh prireditev, za kateri se pričakuje množična udeležba. Časopisi naj ne vabijo več kot na eno samo prireditev.

27.7.1979: MOS sprejme na znanje, da je bil na seji US ZS sprejet sklep, ki v soglasju s čl. 6 društvenih Pravil dopušča možnost, da se včlanijo kot podporni člani ("socios adherentes") osebe, ki niso slovenskega rodu, a so v družinski povezavi s Slovenci. - Domovi morejo za obletnice in druge prireditve

---

3) Primerjava z letom 1959 nam pokaže naslednje razlike:

	Leto 1959	Leto 1976
Glavno mesto	**462**	**?**
Berazategui	**95**	**80**
Carapachay	**588**	**?**
Castelar	**425**	**681**
Lanús	**734**	**529**
Ramos Mejía	**1.058**	**1.200**
San Justo	**866**	**1.200**
San Martín	**610**	**1.000**

splošnega značaja objavljati v radijski uri kratke oglase, povedane v slov. jeziku in posnete na trak.

18.7.1980: Po ugotovitvi, da mladina slovenskega skoraj ne bere, sprejmejo odborniki za svojo pobudo J. Markeža, da bi bila enoletna naročnina na slov. časopis ali revijo tudi lahko lepo poročno darilo slovenskim novoporočencem. Na predlog dr. Starca sklenejo, da se na mladinskih sestankih uvede branje slovenskega tiska.

21.11.1980: Na vsakoletnem Slov. dnevu naj se v imenu ZS in MOS-a daje priznanje učnemu osebju, ki izpolni 30 let poučevanja.

Sprejme se predlog dr. Starca: vplivati na mladino, tako da bodo v njihove odbore prihajali resni ljudje, ki bodo pozneje pripravljeni iti v odbore Domov in drugih organizacij.

15.5.1981: Seje MOS-a naj bodo po možnosti tretji petek v mesecu. Sejam po Domovih naj prisostvuje celotni odbor Dóma in še drugi člani, predsednik Doma pa naj poda poročilo o stanju, delovanju in načrtih Doma.

17.7.1981: Vsako peto leto naj ZS pripravi kulturni program za Slovenski dan.

8. Važne izjave o tisku

Prva seja leta **1977** je bila **25. marca**. Naredili so pospravo prejšnjega leta. Glavno vprašanje pa je bilo, kdo vse naj sestavlja MOS. "Pametno bi bilo, da le ta zajame vse naše organizacije". Mislili so povabiti mladinske organizacije in ZSMŽ. Po mnenju nekaterih pa bi to spremenilo MOS v veliko zbornico, "kjer drug drugega ne bi razumeli". Zato naj MOS ostane tak kot je, če bi pa kakšna organizacija imela kak poseben problem, "naj se tedaj obrnejo na Svet, ki jih bo z veseljem sprejel".

Dne **27. maja** so govorili o možnosti prirediti **skupni organizacijski dan**, morda v Hiši duhovnih vaj v San Miguelu. Prebran je bil **dopis Slomškovega doma**, ki govori o **pojmih narodnosti in državljanstva** in o domnevnem napačnem in škodljivem umevanju obeh pojmov ter o pomembnosti materinščine. Navadno celo v tisku **zamenjavajo narodnost z državljanstvom, kar ima strahotne nasledke**: starši Slovenci, sinovi Argentinci; odtujiti ta rod staršem, oropati ga enega jezika in možnosti, da črpa iz kulturne zakladnice slovenskega naroda; ustvariti masovno bitje, ki ne bo koristilo ne slovenstvu ne argentinskemu narodu. To je sprožilo dolgo debato. Končno so sklenili, da pripravijo okroglo mizo, pri kateri bi sodelovali K. Cukjati, dr. M. Kremžar, predstavniki DPa in učiteljstva (T. Prijatelj, M. Schiffrer, T. Žužek).

Z novim dopisom iz Ramos Mejije so se morali ukvarjati na seji **29. julija.** Šlo je spet za nočno uro, ob kateri bi se morale nehavati prireditve. Sklenjeno je bilo, da se naj **vse prireditve nehajo najkasneje ob eni zjutraj**. Predsednik ZS pa je poročal tudi o **pritožbi Našega** doma iz San Justa, ki ga je užalila **neprimerna pripomba v poročilu SS** (16.6.1977 24 3). Zaradi te nevšečnosti se je ZS s pismom obrnila na SS.

Seja 30. septembra se je morala povrniti na sklep o zaključni uri prireditev. Vzpostavili so pravilo, da MOS samo svetuje ali priporoča, ne more pa ukazovati, vendar pa vztraja pri svojem sklepu.

Seja **25. novembra** je bila daljša. Določili so datume prireditev za leto 1978. Obravnavali so dopis iz San Martina, ki je opozoril na napačno pisanje nekaterih listov ("Smer v slovensko državo" in "Tabor"), v katerih je Lojze Ilija v svojem članku "Besedica obžalovanja" med drugim trdil, da "Cerkev v Sloveniji nikoli ni bila naklonjena domobranstvu." Sklenili so, da bodo objavili v tisku izjavo, s katero bodo energično protestirali proti takemu pisanju.

Na prvi seji leta **1978, 12. marca,** je bila zadeva spet na dnevnem redu. J. Markež je zahteval pojasnilo, zakaj so tako zavlekli objavo Izjave, kar je omogočilo nov članek v drugem občasniku. (Zapisnik ne pove, na kateri članek se je Markež nanašal.) Potem je predsednik Loboda poudaril važnost MOS-a in napovedal organizacijski seminar 8. in 9. aprila. Sklenili so tudi, da bodo del srečolova ("rife"), ki ga pripravljajo za gradnjo slov. doma v Parizu, poslali beneškim Slovencem, ki jih je prizadel potres. **12. maja** je bila seja skoro izključno namenjena pripravi raznih prireditev. **14. julija** je predsednik ZS Loboda govoril o potrebi, da se MOS poživi, sicer pa so spet pripravljali razne prireditve. Sklenili so, da bo prihodnja seja v Carapachayu. **15. septembra** je bila osrednja točka seje skrb za mladino. **17. novembra** so določili datume za prireditve, msgr. Orehar je razkazal načrte za zidavo Slov. hiše, nastalo pa je tudi vprašanje, če je neslovenski član mešanega zakona lahko član Doma. Glede tega so sklenili, da mora taka oseba znati govoriti slovensko, ali pa se zavezati, da bo otroke pošiljala v slovenske šole.

Dne 30. aprila je bila prva seja leta **1979.** Govorili so o pripravi Slovenskega dne in o **radijski uri**. Ta naj bi **predstavljala** slovensko **skupnost pred argentinsko javnostjo in dosegala rojake**, do katerih ne prihaja ne tiskana ne živa beseda. "V svojem skoraj 10-letnem obstoju lahko rečemo, da je upravičila svoj obstanek." Res pa so finančne težave hude in obremenjujejo tudi ZS. Tej zadevi bodo

posvetili posebno sejo MOS-a. **18. maja** je bilo sklenjeno, da se priredi srečolov za vzdrževanje radijske ure. Dr. Starc je bil naprošen, da za vsako oddajo pripravi kratko duhovno misel. Sklenili so, da mora biti zakoncu ne-Slovencu dovoljen **prost dostop v Dom**, katerega član je njegov zakonski drug, **a član** more biti **le Slovenec ali** pa **tujec, ki zna slovensko**. Pri razgovoru o mešanih zakonih je nastalo tudi **vprašanje o dvojezični (osnovni) šoli in gimnaziji** s pravico javnosti, glede česar so bila mnenja deljena.

Seja 27. julija je spet obravnavala denarno vzdrževanje radijske ure. Dr. Starc je predlagal, naj bi se ustanovil **Mladinski svet**, ki bi naj se sestajal dvakrat na leto in v katerem bi sodelovale tudi osebe, ki imajo smisel za delo z mladino, poleg zastopnikov Domov, šolstva in strokovnjakov za glasbo, gledališče ipd. Govorili so tudi o **20. obletnici smrti škofa dr**. Rožmana, o obisku župnika Zaletela v mesecu avgustu in o "Vseslovenskem dnevu otroka", ki bo 5. avgusta na Pristavi.

Na **seji 14. septembra** so spet pripravljali obisk župnika Zaletela. Dr.Starc je poročal, da so že imeli pripravljalno sejo za Mladinski svet. Sklenili so tudi izvesti nabirko za vietnamske begunce, od katerih se jih bo nekaj naselilo v Argentini. **16. novembra** so že sestavili seznam prireditev v letu 1980, obravnali pa so tudi "tekoče zadeve". Na važen problem je opozoril Matevž **Potočnik** (Slomškov dom), ki je dejal, da **sto otrok nehava osnovno šolo, ne vidi se pa, da bi se potem vsi vključili v Domove**; menil je, da bi jim morali **nuditi več družabnosti**, za kar je letovišče SLOGA premajhno, predvsem njen bazen.

9. Zamisel o združenju borcev za človeške pravice in ustanovitvi arg.-slov. društva

Leta **1980** so imeli prvo sejo **21. marca**. Poleg priprave Slov. dne je bilo glavni predmet razgovora vprašanje o tem, kaj je ZS storila proti slavljenju Tita v arg. časopisih. Predsednik ZS Božo Stariha je poročal, da so poslali vsem večjim časnikom daljša poročila o Titovih grozodejstvih med vojno in po njej; da so sicer vsi obljubili objavo teh sporočil, a šele po Titovi smrti. Načeli so tudi zadevo o morebitni ustanovitvi društva za zaščito človekovih pravic, ki bi moglo "insistirati" z vprašanji, postavljenimi odgovornim mednarodnim forumom o dokončni, domnevno kruti usodi oseb - v mnogih primerih sorodnikov teh, ki terjajo tak odgovor -, ki so dobesedno izginile po vojni na področju Titove Jugoslavije. Predsednik Stariha je omenil, da pripravljajo "Asociación Argentino-Eslovena", kjer bi bili v vodstvu vidni Argentinci, zdomci pa bi pripravljali poročila in komentarje o moralno vprašljivih dogodkih domà. **18. julija** sta bili dve zadevi predmet te seje: financiranje radijske ure in številčno povečanje bravcev slovenskega tiska. **22. avgusta** so sklenili pripraviti 30. novembra na Pristavi kosilo, katerega dobiček bi šel za radijsko uro. **19. septembra** so se zbrali v Hladnikovem domu. Razpravljali so predvsem o odprtju Triglava, na katerega bo prišla večja skupina komunističnih oblastnikov, v kateri bodo "muzikantje" Avseniki, vodil pa jih bo znani Stane Kolman, nekdanji predsednik zloglasne verske komisije. ZS je zaradi tega pripravila **osnutek izjave, ki so jo vsi sprejeli.** Sklenili so tudi, da se pod nobenim pogojem kot organizirana skupnost ne udeležijo tega odprtja. **21. novembra** so poleg priprave kosila za radijsko uro na predlog dr. Starca obravnavali potrebo po večjem sodelovanju med starejšim in mlajšim rodom; na predlog sanmartinskega doma pa so sklenili, da bodo na vsakem Slov. dnevu izrekli posebno priznanje učiteljem, ki so izpolnili 30 let poučevanja.

Dne 13. marca 1981 je bila vsa seja posvečena pripravi Slovenskega dne. **15. maja** so obravnavali najprej tekoče zadeve. Potem so sklenili preko nuncija v Argentini poslati papežu vdanostno pismo zaradi atentata, katerega žrtev je bil pred dvema dnevoma. Sprejeli so tudi predlog M. Šušteršiča, da bi sklepe trajne veljave hranili v arhivu posebej. **17. julija** je bil sestanek v Slov. domu v San Martinu. Predsednik Doma Franc Fajfar je kratko poročal o delu za prezidavo doma, poročale pa so tudi voditeljica šole Katica Kovač Dimnik, Mirjanka Voršič za ZSMŽ, Marjanka Voršič za krožek SDO in SFZ, Vinko Klemenčič za pevski zbor, Stanislav Zupančič pa za šahovski odsek. Potem so prešli na redni sestanek. Sklenili so, naj bi ZS pripravila poseben delovni odbor, ki bi naj izvedel **popis Slovencev v Argentini.** Za podlago naj bi rabil popis, ki so ga sestavili ob prihodu v Argentino. Arh. Vombergar je sporočil, da je v Rožmanovem zavetišču na razpolago prostor, kjer bo mogoče zbiranje in hranjenje vseh publikacij, vabil na prireditve, značk, ipd. **18. septembra** so poročali o prijateljskem sestanku v korist sklada za slov. radijsko uro. Govorili so o popisu Slovencev v Argentini; odločili so se, da bodo zadevo pojasnili v časopisju.

Naslednje zasedanje je bilo **20. novembra** v Slomškovem domu. Predsednik Doma Potočnik je povedal, da ima Dom 480 članov; šolo obiskuje 91 otrok iz 55 družin, imajo osem razredov in otroški vrtec, učiteljev pa je 16. Poročala sta tudi predsednik SFZ Ciril Loboda in SDO Klavdija Malovrh; v Domu se shaja 175 fantov in deklet. Obstojita skupini za kotalkanje in folkloro, deluje pa tudi ZSMŽ. Zatem so prešli na dnevni red: določitev datumov za prireditve v prihodnjem letu; skupni mladinski dan,

na katerem bo prisoten nadškof dr. Šuštar; na trak bodo sneli obe himni, tako da bosta povsod pravilno zaigrani; šolski referent ZS je sporočil, da bodo znižali stroške za otroško kolonijo poedinim revnejšim otrokom; povabili so na predavanji dr. M. Kremžarja in dr. A Kukovica o okrožnici "Laborem exercens".

10. Popis mladine

Na prvi seji leta **1982 (19.marca)** so pripravljali Slovenski dan in obisk nadškofa dr. Šuštarja. **21. maja** so se sestali v Carapachayu. Zato je podal poročilo tamkajšnji predsednik Doma, (katerega priimek ni naveden v zapisniku; n.op.). Dom je majhen, ima le 110 članov, delo pa je na ramah le nekaterih. V 8 razredih je 17 otrok, ki jih poučuje 7 učiteljev. Deluje tudi ZSMŽ. Po teh poročilih so prešli na redno zasedanje. Naredili so pospravo o Slov. dnevu, govorili o prihodnji Spominski proslavi, za katero so želeli več narodnih noš pred spomenikom gen. San Martinu, predvsem pa so sprejeli spored, ki ga je poseben odbor pripravil za obisk nadškofa Šuštarja. Poudarili so dušnopastirski namen obiska, poskrbeli pa tudi za kritje predvidenih stroškov (okrog 7.000 dolarjev). Nazadnje so v zvezi s sklepom o sodelovanju pri "Domovinskem skladu za Malvine" natančno določili, kako usmeriti različne prispevke. **16. julija** so se predvsem ukvarjali z organizacijo prihodnjih "Slovenskih dni", ki bi naj krožili po štirih Domovih z zadostnimi prostori. Kulturni del naj bi zmerom pripravili skupaj z ZS. Propagando za dan vodi ZS v sporazumu z zadevnim Domom. Dohodki s tega dneva pripadajo Domu-gostitelju, razen prostovoljnih prispevkov ob vhodu, ki pripadajo ZS. Tajnik ZS E. Cof je predlagal, da naj bi v bodoči US ZS prišel vsaj po en zastopnik vsakega Doma, ki bi seveda moral biti čan ZS. Sklenili so, da bodo Domovi o tem razpravljali. Kar se je nabralo v "Domovinski sklad za Malvine", bodo izročili ZSŽM za njeno socialno delo. **17. septembra** so se zbrali na Pristavi v Castelarju. Glede sodelovanja med ZS in Domovi so sklenili, naj ZS nekaj dni pred OZ predloži Domovom tri ali štiri svoje člane, iz katerih naj potem vsak Dom izbere tistega, ki naj bo potem predstavnik Doma v odboru ZS. Spet so govorili o poteku priprav za obisk nadškofa Šuštarja, znova pa so začeli govoriti o slovenski dvojezični šoli. - Na predlog Možina iz San Martina so priporočili, naj bi vsak bivši domobranec napisal svoje spomine, ali pa naj bi jih narekoval na trak.

Dne 18.marca 1983 so razpravljali o Slov. dnevu, povezavi Domov z ZS, slov. radijski uri in o dvojezični šoli. Pri Slučajnostih je Bojan Križ s Pristave povedal, da so pred nedavnim z anketo v Castelarju prišli do zaključka, da je oseb starih nad 65 let 30 %, med 30 in 60 leti jih je 15 %, največ pa je mladine, za katero manjka usposobljenih voditeljev. Na tej seji je bila predstavljena naslednja razpredelnica:

"Slovenski fantje in dekleta Velikega Buenos Airesa in Mendoze"

Ki so obiskovali slov. osn.šole	Od končane šole do 18. leta			Od 18. do 25. leta			Od 15. leta do 34. leta			Skupno število vseh		
Kraji	F	D	S	F	D	S	F	D	S	F	D	S
Buenos Aires	7	7	14	8	5	13	-	4	4	15	16	31
Berazetegui	2	4	6	-	3	3	10	1	11	12	8	20
Carapachay	13	13	26	21	20	41	15	18	33	45	51	96
Castelar	9	17	26	57	39	96	29	32	61	95	88	183
Ramos Mejía	36	42	78	53	61	144	20	21	41	109	124	233
San Justo	31	46	77	45	43	88	24	25	49	100	114	214
San Martín	16	26	42	43	37	94	31	28	59	90	105	195
Slov. vas	18	12	30	37	51	65	22	15	37	77	55	132
Mendoza	8	12	20	7	12	19	11	9	20	26	33	59
SKUPAJ	140	179	319	271	262	533	162	153	315	569	594	1.167

(Pripominjajo, da so v San Martinu in Slov. vasi "neka nesoglasja", ki jih bo treba pojasniti, ko se vrne dr. Starc.)

11. Dvojezična šola

Zasedanje **20. maja 1983** je bilo v Našem domu San Justo. Predsednik Doma (Marjan Bogataj?) je povedal, da imajo 544 članov, med njimi veliko mladine, za katero skrbi Tone Oblak. Omenil je važno delovanje Mladinskega pevskega zbora pod vodstvom Andreja Selana. V domu deluje tudi Ilirija-Tur, delniška družba, ki se je ustanovila, da bi z 80 % dobička financirala nove gradnje, za kar ima 20-letno koncesijo za uporabo lokala. Zatem so začeli z dnevnim redom. Najdlje so razpravljali o dvojezični šoli.

Predsednik je prebral pismo buenosaireške občine, s katerim sporoča, da ne more odobriti argentinsko-slovenske šole, ker slovenščina ni vključena v "učni načrt" (diseño curricular), priporoča pa, da bi naj ustanovili navadno argentinsko šolo, v prostem turnusu pa bi na svoje stroške lahko poučevali slovenske predmete. Tako je zaenkrat propadel načrt, na katerem so delali, vendar se prof. Vivod še ukvarja s to zadevo. V razgovor je poseglo mnogo navzočih. Nekateri so vztrajali na tem, da bi morali nadaljevati z osnovno šolo, ker v San Justu že deluje dvoletni otroški vrtec, a morala bi biti v bolj središčnem kraju. Drugi so bili mnenja, da bi naj zaenkrat začeli ustanavljati osnovno šolo na podlagi sanhuškega vrtca "Planika". Prvo leto (1982) je bilo v njem 8 otrok (2 iz slov. družin, 4 iz mešanih zakonov in 1 iz argentinskega); od otrok je samo eden obvladal slovenščino, pet jih je poznalo slovenski jezik, drugi pa ga niso govorili. V tem letu (1983) je skupaj 14 otrok, 7 v vrtcu in 7 v "predšoli"; 6 jih je iz slovenskih zakonov, 6 iz mešanih in 1 iz argentinskega, od katerih jih samo pet govori ali pozna slovenski jezik. Po mnenju bivšega šolskega nadzornika Petelina so s tem pridobili družine, ki so bile nekaj časa oddaljene od skupnosti. Ponovil je besede mlade učiteljice: "Ne smemo pozabiti, da živimo v Argentini, ki je domovina naših otrok, a naša želja je, da poznajo tudi slovenski jezik in domovino." Po daljšem razgovoru so prišli do naslednjih zaključkov: dvojezična šola je potrebna in koristna; ni v nasprotju s slovenskimi sobotnimi osnovnimi šolami, temveč jih bo še podprla; najbolj praktično bi bilo zaenkrat, da bi jo ustanovili v San Justu; potrebno pa je, da "centrala", to je ZS, nudi pomoč, predvsem moralno: objava člankov v SS, priprava učnih načrtov, tečaji za izpopolnjevanje slovenskih učnih moči itd.; prepričati je treba starše, da naj bi otroke pošiljali malo dlje v šolo; šola mora imeti pravni značaj kot "Colegio Esloveno", za kar bi pri ZS moral obstajati poseben referat; v ostalih Domovih naj bi pričeli z otroškimi vrtci, tako kot v San Justu; a treba bi bilo pohiteti, ker bi do 30. junija morali imeti vpisanih za drugo leto vsaj 15 učencev. - Govorili pa so tudi o vseljenskem muzeju in arhivu, o slov. radijski uri in o "Slomškovi ustanovi", o kateri je poročal "Glas Korotana".

Dne **15. junija** so se zbrali v Hladnikovem domu v Slovenski vasi. Predsednik Doma prof. Sušnik je poročal, da ima naselje 299 parcel, na katerih je 120 slovenskih in 55 neslovenskih hiš. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1952, pravno osebnost pa je dobilo v provinci Buenos Aires leta 1961. Ima 290 plačujočih članov, od katerih je 137 nad 40 let starih, 163 pa ima od 18 do 40 let. V Domu deluje "okrepčevalnica", pa tudi ustanove kot slov. šola, SDO, SFZ, mladci in mladenke, pevski zbori (otroški, mešani, Zarja), posmrtninski in vzajemni sklad ter knjižnica. Gojijo športne panoge (odbojka, nogomet, šah, balinanje), igrišče dajejo na razpolago župnijski šoli, igrišče in dvorano pa ob sobotah popoldne dajejo v najem. Potem so prešli k dnevnemu redu. Spet je bila osrednja zadeva dvojezična šola. ZS je pripravila učni načrt in gradivo za vrtec. Toda nastalo je vprašanje, kako vzdrževati šolo, dokler vlada ne bi začela pošiljati svojega prispevka. Glede tega so govorili o več možnostih, tako npr. arh. Vombergar o mecenih zunaj države; ako bi zbrali 1000 dolarjev mesečno, bi bila preskrba šol zagotovljena z ne prevelikimi stroški za starše. Zanimiva je bila pri Slučajnostih pripomba prof. Vivoda, da morejo na občinskih volitvah v Argentini voliti vseljenci, ki niso državljani, in njegov nasvet, da naj to priložnost izrabijo.

12. Boljše notranje in zunanje poznanje skupnosti

Naslednja seja je bila **23. septembra 1983.** Predmet razgovora v prvi točki je bilo sodelovanje s Srednješolskim tečajem, ki ima v 5. letniku v učnem načrtu predmet **organizacijsko življenje zdomstva**. Pavle Rant je sporočil, da so dijakom zadali nalogo dobiti po Domovih odgovore na vprašanje "Kaj je prav in kaj ni prav v pravilih našega krajevnega doma in v SFZ ter SDO?" Predsednik ZS je prosil za pomoč predstavnike KD. Naslednja točka je obravnavala vprašanje o **trajanju večernih prireditev**. Prebrali so sklep MOS-a iz leta 1977, na katerega so sčasoma pozabili. Predsednik je omenil, da je DPa v Ozn 7.8.1983 opozorilo na ta problem. Sklenili so, da je prireditve treba dobro pripraviti, sicer mladina ne bo prihajala nanje, sodelujejo pa naj z mladimi tudi starejši; vsak Dom naj postavi pogoje za uporabo dvorane, razsvetljavo in začetek pa konec prireditve; ples naj bi bil najkasneje do 2.30 po polnoči, (v čemer opažamo razliko s tem, kar so bili sklenili 19.7.1977); poleg plesa naj pripravijo tudi kake druge točke; paziti je treba, katere plošče ali kasete uporabljajo, ali kaj igrata orkestra, zaradi česar je treba govoriti z obema direktorjema; starši naj pazijo na obnašanje in razgovore mladih; nedostojno oblečenim se lahko prepove vstop v Dom.

Na seji **18. novembra,** ki so jo imeli v San Martinu, se je predsednik Doma Francé Fajfar opravičil zaradi morebitnega neudobja, ker so bili ravno v zidanju, kar seveda pomeni gmotne težave. Delujejo v Domu tudi Farni odbor, kuharski tečaj, podružnica SLOGE in seveda osnovna šola. Pevski

zbor je prebolel majhno krizo in spet polno deluje. Po tem poročilu je MOS sestavil spisek datumov za prireditve v prihodnjem letu.

Dne 16. marca 1984 so govorili o pripravi Slovenskega dne, o "emigrantskem" dnevu, o spremembi dneva za praznovanje obletnice v San Justu, (ki bo izjemno 28. oktobra), in o možnosti za objavo članka o Slovencih v reviji "Siete Dias". Ker je F. Pernišek predlagal, da naj bi Mladinski dnevi sovpadali z obletnico Doma, so po živahnem razgovoru prišli do zaključka, da to ne bi bilo prav, ker se mladina ravno s pripravljanjem svojega dneva najbolj naveže na Dom. (Kasneje so to mnenje spremenili; npr. v letu 1997 je prišlo do istočasnosti obeh prireditev na Pristavi.) Dr. Starc je predlagal, da bi sem ter tja na seje MOS-a povabili kakega strokovnjaka, ki bi predaval na kratko o raznih temah (npr. narodne noše). **18. maja** so se sestali v Ramos Mejiji. Predsednik Potočnik je poročal o delu v Slomškovem domu. Nato so stavili pripombe k Slov. dnevu, se seznanili z vsebino Spominske proslave, več pa so razpravljali o krajevnih spominskih proslavah. M. Loboda je povedal, da je mladina predlagala, naj bi bile te proslave v vseh Domovih na isti dan, morda zadnjo soboto ali nedeljo v juniju. Prav tako so govorili, da bi morali doseči več objav o slov. prireditvah v tukajšnjem časopisju. B. Fink je dejal, da za dvajsetletnico "nismo mogli spraviti nobenega članka v časopise. Prinesli so samo poročila o zunanjih manifestacijah. Omenja se, kako 'Madres de Plaza de Mayo' kar naprej figurirajo s svojimi lažmi in pretiravanjem o svojih izginulih, mi pa ne moremo spraviti v tukajšnje časopise poročila o naših resničnih žrtvah.(...) Eventuelno bi ob 40-letnici zbrali 200 osmrtnic, s katerimi bi se predstavili časopisom s pogojem, da objavijo tudi naš članek o tedanjih dogodkih..." Potem so govorili o potrebi, da bi se mladi rod med seboj poznal. Glede tega je arh. Vombergar povedal, da pripravljajo za prihodnje leto Katoliški shod, ki bi naj izdelal program za prihodnjih 30 let. Sklenili so, da ne bodo poslali podatkov, za katere je prosil "Oddelek za preučevanje in pobujanje vseljenstva" (Departamento de Estudios y Promoción de la Inmigración) notranjega ministrstva. Govorili so o zlati maši msgr. Oreharja, o zapuščini Miloša Stareta in o tem, da so še vedno na delu za dvojezično šolo.

Dne 20. julija so obravnavali zgolj tekoče zadeve. Edina izjema je bila zahteva po strogem izpolnjevanju določenih datumov, ker da je prišlo do kršitev zadevnega sporazuma. **21. septembra** so se sestali v Carapachayu. Novi predsednik Doma Tine Kovačič je povedal, da imajo samo okrog 120 članov, v vsej okolici pa je okrog 500 rojakov, če prištevajo staronaseljence. Govoril je o dejavnosti v šoli, v mladinskih organizacijah in o namenu, da bi poživili gledališko skupino. Ker bo prihodnje leto 40 let zdomstva, bo treba dobro pripraviti obe najpomembnejši prireditvi. E. Cof je v imenu ZS povedal, da so pravniki svetovali, naj z narodi srednje in vzhodne Evrope stoje v dobrih odnosih, a naj ne vstopajo v njihovo organizacijo. Prav tako je poročal, da Notr. ministrstvo preko Državnega ravnateljstva za seljenje (Dirección Nacional de Migraciones) vztraja na organiziranju vseh vseljenskih skupnosti, za kar je mnogo skupnosti zelo navdušenih, in da bo treba misliti na to, da se bodo morda morali pridružiti. C. Jan iz Slov. vasi se je pritožil, ker so bile na njihovo obletnico prireditve v kar treh Domovih, kar je proti obstoječim dogovorom. Na naslednji seji **23. novembra** so določili dneve prireditev za prihodnje leto, govorili pa so tudi o obeh glavnih prireditvah ob 40-letnici.

13. Ponovni poskus sejati razdor

Prva seja v letu **1985** je bila v Castelarju (**15.marca**). Predsednik društva Slov Pristava, dr. J. Savelli, je na kratko poročal o delu tega Doma. Omenil je, da je delo zelo otežkočeno, ker Pristava nima pravne osebnosti. Težave so tudi s tremi mladinskimi zemljišči, kar zdaj ureja dr. Tone Žužek. Dr. Savelli je tožil, da gresta šola in cerkveni odbor preko oz. mimo Pristave, da delujeta bolj po svoje kot pa samostojno. Imajo 172 članov in svoje glasilo "Glas Pristave". Naslednje točke dnevnega reda so bile: priprava Slov. dne in Spominske proslave, pomoč mendoškim rojakom zaradi potresa in obiski iz domovine. Predsednik ZS arh. Vombergar je opozoril na to, da bodo za 40-letnico holokavsta domači oblastniki nedvomno skušali sejati razdor v skupnosti. Prvi izraz nekega "pomirjenja" naj bi bila gostovanja kulturnih skupin , ki bi mimo MOS-a nastopale po Domovih. Naročal je, da naj bodo gostoljubni do posameznikov, "ne smemo pa takim delegacijam dajati na razpolago naših odrov in dvoran. Imejmo pred očmi, da so naši Domovi zrasli iz svobodne narodne zavesti, da so prepojeni z domobransko tradicijo in da služijo vzgoji mladine v skladu z naukom Cerkve, ki je vsako sodelovanje z marksizmom obsodila. V naših prostorih tudi ne morejo najti običajnega gostoljubja predstavniki jugoslovanske vlade in njenih ustanov, ker so odgovorni za poboj svojih političnih nasprotnikov med revolucijo in za genocid po njej. Sicer pa naj bodo naši domovi, okrašeni z belo-modro-rdečo zastavo, odprti vsem, ki so nosilci narodne kulture, nepomešane s partijsko propagando..." Arh. Vombergar je tudi sporočil, da je troje oseb iz Avstralije že napravilo prve obrambne poteze v tem boju z zbiranjem

podpisov za: 1. obrambo slovenskega jezika; 2. oživitev slovenske zavesti in 3. pravice slovenskega naroda. O tem se je razvil dolg razgovor: točkam ni nasprotovati, niso pa jasne, posebno tretja; ker ne vedo, kdo so te osebe, in ker gre za politično zadevo; MOS glede na to ne bo zavzel zadevnega stališča, dokler se o tem ne izreče NO.

Zapisnik "sestanka" **19. julija** je precej dolg. Sešli so se v San Justu. Najprej so naredili pospravo Spominske proslave; bilo je precej kritike na račun govornika, šibkega odmeva v argentinskih časopisih itd. Prav zaradi te hibe arg. tiska so mislili na neke vrste plačan dopis v časopisih ("Solicitada"), ki bi naj ga podpisala ZS. Zadovoljni so bili z udeležbo, predvsem s številom mladine. Vendar je bilo stavljeno vprašanje, ali se v šolah dovolj govori o domobranstvu, na kar je bil odgovor pritrdilen; mnenja pa so bili, da se v družinah o tem premalo govori. Rezelj je poročal o prizadevanju za združenje obeh borčevskih društev. - Razgovarjali so se tudi o proslavi ob 1.100-letnici smrti sv. Metoda, o sodelovanju z Ukrajinci pri komemoraciji za Ševčenkom v Teatro Colón. Predsednik ZS L. Rezelj je vztrajal na tem, da je treba podpreti slov. tisk. Tomazin pa je sprožil vprašanje, ali je pridobivanje članov za ZS v skladu s tem, kar so bili sklenili o reorganizaciji ZS; dogovorili so se, da za prihodnjo sejo vsakdo prinese svoje predloge.

14. Iskanje novih oblik za organizirano skupnost

Dne **20. septembra** je najprej poročal predsednik Našega doma; poročilo, ki so ga pomotoma opustili na prejšnjem sestanku. Potem pa so govorili o društveni knjižnici. Odpadel je razgovor o dvojezični šoli in morebitnem slov. pokopališču, pač pa so razpravljali o ustanovitvi **slovenskega kulturnega sklada** (fonda), s katerim bi mogli pomagati "nepoznanim" talentom (dr. Savelli). Nekateri so bili mnenja, da je to zadeva SKA. M. Loboda je dejal, da podpira slovenska skupnost mnoge pobude in različne podjetnosti, tako skupinske kot posamične. Pernišek je omenjal ustanove, ki so jih imeli še doma. Splošno mnenje je bilo, da bi bila taka ustanova potrebna, a vprašanje je, kako priti do tega. Dlje časa so posvetili **reorganizaciji slovenske** skupnosti, s čimer se ukvarjata B. Fink in M. Schiffrer. **15. novembra** je najprej poročal predsednik Hladnikovega doma Ciril Jan, ker so zasedali v Lanusu. Dom ima 290 aktivnih članov. Knjižnica ima okrog 1.000 knjig. Gojijo več športnih panog. Cesta pred Domom je dobila ime po msgr. Janezu Hladniku. Sledila je redna seja. Razpravljali so o datumih za prireditve, o 25-letnici ST, predvsem pa o poročilu naslovljenem "K vprašanju o reorganizaciji predstavništva slovenske skupnosti v Argentini", ki sta ga pripravila B. Fink in M. Schiffrer. Postavila sta trditev: **"Skupnost brez enotnega vodstva in demokratičnega posveta z vsemi organizacijami je zapisana smrti.".** Določila sta naloge predstavniške organizacije ZS, ki "ima predvsem, a ne izključno, tele naloge: zadostitev notranjih potreb skupnosti, izdelovanje skupnih delovnih načrtov in smernic, skrb za mladino, vodilni kader, šolstvo in predvsem pomoč pri delovanju posameznih odsekov javnega življenja". Potem sta govorila o tem, kako povečati interes skupnosti za ZS, zlasti pa pospešiti pristopanje novih članov. Glede tega sta svetovala, naj bi vsi člani Domov pristopili v ZS preko svojih Domov, člani ZS pa naj bi se vključili v KD. Da bi odbor ZS imel zadostno legitimacijo, bi moral prejeti mandat od primernega števila oseb, včlanjenih v našo skupnost. Sklenili so, da bodo o tem razpravljali po KD, če mogoče, pa za prihodnji OZ ZS 1986 povečali število navzočih članov. Potem so razpravljali tudi **o zbiranju gradiva iz bližnje zgodovine**; o ustanovitvi knjižnic po vseh KD; o pospešenem popisovanju pol za ohranitev slovenskega jezika, ki so jih poslali iz Avstralije; in o možnosti, da se obnovi slov. radijska ura.

Prva redna seja leta **1986** je bila **18. aprila.** Naredili so pospravo Slov. dneva, govorili o knjižnicah po KD in razpravljali **o zgodovinskem muzeju**. Pri Slučajnostih so sklenili počakati s podpisi spisa proti razporoki, ki ga je poslala desničarska "Tradición, Familia, Propiedad"; odločili so se za srečanje javnih delavcev; nekateri (Oblak) so zahtevali višjo raven za prireditve po KD, drugi (Pernišek) pa manj "brzojavne" zapiske. Na seji **22. maja,** ki je bila v San Martinu, je najprej poročal tamkajšnji predsednik Marjan Boltežar, potem pa so pripravljali Slov. dan in obisk predstavnikov koroških Slovencev ter spet govorili o preosnovi ZS. Sklenili so tudi povabiti v MOS DS v Mendozi in SPD Bariloche. Pri Slučajnostih je R. Smersu poročal, da so mlajši člani naše skupnosti dobili po pošti pamflet, katerega podpisuje "Skupina nevtralnih slovenskih Argentincev, ki želijo enotnost vseh Slovencev ne glede na preteklost in ideološke razlike"; sklenili so, da na to izzivanje ne odgovorijo, čeprav bi bilo primerno, da bi preko SFZ in SDO mladina izrekla solidarnost "z našim narodnim in protikomunističnim delom". Dr. J. Savelli je predlagal, naj bi začeli razmišljati, kakšne naj bi bile v bodoče Spominske proslave.

Seja **18. julija** je obravnavala osnutek o preosnovi ZS. Sklenili so pozvati Domove, naj zainteresirajo svoje člane za vstop v ZS; s tem bi se sicer članarina malenkostno povečala. a postali bi polnopravni člani krovne organizacije, odbor ZS pa bi se čutil "močneje podprt" od skupnosti. Geslo naj bi bilo: **"Pot v slovensko skupnost vodi preko slovenskih Domov v Zedinjeno Slovenijo".** Važno

dejanje te seje je bila "uradna" ustanovitev zgodovinskega muzeja, ki bo imel sedež v pisarni ZS, vodil pa bi ga Stane Škerlj. Zatem so pripravili obisk predstavnikov koroških Slovencev, govorili o Slov. dnevu, sprejeli pa tudi predlog Jožeta Omahna, da bi naj se organiziral festival domobranskih pesmi. **19. septembra** so se sestali v Slomškovem domu, kjer je njegov predsednik Jernej Tomazin podal poročilo o Domu, ki je priloženo zapisniku. Potem so govorili o tem, kako plačujejo mladi svojo članarino; na splošno so ugotovili, da težko, zadeva pa se spremeni, ko ustanovijo družino in postanejo aktivni v KD, kjer so šola in druge dejavnosti že zajeli njihove otroke. S. Jerebič je zastavil vprašanje, kako uskladiti sklep o povečanju članstva ZS s sklepom o hierarhični preosnovi preko Domov, ki so si jo začrtali pred poldrugim letom; po debati je "kljub temu" predsednik Rezelj razdelil pristopnice. Potem je Rezelj tudi sporočil, da bo Zgod. muzej dobil svoj prostor v Rožmanovem zavetišču in ne v ZS, kot je bilo sprva rečeno. **28. novembra** je v začetku seje dr. Starc pripomnil k debati na prejšnjem zasedanju, da DPa ni na vrhu mladinskih organizacij, marveč se posveča le duhovnemu vodstvu. Potem je predsednik Rezelj povprašal navzoče o predlogih za sestavo novega odbora ZS; na predlog J. Mikliča bodo za to imeli izredno sejo MOS-a 18. decembra. Sklenjeno je bilo, da se bodo vsakoletni Slovenski dnevi izmenoma prirejali samo v štirih, za to določenih Domovih, ker imajo zadostno število članstva in primerne prostore, in ti so: Pristava, Slomškov, dom, Hladnikov dom in Naš dom v San Justo. Določili so dneve prireditev v letu 1987. Sprejeli so S. Lipuščka kot zastopnika na novo pridruženega SPD.

15. Srečanje javnih delavcev

V Carapachayu je bila seja **20. marca 1987.** Predsednik Doma Martin Kovačič je podal poročilo, ki ga je pripravil 1. podpredsednik Jože Markež. Članov je "sedaj" 125, mladih je malo, v šoli je 30 otrok. Ustanovili so pevski zbor "Plamen", (ki ga vodi član pevskega zbora v T. Colonu Omar Brandan, poročen s članico doma). Predsednik Rezelj je nato predložil svoje mnenje glede na to, kaj bi moralo vsebovati pismo, ki ga bodo izročili papežu ob njegovem drugem obisku v Argentini. Dr. Starc je razdelil program za obisk škofa dr. Janeza Jenka in urednika "Ognjišča" msrg. Franceta Boleta. Kulturni referent ZS Miha Gaser je poročal o bližnjem Slov. dnevu, na katerem bosta navzoča gosta iz Slovenije. Predsednik ZS Rezelj je sporočil, da še ni kandidata, ki bi ga nadomestil. Domovi so predlagali svoje zastopnike v odbor ZS. **20. maja** so v pripravljanju domobranske proslave določili nekatere podrobnosti in natančneje obdelali spored. Določili so predstavnike Domov, ki naj pridejo v odbor zadolžen za spremembo društvenih pravil; predsedstvo odbora je prevzel B. Fink -. Iskali so tudi novo vodstvo za Slov. zgod. muzej, naredili pospravo Slov. dne, vztrajali na ustanovitvi mladinskih odsekov po vseh KD in se seznanili s sporedom Katoliškega shoda. Pri Slučajnostih je Tine Debeljak prosil za fotografije s škofovega obiska, dr. Savelli pa je poudarjal, da bodo imeli sklepi MOS-a samo toliko veljave, v kolikor bo MOS sam znal uresničiti sklepe.

17. julija so se sestali na Pristavi v Castelarju. Poročilo o njej je dal predsednik dr. J. Savelli. Pristava da ima zdaj 180 članov. Želijo si bolj razgibane kulturne in športne dejavnosti. V šoli je okrog 60 otrok. Folklorna skupina dobro deluje, nastopila je prejšnje leto v Bariločah. Imajo svoje glasilo "Glas Pristave". Po tem poročilu so glede srečanja javnih delavcev odločili, da imajo za take samo tiste, ki res javno delujejo; mnogo izobražencev, so rekli, se je iz neznanih razlogov oddaljilo, mladim pa je treba vliti voljo za delo v skupnosti na vesel, ne "suhoparen" način. Steklo bo delo za Zgod. muzej, ker je prevzel vodstvo Rudi Bras. Na obisku so bili ravno trije Primorci (Marjan Pertot, prof. Tomaž Simčič in prof. Marjan Kravos), ki so imeli velik delovni načrt; ker za takrat ni na sporedu večje prireditve, je MOS sklenil, da 1. avgusta priredi "Primorski večer". Razgovarjali so se tudi o sodelovanju pri "emigrantskih" (vseljenskih!) praznovanjih. **18. septembra** so bile osrednje točke zasedanja: srečanje javnih delavcev, slov. zgod. muzej in delo v mladinskih organizacijah. Ker je Rožmanovo zavetišče izrazilo željo biti član MOS-a, so po krajšem razgovoru odločili, da je to nemogoče, ker MOS po ustanovnem dogovoru sestavljajo krajevne organizacije, ki imajo svoj dom, šolo in cerkev in so neke vrste občina, kar pa ne velja za Rožmanovo zavetišče. (Danes je jasno, da je bil dogovor med ZS in KD res tako "ozek", a to se je zadnje čase delno spremenilo; saj nekateri KD nikoli niso imeli svoje cerkve, drugi pa zdaj nimajo več šole; n.op..) **20. novembra** so v Našem domu v San Justo najprej poslušali poročilo predsednice Ljube Lipušček, ki je v glavnem podobno poročilu prejšnjega leta. Članov Doma je zdaj 450. Gledališki oder ima popolnoma nove moči in ga vodi neutrudni Frido Beznik. Po vseh teh poročilih je MOS določil dneve prireditev za leto 1988, naredil pospravo srečanja javnih delavcev in govoril o Kat. shodu, ki bo 22.11.1987. Na srečanju javnih delavcev je bilo vidno, da so udeleženci posvetili posebno pažnjo vprašanju, kako dejavno uvrščati mladino v našo skupnost in pripraviti zanjo primerne voditelje. Predsednik ZS Rezelj je na kratko podal spored Slov. dneva v letu 1988.

16. Gostoljubnost do posameznikov, toda zavračanje kakršnegakoli stika z matičnimi režimskimi ustanovami

Prva seja leta **1988** je bila **18. marca** v SH. Predsednik Rezelj je povabil na polnoštevilno udeležbo na OZ ZS, čeprav je dejal, da glede spremembe pravil še nima novic, ker se zadevni odbor še ni sestal. Nato so se skoro izključno osredotočili na pripravo Slov. dne, ki bo posvečen 40-letnici ZS. Napovedali so tudi obisk večje skupine iz Goriške, ki bi prišla v avgustu in nastopala z igrami, koncerti ter predavanji. Vožnjo si bodo plačali sami, prosijo pa za bivališče in preskrbo tukaj. Soglasno so sprejeli to ponudbo.

20. maja so se zbrali v Hladnikovem domu. Predsednik Stane Mehle je najprej predstavil novi odbor. Potem je povedal, da tudi njihov Dom preživlja krizo, predvsem mladinsko. Vendar je SFZ že oživela. Njihov glavni problem je pomanjkanje kulturnih delavcev; npr. za petje že dolga leta prihajata iz Morona Ivan Mele in iz Berazateguija Jože Omahna. Predsednik Rezelj je nato prebral članek iz Dela "Povezovanje s Slovenci raztresenimi po svetu", ki ga je podpisal Marko Jenšterle. Govori o klubih staronaseljencev, čeprav pravi, da bodo obiskali tudi nekatera društva v Buenos Airesu in Mendozi. MOS je sklenil, da ob napovedanem obisku Slov. kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, ne bodo sprejemali delegacije, lahko pa posamezne delegate kot zasebnike. Potem so govorili o pospravi Slov. dne in o prihodnjem Slov. dnevu ter o Spominski proslavi. Pri slučajnostih je Nevenka Magister poročala o organizacijski povezavi mladcev in mladenk in je prosila, da bi skrb za to prevzel mladinski referent ZS. Predsednik Slomškovega doma Marjan Loboda je predložil pisni predlog za orkestracijo in snemanje himen oz. budnic in koračnic; to delo je potem prevzel predsednik ZS Rezelj.

15. julija so najprej govorili o novem sestanku javnih delavcev, ki da bo 12. ali 10. oktobra. Dlje časa jim je vzelo razpravljanje o "Slovenskem kotičku" in o obiskih iz Slovenije. R. Smersu je opozoril na to, da se jugoslovanski vicekonzul v Argentini Kopušar zelo prizadeva, da bi pridobil Domove in druge ustanove k sodelovanju z domačimi kulturniki (nudi štipendije, predavatelje ipd.), ker so oblastniki prišli do prepričanja, da se z nobenimi političnimi sredstvi ne dá pridobiti Slovencev v Argentini. Svetoval je, naj bi ničesar ne storili mimo ZS. Rezelj je v zvezi s tem poročal, da je Kopušar preko A. Rota predlagal, naj bi Ribniški oktet nastopil v Našem domu v San Justo. Ker prihaja oktet v okrilju SIM, so sklenili, da ga noben Dom ne bo sprejel; če bi pa nastopil v nevtralni dvorani, bodo o tem na kratko obvestili v tisku. Razgovor je potem prišel na drugo zadevo: obisk italijanskega komunističnega senatorja, primorskega Slovenca Spetiča, v Slov. hiši. Odborniki so svetovali, naj se skupnost ne zapira vase, drugi pa so se zgražali nad tem, da je SS o tem poročala. S tem v zvezi je nastalo vprašanje o "Slov. kotičku", ki vabi slovensko mladino na ples v "Triglav", ne pa v novonaseljenske Domove. Ivan Korošec je opozoril, da v Kotičku "objavljajo tudi prireditve v naših Domovih, posebno mladinske. Mi nismo fašisti. Razumeti pa moramo primorske Slovence, ki so trpeli v Italiji pod fašizmom:" S. Lipušček je poudaril: "Začeli smo novo dobo, za katero pa nismo pripravljeni." Razgovor se je še nadaljeval, končni sklep pa je bil: "Navadimo se malo odprtosti, toda bodimo budni. Primerno je, da se nekaj naših ljudi sestane s Čukom in predebatirajo vse probleme okoli Kotička." Pri Slučajnostih je Rezelj povedal, da je gledališka šola pod Jeločnikovim vodstvom zaradi njegove bolezni začasno odložena. Ko pa bo začela delovati, naj sodelujejo v njej vsi, ki imajo veselje do režiranja ali igranja. Zanimiv je bil tudi sklep, naj se npr. ne govori o sanhuški ali ramoški mladini, temveč o mladini Našega ali Slomškovega doma.

Dne **16. septembra** je bila seja v San Martinu. Zato je predsednica Doma Marija Keržič najprej podala poročilo o njem. Govorila je o nedeljski maši, o folklori v ponedeljkih (prof. Zupan), o odbojki v torkih (Uršič), o telovadbi (Frontini) in dekoraciji tort (Majda Petkovšek) v sredah, o pevskih vajah v četrtkih (J. Mežnar), o športu za mladino v petkih, o šahu v sobotah (Verbic). Šolo vodi Katica Dimnik Kovač in jo obiskuje 31 otrok. Liga Žená in Mater ima mesečne sestanke (predsednica Mirjanka Voršič). Imajo dokaj načrtov za stavbo, a zaenkrat ni možnosti. Pričeli bodo dajati v najem dvorano, da tako pridejo do nekaj prihodkov. Težava je tudi v tem, da že dlje nimajo hišnika. Na dnevnem redu so obravnavali srečanje javnih delavcev, otroško šolsko kolonijo in možnost zasebnega pokopališča za slovenske rojake. Tajnik ZS E. Cof je vsem razdelil fotokopirane skice Velikega Buenos Airesa z omembo pomembnih krajevnih točk, slovenskih Domov in prometnih zvez, ki jih je izdelal J. Žnidar. Poročal je tudi, da ni veliko zanimanja za videokasete, katerih seznam je izročil na prejšnji seji. Dr. Starc je priporočal uvedbo mesečnih prosvetnih večerov, kjer bi kazali videofilme, ki so jih dobili iz Slovenije.

Seja 18. novembra (v SH) je določila dneve za različne prireditve v letu 1989. Govorili pa so tudi o sodelovanju na Slov. dnevu, **o brošuri o Domovih**, ki bi morala biti tiskana sredi leta 1989, in o zasebnem pokopališču. Predsednik ZS Rezelj je poročal, da je letos končalo osnovno šolo 38 otrok, 86 otrok pa se vpisalo v otroški vrtec, s čimer da bo še za dolgo zagotovljen obstoj slovenskih šol.

Zastopnica ZSŽM Marija Fink je prosila za moralno pomoč, ker skupnost premalo pozna to Zvezo, katere nameni so: povezava žena in mater krščanskega demokratičnega mišljenja; ohranjevanje narodnih običajev in pomoč potrebnim rojakom.

17. Več stikov z domovino in zamejstvom

Na seji **17. marca 1989**, ki je bila v Slomškovem domu, je bil navzoč kot gost delegat slov. dušnih pastirjev v Nemčiji, dr. Janez Zdešar. Začel je sejo predsednik doma Marjan Loboda, vendar je najprej na kratko poročal o delu MOS-a in potem posebej o ZS njen predsednik arh. Jure Vombergar, ki je dejal, da je ZS "krovna organizacija, priznana kot prva med enakimi". M. Loboda je nato govoril o Slomškovem domu, ki ima 320 članov, to se pravi, okrog 160-170 družin. Dom je pravno vpisan kot zadruga. Dejavnosti v njem je dosti. Vodi Dom širši odbor s 46 člani, med katerimi so kulturni, mladinski, prireditveni, organizacijski in finančni referenti. V Domu sta krajevna odseka SFZ in SDO. Mladinski pevski zbor ima 45 članov, vodi ga pa Tine Selan. Osnovno šolo obiskuje 60 otrok, voditeljica je Helena Zupan Malovrh, učiteljice pa so večinoma že v Argentini rojene in "izišle" (sic!) iz tukajšnje šole. Dnevni red seje, ki je sledila, je obravnaval pripravo Slov. dne, slov. pokopališče v Monte Grande, koncert buenosaireških pevskih zborov skupaj z mendoškim ter brošuro o slovenskih Domovih, za katero naj Domovi dostavijo gradivo do 31. marca.

Dne 19. maja so spet govorili o omenjeni brošuri, pa tudi o Spominski proslavi, predvsem pa o mladini. Sklenili so, da se seja v septembru bavi izključno s to zadevo. Vendar so že na tej seji razpravljali o tem, kako združiti zabavo z vzgojo; kako doseči, da bi mladina hodila, razen v svoj Dom, še v druge KD, ne pa v druge klube; kje dobiti vaditelje in če bi ti morali biti plačani ali ne.

28. julija so se zbrali v Carapachayu. Predsednik Doma Tine Kovačič je podal poročilo, med katerim je povedal, da je Dom "Asociación civil - Sociedad Cultural" in ima pravno priznanje od buenosaireške province. Šola je prej delovala v Floridi in je prejšnje leto praznovala 30. obletnico. Šolo vodi zdaj Ani Klemen; vseh šest učiteljic, od katerih so, razen ene, vse rojene v Argentini; gmotno jo vzdržuje odbor staršev, katerega predsednica je zdaj Jelka Stanič. Imajo nedeljsko slovensko mašo. Življenje v Domu je zelo razgibano; imajo celo svojo gledališko skupino. Počasi in vztrajno tudi zidajo; prejšnje leto so končali pročelje. Potem je seja MOS-a razpravljala o srečanju javnih delavcev, za katerega pa še ni ne datuma ne teme; katerakoli od naslednjih bi bila primerna: naraščajniki, vseučiliščniki ali mešani zakoni. Glede mešanih zakonov so rekli, da so že veliko razpravljali o tem, niso pa še našli prave rešitve; nekateri so zanje predlagali kako prireditev v španščini. Prav tako so odgovarjali na vprašanje, zakaj ljudje ne hodijo na predavanja SKA rekoč, da je pač laže enemu iti v bližnji dom, kakor pa vsem v oddaljeno središče.

Dalj časa so posvetili pripravi naslednje seje, ki bo posvečena mladinskemu vprašanju. Kristina Jerovšek s Pristave je povedala, kako precej uspešno delujejo z naraščajniki; poudarjala je pomen propagande, se zavzemala za red na sestankih ter za zahtevnost in resnost pri delu. Franci Cukjati je vztrajal na zahtevi, da ne smejo gojiti "lokalpatriotizma". Pri Slučajnostih je arh. Vombergar predlagal, naj bi zaradi draginje odpadle večerje po zasedanju MOS-a, vendar jih je večina hotela obdržati. "Moramo vzdrževati prireditve; podpirati kulturne prireditve. Ne smemo pustiti, da zamre, kar smo z našimi dolgoletnimi napori in žrtvami dosegli..." Skupni koncert pa so zaradi draginje prestavili na poznejši čas.

Dne 15. septembra je arh. Vombergar dejal, da so že precej obširno govorili o mladini na zadnjem zasedanju. Zato so Domovi samo podali poročila o tem, kako delajo za mladino vsak v svojem kraju. Naslednja točka je bila napoved srečanja za javne delavce, na katerem bo o družabnosti govoril Zorko Simčič, vendar v sklopu misli "Poenotenje mišljenja javnih delavcev, formacija naših ljudi".

Zapisnik zelo na dolgo opisuje **Slučajnosti:** obiske (iz domovine dr. Stres in Taras Kermauner s soprogo; s Koroške Iniciativna skupina "Slovenščina moj jezik"; iz Kanade 20 oseb pod vodstvom dr. Petra Urbanca) in kako jih bodo sprejeli; M. Loboda je pripomnil, da bi se morali redno udeleževati letnega festivala vseljenske (emigrantske) mladine, Vombergar pa je povedal, da je sanhuška folkorna skupina odklonila nastop, druge pa (še) niso na zadostni višini.

Zadnja seja v tem letu je bila **17. novembra** na Pristavi. Njen predsednik Janez Jelenc je poročal o Pristavi. Šolo obiskuje 70 otrok, poučuje 11 oseb. Otroci so lepo sprejeli obiska s Koroške in iz Kanade. Kristina Jerovšek zbira mladce in mladenke. Zbor vodi Anka Gaser. Folklorna skupina ima vaje dvakrat na teden. Samaritansko delo opravlja krožek mater in žena. Na rednem zasedanju, ki je sledilo, so določili dneve prireditev za leto 1990.

Pri Slučajnostih so obravnavali različne zadeve, med katerimi sta bili najvažnejši dve obvestili arh. Vombergarja: 1. da so na pobudo "Drage 89" v Celovcu ustanovili pripravljalni odbor za "Slovenski svetovni kongres"; priporočil je tudi, naj glede tega prebero poročilo v 45. številki SS (16.11.1989); 2. da je SIM ponudil SKA, naj ji sporoči, kaj želi od nje (nastope, igre); splošno mnenje je bilo, **da od SIM ne potrebujejo ničesar, dokler je odvisna od slovenske KP.**

18. Delo z mladino

Seja **16. marca 1990** se je osredotočila na vprašanje o mladini. Dr. Starc je dejal, da bi bilo treba z začetkom novega leta poživiti delo med mladino, za kar je pripravil načrt. Za podlago svojega izvajanja si je vzel članek "Mladinske organizacije danes in tukaj" (Ozn 4.3.1990). Povedal je, da imajo za mladino, - poleg OŠ, ST in VT -, še **SFZ** in **SDO**, ki imata središče v SH, vključeni pa so krajevni odseki Berazategui, Carapachay, Castelar, Mendoza, Ramos Mejía, San Justo, San Martín in Slovenska vas. Zvezna odbora SDO in SFZ imata redne mesečne seje, prirejata mesečne mladinske maše, mesečne sestanke, skupni mladinski in glasbeni večer ter razna športna tekmovanja. Krajevni odseki SDO in SFZ naj bi po možnosti tudi imeli mesečne maše in sestanke ter druga družabna in športna srečanja; veliko poudarka bi morali dajati pevskim zborom, dramatiki itd. Mladina bi naj vstopala v vrste članstva s 16. letom. Priprava za to naj bi bili naraščajniki in mladci. Za naraščajnike in naraščajnice (šolske otroke) naj bi imeli mesečne sestanke, prav tako za mladce in mladenke od končane osnovne šole do 16. leta. Naraščajniki in mladci naj bi imeli svoje odbore, katerim bi naj stala ob strani starejša oseba in dušni pastir. Vse delovanje SFZ, SDO, naraščaja in mladcev bi naj koordiniral mladinski referent v vsakem Domu, mlad. referent ZS pa za vse kraje. Poleg SFZ in SDO obstojita tudi **dve verski organizaciji**: Zveza katoliških fantov in Zveza Katoliških deklet, ali **fantovska in dekliška KA**. Obstoji pa tudi **SKAD**, čeprav se njegovo delovanje trenutno omejuje na visokošolski tečaj. Dr. Starc je predlagal tudi letne duhovne vaje in občasne duhovne obnove, pa tudi ustanovitev mladinskih svetov, kjer bi jih še ne imeli. Načrt dr. Starca je upošteval tudi vsebino izobraževalnega dela (državljanska, narodna, družinska vzgoja itd.) Za konec je dejal: "Imamo dobro mladino, ki pa želi pomoči. Je podjetna, potrebno pa ji je dati stalen program in jo navduševati za javno delo. Potreben je enoten načrt. Odtegniti jo od vpliva televizije.(..) Mladini manjka znanja, kako pripravljati prireditve. Včasih je prepuščena sama sebi. (..) Slovenska skupnost je dobro organizirana, manjka pa osebna poglobitev posameznikov. Imamo malo voditeljev za mladino. Manjka nam pogovora v družinah. Kje so mladi izobraženci? Napraviti anketo med onimi, ki ne prihajajo več v našo skupnost; naj povedo, zakaj!"

Na seji niso prišli do nobenega končnega sklepa, čeprav so izrekli željo, da naj KD v enem mesecu ustanovijo mladinske svete.

Razpravljali so tudi precej časa o SSK. Večina je priporočala previdnost, da ne bi padli v kakšno past, "ki jo je nastavil režim v Sloveniji, kateremu se že maje oblast in bi se rad preko take organizacije obdržal, čeprav naj bi bila ta 'nepolitična'". Tudi v tem razpravljanju niso prišli do končnega sklepa.

19. Svetovni slovenski kongres - SSK

Druga seja v letu **1990** je bila **18. maja** v Našem domu v San Justu. O Domu je poročal njegov tajnik Blaž Miklič in to predvsem o dogodkih v zadnjem letu. Redni sestanek MOS-a je vključeval pospravo Slov. dne, pripravo Spominske proslave, nov obisk iz Kanade (za katerega so pripravili spored), zlasti pa razgovor o Svetovnem slovenskem kongresu. Predsednik ZS arh. Vombergar je sporočil, da so se pripravljalci kongresa obračali le na zasebnike, ne pa na ustanove. Zato je s sodelovanjem več oseb pripravil predlog za delovanje vseslovenskega predstavništva z imenom Vseslovenski svet (VS), ki so ga potem po posvetovanjih z drugimi še dopolnili. Odbor ZS ga je sprejel na seji 10. maja 1990. Predlog so poslali pripravljalnemu odboru SSK v Celovec, pa tudi Slov.-kanadskemu in Slov.-ameriškemu svetu ter Upravi avstralskih Misli. Pri Slučajnostih se je vnel daljši razgovor o razvoju v domovini.

Ker so se razmere doma začele hitro spreminjati, je razumljivo, da je med tem zasedanjem in naslednjim vstavljena št. 28 SS (19.7.1990), ki ima na 1. s. naslov "Dr. Janez Dular med nami". **Seja 20. julija** je obravnavala "kratkotrajni obisk dr. Janeza Dularja". Mnenja so bili, da je obisk dobro potekel, razen nekaj malih težav z urnikom, predvsem v Slov vasi. Glede himen na prireditvi 8. julija v veliki dvorani SH so imeli dolgo razpravo. Končno so sklenili: dokler v Sloveniji ne določijo nove slovenske himne, bodo še vnaprej peli najprej argentinsko himno, potem pa "Naprej zastava Slave"; ob zaključku sporeda bodo zapeli Prešernovo Zdravljico, ki jo je slov. državna skupščina določila kot začasno himno, lahko pa tudi druge himne, kot "Slovenija v svetu" ali "Oče, mati". Naslednja zadeva je bil SSK. Predsednik ZS je povedal, da na poslani predlog niso dobili nobenega odgovora; prejeli pa so pravilnik

Avstralske slovenske konference, ki kaže, da je napravljen na podlagi iniciative SSK v Kanadi. Ker so s tem začeli **posamezniki, "ki se ne ozirajo na organizacije, ki že več kot 40 let delujejo med člani slovenske politične emigracije"**, so sklenili pisati dr. Kocetu in patru Baziliju v Avstralijo, s prošnjo za pojasnilo. Pri Slučajnostih so povedali, da se je malo slovenskih Kanadčanov prijavilo za obisk Argentine za narodni praznik 29. oktobra; prav tako je msgr. Humar iz Gorice sporočil, da je Zveza slov. kat. prosvete zaenkrat opustila potovanje v Argentino.

20. Odnos do SIM, dopisovanje z dr. Dularjem in nejasno ravnanje A. Čuka

Na seji v **SH 9. 8. 1990** so najprej prebrali del zapisnika seje US ZS z dne 3. avgusta. V njem je zapisano, da je predsednika Vombergarja Marjan Bogataj obvestil, da je "Slovenski kotiček" od SIM dobil ponudbo za 14-dnevno gostovanje dveh skupin, ki bi naj v oktobru nastopili po Slovenskih domovih. Ker Matico še vedno vodijo isti ljudje, je odbor sklenil, da teh skupin v Domove ne bodo sprejemali. Obenem so Kotičku sporočili, da morajo biti ponudbe obiskov iz Slovenije naslovljene na ZS, "ker je ta edina priznana predstavnica slovenske politične emigracije"; o prihodnjih sprejemih bodo o tem govorili na zasedanju MOS-a. Potem je poudaril 2. podpredsednik ZS Tine Debeljak (zaradi odsotnosti predsednika in 1. podpredsednika Loboda), da se SIM na vse načine skuša vriniti v zdomske vrste in povzročiti spore med njimi. Že v nekem prejšnjem primeru so se glede tega obrnili na A. Čuka, ta pa je odgovoril s tem, da se je obrnil na Naš dom San Justo s prošnjo, da bi tam nastopili dve skupini. "Potrebno je, da se vsi skupaj dogovorimo, kako postopati. ZS je že zavzela stališče, potrebno pa je, da vsi Domovi zavzamejo isto stališče." Treba je vedeti, da vse obiske spremlja navadno tajnik SIM Rogelj. Odboru SIM je potekla delovna doba, a na različne načine odlaša sklicanje OZ. "V Sloveniji je zdaj demokratična vlada, ki pa je še zelo osamljena. Moč imajo še vedno v rokah na volitvah sicer premagani komunisti, ki imajo v svojih rokah policijo in obveščevalna sredstva ter SIM."

S tem sta soglašala Lovro Tomaževič in inž. Andrej Grohar. Ivan Korošec je sodil, da ni nič slabega, če bi ljudje šli na prireditve SIM v javnih lokalih, a ne kot predstavniki skupnosti niti ne da bi jih sprejemali v Domovih. Podobno so se izrazili Ignacij Glinšek, Tone Oblak, Alenka Poznič, Janez Jelenc, Marjan Jože Loboda, Jernej Tomazin, Stane Mehle, inž. Andrej Grohar, Franci Korošec, dr. Starc. Nekoliko drugače je sodil inž. Janez Belič. Končno so soglasno sklenili, da ne sprejmejo ponudbe SIM, "ker nam sedanji odbor nikoli ni bil naklonjen, preje sovražen. Če pa se SIM spremeni in dobi demokratičen odbor, bodo pa njena gostovanja vedno dobrodošla." Vendar bodo morali pravočasno javiti svoje namene, ker ima MOS že vsakoletni seznam prireditev. O teh stališčih naj se objavi članek v SS.

Spet so se sestali **30. avgusta v SH.** Edina točka je bila gostovanje "Kolednikov" iz Slovenije in kulturne skupine "Slovenija". Tine Debeljak je najprej prebral pismo ministra za Slovence po svetu, dr. Janeza Dularja, ki ga je osebno prinesel dr. M. Kremžar. Piše:

"Spoštovani rojaki!

Pred nekaj dnevi sem prejel sporočilo o vaših pomislekih v zvezi z načrtovanim gostovanjem kullturnih skupin Koledniki in Slovenija oktobra letos v Argentini. Ker vem za vaše boleče izkušnje v zvezi s preteklimi obiski iz Slovenije, posebno pa s SIM, se mi zdi vaša sedanja zadržanost precej normalna. Želim pa navesti nekaj podatkov, ki vendarle govorijo, da gre v tem primeru že za novo, drugačno politiko.."

Potem je navedel razloge, ki po njegovem mnenju kažejo, da gre za drugačno zadevo, Na koncu je izrazil upanje, da bodo

"ti podatki in zagotovila pomagali ublažiti vaše sicer razumljivo nezaupanje in da boste s sprejemom gostovanja pomagali izpeljati načrt, ki naj bo vzorec novega razmerja in politike v naših kulturnih stikih s Slovenci po svetu."

Po daljši izmenjavi mnenj so sprejeli predlog dr. Dularja. Sklenili so mu poslati pismo, v katerem sprejemajo gostovanje v veliki dvorani SH in srečanja po KD. "Vse to pa brez posredništva SIM."

Naslednja seja je bila v Slovenski vasi **19. septembra.** Tamkajšnji predsednik Ignacij Glinšek je najprej podal poročilo o KD. Predsednik ZS arh. Vombergar je poročal o razgovoru v Ljubljani z dr. Dularjem. Ta potrebuje neko ustanovo za stik z izseljenci, ki bi morala biti "nova" Matica z novim pravilnikom. Pri tem bi naj tudi zdomci sodelovali in prišli v odbor SIM. Glede obiska obeh skupin iz Slovenije, je Vombergar prebral pismo dr. Dularja (1.9.1990), v katerem pripoveduje o razgovoru z dr. Kremžarjem, arh. Vombergarjem in Lobodom ob njihovem obisku Slovenije. Potem nakaže smernice za nastopanja: za prireditve, ki bodo v okviru ZS, bo odgovoren minister sam, ne pa SIM; za nastop v Triglavu A. Čuk kot zastopnik SIM; tudi za druge nastope bo odgovoren Čuk, s katerim se je treba pogovoriti glede krajev in dnevov, medtem ko vsebino in zasedbo v danih okvirih lahko izbira ZS; odprte

so možnosti za obisk Mendoze in Bariloč, pa tudi za srečanje z mladino, s pevskimi zbori ipd. Temu je minister dodal, da bo od uspešnosti te turneje odvisen razplet krize v društvu Triglav, zaradi česar bi bilo modro, da bi se množično, a ne uradno, tega koncerta udeležilo čim več "vaših ljudi". Sklenili so, da bodo nastope sprejeli tudi po Domovih, a vse bo organizirala ZS. Zato se bo arh. Vombergar s Čukom zmenil glede datumov. Kot uradnega spremljevalca bodo sprejeli samo osebo, ki jo bo poslal dr. Dular.

Arh. Vombergar je tudi sporočil, da se je v Ljubljani sestal z župnikom Janezom Riharjem, predsednikom "Katoliškega središča za Slovence po svetu", ki hoče delati vzporedno s SIM. Ima namen kupiti hišo, v kateri bi lahko dobili prenočišče obiskovalci iz inozemstva, ki v Sloveniji nimajo svojcev.

Nova **izredna seja** je bila **19. oktobra,** ki je obravnavala "naš" predlog za spremembo štatuta SIM. Razprava je bila silno dolga, ker so govorili celo o morebitni spremembi imena za SIM v "Zvezo slovenskih izseljencev". Ker opolnoči še niso obdelali vseh členov, so sklenili nadaljevati na prihodnji seji **25. oktobra,** (o kateri zapisnik napačno piše, da bo izredna). Toda na tej seji so govorili samo o obiskih iz Slovenije: ljubljanskega župana inž. Jožeta Strgarja in Kamniških kolednikov, ansambla Slovenija ter pesnika Toneta Kuntnerja. Glede zadnjih treh so ugotovili, da so najprej odklonili njihov nastop po Domovih, ker je vso organizacijo imel v rokah Čuk, ki je v neposrednih stikih s SIM, da so pa to držo spremenili po prejemu pisma dr. Dularja, seveda pod določenimi pogoji. Vombergar je stopil v stik s Čukom in po več razgovorih je dobil od njega na razpolago dve sredi, dva četrtka in eno soboto. Zapisnik poudarja: "G. Čuk nikakor nima nobenega osebnega odnosa do ZS, MOS-a in politične emigracije sploh." Za konec so omenili obisk novinarja Zvoneta Žigona, ki je prinesel novico, da bo prihodnje leto na pobudo dr. Dularja v Argentini organiziran Slovenski teden, "da bi se argentinska publika seznanila z našo kulturo in gospodarstvom. Teden naj bi pripravil g. Čuk." Razumljivo je, ako zapisnik dostavlja: "O tej zadevi se bo še razpravljalo."

Na zadnji seji v letu **16. novembra (v SH)** so sestavili datume prireditev za prihodnje leto. Potem je arh. Vombergar dejal, da "je v zvezi z razvojem v Sloveniji potrebno, da se ZS in MOS reorganizirata, tako da bi ZS postala splošno priznana predstavnica vse slovenske politične emigracije". Potem je M. Loboda predložil načrt. ZS bi naj bila neke vrste federacija vseh organizacij, ne da bi spremenili Pravilnik. Sedanji člani ZS naj bi postali člani KD, sedanji člani MOS-a pa naj bi preko izvoljenih kandidatov na OZ ZS postali neposredni člani ZS. Domovi bi naj volili po dva delegata in dva namestnika. Nova ZS bi še vnaprej morala skrbeti za slovensko šolstvo, za obe glavni prireditvi in še za povezavo med vsemi organizacijami v Argentini in z domovino. Po daljši razpravi, v kateri je prevladovala misel o enotnosti, so sklenili sklicati širši informativni sestanek.

Pri Slučajnostih je bilo danih v razpravo več zadev: 1. župnik Rihar, ki organizira KSSS, je prosil, naj mu sporočijo, kaj pričakujejo od tega središča. 2. "Slovenska mladina iz Villa Devoto" je sporočila ustanovitev svoje organizacije, o čemer je poročala tudi SS. ZS je odgovorila, pozdravila ustanovitev in izjavila pripravljenost za sodelovanje. 3. o pospravi obiskov Kuntnerja, Kamniških kolednikov in Ansambla Slovenija je poročala Ljuba Lipušček. Čuk in Bogataj sta zahtevala, da jima izroči ves čisti dobiček, kar je zavrnila in jima sporočila, da bo vse oddala ZS, ker se je njen predsednik razgovarjal s Čukom glede prireditev. Sklenili so, da bodo poravnali vse stroške, potem pa bo Vombergar stopil v stik s Čukom, ki bi naj mu predložil obračun za bivanje omenjenih gostov v dnevih, ko so nastopali po Domovih. Če bi bilo kaj prebitka, naj ga odda Rožmanovemu domu. 4. Zvone Žigon namerava prihodnje leto organizirati nastop akademskega zbora iz Ljubljane. 5. msgr. Bole je pripravljen poslati do 200 knjig. 6. lic. Ivan Korošec sporoča, da se pripravlja postavitev spominske cerkve v Kočevskem Rogu; zadevno pismo Cirila Turka, pobudnika te misli, je izročil tajniku ZS.

21. Delo za priznanje Slovenije

V sanmartinskem Domu je bila **15. marca** prva seja v letu **1991.** Predsednik Doma inž. Jože Ziherl je podal poročilo o Domu, ki ima 424 članov. Odbor sestavlja 25 oseb in ima 7 pododborov (kulturnega, športnega, šolskega, gradbenega, ekonomskega, gospodinjskega in cerkvenega). V Domu ima OŠ 42 učencev z 10 učitelji. Delujejo SFZ, SDO in zveza Žena-Mati. Zatem so prešli k redni seji. Pripravljali so Slov. dan. Govorili so o obisku akademskega pevskega zbora iz Ljubljane - okrog 50 oseb - , katerega pa ne bodo sprejeli, če prej ne spremeni imena, ker se še vedno imenuje "Akademski zbor heroja Toneta Tomšiča". Prav tako so se menili o morebitnem obisku pevskega zbora društva "Podgora" iz Gorice. Vodi ga dr. Špacapan, ki je svojčas živel v Slov. vasi, zato bi morda tam dobili prenočišče. Pri Slučajnostih so omenili obisk kranjskega župana inž Vitomila Grosa. Prav tako Irene Mislej, ki je prinesla gradivo za razstavo arh. Sulčiča, pa tudi precej knjig, ki jih je poslal dr. Peter Vencelj. Na obisk prideta Spomenka Hribar in Alenka Puhar, ki sta že bili v Kanadi in ZDA.

Druga seja **17. maja** ima zelo kratek zapisnik, a so obravnavali več zadev: 1. pismo duh. p. Ivanu Tomažiču glede štipendij v Sloveniji; pismo dr. Dularju, ki so ga podpisali vsi predsedniki Domov in organizacij; pismo "Katoliškemu središču za Slovence po svetu" (župnik Janez Rihar). 2. stališče do vabil staronaseljencev. Ker so dobili povabilo od "Sociedad Eslovena de Socorros Mutuos de Bernal", so hoteli najprej zvedeti, kdo so, obenem pa ohraniti z njimi dostojanstveno razmerje; če bi bilo treba, jim bodo pomagali, a MOS bo pač obdržal svojo linijo. 3. tematika mladine, poudarjena s klicajema: "Naš problem! Naša skrb!" 4. obiski predstavnikov ZS po Domovih.

Ni nam bilo mogoče dobiti zapisnika o 3. seji. Četrta je bila **18. septembra** v Slomškovem domu. S pozdravom jo je začel tamkajšnji predsednik Marjan Schiffrer. Predsednik ZS prof. Tine Vivod je izrekel zadovoljstvo nad tem, da je slov. vlada imenovala za svojega predstavnika v Argentini Božidarja Finka. Razdelili so vse brošurice v kastiljščini[4] , v kateri so važni podatki o slovenski problematiki. Predsednik Vivod je poročal o delu za priznanje RS po Argentini. Važno novico je sporočil Rudolf Živec, ki pomaga "staronaseljencem" v Triglavu: dosegli so, da jih ima INAM kot alternativno listo za volitve, ki so bile preložene na november. O obisku prof. Lojzeta Peterleta so bila mnenja različna glede na to, ali bo prišel na obisk kot predsednik vlade ali kot predsednik SKD. Jože Škerbec je napovedal obisk škofa Piriha. Arh. Božidar Bajuk je hotel vedeti, če je res, da je obisk dr. Janeza Bogataja pod pokroviteljstvom min. Tanciga. Predsednik Vivod je odgovoril, da to preverjajo. Kar zadeva obisk akademskega zbora Tone Tomšič, je govoril z Julieto Kubik in Gregorjem Habjanom in jima naznanil, da zbora s takim imenom ne morejo sprejeti, kajti: a) Tomšič nima nobene zveze z glasbo; b) če univerza ne nosi več imena Kardelj, si tudi zbor lahko spremeni ime; c) kaj bi si v Sloveniji mislili, če bi prišel tja gostovat zbor z imenom Adolf Hitler? Tine Debeljak je pojasnil, da je dr. Bogataj že od lani na programu SIM, sem pa pride na vabilo Oskarja Moleka. Marjan Schiffrer je izrazil svoje nezadovoljstvo nad tem, da so nekateri člani skupnosti šli navezovat stike z "Madres de Plaza de Mayo" in s pisateljem Ernestom Sabato-m; inž. Dobovšek je razložil, da so bili le posredniki na prošnjo ministra dr. Capudra. Glede tega je Lojze Rezelj dodal, da je bila hujša nedoslednost v tem, da je zbor Gallus obdaroval predstavnika SIM; Jože Korošec je pojasnil, da je zbor prosil za imena vseh, ki so mu pomagali pri turneji in med njimi je bila tudi SIM. Predstavnik RS v Argentini dr. Božidar Fink je predlagal, da bi naj rojake bolje obveščali o SSK, da potem ne bi bilo problemov, na kar je predsednik Vivod odgovoril, da še čakajo gradiva iz Ljubljane.

V Carapachayu je bila peta seja **7. novembra.** Predsednik Doma Franci Žnidar je na kratko poročal o delovanju Doma. Med redno sejo so pripravljali obisk škofa Piriha. Predsednik ZS prof. Vivod je opozoril na več stvari: 1. sporočili so vladi RS, da bo novembra potovala v Slovenijo skupina argentinskih senatorjev; 2. pri izročitvi slovenskega uradnega prevoda življenjepisa gen. San Martina je bil navzoč predsednik Menem, ki je izjavil, da bo po vrnitivi s potovanja sprejel predstavnike slovenske skupnosti v Argentini; 3. ZS si s predstavnikom RS Božidarjem Finkom prizadeva, da bi Argentina priznala Slovenijo; 4. treba je prisojati več pozornosti delu na znotraj. Nazadnje je Jože Šenk poročal o Skladu za Slovenijo.

22. Dnevi slovenske kulture - Zbližanje s "Triglavom" in beneškimi Slovenci.

Prva seja leta **1992** je bila **22. maja** v San Justu, kjer je navzoče pozdravil predsednik Stane Mustar, med njimi predvsem zastopnike Triglava. Predsednik Triglava Rudolf Živec je izrazil veselje nad sprejetjem društva med ostale slovenske organizacije. Za njim je poročal o Triglavu Marjan Bogataj. Društvo ima 750 aktivnih članov in 650 podpornih. S športom se ukvarja 600 oseb, v večini Neslovencev. Odbor je podedoval 128 tožb, od katerih je 125 ugodno rešenih. Živec se je nato zahvalil za vso pomoč, ki so jo nudili razni Domovi in izrazil željo, da bi ostali še vnaprej povezani. Prof. Vivod se je zahvalil za te besede in povedal, da so zaskrbljeni spremljali življenje v Triglavu; a nastop "mladih" je bil dosežen na demokratski način; vsak naj ohrani svojo identiteto, a v vsem možnem naj si med seboj pomagajo.

---

[4] Uporabljamo pravilni izraz "kastiljščina", ki se tako imenuje po pokrajini "Kastilja" (Castilla). Že smo pa omenili, da argentinski Slovenci navadno govorimo o "kastežanščini" (po arg. izreki), to se pravi, o "kasteljanščini" (iz šp.: "castellano"). Izraz "el (idioma) español" (španščina) se v Argentini zelo malo uporablja, navadno v precej omejenih krogih. Mnogo argentinskih izobražencev se upira rabi izraza "španščina", ker da je Španija večjezična dežela in da torej ni enega samega in edinega španskega jezika, ampak je več samozadostnih, od katerih ima vsak svoje lastno ime: kastiljščina, katalonščina, galicijščina, baskovščina...

Potem so govorili o dnevih slovenske kulture v "Centro Cultural Gral. San Martín", ki bodo od 3. do 7. julija od 20. do 23. ure; Lojze Rezelj, koordinator teh dni, je prebral spored. Napovedali so tudi obisk prof. Lojzeta Peterleta, zbora Gallus s Koroške, popevkarja Andreja Šifrerja za oktober, možen pa je tudi obisk ekipe RTV Slovenija.

Naslednjo sejo **5. junija** so sklicali "za koordinacijo obiska delegacije iz Slovenije" in pripravo kulturnih prireditev, ki bodo s tem povezane. Jože Šenk je sprejel zbiranje za Sklad Dnevov slovenske kulture. Anka Savelli Gaser je pojasnila, da se slovenska himna zmerom poje samo enoglasno; da pa ne bi bilo težav s harmonizacijo, je razdelila note za enoglasno petje. Prof. Vivod je omenil, da je na Knjižnem sejmu iz argentinskih vrst vzbrstela zamisel o nekem argentinsko-slovenskem društvu, katerega člani bi bile važne argentinske osebnosti. Za konec so prebrali pismo predsednice Združenja slovenskih emigrantov iz Julijske krajine in Furlanije, v katerem je predlagala srečanje, na katerem bi obravnavali zbližanje in skupne nastope.

Naslednja seja je bila že **26. junija.** Pripravljali so še Dneve slovenske kulture, pa tudi obisk prof. Peterleta. Predsednik ZS je sporočil, da sta se mladinski organizaciji utrdili in da sta koordinacijo pri Dnevih kulture sprejela Ivana Tekavec ter Stanko Jelen. Ker imajo dosti krožkov in članov, je s tem uspešnost precej zagotovljena. Razdelili so nove posnetke argentinske in slovenske himne, Marjan Oven pa je sprejel nalogo, da filma vse dneve.

Dne **14. julija** so sklicali izredno sejo, namenjeno počastitvi in pogostitvi predsednika prve slovenske vlade v državi Republika Slovenija, prof. Lojzeta Peterleta. Govorili so prof. Tine Vivod, prof. Lojze Peterle in dr. Andrej Capuder, na koncu pa je delegat Jože Škerbec izpovedal ponos in zadovoljstvo, da je SH sprejela tako visoke goste, ki prihajajo s prijaznimi nameni. Izrazil je upanje, da bi se med svojim obiskom dobro počutili in da bi hiša postala dom vsem Slovencem v Argentini in rojakom od drugod.

O seji **18. septembra** so v zapisniku naslednje zadeve: 1. obisk študentov iz Slovenije, za kar jim je ZS stavila določene pogoje: a) dobrohotno gledanje na skupnost; b) kritje stroškov; c) predhodno poznanje o Slovencih v Argentini; č) izročiti ZS zaključke svojih študijskih dognanj in dobiti od nje pristanek za objavo. 2. "Izjavo Slovensko-ameriškega sveta" bodo vzeli v pretres, preden jo bodo podpisali. 3. stališče do SIM se ni spremenilo, ker niso upoštevali poslanih predlogov za spremembo štatutov. Ivan Korošec je bil mnenja, da bi SIM sploh ne odgovarjali, saj da imamo zdaj "Slovenijo v svetu" (SVS). 4. finančno poročilo o Dnevih slovenske kulture. Pri Slučajnostih je prof. Vivod predlagal, da bi ob morebitnem obisku ministra Rupla v SH moral biti na sporedu poklon pred spomenikom.

Na seji v Hladnikovem domu v Slov. vasi **20. novembra** je predsednik Vinko Glinšek pozdravil navzoče, predvsem Avgusta Čopa, ki je potem nastopil z daljšo razpravo o toplotni energiji in o svojih izumih za njeno pridobivanje (viri: sonce, plin gnojišč ipd.). Končal je s predlogom, da se ustvari ustanova, ki bi te možnosti preučevala. Po Čopovem odhodu je M. Loboda pripomnil, da imajo v SLOGI že več Čopovih zadevnih dopisov. Nato so določili datume prireditev v letu 1993.

23. Leto poživitve dela z mladino

Dne **21. maja 1993** je MOS zasedal v SH. Na dnevnem redu so bile naslednje točke: 1.) Spominska - domobranska - proslava; 2.) Slovenski državni praznik, ki so ga sklenili praznovati "kot smo do sedaj praznovali narodni praznik 29. oktobra". Slavnosti bosta dala poudarek dva govornika , Božidar Fink in predsednik ZS prof. Vivod; potem bo slavnostna večerja. 3.) Tržaški oktet pride na obisk od 10. do 27. oktobra. Za koordinacijo bo skrbel Stanko Jerebič. Nastopili bodo po Domovih, pa tudi za argentinsko javnost, predvsem za ljudi italijanskega porekla. 4.) razno: a) prof. Vivod je prebral faks konference SSK iz Trsta, ki ga podpisuje Jevnikar, v katerem prosi za pomoč pri njihovem prizadevanju za varovanje pravic slovenske manjšine v Italiji. b) odobrijo osnutek odgovora SIM, ki bo objavljen tudi v SS, kopijo pa bodo poslali članom slov. vlade in drugim konferencam SSK po svetu. c) po daljši izmenjavi mnenj so sklenili, da naj se v Domovih preuči možnost, da se datum Slovenskega dne prenese z Bele nedelje na poznejši datum. č) RTV Slovenija je poslala "ekipo za snemanje naših navad. Prišli bodo še pred Spominsko proslavo. Potrebno je, da razmislimo, kaj jim posebej pokažemo." d) za obiske uradnih osebnosti (predsednika države in drugih) v SH je treba pripraviti poseben protokol (cerkev, poklon pred spomenikom ipd.).

Na drugem zasedanju **16. julija** v Slomškovem domu v Ramos Mejiji so v podrobnosti pripravili spored za obisk Tržaškega okteta. Spet so se ukvarjali z delom z mladino. Prof. Vivod je poudaril, da se je slovenska skupnost znašla na prelomnici, da pa je neka "kontinuiteta" vendarle potrebna. V 45 letih so starejši ustanovili in vodili organizacije, zdaj pa je čas, da poravnajo dolg z mladino. (V zapisniku ni

rečeno, kakšen dolg je imel v mislih.) Kjer ni še mladinskega referenta, ga je treba izbrati; treba je sklicati sestanek vseh referentov itd. S. Jerebič je predlagal 3- ali 5-letni delovni načrt. Predsednik SFZ Stanko Jelen je prebral sklep z zadnje seje SFZ in SDO, ki je v rokopisu pridružen zapisniku in ga podpisuje predsednica SDO Veronika I. Tekavec. Glasi se (v malenkostno popravljeni verziji, brez napak, ki bi oteževale razumevanje):

"Krajevni predsedniki SFZ in SDO so sklenili na posebni seji, v torek 13. julija, da bodo zedinili moči v iskanju skupnih rešitev.

Glavni problem v vsakem domu je zadržanje mladine.

Razen skupine, ki stalno dela in se udejstvuje - v glavnem odborniki - posplošena apatičnost obdaja ostale člane obeh organizacij. Ni zanimanja za športne, kulturne in zabavne prireditve. Naši vrstniki so zaprti sami vase; niso pripravljeni žrtvovati malo časa, niso dovzetni za delo.

Kje je utemeljena rešitev sedanjega položaja, kdo je dolžan nam nuditi pomoč?

Družina, starši, kot prvi voditelji za vključitev v družabno življenje, so odgovorni za otroke. Imajo dolžnosti postavljati meje, ukazovati in dajati zgled. Morajo ljubiti slovenstvo in to prenesti na otroke; zahtevati spoštovanje do korenin in zvestobo materinemu jeziku.

Duhovni voditelji zavzemajo tudi važno mesto, ker je vera središče našega skupnega življenja. Duhovnike potrebujemo vedno ob strani za nasvet, kot navduševalce in organizatorje.

Člani starejših odborov, z zrelostjo in življenjskimi izkušnjami, so nam zgled delovanja v organizaciji.

Jutri se bomo mi vedli po vašem zgledu; ni pa mogoče pokazati tega, česar nas niste naučili. Zato prosimo več skupnega delovanja, povezanosti; želimo deliti odgovornosti in tudi odločitve. Hočemo se aktivno udejstvovati kot protagonisti, odgovorni ustvarjalci našega življa in bodočnosti.

Niso v vsakem domu enaki odnosi med mladino in starši, duhovniki ali starejšimi, ampak v večji ali manjši meri je pomanjkanje razumevanja jedro te kočljive zadeve.

Govorimo, da hočemo biti protagonisti, a na to se je treba pripraviti. Čez noč otrok ne more postati odgovoren, vesten in delaven mladinski odbornik. Dobro vemo, da se v življenju ne improvizira; zato je treba naraščajnike in mlade vključiti v splošno strukturo, da bodo počasi doumeli, katero mesto jim pripada, zakaj so važni in česa so zmožni.

Tu smo dediči vašega truda - lahko rečemo: čudeža. Ljudje v strukturah se obnavljajo; treba je dobiti sposobne nadomestnike."

Zatem so govorili še o Slovenskem dnevu. Pri Slučajnostih so omenili možnost, da bi tukajšnji ST postal podružnica gimnazije, ki so jo odprli v Škofovih zavodih v Šentvidu pri Ljubljani.

Dne 17.septembra so se spet bavili s pripravami za obisk Tržaškega okteta. Glede na datume za Slovenski dan je dr. Starc predlagal troje možnosti: da ostane na Belo nedeljo; da se spoji z obletnico Doma, ki je na vrsti; da določijo nov stalni datum. Sprejeli so drugo možnost, sklenili pa so tudi, da bo odslej dan "krožil" tudi po San Martinu. Veliko zanimanja je povzročila novica, da bodo potovali v Slovenijo učitelji in učiteljice; Domovi naj bi poskrbeli, da na kak način pomagajo pri kritju potnih stroškov. Pri Slučajnostih je arh. Kogovšek poročal, da se je na emigrantskem (dejansko: inmigrantskem, vseljenskem) slavju zbralo nad 6.000 ljudi in da je folklorna skupina s Pristave žela velik uspeh. Prof. Vivod je povedal, da je mladina imela dvoje taborjenj in sta predvideni še dve. Domovi naj bi poiskali po 3 ali 4 osebe, ki bi bile pripravljene delati z mladino. Poseben poudarek je dal prof. Vivod dejstvu, da nekateri prišleki iz Argentine govorijo v Sloveniji v imenu slovenske skupnosti. Toda skupnost sme predstavljati **samo** tisti, ki je za to poverjen.

Peta seja MOS-a je bila **19. novembra** v Carapachayu. Po običajnem poročilu o KD, ki ga je podala predsednica Marija Ana Korošec, so razpravljali o več zadevah. Najprej o mladini, ker je bilo leto posvečeno poživitvi mladinskega delovanja; prof. Vivod je opisal uspehe in neuspehe. Potem so govorili o sprejemanju obiskov iz domovine, pa tudi o potovanju učiteljic v Slovenijo. Kulturni referent ZS Stanko Jerebič je poudaril važnost kulturnega dela po KD. To zaradi tega, ker marsikateri rojaki slovenščine že zadostno ne obvladajo in upada tudi njihovo "slovenstvo". Zato je izrazil nujno potrebo po študijskih dnevih o slovenski kulturi. Nazadnje je sporočil, da bodo tudi letos prisotni na Knjižnem sejmu. Nekateri odborniki so vztrajali

na poživitvi slovenskih božičnih običajev. Drugi spet so poudarjali pomembnost medsebojnega poznanja in potrebo "vljudnostnih obiskov" po KD. Še tretji so želeli, da bi SS več pisala o življenju tukajšnje skupnosti.

24. Notranja dejavnost in važni obiski

Bratje naj držijo skupaj! -
prvi zakon je v postavi.
Zveza trdna - temelj pravi,
da bo trden njih obstoj!
Če med njimi vstane boj,
kdo od zunaj - vse podavi!

Los hermanos sean unidos -
esa es la ley primera.
Tengan unión verdadera
en cualquier tiempo que sea.
Que si entre ellos se pelean
los devoran los de afuera.

1.171. kitica
Martín Fierro - José Hernández
Prevedel dr. Tine Debeljak

POSLOVILNI VEČER
OD PROF. DR. PETRA VENCLJA,
SOPROGE IRENE
TER SODELAVK
MATEJE MAČEK
IN ALENKE MESOJEDEC-PERVINŠEK

Zedinjena Slovenija
Medorganizacijski svet

Četrtek, 14. aprila 1994 ob 20. uri
Slovenska hiša
Ramón L. Falcón 4158
Buenos Aires

SEZNAM ORGANIZACIJ SLOVENCEV V ARGENTINI

Zedinjena Slovenija - Medorganizacijski svet
Slovenska hiša
Naš dom - San Justo
Slomškov dom - Ramos Mejía
Slovenska pristava - Castelar
Slovenski dom - San Martín
Hladnikov dom - Slovenska vas - Lanús
Slovenski dom - Carapachay
Slovenski dom - Berazategui
Slovenski dom - Miramar
Društvo Slovencev - Mendoza
Slovensko planinsko društvo - Bariloče
Barogovo misijonišče - Dom sv. Vincencija - Lanús
Rožmanov dom - zavetišče
Počitniški dom dr. Rudolf Hanželič
Slovenski kulturni center - Rosario
Slovensko podporno društvo - Córdoba
Slovensko podporno društvo Triglav
Društvo „Esloveno" - Bernal
Društvo slovenskih emigrantov iz Beneške Slovenije - Villa Ballester
Zveza slovenskih emigrantov in potomcev iz Beneške Slovenije in Furlanije
Prvo Slovensko prekmursko društvo - Montevideo - Urugvaj
Slovensko dušno pastirstvo
Slovenska katoliška akcija
Zveza slovenskih mater in žena
Slovenska dekliška organizacija
Slovenska fantovska zveza
Slovensko katoliško akademsko društvo
Slovensko katoliško akademsko starešinstvo
Slovenska kulturna akcija
Slovensko gledališče Buenos Aires
Slovenski pevski zbor Gallus
Društvo slovenskih protikomunističnih borcev Tabor
Društvo slovenskih protikomunističnih borcev Vestnik
Slovenski krščanski demokrati
Svobodna Slovenija
Okence v Slovenijo - radijska oddaja
Duhovno življenje - Oznanilo - Božje stezice
Zadruga Sloga
Mutual Sloga
Slovensko-latinskoameriška gospodarska zbornica

Slovenske osnovne šole - referat Zedinjene Slovenije
Prešernova šola v Castelarju
Balantičeva šola v San Justu
Rožmanova šola v San Martinu
Slomškova šola v Ramos Mejíji
Baragova šola v Lanusu
Cankarjeva šola v Carapachayu
Šola sv. Cirila in Metoda v Mendozi
Aljaževa šola v Bariločah
Kunčičeva šola v San Luisu
Krekova šola v Tucumanu
Slovenska šola v Villa Mercedes
Jegličeva šola za špansko govoreče otroke v Slovenski hiši

Slovenski srednješolski tečaji:
Slovenski srednješolski tečaj ravn. Marko Bajuk v Buenos Airesu
Slovenski srednješolski tečaj v Bariločah
Slovenski srednješolski tečaj v Mendozi

Prva seja v letu **1994** je bila **18. marca** v SH. Najprej je prof. Vivod sporočil, da se je obnovil SKAD in da je povabil novi odbor na zasedanje (predsednik Jani Dobovšek, odborniki Marjan Vivod, Tomaž Žužek, Helena Žužek, Klavdija Kambič in Miki Arnšek). Po soglasnem sklepu je bil SKAD sprejet za člana MOS-a. Na dnevnem redu je bilo več točk: 1. vabilo na OZ ZS. 2. novi položaj v

Triglavu, katerega značaj je zdaj res popolnoma slovenski, ker je odpravljen del imena ("jugoslovanski") in se imenuje "Asociación Mutual Eslovena AME". 3. pozdrav nadškofa dr. Šuštarja. 4. iz Slovenije se je prijavilo 22 velikih in majhnih skupin na obisk. Sporočili so jim, da vseh ne morejo sprejeti na svoje stroške. 5.Slovenski dan bo sovpadel z obletnico Našega doma v San Justu. Ker bodo takrat na obisku gostje iz Slovenije, bodo lahko sodelovali pri družabnem, ne pa pri kulturnem delu dneva, ker je bil ta program že pred časom sestavljen. V bodoče naj se vsi obiski organizirajo preko MOS-a in na priporočilo dr. Petra Venclja ali SVS. 6. prof. Vivod je sporočil, da jih pride obiskat dr. Vencelj, državni sekretar za Slovence po svetu, katerega bodo spremljale njegova soproga, svetovalka Mateja Maček in uradnica notr. ministrstva Alenka Mesojedec-Pervinšek.

Druga redna seja je bila **20. maja** na Slovenski pristavi. Zapisnik ima celotno poročilo predsednika Pristave Janeza Jelenca. Stane Mehle se je nato spomnil v daljšem govoru pravkar umrlega direktorja slov. dušnih pastirjev prelata dr. Alojzija Starca; zapisnik ohranja govor. Ostali dnevni red je bil: 1. priprava Spominske proslave. 2. "Analiza obiskov iz Slovenije". Govorili so o obisku dr. Petra Venclja s spremljevalci in o uradnem obisku zunanjega ministra prof. Peterleta od 3. do 7. maja, ki je tudi napovedal službeni obisk predsednika slovenske vlade dr. Janeza Drnovška. 3. razdelitev knjig iz Slovenije. 4. na pismo prof. Pavlinke Korošec Kocmur, ki je želela vedeti, kdo bo zastopal slovensko skupnost v Argentini na taboru Slovencev v svetu, ki ga bo 18.6. priredilo društvo SVS, so sklenili naprositi cont. Milana Magistra. 5. razpravljali so o možnosti, da bi za 50. obletnico slovenskega holokavsta izdali "belo knjigo". 6. treba je odgovoriti na oster napad Marka Jenšterleta v "Delu".

Tretja redna seja je bila **29. julija.** Predsednik Vivod je poročal o svojem 9-dnevnem obisku v Sloveniji. Zapisnik na eni celi strani v brzojavno-zgoščenem slogu prinaša to, kar je prof. Vivod povedal zbranim. Gre za raznotere zadeve, ki so bile aktualne in pomembne za skupnost. Potem so govorili o Slovenskem dnevu, na katerega morda pride iz Slovenije Janez Janša. Za 50-letnico slovenskega holokavsta po vsem svetu pripravljajo potovanje v Slovenijo na obisk domobranskih grobišč; menda je doma v nekaterih krogih precej opreznosti zaradi tega. Vlada (da) zida cerkev v Rogu, ki bo verjetno končana naslednje leto (!). Jože Šenk je sporočil, da so že zelo napredovali razgovori z argentinsko letalsko družbo (Aerolíneas Argentinas) glede poleta. Kar zadeva belo knjigo, so zvedeli, da jo pripravlja tudi Žajdela; treba bi bilo stopiti v stik z njim, da ne bi bilo dvojnega dela.

Četrta seja je bila **22. septembra** v San Justu. Najprej je poročilo o KD podal predsednik Ivan Albreht. Potem so govorili o spremembi dneva za romanje v Luján, ki je bila potrebna zaradi volitev; o "Expo-Navidad de Colectividades"; o obisku v San Lorenzo pri Rosario k slovenskim šolskim sestram; o obletnici Slomškovega doma; o seminarju za učitelje v Sloveniji, ki bo tudi "letos"; o Slovenskem tednu in dnevu, za kar so pripravili natančen spored, posebno ker bosta iz Slovenije prišli kranjska "Musica viva" in "Akademska folklorna skupina Francé Marolt"; o državnem obisku pri argentinskem predsedniku države dr. Carlos Saúl Menemu, ki ga bo naredil predsednik slovenske vlade dr. Janez Drnovšek 18. novembra.

Zadnje zasedanje leta 1994 je bilo **7. decembra.** Naredili so pospravo obiskov in Slovenskega dneva. Določili so dneve prireditev za leto 1995. Prof. Vivod je poročal o spominskih proslavah, ki bodo v Sloveniji na glavnih grobiščih. Povedal je tudi o **zahtevi**, da DZ in pristojne oblasti RS

> "izpolnijo svojo dolžnost, ki jim jo nalagata duh in črka Slovenske ustave in obvezujejo določila mednarodnega prava, vsebovana v listini Združenih narodov, v deklaraciji Evropskega sveta in Helsinkiških listinah".

25. Zahteva po popravi krivic

Prva seja v letu **1995** je bila **17. marca** v Hladnikovem domu v Lanusu. Kot navadno je predsednik KD Vinko Glinšek podal poročilo o društvu, v katerem je med drugim dejal: "Sedanji odbor društva sestavljamo predvsem mladi, že tukaj rojeni. Zato oprostite našim napakam." Potem je predsednik ZS prosil Domove, da poročajo o nabranih podpisih, soglasnih z zahtevo ZS naslovljeno na DZ RS. Stanje je bilo naslednje: Carapachay 170 podpisov, San Martín 304, Castelar 200, Ramos Mejía 360, San Justo 260, Slovenska vas 400, v pisarni ZS je pa še 225 podpisov. Pobiranje podpisov naj se neha 23. aprila.

Predsednik je potem dobesedno dejal: "Doma bodo rdeči oblastniki slavili konec svetovne vojne, vendar jim Zahod ne prizna, da so se tudi oni borili proti nacizmu in fašizmu, saj Slovencev ni povabil na skupno proslavo, kamor je povabil Poljake, Čehe in Slovake. Glej članek dr. Ocvirka v 16. št. Oznanila 'Živeti resnici'". Dr. Janez Gril je povedal, da Cerkev razmišlja o potrebi, da bi stopila iz častnega odbora za proslavo 50-letnice, ker je vedno večja gonja proti Cerkvi. Vivod je sporočil, da je Cankarjev dom odklonil, da bi se v njem predstavila Črna maša. Za polet domov je dozdaj prijavljenih 57 oseb, Swissair pa je rezervirala 90 sedežev. Prof. Vivod je prebral pismo dr. Urbanca, ki je predlagal, naj bi delegacija iz emigracije obiskala dr. Drnovška (rajši kot Kučana ali DZ), da mu izrečejo svoje

"spoštovanje" (tako, v narekovajih) in želje. Protest bi naj bil zgodovinski dokument, ki bo pomemben, "če bi nas Drnovšek sprejel, kakor tudi v primeru, da nas ne bi". Zahtevo na DZ je treba predložiti pred poletnimi počitnicami. Potem so govorili še o preimenovanju ceste Santos Dumond v "República de Eslovenia"; o številnih napovedanih obiskih iz Slovenije, katerih vseh ne bodo mogli sprejeti; o tem, da naj učiteljice, ki so šle na seminar v Slovenijo, še naprej poučujejo; o stanju zemljišča v Berazateguiju. Jaka Barle CM pa je prosil za razumevanje in pomoč, da bi v skupnosti ne zamrla misijonska misel.

Na seji **11. maja** je pozdravil vse članske organizacije novi predsednik ZS Marjan Loboda. Prvi podpredsednik Lojze Rezelj bo skrbel za čim boljšo povezavo med njimi. Zato je Rezelj dejal: 1. da naj se poživijo družinska nedeljska srečanja, kamor bi lahko prihajali tudi mešani zakoni; 2. prireditve morajo biti zmeraj boljše, čeprav "nismo profesionalci"; 3. kadarkoli potujejo domov, naj domá pokažejo, da so ponosni člani tukajšnje skupnosti in naj v besedah in nastopanju spoštujejo njene predstavnike; 4. odbor ZS je pripravljen pomagati vsem KD; 5. poživiti je treba obisk vseh prireditev, predvsem osrednjih in obletnic Domov; 6. glede obiskov iz Slovenije je treba imeti dobre informacije o strokovni in moralni kvaliteti skupin.

Naslednje točke so bile: 1. Spominska – ali tim.domobranska - proslava; 2. objava (solicitada) v arg. časopisih: 3. počastitev še živečih domobrancev; 4. narodni praznik; 5. Slovenski dan: 6. protestno pismo slovenski škofovski konferenci, ki pa ne bo za javnost, medtem ko bo ZSMŽ poslala odprto pismo; 7. Nova slovenska zaveza je prosila za tri govornike iz Argentine za njene prireditve; predstavljali "da nas" bodo: v Rogu Božo Fink, v Teharjah Marjan Schiffrer, v Škofovih zavodih prof. Tine Vivod. 8. ostajajo pri sklepu, da skupin, ki bi prihajale v režiji SIM, ne bodo sprejemali.

V San Martinu so se sestali **21. julija.** O Domu je poročal Stane Zupančič. Sledila je **posprava domobranske proslave**. (Tako zadnja leta na splošno imenujejo Spominsko proslavo vseh žrtev komunizma, nacizma in fašizma! Verjetno gre za reakcijo na zakrknjenost, ki se opaža v domovinskih uradnih in poluradnih krogih. n.op.). Spet je bil na dnevnem redu **odnos do SIM**. Novi predsednik Matice dr. Janez Bogataj je prosil za sodelovanje in imenovanje predstavnika skupnosti v odboru Matice. Ker so že pred leti poslali predlog o reorganizaciji Matice, v katerem so zahtevali tudi, da bi moral biti odbor izvoljen po predstavnikih vseh slovenskih organizacij po svetu, so na predlog Albrehta sklenili, da pošljejo dvojnike vseh predlogov na SIM in sorodnim organizacijam v ZDA, Kanadi ter Avstraliji. - V Sloveniji je na obisku folklorna skupina s Pristave in RAST XXIV.

Predsednik je poročal o obeh **sprejemih,** prirejenih ob obisku predsednika vlade RS, dr. Drnovška, v Argentini. Poudaril je, da

> **"čeprav ideološko nismo soglasni z raznimi slovenskimi funkcionarji, jih pozdravimo kot uradne predstavnike Slovenije, ker so bili izvoljeni."**

Zapisnik piše tudi:

> **"V nagovoru pri sprejemu na slovenskem veleposlaništvu nas je** (predsednik ZS, n.op.) **predstavil kot skoraj 50 let ignorirano politično povojno emigracijo, ki zahteva popravo krivic storjenih med komunistično diktaturo. Izročil mu je kopijo spomenice, ki je bila poslana v slovenski parlament."**

Arh. „Vombergar je povedal, da pride na obisk za Slov. dan **Logaški oktet**. Dogovorili so se o enakopomenskem besedilu na **ploščah** v slovenščini in španščini, ki jih bodo **vzidali za 50-letnico zdomstva po vseh Domovih**. Predsednik je poročal o začetku dela za Zgodovinski zbornik ZS (julija 1995).

Na naslednji seji **15. septembra** so povedali, da so spominske plošče (v merilu 0,80 m x 0,60 m) že na razpolago. Natančno so pripravili spored za Slovenski dan, na katerega bodo povabili predstavnike Triglava in Bernala. Napovedali so tudi prihod zgodovinarja dr. Corsellisa. Mladina je poročala o dobro uspelem letnem glasbenem festivalu. ZS je prosila veleposlaništvo za ceremonialne zastave za vse Domove. Vzpostavili so tudi vrstni red pozdravov na civilnih prireditvah: 1. predsednik ZS, 2. predsedniki Domov ali njihovi predstavniki, 3. gospodje dušni pastirji, 4. predstavniki veleposlaništva, 5. častni konzul. Če je navzoč kak uradni obiskovalec, kot npr. drž. tajnik dr. Vencelj, ga pozdravijo na 4. mestu pred zastopstvom veleposlaništva.

Zadnja seja leta 1995 je bila **17. novembra** v Slomškovem domu. Poročilo o Domu je podala njegova podpredsednica, prof. Neda Vesel Dolenc. Na dnevnem redu MOS-a je bilo: 1. poročilo o delovanju ZS in posprava Slovenskega dneva. O tem so dejali, da so ga po CV Cable prenašali med zelo lepim programom. Obisk in razgovor z dr. Vencljem je bil pozitiven. Prof. Corsellis je bil zelo presenečen nad prijaznostjo, s katero so ga sprejeli. 2. usklajevanje prireditev za leto 1996. 3. poročilo šolskega odseka; 15 učiteljic in profesorjev bo potovalo na seminar v Slovenijo. Pri **Slučajnostih** so obravnavali razne zadeve: 1. potek slavnosti ob preimenovanju ceste Santos Dumond, kar je predvsem delo in zasluga podpredsednika dr. V. Ašiča in prof. Jane Dobovšek. 2. dr. Ašič je zastopal ZS pri

Društvu Prekmurskih Slovencev v Montevideo (Urugvaj). 3. predlog o tem, da bi bilo treba sestaviti mrliške liste padlih in pobitih med vojno in po njej. 4. vest, da je bil za veleposlanika v Argentini imenovan dr. Janez Žgajnar.

26. Zavzetost za "zunanje" zadeve, a s poudarkom na "notranjih"

V zadnjih letih so zapiski sorazmerno kratki, kljub temu da obravnavajo veliko zadev.

Prva redna seja leta 1996 je bila **15. aprila v SH.** Predsednik ZS Marjan Loboda je poročal o opravljenem delu v letu 1995. Povedal je, kateri obiski da se napovedujejo (g. Pregarc, gdč. Pregarc in g. Faganel, ki pridejo za Veliki teden); Domžalski pevski zbor; kvartet bratov Smrtnik s Koroške; dr. Andrej Capuder (predavanje na Knjižnem sejmu); prof. Lojze Peterle in Janez Janša; morebiti Slov. policijska godba. - V razgovoru, (predvsem s podatki avstralskih Misli) so prišli do zaključka, da še ni mogoče sodelovati s SIM. "Da bi bila ZS organizacija, ki res združuje vse demokratične Slovence v Argentini, bo treba izvesti akcijo za nove člane, predvsem med mladino. Prav tako za nove naročnike na naš tednik SS." Glede SSK se je predsednik posvetoval z dr. J. Bernikom, ki je izrazil sodbo, da bo verjetno ta organizacija postala glavna povezava med izseljenci; "verjetno je čas primeren, da pristopimo kot Argentinska konferenca". ZSŽM je poročala o težavah z nabirko za potrebne rojake. Mladinske organizacije so sporočile, da pripravljajo spremembo pravil. Sprejet je bil tudi predlog, da se vsak nameravan obisk v določeni Dom sporoči predsedniku Doma."

Druga seja je bila 10. maja v Carapachayu. Predsednik ZS je najprej povedal, da bi ta seja morala biti v SH, kjer bi naj organizirana slov. skupnost pozdravila novega veleposlanika dr. J. Žgajnarja. Gospod je sprva vabilo sprejel, potem pa odpovedal svojo udeležbo. O tem se je razvila debata z vprašanjem, ali naj ga v bodoče povabljajo na svoje prireditve in o pomembnosti veleposlanika ter o njegovi vlogi. Sklenjeno je bilo, da ga "normalno" vabijo in pozdravljajo po protokolu: predsednik ZS, predsedniki Domov, DPA, veleposlanik ali zastopnik, konzul, ostali gostje. - Razgovarjali so se o Spominski proslavi in prazniku slov. državnosti. Glede tega so menili, da je treba paziti, da bi ne znižali ravni, tako **"da se tudi mladini pokaže v zunanjosti slovesnost tega praznika".** Sprejeli so predlog ZS, komu podeliti letošnja **odličja**: dirigentki Anki Savelli Gaser, režiserjema Fridu Bezniku in Maksu Borštniku. - Zatem so ponovno razpravljali o SSK. Predsednik ZS je omenil, da je SSK na dunajskem zasedanju spremenil pravila, ki da so sedaj skladna s predlogi ZS. Sklenili so pristopiti v SSK kot Arg. konferenca, za katero pa ni treba pravne osebnosti, ker da je "registrirana" v Sloveniji. Prav tako ni potrebna nobena nova struktura. Naj ima ZS iniciativo v tej zadevi. Prof. Vivod je spomnil, da so svojčas sestavljali to konferenco tudi "staronaseljenci" in jih je treba povabiti. - Pisatelj Ernesto Mariano je prosil za podatke o slov. vseljenstvu (s fotografijami in tudi "sponzorji"), ker namerava napisati knjigo o vseljenskih skupnostih v Argentini, v kateri bi vsaka imela 20 strani. **Udeleženci na tem zasedanju so bili mnenja, da bi gradivo rajši pripravili sami**. Naprosili da bi za sodelovanje Mirjam Batagelj in Veroniko Kremžar Rožanc, koordiniral pa bi delo kul. ref. ZS arh. Kogovšek, skupaj z Zofijo Pograjc, prof. Darkom Šušteršičem in Andrejem Golobom.

27. Ustanovitev argentinske konference SSK

V prostorih ZS je bila **19. julija 3. redna seja.** Predsednik ZS je poročal o svojem obisku v Sloveniji in o razgovoru s predsednikom SSK dr. Bernikom; glede na pristop v SSK so sklenili počakati, dokler ne dobijo novih informacij. Predsednik ZS se je sestal tudi s predsednikom društva Slovenija v svetu (SVS), lic. Boštjanom Kocmurjemki, se je preselilo v Škofove zavode; predsednik Loboda je podal izjavo za 3. tabor SVS. Sprejel ga je tudi nadškof dr. Šuštar in drž. tajnik za Slovence po svetu dr. P. Vencelj; oba pošiljata pozdrave. Sestal se je s pisateljem Sivcem, ki deluje tudi na radiu Ljubljana. Loboda je tudi poročal o svojih vtisih z obiska v domovini: manjka državljanske vzgoje, samozavesti in ponosa; ljudje so še vedno prestrašeni; želijo si udobnosti in dobro živeti (propaganda: "imejmo se fajn!"); manjka ljudi za javno delo; vse organizacije so infiltrirane; upanje vzbujajo katoliške šole; zato, da se razmere spremene, bo treba kar nekaj rodov. **"Tukaj moramo skrbno čuvati našo organizirano skupnost."**

Dr. Vital Ašič in prof. Jana Dobovšek sta preučila protokol in predlagala spremembo vrstnega reda pri pozdravih: 1. veleposlanik ali njegov zastopnik, 2. predstavnik arg. oblasti; 3. predstavnik Slovencev iz inozemstva, 4. častni konzul, 5. predsednik ZS in predsedniki KD, 6.delegat dušnih pastirjev, 7. predsedniki ostalih organizacij, 8. gosti. - Prejeli so pismo iz Mendoze, v katerem poročajo o svojem OZ in novem odboru. . Pripravili so glavni spored za Slov. dan, za podrobnosti pa bo izredna seja MOS-a 30. avgusta.

Zapisnika omenjene izredne seje nismo dobili, pač pa obstoji zapisnik **4. redne seje, 27. septembra na Pristavi.** Glavna tema je bila posprava Slov. dne. Ciril Jan je spomnil, da mora biti

naslednje leto Slov. dan v Lanusu; ker pa njihova obletnica pade sredi zime konec julija, prosi MOS, da določijo kak pomladanski dan. Miriam Oblak je poročala o obisku ansambla bratov Smrtnikov s Koroške, ki jih je povabil Tone Oblak; ker imajo še nekaj dni prostih, je Andrej Peršuh prosil, da pridejo 12. oktobra v San Martín. - Podpredsednik ZS Lojze Rezelj, ki je vodil sejo v odsotnosti predsednika Loboda, je prosil, naj spoštujejo vrstni red pri pozdravljanju.

Zapisnika **5. seje 1996** doslej ni bilo mogoče dobiti.

V letu 1997 je bila **prva seja 11. aprila v Našem domu v San Justu.** Predsednik Doma Janez Albreht je podal kratko poročilo o delu Doma., tajnik Marjan Bogataj pa je vsem navzočim razdelil glasilo Doma "Naš list", ki je tedaj pravkar izšlo.

Potem je prevzel vodstvo seje predsednik ZS Marjan Loboda. 1. govorili so najprej o "**koledarju prireditev**" in sprejeli nekatere spremembe. 2. predsednik ZS je nato priporočil, da poživijo udeležbo na obletnicah Domov in na skupnih prireditvah. 3. poročal je o SSK; 27. decembra 1996 je bil v SH ustanovni sestanek Konference za Argentino. Navzoča je bila večina članov MOS-a, prav tako izvoljeni delegati za OZ SSK leta 1991 - med njimi dva zastopnika predvojne emigracije - in tudi predsednik SSK dr. Jože Bernik. Na prošnjo ZS je Božidar Fink pripravil osnutek statuta Konference za Argentino. Poslali so ga v Ljubljano in že prejeli sporočilo glavnega tajnika SSk inž. Feliksa Tavčarja, da je glavni odbor na seji 5. aprila potrdil statut Arg. konference SSK. Zastopniki KD San Martín in Carapachay, Slomškovega doma v Ramos Mejíji in ZSŽM so že na tej seji potrdili svoj pristop h konferenci. 4. vse navzoče je predsednik ZS povabil na OZ ZS. 5. za začetek leta 1998 bo izšel zgodovinski Zbornik ZS ob njeni 50-letnici. Predsednik ZS je naprosil vse Domove, naj pošljejo o svojih ustanovah kratko poročilo in pomembne fotografije za objavo (Pozneje je bilo sklenjeno, da se praznik Slov. državnosti v jubilejnem letu počasti s predstavitvijo tega Zbornika; n.op.). Tone Oblak je podprl to zamisel in priporočal, naj z vsemi močmi pri tem sodelujemo. "**To je naša zgodovina, ki je nam v ponos in našim potomcem v vzpodbudo!**" Oblak je še pripomnil, da je **na obiskih v domovino opazil, kako poročajo o nas "zelo pomanjkljivo, če ne že omalovažujoče. To doživljamo celo po raznih obiskih, ki smo jih z vso skrbjo sprejemali, ki so se pokazali navdušeni nad nami, ko pa se vrnejo, pa kot da nas ne bi nikdar poznali..."** Arh. Vombergar je sporočil, da tudi DPa pripravlja podobno publikacijo. 6. veleposlaništvo je po faksu sporočilo, da prihaja na obisk skupina poslovnežev, članov kluba Socius iz Ljubljane in da pride z njimi tudi pevka Bogdana Herman, katero priporoča prof. Janez Bogataj. Ker je tajnik ND poznal repertorij ge. Hermanove, so sklenili odgovoriti veleposlaniku,. da stavijo na razpolago prostor v SH 25. aprila, 26. pa v ND San Justo.

Druga seja je bila **10. maja v SH.** Govorili so o SSK, zgod. zborniku, upoštevanju datumov za prireditve, osrednji Spominski-domobranski proslavi, prazniku slov. državnosti in o obisku folklorne skupine Nagelj iz Kanade. Kar zadeva Zbornik, je predsednik **pokazal del izvirnikov obširnega dela** v prvi verziji. Z ozirom na **praznovanje slov. državnosti** pa bo **spored**: ob 19 sv. maša v cerkvi Marije Pomagaj za vse rajne in žive slov. javne delavce; nato v dvorani akademija: nastop pevske skupine ARS pod vodstvom prof. Nancy Selan, priložnostne recitacije in govor časnikarjaToneta Mizerita. Povabili bodo veleposlanika in ga prosilj za pozdravne besede. Obenem bo razstava slikarja Andreja Makeka. **Odličja ZS** bodo podelili Francetu Perniški, Rudolfu Hirscheggerju (Mendoza) in dr. Vojku Arku (Bariloche).

Pri **Slučajnostih** je delegat slov. dušnih pastirjev **prelat Jože Škerbec napovedal obisk nadškofa dr. Franceta Rodeta** za mesec november in da bo 23. novembra v SH birmal slov. otroke. Prosil ga bo, da se udeleži Slov. dneva, ki bo že 16. novembra v Hladnikovem domu. - Napoveduje se obisk večje skupine iz Slovenije za časa romanja v Luján maja 1998. Marjan Bogataj pa je sporočil, da pride večja skupina rojakov iz ZDA.

28. Obisk ljubljanskega nadškofa dr. Franceta Rodeta

Tretja seja je bila **18. julija 1997 v Hladnikovem domu** v Slov. vasi . Predsednik Doma Vinko Glinšek je podal kratko poročilo o delu in težavah Doma. - Potem je predsednik ZS Marjan Loboda poročal o Zgod. zborniku in **prosil za kratka poročila** in primerne fotografije. - Predsednik se je vsem zahvalil za sodelovanje na praznovanju dneva slov. državnosti. Posebej se je zahvalil predstavniku ND iz San Justa Tonetu Oblaku, ker so za postrežbo poskrbele gospe in gospodične tega Doma. Bilo bi hvale vredno, ko bi to drugi Domovi posnemali kot skupni doprinos k slavju, ker je naloga ZS, da pripravlja kulturni program.

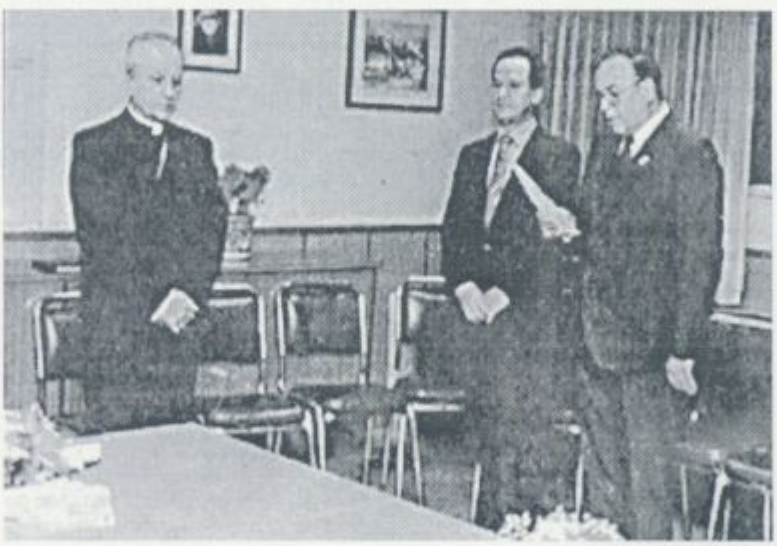
Govor je bil potem o Slov. dnevu, ki bo letos v Slov. vasi in ga bo počastil s svojo nazvočnostjo nadškof dr. Franc Rode. Sodeloval bo tudi Domžalski pevski zbor, ki bo obiskal Slovence v Argentini v režiji izseljenskega društva SVS. Sprejeli so predlog, naj bi Slov. dan obsegal dva dela: cerkvenega, s počastitvijo misijonarja Friderika Baraga ob 200-letnici njegovega rojstva; in prosvetnega, ki bo na

prostem in sestavljen iz folklornih plesov, petja ter recitacij. Dogovorili so se glede drugih zadev, kot razdelitev postrežbe na stojnicah itd.

Predsednik ZS je podal daljše poročilo o svojem obisku v Sloveniji:

1. udeležil se je III. zasedanja SSK, kjer je zastopal tudi Konferenco za Argentino; poročal je o poteku zasedanja (gl. pg. o SSK, II.14.).
2. sprejet je bil pri Mihaeli Logar, ki je zdaj drž. tajnica za Slovence po svetu; v razgovoru jo je seznanil z delovanjem naše skupnosti in ji izrazil željo, da bi nadaljevali z načrtovanimi seminarji, ki jih je pričel dr. Vencelj. Povabil je drž. tajnico na obisk v Argentino.
3. obiskal je rojake na Koroškem in imel več razgovorov na predsedstvu Narodnega sveta koroških Slovencev (Nanti Olip) in pri Krščanski kulturni zvezi (dr. Janko Zerzer in Nužej Tolmajer); naštel je še več drugih obiskov na znanih slov. ustanovah.
4. obiskal je tudi rojake na Primorskem. V Finžgarjevem domu na Opčinah je Svet slovenskih organizacij (predsednik Sergej Pahor) sklical izredno sejo, na katero so prišli dr. Damijan Pavlin (predsednik Zveze slov. kat. prosvete), prof. Franka Žgavec, prof. Brecelj, dr. Ivo Jevnikar (zastopnika Slov. skupnosti), urednik Novega glasa Drago Legiša, upravnik Fingžarjevega doma Anton Bedenčič SDB idr. Ogledal si je tudi Kulturni center Lojze Bratuž v Gorici.
5. udeležil se je IV. tabora Slovencev po svetu, ki ga je v Škofovih zavodih pripravillo društvo SVS; po maši, ki jo je daroval nadškof dr. Rode, je sledil študijski program o zakonodaji za Slovence po svetu, na katerem je predaval tudi Božidar Fink.
6. na žalni prireditvi v Kočevskem rogu je na povabilo Nove slovenske zaveze nastopil kot glavni govornik. **"Zanimivo je, da so bili nadškof (dr. Rode), ki je vodil žalno bogoslužje, glavni govornik (M. Loboda) in pevec-solist (Matej Debevec) vsi iz Argentine."**
7. obiskal je Izseljensko društvo SVS v Škofovih zavodih v Šentvidu in ustanovo "Studia Slovenica", ki jo vodi dr. Janez Arnež.
8. obiskal je novega ljubljanskega nadškofa dr. Franceta Rodeta in ga povabil na "letošnji" Slov. dan. Nadškof je potrdil obisk.
9. obiskal je tudi voditelja Rafaelove družbe, župnika Janeza Riharja; govorila sta o poživitvi te družbe, pa tudi o bolje pripravljenih obiskih naših abiturientov (RAST-i) v domovini.
10. pripravil je sestanek s poslancem Schiffrerjem, župnikom Riharjem in predsednikom SVS Boštjanom Kocmurjem. Dogovorili so se za usklajevano sodelovanje med raznimi ustanovami v Sloveniji in slov. skupnostjo v Argentini, ki jo predstavlja ZS.

O obisku nadškofa dr. Rodeta gl. 10. pg. prvega dela. Tukaj dostavljamo, da se je pred 42. Slovenskim dnevom nadškof dr. Rode sestal z razširjenim MOS-om, to se pravi, s predstavniki vseh Domov in drugih organizacij, ter jim je "nanizal nekaj misli" (SS 27.11.1997 47 5).

Na seji Medorganizacijskega sveta pozdravlja metropolita dr. Franca Rodeta predsednik ZS Marjan Loboda; ob njem podpredsednik dr. Vital Ašič

11. Štipendije

11. 1. "Slomškova ustanova"

Preko duhovnika **Ivana Tomažiča** je ZS svojčas dobila ponudbo, da bi dva mlada člana skupnosti mogla vsako leto iti na študijsko popotovanje v Slovenijo. Šele kasneje je bilo mogoče zvedeti, da je ta tim. "Slomškova ustanova" prihajala iz zapuščine znanega dirigenta **Draga Maria Šijanca,** ki je bil dolga leta direktor simfoničnega orkestra v mestu La Plata.

Po temeljitem premisleku je potem odbor ZS sklenil, da bo za to (tedaj) vsakoletno štipendijo predlagal mlajše osebe, ki se po splošnem mnenju odlikujejo po svoji delavnosti in nastopanju v slovenski skupnosti.

Tako so bili izbrani:

Leta 1984: Andrej Rot in Lojze Lavrič
Leta 1985: Irene Pérez, (ki je dejansko potovala šele leta 1987)
Leta 1986: Helena Loboda in Monika Tomazin
Leta 1987: Andrejka Vombergar
Leta 1988: Blaž Miklič
Leta 1989: Dominik Oblak
Leta 1990: Luka Debevec in Marija Zurc
Leta 1994: Bine Magister; ter Anica Rode, Luka Debevec in Ivan Vombergar

Po dogovoru z nadškofom Šuštarjem mu je ZS izročila ves preostali kapital, pod pogojem, da bo v Škofovih zavodih (za zdaj v poletnih mesecih) na razpolago bivališče za največ štiri osebe hkrati,, ki bi prišle iz Argentine s priporočilom ZS. (Za vse gl. prvi del passim in prilogo IV.2.10.)

11. 2. Štipendije Ministrstva RS za šolstvo in šport

Po osamosvojitvi Slovenije so se vzpostavili stiki z vladnimi organi. Eden izmed koristnih nasledkov za slovensko zdomsko skupnost v Argentini je bil ta, da so mogli nekateri člani skupnosti na razne tečaje v Slovenijo.

V pg. o Šolstvu smo imenovali voditelje in učitelje slovenskih OŠ ter profesorje ST, ki so šli na seminar v domovino. Tukaj omenimo še druge štipendiste:

Leta 1991 so bili za to izvoljeni Danica Malovrh, Tomaž Debevec in Katica Arnšek.

Leta 1995 so bili izbrani Alenka Vivod, Lučka Tomazin in Jani Dobovšek.

12. Argentinsko-slovenska kulturna ustanova

Na seji US 13. avgusta 1992 je dr. Vital Ašič razložil svojo zamisel o "**Instituto Argentino-Esloveno de Cultura**". Kasneje so uporabljali za bodočo ustanovo še več drugih izrazov, kot npr. Argentinsko-slovenska ustanova za kulturno izmenjavo ipd.

Na 46. OZ (4.4.1993) je dr. Ašič kot "tajnik za institucionalne zadeve" govoril o načrtu ZS za delo "**navzven**". Na tem občnem zboru je poročal tudi o ustanovitvi "Instituto Argentino-Esloveno de Cultura e Intercambio". Do tega koraka je prišlo, ker je postalo več kot jasno, **da skupnost potrebuje, hočeš-nočeš, pomoči in simpatije** (to se pravi, "čustvovati z drugim"!) **argentinske družbe, kar se je posebej pokazalo v dnevih osamosvojitve in vojne v Sloveniji.** Zato je povabil na večerjo razne argentinske in slovenske osebnosti. Kot argentinska gosta sta se udeležila tega srečanja bivši argentinski predsednik **dr. Arturo Frondizi** in **zgodovinar Enrique de Gandía**, slovenski sogovorniki pa so bili **prof. Lojze Peterle, dr. Andrej Capuder, Božidar Fink** in **dr. Marko Kremžar**. Med poročilom je dr. Ašič še dodal, da je bil prav tedaj v teku postopek za pravno uredbo te ustanove.

O isti zadevi je dr. Ašič spet poročal na seji US **25. februarja 1994**. Na tej seji US se je prof. Vivod obvezal, da bo po svojem najboljšem védenju predlagal argentinske osebnosti, ki bi jih mogli povabiti za člane argentinsko-slovenskega kulturnega inštituta (ustanove, zavoda...). Med številnimi zadevami, s katerimi se je kot tajnik za institucionalne zadeve ukvarjal v poslovnem letu 1994, je dr. Ašič na **48. OZ** (23.4.1995) poročal o **dokončnem osnutku pravil za "Instituto Argentino-Esloveno de Cultura"**. Predlagal je tudi, da bi ZS sprejela nad tem institutom neke vrste pokroviteljstvo.

Častno predsedstvo tega zavoda je bil že sprejel dr. Frondizi, a je, žal, že naslednje leto (1995) umrl.

Na **49. OZ** ZS (27.3.1996) je dr. Ašič pročal, da je **osnutek pravil** ("Estatutos" - Statut) **in ustanovne listine** (acta fundacional) **predložil predsedniku ZS** 8. julija 1995, prav tako pa tudi **veleposlaništvu RS** v Argentini.

Na **50. OZ** (SS 26.6.1997 25 4) je dr. Ašič poročal o dvanajsterih zadevah, med katerimi pa se nobena ne nanaša na Argentinsko-slovensko ustanovo za kulturno izmenjavo.

Dr. Ašič nam je dal na razpolago obširno gradivo iz svojega arhiva. To gradivo obsega naslednje:

1. "Acta Fundacional" (Ustanovna listina), ki je po mnenju dr. Ašiča nekak povzetek vsega, kar bi bilo pomembno povedati o tej zamisli; zato objavljamo faksimil te listine (IV.2.19);
2. Estatutos de la Asociación Civil "Instituto Argentino-Esloveno de Cultura" (Pravila društva "Arg.-slov. kulturni zavod");
3. morebitno sestavo častnega odbora, v katerem naj bi bile zelo pomembne arg. osebnosti; sestava izvršnega odbora; sestava članov odbora (šp.: vocales); dr. Ašič navaja okrog 40 zelo znanih arg. osebnosti iz najrazličnejših področij. V šp. je dostavek: "Je še drug spisek; del tega spiska sem prebral pred dvema tednoma, ko smo se č.g.Tonetom Rantom zbrali pri Ašiču; vendar z njimi (na spisku omenjenimi osebami) moramo še osebno govoriti..."

Z dr. Ašičem sodimo, da tudi v tem primeru doslej opisano zadošča.

13. Parlamentarna komisija prijateljev Slovenije

Do neke vrste neformalne povezave med senatorji in poslanci, ki so se izrekli za prijatelje Slovenije, je prišlo v letu osamosvojitve. Dr. Vital Ašič je na seji US ZS in MOS-a 19.7.1991 poročal, da je navezal stike z vladnimi osebnostmi: senatorji, ministri, državnimi tajniki idr. (Vaca, Bravo Herrera, Clerici, Varela Cid, Gentile, Aranda idr.). Poslanih pa da je bilo do tedaj že nad 500 pisem argentinskim političnim voditeljem. Eden izmed nasledkov teh stikov je bil sicer kratek obisk senatorja Bravo Herrera v Sloveniji, kar je nedvomno pripomoglo k boljšemu poznanju položaja in s tem do neke mere tudi do hitrega priznanja RS s strani Argentine.

V tedniku SS (29.6.1995 24 3) je dr. Ašič z naslovom "Ustanovljena parlamentarna skupina prijateljev Slovenije" sporočil, da je bila skupina formalno ustanovljena 5. junija 1995. Skupino da sestavljajo: **predsednik** poslanec Orlando **Zicarelli** (Partido Popular Cristiano, prov. Bs.As..), **podpredsednica** senatorka Ana **Peña de López** (PJ, Tucumán), **tajnik** poslanec **Florencio Peñaloza** (PJ, Tucumán), **člani** senator Luis **Rubeo** (PJ, Santa Fe), senator Luis **León** (UCR, Chaco), senator Julio **Miranda** (Movimiento Popular Fueguino), poslanec Gustavo **Green** (PJ, Tucumán), poslanec Roberto **D'Elía** (UCR, Buenos Aires), poslanka María Laura **Leguizamón** (PJ, Buenos Aires), izvršni tajnik Luis **Garrido**, tajnica za zveze Silvia **de Luchesi** in upravni tajnik Ricardo **Torres**. Dr. Ašič tudi obvešča, da je za dan 7. junija predsednik Zicarelli povabil na srečanje v kongresu odpravnika poslov RS dr. Matjaža Puca in dr. Ašiča kot podpredsednika ZS. Ko je prišel na uradni obisk v Argentino dr. Janez Drnovšek, ga je v arg. kongresu uradno pozdravil Orlando Zicarelli, tedaj še predsednik te komisije.

30. novembra 1995 je SS (47 1, podpisan TD) objavila kratko poročilo z naslovom **"Skupina prijateljstva z Argentino v slovenskem parlamentu"**, v katerem je ponatisnila tudi obvestilo Slovenske. tiskovne agencije – STA -. Slov. veleposlaništvo je posredovalo SS pismo predsednice parlamentarne skupine prijateljstva z Argentino, **poslanke Nade Skuk**, ki ga je ta poslala tedanjemu arg. veleposlaniku v Avstriji, ki obenem opravlja isto službo v Sloveniji, Andreju G. Pesci-Bourell-u. Pismo pravi, da se je skupina **ustanovila 16. novembra 1995** z namenom, da se poglobijo vezi med obema državama in okrepita medsebojno sodelovanje ter prijateljstvo. Izpove velik interes RS, da pride do ožjega sodelovanja, in vabi predsednika kongresnega odbora prijateljev Slovenije, Orlanda Zicarellija, da skupaj z delegacijo obišče Slovenijo. Slovenski poslanci, ki so tedaj **sestavljali** to **skupino**, so bili: **Nada Skuk** kot predsednica, člani pa so bili Ignac **Polajnar**, Stane **Prim**, Jožef **Kocjan** in Jasna **Primožič** (vsi **člani SKD**) in Ljerka **Bizilj**, Janez **Jug** pa Vladimir **Topler** (člani **LDS**) ter Borut **Pahor** za **Združeno listo social-demokratov**. Po poročilu STA obstoji v DZ več takih skupin. Argentina je za Čilom **druga južnoameriška država**, s katero ima slovenski državni zbor skupine prijateljstva na ravni parlamentarcev obojestransko povezavo. STA poroča, da je ta poslanska skupina prijateljev Argentine **pomembna tudi zaradi velikega števila slov. izseljencev** v tej državi.

Vendar je že na tim. "ožji seji" ZS, **30. junija 1995,** dr. Ašič poročal o ustanovitvi komisije **"Amigos Parlamentarios de la República de Eslovenia"**. Omenil je uradni sprejem, katerega se je 7. junija 1995 udeležil skupaj z dr. Pucem, uradnim predstavnikom RS, medtem ko je Ašič osebno predstavljal ZS v svojstvu njenega podpredsednika. V zvezi s tem je znova spodbujal **natis brošure v španščini,** ki bi dostojno predstavila Slovenijo in Slovence pred argentinskim javnim svetom.

Na **50. OZ** ZS (1997) je dr. Ašič poročal o tej parlamentarni skupini prijateljev Slovenije, katere dejavnost že ni bila toliko očitna. SS piše (26.6.1997 24 4), da je bila **"nekako zamrla"**; (bržkone ne veleposlaništvo ne ZS nista dovolj upoštevala dejstva, da je tudi za take zadeve potreben stalen stik, stalno delovanje tim. "lobby"-ja; n.op.). Prav v tistem času je senator Omar Vaquir kot predsednik medparlamentarnih odnosov odločil, da naj **preostanejo tiste parlamentarne skupine, ki imajo** že **svoja "reciprocitetna združenja"** v drugih parlamentih. Ker bi bilo to po dr. Ašiču dano v slovenskem primeru, upa, da se bo moglo koristno delovanje te skupine poživiti. Dr. Ašič je poudaril, da je ustanova nastala na pobudo argentinskih prijateljev in "nas samih". **Seveda pa ni od ZS odvisno zadržanje, ki ga bo zavzemala podobna komisija v slovenskem DZ.**

Dr. Ašič nam je za priredbo Zbornika stavil na razpolago obširno gradivo iz svojega arhiva. Strinjamo pa se z njegovim mnenjem, da pravkar opisano zadošča. Ne da bi s tem hoteli reči: ta zadeva nas ne briga več! Pač pa postavljamo: ZS je naredila, kar je bilo v njenih močeh, dokler je bila po sili razmer ta zadeva nekak nujen delokrog ZS; zdaj je zadeva v drugih rokah.

14. Svetovni slovenski kongres (SSK)

1. Priprave

Na seji IO ZS, 9. novembra 1989, je Tine Debeljak sporočil, da so gostje iz Kanade prinesli svojo zamisel o **vseslovenskem svetovnem kongresu,** ki so jo najprej posredovali posameznikom, a jim je bilo takoj povedano, da je v slovenski skupnosti v Argentini malone edini učinkoviti način, ki omogoča uresničitev javnih pobud, pričeti zadevne razgovore pri glavnih organizacijah. Dr. Marko Kremžar in nekaj drugih jim je svetovalo, da bi bila za tako dejavnost najbolj primerna ZS. Arh. Vombergar je povedal, da se je tako izjavila tudi SLS. "Ideja je v redu, vprašanje je, kako jo izvesti. A potrebno je hitro nekaj narediti, drugače bodo "Kanadčani" s svojim predlogom potegnili tudi nas za seboj, a, žal, brez resnega zaledja." Končno so se domenili, da se zberejo MOS, skupaj z NO, SKA, SFZ in SDO, ZSPB Tabor in Vestnik ter "sprožijo uradno iniciativo". (gl. I.9.1.)

Na 34. OZ je predsednik ZS arh. Vombergar v poročilu dejal, da so pred novimi izzivi, med katerimi je predvsem SSK. Iniciativni odbor je poslal povabila-letake poedincem, doslej pa še nobeni ustanovi. Kljub temu bo ZS preučila dosedanje informacije, izdelala predloge, postavila vprašanja in se tako približala iniciativnemu odboru za SSK, "v upanju, da nas bodo vzeli v poštev".(ib.) Res je Vombergar na seji US, 19.aprila 1990, predstavil "Predlog za delovanje in sestavo vseslovenskega predstavništva", ki je priložen zapisku seje (gl. tudi IV.del). Sklenili so, da bodo odborniki preučili predlog, dostavili dopolnila ali spreminjevalne predloge. Končni predlog pa bi poslali v vednost pripravljalnemu odboru v Celovec, slovensko-kanadskemu svetu, slovensko-(severno)ameriškemu svetu in "Mislim" v Avstralijo, s prošnjo, naj bi ga posredovali krajevnim organizacijam.

Na seji IO, 15.11.1990, je Marjan Loboda predložil načrt o tem, kako naj bi se MOS in ZS reorganizirala, tako da bi ZS postala priznana predstavnica vse slovenske politične emigracije v Argentini, za kar bi naj se spremenila v neke vrste federacijo. Ta nova ZS naj bi čimprej poslala iniciativnemu odboru SSK v Celovcu pristopnico z 10 delegati, katerih imena bi poslali kasneje. (I.9.1.)

Arh. Vombergar je sporočil na seji US, 8.2.1991, da bosta od 22. do 26. februarja na obisku v Buenos Airesu gospe Spomenka **Hribar** in Alenka **Puhar.** Njun namen je spoznati tukajšnje slovenske organizacije, pa tudi **poročati o organizaciji SSK.**

2. Volitve delegatov

Na seji US, 18.aprila 1991, je predsednik prof. Vivod že govoril o **volitvah za SSK**, ki bodo naslednjega **21. aprila**. V SH bo zanje odgovorna ZS. SS poroča o tem 11.4.1991 (12 1): Vsak rojak more izbrati največ pet imen na volilnicah, ki bodo na razpolago v Domovih; vsak DOM bo predlagal pet kandidatov; imena kandidatov bodo objavljena vsaj teden pred volitvami; odbor Doma ima dolžnost pripisati svojim kandidatom vse tiste, katere želijo dodati rojaki, ki zahajajo v Dom, a pripis se neha 18. aprila; po prvih splošnih volitvah se bo sestal razširjeni MOS in bo skupaj z izvoljenimi kandidati izmed njih izbral delegate za SSK.

Dne 25.aprila 1991 (15 2) objavlja SS **program zasedanja prvega SSK**, ki se bo shajal **od 27. do 30. junija 1991 v Cankarjevem domu v Ljubljani**. (Prav tako sporoča, da je IO SSK za Slovenijo sprejel sklep, da delegatom in udeležencem iz Argentine ni treba plačati 200 dolarjev prispevka. Kdor bi hotel iti na kongres kot zasebnik, mora čimprej poslati na Osrednjo pisarno v Trstu podpisano prijavnico, ki je na razpolago v pisarni ZS.)

Izid volitev je objavila SS 9. maja 1991 (17 1). Poroča najprej o tem, kako so se izvedle volitve. Potem pove, da so se 2. maja zbrali vsi predstavniki Domov, organizacij in izvoljeni delegati na končne volitve v Medorganizacijskem svetu. Sporoča tudi, da ima po tedanjih veljavnih pravilih Argentina 10 mest, toda treba se bo pogovoriti s predvojnimi naseljenci glede razdelitve teh mest.

Vrstni red izvoljenih delegatov je bil sledeč:

Katica Cukjati, Tine Vivod, Ivana Tekavec, Božidar Fink, Andrej Fink, Tine Debeljak, Stane Grebenc, Marjan Eiletz, Ivan Korošec, Marjan Schiffrer, Stane Mehle, Boris Štrfiček, Zalka Arnšek, Matjaž Jerman, Saša Golob, Dinko Bertoncelj, Stanislav Zupančič, Franc Zorec.

Zaradi delovnih obveznosti so **odpovedali udeležbo**: Jernej Dobovšek, Tine Duh, Tine Kovačič, Marko Kremžar, Marjan Loboda, Dominik Oblak, Julij Savelli, Stane Snoj, Franc Vitrih, Jure Vombergar in Herman Zupan.

3. "Naša izjava - Pred zasedanjem SSK"

ZS in MOS sta, s podpisom prof. Tineta Vivoda, na 1.s. SS dne 9.5.1991 objavila v naslovu imenovano izjavo, katere namen je bil sporočiti slovenski javnosti stališče obeh ustanov do SSK, ki se sestavlja. V uvodu vzpostavlja pripravljenost za sodelovanje, kljub temu, da ob sprožitvi in oblikovanju SSK ni bila dana političnemu zdomstvu aktivna vloga. Vendar to zamisel ZS in MOS sprejemata "kot možnosten spremljevalni korak pri vzpenjanju slovenstva na svetovno raven". Izjava priznava pomembnost naznanjenih programskih ciljev in zagotavlja sodelovanje za njihovo uresničenje. Postavlja tudi zahtevo, da naj bodo vse območne konference sproti obveščane o pripravah, študijskem in delovnem gradivu ipd. Zaradi paritetnega načela, veljavnega za prisojanje delegatskih mest, po katerem bodo delegati RS v dominantnem položaju, želijo biti seznanjeni s tem, kako je zagotovljena pluralnost.

Potem nadaljuje dobesedno: "4. Naša skupnost, ki se ne sme meriti po sedanji številčni moči, predstavlja tisti nekdanji véliki del slovenskega naroda, ki ni sprejel nastopa revolucije in je bil po njej zatrt. Med bivanjem v zdomstvu pa je ta emigracija napisala slovenski kulturni zgodovini pomembno poglavje, ki ne sme biti prezrto. Pričakujemo, da bo kongres pravično ovrednotil pomembnost polstoletne politične emigracije in oglasil legitimnost temeljnih odločitev, ki so pripeljale do njenega nastanka."

Nato vzpostavi, da sicer nikoli niso oporekali zatrjevanjem o poštenih namenih mnogih rojakov, ki so sprejeli klic v partizanstvo z namenom, da bi se upirali okupatorju. "A po zamisli, izvajanju in smrtih je bil tako imenovani narodnoosvobodilni boj socialna revolucija, ki je narodu povzočila veliko škodo. (..) Zato izjavljamo, da se po naših delegatih ne bomo udeleževali nobenega poveličevanja revolucije in njene politične organizacije pod nobenim imenom."

Že dolgo da ima tudi politična emigracija spravo za nujno potrebno. A zaradi nje ni dovoljeno zapreti knjige zgodovine; nasprotno, treba je célostno predramiti zgodovinski spomin. V spopadih med vojno in po njej ni šlo za kako medsebojno obračunavanje; bil se je boj za vrednote, "na koncu pa res obračunavanje, a samo z ene strani.(..) Nujen pogoj za kakršno koli spravo je vsaj iskrena pripravljenost k sprejemanju zgodovinske resnice. Prizadevanjem za spravo bo pripomoglo, če bo kongres izrecno zavrnil vsa poimenovanja, ki namigujejo na kolaboracijo, protinarodno usmerjenost in celo na izdajstvo."

SSK je vseslovenska organizacijska skupnost, "zato sprejemamo kot zastavo (..) le zgodovinsko narodno tribarvnico. Dodatni simbol (..) je zgodovinski anahronizem, političen nesmisel in žalitev živih in mrtvih žrtev boljševizma na Slovenskem. Pod takim znamenjem našim delegatom udeležba na zasedanjih ne bo mogoča".

4. Ustanovitev konference za Argentino

Dne 16.5.1991 (18 1) je SS natisnila pismo Bojanu Brezigarju, predsedniku Iniciativnega odbora SSK, v katerem je Argentinska konferenca SSK sporočila Osrednji pisarni v Trstu novico o svoji ustanovitvi. Na ustanovnem sestanku so bili navzoči tudi delegati predvojnih vseljencev. V pismu so delegati zahtevali, da se dodeli Argentini 15 delegatov in vztrajali na čimprejšni pošiljki vsega zadevnega gradiva.

Na seji, 23. maja 1991, je prof. Vivod sporočil, da so v Ljubljani sprejeli zahtevo po 15 delegatih; prav tako, da bo simbol kongresa slovenska zastava. Pogovoriti se bo treba s predvojnimi naseljenci glede porazdelitve delegatov. Prav tako so iz Ljubljane prosili, da naj arg. zastopstvo pripravi "analizo o statusu" Slovencev po svetu, ki bi naj vsebovala predloge za dvojno državljanstvo, volilno pravico, služenje vojaškega roka, pravice do štipendij, izmenjavanje delegacij ipd.

Prof. Vivod je tudi povedal, da pripravljajo delegati neke vrste "vademecum", v katerem bodo bistvena dejstva, datumi in točke, ki bi jih morali vsi delegati poznati ter zagovarjati. Delegati da bodo potovali na lastne stroške in bodo odklonili kakršnokoli podporo.

SS je 30. maja (20 4) objavila pismo, s katerim sporoča Bojanu Brezigarju seznam delegatov Regionalne konference za Argentino. Navajamo jih po abecednem redu:

Cukjati Katica, Debeljak Tine, Eiletz Marjan, Fink Andrej, Fink Božo, Grebenc Stane, Guštin Rudi, Korošec Ivan, Kren Ciril, Mislej Roberto, Okretič Elsa, Pavlin Silvio, Schiffrer Marjan, Tekavec Ivana in Vivod Tine.

5. Prvo zasedanje SSK in sočasni dogodki

Tedne pred zasedanjem je opaziti v zapisnikih ZS in v pisanju SS zaskrbljenost glede razvoja v Sloveniji, ki je bila prisiljena mobilizirati "Slovensko teritorialno obrambo".[1] Bili so v stalnih stikih z delegacijo na SSK v Sloveniji, največ po faksu. Zaradi jugoslovanskega napada so prenehali z zasedanjem SSK. Še danes ni jasno, če je bilo to res potrebno, ali pa je nekaterim tako bolj hodilo v prid.[2]

Št. 24 SS (27.6.1991) je vsa posvečena samostojni državi Sloveniji, ki je bila razglašena 25. junija 1991. Na 1. strani objavlja **"Sklepno izjavo SNO ob državni samostojnosti"**, ki je zgodovinsko važna listina. "Zdaj, ko so naši rojaki v domovini dosegli politično svobodo in suverenost, je naloga SNO izpolnjena. Plamenico slovenske demokratične ureditve in državne samostojnosti, katero je dolgo vrsto let osamljeno hranil po vseh kontinentih sveta, predaja v roke legitimnih slovenskih oblasti." Toda pravi tudi: "Čeravno je končana naloga zdomstva kot opozicija totalitarnemu in centralističnemu režimu, vaša naloga, rojaki, ki živite v svetu, ne bo nikdar končana. Ne bo konca sodelovanja pri gradnji slovenske narodne skupnosti, ne bo konca odgovornosti za pričevanje o tem, kar ste preživeli vi in vaši predniki, pa tudi ne za nadaljevanje slovenske prisotnosti v svetu. Ohranjajte in predajajte zavest, da ste s svojimi potomci del slovenskega naroda, da imate pravico in dolžnost uveljavljati se v slovenski narodni skupnosti kot njen enakovreden del."[3]

V isti št. na 2. s. Tine Debeljak in Katica Cukjati po faksu poročata na kratko o glavnih dogodkih, – da govorimo novinarsko – "tako operativnega kot deklarativnega značaja", med njimi že tudi o novi slovenski ustavi, novi državni zastavi in o začetku prizadevanj za mednarodno priznanje. Naslednja številka (4-7-1991 25 1) pa prinaša pod naslovom "Krvavi vihar pod Triglavom", (s podnaslovom "Jugoslovanska armada napadla Slovenijo"), po faksih Tineta Debeljaka prirejeno poročilo o zadnjih dogodkih. Poroča o slavnostni seji ZS in RMOS-a 26. junija (s.2) in o "Mogočni manifestaciji v Buenos Airesu" (s.3); poročilo opremi s tremi fotografijami. Naslednja št. (11-7-1991 26) poroča o dogodkih v Sloveniji dan za dnem (1.s), na 3. s pa ima 7 slik z buenosaireške manifestacije.

Šele na seji US in MOS, 19.7.1991, sta predsednik ZS prof. Vivod in arh. Eiletz poročala o razvoju SSK. Eiletz je izjavil, da je bila arg. delegacija najbolje pripravljena. Okrog 80 % njenih predlogov je bilo sprejetih. Na žalost je zaradi vojne moralo odpasti 70 % začrtanega programa. Toda uspeh tega shoda Slovencev s celega sveta je bil že v tem, da so mogli nekajkrat zasedati in tudi izvoliti odbor SSK.

6. Stara navada, - železna srajca

Poteklo je komaj nekaj mesecev, pa je argentinska konferenca že morala poslati **ostro protestno pismo**, ker niso bili objavljeni vsi dokumenti, ki so bili izglasovani na zasedanju SSK. Predsednik Bojan Brezigar je izjavil, da se je to zgodilo, ker pri glasovanju predlogi niso dosegli 70 % glasov. Takemu postopku se ni uprla samo argentinska konferenca, temveč tudi kanadska, severnoameriška, avstralska, nemška in avstrijska, s katerimi je argentinska poiskala zvezo.

Zagrozili so, da bodo na tako neetično ravnanje odgovorili **z izstopom iz SSK**, če bi sprejetih dokumentov ne potrdili.

---

[1] Spet tujka, ki sicer dobro zveni, če se bere "STO" kot "100", a ne če S-T-O, posebno še, če pod nemškim vplivom "Es-Te-O". Ali niso mogli najti kaj boljšega, npr: SOO - Slov. ozemeljska obramba, ali SNO - Slov. narodna obramba, ali OSO - Obramba slov. ozemlja, ali karkoli PO SLOVENSKO?
Toda ali ne bi mogel ta primer osvetliti nekatere dogodke polpreteklosti? **Slovenija tedaj** – po mednarodnem pravu - **še ni mogla ustanoviti svoje lastne vojske, zato se je zatekla k izrazu "obramba":** morala je zagotoviti svoje meje in notranji red! Tako nekako kot svojčas domo-**branci:** mejà pred vdorom sovjetskega raznarodovalnega in versko-nravno razdiralnega komunizma ter notranjega miru, za katerega ni bilo mar ne nacifašistom ne po KP dominirani OF.

[2] SS je 13. in 20. junija (22 4 in 23 4) ponatisnila članek Spomenke Hribar "Zgodovina in smrt", kjer govori o svojem "spregledanju". Ali je bilo resnično ali pa je šlo za času primerno propagando? Zakaj potem njeno kasnejše ritenje, ki se še celo pospešuje?

[3] Izjavo podpisujejo: Predsednik Rudolf Smersu (SLS), podpredsednik Anton Komotar (SDS),tajnik Peter Urbanc (SDS), Katica Cukjati (SLS), Peter Klopčič (SLS), Marko Kremžar (SLS), Marjan Loboda (SLS), Jože Melaher (SLS), Vladimir Menart (SDS), Julij Savelli (SLS), Feliks Urankar (SDS), Ljenko Urbančič (SDS). (Zdi se nam, da bi bil v navedenem besedilu primernejši izraz "enakopraven del" nam. "enakovreden del"; n.op.)

Toda na seji IO, 11. 2. 1992, je predsednik Vivod moral predlagati, da bi naj ZS "reagirala" na sejo SSK, ki ni odobrila dokumentov, ali pa bi naj ga pooblastili, da skliče argentinsko konferenco SSK. Namen tega zasedanja bi bil izraziti nezadovoljstvo nad razvojem v SSK, zahtevo po objavi izglasovanih dokumentov in sklic kongresa SSK, ki bi naj razčistil položaj.

7. Začetek razčiščevanja nesporazumov

Na seji 9. junija 1994 so sklenili naprositi dr. Jožeta Bernika, da naj zastopa ZS na OZ SSK, ki bo na Dunaju. Na tem dunajskem občnem zboru je bil izvoljen nov odbor, katerega predsednik je postal dr. Bernik. Novi odbor je sprejel vse tri predloge, ki jih je bila leta 1991 predložila ZS, a jih je prejšnji odbor puščal ob strani.

Spet so govorili o SSK na seji US 22.12.1994. Predsednik Vivod je predlagal, naj se čimprej vzpostavi vodstvo za argentinsko konferenco SSK, da bi se ga ne polastila kaka druga skupina. Za to naj bi ZS sklicala ustanovni zbor, ki bi naj tudi pripravil pravila za konferenco.

Na 3. redni seji MOS-a je predsednik ZS Marjan Loboda povedal, da se je v Sloveniji kot opazovalec udeležil seje SSK. Nekatere misli in dane postavke so se mu zdele primerne, o drugih pa bo treba še razpravljati.

Končno je prišlo do ustanovitvene seje Argentinske konference SSK šele **decembra 1996**. O tem je poročal na 50. OZ ZS predsednik Marjan Loboda (SS 29.5.1997 21 1). Povedal je, da je na predlog ZS zbor SSK junija 1994 spremenil svoja pravila "in omogočil pristop naše organizirane skupnosti". Ob obisku dr. Bernika decembra 1996 so mogli sklicati na **ustanovni sestanek argentinske konference SSK.**

Povabili so tudi staronaseljence, ki so se vabilu odzvali.

Predsednik Loboda je izrazil prepričanje, da ta nova povezava ne bo obremenjevala skupnosti z novo organizacijsko strukturo. Mogoča pa je zaradi zglednega sodelovanja med ZS in ustanovami MOS-a. **"Konferenca SSK za Argentino bo predvsem naše skupno predstavništvo v vseslovenskem prostoru."**

8. Seja Upravnega sveta Konference SSK za Argentino

Dne 12. junija 1997 je SS (23 2) poročala, da je 30. maja predsednik ZS sklical sejo Upravnega sveta Konference za Argentino. Po čl. 9 tega Statuta je 30 navzočih delegatov, - ki so zastopali ZS, Pristavo, Hladnikov dom, Slomškov dom, Slovenski dom v Carapachayu, Slovenski dom v San Martinu in Slovensko planinsko društvo Bariloče -, izvolilo Izvršilni odbor Konference. V odbor so bili izvoljeni: predsednik Marjan Loboda, podpredsednica prof. Neda Vesel Dolenc, tajnica Marija Ivana Tekavec, blagajnik Ciril Jan.

Po krajšem razgovoru so bili izvoljeni delegati Konference za III. zasedanje Svetovnega slovenskega kongresa, ki je bilo napovedano za 20. junij 1997 v Mariboru: Božidar Fink, Janez Jelenc, Franci Korošec, Marjan Loboda in mag. Marjan Schiffrer. Sprejeli so tudi sklep, da eden izmed izvoljenih odstopi svoje mesto zastopniku društva Triglav, če bi to društvo pred 16. junijem pritrdilno odgovorilo na povabilo za vstop v Konferenco SSK za Argentino.

9. Tretje zasedanje SSK

"ML" (Marjan Loboda) je poročal v SS 3.7.1997 (26 1-2) o III. zasedanju SSK, ki je bilo 20. in 21. junija v Kazinski dvorani Narodnega gledališča v Mariboru. Argentinsko konferenco so zastopali Božidar Fink, Marjan Loboda (s pooblastiloma Janeza G. Jelenca in Francija Korošca) in poslanec Marjan Schiffrer. Iz tega sklepamo, da "staronaseljenci" niso sprejeli mesta, ki jim ga je ponudil Upravni svet ZS.

Zasedanje je izvolilo delovno predsedstvo, katerega predsednik je bil predsednik Konference za Argentino in predsednik ZS Marjan Loboda. Delovale so razne komisije. Božidar Fink je bil v komisiji za statut, Marjan Schiffrer pa član komisije za priporočila.

V soboto 21. junija zvečer so sprejeli dopolnjen staut SSK in več resolucij. Med njimi je zlasti pomembna resolucija o narodni spravi, ki pa ima troje tako različnih pogledov, da je še ni bilo mogoče združiti v eno samo izjavo.

Izvoljen je bil tudi novi odbor. Predsednik je ostal dr. Jože Bernik iz ZDA; zato bo za 3 leta sedež Kongresa v Washingtonu (DC, ZDA), uprava pa bo v Ljubljani. Marjan Loboda je bil izvoljen za podpredsednika SSK za čezmorske dežele.

15. Izseljensko društvo "Slovenija v svetu"

V letu po osamosvojitvi so pripadniki slov. politične emigracije, ki so se vrnili domov, predvsem iz Argentine, ustanovili "Izseljensko društvo Slovenija v svetu". Od vsega početka je predsednik te ustanove lic. Boštjan Kocmur. Ker je nekdanja Rafaelova družba v reorganizaciji, predvsem pa zato, ker ZS doslej iz načelnih razlogov ni mogla vzpostaviti stikov s Slovensko izseljensko matico (SIM), dobiva ZS v SVS doslej največjo pomoč zlasti v zadevah, za katere je potrebna osebna in pravna prisotnost v domovini. Iz tega razloga tudi skuša ZS s to ustanovo ohranjati najboljše stike.

O tem, zakaj noče ZS nobenih stikov s SIM, pa je bil govor že na drugih mestih.

16. Slovenska imena na argentinskih ulicah, trgih, jezerih, vrhovih...

Prof. Matjaž Puc govori na "krstnem" slavju ceste "República de Eslovenia" v Buenos Airesu

Predsednik ZS Marjan Loboda govori na preimenovanju ceste Santos Dumond v "República de Eslovenia"

Med petjem himen

Blagoslov na "krstni" slovesnosti ceste "República de Eslovenia"

AEROSILLA CERRO CAMPANARIO - BARILOCHE

Bariloška okolica s sedežnice na razgledni vrh "Cerro Campanario", kjer deluje slovenska kavarna. V povečani prvi tretjini panoramske fotografije je jasno vidna "Dolina Slovencev" (Valle de los Eslovenos), na levi od Cerro Capilla in Punto Panorámico, tik nad "Brazo Tristeza" (Zaliv-Rokav Žalost).

V prvem delu tega Zbornika, predvsem v zadnjih poglavjih, smo že nekajkrat omenili poimenovanje oz. preimenovanje ulic, cest in trgov na čast mlade slovenske države v – **"República de Eslovenia".**

Vendar so se slovenska imena v toponimih Argentine pojavljala že pred osamosvojitvijo in sicer kmalu po nalivu tretjega vseljenskega toka Slovencev na široko obrežje reke "Río de la Plata" in se potem kar pogosto in neprisiljeno vpletala v pisani zemljepis Argentine.

Tako najdemo prvo uradno poimenovanje že leta **1964**, ko je občinski svet mesta San Luis v istoimenski provinci 17. marca tistega leta z odlokom št. 423 nadel ime **Pasaje Eslovenia** krajšemu uličnemu prehodu, ležečemu nedaleč od mestnega središča. Za to poimenovanje sta se zavzela Danilo Havelka in Janez Pekolj. K uspehu jima je pripomogel velik ugled male skupine slov. zdomcev, ki si ga je tam priborila od svoje naselitve v letu 1948.

Poznejši razpored teh drobnih in svetlic lučic, ki so se prižigale v ozvezdju-konstelaciji teh slovenskih imen, nam ni natančno poznan, v podrobnosti tudi ne njih geneza, ki pa v vseh primerih nedvomno izvira iz trdne zavednosti zdomca in njegovih potomcev in iz starodavne zapovedi: "...spoštuj očeta... spoštuj to, kar je njemu drago!"

Tako so torej vstajala ta naša znamenja v rojstnih krajih naših otrok in vnukov...

Križišče ulic Franc̆e Jerman in Martin Jereb v Bariločah

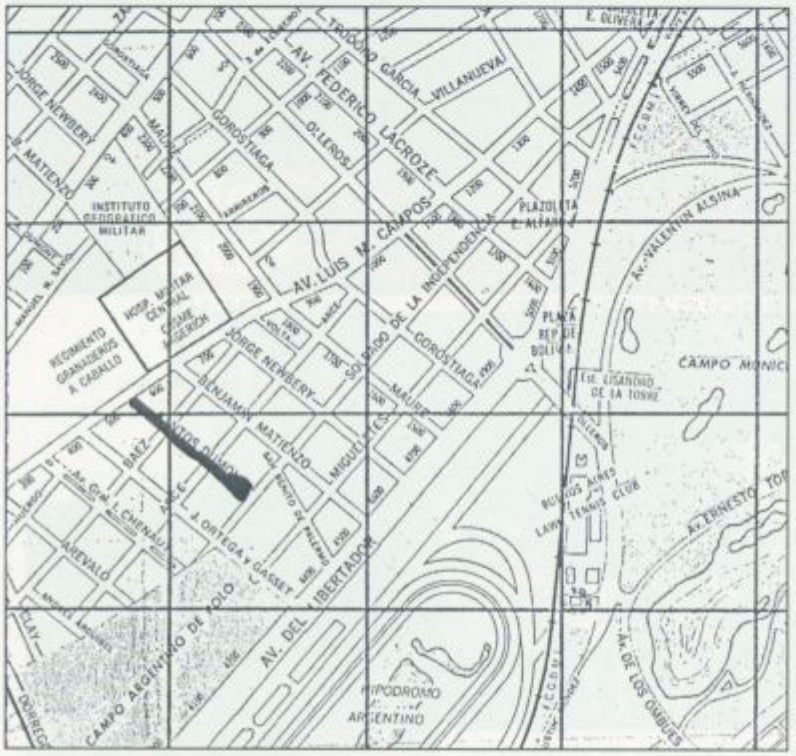
V **mestu San Martínu**, nedaleč od slov. doma, stoji na majhnem trgu znamenje, ki obvešča mimoidočega pešca, da je trgu lepozveneče ime – **República de Eslovenia**.

Če se pomaknemo **pod visoke Ande**... da, tamkaj je **mendoških Slovencev domotožni spomin** ustvaril in okrasil **park** in mu z mestnim odlokom potrdil ime: **República de Eslovenia**.

Če se vrnemo v predmestni vrvež Buenos Airesa, bomo v neuradno imenovani **Slovenski vasi** (Villa Eslovena) stopali po cesti, ki razglaša ime zaslužnega slov. izseljenskega duhovnika: "**Mons. Juan Hládnik**".

Dejansko pa je bila **Slovenska Pristava prva**, ki je po osamosvojitvi Slovenije dosegla od moronskega občinskega sveta preimenovanje **ceste Montes** v "**República de Eslovenia**" in to predvsem po zaslugi glavnega kurata buenosaireške policije Franceta Himmelreicha.

V poročilu Slovenskega planinskega stana iz Bariloč, ki ga štejemo med naše Domove, kar mrgolijo **imena slovenskih matičnih in zdomskih gornikov**, s katerimi so poimenovali **vrhove in jezera**. Seveda imamo tudi **Slovenski zvonik** (Campanile Esloveno) in **Slovensko stezo** (Picada Eslovena) in **Dolino Slovencev** (Valle de los Eslovenos). Imena slovenskih zdomskih planincev in smučarjev pa krasijo tudi bariloške ulice.

Sodimo pa, da kar gotovo **nobeno preimenovanje ni bilo tako pomembno kakor sprememba ceste Santos Dumond v "REPÚBLICA DE ESLOVENIA"**. Ne zato, ker se je za to čast **zavzela ZS**, predvsem preko svojega **tajnika za institucionalne zadeve, dr. Vitala Ašiča**, ampak **zato**, ker gre za **glavno mesto Argentine**, temu pa je treba dostaviti še dejstvo, da je "naša" cesta **v enem** izmed **najlepših predelov Buenos Airesa**, v tim. "Zona Norte". Na črtežu, ki ga prinašamo, je cesta "República de Eslovenia" temno označena. Vidimo, da leži med avenijama "del Libertador" in "Luis M. Campos"; da je prav blizu svetovno znano igrišče za polo (Campo Argentino de Polo), stadion za konjske dirke (Hipódromo Argentino), osrednje igrišče za tenis (Buenos Aires Lawn Tennis Club); da se izteka tam, kjer ima svoj sedež konjeniški polk predsednikovih osebnih stražarjev "Regimiento Granaderos a Caballo"; da je blizu tim. palermskih gozdov...

Najprej moramo zatrditi, da je pobuda za preimenovanje prišla od ZS. Seveda pa je bilo treba za načrt pridobiti številne argentinske prijatelje, kar je imel na skrbi predvsem dr. Ašič. Treba je vedeti, da se je **postopek** začel že 1. **oktobra 1992**, čeprav je do županovega odloka prišlo šele maja 1995. Zato je razumljivo, da se je kasneje dr. Ašič zahvalil za sodelovanje tudi odpravniku poslov na slov. veleposlaništvu prof. Matjažu Pucu.

O preimenovanju je **večkrat poročala SS**. Tako je 9.11.1995 (44 1) v šp. objavila **utemeljitev odloka** v Mestnem svetu. Ta listina podaja kratko polpreteklo zgodovino Slovenije in izid osamosvojitvenega plebiscita ter vzpostavlja, da Slovenija ni imela drugega izhoda kakor razglasitev samostojnosti. Zatrjuje, da je bila Argentina med prvimi državami, ki so priznale slovensko samostojnost. Govori o približnem številu 40.000 Slovencev in njihovih potomcev, "ki so z uspešnim delom dokazali svojo hvaležnost Argentini, ki jih je bila širokosrčno sprejela." Imenuje kot najbolj poznane slovenske vseljence, ki so doprinesli svoj delež arg. kulturi, inž. V. Sulčiča, antropologa inž J. Benigarja in filozofa dr. M. Komarja. Pove tudi, da je značilno za slov. skupnost resno in odgovorno delo ter da so ustanovili številno majhnih in srednjih podjetij, ki imajo zaposlenih pet tisoč uslužbencev. Opisuje nastanek Slovensko-latinskoameriške trgovske zbornice. Zaključuje: "Zvesti svojim koreninam so Slovenci v Argentini stalno prispevali k razvoju in napredku naše dežele, katere del so in kateri so posvečali svoje prizadevanje in ljubezen."

V isti številki SS (s. 4) je **dr. Vital Ašič** na kratko **popisal, kako je prišlo do odloka**. Med pobudniki imenuje dr. Jorge Crespo Montes-a, gospo María Inés Correa Saravia de Moreno del Campo

in inž. Ignacio Bracht-a. Omenja, da je Arturo Mario Zaffiro preučil slovensko zgodovino in zemljepis ter značilnosti slovenske skupnosti, potem pa še pripravil osnutek za odredbo. Dokončni predlog je predložilo v nekdanjem Mestnem svetu (Concejo Deliberante) predsedstvo peronističnega bloka, ki je tudi imelo uspeh z glasovanjem. Tako je prišlo do odredbe (Ordenanza) št. 47.840, ki jo je razglasil tedanji župan lic. Jorge Domínguez z odlokom (Decreto) št. 345, ki je bil objavljen v uradnem listu občine Buenos Aires 17.5.1995.

O slavju na dan poimenovanja ceste je poročala SS 16.11.1995 (45 1) in 23.11.1995 (46 3). V drugem poročilu je objavila troje slik ter govora (v šp.) prof. Matjaža Puca in Marjana Loboda. **Prof. Puc** je govoril o Sloveniji kot stičišču med vzhodom in zahodom, pa tudi med severom in jugom. Poudaril je, da se Slovenci ne bojimo trdega dela, najsibo umskega ali tvarnega; radi da sodelujemo s poštenimi ljudmi in smo vedno pripravljeni za dialog. S ponosom je zatrdil, da smo maloštevilni, a smo kakovostno zmerom bili pomembni in uspešni. **Predsednik ZS** Marjan **Loboda** se je spomnil na to, kako so se kot pregnanci brez domovine in brez pravic prizadevali pred 48 leti v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji, da bi si našli novo bivališče. Omenil je, kako se je po posredovanju msgr. Hladnika v letih 1947-8 naselilo v Argentini okrog 7.500 Slovencev in so tako obogatili argentinski "poncho" z nitmi drugih barv. Toda prvi Slovenci so prišli že v prejšnjem stoletju, po prvi svetovni vojni pa mnogi z italijanskimi potnimi listi. Potem je omenil, kako da se je društvo ZS že leta prizadevalo, da bi v tako važnem glavnem mestu, kot je Buenos Aires, kaka ulica nosila ime Slovenije.To se je zdaj zgodilo in zato se zahvaljuje mestnim oblastem.

Pred kratkim smo brali **očitek** SPE, češ da je **zanemarila** svojo nalogo, ki naj bi bila **prevajanje slovenskih** slovstvenih **del** v tuje jezike. Nikomur ne maramo podtikati slabih namenov, prepričani pa smo, da kdor to trdi, ne pozna niti namenov SPE niti okolnosti, v katerih je morala obstajati in delovati.

Namen SPE je bil – in je še! - živeti v svobodi in delati za popolno osvoboditev slovenskega naroda. Za to pa je morala najprej ustvariti društva in celo gospodarska podjetja, graditi družinske in Slovenske domove, potem pa ohranjati in bogatiti slovensko kulturo. **Nihče ne more trditi, da SPE v tem ni dosegla svojega namena!** Po njenih tvarnih dosežkih in po njenem visoko razvitem kulturnem življenju so jo spoznali in pripoznali v Argentini.

Tudi zdomci bi lahko kaj očitali. Npr.: lahko bi rekli, da je bilo v domovini kar dosti nekdanjih španskih revolucionarjev z visokimi plačami in pokojninami; drugi so pa še pod Francovim režimom hodili na turizem v Španijo. Kaj so ti napravili za poznanje slovenskih slovstvenih del v španskem svetu?

Treba pa je tudi **poznati okolnosti**. Velika večina tistih začetnih 5.500 oseb – od katerih je skoro polovica imela manj kot 20 let, je morala opravljati celo po dve službi in zapravljati dve ali tri ure na vsakdanjih dolgotrajnih vožnjah, tako da je za zastonjsko delo za skupnost ostalo le nekaj nočnih ali konec-tedenskih ur. Še teže je bilo za tistih 25%, ki so imeli akademsko izobrazbo, katerih nihče ni vzdrževal niti jim ni plačeval njihovega kulturnega ustvarjanja. Slovenski vseljenci pred prvo svetovno vojno so bili za Argentince Avstrijci; vseljenci s Primorske po drugi vojni so bili italijanski državljani in so se mnogi tudi priznavali za take; begunci pred komunizmom pa smo se desetletja borili za to, da so nam v naše osebne izkaznice kot rojstno domovino pisali Slovenijo, čeprav so dostavljali (včasih v oklepajih) Jugoslavijo. Slovenci v Argentini od vsega začetka nikoli nismo hoteli biti samo "polacos", kot tu pravijo vsem Slovanom, niti ne Jugoslovani, ampak Slovenci. Tako nas poznajo, bodisi kot skupnost ali kot poedince!

Ni nam po volji pretirano razlikovanje med visoko in ljudsko kulturo. Pa denimo, da bi kdo prevedel Prešerna in bi dobil založnika; koliko ljudi bi ga bralo: 200, 300, 500? Toda kdo bi se spominjal, da je bil Prešeren Slovenec? In vendar je **danes med 37 milijoni Argentincev težko dobiti človeka, ki ne bi poznal kakega Slovenca in bi nič ne vedel o Sloveniji!** To je zasluga slovenske versko-politične emigracije, ki jo doma še zdaj nekateri imajo za narodne izdajalce! Malo Argentincev pozna Prešerna, kot tudi ne vedo za zadnje Nobelove literarne nagrajence **S slovenskimi imeni in imenom Slovenije pa se zdaj spoznavajo in ponašajo argentinske ulice, ceste, trgi, jezera, doline, gorski vrhovi**....

17. Spomenice, izjave, dopisi...

Ne bomo tukaj omenjali vsega dopisovanja, ki ga je DS v prvih letih izvedlo v zvezi z vselitvijo slovenskih pregnancev v Argentino, kar je trajalo do prihoda "sivih", potem pa še do združitve družinskih članov, ki so prišli iz domovine po letu 1953.

Namen tega poglavja je na kratko označiti kasnejša **zavzetja ZS za zadeve zdomcev** v Argentini, **pa** tudi za **zamejske rojake**. In to pred cerkvenimi ali državnimi oblastmi. Pri državnih oblasteh ni šlo le za argentinske ali slovenske, temveč tudi za oblasti v drugih državah, bodisi da so to velesile ali pa predvsem Sloveniji sosednje države.

1. Protestni dopis **zunanjemu ministrstvu ZDA** (Foreign Office) preko njenega veleposlaništva v Buenos Airesu, **leta 1952, zaradi prepovedi uporabe slovenskih krajevnih imen na** tim. **STO** (Svobodnem tržaškem ozemlju). - Prejela je "diplomatski" odgovor.

2. Dopisi **Mednarodnemu rdečemu križu** in drugim ustanovam, leta **1953,** za **združitev družin**, ki so bile nasilno **ločene** leta **1945**.

3. Pismo dr. Kreku, leta 1953, s prošnjo, da posreduje pri mednarodnih ustanovah z namenom, da bi **Trst** postal **vsaj mednarodno pristanišče, če** že **ne** more biti **slovensko** oz. jugoslovansko.

4. Dopis **predstavniku beguncev pri OZN** (Organizaciji združenih narodov) **in Mednarodnemu rdečemu križu**, da naj obe organizaciji **vložita pritožbo pri jugoslovanski vladi , ker** ta **11 let po vrnitvi domobrancev** in civilistov še **ni** podala **nobenega poročila** o njihovi usodi in naj dosežeta, da se pritožbi ugodi.

5. Protestno pismo **celovškemu škofu**, leta **1962**, zaradi načina **postopanja nemške duhovščine proti slovenski manjšini na Koroškem.**

6. Izjava **argentinskemu zunanjemu ministru** dr. Zavala Ortiz-u, leta **1964,** v kateri izraža **soglasje** in oporo pri razgovorih **za vrnitev Malvinskih** in drugih **otokov** Južnega Atlantika Argentini.

7. Razni **dopisi argentinskim vladnim in kongresnim oblastem**, leta **1964 do 1966**, z ozirom na pokojninsko zavarovanje oseb, ki niso imele izpolnjene delovne dobe.

8. Spomenica **avstrijski vladi** s Tabora v Slomškovem domu v Ramos Mejíji, leta **1976, zaradi koroškega vprašanja**.

9. **Izjava o stanju v Argentini, leta 1978.** (Izredni OZ 26.10.1978)

10. Spomenica sv. očetu **Janezu Pavlu II**. ob njegovem drugem obisku v Argentini, leta **1987**, z izjavo vdanosti in s prošnjo za posredovanje pri reševanju perečih vprašanj domovinske, zamejske in zdomske Slovenije.

11. Pismo **avstrijskemu veleposlaniku** v Argentini, leta **1987, in potem predsedniku Avstrije, leta 1988,** kot izraz solidarnosti slovenske skupnosti v Argentini z rojaki na Koroškem, posebno še v njihovem boju za slovensko šolstvo.

12. Spomenica **vladi in DZ Republike Slovenije**, ob 50-letnici slovenskega veleumora leta **1995**, z **zahtevo po popravi krivic.** Spomenico so **skupaj z ZS podpisali vsi KD** v **Vélikem Buenos Airesu** in ima **25.000 podpisov zdomcev in rojakov v domovini**. Izročili so jo predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku ob njegovem obisku Argentine, 12. junija 1995. Pričakovanega odgovora na spomenico ZS ni dobila.

13. Dopis **argentinskemu olimpijskemu odboru**, leta **1994,** s prošnjo za podporo na pristojnih mestih ponudbi treh držav, da bi v **trikotniku Beljak-Trbiž-Kranjska gora leta 2.002** potekale **zimske olimpijske igre**.

14. Pismo **slovenski škofovski** konferenci, leta **1995, s pripombami k nekaterim trditvam**, ki jih je ta konferenca izrekla v svoji izjavi ob 50-letnici slovenske narodne tragedije in ki ne odgovarjajo mišljenju, poznanju in čutenju organizirane izseljenske slovenske emigrantske skupnosti v Argentini.

15. Spomenica **slovenskemu veleposlaništvu** o **dvojnem državljanstvu**, leta **1995.**

16. Pismo **sv. Očetu ob** njegovem **obisku Slovenije**, leta **1995,** ki ga je podpisal tudi delegat slovenskih dušnih pastirjev prelat Jože Škerbec. Prosili so sv. očeta, "naj se ob obisku Slovenije spomni naših mučencev in škofa Rožmana, katerega krivična obsodba še ni bila razveljavljena".

3. del :

Podoba "Zedinjene Slovenije" v imenikih, seznamih, številkah

1. Društvo "Zedinjena Slovenija"

Dne **22. oktobra 1947** so slovenski dušni pastir Janez Hladnik, Tone Skubic, Aldo Zober, inž. Jože Brodnik in Marija Petelin ustanovili v župnišču sv. Roze iz Lime na aveniji Belgrano 2300 v Buenos Airesu "**Pripravljalni odbor Kluba slovenskih beguncev**". Kasneje so v ta odbor pritegnili še druge znane osebnosti, ki so se vseljevale v Argentino: najprej dr. Milana Komarja, Ladislava Lenčka CM in Stanka Škrabca, v decembru pa dr. Janeza Janeža, Jožeta Albrehta in Miloša Stareta.

Pripravljalni odbor je sklical **ustanovni občni zbor** za nedeljo **25. januarja 1948** popoldne v dvorani župnije sv. Julije na cesti Alberdi 4000 v Buenos Airesu. Skoro vsi tedanji odrasli slovenski novonaseljeci v Argentini - 110 po številu - so sklenili ustanoviti **"DRUŠTVO SLOVENCEV"**.

Namene DS so potem izrazili v **Pravilih;**

1. združevati vse slovenske begunce v Argentini;
2. zastopati koristi članov;
3. nuditi gospodarsko in moralno oporo;
4. pomagati slovenskim beguncem pri vselitvi;
5. gojiti verske, kulturne in narodne vrednote.

Razpršitev "slovenskih beguncev" po rastočem Vélikem Buenos Airesu in skoro vsej Argentini je že v prvem desetletju vodilo do ustanovitve "Društva Slovencev v Mendozi" in Slovenskih Domov po "naravnih" središčih v okolici glavnega mesta. To dejstvo in delna sprememba namenov sta bila vzrok za preosnovo Društva.

S pridobitvijo pravne osebnosti po vladnem **odloku št. 1.933** z dne **28. februarja 1961** je Društvo uradno spremenilo svoje ime v **"ZEDINJENA SLOVENIJA".**

Po daljših razgovorih s krajevnimi Domovi (KD) je **25. februarja 1962** prišlo do **dogovora med "Zedinjeno Slovenijo" in Krajevnimi domovi v Vélikem Buenos Airesu,** 9. avgusta **1969** pa se je **pridružilo** tudi "**Društvo Slovencev v Mendozi**". Po 2. členu tega dogovora pristoja "Zedinjeni Sloveniji" prvenstvo pred drugimi ustanovami samo zato, ker je "v naši skupnosti treba osrednjega predstavništva navzven in navznoter". To vključuje:

- da je "Zedinjena Slovenija" **matična organizacija** skupnosti;
- da **predstavlja celotno skupnost** pred tujimi oblastmi;
- da je **zunanja vez posameznikov in skupin**;
- da je **trajna pobujevalka vseh zdravih podjetij** v skupnosti.

Izključno pridržane "**Zedinjeni Sloveniji**" so sledeče **zadeve**:

- vzgoja, določanje učnih načrtov v šolah in nastavljanje učnih moči:
- vodstvo vzgojnega prizadevanja za doraščajačo in odraslo mladino;
- koordinacija socialne pomoči.

Pravilno torej trdimo, da je "Zedinjena Slovenija" matično, krovno in predstavniško društvo slovenske politi;ne emigracije v Argentini.

2. Častni predsedniki, častni člani in priznanja ZS

2.1.Častni predsednik

1. Msgr. Janez HLADNIK

Imenovan na 1. občnem zboru 25. januarja 1948. Bil je predsednik Pripravljalnega odbora za Klub slovenskih beguncev, deloval pa je za begunce že pred predsedovanjem tega odbora. "Četudi sam ni bil begunec, je vendar pokazal toliko požrtvovalnosti, ljubezni do nas in skrbi za našo usodo, da bo njegovo ime vedno povezano s slovenskimi begunci v Argentini".

2.2. Častni člani

1. Msgr. Janez Hladnik

(Gl. zgoraj)

2. Pisatelj Karel MAUSER (fotografije: gl. v prvem delu na zadevnih mestih)

Predlagano na seji IO 13. aprila 1972 in sprejeto na seji US 21.4.1972, odobreno na 26. občnem zboru 25. marca 1973. Razlogi: poleg njegovega uspeha kot pomemben in priljubljen pisatelj v vsem slovenskem zdomstvu, tudi njegove velike zasluge za slovensko skupnost v Argentini s svojimi obiski osrednjega društva, v krajevnih Domovih ter v slovenskih šolah in drugih ustanovah.

3. Miloš Stare

Predlagan in izvoljen na izredni seji 18. junija 1980 "za vse njegovo delo v dobrobit slovenske skupnosti v Argentini in za splošne narodne koristi, kot ustanovitelj in prvi predsednik DS, sedanje ZS, kot predsednik NO za Slovenijo in kot izdajatelj tednika 'Svobodna Slovenija'". Odobreno na 34. OZ, 29. marca 1981. (zap)

4. Dr. Tine Debeljak

Sklenjeno na seji US 4. aprila 1983. Izročili so mu diplomo na Slov. dnevu, "kot kulturnemu ustvarjalcu, za ves njegov trud za slovenski narod doma in v tujini, skozi desetletja".

5. Msgr. Anton Orehar

Imenovali so ga na seji US 24. maja 1984 "za vse njegove zasluge" (zap). Diplomo so mu izročili na slavnostni večerji ob njegovi zlati maši. (Na 38. OZ niso izrecno odobrili tega imenovanja.)

6. Rudolf Smersu

Na predlog Lojzeta Rezlja so na seji US 24. oktobra 1985 sklenili čestitati Rudolfu Smersuju za njegovo 80-letnico in ga obenem imenovati za častnega člana. (39. OZ ni razpravljal o imenovanju.)

7. Dr. Milan Komar

Sklenjeno na seji US, 19. decembra 1991, "kot priznanje za njegovo življenjsko delo med nami in v argentinski javnosti"(Zap., ki izrecno naroča, naj imenovanje potrdi naslednji OZ.). Odobril 45. OZ, 23. marca 1992.

2. 3. Priznanja ZS

Začenši s slavnostno večerjo za Praznik slovenske državnosti leta 1993, ZS vsako leto podeljuje *"PRIZNANJE ZS"*. To obstoja iz listine in posebnega darila (spominska "plaketa").

Leta 1993:

Podeljeno vsem učiteljem/učiteljicam slovenskih šol v Argentini, ki v njih nepretrgano brezplačno delujejo že nad 40 let: gdč. Angelci Klanšek, ge. Katici Kovač Dimnik, gdč. Miji Markež in katehetu dr. Alojziju Starcu.

Spominske ploščice z besedami priznanja in umetniške slike za vsakogar so bile izročene 26. junija 1993. Ustvarjalci - Andrejka in Marjetka Dolinar, Andrej Makek in Tone Kržišnik – pa so dali umetniško podobo predmetom, ki izkazujejo podeljena priznanja. (SS 8.7.1993 25-26 3).

Leta 1994:

Dr. Marku Kremžarju, kot ustanovitelju Srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka, in **dr. Milanu Komarju,** za vse njegovo delo med Slovenci in Argentinci.

Priznanje so jima izročili na slavju Praznika slovenske državnosti, 25. junija 1994 (SS pomotoma piše "julija"; SS 7.7.1994 24 1-2; prinaša tudi kratka življenjepisa obeh slavljencev in dvoje slik: dr. Milana Komarja, z Božidarjem Finkom in Emilom Cofom, ter dr. Kremžarja, medtem ko mu predsednik ZS, prof. Tine Vivod, izroča priznanje; ni omenjeno, kdo je izdelal spominsko plaketo.)

Leta 1995:

Gospodu Rudolfu Smersuju

"za neumorno sodelovanje v okviru katoliške, politične, kulturne in organizacijske dejavnosti v Sloveniji med obema vojnama (..) odločilen doprinos pri organizaciji slovenskega odpora proti okupatorju (Slovenska legija..) za vsestransko delovanje (..) vsa leta izseljenstva"; in

gospodu Emilu Cofu

"za pogumni nastop v obrambi političnih svoboščin slovenskega naroda v okviru Slovenskega domobranstva(..) za zvesto pripadnost SPE, potrjeno z vestnim izvrševanjem odgovornosti na odborniških mestih (..) po činu najvišjemu še živečemu častniku Slovenskega domobranstva".

Priznanji je izročil 24. junija 1995 predsednik ZS Marjan Loboda ob prisotnosti odpravnika poslov RS prof. Matjaža Puca. (SS 6.7.1995 25 1-2, s poročilom vred prinaša sliko predsednika, medtem ko občinstvu kaže spominsko plaketo z vrezanim besedilom in jo izroča nagrajencu.

Leta 1996:

Gospe Anki Savelli Gaser,

"za dolga leta uspešnega vodstva pevskega zbora 'Gallus', ki ga drži na visoki ravni in z njim uspešno predstavlja slovensko pesem v javnosti";

gospodu Fridu Bezniku,

"ki je organiziral nešteto vrst akademij z mladino, režiral mnoge klasične in moderne gledališke predstave ter že leta preliva živo slovensko besedo v zavest mladih";

gospodu Maksu Borštniku,

"ki je od vsega začetka izseljenstva prikazoval na odru številne izdelane like, kot režiser pa vsako leto pripravil vsaj eno kvalitetno delo".

Odličji je izročil predsednik ZS Marjan Loboda 29. junija 1996, ob navzočnosti slov. veleposlanika v Argentini, prof. dr. Janeza Žgajnarja, in veleposlanika v Franciji, dr. Andreja Capudra.(SS 4.7.1996 25 3; prinaša fotografijo prvih dveh nagrajencev s predsednikom ZS; M. Borštnik se slavja ni mogel udeležiti. V svojem govoru Loboda poudarja, da podeljuje ZS ta priznanja v soglasju z Medorganizacijskim svetom.)

Leta 1997:

Trem odličnim javnim delavcem v naši slovenski skupnosti, ki so se pa že tudi pred vojno javno udejstvovali v Sloveniji. Zaslužna priznanja ZS so bila torej podeljena:

gospodu Francetu Perniški,

"kot organizatorju in javnemu delavcu tako v taboriščih kot v Argentini";

gospodu Rudiju Hirscheggerju,

"kot enemu prvih stebrov mendoške skupnosti, predvsem na organizacijskem in gledališkem polju";

dr. Vojku Arku,

"za njegovo ljubezen in zavzetost za slovensko gorništvo v Bariločah".

Odličja je podelila ZS po posvetu s MOS-om. Listine, ki navajajo zasluge nagrajencev in utemeljujejo izročena odličja, so podpisali predsednik ZS Marjan Loboda, tajnica Ivana Tekavec in kulturni referent arh. Ivan Kogovšek. Izročena so bila na slavnostni večerji za praznik Slovenske državnosti 28. junija 1997 (SS 3.7.1997 26 4).

3. Društveni predsedniki

1. Miloš Stare
Od 25. januarja 1948
do 12. oktobra 1952.

2. Inž. Albin Mozetič
Od 12. oktobra 1952
do 30. novembra 1958.
V odsotnosti inž. Mozetiča ga je od 1. julija 1958
do 17. novembra 1958 nadomestoval prvi
podpredsednik dr. Julij Savelli.

3. Prof. Lojze Horvat
Od 30. novembra 1958
do 17. novembra 1963.

4. Božidar Fink
Od 17. novembra 1963
do 23. marca 1969.

5. Božo Stariha
Od 23. marca 1969
do 16. marca 1975.

6. Marjan Loboda
Od 16. marca 1975
od 25. marca 1979.

7. Božo Stariha
Od 25. marca 1979 do 29. marca 1981.
(gl.5.)

8. Arh. Jure Vombergar
Od 29. marca 1981 do 31. marca 1985.

9. Lojze Rezelj
Od 31. marca 1985
do 12. marca 1989.

10. Arh. Jure Vombergar
Od 12. marca 1989 do 14. aprila 1991.
(gl. 8.)

11. Prof. Tine Vivod
Od 14. aprila 1991 do 23. aprila 1995.

12. Marjan Loboda
Od 23. aprila 1995-
(gl.6.)

4. Občni zbori

4. 1. Redni

1. 25. januarja 1948 – **ustanovni -, dvorana sv. Julije, Avda. Alberdi 1195.**
2. 23. januarja 1949, prav tam.
3. 11. decembra 1949, prav tam.
4. 12. novembra 1950, dvorana zavoda sv. Frančiška Saleškega, **Avda. Belgrano 3900.**
5. 21. oktobra 1951, prav tam.
6. 12. oktobra 1952, prav tam.
7. 11. oktobra 1953, prav tam.
8. 10. oktobra 1954, dvorana sv. Julije, **Avda Alberdi 1195.**
9. 29. januarja 1956, prav tam.
10. 2. decembra 1956, **v prostorih Slovenske hiše, Ramón Falcón 4158.**
11. 1. decembra 1957, prav tam.
12. 30. novembra 1958, prav tam.
13. 25. oktobra 1959, prav tam.
14. 16. oktobra 1960, prav tam.
15. 22. oktobra 1961, prav tam.
16. 11. novembra 1962, prav tam.
17. 17. novembra 1963, prav tam.
18. 25. oktobra 1964, prav tam.
19. 24. oktobra 1965, prav tam.
20. 23. oktobra 1966, prav tam.
21. 24. marca 1968, prav tam.
22. 25. marca 1969, prav tam.
23. 15. marca 1970, prav tam.
24. 21. marca 1971, prav tam.
25. 19. marca 1972, prav tam.
26. 25. marca 1973, v mali dvorani SH.
27. 24. marca 1974, prav tam.
28. 16. marca 1975, prav tam.
29. 28. marca 1976, prav tam.
30. 27. marca 1977, prav tam.
31. 16. marca 1978, prav tam.
32. 25. marca 1979, prav tam.
33. 23. marca 1980, prav tam.
34. 29. marca 1981, prav tam.
35. 28. marca 1982, prav tam.
36. 27. marca 1983, prav tam.
37. 25. marca 1984, prav tam.
38. 31. marca 1985, prav tam.
39. 16. marca 1986, prav tam.
40. 29. marca 1987, prav tam.
41. 20. marca 1988, prav tam.
42. 12. marca 1989, prav tam.
43. 25. marca 1990, prav tam.
44. 17. marca 1991, prav tam; nadaljeval se je zaradi volitev novega odbora **14. aprila.**
45. 23. marca 1992, prav tam.
46. 4. aprila 1993, prav tam.
47. 26. marca 1994, prav tam.
48. 23. aprila 1995, prav tam.
49. 27. marca 1996, prav tam.
50. 27. aprila 1997, prav tam.

4. 2. Izredni

Dne 26.10.1978, zaradi državne zahteve po uradnem odobrenju za povišanje članarine (gl. I 7.9.).

5. ODBORNIKI "Zedinjene Slovenije"

5. 1. Po odborniških mestih in v časovnem zaporedju[1)]

Prvi podpredsedniki

25. 1.1948, inž. Albin **Mozetič**
23. 1.1949, Janez **Majeršič**
11.12.1949, dr. Bojan **Ribnikar**
12.10.1952, Valentin **Markež**
11.10.1953, dr. Julij **Savelli**
16.10.1960, Francé **Pernišek**,
25.10.1964, Aleksander **Majhen**
25. 3.1973, Marjan **Loboda**
16. 3.1975, Jože **Miklič**
27. 3.1977, inž. Jernej **Dobovšek**
25. 3.1979, arh. Jure **Vombergar**
29. 3.1981, Božo **Stariha**
27. 3.1983, Marjan **Loboda**
31. 3.1985, Marjan **Schiffrer**
29. 3.1987, Marjan **Loboda**
14. 4.1991, inž. Jernej **Dobovšek**
23. 4.1995, Lojze **Rezelj**

Drugi podpredsedniki

25. 1.1948, Jože **Albreht**
23. 1.1949, dr. Bojan **Ribnikar**
11.12.1949, Stane **Bitenc**
12.10.1952, Rudolf **Žitnik**
16.10.1960, Robert **Petriček** (do 23.3.1969)
21. 3.1971, Francé **Pernišek**
16. 3.1975, inž. Jože **Dobovšek**
27. 3.1977, arh. Jure **Vombergar**
25. 3.1979, Marjan **Loboda**
27. 3.1983, Jože **Markež**
31. 3.1985, Marjan **Loboda**
29. 3.1987, Tine **Debeljak**
14. 4.1991, Stane **Mehle**
4. 4.1993, Jože **Šenk**
23. 4.1995, dr. Vital **Ašič**

Tajniki

25. 1.1948, Tone **Skubic** (do 1.5.1948)
1. 5.1948, Pavle **Rant** (nadomestni)
23. 1.1949, Jože **Albreht**
11.12.1949, Francé **Pernišek**
2.12.1956, Rudolf **Smersu**
1.12.1957, Nande **Češarek**
30.11.1958, Rudolf **Smersu**
25.10.1959, Francé **Pernišek**
16.10.1960, Božo **Žužek** (do 18.3.1961)
18. 3.1961, Francé **Pernišek** (nadomestni)

[1)] OPOMBE: 1. datum pred odbornikovim priimkom pomeni začetek poslovne dobe in s tem skoraj vedno tudi odbornikovega mesta , (čeprav so bila navadno mesta razdeljena na prvi seji po OZ) in isti datum redno zaznamuje tudi konec funkcije pred njim imenovanega odbornika. 2. kadar sta ob priimku dva datuma, pomenita lahko dvoje: da je določeni odbornik zapustil mesto pred končano poslovno dobo, ali pa da je zadevni referat prenehal delovati. 3. priimke nadzornega odbora in razsodišča ponavljamo, kadarkoli se je spremenila sestava treh članov.

11.11.1962, Vilko **Cuderman**
23.10.1966, Valentin **Selan**
23. 3.1969, Ivanka **Krušič**
21. 3.1971, Vilko **Cuderman**
16. 3.1975, Valentin **Selan**
25. 3.1979, Emil **Cof**
31. 3.1985, Stane **Jerebič**
29. 3.1987, Emil **Cof**
14. 4.1991, Gregor Avguštin **Batagelj**
4. 4.1993, Emil **Cof**
23. 4.1995, Stane **Mehle**
27. 4.1997, Marija Ivana **Tekavec** (s sodelavkama Moniko Zupanc in dr. Marijo Avguštin)

Blagajniki

25. 1.1948, Lado **Lenček** CM
11.12.1949, Valentin **Markež**
12.10.1952, Viktor **Češnovar**
11.10.1953, Valentin **Markež**
10.10.1954, Albin **Magister** st
29. 1.1956, Viktor **Češnovar**
1.12.1957, Emil **Cof** (do 23.8.1958)
2. 3.1958, Lojze **Horvat** (nadomestni)
30.11.1958, Franc **Pernišek**
25.10.1959, Janez **Kralj**
17.11.1963, Jože **Markež**
25.10.1964, Marjan **Loboda**
23.10.1966, Jože **Markež** (začasno ga je nadomeščal Stane Mehle)
23. 3.1969, Stane **Mehle**
21. 3.1971, Francé **Pergar**
16. 3.1975, Stane **Mehle**
27. 3.1977, Marjan **Skvarča**
25. 3.1979, Janez **Dimnik**
29. 3.1981, Janez **Čeč**
31. 3.1985, cont. Simonka **Rajer**
4. 4.1993, Marjan Jože **Loboda**
23. 4.1995, cont. Milan **Magister** (s sodelovanjem cont. Simonke Rajer Truden, lic. Bena Trudna in Mije Markež; od 27.4.1997 s sodelovanjem Mije Markež in cont. Simone Rajer Truden)

Gospodarji (gospodarski referenti)

25. 1.1948, inž. Avgust **Vivod** (od 1.5.1948 Jožko **Krošelj**)
23. 1.1949, Albin **Petelin**
11.12.1949, Janez **Kralj**
12.10.1952, Andrej **Krošelj**
11.10.1953, Nace **Grohar**
25.10.1964, Ivan **Klemenčič**
23. 3.1969, Jože **Miklič** (kot gospodarski ref.)
21. 3.1971, Stane **Mehle** (id.)
29. 3.1981, Nace **Grohar**
27. 3.1983, Janez **Dimnik**
31. 3.1985, Emil **Cof**
29. 3.1987, Nace **Grohar**
14. 4.1991, Jože **Šenk** (kot upravnik oz. "administrator")
4. 4.1993-23.4.1995 Stane **Mehle**

Šolski referenti

13.9.1952, Martin **Mizerit** (kot "mladinski ref.")
1.12.1957, Aleksander **Majhen**, (sprva kot "mladinski" ref.),
21. 3.1971, Francé **Vitrih.**

V delo referata so bili vključeni od 23.4.1995: Marjana Kovač Batagelj, prof. Neda Vesel Dolenc, lic. Miriam Oblak, Alenka Prijatelj Poznič (do 31.1.1997) in lic. Terezka Prijatelj Žnidar.

Referentka za Srednješolski tečaj

23.3.1969 - 21.3.1971, Pavlina **Dobovšek**

Referent za dvojezično šolo

27.3.1983 - 4.4.1993, prof. Tine **Vivod**

Referent za zbiranje zgod. gradiva

1952 - 11.10.1953, Rudolf **Smersu**

Kulturni (ali prosvetni) referenti

(gl. tudi ref. za prireditve)

23. 1.1949, dr. Tine **Debeljak**
21.10.1951, Marjan **Marolt**
13. 9.1952, Adolf Škrjanec
13. 1.1953, Alfonz **Pipan** (nadomestni)
11.10.1953, dr. Miro **Kovačič** (do 15.1.1955)
15. 1.1955, Avgust **Horvat** (nadomestni)
29. 1.1956, Adolf **Škrjanec** (do 12.6.1957)
12. 6.1957, Alojzij **Horvat** (nadomestni)
1.12.1957, Alojzij **Horvat** (nadomestni od 30.11.1958)
25.10.1959, Ivan **Prijatelj**
16.10.1960, Miha **Gaser**
22.10.1961, dr. Tine **Debeljak**
11.11.1962, Janez **Špeh**
17.11.1963, Robert **Petriček**
23.10.1966, Lojze **Rezelj** (kot ref. za prireditve in prosvetno službo)
23. 3.1969 arh. Jure **Vombergar**
16. 3.1975, Lojze **Rezelj**
27. 3.1977, lic. Stanko **Jerebič**
25. 3.1979, Frido **Beznik**
27. 3.1983, dr. Stane **Žužek**
31. 3.1985, Miha **Gaser**
29. 3.1987, Marjan Jože **Loboda** (s sodelovanjem Tineta Debeljaka, dr. Andreja Finka, Blaža Mikliča, Dominika Oblaka in Toneta Oblaka
4. 4.1993, lic. Stane **Jerebič**
23. 4.1995, arh. Jure **Vombergar** (s sodelovanjem Frida Beznika, arh. Ivana Kogovška, Bogdana Magistra, Dominika Oblaka, Toneta Oblaka in Toneta Rodeta)
27 .4.1997, arh. Ivan **Kogovšek** (s pomočjo Andreja Goloba, Bogdana Magistra, Dominika Oblaka, Toneta Oblaka in arh. Jureta Vombergarja)

Referenti za prireditve

(gl. tudi "Kulturni referenti")

21.10.1951, Vilko **Čeč**
11.10.1953, Izidor **Kastrevc** (do 10.10.1954)

Socialni referenti

29. 1.1956, Albin **Magister** st.
11.11.1962, Herman **Zupan** st.
23.10.1966, Nace **Grohar** (od 21.3.1971 do 25.3.1973 kot "socialno organizacijski" ref.)

Mladinski referenti

(od 1995: referenti za mladino)

13. 9.1952, Martin **Mizerit**
1.12.1957, Aleksander **Majhen**
22.10.1961, Iva **Vivod** (kot ref. za pošolsko mladino)
11.11.1962, Marjana **Marn** (kot ref. za odraščajočo mladino oz. vzgojno-športna ref.)
23.10.1966, Stane **Žužek**
23. 3.1969, Franci **Sušnik** (do 12.3.1970)

12. 3.1970, Marjana Marn (nadomestna)
21. 3.1971, inž. Jernej **Dobovšek**
16. 3.1975, prof. Tine **Vivod**
27. 3.1977, Stanko **Mehle**
25. 3.1979, Jernej **Tomazin**
29. 3.1981, Pavle **Pleško**
31. 3.1985, Milan **Magister ml.**
29. 3.1987, inž. Andrej **Kremžar**
12. 3.1989, inž. Andrej **Kremžar** (sodelavca: inž. Andrej Grohar in Lojze Rezelj); od 26.10. 1989 Lojze **Rezelj**
14. 4.1991, Bogdan **Magister** (sodelavci: dr. Miha Stariha, Franci Žnidar in Dominik Oblak)
22. 4.1995, prof. Tine **Vivod** (sodelavci: inž. Jernej Dobovšek, prof. Karla Malovrh Jakoš, dr. Viktor Leber, Metka Havelka Magister, Lučka Oblak, inž. Matjaž Omahna, Saša Zupan Omahna in Jože Šenk)

Referenti za telesno vzgojo

19. 3.1972, prof. Tine Vivod (do 16. 3. 1975)

Organizacijski referenti

23. 1.1949, Rudolf **Smersu**
11.12.1949, Pavle **Rant**
21.10.1951, Lojze **Erjavec**
12.10.1952, Rudolf **Smersu**
11.10.1953, Lojze **Erjavec**
29. 1.1956, Avgust **Horvat**
2.12.1956, Nande **Češarek**
1.12.1957, Rudolf **Smersu**
30.11.1958, Nande **Češarek**
25.10.1959, Rudolf **Smersu**
16.10.1960, Božo **Fink**
17.11.1963, Francé **Perniček**
25.10.1964, Robert **Petriček**
23.10.1966, Vilko **Cuderman** (kot referent za notranjo organizacijo)
21. 3.1971, Nace **Grohar** (kot ref. za poverjenike, od 23.3.1969 kot socialno-organizacijski ref.)
16. 3.1975, Božo **Stariha**
25. 3.1979, Nace **Grohar** (do 29.3.1981)

Referenti za zunanje zveze (in publikacije)

23.10.1966, Jože **Poznič**
1. 2.1967, Božo **Stariha** (nadomestni)
23. 3.1969, Tone **Mizerit** (kot ref. za tisk in zunanje zadeve),
25. 3.1973, Bojan **Petriček** (kot ref. za tisk in propagando do 16.3.1975)
16. 3.1975, prof. Tine **Vivod** (do 29.3.1981)
14. 4.1991, Mirko **Vasle** (do 16.3.1995 kot ref. za stike z javnimi sredstvi obveščanja)

Tiskovna referentka

23.4.1995, Pavlina **Ulrich Dobovšek** (sodelavci: Emil Cof in lic. Marjan Schiffrer, ki je odstopil 27.4.1997 zaradi selitve v Slovenijo; od 27.4.1997: Emil Cof, lic. Stanko Jerebič in Stane Snoj)

Zgodovinski referent

23.4.1995, lic. Albin **Magister**

Tajnik za institucionalne zadeve

14.4.1991, dr. Vital **Ašič**

Referenti za Vzajemno pomoč (VP)

23. 1.1949, Lojze **Erjavec**
11.12.1949, Rudolf **Smersu**
12.11.1950, Francé **Dolenc** (do 21.10.1951)

Nadzorni odbori

25. 1.1948, dr. Vinko **Zore**, dr. Milan **Komar**, dr. Janez **Janež**
23. 1.1949, ravn. Marko **Bajuk**, prof Vladimir **Gorazd**, Anton **Nose**
11.12.1949, Franc **Kogovšek**, Tone **Skubic**, Vladimir **Gorazd**
21.10.1951, Franc **Kogovšek**, Tone **Skubic**, Rudolf **Žitnik**
12.10.1952, dr. Celestin **Jelenc**, Franc **Kogovšek**, notar Jože **Lesar**
11.10.1953, dr. Celestin **Jelenc**, Pavel **Masič**, Albin **Magister**
10.10.1954, dr. Leopold **Eiletz**, dr. Celestin **Jelenc**, Pavle **Masič**
29. 1.1956, dr. Leopold **Eiletz**, dr. Celestin **Jelenc**, Lojze **Erjavec**
11.11.1962, dr. Leopold **Eiletz**, notar Alojzij **Šonc**, Franc **Lobnik**
17.11.1963, notar Alojzij **Šonc**, Francé **Krištof**, Franc **Lobnik**
23.10.1966, Francé **Pernišek**, notar Alojzij **Šonc**, Franc **Lobnik**
23. 3.1969, Francé **Pernišek**, Marko **Kremžar**, notar Alojzij **Šonc**
21. 3.1971, Marjan **Loboda**, Marko **Kremžar**, notar Alojzij **Šonc**
25. 3.1973, Emil **Cof**, Marko **Kremžar**, Marjan **Pograjc**
27. 3.1977, Emil **Cof**, Francé **Pernišek**, Marjan **Pograjc**
25. 3.1979, Marjan **Pograjc**, Valentin **Selan**
29. 3.1981, dr. Jože **Dobovšek ml.**, Marjan **Pograjc**, Valentin **Selan**
27. 3.1983, dr. Jože **Dobovšek ml.** Marjan **Pograjc**, Božo **Stariha**
31. 3.1985, arh. Jure **Vombergar**, Tine **Selan**, Božo **Stariha**
29. 3.1987, Stanko **Oberžan**, lic. Marjan **Schiffrer**
12. 3.1989, Stanko **Oberžan**, dr. Julij **Savelli**, lic. Tine **Selan**
4. 4.1993, dr. Jože **Dobovšek**, Stanko **Oberžan**, lic. Tine **Selan**
23. 4.1995, dr. Jože **Dobovšek**, Božidar **Fink**, lic. Tine **Selan**
27. 4.1997, dr. Jože **Dobovšek**, Božidar **Fink** in lic. Tine **Selan**

Razsodišča

25. 1.1948, dr. Franc **Mihelič**
23. 1.1949, Marijan **Marolt**
12.11.1950, dr. Franc **Logar**
22.10.1961, dr. Alojzij **Voršič**, dr. Franc **Logar**, dr. Celestin **Jelenc**
11.11.1962, dr. Celestin **Jelenc**, dr. Franc **Logar**, dr . Alojzij **Voršič**,
25. 3.1969, dr. Leopold **Eiletz**, dr. Milan **Komar**, dr. Alojzij **Voršič**
27. 3.1977, dr. Jože **Dobovšek st.**, dr. Leopold **Eiletz**, dr. Milan **Komar**
25. 3.1979, dr. Jože **Dobovšek st.**, dr. Milan **Komar**, Milan **Magister**
29. 3.1981, dr. Jože **Dobovšek st.**, dr. Milan **Komar**, dr. Anton **Šimenc**
12. 3.1989, dr. Jože **Dobovšek st.**, dr. Anton **Šimenc**, Božidar **Fink**
14. 4.1991, dr. Vital **Ašič**, Pavlina **Dobovšek**, arh. Marjan **Eiletz**
4. 4.1993, dr. Vital **Ašič**, Pavlina **Dobovšek**, prof. Franci **Sušnik**
23. 4.1995, arh. Marjan **Eiletz**, dr. Marko **Kremžar**, Francé **Rant**
27. 4.1997, arh. Marjan **Eiletz,** dr. Marko **Kremžar,** Anton **Podržaj**

5. 2. DOSEDANJI ODBORNIKI *DS* IN *ZS* PO ABECEDNEM REDU[2)]

Albreht Jože
Arko dr. Vojko
Ašič dr. Vital
Avguštin, dr. Marija
Bajlec Voršič, Mirjanka
Bajuk Marko
Bano dr. Milan
Batagelj Gregor
Berčič Lovro
Beznik (Godec) Frido
Bidovec Mara
Bitenc dr. Boris
Bitenc Stane
Brodnik inž. Jože
Brula Janez
Cof podpolk. Emil
Cvetko Boleslav
Cuderman Vilko
Cukjati dr. Katica
Čeč Janez
Čeč Vilko
Češarek Nande
Češnovar Viktor
Debeljak dr. Tine
Debeljak Tine ml.
Debeljak Remec Vera
Debevec Luka
Dimnik Janez
Dimnik Kovač Katica
Dobovšek Ulrich Pavlina
Dobovšek Peternelj prof. Jana
Dobovšek dr. Jože ml.
Dobovšek dr. Jože st.
Dobovšek inž. Jernej
Dolenc Franc
Eiletz dr. Leopold
Eiletz arh. Marjan
Erjavec Lojze
Fajdiga Pavel
Fink Božidar
Fink dr. Andrej
Gaser Miha
Glavan Krištof Tinca
Glinšek Ignacij
Goljevšček Andrej
Golob Andrej
Gorazd Vladimir
Grohar inž. Andrej
Grohar Ignacij
Hafner Janko
Havelka Magister Metka
Horvat Avgust
Horvat prof. Lojze
Hribar Mila
Jan Lovro
Janež dr.Janez
Jelenc dr. Celestin
Jemec Stane
Jereb Janez
Jerebič lic. Stanko
Jesenovec Marjan
Jesih Maks
Jonke Jože
Jurčec Ruda
Kalin dr. Angel
Kastrevc Izidor
Keršič Rudolf
Klemenčič Ivan
Kogovšek Franc
Kogovšek arh. Ivan
Kokalj Vera
Komar dr. Milan
Komotar dr. Anton
Kopač Ivan
Korošec lic. Ivan
Kovač Batagelj Marjana
Kovačič dr. Miro(dr.Jože Krivec)
Kovačič Martin
Kralj Herman
Kralj Ivan
Kralj Janez
Kranjc Albin
Kremžar inž. Andrej
Kremžar dr. Marko
Kremžar Francé
Krištof Franc
Krošelj Andrej
Krošelj Joško
Krušič Ivanka
Leber dr. Viktor
Lenček Ladislav CM
Lesar not. Jože
Lipušček Silvo
Lobnik Franc
Loboda Marjan
Loboda Marjan Jože
Logar dr. Franc
Lužovec Janez
Maček Barbka
Maček Ivan
Magister Albin
Magister lic. Albin
Magister Bogdan
Magister cont. Milan
Majeršič Janez
Majhen Aleksander
Majhen inž. Ivo
Malovrh Avgust
Malovrh Zupan Helena
Malovrh Karla
Markež Ciril
Markež Jože
Markež Mija
Markež Valentin
Marn Marjana
Marolt Marjan
Masič Pavel
Mehle Janez
Mehle Stane
Mihelič dr. Franc
Miklič Blaž
Miklič Jože
Mizerit Martin
Mizerit Tone
Mozetič inž. Albin
Nose Anton
Nose Maks
Oberžan Stanko
Oblak Dominik
Oblak lic. Miriam
Oblak Lučka
Oblak Tone
Omahna inž. Matjaž
Omahna Zupan Saša
Orehar msgr. Anton
Osojnik Maks
Pergar Franc
Pernišek Franc
Petelin Albin
Petelin Marija
Petriček Boštjan
Petriček Robert
Pipan Alfonz
Pleško inž. Pavel
Podržaj Anton
Pograjc Marjan
Poznič Jože
Pregelj Vivod, Iva
Prijatelj Poznič Alenka
Prijatelj ravn. Ivan
Prijatelj Ivan
Prijatelj Žnidar lic. Terezka
Rajer Truden cont. Simonka
Rant Francé
Rant Pavle
Rezelj Lojze
Ribnikar dr. Bojan
Rode Tone
Rome Jože
Savelli dr. Julij
Schiffrer lic. Marjan
Selan lic. Valentin
Skvarča Marjan
Skubic Tone
Smersu Rudolf
Snoj Stane
Starc prelat dr.Alojzij

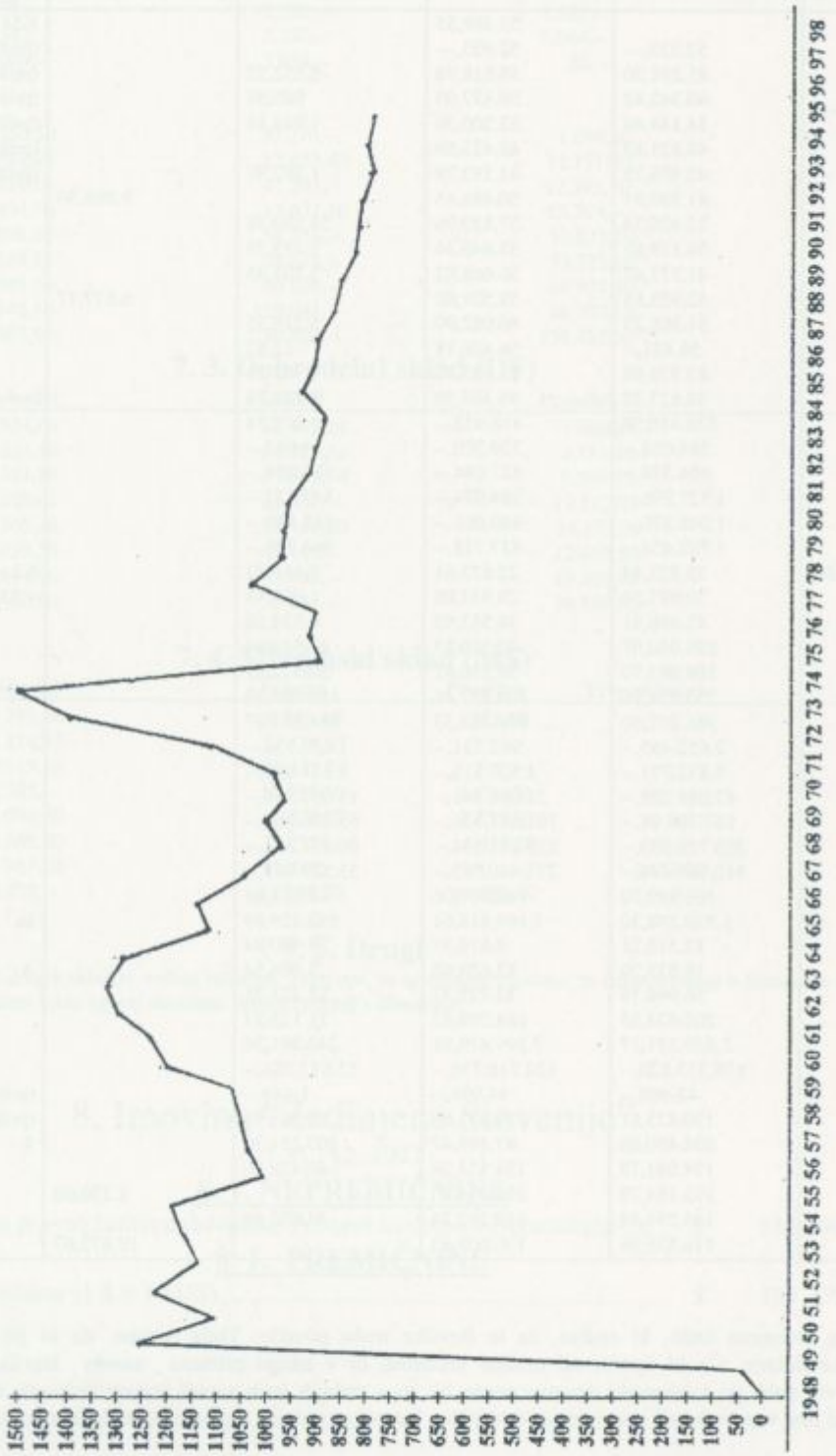
Stare Miloš
Stariha Božo
Stariha dr. Miha
Sušnik prof. Franci
Šenk Jože
Šimenc dr. Anton
Škerbec prelat Jože
Škrabec Stanko
Škrjanec Adolf
Škulj Edi
Šmalc Ludvik
Šonc not. Alozij
Šparhakl Leopold
Špeh Janez
Šušteršič Marjan
Tekavec Marija Ivana
Tičar Beno
Tomazin Francé
Tomazin Jernej
Truden lic. Beno
Urbančič Tinka
Uršič Karel
Vadnjal Ivan
Vasle Mirko
Verbic prof. Pavel
Vesel Dolenc prof. Neda
Vitrih Francé
Vivod inž.Avgust
Vivod prof. Tine
Vombergar arh. Jure
Voršič dr. Alojzij
Voršič lic. Vladimir
Zajec Milan
Zorc dr. Vinko
Zupan Herman st.
Zupanc Monika
Žakelj inž. Jože
Žebre Stanko
Železnikar Metka
Žitnik Rudolf
Žnidar Ivan
Žnidar lic. Janez
Žužek Alojzij
Žužek dr. Stane
Žužek prof. Božo

V petdesetih letih je bilo **212** članov Društva, ki so sprejeli mesta v odboru, včasih za precej poslovnih let!

---

[2] V zgodovinskem zapisu ob 25-letnici Društva F. Pernišek (ZSKK 1191-2 379-380) ne vključuje med odbornike tistih oseb, ki so bili predsedniki oz. poslevodeči predsedniki (dr. Savelli), niti ne vključuje vseh članov nadzornega odbora ali razsodišča. Vključuje Alozija Klopčiča, ki ga ni zaslediti v nobenem odboru. Ne vemo, iz kakšnega razloga nista med odborniki imenovana dr. Janez Janež in Tone Skubic. – Priimke in imena navajamo, kolikor le mogoče, pravilno. Vendar v zapisniku pogosto opažamo razlike, kot npr. Pograjec-Pograjc, Šifrer-Schiffrer, Zorc-Zorec ipd. Tudi z imeni se dogaja nekaj podobnega: Ignacij-Nace, Marijan-Marjan, Avguštin-Tine, Ivan-Janez, Anton-Tone, Francé-Franc itd. Že smo omenili "dvojni" priimek pokojnega Frida Beznika-Godca, kakor tudi dr. Jožeta Krivca-dr. Mirota Kovačiča; so še drugi taki primeri: Črtimir-Črtomir, Gorazd, Škrjanec (ali Škerjanec). Najtežje je razvozlati vprašanje, ali gre za eno, dve ali tri osebe, kadar jo označujejo v zapisnikih s samskim priimkom, s poročenim ali z obema, pri čemer pa včasih postavljajo najprej samski priimek in nato poročenega, ali pa obratno.

6. Članstvo v letih 1948-1998

V prvih letih obstoji več različnih števil, ker niso zmerom jemali podatke ob koncu leta. Po mnenju nekaterih kasnejših odborov so v nekaterih letih številke previsoke, ker tedanji odbori niso nikogar izključevali in so imeli za člane vse vpisane, tudi tim. "pasivne", ki jih Pravila ne poznajo. Na splošno so prištevali k članom vse, ki so kolikor toliko redno plačevali članarino.

7. Denarni obračuni za leta 1948-1997

7. 1. Glavna blagajna[1)]

Leto	Denarna enota	Prihodki	Izdatki	Presežek	Primankljaj	"Vzporedni" dólar ob koncu leta	
1948	m$n		53.169,35			m$n	5,00
1949		52.933,---	52.933,---			(pribl..)	5,00
1950		45.251,20	38.618,98	6.632,22		(pribl.)	5,00
1951		60.342,42	59.457,03	885,39		(pribl.)	5,00
1952		54.144,44	52.200,30	1.944,14		(pribl.)	15,.00
1953		48.421,89	48.421,89			(pribl.)	20,00
1954		42.476,75	41.193,78	1.282,97		(pribl.)	28,00
1955		41.399,91	50.488,15		9.088,30		36,00
1956		72.420,34	37.829,96	34.590,38			36,55
1957		34.179,65	32.846,36	1.333,29			37,20
1958		41.771,47	36.668,02	5.103,45			70.50
1959		52.923,85	59.501,02		6.677,17		83,30
1960		51.301,25	46.082,90	5.218,35			82.65
1961		56.421,--	56.408,18	12,82			84,20
1962		83.376,98	81.983,70	1.393,28			134,10
1963		94.827,28	93.107,50	1.719,78			132,50
1964		126.410,58	114.435,--	11.975,58			192,89
1965		384.053,--	329.370,--	54.683,--			233,90
1966		604.378,--	423.084,--	181.294,--			270.60
1967		1.527.996,--	984.074,--	543.922,--			350,00
1968		1.048.870,--	880.061,--	168.809,--			350,00
1969		1.792.454,--	827.718,--	964.736,--			352,25
1970	$ Ley 18188	25.825,43	22.673,61	3.151,82		$ Ley	
1971		30.987,51	29.932,08	1.055,43		4,335	
1972		43.488,91	38.563,93	4.924,98			9.40
1973		128.060,07	40.510,23	87.549,84			11,.30
1974		109.083,70	58.510,81	50.572,89			11,20
1975		255.231,76	104.827,46	150.404,30			22,00
1976		961.297,30	409.763,33	551.533,97			127,50
1977		2.652.465,--	992.731,--	1.659.734,--			276,00
1978		5.832.771,--	4.520.815,--	1.311.956,--			610,00
1979		47.089.299,--	32.081.341,--	15.007.958,--			1.020,00
1980		157.768.48,--	101.841,526,--	55.926.962,--			1.643,00
1981		205.729.035,--	139.291.534,--	66.437.501,--			1.986,50
1982		310.969.148,--	275.440.083,--	35.529.065,--			10.722,50
1983	$a	166.989,70	148.977,06	18.012,64			63.050,00
1984		1.720.248,30	1.169.818,61	550.429,69		$a	24,66
1985[2)]	A	12.515,21	8.614,37	3.900,84			206,00
1986		18.933,20	15.628,86	3.304,34		A	0,885
1987		56.946,58	33.725,37	23.221,21			1,68
1988		205.434,55	184.299,32	21.135,23			5,11
1989		7.649.371,17	7.399.479,81	249.891,36			16,41
1990		138.333.820,--	124.716.736,--	13.617.084,--			1950,00
1991	$	42.808,--	34.099,--	1.449,--		(pribl.)	7.500,00
1992		170.425,61	119.431,64	50.993,97		(pribl.)	10.000,00
1993		204.450,86	97.199,47	107.251,39		$	1,00
1994		174.981,78	134.553,28	40.428,50			1,00
1995		193.184,79	194.434,85		1.250,06		1,00
1996		146.294,43	112.262,24	34.032,19			1,00
1997		116.336,96	136.009,63		19.672,67		1,00

Strinjamo se z mnenjem tistih, ki sodijo, da te številke malo povedo. Toda recimo, da bi jih spremenili v severnoameriške dolarje. Če bi upoštevali uradno vrednost, bi v takem primeru morda številke odgovarjale stvarnosti v prvih dneh po spremembi denarne enote, ali pa v zadnjih letih zaradi konvertibilnosti; dejansko je pa treba upoštevati tim. vzporedni ali svobodni ali črni dolar, katerega vrednost objavljamo ob koncu vsakega leta.

[1)] Obračuni se nanašajo na poslovne dobe, ne na koledarska leta. Presežek prejšnjega leta so redno vključevali v dohodke naslednjega, sicer bi več let izkazovali primanjkljaj.

[2)] Opuščamo tisočinke avstrala, ki so jih uporabljali le prvo leto.

7. 2. Posmrtninski sklad (PS)[1)]

Leto	Dohodki	Izdatki	Presežek	Primanjkljaj
1951	4.078,--	2.250,--	1.828,--	
1952	5.384,--	2.320,--	3.064,--	
1953	3.064,--	3.038,--	26,--	
1954[2)]				
1955				
1956	31.364,50	30.270,--	1.094,50	
1957	24.784,43	13.613,40	11.171,03	
1958	23.919,16	11.542,--	12.395,10	
1959	28.434,10	15.671,10	12.763,--	
1960	61.986,10	51.353,--	10.633,10	
1961	99.334,10	65.612,--	32.722,10	
1962	149.943,10	80.969,--	68.974,10	
1963	204.748,10	118.041,--	86.707,10	
1964	239.869,10	80.403,--	159.466,10	

7. 3. Dobrodelni sklad (DF)

Leto	Dohodki	Izdatki	Presežek
1957	14.834,06	12.873,25	1.960,81
1958	14.354,16	11.222,55	3.131,61
1959	24.517,86	17.969,70	6.548,16
1960	37.809,01	25.637,--	12.172,01
1961	47.305,36	33.131,80	14.173,56
1962	60.629,56	48.166,--	12.463,56
1963	64.954,96	45.686,--	19.268,96
1964	96.480,96	59.541,--	36.939,96

7. 4. Mladinski sklad (MS)

Leto	Dohodki	Izdatki	Presežek	Primanjkljaj
1957	6.770,50	6.549,40	221,10	
1958	12.114,95	12.114,95		
1959	25.115,10	25.115,10		
1960	25.785,--	18.105,50	7.679,50	
1961	22.094,50	19.875,70	2.258,80	
1962	22.560,80	21.115,--	1.445,80	
1963	27.987,80	31.440,--		3.452,20
1964	36.195,--	22.108,20	14.086,80	

7. 5. Drugi

Bilo je še več drugih skladov, večina začasnih. Tako npr. za spominske proslave, za izdanje knjige o Slovencih itd. Toda bili so prostovoljni, medtem ko so zgoraj navedene pobirali skupaj s članarino.

8. Imovina "Zedinjene Slovenije"

31. 12. 1997

8. 1. NEPREMIČNINE

Nima; je pa pravna lastnica slovenske Pristave in doma v Berazategui-ju.... $ 143.398,56

8. 1. PREMIČNINE

Celotna vrednost (1 $ = 1 $US)..... $ 195.739,57

[1)] Nekaj let je Društvo poleg članarine pobiralo prispevke v te sklade. Potem so vse združili v en sam prispevek - članarino -, iz glavne blagajne pa so razdeljevali letno ali po potrebah za zadostitev namenov posameznih skladov.

[2)] Brez podatkov.

4. del:

Priloge

1. Argentina v dobi "Zedinjene Slovenije" (1948-1998)

1946-1952

Gen. Perón prvič izvoljen za predsednika države. Pred njim so od vstaje 4.6.1943 predsedniki (de facto) bili generali Rawson, Ramírez in Farrell. Z enim izmed najbolj osporavanih odlokov je odstavil štiri od petih članov Vrhovnega sodišča, ki je bilo nedotakljivo od leta 1863.

Do 1949 je Argentina mogla dvigati gospodarsko raven predvsem s tisoči milijonov dolarjev, ki jih je pridobila med vojno z izvorom živil, denar pa je v glavnem porabila za podržavljenje železnic, plina, telefonskih in vodovodnih družb ter za oborožitev. Tim. "obrambne sile" so 1945 dobile 50% proračuna, 1949 pa so padle na 25%.

V tem času se je delno razvila lahka in srednja industrija, predvsem v podjetjih majhne ter srednje velikosti in to precej na škodo poljedeljstva in živinoreje, s čimer se je naval v mesta še povečal in je bil po eni strani vzrok peronističnih volilnih zmag, po drugi pa začetek zasilnih naselbin (villa miseria).

Dobrobitno usmerjena družbena politika je izboljšala splošno stanje na različnih področjih, kot na stanovanjskem, zdravstvenem, vzgojnem. Mnogi so npr. prišli do svoje hiše z maloobrestnim posojilom na 30 ali 40 let od Zavoda za družbeno preskrbo, ki je upravljal pokojninski sklad, in ki je tedaj imel enega upokojenca na vsakih 10 zaposlenih. Ta uporaba denarja za druge namene pa se je sprevrgla kasneje v enega izmed prvih vzrokov za stalni primankljaj pokojninskega sklada od približno leta 1955 dalje.

Leta 1949 je bila spremenjena ustava, kar je omogočilo ponovno izvolitev Perona. To ustavo je leta 1955 razveljavil odlok vojaške vlade in s tem je spet stopila v veljavo ustava iz leta 1853 (z dodatki), kar so potem sčasoma sprejele vse politične stranke.

Zmanjšanje deviz, suša v letih 1951-1953, padec mednarodnih cen, namerna inflacija, istovetenje vlade z vladno stranko itd. so povzočili nezadovoljstvo v demokratičnih in vojaških krogih. To je privedlo do prvega poskusa vstaje (gen. Menéndez leta 1951), kljub temu, da se zaposlenost ni znižala in da kupna zmogljivost plač ni dosti izgubila na vrednosti.

1952-1955

Druga Peronova vlada, ki je padla zaradi nameravane privatizacije petrolejskih vrelcev, nadvlade sindikalistov, napadov na Cerkev in predvsem zaradi vedno večjega omejevanja svobode na različnih področjih.

1955-1958

Po neuspelem bombardiranju vladne palače 16. junija 1955 se je upor uspešno ponovil septembra in Perón je moral v izgnanstvo. Predsednik nove vlade, tim. "Osvobodilne revolucije" (Revolución Libertadora), je bil komaj dober mesec gen. Eduardo Lonardi, ki pa so ga kmalu odstranili zaradi "preveč zmernega" stališča de peronizma. Za njim sta vladala gen. Aramburu kot predsednik "de facto", kot podpredsednik pa admiral Rojas, ki je v krvi zatrl peronistični upor generala del Valle 9.6.1956. Peronistična levica (John Cook) je organizirala prvo tajno strukturo, ki je v letih 1955-1957 povzročila okrog 7000 eksplozij, v letu 1959 pa je pod vodstvom tim. "Comandante Uturunco"-ja napadla policijsko postajo v kraju Frías, prov. Santiago de Estero.

Spet se je vlada vtaknila v Vrhovno sodišče in tokrat odstranila vseh pet članov.

V tej dobi se začne prvi poskus novoliberalne ekonomske politike (inž. Alvaro Alsogaray).

Delna sprememba ustave (člen 14 bis) v Santa Fe. Skupščina se je razšla, ko jo je zapustila intransigentna struja radikalov (Arturo Frondizi), ki se je odcepila od Radikalne (ljudske) stranke (Ricardo Balbín).

1958-1962

Predsednik države dr. Arturo Frondizi, ki zmaga s peronističnimi glasovi po tajnem dogovoru s Peronom, katerega pristaši tokrat ne volijo v prazno ("belo"). Zvišal je število članov Vrhovnega sodišča na sedem, s čimer si je hotel zagotoviti bolj skladno pravosodje s svojo politiko. Od 1959 se začne hiter

dvig gospodarske ravni in družbene blaginje, predvsem zaradi razvoja petrolejske proizvodnje in težke industrije. Toda v tej dobi je prišlo do preko 30 poskusov državnih udarov, najbolj zaradi nezadovoljstva z navidezno neodvisno politiko (nejavni, skrivni sprejem "Che Guevara" ipd.) in zaradi večje svobode v vzgojni politiki (priznanje zasebnih univerz itd.), kar je vodilo v umetne spore, kot npr. boj med zgolj državno ("laično") šolo in svobodno ("versko") šolo. Potem ko je vojska odpeljala Frondizija v zapor na otok Martín García (29.3.1961), je prisegel kot začasni predsednik države José María Guido. (Podpredsednik države in predsednik senata Gómez je moral odstopiti že prvo leto zaradi kupčij z žitom.)

Danes prevladuje mnenje, da je bila za časa Frondizijevega mandata doba izrednega gospodarskega napredka.

Leta 1960 je nastalo prvo trockistično podtalno gibanje (Palabra Obrera, pod vodstvom Ángel-a Bengolechea, ki je umrl 1964, ko mu je v rokah eksplodirala granata).

1962-1963

Med začasno vlado Guido-ja je v vojski izbruhnil resen spopad med "modrimi" in "rdečimi". Modri so zagovarjali ustavno vlado in vključitev peronizma v politiko, rdeči pa so se temu upirali. Zmagajo modri pod vodstvom gen. Onganía, vendar peronizem kot stranka še vedno ne sme na volitve.

Nastane prva marksistična podeželska gverila (1963). Vodi jo novinar Jorge R. Massetti, katerega vojska zasleduje, dokler Massetti ne izgine neznanokam leta 1964.

1963-1966

Izvoljen za predsednika radikal dr. Arturo Illia, ki pride na oblast s komaj 23% glasov, ker so peronisti spet volili v prazno. Zvest predvolilnim obljubam je razveljavil pogodbe s petrolejskimi družbami in vodil politiko izrazitega podržavljanja, tudi na vzgojnem področju. To je delno zavrlo gospodarski razvoj, po drugi strani pa povzročalo kratke stike s krogi, ki so nasprotovali skrajno-nacionalističnim in etatističnim strujam.

V to dobo spada tudi prvi ponesrečeni poskus vrnitve gen. Perona.

Razmere se niso občutno poslabšale, kar je precej zasluga dobrih žetev in boljših mednarodnih cen, a edina in izključno peronistična delavska centrala (CGT) je povzročala zasedbo tovarn, neprestane stavke ipd. Iz predsednika Illia so se zaradi dozdevne majhne ali ohromele dejavnosti, ki so mu jo očitali, norčevali z nazivom: "želva ".

1966-1970

Predsednik "de facto" gen. Juan Carlos Onganía. Nastopil je z državnim udarom oboroženih sil in kmalu odstavil vseh sedem članov Vrhovnega sodišča. Očitajo mu tudi, da se je z njim nehala dolgoletna visoka dejavnost na univerzah, čeprav priznavajo celo nasprotniki, da je bila njegova vlada ena izmed redkih, ki je imela tozadevno nek celosten načrt. Drugi poskus odprtja gospodarstva, ki je v nekaj letih doseglo precej uspeha. Delna sanacija pokojninskih skladov. Denarna enota, "peso moneda nacional", je od približno 4,5 $ za 1 dolar leta 1948, leta 1966 padla na 350 $ za vsak dolar, kar je bil vzrok, da so ji leta 1970 **odvzeli 2 ničli** in je nastala nova denarna enota (peso Ley 18.188). Vztrajanje na treh zapovrstnih, a funkcionalno razmejenih različnih dobah (ekonomska, socialna, politična), navidezno časovno neomejena Onganijeva oblast in "trda roka" so bili povod - verjetno pa ne pravi vzrok - za zmerom večji odpor, ki se je začel kazati maja 1969 s stavkami v Rosario, Tucumanu, La Plati, izbruhnil pa je z vso resnostjo v stavki 29. in 30 maja s tim. "cordobazo" (córdovski udarec), kjer je prevladovala levičarska skupina sindikalistov. Seveda je k temu pripomogel tudi velik porast revolucionarnih udarov in nemirov drugod po svetu, kot del boja za svetovno prevlado med Zahodom in Vzhodnim sovj. blokom. To je oslabilo Onganijev položaj, k čemur je veliko prispeval umor gen. Aramburuja po tim. "**montoneros**". (Beseda prihaja od "montón" -"veliko nagrmadenega" -, ta pa od "monte" -"na gosto, s hosto zaraščen hrib". Zato bi jih morda smeli imenovati "hostarje", kljub temu da ima izraz v arg. zgodovini še drugačen prizvok in da so nasprotniki prvotnih "montoneros" spremenili pomen v "neurejena krdela". Vendar so "montoneros" posegli tudi v mestno gverilo.)

Začetek mestne gverile, to se pravi, prevratnega delovanja, ki so ga njihovi pristaši imenovali "oboroženi (zakoniti!) odpor". Prvo tako gibanje so bile tim. **FAR** (Fuerzas Armadas Revolucionarias), ki jih je ustanovila peronistična levica in so te sile prvič nastopile v javnosti s kratko zasedbo kraja Garín-a julija 1970 (Garín je manj kot 100 km oddaljen od Bs.As.); leta 1973 so se združile s tim. "montoneros". Leta 1967 se pojavi skupina "Frente Argentino de Liberación" (**FAL**), ki je izšla iz Arg. socialistične stranke. Edino gibanje, ki je doseglo ideološko edinost in določeno sposobnost za borbo, je bilo **PRT-ERP** (Partido Revolucionario de los Trabajadores – Ejército Revolucionario del Pueblo - Ljudska

revolucionarna vojska), ki je nastalo kot posledica združenja dveh struj, Palabra Obrera in Frente Revolucionario Indoamericano Popular. Vodil ga je Mario Roberto Santucho. Leta 1968 se je pričelo oddaljevati od tim. klasičnega fokizma (osredotočenje na nekaterih "žariščih") in se je leta 1970 spremenilo v **ERP**. Tim. **desnica**, ki je izšla večinoma iz katoliških nacionalističnih skupin (Tacuara, Guardia Restauradora Nacionalista) in se je potem preimenovala v "**Montoneros**" , se je začela bližati raznim peronističnim tajnim oboroženim silam, ki so izhajale iz **MNR** (Narodno revolucionarno gibanje), ki je delovalo že od 1960. Strokovnjaki sodijo, da so bili "montoneros" številčno najmočnejše podtalno gibanje, a ideološko najbolj šibko. Dejansko so se pojavili v arg. družbi z umorom gen. Aramburuja v maju 1970; (6. septembra 1974 so spet šli v ilegalo, potem ko jih je Perón "vrgel" z Majskega trga). Po umoru Aramburu-ja je vlada vpeljala smrtno kazen in ustanovila posebna sodišča za podtalno delovanje ter postavila vso borbo proti gverili pod enotno vodstvo. Na ta način je oboroženim silam uspelo uničiti mnogo skupin in zajeti veliko prevratnežev, od katerih so bili mnogi pravno obsojeni.

1970-1973

Doba dveh predsednikov "de facto", gen. Levingston-a (manj kot eno leto) in gen. Lanusse-ja. Splošno poslabšanje gospodarskega in političnega stanja in zmerom hujši pritisk podtalnih oboroženih sil.

Na volitvah 11.3.1973 zmaga formula "Cámpora (klečeplazen peronist) - Solano Lima (ljudski konzervativec)". Že prvi večer po prisegi so novoizvoljeni poslanci izglasovali amnestijo za vse že obtožene in obsojene prevratneže. Člani Vrhovnega sodišča so bili prisiljeni odstopiti, ker jim je Cámpora zagrozil s tim. "politično sodbo", (ki je pridržana višji zbornici, senatu).

Cámpora in Solano Lima sta nato že maja 1973 odstopila, tako da je bil po kratkem začasnem predsedništvu R. Lastiri-ja na novih volitvah že septembra znova izvoljen Perón s svojo tretjo ženo Isabel Martínez kot podpredsednico. Teroristi, ki so prišli iz ječe ob nastopu vlade Cámpora, so že naslednje leto začeli napadati peronistično vlado, zlasti zato, ker je ta pod vodstvom bivšega policijskega kaplarja, potem pa glavnega inšpektorja López Rega in njegove parapolicijske organizacije "Trojne A" (Asociación Argentina Anticomunista - Argentinska protikomunistična zveza) prešla v skrajno ustrahovalno delovanje, kot reakcija na rdečo gverilo, in je začela uvajati enake nasilne metode kot so jih že dolgo prej uvedle podtalne levičarske organizacije.

1973-1976

Tretja predsedniška doba generala Perona, ki pa je umrl že 1. julija 1974 in ga je nasledila njegova žena. S tem se je še povečal vpliv López Rega na izvršno, zakonodajno in sodno oblast. Predsednica se večkrat vzdržuje vladnih poslov zaradi "bolezni" in jo tedaj nadomešča podpredsednik senata dr. Italo Luder, ki je bil potem leta 1983 predsedniški kandidat na peronistični listi. Poveča se tudi podtalna mestna gverila. Trockistični ERP "osvobodi " del province Tucumán, (ki ima 20.000 km^2), kar povzroči, da poslevodeči predsednik Italo Luder ukaže "uničiti" te upornike. To kmalu doseže gen. Bussi, (ki je bil na demokratičnih volitvah leta 1995 izvoljen za guvernerja te province!). ERP je bil dokončno uničen 23. decembra 1975, ko je nameraval iz posameznih terorističnih napadov preiti na odkrito mestno gverilo v večji izmeri in je poskusil z neverjetno krutostjo zasesti vojaško postojanko Monte Chingolo. Medtem pa se je rovarjenje, ki ga izvajajo Montoneros z uboji in ugrabitvami vedno bolj krepilo, čeravno jih je AAA veliko načrtno iztrebila na Ezeizi 20. junija 1973, to je na dan, ko se je Perón dokončno vrnil v Argentino in naj bi tedaj njegovo letalo pristalo na Ezeizi.

Stanje se je slabšalo na vseh področjih. Čeprav imensko ni bilo inflacije od 1973 do 1975, je pričelo primanjkovati blaga in živil v trgovinah, včasih najosnovnejših kot sta moka ali sladkor. Sindikati so se tedaj prvič uprli peronistični vladi in stavke so bile na dnevnem redu. Ljudje so zahtevali mir in red, k so ju pričakovali od oboroženih sil! Decembra 1975 se je uprl na letalskem oporišču v Moronu brigadir Capellini, ki je dosegel, da se je moral odstraniti iz države López Rega. Poveljnik vojske gen. Jorge R. Videla je dal vladi ultimat, da mora v 3 mesecih spremeniti politiko in vzeti tudi dejansko oblast v svoje roke.

Dne 24. marca 1976 oborožene sile odstavijo predsednico države in določijo za predsednika gen. Videla, čeravno ima oblast v rokah vojaška "junta", ki jo sestavljajo sprva gen. Videla, adm. Massera in brig. Agosti. ("Junta -beri: hunta-, pomeni sejo, skupščino, odbor, ki je bil v španskoameriški zgodovini ustaljen izraz še pred prvo argentinsko "junto" maja 1810 in izraža nasprotje španskemu kolonialnemu sistemu.) Spet so odstranili vse člane Vrhovnega sodišča - že tretjič v enem samem desetletju! -, imenovali pa so jih nanovo samo pet, kot je bila malo pred tem stoletna arg. tradicija.

Argentinski zunanji dolg znaša ob koncu te dobe okrog 8 tisoč milijonov dolarjev.

1976-1983

V gospodarstvu se uvaja navidezno liberalna politika, ki ima prva leta precejšne uspehe. Toda neskladen porast bank in drugih finančnih ustanov (1976: 80.000 uradnikov v bankah in 26.000 v zavarovalnih ustanovah; 1983: 225.000 v bankah in 120.000 v zavarovalnicah), približno 15% mesečna inflacija, tim. "izpraznjevanje" podjetij, propad majhne in srednje industrije, (ki nista znali tekmovati s svobodnim uvozom oz. se s cenenim dolarjem nista nanovo opremili), zakon o indeksaciji vseh dolgov in obveznosti, (a ne plač v zasebnem odseku), polom velikih bank, napačna finančna politika z razvrednotenjem itd., so privedli do odstopa ministra za gospodarstvo Martínez-a de Hoz-a, pa tudi do zamenjave gen. Videla z gen. E. Viola (l. 1981). Državni zunanji dolg je zrastel na 17.000 milijonov dolarjev.

V letih 1976 do 1978 je vladal neke vrste državni teror. Ker so leta 1973 odpravili zakone proti terorističnemu podtalnemu delovanju (subverzivnosti) in tudi zadevna sodišča, so se voditelji oboroženih sil odločili za tim. "izginotja" ("desaparecido" pomeni izginul), to se pravi, usmrtitev brez uradnega sporočila o sodbi in izvršeni kazni, kljub temu, da je še veljal Onganijev zakon o smrtni kazni. Odtod tim." Madres y Abuelas de Plaza de Mayo" (Matere in babice z Majskega trga), ki so začele vsak četrtek krožiti po Majskem trgu pred vladno palačo in opozarjati svet na neznano usodo svojih sinov oz. vnukov. (Kasneje so se razcepile zaradi marksistične udinjenosti nekaterih, predvsem znane Hebe Bonafini.) Tim. "Komisija Sabato" je za časa predsednika Alfonsina po dolgih mesecih zbrala malo nad 8.000 imen domnevno izginulih, čeprav mnogi v Argentini in zunaj nje zmeraj govorijo o 30 tisočih. Marsikdo pozna vsaj nekaj oseb, ki so na listah zapisani kot izginuli ali pogrešani, živijo pa pod drugimi imeni v Argentini ali po drugih ameriških in evropskih državah (predvsem v Meksiko, Braziliu, Franciji, Španiji, na Švedskem in v Nemčiji). Znano je, da zaradi nasilno krvavih dejanj, ki so zahtevala številne smrtne žrtve, proti njim ni bil uveden noben sodni postopek in se sedaj prosto vračajo domov ter se ponašajo s svojim podtalnim, zločinskim delovanjem in nekateri zasedajo zelo pomembna mesta v vseh treh javnih oblasteh.

Leta 1978 je bila Argentina na tem, da pride do vojne s Čilom zaradi morskega preliva Beagle. Razsodba angleške krone je bila neugodna za Argentino. Posredovanje papeža Janeza Pavla II. po odposlancu kard. Samore-ju je leta 1984 privedlo do kompromisne rešitve, ki jo je dal 1984 predsednik Alfonsín plebiscirati, kljub temu, da tedanja ustava ni predvidevala takega neposredno-demokratskega postopka. In kljub temu, da so prenekateri izključevali vsaktero možnost, da bi se tako zamotani ozemeljski spori sploh mogli reševati na množičnih ljudskih glasovanjih.

Decembra 1981 je prišlo do zamenjave v vladini trojki: gen. Viola je moral prepustiti predsedniško mesto gen. Galtieri-ju. Njegov minister za ekonomijo je postal znani Roberto Aleman, predsednik Osrednje banke pa Domingo Cavallo, kar je pomenilo poskus, da se v gospodarsko politiko uvedeta red in odgovornost. Nasledek tega so bili po eni strani huda trenja v družbi, po drugi pa podržavljenje zasebnih zunanjih dolgov po Cavallu, s čimer je argentinski dolg zrasel na 29.000 milijonov dolarjev. Vojaška "junta" se je 2. aprila 1982 zapletla v vojno z Veliko Britanijo za Malvinske (in druge) otoke. Anglija je dobila diplomatsko oporo v Varnostnem svetu Združenih narodov, vojaško pa pri ZDA. Kljub nedvomnemu splošnemu soglašanju z "osvoboditvijo" Malvinskih otokov v Argentini in iberski Ameriki, so argentinske čete na Malvinah morale kapitulirati 14. junija 1982. Nasledek tega je bil padec Galtierija in prisega gen. Bignone-ja kot novega predsednika, ki je obljubil čimprejšnje volitve. Za izboljšanje družbenega stanja je Argentina spet zvišala svoj zunanji dolg, ki je dec. 1983 presegel 35.000 milijonov dolarjev. Zaradi razvrednotenja denarja in visoke inflacije so zamenjali obstoječo denarno enoto, ki so ji vzeli **4 ničle**, za tim. "argentinski peso".

1983-1989

Izvoljen za predsednika radikal Raúl Alfonsín. Prvič v argentinski zgodovini postavijo pred sodišče glave, ki so bile odgovorne za vojaški udar, tokrat v letih 1976-1983, ki ga navadno imenujejo "proces". Kasnejši upori tim. "pobarvanih lic" (carapintadas) so privedli do zakonov o "dolžni pokorščini" in "končnega zapika", ki so ju leta 1998 iz demagoških vzrokov odpravili, a to ni imelo nobenih konkretnih nasledkov. Toda vlada ni preiskala, kakor je bil obljubil notranji minister Troccoli, tudi grozodejstev marksističnih teroristov, o čemer družba na splošno rajši potuhnjeno molči, argentinsko "javno mnenje" in "poučeni" zunanji svet pa govori samo o žrtvah vladnega terorja. Tako je "uradna zgodovina" postala zgodovina tistih, ki so bili poraženi v boju, zmagali pa so s svojim potvarjanjem zgodovine. Zgodovina se ponavlja.

Alfonsín je spet spremenil sestavo Vrhovnega sodišča in si tako zagotovil naklonjenost novoimenovanih sodnikov. Kljub temu je treba priznati, da se je z vlado Alfonsina začela v državi doba večje svobode in spoštovanja človekovih pravic, čeprav še z mnogimi pomanjkljivostmi; predvsem pa se

je svoboda pogosto istovetila s prostaštvom (libertinaje). Prva leta Alfonsinove vlade so pomenila delno izboljšanje v družbeno-gospodarskem pogledu, a to, menijo gospodarstveniki, predvsem zaradi tega, ker ekonomski minister Sourrouille ni hotel sporazuma z Mednarodnim denarnim fondom. Zaradi visoke inflacije so leta 1985 začeli s tim. "avstralskim načrtom": zamenjali so argentinski peso, kateremu so **odvzeli 3 ničle**, za novo denarno enoto, to je za 1 avstral. S tem in, po mnenju nekaterih, z drugimi manj demokratskimi metodami (npr. neutemeljeno obsedno stanje) so dobili volitve 1985.

Toda načrt ni zdržal niti 2 leti, kar se je pokazalo pri volitvah leta 1987. Stanje se je pričelo slabšati in februarja 1989 je izbruhnila prva hiperinflacija (2000 % na mesec). To je primoralo predsednika Alfonsina, da je odstopil pol leta pred koncem mandata. V letu 1988 je levičarsko gibanje "Todos por la Patria" (MTP) povzročilo zadnji napad podtalcev na vojaško kasarno v kraju La Tablada blizu San Justa, ki ga je vojska hitro zatrla.

Argentinski državni zunanji dolg je presegel tedaj vsoto 62 tisoč milijonov dolarjev.

1989-1995

Začne se prva predsedniška doba Carlos-a Saúl-a Menem-a. Skoro na začetku svoje vlade je poslal v kongres osnutek zakona, po katerem je zvišal število članov Vrhovnega sodišča od pet na devet; zaradi tega je nekaj sodnikov odstopilo in Menem je mogel imenovati šest novih članov Vrhovnega sodišča. To mu je pomagalo, da je laže vladal in da ni imel večjih težav zaradi stotine odlokov "nuje in nujnosti", ki jih sicer ustava predvideva, a dejansko zmanjšujejo pomembnost kongresa.

3. decembra 1990 se je uprl polkovnik Seineldin, ki je hotel zagovarjati tim. "vmesne" in "nižje" častnike pred morebitnimi sodbami; upor je bil hitro zatrt in odgovorni zanj so bili obsojeni. Niti teh upornikov niti gibanja MTP ni predsednik Menem pomilostil z ustavno predvidenim pomiloščenjem (indultom), ki ga je izdal za konec leta 1990.

Po prvih manj uspešnih poskusih, ki so zavedli državo v novo hiperinflacijo februarja 1990, je postal minister za ekonomijo Cavallo, ki je po zakonu uvedel tim. konvertibilnost: 1 peso je enakovreden 1 dolarju. Avstral kot denarna enota je izginil in pojavil se je spet tradicionalni "peso". Zato so predhodno **odvzeli avstralu 4 ničle**. To se pravi, da je vrednost enega današnjega pesa (1992-1997) z ozirom na peso m.n. iz leta 1948 10^{12} večja, ali drugače povedano, da bi bilo **leta 1992 10.000.000.000.000** (=10 bilijonov!) m**$n** komaj **toliko vrednih kot** je bil **en sam isti peso** m.n. vreden v **letu 1948!** Konvertibilnost tudi pomeni, da mora biti vsota denarja, ki je v obtoku (tim. M_1), nižja ali vsaj enaka vsoti deviz v Centralni (osrednji) banki. To je pomenilo dozdaj sedem let neke vrste ustaljenosti (stabilnosti) in v letih 1991-1994 izreden gospodarski razvoj pa tehnološki napredek na različnih področjih, (kar se ponavlja v letih 1996-1997). Toda odprtost drugim trgom je sprva spet zelo prizadela domačo malo in srednjo industrijo in mnoge izmed njih vedla v polom. To in pa zmanjšanje števila državnih uradnikov je pomenilo, da je maja 1995 brezposlenost dosegla 18%, kar je izredno velika številka nasproti običajnim argentinskim 5 %. Stanje se je začelo počasi obračati na bolje v drugem četrtletju 1996, predvsem pa v letu 1997, ko je proizvodnja dosegla in presegla doslej najvišjo stopnjo (l. 1994), in to kljub odstopu min. Cavalla. Privatizacija državnih podjetij, ki se konec leta 1997 še ni končala, je pomenila delno zmanjšanje argentinskega zunanjega dolga in v prvih letih uravnovešenost letnih proračunov. Nerešeni tozadevni problemi v večini provinc in tudi v zvezni vladi (v vseh treh oblasteh, zakonodajni, sodni in izvršilni) so vzrok, da osrednja vlada še zdaj ne more financirati vsega proračuna z rednimi dohodki (davki), zlasti ker mnogi ne plačujejo davkov, in da se je arg. zunanji dolg še povečal (na okrog 120 tisoč milijonov dolarjev), čeprav gre del tega dolga na rovaš zunanjih investicij. Skoraj polovica državnega proračuna gre za plačevanje sicer na splošno nizkih pokojnin – razen tim. številnih "privilegiranih" koristnikov -, kajti Argentina nikdar ni imela pokojninskega sklada, marveč je vloženi denar stalno uporabljala za kritje primanjkljaja na drugih področjih, predvsem v provincialnih javnih upravah; šele zadnja štiri leta so začeli delovati tudi zasebni pokojninski skladi. Poleg tega pa je ljudi gmotno in moralno prizadelo tudi pomanjkanje poštenosti v uradnih krogih in v zasebnih (vele)podjetjih.

Trgovska povezava z Brazilom, Urugvajem, Paragvajem in Bolivijo na tim. tržišču "Mercosur", (kateremu se je pridružil tudi Čile, za pristop pa je zaprosila tudi Kanada), je za Argentino pomenila v začetku veliko izgubo, kar pa se je začelo spreminjati zadnja tri leta. S tem se ji je tudi odprla večja možnost za trgovske stike z drugimi trgi (severnoameriški -Nafta- in evropski).

Po nepričakovanem dogovoru Menem-Alfonsín je prišlo do nove ustavodajne skupščine leta 1994 v Santa Fe in Paraná, ki je med drugimi spremembami v novi ustavi dovolila ponovno kandidaturo tedanjega predsednika države za neposredno naslednjo dobo. Odpravljen je bil tudi pogoj, da mora biti predsednik katoliške veroizpovedi. Eden izmed nasledkov dogovora je bila tudi delna sprememba Vrhovnega sodišča (1994), s katero naj bi to postalo bolj pluralistično, kar se je do neke mere

res pokazalo v odločbah sodišča - pogosto v isti zadevi med seboj različnih -, vendar je večina ostala zvesta predsednikovi politiki. Izredno važna sprememba pa se je dogodila v glavnem mestu, kjer so radikali v zvezi s FREPASO sestavili Zavezo (Alianza) in je tako radikal de la Rúa postal šef vlade avtonomnega mesta Buenos Airesa, čeravno imajo v mestni zbornici zastopnikov (representantes) večino zastopniki FREPASO-ja. Dejansko je dobilo s tem glavno mesto prvič izvoljenega "župana" in svojo zakonodajno oblast, kajti prej je imelo samo "razpravljalni" svet (Consejo Deliberante), župana pa je imenoval predsednik države.

1995-

Argentina se je v letih 1994 in 1995 s težavo rešila učinkov meksikanskega razvrednotenja, tim. "tequile"(tekila: meksikansko žganje), k čemur je treba, sicer v zelo majhni meri, dodati še padec vzhodno-azijskih trgov. Argentina se postavlja z inflacijo, ki je že 2 leti med najnižjimi na svetu (leta 1996 je bila -0,53%, leta 1997 pa –0,3%!), ima pa velik primanjkljaj delovnih mest, **predvsem za mlade**, kljub temu, da je v letu 1997 nastalo okrog 650.000 novih. Izredna svoboda izražanja v tisku in občilih preprečuje zmerm bolj raznoliko korupcijo, omogoča pa tudi , da na volitvah za poslance zmagujejo tisti kandidati, ki le veliko govorijo zoper javno nepoštenost, ne prihajajo pa na dan z jasnimi programi za izhod iz krize. Ljudstvo na splošno še ne zaznava tim. "reaktivacije" na skoro vseh področjih, ki je izredno velika in je v yadnjem četrtletju 1997 in v letu 1997 presegla vse zgodovinske viške; tako, npr., je Argentina leta 1997 izdelala 550.000 avtomobilov in poleg tega uvozila še drugih 100.000; leta 1989 je samo 30% arg. družin imelo telefon, danes ga ima 70%, ne vštevši celularne telefonije; od nekdaj tako zaželenega pridelka 20 milijonov ton žitaric v letu 1978, je leta 1997 Argentina presegla 60 milijonov ton itd. Res pa je, da se zadnje statistike o nezaposlenosti (okrog 15%) in tim. skrajni revščini (okrog 26%) nanašajo šele na oktober 1997. Zato je razumljivo, da je nezadovoljstvo z vlado zelo močno, kar se je pokazalo na volitvah poslancev za polovično obnovo mandatov, 26. oktobra 1997, na katerih je sicer vladna stranka dobila nekaj sto glasov več kot "Zaveza"(Alianza) - radikalov in Fronte za solidarnost (FREPASO) -, vendar je izgubila volitve celo v provinci Buenos Aires, s tem pa tudi absolutno večino v poslanski zbornici. Ker je "Alianza" pred volitvami izjavila, da bo zagovarjala in obdržala v veljavi bistvene spremembe na gospodarskem področju (konvertibilnost, stabilnost, svobodno-tržno gospodarstvo, izvedene privatizacije ipd.), se njena volilna zmaga ni spremenila v travmatično. To je morda nov dokaz za to, da je Argentina dokončno našla demokratično ravnotežje; saj je od leta 1930 sem, razdobje 1983-1998 dozdaj najdaljša nepretrgana doba ustavnih vlad. [1)]

1948-1998 : argentinska inflacija v številkah

Ime denarne enote	Znak	Veljavna od	Veljavna do	Nominalni obtok denarja se je pomnožil	Denarne vrednote v medsebojnem razmerju na zadnji dan svoje veljave: m$n	$ Ley 18.188	$ arg.	avstral	peso
Peso moneda nacional	m$n	1.1.1948	31.12.69	100-krat	1	0,81	0,000 091	0,000 000 091	0,000 000 000 000 1
Peso Ley 18.188	$	1.1.70	31.5.83	10,000-krat	100	1	0,000 1	0,000 000 1	0,000 000 000 01
Peso argentino	$a	1.6.83	14.6.85	1.000-krat	1.000.000	10.000	1	0,001	0,000 000 1
Austral	A	15.6.85	31.12.91	10,000-krat	1.000.000.000	10.000.000	1.000	1	0,000 1
Peso	$	1.1.92	še velja	0-krat	10.000.000.000.000	100.000.000.000	10.000.000	10.000	1

Predstaviti verno podobo življenja v določeni dobi in v določenem kraju ni mogoče brez navedbe vrednostnih kazalcev denarja.
Ta razpredelnica se nanaša na čas slov. povojne emigracije v Argentini

[1)] Osnovne podatke za to poglavje je posredoval profesor zgodovine Eduardo Radosta, ki je slovenskega pokolenja. Vendar smo uporabljali tudi druga dela, med njimi: 1) C.A. Floria-C.A. García Belsunce, "Historia de los Argentinos", Kapelusz, Buenos Aires, 1975 2., 2 d.; 2) "La Nación", La Argentina en el Siglo XX", ki je izhajala tedensko. Nekatere podatke smo dobili na Državnem zavodu za statistike in štetja (INDEC, Instituto Nacional de Estadísticas y Censos). Nekatere dopolnilne podatke je posredoval cont. Milan Magister.

2. Razni dokumenti

2. 1.Faksimil izvirnika pravil "Društva Slovencev"

Ime, znacaj in namen.

1. Drustvo se imenuje "Drustvo Slovencev".
2. Sedez drustva je v Buenos Airesu, z delokrogom v Argentini.
3. Namen drustva je:
   1) nuditi clanom gospodarsko in moralno oporo,
   2) zastopati koristi clanov drustva,
   3) zdruzevati vse slovenske begunce v Argentini,
   4) pomagati slovenskim beguncem pri vselitvi v Argentino,
   5) gojiti verske; kulturne in nacionalne vrednote.

Clanstvo.

4.) Clanstvo je redno, podporno in castno.
5.) Redni clan drustva more biti vsak slovenski begunec ali begunka je moral zapustiti domovino in ga odbor sprejme.
6. Podporni clan more biti vsaka fizicna ali pravna oseba, ki place podporno clanarino.
7. Castni clan more biti vsaka fizicna ali pravni oseba radi posebn zaslug za slovenske protikomunisticne begunce.
8. Redne clane sprejema odbor na predlog drustvenega tajnika, p clane sprejema odbor na predlog drustvenega blagajnika, castne clane imenuje obcni zbor.

Sredstva.

9. V Imovino drustva spadajo:
   a) redna in podporna clanarina,
   b) darila in volila,
   c) dohodki drustvenih sestankov in prireditev.

Organi.

10. Organi drustva so:
    a) obcni zbor,
    b) odbor,
    c) nadzorni odbor,
    d) razsodisce,
    e) pododbori.
11. Obcni zbor je reden in izreden.
12. Redni obcni zbor se mora vrsiti vsako leto do konca meseca maja.
13. Izredni obcni zbor sklice predsednik po sklepu odbora ali na pismeno zahtevo ene tretjine clanov.
14. Odbor tvorijo:
    a) predsednik,
    b) 2 podpredsednika,
    c) tajnik,
    d) blagajnik,
    e) gospodar,
    f) pet odbornikov.

Od teh tvori prvih sest odbornikov delovni odbor.

15. Če kak odbornik iz kakršnegakoli razloga prenehа vršiti svojo funkcijo, je odbor pooblaščen kooptirati novega odbornika iz vrst članov, ki vrši svojo funkcijo do prihodnjega občnega zbora.
16. Nadzorni odbor sestoji iz treh članov, ki izmed sebe izberejo predsednika.
17. Razsodišče tvorijo predsednik in dva člana. Predsednika razsodišča voli občni zbor za eno poslovno dobo. V konkretnem sporu imenujeta sporni stranki vsaka po enega člana razsodišča.
18. Pododbore ustanavlja, imenuje in jim določa delokrog odbor v primeru potrebe.

Dolžnosti in pravice članstva.

19. Vsak redni član društva je dolžan:
    a) plačevati članarino,
    b) po svojih močeh delovati v interesu društva po navodilih odbora.
20. Redni član ima pravico:
    a) udeleževati se društvenih občnih zborov, sestankov in prireditev,
    b) stavljati vprašanja in predloge na občnih zborih in prireditvah,
    c) voliti in biti voljen,
    d) biti deležen vseh ugodnosti v smislu pravil.
21. Podporni in častni člani imajo pravico udeleževati se društvenih sestankov in prireditev.
22. Članstvo preneha:
    a) s smrtjo,
    b) z izstopom,
    c) z izključitvijo.

Prestanek društva.

23. Društvo preneha obstojati po sklepu občnega zbora.
24. Na občnem zboru, ki sklepa o razpustu društva mora biti navzočih vsaj polovica društvenih članov, ki sklepajo o razpustu društva z 2/3 večino.
25. V kolikor občni zbor ne razpolaga z imovino društva, pripada ta slovenskim solskim sestram v Argentini.

Prehodna določba.

26. Vsi posli dosedanjega "Slovenskega socialnega odbora" in "Pripravljalnega odbora kluba slovenskih beguncev" se prepsejo na odbor "Društva Slovencev".

U r a d n i z a z n a m e k .

Na zahtevo urada za Socijalno skrbstvo, so po sklepu odbora z dne 29.avgusta 1948. pravila spremenjena/:

črtan člen 3 v celoti,

popravljen člen 6

Buenos Aires, 30.avgusta 1948.

2. 2. Pravila DS v španščini

Prvo špansko besedilo ima datum 12. oktobra 1952. Podpisana sta predsednik Mozetič in tajnik Pernišek, overovil pa ga je javni notar Raúl Cascante .

Razlikuje se v marsičem od prvih Pravil v slovenščini:

1. Celotno ime Društva je: "Sociedad Eslovena para la Asistencia Social a los Refugiados eslovenos".
2. Ima 9 poglavij in 39 členov.
3. Najvažnejša dopolnila so v bolj natančni določitvi pristojnosti vseh društvenih organov.
4. Vključuje "delegate" (referente) - kulturnega, organizacijskega, vzajemnostnega - in duhovnega voditelja.
5. Previdéva zastopstvo po pooblaščencih.
6. V dodatni klavzuli omenja spremembe od prvih Pravil: čl. 23, 24, 25, 27 in 28, dne 23.1.1949; čl. 3 f in 26, dne 11.12.1949; spremembe členov 7 do 20, dne 12.11.1950; čl. 32,33,34, dne 21.10.1951; čl. 13, dne 12.10.1952.
7. V španskem besedilu je mogoče opaziti veliko pravopisnih ter drugih slovničnih in slogovnih napak, pa tudi pomanjkanje pravilnega pravnega izrazja.

Drugo špansko besedilo je iz leta 1958 in ima naslov "Estatutos de la Sociedad 'ESLOVENIA UNIDA'". Podpisana sta predsednik prof. Lojze Horvat in tajnik Vilko Cuderman. Ta Pravila imajo tudi 9 poglavij (títulos), a samo 29 členov (artículos). Razdelitev po poglavjih je podobna prejšnji, to se pravi, ne gre za notarsko listino (po arg. navadi), kjer besedilo mora izpolniti vse začrtane vrste na tim. uradnih polah, - tako kot to opazimo v zadnjih Pravilih (2.5.). Vendar bomo zaradi boljšega pregleda nova Pravila v šp. razdelili na odstavke po poglavjih in členih.

2. 3. Poslovnik DS

V arhivu shranjeni Poslovnik DS obsega 95 členov na 10 tipkanih straneh velikega formata (35x22). Ni označen datum niti niso omenjene morebitne kasnejše spremembe.

1. člen vzpostavlja: "Član Društva Slovencev more postati vsak slovenski protikomunistični in demokratično usmerjeni begunec, ali član protikomunistične begunske družine, ki je izpolnil 18. leto starosti."

2. 4. Pravilnik Posmrtninskega sklada DS v BA

Ohranjeni Pravilnik ima 18 členov, tipkanih na 2 straneh in pol velikega formata. Ni naznačen datum niti niso vpisane morebitne kasnejše spremembe. Priložen je Pravilnik za izplačitev posmrtnine, ki ima samo 5 členov.

2. 5. Uradno odobrena Pravila društva "Zedinjena Slovenija" (v španščini)

ESTATUTO DE LA ASOCIACION CIVIL "ESLOVENIA UNIDA"

TÍTULO I: DENOMINACION, CARÁCTER Y FINES.

Art. 1°. La Asociación "ESLOVENIA UNIDA", constituida en al Ciudad de Buenos Aires con domicilio legal en la misma, es una organización apartidaria que tiene por objeto: a) Agrupar y representar a los refugiados y exiliados democráticos eslovenos y sus familiares en la República Argentina; b) Proveer a la defensa de los intereses morales y materiales de los inmigrantes eslovenos, prestándoles apoyo y asesoramiento social, económico y espiritual; c) Velar por la conservación y elevación de los valores espirituales y culturales de los inmigrantes eslovenos, efectuando actos y obras de carácter cultural y de perfeccionamiento; d) Propender a la inmigración de los refugiados eslovenos y sus familiares en la República Argentina, prestándoles apoyo necesario para su aclimatación a las nuevas condiciones de vida; e) Socorrer a sus afiliados y a todos los connacionales en los casos de necesidad, mediante actos de beneficencia.

Art. 2°. La Asociación está capacitada para adquirir bienes muebles e inmuebles y contraer obligaciones, así como para realizar cualquier operación con los Bancos de la Nación Argentina, Hipotecario Nacional, de la Provincia de Buenos Aires o cualquier otra institución bancaria oficial o privada.

Art. 3°. El patrimonio social se compone: a) De las cuotas que abonen los asociados, las que serán determinadas por la Asamblea Ordinaria; b) De los bienes muebles e inmuebles que la Asociación posee en la actualidad y de los que adquiera en lo sucesivo por cualquier título, así como de la renta que los mismos produzcan; c) De las donaciones, herencias, legados y subvenciones que se le acuerden; d) Del producido de representaciones y de cualquier otra entrada que pueda tener por cualquier acto lícito.

TÍTULO II. DE LOS ASOCIADOS.

Condiciones de admisión y expulsión. Obligaciones y derechos.

Art. 4°. Se establecen las siguientes categorías de socios: ordinarios, adherentes y honorarios.

Art. 5°. Serán ordinarios aquellos que reúnan las condiciones del Art. 9°. Y gozarán de todos los beneficios sociales y del derecho de votar y ser elegidos para integrar los órganos previstos en este Estatuto.

Art. 6°. Serán socios adherentes aquellos que, no reuniendo las condiciones para los socios ordinarios y con el ánimo de contribuir a la propensión de las finalidades sociales, abonen la cuota fijada por la Asamblea, gozando de todos los derechos y beneficios sociales de los socios ordinarios, con excepción del derecho de votar y ser elegidos.

Art. 7°. Serán socios honorarios aquellos que, en atención a los servicios prestados a la Asociación o a determinadas condiciones personales o por donaciones efectuadas a la entidad, sean designados por la Asamblea a propuesta del Consejo Directivo o de un número de diez socios ordinarios por lo menos.

Art. 8°. Los socios honorarios sólo gozarán de todos los derechos y beneficios sociales de los socios ordinarios, inclusive del derecho a votar y ser elegidos, únicamente cuando reúnan las condiciones establecidas para los socios ordinarios y cumplan a la vez con sus obligaciones.

Art. 9°. Podrá ser admitido como socio ordinario todo refugiado o exiliado de Eslovenia (Yugoslavia), que por sus convicciones democráticas y cristianas haya sido constreñido a abandonar su patria, como también sus familiares, siendo necesario tener más de 18 años de edad. El aspirante a socio deberá presentar una solicitud por escrito que contenga su nombre y apellido, nombre paterno y nombre y apellido materno, día, mes, año y lugar de nacimiento, estado civil, instrucción escolar o título, ocupación actual y domicilio, aparte de la declaración de conocer el Estatuto y reglamentaciones sociales y de manifestar su propósito de cumplir fielmente con todas las obligaciones actuales y futuras de asociado. Esta solicitud será tratada por el Consejo Directivo, siendo su resolución inapelable. El aspirante rechazado no podrá volver a solicitar su admisión antes de transcurrido un año.

Art. 10°. Podrá ser admitida como socio adherente cualquier persona cuyas convicciones y actuaciones concuerden con el carácter general de la Asociación. El aspirante a socio adherente deberá ser presentado por dos socios ordinarios ante el Consejo Directivo, quien resolverá sobre las admisión, siendo su decisión inapelable.

Art. 11°. Se dejará de ser socio por fallecimiento, renuncia y expulsión. Los socios de cualquier categoría podrán renunciar en todo momento, con excepción de aquellos con cargo de la Mesa Ejecutiva, quienes podrán hacerlo únicamente por causas justificadas, a juicio del Consejo Directivo. Las causas de expulsión no podrán ser sino las siguientes: a) Faltar gravemente al cumplimiento de las obligaciones impuestas por el Estatuto o reglamentos. Se considera falta grave cuando no se satisfaga la cuota social por el período de un año. En tal caso se intimará al socio por carta certificada y transcurrido un mes sin que hubiese regularizado la situación, podrá declararse la cesantía del mismo. b) Observar una notoria conducta manifiestamente reñida con la moral social o con las buenas costumbres; c) Causar voluntariamente daño material a la Asociación o intentar hacerlo; d) Perjudicar gravemente los intereses morales de la Asociación, especialmente su reputación, disciplina y armonía, como asimismo los de la colectividad eslovena en general. Las expulsiones serán resueltas por el Consejo Directivo, después de haber sido establecida por el Tribunal la existencia del acto y su reprobabilidad como también la culpabilidad del inculpado. La medida de expulsión será apelable por ante la primera Asamblea que se realice, cuya resolución será inapelable, como lo será asimismo el veredicto del Tribunal.

Art. 12°. Serán obligaciones de los socios: a) Cumplir fielmente este Estatuto, Reglamentos que en consecuencia se dicten, las resoluciones de las Asambleas y todas las medidas adoptadas por el Consejo Directivo en el ejercicio de sus atribuciones; b) Abstenerse de toda expresión de idea, propósito o actividad perturbadora de la armonía de la Asociación o lesiva para los intereres de la colectividad eslovena; c) Propugnar el afianzamiento de las buenas relaciones entre los asociados y cooperar para el engrandecimiento de la Asociación.

TÍTULO III: DE LAS ASAMBLEAS .

Art. 13°. Las Asambleas Generales podrán ser de dos clases: ordinarias y extraordinarias. Las Asambleas ordinarias tendrán lugar una vez al año, dentro de los primeros tres meses siguientes al cierre del ejercicio, cuya fecha de clausura será el 31 de agosto, y en ellas se deberá: a) Discutir, aprobar o modificar la Memoria, el inventario, el balance general, la cuenta de gastos y recursos y los informes del órgano de la fiscalización; b) Nombrar, en su caso, los miembros del Consejo Directivo, del órgano de fiscalización y del Tribunal; c) Tratar cualquier otro asunto incluido en las convocatorias.

Art. 14°. Las Asambleas extraordinarias serán convocadas siempre que el Consejo Directivo lo estime necesario, o cuando lo soliciten el órgano de fiscalización o el 15% de los socios con derecho a voto. Estos pedidos deberán ser resueltos dentro de un término de treinta días, y si no se tomare en consideración la solicitud o se negare infundadamente, a juicio de la Inspección General de Jusitica, se procederá de conformidad con lo que determina el Art. 33 del Decreto del 27 de abril de 1923.
Art. 15°. Las Asambleas se convocarán por circulares remitidas al domicilio de los socios, y por avisos colocados en un lugar visible de las dependencias de la Asociación, todo con diez días de anticipación por lo menos. Conjuntamente con las circulares deberá remitirse a los socios la memoria, balance general, inventario, cuenta de gastos y recursos e informe del órgano de fiscalización. En los casos en que se someten a la consideración de la asamblea reformas al Estatuto o al Reglamento, se remitirá el proyecto de la misma a los socios con idéntica anticipación de diez días por lo menos. En las Asambleas no podrán tomarse resoluciones sobre otros asuntos que los incluidos en las convocatorias.
Art. 16°. Las Asambleas se celebrarán válidamente, aun en los casos de reforma del Estatuto y de la disolución social, sea cual fuere el número de socios concurrentes, una hora después de fijada la convocatoria, si antes no se hubiese reunido ya la mitad más uno de los socios con derecho a voto, ya sea personalmente o por poder. Podrán hacerse representar los esposos y padres e hijos mutuamente, socios con domicilio fuera de las localidades del Gran Buenos Aires, y los impedidos por enfermedad o trabajo. Únicamente podrán ser apoderados los socios con derecho a voto en la Asamblea. No podrán ser apoderados los miembros del Consejo Directivo, empleados de la Asociación y aquellos que tengan que asumir responsabilidades referentes a la Asociación.
Art. 17°. Las resoluciones se adoptarán por mayoría absoluta de los socios presentes y representados. Ningún socio podrá tener más de un voto propio, y los miembros del Consejo Directivo y del órgano de fiscalización no podrán votar en asuntos relacionados con su gestión.
Art. 18°. Al efectuarse la convocatoria para una Asamblea se formará un padrón de los socios en condiciones de intervenir en la misma, el que será puesto a disposición de los asociados, pudiendo interponerse reclamaciones hasta una hora antes del comienzo de la Asamblea.

TITULO IV. DE LA DIRECCIÓN Y ADMINISTRACIÓN.

Art. 19°. La Asociación será dirigida y administrada por un Consejo Directivo, compuesto de veinticuatro miembros y con los siguientes cargos: presidente, vicepresidente primero, vicepresidente segundo, secretario, tesorero, administrador y dieciocho vocales, de entre los cuales se designarán encargados para las distintas actividades especiales de la Asociación. Los socios designados para ocupar cualquier cargo no podrán percibir por este concepto sueldo o ventaja alguna. El mandato de los mismos durará un año y será revocable en cualquier momento, sin que sea admisible imponer restricciones al ejercicio de este derecho. Habrá además cuatro miembros suplentes que reemplazarán a los titulares en caso de ausencia, los que durarán un año en sus mandatos.
Art. 20°. Si quedara vacante el puesto de presidente del Consejo Directivo durante la segunda mitad del ejercicio, la presidencia será ejercida por un vicepresidente; pero cuando ocurriere lo mismo antes de los meses indicados, se llamará a una asamblea extraordinaria, a efectos de elegir un nuevo presidente para desempeñar el cargo hasta el cierre del ejercicio.
Art. 21°. Los miembros del Consejo Directivo serán elegidos en la Asamblea por una lista que contendrá un nombre del candidato para el cargo de presidente y veintitres nombres para los restantes miembros del Consejo Directivo, distribuyéndose los demás cargos en la primera reunión del mismo. Los miembros del Consejo Directivo podrán ser reelegidos para cualquier cargo.
Art. 22°. Para ser miembro del Consejo Directivo se requiere la condición de socio ordinario, con un año de antigüedad como tal y la edad mínima de veintidos años.
Art. 23°. El Consejo Directivo se reunirá por lo menos cada tres meses por citación del presidente o su reemplazante o por citación del órgano de fiscalización o a pedido de doce de sus miembros, debiendo en este caso realizarse la reunión dentro de quince días de efectuada la solicitud. La citacion se hará por escrito y en forma personal, con ocho días de anticipación. Las reuniones del Consejo Directivo se celebrarán válidamente con la presencia de la mitad más uno de sus miembros que la integran, requiriéndose para las resoluciones el voto de la mayoría absoluta de los presentes, salvo para las reconsideraciones que requerirán el voto de las dos terceras partes, en sesión de igual o mayor número de asistentes de aquélla en que se resolvió el asunto a reconsiderarse.
Art. 24°. Serán atribuciones y deberes del Consejo directivo: a) Proveer a la ejecución de las resoluciones de las Asambleas y del Consejo Directivo, cumplir y hacer cumplir este Estatuto y los Reglamentos, interpretándolos, en caso de duda, con cargo de dar cuenta a la Asamblea más próxima que se celebre; b) Dirigir la administración de la Asociación, promoviendo la iniciativa y la constante superación de las

actividades sociales; c) Convocar a Asamblea; d) Resolver sobre la admisión de los que soliciten ingresar como socios ordinarios o sean presentados para socios adherentes; e) Amonestar o expulsar a los socios, conforme lo prescripto en el Art. 11; f) Conceder la exención a la obligación de pago de cuotas sociales a los socios sin recursos propios y a los que por su difícil situación económica lo soliciten; g) Nombrar empleados y todo el personal necesario para el cumplimiento de las finalidades sociales, fijarles sueldos, determinar sus obligaciones, amonestarlos, suspenderlos y destituirlos; h) Resolver la aceptación o rechazo de las renuncias de sus miembros y designar a sus reemplazantes; i) Presentar a la Asamblea ordinaria, en la forma prescripta en el Art. 15, una memoria, balance general, inventario y cuenta de gastos y recursos; j) Realizar los actos que especifica el Art. 1881 y concordantes del Código Civil, aplicables a su carácter jurídico, con cargo de dar cuenta a la primera Asamblea que se celebre, salvo los casos de adquisición, enajenación y gravamen de bienes inmuebles en que será necesaria la previa aprobación por parte de una Asamblea; k) Dictar las Reglamentaciones internas necesarias para el cumplimiento de las finalidades sociales, las que deberán ser aprobadas por la Asamblea y presentadas a la Inspección General de Justicia a los efectos determinados en el Art. 4 del Decreto Reglamentario; sin cuyo requisito no podrán entrar en vigencia.

Art. 25°. Cuando el número de miembros electos del Consejo Directivo quede reducido a menos de la mitad más uno de su totalidad, habiendo sido ya incorporados los suplentes, deberá convocarse dentro de los quince días a la Asamblea a los efectos de su integración.

Art. 26°. El presidente, los vicepresidentes, el secretario, el tesorero, el administrador y los encargados especiales formarán la Mesa Ejecutiva, cuyas atribuciones y deberes serán: a) Ejecutar las resoluciones del Consejo Directivo; b) Estudiar el programa de actividades de la Asociación; c) Preparar los asuntos a tratar por el Consejo Directivo.

Art. 27°. La Mesa Ejecutiva se reunirá como mínimo una vez por mes, ajustándose en cuanto a quórum y forma de votar a lo dispuesto por el Consejo Directivo, y sus resoluciones se adoptarán ad referéndum del mismo.

TÍTULO V. DEL PRESIDENTE Y VICEPRESIDENTES.

Art. 28°. El presidente y en caso de su renuncia, fallecimiento, ausencia o enfermedad, los vicepresidentes por orden de designación, pero con arreglo a lo dispuesto en el Art. 20, tienen los deberes y atribuciones siguientes: a) Convocar a las Asambleas y a las sesiones del Consejo Directivo y de la Mesa Ejecutiva y presidirlas; b) Decidir las Asambleas y sesiones con su doble voto de empate; c) Firmar juntamente con el secretario las actas de las Asambleas y de las sesiones, como asimismo la correspondencia y todo documento de la Asociación; d) Autorizar juntamente con el tesorero las cuentas de gastos, firmando los recibos y demás documentos de la tesorería de acuerdo con lo resuelto por el Consejo Directivo o la Mesa Ejecutiva, no permitiéndose que los fondos sociales sean invertidos en objetos ajenos a los prescriptos por este Estatuto; e) Dirigir y mantener el orden en las discusiones, suspender y levantar las sesiones cuando se alteren el orden y respeto debido; f) Velar por la buena marcha y administración de la Asociación, promoviendo la iniciativa y observando y haciendo observar el Estatuto, los Reglamentos y las resoluciones de las Asambleas y órganos ejecutivos; g) Suspender a cualquier empleado que no cumpla con sus obligaciones, dando cuenta inmediatamente al Consejo Directivo, como así de las resoluciones que adopte por sí o con la Mesa Ejecutiva en los casos urgentes ordinarios, pues no podrá tomar medida extraordinaria alguna sin la aprobación de aquél. h) Representar a la Asociación en sus relaciones con el exterior.

TÍTULO VI. DEL SECRETARIO.

Art. 29°. El secretario y su suplente tienen los deberes y atribuciones siguientes: a) Asistir a las Asambleas y sesiones del Consejo Directivo y Mesa Ejecutiva, redactando las actas correspondientes, las que asentará en el libro de actas y firmará juntamente con el presidente; b) Firmar con el presidente la correspondencia y todo documento de la Asociación, con excepción de los simples avisos e invitaciones a los socios que firmará solo, con autorizaciópn del presidente; c) Llevar de acuerdo con el tesorero el registro de asociados y archivo general; d) Dirigir el funcionamiento de la oficina administrativa; e) Asistir al presidente en toda su actuación. Cuando el Consejo Directivo lo estime conveniente, puede designar entre sus miembros a un secretario de actas, cuya misión será, bajo la supervisión del secretario, redactar las actas de las sesiones de la Mesa Ejecutiva y del Consejo Directivo.

TÍTULO VII. DEL TESORERO.

Art. 30°. El tesorero y su suplente tienen los deberes y atribuciones siguientes: a) Asistir a las sesiones del Consejo Directivo y Mesa Ejecutiva y a las Asambleas; b) Llevar de acuerdo con el secretario el registro de asociados, ocupándose de todo lo relacionado con el cobro de las cuotas sociales; c) Llevar los libros de contabilidad; d) Presentar a la Mesa Ejecutiva y Consejo Directivo balances mensuales y preparar

anualmente el balance general y cuenta de gastos y recursos e inventario que deberá aprobar el Consejo Directivo para ser sometido a la Asamblea ordinaria; e) Firmar con el presidente los recibos y demás documentos de tesorería, con excepción de los de las cuotas sociales, que firmará solo o por su autorización cualquier socio o empleado de la Asociación; f) Efectuar los pagos resueltos por los órganos competentes; g) Efectuar en cualquier Banco a nombre de la Asociación y a la orden conjunta del presidente y del tesorero los depósitos del dinero ingresado a la caja social, como también efectuar empréstitos para las obras de beneficencia con carácter de precario. En la caja podrá retener hasta la suma de diez mil pesos m/n a los efectos de los pagos de urgencia; h) Dar cuenta del estado económico de la entidad al Consejo Directivo y al órgano de fiscalización toda vez que los mismos lo exijan; i) Los giros, cheques y otros documentos para la extracción de fondos deberán ser firmados conjuntamente con el presidente.

TÍTULO VIII. DEL ADMINISTRADOR Y LOS ENCARGADOS ESPECIALES.

Art. 31°. El administrador y su suplente tienen los deberes y atribuciones siguientes: a) Asistir a las sesiones del Consejo Directivo y Mesa Ejecutiva y a las Asambleas; b) Comprar, conservar y administrar el patrimonio material, tanto los bienes muebles como los inmuebles de la Asociación, de acuerdo con lo dispuesto por los órganos competentes; c) Llevar el libro de inventario y facilitar al tesorero el inventario final del ejercicio. Art. 32. Los encargados especiales tienen los deberes y atribuciones siguientes: a) Asistir a las sesiones del Consejo Directivo y Mesa Ejecutiva y a las Asambleas; b) Prestar especial atención a las actividades encomendadas a su cuidado, presentando las iniciativas y velando por la buena marcha de las empresas de su competencia; c) Desarrollar sus actividades bajo la autoridad del Consejo Directivo, rindiendo debida cuenta a los órganos competentes; d) Procurar la asistencia y cooperación de los socios, especialmente aptos para su especialidad, formando, si las circunstancias lo permitan y aconsejen, las comisiones especiales, sobre las cuales tendrán autoridad y responsabilidad.

TITULO IX. DE LOS VOCALES.

Art. 33°. Corresponde a los vocales: a) Asistir a las Asambleas y sesiones del Consejo Directivo; b) desempeñar las misiones y tareas que el Consejo Directivo les confíe.

TÍTULO X. DE LA FISCALIZACIÓN.

Art. 34°. El órgano de fiscalización estará compuesto por tres socios, elegidos conjuntamente y por el mismo término del Consejo Directivo, figurando aparte en la misma lista, ejerciendo la presidencia el que figure en primer lugar.

Art. 35°. El órgano de fiscalización tendrá las siguientes atribuciones y deberes: a) Examinar los libros y documentos de la Asociación por lo menos cada tres meses; b) Asistir a las sesiones del Consejo Directivo cuando lo estime conveniente; c) Fiscalizar la administración comprobando frecuentemente el estado de la caja y la existencia de los títulos y valores de toda especie; d) Verificar el cumplimiento de las leyes, Estatutos y Reglamentos, en especial en lo referente a los derechos de los socios y a las condiciones en que se otorgan los beneficios sociales; e) Dictaminar sobre la memoria, inventario, balance y cuentas de costos y recursos presentados por el Consejo Directivo; f) Convocar a Asamblea ordinaria cuando omitiere hacerlo el consejo Directivo; g) Solicitar las convocatorias de Asambleas extraordinarias cuando lo juzgue necesario, poniendo los antecedentes que fundamenten su pedido en conocimiento de la Inspección General de Justicia, cuando se negare a acceder a ello el órgano directivo; h) Velar sobre el cumplimiento de las resoluciones de las Asambleas y del Consejo Directivo; i) Vigilar las operaciones de liquidación de la Asociación.

Art. 36°. En caso de quedar vacante un puesto del órgano de fiscalización, el mismo continuará en sus plenas funciones aún con dos miembros. Cuando quedare en función un solo miembro del órgano de fiscalización, deberá convocarse a una Asamblea extraordinaria a efectos de integrarlo.

Art. 37°. Podrán ser elegidos como miembros del órgano de fiscalización socios ordinarios.

Art. 38°. Sobre el quórum y el voto del órgano de fiscalización, como también sobre la noremunerabilidad, duración del mandato y su revocabilidad y la reelección de sus miembros, rigen las disposiciones del Título IV.

TÍTULO XI. DEL TRIBUNAL DE HONOR Y DISCIPLINARIO.

Art. 39°. Competerá al Tribunal entender en toda cuestión de honor que surja entre los socios, como también establecer la existencia del acto denunciado, su reprobabilidad según las normas legales, estatuarias y éticas y la culpabilidad de los imputados en los casos determinados en el Art. 11 como causales de expulsión.

Art. 40°. El Tribunal se compondrá de tres miembros elegidos en tal carácter de entre los socios ordinarios juntamente y en la misma lista con el Consejo Directivo y órgano de fiscalización, ejerciendo la presidencia el que figure en primer lugar.

Art. 41°. Se considerarán partes: en cuestiones disciplinarias el Consejo Directivo y el socio acusado; en cuestiones de honor, los socios litigantes. A pedido de la parte, el presidente del Tribunal procederá a convocar al mismo, el cual, después de examinados los términos de la acusación, se expedirá acerca de su competencia y determinará la forma de procedimiento que adoptará en el caso en cuestión, o desestimará la acusación. El procedimiento será verbal o escrito, de acuerdo a la gravedad de la causa. Siempre, empero, deberá quedar constancia escrita y detallada con claridad de todos los actos procesales; en los pronunciamientos interlocutorios y definitivos deberán exponerse, además, sus motivaciones correspondientes.

Art. 42°. Corresponderá el procedimiento oral en casos de ser controvertido alguno de los interese vitales de la colectividad y en las cuestiones de complicada envergadura. En tales casos, el Tribunal, en la audiencia oral, después de escuchar la acusación y la defensa, atenderá a la producción de las pruebas ofrecidas, procurará la conciliación de las partes en las cuestiones de honor y finalmente dictará veredicto o sentará el acta de conciliación.

Art. 43°. En todos los demás casos corresponderá el procedimiento escrito, que concluirá sin la audiencia oral. Aun en el procedimiento escrito, todos los miembros del Tribunal deberán asistir personalmente a cualquier acto procesal, con excepción de la conciliación que por si solo podrá procurar el presidente del Tribunal.

Art. 44°. El veredicto definitivo tendrá tan solo carácter declarativo y será siempre inapelable. El de carácter disciplinario determinará la existencia del acto, valorizará la conducta del imputado según los postulados de la moral social y buenas costumbres, leyes de la República y Estatuto y Reglamentos de la Asociación según el caso, y establecerá el grado de culpabilidad del mismo. Especificará, además, todas las circunstancias que deberá tomar en consideración el Consejo Directivo en sus deliberaciones acerca de la sanción del socio convicto y sentará su opinión sobre la legitimidad de tal medida. En cuestiones de honor, el veredicto determinará si se ha producido el acto injuriante contra el socio querellante, con el ánimo de agraviar el honor por parte del socio imputado. El veredicto definitivo será entregado en sendas copias a las partes. En casos de cuestión de honor, también será entregada una copia al Consejo Directivo para la aplicación del procedimiento disciplinario, en caso de que éste corresponda.

Art. 45°. Las partes tendrán derecho de asistir a todas las actuaciones del Tribunal, como también a nombrar entre los socios quienes las representen o defiendan en el proceso. El significado y las consecuencias de las inasistencias serán fijadas discrecionalmente por el Tribunal.

Art. 46°. Los expedientes de las actuaciones del Tribunal serán depositados en el archivo general de la Asociación. Las costas serán a cargo de la Asociación, salvo que éstas fueran considerables, en cuyo caso el Consejo Directivo podrá exigir su restitución a la parte que determine el Tribunal como responsable de las mismas.

TÍTULO XII. DE LA DISOLUCIÓN Y LIQUIDACIÓN.

Art. 47°. La Asociación se disolverá por la resolución de la Asamblea general, por la disposición de la autoridad pública competente o por el hecho de no contar con un número de socios suficiente para constituir el Consejo Directivo y órgano de fiscalización. La Asamblea no podrá decretar la disolución mientras existan treinta socios dispuestos a sostener la Asociación, quienes en tal caso se comprometerán en perseverar en el cumplimiento de los objet(iv)os sociales.

Art. 48°. De hacerse efectiva la disolución espontánea, la Asamblea designará los liquidadores que podrán ser el mismo Consejo Directivo o cualquier otro asociado o grupo de ellos. El órgano de fiscalización deberá vigilar las operaciones de liquidación de la Asociación. En caso de disolución por falta de número de socios el grupo remanente de ellos se constituirá en comisión liquidadora que tomará resoluciones por mayoría de votos. Una vez pagadas las deudas sociales, el remanente de los bienes se destinará para la prosecución de las finalidades de la Asociación, transfiriéndose los mismos a una entidad con personería jurídica que designe la última Asamblea y, a falta de ésta, a la Asociación Cultural y de Beneficencia "OR-LABOR" con sede en la Ciudad de Buenos Aires."

Na podlagi teh Pravil je ZS dobila pravno osebnost v skladju s čl. 33 inc. 5 tim. "Código Civil". (civilnega kodeksa). Dne 19. oktobra 1965 je minister za vzgojo in pravosodje dr. Carlos R. S. Alconada Aramburú odobril delno spremembo členov 13, 19 in 20; glavna sprememba je v tem, da se voli odbor vsaki dve leti. Druga sprememba 13. člena pa je bila odobrena 27. decembra 1966 (drž. tajnik za pravosodje dr. Conrado Etchebarne (h); odtlej se poslovno leto Društva nehava 31. decembra vsakega leta namesto 31. avgusta. Zadnja sprememba je bila odobrena 14. februarja 1995 in podaljšuje rok za izvedbo OZ na štiri mesece po končani poslovni dobi.

2. 6. Poročilo referentke za žene, Marije Petelin, leta 1948

Grenka je tujina in neusmiljena z nami begunci. Res je, da to najbolj okuša ženski svet, zato je zaposlitev slovenskih žena in deklet v Argentini med važnimi problemi.

Kmečka dekleta, študentke, uradnice, zdravnice, profesorice, učiteljice, vse imamo danes isto možnost, biti "mucamas" (beri: mukamas, služkinje; n.op.). Brez ozira na poklic in v borbi za vsakdanji kruh so po večini naše žene in dekleta v službi hišnih pomočnic.

Na razne načine smo poskušali, kako bi olajšali mnogokrat težki položaj posameznic v teh službah. Stopili smo v stik s katoliškim sindikatom za nameščanje hišnega služabništva, ki je tu nezaščiteno in večkrat usužnjeno gospodarjem. Poslali smo mu dopis in povedali svoje zahteve: stavili smo predlog za plačo, stanovanje in hrano in prosti čas ter izrazili željo, da se bi od časa do časa zastopnik društva zanimal za resnično stanje. S tem nismo uspeli. Zato smo začeli zbirati službe v naši pisarni. Zopet smo stavili pogoje za plače, delo in prosti čas, da bi zagotovili našim ljudem najnujnejše pravice. Povpraševanje po Slovenkah je zelo veliko in na dnevnem redu. Zabeleženih imamo do 200 služb. Večkrat si dekleta in žene iščejo same zaposlitve, kar je povročilo že velike težave za posamezne, ker niso poznale razmer, v katere so zašle. Mnoge službe so dobre in se dekleta dobro počutijo, druge pa so manj zadovoljive. Razumljivo je, da je v teh službah težko, ker nismo navajeni argentinskih razmer in načina življenja.

Če bi obvladale jezik, bi prišle do uradniških mest, dasi ta mesta niso lahka, ker res mnogo zahtevajo od uradnic.

Želja mnogih je priti do zaposlitve v tovarni, da bi imele tako vsaj malo časa zase. Pa so plače v tovarni za ženske tako majhne, da ni mogoče živeti. In tudi zaposlitev v tovarnah se težko dobi. Velik problem je pač stanovanje, zato smo poslali 18 dopisov na razne zavode, kjer imajo ženska zavetišča, pa nam niti eden od teh ni odgovoril. To je tujina.

Težko je včasih po službah za starejše in tudi v nekaterih primerih nič kaj zadovoljivo, vendar stanje ni obupno, saj lahko vsaka službo menja za boljše mesto. Po večini so se dekleta znašla in junaško nosijo težo dneva v upanju na boljšo prihodnost.

Precej skrbi in težave je z otroki, da bi jih spravili v zavode in tako staršem pomagali do zaposlitve. Razposlali smo 44 dopisov oz. prošenj na vodstvo zavodov, ki se pečajo z vzgojo otrok. Nekateri so odgovorili in pokazali smisel za pomoč slovenskim družinam, drugi sploh niso odgovorili. Več takih zavodov sem obiskala osebno in prosila, da bi sprejeli naše otroke. Dobili smo nekaj prostih mest, pa ni bilo otrok, da bi šli v zavode; drugič so bili otroci, ki jih nismo imeli kam dati.

Naše deklice so v zavodu Sagrada Familia, na cesti Paragvaj v zavodu "del Carmen", na cesti Yapeyú pri asumpcionistkah in na aveniji Corrientes. 7 dečkov je v zavodu patrov Najsvetejših Src. Prosili smo pri palotincih, Verbum Divinum, v francoskem zavodu in drugod. Do sedaj imamo oskrbljenih 25 otrok, ki so vsi zadovoljni in se dobro počutijo. Tudi predstojniki jih imajo radi in se čudijo, kako hitro napredujejo. Tri deklice niso bile zadovoljne s samostansko oskrbo, zato so šle k staršem. Vsekakor je potreba po otroškem zavetišču vedno večja in je misliti, kako ga bomo oskrbeli sami, kajti tu nam ne kažejo toliko umevanja, kot ga mi potrebujemo. Dejstvo je, da je v tujini marsikaj doseženo z veliko težavo.

Tudi dekliški dom, ki bi bil košček domače hiše, kamor bi se zatekla naša dekleta v najtežjih trenutkih, je nujno potreben. Ko bi se vsak zavedal svoje dolžnosti do skupnosti in do domovine, bi se marsikaj ustvarilo. Če hočemo, da si opomoremo, si moramo najprej sami pomagati.

Če vzdihujemo, nismo vredne, da smo začele boj. Naša glavna dolžnost je, da prelita kri obrodi sad. Kamorkoli nam bo določil pot Bog, pojdimo in pokažimo svetu resnico, za katero so se žrtvovali naši najboljši. Naj nam ne bo Vetrinje samo grobišče, ampak plodna zemlja, katera bo sveta še zanamcem. Bodimo v svetu, četudi kot navadne delavke, slovenske žene in dekleta; s krščanskim življenje dokažimo, da se splača za to vse žrtvovati. Nismo prišle kot izseljenke iskat sreče, prišle smo kot nositeljice ideje, za katero ne čakamo tu plačila. Kolikor dobrot smo prejele v domovini, bodimo hvaležne. Prestani udarci pa so nas okrepili in naredili odporne. Poklici so za nami, vendar se trudimo, da si pridobimo ugled v tujini.

Prenašajmo vse težave s pogumom, četudi je težko in boli; z veseljem v Bogu, četudi se nam zdi nerazumljivo; s korajžo, četudi se nam zdi nesmiselno. Ne dajmo se vplivati od razmer, ampak razmere oblikujmo in vplivajmo na okolje. Pokažimo, da smo se v šoli življenja naučile in usposobile za delo in borbo, da smo vredne poklica, ki nam ga je Bog dal. Zaupajmo in žrtvujmo za trpečo domovino in srečno vrnitev. Bog pa bo poskrbel za slovenski narod toliko bolj, kolikor bolj si sami moremo pomagati.

Zdi se nam primerno, da ponatisnemo dopis Pavle L.K., ki ga je objavila SS 29.1.1998 (4 6):

"Ko sem včeraj (na spominski seji ZS, op.ur.), poslušala poročila bivših predsednikov Zedinjene Slovenije, mi je v spominu zaživela slika iz leta 1949 – 24. januarja, ko nas je ladja General Black odložila v pristanišču Retiro. V parku pred emigrantskim hotelom smo s strahom in upanjem gledale v bodočnost. Približal se je hrvaški podjetnik, ki je iskal delavke za svoje pletilno podjetje. Ponujal je dekletom delo in stanovanje. Opazila je to gospodična Marija Petelin in se nam približala. 'Bodite previdne, ne nasedajte vabam...' Ker je podjetnik le vztrajal, da hoče slovenska dekleta, ker ve, da so pridna in poštena, je gospodična Petelinova pristala pod pogojem, da nam pokaže stanovanje in delavnico. Odpeljali smo se že prve dni prihoda na ogled in gospodična Marija nas je spremljala. Eno kvadro od postaje Florida je bilo stanovanje – čalet, pravkar dograjen in blizu delavnice. Dogovorili smo se in dvanajst slovenskih deklet je dobilo stanovanje in delo. Takratna dekleta smo hvaležna gospodični Mariji Petelinovi za skrb in posredovanje."

2. 7. Odgovor škofa dr. M. Držečnika na pismo s Tabora v Ramos Mejiji 30.9.1962

To pismo Vam pišem iz večnega mesta Rima, kjer se udeležujem obenem s prevzvišnim ljubljanskim nadškofom II. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora. Tukaj sem zvedel, kako ste slovenski rojaki v tujini slovesno obhajali spomin stoletnice smrti božjega služabnika A. Martina Slomška. S posebnim zanimanjem sem prečital poročilo o glavni slovesnosti, ki se je vršila v Buenos Airesu dne 30. septembra v Slomškovem domu. Ob tej svečanosti je bila prečitana poslanica, naslovljena na mariborskega škofa kot čuvarja Slomškovega groba in pobudnika za njegovo beatifikacijo. Za to poslanico se Vam iz srca zahvaljujem. Veseli me, da ste se mojemu povabilu k proslavi stoletnice smrti božjega služabnika Slomška tudi Vi odzvali. To povabilo je bilo sicer naslovljeno na duhovnike in vernike mariborske škofije. Toda v resnici je veljalo vsem vernim Slovencem, zlasti povabilo k molitvi za poveličanje božjega služabnika.

Slomšek je last vseh Slovencev, ne samo mariborske škofije. Ob priliki njegove smrti so ga slovenski časopisi, tudi v Ljubljani in Celovcu, imenovali apostola Slovencev. To je v resnici tudi bil. Kajti Slomšek je bil svetilnik, ki ga je božja previdnost poslala slovenskemu ljudstvu v važnem obdobju naše zgodovine, ko se je naše ljudstvo prebujalo in dozorevalo v samostojen narod. Bil je svetilnik, ki je v tej odločilni dobi pokazal svojemu narodu pot k Bogu in k pravi narodni omiki. S svojimi številnimi spisi, poučnimi, vzgojnimi, nabožnimi, s svojo pesmijo, z ustanovitvijo Družbe sv. Mohorja je učil, vzgajal, budil in utrjeval versko in narodno zavest. Njegova beseda: „Sv. vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličavne narodne omike" je postalo geslo vseh vernih Slovencev! Naj ostane geslo tudi Vam, ki živite daleč od svoje domovine! Naj Vam bo Slomšek tudi v bodočnosti svetilnik in kažipot k Bogu, pa tudi k zvestobi do naroda in domovine. Vzgajajte zlasti svoje otroke v ljubezni in zvestobi do Boga, skrbite pa tudi, da se ne bodo odtujili slovenski materini besedi in slovenski domovini! Božji služabnik Slomšek naj Vas s svojo priprošnjo pri Bogu v tem prizadevanju podpira! Njegova priprošnja bo tem bolj uspešna, čim bolj se mu boste priporočali in molili za njegovo poveličanje.

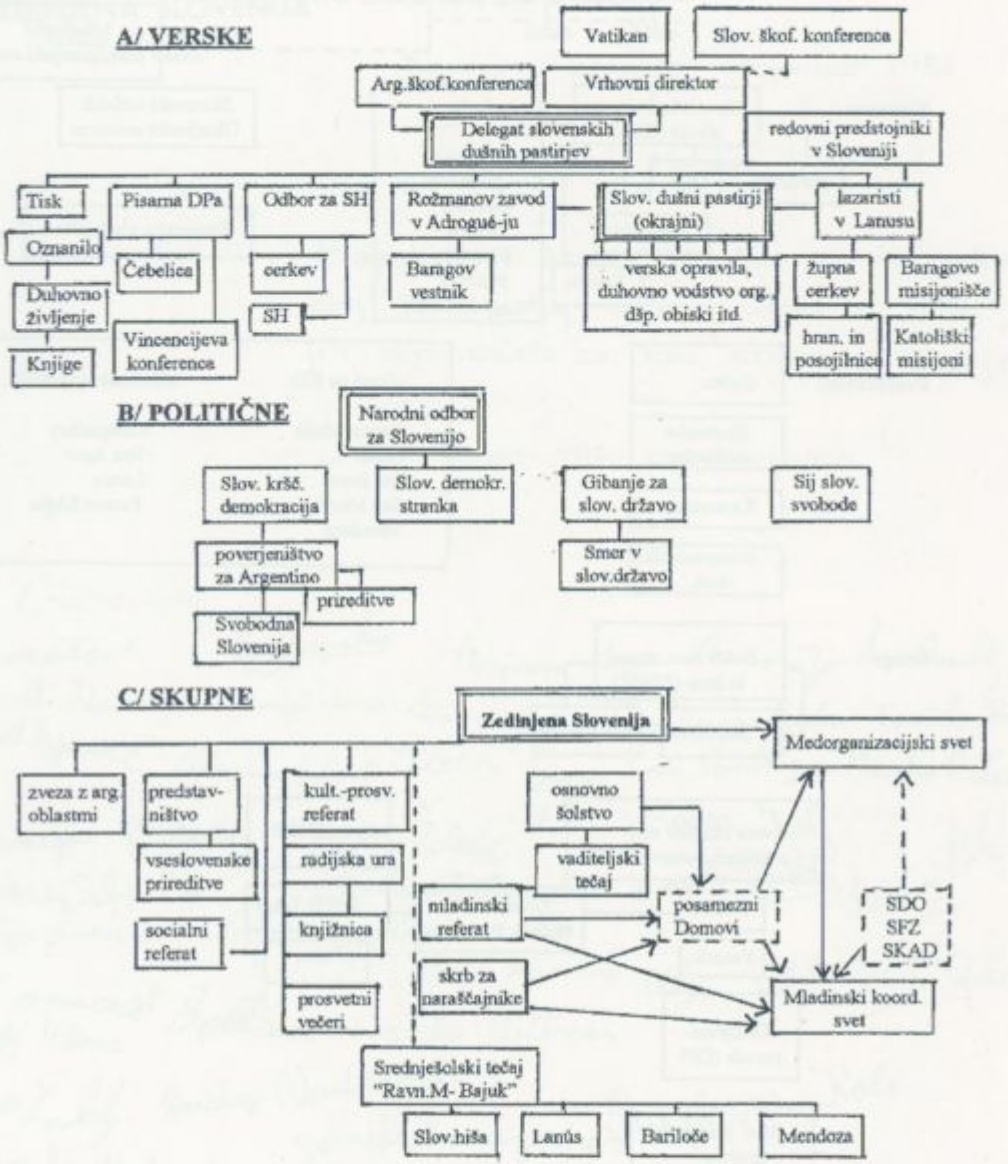
Ob tej priliki Vas tudi prosim, da prispevate po svojih močeh za kritje stroškov apostolskega procesa božjega služabnika Slomška. Ta postopek se bo v najkajšem času začel pri sv. stolici. Škofijski postopek, I. del, zbiranje spisov, je dovršen; Slomškove spise z akti procesa sem dne 11. 10. izročil kongregaciji sv. obredov. Želja vsega slovenskega ljudstva, da dobimo v Slomšku svojega svetnika, se je s tem vsaj nekoliko približala uresničenju. V upanju, da se bo nekoč izpolnila, Vam pošiljam iz srca pozdrav in blagoslov.

V Rimu, 15. novembra 1962.

+ Maksimilijan Držečnik
škof

V vsem se pridružuje
+ Anton Vovk
nadškof ljubljanski

2. 8. Slovenske organizacije v Argentini leta 1974[1)]

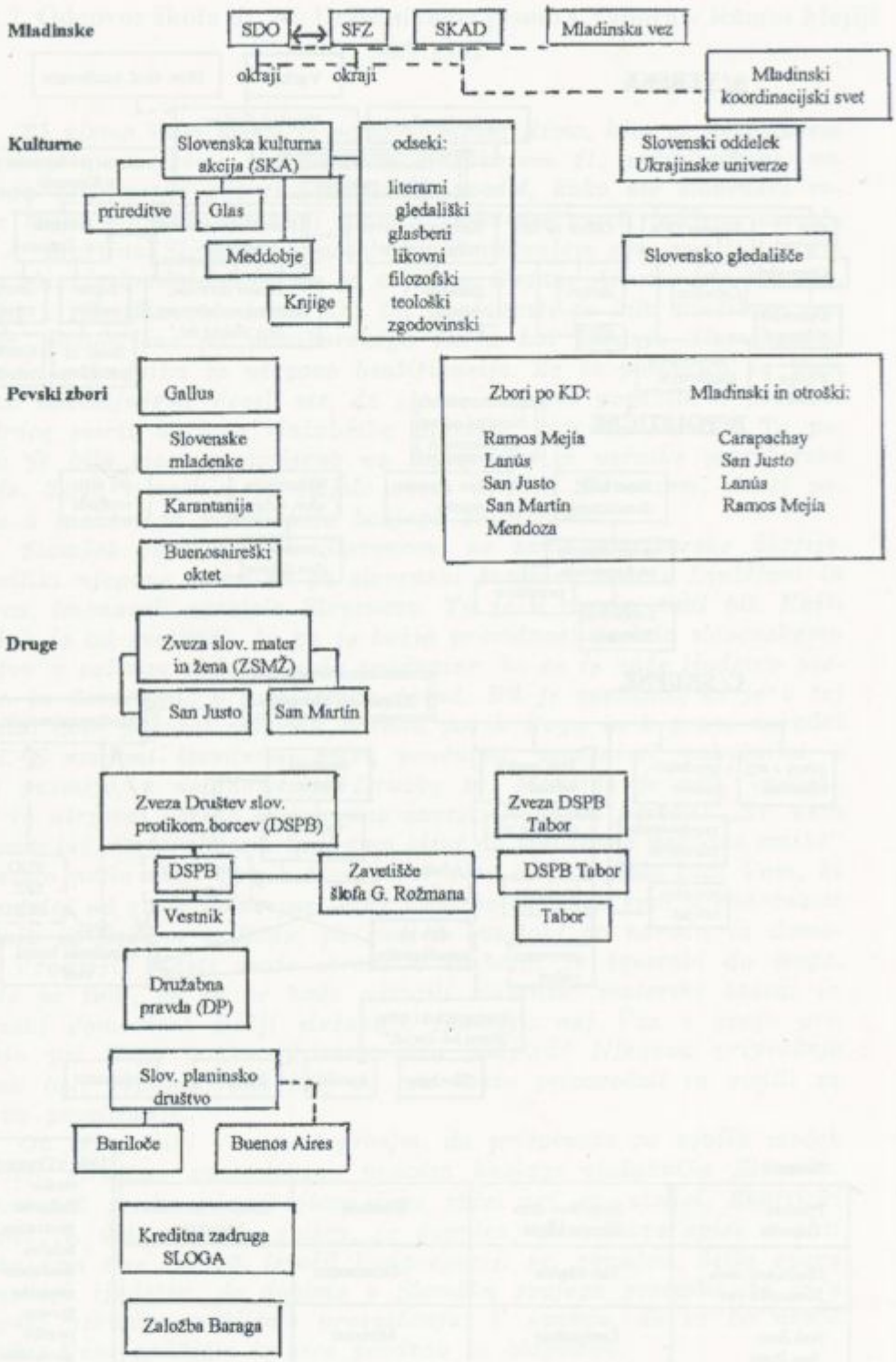

Domovi

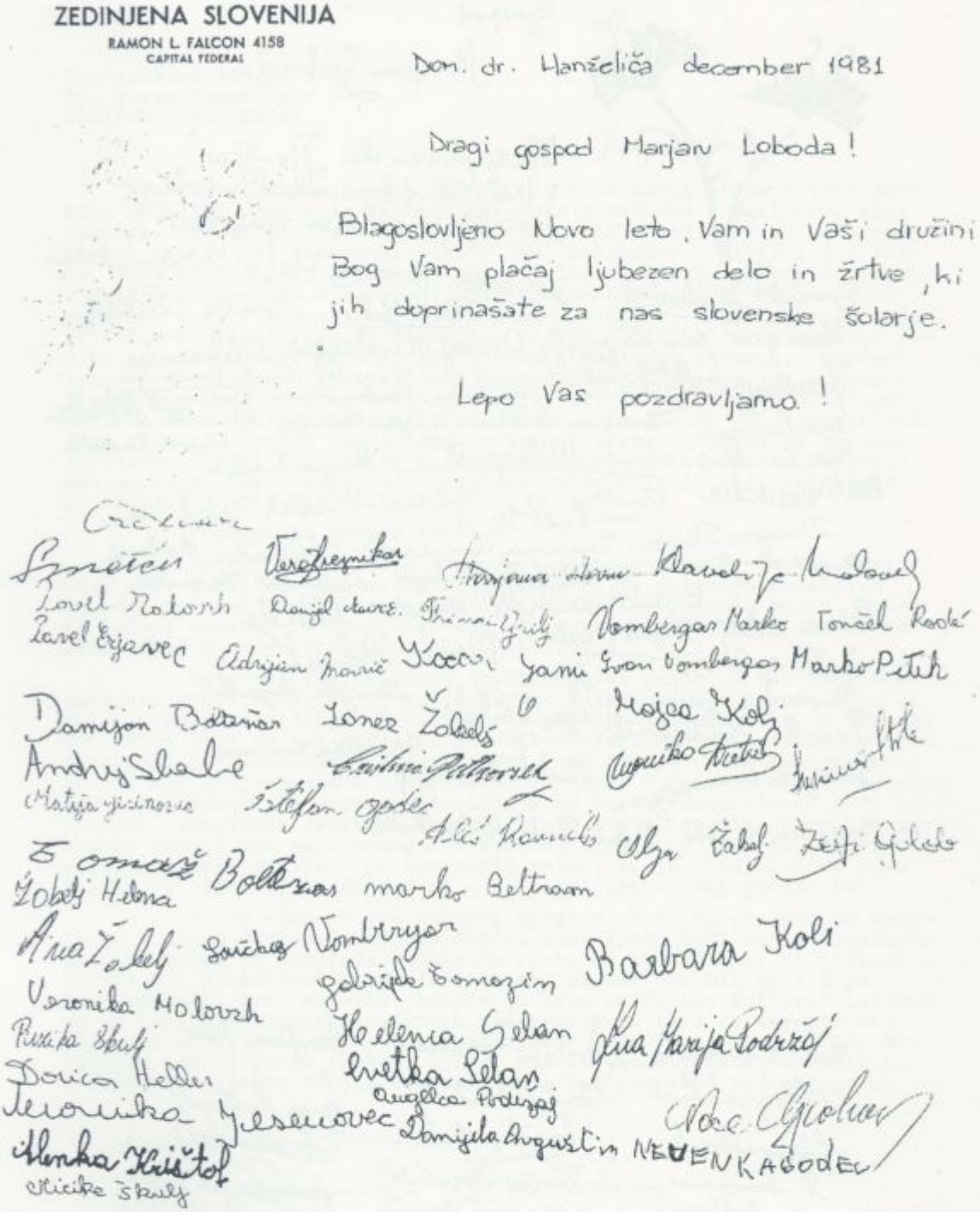
Pristava Castelar	Slomškov dom Ramos Mejia	Bariloče	Društvo Slovencev: Mendoza
Hladnikov dom Slovenska vas	San Martin	Berazategui	
Naš dom San Justo	Carapachay	Miramar	

Delo v Domovih
versko
kulturno
prosvetno
šolstvo
družabno
socialno
športno
pevsko
gledališko
mladinsko

[1)] Ko smo se odločili za dokončni način poimenovanja šol, je bil grafikon že računalniško posnet ("skeniran" v matičnem žargonu), tako da je treba popraviti pomoto "ST 'Ravn. Marko Bajuk'" s "ST ravn. Marka Bajuka". Podobno velja za "Bariloče", ker navadno v takem kontekstu pišemo "Bariloche".

Mladinske
SDO
SFZ
SKAD
Mladinska vez
okraji
okraji
Mladinski koordinacijski svet
Kulturne
Slovenska kulturna akcija (SKA)
prireditve
Glas
Meddobje
Knjige
odseki:
literarni
gledališki
glasbeni
likovni
filozofski
teološki
zgodovinski
Slovenski oddelek Ukrajinske univerze
Slovensko gledališče
Pevski zbori
Gallus
Slovenske mladenke
Karantanija
Buenosaireški oktet
Zbori po KD:
Ramos Mejía
Lanús
San Justo
San Martín
Mendoza
Mladinski in otroški:
Carapachay
San Justo
Lanús
Ramos Mejía
Druge
Zveza slov. mater in žena (ZSMŽ)
San Justo
San Martín
Zveza Društev slov. protikom.borcev (DSPB)
DSPB
Vestnik
Zavetišče škofa G. Rožmana
Zveza DSPB Tabor
DSPB Tabor
Tabor
Družabna pravda (DP)
Slov. planinsko društvo
Bariloče
Buenos Aires
Kreditna zadruga SLOGA
Založba Baraga

2. 9. Dve pismi s počitniške šolske kolonije

ZEDINJENA SLOVENIJA
RAMON L. FALCON 4158
CAPITAL FEDERAL

Don. dr. Hanželiča december 1981

Dragi gospod Marjan Loboda!

Blagoslovljeno Novo leto, Vam in Vaši družini Bog Vam plačaj ljubezen delo in žrtve, ki jih doprinašate za nas slovenske šolarje.

Lepo Vas pozdravljamo!

ZEDINJENA SLOVENIJA 21. počit. kol. v Córdobi l. 1982-83

RAMON L. FALCON 4158
CAPITAL FEDERAL

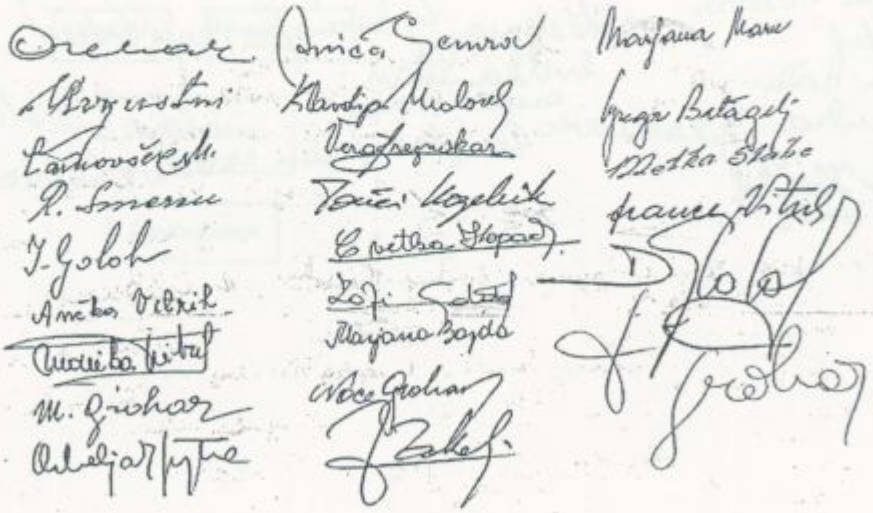

Gospod

Marjan Loboda

Mladi slovenski „Tio-zas"
s trdnejšimi planinskimi dobrat
prošilja hvaležen pozdrav

Daniel in Jo Šavljoni Jožko vodnik Andrej Slak Štefan Štin
Pavel Pelb Janez Žakelj
Štefan godec Joni Dobovšek Andrej Kirschegger Aleksander
Ana Žakelj Kirschegger Ivanka Vitek Cailo Fanaino
Ivan Lombergar Sonja Keller Angela Podržaj Gabrijel Ahlak
Rezika Štulj Lučka Wilcupett Marjan Indihar Diana Draksler
Darica Draksler Andrej Podrž Jani Kočar Gabriel Indihar
Damjan Bogdan Slavina Fanaino Veronika Kolenc
Klemenčič Slavec Mojca Lombergar Adrijana Zakrajšek
Barbara Kobi Marita Žakelj
Helena Žakelj Nejca Kobi Monika Dobarek
Saška Dobovšek Danijela Avgustin
Nevenka godec Vlga Žakelj
Pavel Kržišnik Andrejka Tomazin
Gabrijela Tomazin Lučka Tomazin
Sosedka do zadaj Helena Podrž Alenka Brittof

2. 10. Pismo škofu dr. F. Krambergerju, ob 120. obletnici smrti škofa A. M. Slomška, s podpisi

SLOMŠKOV DOM - Buenos Aires, 19.septembra 1982.

Prevzvišeni gospod škof
Dr. Franc Kramberger
MARIBOR - SLOVENIJA

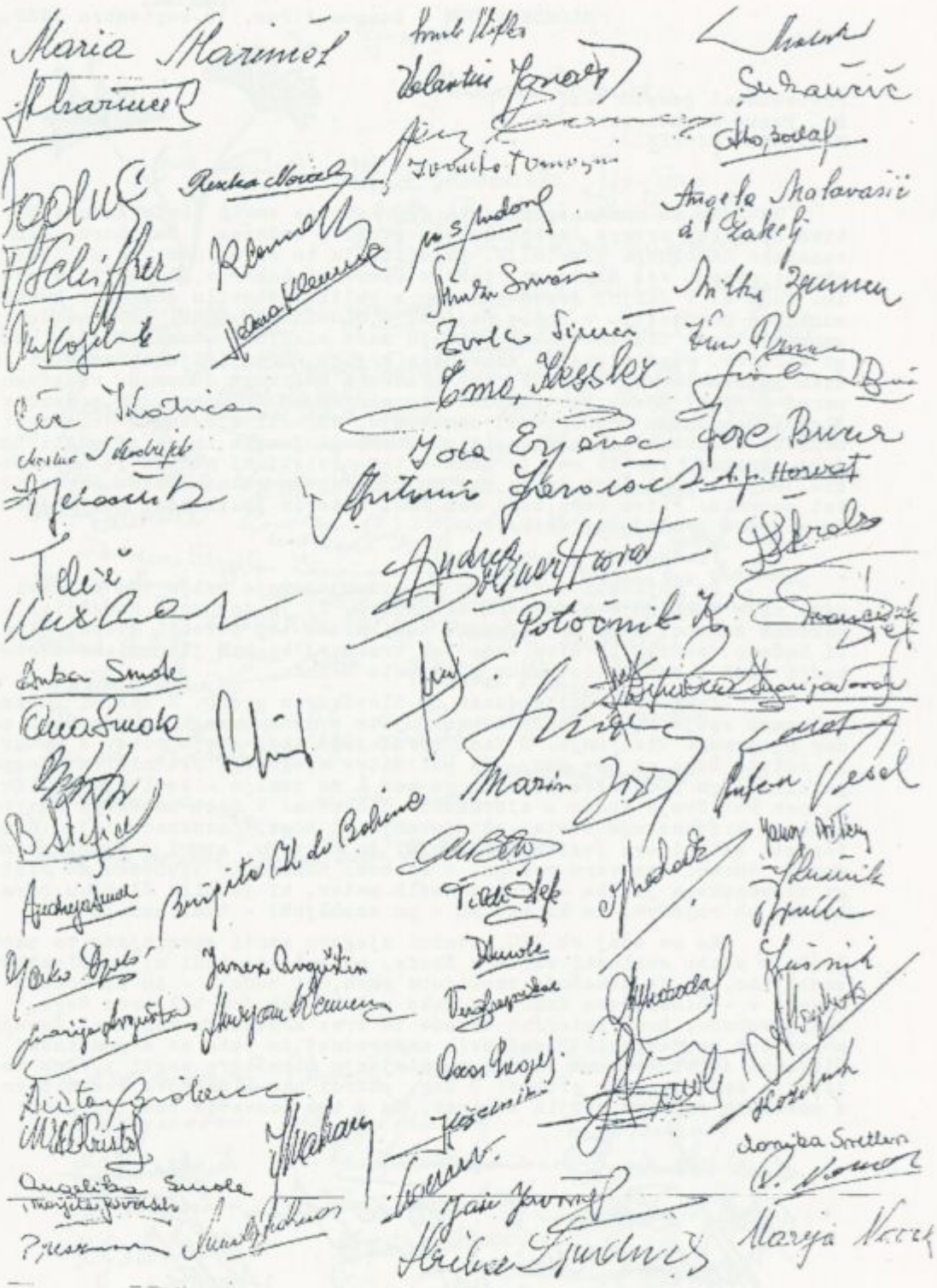
Ko se danes spominjate 120 letnice smrti škofa Antona Martina Slomška, prvega lavantinskega škofa s sedežem v Mariboru, slovenskega nabožnega pisatelja, vzgojitelja in rodoljuba, so ob Vas zbrani gotovo vsi Slovenci, tako v Domovini kakor v Sloveniji v svetu. Tudi mi v daljni Argentini smo v velikem številu zbrani v buenosairesko predmestju v Ramos Mejiji, v SLOMŠKOVEM DOMU, ki je viden spomenik temu Slovencu, vzgojitelju naše mladine, utemeljitelju našega šolstva, razširjevalcu slovenske knjige, branitelju materinega jezika in slovenskega naroda, ter predvsem Velikemu duhovnu, vodečemu narod k Bogu. Njemu smo pozidali to slovensko trdnjavo, da moremo v Slomškovem imenu promagovati domotožje, uživati slovensko domačnost, okušati sladkosti občevalnosti slovenskega jezika in se zavedati božjega varstva. Vse to nam je dano v tem okviru, ki nam ga je za naše življenje očrtal škof Anton Martin Slomšek in ga nam jasno zapustil kot oporoko: "Živa vera bodi vam Luč, materin jezik bodi nám ključ do narodne zveličavne omike."

Prečastiti gospod Škof!

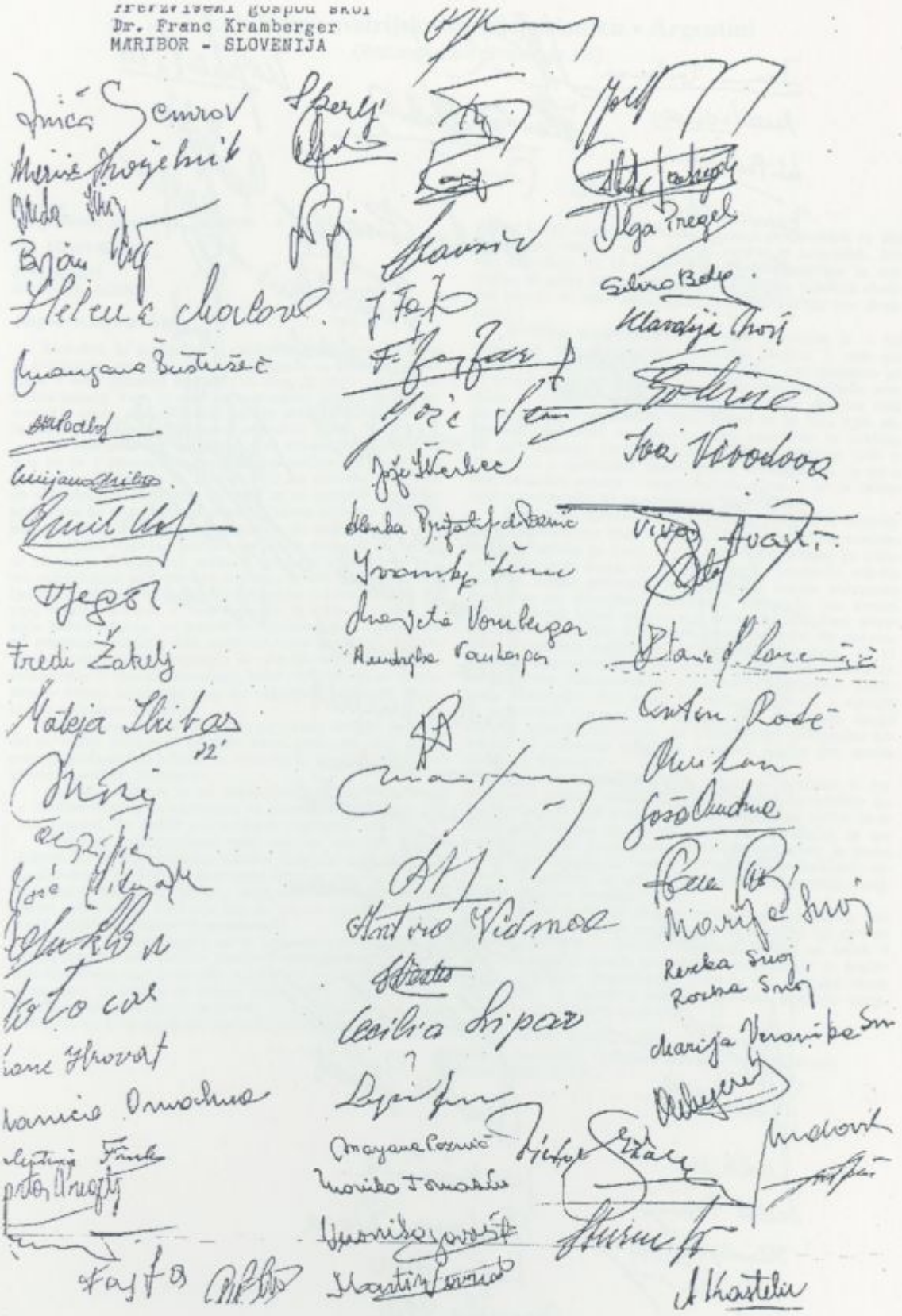
Po nujnosti narave in po hotenju svoje volje smo se živi udje naše tukajšnje slovenske skupnosti, ki je del naše nedeljive narodne celote. Tega se zavedamo tudi mi na tej polobli sveta. Živeti hočemo vsedilj iz žive vode teh vrelcev, ki nam jih nataka svetomodri škof s svojo slovensko zlatousto besedo.

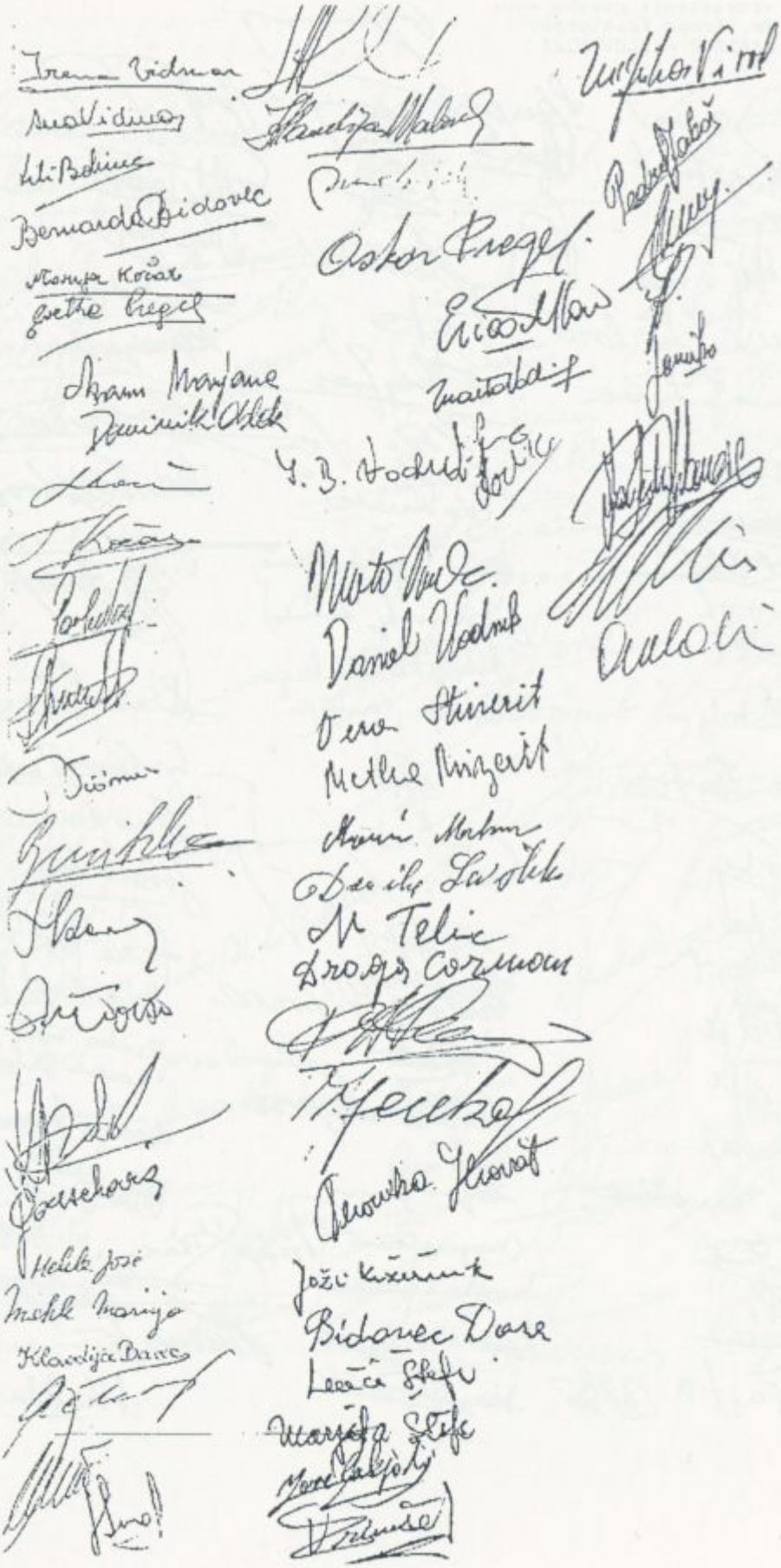
Zato nas vidite danes ob Slomškovem grobu. Z Vašimi rokami sklepamo svoje roke, ko se zahvaljujete v imenu vsega naroda Bogu za dar njegovega življenja. Z Vami združujemo tudi svoje roke, s katerimi rotite Boga za nov dar - za potrditev njegovega svetništva. Gospod, povzdigaj ga s čudežem in vrni ga nam - na zemljo - v oltar! Postavi ga nam kot Svojo zvezo s slovenskim človekom! V času zemskega razvrednotenja krščanskega sveta, odtujevanja od Boga, raznaradovanja in ogroženosti materinega jezika v domovini in v svetu, stori s Slomškom svoj čudež: ohrani nam vero v Boga, v svobodo naroda in ljubezen do čistega slovenskega jezika - jezika naših mater, ki je bila Slomšku prva beseda ob rojstvu, in ki naj mu - po zaobljubi - tudi zadnja bo!

Ko se zdaj ob 120 letnici njegove smrti spominjamo te zaobljube v sluhu svetosti umrlega škofa, ponavljamo tudi mi to Slomškovo zaobljubo, ki je današnja zaobljuba vseh, ki hočejo - in mi hočemo! - živeti v - Slomškovem domu. In kako naj bi tak dom bil brez Boga, brez svobode, brez materine besede in brez krščanske kulture? Zavedamo se teh poudarjenih Slomškovih nadvrednot in zato se argentinski Slovenci združujemo na ta dan spominjanja Slomškove smrti z Vašo molitvijo nad njegovim grobom: O Bog, potrdi nam Slomškovo svetništvo s posebnim sijajem svojih svetcev, da s tem posvetiš tudi njegovo!

Prevzvišeni gospod škof
Dr. Franc Kramberger
MARIBOR - SLOVENIJA

2.11. Pismo avstrijskemu veleposlaniku v Argentini

(Računalniško posneto iz SS)

Gospod
veleposlanik Republike Avstrije

Dr. Albert Rohan

French 3671
BUENOS AIRES

Gospod veleposlanik!

Slovenci, ki izhajamo iz različnih dežel, v katerih se je avtohtono razvijala slovenska zavest in kultura, in živimo v vsej duhovni svobodi, ki nam jo daje Argentina, želimo izraziti Vam in po Vas pristojnim javnim organom Avstrije svojo zaskrbljenost spričo predlagane šolske reforme na jezikovno mešanem področju južne Koroške.

Na tem področju oddavnaj živi slovensko ljudstvo in tam se je v preteklosti razvijal pomemben del slovenske zgodovine. Danes je to področje le še obrobje strnjenega slovenskega etničnega ozemlja in se njegovi slovenski prebivalci že po naravnem populacijskem pritisku čutijo v nevarnosti za svoj etnični razvoj in že tudi obstoj.

Z modro vzgojno politiko po drugi svetovni vojni, ki je ob svoji uveljavitvi težila k popravi genocidnih krivic nekdanjega nacističnega režima, je bilo tam spet uveljavljeno dvojezično šolstvo v skupnem pouku, kot je bil prej vedno v navadi. V tem sistemu, ki nam je znano, da daje dobre sadove, se koroškim ljudem obeh jezikov že od mladega vcepljala duh medsebojnega osebnega spoštovanja, strpnosti do drugačnih in občutja obojne družbene integracije. S tem se zmanjšuje boleč občutek, da so manjšina v državi in se jim vsaj na vzgojnem področju zagotavlja potrebno varstvo.

Predlagana šolska reforma, po kateri naj bi se uvedel za vsako jezikovno skupino ločen pouk, pa zdaj grozi podreti harmonično sožitje in vznemirja skupinsko občutljivost koroških Slovencev.

Z njimi čutimo in se solidariziramo Slovenci, živeči v izseljenstvu, in se obračamo na pristojne avstrijske zvezne organe, da začeti zakonodajni postopek ustavijo.

Pri tem se sklicujemo predvsem na temeljno nalogo države, ki je pospeševanje splošne blaginje vseh domačih prebivalcev. V to šteje predvsem skrb za varstvo splošno priznanih človekovih pravic, med katerimi mora biti posebej spoštovana tudi pravica do javne uporabe materinega jezika in kulturnih posebnosti.

Bojimo se nevarnosti, da bi kvarnemu šolskemu ločevanju sledila tudi splošna narodna diskriminacija, nekakšen apartheid, kar ne bi bilo v prid tudi avstrijski državni skupnosti. Svobodno in čvrsto vzdrževanje skupnega življenja in soustvarjanje napredka je zagotovljeno le v integraciji vseh ljudskih sil. Koroški Slovenci so v vsej zgodovini hoteli ohranjati zvesto vdanost svoji deželi in biti popolnoma vrasli v njen splošni razvoj in napredek. Šolsko ločevanje, ki bi ostro prelomilo z zgodovino in tradicijo, bi tedaj lahko raztrgalo medsebojno vraslost etničnih skupin in tako škodovalo zdravemu sožitju vse skupnosti.

Politično neodvisna in nevtralna Avstrija je v tej dobi tudi vzor demokratično urejene družbe. V tem pogledu uživa nedvomen mednarodni ugled. Dovoljujemo pa si spomniti, da se demokratičnost določene družbene ureditve in zdržanja državne oblasti meri med drugim tudi po ravnanju z narodnimi manjšinami in bi bilo njih zapostavljanje ovira za demokratično označitev te družbe. Če je prezirano ravnanje z manjšinami obenem tudi v nasprotju s sprejetimi pogodbenimi obveznostmi, je pa s tem prizadet prestiž v meddržavnih odnosih in je lahko tudi ogrožen mir, ki je vedno sad pravičnosti.

V interesu slovenskega duhovnega razvoja in avstrijskega kulturnega bogastva, družbenega miru in mednarodnega ugleda je torej nujno, da zvezni organi in oblastva, o katerih vemo, da imajo do tega vprašanja odprta stališča, vedno poslušajo in upoštevajo težnje slovenske manjšine na Koroškem. Zaupamo, da se bo na zvezni ravni obnovil tekoč razgovor z obema osrednjima organizacijama koroških Slovencev, ki bo privedel do zadovoljive dogovorne rešitve in do odpovedi ukrepom, ki bi pomenili nesprejemljivo vsiljevanje družbenega ločevanja in jezikovne diskriminacije s posledico postopnega etničnega odmiranja. Tak sklep bo tudi v soglasju s stališči in priporočili organov in ustanov, kot so deželni šolski svet in celovška univerza, pa tudi zvezna pedagoška komisija in juridična komisija ustavne službe pri uradu zveznega kanclerja.

Ko poteka petdeseto leto, odkar je nacizem z Anschlussom pogazil svobodno Avstrijo in je to nasilno dejanje pretreslo vse svobodno misleče ljudi po svetu, izražamo prepričanje, da se svobodoljubni Avstrijci in posebej avstrijski javni funkcionarji zavedajo, da je treba zavreti vse težnje, ki hočejo po vzorih iz preteklosti, čeprav z drugačnimi metodami, življenjsko oškodovati manjšinsko narodno skupino.

Hvaležni bomo, če gospod veleposlanik posreduje pristojnim organom našo prošnjo, da se umakne ali zavrne zakonski predlog o ukinitvi skupnega pouka na šolah v južni Koroški in uvede postopek za izboljšanje in popolnejšo izgraditev dvojezičnega šolstva, da se tako zagotovi obstoj in neoviran razvoj slovenske narodne skupnosti na avstrijskem ozemlju.

Buenos Aires, 9. marca 1988

Podpisi: Lojze Rezelj, Zedinjena Slovenija in predsedniki vseh slovenskih Domov.

2. 12. Poziv Državnemu zboru in pristojnim oblastem države Slovenije

PETDESET LET PO KONCU KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE[1)]
PODPISANI SLOVENCI ZAHTEVAMO,
DA DRŽAVNI ZBOR IN PRISTOJNE OBLASTI SLOVENIJE
IZPOLNIJO SVOJO DOLŽNOST

V času, ko mineva:

- 50 let po vzpostavitvi komunistične totalitarne oblasti nad slovenskim narodom, usodo in premoženjem slovenskih ljudi;
- 50 let po koncu druge svetovne vojne, ki se je nadaljevala kot hladna vojna med demokracijo in komunizmom;
- 5 let po političnem preobratu in pričetku demokratičnih sprememb v Sloveniji;
- 4. leto veljavnosti ustave države Slovenije, ki pomeni prelom s preteklostjo; žal pa so iz le-te ostale številne nepopravljene krivice in premnoge žrtve brez povrnjene časti, to pa podaljšuje razdor in onemogoča spravo med Slovenci;

zahtevamo:

- da Državni zbor in pristojne oblasti države Slovenije izpolnijo dožnost, ki jim jo nalagajo črka in duh slovenske ustave ter določila mednarodnega prava v skladu s Listino Združenih narodov, Deklaracijo Evropskega sveta in Helsinškimi listinami, tako da:
- izrecno obsodijo komunistično partijo, ker je med vojno in okupacijo zlorabila slovensko željo po svobodi in narodnoosvobodilni boj v svoje revolucionarne namene;
- obsodijo zločine, ki so jih izvajali nosilci revolucije nad slovenskim narodom pod pretvezo osvobodilnega boja, hoteč uničiti svoje idejne in politične nasprotnike;
- priznajo, da je bil slovenski odpor proti komunizmu med drugo svetovno vojno samoobrambno in domoljubno dejanje;
- razglasijo poboj domobrancev in vseh drugih nasprotnikov komunističnega totalitarizma za zločin proti človeštvu;
- obžalujejo nasilje komunistične države in teptanje temeljnih človekovih pravic po končani vojni;
- sprejmejo ukrepe, da bo neodvisna sodna oblast raziskala zločine med revolucijo in po njej;
- sprejmejo zakone, ki bodo pretrgali povezavo s prejšnjo totalitarno ureditvijo in odpravili politične, gospodarske in druge privilegije nekdanjih oblastnikov in njihovih naslednikov;
- razveljavijo obsodbe, ki so jih po vojni izrekla sodišča na podlagi revolucionarnih zakonov, omogočijo poravnavo moralne in materialne škode, ki je bila povzročena premnogim Slovencem med revolucijo in po njej, in zagotovijo enake socialne in druge pravice pod enakimi pogoji vsem žrtvam vojne in revolucije;
- sprejmejo zakone, ki bodo v državi Sloveniji uveljavili pravno državo v skladu z ustavo, konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Svet Evrope) in Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (Združeni narodi).

To izjavo je podpisalo 24.346 Slovencev doma in po svetu. Izročena je bila 8. maja 1995 Državnemu zboru Republike Slovenije. Predstavniki slovenske povojne emigracije v Argentini z njo ponovno soglašamo in jo izročamo predsedniku vlade Republike Slovenije, dr. Janezu Drnovšku, ob njegovem obisku v Buenos Airesu.

Podpisani pričakujemo, da bodo predstavniki države Slovenije zadostili pravici!

Buenos Aires, 12. junija 1995.

[1)] Izraz se nam ne zdi posrečen: leta 1945 se kom. revolucija še ni končala; n.op.

2. 13. Primer podpisne pole ob plebiscitu za samostojnost Slovenije

(Pol je bilo 179, od katerih nekatere nimajo 20 podpisov, zbranih pa je bilo nad 2.000 podpisov)

Plebiscit o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. (164)

ALI NAJ REPUBLIKA SLOVENIJA POSTANE SAMOSTOJNA IN NEODVISNA DRŽAVA ?

Obkrožite odgovor, ki ustreza Vaši volji:

	ime in priimek	št. osebne izkaznice	odgovor		podpis
1	RODOLFO ŽIVEC	C.I. 2-844.365	DA	NE	Rodolfo Živec
2	SILVESTRA STOLFA	L.C. 6.010311	DA	NE	Silvestra Stolfa
3	ROBERTO LEVPUŠČEK	DNI 10.852.880	DA	NE	
4	ALDO R. ŽIVEC	CI PF 639107C	DA	NE	Aldo R. Živec
5	FRANCISCA BELEC	5610150	DA	NE	
6	ALFREDO COJ	DNI 4.141.395	DA	NE	
7	JORGE ZBOGAR	DNI. 11.172.409	DA	NE	
8	MARIO ZBOGAR	DNI. 14.895.749	DA	NE	
9	RICARDO DANILO ŽIVEC	DNI 7.961.769	DA	NE	
10	SUSANA LEVPUSCEK	DNI. 10.284.081	DA	NE	Susana Levpuscek
11	WALTER COTIC	C.I 2.791.012	DA	NE	Walter Cotic
12	LEMUT BARBARA	C.I 4.285.52[illegible]	DA	NE	Lemut Barbara
13	PETER CEJ	C.I. 4.031.491	DA	NE	Peter Cej
14	STANKO CEJ	C.I. 4.031.492	DA	NE	Stanko Cej
15	ALOJZ CEJ	C.I. 4.031.488	DA	NE	Alojz Cej
16	VILMA HVALA	C.I. 4.031.490	DA	NE	Vilma Cej Hvala
17	MARIA ZAGAR	C.I. 4.032.401	DA	NE	Maria Zagar
18	ANA CEJ	C.I. 20852777	DA	NE	Ana Cej
19	BRUNA ZAGAR	C.I. 4.032.403	DA	NE	Bruna Zagar
20	Eduardo TROBEC	DNI 10.117.475	DA	NE	
20	skupno število glasov		20	—	

Overovatelja podpisov:

Podpis: Rodolfo Živec

Ime in priimek: RODOLFO ŽIVEC

2. 14. Dva primera pisem argentinskim osebnostim za priznanje RS

ESLOVENIA UNIDA
ZEDINJENA SLOVENIJA
Pers. Jurídica Nº 1933/28/2/1962
Ramón L. Falcón 4158 Capital Federal C.P. 1407
Tel.: 69-9503

El Presidente de la Asociación Eslovenia Unida tiene sumo agrado en saludar a Ud. y transmitirle los mejores deseos de prosperidad y ventura personales.

En estos momentos tan importantes para nuestra tierra natal, los eslovenos de la Argentina aspiramos a que la llama de la independencia y de la vida democrática crezca en intensidad y abrace con su fuego libertario la vida y al pueblo esloveno todo.

Desde el año 568 cuando los eslovenos hacen su aparición en la historia europea, la patria de los Alpes Julianos, el Mar Adriatico y los llanos, colinas y bosques del interior, pacientemente vieron pasar generaciones y generaciones de hombres y mujeres que cantaron a la libertad, al amor y a Dios.

El día 23 de diciembre de 1990 un plebiscito estableció en un 88% la voluntad inquebrantable de este, nuestro pueblo, a vivir independiente y según su voluntad.

Al dirigirnos a Ud. deseamos que su palabra comprensiva y su acción en el momento y lugar adecuados puedan lograr el reconocimiento público y nacional del derecho de autodeterminación del pueblo esloveno.

Que ello sea así es el deseo y pedido de los miles de compatriotas que habitan este bendito suelo argentino.

Reciba los sinceros saludos de

arq. Jorge Marcos Vornbergar

Enero 1991

ESLOVENIA UNIDA
Pers. Jurídica No. 1933/28/2/1962
Ramón L. Falcón 4158, Capital Federal, C.P. 1407
Tel. 69-9503

Buenos Aires, 9 de Julio de 1991

De mi mayor consideración,

En el Día de la Independencia, los eslovenos en la Argentina celebramos la Fiesta Patria, en esta ocasión con la mente y alma puestos también en nuestra patria de origen, Eslovenia, que está luchando por los mismos ideales que presidieron hace 175 años la gesta de la Independencia argentina, con el mismo coraje y sacrificio.

Si bien la causa de Eslovenia ha recibido la simpatía y solidaridad de muchos países y personalidades ilustres, hasta el día de la fecha, ningún país del mundo ha reconocido oficialmente al nuevo Estado Esloveno.

Esperamos ansiosamente que el principio de autodeterminación, derecho inalienable de las naciones, reconocido por las Naciones Unidas y ratificado por el acuerdo de Helsinki, prime por sobre las razones de estado, actitudes pragmáticas y de conveniencia.

La propia constitución yugoeslava contempla el derecho de secesión de las repúblicas integrantes de la Federación.

Eslovenia no tiene problemas étnicos con los otros pueblos de Yugoeslavia, tampoco conflictos limítrofes. Sólo busca forjar su propio destino en paz y acuerdo con sus vecinos.

Durante seis meses, el joven gobierno democrático intentó insistentemente el diálogo con el gobierno central, con resultado negativo. Al expirar el plazo del mandato establecido por el plebiscito de diciembre de 1990, el parlamento esloveno declara la independencia.

Inmediatamente el ejército federal yugoeslavo invade y ocupa el territorio esloveno, con toda la brutalidad que los medios informativos han presentado a la opinión pública, generando unánimes expresiones de repudio.

Por lo expuesto invitamos a todas las personas, para las que la libertad y autodeterminación son principios firmemente arraigados, a prestar su apoyo y solidaridad a la causa eslovena.

Saludo a usted con mis mayores respetos,

Ing. Jernej Dobovsek
Vicepresidente en ejercicio de la Presidencia

2. 15. Pisno zagotovilo nadškofa dr. A. Šuštarja o gostovanju v Škofovih zavodih

nadškofijski ordinariat
61001 LJUBLJANA, P. P. 121/III

Spoštovani gospod profesor
Tine VIVOD,
predsednik Zedinjene Slovenije

Buenos Aires,
ARGENTINA

V skladu z dogovorom dne 16. julija 1994 v Zavodu sv. Stanislava v Ljubljani (Vivod - Košir - Špringer) in na podlagi pomoči, ki ste jo v imenu Zedinjene Slovenije prek patra Ivana Tomažiča darovali za obnovo Zavoda, vam kot predsedniku Zedinjene Slovenije **dajemo pisno zagotovilo**, da bo vodstvo Zavoda na priporočilo predsednika Zedinjene Slovenije omogočilo bivanje tistim obiskovalcem Slovenije, ki se bodo z omenjenim priporočilom predstavili.

V smislu dogovora bi šlo za največ štiri osebe hkrati in za največ štirinajst dni, če se z vodstvom Zavoda ne bodo drugače dogovorili. Dokler bo Slovenski dom rabil kot prehodni dijaški dom, bo to seveda mogoče samo v juliju in avgustu. Gostje bodo poravnali samo dejanske stroške bivanja, vključno s stroški za zajtrk, kar bo Slovenski dom gostom predvidoma dajal.

Vodstvo Zedinjene Slovenije naj goste najavi vsaj mesec dni pred prihodom na naslov Zavoda (ekonomat).

To pisno zagotovilo velja za dobo dvajset let, če ne bo zaradi višje sile to onemogočeno.

V Ljubljani, 16. julija 1994

dr. Alojzij Šuštar,
ljubljanski nadškof in metropolit

dr. Borut Košir,
direktor Zavoda

Vročeno: - naslovu
- ekonomatu Zavoda
- arhivu

2. 16. Spomenica Janezu Pavlu II. leta 1995

Njegova svetost
papež Janez Pavel II
Vatikan

Buenos Aires, 5. novembra 1995.

Prečastiti in dragi sveti Oče Janez Pavel II. !

Slovenci, zvesti katoliški Cerkvi in Svetemu sedežu daleč od domovine, katero smo morali zapustiti pred 50 leti kot begunci pred komunizmom, se obračamo na Vas s sinovsko prošnjo.
Z veseljem smo sprejeli vest o Vaši odločitvi, da obiščete naslednjega maja našo drago Slovenijo. V tem zgodovinskem dogodku vidimo izraz božje dobrote, da bo Petrov naslednik potrdil v veri vse Slovence, kar nam je po desetletjih komunističnega režima tako potrebno.
Prepričani smo, da ste dobro poučeni o razmerah v naši domovini. Velik del preživele generacije, ki je bila priča grozotam komunistične revolucije, živi zdaj v slovenski diaspori. Zato Vas iz daljne Argentine prosimo, da se ob obisku naše domovine spomnite v molitvi in vsaj s kratko mislijo množice slovenskih vernikov, duhovnikov in laikov, ki so po letu 1941 izgubili življenje le zato, ker iz zvestobe Katoliški Cerkvi in iz zaupanja njenemu nauku niso hoteli sodelovati z brezbožnim komunizmom. Mnogi med njimi - žene in možje, dekleta, fantje in celo otroci - so bili zaradi zglednega krščanskega življenja nečloveško mučeni.
Prosimo Vas, spomnite se ob tej priložnosti tudi ljubljanskega škofa Gregorija Rožmana. V najtežjih trenutkih naše zgodovine, med sovražno okupacijo in komunistično revolucijo, je vodil slovenske vernike ter jih učil v skladu z naukom Vaših prednikov, brez ozira na svojo varnost. V skrbi za begunce, ki so zapuščali svoje domove in iskali zavetja pri zahodnih Zaveznikih, jih je spremljal. Proti svoji želji je ostal v tujini, kjer je tudi pokopan. V odsotnosti so ga komunistične oblasti neprenehoma blatile in tudi krivično obsodile. Ker mu po vseh teh letih mnogi v domovini še vedno delajo krivico, bi papeževa beseda gotovo odločilno pripomogla, da bi se vsaj vernim ob njej vzbudil čut za pravičnost, da se zavzamejo za čast požrtvovalnega katoliškega škofa in pastirja.
V nas ni sledu sovraštva do teh, ki so storili krivico. Iz srca smo jim odpustili in tudi sami se kesamo vseh svojih napak. Čutimo pa, da nas veže dolžnost do rajnih in živih žrtev komunistične revolucije. Zato si prizadevamo, da se jim izkaže priznanje in vrne vsaj dobro ime.
Kot vsi katoliški Slovenci se tudi mi v diaspori pripravljamo na Vaš obisk slovenske države z molitvijo rožnega venca. Prosimo Boga, da bi po Devici Mariji in z Vašo pomočjo naklonil naši domovini ponovno duhovno poglobitev na temeljih Resnice, Pravice in svojega Usmiljenja.

za
Slovensko dušno pastirstvo

Jože Škerbec
glavni delegat

za
društvo "Zedinjena Slovenija"

Marjan Loboda
predsednik

"Slovensko središče"
Ramon L. Falcon 4158
Buenos Aires
Argentina

2. 17. Po MOS-u uskladene prireditve za leto 1997 (primer)

3. 3. tombola na Slovenski pristavi
8. 3. začetek srednješolskega tečaja
9. 3. začetek slovenskih osnovnih šol
19. 3. obletnica smrti msgr. Antona Oreharja
30. 3. Velika noč
6. 4. misijonska tombola v Slovenski vasi
4. 5. obletnica v Slovenskem domu v Carapachayu
11. 5. slovensko romanje v Luján
18. 5. obletnica v Slovenskem domu v San Martinu
25. 5. žegnanje v Slovenski hiši
1. 6. Spominska proslava žrtev revolucije
8. 6. krajevne domobranske proslav e
8. 6. procesija sv. Rešnjega Telesa
15. 6. očetovski dan
28. 6. praznik slovenske državnosti
29. 6. proslava šolskih otrok na čast sv. Alojziju
6. 7. prireditev v Hladnikovem domu v Slovenski vasi
9. 7. športni dan
20. 7. mladinski dan v San Martinu
20. 7. društvo Nagelj iz Kanade
27. 7. 45. obletnica Hladnikovega doma
3. 8. družinski dan - dan otrok
10. 8. mladinski dan v Slomškovem domu
16. 8. 28. glasbeni večer SDO/SFZ
17. 8. romanje v Lourdes
24. 8. obletnica Rožmanovega doma
6. 9. dan Zveze slovenskih mater in žena
7. 9. mladinski dan na Slovenski pristavi
14. 9. mladinski dan v Našem domu v San Justo
20. 9. proslava šolskih otrok na čast Antonu Martinu Slomšku
21. 9. obletnica Slomškovega doma v Ramos Mejíji
28. 9. mladinski dan v Slovenski vasi
28. 9. srečanje molilk rožnega venca
5.10. obletnica pri Svetogorski Mariji
5.10. prvo sveto obhajilo
11.10. misijonska proslava
12.10. obletnica Našega doma v San Justu
18.10. tombola v San Martinu
19.10. materinski dan
26.10. obletnica na Slovenski pristavi
9.11. zvezni mladinski dan SDO/SFZ na Slovenski pristavi
16.11. Slovenski dan v Slovenski vasi
22.11. zaključek srednješolskega tečaja
23.11. proslava Kristusa Kralja - birma
28.-30.11. duhovne vaje za žene
5.-7. 12. duhovne vaje za moške
7.12. sv. maša v Rožmanovem domu
8.12. posvetitev mladine Brezmadežni
13.12. prireditev na Slovenski pristavi
14.12. enodnevne duhovne vaje za moške
20.12. koncert Zveze slovenskih mater in žena
21. 12. enodnevne duhovne vaje za moške
24.12. božična polnočnica
31.12. silvestrovanje

Seje Medorganizacijskega sveta

21. 3. v Našem domu v San Justo
16. 5. v Zedinjeni Sloveniji
17. 7. v Slovenski vasi
19. 9. v Zedinjeni Sloveniji
21.11. v Slovenskem domu v San Martinu

OPOZORILO: Po večkrat ponovljenem sklepu Medorganizacijskega sveta na dan obletnic krajevnih slovenskih domov ne sme biti drugih prireditev. (Koga ta prepoved obvezuje, bi moralo opozorilo natančno izpovedati. Vendar je znano, da gre v prvi vrsti za člane MOS-a, obrača pa se tudi na druge ustanove; n.op.)

2. 18. Predlog za sestavo vseslovenskega predstavništa

V teku zadnjega leta se z raznih strani pobuja ideja o povezavi vseh Slovencev po svetu pod imenom Svetovni slovenski kongres (SSK). Poznamo pobude s strani pripravljalnega odbora SSK v Celovcu, iniciativnega odbora Slovencev iz Kanade, poznamo delovno podlogo za Vesoljni slovenski kongres iz Ljubljane, osnutek s pripombami in vprašanji dr. Marka Kremžarja iz Argentine, pisanje Mladine, Rodne grude, Demokracije, Svobodne Slovenije in Slovenske države.

Gre za zamisel, ki v zdomstvu že dolgo čaka primernega trenutka za uresničitev. V njej ne bi smeli gledati pomožne ustanove za izboljšanje trenutnega političnega in gospodarksega stanja v Republiki Sloveniji, ampak novo, splošno priznano in dolgotrajno ustanovo za organizirano sožitje vseh Slovencev znotraj in zunaj meja slovenske države. Slovenci, ki živimo na svoji zemlji v okviru več držav in imamo velik del narodnega občestva razseljenega v svetu, potrebujemo povezave, mimo vseh državnih meja.

Namen tega svetovnega slovenskega organizma naj bi bil:

- buditi in ohranjati zavest narodne pripadnosti med rojaki po svetu;
- biti zagovornik slovenskih koristi in predstavnik narodnega občestva pred svetom;
- poživljati slovensko kulturno ustvarjalnost in skrbeti za ustrezno izmenjavo slovenskih kulturnih del med vsemi rojaki;
- uveljavljati prisotnost slovenskih umetnikov v mednarodnih krogih in svetovno javnost seznanjati z našimi kulturnimi dosežki;
- krepiti slovenske gospodarske vezi med rojaki v vseh "treh Slovenijah", med različnimi svetovnimi tržišči, s povezavo finančnih ustanov z dobro organizirano informatiko in s krepitvijo čuta za vzajemnost mimo umetnih meja;
- ustvarjati, množiti in krepiti stike z odločujočimi dejavniki pri drugih narodih in jih seznanjati s sodobno stvarnostjo, dejavnostjo in težnjami slovenskega naroda na političnem, kulturnem in gospodarskem področju;
- pomagati pri izmenjavi študirajoče mladine in omogočiti rojakom, da pridobe svetovno razgledanost, pri tem ko utrjujejo sebi in drugim rojakom slovensko zavest.

Na ta način predlagano vseslovensko predstavništvo lahko pomaga utrjevati med Slovenci potrebno samozavest in smisel za politično neodvisnost.

Ideja o povezavi Slovencev v svetu ni nova; v nekaterih oblikah se je delno že udejanila. V zdomstvu obstoja že nad 40 let na političnem področju Slovenski narodni odbor kot povezava in kontinuiteta predvojnih demokratičnih političnih strank v Sloveniji, na kulturnem področju pa Slovenska kulturna akcija. Dosedaj ni bilo vidne povezave na gospodarskem področju in nasploh tudi ne med področji drugih človeških dejavnosti.

Vprašanje ob sedanji pobudi ni, ali je potrebno neko demokratsko izbrano predstavniško telo za Slovencev z vsega sveta, ampak kako to zamisel uresničiti v nekem vrhovnem organu, ki bi imel izrecen pristanek domala vseh Slovencev ter bi pobujal in usmerjal njih delovanje za skupne in konkretno določene cilje. Vprašanje je tudi, kako poenotiti različna mišljenja okrog nespornih narodnih vrednot v vseslovenskem, naddržavnem, nadstrankarskem, a nikakor ne apolitičnem predstavništvu.

Predlagamo, da naj sestavljajo nastopajoči organizem predstavniki organiziranih skupnosti iz vseh treh Slovenij: Republike Slovenije, zamejstva in zdomstva.

Ker razumemo, da gre za ustanovitev posvetovalnega in predstavniškega organizma in ne le za shod ali kongres, predlagamo primernejše ime, na primer Vseslovenski svet (VS).

Predmet razgovorov med člani takega predstavništva na pokrajinski ali svetovni ravni naj bi bil iskanje najboljših načinov za uresničitev namenov, ki jih sprejme ustanovni zbor kot cilj organizacije. Upoštevati bi bilo treba pri sestavi VS takó dejavnost predstavnikov kakor kraj njihovega bivanja.

Pokrajinski sveti naj bi se organizirali po naslednjih pokrajinskih okrožjih:

1) Republika Slovenija
2) Koroška
3) Primorska (Tržaška, Goriška, Benečija)
4) Zahodna Evropa
5) ZDA
6) Kanada
7) Argentina in ostala Južna Amerika

8) Avstralija in Oceanija.

V vsakem okrožju naj bi se povezali rojaki na naslednjih področjih delovanja:

A) Politične organizacije:

- Politične stranke v Republiki Sloveniji naj bi poslale določeno število zastopnikov v VS, v razmerju z izidom parlamentarnih volitev.
- Po podobnem ključu naj bi bile zastopane politične organizacije v zamejstvu.
- V zdomstvu obstoja predstavništvo predvojnih strank. Dokler Slovenci v zdomstvu ne morejo enakopravno sodelovati pri volitvah v Sloveniji, naj pošiljajo omenjene stranke svoje zastopnike v VS, po okrožjih, kjer organizirano delujejo.

B) Družbene ustanove:

Slovenci v Republiki Sloveniji in zamejstvu žive na svoji zemlji in v naravnem slovenskem okolju. Zdomci tega nimajo. Zbirajo se v družbenih ustanovah, ki jim predstavljajo Slovenijo v malem, kakor na primer: slovenski domovi, društva Slovencev, stanovske zveze, športni klubi in ostala združenja, ki po svoji naravi niso političnega, kulturnega ali gospodarskega značaja.

C) Kulturne ustanove:

Šolstvo vseh stopenj, knjižne založbe, pisateljska in umetniška združenja, pevski zbori, glasbeni ansambli, gedališke in folklorne skupine, itd.

Č) Gospodarske ustanove:

Združenja podjetnikov, kmetov, trgovcev, svobodnih poklicev, bank in zadrug.

D) Slovenska katoliška Cerkev:

Imenovala naj bi zastopnike dušnega pastirstva v VS za Republiko Slovenijo, Koroško, Primorsko in zdomstvo.

Naštete organizacije in ustanove naj bi izvolile svoje predstavnike za omenjena področja v svojem okrožju. Vsak predstavnik naj ima en glas (mandat) tistega sektorja, ki ga je izbral. Odgovornost organiziranih skupnosti je poslati v vseslovensko predstavništvo najbolj primerne in usposobljene člane svoje skupnosti, ne glede na organizacije, katere člani so. Ne gre namreč za neposredno članstvo novonastajajoče ustanove, ampak za zbor predstavnikov vsega narodnega občestva.

Za izvedbo predloga za delovanje in sestavo vseslovenskega predstavništva za Republiko Slovenijo in zamejstvo naj se zavzame pripravljalni odbor SSK v Celovcu, v zdomstvu pa že obstoječi sveti po raznih okrožjih ali podobne krovne organizacije iz družbenega, kulturnega in gospodarskega sektorja. Kjer jih še ni, naj se ustanové v obliki družbenih in kulturnih okrožnih svetov ter gospodarskih zbornic.

Da more imeti vsaka organizacija možnost voliti zastopnika v "svet", se mora vpisati v listo dejavnosti, kamor pripada. V ta namen naj odprejo okrožni sveti poseben seznam organizacij.

Zasedanje na svetovni ravni naj bi bilo največ enkrat na leto, bolj pogosto pa na ravni dejavnosti in okrožij.

Na zasedanju okrožnih svétov naj bi bili prisotni vsi predstavniki v imenu tistega sektorja ali področja, ki jih je izvolil.

Na svetovni ravni bi mogel izjemoma kak predstavnik okrožja imeti mandat več področij.

Republika Slovenija naj ima več predstavnikov kot ostala pokrajinska okrožja, a naj ne bi imela večine na nobenem področju. To je način, da pride do veljave enakopravnost vseh treh Slovenij.

Sedež VS naj bi bil zunaj Republike Slovenije, shodi pa bodisi v okraju sedeža ali pa drugod po svetu, po predhodni domeni. Zasedanja naj potekajo samo v slovenskem jeziku.

Kot konkretno možnost vseslovenskega zastopstva predlagamo, na primer, naslednjo številčno razdelitev glasov (mandatov) z ozirom na okrožja in področja dejavnosti:

Sestava vseslovenskega svetovnega predstavništva			Področja dejavnosti						
			A-Politične organizacije	B- Družbene ustanove	C- Kulturne ustanove	D- Gospodarske ustanove	E- Cerkev	Skupaj	
Teritorialna okrožja	1- Republika Slovenija		8	-	6	6	1		21
	Zamejstvo	2- Koroška	4	-	2	2	1	9	18
		3- Primorska	4	-	2	2	1	9	
	Zdomstvo	4- Zah. Evropa	- *	2	2	2	1		31
		5- ZDA	- *	2	2	2			
		6- Kanada	- *	2	2	2			
		7- Argentina	- *	2	2	2			
		8- Avstralija	- *	2	2	2			
Skupaj			16 *	10	20	20	4		70

* dokler Slovenci v svetu niso politično predstavljani po strankah iz Republike Slovenije, naj politične organizacije iz zdomstva pošljejo po enega zastopnika iz okrožja, kjer delujejo.

(podpisan)
Emil Cof
tajnik

(podpisan)
arh. Jure Vombergar
predsednik

Sprejeto na seji upravnega odbora, dne 10. maja 1990.

Poslano v vednost naslednjim:
- pripravljalni odbor SSK v Celovcu
- slovensko-kanadski svet
- slovensko-ameriški svet
- Misli (Avstralija): s prošnjo, naj posreduje predlog avstralskim krovnim organizacijam.[1]

[1] Kaj sodimo o uporabi nepotrebnih in iz trte zvitih izrazov kot "teritorialno področje", "regije" ipd., smo že sem pa tja omenili. Gl. tudi op. VIV.2.16.

2. 19. Ustanovna listina argentinsko-slovenskega kulturnega zavoda

ACTA FUNDACIONAL

DEL INSTITUTO ARGENTINO - ESLOVENO de CULTURA

Los variados acontecimientos político culturales ocurridos en Europa, siempre han tenido repercusión en América y especialmente en la República Argentina.-

Algunos de ellos - y de gran importancia - fueron las grandes guerras europeas y los diversos regímenes políticos totalitarios, que provocaron el desplazamiento. allende los mares, de multitudes de persones en búsqueda de la paz, la libertad americana, nuevos horizontes y, porqué no, de supervivencia.

Uno de los países mejor preparados para ser receptáculo digno de estas migraciones ha sido precisamente la República Argentina.

Históricamente, nuestro país no sufrió los cataclismos de los choques de grandes culturas, como p.e.,lo acontecido en Méjico y Perú; fue por el contrario, antes y después de la Independencia ajeno a las grandes desigualdades, y los patriotas que forjaron valientemente la República en un mundo de monarquías, estuvieron siempre imbuídos de un gran sentimiento de hermandad e igualdad para todos los seres humanos.-

La ejemplar e innovadora Constitución Nacional, sancionada en el año 1853, garantiza los derechos civiles a todos los habitantes de la Nación, no limitándolos a los ciudadanos (art. 14), y como para desvanecer toda duda,enumera expresamente los derechos del extranjero (art. 20) y, paradójicamente, con el evidente fin de atraer al inmigrante libre de toda preocupación en lo atinente a la guerra, lo exime de servicio militar y de contribuciones forzosas extraordinarias (arts. 21 y 21), por lo que, de este modo, queda en cierto modo hasta privilegiado con respecto a los ciudadanos argentinos. Finalmente confiere al Gobierno Federal la atribución y el deber de "fomentar la inmigración europea", prohibiendo expresamente toda restricción a los que "traigan por objeto labrar la tierra, mejorar las industrias e introducir y enseñar las ciencias y artes" (Art. 25).-

Tal amplitud de criterio atrajo importantes oleadas migratorias, de origen europeo y de otros continentes, que ampliaron notoriamente la base demográfica de la República.-

Visto en perspectiva, cada oleada inmigratoria puede considerarse de un determinado color, de matiz irrepetible, que ya integró o está por integrar el mosáico totalizador de la Nación Argentina.-

Para optimizar la imagen total, no deberían desteñirse ni desdibujarse dichos matices característicos, sino, por el contrario, preservarlos y destacarlos, en vista del resultado común altamente enriquecedor.

Esta es la tarea que se ha propuesto el grupo de amigos argentinos de lo esloveno, al reunirse en una Institución, cuyo objetivos son poner de relieve, destacar y mostrar a la comunidad toda, los valores culturales de esta pequeña, pero antigua nación centroeuropea, a la que el destino señaló vivir, desde hace mil cuatrocientos años en el corazón de Europa, en el único y preciso punto de contacto de lo latino, lo germano y eslavo, y conformar sus básicos y máximos valores nacionales en la cultura greco-romana, ennoblecida por el mensaje cristiano.-

La nueva etapa en la historia de la Nación Eslovena, al adquirir su personalidad internacional, al declarar su Independencia el 25 de junio de 1991, abre posibilidades potenciadas para el intercambio cultural, sobre todo con los países con exquisita sensibilidad de percepción e integración de la diversidad de culturas, como lo es la Argentina.-

Imbuídos de estos principios y anhelos, declaramos fundado para estos fines el INSTITUTO ARGENTINO ESLOVENO DE CULTURA, en la Ciudad de Buenos Aires, a los días del mes dejulio del año mil novecientos noventa y cuatro.-

2. 20. Statut SSK-KA

1. člen
Konferenca SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA za Republiko Argentino (v nadaljevanju Konferenca) je del Svetovnega slovenskega kongresa na območju Republike Argentine. Njej se lahko pridružijo pod v nadaljevanju določenimi pogoji organizirane skupine Slovencev ali posamezniki v sosednjih državah.
2. člen
Konferenca sprejema in izpolnjuje namene in program Svetovnega slovenskega kongresa glede na slovensko problematiko v celoti, določa pa si tudi naloge in postavlja programe v posameznih zadevah svojega območja.
3. člen
Znak Konference je knežji kamen z napisom: SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES - KONFERENCA ZA REPUBLIKO ARGENTINO. Sedež Konference je v mestu Buenos Aires, ulica Ramón L. Falcón 4158.
4. člen
Konferenco sestavljajo slovenske organizacije in ustanove, ki delujejo skladno z javnim redom in s svojimi pravili. Društvo Zedinjena Slovenija in Krajevni slovenski domovi so v Konferenci zastopani vsak s petimi delegati, ostale ustanove in organizacije pa z dvema delegatoma vsaka. Njeni člani so lahko tudi fizične osebe, ki se opredeljujejo za Slovence ali so za slovenstvo zavzete in pomembne.
5. člen
Organizacije in ustanove se priglasijo za članstvo s pisno izjavo svojega upravnega organa, da soglaša s tem statutom, se strinja z nameni in programom SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA in sporoči imena odgovarjajočega števila delegatov. Organizacija in ustanova se sprejme za člana s pridržkom, da pristop potrdi njen prvi občni zbor oziroma vodstveni organ. Fizične osebe se sprejemajo v članstvo, ko za to pisno zaprosijo in izjavijo, da soglašajo z nameni in programom Svetovnega slovenskega kongresa in s tem statutom. Člane sprejema Upravni svet Konference.
6. člen
Organi Konference so: Zasedanje Konference, Upravni svet in Izvršilni odbor.
7. člen
Zasedanje Konference se praviloma sestaja enkrat v letu in se ga udeležujejo delegati včlanjenih Krajevnih slovenskih domov, organizacij in ustanov ali njihovi namestniki ter osebni člani Konference. Zasedanje obravnava letno poročilo o delovanju Konference ter zadeve splošnega pomena v zvezi z nameni Kongresa in Konference. Izredno zasedanje Konference lahko skliče Upravni svet z dvotretjinsko večino svojih članov. Prvo zasedanje skliče predsednik društva Zedinjena Slovenija.
8. člen
Upravni svet Konference sestavljajo upravičeni delegati Društva Zedinjena Slovenija, Krajevnih domov ter včlanjenih organizacij in ustanov, ki jih po potrebi zastopajo njihovi pooblaščeni namestniki. Poslovna doba članov Upravnega sveta ni omejena. Upravni svet se sestaja na sejah praviloma enkrat v trimesečju, na katerih sprejema nove člane, voli delegate za zasedanje Svetovnega slovenskega kongresa, določa smernice za delovanje Izvršilnega odbora in sklicuje redno ali izredno Zasedanje Konference.
9. člen
Upravni svet Konference izvoli izmed sebe in osebnih članov **Izvršilni odbor**, ki ga sestavljajo: predsednik, podpredsednik, tajnik in blagajnik, po potrebi pa tudi področni referenti.
Poslovna doba članov Izvršilnega odbora je dve leti in sta dovoljeni dve zaporedni ponovni izvolitvi. Njegov predsednik je predsednik Konference in Upravnega sveta. Izvršilni odbor se sestaja na sejah dvomesečno in skrbi za tekoče zadeve Konference. Upravne storitve mu opravlja do nadaljnega pisarna društva Zedinjena Slovenija.
10. člen
Konferenca se vzdržuje s članskimi prispevki, ki jih določa zasedanje Konference.
11. člen
Zasedanje Konference in seje Upravnega sveta ter Izvršilnega odbora so sklepčne ob navzočnosti vsaj polovice upravičenih udeležencev. Odločitve Zasedanja Konference, Upravnega sveta in Izvršilnega odbora, če so sklepčni, se sprejemajo z navadno večino navzočih. O spremembi statuta ali razpustu (Konference) odloča redno zasedanje Konference z dvotretjinsko večino vseh delegatov in osebnih članov Konference. Morebitne spore o pristojnosti organov in o njihovih odnosih s posameznimi člani obravnava in o njih odloča na zadnji stopnji Častno sodišče Svetovnega slovenskega kongresa.
12. člen
Za vse, kar ni v tem statutu posebej urejeno, veljajo po smislu določbe statuta SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA.

Ta statut je bil vsebinsko predviden in sprejet na posvetu ustanovnih članov Konference, dne 27. decembra 1996 v Slovenski hiši v Buenos Airesu. [1]

---

[1] N.op. a) z rahlim posmehom: Moderna tehnologija v filološki arheologiji je rehabilitirala antičen termin "statut", ki ga je tranzitno elegantno substituiral termin "Pravila" (ali "Uredba"). Sedimentarna (anti-)mentaliteta partijske principielne denacionalizacije je v dualni timski aktivnosti s spontano kolaboracijo progresivne globalizacije internalizirala termin "statut" tudi v diaspori. Similarni proces sta eksperimentirala tudi termina "konferenca" in "kongres", ki sta brez opozicije in reakcije dekonstruirala ter likvidacijsko eliminirala "posvet(ovanje)" oz. "shod". - b) resno: Naroda ne bodo rešili izrazi v modi, latinizmi, neologizmi ipd., lahko pa mu pomagajo, da si skoplje svoj lastni grob. Skratka: niso nam všeč nepotrebne tujke v tej "vseslovenski zadevi". Vsakomur kažejo, da Slovenci zapravljamo eno svojih redkih bogastev, ki je temelj naše narodnosti: slovenski jezik; da imamo še zmerom preveč hlapčevskega duha; da se čutimo manj vredne... Dokazujemo pa s tem tudi, da je to "peto" kolo nepotrebnih tujk nova "peta kolona".

2. 21. Izjava ZS 1997 (SS 16.10.1997 41 1)

Naše stališče[1)]

Po osvoboditvi in osamosvojitvi Slovenije prihaja k nam na obisk vedno več raznih skupin iz domovine ali zamejstva. Večkrat se zgodi, da za nje izvemo šele, ko so že tukaj, ker naši organizirani skupnosti o svojem prihodu niso ničesar sporočili. Ponavadi so to skupine, ki pridejo pod okriljem Slovenske izseljenske matice (S.I.M.).

Naša skupnost je poznana kot gostoljubna in odprta do vseh dobromislečih obiskovalcev. To potrjuje kar nekaj izredno uspelih obiskov skupin in posameznikov iz domovine in zamejstva. Zato nam je resnično žal, da ti nenapovedani obiskovalci potem začudeno gledajo na naše prosvetne domove, naše šole in ustanove, s katerimi ne morejo priti v stik, ker organizatorji njihovih potovanj to skupnost še vedno ignorirajo in se nanjo dosledno ne obračajo. Verjetno nismo daleč od resnice, če mislimo, da se to dela namerno, zato, da se med nas vnaša zmeda, da se mi prikažemo pred obiskovalci kot zaprti in nevljudni ljudje.

Ker smo doživeli tudi obiske, ki so nas potem prikazovali v izkrivljeni in negativni podobi, ko so objokovali, da "sramota umira počasi", smo upravičeno postali do nepoznanih in nenajavljenih obiskov previdni. Menimo, da je prav, da ob teh pojavih našim članom, vsej slovenski skupnosti v Argentini in našim prijateljem v Sloveniji, v zamejstvu in po svetu pojasnimo svoje stališče.

Slovenska povojna emigracija v Argentini se zaveda, da je za obstoj in dosežke dolžna zahvalo tistim ženam in možem, laikom in duhovnikom, ki so skozi 50 let našega bivanja v tej gostoljubni deželi s svojim delom in pričevanjem izpolnjevali naročilo, ki ga je škof-begunec dr. Gregorij Rožman naslovil na argentinske Slovence ob poslovilni prireditvi, 14. aprila 1957, v dvorani jezuitskega zavoda del Salvador v Buenos Airesu: "Držite se skupnosti, za vsako ceno se je držite, da se boste ohranili in si med seboj pomagali!" Tako imamo danes po 40 letih od tistega naročila še slovensko dušno pastirstvo, slovensko osnovno in srednjo šolo, krajevne slovenske Domove, slovenske mladinske, kulturne, gospodarske in druge organizacije, z eno besedo, živo organizirano slovensko skupnost. V zavesti, da je naši skupnosti treba osrednjega predstavništva, so vodstva krajevnih Domov že leta 1962 prostovoljno priznala društvu Zedinjena Slovenija značaj matične in predstavniške organizacije in se pod njenim vodstvom povezala v Medorganizacijskem svetu. Ta naša organizirana skupnost je bila vse do osamosvojitve Slovenije trn v peti jugokomunistični diktaturi. Zato smo bili skozi vso to temno dobo slovenske polpreteklosti kadarkoli mogoče zamolčani, prezirani in napadani. Posebej žalostno in podlo vlogo pri tem je odigrala Slovenska izseljenska matica (S.I.M.). Skozi 45 let ta ustanova ni imela dobre besede, pač pa polno žalitev in sramotenj za slovenske demokrastične izseljence v Argentini, pa tudi drugod po svetu, ki niso trobili v komunistični rog.

Slovenski povojni emigranti in njihovi potomci v Argentini smo z vsemi močmi delali za osamosvojitev in osvoboditev naše ljube Slovenije. Srčno smo želeli navezati stike z matično domovino, saj se zavedamo, da so tam naše korenine in da naše slovenstvo nujno potrebuje živega pretakanja tradicij in kulture med diasporo in domovino. Upali smo, da se bo v ta proces vključila tudi prenovljena in dekomunizirana S.I.M. Izdelali in poslali smo v ta namen predloge za spremembo pravil, po katerih naj bi ta ustanova v bodoče lahko delovala res v blagor vseh slovenskih izseljencev po svetu. Žal, nismo naleteli na pričakovano razumevanje. Kot še nekaj drugih, je tudi S.I.M. ostala kot ena preživelih struktur bivšega režima. Čeprav je, vsaj uradno, izginila njena "odlična" sodelavka UDBA (naslednica zloglasnih VDV in OZNE), je S.I.M. uspelo ohraniti svojo organizacijo s skoro istim vodilnim osebjem. Res skušajo vsaj na zunaj pokazati lepši obraz. V njihovem glasilu Rodna gruda lahko zasledimo kak članek z versko vsebino in tudi sem pa tja vsaj skromno omembo delovanja demokratičnih skupnosti v zdomstvu. Njihov izseljenski piknik, ki se je dolga leta vršil pod škofjeloškim gradom kot v posmeh stotinam mučenih in pobitih domobrancev leta 1945 na istem kraju, se je naenkrat spremenil v Srečanje v moji deželi z mašo za začetek. Tako v Rodni grudi kot na Srečanju v moji deželi, zlasti pa v osebnih izjavah vodilnih članov S.I.M. pa še zasledimo pikre besede na račun "okupatorskih sodelavcev", "ekstremističnih belogardistov" in "farških belih", ki se nočejo sprijazniti z novo stvarnostjo v Sloveniji. To zadržanje traja prav do današnjega dne.

Zato smo se po skupnem dogovoru Domov, ustanov in organizacij odločili, da s Slovensko izseljensko matico ne bomo sodelovali, dokler ta temeljito ne spremeni svojih struktur in načina dela in se pošteno ne opraviči za vso krivico, ki nam jo je skozi 45 let prizadéjala. Zavedamo se, da smo si s tem vsaj začasno zaprli mnogo vrat v Sloveniji, pri katerih stoje še vedno isti vratarji iz prejšnjih časov, a naša čast in naš ponos, pa tudi naša neodvisnost so neizmerno več vredne kot morebitne ugodnosti, ki nam jih lahko nudi S.I.M.

Vabimo vse posameznike in skupine, ki žele obiskati Slovence v Argentini in bi radi prišli v stik z našo skupnostjo, s prošnjo, naj se obračajo naravnost na Društvo Zedinjena Slovenija, ki bo skupno z Medorganizacijskim svetom ter po posvetovanju z Izseljenskim društvom Slovenija v svetu v Ljubljani, Rafaelovo družbo prav tam in Državnim tajništvom za Slovence v zamejstvu in po svetu po svojih najboljših močeh skušalo ugoditi njihovim željam. V iskrenem medsebojnem spoštovanju in spoznavanju bomo gradili temelje sožitja v korist naše skupnosti in vsega slovenskega naroda, katerega živi udje hočemo ostati.

Kot izvoljeni predstavniki slovenske povojne emigracije v Argentini se obračamo na rojake doma in po svetu v upanju, da bodo razumeli in podprli naše stališče, ki smo ga sprejeli zaradi zvestobe vrednotam krščanstva in slovenstva, ki smo jih prejeli od naših prednikov in katere želimo še naprej ohranjati. Od slovenske države pa pričakujemo, da bo končno le oblikovala do Slovencev po svetu dobronamerno in koristno politiko, prosto vplivov preživelega diktatorskega jugo-komunističnega režima.

Društvo Zedinjena Slovenija
Buenos Aires - Argentina

[1)] Dovolili smo si nekatere manj pomembne tipkovne, pravopisne ali slogovne povpravke.

2. 22. Himna "Slovenija v svetu"

Slovenija v svetu

Spesnil dr. Marko Kremžar – Uglasbil prof. Jože Osana

Slovenija, zapojmo ti
iz polnega srca!
Naj pesem naša zadoni
prek zemlje do neba!
Slovenija, naš skupni dom
med biseri sveta,
z lepoto te obdal je Bog
od morja do gorá.

Slovenija, moj dom brez mej,
ker nosim te s seboj,
kjer rod je moj, kjer sin je tvoj,
tam si, Slovenija!

Moj narod svobodnjakov rod.
si kneze voli sam,
mučencev je, junakov plod,
ki ne boji se ran.
Iz tisočletnih korenin
poganja naša rast.
Resnico ljubimo in mir,
svobodo, vero, čast!

Slovenija, moj dom...

V mogočnem zboru narodov
slovenski glas zveni:
zahtevamo nov, boljši svet,
kjer bratje bomo vsi!
Po zemlji vsej slovenski rod
ustvarja in gradi
z naporom uma, svojih rok
človeštvu srečne dni.

Slovenija, moj dom..

Slovenska pesem, delo, kri,
Tribarvni prapor naš,
Na modrem polju zvezde tri
Ponosno nam vihraš!
Slovenijo, slovenski rod
Bog večni čuva naj
Pred zmoto in sovražnikom
Sedaj in vekomaj!

Slovenija, moj dom...

3. Španski in angleški povzetek

3.1. Cincuenta Años de la Asociación "Eslovenia Unida" en la República Argentina

1. ¿Quiénes son los eslovenos?

LOS ORÍGENES

Los eslovenos habitan en la región situada entre la Europa Central y el Mar Adriático. La mayoría de ellos forma parte, desde el año 1991, de la REPÚBLICA DE ESLOVENIA, que limita al Norte con Austria, en el Noreste con Hungría, al Este y Sur con Croacia, al Sudeste con el Mar Adriático y al Oeste con Italia. Hay fuertes minorías eslovenas en Italia, Austria y Hungría. Hay dos minorías étnicas en Eslovenia, la italiana y la húngara, ambas con unos pocos miles da habitantes, los que gozan de todos las derechos. El territorio de la República de Eslovenia tiene una extensión de algo más de 20.000 km^2 y en él habitan aproximadamente 2 millones de personas.

De este modo, Eslovenia es un país eslavo en cuyos límites se tocan cuatro mundos distintos: el eslavo, el germano, el latino y el magiar.

La ciudad capital de Eslovenia es la milenaria ciudad de Ljubljana (Liubliána).

Se dice que los eslovenos son el único pueblo que sabe con exactitud cuándo se estableció en su territorio. Ello se debe al hecho de que el Domingo de Pascua del año 568 el obispo lombardo de la Ciudad de Udine (Videm) les cedió en perpetuidad las tierras que, en parte, aún hoy ocupan.

El primer Estado independiente, llamado Carantania, fue fundado por los eslovenos en el siglo VI. Al verse obligados a establecer alianzas defensivas contra los ávaros, debieron ceder parte de sus derechos soberanos a los francos. Sin embargo, conservaron la forma democrática de elegir o, al menos investir, a sus duques por intermedio de representantes elegidos libremente hasta el año 1414, que es cuando fue investido el último duque en el idioma esloveno.

Los eslovenos abrazaron la fe cristiana en el siglo VII gracias a la obra evangelizadora de los misioneros irlandeses. Pero la recibieron también por medio de dos griegos, grandes evangelizadores del mundo eslavo, los Santos Cirilo y Metodio, proclamados en los años setenta Los Santos Patronos de Europa. Como los eslovenos siempre estuvieron fielmente unidos a la Iglesia Católica Romana, recibieron de ella también el legado cultural del Occidente.

UN SINGULAR TIPO DE NOBLEZA

Los fragmentos conservados de los primeros escritos en esloveno (Documentos de Freysing-Munich, Baviera), datan del **siglo X.** Los primeros libros en esloveno se imprimieron en **1550**. En 1554 se publicó la traducción completa de la Biblia.

La **primera universidad** fue creada por los jesuitas en Ljubljana en el **siglo XVII**. En el año **1701** se creó la **Sociedad Filarmónica** y poco más tarde la primera **Academia de Ciencias** ("Academia Operosorum").

La literatura eslovena, tanto religiosa como profana, contribuyó activamente, a través de los siglos, a la afirmación del espíritu nacional esloveno. Al haber perdido a la clase noble, el pueblo esloveno considera a sus escritores y poetas, junto con obispos y sacerdotes católicos, próceres de la Nación. Todos ellos fueron sus grandes ilustradores.

Desde casi un siglo no hay analfabetos entre los eslovenos. Teniendo en cuenta el número de habitantes, los eslovenos figuran entre los que editan mayor cantidad de libros por año y entre los que tienen más libros leídos por persona.

LA LUCHA POR UNA "ESLOVENIA UNIDA"

En la llamada Primavera de las Naciones, en **1848**, fueron también los eslovenos quienes comenzaron a reclamar una "Eslovenia Unificada". Sin embargo, las posibilidades de desarrollo nacional en el Imperio Austro-Húngaro eran prácticamente nulas.

En **1866**, al tener que cederle Austria a Italia parte de la región de Venecia (Venezia Giulia), decenas de miles de eslovenos quedaron separados del cuerpo principal de la nación eslovena y expuestos a una lenta agonía. Sin embargo, finalmente, en 1996, Italia reconoció que en dicha región aún vivían 34.000 eslovenos. (Muchos descendientes de los llamados "eslovenos venecianos" encontraron refugio en la Argentina, donde todavía conservan algunos de sus Hogares; p.ej., en V. Ballester).

Durante la I Guerra Mundial, el **15** de **septiembre** de **1917**, el presidente del mayoritario Partido Popular Esloveno (demócrata-cristiano), dr. Anton Korošec, leyó en el Parlamento de Viena una Declaración que más tarde se llamó "**Declaración de Mayo**", ya que en mayo de 1918 se le entregaron al Dr. Korošec 200.000 firmas avalando la declaración. Éste ha sido el paso previo para que el **29** de **octubre** de **1918** se proclamara la **independencia** y se formara el "Estado de los Eslovenos, Croatas y Serbios", transformado el 1°. de diciembre del mismo año en la "Monarquía de Serbios, Croatas y Eslovenos", y, a partir de la dictadura del rey Alejandro, en **1928**, en **Monarquía de Yugoeslavia** (de los Eslavos del Sur).

A partir de **1918**, en virtud del Pacto de Londres de 1915, mediante el cual Italia se comprometió a luchar al lado de Inglaterra, y el subsecuente Tratado de Rapallo de 1920, cientos de miles de eslovenos quedaron dentro de los límites de Italia (Primorska - Región Costera). Dado que no se les garantizaban los derechos de las minorías, especialmente durante la época fascista, muchos de ellos emigraron; de éstos, aproximadamante 25.000 se radicaron en la Argentina. Sólo unos pocos miles volvieron a su país de origen después de 1945, ya que éste recuperó parte de su territorio nacional.

Un plebiscito de discutible imparcialidad dejó bajo el dominio de Austria, en 1920, a otras decenas de miles de eslovenos de la región de Carintia (Koroška).

Debido al **centralismo autocrático serbio**, la nueva formación política - Yugoslavia - no ha sido capaz de llenar las aspiraciones polćiticas z culturales de los eslovenos. De allí que se afianzara cada vez más la tendencia hacia la independencia política plena.

OTROS TRES GRANDES MALES: NAZISMO, FASCISMO Y COMUNISMO

Además de su territorio amputado, Eslovenia padeció en este siglo, y con ella los eslovenos, tres males más: el nazismo, el fascismo y el comunismo. Entre **1941** y **1945** Eslovenia estuvo **ocupada por** las **fuerzas alemanas**, **italianas** y **húngaras**. El pueblo enseguida se unió en contra de ellos, - menos el Partido Comunista. A consecuencia del **Pacto de no Agresićon entre Alemania nazi z la U.R.S.S, firmado por Molotov y Ribbentrop el 23 de agosto de 1939,** el **PC esloveno** fundó el **Frente Antiimperialista (AF), colaborando con los ocupadores** en contra de los nacionales y los Aliados del Occidente. Sólo **después del ataque alemán a la URSS, el PCS creó** el llamado "**Frente de Liberación**" (**OF**), **arrogándose el derecho de ser el único líder de todas las acciones en contra del ocupador y proclamando como traidores a todos aquellos que se opusieran a sus planes e imponiéndoles la pena de muerte**.

De hecho, como lo expresaron en reiteradas oportunidades los mismos jerarcas del "extinto" Partido Comunista Esloveno, su **objetivo** era **utilizar la lucha de liberación nacional para realizar la revolución social y quedarse con todo el poder**. Para ello, comenzó por delatar ante los ocupadores a los dirigentes nacionales, y, más tarde, a asesinar en forma indiscriminada aun a familias enteras.

Las fuerzas democráticas eslovenas reaccionaron enérgicamente ante ello. Esta singular lucha, realizada bajo una cruel ocupación extranjera que pretendía eliminar al pueblo esloveno, provocó una enorme cantidad de víctimas. Pero obtuvo su fruto en la **exterminación casi total de la guerrilla comunista**. **Sin embargo**, en mérito a los **Tratados de Yalta y Teherán** que **asignaron a Yugoslavia a** la **esfera soviética**, el **minúsculo grupo marxista** pudo **hacerse con el poder** y mantenerse en el mismo durante 45 años por la férrea dictadura que ejercía.

EL HOLOCAUSTO ESLOVENO

En mayo de **1945**, ante el avance del soviético Ejército Rojo, el **Ejército Nacional Esloveno,** creado poco tiempo atrás, (y **muchos civiles), solicitaron refugio** a los **aliados occidentales,** entregándoles sus armas a las tropas inglesas que ocupaban la actual provincia austríaca de Carintia. Sin embargo, en una malintencionada interpretación de los acuerdos entre Aliados y, contrariando el Alto Mando de los Aliados, el **ejército inglés**, **valiéndose del engaño, entregó** a los **casi 12.000** miembros del Ejército Nacional Esloveno **a las hordas del llamado "mariscal" Tito**, futuro dictador vitalicio de Yugoslavia.

Sin juicio alguno, los hombres del Ejército Nacional Esloveno, después de haber sido **cruelmente torturados**, fueron **exterminados** y sus cadáveres **arrojados en** las muchas **grutas subterráneas** que hay en Eslovenia. Los lugares más conocidos de estos asesinatos son Kočevski rog (La Selva de Rog), Krim y Teharje. Se trata de un **verdadero genocidio** y **holocausto nacional esloveno**: ¡es como si hoy, habiendo 35 millones de argentinos, alguien asesinara a 1.750.000 argentinos en plena juventud!

LA GENEROSIDAD ARGENTINA

Sin embargo, hubo quienes pudieron escaparse de una muerte segura y, gracias al consecuente cambio de actitud de las fuerzas aliadas (Mariscal Alexander), **algunos refugiados pudieron salvar sus vidas**. En los años 1945 a 1948, ellos esperaban poder salir de los **campos de refugiados** que estaban **en Italia y en Austria**. **La Argentina fue el único país del mundo que no realizaba una selección discriminatoria de inmigrantes pretendiendo sólo a jóvenes, sino que abrió sus brazos a familias enteras**. De esta forma **vinieron al país casi 6.000 refugiados eslovenos**, a quienes los ilegítimos gobernantes de su Patria no les quitaron solamente la Patria, la ciudadanía y sus bienes materiales, sino que también mancharon su buen nombre con injurias y difamaciones.

Este libro trata acerca de estos inmigrantes y de su institución principal. Después de 50 años, los restos cansados de muchos eslovenos han encontrado aquí su última morada. Pero miles de descendientes de ellos, que nacieron en este bendito suelo, trabajan, estudian, cantan y lloran con su País, así como también sus hijos y los hijos de los hijos. Y todos, agradeciendo la hospitalidad y generosidad argentinas.

EL NUEVO ESTADO ESLOVENO

Ya antes del derrumbe del muro de Berlín, los inmigrantes eslovenos en la Argentina se daban cuenta de los cambios que se iban produciendo, lenta pero perceptiblemente, en su país de origen. Allí empezaron a oírse más y más voces disidentes, hasta que todos reclamaban casi al unísono, desde el derecho de conservar su idioma hasta el derecho a la total independencia. Lo que finalmente se dio. En **diciembre de 1990** el **pueblo esloveno se expidió** casi en su totalidad **a favor de la soberanía nacional**. A pesar de la fuerte oposición del dominante partido comunista, apoyado por el ejército yugoslavo (léase: serbio), Eslovenia **proclamó su independencia el 25 de junio de 1991**. La firme decisión y la valiente acción bélica de un pueblo sin armas de envergadura, lograron que en 11 días se retirara el poderoso ejército yugoslavo. **La República Argentina estuvo entre las primeras naciones del mundo que reconocieron a la República de Eslovenia.**

Así comenzó para Eslovenia y para los eslovenos una nueva época: la de la República de Eslovenia, libre, independiente, soberana. Con un enorme deseo de la gente de transformar las estructuras perversas y corruptas del régimen comunista. Con las ganas de ser parte de Europa, como lo ha sido siempre.

LO QUE LOS INMIGRANTES ESLOVENOS EN LA ARGENTINA RECLAMAN A LA REPÚBLICA DE ESLOVENIA

Han pasado ya 7 años desde la proclamación de la independencia de Eslovenia. El camino recorrido no ha resultado fácil. Y el camino por recorrer será todavía muy largo.

A pesar de la mejor buena voluntad de los exiliados eslovenos radicados en la Argentina, en la actualidad ellos no se atreven aún a afirmar que el Estado Esloveno sea realmente plenamente democrático y pluralista y que garantice todos sus legítimos derechos. La razón principal estriba en el hecho de que **la República de Eslovenia no ha condenado el régimen comunista y sus crímenes, principalmente el genocidio del Ejército Nacional. No ha "rehabilitado" a los que tuvieron que abandonar a su Patria en 1945. No ha reconocido los derechos y la dignidad, la inocencia y la justa causa de quienes se habían opuesto a la revolución comunista, ya sea de los que fueron asesinados por el régimen, ya sea de los exiliados, vivos o ya muertos.**

Por lo tanto, mientras se les niegue en forma sistemática y en la praxis cotidiana la reparación moral, jurídica y material por los poderes más altos de la República, los refugiados-emigrantes-inmigrantes-radicados en la Argentina y naturalizados argentinos, como también sus descendientes, no han de cesar en sus reclamos reivindicatorios. Y aunque no sea específicamente estatuaria, ésta es y será también una de las principales tareas de la institución central y representativa de los eslovenos en la Argentina, la Asociación "Eslovenia Unida".

2. Breve presentación del presente trabajo

LOS PROPÓSITOS

En mayo de 1996 la Asociación "Eslovenia Unida" (abrev.: ZS) decidió publicar una especie de resumen histórico de su accionar, desde su fundación en enero de 1948. El libro saldría a la luz al festejarse los 50 años de existencia de la ZS, en enero de 1998.

"El propósito de este Digesto sería, ante todo, mostrar en forma sintética la historia de la Asociación, sus éxitos y también sus fracasos. Debería mostrar la ayuda que se ofrecía a los connacionales en los momentos de la inmigración; la motivación para el inicio de las actividades culturales; los principales actos públicos; los intentos de obtener independencia económica; la preocupación por la ayuda mutua; el funcionamiento del sistema escolar (complementario) esloveno; la cooperación, primero, en la fundación de los Comités locales, y luego de los Hogares Eslovenos; el esfuerzo por una convivencia armónica con todas las asociaciones eslovenas; la representación, digna de respeto, de la colectividad eslovena ante la comunidad argentina; etc. En una palabra: todo aquello que en los cincuenta años de su existencia "Eslovenia Unida" ha sido, ¡y sigue siéndolo!, para los eslovenos en la Argentina, en los demás países y en la Madre Patria. Y también para las otras colectividades étnicas en la Argentina; y, sobre todo, para nuestros hermanos y ahora ya también connacionales argentinos."

LAS FUENTES

Las principales fuentes del presente trabajo fueron las **Actas** de **Reuniones** de la **Comisión** (o Comisiones) y las Actas de las **Asambleas Anuales** Ordinarias. Como fuentes secundarias han servido algunos **archivos privados** de los miembros de la colectividad, que fueron puestos a disposición del redactor. También se ha recurrido al **semanario "Eslovenia Libre"**, editado en Buenos Aires desde 1948 y que había sido fundado como órgano de resistencia nacional a la ocupación nazi-fascista de Eslovenia por el Sr. Miloš Stare, más tarde el primer presidente de la ZS; (la propietaria del semanario es por legado, desde la muerte de su Fundador en 1982, la ZS). Se ha recurrido también a **otras publicaciones** de la colectividad, en especial a los periódicos y publicaciones que editan los distintos Hogares Eslovenos. Hemos incursionado también en crónicas y detalles de la actividad interna de algunas entidades adheridas al MOS y de otras íntimamente vinculadas con el quehacer de la colectividad.

Se han tenido muy en cuenta los **aportes de** aquellas personas que han sido o siguen siendo **dirigentes** y/o **miembros activos** en la colectividad. Esto es válido en particular para determinados campos de la actividad, como el sistema escolar (sabatino) complementario esloveno y los Hogares Eslovenos.

LA ESTRUCTURA DEL LIBRO

Después de las palabras del actual Presidente de la ZS, el Sr. Marjan Loboda, en la **"Introducción"** se presentan las generalidades descriptas más adelante y se trata de dar las razones para la inclusión de algunos relatos pormenorizados así como explicar algunas deficiencias u omisiones, dadas la urgencia y el reducido espacio disponible. Pero también se hace hincapié en el hecho de que la colectividad eslovena, 50 años después de su radicación en la Argentina, si bien se ha integrado a la misma, no se ha asimilado; lo cual quiere decir que trata de mantener vivos los vínculos con su país de origen, viviendo una enriquecedora biculturidad y, hasta cierto punto, bilingüismo.

El libro se divide en 4 grandes partes: 1. Historia e historias; 2. Realizaciones y logros; 3. La imagen de la "ZS" en nombres, listados, números; 4. Anexos. Las partes mencionadas se presentan en el orden que se considera más apropiado.

3. "ZS"en su 50º. año

Antes de presentar la síntesis del presente trabajo, se considera oportuno ofrecer algunos datos sobre la Asociación en su quincuagésimo año.

1. La ZS tiene algo más de **800 miembros** plenos y varios miembros adherentes. Dado que la edad para ser miembro es de 18 años, habría que sumar a estas cifras el número de familiares menores de 18 años.
2. La Sede de la Asociación está en la llamada "Casa Eslovena", propiedad de la Delegación Pastoral para los Inmigrantes Eslovenos en la Argentina y del Arzobispado de Buenos Aires. La casa se halla situada en la calle Ramón L. Falcón 4158, Capital Federal.

3. La ZS convoca y preside el "Consejo coordinador de organizaciones" (MOS), del cual forman parte todos los Hogares Eslovenos del país que tengan una entidad societaria legalmente constituida y actividades culturales requeridas. Como miembros oyentes participan otras organizaciones: profesionales, juveniles, etc. La finalidad primordial del Consejo es conciliar cada año las fechas de las distintas actividades programadas; en segundo término, delibera, establece principios y normas de conducta comunes y propone cursos de acción a seguir.

4. La Asociación es propietaria legal del Hogar Esloveno "Pristava" de Castelar y del Hogar esloveno de Berazategui.

5. Asimismo, la ZS es propietaria y editora del semanario "Eslovenia Libre", editado en formato tabloid, habitualmente de 6 páginas.

6. La Comisión Directiva trabaja por medio de distintas subcomisiones: secretaría, tesorería, cultural, institucional (para relaciones extra-societarias), organizacional (relación con otras instituciones de la colectividad), juvenil, escolar etc.

7. La responsabilidades principales de la Asociación, según el acuerdo suscripto con los Hogares Eslovenos en 1962, son:

a) Representar a la colectividad y a sus instituciones ante las autoridades argentinas y las eslovenas en su carácter de organización originaria y central.

b) Preparar anualmente el acto en el que se conmemoran las víctimas del holocausto esloveno y todas las demás víctimas del nazismo, del fascismo y, en especial, del comunismo.

c) Organizar anualmente el llamado "Día Esloveno", cuya finalidad principal es reunir fondos para la ayuda a los necesitados, además de servir como ocasión para un encuentro social.

d) Formar y designar a los docentes y velar por los principios y objetivos en los planes de estudio y enseñanza en los cursos eslovenos complementarios de los días sábados. Actualmente funcionan 8 en todo el país, con un total aproximado de 90 docentes y 500 alumnos. La Asociación también aporta fondos para el perfecccionamiento docente y el material didáctico.

e) Brindar la oportunidad de aprender el idioma esloveno a quienes no lo hablen o no lo entiendan, para lo cual dispone de varios cursos, tanto en la Capital Federal como en el interior del país.

f) Ayudar, según sus posibilidades, al Curso Complementario Secundario Esloveno.

g) Ocuparse de la formación espiritual y moral de los jóvenes, así como de la de los dirigentes para el trabajo con los jóvenes, en especial en el ámbito de los deportes y en el de la recreación.

h) Participar del denominado "Congreso Mundial Esloveno" a través de la "Conferencia Argentina", filial argentina del mismo.

8. La cambiante situación en el mundo y en Eslovenia obligó a la ZS, a partir del año 1989, a dedicar gran parte de sus esfuerzos a la liberación, la lucha por alcanzar y afianzar la independencia y lograr el reconocimiento de la República de Eslovenia. En los últimos años la labor se orientó a la obtención de la debida reparación material y principalmente moral de las injusticias cometidas por el régimen comunista.

La dinámica interna de la colectividad está actualmente obligando a la ZS a que, junto con el MOS, esté revisando su propia estructura, las formas de la relación entre las asociaciones adheridas al MOS, para luego proceder a efectuar eventuales cambios.

4. Datos principales

La parte III del presente trabajo ofrece en forma sucinta los datos más importantes de la vida de la Asociación. Esto incluye:

1. La nombres de los presidentes y miembros honorarios y los nombres de los destinatarios de las distinciones otorgadas por la ZS.
2. Los nombres de todos los presidentes de la ZS.
3. La serie de Asambleas Anuales Ordinarias.
4. El listado completo por orden alfabético de todos los miembros de las distintas Comisiones Directivas.
5. El gráfico de la cantidad de miembros de la ZS en los años 1948 a 1997.
6. Ingresos y egresos totales de la Asociación en los años 1948 a 1997.
7. Patrimonio actual de la ZS.

5. Historia e historias

Éste es el título de la Parte I de este Compendio histórico que, basándose principalmente en las actas de reuniones de las comisiones y de las asambleas anuales, trata de describir la historia de la ZS. Se habla también de Historias (que podrían ser llamadas anécdotas), con el objeto de hacer más agradable la lectura. La, tal vez excesiva, descripción de detalles se debe también al hecho de que es intención de la actual Comisión Directiva obtener un archivo electrónico de sus actas de reuniones.

Esta parte se divide en 10 capítulos, cada uno de ellos con varios subcapítulos, los que de alguna manera indican el tema central de cada párrafo. Lo dicho hace ver que no se trata de una presentación por temas, sino que mayormente se ha seguido el criterio cronológico. Se entiende que ello no va necesariamente en desmedro de la comprensión y sí puede ayudar a la objetividad del relato. A continuación presentaremos en forma muy resumida los diez capítulos de esta primera parte.

1. TRES CORRIENTES INMIGRATORIAS ESLOVENAS A LA ARGENTINA

1) La primera corriente

La 1ª. corriente comenzó alrededor del año 1878, cuando aproximadamente 50 familias eslovenas se radicaron en el país, junto con un total de 200 familias provenientes del Imperio Austro-Húngaro, en virtud de un acuerdo entre los gobiernos. A cada familia se le darían 100 hectáreas de tierra en la actual provincia de Formosa. junto con la ayuda necesaria para comenzar a trabajar. Sin embargo, a raíz de la Guerra de la Triple Alianza, la mayoría de las familias se estableció en Entre Ríos y tan sólo 10 llegaron hasta Formosa. Estas familias provenían en su mayoría de "Primorska" (Región Costera). Con posterioridad, los inmigrantes venían en forma aislada radicándose en casi todas las provincias (y territorios nacionales de aquel entonces). Msgr. Juan Hládnik, quien durante largos años ejerció la cura de almas entre los inmigrantes eslovenos, sostiene que, en 1914, habría en la Argentina alrededor de 200 eslovenos. Sin embargo, la Prof. Veronika Kremžar Rožanec llega a la conclusión de que, ya en 1900, hubo 200 familias eslovenas. Teniendo en cuenta los argumentos presentados, parece más probable la posición de la Prof. Kremžar Rožanec.

Entre quienes formaban parte de esta corriente hallamos al conocido Ing. Juan Benigar, quien se estableció en el valle del Río Negro y les transmitió técnicas de nuestra civilización a los indios araucanos.

2) La segunda corriente

Abarca le época entre la 1ª. y la 2ª. Guerra Mundial. La inmigración comenzó en el año 1922 y ha sido muy intensa entre 1926 y 1929. Procedía en su mayor parte de la región de "Primorska", que había quedado bajo Italia después de 1918. Si bien se trataba de una inmigración que buscaba mejorar su situación económica, influían en su migración también otros factores, como la persecución a la minoría étnica eslovena, especialmente durante el régimen fascista en Italia. Pero también había contingentes menores que provenían de otras regiones eslovenas, como Prekmurje (Allende Río Mura), Suha y Bela krajina (Región Seca y Región Blanca). Se estima que el total de esta inmigración llegó a más de 25.000 personas.

No es el propósito de este libro hablar en detalle de esta corriente. Sí se puede decir que los eslovenos de esta corriente se establecieron en la Capital Federal (Paternal, Villa Devoto, Saavedra, Villa Lugano) y ciudades vecinas (Avellaneda, Sarandí, Lanús, Bernal), así como en las actuales provincias de Buenos Aires (Bahía Blanca, Loma Negra), Santa Fe (Rosario), Córdoba, Río Negro (Centenario), Chubut (Bolsón), El Chaco etc.

Esta corriente creó varias sociedades de socorro mutuo, construyó sus Hogares, editó periódicos, tuvo su sistema escolar complementario esloveno. etc. Ha tenido también sus respectivas organizaciones políticas, que respondían a los partidos existentes en su país de origen. Durante la 2ª. Guerra Mundial se produjo una fuerte unión de todos en contra de las fuerzas del Eje. Esto coadyuvó a que, más tarde, la mayoría de las instituciones ingresara en la "Unión Eslava", dominada por los comunistas, razón por la cual fue disuelta por el Gobierno. A raíz de eso desaparecieron muchas instituciones de la segunda corriente.

Por otra parte, dada su fuerte vinculación con el país de origen, muchos miembros de esta corriente fueron engañados por el régimen titoísta, haciéndoles creer que se trataba de un movimiento de liberación nacional. A causa de ello, al llegar la tercera corriente, de refugiados anticomunistas, la segunda corriente en su gran mayoría no quiso relacionarse con la corriente perseguida por los comunistas, y sólo hubo casos aislados de acercamiento y ayuda a los "nuevos" inmigrantes connacionales.

Sólo en el último decenio, al renovarse la autoridades de algunas instituciones que sobrevivieron, se produjo un lento acercamiento, especialmente después de haber abandonado alguna de ellas su condición proyugoslava. Actualmente existen ciertos vínculos con la asociación "Triglav" y la sociedad de eslovenos "transmuranos" (oriundos de Prekmurska) de Bernal.

Una de las personalidades de esta corriente, que ha transcendido también en el ámbito argentino, ha sido el Arq. Víctor Sulčič.

3.) La tercera corriente

Como quedó expresado anteriormente, esta corriente se componía mayoritariamente de quienes tuvieron que abandonar su patria al apoderárse del poder los comunistas. Sin embargo, existía un grupo menor que había luchado en las Fuerzas Aliadas y que tampoco quiso volver a la Patria nuevamente sojuzgada. A ellos se les sumó un grupo de aproximadamente 1.000 personas de "Primorska" porque parte de su región natal había quedado bajo Italia.

También se ha informado que los así llamados "refugiados" se hallaban en los campos destinados a ellos en Austria, en Italia y en Alemania. Después del pacto Tito-Šubašić, impuesto por Inglaterra, el viceprimer ministro del Gobierno yugoslavo en exilio y presidente del Partido Popular Esloveno (SLS), Dr. Miha Krek, constituyó en Roma el "Comité Nacional (en exilio)", que reemplazó al Gobierno establecido en Ljubljana el 3 de mayo de 1945. En su órbita funcionaba el "Comité Social". Una de sus principales misiones ha sido tratar de obtener una radicación segura y permanente para los miles de connacionales que vegetaban en los campos de refugiados. Habiéndose hecho consideraciones de distinto tipo, se sugirió como lo más apropiado era radicarse en la Argentina. Para ello se estableció contacto con el encargado de la misión pastoral eslovena, el Pbro. Juan Hládnik, a cuyo cargo se hallaban en un primer momento todas las respectivas gestiones ante el Gobierno argentino.
En diciembre de 1946 llegaron al País los sacerdotes Jože Košiček y Anton Grčman, a fin de ayudar al Pbro. Hládnik y de enviarle información al Comité Social. Sin embargo, sus tareas pastorales en parroquias les impedían dedicarse plenamente a la tarea. En el trascurso del año 1947 ingresaron al país otros refugiados más, en total 89. A fin de ayudarle al Pbro. Hládnik, se constituyó el 22 de octubre de 1948 una "Comisión Organizadora para el Club de Refugiados eslovenos", de la cual formaban parte el Pbro. Hládnik como presidente, Tone Skubic como secretario, Ado Zober como tesorero, el Ing. Jože Brodnik con Marija Petelin como vocales. Se consiguió en alquiler una casa en la calle Austria 2307, en la cual comenzó a funcionar la Oficina para los Refugiados Eslovenos. Gracias a una audiencia concedida por el Pte. Perón al Pbro. Hládnik se consiguieron 10.000 "permisos de libre desembarco". Los respectivos Consulados argentinos en Italia y Austria recibieron instrucciones sobre las condiciones y formalidades requeridas, a la vez que se les indicó acelerar los trámites. Que esta medida fue oportuna, se desprende del hecho de que al principio se anotaron más de 12.000 refugiados para la Argentina, pero sólo llegaron a ingresar hasta marzo del año 1949 unos 5.000, dado que luego otros países se apresuraron a otorgar "affidávits" para familias. Después del año 1949 ingresaron en la Argentina algunos en forma aislada, pero en los años 1950-51, por presión internacional, finalmente Yugoslavia dejó salir a parientes de los refugiados en primer grado de consanguinidad.
De esta forma, y según los datos de la Asociación, en **1952** había en la Argentina **5.282 eslovenos de la tercera corriente**, 3.216 varones y 2.066 mujeres. **Por edad**, la composición del grupo se detalla:

hasta los 14 años	983 personas;	de 51 a 60 años	314 personas;
de 15 a 20 años	390 personas;	de 61 a 70 años	118 personas;
de 21 a 30 años	1.799 personas;	de 71 a 80 años	14 personas;
de 31 a 40 años	1.022 personas;	más de 81 años	2 personas.
de 41 a 50 años	639 personas;		

Según el oficio/profesión hubo un 50% de campesinos, un 25 % con distintos oficios y un 25 % con formación universitaria.
Se estima que en el año 1970 la colectividad contaba con aproximadamente 7.000 personas.
Durante una breve estadía de los recién llegados en el reabierto "Hotel de Inmigrantes", la Comisión Organizadora primero y la Asociación más tarde, tuvieron la ardua tarea de conseguirles vivienda y trabajo. Muchos varones fueron a trabajar transitoriamente a las obras públicas y no pocas mujeres se emplearon como personal doméstico. En varios lugares del Gran Buenos Aires se alquilaron casas espaciosas, en las cuales se trató de ubicar a los más necesitados. A raíz de ello, y también debido a posteriores cambios de

trabajo y domicilio, se produjo una fuerte dispersión en todo el Gran Buenos Aires, así como en algunas provincias. De ello dan cuenta los mapas y gráficos que se adjuntan.

2. LA FUNDACIÓN DE LA "SOCIEDAD ESLOVENA"

1) La Comisión Organizadora del Club de Refugiados Eslovenos

Ya se ha hablado de su fundación y de constitución de su primera CD. A medida que inmigraba alguna persona que podría ser de utilidad, se la incorporaba a la Comisión. De esta forma se integraron el Dr. Emilio Komar, Ladislao Lenček, Stanko Škrabec, el dr. Janez Janež y Miloš Staré. Este último llegó a Buenos Aires el 7 de diciembre de 1947. Hacia finales del año ya pudo presentar a la Comisión el primer número del periódico quincenal "Svobodna Slovenija" (Eslovenia Libre), que pasó a ser semanario el año siguiente.

Los meses entre octubre y enero fueron para la Comisión de intenso trabajo. En especial, porque durante este lapso de tiempo ha conseguido resoluciones favorables para cientos de pedidos de inmigración. Al mismo tiempo, sabiendo que en enero de 1948 vendrían los primeros transportes con una gran cantidad de personas, preparaban la Asamblea Constituyente para una institución de carácter permanente.

2) Asamblea General Constituyente de la "Sociedad Eslovena"

Habiendo obtenido el Pbro. Hládnik en calidad de préstamo el salón parroquial de Santa Julia en Avda. Alberdi al 1.195, la Comisión Organizadora convocó a la Asamblea Constituyente para el día 25 de enero de 1948. Estuvieron presentes 110 inmigrantes eslovenos. Después de la elección de las autoridades de la Asamblea (presidente Ladislao Lenček CM, secretarios de actas Tone Skubic y el Ing. Avgust Vivod) , ésta aprobó el Estatuto que había preparado la Comisión Organizadora. Se discutió largamente el nombre de la nueva institución; finalmente se aprobó por mayoría la denominación "Društvo Slovencev" (Sociedad de los Eslovenos, aunque siempre se usó en español el título "Sociedad Eslovena".)

El Estatuto definió como fines de la Sociedad: 1. Ofrecer a los socios apoyo económico y moral; 2. Defender los intereses de los asociados; 3. Unir a todos los refugiados eslovenos en la Argentina; 4. Ayudar a los inmigrantes eslovenos en todo los relacionado con su inmigración y radicación; 5. Fomentar los valores religiosos, culturales y nacionales.

También se aprobó el Reglamento propuesto. De inmediato, la Asamblea designó por aclamación al Pbro. Juan Hládnik Presidente Honorario, dado que, "si bien él no era refugiado, había demostrado tanto espíritu de sacrificio, amor y preocupación por los refugiados y su suerte, que su nombre quedará para siempre unido a los refugiados eslovenos en la Argentina."

A continuación se procedió a elegir la primera Comisión Directiva. Con 64 votos a favor, fueron elegidos: presidente Miloš Staré; vicepresidente 1°. Ing. Albin Mozetič; 2°. Jože Albreht; tesorero Lado Lenček; ecónomo Ing. Avgust Vivod; vocales Dr. Bojan Ribnikar, Ing. Jože Brodnik, Stanko Škrabec y Marija Petelin; supervisores Dr. Vinko Zorc, Dr. Milan Komar y Dr. Janez Janež; tribunal de honor: Dr. Franc Mihelič. La segunda lista propuesta obtuvo 11 votos.

El acto terminó con el himno "Hej Slovenci" (¡ Arriba, eslovenos!). En los años siguientes solían cantar "Naprej, zastava Slave" (Adelante, bandera de los eslovenos).

En ese momento se hizo presente el Párroco de Santa Julia, Pbro. Figallo, quien, después de recibir el agradecimiento por haber prestado el salón parroquial, ofreció a la nueva Sociedad transitoriamente algunas de las instalaciones parroquiales en forma gratuita. De tal forma, la casa de la calle "Víctor Martínez 50" llegó a ser por varios años el Centro de la colectividad eslovena en la Argentina.

3. LOS PRIMEROS AÑOS

1.) Luces y sombras

Se describen en este subcapítulo los logros de los primeros años, pero también las dificultades con las que se encontraban los inmigrantes y, junto con ellos, la Sociedad Eslovena (DS).

Seguía y, hasta se agravaba el problema de la vivienda. Había que conseguirles trabajo a los nuevos contingentes que venían, u orientarlos en su búsqueda, tanto en la Capital Federal y alrededores como así también en las provincias y territorios. La Sociedad tenía que hacerse cargo de los menores sin padres y de los ancianos, enfermos e inválidos. Había que conseguir permisos y medios para que todos los que quisieran pudieran llegarse a la Argentina. Tenían que defenderse los derechos en la situación laboral de algunos, p.ej., del personal de servicio.

También existía la preocupación de que "los nuevos" no se dispersaran demasiado. Se temía por su integridad en el plano religioso, moral, psicológico y nacional y por eso se insistía en cierto centralismo. Sin embargo, como la dispersión era un hecho, hubo que seguir a la gente, designando representantes locales,

más tarde subcomisiones y comisiones, lo que llevó finalmente a la creación de Hogares Eslovenos locales. La pequeña colectividad en Mendoza fundó su propia Sociedad Eslovena muy tempranamente.

2.) Actividades múltiples en Víctor Martínez 50

La Sede de la sociedad DS albergó a otras varias instituciones que se iban creando espontáneamente, o fue el lugar donde se crearon muchas otras de diversa índole: coros, teatros, asociaciones juveniles, etc.etc.. También funcionaba allí la redacción de "Eslovenia Libre" (SS) y la misión pastoral católica (DPa) que dirigía varias organizaciones y publicaba algunas revistas.

3.) La labor para la radicación en la Argentina

Se describe aquí más detalladamente el esfuerzo realizado por conseguir el permiso de inmigración para aquellas personas que en su momento habían sido rechazadas por diversas causas, inclusive de índole política. Por otra parte es importante hacer resaltar el hecho de que en las listas eslovenas de inmigración solamente figuraban los eslovenos. La DS se opuso a que se incluyeran en sus listados personas de ideas totalitarias.

4.) Ampliación de la Comisión Directiva

La actividad, siempre creciente, exigió que la Comisión Directiva creara algunos consejos. Los primeros consejos fueron el económico, el organizacional y el cultural. El económico, porque existía la intención de obtener cierta independencia económica de los miembros de la colectividad, así como de la colectividad como tal. El organizacional, porque había que encontrar una forma de vincular entre sí a tantas y tan distintas instituciones que se habían ido formando, pero en especial mantener el contacto con los nuevos subcentros que iban surgiendo casi espontáneamente. El Cultural, porque se fundaron tantas y tan variadas entidades - recordemos que un 25 % de los integrantes de la colectividad tenía formación universitaria -, que la Sociedad consideraba necesario lograr algún tipo de coordinación. De otro modo, o habría demasiados actos, tal vez de un nivel poco aceptable, o se podría caer en algún tipo de fatiga por exceso de actividad, si se llegara a perder el entusiasmo inicial.

5.) Algunos intentos parcialmente fallidos

La historia de una institución no sólo se compone de éxitos, sino también de fracasos, de intentos fallidos y, a veces, de meras decisiones-intenciones que nunca se realizan. La ZS (o DS) no fue una excepción. De allí que se mencionen y describan algunos de estos intentos: 1) Comisión para recopilación de material histórico referente a la ocupación y la revolución comunista; 2) Independencia económica de la colectividad en cuanto tal; 3) Creación de un instituto financiero; 4) Seguridad social y ayuda mutua; 5) Contacto con los eslovenos "antiguos" (de la 1ª. y 2ª. corriente inmigratoria); 6) Vinculación institucional con los exiliados eslovenos en otros países.

Es conveniente aclarar que la 2ª. Asamblea anual creó el Fondo post-mortem, obligándose cada miembro a pagar una suma complementaria de la cuota societaria, con lo cual obtenía el derecho a que, en caso de muerte de él o de algún miembro de su grupo familiar, la DS le abonara una suma determinada. Este aporte ingresaba en el Fondo específico desde 1951 al 1964, año en que por razones estatuarias se unificaron todos los fondos. Desde 1957 existió también un Fondo de Solidaridad, igual que el Fondo juvenil, que más bien debería ser llamado Fondo escolar. (Véase III. 6)

Debemos añadir, sin embargo, que, de una manera u otra, tarde o temprano, casi todos estos emprendimientos, que hemos llamado fallidos, tuvieron algun tipo de realización.

6.) Las primeras Asambleas Anuales Ordinarias

Se resumen las Actas de la Asambleas 2ª. a 5ª. Es importante destacar que en la 2ª. Asamblea Anual se decidió que el Director de los sacerdotes eslovenos fuera miembro permanente de la Comisión Directiva. En la 4ª. se votó la resolución de comenzar la labor por conseguir sede propia. En la 5ª. Asamblea se informó que el 16 de junio de 1951 se adquirió en Alto Castelar un terreno con una superficie de 1.570 m^2 , a un costo de 65.000 $mn. El boleto de compra-venta lo firmaron 4 personas, pero el terreno lo pagaron 254 accionistas. La idea primitiva era comenzar con algún tipo de actividad económica, para lo cual inclusive se formó una entidad EDIN, si bien nunca se hizo esto formalmente. En los lotes adquiridos, distantes del Centro, evidentemente no podía construirse la sede central. Pero sí servirían a la colectividad como centro de reuniones sociales, deportivas o de actos culturales de mayor envergadura. De allí que, casi de inmediato se llamó el lugar "Pristava", que podríamos traducir como "Quinta" o "Planta extra-urbana". Más tarde, las organizaciones juveniles compraron un terreno adyacente que destinaron al campo de deportes. De hecho, ambas propiedades se consideraban una sola, hasta que la unión también se produjo en forma legal.

7.) Reuniones informativas

Dado que las Asambleas debían realizarse en idioma castellano, idioma que muchos de los recién llegados no dominaban suficientemente, la DS realizaba reuniones informativas, en las que de alguna manera se expresaba en idioma esloveno lo que se iba a tratar en castellano en las asambleas formales. En 1948 hubo dos reuniones informativas.

8.) Los fundamentos de la actividad cultural

En forma algo extensa se describe la exuberante actividad cultural de la colectividad en los primeros años de residencia en el país. La Asociación no pretende con ello atribuirse méritos que no le corresponden, pero sí se quiere hacer ver que ella siempre estuvo alentando, estimulando y apoyando también económicamente estas actividades.

9.) Los comienzos del sistema de cursos eslovenos complementarios

Véase el respectivo capítulo.

4. HASTA EL DÉCIMO ANIVERSARIO DE LA "SOCIEDAD ESLOVENA"

1.) El comienzo de la "oposición"

Se habló de la oposición porque se quiso desplazar a la anterior Comisión, en particular al Presidente Staré, a quien se le criticaba un excesivo centralismo, autoritarismo etc., - (enmascaramientos de otras razones). De hecho, sólo se presentaron dos listas únicamente en la primera y segunda Asambleas. En todas las demás, en las que hubo actos eleccionarios, era habitualmente el candidato a presidente quien confeccionaba la lista, ya solo, ya ayudado por miembros de la Comisión saliente. Más aún, en el año 1989 hubo que pedirle a más de 30 personas, antes de que el Arq. Vombergar aceptara la candidatura. Y, en 1991, se ha dado el caso de que se tuvo que pasar a un cuarto intermedio a fin de lograr que alguien aceptara el cargo de presidente.

Por otra parte, desde la primera Asamblea existía un acuerdo secreto entre funcionarios de los partidos demócrata-cristiano, liberal y social-demócrata, de cómo se iban a repartir los cargos, - hecho del cual sólo se supo más tarde, al reclamar los liberales otro cargo más, no obstante haber sido elegido presidente el Ing. Mozetič, que adhería al partido liberal. Como en las primeras dos Asambleas hubo mayormente inmigrantes provenientes de los campos de refugiados en Italia, al incorporarse luego a la colectividad fuertes contingentes de los campos de Austria, se decidió que al menos 3 o 4 miembros de la Comisión deberían ser "Korošci" (Carintios, por la provincia austríaca de donde venían). En los años posteriores se estableció que deberían incorporarse más mujeres y más tarde se pedía lo mismo para los jóvenes. Asimismo se decidió que deberían estar representados los Hogares locales por personas que también fueran miembros de la ZS.

2.) Un nuevo presidente

Es imposible describir en detalle lo realizado durante la presidencia del Ing. Mozetič. Ya en el primer año de su gestión se creó la Comisión juvenil, que se comenzó a ocupar de los Cursos Eslovenos; se editó un libro para el aprendizaje del idioma castellano; se reactivó el asunto de la adquisión de la "Pristava" y de su transformación en un centro de reuniones sociales; se intentó cambiar el Estatuto con el fin de poder incorporar a los miembros de la 2ª. Corriente inmigratoria; etc.etc.

3.) Las relaciones con la "Acción Cultural Eslovena" (SKA)

El tema surgió a raíz de la creación de esta institución y produjo extensos debates. Había quienes se oponían a la existencia misma de una organización cultural que no dependiera de la Asociación; había otros, a los que les molestó el hecho que no se le hubiera informado a DS sobre el asunto; también había quienes sostenían que se trataría de una institución para unos pocos "de alto nivel cultural", con lo cual los intelectuales se podrían encerrar en su propio ámbito y olvidarse de las necesidades culturales de la mayoría. La prudente resolución que se tomó, fue, por una parte, enviar a los fundadores una nota deplorando el que no se hubiera informado previamente al respecto a DS, y, por otra parte, remitir otra nota en la cual se decía que eran necesarios el diálogo y la conciliación de intereses entre las distintas instituciones de índole cultural.

4.) La compra de la casa en la calle Ramón Falcón 4158

En ese mismo año 1954 el Director de la Pastoral Católica Eslovena, Pbro. A. Orehar, informó que deberían desocupar la casa de Víctor Martínez 50, ya que iba a ser demolida para construir un nuevo salón parroquial. Por eso propuso que volvieran a pensar en la adquisión de la casa en la calle Ramón Falcón 4158, que había sido alquilada por la DS, en 1948, para la vivienda de los recién llegados. El precio de $mn 280.000,-- , que les parecía imposible de alcanzar en 1950, resultaría ahora dentro de los límites del

poder adquisitivo de la colectividad. Si la DS no lo hiciere, trataría de realizarlo la Delegación Pastoral. Dejar la casa en Víctor Martínez 50 significaría para DS no poder disponer de tanto espacio; la adquisición de la casa en Ramón Falcón 4158 por parte de la Delegación Pastoral implicaría también tener que pagar alquiler y perder los beneficios que la DS recibía por el funcionamiento del buffet.

5.) Las primeras dificultades con los firmantes del boleto de compra-venta de "Pristava"

Las dificultades se originaron, en parte, porque no se había podido conformar una entidad de tipo económico y porque los firmantes de la compra entraron en desacuerdo con algunos accionistas, las asociaciones juveniles vecinas, los concesionarios del comedor y la misma DS, al desconocérsele el derecho de ingerencia en los asuntos de Pristava.

6.) A los 10 años de la tragedia de Vetrinje

El tema y el accionar central del año 1955 fue la digna conmemoración del décimo aniversario de la "repatriación" forzosa del Ejército Nacional por parte de las tropas británicas, que tuvo como consecuencia el exterminio del ejército a manos comunistas yugoslavos. Fue también esta la primera vez en la que se trató de hacerle conocer el hecho a toda la comunidad argentina.

7.) Inicio de los "Días Eslovenos"

Ya en 1955 la Sociedad organizó para el domingo después de Pascua un acto a beneficio de los más necesitados de la colectividad. Al año siguiente se realizó el acto para la misma ocasión y se lo denominó "Día Esloveno". Los Días Eslovenos siguieron y siguen sucediéndose todos los años.

8.) La mudanza a Ramón Falcón 4158

En la reunión del día 14 de julio de 1956, el Pte. Mozetič informó que deberían desalojar "Víctor Martínez 50", donde habían estado por más de 8 años. También propuso, previo acuerdo con el Pbro. Orehar, que no buscaran otro lugar, sino que aceptaran la oferta que les proponía el Director de la Misión Católica. El Pbro. Orehar informó que, ya que por ley no se podía desalojar a los ocupantes de la casa en Ramón Falcón, en el terreno libre haría construir casas prefabricadas, que serían suficientes para albergar a los que hasta ese momento tenían su sede en Víctor Martínez 50. Después de largas discusiones se aceptó esta oferta. La razón principal era que todos seguirían juntos, lo que facilitaría que los connacionales siguieran acercándose. A ésta se unieron otras: no pagarían elevadas sumas para el alquiler; con el tiempo se podría construir un Hogar central, con un salón grande y una iglesia.
La "Casa Eslovena" (Slovenska hiša) se inauguró con bendición solemne el día 25 de noviembre de 1956. El domingo siguiente, 2 de diciembre de 1956, en el salón provisorio de la Casa Eslovena ya tuvo lugar la 10ª. Asamblea Anual Ordinaria de la DS.

9.) Se inician los trámites para obtener la personería jurídica

Mientras la Sociedad Eslovena se preparaba para festejar los primeros 10 años; mientras la colectividad recibía por segunda vez la visita del Obispo de Ljubljana, Mons. Dr. Gregorij Rožman, que residía en exilio en Cleveland (Ohio, EE.UU.) donde existe una fuerte colectividad eslovena; mientras seguían tratando de resolver el problema legal de Pristava, - la DS se decidió por fin iniciar los trámites para obtener su personería jurídica. Podría uno preguntarse por qué no se había hecho antes. La respuesta es clara: la ley exigía que para peticionar la personería jurídica había que contar con un determinado porcentaje de miembros con ciudadanía argentina. Después de haber superado los principales problemas económicos, después de haber aprendido a hablar aceptablemente el castellano, después de haberse integrado al país y haber conseguido la ciudadanía argentina, se pudo empezar a pensar seriamente en una institución representativa de la colectividad con determinadas características de tipo legal.

5. TRANSFORMACIÓN EN "ESLOVENIA UNIDA"

1.) Búsqueda de soluciones para "Pristava"

Éste es un tema recurrente que sólo terminará con el traslado del dominio a la Asociación, en 1969.

2.) El vicepresidente 1º. , Dr. Julio Savelli, a cargo de la presidencia

Es el único caso en toda la historia de la ZS y se debió al hecho de que el Pte. Mozetič por razones de trabajo tuvo que ausentarse del país. El Dr. Savelli, conocido principalmente como Director del Coro Esloveno "Gallus", tuvo una destacada actuación en la colectividad. Durante los meses que estuvo a cargo de la presidencia, la Sociedad mantuvo la línea no partidista y pluralista que siempre la caracterizó; p.ej., se decidió no concurrir a la conmemoración de los 40 años de Yugoslavia, "dado que se trataba de un acto netamente político". Se hicieron esfuerzos para publicar un libro sobre los eslovenos en castellano. Se obtuvo una importante donación por parte del conocido director esloveno Drago Mario Šijanec. Se supo de la adquisición de un terreno en Miramar para levantar allí otro Hogar Esloveno. Finalmente, en la reunión del 23 de agosto de 1958 se decidió que la mejor forma para resolver el problema legal con la

Pristava sería obtener la personería jurídica, por lo cual se decidió en forma unánime el inicio de este trámite.

3.) La denominación "Eslovenia Unida"

En la 12ª. Asamblea (30-11-1958) - llamada "Solemne"por festejarse en la misma el 10º. aniversario de la Sociedad Eslovena - fue elegido presidente el Prof. Alojzij Horvat. El tema central fue la personería jurídica. Es importante destacar que la DS pretendió no ser cooperativista, de ayuda mutua o de beneficencia, ya que sus fines desde su fundación eran más amplios. Por consiguiente no pudo admitir que se la considerara sólo de ayuda mutua, como pretendían alguna vez las autoridades gubernamentales. Pero tampoco quiso transformarse en una cooperativa, por el peligro de que, en caso de desaparición, sus bienes pasaran al Estado. En este mismo año ya surgió por primera vez la propuesta, ésta vez por parte de SKAD (Sociedad de estudiantes universitarios católicos eslovenos), que la DS debería transformarse en una especie de Federación que abarcaría a todas las demás instituciones eslovenas.

A fin de poder constituirse en una Asociación Civil sin fines de lucro y de conservar sus prinicipales fines, varias Comisiones Directivas tuvieron que efectuar diversos cambios en los Estatutos, ya perfeccionándolos ya eliminando algunos artículos, trasladándolos al Reglamento. Algunos obstáculos se obviaron de otra manera: p.ej., a fin de que el Director de la Misión Católica pudiera seguir siendo miembro de la Comisión, se decidió incluirlo siempre en las listas de candidatos.

El hecho de que el nombre de "Sociedad Eslovena" se transformara en "Eslovenia Unida" ha sido a consecuencia de un consejo del abogado Cárdenas, quien tuvo a su cargo el asesoramiento en la elaboración de los Estatutos. Con razón sostenía el Dr. Cárdenas que Sociedades Eslovenas podría haber muchas - de hecho ya existía la Sociedad Eslovena de Mendoza -, y que por eso habría que buscarle un nombre más significativo y que al mismo tiempo expresara que se trataba de la organización madre, central, representativa. El nombre "Zedinjena Slovenija" fue propuesto por Rudolf Žitnik. Fue aceptado por todos, porque expresaba los anhelos eslovenos desde al menos el año 1848 en adelante. Es cierto, sin embargo, que hubiese sido más feliz el término "Združena Slovenija", porque así se expresaban históricamente y porque no trae reminiscencias de la forma de estado impuesto a eslovenos y croatas el 1º. de diciembre de 1918 bajo el nombre de "zedinjenje" (ujedinjenje en serbo-croata).

4.) La muerte del Obispo dr. Gregorij Rožman

Todas las colectividades de exiliados eslovenos dispersos por el mundo sintieron mucho dolor por su muerte. Si bien no tenía jurisdicción formal sobre los fieles de su Diócesis, ni mucho menos sobre los connacionales de otros obispados, durante toda su vida de refugiado fue considerado el líder espiritual de los exiliados eslovenos. Es, en gran parte, mérito del obispo Rožman no sólo que los eslovenos en exilio hubieran permanecido fieles a su fe, sino, también, que hubieran permanecido unidos y mantenido en alto su dignidad y su conciencia nacional. Es por ello que la colectividad, y en especial la ZS con el MOS, no puede entender cómo las autoridades de la República Eslovena no han reabierto, o directamente anulado, el vil proceso "judicial" de los primeros años del régimen comunista que condenó al obispo Rožman.

5.) Ecos de las desaveniencias internas del "Coro Gallus"

Mas bien se trató de un asunto interno al Coro; pero como las personas afectadas eran a la vez miembros de la Asociación, en particular el director del Coro Galllus y vicepresidente de la ZS, Dr. Savelli, la Comisión no pudo sino intervenir. Lo hizo dando su respaldo moral al Dr. Savelli y proponiendo a sus asociados que estuvieran dispuestos, si fuera necesario, a someterse al Tribunal de Honor. No se llegó a tal instancia por haberse podido resolver satisfactoriamente el conflicto. El hecho, no obstante, es una prueba más de la preocupación de la DS en favor de la unión y armonía de la colectividad.

6.) Dificultades con la obtención de la personería jurídica.

Se trata, en términos generales, de los obstáculos de los cuales ya se habló.

7. Acuerdo con los Hogares Eslovenos

El surgimiento y funcionamiento autónomo de los Hogares Eslovenos locales, si bien resultó de suma utilidad para esas, de algún modo obstaculizaba el funcionamiento armónico del conjunto y perjudicaba a toda la colectividad porque, al parecer, ella no tendría una organización central y representativa. Gracias a la labor del "encargado de asuntos organizativos" de esa época, Božo Fink, después de varias reuniones con los Hogares, en las que les había presentado y fundamentado sus propuestas, se llegó a consensuar el texto preparado por B. Fink. En octubre de 1961 los distintos Hogares comenzaron a firmar en forma aislada el texto, aprobado también por la Comisión Directiva de la ZS, por eso el B. Fink urgía que se celebrara en conjunto la firma solemnizada del Acuerdo.

8.) Decreto de personería jurídica

Finalmente, después de haber vencido todos los impedimentos, sean los provenientes de parte de las autoridades nacionales competentes, sean los internos - éstos últimos gracias, principalmente, a las sugerencias

del Sr. B. Fink -, finalmente el Pte. Dr. Arturo Frodizi y el Ministro de Justicia y Educación Dr. Luis R. Mac Kay firmaron el Decreto 1933/61 concediendo la personería jurídica a la Asociación Civil "Eslovenia Unida", como pasó a llamarse la "Sociedad Eslovena". No es necesario insistir sobre la importancia de este hecho para la colectividad eslovena, cuyos miembros habían llegado a la Argentina como apátridas rechazados por los opresores de su patria natal y desconocidos por sus futuros conciudadanos argentinos.

6. "ZS" - INSTITUCIÓN REPRESENTATIVA DE LA COLECTIVIDAD

1.) Solemne firma del acuerdo entre ZS y los Hogares Eslovenos

El 25 de febrero de 1961, se suscribió en la sede central de la colectividad eslovena, sita en la calle Ramón L. Falcón 4158, el acuerdo al que habían llegado los Hogares y la ZS. Ésta, al reconocer que la evolución natural de la colectividad llevó a la creación de los Hogares, saludaba su existencia y expresaba que los consideraba de vital importancia para la colectividad. Por otra parte, los dirigentes de los distintos Hogares admitían que la colectividad necesitaba una representación central interna y externa, razón por la cual le reconocieron a la ZS su carácter de organización matriz de la colectividad, a raíz de la cual ella ejerce la representación de toda la colectividad ante las autoridades (civiles), es vínculo de individuos y grupos en la colectividad, así como la incentivadora de iniciativas para todos los emprendimientos sanos de la colectividad. "En éste, y sólo en este sentido, le corresponde a la ZS la primacía ante las demás instituciones." A la ZS se le confirió competencia exclusiva: a) en la educación sistemática, la designación de los docentes, la definición de planes y programas de estudio; b) en la formación de la juventud; 3) en la coordinación de la ayuda social.

El Acuerdo también dispone que desaparecen las Comisiones locales de la ZS, pero que la ZS tendrá en cada Hogar su representante.

A fin de poder intercambiar ideas, se creó un consejo especial, compuesto por la ZS y 4 representantes de cada Hogar, que debería reunirse al menos dos veces al año.La función del Consejo sería deliberar sobre las cuestiones generales de la colectividad y sus decisiones sólo obligarían moralmente.

El Acuerdo dice que el Consejo funcionará "hasta que se cree un consejo interorganizacional general", al cual sólo se llegó parcialmente con el "MOS Ampliado"en ocasión de la labor por la independencia de Eslovenia. De hecho, el llamado "consejo provisional" terminó llamándose "Consejo Interinstitucional", aunque llegó a abarcar al comienzo sólo a la ZS y a los Hogares de la zona metropolitana.

2.) Las primeras reuniones del MOS

Se resumen las actas. El tema central ha sido el trabajo con los jóvenes.

3.) Advertencia ante la "mano tendida"

En aquella época el Gobierno yugoslavo pretendió cambiar su deteriorada imagen internacional. Entre las distintas acciones tomadas se cuenta la amnistía y las permanentes invitaciones de volver a la Patria, para acabar de esta forma con la emigración política que tanto le molestaba. El régimen también promovía la visita a barcos yugoslavos y trataba de obtener que los marineros de estos barcos visitaran libremente los Hogares Eslovenos. Todo ello obligó a la ZS a expresar su repudio ante estas prácticas. La ZS también advertía a sus afiliados y a la colectividad toda sobre los peligros de una penetración comunista.

4.) Nuevo presidente: Sr. Božo Fink

Después de la labor realizada como encargado organizacional, la elección del sr. Fink para presidente de la ZS pareció lógica.

5.) Mandatos de 2 años

Fue una decisión de la 18ª. Asamblea Anual (25.10.1964). La principal razón que llevó al cambio era la dificultad de formar una nueva lista de candidatos todos los años.

6.) Solemne conmemoración del vigésimo aniversario de la tragedia nacional

Se describe este hecho más detallamente en II.1. Es fácil comprender que la CD haya centrado su accionar en la preparación de esa conmemoración.

7.) Contrato de seguro para todos los afiliados

Mientras se resolvía la cuestión de Pristava (que se transformaría en un Hogar local, al cual ZS le cedería sus acciones, 90% del total, porque los "accionistas" transfirieron a la ZS sus acciones, que siempre fueron consideradas donaciones), en un esfuerzo de mejorar los beneficios del Fondo Post-mortem, la Asociación firmó un contrato con la aseguradora "Minerva". El contrato también preveía la posibilidad de un seguro complementario, siempre que hubiera una determinada cantidad de interesados. Como esto no ocurrió, en años posteriores la Aseguradora rescindió esta cláusula.

8.) Modesto festejo de los 20 años de la Asociación

9.) Un nuevo presidente: Božo Stariha

La gestión del Sr. Fink encontró hacia la mitad de sus sucesivos mandatos varios obstáculos, los que se pueden detectar no sólo en las Actas sino, en particular, en el semanario "Eslovenia Libre", (todavía en manos de su fundador Sr. Staré). La división que se produjo en la filas de la Acción Cultural Eslovena - SKA (quienes la abandonaron exigían más firmeza en la actitud anticomunista) afectó también al Sr. Fink. A ello se añadió su adhesión a la idea de una total independencia eslovena, lo que a algunos políticos de aquella época no les parecía (¿todavía?) conveniente. De allí que el Sr. Stariha, presumiblemente aconsejado, se hubiera propuesto a sí mismo como candidato. Su elección fue muy celebrada por el mencionado semanario.

Hay que reconocerle muchos méritos a esta gestión, comenzando con la Hora radial eslovena, el equilibrio financiero, la edición de libros para la escuela elemental y el curso secundario, el apoyo a la colonias veraniegas de niños, etc., más lo que se dirá a continuación.

10.) La "Sociedad Eslovena de Mendoza" se incorpora al MOS

En un primer momento Mendoza no firmó el Acuerdo. Después de largas gestiones, incluso personales del Pte. Stariha, finalmente la DS de Mendoza firmó el Acuerdo y se incorporó al MOS, delegando en la ZS su representación en el mismo.

11.) Traslado de dominio de "Pristava" a la ZS

Con fecha 11.4.1971 pudo firmarse el contrato "simbólico" de compra-venta, y el traslado de dominio se efectuó el 4.11. del mismo año. ZS asumió todas las costas de la escritura, previo acuerdo con los 4 firmantes originarios, a quienes evidentemente no se les podía exigir que pagaran impuestos atrasados o asumieran las costas del traslado de dominio, si su firma, que en su momento estamparon en un documento, tan sólo era para beneficiar a la colectividad.

12.) 25 años de exilio

Se hizo un esfuerzo similar a la celebración en ocasión de los 20 años, si bien con menor repercusión en la comunidad argentina; ¡estábamos en el año 1970!

13.) Reactivación en todas las áreas

Terminada la conmemoración, la labor se orientó más bien a las funciones internas de la colectividad, y ello con un renovado empuje en los distintos campos: organizacional, cultural, escolar (elemental y secundario), etc.

14.) Preparativos para los 25 años de la ZS

15.) Celebración de los 25 años de la ZS

Se realizó con un banquete para afiliados y amigos de la Asociación, que tuvo lugar en la Pristava el día 4 de enero de 1973. El orador central fue el Pte. Stariha, mientras el Vicepte. Francé Pernišek esbozó una síntesis sobre la fundación y el accionar de la Asociación. El Lic. Stanko Jerebič tuvo a su cargo la parte humorística: en un discurso pleno de sátiras mostró los defectos y deficiencias de la Asociación y de la colectividad en su conjunto. El Sr. Pernišek expresó lo siguiente: "Entramos en una nueva época: del jubileo de plata vayamos al jubileo de oro. El pasado es testigo de lo que es capaz una voluntad fuerte, unida al trabajo sacrificado. Que Dios siga dando a nuestra asociación sus bendiciones y muchos buenos y aplicados trabajadores. ¡Y que 'Eslovenia Unida' crezca, se fortalezca y enriquezca con su labor en favor de la patria eslovena en la Argentina, y que llegue a ver su jubileo de oro!"

7. UN DECENIO DIFÍCIL: 1973-1983

1.) Solución de problemas existentes con terrenos de algunos Hogares

Algunos Hogares no habían obtenido se personería jurídica y, además, la compra del terreno o del edificio se hizo a nombre de algunas personas. Una de las graves consecuencias de la situación legal no resuelta ha sido el hecho de haberse acumulado deudas tributarias o que no se hubieran regularizado las mejoras edilicias. En tales casos, a solicitud de los Hogares (o Comisiones locales), la ZS concurría a auxiliarlos, habitualmente ofreciéndoles ampararse bajo la personería jurídica de la Asociación.

2.) ¿Otra vez el marxismo?

Observando el desarrollo de los acontecimientos en el país, muchos dirigentes de la colectividad consideraban que existía el peligro, no de que grupos marxistas tomaran el poder, pero, sí, de que los jóvenes de la colectividad cayeran presos de su sutil y engañosa propaganda. Por eso, además de insistir en el peligro, similar al que se produjo en Eslovenia en 1941, se realizaron también numerosas charlas, conferencias etc., con el objeto de esclarecer a los jóvenes los fines y los métodos marxistas.

3.) Treinta años desde la tragedia nacional

Dada la situación existente en el país, la Asociación tuvo que renunciar a gran parte de los actos previstos. Aun el acto central de conmemoración del holocausto esloveno, en junio, se vio de algún modo afectado por el hecho de que la Comisión Directiva tuvo que tomar precauciones en contra de posibles actos de sabotaje. (Sobre los actos efectivamente desarrollados se informa en II.1.)

4.) Encuesta sobre la Asociación

Para conocer el estado real de la colectividad y, en especial, para llegar a conocer con exactitud cuál era la imagen de la ZS en la colectividad, se procedió a una encuesta al azar, según el consejo de expertos en la materia. Los primeros resultados fueron los siguientes: un 1 % no se considera parte de la colectividad; un 5 % no pertenece a ninguna organización de la colectividad; un 5 % desconoce qué es la ZS; un 43 % considera que la ZS logra una parcial coordinación entre las distintas organizaciones. La conclusión clara de la encuesta ha sido ésta: si desapareciera la ZS, ya no habría ninguna organización central, razón por la cual hay que seguir con la Asociación, cueste lo que costare.

5.) "Eslovenia en el Mundo"

El Dr. Marko Kremžar había escrito la letra de un himno, para el cual el Prof. J. Osana compuso la música. La opinión general de los miembros de la CD era que se trataba de una melodía pegadiza, y que la letra expresaba el sentir general: Eslovenia ya no existe entre los estrechos límites de sus fronteras; en especial, porque los eslovenos no pueden expresarse libremente; son los exiliados quienes forman una Eslovenia en el mundo: donde hay uno de ellos, allí está Eslovenia; ésta es también la garantía del resurgir de la libertad en la patria.

El himno no sólo llegó a ser cantado habitualmente sino también como himno de los emigrantes eslovenos. De alguna manera se expresaba por medio del himno una nueva idea, que pronto cundió en las colectividades eslovenas, tanto en la Argentina como en los demás países.

6.) Treinta años de la ZS. 7.) Los festejos

Los respectivos festejos tuvieron lugar en el "Día Esloveno" del año 1978. Desde allí, la ZS envió una carta a todos los eslovenos, en la patria y en el exterior. Les mandó sus saludos y les habló de la "Eslovenia en el Mundo". Ésta última se está haciendo cada vez más fuerte, pero esto no significa para nada algún tipo de huida de la lucha por la libertad de Eslovenia.

8.) Prudencia en las relaciones con el gobierno militar

En el respectivo capítulo se publica en castellano la Declaración de la ZS, emitida por la Asamblea extraordinaria del año 1978 y enviada al Presidente de la Nación. La Declaración refleja claramente la posición anticomunista de la colectividad eslovena. Expresa que, al sentirse identificada la colectividad eslovena con la Argentina, adhiere a la lucha antisubversiva que libran las Fuerzas Armadas. Habiendo padecido en su país los horrores de la agresión internacional comunista, comprenden en toda su magnitud el esfuerzo del pueblo argentino, y se comprometen a brindar su apoyo hasta lograr el objetivo final. Desde luego, no hay nada en esta Declaración que pudiera considerarse un aval a los excesos habidos en esa lucha desigual de fines y medios.

9.) La discusión acerca de la afiliación de no-eslovenos

Según se ha visto, la Sociedad Eslovena se constituyó en un primer momento por y para los refugiados anticomunistas eslovenos y sus familiares. Sin embargo, al transformarse en ZS, la Asociación comenzó a admitir también a eslovenos de la segunda corriente, siempre que comulgaran con los fines de la institución. El creciente número de matrimonios mixtos obligó a una profunda revisión de las condiciones requeridas para ser miembro de la ZS. Se instaló así en el seno de la colectividad una discusión que todavía no ha terminado. Comparando los requisitos de las organizaciones de otras colectividades se llegó a una solución provisional, según la cual la ZS podría aceptar, bajo ciertas condiciones, como socios adherentes a aquellas personas que así lo desearen.

10.) ¿Todavía no lo suficientemente conocidos en la sociedad argentina?

Ésta ha sido la pregunta que se formularon los miembros de la CD ZS en el año 1980. Desde luego si así fuera, esto implicaría desarrollar la actividad habitual de manera diferente y asumir nuevas tareas. ZS actuó en consecuencia. Una prueba de ello es la pronta respuesta del pueblo y gobiernos argentinos a favor de la independencia de Eslovenia y su reconocimiento como estado soberano, en 1990 y 1991 respectivamente.

11.) "La Asociación va a seguir existiendo aún después de haber sido liberada la Patria"

La contundente oración ha sido expresada por el nuevo presidente, el Arq. Jorge Vombergar en su discurso de asunción del cargo, en 1981. Además de tratarse de un anuncio casi profético, que se está haciendo realidad, preanunciaba también las nueva situaciones y los nuevos desafíos a los que se vería expuesta la Asociación.

12.) La visita del arzobispo de Ljubljana, dr. Alojzij Šuštar

En muchos aspectos, esta visita realizada en el año 1982, significó un cambio importante en las relaciones con la sojuzgada patria de los exiliados, o con el país de sus padres o abuelos. La visita tuvo carácter netamente pastoral, en lo cual mucho se ha insistido - especialmente para preservar al arzobispo de posibles sanciones a su regreso a Eslovenia, dominada por el régimen comunista. Las consecuencias de la visita fueron sin dudas beneficiosas, no sólo para la colectividad eslovena en la Argentina, sino también para su imagen en Eslovenia.

8. UNA NUEVA ÉPOCA EN LA ARGENTINA - ¿Y EN ESLOVENIA?

1.) Esfuerzos para fundar una escuela bilingüe

Durante varios años éste ha sido uno de los objetivos de la colectividad, y de alguna manera sigue siéndolo. Los intentos de esa época se frustraron por distintas razones: 1°. El Estado argentino no consideraba (ni considera) el idioma esloveno parte de aquellos idiomas que pueden formar escuelas de este tipo. 2°. Si se abrieran en el turno de la mañana los cursos con los programas oficiales y en el turno de la tarde los cursos con materias complementarias propias de una escuela eslovena, harían falta varias cosas: a) garantir la suficiente cantidad de alumnos por grado y división (en el Secundario); b) asegurar el funcionamiento de la escuela en ambos turnos con fondos propios hasta tanto el estado comience a girar (parte de los) sueldos docentes para el turno mañana, ya que el turno tarde sería de exclusiva responsabilidad de los padres y/o de la colectividad; c) escoger el lugar más adecuado (¿Ramos Mejía?) y construir el edificio adecuado.

2.) El legado del Sr. M. Staré

El que fuera el primer presidente de la Asociación, además de presidente del Comité Nacional (en el exilio) después del fallecimiento del Dr. Miha Krek, a su muerte legó parte de sus bienes a la comunidad: al Curso Secundario Esloveno y a la ZS. La principal herencia recibida por la ZS ha sido el semanario "Eslovenia Libre".

3.) Dos contribuciones distintas a la colectividad

Se hace referencia a dos intervenciones de la ZS en los años 1984-6: 1°. El esfuerzo para que se unificaran las dos organizaciones de veteranos de la lucha anticomunista; 2°. Las gestiones para que reactivara su labor el Coro Gallus.

4.) "Museo "Histórico Esloveno"

Fue otra de las iniciativas de la ZS, de la cual volvió a hablarse en el año 1986 y también más tarde. Se consiguió un lugar apropiado y comenzaron a reunirse algunos objetos. La finalidad última era que, al liberarse Eslovenia, los objetos fueran entregados a algún museo importante.

5.) La visita del obispo dr. J. Jenko

Se trataba del Obispo de la ciudad marítima eslovena de Kóper. La colectividad lo recibió con muestras de sumo afecto, dada su posición muy clara ante la revolución comunista y el régimen que ésta estableció.

6.) El frustrado intento de una nueva relación entre ZS y los Hogares

La idea de la ZS como Federación nunca había desaparecido por completo. El trabajo en conjunto en el MOS había demostrado, por una parte, la conveniencia de dicho Consejo Interorganizacional, y por otra parte también la necesidad de una mayor cohesión entre todos. Además, todos estaban de acuerdo en que la ZS era imprescindible, pero al mismo tiempo la mayoría de los miembros activos de la colectividad se afiliaba sólo a los Hogares. En los primeros años de la existencia de los Hogares, algunos habían propuesto una afiliación indirecta a la ZS: por el simple hecho de que alguien fuera socio de un Hogar, sería también socio de la ZS. Otros propusieron la idea de que los Hogares se adhirieran a la ZS, y ésta fuera una especie de Federación o Confederación de todas las instituciones de la colectividad eslovena en la Argentina. Sin embargo, se tuvo que desistir de esa idea porque, mientras algunos Hogares son legalmente Asociaciones Civiles sin fines de lucro, otros son Cooperativas, las que se consideran por ley lucrativas, aunque de hecho no fuera así.

9. LA TORMENTOSA PRIMAVERA ESLOVENA

1.) Preparativos para el Congreso Mundial Esloveno y la nueva situación en Eslovenia

Del SSK se habla en II.13. La nueva situación en Eslovenia se produce por la creciente y más consensuada exigencia de la independencia. (Ver cp. 1 de esta Síntesis)

2.) Los nuevos desafíos exigen respuestas nuevas

Eso es lo que la colectividad eslovena ha tratado de hacer ante lo cambios mundiales de 1990, que se dieron también en Eslovenia. Hubo frecuentes autorreproches de haber descuidado la labor "interna" a

causa de esos nuevos compromisos. Sin embargo, este "salir de sí misma" de la ZS era inevitable, dada su condición de organización central y representativa de la colectividad eslovena en la Argentina.

3.) Los trabajos para el reconocimiento de la República de Eslovenia

Se describen con cierto detalle todos los esfuerzos en los distintos campos, tanto contactos personales con funcionarios y personalidades de importancia, como manifestaciones ante la comunidad argentina.

4.) Visitas desde Eslovenia, las bienintencionadas y las otras

Por alguna razón en los primeros años después de la independencia de Eslovenia, la colectividad eslovena en la Argentina empezó a interesar a las nuevas autoridades de Eslovenia, a entidades culturales, a personalidades del mundo político, cultural, etc. En II. 3. se describen estas visitas y algunos logros importantes, realizados en conjunto con la colectividad, por ej., las Jornadas de Cultura Eslovena, en el año 1992. En Eslovenia se llegó a hablar "del milagro argentino": de lo que ha sido capaz una pequeña comunidad de apenas 5.000 miembros iniciales en los diversos campos del quehacer cultural, social, económico etc.; - y que haya permanecido fiel a sus ideales, aún después de 50 años de haber tenido que abandonar a su patria. Sin embargo, hubo también visitas no tan bien intencionadas. Algunas de ellas deformaban la realidad, hasta en una serie de programas televisivos, presentando a los miembros de colectividad como un ghetto, cuando no indilgándoles antiguos motes de épocas comunistas.

10. CAMBIOS, PERO EN LA FIDELIDAD A LO INMUTABLE

1.) Los intentos para una actividad más "intrínseca"

Después de la euforia por la liberación de Eslovenia todas las instituciones de la colectividad, también la ZS, trataron de volver a sus tareas habituales, que creían haber descuidado en parte. Los efectos de ello se ven en distintos campos; recordemos sólo la síntesis sobre la labor del MOS desde el año 1993 en adelante.

2.) Siguen las visitas en ambas direcciones, con alegrías y preocupaciones

Es imposible enumerar las visitas que recibió la colectividad desde Eslovenia, así como las que efectuaron sus miembros a Eslovenia, sea individual sea grupalmente, ya con fines netamente personales ya llevando su música, folklore, poesía, plástica...O los maestros de escuelas eslovenas yendo a seminarios de verano (invierno). O visitando las tumbas de los hermanos asesinados, a quienes todavía no se les devolvió el honor que se les mancilló... La colectividad que había puesto tanta esperanza en el nuevo Estado propio, comenzó a preocuparse. Y con razón: porque en demasiadas instituciones y en demasiados personajes no detectaba sino el viejo y larvado comunismo, enmascarado bajo la democracia formal y el liberalismo económico.

3.) Ignorancia (o contumacia) - y fidelidad

La colectividad eslovena en la Argentina - los pocos que sobreviven desde los años de la guerra, la ocupación y la revolución comunista, así como sus hijos y nietos - respeta a las autoridades eslovenas surgidas de las elecciones casi inobjetables. Pero al ver que no les interesa la rehabilitación de los injustamente calumniados, torturados y asesinados, comienza por preguntarse si es por ignorancia o por contumacia. Tampoco parece interesar la verdad histórica. Se intenta hablar actualmente en Eslovenia de varias verdades sobre la revolución comunista. ZS sostiene con todas las colectividades eslovenas dispersas por el mundo que la verdad es una sola y que es posible y necesario hallarla. Mientras tanto procura ser fiel a los valores por los que tuvo que abandonar a su patria hace ya 53 años. La Asociación "Eslovenia Unida" en la Argentina sabe que, si bien Eslovenia es una sola, existe también una **ESLOVENIA EN EL MUNDO.**

4.) ¿El comienzo de un retorno "con más dignidad"?

En las elecciones para la renovación del "Državni zbor" (Diputados), los llamados "Partidos de Primavera" obtuvieron exactamente la mitad de los escaños. Uno de los diputados elegidos en la lista del Partido Demócrata Cristiano está radicado en la Argentina desde 1948.

La designación del nuevo del arzobispo de Ljubljana también ha sido una agradable sorpresa, ya que Juan Pablo II designó al Dr. Franc Rode, quien hasta su nombramiento se desempeñaba en la Secretaría de Cultura de la Santa Sede. Con anterioridad había ejercido la docencia universitaria en Eslovenia. Sin embargo, el nuevo arzobispo, si bien nacido en Eslovenia, en 1948 se había radicado con sus padres en la Argentina, donde realizó casi todos sus estudios de grado.

5.) La visita del arzobispo Dr. F. Rodé

Teniendo en cuenta lo dicho, es comprensible que, en 1997, uno de acontecimientos más importantes para la colectividad eslovena en la Argentina, fue la visita pastoral del arzobispo Dr. Rode, visita que tuvo lugar en el mes de noviembre.

6. Principales realizaciones y logros

Se trata del contenido de la Parte II, bastante extensa, que abarca 16 campos diferentes de actividad.

1. ACTOS CONMEMORATIVOS

En primer término se describen con cierto detalle los **actos conmemorativos** por las **víctimas** de la **revolución comunista** y por todas las demás víctimas de la II Guerra Mundial, que la ZS tiene a su cargo todos los años desde 1948 hasta la fecha. Por decreto del año 1946 del presidente del (ahora disuelto) Comité Nacional (en el exilio), dr. Miha Krek, el 1°. de junio (o domingo siguiente) se realizan estas conmemoraciones en todos los países en los que se hallan radicados los exiliados eslovenos.

2. "DÍAS ESLOVENOS"

Desde el año 1956, la ZS organiza, junto con todas las demás instituciones eslovenas del país, el llamado "**Día Esloveno**". Con cierta amplitud se describe el desarrollo de cada uno de ellos hasta el último, realizado en noviembre de 1997.

3. OTROS ACTOS

Se mencionan **otros actos** que preparó la ZS, o tuvo participación en su realización. Se habla de los actos de índole cultural, social, de beneficencia y conmemorativos de fechas patrias o de próceres eslovenos.

También se habla de actos preparados expresamente para la comunidad argentina. Entre los mismos merece particular atención la presencia de las publicaciones eslovenas, tanto de la Argentina como de Eslovenia, en la Feria Nacional del Libro, a partir del año 1990. Del 3 al 7 de julio de **1992** se realizaron las **Jornadas de Cultura Eslovena**, con auspicio del Gobierno de la República de Eslovenia, las cuales a lo largo de cinco noches presentaban determinado aspecto: después de la noche de apertura, el musical, el literario, el plástico y el folklórico. Pero también hubo actos con características propias en algunas de las fechas conmemorativas más importantes del holocausto esloveno, como a los 20, 25, 30, 40 y 50 años.

La colectividad, en particular a través de la ZS, recibió innumerables **visitas** de autoridades civiles y eclesiásticas, tanto del exilio como de la República de Eslovenia. A ello hay que añadir las visitas de tipo cultural, científico y de los medios, tanto de Eslovenia como de las minorías eslovenas de Austria e Italia. Algunos de ellos no se presentaron solamente en la colectividad eslovena, sino también en la comunidad argentina toda, o, como el Coro de Trieste, en la colectividad italiana.

4. HOGARES ESLOVENOS

En los años siguientes a su radicación en el país se produjo una gran dispersión de los inmigrantes eslovenos, tanto en las distintas provincias como, en especial, en Buenos Aires y sus alrededores (Gran Bs.As.). A fin de no perder el contacto con los miembros de la colectividad ZS, como su primera organización, designó al comienzo en los distintos subcentros a sus representantes. Más tarde creó subcomisiones locales que pronto se transformaron en Comisiones locales.

El deseo de poder asistir a los oficios religiosos en su idioma hizo que los sacerdotes eslovenos comenzaran a atender los nuevos centros que se iban creando espontáneamente. Juntamente con la catequesis se empezaron a dar también clases complementarias de canto y lectura, y ya en 1949 también nociones de geografía e historia eslovenas. Al mismo tiempo, los connacionales de los nuevos centros buscaron formas de realizar reuniones sociales y culturales. Todo ello requería lugares adecuados. Al principio servían para esto los salones parroquiales prestados o algunos locales que se alquilaron. Pero pronto surgió el deseo y casi la necesidad de tener algún lugar propio. De este modo surgieron en el trascurso de los primeros diez años de residencia en el país varios Hogares Eslovenos.

Cronológicamente el primero fue "**Pristava**", adquirido por algunos miembros para la Asociación, y que hoy es el Hogar de **Castelar**. Le siguieron los Hogares de **Mendoza**, **Lanús** (Villa Eslovena), **San Justo, San Martín**, **Ramos Mejía**, **Carapachay** y **Berazategui.** Desde los primeros años existe también un Hogar en **Bariloche,** si bien sus fines y el mismo nombre indicaban que se trataba en un primer momentos de una Sociedad Andinista. Existen, además, un "**Hogar de Descanso**" en Villa Dolores (San Esteban, prov. de Córdoba) y el Hogar de **Miramar.** Miembros de la colectividad fundaron también un **Hogar de Ancianos** en San Justo.

ZS no se atribuye los méritos en la adquisición, construcción y funcionamiento de estos Hogares locales. Sin embargo, en algún momento tuvo que brindarles a casi todos ellos algún tipo de apoyo material. Asimismo la ZS cobija (o cobijaba) bajo su personería jurídica a algunos Hogares. Lo que la Asociación nunca dejó de hacer es ofrecer a los Hogares toda la asistencia que ellos pidieran para la realización de sus actos culturales.

5. SISTEMA DE CURSOS COMPLEMENTARIOS ESLOVENOS

Muchos consideran que éste es probablemente el logro más grande de la colectividad.

1. Cursos Complementarioos de nivel Elemental.

Como se ha dicho anteriormente, los llamados Cursos (Complementarios) Eslovenos surgieron a partir de **1949.** Al comienzo sólo había un nivel, luego dos y más tarde tres, hasta que finalmente se establecieron ocho grados (incluyendo el Jardín de Infantes). En el capítulo correspondiente a esta actividad se describe el desarrollo del sistema de los **Cursos Elementales**: lugares, días y horas de actividad - ahora cuatro horas los días sábados por la mañana -, planes de estudio, material didáctico y capacitación docente. En cuanto a esta última, se habla de lo realizado en el país, así como de los Seminarios de Capacitación Docente realizados en los últimos años por el Ministerio de Educación y Deportes de la República de Eslovenia. Se presentan cuadros estadísticos de alumnos. Se dan nombres de todos los cursos existentes, así como de los que han dejado de funcionar. Se publica la nómina completa de supervisores, directores, maestros y maestros auxiliares y de la casi totalidad de los presidentes de los Consejos de padres de alumnos. Se habla de actividades paraprogramáticas o extraprogramáticas, como: los actos propios de los cursos, o en los Hogares y en la Sede Central; excursiones anuales; colonias de verano en la Casa de Descanso de Villa Dolores, San Esteban, Córdoba.

Un tema aparte lo constituyen los **Cursos de esloveno**, tanto para chicos como para adultos. Se informa sobre los lugares, el personal directivo y docente, cantidad de alumnos, planes de estudio y metodología de enseñanza.

La Asociación es directamente responsable de estos cursos, de sus planes de estudio y la designación del personal docente. Se comprende, entonces, que a través de todos los años, la ZS ha estado brindando a los cursos elementales complementarios eslovenos **toda clase de asistencia**: provisión de muebles y útiles, publicación de material didáctico, apoyo financiero para la colonia veraniega, etc.

2. Curso Secundario.

Gracias a la iniciativa de un dirigente importante de la colectividad, Dr. Marko Kremžar, quien junto con el Cont. Milan Magister había dirigido varios cursos de verano para estudiantes secundarios, en **1959** estos cursos se transformaron en el así llamado "Curso Secundario", al cual más tarde se le impuso el nombre de un pionero del "Gimnasio" (Secundario) esloveno en los campos de refugiados en Austria: "Director Marko Bajuk".

El Curso funciona los sábados por la tarde en la Casa Eslovena, Capital Federal. Había también una "sucursal" en Villa Eslovena (Lanús); siguen funcionando las subsedes de Bariloche y Mendoza; existe la posibilidad del cursado a distancia, con exámenes en la sede.

En el informe respectivo se habla de los fines y objetivos del curso, así como de sus planes de estudio con sus sucesivas modificaciones. Se presenta la nómina completa de directores y profesores. Se publican las estadísticas de alumnos y egresados. También se ofrece el listado completo, por año, de los trabajos finales conjuntos de los alumnos, llamados "Anuario".

El curso secundario nunca ha sido de directa incumbencia de la ZS. Sin embargo, la ZS tampoco se ha despreocupado del mismo. P.ej., en el capítulo dedicado a Publicaciones se presenta la bibliografía del material didáctico editado por la Asociación para el uso del Curso.

3. Curso Superior.

La colectividad eslovena en la Argentina ha tenido el privilegio de contar con dos instituciones de nivel universitario: la Facultad Teológica de Ljubljana (en el exilio), hasta el año 1960; y la Sección Eslovena de la Universidad Eclesiástica Ucraniana, hasta el año 1972. Para sustituir, en parte, estas instituciones, se crearon los Cursos Superiores, en los cuales se dictaban a los alumnos universitarios clases complementarias de cultura general, historia y geografía eslovenas y formación religiosa. El Curso suspendió su funcionamiento en 1994.

6. EL TRABAJO EXTRAESCOLAR CON LA JUVENTUD

Ésta es también una de las responsabilidades que los Hogares locales confirieron primordialmente a la ZS, si bien la comparten con ella.

Para todos los jóvenes siempre han existido en la colectividad distintas asociaciones juveniles, con un órgano central en la Casa Eslovena y con secciones en los Hogares locales. Como pronto se observó que no todos los adolescentes seguían el Curso Secundario, y como las asociaciones juveniles (SFZ para varones, SDO para mujeres) aceptaban como miembros solamente a jóvenes mayores de 16 años, junto con los Hogares y la Pastoral Juvenil Católica, la Asociación trató de preocuparse también por los adolescentes entre los 12 y 16 años, estableciendo en su organización dos niveles.

En el capítulo dedicado a esta labor se describen los obstáculos y el esfuerzo por superarlos. Se hace ver los distintos programas elaborados a tal fin.

Se hace especial hincapié en varios Cursos de Capacitación para formar dirigentes juveniles y líderes en educación física.

Se presenta también un cuadro estadístico, del **año 1996** de los **jóvenes solteros** en edades que van de los 13 a 35 años. Se detectó que los jóvenes que participaban activamente en las actividades de la colectividad eran **776**, un número realmente importante que confirma lo sostenido en la "Introducción..."

7. PUBLICACIONES, EDICIONES DE DISCOS, VIDEOCASETES ETC.

Se considera que el contenido del capítulo habla por sí mismo.

8. BIBLIOTECA

Desde los primeros años de la Asociación funciona en su Sede una biblioteca con libros, revistas, cintas y videocasetes, mayormente en el idioma esloveno. Si bien en la actualidad la biblioteca se halla en plena reorganización, ella funciona regularmente todos los días hábiles de 16 a 20 horas. En la misma hay alrededor de 2.500 libros.

9. "HORA ESLOVENA" EN LA RADIO

Entre los años **1970 a 1983** la Asociación tuvo a su cargo la así llamada "Hora eslovena" que se emitía por distintas estaciones de radio. Los principales responsables de su emisión han sido los encargados culturales de la ZS, junto con otras personas que hacían este esfuerzo en forma desinteresada y se mencionan en el texto. Financiada en parte por empresarios eslovenos, la hora tuvo que ser frecuentemente salvada con el aporte de la ZS.

Las emisiones duraron unas 750 semanas, lo que dice de aproximadamente 375 horas reloj. En estas horas los eslovenos distantes de sus Centros pudieron establecer contacto con su idoma y sus canciones e informarse de los actos de la colectividad. Pero también han servido para que muchos argentinos conocieran algo de Eslovenia y de los eslovenos, especialmente su música.

Cuando más tarde el empresario Alberto Čuk comenzó con otra emisión, llamada "El Rinconcito Esloveno", la ZS logró que al comienzo le dieran su apoyo las personas que habían tenido a su cargo la "Hora Eslovena"; p.ej., el Lic. Stanko Jerebič, Helena Loboda etc.

10. CONSEJO INTERINSTITUCIONAL (MOS)

Reiteramos que dicho Consejo (MOS) se había instituido a consecuencia del acuerdo firmado en 1961 entre la ZS y los Hogares Eslovenos locales. Ya se dijo que podían participar de las reuniones del mismo, en calidad de observadores con voz, algunas otras instituciones: juveniles, de mujeres y madres, etc. En ocasión de los esfuerzos en favor de la independencia y reconocimiento internacional de Eslovenia, el Consejo funcionaba como "Consejo Ampliado", del cual formaban parte todas las instituciones de la colectividad que así lo desearan.

En este capítulo se presentan en forma sintetizada las actas de reuniones del MOS, desde 1961 hasta 1996 inclusive. Son de importancia algunos subtítulos:

1. Decisiones de permanente validez (sobre las relaciones con las visitas de emisarios del Gobierno titoísta; sobre "miembros adhererentes" de la ZS y Hogares locales; sobre la hora tope de de las diversiones nocturnas, p.ej., los bailes; etc.).
2. Declaraciones: p.ej., sobre la ética en la prensa propia, además de las que se citan en el cp. 15 de esta parte.
3. Esfuerzo por la escuela bilingüe.
4. Idea de una asociación argentino-eslovena.
5. Censo de los jóvenes eslovenos que actúan en la colectividad.
6. Distintos intentos para una mejor relación entre las distintas instituciones de la colectividad, por medio de una reorganización formal (jurídicamente válida) o informal.
7. Labor permanente para y con la juventud. (Varios subtítulos)
8. Establecimiento de relaciones correctas con los visitantes de Eslovenia.
9. Idem, con las instituciones gubernamentales y no oficiales.
10. Búsqueda del reencuentro institucional con eslovenos de anteriores corrientes inmigratorias.
11. La labor realizada para el reconocimiento de la República de Eslovenia.
12. Exigencias reiteradas a las autoridades de la Rep. de Eslovenia de reparar las injusticias cometidas por el régimen comunista.

El MOS ha realizado también un censo de miembros activos de la colectividad, en **1976.** Comparando los resultados del mismo con los datos del año 1959, se obtienen algunas conclusiones significativas. El cuadro (incompleto) es el que sigue:

Lugar	Año 1959	Año 1976
Capital Federal	462	?
Berazategui	95	80
Carapachay	588	?
Castelar	425	681
Lanús	734	529
Ramos Mejía	1.058	1.200
San Justo	866	1.200
San Martín	610	1.000
TOTALES	4.838	4.690

Si bien se cree que ha disminuido la cantidad de eslovenos radicados en la Capital Federal, faltan, no obstante, datos de los que allí residen, así como los de Carapachay. Esto implica que, en casi 20 años y a casi 30 años de la radicación en el país, la cantidad de miembros de la colectividad se mantenía al menos estable, si es que no ha aumentado. De todos modos sería difícil hablar de una disminución considerable.

11. BECAS OBTENIDAS

Se detallan algunas de las becas del exterior, ofrecidas a los miembros de la colectividad eslovena en la Argentina. Además de tomar sus recaudos con respecto a determinados aspectos legales y morales, le correspondió a la ZS la selección de los candidatos.

12. INSTITUTO ARGENTINO-ESLOVENO DE INTERCAMBIO CULTURAL

Ésta ha sido una iniciativa de los miembros de la Comisión Directiva de la ZS. Se comenzó a trabajar en el tema en 1992. Ha habido reuniones importantes entre los miembros de la colectividad (dr. Vital Ašič, dr. Marko Kremžar, Božidar Fink) e inclusive integrantes del gobierno de la República de Eslovenia (canciller prof. Peterle, embajador dr. Capuder), con personalidades argentinas: dr. Arturo Frondizi, historiador Enrique de Gandía, etc.). El ex-presidente argentino Dr. Arturo Frondizi ya había aceptado la presidencia honoraria de la Institución.

El Secretario de Relaciones Institucionales de la ZS, Dr. Vital Ašič, en su informe a la 49ª. Asamblea Anual Ordinaria de la ZS (27.3.1996) ha podido afirmar que los Estatutos del Instituto han sido presentados a la presidencia de la ZS, así como al embajador de la Rep. de Eslovenia en la Argentina.

13. COMISIÓN DE AMIGOS PARLAMENTARIOS DE ESLOVENIA

La labor en favor del reconocimiento de la Rep. de Eslovenia por parte del gobierno argentino llevó al establecimiento de vínculos más estrechos con varios senadores y diputados. A consecuencia de ello se produjo el viaje del senador Bravo Herrera a Eslovenia, en 1990. Sin embargo, solamente en la reunión de la Comisión de la ZS del 30 de junio de 1995, el dr. Ašič ha podido informar sobre la constitución de la "Comisión de Amigos Parlamentarios de la República de Eslovenia".

Dado que el Senado Argentino exige reciprocidad para la existencia de tales comisiones, depende de los miembros del "Državni zbor" (Congreso unicameral esloveno - DZ) cuál será el futuro de esta Comisión.

14. CONGRESO MUNDIAL ESLOVENO (SSK)

A fines de la década del 80 los exiliados eslovenos del Canadá propusieron la realización de un congreso que expresara los reclamos de todos los eslovenos fuera de la patria dominada por el régimen comunista. Dado que surgían, siempre con mayor frecuencia, voces contestatarias de importantes personalidades en la Eslovenia misma, especialmente de aquellas que buscaban la reconciliación entre los connacionales, la convocatoria al Congreso Mundial Esloveno finalmente salió desde Eslovenia, que ya se había decidido mayoritariamente a luchar por su independencia y por acabar con el régimen.corrupto e ilegítimo

De esta forma se pudo realizar finalmente la Primera Sesión del Congreso en junio de 1991. En la Argentina, de común acuerdo con los inmigrantes de corrientes anteriores, la colectividad de ex-refugiados eligió a 10 representantes y los inmigrantes de corrientes inmigratorias anteriores eligieron a 5. El Congreso apenas pudo iniciar sus sesiones por la guerra que se produjo con Yugoslavia por la independencia.

Desacuerdos posteriores impidieron por unos años la participación de la colectividad argentina, ya que ninguna de sus propuestas, si bien habían recibido voto favorable del Congreso, fue aprobada por la Comisión Ejecutiva. Esto se debía principalmente al hecho de que, en dicha Comisión, predominaban personajes ralacionados con el régimen anterior. Al producirse al respecto un cambio después de la II Sesión, la Asociación y el MOS formaron la Conferencia Argentina y participaron de la III Sesión realizada en la ciudad eslovena de Maribor, en 1997. Sin embargo, en esta sesión, si bien se llegó a resoluciones unánimes en todos los demás aspectos, se produjeron 3 variantes distintas con respecto al modo de juzgar los hechos acaecidos durante la ocupación nazi-fascista y durante la revolución y posterior régimen comunistas. Se espera que con el tiempo se podrán salvar los obstáculos, de modo tal que se llegará a una visión única, dado que se presupone que la verdad histórica es una sola.

En la nueva Comisión Directiva del Congreso Mundial Esloveno (SSK) participan activamente, y en puestos de relevancia, el actual presidente y algunos miembros de la Comisión Directiva de la ZS.

15. SOCIEDAD DE EMIGRANTES "ESLOVENIA EN EL MUNDO"

Fue fundada por algunas decenas de exiliados eslovenos (o de sus hijos) que volvieron a Eslovenia después de su liberación e independencia. La Sociedad es, además del Secretariado Estatal para los Eslovenos en el Exterior (de la R. de Eslovenia), la única que se ocupa de los eslovenos residentes fuera de su país de origen. La así llamada SIM (Slovenska izseljenska Matica), cuya finalidad debería ser principalmente ésta, sigue en manos de gente adepta al régimen anterior y pretende inmiscuirse indebidamente en los asuntos internos de las asociaciones de antiguos exiliados con el fin de neutralizar su oposición a personajes y prácticas comunistas.

16. LOS NOMBRES ESOVENOS EN LAS CALLES, PLAZAS, LAGOS, VALLES Y PICOS ARGENTINOS

En particular después de la independencia de Eslovenia, los miembros de la colectividad han logrado que se impusiera el nombre de la República de Eslovenia a las calles de la Capital Federal y otras ciudades. Sin embargo, desde los primeros años, los calles, lagunas, valles y altos picos de los Andes llevan el nombre de Eslovenia, de sus adinistas y esquiadores.

17. MEMORÁNDUMS, DECLARACIONES, PRESENTACIONES

Como organización representativa de la colectividad, la Asociación, por sí sola o en conjunto con el MOS, ha emitido varias e importantes declaraciones y ha hecho presentaciones a favor de sus miembros, de los eslovenos en la patria o de las minorías eslovenas en Austria e Italia. Se resumen a continuación las principales acciones al respecto:

1. Presentaciones ante el Gobierno y el Congreso argentinos con respecto a las jubilaciones de personas que no han podido cumplir la antigüedad requerida en el trabajo (1964-6).
2. Presentaciones ante la Cruz Roja Internacional para que gestione la reunificación de familias de inmigrantes, cuyos miembros quedaron en su país de origen.
3. Presentación ante la misma Cruz Roja y el representante de los refugiados ante na ONU, para que intercedan ante el Gobierno yugoslavo a fin de que éste informe sobre la suerte corrida de quienes le habían sido devueltos por la fuerza en 1945.
4. Memorándum a S.S. Juan Pablo II, en 1987, solicitando su intervención ante el Gobierno de Yugoslavia en favor de la reparación de las injusticias cometidas a los combatientes anticomunistas y a sus familiares. Se volvió a pedirle que hiciera lo mismo ante las autoridades de la República de Eslovenia, en ocasión de su visita a Eslovenia, en mayo de 1996.
5. Memorándum al Gobierno de la República de Esloveniaa los 50 años del holocausto esloveno, en 1995, exigiendo la reparación de injusticias
6. Notas de protesta: a) a la Cancillería de los Estados Unidos de América, con respecto a la prohibición del uso de nombres eslovenos de lugares en el Territorio Libre de Trieste, en 1952; b) al obispo de Celovec (Klagenfurt; Carintia, Austria) sobre el modo de proceder de sacerdotes de habla alemana con respecto a la minoría eslovena, 1962; c) al Gobierno de Austria, con respecto a los derechos de la minoría eslovena en Carintia, 1976; d) Al Embajador de Austria en la Argentina, en 1987, y al Presidente de Austria, en 1988, con respecto a los derechos de la minoría eslovena en Austria.
7. Declaración con respecto a la causa argentina de las Malvinas, al canciller dr. Zavala Ortiz, en 1964. También se emitió una declaración similar en 1982.

7. Anexos

Es el título de la parte IV del libro y abarca 6 capítulos:

1. Con el fin de que, quienes no conozcan adecuadamente la historia argentina, puedan comprender mejor la historia de la ZS, se incluye un **resumen sobre los principales acontecimientos en la Argentina entre los años 1948 y 1997.**
2. Se publican a continuación **varios documentos**, tales como el **primer estatuto** de la Asociación, así como el Estatuto de la misma que se elaboró para la obtención de la personeria jurídica mediante el Decr. 1.933/61, de fecha 28-2-1961. Se adjuntan algunos **otros documentos**: Informe sobre la situación de jóvenes eslovenas empleadas como domésticas, de 1948; Gráfico de las instituciones de la colectividad, correspondientes al año 1974; Coordinación de actividades para el año 1997; Nota al Santo Padre, de 1995; Declaración de la ZS, 1997, reiterando su posición con respecto a la relación con las autoridades de la RS; Canción considerada el Himno de los Exiliados "Eslovenia en el Mundo", etc.
3. Se incluyen resúmenes de la obra en español e inglés.
4. Sigue una extensa descripción de las "**Fuentes**", en particular de todas las carpetas existentes en el archivo de la ZS.
5. Se añaden algunas **Observaciones importantes.**
6. Se completa la obra con un "**Índice de Abreviaturas**".

Španski povzetek je pregledala lic. Miriam Jereb Batagelj

3. 2. Fifty years of "United Slovenia" Association in the Argentine Republic

1. Getting to know Slovene people.

THE ORIGINS OF SLOVENE PEOPLE

The Slovene Republic is situated between Central Europe and the Adriatic Sea, with an extension of approximately 20.000 km^2. It has common boundaries with Austria in the North, with Hungary in the Northeast, with Croatia in the East and South, with Italy in the West and with the Adriatic Sea in the Northwest. Its capital is the millennial city of Ljubljana. Its population is of approximately two millions inhabitants, and though Slovene people constitute the majority of its society, there are also two ethnic minorities, being these the Italian and the Hungarian. Both of them count with a few thousand people and they are entitled to all rights awarded to ethnic groups. It is important to point out that there are important Slovene minorities in Italy, Austria and Hungary.

Slovenia is a Slav country, and it has contact with four different worlds : the Slav, the German, the Latin and the Magyarian.

It is said that Slovene people are the only ones who know precisely when they settled down in their territory. This occurred in 568 A.C., when the Lombard Bishop of the city of Udine (Videm) gave them for ever the lands that, in part, they still occupy.

The first independent state, Charantania, was founded by the Slovenes in the 6th Century. Since they were forced to form defensive alliances in order to fight against the Avars, they had to give some of their sovereign rights to the Franks. Nevertheless, Slovene people kept the right of electing democratically their Duke in their own language until 1414, by means of freely chosen representatives.

Thanks to the evangelization work performed by the Irish missionaries, Slovene people converted to Christianity in the 7th Century. However, two important Slav evangelists helped to introduce the Christian Faith. These were Saints Cyril and Metodius who were proclaimed Holy Patrons of Europe in the 70's of our Century. The Slovenes remained faithful to the Roman Catholic Church, through which they made contact with Western cultural heritage.

A PARTICULAR KIND OF NOBILITY.

The fragments belonging to the first scripts written in Slovene language (the so called Documents of Freysing-Munich, Germany) date from the **10th Century**. The first books written in Slovene were printed in **1550**, and in 1554 the complete translation of the **Bible** was published.

The **first university** was founded by Jesuit fathers in the **17th Century. The Philharmonic Society** was established in **1701,** and later on the first **Academy of Science** ("Academia Operosorum") followed the Society's steps.

During the centuries, religious and secular literature actively contributed to the assertion of Slovene national spirit. Having been deprived of their nobility, Slovene people consider their writers, poets as well as their Catholic Bishops and priests -who are believed to be their great masters- the founders of the Slovene Nation.

There have not been illiterates among the Slovenes for nearly a hundred years. They enjoy the fame of being one of the nations that has the greater number of books published per year and whose inhabitants read the greatest number of books per year.

FIGHTING FOR A "UNITED SLOVENIA"

During the period known as "Spring of Nations", in **1848**, Slovene people began to **demand** a "United Slovenia". But the possibilities for national development in the Austrian-Hungarian Empire were actually none.

In **1866**, as Austria had to cede the region of Venetian Slovenia to Italy, thousands of Slovenes were separated from the rest and obviously exposed to a slow agony. However, in 1996, in Italy there was finally acknowledged that there were still some tenth of thousands of Slovenes living in that area. Many of their descendants, called "Venetian Slovenes", took refuge in Argentina, where they still live (e.g. at Villa Ballester).

During the First World War, on **September 15th 1917**, Dr.Anton Korošec, President of the Slovene Christian Democratic Party - made up by a large majority- read in the Austrian Parliament a

pronouncement, which was later on given the name of "**The May Declaration**". The mentioned name came from the fact that in May 1918, Dr Korošec was given 20.000 signatures upholding said declaration. This was the first step taken towards the declaration of **independence** on **October 29th 1918**. On that very same day "The Slovene, Crotian and Serbian State" was formed, which on December 1st of the same year turned into "The Serbs, Croats and Slovenes' Monarchy". In **1929**, owing to King Alexander's dictatorship, it became the "**The Yugoslav Monarchy**" (that is to say, the monarchy of Southern Slavs)

By virtue of **The London Pact, 1915**, enforced in 1918, by means of which Italy committed itself to join England, and by virtue of the following Rapallo Treaty in 1920, thousand of Slovenes remained within Italy (Primorska ; i.e. region near the sea). They were not entitled to any of the rights which were supposed to be granted to minorities, specially during the Fascist period. What was more, many of these Slovenes were obliged to emigrate, among which 25.000 approximately settled down in Argentina. Once Slovenia recovered part of its historical territory, by 1945 only some of them returned to their homeland .

In **1920**, a **plebiscite** with doubtful impartiality left several thousands of other Slovenes, who belonged to Carinthia (Koroška), under the Austrian domination.

Owing to the **Serbian autocratic centralism**, the new political policy did not fulfill the democratic aspirations of Slovene people. That was the reason why among the Slovenes the desire for political independence was growing stronger and stronger.

THREE MISFORTUNES : NAZISM, FASCISM AND COMMUNISM

Apart from what it has been already mentioned, Slovene people had to endure three other misfortunes : Nazism, Fascism and Communism. Between **1941** and **1945**, Slovenia was **occupied by** the **German, Italian and Hungarian armies**. People soon joined against them except for the Communist Party (KP). As a consequence of the of the **Non-aggression Treaty**, signed by **Germany and U.R.S.S. on August 23rd, 1939**, the Slovene Communist Party **(KPS) founded** an **"anti-imperialistic front"** (AF) **collaborating, in this way, with the occupants against nationalists and the Western Allies.** It was only after the German attack to the U.R.S.S., that the **KPS created** the "**Liberation Front**" (OF), and **proclaimed traitors all those who were opposed to their plans**.

In fact, as it was expressed many times by the leaders of the no longer existing Communist party, **their main aim** was to use in their favor the fight of the **National Liberation to prepare the grounds for a social revolution and take over the power of the country.** In order to achieve this, the KPS began to report the national leaders to the occupants and later on, to kill in an indiscriminating way a large number of families.

Facing this fact, the **Slovene democratic forces** reacted energetically. The purpose of the cruel foreign occupation was to eliminate Slovene people. While struggling against their deaths the Slovenes lost a large number of countrymen. Nevertheless, together with this extermination nearly all the communist guerrillas found their end. But the Yalta and Teheran Treaties brought with them the seizure of the power by a small Marxist group which exerted a strong dictatorship during 45 years while Yugoslavia was under the Communist control.

SLOVENE HOLOCAUST

In May 1945, as a result of the advance of the Red (Soviet) Army, the newly created Slovene National Army as well as many civilians asked to be given refuge by the Western Allies by surrendering to the English Army, which at that moment was occupying the Austrian province of Carinthia . However, due to a malicious interpretation of the agreements of the High Command of the Allies and in spite of opposite orders given by the Allies' High Command, high officers of the English Army, in an attempt to deceive, surrendered nearly 12.000 members of the Slovenian National Army to the army of the self-proclaimed "Field Marshall" Tito, future life dictator of Yugoslavia.

After being tortured in an extremely cruel way, the members of the Slovene National Army were murdered without any previous trial and their corpses were thrown into many of the underground caves in Slovenia. The best known places where these assassinations took place are : Kocevski Rog (rog ; i.e. forest), Krim and Teharje. This period of their history can receive the name of Slovene National Genocide and Holocaust. In terms of comparison, it would be as if from the 35 millions of Argentines, 175.000 of them were killed in their very youth.

ARGENTINE GENEROSITY

Since many people had escaped from certain death, the Allied Armies (Field Marshall Alexander) changed the attitude , enabling many refugees to save their lives. From 1945 to 1948 they

hoped to be able to leave the refugee camps located in Italy and Austria. In those years Argentina was the only country that did not practice a selective discrimination on immigrants but opened its arms to entire families. It was in this way that approximately 6.000 Slovene refugees settled in Argentina, because in their Mother Country they were deprived not only of their properties but also of their good name by means of slanders and offenses.

The present book deals with these immigrants and their main organizations and institutions. After 50 years, the remains of many Slovenes have found, at last, a place to rest. But thousands of their descendants, born in this blessed country, work, study, sing and suffer in their own country, as well as their children and grandchildren, all of them thanking Argentina for its hospitality and generosity.

THE NEW SLOVENE STATE

Even before the Berlin Wall was demolished, the Slovenian Emigrants living in Argentina had realized the slow but noticeable changes in their homeland. They learned that people there were claiming for their right for complete independence as well as to keep their language alive. This dream finally became true. In December 1990 there would be no Slovene that would not pronounce himself in favor of the national sovereignty. Despite the strong opposition exerted by the dominating KPS, backed by the Yugoslav Army (sea Serb), Slovenia declared its independence in June 25th 1991. With firm decision and courageous warlike action, the country achieved the withdrawal of Yugoslav powerful Army in eleven days. The Argentine Republic was among the first nations to acknowledge the independence of the Slovene Republic.

In this way Slovenia and its people began a new stage in their history. The time of a free, independent and sovereign country with its people's enormous desire to transform the wicked and corrupt structures of the communist system, and hoping to be part of Europe.

THE CLAIM OF SLOVENE IMMIGRANTS

Seven years have passed since the independence of the Slovene Republic was proclaimed. It has not been easy to achieve this and there is still a long way to go. Even though Slovenes here in Argentina wish their homeland and its people the best, they do not dare to assert neither that the Slovene State is really completely and effectively democratic and pluralistic nor that it guarantees the lawful rights to anyone. The main reason for this is that the Slovene Republic has not condemned either the Communist regime or its crimes, more specifically the genocide of the Slovene National anti-Communist Army. It has not reestablished the good name of those who had to leave their country in 1945; it has not acknowledged the rights and dignity neither of those who were opposed to the communist revolution nor of those killed by the regime nor of those exiled, be they dead or alive.

Should this not occur, the refugees, emigrants and immigrants settled in Argentina and bearing its citizenship, as well as their descendants would continue claiming the Slovene Republic to acknowledge the above mentioned issues. And tough this claim has not been established in the By-laws of the Slovene central and representative institution in Argentina - "United Slovenia" Association - this association will fight to make this claim be heard.

2. A brief introduction to this book.

ABOUT THE TEXT

In May 1996, "United Slovenia" Association - Zedinjena Slovenija (ZS)- decided to publish a sort of summary of the work performed since its foundation in January 1948. With the publication of the book the Association means to celebrate its fifty years of existence.

The aim of this summary is to show in a synthetic way the Association's history, its achievements and its failures, as well. The book, broadly speaking, deals with the help offered to the connationals during the immigration; the motivation spread in order to begin with cultural activities and important public celebrations; the action to establish a Slovenian complementary school system; the joint cooperation so as to found local committees and Slovene Homes and centres. It deals with the efforts put to have a harmonious life among all Slovene associations; the right to represent the Slovene community before the Argentine Authorities. In other words, everything that ZS has been and is still being for Slovene people here in Argentina and for those spread all over the world, and for other ethnic communities in Argentina, but above all, for our brothers, now our Argentine fellows.

THE SOURCES

The main sources of this book are the Records of the Minutes of Meetings and the Records of Annual Meetings. Some private records, put at the writer's disposal by some members of the

community, have also been useful. The newspaper "Svobodna Slovenija" (Free Slovenia), published once a week in Buenos Aires since 1948, was of great help as well. The first president of ZS, Mr. Miloš Stare, encouraged the foundation of "Svobodna Slovenija "as a national opposition to the nazi-fascist occupation in Slovenia, in 1941. When in 1982 Mr. Miloš Stare died, ZS became the ownership of this newspaper. Among the sources we can also mention other local publications belonging to different Slovene Centres and Homes.

The contributions of leaders and active members of the community have also been taken into account, especially because this information has to do with the Slovene Complementary School System, Homes and Centres.

THE LAYOUT OF THE BOOK

After the introductory notes of Mr. Marjan Loboda, current president of ZS, the reader will find some generalities describing and explaining the shortcomings of the book due to the urgent need for publication and page limits. It is important to stress that, after 50 years the Slovene Community has come to articulate with Argentine people but has not assimilated to it. That is to say that the Slovenes are struggling to keep the links with their homeland alive. They lead a singular life since they have contact with both cultures and both languages.

The following are the four main sections of the book :

1. Histories and stories
2. Achievements
3. The image of the ZS (names, lists, numbers)
4. Annexes

The order of the mentioned sections is given as the writer has deemed appropriate.

3. Celebrating the fiftieth year of "United Slovenia" Association

Before plunging into the summary of the book, there is some information about the Association's fiftieth anniversary.

1. The ZS has approximately 860 regular members and several adherent members. Since the regulations stipulate that members should be of age (18 years old), the final number of members can be doubled if adding those families' members who are under 18.

2. The Association's Central Office is situated at Ramón L Falcón 4150, Buenos Aires. The Centre is commonly known as "Slovene Home" or "Slovene Centre" (Slovenska Hiša). The premises belong to the Roman Catholic Pastoral Delegation for Slovene immigrants in Argentina and legally to Buenos Aires Archbishopric.

3. The ZS is in charge of summoning and presiding the "Interorganizational Council" (MOS), to which all Slovene Homes attend. Other organizations, such as the ones made up by professionals and young people take part in this meeting as listeners. The purpose of the MOS is, first, to agree upon the dates for the already programmed annual activities and, second, to discuss and determine the common principles and norms regarding the conduct and courses of action to be followed.

4. The association is the legitimate owner of the Slovene Home "Pristava" located in Castelar and of the Slovene Home situated in Berazategui.

5. Furthermore, the ZS is the owner and publisher of the weekly six-pages newspaper "Free Slovenia".

6. The Board of Directors operates through different bodies : secretary, treasury, department for culture, department for education, department for youth, department for interorganizational relations, department for institutional and foreign relations, etc.

7. The following are the ZS' principal obligations and responsibilities, as agreed by all Slovenian Homes in 1962 :

a) To represent the community and its institutions before the Argentine and Slovene Authorities, as the first and central organization of The Slovene Community in Argentina.

b) To organize the annual Commemoration of the Victims of the Slovene Holocaust and of all the other victims of Nazism, Fascism and especially Communism, which is carried out in June.

c) To organize the annual cultural celebration of the so called "Slovene Day", the purpose of which is to collect financial resources in order to help those in need, and to serve as an occasion for social meeting, too.

d) To appoint directors and teachers, and to watch for the principles in the syllabi and teaching at Slovene Primary Saturday Courses. Presently, there are eight of these courses opened , with approximately 90 teachers and 500 students. The Association also contributes with resources for didactic materials and teachers' improvement.

e) To give the opportunity to learn Slovene to all those who do not speak it. For that purpose they are provided with different courses in the Capital City and throughout the country.

f) To help, as far as the possibilities would allow it, the Slovene Complementary Secondary Course.

g) To be in charge of the moral and spiritual growth of young people and to prepare leaders who will work in juvenile organizations, particularly in sport and healthy entertaining events.

h) To attend the Slovene World Congress (SSK) through the Argentine Conference, which bears the same name.

8. The changing situation all over the world, particularly in Slovenia, has made the ZS fight for freedom, independence and acknowlegment of the Slovene Republic since 1989. Lately, the action has been aimed towards the physical and particularly moral redress of the criminal acts committed by the Communist Regime.

9.Nowadays, the community inner dynamism is compelling the ZS, together with the MOS, to revise its structure, i.e., the way the ZS is related to the MOS and to the other associations. Should this be deemed necessary, the ZS would carry out changes.

4. Important information

The 3rd section of this summary reveals the most important information about the Association. The section includes the following issues :

1. Honorary presidents, honorary members, the persons granted with the annualy award "Recognition of ZS";
1. A list of the ZS' presidents;
2. The Series of Annual and Special Meetings;
3. A complete list, organized in alphabetical order, of the members of the different Boards of Directors;
4. A chart with the number of the ZS' members from 1948 to 1997;
5. The Association's incomes and charges from 1948 to 1997;
6. The ZS' actual estate.

5. History and stories

This title belongs to the 1st section of this historical summary. This section was based exclusively on the records of the meetings held by the Board of Directors. It deals with the ZS' history and stories or anecdotes, to make its reading more pleasant. Since the present Board of Directors wishes to obtain an electronic file for the minutes of the meeting, the reader might find excess details.

This section has been divided into ten chapters, each of them with some other subchapters. The book has not been arranged by themes or topics but rather with a chronological criterion. This approach was due to a lack of time. However, this does not impair the comprehension of the book, but quite on the contrary, it gives the reader a more objective report.

Hereinafter, a summarized version of the 10 chapters of this section is provided.

1. THREE SLOVENE IMMIGRATORY CURRENTS IN ARGENTINA

1.1. The first current

The origins of the first current date from 1878, when 50 Slovene families settled in this country together with 200 families coming from the Austro-Hungarian Empire, by virtue of an agreement of those governments. Each family was supposed to be given 100 hectares of land in Formosa and the help needed to start working the land. However, as a consequence of the Triple Alliance War, most of the families settled in Entre Rios and only 10 families reached Formosa. Most of these families came from "Primorska" (region near the sea). From then on, immigrants came in small groups settling in almost all provinces and national territories of those times. Msgr. Juan Hladnik, who took care of the immigrants souls for long years, argued that by 1914 there were approximately 200 Slovene people. Nevertheless, Prof. Veronika Kremžar Rožanec drew the conclusion that by 1900 there were already 200 Slovene

families. According to the arguments put forward by Prof. Kremžar Rožanec, her position seems more accurate.

The well known Engineer Juan Benigar is one of those who came to Argentina in those years. He set his roots in the Valley of Rio Negro and transmitted technics of our civilization to the Araucarian Indians.

1.2. The second current

This current lasted approximately from the First World War to the Second. It started in 1922, and during the years 1926 to 1929 it was very intense. The people that belong to this current came from "Primorska", which ended as part of Italy after 1918. Though this was an immigration that wanted to improve its economic situation, there were other reasons for them to emigrate. The persecution exerted over the Slovene ethnic minority, especially during the Fascist Regime in Italy, was one of them. But there were other small groups coming from different Slovene regions, such as Prekmurje (Region behind Mura River), Suha and Bela Krajina (Dry and White Region). It is believed that the number of immigrants exceeded the 25.000 people.

It is not the purpose of this book to thoroughly narrate and describe this immigration process. But it can be said that they settled in Capital Federal (Paternal, Villa Devoto, Saavedra, Villa Lugano) and suburban neighborhoods (Avellaneda, Sarandí, Lanús, Bernal) as well as in the provinces of Buenos Aires (Bahía Blanca,Loma Negra), Santa Fe (Rosario), Córdoba, Río Negro (Centenario), Chubut (Bolsón), Chaco, etc.

People belonging to this current founded several mutual benefit associations, built Homes and Centres, published newspapers, organized a Slovene Complementary School system, etc. They also had the corresponding political institutions, each of them representing the political parties existing in their homeland at that time. The Second World War produced a strong union against the Axis' Forces. Most of the institutions joined the Slav Union dominated by Communists, being later on dissolved by the government. This was the reason why many institutions of the second current disappeared.

On the other hand, due to the strong link with their homeland, many people were deceived by Tito's regime. They believed it to be a movement fighting for National Liberation. Because of this, when the third current of anti-Communist refugees arrived at Argentina, the second current, in its majority, did not want to have any contact whatsoever with the current pursued by communists and there were only a few isolated cases of approach and even help towards the new immigrants.

Only in the last ten years, when some institutions abandoned their pro-Yugoslav posture and their authorities were replaced, a slow approach was seen. Presently, there exist some links with "Triglav" Association and the Venetian Slovenes in Villa Ballester.

The architect Victor Sulčič, who came to Argentina with this current, became well known in the Argentine public sphere.

1.3.The third current

As it has been previously stated, this current is made up mostly by those who had to leave their country against their will, when the communists got to the power. However, there was a small number of men who had fight in the Allies' Forces and did not want to be repatriated since their homeland was dominated by the KP. Another group of approximately 1000 people, all coming from "Primorska", joined them, because their native towns no longer belonged to Slovenia but to Italy.

The refugees spent some time in the Refugee Camps in Austria, Italy and even Germany. After Tito-Subašić Pact, which Great Britain compelled them to sign, the Vice Prime Minister of Yugoslav Government in exile and the President of Slovenian Popular Party (SLS), Dr. Miha Krek, established the "National Committee in Exile", which substituted the Authorities chosen in Ljubljana in May 3rd 1945. The Social Committee functioned under the Committee established by Dr. Krek. This committee wanted the refugees be given a safe and permanent place where to live. Many solutions were considered, though the idea of settling in Argentina was regarded as the most convenient. The first steps taken were to get in touch with Father Juan Hladnik who was in charge of the Slovene Pastoral Mission and who took the first measures before the Argentine Authorities.

In December 1946 two priests, Jože Košiček and Anton Grčman, came to Argentina in order to help Father Hladnik and report periodically to the Social Committee in Rome. But the work in their parishes prevented them from dedicating entirely to their original mission. During 1947, 87 refugees came to this country. On 22nd October 1948, with the purpose to assist Father Hladnik, an Organizing Commission for the Club of Slovene Refugees was created. Father Hladnik was elected President, Tone Skubic Secretary, Ado Zober Treasurer, and Engineer Jože Brodnik and Marija Petelin as voting

members. A small house, situated in Austria street Nr. 2307, was rented, where the Office for Slovene Refugees start working. President Perón agreed to give Father Hladnik an audience, during which the latter was granted 10.000 free authorized disembarkments. The corresponding Argentine Consulates in Italy and Austria were informed about the terms and conditions to be met, as well as they were asked to hasten the formalities. Noone can deny that this measure was right and convenient at that time. At the beginning, more than 12.000 refugees applied for settling in Argentina but by March 1949 only 5.000 made it. Soon other countries started to grant "affidavits" for families. After 1949 few people reached the Argentine port, but in 1950 and 1951, due to international pressure, Yugoslavia allowed the refugees' close relatives to leave the country.

According to the information collected by the ZS, by 1952 there were 5.282 Slovene people of the third current in Argentina, 3.216 men and 2.066 women. A classification according to age is provided bellow.

Up to 14 years	983 people
from 15 to 20 years	390 people
from 21 to 30 years	1.790 people
from 31 to 40 years	1.022 people
from 41 to 50 years	639 people
from 51 to 60 years	314 people
from 61 to 70 years	118 people
from 71 to 80 years	14 people
from 81 years onwards	2 people

A classification according to jobs and professions showed that 50% of them were farmers, 25% had miscellaneous jobs and 25% received university education.

It is thought that by 1970 the original number of the community members reached to 7.000 people approximately.

During a brief period the newly arrived had to stay in the re-opened "Immigrants' Hotel" while the The Organizing Commission, first, and then the Association looked for jobs and places where they could stay. Many men got transitory public jobs while lots of women were hired for domestic works. Throughout Buenos Aires, big mansions were rented so as to house those in need. Due to this and to the changes suffered as regards jobs and residences, Slovene people spread all over the Argentine Republic as it can be seen in charts and maps included.

2. THE FOUNDATION OF THE "SLOVENE SOCIETY"

2.1.The Organizing Committee for the Club of Slovene Refugees

Information about its foundation and its first Board of Directors has already been given. Whenever a person, who could be of help, came to Argentina he or she was incorporated into the Board. In this way Dr. Milan (Emilio) Komar, Father Ladislav Lenček, Stanko Škrabec, Dr. Janez Janež and Miloš Stare came to integrate the Board. Mr. Stare, who arrived in December 7th 1947, submited to the committee, by the end of that same year, the first publication of the fortnightly newspaper "Svobodna Slovenija" (Free Slovenia), which became a weekly publication from the onwards.

Between October and January the Committee had a hard work to perform since it was granted favorable answers to hundreds of immigration requests. At the same time, knowing that the first ships with large numbers of people were coming, the committee was making the necessary arrangements for a Foundational Meeting because they wanted a permanent institution.

2.2 General Incorporation Meeting of "Slovene Society"

Once Father Hladnik was lent Saint Julie's parish saloon, the Organizing Committee summoned to an Incorporation Meeting which was to take place at 1197 Alberdi Av. on January 25th 1948. 110 immigrants assisted. After the authorities of the Assembly were elected - L. Lenček president; Tone Skubic and Eng. A. Vivod minutes' secretaries - they approved the by-laws submitted by the Organizing Committee. The institution's name was long discussed and the name "Društvo Slovencev" (The Slovenes' Society) was finally approved by majority of votes. In Spanish the name used is "Sociedad Eslovena" (Slovene Society) and not "Sociedad de los Eslovenos" (Slovenes' Society).

The Society's purposes according to the by-laws are the following :

a) To offer its members economic and moral support;

b) To protect the associates' interests;

c) To join all Slovene Refugees in Argentina;

d) To provide help to Slovene immigrants as regards the immigration papers and settlement;

e)To promote religious, cultural and national values.

The Assembly also approved the corresponding regulations and appointed Father Juan Hladnik Honorary President, because though he himself was not a refugee, he showed love, sacrifice and concern for the refugees and their fate.

The following step was to elect the first Board of Directors, which with 64 votes in favor was constituted as follows: President Miloš Stare; Vice-president: Eng. Albin Mozetič; Treasurer: Lado Lenček; Trustee: Eng. Avgust Vivod; Voting members: Dr Bojan Ribnikar, Eng. Jože Brodnik, Stanko Škrabec and Marija Petelin; Supervisors: Dr. Vinko Zorc, Dr. Milan Komar, and Dr. Janez Janež; Court of Honor: Franc Mihelič. The second list obtained 11 votes.

The session ended with the singing of the anthem "Hej, Slovenci !" (Come on Slovenes!). Some years later they change the anthem for "Naprej zastava Slave !" (Go, Flag of Glory !).

After the Assembly, all the Slovenes present at the moment thanked Father Figallo, parish priest of St. Julie, for lending them the parish saloon. But Father Figallo's kindness did not end there. He offered the newly incorporated Society the parish's premises for the meetings. So, that is how the house located at 50 Víctor Martínez Street became the Slovene Community Centre for many years.

3.The first years

3.1 Lights and Shadows

In this subchapter, the achievements as well as the problems the immigrants and the Slovenes' Society **(DS)** had to face , are described.

The housing problem was growing worse and worse. The great concern was to find jobs for the coming contingents, be it in the Capital city or suburbs or other provinces. The Society undertook the care for the orphans, the old, the sick and the disabled. It had to find the means and licenses for everyone who wanted to come to Argentina. The labor rights had to be protected, e.g. household services.

The Society fought to achieve certain centralism and was trying to prevent the "newly arrived" from spreading too much so as not to lose their religious, ethnic and moral values. However, this was unavoidable. So it started to appoint local representatives, then sub-commissions and commissions and finally Slovene Local Homes. From the very beginning, the small community in Mendoza founded its own Slovenes' Society.

3.2. Several Activities at 50 Martínez Street.

Several institutions were created in the Central Office of the DS. Activities of all kinds also had their origins here: choirs, theatre groups, organizations for young people, etc. The newsroom office of Svobodna Slovenija (Free Slovenia) and the Catholic Pastoral Mission, which was in charge of several organizations and of the publication of some magazines, were also located there.

3.3 The efforts made for the settlement in Argentina

The efforts made in order to obtain the immigration licenses for those rejected for different reasons, including the politic ones, are hereinafter described in detail. It is important to point out that in the immigration list for Slovenes only those who professed the Catholic faith were accepted. For that reason the DS objected to including in its list German, Crotian and Serbian people. It finally achieved this .

3.4 Enlarging the scope of the Board of Directors

The increasing activity demanded the creation of some departments for different areas. The first to be created were the economic, the organizing, and the cultural departments. The first, because one of the purposes was to achieve the economic independence of the members of the community as well as the independence of the community itself. The second, because the need to join and link the different institutions and organizations had to be met. And the third, as there was 25% of people with university education, there was the need to coordinate the activities and to promote a higher level for these.

3.5 The not completely achieved purposes

The history of an institution is made up of achievements, failures, unsuccessful attempts and some times of mere decisions and attempts that never become true. The DS is not an exception. Therefore some of its attempts are mentioned and described: 1)Commission in charge of recording the

information referring to the Communist occupation and revolution; 2) Economic Independence of the community itself; 3) Creation of a financial department; 4) Social Security and financial help; 5) Make contact with the Slovenes belonging to the first and second current; 6) Institutional link with the Slovenes in exile in other countries.

The creation of a Post-mortem Found by the second Annual Meeting, must be pointed out. Each member had to pay a complementary sum of the social fee, with which he or she was entitled to a certain amount of money given by the DS, in case of his or her death or the death of a family member. This Found lasted from 1951 to 1964, when as established in the by-laws, all founds were merged into one. The reason is that in 1957 a Common Cause Found and a Juvenile Found were created, the later receiving the name of Educational Found. (See III.7).

However, sooner or latter all the above mentioned attempts were achieved in one way or another.

3.6 The first Annual Regular Meetings

The topics of these first Annual Regular Meetings can be summarized by the Minutes from the second to the fifth Meetings. In the second Annual Meeting it was decided that the Head of Slovene priests was to be a member of The Board of Directors. In the fourth the resolution to work for own premises was voted. In the fifth it was informed that in June 16th 1951 a piece of land of 1.570 m^2 and worth $ 65.000 was bought in Alto Castelar. The bill of sale was signed by four people but the land was paid by 254 shareholders. The original idea was to begin with some sort of economic activity and even an entity was created (EDIN), though it never had legal existence. In the lot bought, far from the centre, the Central Office could not operate. However, it could be used as a place where social, cultural and sports activities could be held. The place was soon called "Pristava" meaning "Country House". Sometime later, the juvenile organizations bought the lot adjacent to this centre and decided to use it as a sports field. Though actually both premises were considered only one, the legal union occurred some time later.

3.7 Informative meetings

Since the Meetings had to be in Spanish, a language which many people did not speak accurately, the DS would organized informative meetings to explain in Slovene the issues discussed at the formal Meetings. However, since the countrymen had to be duly informed, two informative meetings were held in 1948.

3.8 The basis of cultural activity

In a rather extensive way, the large community cultural activity during the first years of residence in this country is described. The Association does not want to make its the merits that do not belong to it. But it does want to show that it always promoted and supported and even financed cultural activities. Nevertheless, there were some cultural events exclusively in charge of the DS.

3.9 The beginnings of the educational system

See the corresponding chapter (II.5).

3.10.The first Slovenian Catholic Emmigrants' Congress

It took place on August od 1952 in Don Bosco School, Ramos Mejía. Its aim was to provide a solide organization for the Slovene community. Among its resolutions, two of them were the most important: the creation of two Catholic Councils, the Cultural and Organizational. Nevertheless, this resolutions did not have further influence fot the community. But they constituted the incentive for the corresponding work within the ZS.

4. THE PERIOD PRIOR THE TENTH ANNIVERSARY OF "ZS"

4.1.The origins of the opposition

The word "opposition" came out because there was a group of people who wanted to remove the former Board of Directors, especially its president Stare. Stare was considered too authoritarian and centralistic, though behind these reasons there were other motives. In fact, only two lists were submitted in the first and second Meetings. In all the other Meetings, during which elections were held, the list for the next Board of directors was made up only by the candidate for president or, the later and the members of the former Board supporting him. What was more, in 1989, more than 30 people were asked to fill the post until Architect Jure Vombergar accepted to became a candidate. In 1991, there was a recess until someone accepted to be president.

On the other hand, there was a secret agreement among the officers of the Christian-Democratic Party, Liberal Party and Social-Democratic Party, about how the posts were to be filled. This agreement came into light when, even though Eng. Mozetič had been elected president, the Liberal Party claimed another post. In the first Meetings the majority of people present were immigrants coming from Italian refugee camps. At the same time people coming from the Austrian refugee camps were joining the community. So, it was established that there would be 3 or 4 "Korošci" (Coming from Carinthia-Austria) members in the Board of Directors and that there should be more women in the Board. Later the same happened as regards young people. A decision as regards local Homes was also taken. It was thought important that every Home was represented in the Meetings, but the condition was that the representative should be a member of the DS as well.

4.2. A new president

It is hard to describe in detail the work done during Eng. Mozevic's term. Only during the first year a Committee for young people was created. This committee organized the Slovene Courses and published a book about how to learn Spanish. The idea of purchasing "Pristava" came out again as well as the idea of using that place for social , cultural and sports events. An attempt to incorporate the immigrants of the second currents was made.

4.3. The relationship with the institution called "Slovene Cultural Action" (SKA)

The conflict arised when the above mentioned institution was created, since some people could not conceive this institution as independent from the DS. Others were annoyed by the fact that the DS had not been previously informed. Few others argued that this institution would be for those with "high cultural level" and therefore they would become and consider themselves an elite and would forget about the cultural needs of the rest of the people. The first step taken was to send the founders of SKA a letter complaining about not having previously informed the DS and another letter telling that dialogue and conciliation of interests between cultural institutions was vital.

4.4.The purchase of the house at 4158 Ramón Falcón Street.

In 1954, the Head of the Slovene Catholic Pastoral, Father Orehar, notified that they would have to leave the house at 50 Víctor Martínez St. because it was going to be demolished and a new parish saloon was going to be build there. He suggested buying the house at Ramón Falcón street, the same the ZS had rented in 1948 in order to house the immigrants. The price at that time -$280.000- had seemed impossible to reach, but now it was within the purchase limits of the community. Should the ZS not buy it, the Pastoral Committee would. On the one hand, to lose the house at Víctor Martínez St. would mean lack of room for the ZS, and on the other, the acquisition of the house at Ramón Falcón st. by the Pastoral Committee would imply to pay the rent and lose the benefits that the DS would gain for the buffet.

4.5.The misunderstandings with subscribers of the bill of sale of "Pristava"

The misunderstandings arised because no financial entity whatsoever was created. Moreover, there were serious disagreements among the subscribers, some shareholders, the juvenile organization, the buffet' concessionaires and the DS, because the subscribers denied the DS' right to supervise Pristava's affairs.

4.6. Ten years after the tragedy in Vetrinje

The central aim and efforts done in 1955 was to solemnly and appropriately commemorate the 10th anniversary of the forced repatriation of the Slovene National Army by the British Troops which ended with the soldiers extermination by the Yugoslav Communists. On that occasion, it was intended to make this fact known to all Argentine people.

4.7. The celebration of the "Slovene Day"

In 1955, the first Sunday after Easter the DS organized a benefit event. The following year the same event was organized with the name of "Slovene Day". This day is still celebrated nowadays but on other dates.

4.8. Moving to 4158 Ramón Falcón street

In the Meeting of 14th July 1956, president Mozetič informed that they had to leave the house at Víctor Martínez Street and he suggested that they should accept Father Orehar's offer of moving to the house at Ramón Falcón where he would build some pre-fabricated houses for all institutions and organizations that had their central offices in the house at Martínez St. Finally the offer was accepted. The

main reason was that they would be all together and that communication between the institutions would be easier. Moreover, they would not have to pay large sums for the rent, and in time, they might build a good Central House with a church and a saloon.

"Slovenska Hiša" was inaugurated and blessed in November 25th 1956. The following Sunday, December 2nd 1956, the Annual Regular Meeting of the DS took place in the provisory saloon.

4.9.The first steps taken to become a legal entity.

While the Slovene Society was getting ready for the celebration of its first ten years and while the community was hosting the first Bishop of Ljubljana to come to Argentina, Msgr. Dr. Gregorij Rožman, who lived in exile in Cleveland (Ohio, EEUU), and while the legal problem with Pristava was being solved, the DS finally decided to begin the formalities in order to became a legal entity. One may ask what took the DS so long. The answer is that one of the legal formalities was that a certain percentage of its members had to be Argentine citizens. Only after all those years, after overcoming the economic problems, after having learned Spanish, after being part of this country and having received the citizenship, was the DS prepared and able to be the representative institution of the Slovene Community in a legal sense.

5. "DS" BECOMES "ZS"

5.1.Trying to solve the legal problems of Pristava

This is a recurrent theme that will end up in transfering all legal rights of Pristava to the Association in 1969.

5.2.The first Vice-president Dr. Julij Savelli to be in charge of the presidency

It is the only time that a Vice-president undertakes the president's responsibilities. This happened because President Mozetič had to leave the country. Dr. Saveli was widely and well known by the work performed as director of the Slovene Choir "Gallus" and as an active member of the community. During this period, the Society also showed a non partisan and pluralistic attitude, so common in it. The Society did not attend the commemoration of the 40 years of Yugoslavia , " since it was a political event". On occasion of its 10th anniversary a project for publishing a book in Spanish about the Slovenes was submitted. An important donation was made by the known Slovene, director of orchestra, Drago Marjan Šijanec. A piece of land was bought in Miramar in order to build another Home. Finally, In August 23rd 1958 the solution to the problem as regards Pristava was unanimously voted: Pristava should became a legal entity.

5.3. About the name "United Slovenia"

The 12th Meeting (November 30th 1958) was called solemn because the 10th anniversary of the Slovene Society was celebrated. During that meeting Prof. Alojzij Hrovat was elected and the main issue discussed was: Pristava as a legal entity. It is important to stress that DS was not a cooperative corporation, or a non-profit corporation, nor a subsidiary corporation because it had other purposes. Consequently, it could not accept to be considered a subsidiary corporation by the governmental authorities. It did not want to become a non-profit corporation either, since in case of dissolution, the property would be transferred to the State. During that same year the SKAD (Society of Slovene Catholic University Students) suggested that the DS should become a sort of Federation that would include all the other Slovene Institutions.

In order to become a Civil non-profit corporation which would keep its purposes, many Boards of Directors had to make changes in the By-laws by eliminating sections or adding them in the regulations.

The attorney-at-law Dr. Cardenas, who wrote the by-laws, suggested that the name "Slovene Society" should be changed to "United Slovenia" . He argued that as there were other Slovene Societies as the one in Mendoza, it would be better to find a proper name. This name should give the idea that the ZS was the representative, original and central organization. It was R. Žitnik who put forward the name "Zedinjena Slovenija" (United Slovenia). The name was accepted because it expressed the desires and hopes of Slovene people since 1848 onwards. It is true, though, that the name " Združena Slovenija" would be more precise, since it was historically used and because it does not bring about the memories of the imposed form of state upon the Slovenes and the Crotians in December 1st 1918, under the name of "zedinjenje" (ujedinjenje in Serbio-Croatian language)

5.4. The death of Bishop Rožman

The death of Bishop Rožman was deeply felt among the Slovenes scattered all over the world. Though he did not have any jurisdiction whatsoever as regards the members of his Diocese or other Dioceses, he was considered the spiritual father of all the Slovenes in exile. It is mostly Bishop Rožman's merit not only that the Slovenes remained loyal to the Catholic Faith, but also that they did not let their spirit, dignity and national awareness die. That was why the ZS together with the MOS cannot understand why the authorities of the Slovene Republic have not proclaimed the cruel judicial process that condemned Bishop Rožman during the first years of the Communist regime, null and void.

5.5. Disagreements within the Choir "Gallus"

The disagreements were due to the fact that some members of the choir were at the same time members of the ZS, Dr. Savelli being its very Vice-president. The Board of Director could not help interfering. It supported him morally and even invited the members to be submitted to the Court of Honor. The conflict never reached that point and it proved that the ZS wanted the union and harmony of the community.

5.6. Difficulties in the process of becoming a legal entity.

It deals, broadly speaking, with the obstacles found in this process.

5.7. Agreement among the Slovene local Homes

The coming up of these autonomous Homes, though they were very positive for their communities, was not in the best interest of the entire community because it would lack a central and representative organization. Thanks to the work performed by Božo Fink, in charge of the Department for organizational relationships, the Homes agreed, in October 1961, to sign the Agreement, which was also approved by the Board of Directors of the ZS. Fink urged them to celebrate the agreement.

5.8. About the decree by means of which the ZS become a legal entity

Finally after overcoming all the obstacles (most of them put by national authorities), President, Dr. Arturo Frondizi, and the Justice and Education Ministry, Dr. Luis R. Mac Kay, signed the Decree 2933/61 by which the "United Slovenia" Association became legal entity. It is not necessary to stress the importance it had for the Slovene Community, the members of which had came to Argentina rejected by their Homeland oppressors and who were unknown to the Argentine countrymen.

6 . "ZS" THE COMMUNITY'S REPRESENTATIVE INSTITUTION

6.1 The solemn agreement between the ZS and the Homes

In December 25th 1961, the agreement between the Homes and the ZS was signed at 4158 Ramón Falcón Street, central office of the Slovene Community. On the one hand, the ZS acknowledged the existence and the importance of these Homes for the community. On the other hand, the authorities of these Homes admitted that they needed an inner and external representative, being this the reason they acknowledged the ZS as the central and original organization of the community. Therefore, the ZS assumed the community representation before the civil authorities and the duty of linking individuals and the institutions within the community and of fomenting healthy activities. "Only in this respect does it correspond to the ZS the supremacy over the other institutions". The ZS was given the jurisdiction over: 1) education; the appointment of teachers and the arrangement of syllabi; 2) the management of young people's activities and education; 3) the coordination of social aid.

It was also established that there would no longer be ZS' local committees and that the Homes would have their own representatives before the ZS.

In order to serve the purposes of exchanging ideas and projects as regards the community, a special commission was created. The same would be made up of 4 representatives from each Home and the ZS. It would have to hold two meetings per year and it would be in charge of solving the communities general problems. This commission would expire with the creation of a general department for interorganizational relations. The only version of this department was the enlarged MOS, which had to deal with Slovenia's independence. In fact, the "provisional commission" was finally called "Council of (associated) organizations", though in its first period it only included the ZS and the Homes within the metropolitan area.

6.2 The first MOS meetings

The information can be found in the Minutes of the Meetings. Priority was given to the activities for young people.

6.3 What lies behind the offered help

In those days, the Yugoslavian Government tried to polish the deteriorated international image. Among the measures taken we can mention the amnesty and the permanent invitations to Homeland. But behind these actions, Yugoslavia wanted to give an end to the political immigration that bothered it so much. The Communist regime also promoted the visits of Yugoslavian ships and even wanted the sailors of these ships to freely enter our Homes. These tactics obliged the ZS to repudiate Yugoslavian actions. Meanwhile, the ZS warned the community about the possibility of a Communist piercing.

6.4 Mr. Božo Fink , New President

Mr. Božo Fink's election was inevitable after his excellent performance when in charge of the Council of associate organizations.

6.5 Two-year terms

This was the decision taken during the 18th Meeting in October 25th 1964. The modification was due to the difficulty of completing a list of candidates every year.

6.6 The solemn commemoration of the 20th anniversary of the national tragedy

The event is described in detail in part II, chapter 1. That year the Board of Directors centred its work in this event.

6.7 An insurance contract for all members

In an attempt to enlarge the benefits of the Post-Mortem Found, the Association signed a contract with the insurance company "Minerva". The contract included the posibillity of a complementary insurance policy, provided there was a certain number of suscribers. As this never occurred the Insurance Company terminated this clause.

6.8 Celebrating the Association's 20 years

6.9 A new president Božo Stariha

Mr. Fink found some obstacles during his consecutive terms. Information about this period can be found in the Minutes of the Meetings and in the weekly newspaper (still under Mr. Stare supervision). There was a problem originated within SKA: a group of people left the SKA and urged the rest to have a stronger anti-communist attitude; this affected Mr. Fink, too. At that time the idea of a complete Slovene independence came into light, and Mr. Fink was one of its promotors. However, some politicians did not consider it a convenient idea yet (?). Therefore, Mr. Stariha, who might have been advised and stimulated, went in for a candidature, and his election was praised by the newspaper.

During his term many achievements were made: the broadcasting of the Slovene Hour on radio; the economic balance, the publication of books for primary and secondary schools; the support offered to children's camping activities; etc.

6.10. The ZS from Mendoza joins the MOS

At the beginning Mendoza rejected to sign the agreement. However, after long negotiations, even those of the president Stariha himself, the DS from Mendoza finally signed the Agreement and joined the MOS.

6.11. The transfer of title of Pristava

In April 11th 1971 a "symbolic" bill of sale was signed and November 11th of the same year was the date of transfer of title of Pristava. The legal costs and expenses of said transfer were borne by the ZS, having previously agreed with the four subscribers.

6.12. Twenty years living in exile

There was a celebration similar to that held in commemoration for the 20 years, though it did not have much echo among the Argentines.

6.13 The renewal of the working spirit

Once the commemoration was over, the work performed was aimed to the activities within the community and a renewal in people's spirit could be seen in different areas: cultural, educational, etc.

6.14. Preparing the 25th Anniversary of the ZS

6.15 The 25th Anniversary of the ZS

A banquet given to all members and friends of the Association took place in Pristava in January 4th 1973. The speaker for this event was president Stariha. The vice-president France Pernišek summarized the foundation, incorporation and work of the ZS. Lic. Stanko Jerebič was in charge of the humorous part. In a speech full of ironies and satires he revealed the Association and the community's shortcomings. Now we quote Mr. Pernišek : " We are entering a new area, let's say good bye to the silver anniversary and greet the golden anniversary. The past is the witness of what the strong will is capable of, when joined to hard work and sacrifice. Let us pray to God to bless our Association and to give it so many good and hard-working people. Let's hope 'United Slovenia' will grow, become stronger and richer with the work done for our Homeland ! Let's hope it will make it for the golden anniversary !"

7. A HARD DECADE : 1973-1983

7.1 Finding a solution to the already existing problems regarding the lots of some Homes

Some Homes were not legal entities yet, so the purchase of the lots for the building of the Homes was done by some individuals. Among the gross consequences of not being legal entities we can mention the accumulation of taxes and the building modifications not done. In such cases the Association offered its help and its legal nature to solve the inconveniences.

7.2 Young people and Marxism

Due to the development of events in the country, many people thought that our young people were in danger of falling under Marxist cheating and subtle propaganda and publicity. Consequently, many meetings and conferences were given to make clear the Marxistic methods and purposes.

7.3 Thirty years after the tragedy

Due to the political situation of the country, the Board of Directors had to take precautions against possible sabotage. The Association had to call off many of the events planned, even the annual public commemoration of the Slovene Holocaust. (Information about the events that took place that year can be found in part II chapter 1).

7.4 A survey about the Association

In order to know the actual condition of the community, and particularly the image of ZS among the Slovenes a survey was made, choosing people by change. The answers were the following: 1% of the people did not consider themselves members of the community; the 5% of the people did not belong to any of the organizations or institutions; 5% of the people did not know what the ZS is; 43% of the people considered the ZS had done an average coordination among the different organizations. The conclusion drawn from the survey was that in case the ZS disappeared there would not be any central organization , so the ZS had to exist no matter what.

7.5 "Slovenia in the World"

Dr. Marko Kremžar wrote the lyrics for an anthem and Prof. Jože Osana composed the music. The Board of Directors thought it catching and moving since it expressed the feelings of the whole community : "Slovenia no longer exists within the narrow limits of its boundaries, specially because Slovenes in the homecountry cannot freely express their feelings. It is the exiled who all together make up Slovenia in the world. Wherever you find a Slovene, there is Slovenia." This anthem guarantees the rebirth of the freedom of Our dear Homeland.

7.6. ZS' Thirty years

7.7. The celebration

The celebration took place on the "Slovene Day" in 1978. The ZS sent a letter to all Slovenes, in Homeland and all over the world, with information about the "Slovenia in the world". The

later was slowly growing stronger but this did not mean that its members gave up the fight for the freedom of their Homeland.

7.8. The military government and common sense

In this subsection a paragraph from the ZS' Declaration, issued by the Special Meeting in 1978 and sent to the president, is quoted in Spanish. The declaration expresses the community's anti-Communist attitude. It also declares that feeling identified with the Argentine people, Slovenian Community joines the anti subversive fight held by the Armed Forces. Having undergone the horrors of the Communist violence, it completely understands the effort of the Argentine people. With that Declaration the community committed itself to offer its support and help up to the end. However, nothing said in that paper could be interpreted as an approval of later excesses.

7.9. Argument on the incorporation of the non Slovenes

As it has already been stated, the Slovene Society was created for Slovene refugees and their relatives. However, after becoming a legal entity, the Association began to incorporate those immigrants belonging to the second current, providing they agreed with the institution's aims. The increasing number of mixed couples compelled the Association to make some changes in the formalities to become members. Having previously taken into account the terms of organizations from other communities, the conclusion drawn was that other persosns could be incorporated as adherent members, providing that they would commit themselves to certain conditions formulated by the ZS.

7.10. Aren't we known among the Argentines yet?

This was the question made by the Board of Directors of the ZS in 1980. If the answer would be "no" that would imply that the common activities should be performed differently and others should be added. Consequently the ZS gave the first step. And one of the achievements was the answer and the support given by the Argentine country, on the occasion of the acknowledgement of the Slovene Republic by the Argentine authorities.

7.11. The Association will exist even after our Homeland gets free.

This statement belongs to the speech read by Architect Jure Vombergar, the newly elected president, on the day of his assumption (1981). He not only gave a prophetic announcement of what was to become true but he also foresaw the new challenging situations that the Association would have to face.

7.12. The visit of the Bishop of the city of Ljubljana, Dr. Alojzij Šustar.

This visit, in 1982, meant an important change as regards the relations with our Homeland, which was still under the communists. It was a pastoral visit, being this aspect pointed out, in order to prevent the Bishop from being sanctioned. And the visit was very positive, not only for the Slovene Community in Argentina but also for its image in Slovenia.

8. NEW TIMES FOR ARGENTINE PEOPLE - AND WHAT ABOUT SLOVENES ?

8.1. Making efforts to build a bilingual school

For many years the community had dreamt about a bilingual school. But the attempts to have one at that time were swept away by different factors: 1) The Argentine government rejected the Slovene language as one that can be taught in schools of that kind ; 2) In case a bilingual school existed, and the syllabi approved by the Ministry of Education were taught in the morning, and the Slovene complementary subjects were given in the afternoon, many things would not be guaranteed. Among them we can mention the following: a) the minimum number of students per class or per division in the primary and secondary schools; b) the functioning of the school during both shifts with the community's found until the government would start drawing the money for morning teachers' salary (the afternoon period would be supported by the community and the parents); c) the appropriate place for the school (Ramos Mejia ?) and the building of premises.

8.2. Mr. M. Stare's legacy

The first president of the Association and president of the National Committee in Exile after Dr. Krek's death, left his property to the community - the ZS and the Slovene Secondary School. The most precious part of his legacy was the weekly newspaper "Svobodna Slovenija".

8.3. Two different contributions to the community

This subsection deals with two interventions made by the ZS in 1984 and 1986 respectively: 1° The effort to merge two anti-Communist veterans ' organizations; 2° the steps to achieve the rebirth of the choir "Gallus".

8.4. The Slovenian History Museum

It was another initiative taken by the ZS, which was discussed again in 1986. The appropriate place was found and some material was collected. The idea was that, once Slovenia got free, the material would be handed to an important museum.

8.5. The visit of Bishop Dr. J. Jenko

Dr. Jenko was the Bishop of the city of Koper, which is situated near the Adriatic sea. The community opened his arms to him since he made clear his attitude as regards the communist revolution and regime.

8.6. Once more the attempt to join the ZS and the Homes fails

The idea of the ZS becoming a Federation had never completely disappeared. The joint work at the MOS had shown the need of an institution for interorganizational relations and people's cohesion. Moreover, people agreed that the ZS was vital, but at the same time they were affiliating to the Homes. During the first years of the Homes, some people suggested that the members of the Homes could indirectly become members of the ZS. Others suggested that the Homes should join the ZS, thus the ZS becoming a Federation or Confederation of all institutions of the community. However, that idea was abandoned since many Homes became Civil non-profit corporations, other became cooperatives (considered lucrative by law, though actually were not).

9. A STORMY SPRING IN SLOVENIA

9. 1. Getting ready for the Slovene World Congress and the new situation in Slovenia

In part II information about the congress is given. The growing demand for independence was creating a new atmosphere in Slovenia.

9.2. New challenges demand new answers

The title describes the approach of the Slovene community' to the world changes in 1990, the consequences of which could also be seen in Slovenia. Frequent criticism revealed that the inner activities were overlooked due to these new engagements. However, the ZS' outbursting was unavoidable because of its central and representative nature.

9.3. The work done for the acknowledgment of the Slovene Republic.

The efforts in different fields, as well as the contact and meetings with public authorities and personalities are described. Demonstrations before the Argentine people are included within this subsection.

9.4. The well-meant visits from Slovenia and those of other nature

For some reasons, during the first years after the independence of the Slovene Republic, the Slovene community in Argentina became interested in the new elected authorities and cultural entities in the Homeland. Information about these visits and the joint work, such as Slovene Cultural Days in 1992, is given in part II chapter 3. People in Slovenia began to talk about "the Argentine miracle" and about what a small community of about 5.000 people achieved in the cultural, social, economic fields, among others things. They could not understand how these people could remained loyal through all these years. As it has been already said, there were other visits, the nature of which was considered doubtful. Some of visitors, back in their country, manipulated the video recordings made in Argentina and showed a distorted history and reality of the community on a TV series. They even came to describe some members as "ghettos" or put them communist nicknames.

9.5. Living testimonies: oral history

The work performed by the Community as regards the independence and international acknowledgement of the Slovene Republic, was of great importance. Therefore, leaders of the community were asked to include their own visions of those days.

10. CHANGING BUT REMAINING LOYAL TO THE UNCHANGEABLE

10.1. Attempts to focus the activity in the community

After the euphoric celebration of the liberation of the Slovene Republic, the ZS tried to resume its somehow neglected work. The achievements in different fields can be appreciated in the summary of the MOS' work from 1993 onwards.

10.2. Still hosting visitors

It is impossible to enumerate the visits received by the Slovene community. However, numerous visits were paid by members of the community to their Homeland. Some of them were personal, others were in groups, taking with them music, poetry meetings or cultural expositions. Teachers from Slovene schools in Argentina also traveled there in order to assist to seminars for teachers. Many others went to see their siblings' tombs. But the ZS became worried since in many institutions people saw nothing but Communism hidden behind the democracy and economic liberalism.

10. 3. Ignorance (or contumacy ?), and faithfulness

The community in Argentina - those who survived and their children and grandchildren - respected the elected and appointed authorities in Slovenia. But once they learned that they did not care about the unfairly tortured, slandered and killed people, they started to wander whether the authorities were doing this out of ignorance or contumacy. It seemed that they did not even care about the historic truth; currently, there are two true visions sustained as regards the Communist revolution in Slovenia. The ZS, together with the other communities all over the world, argues that there is only one truth and that it is possible and necessary to find it. Meanwhile, Slovenes in Argentina remain faithful to the values for which they had to leave their country, about 53 years ago. The "United Slovenia" Association in Argentina argues that, though there is only one Slovenia, Slovenia in the World also exists.

10. 4 The beginning of a dignified return to "home"

In the elections for the renewal of the "Državni Zbor" (State deputies or representatives), the so called "Spring Parties" obtained half of the seats. One of the elected representatives from the Christian Democratic Party has been radicated in Argentina since 1948.

The appointment of a new Bishop in the city of Ljubljana by the Holy Father John Paul II was a pleasant surprise. The new Bishop was Dr. Franc Rode, who up to that moment had been in charge of the Cultural Secretary in the Vatican. He had also been a profesor at the University in Slovenia. However, the new Archbishop, though born in Slovenia, settled with his parents in Argentina in 1948, where he completed his education.

10. 5. The visit of the Archbishop Dr. Franc Rode.

Taking into account the above mentioned, it is comprehensible that the visit paid by the new Archbishop to the Slovene community in Argentina was considered one of the most important events. It was a pastoral visit and it took place in November 1997.

10. 6. The celebration of the first fifty years of "United Slovenia"

On January 25th., of 1998, also Sunday, the actual Board of the ZS organized a solemn celebration for this event. The chapter describes it briefly.

6. Achievements

Part II deals with this topic. Its contents are quite long and they include 17 different fields of activities.

1. COMMEMORATION CEREMONIES

In first place, the **commemoration ceremonies** of the **victims** of the **Communist Revolution** are described. These ceremonies have been organized by the ZS since 1948 up to these day. By Decree of Dr. Krek, president of the now dissolved National Committe (in exile), the commemorations should take place in all countries, where Slovene refugees live, every first or second Sunday in June.

2. "SLOVENE DAYS"

The ZS, together with all Slovene Institutions in the country, have been organizing the **"Slovene Day"** since 1956. Each event, including that of 1997, is fully described.

3. Other events.

Some **other events** organized or supported by the ZS, are mentioned. These were cultural, social and charity events or commemorations of important dates or of Slovene national heroes.

Events for the Argentine Community are also described in this section. Among these we can mention the incorporation of publications in Slovene Language, both from Argentina and from Slovenia, in the National Book Exhibition, which took place in Buenos Aires in 1990. Sponsored by the government of the Slovene Republic, The **Days of Slovene Culture** were held from 3rd to 7th July **1992**. The purpose of these Days was to show the cultural, musical, poetic and folkloric aspects of our community. Important commemorations, especially those concerning the holocaust-20th, 25th, 30th, 40th, and 50th anniversaries- are also included in this section.

The community has received many **visits** paid by Argentine and foreign civil and ecclesiastic authorities. To this list cultural, scientific and other kinds of visits from Slovenia, Austria and Italy should be added. The visitors did not introduce themselves only to our community but also to the Argentine people as well ; e.g. The Choir from Trieste performed before the Italian community in Argentina.

4. Slovene Homes

After settling in Argentina, immigrants spread all over the country. In order to prevent the members of the community from losing contact, the ZS, as first organization, appointed its representatives in the different centres. Later, it created local subcommittees that soon became local Committees.

Willing to attend the religious services given in their languages, Slovene priests began to work in the new homes and centres. They also began to give religious instruction and some time later singing and reading lessons, and by 1949 Slovene Geography and History rudiments. Meanwhile, members from other centres were trying to reach a way to hold social and cultural meetings. Appropriate places were needed. At first, lent parish saloons and rented places were used. But soon the desire and need to have a place of their own came up. Consequently, several Slovene Homes were built.

Chronologically, the first of the Homes was **Pristava**, purchased by some members of the Association. The following were the Homes in **Mendoza, Lanús (Slovene Village), San Justo, San Martín, Ramos Mejía, Carapachay and Berazategui**.There was also a Home in **Bariloche** , though its purposes and name implied an Andinistic Society. There are other Homes in Villa Dolores (San Esteban, **Cordoba**) called **"Resting House"**and another in **Miramar.** Some members of the community founded a **Home for old people** in San Justo.

The ZS does not consider its the efforts made for the purchase, construction and functioning of the local Homes. However, it supported and provided them help and sheltered them under its legal nature. What the ZS never denied to local Homes was help and support for cultural events.

5. Slovene Complementary School System

Many consider this the most important achievement of the community

5.1. Primary complementary courses

As it has been already stated, Slovene Complementary Courses started in 1949. As time was passing, the number of grades started to increase and reached the 8th grade including the kindergarten. In the section dealing with this topic, the development of Elementary Courses System is described. The reader can find information about location, dates and time (now four hours on Saturdays), syllabi, didactic material and teachers' training in this chapter. As regards the Teachers' training Courses, they were dictated in Argentina and in Slovenia and were sponsored by the Ministry for Education and Sports of Slovenia. Statistic charts of students, names of schools, a complete list of supervisors, headmistresses, teachers and alternate teachers and presidents of Parents' Committees are included. This chapter also deals with the extracurricular activities such as ceremonies which took place at schools, homes, centres and at the Central Seat and camping activities in Villa Dolores, Cordoba.

The Slovene Courses for children and adults is another topic. Information about place, headmasters, teachers, number of students, syllabi and methodology is also provided.

The Association is directly responsible for these courses, their syllabi and appointment of teachers. It is inferred then, that the ZS has been given all sorts of help, it has been providing furniture, equipment, publication of didactic material and it has been supporting financially the summer camping, etc

5.2.Secondary course

The initiative taken by Dr. Marko Kremžar and the help provided by N.P.A. Milan Magister gave birth to Summer courses for secondary school students. In 1959 these courses became the

Secondary Course named after a pioneer of Slovene Secondary Gymnasium in refugee camps in Austria: "Headmaster Marko Bajuk ".

The course was dictated on Saturdays afternoon at The Slovene Home, in the Capital City. There was also a branch in Slovene Village (Lanús) that no longer exists; and the same course was dictated in Bariloche and Mendoza.

Statistics on students and teachers and the annual publications "Almanah" written by the fifth year's students are provided.

Though the Secondary Course does not depend directly on the ZS, the Association has supplied some didactic material for teachers.

5.3. Higher Education

The Slovenian Community in Argentina was proud of its two University Institutions : the Ljubljana School of Theology in exile until 1960 and the Slovene Department at the Argentine Seat of the Ucranian Ecclesiastic University until 1972. In order to substitute these institutions Higher Courses on general knowledge, Slovenian History and Geography and religious formation were dictated to university students. The Course ceased in 1994.

6. Organizations for young people that do not attend Slovene courses

This aspect was another responsibility undertaken by the ZS, though shared with the local Homes.

Young people were always engaged in activities and they joined the Juvenile Organizations which had a central body in the Slovene Home and sections at the Local Homes. Soon people realized that there were young boys and girls who did not attend the Secondary Course. As the juvenile associations (SFZ for boys and the SDO for girls) incorporated as members only those above 16 , the ZS together with the local Homes and the Catholic Juvenile Pastoral created a two-level organization for those between 12 and 16.

In the chapter devoted to this topic, the obstacles faced and the efforts made to overcome them are described. The different plans to achieve this are mentioned and we must point out the Training Courses for juvenile leaders and Physical education guides.

A statistic chart on single young people comprising the ages of 13 and 35 , from1996 is included. The conclusion drawn is that there were 776 people actively participating in the activities, being this a large number which ratifies what it has been argued in the "Introduction.."

7. PUBLICATIONS, CASSETTES AND VIDEO-CASSETTES RECORDINGS, ETC.

We consider that the contents of this chapter are very clear.

8. LIBRARY

The library operates in the Association's Seat. It counts with approximately 2.500 books, magazines, cassettes and video-cassettes, mainly in Slovene. Though it is now being reorganized, the library is opened on every and all working days from 16 to 20.

9. "THE SLOVENE HOUR" ON THE RADIO

From 1970 to 1983 the association was in charge of the radio programme called "Slovene Hour", broadcast by different radio stations. The ZS' cultural department and some other people who altruistically helped were responsible for its broadcasting . It was sponsored by Slovene businessmen and the ZS.

The broadcast lasted 750 weeks, i.e. approximately 375 hours. By means of this programme those Slovenes far from any centre were able to make contact with their mother language and their music and to learn about the community's celebrations and events. But it also helped to inform Argentine people about Slovenia, its people and its music.

Some time later Alberto Čuk, a businessman, started to broadcast the programme again but under the name of "The Slovene little window". He was helped by Lic. Stanko Jerbic, Helena Loboda, etc, who had been engaged in the Slovene Hour.

10. TheCoordinating Council for the Associated Organizations (MOS)

The creation of this council (MOS) was the consequence of the signed agreement between the ZS and the local Homes. It was already said that other organizations, such as the juvenile organization, and the women and mothers' league could attent the meetings as listeners. When the

independence and acknowledgment of the Homeland were the subject matters of the meeting the council operated as "opened council", of which all Slovenian institutions took part.

In this section the Minutes of the Meetings of the MOS from 1961 to 1996 are included in a summarized version. Some subtitles are quite important. Among them we can mention the following :

1. Decisions of permanent validity (based on the visits paid by Tito's Goverment representatives on the adherent members of the ZS and local Homes, and on the hour limits as regards night parties, etc)
2. Declarations: e.g., on the ethic of our newspaper and on other subject-matters mentioned in chapter 15 of this section.
3. The efforts made for the bilingual school.
4. The idea of the Slovene-Argentine association.
5. Census of Slovene young people actively engage in the community's activities.
6. Several attempts to reach a better relationship among the institutions through a formal reorganization (legally valid) or informal.
7. Permanent work with and for the young (several subtitles).
8. The proper relations with visitors coming from Slovenia.
9. The proper relations with governmental and non oficial institutions
10. Looking for an institutional joint with Slovenes from previous currents.
11. The work done for the acknowledgment of the Slovene Republic.
12. The reiterated demands for the Slovene Authorities to repair and acknowledge the injustices made during the Communist Regime.

The MOS made a census on the active members of the community in 1976 and in 1959. Hereinafter a comparative chart is given

PLACE	1959	1976
Capital City	462	?
Berazategui	95	80
Carapachay	588	?
Castelar	425	681
Lanús	734	529
Ramos Mejía	1.058	1.200
San Justo	866	1.200
San Martín	610	1.000
TOTAL	**4.838**	**4.690**

Though the number of Slovenes in the Capital City has decreased, information about those who live in that area, as well as in Carapachay, is missing. That means that in almost 20 years and in 30 years from settling in the country, the number of the members of the community did not vary much - if not increased. Anyhow it would be impossible to talk of a considerable decrease.

11. OBTAINED SCHOLARSHIPS

Some scholarships granted to the members of the Slovenian community in Argentina are described. Apart from checking their legal and moral aspect, the ZS has to choose the candidates.

12. ARGENTINE-SLOVENE INSTITUTE FOR CULTURAL EXCHANGE

This was an initiative taken by the Board of Directors of the ZS. They started to work on it in 1992. Important meetings were held among the members of the community (Dr. Vital Ašič, Dr. Marko Kremžar, Božidar Fink), members of the government of the Slovene Republic (chancellor Prof. Peterle, ambassador Dr. Capuder) and Argentine personalities (Dr. Arturo Frondizi, historian Enrique de Gandia,etc). The Argentine ex-President Dr. Frondizi had already accepted the honorary presidency of the institution.

The secretary of the department for the Institutional Relations of the ZS, Dr. Vital Ašič, in his report on the 49th Annual Meeting (March 27th 1996) stated that the By-laws of the Institute had been submitted to the ZS' Presidency and to the Ambassador of the Slovene Republic.

13. COMMISSION OF SLOVENE PARLIAMENTARY FRIENDS

The work done for the acknowledgment of the Slovene Republic by the Argentine Republic strengthened the links between several Senators and Representatives. Consequently, the Argentine

Senator Bravo Herrera traveled to Slovenia in 1990. However, only in the Meeting of the Board of Directors of the ZS in June 30th 1995, could Dr. Ašič inform who made up the "Commission of Slovene Parliamentary friends".

Since the Argentine Senate has demanded reciprocity in the existence of said commissions and since this is the case of Slovenia, the future of this Commission depends entirely on the members of the "Državni Zbor" (Slovene Parliament - DZ).

14. SLOVENE WORLD CONGRESS (SSK)

By the end of the 80's, Slovene refugees in Canada suggested summoning a Congress that would express the claims of all Slovenes outside the Homeland, which at that time was under the Communist Regime. Since always more frequently voices of important personalities in Slovenia were being heard, specially from those who wanted the countrymen's reconciliation, the summoning for the Slovene World Congress came from Slovenia. The majority made up their minds to fight for independence and to give the corrupt and unlawful regime an end.

In this respect, the first meeting of the Congress was held in 1991. In Argentina, by common agreement between the immigrants of previous currents and the community, 5 members of the former and 10 representatives of the latter were elected to represent before the Congress the immigrants living in Argentina. However, hardly did the Congress start its meeting when the war broke off in Yugoslavia.

Later disagreements prevented the Argentine community from participating in the Congress, since none of its propositions (with favorable votes in the Congess) was approved by the Executive Commission. This was due to the fact that the majority of said commission were people related to the previous regime. There was a favorable change after the II meeting. The Association and the MOS made up the Argentina Conference and participated in the III meeting held in Maribor in 1997. However, though in this meeting unanimous solutions were reached, three variants for the judgment of deeds occurred during the Nazi-fascist occupation, revolution and later Communist regime were given. People hoped that with time obstacles would be overcome and a unique vision for the judgment would be reached, since it was said that there was only one historic truth.

Presently, the actual president and members of the Board of Directors of the ZS are actively participating in the new Board of Directors of the Slovenian World Congress.

15. "SLOVENIA IN THE WORLD", THE EMIGRANTS' SOCIETY

This society was founded by the exiled Slovenes and by their children once they were back in the free and independent Slovenia. This is the only institution which cares about those Sovenes out of their country since SIM (Slovenska Izseljenska Matica), which is supposed to be in charge of them, continues under people adept in Communism and tries to interfere in the internal affairs of the association of the exiled with the purpose of neutralizing their opposition to Communist methods and personalities.

16. ARGENTINE STREETS, SQUARES, LAKES AND MOUNTAINS BEARING SLOVENE NAMES

A brief report about several streets and squares bearing the name of the Slovene Republic is given. This chapter also deals with other names given to the newly discovered lakes and peaks by Slovene andinists.

17. MEMORANDUMS, STATEMENTS AND PETITIONS

As the representative organization of the community, the Association, by itself or together with the MOS has submitted important statements and petitions supporting its members, the Slovenes in their Homeland and the Slovene minorities in Austria and Italy. The following are its main actions:

1. Petitions made before the Argentine Government and Congress as regards the pensions of those who could not complete the seniority required (1964 -1966)

2. Petitions made before the International Red Cross to negotiate the reintegration of those immigrant families' members who stayed in their Homeland.

3. Petitions made before the Red Cross and the representative of the refugees before the U.N.O. to demand the Yugoslav Government information about those who were sent back against their will in 1945.

4. Memorandums submitted to the Holy Father John Paul II, asking him to intercede before the Yugoslav Government in favor of repairing the injustices committed to the anti-Communist soldiers and their families.

5. Memorandums submitted before the Slovene Government, in the 50th Anniversary of the Slovene Holocaust, 1995, demanding the injustices repaired.

6.Complaining notes submitted to:

a) The US Foreign Office as regards the prohibition of the usage of Slovene names of places in Trieste's Free Territories,1952.

b) The Bishop of the city of Celovec (Klagenfurt; Carintia, Austria) as regards the German priests' behavior towards the Slovene minority, 1962.

c) The Austrian Government, as regards the rights of the Slovene minority in Carintia, 1976.

7. Annexes

This is the name of part IV of the book, which comprises six chapters.

1. A **summary of the main events in the Argentine Republic between 1948 and 1997** is included so as that those who do not know correctly the Argentina History can understand better the ZS' History.
2. **Several documents**, such as the **first By-laws** of the Association and the By-laws written before becoming a legal entity by Decree 1933 /61 on February 28th 1962. **Other documents** are enclosed : report of Slovene young girls hired for domestic service (1948), chart of the institution of the community (1974) ; report of the coordination of activities for 1997 ; letter to the Holy Father ; the ZS' declaration of 1997, by means of which it ratifies the position adopted as regards the Authorities of the Slovene Republic ; the Anthem of the exiled "Slovenia in the World"; and others.
3. **Summaries** of the book (**Spanish** and **English**)
4. Description of the **sources** used for this book, especially folders belonging to the ZS' records.
5. **Explanatory notes on quotations.**
6. Index of the **abbreviations used**.

4. Viri

4.1. Arhiv Zedinjene Slovenije

V naslednjem natančneje opisujemo vire ZS in zasebne vire, ki so nam bili stavljeni na razpolago.

- ARHIV ZS

■ "Zapisniki in izvlečki zapisnikov 1947. Priprava za ustanovitev DS" (Ovoj). Obsega samo 3 tipkane in neoznačene strani.

Ovoj vsebuje tudi izvlečke zapisnikov : 1. Prvi občni zbor (4 t); 2. Prvi informativni sestanek (4 t); 3. Seje 29.1. do 28.4.1948 (1 t); 4. Seje 27.4..48 do 19.1.49(4 t., označene kot 6-9); 5. Drugi občni zbor (5 naznačenih t); 6. Seje od 2.11.49 do 9.12.49 (4 t, ozn. 11-13); 7. Tretji občni zbor (3 t, ozn. 25-27); 8. Poslovna doba 1949-1950 (na strani 27 omenjenega pod 7); 9. Tretji občni zbor(drugačna verzija, 2 t); 11. Seje od 7.1.50 do 2.4.59 (ozn. kot 14 do 58, s 3 neozn. t in 38a); 12. Peti občni zbor (ozn. kot 31 do 33 t); 13. Občni zbori in informativni sestanki, od IV. do XI (14 ozn. t); 14. Občni zbori DS (V do XI, 23 ozn. t.).

Poleg tega ima pod naslovom "Razno": 1. Preosnova DS (predlogi Smersuja, Lesarja, Gerziniča in Odarja. 11 t ozn. 1-10); 2. Komisija za zbiranje zgodovinskega gradiva (4 t); 3. Slovenski šolski tečaji (3 t); 4. Skrb DS za slovensko mladino (3 t); 5. Deseta obletnica DS (4 t); 6. Nepriznanje (sic!) lastnega dela (4 t); 7. Društvena knjižnica (1 t); 8. Zapuščina duhovnika Lovšina za DS (1 t.).

Značilno za ta del arhiva je, da ima najrazličnejše formate papirja in da so mnogi listi odrezani zgoraj ali spodaj. Videti je v marsikaterih besedilih veliko podobnost s članki , ki so bili objavljeni ali v KZSS ali pa v SS. Mogoče je to del zapuščine Miloša Stareta, ki naj bi jo dobila ZS.

■ Zvezek "Zapisniki sej od 17.dec.1949 do 16. sept.1950 v kasteljanščini (sic!)" (47 t)

■ "Actas de las Asambleas Anuales Ordinarias" (6 snopičev): 1. Acta de 3a. AAO (2 t v šp. in 28 t v slovenščini, prvo uradno poročilo v šp., drugo neuradno v slov.); 2. Acta de 4a. AAO (17 t.) in poročila tajnika (3 t), blagajnika (1 t), gospodarja (1 t), VP (1 t), nadzornega odbora (1 t), predlogi in programi (1 t), seznam pooblaščenih članov(3 t) ; vse to v španščini ; 3. Acta de 5a. AAO (10 t), poročila tajnika (2 t), blagajnika (2 t), gospodarja (1 t), org. referenta (1 t), kulturnega referenta (1t), VP (1 t), gospodarskega (1 t), nadzornega odbora (1 t) , pooblaščenih za volitve (3 t); 4. Acta de 6a. AAO (7 t), poročila tajnika (2 t), blagajnika (2 t), gospodarja (1 t), kult.ref. (1 t), organ.ref. (1 t),gospodarski ref. (2 t), nadzorni odbor (1 t), "Estatutos" (2 t), pooblastila (3 t); 5. Acta 7a. AAO (6 t), poročila tajnika (3 t), blagajnika (2 t), gospodarja (1 t), kult.ref. (1 t), org.ref. (1 t), nadzornega odbora (1t), pooblastila (4 t) in SS 10.10.59 z oklicem za zbor; 6. SS 16.11.59. s sklicem na 10. občni zbor , prav tako Oz z dne 18.11.59, nato v šp. poročilo tajnika (3 t), blagajnika(4 t), gospodarja (1 t), org.ref. (1 t), kult.ref. (1 r), ref.za mladino (2 t), soc.ref. (2 t), nadzornega odbora (1 t), delovni načrt za prihodnje leto (2 t), izvoljena lista (1 t).

■ Od tu naprej navajam gradivo, ki je v arhivni omari s predali in visečimi listnicami.

1. "Informativni sestanki 16.4.1949, 14.10.1951, 5.10.1952, 4.10.1953 in 3.10.1954"

1) 1949: Zapisnik (3 t).

2) 1951: Zapisnik (8 t). Letno poročilo DS 8 T na malem formatu. Poročilo o knjižnici (3 r), org.ref. (1 r),gosp. sveta (1 t), gospodarja (1 t), VP (3 r, nadzornega odbora (1 r), Zastopanje po pooblastilih (1 t). -Priloge: SS 27.9.51 in Ozn 7.10.51 s sklicem na občni zbor ter SS 11.10.51 s poročilom o zboru.

3) 1952: Zapisnik (9 t). Poročila tajnika (3 t), blagajnika (2 t), gospodarja (1 t), prosvetnega referenta (1 r), org.ref. (1 t), gospodarskega sveta (3 t), nadzornega odbora (1 t). - Priloge: SS 25.9.52 in tiskan "Izvleček iz letnega poročila DS v poslovnem letu 1951-52", ki ima označbo "Št. 660".

4) 1953: Zapisnik (8 t), poročilo tajnika (3 t), blagajnika (2 t), gospodarja (1 t), org,ref. (1 t), kult.ref. (1 t) mladinskega ref. (1 t), nadz.odbora (1 t). - Priloge: SS 10.9.53 in Oz 12.9.53 s sklicem na občni zbor. "Izvleček iz letnega poročila DS v poslovnem letu 1952-53", z označbo "Št. 764". SS 24.9. in 8.10.53.

5) 1954: Zapisnik (14 t), poročila blagajnika (3 t), gospodarja (1 t), org. ref.(1 t), kult.ref. (1 t) in nadzornega odbora (1 t)- - Priloge: Sklic za 8. občni zbor, SS 10.10.54., SS 2.9.54 in Oz 4.9.54. "Izvleček iz letnega poročila DS v poslovnem letu 1953-54"(2 T, 3 izvodi).

2. "Zapisniki sej 1951-1953, od 27.10.51 do 3.10.53". (88t)
3. "Zapisniki sej 1953-1956, od 24.10.53 do 7.1.56", razdeljeno po poslovnih letih (od 89 t do 196 t).
4. "Zapisniki sej 1956-1957, od 29.1.56 do 23.11.57, razdeljeno po poslovnih letih (od 197 t do 274 t).

5. "Zapisniki sej 1957-1959, od 1.12.57- 26.8.59. Vsebina: Pravilnik in Poslovnik Centralne knjižnice (2 t), nato razdeljeno po poslovnih letih (od 275 t do 333 t).
6. "Zapisniki sej 21.10.59 do 14.10.61." Žalna seja za pok. škofom Rožmanom, 21.11.59. - Seje od 31.10.59 (334-366 t in ozn.) in od 117.10.660 (367-402t in ozn.). - Vključuje tudi razne vloge oblastem glede prostovoljne upokojitve in nadškofu Samoreju v Vatikan s prošnjo za škofa za Slov. v tujini.
   (Manjkajo zapisniki od leta 1961 do 1969)
7. Zapisniki sej izvršnega in upravnega odbora od 4.4.69 do 10.12.70". a) Upravni odbor je imel 1969 5 sej (11 t), blagajniško poročilo (3 t) in Obračun o vpisnini v srednješolski tečaj ravn. M. Bajuka (1 t). 1970: Poročilo odbora (12 t), poročilo blagajnika (7 t). Priložen je spored za koncert cerkvenih pesmi. b) Izvršni odbor (v drugih primerih govorijo o izvršilnem odboru; n.op.) 1969: 9 sej (15 t), poročilo blagajnika (8 t 2 r) in priloga "Dogovor med ZS in Krajevnimi društvi v Velikem Buenos Airesu o medsebojnem sodelovanju", v katerem se pridružuje DS Mendoza 9.8.1969. - 1970: 6 sej (8 t).
8. "Zapisniki sej 1971-1972 in 1972-1973". a) Poročilo o 25. občnem zboru (10 t), poročilo Upr.odbora (1 t), blagajnikovo poročilo v šp. (2 t), Acta de Asamblea General (2 t), , poročilo nadz.odbora v šp. (1 t), sklicna seja izvršilnega odbora za občni zbor (2 t v šp.), imenik izvoljenih odbornikov 21.3.71 (1 t v šp.), izrezki is SS. - Seje upravnega sveta, izvršnega odbora, referentov (41 t), poročilo blagajnika (2 t), izrezki iz SS (slovenska radijska ura ob nedeljah), vabilo na predavanje ing. Alsogaraya o inflaciji v Argentini in o gospodarskem položaju, SS 10.6.71. o proslavi junakov, program za spominsko poklonitev arg.. Osvoboditelju gen. San Martinu, spomenica v šp. ob obletnici pokolov leta 45. Priloga SS: "Delo ZS v letu 1970 (1 T). b) Poročilo (30 t ozn. po listih do 15), blagajnikovo poročilo (2 t). - Priloge: izrezki iz SS in Oz ; vabilo na slavnostno večerjo za 25letnico ZS ; izrezki iz dnevnikov La Prensa, Freie Presse, La Nación v zvezi s proslavo junakov ; SS 8.6.72 ; govor pisatelja Mauserja na Medorganizacijskem svetu ; SS (13.4.72) z Mauserjevim govorom na Slovenskem dnevu.
9. "Zapisniki sej 1973-1975, od 12.4.73. do 28.2.75". Izvoljeni odbor, seje izvoljenega odbora, upravnega sveta, referentov (23 dvojnih t) in blagajnikovo poročilo (5 t). - Priloge: SS 6.6.74 program in poročilo o proslavi narodnih junakov, izrezek Oz; SS 25.4.74 Slovenski dan, izrezek Oz; SS 11.44.74 Slovenske šole v Argentini; SS 4.4.74 Poročilo o Občnem zboru (14 3),v 2 izvodih. Programi za Slovenski dan 74 v Ramos Mejíji, izrezek vabila ZS, Acta Asamblea General Ordinaria (1 t), seznam navzočih na občnem zboru (2 t). Sklic za občni zbor (izrezek iz SS in Oz). Vabilo na Balantičev kres. Vabilo na 25-letnico Gallusa(slovesna večerja). Vabilo na vseslovensko tombolo za nabavo učnih knjig . SS 7.6.73 o Spominski proslavi, program in izrezki iz časopisov. Vabilo na 18. slovenski dan (SS, Oz). Vabilo na predavanje g. Košička o Kreku, Korošču in Kulovcu. Izrezek iz SS o Mauserju kot častnem članu ZS. Vabilo na 18. slov. dan (SS in Oz). Obvestilo o slovenski radijski oddaji na radio Antartida ob nedeljah (S 22.3.73 ob 15.30, Oz 8.4.73 ob 14.30). SS poroča o Slov. Dnevu 3.5.73 in prinaša govor inž. Jerneja Dobovška.
10. Zapisniki sej od 28.2.1975 do 17.3.1978: 1) 1975-76: 26 t; 2) 1976-7: 31 t in 6 r; med t je nekaj blag. poročil iz leta 1995; 3) 1977-8: 37 r in 4 t; 4) 1978-9; 22 r in 1 t. - Posebej je še 3 t in 3 r, ki se nanašajo na poslovno dobo 1979-80.
11. Sejni zapisniki od leta 1979 do 1988: 1) 197 US: 17 r 2 t in 3 r z blagajn.poročili. 2) 1979 IO: 13 r in 1 t. 3) 1980 US: 16 r. 4) 1980: 8 r. 5) 1981: 20 r in 4 t. 5) 1982: 20 r in 4 t. 6) 1983: 27 r, 4 t in priloga Ozn 10.7.1983, ki ima objavo za vpis v uradno priznano dvojezično šolo "Planika" v Našem domu v San Justo. 7) 1984 : 10 t in 14 r in 1 r blag. poročilo. 8) 1985: 26 t in 7 r; priložena je tudi SS 13.6.1986 22-23 in na roko uokvirjen govor dr. Milana Komarja na Spominskem dnevu. 9) 1986: 35 t in 2 r. 10) 1987: 32 t , 4 r, izrezek SS 17.9.1987 36 1 (odgovor sv.Stolice o beatifikaciji nekaterih Slovencev) in izrezek iz SS -sept.1987- "Razpis natečaja ZS " za besedilo za Spominske proslave. 10) 1988: 35 t in 2 r.
12. Sejni zapisniki 1989 do 1995: 1) 1989: 33 t; priloženi izrezki: iz dnevnika La Nación 6.4.1989, 2 oglasa za "Feria de las Colectividades"(Sejem narodnih skupnosti) od 25.5. do 11.6 na kmetijskem razstavnem zemljišču (La Rural). 2) 1990: 42 t in izrezek iz SS o Slov.dnevu. 3) 1991: 69 t (vključene so seje MOS-a in tim. Razširjenega MOS-a. 4) 1992: 22 t. 5) 1993: 25 t. 5) 1994: 17 t in 1 r. 6) 1995: 16 t in 1 r. (Vključuje tudi Poročila tajništva za institucionalne zadeve dr. Vitala Ašiča l. 1993).
13. "Občni zbor 25. 1.1948. Zapisnik informativnega sestanka 9.7.48. Pravila društva". (Prvi list je označen s št. 104.) Občni zbor (3 t), poročilo tajnika (2 t), blagajnika (1 t), predlog za člen

poslovnika DS. - Pravila (2 t) ; uradni popravek na zahtevo Urada za socialno skrbstvo z dne 29.8.1948, po katerem se odpravi člen 3 in se popravi člen 6 (1 t); dokončna pravila (2 t v slov.) in šp. (3 t). - Na začetku št. 712 ali f 12. Informativni sestanek 9.7.1948. Zapisnik (2 t), govor predsednika (3 t), poročilo tajnika (114 ozn. t), in poročilo po informativnem sestanku (3 t), ki ima več odstavkov črtanih; poročilo blagajnika (4 t), gospodarja (3 t), ženskega referata (2), NO (1 t).

14. "2. redni letni občni zbor, 23.1.49". Zapisnik (9 t), poročilo tajnika (7 ozn. t, obenem znak C 10 23-29 z rdečim svinčnikom), blagajnika "C 10 A 6" (1-3 in 2a, oz. 6-8 z rdečim), gospodarja (4 ozn. t, z rdečim C 8 12-15), ženski referat)1 t, rdeče 11), ref. za Inmigrantski hotel (3 t , ozn. C8 3-5), odbornika za pomoč sivim v dveh verzijah (vsaka 2 t, ozn. C 10 9-10), poročilo kult.sveta (2 r), IDNAVE (1 t), Pis. druž. F. Balantiča (3 t), kult.ref. (7 t, ozn. z 1-7, rdeče pa C8 16-22), NO (1 t), govor duh. Janeza Hladnika, veliko prečrtanega (2 t); predlogi za reorganizacijo društva (Geržinič, Smersu, Odar, Lesar, po 1, 1, 2 in 2 t). – N.op.: To, da so nekatere listine dvakrat oštevilčene, najprej po piscu-avtorju, drugič pa z rdečim svinčnikom, in da so celo kodificirane, da upravičeno misliti na to, da je bil arhiv sprva drugače urejen in da zelo verjetno manjkajo nekateri listi.

(Manjkajo v slov. zapisniki od 3. do 8. OZ vključno)

15. "Deveti RLOZ, 29.1.56". Zapisnik (46 t). Priloge: Poročilo tajnika (7 t), gospodarja (1 t), kult.ref. (2 t), org.ref.(1 t), NO (1 t). SS 22.12.55 s sklicem za OZ v slov. in šp. -V šp. "Acta" (28 t), por. tajnika (6 t), gospodarja (1 t), org.ref.(1 t), kult.ref.(2 t), NO(2 t), bilanca "Edin" (1 t). - Posebej je še en Zap o 9. OZ (2 t).
16. "Deseti in enajsti RLOZ, 2.12.56 in 1.12.57". **1956**: Zapisnik (34 t). Priloge: SS 8.11.56 sklic za zbor ; dopis odsotnim (1 t), "Informativni vestnik DS L.1 št. 2" (6 t, nepopoln), udeležba po pooblastilih (2 t), poročilo tajnika DS za 10. redni OZ (3 t), gospodarja (1 t), org.ref.(1 t), kult.ref.(3 t), soc.ref. (33 t), NO (1 t), rokopis v zvezi s predlogi (1), delovni program za novo poslovno leto (1 t), lista kandidatov za odbor (1 t). Oz 11.11.56 s sklicem na zbor. **1957:** Zapisnik .(Op. : Ta zapisnik je izjemno pravilen in skladen s potekom zborovanja. 4 t). Kandidatna lista (1 t), poročilo tajnika (3 t), blagajnika (6 t), gospodarja (1 t), kult.ref.(3 r), soc.odseka (3 t), NO (1 t), predlog glede članarine(1 t), 30 pooblastil (t ali r), obvezno poročilo Zvezni policiji o prvih občnih zborih (1 t), "Informativni vestnik" 21.9.57 (10 t), poročilo blagajnika (10 r), gospodarja (4 r), kult.ref.(prečrtan in nadomeščen s "prosvetnim" ref., 2 r), soc.ref. (1 r). - SS 13.1o.57 s sklicem na zbor, SS 21.10.57 enako, enkrat v slov. drugič v šp.. Poročilo Posmrtninskega sklada (1 t).- Zatem so skoraj vsa poročila ponovljena v dveh kopijah.
17. "Slavnostni občni zbor za 10-letnico DS in 12. redni občni zbor DS, 30.11.58" Govor poslevodečega predsednika (2 t), pozdravi (ing. Vasiljevič, dr. Hanželič in drugi), podpisi zastopnikov 15 društev iz Velikega Bs.As., Acta v šp. (5 t), Zapisnik v slov. (4 t), udeležba po pooblastilih (1 t), 37 pooblastil (t in r), poročilo tajnika (3 t), blagajnika (7 t), gospodarja (1 t), soc. odseka (2 t), Mlad.odseka (3 t), kult.ref. (1 t), org. ref. (2 t), predsednika (2 t), kandidatna lista (1 t), pooblastitev odbora za pridobitev pravne osebnosti (1 t), predlog glede posmrtnine (1 t). - V šp. poročilo tajnika (2 t), Acta (3 t), obvestila Zvezni policiji o občnem zboru (22.10.58) in o novem odboru (15.12.58). - Sledijo omenjena poročila, največ v rokopisu in celo potrojena tipkana poročila. "Informativni vestnik" , nov. 58 (9 t), "Informativni vestnik", nov. 57 (10 t). Celoten imenik članov SD po abecednem redu. - Priložen je tu španski rokopis zapisnika 1. občnega zbora (po vsem videzu je pisava J. Hladnika) in trije tipkani izvodi tega zapisnika. Vse kaže, da sta imenik članov in zapisnik l. občnega zbora v tem arhivu zaradi postopka za pridobitev pravne osebnosti, in ne v tisti listnici, kjer je gradivo o 1. OZ, kot bi bilo pričakovati.
18. "13.redni občni zbor", 25.10.59". - Zapisnik (32 t). Estatutos de la Sociedad Eslovenia Unida (110 t v šp.). SS 22.10.59 sklic v slov., SS 10.10.59sklic v šp.. Poročila odbornikov : predsednika (3 r), tajnika (13 t), gospodarja (1 t), kult.ref.(9 r), org.ref.(1 t), soc.ref.(2 t),krajevnega odbora Ramos Mejia (1 T), zahvala članom (1 r). Predlogi: kandidatna lista (1 t), KO RM o posmrtnini (1 t), Delo DS v prihodnji poslovni dobi (2 r), Estatutos s popravki s svinčnikom, pooblastila (4 r).
19. "14. RLOZ, 16.1o.1960". Zapisnik (21 t in 9a). SS 15.99.60 sklic v šp., SS. 5.9.60 sklic v slov., SS 20.10.(s 2) poročilo o OZ.Govor predsednika(3 r), poročilo tajnika (9 t), blagajnika (1 t), org.ref.(2 t) -ki je posebno pomemben zaradi ustanovitve SIZ, v katere se je pridružilo 20 društev v Vel.Bs.As. -, soc.odseka(2 t), kandidatna listina (1 t). pooblastila (4 r).
20. "15. RLOZ, 22.10.61" . Zapisnik (33 t), bilanca društva 31.8.62 (1 t), SS 21.9.61 s sklicem v šp., SS 14.9.61 s sklicem v slov. in vabilo na odprtje novega Slomškovega doma v Ramos Mejía. Kandidatna lista (1 t), poročilo predsednika (3 t), predlogi (1 t), por.tajnika (3 t), bilanca (5 t), kult.ref.(1 t),

predlog KO RM glede pomena narodnih noš1(1 t), org.ref.(5 t), soc.odsek(2 t), gospodar (1 t), rokopisni zapisnik (6 r), pooblastila (52 t in r), SS 26.10.61 s 2, s poročilom o OZ.

21. "16. RLOZ, 11.11.62". Zapisnik (16 t), kandidatna lista (1 t), bilanca (9 t), druga kandidatna lista, a z drugimi podpisi (1 t). Balance general v šp. (9 t), besedilo sklica na zbor (1 t), NO (1 t v šp, 2 izvoda), dopis glavnemu državnemu nadzorniku (1 t). -Poročila predsednika (3 t), tajnika (1 t), nekaj številk in opomb k blagajniškemu poročilu (1 t), org.ref.(7 t, ref.za šolsko mladino (1), Mladinskega odseka (7 t), kult.ref.(1 t), soc.ref.(2 t), gospodarja (1 t) in pooblastila (3 r), SS 3.5.62.
22. "Informativni vestnik ZS za poslovno leto 63-63", št. 5, jan. 1964 (15 T). Zapisnik (9 t, ozn. kot 1-5). List Upravnega sveta, izvod 17.11.1963. Por.NO v 2 izvodih (1 t). Por. Predsednika (3 r), tajnika (2 t), bilanca (6 t), gospodarja (1 t), org.sveta (sic!, nam. Referata; 1 t). Izjava Upravnega sveta ZS: stališče, ki ga ZS zavzema do obiskov političnih emigrantov na jugoslovanskih ladjah (1 t), por.kult.ref.(2 r), Mlad.odseka (7 t), vabilo na Slomškov dan v RM 23.9.62, por.soc ref.(1 T), ref. za šolsko mladino (2 t). (Patrimonio de la Asociación Eslovenia Unida al 31.8.66 y Balance General dejansko ne spadata sem !)
23. "18. RLOZ, 25.10.64". - "Letno poročilo" št. 6 dec.64, za poslovno dobo 63-64 (23 T. SS 29.10.64 s poročilom o OZ. Izrezek iz SS (8.10.64) in Izn (18.10.64) s sklicem na zbor. Zapisnik (20 t, ozn. 1 do 10). Predlogi Upravnega sveta (1 t), priporočila OZ Upravnemu svetu (1 t), bilanca (5 t), por. kult ref. (2 t), tajnika (2 t), blagajnika (1 t), gospodarja (1 t), soc.ref.(22 t), vzgojno-športnega ref.(4 r), govor predsednika UO (10 r).
24. "19. RLOZ, 24.1065". Zapisnik (12 t ozn. kot 1 do 6), bilanca (4 t), pozdrav članom (1 r), poročila predsednika UO (16 r), tajnika (1 t), blagajnika (2 t), soc.ref.(2 r), gospodarja (1 t).

(Manjka zap 20. OZ)

25. "2l. RLOZ, 24.3.1968". Zapisnik (3 t), podpisi navzočih (3 r), račun dohodkov in izdatkov (2 t), Poročilo UO (6 t., ozn. 1-7, a manjka s 4)
26. "22. RLOZ, 23-3-69". Zapisnik (6 t), podpisi udeležencev (3 r), por. Upr. Sveta (4 t).
27. "23. RLOZ, 15.3.1970". Zapisnik (4 t), Poročilo srednješolskega tečaja RMB o letu 1969 (1 t), priloga "Napotki za šolsko leto 69" (3 t), 8 pooblastil (t in r), Seznam in podpisi prisotnih članov (3 r).
28. "24. RLOZ, 21.3.71". Zapisnik (7 t). Spomenica v šp. o tragediji l. 1945. (1 T). Bilanca (1 t) Pooblastila (4 r) Seznam udeležencev z njihovimi podpisi (2 r), Medorganizacijski svet (5 sej l. 1969, 4 l. 1970, 13.t). Dnevni red (1 t). Počitniški tečaj (1 t).
29. "25. RLOZ, 19.3.72" Zapisnik (10 t), bilanca (2 t), podpisi udeležencev (3 r), izrezek iz SS 23.3.72 s poročilom o OZ ZS. SS 23.33..72 s popočilom o OZ ZS. SS 30.33.7822 s 55-6 "ZS v letu 1971". Por.predsednikov krajevnih odborov(3 t), Predlog UO glede članarine (1 t). Stanje slov. šol v območju Velikega BA (14 r, delno t, ozn. 11-10), por.kult.ref.(1 r), mlad.ref.(1 r), Srednješolskega tečaja MB (2 t).
31. "26. RLOZ, 25.3.73". Zapisnik (11 t), bilanca (2 t), načrt za l. 72 (!) (2 t), kandidatna lista (1 t), spored 26.OZ (1 t), Izrezki iz SS v šp. in slov. za sklic zbora (brez datuma), SS 5.4.73 (3-4), poročilo o OZ. Poročila Upr. Sveta (4 t), tajnika (1 t), kult.ref.(1 r), Mlad.ref.(1 t), o šolstvu v Arg.(5 r), o skupnih šolskih prireditvah (9 r), poročilo o čitanki za 5. In 6. razred (1 t in 1 r, ozn. kot s XIII), podpisi navzočih (6 r), poročilo za SS (3 t).
32. Podvojene listine 25. in 26. OZ.
33. "Od 27. do 32. OZ". - 1) "27. RLOZ, 24.3.74". Zapisnik (12 t), bilanca (3 t), poročilo za SS (4t), SS 21.3.74 s s klicem za OZ v šp. in slov. Poročilo tajnika (2 t), kult.ref.(1 r), blagajnika (1 r), srednješolskega tečaja (2 t), Mlad.ref.(1 r), poročilo voditeljev vaditeljskih tečajev (2 t), letno poročilo UO (4 t). - 2) "28. RLOZ, 16.3.75" Podpisi navzočih (4 r), pooblastila (18 t in r), SS 27.3.75 s poročilom o OZ (s 4), zapisnik (13 t), računski zaključek (2 t), poročilo za SS (6 t), izrezki iz SS 27.2.75 sklic v šp. in 28.3.75 sklic v slov., ter Ozn 2.3.745 v slov. Kandidatna lista (1 t), poročilo predsednika (3 t), šolskega ref.(16 r, ozn. 1-10), nagovor dr. Tineta Debeljaka učencem srednje šole (1 t), por. vodstva vaditeljskih tečajev (2 t in 6 r), Mlad.ref. (1 t), Srednješolskega tečaja (1 t), kult.ref.(1 r), bilanca (4 r), por.tajnika (1 t), NO (1 t v šp.), kandidatna lista (1 t), dopis glavnemu drž. pravnemu nadzorniku 4.3.75(1 t). - 3) "29. RLOZ, 28.3.1976". Zapisnik (1 t), dnevni red (1 t), predlog za povišanje članarine (1 t), poročilo tajnika (2 t), bilanca in analiza (3 t), SS 15.4.76 (s. 3) s sklicem na OZ in s poročilom o slov.šolstvu v Arg., poročilo kult.ref.(1 t), sledi zapisnik (1 t), poročilo Mlad. ref. (3 t), predsednika (2 t delno r), SS 1.4.76 (1) - OZ, sledi zapisnik (2 t). - 4) 30. RLOZ, 27.3.1977". Zapisnik (4 t), dnevni red (1 t), bilanca (2 t), kand.lista za UO (1 t), v šp. "Memoria (iz Zapisnika sej OZ in Upr. Sveta seja 3 št 3 strani 118-122; toda kje so ti zvezki in te strani ?) (1) in

sklic za OZ (2 t) v šp. Umrli člani v pret. letu (1 t), predlogi, kot zvišanje članarine (1 t), kandidatna lista (1 t), por. tajnika (3 t), kult.ref.(1 t), Mlad.ref.(3 t), SS 31.2.77 s 1) s člankom "ZS stopa v trideseto leto", SS 7.4.77 (s 4) poročilo šolskega ref. na 30. OZ, dnevni red (1 t). - 5) "31. RLOZ, 16.3.1978". Zapisnik(7 t), dnevni red (1 t), poročilo tajnika)1 t), bilanca (1 t), šolskega ref.(16 r, ozn. 11-8 in z dodatkom I in II), org. ref.(1 t), por. predsednika (1 t), pozdravi vsem rojakom po svetu)2 t), predlog za poviš.članarine in posmrtnine (1 t). - 6) "32 RLOZ, 25.3.1979". Dnevni red (1 t), Pismo dr. Haželiča absolventom slov.srednje šole(2 r). Por. šolskega ref.(2 r), o slov. šolstvu.(8r, ozn. 1-5, manjka 4), predlog za zvišanje članarine in posmrtnine(1 t), zapisnik(8 t).

34. Občna zbora 1980-1981: Zapisnika obeh OZ, ki sta bila navidezno izgubljena, sta zdaj v posebni listnici: 1) 33. OZ: 19 t in 16 r por. šolskega ref,; 2) 34. OZ: 8 r , 11 t in 6 r in t šolskega ref.; priložena je št. SS 16.4.1981 s 5-6 s poročilom o OZ.
35. Občni zbori 1982-1985. 1) 1982: 13 t, 14 r in priloga SS 8.4.82; 2) 1983 16 r, 12 t in priloga SS 31.3.83.; 3) 1984: 12 r, 11 t in priloga ss 119.4.84.; 1985: 13 r, 17 t in priloga SS 30.5.85.
36. Občni zbori 1986-1989: 1) 1986: 15 t in prilogi SS 12.12.85 in 27.3.87; 2) 1987: 12 t, 14 r in priloge SS 25.12.86, 16.4.87 in 14.5.87 ter Ozn29.3.87; 3) 1988: 18 t, 12 r in Ozn 28.2.88. in SS 31.3.88 ter 2 izrezka iz SS brez datuma; 4) 1989: 17 t, 17 r in priloga SS 13.4.89.
37. Občni zbori 1990-1995: 1) 1990: 17 t, 21 r(z izrezki iz časopisov o šolstvu) in SS 12.4.90 ter Ozn 18.3.90; 2) 1991: 16 t, 13 r, priloga SS 18.4.91; 3) 1992: fotokopija por. v SS 16.4.92 4 t, k čemer je priloženih še 58 s r oz. t oz izrezkov iz časopisja in se vsi nanašajo samo na šolstvo; ni drugih poročil; 4) 1993: 12 t, 2 r; 1994: 13 t , 9 r in 13 t o šolstvu; 5) 1995: 41 t, 35 r, priloga SS30.3.95
38. 48. OZ 96 in 49. OZ 1997 sta v novi listnici; zaradi pomanjkanja časa so podatki bili vzeti iz SS
39. "Asambleas Generales" (v šp.), poročila Gl.drž. pravnemu nadzorniku za leta 1971, 1970, 1969, 1968, (manjka 1967), 1966, 1965, 1964, 1963, 1962.
40. "Asambleas Generales" 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977 (v šp.). Gre za poročila Gl.drž. pravnem nadzorniku. Včasih je tu več gradiva kot v spredaj opisani vsebini listnic.
41. "Asamblea General" 29.11.56. To poročilo je priloženo listnici pod naslovom "Personería jurídica / Primeros pasos" : vloga na Min. za Vzgojo in Pravo, pod "C 33754".
42. "Acta Asamblea Anual Ordinaria 1978"
43. "Asamblea General 1979". Gre za to, kar je opisano v listnici 40; n.op..: to se je dogajalo v časih, ko je bilo kakršnokoli delovanje strogo nadzorovano, odtod kratka poročila v šp. delu OZ in nekoliko daljša poročila pristojnim javnim uradom; kljub temu se ta daljša poročila ne morejo primerjati z obširnejšim slov. delom OZ.
44. "Expte. C 33754-11-59". Podpisani podtajnik Héctor J. Petersen izjavlja, da Pravila "no merecen objeción alguna"(jim ni mogoče oporekati), a prej je treba spremeniti nekatere člene. Kasneje je isti uradnik zahteval še novih sprememb, češ da so spremenili značaj začetne ustanovne pomoči, in da bi tak Pravilnik nasprotoval, "las más elementales normas que deben regir a una entidad jurídicamente organizada" (najosnovnejšim pravilom, ki morajo voditi pravno ustanovljeno bitnost). DS je nato 22.3.61 odgovorilo z dopisom, da spreminja člen 3.- Sledijo "Estatutos" v šp. v več izvodih.
45. "PRAVILNIKI". Za izplačevanje posmrtnine (1 t), posmrtninskega sklada (3 t), Poslovnik DS (10 t), Estatutos de Eslovenia Unida (4 t), Estatutos de la Soc. Eslovena (šp., 4 t). Priloženo : Estatutos de San Alejandro Nevski (1 t), Potrdilo o prejemu na posodo pisalnega stroja, pogodba z Riglerjem glede knjige "Sam temeljito kasteljansko", zasnutek pogodbe za najem hiše na Ramón Falcó-nu (10.4.48). - "Inf.vestnik DS L.1.junij 56 (5 t). Estatutos de la SE en BA (5 t).
46. "Pravila". Estatutos de la SE (4 t). Decreto 1933, de 20-2-1962 (pravna osebnost), z 2 spremembama : Reforma I, 19-8-65,in Reforma II, Secr. De Estado de Justitica Res. 569, 27-12-1966.
47. "Letna poročila Društva". 1969-70 (16T),2 izvoda. 1965-66 (24 T, 3 izv).1964-65 (28 T). 1963-64 (24 T). "Informativni vestnik 1962-63, št. 55 jan. 1964 (15 t).
48. "Časopisna poročila o prireditvah za 25- letnico". SS. 10.6.73 in 29.4.76. Program za prireditev.
49. "20-letnica DS". Razne spomenice, dopisi in programi.
50. Razna poročila o prireditvah, izrezki iz slov. in arg. časopisov : Za Slomškov dan v RM 10.4.75. Poročila SS 20.9.72 o Slomšku. SS 28.9.72 o počastitvi Slomška v Slov. hiši. - Izrezki iz časopisov La Prensa, Argentinisches Tageblatt, Cronista Comercial itd. o rodomoru 1945, o 20-letnici slov.emigracije v Arg. ipd.
51. "Predsednik I". Več obrazcev.- Kandidatna lista za 1979.- Odprtje bančnega računa v Banco Tokyo. Odgovor (podpis nečitljiv) na predsednikovo vprašanje, ali more biti članica ZS žena člana, ki ni Slovenka. Odgovor je negativen, utemeljen v Pravilih. Je več izvodov.
52. "Predsednik II" - Samo nekaj pisem raznim osebnostim za časa g. Božidarja Finka

53. "Preskar". Spada morda med zanimivosti. Preskar je zapustil svoje premoženje ZS. Toda potem ko so razprodali na dražbi premičnine in plačali dolgove, je argentinski odvetnik hotel vedeti, če je imel še kaj imovine, zato da bi lahko kril še druge stroške in honorarje. (Dober nauk za sprejemanje nepoznanih zapuščin !)
54. "Zgodovinski institut". Ima samo izjave Milana Zajca (8 t), Marka Kremžarja (4 t), Rodeta(2 t), B. Magistra (2 t). Potrdilo o vsem poslanem Dragu Lovrenčiču v ZDA. Manjkajo listi. Nekatere izjave so v več izvodih. - Sledi Osnutek za spraševanje prič.
55. "Tajnik", Vključuje tiskovino "Slovenska hiša"
56. Medorganizacijski svet, 1962-1964: Zap. 8. seje, 14.8.1964, 13 t; 7. seje, 3.4.1964, 8 t; 5. seje 14.9.1963, 8 t; 4. seje, 1.12.1962, 4 t; 3 seje, 25.8.1962, 10 t; 2 seje, 26.5.1962 16 t; 1. seje 24.3.1962,7 t. (Manjka 6. seja.)
57. idem, 1962-1968: Prepis dogovora med ZS in Domovi; Zapisniki: 1.) Dogovor s podpisi zastopnikov ZS in KD; Izjava 26.5.1962 o pomenu dela za mladino; Dopisi s San Justom in San Martinom glede skupnih datumov in pristopa Našega doma v MOS; 2.) Zap. 9.5. 1968, 2 t; Zap. 9.4.1968 2 t (3 kopije); Zap. 16. seje, 24.5.1967 2 t; Zap 15. seje, 13.4.1967 4 t; Zap 14 seje 17.3.1967 2 t; Zap 13. seje, 24.6.1966 7 t; (ni zap 12. Seje); Zap 11 seje, 25.3.1966, 3 t; Zap 10. seje, 16.7.1965, 4 t; Zap 9 seje, 5.3.1965, 5 t; Zap 8 seje 14.8.1964 6 t; Zap 7. seje 3.4.1964 9 t; Zap 6. seje, 3.2.1964, 6 t; Zap 5. seje, 14.9.1963, 6 t; Zap. 4 seje, 1.12.1962, 4 t; Zap 3. seje, 25.8.1862, 10 t; Zap seje 26.5.1962, 16 t; Zap 1. seje 24.3.1962 7 t; 3.) Poslovniki MOS-a, sprejet 26.5.1962, 4 t.; 4.) Priloženi sta št. SS 1.2.1962 in Ozn 4.3.1962 5) Slede besedila dogovora in podpisi zastopnikov posameznih KD; 5. Listnica vključuje 8 r in t z mnenji predsednikov nekaterih KD.
58. idem, 1969-1970 (gl. opis v pg. o MOS-u).
59. idem, 1970-1976: 1.) Seja 19.11.1976, 2 t; 17.10.1976 (podvojena); 2 t; 23.7.1976 2 t; 1911.1976 2t; Izjava o slov. tisku, julija 1976, seja 23.7.1976 2 t; odgovori raznih Domov na izjavo o tisku. Posebnega zanimanja so vredni popisi posameznih skupnosti, navadno r.; npr., **Berazategui** število rojakov 80, družin 23, aktivnih članov 28, mladine do 30 let 26, v organizaciji sodeluje 14 mladih, a nobeden ni v odboru, občevalni jezik mladine je španski, kadar je sama; izobražencev je 8 (30%), od katerih končal v Argentini 1, vsi sodelujejo v KD; slov. tisk dobiva 17 družin; ali **Miramar:** 8 slov. zakonov, skoraj vsi moški so zidarji, 1 pa mizar; vdovci brez družin so 4 (3 zidarji in 1 napeljavec plina), mešanih zakonov je 9 (8 fantov in 1 dekle so poročeni z Argentinci), ni izobražencev, na slov. časopise je naročenih 6 družin, kljub vsemu imajo svoj majhen tečaj za otroke; Seja 21.5.,976 1 t; 12.5.1967 2 t; 22 r štetje v Slov. vasi in "Na Urbančevini in bližnji okolici"; San Martín 1 t, San Justo 1 t, Pristava 8 r, Seja 28.11. 1975 2 t; 26 11.1975 2t; 8.8.1975, 2 t in 2 t ankete; 23.5.1975, 2 t; 26.3.1975, 1 t; 24.1.1975, 2 t; 29.11. 1974, 2 t; 16.8.1974, 1 t; 27.6.1974, 2 t; 24.5.1974, 2 t; 29.3.1974, 3 t; 21.12.1973, 2 t; 23.11.1973, 3 t; 28.9.1973, 2 t; 27.7.1973, 2 t; 8.6.1973, 2 t; 23.3.1973, 6 t; 7.12.1972, 3 t. Razni predlogi, 1 r in 2 t. Dopolnitev Poslovnika, 4 t; seja 20.10.1972, 3 t; 22.8.7.1972, 2 t; 25.4.1972, 4 t; 27.8.1971, 3 t. Dopisa o proslavi gen. Rupnika. Seja 11.6.1971, 4 t, 2.4.1971, 2t; 3.4.1970 (en sam zapisnik).
60. idem, 1977-88 Zap 5. seje 18.11.1988, 3 t; 4., 16.9.1988, 3 t; 3., 15.7.1988, 2 t; 2., 20.5.1988, 3 t in 2 r; 1., 18.3.1988, 2 t; 5. 20.11.1987, 4 t; 4., 18.9.1987, 2 t; 3., 17.7.1987, 3 t(2 kopiji); 2., 20.5.1987, 2 t; 1., 20.3.1987, 3 t; 5., 28.11.1986, 1 t; 4., 19.9.1986, 2 t in dostavek; 3., 18.7.1986, 2 t(in 2 t o spremembi ZS); 2., 22.5.1986, 2 t in 1 t predlog Fink-Schiffrer; 2 t; 18.4.1986 3 t; 5., 15.11.1985, 3 t in 3 r o reorganizaciji; 4., 20.9.1985, 2 t; 19.7.1985, 2 t; 10.5.1985, 1 t; 1., 15.3.1985, 3 t in pristavek Zveze slov. akcije iz Avstralije ter SLS o obiskih iz domovine; 5., 23.11.1984, 2 t; 4., 21.9.1984, 2 t, 3., 20.7.1984, 2 t; 2., 18.5.1984, 3 t; 1., 16.3.1984, 2 t; 5., 18.11.1983, 2 t; 4., 23.9.1983, 2 t; 3., 15.7.1983, 2 t; 2., 20.5.1983, 3 t; 1., 18.3.1983, 2 t; priloga Slov. fantje in dekleta v Velikem Bs.As. in Mendozi (skupaj 1.167!); 5., 19.11.1982, 1 t; 4., 17.9.1982, 2 t; 3., 16.7.1982, 2 t; 3., 21.5.1982, 3 t; 1., 19.3.1982, 1 t; 5., 20.11.1981, 3 t; priloženo poročilo mladinskih org. Slomškovega doma in krajevnega odseka ZSŽM v Ramos Mejíji ter poročilo šolskega referenta; 4., 18.9.1981, 1t; 3., 17.7.1981, 2 t; 2., 15.5.1981, 2 t; 1., 13.3.1981, 1 t; 5., 21.11.1980, 1 t; 19.9.1980, 3t, priloga Osnutek za izjavo MOS glede Triglava; izredna seja 22.8.1980, 1 t; 3., 18.7.1980, 1 t; 2., 16.5.1980, 2 t; 1., 21.3.1980, 2 t; 16.11.1979, 2 t; 14.9.1979, 1 t; 27.7.1979, 2 t, 18.5.1979, 1 t; 30.4.1979, 2 t; 17.11.1978 3 t; 15.9.1978, 2 t; 3., 14.7.1978, 2 t; 2., 12.5.1979, 2 t; 1., 12.3.1978, 3 t. Izjava MOS-a 25.11.1977 glede slov. tiska. Seja 25.11.1977, 3t; ; 30.9.1977, 2 t; 29.7.1977, 2 t; priložen dopis KD RM o dnevih prireditev, SS 16.7.1977 in pismo Našega doma v San Justu glede na pisanje v omenjeni št. o tem KD ter odgovor predsednika ZS; 27.5.1977, 2 t; 25,3,1977, 2 t. Pridano: 1. Sklepi MOS-a stalne veljave (od 17.7.1981 do 29.7.1977, 2 t. (V tej listnici je večina zapisniko iz zadnjih let v dveh ali treh kopijah.)

61. idem, od 1989 dalje. 5., 15.1.1996, 3 t; 4., 27.9.1996, 1 t; 3., 19.7.1996, 2 t;1., 15.4.1996, 2 t.; 5., 17.11.1995, 2 t; 15.9.1995, 2 t; 21.7.1995, 2 t; 2., 11.5.1995, 3 t; 1., 17.3.1995, 3 t. (Večina v dveh ali treh izvodih.). 5., 7.12.1994, 3 t; 3., 29.7.1994, 4 t; prilogi: obsmrtnica prelatu dr. Starcu in poročilo o Pristavi; 5., 19.11.1993, 3 t; 4., 17.9.1993, 2 t; 3., 16.7.1993, 3 t; priložen sklep o posebnem prizadevanju za mladino; 2., 21.5.1993, 2 t; 5., 20.11.1992, 1 t; 18.9.1992, 3 t (edine na računalnik!); izredna seja 14.7.1992, 2 t; 26.6.1992, 2 t; priložen "okvirni" program (glavni obrisi) ob obisku prof. L. Peterleta., 6 t; 5.6.1992, 2 t; 22.5.1992, 2 t; 5., 7.11.1991, 2 t; 18.9.1991, 3 t.; 17.5.1991, 1 t; 15.3.1991, 3 t; (Slede duplikati raznih sej leta 1989-1990). 5., 16.11.1990, 3 t; 4. izredna, 25.10.1990, 1 t; 3.izredna, 19.10.1990, 1 t; 4., 19.9.1990, 3 t; 2. izredna, 30.8.1990, 2 t; izredna, 10.8.1990, 3 t.; 3. redna, 20.7.1990, 1 t; priloga SS 19.7.1990 s poročilom o obisku dr. Janeza Dularja; 2. redna, 18.5.1990, 3 t; 1. redna, 16.3.1990, 4 t. -Priloga: Razgovor o organizaciji mladine 16.3.1990 (1 t in 2 r).- 5. redna 17.11.1989, 2 t in priloga SS 16.11.1989 št 45 o SSK; 4. redna , 15.9.1989, 2 t; 3. redna, 28.7.1989, 3 t; 2., 19,.5.1979, 2 t; 1., 17.3.1979, 2 t. (Razne priloge, ki so kopije zapisnikov, 21 t.)
62."Dirección Nacional de Migraciones: dopisi in odpisi
63."Vzajemna pomoč"(listnica je skoro popolnoma prazna)
64."Anketa DS leta 1975-6"
65."Slovenski dan na Pristavi. 1978"
66."Radijska ura"
67."Odbojkarji"
68."Pristopnica v ZS"
69.SS in ZS
70.Holokavst (Pogrom, rodomor, velemor)
71.Glas s Pristave
72.Razno o Svetovnem slovenskem kongresu (Listnice od 63 do 71 skoraj nimajo dokumentov.)
73.Poročilo glavnemu davčnemu ravnateljstvu (DGI) za leto 1995
74.(v velikem ovoju) Zapisnika srečanj javnih delavcev 12.10.1987 in 10.10.1988: 1) Vabljeni (5 r in 5 r); 2) Vabilo na 1. srečanje(1 t); 3) Referat dr. Marka Kremžarja "Naše poslanstvo" (12.10.1987; 7 t; dve kopiji): 4) Zapisnik zborovanja MOS-a 12.10.1987 (6 t); 5) Sklepi (1 t); 6) Prispevek dr. Julija Savellija (3 r); 7) Koreferat g. Zorka Simčiča (5 t); 8); 7) Zapisnik 2. srečanja(5 t); Osnutek zapisnika ((7 r); 8) Arg. Marjan Eiletz, koreferat na 2. srečanju(6 t); 9) Referat arh. Jureta Vombergarja na 2. srečanju "O stikih s Slovenijo" (9 r in delno t).
75.Zapisniki sej leta 1976 in prvi dve leta 1997
76.Zasedanja MOS-a 1976.

Iz arhiva ZS je tudi nekaj fotografij, sporedov prireditev in značk Slov. dni.

4.2. Fotografski arhiv Svobodne Slovenije

Iz arhiva SS smo dobili v letu 1997 okrog 30 fotografij, ki jih je izbrala prof. Nada Vesel Dolenc; precej smo jih naravnost posneli ("skenirali") iz SS oz. iz KZSS; šele 13.3.1998 smo dobili na razpolago skoro ves arhiv SS. Zaradi pomanjkanja časa teh fotografij, ki jih je na stotine, nismo mogli uporabiti

4.3. Zasebni viri

Op.: Vire navajamo po časovnem zaporedju, v katerem smo jih dobili na razpolago.

- Zapuščina Aleksandra Majhna
  1. "Sejni zapisniki", od 22.X.47. do 17.junija 1949, vključena pa je tudi seja 20.januarja 1951, verjetno zaradi kake zamenjave pri podvojevanju; manjka list 37.
  2. Zapisniki od seje 1. julija 1949 do seje Upravnega odbora DS 11.8.1951.

  Op.: Na tem mestu je treba poudariti izredno pomembno vlogo in recimo tudi dolžnost, ki jo imajo dediči nekdanjih odbornikov, ki obstoji v tem, da zvesto in na varnem ohranjajo njim zaupane listine in jih prepruščajo ZS, da jih podvojuje in spravlja v svoj arhiv. ZS je hvaležna dedičem, ki s takimi dokumenti spoštljivo in pravično ravnajo ter popolnoma razume, da je bilo v prvih letih težko kje spraviti take knjige kot so zapisniki in da so jih zato navadno odborniki nosili domov, kjer so verjetno tudi dopolnjevali zapise. Toda nikakor ni mogoče sprejeti sodila, da bi bilo dovoljeno last neke ustanove - v tem primeru ZS - vključevati v zasebno lastnino. Tudi če je kdo zapisnike sestavljal z ne vem kolikimi žrtvami in tudi če jih je potem dobronamerno zapustil svojcem, ti zapisniki nikoli niso bili zasebna last, ampak last ustanove, torej DS oz. ZS, - ne glede na to, če so za to odgovorni člani teh ustanov zmerom zadosti čuvali te vrste lastnino. V primeru Majhnove zapuščine se zahvaljujemo prelatu Jožetu Škerbcu, ki je posredoval dvojnike teh zapisnikov.

Dostop do svojih arhivov so delno dovolili (osebno ali po poslanih dokumentih):

- Božidar Fink. Fotokopije listin, ki jih je dal na razpolago, so v posebni listnici, ki vsebuje: 1. Osnutek Pravilnika o upravi Pristave; 2. Dogovor med ZS in Slov. domom v Berazategui; 3. Prošnjo na sv. Očeta preko kard. Samoré-ja za imenovanje škofa za slov. izseljence; 4. Dokumente v zvezi s prošnjami za pravico do pokojnine tistih, ki zaradi starosti ne bi imeli zadosti delovnih let: a) Redne seje poslanske zbornice, 15. dan 1964 (15.7.1964) z osnutkom zakona; b) dopis predsedniku bloka Kršč.demokracije (Dr. Enrique de Vedia, 6.7.1964); c) dopis podpredsedniku države (Dr. Carlos H. Perette, 24.7.1965); č) dopis predsedniku senatorske komisije za družbeno varnost in predvidevnost (José Alberto Martínez, 21.9.1965); d) izrezek iz 'La Prensa' 1.9.1965 s. 1 in 5 z osnutkom za spremembo zakona; e) dopis (začasnemu) ministru za delo in družbeno predvidevnost (Dr. Jorge Néstor Salimei, 11.7.1966); 5. Dopisa Starešinstvu DSPB in konzorciju Tabora, 18.7.1964, v katerih se obrača nanje kot predsednik ZS, "vendar po osebni pobudi", " zato da jim bi sporočil "nekaj osebnih pogledov in prošnjo v stvari, ki zadeva Vas in vso našo idejno skupnost"; 6. Odgovor DSPB (p.d. 7 st 56, z dne 28.9.1964), v katerem starešinstvo odgovarja, "da nima interesa na predlagani skupni izjavi"; pravi, da so predsedniku poznani vzroki "takozvane neenotnosti v vrstah borcev"; poudarja, da se prizadevajo spraviti stvari "v svoj normalni tir". Če bo to uspelo, ni toliko odvisno od DSPB, kot od drugih, "med katerimi je brez dvoma tudi društvo Zedinjena Slovenija, kateremu predsedujete in čigar organi se svoje čase niso zadržali napram DSPB in njegovemu glasilu najkorektnejše". Razumejo pa njegovo zaskrbljenost, a sodijo, da gre le za skupinske in osebne razlike, nikakor pa ne za načelne. Vendar pa ne bodo odklonili sodelovanja pri eventualnem sestanku. 7. Spominski govor v španščini na proslavi 20-letnice, leta 1965, v Colegio La Salle na ulici Río Bamba(10 r), nagovor na slovenske rojake(2 r) in predstavitev govornika dr. F. Guida (1 r). 8. Poročilo US na OZ 23.3.1969(6 t); 9. Zapisniki MOS-a: 1. zasedanje, 24.3.1962(7 t); drugo, 26.5.1962(16 t); "4. Meddruštveni svet"(sic!). 1.12.1962 (4 t); "Meddruštveni svet" 3.2.1964(6 t); 10. Važno poročilo (katerega avtor in naslovnik nista omenjena!) o pogojih za nastanek MOS-a, iz leta 1960, ki vsebuje načela, predloge itd. (4 r); 11. Pravila DS z natančno označenimi spremembami (2 t); 12. Prepis odloka državne izvršne oblasti o pravni osebnosti ZS (1933/62); 13. Dopis uredniku 'Correo de la Tarde' (Francisco G. Manrique) glede na napačno poročilo o slov. vseljencih, dne 7.8.1962, pod naslovom "Burocracia roja" (20.8.1961(3 t).
  Božidar Fink je stavil na razpolago tudi Informativni vestnik ZS 1962-63(15 T) in Letno poročilo 1963-64 ter 1964-1965, kakor tudi nekatere številke SS s poročili o OZ. Prav tako je posodil večje število izrezkov iz tukajšnjega časopisja s poročili in slikami o slov. prireditvah.
- Francé Vitrih je iz arhiva svojega referata stavil na razpolago veliko fotografij, od katerih je nekaj objavljenih.
- Irena Zajc Fajdiga, iz arhiva pokojnega Pavleta Fajdiga.
- Mirjam Peršuh Rant, iz arhiva pokojnega Pavleta Ranta.
- Nande Češarek (kratko poročilo o prvih desetletjih delovanja v DS)
- Jože Markež: dokumenti v zvezi z izstopom nekaterih članov iz "Gallus-a": 1) letak aprila 1960; 2) dopis DS z dne 11.7.1960 članom Jožetu Markežu in gospe, Katici Kovač in Silvotu Lipuščku; 3) odgovor teh štirih oseb na omenjeni dopis DS z dne 26.7.1960; 4) Novo pismo štirih DS, 11.11.1960; 5) Odgovor DS na to pismo, 17.11.1960, v katerem poudarja, da zaupnica izrečena dr. Savelliju ne predpostavlja nezaupnice četverim podpisnikom , ki da nikdar niso bili "pod obtožnico", ampak so bili vprašani, če bi pristali na intervencijo društvenega razsodišča v tem nesporazumu; in dostavlja, da ima "sedanji odbor" zadevo za končano in "prosi oproščenja zaradi zakasnitve odgovora ".
- Veronika Kremžar Rožanc: Slovenske radijske ure, 1. zvezek od 18. aprila 1976 do 30. decembra 1979, 2. zvezek od 4. januarja 1980 do 27. februarja 1983.
- Cont Milan Magister: **Stotine** programov, sporedov, značk itd. raznih prireditev različnih slov. ustanov v Argentini, začenši z letom 1949.
- Ignacij Glinšek: zasebni arhiv o Slovenski vasi , ki vsebuje: 1) Vse prireditve Društva Slov. vas, ki jih je precej nad sto; 2) nad 50 fotografij, črnobelih in v barvah; 3) seznam vseh novih maš v Slov vasi z imeni 18 novomašnikov; 4) številne "programe" za razne prireditve; 5) več številk tiskane "Slovenske vasi", ki je pričela izhajati leta 1955 in zadnja leta navadno ima 4 strani (19 x 28,5); zadnji izvod je št. 155, posvečen 40. obletnici Slov. vasi, dec. 1996; vključuje tudi posebno izdajo za 30-letnico slov. lazaristov v Slov. vasi s številnimi fotografijami; 6) dvoje pisem o razmerah ob naseljevanju v letih 1948 in 1950 (dr. Blatnik Vauhniku in M. Stare dr. Kreku?), ki so zgodovinsko važni; 7) prepis izjave

škofa Rožmama v Celovcu 21.5.1947, v kateri podaja poročilo Dr. L Ehrlicha o odhodu jugoslovanske vlade v eksil iz Nikšića leta 1941.

- Lenčka Božnar: "Slovenska šola v Mendozi", 11 r, 1989; "Slovenski šolski tečaj sv. Cirila in Metoda v Mendozi", 3 t, 1994
- Naš dom San Justo, (Tone Oblak in Jože Miklič): poročilo o Domu in številne slike o Domu, pa tudi o Spominskih proslavah, Slovenskih dneh, cerkvenih in uradnih obiskih iz zamejstva in domovine itd.
- Kazimir Keber: številne fotografije s Pristave.
- Arh. Ivan Kogovšek, kulturni referent ZS za poslovno dobo 1996-98, je stavil na razpolago kratka poročila, ki so mu jih v letih 1990-1992 poslali SH (s fotografijami) in vsi KD ter razne druge slov. ustanove v Argentini (DPa, SKA, STRMB, SPD, SLS, Kreditna zadruga "SLOGA", SDG - Slovensko državno gibanje -, Slov. šahovska zveza, Pevski zbor "Gallus" idr.). Namen je bil izdati poročila v posebni tiskovini.
- Ivan Žnidar: poročilo o Slov. domu v Carapachayu (5 r) in 1 fotografija, nato še več fotografij.
- Gregor (Janez) Jelenc je stavil na razpolago del "arhiva" Slovenske pristave; vključuje: 11 zvezkov pristavske kronike, delo Franceta Perniška (manjka 5. zvezek), poročilo o delu v letih 1989-1998 in nekaj fotografij, last Bojana Križa; kasneje je poslal še nekaj fotografij o Pristavi in preimenovanju ceste Montes v República de Eslovenia.
- Tine Javoršek: 12 fotografij ženskega, moškega in mešanega pevskega zbora iz Ramos Mejíje v času dirigenta Gabrijela Čamernika.
- Lic. Bine Magister: 34 fotografij z 42. slov. dneva; fotografije s slavja 50. obletnice ZS.
- Prof. Terezka Marn Žužek: Poročilo o bariloškem oddelku STRMB (6 T)
- Slomškov dom (po prof. Nedi Vesel Dolenc): poročilo (9 r) in 35 fotografij.
- Marko Fink: Fotografiji z zaključka šahovskega turnirja.
- Stane Grebenc (Raški): poročilo o DS v Mendozi (9 t) in 13 fotografij.
- Marjan Šušteršič: 36 fotografij, od (približno leta) 1954 do 1983; kasneje še 6 in 8 fotografij s tabora v Ramos Mejíji in tečaja ZS v letu 1978.
- Štiri nepodpisana poročila iz San Martina: 'Slovenska skupnost v San Martinu' (8 t); kratka zgodovina Doma (3 t faks); poročilo o delovanju šole "Škof dr. Gregorij Rožman" (3 r); 'Ustanovitev in razvoj Zveze žena-mati' (3 r); 9 fotografij v barvah in album fotografij o delovanju Doma za skoro 30 let; 7 fotografij (Podržaj).
- Irena Zajec Fajdiga: splošno poročilo o delovanju ZSMŽ, z 8 fotografijami; od tega večina je objavljena
  v zadevnem podpoglavju v II.4.
- Francé Vitrih, 5 fotografij iz Berazateguija.
- Pavla Lovše Korošec, poročilo o Slov. domu v Berazateguiju in 32 fotografij, od katerih smo jih nekaj vstavili v druga pg.
- Marjan Loboda st.: več izvirnih listin, ki so vnešene v IV. del 2. pg. ali v razna poglavja prvega dela.
- Marjana Batagelj: dopolnilno poročilo o tečaju "ABC po špansko".
- Klavdija Kambič, poročilo o "SPD Bariloche"(na zgoščenki, 11 t), na podlagi sledečih virov: "Goré" (št. 1-7, za leta 1955, 1961,1975,1982,1987,1993,1996), arhivi in zapisniki SPD od 1951-1997, pogovori s starejšimi člani ter razne knjige in članki; priloženih je 19 fotografij iz društvenih in zasebnih arhivov (družine Arko, Arnšek, Bertoncelj, Jerman) in dva članka dr. Vojka Arka (iz Mladike in Rodne grude) ter faksimil podpisov z ustanovnega občnega zbora SPD. Kasneje smo prejeli še dodatno poročilo o smučarstvu, predvsem od družine Franceta Jermana.
- "Dopolnilo" dr. Marka Kremžarja o delu za priznanje RS
- idem, Božidarja Finka, z gradivom, ki je omenjeno v I. 9.5.
- Arh. Jure Vombergar: več fotografij, predvsem iz njegove zadnje predsedniške dobe v ZS; razne dokumente v zvezi s prizadevanjem ZS za samostojnost in priznanje Slovenije (npr. podvojene podpisne pole za plebiscit); dopisi z min. dr. Dularjem o razmerju do SIM in o pogojih za gostovanje raznih matičnih skupin v Argentini ter s predlogom ZS, da RS imenuje Božidarja Finka za predstavnika slov. vlade ; med poslanim gradivom je izredno zanimivo pismo (18 t 22x28) Tomaža Kodelja msgr. Janezu Hladniku (6.1.1948), v katerem ga napada zaradi njegovega članka v DŽ v šp. z naslovom "Promesas engañosas" in iz katerega je jasno razvidno, kako so nekateri zavzeli skoro sovražno stališče do Msgr. Hladnika zaradi njegove približanja tretjemu pritoku. Arh. Vombergar je opozoril na dopis Antona Podlogarja v SS leta 1968, (kar sicer spada v 1. del, 1.1 kjer je govor o

prvem slov. pritoku v Argentino), v katerem postavlja podmeno, da so avstrijske oblasti vključile med tistih 150 družin kraške in goriške Slovence, ker so se verjetno hoteli znebiti zavedno slovenskih ljudi; omenja kot potomca prvih naseljencev kanonika Pausicha (Pavšiča), ki je umrl leta 1926 v Paraná, in Ano Pavlinovo, ki je podarila v Gorici vlite zvonove prvi cerkvi v Formosi . Prav tako piše, da je bil menda v Bs.As.-u prvi Slovenec neki Praprotnik iz Mosta na Soči, ki se je povzpel do visokega mesta na Tajništvu trgovskega združenja. Osem let kasneje je zaslediti imena Mlakar, Brinšek, Žnidaršič, Flor, Jekovec, kasneje pa Benigarja in še druge. V prvih desetletjih našega stoletja je verjetno zaradi hudega nemškega pritiska prišlo več skupin iz Štajerskega (Franc Krašovec idr.) Poleg inž. Benigarja poudarja Podlogar pomembno dejavnost salezijanca Ludvika Perniška (ki ga prej omenjeni Tomaž Kodelj strahotno obrekuje!) in prof. jezikoslovja v La Pampi Vladimirja Zmeta (umrl 1940?).

- Dopolnila in popravki inž. Jerneja Dobovška, prof. Jane Peternelj Dobovšek in prof. Tineta Vivoda k 9. in 10. pg. prvega dela.
- Dr. Vital Ašič je stavil na razpolago arhiv Tajništva za institucionalne zadeve pri ZS za leta od 1991 dalje. Vsebina je v precejšnji meri vključena v Zbornik.
- Z namenom, da nadomestimo dokumente povezane z delom za samostojnost Slovenije in za priznanje RS, (dokumente, ki jih nismo našli v arhivu ZS) je dr. Ašič podaril naslednje fotokopije iz svojega zasebnega arhiva: pismo inž. J. Dobovška dr. Marianu Grondonu; dr. Crespo Montes-u; poslancu UCD, dr. Francisco Durañona y Vedia; predsedniku justicialističnega bloka senatorjev, Albertu Rodríguez Saa-ju; mendoškemu guvernerju, lic. José O. Bordón-u, (kandidatu za drž. predsednika leta 1995, kjer je prejel skoro 38% glasov); senatorju Horacio Félix Bravo Herreru; kard. Antonio Quarraccino-ju; predsedniku države dr. Carlos S. Menem-u; drž. tajnici za institucionalne zadeve Adelini Dalesio de Viola; zahvalno pismo Cumann Cross Agus Seamrög-u; pismo dr. Dimitrija Rupla senatorju Bravo Herreru, s katerim povablja njega in delegacijo na obisk v Slovenijo; zahvalno pismo predsednika ZS prof. Vivoda senatorju Bravo Herrera; dopis glavnemu direktorju Teatra San Martín o "Tednu slov. kulture"; odgovor sen. Bravo Herrera, s katerim sporoča, da je stavil predlog za izjavo o soglasju z neodvisnostjo Slovenije in Hrvaške in dostavlja osnutek ter utemeljitev izjave (13 t!); pismo senatorja radikalne stranke (UCR) Ricardo E. Laferriere-ja, s katerim sporoča ZS, da je stavil predlog za izjavo, s katero naj bi senat vzpostavil pravico Slovenije do samostojnosti in obsodil poseg jugoslov. vojske (z utemeljitvijo 4 t); odgovor guvernerja prov. Mendoze lic. Bordón-a; dopis Miha Vrhunca, svetovalca IO RS, o obisku sen. Bravo Herrrera v Sloveniji, od 22. do 25. 11. 1991; osnutek treh poslancev UCeD za izjavo poslanske zbornice o soglasnosti s samostojnostjo Slovenije; pismo prejemnika Nobelove nagrade za mir, arh. Adolfa Pérez Esquivel-a, ministru za kulturo RS dr. A. Capudru, kot odgovor na objavo tega ministrstva, poslano mednarodnemu javnemu mnenju, s katero prosi za solidarnost s Slovenijo; dvojnik te objave; odgovor Hrvata, inž. M. Navarro Dujmovića, na pismo dr. H. Codevilla, ki ga je objavil dnevnik "La Nación", v katerem je Codevilla trdil, da Hrvaška in Slovenija nista naroda; pismo peronističnega poslanca Lorenzo A. Pepe-ja podpredsedniku ZS, v katerem v imenu peronističnega bloka izjavlja solidarnost s Slovenijo; pismo radikalnega poslanca dr. Vanossi-ja, univ. prof. za ustavno pravo (konstitucionalista), s katerim odgovarja na dopis ZS in pošilja kopijo osnutka za izjavo o primernosti priznanja Slovenije in Hrvaške (7 t); pismo tajnika socialistične stranke MAS, s katerim pošilja osnutek izjave o obsodbi Jugoslavije zaradi napada na Slovenijo, ki ga je predložil poslanec Luis E. Zamora; dopis poslanca Alberta Aramounija, naslovljenega na Lojzeta Rezlja, s katerim je poslal osnutek poslanec Zamora in izjavil, da ga je predložil skupno z drugimi poslanci; dokument "Trámite Parlamentario No. 41", 1.7.1991, ki obvešča o predlogu poslancev Gentile in González, da naj zbornica obsodi napad jugosl. vojske na Slovenijo; fotokopija "Diario de Asuntos Entrados", dokumenta arg. senata, 15.7.1991, ki prinaša predlog izjave senatorja UCR Adolfa Gass-a, s katero naj bi senat izrazil željo, da jugoslovanske republike rešijo svoje težave v okviru federalizma in tako ohranijo Jugoslavijo. - Dr. Ašič je poslal tudi fotokopije pisem, ki jih je ZS poslala: predsedniku skupščine RS Francetu Bučarju in predsedniku IS RS Lojzetu Peterletu, 15.6.1991; predsedniku države dr. Carlos S. Menem-u s povabilom na manifestacijo 30. junija 1991; predsedniku komisije za zun. zadeve v arg. poslanski zbornici o položaju v Sloveniji, 3.7.1991; po nasvetu inž. Reparja, dopis drž. podtajniku na predsedstvu republike, dr. Carlos-u V. Corach-u, s katerim so mu poslali razne dokumente za predsednika države in drž. tajnika dr. Bauzá-ja; odgovor dr. Coracha; zahvalno pismo ZS 4.7.1991 raznim ustanovam drugih narodnostnih skupin v Argentini; pismo podpredsedniku države dr. Eduardu Duhalde-ju. – Govor inž. Jerneja Dobovška (v šp.) na manifestaciji 30.6.1991; predavanje Pogled na slov. stvarnost v klubu "Club Cultural Croata", 22.6.1991, 4 t. – Pismo predsedniku sanmartinskega instituta s prošnjo za gradivo o Osvoboditelju

Argentine; pet pisem dr. Ašiča Milanu Matošu glede članka o San Martinu; pismi založbe Mladinske knjige (Boris Bogataj), s katerima najprej obvešča, da bo članek o San Martinu objavljen, potem pa, da ga pošilja. Fotokopija članka Toneta Mizerita o gen. San Martinu v reviji GEA, VII april 1997 2 strani – Brošura "Eslovenia Independiente". – "Boletín Oficial" z odlokom o priznanju RS.

- **Inž. Jernej Dobovšek** je bil **leta 1991 podpredsednik ZS in vršilec dolžnosti predsednika** ZS v času slov. osamosvajanja. (Predsednik prof. Tine Vivod se je tedaj mudil v Sloveniji.) Kot tak je bil končno zadolžen za delovanje ZS v tistem času in smo od njega dobili 'iz prve roke" **pregled čez delo, opravljeno pred arg. javnostjo** (5 t), posebej za **čas med 25. junijem in 15. julijem 1991**. Postregel nam je tudi z **izrezki iz arg. časopisov**, katerih vsebina se nanaša na dogodke v Sloveniji, ki so tedaj vznemirjali arg. in svetovno javnost in jih zaradi pomembnosti navajamo: N.Binayán Carmona "Balde de agua helada para croatas y eslovenos" (La Nación, 25.6.1991); Abo Hadjan, Eslovenia y su independencia (La Prensa, 14.7.1991); Mario Caponnetto, La lección de Eslovenia (La Prensa, 27.7.1991); Horacio Félix Bravo Herrera, Reconocimiento diplomático – Las repúblicas de Croacia y Eslovenia (La Prensa, 24.8.1991); María Masquelet, Quejas de los eslovenos en la Argentina – "Es inconcebible tanto silencio" (La Nación, 29.6.1991); Celebran los eslovenos la declaración de la independencia de su país (La Prensa, 29.6.1991); Para evitar más muertes - Urge el reconocimiento de las soberanías de Croacia y Eslovenia (La Prensa 31.8.1991, s fotografijama inž. Dobovška in F. Blaževića); več pisem dnevnikom, med njimi pismo pisatelja E. Sabato-a; Eslovenia, alas de Libertad (La voz del Sur); Ignacio F. Bracht, Occidente está en deuda con Eslovenia y Croacia (La Nueva Provincia, Mar del Plata, 16.7.1991); Lanzan campaña por los derechos de Eslovenia (La Capital, Mar del Plata, 6.8.1991); Los eslovenos hacen partícipes de su independencia a nuestra comunidad (Crónica, 10.8.1991); Alejandra Gallo, Representantes de Eslovenia en Argentina – "El comunismo sólo subsiste en el atraso" (44.7.1991, s fotografijama inž. J. Dobovška in Gregorja Hribarja); oglasi za manifestacije in poročila o manifestacijah (La Prensa, Diario popular, Extra, - Ámbito Financiero v dneh 1. in 2. julija 1991). – Brošura Eslovenia Independiente, Informe No. 1 sept. 1991, s štirimi članki o Sloveniji (gl. I.9.2.)
- Tik preden je bil izvirnik poslan v tiskarno, je šolski referent ZS **Francé Vitrih** - po večtedenskem preučevanju različnih poročil - poslal "dokončne" številčne podatke za osnovne šole v letih 1971-1975. Objavljamo jih kot uslugo uslugo zgodovinarju, ki bi jih želel soočiti s podatki navedenimi v pg. o šolstvu.

Leto	SH	Bar	Ber	Car	Cast	RM	SJ	SM	SV	Mdza	Mer	SL	Dečkov	Deklic	Skupaj
1971	29	14	7	51	79	133	109	110	81	24	-	-	308	329	637
1972	29	16	6	47	73	161	106	104	81	26	-	-	308	348	649
1973	26	11	7	51	61	143	112	94	67	35	8	-	385	330	615
1974	32	11	8	51	63	157	119	73	66	36	9	-	274	351	625
1975	31	10	7	53	53	152	116	71	64	34	9	4	261	343	604

4. 4. Občasniki in koledarji

1."Svobodna Slovenija", Buenos Aires, 1.1.1948-26.3.1998

2. Koledar Zbornik Svobodna Slovenija, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1063, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971-2, 1973-5

3. "Duhovno življenje", passim

4. "Oznanilo", passim

5. Občasniki KD (delno): Glas Pristave, Slovenska vas, Naš list (San Justo), Moj dom (Ramos Mejía), Goré (Bariloche), Sanmartinski glas, Glasilo slovenskega zavetišča dr. G. Rožmana, Stik (SLOGA)

5. Nekaj splošnih opomb

1. Bravcu priporočamo, naj se pred sistematičnim branjem ali pa samo pred radovednim prelistavanjem najprej **seznani s kraticami**, s katerimi je knjiga posuta in katerih uporaba je bila neogibna zaradi varčevanja s prostorom.

2. Navadno **okrajšujemo pogosto uporabljane besede**. Tako, npr.: ref. (referent), kult. (kulturni), mlad. (mladinski), org. (organizacijski) ipd.

3. Zaradi lažjega branja so nekatere **pogoste in krajše navedbe vstavljene v besedilo**, a v kraticah; tako, npr., je treba brati "KZSS (1949 138)": Koledar-Zbornik Svobodna Slovenija, leto 1949, stran 138. Podrobnejše podatke o navedeni knjigi je treba iskati v Virih ali opombah pod črto.

Podobno velja za navedbe kot npr. "Krošelj (1969)", kar pomeni, da se nanaša na delo imenovanega pisca, ki je v Virih ali opombah označeno s to letnico izdanja. Kadar bi bilo več del istega pisca v istem letu, so dostavljene male črke, npr. 1969a, 1969b.

Zaradi varčevanja s prostorom in lažjega branja ter tudi tehničnih (računalniških) razlogov so opuščeni vezniki, npr. vejica med letom, številko, stranjo: "SS (11.1.1973 2 1)".

Razlikovanje med **tiskanim**, **tipkanim** in **rokopisnim** besedilom je namesto "s"(stran) označeno takole: "T", tiskano ;"t", tipkano in "r", rokopis. "57 t" pomeni 57 tipkanih strani.

Opombe piscev se naznačujejo z "n.op.".

4. Krajevna imena. Redno jih pišemo tako, kot se pišejo v španščini. Vendar je sčasom prišlo v navado, da zelo udomačena imena pišemo v slovenski grafiji (Bariloče). Ker se je ustalil nek svojski način sklanjanja teh imen, sledimo v tej zadevi vsakdanji rabi: Buenos Aires, Buenos Airesa; San Martín, San Martina; San Justo (beri: Husto), v San Justu; Mendoza, Mendoze, (beri: Mendosa, Mendose) itd. Kadar gre za pridevnik, je pripona samo na zadnji besedi, če ga sestavljata dve besedi, npr. buenosaireški; v drugih primerih se opušča izvirna končnica in se dostavlja zapona "-ski", "-ški", ki se sklanja kot v slovenščini: mendoški, sanmartinski, lanuški; (zanimivo je, zakaj včasih -ski, drugič -ški); za Ramos Mejia imajo zapisniki včasih ramosmejijski, drugič samo ramoški; zanimivost zase je San Justo, kjer bi morali pisati sanjuški, a je navada uvedla, da pišemo tako kot izgovorjamo: sanhuški. Toponim Ramos Mejía se je dolgo časa sklanjal Ramos Mejíe, Ramos Mejíi itd., potem pa Ramos Mejije, v Ramos Mejiji, z naglasom na "i" ali pa ne.

V slovarju SKJ nismo našli gesla Čile oz. Chile za to veliko južnoameriško deželo. Ali je edninski oz. množinski samostalnik in o tem, kako ga je sklanjati, smo opazili, da vsak pisec odloča sam. Nekaj podobnega velja za pridevnik; kaj je pravilno: "čilski" ali "čilenski" ali "čilejski"? Rajši imamo "čilski".

Želimo ponovno opozoriti, da vseh argentinskih toponimov ne sklanjamo in jih puščamo v imenovalniški obliki, čeprav bi pripadala raba drugega sklona. Npr.: v Villa Tessei, ne pa v Villi Tessei-ji; v Villa Hermosa in ne v Villi Hermosi; na Once in ne na Once-ju; v Tigre in ne v Tigru; in podobno.

5. Sklanjatev neslovenskih priimkov. Take, kot pač vsake druge priimke, zapisujemo v 1. skl. ednine vedno v izvirni, neokrnjeni obliki. V sklanjatvi pa, kadar se ti priimki moških oseb končujejo na kakršenkoli soglasnik, jim preprosto pridenemo sklonu ustrezno končnico moške sklanjatve. Tako: Perona, Peronu, s Peronom; San Martína, Lópeza, Esquivela, Menema, Murdocha itd., skoraj brez izjeme.

Za sklanjatev priimkov, ki se končujejo na samoglasnik, pa se poslužujemo svojega "slovenskega posluha", ker pravzaprav za te primere ni vednoveljavnega pravila. Največkrat ohranjamo izvirno obliko priimka tako, da jo z ustrezno slovensko končnico ločimo (in obenem vežemo) z vezajem. Često te končnične samoglasnike mehčavamo s črko -j. Nekaj primerov: Aramburu-ja; Caggiano-ja ali Caggiana; Guido, Guido-ja ali Guida; Alberdi-ja, Conde-ja, Venturini-ja, Rondeaux-ja. Vendar pa: Cavallo – Cavalla; Zapata, Zapata; Mendoza, Mendoze; Moreno, Morena ali Moreno-ja, Lanusse, Lanusse-ja ali Lanussa,; Posse, Posse-ja ipd.

Vedno pa smo skušali poskrbeti, da je iz besedne zveze postal razviden izvirni zapis vsakega priimka.

6. Slovenska imena in priimki. Iz slogovnih in enakovrednostnih razlogov smo opustili rabo vljudnostnih nazivov "gospa, gospodična in gospod" in pred priimke stavljamo samo akademske naslove (dr., inž. itd.), cerkvene častne naslove (prelat, msgr. itd.) ali cerkvene službe (delegat, župnik itd.) Izjemi sta dvojni: kadar označeno dobesedno navajamo, ali kadar iz zapisnika ni razvidno krstno ime določene osebe; v takem primeru zapišemo vljudnostni naziv, npr. "ga. Snoj".

V primeru ženskih priimkov sledimo, če je le mogoče, sedaj ustaljeni rabi: ime, samski priimek, možev priimek. Priimkov, ki se nanašajo na osebe ženskega spola, ne sklanjamo. So kar pogosti primeri priimkov, za katere je mogoče najti dve ali tri oblike, če ne več; gre za primere, ko zapisniki imenujejo

ženske osebe v samskem stanu, nato morda samo z moževim priimkom, nato s samskim in moževim, včasih pa celo obratno (najprej priimek po poroki, nato samski); skušali smo vse uskladiti tako, da bi bili vsi priimki pisani dosledno v zgoraj omenjenem nasledju. Prav tako tudi ne uporabljamo zapon "-ova", "-eva" (npr., ga. Krekova), kljub temu, da gre za starodavno in tako slovensko (slovansko) izražanje; ne želimo namreč, da bi izraz nehote vzbujal misel na posest. (Tu smo se prilagodili novodobni miselnosti o enakopravnosti oz. enakovrednosti žensk.)

Kadar je govor o **beneških in prekmurskih Slovencih** v Argentini (in Urugvaju), se razume, da so omenjeni vseljenci, ki so **prišli** iz Slov. Benečije oz. Prekmurja in imajo svoja društva v določenih okrajih Vélikega Buenos Airesa oz. v sosednji državi Urugvaj-u.

7. Raba ali neuporaba naglasov. Zdi se nam prepotrebno, da se opravičimo zaradi pomanjkljive uporabe naglasov. Pri tem imajo glavno "krivdo" zgolj tehnični razlogi: uporabljali smo, če le mogoče, znak za ostrivce, (kot: á, é, í, ó, ú), čeravno bi včasih morali uporabljati znake za krativce (npr.: Francè nam. Francé) ali dolgo poudarjene samoglasnike (vôda). Težave smo sprva imeli že s šumevci. Za dolgo ali kratko poudarjene samoglasnike pa nam, žal, ni bilo mogoče dobiti **odgovarjajočih** črk, iz estetskih razlogov pa nismo hoteli vnašati črke drugačne oblike; ta estetska pomanjkljivost je jasno vidna na pravkar omenjenem primeru imena Francé, more pa se sem pa tja zaslediti tudi v knjigi, kadar se nam je zdelo, da je uporaba določenega naglasa skoro neizogibna; npr. "domà" ali "môra".

8. Uporabljanje kratic. Ko prvič izpisujemo celotno ime kake ustanove, ga tiskamo navadno mastno in dodamo kratico; potem nasplošno uporabljamo kratico, razen če ni kakšne posebne potrebe.

9. Raba slov. predlogov na in v. Kadar gre za lokalizacijo nekega doma, kraja, mesta, ustanove, igrišča, hišnih prostorov, najsibo da se vežeta z mestnikom ali tožilnikom (v Slov. hiši, na Ramón Falcón-u), je pravilna raba enega ali drugega že sama na sebi in še za Slovenca rojenega "domá", velika skrivnost. Menda za to rabo ni pravil, ali pa so izjeme izjemno pravilo. Res je čudovito, da se potem soglasno ujemamo v eni ali drugi rabi, ne da bi se poprej o tem pogovorili. Tako je bila nekdaj slov. pisarna **na** Martínezu, od tam so jo prenesli v Slov. hišo **na** Ramón Falcón, pa nobeno od obeh poslopij ni na visokem, odprtem kraju.

10. Bariloče so istočasno turistično mesto in velikansko področje gorá, gozdov in jezer. Nekateri Slovenci hodijo **dol** v Bariloče, drugi pa **gor**. Zakaj tako? Sklepamo, da gredo prvi po zemeljski obli še bolj dol na jug, drugi pa, ne da bi upoštevali svetovno obzorje, hodijo samo gor v bariloške gore. – Nekaj podobnega je z Mendozo: nekateri hodijo **dol** v Mendozo – čeprav je na zahodu, drugi pa **gor,** ker jim gre morda za nadmorsko višino.

11. Poimenovanji "Slovenski dan" in Spominske proslave". Véliko začetnico upravičujemo z dejstvom, da je to poimenovanje z dolgoletno rabo zadobilo "domovinsko pravico" med **lastnimi** imeni, saj sta tako Slov. dan kot Spom. proslava, vsak zase, enkratni in določeni ter povsem nezamenljivi vsakoletni dogodek za pripadnike SPE v Argentini. Recimo torej, da si jemljemo pravico do takšnega pravopisa.

12. Šole, tečaji in ustanove, ki nosijo imena znamenitih Slovencev. Včasih smo rekali, npr., Krekova šola, Prosvetni dom Blaža Potočnika, Aljažev stolp itd., še danes pa Krekova banka. Med Slovenci v Argentini smo govorili (in še govorimo) o Prešernovi šoli, Balantičevi šoli, ST ravnatelja M. Bajuka in podobno. Zadnja leta smo se začeli zgledovati po domovinski, povojni pravopisni "noviteti". Začeli smo s ST, katerega uradni naslov bi naj zdaj bil "ST 'Ravnatelj Marko Bajuk'", poznamo pa tudi Počitniški dom "Dr. Rudolf Hanželič". Tako smo zaplavali v dvome, kaj storiti s poimenovanji, ki so bila dozdaj v navadi. Osebno se nagibamo k staremu načinu "dájanja takih imen", saj vendar svojilna oblika teh priimkov (npr. Rožman**ov** dom) ne kaže na fizično posest in tudi ne na blagovno znamko, ampak na duhà in delo moža, s katerim se ustanova istoveti ali pa ga jemlje za zgled. Kar je seveda razumljivo vsemu pismenemu svetu. Dejansko nas je v tem potrdila tretja, popravljena izdaja Slovenskega pravopisa (I –Pravila).

13. Letnica in obletnica. Ne bo odveč, če opozorimo na razločevanje med pojmoma "letnica" in "obletnica", ki se pomensko ne pokrivata. To razlikovanje smo dosledno skušali uvajati v besedila, predvsem iz virov, kadarkoli je bila zagrešena napačna raba. Beseda "letnica" v sintagmi z **glavnim** številnikom (npr.: 40-letnica) pomeni dolgost nekega **stanja ali dogajanja, ki je trajalo** in dotrajalo ali pa še traja; med tem ko beseda "obletnica", povezana v **vrstilnim** številnikom, zaznamuje leta, ki so pretekla od nekega dogodka. **Letnica** torej govori o dogodku, ki je **trajal** do določenega trenutka; **obletnica** pa o letih, ki so **pretekla** od nekega dogodka. Ni namreč isto reči: "20. obletnica vetrinjske tragedije" (**preteklo** je 20 let od te tragedije), kot pa: "20-letnica vetrinjske žaloigre", (kar bi pomenilo, da ta tragedija traja že 20 let). Tako je tudi napačno govoriti o 50-letnici konca vojne, saj konec ni "trajal" tako

dolgo, ko bi morali reči 50-letnica **od** konca vojne ali pa 50. obletnica konca vojne. Tega potrebnega razlikovanja, žal, naš pogovorni jezik na sploh ne upošteva, kot tudi ne naša tiskana beseda. In, čeprav natanko prisluhnemo obvestilu, da "se bo **proslavila** 50-letnica njegove **smrti**", namesto da bi čuli oglas o **proslavi moža** ob 50. obletnici njegove smrti, se vendar (kljub pozornem sluhu in paradoksu, ko proslavljamo smrt) pogosto tako piše. V tem se pač ne pokoravamo pravilom Slov. pravopisa.

14. Izmenično pisanje "Dom" in "dom". Želimo opozoriti na to, da je beseda "dom" sredi stavka enkrat zapisana z **malo**, drugič pa z **véliko** začetnico. V prvem primeru se nanaša na stavbo, v drugem pa na določeni Krajevni dom (KD), ko je mišljen kot ustanova in je bil celotni uradni naslov skrajšan na eno samo besedo: Dom. Primer: V **domu** v San Justu se bo odigrala finalna tekma v odbojki; člani tega **Doma** se upravičeno ponašajo z doseženim prestižem.

15. Okrajšavi "slov." in "arg." Verjetno se bo marsikomu zdelo pretirano varčevanje s prostorom, ko bo opazil, da smo navadno krčili besedo "argentinski" na "arg.". Še teže bo to razumljivo za besedo "slovenski". Toda, kdor bo upošteval, kolikokrat jo je bilo treba uporabljati, bo v sodbi verjetno prizanesljiv. Ni nam treba zatrjevati, da to v ničemer ne zmanjšuje spoštovanja do tega, kar je pravzaprav naše "lastno" ime in na katerega smo ponosni. Zdi se nam pa, da je Zbornik sam zadosten dokaz, da je neprimerno bolj važno ohranjati neoskrunjeno in célostno vse tisto, kar je res slovenstvu bistveno in svojsko.

16. Opis nekaterih pogostih izrazov. V Zbornik smo vnesli potrebne razlage o zemljepisnih, naravoslovnih, etnoloških, izrazoslovnih značilnostih, ki smo jih omenjali; npr. kje leži kak kraj, kaj je "ombú", kaj "poncho" ali kaj pomeni "bar" ipd. Slovenci, ki prihajajo v Argentino na obisk, bodo že prve dni naleteli na dve, tri besede, ki jih bodo potem pogosto srečavali.

Tako bodo zvedeli, da je arg. **ómnibus** (za praktične Severnoamerikance pa odrezani 'bus') za slovenske razmere večji avtobus, "micro" (skrčen za 'mikrobus') je avtobus za "srednje" razdalje, "colectivo", ali za rojake "kolektiv", pa velja za manjše potniško vozilo, ki ima zdaj od 23 do 30 sedežev in kot elastika raztegljiva "stojišča". Torej tega omnibusa ne smemo zamenjavati z že dolgotrajnim slovenskim "kolektivom" samoupravnega izvora, ki se baje nanaša na družbo nesebičnih ustvarjalcev družbenega premoženja (in uživalcev svojčas naropanega). Doba teh značilnih, zelo pisano popleskanih kolektivov se je začela zaradi gospodarske krize leta 1928, ko so taksiji začeli prepeljavati več oseb hkrati in so si potniki razdelili tarifo. Prvotni pomen latinske besede ómnibus" (za vse), zdaj tako udomačen, je povprečnemu Argentincu neznan, čeprav se pomensko in dejansko istoveti s kolektivom.

Za inozemske bravce tudi ne bo odveč, če povemo, da je buenosaireški **"subte"** (okrajšava za "/tren/ subterráneo", podzemska železnica) za prebivalce tega velemesta povsem normalen pojav, saj ga poznajo že od leta 1912. Tu so se naši begunci v letih 1947 in 48 prvič srečali "s stopnicami, ki se premikajo", čudes, o katerem so nekdaj domá nekaj slišali. Ta "čudes" v "našem" Buenos Airesu prevozi na desettisoče "človeških mravelj" iz razsvetljenega podzemlja ven na beli dan - in obratno. (Hudomušnež bo vprašal: ali ponoči tudi?)

Ker računamo, da bo Zbornik zbudil pozornost ali vsaj radovednost tudi zunaj Argentine, je primerno ne-argentince opozoriti na nekatere "**argentinsko-slovenske" posebnosti v izražanju**. Npr., "iti na Ramón Falcón" ali "v centralo" pomeni iti v Slov. hišo. Kadar govorimo o Lanusu, lahko mislimo na Slov. vas, ki je le majhen del mesta Lanús-a; lahko pa se nanašamo na nogometno moštvo, ki predstavlja na slov. mladinskih dnevih lanuški odsek SFZ, ki ga seveda ni zamenjati z arg. lanuškim nogometnim moštvom. Če rečemo, da bo Morón pripravil znamenje (za procesijo sv. Rešnjega Telesa), mislimo na Pristavo. Kadar govorimo o Carapachay- u (Karapačaju), je treba vedeti, da veliko "porteños" (ljudje, ki žive v pristanišču, - kar je oznaka za Buenosairečane), sploh ne ve, kje je ta kraj, za slov. skupnost pa je pomemben zaradi tamkajšnjega Doma.

17. Prošnja za opravičilo. Razumljive denarne težave z založbo Zbornika so nas prisilile, da smo se tik pred oddajo izvirnika v tiskarno morali omejiti na veliko manj strani v barvah. To kruto dejstvo je zahtevalo, da smo morali vstaviti po več fotografij skupaj na eno stran; kar pomeni, da nekatere fotografije zdaj niso prav ob zadevnem besedilu; vendar upamo, da bo opis vsake fotografije zadosti jasno povedal, za kaj gre. Prav tako pričakujemo, da bo razločno vidno sodilo, s katerim smo skušali – na hitro! - izbirati barvaste slike: nekaj pogledov na dele Buenos Airesa; zaključka zadnjih dveh poglavij prvega dela, ki popisujeta predvsem delovanje za priznanje RS in zadnja leta pred petdesetletnico Društva; nekaj slik z raznih prireditev, predvsem s Slovenskih dni; poimenovanja ulic, cest, jezer in gora s slovenskimi imeni in s častnim naslovom "Republika Slovenija"; predvsem pa vse fotografije v barvah, ki krasijo poglavje o Slovenskih domovih, s čimer smo hoteli izreči posebno priznanje vsem Domovom in pomembnim slovenskim ustanovam.

6. Kratice

AK (SSK).....Argentinska konferenca SSK
Bs.As.....Buenos Aires
BS.....Božje stezice, priloga DŽ
ČEBELICA.....Hranilnica slov. dušnega pastirstva
DF.....Dobrodelni sklad (fond)
DO.....Društveni oglasnik
DP.....Družabna pravda
DPa.....(Slov.) Dušno pastirstvo
DO.....Društveni oglasnik (v SS)
DS.....Društvo Slovencev
DSPB.....Društvo slovenskih protikomunističnih borcev (Vestnik ali Tabor)
DŽ.....Duhovno življenje
GD.....Gospodarska družba
GPDS.....Gospodarsko Podporno Društvo Slovencev Naš dom
GS.....Gospodarski svet
IDNAVE.....Igralska družina Narte Velikonja
IH.....Inmigrantski (Vseljenski) hotel
IO..... Izvršni odbor
IOZS.....Izvršni odbor ZS
KA.....Katoliška akcija
KD.....Krajevni dom(ovi)
KK.....Kegljaški klub
KKZ.....Krščanska kulturna zveza
KO.....Krajevni odbor(i)
KP(S).....Komunistična partija (Slovenije)
KS.....Katoliški shod
KSB.....Klub slovenskih beguncev
KŠO.....Krajevni šolski odbor
KŠS.....Krajevni šolski svet
KZSS.....Koledar Zbornik Svobodna Slovenija
LP.....Letno poročilo
MKS.....Mladinski koordinacijski svet
MO.....Mladinski odsek
MOS.....Medorganizacijski svet
MS.....Mladinski sklad
ND.....Naš dom v San Justo
NO.....Narodni odbor
NUK.....Narodna univerzitetna knjižnica
ODS.....Odbor DS
OŠ.....Osnovna šola
OZ.....Občni zbor
Oz.....Oznanilo
OZS.....Odbor ZS
PO.....Pripravljalni odbor
POKSB.....Pripravljalni odbor za Klub slovenskih beguncev
PS.....Posmrtninski sklad
RA.....Republika Argentina
RLOZ.....Redni letni občni zbor
RMOS.....Razširjeni Medorganizacijski svet
RS.....Republika Slovenija
SB.....Slovenska beseda
SD.....Slomškov dom
SDO.....Slovenska dekliška organizacija
SFZ.....Slovenska fantovska zveza
SGBA.....Slovensko gledališče Buenos Aires

SGD.....Slovenska gospodarska družba
SH.....Slovenska hiša
SIM.....Slovenska izseljenska matica
SIO.....Slovenski izseljenski oder
SIZ.....Slovenska izseljenska zveza
SKA.....Slovenska kulturna akcija
SKAD.....Slovensko katoliško akademsko društvo
SKAS.....Slovensko katoliško akademsko starešinstvo
SKD.....Slovenska krščanska demokracija
SKKS.....Slovenski katoliški kulturni svet
SKS.....Slovenski kulturni svet
SLATZ.....Slovensko-latinskoameriška trgovska zbornica
SLS.....Slovenska ljudska stranka
SLOGA.....Kreditna zadruga Sloga z.o.z. (Sociedad Legal Orientadora General del Asociado)
SOS.....Slovenski organizacijski svet
SPD.....Slovensko planinsko društvo
SPE.....Slovenska politična emigracija
SPS.....Slovenska protikomunistična skupnost
SS.....Svobodna Slovenija
SSK.....Svetovni slovenski kongres
SSK-AK.....Svetovni slovenski kongres – Argentinska konferenca
SSKIO.....Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi
ST(RMB).....Srednješolski tečaj "Ravnatelj Marko Bajuk"
SVS.....Slovenija v svetu
SZA.....Slovenski zgodovinski (ali drugič: zdomski) arhiv
SZDL.....Sociastična zveza delovnega ljudstva
SZM.....Slovenski zgodovinski muzej
SZS.....Slovenski zdomski svet
ŠS.....Šolski svet
US.....Upravni svet
VM(50).....Víctor Martínez (50)
VP.....Vzajemna pomoč
Zap.....Zapisnik odborovih sej Društva Slovencev v letih 1948-1951
zap.....zapisnik(i) DS in ZS
ZKMF.....Zveza katoliških mož in fantov
ZKŽM.....Zveza katoliških žena in mater
ZSMŽ.....Zveza slovenskih mater in žena
ZKŠS.....Zveza krajevnih šolskih svetov
ZPK.....Zveza protikomunističnih borcev
ZS.....Zedinjena Slovenija

Kazalo

Odborniki društva ZS v poslovni dobi 1997-1999
Zahvala (Zgodovinski referent ZS, lic. Bine Magister)
Uvodna beseda (Predsednik ZS, Marjan Loboda)

Uvod 5

I. del : Zgodovina in zgodbe

1. Trije slovenski vseljenski pritoki v Argentino 13
1.01. Prvi pritok 13
1.02. Drugi pritok 13
1.03. Tretji pritok 15
1.04. Razpršitev novonaseljencev po Argentini 19
1.05. Glavne naselbine tretjega vseljenskega pritoka v Velikem Buenos Airesu 20
1.06. Naselbine tretjega pritoka v polmeru 25 km od Slovenske hiše leta 1959 21
2. Ustanovitev Društva Slovencev 22
2.01. Pripravljalni odbor za Klub slovenskih beguncev 22
2.02. Ustanovni občni zbor "Društva Slovencev" 25
3. Prva leta 29
3.01. Luči in sence 29
3.02. Vsestranska dejavnost na "Víctor Martínezu 50" 31
3.03. Delo za naselitev v Argentini 33
3.04. Razširjenje odbora DS 35
3.05. Nekatera delno ponesrečena podjetja 37
3.06. Prvi občni zbori 43
3.07. Informativni sestanki 49
3.08. Polaganje temeljev za kulturno dejavnost 50
3.09. Začetki slovenskega šolstva 54
3.10. Poskus nove organizacije na prvem katoliškem shodu v izseljenstvu 55
4. Do desetletnice "Društva Slovencev 57
4.01. Začetek "opozicije" 57
4.02. Novo predsedništvo 63
4.03. Odnos do Slovenske kulturne akcije (SKA) 72
4.04. Nakup hiše na Ramón Falcón-u 4158 78
4.05. Prve težave z "lastniki" Pristave 78
4.06. Deseta obletnica vetrinjske tragedije 82
4.07. Začetek "Slovenskih dni" 91
4.08. Preselitev na Ramón Falcón 4158 94
4.09. Začetek dela za pridobitev pravne osebnosti 99
5. Preosnova v "Zedinjeno Slovenijo" 107
5.01. Iskanje rešitve za Pristavo 107
5.02. Dr. Savelli, poslevodeči predsednik 108
5.03. Ime "Zedinjena Slovenija" 114
5.04. Smrt škofa dr. Gregorija Rožmana 119
5.05. Odmev notranjih trenj pri Gallusu 121

5.06. Težave s pravno osebnostjo ... 129
5.07. Dogovor med DS in Krajevnimi domovi ... 131
5.08. Odlok o pravni osebnosti ... 138
6. ZS - matica in predstavništvo vse skupnosti ... 140
6.01. Slovesen podpis dogovora med ZS in KD ... 140
6.02. Prvi sestanki Medorganizacijskega sveta (MOS-a) ... 142
6.03. Svarilo pred "ponujanjem roke" ... 143
6.04. Božo Fink, novi predsednik ... 147
6.05. Dveletni mandati ... 151
6.06. Dvajseta obletnica narodne tragedije ... 154
6.07. Zavarovalna pogodba za vse člane ZS ... 156
6.08. Skromno praznovanje 20-letnice Društva ... 159
6.09. Predsednik Božo Stariha ... 162
6.10. "DS v Mendozi" se vključi v MOS ... 166
6.11. Prenos lastninske pravice za Pristavo ... 170
6.12. Petindvajsetletnica zdomstva ... 172
6.13. Obnovitev vsestranske dejavnosti ... 177
6.14. Priprave na 25. Obletnico ... 183
6.15. Praznovanje 25-letnice ... 187
7. Težko desetletje 1973-1983 ... 190
7.01. Reševanje pravnih težav z zemljišči KD ... 190
7.02. Spet marksizem? ... 193
7.03. Trideseta obletnica narodne tragedije ... 200
7.04. Vprašalnik o Društvu ... 205
7.05. "Slovenija v svetu" ... 211
7.06. Trideset let Društva ... 213
7.07. Proslava tridesetletnice ... 218
7.08. Previdnost v razmerju do vojaške vlade ... 219
7.09. Razprava o članstvu Neslovencev ... 224
7.10. Še premalo poznani? ... 226
7.11. "Društvo bo obstajalo še potem, ko bo domovina osvobojena" ... 229
7.12. Obisk nadškofa dr. Alojzija Šuštarja ... 231
8. Nova doba v Argentini - in Sloveniji ... 240
8.01. Prizadevanje za dvojezično šolo ... 240
8.02. Zapuščina Miloša Stareta ... 244
8.03. "Vestnik"-"Tabor" in obnova "Gallusa" ... 250
8.04. "Slovenski zgodovinski muzej ... 255
8.05. Obisk škofa dr. Janeza Jenka ... 259
8.06. Izjalovljen poskus za novo pravno razmerje ZS-KD ... 265
9. Slovenska vetrovna pomlad ... 272
9.01. Priprava na SSK in na nove razmere ... 272
9.02. Na nove izzive... - nove odgovore! ... 278
9.03. Delo za priznanje Republike Slovenije ... 288
9.04. Dobronamerni in "drugačni" obiski ... 304
9.05. Osebna pričevanja: "živa zgodovina" ... 313
10. Spremembe v zvestobi nespremenljivemu ... 319
10.01. Poskusi bolj "notranje" dejavnosti ... 319

10.02. Obiski sem... in tja - radost in zaskrbljenost 328
10.03. Sprenevedanje (ali zakrknjenost?) - in zvestoba 337
10.04. Začetek "častne" vrnitve? 343
10.05. Obisk slovenskega metropolita, nadškofa dr. Franceta Rodeta 350
10.06. Praznovanje 50-letnice Društva 356
10.6.1. Opis slavja 356
10.6.2. Celotno besedilo govorov na slavju 50-letnice ZS 357

II. del: Storitve in dosežki

1. Spominske proslave 365
1.01. Prvi dve leti 365
1.02. Od pete do desete obletnice 367
1.03. Do dvajsete obletnice vetrinjske tragedije 373
1.04. Dvajseta obletnica narodne tragedije 386
1.05. Za javnost skromnejši izrazi 396
1.06. Že 25 let 403
1.07. Iskanje novih izrazov 407
1.08. Trideset 413
1.09. Pred zoro sprememb 421
1.10. Na poti k spravi? 429
1.11. Zahteva, da se uradno prekličejo žalitve in popravijo krivice 439
1.12. Nekoč se bo laži čas iztekel 449
2. Slovenski dnevi (1956-1997) 457
3. Druge prireditve 505
3.1. Kulturne prireditve 505
3.2. Družabne prireditve 508
3.3. Dobrodelne prireditve 508
3 4. Spominske prireditve 508
3.5. Prireditve za argentinsko javnost 509
3.6. Sprejemanje obiskov 514
3.7. Slovenska narodna in državna slavja 518
3.7.1. Narodni praznik 29. Oktober 518
3.7.2. Delovanje za osamosvojitev Slovenije 519
3.7.3. Praznik slovenske državnosti 519
4. Slovenski domovi 520
4.1. Osrednji dom 520
4.2. Slovenska "Pristava" 522
4.3. Krajevni domovi 523
4.3.1. Zasluge ZS 523
4.3.2. Ustanove 525
4.3.2.1. Krajevni domovi 525
1. Društvo Slovenska Pristava, Castelar 525
2. Naš dom San Justo 529
3. Hladnikov dom v Slovenski vasi 535
4. Slovenski dom v Mendozi 538
5. Slomškov dom, Ramos Mejía 543
6. Slovenski dom, San Martín 549

7. Slovenski dom, Carapachay 554
8. Slovenski dom, Berazategui 556
9. Slovensko planinsko društvo Bariloche 559
4.3.2.2. Počitniška domova 568
1. Počitniški dom "Dr. Rudolf Hanželič", San Esteban, Córdoba 568
2. Slovenski dom v Miramar-ju 569
4.3.2.3. Dobrodelne ustanove 570
1. Slovensko zavetišče "Rožmanov dom" 570
2. "Zavetišče sv. Vincencija" v Lanusu 570
3. Zveza slovenskih mater in žena (ZSMŽ) 571
4.3.2.4. Gospodarska ustanova 573
1. Kreditna zadruga SLOGA 573
4.4. Novi izzivi 576
5. Šolstvo 577
5.1. **Osnovne šole** 577
5.1.01. Začetki 577
5.1.02. Namen slovenskih šol 578
5.1.03. Vzgojni osebek 579
5.1.04. Šolski referat in Mladinski odsek (MO) DS 579
5.1.05. Razpredelnice za leta 1955-1974 581
a) Dosedanji splošni podatki 581
b) Dopolnilni podatki iz Mendoze 588
5.1.06. Skupni številčni podatki 589
a) Skupna razpredelnica za leta 1949-1997 590
b) Število otrok po šolah v letih 1956-1997 591
c) Številčna krivulja učencev v letih 1959-1996 592
5.1.07. Učilnice 592
5.1.08. Učni pripomočki 592
5.1.09. Šolski sestav 594
5.1.10. Učne moči 595
5.1.11. Učni načrti 596
5.1.12. Strokovno izpopolnjevanje učiteljev 597
5.1.13. Prireditve 598
5.1.14. Počitniška (ali šolska) kolonija 599
5.1.15. Vsakoletni šolski izleti 599
5.1.16. Seznam učnih moči 600
a) Šolski referenti 600
b) Voditelji/ce šol 600
c) Kateheti 600
č) Učitelji/ce in pomožni(e) učitelji/ce 601
5.2. **Tečaji za špansko govoreče** 603
5.2.1. Delo v tečajih 603
5.2.2. Tečaji v številkah 604
5.2.3. Učne moči 604
5. 3. **Srednješolski tečaj** 604
5.3.1. ST ravnatelja Marka Bajuka 604
5.3.1.01. Nameni in način delovanja 604

5.3.1.02. Začetki ... 605
5.3.1.03. Nastanek Srednješolskega tečaja ... 606
5.3.1.04. Učni sestav in načrt ... 606
a) Snovanje do leta 1969 ... 606
b) Spremembe po letu 1969 ... 607
5.3.1.05. Učni pripomočki ... 608
5.3.1.06. Svet staršev ... 608
5.3.1.07. Število dijakov: ... 608
1) Dijaki po letih ... 608
2) Krivulja o številu dijakov ST ... 609
3) Skupna številčna krivulja učencev OŠ in dijakov ST ... 610
5.3.1.08. Abiturienti ... 610
5.3.1.09. Almanahi ... 610
5.3.1.10. Roj abiturientov Srednješolskega tečaja – RAST ... 611
5.3.1.11. Ravnatelji ... 611
5.3.1.12. Profesorski zbor ... 612
5.3.1.13. Izpopolnjevanje učnih moči ... 614
5.3.2. Ostali srednješolski tečaji ... 615
5.3.2.1. ST v Slovenski vasi ... 615
5.3.2.2. ST v Mendozi ... 618
5.3.2.3. ST v Bariločah ... 618
5.3.2.4. Tečaj v Rožmanovem zavodu v Adrogué-ju ... 619
5.4. **Visokošolski tečaj** ... 619
6. Delo za izvenšolsko mladino ... 621
6.01. Vrzel med 12. in 16. letom starosti ... 621
6.02. Začetki delovanja ... 621
6.03. Poseben referat pri ZS ... 622
6.04. Vaditeljski tečaji in njihovi nasledki ... 622
6.05. Mladinski koordinacijski svet ... 623
6.06. Novi načrti ... 623
6.07. Načrt in njegovo udejanjenje ... 623
6.08. Nove težave, novi načrti ... 624
6.09. Nedoločeno področje mladinskega referata? ... 624
6.10. Zavzetje za poživitev dejavnosti z mladino ... 625
6.11. Več kot en mladinski referent ... 628
6.12. Številčno stanje ... 628
7. Tiskovine in druga izdanja ... 630
8. Knjižnica ... 634
9. Slovenske radijske ure ... 635
10.1. Primer oddaje ... 635
10.2. Nekaj podatkov in pripomb ... 636
10.3. Zadnja oddaja ... 637
10. Medorganizacijski svet – MOS ... 638
10.01. Zametki ... 638
10.02. Ustanovitev "Meddruštvenega sveta" ... 638
10.03. Naloge Medorganizacijskega sveta ... 638
10.04. Zasedanja MOS-a 1962-1968 ... 639

10.05. V ospredju - skrb za mladino 640
10.06. Ugotavljanje dejanskega stanja 642
10.07. Sklepi MOS-a s "stalno veljavo" 644
10.08. Važne izjave o tisku 645
10.09. Zamisel o združenju borcev za človeške pravice in ustanovitvi arg.-slov. Društva 646
10.10. Popis mladine 647
10.11. Dvojezična šola 647
10.12. Boljše notranje in zunanje poznanje skupnosti 648
10.13. Ponovni poskus sejati razdor 649
10.14. Iskanje novih oblik za organizirano skupnost 650
10.15. Srečanje javnih delavcev 651
10.16. Gostoljubnost do posameznikov, toda zavračanje kakršnegakoli stika z matičnimi režimskimi ustanovami 652
10.17. Več stikov z domovino in zamejstvom 653
10.18. Delo z mladino 654
10.19. Svetovni slovenski kongres – SSK 654
10.20. Odnos do SIM, dopisovanje z dr. Dularjem in nejasno ravnanje A. Čuka 655
10.21. Delo za priznanje Slovenije 656
10.22. Dnevi slovenske kulture - Zbližanje s "Triglavom" in z beneškimi Slovenci 657
10.23. Leto poživitve dela z mladino 658
10.24. Notranja dejavnost in važni obiski 660
10.25. Zahteva po poprav krivic 661
10.26. Zavzetost za "zunanje" zadeve, a s poudarkom na "notranjih 663
10.27. Ustanovitev argentiske konference SSK 664
10.28. Obisk ljubljanskegaadškofa dr. Franceta Rodeta 666
11. Štipendije 666
12. Argentinsko-slovenska kulturna ustanova 667
13. Parlamentarna komisija prijateljev Slovenije 668
14. Svetovni slovenski kongres (SSK) 669
14.01. Priprave 669
14.02. Volitve delegatov 669
14.03. "Naša izjava – Pred zasedanjem SSK" 670
14.04. Ustanovitev konference za Argentino 670
14.05. Prvo zasedanje SSK in sočasni dogodki 671
14.06. Stara navada – železna srajca 671
14.07. Začetek razčiščenja nesporazumov 672
14.08. Seja Upravnega sveta Konference SSK za Argentino (SSK-KA) 672
14.09. Tretje zasedanje SSK 672
15. Izseljensko društvo Slovenija v svetu (SVS) 673
16. Slovenska imena na argentinskih ulicah, trgih, jezerih, vrhovih 674
17. Spomenice, dopisi, izjave 678

III. del : Podoba ZS v imenih, seznamih, številkah

1. "Zedinjena Slovenija" 681
2. Častni predsednik, častni člani in priznanja ZS 682
3. Društveni predsedniki 685
4. Občni zbori 687

5. Odborniki Zedinjene Slovenije 688
5.1. Po mestih in časovnem zaporedju 688
5.2. Dosedanji odborniki DS in ZS po abecednem redu 693
6. Članstvo ZS v letih 1948-1997 695
7. Denarni obračuni za leta 1948-1997 696
8. Imovina 697

IV. del : Priloge

1. Argentina v dobi ZS (1948-1997) 701
2. Razni dokumenti 707
2.01. Faksimil izvirnika pravil DS 707
2.02. Pravila DS v španščini 709
2.03. Poslovnik DS 709
2.04. Pravilnik PS 709
2.05. Uradno odobrena Pravila društva "Zedinjena Slovenija" v španščini 709
2.06. Poročilo referentke za žene, Marije Petelin, leta 1948 715
2.07 Odgovor škofa dr. Držečnika na pismo s Tabora v Ramos Mejiji 30.9.1962 716
2.08. Slovenske organizacije v Argentini leta 1974 717
2.09. Dve pismi s počitniške šolske kolonije 719
2.10. Pismo škofu dr. Krambergerju ob 120. obletnici smrti A.M. Slomška, s podpisi 721
2.11. Pismo avstrijskemu veleposlaniku v Argentini 725
2.12. Poziv Državnemu Zboru in pristojnim oblastem države Slovenije 726
2.13. Primer podpisne pole ob plebiscitu za samostojnost Slovenije 727
2.14. Dva primera pisem argentinskim osebnostim za priznanje RS 728
2.15. Pisno zagotovilo nadškofa dr. A. Šuštarja o gostovanju v Škofovih zavodih 730
2.16. Spomenica Janezu Pavlu II. leta 1995 731
2.17. Po MOS-u usklađene prireditve za leto 1997 (primer) 732
2.18. Predlog za sestavo vseslovenskega predstavništva 733
2.19. Ustanovna listina argentinsko-slovenskega kulturnega zavoda 736
2.20. Statut SSK- KA 738
2.21. Izjava ZS 1997 "Naše stališče" 739
2.22. Himna "Slovenija v svetu" 740
3. Španski in angleški povzetek 741
3.1. Cincuenta años de la Asociación "Eslovenia Unida" en la República Argentina 741
3.2. Fifty years of "United Slovenia" Association in the Argentine Republic 764
4. Viri 786
4.1. Arhiv ZS 786
4.2. Fotografski arhiv "Svobodne Slovenije" (SS) 792
4.3. Zasebni viri 792
4.4. Občasniki in koledarji 796
5. Nekaj splošnih opomb 797
6. Kratice 800

Kazalo 803

Zedinjena Slovenija 1948-1998 – Zbornik dela v zvestobi in ljubezni
es suplemento de la publicación periódica Svobodna Slovenija – Eslovenia Libre

Editor Responsable: Asociación Civil Eslovenia Unida, Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 881153 – Tarifa reducida concesión Nº 7211
Hecho el depósito que dispone la ley 11.723
Impreso y hecho en la Argentina
Printed and made in Argentina

Ovitek: Irena Žužek

Este libro se terminó de imprimir el día 14 de agosto de 1998 en los Talleres Gráficos Vilko S.R.L.
Estados Unidos 425 – (1101) Buenos Aires – Argentina – E-mail: vilko@ciudad.com.ar

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA
COBISS
0000021060